

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

all

CANTONALE ET
UNIVERSITAIRE
BIBLIOTHEQUE
DE LAUSANNE

EX DONO
Vilfredo PARETO

1908

Det. Hagen
736

C O R P U S
GRAMMATICORUM LATINORUM
VETERUM

COLLEGIT AUXIT RECENSUIT
AC POTIOREM LECTIONIS VARIETATEM

ADIECIT

FRIDERICUS LINDEMANNUS

SOCIORUM OPERA ADIUTUS.

T O M U S II.

KPB 86/2

PAULI DIACONI EXCERPTA ET SEX. POMPEII FESTI
FRAGMENTA CONTINENS.

L I P S I A E,
SUMPTIBUS B. G. TEUBNERI ET F. CLAUDII.

CICIDCCCXXXII.

101

V I R O

PERILLUSTRI AC GENEROSISSIMO

BERNHARDO LIBERO BARONI A LINDENAU,

REGI SAXONIAE AB INTIMIS REGNI CONSILIIS, SUPREMO ADMINISTRO IN NEGOTIIS INTERNAM REGNI

SALUTEM SPECTANTIBUS, CETT. CETT. CETT.

VIRO DE PATRIA NOSTRA LONGE MERITISSIMO

HANC FESTI EDITIONEM

SACRAM ESSE VOLUIT

EDITOR.

11-1-1

Journal of Management Studies, 19(1), 67-80.

44

V I R O

PERILLUSTRI AC GENEROSISSIMO

BERNHARDO LIBERO BARONI A LINDENAU

S. P. D.

FRIDERICUS LINDEMANNUS.

Quantum Tibi debeat, Vir Perillustis, haec Grammaticorum Latinorum editio feliciter progrediens et fausto cursu ad umbilicum contendens, et ipse probe scis neque alii nesciunt. Quapropter haud opus videbatur esse, id ipsum ut hoc loco exponerem; verum et gratias agere Tibi et qua ratione continuaretur coeptum opus, hac epistola Tibi enarrare, non sine idonea causa constitui. Etenim quum haud parvum est, quod Tu, gravissimis regni et restituendi et administrandi curis atque negotiis distractus, doctorum etiam hominum nugae esse aliquid putare soles, quippe ipse principem locum inter viros doctos tenens; tum imprimis magnum et nobis quidem admirabile, quod ne Grammaticae quidem artis ac Latini sermonis studium impensius ac reconditius a Tua cura Tuoque patrocinio alienum existimas. Proinde non dubito profiteri, me non minus favore Tuo, quo amplexus es suscepta mea, quam auxilio, quo mihi es patrocinatus, in opere strenue persequendo esse confirmatum; neque facere possum quin palam omnibus dicam, per quem profecerim, cuius praesidio maxime fretus rem arduam conficere perrecturus sim. Vides, quot et quantas habeam causas, cur Tibi gratias agam; eaeque Tibi hac Te publice

appellandi concessa opportunitate actae sunt, quantae intelligi possunt maximae, quas, quaeso, comiter et clementi animo excipias.

Quum vero Te maxime auctore et deprecatore effectum sit, ut opera mea in emendandis Grammaticae Latinae auctoribus haud temere posita videretur et prosperum tandem exitum habitura; non abs re putabam esse, si Tibi exponerem, quid iam a me esset praestitum, quae praeparata essent, quae absoluta et confecta, ut fortunatus rei susceptae exitus sperari posset. Et primum quidem scire Te volo, me cum hoc altero Grammaticorum volumine quod Festum eiusque compilatorem Paullum continet, simul tertium prodire iussisse, quod complectitur Isidori, Episcopi Hispalensis, origines sive Etymologiarum opus; quam rem sic institui non magis propter argumenti similitudinem, quum uterque scriptor Romanarum rerum antiquitates praecipue tractet, quam propterea quod auxilia ad Isidorum critica tunc iam habebam parata. Tum scias, secuturum esse proxime Varronem de Lingua Latina, cuius reliquias quartum huius corporis volumen continebit a Papio, doctore Berolinensi, curatas, qui et aliis ad eam editionem facultatibus commendabilis fuit, et scriptas edidit Varronianas lectiones non sine approbatione exceptas, et a me accepit Codicum Lipsiensis et Gothani ad Varronis libros varias lectiones. Deinde Varrone absoluto mea opera editi prodibunt Sosipater Charisius et Diomedes. Et quod ad Charisium attinet, unicus tantum eius liber manuscriptus antiquus adhuc invenitur, qui asservatur in bibliotheca regia Neapolitana, idem, ex quo primus Charisium edidit Pierius Cyminius; cuius collationem a Niebuhrio diligentissime factam, ut ipse ante mortem promiserat, in manus meas tradidit Ioannes Classenius, Vir Clarissimus. Eius collationis ope innumeris in locis emendari, haud admodum augeri et suppleri scripta Charisii poterunt. Diomedis autem insignis contigit felicitas, ut tres eius,

qui in orbe terrarum exstant antiquissimi codices, conferri iubere possem, unum Monacensem, duos vero Parisienses, ad quos diligentissime excutiendos ea, quae Te auctore a regibus nostris pecuniae summa ad me est clementissime delata, accomodatissime insumi potuit.

Hos excipiet Nonius Marcellus, scriptor longe omnium depravatissimus, sed idem tamen ad veteres Latinos scriptores, quos classicos dicimus, emendandos gravissimus atque utilissimus. Eius libros manuscriptos, qui sunt optimae notae et antiquissimi, Parisiis contulit in meum usum Dübnerus, Gothanus, Vir Clarissimus, cuius opera tamen mihi haud nihili constitit, tamen felicissime actum putabo de omni mea Grammaticorum editione, si simili ope in reliquis Grammaticis edendis uti potero. Post hunc sequetur Priscianus, multas ille quidem iam virorum doctorum manus adiutrices ac servatrices expertus, multum tamen adhuc operae requirens, cui salutaria nunc maxime parantur auxilia Parisiis, ab eodem Dübnero.

Quos Grammaticos omnes excipient Metrici, quorum principem Terentianum Maurum editioni parabit Vir Clarissimus, Wüstemannus, Professor Gothanus, qui idem mihi conciliavit Virum iuvenem doctissimum Braunium, qui nunc Monaci versatur, mox vero in Helvetiam atque Italiam abibit, ubi Grammaticos nostros suae curae suaeque operae commendatos habebit et quicquid dignum memoratu invenerit, mecum communicabit.

Habes iam, Vir Perillustris ac Generosissime, quae Te scire volebam de laboris mei curarumque in Grammaticorum emendatione ponendarum ac iam positarum profectibus. Quarum rerum omnium si Te nactus fuero approbatorem et patronum, in rebus optimis Te suasorem atque

impulsorem me habiturum arbitror, ceterorum omnium iudicia nihil magnopere extimescens. Conscius enim ipse mihi sum vel maxime, quanta cura, quam diligenter, quam religiose hoc suscepto munere perfungi studeam, ac si res non ubique ex opinione cesserit; ea est humana imbecillitas ac rerum humanarum circumscripta arctis limitibus condicio, quae homines semper infra sperata animoque concepta subsistere iubet. De qua communi omnium sorte, etsi tristi, me tamen facile consolaturus, nihil ego amplius expeto, quam Tuum, Vir Perillustris, favorem. Quodsi hunc mihi enixe roganti non denegaveris, strenua opera in suscepto negotio pergam, ac Deo O. M. de exoptato laborum meorum fine confidam, cetera securus. Vale. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idib. Sextil. **o1o1occcxxii.**

PRAEFATIO TOMI SECUNDI.

Iucundum est, magno ac diuturno itinere emenso, quum ad ultimam metam perventum est, totum remetiri animo, aliisque quae volueris, quae gesseris, quae videris, quae didiceris, enarrare; qua in re et gaudia, quae perceperis, et labores, quos exhauséris, omnia pari voluptate memorem animum afficere solent. Idem mihi usu evenit. Annus est circumactus, ex quo commentarios virorum doctorum ad Paulli epitomam et Festi fragmenta disponere et editioni aptare coepi. In quo munere recte obeundo quum et facilem et iucundam operam mihi praestandam fore arbitratus essem, voluptatis quidem multum ex immensa atque varia virorum summorum doctrina penitus cognoscenda percepi multumque didici. At facilem opinatus operam magnopere me falsum esse, non sine summo taedio mature intellexi. Nam citatos a viris doctis ex innumerabili veterum scriptorum copia locos requirere atque, id quod plerumque ab interpretibus illorum temporum omissum, accuratius, ubi legerentur, demonstrare, capita ac segmenta enotare, quum mihi habere propositum; dici vix potest, quanto ea res mihi labore constiterit, quam immensa opera navanda fuerit, propterea quod saepe unius loci investigandi causa, non unus liber, sed universa volumina perquirenda, non dies unus, sed integrae hebdomades insumendae, non horae subsecivae, sed diuturni temporis bona otia perdenda erant, et tamen loci tanta opera investigati aliquoties non sunt reperti. Sed uti dixi, talia exanclasse, labore peracto, non iniucundum est, quam voluptatem hoc unum turbat, quod multus labor non ubique prosperos habuit successus. Sed ad rem veniam.

Quae Festi libri de significatione verborum fata subierint, Gothofredi verbis, quam meis, exponere malo, cuius propterea ad Festi fragmenta praefationem huic loco reservavi ac meae praefationi interserendam duxi.

M. Verrius Flaccus de significatu verborum scripserat (*Festus in v. Pictor Zeuxis*) libros complures. Ex tanto librorum eius numero Sex. Pompeius Festus intermortua iam ac sepulta verba atque, ipso saepe confitente Verrio, nullius usus aut auctoritatis, praeterire voluit; reliqua vero quam brevissime redigere in libros admodum paucos cum hac inscriptione: *Priscorum verborum cum exemplis. Festus in v. Profanum*. Is liber Festi integer adhuc exstabat Caroli magni temporibus, cum Paullus quidam Diaconus iusta lege talionis Festi librum in epitomen redegit; eo indigno successu, ut prae eo Festus negligeretur. Unus tamen adhuc Festi liber exstabat totius quasi cladis superstes, et is quidem pro temporis iniuria media parte mutilus (huius enim ante M litteram nihil exstat; et ab ea ad finem vix dimidium eius, quod antea) ex Illyrico advectus, cuius aliquot pagellas Pomponius Laetus, maiorem partem Manilius Rallus, ab his Angelus Politianus librum accepit agnovit et exscripsit, et ab eo exemplo Petrus Victorius

aliquot locis vulgares Festi libros emendare coepit; reliquiae vero ad Aldum Manutium pervenere, qui conatus est cum Paulli Epitome eas coniungere et quasi unum corpus ex duplicibus membris conficere. Simili ratione ex utroque libro confectus alter liber exstabat apud Achillem Maseum, Aldino locupletior, reapse tamen imperfectus. Ea res movit Antonium Augustinum accepto veteri monumento Festi a Rainutio Farnesio Cardinale (cui id Michaelis Silvii Cardinalis testamento relictum erat) ad utrumque auctorem Festum et Paullum ordine litterarum paullo aptiore coniungendum; lectore qua licuit admonito eorum quae Festi quaeque Paulli essent, neglecta quoque prava librorum Festi divisione, quam Aldus confecerat. Sed cum antiquitati sua ac peculiaris sit maiestas et forma, Fulvius Ursinus idem vetus monumentum Festi, ex Farnesiorum bibliotheca, uti erat plane mutilum ac lacerum, iisdem pagellis iisdem lineis repraesentavit, nisi quod character Italico de suo ingenio ac per coniecturam partim exesas partim fugientes sententias Festi primum supplevit; iis autem quae plene exstabant ac legi poterant, coniecturas margini adiecit. Festo ita mutilo schedas, quae apud Pomponium Laetum fuissent, idem Ursinus, uti eae erant, subiecit. Hunc alii insecuti, spreto tantae vetustatis monumento atque exemplari, Antonii Augustini editioni Ursinianam confudere. Nos contra; utrasque enim separatim edidimus, priore quidem loco post Verrium Flaccum, hoc est Festi fragmentum uti purum ac simplex fuit, cum schedis Pomponii Laeti; secundo compositum ex Paulo Diacono et Festo ab Antonio Augustino corpus. Nam et simplicia natura priora; et hac quoque ratione magnis viris laus sua ac propria redditur; sed et vetustatis venerandae species curiosis conservatur; et reliquis post Ursinum divi-
nandi occasio maior patet: ut nihil dicam, hac etiam editione magnum in eo lectioni adiu-
mentum, quod primores dictiones, de quarum interpretatione agitur, hac nota peculiari a ceteris distinctae atque separatae sunt, ut primo obtutu in lectoris oculis incurrant, quae alioqui absce-
dentes ac reliquis commixtae, propter eundem tenorem litterarum, lectori fastidium adferebant. Hoc te volui, Lector.

Hactenus Gothofredus. Ex quibus intelligitur, nobis in hac editione adornanda duo ante omnia fuisse agenda; primum quidem, ut Paulli epitomam a Festi reliquiis plane separaremus, deinde ut ordinem alphabeticum a prioribus editoribus invectum, quem neque Paullus neque Festus iustum atque exactum observant, tolleremus et utrumque opus ad pristinam suam rationem atque nativam condicionem reduceremus. Atque haec aliis quoque de caussis necessaria esse videbantur. Nam saepe e Festi fragmentis uberiores interpretationes petitae inconsulto Paulli glossis erant admixtae, ut futili epitomatori honos accessisset quo plane videretur indignus. Tum Paul-
lus pariter atque Festus et similes glossas, licet secundum iustum ordinem alphabeticum disiun-
ctas, composuerunt, et saepenumero interpretamenta sua atque orationem particulis coniunctivis et consecutivis coniunxerunt, quae omnia iusto ordine alphabetico introducto plane tollenda oratio-
nique scriptorum plane alius color inducendus erat. Igitur non dubitavimus Paulli epitomam secun-
dum antiquissimos Codices manu exaratos edere, Festi autem fragmenta ac schedas secundum Fulvii Ursini editionem referre, hac tamen cautione, ut disruptis et motis loco suo schedis illis, quae apud Pomponium Laetum fuerant, ordinem nativum suumque locum assignaremus.

Quod vero ad auxilia attinet critica, quibus in hac editione novis usi sumus; facile patet ad Festi fragmenta ac schedas a nobis nihil potuisse adhiberi novi, quum laceratus ille ac male habitus codex bibliothecae Farnesianae iam in regia bibliotheca Neapolitana asservetur, ad quam nobis aditus patebat nullus. Neque quicquam salutare sperari poterit tractato illo veteri codice a manibus pretio conductis. Maxime enim videtur esse necessarium, ut homo aliquis egregie doctus

et in reliquiis Festi multa iam lectione versatus Codicem illum summa cum fide ac religione exscribat, spaciolis absumtarum atque exesarum litterarum diligentissime enumeratis atque emensis, ut curatissime notetur, quot numero litterae ubique desiderentur. Cuius rei egregium exemplum propositum est a Niebührio, viro incomparabili, *Histor. Rom. tom. II, pag. 143.* ad quem locum respeximus pag. huius nostrae editionis 563. seq. Ante igitur quam talem tam diligentem Festi codicis Neapolitani habuerimus collationem imo descriptionem, nihil omnino auxilii, quod Festo salutare sit futurum, expectare poterimus.

Paulli autem compilatoris codices contigit nobis esse tam felicibus ut antiquissimos adipisceremur. Atque in eorum numero primus ponendus est Codex Guelpherbytanus ille, quem secundum diximus, et sigla Gu. 2. insignivimus. Is codex est membraneus forma quadruplicata, seculi decimi, aut etiam antiquior, olim Ludovici Carrionis, cum hac inscriptione: *Excerpta ex libris Pompei Festi de significationibus verborum.* In fine plagulam habet separatam, quae egregias aliquot glossas Teutonicas continet, quae ad seculum octavum pertinere videntur, quas iam alii exscripserunt. Hoc praestantissimum exemplum, quo nullum, quod sciamus, in omni Germania exstat antiquius, quo recentiora sunt adeo quae Lugduni Batavorum atque Parisiis habentur, huic nostrae Paulli editioni pro fundamento subiecimus. Quod ubi interdum ita fecimus, ut antiquior orthographia negligetur, duabus id de causis a nobis admissum est; primum quia Paullam sui potius temporis orthographiam introduxisse, quam antiquam religiose servasse putabamus, tum quod codicis antiquissimi fidem sequi quam nostras intrudere coniecturas malebamus, id quod in priori iam horum Grammaticorum volumine factum a nobis esse gaudemus. Alter Codex Guelpherbytanus quem conferri iussimus, chartaceus est, recentissimus, quippe seculi quinti decimi, in cuius fronte a Lauterbachio, bibliothecae illius quondam secretario, haec notata sunt: *Ex hoc codice poterunt suppleri commode lacunae, quae in editione Dion. Gothofredi auctorum lat. linguae 1584. in Festo exstant.* Verum plane falsum esse Lauterbachium ac nihil in isto codice haberi, nisi interpolationes, vidit iam Ebertus, V. Cl. in libro: *Bibliothecae Guelpherbytae Codd. Gr. et Lat. pag. 72.* Hunc codicem hac sigla Gu. 1. notavimus.

Praeter hos duos Codices ad manus nobis fuerunt collationes codicum *Monacensis, Bero-linensis, Lipsiensis.* Et Monacensis quidem libri iam diu mihi collationem perhumane transmisserat A. G. Cramerus, Ictus, in Academia Kiloniensi professor, regi Daniae a consiliis reipublicae. Is quum in libro, quem ediderat, *chronica domestica* inscripto, scripsisset, se velle viris litterarum studiosis quae multa haberet collecta ad multos veterum libros emendandos comiter impertire; ego litteris ad eum datis, qui mihi esset *παρόθεν συμπαραχώρης*, petii, ut mihi ad Grammaticos Latinos quae haberet congesta benigne permitteret. Vir praestantissimus statim respondit summa humanitate ac plura promisit. Quibus promissis sic stetit, ut mihi suam Paulli collationem cum Monacensi libro, additis litteris humanitate plenissimis, transmitteret, quarum exemplum hic ascripsi.

A. G. Cramer S. P. Frid. Lindemanno.

Praeterlapsi sunt quatuor fere menses, ex quo et Tibi, V. Cl. gratulatus sum de humanissimis Tuis ad me litteris, et certiorum Te reddidi de proxime transmittenda Festi Tui varietate lectionis e Cod. Monacensi. Quo promisso, quod nunc tandem exsolvo, etsi non steterim nisi sero; facilem tamen paratamque mihi apud Te fore excusationem putavi, ubi perceperis diu-

tinam hanc procrastinationem ortam esse tum ex stomachi valetudine, quae ex multis abhinc annis me quotidie fere exercitum nimis habet, tum e concatenatis laboribus, qui si illa per horas respirare sinit, concessam moram potius muneri, quam officiis dare iubent. Praeterea nec Codicis illius ea esse videtur indoles, ut aut Te aut me huius morae poenitudo vehementer possit incensere, cum quantum adhuc ex eius usu mihi intellectum est, in plerisque conveniat cum antiquioribus Festi editionibus inprimisque cum Aldina, quacum aliquoties ubi usus venit, contendi. Sed haec Tu me melius iudicabis, cum in his scriptoribus habites, ego tantum peregrinaer. Praeter hanc collationem, quam summa fidelitate, a me factam esse, facile ex eo intelliges, quod vel minutissimam et per se nullius pretii diversitatem enotavi, quod ad Festum attinet nihil habeo, quod labores Tuos admodum iuvare possit. Nam quae schedula adiecta continet, excerpta videlicet pauca de Codice Vindobonensi, ea nec magni pretii sunt et transcripta unius horulae spatio, cum iam in eo essem ut vasa colligerem. Praeterquam autem Monacensem illum et Vindobonensem nullus alius per tot Germaniae et Helvetiae bibliothecas, quas peragravi, Codex Festi sese mihi obtulit.

De Nonio vix est, quod commemorem. Exstat in bibliotheca Academiae Hafniensis eius editio, quae Parisiis 1614, 8. prodiit (Merceriana) olimque *κρῖμα* fuit Lucae Langermanni, deinde Gudii. Prior illam ao. 1645., cum Daventriae esset, contulit cum MS. libro Io. Gerh. Vossii et cum editione Iensoniana Venet. 1476., atque utriusque lectiones accuratissime suo exemplo adiecit. Eas ego cum ante quinque annos Hafniae per aliquot menses degerem, describere meoque libro addere coepi. Sed cum intelligerem, utrisque enotandis tempus non suffecturum, missis Iensonianis mox in solis Vossianis substiti, quas tamen ipsas nisi usque pag. 369., negotiis aliis ac tempore impeditus, absolvere tum non potui, impredientibus bibliothecae illius legibus ut mecum ducerem librum Langermannianum. Quum vero Vossianus ille Codex inter omnes Nonii qui ad notitiam virorum doctorum venerunt, facile fama celebratissimus, a multis olim iam inspectus, et, ni memoria me fallit, post Vossii mortem in bibliothecam Lugdunensem delatus sit, iam vero Tute ipse illius bibliothecae thesauris praesens incubuisti; vix futurum puto, ut meum exemplar Tibi usui esse possit, etiamsi daretur illud ad umbilicum usque perficere, quod futurum existimo proxima aestate, si Deus vitam dederit, qua Hafniam denuo excurrere in animo habeo, ut Upsaliam contendam, cuius urbis bibliothecam nemo dum excussit, licet vix possit dubitari in ea multa exstare, quibus iuvare possint antiquae litterae. Quicquid enim vetustorum librorum ex omni orbe convasarunt Heinsius, Bochartus, Salmasius, Schefferus alique, quo acceptiores essent reginae Christinae, eorum tantum partem secum traxit illa in Italiam et Vaticanae moriens dedicavit, reliqua in Suecia remansit et Upsaliae. Sed haec extra oleas. Quod si vel sic secus putaveris et nec Vossiani diversitates iam possideas, aut meum exemplum Tibi usui esse posse existimes, uno verbo significa, et quicquid est, illico praestabo. Idem promitterem de duobus tribusve exemplis Festi Noniique typis exscriptis, quibus per tempora in margine adscripsi nomina virorum doctorum, in quorum libris olim legi illorum hunc illumve locum aut emendatum aut illustratum, si aut propter quotidianum usum iis facile carere possem, aut suspicari, in iis esse, quae obtutum tuorum oculorum effugerint, magis, quam mei, in eam rem intentorum. Tu interim, Vir Doctiss., vale ex animo et res Tuas litterariiue orbis feliciter age. Plura fortasse his adderem, si domi essem et in suppellectile mea. Ruri enim haec scribo, quo valetudinis caussa dego apud fratrem, qui ex tanto numero unus mihi superest. Iterum vale. Scrib. raptim *Arensboeci prope Lubecam* d. xxiii. Iulii cldlccccxxiii.

Haec ille ad me scripsit. Iam gratiae a me sunt agenda viro praestantissimo, qui senex grandaevus adhuc inter vivos et vitae suae praeclearissime actae praemia capit largissima, quod tanto suo beneficio editionem Festi nostram adiuvari voluit. Ceterum de Codice Monacensi haud iure statuit; nam ad meliores libros accensendus est, quod ex eius lectionibus, in quibus saepe optimis libris consentit, facile apparet. Est autem membraneus, formae quadratae minoris, initio, ut videtur seculi XI. scriptus, laterculis in binas partes divisus, scriptura satis nitida, etiam diversa litterarum magnitudine, aliquot etiam scripturae compendia habet.

Huic codici et aetate et bonitate proxime accedit Berolinensis, pariter membraneus, octonis, seculi, ut videtur tertii decimi, quem et ipse inspexi, et varias eius lectiones habui a Niebuhrio ad oram editionis Paulli Venetae ai 1492. enotatas.

Codex Lipsiensis, quem bibliotheca asservat oppidana, recentissimae est aetatis et Varro nis reliquias una continet. Is est chartaceus et formae maximae, sed, ut videtur, a bono atque antiquo libro descriptus. Eius conferendi negotium suscepit *Fridericus Vilelmus Otto*, de quo vide quae dixi in praefatione Tomi primi.

Atque hi codices omnes praeter Gu. 1. ea virtute excellunt, ut, quae veterrimae editiones omnes inde a voce *Incomitiare* usque ad finem libri IX. et quaedam ex libro XI. litterae M. loco suo mota et ad finem totius Epitomae reiecta exhibent, ea omnia suo loco et iusto ordine posita habeant. Unus Gu. 1., ut diximus, ista omisit, praeterquam quae ex libro XI. litterae M. in editionibus in fine posita sunt, quae in Cod. Gu. 1. suo ordine leguntur non omissa nec alieno loco posita. Vide quae notavimus pag. 79. not. 46. Praeterea in codice Berolinensi peculiaris glossa invenitur, quae neque in codicibus aliis neque in editionibus comparet, ac ne in fragmentis quidem Festi servata est. Cf. quae diximus ad pag. 93. not. 65. et quae de sententia Niebuhrii notavimus ad pag. 518. in commentariis.

Ex editionibus has in auxilium vocavimus. Et primum quidem eam contulimus, quam Ebertus, V. Cl., in lexico bibliographico sub no. 7495. recenset, quae ibi sic est notata: *Sextus Pompeius Festus de verborum significatione. Mediol. 3. Non. Aug. 1471. fol.* Hanc principem diximus. Eius lectiones dedimus integras. Praeter hanc Scaligeri et Dacerii editiones diligenter, ubi opus esse videretur, contulimus. Ad Festi autem fragmenta praeter Scaligeri et Dacerii editiones contulimus editionem Fulvii Ursini, quam principem ibi diximus, ex qua fragmenta illa atque schedas excudi curavimus; praeterea Antonii Augustini editionem ad manus habuimus, cuius lectiones sigla *Ven.* insignivimus, quae eatenus princeps est, quatenus Antonius Augustinus primus fuit, qui Festi fragmenta, sed ad iustum ordinem alphabeticum disrupta et Paulli glossis intermixta, edidit. In his Ant. Augustini, Scaligeri, et Dacerii editionibus pauca quaedam tanquam Festi (non Paulli) leguntur, quae in Fulvii Ursini editione non inveniuntur. Vide quae in commentariis sub voce *Tame* et ad glossam *Tammodo* diximus. Ea igitur aut ab Ursino neglecta, aut, quum Ursinus Codicem Farnesianum tractaret, iam detrita atque exesa fuerunt. Sunt autem paucissima.

Ad Paulli compendium varietatem lectionis conscripsit *Fridericus Vilelmus Otto* ea ratione, quam in praefatione Tomi primi pag. IV. significavi. Quae ille conscripsit, ea ego omnia diligentissime excussi atque correxi, ita quidem, ut eius orationem nihil mutarem, sed omnes emendationes aut removerem aut examinarem, aut novas de meo adicerem. Sic nihil me incon-sulto mutatum est, et quae sunt mutata, ut a me profecta lectoribus apparebunt. Festi fragmenta ac schedas solus ego recensui. Commentarios virorum doctorum diligenter ipse examinavi, recen-

sui et supplevi, ita ut omnia, quae ibi nulla sigla addita reperiuntur, a me profecta existimanda sint. In qua recensione hoc mihi habebam propositum, id quod supra dixi, ut locos a viris doctis citatos requirerem et diligentius demonstrarem, ubi legerentur; quod quum non ubique factum apparet, sciant lectores, me locum licet diu quaesitum, non reperisse. Addidi praeterea quasdam etymorum rationes a me inventas, quas putabam veras esse; ceterum quae ad rerum Romanarum antiquitates vel a me notata vel ex aliorum scriptorum, recentiorum maxime, commentariis exscripta habebam, interpretamentis singularum glossarum adieci. Quae tamen a me profecta omnia, si ingentem commentariorum molem respicias, perpauca sunt et vix in censum venire possunt. Satis igitur habeo, si lectoribus virorum doctorum ad Festum commentarios recte dispositos et emendate expressos dedisse visus fuero. In quibus commentariis disponendis hoc maxime incommodum accidit et laboriosum, quod quum superiores interpretes omnes, Antonius Augustinus, Scaliger, Dacerius, Gothofredus notas suas ad glossas ex ordine iusto alphabetico positas ascripsissent, omnia in commentariis notata disrumpenda et ad antiquum ordinem, qui nativus est, disponenda atque adornanda fuerunt. Praeterea Dacerius fere semper integras Scaligeri notas ita suis intertexerat, ut saepe vix internosci possent. Qua de causa aut Scaligeri notae bis erant describendae, aut Dacerii animadversiones in brevius contrahendae atque alieno ornamento denudandae erant, quod posterius feci, uti par erat. Idem in notis Gothofredi saepe faciendum fuit. Tum in notis Fulvii Ursini fragmento Festi ac schedis subiectis locos scriptorum citatorum raro diligentius monstravi, propterea quod iidem loci fere semper in commentariis recurrunt, ubi ista demonstratio, ut diximus, facta est.

Sic igitur haec nova Paulli ac Festi editio tandem ad umbilicum est perducta. Quae quod utilior esset viris doctis eiusque usus promptior; indices curavi adiiciendos, quorum primus glossas Paulli atque Festi continet primis verbis ita indicatas, ut, quum ordinem alphabeticum iniuria his scriptoribus obtrusum reliquerimus, singulae facile reperiri possent. Praeter hunc tres adiiciuntur indices, ita quidem adornati, ut secundus scriptores a Paulo et Festo citatos et eorum locos qui in notis sunt emendati, contineat, tertius sit rerum et verborum a Paulo, Festo et in commentariis illustratorum, qui antiquitates maxime ostendit; quartus denique Graeca monstret. Ita viris doctis, qui hac nostra editione sunt usuri, optime consultum iri putavimus.

In volumine primo huius Grammaticorum corporis inde a pag. 309. usque ad finem, hoc est in Asperi Iunioris et Phocae opusculis ex errore typographico omnes loci ex poetis citati unci inclusi sunt. Qui unci plane otiosi manuscriptis schedis a me propterea erant adiecti, ut typothetae ostenderem, quae loca separatim excudenda essent; id quod in prioribus plagulis ubique feceram. Verum nescio quo casu factum est, ut ille hoc signum non amplius intelligeret et plane otiosum et supervacaneum poneret. Hoc lectores etiam monitos volebam. Scripsi in Gymnasio Zittaviensi Idibus Sextil. cldlcccxxxii.

EXCERPTA EX LIBRIS POMPEII FESTI DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.¹

EPISTOLA PAULI PONTIFICIS AD CAROLUM REGEM.²

Divinae³ largitatis munere, sapientia potentiaque praefulgido Domino Regi Carolo regum sublimissimo Paulus ultimus servulus.

Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum⁴ valeo, necessario ex alieno mutuavi. Sextus⁵ denique Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quam etiam quarundam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti usque⁶ proluxa volumina extendit. Ex qua ego prolixitate superflua quaeque et minus necessaria praetergrediens et quaedam abstrusa penitus stilo proprio emucleans, nonnulla⁷ ita, ut erant posita, relinquens, hoc⁸ vestrae celsitudini legendum compendium⁹ obtuli. In cuius serie¹⁰, si tamen lectum ire non dedignabimini¹¹, quaedam secundum artem, quaedam iuxta etymologiam posita non inconvenienter¹² inveniatis, et praecipue civitatis vestrae Romuleae¹³, viarum, portarum, montium, locorum tribuumque¹⁴ vocabula diserta reperietis; ritus praeterea gentilium et consuetudines, varias dictiones quoque poetis¹⁵ et historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. Quod exiguitatis meae munusculum si sagax et subtilissimum vestrum ingenium non usquequaque repulerit, tennitatem meam vita¹⁶ comite ad potiora excitabit. Vale¹⁷.

1) Sic cod. Gu. 2. M. *Pompeii Festi de interpretatione linguae latinae*. L. *Festi Pompeii vocabulorum liber incipit*. B. Vulg. *Sexti Pompeii Festi de verborum veterum significatione libri XX*. — 2) *Epistola*] *Praefatio* Gu. 1. Omittunt hanc epistolam L. B. — 3) *Divinae*] om. Gu. 1. — 4) *perparum*] *parum* Gu. 1. S. — 5) *Sextus*] Sic Gu. 2. M. Vulg. *Festus*. — 6) *prolixa*] *ad prolixa* Gu. 1. — 7) *nonnulla*] om. Gu. 1. — 8) *hoc*] Sic Gu. 1. Vulg. *haec*. Sed illud

est aptius. — 9) *compendium*] *compendio* Gu. 1. S. — 10) *serie*] *rei* Gu. 1. — 11) *dedignabimini*] *dignabimini* Gu. 1. — 12) *posita non inconvenienter*] Sic Gu. 2. Vulg. *non inconv. pos.* — 13) *Romuleae*] *Romule* Gu. 1. — 14) *tribuumque*] *que* om. Gu. 1. — 15) *poetis*] *poematis* M. — 16) *vita*] *vitas* M. — 17) *Vale*] om. Gu. 1., qui habet *Explicit praefatio festi pompeii*. Cum Gu. 1. consentit Gu. 2.

PAULI DIACONI EXCERPTA EX LIBRIS POMPEII FESTI DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.

LIBER I.

Augustus locus sanctus ab avium gestu, id est quia¹ ab avibus significatus est, sic dictus; sive ab avium gustatu, quia aves² pastae id ratum fecerunt³.

Augur ab avibus gerendoque dictus, quia per eum avium gestus edicitur; sive ab avium garritu, unde et⁴ augurium.

*Auspicium*⁵ ab ave spicienda⁶. Nam quod nos cum praepositione dicimus *aspicio*, apud veteres⁷ sine⁸ praepositione *spicio*⁹ dicebatur.

Affectare est primum animum ad faciendum¹⁰ habere.

Armillum vas vinarium in sacris dictum, quod armo, id est humero¹¹ deportetur.

Aerarii tribuni a tribuendo¹² aere sunt appellati.

*Aerarium*¹³ sane populus Romanus in aede Saturni habuit.

Apricum locum a sole apertum a Graeco vocabulo *φρίκης*¹⁴ appellamus¹⁵, quasi *ἀνευ φρίκης*¹⁶, id est sine horrore, videlicet frigoris, unde etiam putatur et Africa¹⁷ appellari.

1) quia] qui M. — 2) aves] om. L. — 3) fecerunt] Sic L. B. Gu. 1. 2. Vulg. fecere. — 4) et] om. L. — 5) Auspicium] dicitur add. L. — 6) spicienda] spicienda L. B. Gu. 1. — 7) aspicio, apud veteres] om. Gu. 1. — 8) sine praep.] Vulgo sine a praep., sed praepositio a abest a L. M. Gu. 1. pr. — 9) spicio] specio L. B. pr. — 10) faciendum] oblitteratum est in B. — 11) id est humero] id est om. Gu. 1., qui habet a hum. — 12) tribuni a tribuendo] M. corrupte tributa tribuendo. — 13) Aerarium] vel aera add. B. — 14) φρίκης] M. Gu. 2. frictis; B. φρίκος. Genitivum illum ne quis elegantiorē putet esse, quam qui Grammatico tribuatur, confer. eiusdem Pauli haec verba: *Amicitiae vocabulum ab amore deducitur.* Gu. 1. ἀφρίκη. Om. L. pr. — 15) appellamus] om. L. appellatur B. M. Gu. 1. 2. — 16) ἀνευ φρίκης] africanis M. Gu. 2. ἀφρίκης Gu. 1. Scal. D. africi L. ἄφρικος B. Om. pr. — 17) et Africa] Sic B. M. Gu. 1. 2. et Afr. appellata L. Vulg. om. et. Sed frequens est etiam et, quod significat auch sogar. Vide exempla ap. Vechner. Hellenolox. I, 6, 1. A codicum igitur auctoritate res pendet, quam h. l. secuti sumus. — 18) trahant] In cod. B. corrupte haec adduntur: melius, quia sine munere id est fructu, id est sine et munus. Videntur autem eadem ex Isidoro l. XIV. cap. 8. assuta esse. — 19) Affecta] Affectata L. B. pr. Adsectata S. et D. — 20) appellatur] appellatum est L. — 21) Aquaelicium] Sic B. Gu. 1. 2. S. Aquaelitium vulg. Recte per c scribitur. Est enim ab eliciendo ductum. Aquilicium L. — 22) dicitur] vocatur B. Om. L. — 23) elicitor] om. L. — 24) manali] manuali L. Sed vide ips. Fest. s. v. Manalem lapidem etc. — 25) iuvamur] iuvamus L. Gu. 1. — vivamus B. Cfr. Doederlein Latein. Syn. T. I. p. 11. — 26) tam] ideo L. Om. S., qui pro igni habet ignia. — 27) super-

Amenda dicta sunt loca, quae ad se amenda alliciant, id est trahant ¹⁸.

Affecta ¹⁹ femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata, vel in malam, quasi ad extremum periculum adducta.

Aquagiam quasi aquae agium, id est aquaeductus appellatur ²⁰.

Aquaelicium ²¹ dicitur ²², quum aqua pluvialis remediis quibusdam elicitur ²³, ut quondam, si creditur, manali ²⁴ lapide in urbem ducto.

Aqua dicitur, a qua iuvamur ²⁵.

Aqua et igni tam ²⁶ interdici solet damnatis, quam accipiunt nuptae, videlicet quia hae duae res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergradiebantur ²⁷ aqua aspersi; quod purgationis genus ²⁸ vocabant suffitionem.

Axios factiosi dicebantur, quum plures una quid agerent facerentque. *Axit* autem dixisse antiquos ²⁹ pro egerit, manifestum est; unde *axites* ³⁰ mulieres sive viri ³¹ dicebantur una agentes.

Alites volatu auspicia facientes istae putabantur: buteo ³², sanqualis ³³, immusulus ³⁴, aquila, volturnus ³⁵.

Axamenta dicebantur carmina Saliaria ³⁶, quae a Saliis ³⁷ sacerdotibus cantabantur ³⁸, in universos homines composita. Nam in deos singulos versus ficti ³⁹ a nominibus eorum appellabantur, ut Ianualii ⁴⁰, Iunonii ⁴¹, Minervii.

Axis, quem Graeci ἄξονα ⁴² dicunt ⁴³, plures habet significationes. Nam et pars coeli septentrionalis, et stipes teres, circa quem rota vertitur ⁴⁴, et tabula sectilis axis appellatur ⁴⁵.

Ador farris genus, edor quondam appellatum ab edendo ⁴⁶, vel quod aduratur, ut fiat tostum, unde in sacrificio mola salsa efficitur.

Adoriam ⁴⁷ laudem sive gloriam dicebant, quia gloriosum eum ⁴⁸ putabant esse ⁴⁹, qui farris copia abundaret.

Arma proprie dicuntur ab armis ⁵⁰, id est humeris ⁵¹ dependentia, ut scutum, gladius, pugio, sica et ea ⁵², quibus procul proeliamur ⁵³, tela ⁵⁴.

gradiebantur] Sic L. M. Vulg. *supergrediebantur*. — 28) *purgat. gen.*] *genus purg.* L. — 29) *dixisse antiquos*] Sic Gu. 1. 2. Vulg. *antiquos dixisse*. — 30) *axites*] Sic scribendum censuit Scal. Gu. 2. *axtes*. Vulg. *axies*. — 31) *viri*] Sic scripsi de coniectura Scal. pro vulg. *dii*, quod nihil est. Om. v. pr. — 32) *buteo*] *buteon* L. *buteos* B. pr. — 33) *sanqualis*] *anguas* pr. In B. *angua* est oblitteratum. Om. L. Vid. Fest. ipsum s. v. *Sanqualis*. — 34) *immusulus*] Sic Gu. 2. *inmusulus* B. M. Gu. 1. Vulg. *immusculus*. — 35) *vulturius*] Sic L. Vulg. *vulturius*, pro quo M. habet *vultur*. — 36) *Saliaria*] *Salaria* B. Gu. 1. 2. pr. — 37) *Saliis*] om. M. — 38) *cantabantur*] Sic videtur esse legendum, quum vulgo legatur *componebantur*, sed hoc ipsum sequitur. — 39) *ficti*] *fieri* L. *facti* M. S. — 40) *Ianualii*] *Ianuali* L. *Ianulii* B. *Ianuli* M. Gu. 1. 2. — 41) *Iunoni*

Iunoni L. — 42) ἄξονα] Sic M. Gu. 1. *axona* Gu. 2. τὸ ἄξιον B. — 43) *dicunt*] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. *vocant*. — 44) *vertitur*] *volvitur vel vertitur* L. — 45) *appellatur*] *dicitur* L. — 46) *edendo*] *edicendo* Gu. 1. — 47) *Adoriam*] *Adoream* L. B. Gu. 1. pr. S. Sed praestat altera forma, quod substantivum est abstractum, quae omnia in *ia* solent formari, ut apud Graecos. Analogiae igitur ratio suadet formam in *ia*. Sic *adoriae* scribitur in codice, ex quo Frontonis Epp. editae sunt. Vide ed. Niebuhr. p. 168. — 48) *gloriosum eum*] *eum glor.* Gu. 1. — 49) *putabant esse*] *esse dicebant* L. — 50) *propr. dicuntur ab armis*] *dic. ab armis propr.* L. — 51) *humeris*] *ab hum.* B. — 52) *et*] Sic L. S. Vulg. *ut*. — 53) *proeliamur*] *proeliantur* L. *praeliatur* Gu. 1. *prope praeliatur: sicut tela, quibus procul.* S. — 54) *tela*] *dicuntur* add. B.

A *

*Armita*¹ dicebatur virgo sacrificans, cui lacinia togae in humerum erat reiecta². Legibus etiam Laurentum sanctum est³, ne⁴ pomum ex alieno legatur in armum, id est, quod humeri onus sit.

Armentum id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum. Invenies tamen feminine⁵ *armentas* apud Ennium positum⁶.

Album, quod nos dicimus, a Graeco, quod est⁷ ἄλφός⁸, appellatum⁹. Sabini tamen *alpum* dixerunt. Unde credi potest, nomen Alpium a candore nivium vocitatum¹⁰.

*Albesia*¹¹ scuta dicebantur, quibus Albenses, qui sunt Marsi generis, usi sunt. Haec eadem decumana vocabantur¹², quod essent amplissima, ut decumani fluctus.

*Albiona*¹³ ager trans Tiberim dicitur¹⁴ a luco Albionarum¹⁵, quo loco¹⁶ bos alba sacrificabatur¹⁷.

Albula Tiberis¹⁸ fluvius dictus est¹⁹ ab albo aquae colore; Tiberis autem a²⁰ Tiberino Silvio rege Albanorum, quod is in eo extinctus est.

Ambo ex Graeco ductum²¹ videtur, quod illi ἄμφω²² dicunt.

Ambactus apud Ennium lingua Gallica servus appellatur²³.

Am praepositio loquularis significat circum, unde supra servus ambactus, id est circumactus dicitur.

Ambest ita tertiae personae verbum est, ut nullam aliam habeat²⁴ declinationem.

1) *Armita*] Sic L. M. Gu. 1. 2. Vulg. *Armata*, quod eo videtur esse ortum, quod hoc vocab. ab armando duxerunt, h. e. armis instruere. Sed derivandum est ab *armo*, i. e. *numero*, ut ipse Fest. explicat. Est igitur *armita* virgo arinum oblecta lacinia togae, veluti verbum esset *armire*, id est *armum obtegere*. — 2) *reiecta*] *relecta* M. — 3) *sanctum est*] Sic M. Gu. 2. *sancitum*. Vulg. Videatur Struve über die Lat. Decl. und Coni. p. 294. s. v. *Sancio*. etiam *sancitum erat Laurenti* L. — 4) *ne*] *nec* pr. — 5) *feminine*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *feminino genere* B. Vulg. *feminei generis*. — 6) *positum*] om. L. — 7) *quod est*] om. B. — 8) ἄλφός] Sic B. Recte. Vid. Lex. Graec. s. v. ἄλφός. Vulg. ἄλφον. Gu. 2. *alphon*. M. *alphon*. L. *alphi*. Om. pr. — 9) *appellatum*] est praepositur vulgò, quod om. B. Gu. 1. 2. — 10) *vocitatum*] *vocatum* L. — 11) *Albesia*] *Albensia* L. — 12) *vocabantur*] *vocabant* L. *vocabatur* pr. — 13) *Albiona*] *Albionata* L. — 14) *dicitur*] om. B. — 15) *Albionarum*] *Albionara* B. Gu. 1. pr. — 16) *quo loco*] *in quo loco* L. Gu. 1. pr. *in quo luco* B. — 17) *sacrificabatur*] *immolabatur* L. — 18) *Tiberis*] Sic omnes codd. Vulg. *Tyberis*. — 19) *dictus est*] Sic Gu. 2. *est dictus* B. Vulg. om. *est*. — 20) *a Tiberino*] om. a L., qui habet *Tiberio*, ut M. Gu. 1. 2. S. At vide infra s. v. *Tiberis*. *Tybero* B. — 21) *ductum*] *dictum* L. B. M. S. — 22) ἄμφω] *ampho* Gu. 2. *dicitur ἄμφω* Gu. 1. — 23) *appellatur*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *dicitur* Vulg. Pro *servus* S. habet *actus*. — 24) *aliam*

habeat] *habeat al.* L. pr. — 25) *Ambegni*] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. *Ambigni* L. Vulg. *Ambigni*. — 26) *vervex*] *verber* Gu. 2. *verbis* M. — 27) *appellabatur*] *appellatur* Gu. 1. — 28) *Abemito*] *Abemitto* B. — 29) *auferto*] *aufero* L. — 30) *antiqui dicebant*] *antiqui enim dicebant*. L. — 31) *Ambarvales*] Om. hunc articulum M. In S. addita deinde est glossa: *Ambarvalis hostia est, quae rei divinae causa circum arva ducitur ab iis, qui pro frugibus faciunt*. — 32) *dicebantur*] Sic Gu. 2. Vulg. *appellabantur*. — 33) *Ambarbuales*] *Ambarvales* M. — 34) *ducebantur*] *dicebantur* (sic) M. *dicebantur* Gu. 2. — 35) *circuitus*] *circumitus* Gu. 2. — 36) *in latitudinem*] *altitudine* B. — 37) *in longitudinem*] Apposui his lacunae signum, nam excidisse videtur modus longitudinis, nisi forte putes hunc esse verborum idem quod aedificium sensum: *in longitudinem eadem est mensura, qua aedificium*. — 38) *idem*] *id* Gu. 1. — 39) *sed et*] om. L. et om. B. Gu. 1. — 40) *appellatur*] Vulg. additur a circumeundo supplicandoque, quam interpretationem om. B. Gu. 1. 2. pr. S. tractam scil. ab eodem articulo, qui infra legitur post voc. *Antes*. — 41) *Adolescit*] *Adulescit* B. — 42) *Graeco*] *vocabulo* add. L. — 43) ἄλλῳ] Sic scripsi secutus Gu. 2. cod. opt., in quo est *aliso*; prope abest B. οαλιζω, unde M. *oaliso*. Gu. 2. ἄλδαλινω, sed in hoc cod. Graecae voces a recentiore manu additae sunt. Unice verum esse arbitrator ἄλλῳ, quod est colligere, cumulare, cui signifi-

*Ambegni*²⁵ bos et vetrex²⁶ appellabantur, quum ad eorum utraque latera agni in sacrificium ducebantur.

Ambidens sive bidens ovis appellabatur²⁷, quae superioribus et inferioribus est dentibus.

*Abemito*²⁸ significat demito vel auferto²⁹. *Emere* enim antiqui³⁰ dicebant pro accipere.

*Ambaruales*³¹ hostiae dicebantur³², quae pro arvis a duobus fratribus sacrificabantur.

*Amburbiales*³³ hostiae appellabantur, quae circum terminos urbis Romae ducebantur³⁴.

Ambustus circumustus.

Ambitus proprie dicitur circuitus³⁵ aedificiorum patens in latitudinem³⁶ pedes duos et semissem, in longitudinem ****³⁷ idem³⁸ quod aedificium, sed et³⁹ eodem vocabulo crimen avaritiae vel affectati honoris appellatur⁴⁰.

*Adolescit*⁴¹ a Graeco⁴² ἀλλίζω⁴³, id est accresco⁴⁴ venit. Unde sunt adūltus, adolescens⁴⁵, altare⁴⁶; eo, quod in illo⁴⁷ ignis excrescit⁴⁸ et exoletus⁴⁹, qui excessit olescendi, id est crescendi⁵⁰ modum et inolevit, id est crevit.

Altaria sunt, in quibus igne⁵¹ adoletur.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter⁵², ex Graeco id ἀλλοιώς⁵³ transferentes. Hinc est illud in legibus Numae Pompilii⁵⁴: Si quisquam⁵⁵ aliuta faxit, ipsos⁵⁶ Iovis⁵⁷ sacer esto.

Astu apud poetas astutiam significat, cuius origo ex Graeco, ab⁵⁸ ὄππιδω, ἄστν⁵⁹, deducitur, in quo qui conversati⁶⁰ assidue sint, cauti atque acuti esse⁶¹ videantur⁶².

cationi convenit verbum glossatoris *acresco*. *Oaliso* venit a repetita littera *o* in verbo *Graeco*. Referenda est enim glossa ad simplex verbum *olescere*, quae est forma, ut ita dicam, transformata in compositione propter suaviorem sonum ex *alesco*, cuius simile videbatur Grammatico ἀλλίζω. Compositam vocem posuit in lemmate, quod simplex non erat in usu. Alias derivationes vide ap. Forcellini in Lex. Lat. Vulg. habet ἀδολέσχω. S. ἀδολεσχῶ. Ut nos scripsimus, sic esse in libro aliquo testatur Scal. — 44) accresco] *cresco* L. — 45) adolescens] *adulescens* B. M. Gu. 2. pr. et *adul.* L. — 46) altare] Coniunxi hoc, secutus Scal., cum prioribus, quod una tantum videtur esse glossa, quae ad eandem familiam pertinet. — 47) in illo] in eo L. Gu. 1. — 48) excrescit] *i.* et B. nihil aliud habet. — 49) exoletus] *est* add. pr. — 50) id est crescendi] om. L. B. Gu. 1. pr. At hoc ipso explicatur verbum obsoletum olescendi. — 51) igne] Sic B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *ignis*, quod ex eo est ortum, quod *adoletur* putarunt significare *alitur*. At vide Forcellini Thesaur. L. L. s. v. *Adolere*. — 52) dicebant pro aliter] *pro aliter* dicebant B. alter L. — 53) ex Graeco id ἀλλοιώς transferentes.] Sic scripsi ex Gu. 1., cui codici addicunt alii, quanquam corrupte verba proferentes. Primus est L., qui habet *ex Graeco ad alios transferentes*, quod est *ex Graeco id ἀλλοιώς* Reuchliniana pronuntiatione, quasi scribatur ἀλλῶς. Huic proximus est M., qui corrupte habet *atlatus*, id est *ad alios*, h. e. *id ἀλλοιώς*. Gu. 2. a prima manu ex

gre ad alios, cui additum est a recentiore manu *idem* signis, quae addidi: ex *gre*⁶⁰ *a* (sic) *alios*. Punctum significat *ad esse* corruptum, scil. ex *id*. — B. ex *Graeco* ἀλλῶς *transf.* Om. *Graeca* edit. pr. *Ἀλλοιώς* autem ab ἀλλοιός derivatum, quamvis non reperiatur a Graecis usurpatum, tamen Grammaticis concedere possumus. Videmus autem omnino Grammaticos, veluti Festum, multis Graecis vocibus uti, quae nemo facile Graecus usurpaverit, ut videbimus s. v. *Aegrum*. Vulg. est ἄλλη *vel* ἄλλῶς *transf.* — 54) *Pompilii*] *Pompili* Gu. 2. optimus cod. Sed vix notum illud praecceptum de talibus Genitivis ad grammaticos pertineat. Est potius ex longiore littera *i*, quae pro *ii* ponitur, orta brevior forma. — 55) *quisquam*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *quis* Vulg. — 56) *ipsos*] Sic M. Gu. 1. pr. S. *ipsus*. Gu. 2. — 57) *Iovis sacer*] Sic distincte scriptum est in Gu. 1. Ceteri mire *Iovis acer*, quod ipsum significat, scriptum fuisse *Iovis sacer*. Fefellit scribas structura verborum. At vide Cic. Legg. II, 18, 45. *Terra — ut focus domiciliorum, sacra deorum omnium est.* Cfr. Plato Legg. p. 206. γῆ μὲν οὖν ἑστία τε οἰκῆσεως, ἱερὰ πᾶσα πάντων θεῶν. Cic. in Verr. I, 18, 48. *insula (Delus) deorum (Apollinis Dianaeque) sacra patatur.* — 58) *ab*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 59) ἄστν] *astu* Gu. 2. *astu* M. Om. pr., in qua ad margin. aliquis hanc vocem adscripsit. — 60) *conversati*] *versati* L. — 61) *esse*] om. Gu. 1. — 62) *videantur*] *videntur* L.

Algeo ex Graeco ἀλγῶ¹ ducitur², id est doleo, ut sit frigus³ dolor quidam membrorum rigore collectus⁴.

At significat at, sed, autem⁵.

Anus dicta est⁶ ab annorum multitudine, quoniam⁷ antiqui non geminabant consonantes; vel quod iam sit sine sensu, quod Graece⁸ dicitur ἄνους⁹.

Amussim regulariter, tractum a regula, ad quam aliquid exaequatur¹⁰, quae amussis dicitur. Quidam *amussim*¹¹ esse dicunt¹² non tacite¹³, quod muttire¹⁴ interdum dicitur loqui.

*Adgrettus*¹⁵ apud Ennium *adgrettus fari*¹⁶, pro eo, quod est adgressus¹⁷ ponitur, quod verbum¹⁸ venit a Graeco ἐγείρω, surgo¹⁹.

*Agnus*²⁰ ex Graeco ἄμνος²¹ deducitur, quod nomen apud maiores communis²² erat generis, sicut et lupo, quod venit ex Graeco λύκος²³.

Aegrum ex Graeco ἀνίγρον²⁴ appellatur; a quibusdam putatur a voce doloris appellari, quod est αἰ²⁵.

Anus ex Graeco venit, quem illi ἔννον²⁶ dicunt, et quod nos trimum²⁷, illi dicunt τριέννον²⁸.

Alterum Sennius ait idem significare, quod apud Graecos ἕτερον²⁹. Quidam vero ex utroque esse compositum³⁰ ἄλλος et ἕτερος³¹.

*Alter*³² et pro non bono ponitur³³, ut in auguriis altera quum³⁴ appellatur avis³⁵, quae utique prospera non est. Sic aliter³⁶ interdum pro adverso dicitur et malo.

*Alliesis*³⁷ dies³⁸ dicebatur³⁹ apud Romanos obscenissimi ominis, ab Allia fluvio scilicet⁴⁰, ubi Romanus fusus a Gallis⁴¹ exercitus est.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt nu-

1) ἀλγῶ] algo Gu. 2. ἀλγέω Gu. 1. Om. pr. —
2) ducitur] Sic M. Gu. 2. Vulg. dicitur. — 3) frigus] Doederlein latin. Synom. T. III. p. 90. emendare vult alior pro frigus, vel utrumque coniungi alior, frigus. Qua emendatione non opus est, si recte intelligo Festum. Ex verbo enim algeo repetenda est notio frigoris, quasi dixisset ut sit is alior dolor. Verte so dass diese Kälte ein Schmerz sein soll etc. —
4) collectus] Sic scribit idem Doederlein. Sed iam edit. Scal. hoc habet. Vulg. coniectus, quod nihil est. —
5) at, sed, autem] sed, at, autem B. sed, vel, autem M. S. — 6) dicta est] om. L. — 7) quoniam] quomodo Gu. 1., in quo supra γ. est: alii qm. Habent sic B. Gu. 2. cum pr. qm autem est quoniam. — 8) quod Graece] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. qui. Vulg. — 9) ἄνους] Sic ascripsit aliquis ad marg. edit. pr. Prope abest Gu. 1., in quo est ἄνους Graece dicitur. nus Gu. 2. Om. pr. L. — 10) exaequatur] exaequetur pr. — 11) amussim] om. L. — 12) esse dicunt] dicunt esse B. — 13) tacite] tacere L. B. pr. tacitate M. Orta est depravatio ex seq. infin. — 14) muttire] Sic Gu. 2. Vulg. mutire. Pro quod habet B. sed. — 15) Adgrettus] Sic L. S. Recte. Nam non di-

citur Adgressus, sed Adgressus. Adgractus B. Adgreptus Gu. 1. Vulg. Adgretus. — 16) adgrettus] Sic L. S. adgractus B. — 17) adgressus] Sic B. Gu. 2. Vulg. aggressus. — 18) verbum] verbo L. — 19) a Graeco ἐγείρω, surgo] Sic B. a Graeco surgo L. M. Gu. 2. Om. vv. ἐγείρω, surgo vulgata. S. a Gr. ἄγρει. — 20) Agnus] Agnos Gu. 2. — 21) ἄμνος] amnos Gu. 2. deducitur ἄμνος B., cuius margo habet ἄγω. Om. pr. — 22) communis] omnis pr. — 23) λύκος] lycos Gu. 2. Om. L. pr. — 24) ἀνίγρον] Sic M. S. anigron Gu. 2. amigron L. ἄνιγρος Gu. 1. ἄνιγον B. Om. pr. Vulg. ἀλάξω. Dicitur ἄνιγρος a serioribus Graecis poetis pro ἀνιγρός. — 25) αἰ] Sic L. M. Gu. 1. 2. latinis litteris. ai ai B. om. pr. Vulg. αἰ αἰ. — 26) ἔννον] Sic B. M. S. ennon Gu. 2. ἔνον Gu. 1. Vulg. ἐνιαυτόν, quod L. habet supra lineam, quum a contextis absit. — 27) trimum] Sic L. Gu. 1. 2. pr. nostri annum M. Vulg. triennium. — 28) τριέννον] Sic M. S. τριεννον Gu. 1. triennnon B. triennnum Gu. 2. Om. L. pr. Vulg. τριετες. — 29) ἕτερον] eteron Gu. 2. ἕτερος Gu. 1. — 30) esse comp.] esse om. B. — 31) ἄλλος et ἕτερος] allos et eteros Gu. 2. alos B. illos L. Edit. pr. habet copulam omissis Graecis verbis. —

macro⁴² assumpti. Nam patres dicuntur, qui sunt patricii generis, conscripti⁴³, qui in senatu sunt⁴⁴ scriptis annotati⁴⁵. Altercatio iurgatio⁴⁶. Alternatio per vices successio⁴⁷. Alma sancta sive pulchra, vel alens, ab alendo scilicet. Altellus Romulus dicebatur, quasi altus in tellure, vel quod tellurem suam aleret; vel quod a Tatio Sabinorum rege postulatus sit in colloquio⁴⁸ pacis, et alternis vicibus audierit locutusque⁴⁹ fuerit. Sicut enim fit diminutive⁵⁰ a macro macellus⁵¹, a vafro vafellus⁵², ita ab alterno altellus. Altus⁵³ ab alendo dictus, alias⁵⁴ ab altitudine altus⁵⁵. Alterplicem duplicem⁵⁶. Altertra⁵⁷ alterutra⁵⁸. Alcedo dicebatur ab antiquis pro alcyone⁵⁹, ut⁶⁰ pro Ganymede⁶¹ Catamitus, pro Nilo Melo⁶². Alica⁶³ dicitur quod alit corpus⁶⁴. Alicariae⁶⁵ meretrices appellabantur⁶⁶ in Campania solitae ante pistrina⁶⁷ alicariorum versari quae stus gratia, sicut hae, quae ante stabula sedebant, dicebantur prostibula⁶⁸. Almities⁶⁹ habitus almarum rerum. Allus⁷⁰ pollex scandens proximum digitum⁷¹, quod velut insiluisse in alium videatur, quod Graece ἀλλεσθαι dicitur⁷². Alveolum⁷³ tabula aleatoria⁷⁴. Alvus venter feminae ab alendo dicta⁷⁵. Est enim generis feminini.

32) Alter] Aliter Gu. 1. pr. Oblit. in B. — 33) ponitur] dicitur L. — 34) quum] om. L. — 35) avis] om. L. — 36) aliter] alter M. S. — 37) Alliesis] Sic M. Gu. 2. pr. Alliexis B. Alliensis Vulg. — 38) dies] om. B. — 39) dicebatur] dicebantur B. pr. — 40) scilicet] idem L. — 41) fusus a Gallis] a Gallis fusus L. profusus pr. — 42) sunt numero assumpti] adsumpti Gu. 2. numero sunt ass. L. — 43) conscripti] sunt add. L. — 44) qui in senatu sunt] qui sunt in sen. L. cum sunt Gu. 1. — 45) scriptis annotati] literis add. L. — 46) iurgatio] obiurgatio B. — 47) successio] unde alternatim add. L. — 48) colloquio] colloquia B. — 49) locutusque] allocutusque pr. — 50) diminutive] om. L. — 51) macro macellus] Marcò Marcèllos L. B. Gu. 1. — 52) vafellus] fafra vafravellus L. — 53) Altus] Altensis B., quo in cod. praepositur Alterplicem. L. Altensis ab alendo dictus vel ab altitudine. — 54) alias] vel L. — 55) altus] om. L. S. — 56) duplicem] id est dupl. L. — 57) Altertra] Sic cod. quidam Steph. L. B. Alterna, Altera Gu. 1. Vulg. Alterth. Sed est forma syncopata ex Alterutra, unde littera r excidere non potest. — 58) alterutra] id est alt. L. — 59) alcyone] Sic B. M. Gu. 1. alcyone Gu. 2. Vulg. hal-

cyone. — 60) ut] melus pro nilo add. B. h. l. — 61) Ganymede] Ganimede B. Gu. 2. ut pergunt moderata mitus corruptis Gu. 1. — 62) pro Nilo Melo] om. L. — 63) Alica] genus farris add. L. — 64) dicitur quod alit corpus] quod alit corpus dicitur B. — 65) Alicariae] Alicerlas B. — 66) appellabantur] dicebantur M. — 67) pistrina] pistrinam L. B. — 68) prostibula] prostibulas L. M. S. prostibulas pr. Additur vulg. alicariae, quod om. omnes codd. et S. Tum sequitur vulgo Almatas, qui alienus factus est, sed omnes codd. collocant post v. Armillas. — 69) Almities] Almicies L. — 70) Allus] Allus L. — 71) scandens proximum digi] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. prae. dig. scand. Vulg. — 72) ἀλλεσθαι dicitur] Sic Gu. 1. L. hic ordo fuit allesthe dia, sed om. Graec. prae. 73) Alveolum] Alveolum Gu. 2. — 74) aleat.] alveat. Gu. 1. — 75) dicta. Est enim generis feminini] Sic B. Gu. 2. pr. est enim feminini gen. L. M. Gu. 1. Fortasse est glossema, quoniam dixisset Festus dicta, relatum ad alvus. Noli tamen removere, quoniam sit in omnibus codd. Ab editt. abest.

Angor id¹ est animi vel corporis cruciatus, proprie a Graeco ἀγγόνη², id est³ strangulatione dictus; unde et faucium dolor⁴ angina⁵ vocatur. Plautus⁶:

Vellem me in anginam⁷ verti, quo huic aniculae fauces praeoccuparem⁸.

Antigerio⁹ antiqui pro valde dixerunt.

Antehac¹⁰ Terentius pro antea posuit.

Anteurbana praedia urbi propinqua.

Antarium bellum, quod ante urbem geritur.

Axare¹¹ nominare.

Antipagmenta¹² valvarum ornamenta, quae antis¹³ appinguntur¹⁴, id est affiguntur¹⁵.

Antefixa, quae ex opere figulino¹⁶ tectis affiguntur sub stillicidio.

Aureax¹⁷ auriga. *Aureas* enim dicebatur frenum, quod ad aures equorum religabatur¹⁸; *orias¹⁹*, quo ora coercebantur.

Auritus a magnis auribus dicitur, ut sunt asinorum et leporum²⁰, alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia²¹ praecipue custoditur. Graece enim ὠρεῖν custodire dicitur²², unde et thesaurus²³. Hippocrates medicus de nomine inventoris id dictum²⁴ putat, quem vocitatum ait Aurion²⁵. Quidam ad similitudinem aurorae coloris nomen traxisse existimant²⁶; nonnulli, quia mentes hominum avertat; alii a Sabinis translatum putant, quod illi ausum²⁷ dicebant.

Aurichalcum vel orichalcum²⁸ quidam putant compositum²⁹ ex³⁰ aere et auro, sive quod colorem habeat aureum³¹. Orichalcum³² sane³³ dicitur, quia³⁴ in montuosis locis invenitur. Mons etenim³⁵ Graece ὄρος³⁶ appellatur.

Acus dicitur, qua sarcinatrix vel etiam ornatrix utitur. Paleae etiam quaedam de frumento³⁷ acus dicuntur³⁸; exercitus quoque instructio, quod ea pars militum vehementissima est ad hostem

1) id] om. L. B. M. S. — 2) ἀγγόνη] Sic haud dubie est scribendum. ἀγγη B. ἀγγεῖν Gu. 1. *anchedellin* Gu. 2. *anchedellen* M. Vide de his corruptelis Scalig. Om. L. — 3) id est] om. Gu. 1. — 4) *fauc. dol.* dolor *fauc.* Gu. 1. — 5) *angina*] *anguina* L. — 6) *Plautus*] om. hoc totum a vv. *Plautus*: — *praeocc.* M. Gu. 1. — 7) *anginam*] *anguinam* pr. — 8) *praeoccuparem*] *praeoccuparent* L. — 9) *Antigerio*] Hic ordo est in L. Gu. 1. 2. Tum sequitur *Anacreon*. Vulg. *Angor*, *Anacreon* et *Antigerio* post *Antefixa*. — 10) *Antehac*] Sic scripsi de coniectura, quum in omnibus codd. aut corrupte aut clare scriptum reperiatur *Anacreon*, quod nihil est. Vitium est inveteratum, ortum ex compendio scripturae *anac* h. e. *antehac*. S. *Ante* scripsit. — 11) *Axare*] om. hunc articulum M. — 12) *Antipagmenta*] Sic Gu. 1. 2. S. *antipacmenta* M. *antipegmenta* L. *antipagamenta* pr. Vulg. *antepagamenta*. — 13) *antis*] *antehis* Gu. 2. *anteis* M. Gu. 1. *anteriis* B. *anteris* pr. — 14) *appinguntur*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *appanguntur* Vulg. — 15) *affiguntur*] *affinguntur* B. pr. — 16) *figulino*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *figlino*. — 17) *Aureax*] *Au-*

reas L. — 18) *religabatur*] *religabantur* B. — 19) *orias*] Sic L., qui praeposit ut, B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *oreas* Vulg. — 20) *leporum*] *luporum vel aliter* B. — 21) *quia*] quod L. — 22) *Graece enim ὠρεῖν custodire dicitur*] a Graeco venit, ὠρεῖν enim B. ὄρα ὠρεῖν enim Gu. 1. *orin*, M. Gu. 2. Om. L. pr. ὠρεῖν. Vulg. ὠρεῖν. — 23) *thesaurus*] Vulg. *thesaurum*, quod vix verum esse poterit. Videtur accusativus ab eo esse, qui coniunxit *thesaurum Hippocrates medicus*. — 24) *id dictum*] *additum* L. *indictum* Gu. 2. — 25) *vocitatum ait Aurion*] om. pr. *Aureion* L. *eor* Gu. 1. *Aurion* B. Gu. 2. M. Vulg. *Aurion*. *Aurum* S., qui habet etiam a similitudine. — 26) *existimant*] om. B. — 27) *ausum*] Sic B. S. *aufum*. Vulg. — 28) *vel orichalc.*] et *oricalc.* Gu. 1. — 29) *compositum*] *esse* add. B. *componi* L. Gu. 1. — 30) *ex*] ab L. B. Gu. 1. pr. — 31) *aureum*] *aurum* pr. — 32) *Orichalcum*] *Oricalc.* Gu. 1. *aurichalcum* M. *Oricalchum* S., qui item hoc habet supra. — 33) *sane*] om. B. *sane ab eo dic.* L. — 34) *quia*] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. *quod*. — 35) *etenim*] enim L. Hoc fortasse verum est. Sed quum optimi codd. *etenim* habeant, non ausim mutare, prae-

vulnerandum acumine telorum. Totum autem ex Graeco sermone trahitur, quoniam sarcire³⁹ apud illos ἀρξασθαι⁴⁰ dicitur.

Assiduus dicitur, qui in ea re⁴¹, quam frequenter agit, quasi consedissee videatur. Alii assiduum locupletem, quasi multorum assium dictum putarunt⁴². Alii⁴³ eum, qui sumptu proprio⁴⁴ militabat, ab asse dando vocatum existimarunt⁴⁵.

Andruare recurrere⁴⁶ a Graeco verbo ἀναδραμεῖν⁴⁷ venit; hinc et *drua* vocata est⁴⁸.

*Antroare*⁴⁹ gratias referre. *Truant* movent⁵⁰. *Truam* quoque vocant, quo permovent coquentes exta.

*Acupedius*⁵¹ dicebatur, cui praecipuum erat in currendo acumen pedum⁵².

*Adrumavit*⁵³ rumorem fecit, sive commurmuratus est, quod verbum⁵⁴ quidam a rumine, id est parte guttaris putant deduci.

Acieris securis aerea, qua in sacrificiis utebantur sacerdotes.

*Aplustria*⁵⁵ navium ornamenta, quae quia erant amplius, quam essent necessaria⁵⁶ usu, etiam amplustria dicebantur.

*Agina*⁵⁷ est, quo⁵⁸ inseritur scapus⁵⁹ trutinae, id est, in quo foramine trutina se vertit, unde aginates dicuntur, qui parvo lucro moventur.

Agonium dies appellabatur⁶⁰, quo rex hostiam immolabat. Hostiam⁶¹ enim antiqui agoniam vocabant. Agonium etiam⁶² putabant deum dici⁶³ praesidentem⁶⁴ rebus agendis; Agonalia⁶⁵ eius festivitatem⁶⁶, sive quia agones dicebant montes. Agonia sacrificia, quae⁶⁷ fiebant in monte. Hinc Romae mons Quirinalis Agonus⁶⁸ et Collina Agonensis⁶⁹.

Agonum id⁷⁰ est⁷¹ ludum, ob⁷² hoc dictum, quia locus, in quo ludi initio facti sunt, fuerit⁷³ sine angulo; cuius festa Agonalia⁷⁴ dicebantur.

Agea via in navi dicta, quod in ea maxime⁷⁵ quaeque res agi solet⁷⁶.

sertim quum vix grammaticis hanc subtilitatem scribendi tribuere possis, qua apud priscos scriptores etenim non secundo loco ponatur. Vide Ottonem ad Cic. Cat. Mai. 9, 29. p. 76., quamquam etiam his hanc licentiam concedit Wunder. ad Cic. or. pr. Planc. 16, 38. p. 123. — 36) ὄρος] oros Gu. 2. ὄρες B. — 37) quaedam de frumento] de frum. quaedam L. — 38) acus dicuntur] dicuntur acus B. — 39) sarcire] sarcinare B. S. cum sarc. — 40) ἀρξασθαι] Sic B. S. acesasthe M. Gu. 2. ἀρξασθαι Gu. 1. Om. L. pr. Vulg. ἄρξεν. Scal. praeposit huic art. hanc glossam: *Acus palea est. Varro rerum rusticarum tertio: acus substruendum parturientibus: acus in area excutitur. Idem in eodem primo argillam mixtam acere.* — 41) qui in ea re] quia in ea re L. — 42) dictum putarunt] put. dict. L. — 43) Alii eum] Alii vero eum L. Alii cum qui eum sumptu B. — 44) sumpt. propr.] propr. sumptu L. — 45) existimarunt] estimarunt L. Gu. 2. — 46) Andruare rec.] Sic L. Gu. 2. id est recurr. vulg. cum reliquis. — 47) ἀναδραμεῖν] Sic Gu. 1. ἀνδραμεῖν B. andramin Gu. 2. pr. anthramin venit M. andrami L. Vulg. ἀνδραμεῖν. ἀναδραῖν id est invenire S. — 48) vocata est] textricis instru-

mentum add. L. — 49) Antroare] Antrocare B. atroare pr. — 50) movent] moventur B. M. Gu. 2. pr., in qua pro truam. est eam. — 51) Acupedius] Acupedius L. — 52) acumen pedum] ped. acum. L. — 53) Adrumavit] Andrumavit pr. — 54) verbum] om. B. — 55) Aplustria] Amplustria Gu. 1. amplustra dicebantur nav. orn. B. — 56) usu] usui L. Fortasse hoc verum est. — 57) Agina] Agnina B. — 58) quo] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. qua. Sed quo est quo in loco. — 59) scapus] scaphus B. — 60) dies appellabatur] diem appellabant L. — 61) Hostiam] hostia Gu. 1. — 62) etiam] om. B. — 63) deum dici] deum om. B. dici om. L. — 64) praesidentem] praesidem B. — 65) agonalia] agonialia B. — 66) festivitatem] festivitates B. Tum in omnibus codd. est agones, sed recte S. agones. — 67) quae] om. L. — 68) Agonus] Agonius L. Egonis B. M. pr. S. Vulg. Aegonus. — 69) Agonensis] Sic M. Vulg. Aegonensis. — 70) Agonum] Agonium L. B. M. — 71) id est] om. L. — 72) ob] ex B. Gu. 1. — 73) fuerit] fuit L. sine angulo fuerit Gu. 1. — 74) Agonalia] Agonialia B. — 75) maxime] Sic B. M. Gu. 1. 2. Vulg. maxima. — 76) solet] solent B. Om. L.

GRAMMAT. LAT. II.

B

Agonias ¹ hostias putant ab agendo dictas.

Albogalerus ² a galea nominatus ³. Est enim pileum ⁴ capitis, quo *Diales* flamines ⁵, id est sacerdotes Iovis, utebantur. Fiebat enim ex hostia alba Iovi caesa, cui affigebatur apex virgula oleagina.

Apluda est genus minutissimae paleae frumenti sive panici ⁶, de qua Naevius:

Nec ⁷ *hércle apluda est hódie, quam tu néquior.*

Sunt, qui *apludam* sorbitionis liquidissimum putent ⁸ genus, quod *fixta* deiciatur ⁹ et quasi *ap-*
plodatur ¹⁰.

Aridum proprie est ¹¹, quod naturalem humorem amittit. Dicitur autem per contrariam significationem, quod irrigari desierit. Nam *ἀρδύειν* Graece irrigare ¹² est.

Aptus quum propria significatione intelligatur, poni tamen solet pro *adepto*, sicut et ¹³ *apisci* pro *adipisci*.

Area proprie dicitur locus vacuus, quasi exaruerit et non possit ¹⁴ quicquam generare ¹⁵.

Angulus a Graeco *ἀγκύλον* ¹⁶, sive ab eo, quod est *ἐγγύς* ¹⁷, id est prope.

Aduncantur ¹⁸, quae ¹⁹ ex diverso coacta ²⁰ faciant anguli ²¹ formam.

Affines in agris vicini, sive consanguinitate coniuncti.

Anclare ²² haurire a Graeco *ἀντλῶ* ²³ descendit. Livius:

Florem anclabant Liberi ex carchesiis.

Anclabris ²⁴ mensa ministeriis aptata divinis ²⁵. Vasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur ²⁶,
anclabria appellantur.

Ancunulentae ²⁷ feminae menstruo ²⁸ tempore appellantur ²⁹, unde trahitur inquinamentum.

Antras convalles vel arborum intervalla.

Arferia ³⁰ aqua, quae inferis libabatur, dicta a ferendo; sive vas vini, quod sacris adhibebatur.

1) *Agonias*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *Agunias*. — 2) *Albogalerus*] *Albagalerus* Gu. 1. — 3) *nominatus*] *nominatur* L. B. Gu. 1. — 4) *pileum*] *pilleum* Gu. 2. pr. *pileus* L. — 5) *flamines*] *flaminis* B. — 6) *panici*] *panicii* B. Gu. 2. — 7) *Nec*] Sic scripsi de coniectura, quum in B. esset *ne hercle*; in L. *ne hordiaria*; in Gu. 1. pr. *ne hordae*. *Nec* quamquam non est in Gu. 2., optimo eod., tamen elegi, quod non intelligitur, unde *ne* pro vulg. *non* ortum sit. Veri simile est, scribas *ne*, quod non intellexerunt in *non* mutasse. Sed quum *ne hercle*, i. e. *nae hercle*, haud facile reperitur, scripsi *nec*, quod haud dubie hic versus cum alio, ad quem referatur istud *nec*, coniunctus fuit. [*Ne* ortum videtur ex compendio *ne* quod et *nec* et *nunc* significat.] — 8) *putent*] *putant* L. B. — 9) *deiciatur*] *deiciatur* Gu. 2. *deicitur* Gu. 1. — 10) *applodatur*] *aplodatur* Gu. 1. *adplodatur* Gu. 2. *adplodatus* B. *adplaudatur* S. — 11) *proprie est*] et quod *proprie* L. est om. Gu. 1. — 12) *ἀρδύειν* Graece irrigare est] Sic M. Gu. 2., nisi quod habet *ardeuēin*. *ἀρδύειν* B., in quo est irrigare est *ἀρδ.* *ἀρδύειν* Graec. irr. est. Gu. 1. *ἀρδεν* Graece irr. est L. Vulg. Graece irrigare est *ἀρδεν*. — 13) *sicut et*] Sic Gu. 2. Vulg.

om. et. — 14) *possit*] *potest* L. — 15) *generare*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *regenerare*. — 16) *ἀγκύλον*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *aggilos* L. *ἀγκύλον* venit M. venit *ἀγγίλον* *ἀγκυλον* Gu. 1. *ancylon* Gu. 2. Om. pr. — 17) *est ἐγγύς*] *eggys* Gu. 2. *egis* Gu. 1. Om. pr. est om. L. — 18) *Aduncantur*] Sic scripsi de coniectura. Scalig. scripsit *aduncatur* pro *adducatur*, sed verbum facit postulat pluralem. Vulg. est *prope quod adducatur*. Codd. lectiones sunt haec: *prope adducantur* B. M. Gu. 2. *proprie adducantur* L. Gu. 1. *prope adducatur* pr. Sed quid h. l. de adducendo? haud dubie, quod, quae sunt *ἐγγύς*, prope admoveantur. Sed quum mox de anguli forma loquatur Festus, mihi non est dubium, quin scripserit *aduncantur*. Itaque novum articulum incepi. — 19) *quae*] *quia* L. *quod* B. Gu. 1. pr. S. — 20) *coacta*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *coactam* L. Vulg. *coacto*. — 21) *anguli*] *ungulis* B. — 22) *Anclare*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *anhielare* L. B. Vulg. *Anllare*. Eadem varietas est in versu Livii. — 23) *a Graeco ἀντλῶ descendit*] ex Graeco descendit Gu. 1. *ἀντλῶ* om. L. B., in cuius margine est *ἀνδλῶ*, M. Gu. 1. 2. pr. — 24) *Anclabris*] *Antlabaris* B. — 25) *ministeriis aptata divinis*] Sic Gu. 2. pr. *min. div.*

Affatim dictum³¹ a copia satendi³², sive abundanter, Livius:

affatim edi

*Bibi lus*³³.

Terentius *affatim* dixit pro eo, quod est ad lassitudinem.

*Amenta*³⁴, quibus, ut mitti possint, vinciuntur³⁵ iacula, sive solearum lora; ex Graeco, quod est *ἀμματα*³⁶, sic³⁷ appellata³⁸, vel quia aptantes ea ad mentum trahant³⁹.

*Attegrare*⁴⁰ est vinum in sacrificiis augere. Integrare enim et attegrare⁴¹ minus factum, est⁴² in statum⁴³ redigere.

*Attritum*⁴⁴ et tritum ex Graeco descendit, quia illi vestem tritam *τριβωνα* appellant⁴⁵.

Attestata dicebantur⁴⁶ fulgura⁴⁷, quae iterato⁴⁸ fiebant, videlicet significationem⁴⁹ priorum attestantia.

*Attibernalis*⁵⁰ habitator continuae tabernae, quod genus domicilii antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exterae⁵¹ gentes, quae adhuc tabulatis habitant aedificiis; unde etiam tecta castrensia, quamvis pellibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Attae appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistant⁵² et attingunt⁵³ magis terram⁵⁴, quam⁵⁵ ambulant; quod cognomen Quinctio poetae adhaesit.

*Attam*⁵⁶ pro reverentia seni cuilibet⁵⁷ dicimus, quasi eum avi nomine appellemus.

Adagia ad agendum apta.

Adasia ovis vetula recentis partus.

Abrogare infirmare⁵⁸.

Ad aut proprie personam significat, ut: *eo ad Pompeium*; aut locum, ut: *abit*⁵⁹ *ad theatrum*.

Apud mutua loci et personae coniunctionem demonstrat⁶⁰, ut quam dicimus, *coeno apud amicum*.

At differentiam rerum significat, ut cum dicimus: *Scipio est bellator, at Marcus Cato orator*.

Addicere est proprie⁶¹ idem dicere et approbare dicendo; alias *addicere* damnare est.

apta M. min. div. *apta* L. S. Vulg. min. *apta* div. — 26) *Vasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur, ancylabria appellantur*] Sic vulg. Turbant multum codd. *Vasa quoque quibus in ea sacerdotes utuntur* L. *vasa, quoque aenea, quibus ancylabra appellantur, sacerdotes utuntur* B. quibus *ancylabra* appellantur, sacerdotes utuntur. Gu. 1. pr. *aenea* pro *in ea* scripsit Scal.; quod fortasse verius est, sed quam optimi codd. *in ea* habeant, nolui mutare. — 27) *Ancylulenta*] Sic B. S. *ancylulenta* M. Gu. 2. *ancylulenta* pr. *acumulenta* Gu. 1. Vulg. *ancylulenta*. Vid. Scalig. — 28) *menstruo*] *in menstruo* B. — 29) *appellantur*] *appellantur* B. — 30) *Arferia*] *Afferia* L. — 31) *dictum*] *est* add. B. — 32) *fatendi*] Sic B. M. Gu. 2. pr. Vulg. *fatendi*. — 33) *lus*] *luxi* B. Versus, qui sunt Saturnini, distincti ad Hermannii sententiam in Elem. Doctr. Metr. p. 625. — 34) *Amenta*] *Ammenta* B. pr. — 35) *vinciuntur*] *vinciunt ut iac.* pr. — 36) *ἀμματα*] *amata* Gu. 2. Om. L. pr. — 37) *sic*] om. L. — 38) *appellata*] *est* add. L. — 39) *trahant*] Sic L. M. Gu. 1. 2. Vulg. *trahunt*. — 40) *Attegrare*] Sic Gu. 2. *Ategr.* B. Vulg.

Attegrare. — 41) *et attegrare*] om. L. — 42) *minus factum, est*] *est minus factum* L. — 43) *statum*] *statutum* M. S. — 44) *Attritum*] Sic Gu. 2. Vulg. *Attritum*. — 45) *tritum* *τριβωνα* appellant] Sic scripsi de coniectura, quam in M. Gu. 1. 2. sit *tribonas. tribonam* appellabant B. *trivion et trivonion* appellant *id est vestis attrita et lacera* L. *vestem tritam* appellant pr. omisa v. Graeca. — 46) *dicebantur*] *dicuntur* B. — 47) *fulgura*] *fulgora* M. Gu. 2. — 48) *iterato*] *in theatro* pr. — 49) *significationem*] *sacrificatio-nem* L. — 50) *Attibern.*] *Attiberna* B. M. *adybern.* Gu. 1. *Adtubernalis* S. — 51) *exterae*] *externae* B. — 52) *insistant*] *insisteret* B. — 53) *attingunt*] *attigunt* L. B. — 54) *terram*] *ad terram* L. — 55) *quam*] *quamquam ambulant* B. — 56) *Attam*] Sic L. S. *Attim* B. Gu. 1. Vulg. *Attin*, quod facile a librariis confundi potuit cum illo. Vid. Scal. notam. — 57) *cuilibet*] *quolibet* B. Fortasse scriptum fuit *quolibet*. — 58) *infirmare*] *id est inf.* B. — 59) *abit*] Sic L. Gu. 1. 2. Vulg. *ab it.* — 60) *demonstrat*] Sic Gu. 2. Vulg. *significat*. — 61) *est propr.*] *propr.* est L.

B *

Aedis domicilium in edito positum simplex atque unius aditus. Sive ideo *aedis* ¹ dicitur, quod in ea aevum degatur, quod Graece αἶών ² vocatur. Itaque aedificare quum sit proprie aedem facere, ponitur tamen καταχρηστικῶς in omni genere constructionis ³.

Aedituus *aedis* sacrae ⁴ tuitor ⁵, id est curam agens.

Aeditumus ⁶ *aedis* intimus.

Aedilis initio dictus est ⁷ magistratus, qui ⁸ aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat. Postea hoc ⁹ nomen et ad magistratus ¹⁰ translatum est ¹¹. Dictus ¹² est autem aedilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. Sed et ¹³ aedilatus ¹⁴ dicebatur, sicut pontificatus, magistratus, eadem dignitas ¹⁵.

Atrium proprie est ¹⁶ genus aedificii continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia descendit. Dictum autem atrium vel ¹⁷ quia id genus aedificii Atriae ¹⁸ primum in Hetruria sit institutum, vel quod ¹⁹ a ²⁰ terra oriatur, quasi aterrium ²¹.

Avus, patris matrisque pater, dictus a Graeco vocabulo, quod est apud eos πάππος ²², mutatis quibusdam litteris. Alii volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdem ²³ Graecos αἰνὺς ²⁴ appellatur, significatque magnum, quoniam veluti magnus pater sit avus. Alii putant *avum* dictum esse, quia ad duos attingat, quasi *adduum* ²⁵, vel quia ad patrem sit additus ²⁶.

Abavus dicitur, quia abest ab avo et est avus ²⁷ avi.

Atavus ²⁸, quia atta ²⁹ est avi, id est pater, ut pueri ³⁰ usurpare solent.

Avunculus, matris meae frater, traxit appellationem ab eo, quod aequae ³¹ tertius a me, ut avus, est, sed non eiusdem iuris: ideoque vocabuli ³² facta diminutio est. Sive avunculus appellatur, quod avi locum obtineat ³³ et proximitate tueatur sororis filiam ³⁴.

Amita ³⁵ patris mei soror, quia similiter tertia a me sit; atque avia videri potest dicta ex eo, quod ab antiquioribus avita sit vocitata ³⁶. Sive amita dicta est, quia a ³⁷ patre meo ³⁸ amata est. Nam plus sorores a fratribus, quam fratres diligere solent, videlicet propter dis-

1) ideo *aedis*] *aedis* ideo B. — 2) αἶών] Sic vulg. αἶονα Gu. enion Gu. 2. om. L. pr. M. αἰώνιον. — 3) ponitur tamen etc.] Sic Gu. 2. M. in omni genere catacristicos καταχρηστικῶς nomen graece constructionis B. καταχρ. in omni Gu. 1. ponitur tamen in genere constr. L. lacunae signo ante in gen. Vulgo pro omni gen. — 4) aed. sacr.] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. sacr. aed. — 5) tuitor] Sic B. Gu. 2. S. Vulg. tutor. — 6) *Aeditumus*] Sic Gu. 1. antiqua orthographia servata. Vulg. *Aeditimus* *Aedit.* id est B. pr. — 7) dictus est] est dict. L. — 8) qui] quia B. Gu. 2. Ortum ex seq. aed. — 9) hoc] et hoc M. — 10) magistratus] magistratum B. — 11) est] om. B. — 12) Dictus est autem] Dictus est etiam pr. est om. B. — 13) Sed et] et om. B. — 14) aedilatus] aedilitas L. — 15) sicut etc.] Ita Gu. 2. Vulg. dicebatur eadem dign., sicut pontif. mag. — 16) est om. B. — 17) vel quia id genus — instit.] om. pr. — 18) Atriae primum in Hetruria sit inst.] ab atriensibus Hetruriae sit primum inst. L. Atrii M. — 19) vel quod] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vulg.

quia. — 20) a terra] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. e terra. — 21) aterrium] atrarium B. Gu. 1. pr. aterreum S. — 22) πάππος] pappos Gu. 2. παππος B. — 23) eosdem] eos L. — 24) αἰνὺς] Sic scripsi de coniectura, Scalig. coniecit αἰννα, a quo longe absunt codd., quorum B. habet αἰνος M. αἰνος. Gu. 1. αἰνος Gu. 2. aroc. Ex his nihil aliud feceris, nisi αἰνός sive Homericum illud αἰνός, idque verum esse, ostendunt sequentia: significatque magnum cet. Om. pr. Vulg. τάρτα S. τάρτα. Idem postea pro quoniam habet cum. — 25) adduum] adavum pr. — 26) additus] aditus L. B. pr. — 27) avus] coaevus L. B. Gu. 1. pr. — 28) Atavus] Attavus B. M. — 29) atta] Sic L. M. Gu. 2. asta B. pr. est atta Gu. 1. Vulg. tata. — 30) ut pueri] ut puta pueri B. — 31) aequae] est aequae B. — 32) vocabuli facta diminutio est] facta vocab. dim. L. voc. facta diminutione B. pr. — 33) obtineat] obtinet B. — 34) filiam] filium L. S. — 35) Amita] Praeponitur vulgo glossa Amites perticae aucupales, sed eadem repetitur post Amsegetes. Priore loco om. omnes codd. —

similitudinem personarum, quae ideo minus habent dissensionis, quo minus aemulationis.

Avillas agnus³⁸ recentis partus.

Agnus dicitur a Graeco ἀνὸ τοῦ ἄγρου⁴⁰, quod significat castum, eo quod sit hostia pura⁴¹ et immolationi⁴² apta.

Avere nihil aliud est⁴³, quam cupere. Argumento est avidum et aviditatem⁴⁴, ex quibus praecipua⁴⁵ cupiditas intellegitur⁴⁶, quum significet et gaudere.

Adscripti dicebantur, qui in colonias⁴⁷ nomina dedissent, ut essent coloni.

Adsciscere est⁴⁸ adiungere vel assumere.

*Adscripticii*⁴⁹ veluti quidam scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur. Hos et *accensos* dicebant, quod ad legionum censum essent adscripti⁵⁰. Quidam *velatos*⁵¹, quia vestiti inermes sequerentur exercitum. Nonnulli *ferentarios*, quod fundis lapidibusque proeliaturi ea⁵² modo ferrent, quae in hostes iacerent⁵³. Alii *rorarios*⁵⁴, quod id genus hominum, antequam acies coirent, in modum rorantis tempestatis dimicaret⁵⁵.

*Auctarium*⁵⁶ dicebant antiqui, quod super⁵⁷ mensuram vel pondus iustum adiciebatur⁵⁸, ut cumulus vocatur in medio.

Auctum vocabatur spacium circi, quod super⁵⁹ definitum⁶⁰ modum victoriae adiungitur.

*Argennon*⁶¹ argentum percandidum⁶².

Arbiter dicitur iudex, quod⁶³ totius rei⁶⁴ habeat arbitrium⁶⁵ et facultatem.

Amicinium utrisque pediculum⁶⁶, ex quo vinum diffunditur⁶⁷.

*Arbosem*⁶⁸ pro arbore antiqui dicebant⁶⁹ et⁷⁰ *roborem*⁷¹ pro robore.

*Arbitrium*⁷² dicitur sententia, quae ab arbitro⁷³ statuitur.

Arbitrarium, quum adhuc res apud arbitrum⁷⁴ geritur.

Amicitiae vocabulum ab amore deducitur, quamvis interdum vituperandus sit amor. Ab antiquis autem *ameci* et *amecae* per e litteram efferebantur⁷⁵.

Adpromissor est⁷⁶, qui, quod suo nomine promisit, idem pro altero quoque promittit⁷⁷.

36) vocitata] vocita M. — 37) a] om. B. — 38) meo] om. L. B. Gu. 1. pr. — 39) agnus] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. agnas. — 40) ἀνὸ τοῦ ἄγρου] Sic B. Gu. 1. apotu agnu M. Gu. 2. ἄγρος Vulg., quod om. L. a Graeco ἄγρ. om. pr. — 41) sit hostia pura] hostia pura sit B. — 42) immolationi] molatu L. — 43) nihil aliud est] nihil est aliud L. — 44) Argumento est] Fortasse scriptum erat *Avere nihil aliud esse quam cupere, argumento est avidum et aviditas.* — 45) praecipua] om. L. — 46) intellegitur] Sic Gu. 2. Vulg. intelligitur. Sed ego in orthographia secutus sum codd., qui antiquiorem exhibent scripturam. — 47) qui in colonias] in colon. qui B. — 48) est om. B. — 49) Adscripticii] Adscriptitii B., ut idem cod. paulo post habet. Sed nolui h. l. veriore scripturam recipere, ne etymologia obliteraretur. — 50) cens. essent adscr.] essent cens. ascr. B. — 51) velatos] velites L. vellatos B. Fortasse veram lectionem praestat L. *Velites*, quod nomen Grammaticus male a *velando* dictum esse putabat. Pro quia Scal. habet quod. — 52) ea] eo L. B. pr. —

53) quae in hostes iacerent] om. L. — 54) rorarios] roranos sive rorarios L. — 55) id gen. hom. etc.] id genus hom. currens in modum L. coirent in modum ror. temp. dimicare B. Gu. 1. pr. — 56) Auctarium] auctarium L. — 57) super] supra M. — 58) adiciebatur] adicieb. Gu. 2. — 59) super] supra M. S. — 60) defin.] diffin. B. Gu. 1. — 61) Argennon] Sic M. Gu. 2. pr. S. Vulg. Argennon. — 62) percand.] ἀργέννον addit Gu. 1. — 63) quod] qui L. — 64) rei] om. Gu. 1. — 65) arbitrium] arbitrarium L. — 66) pediculum] pendiculum pr. — 67) diffunditur] defunditur L. M. defend. B. — 68) Arbosem] Arbosen B. Arbosenum pr. — 69) ant. dic.] dico ant. B. — 70) et] om. L. — 71) roborem] robosenum pr. — 72) Arbitrium] Arbitrarium L. — 73) ab arbitro] ab arbitrio L. ex arbitrio B. — 74) arbitrum] arbitrium M. — 75) amec et am. etc.] amici et ameci L. Amici et ameci per litteram e ab ant. autem eff. B. exhibet. — 76) est] om. B. — 77) promissit] Sic Gu. 2. Vulg. promittit.

Arcere ¹ est continere. Unde et ² arcus in aedificiis dictus est, quia se ipse continet. Attendant autem dicunt arcum dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem.

Arcuma ³ genus plaustrum est ⁴ modici, quo homo gestari possit.

Argeos vocabant scirpeas effigies, quae per virgines Vestales annis singulis ⁵ iacebantur in Tiberim.

Arcere prohibere est ⁶. Similiter ⁷ abarcet, prohibet. Portet quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, et pro eo, quod est continet, ponitur; unde et ⁸ coercere ⁹ continere dicimus. Trahitur autem hoc verbum a Graecorum magistratu, quem illi ἀρχὴν ¹⁰ vocant, in cuius potestate est vel ¹¹ cogere, vel prohibere.

Arca sermonis significatio trahitur sive ab arce, quae tutissima pars urbis est ¹², sive a genere sacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, ut ne litteris quidem mandetur, sed per memoriam successorum celebretur; sive ab arca, in qua quae clausa sunt, tuta manent, cuius ipsius origo ab arcendo pendet ¹³.

Arculum appellabant ¹⁴ circulum, quem capiti imponebant ad sustinenda ¹⁵ commodius vasa, quae ad sacra publica capite portabantur.

Arculus putabatur esse ¹⁶ deus, qui tutelam gereret arcarum.

Arculata ¹⁷ dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificiis fiebant.

Arcula dicebatur avis, quae in auspiciis vetabat aliquid fieri.

Asseres dicti, quod assideant parieti trabibusque.

Assiratum ¹⁸ apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino et sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem *assir* ¹⁹ vocarent ²⁰.

Ambrices ²¹ regulae, quae transversae asserebus et tegulis ²² interponuntur ²³.

Antes sunt extremi ordines vinearum. Unde etiam ²⁴ nomen trahunt antae ²⁵, quae ²⁶ sunt latera ostiorum.

Ambitus proprie dicitur ²⁷ inter vicinorum aedificia locus duorum pedum et semipedis ad ²⁸ circumueundi facultatem relictus. Ex quo etiam honoris ambitus dici coeptus est a circumueundo supplicandoque. Ambitio est ipsa actio ambientis ²⁹.

1) *Arcere*] *Arcire* L. — 2) *et*] om. L. Scal. pro ipse habet ipsum. — 3) *Arcuma*] Sic Gu. 1. *Arcima* B. Vulg. *Arcima*. — 4) *est*] om. B. — 5) *annis sing.*] *sing. annis* L. — 6) *prohib. est*] *est proh.* L. — 7) *Simil.*] *et sim.* L. — 8) *et*] om. L. — 9) *coerc.*] *coherc.* B. — 10) *ἀρχήν*] Sic Gu. 1. *archen* M. Gu. 2. *vos. ἀρχήν* B. om. pr. — 11) *vel*] om. pr. — 12) *tut. pars urbis est*] Sic Gu. 2. *tut. est pars urb.* L. *tut. pars est urb.* M. Gu. 1. pr. S. *tut. pars urbis erat* B. Vulg. *est oth.* — 13) *pendet*] *dependet* B. pr. — 14) *appellabant*] *appellant* M. — 15) *sustinenda*] *sustinendum* B. — 16) *putabatur esse deus*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *putabatur esse dictus deus* B. Vulg. *proesse etiam legitur*. — 17) *Arculata*] *Arcula* B. — 18) *Assiratum*] Sic scripsi secutus Scalig. Vulg. *Assaratum*. — 19) *assir*] *assyr.* M. *massir* pr. — 20) *vocarent*] *vocabant* L. — 21) *Ambrices*] *Acobrices* Gu. 2. — 22) *tegulis*] re-

gulis L. — 23) *ass. et teg. interp.*] *interp. ass. et teg.* B. — 24) *etiam*] *et* B. — 25) *antae*] *anteae* B. — 26) *quae*] om. L. — 27) *prop. dic.*] *dic. propr.* Gu. 1. — 28) *ad circum*] *et ad* Gu. 1. — 29) *ambientis*] *ambiendi* L. — 30) *proprie dic.*] *dic. propr.* Gu. 1. — 31) *circumnando*] *circumdundo* Gu. 1. — 32) *quoniam*] *quod* L. S. addit *Am.* — 33) *sumptum*] *est add. L. tractum* B. pr. — 34) *quae est ἀμφί*] om. L.; qui habet quod significat. *ἀμφί* om. pr. — 35) *circum et nare*] *circumnare id est fluere* L. *circumnare et fluere* pr. *nare sive fluere* B. In edit. Scal. addita est glossa: *Amqbaeum carmen est, quotiens aliqui ex aequali numero versuum canunt: et ita se habet ipsa responsio, ut aut malum aut contrarium aliquid dicat.* Haec ab omnibus codd. absunt. — 36) *agi part.*] *partes agi* L. — 37) *ἀμφίβολα dicuntur*] Sic B. *amphibola dicuntur* Gu. 2. *dicuntur ἀμφίβολα* Gu. 1.

Amate proprie dicitur³⁸ a) circumstante³⁹, quoniam⁴⁰ ex Graeca praepositione sumptum⁴¹, quae est ἀμφι⁴², significat circum, et *ate* sibi⁴³.

Ambiguum est, quod in ambabus parti⁴⁴bus agi potest. m. Huiusmodi apud Graecos ἀμφίβηλα dicuntur⁴⁵.

Ambroses fuerunt gens quaedam Gallica⁴⁶, quae subita⁴⁷ inundatione maris quam amiaissent sedes suas, rapinis et praedationibus⁴⁸ se suosque⁴⁹ male ceperunt. Eos et Cimbro⁵⁰ Teutonisque⁵¹ C. Marius deleuit. Ex quo tractum est, ut turpis vitae homines *ambroses* dicerentur.

Antiae muliebres capilli demissi⁵² in frontem⁵³ appellati ex Graeco videntur; quod enim nos⁵⁴ contra, illi *ἄντιον*⁵⁵ dicunt.

*Annesees*⁵⁶ appellantur urbes sitae prope amnem, ut a mari maritimae. Unde⁵⁷ interamnæ et antemnæ dictae sunt, quod inter amnes sint positae⁵⁸ vel ante se habeant amnes.

Amtermini, qui circa terminos provinciae manent. Unde *amiciri*, *amburbium*, *ambarvalia*, *amplexus* dicta sunt.

Angiportus iter compendiarium⁵⁹ in oppido, eo⁶⁰ quod sit angustus portus, id est aditus in portum.

Angerona deae sacra a Romanis instituta sunt, quum angina omne genus animalium consumeretur, cuius festa *Angeronalia* dicebantur⁶¹.

Actus modo significant⁶² in comoediis et tragoediis certa spacia canticorum, modo iter inter vicinos quatuor⁶³ pedum latum; modo in geometrica⁶⁴ minorem partem iugeri⁶⁵, id est centumviginti pedum; modo motum corporis, ut histrionum et saltatorum, qui etiam ex hoc ipso *actuarii* dicuntur.

Auxiliares dicuntur in bello socii Romanorum exterarum⁶⁶ nationum, dicti ex Graeco vocabulo αὐξήσιον⁶⁷, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem⁶⁸.

Ausoniā appellavit Auson Ulixis⁶⁹ et Calypsus filius eam primum⁷⁰ partem⁷¹ Italiae, in qua sunt urbes Beneventum et Cales; deinde paulatim tota quoque Italia, quae Apennino⁷² finitur, dicta est Ausonia ab eodem duce, a quo conditam Auruncam urbem etiam⁷³ ferunt.

dicuntur *amphiboli* L. Vulg. ἀμφίβολον dicitur. — 38) *gens quaedam Gallica*] *gentes quaedam Gallicae* L. B. — 39) *qui*] *quae* L. M. — 40) *et praed.*] *depraedat.* Gu. 1. omisso *et*. — 41) *suosque*] *atque suos* L. — 42) *Teutonisque*] Sic B. Gu. 1. pr. S. *Teutonisque* M. Gu. 2. Vulg. *Teutonesque*. — 43) *demissi*] *dimissi* Gu. 2. *remissi* L. — 44) *frontem*] *fronte* L. — 45) *quod enim nos*] *q. nos enim* Gu. 1. — 46) *illi ἄντιον*] Sic Gu. 1. *illi antion* B. M. Gu. 2. *anthion* illi L. *ἀντι* om. pr. *illi ἀντι* Vulg. — 47) *Annesees*] Sic M. Gu. 2. Vulg. *Annenses*, sed recepi illud, quia in optima est cod. et supra eodem modo *Albesia* scuta ab *Albensibus* dicta sunt. — 48) *Unde*] et add. B. — 49) *sunt pos.*] *sunt pos.* pr. *pos. sunt* L. — 50) *iter comp.*] *est iter comp.* L. M. — 51) *ep*] om. Gu. 1. et quod L. — 52) *dicebantur*] *appellabantur* Gu. 1. — 53) *significans*] *significat* B. Gu. 1. S. — 54) *quatuor*

vel quat. B. — 55) *geometrica*] Sic B. M. Gu. 2. S. *geometria* Vulg. — 56) *iugeri*] *iugertis* B. — 57) *exterarum*] *externarum* B. — 58) *αὐξήσιον*] *auxesim* Gu. 2. B. M. om. L. Gu. 1. pr. In Vulg. est αὐξήσις, quod verius esse videtur, quum alterum haud dubie originem debeat accusativis, qui sequuntur, frequenti scribarum vitio. — 59) *auctionem*] Sic Vulgata. Sed M. Gu. 2. pr. *astionem*, quod mihi videtur. — 60) *Ulixis*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *Ulyxis* M. *Ulyssis* vulgo, vitiose. — 61) *primum*] Sic Gu. 2. Recte. Respondet deinde, *primam* Vulg. — 62) *partem*] om. L. — 63) *Apennino*] *Appennino* M. — 64) *conditam Aurunc. urb. etiam fer.*] Sic Gu. 1. 2. *urb. Ar. cond.* L. *Auruncum* (sic) B. *cond. fuisse* Ar. M. *Auruncam* scripsi ex Soanig. coniectura. Vulg. *etiam cond. Ar. urb. fer.* Fortasse *etiam* est. *cond. fuisse* Ar. *urb. fer.* S.

- Alumeto*¹ pro Laumedonte² a veteribus Romanis necdum assuetis Graecas linguas dictum est. Sic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede, Alphius pro Alpheo dicebatur.
- Accensi*³ dicebantur, qui in locum mortuorum militum surrogabantur⁴, dicti ita, quia ad censum adiciebantur⁵.
- Acerra* ara, quae ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebant⁶. Alii dicunt arculam esse thurariam, scilicet⁷ ubi thus reponebant⁸.
- Apex*, qui est sacerdotum insignē, dictus est ab eo⁹, quod comprehendere antiqui vinculo¹⁰ *apere* dicebant. Unde aptus is, qui convenienter alicui iunctus est.
- Atanuvium*¹¹ est poculi fictilis genus, quo in sacrificiis utebantur sacerdotes Romani¹².
- Atroces* appellantur ex Graeco, quia illi *ἀτρώγια*¹³ appellant, quae cruda sunt; sive atrox dicitur ab eo¹⁴, quod nihil timeat¹⁵; *ῥέσσαι*¹⁶ enim¹⁷ Graeci dicunt timere.
- Auguraculum* appellabant antiqui, quam¹⁸ nos arcem dicimus, quod ibi augures publice auspicarentur.
- Arseverse*¹⁹ averte ignem significat. Tuscorum enim lingua *arse* averte²⁰, *verse* ignem constat appellari. Unde Afranius ait²¹:
- Inscribat*²² *aliquis*²³ *in ostio arse verse*.
- Aborigines* appellati sunt, quod²⁴ errantes convenerint²⁵ in agrum²⁶, qui nunc est²⁷ populi Romani. Fuit enim²⁸ gens antiquissima Italiae.
- Aboloes*²⁹ dicebant pro ab illis; antiqui enim litteram non geminabant³⁰.
- Aventinus* mons intra urbem dictus est, quod ibi rex Albanorum Aventinus bello fuerit³¹ extinctus atque sepultus.
- Adorare* apud antiquos significabat³² agere; unde et³³ legati oratores dicuntur, quia mandata populi agunt.
- Armilustrum*³⁴ festum erat apud Romanos, quo res divinas armati faciebant, ac, dum sacrificarent³⁵, tubis caneant.
- Adeo* duas habet significationes. Nam quum prima acuta effertur³⁶, idem significat, quod *accedo*, ut³⁷ quum dicimus *adeo praetorem*. Quum autem secunda, idem³⁸ quod *usque eo*,

1) *Alumeto*] Sic Gu. 1. *Alumento* Vulg. — 2) *Laumed.*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. *Laomed.* Vide Scalig. not. — 3) *Accensi*] Sic L. M. Gu. 2. *Adcensi* Vulg. — 4) *surrog.*] Sic L. M. Vulgo *subrog.* — 5) *adicieb.*] *adicieb.* M. Gu. 2. — 6) *incendebant*] *incendebantur* L. S. — 7) *scilicet*] om. B. — 8) *reponabant*] *reponebatur* B. — 9) *dictus est ab eo*] Sic Gu. 2. pr. Vulg. om. est. — 10) *comprehendere ant. vinc.*] *compr. vinc. ant.* L. — 11) *Atanuvium*] Sic scripsi. secutus Scal. Vulgo *Athanuv.* *Athanavium* B. *Athavium* pr. *Attanium* L. — 12) *uteb. sacerdot. Rom.*] Sic Gu. 2. *Romani* om. L. B. Gu. 1. Vulgo additur post *Rom.* *Potitii* pro quo *Potitiani* L. *Potiani* B. Gu. 1. pr. Om. prorsus M. Gu. 2. Vulg. *Romani uteb. sac. Potitii.* — 13) *ἀτρώγια*] Sic ad marg. notatur in Gu. 1. *atrogia* B. Vulgo *atrocia*, sed Graeci non dicebant *atrocia*; Graeca igitur voce opus est. Hoc

autem voc. quamquam in Lexicis non reperiatur, tamen a Grammaticis inventum esse in libris puto. Est enim a *ῥώγω*, unde multi hoc vocab. derivant. Vide Doederlein Latein. Syn. T. I. p. 38. — 14) *ab eo*] om. Gu. 1. — 15) *timeat*] *de se* add. L. — 16) *ῥέσσαι*] Sic Gu. 1. S. *trese* B. M. Gu. 2. *trein* L. om. pr. Vulg. *ῥέσω.* — 17) *enim* om. L. Gu. 1. — 18) *quam*] quod L. — 19) *Arse verse*] *averse averte* L. — 20) *arse averte*] *arte verse* B. — 21) *ait*] *inquit* L. — 22) *Inscribat*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *inscribit* Vulg. — 23) *aliquis*] *aliquid* L. — 24) *quod*] *qui* L. — 25) *convenerint*] *convenerunt* L. — 26) *agrum*] *agris* L. — 27) *nunc est*] om. L. — 28) *enim*] om. L. — 29) *Aboloes*] *Abolis* L. *Aboloos* Gu. 1. — 30) *litt. non gem.*] *non gem. litt.* L. — 31) *fuerit*] *fuit* L. — 32) *significabat*] *significat* L. B. — 33) *et*] *etiam* B. — 34) *Armilustrum*] *Armilustrum* L. M. — 35) *sacrificarent*]

non quidem secundum rationem, quia *ad* praepositio accusativis accommodata est, sed vestusta quadam ³⁹ loquendi consuetudine.

Argea loca Romae appellantur, quod in his sepulti essent quidam Argivorum illustres viri.

Asparagus herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Assidelae mensae vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciunt.

Anceps significare videtur id, quod ex utraque parte caput habeat, ut secures, bipennes ⁴⁰; sed magis a capiendo, quod ex utraque parte ⁴¹ aequae ⁴² captatur ⁴³, appellatum est ⁴⁴.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, et ⁴⁵ exporrigi non potest.

Ancillae dictae ab Anco Martio rege, quod is bello magnum feminarum numerum ceperit. Sive ideo sic appellantur ⁴⁶, quod ⁴⁷ antiqui *anculare* dicebant pro ministrare, ex quo dii quoque vel ⁴⁸ deae feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi et Anculae.

Ancaesa dicta sunt ab antiquis vasa, quae ⁴⁹ caelata appellamus ⁵⁰, quod circumcaedendo talia fiunt ⁵¹. Ipsum quoque *caelare* verbum ab eadem causa est dictum, *d* littera cum *l* permutata.

Aerosam appellaverunt antiqui insulam Cyprum, quod in ea plurimum aeris nascatur.

Aenesi ⁵² dicti sunt ⁵³ comites Aeneae.

Aenatores ⁵⁴ cornicines dicuntur ⁵⁵, id est cornu canentes.

Aenariam appellavere locum ⁵⁶, ubi *Aeneas* classem a Troia veniens appulit.

Audacia ab avide, id est cupide agendo dicta est.

Aceratum lutum cum paleis mixtum ⁵⁸.

Aclassis ⁵⁹ tunica ab humeris non consuta ⁶⁰.

Arilator ⁶¹, qui etiam *cocio* appellatur, dictus ⁶² videtur ⁶³ a voce Graeca, quae est *αἶψα* ⁶⁴ tolle, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. Lucellum enim ⁶⁵ diminutivum est a lucro ⁶⁶.

Artitus bonis instructus ⁶⁷ artibus.

Arnae ⁶⁸ caput ⁶⁹, agni caput.

Arsineum ⁷⁰ ornamentum capitis muliebris.

sacrificabant L. B. Gu. 1. — 36) *prima ac. eff.*] *ac. effert. prima* B. *prima adeo ac.* Gu. 1. — 37) *ut*] om. B. M. Gu. 1. pr. — 38) *idem est*] *id est quousque* B. M. pr. *est* om. L. Gu. 1. 2. — 39) *quadam*] Sic M. Vulg. *quidem*. At *sed quidem* non placet: *quadam* significat ignoracionem rei, quod h. l. multo est melius. — 40) *secures bipennes*] *securis bipennis* L. B. Gu. 1. pr. S. — 41) *parte*] *acie* L. om. B. Gu. 1. — 42) *aeque*] om. L. — 43) *captatur*] Sic B. M. Gu. 2. pr. — 44) *appell. est*] *est app.* L. — 45) *et*] Sic M. Gu. 2., quod verum esse ostendit Indic. *potest*, qui est in M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *ut* — *possit*. *Ut et et* frequenter permutantur. In sequenti glossa om. Scal. *rege*. — 46) *sic app.*] om. L. — 47) *quod*] *quia* L. — 48) *vel deae*] Sic Gu. 2. *atque deae* B. *ac deae* Vulg. — 49) *quae*] *in Umbria* add. B. — 50) *appell.*] *dicimus* L. — 51) *fiunt*] *sunt* Gu. 2. — 52) *Aenesi*] *Aenesii* L. *Aenen-*

si pr. — 53) *sunt*] om. L. — 54) *Aenatores*] Sic M. Gu. 1. S. *Aeneatores* Vulg. — 55) *dicuntur*] om. L. — 56) *locum*] *insulam* L. — 57) *dicta est*] *est dicta* L. Gu. 1. — 58) *mixtum*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *mistum* vulg. — 59) *Aclassis*] *Aclasis* M. — 60) *consuta*] *suta* B. — 61) *Arilator*] Sic S. *Arillator* M. Gu. 2. *Arillatur* Gu. 1. pr. *Arilatur* L. B. *Arilat. coctio, qui etiam* etc. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Arrulator* vulg. — 62) *dictus*] *dictum* Gu. 1. pr. — 63) *videtur*] om. B. — 64) *αἶψα*] *area* M. Gu. 2. om. L. pr. — 65) *Lucell. enim*] *etiam luc.* L. om. *enim* M. Gu. 1. 2. S. — 66) *lucro*] *luco* B. — 67) *instructus*] *institutus* B. — 68) *Arnae*] *Arni* M. — 69) *caput, agni caput*] Sic L. (qui dicebatur add.) B. M. Gu. 2. pr. S. Vulg. primo loco *caput* om. — 70) *Arsin.*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *Arlin.*

Artus ex Graeco appellantur, quos ¹ illi ἀρθρα ² dicunt: sive *artus* dicti, quod membra membris artentur.

Arquites arcu proeliantes, qui nunc dicuntur sagittarii.

Arbilla arvina, id est pinguedo corporis.

Artifices dicti, quod scientiam suam per artus ³ exercent, sive quod apte opera ⁴ inter se artent, qua ex causa etiam et *artes* ⁵ sunt appellatae ⁶.

Arytenam ⁷ sive artenam ⁸ vas ab hauriendo sic appellabant ⁹.

Amsegetes ¹⁰ dicuntur, quorum ager viam ¹¹ tangit.

Amites ¹² perticae aucupales.

Ampendices ¹³ dicebantur ab antiquis, quod circumpenderent ¹⁴, quos ¹⁵ nunc *appendices* appellamus.

Ablegmina ¹⁶ partes extorum, quae diis immolantur ¹⁷.

Ambulacra, ambulationes.

Amian ¹⁸ genus piscis.

Ameria urbs in Umbria ¹⁹, ab Amiro ²⁰ sic ²¹ appellata.

Adsipere ²² et *praesipere* dicebant antiqui a sapiendo ²³, sicut nos quoque modo ²⁴ dicimus ab aequo *iniquum*, ab ²⁵ quaerendo *inquirere*.

Admissivae aves dicebantur ab auguribus ²⁶, quae consulentem iuberent.

Adulari est compositum ex accedendo et adludendo ²⁷.

Addubanum ²⁸ dubium ²⁹.

Adulter et *adultera* dicuntur, quia ³⁰ et ille ad alteram et haec ³¹ ad alterum se conferunt.

Aquilus color est fuscus et subniger, a quo aquila dicta esse videtur, quamvis eam ab acute volando dictam volunt. — *Aquilus* autem ³² color ab aqua ³³ est nominatus. Nam quum antiqui duos omnino naturales nossent ³⁴, id est album et nigrum, intervenerit autem is ³⁵ quoque, qui ita neutri similis est, ut tamen ab utroque proprietatem trahat, potissimum ab aqua eum denominarunt ³⁶, cuius incertus est color.

1) quos illi] quod illi L. — 2) ἀρθρα] arthra Gu. 2. om. pr. — 3) artus] artes L. — 4) opera] operam B. — 5) etiam et artes] Sic L. B. M. Gu. 1. Vulgo et om. Sed similiter s. v. *Apricus* ex optimis codd. restitui etiam et. Vid. ibid. not. — 6) appell. sunt] sunt app. L. B. Gu. 1. 2. — 7) Aryten.] *Ariten.* B. Gu. 2. *Arithen.* Gu. 1. — 8) artenam] Sic M. pr. S. Vulg. *artennam*. — 9) appellabant] appellans B. Gu. 1. addit ἀπὸ τοῦ ἀπρίστου. Cod. quidam Scal. ἀπρίστου. — 10) Amseg.] *Anseg.* B. Gu. 1. — 11) ager viam] viam ag. Gu. 1. — 12) Amites] Ita vulgo et in omnibus codd., nisi quod B. in textu exhibeat *Antices*, in margine vero *Amites*, ut vulgo. — 13) Ampend.] *Ampedices* L. Gu. 1. S. — 14) circumpend.] pendendo M. — 15) quos] quas B. — 16) Ablegmina] Sic M. Gu. 2. Vulg. *Albegm.* Vid. Scalig. not. — 17) immolantur] Sic Gu. 1. immolabant ceteri. — 18) Amian] Sic M. Gu. 2. pr. *Amiam* B. Gu. 1. Vulg. *Amia*. — 19) in Umbria] *Umbrariae* L. om. B. —

20) Amiro] *Armio* B. *Amero* pr. — 21) sic app. Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. Vulg. om. sic. — 22) Adsipere] Gu. 2. bis habet hunc articulum, hoc loco et post voc. *Apud*. Hoc loco om. vv. a sapiendo, non item altero loco, ubi etiam *persipere* pro *praesipere* habet. — 23) a sapiendo] om. M. Gu. 1. 2. antiqui a sap. om. pr., quae item bis cum Gu. 2. habet hunc articulum. — 24) quoque modo] om. B. — 25) a quaer.] ab quaer. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 26) aves diceb. ab aug.] dic. ab aug. aves B. — 27) adludendo] alluendo M. Gu. 2. pr. — 28) Addubanum] *Adubanum* L. B. — 29) dubium] Sic M. Gu. 2. Vulg. *Danubium*, quod vitium simile est ei, quo *Anacreon* pro *Antheac* in omnibus est codd. Scalig. legendum censet *Ad dubienum*, ad *dubium*. Quidam *Addubienum*, ut *addubito*, dicatur? Unde praepositione *ad* in interpretamento non opus esse puto. — 30) quia ei] quod et M. et om. L. — 31) haec] illa B. — 32) autem] om. L. — 33) aqua] *aquila* B. — 34) nossent] no-

Aquilo ventus ³⁷ a vehementissimo volatu ad ³⁸ instar aquilae appellatur ³⁹.

Anquirere ⁴⁰ est circum quaerere ⁴¹.

Andron ⁴² locus domicilii ⁴³ appellatur angustior longitudine ⁴⁴, in quo viri plurimum ⁴⁵ morabantur, ut gynaeceum a mulieribus ⁴⁶.

Apud et *penes* in hoc differunt, quod alterum personam cum loco ⁴⁷ significat ⁴⁸, alterum personam et dominium ac ⁴⁹ potestatem, quod trahitur a *penitus*.

Anxur vocabatur, quae nunc ⁵⁰ Tarracina ⁵¹ dicitur Volscae ⁵² gentis, sicut ait Ennius ⁵³:

Vulsculus ⁵⁴ perdidit *Anxur*.

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi asseculae ⁵⁵.

Aquipenser ⁵⁶ genus piscis.

Apellinem ⁵⁷ antiqui dicebant pro Apollinem.

Aperta idem Apollo vocabatur ⁵⁸, quia ⁵⁹ patente cortina responsa ab eo dentur.

Abditivi abortivi ⁶⁰.

Ape apud antiquos dicebatur ⁶¹ prohibe, compesce.

Apua genus minimi pisciculi.

Abs praepositio a Graeco deducitur $\alpha\psi$ ⁶². Significat autem retractationem ⁶³ in partem posteriorem.

Apollinares ludos, hoc est in laudem ⁶⁴ Apollinis, populus laureatus spectabat, stipe data pro cuiusque copia.

Apiculum filum, quo flamines velatum apicem ⁶⁵ gerunt.

Abacti magistratus dicebantur ⁶⁶, qui coacti deposuerant imperium.

Agere modo significat *ante se pellere*, id est minare ⁶⁷. Virgilius:

Et ⁶⁸ *potum pastas age* ⁶⁹ *Tityre* ⁷⁰.

Modo significat ⁷¹ *iurgari*, ut ⁷² dicimus ⁷³ *agit cum eo furti*; modo *rependere*, ut cum dicimus ⁷⁴ *gratias ago*; modo *verbis indicare*, ut cum dicimus ⁷⁵ *causam ago*; quin etiam si accessit ⁷⁶ *gestus et vultus* quidam decor, ut cum scenici agere dicuntur.

sceret B. — 35) *is*] *iis* B. — 36) *denominarunt*] *nominaverunt* B. — 37) *ventus*] om. B. — 38) *ad*] om. L. — 39) *appellatur*] *ventus* add. B. — 40) *Anq.*] *Amq.* pr. — 41) *circumquaerere*] *circumquirere* Gu. 2. pr. Fortasse verum, sed nolui propter paraspicitatem etymologiae recipere. — 42) *Andron*] *Antron* pr. — 43) *loc. dom.*] *dom. loc.* L. — 44) *longitud.*] *latitud.* Gu. 1. — 45) *plurimum*] B. Vulg. *plurimi*. — 46) *ut gynaeceum a mulieribus*] Sic M. Gu. 2. S. *ut gynaeceion γυναικείον* B. *ut a mulieribus* reliquis omisiss L. Gu. 1. Vulg. *ut τὸ γυναικείον ἀπὸ τῶν γυναικῶν*. — 47) *person. cum loco*] *cum loco pers.* L. — 48) *significat*] *signat* pr. — 49) *ac*] *et* L. — 50) *nunc*] om. L. — 51) *Tarrac.*] *Terrac.* M. *dicitur Tarr.* B. — 52) *Volscae*] *Vulscae* B. M. Gu. 2. — 53) *ait Enn.*] *Enn.* ait B. — 54) *Vulsculus*] Sic B. Gu. 1. 2. *Fulculus* M. pr. Om. verum L. — 55) *asseculae*] L. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *adseculae*. — 56) *Aquipenser*] *Accipenser* L. *Arvip.* B.

— 57) *Apellin.*] L. ita: *Aperta idem Apollo vocabatur. Apellinem pro Apolline vocabant, quia patente cortina ab eo responsa dentur.* — 58) *vocabatur*] *dicebatur* Gu. 1. — 59) *quia* om. Gu. 1. — 60) *abortivi*] *dicuntur* add. L. — 61) *apud antiquos dicebatur*] *antiqui dicebant* L. B. *antique dicebatur* Gu. 1. pr. — 62) $\alpha\psi$] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 63) *retractationem*] Sic B. M. Gu. 1. 2., in quo a secunda man. Vulg. *retractionem*. — 64) *laudem*] Sic M. Gu. 1. S. Vulg. *laude*, frequenti vitio, linea supra e neglecta. — 65) *vel ap.*] *ap. vel* Gu. 1. — 66) *dicebantur*] *dicebant* B. — 67) *minare*] *minari* B. — 68) *Et*] *ad* L. — 69) *age*] *agere* B. — 70) *Tityre*] om. M. Gu. 2. — 71) *significat*] om. B. — 72) *ut dicimus*] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. *ut cum dicimus*. — 73) *cum dicimus*] om. L. — 74) *cum dicimus*] om. L. — 75) *cum dicimus*] om. L. — 76) *quin etiam si accessit*] *quando etiam successit* L.

Abgregare est a grege ducere: *adgregare*¹ ad gregem ducere: *segregare* ex² pluribus gregibus partes seducere, unde et *egregius* dicitur e grege lectus³. Quorum verborum frequens usus non mirum si ex pecoribus pendet, quum apud antiquos opes et patrimonia ex his praecipue constiterint, ut adhuc etiam⁴ *pecunias* et *peculia* dicimus.

Acetare dicebant, quod nunc dicimus *agitare*.

Autumnus quidam dictum⁵ existimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes, coactis agrorum fructibus.

Agedum significat *age modo*. Est enim adhortantis sermo.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus *ollas*, quia nullam litteram geminabant. Itaque *aulicocia*⁶ *éta*, quae in ollis⁷ coquebantur, dicebant, id est *elixa*.

Avidus a non videndo propter nimiam⁸ cupiditatem appellatur; sicut *amens*, qui mentem suam non habet.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a sole dictam putant, quod ei publice a populo Romano datus sit locus, in quo sacra faceret⁹ soli, qui ex hoc *Auseli*¹⁰ dicebantur, ut *Valesii Papisii* pro eo, quod est *Valerii, Papirii*¹¹.

*Aemiliam*¹² gentem appellatam dicunt¹³ a Mamerco, Pythagorae philosophi filio, cui propter unicam humanitatem¹⁴ cognomen fuerit *Aemylos*¹⁵. Alii, quod ab Ascanio descendat¹⁶, qui duos habuerit¹⁷ filios, *Iulium* et *Aemylon*¹⁸.

*Aerumnulas*¹⁹ Plautus refert furcillas²⁰, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. Quarum usum quia Gaius²¹ Marius retulit, Muli Mariani postea²² appellabantur. Itaque aerumnae labores onerosos significant²³; sive a Graeco sermone deducuntur. Nam αἰρεῖν Graece²⁴, Latine tollere dicitur.

Aemidum tumidum²⁵.

Aequidiale apud antiquos dictum est²⁶, quod nunc dicimus *aequinociale*, quia nox diei potius, quam dies nocti annumerari debet. Graeci quoque in hoc consentiunt, ἰσημερινὴν²⁷, id est *aequidiale* dicentes.

1) a grege ducere] Sic L. Gu. 2. Vulg. ab grege omisso verbo ducere. ab grege ducere M. S. a grege ducere ad gregem Gu. 1. omissa voce aggregare. a grege deducere ad gregem ducere pr. a grege ad gregem B. — 2) ex plur.] est a plur. B. — 3) lectus] om. Gu. 1. — 4) etiam] et Gu. 1. — 5) dictum] om. B. — 6) aulicocia] aulicocia pr. aulicocqua S. — 7) ollis] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. aulis. — 8) nimiam] om. B. — 9) faceret] facerent B. sacrificaret M. — 10) Auseli] Auseli M. Gu. 2. pr. Auxeli Gu. 1. Aurelii B. — 11) Papirii] ut Valesii pro eo, quod Valerii. Papisii Papirii L. Paperii M. Parii Gu. 2. Pampisii pr. — 12) Aemiliam] Hic est ordo in cod. Gu. 2., quem h. l. sequuntur B. M. Gu. 1. Vulgatus ordo est Aerumnulas. Aemil. B. Aemyl. — 13) dicunt] appellatam denuo addit B. — 14) un. hum.] hum. unic. B. — 15) Aemylos] Sic scripsi ex etymologica ratione, quum Graece id dicatur Αἰμύλος. Aemi-

lios B. pr. — 16) alii quod ab Ascanio descendat] alii a Stanio descendere dicunt L. — 17) habuerit] Sic M. Gu. 1. 2. Vulg. habuit. — 18) Aemylon] Sic M. Aemilion pr. Aemilium B. — 19) Aerumnulas] Sic ordo est in cod. Gu. 2. Vulg. Aerumn. Aemil. Aemidum. — 20) furcillas] furculas Gu. 1. — 21) Gaius] Sic M. Gu. 2. Vulg. C. — 22) postea] propterea M. — 23) significant] significat L. — 24) αἰρεῖν Graece] om. Gu. 1. αἰρεῖν om. pr. Graece ayryn L. — 25) tumidum] timidum B. — 26) apud ant. dict. est] dict. est ap. ant. L. — 27) ἰσημερινὴν] Sic S. isimerian Gu. 2. hismeriam B. simerian M. om. Gu. 1. pr. Vulg. ἰσημερινὴν. — 28) undique, id est pec. coll.] id est pec. undique collig. L. — 29) Aequilavium] Sic M. Gu. 2. pr. S. Vulg. Aquilav. — 30) quod] ut L. ut crebrae B. M. Gu. 1. 2. S. pr. ita om. S. — 31) videantur] L. M. Gu. 1. pr. — 32) in eo] om. L. — 33) Aege] Sic L. M. B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. Aegeum.

Aeruscare aera undique, id est pecunias colligere ³².

Aquilavium ³³ significat ex toto dimidium, dictum a lavatione lanae, quae dicitur aequilavio redire, quum dimidium decidit sordibus.

Aegeum mare appellatur, quod ³⁴ ita crebrae in eo sint insulae, ut procul aspicientibus species *caprarum* videantur ³¹; sive quod in eo ³² *Aege* ³³ Amazonum regina perierit; sive quod in eo ³⁴ *Aegeus* pater Thesei se ³⁵ praecipitaverit.

Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt ³⁶ aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus.

Allucinatio erratio.

Adigas dare cogas.

Acies, acumen, acus et acuere dicuntur ab *ἀκρόν* ³⁷, quam Latine dicimus *cotem*.

Auxilla olla parvula.

Amputata, id est ³⁸ circumputata dicuntur ab eo, quod antiqui *putum* ³⁹ pro puro dicebant, unde deducuntur ⁴⁰ *pudor* ⁴¹ et *pudicus*.

Appia via et aqua ab Appio Claudio est appellata ⁴².

Ariminum ⁴³ a nomine fluminis ⁴⁴ propinqui est dictum.

Animula ⁴⁵ urbs parvarum opum fuit ⁴⁶ in Apulia.

Arca diminutivum facit ⁴⁷ arculam et arcellam, ut a porco ⁴⁸ porculum et porcellum ⁴⁹, a ⁵⁰ mamma mammulam et mamillam ⁵¹.

Alebria bene alentia.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Arcubii ⁵², qui excubabant ⁵³ in arce.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui humeros cum brachiis *armos* vocabant ⁵⁴; unde *arma* ab his dependentia sunt vocata ⁵⁵.

Abalienatus dicitur, quem quis a se removerit. *Alienatus* ⁵⁶, qui alienus est factus.

Asserere manum, est admovere, quo ea quoque, quae in terra ⁵⁷ demittuntur ⁵⁸, seri dicuntur; unde

Scal. *Aegaea*. — 34) in eo] eo quia M. in eum pr. — 35) se] om. Gu. 1. — 36) aestimaverunt] Sic M. Gu. 2. pr. S. existimaverunt Gu. 1. Vulg. extimaverunt. Mox Scal. decussi — centussi. — 37) dicuntur ab ἀκρόν] Sic S.; in codd. M. Gu. 1. 2. Latinis literis scripta est vox Graeca. dicitur ab acone B. ἀκρόν om. pr. In B. post cotem legitur ἀνο της ἀνο της. Vulg. ἀνο τοῦ ἀκρόν. — 38) id est] om. L. B. Pro dicuntur S. habet dicitur. — 39) putum] om. L. — 40) deducuntur] ducuntur M. — 41) pudor] pudeo L. — 42) est appell.] app. est Gu. 1. Appia via est, quae ab Appio Claudio est app. pr. — 43) Ariminum] Arimnon B. — 44) fluminis] fluvii L. — 45) Animula] Aminula L. Vide quae dixi ad Plaut. Mil. III, 1, 53. p. 74. ed. Teubner. Aminula S. — 46) fuit] enim add. B. — 47) facit] om. pr. — 48) porco] porca B. — 49) porcellum] porcellam Gu. 1. — 50) a mamma] ut a L. — 51) mamulam et mamil-

lam] mamulam et mamillum — mammula et mamilla L. et mamillam om. pr. — 52) arcubii] arcubiae L. S. argubiae B. Gu. 1. pr. Cfr. Doederlein Latein. Syn. T. II. p. 162. — 53) excubabant] excubant L. — 54) armos voc.] voc. arm. L. — 55) vocata] nominata B. — 56) Alienatus] Haec glossa adiuncta in vulgaribus exemplaribus glossae Alicariae recte in codd. omnibus hoc loco coniungitur cum altera Abalienatus. Sequitur codd. editio princeps. — 57) in terra] Sic Gu. 2. Vulg. in terram, quae syntaxis quamquam est usitatio, tamen quum altera non minus legitima sit, secutus sum cod. optimum. Cfr. Cic. in Verr. IV, 33, 73. ille nobilis taurus — quo vivos, supplicii causa, demittere homines — solebat. Vide Drakenborch. ad Liv. XXXVIII, 59, 10. — 58) demittuntur] Sic scripsi e Scaligeri coniectura. Vulg. dimittuntur — dimittantur B. dimittitur L. Pro manum edit. Scal. habet manu et pro quo, habet quod.

etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponuntur defixae ¹ postibus, quemadmodum ea, quae terrae inserunt ².

Arvum dicimus agrum necdum satum.

Apica ³ dicitur ovis, quae ventrem glabrum habet.

Ae syllabam antiqui Graeca consuetudine per *ai* scribebant, ut *aulai*, *musai* ⁴.

Auceta ⁵ saepe aucta.

Abercet ⁶, prohibet ⁷.

Advosem, adversarium, hostem.

Axe agglomerati ⁸, universi stantes, id est ⁹ cohortibus aut legionibus.

Aeramina ¹⁰ utensilia ¹¹ ampliora.

Avolant ¹² advolant ¹³.

Astassint ¹⁴ steterint ¹⁵.

Ambaxi ¹⁶, qui circum eant ¹⁷ et catervatim.

Apor ¹⁸ apud.

Amosio ¹⁹ annuo.

Antiquum ²⁰ veteres etiam pro nobili ²¹ posuere.

Aestimias aestimationes ²².

Abisse ²³ pro *adis* ²⁴ dicebant.

Abambulantes abscedentes.

Aquilius praenomen ab *aquilo* colore, id est nigro, est dictum.

Antiquare est in morem ²⁵ pristinum reducere.

Attingem ²⁶ pro attingam posuere.

Appellitavisse ²⁷ appellasse.

Alteras ponebant pro eo, quod est ²⁸ adverbium *alias*.

Argutum iri in discrimen vocari.

Aureas dicebant frenos ²⁹, quibus ³⁰ equorum aures religantur.

Audacias ³¹ pluraliter Cato dixit.

1) *defixae*] *fixae* pr. — 2) *inserunt*] Sic Gu. 2: Vulg. *inseruntur* — *referuntur* B. — 3) *Apica*] om. hunc articulum Gu. 1. — 4) *aulai, musai*] *aulai, pictai, musai* S. — 5) *Auceta*] *Aucta at auceta* B. *avata* M. Gu. 2. — 6) *Abercet*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *Abarcet* Vulg. — 7) *prohibet*] *prohibetur* L. M. B. Gu. 1. 2. pr. — 8) *agglomerati*] *glomerati* B. — 9) *id est*] in L. — 10) *Aeramina utensilia ampliora*] Sic scripsi e Scalig. coniectura. Vide eius not. Vulg. *Acrum aerum utens. ampl. Aerum aerum autensil. ampl. M. acrum vas ad utens. ampl. L. Acrumaeruma* S. — 11) *utensilia*] *autensilia* M. Gu. 1. — 12) *Avolant*] Sic Scalig. ed. *evolant* L. *aevolunt* B. Gu. 1. 2. pr. *aevolunt* M. Vulg. *aevolunt*, quod nihil est. — 13) *advolant*] Sic L. B. *evolant* pr. 8. *avolant* Gu. 2. cum vulg. — 14) *Astassint*] Sic coniectura Scalig. certissima. *astassent* M. Gu. 2. Vulg. *Astassent*. Videatur Struve Lat. Decl. und Coni. p. 174. *Adstassent* S. — 15) *steterint*] Sic scripsi e Scalig. con-

iectura pro vulgato *steterunt*. Quod si non statuitur verum esse, tota glossa pessime corrupta est. — 16) *Ambaxi*] Sic scripsi e Scalig. coni. Vulg. *Ambaxio*. *Ambaxio* M. *Ambrasio* Gu. 1. — 17) *qui circum eunt et catervatim*] Sic scripsi e coniectura Scal., quum vulgata habeat: *qui circumeuntes catervatim*, quod nihil est. *quem circumeuntes cat. L. quae* M. Gu. 1. *circumeuntem* B. — 18) *Apor*] *Apot* L. — 19) *Amosio*] Sic vulgo. Scaliger fecit *annos*, cuius genit. esset *annotis*, unde *annatinus*. Post *annuo* add. L. *omnia*. — 20) *Antiquum*] Sic omnes codd. et edit. Scal. scripsit *Anticum*. — 21) *nobili*] Sic L. Vulg. *omnia*, quod nihil est. Scalig. fecit inde *ianua*. Sed mihi vera videtur cod. Lips. scriptura, quod *antiquus* etiam de generis antiquitate et de morum probitate dicitur. — 22) *aestimaciones*] Sic M. Omnes reliqui cum vulg. *aestimationibus*. Mutavit Scalig. — 23) *Abisse*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *Abisse*. — 24) *adis*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr.

Ausis audeas ²².

Audax diminutivum facit *audaculus*.

Arvocitat ²³ saepe advocat.

Annaria ²⁴ lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiuntur anni magistratus capiendi.

Alorsum et *illorsum* sicut *introrsum* dixit Cato.

Abietaria negotia dicebantur ²⁵, quam materiam nunc dicimus, videlicet ²⁶ ab abietibus coemendis ²⁷.

Aletudo corporis pinguedo.

Aeribus pluraliter ab aere, id est aeramento, Cato dixit ²⁸.

Adduis ²⁹ addideris.

Aristophorum vas, in quo prandium fertur ⁴⁰, ut discus.

Allicit est perducit aliquem in rem, dictum a verbo *laci* ⁴¹, id est decipit. Hinc descendit ⁴² *illicere* et ⁴³ *oblectare*, id est frustrantem ⁴⁴ inducere.

Abnutare saepe abnuere ⁴⁵.

Aliae rei dixit Plautus pro eo, quod est alii ⁴⁶ rei.

Affabrum fabrefactum.

Alimodi pro alius modi.

Aeneolum ⁴⁷ quod ex ⁴⁸ aere fit ⁴⁹ dicimus.

Aenulum vas ex aere parvum.

Ad exitam aetatem ad ⁵⁰ ultimam aetatem.

Amosio ⁵¹ ab amore denominatum.

Anginam ⁵² *vinariam* habere dicuntur ⁵³, qui vino suffocantur.

Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.

Arabice ⁵⁴ *olet*, id est ex edoribus Arabicis.

Ausculari dicebant antiqui ⁵⁵ pro osculari, quod est os cum ore ⁵⁶ conferre.

Adaxint ⁵⁷, adegerint.

Argus oculus ⁵⁸. *Argus* ⁵⁹ nomen est ⁶⁰ hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus ⁶¹.

Amasso amavero.

adiisse Vulg. — 25) *morem*] *modum* L. B. — 26) *Attingem*] Sic coniecit Scal., quum vulg. *attinge* sine sensu sit. *attige* L. *attingit* B. Scribendum videtur *attingem*. — 27) *appellasse*] *pro app.* L. — 28) *est*] om. Gu. 1. — 29) *frenos*] *frena* L. — 30) *quibus equor.*] *equor.*, *quibus* B. — 31) *Audacias*] Hic ordo est cod. Gu. 2. Vulgatus est *Ausis*. *Audac.* — 32) *audeas*] *pro audeas* L. — 33) *Arvocitat*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *avocat* L. Vulg. *Advocatit*. — 34) *Annaria*] *Atritaria* Gu. 1. — 35) *dicebantur*] om. Gu. 1. — 36) *videlicet*] om. L. — 37) *abiet. coem.*] *coem. abiet.* L. — 38) *Cato dixit*] Sic L. M. Gu. 1. 2. Vulg. *dicit* Cato. *dixit* Cat. pr. — 39) *Adduis*] Sic scripsi de coniectura. Vulg. *adduis*. Sed *adduis* est *dederis* antiqua forma. — 40) *fertur*] *effertur* L. B. Gu. 1. *offertur* pr. — 41) *laci*] *laet* B. — 42) *descendit*] *attendit* L. *tendit* B. Gu. 1. pr. — 43) *et*] *id est* L. — 44) *frustrantem*] *frustrando ind.* pr. *frustrando te* B. *Frustrantem* pro

subiecto esse videtur. — 45) *abnuere*] *adnuere* L. — 46) *alii*] Sic L. et ita legendum esse conieci ad Plaut. Milit. III, 1, 206. p. 80. ed. Teubner. Tum etiam mutandum erat *Ali* in *aliae*, ut ibidem conieci. — 47) *Aeneolum*] Sic L. S. Vulg. *Aeneolo* sine constructione. — 48) *ex*] om. Gu. 1. — 49) *fit*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. *sit*. — 50) *ad*] *id est* L. — 51) *Amosio*] *Amutio* B. M. Gu. 1. 2. pr. *Amatio* S. — 52) *Anginam*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *Aginam* M. Vulg. *Anginum*. Male. — 53) *hab. dic.*] *dic. hab.* B. — 54) *Arabice*] Hoc ordine glossas habet Gu. 2. Vulg. *Auscul. Arab.* — 55) *diceb. ant.*] *ant. dio.* Gu. 1. — 56) *quod est os cum ore conferre*] *quod osculum ore conferre* L. — 57) *Adaxint*] *adacsint* Gu. 1. — 58) *oculus*] *oculus* L. — 59) *Argus*] om. L. Coniunxi haec, quum unam rem explicant. — 60) *est*] om. L. — 61) *fuisse fingitur oculis plenus*] *fing. oculis plenus fuisse* B. *fuisse plenus oculis fing.* Gu. 1. *fuisse oculis pl.* dicitur L.

Amiculum genus est ¹ vestimenti, a circumiectu dictum.

Auditavi ² saepe audiui.

Allivescit ³, *livere* ⁴ incipit, hoc est lividum ⁵ fieri.

Atticissat Attice loquitur. Plautus:

Non ⁶ *atticissat*, sed *sicilissat*;

id est Sicule loquitur.

Atritas ⁷ atrii coloris.

Aegyptinos ⁸ Aethiopus ⁹.

Advelitatio iactatio quaedam verborum figurata ab hastis velitaribus. *Velites* dicuntur expediti milites quasi volantes ¹⁰.

Auctor communis erat generis ¹¹ apud antiquos.

Adnictat saepe et leviter ¹² oculo ¹³ annuit. Naevius in Tarentilla:

Alii ¹⁴ *adnulat*, *alii* *adnictat*, *alium* *amat*, *alium* *tenet*.

Atriplex herba ¹⁵, quae nunc ¹⁶ *atriplex* dicitur.

Adoptaticius ¹⁷ ex adoptato ¹⁸ filio natus.

Aleonem aleatorem. Naevius:

Pessimorum pessime audax, ganeo, lurco ¹⁹, *aleo*.

Aditiculum ²⁰ parvum aditum.

Atra bilis ab atro, id est animi ²¹ vitio dicta ²². Est enim ²³ *atrum* nigrum, id est a candore remotum.

Anctos ²⁴ excruciatos ²⁵.

Anatem dicebant morbum anuum ²⁶, id est ²⁷ vetularum, sicut *senium* morbum senum.

Altaria ab altitudine sunt dicta ²⁸, quod antiqui diis superis in aedificiis a terra exaltatis sacra faciebant; diis terrestribus in terra, diis infernalibus in effossa terra.

Assa ²⁹ dicebantur ³⁰ cantus tiliarum.

Aves ab adventu ³¹ earum dicuntur, quod inde veniant, unde non quis ³² suspicetur.

1) *est*] om. L. B. M. pr. — 2) *Auditavi*] Sic L. et Gu. 1. a prim. man., sed supra vers. est syllaba *vi*. Habet nimirum vulg. *Auditavi*. Sed ignoro simile frequentativum. — 3) *Allivescit*] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. *Allibescit* vulg. — 4) *livere*] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. *libere* vulg. — 5) *lividum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *libitum* vulg. — 6) *Non attic.*] *Non me attic.* B. Vide Menaechm. prol. 12. — 7) *Atritas*] *Atritus* L. *atratas* S. — 8) *Aegyptinos*] *Aegyptionos* B. — 9) *Aethiopus*] *ethiopias* L. — 10) *quasi volantes*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. vulg. *quasi volites id est volantes*. — 11) *erat gen.*] *gen. erat* Gu. 1. *erat* om. pr. S. — 12) *leviter*] *leniter* L. Gu. 1. — 13) *oculo*] om. Gu. 1. — 14) *Alii*] *illa alii* B. — 15) *herba*] *herbam* dicimus L. — 16) *nunc*] om. L. — 17) *Adoptaticius*] Sic B. M. pr. S. *Adoptativus* L. vulg. *Adoptatius* quod ex negligentia ortum videtur, nisi cum Scalig. malis legere *Adoptarius*. — 18) *adoptato*] *optato* L. — 19) *lurco*] *lustrum* L. M. Gu. 1. pr. *lustra* B. — 20) *Aditiculum*] *Aditiculus* B. — 21) *animi*] *cum* B. fre-

quenti harum vocum confusione e comp. *am.* — 22) *dicta*] Sic scripsi cum vulg., omisso *est*. Miro modo B. M. Gu. 1. 2. *dictus* sine *est*; L. *dictum est*. — 23) *enim*] om. L. — 24) *Anctos*] Sic Scal. coniecit. vulg. *Anctios*, quod nihil est. — 25) *excruciatos*] Sic Gu. 2. vulg. *id est excr.* — 26) *dicat morb. an.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. vulg. *morb. an. dic.* — 27) *id est vet.*] *id est* om. B. — 28) *sunt dict.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. vulg. *dict. sunt*. — 29) *Assa*] *Axa* B. — 30) *dicebantur*] *dicebatur* M. Gu. 1. pr. — 31) *adventu*] *aventu* Gu. 1. *eventu* B. — 32) *non quis*] Sic Gu. 1. 2. pr. vulg. *quis non. ne quis* B. — 33) *Agolum*] *Agulum* Gu. 1. — 34) *dicitur*] om. Gu. 1. — 35) *tempestive*] *tempestate* B. — 36) *sint* om. L. *sunt* B. Gu. 1. pr. — 37) *Bombitatio*] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. *Cet. Bombizatio*. — 38) *apium*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *apum* vulg. Vide Gernhard. ad Cic. Cat. Mai. 15, 54. — 39) *ipso*] om. B., sed habet eius loco *βορβοῶ*. — 40) *sonitu*] *sono* L. — 41) *ut*] Sic M. Gu. 2. *sicut* vulg. — 42) *βοῶ*] Sic scripsi e B., in quo est *ἀπό τοῦ βοῶ*. *boon* L.

Agelum ³² pastorale baculum, quo pecudes aguntur.

Abortum gravidæ mulieris dicitur ³⁴, quod non sit tempestive ³⁵ ortum.

LIBER II.

Bona, id est substantia rerum, dicta sunt, quod digna sint ³⁶ bonis.

Bombitatio ³⁷ est sonus apium ³⁸ ab ipso ³⁹ sonitu ⁴⁰ dictus: ut ⁴¹ mugitus boum, hinnitus equorum.

Boare, id est clamare, a Graeco descendit *βοῶ* ⁴².

Boarium forum Romæ dicebatur, quod ⁴³ ibi boves venderentur ⁴⁴.

Bocas ⁴⁵ genus piscis a boando, id est vocem emittendo appellatur.

Barrire elephantī dicuntur, sicut oves dicimus balare, utique a sono ipso vocis ⁴⁶.

Bataenam belluam ⁴⁷ marinam ⁴⁸ ipsam dicunt ⁴⁹ esse pistricem, ipsam esse et ⁵⁰ cetum.

Bacchanalia dicebantur ⁵¹ Bacchi festa.

Basilica ἀπὸ τοῦ βασιλέως ⁵², hoc est rege dicta est ⁵³.

Basilicum regale ⁵⁴.

Bovinatur ⁵⁵, conviciatur ⁵⁶.

Bova ⁵⁷ serpens est aquatilis, quem ⁵⁸ Graeci ὕδρον ⁵⁹ vocant, a ⁶⁰ qua icti obturgescent. Crurum quoque tumor viae labore collectus bova ⁶¹ appellatur.

Batus genus ⁶² herbae ⁶³.

Bacrionem ⁶⁴ dicebant genus vasis longioris manubrii. Hoc alii trullam ⁶⁵ appellant.

Bacar ⁶⁶ vas vinarium simile bacrioni ⁶⁷.

Barathrum ⁶⁸ Graeci appellant locum praecipitem, unde emergi non possit, dictum ab eo, quod est βαθύς ⁶⁹.

Balaenae ⁷⁰ nomen a ⁷¹ Graeco descendit. Hanc ⁷² illi φάλαιναν ⁷³ dicunt antiqua consuetudine, qua πυρρόν ⁷⁴ burrum ⁷⁵, πύξον ⁷⁶ buxum ⁷⁷ dicebant.

beao pr., ut vulg. βοῶω habet. Om. M. Gu. 1. 2. — 43) quod] quia L. — 44) boves vend.] Sic Gu. 2. vend. bov. vulg. — 45) Bocas] Boias B. — 46) vocis] quia elephantī barri add. L. — 47) belluam] belluam B. M. — 48) marinam] maritimam Gu. 2. Fortasse hoc non plane reiiciendum, quippe quod paullo insolentius dictum librarii mutarint. Dicuntur enim etiam fluctus maritimi h. e. qui a mare proficiscuntur. — 49) dicunt] om. B. — 50) esse et] etiam esse L. et om. S. — 51) dicebantur] dicuntur B. — 52) Basilica etc.] Basilicha a basilicho hoc est rege est dictam Gu. 1. a basileo L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 53) dicta] est pro sunt, quod vulgata habet, est in B. Gu. 2. pr. om. sunt L. dictum est M. — 54) Basilicum regale] add. vulg. Nam βασιλεύς est regno. Omittunt hoc supplementum L. B. M. Gu. 1. 2. S. In edit. princeps Nam tantum omittitur et-basileua reperitur. — 55) Bovinatur] Boviniatur M. Gu. 2. pr. — 56) conviciatur] hoc est conu. B. — 57) Bova] Sic B. M. Gu. 1. 2. Boa vulg. — 58) quem] Sic L. B. M.

Gu. 1. 2. pr. quam vulg. — 59) ὕδρον] idron Gu. 2. pr. γέρον ὕδρον B. om. Gu. 1. — 60) a] om. L. B. ita habet: crurumque tum viae labore collectus bova appellatur, a qua icti obturgescant. — 61) bova] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. boa vulg. — 62) genus] est add. L. — 63) herbae] veprem licet dicunt Graeci add. L. — 64) Bacrionem] Bactrionem L. bacrionem (sic) B. — 65) trullam] trulam pr. — 66) Bacar] Baccar B. Gu. 1. — 67) bacrioni] bactrioni L. — 68) Barathrum] Baratrum B. Gu. 1. — 69) βαθύς] bathis M. Gu. 1. 2. pr. B. in marg. βάδιως βάεως. add. L. id est profundo aspectum. B. profundum aspectu. — 70) Balaenae] Ballenae M. Gu. 2. — 71) a Graeco] quod a Gr. Gu. 1. — 72) Hanc] Nam L. — 73) φάλαιναν] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. Latine, vulg. φάλαινον. — 74) πυρρόν] pyrrhon pr. pyrrhon Gu. 2. pyrrhum B. om. Gu. 1. — 75) burrum] Sic Gu. 2. S. burrum vulg. — 76) πύξον] pyxon pr. pixon Gu. 2. om. Gu. 1. — 77) buxum] pro buxum L.

*Burrum*¹ dicebant antiqui, quod nunc dicimus *rufum*²; unde *vustici* burram appetunt *buculam*³, quae rostrum habet *rufum*⁴. Pari modo *mens* cibo ac potione ex prandio *barrus*⁵ appellatur.

*Basiliscus*⁶ appellatur genus serpentis, vel quod in capite album habeat⁷ instar diadematis, vel quod reliqua serpentium⁸ genera eius *vim*⁹ fugiant¹⁰.

Barbaricum appellatur clamor exercitus, videlicet quod eo genere barbari utantur.

Breve a Graeco descendit, quod est *βραχύ*¹¹.

*Brutiani*¹² dicebantur, qui officia servilia magistratibus praestabant¹³; eo quod hi primum se Hannibali¹⁴ tradiderant et cum eo perseveraverant¹⁵, usque dum¹⁶ recederet de Italia.

Bruma a brevitate dierum dicta¹⁷.

*Brutum*¹⁸ antiqui gravem¹⁹ dicebant.

Brachium nos, Graeci dicunt *βραχίων*²⁰, quod deducitur a *βραχύ*, id est breve, eo quod ab humeris ad manus breviores²¹ sint, quam a coxis plantae.

*Brassica*²² a praesecando²³ est dicta.

*Brutianae*²⁴ Parmae dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt usi.

Bubinare est menstruo mulierum sanguine inquinari²⁵. Lucilius²⁶ *Haec*, inquit, *te*²⁷ *imbubinat*, at²⁸ *contra te*²⁹ *imbulbitat*. *Imbulbitare* est puerili³⁰ stercore inquinari³¹ dictum ex fumo, quod Graeci appellant *βόλβιρον*³².

Bucerum pecus de bubus³³ dicimus.

Bustum proprie dicitur³⁴ locus, in quo mortuus est combustus et sepultus, diciturque³⁵ *bustum*, quasi bene³⁶ ustum; ubi vero combustus quis tantummodo, alibi vero est sepultus³⁷, is locus³⁸ ab urendo *ustrina*³⁹ vocatur; sed modo *basta* sepulchra⁴⁰ appellamus⁴¹.

1) *Burrum*] Sic M. Gu. 2. S. *Byrrhum* B. *Bur-*
rum vulg. — 2) *rufum*] *ruffum* M. utroque loco.
Consentit Gu. 1., qui praeposit *buffum* et om. unde.
vustum B. — 3) *buculam*] *buculam* B. Gu. 1. —
4) *rufum*] *ruffum* M. Gu. 1. — 5) *barrus*] Sic B. Gu.
1. 2. S. *burrhus* vulg. — 6) *Basiliscus*] *Basiliscus*
Gu. 1. — 7) *album habeat*] Sic Gu. 1. 2. B. *hab. alb.*
vulg. — 8) *serpentium*] Sic Gu. 2. *serpentum* vulg.
— 9) *eius vim*] Sic Gu. 2. *vim eius* vulg. — 10) *fugiant*] Invertitur ordo verborum in B., qui habet *vel*
quod reliqua serpentum genera vim eius fugiant, *vel*
quod in capite album habeat instar diadematis. In-
ter verba *serpentum* et *vel* linea est ducta. — 11) *βρα-*
χύ] *brachi* M. Gu. 2. pr. *brachis* L. Om. Gu. 1. —
12) *Brutiani*] *Brutiani* B. Gu. 1. — 13) *praestabant*] *instabant* Gu. 1. — 14) *se Hannibali*] *Hann. se* L.
— 15) *perseveraverant*] *perseverarant* L. *perseverarint*
M. *perseverarunt* S. — 16) *usque dum*] *dum* om.
Gu. 1. — 17) *dicta*] *est dicta* L. Add. vulg. *quasi*
βραχύ *ἡμαρ*, quae interpretatio omittitur in codd. et a
S. — 18) *Brutum*] Sic M. Gu. 2. S. *Butrum* B. Gu. 1.
pr. L. *Butrum* antiqui *brutrum* dixerunt. *Bru-*
cum vulg. — 19) *gravem*] Sic M. Gu. 2. S. *grabem*

vulg. — 20) *Brach. nos, Graeci dicunt βραχίων*] Sic Gu. 2., nisi quod *βραχίων* Latinis literis habet scrip-
tum. *Brachium* nos, Graeci *brachion* dicunt L. *Brachium* nos Graeci *braglion* dicunt M. *dicimus di-*
cunt graeci Gu. 1., nihil amplius. *Brachium* nos *dici-*
mus, quod Graeci *βραχίων* vulg. Verba quod *de-*
ducitur a βραχύ id est breve Lips. habet ita Nam *di-*
citur brachi brevis. — 21) *breviores*] *breviora* M. *Das.*
Mox L. *quam coxae a plantis pro vulg. quam a coxis*
plantae. — 22) *Brassica*] *Bravica* L. — 23) *praese-*
cando] *persecando* Gu. 1. *persicando* L. — 24) *Bru-*
tianae] *Brutinae* at *brutianae* B. — 25) *inquinari*] *in-*
quinare L. — 26) *Lucilius*] *Omnia*, quae ab hoc inde
verbo legantur neque ad finem articuli om. L. — 27) *te*
om. B. — 28) *at*] ac B. Gu. 1. — 29) *te*] om. M.
Gu. 1. 2. — 30) *puerili*] *pueri* Gu. 1. — 31) *inquinari*] *inquinare* M. — 32) *βόλβιρον*] *bolbiton* Gu. 2. om. Gu. 1.
pr. — 33) *bubus*] *bovis* L. Gu. 1. — 34) *proprie di-*
citur] *dicitur* propr. L. — 35) *diciturque*] *dicitur* ut L.
que om. pr. — 36) *bene*] om. Gu. 1. M. — 37) *est se-*
pultus] *sepult* est L. — 38) *locus*] om. L. — 39) *ustrina*] *ostrina* M. — 40) *basta sepulchra*] *busta* eo quod
sepulchra M. *Das.* *busta* eo quod *sepulchra* S.

Buteo genus avis, qui⁴² ex eo se alit, quod accipitri eripuerit, vastitatisque est causa his locis⁴³, quae intraverit, ut bubo, a quo etiam appellatur buteo.

*Buccina*⁴⁴, quam nos appellamus, Graeci βουκινάρον⁴⁵ a similitudine soni⁴⁶ dicunt.

Bulimam Graeci magnam famem dicunt, assueti magnis et amplis rebus praepone *βου*⁴⁷, a magnitudine scilicet bovis⁴⁸. Hinc est, quod grandes pueri βούναιδας⁴⁹ appellant, et mariacam⁵⁰ ficum⁵¹ βούονον⁵².

*Bubleum*⁵³ est⁵⁴ genus quoddam vini.

Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis propter quandam bubuli capitis similitudinem.

*Benna*⁵⁵ lingua Gallica genus vehiculi appellatur, unde vocantur combennones⁵⁶ eadem⁵⁷ benna⁵⁸ sedentes.

Bessem appellatum esse⁵⁹, quod bis triens sit, quamvis dura⁶⁰ compositio fiat⁶¹; besis octo sunt unciae, triens tres⁶².

Bellum a belluis⁶³ dicitur, quia⁶⁴ belluarum sit pernicio dissensio.

*Barium*⁶⁵ urbem Italiae appellarunt⁶⁶ conditores eius expulsi ex insula Bara⁶⁷, quae non longe est a Brundisio.

*Brundisium*⁶⁸ quidam poetae brevitatis causa Brendam⁶⁹ dixerunt.

*Beneficarii*⁷⁰ dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio; e contrario⁷¹ munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicae faciebant.

Benignus proprie dicitur is⁷², qui bonis et dignis⁷³ largitur. Est autem compositum ex bono et gignendo⁷⁴.

Bellona dicebatur dea bellorum⁷⁵, ante cuius templum erat columella⁷⁶, quae Bellica vocabatur, super quam hastam iaciebant, quum bellum indicebatur.

*Bidental*⁷⁷ dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur⁷⁸.

— 41) appellamus] Sic Gu. 2. vocamus vulg. — 42) qui] quae L. S. — 43) his] is B. — 44) Buccina] Bucina B. M. Gu. 2. — 45) βουκινάρον] Sic scripsit vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est buchianon, ut habet S. B. in marg. habet βουκινάρον Scal. coniecit bucanen. Neutra vox in lexicis Graecis reperitur. Unum afferunt verbum βουκινίττα i. e. bucinare. Sed saepe videre licet, ultimae Graecitatis verba ad etymologias suas confirmandas afferre Grammaticos. Unde non mirum est, si tale vocabulum quaesierint. buchia est vulgata lectio. — 46) soni] vocis L. — 47) βου] apud Graecos valde significat add. B. — 48) bovis] bovis Gu. 1. — 49) βούναιδας] bupedas M. Gu. 1. 2. pr. — 50) mariacam] mare Sicanium L. mare scanficum B. mare scanficum pr. mare santiscium Gu. 1. — 51) ficum] om. L. — 52) βούονον] busicon Gu. 1. 2. bussicon B. busyoon M. — 53) Bubleum] Bubeum M. Gu. 2. Bubeumen L. B. Gu. 1. pr. — 54) est] om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) Benna] Bena B. — 56) vocantur combennones] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. vocatur Gu. 1. vacantur om. vulg. — 57) eadem] additur vulgo praepos. in, quam om. Gu. 2. — 58) benna] eandem bennam pr. bēna B. — 59) Bes-

sem appellatum esse] Sic M. Gu. 1. 2. Recipi hoc pro vulg. Bes appellatum est, quis in optimo est codice et Paulus saepe per infinitivi constructionem glossas componit. est om. B. beses L. B. — 60) dura] dira Gu. 1. — 61) compositio fiat] additur vulgo besis ex triente, quod om. omnes eodd. — 62) besis octo sunt unciae, triens tres] Sic Gu. 2. besis novem sunt unciae, triens tres B. Gu. 1. unde bes novem sunt unciae, triens tres L. besis novem sunt unciae triens trevis M. om. totum edit. princeps. besis unciae octo, triens quatuor vulg. besis unciae octo sunt, triens quatuor. S. — 63) belluis] belluis B. M. Gu. 2. pr. e bel. M. — 64) quia] quod L. — 65) Barium] Barum L. B. pr. — 66) appellarunt] Sic M. Gu. 2. appellaverunt vulg. — 67) Bara] Barva B. M. Gu. 2. — 68) Brundisium] Sic M. Gu. 2. S. Brundus. vulg. Brundisium vero L. Brundisiver Gu. 1. pr. — 69) Brendam] Breondam B. — 70) Beneficarii] Benefictarii B. Benefictarii Gu. 1. pr. Benefactarii Gu. 2. — 71) e contrario] et e converso L. — 72) dicitur is] is dicitur Gu. 1. dicitur om. L. — 73) et dignis] e dignis M. et benignus Gu. 2. — 74) gignendo] ex gign. L. — 75) dea bellorum] om. B. — 76) columella] columella M. pr. — 77) Bidental] Bidental M. — 78) sa-

Bidentes autem sunt oves¹ duos dentes longiores ceteris habentes².

Biseta porca dicitur, cuius a cervice³ setae bifariam dividuntur, quam iam esse incipit⁴ maior sex mensium.

Biginae geminae dicuntur, quia bis una die natae sunt.

*Bigenera*⁵ dicuntur animalia⁶ ex diverso genere nata, ut leopardalis⁷ ex leone et panthera⁸; cicur⁹ ex apro et scropha¹⁰ domestica; muli¹¹ ex equo¹² et asina¹³.

*Billis*¹⁴ apud Afros appellatur¹⁵ semen humanum humi profusum¹⁶.

*Blaterare*¹⁷ est stulte et praecipide¹⁸ loqui, quod a Graeco βλάτ¹⁹ originem ducit. Sed et camelos; quum voces edunt, blaterare dicimus.

*Balatrone*s et *plateas*²⁰ ballas²¹ luti ex itineribus, aut quod calciamentorum²² solis²³ eraditur, appellabant²⁴.

Bilbit factum est²⁵ a similitudine²⁶ sonitus, quit fit in vase. Naevius *Bilbit amphora* inquit.

Bibliothecae et apud Graecos et apud nos²⁷ tam librorum magnus per se numerus, quam locus ipse, in quo libri collocati sunt²⁸, appellatur²⁹.

Blitum genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur, quod ab his βλάτ³⁰ dicatur³¹ stultus³².

Bardus stultus, a tarditate ingenii appellatur. Caecilius:

Nimis audacem nimisque³³ bardum barbaram.

Trahitur autem a³⁴ Graeco, quod illi βαρδός³⁵ dicunt.

Bardus Gallice cantor appellatur, qui virorum fortium laudes canit, a gente Bardorum, de quibus Lucanus:

Plurima securi fudistis carmina Bardi.

*Belutus*³⁶ bestiae similis.

Beneventum colonia³⁷ quum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis causa. Namque eam urbem antea Graeci incolentes Μαλόετρον³⁸ appellarunt³⁹.

*Bulgas*⁴⁰ Galli sacculos⁴¹ scorteos appellant.

crificaretur] sacrificetur L. B. Gu. 1. pr. — 1) oves] oves sunt B. hostie L. — 2) habentes] vel quod bien- nes ita appellarunt add. L. — 3) a cervice] acumine B. — 4) esse incipit] incipit esse Gu. 1. — 5) Bigenera] Bigneta B. — 6) dicuntur animalia] Sic M. Gu. 1. 2. S. an. dic. vulg. om. dicuntur pr. — 7) leopardalis] leopardus L. B. Gu. 1. pr. S. — 8) panthera] pantera B. — 9) cicur] additur vulgo sus, quod om. M. Gu. 2. pr. Pro utroque voc. in Lips. est ibris. — 10) scropha] scrofa L. M. pr. — 11) muli] Sic L. M. Gu. 2. pr. mul- us vulg. — 12) equo] Sic L. Gu. 1. 2. equa vulg. — 13) asina] Sic L. Gu. 1. 2. asino vulg. — 14) Billis] Biblis Gu. 1. Bilis pr. — 15) apud Afros app.] app. apud Afr. Gu. 1. — 16) profusum] perfusum Gu. 1. sparsum L. — 17) Blaterare] Blatterare L. M. Gu. 1. pr. ut iidem codd. mox exhibent. — 18) praecipide] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. praecipidine B. percipide vulg. — 19) βλάτ] blax Gu. 2. pr. βλαξ blax B. om. L.

Gu. 1. — 20) plateas] Sic M. Gu. 1. 2. vulg. blatheas. balatras B. — 21) ballas] Sic B. M. Gu. 1. 2. bullas vulg. — 22) calciamentorum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. calceam. vulg. Iidem codd. om. de, quod vulgo ante calciam. praepositur. — 23) solis] Sic B. Gu. 2. pr. soleis vulg. — 24) appellabant] appellatur B. — 25) est] om. L. — 26) a similitudine] ad similitudinem B. — 27) nos] Latinos B. S. — 28) libri collocati sunt] collocati sunt libri L. ipsi libri B. collocantur Gu. 1. — 29) appellatur] Sic M. Gu. 1. 2. appellatur vulg. — 30) βλάτ] blax Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 31) di- oatur] Sic L. B. Gu. 2. dicitur vulg. — 32) stultus] Sic M. Gu. 2. stupidus vulg. — 33) nimisque] que om. B. — 34) a] ex L. — 35) βαρδός] Sic scripsi e M. Gu. 2. pr., in quibus codd. est bardis — βαρδός B. βάρδης S. om. L. Gu. 1. βάρδοιστος vulg. — 36) Belutus] Bellu- tus B. pr. — 37) colonia] coloni B. — 38) Μαλόετρον] Sic scripsi e Gu. 2. M., in quibus est maloe- tron. malo-

Bovem bidentem a dentium numero dicunt appellari⁴².

Bellicreпам saltationem dicebant, quando cum armis saltabant, quod⁴³ a Romulo institutum est, ne simile pateretur⁴⁴, quod fecerat⁴⁵ ipse, quum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bilingues Brutaces Ennius dixit⁴⁶, quod Brutii⁴⁷ et Osce⁴⁸ et Graece loqui soliti sint⁴⁹. Sunt autem⁵⁰ Italiae populi vicini Lucanis.

Bitienses dicuntur, qui peregrinantur assidue.

*Baiulos*⁵¹ dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. Unde adhuc⁵² baiulari⁵³ dicitur⁵⁴.

Blandicella verba blanda per diminutionem sunt dicta.

*Bellarium*⁵⁵ et *bellaria*⁵⁶ res bellis⁵⁷ aptas appellabant.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius⁵⁸ dixit.

Boiae, id est genus vinculorum, tam lignae, quam ferreae dicuntur⁵⁹.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis sic appellatur.

Blennos stultos esse, Plautus indicat, qui ait:

*Stulti, stolidi, fatui, fungi*⁶⁰, *bardi, blenni, buccones*⁶¹.

*Binominis*⁶², cui geminum est⁶³ nomen, ut Numa Pompilius, Tullus⁶⁴ Hostilius.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes, exceptis Graecis. Unde⁶⁵ Plautus Naevium poetam Latinum barbarum dixit. Fortasse et ab⁶⁶ hoc noster apostolus Graecis et⁶⁷ barbaris se debitorum esse fatetur.

Bellule apud Plautum deminutivum adverbium est a bene, quod facit belle et bellule.

*Burranicum*⁶⁸ genus vasis.

*Bucar*⁶⁹ similiter genus est vasis.

*Butubatta*⁷⁰ Naevius pro nugatoriis posuit, hoc est, nullius dignationis⁷¹.

Bulla aurea insigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis a pectore, ut significaretur eam aetatem alterius regendam consilio. Dicta est autem⁷² bulla a Graeco sermone βουλή⁷³, quod consilium⁷⁴ dicitur Latine; vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.

pon L. malaetion pr. παλοῖτιον vulg. — 39) appellarunt] secundum Livium Maleventum prius dicebatur add. L. — 40) Bulgas] Bullas pr. — 41) sacculos] saculos Gu. 1. — 42) a dentium numero dicunt appellari] dicunt app. a dent. num. L. dicuntur M. — 43) quod] om. L. — 44) pateretur] peteretur B. — 45) fecerat] faceret B. — 46) Brutates Ennius dixit] Sic S. Bruttates M. Brutii censemus dicti L. brutacesennium dicti B. Gu. 1. pr. Brutaces vulg. — 47) Brutii] Bruti B. Gu. 1. 2. Brutti M. — 48) Osce] obsce Gu. 1. — 49) loqui soliti sint] loquebantur L. loqui dicti sunt B. pr. — 50) Italiae] aliae It. Gu. 2. — 51) Baiulos] Baiolos B. M. Gu. 1. pr. — 52) adhuc] operararius add. L. — 53) baiulari] baiularii B. Gu. 1. — 54) dicitur] Sic M. Gu. 2. S. dicuntur vulg. — 55) Bellarium] Bellarum B. Gu. 1. pr. — 56) bellaria] bellariae B. — 57) bellis] belli L. B. pr. aptas bellis M. — 58) Verrius] Varro L. B. Gu. 1. Varvus pr. — 59) dicuntur] di-

cebant L. — 60) fungi] om. L. B. — 61) buccones] buccones B. Gu. 1. pr. — 62) Binominis] Sic Gud. 2. Binominus pr. Binomius vulg. At vix est dubium, quin rectissime legatur Binominis, quod dicitur ut cognominis, e. — 63) geminum est nomen] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. est om. vulgata. — 64) Tullus] Tullius Gu. 1. 2. — 65) Unde etc.] Quae sequuntur ab hoc verbo usque ad finem articuli om. L. Usque ad verba ac barb. om. Gu. 1. pr. — 66) ab hoc] ob hoc M. ab om. B. — 67) et] ac M. Gu. 1. pr. Graecis et om. B. — 68) Burranicum genus vasis] om. L. — 69) Bucar] Sic M. Gu. 2. annectunt hanc glossam superiori. om. glossam B. Gu. 1. pr. S. Dac. Burar M. — 70) Butubatta] Sic M. Gu. 1. 2. Buttubata vulg. Burrabata B. — 71) dignationis] dignitatis B. — 72) est autem] Sic M. Gu. 2. autem est vulg. est om. L. — 73) βουλή] bulle pr. bulin M. bulin Gu. 2. om. Gu. 1. — 74) consilium] consilium L.

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. Is autem est in Gallia citra Alpes, quae togata dicitur¹.

Burratica potio appellatur lacte mixtum² sapa a rufo colore, quem burrum³ vocant.

LIBER III.

Corona quum videatur a choro dici, caret tamen aspiratione. Sive coronae dicuntur quod honorent⁵ eos, quibus imponuntur.

*Coturnix*⁶ appellatur⁷ a sono vocis.

Cornua Liberi patris simulacro adiiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vino truces fiunt⁸.

Corgo apud antiquos pro adverbio, quod profecto⁹, ponebatur.

Corbitae dicuntur naves onerariae, quod in malo earum summo pro signo corbes solerent suspendi.

*Colurna*¹⁰ hastilia ex corno arbore facta¹¹.

*Cothones*¹² appellantur portus in mari interiores¹³ arte et manu facti.

Collatia oppidum fuit prope Romam, eo quod ibi opes aliarum civitatum fuerint¹⁴ collatae¹⁵, a qua porta Romae¹⁶ Collatina dicta est.

*Collucare*¹⁷ dicebant, quum profanae silvae rami deciderentur officientes lumini.

*Collativum*¹⁸ sacrificium dicitur, quod ex collatione¹⁹ offertur.

*Colophon*²⁰ dixerunt, quum aliquid finitum significaretur.

Concinnare est apte componere. Concinnare enim convenire est²¹.

Concilium dicitur a populi consensu; sive concilium dicitur a concalando²², id est vocando²³.

Conciliabulum locus, ubi in²⁴ concilium convenitur.

*Concio*²⁵ significat conventum, non tamen alium, quam eum, qui a²⁶ magistratu vel a sacerdote publico per praeconem convocatur.

Contubernales dicuntur a tabernis, quae fiebant ex tabulis. Unde et²⁷ tabernacula sunt dicta²⁸, licet ex tentoriis pellibus²⁹ fiant.

1) dicitur] in quibus sunt Mediolanenses add. L. M. Gu. 1. pr. S. Dac. — 2) lacte mixtum] Sic M. Gu. 1. 2. pr. lacte mistum L. B. lac commistum vulg. lacte commixtum S. — 3) burrum] Sic B. M. Gu. 1. S. burrum vulg. — 4) quod] quo M. Gu. 2. — 5) honorent] cohonorent B. S. — 6) Coturnix] Cotornix M. Gu. 1. — 7) appellatur] vocatur L. — 8) fiunt] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. fiant vulg. — 9) quod prof.] Sic Gu. 2. interponitur vulgo est. — 10) Colurna] Colurna B. — 11) facta] potius quam ex corylo vulg. additur, quod praeter B. in quo est magis ex corilo puto, omnes codd. et editt. princ. Scal. ignorant. — 12) Cothones] Sic B. M. Gu. 2. Cotonas vulg. Om. totum articulum Scal. et Dac. — 13) interiores] interiore M. — 14) fuerint] fuerunt B. pr. — 15) collatae] collectae B. — 16) Romae] om. L. ratione Gu. 1. — 17) Collucare] Sic L. Gu. 1.

conlucare M. Gu. 2. pr. S. collucare B. conculcare vulg. — 18) Collativum] Collatum L. Gu. 1. — 19) collatione] Sic Gu. 1. conlat. vulg. — 20) Colophon] Colofon B. — 21) Concinnare enim convenire est] om. L. — 22) concalando] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. concalando vulg. — 23) id est vocando] om. B. — 24) in concilium] om. B. in om. L. M. Gu. 1. 2. Absorptum est nimirum propter compendium ab antec. ubi, quum hoc modo scriptum esset: ubi i cono. Praepositio abesse nequit. — 25) Concio] Contio B. M. Gu. 2. Concitio Gu. 1. — 26) a] om. M. Gu. 2. — 27) et] om. L. B. — 28) sunt dicta] dicta sunt. M. — 29) ex tentoriis pellibus] Sic scripsi e coniectura, quum vulgo legatur ex tentoriis et pellibus, pro quo L. M. Gu. 1. 2. S. habent ex tentoriis et ex pellibus. Utrumque falsum esse vidit Scalig., cuius notam vide. Vult enim Festus dicere tabernae factas

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

*Conclavia*³⁰ dicuntur loca, quae una clave clauduntur.

Contemplari dictum est a templo, id est loco³¹, qui ab³² omni parte aspici³³, vel ex quo omnia pars videri potest³⁴, quem antiqui templum nominabant.

Comitiales dies³⁵ appellabant, quum in comitio conveniebant; qui locus a coeundo, id est insimul³⁶ veniendo est dictus³⁷.

Calatores dicebantur³⁸ servi, ἀπὸ τοῦ καλεῖν³⁹, quod est vocare, quia semper vocari possent ob necessitatem servitutis.

*Condulus*⁴⁰ anulus.

Condalium similiter anuli genus.

Contestari est, quum uterque reus dicit: *Testes estote.*

Codeta ager⁴¹, in quo frutices existant in modum codarum⁴² equinarum⁴³.

Condictum est, quod in commune⁴⁴ est dictum.

Coctum a cogendo dicitur⁴⁵, quia cogendo⁴⁶ coercetur⁴⁷, ut ad⁴⁸ utilitatem vescendi perducatur.

Cocula vasa aenea, coctionibus apta. Alii cocula dicunt⁴⁹ ligna minuta, quibus facile decoquantur⁵⁰ obsonia.

Cohum lorum, quo temo buris cum iugo colligatur, a cohibendo dictum.

Coelum poetae coelum⁵¹ dixerunt, a chaos⁵², ex quo putabant⁵³ coelum esse formatum⁵⁴.

Comoedias constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuvenes cantare soliti essent crebro convenientes.

*Cochlaeae*⁵⁵ dicuntur lapides ex flumine, rotundi ad cochlearum similitudinem.

*Cocetum*⁵⁶ genus edulii ex melle et papavere factum.

Confugelam antiqui confugium dicebant.

Compraedes eiusdem rei populo sponsores.

Compascuus ager, relictus ad pascendum communiter vicinis⁵⁷.

Compescere est velut⁵⁸ in⁵⁹ eodem pascuo continere.

Compitalia festa, quae in compitis peragebant⁶⁰.

esse ex tabulis et tabernacula a tabernis dicta, quamvis non ex tabulis, sed ex pellibus fiant. At quid tum tentoria et pelles? Lege tentorii pellibus. Pelles tentorias i. e. pelles ad tentoria aptas commemorat Valerianus apud Trebellion. in vit. Claudii cap. 14. pellium tentorium. Quidam coniecerunt licet et tentoria ex pellibus fiant. Scal. licet ex tentis pellibus fiant. Error inde ortus est, quod pelles tentorias non intellexerunt scribae. — 30) Conclavia] Conclava B. Gu. 1. — 31) loco] a loco Gu. 1. — 32) ab] om. L. — 33) aspici] potest add. L. — 34) potest] possit B. — 35) dies] bis positum est in Gu. 1., non tamen ex errore. Tum enim coniungenda sunt verba ita: Comitiales dies, dies app. Hoc est, ii dies app. — 36) insimul] simul L. B. Gu. 1. — 37) est dictus] dictus est B. — 38) dicebantur] dicuntur Gu. 1. — 39) ἀπὸ τοῦ καλεῖν] apoto kalin Gu. 2.

ἀπὸ τοῦ καλεῖν M. ἀπὸ τοῦ om. pr., quae habet kalin. Graeca om. L. Gu. 1. — 40) Condulus] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Condylus vulg. — 41) ager] est ager B. — 42) codarum] caudarum B. Gu. 1. — 43) equinarum] id est qui caudas equinas representat add. L. — 44) commune] communi B. Gu. 1. pr. — 45) dicitur] dictum L. Gu. 1. — 46) cogendo] coquendo Gu. 1. coeundo L. B. — 47) coercetur] coarctetur Gu. 2. coartetur S. — 48) ad] om. B. — 49) cocula dicunt] dicunt coc. Gu. 1. — 50) decoquantur] coquantur L. — 51) coelum] om. L. — 52) chaos] Sic M. Gu. 2. chaos vulg. — 53) putabant] putant L. — 54) formatum] firmatum L. Gu. 1. — 55) Cochlaeae] Cochalacae M. — 56) Cocetum] Sic Gu. 1. S. Cocetum vulg. — 57) ad pascendum communiter vicinis] comm. vicin. ad pasc. B. — 58) velut] veluti B. — 59) in] om. Gu. 1. pr. — 60) peragebant]

Congruere dictum est¹ a gruibus, qui non fere segregantur², sive quum volant³, sive quum pascuntur.

Cognomines dicuntur, qui eiusdem sunt nominis.

*Cerrones*⁴ leves et inepti⁵, a cratibus dicti, quod Siculi adversus Athenienses cratibus⁶ pro scutis⁷ sunt usi, quas Graeci γέρρα⁸ appellant.

*Coniptum*⁹ genus libaminis, quod ex farina conspersa faciebant.

*Comptum*¹⁰ Afranius pro ornatu et cultu¹¹ posuit.

Conflages loca dicuntur¹², in quae¹³ undique confluunt¹⁴ venti.

Copona taberna a copiis dicta.

Compilare cogere est¹⁵ et in unum condere.

Compernes nominantur¹⁶ homines genibus plus iusto coniunctis.

*Confoedusti*¹⁷ foedere coniuncti¹⁸.

*Commissatio*¹⁹ a vicis, quos Graeci κόμας²⁰ dicunt²¹, appellatur²². In his enim²³ habitabant, priusquam oppida conderentur, quibus in locis alii alios convictus causa invitabant.

Committere proprie est²⁴ insimul²⁵ mittere: nunc eo²⁶ utimur et pro facere, aut pro relinquere, aut pro incipere.

Condere proprie est in unum et²⁷ interiorum locum dare ad custodiam faciliorem; quod verbum nunc significat conscribere, nunc facere, nunc componere et²⁸ instruere.

Consulas antiqui ponebant non tantum²⁹ pro consilium petas et perconteris³⁰, sed etiam pro iudices et statuas.

Cossi ab antiquis dicebantur³¹ natura rugosi corporis homines, a similitudine vermium ligno editorum, qui cossi appellantur.

Consilium vel a consulendo dicitur, vel quod in unam sententiam plurium mentes consilient et convenient; sed a silentio³² credibilis dictum putatur, quo maxime invenitur.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus ascribebantur³³, ut numerus senatorum expleretur.

*Consposos*³⁴ antiqui dicebant fide mutua colligatos.

Consuilia ludi dicebantur, quos in honorem Consi³⁵ faciebant, quem deum consilii putabant³⁶.

parebant L. — 1) est] om. L. — 2) non fere segregantur] Sic M. Gu. 2. se non segregant Gu. 1. non segregantur L. non se segregant vulg. qui pro vulg. quae habent Gu. 2. pr. — 3) sive quum volant] om. pr. — 4) Cerrones] Cronos Gu. 1. — 5) et inepti] et om. Gu. 1. — 6) cratibus] et crat. Gu. 2. — 7) scutis] stratis L. pr. crat. pro scut. om. Gu. 1. — 8) γέρρα] cer-rhas M. Gu. 2. gerrha pr. gerrha γέρρα B. om. Gu. 1. — 9) Coniptum] Sic in vet. libro esse testatur Dacer., qui rectissime coniptum a κοιλίτω, pulvere aspergo, derivat. Conitum pr. S. constum L. Computum B. Com-tum vulg., quae orta est e sequenti glossa. ex om. B. Gu. 1. pr. — 10) Comptum] Computum B. Conitum Gu. 1. pr. — 11) cultu] excultu M. S. — 12) loca di-cuntur] dic. loca B. — 13) quae] quibus Gu. 1. — 14) confluunt] conflant Gu. 1. — 15) cogere est] Sic Gn. 2.

est cog. vulg. — 16) nominantur] appellantur B. — 17) Confoedusti] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Confoedisti vulg. — 18) coniuncti] coniunctus Gu. 1. — 19) Commissa-tio] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. Commessatio vulg. — 20) κό-μας] komas B. comas Gu. 2. pr. om. Gu. 1. — 21) dicunt] om. L. — 22) appellatur] appellant L. — 23) enim] om. L. — 24) proprie est] est proprie B. Gu. 1. — 25) insimul] simul B. — 26) nunc eo] eo nunc B. — 27) et] om. B. — 28) et] nunc add. B. — 29) non tantum] om. L. — 30) perconteris] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. proconteris non tantum L. percunciteris vulg. — 31) ab ant. dic.] diceb. ab ant. L. Gu. 1. — 32) silentio] silendo B. — 33) ascribebantur] Sic Gu. 1. vulg. adscr., adscribantur M. — 34) Consposos] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Consponsos vulg. — 35) Consi] Consii B. — 36) consilii putabant] put. cons. B. — 37) intelligitur] in-

Conventus quatuor modis intelligitur³⁷. Uno³⁸, quum quemlibet hominem ab aliquo conventum esse dicimus. Altero³⁹, quum significatur multitudo ex compluribus⁴⁰ generibus hominum contracta in unum locum. Tertio, quum a⁴¹ magistratibus iudicii causa populus congregatur⁴². Quarto quum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis aut gratulationis causa colligitur.

*Convicium*⁴³ a vicis, in quibus prius⁴⁴ habitatum⁴⁵ est, videtur dictum, vel immutata litera quasi convocium.

*Contuoli*⁴⁶ oculi sunt in angustum coacti continentibus⁴⁷ palpebris.

Consternatio, quae est concitatio⁴⁸ quaedam subita ex aliquo metu, a sternutamento deducta est, quod eo⁴⁹ toto concutimur corpore.

Considerare a contemplatione siderum videtur⁵⁰ appellari.

*Constitutus*⁵¹ hominum a consistentium multitudine appellatur.

Convallis est planicies ex omni parte comprehensa montibus collibusve. Vallis duobus lateribus inclusa⁵² planicies. Vallis diminutivum vallicula facit.

Convoti iisdem⁵³ votis obligati⁵⁴.

*Cibus*⁵⁵ appellatur ex Graeco, quod illi peram, in qua cibum recondunt⁵⁶, *κίβισις*⁵⁷ appellant.

Cicum membrana tenuis malorum punicorum.

*Cispus*⁵⁸ mons⁵⁹ in urbe⁶⁰ Esquilinae regionis de nomine cuiusdam hominis dictus.

Citimus extremus. *Uls* enim⁶¹ facit *ultra*, *ultimus*⁶²: *cis*⁶³, *citra*, *citimus*.

*Cicindela*⁶⁴ genus muscarum, quod noctu lucet, videlicet a candela⁶⁵, unde etiam candelabra putantur appellata.

Citrosa vestis appellata est a similitudine citri.

Civicam coronam civis salutis suae causa servatus in proelio dabat, quae erat iligneae⁶⁶, frondem habens perennem.

Circanea dicitur avis, quae volans circuitum facit.

Circites circuli ex aere facti.

*Cilium*⁶⁷ est folliculus⁶⁸, quo oculus tegitur⁶⁹, unde fit⁷⁰ *supercilium*.

Cimmerii dicuntur homines, qui frigore occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter Baias

tellegitur M. — 38) uno] modo add. L. pr. — 39) compluribus] pluribus Gu. 1. — 40) Altero] alio modo L. — 41) a] om. M. — 42) congregatur] congregaretur L. — 43) Convicium] Convitium B. — 44) prius] Sic M. Gu. 2. S. primum vulg. — 45) habitatum] habitum B. — 46) Contuoli] Contoli B. — 47) continentibus] conniventibus B. M. S. connitentibus Gu. 1. pr. Ex hoc, quod conniventibus in quibusdam codd. est, vult Scal. efficere, scribendum supra esse *Connivoli*. At *Contuoli* est ita diminutive dictum, ut oculos significet micantes, (nos dicimus *blinzelnde Augen*.) qui non plane et aperte tuentur, sed paulum contractius. *Connivoli* esset glossema vocis *Contuoli*. — 48) concitatio] constitutio Gu. 1. — 49) quod eo] Sic L. Gu. 2. S. quo eo Gu. 1. quod ex eo B. eo quod vulg. — 50) videtur] om. B. — 51) Constitutus] Constitus B. — 52) inclusa]

comprehensa L. — 53) iisdem] hisdem L. B. — 54) obligati] alligati vel obligati B. — 55) Cibus] Cibum L. M. Gu. 1. — 56) cibum recondunt] recondunt cib. B. — 57) κίβισις] Sic scripsi de coniectura, quum in M. Gu. 2. esset *cibis*. *cibesim* edit. princ. *κίβισιον* vulg. om. L. Gu. 1. — 58) Cispus] Cispios Gu. 1. pr. *cespios* L. — 59) mons] om. L. B. M. Gu. 1. pr. vulg. additur *est*, sed hoc om. Gu. 2. S. — 60) urbe] *est* add. L. B. pr. — 61) enim] om. L., qui eius loco habet *sic*. — 62) ultimus] vel ult. B. — 63) cis] om. L. — 64) Cicindela] *Candindelu* L. *Cincindella* Gu. 1. pr. *Cindela* B. — 65) candela] candeo L. pr. *candea* B. — 66) iligneae] *lignea* L. Gu. 1. 2. pr. — 67) Cilium] *Cillum* B. M. — 68) folliculus] *folliculam* L. M. Gu. 1. 2. — 69) oculus tegitur] oculi teguntur Gu. 1. — 70) fit] *est* Gu. 1.

et Cumsas in ea regione, in qua convallis satis eminenti iugo¹ circumducta² est, quae neque matutino, neque vespertino tempore sole contegitur.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.

Cingulos appellabant homines, qui his locis³, ubi cingi solet⁴, satis sunt tenues.

*Cillibae*⁵ mensae rotundae.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine laborum⁶.

Cilo sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac⁷ dextra sinistraque velut⁸ recisa⁹ videtur.

Cisterna dicta est, quod cis inest infra¹⁰ terram.

Camillus proprie appellatur¹¹ puer ingenuus.

Capuam in Campania quidam¹² a *Capye*¹³ appellatam ferunt, quem a pede introrsus curvato nominatum¹⁴ antiqui nostri Falconem¹⁵ vocant¹⁶; alii a planicie regionis.

Camenae musae a carminibus sunt dictae, vel quod canunt antiquorum laudes, vel quod sint castae mentis praesides.

*Camara*¹⁷ et *camuri* boves a curvatione ex Graeco *κάμνη* dicuntur¹⁸.

*Cappas*¹⁹ marinos equos Graeci a flexu²⁰ posteriorum partium appellant²¹.

Catampo genus est lusus.

*Carissa*²² apud Lucilium vafram²³ significat.

Caerimoniarum causam alii ab oppido Caere dictam²⁴ existimant; alii a caritate dictam iudicant²⁵.

Coelibem dictum existimant, quod dignam coelo vitam²⁶ agat²⁷.

*Catamitum*²⁸ pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iovis concubinus²⁹.

Caeculus condidit³⁰ Praeneste. Unde putant Caecilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alii appellatos eos³¹ dicunt a Caecade³² Troiano, Aeneae comite.

*Coelius*³³ mons dictus est a Coele³⁴ quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium adversus³⁵ Sabinos praebeuit³⁶, eo quod in eo domicilium habuit³⁷.

*Caecum*³⁸ vallum dicitur, in quo praeacuti palī terrae affixi³⁹ herbis vel frondibus occulantur.

*Catillones*⁴⁰ appellabant antiqui gulosos.

1) *satis eminenti iugo*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *iugo satis em.* vulg. *iugo* om. Gu. 1. — 2) *circumducta*] *circumdata* L. B. Gu. 1. pr. — 3) *his locis*] in *his* L. M. pr. in loco L. — 4) *solet*] *solent* B. — 5) *Cillibae*] *Cillibae* B., in marg. *vel Cill.* — 6) *laborum*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Cod. Lips. addit haec: *et dicitur chilo cibo quidam, unde Achilles dicitur quasi sine chilo, id est cibo, quia parvus fuit, id est moderatus in cibo et potu.* — 7) *ac*] a Gu. 2. — 8) *velut*] *veluti* M. — 9) *recisa*] *rescissa* L. — 10) *quod cis inest infra*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *quod est cis id est infra* vulg. — 11) *propr. app.*] *app. propr. L. propr. vocatur* B. — 12) *in Camp. quidam*] *quidam in Camp.* Gu. 1. — 13) *Capye*] Sic M. Gu. 2. *Capis* L. *Cupys* B. *Capy* vulg. a *Capy* om. Gu. 1. — 14) *nominatum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. *nominatim* B. *nominarunt* vulg. — 15) *nostri Falc.*] *falc. nostri* pr. — 16) *vocant*] *vocabant*

B. — 17) *Camara*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Camera* Gu. 1. pr. — 18) *κάμνη dicuntur*] *dic. κάμνη* B. om. Graecam vocem L. M. Gu. 1. pr., quae habet *flexura*. L. add. *Camera fornix est.* — 19) *Cappas*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Campas* vulg. — 20) *flexu*] *flexione* L. B. Gu. 1. pr. S. — 21) *appellunt*] *appellabant* B. — 22) *Carissa*] Sic S. *Carissam* vulg. male. — 23) *vafram*] *vafrum* B. Gu. 1. 2. Sed vide not. Scal. sign. *vafram* L. — 24) *dictam*] *dictas* L. B. M. Sic infra pr. — 25) *iudicant*] *indicant* B. *alii iudicant* Gu. 1. — 26) *dignam coelo vitam*] *vitam coelo dign.* L. — 27) *agat*] *agant* B. *ducat* L. — 28) *Catamitum*] *Cantamitum* L. — 29) *concubinus*] *concubitus* Gu. 1. de genere Troiano add. L. — 30) *condidit*] Sic M. Gu. 2. S. *conditor* vulg. — 31) *eos dicunt*] *eos esse dic.* B. *eos* om. L. — 32) *a Caecade*] *ab Achate* L. — 33) *Coelius*] *Caelius* M. — 34) *Coele*] *Caele* M. *Coelo* B. *Coelio*

*Catillatio*⁴¹ grave opprobrium hominibus⁴² generosis obiciebatur, si qui provincias amicas populi Romani exspoliassent.

*Cesticillus*⁴³ appellatur circulus, quem superponit⁴⁴ capiti, qui aliquid est latus⁴⁵ in capite.

Cespes est terra in modum lateris caesa cum herba, sive frutex recisus et truncus⁴⁶.

Catulinam carnem esitavisse, hoc est comedisse Romanos⁴⁷ Plautus in Saturione⁴⁸ refert.

*Catax*⁴⁹ claudus.

Caecultare est⁵⁰ caecos imitari.

Caesariati comati.

Catularia porta Romae dicta est, quia non longe ab ea ad placandum caniculae sidus frugibus inimicum rufae canes immolabantur, ut fruges flavescentes ad maturitatem perducerentur.

*Caedem*⁵¹ putant ex Graeco dici, quod apud illos καίειν⁵² significet⁵³ caedere.

*Cenina*⁵⁴ urbs, quae fuit vicina Romae, a Cenite conditore appellata est⁵⁵.

*Catulus*⁵⁶ quoddam genus⁵⁷ vinculi, qui⁵⁸ interdum canis appellatur.

Caestus vocantur et ii⁵⁹, quibus pugiles dimicant et genus quoddam ornatus mulierum⁶⁰.

Caeditiae tabernae in via Appia domini⁶¹ nomine sunt vocatae.

Cavillatio est iocosa calumniatio.

Cati fons, ex quo aqua Petronia⁶² in Tiberim fluit, dictus, quod in agro fuerit cuiusdam Cati⁶³.

*Cacula*⁶⁴ servus militis. Plautus:

*Video caculam*⁶⁵ *militarem*.

Dicitur autem⁶⁶ a Graeco καλον⁶⁷, quod fustibus clavisque ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sunt⁶⁸.

Canaliculae forenses homines pauperes dicti, quod circa canales⁶⁹ fori consisterent.

Cana dicunt Graeci, nos *canistra*⁷⁰ et⁷¹ per diminutionem *canistella*.

*Canicae*⁷² furfures de farre a cibo canum vocatae.

Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per diminutionem cancelli⁷³; ex quo genere sunt calces, qui per diminutionem appellantur⁷⁴ calculi.

*Canentas*⁷⁵ capitis ornamenta.

L. — 35) adversus] adversum M. — 36) praebuit] posuit Gu. 1. — 37) habuit] monte add. L. — 38) Caecum] Cacum M. — 39) affixi] Sic B. adfixi vulg. — 40) Catillones] Catiliones B. M. Gu. 1. 2. Catuliones L. — 41) Catillatio] Catilatio Gu. 1. — 42) hominibus] om. L. — 43) Cesticillus] Caest. M. Cistic. L. — 44) superponit] supponit L. B. — 45) est latus] lat. est B. — 46) truncus] Sic M. Gu. 2. truncatus vulg. truncatus est S. — 47) Romanos] apparet add. L. — 48) Saturione] Saturnione L. — 49) Catax] Caex B. — 50) est] exconsimilari id est caecos im. L. — 51) Caedem] Caedere L. — 52) καίειν] Sic scripsi de coniectura, quum similia in codd. reperissem, quorum B. habet καί; L. kean; M. Gu. 2. kethin; καίειν vulg. om. Gu. 1. pr. — 53) significet] Sic L. Gu. 1. 2. significat vulg. — 54) Cenina] Cenita L. pr. Genum M. Cemea Gu. 1. — 55) appellata est] Sic B. M. Gu. 1. 2.

pr. om. est vulg. appellata om. L. — 56) Catulus] Catullus Gu. 1. — 57) quoddam genus] genus quoddam B. M. Gu. 1. — 58) qui] quod M. — 59) ii] hi B. M. pr. — 60) ornatus mulierum] Sic L. M. Gu. 1. 2. ornatus mulieris B. muliebris ornatus vulg. — 61) domini] a dom. L. B. M. pr. — 62) Petronia] praetoria L. — 63) fuerit cuiusdam Cati] Sic Gu. 2. cuiusd. fuerit Cati vulg. — 64) Cacula] Catula B. — 65) caculam] catulam B. — 66) autem] om. M. — 67) καλον] calon pr. καλον B. calin M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 68) sunt] Sic Gu. 2. sint vulg. — 69) homines — canales] haec omnia om. M. — 70) canistra] canista B. — 71) et] om. L. — 72) Canicae] Canices L. Canites B., in marg. Canicae. — 73) cancelli] calculi Gu. 1. Quae hinc sequuntur om. Gu. 1. — 74) appellantur] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. dicuntur vulg. — 75) Canentas] Canentes M.

*Canta*¹ pro cantata² ponebant.

Caudicariae naves ex³ tabulis crassioribus⁴ factae.

Candelabrum dictum, quod in eo⁵ candelae figantur⁶.

Cantherius hoc distat ab equo, quod⁷ maiialis a verre, capo⁸ a gallo, vervex⁹ ab ariete. Est enim cantherius equus, cui testicali amputantur.

Cavillum cavillatio, id est irrisio.

*Caudecas*¹⁰ cistellae ex iunco, a similitudine equinae caudae factae.

Caulae a cavo dictae. Antiquitus enim ante usum tectorum oves in antris claudebantur¹¹.

Cavum a chao¹² dictum et¹³ eius inanitate¹⁴.

*Caculatum*¹⁵ servitium.

Calones calcei ex ligno facti.

*Clacendix*¹⁶ genus conchae.

Calpar genus vasis fictilis.

Calces ampullae plumbeae.

Caltheos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, et quibus ob virtutes¹⁷ milites donabantur.

Calix, quod in eo calidum bibitur¹⁸.

*Calpurni*¹⁹ a Calpo Numae regis filio sunt oriundi.

*Calim*²⁰ antiqui dicebant pro clam, ut nis pro nobis, sam pro suam, im pro eum.

Calicata aedificia calce polita.

*Calyptra*²¹ genus est²² vestimenti, quo capita operiebant²³.

Calathos Graeci, nos dicimus²⁴ quasillos.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato *Caduceatori*, inquit, nemo homo nocet²⁵.

Carinantes probra obiectantes²⁶, a carina dicti²⁷, quae est infima²⁸ pars navis; sic illi sortis infimae.

Cadmea terra, quae in aes coniicitur²⁹, ut fiat orichalcum³⁰.

Casa a cavatione dicta.

*Cascum*³¹ antiquum.

Casnar senex Oscanum lingua.

Cassiculum reticulum a³² cassibus³³ per diminutionem dictum.

Caseus a coeundo dictus.

1) *Canta*] *Cantas* L. — 2) *cantata*] *cantatas* L. Gu. 1. — 3) *ex*] *e* M. — 4) *crassioribus*] *grossioribus* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 5) *eo*] Sic L. M. Gu. 1. pr. S. *ea* vulg. male. — 6) *candelae fig.*] *fig. cand.* B. — 7) *quod maiialis*] *quo* L. *magialis* B. — 8) *capo*] Sic M. Gu. 1. 2. *capus* vulg. — 9) *vervex*] *berbix* M. *berbex* Gu. 2. — 10) *Caudecas*] *Caudicae* S. — 11) *claudebantur*] *ducebantur* L. Gu. 1. — 12) *chao*] *cavo* B. — 13) *et*] *ab* L. — 14) *inanitate*] *immanitate* Gu. 2. — 15) *Caculatum servitium*] Hic articulus in uno cod. Gu. 2. et edit. Scal. et Dac. reperitur. Cett. omittunt. — 16) *Clacendix*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Calcendix* vulg. — 17) *virtutes*] *virtutem* B. Gu. 1. pr. — 18) *bibitur*] *bibatur* L., qui addit: *vel a Graeco cylix*; similiter ed. Scal. *vel*

a Graeco κύλιξ. — 19) *Calpurni*] *Calphurni* B. *Calpani* Gu. 1. — 20) *Calim*] Sic L. pr. S. *calam* Gu. 1. *Callim* vulg. — 21) *Calyptra*] vulg. *Caliptra* M. Gu. 1. 2. S. *Calisptra* B. *Capitra* L. — 22) *est*] om. B. M. Gu. 1. pr. — 23) *operiebant*] *operiebantur* B. — 24) *dicimus*] om. B. Verba: *Calathos* — *quasillos* om. L. — 25) *nocet*] *nocat* L. Fortasse fuit *noceat* scriptum a Catone. — 26) *obiectantes*] Sic M. Gu. 2. S. *obiiientes* vulg. — 27) *dicti*] *sunt* add. B. om. *dicti* Gu. 1. — 28) *infima*] *ultima* Gu. 1. — 29) *coniicitur*] *coicitur* L. M. — 30) *orichalcum*] *ericalc.* M. *oric.* Gu. 1. — 31) *Cascum*] *Cassum* L. — 32) *a*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *e* vulg. — 33) *cassibus*] *casionibus* M. — 34) *Casabundus*] Sic L. *Casseabundus* vulgata cum cett. —

Cassilam antiqui pro casside ponebant.

*Casabundus*³⁴ crebro cadens.

Casaria, quae custodit casam.

Cassia via a Cassio strata.

Caput ex Graeco dictum, quod illi interdum *κάρα* dicunt³⁵.

*Caperatium*³⁶ rugosum a cornuum caprinorum similitudine dicitur.

Capis poculi genus, dictum a capiando.

Capsae a Graeco appellantur; has illi *κάμπτρας*³⁷ dicunt.

*Capital*³⁸ facinus, quod capitis poena luitur.

Capronae equorum iubae in frontem devexae, dictae³⁹ quasi a capite pronae.

Capidulum genus vestimenti, quo caput tegebatur.

Caprae dictae, quod omne⁴⁰ virgultum carpant, sive a crepitu crurum. Unde et crepas eas prisci dixerunt.

*Cuppes*⁴¹ et *cuppedia*⁴² antiqui lautiores cibos nominabant; inde et macellum et⁴³ forum cupe-
dinis⁴⁴ appellabant. Cupedia⁴⁵ autem⁴⁶ a cupiditate sunt dicta, vel, sicut Varro ait, quod⁴⁷
ibi fuerit Cupedinis⁴⁸ equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Caprunculum vas fictile.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur; sive illi, qui rei frumentariae agrisque⁴⁹
dividundis⁵⁰ praepositi sunt.

Curia locus est⁵¹, ubi publicas curas gerebant. *Calabra*⁵² curia dicebatur, ubi tantum ratio sa-
crorum gerebatur. Curiae etiam nominantur, in quibus uniuscuiusque partis populi Romani
quid geritur, quales sunt hae⁵³, in quas Romulus populum⁵⁴ distribuit, numero triginta,
quibus postea additae sunt quinque, ita ut in⁵⁵ sua quisque curia sacra publica faceret fe-
riasque observaret, iisque⁵⁶ curiis singulis nomina Curiarum⁵⁷ virginum imposita esse dicun-
tur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerant⁵⁸.

Curriculo pro cursim ponebant. Plantus *Licet*, inquit, vos⁵⁹ *abire curriculo*.

Curriculus diminutivum est⁶⁰ a curru.

*Curtilacum*⁶¹ appellatur a Curtio, qui eo⁶² loco in profundissimum se ob salutem Romani po-
puli⁶³ proiecit hiatum.

*Curionium*⁶⁴ aes dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.

Curis est Sabine hasta. Unde Romulus Quirinus, quia⁶⁵ eam ferebat, est dictus⁶⁶; et Romani

35) Quod illi interdum *κάρα* dicunt.] Sic cum vulgata scripsi. *illi* om. L. *kapa* B., in quo post lacunam sequitur *tēphi ānt. karatenphi* M. Gu. 2. — 36) *Caperatium*] *Capperatium* Gu. 1. *Capparratum* B. *Caperratum* pr. *Capratum* L. — 37) *κάμπτρας*] Sic S. *camptras* Gu. 2. *camptra* M. *κισώρια* vulg., quod om. L. Gu. 1. pr. — 38) *Capital*] *Capitale* L. — 39) *dictae*] *dictum* Gu. 1. — 40) *omne*] Sic L. Gu. 2. S. vulg. *omnem.* om. pr. — 41) *Cuppes*] Sic Gu. 1. 2. pr. *Cupes* vulg. — 42) *cuppedia*] Sic Gu. 1. 2. pr. *cupedia* vulg. — 43) *et*] om. L. B. M. Gu. 1. S., qui utrumque et om. — 44) *cupedinis*] *cupidinis* Gu. 1. *cupedines* pr. — 45) *Cupedia*] *Cupidia* Gu. 1. pr. — 46) *autem*] *aut* L. — 47) *quod*] *quae* B. — 48) *Cupedinis*] *Cupi-*

dinis Gu. 1. pr. — 49) *agrisque*] *agrisque* B. — 50) *dividundis*] Sic edit. princ. *dividendis* vulg. — 51) *locus est*] *est locus* B. *est* om. Gu. 1. — 52) *Calabra*] Sic L. Gu. 1. S. *culabra* M. Gu. 2. pr. *Calabria* vulg. — 53) *hae*] om. B. *eae* Gu. 1. — 54) *Romulus pop.*] *pop. Rom. B.* — 55) *in*] om. L. — 56) *iisque*] *hisque* B. M. Gu. 1. pr. — 57) *Curiarum*] om. L. — 58) *rapuerant*] *rapuerunt* L. M. Gu. 1. S. Sequuntur in B. haec: *un raptae ēm mōr sabīn* (sic). — 59) *vos*] *nos* B. — 60) *dimin. est*] *est dimin.* L. — 61) *Curtilacum*] *Curtilacum* L. *Curtii locus* S. Dac. — 62) *eo*] *in eo* M. — 63) *Rom. pop.*] *pop. Rom. L. B. M.* — 64) *Curionium*] Sic M. Gu. 2. S. *Curionum* vulg. — 65) *quia*] *qui* M. — 66) *est dict.*] *dict. est* L.

a Quirino Quirites dicuntur. Quidam¹ eum dictum putant a Curibus, quae fuit urbs opulentissima Sabinorum².

Curitin Iunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curiales eiusdem curiae, ut tribules et municipales.

Curules equi quadrigales.

Curiata comitia a curiis sunt appellata³.

Centurionus antea, qui nunc centurio, et *curionus*⁴ et *decurionus*⁵ dicebantur⁶.

*Currules*⁷ magistratus appellati⁸ sunt, quia curru vehebantur.

*Curiati*⁹ *fana*¹⁰ a Curio dicta¹¹, quia¹² eo¹³ loco domum habuerat.

Cura dicta est, quasi cor edat, vel quia cor¹⁴ urat.

*Cum imperio est*¹⁵ dicebatur apud antiquos, cui¹⁶ nominatim a populo¹⁷ dabatur¹⁸ imperium.

*Cum potestate est*¹⁹ dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio praeficiebatur²⁰.

Cuniculum id est foramen sub terra occultum aut ab animali, quod simile est²¹ lepori, appellatur, cui²² subterfossa terra²³ latere est solitum, aut²⁴ a cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrent²⁵ fidentes²⁶.

*Clunaculum*²⁷ cultrum sanguinarium dictum²⁸ vel quia ad clunes dependet, vel quia clunes hostiarum dividit²⁹.

Cumerum vas nuptiale a similitudine cumerarum, quae fiunt³⁰ palmeae³¹ vel sparteae³² ad usum popularem, sic appellatum³³.

Culcita, quod tomento³⁴ inculcatur, appellata³⁵.

*Culcitula*³⁶ fusticulus³⁷ quidam ligneus in sacris dicebatur.

1) *Quidam*] vero add. B. — 2) *fuit urbs op. Sab.*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *fuit op. Sab. urbs L. urbs fuit op. Sab. vulg.* — 3) *sunt appellata*] Sic M. Gu. 2. om. *sunt vulg.* — 4) *et curionus*] om. L. — 5) *decurionus*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. *decuriones vulg.* — 6) *dicebantur*] dicebatur L. — 7) *Currules*] Sic M. Gu. 2. *Curules vulg.* — 8) *sunt appellati*] appellatus est L. — 9) *Curiati fana*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Curiatia L. Curiata B. Curii fana vulg. Scal. vult Curia tifata. Vide eius notam.* — 10) *fana*] fama Gu. 1. pr. — 11) *dicta est*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. — 12) *quia*] qui L. Gu. 1. pr. — 13) *eo*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. *vulg. in eo.* — 14) *cor*] om. Gu. 1. — 15) *est*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *esse vulg.* — 16) *cui*] quod pr. — 17) *a populo*] om. L. — 18) *dabatur*] om. pr. — 19) *est*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *esse vulg.* — 20) *praeficiebatur*] praeferebatur L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Lubentissime obsecutus essem tot codd. consensui, modo explicari posset illa lectio. Haud dubie tamen communis scribarum error, ortus ex non intellecto scripturae compendio. — 21) *sim. est*] est sim. L. — 22) *cui*] qui B. *quod S. Tac.* — 23) *subterfossa terra*] sub terra fossa L. — 24) *aut*] om. B. — 25) *intrent*] Sic Gu. 2. *intrant vulg.* — 26) *fidentes*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *fidentes vulg.* — 27)

Clunaculum] Sic Gu. 2. *Clunachum L. M. S. Clunadum vulg.* — 28) *dictum*] aiunt add. L. — 29) *vel quia ad clunes etc.*] Hoc ordine L. Gu. 1. 2. *vel quia clunes host. div., vel quia ad clun. dep. vulg. dependit dividit Gu. 1. hostiorum clunes B. dependit Gu. 1. M.* — 30) *fiunt*] sunt L. — 31) *palmeae*] Sic B. M. Gu. 2. S. *palmae L. Gu. 1. pr. palma vulg.* — 32) *sparteae*] Sic B. M. Gu. 2. S. *sparti pr. parte Gu. 1. porte L. sparto vulg.* — 33) *appellatum*] appellatur Gu. 1. — 34) *tomento*] tormento B. Gu. 1. pr. Pro *Culcita*, quod est in B. M. Gu. 1. 2. pr. S., habet vulgata *Culcitra*. — 35) *appellata*] om. L. *sic app. B. appellatur Gu. 1.* In L. sequitur *Culcita*, quae tormento iaculatur. — 36) *Culcitula*] *Culcioula M.* — 37) *fusticulus*] fasciculus Gu. 1. — 38) *ita*] om. L. — 39) *scilicet pro scias*] om. L., qui et ante si vis habet. *scies B. pr.* — 40) *viridium*] *viridum B.* — 41) *culleorum*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *culeorum vulg.* — 42) *Cussilirem*] *Cusiliris L.* — 43) *dicebant antiqui*] dicebatur apud antiquos L. — 44) *comitia vocare*] ad comitia advocare L. *com. advocare B.* — 45) *sed*] si L. — 46) *etiamsi div.*] *etsi in div. L.* — 47) *Coturnium*] Sic L. Gu. 1. B. pr. S. *Cuturnium vulg.* — 48) *in*] om. Gu. 1. — 49) *Culignam*] om. B. — 50) *feno*] Sic M. Gu. 2. *fosno vulg.* — 51)

Omnia significat cum altero, dictum ab antiquis ita³⁸ brevitatis causa, ut sodes pro si audes, scilicet pro scias³⁹ licet, sis pro si vis.

Culliola cortices nucum viridium⁴⁰ dicta a similitudine culleorum⁴¹, quibus vinum sive oleum continetur.

*Cussilire*⁴² pro ignavo dicebant antiqui⁴³.

Cum populo agere hoc est populum ad concilium aut comitia vocare⁴⁴.

Cuncti significat quidem omnes, sed⁴⁵ coniuncti et congregati, at vero omnes, etiamsi⁴⁶ diversis locis sint.

Cunire est stercus facere, unde et inquinare.

*Coturnum*⁴⁷ vas, quo in⁴⁸ sacrificiis vinum fundebatur.

Culigna vas potorium. Cato *Culignam*⁴⁹, inquit, in feno⁵⁰ Graecoposito⁵¹, ut bene oleat.

*Coctiones*⁵² dicti videntur a cunctatione⁵³, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perveniant ad iusti pretii finem. Itaque apud antiquos prima syllaba per u litteram scribebatur⁵⁴.

Custodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

*Cymbam*⁵⁵ Graeci κύμβην⁵⁶ appellant.

Cutis Graecam habet originem. Hanc enim illi dicunt κύτην⁵⁷.

*Cotiliae*⁵⁸ lacus appellatur, quod in eo est insula, Κοτύλη⁵⁹ nominata a Graecis.

*Cnephosum*⁶⁰ antiqui dicebant tenebricosum⁶¹. Graeci enim κνέφας appellant obscurum⁶².

*Cymbium*⁶³ poculi genus a similitudine⁶⁴ navis, quae κύμβος dicitur⁶⁵, appellatum⁶⁶.

*Calasis*⁶⁷ tunicae genus, quod Graeci καλάσιον⁶⁸ dicunt. Alii dicunt nodum esse tunicae muliebris, quo connexa circa cervicem⁶⁹ tunica summittitur⁷⁰.

*Cyparissae*⁷¹ dicuntur ignes prodigiosi a⁷² similitudine cypressorum⁷³.

posito] ponit L. B. M. Gu. 2. Gr.posito om. Gu. 1. — 52) Coctiones] Cuctiones B. Cunctiones Gu. 1. — 53) cunctatione] conctatione B. — 54) prima syllaba — scribebatur] primam syllabam — scribebant L. scribebatur B. — 55) Cymbam] Cumbam M. Gu. 1. 2. — 56) κύμβην appellant] cymbin app. L. Gu. 2. cymbim M. app. κύμβην S. om. Graecum B. Gu. 1. pr. κύμβιον vulg. — 57) dicunt κύτην] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est dicunt kytin; kytin dicunt L. M. cyton pr. dicunt κύτην B. κύτος dicunt vulg. Forma κύτις, cuius hoc loco accusat. legitur, quamquam nusquam reperitur, tamen recepi propter optimorum codd. auctoritatem. Et habent sane grammatici suam quandam Graecitatem, qua etymologias suas probabiles reddant. — 58) Cotiliae] Sic S. Cutile L. B. Cutille vulg. Vide Scal. not.; pro lacus Gu. 1. locus habet, et pro appellatur in L. est dicitur. — 59) Κοτύλη] Sic scripsi Graecis literis e vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est Cotili; Cotilla Gu. 1. Cotilta vulg. — 60) Cnephosum] Cnephosum L. Gu. 1. — 61) tenebricosum] tenebrosus L. — 62) κνέφας appellant obscurum] Sic S. knepas appellant obscurum Gu. 2. appellant oscurum cnephos L. appellant κνεφος B. cnephas pr. appellabant obsc.

omissa Graeca voce Gu. 1. κνέφας appellabant obsc. vulg. — 63) Cymbium] Cimbium L. B. Gu. 1. — 64) a similitudine] ad similitudinem L. — 65) quae κύμβος dicitur] Sic scripsi e vestigiis Gu. 2., in quo est quae cymbis dicitur; quae dicitur cimbis L. M. quae dicitur cymba B. S. dicitur appellatum Gu. 1. pr. omissa Graeca voce. quam diximus cymbion vulg. — 66) appellatum] appellatur L. B. M. — 67) Calasis] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. Calassis vulg. — 68) καλάσιον dicunt] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est calasinon. dicunt calasinon L. dicunt καλασιν B. καλλάσιον dicunt S. callopisten dicunt pr. καλλόπιστον dicunt vulg. Recepi optimi cod. Gu. 2. lectionem, quamquam voc. καλλάσιον in Lexicis Graecis non reperitur. Om. Graecum vocab. Gu. 1. Fortasse verum vidit Scaliger, qui καλασιν reponendum censebat. Praetulerim tamen ego χαλασμόν. — 69) cervicem] crinem B. — 70) summittitur] submittitur B. M. Gu. 1. pr. 8. — 71) Cyparissae] Sic Gu. 1. 2. S. Cyparissie L. Cyparissiae vulg. — 72) a] om. L. B. M. Gu. 1. pr. — 73) cypressorum] Sic B. M. Gu. 2. pr. cipress. L., qui codex haec addita habet: arborum, quae a latitudine incipiunt et in angustum desinunt; cupressorum vulg.

*Cybebe*¹ mater, quam dicebant magnam, ita appellabatur², quod ageret³ homines in furorem, quod Graeci *κύβηβον*⁴ dicunt.

Cybele vero eadem⁵ dicta a loco, qui est in Phrygia⁶.

*Cytherea*⁷ Venus ab urbe Cythera, in quam primum devecta esse dicitur concha, quum in mari esset concepta⁸.

*Cyllenius*⁹ Mercurius dictus, quod omnem rem sermo¹⁰ sine manibus conficiat, quibus partibus corporis qui carent *κυλλοί*¹¹ vocantur, ideoque quadratum eum fingunt. Alii volunt sic appellatum, quod in Cyllenia¹² via sit nutritus. Alii, quod in monte Arcadiae¹³ Cyllene. Alii, quod a Cyllene¹⁴ sit nympa educatus¹⁵.

Cypria Venus, quod ei primum in Cypro¹⁶ insula templum sit constitutum, vel quia parientibus praesideat¹⁷, quod Graece *κύειν* parere sit¹⁸.

*Cynthius*¹⁹ Apollo a Cyntho²⁰ Deli monte vocatus.

*Chalcidicum*²¹ genus aedificii ab urbe Chalcidica²² dictum.

*Choragum*²³ instrumentum scenarum.

Chaos appellat Hesiodus²⁴ confusam quandam²⁵ ab initio unitatem, hiantem patentemque²⁶ in profundum. Ex eo et²⁷ *χάσκειν*²⁸ Graeci²⁹, et nos *hiare* dicimus. Unde Ianus³⁰ detracta aspiratione nominatur ideo³¹, quod fuerit³² omnium primum³³; cui³⁴ primo³⁵ supplicabant veluti parenti et a quo rerum omnium factum putabant initium.

*Choenica*³⁶ mensurae genus.

*Cybium*³⁷ dictum, quia eius medium aequae³⁸ patet in omnes partes, quod genus a geometricis³⁹ *κύβος*⁴⁰ dicitur. Unde etiam tessellae⁴¹ quadratae *κύβοι*⁴². Hinc et cybios genus piscis, quia piscantes⁴³ id genus piscium velut aleam ludant.

*Cnasonas*⁴⁴ acus, quibus mulieres caput scalpunt⁴⁵.

Creperum dubium, unde increpitare dicimus, quia maledicta fere incerta et dubia sunt.

*Crepiculum*⁴⁶ ornamentum⁴⁷ capitis; idem⁴⁸ enim in⁴⁹ capitis motu crepitum facit.

1) *Cybebe*] Sic M. Gu. 2. *Cybele* vulg. *Cibele* L. B. ut paulo post. — 2) *appellabatur*] *appellatur* pr. — 3) *quod ageret*] *quod* om. Gu. 1. *agebat* L. — 4) *κύβηβον*] Sic S. *cibiβon* M. Gu. 2. *κύβηβον* B. Graeci dicunt Gu. 1. hoc ordine, omitta Graeca voce. — 5) *eadem*] *dea* add. L. — 6) *Phrygia*] *Cybelas* add. L. — 7) *Cytherea*] *Citherea* L. *id est* add. L. B. pr. Sic mox *Cithera* L. B. — 8) *concepta*] *vel quod ipse in se occultet amores* add. B. — 9) *Cyllenius*] *Cyllenus* L. *Cyllenius* Gu. 1. — 10) *sermo*] *ῥῆμα* (sic) B. — 11) *κυλλοί*] *killoi* M. Gu. 2. *ciloe mutilati* pr. om. L. Gu. 1. — 12) *Cyllenia*] *Cillenia* M. — 13) *Arcadiae*] om. Gu. 1. — 14) *Cyllene*] *Cilleno* M. *Cilene* B. — 15) *educatus*] *nutritus vel educatus* B. — 16) *Cypro*] *Cypri* L. — 17) *praesideat*] *praesidebat* B. — 18) *Graece κύειν parere sit*] *Graece parere sit κύειν* B. Eodem ordine L., nisi quod om. Graecam voc., ut Gu. 1. *kiein* Gu. 2. *cyen* pr. — 19) *Cynthius*] *Cinthus* L. — 20) *Cyntho*] *Cincho* L. — 21) *Chalcidicum*] *Chalcidium* L. pr. *Calchidium* B. Gu. 1. — 22) *Chalcidica*] Sic M.

Gu. 2. pr. S. *Calchidica* Gu. 1. *Calcidica* L. *Calchidia* B. *Chalcidia* vulg. — 23) *Choragum*] Sic M. Gu. 2. *Coragum* L. *Choragium* pr. S. *Coragium* vulg. Verum est *Choragium*. — 24) *appellat Hesiodus*] *appellat est Hesiodus* (sic) M. — 25) *quandam*] *quondam* Gu. 1. pr. — 26) *patentemque*] *petentemque* M. — 27) *et*] *quod* L. — 28) *χάσκειν*] *Ichaskein* Gu. 2. *chaschein* M. *chanein* pr. *kalvein* B. *χάνειν* vulg. om. L. Gu. 1. — 29) *Graeci*] *καεειν* Gr. B. — 30) *Ianus*] *hianus* M. *Clanus* Gu. 1. — 31) *ideo*] *id* Gu. 2. *eo* L. B. Gu. 1. pr. — 32) *fuerit*] om. Gu. 1. — 33) *omnium primum*] *omnium primus* B. M. *primus omnium* L. — 34) *cui*] *quo* pr. — 35) *primo*] om. B. — 36) *Choenica*] *Choenix* L. — 37) *Cybium*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Cubum* L. *Cymbium* vulg. — 38) *aeque*] om. B. — 39) *geometricis*] Sic M. Gu. 2. *geometris* vulg. — 40) *κύβος*] *cibos* M. Gu. 2. pr. *κύβος a geom.* B. om. L. Gu. 1. — 41) *tessellae*] *tesserulae* L. — 42) *κύβοι*] *cyboe* M. Gu. 2. pr. *cybeae* B. — 43) *piscantes*] *piscantur* M. — 44) *Cnasonas*] Sic M. S. *Cinasones* L. *Cinasonas* B.

Crocotillum valde exile. *Plautus*:

*Extortis talis cum crocotillis crusculis*⁵⁰.

Crusculum diminutivum a crure.

Crines a discretione dicti, quam *Graeci* *κρίων* appellant⁵¹. Nam iidem eos *κρινίδας* vocant⁵².

Crocatio corvorum vocis⁵³ appellatio.

Crucium, quod cruciat. Unde *Lucilius*⁵⁴ vinum insuave crucium dixit.

*Crocotinum*⁵⁵ genus operis pistorii.

*Crustariae*⁵⁶ tabernae a vasis potioris⁵⁷ crustatis dictae⁵⁸.

Cracentes graciles. *Ennius*:

Succincti gladiis media regione cracentes.

Crevi modo significat haereditatem adii: modo maior aetate vel censu sum⁵⁹: modo iudicavi, modo divisi. Quae omnia⁶⁰ a duobus verbis cresco et cerno veniunt⁶¹, cuius unius origo ex *Graeco* trahitur⁶², quod illi *κραινεῖν* dicunt perficere⁶³.

*Creterrae*⁶⁴ vocabulum trahitur a cratere, quod est vas⁶⁵ vini.

Craticulum a *Graeco* *κράτειρα*⁶⁶ deducitur.

Centuria in agris significat ducenta iugera; in re militari centum homines.

Centuriatus ager in ducena⁶⁷ iugera definitus, quia *Romulus* centenis civibus⁶⁸ ducena⁶⁹ iugera tribuit.

Centuriata comitia item curiata comitia⁷⁰ dicebantur, quia *populus Romanus* per centenas⁷¹ turmas divisus erat.

Centenariae coenae dicebantur, in quas lege *Licina* non plus centussibus praeter terrae nata⁷² impendebantur⁷³, id est centum assibus, qui erant breves numi ex aere⁷⁴.

Coena apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium. *Vesperna*, quam nunc coenam appellamus.

Censionem facere dicebatur censor, quum⁷⁵ multam⁷⁶ equiti irrogabat.

Cynasonas vulg. — 45) caput scalpunt] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. scalp. cap. vulg. addit L. unde scalpo id est repistio. — 46) Crepiculum] Sic Gu. 2. S. Crepitulum vulg. — 47) ornam.] est ornam. B. — 48) idem] Sic Gu. 2. id enim vulg. — 49) in] a B. — 50) crusculis] crusulis B. — 51) Graeci κρίων appellant] Sic S. krisin Gu. 2. Graeci appellant κρίων B. Graece σισ-κρίων M. Graeci appellabant L., sequente Graecae vocis lacuna. δισκρίων vulg. — 52) eos κρινίδας vocant] eos vocant L., sequente lacuna Graecae vocis. crinidas eos B. krinidas Gu. 2. crinidas M. om. Graecum Gu. 1. — 53) corvorum vocis] vocis corvorum L. — 54) Lucilius] Lucius B. in marg. — 55) Crocotinum] Crococium B. Crocotirium pr. — 56) Crustariae] Crustatae B. — 57) potioris] potariis L. B. — 58) dictae] et dicti Gu. 1. Male scil. cum seqq. haec coniungi voluit scriba. — 59) censu sum] census sum pr. sum om. Gu. 2. — 60) omnia] om. B. — 61) veniunt] trahuntur L. B. pr. — 62) cuius — trahitur] om. L. B. Gu. 1.

— 63) κραινεῖν dicunt perficere] dic. perf. κραινεῖν B. illi dicunt L., sequente lacuna Graecae vocis. crenin M. Gu. 2. crenin pr. om. Graec. Gu. 1. — 64) Creterrae] Sic M. Gu. 2. S. Craterare L. Cretere vulg. — 65) est vas] Sic Gu. 2. vas est vulg. est om. B., sed est in ultima linea, in fine paginae, unde facile omitti potuit. — 66) κράτειρα] Sic scripsi ex M. nisi quod iota subscriptum addidi. cratenta Gu. 2. crateo pr. κρατῖω S. κρατῖς vulg. om. Graecum Gu. 1. — 67) ducena] Sic Gu. 2. pr. ducenta vulg. — 68) civibus] sonatoribus B. — 69) ducena] Sic Gu. 2. pr. ducenta vulg. — 70) comitia] hoc addidi ex L. B. Gu. 1. 2. pr. Vulg. abest. — 71) centenas] centum L. — 72) praeter terrae nata] praeter natalibus L. praeter terras natalibus B. Gu. 1. prae terrae natalibus pr. praeter terrae natabus Gu. 2. praeter terra nata S. — 73) impendebantur] impendebatur B. M. pr. impendebant L. — 74) numi ex aere] ex aere nummi L. — 75) quum] quom pr. — 76) multam] multam L. pr.

Coenacula dicuntur, ad quae scalis ascenditur.

Centumvitalia iudicia a centumviris sunt dicta¹. Nam quum essent Romae triginta et quinque tribus, quae et² curiae sunt dictae, terni ex singulis tribubus³ sunt electi ad iudicandum, qui centumviri appellati sunt; et, licet quinque amplius, quam centum, fuerint⁴; tamen, quo facilius nominarentur, centumviri sunt dicti.

Centauration medicamentum a Chirone centauro inventum.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere.

Censio hastaria dicebatur, quum⁵ militi multae⁶ nomine ob delictum militare indicebatur⁷, quod hastas daret.

*Cercolips*⁸ genus simiae, quae⁹ ultimam partem caudae villosam¹⁰ habet.

*Cerritus*¹¹ furiosus¹².

Cervus, quod κέρατα¹³, id est cornua gerat, dictus¹⁴.

Cereos Saturnalibus muneri¹⁵ dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes, locupletes¹⁶ cereis utebantur¹⁷.

Celsus a Graeco κέλσει¹⁸ dictus.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere interfectore Remi, qui initio a Romulo iis praepositus fuit¹⁹; qui primitus²⁰ electi fuerunt²¹ ex singulis curiis deni²², ideoque omnino trecenti fuere.

*Cermalus*²³ locus in urbe sic nominatus.

Columnae dictae, quod²⁴ culmina²⁵ sustineant.

Cernuus calciamenti genus.

*Crepidines*²⁶ saxa prominentia.

Cloacae a colluendo dictae.

Clunas simias a²⁷ clunibus tritis²⁸ dictas existimant²⁹.

Crustumina tribus a Tuscorum urbe Crustumena dicta est³⁰.

*Clucidatum*³¹ dulce et suave dicebatur.

*Cloelia*³² familia a Cloelio³³ Aeneae comite est appellata.

1) sunt dicta] dicta sunt B. M. — 2) et] om. L. — 3) tribubus] tribus L. — 4) fuerint] viri essent L. — 5) quum] Sic L. Gu. 2. pr. S. dum vulg. — 6) multae] multae L. — 7) indicebatur] indicebantur Gu. 2. — 8) Cercolips] Desideratur hic articulus in edit. Scal. et Dacer. At habetur apud Godofr. Carcholipis L. Gu. 1. Cartolipis B. pr. Corcholopis M. Chorcolopis Gu. 2. Corcholipis vulg. — 9) quae] qui Gu. 1. — 10) villosam] pilosam L. — 11) Cerritus] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. — 12) furiosus] add. L. Plautus in Amphitruone huc hunc proceritum circumferri. Bero. lube hanc proceritum circumferri. Coacas a colluendo dictae. Locus Plauti exstat Amphitr. II, 2, 143. Eundem citat Serv. ad Aen. VI, 229. — 13) κέρατα] cerata M. Gu. 2. pr. om. Gu. 1. — 14) dictus] dicitur M. — 15) muneri] munera L. — 16) locupletes] vero add. L. — 17) cereis uteb.] uteb. cer. L. — 18) κέλσει] Sic scripsi e M., in quo est kelin. Gu. 2. kelin, kelles pr. κέλεις vulg. κέλεις eques S. om. L. Gu. 1. — 19) fuit] fuerat B. — 20) primitus] primum L. — 21) fuerunt] fuerant B. — 22) deni] om. L. B. Gu. 1. pr. — 23) Cermalus] om. hunc articulum L. — 24) dictae, quod] inde dictae Gu. 1. eo quod B. — 25) culmina] culmina L. — 26) Crepidines] Caepadines B. M. Gu. 2. — 27) a] om. L. M. — 28) tritis] tribus B. — 29) existimant] aiunt L. — 30) dicta est] Sic L. B. Gu. 1. 2. vulg. om. est. — 31) Clucidatum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Cluridatum L. Cludidatum vulg. — 32) Cloelia] Clodia L. Clovia B. — 33) Cloelio] Clonio B. Gu. 1. 2. pr. Clolio M. Clwantho L. — 34) Clutum] Clytton L. — 35) κλυτόν] famosus clyton pr. vulg. additur famosum post κλυτόν, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. S. cliton M. cluton Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 36) dicunt] nos gloriam add. L. — 37) inclitus] Sic L. B. Gu. 1.

Clumae folliculi hordei.

*Clutum*³⁴ Graeci κλυτόν³⁵ dicant³⁶. Unde accepta praepositione fit inclitus³⁷. In enim saepe augendi causa dicimus³⁸, ut invocavit, inclamavit³⁹.

*Clypeum*⁴⁰ antiqui ob rotunditatem etiam⁴¹ corium bovis⁴² appellarunt, in quo foedus Gabinorum⁴³ cum Romanis fuerat descriptum.

Classes clypeatas⁴⁴ antiqui dixerunt, quos⁴⁵ nunc exercitus⁴⁶ vocamus.

*Cloeliae*⁴⁷ fossae a Cloelio⁴⁸ duce Albanorum dictae⁴⁹.

Claudere et *clavis* ex Graeco descendit⁵⁰, cuius rei tutelam penes⁵¹ Portunum⁵² esse putabant, qui clavim⁵³ manu tenere fingeatur⁵⁴ et⁵⁵ deus putabatur esse portarum.

Clavim consuetudo erat mulieribus donare ob significandam⁵⁶ partus facilitatem.

Clausula, quam Graeci ἐπὶ δόον⁵⁷ vocant, a brevi conclusione est appellata.

Clavata dicuntur aut vestimenta clavis intertexta⁵⁸ aut calciamenta⁵⁹ clavis confixa.

Clavus annalis appellabatur⁶⁰, qui fingeatur in parietibus sacrarum aedium per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.

Classis procincta, exercitus instructus.

Clingere cingere a Graeco κυκλοῦν⁶¹ dici manifestum est⁶².

*Cercopa*⁶³ Graeci appellant lucrari undique cupientem, quasi κέρδορα⁶⁴, quem nos quoque lucrionem vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis⁶⁵ testamentis adhibebantur⁶⁶.

*Commetaculum*⁶⁷ genus virgulae, qua in sacrificiis utebantur.

Cervaria ovis⁶⁸, quae pro cerva immolabatur⁶⁹.

*Creppos*⁷⁰, id est lupercos dicebant a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos discurre et pellibus obvias quasque feminas ferire.

Condere componere.

Cincia locus Romae, ubi Cinciorum monumentum fuit.

Capital linteum quoddam, quo in sacrificiis⁷¹ utebantur.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostium castra pugnando introisset⁷², cui insigne erat ex auro vallum.

vulg. inclitus. — 38) dicimus] Sic B. M. Gu. 2. ad-
ducimus Gu. 1. pr. inducimus L. aduicimus vulg. —
39) inclamavit] inclinavit L. — 40) Clypeum] Clipeum
L. B. M. Gu. 1. — 41) etiam] et L. — 42) bovis] bo-
vum Gu. 1. — 43) Gabinorum] Sic scripsi e Gu. 2., in
quo est Gavinorum; Ganinorum Gu. 1. Sabinorum
L. B. M. Gabiorum vulg. — 44) clypeatas] clip. L. B.
Gu. 1. — 45) quos] quas L. Gu. 1. — 46) exercitus]
exercitum L. — 47) Cloeliae] Clodiae L. — 48) Cloe-
lio] Clodio L. Cloelie Gu. 1. — 49) dictae] sunt add.
B. eunt dictae L. — 50) descendit] Vulg. additur κλειω
καὶ κλεις, quae om. L. M. Gu. 1. 2. S. ex Gr. desc.

κλειω καὶ κλεις (sic) B. caeo caecleis pr. — 51) penes]
om. B., sed habet in marg. — 52) Portunum] Sic B. M.
Gu. 1. 2. pr. Portunum vulg. — 53) clavim] clavum
Gu. 1. 2. — 54) fingeatur] fingitur B. — 55) et] quia

L. — 56) significandam] significationem L. — 57) ἐπὶ-
δόον] Sic M. epodon Gu. 2. perioedon pr. πεποδον vulg.
κολοφῶνα S. om. L. Gu. 1. — 58) intertexta] intexta L.
B. Gu. 1. pr. — 59) calciamenta] Sic L. B. M. Gu. 1. 2.
pr. S. calceam vulg. — 60) appellabatur] appellatur
pr. dicebatur L. — 61) κυκλοῦν] Sic M. kiklun Gu. 2.
κλειειν vulg. om. L. B. Gu. 1. pr. — 62) manifestum
est] κλόγη add. B. — 63) Cercopa] Cerceam L. — 64)
κέρδορα] cerdona M. Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 65) si-
gnandis] singulis L. — 66) adhibebantur] adhibeantur
B. — 67) Commetaculum] Sic M. Gu. 2. commentacu-
lum L. Gu. 1. pr. commentacula S. — 68) ovis] Vulg.
additur dicitur, quod om. B. M. Gu. 2. quae dicitur,
pro etc. pr. Pro cerva habent L. B. pr. cervo. — 69)
immolabatur] immolatur L. — 70) Creppos] Sic B. M.
Gu. 2., in quo est Creppas. — 71) sacrificiis] sacris
L. — 72) introisset] intrasset L.

F *

*Colluviaris*¹ porcus dicitur², qui cibo permixto et colluvie³ nutritur.

Cognitor est, qui litem alterius suscipit coram ab eo, cui datus est. *Procurator*⁴ autem absentis nomine actor⁵ fit⁶.

*Claudiana*⁷ tonitrua appellabantur⁸, quia Claudius Pulcher instituit, ut ludis post scenam⁹ collectus lapidum¹⁰ ita fieret, ut veri tonitrus similitudinem imitaretur. Nam antea¹¹ leves admodum et parvi sonitus fiebant, quum clavi et lapides in labrum aeneum¹² conicerentur¹³.

*Caesones*¹⁴ appellantur¹⁵ ex utero matris¹⁶ exsecti¹⁷.

Caesar, quod est cognomen Iuliorum, a caesarie dictus est, qui scilicet cum caesarie natus est¹⁸. *Capsit* prenderit¹⁹.

Capreoli, vitium²⁰ cincinnati intorti, quia ad locum capiendum tendunt, appellati²¹.

Capillatam vel capillarem arborem dicebant, in qua capillum tonsum suspendebant²².

Contestari litem dicuntur duo aut plures adversarii²³, quod ordinato²⁴ iudicio utraque pars dicere solet: *testes estote*.

*Caviares*²⁵ hostiae dicebantur, quod caviae²⁶, id est pars hostiae cauda tenus dicitur²⁷, et ponebatur in sacrificio pro collegio pontificum quinto²⁸ quoque²⁹ anno.

Confeta sus dicebatur, quae cum omni fetu adhibebatur ad sacrificium.

Conclavatae dicebantur, quae sub eadem erant clave³⁰.

Colossus a Caeto³¹ artifice, a quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta³² pedes centum et quinque³³.

*Codeta*³⁴ appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur³⁵ ad caudarum equinarum similitudinem³⁶.

Censui censendo³⁷ agri proprie appellantur, qui et emi et venire³⁸ iure civili possunt.

Comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt.

Comedo, comedonis³⁹, qui, ut supra, bona sua consumit.

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti aestimare solitus sit⁴⁰, quantum illi censuerint.

*Consiluerere*⁴¹ Ennius pro conticuere posuit.

*Claritudinem*⁴² claritatem.

Casus dicimus non modo ea, quae fortuita⁴³ hominibus accidunt, sed etiam⁴⁴ vocabulorum formas⁴⁵, quia in aliam atque aliam cadunt effigiem⁴⁶.

1) *Colluviaris*] *Colliviaris* Gu. 2. *Collivaris* B. pr. — 2) *porcus dicitur*] *dicitur porcus* L. — 3) *colluvie*] *Sic L. Gu. 2. collubiae M. colli hyeme B. collu hyeme Gu. 1. colo hyeme pr. colluvione vulg.* — 4) *Procurator*] *est add. L., omisso fit.* — 5) *actor*] *auctor B. Gu. 1. pr.* — 6) *fit*] *sit M. Gu. 1.* — 7) *Claudiana*] *Cludiana M.* — 8) *appellabantur*] *appellantur B.* — 9) *post scenam*] *Vulg. additur factis, quod om. L. B. M. Gu. 1. 2. S.* — 10) *collectus lapidum*] *Sic L. B. M. Gu. 1. 2. lap. coll. vulg.* — 11) *antea*] *ante M.* — 12) *aeneum*] *om. L.* — 13) *conicerentur*] *conicerentur L. coincerentur M. Gu. 1. 2.* — 14) *Caesones*] *Consones L.* — 15) *appellantur*] *appellabantur Gu. 1.* — 16) *matris*] *om. L. Gu. 1. pr.* — 17) *exsecti*] *exempti L.* — 18) *est*] *om. Gu. 1.* — 19) *prenderit*] *Sic M. Gu. 1. 2. prehen-*
derit vulg. — 20) *vitium*] *palmites add. L.* — 21) *ap-*

pellati] *sunt app. L.* — 22) *tons. suspend.*] *susp. tons. Gu. 1.* — 23) *adversarii*] *dicuntur h. l. addit Gu. 1.* — 24) *ordinato*] *ordine nato L.* — 25) *Caviares*] *Caviarie Gu. 1. Caulares Godofr.* — 26) *caviae*] *cavae L. B. Gu. 1. pr. Legendum videtur: quod cavia pars hostiae — dicitur.* — 27) *dicitur*] *Sic L. B. M. Gu. 1. 2. duceretur vulg. diceretur Godofr.* — 28) *quinto*] *om. L. B. Gu. 1. pr.* — 29) *quoque*] *om. Gu. 1.* — 30) *clave*] *clavem L. sub eandem idem cod.* — 31) *Caeto*] *Coloso L.* — 32) *statua solis alta*] *alta solis statua B.* — 33) *centum et quinque*] *CXXVIII. L.* — 34) *Codeta*] *Con-*
deta L. — 35) *virgulta nascuntur*] *nascuntur virg. L.* — 36) *ad — similitudinem*] *a — similitudine pr.* — 37) *censendo*] *Vulg. a censendo; sed om. a M. Gu. 2. S. Sunt Dativi, qui finem actionis indicant, non intellecti a librariis.* — 38) *venire*] *vendi L.* — 39) *comedonis*]

Catachresin tropum nos⁴⁷ abusionem dicimus, quum alienis abutimur ac si⁴⁸ prop.⁴ quum propria deficiunt.

*Cocum*⁴⁹ et pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus. Naevius *Cocus*⁵⁰, inquit, *edit Neptunum, Venerem, Cererem*. Significat per Cererem panem, per Neptunum pisces, per⁵¹ Venerem olera.

*Camensem*⁵² cursorem Titinnius pro pistore dixit.

Collativum ventrem magnum et turgidum dixit Plautus, quia in eum⁵³ omnia edulia congeruntur.

Converum, id⁵⁴ est ex omni parte declinatum, qualis est natura coeli, quod ex omni parte ad terram versus declinatum est.

Calicatis calce politis.

Confecerunt una fecerunt.

*Crebrisuro*⁵⁵ apud Ennium significat vallum erebris suris, id est palis, munitum.

Cyprio bovi merendam Ennius sotadico versu quum dixit, significavit⁵⁶ id, quod⁵⁷ solet fieri in insula Cyprio, in qua⁵⁸ boves humano stercore pascuntur. Idem quum dicit⁵⁹:

*Propter stagna, ubi lanigerum pecus pascitur*⁶⁰;

esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oves consecratae⁶¹ edunt.

*Consponsor*⁶² coniurator.

Canturnus nomen loci.

*Centenas*⁶³ pondo⁶⁴ dicebant antiqui referentes ad libras⁶⁵.

Coepiam futurum tempus ab eo, quod est coepi. Cato: *Coepiam seditiosa verba loqui*. Invenitur quoque apud maiores et infinitivi modi *coepere*.

Concionem antiqui masculino genere⁶⁶ posuerunt,

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia et perspectu⁶⁷ et factu facilia⁶⁸.

Contagionem esse dicendum, non⁶⁹ contagium.

Clitellae dicuntur non tantum eae⁷⁰, quibus sarcinae colligatae mulis portantur, sed etiam⁷¹ locus

Romae propter similitudinem et in via Flaminia⁷² loca quaedam devexa subinde et accliva⁷³.

Est etiam⁷⁴ tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cloacale flumen dixit Cato pro⁷⁵ cloacarum omnium colluvie.

Sic plene genitivum exhibent B. M. Gu. 2. pr. S. *nis* Gu. 1. *onis* vulg. — 40) *tanti aestimare solitus sit*] *solitus sit tanti aestimare* B. *existimare* Gu. 1. — 41) *Consilueret*] om. hanc glossam L. — 42) *Claritudinem*] om. hanc glossam B. — 43) *fortuita*] *fortuitu* L. Gu. 1. *fortuito* pr. — 44) *etiam*] om. L. — 45) *vocabulorum formas*] *formam vocabuli* L. — 46) *quia in aliam atque aliam cadunt effigiem*] *qua in aliam cadit effigiem* L. *atque in aliam* Gu. 1. — 47) *tropum nos*] om. Gu. 1. — 48) *ac si*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *si* om. vulg. — 49) *Cocum*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Coquum* B. vulg. — 50) *Cocus*] *Coquus* L. B. Gu. 1. — 51) *per*] Vulg. *et per*, sed om. *et* L. B. M. Gu. 2. pr. S. — 52) *Camensem*] *Camnensem* B. Gu. 1. *Cannensem* S. — 53) *eum*] *eo* L. — 54) *id*] om. L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 55) *Crebrisuro*] *Cre-*

brisurum L. — 56) *significavit*] *significat* L. M. Gu. 1. — 57) *quod*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *id* om. B. — 58) *qua*] *quo* M. — 59) *dicit*] *dixit* B. Gu. 1. — 60) *pecus pascitur*] *pasc. pec.* L. *pascit* B. M. Gu. 1. pr. — 61) *oves consecratae*] *consect. ov.* L. — 62) *Consponsor*] om. hanc glossam L. — 63) *Centenas*] Sic B. M. Gu. 2. S. *Centenas* L. *Centena spondo* (sic) Gu. 1. *Centena* vulg. — 64) *pondo*] *pondus* M. — 65) *libras*] Sic Gu. 2. S. *libram* vulg. — 66) *ant. masc. gen.*] *masc. gen. ant.* Gu. 1. — 67) *perspectu*] *profectu* L. *perspecto* B. — 68) *facilia*] om. L. — 69) *non*] *et non* Gu. 1. — 70) *eae*] Sic Gu. 1. 2. S. *ea* M. *esse* B. *hae* vulg. — 71) *etiam*] *et* Gu. 1. — 72) *Flaminia*] *Flaminea* Gu. 1. — 73) *accliva*] *cliva* B. — 74) *etiam*] *et* L. — 75) *pro*] *a* L.

*Compluriens*¹ a *compluribus*² significat saepe. Cato: *Contumelias mihi dixisti compluriens*³. *Citeria*⁴ appellabatur⁵ effigies quaedam arguta et loquax ridiculi gratia, quae in pompa vehi solita sit. Cato in M. Caecilium⁶: *Quid ego cum illo*⁷ *dissertem*⁸ *amplius, quem ego*⁹ *denique credo*¹⁰ *in pompa vecitatum ire ludis pro citeria*¹¹, *atque cum spectatoribus sermocinaturum*.

Curionem agnum Plautus pro macro posuit¹², quasi cura macruisset.

Coniecter interpret somniorum.

*Comperce*¹³ pro *compesce* dixerunt antiqui.

*Comparsit*¹⁴ Terentius pro *compescuit* posuit.

Creduas credas. Plautus:

*Ipsus nec amat, nec tu*¹⁵ *créduas*¹⁶.

*Corius*¹⁷ apud antiquos¹⁸ masculino genere¹⁹ dicebatur. Plautus:

Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est.

Pari modo diverso genere dicebant *haec ludus*²⁰, *haec metus*, *haec amnis*, *hic frons*²¹.

*Cullus*²² quoque masculine²³ dixerunt. Est enim genus tormenti e corio.

Crumina sacculi genus. Plautus:

*Di*²⁴ *bene vortant*²⁵, *téne cruminam*²⁶ *inerunt*²⁷ *trigintá minae*.

Corinthienses ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti, qui ante Corinthii sunt dicti; quam consuetudinem servamus etiam, quum Romanenses et Hispanenses²⁸ et Silienses negotiatores dicimus, qui in aliis²⁹ civitatibus negotiantur.

*Cavitionem*³⁰ dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Consuetionem Plautus pro consuetudine³¹ dixit³².

Corculum a corde dicebant antiqui solertem³³ et acutum³⁴. Plautus in *Casina*:

Ego sum liber; neum corculum, melliculum, verculum.

*Casinam*³⁵ fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine *Casina*³⁶, quam amari a sene³⁷ introduxit.

Conivola occulta.

Cogitativum adverbialiter pro cogitate.

1) *Compluriens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Compluries* vulg. — 2) *a compluribus*] *ac pluribus* Gu. 1. *ac pluriens* L. — 3) *Compluriens*] Sic Gu. 1. 2. L. B. M. pr. S. Vulg. *compluries*. — 4) *Citeria*] *Citera* L. *Citaria* pr. *Cith.* B. — 5) *appellabatur*] Sic L. Gu. 1. pr. S. *appellabantur* vulg. *appellatur* B. — 6) *Caecilium*] *Celium* Gu. 1. — 7) *cum illo*] om. L. B. Ga. 1. pr. — 8) *dissertem*] *dicerem* B. Gu. 1. pr. *dicerem* L. — 9) *ego*] *ergo* M. om. Gu. 1. — 10) *denique credo*] *credo denique* L. B. — 11) *citeria*] *citera* L. *cith.* B. Gu. 1. — 12) *posuit*] *dixit* L. B. Gu. 1. — 13) *Comperce*] *Comparce* L. — 14) *Comparsit*] *Compersit* B. — 15) *tu*] om. M. — 16) *creduas*] Additur in codd. omnibus: *ipsus pro ipse*. Sed quisvis intelligit, hoc esse a scriba. Omissit S. Plaut. Bacch. III, 3, 72. — 17) *Corius*] *Cornus* L. — 18) *apud antiquos*] *ab antiquis* M. — 19) *ma-*

sculino genere] Sic I. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *masculini generis* vulg. — 20) *ludus*] Sic B. M. Gu. 2. S. *lutus* pr. *lucus* vulg. *haec lucus* om. Gu. 1. — 21) *frons*] *haec fons* L. *hic fons* B. — 22) *Cullus*] *Collus* L. B. S. — 23) *masculine*] *masculino* L., qui addit *Culeus tormenti genus ab eadem origine*. — 24) *Di*] Sic Gu. 2. *dii* vulg. — 25) *vortant*] *vertant* B. M. Gu. 2. — 26) *cruminam*] *crumenam* B. Reliqui omnes *crumina*. — 27) *inerunt*] *minuerunt* L. Gu. 1. Reliqui *minuerint*. — 28) *Hispanenses*] *Hispanienses* S. — 29) *aliis*] Sic Gu. 2., qui supra vers. habet *alienis*, quae est vulgata lectio. — 30) *Cavitionem*] *Cavationem* B. — 31) *consuetudine*] *consuetudinem* B. — 32) *dixit*] *posuit* Gu. 1. — 33) *solertem*] *sollertem* M. — 34) *acutum*] *cautum* L. — 35) *Casinam*] Sic M. S. *Cassinam* vulg. — 36) *Casina*] *Casia* M. Gu. 2. *Cassia* L. *Cassina* vulg. — 37) *sene*

Clientum pro cliente Plantus dixit.

Comoedice figuratum a comoedo. Plantus:

*Euge heus*³⁸ *adstetisti*³⁹ et dulce et comoedice!

*Capulum*⁴¹ et manubrium gladii vocatur⁴² et id, quo mortui efferuntur, utrumque a capiando⁴³ dictum. Sane a⁴⁴ capio fit capularis.

*Celassis*⁴⁵, celaveris⁴⁶.

Custoditio est opera ad custodiendum quid sumpta.

Citior comparativum a cito. Plantus:

*Nullam*⁴⁷ ego rem citiorem apud homines esse, quam famam, reor.

Clunes masculine. Plantus:

*Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos*⁴⁸ fero.

Coquitare pro coctitare⁴⁹, id est frequenter coquere⁵⁰, Plantus posuit.

Canitudinem pro canitie. Plantus:

*Stultus est adversus*⁵¹ aetatem et capitis canitudinem.

Conruspari, conquirere⁵². Plantus⁵³:

*Conruspare*⁵⁴ tua consilia in pectore.

Caeculant caecis proximi⁵⁵ sunt oculorum acie obtusa. Plantus:

*Nummam*⁵⁶ mihi oculi⁵⁷ caeculant. Estne⁵⁸ hic noster Hermio?

*Cudere*⁵⁹ a caedendo dictum⁶⁰.

*Concipilavisti*⁶¹ dictum⁶² a Naevio pro corripuisti et involasti.

Clava teli genus, qua Hercules utebatur.

Calones militum servi dicti⁶³, quia⁶⁴ ligneas clavas gerebant, quae⁶⁵ Graece⁶⁶ καλα⁶⁷ vocant⁶⁸.

Is quoque qui huiusmodi telo utitur, *clavator* appellatur.

Consiptum apud Ennium pro conseptum invenitur⁶⁹.

Curionia sacra, quae in curiis fiebant.

Corpulentis Ennius pro magnis dixit; nos corpulentum dicimus corporis obesi hominem.

Conciliatrix dicitur, quae viris conciliat uxores et uxoribus viros⁷⁰.

Conventae conditio⁷¹ dicebatur, quum primus sermo de nuptiis et earum conditione⁷² habebatur.

se L. M. Gu. 1. pr. servis B. — 38) cliente] clientem B. — 39) heus] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. sus Gu. 2. euge vulg. — 40) adstetisti] Sic Gu. 2. M. adstetisti vulg. astuti B. — 41) Capulum] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. Capulus vulg. — 42) vocatur] vocantur M. — 43) capienda] cedendo L. ciendo Gu. 1. pr. — 44) a] om. Gu. 2. — 45) Celassis] Classis id est L. Celassis B. Gu. 1. Celapsis Gu. 2. Vulg. Caelassis. — 46) celaveris] Sic B. M. Vulgo cael. — 47) Nullam] om. Gu. 1. — 48) infractos] inflatos pr. — 49) coctitare] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est coctitare. coctitare B. coritare Gu. 1. coctitare vulg. pro coctitare om. L. — 50) coquere] quoquere Gu. 2. pr. — 51) adversus] adversum L. M. pr. Metrum legendum flagitat adversum. — 52) Conruspari conquirere] Conq. corusp. B. — 53) Plautus] posuit add. pr. deputare B. — 54) Conruspare]

Coruspare B. — 55) proximi] proxime L. — 56) Nummam] Sic B. M. pr. S. Nummam Gu. 2. Numma Gu. 1. Nunc nam L. Nam vulg. — 57) mihi oculi] oculi mihi B. oculi om. L. — 58) Estne] Est nunc L. — 59) Cudere] om. glossam M. — 60) dictum] Consiptum clavie perfixum add. B. — 61) Concipilavisti] Om. glossam M. Compilavisti L. — 62) dictum] est add. B. — 63) dicti] om. B. pr. — 64) quia] qui L. — 65) quas] om. L. B. Gu. 1. pr. — 66) Graece] Sic L. Gu. 1. 2. pr. Graeci vulg. — 67) καλα] cala M. Gu. 2. ta καλα B. ta cla pr. om. L. Gu. 1. κάλα S. — 68) vocant] vocantur L. — 69) invenitur] Sic L. Gu. 2. pr. reperitur vulg. appellatur Gu. 1. — 70) uxoribus viros] viros uxoribus B. uxores viris M. — 71) conditio] conditio B. Fortasse scrib. condicio. — 72) conditione] condicione B. Fortasse scr. condicione.

*Conceptivae*¹ *feriae*² festa dicebantur, quae incertis diebus observabantur quotannis³, ut⁴ *Sementinae*, *Compitaliciae*.

Coelibari hasta caput nubentis comebatur, quae⁵ in corpore gladiatoris stetisset abiecti occisique⁶, ut, quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit; vel quia matronae Iunonis Curitis⁷ in tutela sint, quae ita appellabatur⁸ a ferenda hasta, quae lingua Sabinorum *Curis* dicitur; vel quod fortes viros genituras ominetur; vel quod nuptiali iure imperio viri subiicitur nubens, quia hasta summa armorum et imperii est. Quam ob causam viri fortes ea donantur⁹ et captivi sub eadem veneunt, quos Graeci *δορυαλώτους* et *δορυκλήτους*¹⁰ vocant.

*Cingulo*¹¹ nova nupta praecingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex¹² lana ovis, ut, sicut illa in glomos¹³ sublata coniuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. Hunc¹⁴ Herculeo nodo vinctum vir solvit ominis gratia, ut sic ipse felix sit in suscipiendis liberis¹⁵, ut fuit Hercules¹⁶, qui septuaginta liberos¹⁷ reliquit.

*Camelis*¹⁸ virginibus supplicare¹⁹ nupturae solitae erant²⁰.

*Cinxiae*²¹ Iunonis nomen sanctum²² habebatur in nuptiis, quod initio coniugii²³ solutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddam quod opertum in nuptiis ferebant²⁴, in quo erant nubentis²⁵ utensilia, quod et camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum *κάσμιλον*²⁶ appellabant.

Comptus, id est ornatus, a Graeco descendit, apud quos *κοσμεῖν* dicitur²⁷ comere, et *κόσμιος*, qui²⁸ apud nos comis, et comae dicuntur capilli cum²⁹ aliqua cura compositi.

Corolla diminutivum est³⁰ a corona. Corollam nova nupta de floribus, verbenis herbisque³¹ a se lectis sub amiculo ferebat.

Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur, sicut³² ex mortuo nihil iam est³³ sperandum, quam et ob causam³⁴ in tutela Diis patris esse putabatur³⁵.

Curiales flamines curiarum sacerdotes.

1) *Conceptivae*] *Concepturae* B. — 2) *feriae*] *Ferialia* B. M. Gu. 1. 2. pr. *ferialia* L. *feriae* vulg. — 3) *quotannis*] *ve* add. L. — 4) *ut*] *ut et B.* *ut om. L.* scilicet, quod *quotannisve* scriptum est in eod. cod., nam *ve* et *ut* i. e. *vel* facile confunduntur. — 5) *quae*] *quod* L. — 6) *occisique*] *que* om. L. — 7) *Curitis*] Sic B. M. Gu. 2. S. *Curetis* vulg. — 8) *appellabatur*] *appellabant* B. — 9) *donantur*] *dominantur* M. — 10) *δορυαλώτους et δορυκλήτους*] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est *dorialotos et doricitos*, *dorialotos et doricittus* M. *δορυαλώτους και δορυκλήτους* vulg. *dorialotos cae doryleptos* pr. *δορυαλώτον και δορυκλήτον*. B. in margine, quum in textu nihil sit nisi *αλμαλώτους*. om. Graeca L. Gu. 1. — 11) *Cingulo*] *Cingilio* M. Gu. 2. *Coniugilio* Gu. 1. *Cingulio* B. — 12) *ex*] om. Gu. 1. — 13) *glomos*] *domus* Gu. 1. *domum* L. B. — 14) *Hunc*] *Nunc* L. B. — 15) *liberis*] *filiis* Gu. 1. — 16) *Hercules*] *Herculeanus* miro consensu omnes codd. et edit. pr. — 17)

liberos] *libros* L. — 18) *Camelis*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Camellus* L. *Camenis* vulg. — 19) *supplicare*] *supphrare vel supplicare* B., in qua lectione latet aliud verbum. — 20) *nupturae solitae erant*] *solitae erant nupt.* L. *nuptuare reliquit sol. er.* Gu. 1. — 21) *Cinxiae*] *Nisiae* Gu. 1. — 22) *nomen sanctum*] *sanctum nomen* Gu. 1. — 23) *Coniugii*] *coniugi* Gu. 1. — 24) *quod opertum in nuptiis ferebant*] *in nuptiis quod ferebant* L. — 25) *nubentis*] *nubentibus* L. — 26) *κάσμιλον*] Sic M. Gu. 2. *καμίλλον* B. S. *camillon* pr. om. L. Gu. 1. — 27) *apud quos κοσμεῖν dicitur*] *apud quos dicitur* L., sequente lacuna Graecae voc. *kosmin* M. Gu. 2. *kosmein* pr. om. Gu. 1. — 28) *et κόσμιος, qui*] *et κομή* B. *quia* pr. *et quia* B. Gu. 1. *et autem ante comae* om. B. *kosmios* M. Gu. 2. om. pr. *comere et κόσμιος, qui* om. L. — 29) *cum*] om. L. — 30) *est*] om. B. — 31) *herbisque*] *que* om. Gu. 1. — 32) *sicut*] *sic* Gu. 1. — 33) *nihil iam est*] *nihil est iam* pr. *iam*

- Cyparissae*³⁶ appellantur³⁷ acies quaedam igneae, quae noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.
*Coninquere*³⁸, deputare.
Carnificis loco habebatur is, qui se vulnerasset, ut moreretur.
Capita deorum appellabantur fasciculi facti ex³⁹ verbenis.
*Consiptum*⁴⁰ clavis praefixum⁴¹.
*Corniscarum*⁴² divarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus, quod in⁴³ Iunonis tutela esse⁴⁴ putabantur⁴⁵.
Coelestia auguria vocant, quum fulminat aut⁴⁶ tonat.
Caduca auspicia dicunt, quum aliquid⁴⁷ in templo excidit, veluti virga e manu.
Clivia auspicia dicebant, quae aliquid fieri prohibebant; omnia enim difficilia clivia⁴⁸ vocabant, unde et *clivi* loca ardua⁴⁹.
Curiales mensae, in quibus immolabatur⁵⁰ Iunoni, quae curis appellata est⁵¹.
Contrarium aes, grave aes.
Centumvitalia iudicia, quae centumviri iudicabant⁵².
*Circumluvium*⁵³ ius praediorum.
*Cumbam*⁵⁴ Sabini vocant eam, quam⁵⁵ militares lecticam, unde videtur derivatum esse⁵⁶ cubiculum.
*Condicere*⁵⁷ est dicendo denuntiare.
*Commetacula*⁵⁸ virgae, quas flamines portant pergentes ad sacrificium⁵⁹, ut a se homines amoveant⁶⁰.
Casta mola genus sacrificii, quod Vestales virgines faciebant⁶¹.
*Culigna*⁶² vas vinarium a Graeco dicta, quam illi dicunt *κύλικα*⁶³.
Cincta flaminica⁶⁴ veste velata.
Captus locus dicitur ad sacrificandum⁶⁵ legitime constitutus⁶⁶.
*Capralia*⁶⁷ appellatur⁶⁸ ager, qui vulgo ad caprae paludes dici solet⁶⁹.
*Canifera*⁷⁰ mulier⁷¹ appellatur, quae fert canuam⁷², id est qualum, quod est⁷³ cistae genus.
*Contignum*⁷⁴ frustrum carnis cum septem costis demptum.

nihil est Gu. 1. est iam om. L. B. — 34) quam et ob causam] Sic Gu. 1. 2. pr. quam et ob hoc causam M. — 35) putabatur] putabantur L. putatur B. pr. — 36) Cyparissae] Cuparissae L. — 37) appellantur] appellabantur B. — 38) Coninquere] Sic M. Gu. 2. Coinquere B. Coninquirere pr. Coinquire S. Coinquirere vulg. — 39) ex] Sic M. Gu. 2. — 40) Consiptum] Conseptum Gu. 1. — 41) praefixum] praeconfixum L. B. pr. — 42) Corniscarum] Cornistae L. Cornistarum B. — 43) in] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Facile absorberi potuit a seq. voce Iunonis, quum scriptum erat Iunonis. Vix recte abesse poterit. — 44) esse] om. Gu. 1. — 45) putabantur] putabatur Gu. 1. — 46) aut] om. L. M. Gu. 1. 2. pr. Male. — 47) aliquid] aliquis L. pr. — 48) clivia] cliva Gu. 2. — 49) ardua] dicuntur add. B. — 50) immolabatur] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. immolabantur vulg. — 51) appellata est] Sic M. Gu. 2. est app. vulg. — 52) centumviri iudicabant]

centum iudicabant viri L. — 53) Circumluvium] Circumlimum L. — 54) Cumbam] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Cubam vulg. — 55) quam] om. B. — 56) derivatum esse] esse deriv. B. Gu. 1. — 57) Condicere] Condere L. — 58) Commetacula] Commo et acula (sic) M. — 59) sacrificium] sacrificia B. — 60) amoveant] admoveant Gu. 1. — 61) faciebant] faciunt vel faciebant B. — 62) Culigna] om. hanc glossam L. — 63) κύλικα] kiliķa Gu. 2. M. cylica κύλικα B. om. Gu. 1. — 64) flaminica] flaminea L. flama M. — 65) sacrificandum] sacrificium L. — 66) constitutus] Cervaria ovis dicitur, quae pro cerva immolatur add. Gu. 2., sed eadem glossa in eod. cod. supra legitur. — 67) Capralia] Cuprali M. Gu. 2. Cuprilia L. B. Gu. 1. pr. — 68) appellatur] appellabatur Gu. 1. — 69) solet] solent B. — 70) Canifera] Canephora S. — 71) mulier] om. L. — 72) canuam] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. cana L. canum vulg. — 73) est] om. M. — 74) Contignum]

*Conauditum*¹ coauditam, sicut coangustatum² dicitur.

Censio aestimatio³, unde censores.

Corda frumenta, quae sero maturescunt, ut fenum cordum.

Consentia sacra, quae ex multorum consensu⁴ sunt statuta.

Culina vocatur⁵ locus, in quo⁶ epulae in funere comburuntur.

Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur⁷ sacrificii causa, antequam gustetur. Iovi enim prius sua *vina* libabant, quae appellabant festa *Vinalia*.

Cicatricare cicatricem⁸ inducere.

Compescere lucum, est lucum suis finibus⁹ cohibere.

Commugento convocanto.

Capitarium aes¹⁰, quod capi potest.

*Conquirere*¹¹ coercere¹².

Capitalis lucus¹³, ubi, si quid violatum est, caput violatoris expiatur.

Cloacare inquinare. Unde et cloacae dictae.

Conregione e¹⁴ regione.

*Condictio*¹⁵ in diem certum eius rei, quae agitur, denuntiatio¹⁶.

Cubans auspicatur, qui in lecto¹⁷ quaerit augurium¹⁸.

Concio conventus, dicta quasi¹⁹ convocatio²⁰.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicandi²¹.

Clam a clavibus dictum, quod his, quae celare volumus, claudimus²².

Cella, quod ea celentur²³, quae esse volumus²⁴ occulta.

*Ciere*²⁵ nominare²⁶.

LIBER IV.

Duco quum pro puto ponimus, ex Graeco deducitur, quod illi dicunt *δοκῶ*²⁷.

Duplōnem antiqui dicebant, quod nos duplum. Venit autem²⁸ a²⁹ Graeco *διπλοῦν*³⁰.

Contiguam id est B. — 1) *Conauditum*] *Comauditum* M. Gu. 2. — 2) *coangustatum*] *coag.* B. *coangustum* Gu. 1. — 3) *aestimatio*] *existimatio* Gu. 1. — 4) *multorum consensu*] *consensu mult.* L. Gu. 1. pr. — 5) *vocatur*] *vocabatur* B. — 6) *in quo*] *ubi* L. — 7) *demitur*] *demititur* Gu. 1. — 8) *cicatricem*] *cicatrices* L. — 9) *lucum suis fin.*] *suis fin. lucum* B. — 10) *aes*] *Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. est vulg.* — 11) *Conquirere*] *Coninquare* Gu. 2. *Comquare* M. — 12) *coercere*] *Vulg. additur vel constringere, quod om. L. B. Gu. 2. S.* — 13) *lucus*] *locus* L. M. — 14) *e*] *a* L. — 15) *Condictio*] *Sic B. S. Conditio L. Conditio vulg.* — 16) *denuntiatio*] *denuncio* L. pr. — 17) *lecto*] *in om. M.* — 18) *augurium*] *auspicium* L. — 19) *quasi*] *velut* L. — 20) *convocatio*] *id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicanda.* *Sic haec coniungit cod. Lips., in quo glossa sequens ita habet: Cogitatio dicta velut coagitatio id est longa agitatio. Berol. ita: convocatio vel cogitatio quasi cogitatio id est eiusdem rei longa agitatio in eadem mora consilii explicandi. Co-*

gitatio dicta vel cogitatio id est longa eiusdem rei agitatio in eadem mora consilii explicandi. Gu. 1. ita: *Concio cum ventus dicta velut coagitatio id est eiusdem rei longa agitatio in eadem mora consilii explicandi.* *Convocatio velut cogitatio id est etc.* edit. princ., ut nos scripsimus cum vulgata. *Prorsus ut nos dedimus, Gu. 2., nisi quod pro coagitatio habet cogitatio; M. coagitatio.* — 22) *quae celare volumus, claudimus*] *quae esse volumus occulta claudimus, haec post celare volumus add. L. — 23) celentur*] *celeretur* Gu. 1. — 24) *esse volumus*] *Sic L. B. Gu. 1. 2. vol. esse vulg. Om. glossam S. — 25) Ciere nominare*] *om. hanc glossam. B. — 26) nominare*] *vocare add. L. — 27) δοκῶ*] *δοκῶ dicunt B. doco Gu. 2. pr. doco M. om. L. Gu. 1. — 28) autem*] *om. L. — 29) a*] *ex B. — 30) διπλοῦν*] *diplun* Gu. 2. *diplon* pr. *diplu* L. *διπλοον* B. *om. Gu. 1. — 31) Duicensus*] *Duisconsus* L. — 32) *Duis*] *In Lips. hic articulus ita legitur: Duis dia; dium a diis venit. Dias pro dederis antiqui dicebant, quo utitur Cicero contra Catalinam dium id est dederint. — 33) dio*] *diis* B. —

*Duicensus*³¹ dicebatur cum altero, id est cum filio census.

*Duis*³² duas habet significationes. Nam et pro *dis*³³ ponebatur³⁴ et pro *dederis*³⁵.

Duidens hostia bidens.

Duellum bellum, videlicet quod duabus partibus de victoria contendentibus dimicatur. Inde et *perduellio*³⁶, qui³⁷ pertinaciter retinet bellum.

Duomum bonum³⁸.

Duplabilis duplicabilis.

Duodeviginti dicendi consuetudinem a Graecis traxisse videmus, qui sic enunciant *δυσὶν δέον-
τοις εἶκοσι*⁴⁰, et *ἐνὸς δέοντος εἶκοσι*⁴¹.

Dumosa frondosa⁴².

*Dubat*⁴³ dubitat.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus⁴⁴.

*Dusmoso*⁴⁵ in loco⁴⁶ apud Livium significat dumosum⁴⁷ locum. Antiqui enim interserebant s litteram, et dicebant *cosmittere* pro committere, et *Casmenae* pro Camenae.

*Dumecta*⁴⁸ antiqui quasi dumiceta⁴⁹ appellabant, quae nos dumeta.

Domus a Graeco venit⁵⁰ *δῶμος*⁵¹.

Dracones dicti ἀπὸ τοῦ δέκασθαι⁵², quod est videre⁵³. Clarissimam enim dicuntur⁵⁴ habere oculorum aciem; quae ex causa incubantes eos thesauris custodiae causa⁵⁵ fluxerunt antiqui. Ideoque Aesculapio attribuuntur, quod vigilantissimi generis putantur, quae res medicinae maxime necessaria est⁵⁶.

Dici mos erat Romanis in omnibus sacrificiis precibusque; *populo Romano Quiritibusque*, quod est Curenisibus⁵⁷, quae civitas Sabinorum potentissima fuit.

*Dalivium*⁵⁸ supinum⁵⁹ ait esse Aurelius, Aellius stultum⁶⁰. Oscorum quoque⁶¹ lingua significat insanum. Santra vero dici putat⁶² ipsum, quem Graeci δειλαίον⁶³, id est⁶⁴, propter cuius fatuitatem quis misereri debeat.

*Daps*⁶⁵ apud antiquos dicebatur res divina, quae fiebat aut hiberna semente⁶⁶, aut verna. Quod

34) ponebatur] ponitur Gu. 1. — 35) dederis] V. D. ad marginem edit. pr. ascripsit ut illud apud t (Terentium) ego curabo ne quid verborum duint. — 36) perduellio] perduellis S. — 37) qui] Vulg. et qui. Sed om. et L. B. M. Gu. 1. 2. S. — 38) bonum] dixere add. L. — 39) videmus] Sic L. B. M. Gu. 1. pr. S. videmus vulg. — 40) δυσὶν δέοντοις εἶκοσι] Sic scripsi e coniectura, quum in cod. Gu. 2. et M. sit *δυσὶν δεικοσιν*, et in edit. pr. *dio de eicosin*. Sed quid *deikosin* sit, non video, nisi abbreviatum putes pro δέοντοις. Vulgata lectio *δυσὶν εἶκοσι* nihili est. B. *δυσὶν εἶκοσι* vel *duodeviginti*. Om. L. Gu. 1. — 41) et ἐνὸς δέοντος εἶκοσι] Hoc plane abest a vulgatis exemplaribus, sed reperitur in M. et Gu. 2., ubi est et *enos deicosin*. Recepti itaque, coniectura usus eadem, qua supra. — 42) frondosa] *Dumus* a Graeco deducitur add. L. — 43) Dubat] *Dubiat* L. B. Gu. 1. pr. S. At ut a clamo fit clamito, sic a dubo oritur dubito. Recte igitur Gu. 2. *dubat*, quod recepi. — 44) qui nunc dominus] quod nunc dominus dicitur L. dominus om. M. — 45) Dusmoso] *Dusmo* L. M. Gu. 1. 2.

Dusmosum loco B. — 46) loco] locum M. — 47) dumosum] domosum M. Gu. 1. domisum Gu. 2. — 48) *Dumecta*] *Dumet* L. *Dumet* Gu. 1. pr. *Dumetae* B. — 49) *dumiceta*] *dumectica* L. *dumetica* B. Gu. 1. pr. — 50) a Graeco venit] venit a Graeco L. — 51) δῶμος] om. L. Gu. 1. domus M. Gu. 2. *dama* pr. — 52) ἀπὸ τοῦ δέκασθαι] apo tu derkesthe M. Gu. 2. ἀπὸ τοῦ om. pr., quae habet *derceathic*. ἀπὸ τοῦ δέκασθαι B. ἀπὸ τοῦ δέκασθαι S. om. L. Gu. 1. — 53) quod est videre] quod acute videant L. — 54) dicuntur] dicunt Gu. 1. — 55) custodiae causa] om. M. — 56) necessaria est] est nec. L. Gu. 1. — 57) Curenisibus] *Cyribus* L. — 58) *Dalivium*] *Dallivum* M. — 59) supinum] *suppinum* B. — 60) stultum] *stultus* L. B. M. Gu. 1. pr. — 61) Oscorum quoque] *Oscorumque* B. — 62) putat] putant L. B. Gu. 1. 2., quod est a librariis, qui putarunt *Dalivium* dici *Santram*. — 63) δειλαίον] *dileon* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. pr. — 64) est] om. L. B. Gu. 1. pr. — 65) *Daps*] *Dapa* Gu. 1. pr. — 66) semente] *sementi* L. B. M. pr.

vocabulum ex¹ Graeco deducitur, apud quos id² genus epularum δαίς³ dicitur. Itaque et⁴ *dapaticē*⁵ se acceptos dicebant antiqui⁶, significantes magnifice⁷ et *dapaticum*⁸ negotium amplum ac magnificum⁹.

Daedalam a varietate rerum artificiorumque dictam esse apud Lucretium terram, apud Ennium Minervam, apud Virgilium Circen¹⁰, facile est intelligere¹¹, quum Graece δαιδάλλειν¹² significet¹³ variare.

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem¹⁴ Deae Bonae¹⁵, dictum a contrarietate, quod minime esset δημόσιον¹⁶, id est publicum. Dea quoque ipsa *damia*¹⁷ et sacerdos eius *damiatrix*¹⁸ appellabatur.

*Dacrimas*¹⁹ pro lacrimas²⁰ Livius saepe posuit, nimirum quod Graeci appellant δάκρυα²¹; item dautia, quae lautia dicimus et dantur legatis hospitii gratia²².

Danunt, dant²³,

Dasi, dari²⁴.

Danistae feneratores.

Dagnades sunt avium genus, quas²⁵ Aegyptii inter potandum cum coronis devincire soliti sunt, quae vellicando morsicandoque et canturiendo assidue non patiuntur dormire potantes.

Damia Apulia appellatur a Dauno Illyricae gentis claro viro, qui eam, propter domesticam seditionem excedens patria, occupavit.

Dorsum dictum, quod pars ea corporis devexa sit deorsum.

Donum ex Graeco est²⁶, quod illi vocant δῶρον²⁷.

Donaticae coronae dictae, quod his victores in ludis donabantur, quae postea magnificentiae causa institutae sunt²⁸ super modum aptarum²⁹ capitibus, quali amplitudine fiunt, quum lares ornantur.

Dotem manifestum est ex³⁰ Graeco esse. Nam δίδοναι³¹ dicitur apud eos dare.

Doliola locus in urbe sic vocatus³², quia invadentibus Gallis Senonibus urbem sacra in eodem loco doliolis³³ reposita fuerunt. Qua de causa in eodem loco ne despuere³⁴ alicui licebat³⁵.

1) ex] e L. — 2) id] vel id B. — 3) δαίς] dais Gu. 2. dāes pr. δελνα B. om. L. Gu. 1. — 4) et] om. Gu. 1. — 5) dapaticē] daptice S. Dac. — 6) dicebant antiqui] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. ant. dic. vulg. — 7) magnifice] et magn. Gu. 2. — 8) dapaticum] dapticum S. Dac. dapaticē L. dapaticis B. M. Gu. 1. 2. pr. — 9) amplum ac magnificum] amp. et magn. B. Gu. 1. magn. et ampl. L. — 10) Circen] Circem L. — 11) intelligere] intellegere M. — 12) δαιδάλλειν] dedalē M. Gu. 2. dedalē pr. om. L. Gu. 1. — 13) significet] significant M. Gu. 2. significat L. pr. significant Gu. 1. Pluralis inde est ortus, quod L. B. Gu. 1. habent Graeci. — 14) honorem] honore L. B. Gu. 1. 2. pr. — 15) Deae Bonae] bon. deae M. — 16) δημόσιον] damosion Gu. 2. damosium B. domosion M. demosion pr. om. L. Gu. 1. Fortasse scribendum δημόσιον. — 17) damia] Vulg. δαμια, sed quod sequitur damiatrix in optt. codd. ostendit Latinam esse vocem a Graecis peti-

tam. δημια demie B. — 18) damiatrix] Sic M. Gu. 2. pr. demias demiatix B. δαμιας vulg. om. L. Gu. 1., qui habet sacerdotes appellabantur; verbum app. abest a L. — 19) Dacrimas] Sic M. Gu. 2. S. dacrymas vulg. dacronas B. pr. achronas Gu. 1. — 20) lacrimas] Sic B. Gu. 2. S. lacrymas vulg. — 21) δάκρυα] dacrya pr. dacria M. Gu. 1. om. L. Gu. 1. — 22) gratia] causa vel gratia B. — 23) dant] donant L. — 24) dari] dare B. — 25) quas] om. Gu. 1. — 26) est] om. B. dictum est L. — 27) δῶρον] doron Gu. 2. pr. om. L. Gu. 1. — 28) sunt] om. M. — 29) aptarum] Sic L. M. Gu. 2. S. aptatum vulg. om. pr. — 30) ex] a L. — 31) δίδοναι] didone M. Gu. 2. pr. δοκνεσαι B. om. L. Gu. 1. — 32) vocatus] vocatur L. B. pr. — 33) 34) doliolis etc.] B. doliolis condiderunt, nec despuere alicui licebat. Gu. 1. pr. doliolis ne despuere alicui licebat. Gu. 2. ne desp. alicui lic., omisso voc. doliolis. Error est oculorum, qui ab uno versu aberrarunt ad alterum, propter

Doli vocabulum³⁵ nunc tantum in malis utimur, apud antiquos autem³⁷ etiam in bonis rebus utebatur³⁶. Unde adhuc dicimus, sine dolo malo³⁹, nimirum quia solebat dici et bonus⁴⁰.

Dirus dei ira natus.

Derogare proprie est⁴¹, quum quid⁴² ex lege vetere⁴³, quo minus fiat, sancitur lege nova. Derogare ergo detrahere est.

*Dierectum*⁴⁴ dicebant per antiphrasin⁴⁵, volentes significare malum diem.

Dirigere apud Plautum invenitur⁴⁶ pro discedere⁴⁷.

*Diruncunt*⁴⁸, depurgant.

Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum, quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum.

Delicata dicebant⁴⁹ diis consecrata, quae nunc dedicata⁵⁰. Unde adhuc manet delicatus⁵¹, quasi lusui⁵² dicatus⁵³.

Dedicare autem proprie est⁵⁴ dicendo deferre.

*Depuere*⁵⁵ caedere. Lucilius:

*Palmisque misellam*⁵⁶ *depuvit*⁵⁷ *me,*

id est verberavit me, quod ipsum⁵⁸ ex⁵⁹ Graeco ἀπὸ τοῦ παίσιν⁶⁰.

Dedita intelligitur valde data⁶¹.

Deperire significat valde perire⁶².

*Δέρχῃς*⁶³ Graeci appellant pelles nauticas, quas nos⁶⁴ vocamus segestria.

Demum, quod significat post, apud Livium⁶⁵ *demus* legitur. Alii demum pro dumtaxat posuerunt.

Denicales feriae colebantur⁶⁶, quum hominis mortui causa familia purgabatur. Graeci enim νέκυν⁶⁷ mortuum dicunt.

*Deminutus*⁶⁸ capite appellabatur⁶⁹, qui civitate mutatus est⁷⁰; et ex alia⁷¹ familia in aliam adoptatus; et qui liber alteri mancipio datus est; et qui in hostium potestatem⁷² venit; et cui aqua ignique⁷³ interdictum est.

Dividicula antiqui dicebant, quae nunc sunt castella, ex quibus a rivo communi aquam quisque in suum fundum ducit.

verba in eo loco. Vulg. ne desp. quidem, sed quidem abest ab omnibus codd. et edit. pr. Cf. Ruhnken. ad Rutil. Lup. pag. 129. — 35) *licebat*] *liceret* L. — 36) *vocabulum*] *vocabulo* S. Dac. — 37) *autem*] om. L. — 38) *utebatur*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *utebantur* vulg. Passivum frequens apud Gramm. — 39) *malo*] om. Gu. 1. — 40) *et bonus*] *etiam dolus bonus* L. — 41) *proprie est*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *est propr.* vulg. — 42) *quid*] om. B. — 43) *vetere*] *veteri* B. — 44) *Dierectum*] *Diem rectum* L. — 45) *antiphrasin*] *antiphrasim* L. — 46) *invenitur*] *est* L. — 47) *discedere*] *discindere* B. *discidere* M. Gu. 1. — 48) *Diruncunt*] *Derunc.* M. Gu. 2. — 49) *dicebant*] *dicebatur* pr. *est* pro eo habet M. — 50) *dedicata*] *quae est dicebant nunc ded.* M. — 51) *delicatus*] *dedicatus* L. B. *dedicatum* Gu. 1. — 52) *lusui*] *usui deditus vel lusui* B. *lusui* L. B. M. Gu. 1. S. *usui* Gu. 2. *luxui* vulg. — 53) *dicatus*] *id est consecratus* add. pr. — 54) *autem proprie est*] *est autem propr.* L.

proprie om. B. — 55) *Depuere*] *Depuere* L. *Depunere* Gu. 1. — 56) *misellam*] *misella* L. — 57) *depuvit*] *depuvit* L. *depuvit* M. pr. *depunit* Gu. 1., omisso *me*. — 58) *ipsum*] om. B. — 59) *ex*] *a* L. — 60) ἀπὸ τοῦ παίσιν] *apo tu pein* Gu. 2., qui om. *est*, quod Graecis vulgo praepositur. *apo tu paein* M. pr. om. L. B. Gu. 1. — 61) *data*] In B. sequuntur haec: *Deorsum dicebant deorsum versus. Delata id est valde lata.* — 62) *perire*] *et valde amare* add. B. — 63) *Δέρχῃς*] *Derrhis* B. Gu. 1. 2. *Derhis* M. *Deris* pr. — 64) *nos*] om. L. — 65) *Livium*] *Lucilium* L. — 66) *colebantur*] *celebrantur* L. — 67) *νέκυν*] Sic B. S. *nekin* M. Gu. 2. *necron* pr. *νεκρόν* vulg. om. L. Gu. 1. — 68) *Deminutus*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *Dimin.* vulg. — 69) *appellabatur*] *appellatur* L. B. M. — 70) *est*] om. B. Fortasse scribendum *multatus est*. — 71) *alia*] om. B. — 72) *potestatem*] *potestate* Gu. 1. — 73) *ignique*] *ignisque* B. *et igni* L.

Defrui dicebant antiqui, ut deamare, deperire, significantes, omnem fructum percipere.

Dividiam discordiam.

Deversus dicebant deorsum versus¹.

Deinceps, qui² deinde coepit, ut princeps³, qui primum coepit.

Deus dictus⁴, quod ei nihil desit, vel quia omnia commoda hominibus dat; sive a Graeco *θεός*⁵, quod significat metum, eo quod hominibus⁶ metus sit. Sed magis constat, id vocabulum ex Graeco esse dictum⁷, aspiratione dempta, qui mos antiquis⁸ nostris frequens erat.

Dium antiqui ex Graeco appellabant, ut a deo ortum et diurnum⁹ sub coelo lumen, *ἀπὸ τοῦ Διός*¹⁰. Unde adhuc¹¹ sub diu¹² fieri dicimus, quod non sit¹³ sub tecto, et interdiu, cui¹⁴ contrarium est¹⁵ noctu.

Devitare valde vitare.

Demagis pro minus dicebant antiqui¹⁶.

Denariae cerimoniae dicebantur et tricenariae, quibus sacra adituris decem continuis rebus¹⁷, vel triginta certis quibusdam rebus cendum erat.

Decrepitus est desperatus, crepera iam vita¹⁸, ut crepusculum extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter senectutem nec movere se¹⁹, nec ullam facere potest crepitum²⁰.

*Decimanus*²¹ appellatur²² limes, qui fit ab ortu solis ad occasum; alter ex transverso currens appellatur cardo.

Decumana ova dicuntur et decumani fluctus, quia sunt magna. Nam et ovum decimum maius nascitur²³ et fluctus decimus fieri maximus²⁴ dicitur.

*Deprensa*²⁵ dicitur genus²⁶ militaris animadversionis, castigatione maior, ignominia minor.

Decima quaeque veteres diis suis offerebant.

Decuriones appellantur, qui demis equitibus praesunt.

Depoliturum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.

Degunere degustare.

*Decures*²⁷ decuriones.

Depubem porcum lactantem²⁸, qui prohibitus sit pubes fieri²⁹.

Decotes togae detritae³⁰.

1) *dic. deors. vers.*] *deors. vers. dic. L.* *Deorsum dic. deors. vers. B.* — 2) *qui*] *quod Gu. 1.* — 3) *princeps*] *Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. principes vulg.* — 4) *dictus*] *est vulgo additum, quod om. L. M. Gu. 1. 2. pr.* — 5) *θεός*] *theos L. om. Gu. 1. deos Gu. 2. pr.* — 6) *hominibus*] *omnibus L.* — 7) *ex Graeco esse dictum*] *Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. ex Gr. θεός esse d. — ex Graeco θεός om. L.* — 8) *antiquis*] *antiquitus L.* — 9) *et diurnum*] *id est divinum L.* — 10) *ἀπὸ τοῦ Διός*] *apotu dios Gu. 2. dios pr., omissis vv. ἐπὶ τοῦ. om. L. B., qui in marg. habet ζεύς διος dios, et Gu. 1.* — 11) *adhuc*] *ad hoc M.* — 12) *diu*] *Sic M. Gu. 2. divo L. B. Gu. 1. pr. dio vulg.* — 13) *sit*] *Sic L. B. Gu. 1. 2. 8. fit vulg.* — 14) *cui*] *quod pr.* — 15) *est*] *om. L.* — 16) *dicebant antiqui*] *Sic Gu. 2. ant. diceb. vulg.* — 17) *rebus*] *diebus B.* — 18) *crepera iam vita*] *om.*

Gu. 1. pro iam L. ideo habet. — 19) *se*] *om. L.* — 20) *crepitum*] *id est sonum add. L.* — 21) *Decimanus*] *Sic B. M. Gu. 2. Decumanus vulg.* — 22) *appellatur*] *appellabatur B.* — 23) *nascitur*] *dicitur L.* — 24) *fieri maximus*] *max. fieri B.* — 25) *Deprensa*] *Deprehensa B. Gu. 1. S.* — 26) *dicitur genus*] *genus dicitur B.* — 27) *Decures decuriones*] *Hunc articulum bis habent codd. Gu. 1. 2. pr. edit. Nam eadem vox vulgo post Desiderare legitur, ubi eandem codd. glossam repetunt cum edit. princ.* — 28) *lactantem*] *lactentem B.* — 29) *pubes fieri*] *fieri pubes B.* — 30) *Decotes etc.*] *Detoges detritae togae dicuntur L.* — 31) *putabant*] *putant L.* — 32) *noctu*] *om. pr.* — 33) *ostendat*] *vel a retibus, quae δακτυλα Graeci vocant, est enim dea venandi add. B.* — 34) *Nam etc.*] *Sic Gu. 2. M., nisi quod blacas scriptum est, ut in pr. Nam Gr. βλάνας st. app. S., ut*

Dictynna Diana, quam esse lunam putabant⁴¹, dicta, quod fulgore noctu⁴² omnia ostendat⁴³.

Deblaterare est stulte loqui. Nam Graeci βλάνας stultos appellant⁴⁴.

Dicaearchia vocabatur⁴⁵, quae nunc Puteoli, quod ea civitas iustissime regebatur.

*Δῆμοι*⁴⁶ apud Atticos⁴⁷ sunt, ut apud nos pagi.

Dice pro dicam⁴⁸ antiqui posuere⁴⁹.

*Decermina*⁵⁰ dicuntur, quae decerpuntur⁵¹ purgandi causa.

*Desertiones*⁵² divisiones patrimoniorum inter consortes.

Dispensatores dicti, qui aes pensantes expendebant, non adnumerabant. Hinc deducuntur⁵³ expensa, sive dispensata vel compensata. Item compendium, dispendium, assipondium, dispondium⁵⁴.

Disperscere est proprie pecus a pastione deducere, ut compescere una pascere et⁵⁵ in uno loco continere.

*Despretus*⁵⁶ valde spretus.

*Desivare*⁵⁷ desinere⁵⁸.

Dissulcus porcus dicitur, quum in cervice setas dividit.

*Disertus*⁵⁹ a disserendo dictus.

Dignorant, signa imponunt, ut fieri solet in pecoribus⁶⁰.

Disertim pro diserte dixerunt antiqui⁶¹.

Distisum et pertisum dicebant, quod nunc distaesum et pertaesum⁶².

Delubrum dicebant fustem delibratum⁶³, hoc est decorticatam, quem venerabantur pro deo⁶⁴.

Delicia est tignum⁶⁵, quod⁶⁶ a culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigium⁶⁷ collocatur⁶⁸; unde tectum deliciatum et tegulae deliciares.

Degere antiqui posuerunt pro exspectare.

Deteriae porcae, id est macilentae.

*Delibare*⁶⁹ aquam sulco derivare⁷⁰.

Delicare ponebant pro dedicare.

Deliquium solis a delinquendo dictum⁷¹, quod delinquat⁷² in cursu suo.

Delinquere est praetermittere, quod non oportet praeteriri; hinc deliquia⁷³ et delicta.

nos scripsimus. Nam βλ. stult. app. Graeci vulg.; om. totum hoc L. Gu. 1. Nam stult. app. Gr. κλάτους B., qui in marg. habet vel βλάνας. — 35) vocabatur] vocant B. om. Gu. 1. — 36) Δῆμοι] Scripsi Graecis literis, quum vulg. Latinis scriptum reperiatur; at ut supra Δῆμοις Graece scriptum est, ita hoc quoque loco faciendum esse putavi, quum Graeci non dicant Demoe. Δεῦμοι B. — 37) Atticos] antiquos B. pr. — 38) dicam] dic M., ut S. Dice pro dic. At non intellexisse Festum videntur, a quo, quum optimi codd. consentiant, non recedam. Vult enim, opinor, hoc dicere Festus Dicis vocabulo veteres nos fuisse pro Dica i. e. δίκη. — 39) posuere] posuerunt B. — 40) Decermina] Discermina L. Dicerm. B. — 41) decerpuntur] discernuntur L. — 42) Desertiones] Dissectiones L. Disertiones B. Om. articulum Gu. 1. — 43) deducuntur] deducitur L. B. —

44) assip. dup.] om. L. dispond. B. — 45) et] om. L. — 46) Despretus] Dispretus L. — 47) Desivare] Desinare B. — 48) desinere] vel desivare desinare B. — 49) Disertus] Diserto pr. — 50) pecoribus] paribus B. — 51) dixerunt antiqui] Sic L. B. M. Gu. 2. S. ant. dix. vulg. — 52) pertaesum] dicimus add. Gu. 1. — 53) delibratum] delibratam Gu. 1. — 54) vener. pro deo] pro deo ven. Gu. 1. — 55) tignum] lignum L. — 56) quod] om. B. — 57) fastigium] fastigium B. Gu. 1. fastigiatum pr. — 58) collocatur] collocatum L. — 59) Delibare] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Delibrare L. S. Derivare vulg. — 60) derivare] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. deducere vulg. — 61) dictum] om. L. — 62) delinquat] delinquatur L. Gu. 1. — 63) deliquia] Delinqua Gu. 2. deliquia vulg. cum ceteris.

*Deliquum*¹ apud Plautum significat minus.

*Detudes*² esse detunsos³, deminutos⁴.

*Delaniare*⁵ est discindere⁶ et quasi lanam trahere, unde lacinia⁷ et lanus dicitur, qui pecus discindit⁸.

Delapidata, lapide strata.

Dextans dicitur, quia assi deest sextans, quemadmodum duodeviginti et deunx.

Deluit solvit a Graeco διαλύειν⁹.

*Dilectus*¹⁰ militum, et is, qui significatur amatus, a legendo dicti sunt.

Deliberare a libella, qua quid perpenditur, dictum.

*Detrectare*¹¹ est male tractare.

Dextimum et *sinistimum* antiqui dixerunt.

*Dextra*¹² auspicia prospera.

Dextrarum tibiaram genus est, quae dextra tenentur.

Diobolares meretrices dicuntur, quae duobus obolis ducuntur.

Dies dictus, quod divini sit operis, sive a¹³ Iove, eius, ut putabant, rectore, qui Graece Δία¹⁴ appellatur; sive quod aer diurnus dehiscat in candorem.

Diabathra genus solearum Graecanicarum.

Deorata perorata.

Deactio peractio.

Dianius locus Dianae sacratus.

Diffarreatio genus erat sacrificii, quo¹⁵ inter virum et mulierem fiebat dissolutio dicta diffarreatio¹⁶, quia¹⁷ fiebat farreo libo adhibito.

*Dium*¹⁸, quod sub coelo est extra tectum, a Iove¹⁹ dicebatur, et Dialis flamen et *dios* heroum aliquis ab Iove genus ducens.

*Defrensam*²⁰ detritam atque detonsam²¹.

Deinde compositum est²² ex praepositione et loci significatione, ut exinde, perinde²³, proinde²⁴, subinde²⁵, quae item tempus significant.

Diox genus piscis frequens in Ponto²⁶.

Deincipem antiqui dicebant²⁷ proxime quemque captum, ut principem primum captum.

Diomedis campi in Apulia appellantur²⁸, qui ei in²⁹ divisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt.

1) *Deliquum*] *Deliquium* B. — 2) *Detudes*] *Detusos* L. *Detuses* Gu. 1. — 3) *detunsos*] *detonsos* L. B. M. Gu. 2. pr. *detensos* Gu. 1. Est autem a *tundo*, non a *tondeo*. — 4) *deminutos*] *vel dem.* L. — 5) *Delaniare*] *Delanicare* L. Gu. 1. pr. — 6) *discindere*] *descendere* L. *discedere* B. Gu. 1. *decedere* M. — 7) *lacinia*] *lenones* et *lenonicinia* L. *lanocinia* B. pr. *lanicina* Gu. 1. *lacina* M. — 8) *discindit*] *discedit* L. M. Gu. 1. *discidit* Gu. 2. — 9) a Graeco διαλύειν] om. L. Gu. 1. *dialyein* M. Gu. 2. *dialyein* pr. *διαλειν* B. — 10) *Dilectus*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *Delectus* vulg. — 11) *Detrectare*] *Detractare* L. B. Gu. 1. — 12) *Dextra*] Sic L. M. Gu. 2. S. *dextera* vulg. — 13) a Iove] ab Iove M. *Dilove* L. *Dione* B. *Diove* Gu. 1. pr. — 14) Δία] Sic M. Gu. 2. S. *ζεύς διός* vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 15) quo] quod L. B. Gu. 1. — 16) *diffarreatio*] a farre L. — 17) quia] nam L. — 18) *Dium*] usque ad dicebatur et om. L. — 19) a Iove] Sic Gu. 1. 2. ab I. vulg. — 20) *Defrensam*] *Defresam* L. — 21) *detonsam*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *detunsam* vulg. — 22) est] om. L. B. — 23) *perinde*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 24) *proinde*] om. Gu. 1. — 25) *subinde*] et sub. Gu. 1. — 26) Ponto] *Divum quod sub coelo est extra tectum*, a Iove dicebatur add. L. — 27) antiqui dic.] dic. ant.

*Diomedea*³⁰ insula, in qua Diomedes sepultus est, excedens Italia.

Depontani senes appellabantur³¹, qui sexagenarii de ponte deiiciebantur.

Desiderare et considerare a sideribus dici certum est.

Decures decuriones.

Defomicatum a fomitibus succisum, quibus confoveri erat solitum lignum³².

Depeculatus a pecore³³ dicitur. Qui enim³⁴ populum fraudat, peculatus poena tenetur.

Decultarunt valde occultarunt³⁵.

Decalicutum calce litum³⁶.

Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iovis, ut nocturnum Summani³⁷.

*Dicassit*³⁸ dixerit.

LIBER V.

Elucum significat languidum ac³⁹ semisomnum, vel, ut alii volunt, alucinatore⁴⁰ et nugarum⁴¹ amatorem, sive halonem⁴², id est hesterno⁴³ vino languentem, quod *ἔωλον*⁴⁴ vocitant Graeci⁴⁵.

Emere, quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere.

Elices sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e liris⁴⁶.

Ennam etiamne.

Elaudare plus quam nominare.

Elecebrae argentariae meretrices ab eliciendo argento dictae.

*Electabo*⁴⁷ eliciam.

Enunquam ecquando.

Emussitata ad amussim facta.

Endoitium initium.

*Em*⁴⁸ tum.

*Empanda*⁴⁹ paganorum dea.

Emem eundem.

*Elumbum*⁵⁰ evulso⁵¹ lumbo.

Elinguem sine lingua.

Elacatena genus salsamenti, quod appellatur vulgo⁵² melandrea⁵³.

*Enubro*⁵⁴ inhibenti.

Elira a liquore⁵⁵ dicta.

L. — 28) appellatur] appellabantur L. — 29) in] om. L. — 30) *Diomedea*] *Diomedea* M. — 31) appellabantur] appellatur M. — 32) lignum] om. L. B. Gu. 1. pr. — 33) pecore] pecude pr. pecure M. — 34) enim] om. Gu. 1. — 35) occultarunt] Sic L. Gu. 1. S. occuparunt vulg. Pessime. — 36) litum] ligatum Gu. 1. — 37) ut noct. Sum.] Nocturnum fulmen Summano attribuebant L. — 38) *Dicassit dixerit*] om. L. *Dicissit*, disserit Gu. 1. *Dicassit direxit* Gu. 2. — 39) ac] et L. — 40) alucinatore] Sic M. Gu. 2. allucinatore I. Gu. 1. S. halluc. vulg. — 41) nugarum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. nugatorum vulg. — 42) halonem] ha-

lonem Gu. 2. alomen M. alenem Gu. 1. haliationem B. — 43) hesterno] Sic L. S. hestremo B. externo vulg. Pessime. — 44) *ἔωλον*] eolon Gu. 2. pr. *εωλον* eolon B. om. L. Gu. 1. — 45) vocitant] vocant L. B. Gu. 1. — 46) e liris] e om. B. lyra L. — 47) *Electabo*] *Elactabo* M. — 48) *Em*] Om. hunc articulum L. S. *Dac. Eri* B. Gu. 1. — 49) *Empanda*] *Emparda* L. *Empada* Gu. 1. — 50) *Elumbum*] *Elumbem* S. D. — 51) evulso] Sic M. Gu. 2. S. D. avulso vulg. — 52) vulgo] a vulgo L. — 53) melandrea] malandria L. malandrea B. M. Gu. 1. pr. S. D. — 54) *Enubro*] *Enubrio* L. — 55) liquore] lieore B.

Endoplorato implorato, id est ~~omni~~ questione iacclamare. Implorare namque est, cum¹ fletu rogare, quod est proprie vapulantis.

*Endo procinctu*² significat autem, quum ex castris in proelium exitum est, procinctos, quasi praecinctos atque expeditos. Nam apud antiquos togis³ incincti⁴ pugnitasse⁵ dicuntur.

Emptivum militem, mercenarium.

Emancipati duobus modis intelliguntur⁶, aut ii⁷, qui ex patris iure exierunt⁸, aut ii⁹, qui aliorum sunt domini¹⁰; quorum utrumque fit mancipatione¹¹.

Eum antiqui dicebant pro eorum.

*Em*¹² pro eum¹³, ab eo, quod est is.

Egeriae nymphae sacrificabant praegnantem, quod eam putabant facile conceptam alvum egerere.

Escariae mensae quadratae vocantur¹⁴, in quibus homines epulantur¹⁵. *Anclabris*¹⁶ ea, quae¹⁷ in sacrificando¹⁸ diis anclatur¹⁹, quod est hauritur ministraturque.

Escit, erit²⁰.

Eapse ea ipsa.

Evelatum eventilatum²¹, unde velabra, quibus frumenta ventillantur.

Egens velut exgens, cui²² ne gens quidem sit reliqua.

Eiuratio significat, id, quod desideretur²³, non posse praestari. *Plautus*²⁴:

*Eiuravit*²⁵ militiam.

*Everriator*²⁶ vocatur, qui iure accepta²⁷ haereditate iusta facere defuncto debet²⁸; quae²⁹ si non fecerit, seu quid in ea re turbaverit, suo capite luat. Id nomen ductum³⁰ a verrendo.

Nam exverrae³¹ sunt purgatio³² quaedam domus, ex qua mortuus ad sepulturam ferendus³³ est, quae fit per everriatorem³⁴ certo genere scoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.

Egretus et *adgretus* ex³⁵ Graeco sunt ducta³⁶ a³⁷ surgendo et proficiscendo³⁸. Unde et *Nyctegresia* quasi noctisurgium³⁹.

*Eccere*⁴⁰ iurisiurandi⁴¹ est, ac si dicatur per Cererem, ut ecastor⁴², edepol. Alii⁴³ *eccere* pro *ecce* positum accipiunt.

Eamus ex Graeco *ἰωμεν*⁴⁴.

1) cum] om. B. — 2) procinctu] in procinctu add. M. S. D. — 3) togis] toti L. B. Gu. 1. pr. — 4) incincti] succincti L. B. Gu. 1. pr. — 5) pugnitasse] Sic M. Gu. 2. pugnasse vulg. Hoc verbum frequentativum quamquam in Lexicis non reperitur, recepi tamen, quum in optimo sit codice. Credibilius est enim, mutasse librarios vocem, quam se non alias legisse meminissent.

6) intelliguntur] intelleg. M. dicuntur L. — 7) ii] om. L. hi B. M. — 8) exierunt] exiverunt L. — 9) ii] illi L. hi Gu. 1., qui om. qui. — 10) domini] Sic M. S. D. domini vulg. — 11) mancip.] emanc. B. — 12) Em] Sic L. S. D. En vulg. — 13) eum] eam B. — 14) vocantur] sunt quadr. voc. pr.; hinc intelligitur duplicem fuisse scripturam, et: mensae sunt quadr. et: mens. quadr. vocantur. Quae coniunxit editor edit. princip. — 15) hom. ep.] ep. hom. B. — 16) Anclabris] om. articulum ab hoc inde loco B. — 17) quae] qua Gu. 1. pr. — 18) sacrificando] sacrificio L. — 19) an-

clatur] acclaratur L. M. Gu. 1. 2. anclaratur pr. — 20) Escit, erit] Esit id est exit L. — 21) eventilatum] ventil. L. — 22) cui] quoi pr. — 23) desideretur] desideratur L. — 24) Plautus] om. Gu. 1. — 25) Eiuravit] seiuravit M. — 26) Everriator] Everrator B. pr. — 27) iure accepta] acc. iure M. — 28) defuncto debet] debet def. L. — 29) quae] Sic L. S. D. qua B. Gu. 1. pr. et qui M. qui vulg. — 30) ductum] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. dictum Gu. 1. deductum vulg. — 31) exverrae] exvernae B., qui in marg. exhibet: vel exverriae, M. pr. exvervae L. — 32) purgatio] purgationes B. — 33) ferendus] deferendus Gu. 1. — 34) everriatorem] everrationem pr. — 35) ex] a L. — 36) ducta] dicta B. M. — 37) a] om. B. — 38) proficiscendo] proficiscendo L. — 39) Unde etc.] et nyctegr. om. L. nyctegr. om. Gu. 1. unde et pernocto quasi noct. (sic) cum lacuna signo B. pr. nonsurg. M. — 40) Eccere] Ecce- res L. — 41) iurisiurandi] iusiurandum L. B. Gu. 1.

Europam tertiam orbis partem⁴⁵ ab Europa Agenoris filia certum est⁴⁶ appellari. Sed et de amore Iovis in taurum versi narrant. Alii eam a praedonibus raptam, et navem, quae Iovis⁴⁷ tutelam⁴⁸, effigiem tauri habuerit⁴⁹, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem⁵⁰ raptae filiae occupatam eam⁵¹ terram ab Agenore et⁵² Phoenicibus ferunt.

*Epolonos*⁵³ dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datum⁵⁴ est autem his nomen, quod⁵⁵ epulas indicendi Iovi caeterisque diis potestatem haberent.

*Eudiaeon*⁵⁶ lineum filum, quod medici extremo⁵⁷ in clysterio relinquunt, per quod⁵⁸ *κλύστρος*⁵⁹ emittitur.

Euboicum talentum numo⁶⁰ Graeco septem millium et quingentorum cistophoram est, nostro⁶¹ quatuor millium denariorum.

Extrarium ab extraneo sic distinguitur: *Extrarius* est⁶², qui extra focum sacramentum iaque sit; *extraneus* ex altera terra, quasi exterraneus⁶³.

Exta dicta, quod ea diis prosequuntur, quae maxime exstant eminentque.

Extimum extremum ita⁶⁴ significat, ut intimo sit contrarium.

*Exterraneus*⁶⁵ ex alia terra⁶⁶.

*Exterraneus*⁶⁷ quoque dicitur, qui⁶⁸ ante tempus natus vel potius electus est. Dicitur autem exterraneus⁶⁹, quod eum mater exterrita alvo eiecit.

*Externus*⁷⁰ est alienus⁷¹ terrae.

Experrectus a corrigendo se vocatus, quod fere facimus recentes a somno.

*Expreta*⁷² antiqui dicebant, quasi expertia⁷³ habita.

*Excudere, procudere et incus*⁷⁴ ipsa a caedendo dicta sunt.

Explorare antiquos⁷⁵ pro exclamare usos, sed postea prospicere et certum cognoscere coepit significare. Itaque speculator ab exploratore hoc distat, quod speculator hostilia silentio perspicit⁷⁶, explorator pacata⁷⁷ clamore cognoscit.

Expapillato brachio, exerto⁷⁸; quod quum fit, papilla nudatur.

*Exbures*⁷⁹ exinteratas⁸⁰, sive exbuae⁸¹, quae exhiberunt, quasi epotae.

pr. — 42) *Ecator*] *Castor* Gu. 1. — 43) *Alii*] usque ad verbum *ἰωμεν* om. L. — 44) *ἰωμεν*] *iomeri* Gu. 2. *iomen* pr. *ἰωμεν* B. om. Gu. 1. — 45) *orbis part.*] *part. orb.* L. — 46) *certum est*] *est cert.* B. — 47) *Iovis*] in L. — 48) *tutelam*] *tutela* L. — 49) *habuerit*] *habuit* L. — 50) *per simulationem*] *propter sim.* L. *similitudinem* B. M. — 51) *eam*] om. B. Gu. 1. pr. — 52) *Agenore et Phoen.*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. D. vulg. om. copula *et*, quae abesse nequit. — 53) *Epolonos*] *Epolones* L. B. — 54) *Datum est autem*] *Datum aut. est* pr. *Dictum* B. — 55) *quod etc.*] *Iovi ceterisque diis epulas potestatem haberent.* Sic corrupte est in L. — 56) *Eudiaeon*] *Eudicem* L. *Eudicon* B. — 57) *extremo*] om. Gu. 1. — 58) *per quod*] *quod per* Gu. 1. — 59) *κλύστρος*] Sic scripsi de coniectura, quum in B. M. Gu. 1. 2. esset *κίμος*, quod habet S. *chymos* vulg. *chimos* L. De voc. *κλύστρος* vid. Lex. Graeco. — 60) *numo*] *numero* L. — 61) *nostro*] *apud L.* Hand dubie

erat scriptum *apud nos.* — 62) *Extrarius*] *Extraneus* Gu. 1. — 63) *exterraneus*] *extraneus* Gu. 1. — 64) *ita significat*] Sic M. Gu. 2. *significat, ita vulg.* — 65) *Exterraneus ex alia terra*] om. L. *Exterraneus* B. M. Gu. 2. pr. S. *Extraneus* vulg. — 66) *alia terra*] *terra alia* B. — 67) *Exterraneus*] *Exterrinius* L. *Exterrincineus* B. *Exterrincinius* pr. — 68) *qui*] *et qui* L. B. M. S. — 69) *exterraneus*] *extercinius* L. *exterrigineus* B. pr. — 70) *Externus*] *Externeus* pr. — 71) *alienus*] Sic L. M. Gu. 2. pr. *alienae* vulg. Offendit scil. librariorum *alienus* cum genitivo positum. — 72) *Expreta*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. D. *Expertia* vulg. — 73) *expertia*] Sic M. Gu. 1. pr. S. D. *expertia* vulg. — 74) *incus*] *incudis* B. M. Gu. 1. 2. — 75) *antiquos*] *apud ant.* B. — 76) *perspicit*] *prospicit* B. — 77) *pacata*] om. L. *peccata* B. Gu. 1. pr. — 78) *exerto*] *extento* L. — 79) *Exbures*] *Exberes* L. B. Gu. 1. pr. *Exbueres* S. D. — 80) *exinteratas*] *exenteratos* L. — 81) *exbuae*] Sic L. B.

*Exdorsua*¹ dorsum confringe²; alii, exime.

*Exfir*³ purgamentum, unde⁴ adhuc manet suffitio⁵.

*Escendere*⁶ egredi.

Experitos imperitos.

Explenunt explent.

*Exdutae*⁷ exuviae.

*Excipuum*⁸, quod excipitur⁹, ut praecipuum, quod ante capitur.

Exciet excutiet.

Expatare in locum patentem se dare, sive in spacium se conferre.

*Exdecimata*¹⁰ electa.

Expectorat, ex pectore eicit.

Experrectus est¹¹, qui per se vigilare coepit: expergitus ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefatum¹².

Excidionem urbis a caedendo dictam manifestum est.

Effata elocuta.

Exporgere porro agere, exporrigere.

Exoletus, qui adolescere, id est crescere¹³ desiit.

Exanclare, exhaurire.

Examen est et¹⁴ aequamentum et iudicii investigatio¹⁵ et apium¹⁶ congregatio vel locustarum.

Exagogen evectionem.

*Exurgentes*¹⁷ exprimentes.

*Exgregiae*¹⁸, -egregiae, id est e grege¹⁹ lectae.

Exodium exitum.

Examussim regulariter. Amussis enim regula fabrorum est: vel, ut alii volunt, ferramentum, quo in poliando utuntur²⁰.

Exoriri surgere²¹.

Exuviae ab exuendo dictae.

Exercitus et militum copia dicitur, et homo multis negotiis exercitus; sed²² superius quarti ordinis, hoc²³ secundi est.

Exomides sunt comici vestitus exertis humeris²⁴.

Gu. 1. pr. S. D. *esburae* vulg. — 1) *Exdorsua*] Sic in Gu. 1. est, sed punctis notatum u. — 2) *confringe*] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. D. *constringe* vulg. Sed *exdorsuare* est dorsum ita caedere, ut nullum appareat, confringere, non tantum constringere. — 3) *Exfir*] *Exfit* L. Gu. 1. — 4) *unde*] et add L. — 5) *suffitio*] *suffio* L. pr. Sequitur in L. glossa, quae neque in aliis codd., neque in editt. exstat: *Exlitius iudex, quem una pars eligit*. — 6) *Escendere*] Sic M. Gu. 2. *Excendere* L. B. Gu. 1. *Excedere* vulg. — 7) *Exdutae*] *Exduitae* L. *Exductae* B. — 8) *Excipuum*] *Excipium* Gu. 1. — 9) *excipiat*] *excipitur* M. *capiatur* Gu. 1. — 10) *Exdec.*] *Edec.* M. — 11) *est*] om. B. — 12) *dicere exp.*] *exp. dic.* B. — 13) *id est crescere*] om. B. — 14) *et*

om. B. — 15) *investigatio*] *examinatio* add. L. B. Gu. 1. — 16) *apium*] Sic M. Gu. 2. Vide Gernhard. ad Cic. Cat. Mai. 15, 54. — 17) *Exurgentes*] Sic scripsi e vestigiis codd. M. Gu. 2., in quibus est *Exurguentes* antiqua orthographia. *Exurgientes* B. *Exsurgentes* L. *Exurgentes* vulg. — 18) *Exgregiae*] *Egreg.* M. *Exegregiae* L. — 19) *e grege*] *exgrege* L. *egregie* B. M. — 20) *utuntur*] *utitur* B. — 21) *surgere*] Addit L. glossam *Egregius e grege lectus*. — 22) *sed*] usque ad finem om. L. — 23) *hoc*] *vero* add. B. — 24) *vestitus exertis humeris*] *exertis humeris vestiti* B. — 25) *et illia*] om. L. — 26) *inarum*] *viarum* M. S. D. — 27) *in chartis*] om. L. — 28) *videntur*] *unde vid.* L. in chart. app. ita videtur esse dicta pr. — 29) *dicta*] Add. L. glossam *Ebulus*

Exiles et *ilia* ²⁵ a tenuitate inarum ²⁶, quas Graeci in chartis ²⁷ ita appellant, videntur ²⁸ esse dicta ²⁹.

Exilica causa, quae adversus exulem agitur.

Exitum antiqui ponebant pro exitu; nunc exitum pessimum exitum dicimus.

Exercirent, sarcirent ³⁰.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui exercitationem ³¹ exercitati. Item ³² exercitiorem, exercitissimum, sicut ³³ ab exercitato exercitiorem, exercitatissimum.

Exfuti effusi ³⁴, ut *merat* pro mersat.

Effari et *effata* ³⁵ a fando, quod ipsum ³⁶ ex Graeco ὠς φάτο ³⁷.

Equiria ludi, quos Romulus Marti instituit ³⁸ per equorum cursum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirine iusiurandum per Quirinum.

Equestre aes, quod equiti dabatur.

Equitare antiqui dicebant ³⁹ equum publicum merere ⁴⁰.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti sunt ⁴¹, vel quod eo ⁴² genere animalis Mars delectari ⁴³ putaretur.

Equo vehi flamini Diali non licebat, ne, si longius digrederetur, sacra negligerentur ⁴⁴.

Exinfibulabat exerebat. Infulas ⁴⁵ enim sacerdotum filamenta ⁴⁶ vocabant.

Existimare dictum ab aestimatione.

Exrogare ⁴⁷ est ex lege vetere ⁴⁸ aliquid eximere per novam legem.

Eximium inde dici coeptum, quod in sacrificiis optimum pecus e grege eximebatur, vel, quod primum erat natum ⁴⁹.

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus. Exemplar, ex quo simile faciamus. Illud animo aestimatur, istud oculis conspicitur.

Exhaustant, efferunt.

Exin ⁵⁰ metri causa dicitur pro exinde.

Exesto, extra esto. Sic ⁵¹ enim lictor in quibusdam sacris clamitabat: *hostis, vincetus* ⁵², *mulier, virgo exesto*; scilicet interesse prohibebatur ⁵³.

Epulares appellabantur ⁵⁴, qui in quibusdam ludis nocte epulabantur.

Epistylum ⁵⁵ trabs, quae super columnas ponitur.

Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum Dureum ⁵⁶ fecit.

graece Sambucus dicitur. — 30) *Exercirent, sarcirent*] *Exerciret sarciret* B. — 31) *exercitationem*] *exercionem* L. B. *exercitionem* Gu. 1. *excitationem* Gu. 2. — 32) *Item*] *etiam* Gu. 1. — 33) *sicut* etc.] om. usque ad finem L. — 34) *effusi*] *exfusi* L. B. M. pr. — 35) *effata*] *ecfata* B. — 36) *ipsum*] om. B. — 37) ὠς φάτο] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *osphato* — φημι dico vulg. *phemi* φημι B. *phemi* pr. om. L. Gu. 1. — 38) *instituit*] *constituit* B. — 39) *antiqui dicebant*] *dic. ant.* B. — 40) *merere*] Sic L. Gu. 1. 2. *mereri* vulg. — 41) *sunt*] Sic Gu. 1. 2. *sint* vulg. — 42) *eo*] *ex eo* L. — 43) *delectari*] *laetari* B. — 44) *neglig.*] *negleg.* M. — 45) *Infulas*] *fibulas* L. — 46) *filamenta*] om. L. — 47) *Ex-*

rogare] *Erog.* Gu. 1. — 48) *vetere*] *veteri* B. — 49) *erat natum*] *natum erat* L., in quo haec glossa addita est: *Electrum in Capadocia gigni testis est Archelaus, qui ibi regnum obtinuit, translucens; et formicas, culices, sive muscas et folia sicca, itemque paleas, ut magnes, ferrum ad se trahens. Ebenus lignum est interius, nigrum, solidum, pulchrum, aptum ocularibus.* — 50) *Exin* etc.] *Exin pro exinde causa ponitur* B. — 51) *Sic*] *sicut*] L. B. Gu. 1. — 52) *vincetus*] *victus* L. pr. — 53) *prohibebatur*] *prohibeatur* B. *prohibetur* (sic) Gu. 2. — 54) *appellabantur*] om. L. — 55) *Epistylum*] *Epistilium* L. B. M. Gu. 1. pr. — 56) *Dureum*] *Troianum* L.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue et pellucidum¹.

Epulam antiqui etiam singulariter posuere².

*Epilimma*³ genus vilissimi unguenti.

*Ercutum*⁴ *citumque*⁵ fit inter consortes, ut in⁶ libris legum⁷ Romanorum⁸ legitur. Ercutum a coercendo dictum. Unde et *erciscendae*⁹ et *ercisci*¹⁰. Citum autem est vocatum¹¹ a ciendo.

Ederam flamini Diali neque tangere, neque nominare fas erat, pro eo, quod edera vincit, ad¹² quodcunque se applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat¹³ solidum, aut aliquem in se habere nodum.

*Edeatrae*¹⁴, qui praesunt regiis epulis¹⁵, dicti ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων¹⁶.

Ervum et *ervilia* a Graeco sunt dicta, quia¹⁷ illi ervum ὄροβος¹⁸, *erviliam* ἐρέβινθος¹⁹ appellat.

Ergo correptum significat idem, quod apud Graecos οἰκῶν²⁰; producte idem, quod χάριν²¹, hoc est gratia, quum scilicet gratia intelligitur²² pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est; hoc inferius sic formatur²³, quum dicimus de aliquo: statua donatus²⁴ est honoris virtutisque ergo, id est honoris virtutisque causa.

Eritudo servitudo²⁵.

Erugere semel factum significat, quod eructare saepius. Illud enim perfectae formae²⁶ est, hoc frequentativae.

Erebum Virgilius interdum obscuritatem quandam²⁷ esse describit apud inferos, cum ait:

— *Imas Erebi descendit ad umbras.*

Interdum flumen eiusdem loci, dicens²⁸:

— *Et magnos Erebi transnavimus amnes.*

Varro vero Erebo natam noctem ait²⁹. Unde est et illud:

— *Erebo creata*³⁰ *fuscis crinibus nox, te*³¹ *invoco.*

Effafilatum, exertum, quod scilicet omnes³² exerto brachio sint exfilati³³, id est extra vestimentum filo contextum.

1) *pellucidum*] *perlucidum* L. M. Gu. 1. pr. — 2) *posuere*] *posuerunt* L. — 3) *Epilimma*] Sic M. Gu. 2. S. D. *Epillima* B. *Epilimina* L. — 4) *Ercutum*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. D. *Erectum* vulg. — 5) *citumque*] *citum*, quod B. pr. *cinctumque* Gu. 2. — 6) *in*] om. L. — 7) *legum*] *regum* L. Gu. 1. — 8) *Romanorum*] Sic Gu. 1. 2. pr. *Romanarum* vulg. — 9) *erciscendae*] Sic M. Gu. 2. B. *erciscunde* L. Gu. 1. pr. S. *herciscundae* vulg. — 10) *ercisci*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *hercisci* vulg. — 11) *est vocatum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. *voc. est* vulg. — 12) *ad*] *et ad* L. pr. — 13) *ei licebat*] *lic. ei* L. *eius lic.* Gu. 1. — 14) *Edeatrae*] *Edeatrae* L. — 15) *praes. reg. ep.*] *reg. ep. praes.* L. — 16) ἀπὸ τῶν ἐδεσμάτων] *apoton adematōn* Gu. 2. *apoton edematōn* pr., quae post lacunae signum addit *pulmentum*. dicti a Graeco L., omissis verbis Graecis, quae etiam

Gu. 1. om.; *ἐδεσμάτων*. Nam *ἐδεσμα* significat *pulmentum* B. Idem haud dubie in cod. fuit, e quo princeps edit. est excusa. — 17) *quia*] *nam* pr. — 18) ὄροβος] *orobos* pr. *orobus* Gu. 2. M. *orobos* L. *orobos* B. om. Gu. 1. — 19) ἐρέβινθος] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est *erebintos*; *erebinton* pr. *erebinicus* M. om. L. Gu. 1. *ἐρέβινθον* vulg. — 20) οἰκῶν] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *ukun. uoon* pr. om. L. Gu. 1. *οἰν* vulg. — 21) χάριν] *charin* Gu. 2. pr. *χαριτι* B. om. L. Gu. 1. — 22) *intelligitur*] *intellig.* M., ut semper. — 23) *formatur*] Sic M. Gu. 2. S. *somniatur* B. Gu. 1. pr. *sonat* L. *sumitur* vulg. — 24) *donatus*] *donatum* L. — 25) *Erit. serv.*] *Erit. servitus est sive servitudo* L. — 26) *perfectae formae*] *perfecta forma* M. — 27) *quandam*] om. B. — 28) *dicens*] *dum dicit* B. — 29) *Erebo nat. noct. ait*] *ait Er. nat. n. B.* — 30) *creata*] *creatam*

LIBER VI.

Fornacalia sacra erant, quum far in fornaculis torrebant.

Formiae oppidum appellatur ex Graeco, velut *hormiae*³¹, quod circa id crebrae stationes tutaeque erant, unde proficiscebantur navigaturi³².

Forma significat modo faciem cuiusque rei, modo calidam, ut, quum exta, quae dantur, *de-forma* appellantur³³. Et Cato ait de quodam aedificio aestate frigido, hieme formido³⁷.

Item *forma* appellatur puls miliacia, ex melle³⁸.

*Fordicidiis*³⁹ boves *fordae*⁴⁰, id est gravidae, immolabantur⁴¹, dictae a fetu.

Foedus appellatum ab eo⁴², quod in paciscendo foedere⁴³ hostia necaretur⁴⁴. Virgilius⁴⁵:

— *Et caesa iungebant foedera porca.*

Vel quia in foedere⁴⁶ interponatur fides.

Forcipes dicuntur, quod his *forma*, id est calida capiuntur⁴⁷.

Forbeum antiqui omne genus cibi appellabant, quam⁴⁸ Graeci *φορβήν* vocant.

Foedum antiqui dicebant pro hoedo⁴⁹, *folus* pro olere, *fostem* pro hoste, *fostiam*⁵⁰ pro hostia.

Furum nigrum, vel atrum. Hinc dicta furus, furiae, funus, fuligo, fulgus, fumus.

Fodare fodere.

Forctes, frugi et bonus, sive validus.

*Forum*⁵¹ sex modis intelligitur. Primo negotiationis locus, ut forum Flaminium⁵², forum Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora constituenda⁵³ curarunt; quod etiam locis⁵⁴ privatis et in viis et in agris fieri solet. Alio⁵⁵, in quo iudicia fieri, cum populo agi, conciones haberi solent. Tertio, quum is, qui provinciae praeest, forum agere dicitur, quum civitates vocat et de controversiis eorum cognoscit. Quarto, quum id forum antiqui appellabant, quod nunc vestibulum sepulcri dicari⁵⁶ solet. Quinto, locus in navi, sed tum⁵⁷ masculini generis est et plurale⁵⁸. Sexto fori significant et Circensia spectacula, ex⁵⁹ quibus etiam minores *forulos* dicimus. Inde et forare, foras dare⁶⁰, et foras, fores⁶¹ et foreculae⁶², id est ostiola dicuntur.

Fons a fundendo⁶³ dictus⁶⁴.

Fomiles sunt assulae ex arboribus, dum caeduntur excussae, dictae, quod in eo opere occupati

L. — 31) *nox te*] *noctem* L. *nocte* B. Gu. 1. — 32) *omnes*] *omen* L. pr. *omni* Gu. 1. — 33) *sint exfilati*] *sit exf.* pr. *sit exfilatum* L. — 34) *velut hormiae*] *velut* om. L., qui habet *hormitae*. *πορβός* pro *hormiae* B. — 35) *navigaturi*] *negotiaturi* L. — 36) *appellantur*] *appellabantur* L. — 37) *formido*] *servido* B. — 38) *miliacia ex melle*] *ex milio et melle facta* L. *miliacea* M. — 39) *Fordicidiis*] *Fordicidis* B. M. Gu. 1. 2. pr. L. *Fordicales* boves id est *fordae* boves *grav.* — 40) *boves fordae*] *fordae* boves L. *forvidae* B. — 41) *immolabantur*] *immolabant* M. *immolantur* B. L. *dictae a fetu, quae immolabantur*; *fordicidia* sacra cum *forda* bos mactatur. — 42) *ab eo*] om. L. — 43) *foedere*] *foede* Gu. 2. — 44) *necaretur*] *mactaretur* L. *notaretur* pr. — 45) *Virgilius*] om. Gu. 1. — 46) *in foedere*] *in foedera* B. Gu. 1. pr. *inter foedera* L. — 47)

capiuntur] Sic L. S. D. *rapiuntur* vulg. — 48) *quam*] usque ad fin. om. L. *vocabant* B. *forbin* M. Gu. 2. *phorben* pr. om. Gu. 1. — 49) *hoedo*] *ut et dicunt* add. L. — 50) *fostiam*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *fostia* vulg. Paulo ante *fostim* pro *hostem* habent Gu. 1. S. *fustim* Gu. 2. *fostum* L. — 51) *Forum*] *quod* add. B. — 52) *Flaminium*] *Flamineum* L. — 53) *constituenda*] *custodienda* Gu. 1. pr. — 54) *locis*] vulg. *in locis*. In om. M. Gu. 1. (qui etiam ante agris om.) 2. pr. S. — 55) *Alio*] *Secundo* B. — 56) *dicari*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *dici* vulg. — 57) *tum*] *quum* B. M. Gu. 1. — 58) *plurale*] *est* add. Gu. 2. — 59) *ex*] om. pr. — 60) *foras dare*] *foros dare* L. — 61) *et foras, fores*] Sic Gu. 2. *et fores et foras* vulg. *et alterum* om. cum Gu. 2. M. — 62) *foreculae*] *forulae* L. B. Gu. 1. — 63) *a fundendo*] *quia aquam fundit* add. L. — 64) *dictus*] Sic M.

cibus potuque confoventur. At Opilius¹ adustas iam vites² fomites vocari existimat³. Alii vocari putant scintillas, quae ex ferro caudenti malleis excutuntur⁴; dictae autem ita, quia igni sunt confotae. Pari modo assulae, quae sunt securibus excussae.

Fontinalia, fontium sacra. Unde et Romae Fontinalis porta.

Folium a Graeco venit, quod illi dicunt φύλλον⁵, sed ideo per unum l, quia antiqui non geminabant consonantes.

Focus, fomenta, focillationes, foculi a fovendo, id est calefaciendo dicta sunt⁶.

Folliculare appellatur pars remi, quae⁷ folliculo est tecta, a quo vita follicularis⁸.

*Ferentarii*⁹ auxiliares¹⁰ in bello, a ferendo auxilio dicti, vel¹¹ quia fundis et lapidibus pugnant, quae tela feruntur, non tenentur¹², ita appellati¹³.

*Firctum*¹⁴ genus libi dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur¹⁵, nec sine strue, altero genere libi, quae qui afferebant¹⁶ struferctarii¹⁷ appellabantur.

*Feralia*¹⁸ diis manibus sacra¹⁹ festa, a ferendis epulis, vel a feriendis²⁰ pecudibus appellata.

*Feria*²¹ a feriendis victimis vocata²².

*Februarius*²³ mensis dictus, quod tum, id est²⁴ extremo mense anni²⁵ populus februareretur, id est lustraretur ac purgaretur²⁶, vel a lunone februata, quam alii februalem, Romani februlim²⁷ vocant, quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque feriae erant Lupercalia, quo die mulieres februabantur, a lupercis, amiculo lunonis, id est pelle caprina; quam ob causam is quoque dies februatus appellabatur. Quaecunque denique purgamenti causa in²⁸ quibusque²⁹ sacrificiis adhibentur, februa appellantur³⁰. Id vero, quod purgatur, dicitur februatum.

Fescennini versus, qui canebantur in nuptiis, ex urbe Fescennina dicuntur allati, sive ideo dicti, quia fascinum³¹ putabantur arcere.

*Fenus*³² et³³ feneratores³⁴ et lex de credita pecunia fenebris³⁵, a fetu dicta³⁶, quod³⁷ crediti nummi alios pariant, ut apud Graecos eadem res τόκος dicitur³⁸.

Fenum quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando³⁹ id ipsum manens quotannis novum parit. Unde etiam et⁴⁰ festuca vocata⁴¹ est.

*Felicata*⁴² patera dicta, quod ad⁴³ filicis⁴⁴ herbae speciem sit caelata⁴⁵.

Gu. 2. dicitur vulg. — 1) Opilius] orbilius L. — 2) vites] fomites M. — 3) fomites vocari exist.] Sic Gu. 2. voc. exist. fom. vulg. — 4) excutuntur] exci untur (sic) Gu. 2. Fortasse scriptum fuit exciduntur. — 5) φύλλον] phillon L. M. Gu. 2. om Gu. 1. — 6) dicta sunt] om. L. — 7) quae] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. quod vulg. — 8) follicularis] follicaris Gu. 1. — 9) Ferentarii] Ferentani Gu. 1. — 10) auxiliares] auxiliores L. Gu. 1. — 11) vel] ita appellati h. l. addit L. — 12) tenentur] continentur M. — 13) ita appellati] om. pr. appellati ita B. — 14) Firctum] Ferentum L. Fertum B. Ferctum S. — 15) ferebatur] ferebantur M. — 16) afferebant] ferebant L. — 17) struferctarii] Sic B. Gu. 2. pr. S. strufettarii Gu. 1. strufectari M. struferentarii L. — 18) Feralia] om. articulum Gu. 1. — 19) sacra] Sic L. Gu. 2. sacrata vulg. — 20) feriendis] Sic Gu. 2. S. ferendis vulg. — 21) Feria] Ferae L. — 22) vocata] Sic M. Gu. 2. appellata vulg. dicta L. —

23) Februarius] om. Gu. 1. hunc articulum usque ad verba februa appellantur. — 24) id est] om. B. — 25) anni] om. L. — 26) purgaretur] qui mensis erat anni ultimus add. L. — 27) februlim] februalim L. februllam B. februllum M. februllim Gu. 2. — 28) in] om. L. — 29) quibusque] quibuscunque B. pr. — 30) appellantur] appellabantur L. appellatur pr. — 31) fascinum] fascinationes L. — 32) Fenus] Sic tota familia verborum, a verbo feo derivata, in omnibus codd. nostris per e scribitur, nusquam per oe, ut est in vulgatis exemplaribus, a quibus recte recessit Scal. — 33) et] om L. — 34) feneratores] fenerator L. est fenerata res B. et fenerata res Gu. 1. pr. — 35) de credita pecunia fenebris] fenebris de credita pecunia L. In B. et M. incipit a voce fenebris novus articulus. — 36) a fetu dicta] dicta sunt a fetu L. — 37) quod] quia L. — 38) τόκος dicitur] dicitur τόκος B. om. L. τόκος om. Gu. 1. tokoc Gu. 2. tocos pr. — 39) quando] quoniam L. —

*Fescenoe*⁴⁶ vocabantur, qui⁴⁷ depellere fascinum credebantur.

Ferias antiqui festas⁴⁸ vocabant; et aliae erant sine die festo, ut⁴⁹ nundinae; aliae cum festo, ut Saturnalia, quibus adiungebantur epulationes ex proventu fetus⁵⁰ pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes ferantur⁵¹.

*Felicones*⁵² mali et⁵³ nullius usus, a filice⁵⁴ dicti⁵⁵.

*Ferus*⁵⁶ ager, iucultus.

Factio et factiosus initio honesta vocabula erant; unde adhuc factiones histrionum et quadrigariorum dicuntur. Modo autem⁵⁷ nomine factionis seditio et arma vocantur.

Fama a fando dicta, sic⁵⁸ apud Graecos φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως⁵⁹.

*Familia*⁶⁰ antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux et princeps generis vocabatur⁶¹ pater et mater familiae⁶². Unde familia nobilium⁶³ Pompiliorum, Valeriorum⁶⁴, Corneliorum, et familiares, ex eadem familia. Postea hoc nomine etiam⁶⁵ famuli appellari coeperunt permutata i cum u littera.

Facessere significat interdum facere, ut est:

Iussa facessunt.

Interdum vero pro *abeat* ponitur. Pacuvius:

Facessite omnes hinc,

id est⁶⁶ abite.

Facul antiqui dicebant et faculter pro facile; unde facultas et difficultas videntur dicta. Sed postea facilitas morum facta est, facultas rerum.

Famuletium dicebatur, quod nunc servitium.

*Famicosam*⁶⁷ terram palustrem vocabant.

Famuli origo ab Oscis dependet⁶⁸, apud quos servus *famel*⁶⁹ nominabatur⁷⁰, unde et familia vocata⁷¹.

Fagutal sacellum Iovis, in quo fuit fagus arbor, quae Iovis⁷² sacra⁷³ habebatur.

Fovii, qui nunc Fabii⁷⁴ dicuntur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fovea concubuit. Alii putant, eum primum ostendisse, quemadmodum ursi et lupi foveis caperentur⁷⁵.

40) etiam et] Sic L. M. Gu. 2. Vide notam supra ad voc. *Apricum* locum. et om. vulg. est etiam et fest. voc. est Gu. 1. — 41) vocata] dicta L. — 42) Felicata] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Filicata* vulg. Verius, opinor, hoc est, quam *felicata*, quum deducatur a subst. *felix*, quod non scribitur *felix*. Retinui tamen codd. scripturam, mire inter se consentientium. Usui tamen etiam aliquid tribuendum est. — 43) ad] om. Gu. 1. — 44) filicis] *felicis* M. Gu. 1. — 45) caelata] id est sculpta add. L. — 46) *Fescenoe*] Sic scripsi e cod. Ursini, quod ipse probat. Et proxime ad hoc accedit Gu. 2., in quo est *Fescemnoe*. Vid. Ursini, Scal. et Dacerii notas. *Fesnoae* vulg. atque ita reliqui libri nostri. — 47) qui] quae L. — 48) festas] festa B. — 49) ut — cum festo] om. L. B. Gu. 1. pr. — 50) fetus] om. L. Gu. 1. — 51) ferantur] feruntur L. B. Gu. 1. pr. S. feriantur M. — 52) *Felicones*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Filicones* vulg. Vid. not. ad glossam *Felicata*. — 53) et] om. B. — 54)

filice] *felice* M. Gu. 2. — 55) dicti] *Filtra* sunt incantationes ad viros in amorem deducendos vel alienandos add. L. — 56) *Ferus*] *Efferus* L. — 57) autem] om. L. — 58) sic] sed Gu. 1. — 59) φήμη ἀπὸ τῆς φάσεως] *pheme apo tes phaseos* pr. *phiou apo tis phaseos* M. Gu. 2. om. Graeca L. Gu. 1. — 60) *Familia*] autem add. L. B. Gu. 1. pr. — 61) vocabatur] vocabantur B. pr. — 62) familiae] om. L. — 63) nobilium] nobiliorum Gu. 1. — 64) *Valeriorum*] *Valesiorum* L. — 65) etiam] et Gu. 1. — 66) hinc, id est] id est hinc L. — 67) *Famicosam*] Sic M. Gu. 2. *Famelicosam* vulg. — 68) dependet] dependit M. Gu. 2. pr. — 69) *famel*] *famyl* L. — 70) nominabatur] vocabatur B. — 71) vocata] om. B. — 72) Iovis] Sic M. Gu. 1. 2. pr. Vide not. ad glossam *Aliuta*. Iovi vulg. — 73) sacra] *sacrata* L. B. — 74) *Fabii*] *Favii* B. Gu. 1. 2. pr. *Favi* M. — 75) foveis cap.] cap. foy. L.

Faces antiqui dicebant, ut fides.

Famine, dicitur.

Facem in nuptiis in honorem Cereris praeferebant; aqua¹ aspergebatur² nova nupta, sive ut casta puraque ad virum veniret³, sive ut ignem atque⁴ aquam cum viro communicaret.

Fabam nec tangere, nec nominare Diali flammī licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam et Lemuralibus iacitur larvis, et parentalibus adhibetur sacrificiis⁵, et in flore eius luctus literae apparere videntur⁶.

Flamen Dialis dictus, quod filo assidue⁷ veletur; indeque⁸ appellatur flamen, quasi filamen.

Dialis autem appellatur a Dio⁹, a quo vita dari putabatur¹⁰ hominibus.

Famella diminutivum a fama.

*Faviani*¹¹ et *Quintiliani* appellabantur luperci, a Favio¹² et Quintilio¹³ praepositis suis.

Fastorum libri appellantur¹⁴, in quibus totius anni fit¹⁵ descriptio. Fasti enim dies festi sunt.

Fanum a Fauno dictum, sive a fando, quod dum pontifex¹⁶ dedicat¹⁷, certa verba fatatur.

Fastigium aedificii summum.

*Favi*¹⁸ a favendo¹⁹.

*Favissae*²⁰ locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant, favissas²¹ esse in Capitolio cellis²² cisternisque similes, ubi reponi erant solita ea, quae in templo vetustate erant facta inutilia²³.

Faventia bonam ominationem significat. Nam praecenes clamantes populum sacrificiis favere iuebant. Favere enim est bona fari, at²⁴ veteres poetae pro silere usi sunt favere²⁵.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curvati, a similitudine falcis.

*Farreum*²⁶ genus libi ex farre factum.

Falarica genus teli missile²⁷, quae utuntur ex falis²⁸, id est ex locis exstructis dmicantes.

Fatantur, multa fantur.

*Falae*²⁹ dietae ab altitudine³⁰, a falando³¹, quod apud Etruscos significat coelum.

Farsenum virguli genus.

Fascinum et fas a fando nominantur³².

Fartores, nomenclatores, qui clam velut infercirent³³ nomina salutatorum in aurem candidati.

1) aqua] vulg. aquaque; om. quo L. B. M. Gu. 1. 2. — 2) aspergebatur] sparg. pr. aspergebantur Gu. 1. — 3) veniret] venisset Gu. 2. — 4) atque] ut add. L. — 5) adhibetur sacr.] sacr. adh. L. — 6) luctus literae apparere videntur] cum appetitus luctus apparere videtur L. — 7) assidue] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. assidue vulg. — 8) indeque] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. que om. vulg. — 9) Dio] id est Iove add. L. — 10) dari putabatur] putabatur dari B. — 11) Faviani] Fabiani L. quod fortasse verum. — 12) Favio] Fabio L. quod verum videtur. — 13) Quintilio] Quintiliano B. — 14) appellantur] appellabantur B. — 15) fit] sit L. Gu. 2. — 16) pontifex] maximus add. vulg. Sed om. Gu. 2. S. — 17) dedicat] indicat Gu. 1. — 18) Favi] Favius L. — 19) favendo] fovendo M. Gu. 2. — 20) Favissae] Favissae Gu. 2. Favissae M. Gu. 1. — 21) favissas] favissas B. M. Gu. 1. pr. — 22) cellis] subterraneis add. L.

— 23) vetustate erant facta inutilia] erant vet. facta inut. B. — 24) at] et pr. — 25) pro silere usi sunt favere] favere pro silere usi sunt. Virg. Ore favete omnes. B. — 26) Farreum] om. glossam B. — 27) missile] missilis L. — 28) falis] falis B. falissi Gu. 1. — 29) Falae] Falcae falae B. — 30) ab altitudine] a multitudine ab altitudine Gu. 1. — 31) falando] falando M. Gu. 1. falendo B. — 32) nominantur] nominabantur L. — 33) infercirent] Sic B. M. Gu. 2. pr. infarcirent vulg. — 34) Farnalia] Fucinalia L. — 35) dicebant] Sequitur in L. haec glossa: Fugere est putrefieri, M. T. libro tertio officiorum ait vinum fugiens vendat sciens, nam si putrefiat fugit ab usu nostro. — 36) suspendebantur] Sic L. B. Gu. 2. suspendebant vulg. — 37) quod] qui B. — 38) quam] quem B. M. Gu. 2. quae Gu. 1. — 39) est] om. Gu. 1. — 40) et] om. B. — 41) pro saepius] saepius pro B. — 42) posuit] posuit L. —

*Furnalia*³⁴ sacra Furinae, quam deam dicebant³⁵.

Furcilles sive furcilla, quibus homines suspendebantur³⁶.

Fundus dicitur ager, quod³⁷ planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam³⁸ alienat, id est auctor.

Futare arguere est³⁹, unde et⁴⁰ confutare. Sed Cato hoc pro saepius⁴¹ fuisse posuit⁴².

Futiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt⁴³. Sic et vasa futilia⁴⁴ a fundendo vocata⁴⁵.

Flagratores dicebantur genus hominum⁴⁶, quod⁴⁷ mercede flagris caedebantur.

Flustra dicuntur, quum in mari fluctus non moventur, quam Graeci *μαλακίαν* vocant⁴⁸.

Flator tibicen⁴⁹.

Flemina dicuntur, quum ex labore vias sanguis defluit circa talos⁵⁰.

Flaminius circus et via Flaminia⁵¹ a Flaminio consule dicta sunt, qui ab Hannibale⁵² interfectus est ad lacum Trasimenum.

*Flaminia*⁵³ aedes domus flaminis Dialis.

Flammearii, infectores⁵⁴ flammei coloris, *Violarii* violatii dicuntur⁵⁵.

*Flumentana*⁵⁶ porta Romae appellata, quod Tiberis partem ea⁵⁷ fluxisse affirmant.

*Flammeo*⁵⁸ amicitur nubens ominis⁵⁹ boni causa, quod eo assidue utebatur flaminica, id est flaminis uxor, cui non licebat facere divortium.

Fidusta a fide denominata⁶⁰, ea quae maximae fidei erant.

Fides genus citharae dicta, quod tantum inter se chordae eius, quantum inter homines fides concordet⁶¹; cuius diminutivum *fidicula* est.

*Fisulas*⁶² fibulas.

Fiscellus casei mollis appetitor, ut catillones⁶³ catillorum⁶⁴ liguritores⁶⁵.

Fiber genus bestiae quadrupes⁶⁶. Plantus:

*Sic me subes cottidie*⁶⁷, quasi *fiber salicem*;

quo nomine extremae orae fluminis⁶⁸ appellantur. Unde et *fibras* iocinerum⁶⁹ et *fimbrias* vestimentorum dicimus.

Fratraria, uxor fratris.

43) effundunt] fundunt L. diffundunt Gu. 1. — 44) futilia] fictilia Gu. 1. — 45) vocata] dicta L. — 46) genus hominum] homines L. B. — 47) quod] qui L. — 48) quam Graeci μαλακίαν vocant] quam Graeci vocant μαλακίαν B. quam om. M. malakian Gu. 2. malacian id est languorem voc. pr. om. Graecam vocem Gu. 1. — 49) tibicen] a flando dictus add. L. — 50) talos] talum L. B. Gu. 1. pr. — 51) via Flaminia] Flaminia via L. — 52) Hannibale] Sic L. M. Gu. 2. Annibale vulg. — 53) Flaminia] Flaminea L. Flaminae M. Flaminiae Gu. 2. — 54) infectores] Sic L. M. Gu. 2. pr. 3. infectores vulg. — 55) Violarii violatii dicuntur] Sic Gu. 1. 2. pr. violarii violatii coloris dicuntur M. 3. Violarii infectores violatii dic. B. Flammearii infectores coloris violarii dicuntur L. Violarii infectores violatii coloris dicuntur vulg. — 56) Flumentana]

om. articulum Gu. 1. — 57) ea] per eam L. — 58) Flammeo] om. articulum Gu. 1. Flamineo B. pr. — 59) ominis] om. L. — 60) denominata] nominata M. Gu. 1. — 61) concordet] Sic M. Gu. 1. 2. concordent vulg. Offendit hoc dicendi genus, quod verbi attractionem vocant, librariorum. At vide Krueger über die Attraction der latein. Sprache. §. 29. — 62) Fisulas] om. articulum L. Fisulas Gu. 1. — 63) catillones] catilliones L. B. catilliones Gu. 2. — 64) catillorum] catilliorum Gu. 1. catulorum L. — 65) liguritores] ligurritores M. pr. — 66) quadrupes] quadripes M. Gu. 2. Ceterum libri ves-pae pro bestiae; correxerunt Scal. Dac. Gothofr. — 67) cottidie] Sic M. Gu. 2. quotidie vulg. — 68) orae fluminis] Sic L. B. Gu. 1. 2. fluminis orae S. fluminum orae vulg. — 69) iocinerum] Sic B. Gu. 1. 2. iocinorum M. pr. S. iocinerum vulg.

Frivola sunt proprie vasa fictilia quassa. Unde dicta verba frivola, quae minus sunt fide subnixa.
Frater a Graeco dictus est¹ φρήτηρ², vel quod sit fere alter.
Frontem antiqui masculino genere³ dixere.
Fremitum dictum velut ferimentum.
Fratilli villi sordidi in tapetis⁴.
*Fracebunt*⁵, displicebunt⁶.
Forago, filum, quo textrices diurnum opus distinguunt, a forando dictum.
Frutinal templum Veneris Fruti⁷.
*Fringilla*⁸ avis dicta, quod frigore cantet et vigeat; unde et fringittire⁹.
*Fratriare*¹⁰ puerorum mammae dicuntur¹¹, quum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur, quod etiam in frumento spica facere dicitur¹².
Frigere et frictum a Graeco venit¹³ φριγεῖν¹⁴.
*Fregellae*¹⁵ locus in urbe, in quo civitatis¹⁶ felii¹⁷ hospites habitaverunt¹⁸.
Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram.
*Firmum*¹⁹ ἀπὸ τοῦ ἑρματος²⁰, quod significat sustentaculum²¹, dictum videtur²².
Frausus erit, fraudem²³ commiserit.
*Faleri*²⁴ oppidum a fale dictum.
*Fraxare*²⁵ vigiliam circuire²⁶.
Florifertum dictum, quod eo die spicae feruntur ad sacrarium²⁷.
Frugamenta a frugibus appellata.
Frendere est frangere; unde et faba fresa²⁸; unde et dentibus dicimus²⁹ frendere.
*Formucales*³¹ forcipes dictae, quod forma³² capiant, id est ferventia³³.
Farrago appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis.
*Fetiales*³⁴ a feriendo³⁵ dicti. Apud hos enim belli pacisque faciendae ius est³⁶.
Feretrius Iuppiter³⁷ dictus a ferendo, quod pacem ferre putaretur; ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iurarent, et lapidem silicem, quo foedus ferirent.
*Femur*³⁸, femoris et femen, feminis.
Fenero et feneror dici potest.
Frux, frugis dixerunt antiqui.

1) est] om. B. — 2) φρήτηρ] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *phretre* — φρήτωρ vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 3) ant. masc. gen.] masc. gen. ant. Gu. 1. — 4) tapetis] tappetis M. — 5) Fracebunt] Frecebunt L. Gu. 1. pr. Fracebant B. — 6) displicebunt] displicebant B. — 7) Fruti] Frutete L. Excidit fortasse ultima littera, legendumque *Frutis*. — 8) Fringilla] Fringuilla L. — 9) fringittire] Sic B., qui addit in margine: *vulgari sermone vocatur franguello*, M. Gu. 2. pr. *fringittire* vulg. *fringittire* L. — 10) Fratriare] Fratrare B. M. pr. S. Fratrariae L. Fratiare Gu. 1. — 11) mammae dicuntur] dicuntur mammae Gu. 1. — 12) spica facere dicitur] Sic L. Gu. 1. 2. pr. S. spica facere dicuntur B. M. spicae facere dicuntur vulg. — 13) venit] om. B. — 14) φριγεῖν] Sic scripsi e M. Gu. 2., qui exhibent *phrigin*;

phricein pr., om. L. Gu. 1. B., qui in marg. exhibet φριγεῖν. φριγεῖν vulg. — 15) Fregellae] Sic M. Gu. 2. S. Fregellae L. B. Gu. 1. pr. — 16) civitatis] civitas B. fregee add. L. — 17) felii] felii B. M. Gu. 1. 2. illius Bacer., quod verum puto; om. L. — 18) habitaverunt] Sic M. Gu. 1. 2. habitavere vulg. — 19) Firmum] om. glossam L. B. — 20) ἀπὸ τοῦ ἑρματος] *apo tu ermatos* M. Gu. 2. hermatos pr. omissis vv. ἀπὸ τοῦ. om. Graeca verba Gu. 1. — 21) quod significat sustentaculum] om. Gu. 1. quod sign. om. pr. — 22) videtur] om. Gu. 1. pr. — 23) fraudem] qui fr. L. — 24) Faleri] Falari Gu. 1. — 25) Fraxare] Frassare B. — 26) circuire] Sic L. M. Gu. 2. circumire vulg. circumvenire B. — 27) die] om. Gu. 1. — 28) sacrarium] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sacrificium vulg. — 29) fresa] Sic L. M. Gu. 1. 2.

Fructam et fructum.

Ferocit apud Catonem ferociter agit.

*Fivere*³⁹ idem⁴⁰ pro *figere*⁴¹.

Fruniscor et frunitum dixit Cato; nosque quam adhuc dicimus infrunitum, certum est antiquos dixisse frunitum.

Felices arbores Cato dixit⁴², quae fructum ferunt, infelices, quae non ferunt.

Falsius et falsior quum rationabiliter dici possint⁴³, non tamen sunt⁴⁴ in consuetudine.

*Furum*⁴⁵ genitivus pluralis a fure.

Fucilis, falsa; dicta autem⁴⁶ quasi fucata.

Feriae statae appellabantur, quod certo statutoque die observarentur.

Fluoniam lunonem mulieres colebant, quod eam sanguinis fluorem in conceptu retinere putabant⁴⁷.

Flammeo vestimento Flaminica utebatur, id est Dialis uxor et Iovis sacerdos, cui telum fulminis⁴⁸ eodem⁴⁹ erat colore.

*Fulguritus*⁵⁰, id⁵¹ quod est fulmine⁵² ictum, qui locus statim fieri putabatur religiosus⁵³, quod eum⁵⁴ deus sibi dicasse videretur⁵⁵.

Fanatica dicitur arbor⁵⁶ fulmine⁵⁷ icta⁵⁸.

Fulmen dictum a fluore flammae.

Fulgere prisci pro ferire dicebant, unde fulgur⁵⁹ dictum est.

Funebres tibiae dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas Flamini audire putabatur⁶⁰ illicitum.

Flaminus camillus puer dicebatur ingenuus patrimus et matrimus, qui flamine Diali ad sacrificia praeministrabat. Antiqui enim ministros camillos dicebant. Alii dicunt omnes pueros apud antiquos⁶¹ camillos⁶² appellatos, sicut habetur⁶³ in antiquo carmine, quum pater filio de agricultura praeciperet:

*Hiberno*⁶⁴ pulvere, verno luto, grandia farra

Camille metes.

*Flaminia*⁶⁵ dicebatur sacerdotula, quae *Flaminicae*⁶⁶ Diali praeministrabat, eaque patrimus et matrimus erat, id est patrem matremque⁶⁷ adhuc⁶⁸ vivos habebat.

Ficolea palus ficulneus⁶⁹.

Flaminus lictor est, qui flamine Diali sacrorum causa praesto est.

pr. *fressa* vulg. — 30) *dentibus dicimus*] *dicimus dentibus* B. — 31) *Formicales*] *Formicales* B. Gu. 1. — 32) *forma*] *formam* L. — 33) *id est ferventia*] om. L. — 34) *Fetiales*] Sic M. S. *Feciales* cett. — 35) *feriendo*] Sic B. pr. S. *ferendo* vulg. cum cett. — 36) *est*] *erat* B. — 37) *Iuppiter*] Sic L. B. M. Gu. 2. *Iupiter* vulg. — 38) *Femur*] Sic omnes codd. per simplex e non per oe, ut in vulgata est, hanc exhibent vocem et quae cum ea cohaerent. — 39) *Fivere*] om. glossam S. Lac. — 40) *idem*] *item* B. M. Gu. 1. 2. — 41) *figere*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *fugere* vulg. — 42) *Cato dixit*] *dixit Cato* B. — 43) *possint*] Sic L. B. M. Gu. 1. pr. S. *posunt* vulg. — 44) *sunt*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 45) *Furum*] om. glossam L. — 46) *autem*] om. Gu. 1. — 47) *putabant*] *dicebant* B. — 48) *fulminis*] *fulminare* L.

fulminare Gu. 1. pr. *fluminare* B. — 49) *eodem*] *idem* L. B. pr. *id est* Gu. 1. — 50) *Fulguritus*] *Fulminatum* L. B. Gu. 1. pr. — 51) *id*] *idem* L. — 52) *fulmine*] *fulmen* B. — 53) *put. religiosus*] *relig. putabatur* B. — 54) *eum*] *quibus enim* B. — 55) *videretur*] *videbatur* L. — 56) *dicitur arbor*] *arbor dic.* B. *arbor* Gu. 1. — 57) *fulmine*] *a fulm.* L. — 58) *icta*] *iacta* Gu. 2. — 59) *fulgur*] *fulgur* L. Gu. 1. — 60) *putabatur*] *putabant* M. — 61) *apud antiquos*] Sic Gu. 2. *ab antiquis* vulg. — 62) *camillos*] *camillus* L. — 63) *habentur*] *habentur* L. — 64) *Hiberno*] Versus sunt Saturnio metro scripti. — 65) *Flaminia*] *Flaminula* L. *Flamina* Gu. 1. — 66) *flaminicae*] *flaminee* L. — 67) *matremque*] *et matrem* L. B. — 68) *adhuc*] om. L. — 69) *ficulneus*] *ficulus* Gu. 1.

Frequentarium frequentem.

Fornacalia feriae institutae sunt farris torrendi gratia, quod ad fornacem, quae in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat.

Furvum bovem, id est nigrum, immolabant Inferno¹.

Ferentarii levis armaturae pugnatores.

Faustulum porcellum², feturam porcorum.

Familiaris Romanus, privatus Romanus.

Fana, quod fando consecrantur.

Fastis diebus iucunda fari licebat, nefastis quaedam non licebat fari³.

Fenus appellatur naturalis terrae fetus; ob quam causam et⁴ nummorum fetus *fenus* est vocatum⁵, et de ea re leges fenebres.

LIBER VII.

Gerrae crates vimineae. Athenienses quum Syracusas obsiderent et crebro gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Unde factum est, ut gerrae pro nugis et contemptu⁶ dicantur.

Genas Ennius palpebras putat, quum dicit hoc versu:

Pandite, sulti⁷, genas⁸, et corde relinquit somnum.

Alii eas partes putant *genas* dici, quae sunt sub oculis. Pacuvius *genas* putat⁹ esse, quae barba primum oritur, hoc versu:

Nunc primum opacat flore lanugó genas.

Gentilis dicitur et ex⁹ eodem genere ortus, et is, qui simili nomine appellatur, ut ait Cincius¹⁰:

Gentiles mihi sunt, qui meo nomine appellantur.

Genialis lectus, qui nuptiis¹¹ sternitur in honorem¹² genii, unde et appellatus¹³.

Gens Aelia appellatur, quae ex multis familiis conficitur.

Gerusia curia ab aetatis vocabulo dicta.

Genuini dentes, quod¹⁴ a *genis* dependent.

Gestus, quo¹⁵ indicatur, quid geratur, praeter participium, quod a gerendo deducitur.

1) *Inferno*] Sic scripsimus de coniectura, quum in codd. L. M. Gu. 1. 2. pr. sit *eterno*, quod frequenter in libris Mss. confundi cum voc. *infernus* docuit Drakenb. ad Sil. Ital. III, 36. Scal. et Dac. scripserunt *Averno*, quum vulg. sit *Saturno*, quod unus exhibet cod. Berol. — 2) *porcellum*] *porcillum* Gu. 2. — 3) *licebat fari*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *fari licebat* vulg. — 4) *et*] om. L. — 5) *vocatum*] *appellatum* Gu. 1. — 6) *et contemptu*] Doederlein. latein. Synon. u. Etymol. T. III. p. 86. legendum esse censet et *cum contemptu*. Sed contemptum fortasse Festus posuit pro *re contemnenda*. — 7) *sulti⁷, genas*] Sic Scal. et Dacer. optime, quum vulg. sit *sulpigenas*, quod nihil est; *sopigenas* B. pr. *subig.* Gu. 1. *sulpigenas* L. M. Gu. 2. — 8) *putat*] om. L. — 9) *ex*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *ex* om. vulg. et om. B. — 10) *ut ait Cincius* — *appellantur*] om. Gu. 1. — 11) *nuptiis*

in nupt. L. — 12) *honorem*] *honore* B. Gu. 2. *honore regnu* M. — 13) *appellatus*] Sic M. Gu. 2. *est appellatus* L. *appellatur* vulg. — 14) *quod*] *qui* L. *appellantur*, quod B. — 15) *quo*] *quod* L. — 16) *appellantur*] *appellant* L. — 17) *rerum omnium*] *omnium rerum* L. — 18) *gignuntur*] *gignantur* Gu. 1. — 19) *propterea*] *praeterea* Gu. 1. — 20) *nominatur*] *appellatur* B. — 21) *esse putarunt*] *putant esse* B. — 22) *uniuscuiusque*] *unius* om. B. — 23) *ex*] *de* Gu. 1. — 24) *eadem*] *ex eadem* L. B. Gu. 1. — 25) *nati*] *geniti* M. Gu. 1. pr. — 26) *Gemursa*] *Germursa* L. Gu. 1. *Germusa* B. — 27) *faciat*] *facit* L. — 28) *qui id*] *quid* M. Gu. 2. *quod* B. *id* om. L. B. pr. — 29) *Gingrira*] *Gingurire* L. — 30) *gingrinas*] *vocantur* edd. L. — 31) *Gingeriator*] Sic S. Dac. *Gizeriator* vulg. *Generiator* B., in cuius cod. margine est *Gizeriator*, quod exhibent

Genium appellabant¹⁶ deum, qui vim obtineret rerum omnium¹⁷ gerendarum. Aufustius; *Genius*, inquit, est deorum filius, et parens hominum, ex quo homines gignuntur¹⁸. Et propterea¹⁹ *genius* meus nominatur²⁰, quia me genuit. Alii *genium* esse putarunt²¹ uniuscuiusque²² loci deum.

Germen est, quod ex²³ arborum surculis nascitur; unde et germani, quasi eadem²⁴ stirpe nati²⁵.

*Gemursa*²⁶ sub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat²⁷ eum, qui id²⁸ gerat.

*Gingrire*²⁹ anserum vocis proprium est. Unde genus quoddam tiliarum exiguarum *gingrinae*³⁰.

*Gingeriator*³¹ tibicen.

*Gizeria*³² ex multis obsoniis decerpta.

Geniales deos dixerunt³³ aquam, terram, ignem, aerem. Ea enim sunt semina rerum, quae Graecorum alii *στοιχεῖα*³⁴, alii *ἀρόμους*³⁵ vocant. Duodecim quoque³⁶ signa, lunam et solem, inter hos deos computabant. *Geniales* autem dicti a gerendo³⁷, quia plurimum posse putabantur³⁸, quos postea gerulos appellarunt.

*Gnarus*³⁹ quum significat⁴⁰ id, quod scias, peritus est⁴¹, tamen⁴² invenimus proguare significare aperte.

*Gnephosum*⁴³ obscurum, videlicet ex⁴⁴ Graeco, quod est *νέφος*⁴⁵.

Galli, qui vocantur Matris Magnae comites, dicti sunt a flumine⁴⁶, cui nomen est Gallo; quia qui ex eo biberint⁴⁷, in hoc furere⁴⁸ incipiant⁴⁹, ut se privent virilitatis parte. Alii putant, ideo⁵⁰ eos sibi genitalia incidere, quia violaverint⁵¹ nomen patris matrisve, ne possint⁵² ipsi fieri parentes.

*Gnarigavit*⁵³ apud Livium significat⁵⁴ narravit.

*Gnarivisse*⁵⁵ narrasse.

Gais Caecilia appellata est⁵⁶, ut Romanus venit, quae antea Tanaquil vocitata erat⁵⁷, uxor Tarquinii Prisci regis Romanorum, quae tantae probitatis fuit, ut id nomen omnis boni causa frequentent nubentes, quam summam⁵⁸, asseverant lanificam fuisse⁵⁹.

Gallam bibere ac rugas conducere ventri, quum ait Lucilius, praemonet, parsimonia esse utendum, neque gulae indulgendum ventremque coartandum⁶⁰.

Gaulus genus navigii paene rotundum⁶¹.

Galbeum ornamenti genus.

M. Gu. 2. pr. *Gigeriator* Gu. 1. — 32) *Gizeria*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *Gezeria* vulg. *Gizeria* M. Gu. 1. S. — 33) *dixerunt*] *disere* L. — 34) *στοιχεῖα*] *stichia* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1. pr. *στοιχεῖα* dicunt B. — 35) *alii ἀρόμους*] Sic, omissis verbis *alii ἐντέματα*, quae sunt in vulgata, exhibent M. Gu. 2. *alii ἐντέματα alii ἀρόμους* om. Gu. 1. *alii ἐντέμα alii ἀρόμους* vocant om. L. *ἐντέμα alii ἀρόμους* om. pr. Graecorum alii *γυνεὸδλλους* vocant B. *alii ἐντέματα* vocant, omissis verbis *alii ἀρόμους* S. Dac. — 36) *quoque*] dicunt add. B. — 37) *gerendo*] *generando* Gu. 1. — 38) *putabantur*] *putabant* B. — 39) *Gnarus*] *Cegnarus* Gu. 1. — 40) *quum significat*] L. *significat*, omissa cum. *significat* B. enim *significat* Gu. 1. — 41) *id, quod scius, peritus est*] *idem quod peritus et scius est* L. *id quod doctus et peritus et scius et peritus* Gu. 1. *est* om. B. M. — 42) *ta-*

men] usque ad finem om. L. Gu. 1. pr. — 43) *Gnephosum*] *Genephosum* Gu. 2. *Genofosum* L. — 44) *ex*] a L. — 45) *νέφος*] om. L. Gu. 1. *knephas* Gu. 2. *gnephos* B., in marg. *γνοφος*. *gnephos* pr. — 46) *flumine*] *phrygio* add. L. — 47) *biberint*] *biberunt* Gu. 1. — 48) *furere*] *furere* M. Gu. 2. — 49) *incipiant*] *incipiunt* L. B. *incipiantur* Gu. 1. — 50) *ideo*] *adeo* M. — 51) *violaverint*] *violaverunt* L. — 52) *possint*] *possent* Gu. 1. — 53) *Gnarigavit*] *Gnaravit* L. — 54) *apud Livium significat*] Sic Gu. 1. 2. *significat apud Liv.* vulg. — 55) *Gnarivisse*] *Gnarivisse* M. *Gnarivisse* Gu. 2. *Gnarivisse* L. *Gnarivisse* vulg. cum reliquis. — 56) *appellata est*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *est appell.* vulg. — 57) *erat*] om. L. *est* Gu. 1. — 58) *summam*] *sanctissimam* L. — 59) *asseverant lanif. fuisse*] *lan. ass. fuisse* Gu. 1. — 60) *coartandum*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. — 61) *paene*

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus nimio corporis motu praeter consuetudinem exsultat.

*Gnaeus*¹ et corporis insigne et praenomen a generando² dicta esse, et ea ipsa ex Graeco γίγνεσθαι³, apparet.

Ganeum antiqui locum abditum ac velut sub terra⁴ dixerunt. Terentius:

*Ubi*⁵ illum quaeram? crēdo abductum⁶ in gāneum.

Galecaria a galearum similitudine⁷ dicta.

Gnitus et gnixus a genibus prisci dixerunt.

*Gnotu*⁸, cognitu¹⁰.

*Gravastellus*¹¹, senior. Plautus:

*Qui est*¹² grāvastellus, qui advenit.

Ut¹³ puto gravastellus a gravitate dictus.

*Gramiae*¹⁴ oculorum sunt vitia, quas alii glamas¹⁵ vocant¹⁶.

*Groma*¹⁷ appellatur genus machinolae cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci¹⁸ possunt, quod genus Graeci γνῶμωνα dicunt¹⁹.

Grumus terrae collectio, minor tumulo.

*Gracchuris*²⁰ urbs Iberae²¹ regionis, dicta a Graccho Sempronio, quae antea Ilurcis nominabatur.

Graeca sacra festa Cereris ex Graecia translata, quae ob inventionem Proserpinae matronae colebant. Quae sacra, dum non essent matronae, quae facerent propter cladem Cannensem et frequentiam lugentium, institutum est, ne amplius centum²² diebus lugeretur.

Gruere dicuntur grues, ut sues²³ grunnire. Unde tractum²⁴ est congruere, hoc est²⁵ convenire, quia id genus volucrum minime solivagum est.

*Gradivus*²⁶ Mars appellatus²⁷ a gradiendo²⁸ in bella ultro citroque; sive a vibratione hastae, quod Graeci dicunt κρᾶδαίειν²⁹; vel, ut alii dicunt, quia gramine sit ortus, quod³⁰ interpretantur³¹, quia corona graminea³² in re militari maximae est honorationis.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. Grassari autem dicuntur latrones vias obsidentes; gradi siquidem ambulare est, unde tractum³³ grassari, videlicet ab impetu gradiendi.

rotundum] parvum et rot. L. prone Gu. 1. — 1) *Gnaeus*] Sic B. S. *Gneus* vulg. — 2) *generando*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *gerendo* vulg. — 3) γίγνεσθαι] *gignesthe* M. Gu. 2. pr. γίγνεσθαι *gigneste* B. om. L. Gu. 1. — 4) *sub terra*] *subterraneum* B. — 5) *Ubi*] om. M. *Abi* Gu. 2. — 6) *abductum*] *abditum* Gu. 1. *obductum* B. pr. — 7) *gal. simil.*] *sim. gal.* L. — 8) *Gnitus*] *Geniter* pr. Tum scripsi *a genibus*, quum libri omnes exhibeant: *a generibus*. — 9) *Gnota*] om. glossam M. — 10) *cognitu*] *pro cognitu* L. — 11) *Gravastellus*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Gravestellus* vulg. Eadem varietas est in iisdem libris paullo post. — 12) *Qui est*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Quis est iste* vulg. — 13) *Ut puto*] usque ad finem om. L. A verbo *a grav.* usque ad fin. om. Gu. 1. — 14) *Gramiae*] *Granie* L. — 15) *glamas*] *galmas* B., in marg. *grammae. gramas* pr. — 16) *vocant*] *voent* Gu. 1. — 17) *Groma*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Gnoma* vulg. Vid. Scalig. et Dacer. notas.

— 18) *cuiusque cognosci*] *cogn. cuiusque* L. — 19) γνῶμωνα dicunt] Sic Gu. 2. γνῶμ. vocant B. om. L. Gu. 1. dicunt γν. vulg. — 20) *Gracchuris*] *Gracuris* L. Gu. 1. *Gracurris* B. — 21) *Iberae*] *Iberis* L. *regionis hibericae* B. — 22) *centum*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. XXX. vulg. — 23) *ut sues*] *et sues* L. — 24) *tractum*] *tractatum* M. — 25) *hoc est*] om. B. — 26) *Gradivus*] *Gradius* M. pr. *Grandivus* Gu. 1. — 27) *appellatus*] Sic, omisso *est*, quod exhibet vulgata, Gu. 2. — 28) *gradiendo*] *grædiendo* M. — 29) κρᾶδαίειν] *kradenin* M. Gu. 2. om. L. Gu. 1., qui lacunae signo praeposit *id*, pr. — 30) *quod*] om. B. — 31) *interpretantur*] Sic Gu. 1. 2. pr. *interpretatur* vulg. — 32) *graminea*] *graminia* L. — 33) *tractum*] *est* praeposit L. — 34) *appellabantur*] *appellantur* L. B. — 35) *in*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 36) *Aegipanas*] *Egyptias* L. *Aegipnas* B. — 37) *furculus*] *furcales* Gu. 2. a prim. man. *furcas* Gu. 1. — 38) *superstantes*] *superstanti-*

Grallatores appellabantur³⁴ pantomimi, qui, ut in³⁵ saltatione imitarentur Aegipanas³⁶, adiectis perticis, furculas³⁷ habentibus, atque in his superstantes³⁸ ob similitudinem³⁹ crurum eius generis gradiebantur, utique propter difficultatem consistendi. Plautus:

Vinceretis cursu cervas⁴⁰ et grallatorém gradu.

Gravida est, quae iam gravatur⁴¹ conceptu⁴² praegnans, velut occupata in⁴³ generando, quod conceperit; *inciens*⁴⁴, propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius⁴⁵.

Graculi a sono oris⁴⁶ vocati⁴⁷, sive a gerendo dicti, quod iacta segetum semina⁴⁸ plurimum gerant, vel quod ex olivetis cubitum se recipientes duas pedibus bacas⁴⁹, tertiam ore ferant⁵⁰.

Greges ex Graeco dicti⁵¹, quos illi γέγραφα solent appellare⁵².

Grave aes dictum a pondere, quia deni asses, singuli pondo libras efficiebant, denarium ab hoc ipso⁵³ numero dictum⁵⁴. Sed bello Punico populus Romanus, pressus aere alieno ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantundem valerent⁵⁵. Item nummi quadrigati et bigati a figura caelaturae dieti⁵⁶.

Glomus in sacris⁵⁷ crustulum, cymbii⁵⁸ figura, ex oleo coctum appellatur.

Glos, viri soror, a Graeco γάλως⁵⁹.

*Glocire*⁶⁰ et *glocidare* gallinarum proprium est, quum ovis incubiturae sunt.

*Glittis*⁶¹, subactis, levibus, teneris⁶².

Gluma hordei tunicula, dictum, quod glubatur id granum. Unde et pecus glubi dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gliscere crescere est; *gliscerae*⁶³, mensae gliscentes; id est⁶⁴ crescentes, per instructionem epularum scilicet.

Glucidatum, suave et iucundum. Graeci etenim γλυκύν⁶⁵ dulcem dicunt.

Gloria a Graeca voce dicta: hanc enim illi κλέος vocant⁶⁶.

Gulliocae nucum iuglandium⁶⁷ summa et viridia putamina.

*Gutturnium*⁶⁸ vas, ex quo aqua in manus datur, ab eo, quod propter oris angustias guttatim fluat⁶⁹.

Gaudium ἀπό τοῦ γανγιᾶν⁷⁰ dictum.

bus Gu. 1. — 39) similitudinem] simulationem L. B. Gu. 1. — 40) cursu cervas] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. cervas cursu vulg. — 41) gravatur] gravat Gu. 1. — 42) conceptu] concepto L. Gu. 1. pr. — 43) in] om. L. — 44) inciens] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. Incipiens vulg. — 45) fetus eius] pro utraque voce una legitur in L. partus. — 46) oris] vocis L. — 47) vocati] vocitati L. — 48) segetum semina] aem. seg. B. — 49) bacas] baccas B. M. Gu. 1. S. Vid. Gernhard. ad Cicer. Cat. Mai. §. 6. — 50) ferant] ferunt L. — 51) dicti] dici B. — 52) quos illi γέγραφα solent appellare] Sic scripsi e M. Gu. 2., qui exhibent gergera. Consentit B., in quo est: quos illi solent γέγραφα appellare. om. Graecam vocem L. Gu. 1. κέγλας vulg. Recepi voc. γέγραφα propter codd. optimorum consensum, quamquam hoc vocabulum in Lexicis Graecis non reperitur. Vide notas. — 53) ipso] om. L. — 54) dictum] est add. B. — 55) qui tantundem valerent] Sic Gu. 2. S. qui

tantuli val. B. Gu. 1. pr. qui XV. val. L. tantundem ut illi vulg. — 56) dicti] sunt add. B. — 57) sacris] sacrificiis B. — 58) cymbii] dicti crustulus cimbi L. crustulii chimbi B. cimbi Gu. 1. kimbi M. Gu. 2. pr. cibii S. — 59) a Graeco γάλως] Sic scripsi e Gu. 2., in quo est galaos. γάλως vulg. om. hoc totum L. γάλως aem. Gu. 1. pr. — 60) Glocire] Glucire L. Glutire B. M. Gu. 1. 2. Glutire pr. — 61) Glittis] Glutis L. Gu. 1. Glictis B. Glitis pr. — 62) levibus teneris] ten. lev. B. — 63) gliscerae] vulg. praepositur et, quod om. M. Gu. 1. 2. et gliscerae om. L., qui exhibet mensae gliscere. — 64) id est] om. M. Gu. 1. — 65) γλυκύν] glükín Gu. 2. glycion pr. om. L., qui habet dulce, Gu. 1. — 66) κλέος vocant] cleos dicunt L. cleos pr. ikleos Gu. 2. om. Gu. 1. Graecum. — 67) iuglandium] et glandium L. — 68) Gutturnium] Gluturnium L. — 69) fluat] Sic L. Gu. 2. pr. S. fluit vulg. effluat B. — 70) ἀπό τοῦ γανγιᾶν] apo tu gaurian Gu. 2. ἀπό

Genus dictum putatur a terrae Graeco vocabulo, quam γῆ¹ dicunt.

Ganitia capum querula marmuratio.

*Gesum*² grave iactum.

Gurgustium genus habitationis angustum, a gurgulione dictum.

*Gricenea*³ funis crassus.

Grando guttae⁴ aquae concretae solito grandiores⁵.

LIBER VIII.

Herbam do quum⁶ ait Plautus, significat, victum me fateor; quod est antiquae et pastoralis vitae indicium. Nam qui in⁷ prato cursa, aut viribus contendebant, quum superati erant, ex eo solo, in⁸ quo certamen erat, decerptam⁹ herbam adversario tradebant.

Heluo dictus est¹⁰ immoderate bona sua consumens, ab eluendo¹¹; cui¹² aspiratur, ut aviditas magis exprobetur; fit enim vox incitator¹³.

*Helvacea*¹⁴ genus ornamenti Lydii¹⁵, dictum a colore boum, qui est inter rufum¹⁶ et album, appellaturque *helvus*.

Herma a Graecis ponitur pro firmamento. Unde etiam Mercurii nomen inventoris, ut putabant¹⁷, firmae orationis dictum. Interdum etiam¹⁸ *saburram* significat.

Here, id est¹⁹ adverbium temporis heri, dictum a Graeco ἐχθές²⁰.

*Hetta*²¹ res minimi pretii, quasi hieta, id est hiatus hominis atque oscitatio. Alii pusulam²² dixerunt esse, quae in coquendo²³ pane, solet assurgere, a qua²⁴ accipi²⁵ rem nullius pretii, quum dicimus: non *hettae*²⁶ te facio.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur²⁷.

Herediam praediam parvulum.

Hecate Diana eadem putabatur et Luna et²⁸ Proserpina.

Helus et *helusa*²⁹ antiqui dicebant³⁰, quod nunc holus et holera.

*Herem*³¹ Marteam³² antiqui accepta haereditate colebant, quae a nomine appellabatur heredum, et esse una ex Martis comitibus putabatur.

100 om. pr. gaurian pr. χαλσις B. om. Graecum L. Gu. 1. — 1) γῆ] gi M. Gu. 2. γῆν vulg. gen pr. om. L. Gu. 1. — 2) Gesum] om. glossam B. — 3) Gricenea] Gricenia L. — 4) guttae] gutta B. — 5) grandiores] grandioris B. — 6) quum] quom pr. — 7) in] om B. Gu. 1. — 8) in] ex Gu. 2. — 9) decerptam] decomptam Gu. 1. — 10) est] vulgo abest, sed add. L. B. M. Gu. 1. 2. 8. — 11) eluendo] heluendo B. Gu. 1. pr. — 12) cui] Sic M. Gu. 1. 2. S. quoi pr. quod L. quia B. qui vulg. — 13) incitator] per haspirationem L. add. — 14) Helvacea] Helevacea L. Helvachea B. Helvana Gu. 1. — 15) Lydii] libii B. — 16) rufum] rufum L. Gu. 1. — 17) putabant] putant Gu. 1. — 18) Herma] om. L. — 19) id est] om. B. — 20) ἐχθές] Sic B. echthes pr. ekthes Gu. 2. ekhes M. om. L. B., in cuius margine est χες, et Gu. 1. χθές vulg. — 21) Het-

ta] Hecta L. Heta B. pr. — 22) pusulam] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. puxulam Gu. 1. pustulam L. bullulam vulg. — 23) coquendo] quoquendo pr. — 24) qua] Sic B. Gu. 1. 2. pr. 8. quo vulg. — 25) accipi] Sic B. Gu. 1. 2. pr. accepi L. accipe M. accipimus vulg. Sed pendet infinitivus a v. diserunt. Ceterum hiulca est Grammatidi aut Epitomatoris oratio. — 26) hettae] hete L. pr. hete B., qui om. te. hittae M. — 27) ponebatur] putabatur pr. — 28) et] om. L. Gu. 1. — 29) Helus et helusa] Helusa et elapsa Gu. 1. — 30) antiqui dicebant] om. B. — 31) Herem] Haertem B. — 32) Marteam] Martem L. — 33) at] om. L. B., qui habet in marg., et Gu. 1. hae pr. ays M. Gu. 2. — 34) dicebant] homo enim hemo erat add. L. — 35) inspiciantur] aspiciantur L. — 36) retunsi] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. retasi vulg. — 37) ex] a B. — 38) ἥμων,

Heus adverbium vocandi a Graeco αἶ³³ venit.

Hemona humana, et hemonem hominem dicebant³⁴.

Harviga dicebatur hostia, cuius adhaerentia inspiciebantur³⁵ exta.

Hebes retunsi³⁶ acuminis.

Helucus ab hiatu et oscitatione dictus.

Hemina ex³⁷ Graeco ἡμισ, id est semi³⁸; quod est dimidia pars sextarii³⁹.

Heliconides Musae a monte Helicone vocatae⁴⁰.

Hedera dicta, quod haereat, sive quod edita petat⁴¹, vel quia id, cui⁴² adhaeserit, edat. Quae in tutela Liberi putabatur esse, quia⁴³, ut ille iuvenis semper, ita haec viret; vel quia ita omnia, sicut ille mentes hominum, illigat.

Herbilis anser, herba pastus, qui⁴⁴ gracilior⁴⁵ est, quam frumento altus.

*Hercules*⁴⁶ astrologus dictus, quod eo die se flammis iniecit, quo futura erat obscuratio solis.

Hernici dicti a saxis, quae Marsi herna dicunt.

Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint⁴⁷.

*Herceus*⁴⁸ Iuppiter intra conceptum domus cuiusque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hippagines naves, quibus equi vehuntur, quas⁴⁹ Graeci ἵππαγους⁵⁰ dicunt.

*Hirtipili*⁵¹ durorum⁵² pilorum homines.

*Hirquitalli*⁵³ pueri primum ad virilitatem accedentes, a libidine scilicet hireorum dicti.

Hira, quae diminutive dicitur *hilla*, quam Graeci dicunt νῆστιν⁵⁴, intestinum est, quod *ieiunum* vocant⁵⁵.

Hippacare est celeriter animam ducere, ab equi habitu, qui est supra modum acutus.

Hilum putant esse, quod grano fabae adhaeret, ex⁵⁶ quo nihil et nihilum.

Hirrire garrire⁵⁷, quod genus vocis est canis rabiosi⁵⁸.

*Hilarodos*⁵⁹ lascivi et delicati carminis cantator⁶⁰.

Hippius, id est⁶¹ equester, Neptunus dictus est⁶²; vel quod Pegasus ex eo et Pegaside natus sit⁶³; vel quod equuleus⁶⁴, ut putant, loco⁶⁵ eius suppositus Saturno fuerit, quem pro Neptuno devoraret⁶⁶; vel quod tridentis ictu terra⁶⁷ equum⁶⁸ excierit, cui⁶⁹ ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant⁷⁰ nono quoque anno in mare.

id est semi] Sic scripsi e vestigiis optimorum codd. M. et Gu. 2. M. exhibet *exes. IOSIMI*, et Gu. 2. *exesto-simi*, quod legendum haud dubie est *emesi i. e. simi* h. e. ἡμισ, id est semi. om. L. Gu. 1. pr. ex Graeco ἡμισ, quod est dimidia etc. vulg. cum rel. — 39) *sextarii*] *sestarii* B. — 40) *vocatae*] om. M. — 41) *petat*] *petit* B. — 42) *quia id, cui*] pro his L. exhibet *si cui*. — 43) *quia*] usque ad *vel* om. L. — 44) *qui*] *quia* B. — 45) *gracilior*] *grandior* L. *gravior* B. — 46) *Hercules*] *Hercules* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Herculus* vulg. — 47) *venerint*] *venerunt* B. — 48) *Herceus*] *Hercius* L. B. M. Gu. 1. pr. — 49) *quas* — *dicunt*] om. L. — 50) *ἵππαγους*] Sic S. *ypagogos* M. *ippagogos* Gu. 2. *ἵππους* B., superscript. *hippigas*. om. L. Gu. 1. pr. *ἵππαγους* vulg. — 51) *Hirtipili*] *Hircipili* B. Gu. 1. pr. S. — 52) *durorum*] Sic L. M. Gu. 1. 2. *duorum* B. pr. S. Dec.

densorum vulg. — 53) *Hirquitalli*] *Hirquinalli* B. — 54) *νῆστιν*] Sic S. *nistin* M. Gu. 2. *ἡνολισ* vulg. om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) *ieiunum vocant*] *voc. ieiun.* B. — 56) *ex*] a L. — 57) *garrire*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ringere* vulg. — 58) *rabiosi*] *rabiosae* L. M. Gu. 1. pr. — 59) *Hilarodos*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Hilarodes* vulg. *Hilaredos* L. — 60) *cantator*] Sic M. Gu. 2. *cantor* vulg. — 61) *id est*] om. L. — 62) *eas*] om. L. — 63) *sit*] *est* B. — 64) *equuleus*] *culeus* L. *eculeus* Gu. 1. — 65) *loco*] *locum* Gu. 2. Fortasse fuit scriptum *in locum*, hoc compendio *i locum*, unde *in* facile praetermitti potuit. — 66) *devoraret*] *devoravit* B. — 67) *terra*] *terrae* B. Gu. 1. pr. — 68) *equum*] *equitum* L. — 69) *cui*] *quoi* pr. — 70) *iaciebant*] *iacebant* M.

Hippocoum vinum¹ ex insula Co² dictum ab agro generoso, cui nomen³ est Hippo.

Hastae subiiciebantur⁴ ea, quae publice venundabant, quia signum praecipuum est hasta. Nam et⁵ Carthaginenses quum bellum⁶ vellent, Romam hastam⁷ miserunt, et Romani fortes viros saepe hasta donarunt.

Habitus habitus corporum.

*Halapanta*⁸ significat omnia mentientem, ab eo⁹, quod halet¹⁰ omnia. *Ἀλην*¹¹ enim Graeci τὴν πλάην¹², id est fallentem¹³ appellant¹⁴.

Habitor pinguior.

Hostiliis laribus immolabant, quod¹⁵ ab his hostes arceri putabant.

*Hallus*¹⁶ pollex scandens super proximum, dictus a saliendo. Nam¹⁷ ἄλλομαι Graece, Latine significat salio.

*Hammo*¹⁸ cognominatus, qui in arena¹⁹ putatur inventus, quae Graece hoc nomine²⁰ appellatur; cui cornua affinguntur²¹ arietis a genere pecoris, inter quod inventus est.

Horreum antiqui farreum dicebant²² a farre.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, et²³ qui nunc hostis, perduellio²⁴.

Hostia dicta est²⁵, ab eo, quod est *hostire*, ferire.

Hordiarium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Hostimentum beneficii pensatio²⁶.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi qui arma capere possint²⁷, orientar.

Horctum et *forctum* pro bono dicebant.

*Hosticapax*²⁸ hostium captor.

*Hamotrahones*²⁹ alii piscatores, alii, qui³⁰ unco cadavera trahunt.

Horda praegnans³¹, unde dies, quo gravidae hostiae immolabantur, *hordicidia*³².

Honorarios ludos, quos et liberalia dicebant.

*Hodidocos*³³ latro atque obsessor viarum.

*Homelium*³⁴ pilei genus.

Hyperionem alii patrem solis, alii³⁵ ipsum, quod eat³⁶ super terras, ita appellatum putabant³⁷.

*Humanum*³⁸ sacrificium dicebant, quod mortui causa fiebat.

1) *Hipp. vin.*] *vin. hipp.* M. — 2) *Co*] *co* L. — 3) *est*] add. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. vulg. — 4) *subiiciebantur*] Sic M. Gu. 2. S. *subiiciebant* vulg. — 5) *et*] om. L. B. — 6) *Carthag. quum bellum*] *cum Carth. bellum* B. Kart. Gu. 1. *dum pro quum* L. — 7) *Romam hastam*] *hast. rom.* L. B. — 8) *Halapanta*] *Halaphanta* L. — 9) *ab eo*] usque ad fin. om. L. *ab eo quod halet* om. Gu. 1. — 10) *halet*] Sic Gu. 2. S. *alet* M. *habet* vulg. *habeat* B. — 11) *Ἀλην* etc.] *αλη* — *παντα*. Graeci enim ἀλιτομενον fallentem appellant. Sic B. alin M. Gu. 2. om. Gu. 1. pr. — 12) *τὴν πλάην*] *tinplanin* Gu. 2. *tim planim* M. om. Gu. 1. pr. — 13) *fallentem*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *fallatiam* vulg. — 14) *appellant*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *dicunt* vulg. — 15) *quod*] *quia* L. — 16) *Hallus*] *Hallux* L. B. Gu. 1. pr. — 17) *Nam*] usque ad fin. om. L. B. M. Gu. 1. pr. — 18) *Hammo*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. S.

Hammon vulg. — 19) *arena*] *harena* Gu. 1. 2. — 20) *nomine*] additur vulg. ἄμμος, quod om. L. B., qui in marg. exhibet ἀμαθος, et M. Gu. 1. 2. pr. — 21) *affinguntur*] *affiguntur* L. Gu. 1. S. — 22) *farreum dicebant*] Sic Gu. 2. *dic. farr.* vulg. — 23) *et* etc.] L. ita: modo *hostis pro duellione*. — 24) *perduellio*] Sic B. Gu. 1. 2. *perduellis* vulg. — 25) *est*] om. L. — 26) *pensatio*] *compensatio* L. — 27) *possint*] *possent* L. — 28) *Hosticapax*] *Hosticapas* L. M. Gu. 1. 2. pr. — 29) *Hamotrahones*] *hamotraones* M. Gu. 2. — 30) *qui*] quod L. — 31) *praegnans*] *praegnas* Gu. 1. — 32) *hordicidia*] Sic S. *hordianam* L. *hordiacia* Gu. 1. *ordeatia* B. *hordeacia* pr. *horricidia* vulg. — 33) *Hodidocos*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *hodicocos* L. *Hodoed.* vulg. — 34) *Homelium*] Sic S. *Homelleum* B. Gu. 1. pr. *Homeltium* vulg. — 35) *alii*] *aut* L. — 36) *eat*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *erat* vulg. — 37) *putabant*] *pu-*

Hyperborei supra³⁸ aquilonis flatum⁴⁰ habitantes dicti, quod humanae vitae modum excedant⁴¹ vivendo ultra centesimum annum, quasi ὑπερβαλόντες ὄρον⁴² seculi⁴³ humani.

*Helvella*⁴⁴ olera minuta.

Hanula parva delubra, quasi fanula.

LIBER IX.

Im ponebant pro eum, a nominativo *is*⁴⁵.

*Ianeus*⁴⁶, ianitor.

*Iussa*⁴⁷ iura.

Iubere ponebatur⁴⁸ pro dicere, quod valet interdum pro decernere⁴⁹, ut: populus iussit.

Iunium mensem dictum putant⁵⁰ a Iunone. Iidem ipsum dicebant Iunonium et Iunonalem⁵¹.

Iulium, quod eo mense dicitur Iulius⁵² natus.

*Iurgatio*⁵³, iuris actio.

Iusti dies dicebantur triginta, quum exercitus esset imperatus et vexillum in arce positum⁵⁴.

*Iuges*⁵⁵ auspiciū est, quum⁵⁶ iunctum iumentum stercus fecit.

Iubar stella, quam Graeci appellant φωσφόρον⁵⁷, hoc⁵⁸ est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modum iubae leonis.

Iugula stella Orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis.

Iugum sub quo victi transibant⁵⁹, hoc modo fiebat⁶⁰. Fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia; sub his⁶¹ victos discinctos transire cogeant.

Iugere milvi dicuntur, quum vocem emittunt⁶².

Iuges eiusdem iugi pares. Unde coniuges⁶³ et seiuges⁶⁴.

Iubilare est rustica voce inclamare.

Iuventutis sacra pro iuvenibus⁶⁵ sunt instituta.

Iurare flamine Diali⁶⁶ fas non erat.

Iuvenalia fingebantur Dianae simulacra⁶⁷, quia ea aetas fortis est ad tolerandam⁶⁸ viam. Diana⁶⁹ enim viarum putabatur⁷⁰ dea⁷¹.

tant B. — 38) *Humanum*] om. glossam B. — 39) *supra*] *super* L. — 40) *flatum*] *flatus* pr. — 41) *excedant*] *excedebant* B. Gu. 1. — 42) ὑπερβαλόντες ὄρον] *yperbenontes oron* M. Gu. 2. *id est yperb.* M. *id est hyperbaeon ton oron* pr. *inde ὑπερβαλόντες α τον* (sic) B., qui in marg. exhibet ὑπερβαλόντες τον ὄρον. — 43) *seculi*] *id est sec.* Gu. 1. — 44) *Helvella*] *Havella* L. *Helvela* B. M. — 45) *is*] om. L. — 46) *Ianeus*] *Ianicus* Gu. 1. — 47) *Iussa*] *Iusa id est iura* L. Recte Lips. *Iusa*, s pro r litera posita, ut saepe apud veteres. Nolui tamen, quum reliqui codd. exhibeant *iussa*, aliquid mutare. — 48) *ponebatur*] *ponebant* B. — 49) *decernere*] Sic B. Gu. 2. S. *decerno* L. *discernere* Gu. 1. *cernere* vulg. — 50) *dictum putant*] *put. dict.* L. *putabant dictum* B. — 51) *Iunonalem*] Sic M. Gu. 2. *Iunoniam* vulg. — 52) *Iulius*] *Caesar* add. L. *Iul. dicitur* B. — 53) *Iurgatio*] *Iureactio* L. — 54) *positum*

L. addit has glossas: *Indemortui dicuntur, qui in mortui locum substituuntur. Indignus magnus et non conveniens. Ennius Indignas turres, id est magnas.* — 55) *Iuges*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Iuge* vulg. — 56) *quum*] *quom* pr. — 57) *appellant φωσφόρον*] φωσφ. app. B. *appellant φωσφόρον vel ἔσπερον* M. S. *appellant* om. Gu. 2. φωσφόρον om. L. Gu. 1. pr. *vel post appellant* add. L. — 58) *hoc*] *vel hoc* Gu. 1. pr. — 59) *transibant*] *transiebant* L. B. — 60) *hoc modo fiebat*] om. L. — 61) *sub his*] Sic B. Gu. 2. *iis* vulg. *subtus victi* L. — 62) *voc. em.*] *em. voc.* L. — 63) *coniuges*] *et coniuges* B. M. Gu. 1. — 64) *seiuges*] L. addit: *iuges aquas perpetuo fluentes dixerunt.* — 65) *iuvenibus*] *iuventutibus* Gu. 1. — 66) *Diali*] Sic L. B. pr. S. *dialis* vulg. — 67) *simulacra*] *sepulcra* L. — 68) *tolerandam*] *tolerandum* L. — 69) *Diana*] *Dianam* L. Gu. 1. — 70) *putabatur*] *putaverunt* L. — 71) *dea*]

Iugarius vicus dictus¹ Romae, quia ibi fuerat ara Ianonis Iugae, quum putabant matrimonia iungere.

Ilia dicta ab ina², quae pars chartae est³ tenuissima.

Illicet, sine dubio.

Ianiculum dictum, quod per eum Romanus populus⁴ primitus transierit in agrum Etruscum.

Idulis ovis dicebatur, quae omnibus libus Iovi mactabatur.

Iannual libi genus, quod Iano tantummodo delibatur⁵.

Iambi vocabantur⁶, qui singuli ex proscenio loquebantur, triambi⁷, qui terni.

Igitur nunc quidem pro completionis significatione valet, quae est ergo. Sed apud antiquos ponebatur⁸ pro inde et postea et⁹ tum.

*Ircens*¹⁰ genus farciminis.

Ircitallus puer, qui primo virilitatem suam¹¹ experitur.

Iovistae compositum a Iove et iustae.

Ignitabulum ignis receptaculum.

Ignia vitium¹² vasorum fictilium.

Ipsippe ipsi, neque alii.

Icit percussit.

Insipere farinulam¹³ iacere pullis. Unde dissipare, obsipare, ut quum rustici dicunt: *obsipa pullis escam*.

*Irnela*¹⁴ vasis genus in sacris.

Ibi dicitur, quum locus semel demonstratur, ibidem, quum saepius.

Ipsullices bracteae in virilem muliebremque speciem expressae.

Itionida Minerva a loco sic appellata.

*Irpices*¹⁵ genus rastorum ferreorum, quod plures habet¹⁶ dentes ad extirpandas herbas in agris¹⁷.

Irpini appellati¹⁸ nomine¹⁹ lupi, quem *irpum*²⁰ dicunt Samnites; eum enim ducem secuti agros occupavere.

Ignis Vestae si quando interstinctus esset, virgines verberibus afficiebantur a pontifice, quibus mos erat tabulam felicitis²¹ materiae tamdiu terebrare²², quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo²³ in aedem ferret.

Ignem ex domo Flaminia efferri non licebat, nisi divinae rei gratia.

Icadien nomen saevissimi piratae.

deam L. — 1) dictus] dicitur L. B. Gu. 1. pr. — 2) ab ina] B. in marg. vel a lina. — 3) chartae est] est chartae L. — 4) Rom. pop.] pop. Rom. B. — 5) delibatur] libatur M. — 6) vocabantur] dicebantur B. — 7) triambi] et triambi L. triambi B. M. Gu. 2. — 8) ponebatur] ponebant B. Gu. 1. — 9) et] pro B. — 10) Ircens] Irceus L. — 11) viril. suam] suam viril. L. — 12) vitium] Sic Gu. 2. vitia vulg. — 13) farinulam] farinulam L. M. Gu. 1. B. pr. — 14) Irnela] Irnella L. pr. — 15) Irpices] Irripes L. Gu. 1. pr. — 16) habet] Sic L. Gu. 1. 2. pr. habent vulg. — 17) herbas in agris] in agris herb. L. — 18) appellati] appellantur L. —

19) nomine] a nom. L. — 20) irpum] irpam Gu. 1. — 21) felicitis] om. L. — 22) terebrare] verberare L. B. Gu. 1. pr. — 23) cribro aeneo virgo] om. M. — 24) Iracundia dicta] Iracundiam dictam Gu. 1. — 25) iram] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. ira vulg. — 26) dicta] est add. B. Om. glossam Gu. 1. — 27) italos] vitulos B. pr. — 28) etenim] enim B. Vide not. ad glossam Aurum. — 29) ab italio] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. itali vulg. — 30) eadem — app.] om. L. — 31) Attelido] Sic M., qui addit Atya, Gu. 2. S. Atellide B., qui addit agya. Atellio vulg. Atellio pr. ab Attelido om. Gu. 1. — 32) putatur] om. B. Gu. 1. pr. — 33) Indeptare] Inde-

Iracundia dicta³⁴, quod iram³⁵ incendat.

Italia dicta³⁶, quod magnos italos³⁷, hoc est boves habeat. Vituli etenim³⁸ ab italibus³⁹ sunt dicti.

Italia ab Italo rege, eadem⁴⁰ ab Attelido⁴¹ putatur⁴² appellata.

Indoles, incrementum, industria.

Indigetes dii, quorum nomina vulgari non licet.

*Indeptare*⁴³, consequi.

Industrium antiqui dicebant indostrum⁴⁴, quasi qui, quicquid⁴⁵ ageret, intro strueret et stude-
ret⁴⁶ domi.

Indictivum funus, ad quod per praeconem evocabantur⁴⁷.

Indepisci, assequi, adipisci.

Indiges indigetis facit. Hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, quum pugnans cum Me-
zentio nusquam apparuisset; in cuius nomine etiam templum construxit⁴⁸.

Inquilinus, qui eundem colit focum, vel⁴⁹ eiusdem loci cultor⁵⁰.

*Incilia*⁵¹ fossae, quae in viis fiunt⁵² ad deducendam⁵³ aquam, sive derivationes de rivo communi
factae.

Incitega machinula⁵⁴, in qua constituebatur in convivio vini amphora, de qua subinde deferren-
tur vina.

*Ita Castor*⁵⁵, *ita me Hercules*, ut subaudiatur *iuvet*.

*Incomitiare*⁵⁶ significat tale convivium⁵⁷ facere, pro quo necesse sit in comitium, hoc est in con-
ventum venire. Plautus:

Quaeso ne me incomities.

Incita incitata⁵⁸.

Inchoare videtur ex Graeco originem trahere, quod Hesiodus omnium rerum initium esse⁵⁹ di-
xerit⁶⁰ chaos.

*Increpitare*⁶¹ arguere, conviciari.

Inconciliasti, comparasti⁶², commendasti, vel⁶³, ut antiqui, per dolum decepisti.

*Inclutus*⁶⁴, nobilis, clarus.

*Inceps*⁶⁵, deinceps.

Incestus a Graeco trahitur. Nam illi facinus dicunt ἀνήκεστον⁶⁶.

Inconspretum, non improbatum.

ptari Gu. 1. — 34) *indostrum*] *indostrum* L. B. *in-*
dustrum Gu. 1. — 35) *qui*, *quicquid*] Sic Gu. 2. pr. S.
qui, *quid* M. Gu. 1. *qui* om. vulg. — 36) *studeret*] *strueret* Gu. 2. — 37) *evocabantur*] *homines* add. L. —
38) *construxit*] *instruxit* L. *cultor* add. B. — 39) *vel*
velut L. B. Gu. 1. pr. — 40) *cultor*] *dictus inquilinus*
a colendo, *quasi incolinus* Sic L. — 41) *Incilia*] *In-*
cillae L. B. pr. S. *Incile* Gu. 1. *Incilla* M. Gu. 2. —
42) *fiunt*] *sunt* M. — 43) *deducendam*] *adducendam*
Gu. 1. — 44) *machinula*] *machina* L. — 45) *Ita Ca-*
stor] om. glossam L. M. Gu. 2. *Ita* om. B. Gu. 1. pr. —
46) *Incomitiare*] Om. hanc glossam Gu. 1., in quo et

haec, et quae sequuntur usque ad finem huius libri de-
sunt. Hinc factum esse videtur, ut in editione principe
et in veterimis editionibus, quae nunc sequuntur, in
fine totius operis addita reperiantur. Videntur enim ea
serius reperta et in fine Pompeii Festi adiecta. — 47)
convivium] Sic M. Gu. 2. S. *comitium* B. *commisum*
vulg. — 48) *incitata*] *pro inc.* B. — 49) *esse*] om. L.
B. pr. — 50) *dixerit*] *dixit* L. B. — 51) *Increpitare*] *In-*
crepare B. — 52) *comparasti*] *incomparasti* pr. —
53) *vel*] usque ad fin. om. L. — 54) *Inclutus*] Sic M. S.
Inclitus L. B. pr. *Inclutus* vulg. — 55) *Inceps*] *Iniceps*
B. — 56) ἀνήκεστον] Sic S. ἀνήκεστον B. *aniceston*

Incoctae dicebantur¹ mulieres plus aequo calamistris usae.

Incauillatio per despectum irrisio.

Incalutiones invocationes.

Inconditum non ordinate compositum.

Incuria negligentia².

*Incensit*³, incenderit, sicut⁴ *incepsit*, inceperit.

Incomitem sine comite.

Incessere immittere⁵ ac iactu vel verbis petere.

Inclamare conviciis et maledictis insectari.

*Incicorem*⁶, immansuetum et ferum. Pacuvius:

Reprime incicorem iracundiam.

Interdum⁷ *cicur* pro sapiente ponitur, ut idem Pacuvius:

Concilium cicur.

*Impolitias*⁸ censores facere dicebantur, quum⁹ equiti aes¹⁰ abnegabant ob equum male curatum.

Impages dicuntur, quae a fabris¹¹ in tabulis figuntur, quo firmitus cohaereant, a pangendo, id est figere¹². Unde et¹³ poetae pangere versus dicuntur et agricolae pangere plantas¹⁴.

In non semper abnitionem significat, sed¹⁵ interdum etiam¹⁶ pro¹⁷ adnuendo ponitur, ut invocando, inclamando, invocando.

*Imporcitor*¹⁸, qui porcas in agro facit arando. *Porca* autem est inter duos sulcos terra eminens.

Impetritum, impetratum.

*Impercito*¹⁹, *parcito*²⁰, futurum ab imperativo.

Improlus vel *improlis*, qui nondum esset²¹ adscriptus in civitate.

Impelimenta impedimenta dicebant.

Impluvium, quo²² aqua impluit collecta de tecto. *Compluvium*, quod²³ de diversis tectis aqua pluvialis confluit²⁴ in eundem locum.

Impensam stipem, aes sacrum, quod nondum erat pensum.

Impescere in laetam segetem pascendi gratia immittere²⁵.

Impomenta, quasi imponimenta, quae post coenam mensis imponebant.

Importunum, in quo nullum est auxilium, velut solet portus esse²⁶ navigantibus.

Imputatum nondum purgatum. *Putum*²⁷ enim est purum. Unde putare vites dicimus²⁸, hoc est detrahere, quae impedimento sunt ad fructum.

Imbrica tempestatem²⁹ pluviam videtur significare.

vulg. om. L. — 1) *dicebantur*] om. L. — 2) *negligentia*] *negleg.* Gu. 2. — 3) *Incensit*] *Incessit* Gu. 2. — 4) *sicut*] om. L. *hic* add. B. pr. — 5) *immittere*] *inniti* L. — 6) *Incicorem*] *Sic* B. M. Gu. 2. pr. S. Et ita paullo post iidem libri. *Incicurem* vulg. — 7) *Interdum*] om. L. — 8) *Impolitias*] *Impolitiam* L. — 9) *quum*] *quom* pr. — 10) *equiti aes*] *ex equi* (sic) L. — 11) *fabris*] *foribus* B. — 12) *id est figere*] om. L. — 13) *et*] om. B. — 14) *pangere plantas*] vulg. additur *id est infligere*, quod om. L. B. M., qui etiam *plantas* om., et Gu. 2. pr. — 15) *sed*] *quod* L. — 16) *etiam*] om. L. — 17) *pro*] om. pr. — 18) *Imporcitor*] *est* add. B.

— 19) *Impercito*] *Sic* Gu. 2. pr. S. *Imparcito* vulg. — 20) *parcito*] hoc add. L. B. M. Gu. 2. pr., in qua est *percito*, S. om. vulg. — 21) *esset*] *est* B. — 22) *quo*] *qua* pr. — 23) *quo*] *quod* M. — 24) *pluv. confluit*] *confluit pluv.* L. — 25) *immittere*] L. addit glossam: *Infernum mare tuscum, quo tuscia alluitur.* — 26) *solet portus esse*] *Sic* Gu. 2. *esse solet portus* vulg. — 27) *Putum*] *putus* Gu. 2. — 28) *putare vites dicimus*] *put. dic. vit.* L. — 29) *tempestatem*] *tempestate* L. B. M. pr. — 30) *invocare*] *vocare* L. — 31) *barbatum*] *barbam* Gu. 2. pr. *imbarbatum* L. B. — 32) *In pro-* *cinctu*] *In procinctum* L. — 33) *factum*] *facti* pr. *fieri*

Imparentem, non parentem, hoc est obedientem.

Implorare inclamare, ad auxilium invocare³⁹.

Impudicatus stupratus, impudicus factus.

Impos est, qui animi sui potens non est, qui animum suum in potestate non habet.

Imbarbescere barbatum⁴¹ fieri.

*In procinctu*⁴² factum⁴³ testamentum⁴⁴ dicitur⁴⁵, quod miles pugnaturus nuncupat praesentibus commilitonibus.

Imbutum est, quod cuiuspiam rei succum⁴⁶ perbibit⁴⁷. Unde infantibus an velint bibere dicentes, *bu* syllaba⁴⁸ contenti sumus.

Impenetrabile, cuius ultimum penetrabile intrare non licet.

Implexum, implicatum, quod Graeci *ἐμπλεγμένον*⁴⁹ dicunt⁵⁰.

In mundo dicebant antiqui, quum aliquid in prompta⁵¹ esse⁵² volebant⁵³ intelligi.

Imbrex nomen cuiusdam⁵⁴ comici.

Impares tibiae numero foraminum discretae.

Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus⁵⁵ esse crediderunt.

*Impetix*⁵⁶ impetigo.

Impiatus sceleratus.

Impite impetum facite.

Inhibere iniungere, sed melius cohibere.

Inebrae aves, quae in auguriis aliquid fieri prohibent⁴⁷; et⁴⁸ prorsus omnia inebra appellabantur⁴⁹, quae tardant vel morantur agentem.

In praepositio modo significat⁵⁰, quod *non*, ut inimicus; modo *auktionem*, ut inclamavit⁵¹; modo *ubi*⁵², quo tendatur, ut incurrit; modo *ubi qui sit*⁵³, ut inambulatur.

Immunis vacans munere, aliquotiens⁵⁴ pro improbo ponitur, ut apud Plautum;

Immune est facinus.

*Iniurum*⁵⁵ periurum⁵⁶.

In eopte eo⁵⁷ ipso.

*Impetum*⁵⁸, industrium, indulgentem, perinde compositum ait Verrius, atque impunis et immunis.

Mihi non satis persuadet.

Immolare est mola, id est farre molito et sale hostiam perspersam sacrare⁵⁹.

Initium est principium, sed alias⁶⁰, quo quid incipiat, ut viae Appiae⁶¹ porta Capena. Alias, ex quo quid⁶² constet, ut aqua, terra, aer.

add. L. — 34) *testamentum*] *testium* pr. — 35) *dicitur*] *dicuntur* pr. — 36) *succum*] *sucum* B. M. Gu. 2. *succumbat* pr. — 37) *perbibit*] *dat* L. — 38) *syllaba*] *sillaba* M. Gu. 2. — 39) *ἐμπλεγμένον*] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est *emplegmenon*, cui proxime accedit *emplenon*, quod exhibet pr. *ἐμπελεγμένον* vulg. *ἐμπελεγμένον* (sic) B. om. L. Haud dubie legendum *ἐμπελεγμένον*. — 40) *dicunt*] om. B. — 41) *promptu*] *promptum* pr. — 42) *esse*] *esset* L. — 43) *volebant*] *quod vere vol.* L. — 44) *cuiusdam*] om. L. — 45) *hominibus*] *omnibus* L. — 46) *Impetix*] *Impetrix* Gu. 2. —

47) *prohibent*] *prohibeant* L. — 48) *et*] *ut* B. — 49) *appellabantur*] *appellantur* L. B. pr. — 50) *modo sign.*] Sic B. Gu. 2. *sign. modo* vulg. — 51) *inclamavit*] *inclamat* B. — 52) *ubi*] *ibi* L. B. — 53) *qui sit*] *quid fit* L. — 54) *aliquotiens*] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. *aliquoties* vulg. — 55) *Iniurum*] *Iniurium* L. pr. S. — 56) *periurum*] *periurium* L. B. pr. S. — 57) *eo*] *in eo* L. B. — 58) *Impetum*] om. glossam L. B. M. Gu. 2. pr. — 59) *sacrare*] *sacrificare* B. — 60) *alias*] *apud quosdam* L. — 61) *viae Appiae*] *via appia* L. B. pr. — 62) *quid*] *quis* L.

*Increta*¹ indivisa.

Iners ignavus, vel sine arte.

Inigere pecus agere, id est minare².

*Init*³ ponitur interdum pro concubitu⁴; interdum pro invenit, ut iniit⁵ rationem; interdum pro introiit⁶; ut Plautus:

*Init*⁷ te nunquam febris.

Inermat armis⁸ spoliat.

*In*⁹ *insula* Aesculapio facta sedes fuit, quod aegroti a medicis aqua maxime sustententur. Eiusdem esse tutelae¹⁰ draconem, quod vigilantissimum sit animal; quae res ad tuendam valitudinem¹¹ aegroti¹² maxime apta est. Canes adhibentur eius templo, quod is uberibus canis sit nutritus. Bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. Lauream coronatur, quod ea arbor plurimorum remediorum. Huic gallinae immolabantur¹³.

Interregnum appellatur spatium temporis, quousque in loco regis mortui¹⁴ alius ordinetur.

Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis horae, quam diei possint¹⁵ intelligi. Tempestatem enim antiqui pro tempore¹⁶ posuere.

*Intergerivi*¹⁷ parietes dicuntur, qui inter¹⁸ confines¹⁹ struuntur et quasi intergeruntur²⁰.

*Internecio*²¹ vitae privatio²², a nece denominato vocabulo²³.

*Inter cutem*²⁴ *flagitatos* dicebant antiqui mares, qui stuprum passi essent.

*Interduatim*²⁵ et interatim dicebant antiqui, quod nunc interdum et interim.

Intrahere est²⁶ contumelliam intorquere.

Intercapedo tempus interceptum, quum²⁷ scilicet mora est ad capiendam.

Instaurari ab instar dictum est²⁸, quum²⁹ aliquid ad pristinam³⁰ similitudinem reficitur.

Insulae dictae proprie, quae non iunguntur³¹ communibus parietibus cum vicinis, circuitaque³² publico aut privato cinguntur; a similitudine videlicet³³ earum terrarum, quae fluminibus³⁴ ac³⁵ mari eminent³⁶, suntque in salo³⁷.

*Instigare*³⁸ incitare.

*Insimulare*³⁹ crimen in aliquem confingere.

1) *Increta*] om. glossam B. Ut ego scripsi, sic exhibet L. pr. S. *Inercta* vulg. — 2) *minare*] *munerare* L. vel *numerare* add. B. *numerare* pr. — 3) *Init*] *Iniit* B. — 4) *concubitu*] *concubuit* S. — 5) *iniit*] *init* L. M. — 6) *introiit*] *introit* M. pr. — 7) *Init*] Sic L. M. Gu. 2. *Iniit* vulg. — 8) *armis*] *id est armis* L. — 9) *In*] om. L. cum voc. *aedes*. — 10) *tutelae*] *tutela* L. B. pr. — 11) *valit.*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *valet.* vulg. — 12) *aegroti*] *aegrotis* B. — 13) *immolabantur*] *immolantur* B. — 14) *regis mortui*] *mortui regis* L. *regis* om. B. — 15) *possint*] *possent* L. pr. — 16) *pro tempore*] *aliquando* add. L. — 17) *Intergerivi*] *Intergerini* B. pr. — 18) *inter*] *intra* L. B. — 19) *confines*] *fines* M. — 20) *intergeruntur*] *intrager.* B. — 21) *Internecio*] Sic L. Gu. 2. pr. S. *Internectio* B. *Internitio* vulg. — 22) *privatio*] *est priv.* L. — 23) *a nece* — voc.] *ab internecio id est interficio a vere denominato* L. — 24) *Inter cutem*] *Intra cut.* B. — 25) *Interduatim* etc.]

L. ita: *Interduatim* interdum. *Interatim* interim. — 26) *est*] om. L. B., qui in fine addit *significat.* — 27) *quum*] usque ad fin. om. L. — 28) *dictum est*] *est* om. M. — 29) *quum*] *quoniam* B. — 30) *pristinam*] *pristinum* L., omisso voc. *similitudinem*. — 31) *iunguntur*] *distinguuntur* L. — 32) *circuitaque*] *circumcinctaque* L. *circuitu* qui B. pr. *circumitu* qui M. Gu. 2. — 33) *videlicet*] om. L. B. — 34) *fluminibus*] *in flum.* M. — 35) *ac*] *aut* L. — 36) *eminent*] *imminent* B. pr. *dictaeque* add. L. — 37) *salto*] *id est mari* add. L. — 38) *Instigare*] om. glossam L. — 39) *Insimulare*] om. glossam L. — 40) *Insuasum*] Sic S. *Insursum* omnes codd. et edit. pr. Om. glossam L. — 41) *stillicidio*] *substillidio* pr. ob B., omisso voc. *stillicidio*. — 42) *sed*] om. L. — 43) *aliquotiens*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *aliquoties* vulg. *aliquando* L. — 44) *Inseque*] *Inserit* L. — 45) *apud Ennium dic*] *pro dixerit apud Ennium* L. *dixit* B. *direxerit* M. *direxit* Gu. 2. — 46) *tam*

*Insuasum*⁴⁰ appellabant colorem similem lateo, qui fiebat ex fumoso stillicidio⁴¹.
Insitum ab inserendo tractum, sed⁴² aliquotiens⁴³ significat impositum.
*Inseque*⁴⁴ apud Ennium dic⁴⁵. Insexit dixerit.
Insignis tam⁴⁶ ad laudem, quam ad⁴⁷ vituperationem inflecti potest⁴⁸.
Inseptum non⁴⁹ septum, ponitur tamen⁵⁰ et pro non aedificatum.
Insecta non secta, sed⁵¹ et aliquotiens⁵² significant⁵³ secta⁵⁴.
*Insipare*⁵⁵ iniicere, unde fit dissipare.
Insons extra culpam, a quo dici morbus quoque⁵⁶ existimatur⁵⁷ sonticus, quia perpetuo noceat⁵⁸.
*Inscitia*⁵⁹ stultitia.
Insessores latrones, quod circa vias insidientur sedentes.
Immanis ferus, sive magnus.
Imago ab imitatione dicta.
*Ingluvies*⁶⁰ a gula dicta. Hinc et⁶¹ ingluviosus⁶² et gluto, gulo⁶³, gumia⁶⁴, guttur⁶⁵, gutta⁶⁶, gutturosus⁶⁷ et gurgulio.
*Immusulus*⁶⁸ avis genus, quam alii regulum, alii ossifragam dicunt.
*Infundere*⁶⁹ intercipere, interponere.
Inferiae sacrificia⁷⁰, quae diis⁷¹ manibus inferebant⁷².
*Infectores*⁷³, qui alienum colorem in lanam coniiciunt⁷⁴. *Offectores*, qui proprio colori novum efficiunt⁷⁵.
Infrequens appellatur⁷⁶ miles, qui abest a fuitve⁷⁷ a signis⁷⁸.
Involvus vermiculi genus, qui se⁷⁹ involvit pampino⁸⁰.
Infit incipit. Sed diversae significationis est⁸¹ ab eo, quod est *fit*. Nam *infit*⁸² agentis est⁸³; *fit*⁸⁴ autem patientis⁸⁵.
*Infiteri*⁸⁶ non fateri.
Infitiari creditum fraudare⁸⁷.
Infulae sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes et hostiae templaque velantur.
*Inferum*⁸⁸ viaum id, quod in sacrificando infra labrum paterae⁸⁹ ponebatur.

- quam] et - et L. — 47) ad] om. L. — 48) inflecti potest] pot. flecti L. — 49) non] pro non B. — 50) tamen] L. ab hoc voc. usque ad dissipare hanc corruptam exhibet scripturam: est tamen non permittens, unde fit dissipare. — 51) sed] om. pr. — 52) aliquotiens] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. aliquoties vulg. — 53) significant] Sic Gud. 2. Fortasse cum M. scribendum est significantur. significat vulg. — 54) secta] sectam pr. — 55) insipare] Insipare M. Gu. 2. pr. — 56) quoque] om. L. — 57) existimatur] om. B. — 58) noceat] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. nocet vulg. — 59) Inscitia] om. glossam L. B. — 60) Ingluvies] Illuvies L. Inluviēs M. Gu. 2. pr. — 61) et] om. B. — 62) ingluviosus] gluviosus M. — 63) gulo] gluo B. — 64) gumia] gunua B. — 65) guttur] om. M. — 66) gutta] Sic scripsi e coniectura, quam in codd. L. M. Gu. 2. pr. sit guttu, pro que vulg. exhibet guttus. om. B. — 67) gutturosus] gutturosus L. gutturiosus B. pr. — 68) Immusulus]

Sic Gu. 2. Immissulus B. Immuscilus pr. Immusculus vulg. Iusculus L. — 69) Infundere] Sic M. Gu. 2. S. Infidere vulg. Infundere pr. Om. glossam L. B. — 70) sacrificia] om. B. — 71) diis] dis Gu. 2. — 72) inferebant] inferebantur L. fiebant pr. — 73) Infectores] Praecedit in vulg. glossa Infetari non fetari, quae nullo in cod. nec in edit. pr. exstat. — 74) coniiciunt] coiciunt M. Gu. 2. — 75) efficiunt] officiant L. — 76) appellatur] Sic M. Gu. 2. appellabatur vulg. — 77) afuitve] Sic M. Gu. 2. absuitve vulg. furtive L. B. om. pr. — 78) signis] id est vexillis L. add. — 79) se] semper B. — 80) pampino] pampinis L. — 81) sign. est] est sign. L. — 82) infit] fit L. pr. — 83) est] add. L. Gu. 2. pr. vulg. abest. — 84) fit] infit L. fit autem om. B. pr. autem om. L. — 85) patientis] vulg. additur est, quod. om. B. Gu. 2. — 86) Infiteri] Infateri pr. — 87) fraudare] denegare add. L. — 88) Inferum] Sic B. Gu. 2. Inferium vulg. — 89) labrum pat.]

Illicium vocare antiqui¹ dicebant ad concionem vocare.

Illicies canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti.

Inlecebrae² item ab illiciendo dictae.

Inlex³ producta sequenti syllaba significat⁴, qui legi non paret. Inlex correpta sequenti syllaba significat inductor⁵, ab inliciendo. Plautus⁶:

Esca est meretrix⁷, pectus⁸ illex.

Inliterata pax est, quae literis⁹ comprehensa non est.

Inlaqueatum¹⁰ alii pro victo¹¹ utuntur, alii pro soluto¹².

In conventionem in concione.

Iustum vadem, idoneum sponsorem.

Infra classem significantur¹³, qui minore¹⁴ summa, quam centum et viginti millium¹⁵ aeris censi sunt.

Intercutitus¹⁶ vehementer cutitus¹⁷, id¹⁸ est valde stupratus.

Inlicitator emptor.

Infibulati sacrificabant flamines propter usum aeris antiquissimum, aereis¹⁹ fibulis.

Immusulus²⁰ ales ex²¹ genere aquilarum est, sed minor²² virium, quam aquilae²³; quae volucris²⁴ raro et non fere praeterquam²⁵ vere apparet, quia aestum algoremque metuit. Appellatur autem ita, quod subito et inexpectata se immittat²⁶.

Inarculum virgula erat²⁷ ex malo punico incurvata, quam regina sacrificans in capite gestabat.

Iniuges boves, qui sub iugo non²⁸ fuerint²⁹.

Insanum pro valde magnum usus est Plautus.

Ircei genus farciminis in sacrificiis³⁰.

Incalutive vocative.

Indigitanto imprecanto³¹.

Illicium dicitur, quum³² populus ad concionem³³ elicitur, id est evocatur³⁴. Unde et collicique tegulae, per quas aqua in vas defluere potest.

Indigitamenta incantamenta, vel³⁵ indicia³⁶.

Insignes appellantur³⁷ boves, qui in femine et³⁸ in pede album habent, quasi insigniti.

Internecivum testamentum est, propter quod dominus eius necatus est.

Increpitato ferito,

Sic Gu. 2. pat. labr. vulg. — 1) *vocare antiqui*] ant. voc. L. B. *vocare* om. pr. — 2) *Inlecebrae*] Om. glossam L. pr. — 3) *Inlex*] Sic L. B. Gu. 2. S. *Illex* vulg. Praeterea notandum est, quod B. et pr. invertunt ordinem ita: corr. — *producta*. — 4) *significat*] *significatur* utroque loco L. Primo loco consentit Gu. 2. — 5) *inductor*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *inductorem* vulg. — 6) *Plautus*] in *Asinaria* add. L. — 7) *meretrix*] *meretricis* L. — 8) *pectus*] *lectus* L. B. — 9) *literis*] in lit. L. — 10) *Inlaq.*] *Iliaq.* L. M. Gu. 2. pr. — 11) *vincto*] *victo* pr. — 12) *soluto*] *utuntur* add. L. — 13) *significatur*] *significat* pr. — 14) *minore*] *minori* B. — 15) *millium*] *milium* B. — 16) *Intercutitus*] *Intercuticus* B. *Interniciens* L. — 17) *cutitus*] *cuticus* B. *cuciens* L. — 18) *id*] *hoc* L. M. — 19) *aereis*] *aeria* L. *aeres* M. — 20) *Immusulus*] *Immussulus* M. Gu. 2. *Immu-*

stulus S. — 21) *ales ex*] *avis est et gen.* L. — 22) *minor*] Sic B. M. Gu. 2. *minorum* vulg. At credibilis est librariorum mutasse insolentiorum genitivum, qui conditionem indicat. Verte enim in *Rücksicht auf die Kräfte kleiner*. — 23) *aquilae*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *aquila* vulg. — 24) *volucris*] om. pr. — 25) *praeterquam*] *quam* om. L. — 26) *immittat*] *ostendat* L. — 27) *virgula erat*] *virgulta erant* L. — 28) *non*] *modo* L. — 29) *fuerint*] *fuerunt* B. *fueri* L. — 30) *sacrificiis*] *sacrificio* L. — 31) *Indigitanto imprecanto*] *Indigitando imprecando* L. B. pr. — 32) *quum*] *quom* B. — 33) *concionem*] *concilium* B. — 34) *evocatur*] Sic L. Gu. 2. pr. *vocatur* vulg. — 35) *incant. vel*] om. L. — 36) *indicia*] *indicium* L. — 37) *appellantur*] *dicuntur* L. — 38) *in femine et*] om. L. *femore* pr. — 39) *inscientiam*] *inscientia* Gu. 2. *inscitiam* B. — 40) *lecuna-*

Increpitate clamare, maledicere.

Imbelliam belli inscientiam³⁹.

*Iecunatum*⁴⁰ victimarium.

Inori minores⁴¹.

Incalanto invocanto.

Ingens dicitur augendi consuetudine, ut inclamare, invocare⁴². Quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per compositionem dicimus, quod significat valde magnum.

In pelle lanata nova nupta considerare⁴³ solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitas⁴⁴ pellibus homines erant⁴⁵ induti⁴⁶, vel quod testetur⁴⁷ lanificii officium se praestaturam⁴⁸ viro.

LIBER X.

*Lucetium*⁴⁹ lovem appellabant, quod eum lucis esse causam credebant.

*Lemnisci*⁵⁰, id est fasciolae coloriae⁵¹, dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum laneorum⁵².

Lectus dictus vel⁵³ a collectis foliis ad cubitandum, vel quod fatigatos ad se alliciat, vel⁵⁴ a Graeco λέκτρον⁵⁵.

Lapidem silicem tenebant iuraturi⁵⁶ per lovem, haec verba dicentes: *Si sciens fallo, tum*⁵⁷ *me Diespiter*⁵⁸ *salva urbe arceque bonis eiiciat, ut*⁵⁹ *ego hunc lapidem*⁶⁰.

Lepista genus vasis aquarii.

Legio Samnitum linteata appellata est⁶¹, quod Samnites intrantes singuli ad aram velis linteis circumdatam non⁶² cessuros se⁶³ Romano militi iuraverunt⁶⁴.

Lenones ab alliciendo adulescentulos⁶⁵ appellati.

Letum ab oblivione, quam Graeci λήθην⁶⁶ vocant, dictum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata⁶⁷, qui est a porta Capena via Latina.

*Levir*⁶⁸ est uxoris⁶⁹ meae frater⁷⁰.

*Leria*⁷¹ ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium genus vasis caelati a Lesbiiis⁷² inventum.

Legimus aut scriptum, aut oleam glandemve et alia quaedam⁷³; et addita⁷⁴ praepositione dicimus⁷⁵ colligimus, deligimus⁷⁶.

num] *Iecinorum* L. — 41) *minores*] Sic L., qui praeposit *id est*, B. M. Gu. 2. pr. S. *sine ore* vulg. — 42) *invocare*] *ingentem valde magnum* add. L., qui om., quae sequuntur. — 43) *considerare*] *consedere* L. B. M. pr. — 44) *quia antiquitas*] *qui antiqui* L. — 45) *pellibus homines erant*] Sic Gu. 2. *homines pellibus erant* vulg. *homines erant* om. L. — 46) *induti*] *vestiti* L. — 47) *testetur*] *testatur* B. — 48) *praestaturam*] *praestit.* B. — 49) *Lucetium*] Sic M. Gu. 1. 2. S. *Lucecium* vulg. — 50) *Lemnisci*] *Lennisci* B. pr. *lennasti* Gu. 1. — 51) *coloriae*] *colorisae* B. Gu. 1. pr. *corollae* L. — 52) *laneorum*] *laurearum* L. — 53) *vel*] om. pr. — 54) *vel* — λέκτρον] om. L. — 55) λέκτρον] om. Gu. 1. *letron* Gu. 2. pr. — 56) *iuraturi*] *iurati* L. — 57) *fallo, tum*] *falletur* L. B. Gu. 1. *falleret* pr. — 58) *Diespiter*] *Dispiter* M. Gu. 2. *despiciat* Gu. 1. — 59) *ut*] *uti*

M. *ubi* Gu. 1. — 60) *lapidem*] *eiicio* add. L. — 61) *lint. app. est*] *app. est lint.* B. *app. om.* L. — 62) *non*] *enim* add. B. — 63) *se*] om. B. — 64) *iuraverunt*] Sic L. B. Gu. 2. pr. S. *iuraverant* vulg. — 65) *adulesc.*] Sic M. Gu. 2. *adol.* vulg. — 66) λήθην] om. L. Gu. 1. *lithin* M. Gu. 2. — 67) *appellata*] *est* add. M. — 68) *Levir*] om. glossam L. B. Gu. 1. — 69) *uxoris*] *uxori* M. — 70) *frater*] *meus* add. M. Gu. 2. — 71) *Leria*] *Lernia* L. Gu. 1. *Leuao* M. *Leva* Gu. 2. — 72) *Lesbiis*] *Lesbis* M. Gu. 1. 2. — 73) *aut oleam glandemve et alia quaedam*] L. ita: *ad holera, glandem oleamne sunt a quaedam alia addita.* Pro *oleam* habet B. Gu. 1. pr. *olera*, et pro *glandemve* B. pr. *glandesve. grandemve* Gu. 1. *quaedam* pro vulg. *quidem* exhibent L. B. M. Gu. 2. S. — 74) *et addita*] om. Gu. 1. — 75) *dicimus*] om. L. — 76) *delig.*] *et dilig.* B.

*Lectosia*¹ insula dicta a consobrina Aeneae ibidem sepulta.

Lictores dicuntur², quod fasces virgarum ligatos ferunt. Hi³ parentes magistratibus⁴, delinquentibus⁵ plagas ingerunt.

Liber repertor vini ideo sic appellatur, quod vino nimio⁶ usi omnia libere loquantur⁷.

*Limis*⁸ obliquus, id est transversus; unde et⁹ limina.

Limites in agris nunc termini, nunc viae transversae¹⁰.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Librile scapus¹¹ librae.

*Librilla*¹² appellantur¹³ instrumenta bellica¹⁴, saxa scilicet ad¹⁵ brachii crassitudinem¹⁶ in modum flagellorum loris¹⁷ revincta.

Liberalia Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur *Διονύσια*¹⁸. Naevius:

Libera lingua¹⁹ loquimur²⁰ ludis *Liberalibus*.

Limaçes cochleae²¹ a limo appellatae.

Litatum alii solutum²², deditum deo, quasi luitatum²³. Alii ex Graeco a precibus, quas illi *λί-
τας*²⁴ dicunt.

Lixae, qui exercitum sequuntur²⁵ quaestus gratia, dicti, quod extra ordinem sint militiae, eisque liceat, quod libuerit. Alii eos a *Licha*²⁶ appellatos dicunt, quod et²⁷ ille Herculem sit secutus; quidam a liguriendo quaestum²⁸.

*Lingula*²⁹ per diminutionem linguae³⁰ dicta; alias a similitudine linguae exsertae, ut in calceis³¹; alias³² insertae, id est intra³³ dentes coercitae, ut³⁴ in tibiis.

Libella diminutivum est³⁵ a libra.

Lacit decipiendo inducit. *Lax* etenim³⁶ fraus est.

Litus appellatus³⁷, quod litis³⁸ sit testis. Est enim genus bucinæ³⁹ incurvae, quo⁴⁰ qui cecinerit, dicitur liticen⁴¹. Ennius:

Inde loci⁴² lituus sonitus⁴³ effudit⁴⁴ acutos.

*Litis*⁴⁵ cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit.

1) *Lectosia*] *Lectos* Gu. 2. — 2) *dicuntur*] *dicunt* Gu. 1. — 3) *Hi*] *enim* add. L. — 4) *parentes magistratibus*] *imperantes* B. Gu. 1. *imperantibus* pr., *omisso ferunt*. — 5) *delinq.*] *qui del.* pr. — 6) *nimio*] *om.* pr. — 7) *loquantur*] *loquebantur* B. — 8) *Limis*] *Limus* L. S. At ut imbecillus et imbecillis dicitur, sic quoque *limis* et *limus* dici potest. Nisi forte *limes* potius legendum. — 9) *et*] *om.* B. pr. — 10) *transversae*] *vulgo* add. *sunt*, quod *om.* L. M. Gu. 2. pr. S. — 11) *scapus*] *acirpus* B. in marg. — 12) *Librilla*] *Libula* L. — 13) *appellantur*] *om.* L. *appellabantur* M. — 14) *bellica*] *bellicosa* B. — 15) *saxa scilicet ad*] *om.* L. — 16) *brachii crassitudinem*] *crassitudine brachii* L. *grossitudinem* B. Gu. 1. pr. — 17) *loris*] *om.* Gu. 1. — 18) *Διονύσια*] *dionisia* L. *dionisia* Gu. 1. 2. *Διονύσια* dic. B. — 19) *Libera ling.*] *ling. lib.* L. — 20) *loquimur*] *loquimur* pr. *loquuntur* L. Gu. 1. — 21) *cochleae*] *cochleae* L. B. M. Gu. 2. — 22) *solutum*] *solitum* L. B. Gu. 1. pr. — 23) *luitatum*] *om.* L. Gu. 1. pr. — 24) *λί-
τας*] *om.* Gu. 1. — 25) *sequuntur*] *secuntur* M. — 26)

Licha] Sic M. Gu. 2. S. *Lica* vulg. *lix* Gu. 1. *lixo* L. — 27) *et*] *om.* L. — 28) *quaestum*] L. addit glossam: *Litus quicquid aqua maris alluitur*. — 29) *Lingula*] *Lingua* M. — 30) *linguae*] *om.* B. M. pr. — 31) *calceis*] *calceibus* pr. — 32) *alias*] *aliis* B. — 33) *intra*] *infra* L. Gu. 1. (qui praeponit *et*) pr. — 34) *ut*] *om.* L. Gu. 1. — 35) *est*] *om.* B. pr. — 36) *Lax etenim*] *quia lax* L. — 37) *appellatus*] *additur* vulg. *est*, quod *om.* L. Gu. 1. 2. — 38) *litis*] *liti* M. — 39) *bucinae*] Sic M. Gu. 2. pr. *buccinae* vulg. — 40) *quo*] *quod* B. Gu. 1. pr. — 41) *liticen*] *laticen* L. Gu. 2. — 42) *loci*] *om.* Gu. 1. — 43) *sonitus* — *acutos*] *om.* Gu. 1. — 44) *effudit*] *effundit* L. B. pr. — 45) *Litis*] Sic omnes codd. et edit. pr. Unus Scal., quem sequitur Dacer., habet *Liti*. At annumeratur haec formula verbis forensibus, quae plurimae cum genit. construuntur. — 46) *Licitati*] *Licitat* — *contendit* B., sed in marg. exhibet *Licitati*. — 47) *in mercando sive pugnando*] Sic M. Gu. 1. 2.

Lixabundus iter libere ac prolixè faciens.

*Licitati*⁴⁶ in mercando sive pugnando⁴⁷ contententes.

*Liquitur*⁴⁸ labitur, fluit.

*Lingulaca*⁴⁹ genus piscis, vel mulier auguratrix.

Lance et⁵⁰ *licio* dicebatur apud antiquos, quia qui furtum⁵¹ ibat quaerere in domo aliena licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiae aut virginum praesentium.

*Lautia*⁵² epularum magnificentia. Alii a lavatione⁵³ dictam⁵⁴ putant, quia apud antiquos hae elegantiae, quae nunc sunt, non erant, et raro aliquis lavabat.

Laeva sinistra, quam Graeci *σκαία*⁵⁵ dicunt⁵⁶. Unde⁵⁷ tractum cognomen Scaevola⁵⁸. A *laeva* laevum sinistrum et laevorsum⁵⁹ sinistrorsum.

Lacuna id est⁶⁰ aquae collectio, a lacu derivatur, quam alii lamam⁶¹, alii lustram dicunt⁶².

Lacit inducit in fraudem⁶³. Inde⁶⁴ est allicere est lacerare; inde lactat, illectat, oblectat, delectat⁶⁵.

Laena vestimenti genus habitu⁶⁶ duplicis. Quidam⁶⁷ appellatam⁶⁸ existimant Tusco, quidam Graece, quam *χλαμύδα* dicunt⁶⁹.

*Lautumias*⁷⁰ ex Graeco et⁷¹ maxime a⁷² Syracusanis, qui latomias⁷³ et appellant et habent ad instar carceris; ex quibus locis excisi sunt lapides ad exstruendam urbem.

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a caede⁷⁴ humana intrarent urbem. Itaque eandem laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore viret⁷⁵, ut similiter respublica floreat⁷⁶.

Laverniones fures⁷⁷ antiqui dicebant, quod sub tutela deae Lavernae essent, in cuius luco⁷⁸ obscuro abditoque solitos furta praedamque⁷⁹ inter se luere. Hinc et Lavernalis porta vocata est.

Lacerare dividere, comminuere est⁸⁰; ex quo dictus est *lanius*, qui discindendo⁸¹ lacerat pecora; *lacinia*, quod⁸² pars vestimenti est; *lacerna*, quod⁸³ minus capitis sit⁸⁴; *lacer*, quod auribus curtatis est⁸⁵, et *lacerum*, quodcumque est in corpore imminutum⁸⁶.

S. in merc. sive in pugn. L. B. pr., in qua post contententes adiectum est scholion melius est pugnando non mercando. in pugnando sive mercando vulg. — 48) Liquitur] Liguatur B. — 49) Lingulaca] Lingultia B. pr. Lingulcea Gu. 1. — 50) et] om. L. Fortasse verum hoc est. Solet enim in locutionibus proverbialibus copula omitti. — 51) quia qui furtum] qui per furtum L., omisso quia. — 52) Lautia] Lautitia L. M. — 53) lavatione] lavitione Gu. 2. — 54) dictam] dictum B. pr. — 55) σκαία] om. L. Gu. 1. caea σκαίαν B. scean M. Gu. 2. pr., quae addit laean, laeva, laevum. — 56) dicunt] om. M. Gu. 1. 2. — 57) Unde — cogn.] om. L. — 58) Scaevola] a laeva add. L. — 59) laevorsum] L. ita: unde tractum cognomen sinistrorsum. — 60) id est] additur in L. M. Gu. 2. — 61) lamam] mar vocant B. lama vocant pr. — 62) lustram dicunt] vocant L. lustrum B. S. letistrum Gu. 1. — 63) inducit in fraudem] Sic L. Gu. 1. 2. in fraud. ind. vulg. — 64) Inde] unde L. est om. B. — 65) obl. del.]

Sic Gu. 1. 2. del. obl. vulg. — 66) habitu] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. habitus vulg. — 67) Quidam] quod pr. — 68) appellatam] appellatum B. — 69) quidam — dicunt] Sic B. M. Gu. 2., nisi quod corrupte B. exhibet clamidia dicunt χλαμύδα, in marg. χλαμύδα; M. chlani-da; Gu. 2. clani-dea; pr. chlamyda, omissis verbis quam et dicunt. quam greci linin dicunt L. χλαμύδα vulg., quod om. Gu. 1. — 70) Lautumias] Sic M. Gu. 2. pr. Lautumas B. Latum. vulg. — 71) et] om. L. — 72) a] om. L. — 73) latomias] lautomias B. laetom. pr. Λατομίας M. — 74) caede] sorde pr. — 75) viret] viret L. — 76) floreat] vireat M. — 77) fures] om. B. — 78) luco] Sic B. Gu. 2. pr. S. loco vulg. — 79) solitos furta praedamque] Sic B. M. Gu. 2. pr. soliti f. pr. vulg. solitos praedam furtaque L. Gu. 1. — 80) est] om. Gu. 1. — 81) discindendo] discidendo Gu. 2. — 82) quod] quaedam L. quod om. B. — 83) quod] quia B. — 84) sis] est L. B. M. S. — 85) quod auribus curtatis est] qui B. Om. hoc totum et et lacerum pr. — 86) quodcumque

Laudare apud antiquos ponebatur¹ pro nominare.

Lautitia farina appellabatur² ex tritico aqua consperso.

Lautulae locus extra urbem, quo loco, quia aqua fluebat, lavandi usum exercebant.

Lactaria columna in foro olitorio³ dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Lacobrigae nomen compositum a lacu et Arcobriga⁴ Hispaniae oppido.

Lancea a Graeco dicta⁵, quam illi λόγχην vocant⁶.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lamberat, scindit ac⁷ laniat.

Lanerum vestimenti genus ex lana succida⁸ confectum.

*Lapit*⁹ dolore afficit.

*Lapidicinae*¹⁰, ubi exciduntur¹¹ lapides.

Latex lapsu¹² profluens aqua dicitur. Utimur¹³ tamen hoc vocabulo et¹⁴ in vino.

Latine loqui a Latio dictum est, quae locutio adeo est versa, ut vix ulla eius pars¹⁵ maneat in notitiam¹⁶.

Latrones antiqui eos dicebant, qui conducti militabant¹⁷, ἀπὸ τῆς λατρείας¹⁸. At nunc viarum obsessores dicuntur, quod a latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur¹⁹.

*Larentalia*²⁰ coniugis²¹ Faustuli, nutricis Remi²² et Romuli, Laurentiae²³ festa.

Locupletes locorum multorum domini.

*Locatum*²⁴ positum.

Larvati furiosi et mente moti, quasi larvis exterriti²⁵.

Lotos arboris genus, ex cuius²⁶ materia frequenter tibiae fiebant, cuius bacis²⁷ quondam pasti²⁸

Lotophagi sunt dicti²⁹.

Lucaris pecunia, quae in luco erat data.

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam³⁰ et Tiberim fuit, pro eo, quod victi a Gallis fugientes e proelio ibi se occultaverint³¹.

Lucar appellatur³² aes³³, quod ex lucis captatur.

est in corp. immin.] quod cūm quod in corp. imm. est L. quodcunque tum in corp. imm. est pr. quodcunque quod in corp. imm. Gu. 1., qui cum B. om. est. — 1) apud ant. pon.] Sic Gu. 1. 2. ponebatur et pro om. L. ap. ant. pro nom. pon. B. pon. apud ant. vulg. — 2) appellabatur] quod add. L. appellatur Gu. 1. — 3) olitorio] olitorio Gu. 1. pr. — 4) Arcobriga] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Orcobriga vulg. a lacu et briga S. ex Hispaniae oppido Arcobr. L. compositum ex arcobr. Gu. 1. a lae et arcobr. pr. a lacu om. B. oppidum B. — 5) dicta] om. pr. — 6) quam illi λόγχην vocant] vulg. add. λογχη enim hastu et λογχητης satelles. Hoc om. B. (in marg. est vulg. adscripta) M. Gu. 1. 2. S. lonchin B. M. Gu. 2. lonchen pr. λογχην et λογχητης om. pr., quae exhibet enim est hasta. λογχην om. Gu. 1. — 7) ac] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. et L. atque vulg. — 8) succida] sucida M. Gu. 2. pr. — 9) Lapit] Labit Gu. 1. Lipuit pr. — 10) Lapidicinae] Lapidicinae B. pr.

Scripti Lapidicinae ex optimis codicibus. Nec tamen dubium est, scribendum esse ubique Lapidicinae. — 11) exciduntur] excind. Gu. 1. pr. — 12) lapsu] a lapsu J. M. Gu. 1. pr. — 13) Utimur] Utuntur B. pr. — 14) et] om. L. B. — 15) ulla eius pars] Sic Gu. 2. ullu pars eius vulg. — 16) in notitiam] Sic Gu. 2. in notitia L. M. Gu. 1. S. innoxia vulg. — 17) antiqui — milit.] antiqui eos, qui conducti dicebant, milit. L. antiqui eos dic. Gu. 2. eos ant. dic. vulg. — 18) ἀπὸ τῆς λατρείας] om. L. Gu. 1. ἀπὸ τῆς om. pr. ἀπὸ τῆς λατρ. At om. B., qui in marg. exhibet ἀπὸ τῆς λατρείας servitus. apo tis latrias M. Gu. 2. latrias pr. — 19) latenter insid.] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. — 20) Larentalia] Sic M. Gu. 1. 2. S. Laur. vulg. — 21) coniugis] a coniugis L. B. Gu. 1. pr. — 22) Remi] et Remi Gu. 1. — 23) Laurentiae] Larentiae M. S. Laurentis L. — 24) Locatum pos.] om. Gu. 1. — 25) exterriti] exciti pr. extincti L. Gu. 1. — 26) cuius] qua L. — 27) bacis]

*Lucerenses*³⁴ et *Luceres*, quae pars tertia populi Romani est distributa a Tatio et Romulo, appellati sunt³⁵ a Lucero, Ardeae rege, qui auxilio fuit Romulo adversus Tatium bellanti.

Lucani appellati dicuntur³⁶, quod eorum regio sita est ad partem stellae luciferae, vel quod loca cretosa³⁷ sint³⁸, id est multae lucis, vel a Lucilio duce, vel quod primitus in luco consederint³⁹.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detegere.

Lucius praenomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximae claritatis fuit, ob luporum interfectionem. *Λύκος*⁴⁰ enim lupus est.

Luxa membra e⁴¹ suis locis mota et soluta, a quo *luxoriosus*⁴² in re familiari solutus.

*Lucuntem*⁴³ genus operis pistorii.

Lucretilis mons in Sabinis.

*Lucomones*⁴⁴ quidam homines ob insaniam dicti⁴⁵, quod loca, ad quae venissent, infesta⁴⁶ facerent.

*Lucomedi*⁴⁷ a duce suo Lucomo⁴⁸ dicti, qui postea *Lucerenses*⁴⁹ appellati sunt⁵⁰.

Luculentus a luce appellatus.

*Lues*⁵¹ est diluens⁵² usque ad nihil, tractum a Graeco *λύειν*⁵³. Hinc dictum lutum terra humore soluta, et lustratio, qua quid solvitur ac liberatur. Hinc⁵⁴ et *λύτρα*⁵⁵ ἀπὸ τῆς λύσεως⁵⁶, id est solutione auri. *Λίτρα* enim⁵⁷ libra est.

Luctus et *lugere* a Graeco trahuntur *λυπεῖν* vel *λύσις βίου*⁵⁸.

Longitrorsus sic dicitur, sicut dextrorsus, sinistrorsus.

Lustra significat⁵⁹ lacunas lutasas, quae sunt in silvis aprorum cubilia. Qua⁶⁰ similitudine hi, qui in locis abditis et sordidis ventri et desidia operam dant, dicuntur in lustris vitam agere. Et quum eiusdem vocabuli prima syllaba produciatur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.

Lymphae dictae sunt⁶¹ a nymphis. Vulgo autem memoriae proditum est, quicumque speciem

baccis B. — 28) quond. past] Sic B. Gu. 1. 2. pr. pa-
sti quond. vulg. usi quond. p. B. pr. quondam om. L.
— 29) sunt dicti] Sic M. Gu. 2. sunt om. vulg. — 30)
inter viam Salariam] B. eandem glossam repetit post v.
Lucretilis. intra mare et sal. B., qui altero loco habet
intra viam sal. — 31) ibi se occultaverint] occultave-
runt B. (utroque loco) M. occultarunt Gu. 1. in ipso
se B. primo loco. Consentit pr. — 32) appellatur] di-
citur B. pr. — 33) aes] om. B. pr. — 34) Lucerenses
Sic M. Gu. 1. 2. Lucerenses B. pr. Lucreses L. — 35)
appellati sunt — Romulo] om. B. — 36) appellati di-
cuntur] appellantur vel app. dic. Gu. 1. — 37) cretosa]
herbosa B. hertola pr. — 38) sint] sunt M. Gu. 1. —
39) consederint] consederunt B. M. pr. — 40) Λύκος]
lycos pr. licos L. Gu. 1. 2. — 41) e] ex L. — 42) lu-
xoriosus — solutus] luxoriosos — solutos L. — 43) Lu-
cuntem] Lucunter L. lucuntere B. M. pr. S. — 44) Lu-
comones] Lucum. L. — 45) dicti] om. L. — 46) infes-

sta] festa L. B. Gu. 1. pr. — 47) Lucomedi] Lucumedii
L. Lucomedii Gu. 1. Om. B. verba Lucom. — qui. —
48) Lucomo] Lucumo L. — 49) Lucerenses] Sic M. Gu. 1.
Lucerenses h. l. Gu. 2. Lucenses B. pr. — 50) sunt]
om. L. — 51) Lues] Luens L. — 52) diluens] dilu-
vium L. — 53) λύειν] om. L. Gu. 1. lyein pr. lyin M.
Gu. 2. — 54) Hinc] inde B. — 55) λύτρα] lytra pr. B.
litra M. Gu. 2. litura L. — 56) ἀπὸ τῆς λύσεως] om.
L. Gu. 1. poa tes lyseos pr. apo tis lyseos M. Gu. 2.
— 57) Λίτρα enim] om. L. est libra pro libra est B. —
58) Luctus — λύσις βίου] Sic a vestigiis codd. M. et Gu. 2.
scripsi, quum exhibeat M. lypin vel lisue; Gu. 2. lypiu
vellisiu. lyseos tu biu vel tes lypes pr. L. contraxit
ita: luctus a lugeo (sic) graece litra. In B. sic: a Grae-
co λύειν. Reliqua om. trahuntur om. pr. λυπεῖν vel
λύπειν S. λύσεως τοῦ βίου vel ἀπὸ τῆς λύπης vulg. —
59) significat] Sic Gu. 1. 2. significat vulg. — 60)
Qua] a qua B. M. — 61) dictae sunt] sunt dictae B.

quandam e fonte, id est effigiem nymphae viderint¹, furendi non fecisse finem; quos Graeci *νυμφολήπτους*² vocant³, Latini lymphaticos appellant⁴.

Luxantur a luxu dictum, id est luxuriantur⁵.

*Luma*⁶ genus herbae vel potius spinae.

Lumbago vitium et debilitas lumborum.

Luscitio vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

Lura, os cullei, vel etiam utris; unde lurcones capacis gulae homines et bonorum suorum consumptores.

*Lustrici*⁷ dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum nonus, quia his lustrantur atque eis nomina imponuntur.

Luridi supra modum pallidi.

Lyrnesiades ab oppido Phrygiae Lyrneso⁸ dicti.

Loebesum et loebertatem antiqui dicebant liberum et libertatem. Ita Graeci *λοιβήν* et *λείβειν*⁹.

*Lycophos*¹⁰ Graeci dicunt, quod¹¹ nos primum tempus lucis. Dictum autem lycophos, quasi *λευκὸν φῶς*¹², id est lumen candidum.

Libertatis templum in Aventino fuerat constructum¹³.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam differentia sermonum. Promontorii quoque genus non excellentis, sed molliter in planum devexi.

Libycus campus in agro Argeo¹⁴ appellatus, quod in¹⁵ eo primum fruges ex Libya allatae sunt¹⁶.

Quam ob causam etiam¹⁷ Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

*Lepareses*¹⁸ Liparitani cives, id est Liparenses.

Labes macula in vestimento dicitur et deinde *μεταφορικῶς* transfertur in homines vituperatione dignos.

Lutrare Ennius pro poscere posuit.

*Latitaverunt*¹⁹ Cato posuit pro saepe tulerunt.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuae formae homines.

Liberata ponebant pro effata, hoc est²⁰ locuta.

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus ominis boni gratia²¹, ut in²² delectu censuve²³ primi nominantur²⁴ Valerius, Salvius, Statorius²⁵.

1) *viderint*] *viderit* L. — 2) *νυμφολήπτους*] om. Gu. 1. *lympholentos* L. *nympholeptos* B., in marg. *νυμφολύπτους*. *nympholeptus* M. pr. *nympholectus* Gu. 2. — 3) *vocant*] *appellant* B. — 4) *Latini lymphaticos appellant*] *vocant* Lat. B. *lymphatos* L. B. Gu. 1. pr. — 5) *a luxu dictum, id est lux.*] Sic L. M. Gu. 1. 2. B., (qui om. *id est*) S. *id est lux, a lux. dict. vulg.* — 6) *Luma*] Sic M. Gu. 1. 2. S. *Lina* B. *Linna* pr. *Luna* L. *Lita* vulg. — 7) *Lustrici*] *Lustrati* pr. *Lustri* L. — 8) *Lyrneso*] Sic B. M. Gu. 2., ut iidem codd. supra exhibent *Lyrnesiades*. *Lyrnesso* et *Lyrnessiades* vulg. *Lyrnesseo* pr. *Luneso* Gu. 1. *Lirnessio* L. — 9) *λοιβήν et λείβειν*] Sic S. *λοιβήν et eluun* B. *loibin et elibin* M. Gu. 2. om. vulg. Graeca. — 10) *Lycophos*] Sic B. S. *Licophos* L. *Lycophes* vulg. — 11) *quod*] *apud* L. —

12) *λευκὸν φῶς*] *leucomphos* Gu. 2. *Lencophos* Gu. 1. *leuconfos* pr. *λεουφως* B. om. L. — 13) *constructum*] *constitutum* L. B. Gu. 1. — 14) *agro Argeo*] *argeo agro* L. *a rege ageo* B. — 15) *in*] om. L. — 16) *allatae*] *illatae* L. — 17) *etiam*] om. L. — 18) *Lepareses*] Sic Gu. 1. 2. *Leparenses* vulg. — 19) *Latitaverunt*] *Latitarunt* B. pr. — 20) *hoc est*] Sic L. Gu. 1. 2. *id est* vulg. — 21) *eruendus — gratia*] om. L. — 22) *in*] *e* B. — 23) *censuve*] *censionene* L. — 24) *nominantur*] *nominabantur* B. pr. — 25) *Val. Salv. Stat.*] *Valerii Salvini Statorii* L. — 26) *nocte*] Sic Gu. 2. *noctu* vulg. — 27) *in compita etc.*] Haec L. corrupte sic exhibet: *id est in festo larum, quod dies festus erat dictus laresis putabantur animae hominum in numerum deorum seductae. per compita* B. pr. in om. Gu. 1. *quorum* om.

Lanae effigies Compitalibus nocte³⁶ dabantur in compita³⁷, quod lares, quorum is erat dies festus, animae putabantur esse hominum redactae in numerum deorum.

LIBER XI.

Magnos ludos Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iovis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Melior meliorem dicebant.

Matrem matutam antiqui ob bonitatem appellabant, et *maturum* idoneum usui, et *mane* principium diei, et inferi dii *manes*, ut suppliciter appellati bono³⁸ essent, et in carmine Saliari³⁹ *Cerus manus* intelligitur⁴⁰ creator bonus.

Minutum et minuire ex Graeco μειῶν⁴¹ dictum videri potest.

Minores et maiores inter cognomina feminarum poni solebant⁴².

*Minam*⁴³ Aellus vocitatum ait mammam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam.

*Minurritiones*⁴⁴ appellantur avium minorum cantus.

*Minyae*⁴⁵ dicti Argonautae, quod plerique eorum ex filiis Minyae fuerant orti.

*Minutia*⁴⁶ porta Romae est dicta ab ara Minutii⁴⁷, quem deum putabant.

*Minorem Delum*⁴⁸ Puteolos esse dixerunt, quod Delos aliquando maximum emporium⁴⁹ fuerit⁵⁰ totius orbis terrarum; cui successit postea Puteolanum, quod municipium Graecum antea Dicaearchia⁵¹ vocitatum est. Unde Lucilius⁵²:

Inde Dicaearchum⁵³ populos, Delumque minorem.

Militem Aelius a mollitia κατ' ἀντιφράσιν⁵⁴ dictum putat⁵⁵, eo, quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat; sic ludum dicimus, in quo minime luditur.

*Minerrimus*⁵⁶ pro minimo dixerunt.

*Miniscitur*⁵⁷ pro reminiscitur antiquitus dicebatur.

Minerva dicta, quod bene moneat. Hanc enim pagani pro sapientia⁵⁸ ponebant; Cornificius vero, quod fingatur pingaturque⁵⁹ minitans⁶⁰ armis, eandem dictam⁶¹ putat⁶².

Minime gentium dicebant pro eo, quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum.

Milvina genus tibiae acutissimi soni.

Gu. 1. pro redactae B. exhibet sed dire (sic). subdu-
ctae Gu. 1. numero B. sed non in numero deorum pr.
— 28) bono] boni B. Gu. 1. — 29) Saliari] om. Gu. 1.
— 30) intelligitur] intellegitur Gu. 2. — 31) μειῶν]
miün (sic) Gu. 2. miun pr. mion B. unum Gu. 1. —
32) feminarum poni solebant] om. Gu. 1. — 33) Mi-
nam] om. glossam L. — 34) Minurritiones] Sic M. S.
Minurrations Gu. 2. Minurcioxiones B. Minurtones
vulg. Lemma om. Gu. 1. Totam glossam om. L. — 35)
Minyae] om. glossam L. Minidas B. pr. fuerunt B. —
36) Minutia] om. L. B. Codex Lips. om. omnes glos-
sas, quae sequuntur usque ad Mecastor, quod ipsum
quoque deest. Addita est autem in eod. cod. h. l. haec
glossa: Maniae turpes deformesque personae, unde
nutrices maniae, cum larvatae faciebant timorem. — 37)

Minutii] Minuci M. Gu. 1. pr., ut supra Scal. Minucia
per c scripsit. — 38) Delum] delon Gu. 1. — 39) empo-
rium] imperium B. Gu. 1. pr. — 40) fuerit] fuit pr. —
41) Dicaearchia] DIKIARCHIA (sic) M. dikiarchia
Gu. 2. om. Gu. 1. — 42) Lucilius] Lucius Gu. 2. —
43) Dicaearchum] Dicearchicum B. diciarchicum M.
Gu. 1. 2. pr. — 44) κατ' ἀντιφράσιν] Sic S. B. cata
antifrasin M. Gu. 2. pr. antifrasim omitta praepositione
Gu. 1. per antiphrasin vulg. — 45) putat] om. B. —
46) Minerrimus] om. glossam Gu. 1. — 47) Miniscitur]
om. glossam Gu. 1. — 48) sapientia] proserpina B. —
49) pingaturque] cetera in M. exoleverant. — 50) mi-
nitans] militaribus B. mutans Gu. 1. — 51) dictam]
om. Gu. 1. — 52) putat] putant B. Gu. 1. pr.

Miracula, quae nunc digna¹ admiratione² dicimus, antiqui in rebus turpibus³ utebantur.

Mirior dicebant comparativum⁴ a *miro*. Titinnius⁵: *Mirior*, inquit, *tibi videor*.

Miscelliones appellantur, qui non certae sunt sententiae, sed variorum mixtorumque iudiciorum⁶.

Misenum promontorium a Miseno tubicine⁷ Aeneae ibi sepulto est⁸ appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommoda.

Miseretur is, qui miserum subleuat.

Miseret me eadem forma dicitur, qua piget, poenitet⁹, taedet.

*Miracidion*¹⁰ primae adolescentiae.

Metus feminine¹¹ dicebant¹². Ennius:

*Vivam*¹³ an moriar nulla in me est metus.

Metari castra dicuntur, quod *metis* diriguntur¹⁴.

*Meddix*¹⁵ apud Oscos nomen magistratus est. Ennius:

*Summus*¹⁶ ibi capitur *meddix*¹⁷, occiditur alter¹⁸.

Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis primum gustaret mustum¹⁹, dicere ominis gratia:

*Vetus novum vinum bibo, veteri*²⁰ *novo morbo*²¹ *medeor*.

A quibus verbis etiam²² *Meditrinae* deae²³ nomen²⁴ conceptum²⁵, eiusque sacra *Meditrinalia* dicta sunt.

*Medioximum*²⁶ mediocre.

Medullitus, ex intimis medullis.

Meditullium dicitur non medium terrae, sed procul a mari, quasi meditellium, ab eo, quod est tellus.

Medibile medicabile.

*Mediterream*²⁷ melius, quam mediterraneam²⁸ Sisenna dici putat.

Merendam antiqui dicebant pro prandio, quod scilicet²⁹ medio die caperetur³⁰.

Mergae furculae³¹, quibus acervi frugum fiunt, dictae a volucris mergis, quia³², ut illi³³ se³⁴

1) digna] sunt add. B. — 2) admiratione] amirat. Gu. 1. — 3) turpibus] temporalibus pr. — 4) dicebant comp.] comp. dic. B. — 5) Titinnius] om. Gu. 1. et exhibet tibi inquit. inquam, tibi Scal. Dac. — 6) iudiciorum] vulg. additur sunt, quod om. Gu. 2. — 7) tubicine] Sic M. Gu. 2. pr. S. tibic. vulg. — 8) est] om. B. — 9) poenitet] om. B. pr., qui exhibent piget et taedet. — 10) Miracidion] Sic vulg. Mirachidion Scal. Dac. Mirachion B. Mirachiton M. Gu. 2. pr. om. glossam Gu. 1. — 11) feminine] Sic B. M. Gu. 1. 2. feminino genere vulg. — 12) dicebant] dicebat Gu. 1. — 13) Vivam] vivat pr. — 14) diriguntur] dirigantur Gu. 1. — 15) Meddix] Meddis B. — 16) Summus] om. B. — 17) meddix] medix B. — 18) occiditur alter] om. Gu. 1. — 19) mustum] om. B. — 20) veteri] et B. — 21) morbo] om. B. — 22) etiam] om. B. — 23) Meditrinae] Medicinae, om. deae, Gu. 1. Medicrinae

d. B. quae scriptura per c etiam supra et infra locum habet in eodem. — 24) nomen] hoc nomen Gu. 1. — 25) conceptum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. ceptum vulg. — 26) Medioximum] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Medioximum vulg. — 27) Mediterream] Mediterreum S. — 28) mediterraneam] mediterraneum S. — 29) scilicet] om. B. — 30) caperetur] caperentur M. — 31) furculae] om. Gu. 1. — 32) quia] quod pr. — 33) illi] illae B. — 34) se] om. Gu. 1. — 35) aquam] aqua Gu. 1. — 36) persequuntur] sequuntur B. — 37) eas] om. Gu. 1. — 38) demergunt] dimerg. B. M. Gu. 1. pr. — 39) aestimabant] existimabant S. D. festinabant B. Gu. 1. (om. deum) pr. — 40) esse deum] Sic M. Gu. 2. S. deum esse vulg. — 41) unde et] et unde nomen avis merula nomen acc. Gu. 1. — 42) merula] merla M. pr. — 43) est] om. pr. — 44) ut] at B. M. Gu. 1. ac pr. — 45) appellamus] appellamus pr. — 46) Mercedonius] Sic

in aquam⁴⁵ mergunt, dum pisces persequuntur⁴⁶, sic messorum eas⁴⁷ in fruges demergunt⁴⁸, ut elevare possint manipulos.

Mercurius a mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium aestimabant⁴⁹ esse deum⁴⁹.

Merum antiqui dicebant solum; unde et⁴¹ avis merula⁴² nomen accepit, quod solivaga est⁴³ et solitaria pascitur, ut⁴⁴ nunc *merum* purum appellamus⁴⁵.

*Mercedonius*⁴⁶ dixerunt a mercede solvenda.

Medialem appellabant hostiam atram⁴⁷, quam meridie immolabant.

Mercedituum mercenarium⁴⁸, quod mercede se tueatur.

Mertat pro mersat dicebant.

Melicae gallinae, quod in⁴⁹ Media id genus avium corporis amplissimi fiat⁵⁰, *l* litera pro *d* substituta.

Melos insula dicta est a Melo, qui ex Phoenice ad eandem⁵¹ fuerat profectus.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

*Melis*⁵² hasta a ligno mali dicta.

Meliboea purpura, a nomine insulae, in qua tingitur, est vocata⁵³.

*Melancoryphi*⁵⁴ genus avium, quae Latine vocantur atricapillae, eo, quod summa earum capita nigra⁵⁵ sint.

Memorare significat nunc dicere, nunc⁵⁶ memoriae mandare.

Mensarii nummularii.

*Mendicum*⁵⁷ velum, quod in prora ponitur.

Mentum dicebant, quod nos commentum.

Memoriosus memoriosior, memoriosius⁵⁸ et memoriosissime⁵⁹ facit.

Mensa frugibusque iurato significat per mensam et fruges⁶⁰.

Megalesia ludos matris magnae appellabant⁶¹.

*Mesancilum*⁶² teli missilis genus.

Meatus a meando dictus.

Mecastor et⁶³ *mehercules* iusiurandum erat, quasi diceretur, ita me Castor, ita me Hercules, ut⁶⁴ subaudiatur *iuvet*⁶⁵.

Gu. 2. *Mercedenos* pr. *Mercedonias* S. *Dac. Mercedonios* vulg. — 47) *atram*] om. Gu. 1. — 48) *mercenarium*] om. B. In lemmate exhibet S. *mercedicius*, in margine *mercediuus*. — 49) *in*] a pr. — 50) *amplissimi fiat*] *amplum sit* B. — 51) *ad eandem*] om. Gu. 1. — 52) *Melis*] *Meloas* Gu. 1. B. pr. *Meliar* M. — 53) *vocata*] Sic B. Gu. 1. 2. *dicta* vulg. — 54) *Melancoryphi*] *Melancoriphi* M. Gu. 2. pr. — 55) *capita nigra*] *nigra cap.* pr. — 56) *nunc*] om. B. — 57) *Mendicum*] *dici* putant add. vulg., sed om. M. Gu. 2. — 58) *memoriosus*] et *mem.* vulgo, sed om. Gu. 2. Scal. et ante superlativum uncis inclusit. — 59) *memoriosissime*] *memorissime* Gu. 1. — 60) *fruges*] *frugem* B. — 61) *appellabant*] *appellant* B. — 62) *Mesancilum*] *Mefancilum* B. pr. S. *Mafoncilium* Gu. 1. — 63) *et*] om. B., qui deinde cum ceteris exhibet *mehercules*; vulg. *mehercles*. — 64) *ut*] om. B. — 65) Sequitur in Cod. B. hunc ar-

ticulum haec glossa, quae in nullo extat codice. *Municipes sunt cives Romani ex municipiis suis et suo iure utentes, muneris tamen cum populo Romano et honorarii participes; a quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus neque ulla populi Romani lege astricti; nunquam populus eorum fundus factus est. Primos autem municipes sine suffragii iure cerites factos esse accepimus, concessumque illis, ut civitatis Romanae honorem quidem caperent, sed negotiis tamen atque honoribus vacarent pro sacris bello Gallico receptis custoditisque. Hinc tabulae cerites appellatae versa vice, in quas censores referri iuebant, quos notae causa suffragiis privabant. Sed coloniarum alia necessitudo est. Non enim veniunt extrinsecus in civitatem, nec suis radicibus nituntur; sed ex civitate quasi propagatae sunt et iura institutaque omnia populi Romani non sui arbitrii habent. Quae tamen condictio*

Messapia Apulia, a Messapq rege appellata¹.

Mactus inagis auctus.

*Macellum*² dictum a Macello quodam, qui exercebat in urbe latrocinium³; quo damnato censores Aemilius et Fulvius statuerunt, ut⁴ in domo eius obsonia venderentur.

Macilenti macie tenuati.

*Murricidum*⁵ ignavum, stultum. Plautus:

*Murricide*⁶ homo, ignave, iners.

*Manlium*⁷ patriciae familiae neminem vocari licuit, post eam Manlium, qui Gallos a Capitolio depulit, quod is regnum occupare conatus necatusque est.

Marcus diminutivum a Marco.

Mane a diis manibus dixerunt. Nam *mana*⁸ bona dicitur, unde et māter Matuta et⁹ poma matura.

Matronas appellabant¹⁰ eas fere, quibus stolas habendi¹¹ ius erat.

Materfamiliae non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliae¹² dictus esset; nec possunt hoc nomine plures¹³ in una familia praeter unam appellari. Sed nec vidua hoc nomine, nec, quae sine filiis est, appellari¹⁴ potest.

*Matula*¹⁵ vas urinae.

Matralia Matris Matutae festa.

*Mattici*¹⁶ cognominantur homines malarum magnarum atque oribus late patentibus.

Matrimes ac¹⁷ patrimes dicuntur, quibus matres et patres¹⁸ adhuc vivunt.

Matellio diminutivum a matula¹⁹.

*Magmentum*²⁰ magis augmentatum²¹.

*Madulsa*²² ebrius, a Graeco *μαδῦν*²³ deductum, vel quia madidus satis a vino²⁴.

(Leg. condicio) cum sit magis ob noxia et minus libera, potior et praestabilior existimatur propter amplitudinem maiestatemque populi Romani, cuius istae coloniae quasi effigies parva simulacraque esse quaedam videntur. Et simulque (Leg. Et simul quoque) obscura oblitterataque sunt municipiorum iura, quibus uti iam per ignorantiam non queunt. — 1) appellata] om. B. — 2) Macellum] Mamellum Gu. 1., qui bis hanc glossam exhibet. — 3) latrocinium] latrocinia S. — 4) ut] uti Gu. 1. pr. om. B. — 5) Murricidum] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. Murcidum B. Murcidum vulg. — 6) Murricide] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. muricidum B. in marg. murcide vulg. — 7) Manlium etc.] Sic haec glossa legitur in M. Gu. 1. 2. pr. In iisdem tamen codd. similis glossa reperitur, quam h. l. exhibent vulgata exemplaria: Manliae gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, quum regnum affectasset, damnatus necatusque est. Eandem glossam suppeditant L. B. S., quae infra suo loco legitur post glossam Manius, ubi eam Codd. collocant. — 8) mana] mania L. — 9) et] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. id est vulg. — 10) appellabant] appellant B. — 11) stolas habendi] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. hab. stol. vulg. — 12) paterfamiliae] familias pater Gu. 1. — 13) hoc nomine plu-

res] plures hoc nomine Gu. 1. — 14) appellari] vocari L. Gu. 1. pr. — 15) Matula vas urinae] Sic separata est haec glossa ab altera Matellio diminutivum a matula in codd. L. B. Gu. 1. 2. pr. S. Om. utramque M. Vulg. coniunctae sunt hae glossae ita: Matellio diminutivum a matula, quae vas est urinae. — 16) Mattici] Mattici L. Martici B., in cuius marg. est vel marici. Matrisci S. Dac. — 17) ac] et L. Gu. 1. — 18) matres et patres] Sic M. Gu. 1. 2. S. patres et matres vulg. — 19) matula] matiola L. — 20) Magmentum] Magmen L. — 21) augmentatum] augmentum L. augmentatum pr. — 22) Madulsa] Sic B. M. Gu. 2. pr. Madussa L. Madusa vulg. — 23) μαδῦν] Sic M. S. madan Gu. 2. om. L. B. Gu. 1. pr. μαδαν vulg. — 24) satis a vino] Sic M. Gu. 2. satis vino L. B. Gu. 1. pr. sit vino vulg. — 25) Magisterare] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. Magistrare vulg. Magistrerari Gu. 1. — 26) moderari] moderare L. — 27) doct. art.] art. doct. Gu. 1. — 28) pagorum] paganorm L. M. — 29) vicorum] vicorum L. — 30) equitum] que add. B. — 31) omnes hi] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. omnes ii vulg. — 32) et] om. B. — 33) ipsam personam] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. personam ipsam vulg. — 34) demonstrat] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. demonstrant vulg. — 35) quum] quom B. Sic id. cod. mox. — 36) ut] aut L. M. —

Magister moderari²⁶. Unde magistri non solum doctores artium²⁷, sed etiam pagorum²⁸, societatum, vicorum²⁹, collegiorum, equitum³⁰ dicuntur, quia omnes hi³¹ magis ceteris possunt; unde et³² magistratus, qui per imperia potentiores sunt, quam privati, quae vox duabus significationibus notatur. Nam aut ipsam personam³³ demonstrat³⁴, ut quum³⁵ dicimus: magistratus iussit, aut honorem, ut³⁶ quum dicitur³⁷: Titio³⁸ magistratus datus est.

Maximus pontifex dicitur, quod maximus rerum, quae ad sacra et religiones³⁹ pertinent, iudex sit⁴⁰ vindexque contumaciae privatorum magistratuumque⁴¹.

Magis a Graeco μάλλον⁴² venit.

*Maximam hostiam*⁴³ ovilli⁴⁴ pecoris appellabant, non ab amplitudine⁴⁵, sed ab animo placidiore.

Magnum socerum appellat vir⁴⁶ uxoris suae avum.

Magnam socrum vir uxoris suae aviam appellat⁴⁷.

*Maximi annales*⁴⁸ appellabantur⁴⁹, non magnitudine, sed quod eos Pontifex maximus confecisset⁵⁰.

Maximus Curio, cuius⁵¹ auctoritate curiae, omnesque curiones reguntur.

Manare dicitur, quum humor⁵² ex integro, sed⁵³ non solido nimis per minimas suas⁵⁴ partes⁵⁵ erumpit, quod ex Graeco trahitur⁵⁶, quia illi non satis solidum μανόν⁵⁷ dicunt.

*Manalem fontem*⁵⁸ dici pro eo, quod aqua ex eo semper manet⁵⁹.

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animae inferorum ad superos manarent, qui dicuntur manes.

Manalem vocabant *lapidem* etiam⁶⁰ petram quandam, quae erat⁶¹ extra portam Capenam iuxta aedem Martis, quam quum⁶² propter nimiam siccitatem in urbem pertraherent, insequabatur pluvia statim⁶³, eumque, quod aquas manarent, manalem lapidem dixere⁶⁴.

*Manias*⁶⁵ dicunt ficta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas⁶⁶ vocant⁶⁷; Manias autem, quas⁶⁸ nutrices minitentur⁶⁹ pueris parvulis⁷⁰, esse larvas, id

87) dicitur] dicimus B. M. om. pr. — 38) Titio] Tito B. M. — 39) sacra et religiones] sacra religionis B. legionis M. — 40) sit] om. Gu. 1. — 41) magistratuumque] magistratumque L. — 42) μάλλον] μάλον B. mallon Gu. 2. pr. malo M. om. L. Gu. 1. — 43) Maximam] om. glossam pr. — 44) ovilli] Sic L. M. Gu. 2. S. ovili pecores B. Gu. 1. ovilis vulg. — 45) amplitudine] corporis add. vulg., sed om. Gu. 2. Videtur glossa. Quare delevi. — 46) appellat vir] om. M. appellabant B. appellavit pr. virgilius pro vir exhibet Gu. 1. — 47) vir uxoris suae aviam appellat] appellat vir uxoris suae aviam Gu. 1. appellant B. appellat om. M. Gu. 2. — 48) Annales] Anales B. — 49) Appellantur] appellantur B. — 50) Confecisset] Ita Gu. 2. M. Consecrasset vulg. — 51) cuius] quous pr. — 52) quum humor] om. L. B. — 53) sed] om. L. — 54) minimas suas] Sic M. Gu. 2. S. suas min. vulg. suas om. L. B. Gu. 1. pr. — 55) partes] om. L. — 56) trahitur] manon h. l. add. B. trahatur pr., quae post lacunam exhibet rarus. — 57) μανόν dic.] dic. μανόν B., in margine μανόν. manon Gu. 2. pr. om. μανόν L. Gu. 1. pr. — 58) fontem] pro ea dici L. dici pro eo B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Omnes om. putant, quod exhibet vulgata ita: fontem dici putant, quod. — 59) manet] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. manat vulg. — 60) vocabant lapidem etiam] Sic Gu. 1. 2. pr. S. lapid. etiam voc. vulg.

vocabant lap. et L. Man. etiam lap. voc. M. S. — 61) erat] addidi verbum e L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. vulg. abest. — 62) quum] quom B. — 63) insequabatur pluvia statim] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sequebatur statim pluvia vulg. — 64) dixere] dixerunt L. — 65) Manias] Scripsi hanc glossam, ut est in L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Vulg. haec exhibet: Manias Aelius Stilo dici ait ficta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quae alii maniolas appellant. Manias autem, quas nutrices minitentur pueris, esse larvas, id est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. Sunt qui Maniam Larvarum matrem aviamque putent. Sunt enim utriusque opinionis auctores. Consentit cum his Scal. et Dac., nisi quod pro Sunt qui Maniam Larvarum matrem aviamque putent exhibent, ut Mania est eorum avia, materve. Vulgata lectio et Scal. videntur Festi verba referre, nostra Pauli excerptum, quod quum sit in omnibus codd. reposui pro vulgata. Pro dicunt exhibet B. dicebant. — 66) maniolas] maniales L. manias B. maniolas Gu. 2. — 67) vocant] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. appellant vulg., quod om. L. — 68) quas] om. L. — 69) minitentur] minituntur L. B. M. Gu. 1. S. Dac. — 70) parvulis] hoc addidi e B. M. (parvolis) Gu. 1. 2. pr. S. parvis L.

est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. Sunt, qui Maniam larvarum matrem aviamve¹ putant².

Manceps dictus³, quod manu capiatur⁴.

*Manduci*⁵ effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas formidolosasque ire solebat magnis malis ac late dehiscens et ingentem dentibus sonitum faciens, de qua Plautus ait⁶:

Quid⁷ si⁸ ad ludos me pro manduco locem?

Quapropter⁹? clare crepito dentibus.

*Mancini tifata*¹⁰ appellabantur¹¹, quod Mancinus habuit insignem¹² domum, quae publicata est¹³ eo interfecto.

Mamercus praenomen est Oscum ab¹⁴ eo, quod hi¹⁵ *Martem* Mamertem dicunt¹⁶.

*Municeps*¹⁷, qui in municipio liber natus est. Item, qui ex alieno¹⁸ genere hominum munus functus est. Item, qui in municipio¹⁹ a servitute se liberavit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem, ut fuerunt Cumani, Acerrani, Atellani, qui et²⁰ cives Romani erant, et²¹ in legione merebant, sed dignitates non capiebant²².

*Mamurii Veturii*²³ nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hac de causa. Numa Pompilio regnante e coelo cecidisse fertur²⁴ ancile, id est scutum breve, quod ideo sic est appellatum²⁵, quia ex utroque latere erat recisum; ut summum infimumque eius latus²⁶ medio pateret, unaque edita vox omnium potentissimam fore civitatem, quamdiu id in ea mansisset. Itaque facta sunt eiusdem generis plura, quibus id misceretur²⁷, ne internosci coeleste posset. Probatum opus est maxime²⁸ Mamurii Veturii²⁹, qui praemii loco petiit³⁰, ut suum nomen inter carmina Salii canerent.

Mamere Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis, unde et Mamertini in Sicilia dicti, qui Messanae habitant.

Martialis campus in Coelio monte dicitur, quod in eo Equiria solebant fieri, si quando aquae Tiberis campum Martium occupassent.

1) *aviamve*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *aviamque* vulg. — 2) *putant*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *putent* vulg. — 3) *dictus*] Sic M. Gu. 2. *dicitur* vulg. — 4) *capiatur*] *capitur* pr. Pro quod B. exhibet *qui*. — 5) *Manduci*] *Manduces* L. B. Gu. 1. pr. *Manducus* S. — 6) *ait*] in *Rudente* vulg. additur, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 7) *Quid*] *quod* L. — 8) *si*] *aliquo* add. S. Dac. — 9) *Quapropter*] *qui pater* Gu. 2. — 10) *Mancini tifata*] Sic scripsi e coniectura Scaligeri, a qua prope absunt codd., quorum B. M. Gu. 1. 2. pr. exhibent *Mancināti fata*; L. *Mancinata fata*. Vulg. est *Mancini fata*, quod nihil est. Scal. ipse scripsit *Mancini fana*. Sed coniecturam fecit ipso Festo duce, qui *Tifata iliceta* explicat s. v. *Tifata*. Cfr. Dacer. ad h. l. Sic supra p. 38. scribendum erat v. *Curiati fana*: *Curia tifata*. — 11) *appellabantur*] *appellabant* Gu. 1. — 12) *insignem*] om. L. — 13) *est*] om. Gu. 1. — 14) *ab*] om. B. M. Gu. 1. pr. S. — 15) *hi*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *ii* vulg. — 16) *dicunt*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *appellant* vulg. — 17) *Municeps*] Sic, ut scripsi, exhibent hanc glos-

sam codd. et edit. princ. Vulg. quam praebet Scal. post *Municeps* add. *est ut ait Aelius Gallus* et post *partem* exhibet haec: *At Servius filius aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives Romani fuissent, ut semper rempublicam separatim a populo Romano haberent*. Tum exhibet: *Cumanos videlicet, Acerranos, Atellanos*. Quod nos dedimus, est Pauli. — 18) *alieno*] Sic Gu. 2. *alio* vulg. — 19) *qui in municipio*] *in municipio qui* Gu. 1. in om. L. B. Gu. 1. — 20) *et*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *aeque* vulg. — 21) *et*] om. Gu. 1. — 22) *sed dign. non cap.*] om. L. — 23) *Mamurii Veturii*] *Mamuri Veturi* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 24) *fertur*] *ferunt* B. — 25) *est app.*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *app. est* vulg. om. *est* B. — 26) *latus*] *latius* M. S. — 27) *id misceretur*] *admisceretur* Gu. 1. *admiscetur* L. — 28) *maxime*] add. hoc L. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. — 29) *Mamurii Veturii*] *Mamuri Veturi* M. Gu. 2. *Mamurii* om. L. B. Gu. 1. *Veturii* om. L. — 30) *petiit*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *petit* vulg. — 31) *Mamiliorum* etc.] Sic exhibent glossam codd. et edit. pr. Vulg. *Mamiliorum*.

*Mamiliorum*³¹ familia a Mamilia Telegoni³² filia, quam Tusculi procreaverat, est appellata.

Mamilia turris intra Sabinae regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamphur appellatur loro circum volutum mediocris longitudinis lignum³³ rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Mansuetum ad manum venire suetum. Alii aiunt³⁴ mansuetum dictum neque ex misericordia mansuetum, neque ex crudelitate saevum, sed modestia temperatum.

*Mantare*³⁵ saepe manere.

*Manticulari*³⁶ dicuntur³⁷, qui manticulas attrectant, ut furentur. Unde poetae pro dolose quid agendo hoc verbo utuntur. Pacuvius:

Ad manticulandum astu adgreditur.

Manticularia dicuntur ea³⁸, quae frequenter in³⁹ usu habentur et quasi manu⁴⁰ tractantur. Frequens enim antiquis⁴¹ ad manus tergendas usus fuit mantelorum⁴², unde haec trahitur similitudo.

*Mantisa*⁴³ additamentum dicitur⁴⁴ lingua Tusca⁴⁵, quod ponderi adiicitur⁴⁶, sed⁴⁷ deterius, et⁴⁸ quod sine ullo usu est. Lucilius:

*Mantisa obsonium*⁴⁹ vincit.

Malleoli vocantur non solum parvi mallei, sed etiam⁵⁰ hi⁵¹, qui ad incendium faciendum⁵² aptantur, videlicet⁵³ ad similitudinem⁵⁴ priorum dicti.

Mollestras dicebant pelles ovillas, quibus galeas extergebant.

Malta dicitur a Graecis pix cum cera mixta⁵⁵.

*Meson*⁵⁶ persona comica ab inventore dicta.

*Maeniana*⁵⁷ aedificia a Maenio sunt appellata. Is enim primus ultra columnas extendit tigna⁵⁸, quo ampliarentur superiora.

*Maesius*⁵⁹ lingua Osca mensis maius. Osci enim a⁶⁰ regione Campaniae⁶¹, quae est Oscorum⁶² vocati sunt.

Maiestas a magnitudine dicta.

familia a Mamilia filia Telegoni, quam Tusculi procreavit, est appellata, quando id oppidum ipse condidisset. Sequitur hanc glossam Scal., nisi quod exhibet *familia* (progenita fuit) (sic) et procreaverat. Videtur glossa, ut nos dedimus, Pauli esse. — 32) *Telegoni*] *Telegoni* L. M. Gu. 1. 2. pr. *Telegoni* B. — 33) *lignum*] om. M. — 34) *aiunt*] om. L. Gu. 1. pr. *Alii mansuetum dictum putant* B. — 35) *Mantare*] Haec est glossa, ut codd. et edit. pr. exhibent. Vulg. quicum facit Scal. add. *Caecilius in epistola: Iam me adeo manta. Iam hoc vide caecus animus adventus angit.* Sed haec sunt e schedis Festi adiecta. — 36) *Manticulari*] Sic exhibent hanc glossam codd. et edit. princ., quae sunt verba Pauli; vulgata quam praebet Scal. supplet Festi verba ita, ut sunt in schedis, ubi hanc glossam reperies. — 37) *dicuntur*] om. L. — 38) *ea*] et Gu. 1. — 39) *in*] om. L. — 40) *et quasi manu*] *etsi in manu* L. — 41) *antiquis*] om. L. B. Gu. 1. — 42) *mantelorum*] Sic M. Gu. 1. 2. *mantellorum* L. *manteliorum* B. *mantillo-*

rum pr. *mantiliorum* vulg. — 43) *Mantisa*] Sic B. M. Gu. 2. S. *Mantissa* vulg. *Mantusa* L. *Mantisia* Gu. 1. Eadem scribendi varietas recurrit mox. — 44) *dicitur*] om. B. — 45) *Tusca*] *Osca* Gu. 1. — 46) *adiicitur*] *adicitur* M. Gu. 2. *additur* L. — 47) *sed*] et add. B. — 48) *et*] om. L. — 49) *obsonium*] *obsonia* M. S. — 50) *etiam*] om. L. — 51) *hi*] ii B. S. — 52) *faciendum*] *faciundum* B. — 53) *videlicet*] *scilicet* L. — 54) *ad similitudinem*] *similitudine* B. — 55) *cera mixta*] *mista cera* B. — 56) *Meson*] Sic legitur glossa in codd. et edit. princ. quae Pauli est. Vulg. est Festi, quam vide in schedis. Scal. eam hoc loco reposuit. *Menson* L. B. Gu. 1. pr. — 57) *Maeniana*] Haec sunt excerpta Pauli. Vulgatam vide in schedis Festi. *Moenia* B. *Menana* Gu. 1. *Moeniana* L. cum vulg. — 58) *tigna*] *tignas* B. pr. *tignos* L. Gu. 1. — 59) *Maesius*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *Moessius* vulg. — 60) *a*] om. B. Gu. 1. in L. — 61) *Campaniae*] *sunt* add. L.; omissis, quae sequuntur. — 62) *Oscorum*] *Oscor* B. Gu. 1. 2. pr. *Oscos* vulg.

Maior magistratus consul dicitur¹.

Mas diminutive² facit masculus.

Matertera patris et matris, mihi magna matertera est³. *Matertera*⁴ matris soror, quasi mater altera.

Maior patruus avi et aviae proavus.

*Maior avunculus*⁵ avi et aviae avunculus.

*Maior*⁶ *amita* avi et aviae amita.

Maior socer uxoris meae proavus.

*Maior socrus*⁷ uxoris meae proavia.

Maeandrum genus picturae dictum est a similitudine flexus⁸ amnis, qui⁹ appellatur Maeandrus.

*Maecia tribus*¹⁰ a quodam castro sic appellatur.

*Mansucium*¹¹ edacem a mandendo¹² scilicet.

Mox paullo post.

Morbosum hominem morbo aliquo affectum.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Moracias nuces Titinnius duras esse ait¹³, unde fit diminutivum¹⁴ *moracillum*.

*Monimentum*¹⁵ est¹⁶, quod et¹⁷ mortui causa aedificatum est et quicquid ob memoriam alicuius factum est, ut fana, porticus¹⁸, scripta et carmina. Sed monimentum quamvis¹⁹ mortui causa sit factum, non tamen significat ibi sepultum²⁰.

Monitores dicuntur, qui et²¹ in scena monent histriones et libri commentarii.

*Monile*²² et mulierum ornatus dicitur et equorum propendens a collo.

Mòmar Siculi stultum appellant²³.

Mòmen momentum²⁴. Lucilius:

*Momine se parvo*²⁵ possunt²⁶ impulsa²⁷ moveri.

Modo quum per correptam²⁸ o dicitur, significat et²⁹ tempus, ut *modo venit*³⁰, et ponitur pro tantum, ut *tace modo*. Quodsi³¹ producta posteriore³² syllaba enuncietur, dativus vel ablativus est casus ab eo, quod est modus³³.

*Monstrum*³⁴ dictum velut monestrum, quod moneat³⁵, aliquid futurum; *prodigium* velut praedicium³⁶, quod praedicat; *portentum*, quod portendat; *ostentum*³⁷, quod ostendat.

1) dicitur] appellabatur B. — 2) diminutive] Sic M. Gu. 2. pr. S. diminutivum vulg. — 3) matertera est] Sic M. Gu. 2. mater est vulg. — 4) Matertera] om. hanc explicationem M. — 5) avunculus] om. M. — 6) Maior] om. glossam. M. — 7) Maior] om. glossam B. — 8) flexus] flexi L. Gu. 1. — 9) qui etc.] om. L. — 10) tribus] repetita est haec vox in Gu. 1. — 11) Mansucium] Sic L. B. Gu. 1. pr. 8. Masucium M. Gu. 2. Manseucium vulg. — 12) a mandendo] ab edendo Gu. 1. — 13) esse ait] dicit pro utroque L. exhibet. — 14) diminutivum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. 8. diminutive vulg. — 15) Monimentum] Monumentum L. B. Idem exhibent hi codd. postea. — 16) est] nomen est B. — 17) quod et] et om. L. quod et cum v. subst. est post aedificatum om. B. — 18) porticus] et port. Gu. 1. — 19) quamvis] om. L. — 20) sepultum] vel sepulcrum add. B., omisso antea non. esse add. L. — 21) qui et] Sic

Gu. 2. et qui L. M. B. Gu. 1. pr. S. non solum dicuntur, qui in scena moneant histriones, sed etiam libri commentarii vulg. Ut nos, sic codd. et edit. pr. Consentit Scal. — 22) Monile] Sic glossa legitur in codd. et edit. princ. Vulgatam, quae est Festi, vide in schedis. Exhibet eam Scal. — 23) appellant] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. vocant vulg. — 24) momentum] pro momento L. momento B. M. Gu. 2. memento Gu. 1. — 25) parvo] a parvo B. Gu. 1. pr. — 26) possunt] Sic L. B. Gu. 1. pr. possint vulg. possent S. — 27) impulsa] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. impulsu vulg. — 28) correptam] Sic Gu. 2. correptum vulg. o corrept. dic. L. — 29) et] addidi e B. M. Gu. 1. 2. pr. — 30) venit] Sic M. Gu. 2. veni vulg. — 31) Quodsi] Et si L. — 32) posteriore] posteriori B. Gu. 1. — 33) modus] modo M. Gu. 1. — 34) Monstrum] Sic haec glossa Pauli in codd. est et edit. princ. Vulgatam vide in schedis Festi.

*Molucrum*³⁸ et³⁹ quo molae verruntur⁴⁰, quod⁴¹ Graeci *μυλῆρορον*⁴² dicunt; et tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet⁴³. Afranius *Virgini*, inquit, *tam crescit uterus, quam gravidae mulieri*⁴⁴. *Molucrum* vocatur transit⁴⁵ sine doloribus. *Molucrum* etiam dicitur⁴⁶ lignum quoddam quadratum, ubi immolatur.

Mola vocatur etiam⁴⁷ far tostum et sale⁴⁸ sparsum⁴⁹, quod eo molito hostiae asperguntur.

Moles pro magnitudine fere poni solet. Sed *moliri* et *molitiones* a movendo certum est dici.

Munus significat officium⁵⁰, quum⁵¹ dicitur quis munere fungi. Item donum, quod officii causa datur.

Mummiana aedificia a Mummio⁵² dicta.

Mundus appellatur coelum, terra, mare et aer.

Mundus etiam dicitur⁵³ ornatus muliebris⁵⁴, quia non alius est, quam quod moveri potest.

Mundus quoque appellatur lautus⁵⁵ et purus.

Munitio morsicatio⁵⁶ ciborum.

*Muneralis*⁵⁷ lex vocata est, qua⁵⁸ Cincius cavit, ne cui liceret munus accipere. Plautus:

*Neque*⁵⁹ *muneralem legem neque*⁶⁰ *lenoniam*⁶¹, *rogata*⁶² fuerit, necne, flocci aestimo.

Munem significare certum est officiosum, unde e⁶³ contrario immunis dicitur⁶⁴ qui nullo fungitur officio.

Mutae dicuntur literae, quod positae in ultimis partibus⁶⁵ orationis, obmutescere cogant loquentes, vel quod parvae exiguaeque sint vocis, ut quum⁶⁶ mutum oratorem aut⁶⁷ tragoedum dicimus.

*Multam*⁶⁸ Osce dici putant poenam.

*Mullei*⁶⁹ calcei regum Albanorum et post patriciorum a millando⁷⁰, id est saendo dicti.

Multifariam dixerunt antiqui, quod⁷¹ in multis locis fari poterat, id est dici.

Mulciber Vulcanus a molliendo scilicet ferro dictus. *Mulcere* enim molliere, sive lenire est. *Pacuvius*:

Quid me obtutu terres, mulces laudibus?

— 35) moneat] monet B. — 36) velut praed.] om. Gu. 1. — 37) ostentum] ostentatum Gu. 1. — 38) *Molucrum*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. pr. Vulgatam, quae Festi continet verba, vide in schedis, quas sequitur Scal. — 39) et] de L. B. — 40) verruntur] vertuntur B. — 41) quod] et quod B. — 42) *μυλῆρορον*] *mylikoron* M. Gu. 2. vulg. *μύληρον*. om. Graecum L. Gu. 1. pr. — 43) incidere solet] solet incid. M. — 44) mulieri] quod add. B. Coniungit nimirum hoc cum sequenti. — 45) transit] transitus pr. — 46) etiam dicitur] dicitur etiam L. B. M. — 47) etiam] om. Gu. 1. Ceterum, ut nos, sic codd. et edit. pr. Vulg. vide in schedis, quae Festi verba exhibent. — 48) et sale] ex sale L. — 49) sparsum] aspersum B. — 50) officium] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 51) quum] quom B. — 52) Mummio] Lucio Mumio L. — 53) etiam dicitur] dicitur etiam B. — 54) muliebris] mulieris L. — 55)

lautus] et *lautus* L. etiam *lautus* B. Ceterum haec est Pauli epitome, quam e codd. et edit. princ. dedimus. Vulgatam Festi vide in schedis, quas sequitur Scal. — 56) morsicatio] mortificatio L. Gu. 1. pr. Dac. *morsitatio at cib.* B. *morsitatio* M. — 57) *Muneralis*] *Municipialis* Gu. 1. — 58) qua] quam L. Gu. 2. pr. — 59) *Neque*] *Nec* B. *Ne* L. *Neu* pr. — 60) *neque*] *nec* B. — 61) *lenoniam*] *lenoninam* pr. — 62) *rogata*] *rogatus* L. *roga* B. Gu. 1. S. — 63) e] et praeponit vulgata, sed om. codd. edit. pr. S. — 64) *immunis dicitur*] *dic. immun.* B. — 65) *partibus*] om. L. — 66) *quum*] *quom* B. — 67) *aut*] om. L. — 68) *Multam*] Sic glossa est in codd. et edit. princ. Scal. cum vulg. exhibet Festi verba in schedis, quas vide. — 69) *Mullei*] Sic exhibent glossam codd. et edit. princ. Scal. recepit Festi verba cum vulg. e schedis, quas vide. — 70) *millando*] *mullando* L. M. — 71) *quod*] *videlicet* add.

*Maximam*¹ *multam* dixerunt² trium millium et viginti³ assium, quia non licebat quondam pluribus triginta⁴ bubus⁵ et duabus ovibus quemquam multari⁶, aestimabaturque⁷ bos centussibus, ovis decussibus.

Maniae turpes deformesque personae⁸.

*Mutire*⁹ loqui. Ennius¹⁰:

Palam mutire plebeio piaculum est.

*Moenia*¹¹ et muri et officia. Plautus:

Prohibentque moenia alia, unde ego fungar mea.

Murrina genus potionis, quae Graece dicitur *μέτρα*¹². Hanc mulieres vocabant murrinam; quidam murratum vinum; quidam id dici putant ex uvae genere¹³ murrinae nomine.

Murgisonem dixerunt a mora et decisione.

Myrmillonica scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. Erant siquidem ad hoc ipsum apta.

*Myrtea*¹⁴ corona Papirius usus est, quod Sardos in campis Myrteis superasset.

Mussare murmurare. Ennius:

In occulto mussabant.

Vulgo vero¹⁵ pro tacere¹⁶ dicitur, ut idem Ennius:

Noli decet mussare bonos.

Mucia prata trans Tiberim, dicta a Mucio, cui¹⁷ a populo¹⁸ data fuerant¹⁹ pro eo, quod Por-senam, Etruscorum regem, sua constantia ab urbe dimovit.

*Mugionia*²⁰ porta Romae dicta est a Mugio²¹ quodam, qui eidem tuendae praefuit.

Muginari est nugari et quasi tarde conari.

*Musticola*²² est machinula ex regulis²³, in qua calceus novus suitur. Afranius:

*Musticolam in dentes impingam*²⁴ tibi.

*Myoparo*²⁵ genus navigii ex duobus dissimilibus formatum. Nam et²⁶ *myon* et *paron* per se sunt.

Minucia porta appellata est eo, quod proxima esset sacello Minutii.

Martias calendas matronae celebrabant²⁷, quod eo die Iunonis Lucinae²⁸ aedes coli coepta erat²⁹.

Mavortem poetae dicunt Martem.

vulg., sed om. codd. et edit. princ. — 1) *Maximam*] *Maxumam* L. — 2) *dixerunt*] om. Gu. 1. — 3) *viginti*] XXII. Gu. 1. — 4) *triginta*] et *trig.* L. — 5) *bubus*] *bobus* B. M. pr. — 6) *multari*] *mulctari* L. — 7) *aestimabaturque*] *aestimabanturque* L. — 8) *personae*] *unde nutrices maniae cum larvatae faciebant pueris timorem* add. L. — 9) *Mutire*] *Muttire* B. — 10) *Ennius*] *in Telepho* ex schedis add. Scal. cum vulg., om. codd. et edit. pr. — 11) *Moenia*] Sic glossa legitur in codd. et edit. princ. Scal. cum vulg. refert Festi verba e schedis. — 12) *μέτρα*] Sic B. S. *nectar* M. Gu. 2. *μυρρίνη* vulg. om. L. Gu. 1. pr. — 13) *genere*] om. B. — 14) *Myrtea*] *Mustena* L. Gu. 1. *Murtena* B. — 15) *vero*] om. L. — 16) *tacere*] *dubitare* L. — 17) *cui*] *quoi* pr. — 18) *populo*] *Ro.* (i. e. Romano) add. L. — 19) *fuerant*] *fuerunt* Gu. 1. pr. — 20) *Mugionia*] *Mucionis* L. — 21) *Mugio*] *Mucione* L. — 22) *Musticola*] *Mustricula* hic

et infra M. Gu. 2. — 23) *regulis*] *tegulis* I. B. Gu. 1. — 24) *impingam*] *impingere* L. — 25) *Myoparo*] *Mio-paro* L. B. — 26) *et*] om. L. *myon* ex Scal. emendatione. Libri omnes *midion*. — 27) *celebrabant*] *celebrant* L. — 28) *Lucinae*] om. L. — 29) *erat*] Sic M. Gu. 2. *est* L. *sit* vulg. — 30) *significare*] *significat* pr. — 31) *filius*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *filium* vulg. — 32) *id est*] om. Gu. 1. — 33) *Hercules*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Herculem* vulg. — 34) *Ala*] Sic B. M. Gu. 1. 2. S. *ζεύς διός* B. in marg. pr. et vulgat. om. L. — 35) *Quidam existimant*] *Quidam vero putant* B. — 36) *obisse dicimus*] Hoc ordine M. Gu. 2. *obisse ea consuetudine dicitur* vulg. *obiisse* B. M. Gu. 1. pr. et vulg. *obisse* L. Gu. 2. — 37) *vadimonium*] *dicimus* add. B. — 38) *obisse*] *obiisse* vulg. — 39) *isse*] Sic M. Gu. 2. *esse* B. *iisse* vulg., quod om. L. — 40) *Manues*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. princ. Vulgata,

Magnum annum dicant mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibi met concordant.

Medius fidius compositum videtur et significare³⁰ Iovis filius³¹, id est³² Hercules³³, quod Iovem Graece *Dia*³⁴ et nos Iovem, ac fidium pro filio, quod saepe antea pro *l* litera *d* utebantur. Quidam existimant³⁵ iusiurandum esse per divi fidem; quidam per diurni temporis, id est diei fidem.

Mortem obisse dicimus³⁶ ea consuetudine, qua dixerunt antiqui *ob Romam legiones ductus* et *ob Troiam duxit exercitum* pro *ad*; similiterque *vadimonium*³⁷ *obisse*³⁸, id est ad vadimonium isse³⁹, et *obviam* ad viam.

*Manes*⁴⁰ Aurelius significare ait bonos. Unde dii manes pro bonis⁴¹ dicuntur a⁴² suppliciter eos venerantibus⁴³ propter metum mortis, ut⁴⁴ immanes quoque pro valde non bonis dicuntur.

*Muscerdas*⁴⁵ prima syllaba producta stercus murium⁴⁶ appellant⁴⁷.

*Mapalia*⁴⁸ casae Poenicae⁴⁹ appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet id⁵⁰ vocabulum solute viventibus obici⁵¹. Sunt enim mapalia quasi cohortes rotundae⁵².

*Metalli*⁵³ dicuntur in re militari quasi mercenarii. Accius in Annalibus: *Calones famulique metallique caculaeque*⁵⁴; a quo genere hominum Caeciliae familiae⁵⁵ cognomen putatur ductum⁵⁶.

Mulis celebrantur ludi⁵⁷ in⁵⁸ Circo maximo Consualibus⁵⁹, quia id⁶⁰ genus quadrupedum primum putatur coeptum curru⁶¹ vehi culoque adiungi⁶².

Maiis idibus mercatorum dies festus erat, quod eo die Mercurii aedes esset dedicata.

*Minusculae Quinquatrus*⁶³ appellantur idus Iuniae, quod is dies festus erat tibicinum, qui Minervam colebant⁶⁴. Quinquatrus proprie dies festus erat Minervae Martio mense.

Muli Mariani dici solent a C. Mario⁶⁵ instituti⁶⁶, cuius milites in furca interposita tabella vari-cosius onera sua portare assueverant.

Mulus vehiculo lunae habetur⁶⁷, quod tam ea sterilis⁶⁸ sit⁶⁹, quam mulus; vel quod, ut mulus non suo genere⁷⁰, sed equis⁷¹ creatur⁷², sic ea solis⁷³, non suo fulgore luceat.

Murciae deae sacellum erat sub monte Aventino, qui antea Murcus vocabatur.

Membrum abscidi⁷⁴ mortuo dicebatur, quum digitus eius decidebatur, ad quod servatum⁷⁵ iusta fierent reliquo corpore combusto.

quam retinuit Scal., est e schedis Festi, quas vide. *Manes* L. *Mannos* B. *Manies* Gu. 1. *Manuos* S. — 41) *bonis*] *boni* L. B. pr. Eadem varietas infra est. — 42) *a*] *ac* Gu. 1. pr. et B. — 43) *venerantibus*] *veneramur* B. — 44) *ut*] om. pr. — 45) *Muscerdas*] Sic glossa est in codd. et edit. princ. Vulgatam vide in schedis Festi. — 46) *murium*] *murum* B. *muris* L. — 47) *appellant*] *appellatur* L. — 48) *Mapalia*] Sic haec glossa est in codd. et edit. princ. Vulgata, quam retinuit Scal., est e schedis Festi, quas vide. — 49) *Poenicae*] *Punicae* L. — 50) *id*] *illud* Gu. 1. — 51) *obiici*] *obici* L. M. Gu. 2. — 52) *rotundae*] *cohortes cortes* add. M. Gu. 2. Ex interpretatione v. *cohortes*, *colores cortes rotundi* L. *colores rotundae cohortes cortes* Gu. 1. pr. — 53) *Metalli*] Sic hanc glossam exhibent codd. et edit. pr. Scal. cum vulg. retinuit Festi verba e schedis. Recte vero idem Scal. *Metelli* emendasse videtur — 54) *caculaeque*] *caulaeque* L. B. Gu. 1. pr. — 55) *familiae*] om. L. — 56) *ductum*] *dictum* L. M. — 57) *ludi*] *ludis* Gu. 1. pr. — 58) *in*] om. L. — 59) *Consualibus*] Sic S. *Consuales* vulg. *Consularibus* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 60) *id*] om. L. — 61) *curru*] *curru* Gu. 1. pr. *curro* M. — 62) *adiungi*] *muli fuere primo* add. L. — 63) *Minusculae Quinquatrus*] Sic hanc glossam scripsi e codd. et edit. princ. Scal. Festi verba e schedis dedit, quem sequitur vulgat. — 64) *colebant*] *celebrant* B. — 65) *Mario*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Marii* vulg. C. om. M. Gu. 2. — 66) *instituti*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *instituto* vulg. — 67) *habetur*] *prohibetur* Gu. 1. *adhibetur* Scal. — 68) *ea sterilis*] *sterilis ea* M. S. — 69) *sit*] est L. — 70) *genere*] *generi* L. Gu. 1. — 71) *equis*] *equo* L. — 72) *creatur*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *creetur* vulg. — 73) *solis*] om. L. — 74) *abscidi*] *abscindi* S. — 75) *servatum*] om. Gu. 1.

*Monodos*¹ appellatus est Prusiae filius, qui unum os habuit dentium loco. Similiter habuit et Pyrrhus rex Epirotarum.

Minotauri effigies inter signa militaria est, quod² non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium eius labyrinthus. Minotaurus putatur³ esse genitus, quum⁴ Pasiphae Minois regis uxor dicitur concubuisse cum tauro. Sed affirmant alii Taurum fuisse nomen adulteri.

Manius praenomen dictum est ab eo, quod *mane* quis initio natus sit⁵, ut *Lucius*, qui luce⁶. *Manliae* gentis patriciae decreto nemo ex ea Marcus appellatur⁷, quod M. Manlius, qui Capitolium a Gallis defenderat, quum regnum affectasset, damnatus necatusque est.

Maiores Flamines appellabantur patricii generis, *minores*⁸ plebei⁹.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio confixumque clavis¹⁰ ferreis eminentibus adversus impetum luporum. Scipio Aemilianus ad populum: *Vobis*, inquit, *reique publicae praesidio eritis, quasi nullus canis*.

*Moenia*¹¹ praeter aedificia¹² significant etiam¹³ munia, hoc est officia.

Magnificissima dicebant antiqui pro magnificentissima. Re enim vera magnificens dici non potest, unde¹⁴ magnificentissima videtur deduci.

Manceps dicitur, qui quid¹⁵ a populo emit conductive¹⁶, quia¹⁷ manu sublata significat se auctorem emptionis esse, qui idem¹⁸ *praes* dicitur, quia¹⁹ tam debet praestare²⁰ populo, quod promittit, quam is, qui pro eo *praes* factus est.

*Masculino*²¹ genere parentem²² appellabant antiqui etiam²³ matrem. *Masculino*²⁴ genere dicebant crucem, ut est illud Graechi: *Dignus fuit, qui malo cruce periret*. *Masculino*²⁵ etiam²⁶ dicebant et frontem et²⁷ alia multa²⁸ similiter.

Matronis aurum redditum quum²⁹ legitur, hoc significare videtur, quia matronae contulerunt³⁰ ornatus sui³¹ aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus postea est³² redditum a populo Romano.

*Magistrare*³³ regere et temperare est.

*Municas*³⁴ pro communicas dicebant.

Multifacere dicitur sicut magnificere et parvi facere. Cato: *Neque fidem, neque iusiurandum,*

1) *Monodos*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Monodus* vulg. — 2) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *quo* vulg. — 3) *putatur*] *putabatur* B. — 4) *quum*] *quom* B. — 5) *mane quis initio natus sit*] *quis mane matutinus sit* L. *mane quis matutinus sit* B. Gu. 1. *initio* om. pr. — 6) *luce*] *lucet* Gu. 1. — 7) *appellatur*] *appellabatur* B. — 8) *minores*] *flamines* add. B. — 9) *plebei*] *plebis* L. — 10) *clavis*] *ex clavibus* B. — 11) *Moenia*] Recens accedit haec glossa e codd. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Pertinet autem ad alteram glossam *Moenia et mari et officia*. — 12) *aedificia*] *officia* B. — 13) *et*] *etiam* *munia et hoc est off.* Gu. 1. — 14) *unde* etc.] om. pr. — 15) *qui quid*] Sic Gu. 2. pr. S. *quicquid* L. B. M. Gu. 1. *quisquis* vulg. — 16) *a populo emit conductive*] *a populo quicquid emitur conductione* L. *quicquid a populo emitur conduciturque* B. *emit conductive* M. *emitur*

conductive Gu. 1. — 17) *quia*] *qui* Gu. 2. — 18) *qui idem*] Sic vulg. *quidem pro qui idem* B. Gu. 1. 2. *qui quidem* pr. — 19) *quia*] *qui* M. — 20) *debet praest.*] *praestare debet* B. — 21) *Masculino*] om. glossam pr. — 22) *parentem*] *et parentem* B. — 23) *etiam*] *et* B. — 24) *Masculino* etc.] Sic haec glossa in cod. Gu. 2. superiori est annexa. Eadem est in reliquis codd. et edit. pr. Scal. Festi schedas secutus est, et idem factum videmus in vulg. — 25) *Masculine*] *masculino* B. — 26) *etiam*] interposui e Gu. 2. et M. — 27) *et frontem et*] om. Gu. 1. — 28) *alia multa*] *multa alia* L. — 29) *quum*] *quom* B. — 30) *contulerunt*] *contulerant* M. — 31) *ornatus sui*] *ornat. i. e.* (sic) L. — 32) *postea est*] *est postea* L. *post* M. — 33) *Magistrare*] *Magisterare* S. M. *est* om. L. B. — 34) *Municas*] om. glossam Gu. 1. — 35) *qui*] *quae* S. — 36) *Cato*] (*idem*)

neque pudicitiam multifacit, quod merito ab usu recessit, quia quantitas numero non aestimatur, nec desiderat multitudinem.

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, qui³⁵ magis caeteris possunt, ut magisterium equitum.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

Mihipte Cato pro mihi ipsi posuit.

Mansues pro mansuetus.

Meritavere Cato³⁶ ait pro meruere.

Magnificius idem ipse³⁷ pro magnificentius³⁸ dixit, et non frustra. Nam positivus eius³⁹ magnifice est.

Munificior a munifico⁴⁰ identidem⁴¹ Cato dixit, quum⁴² nunc munificentior dicamus⁴³, quamvis munificens non sit in usu.

Mediocriculus ipse, qui supra posuit⁴⁴, quum⁴⁵ ait: Rudibundum⁴⁶ magistratum, pauculos⁴⁷ homines, mediocriculum exercitum⁴⁸ obviam duci.

Mutini Titini⁴⁹ sacellum fuit Romae⁵⁰, cui mulieres velatae togis praetextatis solebant sacrificare.

Matronae a magistratibus non submovebantur, ne pulsari contrectarique⁵¹ viderentur, neve gravidae concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum uxoribus in vehiculo descendere cogebantur.

Mimuebatur populo luctus aedis dedicatione, quum a censoribus lustrum condebatur, quum⁵² votum publice susceptum solvebatur; privatis autem, quum liberi nascerentur, quum honos in familiam⁵³ veniret, quum pater aut liberi, aut vir aut frater ab hoste captus domum rediret, quum⁵⁴ puella desponsaretur, quum propiore⁵⁵ quis⁵⁶ cognatione, quam is, qui lugeretur, natus esset, quum in casto⁵⁷ Cereris constitissent.

Maximae dignationis⁵⁸ flamen dialis est inter quindecim flamines, et quum caeteri⁵⁹ discrimina maiestatis suae habeant, minimi⁶⁰ habetur⁶¹ Pomonalis, quod Pomona levissimo fructu⁶² agrorum praesidet, id est⁶³ pomis.

Mundum gentiles ter in anno patere putabant, diebus his⁶⁴: postridie Vulcanalia, et ante diem tertium Nonas Octobris, et ante diem sextum⁶⁵ Idus Novembris. Inferiorem enim⁶⁶ eius partem consecratam diis manibus arbitantes clausam⁶⁷ omni tempore, praeter hos dies, qui supra scripti sunt, quos dies etiam religiosos⁶⁸ iudicaverunt ea de causa⁶⁹, quod his⁷⁰ diebus

Cato (sic) S. — 37) idem ipse] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. idem Cato vulg. — 38) magnificentius] magnificenter Gu. 1. — 39) positivus eius] pro his exhibet L. simplex; est magnifice Gu. 1., omisso eius. — 40) munifico] munico Gu. 2. — 41) identidem] idem L. — 42) quum] quom B. — 43) dicamus] dicimus B. — 44) ipse, qui supra posuit] idem Cato ponit S. — 45) quum] quom B. — 46) Rudibundum] Ridibundulum L. Rudibundulum B., in marg. rudinulum, Ridibundulum Gu. 1. — 47) pauculos] paucos M. — 48) exercitum] exercitus B. — 49) Mutini Titini] Sic S., a quo prope abest Gu. 2., qui exhibet Mutinititi; ab eadem manu supra vers. est muniti. Mutinititium Gu. 1. Mutinititium (sic) M. Mutinitini B. Mutinini L. Mutinitini vulg. — 50) fuit Romae] Romae fuit L. Gu. 1. — 51) con-

trectarique] contrectarique M. S. — 52) quum] quom B. — 53) familiam] Sic M. S. familia vulg. — 54) quum] quom pr. — 55) propiore] proprio L. Gu. 1. 2. proprie B. — 56) quis] om. L. — 57) casto] Sic Gu. 2. S. castro vulg. — 58) dignationis] dignitatis L. — 59) caeteri] cetera L. cetera M. Gu. 1. 2. om. vocem B. — 60) minimi] minimus L. — 61) habetur] habeatur L. B. M. Gu. 1. — 62) fructui] fructu L. B. Gu. 1. pr. — 63) id est] om. S. — 64) diebus his] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. his diebus vulg. — 65) sextum] sexto Gu. 2. — 66) enim] am. B. — 67) clausam] clausa B. pr. — 68) quos dies etiam religiosos iudicaverunt] quos aliqui rel. iud. L. — 69) ea de causa] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. eam ob causam vulg. — 70) his] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. iis vulg.

ea quae occulta et abdita religionis deorum manium essent, in lucem adducerentur¹, nihil eo tempore² in republica geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus³ conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia habebantur, non aliud quidquam in republica⁴, nisi quod ultima necessitas exegisset⁵, administrabatur.

Mos est institutum patrium pertinens maxime ad religiones ceremoniasque antiquorum.

*Municipalia sacra*⁶ vocabantur, quae ante urbem conditam colebantur.

Manes dii ab auguribus⁷ vocabantur⁸, quod eos per⁹ omnia manare credebant, eosque deos superos¹⁰ atque¹¹ inferos dicebant.

Monstra dicuntur naturae morum egredientia, ut serpens cum pedibus, avis cum quatuor alis, homo duobus¹² capitibus, iecur, quum distabuit in¹³ coquendo.

Muta exta appellabant¹⁴, ex quibus nihil¹⁵ divinationis animadvertabant.

Mensae in aedibus sacris ararum vicem obtinebant.

Manumitti servus dicebatur, quum dominus eius, aut caput eiusdem servi, aut aliud membrum tenens dicebat: *Hunc hominem liberum esse volo*, et¹⁶ mittebat¹⁷ eum e manu.

*Moscillis*¹⁸ Cato pro parvis moribus dixit.

Mentecaptus dicitur, quum mens ex hominis¹⁹ potestate abiit²⁰, et idem *demens*, quod²¹ de sua mente decesserit, et *amens*, quod²² a mente abierit.

Manare solem dicebant antiqui²³, quum solis²⁴ orientis radii splendorem iacere²⁵ coepissent, a quo et²⁶ dictum putabant mane²⁷. Alii dictum mane putant²⁸ ab eo, quod²⁹ manum bonum dicebant.

Murrata potione usi sunt antiqui; sed postea assuerunt³⁰ diis suis libare, ideoque XII. tabulis est cautum, ne mortuo inderetur³¹.

Muger mucosus.

Muries dicebatur³² sal in pila tunsum³³ et in ollam fictilem coniectum et in furno percoctum, quo dehinc in aquam³⁴ missum³⁵ Vestales virgines utebantur in sacrificio.

Mortuae pecudis corio calceos aut soleas³⁶ fieri Flaminibus nefas habebatur, quoniam³⁷ sua morte extincta omnia funesta aestimabantur³⁸.

Me pro mihi dicebant antiqui.

1) *adducerentur*] Sic L. M. Gu. 2. S. *adducerent*, *na patefierent* vulg., pro quo *et patefierent* exhibet Gu. 2. — 2) *tempore*] om. pr. *die* L. B. Gu. 1. — 3) *manus*] Sic L. B. Gu. 1. S. *manu* vulg. — 4) *republica*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *remp.* vulg. — 5) *necessitas exegisset*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *exeg. nec.* vulg. — 6) *Municipalia* etc.] Sic scripsi hanc glossam e codd. et edit. princ., quum Scal. Festi verba e schedis dediderit, quum secuta est vulg. — 7) *ab auguribus*] *ab auguriis* L. *ab* om. B. Gu. 1. — 8) *vocabantur*] *quae ante urbem conditam colebantur* add., ut videtur, e superioribus Gu. 1. — 9) *eos per*] *per eos* pr. — 10) *superos*] om. B. — 11) *atque*] *ac* B. — 12) *duobus*] *cum duob.* L. — 13) *in*] om. L. — 14) *appellabant*] *appellant* B. — 15) *nihil*] *nil* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 16) *et*] om. M. — 17) *emittebat*] *mittebat* M. — 18) *Moscillis*] Sic L.

M. Gu. 1. 2. *Mosculis* vulg. — 19) *hominis*] *homini-* bus B. — 20) *abiit*] *abit* M. Gu. 2. — 21) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *qui* vulg. — 22) *quod*] Sic L. Gu. 1. 2. *qui* vulg. — 23) *dicebant antiqui*] *ant. dic.* M. Gu. 1. S. — 24) *solis*] *sol* Gu. 2. — 25) *iacere*] *se* add. L. — 26) *et*] om. L. — 27) *dictum putabant mane*] *put. man. dict.* L. — 28) *dictum mane putant*] Sic Gu. 2. *dictum mane putabant* L. *dictum putant mane* Gu. 1. *alii mane dictum* om. M. *mane dict. put.* om. B. *mane dict. put.* vulg. — 29) *quod*] *est* add. L. — 30) *assue-* runt] *assueverunt* L. *murrat* post *suis* exhibet B. — 31) *inderetur*] Sic Flac. Sed codd. omnes et edit. princ. *videretur*. *indatur* Scal. — 32) *dicebatur*] *dicebant* B. — 33) *tunsum*] *tusum* L. B. — 34) *aquam*] *aqua* B. pr. — 35) *missum*] *misso* S. — 36) *aut soleas*] om. L. Gu. 2. pr. — 37) *quoniam*] *cum* L. B. *quom* pr. *quo-*

Malevoli Mercurii signum, id est statuam appellabant ideo, quod in nullius tabernam spectabat. *Malluvium* dicitur, quo manus lavantur. *Malluviae*, quibus manus sunt lotae³⁹. *Pelluviae*, quibus pedes.

Maior consul dicitur vel⁴⁰ is, penes quem fascies sunt, vel is, qui⁴¹ prior factus est. Praetor autem maior urbanus⁴², minores ceteri.

Mendicum dici Verrius putat a mente eius, quem⁴³ fefellerit fortuna, vel quod⁴⁴ precetur quemque, ut vitae suae medeatur cibo.

Municipium id genus hominum dicitur⁴⁵, qui quum Romam venissent, neque cives Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum⁴⁶ ad munus fungendum una cum Romanis civibus⁴⁷, praeterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiando; sicut fuerunt⁴⁸ Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuvini, Tusculani, qui post aliquot⁴⁹ annos cives Romani effecti⁵⁰ sunt. Alio modo, quum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Romanam venit⁵¹, ut Aricini, Cerites, Anagnini. Tertio, quum id genus hominum definitur, qui ad civitatem Romanam ita venerunt⁵², uti⁵³ municipia essent sua cuiusque civitatis et coloniae, ut Tiburtes, Praenestini⁵⁴, Pisani, Urbinates⁵⁵, Nolani, Bononienses⁵⁶, Nepesini⁵⁷, Sutrii, Lucrentes⁵⁸.

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, mater familiae, matertera, matricēs, materiae dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint⁵⁹ bona, qualia scilicet sint⁶⁰, quae sunt⁶¹ matura, vel potius a matre, quae est originis Graecae⁶².

Modo quodam, id est ratione dicuntur omnia ista⁶³: commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modestia, moderatio, modificatio,

LIBER XII.

*Naenia*⁶⁴ est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam⁶⁵. Sunt, qui eo verbo finem significari putant. Quidam volunt naeniam ideo dici, quod voci similior querimonia flentium⁶⁶ sit. Quidam aiunt naeniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo; Graeci

modo Gu. 1. — 38) aestimabantur] estimab. Gu. 1. ex-
ist. pr. — 39) lotae] lautae M. — 40) vel] om. L. —
41) qui] om. L. — 42) urbanus] urbano S. om. Gu. 1.
— 43) quem] Sic B. S. quam vulg. — 44) quod] om.
L. — 45) dicitur] om. B. — 46) fuerunt omnium rerum]
omnium rerum fuerint B. — 47) Rom. civ.] civ.
Rom. B. — 48) fuerunt] quondam add. vulg. Sed om.
codd. et edit. pr. — 49) aliquot] aliquos B. — 50)
effecti] facti B. — 51) venit] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S.
venerit vulg. devenit B. — 52) venerunt] devenerunt
B. — 53) uti] Sic B. M. Gu. 2. S. ut L. Gu. 1. pr. sic
uti vulg. — 54) Praen.] et Praen. B. — 55) Urbinates]
Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. Arpinates vulg. — 56) Bononienses]
Bobutinenses L. pr. Bobontimenses B. Bu-
butinenses Gu. 1. — 57) Nepesini] om. Gu. 1. — 58)
Sutrii, Lucrentes] Lucr. Sutr. B. Lucenses L. M. S.

— 59) sint] Sic L. B. Gu. 2. S. sunt vulg. — 60) sint]
Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. sunt vulg., quod om. L. —
61) sunt] sint L. — 62) Graecae] μήνη add. B. — 63)
omnia ista] A modo dic. omnia ista vulg. Sed ut nos,
sic Gu. 2. Modo quodam id est ratione. dic. omnia
ista a modo Scal. Modo quodam i. e. rat. unde fiunt
commoditas L. Mod. quod. id est rat. dic. omnia ista
a modo B. Modo q. i. e. ratione dicuntur ista omnia
modo fit commod. M. Modo q. i. e. ratione dic. omnia
ista modo sit commod. edit. princ. — 64) Naenia] Cod.
Lips. hanc glossam ita exhibet: Naenia carmen funebre
in defuncti laudem, quod tibia canitur, quo verbo aut
finis significatur, nomen habet ab intestino extremo,
quod Graeci dicunt (lacuna) et ultima vox chordarum
nenia appellatur. — 65) ad tibiam] a tibia B. — 66)
flentium] flentum Gu. 1.

enim *ῥάτων*¹ extremum dicunt; sive quod chordarum ultima *ῥάτη* dicitur², extremam cantionis vocem naeniam appellaverunt³.

Naeniae deae⁴ sacellum extra portam Viminalem⁵ fuerat⁶ dedicatum.

Navali corona solet donari⁷, qui primus in hostium⁸ navem⁹ armatus¹⁰ transilierit¹¹.

Nefrendes arietes dixerunt, quod¹² dentibus frendere non possint¹³. Alii dicunt nefrendes infantes esse¹⁴ nondum frendentes, id est frangentes. Livius¹⁵:

Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.

Sunt qui¹⁶ nefrendes testiculos dici¹⁷ putent¹⁸, quos¹⁹ Lanuvini appellant nebrundines, Graeci *νεφροῦς*²⁰, Praenestini nefrenes.

*Nequeunt*²¹ non eunt.

*Necerim*²² nec eum.

Nemora significant silvas amoenas.

*Nemut*²³ nisi etiam, vel nempe.

*Neminis*²⁴ genitivo casu Cato usus est, quum dixit: *Sunt multi corde*²⁵ quos non²⁶ miseret neminis²⁷.

Nemo, nec homo.

Neci datus proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, ut veneno aut fame.

Necessarium, in quo non sit cessandum.

Necessarii dicuntur cognati²⁸ aut affines, in quos necessaria officia conferuntur.

*Neglegens*²⁹ non legens, neque electum habens, quid debeat facere.

Nec coniunctio disiunctiva est, ut *nec legit, nec scribit*³⁰. Ponitur et³¹ pro non, Turpiliius:

Nec recte dici mihi iamdudum audio.

*Necunquam*³², nec³³ unquam quemquam.

Nequalia detrimenta.

*Nequinont*³⁴ nequeunt.

Nequitum et *nequitur* pro non posse dixerunt.

Nequicquam frustra.

Nectere ligare.

*Nectar*³⁵ Graece significat deorum potionem.

Nequam aurum est, auris quodvis vehementius ambit. Hoc versu Lucilius significare videtur,

1) *ῥάτων*] Sic scripsi e Gu. 2. pr., in quibus est *neaton*. *nematon* M. *νατων* B. in marg., in contextis deest vox, ut in Gu. 1. *ῥάτων* vulg. — 2) *ῥάτη* dicitur] Sic scripsi e pr., quae exhibet *neate*. dicitur *ῥάτη* *neate* B. *netem* M. Gu. 2. *nenia* Gu. 1. *ῥάτη* vulg. — 3) *appellaverunt*] Sic Gu. 2. *appellarunt* vulg. — 4) *deae*] om. L. — 5) *Viminalem*] *Vinitalem* M. — 6) *fuerat*] fuit L. — 7) *solet donari*] datur L. Fortasse legendum est *donatur*. — 8) *hostium*] *hostilem* L. — 9) *navem*] *navim* L. — 10) *armatus*] om. L. — 11) *transilierit*] *transiliret* L. — 12) *quod*] *quia* L. — 13) *possint*] *possunt* L. B. — 14) *Alii* — *frangentes*] Cod. Lips. *Alii autem dicunt etiam infantes nondum frendentes id est frang.* Cod. Berol. *Alii nefrendes infantes esse dicunt.* — 15) *Livius* — *opem*] om. L. — 16) *Sunt qui*] *Alii* L. — 17) *dici*] om. B. — 18) *putent*] *pa-*

tant L. — 19) *quos* — *nefrenes*] Cod. Lips. ita: *quos Praenestini et Lanuvini nebrundes dicunt.* Cod. Berol. *Graeci νεφροῦς praenestini nefrendes vel nefrones.* — 20) *νεφροῦς*] om. Gu. 1. pr. — 21) *nequeunt*] *neceunt* B. *nequunt* vulg. Nos secuti sumus codd. et edit. pr. — 22) *Necerim*] *Necum* L. *Nec sum. non eum* B. — 23) *Nemut*] *Nenut* B., in marg. *vel Nemut.* — 24) *Neminis*] *Nemini* Gu. 2. — 25) *corde*] om. L. B. Gu. 1. — 26) *non*] om. L. — 27) *neminis*] *nemini* pr. — 28) *dicuntur cognati*] *cognati dicuntur* B. — 29) *Neglegens*] Sic Gu. 2. S. *neglegens* B. M. Gu. 1. pr. *Nelegens* L. *negligens* vulg. — 30) *ut nec legit, nec scribit*] *ut in eo negligitur bonitur et pro etc.* M. — 31) *et*] *etiam* pr. S. — 32) *Necunquam*] *Necunquam* Gu. 1. — 33) *nec*] *ne* Gu. 1. 2. — 34) *Nequinont*] *Nequinunt* vulg., quam sequuntur B. Gu. 1. Ceteri, ut nos. — 35) *Nectar*]

nequam esse aurum, quod aures laedat pondere inaurium, quum auris inciditur; vel etiam cupiditatem pecuniae voluit significare.

Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes vel etiam cervices impediuntur.

Negumate negate.

*Nebulo*³⁶ dictus est, qui non pluris est, quam nebula, aut qui non facile perspicui possit³⁷, qualis sit.

*Negabundum*³⁸ pro negante³⁹ dixerunt.

Neutiquam pro nullo modo.

Nepotes luxuriosae vitae homines⁴⁰ appellati, quod non magis his⁴¹ rei suae familiaris⁴² cura est, quam his⁴³, quibus pater avusque vivunt.

Nepos compositum ab eo, quod natus post sit patri⁴⁴, quam filius.

Nefasti dies *N* litera notantur⁴⁵.

Nepa Afrorum lingua sidus, quod cancer appellatur⁴⁶, vel, ut quidam volunt, scorpius⁴⁷. *Plantus*:

Dabo me ad parietem, imitabor nepam.

*Nepus*⁴⁸ non purus.

Nautea herba granis nigris, qua⁴⁹ coriarii utuntur, a nave dictum⁵⁰ nomen, quia nauseam⁵¹ facit per mutationem⁵² *t* et *s*⁵³.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt. In pecoribus quoque bonus proventus feturae bona natio dicitur.

*Nautiorum*⁵⁴ familia a⁵⁵ Troianis dicitur oriunda.

Nativatio dicebatur negotiatio⁵⁶, et natinatores ex eo seditiosi⁵⁷.

Naccae appellantur fullones, quod⁵⁸ nauci non⁵⁹ sint id est nullius pretii. Omnia fere opera ex lana nacae dicuntur a Graecis.

*Naucus*⁶⁰ pro nugis ponitur, alias⁶¹ pro oleae aut nucis nucleo. Alii omnium rerum patamen ita appellari volunt. Quidam ex Graeco⁶², quod sit *ναὶ καὶ οὐχί*⁶³, levem hominem significare⁶⁴ volentes. Quidam volunt sic appellari membranulam, quae in nucis inglandis est medio.

Narica genus piscis minuti⁶⁵.

Nancitor nactus⁶⁶ erit.

Nare a nave ductum⁶⁷, quod aqua feratur natans, ut navia.

Natare est saepius nare⁶⁸, ut dictitare, factitare.

Cod. Berol. ita: *Nectar quod sit immortale id est non occido Graece significat deorum potionem νεκτωρ*. — 36) *Nebulo*] Ut nos scribeimus, sic exhibent glossam codd. et edit. princ. Scalig. retinuit, quae sunt in schedis Fasti, quas vide. — 37) *possit*] *potest* Gu. 1. — 38) *Negabundum*] *Negibundum* L. B. M. Gu. 1. S. — 39) *negante*] *negantem* B. — 40) *vitalis hom.*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *hom. vit.* vulg. — 41) *his*] *iis* Gu. 1. — 42) *suae fam.*] *fam. suae* L. — 43) *his*] *in his* L. *in iis* Gu. 1. — 44) *patri*] *fratri* L. — 45) *notantur*] *Fasti vero F. cum dies sunt nec fasti nec nefasti notantur* add. L. — 46) *appellatur*] om. B. — 47) *scorpius*] *scorpius* M. *scorpius* Gu. 2. — 48) *Nepus*] vulg. additur *pro*, quod ignorant codd. et edit. pr. — 49) *qua*] om. M. — 50) *dictum*] *ductum* L. B. M. pr. S. — 51) *nauseam*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *νεύρω* vulg. —

52) *per mutationem*] *permutatione* M. S. — 53) *t et s*] Sic L. Gu. 1. 2. *t et s at t et s*. C. f. T. S. (sic) B. — 54) *Nautiorum*] *Nauticorum* L. — 55) *a*] Sic Gu. 2. S. *e* vulg. Om. praep. L. B. M. Gu. 1. pr. — 56) *dicebatur negotiatio*] *negot. diceb.* L. — 57) *seditiosi*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. (*seditiosi*) pr. S. *negotiosi* vulg. — 58) *quod*] *qui* L. — 59) *nauci non*] *non nauci* B. — 60) *Naucus*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *Naucis* L. Gu. 1. — 61) *alias*] *naucis* add. L. — 62) *ex Graeco*] om. Gu. 1. — 63) *ναὶ καὶ οὐχί*] NE-CE VHI (sic) M. *nece* L. *nace* pr. *neceae* B. om. Gu. 1. *Graeca*. — 64) *significare*] *significari* L. — 65) *minuti*] *minutum* L. B. pr. — 66) *nactus*] *nactus* pr. — 67) *ductum*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *dictum* vulg. — 68) *nare*] om. L. B. pr.

Navus celer ac¹ strenuus a navium velocitate² dictus.

*Nasiterna*³ genus vasis aquarii ansati et patentis⁴.

Nassa est piscatorii⁵ vasis genus, quo quum intravit⁶ piscis, exire non potest. Plautus:

*Nunquam*⁷ ex ista⁸ nassa hodie⁹ ego¹⁰ escam petam.

Napurnae funiculi¹¹.

Naustibulum alveum ad navis similitudinem factum.

Navia lignum cavatum, quo in vindemiis uti solent¹².

Nauscit, quum¹³ granum fabae se nascendi gratia aperit, quod fit¹⁴ non dissimile navis formae.

Naevia silva dicta iuxta urbem, quod Naevii¹⁵ cuiusdam fuerit¹⁶.

Nudiustertius compositum ex nunc et die tertio¹⁷.

Nuptam a Graeco dictam¹⁸. Illi enim nuptam appellant *νέαν νύμφην*¹⁹.

Numero dicebant pro nuntium.

*Nupta verba*²⁰ dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat. Plautus:

*Virgo sum, nondum*²¹ didici nupta verba dicere.

Numerius praenomen tractum²² ab avo.

*Nusciciosus*²³, qui parum videt propter vitium oculorum, quique plus videt²⁴ vesperi, quam meridie.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt, quo mercandi gratia urbem²⁵ rustici convenirent.

Nuculas Praenestinos appellabant, quod inclusi a Poenis Casilini²⁶ famem nucibus sustentarunt, vel quod in eorum regione plurima nux minuta²⁷ nascitur²⁸.

*Nummus*²⁹ ex Graeco nomismate³⁰ nascitur³¹.

Nuncius et res ipsa et persona dicitur.

Nuper quasi noviper³², tanquam dicimus³³ novissime.

Numen quasi nutus dei ac potestas³⁴.

Numella genus vinculi, quo quadrupedes deligantur.

Numidas dicimus³⁵, quos Graeci Nomadas, sive quod id genus hominum pecoribus negotietur³⁶, sive quod herbis, ut pecora aluntur.

Nuces flagitantur nuptis³⁷ et iaciuntur pueris, ut novae nuptae intranti domum novi³⁸ mariti secundum fiat auspiciam.

Numae Pompilii in Ianiculo est sepulcrum.

Nonuncium et *teruncium* dicitur, quod novem unciarum sit³⁹ sive⁴⁰ trium.

1) ac] et L. — 2) velocitate] celeritate B. — 3) *Nasiterna*] *Nassiterna* S. — 4) *ansati et patentis*] ex apice pat. L. — 5) *piscatorii*] *piscatoria* M. Gu. 1. 2. — 6) *intravit*] *intraverit* L. B. Gu. 1. pr. — 7) *Nunquam*] *hercule* add. vulg. *hercule* S. Sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 8) *ista*] *ipsa* Gu. 1. — 9) *nassa hodie*] *hodie nassa* B. — 10) *ego*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 11) *funiculi*] Sic M. Gu. 2. *feniculi* L. B. Gu. 1. pr. — 12) *uti solent*] *utuntur* B. — 13) *quum*] *quom* B. — 14) *fit*] *sit* B. — 15) *Naevii*] *Naevi* B. M. Gu. 2. — 16) *fuerit*] *fuerat* L. B. pr. om. Gu. 1. — 17) *compos. ex nunc et die tert.*] *ex nunc et die tert. com.* L. — 18) *dictam*] *ductam* L. *dictum* S. — 19) *app. νέαν νύμφην*] Sic M. Gu. 2. *αννύμφην* app. B. (i. e. *νέαν νύμφ.*). *nimphi*

app. L. Graeca om. Gu. 1. pr. *νύμφην* omisso adiect. *νέαν* vulg. — 20) *Nupta verba*] Sic glossam exhibent codd. et edit. pr. Scal. dedit, quae sunt in schedis Festi, quas vide. — 21) *nondum*] Sic codd. edit. pr. S. non vulg. — 22) *tractum*] *est tract.* S. — 23) *Nusciciosus*] *Nausciciosus* L. — 24) *videt*] *viderit* L. — 25) *urbem*] *in urbem* B. — 26) *Casilini*] *Cassilini* L. Gu. 1. — 27) *minuta*] om. M. — 28) *nascitur*] *nascatur* L. — 29) *Nummus*] om. glossam. Gu. 1. — 30) *nomismate*] *numismate* B. pr. — 31) *nascitur*] *dicitur* M. — 32) *noviper*] Sic B. Gu. 2. *noviter* vulg. — 33) *dicimus*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. *dicamus* Gu. 1. S. om. vulg. — 34) *potestas*] *dicitur* add. S. — 35) *dicimus*] om. B. — 36) *negotietur*] *negotiat* S. *negotiantur*

Nomen dictum quasi novimen⁴¹, quod notitiam facit⁴².

Noctua a tempore noctis⁴³ dicta, quo canit vel volat.

Noneolae vocantur⁴⁴ papillae, quae ex faucibus caprarum dependent⁴⁵.

*Noctilugam*⁴⁶ Lucilius quum dixit⁴⁷, obscenum significat.

Nihili, qui⁴⁸ nec hili quidem est.

Noverca dicitur, quam quis liberis sublati⁴⁹ novam uxorem ducit arcendae⁵⁰ familiae gratia.

Novalis ager novae relictus sementi.

Noxia apud antiquos damnum significabat⁵¹, sed a portis penitur pro culpa.

Noxa ponitur pro peccato⁵² aut peccati poena, quum lex iubet noxae dedere pro⁵³ peccato.

Nothum Graeci natum ex uxore non legitima dicunt; qui apud nos spurio patre natus dicitur⁵⁴.

Nota nunc significat signum, ut in pecoribus; nunc literas singulas aut binas, nunc ignominiam.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. *Plantus*:

*Peregrina facies atque ignobilis*⁵⁵.

Noegeum amicali genus. *Noegeum* candidum. *Livius*:

Lacrimas de ore noegeo deterisit,

id est candido.

Niri dii appellabantur, quos putabant praesidere parentium nixibus.

Nictare et⁵⁶ oculorum et aliorum membrorum nisu⁵⁷ saepe aliquid conari. Dicimus enim nictationem⁵⁸ et nictum. *Caecilius*:

Hunc tremulis palpebris percutere nictu.

Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leviter⁵⁹ ganniens. *Ennius*:

Nare sagaci sensit, voce sua nictit ululatque;

unde et gannitio.

Ningulus nullus. *Marcus vates*: *Ne ningulus mederi queat*.

Nequam, qui ne tanti quidem est⁶⁰, quam quod habetur minimi.

Nanum Graeci vas aquarium dicunt⁶¹ humile et⁶² concavum, quod vulgo vocant situlum barbatum, unde nani pumiliones appellantur⁶³.

Necem a Graeco dici certum est. *Néxov*⁶⁴ enim mortuum dicunt Graeci.

Nivem interpretantur⁶⁵ novum ex Graeco, quod illi νέον dicunt⁶⁶.

Nequimates Narnienses⁶⁷.

Negotium, quod non sit otium.

Gu. 1. — 37) nuptis] nuptiis Gu. 1. — 38) novi] om. Gu. 1. — 39) unciarum sit] est unc. L. B., in quo omis- sum est quod. — 40) sive] vel L. — 41) novimen] no- tamen L. — 42) facit] faciat L. B. — 43) temp. noct.] noctis temp. B. — 44) vocantur] appellantur Gu. 1. — 45) dependent] pendent L. dependunt M. dependant Gu. 1. — 46) Noctilugam] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. No- ctilucam S. nocticulam L. — 47) Lucilius quum di- xit] Sic Gu. 2. S. Lucilius dixit quum L. B. Gu. 1. pr. — 48) qui] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. quod vulg. — 49) liberis sublati] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. subl. lib. vulg. — 50) arcendae] creandae L. augendae S. — 51) significabat] significat B. S. — 52) peccato] culpa B. — 53) pro] om. pr. — 54) dicitur] est S. — 55)

ignobilis] id est ignota add. L. — 56) et] est S. — 57) nisu] nixu L. — 58) nictat.] et nictat. pr. — 59) levi- ter] leniter L. B. M. Gu. 1. S. — 60) est] om. B. — 61) Graeci vas dq. dic.] vas aquar. dic. Gr. B. — 62) hu- mile] populi add. M. — 63) unde — appell.] om. L. pomittones S. — 64) Néxov] Sic M. Gu. 2. S. νεκρόν vulg. νέος B., in marg. νέως. est et νέον om. Gu. 1. — 65) interpretantur] Sic L. M. Gu. 1. 2. interpretatur vulg. — 66) νέον dicunt] Sic Gu. 2. dicunt νέον vulg. B. addit inde νέων. om. Graecum L. Gu. 1. — 67) Narnienses] quia antea narnia nequimum dicebatur L. add.

*Navos*¹ a celeritate navis² dicimus³.

Novendiales feriae a numero dierum sunt dictae.

Navalis porta⁴ a vicinia navalium dicta.

Nonarum, iduum, calendarum dies⁵ nuptiis⁶ alieni habentur, quoniam hi dies decreto pontificum atri iudicati sunt, quod quotiescunque⁷ Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicaverunt, male rempublicam gessere.

LIBER XIII.

Ob praepositio alias ponitur⁸ pro *circum*, ut quam⁹ dicimus urbem obsideri¹⁰, *obsignare*¹¹, *obvallari*; alias¹² in vicem praepositionis, quae est *propter*, ut *ob* merita, *ob* superatos hostes, unde *obsides* pro *obfides*, qui ob fidem patriae praestandam dantur; alias¹³ pro *ad*, ut Ennius:

*Ob Romam noctu legiones*¹⁴ *ducere coepit.*

*Oculissimum*¹⁵ carissimum. Plautus¹⁶:

*Oculissimum ostium amicae*¹⁷.

*Oculatum*¹⁸ pro praesenti posuit Plautus, quum dixit:

Oculata die.

Item ipse:

Pluris est oculatus testis unus quam auriti decem,

id est qui se vidisse dicat.

Oculitus quoque dicitur¹⁹, ut funditus, penitus, quo significatur²⁰ tam carum esse, quam oculum²¹.

Odefacit dicebant pro *olfacit*²², quae²³ vox a Graeco *ὀσμή* tracta est²⁴.

*Ogygia*²⁵ moenia Thebana ab *Ogyge*²⁶ conditore dicta.

*Occasio*²⁷ opportunitas temporis casu proveniens.

*Occasus*²⁸ interitus vel solis in oceanum²⁹ mersio.

*Occisum*³⁰ a necato distinguitur. Nam *occisum* a caedendo dictum, *necatum* sine ictu.

1) *Navos*] om. glossam S. — 2) *celer. nav.*] *nav.* cel. L. B. M. Gu. 1. — 3) *dicimus*] *dictus* L. — 4) *porta*] *portus* L. *porticus* Gu. 1. pr. — 5) *dies*] *posteri* praepositur vulgo, sed om. Gu. 2. *posteri dies* om. B. Gu. 1. pr. — 6) *nuptiis*] *nuptis* L. B. Gu. 2. — 7) *quotiescunque*] *quotienscunque* B. pr. — 8) *alias ponitur*] *est aliquando* B. — 9) *quam*] *quam* Gu. 1. — 10) *urbem obsideri*] *obs. urb.* B. — 11) *obsignare*] Sic L. B. Gu. 2. pr. *obsignari* vulg. — 12) *alias*] *aliquando* L. B. — 13) *alias*] *aliquando* L. B. — 14) *legiones*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *legionem* vulg. — 15) *Oculissimum*] In Gu. 1. verba ab *Oculissimum* usque ad *Orare* a novissima manu ascripta sunt, et in fine legitur: *Desunt in vetustissimo codice nonnulla.* Sed multa ex his, quae a novissima manu adiecta sunt, etiam a vetere manu scripta reperiuntur, unde plura verba his inveniuntur, ita tamen, ut varietas lectionis admodum sit

minuta. A prima manu sunt glossae *Oculissimum* et *Oculatum*, sed eadem a nova manu ascripta sunt. — 16) *Plautus*] om. B. — 17) *amicae*] *amicitiae* B. Om. Gu. 1. a prima man., sed a nova positum est. — 18) *Oculatum*] B. hoc ordine verba exhibet *amicitiae* (pro *amicae*, ut modo vidimus) *item ipse pluris — dicat. Oculatum* etc. — 19) *quoque dicitur*] om. Gu. 1. — 20) *quo significatur*] *quod signat* (sic) B. i. e. *quod significat*. — 21) *oculum*] *oculus* Gu. 1. Nescit scriba notissimam attractionem, cuius plurima exempla laudavit Otto ad Cic. Cat. M. p. 5. — 22) *olfacit*] *olefacit* B. — 23) *quae — tracta est*] om. Gu. 1. — 24) *a Graeco ὀσμή tracta est*] *a Graec. tracta est* sequente lacuna Graecae vocis L. B. pr. — 25) *Ogygia*] om. Gu. 1. a prima manu. — 26) *Ogyge*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *Ogygio* pr. S. — 27) *Occasio*] om. Gu. 1. glossam. — 28) *Occasus*] om. Gu. 1. glossam. — 29) *oceanum*] Sic Gu. 2.

October equus appellabatur³¹, qui³² in campo Martio mense Octobri Marti immolabatur³³. De cuius capite magna³⁴ erat contentio inter Suburanenses³⁵ et Sacrauienses, ut hi in regiae³⁶ pariete, illi ad turrem³⁷ Mamiliam id figerent³⁸. Cuius cauda, ut ex ea sanguis in focum destillaret³⁹, magna celeritate perferebatur in regiam.

Occidamus Plautus posuit⁴⁰ pro contra cedamus.

Occentare dicebant pro convicium facere, quum⁴¹ id clare et cum quodam canore⁴² fieret, ut procul exaudiri potuisset, quod turpe habebatur⁴³; quia non sine causa fieri putatur, inde⁴⁴ cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto.

Ocrem mentem confragosum dicebant antiqui. Hinc ocreae dictae⁴⁵ inaequaliter tuberatae.

Occare et *occator* ab occaedendo⁴⁶ dictum, quod grandes terrae caedat globos.

Ocius et *ocolestare* positivum Latinum non habent, sed ab eo veniunt, quod est in Graeco *ὀκείως*⁴⁷.

Ocimum Graecum et a celeritate nascendi est dictum.

Occupaticius ager dicitur, qui desertus a cultoribus propriis ab aliis occupatur⁴⁸.

Orchitis genus oleae ex Graeco dictum⁴⁹, quod magnitudine sit instar testiculorum.

Orchestra locus in scena.

Orca genus marinae beluae⁵⁰ maximum, ad cuius similitudinem vasa ficaria⁵¹ orcae dicuntur; sunt enim teretes atque uniformi specie.

Oriri nasci vel surgere.

Orba apud poetas significat⁵² privata aliqua persona cara.

Orba est, quae patrem aut filios quasi lumen amittit.

Ortygia Delos insula⁵³.

Oratores ex Graeco *ἀγορητορες* dicti⁵⁴, quod missi ad reges nationesque deos solerant *ἀπασθαι*, id est testari⁵⁵. Hi modo appellantur *legati*.

Orata genus piscis a colore auri dicta, quod rustici *orum* dicebant⁵⁶, ut auriculas oriculas⁵⁷.

Oreae freni, quod ore inserantur⁵⁸, dicti.

Oreus Liber pater et Oreades nymphae a montibus appellantur.

Ordinarius homo scurra et⁵⁹ improbus, qui assidue in litibus moratur, ob eamque causam in ordine stat praetorem adeuntium, sive dictus per contrarietatem, quia minime ordine vivit⁶⁰.

oceanus vulg. — 30) *Occisum*] om. glossam Gu. 1. *Occisus* S. — 31) *appellabatur*] *appellatur* L. B. Ceterum om. Gu. 1. hanc glossam, et quae sequuntur usque ad *Oratores*. — 32) *qui*] *quia* B. — 33) *immolabatur*] *immolatur* L. — 34) *magna*] Sic M. Gu. 2. *maxima* vulg. — 35) *Suburanenses*] *Suburanos* L. *Suburanos* B. pr. — 36) *regiae*] om. L. — 37) *turrem*] Sic L. B. Gu. 2. *turrim* vulg. — 38) *figerent*] *significarent* B. — 39) *destillaret*] Sic Gu. 2. *distillaret* vulg. cum reliquis. — 40) *posuit*] *imposuit* pr. — 41) *quum*] *quom* B. — 42) *canore*] *clamore* L. — 43) *habebatur*] *habet* B. pr. — 44) *inde*] *id* L. — 45) *dictae*] om. B. — 46) *occaedendo*] *occidendo* L. — 47) *ab eo veniunt, quod est in Graeco ὀκείως*] Sic M. Gu. 2. *ὀκείως* vulg. *velox* add. pr. *ab eo venit ex Graeco ὀκείως* B. *ab* (lacuna) *veniunt Graeco* (sic) L. — 48) *ab aliis occupatur*] Miro

modo cod. L. haec exhibet post vv. *Orchestra locus in scena*. — 49) *dictum*] *ὄρχεις* add. vulg., sed om. omnes codd. et edit. pr. Cod. B. in marg. exhibet *ὄρχεις testisculus*. — 50) *beluae*] Sic L. B. M. Gu. 2. *belluae* vulg. — 51) *ficaria*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *vinaria* vulg. *ficilia* L. — 52) *apud. poet. sign.*] Sic Gu. 2. *sign. ap. poet. vulg.* — 53) *insula*] *dicta est ab aye, quas coturnix dicta est add. L.* — 54) *ex Graeco ἀγορητορες dicti*] Sic M. Gu. 2. S. *agitatoras* M. Gu. 2. *dicti sunt ex Graeco, quod etc.* B. om. Graecum L. *ἀπασθαι* vulg. — 55) *ἀπασθαι, id est testari*] B. M. Gu. 2. S. *ἀπασθαι id est om. vulg. deos solerent id est tristari* pr. — 56) *orum dicebant*] *dic. or. L.* — 57) *auric. oric.*] *oric. aur. L.* — 58) *ore inseruntur*] Sic M. Gu. 1. 2. *ore inserantur* B. pr. *in ore inserantur* L. *ori inserantur* S. — 59) *et] atque* L. — 60) *vivii*] *vivunt* Gu. 1.

Ornatus dicitur¹ et bonis artibus instructus et honores adeptus, appellatur quoque² ornatus cultus ipse, quo quis ornatur.

Ordin est rei³ principium facere.

Opaca umbrosa.

Opalia dicebantur dies festi, quibus Opi supplicabantur⁴.

Obnubit, caput operit; unde et nuptiae dictae a capitis operatione⁵.

Oppidum dictum⁶, quod ibi homines⁷ opes suas conferunt⁸.

Oppidum dicitur et locus in circo, unde quadrigae emittuntur.

Oppido valde multum. Ortum est autem hoc verbum ex⁹ sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, saepe respondebatur, quantum vel oppido satis esset¹⁰. Hinc in consuetudinem¹¹ venit, ut diceretur *oppido* pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur¹², ut puta si quis dicat¹³ *oppido didici, spectavi, ambulavi, errant*¹⁴, quia nulli eorum subiici¹⁵ potest, vel¹⁶ quod satis est.

Opiter est, cuius pater avo vivo mortuus est, ducto¹⁷ vocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod avum ob¹⁸ patrem habeat, id est pro patre.

*Opitulus*¹⁹ Iuppiter et opitulator dictus est quasi opis lator.

Obturare ex Graeco trahitur ab eo, quod illi ostia dicunt *θύρας*²⁰.

Optio est optatio, sed in re militari *optio* appellatur is, quem decurio aut centurio optat sibi rerum privatarum ministrum, quo facilius obeat publica officia.

Obtestatio est, quum deus testis²¹ in meliorem partem vocatur; *detestatio*, quum in deteriore.

Obices pessuli serae.

Obrutuit obstapuit, a bruto, quod antiqui pro gravi, interdum²² pro stupido dixerunt. Afranius: *Non possum verbum*²³ *facere, obrutui.*

Obambulare adversum alios ambulare, et quasi ambulanti²⁴ sese opponere.

Obrogare est legis prioris infirmandae²⁵ causa²⁶ legem²⁷ aliam²⁸ ferre²⁹.

Obacerare obloqui atque alterius sermonem moleste impedire; quod sumptum videtur a paleis, quas Graeci *ἄχρυα*³⁰ vocant. Itaque et frumentum et panis non sine paleis *acerosus* dicitur; item *lutum acerosum* paleis mixtum.

*Obliteratum*³¹ alii ab oblivione, alii a litore, quod ibi notata fluctibus³² aequari et tolli solent³³.

Obprobrare probum obicere³⁴.

1) dicitur] dictus Gu. 1. — 2) appellatur quoque] Sic Gu. 2. appellatur qui L. B. Gu. 1. pr. appellatus quoque M. appellaturque S. — 3) rei] om. L. — 4) supplicabantur] Sic B. Gu. 1. 2. supplicabant M. S. supplicabatur L. pr. — 5) operatione] Sic M. Gu. 1. 2. pr. operatione vulg. — 6) dictum] dicitur L. om. pr. — 7) ibi hom.] hom. ibi B. — 8) conferunt] conferant L. — 9) ex] a L. — 10) saepe — esset] om. L. — 11) in consuetudinem] consuetudine L., om. in. — 12) utuntur] utantur B. — 13) si quis dicat] Sic L. B. Gu. 1. 2. si qui dicat M. si qui dicant vulg. — 14) errant] Gu. 2. et reliqui. errat M. — 15) subiici] subici Gu. 2. — 16) vel] om. L. B. — 17) ducto — patre] om. altera manus in cod. Gu. 1. dicto L. — 18) ob] post L. Gu. 1.

pr. id est post post patrem habeat, id est pro patre B. — 19) Opitulus] Hanc glossam Gu. 1. et a prima et a secunda manu exhibet; a sec. m. est opum labor (sic). — 20) ostia dicunt θύρας] Sic M. Gu. 2. S. θύρας hostia dicunt B. om. Graecum L. Gu. 1. tymas et hostias exhibet pr. — 21) deus testis] om. L. B. Gu. 1. pr. — 22) interdum] om. L. — 23) verbum] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. verba vulg. — 24) ambulanti] ambulatim Gu. 1. pr. — 25) infirmandae] infirmandi L. — 26) causa] gratia Gu. 1. — 27) legem] om. L. — 28) aliam] om. B. — 29) ferre] inferre Gu. 1. — 30) ἄχρυα] Sic S. voc. ἄχρυα B. acera L. chira M. Gu. 2. achira pr. om. Gu. 1. — 31) Obliteratum] Obliteratur L. B. Gu. 1. pr. — 32) fluctibus] a fluct. I. fluctis Gu. 2.

Obacerbat exacerbat.

*Oblucuiasse*³⁵ dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco³⁶ deorum alicui occurrisset.

*Oboedire*³⁷ obaudire.

*Opperiri*³⁸ exspectare.

*Obtrectat*³⁹ contra sententiam tractat.

Obtutu quasi obtuitu a verbo *tuor*⁴⁰, quod⁴¹ significat video.

Opis dicta est coniunx⁴² Saturni, per quam voluerunt terram significare, quia omnes opes humano generi terra tribuit, unde et opulenti terrestribus⁴³ rebus⁴⁴ copiosi, et hostiae opimae praecipue pingues, et opima magnifica⁴⁵ et ampla spolia.

*Obscum*⁴⁶ dicitur significare sacrum, unde et⁴⁷ leges *obsctae*⁴⁸ id est sacratae.

Opicum quoque invenimus pro Osco. Oscis enim frequentissimus fuit usus libidinum spurcarum, unde et verba impudentia appellantur obscena. Titinnius:

*Osce*⁴⁹ et *Volsce* fabulantur, nam Latine nesciunt⁵⁰.

Obimunt obeunt.

Obigitat ante agitat, ut obambulat.

Obiurare iureiurando obstringere⁵¹.

Obitu dicebant pro aditu.

Opiparum magnarum opum⁵² apparatus.

Obescet, oberit, vel aderit.

*Offerumenta*⁵³ dicebant, quae offerebant.

Obsecrare est opem a sacris petere.

Obesus pinguis, quasi ob edendum factus.

*Opertat*⁵⁴ saepe operit.

Obnoxius poenae obligatus ob delictum.

*Opillo*⁵⁵ genus avis.

Opunculo, quod opilionis genus cantus imitantur⁵⁶.

*Obpuviat*⁵⁷ verberat, a puviendo⁵⁸, id est feriendo. Unde pueri, quod⁵⁹ puviendo⁶⁰ coercentur, id est plagis; unde et pavimenta⁶¹.

Obdere opponere vel operire.

Ob vos sacro pro vos obsecro⁶², ut *sub vos placo* pro supplico.

— 33) solent] cum li syllaba breviatur neque ab oblivione neque a littore videtur inclinari, sed magis ex lino add. B. — 34) obiicere] obicere L. B. Gu. 2. — 35) Oblucuiasse] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Oblucinasse vulg. Sed verum esse illud, quod nos reposuimus, docet interpretatio adiecta. — 36) in luco] om. B. — 37) Oboedire] Sic M. Gu. 2. Obedire vulg. — 38) Opperiri] Sic M. Gu. 2. pr. S. Operiri vulg. Bis haec glossa est in Gu. 1. Om. eam B. — 39) Obtrectat] Obtractat L. M. — 40) tuor] tueor S. — 41) quod] Sic codd. et edit. pr. S. et vulg. — 42) coniunx] coniux M. S. uxor L. — 43) terrestribus] pro praeposunt M. Gu. 1. et vulg. — 44) rebus] opibus L. — 45) magnifica] magna L. — 46) Obscum] Sic M. Gu. 1. 2. B. Obscium L. Oscum

S. Om. glossam vulg. — 47) et] om. S. — 48) obsctae] Sic L. oscitae S. obsatae M. Gu. 1. 2. — 49) Osce] Sic M. Gu. 2. Osce vulg. — 50) Latine nesc.] loqui nesciunt B. — 51) obstringere] astingere B. — 52) opum] opium L. — 53) Offerumenta] Offerimenta L. B. — 54) Opertat] Bis in Gu. 1. haec glossa legitur. — 55) Opillo] Sic L. (qui add. quae et opilio dicitur) B. M. Gu. 1. 2. pr. Opilio vulg. — 56) imitantur] Sic Gu. 2. imitatur vulg. — 57) Obpuviat] Obpuniat L. Gu. 1. — 58) puviendo] paviendo pr. puniendo B. Gu. 1. — 59) quod] om. L. B. Gu. 1. pr. — 60) puviendo] puniendo M. Gu. 1. a pun. Gu. 1. obpuv. pr. — 61) unde et pavimenta] et pavimenta inde dicta L. — 62) vos obs.] vobis obs. S.

*Obherbescere*¹ herbam increscere.

*Oportune*² dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles optatique³ sunt portus.

Oboritur adnascitur.

Obnectere obligare.

Ops antiqui dicebant opulentum, unde⁴ e contrario inops.

Obsidionalis corona dicebatur, quae ei⁵, qui obsessos liberasset⁶ ab hostibus, dabatur. Ea fiebat ex gramine⁷ viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi⁸. Quae corona magnae auctoritatis erat. Civica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis universorum civium servatorum.

*Obstitum*⁹ violatum.

Obstinat obfirmat.

*Obstrudant*¹⁰ avide trudent¹¹.

*Obstitum*¹² obliquum¹³.

Obsalutare salutandi gratia offerre.

Obsequela obsequium.

*Oleagineis*¹⁴ coronis ministri triumphantium utebantur, quod Minerva dea belli esse putabatur.

*Olentica*¹⁵ mali odoris loca.

Olivetam dicebant ab oleis, ut a vino vindemiam.

Officiosus ab efficiendo dictus.

*Offudas*¹⁶ fallacias¹⁷.

Offucare aquam in fauces obsorbendam¹⁸ dare.

Offectores colorum infectores.

Oxime ocissime.

*Oenigenas*¹⁹ unigenitos²⁰.

Oestrum furor Graco vocabulo.

Omen velut oremen, quod fit ore augurium, quod non²¹ avibus aliove modo fit.

Ovem masculino²² genere dixerunt, ut *ovibus duobus*, non²³ duabus.

Ovantes laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites, geminata o litera.

Ovalis corona est murtea²⁴, quam habebant, qui ovantes introibant, quum²⁵ bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta.

Obvaricator dicebatur, qui cuiquam occurrebat, quominus id rectum²⁶ iter conficeret.

1) *Obherbescere*] *Obhebescere* L. M. Gu. 1. *Obebescere* Gu. 2. — 2) *Oportune*] Sic Gu. 2. S. *Opportune* vulg. — 3) *optatique*] *exoptatique* L. — 4) *unde*] om. B. — 5) *dicebatur, quae ei*] *dicebatur ei* L. — 6) *liberasset*] *liberaret* L. — 7) *gramine*] *germine* L. — 8) *inclusi*] *conclusi* B. — 9) *Obstitum*] *Obsitum* B. — 10) *Obstrudent*] *Obstrudent* B. Gu. 1. pr. S. *Obstrudent* L. — 11) *trudent*] *trudent* Gu. 1. pr. *trudent* L. B. — 12) *Obstitum*] *Obstititium* L. *Obstitipum* pr. — 13) *obliquum*] *oblicum* Gu. 2. — 14) *Oleagineis*] Bis exhi-

bet Gu. 1. hanc glossam. — 15) *Olentica*] Bis est glossa in Gu. 1. — 16) *Offudas*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *Offuas* B. *Offundas* L. *Offutias* vulg. — 17) *fallacias*] *dicunt* add. L. — 18) *obsorbendam*] Sic M. Gu. 2. *adsorbendum* vulg. — 19) *Oenigenas*] Sic Gu. 1. (qui bis exhibet hanc glossam) S. *Oenigenos* vulg. Sed ut dicitur *indigena*, sic dicendum est *oenigena*. — 20) *unigenitos*] Sic claria litera M. Gu. 2. *unogenitas* Gu. 1. a prim. m.; in altera glossa est *vinogenitos. unogenitos* L. pr. — 21) *non*] om. L. S. — 22) *masculino*] *in masc.*

*Oufentina*²⁷ tribus ab *Oufente*²⁸ fluvio dicta.

Ostentum ostentatum.

*Ostinet*²⁹ pro ostendit.

*Oscinum*³⁰ augurium a cantu avium.

Oscines aves auspiciū ore facientes.

Ostia urbs ab exitu Tiberis appellata.

Osorem dixerunt, qui aliquem odisset.

*Ollic*³¹ *illic*³².

Obiurgatio post turpe factum castigatio. *Monitio* vero est ante commissum.

Obtrektor est, qui facit quid contra recte tractantem.

Obmanens pro diu manens, ut permanens.

Offringi terra dicitur, quum³³ iterum transverso sulco aratur.

Orare antiqui dixerunt³⁴ pro agere. Unde et oratores causarum actores, et oratores, qui nunc legati, quod reipublicae mandata peragerent.

Occisitantur saepe occiduntur.

Osi sunt ut perosi sunt dicebatur³⁵.

*Optionatus*³⁶ ut decurionatus sive pontificatus dicitur.

Ob os significat ad os.

Obsonitavere saepe obsonavere. Significat autem convivari.

Ostentas saepe ostendis gloriandi causa.

Opigenam lunonem matronae colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Oletum sterqus humanum. Veranius: *Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.*

Oppidum dictum est³⁷, quod opem praebet.

Orcus ab urgendo mortem dictus³⁸. *C* enim pro *G* frequenter ponebant antiqui.

Offendices dicebant ligaturae nodos, quibus apex retinebatur. *Id*³⁹ quum pervenisset ad mentum, dicebant offendimentum.

LIBER XIV.

Praeceptat saepe praecipit.

*Plisima*⁴⁰ plurima.

Petilam suram significat ungulam equi albam.

Pilare et *compilare* a Graeco trahitur⁴¹. Graeci enim fures *πλητάς*⁴² dicunt.

B. — 23) *non*] *et non* Gu. 1. — 24) *murtea*] Sic Gu. 2. *nuptea* vulg. — 25) *quum*] *quom* B. — 26) *id rectum*] *rectum id* B. — 27) *Oufentina*] Sic B. Gu. 2. M. S. *Ofentina* L. *Ofentina* pr. *Ovifent.* vulg. — 28) *Oufente*] Sic M. S. *Ofente* L. B. pr. *Ofonte* Gu. 2. *Ofovente* Gu. 1. — 29) *Ostinet*] *Obstinet* S. — 30) *Oscinum*] Hanc glossam cum sequente coniunctam exhibet cod. L. ita: *Nam Oscines id est aves auspiciū ore faciunt.* — 31) *ollic*] pro *illic* L. Gu. 1. *Olli illi* B. — 32) *illic*] ut *olli illi* add. S. Nescio unde. Abest ab omnibus li-

bris. — 33) *quum*] *quom* pr. — 34) *antiqui dixerunt*] *dixerunt ant.* Gu. 1. a sec. man. Exhibet enim bis hanc glossam. — 35) *dicebatur*] *dicebant* L. B. — 36) *Optionatus*] Sic S. *Optinatus* Gu. 2. *Optimatus* vulg. Sed vide *Fragm. Festi* s. v. — 37) *est*] om. B. — 38) *mortem dictus*] Sic M. Gu. 1. 2. *dictus mortem* vulg. — 39) *Id*] *et id* L. — 40) *Plisima*] *Plusima* L. — 41) *trahitur*] *trahuntur* L. B. — 42) *fures πλητάς*] Sic Gu. 2., nisi quod is *piletas* Latinis literis exhibet, ut Gu. 1. et Scal. *plures piletas* Gu. 1. Lips. Scal. *fures philetas* M. *plines piletas*

Pilat pilos habere incipit; alias¹ pro detrahit pilos, a quo *depilati*².

Pila, quae parietem sustentat, ab opponendo³ est dicta⁴.

Pilentum vehiculi⁵ genus, quo matronae ferebantur⁶.

Pilani pilis pugnantes.

Pellicator, qui pellicit⁷ ad fraudem.

*Pellirem*⁸ galerum, quia fiebat⁹ ex pelle.

Pellexit in fraudem induxit.

Pelluiae, quibus pedes lavantur, ut *malluiae* quibus manus.

Pelamys genus piscis dictum¹⁰, quod in luto moretur, quod Graece dicitur *πηλός*¹¹.

Pellem habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

*Pillea*¹² Castori et Polluci dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pileatis¹³ pugnare¹⁴ mos est.

Pelta genus scuti.

Petrones rustici a petrarum asperitate et duritia dicti¹⁵.

*Petoriturum*¹⁶ vehiculum Gallicum. Alii Osce putant¹⁷ dictum, quod hi pettora quatuor appellant¹⁸; quatuor enim habet rotas.

Petimina in humeris iumentorum ulcera.

Picta quae nunc toga dicitur¹⁹, antea vocabatur purpurea, eaque erat sine pictura.

Pietatem ut deos ceteros colebant Romani.

Pendere poenas solvere significat, ab eo, quod aere gravi quum²⁰ uterentur Romani, penso eo, non numerato debitum solvebant: unde²¹ etiam²² pensiones dictae.

Penetralia sunt penetium deorum²³ sacraria²⁴.

*Peniculi*²⁵ spongiae longae propter similitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur²⁶ caudae.

Penetrare penitus intrare.

Pennatas impennatasque agnas in Saliari²⁷ carmine spicas significat cum aristas, et alias sine aristas²⁸ agnas novas voluit²⁹ intelligi.

Penora dicuntur res necessariae ad victum cottidianum³⁰, et locus eorum *penarius*.

pileatas plures B. *plures pleys* pr. — 1) *alias*] *vel* L. B. — 2) *a quo depilati*] Sic B. M. Gu. 2. S. *a pede pilari* pr. om. L. Gu. 1. *a quo perpilati* vulg. — 3) *opponendo*] *opperiendo* Gu. 1. — 4) *est dicta*] *dicta est* M. Gu. 1. S. — 5) *vehiculi*] *est veh.* B. — 6) *quo* — *fereb.*] om. L. — 7) *pellicit*] *pellicet* L. B. M. Gu. 2. — 8) *Pellirem*] *Pellirum* B. *Pellicum* S. — 9) *fiebat*] *fiat a pell.* B. — 10) *dictum*] *dictus* B. — 11) *πηλός*] om. L. Gu. 1. *pelos* pr. *pylon* M. Gu. 2. — 12) *Pillea*] Sic M. Gu. 2. pr. *Pilea* vulg. Om. glossam L. — 13) *pileatis*] *pillextis* M. *pellextis* Gu. 2. *prolectis* pr. om. Gu. 1. — 14) *pugnare*] *militare* B. Gu. 1. — 15) *dicti*] *sunt* add. L. B. — 16) *Petoriturum*] *Pectoricum* L. *Petroricum* pr. *Petorium* M. *Pertoritum* Gu. 1. — 17) *putant*] *putabant* B. — 18) *quod hi pettora quatuor*

appellant] Sic Gu. 2. *quod hi petora quatuor app.* M. *quod impitor quatuor appellabant* B. *quod inpitoria q. app.* Gu. 1. *quod est pectoria q. app.* L. *quod quasi petoratum app.* edit. pr. — 19) *toga dicitur*] *dic. tog.* B. — 20) *quum*] *quom* B. — 21) *unde*] om. L. — 22) *etiam*] *et* L. pr. — 23) *sunt penetium deorum*] *deor. penatum sunt* L. *sunt penatum deorum* B. — 24) *sacraria*] *sacra* Gu. 1. — 25) *Peniculi*] *Penicula* M. — 26) *vocabantur*] *vocantur* B. — 27) *Saliari*] *Salari* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 28) *et alias sine ar.*] om. Gu. 1. — 29) *voluit*] *voluerunt* L. B. Male. Intelligitur auctor carminis Saliaris. — 30) *cottidianum*] Sic Gu. 2. *quotidianum* vulg. — 31) *quinguartium*] Sic Gu. 2. S. *quingustium* B. pr. *quingustum* L. *quingestrium* Gu. 1. *quingertium* vulg. — 32) *ex*] *in* L. B. Gu. 1.

Pentathlum antiqui quinquartium³¹ dixerunt. Id autem genus exercitationis ex³² his quinque artibus constat, iactu disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione.

Pedam vestigium humanum appellabant.

Pisatilem Naevius dixit e *Pisis*³³ oriundum.

Pedes dicuntur, quos diminutive pediculos dicimus³⁴. Ab his *pedicosi* appellantur, ut est illud:

Pedicosus, squalidus ubi me vidit³⁵, caput scapit, pedes legit.

*Pesestas*³⁶ dicebatur pestilentia.

Pedum baculi genus incurvum³⁷ Virgilius:

At tu sume pedum³⁸.

Pedem struit dicebant pro eo, quod est fugit.

*Piscatorii*³⁹ ludi dicebantur, qui fiebant pro quaestu piscantium.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes devexum, ut testudinatum in quatuor.

Peculatus furtum publicum a pecore dictum, sicut et pecunia, eo quod antiqui Romani⁴⁰ nihil⁴¹ praeter pecora habebant.

Piatrix dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam alii *sagam* vocabant⁴².

Piamenta quoque dicebantur⁴³, quibus utebantur in expiando.

Piacularis porta Romae dicta propter aliqua piacula, quae ibidem⁴⁴ fiebant.

*Pigere*⁴⁵ interdum pro tardari⁴⁶, interdum pro poenitere poni solet⁴⁷.

Pangere figere⁴⁸, unde plantae *pangi* dicuntur, quum⁴⁹ in terram⁵⁰ demittuntur⁵¹; inde⁵² etiam⁵³ versus *pangi* vel *figi*⁵⁴ in cera dicuntur⁵⁵.

*Pegasides*⁵⁶ Musae dictae sunt a fonte, quem Pegasus ictu ungulae fingitur aperuisse. Ob quam causam et Graece appellatae sunt⁵⁷ *ἵπποκρήναι*⁵⁸.

Pipatio clamor plorantis⁵⁹ lingua Oscorum.

*Pimpleides*⁶⁰ Musae a fonte Macedoniae dictae propter liquoris⁶¹ eius unicam subtilitatem⁶².

*Petissere*⁶³ petere.

*Pitpit*⁶⁴ Osce quicquid.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod Sabini quum⁶⁵ Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus consederit⁶⁶.

— 33) *dixit e Pisis*] *e Pisis dixit* B. — 34) *pediculos dicimus*] *dicim. ped.* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 35) *vidit*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *videt* vulg. — 36) *Pesestas*] *Pestitas* L. — 37) *incurvum*] B. M. Gu. 1. 2. pr. add. om. L. cum vulg. — 38) *pedum*] *quod me cum saepe roga-*
ret non tulit antigene, add. pr. — 39) *Piscatorii*] *Piscatoria* M. At nonnisi deorum festa ita flectuntur. — 40) *Romani*] *Romanorum* B. — 41) *nihil*] *nil* pr. — 42) *alii sagam vocabant*] *alii vocant sagam* L. *sagam alii vocabant* pr. — 43) *Piamenta* — *dicebantur*] *Piamentum* — *dicebatur* L. B. Gu. 1. — 44) *ibidem*] *ibi* B. — 45) *Pigere*] *Peregere* Gu. 1. — 46) *interdum pro tardari*] om. Gu. 1. — 47) *poni solet*] om. M. — 48) *figere*] *figere* B. — 49) *quum*] *quom* B. — 50) *terram*] *terra* B. — 51) *demittuntur*] *admittuntur* L. B.

Gu. 1. pr. — 52) *inde*] *unde* Gu. 1. — 53) *etiam*] *et* L. — 54) *figi*] *fingi* Gu. 1. — 55) *dicuntur*] *dicunt* B. — 56) *Pegasides*] *Pegindes* L. *Pegnides* B. M. Gu. 1. 2. *Peganides* pr. — 57) *sunt*] om. pr. — 58) *ἵπποκρήναι*] Sic scripsi e M., in quo est *ypocrenae*; Gu. 2. *ypocrene*. *ἵπποκρήνη* in marg. exhibet B., quum in textu sit *hippocrene*. — 59) *plorantis*] *clamantis* Gu. 1. — 60) *Pimpleides*] *Pegasides* L. *Peteides* B. pr. *Pepta eides* M. *Peptaeides* Gu. 2. *Peptrides* Gu. 1. — 61) *liquoris*] *licoris* B. *eius lig.* Gu. 1. — 62) *subtilitatem*] *foelicitatem* Gu. 1. — 63) *Petissere*] *Petescere* pr. — 64) *Pitpit*] Sic Gu. 1. 2. pr. S. *Pupit* B. *Pip-pit* vulg. — 65) *quum*] *quom* B. — 66) *consederit*] *consederat* L. M. *considerat* B.

Perditum est, quod interit¹ ac² recuperari non potest.

Perbitere Plautus pro perire posuit³.

*Pergere*⁴ dicebant expergefaceret.

Pergite agite. Virgilius:

*Pergite Pierides*⁵.

*Pergraecari*⁶ est epulis et potationibus inservire. Titinnius:

Hominem improbum, nunc ruri pergraecatur.

Permissus appellatur aries, qui annis compluribus tonsus non est.

Pierides Musae a Pierio monte dictae sunt⁷.

Percontatio videtur dicta ex usu nautico⁸, quia aquae altitudinem⁹ conto pertentant. Alii volunt percontationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est, per cuncta interroget¹⁰.

Perfuga et transfuga dicitur, quod ad hostes¹¹ perfugiat et transfugiat.

Perfacul et *persefacul* antiqui dicebant, quod nunc facile et perfacile dicimus. Inde¹² perman- sit¹³ in consuetudine¹⁴ facultas.

*Perediam*¹⁵ et *bibesiam* Plautus quum dixit, intelligi voluit cupiditatem edendi et bibendi.

Peremere alii posuerunt¹⁶ pro prohibere, alii pro vitare.

Perpetem pro perpetuo dixerunt¹⁷ poetae.

Persillum dicebant¹⁸ vas quoddam¹⁹ picatum, in quo erat unguentum, unde arma Quirini unge- bantur.

Persicum portum mare Euboicum, quod in eo steterit classis Persarum.

Persicum Plautus dixit²⁰ peracutum.

*Perpetrat*²¹ peragit, perficit.

Perpulit persuasit, impulit.

Pertisum pro pertaesum dixerunt.

Puticuli sunt appellati, quod²² vetustissimum genus sepulturae in puteis²³ fuerit, et dicti puticuli, quia ibi cadavera putescerent²⁴.

Putus antiqui dicebant pro puro, unde putatae vites et arbores, quod decisis impedimentis re- manerent purae²⁵. Aurum quoque putatum²⁶ dici solet, id est expurgatum, et ratio putata, id est pura facta.

*Putitium*²⁷ Plautus dixit pro stulto.

1) *interit*] *interiit* L. B. — 2) *ac*] *et* L. B. — 3) *Plaut. pro per. p.*] *pro per. p. Pl.* L. B. — 4) *Pergere*] Sic B., qua lectione Scaligeri coniectura confirmatur. *Peregere* L. M. Gu. 1. 2. *Peregere* vulg. cum edit. princ. — 5) *Pierides*] om. L. — 6) *Pergraecari*] *Pergraecare* L. B. M. Gu. 1. 2. — 7) *dictae sunt*] *sunt dictae* L. B. M. — 8) *usu nautico*] *naut. usu* S. — 9) *aq. alt.*] *alt. aquae* Gu. 2. — 10) *interroget*] *interrogat* S. — 11) *hostes*] *hostem* L. B. — 12) *Inde*] *unde* L. Gu. 1. — 13) *perman- sit*] *remansit* Gu. 1. *permanet* B. — 14) *con- suetudine*] *consuetudinem* pr. — 15) *Perediam*] om. glossam Gu. 1. — 16) *posuerunt*] *posuere* Gu. 1. S. — 17) *dixerunt*] Sic codd. et edit. pr. et S. *dixere* vulg. — 18) *dicebant*] Sic M. Gu. 2. S. *dicebatur* L. B. Gu. 1.

pr. — 19) *vas quoddam*] *quoddam vas* B. — 20) *di- xit*] *dicis* B. — 21) *Perpetrat*] *Perpetat* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 22) *quod*] *quia* L. — 23) *in puteis*] Sic S. *in potiis* M. Gu. 2. *ut potiis* B. Gu. 1. *ut puteus* vulg. — 24) *putescerent*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *putrescerent* vulg. — 25) *remanerent purae*] *purae sint* B. *purae* om. L. — 26) *Aurum quoque putatum*] *Put. aur. quoq.* L. *Pur- rearum quoque* B. om. *putatum*. Gu. 1. — 27) *Puti- tium*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *Putitium* vulg. — 28) *etiam*] *et add. M.* — 29) *plurium*] Sic B. M. Gu. 2. S. *impu- bium* vulg. — 30) *quin etiam* — *aetatis*] om. L. — 31) *calidae*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *calido* vulg. — 32) *multitud.*] *similitud.* Gu. 1. — 33) *punctione*] *pugione* L. *putione* M. Gu. 2. — 34) *percussu*] *percussione* B.

Pybes adolescens, quin etiam³⁸ plurium³⁹ numerus eiusdem aetatis³⁸.

Puteolos dictos putant ab aquae calidae⁴¹ putore; quidam a multitudine⁴² puteorum earundem aquarum gratia factorum.

Pugnis a punctione⁴³, id est percussu⁴⁴ dicitur.

Praecedaneam porcam dicebant⁴⁵, quam immolare erant soliti antea⁴⁶, quam novam frugem praeciderent.

Porriciam porro⁴⁷ iaciam.

Porcae in agris sunt dictae, quod porcant, id est prohibeant aquam frumentis nocere⁴⁸. Nam crebriores sulci *limi*⁴⁹ solent vocari⁴⁰.

*Postliminium*⁴¹ receptus dicitur is, qui extra limina, hoc est terminos provinciae captus fuerat, rursus ad propria revertitur.

Posticum ostium dicitur⁴² in posteriore⁴³ parte aedium. Ceterum antiqui etiam vicinum habitantem ad posteriorem partem aedium⁴⁴ sic appellarunt; denique et quae ante nos sunt *antica* et quae post nos sunt *postica* dicuntur, et⁴⁵ dexteram anticam⁴⁶, sinistram posticam dicimus. Sic etiam ea⁴⁷ coeli pars, quae sole illustratur ad meridiem *antica*⁴⁸ nominatur, quae ad septentrionem *postica*; rursumque⁴⁹ dividuntur⁵⁰ in duas partes, orientem et occidentem.

Pallatium, id est⁵¹ mons Romae, appellatus est⁵², quod⁵³ ibi pecus pascens⁵⁴ palare consueverit, vel quod *palare*, id est errare ibi⁵⁵ pecudes solerent; alii, quod ibi⁵⁶ Hyperborei filia *Palanto*⁵⁷ habitaverit, quae ex Herculae Latinum peperit; alii eundem, quod *Pallas* ibi sepultus sit, aestimant⁵⁸ appellari.

Palmites vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum⁵⁹ virgulas quasi digitos edunt.

Palmulae appellantur remi a similitudine⁶⁰ manus humanae.

Pallas Minerva est dicta⁶¹, quod Pallantem Gigantem interfecerit⁶², vel, sicut putabant⁶³, quod in Pallante palude nata est.

Pappi carduorum flores. Lucretius:

*Vestem nec plumas avium papposque volantes*⁶⁴.

Papillae capitula mammarum⁶⁵ dictae, quod papularum sint⁶⁶ similes.

Pauperies damnum dicitur⁶⁷, quod quadrupes⁶⁸ facit.

Palpari blandiri.

Gu. 1. pr. S. — 35) *dicebant*] om. L. B. — 36) *antea*] ante M. — 37) *porro*] pro porro M. — 38) *nocere*] nocuam L. — 39) *limi*] lumi S. luni L. — 40) *vocari*] *Porcae*, quae in agris fiunt, ut Varro ait dici, quod porrigant frumentum add. L. B. M. pr. S. Om. Gu. 1. 2. B. ait Varro omisso ut, quod item om. S. — 41) *Postliminium*] *Postliminio* marg. S. — 42) *dicitur*] om. L. — 43) *posteriore*] Sic L. Gu. 1. 2. *posteriori* vulg. — 44) *Ceterum* — *aedium*] om. Gu. 1. — 45) *et*] om. L. per dexter. Gu. 1. — 46) *anticam*] *anticuam* Gu. 2. et hic et mox. — 47) *ea*] om. Gu. 1. — 48) *antica*] utique add. Gu. 1. pr. S. utique pro *antica* L. — 49) *rursumque*] *rursusque* L. — 50) *dividuntur*] *dividitur* L. — 51) *id est*] add. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. —

52) *est*] om. Gu. 1., sed exhibet mox *quodest* pro *quod* ibi. — 53) *quod*] om. B. — 54) *pecus pascens*] *pasc. pec.* L. B. — 55) *ibi*] om. pr. — 56) *ibi*] add. L. B. Gu. 1. 2. pr. vel quod ibi L. B. Gu. 1. pr. ibi om. vulg. — 57) *Palanto*] *Palanti* L. *Palanta* M. — 58) *aestimant*] *existimant* B. Gu. 1. pr. — 59) *humanarum*] om. L. — 60) *a similitudine*] Sic L. M. Gu. 2. S. ad similitudinem vulg. — 61) *est dicta*] *dicta est* L. B. Gu. 1. — 62) *interfecerit*] *interfecerat* B. — 63) *putabant*] *putant* L. — 64) *volantes*] *volantis* Gu. 1. — 65) *mammarum*] *mamillarum* Gu. 1. — 66) *sint*] *sunt* L. B. pr. — 67) *damn. dic.*] *dic. damn.* B. — 68) *quadrupes*] *quadrupedes* Gu. 1. *pauperes* L.

*Pauciens*¹ dicebant pro raro. Titinnius:

*Uxorem pauciens*² *videbo*³.

Panus facit⁴ diminutivum *panucula*⁵.

Pandana porta dicta est Romae, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes⁶ extenduntur, eo quod⁷ *pandi* fiunt.

Pandicularis dicebatur dies idem et⁸ *communicarius*, in quo omnibus diis communiter sacrificabatur⁹.

Pancarpiae dicuntur coronae ex¹⁰ vario genere florum factae.

Panibus redimibant caput equi immolati idibus Octobribus¹¹ in campo Martio, quia id¹² sacrificium fiebat¹³ ob frugum eventum, et equus potius quam bos immolabatur, quod hic¹⁴ bello¹⁵, bos frugibus pariendis est aptus.

*Patulum*¹⁶ bovem Plautus appellat¹⁷, cuius cornua diversa¹⁸ ac late pateant.

Patagium est, quod ad summam tunicam assui solet, quae et¹⁹ *patagiata* dicitur, et *patagiani*, qui eiusmodi²⁰ faciunt.

Patagus morbi genus.

Patricius vicus Romae dictus eo, quod ibi patricii²¹ habitaverunt, iubente Servio Tullio, ut, si quid²² molirentur adversus ipsum, ex locis superioribus opprimerentur.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Aquae enim²³ lingua Dorica²⁴ *payai* appellantur²⁵.

Paginae dictae, quod in libris suam quaeque obtineant regionem, ut *pagi*; vel a pangendo²⁶, quod in illis versus panguntur²⁷, id est figuntur²⁸.

Parens vulgo pater aut mater appellatur²⁹, sed iuris prudentes avos et proavos, avias et proavias parentum nomine appellari dicunt.

Parere obedire.

*Paret*³⁰ significat apparebit³¹.

Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur in proelio, ut sudante altero³² transirent in siccum.

1) *Pauciens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *Paucies* vulg. — 2) *pauciens*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *pau-*
cies vulg. — 3) *videbo*] *video* L. B. — 4) *facit*] om.
Gu. 1. — 5) *panuc.*] *panic.* M. Gu. 1. S. — 6) *oscitan-*
tes] *oscitantur* L. *oscillantes* B. M. — 7) *eo quod*] om.
L. — 8) *idem et*] *id est* L. B. M. — 9) *sacrificabatur*]
sacrificatur Gu. 1. — 10) *ex*] om. L. B. — 11) *Octo-*
bribus] *Octobris* L. — 12) *quia id*] om. L. B. pr. *id*
om. S. — 13) *fiebat*] *faciebant* B. — 14) *hic*] om. L.
B. — 15) *bello*] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 16) *Patu-*
lum] *Patalem* S. — 17) *appellat*] Sic Gu. 2. *appella-*
bat vulg. — 18) *diversa*] *sunt* add. pr. S. — 19) *et*]
etiam L. B. — 20) *eiusmodi*] *opera* add. vulg. Sed om.
B. M. Gu. 1. 2. pr. *faciunt vestes* L. — 21) *ibi patr.*]
patric. ibi B. — 22) *quid*] *qui* pr. — 23) *enim*] om.
Gu. 1. — 24) *ling. Dor.*] *dor. ling.* B. in *ling. dor.*
Gu. 1. — 25) *payai app.*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *pa-*

gae dicuntur B., in marg. *appellantur payai. payai* om.
L. app. *pay.* vulg. — 26) *pangendo*] *pagendo* L. —
27) *panguntur*] *paguntur* M. — 28) *figuntur*] *infin-*
guntur B. *fig.* pr. — 29) *appellatur*] om. M. — 30)
Paret] om. glossam pr. — 31) *apparebit*] *Parvia dicta*
quod pro partu pecoris eadem sacra fiebant add. B. —
32) *altero*] om. B. — 33) *Parrici*] Sic L. B. M. Gu. 2.
pr. *Parici* vulg. — 34) *parricida*] *paricida* B. — 35)
hominem. Id autem ita fuisse] Scal. *id autem fuisse.*
Codd. corrupte: *hominem indemnatum fuisse* M. *homi-*
nem indemnatum ita fuisse Gu. 2. *hominem inde autem*
fuisse L. B. Gu. 1. pr. Scaligeri coniecturam e cod. Gu. 2.
emendatam recepimus. — 36) *regis*] om. L. — 37) *qui*]
Sic M. Gu. 2. *quis* vulg. — 38) *dolo*] om. L. B. Gu. 1.
— 39) *sciens morti*] *morti sciens* L. B. *morti sciens*
morti Gu. 1. pr. — 40) *duit*] *det* Gu. 1. *est* L. — 41)
paricidas] Sic M. (in cuius marg. est: *nota antiquam lo-*

Pararium aes appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.

*Parrici*³³ quaestores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quaerendarum.

Nam parricida³⁴ non utique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem. Id autem ita fuisse³⁵ indicat lex Numae Pompilii regis³⁶, his composita verbis: *Si qui³⁷ hominem liberum dolo³⁸ sciens morti³⁹ duit⁴⁰, paricidas⁴¹ esto⁴².*

Parumper significat paulisper, quasi perparvum⁴³, hoc est valde parvum⁴⁴; refertur autem⁴⁵ ad tempus.

*Parasangae*⁴⁶ apud Persas viarum mensurae.

Penuria est id⁴⁷, quod paene minus sit, quam necesse est.

Pellices nunc quidem appellantur⁴⁸ alienis⁴⁹ succumbentes non solum feminae, sed etiam mares.

Antiqui proprie eam pellicem⁵⁰ nominabant, quae uxorem habenti nubebat⁵¹. Cui generi mulierum etiam poena constituta est a Numa Pompilio hac lege: *Pellex aram Iunonis ne tangito; si tanget, Iunoni crinibus demissis⁵² agnam⁵³ feminam⁵⁴ caedito.*

Paedidos sordidos significat atque obsoletos. Tractum vocabulum a Graeco, quia *παῖδες*⁵⁵, id est pueri talis sint aetatis, ut a sordibus nesciant abstinere⁵⁶.

*Paeon*⁵⁷ Apollinem vocaverunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. Est enim *παῖον* ferire⁵⁸. Alii, quod remediis morbis⁵⁹ finem faceret talis gravitatis.

Peligni ex Illyrico orti. Inde enim profecti ductu Volsimi⁶⁰ regis, cui cognomen fuit Lucullo, partem Italiae occuparunt⁶¹. Huius fuerunt nepotes Pacinus, a quo Pacinates, et Pelicus, a quo Peligni.

Pales dicebatur dea pastorum, cuius festa Parilia⁶² dicebantur; vel⁶³, ut alii volunt, dicta Parilia, quod⁶⁴ pro partu pecoris eidem sacra fiebant.

Partus et pro nascendo ponitur et pro parato. Naevius:

Male parta male dilabuntur.

Parones navium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur.

Passer marinus, quem vocat vulgus⁶⁵ struthocamelum⁶⁶.

*Parcito*⁶⁷ linguam in sacrificiis dicebatur⁶⁸, id est coerceto, contineto⁶⁹, taceto⁷⁰.

*Pastillus*⁷¹ forma parvi panis⁷² utique diminutivum est a pane⁷³.

cutionem) et Gu. 2. *patricidas* Gu. 1. Haec forma antiqua quum sit in optimis codd., non dubitavi recipere, quamquam nusquam me memini similem formam in *as* vocum Latinarum legere. Nam quae Latinae declinationis primae exempla sunt in *as* ex Graeca sunt lingua ducta. Tacent Grammatici. — 42) *esto*] *est* B. — 43) *perparvum*] *perparum* S. — 44) *parvum parum* S. — 45) *autem*] om. L. B. — 46) *Parasangae*] om. glossam L. — 47) *est id*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *est illud* L. B. *id est* vulg. — 48) *appellantur*] *appellant* L. — 49) *alienis*] *viris* add. L. B. — 50) *proprie eam pellicem*] Sic M. Gu. 1. 2. *pellicem eam propriam* L. *eam propr.* vulg. *pellicem* om. B. — 51) *nubebat*] *nuberet* L. *nubat* B. pr. — 52) *demissis*] Sic Gu. 2. S. *dimissis* vulg. — 53) *agnam*] *agnum* L. B. — 54) *feminam*] om. L. B. — 55) *παῖδες*] om. L. — 56) *abstinere*] *abstineri* M. Gu. 2.

— 57) *Paeon*] *Peanam* L. *Paeana* S. — 58) *παῖον ferire*] *παῖον* om. L. Gu. 1. *id est ferire* L. — 59) *morbis*] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. *morbi* vulg. — 60) *Volsimi*] om. L. *Volsini* Gu. 1. S. *Volsi* pr. *Volsorum* B. — 61) *occuparunt*] *occupaverunt* B. *occupant* Gu. 1. pr. — 62) *Parilia*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *Palilia* vulg. — 63) *vel* — *Parilia*] om. Gu. 1. ut om. B. — 64) *quod*] Sic L. B. M. Gu. 2. S. *quoniam* vulg. — 65) *vocat vulgus*] *vocant vulgo* Gu. 1. — 66) *struthocamelum*] Sic scripsi e M. Gu. 2., in quibus est: *strytocamelum*. *stritomellum* L. Gu. 1. pr. *stratomellum* B. *strutomellum* S. — 67) *Parcito*] Sic Gu. 2. *Pascito* vulg. cum reliquis. — 68) *dicebatur*] om. B. — 69) *contineto*] *attineto* B. — 70) *taceto*] *inde compescito* add. L. — 71) *Pastillus*] *Pasallius* Gu. 1. — 72) *parvi panis*] Sic Gu. 2. *pan. parv.* vulg. — 73) *a pane*] om. L.

Passales et oves et gallinae appellantur, quod passim pascuntur¹.

*Phascola*² appellant Graeci³, quas⁴ vulgus pernas vocat⁵.

Praetoria cohors est dicta⁶, quod a praetore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent et cetero munere militiae vacarent et sexquipler⁷ stipendium acciperent.

Prorsum ponebant pro recto.

Prandium ex Graeco *πρωένδιον*⁸ est dictum, nam meridianum cibum coenam vocabant.

Praetextae appellantur, quae res gestas Romanorum continent scriptae⁹.

Praetoria porta in castris appellatur, qua exercitus in proelium educitur, quia initio praetores erant, qui nunc consules, et hi¹⁰ bella administrabant, quorum tabernaculum quoque¹¹ dicebatur praetorium.

Praes est is¹², qui populo se obligat¹³, interrogatusque a magistratu¹⁴, si *praes* sit, ille respondet: *praes*.

Praesiderare dicitur, quum maturius hiberna tempestas movetur, quasi ante sideris tempus.

Praesidium est, quod pro utilitate et salute¹⁵ alicuius auxilii gratia praeponitur. *Subsidium*, quod postpositum est¹⁶ ad subveniendum laborantibus.

Praestinare apud Plautum praecemere est¹⁷, id est emendo tenere.

Praestitem in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antistitem¹⁸.

Praetolari is dicitur¹⁹, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

Praeficae dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae, quae dant ceteris modum plan-
gendi, quasi in hoc ipsum²⁰ praefectae. Naevius:

Haec quidem²¹ mehercule²², opinor, praefica est²³, quae sic mortuum collaudat.

Praesagire est praedivinare, praesipere. Sagax enim est acutus et sollers.

Praecidanea agna vocabatur²⁴, quae ante alias caedebatur. Item porca, quae Cereri mactabatur²⁵ ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset, quia²⁶ mos erat eis id²⁷ facere, priusquam novas fruges gustarent.

*Precia*²⁸ dicebant, quia²⁹ a flaminibus praemittebantur, ut denuntiarent opificibus, manus³⁰ abster-
nerent ab opere, ne, si vidisset sacerdos facientem opus, sacra polluerentur.

Praeiurationes facere dicuntur hi³¹, qui ante alios conceptis verbis iurant; post quos in eadem verba iurantes tantummodo dicant: *idem in me*.

1) pascuntur] pascantur B. — 2) Phascola] Sic B. pr. S. Phascolla L. M. Gu. 1. 2. — 3) appellant Graeci] Graeci appellabant B. — 4) quas] quod L. B. Gu. 1. — 5) vocat] vocant B. Ceterum haud dubie scribendum est peras. — 6) dicta] om. B. — 7) sex-
quip.] sesquip. M. pr. — 8) πρωένδιον] Graeca nunc primum accedunt e codd. M. Gu. 2., quorum M. exhibet POENDION; Gu. 2. poendion h. e. πρωένδιον. — 9) scriptae] scriptas M. S. — 10) hi] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. ii vulg. — 11) tabernac. quoque] quoque tab. B. — 12) is] om. L. B. — 13) populo se obligat] se pop. obl. L. se in populo obl. B. — 14) magistratu] magistratibus L. B. — 15) utilitate et sal.] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. sal. et util. vulg. — 16) postpositum

est] est positum L. — 17) praecemere est] emere est Gu. 1. pr. S. est emere L. emerere est B. — 18) antistitem] antestitem M. Gu. 2. — 19) is dicitur] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. dicitur is vulg. — 20) ipsum] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. ipso vulg. — 21) quidem] hoc quidem L. — 22) mehercule] mehercule Gu. 1. mahercules B. — 23) est] om. L. — 24) vocabatur] dicebatur Gu. 1. — 25) mactabatur] immolabatur Gu. 1. — 26) quia] quod Gu. 1. S. quare L. — 27) id] om. L. Gu. 1. — 28) Precia] Precias S. — 29) quia] qui a flam. M. pr. S. — 30) manus] ut praeponitur vulgo, sed om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 31) facere dicuntur hi] Sic L. B. M. Gu. 1. (ii) 2. pr. S. dic. fac. ii vulg. — 32) quia] B. quod. quasi Gu. 1. — 33) is] om. L. — 34) est] om. Gu. 1. pr. —

Pronurus nepotis uxor.

Praeneste dicta est, quia³³ is³³ locus, quo condita est³⁴, montibus praestet³⁵.

Promissum capillum dicunt³⁶ longum. Item barba promissa velut porro missa.

Promiscam dicebant promiscue³⁷.

Promonstra prodigia.

Primordia principia.

Promulgari leges dicuntur, quum³⁸ primum³⁹ in vulgus edantur quasi provulgari⁴⁰.

Promulco agi dicitur navis, quum⁴¹ scapha⁴² ducitur fane.

Principalis castrorum porta nominatur, quod⁴³ in eo loco est, in quo principes ordines tendunt.

Praenomina feminas esse appellatas testimonio⁴⁴ sunt Caecilia⁴⁵ et Tarracia⁴⁶, quae ambae

Gaiiae⁴⁷ solitae sint⁴⁸ appellari, pari modo Lucia et Titia.

*Prymnesius*⁴⁹ palus, ad quem funis nauticus⁵⁰ religatur, quem alii tonsillam⁵¹ dicunt.

Procare poscere. Unde procaces meretrices ab assidue poscendo, et proci uxorem poscentes⁵² in matrimonium.

Procellunt procumbunt.

Proculum inter cognomina eum⁵³ dicunt⁵⁴, qui natus est patre peregrinante a patria procul.

Proculus sunt qui credunt⁵⁵ ideo dictos, quia⁵⁶ patribus senibus quasi procul progressis⁵⁷ aetate nati⁵⁸ sunt⁵⁹.

Procapis progenies, quae ab uno capite procedit.

Procincta classis dicebatur, quum⁶⁰ exercitus cinctus⁶¹ erat Gabino⁶² cinctu confestim pugnaturus.

Vetustius enim fuit⁶³ multitudinem hominum, quam navium classem appellari.

Procitant provocitant⁶⁴. Citare enim vocitare est, unde proci et prociet.

Procat dicebant pro poscit.

Procalare provocare, ex⁶⁵ Graeco καλσιν⁶⁶, id est voco⁶⁷. Unde kalendae⁶⁸, calumnia, calones et⁶⁹ caculae et calatores.

Procera prolixa et in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.

Procitum, quum⁷⁰ prima syllaba corripitur, significat⁷¹ petatum. Livius:

Matrem procitum plurimi venerunt.

Procitum testamentum dicebatur velut procatum, provocatum, id est irritum ac raptum.

35) praestet] praesit B. — 36) Promissum capillum dicunt] dicitur L. B. M. Gu. 2. pr., retento accusativo, pro quo nominativos exhibet S. — 37) promiscue] pro promiscue M. Gu. 1. pr. — 38) quum] quom B. — 39) primum] om. B. — 40) provulgari] vulgari B. — 41) quum] quom B. — 42) scapha] Sic L. B. Gu. 1. 2. scaphae vulg. — 43) quod] quia L. B. — 44) testimonio] testimonia L. — 45) Caecilia] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Casvilia vulg. — 46) Tarracia] Terentia L. B. Artractia M. — 47) Gaiiae] Sic B. M. Gu. 1. 2. Caias vulg. — 48) sint] sunt L. — 49) Prymnesius] Prymnesius Gu. 2. Primesius L. M. Prunesia B. — 50) nauticus] navis L. — 51) tonsillam] tonsilla B. tosilla M.

Gu. 1. — 52) poscentes] petentes B. — 53) eum] om. Gu. 1. — 54) dicunt] om. L. — 55) credunt] Sic Gu. 2. credant vulg. — 56) quia] quod a B. qui a L. — 57) progressis] progressi L. B. Gu. 1. pr. — 58) aetate nati] attenuati L. B. Gu. 1. pr. — 59) sunt] om. L. — 60) quum] quom B. — 61) cinctus] procinctus B. — 62) Gabino] Sabino L. — 63) Vetustius enim fuit] Vestitus irruit in B. — 64) provocitant] provocant B. — 65) ex] a L. — 66) καλσιν] om. L. Gu. 1. caleo pr. et vulg. καλσω. — 67) voco] vocare L. B. 3. — 68) kalendae] Sic Gu. 1. 2. calendae vulg. — 69) et] om. Gu. 1. — 70) quum] quom B. — 71) significat] om. L. B.

Procestria dicuntur, quo¹ proceditur² in muro. Aelius procestria aedificia dixit esse extra portam; Artorius: procestria, quae sunt ante castra, etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris utuntur, aedificant.

Prosapia progenies, id est porro sparsis et quasi iactis liberis, quia supare³ significat iacere et disiicere.

Prosicium, quod praesecatum⁴ prolicitur.

Prosequium a prosequendo, *obsequium* ab obsequendo dicuntur⁵.

Prosedas meretrices Plantus appellat, quae⁶ ante stabula sedeant, eadem et prostibula⁷.

Pro sententia ac si dicatur in sententia⁸, ut pro rostris, id est in rostris.

Prosumia genus navigii speculatorium⁹ parvum¹⁰.

Prosita proposita.

Privos privasque antiqui dicebant pro singulis. Ob quam causam et privata dicuntur, quae uniuscuiusque¹¹ sint; hinc et privilegium et privatus; dicimus tamen et¹² privatum, cui quid est ademptum.

Privignus dictus, quod¹³ ante quam mater secundo nuberet, est progenitus. *Pri* enim¹⁴ antiqui pro *prae* dixerunt¹⁵.

Praevaricatores a praetergrediendo¹⁶ sunt vocitati¹⁷.

Prisci Latini proprie appellati sunt hi, qui, priusquam conderetur Roma, fuerunt.

Priscus Tarquinius est dictus, quia prius fuit¹⁸, quam Superbus Tarquinius¹⁹.

Pristinum ab eo venit, quod est prius; pari modo et prior.

Proletarium capite censum, dictum quod ex his civitas constet, quasi proles progenie; iidem et *proletanei*.

Procitare saepe prolicere, id est producere.

Prologium principium, proloquium. Pacuvius:

Quid²⁰ est? Nam me²¹ exanimasti prologio tuo.

Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Praeliaries dies appellantur, quibus fas est²² hostem²³ bello lacessere. Erant enim quaedam feriae publicae, quibus nefas fuit id facere.

Provinciae appellantur²⁴, quod populus Romanus eas provicit, id est ante vicit.

Protinam protinus. Terentius:

Protinam me coiciam²⁵ in pedes.

1) quo] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. quibus vulg. — 2) proceditur] procedatur L. — 3) supare] Sic scripsi e codd. vestigiis, quorum Gu. 2. exhibet sutare, quocum faciunt B. et Gu. 1. prosutare L., omisso quia. sittare M. Vide Festum s. v. Supare. sipare S. insipare vulg. — 4) praesecatum] prosecutum M. Gu. 1. S. — 5) dicuntur] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. om. B. dictum vulg. — 6) quae] quod L. — 7) prostibula] Sic B. Gu. 2. prostibulae vulg. eadem et prost. om. L. — 8) in sententia] om. B. — 9) speculatorium] speculatorum M. — 10) parvum] om. L. B. — 11) uniuscuiusque] uniuscuiuscunque B. — 12) et] etiam L. B. — 13) quod] qui L. — 14) enim] add. L. B. M. Gu. 2. pr. om. vulg. — 15) pro prae dixerunt] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. S. dix. pro prae vulg. — 16) praetergrediendo] praetergradiendo Gu. 1. et haud dubie L., in quo est praetereradendo. — 17) vocitati] vocati L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 18) fuit] om. L. — 19) Tarquinius] om. Gu. 1. — 20) Quid] quod B. — 21) me] om. L. B. — 22) fas est] est fas L. B. — 23) hostem] om. L. B. — 24) appellantur] appellabant L. — 25) me coiciam] Sic Gu. 2. me coniciam M. coniciam pr. coniciam me vulg. me protinus B. me om. L. — 26) dicta] est add. L. B. — 27) ac] et B. — 28) pro privignum] Sic S., et id codd. dare velle videntur in corruptis lectionibus: proprium Gu. 1. prorunum pr. promum Gu. 2. pro-

Pruma dicta²⁸, quod fruges ac²⁷ virgulta perurat.

Prugnum pro *privignum*²⁹.

Propages progenies³⁰ a propagando, ut faciunt rustici, quum³¹ vitem vetulam supprimunt, ut ex ea³¹ una plures faciant.

Propetrare mandare, quod³² perficiatur; nam impetrare est³³ exorare et perpetrare³⁴ perficere.

Propudium dicebant, quum³⁵ maledicto³⁶ nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendum³⁷.

Quidam propudium putant dici, a quo pudor et pudicitia procul sint³⁸.

Propatulum late patens atque apertum, et patuli boves, quorum cornua in diversum³⁹ patent.

Properus celer, unde⁴⁰ adverbium propere.

Prophetas dicebant veteres⁴¹ antistites fanorum oraculorumque interpretes.

Profecturi viam Herculi aut Sanco⁴² sacrificabant.

Prodigere est consumere, unde et prodigus fit.

*Prodinunt*⁴³ prodeunt. Ennius:

*Prodinunt famuli, tum*⁴⁴ *candida lumina lucent.*

Probrum stuprum, flagitium.

Probi velut prohibi, qui se a delinquendo prohibent⁴⁵.

Prodigatores haruspices⁴⁶, prodigiorum interpretes.

Prodit memoriae porro dat⁴⁷ et fallit. Item ex interiore⁴⁸ loco procedit. Item perdit, ut⁴⁹

Ennius:

*Non in sperando cupidi*⁵⁰ *rem prodere summam.*

Punicum genus libi translatum a Poenis. Id etiam appellabant probum, quia erat ceteris suavis-
simum.

Pro significat *in*, ut pro rostris, pro aede, pro tribunali.

Progenerum appellat⁵¹ avus neptis suae virum.

Profanum, quod⁵² non est sacrum⁵³. Plautus:

*Sacrum an*⁵⁴ *profanum habeas, parvipenditur.*

Pro ponitur etiam⁵⁵ pro amplificando ac⁵⁶ palam faciendo, ut *prodi*, *provoca*, *protrahe*, *propelle*; alias pro privandi facultate, ut in *propudio*, *prohibendo*, quia utrumque abnuit in his esse pudorem potestatemque; alias aliud⁵⁷ alio⁵⁸, ut *pecunia*⁵⁹ *pro praedio*, *consule*⁶⁰;

turum B. num M. reliqua desunt. *privignum* L., omisso pro. *prorum* vulg. — 29) *progenies*] *propagines* S. — 30) *quum*] *quom* B. — 31) *ea*] om. B. — 32) *quod*] quid M. pr. — 33) *est*] om. L. Gu. 1. pr. — 34) *perpetrare*] *pertractare* pr. — 35) *quum*] *quom* B. — 36) *maledicto*] *maledicti* Gu. 1. — 37) *pudendum*] Sic Gu. 1. S. *pudendam* vulg. — 38) *sint*] *sit* B. — 39) *diversum*] *supra modum* add. M. pr. S. om. L. Gu. 1. 2. — 40) *unde*] *et* add. B. — 41) *dicebant veteres*] *Iulius in Adrasto* dicit L. ex schedis Festi, in quarum edit. prine. est in *Adrasto Iulius*. in *Adrasto Livius* nominat vulg. — 42) *Sanco*] Sic M. Gu. 2. *Fauno* L. Gu. 1. *Famio* B. *Iano* pr., ut vulg. — 43) *Prodinunt*] *pro* add. B.

— 44) *tum*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *quom* B. *dum* vulg. — 45) *prohibent*] *prohibeant* Gu. 1. — 46) *haruspices*] om. B. Gu. 1. pr. S. — 47) *porro*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 48) *interiore*] *interiori* B. — 49) *ut* — *summam*] om. L. — 50) *cupidi*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. S. *cupide* vulg. — 51) *appellat*] *appellant*, omisso *avus* Gu. 1. lacunae nota adiecta. *avus neptis suae virum* appellabat B. appellabat L. — 52) *quod*] *id quod* B. Om. glossam edit. pr. — 53) *sacrum*] Sic Gu. 2. *fanum* M. S. *sanctum* vulg. — 54) *an*] Sic B. M. Gu. 2. S. *aut* vulg. — 55) *ponitur etiam*] *etiam* pon. L. — 56) *ac*] *et* L. — 57) *aliud*] om. L. — 58) *alio*] *pro alio* M. — 59) *pecunia*] *pro pec.* L. B. — 60) *consule*] *proconsule*

alias pro admiratione, ut *pro Iuppiter*; alias pro ante, ut *pro ostio*; alias pro immittere¹ et² *promittere barbam et capillum*.

Profundum, quod longe habet³ fundum.

Profesti dies procul⁴ a religione numinis divini⁵.

Profusus super modum sumptuosus. Terentius:

Profundat, perdat, pereat, nihil ad me⁶ attinet.

Alias abiectas iacens. Pacuvius:

Profusus gemitu, murmuro⁷.

Plauti⁸ appellantur canes, quorum aures languidae sunt ac flaccidae, et latius videntur⁹ patere.

Plantae semina olerum, quod plana sunt, ut¹⁰ appellantur etiam ex simili¹¹ plantae nostrorum pedum.

Plancae tabulae planae, ob quam causam et¹² plani appellantur, qui supra¹³ modum pedibus plani¹⁴ sunt.

Plebeium magistratum neminem¹⁵ capere licet, nisi qui¹⁶ ex plebe est¹⁷.

Plutei crates corio¹⁸ crudo intentae¹⁹, quae solebant opponi militibus opus facientibus, et appellabantur²⁰ militares. Nunc etiam tabulae, quibus quid praeseptum, eodem nomine dicuntur²¹.

Plebei aediles dissidente plebe a patribus sunt creati.

Plexa colligata, unde²² perplexa.

Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dixerunt.

Ploxinum²³ capsam dixerunt.

Pax dicta est²⁴ a pactione.

Penem caudam vocabant, unde et²⁵ *offam* porcinam cum cauda *offam penitam²⁶* dicebant. Hinc et peniculos dicimus, quibuscum calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate fiunt.

Penis denique a pendendo vocata²⁷ est.

Propius sobrino mihi est consobrini²⁸ mei filius et patris mei consobrinius.

Possessio est usus agri quidam aut aedificii, non ipse fundus aut ager.

Portum frequenter maiores pro domo posuerunt.

Patrocinia appellari coepta sunt, quum²⁹ plebs distributa est³⁰ inter patres, ut eorum opibus tuta esset.

Postica linea in agris dividendis³¹ ab oriente ad occasum spectat.

L. S. — 1) *pro immittere*] *pro in ut promittere* S. *pro mittere* L. — 2) *et*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *ut* vulg. — 3) *habet*] *habeat* Gu. 1. — 4) *procul*] *longe* Gu. 1. — 5) *divini*] *et nominantur litera c* add. L. — 6) *ad me*] om. L. B. — 7) *murmuro*] *murmure* B. — 8) *Plauti*] *Plaudi* L. Gu. 1. S. — 9) *videntur*] *videantur* B. — 10) *ut*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *et* vulg. — 11) *ex simili*] *simili modo* L. — 12) *et*] add. L. B. M. Gu. 2. pr. om. vulg. — 13) *supra*] *super* Gu. 1. pr. — 14) *plani*] *planis* M. — 15) *neminem*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *neminem mag. cap. licet* B. *licebat* L. *nemini* vulg. — 16) *nisi qui*] *qui non* Gu. 1. — 17) *est*] Sic omnes codd. et edit. pr. S. *sit* vulg. — 18) *corio*] *e cor.* L. *crates sunt* vulg., sed *sunt* om. codd. pr. S. — 19) *intentae*]

Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. S. *intextae* vulg. — 20) *appellabantur*] *appellantur* Gu. 1. — 21) *dicuntur*] *sequuntur* L. *significantur* Gu. 1. pr. — 22) *unde*] *inde* B. pr. *inde* et Gu. 1. S. — 23) *Ploxinum*] Sic Gu. 2. pr. S. *Ploxinum* vulg. Om. glossam L. B. — 24) *est*] om. Gu. 1. — 25) *et*] om. B. Gu. 1. pr. — 26) *cum caud. off. pen.*] om. Gu. 1. — 27) *vocata*] *dicta* L. et vulg. — 28) *consobrini*] *sobrini* B. — 29) *quum*] *quom* B. — 30) *est*] om. L. — 31) *dividendis*] *dividundis* Gu. 1. — 32) *Pomptina*] Sic Gu. 2. *Pontina* vulg. *Pontia* L. *Poptina* M. — 33) *Pomptia*] Sic Gu. 2. M. *Pontia* vulg. — 34) *vocata*] *est voc.* vulg. Sed om. codd. et edit. pr. S. *vocata* om. Gu. 1. Adduntur in cod. L. huic glossae haec: *Papirus nascitur in nilo duos cubitos non*

*Pomptina*³² tribus a Pomptia³³ urbe est dicta.

Papiria tribus a Papirio vocata³¹.

*Pupinia*³⁵ tribus ab agro Popinio³⁴.

*Popillia*³⁷ tribus a progenitrice³⁶ traxit vocabulum.

Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad orientem directi sunt.

Pugio dictus est³⁹, quod eo⁴⁰ punctum pugnatur.

Præbia remedia.

Praemetium, quod praelibationis causa ante⁴¹ praemetitur.

Protelare longe propellere, ex⁴² Graeco videlicet *τῆλε*⁴³, quod significat longe.

Privato sumptu se alebant milites Romani⁴⁴ paene ad id tempus, quo Roma est capta a Gallis.

Porci effigies inter militaria signa quantum locum obtinebat⁴⁵, quia confecto bello inter quos pax fieret⁴⁶ caesa porca foedus firmare solebant⁴⁷.

Polimenta testicali porcorum dicuntur, quum⁴⁸ castrantur, a politione vestimentorum, quod similiter, ut illi, curantur.

*Pater patrimus*⁴⁹ dicitur, qui, quum ipse pater sit, adhuc patrem habet.

*Porticulus*⁵⁰ est, qui in portu modum dat classi. Est autem malleus.

Pro scapulis quum⁵¹ dixit Cato, significavit pro iniuria verberum.

Primanus tribunus erat, qui primae legioni tributum scribebat.

Properare aliud est, aliud *festinare*; qui unum quid⁵² mature transigit⁵³, is properat, qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat.

Prorsus porro versus.

Peregrina sacra sunt dicta⁵⁴, quae ab aliis urbibus⁵⁵ religionis gratia sunt advecta.

Peculatus, id est furtum publicum, dici coepit a pecore tunc, quum⁵⁶ Romani praeter pecudes nihil haberent.

Plebeiae pudicitiae sacellum Romae, ut sacra cetera⁵⁷ colebatur.

Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda nova urbe tauro et vacca designationis causa imprimitur.

Parilibus Romulus urbem condidit, quem diem festum praecipue habebant⁵⁸ iuniores⁵⁹.

*Praetexta pulla*⁶⁰ nulli alii licebat uti, quam ei, qui funus faciebat.

Pilates genus lapidis. Cato: *Lapis candidior, quam pilates*.

excedens in altitudine, hoc utuntur egyptii ad omnia cibaria. Desumpta haec videntur ex Plin. H. N. XIII, 11, 22., ubi iisdem fere verbis idem narratur. — 35) *Pupinia*] om. glossam Gu. 1. *Pupina* L. pr. — 36) *Popinio*] *Pupino* L. pr. *Pupinio* S. — 37) *Popillia*] *Sis* Gu. 2. S. *Poppilla* Gu. 1. pr. *Popilia* vulg. *Pupilla* L. B. — 38) *progenitrice*] *progenitore* L. — 39) *est*] om. M. — 40) *quod eo*] *eo quod* L. Gu. 1. pr. — 41) *ante*] om. B. — 42) *ex*] a L. *videlicet* — *longe* om. L. — 43) *τῆλε*] *Sic* B. M. Gu. 2. S. *τῆλόθι* vulg. *telothi* pr. — 44) *Romani*] *po. ro. (sic)* L. — 45) *obtenebat*] *obtenebant* B. Gu. 2. — 46) *pax fieret*] *fieret pax* L. — 47) *firmare solebant*] *firmari solebat* S. — 48) *quum*] *quom* B. — 49) *Pater patrimus*] *Quam* ego dedi glossam, est e codd. et edit. princ. *Vulgatam*, quam exhibet Scal., est e schedis Festi, quas vide. — 50) *Porticulus*] *Portisculus* S. — 51) *quum*] *quom* B. — 52) *unum quid*] *Sic* M. Gu. 2. pr. *unum quod* Gu. 1. *unum omisso quodque*, ut exhibet vulg., L. B. — 53) *transigit*] *transit* L. — 54) *sacra sunt dicta*] *sunt sacra dicta* L. *dicta sunt* pr. — 55) *urbibus*] *sunt* add. B., retento sequente *sunt*. — 56) *quum*] om. B., et postea exhibet *habebant*. — 57) *sacra cet.*] *Sic* codd. et edit. pr. S. *cet. sacra* vulg. — 58) *habebant*] *habent* B. — 59) *iuniores*] *minores* L. B. Gu. 1. pr. — 60) *pulla*] *palla* L.

Pilae et¹ effigies viriles et muliebres ex lana Compitalibus suspendebantur in compitis, quod hunc diem festum² esse deorum inferorum, quos vocant Lares, putarent, quibus tot pilae, quot³ capita servorum; tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, ut vivis parcerent, et essent his pilis et simulacris contenti.

Ploti appellantur, qui sunt planis pedibus. Unde⁴ et poeta Accius, quia UMBER Sarsinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plautus est dictus. Soleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem ponerent, *sempilotia* appellantur.

Porcas, quae in agris fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.

Punici dicuntur, non⁵ Poeni, quamvis a Phoenice sint⁶ oriundi.

*Portunus*⁷, qui et⁸ Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

Poenas pendere in eo⁹ proprie dicitur, qui ob delictum pecuniam solvit, quia¹⁰ penso aere utebantur.

Pullariam Plautus dixit manum dextram¹¹.

Procedere dicebant interdum¹² pro¹³ succedere, interdum pro¹⁴ porro cedere.

Pertusum dolium quum dicitur¹⁵, ventrem significat.

Pollit pila ludit.

Pelliculationem Cato a pelliciendo¹⁶ dixit.

Praemiosa pecuniosa¹⁷.

Pascales oves Cato posuit pro pascales.

Petreia vocabatur, quae pompam praecedens in coloniis aut municipiis imitabatur anum ebriam, ab agri vitio, scilicet petris, appellata¹⁸.

Periculatus sum Cato est usus in dicendo.

Parsi idem Cato¹⁹ dixit pro²⁰ peperci.

Praedonulos ὑποκοριστικῶς, id est diminutive²¹ idem Cato²² posuit pro praedonibus.

Precem singulariter.

Pulchralibus pro pulchris.

*Punctariolas*²³ leves pugnas identidem²⁴ ipse dixit.

Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco processit in publicum solum²⁵.

Prodidisse tempus longius²⁶ fecisse.

Pavimenta Poenica, hoc est marmore Numidico strata.

Prolato aere apud Ennium significat scuto ante se protento.

1) et] om. L. B. Gu. 1. pr. — 2) hunc diem festum] om. L. B. Gu. 1. pr. Uncis inclusit Scal. — 3) quot] essent add. L. — 4) Unde] om. L. — 5) non] nunc vulg., quod nullus cod. exhibet, nec pr. et Sc. agnoscunt. — 6) sint] sunt L. — 7) Portunus] Sic L. Gu. 1. 2. pr. Portunus vulg. Portunus B. Portus M. — 8) et] etiam L. — 9) in eo] om. L. B. Gu. 1. pr. — 10) quia] quod B. — 11) dextram] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. dexteram vulg. — 12) interdum] om. B. — 13) pro] om. M. — 14) pro] om. B. — 15) quum dicitur] dicitur quum L. B. (quom) Gu. 1. pr. — 16) pelliciendo] Sic M. Gu. 2. S. pellicendo vulg. — 17) pecuniosa] copiosa pecuniosa Gu. 1. — 18) appellata] Sic S. appel-

latam vulg. Sed refertur ad petreiam, non ad mulierem. — 19) idem Cato] Cato idem B. — 20) pro] non L. pr. — 21) id est dim.] om. vulg. Sed exhibent codd. edit. pr. S. — 22) idem Cato] Cato idem B. — 23) Punctariolas] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. pugnariolas L. Pugnarias B. Pugnariolas vulg. — 24) identidem] om. L. — 25) solum] locum L. — 26) tempus longius] Sic B. M. Gu. 1. pr. S. longius temp. L. longaevus Gu. 2. longaeuum vulg. — 27) vocabantur] om. L. — 28) nupsisset] nupserat L. — 29) Patrimi et matrimi] Patrum et matrum Gu. 1. pr. — 30) spina] pinu Gu. 1. — 31) tenebant] tenerent L. — 32) Palatualis] Palatialis L. pr. — 33) esse palat.] Sic Gu. 2. palat.

Privatae vocabantur²⁷ feriae sacrorum propriorum, velut dies natales.

Pudicitiae signum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset²⁸.

Patrimi et *matrimi*²⁹ pueri tres adhibebantur in nuptiis, unus, qui facem praeferret ex spina³⁰ alba, quia noctu nubebant, duo, qui nubentem tenebant³¹.

Prima et *secunda* diei hora causa ominis sponsis tribuebatur.

Pronubae adhibentur nuptis, quae semel nupserunt causa auspicii, ut singulare perseveret matrimonium.

Praetextatis nefas erat, obsceno verbo uti, ideoque praetextatum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet.

*Palatualis*³² flamen ad sacrificandum ei deae constitutus erat, in cuius tutela esse palatium³³ putabant.

Puer, qui obscene ab aliquo amabatur³⁴, eius, a quo amatus esset, *pullus* dicebatur³⁵. Unde³⁶ Q.³⁷ Fabius, cui Eburno³⁸ cognomen erat³⁹ propter candorem, quod eius natis fulmine icta esset, pullus Iovis appellatus est.

Publica sacra, quae pro populo fiebant; *privata*⁴⁰, quae pro singulis hominibus familiisque⁴¹ appellabant.

Prodit non solum in apertum exit significat, sed etiam porro ait⁴².

Portenta rerum fieri dicuntur, quum⁴³ solida corpora⁴⁴ raro se ostendunt⁴⁵, ut cometae, turbines, barathra, sereno coelo facta tonitrua.

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est terripuvium⁴⁶. Puvire⁴⁷ enim ferire est. Bonum enim augurium esse putabant⁴⁸, si⁴⁹ pulli, per quos auspicabantur, comedissent, praesertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin⁵⁰ autem omnino⁵¹ non edissent, arbitrabantur periculum imminere.

Pedestria auspicia nominabantur⁵², quae⁵³ dabantur a vulpe, lupo, serpente, equo ceterisque animalibus quadrupedibus.

Piacularia auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristitia portendebant, quum aut hostia ab ara effugisset⁵⁴, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis⁵⁵, quam oporteret, cecidisset⁵⁶.

Pestifera auspicia esse dicebant, quum⁵⁷ cor in extis, aut caput in iocinore⁵⁸ non fuisset.

Praepetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt⁵⁹. Nam *praepetere* dicebant pro anteire.

esse vulg. — 34) amabatur] amatur L. — 35) dicebatur] vocabatur, id est L. vocabatur B. Gu. 1. pr. S. — 36) Unde] om. L. — 37) Q.] Praenomen add. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. vulg. — 38) Eburno] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. Ebur vulg. — 39) cognomen erat] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. fuit cogn. vulg. — 40) privata] priva Gu. 1. — 41) hominibus familiisque] Sic Gu. 2. hom. et famil. B. S. hominibus familiis pr. famil. et hom. L. — 42) ait] Sic Gu. 2. solus, quum reliqui exhibeant it. Sed vid. s. v. Prodit memoriae dat. p. 125. — 43) quum] quom B. — 44) solida corpora] corp. sol. B. corpora om. L. — 45) ostendunt] ostendant B. — 46) terripuvium] terripavium S. — 47) Puvire] Pavire

B. Gu. 2. pr. — 48) esse putabant] om. pr. putabant om. L. Gu. 1. — 49) si] cum pr. — 50) Sin] Si L. Gu. 1. — 51) omnino] omnia L. — 52) nominabantur] appellabantur Gu. 1. arbitrabantur L. B. — 53) quae] et quae L., omisso dabantur. — 54) effugisset] Sic Gu. 2. profugisset vulg. — 55) partem corporis] Pro partem exhibet Monac. ful., quod a secund. m. additum est vocabulo corporis. — 56) cecidisset] Sic Gu. 2. decid. vulg. — 57) quum] quom B. — 58) iocinore] Sic M. Gu. 2. pr. iecinoris L. pro in iecinore, ut est vulg. — 59) se ante auspicantem ferunt] ante auspicium se auferunt L. auspicantes pr.

Pecunia sacrificium fieri dicebatur, quum fruges fructusque offerebantur, quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus¹.

*Polubrum*² pelluvium vas, quod nos pelvem³ vocamus.

Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes attribuerant⁴ ac si⁵ liberis propriis.

Pecum Cato dixit genitivum pluralem ab eo, quod est pecu.

Procure poscere est, unde et *proci* et meretrices *procaces*, et verbum *procas*, id est poscis.

Peculium servorum a pecore dictum, sicut et pecunia nobilium.

Puelli pueri per deminutionem. Ennius:

*Poeni soliti suos*⁶ *sacrificare puellios.*

*Praeciamitatores*⁷ dicebantur, qui Flamini Diali, id est sacerdoti Iovis antecedeabant clamantes, ut homines se ab opere abstinerent, quia his opus facientem videre irreligiosum erat.

Pedum pastorale baculum incurvum, dictum, quia illo oves a pedibus comprehenduntur.

Pone gravi sono ponitur pro loci significatione.

*Pure*⁸ lautum, aqua pura⁹ lavatum.

Pura vestimenta sacerdotes ad sacrificium habebant, id est non obsita, non fulgurita¹⁰, non funesta, non maculam habentia.

*Procalato*¹¹ provocato.

Praefericulum vas aeneum sine ansa patens summum, velut pelvis, quo¹² sacrificia utebantur.

Patellae vasula¹³ parva picata¹⁴, sacrificiis faciendis¹⁵ apta.

Pantices frus¹⁶ ventris.

Perimit adimit, tollit, unde et¹⁷ *peremptus*, interfectus.

Procinctam classem, id est paratam ad bellum militum multitudinem diali flamini videre non licuit.

*Prosimurium*¹⁸ pontificale pomoerium, ubi pontifices auspicabantur¹⁹. Dictum autem pomoerium, quasi promurium, id est proximum muro.

Penus vocabatur locus in aede Vestae²⁰ intimus.

Pubes puer, qui iam generare potest. Is incipit esse ab annis quatuordecim; femina viripotens a duodecim.

Prandicula ientacula.

Prodiguae hostiae vocantur, quae consumuntur, unde homines quoque luxuriosi *prodigi*.

Pelronia nomen amnis in Tiberim defluentis²¹.

1) *pecun. dic.*] *dicim. pec.* L. B. — 2) *Polubrum*] *Pollubrum* B. S. *Polluvium* L. — 3) *pelvem*] Sic M. Gu. 2. *pelvim* vulg. — 4) *attribuerant*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *attribuebant* vulg. — 5) *si*] om. L. B. Gu. 1. pr. Sed ignorarunt scribae, ac si etiam pro simplici ac poni, v. c. Ammian. Marc. XXV, 4, 14. ac si leniente. Instinian. Instt. I, 12, 1. *perinde ac si eo mortuo*. — 6) *soliti suos*] *Poenis vos solitis* L. B. *Poenis solitis vos* Gu. 1. 2. Legendum videtur *Poeni sunt soliti sos sacrif.* — 7) *Praeciamitatores*] *Precia miratores* B. *Praeciamitatores* M. Gu. 1. pr. *Praeciamitatores* S. At vide s. v. *Precia* p. 122. — 8) *Pure*] om. glossam L. — 9) *aqua*

pura] *pura aq.* B. — 10) *fulgurita*] M. Gu. 1. 2. pr. S. *fulguritia* vulg. *fulgurata* L. B. — 11) *Procalato*] *Procalato* L. B. M. Gu. 2. pr. *Procalatio provocatio* Gu. 1. — 12) *quo*] *quod* Gu. 1. — 13) *vasula*] *vasa* L. B. Gu. 1. pr. S. — 14) *parva picata*] Sic Gu. 2. *pic. parv.* vulg. — 15) *faciendis*] *faciundis* Gu. 1. — 16) *frus*] *frux* pr. Vide Dac. Memorabile est, quod reperitur in Mon. *frus ventris tus* (sic). Videtur hoc significare frus i. e. *fructus*. — 17) *et*] om. L. — 18) *Prosimurium*] *Posimirium* M. Gu. 2. *Posimur.* pr. — 19) *ubi* — *auspic.*] om. L. B. Gu. 1. — 20) *Vestae*] om. L. — 21) *defluentis*] *profluentis* B. — 22) *sacrarii*] om.

Penetrale sacrificium dicebatur, quod in interiore parte sacrarii²³ conficiebatur. Unde et *pene-*
tralia cuiusque²³ dicuntur, et *penes* nos, quod in potestate nostra est.

Puri, *probi*, *profani*²⁴, *sui auri* dicebatur²⁵ in manumissione sacrorum causa. Ex quibus *puri* significat, quod in usu spurco non fuerit; *probi*²⁶, quod recte excoctum purgatumque sit; *profani*²⁷, quod sacrum non fuerit²⁸, et quod omni religione solutum sit; *sui*, quod alienum non sit.

Pacionem antiqui²⁹ dicebant, quam nunc dicimus *pactionem*³⁰, unde et³¹ *pacisci* adhuc et *paceo*³² in usu remanserunt.

*Pateram perplovare*³³ quum³⁴ dicerent, significabant pertusam esse.

*Pastillum*³⁵ in sacris libi genus³⁶ rotundi.

Paludati armati, ornati. Omnia enim ornamenta militaria *paludamenta* dicebant.

Prox bona³⁷ vox, ut aestimo³⁸, quasi *proba*³⁹ vox.

Penates alii volunt, ut habeat⁴⁰ nominativum singularem *penas*, alii *penatis*.

*Praecidere*⁴¹ antecidere⁴², id⁴³ est ante immolare.

Pube praesente est populo praesente, *συνηδοχικῶς*⁴⁴ ab his, qui puberes sunt⁴⁵, omnem populum significans⁴⁶.

Priveras mulieres privatas.

Promellere litem promovere.

Purime tetinero purissime tenuero.

Pristina velut priustina dictum est.

Praesagitio dicta, quod praesagire est acute sentire. Unde *sagae* dictae anus⁴⁷, quae multa sciunt, et sagaces canes, qui ferarum cubilia praesentiunt.

LIBER XV.

Quirinalis porta dicta⁴⁸, sive quod ea in collem Quirinalem itur⁴⁹, seu⁵⁰ quod proxime eam est Quirini sacellum.

Quirinalia dies, quo Quirino fiebant sacra, eadem et stultorum feriae sunt appellata⁵¹.

Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrarunt⁵² Sabini a⁵³ Curibus venientes, quamvis alii a templo Quirini dictum putent.

Quiritium fossae dictae, quod eas Ancus Martius, quum urbem circumdedit, Quiritium⁵⁴ opera fecit.

L. Gu. 1. pr. — 23) *cuiusque*] *cuiuscunque* B. Gu. 1. — 24) *profani*] om. pr. — 25) *dicebatur*] Sic codd. edit. pr. S. *dicatur* vulg. — 26) *probi* — *non fuerit*] om. L. — 27) *profani* — *solut. sit*] om. Gu. 1. pr. — 28) *fuerit*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *sit* vulg. — 29) *antiqui*] om. B. — 30) *dicim. pact.*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *pact. dic.* vulg. — 31) *et*] om. L. — 32) *paceo*] Sic Gu. 2. pr. S. *pacto* L. Gu. 1. *paco* vulg. — 33) *perplovare*] *proplovare* L. Gu. 1. pr. — 34) *quum*] *quom* B. — 35) *Pastillum*] *Pasallum* L. — 36) *libi genus*] *genus libi* B. — 37) *bona*] *pro bona* Gu. 1. — 38) *aestimo*] *existimo* Gu. 1. S. — 39) *proba*] *bona* Gu. 1. — 40) *ha-*

beat] *habeant* B. — 41) *Praecidere*] Sic L. B. Gu. 1. pr. S. *praetecidere* vulg. Gu. 2. et M. — 42) *antecidere*] *ante cedere* L. B. Gu. 1. — 43) *id*] om. M. — 44) *συνηδοχικῶς*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 45) *sunt*] *sint* B. M. Gu. 2. — 46) *significans*] *significat* L. — 47) *anus*] om. B. — 48) *dicta*] om. B. — 49) *itur*] *iter* Gu. 1. — 50) *seu*] Sic M. Gu. 2. pr. *sive* vulg. *vel* L. — 51) *appellata*] *appellatae* L. B. — 52) *commigrarunt*] Sic M. Gu. 2. pr. *commigrare* Gu. 1. *commigraverunt* S. *commigrare* L. B. *in eo pro in eum* B. — 53) *a*] add. omnes codd. edit. pr. om. S. — 54) *Quiritium*] *Quiritum* L. B. Gu. 1.

Quispiam significat aliquem¹, sed unde sequens pars eius usurpari² coeperit, inveniri non potest. *Quinquatrus* festivus dies dictus³, quod post diem quintum iduum celebraretur⁴, ut *triatrus* et *sexatrus* et *septimatrus* et *decimatrus*.

*Quinqueritium*⁵ Graeci vocant πένταθλον⁶, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. Ipsos quoque athletas Livius quinquertiones⁷ appellat.

Quisquiliae putantur dici, quicquid ex arboribus minutis surculorum⁸ foliorumque cadit, velut quicquidcadiae⁹.

Quintipor servile nomen frequens apud antiquos¹⁰ a praenomine domini ductum¹¹, ut *Marcipor*, scilicet a Quinto et Marco.

Quippe significat quidni¹².

Quianam pro quare et cur ponitur. Ennius:

Quianam dictis nostris sententia flexu est?

*Quietalis*¹³ dicebatur ab antiquis¹⁴ orcus.

Quintia prata trans Tiberim a Quintio Cincinnato, cuius fuerant¹⁵, dicta sunt¹⁶.

Quintana porta appellatur¹⁷ in castris post praetorium, ubi rerum utensilium forum sit¹⁸.

Querqueram frigidam cum tremore à Graeco κάρκαρα¹⁹ certum est dici, unde et carcer²⁰. Lucilius:

Iactans me ut febris querquera.

Et alibi:

*Querquera*²¹ consequitur febris²² capitisque dolores.

Item²³ Plautus:

*Is*²⁴ mihi erat bilis querqueratus.

Quercus dicitur, quod²⁵ id genus arboris grave sit²⁶ ac durum, tum etiam in²⁷ ingentem evadat amplitudinem. Querqueram enim gravem et magnam quidam²⁸ putant dici²⁹.

*Quadruplatores*³⁰ dicebantur, qui eo quaestu se tuebantur³¹, ut eas res persequerentur³², quarum ex legibus quadrupli erat actio.

*Quando rex*³³ comitiavit fas, in fastis notari solet, et hoc videtur significare, quando rex sacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit.

Quando stercus delatum fas, eodem modo in fastis notatur³⁴ dies, quo stercus³⁵ purgatur ab aede Vestae.

1) sign. aliq.] aliq. sign. B. — 2) sequens pars eius usurpari] seq. usurp. pars eius B. — 3) dictus] est add. B. — 4) celebraretur] celebrabatur L. celebratur B. — 5) Quinqueritium] Quinquerum B. — 6) πένταθλον] om. L. Gu. 1. — 7) quinquertiones] quinquerrones B. — 8) surculorum] om. Gu. 1. et exhibet foliorum. — 9) quicquidcadiae] quicquidcadere L. B. quicquid cadit M. Gu. 1. pr. S. — 10) apud antiquos] om. M. — 11) ductum] dictum L. M. Gu. 1. pr. — 12) quidni] quidem add. B. — 13) Quietalis] Quietalus M. S. — 14) diceb. ab ant.] ab ant. dic. M. S. — 15) fuerant] fuerunt L. — 16) sunt] om. pr. — 17) porta ap-

pell.] Sic Gu. 2. app. port. vulg. — 18) sit] fit Gu. 2. fuit S. — 19) κάρκαρα] Sic B. in marg. (a textu abest, ut in L. Gu. 1. pr.) M. Gu. 2. κάρκηρα S. κέρκηρα vulg. — 20) unde et carcer] om. B. — 21) Et alibi Querquera] om. Gu. 2. — 22) febris] om. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Uncis inclusit S. — 23) Item] om. L. B. Gu. 1. pr. — 24) Is] om. B. — 25) quod] transponit B. post voc. arboris. — 26) sit] om. L. — 27) in] ad B. — 28) quidam] om. B. — 29) dici] om. Gu. 1. — 30) Quadrupl.] Quadriplat. B. M. Gu. 2. — 31) se tuebantur] utebantur L. Gu. 1. pr. — 32) ut — persequerentur] et — persequerentur L. B. — 33) rex] herus pr. ere B.

Quando quum gravi voce pronuntiatur, significat quod, quoniam, et est coniunctio; quando acuto accentu est temporis adverbium³⁴.

*Quatrurbem*³⁷ Athenas Accius appellat³⁸; quod³⁹ ex quatuor urbibus in unam illam civitatem se homines⁴⁰ contulere⁴¹.

Quaeso significat id, quod rogo. *Quaesere* tamen Ennius pro quaerere posuit.

*Quadrantal*⁴² vocabant antiqui amphoram, quod vas pedis quadrati octo et quadraginta sextarios capiat. Plautus:

*Anus*⁴³ haec⁴⁴ sitit. quantillum sitit? modica est, capit⁴⁵ quadrantal.

*Quaxare*⁴⁶ ranae dicuntur, quum vocem mittunt⁴⁷.

Quartarios appellabant muliones mercenarios, quod⁴⁸ quartam partem capiebant⁴⁹ quaestus.

Quatenus significat qua, ut hactenus hac fine⁵⁰, quatinus vero quoniam; sed antiqui quatenos dicebant.

*Quamde*⁵¹ pro quando dicebant antiqui.

Quam mox significat quam cito, sed si per se ponas *mox*, significat postea vel paulo post.

Quatere suspensum et vicinum rei alicuius motum significat, ut interdum *concutere*, quum⁵² et id ipsum verbum *concutere* ex quatere sit compositum; quassare autem est⁵³ saepe quatere.

Querquetulanae dicebantur nymphae, querqueto virescenti praesidentes.

Querquetularia porta Romae dicta⁵⁴, quod querquetum⁵⁵ intra muros urbis iuxta se⁵⁶ habuerit⁵⁷.

Quoniam significat non solum id, quod quia, sed etiam quod⁵⁸ postquam; hac de causa, quod

Graecum ἐπεὶ⁵⁹ utriusque significationem obtinet.

*Quod*⁶⁰ significat etiam⁶¹ aliquid⁶², praeterquam quod in usu fere est, et Graeci dicunt τε⁶³.

Quinque genera signorum observant augures⁶⁴, ex coelo; ex⁶⁵ avibus, ex tripudiis⁶⁶, ex quadripedibus, ex diris.

LIBER XVI.

*Rufuli*⁶⁷ appellabantur tribuni militum a consule facti, non a populo; de quorum iure, quod Rutilius Rufus legem tulerit⁶⁸, Rufuli, ac post Rutuli⁶⁹ sunt vocati⁷⁰.

Runa gentis teli significat⁷¹. Ennius:

Runata recedit,

id est pilata⁷².

— 34) notatur] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. notantur vulg.
— 35) stercus] om. B. — 36) temp. adv.] adv. temp. B. — 37) Quatrurbem] Quadrurb. L. S. — 38) appellat] Sic Gu. 2. appellavit vulg. vocavit L. — 39) quod] scilicet add. S. — 40) se homines] om. B. — 41) contulere] Braurone, Eleusine, Piraeo, Sunio add. S. — 42) Quadrantal] Quadranta B. M. Gu. 1. 2. — 43) Anus] om. L. — 44) haec] hoc L. Haec anus B. — 45) capit] capiat L. — 46) Quaxare] Quassare L. B. Gu. 1. — 47) mittunt] emittunt L. B. et vulg. — 48) quod] qui L. — 49) capiebant] capiant B. — 50) fine] om. Gu. 1. pr. — 51) Quamde] Quande L. B. pr. —

52) quum] quom B. — 53) est] om. B. — 54) dicta] est add. L. — 55) querquetum] quercum L. M. — 56) se] om. Gu. 1. — 57) habuerit] habuit L. — 58) quod] id quod L. Gu. 1. S. — 59) ἐπεὶ] epi pr. ὅτι B. OTU M. otit Gu. 2. om. L. Gu. 1. — 60) Quod] Quid B. — 61) etiam] om. B. Gu. 1. pr. — 62) aliquid] Sic M. Gu. 2. pr. S. aliud vulg. — 63) τε] Sic B. M. Gu. 2. S. ὅτι vulg. om. L. Gu. 1. — 64) augures] om. B. — 65) ex] et ex L. — 66) tripudiis] tripodis L. B. Gu. 1. 2. — 67) Rufuli] Rufili L. — 68) tulerit] tulerat M. S. — 69) Rutuli] Rutili S. — 70) vocati] Sic L. Gu. 1. 2. pr. appellati vulg. — 71) significat] om. L. — 72) pilata]

Ructare non ructari dicendum est. Flaccus:

*Videtis*¹ *alios ructare ac respuere*² *pulcherrima superbia.*

Cicero tamen *ructaretur*³ dixit.

*Respersum*⁴ vinum dixerunt, quia vino sepulchrum spargebatur.

Rubidus apud Plautum panis vocatur parum coctus; item scortearum ampullae rugosae rubidae dici solent.

*Romana*⁵ porta apud Romam a Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis⁶ aditus esset⁷.

Rutabulum a proruendo igne vocatum, quo panes coquantur⁸. Invenitur tamen positum et⁹ pro virili membro.

Rutilium rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, unde et *rutiliae*¹⁰ dictae sunt.

Rutrum dictum, quod eo arena eruitur.

Rotundam faciebant aedem Vestae ad pilae similitudinem, quod eandem credebant terram¹¹ esse¹².

*Rupitia*¹³ damnum dederit significat.

*Rudus*¹⁴ vel *raudus* quum¹⁵ dicitur, res rudis et imperfecta significatur; hominem quoque¹⁶ imperitum rudem vocamus.

Rudentes restes nauticae et asini quum vocem mittunt¹⁷.

Ruspari est¹⁸ crebro quaerere.

Rustica vinalia XIV. Kalendas Septembris¹⁹ celebrabant²⁰, quo die primum in urbem vina deferabant²¹.

R pro *S* litera saepe antiqui²² posuerunt, ut *maiosibus*, *meliosibus*, *lasibus*, *fesiis*; pro *maioribus*, *melioribus*, *laribus*, *feriis*.

Rorarios milites vocabant, qui²³ levi armatura primi²⁴ praelium committebant, quod, ut ante imbrem fere rorare solet, sic illi ante gravem armaturam quod prodibant, rorarii dicti²⁵.

Robum rubro colore et quasi rufo²⁶ significari, ut bovem quoque rustici appellant, manifestum est. Unde et materia, quae plurimas venas eius²⁷ coloris habet, dicta est robur²⁸. Hinc et homines valentes et boni coloris robusti. *Robus* quoque in carcere dicitur is²⁹ locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod ante arcis³⁰ robusteis includebatur³¹.

Robigalia dies festus VII. Kal. Maias, quo Robigo deo suo, quem putabant robiginem³² avertere, sacrificabant.

praeliata Gu. 1. 2. et sic coniecit Dacer., quod falsum est. — 1) *Videtis*] *Videte* B. pr. — *Videres* M. — 2) *ac respuere*] *et inspuere* L. — 3) *ructaretur*] *ructatur* B. — 4) *Respersum*] *Respareum* M. Gu. 1. — 5) *Romana*] *Romanula* L. — 6) *eis*] om. B. — 7) *esset*] *est* B. — 8) *coquantur*] *cocuntur* Gu. 2. *coquantur* pr. *coquerentur* L. — 9) *positum et*] om. B. et om. Gu. 1. — 10) *rutiliae*] *rutilae* S. — 11) *eandem credebant terram*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *terram cred.* B. *eandem deam credebant terram* L. — 12) *esse*] Add. L. *Ruscus genus vepis id est virgulti longi.* Est haec glossa e sched. Festi s. v. *Ruscum*, quam vide. — 13) *Rupitia*] *qui* add. L. — 14) *Rudus*] *Rodus* S. — 15) *quum*] *quom* B. — 16) *hominem quoque*] *etiam hom.* L. B. *rudem* om.

L. — 17) *mittunt*] *voces amittunt* L. *emittunt* B. — 18) *est*] om. L. B. — 19) *Septembris*] *Septembres* M. — 20) *celebrabant*] *celebrabantur* M. S. — 21) *in urbem vina*] Sic B. Gu. 1. 2. pr. *vina in urbem* L. M. S. — 22) *saepe ant.*] *ant. saepe* L. B. Gu. 1. — 23) *qui*] *quod* L. — 24) *primi*] *primum* B. — 25) *dicti*] *appellabantur* B. — 26) *rufo*] *ruffum* L. B. — 27) *eius*] *huius* L. — 28) *robur*] om. L. — 29) *is*] add. L. B. Gu. 2. pr. S. om. vulg. — 30) *arcis*] *areis* pr. Sed est ab *arca*, non ab *area*. — 31) *includebatur*] *includebant* Gu. 1. — 32) *robiginem*] Sic B. Gu. 1. 2. *rubig.* vulg. — 33) *pluribusve*] *pluribusque* L. B. Gu. 1. pr. — 34) *resve*] *resque* L. Gu. 1. — 35) *et*] *ac* Gu. 1. pr. — 36) *hoc est rob.*] *id est rob.* B. *a rob.* S. — 37) *Romam*] *Roma-*

Rorarium vinum, quod rorariis dabatur.

Rogatio est, quum populus consulitur de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat et de una pluribusve³⁸ rebus, de quibus non omnibus sancitur. Nam quod in omnes homines resve³⁴ populus scivit, lex appellatur.

Romulus et³⁵ *Remus* a virtute, hoc est robore³⁶ appellati sunt.

*Romam*³⁷ Romulus de suo nomine appellavit, sed ideo Romam, non Romulam, ut ampliore³⁸ vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.

*Romulia*³⁹ tribus dicta, quod ex eo agro censebatur⁴⁰, quem Romulus ceperat⁴¹ ex Volentibus.

Rumex genus teli simile spari Gallici.

*Rumitant*⁴² rumigerantur⁴³. Naevius:

*Simul alius aliunde rumitant inter sese*⁴⁴.

Ruminalis dicta⁴⁵ est ficus, quod sub ea arbore lupa mammam dederit⁴⁶ Remo et Romulo. Mamma autem rumis⁴⁷ dicitur, unde et rustici appellant hoedos subrumos, qui⁴⁸ adhuc sub mammis⁴⁹ habentur.

Rumen est pars colli, qua esca devoratur, unde⁵⁰ rumare dicebatur, quod nunc ruminare.

Rumentum abruptio.

Rhegium appellatur id municipium, quod in freto Siciliae est, quoniam id a⁵¹ rumpendo dictum est⁵².

*Redhibetur*⁵³ tum id proprie dicitur⁵⁴, quod redditum est improbatumque, quod et⁵⁵ qui dedit, rursus⁵⁶ coactus est habere id, quod ante habuit⁵⁷.

*Redivia*⁵⁸ sive *reluvium*⁵⁹ dicitur, quum circa ungues⁶⁰ cutis se solvit, quia reluere⁶¹ est solvere.

Redhostire est gratiam⁶² referre, nam et *hostire* pro aequare posuerunt.

Reus dictus est⁶³ a re, quam promisit ac debet.

Reus stipulando est⁶⁴, qui stipulatur. *Reus* promittendo est, qui suo nomine alteri quid⁶⁵ pro altero promisit.

Ritus mos⁶⁶ vel consuetudo. *Rite* autem significat bene ac recte⁶⁷.

Retractare est rursus tractare.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus est.

Ravi coloris appellantur⁶⁸, qui sunt inter flavos et caesios, quos *Plantas* appellat *ravistellos*.

Quis, inquit, *haec est*⁶⁹ *mulier et ille ravistellus qui venit?*

nos L. B. Gu. 1. — 38) *ampliore*] *ampliori* L. Gu. 1. pr. — 39) *Romulia*] *Romula* L. B. pr. — 40) *censebatur*] *censebatur* L. Gu. 1. — 41) *ceperat*] *ceperit* L. cepit B. — 42) *Rumitant*] *Ruminant* B. — 43) *rumigerantur*] *rumigerant* L. B. Gu. 1. — 44) *sese*] *se* L. B. Gu. 1. S. Verum est haud dubie *se*. — 45) *dicta*] om. B. — 46) *dederit*] *dedit* L. Gu. 1. pr. — 47) *rumis*] *rumus* Gu. 1. — 48) *qui*] *quia* Gu. 2. — 49) *mammis*] *mammis* B. *mamma* L. — 50) *unde*] et add. L. — 51) *a*] *ab* B. Gu. 1. pr. — 52) *dictum est*] om. B. — 53) *Redhibetur*] *Redibetur* Gu. 2. *redibitur* L. M. Gu. 1. pr. S. *Redhibitum* vulg. — 54) *tum id pr. dicitur*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. S. *tum propr. dictum est* L. *tum* om.

vulg. — 55) *quod et*] *quod* om. S. et om. L. — 56) *rursus*] *idemque rurs.* M. S. — 57) *habuit*] *habuerit* B. — 58) *Redivia*] *Rediviua* L. *Relivia* B. — 59) *reluvium*] Sic M. Gu. 2. S. *relivium* B. *redivium* L. — 60) *quum circa ung.*] *circa ung. quom* B. — 61) *reluere*] Sic scripsi e vestigiis cod. Gu. 2., in quo est *dluere*; *vero* M. *dure* Gu. 1. pr. *dura* L. B. *reluere* S. — 62) *gratiam*] *ad gratiam* L. — 63) *est*] om. L. pr. — 64) *est*] *idem* add. M. Gu. 2. *id est* add. B. pr. — 65) *quid*] *quod* L. — 66) *mos*] *est mos* S. — 67) *bene ac recte*] *recte ac bene* B. — 68) *appellantur*] *appellabantur* B. — 69) *est*] add. M. Gu. 2. om. vulg.

Rates vocantur¹ tigna colligata, quae per aquam aguntur; quo vocabulo interdum etiam naves significantur.

Rabula dicitur in multis intentus negotiis paratusque ad radendum quid auferendumque, vel quia est in negotiis agendis acrior², quasi rabiosus.

*Rodusculana*³ porta appellata, quod rudis et impolita sit relicta, vel quia⁴ *raudo*, id est aere fuerit⁵ vincta.

Rasores fidicines dicti, quia videntur chordas ictu radere.

*Ratitum*⁶ quadrantem dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit⁷ effigies, ut navis in asse.

Ravim dicebant pro rancitate, unde et verbum *ravio*, *ravias*⁸.

Ratus sum significat puto⁹, item ratus certus ac¹⁰ firmus.

*Raviliae*¹¹ a ravis oculis, quemadmodum a caesiis *caesullae*¹².

Ratumena porta a nomine cuiusdam aurigae¹³ sic appellata.

*Reciperatio*¹⁴ est, quum inter civitates peregrinas lex convenit, ut res privatae reddantur singulis recuperenturque.

Reciprocare pro ultro citroque poscere, usi sunt antiqui, quia¹⁵ *procare* est poscere, unde aequae¹⁶ gremiis sublectare¹⁷, ac figere.

Recellere reclinare; excellere in altam extollere.

Recinium omne vestimentum quadratum, unde reciniati mimi.

Ricae et *riculae* vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta.

Rectae appellantur vestimenta virilia, quae a stantibus et¹⁸ in altitudinem texuntur¹⁹.

Rienes antiqui vocabant *nefrundines*, quia Graeci eos²⁰ νεφρούς²¹ dicunt. Plautus:

Glaber erat tanquam rien.

Refriva dicebant²², quae ex segete causa auspicii domum ad sacrificium referebant.

Remeare redire, ut *commeare* ultro citroque ire, unde *commeatus* dari dicitur, id est²³ tempus, quo ire et redire commode quis possit.

Remeligines et *remorae* a morando dictae. Plautus:

Quid nunc illae tam diu intus²⁴ remorantur remeligines;

et Lucilius:

Quaenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit.

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo, et habitatio Remi *Remona*. Sed et locus in summo Aventino *Remoria*²⁵ dicitur, ubi²⁶ Remus de urbe condenda fuerat auspicatus.

Remores aves in auspicio dicuntur, quae acturum aliquid remorari²⁷ compellunt.

1) *vocantur*] Sic Gu. 2. *vocant* vulg. — 2) *acrior*] *acer* L. — 3) *Roduscul.*] *Rodascul.* L. B. Gu. 1. pr. — 4) *quia*] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 5) *fuerit*] om. L. B. Gu. 1. S. — 6) *Ratitum*] *Rautum* L. Gu. 1. — 7) *fuerit*] *fuerunt* M. — 8) *ravias*] *as* Gu. 1. *ravis* S. — 9) *puto*] Sic pr. *puta* L. Gu. 1. 2. *putavi* vulg. — 10) *ac*] et L. B. M. — 11) *Raviliae*] *Ravillus* L. — 12) *caesullae*] Sic Gu. 2. S. *censulie* Gu. 1. *caesulae* vulg. *caesulus* L. — 13) *auriga*] *regis* B. — 14) *Reciperatio*] Sic L. M. Gu. 2. pr. S. *Recup.* vulg. *Reciperatia* B. *Reciperaria* Gu. 1. — 15) *quia*] *quod* B. — 16) *unde aequae*] *nudique* vulg. *unde eque* L. B. M. Gu. 1. 2.

pr. S. Dac. — 17) *sublectare*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. *subiectare* Dac. *subvectare* vulg. — 18) *et*] om. B. pr. — 19) *texuntur*] *texantur* L. — 20) *Gr. eos*] *eos* Gr. B. — 21) *νεφρούς*] *renes* add. pr. — 22) *dicebant*] *dicebantur* L. — 23) *id est*] om. B. — 24) *diu intus*] Sic scripsi e Plaut. Casin. IV, 3, 7. *divinitus* L. M. Gu. 1. S. sine sensu. *divinitas* Gu. 2. *diunitus* B. — 25) *Remoria*] *Remona* L. — 26) *ubi*] *unde* L. B. — 27) *remorari*] *remorare* M. Gu. 1. — 28) *dicitur*] *dicunt* L. B. Gu. 1. — 29) *Renancitur*] *Renanciscitur* L. *Renanciscit* B. *Renanciscitur* Gu. 1. pr. S. — 30) *reprehenderit*] *reprehendit* Gu. 1. S. *reprehenditur* L. —

Rimari est valde quaerere, ut in rimis quoque.

Remillum dicitur²⁸ quasi repandum.

Remorbescat in morbum recidat.

Refutare redarguere, compositum a fando, versa a littera in u.

*Renancitur*²⁹ significat reprehenderit³⁰. Unde adhuc nos dicimus *nanciscitur*³¹ et *nactus*³², id est adeptus.

Reor existimo³³, et quaecunque ab eo declinantur.

Remulco est, quum scaphae remis navis magna³⁴ trahitur.

Rigidum et praeter modum frigidum significat et durum.

Regifugium sacrum³⁵ dicebant³⁶, quo die rex Tarquinius fugerit e³⁷ Roma.

Regia domus, ubi rex habitat.

*Reglescit*³⁸ apud Plautum significat³⁹ crescit.

Reapse est re ipsa. Pacuvius:

Si non est ingratum reapse, quod⁴⁰ feci.

Repotia postridie nuptias apud novum maritum coenatur⁴¹, quia quasi reficitur potatio.

Repagula sunt, quae patefaciendi gratia⁴² ita figuntur⁴³, ut e⁴⁴ contrario oppangantur⁴⁵. Haec⁴⁶ et *repages* dicuntur.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

Repedare recedere.

Repastinari ager is dicitur, cuius natura⁴⁷ fodiendo mutatur.

Rehuere solvere⁴⁸, repignerare⁴⁹.

Resignare antiqui dicebant pro rescribere, ut adhuc subsignare dicimus⁵⁰ pro subscribere.

*Resultare*⁵¹ saepe resilire.

Restibilis ager fit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato, quod ne fiat, solent, qui praedia locant, excipere.

Reses ignavus, quia⁵² residet.

Resecrare solvere religione, utique quum⁵³ reus⁵⁴ populum comitiis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubeat magistratus eum reseccare. Plautus:

Resecroque⁵⁵ mater, quod dudum obsecraveram.

Res comperendinata significat iudicium in tertium diem⁵⁶ constitutum.

Rava vox rauca et parum liquida, proxime canum latratum sonans, unde etiam⁵⁷ causicus pugnaciter loquens rabula⁵⁸.

31) *nanciscitur*] *nanciscimur* B. — 32) *nactus*] *nactus* M. — 33) *exist.*] *id est exist.* B. — 34) *navis magna*] *magna nav.* L. — 35) *sacrum*] om. L. — 36) *dicebant*] *dicebatur* L. B. — 37) *fugerit e*] *fugit a* B. — 38) *Reglescit*] Sic scripsi e conjectura Scal. *Regiescit* L. Gu. 2. pr. S. *Rigrescit* B. *Regrescit* Gu. 1. *Rigiescit* vulg. *Reglescit* est pro *regliescit* dictum; l et i frequenter a scribis confunduntur. — 39) *apud Plaut.* *sign.*] *sign.* apud Plaut. B. — 40) *quod*] *quid* L. Gu. 1. S. — 41) *coenatur*] *coena* B. — 42) *gratia*] om. M. — 43) *figuntur*] *figuntur* M. Gu. 1. pr. *fringuntur* Gu. 2. — 44) *e*] om. Gu. 1. pr. — 45) *oppangantur*] *pangan-*

tur B. pr. *oppagantur* Gu. 1. — 46) *Haec*] *hinc* L. — 47) *natura*] Sic M. S. et vulg. *natum* B. Gu. 1. 2. pr. *nam* L. Utrumque e compendio ortum est. — 48) *solvere*] *resolvere* B. — 49) *repignerare*] *repignorare* L. — 50) *subsign. dic.*] *dic. subs.* B. — 51) *Resultare*] *Resiliare* L. *Residiare* B. Gu. 1. pr. S. — 52) *quia*] *qui* L. B. — 53) *quum*] *quom* B. — 54) *reus*] om. B. — 55) *Resecroque*] *Resacro* L. *Resacroque* B. Gu. 1. pr. — 56) *tertium diem*] *diem tert.* Gu. 1. S. *diem certum* B. *in diem* om. M. — 57) *etiam*] et L. B. — 58) *rabula*] *ravilla* L. B. M. Gu. 1. 2. pr.

Rosea in agro¹ Reatino campus appellatur, quod in eo arva roris humida semper feruntur².
Rediculi sanum extra portam Capenam³ fuit, quia accedens ad urbem Hannibal ex eo loco redierit quibusdam perterritus visis.

Reserari a sera dictum est.

*Remant*⁴ repetant. Ranius:

Rivos camposque remant.

Ridiculus, qui in rebus turpibus ridetur⁵.

Retricibus quum ait Cato, aquam eo nomine significat, qua horti irrigantur.

Recepticius servus est, qui⁶ ob vitium redhibitus est.

Rogat est consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat.

Restat Ennius posuit pro distat.

Ruri esse, non rure dicendum⁷ testis est Terentius, quum ait⁸:

Ruri se continebat.

Retiario pugnanti adversus mirmillonem⁹ cantatur: *Non te peto, piscem peto, quid me fugis Galle?* quia mirmillonum genus armaturae Gallicum est, ipsique mirmillones ante Galli appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Quod genus pugnae institutum est¹⁰ a Pittaco uno ex septem sapientibus, qui¹¹ adversus Phrynonem dimicaturas propter controversias finium, quae erant inter Atticos¹² et Mytilenaeos¹³ rete occulte lato impedivit Phrynonem.

Resignatum aes dicitur militi, quum ob delictum aliquod iussu tribuni militum, ne stipendium ei detur, in tabulas¹⁴ refertur. *Signare* enim dicebant pro scribere¹⁵.

Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus scriptum est, quo rita urbes condantur¹⁶, arae aedesque¹⁷ sacrentur, curiae, tribus et centuriae distribuuntur.

Redinunt redeunt.

Regium est, quod aut est¹⁸, aut fuit regis.

*Regale*¹⁹ est dignum rege.

Reque capse re ipsa.

*Recipie*²⁰ recipiam.

*Redemptitavere*²¹, ut domitavere.

Repulsior Cato dixit comparative a repulso.

Ratissima quoque ab his, quae dicimus rata, unde etiam²² rationes dictae.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris, aut, si ea non est, ex²³ proxima necessitudine, quum ad virum traditur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.

1) agro] campo pr. S. — 2) feruntur] Sic Gu. 2. Cett. seruntur, sed fefellit librarios, quod esse ad feruntur deest. Sensus est enim: Rosea, quae dicuntur pro rorea, r littera in s mutata, ut in maiosibus etc., dicta sunt, quod semper a rore sunt humida loca. — 3) port. Cap.] Cap. port. L. — 4) Remant] Remeant L. — 5) ridetur] irridetur Gu. 1. ridet pr. — 6) qui et est] om. L. redhibetur B. pr. — 7) dicendum] Sic M. Gu. 1. 2. dicendum esse S., qui schedas Festi exscripsit, quum nos e codd. et edit. pr. epitomam Pauli dederimus. dicendum est L. pr. dictum est B. — 8) testis est — quum] om. B. — 9) mirmill.] murmill. et hic et postea M. et

Gu. 2. — 10) est] om. B. — 11) qui] quia M. — 12) inter Atticos] attia. inter L. — 13) Mytilenaeos] Sic B. Gu. 2. S. Mityl. valg. — 14) tabulas] tabulis M. — 15) dicebant pro scribere] L. B. Gu. 1. 2. pr. M., qui om. dicebant. pro scrib. interdum pos. S. — 16) condantur] condant pr. — 17) aedesque] quae om. S. — 18) aut] om. L. M. — 19) est] om. B. — 20) Recipie] Recipia Gu. 2. — 21) Redemptitavere] Redemptavere B. — 22) etiam] et L. — 23) ex proxima] propria L. B., qui om. ex. — 24) est] om. L. — 25) utriusque] utriusque pr. — 26) ea nocte] om. L. nocte om. B. et exhibet eam. — 27) alterutrius] alterius utrius M. S. al-

Rapi solet fax, qua praeducendo nova nupta deducta est²⁸ ab utrisque²⁸ amicis, ne aut uxor eam sub lecto viri ea nocte²⁸ ponat, aut vir in sepulchro comburendam curet, quo utroque mors propinqua alterutrius²⁷ capari putatur²⁸.

Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienam adscivit.

Regalia exta appellabant²⁹, quae potentibus insperatum pollicebantur³⁰ honorem, humilioribus haereditates, filiofamiliae dominationem³¹.

Roscii appellabantur in omnibus perfecti artibus³², quod Roscius quidam perfectus unus³³ in arte sua, id est comoedia iudicatus sit³⁴.

Rica est vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo Flaminicae pro palliolo³⁵ utebantur. Alii dicunt, quod ex lana fiat³⁶ succida³⁷ alba, quod conficiunt virgines ingenuae, patrimae matrimae cives, et inficiatur³⁸ coeruleo colore.

Repertum dicitur quasi repartum et reparatum³⁹.

LIBER XVII.

Susque deque significat plus minusve.

*Sonivio*⁴⁰ sonanti.

Suppum antiqui dicebant, quem nunc⁴¹ supinum dicimus⁴².

Servilius lacus Romae a conditore vocatus.

Sonticum instum. Naevius:

Sonticum esse oportet⁴³ causam, quamobrem perdas mulierem.

Sacra via in urbe Roma appellatur⁴⁴, quod in ea foedas ictum sit inter Romulum ac⁴⁵ Tatium.

Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant⁴⁶, tauri, arietis, verris, quod omnes hi solidi integrique sunt⁴⁷ corporis. Solum⁴⁸ enim lingua Oscorum significat totum et solidum. Unde tela quaedam *soliferrea* vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium *sollers*, et quae nulla parte laxata cavaque, solida nominantur.

*Socordiam*⁴⁹ quidam⁵⁰ pro ignavia posuerunt; Cato pro stultitia posuit. Compositum autem videtur ex *se*⁵¹, quod est sine, et *corde*.

Semis, *semodius*, *semuncia* ex Graeco trahuntur, sicut et⁵² alia nonnulla, quae *s* litteram pro aspiratione eorum habent⁵³, ut *ἐπτά* septem, *ῥλή*⁵⁴ silva⁵⁵. Sic⁵⁶ ista ab eo, quod illi *ἡμῖν* dicunt⁵⁷, declinata sunt.

Supervacaneum supervacuum.

teritrius Gu. 1. — 28) *putatur*] *putat* L. Gu. 1. *putant* B. — 29) *appellabant*] *Sic* L. M. Gu. 2. pr. *appellabantur* B. *appellantur* S. — 30) *pollicebantur hon.*] *Sic* M. Gu. 1. 2. pr. *honorem pollicentur* vulg. *pollicebatur* L. B. — 31) *dominationem*] *dominationes* L. — 32) *artibus*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 33) *unus*] om. L. B. — 34) *comoedia iudicatus sit*] *optimus comoedus* (sic) L., *omissis verbis iudicatus sit.* — 35) *palliolo*] *pallio* L. — 36) *fiat*] *fuit* L. — 37) *succida*] *sucida* M. — 38) *inficiatur*] *inficitur* B. — 39) *reparatum*] om. Gu. 1. — 40) *Sonivio*] *sonvio* B. *sono* L. — 41) *nunc*] *nos* Gu. 1. — 42) *supin. dic.*] *dicim. suppin.* B.;

supra idem cod. dicebant ant. — 43) *esse oportet*] *op. esse* B. — 44) *appellatur*] *appellabatur* B. — 45) *ac*] *et* L. B. Gu. 1. S. — 46) *significant*] *significat* pr. — 47) *sunt*] *sint* M. Gu. 1. S. — 48) *solum*] *Sollum* S. et *Dac.* et paulo post *solliferrea* S. D. — 49) *Socordiam*] *Sic* L. B. M. Gu. 1. 2. *Secord.* pr. S. — 50) *quidam*] *alii* B. — 51) *se*] *si* L. Gu. 1. 2. pr. *Mala* — 52) *et*] om. B. — 53) *eor. hab.*] *habent eor.* B. — 54) *ῥλή*] *ylai* M. Gu. 2. — 55) *silva*] *silvae* L. B. M. Gu. 2. — 56) *Sic*] *sicut* L. — 57) *quod illi ἡμῖν dic.*] *Sic* Gu. 2. *dic. ἡμῖν* M. S. *ἡμῖς dic.* B. *quod est illi declin. sunt* L. om. *ἡμῖν* Gu. 1. L. *ἡμῖ* vulg.

*Strufertarios*¹ dicebant, qui quaedam² sacrificia ad arbores fulguritas³ faciebant, a *ferto* scilicet⁴ quodam sacrificii genere.

Silicernium erat genus⁵ farciminis, quo fletu familia⁶ purgabatur⁷. Dictum autem silicernium, quia cuius nomine ea res instituebatur, is iam⁸ silentium⁹ cerneret. Caecilius:

Credidi silicernium eius me esse esurum.

Sudum siccum, quasi seudum, id est sine udo.

*Securus*¹⁰ sine cura.

Sublesta infirma et tenuia. Plautus:

Gravior paupertas fit, fides sublestior,

id est infirmior. Idem vinum ait¹¹ *sublestissimum*, quia infirmos faciat¹² vel corpore vel animo¹³.

Secus aliter; *haud secus*, non aliter.

Stipem esse nummum signatum¹⁴ testimonio est et id¹⁵, quod datur in¹⁶ stipendium militi, et quum¹⁷ spondetur pecunia, quod *stipulari* dicitur.

Sobrinus est patris mei consobrini¹⁸ filius et matris meae consobrinae¹⁹ filius.

Sororiare mammae dicuntur puellarum, quum primum tumescunt.

Surregit et *sortus* pro surrexit, et quasi possit fieri surrectus, frequenter posuit Livius.

Sors et patrimonium significat. Unde consortes dicimus; et dei responsum et quod cuique accidit in sortiundo.

Soracum est, quo ornamenta portantur scenicorum.

Sobrium vicum Romae dictum putant²⁰, vel quod in eo nulla taberna²¹ fuerit, vel quod in eo Mercurio lacte, non vino supplicabatur.

Sons nocens; *insons* innocens.

Sodales dicti, quod una sederent et essent, vel quod ex suo datis²² vesci soliti sint²³, vel quod inter se invicem suaderent²⁴, quod utile esset.

Sodes si audes, ut²⁵ sis pro si vis, et illico pro in loco. Terentius in²⁶ Andria:

Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit?

*Surum*²⁷ dicebant, ex quo per deminutionem fit surculus²⁸. Ennius:

Unus surus²⁹ surum ferret, tamen defendere posset.

*Surremit*³⁰ sumpsit³¹:

Inque manus³² surremit hastam³³.

*Surrempsit*³¹ sustulerit.

1) *Strufertarios*] Sic L. B. S. *Serufertarios* M. Gu. 1. 2. pr. — 2) *quaedam*] om. L. — 3) *fulgur.*] *fulgor*. M. Gu. 1. 2. pr. — 4) *scilicet*] om. B. — 5) *genus farc.*] *quoddam gen. farc.* L. *gratia farc.* B. — 6) *familia*] *familiae* B. — 7) *purgabatur*] *purgabantur* L. — 8) *iam*] *tum* L. — 9) *silentium*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *silicem* vulg. et Scal. — 10) *Securus*] om. glossam Scal. et Dac. — 11) *vinum ait*] Sic M. Gu. 2. *ait vin.* vulg. — 12) *faciat*] *facit* L. B. — 13) *vel corp. vel. an.*] *vel an. vel corp.* L. — 14) *signatum*] *figuratum* L. — 15) *et id*] *et de eo* L. B. (om. et) M. Gu. 2. Sed quomodo id explicem, nescio. — 16) *in*] om. Gu. 1. S. — 17) *quum*] *quod* B. — 18) *consobrini*] *consobrinus* L. — 19) *consobrinae*] *consobrinus* L. — 20) *dictum putant*] *putatur dictum* B. *dictum putatur* M. Gu. 2. — 21) *nulla tab.*] Sic L. B. Gu. 1. 2. *tabern.* null. vulg. — 22) *dati*] *dapibus* S. — 23) *sint*] *sunt* pr. — 24) *suaderent*] *sua darentur* L. *sua daretur* B. *sua darent* pr. — 25) *ut*] *uti* L. M. — 26) *in*] add. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. — 27) *Surum*] *Surcum* L. — 28) *surculus*] *surcus* B. — 29) *Unus surus*] *unum* L. omisso *surus*, quod item om. Gu. 1. — 30) *Surremit*] *Suremit* L. B. M. ut mox L. B. Gu. 2. — 31) *sumpsit*] *sustulerit* add. M. — 32) *manus*] *manu* pr. S. — 33)

*Summussi*³⁵ murmuratores. Naevius:

*Odi, inquit, summussos*³⁶, *proinde aperte dice, quid sit.*

Terentius *mussare* pro tacere posuit, quum ait:

Sile, cela, occulta, tege, tace, mussa.

Sum pro eum usus est Ennius.

*Sollo*³⁷ Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Livius, *solliferreum*, genus teli, id est totum ferreum. *Sollers*³⁸ etiam in omni re prudens, et *sollemne*³⁹, quod omnibus annis praestari debet.

*Solla*⁴⁰ sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere, ideoque *soliar*⁴¹ sternere dicuntur, qui sellisternium⁴² habent, et solaria vocantur Babylonica, in quibus eadem sternuntur.

Solum terram dicunt.

Solea vel ea dicitur, quae solo pedibus⁴³ subiicitur⁴⁴, vel genus piscis, vel materia robustea, super quam paries craticius exstruitur.

Solox lana crassa, vel pecus lana contextum⁴⁵. Titinnius:

Lana soloci ad purpuram data;

et Lucilius:

*Pascali pecore*⁴⁶ ac⁴⁷ montano hirco atque soloce.

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius:

*Constitit inde loci propter sos dia dearum*⁴⁸.

Sos interdum pro *suos* ponebant⁴⁹; per dativum casum idem Ennius effert⁵⁰:

Postquam lumina sis oculis,

pro suis.

*Sultis*⁵¹ si vultis. Plautus:

Sequimini me hac sultis;

et Cato: *Audite, sultis, milites.*

Solatum morbi genus⁵².

*Solipugna*⁵³ genus bestiolae⁵⁴ maleficae, quod acrius concitatusque fit⁵⁵ fervore solis, unde etiam⁵⁶ nomen traxit.

Sospes salvus. Ennius tamen *sospitem* pro servatore⁵⁷ posuit.

Sospitare est⁵⁸ bona spe afficere, aut bonam spem non fallere.

*Succrotilla*⁵⁹ vox, tenuis et alta. Titinnius:

*Feminina*⁶⁰ fabula, *succrotilla* vocula.

Inque etc.] om. M. — 34) *Surrepsit*] Sic M. pr. S. *surrepsit* B. Gu. 1. 2. *Surrepsit* vulg. — 35) *Summussi*] *Submissi* L. B. — 36) *summussos*] *summissos* L. B. — 37) *Sollo*] *Solon* B. *Sollon* pr. — 38) *Sollers*] Sic pr. *Solers* vulg. cum cett. — 39) *sollemne*] Sic L. Gu. 1. 2. *solenne* vulg. in praeposunt ante vocem omnibus M. S. — 40) *Solla*] Sic M. Gu. 1. 2. S. *Sola* vulg. — 41) *soliar*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *soliare* L. *solia* vulg. *solla* S. et. Dac. — 42) *sellist.*] *sollist.* L. M. S. — 43) *pedibus*] Sic L. Gu. 1. 2. pr. *pedis* vulg. — 44) *subiic.*] *subicitur* M. Gu. 2. — 45) *contextum*] *contextum* B. M. Gu. 1. 2. pr. — 46) *pecore*] om. L. — 47) *ac*] et Gu. 1.

S. — 48) *dia dearum*] *ita soliarum* B. corrupte ex *dearum* ut exhibent M. Gu. 2. *dea dearum* vulg. et Scal. — 49) *interdum pro suos pon.*] *pro suos interdum per dat.* etc. B. *poneb. pro suos* L. — 50) *effert*] om. L. — 51) *Sultis*] *pro add.* vulg., sed om. M. Gu. 1. 2. pr. — 52) *morbi gen.*] Sic Gu. 1. 2. pr. *gen. morb.* vulg. — 53) *Solipugna*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *Solipuga* vulg. *Solipunga* S. — 54) *bestiolae*] *bestiae* B. — 55) *fit*] om. pr. — 56) *etiam*] et B. — 57) *servatore*] *salvatore* B. — 58) *est*] om. L. B. — 59) *Succrot.*] *Socrot.* L. Gu. 1. et ita mox. *Sucrot.* B. M. utroque loco. — 60) *Feminina*] *Feminea* M. S.

Succingulum balteum.

*Sucorda*¹ stercus suillum. Titinnius:

Quid habes nisi unam arcam sine clavi, eo condis sucordas?

Sciscito, sententiam dico.

*Succidanea*² hostia dicebatur, quae secundo loco caedebatur, scilicet³ sic appellata a succedendo⁴.

*Suggillatum*⁵ dicitur ex⁶ Graeco, quod ea pars, quae est sub collo⁷, κοίλον⁸ dicitur.

Sycophantas appellatos hac de causa dicunt. Atticos quondam iuvenes solitos aiunt in hortos irrumperere ficosque⁹ deligera. Quam ob causam lege est constitutum, ut¹⁰, qui id fecisset, capite truncaretur; quam poenam qui persequerentur¹¹ ob parvula¹² detrimenta sycophantas appellatos.

*Solcus dictus*¹³ a Graeco, qui ab illis ὀλκός¹⁴ appellatur.

*Suasum color*¹⁵ appellatur¹⁶, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plantas:

*Suaso infecisti propudiosa*¹⁷ *pallulam*¹⁸.

Sunt¹⁹ qui omnem colorem *suasum* velint appellare, quod quasi persuadetur²⁰ in alium²¹ ex albo transire.

Superescit, supererit. Ennius:

*Dum quidem unus homo*²² *Romae superescit.*

Sub iugum mitti dicuntur²³ hostes²⁴, quam duabus hastis in terra defixis tertiaque super legata inermes sub eas coguntur transire²⁵.

Subices Ennius pro subiectis posuit

Superstites antiquitus appellati sunt testes.

Supervaganea dicebatur ab auguribus avis, quae ex summo cacumine vocem emisisset, dicta ita, quia super²⁶ omnia vagatur, aut canit.

Supercilia in Iunonis tutela esse putabant, quod his²⁷ protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant²⁸ Iunonem, unde et²⁹ Lucina dicta est.

*Supernati*³⁰ dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius:

His pernas succidit iniqua superbia Poeni.

*Supremum*³¹ modo significat summum, modo extremum, modo maximum.

Subsilles dicebantur quaedam³² lamellae sacrificiis necessariae.

1) *Sucorda*] Sic B. M. Gu. 2. pr. utroque loco. *Sucorda* vulg. — 2) *Succidanea*] *Succidania* B. Gu. 2. pr. — 3) *scilicet*] om. S. — 4) *succed.*] *succid.* L. B. — 5) *Suggill.*] Sic Gu. 2. pr. *Sugill.* L. B. Gu. 1. S. — 6) *ex*] a Gu. 1. — 7) *est sub collo*] *sub collo est* L. B. Gu. 1. (in quo reliqua desunt). — 8) *κοίλον dicitur*] Sic S. *kilon* M. *kylon* Gu. 2. *ab eis dic.* *κύλον* B. om. *κοίλον* L. *citum* vulg. — 9) *ficosque*] Sic L. Gu. 1. 2. *ficosque* vulg. — 10) *ut*] om. L. — 11) *perseq.*] *seq.* L. — 12) *parvula*] *parvola* M. Gu. 2. *parva* L. — 13) *dictus*] *dicatur* L. B. Ceterum *Sulcus* Scal. Diac. Sed codd. cum vulg. *Solcus*. — 14) *ὀλκός*] Sic M. Gu. 2. S. *app.* *ὀλκος* B. om. L. Gu. 1. pr. *αὐλαξ* vulg. — 15) *color*] *colos* M. S. — 16) *appellatur*] *appellatus* L. Gu. 1. —

17) *propudiosa*] *propudiosam* L. Gu. 1. — 18) *pallulam*] *plaudam* B. *pullam* Gu. 1. — 19) *Sunt*] Praeposit Scal. *Quidam autem legunt in suaso et postea exhibet Nec desunt qui. Secutus est nimirum schedas Festi, quas vide.* — 20) *persuadetur*] *persuadentur* L. Gu. 1. pr. — 21) *alium*] colorem add. B. — 22) *homo*] om. B. *homo Romae anus* (sic) L. i. e. *Romanus*. — 23) *mitti dic.*] *dic. mitt.* L. — 24) *hostes*] om. L. B. — 25) *cog. transire*] *transire cog.* L. — 26) *super*] *supra* M. — 27) *his*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. *iis* vulg. — 28) *putabant*] *putant* L. — 29) *et*] om. L. — 30) *Supernati*] Sic Gu. 2. S. *Supern.* vulg. — 31) *Suprem.*] *Supprim.* M. S. — 32) *quaedam*] om. B. — 33) *appellatur*] Sic B. Gu. 2. *appellabatur* vulg. — 34) *qui*

Sororium tigillum appellatur³³ locus sacer in honorem Ianonis, quem Horatius quidam³⁴ statuerat causa sororis a se interfectae ob suam expiationem.

*Substillum*³⁵ tempus ante pluviam iam³⁶ paene avidum³⁷, et post pluviam non persiccum³⁸, quod iam stillaret, aut nondum desiisset³⁹.

*Subcudes*⁴⁰ appellantur tabellae⁴¹, quibus⁴² tabulae inter se configuntur⁴³, quia, quo immittuntur, succiditur. Pacuvius:

Nec ulla subscus⁴⁴ cohibet⁴⁵ compagem.

*Sub corona venundari*⁴⁶ dicuntur⁴⁷ captivi, qui venundabantur coronati. Cato: *Ut populus potius ob rem bene gestam supplicatum eat, quam re male gesta coronatus⁴⁸ veneat.*

*Sublime*⁴⁹ est in altitudinem elatum, id autem dicitur a limine superiore, quia supra⁵⁰ nos est.

Succenturiare est explendae centuriae gratia supplere. Caecilius:

Nunc meae malitiae astutia opus est succenturia.

Subrumari dicuntur hoedi, quum ad mammam admoventur, quia ea rumis vocatur, vel quia rumine trahunt lacte⁵¹ sugentes.

Subulo Tusce tibicen dicitur.

Subura regio Romae a pago Succusano⁵² vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

Subverbustam verubus ustam significat.

*Soboles*⁵³ ab olescendo, id est crescendo dictae, ut adolescentes⁵⁴ et adultae⁵⁵ et indoles. Luccretius:

Sive virum soboles, sive est muliebris origo.

Subucula et⁵⁶ genus libi dicitur ex alica et⁵⁷ oleo et melle, et genus vestimenti.

*Sub vos placeo supplico*⁵⁸.

Suffiscus folliculus testium arietinorum, quo utebantur pro marsupio a fisci similitudine dictus.

Subactus modo significat⁵⁹ mollitus; modo victus⁶⁰; modo compulsus, ut quum dicimus, pacus sub arborem⁶¹ subactum; modo coactus.

Supplicia veteres quaedam sacrificia a supplicando vocabant.

*Sufes*⁶² consul lingua Poenorum. Calidius⁶³, *senatus*, inquit, *censuit referentibus sufetis*⁶⁴.

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, quum eas sub manu sarsum mittit⁶⁵. Lucilius:

Ut veles bonus sub vitem qui summisit hastas.

Veles autem velitis facit⁶⁶.

dam] om. L. Gu. 1. — 35) *Substillum*] *Substillium* L. — 36) *iam*] om. pr. — 37) *avidum*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 38) *persiccum*] *siccum* L. — 39) *desiisset*] *desisset* M. *defecisset* B. — 40) *Subcudes*] *Succudes* L. *Subcudae* B. — 41) *tabellas*] om. B. *tabulae* L. — 42) *quibus*] *quae* B. — 43) *configuntur*] Sic B. Gu. 1. 2. S. *confring.* M. *confing.* vulg. — 44) *subscus*] *suacus* B. *succus* L. Gu. 2. — 45) *cohibet*] *prohibet* L. B. — 46) [*Sub. cor. ven.*] Sic exhibent glossam codd. et edit. pr. Scal. sua habet e schedis Festi, quas vide. — 47) *ven. dic.*] *dic. ven.* Gu. 1. — 48) *coronatus*] om. L. B. — 49) *Sublime*] *Sublimem* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. S. — 50) *supra*] *super* L. B. Gu. 1. pr. — 51) *lacte*] Sic M.

Gu. 2. *lac* vulg. — 52) *Succusano*] *Succusanas* B. Gu. 1. (e pago) pr. — 53) *Soboles*] *Suboles* M. S. — 54) *adolescentes*] *adolescens* Gu. 1. — 55) *adultae*] *adultae* L. — 56) *et*] add. L. (corrupte est) B. M. Gu. 1. 2. pr. — 57) *ex alica et*] *et al. ex ol.* B. pr. *halica* scripsit Scal. — 58) *suppl.*] *pro suppl.* L. — 59) *modo sign.*] *sign. modo* B. — 60) *modo victus*] om. B. — 61) *arborem*] *arbore* L. B. Gu. 1. pr. S. — 62) *Sufes*] *Suffes* L. *Suffetus* B. — 63) *Calidius*] Sic M. Gu. 2. pr. S. *Calvidius* B. *Caecilius* L. Gu. 1. *Claudius* vulg. — 64) *sufetis*] *suffetis* L. B. M. — 65) *mittit*] *summittit* L. — 66) *facit*] *velox et levis armaturae miles* est add. L.

Sub vitem proeliari dicuntur milites, quum sub vinea militari pugnans. Lucilius:

*Neque prodire in altum, proeliari procul sub vite*¹.

Sub vineam iacere dicuntur milites, quum astantibus centurionibus² iacere coguntur sudes.

*Supparus*³ vestimentum puellare lineum, quod et subucula⁴, id est camisia⁵ dicitur. Afranius:

Puella non sum, supparo si induta sum.

Supat iacit, unde *dissipat* disiecit⁶, et *obsipat*⁷ obiecit⁸, et *insipat*, hoc est iniicit⁹.

Sutelae dolosae astutiae¹⁰ a similitudine¹¹ suentium dictae.

Suspectus a¹² suspicor venit et a¹³ suspicio.

Suoapte suo ipsius, ut *meoapte*¹⁴ meo ipsius, *tuapte* tuo ipsius.

*Strues*¹⁵ genera liborum erant¹⁶, digitorum coniunctorum¹⁷ non¹⁸ dissimilia¹⁹, qui continebantur in transversum superiecta panicula²⁰.

*Struices*²¹ dicebant omnium rerum instructiones.

Struere antiqui dicebant pro augere, unde *instruere*.

Stroppus, quod Graece *στροφόριον* dicitur²², pro insigni habebatur²³ in capitibus sacerdotum; alii id coronam esse dixerunt.

*Strutheum*²⁴ membrum virile a salacitate passeris²⁵, qui Graece *στρονθός* dicitur²⁶, a mimis praecipue appellatur.

*Strenam*²⁷ appellabant, quae dabatur die religioso ominis boni gratia, a numero, quo significatur alterum tertiumque venturum similis commodi, veluti trenam, praeposita s littera, ut antiquis frequens usus erat.

Strebula lingua Umbrorum appellabant partes carniū sacrificatarum.

Stlata genus navigii latum magis, quam altum, et²⁸ a latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua *stlocum* pro locum et *stlitem* pro litem²⁹ dicebant³⁰.

Stlembus gravis, tardus, sicut Lucilius *pedibus*³¹ *stlembum* dixit equum pigrum³² et tardum.

Stipatores corporis custodes, quos antiqui *latrones* vocabant. *Stipati* enim ferro circumdant corpora regum.

Stipes fustis terrae defixus.

Stritavum antiqui dicebant pro tritavo.

Strigores densarum virium homines.

1) *procul sub vite*] *sub vite procul* L. B. — 2) *astant. cent.*] *cent. astant.* L. B. — 3) *Supparus*] *Supparum* L. B. Gu. 1. pr. — 4) *subucula*] *subula* Gu. 1. pr. — 5) *id est camisia*] om. L. incluit S. — 6) *disiecit*] *disiecit* L. M. Gu. 2. — 7) *obsipat*] *obstat* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 8) *obsipat* pr. — 9) *obsipat*] *obicit* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 10) *astut.*] *astut.* L. — 11) *a sim.*] *ad similitudinem* L. — 12) *a*] *et a* L. M. pr. — 13) *et a*] *a* om. Gu. 1. — 14) *meoapte*] addit Gu. 1. haec: *es genera liborum erant* (lac.) *similia quia continentur in transversum.* Corrupte translata sunt haec ex voce *Strues*. Edit. princeps haec ita exhibet: *es genera liborum erant di* (lac.) *coniunctorum similia qui continentur in transversum* (lac.) *ecta panicula.* — 15) *Strues*] om. glossam L. B., corrupte antecedentibus annexam in Gu. 1. pr. — 16)

erant] Sic M. Gu. 2. *sunt* vulg. — 17) *coniunctorum*] *coniunctas* Gu. 2. — 18) *non*] om. Gu. 2. — 19) *dissimilia*] *similia* M. Gu. 2. — 20) *qui cont. etc.*] Sic M. Gu. 2. *qui superi. pan. in transp. continentur* vulg. — 21) *Struices*] *Strui* L. B. Gu. 1. *Struiciones* pr. — 22) *quod Graece στροφ. dic.*] Sic Gu. 2. pr. *quod Gr. dic. στροφ. B. M. S. στροφ. om. L. Gu. 1.* — 23) *habebatur*] Sic M. Gu. 2. *ponebatur* vulg. — 24) *Strutheum*] Sic scripsi hanc glossam e Gu. 2., quocum plurimum consentiunt reliqui codd. et edit. princ. Scaliger ea edidit, quae sunt in schedis Festi, quas vide. — 25) *passeris*] L. Gu. 1. *asseris.* — 26) *qui — appellatur*] om. L. *στρονθός* om. *στρονθός* L. Gu. 1. — 27) *Strenam*] Sic scripsi hanc glossam e M. Gu. 2., quibuscum plane fere consentiunt B. Gu. 1. pr., nisi quod lacunas exhibent multorum verborum. Nam B. ita exhibet: *renam*

Strigae appellantur³³ ordines rerum inter se continue³⁴ collocatarum a stringendo dictae.

Status dies vocatur iudicii³⁵ causa constitutus.

Satura et cibi genus dicitur ex variis rebus conditum, et lex multis aliis conferta legibus, et genus carminis, ubi de multis rebus disputatur.

Statae matris simulacrum in foro colebatur.

Stalagmium genus ornamenti³⁶ aurium. Caecilius:

Ex aure eius stalagmium domi habeo.

Stolidus stultus.

Stuprum pro turpitudine antiqui dixerunt, unde est in carmine:

*Foede stupreque castigor cottidie*³⁷.

Stura flumen in agro Laurenti est.

Sterilam sterilem.

Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificabant³⁸ hi³⁹, qui sollemni die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt.

Sanqualis avis⁴⁰, quae ossifraga dicitur.

Sacrima appellabant mustum, quod Libero⁴¹ sacrificabant pro⁴² vineis et vasis et ipso vino conservandis; sicut *praemetium*⁴³ de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Cereri.

Sacrificulus rex appellatus est, qui⁴⁴ ea sacra, quae reges facere assueverant⁴⁵, fecisset.

Sacella dicuntur loca diis sacrata⁴⁶ sine tecto.

Sacrosanctum dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, ut, si⁴⁷ quis⁴⁸ id⁴⁹ violasset, morte poenas⁵⁰ penderet.

Sacratae leges dicebantur, quibus sanctum⁵¹ erat, ut, si quis adversus⁵² eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum familia pecuniaque.

Seclusa sacra dicebant, quae Graeci *μυστήρια*⁵³ appellabant⁵⁴.

Scena sive *sacena* dolabra pontificalis.

Sarissa hasta⁵⁵ Macedonica.

Sacer mons trans Anienem fluvium ultra tertium miliarium appellatur, quia Iovi fuerat consecratus.

*Sacrani*⁵⁶ appellati sunt⁵⁷ Reate orti⁵⁸, qui ex Septimontio Ligures Siculosque exegerunt, dicti *Sacrani*⁵⁹, quod vere sacro sint⁶⁰ nati.

appellatur dabatur (lac.) *dicere strena* (lac.) *osce omnis boni* (lac.) *a numero* (lac.) *significatur velut trenam praeposita s littera antiquis frequens usus erat.* Gu. 1. ita: *Strenam appellabant* (lac.) *dabatur dicere* (lac.) *oso* (lac.) *hominis boni a numero significatur alterum* etc. ut in contextis posuimus. Edit. princ. haec: *renam appellabant* (lac.) *dabatur* (lac.) *dicere* (lac.) *oso hominis boni* (lac.) *a* (lac.) *numero* (lac.) *significatur* etc. ut nos scripsimus. Scalig. exprimendas curavit schedas Festi, quas vide. Om. glossam L. — 28) *et*] om. B. — 29) *litem*] *lite* M. — 30) *dicebant*] om. L. — 31) *pedibus*] om. B. — 32) *pigrum*] *pedibus pigr.* B. — 33) *appellantur*] *appellabantur* S. — 34) *continue*] *coniunctae* L. B. Gu. 1. pr. S. — 35) *causa*] om. B. — 36) *ornamenti*] add. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. om. vulg. et Scal. *inaurium*. — 37) *cottidie*] Sic Gu. 2. *quotidie* L. B. M. Gu. 1. pr.

quotidie vulg. *cotidie* S. — 38) *sacrificabant*] Sic L. B. Gu. 1. 2. S. *sacrificant* vulg. — 39) *hi*] Sic B. M. Gu. 2. pr. ii vulg. — 40) *avis*] *dicitur* add. L. — 41) *Libero*] *patri* add. L. — 42) *pro*] om. B. — 43) *praemetium*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *primitium* L. *praemessium* vulg. *praemessum* S. — 44) *qui*] *cum* L. — 45) *assueverant*] *debuerant* L. — 46) *sacrata diis*] *diis sacr.* B. *sacra diis* L. — 47) *si*] om. L. Gu. 1. S. — 48) *quis*] *qui* S. — 49) *id*] om. L. B. Gu. 1. pr. S. — 50) *mort. poen.*] *poen. mort.* B. — 51) *sanctum*] Sic M. Gu. 2. *sancitum* vulg. — 52) *adversus*] *adversum* pr. — 53) *μυστήρια*] om. Gu. 1. — 54) *appellabant*] Sic M. Gu. 2. *appellant* vulg. — 55) *hasta*] *est hasta* L. — 56) *Sacrani*] *Sacerani* L. B. Gu. 1. pr. *Sacrati* M. — 57) *app. sunt*] *sunt app.* B. — 58) *orti*] *id est genti* add. L. — 59) *Sacrani*] *Sacerani* Gu. 1. pr. — 60) *sint*] *sunt* Gu. 1.

Sagmina dicebant herbas verbenas¹, quia ex² loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad foedus faciendum bellumque indicendum, vel a sanciendo, id est confirmando. Naevius:

Scapos³ atque verbenas sagmina sumpserunt.

Sagaces appellantur sollertis acuminis, unde etiam⁴ canes indagatores sagaces sunt appellati.

Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum⁵, et vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem evitandam.

Sarpta vinea⁶ putata, id est pura facta, unde et virgulae abscisae⁷ sarmenta.

Sarpere enim antiqui pro purgare ponebant⁸.

Sarte ponebant pro integre. Ob quam causam opera publica, quae locantur, ut integra praestentur, sarta tecta vocantur⁹. Etenim *sarcire* est integrum facere.

Sarra Epiros insula¹⁰.

Sardare intelligere¹¹. Naevius:

Quod bruti nec satis sardare queunt.

Sarcito damnum solvito.

Sargus piscis genus in mari Aegypto.

*Sateurnus*¹² Saturnus.

Sas suas. Ennius:

Virgines nam sibi¹³ quisque domi Romanus habet sas.

Sam eam. Idem¹⁴ Ennius:

Nec¹⁵ quisquam philosophiam

Insomnis vidit prius, quam sam discere coepit¹⁶.

Sapsa ipsa. Idem Ennius:

Quo res sapsa loco sese ostentat.

Scaeva res dicitur mala, quasi sinistra; *σκαίον*¹⁷ enim Graece sinistrum dicitur.

Saperda genus pessimi piscis.

Sandaraca coloris genus¹⁸. Naevius:

Merula sanduracino ore¹⁹.

*Sambuca*²⁰ organi genus, a quo sambucistrinae²¹ dicuntur. Machina quoque, qua urbs expugnatur, similiter vocatur. Nam ut in organo chordae, sic in machina intenduntur funes.

Samnites ab hastis appellati sunt, quas Graeci *σαύνια*²² appellant²³; has enim ferre assueti erant; sive a collo Samnio, ubi ex Sabinis adventantes consederunt.

Salaria via Romae est appellata, quia per eam Sabini sal a mari²⁴ deferebant.

1) verbenas] *que* add. L. — 2) quia ex] *quae* om. ex L. — 3) Scapos] *Scapas* Gu. 2. *Scabos* L. B. M. Gu. 1. pr. 8. — 4) unde etiam] *ut etiam* pr. *etiam* om. Gu. 1. et L. — 5) perita sacr.] *sacror. per.* B. — 6) vinea] *vineta* S. — 7) abscisae] Sic L. B. M. Gu. 2. *abscissae* vulg. — 8) ponebant] *dicebant* S. — 9) vocantur] *dicuntur* Gu. 1. — 10) Sarra Epiros insula] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *Sarra pilos insula*. Bis haec glossa est in vulg. Sed cfr. A. Gell. XIV, 6. — 11) intell.] *est intell.* L. — 12) Sateurnus] Hanc glossam exhibent spdd. L. B. M. Gu. 1. 2. pr. Omitit Scal. et vulg. *Saturnus* L. B. *Saterinius* Gu. 1. Quod scripsimus

est a Gu. 2. M. pr. — 13) sibi] om. B. *sibiq;* (sic) M. — 14) Idem] *idemque* Gu. 1. *id est* pr. — 15) Nec] *ne* B. M. Gu. 1. 2. pr. Unde haud dubie *nec* legendum est, ut exhibent schedae Festi. Scal. scripsit *aeque*. — 16) coepit] *coeperit* B. — 17) σκαίον] om. L. Gu. 1. pr. — 18) col. gen.] Sic Gu. 2. *gen. col.* vulg. — 19) ore] Sic L. M. Gu. 2. pr. 8. *colore* vulg. — 20) Sambuca] *Sabina* L. *Sambina* B. Gu. 1. *Sambila* M. Gu. 2. — 21) sambuc.] *sambiste* L. *sambic.* B. M. Gu. 1. 2. — 22) σαύνια] Sic Dac. *sappia* Gu. 2. *salvia* M. Scal. et vulg. *Graeci app. σαυλίνα* B. om. L. Gu. 1. pr. — 23) appellant] *appellabant* M. — 24) a] om. L. — 25)

Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant salum ciere, hoc est mare movere. Unde Ovidius:

Nymphaeque salaces;

quo vocabulo poetae pro aqua usi sunt²⁶. Pacuvius:

Hinc saevitiam salaciae fugimus.

Salutaris porta appellata est ab aede Salutis, quae ei proxima fuit.

Spondere putatur dictum, quod sponte sua, id est voluntate promittatur.

Salentini a sale²⁸ sunt appellati.

Seculares ludii apud Romanos post centum annos fiebant, quia seculum centum annos extendi existimabant.

Scutulum tenue et macrum et in quo tantum exilis pellicula cernitur.

Squalidum incultum et sordidum, quod proxime similitudinem habeat²⁹ squamae piscium, sic appellatum.

Squarrosi ab eadem²⁸ squamarum similitudine dicti, quorum cutis exsurgit³⁰ ob assiduam illaviem. Lucilius:

Varonum³⁰ ac rupicum³¹ squarrosa incondita rostra.

Schoeniculae appellantur meretrices propter usum unguenti³² schoeni, quod est pessimi generis.

Scorta appellantur meretrices, quia ut pelliculae subiguntur³³. Omnia namque ex pellibus facta scortea appellantur.

Scortes, id est pelles testium arietinorum³⁴ ab eisdem pellibus dicti³⁵.

Scandulaca genus herbae frugibus inimica³⁶, quod eas³⁷ velut edera implicando necat.

Scaptensula locus, ubi argentum effoditur in Macedonia, dictus a fodiendo. Namque Graece³⁸ οὐάντσειν³⁹ fodere⁴⁰ dicitur. Lucretius:

Quales exspiret⁴¹ scaptensula subter odores.

Spara parvissimi⁴² generis iacula a spargendo dicta. Lucilius:

Tum spara, tum murices portantur tragula porro.

*Spira*⁴³ dicitur et basis columnae unius tori aut duorum, et genus operis pistorii⁴⁴ et funis nauticus ab eadem omnes⁴⁵ similitudine. Ennius vero hominum multitudinem *spiram* vocavit.

*Spectu*⁴⁶ sine praepositione Pacuvius posuit⁴⁷.

*Spetile*⁴⁸ caro quaedam proprii cuiusdam habitus infra umbilicum suis.

*Spicit*⁴⁹ quoque sine praepositione dixerunt antiqui.

Spirillum barba caprae appellatur.

poetae — usi sunt] poeta — utitur B. — 26) sale] Sic Gu. 2. salo vulg. solo Gu. 1. — 27) habeat] habet L. — 28) eadem] eorum B. — 29) exsurgit] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. S. exturget vulg. — 30) Varonum] Varonum L. B. S. — 31) rupicum] nasicum L. rapicum M. Gu. 1. 2. pr. — 32) unguenti usum] unguentum pro utroque voc. Gu. 1. — 33) subiguntur] Sic M. Gu. 2. subigantur vulg. — 34) arietinorum] arietum B. — 35) dicti] dictae L. M. S. — 36) inimica] Sic L. B. Gu. 2. pr. inimicae M. S. inimicum vulg. — 37) eas] eis L. — 38) Namq. Gr.] Sic L. M. Gu. 2. Gr. namque B. Gu. 1. pr. et vulg. — 39) οὐάντσειν] om. L. Gu. 1. οὐάντσειν B. — 40) fodere] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. effodere vulg. — 41) exspiret] expirat L. — 42) parvissimi] Sic M. Gu. 2. minimi vulg. ex correctione. Nam parvissimi est etiam in schedis Festi, unde locum sic laudat Ruddim. Instt. Ling. Lat. T. I. p. 173. not. 28. — 43) Spira] Sic glossam exhibent codd. et edit. princ. Scallig. exscripsit schedas Festi. — 44) operis pist.] pist. op. pr. — 45) omnes] om. B. — 46) Spectu] Spetto L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 47) Pacuv. pos.] pos. Pac. L. — 48) Spetile] Specile pr. et B. in marg. qui in textu exhibet Spicillae. — 49) Spicit] om. glossam L. Gu. 1. Schedas Festi expressit S.

- Spintirnix*¹ genus avis turpis figurae; ea Graece dicitur *σπινθαρῖς*².
*Scraptae*³ nugatoriae ac despiciendae mulieres.
*Scrutillus*⁴ venter suillus⁵ condito fatre expletus.
*Spinter*⁶ armillae genus, quo mulieres utebantur brachio summo sinistro.
Scrupi dicuntur aspera saxa et difficilia attractu⁷, unde scrupulosam rem dicimus, quae aliquid in se habet asperi.
*Scrautum*⁸ pelliceum, in quo sagittae reconduntur⁹, appellatum ab eadem causa, qua scortum.
*Σκῦρος*¹⁰ enim Graece pellis dicitur¹¹, unde¹² scuticae¹³ et scuta, quia non sine pellibus sunt.
Sceleratus campus appellatur proxime portam Collinam¹⁴, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt¹⁵, defossae¹⁶ sunt.
*Sceleratus*¹⁷ vicus Romae appellatur, quod, quum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Servium¹⁸ regem, socerum suum, corpus eius iacens filia carpento supervecta¹⁹ sit, properans in possessionem domus paternae.
Scelerata porta, quae et Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam sex et trecenti Fabii²⁰ cum clientium²¹ millibus quinque egressi adversus Etruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti²².
Schedia genus navigii inconditum, id est²³ trabibus tantum inter se nexis²⁴, unde mala poemata schedia appellantur.
Sexus natura vel habitus ex Graeco *ἑξῆς*²⁵ vocatur.
*Simpludiarea*²⁶ funera, quibus ludos adhibebant.
Sestertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore is decussis valebat, id est²⁷ dupondius.
*Sex millium et ducentorum hominum*²⁸ legionem primus Gaius²⁹ Marius conscripsit³⁰, quum antea³¹ quatuor millium fuisset, unde etiam³² quadrata appellabatur³³.
Sibus callidus sive³⁴ acutus.
Sed pro sine inveniuntur³⁵ posuisse antiqui.
*Sybinam*³⁶ appellant³⁷ Illyrii³⁸ telum venabuli simile. Ennius:
*Illyrii restant sicis sybinisque*³⁹ fodentes.
Sediculum sedile.
*Sudiculum*⁴⁰ genus flagelli dictum, quod vapulantes sudantes⁴¹ facit.

1) *Spintirnix*] Sic B. M. Gu. 2. *Spintyrnix* S. *Spintirnis* pr. *Spynturnix* L. *Spinturnix* vulg. — 2) *ea* Gr. dic. *σπινθαρῖς*] Sic B. Gu. 2. *ea* Gr. dicitur, ut ait *Santra σπινθαρῖς* M. om. Graecum L. (a verbis *ea* Gr. — *σπινθ.*) Gu. 1. pr. — 3) *Scraptae*] *Sartae* L. B. M. Gu. 1. 2. — 4) *Scrutillus*] Sic L. Gu. 2. Dac. *Serubillus* B. *Sortutillus* Gu. 1. 8. *Sartutillus* pr. om. M. — 5) *suillus*] *suille* Gu. 1. pr. — 6) *Spinter*] *Spinther* S. — 7) *attractu*] *tractatu* B. — 8) *Scrautum*] *Soranteum* L. *Scrantrum* B. *Scrateum* Gu. 1. *Scranteum* pr. *Scorteum* S. At vide Dacer. — 9) *reconduntur*] *reponuntur* B. — 10) *Σκῦρος*] om. L. Gu. 1. *σκῦρος* B. — 11) *dicitur*] *est* B. — 12) *unde*] *enim* add. B. — 13) *scut.*] *et scut.* L. *scyticae* aliis *scyticae* B. *scytice* M. — 14) *proxima portam Coll.*] *proximus portae collinae* B. — 15) *fecerunt*] *fecerant* B. — 16) *defossae*] *vivas* def. L.

B. S. — 17) *Sceleratus*] Videtur hanc glossam M. omittere, nam nihil commemorat Cramerus V. Cl. is qui hunc cod. contulit. — 18) *Servium*] *Tullium* add. L. *Servilium* B. — 19) *supervecta*] *subvecta* B. pr. — 20) *Fabii*] *Favii* M. Gu. 2. — 21) *clientium*] *clientibus* L. B. Gu. 1. — 22) *omnes sunt int.*] *interf. sunt omn. B.* — 23) *id est*] om. B. — 24) *nexis*] *factum* add. vulg., sed om. Gu. 2. recte. — 25) *ἑξῆς*] *exin* B. Gu. 2. M. *hexin* pr. *Sexus naturae ex graeco vel habitus exin vocatur* M. — 26) *Simpludiarea*] Sic Gu. 2. S. *Simpludearia* L. *Simpludearea* B. *Simpludearea* L. — 27) *id est*] om. L. B., qui exhibet *epondius*. — 28) *hominum*] om. B. *primus C. Mar. leg. hoc ord. vulg.* Nos secuti sumus Gu. 2. — 29) *Gaius*] Sic M. Gu. 2. *C.* vulgo. — 30) *conscripsit*] *descripsit* L. Gu. 1. pr. *instituit* B. — 31) *antea*] *a natura* Gu. 1. — 32) *unde etiam*] *et*

*Sectarius vervex*⁴³, qui gregem agnorum praecedens ducit.

Secespitam alii securim, alii dolabram aeneam, alii cultellum esse⁴³ putant.

*Sicilicum*⁴⁴ dictum, quod semunciam secet.

Secessiones narrationes.

*Sicilices*⁴⁵ hastarum spicula lata. Ennius:

Incedit veles vulgi sicilicibus latis.

Sectio persecutio iuris.

Secundae res non a numero dicuntur, sed quia, ut velimus, sequantur.

Sinciniam cantionem⁴⁶ solitariam.

Sectores et qui secant dicuntur et qui empti sua persequuntur⁴⁷.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius:

Et pedibus laeva sicyonia demit honesta.

Simultas id est⁴⁸ odium⁴⁹ dicta ex contrario, quia minime sint⁵⁰ simul; potest et a simulatione dicta existimari, quia simulata⁵¹ loquuntur ad invicem.

*Sementivae*⁵² feriae fuerant institutae, quasi ex iis⁵³ fruges⁵⁴ grandescere possint.

Simpulum vas parvulum⁵⁵ non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur⁵⁶; unde et mulieres rebus divinis deditae simpulatrices dicuntur⁵⁷.

Senaculum locus senatorum.

Sentinare satagere, dictum a sentina navis, quam quis, ut aqua liberet, evacuare contendit; itaque *sentinare* est⁵⁸ subtiliter periculum vitare. Caecilius:

Capit consilium, postquam sentinat satis.

Sentes spinae. Afranius:

*Quam*⁵⁹ *sentiosa verba pertorquet turba!*

hoc est spinosa⁶⁰.

*Scensas*⁶¹ Sabini coenas dicebant. Quae autem nunc prandia sunt, coenas⁶² dicebant, et pro coenis vespernas appellabant.

Segnitia dicitur, quod sit⁶³ sine nitendo quid⁶⁴ utile aut honestum. Terentius:

*Enimvero, Dave, nihil loci est*⁶⁵ *segnitiae neque socordiae*⁶⁶.

Signature significat modo scribere, modo annulo signa⁶⁷ imprimere⁶⁸, modo pecora signis notare.

unde etiam B. — 38) *quadr. app.*] Sic Gu. 2. *app. q. vulg.* — 34) *sive*] Sic Gu. 2. *vel vulg.* — 35) *inveniuntur* — *antiqui*] *invenitur* — *antiquos* B. — 36) *Sybinam*] *Subinam* L. *Sibinam* B. pr. *Sabinam* Gu. 1. — 37) *appellant*] *appellabant* L. — 38) *Illyrii*] *Illyrici* L. B. (qui idem mox ita exhibet) S. — 39) *eyb.*] *sibin.* M. *sab.* Gu. 1. — 40) *Sudiculum*] Sic L. S. *Seduculum* M. Gu. 1. 2. pr. *Sediculum* B. Vitium ortum est e praecedente glossa, in qua est e cod. Lips. *Sediculam sedile dixerunt a sedendo. Sedienculam* ibidem exhibent B. pr. — 41) *sudantes*] *sudare* L. — 42) *vervex*] *verbi* M. *verbex* Gu. 2. — 43) *esse*] add. Gu. 2. M. — 44) *Sicilicum*] *Silicum* B. M. Gu. 2. pr. *Stilicum* Gu. 1. — 45) *Sicilices*] *Silices* B. M. iidem codd. mox *sicilibus*, quod mutavi in *sicilicibus*. — 46) *cantionem*] *cantationem* B. — 47) *persequuntur*] *persecuntur* M.

Gu. 1. pr. — 48) *id est*] om. B. — 49) *odium*] *latens* add. L. — 50) *sint*] *sunt* pr. om. B. — 51) *simulata*] *simulate* S. — 52) *Sementivae*] Sic M. Gu. 2. *Sementivae* vulg. — 53) *iis*] *his* B. Gu. 2. pr. *is* M. — 54) *fruges*] *glandes* add. B. — 55) *parvulum*] Sic M. Gu. 2. *parvum* vulg. — 56) *libabatur*] *libatur* B. — 57) *simp. dic.*] *dic. simp.* L. *dicuntur* om. M. — 58) *est*] add. M. Gu. 2. om. vulg. — 59) *Quam*] om. B. — 60) *hoc est spinosa*] add. Gu. 2. — 61) *Scensas*] Sic M. Gu. 2. S. *Scenas* vulg. — 62) *coenas dicebant*] L. B. M. Gu. 1. 2. *habebant* vulg. — 63) *sit*] om. L. Gu. 1. S. *quod sine incendio sit* B. — 64) *quid*] om. L. Gu. 1. pr. — 65) *loci*] om. vulg. Exhibent autem codd. et ed. pr. — 66) *soc.*] *sec.* L. — 67) *signa*] *significat* B. — 68) *imprimere*] Sic L. B. Gu. 1. 2. pr. *premere* vulg.

Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant¹ sacrificium, Palatio, Velia, Fagutali, Subura², Cermallo, Oppio³ et Cispio.

Siparium genus veli mimicum⁴.

*Seliquastra*⁵ genus sedilium.

*Silus*⁶ appellatur naso sursum versus et repandus, unde galae quoque a similitudine silae dictae sunt.

Serilla navigia Istrica, quae lino ac⁷ sparto condensantur, a conserendo et contexendo dicta.

Sulti si vultis. Ennius:

Pandite sulti' genas et corde requiuite somnum.

*Serius*⁸ Accius a sero comparavit, ait enim:

Ne, si forte paulo, quam tu, veniam serius.

Spondere ponebatur pro dicere, unde et *respondere* adhuc manet, sed postea usurpari coeptum est in promissu⁹.

Subditus iudex dicitur¹⁰, qui loco mortui datur iis, qui eum habuerant¹¹ iudicem in aliqua re vel lite.

Scaptia tribus a nomine urbis Scaptiae appellatur¹².

Sabatina a lacu Sabate¹³ dicta¹⁴.

Sabini a cultura¹⁵ deorum dicti, id est ἀπὸ τοῦ σέβεισθαι¹⁶.

Silere tacere significat, ficto verbo¹⁷ ab¹⁸ s littera, quae initium et nota silentii¹⁹ est.

Sanqualis porta appellatur proxima aedi Sanci²⁰.

Stiricidium quasi stillicidium²¹, quoniam stillae concretae frigore cadunt. *Stiria* enim principale²² est. stilla diminutivum.

Servorum uies festus erat Idibus Augusti, quod eo die rex Tullius, filius ancillae, aedem Dianae dedicavit²³.

Sacramentum dicitur, quod iurisiurandi²⁴ sacratione interposita geritur.

Siremps dicitur quasi similis²⁵ res ipsa. Habetur hoc²⁶ in libris Catonis.

Spatiatorem pro erratorem²⁷ Cato posuit.

*Stata*²⁸ dicebantur sacrificia, quae certis diebus fiebant²⁹. Cato: *sacra stata, sollemnia, sancta deseruisti.*

*Sollemnia*³⁰ sacra dicuntur, quae certis temporibus fiebant.

1) faciebant] fiebat B. — 2) Subura] Sabura L. B. Sabina pr. — 3) Oppio] Celio Opio L. B. Celioppio pr. — 4) mimicum] minutum L. B. Atque ita fortasse scribendum. — 5) Selig.] Silig. L. — 6) Silus] Nos glossam dedimus e codd. et edit. pr. Scal. sequitur schedas Festi, — 7) ac] et B. — 8) Serius] om. glossam L. — 9) promissu] Sic M. Gu. 2. pr. promissum L. promisso B. Gu. 1. S. — 10) iudex dio.] Sic Gu. 2. dic. iud. vulg. — 11) habuerant] habuerint B. — 12) appellatur] appellantur L., qui add.: quae est in Campania. — 13) Sabate] Sabata M. — 14) dicta] tribus add. L. — 15) cultura] cultu L. — 16) ἀπὸ τοῦ σέβεισθαι] Sic S. M. Gu. 2. om. Gu. 1. B., qui in marg. exhibet σέβεισθαι. Sevini L. apo tu sebein pr. ut vulg. — 17) ficto verb.] verb. fict. B. — 18) ab] a M. — 19)

quae in etc.] Sic vulg. quae est nota silentii L. S. nota silentium (sic) B. Gu. 1. pr. nota silentii est. — 20) aedi Sanci] Sic scripsi ex optimorum codd. vestigia, quorum M. habet aedis sancis; Gu. 2. aedis ancis. Scal. in marg. e cod. notat aedi sangi. Vide Dacer. aedibus Anci L. B. S. aedis Anci vulg. aedis Ancii regis L. om. L. Gu. 1. — 21) stillicid.] stillicid. B. Gu. 1. — 22) principale] principalis L. B., qui om. est. — 23) aedem Dianae dedicavit] Sic Gu. 2. aedem Dianae, omisso verbo M. aedem dedicavit Dianae B. natus est pro his exhibent L. Gu. 1. pr. S. — 24) iurisiurandi] Sic Gu. 2. S. iusiur. vulg. — 25) similis] similiter L. B. — 26) hoc] om. pr. — 27) erratorem] erratore B. — 28) Stata etc.] om. glossam Gu. 1. — 29) fiebant] fiant M. — 30) Sollemnia] om. glossam Gu. 1. — 31) proeliari di-

Serra proeliari dicitur³¹, quum assidue acceditur recediturque, neque ullo consistitur tempore³².

Sacramentum aes significat, quod poenae nomine penditur.

Scholae dictae sunt ex Graeco³³ σχολή, a vacatione, quod ceteris rebus omissis vacare liberalibus studiis pueri debent.

Silatum antiqui pro eo, quod nunc ientaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem³⁴ absorbebant.

Struppi vocabantur³⁵ in pulvinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

Secespita cultrum ferreum ob longum manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum argento auroque³⁶ fixum³⁷, clavis aeneis, aere³⁸ Cyprio, quo Flamines, Flaminicae³⁹ virgines pontificesque ad sacrificia utebantur. Dicta autem est secespita a secando.

*Secivum*⁴⁰ libum est, quod secespita secatur⁴¹.

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba milioque molito⁴² mulso sparso. Ea diis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur.

Serpsit antiqui pro serpsit. usi sunt⁴³. Inde serpulae dictae, quas nunc serpentes dicimus ex Graeco, quia⁴⁴ illi ἐρπετά, nos pro aspiratione⁴⁵ eorum s littera posita, ut ἑξ sex⁴⁶, ἐπτά septem⁴⁷.

Suffibulum vestimentum album, praetextum, quadrangulum, oblongum⁴⁸, quod in capite Vestales virgines⁴⁹ sacrificantes habebant, idque⁵⁰ fibula comprehendebatur.

Summanalia liba farinacea⁵¹ in modum rotae ficta⁵².

*Sanates*⁵³ dicti sunt, qui supra infraque Romam habitaverunt; quod nomen ideo his est⁵⁴ inditum⁵⁵, quia⁵⁶, quum defecissent a Romanis, brevi post in amicitiam quasi sanata mente redierunt.

Sex Vestae sacerdotes constitutae erant⁵⁷, ut populus pro sua quisque parte haberet⁵⁸ ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex erat⁵⁹ distributa partes: in primos secundosque⁶⁰ Titienses⁶¹, Ramnes⁶², Luceres.

Sublucare arbores est ramos earum supputare, et veluti subtus lucem mittere; *conlucare*⁶³ autem succisis arboribus locum luce implere⁶⁴.

Spurcum vinum dicebant⁶⁵, quum aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumve⁶⁶, antequam defervescat.

citur] proelia dicuntur B. Gu. 2. — 32) cons. temp.] temp. cons. L. B. M. pr. — 33) Graeco σχολή] Sic B. σχολάζω vulg., unde edit. princ. omisa Graeca voce exhibet vaco. Sed om. Graecum L. M. Gu. 1. 2. — 34) meridiem] diem B. — 35) vocabantur] appellabantur Gu. 1. — 36) argento auroque] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. auro argentoque vulg. — 37) fixum] fixo L. pr. S. fixa Gu. 1. — 38) aere] ex aere B. — 39) flaminicae] flaminicaeque L. — 40) Secivum] Secium L. B. Gu. 1. S. — 41) secatur] secabatur L. B. Gu. 1. — 42) molito] mollito pr. S. — 43) usi sunt] ponebant B. — 44) quia] Sic M. Gu. 2. quod vulg. — 45) pro asp.] per aspirationem Gu. 1. — 46) ἑξ sex] sex ἑξ B. om. ἑξ Gu. 1. hex pr. sex om. pr. — 47) ἐπτά septem] septem om. M. pr. et exhibet hepta. ἐπτά om. Gu. 1. ex Gr. sept. om. L.

— 48) oblong.] long. L. — 49) virgines] om. L. — 50) idque] id quod Gu. 1. — 51) farinacea] farinacia pr. — 52) ficta] om. Gu. 1. — 53) Sanates] Sic glossam exhibent codd. et edit. princ. Scalig. dedit, quae sunt in schedis Festi. — 54) his est] est iis B. iis om. Gu. 1. — 55) inditum] indictum L. pr. — 56) quia] Sic M. Gu. 1. 2. pr. qui vulg. — 57) erant] fuerant B. sunt S. — 58) parte haberet] haberet parte L. — 59) erat] est S. — 60) secundosque] secundos ac tertios L. — 61) Titienses] Titinenses B. Tatienses L. — 62) Ramnes] Ramnenses B. — 63) conlucare] collucare B. Gu. 1. — 64) luce implere] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. pr. impl. luce vulg. — 65) dicebant] om. L. — 66) mustumve] mustumque Gu. 1.

Sacrificium, quod fiebat Romae in monte Palatino¹, *Palatuar* dicebatur².

Sistere fana quum dicerent³, significabatur⁴ lectisternia certis in fano locis componere.

*Serpula*⁵ *serpserit* quum legitur apud Messalam significat serpens irrepserit.

Solino intelligitur consulo.

Stipatores, id est custodes cuiusque⁶ corporis, dicti sunt a *stipe*, quam accipiebant mercedis nomine.

*Solicitare*⁷ est solo citare, id est ex suo loco⁸ movere. Solum autem quin significet locum, quis dubitet⁹, quum exsules quoque dicantur loco patriae suae pulsi?

LIBER XVIII.

*Terentum*¹⁰ locus¹¹ in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris terra¹² occultaretur.

*Taurii*¹³ appellabantur¹⁴ ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac de causa. Regnante Superbo Tarquinio¹⁵ quum magna incidisset pestilentia in mulieres gravidas, quae fuerat facta ex carne diu vendita¹⁶ populo taurorum, ob hoc diis inferis¹⁷ instituti¹⁸ et *Taurii*¹⁹ vocati sunt.

Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificii²⁰. *Talassionem* enim²¹ vocabant quasillum²², qui alio modo vocatur²³ calathus, vas utique ipsis²⁴ lanificiis²⁵ aptum.

Taurus vaccas steriles dici existimatur²⁶ hac de causa, quod non magis pariant, quam tauri²⁷.

Todi genus avium parvarum. Plautus:

*Cum extortis talis, cum todillis*²⁸ *crusculis*.

*Tibilustria*²⁹ dies appellabant³⁰, in quibus agna³¹ tubas lustrabant.

Tuditantes significat³² negotium tundentes³³, id est agentes. Lucretius:

Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam.

1) *Palatino*] *Pallatio* M. Gu. 2. pr. — 2) *dicebatur*] *dicebant* M. *dicebantur* Gu. 2. — 3) *dicerent*] *diceretur* L. — 4) *significabatur*] *significabat* B. — 5) *Serpula*] Sic glossam exhibent codd. et edit. princ. Scal. sequitur schedas Festi. — 6) *cuiusque*] *cuiuscunque* L. — 7) *Solicitare*] *Sollicit*, M. Gu. 2. — 8) *loco*] Sic L. B. Gu. 2. S. *solo* vulg. — 9) *dubitet*] Sic L. B. M. Gu. 2. *dubitat* vulg. Adduntur in cod. Lips. hae glossae: *Supernum mare adriaticum, quia sit a superiori parte.* — *Sinus maiores recessus maris, ut Caspius. Arabicus. Indicus.* — *Sabei molles, a sabeis, qui sunt sub molli aëre.* — *Simus id est curvus et pressus naribus ut simae capellae.* — *S* littera antiquitus frequens erat. — 10) *Terentum*] *Terentus* pr. — 11) *locus*] om. Gu. 1. — 12) *terra*] *in terra* L. B. Gu. 1. pr. — 13) *Taurii*] *Tauri* L. B. M. Gu. 1. 2. pr. — 14) *appellabantur*] *appellantur* B. M. — 15) *Sup. Tarq.*] Sic L. M. Gu. 1. 2. S. *Tarq. Sup.* vulg. — 16) *diu vend.*] *divend.* M. — 17) *inferis*] *infernis* B. — 18) *instituti*

ludi add. S. — 19) *Taurii*] *Tauri* B. Gu. 1. 2. pr. — 20) *esse lan.*] *lanif. esse* L. *esse* om. B., qui exhibet *lanificium*. — 21) *enim*] om. L. — 22) *quasillum*] *quassellum* B. *quaxillum* Gu. 2. *quassibulum* L. — 23) *vocatur*] Sic L. B. Gu. 2. *appellatur* vulg. — 24) *ipsis*] om. L. pr. — 25) *lanificiis*] *sacrificiis* B. Gu. 1. *apt. lan.* L. — 26) *existimatur*] Sic M. Gu. 2. *existimant* vulg. *existimabant* S. — 27) *pariant, quam tauri*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *quam tauri, par.* vulg. — 28) *todillis*] Sic M. S. *todilis* vulg. *todinis* L. *todis* B. Gu. 1. — 29) *Tibilustria*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *Tubil.* vulg. — 30) *appellabant*] *appellantur* L. B. — 31) *agna*] *agmina* L. — 32) *significat*] *dicuntur* Gu. 1. — 33) *tundentes*] *tudentes* M. — 34) *Inde*] *unde* L. — 35) *Tudit. fuit*] *fuit Tud.* Gu. 1. — 36) *malleo sim.* *sim. mall.* B. — 37) *dixere*] *dixerunt* L. M. S. Ceterum Scal. mutilate glossam inducit ita: . . . *lii dixerunt* etc. — 38) *Ennius*] *in Aiace* add. vulg. et Scal. Sed descripserunt editores ea, quae sunt in schedis, nos se-

Tudites mallei a tundendo dicti. Inde³⁴ et cuidam cognomen Tuditano fuit³⁵, quod caput malleo simile³⁶ habuerit.

Tullios alii dixerunt³⁷ esse silanos, alii rivos, alii vehementes projectiones sanguinis arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius³⁸:

— *Sanguine³⁹ tepidi⁴⁰ tullii⁴¹ efflantes⁴² volant⁴³.*

Topper⁴⁴ cito, ut illud Nelei:

Topper fortunae commutantur⁴⁵ hominibus.

Torrens et participium est et nomen⁴⁶.

Torrum⁴⁷ torridum, aridum⁴⁸.

Turma equitum dicta, quasi terima, quod ter deni equites ex tribus⁴⁹ tribubus Titiensium⁵⁰, Ramnium⁵¹, Lucerum fiebant⁵². Itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui⁵³ ex eo singulis turmis sunt etiamnunc⁵⁴ terni⁵⁵.

Torreri⁵⁶ a torro⁵⁷ deductum⁵⁸ proprie significat siccare atque arefacere, sed usurpatum est iam⁵⁹ pro eo, quod sit igne urere⁶⁰.

Turrani⁶¹ Etrusci dicti a Turreno⁶² duce Lydorum, a cuius gentis praecipua⁶³ crudelitate etiam tyranni sunt dicti⁶⁴.

Torvitas a ferocia taurorum quasi tauri acerbitas est vocata.

Turbelas⁶⁵ apud Plautum turbas⁶⁶ significat.

Tutulum dicebant Flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus et in altitudinem exstructum. Ennius:

Fictores⁶⁷ Argeos⁶⁸ et tutulatos.

Tuor video⁶⁹, *tueor⁷⁰* defendo.

Tusci vicus Romae est dictus, quod ibi habitaverunt Tusci, qui recedente ab obsidione Por-sena remanserunt.

Tusci a Tusco rege filio Herculis sunt dicti, vel⁷¹ a sacrificando studiose, et⁷² ex Graeco venit⁷³ *θυσκόοι⁷⁴*, vel ut⁷⁵ Tusculum dictum⁷⁶, quod aditum difficilem habeat, id est *δύσκολον⁷⁷*.

cuti codd. sumus et edit. princ. — 39) *sanguine*] praepo-
nunt iidem: *Aias misso*. — 40) *tepidi*] L. Gu. 2.
tepidus vulg. — 41) *tullii*] *tulli* L. pr. — 42) *efflantes*]
afflantes Gu. 1. — 43) *volant*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr.
volabant L. *evolant* vulg. — 44) *Topper*] *Toper* L. B.
Tupper Gu. 1. — 45) *commutantur*] *comitantur* L. —
46) *partic. est et nom.*] Sic Gu. 2. *partic. et nom. est M.*
est om. L. B. Gu. 1. pr. — 47) *Torrum*] *Torum* S. *Tor-*
rôn L. — 48) *torr. arid.*] *torrid. et arid.* L. B. *et tor-*
ridum arid. Gu. 1. — 49) *tribus*] *om.* L. — 50) *Ti-*
tians.] *Tatiens.* L. — 51) *Ramnium*] *Ramnum* B. —
52) *fiebant*] *fiebat* L. B. M. Gu. 1. 2. — 53) *qui*] *quia*
B. *quod* L. Ceterum in *sing. turmis* Scal. — 54) *sunt*
etiamnunc] *etiam sunt nunc* B. *sunt et nunc* pr. —
55) *terni*] *trini* B. Gu. 1. pr. *tribuni* L. — 56) *Tor-*
rereri] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Toreri* L. *Torrere* vulg. —
57) *torro*] Sic M. Gu. 2. *torreo* vulg. Vide Dacer. not.
— 58) *deductum*] *dictum* B. — 59) *iam*] *etiam* M. Gu. 1.
S. — 60) *igne urere*] *ignescere* L. B. Gu. 1. pr. S. —

61) *Turrani*] Sic Gu. 2. *Turranni* M. Gu. 1. *Turanni*
pr. *Tyrreni* L. *tirranni* B. Ceterum nos glossam de-
dimus et codd. et edit. princ. Scal. exscripsit schedas Fe-
sti. *Tyrrhenos* secundum schedas edidit idem. — 62)
Turreno] Sic M. Gu. 2. *Tureno* B. *Tyrrhenus* L. pr.
Turrrhenus vulg. — 63) *praecipua*] *perpetua* L. Gu. 1.
pr. — 64) *tyranni sunt dicti*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr.
sunt dicti tyranni B. — 65) *Turbelas*] *Turbellas* L. B.
Gu. 1. S. — 66) *turbas*] *turbam* pr. — 67) *fictores*]
Sic L. B. M. Gu. 1. S. *sectores* Gu. 2. et vulg. — 68)
Argeos] *algeos* L. Gu. 1. pr. — 69) *Tuor video*] *om.* L.
M. — 70) *tueor*] *tuor* M. — 71) *vel*] *om.* pr. — 72)
et] *om.* L. B. M. S. — 73) *venit*] *add.* Gu. 2. — 74)
θυσκόοι] Sic scripsi e Gu. 2., qui exhibet *thysikooi*.
θυσκόοι Scal. *thyo* pr., ut vulg. *θύω*. *Om.* Graecum
L. B. M. Gu. 1. — 75) *ut*] *thytren* *add.* B. *thyskooi* M.
— 76) *dictum*] *est* *add.* B. — 77) *id est δύσκολον*] *om.*
L. *δυσκ.* *om.* Gu. 1. pr. *quasi discholon* B.

Thomices¹ Graeco nomine appellantur² et cannabi³ impolito⁴ et sparto leviter tortae restes, ex⁵ quibus funes⁶ fiunt. Pulvilli quoque, quos in collo⁷ habent, ne a resti laedantur, thomices vocantur.

Tongere nosse est, nam Praenestini *tongitionem*⁸ dicunt notionem. Ennius:

Alii⁹ rhetorica tongent.

Tesca¹⁰ loca augurio designata. Cicero aspera ait esse et difficilia.

Tonsilla palus dolatus in acumen et cuspidem praeferratus, qui navis religandae causa in litore figitur. Accius:

Tacete et tonsillas litore in laeda¹¹ edite.

Tonsa ramus, quod quasi tondeatur ferro. Ennius:

Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas.

Tymbreus¹² Apollo a monte¹³ Tymbreo dictus, qui est in agro Troiano.

Toles¹⁴ tumor faucium, quae per diminutionem dicuntur tonsillae.

Tawat et **taxatio** a verbo *tango* dicuntur, unde et taxatores a sceniis dicuntur, qui alterutrum¹⁵ maledictis tangunt¹⁶.

Tagit simpliciter¹⁷ dicitur¹⁸, quod *attigit*, *contigit* facit compositum.

Tablinum locus proximus atrio a tabulis appellatus¹⁹.

Tagax furunculus a tangendo²⁰ dictus. Lucilius:

Et mutonis manum perscribere posse tagacem²¹.

Taminia uva silvestris, dicta, quod²² tam mira sit, quam minium.

Talus praenomen erat Sabinorum.

Tanne²³ eousque. Afranius:

Tanne²⁴ arcula tua plena est aranearum.

Talipedare est vacillare pedibus et quasi talis insistere.

Tammodo²⁵ antiqui dicebant pro modo.

Talia folliculum²⁶ cepae²⁷.

Tarmes genus vermiculi carnem exedens²⁸.

Taenpoton²⁹ appellavit Graeci genus scribendi³⁰ deorsum versus, ut nunc dextrorsus³¹ scribimus.

1) *thomices*] *tomicos* L. Gu. 1. pr. *thomicos* B. max *tomicos* exhibet M. — 2) *appellantur*] *appellabantur* pr. — 3) *cannabi*] Sic M. S. *canabi* vulg. — 4) *impolito*] *impoliti* vulg. contra codd. et edit. pr. — 5) *ex*] s. B. — 6) *funes*] *restes* Gu. 1. — 7) *in collo*] om. L. Gu. 1. — 8) *tongitionem*] *tongionem* L. Gu. 1. pr. — 9) *Alii*] om. L. — 10) *Tesca*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *Tosca* B. pr. *Tres calcos* M. *Tesqua* vulg. — 11) *in laeda*] om. L. pr. pro *edite* L. date. — 12) *Tymbr.*] *Thymbr.* S. — 13) *monte*] *campo* L. — 14) *Toles*] Scripsi glossam, ut est in codd. et edit. pr. Scal. sequitur schedas Festi. — 15) *alterutr.*] *ad alterutr.* Gu. 1. — 16) *tangunt*] *apud antiquos tanxi, nunc tetigi* add. L. — 17) *simpliciter*] *similiter* L. — 18) *dicitur*] om. Gu. 1. —

19) *appellatus*] *appellatum* L. M. — 20) *tangendo*] *te-gendo* L. — 21) *Et mut. — tagacem*] *perscribere posse tagacem mutonis manum* L. B. (*possem*) Gu. 1. (*possem*) pr. *manu* Gu. 1. pr. — 22) *quod*] Sic M. Gu. 2. pr. — 23) *Tanne*] Sic B. M. Gu. 2. pr. *Tamne* vulg. *Tamen* L. — 24) *Tanne*] Sic B. Gu. 2. pr. *Tamne* vulg. *Tanem* L. — 25) *Tammodo*] *Tantummodo* L. Gu. 1. — 26) *folliculum*] *folliculus* L. — 27) *cepa*] *cepe* libri omnes. — 28) *exedens*] *corodens* L. — 29) *Taenpoton*] Sic Gu. 2. *Taenpoto* M. *Taenpocon* vulg. *Taenocopon* Gu. 1. *Taerapton* B. *Temporon* L. Fortasse *Taenpoton* significat τα ἐν ποδὶν. — 30) *Graeci gen. scrib.*] *gen. scrib. graece* L. — 31) *dextrorsus*] Sic Gu. 2. *dextro subscibimus* M., quod eodem ducere videtur. *dex-*

Tartarino horrendo et terribili.

Tam significationem habet propositivam³², cui³³ subiungimus³⁴ *quam*, ut tam bonus Choerilus, quam malus Homerus. *Tam* etiam³⁵ pro *tamen* usi sunt.

*Tandem*³⁶ quum significet³⁷ aliquando, interdum³⁸ pro³⁹ supervacuo ponitur⁴⁰, ut ait⁴¹ Terentius:

Itane tandem uxorem duxit?

Cicero etiam duplicat temporalem significationem, quum ait: *tandem aliquando*.

Tama dicitur, quum labore viae sanguis in crura descendit et tumorem facit. Lucilius:

Inguen ne⁴² existat, papulae, tama ne boa noxat⁴³.

Taedulum fastidiosum, sive quod omnibus est⁴⁴ taedio⁴⁵.

Tapulla dicta est lex quaedam de conviviis.

Termonem Ennius terminum⁴⁶ dixit.

Tersum diem, serenum.

Teres rotundus in⁴⁷ longitudine.

Termentum apud Plantum detrimentum.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui⁴⁸.

Tempesta tempestiva.

Tinia vasa vinaria.

Tensa vehiculum argenteum, quo exuviae deorum ludis Circensibus in⁴⁹ circum ad pulvinar vehantur.

Temerare violare sacra et contaminare, dictum videlicet a temeritate.

Temetum vinum, unde temulentus et temulentia⁵⁰.

Tintinnire et *tintinnabant*⁵¹ Naevius dixit pro sonitu tintinnabuli.

Tentipellium genus calciamenti ferratum⁵².

Tegillum cuculiunculum⁵³ ex scirpo factum. Plautus:

Tegillum mihi aret, id si vis, dabo.

Tiberis fluvius dictus⁵⁴ a Tiberino rege Albanorum, quod in eo cecidisset⁵⁵.

*Tibris*⁵⁶ a Tibri⁵⁷ rege Tuscorum.

Tibicines in aedificiis dici⁵⁸ existimantur a similitudine tibils canentium⁵⁹, qui ut cantantes⁶⁰ sustineant, ita illi aedificiorum tecta.

trorsum omisso *versus*, quod vulgata exhibet, L. B. Gu. 1. S. — 32) *propositivam*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *propositivam* L. *praepositivam* S. — 33) *cui*] Sic M. Gu. 2. S. *cum* vulg. — 34) *subiungimus*] *subiungamus* Gu. 2. — 35) *etiam*] et L. B. Gu. 1. pr. — 36) *Tandem*] Sic scripsi glossam e codd. et edit. princ. Scal. expressit schedas Festi. — 37) *significet*] *significat* L. Gu. 1. — 38) *interdum*] *tamen* add. vulg., sed om. B. Gu. 2. — 39) *pro*] Sic L. M. Gu. 1. 2. pr. *ex* vulg. — 40) *ponitur*] om. L. — 41) *ait*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 42) *ne*] non Gu. 1. — 43) *tama ne boa noxat*] *tama ne boa noxat* B. *ne bo anoxit* M. *ne bo anxit* Gu. 2. *tama nebo noxat* Gu. 1. — 44) *omnibus est*] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. *est om.* vulg. — 45) *taedio*] *vel taedium* add. B. *tae-*

dium L. Gu. 1. pr. — 46) *Enn. term.*] *term.* Enn. Gu. 1. — 47) *in*] et *in* pr. *in* om. B. — 48) *antiqui*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 49) *in*] Sic L. B. M. Gu. 1. 2. *per* vulg. — 50) *temulentia*] Sic L. M. Gu. 2. S. *temulenta* vulg. — 51) *Tintinnire* — *tintinnabant*] Sic B. M. Gu. 1. 2. *Tintinnire* — *titinnabant* L. S. *tintinnare* et *tintinnabant* pr. — 52) *ferratum*] *ferrati* Gu. 1. — 53) *cuculiunculum*] *cuculli vinculum* L. B. Gu. 1. pr. — 54) *fluvius dictus*] om. B. — 55) *cecidisset*] *cecidit* M. — 56) *Tibris*] Hoc cum praecedentibus ita coniungit Gu. 1. *vel a tiberi rege tusc.* Scal. ita: *vel tiberis a tiberi.* Om. glossam L. B. — 57) *Tibri*] *Tiberi* M. pr. — 58) *dici*] *dicti* L. — 59) *canentium*] *canentum* B. — 60) *cantantes*] *canentes* S. *aedificia* pro *aed. tect.* L. pr.

Tippula bestiolae genus sex pedes habentis, sed tantae levitatis, ut super aquam¹ currens non desidat². Plautus:

Neque tippulae levius pondus est, quam³ fides lenonia.

Testiculari est iumentis maribus feminas, vel mares feminis admovere, licet alii dicant⁴ tescilari⁵. *Tifata* iliceta. Romae autem Tifata curia. Tifata etiam locus iuxta Capuam.

Thiasitas sodalitas.

Tituli milites appellantur quasi tutuli, quod patriam tuerentur⁶, unde et *Titi* praenomen ortum est.

Titiensis tribus a praenomine Tatii regis appellata esse videtur⁷.

Titia quoque curia ab eodem rege est dicta⁸.

Tetini pro tenui.

*Threces*⁹ gladiatores¹⁰ a similitudine parmularum¹¹ Thraciarum.

*Tryga*¹² antiqui vinum appellabant, unde trygetus adhuc dicitur.

*Titivillitium*¹³ nullius significationis est, ut¹⁴ apud Graecos βάλτιρι et σινδαψός¹⁵. Plautus:

Non ego¹⁶ istuc verbum empsim¹⁷ titivillitio¹⁸.

Trabs proprie dicitur¹⁹ duo ligna compacta.

Tragus genus conchae mali saporis.

Trabica navis²⁰, quod sit trabibus confixa. Pacuvius:

Labitur trabica in alveos.

Trachali appellantur muricum ac purpurae superiores partes. Unde Ariminenses²¹ maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Troia et regio Priami et lusus puerorum equestris dicitur et locus in agro Laurente²², quo primum Italiae²³ Aeneas cum suis constitit.

*Trifax*²⁴ telum longitudinis trium cubitorum, quod catapulta mittitur. Ennius:

Aut permaceret paries percussus trifaci.

Tributum dictum, quia²⁵ ex privato in publicum tribuitur.

*Thocum*²⁶ genus sellae habetur apud Plantum.

*Tritogenia*²⁷ Minerva a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.

1) aquam] aqua L. B. Gu. 1. pr. — 2) desidat] decidat pr. — 3) est, quam] quam est L. — 4) dicant] dicunt M. — 5) tescilari] testillari L. B. M. S. — 6) tuerentur] tuantur B. — 7) esse vid.] Sic M. Gu. 2. esse om. vulg. — 8) est dicta] dict. est Gu. 1. est om. L. — 9) Threces] Sic B. M. Gu. 1. 2. pr. Thraeces Scal. Thraeces vulg. — 10) gladiatores] vocantur add. M. — 11) parmularum] parvarum L. palmularum B. — 12) Tryga] om. glossam edit. princ. Margo Scal. trygon et pro vinum exhibet humum ut L. B. Gu. 1. — 13) Titivillitium] Titibillitium M. Gu. 2. Tittivilitium pr. Titivilicium Gu. 1. — 14) ut] om. L. — 15) βάλτιρι et σινδαψός] Sic scripsi e codd. M. Gu. 2., in quibus est baltiri et scindapsos. βλτιρι et σινδαψός

Scal. baltiri et syndapseis vulg. — 16) Non ego] ego non B. — 17) empsim] Sic scripsi e coniectura, quam proposui ad Plaut. Mil. Gl. II, 3, 45. p. 60. ed. Teubner. dempsicum L. pr. empsi cum B. M. Gu. 2. empsicum Gu. 1. (sic). empsitem vulg. — 18) titivillitio] tituucilio L. titivilicio B. Gu. 1. tittibilicio M. tittibillico Gu. 2. — 19) propr. dic.] dic. pr. B. — 20) navis] om. B. — 21) Ariminenses] Arimineses M. — 22) Laurente] Laurenti L. — 23) Italiae] in Italia S. — 24) Trifax] Sic B. S. et postea trifaci. triphas Gu. 1. triphax vulg. — 25) dictum, quia] om. L. dictum om. B. Gu. 1. — 26) Thocum] Sic M. Gu. 2. Thocium B. Throcum vulg. Trochum L. Gu. 1. pr. Est a Graeco θῶκος. — 27) Tritogenia] Sic scripsi ex M., quocum consentit Gu. 2., in

Truo avis onocrotalus. Caecilius irridens magnitudinem nasi:

Pro dii immortales, unde prorepsit truo?

Trepit vertit, unde trepido et trepidatio, quia turbatione mens vertitur.

Triumphales coronae sunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae³⁸ temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.

Templum significat et aedificium deo sacratum et tignum, quod in aedificio transversum ponitur.

Transtra et tabulae navium dicuntur et tigna, quae ex³⁹ pariete in parietem porriguntur.

*Tromentina*⁴⁰ tribus a campo Tromento dicta.

Tragula genus teli, dicta, quod scuto infixata trahatur.

*Themini*⁴¹ deam⁴² putabant esse, quae praeciperet hominibus⁴³ id petere, quod fas esset, eamque id esse existimabant, quod et fas est.

Termes ramus⁴⁴ desectus⁴⁵ ex arbore⁴⁶, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

Tenus significat finem; ut⁴⁷ quum dicimus hactenus.

Trossuli equites dicti, quod oppidum Tuscorum Trossulam sine opera peditum ceperint.

Taciturnus, qui facile tacet.

Tacitus etiam argutus⁴⁸, quia potest aliquando⁴⁹ tacere.

Tenitae credebantur esse sortium deae, dictae, quod tenendi haberent potestatem.

Termino sacra faciebant⁵⁰, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius statuit, eum, qui terminum exarasset, et ipsum et boves sacros esse.

Terminus quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent, Terminum intra tectum consistere⁵¹.

LIBER XIX.

Vicinia vicinorum⁵² conversatio⁵³.

*Vesperna*⁵⁴ apud Plautum coena intelligitur.

Vesticeps puer, qui⁵⁵ iam vestitus est pubertate, econtra⁵⁶ investis⁵⁷, qui neodum pubertate vestitus est⁵⁸.

quo est *Tritonia* (ut exhibent L. S.), sed rasura est inter *trito* et *nia*, ut verisimile sit, fuisse a prima manu *Tritogenia*, nam Gu. 2. plerumque consentit cum Monac. *Trogenia* Gu. 1. pr. *Tritegenia* B. *Tritogonia* vulg. — 28) quae] om. B. — 29) ex] pro L. B. pr. S. — 30) *Tromentina*] *Tormentina* L. B. et pro *Tromento*, quod sequitur, exhibet *Tormenta* L. *Tromenta* Gu. 1. 2. pr. *Tormento tromenta* dicta B. — 31) *Themini*] *Themim* L. Gu. 1. — 32) *deam*] *dictam* Gu. 1. — 33) *hominibus*] *homi* (sic) M. — 34) *ramus*] *est ramus* B. — 35) *desectus*] Sic Gu. 2., et haud dubie Mon., in quo est *derectus*. *decerptus* L. B. Gu. 1. *direptus* vulg. — 36) *arbore*] *arboribus* B. — 37) *ut*] om. L. — 38) *etiam*

argutus] Sic L. B. Gu. 1. 2. *arg. etiam* vulg. — 39) *aliquando*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 40) *sacra faciebant*] *sacrificabant* L. Gu. 1. S. — 41) *consistere*] Additur in cod. Lips. haec glossa: *This lacrima hebam est arboris candida et subrufa libam mascule optima, quia alba pinguis et natura levis et cito igni incenditur, quod greci hebanon vocant.* — 42) *vicinorum*] *est* add. L. — 43) *conversatio*] *conversio* Gu. 1. — 44) *Vesperna*] Sic est in marg. B., textus exhibet *Vesptia*. — 45) *qui*] *quod* L. — 46) *econtra*] *e* praefixam exhibent B. M. Gu. 1. 2. pr. S. om. L. et vulg. — 47) *investis*] Sic L. Gu. 1. 2. S. *investiceps* vulg. — 48) *pubert. vest. est*] *vestit. est pub. B.*

*Veia*¹ apud Oscos dicebatur plaustrum, unde *veiarum*² stipites in plaustro, et vectura *veiatura*³. *Urbanas tribus* appellabant, in quas urbs erat dispersa a Servio Tullio rege, id est subur-
bana⁴, palatina, exquilina⁵, collina.

Vestis generaliter⁶ dicitur, ut stragula, forensis⁷, muliebris.

Vestimentum pars aliqua⁸, ut pallium, tunica, penula.

Vescus fastidiosus. *Ve* enim pro pusillo utebantur⁹. Lucretius *vescum* dixit edacem, quum ait:

*Nec mare, quae impendent*¹⁰ *vesco sale saxa peresa.*

Vescor pascor.

Vesperugo vesper stella. Plautus:

Nec vesperugo, nec vergiliae occidunt.

*Vespa*¹¹ et *vespillones*¹² dicuntur¹³, qui funerandis corporibus officium gerunt¹⁴, non a minutis illis volucris, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. Hi¹⁵ etiam *vespulae*¹⁶ vocantur. Martialis:

*Qui fuerat medicus, nunc est vespillo*¹⁷ *Diaulus*¹⁸.

*Vespices*¹⁹ fruteta²⁰ densa dicta a similitudine vestis.

Velati appellabantur²¹ vestiti et inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur. Ipsi sunt et ferentarii, qui fundis ac lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios dixit, qui tela ac potiones militibus proelantibus²² ministrabant.

Velitatio dicta est ultro citroque probrorum obiectatio²³, ab exemplo velitaris pugnae. Plautus:

Nescio quid velitati estis inter vos.

Veternosus dicitur, qui gravi premitur somno. Cato *veternosum* hydropicum intelligi voluit, quum ait: *Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.*

Veteratores callidi dicti a multa²⁴ rerum agendarum²⁵ vetustate. Gannius²⁶: *mulieri non astutae facile veterator*²⁷ *persuasit.*

1) *Veia*] *Vheia* B. *Vehia* Gu. 1. — 2) *unde veiarum*] Sic M. S. *inde iari* Gu. 2. *inde veiarum* B. pr. *unde veiarum* L. *unde veiarum* vulg. *veiarum* Gu. 1. — 3) *vectura veiatura*] Sic L. B. M. Gu. 2. pr. S. *vectura* om. vulg. *vectura* Gu. 1., om. *veiatura*. — 4) *suburbana*] *Suburbana* L. M. Gu. 1. S. — 5) *exquilina*] *aesquilina* M. Gu. 1. pr. *aesquilina* S. — 6) *generaliter*] *generabiliter* M. — 7) *forensis* — *para. al.*] om. L. — 8) *para. al.*] *para est al.* B. — 9) *utebantur*] *utabatur* B. Gu. 1. — 10) *impendent*] *impendet* B. Gu. 1. — 11) *Vespa*] Praecedit in L. *Vespa* minutum *velatile*. Tum pergit idem cod. *Vespilones* dicuntur esse. *Vespate* M. — 12) *vespillones*] *vespilon* B. Gu. 1. — 13) *dicuntur*] *esse* add. L. — 14) *gerunt*] *gerant* B. — 15) *Hi*] *ii* Gu. 1. — 16) *vespulae*] *vespilon* Gu. 1. *vespilon* S. — 17) *vespillo*] *vispillo* Gu. 1. *vespilio* B. — 18) *Diaulus*] *dialus* B. Gu. 1. *daulus* B. in marg. et princ. — 19) *Vespices*] *Vespices* Gu. 2. — 20) *fruteta*] *fructeta* Gu. 2. *fructeta* pr. — 21) *appellabantur*] *appellantur* L. B. M. pr. — 22) *proelantibus*] *pugnantibus* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 23) *obiectatio*] *obiectio* S. — 24) *multa*] *multarum* L. — 25) *agendarum*] *gerendarum* L. B. M. Gu. 1. pr. S. — 26) *Gannius*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *Cannius* S. *Caninus* L. *Ennius* B. — 27) *facile veterator*] om. L. *persuas. vet.* B. — 28) *Veterinam*] *Veternam* B. *Veternam* M. — 29) *putat*] *voluit* L. B. Gu. 1. pr. *vult* M. — 30) *veterinam*] *veternam* L. *veternam* S. *veterinam* B. M. Gu. 1. — 31) *uterinam*] *veternam* B. *vet* *veterinam* M. *vel uteri-*

*Veterinam*²⁸ bestiam iumentum Cato appellavit a vehendo. Opilius *veterinam* dici putat²⁹ quasi *vaterinam*³⁰, velut *uterinam*³¹, quod ad ventrem omnis religatum gerat.

Vitulans laetans gaudio, ut partu³² vitulus³³. Ennius:

*Is habet*³⁴ *coronam vitulans victoria.*

Viduertas calamitas, dicta, quod viduet³⁵ bonis. —

*Vitiligo*³⁶ in corpore hominis macula alba, quam Graeci *ἀλφόν*³⁷ vocant, a quo nos album; sive a vitio dicta, etiamsi non laedit³⁸; sive a vitulo propter eius membranae candorem, qua nascitur involutus. Lucilius:

*Haec*³⁹ *odiosa mihi vitiligo est, num*⁴⁰ *delet, inquit.*

Vel colligatio quidem est⁴¹ disiunctiva, sed non⁴² earum rerum, quae natura disiuncta sunt⁴³, in quibus aut coniunctione rectius utimur, ut *aut dies est*⁴⁴, *aut nox*, sed earum, quae non⁴⁵ sunt contra⁴⁶, e⁴⁷ quibus quae eligatur⁴⁸, nihil interest, ut Ennius:

*Vel tu*⁴⁹ *dictator, vel equorum equitumque*⁵⁰ *magister*
Esto vel consul.

Vibices plagae verberum in corpore humano, dictae quod vi fiunt.

*Vibrissae*⁵¹ pili⁵² in naribus hominum, dicti, quod his evulsis caput vibratur.

*Vibrissere*⁵³ est vocem in cantando crispare. Titinnius:

*Si erit tibi cantandum*⁵⁴, *facito usque*⁵⁵ *ex vibrissis*⁵⁶.

Viget dictum⁵⁷ a vi agendo⁵⁸, sed non⁵⁹ in agendis hostilibus rebus, verum his, quae⁶⁰ concitato animo ad bona tendunt.

Viatores appellabantur⁶¹, qui magistratibus parebant, eo quod plerumque ex agris homines evocabantur a magistratibus et frequens eorum erat⁶² ab agris ad urbem via.

Verticulas Lucilius quum dixit⁶³, articulos intelligi voluit.

nam S. *ventrina* B. *veterinam* Gu. 1. — 32) *partu* prato vulg., sed *partu* codd. et edit. pr. cum S. *parto* M. — 33) *vitulus*] om. L. M. — 34) *Is habet*] Sic M. Gu. 2. *habet is* vulg. *hic* B. — 35) *viduet*] *viduetur* L. — 36) *Vitiligo*] *Vitilago* L. hoc loco et postea. — 37) *ἀλφόν*] om. L. — 38) *laedit*] *laedas* B. — 39) *Haec*] *Hoc* L. — 40) *num*] non Gu. 1. S. unde L. — 41) *quidem est*] *est quidem est* Gu. 1. — 42) *sed non earum*] Sic B. *scilicet earum* L. S. non om. Gu. 1. pr. *sed non ex ear.* vulg. Gu. 2. M. — 43) *sunt*] om. L. — 44) *est*] om. L. B. Gu. 1. — 45) *non*] om. S. — 46) *contra*] *contrariae* L. B. Gu. 1. pr. S. — 47) *e*] Sic B. M. Gu. 2. in vulg. in quibus om. L. Gu. 1. pr. — 48) *quae eligatur*] Sic M. Gu. 2. S. *quid elig.* B. *cum legantur* L. pr. *quae*

eligantur vulg. — 49) *tu*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 50) *equitumque*] *vel equisumque* L. — 51) *Vibrissae*] *Viprisse* M. *Vibrisse* S. *Vibraesse* Gu. 2. — 52) *pili*] om. pr. — 53) *Vibrissere*] ita cod. Gu. 2. *Vibrissae* M. *Vibrisseo* vulg. *Vibrissare* L. — 54) *cantandum*] *causa incantandi* add. B. *cantando* Gu. 2. — 55) *usque*] ut L. — 56) *exvibrissis*] *exvibrissem* Gu. 1. — 57) *dictum*] *est* add. L. — 58) *vi agendo*] *vigendo* L. pr. *avigendo* Gu. 1. — 59) *non*] om. L. B. Gu. 1. pr. — 60) *quae*] *qui* L. Gu. 1. pr. S. — 61) *appellabantur*] Sic M. Gu. 2. S. *appellant* Gu. 1. *appellantur* vulg. — 62) *erat*] om. L. B. Gu. 1. pr. *erat cor.* M. — 63) *Lucil. quum dixit*] Sic Gu. 2. *quum dixit* Luc. vulg.

*Vola*¹ vestigium medii² pedis³ concavum, sed et⁴ palma manus vola dicitur⁵.

Volones dicti⁶ sunt milites, qui post Cannensem cladem usque ad octo millia quum essent servi, voluntarie se ad militiam obtulere⁷.

Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Vernae appellantur ex⁸ ancillis civium Romanorum vere nati, quod tempus anni⁹ maxime naturalis¹⁰ feturae est.

*Virgiliae*¹¹ dictae, quod earum orta ver finem facit.

Viritanus ager dicitur¹², qui viritim populo distribuitur.

*Verruncent*¹³ vertant. Pacuvius:

*Di*¹⁴ *monerint*¹⁵ *meliora atque amentiam averruncassent tuam,*
id est¹⁶ avertissent¹⁷.

Vastum pro magnum, ponitur tamen et pro inani. Accius:

*Hanc urbem ferro vastam*¹⁸ *faciet;*
unde¹⁹ *vastitas* et *vastitudo*.

Vegrande significat male grande, et²⁰ *vecors*, *vesanus* mali cordis, male sanus. Alii parvum sive minutum intelligunt²¹, ut *vegrande* frumentum.

Vacerram dicunt stipitem, ad quem equos soleant²² religare, alii dicunt maledictum hoc nomine significari magnae acerbitalis, ut sit *vecors* et *vesanus*.

Vagorem pro vagitu Ennius posuit.

*Valvoli*²³ folliculi fabae²⁴.

Valgos Aurelius intelligi vult²⁵, qui diversas suras habent²⁶, sicut e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.

Viere alligare, unde vimina et vasa viminea.

Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi a vermibus scindatur. Hic²⁷ Graece dolor²⁸ *σρροφός* dicitur²⁹.

Veruta pila dicuntur, quod³⁰ veluti verua habent praefixa.

*Urvat*³¹ circumdat.

Ungulum Oscorum lingua significat anulum.

Vinalia diem festum habebant, quo die vinum novum Iovi³² libabant.

1) *Vola*] *Volae* L. B. M. — 2) *medii*] *medium* M. — 3) *pedis*] *pedibus* L. — 4) *et*] om. L. — 5) *dicitur*] *unde involare id est furari* add. L. — 6) *dicti*] om. pr. — 7) *obtulere*] *obtulerunt* L. — 8) *ex*] *ab* Gu. 1. — 9) *anni*] om. B. — 10) *naturalis*] *naturale* S. — 11) *Virgil.*] Sic M. Gu. 2. *Verg. stellae* L. *Virgilias* vulg. — 12) *dicitur*] *dictus* B. — 13) *Verruncent*] *Verruncent* B. Gu. 1. pr. S. — 14) *Di*] Sic M. Gu. 1. 2. *dii* vulg. — 15) *monerint*] *monuerint* S. — 16) *id est*] om. Gu. 2. — 17) *avertissent*] *avertissent* L. B. M. om. Gu. 1. — 18) *ferro vastam*]

vast. ferro Gu. 1. — 19) *unde*] *ut* L. — 20) *et*] *ut* Gu. 1. — 21) *intelligunt*] *intelligerunt* M. — 22) *soleant*] *solent* L. *solebant* B. Gu. 1. pr. — 23) *Valvoli*] *Valvuli* L. — 24) *follic. fab.*] *fab. foll.* L. — 25) *intelligi vult*] Sic M. Gu. 1. 2. pr. *intelligi vult* L. S. *vult int.* B. — 26) *habent*] Sic B. M. Gu. 2. pr. S. *habet* Gu. 1. *habeant* vulg. — 27) *Hic* — *dic.*] om. L. — 28) *Graece dolor*] Sic Gu. 2. *dol. Gr.* vulg. — 29) *σρρ. dic.*] *dic. σρρ.* B. *σρρ. om.* Gu. 1. pr. — 30) *quod* — *praef.*] om. B. — 31) *Urvat*] Sic glossam exhibent M. Gu. 2. om. L. B. Gu. 1.

Venerari verbum compositum ex *venia* et *orando*.

Ventabant dicebant antiqui³², unde praepositione adiecta fit *adventabant*.

Viminalis porta et collis appellantur³⁴, quod ibi viminum fuisse silva videtur.

Vivatus et *vividus* a *vi* magna dicuntur.

Umbrae vocantur Neptunalibus casae frondeae pro tabernaculis.

Vallescit perierit, dictum³⁵ a vallo militari, quod sit circa castra, quod qui³⁶ eo eiiciuntur³⁷ pro perditis habentur.

Vexillum diminutivum est³⁸ a velo.

*Vinnulus*³⁹ dicitur⁴⁰ molliter se gerens et minime quid viriliter faciens.

Vietus languidus, sine vi et naturalibus privatus viribus.

Ungustus fustis uncus.

Vadem sponsorem significat datum in re capitali.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos⁴¹ perfodiunt furandi gratia. Cato:

Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil.

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato: *Praeda quae capta est, viritim divisa.*

Uxorium pependisse dicitur, qui quod⁴² uxorem non habuerit⁴³, res populo dedit⁴⁴.

*Vulturnalia*⁴⁵, Vulturno suo deo⁴⁶ sacra faciebant, cuius sacerdotem Vulturnalem vocant⁴⁷.

Uls Cato pro ultra posuit.

Vesculi male curati et graciles homines. *Ve* enim syllabam rei parvae praeponabant, unde⁴⁸

Veiovem parvum Iovem⁴⁹ et *vegrandem* fabam minutam dicebant.

Vaticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit⁵⁰ populus Romanus vatium responso expulsis Etruscis.

*Vivissimus*⁵¹ superlativus a *vivido*.

*Ungulatos*⁵² ungues magnos atque asperos Cato appellavit.

Verberitare idem Cato frequentative ab eo, quod est verbero, dixit.

Vopte pro⁵³ vos ipsi Cato posuit.

Ver sacrum vovendi mos fuit Italii. Magnis enim periculis adducti vovebant, quaecunque proximo vere nata essent apud se animalia immolatueros. Sed quum crudele videretur pueros ac puellas innocentes⁵⁴ interficere, perductos in adultam aetatem velabant atque ita extra fines suos exigebant.

pr. Scal. expressit schedas Fesii. — 32) *vin. nov.* *lovi*] *Iovi nov. vin.* L. *nov. vin.* B. Gu. 1. — 33) *antiqui*] om. B. — 34) *appellantur*] Sic M. Gu. 2. *appellabantur* vulg. *appellabatur* Gu. 1. — 35) *dictum*] add. Gu. 2. — 36) *qui*] cum L. *quae* B. *quo* Gu. 1. 2. — 37) *eiiciuntur*] *eiciuntur* M. — 38) *est*] om. B. — 39) *Vinnulus*] Sic Gu. 2. *Vinulus* vulg. *Vinolus* Gu. 1. — 40) *dicitur*] om. B. — 41) *pariet. alien.*] Sic M. Gu. 2. S. *perfod. al.* vulg. — 42) *quod*] *quasi* B. — 43) *habuerit*] *habuit* L. — 44)

dedit] *credidit* B. *aes* pro *res* S. — 45) *Vultur.*] Sic Gu. 2. hoc loco et postea. *Vulturn.* vulg. — 46) *suo deo*] *deo sua* L. B. Gu. 1. pr. S. — 47) *vocant*] *vocabant* B. S. *cuius* usque ad v. *vocant* om. Gu. 1. — 48) *unde*] *Varro* add. B. — 49) *parvum Iov.*] om. L. Gu. 1. pr. *ve parvum Iovem* B. (sic). — 50) *potitus sit*] *positus sit* Gu. 1. *potius sit* M. *potitus est* L. — 51) *Vivissimus*] *Vividissimus* L. — 52) *Ungulatos*] *Vigulatos* L. *Ungulatos* Gu. 1. pr. S. — 53) *pro*] om. B. — 54) *innocentes*] om. L.

Versuram facere mutuam pecuniam sumere ex eo dictum est, quod initio qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, sed ut aliis solverent, velut verterent creditorem.

Vae vobis dicebatur ab antiquis et *vae nobis*.

Vinciam dicebant continentem.

*Vernisera*¹ messalia auguria².

1) *Vernisera* — aug.] Cod. B. ita: *Vermiserames palia salia, mensalia* pro vulg. *messalia* S. — 2) *auguria*] dicebantur add. L., qui insuper exhibet hanc glossam: *Vaga quae in mare stant Virgilius brevia appellat*. In cod. Monac. haec addita reperiuntur:

Vesp quotiens c (lac.) cunque sol nubibus aut luna ferruginibus quacunque diei ac noctis hora tegitur *nestrum est vesper, vesper facit* (lac.).

Vespere ab hora nona sole descensum inchoanti. hic nominativus declinationem non habet.

Vesperum dum sole occidente dies deficit et declinatur *vesperum vespert*.

Vespera cum lucis oriente aurora nox finitur declinatur.

S E X T I P O M P E I I F E S T I

DE VERBORUM SIGNIFICATIONE

F R A G M E N T U M

EX VETUSTISSIMO EXEMPLARI BIBLIOTHECAE FARNESIANAE DESCRIPTUM.

S C H E D A E Q U A E F E S T I

FRAGMENTO DETRACTAE

APUD POMPONIU M LAETU M EXTABANT.

EX BIBLIOTHECA FULVII URSINI, CUM EIU SDEM NOTIS

I N S E X T I P O M P E I I F E S T I

FRAGMENTU M ET SCHEDAS.

X *

PRAEFATIO FULVII URSINI.

VIGESIMUS agitur annus, ex quo Ant. Augustinus Archiep. Tarraconensis Festi fragmentum, quod maiorum memoria ex Illyrico advectum in bibliotheca Farnesiana servatur, multo quam alii diligentius cum vulgatis contulit, et primus partem alteram eius libri mutilam exscripsit, commentariisque a se illustratam edidit Venetiis, opera Caroli Sigonii. Sed ut tunc erat Romae stilitibus iudicandis XII VIR, aliisque gravioribus curis impeditus, nonnulla clarissimo viro deque literis optime merito, in eis schedis describendis, exciderunt. Quam quidem editionem doctissimi viri postea secuti, tam multa in ea restituerunt: ut ex iis, quae Lutetiae vulgarunt, intelligi facile possit, quid facturi fuissent, si emendatiorem codicem nacti essent. Nos igitur, quibus has antiquitatis reliquias non solum inspiciendi, sed etiam arbitrato nostro tractandi commoditas saepe fuit, cum ex locorum aliquot collatione animadvertissemus, si fragmenti huius schedae ad fidem archetypi exemplaris repraesentarentur, fore ut quae mutila, mancaque in iis sunt, omnes antiquitatis studiosi facilius ea, certiusque essent divinatori, curavimus paginas ipsas, eo quo Festus scripsit ordine, numero versuum in singulis pagellis, et litterarum in unoquoque versu, nec aucto, nec diminuto, ita ut sunt in exemplari, qua potuimus diligentia, describendas. Hoc amplius, partem paginarum mutilam, habita spatii, quod supplendum fuit, ratione, infinitis locis resarcivimus: multa ex eorum scriptis, quos supra nominavimus, mutuati, multis etiam de nostro additis; non quod ea vera esse, aut ita Festum scripsisse arbitremur, sed ut doctorum ingenia excitaremus ad bene de hoc fragmento merendum. atque ea quidem supplementa, litterarum varietate, et notis etiam quibusdam ab antiquo distinximus. Ab eo autem separavimus schedas illas, quas a Marullo habuisse dicitur Pomponius Laetus, quod earum archetypum exemplar non exstet, et pars altera paginarum, quae margini proximior ab igne mutilata fuit, neglecta ab iis, qui tunc fragmentum descripserunt, in praesentia desideretur. Quas autem nos edidimus, sunt illae quidem e doctissimi viri ex-

scriptae chirographo, aliis editionibus non modo emendatiores, verum etiam aliquot locis auctiores: ut si qua praeter haec in vulgatis sint, ea plane non esse Festi credendum sit, sed e Pauli epitoma, aut aliunde petita. His omnibus ultimo loco addidimus perbreves quasdam notas earum tantum rerum, quae visae sunt ab aliis praetermissae. nam quae ex epitoma Pauli aut aliorum commentariis suppleta sunt, quia in promptu omnibus, hic notare, nisi si qua imprudentibus nobis irrepserunt, supervacaneum duximus.

NOTAE IN SEX. POMPEI FESTI FRAGMENTUM ET SCHEDAS.

Fragmenti principium fuit vox *Manubiae* usque ad *Malo cruce*. haec habentur in schedis pagina CLX. post *Malo cruce* sequebatur *Mutum* etc. quod in prima pagina fragmenti positum est usque ad *Ordinarium hominem* pagina XXXII. *Ordinarium* sequuntur ea quae in schedis habentur usque ad *Pæremere* a pagina CLXXII. usque ad CLXXXII. Reliqua integra sunt in fragmento usque ad *Tablinum* pagina CLXIV. Post *Tablinum* sequuntur quae habentur a verbo *Tabem*, usque ad vocem *vindictae*. quae finis fragmenti fuit. *Urs.* Nos ordinem restituimus.

Notae, quibus usi sumus in margine ad indicanda ea, quae visa sunt vel aliter legenda, vel addenda, vel tollenda.

f. Fortasse.

A. Addendum.

() Tollendum. *Urs.*

Quae cursiva forma, hoc est, nutante scriptura sunt impressa, quem characterem typorum alii Italicum vocant, ea omnia a Fulvio Ursino suppleta sunt, neque in veteri Codice habentur. *L.*

SEXTI POMPEII FESTI DE VERBORUM SIGNIFICATIONE FRAGMENTA¹.

Manubiae² Iovis tres creduntur esse, quarum unae sint minimae, quae moneant [167] placataeque sint. Alterae quae maiores sunt, ac veniant cum fragore, discutiantque aut divellant quae a Iove sint, et consilio deorum mitti existimentur. Tertiae his ampliores, quae cum igne veniant; et quanquam nullum sine igne fulgur sit, hae propriam differentiam habeant, quae aut adurant, aut fuligine deformant, aut accendant, quae statum mutant deorum consilio superiorum. Manias Aelius Stilo dicit ficta quae^{*} ex farina in^{f. quaedam} hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas appellent. Manias autem, quas nutrices minitentur parvulis pueris esse larvas, id est manes deos deasque qui aut ab inferis ad superos manant, aut Mania est eorum avia materna; sunt enim utriusque opinionis auctores. Mamercus praenomen Oscum est, ab eo quod hi Martem Mamertem appellant. Mamiliorum familia progenita sit^{*} a Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreavit, quando id oppidum ipse condidisset. Mantare, saepe manere. Caecilius in Epistola: Iam ne^{*} adeo manta. iam hoc vide, caecus animum^{al. ore} . . . adventus angit. Manticularum³ usus pauperibus in nummis recondendis, etiam nostro saeculo fuit. Unde manticulari dicebantur, qui furandi gratia manticulas attrahabant. Inde poetae pro dolose quid agendo usi sunt eo verbo. Pacuvius:

Ad manticulandum astu aggreditur. scit enim quid promeruerit.
modici manticulatur, . . . Ita me facti oppressi iugo.

Item deinde:

Aggrediar astu regem: manticulan|| dum est mihi. [168]

Et:

Machinam ordiris novam manticula^{*} tactu, an sanctiora dicis iura-^{f. manticulae}
iuranda.

1) Sequuntur primum ea, quae apud Urs. hoc titulo habentur: *Schedae quae Festi fragmento detractae apud Pomponium Laetum extabant.* — 2) *Manubiae.*] Acron. in Horat. od. 2. lib. 1. *Omnes manubiae albae, et nigrae esse dicuntur, Iovis rubra et sanguinea.* Serv. in lib. 1. Aen. In libris Etruscorum lectum est fulminum

manubias dici. et in lib. 11. In aequinoctio vernali manubiae Minervales. i. fulmina tempestates gravissimas commovent. Vide in Trisulcum. Urs. — 3) *Manticulari.*] Mantela, Servius apud me in schedis inquit, Lucilius dicit mappas mantela, merumque. Urs.

Plautus hoc significare videtur, quibus quotidie parvae noxae extergeantur. frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit mantelorum. Moeson persona comica appellatur, aut coci, aut nautae, aut eius generis. dici ab inventore eius Moesone comoedo (ut) ait Aristophanes Grammaticus.

Maeniana appellata sunt a Maenio censore, qui primus in Foro ultra columnas tigna proiecit, quo ampliarentur superiora spectacula. Maior Graecia dicta est Italia, quod eam Siculi quondam obtinuerunt: vel quod multae magnaeque civitates in ea fuerunt ex Graecia profectae. Maius mensis in compluribus civitatibus Latinis ante Urbem conditam fuisse videtur. qua ex causa utrum a maioribus, ut Iunius a iunioribus dictus sit, an a Maia, quod Mercurio filio eius res divinae fiant solemnes, an quod ipsi deae in multis Latinis civitatibus sacrificia fiebant . . . * Monstrum, ut Aelius Stilo interpretatur, a monendo dictum est, velut monestrum. Item Sinnius Capito, quod monstret futurum, et moneat voluntatem deorum. quod etiam prodigium, velut praedictum* et quasi praedictum, quod praedicat eadem, et portentum, quod portendat et significet. Inde dici apparet id quartum, quod mihi visum est adiciendum, praesertim cum ex eadem significatione pendeat, et in promptu sit omnibus, id est, ostentum; quod item ab ostendendo dictum est. Apud auctores¹ qui monent histriones in scaena sed etiam ubi adiciuntur commentarii. Monile dictum est ornatus mulieris, qualem habuisse Eri || phy-[169] lam fabulae ferunt. ex eo etiam equis praependens a collo ornamentum, monile appellat. Molucrum non solum quo molae teruntur* dicitur, id quod graeci *μύλκρον*² appellant, sed etiam tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet; cuius meminit Afranius in Virgine:

Ferme virgini, tanquam gravidae mulieri uterus, molucrum vocatur, transit sine doloribus.

* f. A. et Ael. Cloatius etiam* in libris sacrorum, molucrum esse aiunt ligneum quoddam quadratum, ubi immolatur. Idem Aelius in explanatione carminum Salarium eodem nomine appellari ait, quod sub mola supponatur. Aurelius Opilius appellat ubi molatur. Mola etiam vocatur far tostum, et sale sparsum, quod eo molito, hostiae aspergantur. molas avias inepte quidam dictas putant. Mundus etiam mulieris . . . potest. Accius:

Cum virginali mundo clam patre.

Ennius:

Idem loco³ navibus celsis munda facie, atque etiam aere Cereris.

* f. Quin Qui* mundus appellatur, qui ter in anno solet patere. III. Kal. Sept. et III. Non. Octobr. * f. id omne et III. id. Novemb. Qui (vel omni* dictus est, quod terra movetur. Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante quam percoquatur, decedit in carbores, cineremque cuius meminit Lucilius:

* f. validam Pistricem valida* si nummi suppeditabunt.

Addas empleuron, mamphulas quae sciat omnis.

Municeps est, ut ait Aelius Gallus, qui in municipio liber natus est. Item qui ex alio genere hominum munus functus est. Item qui in municipio ex servitute se liberavit a municipe. Item

1) Excidit hoc loco aliquid, quod ex Pauli *tores dicuntur non solum qui monent* cet. Tum epitoma suppleri potest in hunc modum: *Monile* legendum: *libri dicuntur commentarii.* — 2) Lege:

municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere sed || tantum muneris partem. At Servilius * aiebat initio fuisse, qui ea conditione cives [170] * f. Servilius Ro. fuissent, ut semper temp. separatim a populo Ro. haberent, Cumantos, Acerranos, Atellanos, qui aequae cives Ro. erant et in legione merebant, sed dignitates non capiebant. Mutas quasi * e litteris appellatas quidam putant, quod positae in ultimis partibus orationis * f. quasdam obmutescere cogant loquentem. quidam quod parvae, exiguaeque sint vocis, ut quando mutum oratorem, aut tragoedum dicimus. Multam Osce dici putant poenam quidam. M. Varro ait poenam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in L. I. quaestionum Epist. refert. Mulleos genus calceorum aiunt esse, quibus reges Albanorum primi, deinde patricii sunt usi. M. Cato originum Li. VII: Qui magistratum Curulem cepisset (calceos) mulleos allutaciniatos * ceteri perones. Item Titinius in Seriana **: * f. alutaciniatos, vel lunatos. Multifariam dixerunt antiqui, videlicet, quod in multis locis * f. Setina fari poterat. Manius Egeri * . . . Nemorensem Dianae consecravit, a quo multi, * f. Aegerius agrum et clari viri orti sunt, et per multos annos fuerunt unde et proverbium. Multi Mani Ariciae. Signius Capito longe aliter sentit. ait enim turpes et deformes, significari, quia Maniae dicuntur deformes personae, et Ariciae genus panni * fieri quod * f. panis. manici * appelletur. Moene singulariter dixit Ennius: Apud Emporium in campo * f. Manii. hostium pro * moene. Mutire loqui. Ennius in Telepho: * al. per.

Palam mutire plebeio piaculum est.

Moenia muri et cetera muniendae urbis gratia || facta, ut Accius in Helenibus: [171]

Signa extemplo canere ac tela ob moenia offerre imperat.

Significat etiam officia. Plautus in Nervolaria *:

* f. Sticho.

Prohibentque moenia alia, unde ego fungor * mea.

* al. fungar.

Murinam genus Manuos in carminibus saecularibus Aelius Stilo significare ait bonos. Et inferi di Manes pro boni dicuntur a suppliciter eos venerantibus propter metum mortis, ut immanes quoque pro valde * dicuntur. * f. A. non bonis. Muscerdas prima syllaba producta dicebant antiqui stercus murum. Mapalia casae Poenicae appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet solute viventibus obici id vocabulum. Cato originum libro quarto: Mapalia vocantur ubi habitant; ea quasi cohortes rotundae sunt. Metallum * dicuntur in lege militari quasi mercenarii. * f. Metelli. Accius Annalibus XXVII. Calones famulique metallique * caoulaeque; a quo * f. metelli-que. genere hominum Caeciliae familiae cognomen putat³ ductum. Quod est

. Manum et mentum proverbium est ex Graeco ductum, quod est: πολλὰ μεταξὺ πῆλαι κῦλινος καὶ χεῖλεος ἄκρον. Calchantem vitis ferentem quidam augur vicinus praeteriens dixit, errare; non enim ei fas esse novum vinum Minusculae quinquatrus appellantur Idus Iun. quod is dies festus est tibicinum qui colunt Minervam, cuius deae proprie festus dies est Quinquatrus mense Martio. Muli Mariani dici solent a C. Mari instituto, cuius milites in furca sunt posita * tabella varicosius onera sua portare assueverant. || SEXTI POMPEI FESTI LIBER XIII. INCIPIT⁴. Mulus * [172] * f. superposita. * f. A. vehiculo lunae adhibetur, quod tam.

μυλῆγορον. — 3) In *Deiplocho*, Ven. et Scal. in marg. *Cereris* deest apud eosdem. — 4) *Legē* putatur. —

5) Sic media in littera M. libri XIII. inscriptio legebatur in Codice, ut intelligitur ex praefatione Ursini.

... ea sterilis sit, quam mulus; vel quod ut mulus non suo genere sed equis ortus, sic ea Solis, non suo fulgore luceat. Murtiae deae sacellum

... Martius mensis initium anni fuit et in Latio, et post Romam conditam, quod eo * gens erat bellicosissima, cuius rei testimonium est; quod posteriores menses, qui annum finiunt, a numero appellati, ultimum habent Decembrem. Malo cruce masculino genere cum dixit Gracchus in oratione, quae est in P. Popillium po-

* f. posteri-
ore. ... stierem *, tam repraesentavit antiquam consuetudinem, quam hunc frontem atque hunc stirpem idem antiqui dixerunt, et rursus hanc lupum, hanc metum. Item

* Popillium
et Matho-
nem. ... cum idem in Pompilium et matronas * ait: Eo exemplo instituto, dignus fuit qui malo cruce periret

Mutum dicimus: aut quod nullius fiant vocis, cum in eas litteras incidant¹. [1] Metaphoram, quam Graeci vocant, nos tralationem, id est, domo mutuatum verbum: quo utimur inquit Verrius², in oratione, saepius quidem honesti ac³ significantis verbi defectu, ut speciosiora *⁴, atque eodem⁵ etiam significantiore⁶, quam proprio⁶ vocabulo, rem indicemus . . . redit⁷ ad sua . . . tralatum manebit quo pervenit . . .

... as alieno perinde ac suo ab . . . Metaplasticos⁸ dicitur apud poetas usurpari id, quod propter necessitatem metri mutare consueverunt, quod item barbarismus dicitur in soluta oratione conscribenda⁹

Meta . . . ca a cariore . . . perventura quod¹⁰ . . . dicare ait Ennius . . . id est . . . Meta¹¹ . . . abut at . . . accip . . . gratia . . . necessitate. Metonymia est tropus, cum ab eo, quod continet, significatur id, quod continetur, aut superior inferiore, et inferior superiore.

Quae continet, quod continetur; ut Ennius, cum ait:

* f. tremis Africa terribili tremis * horrida terra tumultu.

ab eo quod continetur id quod continet; ut cum dicitur; epota amphora vini. a superiore inferior, ut Ennius:

Cum magne strepitu Vulcanum ventus veberat.

ab inferiore superior, ut:

persuasit animo vinum deus, qui multo est maximus.

Masculina et feminina vocabula dici melius est secundum Graecorum quoque consuetudinem, qui non ἀνδρῶνα et γυναικεία ea, || sed ἀσπρῶνα dicunt et θήλυκα¹². [2]

1) Haec verba aperte pertinent ad superiorem glossam Mutas. Ceterum ab his incipit Fragmentum Festi. — 2) Verrius ali. ne saep. Pr. Ven. Sc. — 3) Honesti ac q. Pr. Ven. Sc. — 4) enas ut speciosiora at Pr. Ven. Sc. — 5) ero significante Pr. ere significante Ven. Sc. — 6) no, quam proprio Pr. Ven. Sc. — 7) leret, redit ad sua Pr. Ven. Sc. — 8) Meta . . . stices Pr. Ven. Sc. — 9) Oration . . . scrib . . . Pr. Ven. Sc. — 10) Quod om. Ven. Sc. — 11) Meta om. Ven. Sc. — 12)

ἀσπρῶνα dicunt et θήλυκα om. Pr. Ven. Sc. 13) Matronia.] Vide Festum in Pilecia et Livii V, 25. Apolloni autem antiqua scribendi ratio e Graeco fonte ducta, qualis in aereo numismate, APOLLONI SANCITO. Urs. — 14) Apollini quod Ven. Sc. — 15) isti vocem Ven. Sc. — 16) cem Ven. Sc. — 17) Mille.] Agellius lib. 1. cap. 16. Quis inventus est, qui L. Antonio mille nummum ferret expensum. in his, atque multis aliis, mille numero singulari dictum est. Urs. — 18) Munica.] Pla-

Matronis¹³ aurum fuisse redditum Silius Capito ait: quod videtur hoc significare: matronis fuisse restitutum aurum, ex quo P. R. crateram fecerat, et eam Apollini Delphos miserat: ut est testimonio index tabellâ: quod quidem aurum dederant matronae ornatui dampnum suo, ut votum solveretur Apolloni¹⁴, quidam dicunt de eo potius esse intelligendum, quod contulerunt olim matronae ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum. id eis postea redditum est a populo Ro. Magisterare pro regere, et temperare dicebant antiqui. Sed alias magisterare quidam ponunt pro

Muta

ist. voce¹⁵

multo

intelle

ram¹⁶

as dici

ut cui potius con Mille¹⁷ singulariter dicebant antiqui, quod nunc non aliter dicimus cum mille nummum proferimus. Municas¹⁸ item*,^{f. id} communicas, dicit Verrius a muniis id est operibus est aut¹⁹ potius eo

Mancipatus²⁰, ita adoptantis ut patri* sui heres erat. adoptivus enim eius^{f. patris} qui adoptet, tam heres est, quam si ex eo natus esset. sui patris, quasi in potestate aliena non esset, ita est legitimus et suus heres, ut patet manifeste ex eo, quod ult. Ser. Sulpicius in ea oratione, quam scripsit et habuit pro Aufidia. Multifacere antiqui dicebant sicut magnificere, item et parificere: testis est M. Cato in ea, quam scripsit contra Q. Minucium Thermum de X hominibus: Neque fidem, neque iusiurandum neque pudicitiam multifacit. quod quidem merito ab || usu recessit, quia [3] non astimatur novo quantitas*, nec desiderat multitudinem, nec continetur numero.^{f. qualitas}

Magistri²¹ dicunt in omnibus rebus, qui magis ceteris possunt, ut Magistri equitum, et Magistri populi, item ludorum Apollinis, dixerunt antiqui: quae nunc aliter dicuntur, velit* ostendit Cato in oratione quam dixit contra orationem^{f. velut}

Maledictores²² dicebant antiqui, quos nos appellamus maledicos. Cato cum proficisceretur, in Hispania* removendi maledictores. Mihipte pro mihi^{f. Hispaniam} ipse, Cato posuit, cum dixit, decuit tabenta versia, atque

entia item a Mansues, pro, mansuetus dixit Cato in epistola ad mansues ad

Meritavere, saepe meruere dixit Cato in Poenorum, IHI Suffetes evocaverunt statim omnia cohortes, omnis etiam, qui stipendia meritaverunt. Magnificus²³ pro magnificentius usurpavit Cato in ea, quam scripsit gna, quis homo aut pulchrius purgat aut magnificus: nunc

cidus in glossis. Municare, communicare: dictum a moeniis, i. operibus. puto autem moenicare dixisse antiquos; qui ea, pro, a, ponebant, ut aesus pro usus; moerus pro murus. *Urs.* — 19) *aut. ut potius* Ven. Sc. — 20) *Mancipatus*.] Agellius lib. 5. cap. 19. Filium adoptivum tam procedere, quam si se natum habeat. *Urs.* — 21) *Magistri*.] Videndus Festus in *Kich.* Paulus in *Magisterare*. et inscriptio ludorum, saecularium. MAG. XVII. et MAG. XV. VI. *Magistri* autem, vel contra

omnia Pauli exemplaria scribendum puto. *Urs.* — 22) *Maledictores*.] Cato in oratione cum proficisceretur in Hispaniam citatur infra in *Nativitas*. *Urs.* — 23) *Magnificus*.] Agellius lib. 13. cap. 19. citat Catonem de solis pugnis contra Thermum: quae forte oratio indicatur dimidiato verbo *et gna*. De Catonis autem nepote, quem *magnificentius* pro *magnificus* dixisse ait Festus, meminit 13. cap. 18. cum inquit. M. Cato. M. F. M. N. vehementer orator fuit, multasque orationes

Y *

magnificentius dicimus, cum magnifice eius positivus sit. at nepos eius, in ea quam scripsit. Tamen ait, cum Aedilis Curulis esset, Magnae Matris ludos magnificentius, quam alii, fecit. Magnificior quoque idem deduxisse videtur a munifice, cum dicamus nunc munificentior, quamvis munificens non sit apud nos in usu. Cato in ea, quam scripsit, id nemo munificior Mediocriculo || usus est in ea quam dixit Cato in consulatu: Ridibundum [4] magistratum genere* pauculos homines, mediocriculum exercitum obvium duci. Mutini Titini sacellum fuit in Velis*, adversum mutum Mustellinum in angiportu de quo aris sublatis balnearia sunt facta domus. CN. Domiti. Calvini, cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti Caesaris inviolatum: religioseque, et sancte cultum fuisset, ut ex Pontificum libris manifestum est, nunc habet aediculam ad miliarium ab urbe sextum et vicensimum, dextra via iuxta diverticulum vide, ubi et colitur, et mulieres sacrificant in ea togis praetextis vltatae* Matronae a magistratibus non summovebantur, ne pulsari, ne contrectarive viderentur, neve gravidae concuterentur. ob quam etiam causam ait Verrius, neque earum viros sedentes cum uxoribus de essequo* escendere, coactos a magistratibus, quod communi vehiculo vehitur vir et uxor. Minuitur¹ populo luctus aedis dedicatione; cum Censores lustrum condiderant; cum votum publice susceptum solvitur; privatis autem, cum liberi nati sunt; cum honos in familia venit, cum parens aut liberi, aut vir, aut frater ab hoste captus domum redit; cum desponsa est; cum proprio quis cognatione quam his*, qui lugetur, natus est; cum in casto Cereris est, omnique gratulationi*. Maximae dignationis Flamen Dialis est inter quindecim Flamines, et cum cetera* discrimina maiestatis suae habeant, minimae habetur Pomonalis, quod Pomona levissimo fructui agrorum praesidet pomis. Mundus², ut ait Capito Ateius in L. VII. Pontificali, ter in anno patere solet, diebus his: postridie Volcanali, et ante diem VI. Id. Nov. qui, quid ita dicatur sic re || fert Cato in commentariis iuris [5] civilis: Mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est: forma enim eius est, ut ex his qui intraverit cognoscere potuit*, adsimilis illae*. Eius inferiorem partem veluti consecratam Dis Manibus clausam omni tempore, nisi his diebus qui supra scripti sunt, maiores censuerunt: quos dies etiam religiosis iudicaverunt ea de causa, quod quo tempore ea quae occulte, et abdita ea* religionis Deorum Manium essent, veluti in lucem quandam adducerentur, et patefierent, nihil eo tempore in rep. geri vulerunt. itaque per eos dies non cum hoste manus conserebant; non exercitus scribebatur; non comitia habebant³; non aliud quicquam in rep. nisi quod ultima necessitas admonebat, administrabatur. Mos est institutum patrium; id est, memoria veterum pertinens maxime ad religiones, ceremoniasque antiquo-*

ad exemplum avi scriptas reliquit. *Urs.* — 1) *Minuitur.*] Plinius lib. 11. cap. 18. de apib. mortuo rege. Subtrahitur, inquit, deducta multitudine alias spectantes exanimem, luctum minuant. Arnobius lib. 5. Quid temperatus fabae alimonia panis, cui rei nomen dedisti castus: nonne illius temporis imitatio est, quae se numina Geraria fruge violentia moeroris abstinnit. *Urs.* —

2) *Mundus.*] Post verbum *Volcanalia*, addendum ex Pauli epitoma, a. d. tertium Non. Oct. Macrobius lib. 1. cap. 16. Plutarch. in Romulo. Apuleius apolog. 1. Quoniam ut res est, maius piaculum decernis speculum philosopho, quam profano Cereris mundum videre. *Urs.* — 3) *Habebantur Pr. habebat.* Ven. Sc. — 4) *Angulus quod Pr.* — 5) *Menseae.*] Varro lib. 5. rerum di-

ram. Milium quidam putant cepisse nomen a maxima nummorum summa, quae est mille, quod ali* Graecae stirpis iudicant esse, cum id illi *μέγχιον* vocent; tam hercule, quam panicum, *μολίνην*. Municipalia sacra vocantur, quae ab initio habuerunt ante civitatem Romanam acceptam, quae observare eos voluerunt Pontifices, et eo more facere, quo adfuissent* antiquitus. Minora templa fiunt ab Auguribus cum loca aliqua tabulis, aut linteis saepiantur, ne uno amplius ostio pateant, certis verbis definita. itaque templum est locus ita effatus, aut ita septus, ut ea una parte pateat, angulusque⁴ adfixus* habeat ad terram. Manalis fons appellatur ab Auguribus puteus perennis, neque tamen spiciendus* videtur, quia flumen id spiciatur, quod sua sponte in amnem influat. Manes Di ab Auguribus invocantur, quod i per omnia aetheri || terre- [6] naeque* manare credantur. Idem, dii superi atque inferi dicebantur: quos ideo invocabant Augures, quod hi existimabantur favere vitae hominum. Munus, ait Verrius, dicitur administratio rei publicae, item magistratus, aut praefecturae, inperi, provinciae: cum multitudinis universae consensu, utque legitimis in unum convenientis populi comitiis alicui mandatur per suffragia, ut capere eam possit iussu populi demandatam: certove ex tempore ex fide sua; et certum usque at* tempus administrare. Monstra dicuntur naturae modum egredientia: ut serpens cum pedibus avis cum quattuor alis: homo cum duobus capitibus, iecur cum distabit in coquendo. Muta exta dicuntur, quibus nihil divinationis, aut responsi elicitur. ut contra, dicuntur adiutoria, quae certum aliquid eventurum indicant, aut ab incendio ut caveamus, aut a veneno, talique re certum aliquid, manifestumque instare periculum portendunt, aut indicant finium diminutionem. Minora, itemque maiora auspicia, quae dicantur, docet Messala; nam maiora, Consulium Praetorum, Censorumque dici ait; reliquorum minora: cum illi maiores; hi autem minores magistratus dici consueverint. Mensae⁵ in aedibus sacris ararum vicem obtinent, quia legibus earum omnium sacrae quoque mensae sunt: ut velut in ararum, vel in pulvinaris loco sint. privati quoque in primis* ipsis locis habere solent, ubi sacras* habituri sint, cuius modi est parentatio, non sacrificium magno cr tenebat aram || Mille urbium populus [7] stetit pro regno dixisse ait Veranius in libro quem inscripsit priscarum vocum, quod ei summae videatur originem dedisse, ac causam Graecus sermo, *χιλιάς* et *χιλιάδες*. eo autem non omnes uti. Mutas⁶ litteras et semivocales solebant antiqui duplicare scribendo, aut legendo, et ita ait Ennium scripsisse, in eo quem de a quo muta duplicata sit primum. Manumitti⁷ dicebatur servus sacrorum causa, cum dominus eius tenens modo caput, modo membrum

vinarum apud Macrobius lib. 3. cap. 2. dicit aras primum ansas dictas: quod esset necessarium a sacrificantibus eas teneri. inde Virgilius. Talibus orabat dictis, arasque tenebat. haec ad fragmentum tenebat aram Urs. — 6) Mutas litteras.] Festus in Solitaurilia. Quam consuetudinem, inquit, Ennius mutavisse fertur, utpote Graecus Graeco more usus, quod illi aequae scri-

bentes ac legentes duplicabant: mutas et semivocales. Urs. — 7) Manumitti.] Hanc manumissionis formulam, verbis quibus erat concepta, in editione Augustiniana omisissis aliis luxatis male acceptam, suae nos integritati, nisi fallimur, restitimus. Festus in *Puoi*. Puri, inquit, probi, profani, sui auri dicitur in manumissione sacrorum causa ex quibus Puri significat, quod in usu spurco non

* f. edicit
Ego
* f. tum
* f. emittebat
aliud eiusdem servi, ita edicite * ¹ hunc hominem liberum esse volo: ac pro eo auri XX puri, probi, profani mei solvo, ut priusquam digrediar, efficiatur iuris sui. dum * his servum verbis e manu hominem liberum mittebat *. Mosculis Cato pro parvis (qui) moribus dixit in ea quam scripsit Migrare mensa ² quod legibus eius sacra esset, diisque templi posita, inauspicatum apud antiquos habetur, cum sequitur sua migrantem poena. Mensas aiunt quidam fuisse in triviis poni solitas, quae sint triviales appellatae. Mente captus dicitur, cum mens ex hominis potestate abiit; et idem appellatur demens, qui (quod) de sua mente decesserit, et a mente (mente) abierit.

Manare solem tunc solitos esse antiquos dicere ait Verrius, cum solis orientis radii splendorem iacere coepissent, atque ideo primum diei tempus, mane dictum, quamvis magis addicitur * quod manum, bonum dicebant a mane, idem a mature: quod id bonum est, quod maturum est, unde et Matuta dicta quoque videtur Mater. Mamertini ³ appellati sunt hac de causa, cum te toto Samnio || gravis incidisset pestilentia, [8] Sthenius Mettius eius gentis princeps, convocata civium suorum contione, exposuit se vidisse in quiete praecipientem Apollinem, ut si vellent eo male liberari, Ver sacrum voverent, id est, quaecunque vere proximo nata essent, immolatueros sibi, quo facto levatis, post annum vicensimum deinde eiusdem generis incessit pestilentia, rursum itaque consultus Apollo respondit, non esse persolutum ab his votum, quod homines immolati non essent; quos si expulissent, certe fore, ut ea clade liberarentur. itaque iussi patria decedere, cum in parte ea Siciliae consedissent, quae, nunc Tauricava * dicitur, forte laborantibus ⁴ bello novo Messanensibus auxilio venerant ultro, eosque ab eo liberarunt. provinciales quod ob meritum ⁵ eorum, ut gratiam referrent; et in suum corpus, communionemque agrorum invitarunt eos, et nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini, quod coniectis in sortem duodecim deorum nominibus, Mamers forte exierat: qui lingua Oscanum Mars significatur. cuius historiae auctor est Alfius libro primo belli Carthaginensis. Murrata potione usos antiquos indicio est, quod etiam nunc Aediles per supplicationes diis addunt ad pulvinaria, et quod XII. tabulis cavetur, ne mortuo indatur, ut ait Varro in antiquitatum libro primo. Muger dici solet a Castrensi * hominibus quasi mucosus his *, qui talis male ludit. Muri ** ⁶ est quemadmodum Verrius docet, ea quae fit ex sali sordido, in pila pisato, et in ollam fictilem coniecto, ibique operto, gypsatoque et in furno percocto, cui Virgines Vestales serra ferrea secto, et in seriam coniecto, quae est intus in aede || Vestae in pens exteriori, aquam iugem, [9] vel quamlibet, praeterquam quae per fistulas venit, asilent *, atque ea demum in sacri-

fuerit. Probi quod recte excoctum, purgatumque sit. Profani quod sacrum non sit, et quod omni religione solum sit. Sui, quod alienum non sit. Legis Manliae de vigesima eorum, qui manumitterentur Livius facit mentionem lib. 7. reliqua Paulus in epitoma suppeditavit. Urs. — 1) edicite Ven. Sc. — 2) Migrare mensa.] Mensas deae quae in triviis coleretur, sive Dianae, sive Hecatae poni solitas, quae triviales inde appellatae sint; Festi

reliquiae indicant. Idem ait, curiales dici mensas, in quibus immolabatur Iunoni, quae Curis est appellata, sive potius, ut ait in Quirites, quod in curiis ei Sabini sacrificabant, curiales sunt mensae appellatae. Urs. — 3) Mamertini.] Vide infra in Ver sacrum, et Plin. lib. 8. cap. 13. Urs. — 4) parantibus Ven. Sc. — 5) ob . . . citum, cum copectura in margine ob exercitum. Ven. Sc. — 6) Muries.] Ex hoc loco Varro apud Nonium in

et Lucilius :

Naenia.¹¹ est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. quod vocabulum *Afranius* in *Materteris* posuit. *Naeniam* autem inter exsequias cantabant. sunt qui eo verbo finem significari crediderunt. *Plautus* in . . . abi ergo . . . Idem *Trucul.* Huic nomini* amanti mea * f. homini hera dixit domi, et apud nos de bonis naeniam¹² esto*. Quosdam dicunt velle ideo * f. mesto dici naeniam quod et* voci similior querimonia flentium sit. quidam aiunt naeniae ductum * f. ei nomen ab extremi intestini vocabulo, ad quod probandum testimonio utitur* *Plautus** * f. utantur *Plauti*

in Augusto, de Salutis augurio. *Urs.* — 10) *Modo.*] *A modo quodam, id est, ratione dicuntur omnia ista, commoditas, etc. ita puto fuisse scriptum in exemplari. Urs.* — 11) *Narnia.*] *Glossarium. Naenia ἐπιτάφιος ὁδός. Quae in fine Graeca verba νεάρον et νήτη, addita sunt, ea in exemplari ita plane legantur, notum autem νήτη quid sit. Urs.* — 12) *natnia* Pr.

* f. chaera in *Bacchidibus* si tibi est machaeoem, ad* nobis veruina est domi, qua quidem ego te reddam, ubi me irritaveris, confossio rem soricina naenia. sive quod extremam flendo efferimus eam vocem, querendoque; nam Graeci *ἐκτοῦ* extremum dicunt: sive quod chordarum ultima *ῥήτη* dicitur, appellarunt extremam cantionis vocem, naeniam. Naeniae¹ deae sacellum ultra portam Viminalem fuerat || dedicatum, [11] nunc habet tantum aediculam.

*Navali*² corona donatur, qui primus in hostium navem armatus transilierit, cuiusve opera, manu navis hostium capta fuerit. adeptus est eam M. Terentius Varro, bello Piratico, donante CN. Pompeio Magno. Item alii, inter quos A. Atilius³ bello quod gestum est contra Nabin, ut scriptum est in carmine Saturnio, quod quidem duces ipsi sunt consueti in tabellis publice ponere, in quo nominabantur qui navali corona donati erant. Neunquam⁴ ponitur pro nullatenus, pro non ita; et non, etiam significat, ut nec. Nefrendes⁵ dictos asserit Q. Mucius Scaevola arietes, quod dentibus frendere non possint. Ateius Capito, infantes esse nondum frendentes, id est, frangentes, Livius in *Odysea* veteri. Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem . . . et . . . Pro nefrendibus autem, ut antiqui dicebant, rienes nunc dicit usus recens. sunt qui nefrendes dici putent testiculos, quos Lanuvini appellant nebrundines: Graeci *νεφροῦς*, Praenestini, nefrones. Necerim, nec eum. Nemora, significat silvas amoenas: valet enim idem. eius autem vocabuli auctor Homerus, qui dixit in *Iliade*: *ἐν νέμει σκιερῷ ἐπὶ τῇ λίῃ ἔμβαλε δαίμων*, dubium non est, quin eum designet locum, qui campos et pascua habeat: νέμος a Graecis διὰ τὸ νομαῖς εἶναι ἐν αὐτῷ⁶, appellatum. Nemut, nisi etiam vel nempe: usus est Cato de potestate Tribunicia*, cum ait . . . aerumnas. Nemini genitivo casu usus est Cato, cum dixit: et quis diceret cum sit nemini. Idem de magistratibus: vitio creatis, neminisque . . . Ennius in *Erechtheo*:

lapideo sunt || corde multi, quos non miseret nemini. [12]

Nemo compositum videtur ex ne, et homo: quod confirmatur magis, quia in persona semper ponitur, nec pluraliter formari solet, quia intelligitur pro nullo. Neci datus proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est ut veneno, aut fame. Necessarium⁷ ait esse Opillus* Aurelius, in quo non sit cessandum, aut sine quo vivi non possit: aut sine quo non bene vivatur: aut quod non possit prohiberi, quin fiat. Necessarii sunt, ut Gallus Aelius ait, qui aut cognati, aut adfines sunt, in quos necessaria officia conferuntur praeter ceteros. Neclegens dictus est, non legens, neque dilectum habens, quid facere debeat, omissa ratione officii sui. Nec coniunctionem Grammatici fere dicunt esse disiunctivam, ut nec legit, nec scribit, cum si diligentius inspiciatur, ut fecit Sianius Capito, intelligi possit, eam positam esse ab antiquis pro non, ut et in XII.

1) *Naeniae deae*.] Videndus Augustinus de civitate Dei lib. 6. cap. 9. *Urs.* — 2) *Navali*.] Atilius Fortunatianus de Saturnio metro. Apud nostros autem in tabulis antiquis, quas triumphaturi duces in Capitolio figebant, victoriaeque suae titulum saturniis versibus prosequabantur, talia re-

peri exempla, ex Regilli tabula. Duello magno dirimendo, regibus subigendis etc. *Urs.* — 3) *Neunquam*.] Placidus in Glossis. Neunquam, et non significat, et non ita, et non adeo. *Urs.* — 4) *Nefrendes*.] Terent. Scaurus de Orthographia. Ne pro non, antiqui posuere, ut nefrendes porcos, qui

est: ast ei custos nec⁷ escit item, si adorat furto, quod nec manifestum erit. et apud Plautum in Fasmate:

nec recte si illi dixeris.

et Turpilius in Demetrio:

nec recte dici mihi, quod iam dudum audio.

Necunquem, necunquam quemquam. Nequalia, detrimenta. Nequinont, pro nequeunt, ut solinunt, et ferinunt: pro solent, et feriunt dicebant antiqui. Livius in Odisia. partim errant, neque nunc* Graeciam redire. Nequitum et nequitur ^{*f. nequi-}
^{nont}

pro non posse dicebant, ut Pacuvius, cum ait:

Sed cum contendi nequitum, ut* clam tendenda est plaga. ^{*f. tum}

Plautus in Satrione:

retrahi nequitum, quoquo progressa est semel.

et Cato Originum L. I. Fana in eo loco complura fuere; ea exauguravit, praeterquam quod Termino fanum fuit; id nequitum exaugurari. Nequiquam significare || idem [13] pro⁸ frustra, plurimis auctorum exemplis manifestum est. Nectere, ligare significat, et est apud plurimos auctores frequens, quin etiam in commentario sacrorum usurpatur hoc modo. Pontifex minor ex stramentis naturas* nectito, id est, funiculos facito, quibus*^{f. napuras} sues adnectantur. Nectar Graece significat deorum potionem, Unde Vergilius ait:

Stipant et dulci distendunt nectare cellas;

item Lucretius L. II:

Et nardi florem, nectar qui floribus* halet. ^{*f. naribus}

Non pridem, aequae et recte et frequenter dicitur, ac iam pridem, quampridem. Nequam aurum est, auris quod vis vehementius ambit, hoc versus Lucili significari ait Sennius Capito, nequam esse aurum quod auris laedat; vel pondere inaurium, cum mollissima pars auris inciditur; vel ex auro intelligi pecuniam, cuius respectu et nimia cupiditate homines ad peccandum adduci. Nec mulieri, nec gremio credi oportere, proverbium est, quod et illa incerti et levis animi est, et plerumque in gremio posita, cum in oblivionem venerunt pro* exsurgentium, procidunt. Nexum est, ut ait Gallus Aelius,^{*f. prope} quodcumque per aes et libram, geritur idque necti dicitur. quo in genere sunt haec, testamenti factio, nexi dando*, nexi liberanto**. Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur, quamquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait:

perfidiose captus eo epol* nemo cervices probat. ^{*f. datio}
^{**f. liberatio}
^{*f. edepol}

Nexum aes apud antiquos dicebatur pecunia, quae per nexum obligatur. Negumate in carmine CN. Marci vatis, significat, negate, cum ait:

quamvis moventium duonum negumate.

Negritu in auguriis significat aegritudo. Nebulo dictus est, ut ait Aelius Stilo, qui non pluris est, quam nebula, aut quam⁹ non facile perspicere possit, qualis sit. Nequam,

sunt sine dentibus, i. qui fabam frondere non possunt. Placidus in Glossis. Nefrendem infantem nondum dendum, qui frondere cibum non queat, i. frangere. *Urs.* — 5) *ἐν νέμει σκίς* Sic in Sc. et *δὲν* dubium non

Ven. legitur. — 6) *νομὰ σίγατ ἐν αὐ* . . . , nihil amplius, Ven. Sc. — 7) *Nec.* *Nec escit,* scribendum pro *nec escit.* nam *escit,* pro *erit,* antiqui dicebant, et *superescit,* pro *supererit.* *Urs.* — 8) *idam quod fr.* Ven. Sc. — 9) *qui* Ven. Sc.

nugator. || Negibundam antiqui pro negantem dixerunt. Cato in ea, quam scripsit [14]
 negibundus Neuti-

quam¹ pro nullo modo dici, testis est cum ait. Sed mihi neutiquam cor
 consentit, cum oculorum aspectu. Cice. Indissolubiles quidem esse non potestis, neuti-
 quam tamen dissolvemini. Nepos², luxuriosus a Tuscis dicitur: nam nepotes sunt
 luxuriosae citae homines appellati; quod non magis his res sua familiaris curae est,
 quam iis, quibus pater avusque vivunt, quod nomen ductum ab eo, quod natus
 post patri sit, quam filius. Quidam, inter quos Aristarchus interpretes Homeri, Grae-
 cum esse volunt, ad quod νεοῖσι νεπόδεσσιν ἐτοίμη³, afferunt ex Apollonio. Ne-
 phasti⁴ dies notabantur. N. littera quod iis nephas est Praetori, apud^{*} quem lege
 agitur, fari tria verba, do, dico addico. Nep. nota designari solent qui nephasti
 priores sunt, quorum pars anterior fas: his servi liberati sunt, delectus habentur, exer-
 citus scribuntur, et in provincias ire licet, sacra quoque instituta sunt, et vota nuncu-
 pata solvi, et aedes sacrari, solent. Nepa Afrorum lingua sidus, quod dicitur a no-
 stris cancer, vel ut quidam volunt scorpius. Plautus in Casina: Recessim dabo me ad
 parietem, imitabor nepam. Nepus, non purus. Nesi⁵ pro sine positum est in lege
 dedicationis arae Dianae Aventinensis. Nauteam ait Opilius Aurelius, herbae genus
 esse graminis nigris, qua coriarii utuntur, cuius videri a nausea ductum nomen, quia
 nauseam facit, permutatione T. et S. litterarum intermedia antiquis consueta. Plautus
 in Artemone: Unguentum quod naribus mulionum nauteam fecisset :

|| lem atque aromatum. Idem Curculione: Nam odor [15]
 unguentum omnium praec tuo nautea est. In Casina: ei pro scorto supponetur hircus
 nactus nautea⁶. Labeo in commentario iuris pontificii ait, nauteam rubidum quid-
 dam esse, quo Pontificum vestimenta quaedam colorant. Nationem, item apud an-
 tiquos, natum, Cincius, genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt,
 significare ait; qui et nationem ait non tantum universim de omnibus set^{*} et⁷ de sin-
 gularibus quoque hominibus sciuntim dici solere. Simius autem Capito, omnia fere
 genera hominum per nationes dividi, ut Cures, Sabinos, Hernicos, Aequos, item
 Volcos. In pecoribus quoque bonus preventus futurae, bona natio dicitur. Na-
 tiorum familia a Troianis oriunda est. Nam fuit eorum princeps Nautes, qui Ro-
 mam detulit simulacrum aeneae Minervae, cui postea Nautii sacrificare soliti sunt.

Unde ipsa quoque dea Nautia vocabatur^{*} de causa. Alii quod duce Naute occisi con-
 ductique a Brutis milites fuerint ad Messaniam oppugnandam, contra quos a Senatu
 sit missus L. Caecilius Metellus: qui cum ab illis interfectus esset, missi ad eos fue-
 runt expostulatum de foedere violato legati us, P. Veturius, qui
 eam aliquantisper, ob refectionem corporis in opido quodam insedissent, Brutis, qui-
 bus foedus tunc cum Romanis erat, bello statim eo destiterunt. inde a principe Naute,
 familia Nautia appellata est. Natinatio, dicebatur negotiatio: et Natinatores ex eo,

* f. A. hac
 trium enim
 litterarum
 spatium in
 exemplari
 relictum est.

1) Neutiquam.] Hic idem versus citatur a Cice-
 rone sine poetae tamen nomine in Academicis. Cice-
 ronius autem locus qui adducitur a Festo, extat in lib.
 de Universitate. Urs. — 2) Nepos.] Placidus in Glo-
 sis. Nepos, luxuriosus. Urs. — 3) . . . νεπόδεσσιν.

4) Nefasti.] Nefasti in vetere Calendario N. littera indicantur,
 ut FER. VOLK. N. XV. KAL. IDU. Nefasti au-
 tem priores hac nota significantur. N. P. Urs. —
 5) Nesi.] Lex dedicationis arae Dianae Aventinen-

seditioni, negotia gerentes. M. Cato in tumultu Macedoniae, E || tru- [16]
riam, Samnites, Lucanos, inter se natinari, atque factiones esse. Naccae appellantur
vulgo fullones, ut ait Curiatius, quod nauci non sint, id quod est nullius preti. Idem
sentit et Cincius. Quidam aiunt, quod omnia fere opera ex lana, naccae dicantur a
Graecis. Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis. Cincius, quod in oleae nu- *f. Nauci*
cis, quid⁸ intus sit. Aelius Stilo omnium rerum putamen. Glossematorum autem scri-
ptores, fabae grani quod haereat in fabulo. Quidam ex Graeco vai xai oi xi, levem *f. fabae*
hominem significari. Quidam nucis iuglandis, quam Verrius iugulandam vocat, medium⁹ *f. hilo*
velut dissepimentum. Plautus in parasito pigro: legian-

Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci.

item in Mostellaria:

Quod id esse dicam verbum nauci, nescio.

et in Truculento:

Amas hominem non nauci.

et Naevius (et) in Tunicularia:

Eius noctem nauco ducere.

Sed Ennius:

illuc* est nugator nihili non nauci homo.

*f. illic

Nares appellari putant, quod per ea nasi foramina odoris cuiusque nari flamas*. Na- *f. flamas

rica est genus piscis minuti. Plautus:

Muriaticam autem video in vasis stagnis⁹ naricam bonam et can-
 tam et taguma quinas factas conchas piscinarias.

Nancitor in XII. nactus erit, praeno* erit. Item in foedere Latino: pecuniam quis** *f. praeda-
 nancitor, habeto: et si quid pignoris nanciscitur*, sibi habeto. Nare a nave ductum *f. qui
 Cornificius ait, quod aqua feratur natans, ut avis*. Ennius L. VII: *f. nancitor
 *f. navis

alter nare cupit, alter pugnare paratus.

Plautus in Aulularia:

Quasi pueri¹⁰, qui nare discunt, scirpea induitur ratis.

natare igitur est, saepius nare, ut dictitare, facitare. Navus, celer, ac strenuus, a
 navium velocitate videtur dictus. En || nius L. VI: [17]

Navus repertus homo Graio patre Graius homo rex.

et L. XVI:

Navorum imperium servare est insuperantum.

Plautus in Frivolaria:

Nave agere oportet, quod agas, non ductarier.

Navalis¹¹ scriba, qui in nave apparebat, inter aliud genus scribarum minimae digni-
 tatis habebatur, quod perionalis quoque eius ministerium esse* obiectum. Plautus: *f. caset

non ego te movi navalis scriba columbari impudens.

sis, de qua hic Festus, extat in schedis veterum
 inscriptionum, in quibus est. CETERVM. LEGES.
 HVIC. ARAE. EAEDEM. SVNT. QVAE. ARAE.
 DIANAЕ. SVNT. IN. AVENTINO. MONTE.
 DICTAE. Ura. — 5) Nautae.] Antistius Laeoe in

Commentario iuris Pontificii citatur infra in Spur-
 cum. Ura. — 7) Se te Ven. Sc. — 8) Quod Pr.
 Ven. Sc. — 9) Legendum stanneis. — 10) Lege
 pueris. — 11) Navalis.] Quid si, remi eminent scri-
 bamus, pro remi emicant? certe ad veterem scri-

Z *

^{*f. remi emicant.} sive quod columbaria in nave appellantur ea, quibus rem gement^{*} sive quod columbariorum quaestus temerarius incertusque. Nassiterna est genus vasis aquari ansati, et patentis, quale est quo equi perfundi solent. Plautus in Bacchidibus:

^{*f. Ecquis} haec quis^{*} evocat cum nassiterna, et cum aqua istum impurissimum? et in Nervolaria:

Ecquis huc effert nassiternam cum aqua sine suffragio?

et Cato in ea oratione, quam composuit in Q. Sulpicium: Quoties vidi truilos nassiternas perfusos^{*} aqualis matellas sine ansis. Nassa est piscatoria^{**} vasi[†] genus, quo cum intravit piscis, exire non potest Plautus:

^{† f. vasis} Numquam hercule ex ista nassa hodie ego escam petam.

^{*f. videlicet} Napuras nectito, cum dixit Pontifex, funiculi ex stramentis fiunt. Naustibulum vocabant antiqui vas alvei simile vide^{*} a navis similitudine. Navia est uno ligno exculpto, ut navis, quo utuntur alveo in vindemia. ficus quoque in comitio appellatur Navia ab Attio Navio augure. Nam cum Tarquinius Priscus institutas tribus a Romulo mutare vellet, deterrereturque ab Attio per augurium, ut eluderet eius prudentiam,

^{*f. ille} interrogavit eum, an fieri possit id, quod animo proposuisset suo; cui illo^{*} permittente augurio cum respondisset effici posse; iussit Rex cotem, ac || novaculam proferri qua [18] prolata, interrogatus augur an cos illa posset praecidi, respondissetque posse; novaculam subito praecidit. quo facto statim Navium ex eo, Tarquinio nihil auso contra amplius facere, novaculam illam ac cotem sub locum consecratum, defodi iussisse; et ficum ab eo satam ibi esse intra id spatium loci, qui contentus fine sacro sit; eamque si quando arescere contigisset, subseri, sumique ex ea surculos iussisse. quo facto, tantos intra temporis tractus, cum aliae in eo loco complures ficus enatae essent, atque eae evulsae deinde de sacro illo loco radicitus removerentur: omnes quae inibi tunc temporis erant, ficum praeter unam illam, eiectas fuisse, admonitu fatali, ac iussu in primis aruspicum, et divinis etiam responsis promittentibus quandiu ea viveret, libertatem populi R. incolumem mansuram, ideoque coli et subseri ex illo tempore coeptam. Nauscit cum granum fabae se aperit nascendi gratia, quod non sit dissimile navis formae. Navitas secundum incorruptam consuetudinem dictos, quos nunc nos nautas dicimus, testis est Cato in ea, quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur, cum ait: navitae quod secum portaverant vinum atque oleum, usus tantum eo sum. Naeviam silvam vocitatum extra urbem ad miliarium quartum, quod Naevii cuiusdam ibi domus fuerit, a quo nemora Naevia¹ appellata etiam fuisse, Verrius ait: quam obprobrii loco obici ab antiquis solere, quod in ea morari advescent perdit ac nequam homines, testis est M. Cato in ea, quam scripsit in M. Caecilium si se appellavisset. Orsus iter eram a porta Naevia atque exinde in nemora Naevia || a domo procul Naevia. Unde dicunt proverbium natum esse, a domo Naevia, [19] quod refertur a Verrio. Nudius tertius videtur compositum ex nunc et die tertio . N . . . dicuntur in agro quos . . . alio nomine appellant a parte totum signi-

pturam propius accedemus, quae est, rem gement. Urs. — 1) Naevia.] Quod post Naeviam sequitur fragmentum . . . tur caelum ca . . . quo pertineat, ignoro. Varro lib. 1. de Ling. Lat. ait ca-

vum a chao, unde omnia orta, et a cavo caelum dictum. Urs. — 2) νύμφη v. sine v. νῆαν Ven. Sc. — 3) . . . ἔξαντι . . . et . . . στῶν . . . , nihil amplius, Ven. Sc. — 4) Numero.]

ficantes quasi inde appellati sint dicantur pa
 . . . dicitur caelum cavum dicatur dam *Nuptam*
novam, sponsam (ut etiam mulieres quibus in nuptiis utuntur, *pronubae* ab eadem
 causa hoc est a nubendo dicuntur) aliqui appellatam esse volunt: nec defuerunt tamen
 qui dicerent, sic appellatam, ab eo quod νέαν νύμφην² Graeci novam nuptam vo-
 cent. alii quod appellat uxorem νύον Homerus, loquendi quadam consuetudine, quae
 est antiqua Graecorum, cum ait: ἐξ ἀνιῆς γαίης νύον ἀνδρῶν αἰχμητῶν³. Numere⁴,
 et numero dicitur, sed numere sunt, videtur esse praesentis temporis, et prorsus alio-
 num numero fuerunt, quod de praeterito usurpatur, sive eo ordine usurparunt antiqui
 quadam consuetudine loquendi, qua solebant proferre verba eiusmodi: sive certa fine
 extremarum vocalium, quemadmodum videtur in suis scriptis usus Pompeius Sextus,
 apud quem reperitur extrema syllaba vocativi casus producta, et eiusdem casus eadem
 correpta, terminataque in e, temporis praesentis. Numero autem dixisse antiquos, ni-
 mium quod significare ait Sennius Capito; esse enim ita locutum um: vos
 estis minime nisi numero perbiterint, nisi cito id est nimium
 si isse*, qui exeam nume || ro estis mortui, hoc exemplo, ut pingeretis, id est, cur [20] *f. cito
 cito mortui estis? Item in Nelei: Nunquam numero matri faciemus volui*. *f. volup.
 Idem* est, nunquam nimium faciemus. Apud Naeivium: *f. id

Neminem vidi, qui numero sciret, quique scit, id est opus,
 id est, nimium sciret. An Panurgus Antonius haec ait numero nimium cito? celeriter
 nimium: ut Plautus in Casina:

Ere mi? quid vis mea ancilla? nimium saepius numero dicis,
 nimium cito. Attius in Oenomaio:

Ego ut essem adfinis tibi, non ut te extinguerem, tuam peti gnatam,
 numero te expurgat timor.

Afranius in Suspecta:

per falsum et abste creditum numero nimis.

celeriter. Caecilium in Aethinne*:

Ei peri, quid ita? numero venit fuce* domum.

Afranius in Simulante:

e* misera numero, ac ne quicquam egi gratias.

Numera Senatam ait quisvis Senator consuli, cum impedimento vult esse quo minus
 faciat. S. C. postulatque ut aut res, quae adferuntur*, dividantur; aut singuli consulantur.
 tur. aut si tot non sint Senatores, quo numero liceat praescribi* S. C. Nupta verba *f. perscribi
 dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat, ut Plautus in Dyscolo:

Virgo sum; nondum didici nupta verba dicere.

Nuptias⁵ dictas esse ait Santra ab eo, quod nymphaea dixerunt Graeci antiqui γάμον,
 inde novam nuptam νέαν νύμφην. Cornificius, quod nova petantur coniugia. Curvatus,
 quod nova ratio* fiat. Aelius et Cincius, quia flammeo caput nubentis obvolvatur, quod *f. pectus

Turpilium in Demetrio apud Nonium. Numquam dum, legem quoque funestam, pro corrupto ver-
 nimia numero quemquam vidi facere, quam facto bo, parenstam. Livius lib. 1. caput obnubito.
 opus est. Urs. — 5) Nuptias.] Videtur legen- Vide in Parici Quaestores. Urs.

*f. Aethri-
 one.
 *f. fuge

*f. E

*f. referan-
 tur
 *f. perscribi

*f. pectus

f. vocarunt antiqui obnubere vocarunt ob quam causam legem quoque Parenstam** lubere caput eius
 **f. funestam obnubere, qui parentem necavisset, quod est obvolvere. Numerius praenomen num-
 f. quam is quatin ante fuisse in patridis familia dicitur, quamvis Fabius, qui || unus post sex et [21]
 f. inductus trecentos ab Etruscis interfectos superavit, inductis magnitudine divitiarum, uxorem duxit
 Otacili Maleventani, ut tum dicebatur, filiam, ea conditione, ut qui primus natus esset,
 praenominis avi materni, Numerius appellaretur. Non omnibus de medio; proverbium
 natum a Cipio quodam, qui Pararhencon dictus est, quod simularet dormientem, quo
 *f. Nuncu- imphacilius axor eius moecharetur, eius meminit Lucillus. Nacupata*¹ pecunia
 f. funestam est, ut ait Cincius in L. II. de officio iuriconsulti, nomina, certa, nominibus propriis
 f. nominata pronuntiata. cum nexum faciet, mancipiumque uti lingua nuncupasset, ita ius esto:
 f. nuncu- ita, uti nominarit, locutusve erit, ita ius esto. Vota nuncupata dicuntur, quae Con-
 *f. pasit, sules, Praetores, cum in provinciam proficiscuntur, faciunt, ea in tabulas praesentibus
 *f. id est multis referantur. At Santra L. II. de verborum antiquitate, satis multis nuncupata con-
 f. quod receptaque etiam in votis nuncupandis esse convenientius. Nusciosum Ateius Philolo-
 f. Opilius gus ait appellari solitum, qui propter oculorum vitium parum videret. At Popilius
 Aurelius nusciciones esse caecitudo nocturnas. Aelius Stilo quod plus videret vesperi,
 quam meridie, nec cognosceret, nisi quod usque ad oculos admovisset. Nonus quidam
 a nova Luna, quod in eas concurreret principium Lunae: alii, quod semper ante diem
 Iduum nonum essent, scribique ideo debere primam appellationis eius syllabam adiecta
 u littera. Nundinas² feriarum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mer-
 candi vendendique causa, eamque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpella-
 rentur nundinatores. Nundina || lem cocum Plautus dixit in *Aulularia*. Cocus [22]
 f. cocus ille nundin ille est, in nonum diem solet ire coctum. cocum, qui novendialis alias appellatur,
 nundinalis manifesto significat, quem dixit nundinalem, quod in nonum diem coqueret. Nuc-
 *f. nascitur lula Praenestinos antiqui appellabant, quod inclusi a Poenis Casilini, famem nucibus
 sustentaverunt: vel quod in eorum regione plurima nux minuta pasclitur*. Num-
 *f. nascitur mum³ ex Graeco vocabulo νοῦμος existimant dictum, et tantundem apud nos, et
 apud illos valere: quia pleraque nomina a Graecis accepimus, quorum hoc proprium
 est. Nuntius et persona dicitur, et res ipsa. in persona dicitur, ut nuntius advenit.
 in re, ut nuntius allatus est: quam differentiam C. Cuesar in Commentariis fecisse
 videtur. Nuper, quasi noviper, tamquam dicamus novissime. estque praeteriti tem-
 poris, id autem sa erant, qui ni
 . . . Numen quasi nutus dei ac potestas dicitur. Numella⁴ genus vinculi quo qua-
 drupedes alligantur. solent autem ea fieri nervo, aut corio crudo bovis ut plurimum.
 Numidas dicimus quos Graeci Νομάδας, sive quod id genus hominum pecoribus ne

1) *Nucupata*.] Ita in exemplari, pro *Nuncupata*,
 antiqua scribendi consuetudine: cui contraria, *for-*
monsus, et *gnemonsus*; reliqua ita legenda, ut in
 ora paginae notavimus: *nominata certa etc. cum*
nexum faciet, mancipiumque uti lingua nuncu-
pasit, ita ius esto, id est, uti nominarit. *Urs.*
 — 2) *Nundinas*.] Lege deinde Hortensia factum

est, ut is dies fastus esset. Macrobius lib. 1. cap. 16.
Urs. — 3) *Nummum*.] Iulius Pollux. lib. 9. ο δὲ
 νοῦμος δοκεῖ μὲν εἶναι Παλαιὸν τοῦνομα τοῦ νο-
 μισματος. ἔστι δὲ ἑλληνιστὸν τῶν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ Σι-
 κελίᾳ ὁρῶν. *Urs.* — 4) *Numella*.] Placidus in
 Glossis: Numellatus, numella ligatus, i. vinculo,
 quo quadrupedes alligantur. *Urs.* — 5) *No-*

gotiatur; sive quod herbe, ut pecora alantur. Noces flagitantur nuptiis, et iaciuntur pueris, ut novae nuptiae intranti domum novi mariti auspiciū fiat secundum et solitum.

Namam Pompiliū Ianiculum montem habitavisse ferunt, in quo arcam eius inventam, cum libris Numae nominis, a Terentio quodam scriba repastinante agrum. Nonuncium quod vulgo Magistri ludi appellant, significat novem uncias: at teruncium, quod singula sexuncia dimidium unciarum trium sit, Nomen sive ex Graeco ὄνομα dictum est, || quasi novimen, quod notitiam faciat: sive familiae est, ut [23] Terentius. ponitur etiam pro debito; ut exactum diximus fuisse nomen, cum a debitore exacta pecunia sit. Noctua videtur dicta a noctis tempore eo, quo canere solet, aut volare. ab ea γλαυκῶπις appellatur Minerva a Graecis, quia noctua oculis est caesis* . . . Noneolae, vocantur papillae, quae ex faucibus caprarum sup-
pendent. Noctilucam cum dixit Lucilius L. II. obacemum significat . . . noctiluca . . . medica. Noverca⁵ dicitur, quam quis liberis sublati, novam uxorem ducit, arcendae familiae gratia, id est, coercendae, prima autem memoratur apud veterannia*, quae nupit . . . Navibus⁶ regnante Ser. Tullio. quod
in Aventinum montem paludibus disclusum ascenderetur, ab advectu sic dictum aiunt, vel quod Aventinus in Aventino rex Albanus sit sepultus. Novalem agrum Aelius Gallus, et Opilius item Aurelius eum aiunt esse, quem veior⁷ dicunt. ad quod Homero quoque teste utuntur, qui dixit: νεῖοιο βαλὲνς πέλσον* ικέσθαι. Sed Cincius
eum esse, ubi glaeba praecissa ad novam sementem sit relicta. Nauti consulatu et T. Sicini, Volsci populi, cum atrox proelium inissent adversus Romanos, Trib. Mil. in Circo combusti feruntur et sepulti in crepidine, quae est proxime Circus, qui locus postea fuit lapide albo constratus; qui pro rep. in eo proelio occubuerit, Opiter Verginius Tricostus . . . Valerius Laetius. Postumus Cominius Auruncus. M. Tullius Tolerinus P. Veturius Geminus. A. Sempronius Atratinus. Verginius Tricostus. Matius Scaevola. Sex. Fusius Medullinus. Noxa ut Ser. Sulpicius Rufus ait, damnum significat apud poetas autem, et || oratores ponitur pro culpa. ad* noxa peccatum, [24] aut pro peccato poenam*, ut Accius in Melanippa**:

* Tete esse huic noxae obnoxium.

Item, cum lex iubet noxae dedere, pro peccato dedi iubet. Caecilius in Hypobolymaeo cherestato*:

Nam ista quidem noxa muliebrem, et* magis quam viri. Novae⁸ curiae proximae* compitum Fabricianae aedificatae sunt, quod parum amplae erant veteres a Romulo factae, abe* is populum, et sacra in partis triginta distribuerat, ut in iis ea sacra curarent, quae cum ex veteribus in novas evocarentur, se-

verca.] Cum in fragmento sit, veterannia, non ut alii descriperunt, veterannia, ex ea scriptura fecimus, veteres Annia. cui autem nupit haec Annia, quaerendum. Urs. — 6) Navibus.] Vano lib. 4. de Ling. Lat. Aventinum alii ab rege Aventino Albano, quod ibi sepultus sit. Ego maxime puto ab advectu; nam olim paludibus mons erat

ab reliquis disclusus, itaque eo ex urbe advehebantur ratibus. Urs. — 7) Quem Graeci νεῖοιο Pr. — 8) Novae curiae.] Ulpianus Dig. lib. 1. tit. 8. Sacrum etiam in aedificio privato esse potest, et solent qui liberare eum locum religione volunt, sacra inde evocare. Urs.

* f. caesis

* f. veteres Annia

* f. νεῖοιο

* f. at

* f. poena
* f. Melanippa

* f. Chaerestrato

* f. muliebris est

* f. proxime
* f. ubi

f. III. ptem curiarum per religiones evocari non potuerunt. itaque Foriensis, Raptae, Vellen-
 f. Veliensis sis Velitiae res divinae fiunt in veteribus curis**. Nothum Graeci natum ex uxore non
 **f. Curis legitima vocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur quod Ser. Tullius qui Romae
 f. sp. Tulli regnavit, natus est ex concubina Spurius Tulli tributis** nisi forte malumus cedere†
 **f. Tr Oclisiam corniculam captiva†† eum susceptum matre servientem*. Nota alias significat
 †f. credere ††f. Oclisia signum, ut in pecoribus, tabulis libris litterae singulae, aut binae; alias ignominiam.
 carniculana Nobilem antiqui pro noto ponebant, et quidem per c litteram **, ut Plautus in Pseu-
 captiva dolo:

*f. ser- viente. Peregrina facies videtur hominis, atque ignobilis†
 **f. per G. li- teram et:

†f. gnobilis oculis meis obviam ignobilis†† obicitur.
 ††f. gnobilis Accius in Diomede:

f. suam gnobilis Ergo me Argos referam, nam hic sum nobilis
 f. Virgine. Livius in Virgo:

f. ornatu ornamentum incendunt nobili ignobiles.
 incendunt Noegeum quidam amiculi genus praetextum purpura; quidam candidum ac perlucidum,
 gnobili quasi a navo, quod putamen quorundam pomorum est tenuissimum non sine candore, ut
 Livius ait in Odyssea.

Simul ac lacrimas de ore noegeio deterisit,
 id est candido. Nixi¹ di appellantur tria || signa in Capitolio ante cellam Minervae [25]
 f. signa genibus nixa, velut praesidentes parientium nixibus quae sua sunt qui memoriae prodide-
 f. M. Ad- rint, Antiocho rege Syriae superato, M. Accillum subtracta a Populo R. adportasse,
 f. etiamque tum atque ubi sunt, posuisse; etiam qui capta Corintho advecta huc, quae ibi subiecta fue-
 rint mensae. Nictare et oculorum, et aliorum membrorum nisu saepe aliquid conari,
 dictum est ab antiquis, ut Lucretius in L. IIII.:

f. nictari Hic ubi nexari nequeunt insistereque alis.

Caecilius in Hymide:
 garrulis medentes iactent sine nictentur perticis.

f. Maccho Novius in Macchoco pone:
 Copone actutum scribere*. cum in nervo nectabere**;
 *f. scribes. unde quidam nictationem, quidam nictum, ut Caecilius in pugilem†:
 **f. nicta- tum inter laudandum hunc timidum tremulis palpebris
 bere percutere nictum: hic gaudere, et mirarier.
 †f. pugile:

Nictit canis in odorandis ferarum vestigiis leviter ganniens, ut Ennius in L. X:

f. venox veluti si quando vinclis venatica venenox
 apta solet, si forte ex pare sagaci
 *f. nictit, **f. est. sensit, voce sua nictu*, ululatque ibi acuta et**.

1) Nixi di.] Post verbum mensae, in exem-
 plari additum est, tripedi, sed alia manu. quod
 puto adiectum esse σχολιαστικῶς. Urs. — 2) Nin-
 gulus.] Versus Ennii potest ita etiam legi: Atque
 ut te etc. Urs. — 3) Niger lapis.] Opinor hic
 a Festo indicari Quintilium eum, a quo Luperi

Quintiliani dicti sunt. Vide in Quintiliani, Urs.
 — 4) Scribe νῆξον. — 5) Scribe νῆξον. — 6) Nu-
 ces mitti.] Mos hic spargendarum nucum habetur
 in veteri inscriptione, reperta prope Ferentinum
 via Latina. in ea sic est. A. QVINCTILIO A. E.
 PAL. PRISCO. et post. HIC. EX. S. C. FVNDOS.

unde* et ipsa gannitio. Niquis scivit centaria est, quae dicitur a Servio Tullio rege *f. inde constituta, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, nequis civis suffragii iure privaretur, nam sciscito* significat sententiam dicito**, ac suffragium ferto†, *f. scisco unde scita plebis. sed in ea centuria, neque censetur quicquam††, neque centurio prae-† f. dico, ficitur, neque centurialis potest esse, quia nemo certus est eius centuriae. est autem ne-†† f. fero, quis* scivit, nisi quis scivit. Ningulus², nullus, ut Ennius L. II. †† f. quisquam, *f. niquis,

qui ferro minitere, atque inte* ninculus** mederi queat. *f. nite

Niger³ lapis in Comitio locum funestum significat, ut ali*, Romuli morti destinatum. **f. ningulus

|| Sed non usu obvenit, ut ibi sepeliretur, sed Faustulum nutricium eius ibi sepul- [26] tum fuisse, et Quintiliam avum ti . . . qui Romuli partes sequebatur cuius familia dicta Quintilia, iuxta appellationem eius. Nanum Graeci vas aquarium dicunt humilem* et concavum, quod vulgo vocant situlum barbatum, unde nani, pumiliones ap- *f. humile pellantur.

Necem suspicatur Verrius a Graeco duci: nam illi necyn⁴, mortuum dicunt. Inde nos dicimus, necida. Nivem Verrius interpretatur novum ex Graeco, qui id neon⁵ dicunt. N . . . significat da . . . Nequimates dicti sunt Narnensis*, qui e Nequino oppido eiectis colonis veteribus ibi habitarunt. Cato in ea *f. Narnien- adversus* X hominibus . . . Negotium, quod non sit otium. *f. A. Ther- mae de Navos a navis celeritate, quae velocissima est, dicimus. Numidae dicuntur No- mades, qui diutius vivere dicuntur, unde Cato in . . . Numidas vivaces quod multam vivunt aetatem, dixit. Nuces mitti⁶ Cerialibus Capito Sinnius solitum esse dici ait, cum vellimus* significare, missilia Cerialibus in Circo mitti, quod cum mitti* f. vellimus nuces mos esset, plane volumus a parte totum designare, quia adeo deligantur supra omnia alia missilia prae flamma cum sint⁷ ustae, quae sparguntur nuces. Novendiales feriae dicuntur institutae a Tullo Hostillo* rege, ex monitu procurandis* f. Hostilio prodigiis nono die in feriis Latinis: sive quod in more* Albano lapidibus pluisset: *f. monte sive quod vox esset exaudita, ut Albani suo ritu facerent, quae omiserant sacra, nam ab his illa sunt tunc revocata, quae missa crate* a poene funditus deleta || ne- [27] *f. amissa gligere temporibus sequentibus coepissent: N . . . dicuntur inventae a Marcello civitate ac cos. operae. quibus admotis Syracusae facilius expugnari possent. Navalis porta, item navalis regio, videtur utraque ab navalium vicinia, ita appellata fuisse. Nonarum⁸ postridie, Iduum, Kalendarum dies alieni habentur. item novae nuptae a. d. IIII. Kalend. nonas, Idus diem atrum inlucescere, quoniam decreto Pontificum atri hi dies esse iudicati sunt, quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicavere, male remp. gessere. SEX. POMPEI. FESTI. DE VERBOR. SIGNI. LIB. XVI. INCIPIT. FELICITER. OB PRAEPOSITIO ALIAS PONITUR pro circum, ut cum dicimus urbem obsideri, obsignari, obvallari. alias ponitur in vicem

CEPONIAN. ET. ROIANVM. ET. MAMIAN. ET. PRATVM. EX. OSCO. AB. R. P. REDEM. EX. QVOR. REDITV. QVOD. ANNIS. VI. ID. MAL. DIE. NATAL. SVO. PERPET. DARETVR. PRAESENTIB. MVNICIP. ET. INCOLIS. ET. MVLIERIB. NVPTIS. CRVSTVL. P. I. MVLIS. HEMIN.

et post NVCVM. SPARSION. MOD. XXX. Urs. — 7) Sunt Ven. Sc. — 8) Nonarum.] Vide locum Verrii apud Agell. lib. 5. cap. 17. in quo legendum, rempublicam male gestam esse. Urs.

praepositionis, quae est propter, ut ob merita, ob superatos hostes. Unde obsides, pro obsides, quod ob fidem patriae praestandam dantur. alias pro ad ponitur, ut Ennius:

Ob Romam noctu legiones ducere coepit:
et alibi:

ob Troiam duxit.

Oculissimum¹ carissimum. Plautus oculissimum ostium amicae. Idem in Curculione, oculissime dixit, significatque qui clare aspicit. Idem: in Pseudolo. osculatum^{*f. oculatum} pro praesenti posuit, cum dixit:

Emito die caeca hercule olivum, id vendito oculata die.

Idem alibi oculatum Argum dixit, quod per totum corpus oculos habet. Idem:

pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem,

id est, qui se vidisse dicat. ductam autem ait Verrius hanc formam ab oculi appellatione. Oculitus dicitur, ut funditus, penitus, significatque tam carum esse, quam oculum, vel instar oculi esse. Odefacit dicebant antiqui ab odore, pro olefacit, vetere quadam consuetudine inmutandi litteras, quae sunt, ut saepe alias, tum in || hoc quoque libro contentae. quae vox ut quibusdam videtur, ex Graeca ὀσμῆ, tracta [28] est. Octaviae porticus duae appellantur, quarum alteram, theatro Marcelli propiorem, Octavia soror Augusti fecit; alteram theatro Pomp. proximam CN. Octavius. CN. filius,

^{*f. x vir} qui fuit Aed. cur. PR. cos. decemvirum^{*} sacris faciendis, triumphavitque de rege Perse navali triumpho: quam combustam reficiendam curavit Caesar Augustus. Ogygia moe-

^{*f. Ogyges} nia Accius in Diomede appellans significat Thebas, quia eam urbem Ogygus^{*} condidisse traditur. Occasio, opportunitas temporis casu quodam provenientis est; Occasus, interitus vel Solis, cum decidit a superis infra terras, quo vocabulo Ennius pro occasione est usus in lib. II.:

hic occasus datus est, at Oratius inclutus saltu.

item in L. V.:

inicit inritatus, tenet, occasus iuvat res.

Item in L. VIII.:

aut occasus ubi, tempusve audere repressit.

Occisum a necato distingui quidam, quod alterum a caedendo, atque ictu fieri dicunt, alterum sine ictu. itaque in Numa Pompili regis legibus scriptum est: si hominem ful-

^{*f. fulminis} minibus^{*} occisit, ne supra genua tollito. Et alibi: homo si fulmine occisus est, ei iusta nulla fieri oportet. October equus² appellatur, in qui campo Martio mense Oct.

^{*f. quotan-} nis immolatur quod annis^{*} Marti, bigarum victricum dexterior. de cuius capite non levis contentio solebat esse inter Suburanenses et Sacriavienses, ut hi in regiae pariete, illi ad turrin Mamiliam id figerent; eiusdemque coda tanta celeritate perfertur in regiam, ut ex ea sanguis destillet in focum, participandae rei divinae gratia. quem hostiae loco quidam Marti bellico deo sacrari dicunt, non ut vulgus putat, quia velut supplicium

1) Oculissimum.] In editione Augustiniana latum Plautus dixit, Graecos imitatus, qui παν- locus hic mendosus adeo, luxatusque habetur, ut ὀστυν illum appellant. Ure. — 2) October Festi sententia vix in eo appareat. Argum ocu- equus.] Videndus Plutarch. in probl. et Asconius

|| de eo sumatur, quod Romani Ilio sunt oriundi, et Troiani ita effigie in equi sint [29] capti. Multis autem gentibus equum hostiarum numero haberi testimonio sunt Lacedaemonii, qui in monte Taygeto equum ventis immolant, ibidemque adolent, ut eorum flatu cinis eius per finis quam latissime differatur; et Sallentini, apud quos Menzanae Iovi dicatus vivos* conicitur in ignem; et Rhodi, qui quod annis** quadrigas soli consecras in mare iaciunt, quod is tali curriculo fertur circumvehi mundum. Occidamus Plautus ponit pro contra cedamus; cum plurimae aliae praepositiones familiariores huic verbo sint. Occentassint antiqui dicebant, quod nunc, convicium fecerint, dicimus, quod id clare, et cum quodam canore fit, ut procul exaudiri possit. quod turpe habetur, quia non sine causa fieri putatur. inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. Ocrem antiqui, ut Ateius Philologus in libro Glossematorum refert, montem confragosum vocabant, ut apud Livium:

Sed qui sunt hi, qui ascendunt altum ocrim?

et:

celsosque ocris, arvaeque putria*, et mare magnum.

*f. patria.

Namque Taenari celsos ocris.

et:

haut ut quem Chiro in Pelio docuit ocri;

unde fortasse etiam ocriae* sint dictae inaequaliter tuberatae. Occare, et occatorem Verrius putat dictum ab occaendendo, quod caedat grandis globos terrae; cum Cicero venustissime dicat ab occaecando fruges satas. Ocius secundae collationis et deinde tertiae occissime frequentata sunt. Alii dietas nostras³ tracta* ex Graeco, id est *ὠνέως*, cuius prima significatio, ex qua procedere in comparisonem debet, apud nos non est tertiae vero consolationis*, cuius maiora exempla sunt, auctor est Plautus in Nervolaria: occissime nos li || beri possimus fieri quicquam occissi [30]

*f. Alii non dicta. s. nostro, sed tracta collationis

. Coelius historiarum libro concitantur occissime

. Aelius Lamia apud

Lamiam oport Ocimum, Graecum, et a celeritate

nascendi est dictum. Occupaticius ager⁴ dicebatur ab antiquis, qui desitus a cultoribus frequentari propriis, ab aliis est occupari coeptus. quod in agro Campano factum est. Nam cum Hannibal, Capuanos, qui de Punica rep. bene meriti fuerant, remunerare vellet, atque eorum agros, qui essent occupati, devastatique tamquam ex

hoste receptos, restituere; nominandos publice edixit. sed cum querelam audiret communem eorum, quorum ager occupatus est a privatis, iussit dari agros, non quos illi

accepissent, sed occupaticios. Orchitin Accius* Philologus in collectaneis ait esse

*f. Ateius

genus oleae ductum ex Graeco *ὄρχις*, quod testiculorum sit magnitudinis, itaque vocari ex eo orchitin

to grandiore: Orchestra, locus in scaena, quo

antea, qui nunc planipedes appellantur, non admittebantur histriones, nisi tantum interim dum fabulae explicarentur, quas sine ipsis explicari non poterant. Ricinia au-

pro Milone, In Sacra, inquit, via est regia etc. 4) Occupaticius ager.] De agris occupaticis, vide

Urs. — 3) Dicta a nostris Ven. Sc. cum nota scriptores de limitibus agrorum. Urs.

in margine dictas nostras esse in V. C. —

A a *

tem portabant, quo aequiore habitu prodirent, atque ut inde nomen ducerent. *Orca* genus marinae beluae maximum dicitur, ad cuius similitudinem vasa quoque ficaria, orcae dicuntur. sunt enim teretia, atque informi specie malae et ante quanta ne || *Oriri*, [31] nasci, vel surgere Orba apud poetas significat privatam aliqua persona cara. apud
 * f. matrem oratores, quae patrem amisit, aut matr.* ut Ser. Sulpitius ait, quae liberos quasi oculos orba est tris est ante
 Gallus Aelius O
 stantior in eo libro pon-
 tificatu puella sine sacrae
 nupta alicui fuisset
 Cornificius in
 on Uginus interserunt
 nactos sse. *Ortygia*¹ dicta est insula, quae vocitatur
 nunc Delos. *Orbius clivus*² videtur appellatus esse ab orbibus; per cuius flexuosos
 orbes Tullia filia Ser. Tullii regis, et L. Tarquinius Superbus gener, interfecto rege
 * f. propera- properaverat* tendentes una in regiae domus possessionem. coeptus est autem is cli-
 verant *Orbius*, quod pronus cum esset per orbes in exquiliarum collem du-
 * f. duceret, cere*, unde *Orbius* ab ipsis orbibus sic appellatus est. *Oratores*³ ex Graeco ἀρ-
 τήρες⁴ dictos existimant, quod ad reges et gentes, qui missi erant pro republica no-
 stra a populo R. ii conceptis verbis solerent deos ἀπαύδα id est testari
 * f. alias qui cit || eos nostri alii* pro legatis appellant, ut Cato in ea quam [32]
 scripsit de suis virtutibus contra Thermum: M. Fulvio consuli legatus sum in Ae-
 toliam propterea quod ex Aetolia complures venerant Aetolos pacem
 * f. pro- velle: de ea re oratores Romam profectos; et in originum L. I. propter*
 pterea id bellum coepit Coelius PR. Albanus, oratores misit Romam cum
 * f. deprecatoribus, alias pro decretoribus*, ut Terentius:
 orator venio, facite exorator sim.
 Item et Afranius in Emancipato . . si tum si quod oritur alias pro di-
 sertis et eloquentibus ab eo quod antiqui orare, dicebant pro agere. ob quam causam,

1) *Ortygia*.] Cum in exemplari adverbium, nunc, a librario duabus litteris superimposita linea nō scriptum fuisset, error inde fluxit, ut pro nunc, in libro Augustiniano, non, editum sit; atque unius litterae lapsu tota sententia immutata sit. *Urs*. — 2) *Orbius clivus*.] Livius. lib. 1. habet *Urbicus*, et ita etiam Solinus cap. 1. in editionibus vulgatis manuscripti. *Urbius*; praeter unum apud me vetustissimum, in quo est *Orbius*. quae quidem scriptura vera est, nam ut Festus infra in *Orcus*, inquit, antiqui, u, litterae sonum, per, o, efferebant, ut contra, o, per, u. Testimonio sunt ea, quae in hoc fragmento habentur: *Putitius*, pro *Potitius*: *sumnus*, pro *somnus*: *rutundus*,

pro *rotundus*: et in columna rostrata Duilii magistratos, pro magistratus: navebos, pro navibus. Varro lib. 5. de Ling. Lat. omnes Quirites, equites, peditesque magistratos, privatosque etc. ita enim legenda sunt verba Varronis, non ut vulgo leguntur. Omnes Quirites, pedites, armatos, privatosque etc. magistratos enim librarius mutavit in armatos, omisa voce, equites, quam habet Livius lib. 1. in quo ita scribit. Edixit, ut omnes cives Romani, equites, peditesque etc. Ad has autem intermortuas antiquitatis reliquias in lucem revocandas, praeter ea, quae supra indicavimus Livii, et Solini loca, unde de *Urbio clivo*, vel *Orbio*, ut antiquiores dicebant, accepimus; adiu-

orationes quoque eorum vocantur. Orata genus piscis appellatur a colore auri, quod rustici orum dicebant, ut auriculas, oriculas. itaque Sergium quoque quendam praedivitem, quod et duobus anulis aureis, et grandibus uteretur, Oratam dicunt esse appellatum. Orae⁵ extremae partes terrarum, id est, maritimae dicuntur, unde et vestimentorum extremae partes, quae quidem et primae dici possunt. Caecilius in Aethrione usus est pro initio rei, cum ait:

oram reperire nullam quam * expediam, queo.

* f. qua me

Oreae, freni, quod ori inferantur. Titinius in Setina:

et si tacebit, tamen gaudebit sibi promiti oreae *

* f. permitti oreas

et Naevius in Hariolo:

Deprandi autem Leonis * obdas oreas.

* f. Leoni si

Cato originum L. III: equos respondit: oreas mihi inde, tibi cape flagellum.

Coelius pro se apud populum: equusque * mihi sub feminibus occisus erat, * f. equo qui

oreas detraho inspectante Lucio Stertinio. Oreos liber pater, et oreades

Nymphae appellantur, quod in montibus frequenter apparent. Ordinarium⁶ hominem

Oppius ait dici solitum scurram || et improbum, qui assidue in litibus moraretur: ob [172]

eamque causam in ordine staret adeuntium Praetorem. At Aelius Stilo, qui minime or-

dine viveret * in ea oratione, quam scribit de suis virtutibus contra Ther-

* f. A. M. Cato

mm: Quid mihi fieret, si non ego stipendia (in ordine) omnia ordinarius

meruissem semper? Sunt quidam etiam, qui manipulare, quia infirmi sit ordinis,

appellatum credant⁷ ordinarium. Ornatus dicitur, et bonis artibus instructus, et honores adeptus a populo; etiam || bene aptus, ut miles, aut gladiator; et acturus fabulas. [173]

Atque et ornatus dicitur cultus ipse, quo quis ornatur ut cum dicimus aliquem tragico

vel comico ornatu prodire

.

.

Orestiaes nymphae; montium cultrices.

Ordo sacerdotum aestimatur deorum * maximus quisque. Maximus * f. A. maiestate, ut

videtur Rex dein Dialis, post hunc Martialis, quarto loco Quirinalis, quinto Pontifex

maximus. Itaque in soliis * Rex supra omnis accubat. Licet ** Dialis supra Martialem, * al. in conviviiis solus,

et Quirinalem Martialis supra proximum. Omnes idem † supra Pontificem. Rex; quia * f. scilicet

† f. item

mento nobis fuerunt, quae in *Sceleratus vicus*, infra habentur. Sceleratus vicus, Festus inquit, Romae appellabatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Servium Tullium regem socerum suum, corpus eius iacens filia carpento supervecta sit, properans in possessionem domus paternae. Livii verba sunt haec. Tullia cum se domum reciperet, pervenissetque ad summum Cyprium vicum, ubi Dianum nuper fuit, flectente carpentum dextra in clivum Urbium, ut in collem Exquiliarum veheretur. Solini autem haec. Servius Tullius, Exquiliis supra clivum Urbium. *Urs.* — 3) *Oratores.*] Multa hic restituimus exemplari

diligentius inspecto, quae desiderantur in editione Augustiniana. praeterea, corruptam vocem propte, mutavimus in propterea, et decretoribus in deprecatoribus. *Urs.* — 4) ἀρετῆς — ες (sic) Pr. ἀρετῆς Ven. Sc. — 5) *Orae.*] Pro, quam expediam, in ora paginae, emendavimus, quam expediam, et veram eam emendationem existimamus. *Urs.* — 6) *Ordinarium.*] Post verbum scurram quae sequuntur, in schedis habentur, item principium sequentis fragmenti, est, cum ait, quod est verbi Peremere. *Urs.* Nos illa hic interposuimus. — 7) tradant marg. Ver. Sc.

potentissimus. Dialis; quia universi mundi sacerdos qui appellatur Dium¹. Martialis quod Mars conditoris urbis parens. Quirinalis; socio imperii Romani Caribus ascito Quirino. Pontifex maximus, quod iudex atque arbiter habetur rerum divinarum, humanarumque. Ordiri est rei principium facere, unde et togae vocantur exordia^{*}. Opaca vocantur umbrosa. Opalia dies festi, quibus supplicatur Opi, appellantur; quorum alter Optutu, quasi optuitu, a verbo, quod est tuor; et significat video. Optatam hostiam, alii optimam appellant eam, quam Aedilis tribus constitutis hostiis optat, quam immolari velit. Opima² spolia dicuntur originem quidem trahentia ab Ope Saturni uxore, quod ipse agrorum cultor habetur, nominatus a satu, tenensque falcem effingitur, quae est insigne agricolae. Itaque illa quoque cognomina- || tur Consiva, et esse existimatur terra. Ideoque in Regia colitur a P. R. quia omnes [174] opes humano generi terra tribuat. Ergo et opulenti dicuntur terrestribus rebus copiosi; et hostiae opimae praecipue pingues, et opima magnifica et ampla. Unde spolia quoque quae dux P. R. duci hostium detraxit; quorum tanta raritas est, ut intra annos paulo trina contigerint nomini Romano. una, quae Romulus de Acrone; altera, quae Consul Cossus Cornelius de Tolumnio; tertia, quae M. Marcellus Iovi Feretrio de viridomato^{*} fixerant. M. Varro ait opima spolia esse, etiam si manipulari miles detraxerit; dummodo duci hostium non sint. Ad aedem Iovis Feretri poni testimonio esse libros Pontificum; in quibus sit: Pro primis spoliis^{*} bovem^{*}, pro secundis solitaurilibus, pro tertiis agno publice fieri debere; esse etiam compelli reges^{*} legem opimorum spoliorum talem. Cuius auspicio classe procincta opima spolia capiuntur, Iovi Feretrio daries oporteat, et bovem caedito; qui cepit aeris. cc. secunda spolia in Martis aram in campo, solitaurilia utra voluerit, caedito. tertia spolia Ianui^{*} Quirino agnum marem caedito. C. qui ceperit ex aere dato; cuius

1) *Dius vel Διος* marg. Ven. Sc. — 2) *Opima*.] *Pompili regis* in margine scripsimus, pro *Pompili*, quia ita antiqui dicebant, ut *Dueli*. pro *Duili*. et schedae habent, *Pompelli*. Formula legis dedicationis arae, de qua in hoc fragmento, extat apud me, quam libet adscribere. QVANDO. TIBI. HODIE. HANC. ARAM. DABO. DEDICABOQVE. HIS. LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. DABO. DEDICABOQVE. QVAS. HIC. HODIE. PALAM. DIXERO. VTI. INFIMVM. SOLVM. HVIVSQVE. ARAE. TITVLORVMQVE. EST. SI. QVIS. TERGERE. ORNARE. REIFICERE. VOLET. QVOD. BENEFICI. CAUSA. FIAT. IVS. FASQVE. ESTO. SIVE. QVIS. HOSTIA. SACRVM. FAXIT. QVI. MAGMENTVM. NEC. PROTOLAT. IDCIRCO. TAMEN. PROBE. FACTVM. ESTO. SIQVIS. HVIC. ARAE. DONVM. DARE. AVGEREQVE. VOLET. LICETO. EADEMQVE. LEX. EI. DONO. ESTO. ARAE. QVAE. EST. ET. CETERAE. LEGES. HVIC. ARAE. TITVLISQVE.

SVNTO. QVAE. SVNT. ARAE. DIANAE. IN. AVENTINO. HISQVE. LEGIBVS. HISQVE. REGIONIBVS. SIC. VTI. DIXI. HANC. TIBI. ARAM. PRO. IMP. CAESARE. AVGVSTO. P. P. PONTIFICE. MAXIMO. TRIBVNICIA. POTESTATE. XXX. CONIVGE. LIBERIS. GENTEQVE. EIVS. SENATV. POPVLOQVE. R. COLONIS. INCOLISQVE. COL. IVL. PATERN. NARB. MART. QVI. SE. NVMINI. EIVS. IN. PERPETVVM. COLENDO. OBLIGAVERVNT. DOQVE. DEDICQVE. VTI. SIES. VOLENS. PROPITIVS. Legem vero Numae, de spoliis opinis, ita ex Plutarchi Marcello nos emendam, suppledamque existimamus. QVOIVS. AVSPICIO. CLASE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIVNTVR. IOVEL FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QVEI. CEPET. AERIS. CCC. DARIER. OPORTETO.

auspicio capta dis piaculum dato. Huius aedis lex nulla extat; neque templum habeat neque* scitar. Ut qui optima lege fuerint** adici solet, cum quidam magistratus or-
antur Obscum³ duas diversas, et contrarias significationes
habet. nam Cloatius putat eo vocabulo si || gnificari sacrum, quo etiam leges sacrae [175]
obscatae* dicantur. et in omnibus fere antiquis commentariis scribitur Opicam pro Obsco,
ut in Titini fabula quinta: * f. necne,
** f. suant,
al. sacra-
tae obscae
al. obscitae

Qui obsce et Volsce fabulantur, nam latine nesciunt.

a quo etiam verba impudentia, et elata appellantur obscena, quia frequentissimus fuit
usus Oscis libidinum spurcarum. Sed eodem etiam nomine appellatur locus in agro
Veienti, quo frui soliti produntur Augures* Romani. Obigitat antiqui dicebant pro
ante agitat; ut obambulare. * f. A. publici
populi.

Obinunt, Obeunt. Obiurare⁴ antiqui pro aditu ponebant, ut est in
Pentesilea. Formidabant obiurare

Ob vos sacro, in quibusdam precationibus est, pro vos obsecro, ut sub vos
placo, pro supplico. Opportune dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles,
optatique sunt portus. Obherbescere, herbam increscere.

Oboritur, nascitur. nam praepositionem ob pro ad solitam poni, testis hic versus:

Tantum gaudium oboriri ex tumultu maximo.

et Ennius:

Ob Romam noctu legiones ducere coepit.

Obnectere, obligare, maxime in nuptiis frequens est. Observasse dicitur, qui ob-
servat quid, cuiusque causa facere debet. Itaque bis* observat, coluisse aliquem dicitur. * f. is, qui
Ommmentans⁵, Livius in odyssea quom ait:

In Pylum advenies, aut ibi ommmentans,

SECUNDA. SPOLIA. IN. MARTIS. ASAM. IN. CAMPO.

SVOVETAVRVLIA. VTRA. VOLET. CAEDITO.
QVEL CEPET. AERIS. CC. DARIER. OPORTETO.

TERTIA. SPOLIA. IANO. QVIRINO. AGNOM.
MAREM. CAEDITO.

QVEL CEPET. AERIS. C. DARIER. OPORTETO.
QVOIVS. AVSPICIO. CAPTA. DIS. PIACVLVM.
DATO.

Locus Plutarchi in promptu est, unde haec hausimus. in eo autem habetur, praescripsisse Numam in hac lege, ut prima spolia capta Iovi Feretrio consecrentur, secunda Marti, tertia Quirino, praemiumque sit primis asses trecenti, secundis ducenti, tertiis centum. *Urs.* — 3) *Obscum.*] *Opsce*, pro *Osce* in Titinii versu sunt qui legant eo modo, quo *opstinatum*, pro *obstinatum*, et alia his similia, quae infinita paene reperiuntur. quos ego non moror, quo minus legant, ut lubet, qui

vero Opicum, in Opicum mutandum censent, eis plane assentiri non possum. Nam verum est quod ait Festus *Opicum* in antiquis commentariis pro *Oscum* inveniri, et pro Opice Titiniam, *Osce* dixisse. Opici enim et Osci iidem sunt. hoc ut credam, quibus argumentis, adducar, docebo. Livius dicit Fregellas Sidicinorum agrum, deinde Volscorum fuisse. hoc idem est, ac si pro Sidicinorum dixisset Oscorum. nam Sidicini, Osci sunt. Strabo lib. V, p. 237. Σιδικηνῶν, οὗτος δὲ Ὀσχοι. cum itaque Livii locum imitatus Stephanus, pro Sidicinorum id est Oscorum, posuerit ὀπικῶν, manifestum est, Opicos et Oscos eodem esse. *οπικέλλα*, inquit, πόλις Ἰταλίας, ἥ τὸ μὲν ἀρχαῖον ὀπικῶν ἦν, ἔπειτα δὲ Ὀσολουσῶν ἐγένετο. In fine videtur legendum Augures Publici populi Romani, ex loco simili in Publicus ager. *Urs.* — 4) *Obiurare.*] Vide in *Obitu.* *Urs.* — 5) *Ommmentans.*] Placidus in Glossia. Ommmentat, expectat. dictum a mantando, i. diu manendo. *Urs.*

significat obmanens, sed ea significatione, qua saepe fieri dicitur, id enim est mantare. Ops antiqui dicebant, quem nunc opulentum, ut testimonio est, non solum ei contrarium inops . . . || concedit. ego egens exortus sum. Obsidionalis¹ corona [176]

est, quae datur imperatori ei, qui obsidione liberavit ab hostibus obsessos. Ea fit ex gramine viridi fere ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. herbam autem victoriae si-

* f. aliquot gnum fuisse apud antiquos alii quod * exemplis docuimus. Quae corona magnae auctoritatis fuit. nam et P. Decio datae duae sunt; una, ab exercitu universo; altera, ab his

* f. Sicinio qui fuerunt in praesidio obsessi; et L. Sergio * Dentato, qui Achilles Romae existimatus est, ac fertur centies et vicies pro rep. depugnasse, coronis donatus XXVI. in his aureis VIII. civicis XIV. muralibus tribus, obsidionali una. Inter obsidionalem, et civicam hoc

* f. universorum interesse, altera singularis salutis signum est; altera, diversorum * civium servatorum. Obstitum² Cloatius, et Aelius Stilo esse aiunt violatum attactumque de caelo. Cincius

* f. eum quom*, qui deo deque ** obstiterit, id est qui viderit quod videri † nefas esset. Obstinato, infirmato³, perseveranti, ut tenere possit, ut Pacuvius:

† al. videre obstinati exortus.

ut Accius in Amphitryone:

Ut tam obstinato animo confisus tuo.

* al. cupitus Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Rumorem Fama floccifecit capitas * stupris, obstinatus insignibus flagitiis. Naevius in Lycurgo:

Vos qui astatis obstinati.

* al. truden- Obstrudant, obsatulent⁴, ab avide truendo * cyngilam **⁵, non sumendo cibum. Unde
do et obstrudentum dixit Titinius:

* f. gingi- Obstrudenti aliquid; quod pectam sedens;
vam

* al. hic lae- Aut luculentaster * aut formaster frigidus.
taster,

Obsidium⁶, tamquam praesidium, subsidium, recte dicitur. cuius etiam auctor C. Laelius
* f. uti pro se apud populum: Ut in * nobis terra marique simul obsidium || fa- [177]
* al. opique cerent. Et Sallustius historiarum I: Magnis operibus * perfectis ** obsidium
* al. profectis coepit per L. Catilinam legatum. Obstitum⁷, obliquum. Ennius L. XVI.:

Montibus obstitis, obstantibus, unde oritur nox.

et in L. VIII.:

* f. obstipo Amplius exaugere obstipolumve * solis.
lumine

* al. C. Li- Caecilium in imbro *:

Resupina obstito capitulo sibi ventum facere cunicula **.

* f. tunicula Lucretius:

Omnia mendose fieri, atque obstita necesse est.

Obsalutare, offerre salutandi gratia dicebant antiqui, ut consalutare, persalutare. Obvaricator dicebatur, qui cuiquam occurrebat, quo minus rectum iter conficeret. Oufen-

1) Obsidionalis.] Pro diversorum, in epitoma est. universorum. Urs. — 2) Obstitum.] Qui deo, qui deque, in margine emendavimus, ex antiqua formula inscriptionis Fratrum Arvalium, in qua est, SIVE. DEO. SIVE. DEAE. Vide Macrobius Saturn. lib. 3. cap. 9. Si Deus, Si Dea; Cato de re rustica cap. 89. Agellus lib. 2. cap. 28. Arnobius lib. 3. Urs. — 3) Obfirmato Pr. Ven.

tinac tribus initio causa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Privernate mare intra* et Taracinam. Lucretius**:

Priverno Oufentina venit, fluvioque Oufente.

postea deinde a Censoribus alii quoque diversarum civitatum eidem tribui sunt ascripti. Oscillum Santra dici ait, quod oscillent, id est inclinent, praecipitesque afferantur*. ^{* f. inter mare, et. ** al. Lucilius.} Oscillantes, ait Cornificius, ab eo quod os caelare sint soliti personis propter verecundiam, qui eo genere lusus utebantur. Causa autem eius iactationis proditur Latinus rex, qui praelio quod eis* fuit adversus Mezentium Caeritum regem nusquam apparuerit, ^{* f. efferantur. ** al. ei} indicatusque sit Iuppiter factus Latiaris. Itaque scit eius** dies feriatos liberos, servos- ^{* al. per sex eos f. scilicet eos} que requirere eum non solum in terris, sed etiam qua videretur caelum posse adiri per oscillationem, velut imaginem quandam vitae humanae, in qua altissima ad infimum interdum, infima ad summum efferuntur. Atque ideo memoriam quoque redintegrari initio acceptae vitae per motus cunarum, lactisque alimentum, quia per eos dies feriarum, et oscillis moveantur, et lactata potione || utantur. Nec desunt qui exemplum Graecorum [178] secutos putent Italos, quod illi quoque, iniuria interfecto Icaro, Erigone filia eius dolore impulsam suspensio perisset, per simulationem Ostentum non solum pro portento poni solere, sed etiam participialiter testimonio est Pacuvius in Medo:

Atque eccum in ipso tempore ostentum senem.

et Accius in Bacchis:

Praesens praesto irridetis nobis stipe^s ultro ostentum obtulit.

Oscinum tripudium est, quod oris cantu significat quid portendi; cum cecinit corvus, cornix, noctua, parra, picus. Obstinere dicebant antiqui, quod nunc ostendit; ut in veteribus carminibus:

Sed iam se caelo cedens* aurora obstinet suum patrem.

^{* al. candens}

Oscines aves Ap. Claudianus* esse ait, quae ore canentes faciant auspicium, ut corvos, ^{* al. Claudius} cornix, noctua. aut*, quae alis ac volatu; ut buteo, sanqualis, aquila, immissulus, vul- ^{* f. alites, f. Picus autem} turus. picam aut* Martius, Feroniusque, et parra, et in oscinibus, et in alitibus habentur. Ostiam urbem ad exitum Tiberis in mare fluentis Ancus Martius rex condidisse, et feminino appellasse vocabulo fertur, quod sive ad urbem, sive ad coloniam, quae postea condita est, refertur. Quod neutrum certe plura ferri non debet. Osculana pugna in proverbio, quo significabatur victos vincere, quia in eadem et Valerius* Laevinus imperator Ro. a Pyrrho erat victus, et brevi eundem regem devicerat. Sulpicius item Imperator noster. eius rei meminit Titinius hoc modo:

Haec quidem quasi Osculana pugna est.

Sc. — 4) *Obsatulent* Ven. Sc. — 5) *gulam* Ven. Sc. — 6) *Obsidium*.] In exemplo Sallustii legendum *coepit*, pro *cepit*, Tacitus lib. 4. Obsidium coepit per praesidia, quae opportuna iam munie-

bat. Uns. — (2) *Obstitum*.] In verum Licinii, sive Caecilii pro *cunicula*, videtur legendum *tanpicula*, ut in margine notavimus. Uns. — (8) *irridet* marg. Ven. Sc. nobis stipe Ven. Sc.

GRAMMAT. LAT. II.

B b

secus, quia in fugere polsi¹ hinc spolia colligant. Signi || ficatur etiam [179]
osculum saviū, ut Plautus in Nervolaria:

Osculum sat est mihi

f. amabo qui ambo mi pater;

quod inter cognatos, propinquosque institutum ab antiquis est, maximeque feminas . . .

*f. A. cum dicebatur, . . . Optima lex*² . . . in Magistro populi facien-

do, qui vulgo Dictator appellatur, quam plenissimum posset ius eius esse, significabatur,

f. Volusi N. ut fuit Mani Valerii. M. F. Volusinae gentis, qui primus Magister a populo** creatus

**f. populi est. propter† quam vero provocatio ab eo magistratu ad populum dicta†† est, quae

††at. data ante non erat, desitum est adici: ut optima lege, utpote imminuto iure priorum Ma-

gistrorum. Originum libros quod inscripsit Cato, non satis plenum titulum propositi

sui videtur amplexus, quando praegravant ea, quae sunt rerum gestarum P. R. Optio

f. is qui nunc dicitur, antea appellabatur accensus. his adiutor dabatur centurioni a Trib.

Militum, qui³ ex eo tempore, quem velint, centurionibus permissum est optare, etiam

nomen ex facto sortitus est. Plautus in Asinaria:

Qua me, qua uxorem, qua tu servum Sauream

potes, circumduce, aufer, promitto tibi

non obfuturum; si id effeceris

tibi optionem sumito Leonidam.

Obsidionem potius dicendum esse, quam obsidium, adiuvat nos testimonio suo Ennius in Telamone quom ait:

Scibas natum ingenuum Aiace, cui tu obsidionem paras.

Item alio loco:

Hector, qui haud cessat obsidionem obducere.

Orare antiquos dixisse pro agere, testimonio sunt, quod⁴ et oratores, et hi qui nunc quidem legati, tunc vero oratores, qui reip. mandatas partis agebant. Ennius quoque quom dixit in l. I. Annañum:

Facere⁵ vero || quod tecum precibus pater orat. [180]

Oscos quos dicimus ait Verrius Opscos antea dictos, teste Ennio, quom dicat:

De muris rem gerit Opscus.

Adicit etiam, quod stuprum⁶ inconcessae libidinis obscena dicantur, ab eius gentis consuetudine inducta. quod verum esse non satis adducor, quom apud antiquos omnes fere obscena dicta sint, quae mali ominis habebantur. ut illa Virgilii testimonio sunt, ut superiorum auctorum exempla referre non sit necesse, quom ait:

Harpyias obscenas volucres.

et:

Obscenamque famem.

1) hinc fugere impulsī Ven. Sc. Lege: in fuga repulsi. — 2) Optima lex. In schedis tantum spatii relictum est, quantum ad reponenda duo verba, quae in margine notavimus, satis est. Magister populi; pro a populo; item magistrorum pro magistratum, ut est in schedis, legendum putamus. De antiqua vero formula, VTI. QVOD. OPTVMA. LEGE. TVAT. videndus Agellius lib. 1. cap. 12. et Livius lib. 9. in fragmento legis Agrariae apud me est. VTEI. QVOI. OPTVMA. LEGE. PRIVATVS EST.

Ob praepositione antiquos usos esse pro ad, testis est Ennius, quom ait, L. XIII.:

Omnes occisi, obcensique in nocte serena;
id est, accensi.* et in Iphigenia:

* al. lucenti

Acherontem adibe* ubi mortis thesauri adiacent**.

* al. obibo

** al. obiacent

Eiusdem autem generis esse ait obferre, obtulit, obcurrit, oblatus, obiectus: mihi non satis persuadet. Ostentum, quo nunc utimur interdum prodigii vice, quin participialiter quoque dici solitum sit, non dubium. facit etiam C. Gracchus de legibus a se promulgatis, quom ait: Quod unum nobis in ostentum, ipsis in usum adportatur. Occisitantur, saepe occiduntur. sic C. Gracchus pro rostris in P. Popillium: Homines liberi nunc in oppido occisitantur. Osi sunt; ab osio declinasse antiquos testis est C. Gracchus in ea, quae est de lege Minucia, quom ait: Mirum si quid his iniuriae sit, semper eos osi sunt. quod nunc quoque cum praepositione elatum frequens est, quom dicimus, semper perosi. Ostende, ostendam; ut per multis aliis exemplis eius generis manifestum est. Optionatus, ut Decurionatus, Pontificatus dicitur, ut Cato in ea, quam habuit apud equites: Maiores seorsum, atque diversum pretium || paravere bonis, atque strenuis, decaripnatus, [181] optionatus, hastas donaticas, aliosque honores.

Ob os, ad os significat . . . Item ut superioribus quoque exemplis testatus* est. Obsonitavere, saepe obsonavere. Cato in suasionem de lege orchia derogaretur*. Qui antea obsonitavere; postea centenis obsonitavere. Significat* f. ne legi autem convivari. Ostentas, saepe ostendis gloriandi causa. Sed et participialiter id et dici debet, et dictum est feminino genere. Ovibus duabus multabantur apud antiquos in minoribus delictis, ut in maioribus amb.* nec hunc ultra numerum excedebat* f. XXX multatio: quae postea quam aere signato uti civitas coepit, pecoraeque multaticia incuria bob. corrumpebantur unde etiam peculatus crimen usurpari coeptum est; facta aestimatio pecoralis multae, et boves centenis assibus, oves denis aestimatae. Inde suprema multa, id est maxima appellatur tria milia acria. Item vincesis* minoribus delictis. Olivitam* f. vicessis antiqui dicebant, quom olea coquebatur*: ut messem cum frumenta, aut vindemiam,* al. colligebatur. quom uvas. quod vocabulum potius frequentari debebat, quam nullum** eius significatio- al. nullam nis causa† haberemus. quamvis quidam oblivitatem meam†† dicant. Oppidorum⁸ ori-† al. causam ginem optime refert Cato. Cicero lib. I. de gloria, eamque appellationem usurpationem†† al. olivitatem eam appellatam esse existimat, quod opem darent adiciens, ut imitetur inertias* Stoicorum.* al. ineptias Orcum, quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum Urægum*, quod et v litterae* f. Urgum, sonum per o efferebant: per o litterae formam nihilominus g usurpabant. Sed nihil affert exemplorum, ut ita esse credamus: nisi quod his* deus maxime nos argeat. Ob- * f. is moveto, pro admoveto dice || hatur apud antiquos, ut alia, quae relata sunt. Of- [182] fendices ait esse Titius nodos, quibus apex retineatur et remittatur. At Veranius coriola existimat, quae sint in loris apicis, quibus apex retineatur, et remittatur, quae ab offen-

Urs. — 3) Lege: Qui quia. — 4) Delendum quod. — 5) Face vero Ven. Sc. — 6) Stupra Ven. Sc. — 7) Lege quom omisso v. causa. — 8) Oppidorum.] Nomen Catonis in schedis adiectum opinor ab aliquo, qui putarit a Feste indicari libros

Originum M. Catonis, cum tamen hic agatur de styne oppidorum. Sed possum falli. Urs. Cato haud dubie loquens introducit apud Ciceronem.

* *al. Olva-* dando dicantur. nam quom ad mentum perventum sit, offendit mentum. Olvatum *
tium Antistius Labeo ait esse mensurae genus. Occultum offerre, significat sub terram fere
 ponere. Obiacuisse, antea iacuisse. Praeceptat, in saliarum carmine est, saepe prae-
 * *al. populo* cipit. Pa¹ pro parte; et po, pro potissimum* positum est in saliarum carmine. Pro-
 menervat item, pro monet. Praedotio², praeoptant. Prospices, prospice.
 * *al. Poesnis* Pesnis*, pennis**, ut Casmenas dicebant, pro Camaenis: et Caenas pro caenis.
 * *al. Poenis* Bolteo, pro ulteriore. Polet; pollet: quia nondum geminabant antiqui consonantis.
 + *al. Plusima* Plisima†, plurima. Pretet tremonti praetemunt. pe. Perfines, perfringas††. Pro-
 † *al. per-* stringas.
 * *al. Promo-* metion*, praecipuum, praeter caeteros meritum. aut pro medium** hoc est participat;
 * *al. medio* aut† pro indiviso dicimus. Privicio es††³, privis id est singulis. Petilam suram,
 † *al. ut* siccam et substrictam vulgo interpretantur. Scaevola ait ungulam albam equi ita dici.
 †† *f. Privi-* Pilumnoe poploe in carmine saliarum, Romani, velut pilis uti assueti: vel quia praeci-
 cloes. pue pellant hostis. Praepetes aves quidam dici aiunt, quia secundum auspiciam fa-
 ciant praetervolantes. alii quod aut ea, quae praepetamus indicent. aut quod praetervo-
 lent. aut ex Graeco tractum putant, quod ante conspectum volent nostrum. inepte
 scilicet ex praepositione Latina componentes et Graeco vocabulo. ceterum poetae promi-
 scue omnis aves ita appellant. Pilare⁴, compilare, sunt qui Graecae originis
 || Picati⁵ appellantur quidam, quorum pedes formati sunt in [183]
 speciem sphingum: quod eas Dori ficas vocant. Petulantes, et petulci etiam appellan-
 tur qui protervo impetu, et crebro petunt laedendi alterius gratia. Vir. in IV. Geor.:

Neque oves, hoedique petulci
 floribus insultent.

et:

Cornigeras norunt matres . . . agnique petulci.

Et Afranius in Ida:

Nostrum in conventum, aut consessum ludum, lapsumque petulcum.
 Interdum pro veloce usi videntur antiqui; ut hoc versu intelligi potest:

* *al. pedicus* Exiit quasi petulcus quidam, pedibus* convibravit.

Petrarum⁶ genera sunt duo, quorum alterum naturale saxum prominens in mare, cuius
 Ennius meminit L. XI.:

* *f. petrisque* Alte delata, ceterisque* ingentibus tecta.

* *f. Laevius* et Levius* in Centauris:

Ubi ego saepe petris.

* *al. quae* alterum manufactum, ut docet Aelius Gallus: petra est, qui locus* dextra ac sini-
 * *al. exple-* stra fornicem expleturdsque* ad libramentum summi fornicae. Petissere
 * *al. exple-* tura est antiqui pro petere dicebant, ea quidem forma verbi, qua sunt laessere, et incessere,

1) Pa.] Sic, do, pro, domo. Vide Ausonium. *Urs.* — 2) Praedotio.] Ita in schedis: et recte. nam antiqui, o, pro u, ponebant. Unde in co-
 lumpa Duilii est, EXFOCIONT. Vide in *Orcus*.
Urs. — 3) Privicioes.] Cum ita sit in schedis, opū
 nor legi debere, privicioes, ut aboloes. *Urs.*
 — 4) Pilare.] Scribendum: Graeci enim, fures,

φιλητας dicunt. Seneca. epist. 52. lib. 7. Volupta-
 tes praecipue exturba, et invisissimas habe latro-
 num more, quos Aegyptii philistas vocant. *Urs.*
 — 5) Picati.] Hesiodi antiquus interpret in Theo-
 goniam, dicit Boeotios, non Dorios ut Festus ait,
 Sphingem ita appellare. φῖνα δ' αἰετῶν οἱ βοιωτῖοι
 ἔλεγον. *Urs.* Boeotii enim Dorienses. — 6) Pe-

sed ut mihi videtur, quom significabant saepius petere, ut petessant, saepius petant. Petrones rustici fere dicuntur propter vetustatem, et quod deterrima quaeque ac prae-ruptus . . . iam agri petrae vocantur, ut rupices idem a rupicis*. Petauristas*farupibus Lucilius a petauro appellatos existimare videtur, quom ait:

Sicuti mechanici, cum alto exilueret petauro.

At Aelius Stilo quod in aere volent, cum ait: Petaurista proprie Graece, ideo quod his* *πρὸς ἀέρα πέταται*. Petoriturum, et Gallicum vehiculum esse, et no- *f. is men eius dictum esse existimant a numero IIII. rotarum. alii Osce, quod hi quoque petora quattuor vocent; alii Graece, sed *αἰολικῶς* dictum. Petimina in his* iumentorum *al. humeris ulcera, et vulgo appellant, et Lucilius || meminit quom ait: [184]

Ut petimen naso, aut lumbos cervicibus tangat.

eo nomine autem, et inter duos armos suis quod est, aut nectos*, solitum appellari te- *al. pectus statur Naevius in descriptione sullae*, quom ait: *al. suillae

Petimine piscino qui meruerat.

Pennas antiquos fertur⁷ appellasse peenas ex Graeco, quod illi *πετηνὰ* ea, quae sunt volucriora* dicant. Item easdem pesnas, ut caenas. Pictor⁸ Zeuxis risui** mortuus, *al. volucris dum ridet effuse pictam a se anam *χαῦν*. cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de **f. risu significatu verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, cum versiculos quoque adhaereret tulerit et ineptos pati; sed nullius praetoris* praetexto nomine: qui *f. ea de re tamen sunt hi: retulerit, et ineptos sa- tis, et nul- lius pretii

Nam quid modi facturus risu denique? nisi pictor fieri vult, qui risu mortuus est.

Picta quae nunc toga dicitur, purpurea ante vocitata est, eaque erat sine pictura. eius rei argumentum est pictura in aede Vertumni, et Consi, quarum in altera M. Fulvius Flaccus, in altera T.* Papirius Cursor triumphantes ita picti sunt. Tunica autem pal- *f. L. mata a latitudine clavorum dicebatur, quae nunc a genere picturae appellatur. Im- petum, industrium, indulgentem perinde composita esse ait Verrius, atque impune, et immunis, mihi non satis persuadet.

Pietati aedem consecratam ab Acillo* aiunt eo loco, quo quondam mulier ha- *f. Acilio bitaverit, quae patrem suum inclusum carere mammis suis clam aluerit: ob hoc factum, impunitus* ei concessa est. Picum avem quidam dictum putant a Pico rege Aboriginum, *f. impuni- quo dissolutus sit* tas.

Piscatorium aes vetusto more appellatur, quod in || monte Albano datur pro pisci- [185] *f. quod is solitus *f. A. eo uti. bus. Pedam vestigium humani praecipue pedis appellasse antiquos in commentariis quibus- dam inveniri solet. Pescia in saluari carmine Aelius Stilo dici ait capitia ex pellibus agnitis facta, quod Graeci pelles vocent pesce⁹ neutro genere pluraliter. Pestiferum

trarium.] In schedis *Levius* est pro, *Livius*. Un- de suspicor *Laevium* poetam indicari, de quo Agellius lib. 12. cap. 10. licet ibi quoque *Livius* sit mendose, cum antiquissimus liber habeat, *Laevius*. *Urs.* — 7) *ferunt* Ven. Sc. Tum appellasse *peenas*, haec vv. desunt Ven. Sc. — 8) *Pictor Zeuxis*.] In schedis ita sunt haec verba depravata

ut tamen ad veram lectionem eliciendam quasi manu ducant, cum in eis ita sit: *cum versiculos quoque adhaereret tulerit et septos pati. sed nul- lius praetoris praetexto nomine. nos emendavimus: cum versiculos quoque ea de re retulerit, et in- eptos satis, et nullius pretii praetexto nomine.* *Urs.* Lega: *et nullius poetae.* — 9) *πέσκη*

fulgur dicitur, quo mors, exiliumve significari solet. *Pisalitem*¹ appellat Naevius Pantalcontem, id est Pisis oriundum tyrannum, cum alioqui inde profecti nunc Pisani dicantur. Pedibus obsitum, id est pediculis, Titinius pedicosum appellat hoc modo:

Rus detrudetur pedicosus, squalidus.

Pedes autem pro pediculis; sic Plantus refert in *Carculione*:

*al. A. est
leconum

Item genus* inter homines meo quidem animo,
ut muscae, oulices, cimices, pedesque, pulicesque.

et Livius in *gladiolo*:

Pulices ne, an cimices, an pedes, responde mihi.

et Lucilius:

Ubi me vidit, caput scabit, pedes legit.

*et. inter-
pretatores
dicunt, f. im-
precatores

Pesestas inter alia quae (si) inter precationem dicuntur*, cum fundus lastratur, significare videtur pestilentiam, ut intelligi ex ceteris possunt, quom dicitur:

Avertas morbum, mortem, labem, nebulam, impetiginem.

Pedum baculi genus incurvum, ut Vir. in *Buc.* quom ait:

At tu sume pedum, quod me cum saepe rogaret.

*al. a pisen-
do propoli-
tum

Pedem strait in *XII.* significat fugit, ut ait Ser. Sulpicius. *Pistum* pisendo perpolitum* antiqui frequentius usurpabant, quam nunc nos dicimus. *Pedarium* Senatorem significat Lucilius quom ait:

Agipes vocem mittere coepit.

qui ita appellatur, quia tacitus transeundo ad eum, cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat. *Piscatorii* ludi vocantur, qui mense Iunio trans Tiberim fieri solent pro quaestu piscantium. *Piscinae* publicae hoc || dieque nomen manet; ipsa non extat. [186] ad quam et natatum, et exercitationis alioqui causa veniebat populus. Unde Lucilius ait:

Pro obtuso ore pugil, pisciniensis reses.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partis divisum, ut testudinatatum in quattuor. *Piari* eos velut proprio verbo, ait Verrius, qui parum sint animati, cum mentis suae non sunt, per quaedam verba² liberantur incommodo. *Pignosa*, *pinosa*, *gnora* eo modo, quo Valesii, Anselii, *pinosi*, *palisi** dicebantur.

*f. Pinasil,
Papasil.

Pectuscum *Palati* dicta est ea regio Urbis, quam Romulus obversam posuit, ea parte, in qua plurimum erat agri Romani ad mare versus, et quia* mollissime adibat urbs, cum Etruscorum agrum a Romano Tiberis discluderet ceterae vicinae civitates.

*f. aliquot

*f. Nam

*f.

tes colles aliquos* haberent oppositos. *Peculatus* est nunc quidem quaecumque publicum cum furtum, sed inductum est a pecore, ut pecunia quoque ipsa. Iam* etiam noxii** pecore multabantur, quia neque acris adhuc, neque argenti erat copia. Itaque suprema multa etiam nunc appellatur. *Piatrix* dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam quidam simulatricem, alii sagam, alii expiatrix vocant; et piamenta, quibus utitur expiando, alii purgamenta. *Piacularis* porta appellatur propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant, vel, ut ait Cloatius, cum ex sacro³ per aliquem piaculo solvitur, ut aliqua⁴ piandi propitiandique causa immolatur. *Pigere* interdum pro tardari, interdum

Graecis litteris Ven. Sc. — 1) *Pisalitem*.] Ita facta p. al. piaculo marg. Ven. Sc. — 4) *alicuius* marg. Ven. Sc. — 5) *Persicus*.] Planti verum in exemplari habet *persibus*, pro, *persicus*, et ita

pro poenitere poni solet. Pangere, figere. unde plantae pangi dicuntur, cum in terram demittuntur Permutatur id proprie dici videtur, quod ex alio loco || in alium transfertur. at commutatur, quod aliud pro alio [187] substituitur. Sed ea iam confuse in usu sunt. Pierides Musae propter amoenitatem, ac solitudinem Pierii montis dictae videntur, quo* esse** secretis locis propter studia liberalia delectentur. Perconctatio pro interrogatione dicta videtur ex nantico usu, quia conto pertentant, cognoscuntque navigantes aquae altitudinem. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per o solere scribi. mihi id falsum videtur: nam est illa percunctatio, quod is, qui curiose quid interrogat, percunctari ait* at recte per v** f. per cunctas res it, f. sua litteram scribatur. Perfugam Gallus Aelius ait, qui liber, aut servus, aut hostis sui** voluntate ad hostes transierit, qui idem dicitur transfuga, quamquam sunt, qui credant perfugam esse, non tam qui alios fugiat, quam qui ob spem commodorum ad quempiam perfugiat. Perfacul antiqui, et persefacul dicebant, quod nunc facile dicimus, inde permansit in consuetudine facultas. Peremptalia fulgura Graecus* ait vocari, quae f. Granius superiora fulgura, ut* portenta vi sua peremant duobus modis, prioribus tollendis: aut f. aut maiore manubia, ut tertia secundae, secunda primae cedat, nam ut omnia* superentur f. omina fulgure, sic ictum fulgur manubiis vinci. Perediam et bibesiam Plautus finxit sua consuetudine, cum intelligi voluit cupiditatem edendi et bibendi. Peremere Cingius in lib. de verbis priscis ait significare idem, quod prohibere. at Cato in li. qui est de re militari pro viciare usus || est, cum ait, cum magistratus nihil audent imperare, ne [38] quid consul auspici peremat.

Perihodos dicitur et in carmine lyrico pars quaedam, et in solata oratione verbis circumscribita sententia, et in gymniciis certaminibus perihodon vicisse dicitur, qui Pythia, Isthmia, Nemea, Olympia vicit, a circumita eorum spectaculorum. Perempta et interempta pro imperfectis* poni solet a poetis. Lucretius:

cum corpus simul, atque animi natura perempta.

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae. Pacuvius Ilium:

fac, ut coepisti, hanc operam mihi des perpetem.

oculis traxerim. Persillum vocant sacerdotes rudiculum picatum, quo unguine Flamen Portunalis* arma Quirini unguet. Persicum portum, Plantas cum ait, mare Euboicum* f. Quirinallis videtur significare, quod in eo classis Persarum dicitur stetisse, non procul a Thebis. Personata fabula quaedam Naevii inscribitur, quam putant quidam primum* a persona- f. A. actantis histrionibus. Sed cum post multos annos comoedi et tragœdi personis uti coeperunt, verisimilius est eam fabulam propter inopiam comoedorum actam novam per Atellanos, qui proprie vocantur personati, quia ius est is* non cogi in scaena ponere personam, f. iis quod ceteris histrionibus pati necesse est. Persicus⁶ peracutum significare videtur, ut Plantus:

Nihil de conciliare sibus*, nisi qui persibus** sapis.

Naevius:

et qui fuerit persicus carpenti⁶ ad stratio*.

Varro lib. 6. de Ling. Lat. Persibus, inquit, a persibus. Urs. — 6) Adest ratio Ven. in marg. Est rite gloriata subscribunt, calide. vide in Si-ratio Ven. Sa. —

* f. sibi
** f. persicus
* f. adest ratio.

Perpetrat¹, peragit, perficit. Pacuvius in Teucro:

f. nec Neque perpetrare precibus, imperia qui detinui patris

pretio Spartam reponere** instat, id si perpetrat.

quit et in
Niptris:

Quo etiam sine praepositione usi sunt, quod conver|| sum iam in consuetudinem est. [34]

**f. repe-
dare

Perpulit, persuasit, impulit dicendo me perpulit . . .

. scilicet compulit Pertisum, pro, pertesum dixerunt an-

tiqui qui paul Persuasit, impulit. Puteum²

antiqui dixerunt unde sumi potest: inde Puticulos, antiquissimum genus sepulturae

appellatos, quod ibi in puteis sepelirentur homines: qualis fuerit locus, quo nunc ca-

davera proiici solent extra portam Exquilingam: quae quod ibi putescerent inde potius

appellatos existimat puticulos Aelius Gallus: quia³ antiqui moris fuisse, ut patres

familias in locum publicum extra opidum mancipia vilia proicerent, atque ita proiecta,

quod ibi ea putescerent, nomen esse factum Puticulis. Putum antiquos pro puro di-

f. decisum xisse ait. inde putatas vites, quibus decisum est id, quod impedimento erat, dici

f. Corni- Cornifici ait, neque aliter accepit Ennius, cum dixit in Alexandro:

ficius amidio* purus putus. et Plautus: purus putus hic sycophanta est

*f. dimidio quo certior se aurum quo-

que putatum dici solet, quod est, expurgatum: et ratio putata, id est pura facta, ut

. heredibus rettulit. Putitium⁴ Plautus dixit stultum: Putitio

f. ab stultior est barbaro. Id autem ex hac causa. Potitius cum ad Hercule

ritum sacrificandi accepisset, eum millibus aeris gravis quinquaginta edocuisse dicitur

f. publicos servos publicus P. R. quo facto Potitii intra diem XXX. cum eius familiae XII. fuis-

sent, omnes interierunt. Pubes, adulescens, qui iam generare potest, vocatur, cui

contrarium est impubes. Pubes etiam et || plurium numerus eiusdem aetatis [35]

dici solet. Puteolos quidem dictos aiunt ab aquae caldae putore. quidam a multi-

tudine puteorum earundem aquarum gratia factorum ver . . .

. cum autem is vio . . .

. illius tra Pugnus a punctione, id

est, percussione dictus. Pegasus⁵ equum alatum fuisse tradunt poetae; cuius qui-

dem ungulam suscitasse fontem, qui Hippocrene dictus est, traditur. sed

. ersus alia Lucina luno sa

. formon- Prospera quaedam nomina usur-

pubant antiqui in e declinata ut praefiscine, extrema producta syllaba, videlicet ut

1) Perpetrat.] Versus Pacuvii legendi, ut in margine. Neque perpetrare precibus, nec precio quit. et in Niptris. Spartam repedare instat; id si perpetrat. Urs. Sed cf. notas. — 2) Puteum.] Huius loci restitutionem debemus M. Varroni, qui lib. 4. de Ling. Lat. sic scribit. Extra opida a puteis puticulae, quod ibi in puteis obruebantur homines. nisi potius, ut Aelius scribit, puticulae, quod ibi putescerent cadavera proiecta: qui locus publicus ultra Exquilias. Urs. — 3) Qui ait Pr. — 4) Putitium.] Antiqua scri-

bendi consuetudo, pro Potitium, ut sumnus pro somnus; cui contraria, Orbius, pro Urbius. vide supra in Orbius clivus. et infra in Orcus. Urs. — 5) Pegasus.] Vide infra in Pegasides. ibi enim habes, Pegasus ungulae ictu Hippocrenen fontem aperuisse. quod a Graecis poetis tractum est. Urs. — 6) Poreca praecidaneta.] Verum est quod Festus ait, hoc genus hostiae praecidarium appellatum esse: nam et Marius Victorinus praecidariam legit, et a praesentanea differre dicit, de qua forte agitur in fragmento praesen nam, inquit, praesen-

occurrerent fascino, ut ait L. Cincius; quod etiam fieri consuevit in familiae purgandae sacro. Porca praecidane⁶ dicitur, quae ante immolari solet; quod genus hostiae quod ante novam frugem praecideretur, praecidarium appellabant. Placenta⁷ libi quoddam genus vocatur ex tribus pulvis factum; alii dicunt genus pulvis, cum tribus libamentis. Porricium⁸, pro porro iaciam, maxime de extis dicebant antiqui. Plaut. in Pseudolo: atque in manibus exta teneam, ut porriciam intebea^{* f. interea loci.} porricitur autem foculo, arisque quod consecrandum est deo, dicandumque; contra it^{* f. id} consumitur in sacro, quod est profanatum ut Verrius eodem libro de significatione verborum. Sint dicta libere, si qua contra dixerit: nam arbitratur ob eam causam porrici exta aris et foculo, quia profana^{* ea} || quoque id est deo dicta [36]^{* f. profanata} consume^{* est} necesse, cuius opinionem, neque in hoc, neque in aliis complaribus refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortuam, et sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius usus aut auctoritatis praeterire, et reliqua quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio, et aperte et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis invenientur. Inscruntur priscorum verborum cum exemplis. Porigam dixisse antiqui videntur, pro porrigam, propter morem non ingeminandarum litterarum; ducto verbo a porro regam, aut si id frivolum videtur, cum aperte e civo regit^{* tractum} sit. Sed antiqui etiam^{* f. rivo regam} porgam dixerunt pro porrigam. Porcae⁹ appellantur rari sulci, qui dicuntur^{* aquae} derivandae gratia. dicti quod porcant[†], id est prohibent^{††} aquam frumentis nocere:†^{* f. ducuntur} nam crebriores sulci, limi^{* vocantur}. Postliminium^{**10} receptum, Gallus Aelius in libro primo significationum, quae ad ius pertinent, ait esse eum, qui liber ex qua civitate in aliam civitatem abierat, in eandem civitatem redit eo iure, quod constitutum est de postliminis¹¹, itemque servos† a nobis in hostium potestatem pervenit, postea ad†^{* f. lirae} nos, redit in eius potestatem, cuius antea fuit iure post limini. equi, et muli, et navis eadem ratio est post liminium receptum is††^{** f. postliminio} quae servi. quae genera rerum ab hostibus††^{* f. postliminio} ad nos postliminium^{*} redeunt, eadem genera rerum a nobis ad hostis redire possunt.^{* f. postliminio} cum populis liberis, et confederatis, et cum regibus postliminium nobis est ita, uti cum hostibus quae nationes in opinione^{*} nostra sunt, cum his || procul sint. Provorsum [37]^{* f. ditione} fulgur appellatur, quod ignoratur noctu, an interdiu, sit factum. itaque Iovi fulgurit^{*12},^{* f. Fulguratori.} et Summano fit, quod diurna Iovis, nocturna Summani fulgura habentur. Propatulum late patens, atque apertum, et patuli boves, quorum cornua in diversum super^{*} modum^{* f. supra} patent. Propriassit, proprium fecerit. Properus antiquos dixisse, pro celer, testi-

tanea porca, quae praesente mortuo, quem condituri erant, immolabatur. *Urs.* — 7) Placenta.] Placenta, sive libum, ex farre, oleo, et melle fiebat. Servius in VII. Aen. Liba sunt placetae de farre, et melle, et oleo sacris aptae. *Urs.* — 8) Porriciam.] Varro lib. 5. de Ling. Lat. Profanatum, inquit, quod in sacrario polluctum. itaque olim in fano consumebatur omne, quod profanatum erat. Haec ad verbum profanata, quod fecimus ex duobus profana ea reliqua in editione Augustiniana cum sint suo loco mota, nos ad fidem

exemplaris reposuimus, et mutila multa restitui-
mus. *Urs.* — 9) Porcae.] Prohibeant videtur legendum ex epitoma Pauli, pro, prohibent, et lirae, pro limi. *Urs.* — 10) Postliminium.] Verbum opinione mihi suspectum est, et pro eo, ditione scribi debere opinor. in fragmento Serviliae legis sic est. QVIVE. IN. ARBITRATV. DICIONE. POTESTATE. AMICITIA. etc. *Urs.* — 11) de postliminiis Ven. Sc. item paullo post iure postliminii Ven. Sc. — 12) Fulguri Pr. Ven. Sc. Legendum Fulguritior.

monio est qualitatis adverbium, quod est propere. Prophetas in Adraсто Iulius nominat antistites fanorum, oraculorumque interpretes:

cum capita viridi lauro velare imperant

f. parant prophetas, sancta ita caste qui purant sacra.

f. Sango, Propter viam¹ fit sacrificium, quod est proficiscendi gratia Herculi, aut Sanco, qui scilicet idem est deus. Prodigia quod praedicunt futura; permutatione g litterae: nam quae nunc c appellatur, ab antiquis g vocabatur. Produit, porro dederit, ut est in lege Censoria: porticum sartam, tectamque habeto, prodito. alias prodiderit.

f. Hymnide Prodegeris consumpseris, prodikleris, ut Caecilius in hymni:

prodigere est, cum nihil habeas, te inridier,

et Plautus in Nervolaria:

f. producte productae prodigium esse in**² amatorem addecet.

prodigum

** f. me

Prodinunt, prodeunt, ut Ennius Annali. L. III.:

prodinunt famuli tum candida lumina lucent.

Probrum, stuprum, flagitium, ut Accius in Hellenibus:

qui nisi probrum, omnia alia indelicta aestimant.

Caecilius in Davo:

ea tum compressa parit huic puerum, sibi probrum.

f. Probi, Probrum, velut, prohibi, qui se** delinquendo prohibent. Prodigiatores haruspices,

** f. A. a

† f. prodit,

ces, prodigiorum interpretes. Proditat† memoriae porro dat et fallit. item ex interiore loco procedit. item perdit, ut Ennius L. XVI.:

f. cupidi non in sperando cupide rem prodere summam.

Punicum quod appellatur, || genus libi translatum a Poenis. idem appellatum fuit [38]

probrum, ceteris libis suavissimum quia videbatur. Punicum dicitur etiam vestis nomen

f. rostris, . . . Pro significat in ut pro rostois, pro aede, pro tribunali. Progenerum

appellat avus neptis suae virum. Profanum quod non est fanum appellatur. Plautus:

sacrum, an profanum habeas, parvi penditur. Livius in

. publici Pacuvius in Periboea

inde profanationem dici ait Verrius. Pro, ponitur, pro amplificando, ac palam faci-

endo, ut prodi, provoca, propelle, ponitur alias pro privandi facultate, ut in pro-

pudio, prohibendo, quia utrumque abnuit in his esse pudorem, potestatemque alias

f. apud ob aliud alio, ut pro pecunia, pro praedio**, pro consule†, alias pro admiratione, ut

ab,

** f. praede, pro Iuppiter. Accius in Melanippa††⁴ pro Iuppiter manu

† f. consilio, omium* Plautus in Condalio alias pro

†† f. Menalippo ante, ut pro hostio. alias pro in, ut dicimus promittere barbam, et capillum. Pro-

*f. omnium fundum dicitur id, quod est altum, ac fundum longe habet. Pacuvius in Medo: ne-

1) Propterviam.] Plautus in Rudente. Ut mea est opinio, propterviam illi vocati sunt ad prandium. qui? quia post caenam credo laverunt. *Urs.* — 2) In marg. Ven. et Sc. notatum est, vet. Cod. exhibere m. i. e. me. — 3) Punicum.] Horatius epodon ode IX. Punico lugubre mutavit sagum. est enim apud Horatium vestis nomen. *Urs.* — 4) Me-

lanippo Pr. *Melan.* . . . Ven. Sc. — 5) Profusus.] Vide in *Occisitantur.* — 6) Plebei Aediles.] Dionysius lib. 6. Aediles plebeios, ut Tribunorum plebis essent ministri, et ut sacris aedibus praessent, dicit creatos fuisse. Digest. lib. 1. tit. 2. Itemque ut essent, qui aedibus praessent, in quibus omnia scita plebs deferebat, duos e plebe con-

que *profundum* Profesti dies dicti, quod sint procul a religione nominis divini. Caecilius in . . . quod facimus profesto, fecisti tantundem festivo die. item Afranius in Privigno. aequè profesto, contra cum celebras. Profusus super modum sumptuosus dicebatur. Terentius in Adelphis; profundat, perdat, pereat, nihil ad me. alias obiectus, iacens. et Pacuvius in Teucro: profusus⁶ gemitu murmuro, occistians* ruat || [39] * f. oscitans
cant rta. Plauti appellantur canes, quorum aures languidae sunt, ac flaccidae, ut latius videantur patere
quae e
uni vi

cis. Plantae appellantur semina olerum, quod planae sunt, ut appellantur plantae nostrorum pedum ex causa simili. Plancae dicebantur tabulae planae, ob quam causam et Planci appellantur, qui supra modum pedibus planis sunt. Plaustrum perculi antiqui dicebant ab eo, qui pede onusta plaustra perculit: id est evertit: quod postea abiit in proverbium id, quod a Plauto in Epidico Comoedia relatum est: Epidicus mihi magister fuit; perii: pene plaustrum perculi. Plebeium magistratum neminem licet capere, nisi qui ex plebe est: cuius generis est omnis magistratus, qui appellatur isto nomine. Plutei dicuntur crates corio crudo intentae*, quae solebant opponi militibus opus facientibus et appellabantur mili- * f. intactae
tares. nunc etiam tabulae, quibus quid praesepitur, eodem nomine dicuntur. Plebei Aediles⁶ non minus populique⁷ plebei scito, quae de eo magistratu creando suffragium tulit, ut sacris aedibus praessent, sunt constituti: quos Tribu. pl. ministros fuisse dicant, qui una cum Plebeis Aedilibus sunt creati, dissidente plebe a Patribus ii tabernas fecerunt, quas novas vocant, nos autem quinque dicimus eas esse et septem feruntur; et plebeias quidem appellamus a genere ma || gistratus. eas enim faciendas [40] curaverunt M. Iunius Brutus, Q. Oppius Aediles pl. Plexa colligata significat ex Graeco, cui nos etiam praepositionem adicimus, cum dicimus perplexa. Plentur antiqui etiam sine praepositionibus dicebant. Plera dixisse antiquos, testis est Pacuvius, cum ait:

plera pars pessumdatur.

Ploximum appellari ait Catullus, capsum in cisio, capeave* cum dixit:

* f. cap-
samve

gingivas vero ploxiimi habet veteris.

Plorare⁸, flere, inclamare nunc significat, et cum praepositione implorare, id est invocare: et apud antiquos plane inclamare. in regis Romuli, et Tatii legibus: si nurus sacra divis parentum estod. in Ser. Tulli, haec est: si parentum puer verberit, astolle plorassit, (pareri.) puer divis parentum sacer estod. id est, cla- * f. estod.
maris, dix Pedulla quae dicimus nea* . . . Graecos appellare manife- * f. nos, ea
milia

stituerunt, qui Aediles appellati sunt. Urs. — basi columnae rostratae Duilii, in qua est. AL-
7) plebei scito Ven. Sc. Lacuna sic potius ex- TOD. MARID, et, PUGNANDOD. totus autem
plenda videtur: Plebei Aediles dicuntur, qui hic locus ita legendus. In regis Romuli, et Ta-
plebei scito, quae est. — 8) Plorare.] Estod in tii legibus. Si parentem puer verberit, ast ole
lege Numa habet exemplar: et ita antiquos scri- plorassit, puer divis parentum sacer estod. reliqua
pisse tradit Quinctilianus adducto testimonio ex videntur adiecta. Urs. Cf. Scaligeri notas ad h. l.

C c *

stum est. Pacem a pactione condicionum putat dictam Sinius Capito, quae utrique inter se populo sit observanda. Penem¹, antiqui codam vocabant, a qua antiquitate etiam nunc offa porcina cum cauda in cenis puris offa penita vocatur. et peniculi,

* f. terget quis calciamenta terguntur, quod e codis extremis faciebant antiqui, qui tergent* ea. di-

* f. Cunicu- ctum est forsitan a pendendo. Naevius in Tunicularia*:

laria

Theodotum compellas, qui aras compitalibus
sedens in cella, circumtectuas tegetibus

Lares ludentis peni pinxit bûbulo,

significat peniculo grandi, id est coda. Propius sobrino mihi est consobrini mei

* f. filius. filius, et consobrinae meae filia*, et patris mei consobrinus, et matris || meae conso- [41]

brinus. Possessio² est ut definit Gallus Aelius, usus quidam agri, aut aedifici, non

* f. A. de ipse fundus, aut ager. non enim possessio est* rebus quae tangi possunt . . . qui dicit,

* f. is se possidere, his* vere potest dicere. itaque in legitimis actionibus nemo ex his qui pos-

sessionem suam vocare audeat, sed ad interdictum venit, ut Praetor his verbis utatur: Ut

nunc possidetis, eum fundum Q. D. A. quod nec vi, nec clam, nec pre-

cario alter ab altero possidetis ita possideatis; adversus ea vim fieri,

veto. Praefecturae eae appellabantur in Italia, in quibus et ius dicebatur, et nun-

dinae agebantur, et erat quaedam earum R. P. neque tamen magistratus suos habebant.

* f. quas in qua* his legibus praefecti mittebantur quotannis, qui ius dicerent. quarum genera fue-

* f. numero runt duo: alterum, in quas solebant ire praefecti quattuor viginti sex virum nu* pro pò-

qui

puli suffragio creati erant, in haec oppida: Capuam, Cumas, Casilinum, Volturnum, Li-

* f. Calatiam ternum, Puteolos, Acerras, Suessulam, Atellam, Calatium: * alterum, in quas ibant, quos

* f. quot- Praetor urbanus quod annis* in quaeque loca miserat legibus, ut Fundos, Formias, Caere,

* f. Vena- Venareum*, Allieas** Privernum, Anagninam, Frusinonem, Reate, Saturniam, Nursiam,

Arpinum, aliaeque complura. Parret, quod est in formulis, debuit et producta priore

* f. Allifas syllaba pronuntiari, et non gemino r scribi, ut fieret paret, quod est inveniatur, ut

comparet, apparet. Portum in XII. pro domo positum omnes fere consentiunt: cui

* f. is testimonium defuerit, his* tertiis diebus ob portum obvagalatum ito.

Patrocinia appellari coepta sunt, cum plebs distributa est inter patres, ut eorum opi-

bus tuta esset. Posticam lineam in agris dividendis Ser. Sulpicius appellavit ab ||

exoriente sole ad occidentem, quae spectabat qua [42]

. tar rique

. abd tab

1) Penem.] Glossar. caena pura παρασκευή, προσάβατον. Augustin, in Ioan. Acceleratam, inquit, vult intelligi sepulturam, ne advesperasceret, quando iam propter parasceven, quam caenam puram Iudaei latine usitatus apud nos vocant, facere tale aliquid non licebat. Urs. — 2) Possessio.] Petronius Arbiter. Ut si nollet alienam rem domino reddere, ad interdictum veniret. i. ad ius, ad Praetorem. Urs. — 3) Papiria.] Papiria tribus in agro Tusculano. Livi. lib. 9. Neminem ex tribu Pollia candidatum Papiriam ferre

solitum, quod Tusculani a tribu Pollia, una condemnati essent. Urs. — 4) Parare.] Parare munus, quid sit, notum ex Livio, et aliis. Sallustius in Iugurth. Post Auli foedus, et exercitus nostri foedam fugam, Metellus et Silanus cos. des. provincias inter se paraverunt. Cicero lib. 1. ad Atticum. Se paraturum cum collega. licet Servius in lib. 1. Aen. partitum legat. Livius. Deceverunt patres, ut Consules inter se compararent, sortirenturve provincias. Item. Deceverunt patres, ut provincias Macedoniam, atque Italiam

fram danto
Pontina tribus a *Pontia* urbe dicta, a qua et palus quoque *Pontina* appellata est iuxta *Terracenam*. *Papiria*³ tribus a *Papirio* appellata est, vel a nomi* agri, qui circa *Tusculum* est. Huic *Pupinia* tribus ita coniuncta fuit, ut de *f. A. ne finibus aliquando suscepit bellum, quod indictum per fetiiles cum esset, duce infertur: bellum itaque iuturæ, cum utraque tribus instructos exercitus haberent ad dimicandum, quia alterius dux discesserat iam ab armis, caduceatoribus ante quam signum conferrent, utrinque ad exercitus missis, rem in ipsorum arbitrio futuram denuntiarunt, ac potestate, (ac potestate) ita sine ulla dimicatione utriusque exercitus suffragio pax facta. *Pupinia* Tribus ab agri nomine dicta, qui *Pupinus* appellatur circa *Tusculum* urbem meminit invictum
 . . . est. *Popillia* tribus una quinque et triginta tribuum, tot enim fuerunt: a *Popilliae* feminae felici nomine appellata, quomodo tribus quoque *Pinaria* a sororis *Pinarii* dicta, sive ab eius nomine. *Populi* commune est in legibus ferendis cum plebe suffragium. nam comitia centuriata, ex patribus, et plebe constant in centurias divisas, at cum plebes sine patribus tributis comitiis convenit, quod plebes scivit, plebiscitum id ea de causa appellatur. Patrum commune cum populo suffragium, quibus [43] suffragantibus fit populi scitum. *Prorsi* limites appellantur in agrorum mensuris, qui directi sunt ad orientem. *Pugio* dictus videtur eo quod punctim pugnat* *f. pungat. *Propilia** tribus a nomine progenetricis traxit vocabulum. nam consueverunt non *f. Popillia solum a viris, sed a feminis quoque tribus nominare. *Praebia* dicuntur curandi mali remedia, videlicet, quae curationis causa praebeantur. *Parare*⁴ inter se munus dicebatur, cum sortitio fiebat a magistratibus P. R. uter magistratus, veram rem acere* deberet: aut inter se comparabant de rebus lege mandatis. Itaque in senatu, *f. agere et in comitio quoque sortiri, aut inter se parare solebant, utrum exire, utrum domi manere oporteret. nam Consulibus aequae ac Praetoribus novis in provinciam ire, atque ex ea rem gerere: contra abire, anni prioris magistratibus opus erat. lege etiam cavebatur, ut certos intra dies designati magistratus provincias inter se pararent. *Peregrinos*⁵ inter Pr. dr. quod aliter inter civis, aliter inter peregrinos ius dicebatur a Praetore: ideoque lege primum fuscum* unus tantum fuisse, postea duo idcirco sunt *f. fuscus creati Praetores. *Praemetium* dicitur, quod ante metitur, quasi praemessum, praelibationis causa. *Protelare* dicitur longe propellere, ex Graeco videlicet, quod est The*, et significat longe. *Privato sumptu* se alebant milites Romani antequam *f. τῆλε

Consules compararent inter se, sortirenturque. Provincias autem inter se parabant, siue sortiebantur non modo Consules, sed etiam Praetores. Livius. Idibus Martiis, quo die Consules magistratum inierunt, Italia ambobus provincia decreta. Praetores sortiti provincias sunt. Item Consules, Praetoresque cum Idibus Martiis magistratus inissent, provincias sortiti sunt. acere, pro agere in exemplari scriptum est, antiqua illa consuetudine, qua c. pro., g. ponebant. Vide in Orcus. Urs. — 5) *Peregrinos*.] Digest. 1. tit 2. Cum Consules

avocarentur bellis finitimis, neque esset in civitate, qui ius reddere posset: factum est, ut Praetor quoque crearetur, qui Urbanus appellatus est, quod in urbe ius dicebat. post aliquot deinde annos, non sufficiente eo Praetore, quod multa turba etiam peregrinorum in civitatem veniret, creatus alius Praetor, qui Peregrinus appellatus est, quod plerumque inter peregrinos ius reddebat. Ex his verbis locum Festi resarcivimus, qui in editione Augustiniana cum verbo *Parare*, male coniunctus est. Urs.

stipendia mererentur, quod in *consuetudine fuit paene ad id tempus*, quod fuit paulo antequam Romana civitas capta est a Gallis, a quo tempore sine publico stipendio milites non fiebant. Porci effigies inter militaria signum quintum locum obtinebat, quia confecto bello, inter quos populos pax fiebat, ea caesa porca foedere firmari solet. Polimenta¹, ait Verrius, antiqui dicebant testiculos || porcorum, cum eos [44] castrabant, a politione segetum, aut vestimentorum, quod similiter atque illa curentur. Pater patrimus dicebatur apud antiquos, qui cum iam ipse pater esset, habebat etiam tum patrem. Portisculus est, ut scribit Aelius Stilo, qui in portu modum dat classi. id autem est malleus. cuius meminit Cato in dissuasiōe de rege Attalo, et vectigalibus Asiae: C. Licinio Pr. remiges scribiti cives Romani sub portisculum, sub flagrum, conscribiti veniēre passim. Pro scapulis cum dicit Cato, significat pro iniuria verberum. nam complures leges erant in cives regatae, quibus sanciebatur poena verberum. his significat prohib. se* multos suos civis in ea oratione, quae est contra M. Caellium: si em² percussi, saepe incolumis abii. praeterea pro rep. pro scapulis, atque aerario multum R. P. profuit³. Primanus⁴ Tribunus apud Catonem in ea, quae est contra Thermum de suis virtutibus: Aliud est propere, aliud festinare. qui unum quodque mature transigit, is properat: qui multa simul incipit, neque perficit, is festinat. Prorsus porro versus, nisi forte ex Graeco *Ἠρό**⁵. Cato de feneratione legis Iuniae: Camerni* cives nostri oppidum pulchrum habuere, agrum optimum, atque pulcherrimum, rem fortunatissimam. cum Romam veniebant, prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos. Prohibere comitia, dicitur vitare diem morbo, qui vulgo quidem maibr, ceterum ob id ipsum comitalis appellatur. Cato in ea oratione, quam scribit de sacrilegio commisso: domi cum auspicamus, honorem me dium* immortalium velim habuisse. servi, ancillae, si quis eorum sub centone crepuit, quod ego non sensi, nullam mihi vitium facit. si cui ibidem servo, aut ancillae || dormienti evenit, quod comitia prohibere solet, ne is⁶ quidem [45] mihi vitium facit. Penatores⁷ qui penus gestant. Cato adversus M. Acilium quarta: postquam nativitas* ex navibus eduxi, non ex militibus atque nautis piscatores penatores fici sedarum* dedi. Pilates lapidis genus, cuius⁸ M. Cato originum L. V.: lapis candidior quam pelastes*. Peregrina sacra appellantur, quae aut evocatis dis in oppugnandis urbibus Romam sunt conara*, aut quae ob quasdam religiones per pacem sunt petita, ut ex Phrygia Matris Magnae; ex Graecia Cereis; Epidauro Aesculapi: quia coluntur eorum more, a quibus sunt accepta. Peculatus furtum publicum dici coeptus est a pecore, quia ab eo initium eius fraudis esse coepit. siquidem ante aes, aut argentum, signatum ob delicta poena gravissima erat dua-

* f. prohibuisse

* f. *Ἠρό*

* f. Camerni

* f. Deum

* f. navitas

* f. fici, sed cibum

** f. pilates

* f. coacta

1) Polimenta.] Arnobius lib. 7. Polimenta sunt ea, quae nos proles vetecundius dicimus testes. Plautus Menech. Polimenta porcina. Urs. — 2) Si hostem percussi legendum suadet Sc. in notis, quem vide. — 3) Profui marg. Ven. Sc. — 4) Primanus.] Ita plane est in exemplari. reliqua fortasse vel Paulus addit, vel alius, qui

locum exemplo, et explicatione illustrare voluit. Urs. — 5) Lege potius: ex Graeco *Ἠρό*. — 6) Lege: ne id quidem. — 7) Penatores.] Horatius. Portes frumenta, penusque. Infra legendum est. Non ex militibus atque nautis piscatores, et penatores feci, sed cibum dedi. Urs. — 8) meminit h. l. recte interponunt Ven. Sc. — 9) Poti-

rum ovium, et XXX. bovm. ea lege* sanxerunt T. Menenius Lanatus, et P. Sestius* f. eam legem
 Capitolinus cons. quae pecudes, postquam aere signato uti coepit P. R. Tarpeia lege
 cautum est, ut bos centusibus ovis decusibus aestimaretur. Potitium⁹, et Pinarium
 Hercules, cum ad aram, quae hodieque maxima appellatur, decima bovm, quos a Ge-
 rylene abductos abigebat Argos in patriam profanasset, genus sacrifici edocuit. quae fa-
 milia, et posterius eius non defuerunt decumantibus usque ad Ap. Claudium Censorem,
 qui quinquaginta millia aeris gravis his dedit, ut servos publicos edocerent ritum sacri-
 ficandi: quo facto Potiti, cum essent ex familia* numero duodecim, omnes intererant** f. eae fa-
 miliae
 intra diem XXX. Pinarius quod non adfuit sacrificio, postea cautum est, ne quis Pina- **f. interie-
 riorum ex eo sacrificio vinceretur. Plebeiae Pudicitiae sacellum in vico Longo est,
 quod cum Verginia patrici generis foemina, convivio* facto inter patres et ple || bam [46] *f. convivio
 nam patricia plebeio homini L. Volumnio consuli nupserat qui
 bit

. sere eo iure
 Portorium dictum est vectigal id, quod solvitur por-
 titoribus, qui conduxerint dimidiato
 in vectigalibus autem portoria fruenda locantur duabus
 lius q. et Ti. Coruncanius Ti. F. censores
 intra temporis spatium certum quid ae.
 censoria maiestate spreta dam prohib.* et *f. praedib.
 sint. Primigenius sulcus dicitur, qui in nova urbe condenda tauro et vacca
 imprimitur, quod genus iumentum velut exercitum adhibebatur utrinque
 media p. lari iudicio qui et ipse Parilibus
 urbem condidit Romulus, quem diem festum praecipue habebant iuniores. Prae-
 texta¹⁰ pulla nulli alii licebat uti, quam ei, qui fumus faciebat. Idem ius magi-
 stratus habebat, qui in aliquo loco publicos ludos faciebat. nam is praetexta utitur,
 et scribam habere solet, propter eos, quos facit, ludos. praetextae ius datum est item
 Consulibus et Praetoribus vota nuncupantibus ob ignorantiam sacra novorum* ascitorum. *f. sacro-
 rum novo-
 Idem datum est uti emit** votum aliquod solventibus. quod item Valerius vicanus cum
 uteretur pura ex senatu, improbari coeptus est. Pilae || et viriles et muliebres [47] **f. item
 effigies in compitis suspendebantur Compitalibus ex lana, quod esse deorum infero-
 rum hunc diem festum, quos vocant Lares, putarent, quibus eo die tot pilae, quot
 capita servorum, tot effigies, quot essent liberi, ponebantur: ut vivis, sic enim invo-
 cantur, parcerent; et essent his pilis et simulacris contenti. Punicae fortunae ae-
 dem vovisse dicitur Cornelius Scipio cum Carthaginem obsideret: ne adversa ea For-
 tuna uteretur. Idem quoque vovit aedem Veneris, quae cognomentum habuisse dici-

tium.] In exemplari est, decimam bovm, anti-
 qua scriptura, ut foro Bovario. infra. Tertullian,
 in apolog. cap. 14. Cum de decima Herculis
 nec tertiam partem in aram eius imponitis. Varro
 lib. 5. de Ling. Lat. Hinc profanum, quod in
 sacrario polluctum, atque ideo Herculi decuma
 data ab eo est, quod sacrificio quodam sanatur.

id est ut fani lege sit, dicitur. Plutarch. probl.
 In fine, eae familiae, scribendum. Urs. —
 10) Praetexta.] Vide Verrium apud Macr. lib. 1.
 cap. 7. Atque ita peste sedata puerum, qui an-
 tiquitatem sortis absolverat, legem Praetextae
 usum munus impetravisse, scio hic agi de prae-
 texta pulla, sed apud Verrium ambiguitatem,

tur Genitricis, quam dedicavit, ubi primum aemulam Romanae civitatis Carthaginiensem urbem expugnavit: quamvis alii dicant, aliquot post annis dedicavisse . . .
 . . . cos. quum Punicae Fortunae aedem, quam ex voto debebat primam dedicare, locandam non curasset. Pueri, inpuberes dicuntur, in quo significatu utitur Atta in . . . pluribus versibus docet . . . Pueri inpuberis

aeneum signum ad salinas olim a . . . positum fuit, quod signum allatum e . . .
 . . . fuisse ferunt, quod sunt conati quidam auferre, sed avellere nemo umquam potuit. Alii dicunt avulsam basim praeter ipsum signum a quibusdam fuisse, quique

* f. sine abtulerint, sub * signo abierunt, basi sola potiti. Alii tamen tradant, simul ut signum ipsum abtulerint, in agro Tiburti erexere ad quintum ab urbe miliarium. Plena
 * f. censetur sue Telluri Matri sacrificabatur, quod pecudis id genus cum seretur * satis inimicum, quia rostro semen fodiendo corrumpere. Ploti appellati sunt Umbri, pedibus planis quod essent: unde soleas dimidiatas quibus utuntur in venando, quo planius pedem ponerent, vocant semiplotia, et ab eadem causa M. Accius poeta, quia UMBER || Sarsinas erat, a pedum planicie initio Plotus, postea Plantus coeptus est dici. Po- [48]
 stumus cognominatur post patris mortem natus. Plautus in Aulularia:

Post mediam aetatem qui mediam ducit uxorem domum

si eam senex anum praegnantem fortuito fecerit;

quid dubitas, quin sit paratum his nomen pueris Postumi?

* f. duos Porcas¹, quae inter duci * sulcos fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum . . .
 Parmulis pugnare milites soliti sunt. quarum usum sustulit C. Marius datis in vicem earam Bruttianis. Porcam auream et argenteam dici ait Capito Ateius, quae etsi numero hostiarum non sint, nomen tamen earum habere, alteram ex auro, alteram ex argento factam adhiberi sacrificio Ceriali. Pulcher bos appellatur ad eximiam pinguitudinem perductus. Propudi ait * porcus dictus est, ut ait Capito Ateius, qui in sacrificio gentis Claudiae velut piamentum et exolutio omnis contractae religionis est . . .

* f. patravisse Parum cavisse * videri pronuntiat magistratus, cum de consilii sententia capitis quem
 * f. quotannis condemnaturus est. Piscatorii ludi vocantur qui quod annis * mense Iunio trans Tiberim fieri solent a PR. Urbano pro piscatoribus Tiberinis, quorum quaestus non in Macellum pervenit, sed fere in aream Volcani, quod id genus pisciculorum vivorum datur ei Deo pro animis humanis. Publicius clivus appellatur quem duo fratres L. M.

* f. Maleoli Publici Malteoli * Aediles Cur., pecuariis condemnatis, ex pecunia, quam coeperat **,
 ** f. ceperant manierunt, ut in Quentinum vehiculi†, Vel†† venire possit *². Praedia ** rursus Ver-

† f. vehiculis rius vocari ait ea remedia, quae data† Caecilia uxor Tarquini Prisci invenisse ex- ||
 †† f. velia istimatur, et immiscuisse on†† suae, qua praecinota statua eius est in aede san- [49]

* f. possint ctus *³ qui deus, dius fidius vocatur. ex qua zona periclitantes ramenta sumunt. ea vo-
 ** f. praedia cari ait praedia **, quod mala prohibeant. Prisciae Latinae coloniae appellatae
 † f. Caia sunt, ut distinguerent a novis quae postea a populo dabantur. Praetor ad portam nunc
 †† f. zonae
 * f. Sancti

** f. praedia pro antiquitatem legendum esse, volui admonuisse.
 vel proebia, Urs. — 1) Porcas.] Varro lib. 1. de re rustica

cap. 29. Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur porca, quod ea seges frumentum porricit. Sic quoque exta deis cum dabant porricere dicebant.

Urs. — 2) Scribe: vehiculis Velia venire possit. — 3) Lege: in aede Sancti, non Sancti. — 4) Possessiones.] Ant. Augustinus pro collidebat corrupto verbo, reposuit colebat. placeret, possidebat. Isidorus lib. 15. cap. 13. Urs. — 5)

salutatur his*, qui in provincia propraetore, aut proconsule exit: cuius rei morem ait *f. is
 fuisse Cincius in libro de Consulibus potestate talem. Albanus* rerum potitos usque ad *f. Alba-
 Tullum regem: Alba deinde diruta, usque ad poectum** Murem eos populos Latinos ad *f. ad P.
 capud oetentinae†, quod est sub monte Albano consulere solitos, et imperium communi Decium
 consilio administrare. itaque quo anno Romanos imprimis ad exercitum mittere oporteret †f. caput
 iussu nominis Latini, complures nostros in Capitolio a sole oriente auspiciis operam dare Ferentinae,
 solitos. ubi aves addixissent, militem illum qui a communi Latio* missus esset (illum *f. Latii
 quem aves addixerant,) Praetorem salutare solitum, qui eam provinciam optineret Prae-
 toris nomine. Patricios, Cincius ait in libro de comitiis, eos appellari solitos, qui
 nunc ingenui vocentur. Possessiones⁴ appellantur agri late patentes, publici privati-
 que, quia non mancipatione, sed usu tenebantur, et ut quisquam occupaverat, collide-
 bat*. Potestur⁵ Scipio Africanus in ea, quae est de imperio D. Bruti. et poteratur *f. colebat
 C. Gracchus in ea qua vocis* est cum circum conciliabula iret. Probrum virginis *f. usus
 Vestalis, ut capite puniretur, vir qui eam incestavisset, verberibus necaretur, lex fixa
 in atrio Libertatis cum multis aliis legibus incendio consumpta est, ut ait M. Cato in ea
 oratione, quae de Anguribus inscribitur. adicit quoque virgines Vestales sacerdotio exau-
 gu || ratae, quae incesti damnatae, vivae defossae sunt, quod sacra Vestae ma- [50]
 tris polluisent: nec tamen, licet nocentes, extra urbem obruebantur, sed in campo
 proxime portam Collinam, qui Sceleratus appellatur. Privilegium sunt qui dicant
 esse privatam legem. Cicero in oratione quam scripsit pro domo sua ad Pontifices
 viri cons.
 in eo
 lictores existimate
 cons uos autem
 nemo iudicant Senato-
 res, Equites, Trib. Aerarii, condemnant tribus XXXV. quo iure, quo more, quo ex-
 emplo nominatim legem de capite civis indemnati tulisti? vetant leges sacratae, ve-
 tant XII. tabularum leges privatis hominibus irrogari. Veneficos quinque et triginta
 tribus omnino non condemnant, quia ipsi indicta causa occiduntur. Punici⁶ dicun-
 tur non Poeni, quamvis, ut ait Verrius, a Phoenicibus oriantur; et Punicum bellum,
 non Poenicum, quamquam Poeni appellantur: nam quae solebant antiqui efferre per
 Pu syllabam logam* Ennius in Poe, extulit, Poenos dicens, sed⁷ est culpa librario- *f. longam.
 rum, qui ea quae feminino genere dicuntur, scribunt masculino. etiam ipsi Graeci ita
 loquuntur, qui solent philologos, philargyros, feminas dicere. Poenos, putans viros
 librarius appellari, mutavit quae⁸ per adiectionem ab Ennio ea vox explanata non fue-
 rit, cum tamen eiusmodi fere nomina etiam in virili, non tantum in femineo sexu
 proferantur. dicimus tam hic lapis*, quam haec lupus, quin etiam ea quae participia *f. lupus
 appellantur, quae ut plurimum aliquem ordinem rerum significant, et quae casus, nu-

Potestur.] In exemplari plane est, in ea qua vo-
 cis cum, ut fortasse emendandum sit, in ea quae
 est, cum. Nam verbum est, alia manu vide-
 tur adiectum. Uns. — 6) Punici.] At in ca-

lumna rostrata Duillii incisum est, CLASEIS
 POENICAS. et in fragmentis legum, BELLUM
 POENICIUM. Ura. — 7) Haec pessima con-
 sarcinata sunt. — 8) mutavit quod Pr.

meros, species, tempora, personas recipiunt, utroque genere enuntiantur || . . . [51]
 Poriumnus qui et Palaemon alio nomine dicitur,
 inter deos, qui praesunt mari a Romanis colebatur. Poenas pendere in eo proprie
 dicebant, qui pecuniam ob delictum solvit; quia penso aere olim utebantur. Pulla-
 riam, manum dexteram dixisse videtur Plautus in
 Procedere, interdum succedere, interdum pone cedere. Pertusum dolium cum
 dicimus, venenum significamus. Pes dicitur pede
 ruit Ennius lib. I. Amalium
 Polit, pro pila ludit dixit
 Petreia vocabatur, quae pompam praecedens in colo-
 nias, aut municipiis, imitabatur anum ebriam, ab agri vitio, scilicet petreia appellata.
 Procilli sive praecilli Cato dixit in converterat ad illam
 impudentior ntur legationes
 test. Pelliculationem¹, pro inductionem a pelliciendo, quod est
 inducendo, dixit Cato in ea oratione, quam scripsit de r, loco
 s, Cato saepe dicit, ut Contra s, roborem, et arbores, loco r, dicebant antiqui . . .
 proprie mari opus est. Praemiosam pro pecuniosam dixit Cato in ora-
 tione, quam scripsit impudentiam praemiosam. Pascuales² oves
 pro pascuales, inscienter dixit in ea quam scripsit pascalis ovis vetuit.
 Idem pellitam ovem Tarentinam appellat in ea oratione, quam scripsit
 f. in agro pretio Tarenti plus C. sestertiis pellitam ovem, quam ignaro* Tarentino quod pascere-
 tur, Tarentinam dicunt. Periculatus sum, Cato ait in || ea oratione, quam [52]
 f. notas scripsit ad litis Censorias. Parsi non peperci, ait Cato in eadem oratione: Scio
 fortunas secundas negligentiam prendere solere; quod uti prohibitum
 irem, quod in me esset, meo labori non parsi. Praedonulos Cato hypoco-
 f. precem risticos dixit in epistularum: quia saepe utiles videntur praedonuli. Praecem
 f. cupidius singulariter idem in ea, quae est de coniuratione. Pulchralibus atque cupidus idem
 in ea, quae est de fundo oleario. Punctatoriolas, levis pugnas appellat Cato in ea,
 quam dixit de re Histriae militari. Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco
 processit in publicum solum. Percunctatum patris familiae nomen, nequis servum mit-
 teret, lege sanctum fuisse ait Cato in ea, qua legem Orchiam dissuadet. Prodidisse
 non solum in illis dicitur, qui patriam hostibus prodiderunt, sed etiam tempus longius
 fecisse. ut Cato: Te, C. Caecili, diem prodidisse* militibus legionis III. cum
 *f. prodidisse proditionem non haberent. Pavimenta Poenica marmore Numidico constrata
 significat Cato, cum ait in ea, quam habuit nequis cos. bis fieret: dicere possum,
 quibus villae atque aedes aedificatae, atque expolitae maxime opere,

1) Pelliculationem.] Velius Longus in libro de Orthographia: Nec aliter apud Lucilium legitur in praepositione pelliciendo, quod est, inducendo, geminata l, pellicere malunt, quam pellicere. et apud Vergillum non aliter legimus, Pellacis Ulyssis. Quae sequuntur alio pertinent. desiderantur autem verba Catonis, in qui-

bus usus erat r, loco s, ut Valerios et Furios dixerunt iuniores, quos antiqui, Valesios, et Fusios. Vide supra in Arbosem. Urs. — 2) Pascuales.] In exemplari erat prius Tarentino. deinde in litura scriptum fuit Tarentino. nec dubium quin Festi verba ad Tarentinum pecus pertineant, quod pascali opponitur, et tectum etiam

citro, atque ebore, atque pavimentis Poenicis stent. Prolato aere astitit, Ennius Achillae in Aristarchi* cum ait, significat olypeo ante se protento. Poenitam* offam Naevius appellat absegmen carnis cum coda. antiqui autem offam vocabant* f. penitam
 abscessum globi forma ut manu glomeratam pulcem. Privatae feriae vocantur sacrorum propriorum, velut dies natales, operationis, denecales. Pronubae³ adhibentur nuptiis quae semel nupserunt, ut matrimonia paupertatem* auspicantes. Pudicitiae* f. matrimonii perpetuitatem
 signum in foro Bovario est, ubi familiaria aedisset** Herculis. eam quidam Fortunae esse existimant. Item via Latina ad miliarium illi† Fortunae Muliebris, nefas || est attingi, nisi ab ea, quae semel nupsit. Patrimi et matrimi pueri praetextati tres nubentem deducunt; unus, qui facem praefert ex spina alba, quia noctu nubebant; duo, qui tenent nubentem. Pilentis et carpentis per urbem vehi matronis concessum est, quod cum aurum non reperiretur, ex voto, quod Camillus voverat Apollini Delphico, contulerunt. Prima aut secunda hora ducant* sponsalibus omnis causa, ut optima ac secundissima eveniant. Praetextum* sermonem quidam putant dici, quod praetextatis nefas sit obsceno verbo uti. ali* quod nubentibus depositis praetextis a multitudine puerorum obacena clamentur. Palatualis Flamen constitutus est, quod in tutela eius deae Palatium est. Portenta existimant quidam gravia esse, ostenta bona. alii portenta quaedam bona, ostenta quaedam tristia appellari. portenta, quae quid porro tendatur, indicent; ostenta, quae tantummodo ostendant monstra; praecipiant quoque remedia. Postularia fulgura, quae vectorum ut* sacrificiorum spretam religionem desiderant*. Pestifera, quae mortem, aut exilium ostendunt. Peremptalia, quae superiora fulgura, ut* portenta peremunt, id est olunt**. Pullus⁴ Iovis dicebatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta erat. antiqui autem puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant. Peregrinus ager est, qui neque Romanus, neque hostilis habetur. Publica sacra, quae publico sumptu, pro populo fiunt, quaeque pro montibus, pagis, curiis, sacellis. ad* privata, quae pro singulis hominibus, familiis, gentibus fiunt. Perenne dicitur auspicari, qui amnem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicato transit. Puls⁵ potissimum datur pullis in auspiciis, quia ex ea ne || cesse decidere in terram aliquid, quod tripudium faceret, id est terripavium (pavire enim ferire est) ex quo notionem caperent futuri. nam si pulli, per quos auspicabantur, non edissent, periculum imminere arbitrabantur. at qui pavissent, bonum augurium esse putabant, si tum ex ore eis edentibus aliquid decidisset. Portenta rerum fieri dicuntur, cum solida corpora raro se ostendunt; ut cometae, turbines, barathra, tonitrua sereno coelo facta. Pedestria auspicia arbitrabantur a vulpe, lupo, serpente, equo, ceterisque animalibus quadrupedibus. Proptervia appellabantur auspicia, quae se se propter viam ostentabant.

* f. in Achille
Aristarchi
* f. penitam

* f. matri-
monii per-
petuitatem
** f. aedis
est
† f. III.

* f. dicata
* f. prae-
textatum
* f. alii

* f. aut
* f. desi-
gnant
* f. aut
** f. tollunt

* f. at

vocatur. Columella lib. 7. cap. 4. vide in Solox lana. Urs. — 3) Pronubae.] Tertullianus in exhortatione ad castitatem. Monogamia apud Ethnicos in summo honore est, ut et virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur, et sic auspicii initium sit. Urs. — 4) Pullus.] Placidus in Glossis. Pullum, pue-

rum in amoribus. unde Q. Fabius Eburnus, quod natis fulguratus erat, pullus Iovis dictus est. Sic enim legi debet, pro figuratus. Arnobius lib. 4. Catemitus rapitur, deliciarum futurus et poculorum custos, et ut Iovis dicatur pullus in partibus, Fabius aduritur molibus obaignaturque posticis. Urs. — 5) Puls.] Vide intra in Tripudium, Urs.

D. d *

infirma . . . iacularia appellabant auspicia, id est sacrificia, antiqua loquendi consuetudine, cum aut hostia ab ara effugit, aut percussa mugitum dedit, aut in aliam quam oportuit partem corporis decidit. Pestifera auspicia sunt, cum cor in extis, aut caput non fuisset in iocinore. Pullarium¹ a pullis appellatum quidam putant, quia non aliud, sed hoc ei peculiare est, avem auspicando observare. Praepetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt. nam antiqui praepetere dicebant pro anteire. Pecunia sacrificium fieri dicebant, cum frugum, fructumque* causa mola pura offerebatur in sacrificio, quia omnis res familiaris, quam nunc pecuniam dicimus, ex his rebus constabat. Proiecta sacra appellantur, quae fulgurante caelo fiunt; tunc enim proiecta depellendorum malorum fulgurum, vel procurandorum bonorum causa fiunt. Parilia festa sibi observanda iudicant privatim ipsae quoque puerperae administratis*, ut pariendo, ab eis quasi stabillantur* Parilia festa || . . .

* f. fructumque

* f. domi in stratis
* f. stabillantur

parilia

[53]

um in . . . Publici Augures² eodem iure cum ceteris Auguribus non erant: nam cum essent Augures numero plures, publici maiestate ceteros anteibant. origo vetusta, ideoque obscura: illud manifestum, ductu sortis deligi solitos, qui Augures publici P. R. Quiritium in Auguralibus dicerentur. Captabant auspicia, templo caeli regionibus designato, quod lituo, qui Quirinal appellatur, designabant, in pomoerio extra urbem . . . es faci . . . fecisti. Picus rex³ pico ave utebatur, ut Verrius ait, ob augurium, a quo sic dictus. is regem Fatuum, Faunum alii quem vocant, et Fatuam procreavit: et ex eis Latinus ortus, Troianos summo honore adfecit: ut etiam eorum regem fugientem Argivos Aenean hospitio suscepit, dedit civitatem, iunxit natam connubio. Polubrum⁴ esse existimant quam nos pelvim vocamus, cuius eadem formula, quae est polubri, teneturque manu sinistra, ut eius significatio docet. Patres appellantur, ex quibus Senatus constat, quos initio urbis conditae Romulus C.

1) Pullarium.] Livi. lib. 9. Auspicia servanda esse pullarius nunciat. et lib. 10. Pullarium in auspiciis mittit etc. Nam cum pulli non pascerentur, pullarius mentiri ausus, etc. Valer. Max. lib. 1. cap. 4. Et pullarius non exire pullos cavea nuntiasset. pro verbo, auspicando, quod supplevimus, placeret magis, auspicandi gratia. Urs. — 2) Publici augures.] Vide in Publicus ager, et in Quinque genera signorum. videndus Cicero lib. 2. de legibus et vetus inscriptio, in qua est. EGNATIVS FAVENTINVS. V. C. AVGVR. PVB. P. R. Q. PATER. ET. HIEROCERYX. D. S. I. M. ARCHIVLOCVS. DEI. LIBERI. HIEROPHANTA. HECATAE. SACERDOS. ISIDIS. Servius in lib. 1. Aen. Templum dicitur locus manu designatus in aere, post quem factum illico captatur augurium. Idem in lib. 6. Aen. Ager post pomoerium, ubi captabantur, auguria,

dicebatur effatus. Varro. Hinc effari templa dicuntur ab auguribus. Idem in Eclog. 9. Augures designant spatia lituo, et eis dant nomina, ut prima pars dicitur antica, posterior, postica. item a dextra, et sinistra. Ex his Servii locis, et iis, quae supra citavimus, de Publicis Auguribus Festi fragmentum resarcivimus. Urs. — 3) Picus rex.] Vide Paulum in Picus. Lactantius lib. 1. Faunus, inquit, in Latio, qui et Saturno avo nefaria sacra constituit, et Picum Patrem inter deos honoravit, et sororem suam Faunam, eandemque coniugem sacravit: quam C. Bassus Fatuam nominatam tradit, quod mulieribus fata canere consuevisset, ut Faunus viris. Reliqua non indigent interpretatione. Urs. — 4) Polubrum.] Fabius Pictor lib. 16. apud Nonium. Aquam manibus, pedibusque dato, polubrum sinistra manu teneto, dextra vasum cum aqua. Ex his verbis locum Festi resti-

delegit, et sic appellavit, quorum consilio, atque prudentia respublica administraretur, atque gubernaretur; quique agrorum partes adtribuerent tenuioribus perinde ac liberis, ac pecunias dividerent; etenim solebant iam inde a Romulo nummis auri atque argenti signati ultramarinis uti: id quod publicae, et privatae rationes commentariorum docent. Publica pondera⁵ quibus populus Rom. uti solet, ex ea causa Iunius in . . . dicta sic ait, quod duo Silli P. et M. || Trib. pleb. rogarint his verbis: Ex [56] . . . ponderibus publicis, quibus hac tempestate populus oetier (qui) solet, uti coaequatur⁶ sedulum, ut hi* quadrantal vini octoginta pondo siet, . . . uti . . . f. uti . . . f. aiet . . . f. vini . . . f. atque . . . f. vinario . . . f. sexdecimque . . . f. haec . . . f. multare, . . . f. uti . . . f. parte . . . f. im . . .*

congius vini decemp.⁷ is* sex sextari congius siet in**⁸ duo de quinquaginta sextari quadrantal siet vini. Sextarius aequus aequo† cum libra-
rio* siet. sex de quique** librae in modio sient. si quis magistratus ad-
versus hac†. d. m. pondera, modiosque, vasaque publica, modica, mi-
nora, maiorave faxit, iussit vere fieri⁹, dolumve adduit, quod ea fiant, †f. haec
cum quis volet magistratus multaretur*¹⁰, dum minore, patri** familias¹¹ . . . f. multare,
taxat, liceto; sive quis in† sacrum iudicare voluerit, liceto. Pecuum¹², . . . f. uti
cum dixit M. Cato per casum genitivum, a singulari casus recti formavit, quo uteban-
tur antiqui, id est pecu, ac testu, tonitru, genu, veru, quorum omnium genitivus plu-
raliter geminat u litteram; non quia¹³ dicimus pecus, ut pectus, eam quae in usu est,
formam in declinationibus sequimur. Praeteriti Senatores quondam in opprobrio non
erant, quod ut reges sibi legebant, sublegebantque, quos in consilio publico haberent,
ita post exactos eos, Consules quoque et Tribunos* Militum consulari potestate coniun-
ctissimos sibi quoque* patriciorum, et deinde plebeiorum legebant; donec Ovinia Tribu-
nia intervenit, qua sanctum est, ut Censores ex omni ordine optimum quemque cu-
riati* in senatu legerent. quo factum est, ut qui praeteriti essent, et loco moti, habe-
rentur ignominiosi. Pro censu classis iuniorum Ser. Tullius cum dixit in descri-
ptione centuriarum, accipi debet in censu, ut ait M. Varro in L. VI. rerum humanarum.
sicuti pro aede Castoris, pro tribunali, pro testimonio. || Procum (patricium)¹⁴ [57]

tuimus. *Urs.* — 5) *Publica pondera.*] *Oetier*, an *oitier* in exemplari scriptum sit, difficile est affirmare, propterea quod litterae fugientes sunt. Sed utroque modo scripsisse antiquos, testimonio nobis sunt vetusta monumenta, in quibus COERATOR, pro CURATOR. et oesus, pro usus, reperitur: oisum etiam, non oesum, et Oionem, non Oenonem antiquos dixisse, testis est Martianus, et vetustissima tabella apud me, in qua OITILE, pro utile, incisum est. Quod autem in ora paginae, parte familias, pro patri familias emendavimus, fecimus adducti loco simili ex oratione Catonis pro Rhodiensibus in qua ita scriptum est, apud Agellium lib. 7. cap. 3. Siquis illud facere voluerit, dimidium familiae multa esto. nam verbo, mille nummis, sunt adiecta. Infra etiam in *Sacrae leges*, sic habetur. Sacer alicui deorum sit cum familia. ita enim legendum, pro sicut.

Error autem ut *patri* pro *parte* scriptum fuerit, inde fluxit, quod antiqui *parte* dicebant pro *parti*, unde facta litterarum transpositio, et *patri* scriptum fuit. DE MAIORE PARTI. CONSILI, est in fragmentis legum apud me. *Urs.* — 6) *coaequatur* Ven. Sc. — 7) *decem P. IS. SEX* Ven. Sc. — 8) *siet vini. duod.* Ven. Sc. — 9) *Lege: iussitve fieri.* — 10) *multetur* marg. Ven. Sc. — 11) *patris familias* Ven. Sc. — 12) *Pecuum.*] Locus Catonis ex oratione pro Rhodiensibus extat apud Agellium lib. 7. cap. 3. Siquis maiorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnas esto. Sic enim legitur in vetustissimo libro, pro eo, quod est in vulgatis, pecudum, et damni. *Urs.* — 13) *Lege: nam quod; sive nam quum.* — 14) *Procum patricium.*] Opinor vocem, *patricium*, adiectam esse. Ad illa autem verba, in iudice collocando, faciunt quae

* f. classium in descriptione ceassium quam * fecit Ser. Tullius, significat procerum. ii enim sunt principes. nam proci dicuntur, qui poscant aliquam in matrimonium, Graece *μνηστῆρες*. est enim procare, pósoere. ut cum dicitur in iudice conlocando: si alium procas, nive eum procas, hoc est poscis; unde etiam meretrices procaces. Praerogativae¹

* f. quo ru- centuriae dicuntur, ut docet Varro rerum humanarum l. VI. quae rus * . . . Romani, stici qui ignorarent petitores, facilius eos animadvertere possent. Verrius probabilius indicat esse, ut cum essent designati a praerogativis, in sermonem res veniret populi de dignis, indignisve, et fierent ceteri diligentiores ad suffragia de his ferenda. Peculium servorum a pecore item dictum est, ut ex * pecunia patrum familiae. Puelli per diminutionem a pueris dicti sunt. itaque et Ennius ait:

Poeni soliti suos sacrificare puellos.
et Lucilius:

cumque hic tam formosus homo, ac te dignus puellus.

Et Plautus:

olim huic puello se se venum ducier.

* f. praecia- Praeciamitatores *² dicuntur qui Flaminibus Diali, Quirinali, Martiali antecedent **
mitatores
* f. antece- exclamant feriis publicis, ut homines abstineant se opere, quia his opus facientem videre
dentes religiosum est. Pedum est quidem baculum incurvum, quo pastores utuntur ad comprehendendas oves, aut capras, a pedibus. cuius. m. * etiam Vergilius in Bucolicis, cum ait:

At tu sume pedum.

sed in eo versu, qui est in Iphigenia Enni:

procede gradum, proferre pedum, nitere, cessas?

* f. baculum id ipsum iaculum * significari, cum ait Verrius, mirari satis non possum. cum sit ordo talis, et per eum significatio aperta: gradum proferre pedum cessas? nitere. Pone
* f. loci gravi sono antiqui utebantur prologi * significatione. Sed praeicientes vocabu || li [58]

Perimit, adimit, tollit. Unde et peremptus, interfectus. Pure lautum antiqui dicebant, aqua pura lavatum . . .

iti . . . Pura vestimenta sacerdotes populi Romani, cum sacrificabant, habere soliti erant, id est, non obsita, non fulgurata, non funesta, non maculata, ex hac causa . . .

voca . . . tiata . . . Proculato, provocato, et pro citato etiam usurpari solet. Praefericulum vas aeneum sine ansa appellatur, patens summum, velut pelvis: quo ad sacrificium utebantur in sacratio Opis Consivae. Patellae, vasula parva picata, item sacris faciendis apta: quae erant forma velut capidula quaedam. Pantices dicebant frus ventris . . .

S. Gregorius scribit. Possumus inquit, et rei in expertas arbitrium collocare. est autem inter arbitros, aut iudices prodire. Urs. — 1) Praerogativae.] Ausonius in Gratiarum actione. Valet classes populi, et urbanarum tribuum praerogativae, et centuriae iure vocatae. Urs. — 2)

Praeciamitatores.] In exemplari plane est, ut homines ab opere se abstineant. Urs. — 3) Procincta.] Vide supra in Endoprocinctu: ex eo enim loco hunc resarcivimus. Urs. — 4) Prosimurium.] De Aventino monte, primum extra pomoerium, deinde a D. Claudio intra po-

appellat a quo lus. Procincta³ clas-
 sis dicebatur exercitus ad proelium instructus, et paratus: quem Diali Flamini vi-
 dere non licet: antiqui enim procinctum militem dixerunt, ut nunc quoque cum exer-
 citus instructus est. procincta autem ideo, quod togis incincti ad pugnam ire soliti fue-
 rint. Unde et testamenta in procincta fieri dicta, quod faciunt ad pugnam ituri.
 Prosimurium⁴ esse ait Antistius in commentario iuris pontificalis pomoerium, id est
 locum proximum muro. Cato. olim quidem omnes auspicabantur extra Aventinum,
 nunc etiam intra aedificia. dictum autem pomoerium quasi promoerium. solet autem iis
 potissimum dari rus* pomoerii proferendi, qui Populum Romanum || agro de [59] f. lus
 hostibus capto auxerunt. Antiquissimum Romuli pomoerium Palatini montis radicibus
 terminabatur. protulit id Ser. Tullius rex. item L. Cornelius Sulla Dictator imita-
 tus, ut videtur, Tullium regem, proferre temptavit: sed pomoerium cum locus sit,
 qui finem urbani auspicii faciat intra agrum effatum certis regionibus terminatus,
 ad captanda auspicia, quem liceat proferre, nemo tamen Aventinum, cum pomoerium
 protulit, intra moenia inclusit. cuius rei causa illa probatur, quod Remus in eo au-
 spicaverit, avesque irritas habuerit: in sequenti autem aetate inclusum aiunt. Pomoe-
 rium si tactum a privatis fuisset, poena statuta erat. Pontificale pomoerium appella-
 bant locum illum, agrumque pone murum, in quo Pontifices sua constituerent auspicia.
 cum autem pomoerium proferretur, tum Augures publicos P. R. haec verba praesire
 solitos: Di tutelares urbis pomoerium hoc ne minus maiusve faxitis: sed iis quibus ter-
 minatum est regionibus, effereatis⁵. dictum autem videtur pomoerium, veluti post moe-
 ros id est, quod esset retro et intro muros urbis. Promptum pro eo quod quis aere
 paravit suo, videri ait positum de cuius aere tute
 promptum tritum in commentario tuo retulisti. at quidam prolatum significare aiunt
 idem quod promptum. sed proprium* ait id dici promptum, quod in futurum factum f. proprie
 sit; cui significationi penus contrarium est, cum praesertim aliud penus, aliud prom-
 ptuarium pantoleium* appelletur, ut est apud Plautum in Trinumo. Potitus ser-
 vitute ab antiquis dicebatur, qui ut ait Labeo, servitatem servit, tales consuetudines
 proxime Graeci noris* sunt. eodem modo dicebatur ab antiquis potitus hostium. Pe- f. moris
 nus⁶ vocatur locus intimus in ae|| de Vestae segetibus saepius*, quod certis diebus [60] f. tegetibus
 circa Vestalia aperitur. ii dies religiosi habentur. Planta oliaginea est virga foliata
 ex olea deplantata. Pomonal est in agro Solonio, via Ostiensis ad duodecimum lapi-
 dem deverticulum* a miliario octavo. Pubes et** qui pubem generare potest; his† in- f. diver-
 cipit esse a quatuordecim annis; femina a duodecim viri potens, sive patiens, ut qui- ticulo
 dam putant. Prandicula antiqui dicebant, quae nunc ientacula. Prodiguae lo- f. etiam
 stiae vocantur, ut ait Verantus, quae consumuntur, unde homines quoque luxuriosi, pro- † f. is
 digi. Petronia amnis est in Tiberim perfluens, quam magistratus auspicato transeunt,

moerium recepto, vide Tacitum lib. 2. de Ser-
 vio rege, et aliis qui pomoerium auxerunt,
 videndus Livius lib. 1. et Aurellanus in Vopisco.
 Varro lib. 4. de Lingua Lat. Quod erat post mu-
 rum, pomoerium dictum, eiusque ambitu auspicia

urbana finiuntur. — 5) Effereatis. sic etiam Ven.
 Sc. — 6) Penus.] In tra paginae emendavimus,
 tegetibus saeptus. et ita legendum, Ovidii versu
 lectionem confirmante in lib. 4. Pastorum. Et
 paries lento vinum textus erat, de aede vestae.

cum in campo quid agere volunt. quod genus auspici peremne vocatur. amnem autem feminine antiqui enuntiabant. Penetrale sacrificium dicitur, quod interiore parte sacrari conficitur. unde et penetralia cuiusque dicuntur; et penes nos, quod in potestate nostra est. Puri, probi, profani, sui auri dicitur in manumissione sacrorum causa.

* f. spurco ex quibus puri significat, quod in usu porco* non fuerit. probique¹ recte excoctum pugnatumque sit. profani, quod sacrum non sit, et quod omni religione solutum sit. sui, quod alienum non sit. Pacionem antiqui dicebant, quam nunc pactionem dicimus. unde et pacisci adhuc et paceo² in usu remanet. Presan.* . . . porca dicitur, ut ait Veranius, quae familiae purgandae causa Cereri immolatur, quod pars quaedam eius sacrifici fit in conspectu mortui eius, cuius funus instituitur. Pateram perplovere* in sacris cum dicitur, significat pertusam esse. Pastillum est in sacris libi genus rutundi. Puilia saxa esse ad portum, qui sit secundum Tiberim, ait Fabius Pictor, quem locum putat Labeo dici, ubi fuerit Ficana, via Ostiensi ad lapidem undecimum. Pave||ri frumenta dicebant antiqui, quae de vagina non bene exi- [61] bant. Paludati in libris auguralibus significat, ut ait Veranius, armati, ornati. omnia enim militaria ornamenta, paludamenta dici. Purimenstrio³ esse dicuntur, qui sacrorum causa toto mense in caerimoniis sunt, id est puri sint certis diebus carendo.

* f. putant, significare Prox bona vox, velut quidam praesignificare* videtur, ut ait Labeo de iure pontificio L. XI. Penatis singulariter Labeo Antistius posse dici putat, quia pluraliter Penates dicantur, cum patiatur proportio etiam Penas dici, ut optimas, primas, Antias. Proculiunt, promittunt ait significare Antistius de iure pontificali L. VIII. Popularia sacra sunt, ut ait Labeo, quae omnes cives faciunt, nec certis familiis adtributa sunt. Fornacalia, Parilia, Laralia, porca praecidania. Pollucere merces⁴ . . . li-
 * f. fermentatus casei, ovilla, alica, sesama, et oleum, pisces, quibus est squama, praeter squarum*;
 * f. scarum. Herculi autem omnia esculenta, poculenta. Profestum est facere, tamquam, profanum facere, id est quod eo die, qui dies feriarum non est, facere. vel, ut quidam dixerunt; pro eo facere velut feriae non sint; aut id facere, quod feriis fieri non liceat. Itaque diem profestum, diem sine feriis esse. Profanum est, quod fani religione non
 * f. fere vel lites tenetur. Procubitores dicuntur fieri vetites*, qui noctu custodiae causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt, ut M. Cato in eo, quem de re militari scripsit. Properam, pro celeri ac strenua dixisse antiquos testimonio est Cato, cum ait in libro de re militari. tertia e fastis*eductio celeris prosperaque** est. Pro
 * f. castris. ** f. prosperaque. sta dolia ait dici Labeo || quod r . [62]
 tur do
 Priveras mulieres privatas dicebant
 tur pro Pube praesente, est populo praesente, ov-

1) Probi, quod recte excoctum purgatumque sit Ven. Sc. recte. — 2) Pacto paco marg. Ven. Sc. — 3) Purimenstruo.] Suidas Μηροσκαλ, inquit, ἡμέραι τινὲς ἱερὰι. τὰς δὲ μηροσκάς παρὰ Πωμαίοις, ἣ καὶ πρότερον παρὰ Ὀρεξί σπουδασθείας κασσείας ἐκάστου μηνὸς ἤγγνε. Urs. Cf. not.

Dac. — 4) Pollucere merces.] Cassius Hemina apud Plinium lib. 31. cap. 2. Numa constituit, ut pices, qui squamosi non essent, ni polluerent, parsimonia commentus ut convivia publica, et privata, caenaeque ad pulvinaria facilius compararentur, ni qui ad polluctum emerent, pretio

εὐδοκίῳ; ab iis, qui puberes sunt, omnem populum significant
 qua susc
 dem decidit
 conc agor
 eadem cetera loca
 fulgura sacra *Pe-*
cunia ⁵ quae erogatur in ludos, et spectacula, appellatur lucarie *, dicta quod *e lucis* *f. lucar,
capitur in eodem libro dixi * existi- inde
 mat, cuius opinionis est et Valerius Messala in explanatione XII. *Pipulum diceba-* *f. dici
tur ploratus. Promellere, Verrius ait significari lituum provere *. *Purime teti-* *f. signifi-
nero, positum est pro purissime tenuero. Publicus ager dictus, quia Augurum care litem
publicos * est; ut *Oscus in Veienti*; is enim usu, et iure Augurum est. *Prodicere* *f. publicor.
diem, est prodere; proditio namque proditio est, quae ut ait Verrius, in praesens
 valet. Patronus ab antiquis cur dictus sit, manifestum; quia ut patres filiorum, sic
 hi numerari inter dominos clientum consueverunt. *Pristina, velut pristina* *: sic prior, *f. priu-
 et alia eius modi dictitabant, ab eo quod est prius || stina:
 e [63]
 s nte
 rum qui
 Praesagitio dicta est, quod praesagire est acute sentire, unde
et sagae anus dictae, quae multa sciant, et sagaces canes, quod ferarum cubilia
praesentiant.

LIBER XVI. SEX. POMPEI FESTI INCIPIT LIBER XVII. FELICI-
TER. Quirinus ex hac causa Romulus est appellatus, quod curi, id est hasta
 uteretur, a qua Romani eo nomine Romulum appellaverunt. Quirinalis porta, ea-
 dem quae et Collina dicebatur, ut legimus apud antiquos scriptores. positum ⁶ autem
 unius nomen pro alterius nomine reperitur, quod initio ita coniunctae fuerunt, ut unam
 tantum fuisse, quasi id suffragetur, quam ideo nominari ait Collinam Santra proxi-
 me eam quod collis Quirinalis est. portam rursum Quirinalem ideo appellant, sive quod
 ea in collem Quirinalem itur: sive quod proxime eam sacellum est Quirini. unde, ut
 videtur, usurpatio facta, et duplex nomen uni eidemque rei impositum est. Quirites,
 dicti Sabini a Curi dea, cui aqua et vino sacra facere soliti erant. quos tamen quidm *f. quidam a
 curis, dictos volunt, in quibus ab his ei sacra fiant; cui opinioni Verrius adversatur.
 ab eiusdem autem deae nomine videntur item Curres * Sabinae hastae appellatae qui- *f. Cures
 bus ea gens armis erat potens. nunc et Sabini et Romani populi singulare usurpatur
 nomen, ut indicio est preco, qui in funeris * indictivis ita pronuntiare solet: illius *f. funeribus
 Quiris leto datus. || Quirites ⁷ autem dicti post foedus a Romulo et Tatius percussum, *ollus

minus parcerent; eaque praemercentur. Varro
 lib. 5. de Ling. Lat. Cum enim ex mercibus liba-
 menta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum
 est. Tertullian. in apolog. cap. 39. *Urs.* Cf. Sc. no-
 tas. — 5) *Pecunia.*] Vide in *Lucaris.* In senatus-
 consulto apud me de ludis saecularibus in tabella

marmorea ita incisum est. Cos. V. F. DE. LVCARI.
 LVDORVM. SAECVLARIVM. *Urs.* — 6) po-
 sit tum Pr. — 7) Quirites.] In exemplari ita
 plane est, . . . o est preco, qui in funeris . . .
 ut videatur sine dubio legendum, indicio est
 preco, qui in funeribus indictivis etc. Supra in

communione et societatem populi factam indicant. Quirinalia mense Februario dies, quo Quirini fiunt sacra. idem stultorum feriae appellantur (antequam in eum commigrarent fere Sabini Curibus venientes post foedus inter Romulum et Tatium) quod quidem *
 *f. cum suorum fornacalium sacrorum cognominant*¹; eo potissimum** rem divinam faciunt. Quirinalis collis, qui nunc dicitur, olim egonus† appellabatur ante quam in eum
 †f. Agonus commigrarent (fere) Sabinis†† Curibus venientes post foedus inter Romulum et Tatium
 ††f. Sabini ictum. a quo hanc appellationem sortitus est: quamvis existiment quidam, quod in eo factum sit templum Quirino, ita dictum. Quirina Tribus a Curensibus Sabinis appellationem videtur traxisse. Quiritium fossae dicuntur, quibus Ancus Marcius circumdedit urbem, quam secundum ostium Tiberis posuit, ex quo etiam Ostiam. et quia populi opera eas fecerat, appellavit Quiritium. Quincentum et producta prima syllaba, et
 f. usurpabant per o litteram usurpant antiqui, quod postea levius visum est, ita ut nunc dicimus pronuntiar. Qui patres, qui conscripti, vocati sunt in Curiam, quo tempore regibus urbe expulsis, P. Valerius Cons. propter inopiam patriciorum ex plebe adlegit in numerum senatorum C. et LX. et IIII. ut expleret numerum senatorum trecentorum, et duo genera
 *f. appellata sunt alia eiusdem generis, ut dubium non est, ita (ut) unde sequens pars eius coeperit, inveneri non potest. Quinquatrus appellari quidam putant a numero dierum, qui fere-
 ††f. feriis. his†† celebrantur. qui scilicet errant tam herculè, quam quatrinduo Saturnalia, et totidem || diebus Compitalia. nam omnibus his singulis diebus fiunt sacra. forma autem [65] vocabuli eius, exemplo multorum populorum Italicorum enuntiata est, quod post diem
 f. is quintum iduum est his dies festus, ut apud Tusculanos Triatrus, et Sexatrus, et Septematrus, et Faliscos Decimatrus. Minervae autem dicatum eum diem existimant, quod eo die aedis eius in Aventino consecrata est. Quinquertium vocabant antiqui, quem Graeci πένταθλον, ut indicat versus hic:
 omnis aequalis vincebat quinquertio.
 Livius quoque ipsos athletas sic nominat:
 quinquertiones prece in medium vocat.
 Quisquiliae dici putantur, quidquid ex arboribus minutis surculorum, foliorumve cadit.
 f. cadit. velut quidquid cadiae. Caecilius:
 quisquillas volantis venti spolia memoranti modo.
 et Novius in Togularia:
 abi deturba te saxo, homo non, quisquiliae. quid est?
 Quintipor² servile nomen frequens apud antiquos erat, a praenomine domini ductum,
 f. Caipor ut Marcipor, gripor quamvis aiat, qui a numero natorum ex ancilla quinto loco, dictum putent. Quippe significare quid ni, testimonio est Ennius L. XL*:
 quippe solent reges omnes in rebus secunda
 idem L. XVI:
 quippe vetusta virum non est satis bella moveri.

Indictivum. Funus indictivum, ad quod per precem evocabantur. Varro lib. 6. de Ling. Lat. In funeribus indictivis quando dicitur, ollus letho datus est in quibus verbis deesse vocem

Quiris, ex Festi fragmento apparet manifesto: itaque legendum apud Varronem, *Ollus Quiris letho datus est*, vide infra in Simpliciano. *Ura.* — 1) Cf. Scaligeri notam ad h. l.

item alii complures. Quianam pro quare et cur, positum et* apud antiquos, ut Nae- *f. est
vium in carmine Punici belli:

summe deum regnator quianam genus isti.

et in satyra, (quia nam genus isti. et in satyra):

quia nam Saturnium populum pepulisti.

et Ennium in L. VII.:

quianam dictis nostris sententia flexa est.

Quid nisi usurparis* antiquos testis est Afranius in epistula:

Me auctore mater abstinebis quid nisi?

Quietalis* ab antiquis dicebatur orcus. || Quintia prata dicta sunt a Quin- [66] *f. Quie-
tio Cincinnato, qui sibi damnato filio, venditis omnibus, quattuor iugerum agrum trans
Tiberim paraverat. quem agrum colentem Senatus Dictatorem, per viatorem, sala-
tauit Cincinnatum; qui de re bene gesta acto triumpho, ad privata negotia confestim
rediit, deposita Dictatura. pecuariamque rem et agrariam exercens Romanis ipsis
aemulationi fuit uos quod

eo Quinctiliani Luperci appellati videntur a Quinctilio. qui prae-
positus est Lupercis; ut a Fabio Fabiani dicti sunt. item Luperci, quibus is prae-
positus fuerit. fuisse autem Romuli temporibus institutos utrosque. et Fabianos et Quin-
cilianos, multi sunt qui existiment. quorum numerum postea saepe auctum fuisse, quia
honoris gratia multi in lupercis adscribebantur. Quintanam classem ait Verrus di-
ctam, quod in ea Ser. Tullius rex distributa capite censorum multitudine, quinque
fecit, cum eas ordinavit, hanc autem afferri causam de capite censorum nomine, quod
ii quo censerentur, nihil praeter se haberent, suumque caput. Lucilius sic meminit,
quod adeptus. Querqueram febrem, gravem et magnam.

nam quidam quercum dictam volunt, quod id genus arboris, cum grave sit, ac du-
rum, tum etiam in ingentem evadat altitudinem. Aurelius autem Opillius frigidam ait
dici, et cum horrore trementem. Santra eam ex Graeco deducit; qui tremorem eius-
modi *ἀρραρον* dicunt. Unde dici etiam carcerem. Plautus in *Frivolaria*: *Is mihi*
erat bilis querquera tussis. Lucilius libro . . . iactans me ut febris quer-
quera terret. alibi. querquera consequitur febris, capitisque || dolores [67]

. ius quae quarum ex legibus quadrupli
erat actio ibus ata

. oem
abant ab eo

. in tis
. q. licto populo

. curia Calabra men legum in po-
puli dominatu. Quando Rex² comitia sic*, fas: sic notatum esse diem in fa- *f. comitia-
stis in honorem Regis sacrorum, aiunt qui de feriis mensuris scripserunt, quae nonis

— 2) *Quintipor.*] Plinius hb. 83. cap. 1. Aliter
apud antiquos singuli Marci pores, Lucipedes do-
minorum gentiles. — 3) *Quando Rex.*] *Edicun-*
tur, pro *dicuntur* videtur scribendum, ut in mar-

gine notavimus. nam Varro lib. 5. de Ling. Lat.
sic habet. Rex cum ferias menstruas nonis Fe-
bruarii edicit, tunc diem februatum appellat, et
paulo post. Harum rerum vestigia apparent in

*f. edicuntur: *februarii in Curia a Rege dicuntur*: eae vero a multis scriptoribus traditae sunt. nam quo die Rex in Comitium venit, eius pars anterior nefus habetur. contra autem posterior fas: quia sacris peractis inde abit. quod si quis alius pro Rege eo die in Comitio fecerit, puta Pontifex, tum his* dies totus est fastus. Quando stercus¹ delatum, fas. eodem modo in fastis notatur dies, qui talis est, ut aedis vestis* eo die purgetur, stercusque in alvum* Capitolinum, ex aede Vestae deferatur. cum id factum sit, tunc praetori liceat furi tria verba. Quaestores dicebantur, quod quaerere de rebus capitalibus unde qui talia quaerunt, Quaestores paricidi appellantur. Quando cum gravi voce pronuntiatur, significat quod, quoniam, et est coniunctio, ut Plautus in Menaechmis:*

Ideo quia mensam, quando edo, || detergeo. [68]
et in Pseudolo:

Dabo, quando erit. ducito, quando habebis.
et Ennius lib. XVI.

Nox quando mediis signis praecincta volabit.

f. E in XII. quidem cum c littera ultima scribitur, idemque significat. Quadrata Roma in Palatio ante templum Apollinis dicitur, ubi reposita sunt, quae solent boni ominis gratia in urbe condenda adhiberi, quia saxo munitus est initio in speciem quadratam.

f. meminit eius loci Ennius. m. cum ait:

f. extiterat et quis est erat Romae regnare quadratae.

Quadrurbem Athenas Accius appellavit, quod scilicet ex IIII. urbibus in unam domicilia contulerunt, Braurone, Eleusine, Piraeo, Sunio. Quaeso, ut significat idem, quod rogo, ita quaesere ponitur ab antiquis pro quaerere, ut est apud Ennium. lib. II.

Ostia munita est idem loca navibus pulchris

f. Munda mundo facit, nautisque mari quaesentibus vitam.

f. Cresphonte. et in Chresponte:

ducit me uxorem liberorum sibi quaesendum gratia.

et in Andromeda:

liberum quaesendum causa familiae matrem tuae.

Quadrantal vocabant antiqui, quam ex Graeco amphoram dicunt, quod vas pedis quadrati octo et XL. capit sextarios. Plantus in Curculione:

Anus haec sitit, quantillum sitit? modica est, capit quadrantal.

et Cato contra Oppium: Vinum redemisti, praedia pro vini quadrantalibus

f. publici sexaginta in pulli dedisti, vinum non dedisti. Quaxare** ranae dicuntur,

**f. Quaxare cum vocem mittunt. Quartarios appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quaestus capiebant. Lucilius:

Porro homines nequam malus ut quartarius cippos colligere omnes.

Quatenus significat, qua fine, ut hactenus, hac fine. At quatinus, quoniam, sed

f. quatenos antiqui quatenoc dicebant, ut Sci || pio Africanus in ea oratione, quam scripsit [69]

sacris Nonalibus in arce, quod tunc serias primas menstruas, quae futurae sint eo mense, Rex edicit populo. puto autem Q. R. C. F. id est Quando Rex comitiasit, Fas, a Festo scriptum fuisse,

quia sic in Fastis hic dies notatur. *Urs.* — 1) Quando stercus.] Hic quoque opinor desiderari quatuor illas notas, quae in Fastis habentur. Q. ST. D. F. et Festum ita scripsisse. Q. ST. D. F.

post quam ex Africa rediit: uti negotium natum erat, quatenoc* castra nostra^{f. quatenos} ita munita erant, ut posses partem exercitus abducere. Quande pro quam
 usos esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tamen huius* in primo:

*f. tum En-
 nius, vel
 tum et Li-
 vius
 **f. manus
 vi. Idem in

Iuppiter, ut muro fretus magis quam de manus impe**

secundo:

quande tuas omnes legiones, ac popularis.

et Lucretius:

clarus ob obscuram linguam magis inter inanes.

quande gravis tergaio^s*, qui vera requirunt.

*f. Inter
 Graios.

Quam mox, significat quam cito. sed si per se ponas mox, significabit paullo post, vel postea.

Quatere, suspensum et vicinum rei alicuius motum significat, non ut Verrius, putat, ferire, cum id ipsum verbum concutere ex praepositione, quae est con, et quatere sit compositum. quassare autem est saepe quatere. Querquetulanae ut re* putantur significari nymphae praesidentes querqueto virescenti, quod genus silvae indicant fuisse intra portam, quae ab eo dicta sit Querquetularia, sed feminas antiqui quas sciens* dicimus, viras appellabant. unde adhuc permanent virgines et viragines. Ques antiqui dixerunt, inde declinatum remanet dativo casu, quibus. nam qui adhuc item qui* facit, ut isti istis, illi illis. Qui hoc censetis, illuc transite, qui alia omnia, in hanc partem. his verbis perit² ominis videlicet causa, ne dicat, qui non censetis. Quot servi³, tot hostes, in proverbio est, de quo Sinius Capito existimat errorem hominibus intervenisse praepostere plurimis enuntiantibus vero enim similis esse dictum initio, quot hostis, tot servi, tot* captivi fere ad servitutem adducebantur. unde etiam
 mancipia, nec || san ser [70]

*f. virae

*f. sagas
 nos

*f. quis

*f. quod

. epti ruti
 gia turbat
 rent uncia Sinius Ca-
 pito ut perhibent Beneficæ
 virtutis omnibus ancillae
 omnis un me part
 regula, sed v
 s altius fixa ferrendum qui

Quoniam significat non solum id quod quia, ut ait Verrius, apud antiquos, sed etiam id quod postquam, hac scilicet de causa, quod Graecum ensi*, utriusque significationem optinet. Quid significat etiam aliquid praeter quam quod in usu fere est, et Graeci dicunt τι. Quinquennales Censores appellabantur, qui lustrum conderent quinto quoque anno a quo nominari coeptos. Quinque genera signorum observabant Augures publici, ex caelo, ex avibus, ex tripudiis, ex quadrupedibus, ex diris, ut est in Auguralibus. Rufuli Tribuni militum appellaban-

*f. 3r

id est, Quando stercus delatum fas: clivum autem pro alvum reposuimus ex Varronis lib. 5. de Ling. Lat. vide in Stercus Urs. — 2) Praeit

Ven. Sc. — 3) Quot servi.] Ad vocem quae in fragmento est beneficae faciunt quae scribit Macrobius lib. 1. Saturn. Urs.

tur, quos Consul faciebat, non *populus*: de quorum iure, quod Rutilius Rufus legem tulerat, qua eis cavebatur multis modis (sic enim elevaverant eorum ius, ac tunc elevabant, qui populi suffragio creabantur,) *Rufuli*¹ a cognomine Rutili, ac post *Rutili* appellati sunt, || nas [71]

. ae Naevius
. uit r ad
. esen Ructare, non ructari,

dicendum ait Verrius, ut pro os
igitur scrib Valerius Flac-

cus *Videres alios ructare, ac respuere pulcherrima superbia. M. Cicero tamen in libro II. Philippicarum, ructaretur dixit. Respersum, vinum significat apud antiquos: quia in sacris novendialibus vino mortui sepulchrum spargebatur.*

. Romani² videntur ab initio nulla usi esse artificum opera, sed ubi primum ludos facere coeperant, tunc asciti artifices ab Etruscis civitatibus fuerunt: sero autem ludi omnes, qui nunc a Romanis celebrari solent, sunt instituti. Quidam primos ponunt Romanos. Alii aiunt Megalenses, id est, Matris Magnae, ac populares Cereris. Alii aiunt in conferendis equis Troiam luisse pueros Romanos. Alii institutum, ut luderent equitando, iactu, saltu, cursu festis Parilibus³: paribusque etiam ut ludicrae certationes a ludentibus fierent. Rubidus panis⁴ appellatur parum coctus, cum rubro colore, rubefactus. Plautus in Casina:

In furnum condito, atque ibi torreto pro pane rubido.

Item scortae ampullae || vetustate rugosae, et coloris eiusdem, rubidae dici solent. [72] Romanam⁵ portam vulgus appellat, ubi ex epistylis defluit aqua, qui locus ab antiquis appellari solitus est statuae Cinciae, quod in eo fuit sepulcrum eius familiae. sed

* f. in imo porta Romana instituta est a Romulo infimo* clivo Victoriae, qui locus gradibus in quadram formatus est. appellata autem Romana a Sabinis praecipue quod ea proximus aditus erat Romam. Rutabulum est, quo rustici in praeuendo igne, panis coquendi gratia*.

Novius in Pico:
* f. otiosus, quid ego facerem? otiosi*, rodebam rutabulum.

* f. Naevius Navius* obscenam viri partem describens:
† f. viro vel quae sperat se nupturam viri† adolescentulos††,
†† f. adolescentulo, ea licet senile tractet retritum rutabulum.

Ruta caesa dicuntur, quae venditor possessionis, sui usus gratia concidit, ruendoque contrahit*. Rutilium**⁶ rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerant, unde traxerant cognomina rutilias†, ut indicat frequenter Afranius. Rutram tenentis iuvenis est effigies in Capitolio ephēbi, more Graecorum hare-

* f. extraxit
** f. Rutillus
vel Rutillus
† f. Rutillae

1) *Rufuli*.] Videndus Asconius in verrina 2. *Urs*. — 2) *Romani*.] *Artificum* est in exemplari, pro eo quod alii ediderunt, *artificium*. notum autem est qui *τρυφῶνται* dicantur a Graecia. Parilibus festis Romanos equorum cursu luisse tradit Dio lib. XLIII. videndum etiam an vox, *paribus* accipienda sit, ut apud Vergilium lib. 5.

Prima pares ineunt etc. *Urs*. — 3) *Palilibus* Pr. — 4) *Rubidus panis*.] Isidorus lib. 20. cap. 2. Rubidus panis recoctus, et rubefactus. et certe rubidus color pani parum cocto non convenit. itaque videndum, an *percoctus* legi debeat, licet in exemplari sit *parum coctus*. *Urs*. — 5) *Romanam*.] Varr. lib. 4. de Ling. Lat. Romanula

nam ruentis; exercitationis gratia. quod signum Pompeius Bithynicus ex Bithynia supellectilis regiae Romam deportavit. Rotundam⁷ aedem Vestae Numa Pompilius rex Romanorum consecrasset videtur, quod eandem esse terram, qua vita hominum sustentaretur, crediderit; eamque pilae forma esse, ut sui simili templo dea coleretur. Ruscuta est, ut ait Verrius, amplius paullo herba, et exiruis^{*} virgultis, fructibusque^{**} non dissimile iunco, cuius coloris rebus⁸ uti mulieres solitae[†], commemorat Cato origi || num [73] lib. VII: Mulieres opertae auro, purpuraque ars^{††} inhaeret diadema, coronas aureas^{††} ruscea facile^{*}, galbeas^{**} lineas, pelles, redimicula. Rapitias in XII. significat damnum^{††} dederit[†]. Rodus, vel raudus significat rem rudem, et imperfectam. nam saxum quoque raudus appellant poetae, ut Accius in Melanippo^{††}:

Constituit^{*} cognovit, sensit^{**} conlocat se se in locum celsum; hinc manibus reperere roudus saxum grandem et gravem. et in Chrysippo:

Neque quisquam a telis vacuus, sed uti cuique obviam[†] fuerat, fer-
rum saxio rudem^{††}.

Vulgus quidem in usu habuit, non modo pro aere imperfecto, ut Lucilius, cum ait: plumbi paxillum^{*} rodus linique matexam^{**}; sed etiam pro signato, quia in mancipando, cum dicitur: rudusculo libram ferito, ase tangitur libra. Cincius de verbis priscis sic ait: Quemadmodum omnis fere materia non deformata, rudis appellatur, sicut vestimentum rude, non perpolitum: sic aes infectum rudusculum. Apud aedem Apollinis aes conflatum iacuit, id adrudus appellabant . . . in aestimatione Censoria aes infectum rudus appellatur. Rudiarii ab eodem dicuntur, qui saga nova poliant. Hominem imperitum rudem dicimus. Rudentes restes nauticae, et asini, cum voces mittunt. Rusparsi est quaerere cribro^{*}, ut hoc versu indicatur:

et ego ibo, ut latebras ruspans rimarem optima.

Rustica vinalia appellantur mense Augusto XIII. Kal. Sept. Iovis dies festus, quia Latini bellum gerentes adversus Mezentinum, omnis vini libationem ei Deo dedicaverunt. eodem autem die Veneri templa sunt consecrata, alterum ad Circum Maximum, alterum in luci libitina densi^{*}, quia impius^{**} Deae tutela sunt hosti. Rustum ex rubus¹⁰ ||

ubi incubare posset auspicii repetendi causa. Rogatio est, cum populus consuitur de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat, et de una, pluribusve rebus de quibus non omnibus sancitur. nam, quod in omnes homines resve populus scivit, lex appellatur. Itaque Gallus Aelius ait, inter legem et rogationem hoc interest.

porta dicta est ab Roma, quae habet gradus in Navaliam ad Voluptatis sacellum. In infimo autem scriptum est pro eo, quod in manuscriptis erat infimo, hoc est, in imo, quae scriptura saepius invenitur in veteribus monumentis. Urs. — 6) Rutilus.] Varro lib. 4. Aurei enim rutili, et inde etiam mulieres valde rufae, rutiliae dicuntur. Ex

hoc Varronia loco possunt Festi verba emendari. Urs. — 7) Rotundam Ven. 8o. cum nota marginali: rotundam V. C. — 8) Lege: coloribus. — 9) Melanippo Pr. — 10) Hic lacuna est totius paginae, quam ut spacio pasceret, breviorum fecimus et punctis aliquot indicavimus.

*f. exilius
**f. fructibusque
†f. solitas
††f. auri
*f. facie,
†f. galbeas
†f. dederis.
††f. Melanippo
*f. constitit,
**f. senaim

†f. obvium
††f. saxum rodum
*f. paxillum
**f. metaxam
*f. crebro,

*f. Luco Libitinaensi,
**f. in ipsius

- * f. A. rogatio rogatio est genus legis, quae lex non continuo ea rogatio est*. non potest non esse lex, si modo iustis comitiis rogata est. Romulum quidam a ficu ruminali, alii quod lupae ruma nutritus est, appellatum esse ineptissime dixerunt, quem credibile est a virium magnitudine, item fratrem eius, appellatos. Romam appellatam esse Cephalon Gergithius (qui de adventu Aeneae in Italiam videtur conscribisse) ait ab homine quodam comite Aeneae. eum enim ocupato monte, qui nunc Palatius* dicitur, urbem condidisse, atque eam Rhomen nominasse. Apollodorus in Euxenide ait, Aenea et Lavinia natos Mayllem, Mulum, Rhomumque atque ab Rhomo urbi tractum nomen. Alcimus ait Tyrrhenia Aeneae natum filium Romulum fuisse, atque eo ortam Albam Aeneae neptem, cuius filius
- * f. Palatius, vel palatium nomine Rhodius* condiderit urbem Romam. Antigonus Italicae historiae scribtor ait, Rhomum quendam nomine, Iove conceptum, urbem condidisse in Palatio Romae, eique dedit nomen. Historiae Cumanae compositor Athenis quosdam profectos Sicyonem
- * f. Thespiasque Thespiadasque* ex quibus porro civitatibus ob inopiam domiciliorum, compluris profectos in exteris regiones, delatos in Italiam, eosque multo errore nominatos Aborigines, quorum subiecti qui fuerint Caecilii viri, unicarumque virium imperio montem Palatium, in quo frequentissimi consederint, appellavisse a viribus regentis Valentiam: quod no || men adventu Evandri, Aeneaeque in Italiam cum magna Graece loquentium [77] copia interpretatum, dici coeptum Rhomen. Agathocles Cyzicenarum rerum conscribtor ait, vaticinio Heleni impulsus Aeneam, Italiam petivisse portantem suam secum neptem
- * f. Iis Ascani filiam nomine Rhomen, eamque ut Italia sint Phryges potiti, et his* regionibus
- * f. primam maxime, quae nunc sunt vicinae urbi, prima* omnium consecrasset in Palatio Fidei templum, in quo monte postea cum conderetur urbs, visam esse iustam vocabuli Romae nominis causam, eam, quae priore, unde ea locum dedicavisset Fidei. Ait quidem Agathocles complures esse auctores, qui dicant Aeneam sepultum in urbe Berecynthia proxime flumen Nolon, atque ex eius progenie quendam nomine Rhomum venisse in Italiam,
- * f. Callias et urbem Romam¹ nominatam, condidisse; Caltinus* Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit, arbitratur e manu Troianorum fugentium Ilio capto, cuidam fuisse nomen Latino, eumque habuisse coniugem Rhomam, a quo ut Italia sit potitus, urbem condiderit, quam Rhomam appellavisse. Lembus, qui appellatur Heraclides, existimat, rever-
- * f. quosdam tentibus ab Ilio Achivis, quendam* tempestate deiectos in Italiae regiones secutos Tiberis decursum pervenisse, ubi nunc sit Roma, ibique propter taedium navigationis, impulsas captivas auctoritate virginis cuiusdam tempestivae nomine Rhomes, incendisse classem, atque ab ea necessitate ibi manendi urbem conditam ab his, et potissimum eius nomine eam appellatam, a cuius consilio eas sedes sibi firmavissent. Galitas² scribit, cum post obitum Aeneae imperium Italiae pervenisset ad Latinum Telemachi Circesque filium, his-
- * f. isque que* ex Rome suscepisset filios, Romum, Romulumque urbi conditae in Palatio causam

1) *Romam*.] Videndus Plutarchus in Romulo, in cuius vita citat Dioclem Peparethium, et totam hanc de Romae vocabulo, Romulique incunabulis historiam, ex iisdem prope scriptoribus quibus Festus usus est, narrat. *Urs.* — 2) *Galatas* Ven. Sc. cum nota margini: *Galitas V. C.* — 3) *Romam antea Romulam*.] Solinus cap. 1. Tra-

ditur etiam proprium Romae nomen, verumtamen vetitum publicari, quandoquidem quominus enunciaretur, caeremoniarum arcana sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod contra interdictum eloqui id ausus foret, ob meritum profanae vocis neci datum. *Urs.* — 4) *Ro-*

fuisse appellandae potissimum Rho || mae. *Diocles Peparethius ait Iliam Numi-* [78]
toris Albani regis filiam, gemellos edidisse, quos in ima Tiberis ripa a Faustulo,
regio ministro, expositos, iuxta ficum appellatam postea a Romulo Ruminalem, sic
iacentes lupam lactasse, et picum Martium nutrisse. post repertos Accam Larentiam,
Faustuli uxorem, educasse. plerique tamen, conscio et alimenta praebente Numitore,
nutritos aiunt, quod Ilia ex Marte se peperisse eos asseverabat, ac secreto litteris,
omni denique liberali disciplina Gabius institutos atque excultos fuisse. atque ita in
musicis primam pueritiam traduxisse, cum inter aequales omnes praestarent corporis
proceritate, et forma, nominates, alterum Romulum, Remum alterum. Eos ubi ex
compressu Iliae natos se cognoverint, et quod expositos in ripa Tiberis lupa lactave-
rit, praebens rumam, monte vicino descendens, et quod reperti a Faustulo sunt edu-
cati, Romulusque et Remus a ruma nominati potissimum: praeterea quo patre essent
procreati intellexerint, Numitori avo primum restituisse regnum, deinde de urbe con-
denda per auguria decrevisse, uter eam conderet, nominaretque ac Deorum manifesta
approbatione, Romulum urbem condidisse, eamque nominasse Romam potius, quam
Romulam de suo nomine, ut ampliore vocabuli significatione prosperiora patriae suae
ominaretur. Romam antea Romulam³ appellatam Terentius quidem Varro fuisse ait ab
Romulo, deinde detortam vocalem, detritasque literas fuisse credibile. ceterum causam
eius appellationis invenisse ait Verrius vetitam esse publicari. Romanam portam⁴
antea Romulam vocitatum ferunt, quae fuerit ab Roma appellata. || Romuliam [79]
Tribum appellatam ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus
populis, ea Tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romae
esset quae cuidam
. ep ruma id est,
mamma Capitolio
. nium de
. que requisi ap-
pellatam est quae
. Rumex genus teli simile spari Gallici, cuius meminit Lucilius: Tum spara,
tum rumices portantur tragula porro. Rumitant⁵, significat rumigerant, ut Nae-
vius. Simul alius aliunde rumitant inter se. Ruminalem⁶ ficum appellatam ait* * f. sese.
Varro prope Curiam sub Veteribus, quod sub ea arbore lupa rumam dederit Remo et
Romulo id est, mammam. Mamma autem rumis⁷ dicitur, unde rustici haedos lacten-
tes subrumios vocant, qui adhuc sub mammis habentur. alibi autem sunt qui putent; * f. alii*
quod sub ea pecus ruminari solitum esset. Rumen est pars colli, qua esca devora-
tur, unde rumare dicebant, quod nunc ruminare. Rumentum⁸ in Auguralibus si-

manam portam.] Varro lib. 4. de Ling. Lat. Ro. Varronis, ex Catone de liberis educandis. Propter
manula porta dicta est ab Roma etc. *Urs.* — rumam i. prisco vocabulo mammam, a quo subrumi
5) *Rumitant.*] Naevii versus in epitoma relatus etiam nunc dicuntur agni. *Urs.* — 7) *rumus*
a Paulo habet, *interse*, ut fortasse apud Festum marg. Ven. — 8) *Rumentum.*] In exemplari
legendum sit, *inter sese.* *Urs.* — 6) *Rumina-* est etim avis canerit, non ut ha-
lem.] Videndus Varr. lib. 2. de re rustica, cap. bet editio Augustiniana erimen vis
ultimo. et Nonius in Ruma, qui affert exemplum canerit, unde nos supplevimus, si interim avis

gnificare videtur interruptio, abruptiove dum verba ancilibus movendis praestit, si intor-
 f. avis rim vis canerit, tum aequae atque auspicio, augurio rumentum estod. Rhegium si-
 f. regione gnificare oportere ait || Verrius id municipium, quod in freto e regno Siciliae est: [80]
 f. φῆται, quoniam id dictum est e rompendo, quod est Graece φανίας, eo quidem magis, quia
 f. Rhondon, in Gallia Cisalpina ubi forum Lepidi fuerat, Regium vocatur. Rhondesicadionque
 *f. cognomina piratarum cum dixit Lucilius, quo nomina riparam** posuit, tam infestam sibi corpus et validi-
 *f. illa es- bovem Aegyptium. Redemptores proprie atque antiqua consuetudine dicebantur, qui
 f. aut- cum quid publice faciendum, ut || praebendum condixerant, effecerantque, tum domum
 *f. conduxe- pecunias accipiebant. nam antiquitus emere pro accipere ponebatur. at hi nunc dicuntur
 *f. Redi- redemptores, qui quid conduxerant praebendum, utendumque. Redibitur tum** id
 *f. bitum proprie dicitur, quod redditum est, improbatumque et || qui dedit, idemque rursus con-
 *f. ei- ctus est habere id, quod ante habuit. Rediviam quidam, alii reluvium appellant,
 *f. luere cum circa unguis cutis se resolvit, quia rueret || est solvere. Titinius in Setina:

lassitudo conservum rediviae, et flagri.

et Livius:

Scabra in legendo, reduviosa offendens.

f. Novius Redhostire, referre gratiam. Navius in Lupo:
 f. salvere iubet Vel Veiens regem salutant iubae
 *f. Amulium Albanum mulium || comitem senem sapientem
 contra redhostis Menalus.

et Accius in Amphitryone:

||f. redho- cede ecquid te redhostitium || cum eas sem obiectet* facilius.
 *f. cum in ea nam et hostire pro aequare posuerunt. Ennius in Cresphonte:
 se obiectet Audis, atque auditis hostimentum adiungito.

et in Hectoris lytris:

f. hostiris quae mea cominus machaera, atque hasta hospius manu.

et Pacuvius in Teucro:

Nisi coerceo protervitates, atque hostio fereciam.

*f. Red- Redantruare || dicitur in Saliorum exultationibus, cum praesul ampiravit ||, quod est,
 f. am- motus edidit, ei referuntur invicem iidem motus. Lucilius:
 *f. et- praesul || ut ampiraret, inde vulgus redamplavit**. [81]

**f. redam- at Pacuvius:

*f. redam- Proaertrenda || gratia.
 *f. Prom- Simul cum videam Graios nihil mediocriter
 *f. redam- redantruare ||, opibusque summis persequi.

f. III. Redivivum est ex vetusto renovatum. Cicero lib. I. in Verrem. Utrum existima-
 tis minus operis esse vanam columnam efficere ab integro novam nullo

canerit. Hic sane lapsus locum antiquitatis guesses. Urs. — 2) Sponditus recte Scal. —
 subbeaurum, reddidit obscuriorem. Urs. — 3) quibus pe pulatus est in Vet. Cod. testantur
 1) Redanguire. Videtur scribendum, Redar- Ven. Se. — 4) Nactus in Vet. Cod. esse testantur

**f. Redar-
guesse**

• **f. ferunt**

• f. 15

f. qui stipulatus

to f. is
+ f. quive

† f. Ateius
f. Nam
f. Nitimus

f. dies dif-
fusus

† f. actor,
reusque

* f. rei
* f. de via

†f. specu,
inciliore

†† f. ii
• f. subter

*f. Retanda
†f. Pom-

ptina

***f. colore**

**f. signifi-
carunt,**

f. intentus

dum, cautum lege XII. tabularum, ne mulieres carperent faciem, his verbis: Mulier faciem ne car-
pito. Sed puto Servii verba non carere mendo. *Urs.*

... Rodusculana porta videtur appellata, quod rudis [83] et impolita sit relicta; vel quia aere vincta fuit. nam aes, ut Varro ait in lib. antiquitatum, raudus dicebatur: atque ex eo dici in mancipando, Raudusculo libram ferito. Runa genus teli. Ennius: runata recedit, id est, pilata. est genus etiam enim m, atque.

... quod veneno tingeant us. M. ... Valerio Rasores antiqui fidicines appellabant, qui ut ait Verrius, ita appellati videntur, quia radere ictu chordas videantur artificio quodam. Ratitum quadrantem Tarquiti in libro quem inscripsit de et Oppius Aurelius, dictum putant, quod in eo, et triente, ratis fuerit effigies, ut navis in asse, a qua quidem re appellatum quoque ratitum dicunt. Meminit trientis ratiti Antonius, qui ratitos ex hac causa dici trientes putat, quod ratis appellatio tertiae partis assis sit, *f. nulla sit quinae autem, aut alius partis in illa sic*, sed secundum numerum, ut sextans. nec *f. legibus hac re ratem dici solere, nisi de terna: ac legionum unam* unam ratem triente significat. quod hi penderentur trientes, cum ratio cum his putaretur, quibus solvendae res essent. Ravim antiqui pro raucitate dicebant. Plautus: Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus. Item: experiuravi* hercle omnia ad raucam ravim et in Artemone. et Caecilius in Hypobolimaeo: Prius ad ravim poscaris, quam placentam feceris. Ratus sum, || significat putavi, sed [84] alioqui, pro firmo, certo ponitur ratus et ratum. Ennius:

Occiduntur, ubi potitur ratus Romulus praedam.

et Accius in Menalippo:

Neque ratum est, quod dicas, neque quae agitas, dicendi est locus.

f. dissertur R duobus inconpluribus orationibus cum de actis disserti cuius etiam perscribi solet, id cuiuspiam est rationum relatarum quod his** tabulis docentur iudices, quae publice data, atque **f. iis Ravillae accepta sint. Ravillae* a ravis oculis, quemadmodum a caesiis caesullae. Ratumena¹ porta a nomine eius appellata est, qui ludicro certamine quadrigis victor, claudius Etruscus* generis iuvenis vehis** consternatis² equis excussus Romae periit, qui equi feruntur non ante constitisse, quam pervenirent in Capitolium, conspectumque³ fictilium quatuor Veientium drigarum quae erant in fastigio Iovis templi, quas faciendas locaverant Romani vegeti* cuidam artis figulinae prudenti. quae bello sunt reciperae: quia in fornace adeo creverant, ut eximi nequirent. idque prodigium portendere videbatur, in qua civitate eae fuissent, omnium eam futuram potentissimam. Reciperatio est, ut ait Gallus Aelius, cum inter populum, et reges, nationesque et civitates peregrinas lex convenit, quomodo per reciperatores reddantur res, reciperenturque, resque privatas inter se persequantur. Re-

1) Ratumena.] Vide Plinium lib. 8. cap. 43. et lib. 18. cap. 2. Urs. — 2) Consternates in V. C. esse testantur Ven. et Sc. — 3) Conspectamque Ven. Sc. Repetendum e supp. in. —

4) Reconductae.] Amicus meus homo doctissimus legebat Recondue. Urs. — 5) quod Ven. Sc. — 6) Refriva.] Vox tevirtico mendoso est, pro qua alii reposuerunt, e tritico. forte scribendum, re-

ciprocare pro ultro citroque poscere usi sunt antiqui, quia procare est poscere. Pacuvius in Teucro:

Rapido, reciproco, percito, augusto, citare, rectem, reciprocare.
unde eque gremiis subiectare, adfigere.

Plautus in Astraba:

Quasi tollenopo*, aut pilum Graecum reciproceis plana uta. * f. tollenomen
Recellere, reclinare et excellere, in altum extollere. Recinium omne vestimentum quadratum. hi* qui XII interpretati sunt, esse dixerunt vir toga** mulieres utebantur, * f. ii
praetextum† clavo purpureo. || unde reciniati mimi planipedes. quam rem diligen- [85] ** f. virilem togam, qua
ter exsequitur Santra lib. II de antiquitate verborum. Reconductae††⁴ fecerit* et † f. praetextam
condere urbem, facere, aedificare, ut Cincius testatur in libro de verbis priscis. Ricae †† f. Recon-
et ricalae vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta. grane** quidem ait derit
esse muliebri cingulum capitis, quo pro vitta Flaminica redimiatur. Rectae appellan- * f. refecerit: ** f. Granus
tur vestimenta virilia, quae patres liberis suis conficienda curant ominis causa. ita usurpata, quae⁵ a stantibus et in altitudinem texuntur. Remancipatum Gallus Aelius esse ait, quae mancipata sit ab eo, cui in manum convenerit. Rienes, quos nunc vocamus, antiqui nefrundes appellabant. quia Graeci *νεφρὺς* eos vocant. Plautus in Satyrione:

Male tibi evenisse video, glaber erat tamquam rien.

Refriva fabra*⁶ dicitur, via** ait Cincius quoque quae ad sacrificium referri * f. faba
solet domum ex segete auspicii causa, quasi revocant† fruges, ut domum datantes tevir- ** f. ut
tico†† ad rem divinam faciendam. Aelius dubitat, an ea sit, quae prolata in segetem † f. revocent
domum referatur, an quae refrigatur, quod est torreatur. sed opinionem Cinci adiuvat, †† f. tritico
quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata dis datur, nominatur refriva. Remeare, redire: ut commeare, ultro, citro* ire. unde commeatus dari dicitur, id est tempus, quo * f. citroque
ire, redire cum* possit. Afranius ut in ea mancipato**:

Vetuit me sine mercede prosum paucius† remeare in ludum.

Remeligenst††, et remorae memorando* dictae sunt in** Plauto in Patina⁷:

Nam quid illae nunc tam divinitust† remorantur remelignes.

ab Afranio in Proditio:

remelligo a Laribus missa sum hanc††, quae cursum||cohibeam navis. [86]

Remora⁸ alias tarditas nantur*⁹, ab eo quod moram facit. Plautus Trinunno**:

Quae in rebus multis obstant, odiosaeque sunt, remoramque faciunt rei privatae, et † f. a morando
publicae. Lucilius: †† f. a tamdiu intus

Quaenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit.

Remurinus¹⁰ ager dictus, quia possessus est a Remo. et habitatio Remi, Remuria item in Aventino dicta. namque Aventinum, in quo habitaret, elegisse Remum dicunt. Unde vocitatum aiunt Remuriam, locum in summo Aventino, ubi de urbe condenda fuerat auspicatus. alias Remorum† quondam eum locum appellatum fuisse † f. Remorium vel Remonium

vertantur. Urs. — 7) Casina Ven. Sc. in marg. — 8) Remora.] Lucilii versum accepimus ex epitoma. Plautinum, cuius vix apparebant vestigia in fragmento, restituimus ex Trinunno. Urs.

— 9) non ma . . . Ven. Sc. — 10) Remurinus.] Videndus Dionysius lib. 1. et Plutarchus in Romulo. Urs.

- *f. auspicio. tentis est *Remores* item in auspicio* *aves dicuntur, quae acturum aliquid remorari compellunt* *Rimari*, quærere valde, ut in rimis quoque qui te rimatur
 . Ennius lib. XI. virique. *Remillum* dicitur, quasi repandum Lucilius Suda remillum et Afranius in coxendice pergam *Remorbescat* Ennius posuisse videtur, pro in morbum recidat. *Refutare* significat redarguere, Pacuvius in *Hemiona** quas gloria et rictas humanum compositum a fando versa a littera in u ut item in cludo factum est, a quo recludere. *Renanciscitur*, *Verrius* quidem significare ait reprehendit. Unde adhuc nos dicimus, nanciscitur; et nactus, id est adeptus. *Reor*, existimo, et quaecunque ab eo declinantur, quorum passiva auctoritas est. *Remul*||co est, [87] cum scaphae remis navis magna trahitur. *Rigidum* et praeter modum frigidum significat, et durum ngrido*
 *f. rigido rigido rigido ferro *Regifugium*¹ dies notatur in Fastis VI. Kal. Martias, ut ait *Verrius*, ita dictus, quia eo die rex *Turquinius Rema* fugerit; quod falsum esse arguit *Cincius* in libro *Fastorum*, et *Tulius** de feriis, qui *Saliares* virgines, et *Salios* adesse dicunt Regi sacrorum, cum facit sacrificium in Comitio, quo facto, statim fugit. quod verum cognoverit esse, qui legerit in Fastis dies tales, quales notantur sic: Q. REX. C. F. id est quando Rex comitiavit, Fas; id est ad comitium itat: his enim tantum feriis Regi sacrorum in Comitium, nec in aliis ire licet. qui mos videtur ascitus ex Etruria. *Regifugium* item dies notatur in Fastis, Kal. Iunii. qui dies, quia totus nefastus non est, legi debet cum nota N', non N, quod ille dies sit e nefasto fastus. *Regia* dicta, vel quod sacrorum causa tamquam in fanum a Pontifice convocati, in eam convenirent: aut quod in ea, sacra a Rege sacrificulo erant solita usurpari.
Regiae feriae dictae videntur, quae fiunt fori, conventus, et mundinarum causa in civitate aliquem per sacerdotem, qui sit regia maiestate. sed non semper ob hanc unam causam tantum, qui homini talis maiestatis cura datur etiam, cum expiatio ictus fulguris fit, aut in procurando portento simili, quo regiae feriae fieri etiam solitae sunt. Reglescit*², cum dixit *Plautus*, significat crescit, hoc versu: vix persum dolori, qui in dies vae misero mihi ac perdito, reglescit magis magisque. inde etiam glires || dicti videntur, quibus corpus pinguitudine [88] adcrecit. Reapse est reipsa. Pacuvius in *Armorum* indicio:
 Si non est ingratum reapse quod feci bene.

1) *Regifugium*.] *Iulius* de feriis citatur a *Macrobio* in *Saturnaliis*. vide in *Salias* virgines, ex eo enim loco partem fragmenti supplevimus, reliqua ex *Varronis* lib. 5. de *Ling. Lat.* in quo est: Dies, qui notatur sic Q. REX. C. F. sic dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus itat ad Comitium, ad quod tempus est nefas, ab eo fas. itaque post id tempus lege actum saepe etc. Sic enim legendus *Varro*, non ut amicus meus, quod

eo die Rex sacrificat ad Comitium. nam *Plutarchus* sic habet in probl. ἔστι γοῦν τις ἐν ἀγορῇ θυσία πρὸς τῷ λεγόμενῳ Κομιτίῳ πάτριος. ἣν θύσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἀπύσει ψεύγων ἐξ ἀγορᾶς. *Ovid.* in *Fastis*: Quattuor inde notis locis est, quibus ordine lectis, Vel mos sacrorum, vel fuga Regis inest. fuga Regis e Comitio, id est, ἐκ τῆς ἀγορᾶς, ut ait *Plutarchus*, quia Comitium erat in Foro. ex Festi autem fragmento

Regimen pro regimento usurpant poetae. Ennius lib. XVI:

Primus senex bradyn (in) regimen bellicue peritus.

Relegati³ dicuntur proprie, quibus ignominiae, aut poenae causa necesse est ab urbe Roma, aliove quo loco abesse lege, Senatuique consulto, aut edicto magistratus, ut etiam Aelius Gallus indicat. Religiosus⁴ est non modo deorum sanctitatem magni aestimans, sed etiam officiosus adversus homines. dies autem religiosi, quibus nisi quod necesse est, nefas habetur facere: quales sunt sex et triginta atri, qui appellantur, et alii senes⁵; atque hi⁶, quibus mundus patet†. esse Gallus Aelius, quod homini ita fa-^{† f. Alien-} cere non liceat, ut si id faciat, contra deorum voluntatem videatur facere. quo in ge-^{sis;} nere sunt haec: in aedem Bonae deae virum intrare; adversus mysticae††^{† f. ii} legem ad†^{† f. A. Reli-} populum ferre: die nefasto apud Praetorem lege agere. Inter sacrum autem, et san-^{†† f. auspi-} ctum, et religiosum differentias bellissime refert. sacrum aedificium, consecratum deo. Sanctum murum, quod sit circum oppidum. religiosum sepulcrum, ubi mortuus sepultus, aut humatus sit, satis constare ait. sed ita portione quadam, et temporibus eadem videri posse. siquidem quod sacrum est, idem lege, aut instituto maiorum sanctum esse putant*,^{* f. putat, ut} violari id sine poena non possit. idem religiosum quoque esse, qui non iam** sit aliquid,^{** f. quoniam} quod ibi homini facere non liceat; quod si faciat, adversus deorum voluntatem videatur facere. similiter de muro, et sepulcro debere observari, ut eadem || et sacra, et [80] sancta, et religiosa fiant, sed quo* modo, quod** supra expositum est, cum de sacro^{* f. eo} diximus. Repotia postridie nuptias apud novam maritam cenatur, quia quasi reficitur^{** f. quo} potatio. Pacuvius in Iliona:

Ab eo depulsum mamma paedagogandam accipit appot . . . talis*† Repotialis libet⁶.

Repagula sunt, ut Verrius ait, quae patefaciendi gratia (qua) ita figuntur, ut ex contrario quae oppanguntur. Cicero in Verrem lib. III: Postea convulsis repagulis, effractisque valvis demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur. quae poetae intendum repages appellant. Repudium Verrius ait dictum, quod sit ob rem pudendam. Accius:

Repudio eiecta ab Argis iam dudum exsulo.

Repedare, recedere. Pacuvius:

Paulum recede* gnate a vestibulo gradum.

Repastinari⁷ ager is dicitur, ut Verrius existimat, cuius natam** mutatur fodiendo,^{** f. natura} cum aut silvester ex quo dicatur†, aut lapis molliter frangendo, ut fiat pasqui††^{† f. excodi-} vel pecoribus herba, vel hominibus satione⁹. Cato in ea, quam scribit de suis virtutibus^{†† f. pas-} contra Thermum: Ego iam a principio in parsimonia, atque in durtia, at-

. . . tat, satis patet apud Varronem itat legendum esse pro, dicat. Urs. — 2) Reglescit.] In epitoma manuscripta est, Reglescit, et id quod infra de gliribus dicitur, indicat scribendum esse Reglescit. Urs. Scilicet haud dubie Regiescit in lemmate legendum est. Ita enim exhibent Ven. Sc. Nisi forte regliescit voluit Ursinus. — 3) Relegati.] Cuius in exemplari sit, Senatuique consulto, pro Senatus; placet ut pro magistratus, legatur

magistratus. Urs. — 4) Religiosus.] Livius lib. 6. Alliensem diem XV. Kal. Sept. esse ait. Urs. — 5) Mysticae in V. C. esse testantur Ven. Scal. — 6) appotialis tiber Ven. Sc. — 7) Repastinari.] Obstinui videtur legendum pro abstinui, ut in margine notavimus, vide supra in Obstinato. Urs. — 8) Ut fiant pascua marg. Ven. Scal. — 9) Sationes marg. Ven. Scal.

f. obstinui que industria omnem adolescentiam meam abstinui, agro colendo, saxis Sabinis, silicibus repastinandis, atque conferendis. Afranius in Repudiato:

*f. Repastinare sero tu senex

Repastina serati senex* fugis.
Reluere, resolvere, repignerare. Caecillus in Carine:

Ut aurum, et vestem, quod matris fuit,
f. ipsa reluat, quod viva ipsi opposuit pignori.

Resignare, antiqui pro rescribere ponebant, ut adhuc subsignare dicimus pro subscribere. Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae de || hostibus capta essent: [90]
sed tum ubi indivisi sunt, revertantur resignatis vectigalibus nar . . .
. requi alia
a quod n
reb indi
tertium ranorum
. positi nisi a

. vocabu cretum
. Resultare, saepe resilire. Restibilis ager dicitur, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est, aristato. quod ne fiat, solent qui praedia locant, excipere. Reses¹, et residuus dicitur ignavus, quia residet Accius in
. Odi residuos, summo deditos, atque inertes. Afranius in Rosa: praeterea resides multi Pacuvius in armorum iudicio
. Tuque te desiderare mavis residem, at contra nos hic esse in labore Resecrare, resolvere religione, utique cum reus populum comitiis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubeat magistratus eum reseccrare. Rursus autem, idem uti se liberarent, insistebat, et quod insons innocensque esset, causabatur: et quod caput est, ne eidem iterum dies diceretur, neve iterum animadverti statuerent in eum, deprecabatur. cumque comitia essent dimittenda || ant [91]
. iure ut

. ica Plantus: Resecroque mater quod dudum obsecraveram resecror
. Res conperendinata dicitur, ut Verrius ait, iudicium in diem tertium constitutum. Ravam vocem significare ait Verrius raucam, et parum liquidam, proxime canum latratum sonantem: Unde etiam causidicus pugnaciter loquens, rabula appellabatur, ut est apud Lucilium t
ravilla ravistelli, nisi a ravi potius dictos velimus, ut est apud Plantum, qui ait in Aulularia: Ubi si quid poscamus, (quod) ad ravim poscamus prius. Et alibi: Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim. Rosea in agro Reatino campus appellatur, quod in eo arva rore humida semper serent. Rediculi fanum extra portam Capenam Cornificius ait fuisse: qui Rediculus propte-

1) Reses.] Placidus in Glossis: Residuus quasi siduos legamus, ita enim est in exemplari. Summo autem est antiqua scriptura, ut fruns, pro frons.

rea appellatus est, quia accedens ad urbem Hannibal, ex eo loco redierit, quibusdam visis perterritus. Reserari Verrius ait dici ab eo, quae* demota sera a ianuae car- *f. quod dine patefiant fores: inde, quae patefacta, et declusa sint, reserata dici. serae neque dicantur* fustes, qui opponuntur clausis foribus. Pacuvius in *Armorum iudicio*:

Nunc pandite valvas, removete seras, ut complectar.

Rema || nant*², reptent**. Ennius lib. I.:

desunt† rivos camposque remant††.

Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius. esse enim rectum rei fert, dativo scilicet, non ablativo casu. sed esse iam usu possessum. Ridiculus proprie dicitur, qui in re- bus turpibus ridetur. LIBER XVII. SEXTI POMPEI FESTI LIBER XVIII.

RIDEO, INQUIT GALBA CANTERIO, PROVERBIUM EST, quod Sinius Capito ita interpretatur, nisi*, qui principio rei alicuius inchoatae deficiunt animo. Sul- picius Galba, cum in provinciam exiens, ad portam ipsam canterium suum animadvertisset cecidisse, rideo, inquit, canteri, te iam lassum esse, cum tam longum iter iturus, vix id sis ingressus. Retricibus cum ait Cato in ea, quam scribit, cum edisseravit Fulvi Nobilioris Censuram, significat aquam eo nomine, quae est supra viam Ardeatinam inter lapidem secundum et tertium. qua inrigantur horti infra viam Ardeatinam, et Asi- nariam usque ad Latinam. Recepticium servum, Cato in suasionē legis Voconiae cum ait, significat, qui ob vitium redhibitus sit: Ubi irata facta est, servum recepti- cium sectari, atque flagitare virum iubet. Rogat, id est consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat. unde nos quoque in consuetudine habemus pro petere et orare. Cato in dissuasionē, ne lex Baebia derogaretur, ait: Hoc potius agam, quod hic rogat. Restat || pro distat ait Ennius* ponere, cum his** dicat: [92]

Impetus aut† longe mediis regionibus restat.

Ruri esse, non rure dicendum, testis est Terentius in *Phormione*, cum ait:

ruri se continebat, ibi agrum de nostro patre.

Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi; et in aede Iani, quae extra eam, Senatum haberi*: quod ea egressi sex et trecenti Fabii apud Cremeram omnes interfecti sunt, cum in aede Iani S. C. factum esset, uti proficiscerentur.

Retiario pugnanti adversus murmillonem, cantatur:

Non te peto, piscem peto. quid me fugis Galle?

qui murmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique murmilliones ante Galli appel- labantur, in quorum galeis piscis effigies inerat. Hoc autem genus pugnae institutum videtur a Pittaco, uno ex septem sapientibus, qui adversus Phrynonem dimicaturus pro- pter controversias finium, quae erant inter Atticos, et Mytilenaeos, rete occulte lato im- pedivit Phrynonem. Resignatum aes dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu TR. Militum*, in tabulas refertur. resignare enim antiqui pro scribere interdum ponebant. Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus praescriptum est, quo ritu condantur urbes, arae, aedes sacrentur, qua sanctitate muri, quo iure portae, quomodo tribus, cu- riae, centuriae distribuantur, exercitus constituentur, ordinentur, ceteraque eiusmodi ad

Item Pacuvius, pro Pacuvius; ut fluvius, pro fluvius. Si huc revitet. Ennii versus ita emendandus. Deserunt clivos, camposque revitant.

GRAMMAT. LAT. II.

G g

bellum ac pacem pertinentia. Rutilae canes, id est, non procul a rubro colore immolantur, ut ait Ateius Capito, canario sacrificio pro frugibus deprecandae saevitiae causa sideris caniculae. Religionis¹ praecipuae ha || betur Censoria maiestas, cuius [94] in libris de vita P. R. Varro exempla haec profert. M. Fulvius Nobilior, cum M. Aemilio Lepido Censor factus, cum ei admodum inimicus antea extitisset, saepeque iudicia cum eo sibi fuissent, publicae rei causa, quae in primis spectatur, statim eo delato munere homini inimicus remisit. quod eius animi iudicium fuit omnibus gratum et probatum. A. Postumius Q. Fulvius Censores facti, quia Fulvius duos filios amisserat in Illyrico militantes, et propter gravem morbum oculorum, censuram gerere non poterat, ut libri Sibyllini adirentur, auctor fuit: et ut publice supplicaretur pro valetudine collegae. Ti. Sempronius, cum a Rutilio Tr. pl. Censoria fides labefacteretur, qui ob parietem dirutum iratus cum esset aedis privatae, die dicta collegam Claudium condemnauerat, fecit ut eadem illae, eodem quae in loco erant, condemnatum absolverent centuriae. L. Aemili Paulus* et Q. Philippi religiosa censura fuit. Laboravit Paulus morbo gravi, et paene amissione capitis in eo honore. Religiosa item et P. Corneli Scipionis Nasicae, cui collega M. Popilius, post consulem qui fratrem vidit, censura fuit vadatus enim cum esset a P. R. liberatum constat. M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus Censores, quorum in magistratu subversa pudicitia fuerat, famosi extiterunt: nam palmam, quae in Capitolio in ara ipsa Iocis optimi maximi, bello Persico nata fuerat, tunc prostratam ferunt, et ibi enatam ficam, infames quas versus fecit, qui sine ullo pudicitiae respectu fuerant Censores. L. Corneli Lentuli C. Censorini sequitur censura: Lentulus iudicio publico repetundarum damnatus fuerat plurimi itaque censuram adepto damna || tionis [95]

f. Pauli

Urs. At verbum est *rebitere*, non *revitare*, neque *rebitare*. — 1) Religionis.] Opinor hic a Festo referri Varronis verba ex libro rerum humanarum, vel de vita populi Romani, in quo de Censoria maiestate agebat. Censores autem in iis nominantur continuatis quinquenniis ab anno DLXXIV. ad annum DCXXII. nam prima censura refertur M. Aemili Lepidi, et M. Fulvi Nobilioris, qui lustrum fecerunt. L. anno DLXXIV. Secunda Q. Fulvi Flacci, et A. Postumi Albini, qui L. F. LI. A. DLXXIX. Tertia C. Claudii Pulchri, et Ti. Semproni Gracchi, qui L. F. LII. A. DXXCIV. Quarta L. Aemili Paulli et Q. Marci Philippi, qui L. F. LIII. A. DXXCIX. Quinta P. Corneli Scipionis Nasicae, et M. Popilli Laenatis, qui L. F. LIV. A. DXCIV. Sexta M. Valerii Messalae, et C. Cassi Longini, qui L. F. LV. A. DXCIX. Septima L. Corneli Lentuli Lupi, et C. Marci Censorini, qui L. F. LVI. A. DCVI. Octava P. Corneli Scipionis Africani Aemiliani, et L. Mummi Achaici, qui L. F. LVII. A. DCXI. Nona Q. Fulvi Nobilioris, et T. Anni Lusci, qui L. F. LIX. A. DCXVII. Decima Q. Caecili Metelli Macedonici, et Q. Pom-

pei, qui L. F. LIX. A. DCXXII. De M. Aemili, et M. Fulvi censura Valerius Maximus lib. 4. c. 2. sic scribit: M. Aemilius Lepidus bis consul diutinas, ac vehementes inimicitias cum M. Fulvio Nobiliore gessit: quas, ut simul censores renuntiati sunt in campo, deposuit, existimans non oportere eos privato odio dissidere, qui publice summa vincti essent potestate. id iudicium animi eius, et praesens aetas comprobavit, et nobis veteres Annalium scriptores laudandum tradiderunt. De Q. Flacco, et A. Albino cens. Liv. lib. 43. sic: Censor Fulvius ex Iunonia Laciniae templo marmoreas tegulas cum abstulisset, quibus aedem Fortunae Equestris, quam Romae fecerat, tegeret, et mente captus est, et amissis duobus filiis in Illyrico militantibus summo animi moerore consumptus est. De Ti. Graccho et C. Claudio ita scribit Val. Maximus lib. 6. cap. 5. Diem hic P. Rutilius Trib. pl. perduellionis ad populum dixit. Et postea: quo in iudicio primae classis permultae centuriae aperte Claudium damnabant. Cicero lib. 6. de Rep. Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur. Videndus Agellius

poenam remiserunt. P. Africani, L. Mummi Censura insignis: sed in qua segnitiae in agendo notetur Mummius. Is Asellum nulla soluta poena ex aerariis exemit, Africani irrita severitate, qui illum fecerat aerarium. Sed et Q. Fulvi Nobilioris, et eius collegae T. Anni Lusci fuit nobilissima Censura: nobilitati tribus notis iniustis severissimis. Q. Pompei et Q. Caecili Metelli Macedonici Censura lectus senatus; ad summum senatores amoti sunt tres, et eo lumine, qui aliorum offunderent claritatem. Redinunt, significat, redeunt, Ennius redinunt in patriam eunt feri
Regium est, quod est, aut fuit Regis, ut servus regius, et domus regia, qualis est Numae Pompili. at regale facinus, quod est dignum rege.

Romanos in lib. XI. Graecos appellat Ennius, cum ait: Contendunt Graecos, Graios memorare solent sos, quod Graeca lingua longos per temporis tractus gentibus Hispani. Non Romanos² ait Graece locutos, cum Romulus urbis conditor^{f. Hesperiae.} verbis Linguae Latinae locutus sit; sed quod olim Lingua Graeciae gentis fuerit eadem cum Latina, parum prolatione mutata. hoc autem verum esse indicat origo eius, quae videtur quasi Graecae usurpatio. Rigido³ tum caerula suro, cum ait Ennius, locutus^{f. locatus} videtur super etymo verbi caeruli. est enim a matris^{f. maris} nomine. eodem^{f. maris} verbo de eadem re usus est L. II.: Fert se se per laeta campi caerula; prata caerula mare ipsum dixit et alibi:*

Inde Parum per caerula navibus ambulabant.*

Parum insulam || refert. Item:

Unam surum surus ferre, tamen defendere possunt.*

^{f. ambulant.}

[96]

^{f. possent.}

lib. 6. De L. Paulo et Q. Philippo. Livius in epitoma lib. 46. et Plutarchus in Paulo meminerunt, traduntque hos censores in recensendis equitibus Romanis tres e Senatu movisse; Paulumque censura magna ex parte gesta, in morbum incidisse. De M. Popillio, et P. Scipione meminit Plin. lib. 34. Idemque lib. 17. cap. 26. inquit: Romae in Capitolio in ara Iovis bello Persei enata palma victoriam, triumphosque portendit, hac tempestate prostrata, eodem loco ficus enata est M. Messalae, C. Cassi censorum lustro, a quo tempore pudicitiam subversam Piso gravis auctor prodidit etc. cum autem in vulgatis editionibus scriptum sit, in *capitebis*, nos emendavimus, in ara Iovis, quod in libro apud me collato cum vetustissimis exemplaribus sit in *ara Iovis*, et Festi fragmentum habet plane in *ara . . .* quo sane testimonio mirifice comprobatur emendatio nostra. De L. Lentulo, et L. Marcio censoribus ita Val. Maximus scribit lib. 5. L. Lentulus consularis lege Caecilia repetundarum crimine oppressus Censor cum L. Censorino creatus est. De L. Africano, et L. Mummio meminit Cicero lib. 2. de oratore,

in quo scribit, Claudio Asello equum a P. Scipione fuisse ademptum, eumque in aerarios relatum, sed a L. Mummio statim ex aerariis exemptum, cuius quidem Mummi in agendo segnitiam notat Plutarchus in Apophth. Q. Nobilioris, et T. Lusci censurae nulla extat memoria in veteribus monumentis. ex fragmento tamen Capitolino, et hoc Festi, constat censorem fuisse Q. Nobiliorem, cui collega quaerendus cum sit, extrema illa cognominis syllaba *ci*, indicat T. Annium Luscum, qui cos. creatur anno DCXXV. cum Q. Nobiliore censuram gessisset. De Q. Metelli Macedonici, et Q. Pompei censura videndus Plinius libro 7. cap. 43. — 2) *Romanos.*] Videndus Dionysius lib. 1. Antiquitatum Romanarum. *Urs.* — 3) *Rigido.*] Cato de re rustica cap. 1. Bonum aquarium, oppidumque validum siet, aut mare, aut amnis, qua naves ambulant. Cicero etiam maria ambulasse dixit Xenophontem imitatus. In Ennii autem versu metri causa *ambullabant* scribendum putamus. nam Ennium primum geminasse semivocales, consonantes, et mutas habemus supra in

G g

f. fustes. suri autem sunt rustes, et hypocorísticos surculi. Reque eapse Scipio Africanus, Paulli filius, cum pro aede Castoris dixit, hac compositione usus est: quibus de hominibus ego saepe, atque in multis locis opera, factis, consiliis, reque eapse
 f. diem. (saepe) benemeritus spem, id est re ipsa. Respublicas¹ multarum civitatum
 f. Penni. pluraliter dixit C. Gracchus in ea, quam conscripsit de lege p. Enni et peregrinis, cum ait: eae nationes, cum aliis rebus per avaritiam, atque stultitiam, res publicas suas amiserunt. Recto fronte ceteros sequi si norit. Cato in dissertatione consulatus. antiquae id consuetudinis fuit, ut cum ait Ennius quoque a stirpe
 f. femina. supremo, et Ilia dia nepos. et lupo foeta. et nulla metus. etiam in commen-
 f. haec. tariis sacrorum pontificalium frequenter est hic ovis, et haec agnus, ac porcus. quae non ut vitia, sed ut antiquam consuetudinem testantia, debemus accipere. Recipie² apud Catonem, pro recipiam, ut alia eiusmodi complura. Redemptitavere item, ut clamitavere Cato (idem) in ea, qua egit de signis et tabulis: honorem tem-
 f. emptita- ptavere, ait, l. efecta** benefactis non redemptitavere. Repulsior se-
 vere
 **f. male- cunda conlatione dixit Cato in ea, quae est contra Cornelium apud populum. haec†
 facta
 †f. ec quis incultior, religiosior, desertior, publicis negotiis repulsior. Ra-
 ††f. iis, tissima quoque ab his††, quae rata dicimus. unde etiam rationes dictae. Cato in quam*
 *f. Q. M. i. Thermum: Erga remp. multa beneficia ratissima atque gratissima. Regil-
 Minucium. lis, tunicis albis, et reticulis luteis utrisque ctis**, textis susum ver||sum [97]
 **f. rectis
 †f. virgines a stantibus pridie nuptiarum diem virginis† indutae cubitum ibant ominis causa, ut etiam in totis virilibus dandis observari solet.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris: aut, si ea non est, ex proxima neces-
 f. traduci- situdine, cum ad virum traditur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit. Rapi
 tur, vel tra- solet fax, qua praelucente nova nupta deducta est ab utrisque** amicis, ne aut uxor
 hitur,
 **f. utrius- eam sub lecto viri ea nocte ponat; aut vir in sepulcro comburendam curet, quo utro-
 que
 †f. alteru- que mors propinqua alterius utrius† captari putatur. Ritus est mos comprobatus in
 trum administrandis sacrificiis. Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienum adscivit. Religiosi dicuntur, qui faciendarum, praetermittendarumque rerum divinarum secundum morem civitatis delectum habent, nec se superstitionibus implicant. Renovativum fulgur vocatur, cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit, si factum est simile fulgur, quod idem significet. Referri diem prodictam, id est anteferri, religiosum est, ut ait Veranius in eo, qui est auspiciorum de comitiis, idque exemplo comprobatur L. Iuli et P. Licini Censorum, qui id fecerunt sine ullo decreto Augurum, et ob id lustrum parum felix fuerit. Regalia exta appellantur, quae potentibus insperatum honorem pollicentur: privatis et humilioribus, hereditates; filio familiae, dominationem.
 f. avem, Respiciere autem et in auspicando, unde quis avem prospexit, cum eodem revertitur.
 est
 f. at Religiosum ac sacrum est, ut templa omnia, atque aedes, quae etiam sacratae dicuntur. ad quod per se religiosum est, || non utique sacrum est, ut sepulcra, [98] quod ea non sacra, sed religiosa sunt.

Solitautilia. *Urs.* — 1) *Respublicas.*] Cicero in Bruto: C. Gracchum tunc gentilis Brute M. Pennus agitavit in Tribunatus paulum aetate antecedens.

Urs. — 2) *Recipiem.*] In exemplari est, *Recipiem.* *Urs.* Nimirum hoc retinendum esse haud dubium est. — 3) *Rustica.*] Varro lib. 5. de Ling. Lat. Vi-

Reus, cum pro utroque ponatur, ut ait *Sinnius* in eo, quem de reo inscribit, et cum dicit pro se, aut cum contra te agit, iuramento tuo uti potest. *Roscii* vulgo appellari solent, in omni arte ita perfecti, ut *Roscius* comoedus in arte sua perfectus fuerit, cui nihil deesset ad perfectionem, ut libro I. de oratore ait *Cicero*. *Rustica*³ *Vinalia* mense Augusto, ut est in *Fastis*, *Veneri* fiebant, quod eodem illo die aedis ei deae consecrata est, iumentaue et olitores ab opere cessant, quia omnes horti in tutela *Veneris* esse dicuntur.

Raucos appellatos esse ait *Verrius* videri ab ariditate, sive a similitudine quadam spicarum aristae. in spicis namque flava frumenta rava appellari idem *Verrius* docet. *Rica* est vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo *Flaminicae* pro palliolo mitrave utebantur, ut *Verrius* existimat. *Titinius*: *Rica* ex lana sucida, alba vestitus. Alii dicunt, pallium esse triplex, quod conficiant virgines ingenuae; patrimae, matrimae, quod caeruleo colore infectum lavetur aqua pura. Alii, quo *Flaminica* cingat pileum. *Respici* avis tunc dicebatur, cum peracto sacrificio, quasi finis impetratus esset, et quasi forent comitia perfecta, sumi tunc reum iuebant sacerdotes suo more, aliisque peractis iuxta consuetudinem luci, in quo sacra faciebant, reo a calatoribus ingeniculato, atque ita inclinato vinum in caput infundebant solemni cum precatione. Remisso exercitu, simul etiam || *Augur*, quo con- [99] sul in bello usus est in auspicando, discedere una iubetur, quod tunc illo discedente certum est, exercitum etiam esse remissum, ut cum opus sit, tunc si velit, discedere possit. nam *Consules*, et *Censores* non in perpetuum *Auguribus* praesentibus utuntur, ut ait *Ap. Pulcher*, sed tantum in auspicio, quas⁴ postea dimittat is, a quo lege se- *f. quos cures habitae sunt prius; quem et priorem esse ait *Antistius Labeo* quique eadem quoque lege significari, ut prior sit in auspicando dicitur, ut ait idem *Labeo* in libro de officio *Auguris*. Potest autem *Augur* id et in consilio facere; vel in alio, quo sedet loco; pullisque pultem edentibus solistinum facit auspicium. potest etiam si velit, intra pomoerium. sin autem, in templo consistit. Repertum dicitur idem quod amissum recipere, quasi repartum et reparatum. *Bictus*, *rixae*, *rixosus*, ringitur dici videntur, quia in diversum rumpantur, contrariaque sint recto, quod vocabulum a regendo, ut commodius deductum videatur, dictum videri potest.

Sesopia in *Augurali* et *Saliari* carmine appellantur, quae alias *esopia* pro sedilibus dicere habemus nunc adhuc in consuetudine. *Susque* deque frequens est, pro plus minusve. significat autem id quod antiqui usque dicere soliti erant. *Sonivio* significat in carmine *Saliari* et *Augurali*, sonanti.

Sine sacris hereditas in proverbio dici solet, cum aliquid obvenit sine ulla incommodi a || ppendice: quod olim sacra non solum publica curiosissime [100] administrabant, sed etiam privata. relictusque heres sic⁵ pecuniae, etiam sacrorum erat; *f. sicut ut ea diligentissime administrare esset necessarium. *Suppum*⁴ antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus ex Graeco, videlicet pro adspiratione ponentes litteram, ut cum

³ *Rustica* dicuntur a. d. XII. Kal. Sept. quod tum *Veneri* dedicata aedes, et horti eius tutelae assignantur, ac tum sunt feriati olitorum. Plinius lib. 9. cap. 4. Plutarch. Problem. *Urs.* — ⁴ *Suppum*.] *Suppum*, iactum quendam in tesseriis vocari tradit *Isidorus* lib. 18. cap. 65.

idem hylas dicunt, et nos silvas. item *ἑξ* sex. et *ἑπτά*, septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius:

f. suggeris Si vero das, quod rogat, et si suggeri suppus.

Sempronia horrea, qui locus dicitur, in eo fuerant lege Gracchi, ad custodiam frumenti publici.

f. ludlonis Statua est ludi eius, qui quondam fulmine ictus in Circo, sepultus est in Ianiculo. cuius ossa postea ex prodigiis, oraculorumque responsis Senatus decreto intra urbem relata in Volcanali, quod est supra Comitium, obruta sunt; superque ea columna,

f. A. ab cum ipsius effigie, posita est. Servilius lacus appellabatur eo, qui eum faciendam curaverat in principio vici Iugari continens basilicae Iuliae, in quo loco fuit effigies hydrae posita a M. Agrippa. Sonticum morbum in XII. significare ait Aelius Stilo certum cum iusta causa, quem non nulli putant esse, qui noceat, quod sontes significat nocentes. Naevius ait:

Sonticam esse oportet causam, quam ob rem perdas mulierem.

Sacram viam quidam appellatam esse existimant, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum ac Tatium. quidam, quod eo itinere utantur sacerdotes idulium sacrorum conficiendorum causa. itaque ne eatenus || quidem, ut vulgus opinatur, sacra ap- [101]

f. nec ita Streniae, et rursus a regia usque in arcem. nec appellari debere ait Verrius, sed diiuncte, at ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam. Ut ne Novamviam quidem, sed Novam viam. Scita plebei appellantur ea, quae plebs suo suffragio sine patribus iussit, plebeio magistratu rogante. Solitaurilia hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi, integrique sint corporis;

f. contrari contra aci . . . verbices** maiales qui† quia solum Osce totum et solidum significat. unde tela quaedam solufferrea†† vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium sollers;

f. maiales- et quae nulla parte laxata, cavaque sunt, solida nominantur. atque harum hostiarum omnium inviolati sunt tauri, quae pars scilicet creditur in castratione. Sunt quidem qui†† f. solli- portent**, ex tribus hostiis praecipue nomen inclusum cum solido tauri, quod amplissima sit earum. quidam dixerant omnium trium vocabula confixa† suis, ovis, tauri adeffecisse† f. caeditur sit earum. quidam dixerant omnium trium vocabula confixa† suis, ovis, tauri adeffecisse† f. putent. id, quod uno modo appellarentur universae. quod si††¹ a sollo et tauris earum hostiarum ductum est nomen; antiquae consuetudinis* per annum L. enuntiari non est mirum,†† f. sc. i. scilicet

*f. antiqua quia nulla tunc geminabatur littera in scribendo. quam consuetudinem Ennius mutavisse fertur, ut pote Graecus Graeco more usus, quod illi aeque scribentes, ac legentes duplicabant || mutas semivocales, et liquidas. Secordiam quidam pro ignavia [102] posuerunt. M. Cato pro stultitia posuit, Originum lib. VII. cum ait ob immensam timiditatem, ac secordiam causa erat, ne quid negotii publici, vel privati gereretur. compositum autem videtur ex *σε*, quod est sine, et corde.

1) Quod sit Ven. Scal. incluso, quod sequitur, est. Sed Quod si verissimum est. — 2) Sublicium.] Sublices dicuntur a Festo Volscorum lingua, quae Sublicae ab aliis appellantur. Vitruvius lib. 3. cap. 3. Sublicaeque machinis adigan-

tur. Glossar. sublicae, *κατανήγες οἱ ἐν ποταμῷ τὴν γέφυραν υποβαράζοντες*. Sed sublicibus cavatis dixisse videtur Sallustius in lib. 4. hist. Urs. — 3) Suberies.] Isidorus lib. 17. cap. 7. Suberies arbor, ex qua validissimus cortex nata-

Semis semodius, *semuncia*: qua ratione ex Graeco trahuntur alia; quae, a litteram pro aspiratione eorum habent, ut ἐπτα septem, ὕλαι silvae, sic ista ab eo, quod illi ἡμισυ dicunt, declinata videntur.

Sublicium² pontem quidam putant appellatum esse a sublicibus, peculiari vocabulo Volscorum, quae sunt tigna in latitudinem extensa, quae non aliter Formiani vocent, quam a nomine librorum: et quae ab aliis auctoribus sublices vocantur, quod sub eis aqua liquens laberetur, dictae. In qua opinione fuit qui et meminit Sublici pontis: et Naevius, qui ait in belli Punici libro quam liquidum Sublicio tranat ponte amnem, et ali* tabulis qui adhuc nomen retinet * f. ab Sallustius libro quarto historiarum: ne inramiendi pontis Sublici sublicibus cavata essent.

Supervacaneum: ut videtur, secludit Verrius ab vacuo, quod || va- [103] cuum quidem dicatur id tantummodo, quod sufficiat, satisque sit familias: quod autem supersit, supervacaneum id dicitur.

Strufertarios appellabant antiqui, ut ait, homines conductos mercede, qui ad arbores fulguritas piacularium commissarum causa, sacrificia quaedam struae* * f. strue et ferto sollemnibus verbis faciunt:

PRECOR TE IUPPITER UTI MIHI VOLENS PROPITIUS SIES, quod et nullo etiam fiebat adhibito strufertario.

Suberies³, arboris genus, ex qua cortex natatorius detrahitur. Lucilius ti hibernaculi. Silicernium⁴ dicitur caena funebris, quam alio nomine exsequium scriptores vocant, sed et Verrius existimant silicernium dici, quod nos farcimen dicimus, quo fletum* familia purgaba- * f. fletu tur: quia cuius nomine ea res instituebatur, is iam silentium cerneret. Caecilius Obolostate:

Credidi silicernium eius messe⁵ asuram.

Sudum Verrius ait significare subudum, sed auctorum omnium fere exemplo volunt, ut sudus sicum significet. sudum enim quasi scudum, id est, sine ude, ut securus, sine cura dictum est.

Sublesta, antiqui dicebant infirma, et tenuia. Plantas in Persa:

Ad || paupertatem si immigrant infamiae, gravior paupertas [104]

fit, fides sublestior,

id est, infirmior. Idem in Nervolaria, vinum, ait sublestissimum, quia infirmos faciat vel corpore, vel animo.

Satur, et vir, et caro non habent⁶ Supellectilis recto casu et senis, ratione dicebantur, quae nunc contraria videntur esse finitioni portionis*: quia* f. proportionis omnia vocabula, X littera finita, per declinationes obliquorum casuum syllabam acci-

terius extrahitur. Vide in Suber. Ura. Hibernacul . . om. ultima litt. i, Ven. Sc. — 4) Silicernium.] Placidus in Glossis. Silicernium; Exsequium. Varro Meleagris apud Nonium Funus

exsequiati laute ad sepulchrum antiquo more silicernium confestim. Ura. — 5) Me. sa Ven. Scal. — 6) Marg. Ven. et Scal. addit: obliqua.

*f. alia comp-
plura piumt. haec autem duo desciverant ab ea, ut alta compium*, quae non ideo infirmare debent praeceptum.

Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait, quod est schypozain¹, aut a sequendo, cui magis adsentitur, quod et tenuiores fortunae homines; et ceteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti. quia videlicet dicat Lucilius:

Cornelius P. noster Scipiadas dicto, tempusque intorquet in ipsum oti, et deliciis, luci effictae, atque cinaedo.
et sectatori adeo ipsi suo, quo rectius dicas.

Ibat forte domum, sequimur multi, atque frequentes.

cum secutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium. ||

Sequus, Valgius putat ex Graeco, quod est, ἐνάς dictum. absurde scilicet [105] oet. significat enim aperte aliter, exemplis omnium fere, qui eam vocem usurpant. Stipem esse nummum signatum, testimonio est et de eo quae* datur stipendium militi, et cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.

Sobrinus est, ut ait Gallius Aelius patris mei consobrini filius, et matris meae consobrinae filius. femina iisdem de causis appellat fratrem, et fratrem patruelem, et consobrinum, et propius consobrino*, et sobrina. iidem gradus in sobrina quoque sunt. Sororium tigillum appellatur hac de

f. Metii Suffetii causa. ex conventionem Tulli Hostili regis, et Metti Fufitii ducis Albanorum, Trigemini Horatii, et Curatii* cum dimicassent, ut victores sequeretur imperium, et Horatius noster exsuperasset, victorque domum reverteretur, obvia soror, cognita morte sponsi, sui fratris manu occisi, aversata est eius osculum, quo nomine Horatius interfecit eam. et

f. sceleris quamquam a patre absolutus sceleri erat, accusatus tamen parricidi apud Duumviros, damnatusque provocavit ad populum cuius iudicio victor, duo tigilla tertio superiecto, quae pater eius constituerat, velut sub ingum missus subit, consecratisque ibi aris Iunoni Sororiae, et Iano Curiatio, liberatus omni noxia sceleris est auguriis adprobantibus. ex

f. Sororiae quo sororium id tigillum est appellatum. Sororiae mammae dicuntur puellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum. Plautus in || Fribolaria. tunc [106] sororiabant papillae primulum, sed illud volui dicere, fraterculabant. quid opus est verbis multis. Surregit et sortus antiqui ponebant pro surrexit, et eius participio, quasi sit surrectus, quibus L. Livillus frequenter usus est.

f. Dei Sors et patrimonium significat, unde consortes dicimus; et Deis responsum; et quod cuique accidit in sortiundo. Soracum dicitur, quo ornamenta portantur scaenico- rum. Plautus in Persa:

librorum iccillum plenum soracum habeo.

Sobrium vicum dictum putant Cloatius et Aelius, quod in eo nullus tabernae locus neque campinae fuerit alii, quod in eo Mercurio non lacte, sed vino solitum

1) σχυπόζαιν Ven. σχυπόζαιν Scal. Fortasse leg. σχυράζαιν. — 2) Graecum vocabulum ab Ursino appositum videtur. Deset enim in Ven. Scal. — 3) Surum.] Vide supra in Crebrisuro. — 4) Scyrium.] Quantum in his tenebris videre possumus, agebat hic Festus

de philosopho quodam, qui natione Syrus cum esset, ne eo nomine male audiret, ut Syri, Varro, sive alius Scyrium illum dixerat, huc enim pertinent Graeca verba. σχύρον, καὶ οὐκ ἐν σύ- ριον. De eo autem compositum librum, ea de causa σχύριον inscriptum esse. Quaerendum phi-

sit supplicari. *Sonivium tripudium, ut ait Appius Pulcher, quod sonet, cum pullo excidit plus*, quadrupedive ex ore. Sons, nocens, ut ex contrario insons, innocens.* *f. puls, Sodalis quidam dictos putant, quod una sederent, essentque alii quod ex suo dapibus vesci soliti sint. alii, quod inter se invicem suaderent, quod utile esset. eosdem, quod coeant crebro, congre* vocari a Graeco vocabulo, quod est γέγραα².

*f. congeras

Sodes, si audes, uti sis, pro si vis, et illico pro in loco. Terentius in *Andria*:
Dic sodes, quis heri Chrysidem habuit.

Surum³ dicebant, ex quo per demi || nutionem surculus factum est. [107]
Plautus in . . . surum non est tibi. surum dicebant palum item: nam quia saepebatur Circus surculis, longum deligebant surum, tum poliebant ascia . . .
. ant asulae Ennius:

unus surus surum ferre, tamen defendere possent.

Suremit, sumpsit:

inque manum suremit hastam.

Idem surempsit, usurpavit, pro puerum sustulerit. Surium cum dixit: qui ita appellatus est, quod cum in Academia et Lycio nobilissimos inter excelleret, atque ob eam causam, praestantissimus semper habitus fuisset: instituit, cum disputaretur, ut primus sumeretur is, qui esset ipso dignior. unde οὐρίων καὶ οὐνέτι οὐρίων, illum nominavit. quod si monitus esset, disputantem non numquam refellebat Socratem. quas coniecerat in librum a se scriptum. quem inscripserat Scyrium⁴ ob eum, cuius gratia id appellaverat opus. Summussi⁵ dicebantur murmuratores. Naevius, odi, inquit Summussos, proinde aperte dice quid sit, quod times. Ennius in sexto *Annalium*: Quintus in occulto mussabat; et Accius in *Andromacha*: dice iam mater non est: nam* mussare sine. Caecilius

*f. iam

in Agnorizomene*: ||

*f. Anagnorizomene

quod potes, sile, cela, occulta, tege, tace, mussa, mane.

[108]

Sum, pro eum usus est Ennius lib. I:

At tu non ut sum summa* servare decet rem.

*f. summam

et lib. II:

At se se sum quae dederat in luminis oras.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius:

suasa* quoque omnino dirimit, non sollo** dupondi,

*f. vasa

id est non tota. item Livius: Sollicuria, in omni re curiora†. et solliferreum genus††f. sollicita, totum ferreum. Sollers etiam in omni re prudens; et solemne, quod omnibus annis praestari debet. Solla†† appellatur sedilia, in quibus non plures singulis possint se††f. solia dare, ideoque solia⁶ sternere dicuntur, qui sollisternium habent, et solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur. quae; ut ait Verrius, omnia ducta sunt solo*. alvei*f. a sollo.

losophi nomen, vel potius historia. *Urs.* — 5) ipse Latinus, Quos generos vocet. item *Summussi.*] Servius in fragmentis apud me addit pro murmurare in lib. 10: Spectabat virtutem legionis, sive spectans si mussaret, quae denique causa pugnandi fieret, aut duri laboris. Sed Ennii versus non peperere. item pro dubitare: Mussat rex vacant mendo. *Urs.* — 6) *Soliat* Pr. *solla* Ven. Sc.

GRAMMAT. LAT. II.

H h

* f. lavandi quoque cavandi* gratia instituti, quo singuli descendunt, sola dicuntur. quae ascenden-
do* potius dicta videntur, quam a solo**. Sollistimum Ap. Pulcher in Auguralis
disciplinae lib. I. ait esse tripudium, quod aut† excidit ex eo, quod illa fert. saxumve
† f. sollo. solidum; aut¹ arbos viviradix ruit, quae nec prae vitio, humani†† caedanturve, iacian-
†† f. huma- turve, pellanturve. Solum, terram. Ennius lib. III.:

Tarquinio dedit imperium || simul et sola regni.

[109]

* f. alibi. et aliubi*:

Sed sola terrarum postquam permensa parumper.

Solea, ut ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subicitur, sed etiam pro ma-
* f. robusta, teria robustea*, super quam paries craticius extruitur. Solox, lana crassa, et pecus,
* f. Barbato, quod passim pascitur non tectum. Titinius in Barrato*:

Ego ab lana soloci ad purpuram data.

et Lucilius:

* f. Pascali. Pastali* pecore, ac montano, hirtæ, atque soloce.

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius lib. I.:

Constitit inde loci propter sos dea diarum².

lib. III.:

Circum sosque sunt magnae gentes opulentae.

lib. VII.:

Dum consent terrere minis, hortanturve sos.

lib. XI.:

Contendunt Graios Graecos memorare solent sos.
interdum pro snos ponebant, ut cum per dativam casam idem Ennius offert:

Postquam lumina sis oculis bonus Ancus reliquit.

Sultis, si vultis. Plautus in Frivolaria:

Sequimini me hac, sultis, legiones omnes lavernae.
et in Rudente:

Curate haec, sultis, magna diligentia.

M. Cato pro L. Caesetio: Audite, sultis, milites, si quis vestrum in bello su-
perfuerit, si quis non invenerit pecuniam, egebit.

Solari sine praepositione dixisse antiquos testis est Pacuvius, cum ait:

Solatur, auxiliatur, hortaturque me.

Uterque in marg. notavit, in vet. Cod. esse so-
liar. — 1) Fortasse leg. aut si arbos. — 2) Dia dearum corr. in marg. Ven. Scal. — 3) So-
laturum.] In exemplari est, arquato. ut videatur
ictericos dixisse arquatos a colore auri, qui a ru-
sticiis dicuntur solati a colore Solis. nam illud
... rigine, aurigine plane est. Urs. — 4) Soapes.] In editione Augustiniana hoc fragmentum
adeo luxatum est, ut suus ex eo sensus elici non
possit. Ennii exemplum quod est primo loco po-

situm, respicere videtur ad titulum, quo Caesar
usus est, qui in argenteis denariis PARENS PA-
TRIAE dicitur. quod autem secundo loco hemi-
stichium ponitur, id Paulus paene suppediavit,
cum inquit: Videtur tamen Ennius etc. Accii
versus videtur ex illo Homeri translatus: σοῖ
οἷαθ' ἰσίδαι. Urs. — 5) Succrotilla.] Vide in
Ibdi, et in Crocotilum. Varro lib. 6, de Ling.
Lat. cum crocotilis legit, ut hic quoque pro to-
dillis videatur fortasse scribendum crocotilis crus-

Solatum³ genus morbi maxime a rusticantibus dicitur, cuius meminit etiam Afranius in arquate mederi, cuius nomen [110] ab autigine*. Solipunga genus bestiolae maleficae, quod acrius, concitatusque fit^{*f. aurigine} fervore solis, a quo nomen traxit. Sospes⁴ significat apud omnes ferre^{*f. fere} saluum; Afranius in epistola: Di te sospitem servent tuis. Vergil. lib. VII. Aeneid.: Maxime Teucrorum ductor, quo sospite numquam. Ennius in parentem et patriae di servate sospitem. Accius in si rite ad patriam sospes pervenisset. Ennius videtur servatorem significare, cum dixit: Quo sospite liber. caeterum ospitare, Verrius ait esse bona spe afficere, aut bonam spem non fallere. Succrotilla⁵ tenuis dicebatur, et alta vox.

Titinius in Feminea fabulare succrotilla vocula. Afranius in epistola: loquebatur succrotilla voce serio. Plautus in describendis mulierum cratibus gracilibus in Syro: Cum extortis talis, cum sodellis^{*f. todellis} cratibus; belle quae non pedibus irent. Sucula est machinae genus teretis materiae, et foratae, ac crassae, quam ut uber scrofae porci circumstant sic, versantesque ductario fune volunt^{*}. eodem nomine stellas ruintque^{**} dicunt, quas alter [111]^{*f. volunt} pellarunt a pluvia hyadas. Graeci *vádas*, nostri, existimantes a subus dici, modo latine loquenti, dixerint[†] eas Suculas⁶. Succingulum appellabant antiqui balteum.^{††f. loquendi, dixerunt.} Plautus: Ab Hippolyta succingulum Herculis^{††f. Hercules.} aequae magno neutiquam abstulit periculo. Succerdae stercus suillum dicebatur us. simus succerdae. Titinius: Quid habes, nisi anam arcam sine clavi, eo condid succerdae. alio nomine succerda dicitur opicerda homo opicerda hominem, quem Sol in opicerdis aspicit. Suburanam⁷ tribum antea succisanam^{*} per c appellabant, ex nomine regionis; nam partem imam illam quo^{*f. Succisanam} tradunt fuisse succisanam dictam. Verrius autem ait se miratum esse, cur non a nomine pagi Succusani, in quo milites exercerentur.

Succidanea⁸ hostia appellatur, quae secundo loco caedebatur, quod quasi succideretur, dicta. quidam a succedendo, non a succidendo dictam putant. Sugillatum dici existimant ex Graeco vocabulo, quod ea pars quae est sub collo, *νίλον* ab his dicitur. Sycophantas quidam ex hac causa dictos putant. Atticos quondam^{*f. quosdam} iuvenes solitos aiunt in hortos quorundam irrumpere, ficosque deligere, quam ob causam lege factum^{*} || qui id fecisset, capite^{**} esset ei. quam poenam qui persequerentur ob parvula detrimenta, sycophantas appellatos. Sulci⁹ appellantur, qua aratrum

culis. Urs. — 6) *Suculas*.] Hic quoque locus in editione Augustiniana male nimis est acceptus. nos ad fidem exemplaris edidimus, et ex corrupta voce *ruintque*, fecimus *quinque*. et pro *loquenti*, emendavimus *loquendi*. quae scribendi consuetudo invenitur cum in veteribus monumentis, tum in hoc ipso fragmento persaepe; in quo set pro *sed*: *adque* pro *atque*, *quodannis* pro *quotannis*, et alia huiusmodi reperiuntur infinita. Urs. — 7) *Suburanam*.] Vide in *Suburam*. Urs. —

8) *Succidanea*.] Agellius lib. 4. cap. 7. *Succidaneae* hostiae, quasi *succedaneae* appellatae, quoniam si primis hostiis litatum non erat, aliae post easdem ductae hostiae caedebantur, quae prioribus iam caesis, luendi piaculi gratia subdebantur, et succidebantur. ob id *succidaneae* nominatae, littera i scilicet tractim pronuntiata. Festus priore loco Agellii opinionem ponit. posteriore aliorum refert sententiam. Urs. — 9) *Sulci*.] Vide num melius sit *dictum*, pro eo

ducitur, vel sationis faciendae causa, vel urbis condendae. vel fossura rectis lateribus, ubi arbores serantur. fulmen quoque, qua eius vestigium, similiter appellatur, quod vocabulum quidam ex Graeco fictum, quia illi dicant *όλκον*.

Suasum¹, colos appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo.

Plautus:

Quia tibi suaso infecisti propudiosa pallulam.

quidam autem legunt in suaso. nec desunt, qui dicant, omnem colorem, qui fiat inficiendo, suasum vocari, quod quasi persuadetur* in alium ex albo transire.

* f. persuadeatur

Saltum Gallus Aelius lib. II. significationum, quae ad ius pertinent, ita definit:

Saltus est, ubi silvae et pastiones sunt, quarum causa casae quoque si qua particula in eo saltu pastorum aut custodum causa aratur; ea res non peremit nomen saltui, non magis, quam fundi, qui est in agro culto, et eius causa habet aedificium, si qua particula in eo habet silvam. Superescit, significat supererit. Ennius:

* f. Romae Dum quidem unus homo Romanus* toga superescit.

* f. Accius et Acer* in Chrysippo:

* f. si Quin hinc* superescit, Spartam atque || Amyclas trado. [113]

* f. sedit. sed per se super significat quidem supra, ut cum dicimus, super illum cedit*. verum ponitur etiam pro de, Graeca consuetudine, ut illi dicunt, *ὑπέρ*. Plautus in Milite glorioso:

Mea opera super hac vicina, quam ego nunc concilio tibi.

In Phasmate:

Ehe tandem percipio, super rebus nostris loqui te.

Pacuvius in Medo:

qua super re interfectum esse Hippotem dixisti?

Cato contra Annum: Nemo antea fecit super tali re cum hoc magistratu utique rem. Afranius in Virgine: Alis* de rebus in qua coepisti super**. Super-

* f. Alis

** f. A re

cilium dicitur, quod supra cilium sit, id est integumentum oculi superius. Sub iugum mitti dicuntur hostes victi, ereptis omnibus armis, telisque, cum hastis defixis duabus in

* f. ipsi eam terra, tertiaque ad summum earum deligata; speciei am* iubentur subeuntes transire.

Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit:

Nubes per ego deum subices humidas,

* f. unde

inde* oritur imber sonitu saevo spiritu².

* f. A. praesentes

Superstitibus*, testes praesentes significat. cuius rei testimonium est, quod superstitibus praesentibus, ii, inter quos controversia est, vindicias sumere iubentur. Plautus in Artemone:

Nunc mihi licet quid vis loqui, nemo hic adest superstes.

* f. consuetudine

volgari quidem consuetudinem* ponitur pro iis, qui satis superque sint. super- [114]

quod est in exemplari, fictum. Urs. — 1) Suasum.] Scribendum fortasse persuadeatur, pro persuadetur. nam in epitoma manuscripta est, persuadentur, ut ibi quoque persuadeatur fuisse scriptum appareat. Urs. — 2) Superstitibus.] Ser-

vius in lib. 3. Aen. Suis utrisque superstitibus i. praesentibus. vide supra in Pube praesente. Urs. — 3) Suppernata.] Politianus in Miscellaneis cap. 73. Festi scripturam agnoscit, et suppernata exscripsit. ut mirer Antonium Augustinum

stites etiam liberi parentibus dicuntur . . . quamobrem progredi cuperem ulterius vivendo, quamquam omnes superstites mihi velim. Supervaganea avis vocatur ab Auguribus, quae ex summo cacumine vocem emisit, quia quasi in altissimis, superque omnia vagatur, appellata. Supercilia in Iunonis tutela putabant, in qua dicuntur mulieres etiam, quod iis protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuat Iuno. Unde ipsa dea Iunonia quoque dicta videtur. Supernati³ dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius in Annalibus:

is pernas succidit iniqua superbia Poeni.*

* f. His

et Catullus ad Coloniam: in fossa Ligari iacet *supernata securi. Suppre-mum⁴ modo significat summum, ut cum dicit pater supreme belli, et armorum Mavors potens. Plautus: Me certe suppre-mum ha-buisti semper in rebus tuis. alias extremum significat, ut in legib. XII: Solis occasus suprema tempestas esto suppre-mo crimine necte tuo. Unde dicimus ab illo sepeliri die suppre-mo et quasi suppre-mo lugentes tempora voltu. Cato de dolentis numquam cuiquam reo apud Praeto||rem denegasse suppre-mam advoca- [115] tionem. alias pro maximo, cum duas oves, et triginta boves suppre-mam multam di-cerent. Subsidiu⁵ dicebatur quando milites subsidebant in extrema acie, labentique aciei succurrebant. quod genus militum constabat ex iis, qui emeruerant stipendia; lo-cum tamen retinebant in exercitu. quae erat tertia acies Triariorum, ut Plautus in Privolaria:*

agite nunc, subsidite omnes, quasi solent triario.*

* f. triarii.

simili modo dicti praesidiarii, ante eos collocati qui erant, aut in alio loco praepositi. Subsolanear quae sunt solo res appellantur; nec ad unius nomen rei solum confe-runt; subsolanei enim dicuntur qui infimum solum colunt: ut qui in terram, superso-lanei, dicitur inde solidum, imum solum; rursus quo planta pedis innititur.

Subsilles⁶ sunt, quas aliter ipsilles vocant lamellae necessariae sacris, *f. ipsulices quae ad rem divinam conferre dicuntur maxime, specie virum et mulierum. Substillum antiqui appellabant tempus ante pluviam, iam paene uvidum, (dum) et post pluviam, non persiccum, quod iam stillaret, aut nondum desisset*. Subscudes ap- *f. desisset. pellantur cuneratae* tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia quo eae immit- *f. cuneatae tuntur, succiditur. Pacuvius in Niptris:*

Nec || ulla subscus cohibet compagem alvei.

[116]

Plautus in Astraba:

Terebratus multum sit, et subscudes addite.

Sub corona venire dicuntur, quia captivi coronati solent venire, ut ait Cato in eo, qui est de re militari: ut populus suus sua opera potius ob rem bene gestam

scripsisse, Politianum a Marullo irrisum, quod *espernata, pro supernata apud Catullum repo-* *nuerit. Urs. — 4) Supremum.] Belli potens ab* *incerto poeta dictus Mars, ut Cypri potens Ve-*

nus ab Horatio. Urs. — 5) Subsidiu.] Vide in *Praesidium; ex eo enim loco partem huius fra-* *gmenti restituimus, quae agit de praesidiariis.* *Urs. — 6) Subsilles.] vide in Ipsulices. Urs.*

f. veneat coronatus supplicatam eat, quam re male gesta coronatus veniat. id au-
 f. ab ullo. sem signum est nihil praestari a populo. quod etiam Plautus significat in Hortulo:

f. veneat Praeco ibi adsit cum corona, cuique liceat veniat. Sublimen¹ est
 in altitudinem elatam, ut Ennius in Thyeste:

Aspice hoc sublime candens, quem vocant omnes Iovem.

Vergilius in Georgicis lib. I.:

f. sublimis Hic vertex nobis semper sub.

f. A. Cato Sublimavit dixit id est in altum extulit Originum lib. II: In maximum decus
 atque in excelsissimam claritudinem sublimavit. id autem dicitur a limine
 superiore, quia supra nos est. Succenturiare est explendae centariae gratia sup-
 plere, subicere. Plautus in Saturione:

Subcenturia centum, require, qui te delectet domi.
 et Caecilius in Triumpho:

f. malitiae nunc mea militiae astutia opus est subcenturia**.

*f. subcen-
 turiata. Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admeventur, quia ea || his voca- [117]
 bantur*, vel quia rumina trahunt lacte sugentes. Subulo Tusce tibicen dicitur. itaque
 vocabatur, Ennius:

f. adstabat Subulo quondam marinas propter adstrabat plagas.

Suburam Verrius alio libro a pago Saccusano dictam ait: hoc vero maxime probat
 eorum auctoritate, qui aiunt, ita appellatam et regionem urbis, et tributam a stativo
 praesidio, quod solitum sit succurrere Exquilis, infestantibus eam partem urbis Gaviae
 indicioque esse, quod adhuc ea tribus per c litteram non b scribatur. Subverbu-

*f. verber-
 bus stam², veribus* ustam significat Plautus cum ait:

ulcerosam, compeditam, subverbustam, sordidam.

f. adulti, Suboles ab olescendo, id est crescendo, ut adolescentes quoque et adultae, et indo-
 les dicitur. Lucretius lib. V.:

Sive virum suboles, sive est muliebris origo.

Vergilius:

Cara deum suboles, magnum Iovis incrementum.

Subuculam Aelius Stilo et Cloelius huiusmodi fere verbis demonstrant vocari, quod diis
 detur ex ablica* et oleo et melle. nam de tunicas genere notum est omnibus. Sub vos

*f. halica
 *f. suppli-
 co, plato, in precibus fere cum dicitur, significat id, quod supplicio*, ut in legibus:

f. endoque transque dato edendoque plorato. Suffiscus dicebatur folliculus testiculorum
 arietinorum, || qui celebris usus erat pro marescio, forsitan dictus suffiscus a [118]

fisci similitudine. Subacti, molliti, alias compulsi et coacti. ut cum dicimus pecus sub
 arbore subactum; alias victi. Supplicium a suppliciis differt, ut usus arguit, quod

1) Sublimem Ven. Scal. — 2) Subverbu-
 atam.] In margine scripsimus verberibus pro ve-
 ribus nam Horatius dixit: Uri virgis. Urs. —
 3) Supplicia.] Sallust. in Iugurth.: Legatos cum
 suppliciis mittit. Soph. in Oedip. Tyr. ἰσχυροῖς
 κλάδοισιν ἐξαστυμένον. Isidorus lib. 5. cap. 27.
 Supplicium proprie dicitur, non quo quis puni-

tur, sed qui ita damnatur, ut bona eius conse-
 crentur, et in publico redigantur. nam supplicia
 dicebantur supplicamenta, et supplicium dicitur,
 de cuius damnatione delibatur aliquid Deo. Et
 lib. 6. cap. 18. ex Serv. in lib. 1. Agr. Unde
 supplicia dicuntur supplicationes, quae fiebant de
 bonis passorum supplicia. sacrae enim res de re-

in usu sit, ut dicimus haec deorum, illud hominum: cum sumatur supplicium de aliquo, id est de poena agatur eius, qui iubetur caedi. Supplicia³ sunt, quas caduceatores portant; ea sumebantur ex verbera falici^{*} arbore, nec enim ex alia supplicia fas^{*f. felici} erat, quam de verbonis^{*} sumi. Sinius Capito ait: cum civis necaretur, institutum^{*f. verbenis} fuisse, ut Semeniae res sacra fieret vervece bidente, ut eo sacrificio poena salutis^{*ci.} soluta^{*f. solutis} vibus, caput ipsum damnati, patrimoniumque cui delibatum esset id fieret sacrum deo; indeque fuisse solitum, ut quia tunc in Forum supplicandi causa prodiret Rex sacrorum, ut id vocaretur supplicium. hoc vero semper elatum^{*} a multis, quo exemplo docet supplicia dici supplicamenta. nunc fere supplicia, pro poenis dicuntur. Sufes⁴ dictus Poenorum magistratus, ut Oscorum Mediasuticus. Calidius in oratione in Q. Caecilium: Non ne vobis Iudices ignem et fumus prosequi et flamma videtur? Sinatus^{*} censuit referentibus sufetis. Sub vitem⁵ hastas iacere || di- [119]^{*f. Senatus} citur veles, cum eas sub manu sursum mittit. Lucilius:

Ut veles bonus sub vitem qui subsit^{*} hastas.

^{*f. submisit}

Sub vitem proeliari dicuntur milites, cum sub vinea militari pugnant. Lucilius:

Aequae prodire in altum, proeliari procul sub vite.

Sub vineam iacere dicuntur milites, cum adstantibus centurionibus, iacere coguntur sudes. Supparus, dicebatur puellare vestimentum lineum, quod et subucula appellabatur. Pomponius in Fullonia Velum omne quod ex lino est, dicitur supparum: puniceum vestimentum ita vocat Nevi^{*} de bello Punico. ^{*f. Naevius} Et in Nantis, vocat Neptuno vestem consecratam, supparum. at nunc supparos appellamus vela lina iam^{*} crucem expansa. Mulier videtur puella supparo induta, ut^{*f. linea in} Afranius ait:

Puella non sum, supparo si induta sum.

Sapa^{*6}, significat, iacit. unde dissipat, disicit⁷. et obsipat, obicit. et insipat, insipit^{*f. Sipat} incit far in olam^{*}. Sutelas, dolosae astutiae, a similitudine^{*f. ollam,} suentiam dictae sunt. Suspectus, est diversae significationis: a suspicor enim, et suspicio partim venit. itaque non mirum, si non una significatio dari potest. Sutrrium quasi eant, utique in proverbium abiit ex hac causa. Gallico tumultu quondam edictum est le || giones Sutrii ut praesto essent cum cibo suo, quod usurpari coe- [120] ptum est in iis, qui suis rebus, opibusque officii id praestarent, quibus deberent. Plantus:

Sed facito dum merula per^{*} versus, quod^{**} cantat colas

^{*f. memineris}

cum suo cuique[†] facito veniant, quasi eant Sutrrium.

^{**f. quos}

Suopte^{††}, ipsius, ut meopte, meo ipsius, tuopte, tuo ipsius. Suillum genus invisum^{†f. colax,} Veneri prodiderunt poetae ob interfectum ab apro Adonim, quem diligebat Dea. quidam^{cum cibo} autem, quod immundissimi sint sues ex omni mansueto pecore, et ardentissimae libidinis.^{tum quoque eos}

^{††f. A. suo,}

bus execrandorum fiebant. Sinni Capitonis testimonium in fragmento apparet. reliqua ipsae nobis antiquitatis reliquiae suggererunt, a quibus de Rege sacrorum in Forum supplicandi causa prodante accepimus. Urs. — 4) Sufes.] Vide supra in Maritavere. Urs. — 5) Sub vitem.] Lucius in exemplari habet, subsit, ut nos edidi-

mus, non autem subit: pro quo Paulus submisit, in epitoma. Urs. — 6) Supat.] Olam pro ollam dicebant antiqui, ut ole, pro olle. nam semivocales, consonantes, et mutas non geminabant. Vide in Solitaurilia. Urs. — 7) Disicit Pr. Pro insipat exhibet marg. Ven. Sc. insipit.

ita, ut opprobrium mulieribus inde tractum sit, cum subare et subire dicuntur. Sus Minervam in proverbio est, ubi quis id docet alterum, cuius ipse inscius est. quam rem in medio, quod aiunt, positam Varro et Euhemerus ineptis mythis involvere maluerunt, quam simpliciter referre. Strues genera liborum sunt, digitorum coniunctorum non dissimilia, qui, superiecta panicula in transversum, continentur. Struices antiqui dicebant extructiones omnium rerum. Plautus:

Cerialis caenas dat. ita mēnsas extruit,
tantas struices concinnat patinarias.

Et Livius:

quo Castalia, per struices saxeas lapsu accidit.

- Struere¹, an || tiqui dicebant pro adicere, augere, unde industrios quoque. M. [121] Cato: iure, lege, libertate, Rep. communiter uti oportet: gloria atque
- * f. at honore, quomodo sibi quisque struxit, aut* in XII. quod est: si calvitur, pedemve struit: manum endo iacito. Alii putant significare retrorsus ire; alii in
- * f. fugere aliam partem; alii fure*; alii gradum augere; alii minuere; ac² vix pedem pedi
- * f. Ateius praefert, otiose it, remoratur. Scoppus est, ut Adeius* Philologus existimat, quod Graece *στροφάλιον** vocatur. et quod sacerdotes pro insigni habent in capite. quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. itaque apud Faliscos idem* festum esse, qui vocetur Struppearia, quia coronati ambulent. et a Tusculanis, quod in pulvinari imponatur Castoris, struppum vocari. Struthem in mimis praecipue vocant obscenam partem virilem, a salacitate videlicet passeris, qui Graece struthos dicitur. Strenam vocamus, quae datur die religioso, omnis boni gratia a numero, quo significatur alterum, initiumque* venturum similis commodi veluti trenam, praeposita s littera, ut in loco, et lite solebant antiqui. Strebula Umbrico nomine Plautus appellat coxendices hosti || arum, quas Graeci *μνρία* dicunt, [122] quae in altaria imponi solebant, ut Plautus ait in *Friularia*: Strebula agnina tene bulis. Stlata genus erat navigii, latum magis, quam altum, sic appellatum a latitudine, sed ea consuetudine, qua stlocum pro locum, et stlitem antiqui pro litem dicebant. Stlembus, gravis, tardus, sicut Lucilius . . .
- * f. Stellonem Apulidae pedibus stlembum dixit, cum refert equum pigrum et tardum. Stelionem* genus aiunt lacertae, quod Verrius dictum ait, quia virus stillet cibo, potius, quam quod alibi* a stellarum similitudine, quia varium est. Stipem³ dicebant pecuniam signatam, quod stiparetur: ideo stipulari dicitur is, qui interrogatus, spondet stipem, id est aes. Stirpem⁴ in masculino genere antiqui usurparunt pro eo quod est, semina, metaphorice dicentes, poetae quae nunc in femineo proferunt genere. Livius: tradunt familias quorundam Romanorum, Troiano stirpe ante conditam Romam procreatas.

1) Struere.] Adicere pro adiicere, antiqua scribendi consuetudine in exemplari exaratum est. Urs. — 2) Lege: Struit ac vix cet. — 3) Stipem.] Antiqua inscriptio in schedis apud me sic habet: IMP. CAESAR. DIVI. F. AVGVSTVS. PONTIFEX. MAXIMVS. EX. STIPE. QVAM.

POPVLVS. ROMANVS. ANNO. NOVO. APSENTI. CONTVLIT. VOLKANO. Stipem scilicet, quam Glossarium interpretatur, *ἐλεημοσύνη*. Urs. — 4) Stirpem.] Vide in *Nautiorum*. Charisius lib. 1. addit exemplum Pacuvii: Qui stirpem occidit meum. Urs. — 5) Stipes.] Osti-

Idem Livius: Ostrymon quendam memorant Graio stirpe extitisse. Ennius Annal.: nomine Pyrrhus uti memorant a stirpe supremo est, revoca fratrem eodem stirpe prognatum, plaudite. quam Gallus Aelius sic definit: Stirpest gentis propagatio, ut qui** a quoque est prognatus. stirpes autem ||* *f. stirps est ** f. quis *per translationem dicuntur ab stirpibus iis, quae sub imis arboribus nascuntur. [123] Stipatores appellabantur corporis custodes, quos antiqui latrones dicebant, i. mercenarios; qui cum ferro velut circumdabant Regum corpora. Stipes⁵ fustis terrae defixus: Afranius in Porro honeste quam fecerit, qui stipite hostium* impulit, vestram imploro fidem, qui adestis eam* f. ostium silvam, et us in hostili in me lactu* percussit latus, ut revolso sti- *iactu pite miles, qui iactu valido percussit parmam. nisi si stipitem ponere voluit pro telo, vel hasta. Accius in Bacchis: Ecquem stipitem abiegum*, aut alneum *f. abiegnum us. Ennius stipites abiegno* *f. abiegnos e stipitem interemit eum, qua stipitem arripit. Strittavum antiqui dicebant pro tritavo, qui est pater atavi, et ataviae; ut stlitem, pro lite. Strigores in Nelei carmine pro Strigosis positum invenitur, id est, densarum virium haminibus*. alias, strigores exerciti. Strigae appellabatur ordines* f. hominibus. rerum inter se continuatae* collocatarum, a strigendo dictae. Strigas ut ait Verrius *f. continue Graeci symnia⁶ appellant, quod maleficis mulieribus || nomen inditum est, quas [124] volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis eas veluti avertere Graeci:*

*ΣΤΥΠΙΝΤΑ ΠΟΜΠΕΙΕΝ ΝΥΚΤΙΚΟΜΑΝ ΣΤΥΠΙΝΤΑΤΟΛΑΟΝ ΟΡΝΙΝ
ΑΝΩΝΥΜΙΟΝ ΩΚΥΠΟΡΟΥΣ ΕΠΙ ΝΗΑΣ⁷.*

Statuliber est, qui testamento certa conditione proposita iubetur esse liber. et si per heredem est*, quo minus statuliber praestare possit, quod praestare debet, nihilominus *f. stat. liber esse videtur. Status dies vocatur qui iudicii causa est constitutus cum peregrino. Eius enim generis ab antiquis hostes appellabantur, quod erant pari iure cum populo R. atque hostire ponebatur pro aequare. Plautus in Curculione:

*Si status condictus cum hoste intercedit dies,
tamen est eundum, quo imperant ingratis.*

Stagnum quidam dici putant, quod in eo aqua perpetuo stet. alii, quod is locus a Graecis ουσινός* dicitur, quia bene contineat aquam. Satura⁸, et cibi genus ex variis* f. οστρονός; rebus conditum est, et lex tis alis* legibus conferta. itaque in sanctione legum adscribi- *f. multis aliis tur: neve per Saturam abrogato, aut derogato. T. Annius Luscus in ea, (quam) quam dixit adversus Ti. Gracchum: Imperium quod plebes per Saturam dederat, id abrogatum est. et C. Laelius in ea, quam pro se dixit: Dein postero die, quasi per Saturam senten || tiis exqui- [125]

um sine nota aspirationis scribendum, licet in exemplari sit hostium, ut hostreis supra in Scrupi, pro ostreis. Urs. — 6) σύρνια Ven. Scal. — 7) σύρνια πόμπειν νυκτικόμαν στριντατόλαον τόνιν ανωνύμιον ωκυπόρους επί νήας. Ven. σύρ- διντα πόμπειν νυκτικόμαν στρίγγα τόλαον ὄρνιν ανωνύμιον ωκυπόρους επί νήας. Scal. — 8) Satura.] In fragmento legis Serviliae sic est: EX- TRA. QVAM. SEIQVID. IN. SATVRAM FERETVR. Urs.

GRAMMAT. LAT. II.

li

sitis in ditionem accipitur. Statae Matris simulacrum in Foro colebatur, postquam id collastravit*, ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi sebat nocturno tempore, magna pars populi in suos quique¹ viços rettulerunt eius deae cultum. Stalagmium genus inaurium videtur significare Caecilius in Carine, cum ait:

Tum ex aure eius stalagmium domi habeo.

Stolidus, stultus. Ennius l. l.:

* f. soliti
Nam vi depugnare² aues stolidi solidi* sunt
et in Alexandro:

Hominem appellat, quia³ lascivi stolidi non intellegit.
et Caecilius in Hypobolimae:

* f. illic
Abi hinc tu stolide, illi* ut tibi ait pater?
et in Andronico*:

* f. Andro-
gyno.
sed ego stolidus, gratulatum me oporteat*⁴ prius.

* f. oportuit
Stuprum pro turpitudine antiquos dixisse apparet in Nelei carmine:
foede, stupreque castiger cotidie.

et in Appi sententiis: qui animi . . . compotem esse, nequid fraudis, stuprique fenocia pariat. Naevius:

Se seque ii perire mavolunt ibidem, quam cum stupro redire ad suos popularis.

item:

Sin illos deserant fortissimos viros, magnum stuprum populo fieri pergentis*.

* f. pergetis.
Stuppam linum impositum appellant Graeci Dorii. Stura flumen in agro Laurenti est, quod quidam || Asturam vocant. Suber⁵ arbor, ac suberies, qua natabant in [126]

* f. thermis
thermi*. Sterilem⁶ mulierem appellabant, quam Graeci στειρά dicunt; quae non concipit* semen genitale. Seplasia, aut Seplasion, ubi unguentum memorabatur pretiosum.

* f. concipit
Pomponius in Adelphis: Di te perdant inferi Antipho, quia unde hoc unguentum sit, quaeris; atqui lepidum unde unguentum, nisi ex Seplasia
est. Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, qui erat dies festus Qui primi*, quod eo die Quirino sacrificant ii, qui solemnī die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt suorum fornacalium sacrum diem, commissumque piaculum expiabant morae. atque quod suis non fecerant, quibus permittabatur ferias, sacrum faciabant. Sanctum⁷ ait dici Opilius Aurelius, quod nec sacrum est, nec religiosum. At Aelius Stilo, quod utrumque esse videatur, et sacrum scilicet, et religiosum.

* f. sed ponitur
plerique autem, quod ei, qui id violavit, poena sit, multave sancita; se ponetur* pro sacro tantum. Unde et sanctio dicta legum: sancta item et rogatio: qui* contionem rogavit, Tr. pl. Sanquaklis avis appellatur, quas in commentariis auguralibus censi-

1) quisque Ven. Sc. — 2) Vidi pugnare Ven. Sc. Sed in marg. testantur, V. C. exhibere: vide pugnare. — 3) Quid in V. C. esse testantur Ven. Sc. — 4) Oportebat marg. Ven. Sc. — 5) Suber.] Vide in Suberies. Urs. — 6) Sterilem.] Verbum cipit, quod est in exemplari potest ferri, si id maius, quam concipit. Urs. — 7) San-

ctum.] Videndus Macrobius in Saturnalibus, unde haec suppleta sunt. Urs. — 8) Saccomorus.] Isidorus lib. 17: cap. 7. Sycomorus, ficus et morus sunt Graeca nomina. in vulgatis tamen sicut, pro ficus corrupte scriptum est. Urs. — 9) Sacrem.] Cato adversus Q. Minucium Thermum citatur in hoc fragmento, ut ex eius reli-

fraga dicitur, quia in *Sangi* dei tutela est. *Sacromorum*⁸ genus est || *ar-* [127]
boris, quam dictam Pomponius ait ex *fico*, et *mor**, quod *ficus* ea sit et *morus*, unde *f. moro,
 nomen per *moron* et *sycon* deductum est. *Lolem** dici ait, quod *solus* sit. *Eun-* *f. Solem
 dem modo *Solem*, modo *Apollinem* vocari. tu es *Apollo*, ut est in *carmine Saeculari*.
*Sacrem*⁹ *porcum* dici ait *Verrius*, ubi nam a *partu* habetur *purus*, a qua re appel-
 latum esse *sacrem* dictum ita id adiicit, quod *parum opus* est; omisit *vocabuli etymon*.
Plautus: *Adolescens* quibus hic *pretiis porci* veniunt *sacres vinceri*?
*nummum unum en a me accipe, iube te plari** de mea *pecunia*. et in *Ru-* *f. plari.
lente: *Sunt domi agni et porci sacres*. *Cato adversus Q. Minucium Thermum*,
 post *sacrem* in *sinu* mactavit; ponitur aliquando pro *ho-*
stia. *Ennius*: *fuso sanguine sacrem*. *Sacrificium* quod pro *vis primis* fiat,
 appellabatur ab antiquis *sacrima*: est autem, ut *Aelius Stilo* et *Cloatinus* dicant, *mu-*
stum inditum in *amphoram* *Liberatibus* sacrificii causa, pro *vis* et *vino*, quae quasi
 sacra sunt, cum *libero* sit, ut *praemetium*, cum *Cereri*. *Sacrificulus*¹⁰ *Rex* appel-
 latur, qui ea sacra, quae *facere Reges* suaverant, facit. *primus* memoratur post *reges*
exactos *Sicinius Bellutus*. *Sacella* dicuntur *loca* *Diis* *sacrata* sine *tec* || *to*. [128]
Sacrosanctum dicitur, quod *iure iurando* interposito est institutum, si quis id *violas-*
set, ut *morte* poenas penderet. cuius generis sunt *TR. PL.* *Aedilesque* eiusdem ordinis.
 quod adfirmat *M. Cato* in ea, quam scripsit, *Aedilis plebis* *sacro sanctos* esse.

*Sacratae*¹¹ *leges* sunt, quibus *sanctum* est, qui quid *adversus* eas fecerit, *sa-*
cer alicui *deorum* sicut* *familia pecuniaque*. sunt qui esse dicant *sacratae*, quas *plebes**f. sit cum
iurata in *monte Saero* sciverit.

Seculosa *sacra* dicebantur, quae *Graeci* *mysteria* appellant. *Scarena* ab aliis,
 a quibusdam *sacena* appellatur, *dolabra pontificalis*. *Sarissa* est *hastae Macedonicae*
genus. *Sacer mons* appellatur *trans Anienem*, paulo ultra *tertium miliarium*; quod
 cum *plebes*, cum *secessisset* a *patribus*, creatis *TR. plebis*, qui sibi essent *auxilio*, *dis-*
cedentes Iovi consecraverunt. At *homo sacer* is est, quem *populus* indicavit ob *male-*
ficium, neque *fas* est eum *immolari*; sed, qui occidit, *parricidii* non *damnatur*. nam *lege*
tribunica *prima* cavetur: si quis eum, qui eo *plebei* *scito* *sacer* sit, occiderit;
parricida ne sit. ex quo quivis *homo* *malas* atque *improbus* *sacer* appellari solet.
Gal || *lus Aelius* ait *sacrum* esse quocunque modo atque *instituto civitatis* conse- [129]
cratum sit, sive *aedis*, sive *ara*, sive *signum*, sive *locum**, sive *pecunia*, sive quid aliud *f. locus
 quod *dis* *dedicatum* atque *consecratum* sit: quod autem *privati*, *suae religionis* causa,
 aliquid earum rerum *Deo* *dedicent*, id *Pontifices Romanos* non existimare *sacrum*. at si
 qua *sacra* *privata* *suscepta** sunt, quae ex *instituto Pontificum* *stato die*, aut *certo loco**f. suscepta
 facienda sunt; ea *sacra* appellari, tamquam *sacrificium*. ille *locus*, ubi ea *sacra* *privata*
 facienda sunt, *vix* videtur *sacer* esse. *Sacrani* appellati sunt *Reate orti*, qui ex *Septi-*

quiis apparet. *Plautus* *manuscriptus* in *Menech.*
 habet *synuri*, ut fortasse ad *Aristophanis* *versum*
 respexerit in *Acharn.* Ἀλλὰ οὐδὲ θύσιμος ἔστιν
 αὐτῇ. Ms. θανά. πᾶ δ' οὐχὶ θύσιμος ἔστιν. Ἀ-
 χάρκων οὐκ ἔχει. In *exemplari* plane est
ine. ex quo fecimus *sanguine*. *Urs.* — 10) *Sa-*
crificulus.] *Opinor* *extremis* illis *litteris*, quae

sunt in *exemplari*. . . . *utus*, indicari *nomen* *Sic-*
cini, qui dictus est *Bellutus*. fieri enim potest,
 ut *Verrius* non eos, quos *Livius* et *Dionysius*,
 qui *Manium Papirium* *primum sacrificulam* pro-
 dunt, sed *alios* *historicos* fuerit *secutus*. *Urs.* —
 11) *Sacratae*.] Pro *sicut* *scribendum*, *sit cum*.
 Vide in *Publica pondera*. *Urs.*

montio Ligures, Siculosque exegerunt; nam vere sacro nati erant. Sagmina¹ vocantur verbenae, id est herbae purae, quia ex loco sancto arcebantur a Consule, Praetoreve, legatis proficiscentibus ad foedus faciendum, bellumque indicendum; vel a sanciendo, id

f. A. Sca- est confirmando. Naevius:

pos, atque
verbenas
sagmina
sumpserunt.

Ius sacratum Iovis iurandum sagmine.

Sagaces appellantur multi ac sollertis acuminis. Afranius in Brundisina:

Quis tam sagaci corde, atque ingenio unico.

Lucretius l. II.:

Nec minus haec animum || cognoscere posse sagacem. [130]

Sagacem etiam canem dixit invictus canis, sagax, validis viribus fretus. Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum, et vir sapiens, producta prima syllaba, forsitan propter ambiguitatem evitandam. Sanates² quasi s-
f. Opilius nati appellati, id est, sanatae mentis. Sulpicius autem Rufus, Sanates, et Opillus Aurelius existimant dici inferioris loci gentes, ut Tiburtes, et alios, qui cum populo Tiburte habitarunt in agro Tiburti, id est peregrinos, inferiorisque loci gentes. itaque scriptum est in XII.:

Nexo, solutoque, forti, sanatique idem ius esto:

id est bonorum, quod et peregrino, qui et inferiorum coloniarum, quae sunt deductae in Priscos Latinos, quas Priscus rex inegerit secundum mare, supra et infra Romam, in civitates Latinorum, eosque sanatis, propterea quod praeter opinionem eos paravis- set, sanavissetque, et cum eis pacisci potuisset, nominavit; ut ait Cincius l. II. de of-
f. inscribit. in eo libro quem de dictis involute inscribi, fortis et sanatis duas gentes finitimas esse ait, || de quibus legem hanc scriptam esse, qua cautum, ut id ius manifesto, [131] quod populus R. haberent. neque alios, quam forctos, et sanates eam legem signifi- care existimat, hoc intellectu. multi sunt, quibus quod alias placuit, displiceat postea;

*f. sanati
facti,

ideoque ait: sant forcti*, significare sanati insani.

Sarpta³ vinea, putata; id est pura facta. virgulae enim relictiae inpedi- mento vitibus solent esse, quae ideo abscinduntur. inde etiam sarmenta scriptores dici putant. sarpere enim antiqui pro purgare dicebant. Sarte in Auguralibus pro inte- gro ponitur; sane, sarleque audire videreque. ob quam causam opera publica, quae locantur, ut integra praestentur sarla tecta vocantur. etenim sarcire est integrum facere.

Sarra dicebatur, quae nunc Epiros dicitur. Sardare, intelligere significat.

Naevius belli Punici libro Quod bruti nec satis sardare queunt.

Sardi venales alius alio nequior: ex hoc natum proverbium videtur, quod ludis

*f. vicinis
**f. Veien-
tium

Capitolinis, qui fiunt a vicinis* praetextatis auctio Velentium** fieri solet in qua novis-
simus quisque deterrimus producit a praecone senex cum toga pa || retexta†, [132]

†f. prae-
texta,

bullaque aurea, quo culta reges soliti sunt esse E corum††, qui Sardi appel-

††f. Etrus-
corum,

1) Sagmina.] Versum Naevii, qui deest in exemplari, in margine addidimus ex Pauli epi- toma. Cicero: o fides alma, apta pinnis, et ius- iurandum Iovis. Ur s. — 2) Sanates.] Videndus Festus in Forctis, et in Sanates. In Marspedis

autem simili modo dixit, ne Messala quidem Au- gur in explanatione auguriorum reperire se po- tuisse ait, quo hic, ne Valerius quidem Messala in XII. explanatione id omisit. Extrema verba huius fragmenti, quibus opinio Messalae refertur

lantur. quia Etrusca gens orta est Sardibus ex Lydia. Tyrrhenus enim inde profectus cum magna manu eorum, occupavit eam partem Italiae, quae nunc vocatur Etruria. At Sennius Capito ait, Ti. Gracchum Consulem collegam P. Valeri Faltonis Sardiniam Corsicamque subegisse, nec praedae quicquam aliud, quam mancipia captum, quorum vilissima multitudo fuerit. Sarcito in XII. Ser. Sulpicius ait significare damnum solvito, praestato.

Sardanapalus rex Assyriorum fuit unicae luxuriae, inter mulieres, epulasque versatus semper, atque omni tempore. Sargus, piscis genus, qui in Aegyptio mari fere nascitur. Lucilius:

Quem praeclarus helops, quem Aegypto sargus movebit.

Saturnia Italia, et mons, qui nunc est Capitolinus, Saturnius appellabatur, quod in tutela Saturni esse existimantur. Saturnii quoque dicebantur, qui castrum in imo clivo Capitolino incolebant, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. nam Italici auctore Aenea velant ca || pita, quod is, [133] cum rem divinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Ulyxe cognitus interromperet sacrificium, caput adoperuit, atque ita conspectum hostis evitavit. Saturno dies festus celebratur mense Decembri, quod eo aedis est dedicata: et is culturae agrorum praesidere videtur, quo etiam * falx est ei insigne. versus quoque antiquis-^{f. quoniam} simi, quibus Faunus fata cecinisse hominibus videtur, Saturnii appellantur. quibus et a Naevio bellum Punicum scriptum est et a multis aliis plura composita sunt; qui deus in salaribus Saturnus * nominatur, videlicet a sationibus. Sas Verrius putat significare eas, *f. Saturnus teste Ennio, qui dicat in l. I.:

Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas.

cum suas magis videatur significare. sicuti eiusdem lib. III. fatendum est eam significari, cum ait:

Nec * quisquam philosophiam (quae doctrina ** latina lingua non habet) sa-^{f. Neque} pientia quae perhibetur^{**f. philosophia (quam) doctrinam}

in somnis vidit prius, quam sam discere coepit.

idem cum ait sapsam pro ipsa; nec alia ponit in lib. XIII.:

Quo res sapsa loco se se ostentatque, iubetque.

et Pacuvius in Teucro:

Nam Teucrum regi sapsa res restibillet *.

Scaevam⁴ volgus quidem et in bona et in mala re vocat: cum aiunt || bo- [134] nam, et malam scaevam. at scriptores in mala ponere consueverunt, ut apud Graecos invenitur positum pro sinistro scaevum. usurpavit Hostius in belli Histrici libro sentit scaevum abit penitus

^{f. Teucro regnum sapsa res stabiliet.}

Saperda⁵ genus pessimi piscis. sapientem etiam significat, cum ait Varro. Belli, festivi saperdae cum simus omnes.

de Fortibus et Sanatibus male in aliis editionibus accepta sunt. Urs. — 3) Sarpta.] Vide in Sarpiuntur. Urs. — 4) Scaevam.] Plautus in Pseudolo: Bene praedatus ibo. bona scaeva est

mihi. vide Varronem 6. Urs. — 5) Saperda.] Varro Modio apud Nonium in Saperdae: Omnes videmur nobis esse belli, festivi, saperdae cum simus canqol. Urs.

Sanderacum ait esse genus colonis, quod Graeci *sandicem* appellant. Nae-
 mus: *merula sanderacino colore*. Sabini quod volunt somniant, vetus
 proverbium esse, et inde manasse ait Sennius Capito, quod quotiescunque sacrificium
 protervium fieret, hominem Sabinum at* illud adhibere solebant: nam his** promitte-
 bant se pro eis somniaturum. idemque postquam evigilasset, sacra facientibus narrabat
 omne quidquid in quiete vidisset, quod quidem esset ex sacrifici religione. Unde ve-
 nisse videtur in proverbium: *Sabinos solitos quod vellent somniare. sed quia propter*
aviditatem bibendi quaedam anus mulieres id somnium captabant, vulgatum est illud
quoque: anus quod vult somniat. fere enim quod vigilantes animo voluimus, id dor-
mientibus apparere solet. *Sambuca organi dicitur genus, a quo Sambycistriae quo-*
que dicuntur. per similitudinem etiam eam machinam appellant, qua || urbes [185]
expugnunt; nam ut in organo chordae, sic in machina fides intenduntur. Summis
 hominem factum a hastis, propter genus hastae, quod *συντα* appellant Graeci. alii
 autem Sabinis vere sacro voto, hoc genus hominum extra fines electum Comio Castro-
 nio duce occupasse collem, cui nomen Samnis, a quo Samnites. *Salariam* viam
 incipere ait a porta, quae nunc Collina a colle Quirinali dicitur. *Salaria* autem
 propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut ea liceret a mari in Sabinos sa-
 lem portare.

Salacia dicta est quod salum ciet; antiquos autem ait eo vocabulo poetas
pro aqua ipsa usos esse. Pacuvius in Hinc saevitiam Sala-
ciae fugimus, laetique munere vescimur Cereris: post condor tha-
lamo, nemo ut me tunc inde queat abducere mortalium saeptam cir-
cum moero. Salutaris porta appellata est ab aede Salutis, quod ei proxima
fuit. alii ob salutationes. Vocantur Megalesia qui nunc ludi, scaenicos olim dicebant,
quos primum fecisse C. lium M. Popillium. M. F. Curules Aediles, me-
moriae prodiderunt historici. solebant his prodire mimi in orchestra, dum intus actus
fabulae componerentur cum versibus obscenis. Salva¹ res est, dum cantat se-
nex, quare parasiti || Apollinis in scaena dicitent, causam Verris in l. V. quorum [136]
prima est P littera, reddidit, quod C. Sulpicio. C.** Fulvio Cos. M. Calpurnio Pi-*
sone Pr. Urb. faciente ludos, subito ad arma exierint, nuntiatio adventus hostium, vi-*
ctoresque in theatrum redierint solliciti, ne intermissi religionem adferrent, instaurati
qui essent, inventum esse ibi C. Pomponium** libertinum mimum magno natu, qui ad*
tibicinem saltaret. itaque gaudio non interruptae religionis editam vocem nunc quoque
celebrari. at in hoc libro refert Sennii Capitonis verba quibus eos ludos Apollinares
Claudio et Fulvio cos. factos dicit ex libris Sibyllinis, et vaticinio M. vatis institutos,*
nec nominatur ullus Pomponius, ridiculeque de ip. appellatione parasitorum Apollinis*
hic causam reddit, cum in eo praeterisset. ait enim ita appellari, quod C. Volumnius,
qui ad tibicinem saltarit, secundarum partium fuerit, qui fere omnibus mimis parasitus

1) *Salva res.*] De parasitis Apollinis viden-
 dus Athenaeus lib. 6. *Urs.* — 2) *et saltando*
Pr. Ven. Sc. — 3) *Salas.*] Vide in *Regifugium*.
Urs. — 4) *Salentinos.*] In exemplari est, *quam*

et . . . quod operarum vitio non ita plane ex-
pressum est. ex eo fragmento nos fecimus, quam
dicunt. Urs. — 5) *Saeculares.*] Acron in Horat.
Carm. Saec. Ludi saeculares ternis diebus ac no-

inducatur. quam inconstantiam Verrii nostri non sine rubore retuli. Salios a saltendo.^{* f. saltando} saltando² dictos esse, quamvis dubitari non debeat, ita || men. Polemon ait Arcada [137] quendam fuisse, nomine Salium, quem Aeneas a Mantinea in Italiam deduxerit, qui iuvenes Italicos ἐνόπλιον saltationem docuerit. At Critolaus Saonem ex Samothrace cum Aenea deos Penates qui Lavinium transtulerit, saliare genus saltandi instituisse. a quo appellatos Salios, quibus per omnis dies, ubicumque manent, quia amplae ponuntur caenae, siquae aliae magnae dum*, saliares appellantur. Salmacis nomine nympa, Caeli et Terrae filia, fertur causa fontis Halicarnassi aquae appellandae fuisse Salmacidis, quam qui bibisset, vitio impudicitiae mollesceret. ob eam rem, quod eius aditus angustatus parietibus, occasionem largitur iuvenibus petulantibus antecedentium* puerorum puellarumque violandarum, quia non patet refugium. Ennius:

Salmacida spolia sine sanguine, et audore.

Salias³ virgines Cincius ait esse conducticias, quae ad Salios adhibeantur cum apicibus paludatas, quas Aelius Stilo scripsit sacrificium facere in Regia cum Pontifice paludatas cum apicibus in modum Saliorum. Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. deinde oblitus inferiore capite sponsum et sponsam ex Graeco dictam ait, quod ii σπονδαῖς interpositis rebus divinis faciant. Salicem idem virgulti genus, non arboris dicit, et ridicule interpretatur dictam, quod ea celebritate crescat, ut salire videatur. Salium in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella, quia nihil aliud sit sal, quam aqua. Salentinos⁴ a sale dictos, Cretas, et Illyrios, qui cum Locrensibus navigantes societatem fecerint, eius re || gio- [138] nis Italiae, quam dicunt ab eis. Saeculares⁵ ludi Tarquini superbi regis in agro suis primum facti, quem Marti consecravit P. Valerius Poplicola Coa, quod populus R. in loco illo antea repertam aram quoque Diti, ac Proserpinae consecraverat, in extremo Martio Campo, quod Terentum appellatur demissam infra terram pedes fere viginti, in qua pro malis avertendis populus R. facere sacra solitus erat. Ludos postea saeculares et nonagensimo quoque anno facere ibi coepit Popillio Laenate Duumviro sacrorum: in quibus hostiis furialis est operatus tribus diebus, totidemque noctibus, ac deinde institutum esse, centum post annos, ut fierent. Unde videntur saeculares appellati, quod centum annorum spatium saeculi habetur. Scutulum⁶ tenue et macrum dicitur, ex Graeco, ut cum dicimus scutulum hominem, exilem aliquem demonstramus in quo pellicula tantum. In pompa aliud dicimus scutulum, ut videatur scutulum de scrutilo derivatum detrila r littera, sitque is, qui virtute potest somnari. sed ex Graeco nomen factum scutilo, cum coriarium significamus. Squalidum⁷ incultum et sordidum ait Verrius significare, sic dictum, quod proximo ad similitudinem squamæ piscium accedit, utique eorum, qui in profunditatibus abditi paludum, squallent maxime. Unde Ennius in Telepho:

Quam vestitus squalida saeptus stola.

clibus agebantur. pro cultu Solis die, et nocte Lunae. Urs. — 6) Scutulum.] Ex Graeco σκῦτος videtur Festus scutulum deduxisse, cum exilem aliquem significat. reliqua non egent interprete.

vide in Manducus. Urs. — 7) Squalidum.] Agellius lib. 2. cap. 6: Squalene, inquit, dictum a squamarum crebritate, asperitateque quae in serpentium, pisciumque coriis vispantur. Quae nos

Squarrosos ab eadem squamarum piscium similitudine ait dictos, quorum culis exurgat ob adsiduam inluviem. Lucilius:

Varonum ac rupicum squarrosa, incondita rostra.

Schoeniculas¹ appellare videtur meretriculas Plautus propter usum unguenti schoeni: quod est pessimi generis. itaque dixit: Diabola || res schoeniculae, mi- [139] raculae, cum extritis talis, cum todellis crusculis. Idem: Prosedas pistorum amicas, reliquias halicarias miseras schoeno dilibutas, servilicolas, sordidas. Scorta² appellantur meretrices ex consuetudine rusticorum qui, ut est apud Atellanos antiquos, solebant dicere, se attulisse pro scorto delicu-

* f. pelliculam.

larum. omnia namque ex pellibus facta, scortea appellantur. Scortes id est pelles testium arietinorum ab iisdem scorteis pellibus idem Verrius dictas esse ait. Scandulaca genus herbae frugibus inimicae, quod eas velut hedera implicando necat. Scaptensula, locus ubi argentum effoditur in Macedonia, ita dictus a fodiendo, quod est Graece σκάπτειν. Lucretius:

Quales expiret Scaptensula³ subter odores.

Spara parvissimi generis iacula, ab eo quod spargantur, dicta. Lucilius Satyrarum L

* f. rumices

Tum Spara, tum murices, portantur tragula porro.*

Scitum populi dicebatur, quod sine plebe cunctus patricius ordo, rogante patricio, suis suffragiis iussit. quod autem aliquo interrogante ex patribus et plebe suffragante scitum esset, id iam leges scribitae dicebantur. Sed illud plebei scitum est quod TR.

PL. sine patriciis plebem rogavit, id est, consuluit, plebesque scivit. Plebes autem est omnis populus praeter senatores, et praeter patricios. Scita facie, pro bona facie, alias, bonis pro scitis; a poetis usurpantur. Terentius in Phormione:

satis, inquit, scita.

et in Heautontimorumeno:

at si scias, quam scite in mentem venerit.

L. Ennius in libro VI,

lumen scitus agaso.

* f. utrum Scenam genus fuisse cultri manifestum est, sed futurum* se || curis, an dola- [140]

* II. l. sebra sit, ambigitur. quam Cincius in libro, qui est ei* de verbis prisca, dolabram ait esse pontificiam. Livius in Lydio:

Corruit quasi ictus scena, haud multo secus.

SEX. POMPEI FESTI DE VERBORVM SIGNIFICAT. LIB. XVIII. INCIPIT. LIB. XVIII.

hic supplevimus, si minus verba, Festi certe sententiam repraesentant. *Urs.* — 1) *Schoeniculae.*] Vide supra in *Prosedas. Urs.* — 2) *Scorta.*] Huius loci restitutio debetur M. Varroni, qui lib. 7. de Ling. Lat. Scortari, inquit, est saepius meretriculam ducere, quae scortum dicta a pelle.

Id enim non solum antiqui dicebant scortum, sed etiam nunc dicimus scortea ea, quae ex corio et pellibus sunt facta. Inde in aliquot sacris, et sacellis scriptum habemus: ne quid scortum adhibeatur ideo, ne morticinum quid adsit. in Atellanis licet animadvertere rusticos dicere se

Scriptum* est id, quod in palustribus locis nascitur leve, et procerum, unde *f. scirpus teges fiant. Inde proverbium est in eas natum res, quae nullius impedimenti sunt, in scirpo nodum quaerere. Ennius:

Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum.
et Plautus in Aulularia:

Quasi pueri, qui nare discunt, scirpo induetur ratis.
Novius in Phoenissis:

Sume arma i. ante* occidam clava scirpia.

*f. iam te

Spira dicitur, et basis columnae unius tori, aut duorum, et genus operis pistorii. et funis nauticus in orbem convolutus, ab eadem omnes similitudine. Pacuvius:

Quid cessatis socii eicere spiras sparteas?

Ennius quidem hominum multitudinem ita appellat, cum ait:

Spiras legionibus nexunt.

Spectu, sine praepositione Pacuvius in Duloreste usus est, cum ait:

Amplus, rubicundo colore, et spectu proptervo* ferox.

*f. protervo

Spetile*⁴ vocatur infra umbilicum suis, quod est carnis, proprii cuiusdam habitus, exos,*^{f.} Spectile qua etiam antiqui per se utebantur. Plautus enumerandis villis* obsoniis in Carbonaria *f. suillis sic m.⁵:

Ego pernam, sumen sueres, spectile, galium*, glandia.

*f. callum

Spicit*⁶ quoque sine praepositione dixerunt antiqui. Plautus:

Flagitium est, si nihil mittetur, quae superclio* spicit;
et spexit, Ennius. l. VI.:

*f. superclio

Quos ubi rex . . . ulo spexit de contibus* celsis.

*f. montibus

Spirillum vocari ait Opilius Aurelius caprae barbam. Spintyrnix est avis genus turpis || figurae: occursatrix artificum, perdita spinturnix; ea Graece [141] dicitur (ut ait Santra) ΣΠΙΝΘΑΡΙΣ. Spicum masculine antiqui dicebant, ut hunc stirpem et hanc amnem. versus est antiquus:

Quasi messor per messim ununquemque spicum collegit.

Speres antiqui pluraliter dicebant, ut Ennius l. II.:

Et simul effugit speres ita funditus nostras.

et l. XVI.:

Spero, si speres quicquam prodesse potis sunt.

Spectio in auguralibus ponitur pro aspectione; et nuntiatio quia* omne ius sacrorum*f. iis, qui habent. Auguribus spectio dumtaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non ut possent impedire nuntiando, quae cum vidissent satis. spectio sine nuntiatione data est, ut ipsi auspicio rem gererent, non ut alios impedirent nuntiando. Scripturarius

adduxisse pro scorto pelliculam. ex his verbis manifestum est, pro *delicula*, corrupto verbo, scribendum esse *pelliculam*. *Urs.* — 3) *Scaptensula*.] *Σκαπτὴ ὄλη*. Graecis, in qua Thucydides historiam scripsit, cum ibi exularet. *Urs.* — 4) *Spetile*.] Varro (lib. X, 548 Sp.):

Sueris a nominativo *suis*. *Urs.* — 5) *Sic meminit Ven. Scal.* — 6) *Spicit*.] Ennii versum Pomponius Laetus ita legebat: Quos ubi rex ultro spexit de montibus celsis. in exemplari certe est: *Quos ubi rex . . . ulo spexit de contibus celsis*: ut *sedulo*, vel *paulo*, legendum

GRAMMAT. LAT. II.

K k

ager publicus appellatur, in quo ut pecora pascantur, certum aes est. quia publicanus scribendo conficit rationem cum pastora. Scribas proprio nomine antiqui, et librarios, et poetas vocabant. at nunc dicuntur scribae quidem librarii, qui rationes publicas scribunt in tabulis. itaque cum Livius Andronicus bello Punico secundo scribisset carmen, quod a virginibus est cantatum, quia prosperius resp. populi R. geri coepta est, publice adtributa est et* in Aventino aedis Minervae, in qua liceret scribis, histrionibusque consistere, ac dona ponere in honorem Livii quia his*, et scribebat fabulas, et agebat. *Scrutillae*¹ dicebantur nugatoriae ac despicendae mulieres, ut ait unus*, ab his** quae screa iidem appellabant, id est quae quis excreare solet, quatenus id faciendo se purgaret. Titinius in *Præla*:

Rectius mecastor Piculetæ Postumæ

lectum hodie strā || tam vidi scrutillæ² mulieris.

[142]

*Scrutillus*³ appellabatur venter suillus, condito farre expletus. Plautus: venter suillus*, dicam sub nomine scrutinillam**. ego me hodie . . . siquid esset, quod comesa farte biberem . . . Spinther vocabatur *armillæ* genus, quod mulieres antiquæ gerere solebant brachio summo sinistro. Plautus: Iubeasque spinther novam reconcinnari. *Scrupi*⁴ dicuntur aspera saxa, et difficilia. *petrae* etiam attrectari insuetæ, aut naufragiorum pollutæ scelere. Ennius in *Andromacha*:

*f. saxo, atque ostrea.

Scrupeo investita saxa atque hostre*, quam excuprent.

Unde scrupulosam rem dicimus quæ aliquid habet in se asperi. Cornelius Sisenna. hist. libro III.: his tum iniectus est levis scrupulus, et quaedam dubitatio. *Scorteum* ab eadem causa, quæ scortum vocabatur pelliceum, in quo sagittæ reconduntur, ab eo quod ex pellibus factum est quia pellibus nomen a *cuōros*, quod Græce pellis. Unde scyticae, et scuta, quia non sine pellibus sunt.

Sceleratus campus appellatur prope portam Collinam, in quo virgines Vestales, quæ incestum fecerunt, defossæ sunt viæ. *Scribonianum*⁵ appellatur antea* atria puteal, quod fecit Scribonius, cui negotium datum a Senatu fuerat, ut conquireret* sacella attacta. isque illud procuravit, quia in eo loco attactum fulgure sacellum fuit, quod ignoraretur autem, ubi esset (ut quidam) fulgur conditum, quod cum scitur, nefas est integri, semper foramine ibi aperto caelum patet. Sceleratus⁶ vicus appellatur, quod cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Ser. Tullium regem socerum suum, corpus || eius iacens filia carpento supervecta est, pro- [143] perans in possessionem domus paternæ. Scelerata⁷ porta eadem appellatur a qui-

sit. *Urs.* — 1) *Scraptæ*.] Varro lib. 6. de Ling. Lat. habet *scrantiae*. — 2) *Scraptiæ* Ven. Scal. — 3) *Scrutillus*.] De *sullus*, fecimus *suillus*, et pro corrupto verbo, *iuillum*, emendavimus *Scrutillum*. De verbo *suillus* non est dubitandum, quia in hoc exemplari, l littera, loco i posita sæpe reperitur. de *scrutillo* meminisse me legisse, sed apud quem, non vacat quaerere. *Urs.* — 4) *Scrupi*.] Ennii versus, quem hic citat Festus ex *Andromacha*, extat apud Nonium in

Scapres. in exemplari est, Ennius in *An* . . . non *Ar* . . . unde error fluxit, ut aff scripserint, in *Armorum iudicio*, cum tamen versus sit ex *Andromacha*. *asperi* item non *aspera* est in eodem exemplari. Quod sequitur exemplum de verbis *scrupulus*, et *scrupulosus*, videtur esse Cornelii Sisennæ. *Urs.* — 5) *Scribonianum*.] Hoc ipsum *Scribonianum* puteal expressum est in argenteo quodam demario familiae *Scriboniæ*, cum inscriptione PUTEAL. SCRIB.

busdam, quae et Carmentalis dicitur, quod ei proximum Carmentis sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam sex et trecenti Fabii cum clientium milibus quinque egressi adversus Etruscos, ad annem Cremeram omnes sunt interfecti, qua ex causa factum est, ut ea porta intrare, egredive omen habeatur. Schedia⁸ genus navigii inconditi, trabibus tantum inter se connexis facti, quo mercimonia circum ferunt post amissam navem. Unde schedia usus quoque poemata dicit et versus, non satis perfectis* qui essent. appellavit schedium . . . s. cum dixit: Qui schedium facit* f. perfecti inconditum, et inelaboratum. Sexagenarios⁹ de ponte olim dencebant, cuius causam Manilius hanc refert, quod Romam, qui incoluerint primi Aborigines, hominem sexaginta annorum qui esset, immolare Diti Patri quotannis soliti fuerint, quod facere eos destitisse adventu Herculis. sed religione postea veteris moris scirpeas hominum effigies de ponte in Tiberim vetere modo mittere instituisse. Alii dicunt, morante in Italia Hercule, quod quidam eius comitum habitaverint secundum ripam haberi*, atque Argaeos se ab Argivis vocaverint arvi**, quorum proditam memoriam re- f. Tiberis, f. arvis reintegrari eo gente missum ab Graeca legatum quendam Argaeum, die cum iis Romae moratum esse. is ut obierit institutum esse a sacerdotibus effigies scirpea ex omnibus, cum quae publicae erant rei nuntiavisset, per flumen, ac mare || in patriam re- [141] mitteretur. sunt, qui dicant, post urbem a Gallis liberatam, ob inopiam cibatus, coemptos sexaginta annorum homines iaci in Tiberim, ex quo numero unus, filii pietate occultatus, saepe profuerit patriae consilio, sub persona filii. id ut sit cognitum, ei iuveni esse ignotum, et sexagenariis vita concessa. latebras autem eius* quibus arguerit** senem, id est f. cas f. arevenit cohibuerit, et celaverit, sanctitate dignas esse visas, ideoque arcae† appellata. sed ex- f. Argaea ploratissimum illud est causae, quo tempore primum per pontem coeperunt comitiis suffragium ferre, iuniores conclamaverunt, ut de ponte deicerentur sexagenarii, qui immo nullo publico munere fungerentur, ut ipsi potius sibi, quam illi deligerent imperatorem: cuius sententiae est etiam Sinius Capito. vanam autem opinionem de ponte Tiberino, confirmavit Afranius in Repudiato. Secus* aliter significat sexus, natura, habituque, ex f. Sexus f. ait Graeco, quam illi vocant ξέξ. Afranius in Privigno sic agit:*

orbis virili sexu adoptavit sibi.

Pacuvius in Atalanta:

Triplicem virili sexu partum procreat.

Simpludiarea¹⁰ funera sunt, quibus adhibentur D. T.* ludi, corbitoresque. quidam* f. dontaxat ea dixerunt esse, quibus neutrum genus interesset ludorum. nam indictiva sunt, quibus adhibentur non ludi modo, sed etiam desultores, quae sunt amplissima. Sex suffragia

BONIAN. ante Atria emendavimus ex loco simili in Tablinum, in quo est: Qui locus ante Atrium est. Verbum vero coinquere, quod in margine notavimus, et attacta, hausimus ex ipso antiquitatis fonte. nam in veteribus apud me inscriptionibus Fratrum Arvillum sic habetur: QVOD. AB. ICTV. FVLMINIS. ARBORES. LVCL. SACRI. D. D. ATTACTAE. ARVERINT. EA-RVMQVE. ARBORVM. ADOLFACRARVM. ET. COINQVENDARVM. etc. Urs. — 6) Scelera-

tus.] Vide supra in Orbis clivus. Urs. — 7) Scelerata.] In exemplari plane est . . . s. i. Carmentalis dicitur. Urs. — 8) Schedia.] Notum omnibus quid sit apud Graecos συσθημα Urs. 9) Sexagenarios.] Dionysius lib. 1. Antiq. Rom. Εἰδωλὰ εἰς μορφὰς ἀνθρώπων εἰσενεμμένα τριᾶκοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ τῆς ἱερᾶς γενέσεως βάλλουσι εἰς τὸ θεῦμα τοῦ τιβέριος, ἀγγελούς αὐτὰ καλοῦντες. Urs. — 10) Simpludiarea.] Vide supra in Indictivum funus. notas D. T. dontaxat significare

K k *

f. adiectae appelluntur in equitum centuriis, quae sunt adfectae ei numero centuriarum, quas Pri-
scus Tarquinius rex constituit.

f. is Sestertius dicitur quarta pars denarii, quo tempore his decussis valebat, id
est dupundius, S. || Sinistrae¹ aves, sinistrumque est sinistimum auspi- [145]

*f. auspicio-
rum cium, i. quod sinat fieri. Varro l. V. epistolicarum quaestionum ait: A deorum* sede
cum in meridiem spectes, ad sinistra sunt partes mundi exorientes, ad
dexteram occidentes; factum arbitror, ut sinistra meliora auspicia, quam
dextera esse existimentur. idem fere sentiunt Sinnius Capito, et Cincius. Senti-

*f. quia mul-
tum aquae nare, satagere, dictum a sentina, quam multae aquae* navis cum recipit, periclitatur.
Caecilius in Aethrione:

Cum Mercurio capit consilium, post quam sentinat satis.

Senatores² a senectute dici satis constat, quos initio Romulus elegit centum, quorum
consilio rep. administraret. itaque etiam Patres appellati sunt et nunc cum senatores ad-
esse iubentur, quibusque in senatu sententiam dicere licet. quia hi*, qui post lustrum
conditum ex iunioribus magistratum ceperunt, et in senatu sententiam dicunt, et non vo-
cantur Senatores ante, quam in senioribus sunt censi. Senatus decretum a consulto
Aelius Gallus sic distinguit, ut id dicat particulam quandam esse senatus consulti, ut cum
provincia alicui decernitur, quod tamen ipsum senatus consulti est. Senis crinibus nu-
bentes ornantur, quod his* ornatus vetustissimus fuit. quidam quod eo Vestales virgines
ornentur, quarum castitatem viris suis sponoe* a ceteris. Sentes, cum
constet esse spinas, et Afranius in Abducta dixerit:

*f. is
*f. spon-
deant

*f. lupa.

Quam senticosa verba pertorquet turba*;
pro spinosis accipi debet. Senium, a senili acerbitate et vitiis dictum, posuit Caeci-
lius in Hymnide:

Sine suam senectutem ducat utique ad senium sorbitio.

Senonas, Gallos Verrius ait existimari appellari, quia novi venerint ex || transal- [146]
pina regione, ac primum appellatos ξένους postea Senonas. Septentriones³ septem
stellae appellantur a septem bobus iunctis, quos triones a terra rustici appellent, quod
iuncti simul terram arent, quasi tertriones. quidam a septem stellis, quod id astrum
Graeci ἀναξάν dicant, quia habet partem quandam temōnis specie. Unde ait Ennius:
Superat temo stellas. Sed et physici eum situm septem stellarum contem . . .
templati*, septentriones dici aiunt, quod ita sunt sitae septem stellae, ut ternae proxi-
mae specie efficiant velut trigona. Scensas antiqui dicebant, quam nunc caenas.

*f. contem-
plati.

opinor. Urs. — 1) Sinistrae] Videndus Plutarchus
in Problem. Pro a deorum sede, in margine emenda-
vimus, auspicio-
rum endo sede. sic enim est in manuscripto libro,
pro auspicio orando sede. nam quae sequuntur,
in templo auspiciis, glossemata sunt. Videndus
Livius lib. 5. et Dionysius lib. 2. Urs. In su-
perioribus lege: sinistrumque et sinistimum auspi-
— 2) Senatores.] Agellius lib. 3. cap. 8. Livius
lib. 23. et 26. Urs. — 3) Septentriones.] Ennii

versus dimidiatus habetur apud Varronem in lib. 6.
de Ling. Lat. Urs. — 4) Septimontium.] Vide
supra in Sacra. Urs. — 5) Sifus.] Verbum,
cuius extrema tantum littera in exemplari reli-
qua est, putamus fuisse, Praetoris; tantum enim
spatii relictum est. vel si magis placet, curato-
ris. utrumque in veteribus legum fragmentis re-
peritur. In lege Mamilia apud scriptores de limi-
tibus agrorum sic est. Deque ea re curatoris,
qui hac lege erit, iuris dictio, recipiatorumque
datio, addictio esto. cum curator hac lege non

quae autem *nunc prandia*, pro caenis habebant, et pro caenis *vespernas appellabant*. Signa, ut rerum, ita quoque *res ipsae dicuntur*, aut lapides, aut *ficile*, aut si quae eiusmodi adhuc aliqua. et *signa dicuntur*, quae *sculpantur* etiam. Sed *pocula etiam in quibus sunt simulacra ad effigies, sigillata*. *Sequester* is dicitur, qui inter aliquos, qui *certant*, *medius*, ut inter eos convenerit, *depositum ita tenet aliquid*, ut ei reddat, qui* id *deberi iure, sibi constiterit*. Cato in ea oratione, quam habuit de In-^{*f. quoi} digitibus: *Sinunt miseros perire*, ut bona rapiant; aut si *superstites pe-^{*f. sequestro} tant*, vi seques prodent*; et Plautus *Mercatore*: *Immo sic sequestro mihi^{*f. sequestro} data est* *Sepulchrum* est, ut ait Gallus *Aelius*, in quo mortuus sepultus est, quod antiqui *bustum appellabant*. hisque* cippis, aut aliqua alia re, mor-^{*f. isque} tui causa designatus est, intra quos sepultura est facta. *Segnitia* dicitur, quod sine || *nitendo quid utile, aut honestum*. Terentius: *Enimvero Dave, nihil loci [147] est segnitiae, neque socordiae*. *Signare* dicitur signis notare, velut in pecoribus fit. sed antiqui eo pro scribere utebantur, unde et *subsignare*, et *consignare invenitur positum*, pro *subscribere*, et *conscribere*. *Septimontium*⁴ dies appellatur mense *Decembri*, qui dicitur in Fastis *Agonalia*, quod eo die in septem montibus fiunt sacrificia *Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermallo, Coelio, Opio, Cispio*. Sifus⁵ *usurpatum est pro tubis ipsis*, id quod Graece dicitur *σιφος*, in lege *ryalicia* sic est, quae lata fuit rogante populum Ser. Sulpicio Ser. F. Rufo: *Montani, paganive, siphonibus aquam dividunto: donec eam inter se dividerint; Praetoris iudicatio esto*. *Siparium*⁶, quo in scaenis mimi utuntur, dictum ait *Verrius a velamento*, quod vocetur *alias aulaeum*. *Supparum* appellant *dolonem*, quod est *velum minus in navi*, ut *acation*, maius. *supparum autem dictum ait Sinnius Capito velut separatum quod sit, disiunctumque a dolone interioris mali*. *Sepultum* morte, moroque*^{*f. meroque} cum ait de L. Terentio, Tusci vici *magistro*, significat *vivum de saxo Tarpeio elatum*, cum eo venisset *commissatum*, quod *mero*, id est, *vino esset coactus*. *Seplasia*⁷ *forum Capuae*, in quo plurimi *unguentarii erant*. in *Pisonem* Cicero: *Seplasia*⁸ *mehercule, ut dici audiebam, te ut primum aspexit Campanum consulem repudiavit*. *Saticula*⁹ *oppidum* in Samnio captum est: quo *postea coloniam* deduxerunt *Triumviri M. || Valerius Corvus, Iunius Scaeva, P. [148] Flavius* Longus ex S. C. Kal. Ianuariis P. Papirio Cursore, C. Iunio. II. Cos. Segesta*¹⁰,^{*f. Fulvius} quae nunc appellatur, *oppidum* in Sicilia est, quod videtur *Aeneas condidisse praeposito* ibi *Egesto*, qui eam *Egestam* nominavit. sed *praeposita* est ei S littera, ne obsceno no-

erit, tunc quicumque magistratus in ea colonia, municipio, praefectura, foro, conciliabulo iure dicundo praeerit, eius magistratus de ea re iurisdicio. iudicisque datio, addictio esto. *Urs.* — 6) *Siparium*.] Isidorus lib. 19. cap. 8. Capitonis sententiam de siparii etymo confirmare videtur, cum inquit: *Siparium genus veli unum pedem habens, quo inniti navigia solent in navigatione, quoties vis venti languescit, quod ex separatione existimant nominatum. Urs.* — 7) *Seplasia*.] In exemplari est on. m. Cicero. quod pu-

to fuisse, in *Pison*. meminit Cicero. *Urs.* — 8) *Seplasia*.] Nonius in *Sepladium*, adductis ex Varrone exemplis, ostendit antiquos dixisse *Sepladium* neutro genere, et *Sepladium* feminino. Pomponius *Adelphis* citatur ab eodem Nonio in *Datatin*. Vide in *Seplasia. Urs.* — 9) *Saticula*.] In exemplari plane est iam. ex quo facimus, *coloniam. Urs.* — 10) *Segesta*.] Hermodolus in Plinium lib. 3. cap. 8. legit obsceno nomine, pro eo quod est in exemplari, nomine. *Urs.*

mine appellaretur, ut factum est in Malvente, quod Beneventum dictum est, et in Epidamno, quod usurpatur Dyrrachium.

Seliquastra sedilia antiqui generis appellantur D littera in L, conversa, ut etiam in sella factum est, et subsellio, et salio, quae non minus a sedendo dicta sunt. Silus ^{*f. susum} appellatur naso s. rusus* versus repando. unde galeas quoque a similitudine silae dicebantur. Silvii sunt appellati Albani reges a Laviniae filio, quem post excessum Aeneae gravis relicta, timens periculum, et suae vitae, et eius, quem utero gerebat, in silvis ^{*f. lulo} latens, enixa est. qui restitutus in regnum est post mortem Ascanii, praefatus lulo* fratris filio, cum inter eos de regno ambigeretur. Sertorem quidam putant dictum a ^{*f. afferat} prendendo, quia cum cuipiam adserat* manum educendi eius gratia ex servitute in libertatem, vocetur adsertor. cum verisimilius sit dictum, qui sereret quid, ac potius adsertorem a serendo cepisse nomen, cum aliquem serat petenda in libertatem eandem, qua ipse sit, id est iungat, quia fruges cum seruntur, terrae iungit, quod totum Verrius *ἀντιδράνω* introduxit. Seges dicitur ea pars agri, quae arata et consita est, a serendo ^{*f. Histrica}, delictet. Serilla Verrius appellari putat navigia Histricia* ac Liburnica, quae lino [149] ac sparto condensantur, a conserendo et contaxendo dicta quia dicat Pacuvius in Niptris:

^{f. subscus} Nec ulla subcus* cohibet compagem alvei:
sed suta lino, et sparteis serilibus

cum *περιφραστίνως*, et ficto vocabulo usus sit pro funiculis, qui aparta conseruntur.

^{*f. Idibus} Servorum¹ dies festus vulgo existimatur Idus* Aug. quod eo die Ser. Tullius, natus servus* aedem Dianae dedicaverit in Aventino, cuius tutelae sint cervi, a quo** ^{*f. serva} ^{*f. quorum} celebritate fugitivos vocent cervos. Sere sapiunt Phryges, proverbium est natum a Troianis, qui decimo denique anno velle coeperant Helenam, quaeque cum ea erant rapta, reddere Achivis. Sispitem² lunonem, quam vulgo sospitem appellant, antiqui usurpabant, cum ea vox ex Graeco videatur sumpta, quod est *σώζειν*. Sultis, si veltis

^{*f. A. sodes} significat, composito vocabulo. ita, ut alia sunt*, si audes; sis, si vis; plicet** in loco†;

^{*f. illicet,} ^{ire licet;} scis licet††, scias licet; equidem (eque) ego quidem. Eanlus:

^{†f. A. illico,} ^{††f. scilicet,} Pandite sulti genas, et corde relinquite sonnam.

1) *Servorum*.] Exemplar habet *cervos*, pro eo quod alii *servos* ediderunt. nos antiquam scripturam retinemus, tum quod cervi dicuntur fugitivi, tum quod ita est apud Martialem in libro vetustissimo apud me: At nunc pro cervo etc. vide Petrum Crinitum lib. 19. cap. 8. cuius loci admonuit me Petrus Victorius. *Urs.* — 2) *Sispitem*.] Verum est quod sit Featus lunonem ab antiquis dictam Sispitem. nisi quod in numismatibus est, IVNO SISPIITA. ut hic quoque videatur legendum *Sispitam*, et *Sospitam*. *Urs.* — 3) *Saturno*.] Supra in *Saturnia* sic scriptum est: Ara dicata Saturno ante bellum Troianum videtur, quia apud eam supplicant apertis capitibus. *Metelli Pont. Max.* de quo hic Festus, meminit Macrobius lib. 3. cap. 13. *C. vero Claudii Auguris*, Livius lib. 45. cum inquit: Augur

C. Claudius mortuus, in eius locum Augur creatus T. Quinctius. Quod autem inaugurationem eius, qui Augur creatus esset, alius Augur adesse solitus sit, et Festi reliquiae indicant, et verba Metelli huius confirmant, quae sunt in indice 4. apud Macrobius; quibus inaugurationem Lentuli Flaminis Martialis ita describit. A. d. 9. Kal. Sept. quo die Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis strata fuerunt. duobus tricliniis Pontifices cubuerunt Q. Catulus. M. Aemilius Lepidus. D. Silanus. C. Caesar Rex sacerum. P. Scaevola Sextus. P. Cornelius. P. Volturnus. P. Albinovanus. et L. Iulius Caesar Augur qui eum inauguravit. De huiusmodi inauguratione ita Livius lib. 27. E. Aquilius Augur creatus, inauguratusque et lib. XXX. Fabius Maximus Augur annos 42. etc. in locum eius in-

Setius* a sero videtur dictum. Accius in Amphitryone:

"Si forte paulo, quam ta veniam setius**.

*f. serius

**f. serius.

Sedum, alii sadum, appellant herbam, quam Opillius Aurelius sesuvium vocari ait, eamque in tegulis seri, nec quamobrem id fiat, indicat. Specus feminino genere pronuntiabant antiqui. ut metus et nepos; tam hercules, quam masculino stirpis, ut* frons, ut Ennius:

Tum causa* sub monte alte** specus iniust patebat††.
et Pacuvius in Chryse:

*f. stirps aut

*f. casu

**f. altae

†f. intus.

††f. patebant.

Est ibi sub eo saxo penitus strata harena ingens specus.

Spondere antea ponebatur pro dicere, unde et respondere adhuc [150] manet, sed postea usurpari coeptum est etiam in promissione alterius. Subditus dicitur is, qui in demortui, (in demortuis) iudicis locum iudex datur his*, qui eum habuerant iudicem dumtaxat in eandem rem, vel litem. Saturno² sacrificium fit capite aperto. Eius autem sacro Metellus Pont. Max. cum Claudium Augurem iussisset, adesset⁴, ut eum tunc adhiberet Ser. Sulpici Ser. F. inaugurationi: ille autem excusaret se, sacra sibi familiaria obstare, quibus supplicandum esset capite aperto: Saturno autem esset futurum, ut cum aperto capite res sacra facienda esset: Pontifex illum multavit: Claudius provocavit. sed cum reconciliatus Pontifici esset Claudius familiae sacris peractis, Saturno sacra fecit religione solutus. Saxum Tarpeium appellatam aiunt partem montis, qui ob septimam Tarpeiam ibi virginem, quae cum montem Sabinis proderet pacta erat, ita nominatus est. vel ab eo, quod quidam nomine L. Tarpeius Remulo regi cum propter raptas virgines adversaretur, in ea parte, qua saxum est, de noxio poena sumpta, Tarpeium dictum, noluerit funestum locum cum altera parte Capitolii coniungi. Scaptia⁵ tribus a nomine Urbis Scaptiae appellata, quam Pedani incolebant. Stellatina⁶ tribus dicta, non a campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui param abest ab urbe Capena, ex quo Tusci profecti. Stellatinum eum campum appellaverunt. Sabatina a lacu Sabate. Sabini⁷ dicti, ut ait Varro Terentius, quod ea gens PP.*⁸ praecipue colat deos: sive ἀνὸ τοῦ ὀψέσθαι. Sanqualis⁹ Penates

*f. iis,

auguratus Q. Fabius filius. Suetonius in Caio cap. 12. Deinde Augur in locum fratris sui Drusi destinatus, priusquam inauguraretur, ad Pontificatum traductus est. Saturnalibus itaque cum Ser. Sulpicius Rufus inaugurandus esset, eius autem inaugurationi Metellus Pont. Max. C. Claudium Augurem adesse iuberet, excusavit se Claudius, quod sacris familiae suae impeditus esset, quibus sacrificandum foret aperto capite, cum Saturno, aperto res sacra facienda esset, eaque de causa multatum a Pontifice Claudium provocasse, deinde reconciliatum esse. De sacris familiae Claudiae, Festus supra in Propudianus. Porcus, inquit, Propudianus, qui in sacrificio gentis Claudiae velut piammentum, exsolutio omnis contractae religionis est. Macrobius lib. 1. cap. 16. Sunt praeterea feriae propriae familiarum, ut Claudiae

familiae, et si quas ferias proprias quaeque familia ex usu domesticae celebritatis observat. Urs. —

4) *Lego adesse.* — 5) *Scaptia.*] Scaptiam oppidum in Latio cum aliis numerat Plinius. addidimus autem in fragmento supplendo, *Pedanos* ex Livio qui ait ob Pedanos civitate receptos, tribum additam Scaptiam. Urs. — 6) *Stellatina.*] De Capena urbe, et Capenatibus populis in Tuscia ad lucum Feroniae, videndus Plinius lib. 8. a quo Stellates quoque inter Tusciae populos numerantur; pro urbe Capena, fortasse melius adderetur, *regione Capena.* Urs. — 7) *Sabini.*] In argenteis denariis Sulpiciae gentis D. P. P. deos Penates significat. De Sabinis tamen, quod Penates deos praecipue colerent, non meminimus legisse. Urs. — 8) *pp* sic Pr. *PP.* sic Ven.

porta appellata est || ab avi sanquali. ideoque eodem est nomine, quo avis [151]
 f. tacere ipsa appellatur. Silere, tangere significat, ficto verbo a s littera, quae initium
 eius vocis est. Sellae Curulis¹ locus in Circo datus est Valerio Dictatori, poste-
 *f. posteris-
 que riusque* eius honoris causa, ut proxime sacellum Murciae spectarent, unde aspiciebant
 spectacula magistratus. Sontica² causa dicitur a morbo sontico, propter quem,
 *f. Cato de
 re Floria. quod est gerendum agere desistimus. M. Porcius lato de re*: A. Atili quid dicam
 causae extitisse, timidus ne sis, an impedimento tibi causam sonticam
 f. stillae fuisse? Stiricidium quasi stillicidium, cum stellae, concretae frigore, cadunt.
 Cato pro C. . . . nihilominus voluit semper de stiricidio in re prae-
 senti cognoscere, atque etiam statuere. Sacramento³ dicitur quod iuris
 iurandi sacratione interposita actum est. Unde quis sacramento dicitur interrogari,
 quia iusiurandum interponitur. Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Tunc vero
 ibi aderunt, ne mala facinora, bona fide, aut scelera nefaria fierent,
 qui dicerent sacramento, traderentur, lege aestimarentur. Siremps
 ponitur pro eadem, vel proinde quasi similis res ipsa. Cato in dissuadendo legem,
 quae postea relicta est: Et praeterea rogas ut quemquam adversus ea,
 si populus condemnaverit, siremps lex siet, quasi adversus legem fe-
 cisset. Spiciunt⁴, antiquos dixisse sine praepositione testis est Cato in ea, quam
 habuit in Q. Thermum de septem hominibus: Ut solent evitare sonivios,
 nisi qui sempiterni sunt, quos dum occurrant, ne spiciunt, ne-
 f. M. que ratos, esse volunt. Spatiatorem⁵, erratorem Cato in An. || Cae- [152]
 lium si se appellavisset: In coloniam me hercules scribere nolim, si trium vi-
 *f. Triumvir-
 rum* sim, spatiatorem atque fescennium⁶. Stata⁷ sacrificia sunt, quae
 f. sacrilegio certis diebus fieri debent; Cato in ea, quam scripsit de L. Veturio, de sacrificio com-
 missio, cum ei equum ademit: Quod tu, quod in te fuit, sacra, stata solemnia,
 capite sancta deseruisti. Solemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus an-
 nisque fieri solent. Serra proeliari dicitur, cum assidue acceditur, recediturque neque
 f. Sive ullo consistitur tempore. Cato de re militari: Sine forte opus sit cuneo, aut
 globo, aut forcipe, aut turribus aut serra, uti adoriare. Stercus ex aede
 Vestae XVII. kal. Iul. deferitur in angiportum medium fere clivi Capitolini, qui locus
 clauditur porta stercoraria. tantae sanctitatis maiores nostri esse iudicare. Summissio-
 rem aliis aedem Honoris, et Virtutis C. Marlus fecit, ne si forte officeret auspiciis pu-

1) *Sellae curulis.*] Livius lib. 2. Valerio Dictatori super solitos honores locus in Circo ipsi, posterisque ad spectaculum datus. ex his verbis Festi locum concinnavimus. *Urs.* — 2) *Sontica.*] Catonem de Re Floria citat Agellius lib. 10. cap. 18. cum autem in exemplari ibi causam sonticam satis apparet, A. Atili vocandi casum esse. *Urs.* — 3) *Sacramento.*] In exemplari sic est t scelera nefaria fie ab operis autem impetrare nequivimus, ut hae litterarum reliquiae ad fidem exemplaris ederentur. *Urs.* — 4) *Spiciunt.*] Cato de decem hominibus

contra Thermum citatur a Festo saepe, et ab Agellio lib. 13. cap. 24. de septem hominibus non inveni. ut fortasse pro septem hic quoque decem, scribendum sit. *Urs.* — 5) *Spatiatorem.*] Macrobius lib. 3. cap. 14. Sic nimirum M. Cato senatorem non ignobilem Coelium, spatiatorem, et fescenninum vocat. hic locus apud Macrobius aliter legitur, sed corrupte. *Urs.* — 6) *fescenninum.* Ven. Sc. — 7) *Stata.*] Agellius lib. 7. cap. 22. habet ut hic Festus, sacrificio. supra tamen in Prohibere Comitia, scriptum est, sacrilegio. et ita in epitoma Pauli. *Urs.* — 8) *Sa-*

blicis, Augures eam demoliri cogerent. Sex Vestae sacerdotes constitutae sunt, ut populus pro sua quaque parte haberet ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex est distributa partis, in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres. Salinum cum sale in mensa ponere figulis religioni habetur, quod quondam in Esquilina regione figulo, cum fornax plena vasorum coqueretur, atque ille proxime eam convivatus, super modum potus, somno esset oppressus cum convivis suis, praeteriens quidam petulans, ostio patente ex mensa salinum coniecit in fornacem: atque ita, incendio excitato, figulus cum suis concrematus est. Sacramentum⁸, aes significat, quod poenae nomine penditur, sive eo quis interrogatur, || sive contenditur. id in aliis rebus quinquaginta assium [153] est, in aliis rebus quingentorum inter eos, qui iudicio inter se contenderent. qua de re lege L. Papirii Tr. pl.* sanctum est his verbis: Quicumque Praetor post hoc** fa-^{f. Militum} ctus erit, qui inter cives ius dicet, tres viros Capitaless^{f. posthac} populum rogato, hique† tres viri†† . . . quicumque* . . . cti erunt. sacramenta ex** . . . †f. iique iudicantoque eodemque iure sunt, uti ex legibus, plebeiisque scitis exigere, iudicareque ††f. A. Capitaless (esse), esseque oportet. sacramenti autem nomine id aes dici coeptum est quod et pro-^{f. A. ex} pter aerarii inopiam, et sacrorum publicorum multitudinem, consumebatur id in rebus^{h. l. fa.} divinis. Sextantarii⁹ asses in usu esse coeperunt ex eo tempore, quod* propter bel-^{f. A. agunto} lum Punicum secundum, quod cum Hannibale gestum est, decreverunt patres, ut ex assibus qui tum erant librarii, fierent sextantarii (per quos cum solvi coeptum esset) et* po-^{f. ut} pulus aere alieno liberaretur, et privati quibus debitum publice solvi oportebat, non magno detrimento adficerentur. Septuennio quoque (anno)* usus est, ut priore numero**,^{f. A. quod} sed id non permansit in usu, nec amplius processit in maiorem. Senacula tria fuisse^{f. eo nummo.} Romae, in quibus senatus haberi solitus sit, memoriae redidit† Nicostratus in libro, qui^{f. prodidit} inscribitur de Senatu habendo. unum, ubi nunc est aedis Concordiae inter Capitolium et Forum; in quo solebant magistratus D. T.†† cum senioribus deliberare. alterum, ad por-^{††f. dumtaxat} tam Capenam. tertium, citra aedem Bellonae, in quo exterarum nationum legatis, quos in urbem admittere volebant, senatus dabatur. Scholae dictae sunt, non ab otio ac vacatione omni, sed quod, ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent, ut etiam ludi appellantur, in quibus minime luditur, ne tristi || aliquo nomine fu- [154] giant pueri suo fungi munere. Subici aries dicitur, qui agitur, ut caedatur. quod fit, ut ait Cincius in libro de officio iurisconsulti, exemplo Atheniensium, apud quos expiandi gratia aries inigitur ab eo, qui scelus admisit, poenae pendendae loco. Spe-

cramentum.] Post hoc, alii mutarunt in post hac. quae sane lectio confirmatur testimonio antiquitatis. est enim in legum fragmentis ita: CENSORIBVS. QVEICVNQ. POSTHAC. FACTI. ERVNT. potest etiam emendari, post h. l. r. id est, post hae legem rogatam. quae sane formula frequens est in eisdem legum fragmentis. Quod autem paulo post in exemplari deerat, supplevimus ex earumdem legum reliquiis, in quibus est: II. VIR. QVI. EX. H. L. FACTVS. CREATVS. VE. ERIT. Unde nos fecimus, treviri capitales quicumque

ex hac lege facti erunt. nam HACE LEGE plane in legibus alibi incisum est. Quod in fine addit Festus sacramenti nomine id aes dici etc. confirmatur a Varrone, qui ait, ab eo sacro dictum. id enim aes sacris cedebat. Urs. — 9) Sextantarii.] Hermolaus legit, quo per bellum Punicum secundum. paulo post legendum: ut ex assibus, qui tum erant librarii, fierent sextantarii, ut populus aere liberaretur etc. et post septuennio quoque, quod eo usus est ut priore nummo. Sed haec in margine notavimus. Urs.

ciem quam nos dicimus, *ἰδοϋ* Graeci dixerunt. Platon quidem ideam; nobis species pro eadem ponitur. Sesterti¹ nota apud antiquos fuit deponendi, et semissis. unde
 * f. auctus sestertius dictus quod semistertius. Sed auctos* est bello Punico secundo. apud antiquos autem denarius, et quinquesis in usu erant, et valebant denarius denos asses, quadrigati, bigati; quinquesis quinos. sed uterque auctus est, numerum aeris perductum* esse aiunt lege Flaminia minus solvendi, cum aere alieno premeretur P. R.
 * f. pro-ductum Solida sella², ait Verrius, sedere tum quis iubetur, cum mane surgens, auspicandi gratia evigilavit, quod antiqui expresse, nihilque ab interiore parte excavatas, aut laxatas faciebant sedes. quas sedes, solidas ideo, quod in his nihil erat concavum, maxime appellabant, inquit Verrius, quod scilicet essent totae. absurde, ut mihi videtur, cum omne id quod sit totum, ait dictum solidum. Silatam³ antiqui pro eo quod
 * f. sili nunc iantaculum dicimus, appellabant, quia iaiuni vinum soli* conditum ante meridiem obsorbabant. Suffragatores⁴ dicebantur apud maiores, hi qui vulgo in usu erant candidatis. nam ut melius apparerent iuncta suffragia, suffragator quem quisque fieri vellet, notabat apposito puncto, scribitis candidatorum hominum nominibus. Varro in L. VII. rerum humanarum hoc tradit. Struppi⁵ vocantur in pulvinaribus fasciculi || de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponuntur. S apud [156] urbem Calo Antistius Labeo dici ait magistratum publicum Se-cespitam⁶ esse Antistius Labeo ait, cultrum ferreum, oblongum, manibrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum auro argentoque, fixum clavis aeneis, aere Cyprio, quo Flamines, Flaminicae Virgines, Pontificesque ad sacrificia utuntur. Eadem alias
 * f. reticulo dicitur, qua in sacrario utuntur. sacraria namque in templis rediculo* aeneo olim saepiebantur, in quo tabae relictas sunt, per quas manibus sacra tangere licet. est hoc in templo Bonae deae: sed et in aliis locis: et sunt velut repagula quaedam. ita secespitae dicuntur duobus modis. Secius est, quod secespita secatur libum, seu placenta, quae solet necessariis sacrificiis adhiberi. Suffimenta sunt, quae faciebant ex faba, milioque molito, mulso sparso. ea diis dabantur eo tempore, quo uvae calcatae provelo. Serpsit, usi sunt antiqui pro serpsit, unde videntur serpulae dictae, quas nunc serpentes dicimus ex Graeco, quia illi *ἐπὶ σέρπεντι*, nos pro aspiratione eorum, S littera posita, ut *ἐξ*, sex, *ἐννὰ*, septem. Suffibulum est vestimentum album, praetextum,

1) Sesterti.] Vide in Sextantarii. *Urs.* — 2) Solida sella.] Vide in *Silentio surgere.* et in *Silere.* videndus etiam Livius lib. 10. expresse unico s, antiqua scriptura. *Urs.* — 3) Silatam.] Iantaculum, et iaiuni est in exemplari. Glossarium item habet: iantat *ἀνταρτία*. Iantaculum *ἀνταρτορ*. quam quidem scripturam in aliis etiam manu-scriptis libris vidimus. *Urs.* — 4) Suffragatores.] Porphyrio in Horatii versum in poetica: Omne tulit punctum. Antiqui, inquit, suffragia non scribebant, sed puncto notabant. Idem refert epigramma incerti poetae de punctis suffragiorum. Cicomiarum Rufas iste conditor, Hic est duobus elegantior Plancis, suffragiorum

puncta non tulit septem. Cicero pro CN. Plancio: Nam quod questus est plures te testes habere de Voltinia, quam in ea tribu puncta tuleris. Ex his locis Festi sententiam, sive potius Varronis, cuius verba referebat Festus, intelligere poteris. *Urs.* 5) Struppi.] Vide supra in *Stroppus.* *Urs.* — 6) Secespitam.] Sacrarium, ut apparet ex Festi reliquiis, templi locus dicebatur secretior, ut adytum, ad quem nulli erat aditus, nisi sacerdoti. Serv. lib. 2. Aen. in eo res sacrae reponabantur. Ulpianus Dig. L. 1. tit. 8. Sacrarium, inquit, est locus, in quo sacrae res ponuntur, quod etiam in aedificio privato esse potest. saepiebatur autem sacrarium secespita, hoc

quadrangulam, oblongum, quod in capite Virgines Vestales cum sacrificant semper habere solent, idque fibula comprehenditur. Silentio surgere ait dici, ubi qui post mediam noctem auspicandi causa ex lectulo suo silentio surrexit, et liberatus a lecto, in solido se posuit, sedetque, ne quid eo tempore deiciat, rursusque se in lectum reposuit: hoc enim est proprie silentium, omnis vitii in auspiciis va || cuitas. Vera- [156] *nias ait, non utique ex lecto, sed ex cubili, ne* rursus se in lectum reponere necesse esse. Sarpiuntur vineae, id est putantur; ut in XII.: Quandoque sarpta, donec dempta erunt. Summanalia, liba farinacea in medum retae fincta*. Suffuerat,* ^{f. nota, vel facta.} *sub eodem tecto fuerat. Scribunt lapidem esse ait, et ita vocari, Antistius Labeo in agro Menullino* divinam rem faceret**. Se quamque seorsum quamque. Sanates* ^{f. A ubi scribae facerent.} *dicti sunt, qui supra infraque Romam habitaverunt. quod nomen his fuit, quia cum defecissent a Romanis, brevi post redierunt in amicitiam, quasi sanata mente. Itaque in XII. cantum est, ut idem iuris esset Sanatibus quod Forcibus id est bonis, et qui nunquam defecerant a P. R. Sublucare arbores est ramos earum supputare, et voluti supus lucem mittere; conlucare autem, succisis arboribus locum implere luce. Spurcum vinum est, quod sacris adhiberi non licet, ut ait Labeo Antistius l. X. commentarii iuris pontificii, cui aqua admixta est, defructumve*, aut igne tactum est, mustumve ante,* ^{f. defructumve.} *quam defervescat. Septimontio, ut ait Antistius Labeo hisce montibus feriae: Palatio, cui sacrificium, quod fit, Palatuar dicitur; vitae* cui item sacrificium; Faguali**, Sub-* ^{f. Veliae, f. Fagutali,} *rae, Cermalto†, Oppio, Coelio monti, Cispio monti. Oppius autem appellatus est, ut ait Varro rerum humanarum l. VIII. ab Opita†† Oppio Tusculano, qui cum praesidio* ^{†f. Germano, ††f. Opitro} *Tusculanorum missus ad Romam tuendam, dum Tullus Hostilius Veios oppugnaret, con-* ^{f. Cispinus} *sederat in Carinis, et ibi castra habuerat. similiter || Cisitum* a Laevo Cispio* [157] *Anagnino, qui eiusdem rei causa eam partem Esquiliam, quae iacet ad vicum Patri-* ^{f. Q.} *cium versus, in qua regione est aedis Mefitis, tuitus est. Sistere fana cum in urbe condenda dicitur, significat loca in oppido futurorum fanorum constituere. quam* Anti-* ^{f. Subicere} *stius Labeo ait in commentario XV. iuris pontificii, fana sistere esse lectisternia certis locis et diis habere. Subigere* arietem in eodem libro Antistius esse ait dare arietem, qui pro se agatur, caedatur. Bene sponsis, beneque volueris in precatione augurali Messala augur ait significare sponderis, volueris. Serpula serpserit, ait idem Mes-*

est reticulo quodam seneo, in quo tubae, seu tubi relictis erant, per quos manibus sacra tangere licebat, atque huiusmodi secespita utebantur tum in sacrariis, quae erant in templis, tum in iis, quae erant in aliis locis, erantque secespita velut repagula quaedam. Quod autem in templo Bonae deae addidimus, intelligendum est non de sacrario Bonae deae, quod ultra Bovillas in via Appia fuit, cuius pro Milone Cicero meminit, sed de sacrario eo, quod fuit in aede Bonae deae in Aventino, cuius P. Victor facit mentionem. potest etiam hic locus ita resarciri: est secespita in templi sacrariis. sed et in aliis locis: et est velut clathrata fenestra quaedam. ita secespita dicun-

tur duobus modis. nam de secespita, quae cultrum significat, sic Suetonius in Tiberio: Nam inter Pontifices sacrificanti simul pro secespita, plumbeum cultrum subiciendum curavit. *Rediculo* pro *reticulo* in exemplari exaratum est antiqua illa consuetudine ponendi d pro t, de qua supra. *tubae* etiam, non ut in aliis editionibus *nubae*, in eodem exemplari scriptum est. tubae autem pro tubis positum est. *cancella* in supplementum huius fragmenti nescio quomodo amanuensis culpa irrepsit. nos certe locum reconditae antiquitatis paene tenebris obrutum, quantum potuimus, in lucem revocavimus. *Urs.*

sala, serpens irreperit. Solino idem ait esse consulo. Suad ted idem ait esse, sic te. Stellam significare ait Ateius Capito laetum, et prosperum, auctoritatem secutus

f. lamella P. Servillii anguris, (stellam) quae ex tamella aerea adsimilis stellae locis inauguratis infigatur. Sinistrum¹ in auspicando significare ait Ateius Capito laetum et prosperum

*f. at
**f. ubi
†f. at auspicium; aut* silentium, dubi** duntaxat vacat vitio. igitur silentio surgere cum dicitur, significat non interpellari, quo minus rem gerat. ad† sinistrum hortari quoque auspicia ad agendum, quod animo quis proposuerit. Satis verbum Verrio melius fuit praeterire,

*f. absurdas
f. recitare ut mihi videtur; quam tam absurdi qui* opiniosuas de eo restare²; quas sciens praetorii, tam hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur. Stipatores³ ait dictos a stipa, quam mercedis nomine accipiant custodes cuiusque corporis, unde et stipam, quam* amphorae cum extruuntur, firmari solent; etiam stipites, qui ob eandem causam destituantur⁴. Sollicitare || quidam dictum putant, vel ut citare ex [158] sollo, quod est ex suo loco ac sententia movere. sollum autem quin significet locum,

*f. tappetae quis dubitet? cum exsules quoque dicantur loco patriae suae pulsus. Tappete*⁵ ex Graeco sumpsit tappetae, Ennius cum ait. tappetem etiam dixit Turpilius in Demetrio. Le tappetem veterem. sic tappete neutro genere. Terentium in campo Martio locum Verrius ait ab eo dicendum fuisse, quod terra ibi per ludos Secularis

f. mobilitas Ditis patris ita leviter teratur ab equis quadrigariis, ut eorum levis motilitas aequiparet motus rapidos velocis Lunae. quod quam aniliter relatum sit, cuius manifestum est. Taurii ludi⁶ instituti dis Inferis ex hac causa videntur. Tarquinio regnante, cum

f. fetus infecti magna incidisset pestilentia in mulieres gravidas, earum fetu si facti sunt ex carne divendita populo taurorum immolatorum. ob hoc ludi Taurii appellati sunt, et fiunt in circo Flaminio, ne intra muros evocentur dii Inferi. Sed Taurios ludos Varro ait vocari, quod eis ludis discipulus pendens a doctore in crudo corio tauri solitus sit impelli, atque usque eo inibi cogi docere, quoad consisteret, et sola virtute talorum constaret pedum firmitas. Talassionem in nuptiis Varro ait sinum esse lanifici τάλαρον, id est quasillum, ita enim solitam appellari Talassionem. at quidam historiarum scribtor, Talassium ait nomine virum, rapta virgine unicae pulchritudinis, quod ei id coniugium

f. ominis fuerit felix, boni hominis gratia nunc redintegrari. Tribuni || cia⁷ rogatione [159] lex Curiata fertur, quo Hannibal anno in conspectu Romae cum esset, nec ex praesidiis discedere liceret, Q. Fabius Maximus Verrucosus, id per TR. PL. et Marcellus cos. fa-

1) Sinistrum.] Vide in Silere. Urs. — 2) Lege: quam tam absurdas atque opiniosas de eo res dare. Ven. et Sc. sic proposuerunt: quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare. — 3) Stipatores.] Non video cur destituantur mutandum sit in constituentur, vel destinantur. nam C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis apud Agellium lib. 10. cap. 8. usus est eo verbo in eodem significato, cum inquit: Idcirco palus destitutus est in Foro, eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius, vestimenta detracta sunt, virgis caesus est. et Varro: Si eorum colla in furcas destitutas incluserit. Urs.

4) constituentur vel destinantur marg. Ven. Scal. — 5) Tapete.] Turpilius apud Nonium neutro genere protulit, cum dixit, Glabrum tapete. Festus tamen ait masculino genere usum fuisse. Urs. — 6) Taurii ludi.] Vide in Talipedare. Urs. — 7) Tribunicia.] Lex Curiata de imperio militari magistratibus designatis mandando, ferebatur ab eo, qui eos magistratus designasset. Quantum autem ex his reliquiis divinare licet, videtur Festi sententia talis fuisse. Bello Punico secundo cum Annibal ad urbem accedens, portas Capenae appropinquasset, et quasi in conspectu Romae iam esset, et ob id non liceret

cere instituerunt, ut notavit Aelius in XII. *significationum verborum*. Trisulcum fulgur fuit *ab antiquis dictum*, quia id, aut incendit, aut afflat, aut terebrat. Togatarum duplex genus: *praetextarum*, hominum fastigio; quae sic appellantur, quod togis praetextis remp. administrent. *tabernarum*, quia *hominibus excellentibus* etiam humiles permixti, ut sunt plagiarii, servi denique et *cauponae ex tabernis* honeste prodeant *persaepe*. Taurus⁸, vaccas steriles appellabant, ait Verrius, quae non magis pariant, quam tauri. sed verosimilius sit ex Graeco dictas, quia Graeci vaccas, *ταύρας* appellant. Todi sunt *aves parvae*, et todilli, quarum m.⁹ Plautus in Syro, cum ait:

Cum extritis talis, cum todillis crusculis.

Tubilustria quibus diebus adscriptum in *Fastis* est, cum in atrio Sutorio agna tubae lustrantur. ab eis tubos appellant, quod genus lustrationis ex Arcadia Pallanteo * trans-
latum esse dicunt. Tuditantes, tundentes, negotium tundentes significare ait Cincius, vel Arcadia a Pallante
id est agentes. Ennius l. II.:

Haec inter se totum ** *vi tuditantes*.

** f. tota

et Lucretius item libro II.:

Nec *tuditantia* rem cessant extrinsecus ullam.

Tudites malleos appellant antiqui a *tundendo*, quamvis alii* *crurib. tudites*. Inde Ateius * f. alii a
Philologus existimat *Tuditano* cognomen *inditum*, quod caput malleoli simile habuerit. tudibus

*Tullios*¹⁰ alii dixerunt esse *silanos*, alii *rivos*, alii || *vehementes pro-* [160]
*iectiones sanguinis** *arcuatim fluentis*, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius in *Aiace*: * f. annis

Ajax misso sanguine tepido *tulii efflantes* volant.

*Topper*¹¹ significare ait Artorius cito, fortasse, celeriter, temere*. cito, sic in Nelei * f. mature
carmine:

Topper fortunae commutantur hominibus.

(citius) sic C. Naevius:

*Capesset flammam Volcani cito**.

* f. topper.

sic in eodem:

Namque nullum peius macerat* *humanum***, quamde mare saevum. * f. macit

Viret† cui sunt magnae, *topper* confringent *infortunae* unde††. ** f. homonem,

† f. vires
†† f. undae.

magistratibus ex praesidiis discedere, Q. Fabius, et M. Marcellus cos. quia ipsi ad Urbem venire, et populum rogare de imperio novis magistratibus mandando metu imminentis Annibalis non poterant, egerunt id per Tribunos plebis, atque ita Tribunicia rogatione legem Curiatam latam fuisse, quae potius lex Tributa, vel ut verius dicam, Plebiscitum appellari debuisset. locus sane difficilis, et mutilato exemplari obscurus. Q. Fabius et M. Marcellus cos. eduntur anno 539. Aelius Gallus in libris *Significationum verborum*, quae ad ius pertinent, citatur supra in *Postliminium*. Urs. — 8) *Taurus*.] Videndus Varro lib. 2. de

re rustica. cap. 5. Urs. — 9) *Lege meminit*. — 10) *Tullios*.] Paulus in epitoma manuscripta. *Tullios alii dixerunt esse silanos, alii rivos, alii vehementes projectiones sanguinis arcuatim fluentis*, cetera ut Festus. In antiquo lexico Latino-Graeco, *Silvanus* exponitur *αρωνός* et ita fortasse legendum tum hic, tum apud Cornelium Celsum. Quid si pro *sanguinis* legamus *annis*? quia sequitur, quales sunt Tiburi. sed nihil temere mutandum. Urs. — 11) *Topper*.] *Mature*, pro *temere* in margine posuimus, quia ita est infra. *Homonem* autem pro *humanum*, ex Ennii versu: Miserum mandebat homonem. et supra in

(fortasse) sic Coelius l. VII: Ita uti se se quisque vobis studeat aemulari in statu fortunae reip. (eadem re gesta.) toppeo nihilo minore negotio acto, gratia minor esset. fortasse, sic Aepius in lo:

*f. pater
istam eiecit
foras.

Toppeo, ut fit, patris teneat iras*¹.

(Ennius vero sic.) Toppeo, fortasse valet in Enni et Pacuvi scriptis. apud Ennium est:

Toppeo quam nemo melius scit.

Pacuvius:

Toppeo tecum sit potestas faxsit, si mecum velit.

f. at ad in antiquissimis scriptis celeriter, ac mature. in Odyssia vetere:

Toppeo facit homines utrius fuerint.

*f. Circe,

Toppeo citi ad aedis venimus Circae*, simul duona eorum portant ad navis millia.

f. indidem alia in isdem inseruntur². Tibicines** etiam hi appellantur, qui sacerdotes viri speciosi publice sacra faciunt, tubarum lustrandarum gratia.

**f. Tibi-
cines

Torrens³ participaliter pro exurens ponitur, ut est apud Pacuvium in Antiopa:

Flammeo vapore torrens terrae fetum exusserit.

significat etiam fluvium, subitis imbribus concitatum, qui alloqui siccitatibus exarescit.

*f. quamvis

quius* aquam ipsam, quae fluit, flumen recte dici ait Aelius Gallus l. II. quae ad ius pertinent. ceterum vulgi consuetudine utrumque iam dici flumen, et perennem || flu- [161] vium et torrentem. Torum, ut significet torridum, aridem, per unum quidem R antiqua consuetudine scribitur, sed quasi per duo R scribatur, pronuntiarum oportet. nam antiqui nec mutas, nec semivocales litteras geminabant, ut fit in Bonio, Arrio, Annio. Turmam equitum dictam esse ait Curiatius quasi terimam: quod terdeni equites ex tribus tribubus, Titiensium, Ramnium, Lucerum fiebant. itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo in singulis turmis sunt etiam nunc terni. Torreri a torro*, deductum proprie significat siccare, atque aridificare. sed usurpatum est iam pro eo, quod sit igne urere. Plautus:

*f. Torrere
a torreo.

(In) una edet* opera in furnum calidum condito, atque ibi torreto.

*f. una so-
depol

*f. Turrhe-
nos

Turannos*⁴, Etruscos appellari solitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyrannos dictos. Tyria maria in proverbium deductum est; quod Tyro oriundi Poeni adeo potentes maris fuerunt, ut omnibus mortalibus navigatio esset periculosa. Afranius in Epistola:

Hunc serrium autem maria tyria conciet.

Torvitas a ferocia taurorum dicta est. Pacuvius in Armorum iudicio:

Feroci ingenio torvus praegrandi gradu.

Hemona, ita habetur: Hemonem, hominem dicebant. Versus Attii in lo fortasse ita legendus: *Toppeo, ut fit, patris ten'icet ira, vel, Pater istam siccit foras*. Verbum *inseruntur* omisum est in editione Augustiniana, quo antiqui usi sunt, pro *inseruntur*. *Urs.* — 1) *patris tunc eiecit iras* Ven. Scal. — 2) *Inveniuntur* Ven. Sc. sed in margine notatum in vetere Cod. esse *inseruntur*, pro quo

coniectura addita *inseruntur*. — 3) *Torrens.*] Varro lib. 1. de re rust. cap. 2. Verum enim illud Pacuvii: Sol si perpetuo ait, aut nax, flammeo vapore, aut frigore, terrae fractus omnes interire. *Urs.* — 4) *Turannos.*] Paulus in epitoma manuscripta. *Turanni Etrusci dicti a Turrheno duce Lydorum, a cuius gentis perpetua crudelitate etiam tyranni sunt dicti.* *Urs.* —

et:

Cum recorder eius ferocem, et torvam confidentiam.

Turbelas* dixisse antiquos, quas nunc turbas appellamus, testis est Plautus in Pseudolo: *f. turbellas

Quo alto* et quantas soleam turbelas dare.

*f. Quales,

Tutulum⁵ vocari aiunt Flaminicarum capitis ornamentum, quod fiat vitta purpurea in-
nexa crinibus et extractum in altitudinem. quidam pileum lanatum forma metalli⁶ figura-
tum, quo Flamines ac Pontifices utuntur, eodem nomine vocari. Ennius:

li || baque fictores argaeos, et tutulatos.

[162]

Tuor video; Tueor, defendo in usu olim fuit. sed iam promiscue utuntur, et ponitur
tueor, pro video; et contueor, pro defendo. Tuguria⁷ a tecto appellantur domici-
lia rusticorum sordida. Afranius in Virgine:

Sordidum tugurium est turpe.

Caecilius in Hypobolimaeo:

Habitabat in tugurio, sine operculo.

quo nomine Valerius in explanatione XII. ait etiam significari
Tusculum vicum ceteri quidem omnes scriptores dictum aiunt ab eo, quod Persena rege
descendente* ab obsidione, remanserint Romae, locoque his dato, ibi habitaverint Ve-
ientes fratres Celes et Vibena, unde post eiectionem, quod Tarquinium Romam secum maxime
reducere cupierint. M. Varro, quod ex Coelio in eum locum deducti sint. Toxi-
cum dicitur cervarium venenum, quo quidam perungere sagittas soliti sunt. Caecilius
in Gamo:*f. disce-
dente

Ut hominem miserum toxico transegerit.

Afranius in

uxorium istud toxicum mittite.

Tuscos quidam dictos aiunt a Tusco rege Herculis filio. Alii quod unici studii sint
sacrificiorum, ex Graeco, velut θυσαοοί. Unde Tusculum ab eadem causa sacrificio-
rum, vel quod aditum difficilem habeat, id est, δύσκολον. Tumulum Stilo Aelius sic
definit: Tumulus est cumulus arenae editus secundum mare fluctibus in altum elevatum
unde similiter et manufactus et naturalis proprie dici potest. Tumultuarii⁸ milites,
dicuntur lecti ob subitum timorem, unde etiam tumultum dici ait Verrius, quia non ali-
unde is ornatur*, quam ab Italicis et Gallicis hominibus || qui imminent Italia. [163] *f. oriatur
itaque nullum tumultum, praeterquam Gallicum, aut domesticum nominabatur. Tho-
mices Graeco nomine appellantur canabi impositi, et sparto leviter tortae restes, ex
quibus funes fiunt. Lucilius:

Vidimus vinctum thomice canabina.

5) Tutulum.] In exemplari ita plane est: formam
e tali, unde in editione Augustiniana, forma e
tali impressum est, cum forma metalli acriben-
dum fuisset, Varro lib. 6.: Tutulati dicti hi, qui
in capitibus habere solent, ut metat. Tertul-
lianus in lib. de pallio: Tunc certissime supra
omnes exuvias augusta vestis superque omnes
apices, ac titulos sacer suggestus deducit ocu-

los. in vulgatis tamen titulos, sed corrupte legi-
tur. Vetus etiam apud me inscriptio habet:
APONIAE. A. TVTVL. ORNATRICE Ure. —
6) Forma e tali Ven. Scal. — 7) Tugurium.]
Valerius in explanatione XII. citatur in verbo Sa-
nates. Ure. — 8) Tumultuarii.] Videndus Ser-
vius initio lib. 8. Aen. Domesticum autem Festus
dicit, quem Cicero lib. 8. Philipp. appellat Ita-

*f. Opilius **Opilius** * **Aurelius** ait mollem pulvillum, quem in collo habent, restis ne laedat, thomicem vocari. *Tangere Aelius Stilo* ait noscere esse, quod Praenestini tongitionem dicant, pro notionem significat et latius dominari. Ennius:

Alii rhetorica tongent.

et vincere etiam quandoque videtur significare.

*Tesca*¹ **Verrius** ait loca augurio designata, quo termino finis in terra auguri. **Opilius Aurelius** loca consecrata ad augurandum scripsit, sed sancta loca undique saepta docent Pontificis libri, in quibus scriptum est. *Templumque sedemque tescumque sive deo, sive deae* dedicaverit, ubi eos accipiat volentes, propitiosque. **Hostius belli Histrici** l. l.:

per gentes alte aetherias, atque avia tesca,

f. volabis perque violabis templa antiqua deum.

Cicero vero aspera difficilia aditu dixit, cum ait:

Loca aspera, saxa tesca tuor.

Accius in *Philocteta*:

Quis tu es mortalis, qui in deserta, et tesqua te ad portas loca?

*Tonsillam*² ait esse **Verrius** palum dolatum in acumen, et cuspidem praeferratum, ut existimat, quem cum figi* in litore navis religandae causa. **Pacuvius** in *Medio* **:

*f. configi
**f. Medo.
†f. tonsillam

Accessi ad eam, et tonsillam† pegi laeto in litore.

Accius *Phinidis*³:

††f. laeto

Tacete, et tonsillas litore laedo†† edite.

Tonsam **Ennius** signi||ficat remum, quod quasi tondeatur ferro cum ait l. VII.: [164]

Poste recumbite, vestraque pectora pellite tonsis.

item:

Pone petunt, exin referunt ad pectora tonsas.

et in *Asota*:

Alius in mari vult magno tenere tonsam.

Thymbraeum **Apollinem** **Vergilius** a monte **Thymbraeo** appellavit, qui est in agro *Troiano*. **Tolennio*** est genus machinae, quo trahitur aqua, alteram partem praegravante pondere, dictus a tollendo. Tolerare, patienter ferre. **Accius** in *Neoptolemo*:

*f. Haud

Aut* quisquam potis est tolerare acritudinem.

Ennius l. II.:

*f. caedi,

Ferro se caede*, quam dictis his toleraret.

Toles tumor in faucibus quae per deminutionem tonsillae dicuntur. **Tullianum**, quod dicitur, pars quaedam carceris, **Ser. Tullium** regem aedificasse aiunt. **Taxat**⁴ verbum

*f. lia,
**f. arbitrio
†f. ius ait

ponitur in his*, quae finiuntur, quoad tangi liceat. in litibus quoque arbitrove** cum describitur, quoad ei iussit† statuendi. **Taxatio** dicitur, quae fit certae summae. a tan-

licum. Locum hunc ad verbum suae integritati restitutum arbitramur. *Urs.* — 1) *Tesca*.] **Accii** versus apud **Varronem** lib. 6. corrigendus ex eo, quem hic citat **Festus**; atque ita legendus: *Quis tu es mortalis, qui in deserta, et tesca te ad portas loca? loca enim quae sint, designat, cum*

dicit. Hephaesti lares etc. nam verbum *praestolare* ita mutavimus. *Lemnia* vero, quod bis positum est, videtur adiectum. *Urs.* — 2) *Tonsillam*.] *Phinidis* non est mutandum in *Phoenissis*: nam haec **Accii** tragoedia citatur a **Nonio** pluribus locis, in quibus manuscripti

gendo autem dici etiam scaenici testimonio sunt, qui taxatores dicuntur, quod alter alterum maledictis tangit. Tabernacula dicuntur a similitudine tabernarum, quae ipsae, quod ex tabulis olim fiebant, dictae sunt, non ut quidam putant, quod tabulis claudantur. Tagit. Pacuvius in Teucro:

Ut ego, si quisquam me tagit.

et tagam. Idem in Hermiona:

Aut non cernam, nisi tagam.

sine dubio antiqua consuetudine usurpavit. nam nunc ea sine praepositionibus non dicuntur, ut contigit, attigit. Tablinum⁵ proxime Atrium locus dicitur, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas⁶. ||

Tabem eam, quae faceret tabescere, apud antiquos || usurpatum. Sal- [187. 188] lustius quoque frequenter, ut in Catilina, eum ait: Uti tabes plerosque civium animos invaserat. Et in lib. IV. historiarum: Qui quidem mos, ut tabes, in Urbem coierit*. Et Corvinus** pro Liburnia: Propter hanc tabem atque perniciem domus totius. Tabellis pro chartis utebantur antiqui, quibus ultro citro†, sive privatim, sive publice opus erat, certiores absentes faciebant; unde adhuc tabellarii dicuntur et tabellae missae ab imperatoribus. Tagax⁷ surunculus a tangendo††, cuius vocabuli Lucilius meminit:

Et mutonis manum perscribere* posse tagem**.

Tagēs nomine Genii filius, nepos Iovis, puer dicitur disciplinam dedisse aruspicii duodecim populis Etruriae. Taminia, uvae sylvestris genus, videtur Verrio dicta, quod tam mira sit, quam minium. Talus in Sabinorum nominibus praenominis loco videtur fuisse. Talentorum non unum genus. Atticum est sex millium denarium. Rhodium et† Cistophorum quatuor millium et quingentorum denarium. Alexandrinum XII.†† de-† f. septem narium. Neapolitanum sex* denarium. Syracusanum trium** denarium. Rheginum vi-†† f. XII. m. ctoriati†. Tamne eo usque, ut Aelius Stilo et Opillus†† Aurelius interpretantur. Ita-† f. sex m. que Afranius: †† f. III. mil-
† f. manu perscabera.
** f. tagacem.

Tamne arcula tua plena est aranearum?

Thaleae nomen dictum est* alis ab aetatis flore aiunt, alii quod carmina semper flo-† f. Lacuna significata reant. Talipedare antiqui dicebant pro vacillare pedibus lassitudine, quasi qui trahit†† f. Opi- pedes, ut talis videatur insistere, aut identidem tollere pedes. Tam significationem ha-† f. esse. bet, cum ponimus; praepositivam quandam, cui subiungimus quam; ut cum dicimus: tam egregium opus tam parvo pretio venisse, || id est sic, ut apud Graecos quo- [189] que οἶτος ἀγαθόν. Item ex contrario ei dicimus: quam malus Homerus, tam bonus Cherylus* poeta est. At antiqui tam etiam pro tamen usi sunt, ut Naevius:

Quid* si taceat, dum videat, tam etiam sciat, quid scriptum sit.

habent Phinidae. Urs. — 3) Phoenissis marg. Ven. Scal. — 4) Taxat.] Verbum iussit, mutavimus in ius sit, quod in legum fragmentis est antiquo modo scribendi, IOVS. SIET. Urs. — 5) Tablinum.] De Atrio vide supra in Scribo-

nianum. Urs. — 6) Hic finitur Fragmentum Festi. Sequitur iam reliqua pars schedarum, quae apud Pomponium Laetum exstabant, Festi fragmento deductae. — 7) Lucili versus ita emendandus: Es mutonis manu perscabere posse tagacem. Urs.

GRAMMAT. LAT. II.

M m

Ennius:

Illae meae tam petis pacis potiri.

Titinius:

Bene cum facimus, tam male subimus, ut quidam perhibent viri.

Item:

*f. Quam.

**f. ea me
castor

Quanquam* estis nihili, tam escator** simul vobis consului.

Tandem quom significat aliquando, interdum tamen ex supervacuo ponitur. ut apud Ter. in Phormione, quem ait:

Ita ne tandem uxorem duxit Antipho iniussa meo?

non enim hic tempus ullum significat. At Cicero etiam duplicat temporalem significatio- nem, cum ait: Tandem aliquando. Taeri verbenaeque in commentario sacro- rum significat ficta farinacea. Tama dicitur, cum labore viae sanguis in crura descen- dit, et tumorem facit. Lucilius:

*al. Lucre-
tius.

Inguenne existat, papulae, tama, neboa noxit.

Taenias, Graecam vocem sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse lanceum capitis honorari, ut sit apud Caecilium in Androgynoe:

Sepulchrum plenum taeniarum, ita ut solet.

et alias:

*f. qua

Dum taeniam qui* volnus vinciret.

Ennius in Alexandro:

Volans de caele cum corona, et taeniis.

Accius in Neoptolemo:

*al. e tae-
niis

Decorare est satius, quam urbem exeneis*.

Taedulum antiqui interdum pro fastidioso; interdum, quod omnibus taedio esset, po- nere soliti sunt. Tatium occisum ait Lanivii* ab amicis eorum legatorum, quos inter-

*al. Lavinii
*al. Tatiani
fecerant Tinini* latrones, sed sepultum in Aventiniensi laureto. Quod ad significatio- nem verborum non magis pertinet, quam plurima alia, et praeterita iam, et deinceps || quae referentur. Taurorum specie simulacra fluminum, id est cum cornibus, [190] formantur; quod sunt atrocia, ut tauri. Talionis¹ mentionem fieri in XII. ait Ver- rius hoc modo:

*f. rapit,
al. rapit,

Si membrum rapit*, ni cum eo pacit, talio esto.

neque id, quid significat indicat, puto quia notum est. permittit enim lex parem vindictam.

Tarquitias scalas, quas rex Tarquinius Superbus fecerit, abominandi eius nominis

*al. etiam
gratia ita appellatas esse ait volgo existimari. Tarpeiae esse* effigiem ita appellari putant quidam in aede Iovis Mettellina, eius videlicet in memoriam virginis, quae pacta a Sabinis hostibus ea, quae in sinistris manibus haberent ut sibi darent, intromiserit eos cum rege Tatio, qui postea in pace facienda caverit a Romulo, ut ea Sabinis semper

1) Talionis.] Liber manuscriptus habet, ra- pit, pro rapit, ut fortasse rapit, sit legendum. Vide supra in Pacionem. Urs. — 2) Tappulam.] Vide in Sodales. Urs. — 3) Lege: meminuit. — 4) Trientem.] Pro verbo decima, magis placet

deditione. et infra legendum: Item si tres usque sunt, et quadrens, quartus dicitur etc. — 5) Tripadium.] Desiderantur haec in aliis editio- nibus. Supra in Puls: Tripadium, inquit, id est terripavium. pavire enim ferire est etc. Tri-

pateret. Tam perit, quam extrema faba in proverbio est, quod ea plerumque aut proteritur, aut decerpitur a praeterantibus. Tappulam² legem convivalem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus, cuius m.³ Lucilius hoc modo:

Tappulam rident legem concere* opimi.

*congeriae,

Termonem Ennius Graeca consuetudine dixit, quem nos nunc terminum hoc modo:

Ingenti vadit cursu, qua redditus terminus est.

et:

Hortatore bono prius, quam finibus terminus.

Trientem⁴ tertium pondo coronam auream dedisse se Iovi donum scripsit T. Quintus Dict. quom per novem dies totidem urbes, et decimam* Praeneste cepisset. *f. deditione

id significare ait Cincius in Mystagogicon L. II. duas libras pondo et trientem; qua consuetudine hodieque utimur, quom lignum bes alterum dicimus, id est pedem, et bessem latitudinis habens, et sestertium, id est duos asses, et semissem tertium. item si || tres asses sunt et * quadrans quartus ** Tersum diem pro [191] *f. A. quadrans,

sereno dictum ab antiquis, nec se habere rei auctorem ait. Teretinatibus a flumine *f. A. dicitur,

. Tripudium⁵ ciis. in exultatione tripudiat
. a terra pavienda, nam pavire, est ferire, a quo et pavimenta. id ex Graeco, quod illi *παλίσυ*, quod nos ferire mum intactus usus

. Teminare, violare et contaminare, dictum videlicet . . .
ilintate. Teres est in longitudine rotundatum. quales asseres natura ministrat. Temetum, vinum. Plautus in Aulularia:

Cererin', Strobile has facturi nuptias? qui? quia temeti nihil allatum video.

Pomponius in Decima:

Non multi temeti, sed plurimi.

Novius in duobus Dossenis:

Sequimini praeminate, sequere, temeti timor.

idem in Funere:

Agite, exite, temulentum* tollite:

*al. temulentiamque

et in Surdo:

Filias habeo temulentas, sed eccas video incedere.

Afranius in Consobrinis:

Pol magis istius temulentae, futilis.

Tintinnare est* apud Naevium hoc modo:

*al. Titinnare

Tantum ibi molae crepitum faciebant, tintinnabant compedes.

et apud Afranium:

Ostiarii impedimenta tintinnire audio.

pudum dicebatur in auspiciis, videtur fuisse in exemplari. deinde Festus afferebat exemplum ex aliquo scriptore disciplinae auguralis. Quod autem addit *pavimenta* dicta esse a pavire, et pavire a Graeco *παλίσυ*, si verum est, verum erit

et illud, *pavire* pro *pavire* antiquioribus in usu fuisse, cum *pavimenta* pro *pavimenta* in vetustissima inscriptione sit. *Urs.* — 6) *Titinnare*.] Pro *molle*, vel ut alii emendarunt, *mollem*, in schedis est *molae*, eaque vera lectio est. *Urs.*

M m *

al.* aliud **Tributorum¹ conlationem, quom sit alia in capite, illud* ex censu, dicitur etiam quodam temerarium, ut post Urbem a Gallis captam conlatum est, quia proximis XV.²
 **f.* populus annis census alius* non erat. Item bello Punico secundo M. Valerio Laevino, M. Claudio Marcello cos. quom et Senatus, et populus in aerarium, quod habuit*, detulit.
 **al.* potuit,

Tentipellium³ Artorius putat esse calciamentum ferratum, quo pelles extenduntur, indeque⁴ Afranium || dixisse in Promo*: [192]

Pro manibus credo habere ego illos tentipellium.

Titinium ait Verrius existimare, id medicamentum esse, quo rugae extendantur, quom dicat:

Tentipellium inducitur, rugae in ore extenduntur.

quom ille τροπικῶς dixerit. Tignum non solum in aedificiis, quo utuntur, appellatur, sed etiam in vineis, ut est in XII.: Tignum iunctum aedibus, vineave, et concapit* ne solvito. Tela proprie dici videntur ea, quae missilia sunt. ex Graeco videlicet translato eorum nomine, quoniam illi τηλόθεν missa dicunt, quae nos eminus. sicut arma ea, quae ab humeris dependentia retinentur manibus, quoniam quidem non minus in nobis eam partem corporis armum vocari existimandum est, quam

f. capulo
 . **Tigillum Sororium.** Vici⁵ appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas non habent, ut Marsi, aut Peligni. sed ex vicis partim habent remp. et ius dicitur, partim nihil eorum, et tamen ibi nundinae aguntur* negotii gerendi causa, et magistri vici, item magistri paci⁶ quotannis sunt. altero, cum id genus aedificiorum definitur, quae continentia sunt his opidis, quae itineribus, regionibusque distributa inter se distant, nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt dispartita. tertio, cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido privo, id est, in suo quisque loco proprio ita aedificat, ut in eo aedificio pervium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani sicut hi, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicani appellantur.

f. celeriter
f. tendunt
 † *al.* fecil-
 tur
 tram
 Viget dictum videtur a vi agendo, sed non vi || agendis hostilibusque [193]
 rebus, verum his, quae celer* concitato animo ad bonam frugem ten** . . .
 Voisgram avem, quae se vellit. Augures hanc
 eandem fucillantem† appellant Vigintiquinque⁷ poenas in
 XII. significat vigintiquinque asses. Victimam⁸ Aelius Stilo ait esse vitulum, ob eius

1) *Tributorum.*] Opinor in exemplari fuisse, census populus, et deinde verbum populus in alius mutatum. extant lectionis antiquae vestigia in schedis. *Urs.* — 2) *quinque* marg. Ven. Scal. — 3) *Tentipellium.*] *Indeque* pro *idem*, melius in schedis. *Urs.* — 4) *idem Afranio* Ven. Sc. — 5) *Vicis.*] In schedis integra lectio habetur, et emendata. Nam *paci*, antiqua scribendi consuetudine dictum est pro *pagi*. supra in *Orcus*. Per c, inquit, litterae formam, nihilominus c. usurpabant. et in columna Duilii *MACISTRATOS* reperitur et *LECIONES*. Reliqua etiam emendatiora in schedis: *Altero, cum id genus*

aedificiorum definitur, quae continentia sunt his oppidis, quae itineribus, regionibusque discriminis causa sunt dispartita. et in fine, in oppidi vicis, et vicani, utroque loco habent schedae. — 6) *magistri paucique* Ven. Sc. cum signo lacunae. *pagi* in marg. Ven. Sc. — 7) *Vigintiquinque.*] Agellius lib. 20. cap. 1.: Si iniuria alteri faxit, vigintiquinque aeris poenae sunt. Sed aeris puto adiectum. Vide Plinium lib. 16. cap. 1. *Urs.* — 8) *Victimam.*] In schedis est, *ob hostes victos pro ad hostes victos*, parva mutatione. nam Augustiniana emendatio nimis abest ab antiqua scriptura. pro *vincta* in schedis est, *victa*, ut fortasse *vitta* scriben-

vigorem, alii autem, quae vincita ducatur ad altare: aut quae ad * hostis victos immoletur. Vectigal, aes appellatur, quod ob tributum, et stipendium, et equestre, et ordinarium populo debetur. Viae sunt et publicae, per* . . . e omnibus licet. f. A. quas ir privatae, quibus vetitum uti . . . praeter eorum, quorum sunt privatae . . . vias muniunt. dionisam lapides sunt, qua volet, iumenta agito. Viatores appellantur, qui magistratibus apparent. eo quia initio omnium trium, cum agri in propinquo erant urbis, atque assidue homines rusticabantur, crebrior opera eorum erat in via, quam urbe, quod ex agris plerumque homines vocabantur a magistratibus. Verticulas, cum ait Lucilius, ita appellavit vertebrae. Vernae, qui in villis vere nati, quod tempus duce natura feturae est: et tunc rem divinam instituerit Marti Numa Pompilius pacis concordiae obtinendae gratia, inter Sabinos Romanosque, ut vernae viverent, ne vincerent. Romanos enim vernas appellabant, id est ibidem natos, quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis, qui coniuncti erant cum P. R. Vergiliae dictae, quod eorum ortu ver finitur, aestas incipit. Vastum¹⁰ pro magnum. ponitur tamen et pro inani. Accius:

Iam hanc urbem ferro vastam faciet Peleus.
et Pacuvius: ||

Quales, scabres quod* inculta vastitudine.

[194] f. squalo,
scabre at-
que

Ve victis¹¹, in proverbium venisse existimatur, cum Roma capta a Senonibus Gallis aurum ex conventionem et pacto adpenderetur, ut recederent, quod iniquis ponderibus exigi a barbaris querente AP. Claudio, Brennus rex Gallorum ad pondera adiecit gladium, et dixit: ve victis. quem postea persecutus Furius Camillus, cum insidiis circumventum concideret, et quereretur contra foedus fieri, eadem voce remunerasse dicitur. Vegrande significare alii aiunt male grande; ut vecors, vesanus, mali cordis, maleque sanus. alii, parvum, minutum, ut quom dicimus, vegrande frumentum. et Plautus in ci-stellaria:

Qui nisi itures¹² nimium is vegrandi gradu.

Vecors¹³ est turbati et mali cordis. Pacuvius in Iliona:

Qui veloci superstitione cum vecordi coniuge.
et Novius in . . .

Coactus testimoniam¹⁴ ex animo deturbat et Vecordiam.

Vapula Papiria, in proverbio fuit antiquis, de quo Sinius Capito sic refert, tum dici

dum sit. nam boves auratis cornibus vittis ornati, et sertis ad aram ducebantur, praeterea Servius in 2. Aen. ita scribit: Solutae sunt hostiae, nam piaculum est in sacrificio aliquid esse religatum, ante enim ligabantur. Sed nihil mutandum censeo. *Urs.* Pro ad hostis victor marg. Ven. et Scal. *hostibus victis*, quae Augustini est coniectura, quam *Urs.* dicit. — 9) *Viae*.] Desideratur haec vox in aliis editionibus, in ea vero Festus agebat, ut ex reliquiis eius apparet, de viis publicis, et privatis, et antiquam legem referebat de viis muniendis, iisdemque lapide sternendis, ut quae stratae lapidibus essent, per eas

iumenta agere liceret. Extat inscriptio in quodam denario Augusti: *QVOD. VIAE. MFNT. TAE. SVNT.* *Urs.* — 10) *Vastum*.] Videndus Nonius in *Vastitudine*. apud quem extat versus Pacuvii ex Teucro, quem hic Festus citat, ut nos emendavimus. *Urs.* — 11) *Ve victis*.] In schedis est *Brennus rex*, pro quo in margine alia manu, eius fortasse, qui schedas illas cum exemplari antiquo contulit, dux pro rex notatum est. et *pensum*, pro *appenderetur*. *Urs.* — 12) *iteres* Ven. Sc. — 13) *Vecors*.] Exempla Pacuvii, et Nonii desiderantur in aliis editionibus. *Urs.* — 14) *tristimoniam* Pr.

*f. sibi solitum esse, cum vellent mimantibus *ibi** significare se eos negligere, et non curare, fretos iure libertatis. Plautus in Feneratrice:

Heus tu in barbaria quod fecisse dicitur libertus suae patronae, ideo dico liberta salve. Vapula Papiria.

in barbaria est, in Italia. Aelius hoc loco vapula positum esse ait pro dole; Varro, pro pari teste Verentio in Phormione:

Num tu resipis verbero.

et Plauto in Curculione:

Reddin', an non mulierem prius,

quam te huic meae machaerae obicio mastigia?

*f. Vapulare ego

Vapula ergo te* vehementer iubeo, ne me territes.

Vacerram¹ Aelius et alii complures vocari aiunt stipitem, ad quem equos solent religare. Ateius vel Philologus hoc nomine significari maledictum magnae acerbitatis, ut sit vecors et vesanus teste Livio, qui dicit:

*f. malefice, vacerra.

Vecorde, et malefica vecordia*.

Vagorem pro vagitu, Ennius li. XVI.:

Qui clamor² oppugnantis vigore volanti.

Lucretius li. II.:

Et superantur, item miscetur funere vago.

*f. fracti

Valvoli fabae folliculi appellati sunt, quasi vallivoli, quia vallo facti* excutiantur. Vagulatio in L. XII. significat quaestio cum convicio: Cui testimonium defuerit, is tertiis diebus ob portum obvagulatatum ito. Valgos Opillus Aurelius, alii-que complures aiunt dici, qui diversas suras habeant. Plautus in Milite glorioso:

Qui talos vitiosos maiorem partem videas vagi salis:

et in Silitergo:

Sin ea mihi insignitos pueros pariat postea,

aut varum, aut valgum, aut campernem, aut paetum, aut bocchum, filium.

Viere³, alligare significat, ut hic versus demonstrat:

Ibant malaci viere Veneriam corollam;

unde vinina, et vasa viminea, quae vincuntur ligata. Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu quasi a vermibus scindantur. hic dolor Graece σπρόφος

*A. verua.

dicitur. Veruta⁴, pila dicuntur, quod* . . . habeant praefixa. Ennius L. X. . . . cursus quingentos saepe veruti.

Uruat⁵, Ennius in Andromeda significat, circumdat, ab eo sulco, qui fit in urbe condenda uruo aratri, quae sit forma simillima uncini a curvatione buris et dentis; cui praefigitur vomer. ait autem:

Circum sese uruat ad pedes a terra quadringentos caput.

1) *Vacerra*.] Pro *malefica vecordia* in Ennii versus extat apud Varronem lib. 4. versu Livii, nisi *malefice vacerra* legamus, non video cur Livium citet Festus. *Urs.* — 2) *Cui clamas* marg. Ven. Scal. — 3) *Viere*.] Haec quoque in aliis editionibus desiderantur. Ennii versus extat apud Varronem lib. 4. de Ling. Lat. apud quem *malaci* est, ut in schedis. *Urs.* — 4) *Veruta*.] Ennii versus deest in aliis editionibus nec in schedis integer habetur, aut emendatus satis. *Urs.* — 5) *Uruat*.]

Ungulus⁶ Oscorum lingua anulus, ut
 si quid monumenti nacta est, qui eorum requireret,
 est ungulus quem ei detraxit ebrio.

Pacuvius in Iliona:

Repugnanti ego porro hunc vi detraxi ungulum;
 et in Atalanta:

Sus|| pensum laevo brachio ostendo ungulum. [196]

Unciaria⁷ lex appellari coepta est, quam L. Sulla et Pompeius Rufus tulerunt, qua
 sanctum est, ut debitores decimam partem di-
 cebant antiqui, cuius color inficiendo mutatur, ut Ennius cum ait:

Cum illud, quo iam semel est imbuta veneno.

Ventabant dixisse antiquos verisimile est, cum et praepositione adiecta
 adventabant. V. ntupum est, vel quod Graeci *ὑστὴρ* dicunt.

Venditiones dicebantur olim Censurum locationes; quod velut⁸ publicorum locorum
 venibant. Viminalis et porta et collis appellantur, quod ibi viminum fuisse videtur
 silva, ubi est et ara Iovi Viminio consecrata. Vindex ab eo quod vindicat, quo minus
 is, qui pressus est, ab alio teneatur. Vineae, ut Verrius praecipit, quod vino feraces
 sint, etiam militares quaedam machinationes a similitudine appellantur. Vivatus et
 vividus a poetis dicuntur a vi magna. Vindiciae⁹ appellantur res eae, de quibus
 controversia: quod potius dicitur ius, quia fit inter eos, qui contendunt*. Cato in ea, ^{f. aut po-}
 quam scribit L. Furio de aqua a Praetores se- ^{tius dicun-}
 cundum populum vindicias dicunt . . Lucilius: ^{tur vindi-}
^{ciae inter}
^{eos, qui con-}
^{tendant.}

Nemo hic vindicias, neque sacra neque numen veretur.

de quo verbo Cincius sic ait: Vindiciae olim dicebantur illae, quae ex fundo
 sumptae in ius adlatae erant. at Ser. Sulpicius iam singu-
 lariter formato vindiciam esse ait, qua de re controversia est, ab eo quod vindicatur
 et in XII: Si vindiciam falsam tulit, si velit is*, . . ^{f. rei, sive}
 tor arbitros tres dato, eorum arbitrio . . fructus duplione damnum ^{litis.}
 decidito.

Placidus in Glossis: Oburbas, circumscribis. di-
 ctum ab urbo. Versus Ennii emendatior in sche-
 dia. *Urs.* — 6) *Ungulus.*] *Nacta*, legendum. et
siquis requireret. pro corrupto autem verbo, *elirio*,
 in schedis est, *ebrio*, quae vera lectio est. *Urs.*
 — 7) *Unciaria.*] Quae sequuntur, quo pertineant,
 quærendum. incerta item sunt, quae post verbum

Ventabant, habentur. *Urs.* — 8) *Velut fructus*
publicorum Pr. Ven. Scal. — 9) *Vindicias.*] In
 exemplo XII. tabularum, quod in fine adducit Fe-
 stus, schedae ante *arbitros* habent amplius dimi-
 diatum verbum tor, ut integrum fortasse
 fuerit, *Praetor*, et ita sit legendum, *Praetor*
arbitros tres dato. *Urs.*

C O M M E N T A R I I

I N

P A U L L U M E T F E S T U M.

GRAMMAT. LAT. II.

N n

COMMITTEE

IN

THE HOUSE OF REPRESENTATIVES

SERENISSIMO DELPHINO

S. P. D.

ANDREAS DACERIUS.

Si mihi cum alto principe nunc res esset, eique Festi Pompei libros offerrem, mihi fortasse verendum foret, ne ille ditissimos antiquitatis Romanae thesauros, ignorans, velut inutile munus aspernaretur. Tibi vero eos hodie consecro, DELPHINE SERENISSIME, qui non solum pleno gradu in literarum studiis processisti, sed intima quoque disciplinarum penetralia reserasti, et sic etiam incredibili semper nova discendi cupiditate teneris. Quare tuto augurari posse videor, fore ut volens propitiusque Festum Pompeium accipias, qui si non omnem sitim tuam explere, eam certe lenire possit, et liquidissimo salientium aquarum flumine temperare. Vera dico, DELPHINE SERENISSIME, inter praestantissimos scriptores qui res Romanas literis mandarunt, nullus est qui te plura bona doceat, imo et ipse solus est qui te multa doceat, cum aliis scriptoribus intacta, tam et superioribus nostris saeculis inaudita.

Ipse quidem de verborum significatione in hisce commentariis acturum se profitetur, sed quamvis late pateant verborum significationes, differentiae, proprietates, eaque vero totius eloquentiae fundamenta dici possint, plus tamen habet in recessu, quam in fronte promittit. Nam si perdiscendum ius civile: si cognoscendae leges: si percipienda omnis antiquitas, senatoria consuetudo, disciplina Reipublicae, iura sociorum, foedera, pactiones: si causa imperii cognoscenda, eorum omnium fontes tibi noster aperiet. Ille tibi duodecim tabulas explicabit, unde ius commune Galliarum manasse, iam diu est cum ex Iustiniani Imperatoris et promulgatis et compositis legibus cognovisti. Ille tibi eruet veneranda iuris Pontificii Romanorum, ritualium librorum, commentarii sacrorum monimenta: leges Regias interpretabitur, Romuli, Tatii, Numa, Servii Tullii: Augurales libros evolvet: auspicio- rum ceremonias illustrabit, foedera et Salaria carmina vix sacerdotibus suis satis intelligenda. Ille te Senatorum reliquorumque Magistratum consuetudinem, ducum et imperatorum ritus, arcana imperii et militiae disciplinam docebit. In iis quaedam interiecta fateor, DELPHINE SERENISSIME, quae te vix digna fortasse videantur, praesertim ex aetate qua nunc es, quaque iam ab invictissimo tuo parente in imperii partem avectus, consiliorumque omnium particeps factus, nihil aliud tibi agendum proponis, quam ut eius divinam eloquentiam imiteris, sicut eius res gestas olim imitaberis cum factis tuis super omnes omnino imperatores tute compo-

N n *

nes. *Verum et illa ipsa non ingenia puerilia, sed altissimam exercere eruditionem ac scientiam possunt. Praeterea, ut Fabii verbis utar, Grammaticorum illae artes non obstant per eas euntibus, sed in iis haerentibus. Neque enim Caii Caesaris praestantissimi imperatoris dignitatem minuerunt, vel vim fregerunt editi de analogia libri. Viris principibus, non minora didicisse, sed maiora neglexisse, flagitium est. Tu igitur, DELPHINE SERENISSIME, qui maximas animo disciplinas amplexus es, ne quam laudem vel Caesaribus ipsis reliquisse videaris, utere Festo Pompeio, seu, ut verius dicam, Verrio Flacco. Illum olim Augustus nepotibus suis praeceptorem elegit, et illum hodie sapientissimi Lodoici Magni iussu tibi et notis et emendationibus illustravi. Neque tam infelicem, si Deo placet, ei operam contulerim, ut non aliquando in maximis difficultatibus et densissimis tenebris quae nigrore suo eum occaecant, tibi facem praeluceam. Hoc si mihi contingat, DELPHINE SERENISSIME, totum illud flagrantissimo studia tua iuvandi tibiue mentet probandi desiderio est imputandum. Cum enim neque usu satis, doctrina et ingenio parum possim, ex desiderio illo mihi subsidium petivi, illud mihi in nocte vel atra luna fauit, et haec omnia, quaecumque sint, doctrinam, ingenium, industriam et exercitationem suppeditavit. Vale, DELPHINE SERENISSIME, et si aliquos, vel utilitatis, vel voluptatis fructus ex lucubratiunculis nostris percepturus es, mihi crede, eos annos tantum me vere vixisse existimabo, quos in laboribus istis consumpsero. Vale diu, DELPHINE SERENISSIME, mihiue tibi nova subinde paranti fave.*

P R A E F A T I O D A C E R I I.

Postquam Illustrissimus et omnium virtutum emendatum exemplar, Carolus Sancta-Mauraeus Montauzerii Dux SERENISSIMI DELPHINI adolescentiae moderator factus est, Divinumque illum et omni sua cura dignum infantem gremio suo impositum suscepit, eo studia omnia contulit ut iis virtutibus alumnum suum imbueret, quae robustum quoque, et iam magnum principem, olim etiam, sed post multos annos, si Deo placet, maximum Regem, ab illa puerili institutione prosequerentur. Eum igitur omnibus disciplinis, et humanioribus praesertim literis instituendum curavit. Eaque semina ut profundiores radices agerent, Invictissimo et Sapientissimo Regi autor fuit, ut viris eruditis omnes Latinos auctores in usum SERENISSIMI DELPHINI, notis et interpretationibus illustrandos mandaret.

Nihil quidem, SERENISSIMO DELPHINO, deerat ad veram et solidam doctrinam adipiscendam. Praestantissimo Praeceptore utebatur Illustrissimo ac Reverendissimo Iacobo Benigno Bossuetio, Episcopo Condomensi, cui etiam in partem curarum ascitus Illustris et admodum Reverendus P. Daniel Huetius Abbas Alnetanus, omnium artium ad miraculum eruditus. Sed verebatur Illustrissimus Montauzerii Dux, ne cum olim praeceptoribus exemptus esset SERENISSIMUS DELPHINUS, togamque mutasset, multa elaberentur quae illi sapienter tradita fuerant. Quare in consequentes annos, hoc ei subsidium paravit.

Praeterea cum intelligeret Rex Sapientissimus non minus politicae quam belli artibus regna constare, suum esse duxit, quantum Imperii sui terminos protulisset, tantum etiam promoveri artes politicas. Illudque ab eo ita praestitum est ut dubitari possit plusne industriae ei co-

ronis nectendis adhibeant, Mars, Pallas, Enyo, bellipotentia illa numina, an Apollo ipse omnisque Musarum chorus.

His accedit etiam, quod sic vere paternum in subditos animum se testari posse putavit Rex Optimus, si eis ad literas ita viam muniret, ut qui in re tenuissima essent, nihilominus vel minimo sumptu regiae institutionis participes esse possent.

Haec sunt, Lector, quae tecum communicata oportuit, nunc de Festo Pompeio et hocce meo instituto dicere aggrediar, si prius aliquid de Verrio dixerō.

Ex Suetonio discimus Marcum Verrium Flaccum nobilissimum grammaticum sub Augusto floruisse, eiusque nepotibus praeceptorem electum in palatio docuisse. Multa scripserat, citantur enim eius libri *rerum memoria dignarum: De obscuris Catonis; De verborum significatione: Epistolae: Carmina*, et alia multa. Sed eorum fragmenta quaedam ad nos pervenerunt, quae sitim tantum nostram accendunt. Soli de verborum significatione libri integriores servati sunt cura Pompeii Festi qui eorum epitomen fecit.

Sexti Pompeii Festi aetatem incertam putant viri doctissimi, qui et eum multo antiquiorem faciunt, quam fuit. Sed Eruditissimus Vossius eum sub Imperatoribus Christianis vixisse vere coniecit ex eiusdem verbis in *supparus*; cum enim dicat supparos appellari vela linea in crucem expansa, inde recte colligitur eum iis temporibus natum quibus sacra crux in honore habita est. Certe dubitari non potest quin post Martialem et Canium vixerit, cum eos laudet. His argumentis alterum addi potest, Festum Pompeium a nullo autore citari qui ante ea tempora scripserit. Hic Verrii de verborum significatione libros breviavit, ibique intermortua et sepulta verba praeteriit. Cave tamen istos *de verborum significatione* libros eosdem esse credas ac eos qui dicuntur priscorum verborum cum exemplis. Viros doctos qui ita existimarunt in errorem induxit hic Festi locus male intellectus in voce profanum: *Cuius (Verrii) opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est, cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero, intermortua iam et sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius usus aut auctoritatis praeterire, et reliqua, quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem de quibus dissentio, et aperte et breviter ut sciero scripta in his meis libris invenientur qui inscribuntur priscorum verborum cum exemplis.* Sed haec tantum innuunt Festi consilium fuisse in hisce libris *de verborum significatione*, Verrii Flacci eiusdem argumenti libros in epitomen redigere, praeteritis tantum verbis intermortuis, et sepultis. Tum et alterum volumen conficere *priscorum verborum cum exemplis*, ubi ea tantum referre cogitabat, quae in prioribus hisce de verborum significatione praeteriisset, et breviter ea de quibus dissentiret exponere. Et haec aliter intelligi non posse fatebuntur qui attendent Festum in hisce de verborum significatione libris neque Verrii reprehensionem instituere praeter quam in locis admodum paucis, neque multa verba intermortua aut sepulta referre, quae scilicet in alium locum reservabat, quod et ipse testatur alicubi. Audi illum in voce *Tatium*: *Tatium occisum ait Lavinii ab amicis eorum legatorum, quos interfecerant Tatiani latrones, sed sepultum in Aventino Laureto. Quod ad significationem verborum non magis pertinet, quam multa alia et praeterita iam et deinceps quae referuntur.* Ubi cum dicat Festus se iam multa praeteriisse quae deinceps relaturus esset, aperte significat se ea omnia in libros *priscorum verborum* reservasse. Neque enim multa adhuc in libros *de verborum significatione* relaturus erat cum iam ad eorum metam pervenisset.

Necesse est igitur Festum scripsisse *de verborum significatione*, et *de verbis priscis*. Posteriores eius lucubrationes plane interciderunt, nescio etiam an umquam in publico visae sunt.

Dubitari certe potest an eas auctor absolverit, vel e manibus suis subserit, quamquam ad eorum exemplum Fulgentius Placiades librum unum inscripsisse videtur: *Expositio sermonum antiquorum cum testimoniis.*

Libri *de verborum significatione* integri extitere usque ad tempora Caroli Magni, quibus Paulus Diaconus Longobardus, homo confidentissimus et ineptissimus eos mutilavit, corripit. Victo enim ac profligato Desiderio qui ultimus Longobardorum rex fuit, captus a Carolo Magno Imperatore, magnam et a victore et a posteritate se initurum gratiam putavit, si Sexto Pompelo Festo faceret quod ipse Verrio fecisset. Sed homo barbarus hunc scriptorem quo utiliore lingua Latina non habet, ita accepit, foede laniavit, et inhonestis vulneribus confecit, ut cadaver pro homine, truncum pro corpore, semianimum pro vivo nobis reliquerit. Magno tamen favore et plausu exceptus est barbari mutilatoris liber, et loco Festi in omnibus bibliothecis substitutus. Unde brevi factum est ut verus Festi liber non amplius apparuerit. Unus tantum adhuc extabat cladis superstes, sed qualis incendio ereptus, consumptis vestibus, ustulatis membris, deformata facie, vel qualem ille.

— — — — — *Laniatum corpore toto*
Deiphobum vidit, etc.

Es Anton. *Augst.* *Ex Poli-* *tian. Cent.* *1. cap. 73.* Eius libri advecti ex Illyrico habuit aliquas pagellas Pomponius Laetus, ut Pius, ut Politianus scripserunt. Maiorem libri partem Manilius Rallus. Ab his Angelus Politianus librum accepit, agnovit et exscripsit. Pervenerunt reliquiae libelli ad Aldum Manutium, qui conatus est cum Pauli epitome eas coniungere et unum corpus ex duplicibus membris conficere. Simili ratione ex utroque libro confectus alter liber extabat apud Achillem Maseum Bernardini Cardinalis fratrem, qui Aldino locupletior. Eum exscripsit vir eruditissimus Antonius Augustinus Episcopus Ilerdensis, et hoc amplius lectores admonuit, quae Festi, quae Pauli essent. Omnia quoque fragmenta quae habuerat ex bibliotheca Amplissimi viri Farnesii Cardinalis describi curavit, et commentariis illustravit. Post eum criticorum Princeps Iosephus Scaliger, huic auctori emendando diligentissimam operam praestitit, multa vulnera sanavit et pauca alienae diligentiae reliqua fecisset si emendationem codicem nactus esset. Hunc secutus Illustris et de literis optime meritis Fulvius Ursinus, qui cum videret Antonium Augustinum, Farnesianum codicem, unde fragmenta sua descripserat, minus diligenter tractasse et in eo describundo multa praeteriisse, eundem et ipse inspicere voluit. Itaque cum eas reliquias ei arbitrato suo habere liceret, omnes notas et apices accurate secutus, et aliis usus auxiliis, quae divinare non possumus, brevi Romae librum publicavit, qui reliquis omnibus auctorior et emendatior. Et unde postea propagatae omnes editiones, ubi magna ex parte suppletur lacunae.

Atque haec de Festi Pompeii variis casibus ad nostram aetatem dici potuere. Nunc quaedam subiicienda cur post tantos viros me expugnari passus sum ut eundem laborem aggroderer.

Sane priusquam onus subirem, Horatii consilio usus, quid valerent, et quid ferre recusarent humeri diu seduloque versavi. Sed etiam si me imparem cognoscebam, non ideo praesumpta desperatione animum omnino despondi. Mihi quidem arduum visum est perficere tantum opus, quod tanti viri non perfecissent, sed eo ipso quod tanti viri non perfecissent, inde mihi illud tentandi confidentia nata est. Praeterea cum multa in hoc ipso opere vidisset Scaliger, quae ne quidem suboluerant Antonio Augustino: Multa Fulvius Ursinus quae Scaligerum et Augu-

stipum latuerant, et adhuc multa superessent, quae neque Fulvio Ursino neque Scaligero, neque Antonio Augustine in mentem venissent, mihi continuo ad exhortationem occurrit, *non capere id rerum naturam, ut quidquid non est factum ne fieri quidem possit*. Arbitratus sum itaque per multos labores multasque vigiliis fieri posse ut fastigia quaedam adderem doctissimorum virorum inventis. Idque mihi facilius persuasi, cum re ipsa expertus sum me ex coniectura multa restituisse, quae mihi deinde Schedae approbaverunt. Neque ego hoc dico mei iactandi causa, qui sum ab omni iactatione alienissimus et ingenioli mei tenuitatis plane conscius, sed ut ostendam in auctoribus recognoscendis et emendandis multa viris doctissimis quotidie elabi, quae sese postea viris mediocri ingenio perhibent. Addam et illud quoque, hic saepius a viris praestantissimis erratum esse, quia aevum unquam contigit non errare, et maius est quam ut convenire in humanam infirmitatem possit. Quare illis certe magna iniuria fieret, si eorum ingenii magnitudo hoc uno labore aestimaretur. Pauca eorum praestitit Antonius Augustinus quae praestare potuisset. In multis divinus Scaliger, sed dum ingenio suo nimium indulget, saepe nubes captat et nil minus quam Festum interpretatur. Fulvius Ursinus, reliquis felicior, utiliorem operam navavit, sed sic etiam Festum, non tam emendatum, quam emendandum et emendari facilem tradidit. Igitur rem actam me non acturum existimaui si similes conatus meos proferrem. Multum ab heroibus illis adiutum me fateor, multa tamen contra eorum sententiam sum interpretatus. Schedas et fragmenta a Fulvio Romae edita diligenter consului, literarum ductus, notas et apices anxie pervestigavi, unde consecutus sum ut tuto pronuntiare possim nullam bonam Festi editionem extare, nullam quae truncata non sit et parte sui mutila. Maiora quam credi possit menda sustuli, horrendas traiectiones detexi, quae ab his natae sunt qui Festi verba alphabetico, ut vocant, ordine disposuerunt. Festas enim, ut solebant illi veteres, primam literam indicasse contentus, nulla observata serie, voces omnes ab eadem litera incipientes in eundem locum contulit. Deprehendi etiam alteram et ex eodem fonte natum errorem. Verbum *ait*, quod apud Festum saepe solum legitur, in Schedis semper ad superiora pertinet, ubi nomen auctoris ad quem illud *ait* referendum, verum postea ordine turbato, viri docti ita de Verrio simpliciter et absolute loqui Festum confidendo: et de Verrio illud *ait* semper interpretati sunt, cum de alio quovis autore saepius aucti intelligendum. Multa supplevi, nonnulla addidi in aliis editionibus praetermissa. Neque tamen Festum Pompeium integrum praestare ausim, cum videam quaedam a Grammaticis citari quae hic frustra quaerant. Sic alicubi me legisse memini Festum interpretatum esse vocem *Abilam*, *montem alium*.

Hoc quoque monendus es, lector, divisionem Festi aliam fuisse. Ista enim, ut singulae literae libros singulos contineant Aldi est, non Festi, qui ante M. literam XII. libros confecit. Liber XII. incipiebat in medio literae M. ante vocem *Mutus*. Inde usque ad literam Q. libri duo continebantur. Initio literae O. incipiebat liber XVI. Initio literae Q. liber XVII. In medio literae R. liber XVIII. ante vocem *video*. In medio literae S. liber XIX. ante vocem *Scripus*. Liber ultimus duas ultimas literas amplectebatur T. et V.

Et rursus lectionibus quae omnium editionum margines insederunt, illas tantum in notas addidi quae mihi alicuius momenti visae sunt. Reliquis facile est carere. Ego sane ita semper existimaui variorum lectionum multiplicationem lectorum corruptelam citius parere, quam eorum emendationem. Habet lector quibus se fere volebam. Reliqua omnia ipse melius cognosces. Ita tamen velim existimes me tibi potius examam, quam detortam telam tradere. Quare cum in

errores meos, nimis fortasse multos, incurres, fac memineris me ea aetate haec scripsisse quae etiam errari cum excusatione aliqua potest. In reliquis si nonnulla sunt quae tolli mereantur, quaeque te vel utilitate vel amoenitate sua delectare possint, nil deprecor quin tibi continuo in animum succurrat: Neque in bona segete nullum esse spicum nequam, neque in mala non aliquod bonum. Vale,

CLARISSIMO VIRO
IOANNI MONLUCIO
EPISCOPO COMITIQ. DIENSI AC VALENTINO
IOSEPHUS SCALIGER
IUL. CAESARIS F.

S.

Nemo est, saltem qui sese hominem meminerit, quem non aliqua discendi cupiditas teneat, IOANNES MONLUCI, vir clarissime. Pauci quidem sunt, fateor, qui aliquid bene sciunt: omnes tamen hoc unum affectant, ut aliquid scire videantur: cum in dispari felicitatis eventu, pari discendi studio ducantur. Id cum in omnibus, quaecumque agunt, aut moliuntur homines, semper patuerit, in nullo tamen eius rei illustrius exemplum, quam in literarum studiis elucescit. *Caetera enim, quaecumque animos nostros cognitionis desiderio tangunt, nescio quomodo finibus suis contenta, et quasi pomerio finita esse videntur. Sola literarum voluptas infinita est, copia inexhausta, sitis immoderata.* Mitto vetera illa ingenia, quae si enumerem, nullus profecto dicendi finis futurus est; ad hanc aetatem nostram, et fertilissimum omnium bonarum artium saeculum te voco. Considera quaeso ante hos centum plus minus annos a Gothicis usque temporibus, in tanta vastitate literarum, et omnis humanitatis ac politioris cultus neglectu, quam male cum mortalium genere agebatur: quos vel hoc nomine infelices censere debemus, quod ipsi infelices se esse ignorabant. *Qui enim literis carere malum non putabant, profecto si literas scire, bonum esse numquam arbitraturi erant.* Postquam singulari Dei optimi max. beneficio mentibus nostris lux affulsit, et ab hominibus sera tandem extorta est ignorantiae confessio: tur. assidua priscorum scriptorum lectione, atque usu cognoscere coepimus, quanti nostra interest aliquid supra vulgus scire. A quo tempore numquam destiterunt homines studiosi, non solum ut priscos illos heroes imitarentur, sed etiam ut, si fieri posset, superarent, omnibus et animi et corporis viribus contendere. Quod sane difficile non erat in tanta studiorum contentione, si ex illa priscorum librorum copia quosdam saltem nobis reliquos fecisset vetustatis iniuria, quibus hodie si frueremur, aliorum desiderium aequo animo ferre possemus. Iam vero paucissimi ex tot supersunt, atque non omnes illi integri, sed parte sui trunca magis sitim nostram accendunt quam explent. Neque hoc fine stetit malum. *Alia atque immenior pestis,*

ac praecipua librorum labes fuit. homines nempe praepostere diligentes. istos dico, qui auctorum Epitomas conscripserunt: quos quomodo appellem nescio. Nam ut taceam, quod ex bonorum auctorum mutilatione gloriam sibi ac nomen iniuste aucupabantur: quid mali non fecerunt, cum diligentia sua alienae negligentiae viam munierunt? Nemo enim fere extitit, qui illorum Epitomas integris Scriptoribus non praetulerit: atque adeo qui non maluerit in sinu suo *Florum*, aut nescio quem alium *gestare*, quam totum *Livium* in *Bibliotheca* legere. Permanavit ab illis temporibus ad nostra tempora scabies illa, ac cacoethes de auctoribus bonis male merendi. Invenies enim hodieque, qui et illas veteres Epitomas malint, et novas ultro conscribant. Sed de illis alias; de veteribus enim Epitomarum concinnatoribus loquor, quos ut ego valde improbo, ita etiam ut omnibus modis improbandum inter eos pono *Paulum Diaconum Longobardum*, hominem, meo iudicio, confidentissimum, ac, uti res ipsa docet, ineptissimum. Is victo ac profligato *Desiderio*, qui ultimus Longobardorum Rex fuit, captus a *Carolo Magno* Imperatore, magnam et a victore, et a posteritate se initurum gratiam putavit, si *Sex. Pomp. Festum*, quo scriptorem utiliore lingua *Latina* non habet, mutilaret, et tanto posteritatis damno se a victore redimeret. Parum abest, quin merito factum dicam. Festum enim, qui *Verrii Flacci* libros breviasset, aequo animo debuisse ferre, si quomodo ipse *Verrium* tractaverat, similiter ipse ab isto *Paulo* acciperetur. Hoc unum excipio: si Festo hoc modo pereundum fuit, digniorem arborem, ut est in proverbio, suspensio deligendam fuisse; nihil enim illi peius potuisse accidere, quam quod in huius *Pauli* manus inciderit, qui eum ita foede laniavit, atque inhonestis vulneribus confecit, ut cadaver pro homine, truncum pro corpore, semianimem pro vivo nobis reliquerit. Itaque hominis prodigiosos errores, atque crassam ignorantiam deteximus, quatenus sola coniectura negotium confecimus. Eo enim unico praesidio usi sumus usque ad undecimum librum: a quo fragmenta incipiunt, quae beneficio probissimi, atque eruditissimi viri *Antonii Augustini*, *Episcopi Ilerdensis* edita sunt. Ea eiusmodi sunt, ut in illis fundamenta quidem ac rudera praeiorum aedificiorum agnoscas, ita tamen, ut quid in illis fundamentis olim inaedificatum fuerit, facilius divinare possis, quam aedificium ipsum a fundamentis excitare. Nos autem tametsi non ignoramus, quanto feliciorem operam navare potuissemus in hoc auctore emendando eruditissimi viri, tamen hoc affirmare possumus, non potuisse diligentiores praestari, quam ipsi praestitimus. Ex iis enim, quae sana quidem nondum sunt, non tamen penitus desperata esse videntur, pauca admodum alienae diligentiae reliqua fecimus. Nam alia ulcera tangere, hoc esset, ut inquit ille, cum ratione insanire; quod de illis reliquiis dictum volo, in quibus unius, aut alterius voculae vestigia vix apparent. Tantum autem profecimus ex huius praestantissimi Scriptoris emendatione, ut ea e tenebris eruerimus, quae antehac nec nobis ipsis cognita fuerunt, nec temere apud ullum veterum reperias: tot nempe vetustatis veneranda monimenta, praesertim ex antiquissimo Romanorum tum civili tum pontificio iure: item ex Regiis legibus, ex duodecim Tabulis, ex antiquis foederibus, et aliis, quae enumerare labor esset. Quae qui inutilia dixerit, velim is nos doceat, quid utile vocet in literis. Si enim antiquitatis cognitio nihil prodest, non video quid nobis literae prosunt. Quodsi minuta quaedam, ut vocularum quarundam explicationes occurrent, quae videntur ad quemvis potius de plebe Grammaticorum pertinere, quam ad eum, qui serias ac severiores literas colit: peto ab illo, ne tam levia haec putet, ut desperet ea digna esse lectione sua. Inveniet et in illis quod discere possit. Caeterum de utilitate huius libri nunc agere, quia declamationes non scribimus, inutile, ac supervacuum puto. Is est enim scriptor, qui omnium

manibus quotidie teritur, et sine quo humanioris literaturae candidati ad perfectam Romanae antiquitatis cognitionem, quae sunt iuris nostri incunabula, pervenire non possunt. tot vastatis thesauros, tantam copiam bonarum rerum in hoc instructissimo penu reconditam esse intelligunt. Quare celeberrimum scriptorem commendare, hoc esset plane laudare, quem nemo vituperat. Hoc unum tamen spero quod tametsi ad eius laudem nihil addi posse praedicatione hominum videbatur, tamen non minimus ad eam cumulus accesserit ex patrocinio tuo, quod illi paro, IOANNES MONLUCI, si ita tibi videtur, et si tanti facis lucubrationculas nostras, ut illae non tantum propter ipsum auctorem legi, quam propter te, qui eas probaveris, commendari possint. Profecto ita intelligo, ita spero, nec me fallit augurium meum: omnes virtutis ac bonarum literarum amatores, quod genus hominum ego valde veneror, vix aliter animum suum inducturos, quam bona esse, quae tibi dicamus, cum tibi, homini scilicet gravissimo, atque eloquentissimo, uberrima literarum cognitione instructissimo, rerum nostrae Galliae intelligentissimo, ac tot legionibus sub quatuor regibus felicissime functo opellam nostram, ac vigilias placuisse animadvertent. Accipe igitur mei in te amoris, atque observantiae pigraus, non illud quidem tam perfectum, ut ad eius ornamentum nihil addi possit: certe eiusmodi, ut de amoris in te mei testimonio nihil detrahi posse videatur. Vale. Abenni in agro Iuliodunensi: xi. Kal. Novembr. clololxxiv.

ANTONII AUGUSTINI

PRAEFATIO DE

M. VERRII FLACCI

ET

SEX. POMPEII FESTI

LIBRIS.

Ex Pauli epist. ad Carol. Sex. Pompeius Festus his viginti libris, quos de verborum significatione, sive priscorum verborum cum exemplis inscripsit, libros Verrii Flacci eiusdem argumenti in breviorē formam redegit. Abstulit enim verba nimis antiqua, intermortua iam, et sepulta, ut ipse *Ex Festo verbo Profanum.* Verrius dicebat, quaeque nullius erant usus, et auctoritatis; apertius quoque et brevius de eisdem verbis tradidit minori volumine librorum prisca verba referendo; exempla etiam in aliis libris reperta recensuit. Saepius autem Verrii errores notavit: et cur id faceret, non minus docte semper reddidit rationem. Accidit vero huic libro, ut multis *Ex Charis. lib. 2. et Macrob. lib. 3. Satur.* modis ab antiquitate laederetur. Nam neque quis hic Festus fuerit, neque quo tempore haec scripserit, potuimus invenire. Vix etiam voluminis huius aliqua mentio reperitur in Charisii, et Macrobiani uno, atque altero libro. Cumque liber ipse totus extaret Ca-

roli Regis tempore; Paulus, nescio quis, operae pretium fore ratus est, si epitomen quan- Ex Pio in
annot. post
cap. 16.
 dam efficeret eorum, quae ipsi magis placuerunt. Is liber indoctis viris adeo placuit,
 ut pro Festo in omnibus bibliothecis substitueretur. Unus adhuc liber extabat totius
 cladis superstes, sed qualis victis commilitonibus et occisione occisis, miles truncis nari-
 bus, altero oculo effosso, matulo altero brachio, cruribus fractis repit alicande. Eius
 libri advecti ut ferunt ex Illyrico, habuit aliquas pagellas Pomponius Laetus, ut Pius,
 ut Politianus scripserunt; maiorem libri partem Manilius Rallus. Ab his Angelus Politia- Ex Politia.
cent. 1. cap.
73.
 nus librum accepit, agnovit, et ~~exscripsit~~, et ex eo in centuria versum Catulli emendare
 temptavit. Ab eodem Politiani exemplo Petrus Victorius aliquot locis in variis lectioni- Ex Petro.
Vict. lib. 17.
cap. 2. Var.
lect. et lib.
18. cap. 7.
et alibi.
 bus vulgares Festi libros emendare doctissime, ut solet, coepit; pervenerunt ipsae reli-
 quiae libelli ad Aldum Manutium, qui conatus est cum Pauli epitome eas coniungere, et
 unum corpus ex duplicibus membris conficere. Sed tam multa omissa sunt, tam multa
 aliter edita, ut alios emendatores res desiderarit. Simili ratione ex utroque libro con-
 fectus alter liber extat apud Aethilem Maseum Bernardini Cardinalis fratrem, qui
 Aldino locupletior est. Ita tres eiusdem libri editiones, omnes autem imperfectae exti-
 terunt. Vetus ille liber Festi dimidiatus, cuius ante M. litteram nihil extat; ab ea vero
 littera ad finem vix dimidium est, quod superest, eius, quod antea fuerat. Alter liber
 est Pauli epitome, quae quam negligenter facta sit, ex collatione verborum Festi, et
 Pauli, quod hac editione ostendimus, vel indoctissimus quisque agnoscere potest. Ter-
 tius est ex utroque confectus, quales sunt Aldi, Masei, et noster. Sed nos hoc am-
 plius fecimus, quod illi neglexerunt, ut lectores admoneremus, quae Festi, quaeque
 Pauli essent. Omnia quoque fragmenta Festi describi curavimus, ne quid desiderari
 posset, in quibus interpretandis quam operam posuerimus, ex his, quae in commentariis
 adscripsimus, iudicare lector possit. Habuimus autem hoc monumentum antiquitatis, ex
 locupletissima bibliotheca amplissimi viri Rainutii Farnesii Cardinalis, cui propter singu-
 larem bonarum litterarum amorem, ingeniumque praeclarum, atque in utraque lingua
 maximos progressus, et non vulgarem eruditionem, a Michaele Silvio Cardinali ex testa-
 mento relictum est. In hac editione mutatus est verborum ordo Verrii, Festi, et Pauli:
 ut lector facilius, quid de quaque re scriptum sit, reperiat. Nam veteres nescio quo
 modo primam litteram indicasse contenti, omnia verba ab eadem inchoata in unum lo-
 cum conferebant; nostri melius omnibus syllabis ordinem adhibuerunt litterarum. ita fa-
 cile verba reperies, quae tamen si obiter dicta sint, praesto erit quaerenti index obiter
 dictorum. Divisio librorum Festi omissa est, propterea quod ea, quam Aldus confecit,
 ut singulae litterae libros singulos contineant, Festi non est. nam in his pagellis, quas
 habuimus liber xviii. et liber xix. in medio verborum, quae ab R, et S, inchoan-
 tur, incipiunt. Initio vero O litterae liber xvi. et initio Q. liber xvii. incipiunt, ut ex
 quibusdam litterarum vestigiis agnoscere potuimus. Verba, quorum initium est P. littera,
 credimus in duos libros fuisse divisa. Ultimum librum ante finem T litterae inchoasse
 arbitramur. Ita ante O. litteram libri xiii. ab ea littera ad extremum libri septem. Sed
 et Macrobius libro iii. refert, Festum scripsisse lib. xiii. de verborum significationibus:
 Mos est institutum patrium, etc. Haec quia nimis incerta sunt, et minus utilia, praeter-
 misimus. Sed quia ad manus nostras non pervenerunt omnia Festi fragmenta; notam

addidimus iis, quae Festi esse arbitrabamur: ad ea vero, quae scimus eius esse, cognomen eius adscripsimus. Reperietur hoc in M. O. P. T. V. litteris. Ea ex Aldi, et Mafei libris sumpsimus, in quibus poterit haec editio ab iis, qui eas pagellas habent, emendatior fieri. Et quoniam Verrius Flaccus primus huius operis auctor fuit: quaecumque eius opera extant, quaeque de eo ab aliis referantur; initio collocavimus.

A D M O N I T I O

DE HAC NOVA EDITIONE. (QUAM CURAVIT IOANN. CLERICUS.)

L E C T O R I.

Cum statuissemus recudere Parisiensem Editionem *Pompeii Festi*, moniti sumus ei nonnulla deesse; quae si supplerentur, Lectorum usibus accommodatior futura haec nostra Editio videbatur. Primum deerant notae integrae viri summi *Ios. Scaligeri*, quas contractas suis admiscuerat Vir Clarissimus *And. Dacerius*, plerumque quidem addito nomine *Scaligeri*, sed et interdum omisso. Eas integras, atque subiecto constanter Scriptoris nomine, edi hic curavimus. Secundo, idem praestitimus in notis *Ant. Augustini* et *Fulvii Ursini*, quas deesse etiam videbamus, nisi earum obiter meminisset *Dacerius*. *Scaliger* quidem et *Augustinus* nondum viderant Fragmentum *Festi*; sed tamen felicissime lacunas exemplarium suorum subinde supplere, praesertim *Scaliger*; a quo ideo inspectum fragmentum, quamvis dissimularit, fuere qui crediderint. Attamen et interdum ab eius vocibus abit, ita tamen ut si aberret docte omnino hallucinetur, et lectu sit dignissimus. Tertio, Fragmentum et Schedas cum notulis *Ful. Ursini* subiunximus, ut a Lectoribus possent cum superioribus comparari. Tametsi enim ex iis suppletas sint lacunae Festi, nonnulla etiamnum sunt quae in eo non comparent, et quae intercidere negligentia nostra nefas duximus. Haec de hac Editione monenda habebamus, ad quae hoc unum accedet, innumera menda Typothetarum, quae in Editionem Parisiensem irrepserant, ex hac fuisse diligenter sublata. Vale.

DE M. VERRIO FLACCO.

Verrius Flaccus libertinus docendi genere maxime inclaruit; namque ad exercitanda discentium ingenia aequaleis inter se committere solebat, proposita non solum materia, quam scriberent, sed et praemio, quod victor auferret; id erat liber aliquis antiquus, pulcher, aut rarior. Quare ab Augusto quoque nepotibus eius praeceptor electus transiit in palatium cum tota schola, verum ut neque amplius posthac discipulum reciperet. Docuitque in atrio Catilinae domus, quae pars palatii tunc erat, et sestertia centena in annum accepit. Decessit aetatis exactae sub Tiberio. Statuam habet Praeneste in inferiore fori parte contra hemicyclum, in quo fastos a se ordinatos, et marmoreo parietis incisos publicarat. *Sact. amic.*

Scribonius Aphrodisius Orbilius servus, atque discipulus, mox a Scribonia Libonis filia, quae prior Augusti uxor fuerat, redemptus, et manumissus docuit, quo Verrius, tempore, cuius etiam libros de Orthographia rescipsit non sine insectatione studiorum, morumque eius. *Ex eodem.*

Marcum quidem Antonium, ut insanum increpat Augustus, quasi ea scribentem, quae mirarentur potius homines, quam intelligant, etc. Tuque dubitas, inquit, Cimberne Annii, an Verrius Flaccus imitandi sint tibi: ita ut verbis, quae Crispus Sallustius excerpserat ex originibus Catonis, utaris? an potius Asiaticorum oratorum inanibus sententiis verborum volubilitas in nostrum sermonem transferenda? *Ex eodem in Aug. cap. 86.*

Ante obitum Augusti anno quarto Athenodorus Tarsensis stoicus Philosophus, et M. Verrius Flaccus grammaticus, insignes habentur. *Ex Euseb. in Chron.*

M. VERRII FLACCI RERUM MEMORIA DIGNARUM.

LIB. I.

Verrius hoc libro refert, cur dicatur versus ille ex Hesiodo, Malum consilium consultori pessimum est. Statua Romae in comitio posita Horatii Coelitis fortissimi viri de caelo tacta est. Ob id fulgur piaculis luendum aruspices ex Etruria acciti inimico, atque hostili in populum Romanum animo instituerant eam rem contrariis religionibus procurare. Atque illam statuam suaserunt in inferiorem locum perperam transponi, quem sol oppositu circum undique aliarum aedium nunquam illustraret; quod cum ita fieri persuasissent, delati ad populum, proditque sunt, et cum de perfidia confessi essent, necati sunt, constititque eam statuam perinde, ut verae rationes post compertae monebant, in locum editum subducendam, atque ita in area Vulcani sublimiori loco statuendam. Ex qua re bene, et prospere reip. cessit. Tunc igitur quod in Etrascos aruspices male consulentes animadversum, vindicatumque fuerat: versus hic senarius scite factus, cantatusque esse pueris urbe tota fertur. *Ex Gell. lib. 15. cap. 5.*

I N C E R T I L I B R I.

- Ex Plin.* Plurimas prodidit Verrius mortes repentinas.
lib. 7. c. 53. Roma plurimos elephantos vidit anno quingentesimo secundo, victoria L. Metelli Pontificis
Ex cod. lib. in Sicilia de Poenis captos. CXLII. fuere transvecti ratibus, quas doliorum consertis ordinibus im-
8. cap. 6. posuerant. Verrius eos pugnasse in circo, interfectosque iaculis tradit penuria consilii: quoniam ne-
 que ali placuisset, neque donari regibus.
- Ex cod. lib.* Tenuissimum muraenis tergus, contra anguillis crassius, eoque verberari solitos tradit Ver-
9. cap. 23. rius praetextatos, et ob id multam his dicit non institutam.
- Ex cod. lib.* Populum Romanum farre tantum e frumento trecentis annis usum Verrius tradidit.
18. cap. 7. Verrius Flaccus auctores penit, quibus credat in oppugnationibus ante omnia solitum a
Ex cod. lib. Romanis sacerdotibus evocari Deum, cuius in tutela id oppidum esset, promittique illi eundem, aut
28. cap. 2. ampliorem locum apud Romanos, cultumve.
- Ex cod. lib.* Tunica aurea triumphasse Tarquiniam Priscam Verrius tradit.
23. cap. 8. Ennumerat auctores Verrius, quibus credere sit necesse, Iovis ipsius simulacri faciem diebus
Ex cod. lib. festis minio illini solitam, triumphantiumque corpora. Sic Camillum triumphasse. Hac religione
cap. 7. etiam nunc addi in unguenta caenae triumphalis, et a Censoribus in primis Iovem iniiciendum locari.
- Ex Macrobi.* Verrius Flaccus ait, cum populus Ro. pestilentia laboraret, essetque responsum id accidere,
lib. 1. quod dii despicerentur: anxiam urbem fuisse, quia non intelligeretur oraculum; eveniasseque, ut
 Circensium die puer de caenaculo pompam supernae despiceret, et patri referret, quo ordine secreta
 sacrorum in arca pilei composita vidisset. Qui cum rem gestam senatui nuntiasset; placuisse ve-
 lari loca ea, qua pompa veheretur: atque ita peste sedata puerum, qui antiquitatem sortis absolve-
 rat, togae praetextae usum munus impetravisse.

M. VERRII FLACCI SATURNUS.

- Ex Macrobi.* Saturnaliorum dies apud Graecos quoque festi habentur.
lib. 1. Sat. Dilucide me de constitutione Saturnaliorum scripsisse arbitror.
Ex cod. lib. Cur autem Saturnus ipse in compedibus visatur, Verrius Flaccus causam se ignorare dicit.
Ex cod. lib. XII. Kal. Ian. feriae sunt divae Angeroniae, cui Pontifices in sacello Volupiae sacrum fa-
Ex cod. lib. ciunt: quam Verrius Flaccus Angeroniam dici ait, quod angores, ac animorum sollicitudines pro-
 pitiatia depellat.

M. VERRII FLACCI
DE OBSCURIS CATONIS.LIB. I.
LIB. II.

- Ex Gell. lib.* In eo libro scriptum inventum est, receptitium servum dici nequam, et nulli pretii, qui,
17. esp. 6. cum venum esset datus, redhibitus ob aliquod vitium, receptusque sit. Propter ea, inquit, servus
 eiusmodi sectari maritum, et flagitare pecuniam iubebatur; ut eo ipso dolor maior, et contumelia
 gravior viro fieret, quod eum servus nihili petendae pecuniae causa compellaret. Cum pace autem,
 cumque venia istorum, si qui sunt, qui Verrii Flacci auctoritate capiuntur, dictum hoc sit; rece-
 ptitius enim servus in ea re, quam dicit Cato, aliud omnino est, quam Verrius scripsit.

M. V E R R I I F L A C C I
DE VERBORUM SIGNIFICATIONE.LIB. I.
LIB. II.
LIB. III.
LIB. IIII.

Verrius hoc libro dies, qui sunt postridie Kalendas, Nonas, Idus, quos vulgus imperite *Ex Gell. lib. 5. cap. 17.* nefastos dicit: propter hanc causam dictos, habitosque atros esse scribit. Urbe, inquit, a Gallis Senonibus recuperata L. Atilius in senatu verba fecit, Q. Sulpitium Tr. Mrl. ad Alliam adversus Gallos pugnaturum, rem divinam dimicandi gratia postridie Idus fecisse: tum exercitum populi Romani occisione occisum, et post diem tertium eius diei urbem praeter Capitolium captam esse. Compluresque alii senatores recordari sese dixerunt, quotiens belli gerendi gratia res divina postridie Kalendas, Nonas, Idus a magistratu populi Romani facta esset: eius belli proximo deinceps praelio rempublicam male gestam esse. Tum senatus eam rem ad Pontifices reiecit, ut ipsi, quod videretur, statuerent. Pontifices decreverunt nullum iis diebus sacrificium recte futurum.

Historiam ab annalibus quidam differre eo putant; quod, cum utrumque sit rerum gesta- *Ex Gell. lib. 5. cap. 18.* rum narratio, earum tamen proprie rerum sit historia, quibus rebus gerendis interfuerit is, qui narret. eamque esse opinionem quorundam Verrius refert. Ac se quidem dubitare super ea re dicit. Posse autem videri putat nonnihil esse rationis in ea opinione, quod historia Graece significat rerum cognitionem praesentium. Sed nos audire soliti sumus, annales omnino id esse, quod historiae sint: historias non omnino esse id, quod annales sint.

LIB. V.

Salva res est, dum saltat senex, quare parasiti Apollinis in scaena dictitent, causam Ver- *Ex Festo,* rius in libro quinto, quorum prima est P litera, reddidit. Quod C. Sulpicio, C. Fulvio Consulibus, *verbo Sal-* etc. At in hoc libro refert Sennii Capitonis verba, etc. Quam inconstantiam Verrii nostri non sine *causae est.* rubore retuli.

LIB. VI.

I N C E R T I L I B R I.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius (alias Varus) dixit.

Impetum, industrium, indulgentem perinde composita ait Verrius, atque impunis, et im- *Ex Festo* munis, mihi non satis persuadet. *vel Paulo.*

Mamphula appellatur panis Syriaci genus, quod, ut ait Verrius, in clibano ante, quam *Ex eod.* percoquatur, decidit in carbones, cineremque, etc.

Mater Matuta, manes, mane, matrimonium, materfamiliae, matertera, matrices, materiae *Ex eod.* dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint bona, etc.

Matronae a magistratibus non summovebantur, etc. quam ob causam ait Verrius neque *Ex Festo,* earum viros sedentes cum uxoribus in vehiculo, descendere coactos. *et Paulo.*

Mendicum dici Verrius putat a mente eius, quem fefellerit fortuna, vel quod precetur *Ex eod.* quemque, ut vitae suae medeatur cibo.

Metaphoram quam Graeci vocant, nos tralationem, id est domo mutuum verbum, quo *Ex eod.* utimur, inquit Verrius, etc.

Naucum ait Ateius Philologus poni pro nugis, etc. Quidam nucis iuglandis, quam Ver- *Ex eod.* rius inglandam vocat, medium, velut dissepimentum, etc.

- Ex cod.* Occare, et occatorem Verrius putat dictum ab occaedendo, quod caedat grandis globos terrae; cum Cicero venustissime dicat ab occaecando fruges satas.
- Ex cod.* Orcum quem dicimus, ait Verrius ab antiquis dictum uragum, etc. sed nihil affert exemplorum, etc.
- Ex cod.* Oscos, quos dicimus, ait Verrius Opascos antea dictos teste Ennio, cum dicat: De muris res gerit Opscus. Adicit etiam, quod stupra inconcessae libidinis obscena dicantur ab eius gentis consuetudine inducta. Quod verum esse non satis adducor, etc.
- Ex cod.* Pedum est quidem baculum incurvum, etc. Sed in eo versu, qui est in Iphigenia Ennii, Procede, gradum proferre pedum, nitere. cessas? id ipsum iaculum significari cum ait Verrius, mirari satis non possum, etc.
- Ex cod.* Percunctatio pro interrogatione dicta videtur ex nautico usu, etc. ob quam causam ait Verrius etiam secundam syllabam per O solere scribi. Mihi id falsum videtur, etc.
- Ex cod.* Piari eos, veluti proprio verbo ait Verrius, qui parum sint animati, etc.
- Ex cod.* Pictor Zeusis risu mortuus, dum ridet effuse pictam a se anum γράυν. Cur hoc loco relatum sit a Verrio, cum de significato verborum scribere propositum habuerit, equidem non video, etc.
- Ex cod.* Praedia rursus Verrius vocari ait ea remedia, quae data Caecilia, etc. ea vocari ait, quod mala prohibeant.
- Ex cod.* Praerogativae centuriae dicuntur, etc. Verrius probabilius iudicat esse, ut cum essent designati a praerogativis in sermonem res veniret, etc.
- Ex cod.* Profanum, quod non est fanum, etc. ut Verrius, etc. cuius opinionem neque in hoc, neque in aliis compluribus refutare minime necesse est. Cum propositum habeam ex tanto librorum eius numero intermortua iam, et sepulta verba, atque ipso saepe confitente nullius usus, atque auctoritatis praeterire: et reliqua quam brevissime redigere in libros admodum paucos. Ea autem, de quibus dissentio et aperte, et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis inveniuntur, inscribuntur: PRISCORUM VERBORUM CUM EXEMPLIS.
- Ex cod.* Quatere suspensum, et vicinum rei alicuius motum significat: non, ut Verrius putat, ferire, etc.
- Ex cod.* Refert cum dicimus, errare nos ait Verrius; esse enim rectum Rei fert, etc. sed esse iam usu possessum.
- Ex cod.* Repagula sunt, ut Verrius ait, quae patefaciundi gratia ita figuntur, ut ex contrario quae oppangantur, etc.
- Ex cod.* Repastinari ager is dicitur, ut Verrius existimat, cuius natura mutatur fodiendo, etc.
- Ex cod.* Repudium Verrius ait dictum, quod fit ob rem pudendam, etc.
- Ex cod.* Rhegium appellare oportere ait Verrius id municipium, quod in freto e regione Siciliae est, etc.
- Ex cod.* Romuliam tribum, etc. invenisse ait Verrius *vetitam*, etc.
- Ex cod.* Ruscum est, ut ait Verrius, amplius paullo herba, et exilius virgultis: etc.
- Ex cod.* Sacram viam quidam appellatam esse existimant, etc. nec appellari debere ait Verrius, sed disiuncte, ut ceteras vias Flaminiam, Appiam, Latinam: ut ne novam viam quidem, etc.
- Ex cod.* Salicem Verrius virgulti genus non arboris dicit, et ridicule interpretatur dictum, quod ea celeritate crescat, ut salire videatur.
- Ex cod.* Salinum in mensa pro aquali solitum esse poni ait cum patella: quia nihil aliud sit sal, quam aqua.
- Ex cod.* Sas Verrius putat significare eas, auctore Ennio, etc. cum suas magis videatur significare, etc.
- Ex cod.* Satis verbum Verrio melius fuit praeterire, ut mihi videtur, quam tam absurdas opiniones suas de eo recitare, quas sciens praeterii, tam Hercules, quam de scabro, quod proximum sequebatur.
- Ex cod.* Scriptae dicebantur nugatoriae, ac despiciendae mulieres, ut ait Verrius, ab iis, quae sorea iidem appellabant, etc.
- Ex cod.* Scurrae vocabulum Verrius ineptissime aut ex Graeco tractum ait, quod ex σκυροάγειν, aut a sequendo, cui magis adsentitur, etc.

- Senonas Gallos Verrius ait existinare appellari, quia novi venerint, etc. *Ex cod.*
 Serilla Verrius appellari putat navigia Istrica, etc. cām περιφραστικῶς, et ficto vocabulo *Ex cod.*
 usus ait, etc.
 Sertorem quidam putant dictum a prendendo, etc. quod totum Verrius ἀντιθάνως introduxit. *Ex cod.*
 Silicernium Verrius existimat, etc. *Ex cod.*
 Solea, ut ait Verrius, est non solum ea, quae solo pedis subiicitur, sed etiam pro ma- *Ex cod.*
 teria robusta, etc.
 Solida sella, etc. appellabant inquit Verrius, quod scilicet tota esset, absurde ut mihi videtur, etc. *Ex cod.*
 Sola appellantur sedilia, etc. quae, ut ait Verrius, omnia dicta sunt a sollo, etc. *Ex cod.*
 Spondere Verrius putat dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur. Deinde *Ex cod.*
 oblitus inferiore capite sponsum et sponsam ex Graeco dictam ait, etc.
 Stellionem genus lacertae Verrius dictum ait, etc. *Ex cod.*
 Stipatores ait dictos a stipe, etc. *Ex cod.*
 Suburam Verrius alio libro a pago Succusano dictam ait: hoc vero maxime probat eorum *Ex cod.*
 auctoritate, etc.
 Supervacaneum ut videtur secludit Verrius ab vacuo, etc. *Ex cod.*
 Taenias Graecam vocem sic interpretatur Verrius, ut dicat ornamentum esse laneum ca- *Ex cod.*
 pitis honorati, etc.
 Talionis mentionem fieri in duodecim ait Verrius, etc. neque id, quid significet indicat, *Ex cod.*
 puto quia notum est, etc.
 Taminia, uva silvestris generis videtur Verrio dicta, quae tam mira sit quam minium. *Ex cod.*
 Tarquitas scalas, etc. appellatas esse ait vulgo existimari Verrius. *Ex cod.*
 Tartarino cum dixit Ennius, horrendo, et terribili Verrius vult accipi a Tartaro, qui lo- *Ex cod.*
 cus apud inferos.
 Tentipellium Artorius putat esse calciamentum, etc. Titinium ait Verrius existinare id *Ex cod.*
 medicamentum esse, etc. cum ille τρονικῶς dixerit.
 Topsillam esse Verrius ait palum dolatum, etc. *Ex cod.*
 Tumultum dici ait Verrius, qui ab aliis oriatur, quam ab Italicis, et Gallicis hostibus, etc. *Ex cod.*
 Turrhenos Etruscos appellari solitos ait Verrius, a Turrheno duce Lydorum, etc. *Ex cod.*
 Vacerram Verrius, et alii complures vocari dicunt stipitem, ad quem equos solebant religare. *Ex cod.*
 Vineae, ut Verrius praecipit, quod vini feraces sint, etc. *Ex cod.*

M. VERRII FLACCI EPISTULAE.

Nam crebro in antiquis lectionibus invenitur, sicut in epistulis probat Verrius Flaccus *Ex Servio*
 exemplis, auctoritate, ratione dicens in adverbis pro V, O plerumque maiores ponere consuetos, *lib. 8. Aen.*
 et sic pro Huc, Hoc, veteres dicere solebant, sicut pro illuc, illoc dicimus.

M. VERRII FLACCI CARMINA.

BLANDITURQUE LABOR MOLLI CURABITUR ARTE.

Ex Prisc.
lib. 8.

INCERTA VERRII FLACCI.

Saevitiaque eorum abominaretur ab hominibus.

Ex Prisc.
lib. 8.

Festinat a fando dicitur: quoniam isti ignaviores, qui nihil perficere possunt, plus verbo-
 rum, quam operae habent. Sed id nimis coactum, atque absurdum videtur, inquit Gellius.

Ex Gell. lib.
16. cap. 14.

Caper ostendit de dubiis generibus Verrium Flaccum posuisse alecem hanc dicens.

Ex Prisc.
lib. 6.

GRAMMAT. LAT. II.

P p

- Es Charis.*
lib. 1. Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, et sic multi dixerunt.
- Es cod. lib.* Helenius Acron Verrium dicit errare, qui putat hos ambo dici debere.
- Es Isid. lib.* Amoena loca Varro dicta ait, eo quod solum amorem praestent, et ad se amanda alliciant.
- 14. esp. 8.* Verrius Flaccus, quod sine munere sint, nec quidquam his officiat: quasi amonia, hoc est sine
etym. fructu, unde nullus fructus exsolvitur; inde etiam nihil praestantes, immunes vocantur.
- Es Macrob.* Non negat Verrius Flaccus Kal. Apr. postea constitutum, ut matronae Veneri sacrum facerent.
- l. 1. Saturn.* Nonnulli etiam ex participiis putaverunt talia figurari. ut Verrius Flaccus, qui ab eo, quod
Es Charis.
lib. 2. est audens, audenter.
- Es cod.* Camara dicuntur, ut Verrius Flaccus adfirmat, non camera per E. Sed Lucretius camerae-
lib. 1. qua caminis ex cratibus: etiam cameram dici posse ostendit.
- Es Diom. l.* Incohavi ab incho dicendum putat Iulius Modestus: quia sit compositum a caho initio re-
1. probavit. rum, quod Verrius (et) Flaccus in postrema syllaba aspirandum probaverunt. Cohum enim apud
veteres mundum significat.
- Es Charis.* Clusae Verrius Flaccus masculine genere dici probat, quoniam in IS syllaba terminata
lib. 1. omnia carentia nominativo singulari masculina sunt, ut panis, cinis, crinis, et similia.
- Es cod. lib.* Diligente. Verrius Flaccus, inquit Plinius, eorum nominum, quae NS finiuntur casu no-
minativo, ablativus in E dirigendus est.
- Es Diome-*
do lib. 1. Differt fatigatus a fesso, ut Verrius ait, quod fatigatus, cum quis per alium laborare com-
pellitur: fessus vero, cum quis labore deficit, ut lassus.
- Es Lact.* Nec hanc solum Romani meretricem colunt, sed Faulam quoque, quam Herculis scortum
l. 1. esp. 20. fuisse Verrius scribit.
- Es Charis.* Verrius Flaccus sic distinguit: medica esse labra, labia immodica, et inde Labiones dici.
lib. 1. La-
bores. Verrius lacte pro las dicit.
- Es cod. lib.* Nonnulli synalephas quoque circa observandam scriptionem existimaverant, sicut Verrius
Es Velio Flaccus, ut ubicumque prima vox M littera finiretur, sequens a vocali inciperet, M. non tota, sed
Longo de pars illius prior tantum scriberetur, ut appareret exprimi non debere.
Orthog.
- Es Charis.* Manibus per duo I dicendum, quia sunt a manibus, ut putat Verrius; sed et manubiae
lib. 1. per V dici possunt.
- Es cod.* Nomenclator sine V dicitur, ut Verrius ait, velut nominis calator.
- Es cod.* Panis genitivo plurali panum Verrius dixit.
- Es cod.* Polenta dici debet per O, cuius rei Verrius Flaccus rationem reddit, quod usu omnium
poliatur.
- Es cod.* Cum autem quid hoc est hominis quaeritur, inquit, de alicuius quaero hominis qualitate *
qui necesse sit * hic masculine dicendus est, ut Verrius ait, quoniam neutra in I et in V S non exeunt.
- Es cod.* Sal neutro genere Verrio etiam placuit.
- Es cod. l. 2.* Porphyrio ex Verrio et Festo, in auguralibus, inquit, libris ita est, SANE SARCTEQUE.
- Es Gel. lib.* Verrii Flacci scripta ad hoc genus quaestionis pertinentia haec fuerunt. Senatum dici et
18. esp. 7. pro loco, et pro hominibus civitatem et pro loco, et oppido: et pro iure quoque hominum, et
pro hominum multitudine, tribus quoque et decurias dici, et pro loco, et pro iure, et pro homini-
bus; concionem autem tria significare, locum, suggestumque unde verba fierent; item significare coe-
tum populi adstantis: item orationem ipsam, quae ad populum diceretur.
- Es Velio* Verrio Flacco videtur eandem esse apud nos V litteram quae apud Graecos Y. namque
Longo de his exemplis argumentatur, quod illi dicunt *κύμινον*, nos cuminum, quam illi *κυνάρισσον*, nos cu-
Orthog. pressum, illi *κυβερνήτην*, nos gubernatorem; nec non ex *αιασμέδι* Theseus, *Μεσσεύς*, Pelaeus, et
similibus adfirmat.
- Es cod.* X, et Z Verrio Flacco placet mutas esse: quoniam a mutis incipiant, una a C, altera a
P. quod si quos movet, quod in semivocalem desinant: sciant, inquit, Z litteram sic scribi ab iis,
qui putant illam ex C et D constare, ut sine dubio muta finiatur.
- Es Plin.* Ex Verrio Flacco Plinii lib. III. VII. VIII. XIV. XV. XVIII. XXVIII. XXIX. XXXIII. .
lib. 1. de XXXIV. XXXV.
nat. hist.

COMMENTARIII IN PAULI DIACONI EXCERPTA

ET

SEX. POMPEII FESTI FRAGMENTA LIBRORUM DE SIGNIFICATIONE VERBORUM.

A D L I B. I.

Augustus. Locus augurio consecratus. Sueton. Aug. c. 7. Loca religiosa et in quibus augurato quid consecratur, augusta dicuntur, ab auctu, vel ab avium gestu gustuve, sicut etiam Ennius docet scribens: Augusto augurio postquam incluta condita Roma est. *Dac.* Cf. Oudendorp. et Frid. Aug. Wolf. ad Sueton. l. c., qui docent, locum Suetonii: *quod loca religiosa — — — condita Roma est* e Festo assutum esse Suetonio. Fuerit igitur locus ex uberius commentariis de significatione verborum, qui revera fuerunt Festi ex Verrio Flacco libri; et credibile est, illo tempore, ubi Suetonii codicibus pannas ille assutus est, Festi libros adhuc exstitisse integros. Ceterum dubitari nequit, quin *augustus* ab *augure* descendat, quemadmodum *vetustus* a *vetere*, *onustus* ab *onere*, *venustus* a *venere*, *robustus* a *robore*, et multa similia. *Augur* autem non ab *avibus*, multo minus ab avium *gestu gustuve*, verum a radice *aug*, Sanscrit. *akschi*, quae recurrit in Germanorum *auge*, Latinorum *oculus*, et mutata gutturali in labialem, in Graecorum ὄμμα, ὄππα, ὄφθαλμός, ὄψομαι. Addita autem *ur* syllaba terminalis verbale effingit substantivum concretæ notionis, ut sit *aug-ur* spectator, ὁ οἰωνοσκόπος, ὁ μάντις.

Quia aves pastae id ratum fecerunt. Veteres optimum putabant augurium, si aves pascerentur. Claudius Pulcher, inquit Suetonius (Tib. II.) apud Siciliam non pascentibus in auspicando pullis, per contemptum religionis mari demersis, quasi ut biberent, quando esse nollent, proelium navale iniit et superatus est. Et Asconius scribit dici solitum magistratum ineuntibus: *aves pascunt*. Cic. de Div. (II, 34.) *dicito si pascuntur*. *Gothofr.*

Ratum fecit. Erat id verbum inter cetera auguralia. Cic. I. de Div. (39.) *Cur a dextra corvus, a sinistra cornix faciat ratum?* Et lib. II, (38.) *Cur aliis a dextra, aliis a laeva datum est avibus, ut ratum facere possint?* Eoque allusisse videtur Chaerea apud Sueton. in Caligula c. 58. *accipe ratum*. *Gothofr.*

Augur. Ab avium gestu, quod ex modo, quo se gerunt aves in volando futura praenunciet. Inde et augurium, quasi avigerium. Alii ab avium gustu vel garritu. *Dac.* *Augur* veteres dixerunt teste Prisciano (I, 6, 36. Krehl.) *Gothofr.* Induxit Grammaticos voc. *auspex*, ut crederent augurem ab avium gestu dici. Cf. annotationem ad v. *Augustus*. Credibile est enim, vocem hanc esse Etruscae originis et cum re ipsa ad Romanos translata. Iam si in syllaba radicali *aug* spiciendi inest significatio; reliquum est, ut syllaba finalis efformet verbale substantivum, eodem modo efformatum, quemadmodum Germanica illa *Seh-er*, *Späh-er*. Confirmatur hoc Prisciani testimonio (I, 6, 36.): *Antiqui auger et augeratus pro augur et auguratus dicebant*.

Auspicium. Legendum: *apud veteres sine praepositione, spicio*; sive ut est in l. m. *specio*. Vide in *spicio*. *Fulv. Urs.* Plaut. Mil. gl. III, 2. (III, 1, 100.) *Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit*. Vide *spectio*. *Auspicium* non tantum ex cantu vel volatu, vel garritu avium, sed etiam ex victimarum extis, ex piscibus et acuminibus, tonitru, fulgure et aliis. *Dac.*

Pp *

Affectare. Magno affectu aliquid appetere, captare. Ter. Heaut. II, 3, (60.) — ad dominas qui affectant viam. Virg. Georg. IV, (562.) viamque affectat Olympo. Dac. Vid. l. 8. in f. ff. ad L. Aquil. sic adfectatae tutelae. §. item tr. Inst. de excus. tutorum. ἐπιτηδεύσας Theophilo ibidem. Adfectare apud Nonium etiam significat afficere. Goth.

Armillum. Proverbium fuit vetus: Anus ad armillum redit. Lucillius lib. XXVIII. Hinc ad me, hinc licet anus rursum ad armillum. Quod proverbium bis apud Apuleium reperies, libro VI. Et aegra facie matris suae repentinam sobrietatem pertimescens ad armile redit. Item libro IX. Ad armillum redit et ad familiares feminarum artes accenditur. Non tamen ab Erasmo animadversum. Significat redire ad ingenium. Nota est anuum in vinum propensio. Scalig. Varro lib. I. de vita pop. Rom. Etiam nunc pocula, quae vocant capulas, et capides, quod est poculi genus, item armillum, quod est urceoli genus vinarii. Glossae Isidori: Armillum, crater, vas vinarium. Dac. Nonio urceoli vinarii genus; unde apud eundem proverbium: Anus rursus ad armillum. Goth.

Aerarii tribuni. Et Glossarium: Aerarius ἀερίουχος. Scal. Varro lib. IV. de L. L. (V, 180. Sp.) Tribuni quoque quibus attributa erat pecunia, ut militi redderent, Tribuni aerarii dicti. In aede Saturni; sub Clivo Capitolino; eam aerarium fecit Valerius Publicola. Dac.

Apricum. Melius quasi apericum, soli apertum. Dac. Puto apricus et Aprilis, voces, ex una eademque stirpe esse derivandas atque explicandas. Alius tamen sententiae est Scaliger in Vossii Etym. L. L. sub v. Aprilis: „Quomodo mensis Aprilis dici potuerit ab aperiendo, equidem non video. Primum cum annus ab initio X tantum mensium fuerit, necesse est, semper menses vagos fuisse, neque stationes temporum fixas tenuisse. Ita Aprilis semel tantum incidebat in tempus vernum et post XII. annos Romuleos, hoc est, X Lunares, redibat in orbem. Deinde Aprilis non potest descendere a verbo. Nam nomina, quae huius terminationis sunt, si descendunt a verbo, penultimam corripiunt; ut probabilis, utilis vel utilis, facibilis vel facilis. Si autem a nomine, eandem producant: equus equilis, ovis ovilis, caper caprilis, (utitur hac voce Varro II. de R. R.) aper aprilis, etc. praeter pauca: humilis, similis. Ergo Aprilis ab apro, h. e. porco. Ut Athenis ἐλαφισολιών, hoc est cervilis, sic Aprilis κατηφισολιών vel κατηφελιών.“

Amoena. Vide incerta Verri Flacci ex Isidoro. Ant. August. Virg. Aen. VI, (638.) Amoena vireta Fortunatorum nemorum. Ubi Servius: Amoena loca sunt, quae solum amorem praestant, in ceteris amunia, h. e. sine fructu. Idem etiam Verrius: Amoena loca solius voluptatis gratia, sine fructu, quasi amunia. Eadem et amoenia. Gloss. amoenia αἰ ἀνταῖ. Sed ita dicta potius, quod nos immunes praestant. Dac. Amoenum ab amando derivandum esse statuit etiam Doederlinus, ut amoenus sit quasi ama-inus i. e. amabilis.

Affecta femina. Legitur adfectata apud Scal. et Dac. sed eo verborum ordine, ubi adsectata expectandum erat. Quare in notis testati sumus, voluisse adsectata utrumque editorem. Affecta nos e Gu. 2. restituere debuimus. L. Veteres edd. Adfectata. Recte. Plaut. Rudente II, 4.: Am. Ad vos venio. Sc. Accipiam hospitio si nox venis, item ut Adfectatam. Quem locum interpretabimur in editione Plautina, si Deus favorit. Nam ita et legendum et digerendi versus. Scal. In bonam partem Gloss. adfectata σεμνή, i. e. veneranda. Et apud Plautum sunt, qui adfectatam in malam partem interpretentur, calamitosam, naufragam, sed manifesto contra mentem Plauti, qui hospitio te accipiam item ut adfectatam, eodem modo dixit, quo nos vulgo: Je vous recevray comme une grand-Dame, comme une Reine. Dac.

Aquagium. Idem quod aquarium. Gloss. Aquarium. ὑδραγωγίον. Scal. Lege 15. in fin. ff. rusticorum praed. l. g. ff. quemad. servit. amitt. l. 3. §. 5. ff. de aqua quotidiana. ὑδραγωγίον Graecis, quod Glossis Aquiductum et Aquarium. Gothofr.

Aquaelicium. Tertullian. Aquilicia Iovi immolatis; nudipedalia populo denunciatis. Fortasse Varro Tuscum aquiligem, vel Aquilicem dixit, quod sacrificiorum et rei divinae procuracione, quarum rerum periti Tuscii erant, aquas eliciebat. Verba Varronis sunt haec ex satira Quinquatribus: An hoc praestat Herophilus Digeni, quod ille e ventre aquam mittit? an hoc te iactas? at hoc pacto utilior te Tuscus aquilex. Tamen nihil impedit, et pro libratore aquarum sumere. Gloss.: Aquilices, οἱ τὰ ὑδραγωγία ἐργαζόμενοι, οἱ ἀνοχτάρτοι, ποταμῖται, ὑδροσκόποι. Ita enim legendus est locus ille apud auctorem Glossarii. Scal. Cum propter nimiam siccitatem manalem lapidem in urbem protrahabant, ut aquas elicerent. Vide Manalis lapis. Sacrificia tum peracta innuit Tertullianus. Aquilex, qui huiusce rei procuracione aquas eliciebat, Tuscus aquilex dictus, quod harum rerum periti Tuscii erant. Cf. Varro. — Infra si creditur sunt barbari mutilatoris, qui dubitavit olim Romae manales vereri solitos fuisse. Dac. Tertull. 40. Apologet. Aquilicia Iovi immolatis. unde aquilex Varroni apud Nonium significare eum videtur, qui aquis e coelo eliciendis praeficiebatur. — Apud eundem Tertullian. superiore

libro c. 28. fit mentio Coelestis deae, quae ut pluviarum pollicitatrix colebatur ab Ethnicis. *Manali lapide*. Vide in *Manalem lapidem*, et Fulgentium in *Mandales*. *Gothofr.*

Aqua. Varro minus dure: *Aqua quod aequa summa*, quāquam neutrum implet apud menses. *Ant. Augustin.* Optime Caninius ab ἀξία; nam saepe Latini articulum nominibus adiungunt. *Dac.* *Aqua vivens*, adde Varron. lib. IV. de lingua. *Gothofr.* Est a radice Sanscrita *apa*, plurali *apas*, quod est plurale tantum, si pro nomine ponitur. *P* et *Q* permutari solent in ipsius Linguae Latinae dialectis, ut *Tarpinius*, pro eo quod est *Tarquinus*; *petora*, pro *quatror*, et multa eiusmodi alia.

Aqua et igni. De aqua et igni, quae accipiunt nuptiae, idem Varro videndus lib. IV. et Plutarch. in *Problem.* et infra *Facem*. *Ant. Aug.* Videtur hic locus ita legendus: *Aqua et igni tam interdici solet damnatio, quam accipiuntur nuptiae*. Soaevola in L. Seia. D. de donat. inter vivos: *Quidam virginis die nuptiarum, priusquam ad eum transiret, et priusquam aqua et igni acciperetur, id est nuptias celebrarentur, obtulit decem aureos dano, Fulvius Ursinus*. Fulvio Ursino unice adsertor. De utroque more Ovid. IV. *Fest.* (794.) Nequaquam monitoque

Quod in his vitae evassa est, haec pendidit exul;

His nova fit coniux; haec duo magna putant.

Vide *Facem*. *Dac.* *Aqua et igni interdici solet damnatis*. In locum huius interdictionis successit deportatio. L. 2. ff. de poenis. cuius fit in iure passim mentio. *Quam accipiunt nuptiae*, quae accipiunt nuptiae, alii: quae accipiuntur nuptiae. His adde quae scripsi ad legem 69. ff. de donat. inter vivos. adde in *Facem*. *Gothofr.* *Aqua dispersi*. adpersi. *Suffitionem*. Vid. in *Laureati*. Idem.

Axitiosi. Ita apud Plautum, citante Varrone: *Axitiosae annonam caram e villi concinnant viris*. Gloss.: *Axitis*, ἀποτελεσματικά. Lege *Axites*. Unde et infra *Axites* mulieres legendum, non *Axies*. *Scal.* Ab *axit* egerit, quo usus Pacuvius in *Periboea*: *Aut quae egi, ago, vel axim, averruncem*. Sed rescribendum *axiosae* et *axiosae*. Nisi malis *axitiosi* dictum putare pro *axiosi*, ut *axilites* pro *alites*. *Axiosi* pro *actuosi* ab *axus* pro *actus*? *fixus* pro *fictus*? *taxus* pro *tactus* etc. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII. p. 349. Sp.) *Ut ab una faciendo factiosae, sic ab una agendo actiosae dictae sunt*. *Dac.* Unde *axies*. Lege *axites*. Glossarium *axites*, ἀποτελεσματικά. Item *mulieres sive Dii*, rescribe *mulieres sive viri*. Idem. *Axes*, *axitis*, a nomine quodam deducitur substantivo, vel adiectivo, ut *miles* a *mille*, *equus* ab *equo*, *argutes* ab *argu* (cf. *Festum* sub h. v.) *alites* ab *ala*, et eiusdemmodi alia. Id nomen invenitur infra pag. 22. in vv. *Axi agglomerati*. Sic enim dicebantur milites universi stantes, h. e. cohortibus aut legionibus, teste *Festo*. Quid igitur est aliud illud *axe*, nisi ablativus nominis *axis*, quod est nostrum *achse*? Nam *axe agglomerati* haud dubie dicebatur ea aciei figura, quum milites starent ita, ut axem efficere viderentur, id quod Galli hodierni dicunt *en colonne*. Unde intelligitur, quomodo *axis* et stipitem, circa quem rota vertitur, et tabulam sectilem potuerit significare. Quare *axites* et inde derivatum *axitiosus* per iocum ficta arbitramur, quasi in axem proeliantes, in axem agentes, dixeris; et promus ad eam rem, ad eiusmodi actionem. Glossa igitur erit ex iis, quae ad Comici alicuius dictionem explicandam spectant, quales multae sunt apud *Festum*. Ceterum *Axiles m.* alios exhibere libros pro *axites mulieres*, refert *Gothofredus*.

Alites. De Sanquali et immusculo vel immustulo suis locis videto. Et *Plin.* lib. X. cap. VH. *Ant. Aug.* Vide *Oscines*. *Dac.*

Axamenta. Glossarium: *Axamenta* ἀξία ἐν θυσιῶν Ἡρακλέους. Ubi notandum est, sacrificia, quae *Salii* faciebant, non *Marti*, sed *Herculi* fieri; cum tamen *Salii* sint *Martis* sacerdotes. Quare scriptor doctissimus illius Glossarii secutus est auctores eos, quos et *Virgilius*, dum attribuit *Salios Herculi*, non *Marti*. Sed et *Antonius Nipho* et *Octavius Herennius* olim ostenderant *Salios Herculi* dicatos esse. Porro *Axamenta* dicta sunt ab *axare*, hoc est, ut ipse *Festus* explicat, nominare. Glossarium: *Anaxant*, ἀνομασία. Sed non magis puto *axare* proprie esse nominare, quam apud Graecos ἀνελκεύειν, τὸ δημεύειν, aut τὸ ὑβρίζειν. Sed in *axibus* seu tabulis illa carmina describebant, item ut *leges suas Graeci ἐν τοῖς ἄξουσιν*. Quia enim legitima concepta erant illa carmina, propterea non minus ediscebantur a *Saliis*, quam a *leguleis* actiones et formulae iuris. Itaque et *Cicero* ait a pueris praetextatis carmen *Saliare* tanquam legitimas formulas disci solitum. Sed et erant alia carmina, quae a pueris discebantur, ut carmen *Nelei* de moribus et similia. Quae quia religiose ediscebantur et solemniter concepta erant, nihil impedit legitima dici. Sic *Tertullianus*, disertissimus atque eruditissimus scriptor, in libro de persecutione, orationem Dominicam legitimam vocavit elegantissime; quod a nobis et ab omnibus, qui Christo sacramentum dixerunt, ut carminis lex quaedam discatur. *Scal.* *Axamenta* ab *axis*, tabula, quod in tabulis descripta. Eadem *axamenta*, quod *assis* dicebant pro *axis*. — Infra pro componebantur rescribendum puto *canebantur*. Nam falsum est, ea carmina a *Saliis* fuisse composita, quae ipsis etiam obscura ipso *Fabio* teste lib. L. c. 6. *Salique carmina vix sacerdotibus suis satis intellecta*. *Dac.* *Axamenta*, *axamenta*, ab *axare* id est nominare, infra *axare*

Fortassis quod in tabulis et tabulis scribebantur. *Gothofr. Carmina Saliaria*. Ea praetextati pueri dicebant, ut legitimam formulam, ut et carmen Nelei de moribus. *Idem*. Dubitari non poterit, quin aramenta sint recensio- nes nominum atque epithetorum omnium Daorum, quas preces ad istos ipsos Deos continerent. Nec tamen est credibile, ex aribus sive aribus dici verbum. Contra omnibus hisce vocabulis aramentum, arare, aria, aris, aris, aris, aris vox communis radici subiecta est Sanscrita vox radicalis *ak* et *ang* et *ange*, quae significat, primum di- stinguere, dividere, discernere; tam notata, nominare, enumerare. Quare aramenta sunt enumerationes nomi- num, arare est nominare, enumerare; aris et aris abscissum et sectile lignum; aris secretum, solus, modo vox aris, vox sola, vel vox secreta, ut praes ceteris audiat; id quod in hodierna arte musica vox obligata dicitur. Off. quae notata sunt infra ad vocem *Adam*. Ne vero dubites, quae ratione ex illis radicibus Sanscritis oriri poterint ista verba, conferas *radach* (*radj*, *rag*) i. e. vox; *radach* (*radj*, *rag*) i. e. rex et similia. Quoties vero *x* et *s* apud Latinos commutatas repariantur, non opus est ut exempla doceamus. *Adarant* non a praepositione compositum puto, sed potius corruptum ex *ancant*, ut duo fuerint verba *ancant* et *ancant*, quemadmodum in sermone Sanscrito *ak* et *ang* radices inveniantur.

Axis stipes, vide in *Sripitru*. *Gothofr.*

Ador. *Adur* dicebant veteres, quod Graecum est *ἀδύρ*, nulla littera immutata praeter δ in δ , ut *ἀδύρ* Dea. Dicitur et *adus* *aderis*. Glossarium: *Adus* *αἶρος*. Ita enim legendum. Postea declinatum *adus* *adoris*, ut pignus pigneris et pignoris; tempus temperis; temporis. Itaque fit ut in obliquis secunda nunc pro- ducatur, nunc corripitur. A. Gannius vetus poeta corripit in illo versu:

Illam sponte satos adoris straviisse manipulos.

Item:

Hic adoris dat primitias tibi; sanguine libat.

Ansonius:

Max ador atque adoris de polline pultificum far.

Producit idem Gannius in illo:

Emicat in nubes nidoribus ardor adoris.

Quare doctissimus Grammaticus Priscianus (VI, 9, 49. pag. 251. tom. I. Kr.) ait irregulare hoc nomen esse, quod cum in *or* terminetur, tamen obliquos corripit contra aliorum naturam; et cum neutri sit generis, ta- men in *or* desinit. Utrumque falsum. Nam neque cum obliquos producit, est neutri generis, sed masculini; neque cum neutri est generis, in *or* terminatur. Quamvis enim dixit Ansonius: *Max ador atque adoris de polline pultificum far*; tamen *ador* dictum pro *adus*, ut *corpor* dicebant in neutro. Sed *adus* in neutro di- ctum et *ador* in masculino, ut *deus* et *decan*. Porro *ador* est far seu *ζαῖά*. In Glossario transposita ita suo ordini restituitur et emendabit. Ita valgo legitur: *Ador*, *υἱόθετος*. *Ador*, *προσενεργησία*. Lege: *Adaptatus*, *υἱόθετος*. *Ador*, *ζαῖά*. *Adparat*, *προσενεργησιν*, *προσενεργησιν*, *εὐργεσις*. In eodem legitur: *Adoria*, *ἰδός* *αἶρος*. *Scal.* Potius a Graeco *ἀδύρ*, *aria*, δ in δ . Vide infra in *Mala*. *Dac.* Graeci *ἀδύρ*, quod non- nullis *adur* (aliis *adus*), cuius genitivus *adoris* penultima nunc longa nunc brevi apud Sannium veterem po- tam et Ansoniam. Glossis *adis* *αἶρος*. Adde Nonium in *Ador* et *Adorem*. *Goth.* Non a Graeco *ἀδύρ*, *ari- sta*, sed a radice Sanscrita *ad*, *edere*, descendit. Ut enim a radice *ed* fit *odor*, sic a radice *ad* fit *ador*, quod proprie *cum*, *cibum* deinde *frumentum* significat; quemadmodum apud Graecos *αἶρος* proprie *cibum*, deinde peculiariter *frumentum* denotat.

Adoriam. Glossarium vetus, cuius ope multa vetustatis situ sepulta eruimus: *Adoriosus*, *ἰνδοξος*, *Ἀδοριανός* *αδοριανός* *πρωτος*. Lege: *Adoriosus*, *ἰνδοξος*, *αἶς* *Πρωτος*. *Ador*, *υἱή*, *αἶς* *Πρωτος*. Quia intelligat nostrum Pomp. Festum, dubitandum non est. Hinc quam multa ad arbitrium suum mutaverit, mu- tilaverit, perverterit Longobardus iste, facile adverti potest. Nam quae Glossarius ille adnotat, ex hoc inte- gro loco deprompta fuerunt sine ullo dubio. *Adorea* pro laude accipi coepta est, postquam praemium mili- tibus frumentum erat, pars victoria. Plautus (*Amphitr.* I, 1, 48. ed m.):

Qui multa praeda, atque adorea affecit popularis sua.

Scal. Distingue post *adorea*, hoc modo: *Adorea*, *laudem*, sive *gloriam*. Pars victoria frumentum mili- tibus dabatur in praemium, unde factum, ut *adorea* pro laude et gloria dici coepta sit. Itaque optime Gloss.: *Adorea* *δόξη* ἢ *ἀνὰ* τοῦ *πολίου*, laus quae bello pars est. *Dac.* *Adoria*. Glossis *Adoria* *ἰδός* *αἶρος*. Aliud autem *adorea* apud Nonium. *Goth.* *Adoriam* scribendum esse, in varietate lectionis satis diximus.

Arma. Idem Servius: *Proprie arma sunt, quae armos tegunt, hoc est, scutum, quod Graecis ὄλεον*

ὄπλον dicitur, cum caetera sua nomina habeant. Et Isidor. lib. ult. cap. 5. *Arma proprie dicta sunt ea quod armos tegunt, i. e. humeros.* Et ita proprie de scuto Virgilius (Aen. X, 841.):

At Lausum socii exanimem super arma ferebant.

Dac. Arma ab armis. Vide *Armillas, Armillum*. Sed tamen Varro arma ab arcendis hostibus deducit. *Gothofr.* Ut scutum gladius cet. Adde l. 3. §. 2. ff. de vi et vi. l. 14. §. 1. ff. de re militari. l. 41. ff. de ver. sig. *Idem.* Sicut tela quibus procul. Nam tela dicuntur, quaecumque in hostes mittimus. Virg. IX. Aen. (509.):

Telorum effundere contra

Omne genus Teucris.

Unde et missilia dicta sunt. *Idem* (IX. Aen. 520.):

Pellere vallo

Missilibus certant.

Vide *tela*. Quandoque tamen utriusque vocabuli appellatione fatissime utuntur non modo iuriconsulti, sed ipsi quoque oratores et historici. Nam arma vocant omnia, quibus quis instructus est ad propulsandam aut inferendam vim, ut gladios, hastas, fustes, saxa. Cuiuscumque etiam artis instrumenta arma dicuntur, ut Graecis ὄπλα. *Telum* autem omne id, quo quis se tegit ac tuetur. *Dac.*

Armata. vide var. lectt. *L. Armata.* Intellige Maximam virginem Vestalem. In veteribus nummis visitur saepe hoc habitu sacrificans Maxima virgo lacinia togae pone reiecta, et disco libatorio dextra vinctum immergens. Eleganter vero pomum in armum legere, quod Graeci dicerent ἀνδραγῆς. *Ex iust. ἀλλαντίον πομπῶν κρητὸν ἀνδραγῆς μὴ ἐπιπορτιστάων.* *Scol.* De Laurentium legibus nihil aliud umquam legi. *Dac.* Alii tamen hic legunt *Amata* ex Gellio I, 13. Male, cum *Armata* hic dicatur non ab amore aut armis, sed ab armo id est humero. *Goth.* Ne pomum ex alieno legatur in armum. Vide quae scripsi ad 2. Feodosium 27. in f. *Idem.* In armum. Vide *Armillas. Idem.*

Armentum. Ab armando armentum, armentum. Virg. (Aen. III, 540.) de equis:

Bello armantur equi, bellum haec armenta minantur.

Sed verius ab aramento. Varro lib. IV. de L. L. (V, 19. p. 98.): *armenta, quod dicitur ideo maxime parabantur, ut inde eligerent ad arandum; inde aramenta dicta, postea tertia littera extrita.* Nec obstat quod Virgilius equos armenta dixerit, nam et *Idem* alibi de cervis dixit (Aen. I, 188.):

Tres litore cervos

Prospicit errantes; hos tota armenta sequuntur.

Dac. Hunc Ennii versum refert Nonius: ipsius ad armentas easdem. Ubi facile quivis legendum viderit: *Ad armenta ipsius easdem. Idem.* Ab arando Isidor. deducit XII, 2. Adde l. 12. ff. de servit. rust. praed. l. 81. §. 8. ff. de leg. 3. l. 89. ff. de verborum signif. *Goth.* Feminine armentas apud Ennium positum. V. Nonium in *Armenta. Idem.* Locus Varronis sic nunc legitur: *inde arimenta dicta postea I tertia littera extrita.*

Album. Alii tamen Alpibus non a colore, sed ab altitudine nomen inditum tradunt. *Albus* enim vel *alpus* Gallis, qui omnem Germanica lingua locuti sunt, altum significat, unde Isidorus: *Gallorum lingua Alpes montes alti vocantur.* Et Annibal apud Livium XX, 30. *Quid aliud Alpes esse credentes, quam montium altitudines?* Hinc intelligendus Eustathius in Dionys. *Ἡ δὲ Ἄλπις, inquit, μέγιστον ὄρος ἐστὶ τῶν κατὰ τὴν οὐρανὸν ὄρεων καὶ Ἄλπις.* *Ὅσοι δὲ τὴν Ἄλιν ταύτην καὶ τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν μετασφύριζον τοῦτον ὄρεος τῇ ἑλαιοσέγγ.* Sed falsum est, vocem Gallorum propriam fuisse, cum illam Graeci etiam usurpaverint; debetur autem Phoenicibus, quibus *laban* albus, et *alben* forma Syra albescere. Nisi malis *ἄλιν* cum aliis excoalam collem interpretari, ab Hebraeo *al* vel *hal*, quod celum sonat, et *pen*, quod collem aut verticem montis. *Dac.* Glossae: *Alpes ὄρη ὕψηλά.*

Albescia scura. Duae fuerunt Albae. Varro lib. VII. de L. L. (VIII, 18. p. 418.) Cum duae sint *Albae*, ab una dicuntur *Albani*, ab altera *Albenses*. Illa est in Latium ab monte Albano, haec in Marsia ad lacum Fucinum circa fontes Anienis, quare optime Festus *Albenses Marsi generis dicit, Dac. Decumana.* Vide *Decumana ova. Idem.* Adde infra *Decumana ova.* Et Decumanus appellatur limes. *Goth.*

Albiona ager. De quo mirum apud veteres silentium, ut de Iuce Albionarum. *Dac.* Comparari potest cum voce *Albion*, antiquo nomine Britanniae.

Albula Tiberis. Eustath. in Dionys. καὶ ὁ τῆς Τίβερος Ἀλβουλὸς ποταμὸς καλούμενος. Corrige *Ἀλβουλὸς* neque enim dictus *Albulus*, sed *Albula*. Sed cur ab aquis albis, cum flavum eum dicat Virgilius: (Aen. VII, 81.) *Multa flavus arena.* Et Horat. (Carmm. II, 8, 18.) *Flavus quam Tiberis lavit.* Nempe ibi flavus nihil aliud est, quam puter, limpidus, ut caeruleus. Virg. (Aen. VIII, 69.): *Caeruleus Tiberis. Dac.* A T-

beuq. Sylva. Optimo viri docti Tiberino. Hic Calpeto patri successit et in Albula submersus nomen reliquit fluvio. Ovid. Liv. Infra in v. *Tiberis* ait: *vel a Tiberino, vel a Tibri vel Tiberi rege Tuscorum.* Sane et Eustathius in Dionys. a Tiberio quodam rege dictum refert ex Dione. *Idem. Tiberio. Tiberino. Goth.*

Ant. Ambod. Vnde incerta Vagrii. Goth. In sermone Sanacrito est *ubhau*, unde permutatio litterarum b et o fit probabilis. — *Dictum. Puctum. Goth.*

Ambactus. Cur lingua Gallica dicat, ignoro. Ut enim supra scriptum est, id recte Latine dicitur et mos Romanus significatur. *Ant. Aug. Glossar. Ambact. δούλος μισθωτός, ὡς Ἐννιος.* Caesar lib. VI (14): *Ita plurimos circum se ambactos clientesque habet.* *Fulv. Urs.* Sane Paullus iste non assecutus est mentem Festi. Nam Ambactum Festus dixit apud Ennium significare servum mercenarium; a Gallis autem dici Clientem, ut legitur apud Caesarem. Vel quod verius puto, Festus tantum ab Ennio ita vocatum servum conductitium dixit. Paullus vero iste voluit sincerum *vas*, inperustare et ita a Gallis dictum esse scripsit, quia eam vocem in Commentariis Caesaris legerat. Neque dubito, quin ita res acciderit. Nam alii longe Ambacti apud Caesarem, qui non servi erant, alius ambactus apud Ennium, quum servum significet. Hinc Gallicam vocabulam, hoc plane Latinum. Huic coniecturae fidem facit Glossarium illud non satis laudatum, et quod magistrorum manibus teri non debet, sed tantum a doctioribus nocte et die versari. In eo igitur legitur: *Ambactus δούλος μισθωτός, ὡς Ἐννιος.* An non satis plane innuere videtur, quod de Paulli *ambacia* odorati sumus? At Ennius videtur de servo ambacto loquens comparatione aliqua aut similitudine dixisse: nescio quid tale, ut apud Theognis; (v. 485. ed. Sylb.)

Μή σε βιάσθω Γαστήρ, ὥστε κακὸν λάτρειν ἐφημέριον.

Nam de eo Theognis aenit, qui quotidie locat operas suas; ut Ennius quoque de eo, cuius herus quotidie collocabat operas, et ex eo rem querebat. Porro non placet rem referre ad manumissionum morem et vertigines illas, quibus liberabatur servus, cum tamen id summis in omni doctrinae genere viris placuisse videam, eosque in ea haeresi esse. Non possum non ridere, quod agryta quidam, homo insignis audaciae atque impudentiae, acrispsit contra Turnebum super hac voce *Ambactus*. Sed ut eius omnes libri nihil aliud quam impudentissimam sui fiduciam praeferrunt, ita hanc eius de hac re opinionem ut impudentissimam et ineptissimam relicio. Nunquam legi maiores nugas, nunquam insigniorem temeritatem vidi neque audivi, ut qui omnes linguas a sua barbara deducere velit, adeo ut ipsam Hebraicam linguam posteriorem Cimbrica asserat. Ubi etiam circulator Moysen reprehendit, quod nomina propria veterum illorum patrum a gentilitia sua Hebraea, non a Cimbrica deducat. Ergo miseros illos veteres Hebraeos, qui non Balave scierint loqui, et feliciores longe futuros, si Antverpienses, quam si Syri sive Palaeatini fuissent. Talia infinita habent ineptissimae illae Origines. Et tamen non desunt qui admirentur. At de ineptissimo homine plura alias, ubi erit locus. Hoc unum adiciam, in tanta mole libri vix me reperisse, quod verum esset; et licet aliquid veri invenias, tamen id eiusmodi est, ut in ea alea dicere possis eum, aliquando ut vincat, assidue perdere.

Scal. Ut acute apud Vopiscum Salmasius, ex verbis Caesaris non magis liceat colligere, Gallicam vocem esse *ambactos*, quam *clientes*. Cur non enim et Clientes vox Gallica? Quos hic *ambactos* vocat Caesar, paullo infra servos appellat et cum clientibus iungit. Ita ut frustra sit Scaliger, qui notavit *ambactus*, cum servum significat, Latine esse, at cum pro cliente, Gallicum. *Ambactus* mere Latina vox est ὁ ἀμφοτερόμενος, ὁ περιεργητός, quasi circumactus et nunquam consistens, qui hac et illac circumducitur mercedis gratia, cuius operas quotidianas Dominus locat lucelli causas, qui et ideo locellaris et lucellaris appellatur. *Ambagere* autem vetus verbum pro circumagere. — *Ambactus* etiam dictus *ambaxus*. Infra *ambaxi*. Nempe ut a *figo* fixus et fictus; a *tago* tactus et taxus; sic ab *ago* *axus* et *actus*; *ambaxus*, *ambactus*. Inde *ambactia* et *ambaxia*, servitium vel opera mercede conductae, pro quo recentiores Latini *ambasciam* acrisperunt, ut *ascilla* pro *axilla*. Inde *ambasciator* et *ambaxiator* internuncius, intercursor, domesticus, adsecula (*ambasciador*, *ambasciadeur*). — *Dac.* Servum libertate donatum intelligit. *Pera. Satyr. V, 75: Quibus una Quiritem vertigo facit.* Et postea: *Venerit hunc dominus momento turbinis exit Marcus Dama.* Hinc circumductiones manumissionum detrahendae in l. 6. Cod. de emancipationibus. Vide infra *manumitti*. l. 23. ff. de manumiss. *Goth.* *Ambactus* apud Ennium lingua Gallica *actus* dicitur. Potest et ita legi: *Ambactus alius Ennio, quam qui lingua Gallica Ambactus dicitur.* Et ita est. Nam *Ambactus* Gallis, teste Caesare, *cliens*. Nisi actum eum esse Gallie, qui Ennio *actus*. *Idem.* Esse vocem Gallicam, clare ait Festus sive Paullus. Et sane veteri lingua Belgica *ambacht*, signat iurisdictionem, unde *ambachts* haeren usitate vocantur, penes quos territorii alicuius dominium (at iurdictio) est. Quod autem vulgo Belgae *ambacht* pro opificio usurpant,

id ex abusu vocis provenit, ut pluribus ostendit Goropius Becanus, vir ingeniose eruditus, et a quo interdum etiam verum exspectes, utcumque saepius iudicio frustretur. *Voss. in Etym.* Priscis Germanis *Am-bacht* idem quod nunc dicitur *Arut*, r. e. officium.

Am. Praepositio loquularis est, quae per se non subsistit, sed cum loquelis. Ita Sergius, Probus, Diomedes, Grammatici. Eiusmodi praepositiones sunt *dis*, *con*, *am*, *re* et similes si quae sunt aliae. Nam cum loquelis aliquid sunt, per se nihil. Sic apud Ciceronem in de somnio Scipionis *loquulariter ad cursum solis descriptus* esse dicitur, hoc est, contemplatione ipsius solis, non quod re vera is, annus dicendus sit. Quemadmodum illae praepositiones revera non sunt, nisi contemplatione earum vocum, quibus coniunguntur. Quare manifesto errat Macrobius, qui apud Catonem legit *am terminum* non *amterminum*, cum *am* per se nihil sit, sed loquulariter. Vide quid annotamus voce *Amtermini*. Apud Ciceronem vulgo non *loquulariter*, sed *populariter* excusum. Sed discant omnes Ciceroniani hanc vocem, neque mihi irascantur, si eam uti in omnibus manuscriptis legitur, probamus. *Scal.* A Graeco ἀμφί. Nam falluntur qui putant, Graece prius dictum esse ἀμ, addito φι, ἀμφί. *Dac.* *Am praepositio loquularis* cet. *Am* praepositio significat *circum*. Unde supra locellaris servus *ambactus*, i. e. circumactus dicitur. Ita hunc locum restituit Scaliger. Cui servus locellaris vel lucellaris est ἀσθωτός, cuius operas quotidianas dominus locat, lucelli et quaestus gratia; aut qui in eam rem discursat. Nisi loquularis servus accipiatur pro internuntio, aut vox *loquularis* omnino dispungatur. *Goth.*

Ambest. Ex *am* et *edo*, *ambedo*, *ambest*. *Dac.* Eadem ratione *Comest* apud Nonium dicitur. Alias regulariter *Ambedit*, ut in l. 38, ff. de adquir. rerum dominio. *Goth.*

Ambegni. Ex *am* et *agnus*, *ambagnus*, *ambegnus*. *Ambegnae* oves, quae ex utraque parte habeant agnos. Et *bos ambegna* apud Varronem lib. VII. (3. pag. 319. ubi nunc *ambiegna* ed.) quam circum aliae hostiae constituantur. Fulgentii locum de *ambegna ove* corruptum puto. Scribit Fulgentius: *Bebius Mancer qui festalia dierum scripsit, ait Lunoni eas, quae geminas parerant oves, sacrificare cum duobus agnis al-trinsecus alligatis, quas oves ambegnas vocari, quasi ex utraque parte agnos habentes.* Legendum et distinguendum: *ait Lunoni eas, quae geminos parerant, oves sacrificari* cet. Ovis enim sacrificabatur cum duobus agnis, quos pepererat. Neque requirebatur, ut ea duas oves peperisset. *Dac.*

Ambidens. Varie bidentem interpretantur. Vide Gellium lib. XVI. cap. 6. et Macrob. lib. VI. atque Servium Vergilii interpretem, qui Nigidio consentiunt, bidentes dici bimas hostias; sive quasi biennes, sive quod emineant ea aetate bini dentes. Vide Bidental et Bovem bidentem. *Ant. Aug.* *Bidentes* vel *Ambidentes* hostiae quae cornigerae essent et duos dentes eminulos haberent. Id enim requirebatur in hostiis, alioqui si carerent illis, ἀτελείς erant et ad sacrificia ineptae. Neque quod aliqui putarunt, bidens dicitur quasi *biens*, duobus annis nata, cur enim *bidentis*, non *bidennis* aut *biennis* diceretur. Gellius tamen invenisse se dicit in commentariis quibusdam ad ius Pontificium pertinentibus, bidentes *bimas hostias*, bidennes primo dictas, littera *d* immissa quasi *biennes*, tum longo usu loquendi corruptam esse vocem et ex bidenni-bus bidentes factam. Sed addit idem, Hyginum Iulium, qui ius Pontificum non ignorabat, in quarto librorum, quos de Virgilio fecit, bidentes appellari scripsisse hostias, quae per aetatem duos dentes altiores haberent. Hygini verba sunt: *quae bidens est hostia oportet habeat dentes octo, sed ex his duos caeteris altiores, per quos appareat, ex minore aetate in maiorem transcendisse.* Cf. Gellium lib. XVI, c. 7. *Dac.* Vide infra Bidental et Bovem et Bidentes. Adde Plin. II. *Gothofr.*

Abemito. Glossarium: *Abemit*, ab eo accepit, ἄβειν. Sic *Surremit*, sursum emit, hoc est *suscepit*. Et *surrempsit*, *susceperit*. *Scal.* *Emere*, quod nunc mercari, antiquis significabat *sumere*, *accipere*. Sic *surremit* i. e. sursum emit, accepit. Lucilius: *Inque manum surremit hastam.* Vide in *Surremit*. *Dac.* Idem in *emere* infra in *Surrempsit*. *Gothofr.*

Ambarvales. A duodecim fratribus scriberem, non a duobus, ex Plin. XVIII, cap. II. Gellio VI, cap. VII. et Fulgentio de obscuris; ut intelligatur de duodecim fratribus arvalibus. Sed quae sequuntur: *Ambarvalis hostia est*, Macrobius refert lib. III, uti a Pompeio Festo conscripta; et in his nulla mentio fratrum, ideo videndum est, an arvis et frugibus emendari oporteat. *Ant. Aug.* A duobus fratribus. Fortasse pro XII. legerat II., et fugit eum nota denarii numeri. *Scal.* Intelligit fratres arvales, quorum talem esse ferunt originem. Acca Laurentia, Romuli nutrix consueverat pro agris semel in anno sacrificare, XII filiis sacrificium praecedentibus. At cum unus mortuus esset, propter nutricis gratiam Romulus in vicem defuncti se succedere pollicetur. Unde ritus processit cum XII. iam deinceps sacrificare, qui duodecim fratres arva-

GRAMMAT. LAT. II.

Q q

les dicti sunt. Inde in Glossis: *Arvales sodales* οἱ περὶ ὄρων διαγινώσκοντες δικασταί. *Dac.* A duobus fratribus, ac frugibus, ita in veteri. Alii legunt a XII. fratribus. *Gothofr.*

Amburbiales hostiae. Quibus urbs et pomoerium lustrabatur, ut *ambarvales*, quibus arva. Vide *Amtermini*. *Dac.* Inde etiam *Amburbium*. Infra in *Amtermini*. *Gothofr.*

Ambustus. Glossarium: *Ambustus περιπελεγμένος, περικεκαυμένος.* *Dac.*

Ambitus. Varro lib. IV, de L. L. (V, 4, 9.) *Ambitus iter, quod circumeundo teritur; nam ambitus circumitus, ab eoque duodecim tabularum interpretes ambitum parietis circumitum esse dixerunt.* *Dac.* De legitimo spatio a vicina insula dixi ad l. 14. in fin. ff. de servit. urb. adde Isidorum lib. 15. Ciceronem in Topicis (c. 4.) Vitruvium I, c. 1. Varronem in 4. de lingua. *Goth.*

Adolescit. Sine dubio legendum: *Adolescit ab olesco, id est cresco, venit.* Quod confirmatur sequentibus. *Exoletus*, inquit, *qui excessit descendi, id est crescendi, modum.* Vide *subolescit*. Animadvertite semper, in hac lacera et misera epitoma inter alia, quae ab importunis emendatoribus supposita sunt, duo saepius occurrere: aliquam etymologiam Graecam, ut hic, et voces has *id est*. Quod suis locis indicabimus. Alioqui si voluissemus stultorum more, ut inquit ille, esse molesti, et hariolari id dictum a Festo, quod nunquam illi in mentem venisset, potius legeremus: a Graeco ἄλδω vel ἀλδαίνω. *Scal.* A Graeco ἀδολεσχῶ, inepte. *Adolesco* a verbo *olesco*, ut et in *suboles*. Si quis erit tamen qui Graecum etymon retineat, pro ἀδολεσχῶ legat necesse est vel ἀλδέω vel ἀλδήσκω. *Dac.* *Adolescit.* Glossis ἀκμαίξει, unde ἀκμαῖος adultus. Vide infra *Suboles*, Nonium in *Adolere* duobus locis, et in *Adolescere*. Huic contrarium *Abolescit* Glossis ἀπακμαίξει. *Goth.* Disputarunt viri docti, qui tandem *adolere* et *adolescere*, quae aperte eiusdem essent originis, tam diversae significationis esse possent. Rationem invenimus in lingua sanscrita, in qua radix *bal* crescere, nutrire, sustentare significat, eadem tamen etiam dare, offerre, destinare, occidere notat. Unde intelligitur, *adolescere* et *adolere* plane diversa esse verba, quorum prius est *crescere*, alterum simpliciter *sacrificare*, non *comburare* proprie, quam tamen notionem postea induisse videtur. Ab eadem radice *alere*, nutrire, descendit, utrumque labiali ommissa, velut in digamma saepe fieri videmus. Ceterum lectionem ἀλίζω enotavit iam *Gothofredus* e vetere libro.

Altare. Ab *adolesco*. Sic igitur ducenda analogia: *adolesco, adolitur, adolitur, altum, altare.* Vide infra *altaria*, ubi melius ab altitudine. *Dac.*

Aliuta. M. L. habet *ipsus* pro *ipsos*. *Yelius Longus* de orthographia: *Antiqui aequae confusas o et u litteras habuere.* Nam *consol* scribebant per o, cum legeretur per u, *consul*. Unde in multis etiam nominibus variae sunt scripturae, ut *fontes, funtes; frondes, frundes.* cet. *Urs.* Ut ab antiquo *alis*, aliter; sic ab alius *aliuta*. *Dac.* Nimirum ut *Aeoles* adverbium multa et coniunctiones in a pro εἰν proferunt, veluti αἶνα pro αἶνεν, ἄνωτα, pro ἄνωθεν; sic prisci Latini in ta pro ter terminasse videntur adverbium. In sermone Sanscrito *anjas, anja, anjat* significat alius, alia, aliud. Ceterum in lege *Numae* scribendum sine dubio *Iovi sacer*, quod clare ostendit scriptura optimi Cod. Gu. II, ubi est *Iovis acer*.

Astu. *Astute.* *Plaut.* in *Prolog.* *Poenul.* (v. 111.)

Ita docte atque astu filias quaerit suas.

Terent. Andr. (I, 3, 3.)

Quae si non astu providentur.

Astu per excellentiam de veteri urbe Athenarum. *Terent. Eunuch.* (V, 5, 17.) *an in astu venit?* Sed male quidam sibi persuasere de solis Athenis *astu* sic absolute dictum. Nam de alia quavis urbe exempla suppetunt. De Mileto *Herodot.* pag. 8., de Lydorum urbe pag. 37., de Cyrenis in fine libri II. (c. 181.) *Dac.* In quo qui conversant cauti et acuti. Lege: in quo qui conversati; e contrario qui non in oppido, sed in agris versantur, simplices; unde simplex rusticitas in iure. *Goth.*

Algeo. Optime *Bonaventura Vulcanius* in suis ad vett. Gloss. notis legendum vidit infra: ut sit *algor dolor quidam membrorum rigore collectus.* Hinc *algiosus* ὀδύσπιος. *Dac.* *Coniectus.* *Collectus.* *Goth.*

Anus. A Graeco ἄνους, amens; neque enim ab annis esse potest, quum *anus*, vetula, priorem syllabam corripit, *annus* vero pro *annus* eandem producat. *Dac.* *Antiqui non geminabant litteras.* Idem supra in *Ab. oloes* (infra) et infra *Aulas*. Et in verbo *Solitaurilia*. *Isidor.* I, 26. fin. *Goth.*

Amussim. Proprie funem, creta vel rubrica illitum, quo demisso fabri explorant opera. Graecis dicitur σταθμή. *Hesych.* σταθμή, στάτος ἐν ᾗ ἀπορροῦσιν οἱ τέκτονες. Dicitur regula fabrorum, quare hic *Festus*: tractum a regula. Vide *Examussim*. *Dac.* Conf. *Nonius* vv. *Amussis, Amussitatus* et *Examussim*.

Adgrettus. Eodem modo quo *meritus*, *pultus*, et similia. Non video, quare dicat a Graeco ἄγρεσι. Sane diu puto esse, cum desideratur melior pars Graecarum vocum in hac epitome Festi. Nam quae hodie exstant, fere omnes arbitrio correctorum huc inculcatae sunt, ut istud ἄγρεσι. Quasi illud Homericum ἄγρεσι μὲν habeat aliquid commune cum *Adgretus*. Sed quare deducit a Graeco, si dictum est pro *Adgressus*? Manifesto verba haec ultima intrusa videntur ab aliquo sciolo, sive ipse Paullus mutilator fuit, sive alius quis, illo non doctior. *Scal.* Adgressus more Graecorum, qui pro σσ scribunt ττ. Dicebatur etiam *adgretus* simplici τ. Infra pro ἄγρεσι, quod corruptum est et mutilum, legendum est ἐγείρωμαι, i. e. *surgo*; ex ipsomet Festo in voce *egretus*, ubi: *egretus et adgretus a Graeco sunt ducta, a surgendo et proficiscendo*. Quare frustra est Scaliger, cum ista: *quod verbum venit a Graeco ἄγρεσι*, a sciolo quodam huc intrusa suspicatur. Vide *Egrettus*. *Dac.* *Adgrettus*. *Adgretus*. *Goth.*

Agnus Quod venit ex Graeco λύκος. Imo: quod venit ex Graeco ἡ λύκος. Vult enim in eo secutos esse veteres Graecos, qui ἡ ἴππος, ἡ ἄρκτος, et similia dicunt. Non enim hic quaerit etymon lupi, sed rationem, quare feminino genere dicunt veteres. Porro quod sit agnum utroque genere a veteribus enunciari, habes in lege Numae de optimis spoliis: *AGNUM. MAREM. CAEDITO*. Et in Pellex: *AGNUM. FEMINAM*. Nam non agnam, sed agnum feminam dicebant, ut non lupam, sed lupum feminam. Ennius:

Endotuetur ibi lupus femina, conspicio amens.

Scal. Graeci cum dicunt ἡ ἴππος subintelligunt θήλεια. Nam Pindarus dixit ἴππος θήλεια, ἔλαφος θήλεια. Homerus βοῦν ἄρσενα. Sic mares homines, canis femina, civis femina. *Leo femina* dixit Plautus. *Bos femina* Livius. *Polypus femina* Plinius. *Porcus femina* Cato et Cicero. *Anguis femina* et *anguis mas* Cicero. (Cf. Sanct. Min. IV, 4.) Et alia multa. In his autem et similibus epicomenis si adiectivum adicitur contra terminationem, mas vel femina debet intelligi, ut equus velocissima, bos auratus, elephantus gravis. Sic apud Virgil. (Aen. VI, 644.) *Ne saevi magna sacerdos*. Et: (Aen. VI, 398) *Amphrisia vates*. Sic Ovid. in Epist. (Heroid. XI, 48.) *Nova miles*. *Dac.* *Communis erat generis*. Vide infra *recto fronte*. Sic in Numae legibus *Agnus mas*, *Agnus femina*. *Goth.* *Sicut et lupus*. Vide infra *Masculino*, et *Recto fronte*. Sic apud Ennium: *lupus femina*. *Idem*.

Aegrum. Iam superius monuimus, pleramque Graecarum vocum partem supposititiam esse. Neque magis erratum est, quam ubi Graeca vox desiderabatur, ut hic ex una etymologia duae conflatae. Sane illud ἀνιγρόν, quod est poeticum, non est unius assis. Sed ita puto Festum sensisse: *Aegrum* ex Graeco a quibusdam putatur a voce doloris appellari αἷ, αἷ. Neque prorsus caret ratione. Nam veteres scribebant *Aigrum*. *Scal.* Quamvis ἀνιγρόν mere poetica vox sit, non ideo tamen ita temere reiicienda. Recte enim ex ea aegrum. *Ἀνιγρόν* Hesychius interpretatur παῦλον, quod tam de improbo quam de aegro dici solet. Neque tamen caret ratione, aegrum esse ab αἷ, αἷ, ut ultima syllaba sit vocis productio. *Dac.* *Aegrum*. Hinc aegrae mulieris offensam placare. l. ult. ff. si quis aliquem testari. *Goth.*

Annus. Ένος, Aeolice έννος; e mutato in a annus. *Dac.*

Alterum. Olim dicebatur *alterus*, a Graeco ἄλλος ἕτερος, vel potius, ut placet Angelo Caninio, ab Aeolico ἀλλοτῆρος pro ἀλλότριος. Aeoles enim transponunt et geminant q et mutant i in e, ut Πέδραμος pro Ποίαμος. *Dac.* *Alter* descendit a Sanscrito *antaras*, *antara*, quod transit in *alter*, quemadmodum *anjat* in *alius*, n mutata in l. Unde simul intelligitur, quare *aliud*, neutrum, in d desinat, quum *anjat* Sanscritum sit neutrum; *antaram* autem et *alterum* etiam in neutrius formatione sibi respondent. Masculini nominativus in pronomine *alter* terminationem amisit et thema solum retinuit. Graecorum ἕτερος a Sanscrito *itaras*, *itara*, *itarat* deformatum, ex quo apud Latinos *iterum* remansit. *Ἐκάρτερος* Sanscritum est *ekataras*, ab eka unum, cum terminatione comparativi; unde *ἐκάρτερος* unum e duobus, *ἕτερος* autem alterum e duobus significat.

Alter. In auguriis puto alterum significasse non bonum, cum altera avis felici priori auspicio vitium faceret, cum fulmen secundum prius perimeret, quod dicebatur propterea *peremptale*. Augures vero in templo sedentes ad augurium captandum abstinere vocibus male ominatis, ideoque potius *alteram avem* quam *adversam* dicebant. *Scal.* *Alter* avis non bona. Si modo priori vitium facit. Sic fulmen peremptale, quod priori vitium facit. *Goth.*

Alliesis dies. XVII. Kal. Sextiles. *Dac.*

Adlecti. Totus hic locus de Senatoribus nimis praecisus est a Paullo. Sunt enim Senatores patres, Senatores patricii generis, et patriciorum auctores. Sunt Senatores conscripti a L. Iunio Bruto, ex primoribus equestri ordinis, ut Livius scribit, *adlecti*. Hi igitur *adlecti* dicebantur, quod propter inopiam Se-

natorii ordinis ex equitibus adsumpti sunt. Idem factum est post pugnam Cannensem, adlectis a Dictatore M. Fabio Buteone iis, qui magistratum obtinuissent, neque in Senatum lecti essent; item qui spolia domi aut civicam habuissent. Idem Festus verbo *Qui patres*, alios auctores secutus, a P. Valerio Cos. conscriptos refert. Dionysius utriusque Consulis consilium fuisse ait, et Bruti et Publicolae. Tacitus cum Livio consentit, praeterquam quod eos minorum gentium appellat, quod Livius centum Senatoribus a Priaco rege adlectis tribuit. Vide etiam Festum verbo *Conscripti*. *Ant. Aug.* Eos intelligit, qui exactis regibus propter Senatus inopiam ex primoribus equestriis ordinis a Lucio Iunio Bruto assumpti sunt. Liv. lib. II. Iidem et conscripti dicti. Vide *Conscripti* et *Qui patres*. *Dac.* *Qui propter inopiam*. Senatorum intellige, quia numerus eorum plenus non erat. — Alia significatione *Adlecti* Varroni dicuntur suffecti in alterius locum. Ut et in l. 11. 12. 13. Cod. Theodos. de suscept. Alias *adlegi* est adscribi et referri in numerum. l. 3. §. 2. ff. de decurionibus. Unde allectio vel adlectio l. 7. Cod. de incolis. *Goth.*

Alteroatio. Non pro iurgatione tantum, sed etiam pro *alternatione* sumitur, cum duo alternatim loquuntur et inter se verba commutant, unde optime Glossarium: ἀψιμαχία, ἀμφοβολία, ἀντιθέσις, ἀμοιβαῖοι λόγοι. *Dac.* Reperitur hoc vocabulum in l. 4. Cod. de necessariis servis cet. Quintil. 5. (VI, 4.) *Gothofr.*

Alternatio. Glossarium: *Alternare* ἀμειβεῖν, *alternatim* ἀμοιβαίως. *Dac.* Hinc alternatim per vices. Vide Nonium in *Alternatim*. Et Glossae: *Alternis*, ἀνὰ μέτρος, ἀμοιβαδόν. *Alternatim testis*, qui vacillat. *Alternationem* vero nostri pro disiunctione usurpant. l. 2. §. 2. ff. quod certo. l. 7. §. 4. ff. de iniuriis. In lege vero 9. ff. de servo corrupto *sine alternatione* est illo uno casu vel uno tantum casu. *Goth.*

Alma. Eleganter vetus illud et plenum bonae frugis Glossarium: *Alma*, κλυτή, ἀγνή, ὥραία, θρέπτειρα. *Scal.* Homero ζεῖδωρος ἄρουρα, alma terra, quod homines nutriat. Inde Gloss. *Almus* ζεῖδωρος. *Dac.* *Pulchra κλυτή, ὥραία*. Gloss. inde *Almus* iisdem κλυτός, ἐνδοξός. *Goth.*

Altellus. Est ὑποχορηστικόν, altus, altulus, altellus. Significat θρεπτόν, τρόφιμον, alumnum. Ita vocabant, qui expositi erant, et inveniebatur, qui eos tolleret. Plinius ad Traian. (ep. 71.): *Magna, Domine, et ad totam provinciam pertinens quaestio est de conditione et de alimentis eorum, quos vocant θρεπτούς* cet. Expositum Romulam ab avo, educatum a Faustulo, nemo non meminit. Ita ergo vocantur incerto patre et matre nati. Sed veteres Grammatici, qui tam anxie etyma verborum rimentur, quid aliud, quam cum ratione insaniunt? *Scal.* Merae nugae, quaecunque hic Festus tradit. Ait Scaliger ab *alendo*, *altus*, *altulus*, *altellus*. Sed omnino *altellus* est ab *alter*, *alterulus*, *altellus*, id est geminus, quod uterque alter esse videatur. Vide *frater*. *Dac.* *Quasi altus in tellure*. Vide in *Altus*. Est autem idem ac (atque) expositus et Alumnum. Graeci θρεπτός. Eclog. I, c. 6. οἰκοτραφής, τρόφιμος. Latini alumnos appellant. l. 26. Cod. de Nuptiis l. j. Cod. quae res pignoris. sed et Graeci χαμεύματα βρέφη appellant. Novell. 253. adde de expositis. l. 152. ff. de iuris et facti ignor. l. 4. ff. de agnoscend. liber. l. 1. et passim de infantibus expositis. *Gothofr.*

Altus ab alendo. Horat. (Od. III, 4, 37.) *Vos Caesarem altum*. Altum id est alumnum, non vero magnum, ut quidam volunt. Quod pluribus apud ipsum Horatium, qui brevi Deo iuvando metam stringet. *Dac.* Vide supra *Altellus*. alias ab altitudine, unde Glossis *Altus* ὑψηλός. *Goth.*

Alterplicem. Isidori λέξις. *Alterplicem*, duplicem, dolosum. *Scal.* Quem Graeci στρεψιμαχόν, versipellem, astutum, metaphora a velleribus intortas et inversas lanas habentibus. *Dac.* *Alterplicem, duplicem*. Id est dolosum Isidoro in lexico. Ita Horatio Ulysses, duplex. *Goth.*

Alteritra. *Alterita*. Lege ut in al. *alteritra*. Alterutra syncope *alteritra*. *Dac.* *Alterita*. *Alteria* *Gothofr.*

Alcedo. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII, pag. 366. Sp.) *Haec avis a Graecis ἀλκυών, a nostris alcedo dicitur*. Plaut. Poenul. (I, 2, 143.)

*Iam hercle tu periisti, nisi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare est olim, cum ibi alcedo pullos educit suos.*

Dac. *Catamitus*. Vide infra *Catamitum* et *Alumento*. *Goth.* Pro *Nilo Melo*. Vide infra *Melo*. *Idem*.

Alica. Tritici vel farris genus. Plin. lib. XVIII, 7., unde etiam pro pulte Martial. Epigr. lib. 13, 8.

Nos alicam, mulsum poterit tibi mittere dives.

Vide Plin. lib. XVIII, 11. *Dac.* Vide incerta Verrii Flacci. Adde infra *Pollucere merces*. *Goth.*

Alicariae. Quae antè pistrina alicariorum qui alicam molebant. Plaut. in Poenul. I, 2. (v. 54.)

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias.

Dac. Prostibulae. Quae tibi olant stabulum statumque, eadem et Prosedae. Plautus supra. *Idem.* *Sicut haec.* *Eae. Goth. Prostibulae.* Vide infra Prosedas. *Goth.*

Almities. Glossarium: *Almities, αἰτήσεις ἀρχῆς. Almitus, ἀνατροφή, ἀναγωγή. Almites, κάλλος ἀνατροφῆς.* Charisius. *Almities, εὐπρέπεια. Scal.* Interpretatur Charisius εὐπρέπειαν lib. I. (p. 38. Ed. Frob.) Sic intelliges Paulli verba, quae mihi mendosa esse videbantur. *Ant. Aug. Almities et Almitas* idem est, quod Horatio *Faustitas*, id est terrae fertilitas, salubritas aquarum et Iovis auae. *Faustus* rerum habitus. *Dac.*

Allus. Hallus inferiori loco idem appellatur, mirandumque est, Festum et in hoc et in aliis varie scribere, ut *ederam* et *hederam*, *Gaiam* et *Gaiam*. Paullo vero id adscribendum non est, cum ante eum Festi liber litterarum ordine esset perscriptus. *Ant. Aug.* Veteres edd. habent *Allex*, quod ego reperi in Isidori Glossis: *Allex, pollex in pede.* Tamen in littera H. vocatur Hallus. Et Glossarium: *Hallus, ποδὸς μέγας δάκτυλος. Scal.*

Alveolum. Nam *alveus*, ut *alveolus*, de tabula lusoria. *Dac.*

Alvus. Et viri etiam Masculino genere posuit Accius:

— — — *Ut quam fragilissimus alvus.*

Dac. Adde Nonium in *Alvus. Goth.*

Angor. Plaut in Mostell. (I, 3, 60.) paucis immutatis. *In anginam ego nunc me velim verti, ut veneficae illi faucesprehendam.* *Ant. Aug.* Scribe: a Graeco ἀγγόνη. Miror a doctissimis viris margini appositum ἀγγηνέλλειν. Hoc quid sit, ne ipsi quidem sciunt. Sed quisquis hoc ausus est, non dubium, quin ita legerit in lexico suo, cum legendum potius esset: ἀγγειν, ἔλλειν. Nam ἀγγω est ἔλλω. Vide quam saepe boni et docti viri suos sibi oculos ipsi fascinant. *Scal. συνάγγη* (ita enim Goth. *Dac.* ediderunt) ἀγγηνέλλειν, alii ἄγγειν, ἔλλειν. *Goth.*

Antigerio. Placidus in glossis: *Antigerio, vel quemadmodum (lege admodum) vel inprimis. Fulv. Urs.* Glossae veteres Latinae: *Antigerio, valde. Antigerium, quemadmodum, inprimis. Scal.* Quintil. lib. VIII, 3. *Quid necesse est dicere oppido, quo usi sunt paullo nostro tempore superiores? Vereor ut iam non ferat quisquam.* Certe *antigerio*, cuius eadem significatio est, nemo nisi ambitiosus utetur. — Glossarium: *Antigerio, πρόλημα, νίκη ἀντιοικήσις. Lege: πρόλημα νίκης, ἀντιπράσις. Dac.* Fuerit igitur *Antigerium* id quod Galli hodierni dicunt *avantage*, et *Antigerio* proprie *en avantage*, avec d'avantage.

Antehac. Opinor legendum *Antidea. Urs. Ante* (sic enim *Dac.*) Quasi vero *ante* pro *antea* solus Terentius usurparit. *Dac.*

Anteurbana praedia. Imitatio Graecorum: προάστεια χωρία. *Scal.* Quae et *suburbana.* Novell. 7. c. 3. §. 1. Novell. 84. c. 1. l. 198. ff. de verb. signif. Glossis: προαστείον, Processio. *Goth.*

Antarium. Antarium bellum eodem modo dictam, quo a Vitruvio *Antarii funes.* Veteres Glossae: *Antarium bellum, ὁ πρὸ τῶν πυλῶν πόλεμος.* In veteri Glossario: *Antarium, ἀνταρμός*, hoc est antepagamentum, ab eadem mente dictum. *Scal.* Magis placet *antarium bellum* dici, quod Tyrannus seu apostata adversus regem suum gerit, ab ἀνταρῶ, rebello. Nam et Graeci *antarium ἀνταρμόν* vocant. Falluntur viri doctissimi Vulcanius et Scaliger, qui in Glossario *antarium* et ἀνταρμόν de antipagamento accipiunt; inde ἀντάρης, Latine *antártia*, pro quo et *intaria*, rebellis, tyrannus, apostata. Hesychius: ἀντάρης, τύραννος ἀντιβαλῶν βασιλεῖ. *Dac.*

Axare. Ab *axis.* Glossarium: *anaxant ὀνομάζουσι. Dac.* Vide quae supra ad v. *Axamenta* disputata sunt. Pro *anaxant*, quod est in Glossario, legerim *anaxant*; est enim derivatum a Sanscrito *ang*, *ank*, *angs*, ut vidimus. Nisi forte *anaxo* nihil est, nisi forma ab *anxo*, interposita a emollita.

Antipagmenta. Gloss.: antipagmenta, προήγματα. Sculpturae Deorum, hominum, animantium, aliarum rerum, quae postibus, aut columnis postes sustentibus, pangi solent. *Dac.* Adde *Antes. Goth.*

Antefixa. Horum est mentio apud Livium lib. 34. *Antefixa fictilia Deorum Romanorum ridentes.* Et lib. 36. *In aede Concordiae victoria, quae in culmine erat, fulmine icta decussaque, ad Victorias, quae in antefixis erant, haesit, atque inde procidit.* Quid sint disertim explicat Vitruvius lib. 3. *In Arcostylis autem nec marmoreis epistylis uti datur; sed imponendae de materia trabes perpetuae; et ipsarum aedium species sunt haricae, humiles, laxae. Ornatae signis fictilibus aut aereis inauratis earum fastigia, Tuscanico more, uti est ad Ciroum maximum, Cereris, Herculis Pompeiani, item Capitolii.* Ita locum illum Vitruvii legimus. *Dac.*

Aureax. Videtur legendum dicebant pro dicebatur. *Urs.* Glossarium: *Aura*, exsolitarius, ἑπαστής. Lege: *Aureax*, solitarius. Confirmant Glossae Isidori: *Aureax*, eques solitarius. Solitarium vocat, quem alibi idem auctor Glossarii singulatorem, hoc est, κέλητα. Idem etiam Caballarium. Melius tamen eadem Glossae Isidori: *Caballarius*, alaris. *ScaL.* Non tantum auriga; aureax enim est equus solitarius, Graecis πονάμνξ, et eques, qui equo solo ac singulari vehitur, ut Graecis κέληξ. Hesychius: κέληξ, ἑπας καὶ ἑπαστής πονάμνξ. Ita enim legendus hic locus. Inde etiam singulatorem Romani dixerunt monatorem et sūnplum. *Dac.*

Auritus. Glossarium: *Auritus*, ὠτοπετής, ὠτοπαράχος, ὄψιανουσιλύγος. ὠτοπετής est flaccus, plaudus, ut canes venatici *ScaL.* Non admittenda est Festi divisio, ut auritus modo a magnis auribus, modo ab audiendi facultate dicatur. Nam plane est ab auribus. Plaut in prol. Asin. (prol. 4.) *Face iam tu praeco nunc omnem auritum populum.* Et Horat. Qd. 12. lib. 1. *Et auritus fidibus caecoris ducere quercus.* *Dac.*

Aurum. *Hypsicrates* reponendum puto pro Hippocrates. *Urs.* Male citatur Hippocrates; legendum enim *Hypsicrates*, qui a Varrone (p. 91. ed. Sp.) et Gellio lib. 16, (12, 6.) citatur, scripsitque de Romanis vocibus, quae a veteri lingua Graeca derivantur. *Aurum* vero priusquam vocabulum Graecum, et ab eo *thesaurum* dictum, divitiae et divitiarum conditorium. Quod sequitur: *nonnulli quod mentes hominum avertat*; vereor, ne Paulus praetermiserit quod clarius Festus exposuerat: *Nonnulli quod mentes hominum avertat* id est avertat. Indifferentem enim *auruncare* et *averruncare* dicebant. Ut *cauneas*, pro *cave ne eas*. Glossarium: *Auruncus* θεὸς ἀποτρόπαιος. Nam ita in veteribus codicibus, non semel legi. Quin et Aurunci veteres Italiae populi ab ea eadem mente dicti, quod est idem ἀποσπασθέντες, avulsi a sedibus suis, quod nempe πλάνητες et aborigines fuerint. Eodem modo dicebant *dortium* pro *divortium*. Turpilii Leucada:

Antefacta in ignem committo, tristitias ante dortium.

Quod et lex trochaici et vetus lectio manuscripta docet. *ScaL.* Unde et *thesaurum*. Pandectae Florentinae *thesaurum*. Quid ait *thesaurus*, vide l. 67. ff. de rei vindicat. l. 38. §. 6. ff. de auro. l. 31. l. 36. ff. de acquiren. rerum dom. l. 3. ff. de acquir. possess. l. 1. l. 3. in fin. ff. de iure fisci. l. unic. Cod. de Theauris. *Goth.* *Aurum* Aurion. *Idem.* *Avertat*. Alii *auruncet*, quod avertere est. Inde Aurunci, quasi sedibus avulsi et Auruncus Doms, ἀποτρόπαιος. *Idem.*

Aurichalcum. Cum Graeci dicant ὀρεχάλκον, tamen Latini scripserunt *aurichalcum*, quod putarent id ex auro et aere componi, addita Cadmea terra; ut electrum ex auro et argento, de quo intellexit Martialis:

Pallida sic niveo radiant electra metallo,

Ei niveum felix pustula vincit ebur.

Intelligit enim de illa materia composita, non de succino. Igitur ex vitio pronuntiationis nata est falsa illa de compositione auri et aeris opinio. Quare et auctor Glossarii recte dixit: *Aurichalca*, χρυσάμναι, quod putarent esse auri et chalci seu aeris κράμα τι, et compositionem quandam. Non nego, ex auro et aere praestantissimum aea fieri, ut prodiderunt veteres de Corinthio aere, sed id ὀρεχάλκον esse, id vero pernego. Aristotelem enim habeo auctorem, qui apud interpretem Apollonii negat ὀρεχάλκον esse in rerum natura. Hesychius: ὀρεχάλκον, τὴν σίδη διεδεδωμένον τοῦ χρυμο. Οἱ δὲ πλείους ἐπάχρην αὐτόν. ἔαν δὲ καὶ ὕλη ὁμοία χάλκῳ. Sane ὕλη ὁμοίαν χάλκῳ vulgo vocamus *Latenum*. Et de eo intellexit Horatiana (Art. P. 202.)

Tibia non ut nunc orichalco vincita,

Sed illud commentitium Aurichalcum tanti fuit apud veteres, ut cum nusquam esset, tamen quasi esset, etiam auro excellentius haberetur. Id quod ex Plauto cognoscimus, qui aurichalcum pluris facit, quam talentum auri. Quod et non praetermittit Servius in Virgilium (XII. Aen., 87.) *ScaL.* *Orichalcum* prius dictum; postea o verbo in *au*, aurichalcum, ut ab *osculor*, *ausculor*. Et haec aurichalci pronuntiatio effecit, ut prave omnes crederent, esse ex auro et χάλκος, aere. — Orichalci mixturam sic describit Strabo lib. 13. *Lapis est apud Andeira, qui ustus in ferrum transit, deinde cum quadam terra in camino excoctus pseudargyrum, seu falsum argentum stillat, cui ubi est aea additum, mixtura fit, quam nonnulli orichalcum dicunt.* — Plinius scribit, in usu gemmarum diu illud apud veteres in admiratione fuisse, qui auri vice eo uterentur ad includendas gemmas. Sed postquam vere cognitum est, tum etiam in ordinem redactum. Nam Vitellius pro auro et argento, quod templis surripuerat, stannum et orichalcum supposuit. Sueton. in Vitell. c. 6. *Dac.* *Orichalcum*, sic infra in *Cadmea terra*. De orichalco locus exstat in l. 45. ff. de contr. empt. l. 4. ff. de legat. 1. *Goth.*

Aona. Quia, *aarcine* et in manuscripto. *Urs.* Quod ait: *Exercitus quoque instructio* cat. falsum est. Non enim *aonum* sed *aciem* dicimus. Perro *aonum* intelligit, quam alibi *onqsonem* vocat, quae et *disoernium* vocatur. Lucillius XXX.:

Euplocama digitos discerniantque capillo.

Graeci *καλαμίδα*, Apuleius *acum crinalem*. De qua Martialis: (XIV, 22.)

Tenuia ne madidi violent bombycina erines,

Figat acus tortas sustineatque comas.

Ita enim legendum in Martiali. Nam in vulgatis perperam *madidos*. Quod adeo eius loci sententiam turbat, ut Turnebo, viro doctissimo, suspectus quidem locus fuerit; emendare autem dum tentat, totum sensum poetæ inverterit. De ornatrice habes apud Suetonium, Iuvenalem et eundem Martialem. Graeci et *κοσμητρίαν* et *κομμωτρίαν*, quo nomine fabula edita a Naevio. Fuitque munus illud peculiare, ut quaedam ancillae nihil aliud quam (nisi) ornatrices essent, ut patet ex veteri inscriptione: **CINERIBUS. HAMILLAE. ALBIONIAE. QUINTAE. ORNATRICEI. FESTUS. M. SEPTIMI. GALLI. DISPEN. CONTUBERNALI. B. M. F. ET. SIBI.** *Scal.* Acus ornatricum alio nomine discerniculum vocatur, quia ea capillos distinguunt, discernunt. — Ornatrices autem nos dicimus *coiffeuses*. — Sueton. in Tiber. 40. *Hæc matris meae liberta et ornatrix fuit.* *Dac.* Acus inter alia significat ornamentum capitis. l. 25. §. 10. vers. ornamentorum. ff. de auro. Constantinus in lege 1. Cod. Theod. de repudiis, si præter hæc tria crimina repudium marito miserit, oportet eam usque ad acuculam capitis in domo mariti deponere. Glossis *Acuola* *ἑαφίς*. *Goth.* Ornatrix. Vide legem 49. et 1. 65. §. ornatricibus. ff. de legat. 3. *Idem. exercitus quoque instructio.* Falso hic Festus legisse videtur *acum* pro *acie*. *Idem.* Cum *sarcire*. quia *sarcire*. *Idem.* *ἀνίστασθαι*, *ἀντρεν*. *Idem.*

Assiduus. Varro lib. VI. de L. L. (VII, p. 376.) *Qui adest, assiduus.* Cicero in libello de petitione consulatus: *Jam assiduitatis nullum est præceptum, verbumque ipsum docet, quæ res sit; prodest quidem vehementer nunquam deesse.* *Dac.* *Assiduum locupletem.* Quod asses duit, i. e. det. Itaque in leg. XII. tab. *Assiduo vindex assiduus esto.* *Proletario civi quivis volet vindex esto.* Ubi *assiduus* id est *locuples*, opponitur proletario, qui e plebe tenuissima erat, et nil præter prolem Reip. exhibebat. *Assiduo* pro *locuplete* assus etiam est Plaut. Amph. I, 1. (17. ed. m.):

Noctesque diesque assiduo stilis superque est,

Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.

Dac. (Adverbium est *assiduo*). *Qui sumptu proprio.* Quia nemo nisi *locuples* huic sumptui par esse poterat. Verum ut libere dicam quod sentio, *assiduus* et pro *locuplete*, et pro eo qui proprio sumptu militat, ab *assidendo* dictus. *Locuples* enim *assiduus*, quod Reip. adsidebat, aderat, praesto erat. Alter vero in munere suo multus erat, muneri suo assidebat, totus incumbibat, cet. Cum Festo tamen Cicero, Quintilianus, Gellius, sed qui saepius manifesti erroris in etymis ducendis deprehenduntur. *Dac.* *Assiduus* vulgata, et quidem rectius; nam ab asse dando, *assiduus*, Charisio lib. 2. Gell. 26. c. 20. *Goth.*

Andruare. A Graeco *ἀναδραῖν*. Quid istud sit verbi nescio, magis, quid eius vicem substituam, non habeo. Non puto Graecum verbum hic desiderari, sed hic accidisse, quod alias supra ostendimus, ut Festus nullam mentionem Graeci verbi fecerit, sed potius ita scripserit: *andruare est recurrere, a verbo truaré, id est movere; hinc Trua vocata.* Tamen si *ἀναδραμεῖν* reponamus, tolerabilis erit lectio, ita: *Andruare, id est recurrere, a Graeco verbo ἀναδραμεῖν, id est inde venire.* Nescio quid sibi voluerit auctor Glossarii, qui scripserit: *Andruare, ἀδρῆσθαι*; nisi putavit *Andruare* *παρὰ τὴν ἀνδρείαν* dictum. *Scal.* Vide *redamtruare*. *Dac.* *Andruare, id est recurrere.* Glossis *ἀνδρῆσθαι*, hinc *Antroare*, infra in *Antroare*, et *Redandruare* seu *Redantruare*. Adde Varronem. Alio significato *Antruare* Glossis: *σπλεῦσαι*, pro *σπηλεῦσαι*, quod videtur tractum a Graeco *σπήλαιον*, antrum. A verbo *ἀναδραῖν*. a verbo *ἀναδραμεῖν*. Vel ita: a verbo *truare*, id est movere. *Drua*. *Trua*. Vide infra *Antroare* et *Truo*, quæ omnia Nonio non a movendo, sed a terendo. Quid *Trullae*, *Tryllae*, seu *Truellae*, dictum in lege 13. ff. de instructo. l. 86. ff. de auro. *Goth.*

Antroare. Glossarium: *Antruare, σπηλεῦσαι*. Ita corrigimus; *σπήλαιον* enim *antrum*. Longe alia significatione posuit, ac Festus ipse. *Scal.* Vide an idem sit, quod paullo superius *andruare*, et quod hic *trua* dicatur, illic *drua* appelletur. *Ant. Aug.* Glossarium: *Antruare σπλεῦσαι*. Rescribit Vulcanius *σπλεῦσαι*, Scaliger *σπηλεῦσαι*. Uterque sane nullo sensu. Nam *σπλεῦσαι* est contaminare, inficere, quod verbo *antruare* nunquam convenire possit; at *σπηλεῦσαι* ab *σπήλαιον* antrum inaudita vox, et quæ nunquam referri ad *το* *antruare*, neque enim *antruare* ab *antro*. Lege igitur *antruare σπένναι*, i. e. *cūtate gradu ferri*. Nunc quod ait *antroare, gratias referre*, id mihi dubium est atque *redamtruare* potius pro *gratias referre* positum fuisse, nam *antruare* est motus edere, *redamtruare* eosdem motus invicem referre, unde non invenusta metaphora pro *gratias referre* dici potuit *redamtruare*. Nihil aliud video. *Dac.* *Antroare*. Adde supra *Andruare* et infra *redantruare* *Goth.* *Truant*. vide in *Truo*. *Goth.* Duse sunt in sermone Sanscrito vocum radices, quæ huc facere videntur *dru* curro, fugio; et *dru* fixus moveor, stantem se movere. Ita enim interpretor, quod apud

Rosen. in Radd. Sanscritt. pag. 42. et pag. 50. refertur, *dhru* et *dhru* significare, *firmum*, *fixum* esse, et tamen etiam *se movere*, quae sibi repugnarent, nisi haec esset notio communis utriusque, quam dixi, *stantem moveri*. Igitur *dhru*, cuius prima persona *dravami*, est curro, fugio, Graecorum *δρᾶναι* et *δραμεῖν*, Latini illud *druare*; contra *dhru* et *dhru*, cuius utriusque prima persona praes. *dhruvami*, est stans moveor, hoc nostrum *truare*, sive *troare*. *Andruare* autem et *antroare* nullam possunt retro veniendi aut repetendi notionem habere, sed composita sunt ex praepositione *am*, quae *circum* significat, quare *andruare* significat proprie circum currere, huc illuc currere, id quod recurrere exposuit Festus. *Antroare* autem erit uno loco circum moveri, stantem se huc illuc vertere, id quod Salii sacerdotes facere solebant. *Redamtruare* reddere gestus *antroantis*, hoc est, repetere motus sacerdotis, qui aliis ritus et motus sacrificii praeit, quem imitantur reliqui sacerdotes. Ita fortasse omnia horum verborum obscuritas evanescit. Omnem dubitationem tollit ipsius Festi locus in *redamtruare*, ubi res omnis ex Saliorum ritibus derivatur. *Amtruat* enim praesul, *redamtruant* reliqui Salii. Vide notas Scaligeri infra ad v. *Redamtruare*.

Acupedius. Glossarium: *Aquipedius* cet. ut fortasse *Aquipedius* scribendum sit ex antiqua consuetudine. Ut *pegunna* pro *pecunia*. Urs. Lucilius *Agipedem* dixit: *Agipes* vocem mittere coepit. Glossarium: *Aquipedium*, *ὄξυποδία*. Scal. Ab acumine pedum, quomodo *ἀκμὴν ποδῶν* dixit eleganter Pindarus. Vix fero tamen hic pedibus acumen tribui, neque immerito hanc vocem suspectam habuit Vulcanius, qui legendum putavit *acripedius*, hoc est, cui praecipua est in currendo velocitas pedum. Acris enim est velox, ut Graecis *ὄξυς*. Gloss. *ὄξυς*, *ὁ ταχύς*. Verum quanquam conatum non improbo, dispicere debebat vir doctissimus, num aliunde quam ab acumine *acupedius* deduci posset. Nam rectum est *acupedius*, unde et *acupedium* substantive factum. Gloss. *Acupedium*, *ὄξυποδία*. et Gloss. Graecolat. *ὄξυποδία*, *acupedium*. Sed *acupedius* ad imitationem Graecorum effictum, ab *ἀκύνους*, *ἀκύνουδος*, *ocupedius*, et o converso in *a*, *acupedius*. Qui Graece sciunt, hoc verum esse sentiunt. *Acupedium* Lucilius dixit *agipedem*. At *agipes* nihil aliud est quam *agypes*, quod pro *acupes*, id est, *acupedius*. Nisi *agipedem* facete dixerit Lucilius pro *pedibus agentem*, hoc est, orantem, non vero ore et lingua. Qua ratione forsitan non incommode et *aipes* legetur, quod *pede aiat*, dicat. Vide *Pedarium*. Dac. *Aquipedius*, vel *Aquipedius*, *ἀρχαῖως*. Alii legunt *Acrunipedius*. Goth.

Adrumavit. Frequentativum usurpavit Naevius: *Rumitant*.

Simitu alius aliunde *rumitant* inter se.

Est versus Saturnius. Alioqui *Rumare* est *θιγλάειν*, ut de agnis dicebant veteres, quos propterea subrumos vocabant. Significat item *ψαμύλειν τὸν παῖδα*. Glossarium: *Rumat*, *ἐμβρωματίζει*. Sed Isidorus: *Adrumavit, rumorem attulit*. Veteres Glossae: *Adrumo, conrumo ψαμύλω*, vulgo. Scal. Vide *Rumito*. Dac. Simile apud Nonium *Rumiferare* et *Rumitare*. Goth. *A rumine*. Vide in *Rumen* et *Subrumari*. Adde Nonium in *Rumen*. Idem.

Acieris. Glossarium: *Acieris*, *ἀξίνη ἱσοφάντων, ὡς Πλαῦτος*. Et *Aciarium*, *στόμαγμα*. Et *Denticulum aciarium*, *στομαγμάτων*. Unde Itali *aes* vocant *aciaio*. Significat et idem *φαριδοθήκην*. Scal. Gloss. Isidori: *Acieris* genus securis. — Hodie *acieris* apud Plautum frustra quaeras. Dac.

Aplustria. A Graeco *ἄφλαστα*, Apollonius. Glossarium: *Aplustra*, *πτερόν πλοίου, ὡς Ἐρμιος*. Scal. Summa pars puppis atque etiam ornamenta, quae semper in summa puppis parte, non in prora, ut plerique veterum scripserunt, collocabantur. Nam quae in prora erant, dicebantur *acrostolia*; *aplustria* autem et *aplustra*, nam utroque modo antiquos protulisse docet Priscianus, Graece *ἄφλαστα*, postea *amplustrum* et *amplustre* dictum est. Dac. Glossis *Aplustra ἄσφαλτος καὶ τὸ ἄκρον τῆς πρῶρας*. Goth. (Lege *ἄφλαστον*.)

Agina. Placidus in Glossis: *Aginam* *scapum* *trutinae*, quod eo mensura ponderis agatur. Urs. Glossarium: *Aginat* *στρατεύεται*. *Aginare* *στρατεύειν*. Lege: *τρακτεύεται* et *τρακτεύειν*. Id enim significat negotiari, estque verbum infimae vetustatis a Latino detortum, quo non raro utuntur constitutiones Imperatorum Graecae. Et *τρακτεύειν* in iisdem constitutionibus. Isidorus in Glossis: *Acinari, tricari, in parvo morari*. Idem: *Aginantes, explicantes*. Scal. Glossarium: *Aginat, διαπράσσειν, στρέφει, μηχανάται*. Dac. Novella 30. c. 2. et 118. c. 24. Edic. Iustiniani 13. c. 7. At Isidoro et glossis *Acinari* est *tricari*; *Aginantes extricantes*. Aliis *Aginantes* negotiatores, actus. Goth.

Agonium. *Agonium* id est *ludum*. locus mendosus. Varro praeter dies Agonales, quos dictos esse ait ab agone, quod per eos rex sacrorum in regia arietem immolet, *Agonia* appellata esse ait etiam Liberalia in libris Saliorum Agonensium. Ovid. lib. I. Fast. cur Agonatia dicantur, plures reddit causas, quarum ultima haec est: (Fast. I, 329.)

Pars etiam, fieri solitis aetate priorum

Nomina de ludis Graeca tulisse diem.

Et prius antiquus dicebat Agonia sermo;

Veraque iudicio est ultima causa meo.

Si ludicrum pro ludo legeremus, minus laboraremus. *Ant. Aug.* Non tam Paullo adscribendi sunt errores immanes, qui hic inoleverunt, quam posterioribus emendatoribus. Transposita enim multa; multa etiam corrupta. Primum ita revocanda sunt, quae in alienas sedes irrepserant: *Agonium etiam putabant deum dici praesidentem rebus agendis, cuius festa Agonalia dicebantur.* Nam illa verba ne Paulli quidem sunt: *Agonalia eius festivitatem.* Sed de *Agonio* quod sequitur circa finem, penitus prodigiosum est. Id nos non dubitamus ita legere: *Agonium, locus in quo ludi initio facti sunt, ob hoc dictum, quia fuerit sine angulo.* Ubi primum transpositione peccatum erat; deinde adiectione harum vocum: *id est, quod saepe accidere hic, supra notavimus.* Huic etymo congruit, quod vetustissimi Grammatici Graeci dicunt περὶ τοῦ ἀγῶνος. Ἄγων, inquiunt, ἀγορὰ παρὰ τοῖς Βοιωτοῖς, ἢ διὰ τὸ ἄγειν, ἢ διὰ τὸ κυκλοτερεῖ εἶναι καὶ μὴ ἔχειν γωνίας, οἷον τινα ἀγῶνιον ὄντα. *Scal.* *Agonium dies.* Qui et Agonalis Ovidio in Fastis: (I, 318.)

Ianus Agonali luce piandus erit.

Item: (331.)

Et pecus antiquus dicebat Agonia sermo.

Ratio autem nominis incerta est. Varro lib. IV. a voce agone, quia sacrificulus vel populum vel principem civitatis interrogabat; an hostiam feriret. *Dies agonales, inquit, per quos rex in regia arietem immolat, dicti ab agone; eo quod interrogatur princeps civitatis, et princeps gregis immolatur.* Quem locum utinam ne male cepisset vir longe doctissimus, qui agone hostia interpretatur, cum sit: *ferione?* Iubesne, ut agam, feriam? Neque enim nisi iussus feriebat. Ut Ovid. Fast. I, (322.) ubi et alia proponit. *Dac. Rex.* Regem sacrificulum intellige, qui rex absolute dicebatur. *Idem. Agonium etiam.* De agonio deo nihil alibi. — Agonalia autem alia erant V. Id. Ian. et XII. Kal. Iun., alia propriidie Id. Decemb., de quibus vide *Septimontium.* *Dac. Agones dicebant montes.* Quippe initio ludi, qui Graeci ἀγῶνες, fiebant in montibus. *Mons Quirinalis Aegonis.* Lege: *Mons Quirinalis Agonius, vel Agonus.* Vide *Quirinalis.* *Idem. Agonalia.* Glossis *Agonaria, θυσια. Aegonis.* Aegonus. Aegonensis. Agonensis. *Goth.* Supra in oratione contexta Paulli per errorem a nobis omissa est vox porta, ita ut locus sit legendus: *Et Collina porta Agonensis.*

Agea. Glossarium: *Agear, παραμίνων. καὶ παράδος πλοίου.* Ubi coniunctio καὶ superflua est. Cetera corruptissima ita legenda: *Agea, παρὰ Ἐννίῳ, ἢ παράδος πλοίου.* Isidorus in Etymologicis lib. XIX, 2. *Agea, inquit, viae sunt, vel loca in navi, per quae ad remiges hortator accedit.* De qua Ennius:

Multa forom, pontes et, ageaque longa repletur.

Haec ille; quae emendationem nostram confirmant. *Scal.* Inapte Paullus ab agendo. Nam est a Graeco ἀγυιά, via. *Dac.*

Agonias. Glossarium: *Agonia, ἱερεῖον, non Aglonia, ut hodie legitur.* Item: *Agonalia et Agonaria, θυσια.* Glossae Isidori: *Agones, victimae. Agonia, hostia.* *Scal.* Omnia ista vocabula: *Agonius, Agonium, Agonus, Agonalia, Agonia, Agones, Agonensis, a communi fonte derivanda sunt, qui est in Graeca voce ἀγών, quae conventum, congregationem proprie significat. Ago igitur, Boeotiis ἄγων, forum, ἀγορά.* Tum conventus hominum, πανήγυρις. Unde mons, in quibus saepe congregabantur populi ad sacrificandum, veluti Latini in monte Alba. Idem forma productioni *Agonus, unde etiam Aeolenses ἀγῶνος pro eo quod est ἀγών dicebant. Agonius deus, qui panegyri praesidebat. Agonium locus et dies conventus. Agonalia, festi dies, per quos festivitas panegyrica celebrabatur. Agonia hostia, quae in agone immolabatur. Sic omnia cohaerere videntur.*

Albogalerus. Suetonius in libro de genere vestimentorum scripsit, tria genera pileorum esse, quibus sacerdotes utantur: Apicem, Tutulum, Galerum. Apicem, pileum subtile circa medium, virga eminente. Tutulum, pileum lanatum metae figura. Galerum, ex pelle hostiae caesae. *Scal.*

Apluda. Alii *Appluda.* Plin. lib. XVIII. c. 10. *Mili et panici et sesamae purgamenta appludam vocant.* Alii frumenti furfurem interpretantur. De sorbitionis genere mihi adhuc incertum est. *Dac.* Gellius lib. XI, 7. *Legerat ille, apludam veteres rusticos frumenti furfurem dixisse, idque a Plauto in comoedia, si ea Plauti est, quae Astraba inscripta est, positum esse.* Eadem Nonius in *Apludas.* Glossae vett. *Apluda, χυρήσιον.* De etymo, quod Festus habet, analogia non repugnat. Nam au in u saepe abit, ut *claudo, occludo; fraudo, defrudo.* — Tale minutum liquidissimum, quod spiritu deiicitur, non est cogitandum, quod illud, solo allisum, edat plausum strepitumve, sed quod, flatu deiecta sorbitione liquidissima, intra labia vel

GRAMMAT. LAT. II.

R r

ex ore applaudatur, id est, plausus, strepitus crepitusve quantuluscunque inter expellendum edatur. *Voss. in Etym.* Erravit cum Festo vir doctissimus. Nam descendit vocabulum a radice *plu*, *flu*, a qua apud Romanos plura verba deducta reperiuntur, ut *pluit*, *pluvia*, *fluo*, *flumen*, *fluvius*, *fluidus*. Consentiant ista cum Sanscrita radice *plu*, quae significat *fluere*, *natare*, *humectare*, unde apud Latinos descendunt *pluo* et *fluo*, quae inter se paulum in diversa abiere. *Apluda* igitur est quod *afluit*, *defluit*. Excusum autem est *apluda*, ut *merda*, *menda*, *merenda*, *turunda*, *sponda*, *praeda*, et alia. Ab eadem radice profectum esse videtur *pluma*.

Aridum. Ridicule Paulus cum sua hac antiphrasi; *aridus* est ab *areo*, ut *timidus* a *timeo*. *Dac.* Vide Nonium in *Aridum*. *Goth.*

Aptus. Adeptus, ab antiquo *apiscor*, unde *adipiscor*. Ter. Heaut. IV, 3. (15.) *Deorum vitam apti sumus*. *Dac.* Sicut *apisci*. Plaut. in Prol. Rud. (17.) *Qui hic litem apisci postulant periurio*. *Idem*. Vide infra in *Ape*.

Area. Ab *areo*, quod sit. *arida*; melius forsitan a Graeco ἀλωά, λ enim saepe mutatur in ρ. *Dac.* Locus vacuus; in iure *Area*, locus in urbe sine aedificio. l. 211. §. locus ff. de signif.; vel qui de positio aedibus manet. l. 20. §. 2. ff. de servit. urban. l. 21. ff. de pignorat. l. 98. §. 8. ff. de solutionibus; alias locus in quem collecta pluvia descendit. l. 20. §. 3. §. 6. ff. de servit. urb. In rusticis vero praediis locus est terendis frugibus ac leguminibus *aptus*. l. 14. in f. ff. de aliment. legatis. l. ult. §. 1. Cod. de servit. et aqua. Glossis vero *Ara* ἀλλή, προσία, ὑπαιθρον, ἄλως. *Goth.* Quasi *exaruerit*. Inde Glossis *Ariacum*, aut potius *Aridum*, ξηρόν. *Idem*.

Angulus. Hic quaedam traiecta putavit doctissimus Vossius, qui legit: *Angulus a Graeco ἀγκύλον*, quod *aduncatur*, sive ab eo quod est ἔγγυς. Sensus est, angulum factum esse vel ab ἀγκύλος, incurvus, quia omnis angulus aduncatur, hoc est incurvatur, vel ab ἔγγυς prope, quia latera appropinquantia et concurrentia efficiunt angulum. Sed et recte legas, ut in veteri Aldina: *angulus a Graeco ἀγκύλον*, vel ab eo quod est ἔγγυς, prope quod adducatur. *Dac.* *Aduncatur*. *Adducatur*. *Goth.*

Affines. Glossarium: *Adfinis*, ὁμοῦς, πρὸς γένος. Lege: *Adfinis*, γαμβρός, πρὸς γένος. *Idem* post: *Adfinis*, ἀγγιτέμων, καὶ ὁ κατ' ἐπιγαμίαν συγγενής. *Adfinis*, ἀνεψιός. *Scal.* In agris vicini, qui confines agros possident. Item *adfinis*, viri et uxoris cognati, quod duae cognationes, quae duae inter se sunt, per nuptias copulantur, et altera ad alterius cognationis finem accedit. *Dac.* *Adfinis in agris vicini*. Ea significatione sumitur in l. 12. ff. finium regundorum. *Goth.* *Consanguinitate coniuncti*. V. l. 4. §. 3. §. 4. §. 5. ff. de gradibus. l. 17. Cod. de Nuptiis. §. 6. Inst. de Nupt. *Idem*.

Anclare. In versu Livii legendum: *Florem anculabant*. Lege in Glossario: *Anclat*, ἀνύται, non *anclat*. Glossarium: *Anculator*, ὑπηρέτης; lege: *Anclator*. *Scal.* Si vera esset scriptura *anclare haurire*, nunquam non cum *anclare*, ministrare, confunderetur. Quare certum est, pro *haurire anclare* ubique scribendum esse per t, a Graeco ἀντλεῖν, ut distinguatur ab *anclare*, quod ab *anculare*. Versus etiam Livii sic legendus:

Floremque antlabant liberi ex carchesiis.

Neque enim assentior Scaligero legenti: *Florem anculabant*. Sed occupavit doctissimus Vossius in Etymologico suo nunquam satis laudato. *Dac.* *Antlare*. Vide in *Exanclare*. Et Nonium in *Exanclare*. *Anclabant*. *Antlabant*, alii *anculabant*. *Goth.* *Florem liberi*, i. e. vinum, quod Liber Bacchus, Deus vini gentilibus. *Idem*. Cf. Priscian. lib. VI, 3, 17. p. 230. Kr. ubi Codices omnes exhibent *anclabatur*, littera c scriptum. Non enim descendit ab ἀντλος et ἀντλεῖν, sed ab antiqua voce *ancula*, ministra, unde *ancilla* descendit. Cf. Festum in *Ancillae*, et Glossas in *Anclator*. Certissime et manifestissime hoc apparet ex versu Livii, quem servavit Priscianus l. c. *Carnis vinumque, quod libabant, anclabatur*, ad quem locum cf. Krehlius, qui recte disputavit de vocis origine. Neque possumus accedere Vossio, qui in Etym. sub v. *Exanclare*, duo diversa statuit esse verba, *anclare*, ministrare, et *antlare*, unde *exantlare*, i. e. haurire, exhaurire. Nam etsi haud negaverim, dici commode posse dixisseque Latinis: *labores exhaurire*; tamen quis ferat hoc: Cic. Div. lib. II, 30.

Tot nos ad Troiam belli exantlabimus annos,
exhaurire annos; et hoc Cic. Tuscul. Dispp. lib. II, 9.

Quae corpore exantlavi atque animo pertuli,
corpore exhaurire mala? Contra longe est probabilius, *exanclare* ab *anclare*, ministrare, communem tolerandi et patiendi notionem accepisse, ut *exanclare* esset perpeti, ad finem tolerare; in quam rem appositum est scholium apud Priscianum l. c. e Cod. Max. a Krehlio enotatum: *perficiebatur quantitas, perficiebatur, quantum dandum erat, dabatur, quod poscebat sacrum hoc*. Nimirum qui ministrant, perficiant rem; quae si

mala est et gravis, perpetiunda est, et toleranda. Iam vide quam accommodata dicatur annos *exanclare* i. q. pati annos, tolerare annos et *mala exanclare* i. q. perpēti. Livii versus est Iambicus trimeter, cui ab initio una deest syllaba.

Anclabris. Vide *Escariae*, et *Exanclare*. *Ant. Aug. Anclabris*. Pro *anculare* dicebant *anclare*, unde *anclabris* pro *anculabris*. *Dac.* *Anclabris mensa* est ministerialis, in qua Diis ministrabantur. et offerebantur sacrae epulae; unde *anclabria vasa vasa sacra* ad ministrandum Diis accommodata. Vide *anclare*.

Ancunulenta. Perperam in Glossario *Ancodata* περιπαθεῖσα. Manifesto legendum: *Ancunulenta*. Per hoc verbum omnia spurca et sordida expresserunt veteres Latini: *Coenum*, *cunae*, *inquinare*, *conquiniscere* et alia, quae non dicam. Quae per *u*, antea per *oe* extulerunt, ut in *punire*, *poenire*. *Scal.* *Cunire*, ut infra Festus, est stercus facere, unde *ancunulentus*, sordidus. Unde *inquinare*, *inquinamentum*. *Coenum*, *cunae*, *cunire* cet. *Dac.* Nimirum *an* est praepositio *am*, i. e. circum, et *cunulentus* eadem forma prociusum, ut *lutulentus*, *luculentus*, alia. Pro varia lectione *Goth.* enotavit *Anculentae*.

Antras. Placidus in Glossis: *Ancras*, *convalles*, vel *arvorum intervalla*. *Ἄγκρα ποιήεντα* Homerus. *Urs.* Glossarium: *Ancras*, *ancrae ἄγκρα, ἀνλῶνες*. Videtur Glossarii lectio verior. Confirmatur enim Glossis Isidori: *Angrae*, *intervalla arborum vel convalles*. Nam cognatae sunt *c* et *g*. Fortasse scribendum *Anceae*, aut, ut Isidorus, *Angeae*. Nam a Graeco ἄγκρα. Quin etiam in aliis Glossis Graecolatīnis: *Auerca*, *ἀνλῶν, ὁ στενὸς τόπος καὶ ἐπιμήκης*. Extant enim vestigia vocis *Ancra*. Ita enim legendum. Item: *Aucra*, *φάραγξ, vallis*. *Scal.* Videtur vocabulum cognatum esse cum Graecorum ἐγγύς, ἄγγι, Latinorum *angere*, *angustus*, Germanorum *eng*, quare sine dubio scribendum *Ancra* vel *Angra*.

Arferia. Arferia aqua, ut inferium vinum, ab adferendo et inferendo. *Arferium* pro adferium. Sic *arvenire* pro advenire, *arcire*, *arcedere* et similia. Eodem modo *Adferia aqua*. Veteres Glossae: *Adferiat*, ὕδωρ τὸ ἐπὶ τοῖς νεκροῖς σπενδόμενον. *Scal.* Non aqua tantum, sed quaecunque mortuis libabantur, *arferia* dicta sunt, ut lac, mel, vinum. Quae omnes vocabantur *inferiae* Graecis χοαί. *Dac.* Quae *inferis*. De *v. inferi* dicetur in voce *Altaria*. *Goth.*

Affatim. Verba Livii: *Adfatim edi, hibi, lusi*, sunt ex veteri Odyssea, quod Homerus dixerat:

Τῶν δ' ἔφαγον ἔπιόν τε καὶ ἀδολοῖσιν ἔδωκα.

Nam cum melior pars veterum interpretum in eo loco τὸ αἰδοῖσις exponeret ἀφροδίσσις, quod verum est, quicquid excuset Eustathius; et prudentes et scientes errant, qui aliter exponunt. Latinus interpres vetus longe castius dixit *lusi*. Et tamen abunde explevit aensum Homeri. De eo loco Homeri vide amplius loquacissimum eius interpretem Eustathium. Locus est Odys. XV. v. 372. *Scal.* *Adfatim*. Abundanter, ad satietatem, ab affatu, vel a Graeco ἀφάτως, quod Hesych. *immensum* interpretatur. Et ita Priscianus lib. 15. (c. IV, 19. Kr.) Sed ex Servio docemur, veteres dixisse *fatim*. Ita enim I. Aeneid. (ad v. 123.) *Fatiscunt, abundanter aperiuntur, fatim* enim abundanter dicimus, unde et *adfatim*. Et ita Festi locus accipiendus. — Ad rem alludit Sardanapali Epitaphium: *Ede, bibe, lude; post mortem nulla voluptas*. *Ludere* enim saepius de congressu venereo. Petron.: *Invenit me cum fratre ludentem*. Sic Graeci παίζειν de eadem re dicebant, ut apud Lucianum alicubi. Et in illo Genes. cap. 26. de rege Abimelech: εἶδε τὸν Ἰσαὰκ παίζοντα μετὰ Πειθίχας, τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. *Dac.* *Adfatim* Glossis μεμοικαμένως, ἀπὸ τῆς μοίρας. *Lusi*. Sic in primo Feudorum 5. *cum aliqua turpiter ludere*, nihil aliud quam quod paullo ante dictum fuerat *adulterare*, et ut verbo Feudistico utar: *Cucurbitare*. *Goth.* *Affatim* esse ad *fatim*, hoc est, ad abundantiam, ad satietatem, satis est notum. *Fatis* enim abundantia, satietas. Unde *fatisco*, abundo, *fatigo* satietate impleo, *defatisco*, fatigor, deficio. Falsi sunt interpretes ad Virg. Georg. I, 180. et Aeneid. I, 123., ubi *rimas agere* interpretantur, vel in *rimas dehiscere*. Utrobique potius significat exundare, ebullire, undas facere propter nimiam abundantiam. Nam *area pulvere victa fatiscit* est: propter nimium pulvere se resolvit et quasi abundat. Et accipiunt inimicum imbrem rimisque *fatiscunt*, erit: exundant e rimis, aquam ebulliunt, ante ab imbre acceptam. Quare non mirum est, Terentium *offatim* dixisse pro eo quod est *ad lassitudinem*, est enim ista nativa significatio; similiter apud Plautum in Poenulo III, 1, 31:

Ubi bibas, edas de alieno, quantum vis usque ad *fatim*,

ubi aperte est usque ad satietatem.

Amenta. Amentum, lorum in media sagitta revinctum, quod primoribus digitis alligabant, ut eo ad se hastam retraherent, simulatque eam emisissent. Hinc intelligendus locus Virgilii in IV. Aeneid. (v. 69. seqq.)

R r *

— — *Qualis coniecta cerva sagitta,
Quam procul incautam nemora inter Cressia fixit
Pastor agens telis, liquitque volatile ferrum
Nescius*

Ubi male interpretes. Verum est autem quod ait Festus, amentum esse ab ἄμμα, simplici m, δμα, unde amen, amentum, sive potius immediate ab antiquo apo, id est apto, apimen, amen, amentum. Nam quod infra legitur: quia aptantes ea ad mentum trahant, Paulli putidum commentum est. *Dac.* Glossis amentum, ἄμμα λόγης. *Goth.*

Attegrare. Locus mendosissimus, qui tamen non erat nullius momenti, cum cognitionem vetustatis contineat. Nam quid est vinum in sacrificiis augere? Nescio an Paulli error sit, qui mentem Festi non assecutus est, cuius culpae manifestae alibi deprehenditur; an vero aliorum, quos posterior aetas tulit, barbarorum emendatorum. Quicquid est, ego scio, Festum ita scripsisse: *Attegrare est, vino sacrificium augere.* Quin enim ita loquerentur veteres, neminem dubitare puto. Sic Plautus dixit: *augere verbenis aram.* (Merc. IV, 1, 10.) Quin ipsa notio verbi fidem facit huic rei. *Adteger* est προσθιγής, qui tactus et diminutus est. *Attigere* enim veteres pro attingere; ut contra *Integer*, ἀδιγής, ἀδικτός. Quare et quae sequuntur, corrupta esse, si non aliud, certe obscuritas loci, ex quo nullum idoneum sensum elicere possumus, facile convicerit. Neque solum haec mendi indoles hunc locum foedavit, sed et transpositio. Legendum enim: *Adtegrum enim minus factum. Integrare est in statutum redigere.* Ubi et lego in statum. Igitur vinum adtegrum fit, et attegratur, cum libatur. Tunc enim minuitur, ut sacrificium augeatur. *Scal.* Ego mutilum locum sic supplendum iudico: *Adtegrare vinum, in sacrificiis est, vino sacrificium augere. Integrare enim est adtegrum, hoc est, minus factum, in statum redigere.* Adtegrare vinum in sacrificiis, inquit, est vinum minuere, libare, ut eo sacrificium adoleat, augeatur, quod contrarium est verbo integrare, quod significat, attegrum. imminutum, adtactum restaurare, in statum redigere. *Dac.*

Attritum. A tero, adtero, quod a τρίβω, unde τρίβων, τρίβώνιον, vestis trita, lacera. *Dac.* τρίβώνιον. Alii τρίβωνας, alii τρίβόνιον. Glossis τρίβώνιον, velum. *Goth.*

Attestata. Fulgura, quae, quod priora portendebant, id significatione sua comprobant, renovativa etiam dicta; et contraria sunt peremptaliibus, quae superiora tollunt, perimunt. Vide suo loco. *Dac.* Fulgura attestata sunt contraria peremptaliibus. Vide in Peremptalia. *Scal.*

Attibernalis. Adtubernalis. Isidorus habet attibernalis. Glossarium: atturubernalis. L. M. adtubernalis. Urs. Male in Glossario: Atturubernalis, καπηλογετών. Glossae Isidori: Attibernalis, vicinus. *Scal.* Vide in taberna. *Dac.* Adde infra contubernalis, et tabernacula. *Goth.* Continue, vulgo. Legendum puto continuus. Nisi quis malit hanc vocem ut superfluum atque otiosum dispungere, Idem.

Attac. Glossarius: Atta ὁ τοῖς ποσὶν ἀρχόμενος περιπατεῖν. Ab eo ait Quintium poetam Attam cognominatum. Ad quod puto alluisse Horatium: (Epp. II, 1, 79.)

*Recte necne crocum floresque perambulet Attae
Fabula.*

Propterea enim verbo perambulare utitur. *Scal.* Attae ab attingendo, inquit Festus. Est autem attingere leviter, quasi summis, vel pedum vel manuum digitis tangere. Terent. Adelph. II, 1, (24.)

Tetigine tui quidquam? Si attigisses, ferres infortunium.

Glossae Isidori: Atta, qui primis plantis ambulat. Sed melius atta ab ἄττω, salio, quod qui hoc vitio laborant, non ambulant, sed saliant. *Dac.*

Attam. Graecum est, ἄττα πάτερ. *Scal.* Vide supra atavus. *Goth.*

Adagia. Lege Adagio. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 3. pag. 319. Sp.) Adagio et littera commutata abagio dicta ab eo, quod ambit orationem, neque in aliqua una re consistit sola, ambagio dicta, ut ambustum, quod circum ustum est. Ergo adagio pro ambagio, quod sit sermo circumambulans, et multis rebus possit convenire. Sic Graecis παρρησία a παρὰ ad et οἶμος via. Glossarium: adagio, παρρησία. Sed vox illa iam obsoleverat ipsius Varronis aetate; scribit enim libro VI. (lib. VII, 3. pag. 318. Sp.): Apud Valerium Soranum: vetus adagio est, o Publi Scipio. Quod verbum usque eo evanuit, ut Graecum παρρησία, pro eo positum magis sit apertum. *Dac.*

Adasia. In glossis Isidori: Adasia, ovis maior natu. *Scal.* Sed quid fiet illis: recentis partus? Dubitabat doctissimus Vossius, num adasia sit adaxia, praeter aetatem adacta ad partum, ab adaxint, pro adegerint. Ego potius existimo ista recentis partus interpretationem esse vocis πρωτότοκος, primogenitus. Ita

ut Paulli verba sic intelligenda et distinguenda sint: *Adasia*, ovis vetula, recentis partus. Id est primogenita, id est, quam recenti, sive primo partu mater peperit et inde patet, cur Isidorus dixerit, ovis maior natus. Sic infra *avillas*, agnas recentis partus. Nam *avillae* agnae vetulae. *Dac.* Mihi videtur *adasia* adiectivum proprie esse, derivatum a Sanscrita voce *adhas* quae significat *sub, subter*. Ut enim ab *antar* derivatum invenitur adiectivum pronominale *antaras*; ut apud Latinos *inter, interior*; sic ab *adhas* potuit fieri *adasius*, submissus, qui submittitur. *Adasia* igitur esset ovicula, quae matri submittitur, *agna sugens*. Nisi forte *adasia* ex *ad* et *avis* i. e. ovis, compositum. cf. infra *Avillas*.

Abrogare, infirmare. Optime igitur Gloss.: *abrogo ἀποκυρῶ, ἐλάττω*. Saepius tamen *abrogare* pro omnino tollere, eripere; ut *abrogare fidem alicui*; ut *abrogare legem* est legem perlatam prorsus tollere. *Dac.* Adde legem 102. ff. de verb. signif. *Goth.*

Ad. Denotat motum ad locum, *apud* factum in loco. *Ad* verbis motus coniungitur, *apud* non item. Inde Lucil. sat. IX.:

Sic et apud te longe aliud est, nam idem valet ad te;

Intro nos vocat ad sese; tenet intus apud se.

Interdum tamen *ad* sumitur pro *apud*, ut *apud* pro *ad*. *Dac.* Cf. Sallust. apud Pompeium in Comm. art. Don. pag. 396. Ed. meae, ibique Pompeium. Ceterum legendum videtur apud Paullum: *Ad aut prope personam*, atque ita exhibet Cod. Lips. quod notare omisimus.

Apud. Vide *ad*. *Dac.* Cf. Plaut. Milit. II, 5, 70. *Atque apud hunc eo vicinum*. Ubi vide quae adnotavi.

At. De coniunctione *at* cf. Handius in Tursellino s. v. Mihi repetendum videtur *at* ex Sanscrito pronomine *itara*, *इतरः*. Nam terminatio *tara* nihil est aliud, nisi suffixum comparativi. Unde ostenditur *ast* ex eadem origine esse derivandum, addito pronominis stirpi suffixo superlativi *ischta*, ut *at* ab *itara*, *ast* ab *ischta* (ita enim pro *iischta* formandum esset) dicatur. Cf. Graecorum *ἀτάρ*. Sic Germanorum *aber* ex Sanscrito pronomine *apara*, alius, aut ab *avara*, posterior; eorundem *oder* ex Sanscrito pronomine *antara*, alius, aut ab *adhara*, inferior; eorundem *weder* ex eiusdem sermonis pronomine *catara*, uter, *κότερος, πότερος*, quod Gothice sonat *hwadhar*, Saxonice *hueder*, Anglosaxonice *hwadher*, apud Priscogermanos *huedar*. Pro Gothico *andhar*, alter, secundus, dicitur Saxonice *othar*, Anglosaxonice *odher*, unde nostra coniunctio *oder*, quae omnia ab *o* incipientia non a Sanscrito *antara*, sed ab eiusdem linguae *adhara* derivanda esse videntur. His ita comparatis non dubium mihi videtur Latinorum *at* et *ast* per apocopen orta esse ex Sanscritis pronominibus *itara* et *ischta*, quorum tamen posterius ex analogia confictum supponimus. Nisi forte *at* ex Sanscrito *attha*, quot *at, tum, post* significat, descendit.

Addicere. Approbare; quare in auguralibus aves dicuntur *addicere*, cum suadent, probant, ratum faciunt. *Alias addicere damnare.* Addicere proprie est debitorem qui non est solvendo, in potestatem creditoris tradere, unde *addictus* damnatus, creditori traditus. Plaut. Bacchid. V. Sc. ult. (v. 87.)

Ducite, quo lubet, tanquam quidem addictos.

Inde Achaemenides apud Virgil. III. Aen. (v. 652.)

— — — *Huic me, quaecumque fuisset,*

Addixi.

Addixi, devovi, in servitutem tradidi. *Dac.* *Addicere, damnare.* Inde *Addicti*, pecuniae damnati Valerio 6, 1. Quintiliano 5, 7. *Goth.*

Aedis. Corruptum illud: *Aedis, domicilium in edito positum*. Imo contra Varro, quae plano pede aditur, vult *aedim* dictam. Lego igitur: *Aedis domicilium in aditu positum, simplex, atque unius aditus*. Et sane *aedes* prius a veteribus Romanis dictae fuerunt, quae a Graecis *οἰκόνεδα*, hoc est aedificia, quae de plano adeuntur, vel, ut Tertullianus in libro de pallio, planitus adeuntur. *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (lib. V, 33. pag. 160. Sp.): *Aedes ab aditu, quod plano pede adibant. Itaque ex aedibus efferri indictivo funere praeco etiam eos dicit, qui e tabernis efferuntur; et omnes in censu villas inde dicimus aedes.* *Dac.* Sive ideo *aedis*. Ineptum etymon. Potius a Graeco *αἶτος*, quod domicilium, habitationem interpretatur Eustathius. *Idem.* *Ponitur tamen.* Abusive et per translationem aedificare de re qualibet, quae quacunque opera fabricatur. Ut Virg. de equo (Aen. II, 15.):

Instar montis equum diviha Palladis arte

Aedificant.

Dac. Hinc navem aedificare dicimus l. 46. §. 2. ff. de iure fisci; et insulam l. 27. §. 5. ff. de rei vindic. l. 11. §. 9.

de Publiciana. *Goth.* Nisi fallimur, *aedis* dicta ab *ἄδος*, omissa aspiratione et syllaba producta, quod item in Graeca *ἄδος* accidisse videmus. Simili modo *sad* et *ds* in lingua Sanscrita sedendi habent significationem, ex quorum altero *sedas*, *ἄδος*, ex altero *ἄδος* et *aedis* et *ἄδος* derivanda sunt. Cf. etiam Germanorum verba *sitzen*, *sitten*, *siedeln*.

Aedituus. Videndus Varro in libris de L. L. (VII, 2, 83. pag. 298. Sp.) et Paullus et Iustinus sub titulo de tutelis, et ea quae ad *v. aedituus* scripsi, *Ant. Aug. Sacrae aedis tutor*. Sic Theophilus §. Tutoris. Inst. de Tutelis. Et ita Aedilis accipitur in l. 3. §. 3. ff. de Tabulis exhib.; ob id Hierophylax appellatur in l. 28. ff. de annuis. Hinc *aedituari* in templo apud Nonium dicitur. Glossis Aeditilis *νεωκόρος*. Iisdem *νεωκόρος* et *νεωφύλαξ*, Edituus. *Gothofr. Tutor, tutor. Idem.*

Aeditumus, aedis intimus. Ineptè dictum est. Melius Ser. Sulpitius, ut Cic. in Topicis (9.) refert, in *finitimo, legitimo, aeditimo* non plus esse *timum*, quam in *aeditullio, tullium*, sed productionem esse verbi vult. Hic, ut Varro ait lib. I, de R. R. (cap. 2) et de L. L. lib. II. apud Gellium XII, 10. postea *aedituus* appellatus est, non ab aedibus tuendis, ut Varro, Festus et alii existimant, sed quia aeditumus prius diceretur, et una littera elisa sit. Sic testamentum non a mente ducitur, sed productio verbi est, ut in vestimento, pavimento. Gell. VI, 12. Vide Charis. lib. I, (p. 73. Fr.) *Ant. Aug. Aeditumus* antiquior est, *aedituus* recenti novitate effectus. Varro de R. R. (l. c.) Rogatus ab aeditimo, ut dicere didicimus a patribus nostris; ut corrigimur a recentibus urbanis, ab aedituo. *Dac.*

Aedilis. Vox magistratus videtur adiecta. *Urs. Aedilis*, inquit, primo magistratus dictus est. Deinde ad magistratus translatus est. Quid istud verbis est? Sane ego non intelligo. Et verum est illud verbum Magistratus abundare, ut ita legatur: *Aedilis initio dictus est, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat*. Nam hoc nomine omnes, ut loquitur Lucretius, *aedituentes* vocabantur. Aedilis enim principio aeditumum significabat. Haec est mens Festi. Glossarium: *Aedilis*, *ομήλιξ, ἀγορεύματος*. Vocat *ομήλινα*, qui in iisdem aedibus adolevit. In eodem: Aeditilis, *νεωκόρος*. *Scal.* Verissimum est, quod monuit Scaliger, initio vocem magistratus abundare, quippe quae ex linea tertia per librariorum incuriam huc irrepserat. Legendum igitur, *Aedilis initio dictus est, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat*. Ait enim Festus omnes aedituos, *Aediles* vocatos esse. Postea *Aedilis* ad Magistratus translatus, ad quos etiam pertinebat aedium cura. *Dictus est autem*. Ab adeundo aedilis, quod placuit etiam Theophilo lib. I. Institut. tit. 2. male, nam ab *aede aedilis*, ut *ovilis* ab *ove*. *Dac.* Quod facilis ad eum plebi *aditus* esset. Imo quod aedibus publicis praestet. lib. 2. §. 21. ff. de origine iuris. Unde *aedituentes* Lucretio apud Gellium XII, 10. De aedilibus passim in iure. *Goth.* *Aedilatus*. Aedilitas. Et in l. 17. ff. de compens. *Aedulitas*. *Idem.*

Atrium. Area subdialis quae erat ante aedes ab *Atria*, urbe Tuscorum, ubi exemplum sumptum. Varro lib. IV. de L. L. (V, 33, 45. pag. 161.) Alterum Festi etymon, quod a terra oriatur, insulsum plane atque ineptum. Quidam ab *αἰθρῆν*. Verius, *Atriae primum*. Ex Varrone illud, ut supra. *Atria*, autem Tuscorum oppidum, a quo nomen mari Adriatico, et mutato in *d*. Plin. (III, 16.): Quae septem maria appellantur, nobili portu oppidi Tuscorum *Atriae*, a quo *Atriacum mare* antea appellabatur, quod nunc *Adriaticum*. *Dac.* *Aterreum*. Aterium. *Goth.* Atrium dicebatur etiam *Cavum aedium*. Cf. Vitruv. VI, 8. p. 230. not. Ed. Gal.

Avus. *τάτα*. Scribe *ἄννα*, ut est apud Callimachum. *Scal.* A Graeco *πάππος*, qui Graecis *avus*. Vel *ἄννα*, vel etiam *ἄττα*. Sic enim infra legendum est pro *τάτα*. *Dac.* Vide l. ult. §. 13. ff. de gradibus. *τάτα*. Vide sub *Atavus*. Alii legunt *ἄννα*, alii *Appa*, ut apud Callimachum. *Goth.*

Abavus. Quartus pater ex versu Plauti Pers. I, 2, (5):

Pater, avos, proavos, abavos, atavos, tritavos.

Unde Virgil. (Aen. X, 619.) *Pilumnusque illi quartus pater i. e. Abavus*. Sed non est huius nominis rationem aperit Paullus, quia *abest ab avo*, quasi non *atavus* et *tritavus* longiori absint intervallo. Non dubito apud Festum scriptum fuisse, quia iam *abest ab avo*. Et haec est laudori sententia: *abavus, proavi pater, iam longe ab avo*. *Dac.*

Atavus. Lege ut in ora adscriptum, *atavus quia atta est abavi*. Atavus quartus pater, id est pater abavi. Atta autem est honorifica appellatio iunioris ad seniore. Vide *Attam*. *Dac.* Quia *tata est avi*. Alii: quia *Atta est abavi*. Et sic in *Atta*. Vide in *Avus*. Alii legunt: quia *Atta est avi*. *Goth.*

Avunculus. Matris frater. Per deminutionem, quasi parvus avus, quia remotior est, quam patruus, qui patris frater, quasi secundus pater est. *Dac.* Matris meae frater, sicuti aviae meae frater avunculus magnus; abaviae, maior; proaviae, maximus avunculus dicitur. l. 9. §. 15. §. 16. §. 17. ff. de grad. l. 5. ff. unde legitimi. *Goth.*

Amita. Si verum est, quod ait Festus, *Amitam* quasi *avitam*, aut quasi *amatam* dictam, videtur apud veteres mediam syllabam productam habuisse, cum Persius corripuerit: (VI, 53.)

— — — — — *si mihi nulla*

Iam reliqua ex amitis, praelus nulla, proneptis.

Scal. *Amita* quasi *avita*. Nam reliqua etyma duriora sunt. *Dac.* *Amita patris mei soror*. Ita Gaius 2. Inst. 8. *Amita vero magna*, avi paterni soror. l. 1. ff. quarto l. ult. §. quarto. ff. de gradib. *Amita maior* proavi soror. Paul. 4. sentent. 11. quae et *proamita* l. 1. in fin. §. 7. ff. de gradib. *Amita maxima*, abavi soror. d. l. ultima. §. septimo. (eadem *abamita* dicitur). *Atavi* soror nomine caret. *Amita* a me tertia; a patre amata. *Goth.* Ceterum falso distincta est oratio Pauli in contextis. Lege et distingue: *Amita, patris mei soror, quia similiter tertia a me sit, atque avia; videri potest dicia oct.*

Avillas, agnas. (Ita enim vulgo.) *Ovis, ovilla*; et o mutato in a, *avilla*; *ovis* vetula, recentia parvus. Vide *adasia*; nam inde patebit, falli Meursium, qui *avillas* dici putavit, quae nondum velli possunt. *Dac.* Quid si *Ovillas*? Quidam dictes putant, quod velli necdum possent. Vellus etiam a velleudo Varroni (V, 29, 86. p. 133. Sp.) *Goth.* *Avis* in Sanscrita linguae id quod *ovis*, Gr. *ὄvis*, eiecto digamma. Ab *avis* derivativa forma *avillas*, unde patet, quo antiquiora sint vocabula Latini sermonis, eo Sanscritis formis esse propiora. Satis autem docet codicum optimerum consensus, non *Avilla*, *avillae*, sed *Avillas*, *avillae* dictum esse, quod ostendit antiquissimam nominativi formam.

Agnus. Descendit hoc vocabulum ab radice Sanscrita *anus*, *parvus*, quod mediam consonantem nasalem habet, unde etiam Graecorum *ἀνός*, *ἀνός*, *ἀνός*. Significat igitur *agnus* proprie vel *parvum pecus*, armentis oppositum, vel pecoris sobolem, *pullum*, *catulum*. Cuius significationis vestigium remansit in voca Graeca *ἀνάμωρον*, quae *prolem*, *ἀνόμωρον*, notat et apud Lycophronem invenitur.

Avere. Capere. Lucil.: *Parasiti avent divitias*. Inde *avidus*, *aviditas*, ut a caleo, *calidus*; a torreo, *torridus*. Infra tamen Festus *avidus* a non videndo. Ubi eius inconstantiam ride. *Dac.* Radix Sanscrita *āv* latissime valet et in omnibus sermonibus a Sanscrito descendentes radices egit. Significat autem *amare*, *desiderare*, *amplecti*; tum *gaudere*, *exhilarare*. Qua re intelligitur, salutandi formulam *ave* et *have*, nihil esse nisi *χαίρε*, *gaude*; atque utrumque verbum, et *avere* cupere, et *avere* gaudere, unius eiusdemque esse stirpis, certum est.

Adscripti. Qui nomina dederant, ut e patria in coloniam mitterentur. Liv. lib. 4, (11. fin.): *Coloni adscripti in colonia, quam testem integritatis iustitiaeque habebant. Ad eorum similitudinem postea adscripti dici coeperunt agricolae et coloni rusticis praediis excolendis sic addicti, ut eorum portio quaedam et instrumentum rusticum censerentur, et una cum praediis ad emptores transirent.* *Dac.* Vide Livium IV. Vide legem 6. l. 20. l. 22. l. ult. Cod. de agricolis. *Goth.*

Adscripticii. Ex his quae hic tractantur, docemur *Adscripticios* dictos *Accensos* et *Velatos*. Quod et idem infra confirmatur: *Velati*, inquit, *appellabantur vestiti et inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur.* Postea in municipiis, itemque Romae, publici ministerii nomen fuit *Accensus Velatus*, ut apparet ex hac inscriptione:

T. STATILIUS. VOL. PROCULUS
ACCENSUS. VELATUS. ET. ARGENTARIA
EUTYCHIA. PARENTES. FILIO. OPTUMO. ET
ORCIVLAE. ANTHIDI. UXORI. EIUS. SIBI.
QUE. ET SUIS
LIBERTIS. LIBERTABUS. POSTERIS. QUE.
EORUM.

Item patet ex alio saxo, quod est in via Appia Formis, ut omnibus, qui Neapolim proficiscuntur, in conspectu sit.

L. VARRONIO. L. P.
PAL. CAPITONI
SCRIBAE. AEDILIC.
ACCENSO. VELATO.
II. VIRO. QUINQUENN
CURATORI. VIARUM
PATRONO. COLONIAE

ORDO. REGALIIUM
QUORUM HONORE
CONTENTUS. SUA. PECUN
POSUIT

L. D. D. D.

Scal. Item *adscriptivi*, milites, qui extra ordinem et extra numerum militiae adscripti sunt. *Plant. Menaech. I, 3, 1.*

— — — — — *Er. Extra numerum es mihi.*

Pen. Idem istuc aliis adscriptivis ad legionem fieri solet.

*Varr. Lib. VI. de L. L. (VII, 2, 92. pag. 340. Sp.) Adscriptivi dicti, quod olim adscribebantur inermes, qui succederent armatis militibus, i. e. si quis eorum deperisset. Dac. Hos et adensos dicebant. Vide in adensi. Idem et Ferentarii. Varro de vita P. R. lib. 3.: De ascriptivis cum erant attributi Decurionibus et Centurionibus, qui eorum haberent numerum, adensi vocabantur. Eisdem etiam vocabant ferentarios, qui depugnabant pugnis (lege fundis) et lapidibus, iis armis, quae ferrentur, non quae tenerentur. Idem. Alii rorarios. Adensos tamen a rorariis diversos fuisse, vel unicus Plauti locus fidem faciet, ex *Frivol.*:*

— — — — — *Sequimini*

Me hac sultis legiones omnes Lavernae; ubi Rorarii

Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce.

Rorarii autem dicti a *rore*, quia bellum committebant ante, ideo quod ante rorat quam pluit. *Varro lib. VI. de L. L. (VII, 2, 92. p. 341. Sp.) Idem. Adensos. v. Adensi. Alii legunt accensos. Velatos. Vide infra Velatos: Idem dicuntur etiam velites. Ferentarios. V. infra Ferentarii. Et Non. in Ferentarii. Rorarios. Vide infra Rorarii et Nonium dicto loco. Goth. Cf. Liv. VIII, 8. Niebuhr. Ueber die Nachricht von den Comitien der Centurien. p. 8. Niebuhr. Röm. Gesch. II, p. 476. Creuzer. Antl. §. 229. pag. 285. Ascripticii et Accensi qui et, cur dicti fuerint, verba ipsa declarant et res nota. *Veles* non a velando, sed a velocitate dictus est, quemadmodum *celer*, κίλῆς et *celox* eiusdem sunt originis et ab antiquo verbo *cellere*, κέλλειν deducenda. Videtur autem etiam *velatus* pro *velite*, in usu fuisse, ut *velare* fere idem fuerit quod *volare*, quemadmodum *vortere* et *vertere*, *volox* et *velox* dicebantur. Quare *velatus* adiectiva forma dictum fuerit, procusa illa ad normam vocis *hastatus*. Ceterum et *veles*, et *celer* et *volare* e Sanscrita radice *val*, celeriter se movere, descendit. Rorarios haud dubium est, dictos esse, quod in modum rorantis tempestatis dimicarent, id est, quod quasi rorantium stillarum instar dispersi hinc inde hostem peterent. Haud absimili ratione hodiernis Gallis dicuntur *tirailleurs* quia sic pugnant, ut hostem hic inde vellicare videantur. Ferentarios vero ab ope ferenda (ferentarius a ferendo ut sedentarius a sedendo) dictos esse, non ab armis ferendis, (ferunt enim omnes milites arma); testimonio est locus Plauti *Trin. II, 4, 55. Nam illum tibi Ferentarium esse amicum inventum intelligo*; ubi vide interpp.*

Auctarium. Plaut. Mercat. (II, 4, 22.):

Auctuarium

Adiucito vel mille nummum plus quam poscet.

[Legendum apud Plautum *auctarium*.] Gloss. *auctuarium*, ἐκλυττόν. Leg. *Auctarium. Dac.*

Auctum. Quando Circus ob aliquam victoriam ampliabatur, spatium Circo additum *auctum* dicebatur. Ampliabatur autem Circus, ut opinor, propter ludos frequentiores. *Dac.* Sententia Paulli est, tum amplius spatium additum esse Circo, quum definitae mensurae cursus aliquid adiceretur.

Argennon. Ἀργεννόν. Legendum hic: *Argennum, argenteum, percandidum. Scal.* Ego vero legendum existimo: *argentum percandidum*. Nam certum est, argentum proprie nihil aliud esse quam (nisi) album. Graece ἀργεννόν. Hesychius: ἀργεννήσι, λαμπραῖς, λευκαῖς. Ubi Homeri locum respicit ex *Iliad. γ. (v. 141.): ἀργεννήσι καλυψαμένη ὀδόνῃσι. Argennum, argendum, argentum. Dac.* Vid. Meursium I. Exercit. 13. Goth. Certissime emendasse mihi videtur Scaliger, licet codd. nulli addicant; neque sufficiunt ad Scaligeri sententiam refutandam, quae scripsit Dacarius. Ceterum non dubium est, *argentum* pariter atque *Homericum ἀργεννός*, Graecorum ἄργυρος, et multa alia Graeca vocabula eiusdem commatis descendere ab adiectivo ἀργός, quod idem est verbum, atque Latinorum *albus*, *ρ* in *l*, *γ* in *b* mutatis, quae mutatio est frequentissima. Omnia autem ista communem fontem suum habent in Sanscrita radice *ark*, quae *lucere* significat, unde *arka*, sol.

Arbiter. Iudex a Praetore datus, vel ex conventionem litigatorum electus. Arbiter autem et iudex eo differunt, quod ille certos habeat terminos, quos non excedat, hic nullos. *Dac.* Vide Titul. de receptis arbitris. l. 76. ff. pro socio, ubi de duobus arbitrorum generibus. *Goth.* Quod totius. Qui totius. *Idem.* Res est nota satis. *Arbiter* dicebatur iudex ex compromisso, h. e. communi litigantium consensu sumtus, cui Praetor disceptandae ex arbitrio suo controversiae potestatem dederat. Is de causis bonae fidei et arbitrariis cognoscebat et liberam nullisque legibus astrictam religionem habebat, quum iudices alii formulis astricti tenerentur et secundum leges iudicare deberent. Ita qui coram arbitro pro litigantibus disputabant, non causarum patroni, sed advocati dicebantur. Ipsum autem *arbitri* vocabulum satis antiquum est et *spectatorem* significat proprie; unde *arbiter* saepe testis praesens, Augenzeuge, et *arbitrari* i. q. spectare.

Amicinum. Glossarium: *Amicinus*, ἀσχοῦ στόμα. Vult amicinum esse os utris, sive luram utris, cum Festus velit esse τὸν λεγόμενον ἀσχοῦ πόδα, ἥτοι ποδεῶνα, cuius sit mentio in oraculo, quod Laio Thebanorum regi datum fuit. Sed mirum, quod in aliis glossis legitur: *Arvianus*, ἀσχοῦ στόμα. Sed profecto, et in illis quoque *Amicinus* legendum. *Scal.* Male quaedam editiones *Anucinum*. *Amicinus* est os utris, qua vinum infunditur et diffunditur. — Utris pedem, sive pediculum intelligit, ἀσχοῦ πόδα Graeci vocant, ut et propter similitudinem membrum illud, quo viri sumus. Oraculum quod Laio datum fuit Eurip. in Medea:

Ἀσχοῦ μὲν τὸν προύχοντα μὴ λύσαι πόδα

Πρὶν ἂν παρῶν αὐδὶς ἔσταν μόλω.

Dac. *Amicinum* ab amiciendo dictum esse, consentit Martinio Vossius in Etym.

Arbosem. Placidus in Glossis: *Hasenam antiqui dicebant, ut asas, quas nos aras, et Lases, quos Lares dicimus.* Velius Longus de orthographia: *Fesias antiqui pro ferias, et hasena pro arena.* *Fulv. Urs.* Ut *advosis*, pro *advoris*, *hasena* pro *arena*, *asa* pro *ara*. Et similia. Lege infra: *robose* pro *robore*. *Dac.* Cf. notata infra ad v. *Loebesum*.

Arbitrium. De differentiis arbitrii et iudicii sic Cic. pro Roscio Comoedo: (c. 4. §. 10.) *Aliud est iudicium, aliud arbitrium. Iudicium est pecuniae certae, arbitrium incertae. Ad iudicium hoc modo venimus, ut totam litem aut obtineamus aut amittamus; ad arbitrium hoc animo adimus, ut neque nihil, neque tantum, quantum postulavimus, consequamur.* Aliquando tamen *arbitrium* pro iudicio ponitur, ut arbiter pro iudice. Praeterea etiam *arbitrium* usurpatur in funeribus pro praemio eorum, qui funera curabant. Cic. post red. in Senat. decima septima: *Nondum palam factum erat concidisse temp., cum tibi arbitria funeris solvebantur.* *Dac.* *Arbitrium* dicitur sententia. Facit lex I. l. 3. l. 10. ff. de receptis arbitris. *Goth.*

Arbitrarium. Plaut. Amphitr. (I, 1, 221.):

Hoc quidem profecto certumst, non arbitrarium.

Dac.

Amicitiae. Ait ab antiquis *amecum*, non *amicum* solitum dici. Et sane *amicus* compositum est *Amaequus*, vel, ut ipsi scribebant, *Amecus*. Eodem modo dictum, quo *animecus*, pro *animaequus*. Glossarium: *Animecum*, ἰσώψυχον. Isidorus in Glossis: *Animaequus*, *patiens animo*. *Scal.* Amo, amicus, amicitia. Neque enim ab amore *amicitia* immediate. *Ameci*. Verosimile non est, quod ait Scaliger, *amecum* esse pro *amaequum*, ex *am* et *aequum*, eodem modo, quo *animecum* pro *animaequum*. Nam simplicius multo ut *amecus* sit pro *amicus*, i mutato in e. Et ita Festus. *Dac.* Descendere videtur *amicus* a Sanscrita radice *kam*, amo, a qua per suffixum *ja* fit *kamjas*, amandus, amabilis, additoque insuper alio suffixo *ka*, *kamjaka*, et in nominativo *kamjakas*, sive *kamjicas*, amicus, dempta priore littera, quam aliquoties vel addi vel adimi videmus in formis e Sanscrita lingua procudendis, veluti in *Iupiter*, pro *Diupitri*; *ol-escere*, *al-ere* ex radice *bal*; *δάκρυ*, ex Sanscrito *agru*, lacrima. Vide supra in *Adolescit*.

Adpromissor. Promissor promittit, adpromissor adpromittit, id est, quod alter promittit, in se recipit. Sed hic Festi locus mutilus est, quippe ex eo una vox excidit. Lege igitur: *Adpromissor est qui, quod suo nomine promissit alter, idem pro altero quoque promittit.* Nihil certius. *Dac.* Adde legem 64. §. 4. ff. soluto. l. 5. §. 2. ff. de verb. obligat. l. 43. ff. de solutionibus. *Goth.*

Arcere. Ἀρκέω, Contineo, capio, item prohibeo, propulso. Et inde *arcere*. Neque enim audiendus Festus, qui ab ἀρκω, impero. *Dac.* De arcu aquae ducendae vide I. 11. ff. de aqua et aqua pluviae. Quid *arcus* ab *argu* differat, vide Nonium in *Arcus*. *Goth.* Cf. paulo inferius. *Arcus* descendere videtur ab eodem fonte, unde *arx*, *arceo*, *arca*, *arcula*, quibus omnibus subest radix *arc*, ἀλκ, unde Graecorum ἀλκή, Abwehr, defensio. Quare *arcus* proprie nihil videtur esse aliud, nisi nostrum *Wehr*, i. e. Waffe. Notabile est, *ardsch* in Sanscrito sermone significare *colligere*, *continere*.

GRAMMAT. LAT. II.

S s

Arcuma. Videtur esse genus modici plaustrī, quo homo tantum gestari poterat, et a servis non a mannis trahebatur. Unde vocabatur *chiramaxium*. Petron. *Hinc involutus cocchina gausapa lecticae impositus est, praecedentibus phaleratis cursoribus IV., et chiramaxio in quo deliciae eius ferebantur.* cet. *Scal.* Pro arcuma scriptum fuerat ad oram libri *arcima*, cui favere videntur glossae vett.: *arcirma*, vel *arcirna*, ἀρκεῖς. *Dac.* *Arcirma* v. l. Quo homo gestari possit, quod homo gestare possit. v. l. *Goth.*

Argeos. Varr. lib. VI. de L. L. (VII, 3, 90. p. 329.): *Argei fiunt e scirpeis virgultis. Simulacra sunt hominum triginta, ea quotannis a ponte Sublicio a sacerdotibus publice iaci solent in Tiberim.* Ovid. lib. V. Fast. (v. 621.):

Tum quoque priscorum vulgo simulacra virorum
Mitti roboreo scirpea ponte solent.

Tum, i. e. Idibus Maii. Adi locum. Vide et in *Sexagenarios*. *Dac.*

Arcere prohibere. Adde l. 2. §. 9. ff. de aqua pluvia. Unde Glossis ἐντρυφώ. Significat etiam petere, infra in *Neverca* et *Sagmina*; nisi legendum ibi est: *ercescebantur*, pro *arcebantur*. Nam glossis *Ercescere καλέσαι*; iisdem *arcessit μετεκαλέσαντο, ἐφώνησεν*. *Abarcet* v. in *Abarcet*. — *Porcet* vide infra *Porcet*. — *Coercere continere*. Eo sensu coercere sumitur in l. unica §. 9. ff. de fonte. *Goth.* Cf. supra in *Arcere*.

Arcani sermonis. Ab *arca* *arcanus*, ut ab *oppido* *oppidanus*. *Arca* autem ab *arceo*. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 131. Sp.): *Arca quod arcentur fures ab ea clausa*. Sive potius ab *arcere*, quia id veteribus erat continere. Unde et *arcus*, qui sine fulcris se ipsum continet. Eadem et *arcela*. Glossarium: *Arca, arcela, κισσός, σωρός, κάμπηρα, λάρναξ*. *Dac.* *Arcani*. Sive ab *arce*, sive ab *Arcadibus*, quod in excelsis montibus, similibus Romae, habitare soliti. *Goth.*

Arculum. Vide *Cesticillus*. *Ant. Aug.* Vide *arculata*; idem *cesticillus* dicebatur. *Dac.* Est diminutivum ab *arcus*, ut a *circo* *circulus*.

Arculus. De arculo deo nihil usquam legi. Infra pro: *qui tutelam gereret arearum*, nemo non videt legendum esse *arcarum*. (Ita in codd. nostris.) *Dac.* *Deus qui tutelam gereret arearum*. Ea res movet, ut legendum sit *Areolus*, pro *Arculus*; nisi quis pro *arearum* legat *arcarum*, ut ab *arca* *arculus*, ab *area* *areolus* dicatur. *Goth.* Restituimus *arcarum*, ut Codd. nostri exhibent.

Arculata. Ab arculo i. e. circulo, qui fiebat ex virga, in modum coronae curvata, et a regina in capite gestabatur. Vide *inarculum*. *Dac.* In *Isidoro Sphaera*. *Goth.*

Arcula. Lego *Arciva*. Veteres Glossae: *Arcivus εἰρητικός, κολυτικός*. Et sane cum dictum sit hoc ab arcendo, *Arcivum* dicendum esse, quis non videt? *Scal.* Legendum *Arciva*, ut in veteri libro. Est enim ab arcendo. In auspiciis aves arcivae dicebantur etiam *cliviae*, quia difficilia dicebant *clivia*. Et *remores* a remorando et *inebrae*, sive *enebrae*. *Dac.* Lege: *Arciva dicebatur avis*. Inde *Arcivus* glossis *κολυτικός*. *Goth.* Omnes Codd. consentiunt in scriptura *Arcula*, et quem dicat *Dac.* veterem librum, in quo legatur *Arciva*, ignoramus. Nobis *Arcula* eodem iure dici posse videtur *avis arcens*, h. e. prohibens, quemadmodum *Arculus* deus ab *arca*. Igitur non dubitamus, recte legi h. l. *Arcula*.

Asseres. Non est verum etymon: *asseres* ab *assidendo*, quamquam et propterea a Graecis viderentur σπρωτήρες dicti. Sed *axis*, *axeris*, ut *axis*, *sueris*, *Iovis*, *Ioveris*, *bovis*, *boveris*, *nucis*, *nucis*. Ab *axeris* *asseris*. Num x frequenter abit in ss, unde veteres indifferenter *coassare* et *coxare* dicunt. *Scal.* Quod *assideant parieti*. Hinc *Asseres* Graecis σπρωτήρες. Glossis *δοκίδες, κορυφῶν, δοκοί*. *Goth.* Vide quae supra diximus ad *Axamenta*. Adde Sanscritum *angs* quod partem, portionem significat, et *angga*, quod radium (*Strahl*) denotat. Cf. *Bopp. Glossar. Sanscrit.* p. 1.

Assiratum. Monet dictum ab eo, quod *Assir* sanguinein vocabant. Glossarium: *Asser, αίμα*. *Scal.* Ab *assir*, sanguis. Utitur Cato de R. R. cap. 33. *Daps Iovi assir a pecu in urna vini caste profanato sine contagione*. De potionem autem e vino et sanguine Sallust. Catil. (c. 22): *Humani corporis sanguinem vino permistum in pateris circumtulisse*. *Dac.* *Assiratum*. Alii *Assaratum*. — Genus potionis ex vino et s. Eiusmodi potio in sacris fuisse videtur, teste Sall. in Cat., aut mos amicitiae firmandae. Quaedam enim gentes diffusum brachii sanguinem ex alterutro degustatum foederi comparabant, de quo v. Lucianum in *Toxari*, sive de amicitia; Val. Max. IX, c. 11. ubi de *Mithridate*; Tertull. in *Apol.* c. 29. *Arnobius* 8: *Hodie ab ipsis Latariis Iupiter homicidio colitur; et quod Saturni filio dignum est, mali et noxii hominis sanguine suginatur*. *Goth.* Nullum extat gravius de Linguae Latinae vetustate testimonium, quam hoc vocabulum. Quis enim est, qui putet, hoc se posse verbum ex Graeca vel Germanica lingua deducere atque enucleare? Sola Sanscrita lingua conservavit etymon. Nam Sanscritum *asridsch* (nomin. *asrik*, gen. neutr.) sanguinem significat. Cf. *Bopp. Glos-*

sar. p. 24. et Bopp. Gramm. Sanscr. crit. reg. 203. Descendere videtur ab *as* et *ridsch*, ut significet, quod nutritionem corporis regit.

Ambrices. Addito *l* dicimus *lambris*. *Dac.* Inde Galli *Lambrices*. — *Regulae*. Alii *tegulae*, male. Nam et mox sequitur: *tegulis interponuntur*. *Goth.* Recte *ambrices regulae* explicantur, non *tegulae*; descendit enim vocabulum ab *am* sive *amb* praepositione et suffixo *rex*, quod a *regendo* derivandum. *Ambrex* igitur est quod circumquaque tectum regit, tegulasque tenet. Nisi forte a Sanscrita voce *ambu*, quae aquam significat, descendit, veluti *imbrex* ab *imbre* deducitur. Ceterum hoc voc. fortasse restituendum apud Plautum Milit. gl. II, 6, 24.

Quod meas confregisti ambrices et tegulas,

ubi vulgo legitur *imbrices*.

Antes. Glossarium: *Antes στήλοι ἀμπέλων*. *Antium*, τάξεων, ὁρχάτων. *Scal.* Ordines anteriores. Virg. Georg. II, (417.):

Iam canit effoetos extremus vinitor antes.

Ubi interpres: *Antes sunt extremi ordines in ingressu, qui et finis est laboris cum ad eum perventum est*. *Dac.* *Antae*, quae sunt latera ostiorum. Pilae sive columnae lapideae in lateribus ostiorum; quadras columnas exponit Nonius. (S. v. *Antes*, ubi idem Virgillii versus laudatur). Glossae: *Antae*, παραστάδες, et παραστάδες. Hesychio sunt: πρὸς τοῖς τοίχοις τετραμμένοι κίονες. Eadem glossae: *antes*, pro *antae* antes παραστάται. *Idem*. Vide infra *antipagmenta*. *Goth.*

Ambitus. Varro de L. L. IV, (V, 4, 9. p. 32. Sp.): *Ambitus iter quod circumeundo teritur; nam ambitus circuitus; ab eoque duodecim tabularum interpretes ambitum parietis circumitum esse dixerunt*. *Dac.* Ex quo etiam honoris *ambitus*. Cum largitionibus et profusionibus iudices corrumpere conabantur, *ambitus* dicebatur; *ambitio* vero ipsum honoris desiderium. *Ambitus* re et actu perficitur, *ambitio* tantum in animo est, quamquam *ambitus* et *ambitio* invicem confunduntur et *ambitio* pro ipsa ambientis actione. *Ambitio* etiam extra omnem cupiditatem honorum est obsequentior popularitas et impensum studium captandae popularis gratiae, unde ambitiosi, supra modum erga subiectos faciles et indulgentes studio captandae popularis aurae. Cic. I. ad Quintum fratrem ep. 2, 2. *Qua de re, ac de hoc genere toto ne forte me in Graecos tam ambitiosum factum esse mirere, pauca cognosce*. *Dac.* *Ambitio*. Plaut. Amphitr. Prol. (75.):

Virtute dixit vos victores vivere,

Non ambitione neque perfidia.

Qui locus apprime notandus; ibi enim *ambitio* pro *ambitu*, id est pro ipsa actione ambientis. Quomodo et apud Sallustium alicubi. (Iug. c. 86.) *Idem*. *Ambitio*. Adde Varronem de L. L. IV, (V, 4, 9.) et Nonium in *Ambire*. *Goth.* Geminam hic manum agnoscere sibi visus est Dacerius, quum supra iam eadem exposita legantur, in voce *Ambitus*, eo adductus, nisi fallor, quia duo articuli coniunctim leguntur in vulgatis editionibus, qui tamen in Codd. et vetustis Edd. longo intervallo dirempti leguntur. Qua de causa non possumus consentire Dacerio, qui supra Paulli, hoc autem loco Festi manum animadverti suspicatur. Videtur potius ipse Festus duabus ex rationibus duobus locis, ex alia alio loco, rem eandem tractasse.

Amnis. Ab *am* circum et *no* nato. Sed melius Varro lib. IV. (p. 44. Sp.) ab *am* tantum: *Amnis id flumen est, quod circuit aliquid; nam ab ambitu amnis*. *Dac.* Vide supra *Am*. *Goth.*

Ambiguum. Quod in ambas agi partes possit, et sic dubium sit. Virgil. (Aen. III, 180.):

Agnovit prolem ambiguum, geminosque parentes.

Dac. Vide l. 3. et passim ff. de rebus dubiis. l. 125. ff. de verborum significatione. *Goth.*

Ambrones. Quod ait de Ambronibus subita inundatione maris eiectos patriis sedibus fuisse, id ridet Strabo, qui eius sententiae auctorem facit Ephorum, quem hic sequitur Festus. Nam de Cimbris, quorum pars erant Ambrones, ita scribit: (VII, 292.) Περὶ δὲ Κίμβρων τὰ μὲν οὖν εὖ λέγεται, τὰ δ' ἔχει πιθανότητος οὐ μετρίας. Οὕτε γὰρ τὴν τοιαύτην αἰτίαν τοῦ πλανήτης γενέσθαι καὶ ληστρικοὺς ἀποδέχαιτ' ἂν τις, ὅτι χερρόνησον οἰκοῦντες μεγάλη πλημμυρίδι ἐξελθεῖν ἐκ τῶν τόπων ἠναγκάσθησαν. καὶ γὰρ νῦν ἔχουσι τὴν χώραν, ἣν εἶχον πρότερον. Post: Γελοῖον δὲ φυσικῶ καὶ αἰωνίῳ πάθει δις ἐκάστης ἡμέρας συμβαίνει τοῖς κατοικοῦσιν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις ἐκ τῶν τόπων. Lege reliqua, quae sequuntur. Quod ait turpis vitae homines dictos inde Ambrones; idem invenies in Glossis Isidori: *Ambro*, inquit, devorator, consumptor patrimoniorum, decoctor, luxuriosus, profusus. *Scal.* Tamen Festo consentit Florus lib. III, c. 3. *Cimbri* (quorum pars Ambrones), *Teutoni* atque *Tigurini*, ab extremis Galliae profugi, quum terras eorum inundasset Oceanus, novas sedes toto orbe

S s *

quaerebant. Idem etiam eos alibi gentem vagam et praedabundam vocat. *Dac.* *Turpis vitae homines.* Glossae Isidori: *Ambro*, quod vide. *Idem.*

Antiae. Glossarium: *Antide*, κόμαι διὰ τῶν κροτάφων κρεμάμεναι γυναικεῖαι. Lege *Antiae*. Apud eundem auctorem: *Antiosa*, ὀρχήστρια. Aliae Glossae: *Antiae*, τῆλες αἱ μεταξύ τῶν κεράτων τῶν βοῶν. Tertullian. de pallio: *Genuinos inter antias adumbratos.* *Scal.* Aliae Glossae: *Antiae*, προκόριον. *Antiae* alio nomine *Capronae* dictae. Vide *Capronae*. *Dac.* 'Avri (sic enim vulgo legitur) ἄντιον. *Goth.*

Amneses. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 44. Sp.) *Oppidum Interamna dictum, quod inter amnes est constitutum.* Item *Antemnae* quod ante amnem, qui influit in Tiberim. Interamna oppidum in Umbria; item aliud via Latina in Samnio. Antemnae in Sabinis. *Dac.* Alii *Interamnenses* et *Amnenses*. Nihil mutandum censeo. Nam et Interamnae Latina vox est, Graecis μεσοποτάμιος. Sic Glossis *Interdia*, μέσον ἡμέρας. *Goth.*

Amtermini. Qui sunt illi, qui circa terminos provinciae manent? Aut quanam ea est provincia? Vetustissimum verbum est *Amtermini*; provinciarum appellatio non ita vetusta res apud Romanos. Quid ergo hic dicemus? An mendo caret hic locus? Non, si quid in me iudicii est. Sed Festum ita scripsisse puto: *Amtermini qui circa terminos P. RO. viciniae manent.* Notum enim, quam corrupte notae illae legantur: *P. Ro.*, aliis Praetorem, aliis alia legentibus. Seneca Nat. Quaest. lib. I. c. ult.: *Iam libertinorum virgunculis in unum speculum non sufficit illa dos, quam dedit pro se Scipio.* Lege: *Quam dedit P. RO. Scipioni.* — Intelligit per *Amterminos* eos, qui non erant in agro Romano, sed in vicinia. Cuius rei (modi?) agrorum genera quattuor ponit Varro: *Gabinum, Peregrinum, Hosticum, Incertum.* Qui enim in iis agris habitabant, erant *Amtermini* agri Romani. Quid est ager Romanus? Quicquid ambarvali vel amburbiali sacrificio uno die lustrari poterat. Arvales enim fratres seu sodales ad hoc creati erant, ut terminos agri Romani suovetaurilia circumferrent. Cuius rei imaginem praebebant patresfam. unusquisque in agro suo, cum fines fundi suovetaurilibus lustrabat. Cuius rei exemplum habes apud Catonem (c. 141.). Et allusit Virgilius: (Ecl. V, 75.)

— — *Et cum lustrabimus agros.*

Strabo: (V, 230.) Μεταξὺ γοῦν τοῦ πέμπτου καὶ τοῦ ἕκτου λίθου τῶν τὰ μύλια διασημαίνοντων τῆς Ρώμης, καλεῖται τόπος Φήστου. Τοῦτον δὲ ὄριον ἀποφαίνουσι τῆς τότε Ρωμαίων γῆς, οἷτε ἱερομνήμονες θυσίαν ἐπιτελοῦσιν ἐνταῦθά τε, καὶ ἐν ἄλλοις τόποις πλείοσιν ὡς ὅροις αὐθημερόν, ἣν καλοῦσιν Ἀμβαρουλίαν. Ergo fines agri Romani definiuntur amburvio, quod idem est cum ambarvali. Et notandum praecipue, quod dixit αὐθημερόν, ut designetur exiguus modus agri Romani. Porro primum *Amterminos*, qui postea *Amtermini*, dictos, id est ἀμφοτέρωθεν, ut olim interpretati sumus. Sed Varro aliam assignat causam. Non solum autem *Amtermini* dicti sunt, sed et *Antermines*, quia etiam *termen* dicebant auctore Varrone. Cato in Originibus: *Oratorum Anterminum.* Errat Macrobius, qui divulsa legit: *an terminum*, cum sit adiectivum *antermen*; unde *Antermines* oratores. *Scal.* Haec Scaliger acutissime ut omnia. Sed cum ait ambarvale et amburviale idem esse, peccavit imprudens; nam *ambarvale* erat quo circum arva hostiae ducebantur, quae et ideo *ambaruales* dictae. *Amburbium* vero seu *amburviale*, quo circum urbem. *Amburbio* urbs lustrabatur; arva et agri *ambarvali*. Et *ambarvale* ab *amburviali* sic aperte distinguit Servius: *Dicitur hoc sacrificium ambarvale, quod arva ambiat victima, sicut amburvale, vel amburbium, quo urbem circuit et ambit victima.* *Dac.* Unde *amiciri*. Certe hinc aliquid excidit et necessario legendum: *a praepositione am, unde amiciri.* Res est nimis aperta. *Idem.* *Amtermini.* Ampttermini; alii Amtermini; alii Antermines; alii Amtermones. *Goth.* *Amburbium.* adde supra *Amburbiales.* *Ambarvalia.* vide supra *Ambaruales.* *Idem.* *Provinciae.* Pop. Romani viciniae. Ita coniecit *Scal.*, ut *Amtermini* fuerint non qui in agro Romano, sed qui in vicinia, puta vel Sabino vel peregrino vel hostico vel incerto. Ager vero Romanus, quicquid amburbiali sacrificio uno die lustrari poterat, cuius fines *amburbio* definiuntur. *Idem.*

Angiportus. Angustus portus, id est aditus in portum. Obscurius dictum est, nisi addas: *hoc est in domum.* Varro libro IV. (V, 146. Sp.) ab angendo et portu; et quinto (VI, p. 220.), quia in eo nihil potest agi. Festus: *portum pro domo in duodecim positum omnes consentiunt.* Et Ulpianus: *portus est conclusus locus, quo importantur et inde exportantur merces,* unde *angiportum* dictum est. Donat. in *Adelph.* (IV, 2, 39.): *Angiportum est angusta et curta via, quasi anguiportus.* Alii quod inter portus sit locus angustus, hoc est inter domos. *Ant. Aug.* Donatus ab *angue* et *portu*, *angiportum* quasi *anguiportum*, id est viam flexuosam in modum anguis. *Portus* enim antiquis viam significabat. *Dac.* (Legitur apud Donatum: Id est angusta via et curva, quasi anguiportus; ut *angitia* aut *anguitia*.) *Angiportus.* Glossis στενωπός. *Goth.* *Portus* nihil est aliud, nisi Germanorum *furth*, Graecorum ὄρμος, quod omnem aditum, ingressumque significat.

Angeronae deae. Glossarium: *Angeronia*, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς καιρῶν. (Lege: τῶν βουλῆς καιρῶν)

Scal. Ab angina si sequimur Festum. Sed potius ab agendo ore; est enim Dea silentii. Solin. cap. 1. *Inter antiquissimas sane religiones sacellum colitur Angeronae, cui sacrificatur A. D. XII. Cal. Ian.; quae dea praesul silentii istius praenexo obsignatoque ore simulacrum habet. Dac.* Cum angina. Vel quod angores animi putabatur depellere. Macrob. I. Sat. Glossis *Angeronia*, ἡ θεὸς τῆς βουλῆς κατὰ καιρῶν. *Goth.*

Actus. Tragoediae pars ab agendo eadem ratione, qua Graecis δράμα a δράν, agere. *Dac.* *Modo iter inter vicinos.* Ab agendo, ducendo. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 87. Sp.) *Qua agebant actus, qua vebant viae, qua ibant ab itu iter appellarunt. Iter* latum duos pedes, *actus* quattuor, *via* octo. *Idem.* *Minorem partem iugeri.* Iugerum ex Varrone et aliis est, quod quadratos duos actus habet; actus quadratus jatus est pedes CXX., longus totidem. Actus igitur dici non potest minor pars iugeri. Cum iugerum maiorem actu partem non habeat. Lege igitur: *maiorem partem iugeri.* Nam iugerum habet etiam scrupulum, quod est decem pedes in latitudinem et longitudinem, quod est minima pars iugeri. *Idem.* *Modo motum corporis.* Actus in comicis et tragicis fabulis ea est actio, is oris et vocis habitus, is corporis motus, quo se agunt histriones in scena ad rem scenicam exprimendam. Vide *Agere. Idem.* *In Comoediis.* Nam scenici *agere* dicuntur. *Modo iter inter vicinos.* Hinc mirum videri potest, quare Iavolenus viae latitudinem legitimam fateatur, latitudinis (an itineris?) arbitrariam faciat; in lege: *certo generi 13. §. latitudo. 2. ff. de servitutib. rusticorum praediorum. In Geometria.* Idem Boethius II. de Geometria. Et Epistol. 38. *Goth.* *Actuosi.* Axitiosi, vide *Axitiosi. Idem.*

Auxiliares. Corruptus est in fine locus, atque ita dissimulata Festi sententia, ut vix ullum vestigium appareat. Scribendum: *dicti ex Graeco vocabulo αὔξη, a quo nos dicimus rerum crescentiam auctiorem.* Quam haec eleganter dicta; contra quam adversetur Festi menti vulgata lectio, nemo non videt. Quin audeo affirmare, ne illud quidem rerum Festi esse. Quare expunge. *Scal.* Et auxilia, milites, qui a sociis vel foederatis gentibus mittebantur. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 92. Sp.) *Auxilium appellatur ab auctu, cum accesserant, qui adiumento essent alienigenae.* Neque tamen ab αὔξη immediate, ut voluit Scaliger, *auxiliaris.* Sed ab angeo, auxi, auxilium, auxilia, auxiliaris. Augeo autem ab αὔξω. *Dac.*

Ausoniam. Lege infra *Auruncam*, ut et vet. Edd. habent. Suessa Auruncorum etiam apud Livium et alios dicitur, unde fuit Lucilius. Cuius Satirae propterea dicuntur Camenae Suessae, ab Ausonio ad Tetradium: (Epist. 15, 9.) *Rudes Camenas qui Suessae praevenis.* Ita enim legendum esse apud Ausonium, ostendimus in lectionibus nostris Ausonianis. Porro Glossarium vetus habet: *Aurunci, οἱ κήρυκες Ἰταλίας. Scal.* Beneventum et Cales inter urbes Ausoniae memorat etiam Livius. Ausonem autem Circes et Ulyssis alii, alii Calypsus et Atlantis filium dicunt. Vide Eustath. ad Dionys. *Dac.* *Auruncam.* Lege *Auruncam*, ut in vet. libb. et eam urbem intellige, quae a Sidicinis deleta fuit, cum eam Aurunci deseruissent, Suessamque confugissent, quae ab eo postea Aurunca est appellata. Liv. lib. VIII, 15. *Fama affertur Auruncos metu oppidum deseruisse, profugosque cum coniugibus ac liberis Suessam communisse, quae nunc Aurunca appellata, moenia antiqua eorum urbemque a Sidicinis deletam.* Vide supra *aurum. Idem.*

Alumento. (Ita enim vulgo.) Aio Festum in depravatos codices vetustissimi poetae Livii Andronici incidisse. Nam *Laumento* dixit Livius. Ita fere semper veteres Latini, etiam posteriores, ut Petronius: *Lauconte — gemina nati pignora Lauconte; et Lautumiae, non Laotomiae; quod cognoscimus ex Seneca. Sic Laudicea, pro Laodicea. Plinius libro II. Epistolarum (14, 5.):* Nam ibi Laudiceni dicebantur per iocum, non cives Laodiceae, sed qui laudes cani libenter audiebant; ut et iidem non inurbane vocabantur σοφοκλεῖς, non ut proprio nomine Tragici poetae, sed quia grande σοφῶς illis dicebatur a conductis et redemptis auditoribus. Ergo eodem modo *Laumento* pro *Laomedonte. Scal.* Optime monuit Scaliger, Festum in depravatos Livii Andronici Codices incidisse. Fortasse scripserat Festus *Alumeton* pro *Laomedon*; nempe transpositis litteris *a* et *l* et *d* mutato in *t*. Quod et doctissimo Meursio in mentem video venisse. *Dac.* *Melo pro Nilo.* Vide *Alcedo* et in *Melo. Catamitus.* Vide supra *Alcedo* et in *Catamitus. Goth.* Etiam Cod. Lipsiensis Pauli exhibet *Alumeto.*

Accensi. Vide *Adscripticii. Dac.*

Acerra. Glossarium: *Accepturaria, ἁβανωρίτς. Acerra turaria* legendum. *Scal.* Nullibi acerram pro ara me legisse memini, nisi ita accipere lubeat in lege XII. tabb. *Unctura servilis tollatur omnisque circumpotatio; ne respersio, ne longae coronae, nec acerrae.* Quod non placet. *Dac.* *Scilicet ubi thus reponerant.* Haec omnino delenda sunt, quippe quae ad explicationem vocis *thurariam* huc adiecta. *Idem.* *Alii dicunt arculam esse thurariam.* Unde Glossis *Acerra, accepturaria, turibulum, et ἁβανωρίτς. Turibulum vero alibi θυμιατήριον. Goth.*

Apex. Cacumen pilei. Eum sic describit Servius: *Apex dicitur in summo Flaminis pileo virga lanata id est in cuius extremitate modica lana est. Dac.* Unde aptus. Virgilius: (Aen. IV, 481.)

— — — — — ubi maximus Atlas

Axem humero torquet stellis fulgentibus aptum.

Aptum id est astrictum, colligatum, connaxum. *Idem.* Vide quae notavimus ad v. *Ape.*

Atanuvium. Glossae Isidori: *Atanabo*, genus vasis. Glossarium: *Atanulus*, ἄγιον λεγόμενος ἀεὺς, κειμήλιον. Lege *Atanuvius*. *ScaL.* *Atanulum* ex Graeco ἄτανον, quod τήγανον significat, inde ἄτανιται, panes et placentae. Inde denominativum *attanulum*. Unde *attanuvium* factum, eliquato lambda in iota, ut ex *simpulo simpuvium*; *ambuvia* ex *ambula* cet. *Salm.* in *Solin.* *Dac.* *Atanuvium*, *Atavium*, *Potitii*, *Potioni*. *Goth.* Hesychius: Ἀττανα, τὰ τήγανα.

Atrocea. In Lib. m. est ἄτροκτα, pro *atrocia* (nos ἀτρώγια); et Latinis quidem litteris *atrocta*. *Fulv. Urs.* Leget: quia illi ἄτρωκτα. Vel Latinis litteris: quia illi *atrocta*. Facilis error; sed non parvi momenti. Sane ἄτρωξ est purum putum Graecum; ἄτρωξ, ἄτρωγος, quod nondum maturum esui. In Glossario ita corrige: *Atrox*, δεινός, σκαιός, ἀνήμετος. *Atroce* vero pro crudo quod hic dicitur, veteres uas-pasee, testis Naevius, qui dixit: *Simul exta porricerent atrocia ministratores. ScaL.* Per metaphoram *atrox* ad animum transfertur, ut apud Horatium: (Od. II, 1, 24.) *Praeter atroceum animum Catonis*, id est, integrum, invictum, impavidum. Quo sensu aliquando etiam crudas. *Dac.* Vide Nonium in *Atrox*, crudum. *Goth.* Ut a *celer celox*, sic ab *ater atrox*, nisi primae syllabae quantitas obstaret. Quam licet multi obstare non putarint, nos tamen aliam verbi originationem circumspectiendum esse putavimus. *Atri* Sanscrite dicitur hostis, quod vocabulum si Latine efformare velis, dicendum erit *äter*, unde *atrox* derivatum, quemadmodum a *celer celox*, a *velox*, ac similia. *Atrox* igitur nativa significatione erit *hostilis*; unde reliquae notiones facile derivari possunt.

Auguraculum. Casula in loco editiori, specula sublimior patente in loco ad liberum aspectum capiendis auguriis ex volata et cantu avium. Quod autem hic putat Paullus *arcem* recentiorum esse, ibi certe frustra est, ut ex veterum exemplis patet. *Cic.* III. de Off. (c. 16.): *Cum in arce augurium acturi essent augures.* *Liv.* lib. I. (c. 18.): *Numa deductus ab augure in arcem.* In *arcem*, hoc est in *auguraculum*. *Tabernaculum* etiam dicebatur. *Cic.* I. de Divin. (c. 17.): *Gracchus cum tabernaculum vitio cepisset imprudens.* Ibi enim *tabernaculum* nihil aliud est quam *auguraculum*, *arx. Dac.*

Arceverse. Ita verus Afranii legendus est: *Inscribat aliquis arse vorse in ostio.* In quo versiculo ostenditur superstitio veterum, qui ad deprecandum incendium inscribebant in ostio nescio quid, quod ad eam rem faceret. *Plinius* libro XXII. (c. 2.): *Etiam parietes incendiiorum deprecationibus inscribuntur. ScaL.* *Arceverse.* His vocabulis utebantur ad avertendum incendium. Neque *arse* averte, *verse* igem cum Festo interpretor; sed contra *arse* videtur pro *arsisse*, et *verse* pro *verte*, i. e. averte. Nisi malis haec omnia ad arbitrium ficta, ut hodie fieri videmus ab his qui artes magicas tractant. *Dac.* Opinor verum Afranii esse ex eiusdem fabula *Incendio. Idem.* Alii notant proverbium esse ex Placido. Putant etiam nonnulli, Deos hac inscriptione rogatos, ut averterent *solem* aut *pluviam*. Malum tamen hoc de igne intelligere et id observatum maxime in insulis et ab earum custodibus. Plurique etiam ita conveniebant, ut insularis seu insulae custos ignem noxium solveret. *Goth.* Furlanettus in Lexico Forcellini derivat ab Hebraeis vocibus *haras* verto et *esch* ignis. *Nugae.* Priusquam de Etruscorum lingua melius cognoverimus, nihil de his vocibus certi statui poterit. Memorabile tamen est, in Sanscrito sermone *artachis* flammam, et *urit* vertere significare.

Aborigines. Hic Festus aborigines dicit pro *aberrigines*, antiqua consuetudine simplici r, et e converso in o. Cui sententiae favet auctor de origine gentis Romanae: *Alii aborigines cognominatos volunt, quod errantes illo venerint, primo aberrigines, post mutata prima littera, altera adempta aborigines cognominatos.* Sed utrique falsi sunt, nam aborigines sunt indigenae, αὐτόχθονες, qui ab origine in Italia fuerant nec aliunde advecti, ut ait Euripides de Atheniensibus, qui se etiam αὐτόχθονας gloriabantur:

Ἀδὸς οὐκ ἐπακτός ἄλλοθεν, αὐτόχθονες ἔφηνμεν.

Dac. In agrum. Qui postea Latium vocatus est; et ipsi aborigines post Aeneae adventum cum Troianis permixti Latini dicti sunt. *Idem.* Dicti igitur quasi aberrigines, et a montibus, quos Graeci ὄρη, vel quod γεινάργαι, id est auctores generis. Nam et Glossis αὐτόχθονες. Vide Stephauum de urbibus. Sic origines Salustio (Iug. 19.) sunt, quas Graeci μητροπόλεις vocant. Tametsi alias μητρόπολις in l. IV. §. 5. ff. de off. Proconaul. pro capite provinciae. Cuiusmodi urbem Ammianus matrem urbium, Curtius maiorem patriam vocat; eam autem rationem ad urbes reliquas habebat, quam metrocomia πρὸς κάμας. *Goth.*

Ab oloes. Oli pro olli, et olli pro illi; oloes autem illoes est, et pro illis accipitur Graeca terminatione. Vide *Loebesum* et *Ollie. Anton. Aug.* In lege Regia: *SEI. PARENTES. PUER. VERBERIT, AST. OLOE. PLORASSINT. PUER. DEIVEIS. PARENTUM. SACER. ESTO.* In hac lege oloe est olli vel illi. Nam E post in O, ut *Apello* et *Apollo*. Deinde non geminabant litteras. Postremo nominativi masculini plurales, qui postea in i, antea in oe desinebant. Sic in carmine Saliari: *PILUMNOE POPLOE*, hoc est, Pilumui populi; et *FASCINOE*, pro *Fascini. Scal.* Potest hic locus etiam ita accipi, quasi diceret *o e* pro *i* apud veteres usurpatum. Sic infra *Loebesum* pro *liberum*; *Loebertatem* pro *libertatem*. Vide infra *Loebesum*. Sic infra *Pilumnoe* et *poploe*, *fascinoe*, pro *Pilumni popli*, *fascini*; et alibi infra in *Florare: ast oloe plorassint*. Sed verisimilius mihi fit, alio fine id a Festo dici, nempe ut ostendat, *oloes* pro *illis* dictum a veteribus tunc, cum abhorrerent a geminandis litteris; id quod sequentia satis ostendunt. Probantur autem evidentissime infra in *Ollie. Goth.*

Aventinus. Ab Aventino, XII. rege Albanorum. Liv. lib. I. (c. 3.): *Is, Aventinus, sepultus in eo colle, qui nunc est pars Romanae urbis, cognomen colli fecit.* Pluris nominis rationes affert Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 48. Sp.) *Aventinum aliquot de causis dicunt. Naeuius ab avibus, quod eo se ab Tiberi ferrent aves. Alii ab rege Aventino Albano, quod ibi sit sepultus. Alii ab adventu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianae templum sit constitutum. Ego maxime puto ab advectu; nam olim paludibus mons erat ab reliquiis disclusus, itaque eo ex urbe qui advehebantur ratibus, quadrantem solvebant.* Haec Varro, et Varronis sententiam infra secutus Festus post *Noverca*. Locum adi. Idem Varro tamen in gente Pop. Rom. dicit, *Sabinos a Romulo susceptos istum accepisse montem, quem ab Avente Flavio provinciae suae appellaverunt Aventinum.* Vide Servium in VIII. Aeneid. Caeterum Aventinus a Bemo Romuli fratre *Remurius*, a *Mercias* Socordiae Deae sacello, *Murcius*, a Dianae templo collis Dianae dictus. *Dac.*

Adorare. Vide *Nec* coniunctionem. *Ant. Aug.* In leg. XII. tabb. *Si adonas furtum, quod nec manifestum escit, duplionem luito. Dac.* Vide *Nonium* in *Ador. Goth.* Significat *agere*. Quia et transigere. Vide in *Nec.* — *Oratores.* Vide aliud etymon in *Oratores. Goth.*

Armilustrum. Quo res divinas armati faciebant. Saltem debuit dicere *rem divinam*. In veteri Glossario: *Armilustrum, ὀπλοναθάριος, ὀπλοναθάρα.* Ego existimo centuriatis comitiis exercitum armatum lustrari solitum. Quod puto esse ex vetustissimo instituto Atheniensium, apud quos οἱ περὶ σὺνταγχοῖς comitum lustrabant; et ubicunque populus conveniret, id facere solebant. Unde id *καθάρσιον* vocabant. Sed Longobardus iste hic nobis rei vetustissimae cognitionem barbara mutilatione sua totam nobis intercepit. Neque credibile est, tubis in eo sacro canere solitos, sed classicos. Aliter enim classes aut exercitus convocari non poterant, quod *vocare inficium* dicebatur. *Scal.* *Armilustrum* fiebat XIV. Cal. Nov. in Circo maximo. *Dac.* *Armilustrum* Glossis ὀπλοναθάριον. *Armilustra* vero ὀπλοναθάριος. Et alio loco: ὀπλοναθάριος, *Armilustrum. Goth.*

Ad eo. Utramque significationem Glossarium amplectitur, ubi *ades, ἐν τῷ ποσὶν, ἐν τοῖς πόσιν, καὶ ποστέρομαι. Dac.* Non quidem secundum rationem. Cur hoc Festus sive Paulus secundum rationem neget fieri, non equidem video. Si enim praepositio *ad* accusativis accommodatur, accommodatur etiam adverbii motus, ut *eo, quo, huc*; dicitur enim *adhuc*, pro *adhoc*. Terent. *Adelph. IV, 4, (12.):*

— — — *Sat adhuc tua nos frustrata est fides.*

Et *ad quo*. Afranius: ut scire possis, *ad quo te expediat loqui.* Ubi *ad quo* nihil aliud est, quam *ad quod*, ut nec *ad eo* nihil aliud quam *ad id*. Neque enim *eo, quo, illo*, sunt accusativi plurales, ut male putavit doctissimus Sanctius in sua *Minerva*, quasi sit in accusativo *eos eas ea vel eo; illos illas illa*, vel *illo*, ut duo et ambo. *Dac.* Quod uque *eo*. Ea significatione *eo* *ad eo* sumitur in l. 8. ff. de iurisdictione. l. 7. §. 6. ff. de pactis; sed et eadem ratione apud *Nonium* legitur *Ad quo*, pro in quantum. Et Glossis *Ad eo, ἐν τῷ ποσὶν, ἐν τοῖς πόσιν. Goth.* Non quidem secundum rationem. Hoc vult Festus, neglecta ratione particulam *Ad* in verbo *ad eo* iungi alteri casui quam accusativo. *Idem.*

Argæo. Lege *Argei*, ex Varrone, Ovidio, Plutarcho et aliis. Glossarium: *Argiarra, ἀργιδώματα.* Lege: *Argei, ara.* In lege Flaminia: *CUM. EAT. AD. ARGEOS. NEQUE. CAPUT. COMITO. NEQUE. CAPILLUM. DEPECTITO. Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V, 8, p. 51. Sp.) *Argeorum sacra in septem et viginti partes urbis sunt disposita. Argeos dictos putant a principibus, qui duce Hercule Argeo venerunt, et in Saturnia subsederunt. E quis prima est scripta regio Suburana, secunda Esquilina, tertia Collina, quarta Palatina.* Nam distributa primum fuit urbs in quatuor Has urbanas tribus, per quas diffusi erant Argei per viginti septem sacra. Unde in sacris Argeorum scriptum est: *primae regionis quartum sacrarium.* Liv. lib. I.

(21.): *Multa alia sacrificia locaque sacris faciendis, quae Argeos pontifices vocant, Numa dedicavit.* Vide Ovid. in Fast. (III, 791.):

Itur ad Argeos, qui sint sua pagina dicet.

Perperam hos Argeos confundit Beroaldus cum Argeis, hominum simulacris, de quibus supra. *Dac.*

Asparagus. Melius Varro de L. L. IV. (V, p. 107. Sp.) *Asparagi quod ex asperis virgultis leguntur, et ipsi scapi asperi sunt, non leves, nisi Graecum.* Illis quoque enim dicitur ἀσπάραγος. Sed et ἀσπάραγον Hesychius interpretatur: τὸ ἐκ τῶν ἀκανθῶν φνόμενον τραχύ. (Ubi vide interpp., quorum aliqui pro τραχύ legendum suadent βλαστόν, sive βλάστημα.) *Dac.*

Assidela. De iis nihil apud alios scriptores legisse me memini. Apud Isidorum tantum legitur: *Adседа, sella quadriiugis.* Et eadem fortasse, quae *adsidela*; ut *turba*, *turbela*. *Dac.* Sic a custodia *custodela*.

Anceps. Quod ex utraque parte caput habet, ut securis. Respicit locum Plauti Menaech. V, 2. (105.):

Faciam quod iubes; securim capiam ancipitem atque hunc senem

Exossabo, dein dedolabo assulatim viscera.

Pro anceps dictum fuit *ancipes*, quasi *ancapes*, ut *concapes* in leg. XII. tabb. Quod probat a capite potius oriri, quam a capiendo, contra Festi sententiam. Hinc Gloss. *anceps* δικέφαλος. *Dac.* *Captatur*; capiatur. *Goth.*

Ancus. Qui Latine *Ancus*, is a Graecis γαλιαγκών. Meminit et Glossarium: *Ancus, Mancus, κυλ-λός, λογδός.* *Scal.* Inde *Ancus Martius* rex dictus. *Dac.*

Ancillae. Sane, quia primum dictae *Anculae*. Argumento Dii illi, quibus nomen *Anculi* et *Anculae*, tanquam ministri quidam. *Scal.* A Graeco ἄγγελος, *minister* veteres Latini fecere *angulus*, *anculus*, ut a Σικελός *Siculus*. Gloss. Isidori: *Anculus, ministerialis domus regiae.* Inde *anculari*, ministrare et *ancillari*, diminutive. Unde *ancilla*. *Dac.* Dii et *Deae Anculi* et *Anculae*. Ii quasi reliquorum deorum ministri, ab *anculare* dicti, quod est ministrare. *Goth.* Descendit fortasse a Sanscrita radice *antsch*, quae significat colere, venerari, unde derivatur *antschila*, propr. veneratio, deinde manuum implicatio ad venerandum. Nisi forte *Ancilla* ab *am* praep. et *cellere*, celeriter movere, deducendum, eademque ratione dicatur, quemadmodum Graecum ἀμφίπολος.

Ancaesa. Quasi *incisa*. — *Caelata*; celata. Ut et in l. cum aurum 19. §. Infecti. vers. an celati ff. de auro. *Caelare*. Hinc caelatura in l. 13. ff. de cond. furt. *Goth.*

Aerosam. Ut *aerosa* Cyprus, sic *aerosa* pecunia in l. 102. ff. de solutionibus; ubi dixi. Unde et Glossis *λατρινικός*, auriginosus, ab auri colore; et *aurosus, πολύχρυσος.* *Goth.* Cf. Forcellini Lex. v. *Aerosus*.

Aenesi. Qua analogia hoc vocabulum procusum sit, dicere non habeo, neque quicquam adnotaverunt ad h. l. interpretes. Fortasse vera significatio longe est alia, quam quae tradita est a Paulo.

Aenatores. Romae et in castris longe diversissimus tubae et cornu usus, vel aeneatorum vel cornicinum. Romae aeneatores Comitia Tributa convocabant, cornicines centuriata. In castris ad tubicinem milites tantum movebantur, ad cornicinem etiam signa. Et cum in militem animadvertebatur extra portam decumanam; ut et Romae, exercitus seu comitia Centuriata convocabantur, cum in caput civis Romani animadvertebatur, deducebaturque reus per Exquilinam portam. Unde classicum, dictum, quod nonnisi classes et exercitus per cornu evocarentur. Glossarium: *Classicarii, σαλπισταί.* Ergo aeneatores vocat cornicines, quod, ut ait Varro ex aere fieri coepta, quae antea ex cornu animalis. Graeci tam cornicines, quam aenatores uno generali nomine vocant *σαλπιστάς*, Latini buccinatores. *Scal.* *Aenatores*; pro aeneatores; ab aere enim *aerineus*, per syncopen *aeneus*, *aenus*, et *aënus*. Aenatores Cornicines, quod, ut ait Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 122.) *ea quae nunc sunt ex aere, tunc fiebant ex bubulo cornu.* Verum post tubarum inventionem Romae et in castris diversus aeneatorum atque cornicinum usus. *Dac.* Gloss. *σαλπικταί. κυμβαλοκρουσταί.* *Goth.*

Aenariam. Campaniae littori objectam insulam, ab Aeneae statione sic dictam. Plin. III, 6, 12.: *Aenaria ab statione navium Aeneae, Homero Ἰναρίη dicta, Graecis Pithecusa, non a simiarum multitudine, ut aliqui existimaverunt, sed a figlinis doliariorum.* Sed haec perabsurda; neque enim Homerus Inarimen dixit, licet ita Virgilius, Ovidius et alii quique inferiores poetae, sed disiunctis vocibus ἐν Ἀρίμῳ. Et ab Aenea non diceretur *Aenaria*, sed *Aenearia*, vel potius *Aeneia*, et a doliis *Pithusa*. At a simiis est *Pithecusa*, ut in Africa *Pithecusa*, de quibus Diodorus lib. II. Sic hanc insulam Pithecusam a Cercopibus dici volunt in simias a Iove mutatis et deinceps illo translatis. Vide Cercopa. Quin et Aenariae vel Enariae potius nomen eodem refert Servius lib. VIII. Aeneid. *Inarime nunc Enaria dicitur et, quia in eam ad contumeliam simiae missae sunt, quas Graecorum lingua ἀρρῖνας id est enares dicunt, ob quam causam Pithecusam etiam vocitant.* Nempe ut *simius* dicitur quia *simus* est; ita *Enaris* quia *sine naribus*. Enaris ut *elumbis, elinguis*.

Itaque ab Enaribus, id est simiis, Ἐναρία, Enaria scribendum, quomodo legere est in Plutarchi Mario. Neque alio pertinet tertium huius insulae nomen, Ἀριμα apud Homerum, si ἄριμος est πύθης, simia, ut Strabo et Hesychius tradunt. Utut sit, vocabulum est a Phoenicibus translatum, nam Hebraeis *harum*, *harem* vel *harim* est *simus*, et Arabibus *harm* est *simitas*, et *harima* verbum primae inflexionis *simum esse*. Ut optime doctissimus Bucartus in Geographia sacra. *Dac.*

Audacia. Inapte Festus. Audacia enim ab *audeo*, quod ab *aveo* inserto *d*, ut a *gaveo*, *gaudeo*. *Dac.*

Aceratum. Nonius: *Aceratum* est lutum paleis mixtum, ut laterariis usus est. Lucilius lib. IX.:

Lateres qui ducit, habet nihil amplius; nam quam

Commune lutum a paleis, coenumque aceroso.

Ubi nemo non videt legendum esse *coenumque aceratum*. *Dac.* Vide in *Acus*, *palea*; et in *Obacerare*; Nonium in *Acerosum*. *Goth.*

Aclassis. Glossarium: *Aclassis*, λώματα. Vide *Calassis*. *Scal.* Eadem et *calassis* dicta, a Graeco χάλασις, laxatio, quod non consuta, sed laxa ab humeris nodo dependeat. *Acalassis* autem puto pro *amcalassis*, ab *am*, circum. Sed et *anclases* in MS. scriptum fuisse docet Vossius, manifesto pro *anclassis*, *anclassis*. Glossarium: *aclassi*, λώμα. Corrige *aclassis*. Et recte *aclassim* exponit λώμα, id est *luma*, quod ab Isidoro exponitur quadrum sagum. Quod in quatuor partes divisum ab humeris laxum penderet, neque fibulis ullis astringeretur. *Dac.*

Arilator. Melius scriberetur *Arrilator*. Non enim ab *ara*, sed ab *arra* dictus. Est enim, qui empturiens data *arra* postulat sibi credi. Unde a cunctando *Cunctio*, seu *Cuctio* dictus. Nam veteres *Cuctum*, quod postea *cunctum*. Hoc genus hominum *Barguigneurs* vocant Galli ab antiqua appellatione, quae ad posteriora etiam Latinitatis tempora duravit, nempe *Bargenna*. De quo alias. Glossarii auctor sequitur vulgarem scripturam: *Arilator*, ἐφέτης, βωμοφόρος, πραγματευτής. Idem *Arilator*, μεταβόλος, ἀρχ. hoc est ἀρχαίκως. Glossae Isidori: *Arilator*, cocio, μεταβολεύς. Apud Gellium (XVI, 7.) *Arulator*, de quo in voce *Cocio*. *Scal.* *Arilator* pro *arilator*; veteres enim non geminabant litteras. Et *arulator*, ut *maximus*. *Dac.* Aliis *Ariblator*. Glossae: *Dardanarius*, *Cociator* *Arilator*. De *Dardanario* quod dicat, magnam lucem affert legi 6. ff. de extraord. criminib. — *Qui etiam Cocio*. Ita in quibusdam Glossis. Aliis *Cociator*, aliis *Coctio*. Vide in *Coctio*nes. Aliis *Cunctio* et *Cuctio*. — Ἀίρε (sic) alii ἄρε. *Goth.*

Artitus. Ab arte artitus; centum puer artium, diceret Horatius. Glossarium: *Artitus*, πάντεχνος, δαίδαλος. *Artitus* item *validus*. Nam ἄρετή robur, ut Latinum virtus. Plaut. Asin. III, 2, (18.):

Ubi saepe causam dixeris pendens adversus octo

Artitos, audaces viros, valentes virgatores.

Ubi male quidam *astutos*. *Dac.* πάντεχνος, πανδαίδαλος Glossis. *Goth.* Apud Plautum legendum videtur *artutos*, ab *artibus*.

Arnae caput. Glossarium: *Arna*, μήτηρ, κατὰ βάρβωνα. Supplendum: ὅς μήτηρ. Male quidam hic *agna* legunt. *Scal.* Ex hoc loco apparet, mutilum esse hunc Festi locum, adeoque legendum: *Arnae caput, agni matris caput.* *Dac.*

Arsineum. Cato Origine VII. *Mulieres operas auro purpuraque, arsinia, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula.* Glossarium: *Arsinum*, διάκριμα. *Scal.* Non satis constat, quale ornamentum fuerit. In vet. Gloss. exponitur διάκριμα, *discerniculum*. Unde suspicari licet, ornatum fuisse, quo capilli in duos ordines discriminabantur, quod fiebat vitta, pectine et acu, quae inde discriminialis dicta est. In MSS. Festi scriptum erat *arnesium*, quod nihili est. Vide *Ruscum*. *Dac.*

Artus. Proprie nodi et membrorum commissurae, a Graeco ἄρθρον, amisso ρ, ut a λέκτρον *lectus*. Antiqui pro *artus* dicebant *artu*, unde in plurali *artua* Plaut. (Menaechm. V, 2, 102. Cf. Nonius p. 191.) *Dac.*

Arquites. Qui arcu pugnare. Glossarium: *Arquites*, τοξόται. Ii veteribus *arcutes* dicti. Gloss. *arcutis*, ὁ τοξότης. *arcutes*, οἱ τοξόται. Et *arcites*. Glossae Isidori: *arcites* sagittarii. Sic ab *armis*, *armites*, ὀπλίται, qui *armutes*, ut a *flexus*, *flexitis* et *flexutes* equites. *Dac.* Vide Cuper. Obs. I, 7. et quae notavimus de forma *Axites*, in v. *axitos*.

Arbilla. *Arvina* seu *Arbina* non est quaevis pinguedo, sed sebum tantum. Glossarium: *Arvina*, λίπος ἀνευ σαρκός. Haec enim est definitio sevi. Est autem Siculum verbum. Hesych. Ἀρβίνη, κρέας, σικελός. Legendum fortasse στέαρ non κρέας. *Scal.*

Artifices. Hic histriones intelligit Festus, quos κατ' ἐξοχήν artifices dictos fuisse creditum est. Ab arte autem artifex, non vero, ut Festus sive Paulus, quod opera artent, vel quod scientiam per artus

exerceant. Neque artifices potius histriones dicti sunt, quam tibicines, medici, pictores, sutores et alii. Quin etiam *artifices* ab histrionibus distinguit Plautus in prol. Amphitr. (69.):

*Sive qui ambissint palmam histrionibus,
Seu quoiquam artefiei.*

Ubi male Lambinus, qui putat Plautum idem dicere. Ibi enim artifex dicitur unus eorum, qui modos fecere; posset etiam unus e machinariis intelligi, sed prior explicatio magis placet. De medicis et sutoribus Varro lib. IV, de L. L. (V, 95.): *Artificibus maxima causa ab arte, id est ab arte (ars; id est ab arte) medicina ut sit medicus dictus, a sutrina sutor.* De pictoribus idem lib. VIII. (VIII, 464. Sp.): *Pictores Apelles, Protogenes, sic alii artifices non reprehendendi.* De tibicinibus Ovid. lib. VI. Fast. (663.):

*Adde quod aedilis pompam qui funeris irent,
Artifices solos iusserit esse decem.*

Qua ex causa etiam *antes*. Potius ἀπὸ τῆς ἀρχῆς per syncopen; vel a Siculo ἀρχῆς pro ἀρχῇ. *Dac. Artifices.* L. 12. §. 42. ff. de instructo. l. 31. ff. de solutionibus. opponitur officio artificum in l. 65. §. 1. ff. de Legat. 3. *Goth.*

Arytenam. Apud Lucillum *arutenae*, cum ait: *Arutenas et aequales*, ut citat Charisius. Glossarium: *Atena*, εἶδος ποτηρίου ὀστράκου, ᾧ οἱ Πουτάνεις ἐν ταῖς θυλακαῖς χρῶνται. Legendum *Artena*. Nam et *artenam* solere dici, hic quoque monet Festus. Eam *Matulatam* vocat idem Glossarium. *ScaL.* Græcis ἀρτυτάνα ab ἀρτύω *haurio*. Aristoph. in Equit. (v. 1091.):

Τοῦ δῆμου καταχεῖν ἀρτυτάνην πλουθυλείαν.

Ubi Scholiastes notat *arytaenam* fuisse vas aereum, quo oleum in lychnos infundebant. Quidam vas balnearium esse dicunt. Vide Pollucem. *Dac.* *Ab hauriendo.* ab ἀρτῆσθαι. *Goth.*

Amsegetes. Leg. XII. tabb. *Amsegetes viam muniunt; si via immunita esset, qua volet, iumentum agito.* *Dac.* *Quorum ager.* Quorum seges. *Goth.*

Amites. Glossarium: *Amites*, στῆλινες, ἔκτυτοι κάλαμοι. *ScaL.* *Ames* furcula qua rete suspenditur. Horat. Epod. II, (33.): *Aus amite levi rara tendit retia, Turdis edacibus dolosi.* *Dac.*

Ampedices. *Ampedices.* Melius ex MSS. *Ampedices.* *Dac.* Vide Montium in *Appendix*. Sic substituti dicuntur praecedentis *appendices* institutionis. l. 35. ff. de acq. vel om. *Goth.*

Ablegmina. *Albegmina* Lege *Ablegmina*. Sunt partes, quae dñs porriciebantur, quae propterea dicebantur *prosciae* et *prosecta*, tanquam separata quaedam a reliqua visceratione. Id enim est *ablegere*, imitatione Graecorum, qui dicunt ἀπολέγειν. Ergo *Ablegmina*, ἀπολεγμα. Apud Plautum *Ablectas aedes* in Mostellaria. (III, 3, 3.) Neque enim mendum est, quod putant doctissimi viri. *Ablectas aedes*, ἡδουμένηαι. Et quasi essent pro derelictis. Sententiam meam adiuvant Isidori Glossae. *Ablegmina*, inquit, *partes extorum, quae prosegmina dicuntur.* Sed Tertullianus elegantissime *ablegmina* circumlocutus est his verbis: *Non dico quales sis in sacrificando, cum enecta et tabidosa quaeque mactatis; cum de opimis et integris supervacua quaeque truncatis, capitula et ungulas; quae domi pueris vel canibus quoque destinassetis.* Quae verba etiam Homericum ἀποθετεῖν explicant. *ScaL.* *Albegmina.* *Ablegmina.* Quae quod dñs porricerentur, porriciae et *prosecta* et *prosegmina*. *Prosciae* Glossis ab τῶν θυμάτων ἀπαρχαί. *Goth.*

Ambulacra. Plaut. Mostell. II, 2, (132.): *Viden' vestibulum ante aedes hoc? Et ambulatorum quomodi?* Et *ambulatio* pro *ambulacro* Catull. (55, 6.): *In Magni simul ambulatione.* *Dac.* Glossis *Ambulacrum* διάστημα, περίπατος, quod et uno in loco *ambulatio*; alio *Interspacio*, ubi male *intercaptio*. *Goth.*

Amian. Piscis huius incrementum singulis diebus cernitur. Plin. (VIII, 15, 19.) Hesychius: Ἀμια, ἰχθῦς, ubi male quidam pro λαμια esse dubitant. Eustathius ait, *amiam* esse ab α privativo et μια, quod nunquam sola per aequora currat, sed cum sociarum numero. *Dac.* Al. *Amio*. Isidoro 12, 6. quod Samo capiat. *Goth.* Adde interpp. ad Hesychium. Etiam Cod. Lips. exhibet *Amian*.

Ameria. Oppidum in Umbria viminibus et virgis eiusmodi flexilibus abundans. Virg. I. Georg. (265.):

Atque Amerina parant curvae retinacula vitæ.

De *Amiro* sive potius *Amerio* nihil me legisse memini. *Dac.*

Adsipere. In meis Glossis Isidori: *Consipit, saporem habet.* Tertullianus de pudicitia: *Fermentum modicum totam desipit conspersionem.* Active posuit. *ScaL.* Vide in *Insipere*. *Resipere* etiam videtur a sapiendo deductum, quod significat *redolere*. Cic. lib. II. De Nat. Deor. (c. 17.): *Minimeque resipiens patriam;* ita enim legendum, non ut habent vulgatae editiones: *respiciens*. Idem mendam irrepsit in verba Varronis, quae sunt apud A. Gellium lib. III, 4. Sic enim totus Varronis locus legendus: *Neque tamen dubium est, quin ista et*

quae scripta a Plauto non videntur, et nomini eius addicuntur, veterum poetarum fuerint, et ab eo retractata expolitaque sint, ac propterea respiciant stilum Plautinum. Pro respiciant in vulgatis est accipiant. Ful. Urs. Adcipere pro adsapere verso a in i, ut in compositis solet. Sic a *taceo conticeo*, a *quaero inquirere*. Inde Gloss. Isidori: *consipit, saporem habet*. Sed ista omnia nihil ad hunc Festi locum. Aut Festus: ut ab *aequo iniquus* cet. Ergo legendum: *Adcipere et praecipere dicebant antiqui a sapiendo*. Nihil certius. Antiqui adcipere et praecipere dicebant ut consipere. Vide *Conscriptum*. *Dac.*

Admissivae aves. Quas faventes propositum nostrum nos iubent persequi, et consilium nostrum suo garritu vel velatu faciunt ratum. Admittere enim proprie est *sinere fieri*. Terent. Eun. IV, 6. (23.): *Sed tu quod cavere possis, multum admittere est*. *Dac. Iuberent. Iuvarent. Goth.*

Adulari. Locus suspectus. Nonius canum esse proprium affirmat, unde ἀπὸ τῆς οὐράς fortasse origo nominis tracta est, quod canes accedendo et adludendo cauda mota blandiantur. Ant. Aug. Puto legendum: *Adulari est compositum ex ad et ludendo*. In Glossario: *Adol, αἰνδελαιτίς*. Lege: *Adolatus, δειλασθής*. In manuscriptis exemplaribus legitur *adolari* pro *adulari*. Neque temere in multis aliter scriptum reperias. Scal. Sane non video quid velit Paullus, cum *adulari* ex accedendo et adludendo dicit esse compositum. Non male *adelari* simplici l pro *adollari* dictum sit quasi ad ollam ire, ollam sectari, quod parasitis solenne. *Dac.* Verbum descendit a Sanscrita voce *tuld, similitudo*, notatque proprie se *similem facere, assimilari*, unde blandiri, assentari.

Addubanum. Lege *Ad dubienum, ad dubium*. Ut ab alio alienus, a socio socienus, sic a dubio dubienus. Scal. Vett. libb. *Addubanum dubium*, qua re motus Scaliger legendum pronunciavit *addubienum ad dubium*. Sed amplius de hoc loco deliberandum existimo. Ino et temere fecit Scaliger. Recte enim *Addubanus*, sive potius *Abnobanus* Danubius dici potuit a monte Abnoba, unde prorumpit, circa ducatum Wirtembergensem. Forsan et *Addubanus*, non Danubius, sed is flavius sit, qui Graecis Ἀδούνας, quique ex Adula monte fluens in partes interiori vicinas Galliae Larium implet lacum et inde exit in Padum. Nam in Glossar.: *Adubanus, Ἀδούνας*. *Dac.* Potest et ita legi *Ad dubenum*, pro *ad dominum*. Vide infra *Dubenus*. *Goth.* Verum vidit Gothofredus. Locus ita restituendus: *Ad dubanum, dominum*. Quum enim interpretamentum sic scriptum exstaret in Paulli codice: *domn*, fuere, qui lineola in o priore altius producta *dbmn* vel *dumn*, legerent *dubium*, alii, qui *Danuvium* et *Danubium* inde facerent, uti ex *Antehac* fecerunt *Anacreon*. Vide quae Otto meus in Varr. lectt. de hac re dixit, a quo tamen mihi dissentiendum est, quum ex voce *Dubenus* quae infra legitur, appareat, antiquae pro domino dictum esse *Dubanus* et *Dubenus*. Verosimile est, hanc formam vocabuli Oscan esse vel Sabinam.

Adulter. A praepositione *ad* et *alter*. Nam *a* in compositione vertitur in *u*. Male quidam *adulterium* quasi *ad alterum torum*; adulter, adulterium. Inde adulterina signa, quae alienis annulis sunt facta. Et adulterini nummi, adulterinae staterae, adulterinum testamentum cet. *Dac.*

Aquilus. Glossarium: *Aquilum, μέλαν, ὡς Αὐχίλλιος*. Varro κοσμοτορόνη, περί φθορᾶς κόσμου:

*Atque Aegaeus fluctu quam lavit ante aquilo,
Saevus ubi posuit Neptuni filius urbem.*

Aquilum fluctum, μέλαν ὕδωρ, poetae. Scal. *Aquilus color*. Medius inter album et nigrum. Sed male Festus ab aqua dictum putat, cum sit ab aquila, quod et innuit Plaut. Rudent. II, 4, (8.): *Eia corpus quouismodi? Subvolturnum illud quidem, subaquilum volui dicere*. Aquila autem, ut optime Caninius, a Cyprio *ogor*. Hesychius: Ἀγὼρ, ἀετὸς, Κύνριοι. *Agor*, r mutato in l *agol, agul, aqul*, aquila. *Dac.* *Album et nigrum*. Ab his enim duobus pendent reliqui. *Goth.*

Aquilo ventus. Optime Caninius a Graeco ἀκίρως. Hesychius: Ἀκίρως, βορρᾶς. P in A ἀκίρως, ἀκίλως, aquilo. *Dac.* Adde Nonium. *Goth.* Non. pag. 50. in *Ventorum proprietates*.

Anquirere. Ab an circum et quaero. Cic. Tusc. V, (c. 4, §. 10.): *Studiosae ab his siderum magnitudines et intervalla anquirebantur*. Anquirere etiam verbum est forense. Liv. lib. 86, (c. 3.): *Cum tribunus bis pecuniae acquisisset, tertio capitis se anquirere dicebat*. Ubi pecuniae et capitis anquirere est, ad populum ferre de multa et capite alicuius. *Dac.*

Andron. Graecis ἀνδρών. Infra pro viri plurimi quidam habent plurimum, male. Cum in androne plurimos homines habitasse dicit Festus, ita innuit amplum domicilium fuisse, ut erat. Hesychius: ἀνδρεών, ὁ μέγας οἶκος. *Dac.* Vide Vitruvium VI, 6. *Goth.* Ut gynaeceum. Vid. Tit. Cod. de murilegulis et gynaeceariis et procuratoribus gynaeceii. Is locus Graecis quoque γυναικονίτις. Glossis: *Mulierum γυναικείων*. *Idem.*

T t *

Apud et penes. In eo differunt, quod *apud* custodiam tantum, *penes* vero dominium comprehendat; et *penes* se rem habet qui eam omnino possidet, ut dominus. *Apud* se habet, qui eam ut depositarius tenet. Ulpianus: *Penes te amplius est, quam apud te. Nam apud te est, quod qualiter qualiter a te tenetur; penes te est, quod quodam modo possidetur.* Verum apud Iurisconsultos et alios auctores plerumque confunduntur. *Dac.* Vide Nonium in *Apud. Goth.*

Anxur. Placet vetus editio: *Axur.* Nam certissimum est ex Servio, veteres ita dixisse, ob Iovem imberbem, sive ἄεϋρον, qui ibi colebatur. Et in nummo argenteo Pansae ab uno latere: *IOVIS. AXUR.* *VIBIUS. C. F. C. N.,* ab altero: *PANSA. Scal.* Volscorum oppidum, quinquagesimo milliaro ab urbe distans. Liv. lib. IV, (59.): *Anxur fuit, quae Terracinae sunt.* Idem Plinius. Terracina autem Graecis Τραχινή, a loci asperitate. Strabo lib. V. *Dac. Ennius: Vulsculus.* Lib. IV. Annal. Sed ibi *Volscus*, non *Volsculus.* *Volscus perdidit Anxur. Idem.*

Aquarioli. Sic proprie dicebantur qui aquam meretricibus ministrabant, qua se post venerem abluerent. Glossarium: *Aquarioli, βαλλάδες;* nam βαλλὰς a βάλλον ὕδωρ, ab aqua iaciunda. Inde postea lenones et stupri conciliatores *aquarioli* dicti. *Dac.* Tertull. in Apologet. 43. *Primi erunt lenones, perductores, aquarioli.* Idem Glossis βαλλάδες, et alio loco *Baccariones.* *Aquarii* Iuvenali, ut et Gallis τῷ M. praefixo. *Sordidi assecclae.* Unde Glossis *Baccario, πορνοδιάκονος, Goth.*

Aquipenser. Scribitur et *acipenser.* Horat. Sat. II, 2, (46 sqq.):

— — — — — haud ita pridem

Galloni praecōnis erat acipensere mensa
Infamis.

Vulgo vocatur *sturio, estourgion.* Quamvis an *aquipenser* sit *sturio* dubitari certe possit, cum *aquipenser* sit marinus tantum, *sturio* vero et marinus et fluvialis. Sed de hoc apud Horatium. *Aquipenser* autem ab acumine rostri dictus. *Pesnum* enim antiqui dicebant acutum. Inde *aquipenser* primo, postea *aquipenser* et *acipenser.* *Dac. Aquipenser.* Ita Glossis. Alii *Accipenser.* *Goth.*

Apellinem. Ut *hemo* pro *homo*, *agelum* *agolum.* *Dac.* Cf. Hesych. v. Ἀβέλιον, ibique interpp. Creuzer. Synb. II, 167.

Aperta. Ino *Aperta* lingua Tarentina, quae magna ex parte Aeolensis fuit, ἀπερώτα, hoc est ἡπειρώτης, quod transmarinus Deus sit et peregrinus. Nam regis temporibus ignotus erat Apollo Romanis, ut ex Pontificiis libris Arnobius refert. Cuius rei fidem facit nomen Apollinis Graecum. Si enim antiquitus Romanis notus fuisset, peregrino eum nomine non designassent. At Venus peregrinum quoque numen, nomen autem Romanum, sed ita ut peregrinum significet. *Venus* enim a veniendo, quasi dicas προσήλυτον θεόν. *Scal.* Pacuvius in Armorum iudicio:

Apertai fatur dictio si intelligas:

*Tali dari arma, qualis qui gessit fuit,
Iubet, potiri si studeamus Pergamo.*

Dac. Cortina. A Graeco κόρτος, *gramen*, unde septum rotundum, quia κόρτω gramine in orbem signabatur. Et inde vocabulum nostrum *la court.* Inde etiam locus, unde dabantur Apollinis oracula, *cortina.* *Idem.* Vide quae scripsi II. ad Herennium in versu: *Apertae fatur dictio.* *Goth.* Rhetor. ad Hereum. II, 26. ubi vide quae notavi. Cf. Voss. Etym. in v. *Aperio.*

Abditivi. Glossarium optimum vetus: *Abditivus, ἀποσπασθεῖς.* *Abdere* enim contrarium τῷ *indere*; quare non immerito pro *abortu.* *Scal.* Optime *abditivus*, *abortivus*, quamvis sine exemplo. Gloss. *Abditivus, ἀποσπασθεῖς*, abstractus, avulsus. Optime ex unico Plauti loco in argumento Poenuli:

Sed illi seni qui mortuus est filius,

Unicus qui fuerat olim abditivos a patre,

Puer septuennnis surripitur Carthagine.

Dac. *Abditivus* qui et avulsus Glossis et ἀποσπασθεῖς, quasi *Abeditivus*, aut male editus. Eadem ratione *subditiva* Arnob. V. non tantum mystica, sed supposita. Glossis *subditivus ὑποβολιμαῖος*, id est suppositicius et subditicius et ὑπολογιμαῖος. Est etiam qui h. l. legit *Abactivi*, a partu abigendo, ut in l. 4. ff. de extr. crim. l. 8. ff. de sicariis. l. 39. ff. de poenis. *Abductivi. Goth.*

Ape. Glossarium: *Ape, κώκισον. Ape, ἀποσοβεῖ. Scal.* Ab antiquo *Apeo*, prohibeo, compesco.

Dac. Distinxerunt viri docti inter *Apeo* prohibeo, et *Apio* prehendo, unde *aptus*, ligatus. Mihi non ita videtur. *Apere* tertiae coniugationis verbum descendit a Sanscrita voce *ap*, quae significat adipisci, nancisci,

attingere. Graecis inde ἀπῶ, Latinis apio et capio, unde apiscor, adipiscor, aptus. Fuerit igitur *Ape* id quod *tene*, deinde *retine* κάλυσον; *Apit* retinet, compescit. Ceterum cf. Voss. Etym. v. *Apio*.

Apuā. Ἀπύην Graeci dicunt, sed Latini tenui pro aspirata utuntur, ut in aliis. Vide *Album*. *Ant. Aug.* Plin. XXXI, 8. *Apuam* nostri, *Amphyn* (lege ἀπύην) Graeci vocant, quoniam is pisciculus e *pluvia* nascitur. Meminit Aristoph. in *Equit.* (645.):

Ὀπῶπον' ἀπύας εἶδον ἀξιώτερας.

Ubi Schol.: *Apuā* pisciculus minutissimus, qui ex limo concrevit et vivit, naturae miraculo, nullius cibi indigens, sed alter alterum lingendo pascitur. *Dac.*

Abs. Certe hic frustra est sive Festus sive Paullus, qui sine ullo exemplo *abs* Latinum a Graeco ἀψ dixit proficisci, eo tantum inductus, quod ambo eodem modo desinerent. *Abs* addito *s* est a praepositione *ab*, quae a Graeco ἀπό. Res notior est, quam ut exemplis debeat probari. Quod infra legitur, *abs* significare retractionem in partem posteriorem, id ab Hesychio: ἈΨ, πάλιν, εἰς τὰ ὀπίσω. *Dac.* *Ab*, *abs*, *a*, in compositis aliquoties *au*, descendunt a Sanscrita praepositione *ava*; contra Graecorum ἀπό ab eiusdem sermonis praepositione *apa*. Cf. Bopp. Gramm. crit. Ling. Sanscr. reg. 111. Ceterum comparetur *obs* in *obs-cenus*, aliisque.

Apollinares ludos. Qui fiebant III. Nonas Quintil. Eorum origo ex Cn. Martii carminibus petita, quae legere poteris Liv. lib. XXV, 12. *Dac.*

Apiculum. Veteres Grammatici aiunt, *Flamines*, quasi *filamines* dictos, quod cum ipsis capite nudo in publicum prodire fas non esset, apicem pone regerebant, et filo velati incedebant. Quid sit autem *filum* Livius explicat, cum dicit *velamentum lanae* esse. Ergo hi Grammatici mihi quidem non probant etymon suum. Non enim *flamen*, quasi *filamen* dictus est; sed tamen, cum haec dicunt, morem priscum circa caerimonias flaminis nos docent. Quae cum ita sunt, non dubito legere: *Apiculum filum, quo flamines velati apicem regeant*. Pone enim regerebant apicem, ne gravis esset summis aestatis caloribus. Amentis enim, quae offendices dicebantur, sub mentum adductis religabant, ut cum vellent, regerent et pone pendere permitterent. Nam duarum rerum necessitate semper obstrictus erat Flamen, nunquam nudo capite in publicum prodeundi, ac nunquam apicem dimittendi. Hoc enim est caput ex lege Flaminica: *SINE. APICE. SUB. DEIVO. ESSE. NEC. FAS. ESTO. IN. TECTO. UTEI. LUBET. LICETO*. Ergo cum filo propter aestus diei velati erant, apicem tamen gestabant; sed non in capite, uti diximus. Possimus tamen vulgatam lectionem tueri. Nam certum est, eos velamenta gestare solitos, quae *Flamea* vocabantur. Dionysius: Οὗς (Flamines) ἀπὸ τῆς φορήσεως πλῶν τε καὶ στειμμάτων, ἃ νῦν ἔτι φοροῦσι, φλάμεα καλοῦντες, οὕτω προσαγορεύουσιν. Mihi prior coniectura magis placet. *Scal.* Sed nihil agit vir doctissimus, nam certum est, laneum illud filum, quo totus apex sive virga apicis velabatur, *apiculum* a veteribus dictum fuisse. *Dac.* *Velatum apicem gerunt*. Nunquam sine apice sub dio, aut in publico. Nunquam sine apice, sed tamen propter aestum, pone regerebant. *Goth.* Cf. infra ad v. *Flamen Dialis*.

Abacti. Magistratu depulsi, deturbati. Gloss. *Abacti, aposthentes, repulsi*. *Dac.* Ut *abacti* magistratus qui per vim depositi; ita in iure *abactus venter*. Paul. 4. sent. 9. §. *aborsus* (qui Graecis ἐγκυμονούμενος 31. Eclog. 6.) qui per vim eiectus, dicitur. Ad eundem modum oves *abactae*, porci *abacti* l. 3. ff. 3. de *abigeis*. *abacti* caballi Cassiod. 8. Varior. 32. nam ut saepius vis in *abigeatu* admittitur l. 1. §. 3. ff. de *abigeis*. *Goth.*

Agere. Modo significat iurgari. Ut: *agit cum eo furti*. Etsi ibi *agit* non tam iurgatur, quam *furti actionem intendit*. Nam *iurgari* de rebus levioribus dicitur. *Dac.* *Quin etiam si accessit gestus*. Vide *actus*. *Idem*. *Id est minare*. Dixi supra in *Agaso*. *Goth.* *Agit cum eo furti*. Vide legem 25. et passim ff. de *furtis*. — *Indicare*, iudicare. *Idem*. Locus Virgil. est in Eclog. IX, 24.

Abgregare. Abgregare et segregare non tam ex pluribus gregibus, quam ex grege seorsum ducere. Cum apud antiquos *opes*. Quia veteres pecuariam exercebant, ita ut omnis earum copia in pecore consisteret, ut ex Sacris Litteris et Homero ipso notum. Inde fit, ut hodieque et *pecunias* et *peculia* dicamus. Vide *Pecunia*. Inde etiam *opes* pro divitiis, quod antiqui oves *opes* dicebant. Unde *opulentus*, πολύμηλος. Varr. lib. II. de R. R. cap. 1. *De antiquis illustrissimus quisque pastor erat, ut ostendit Graeca et Latina Lingua et veteres poetae, qui alios vocant πολύαρνας, alios πολυμήλους, alios πολυβούτας, qui ipsas pecudes propter caritatem aureas habuisse pelles tradiderunt*. *Dac.* *Abgregare* Glossis ἀπαγελάειν, διαχωρίζειν. — *Egregius* idem infra *Exgregiae*. — *Ut Pecunia idem in Pecalatus*. Vide etiam infra *Peculium*. *Goth.* Pro ut adhuc coniecit unde adhuc Bondam. Varr. lectt. II, 12, p. 283.

Acetare. Sic *subcitare*, *inacere* et similia. *Scal.* Veteres pro *g* scribebant *c*, ut *pucnando*, *leciones*, *Carthacineses*; et *e* pro *i*, ut *exemet*, pro *eximit*; *nauebus*, *acetare* et similia. *Dac.* *Acetare* pro *agitare* ac proinde *c* in *g* mutatur propter affinitatem et cognationem inter se; ut in *κυβερνήτης*, gubernator; *κώβιος*, gobius. Vide *Priscian.* lib. I. Ea re fit, ut cum agitando hic mentio fiat, pro *Acetare* legendum putem *Acitare*, non *Acetare*. *Goth.*

Autumnus. Non est dubium dictum a veteribus sine *o*, ut Auctor pro Auctor. Ergo Autumnus pro Auctumnus. *Scal.* Auctumnus ab auctu, quod tunc augeantur opes. *Auctumnitas* auctumni tempestas. *Dac.*

Agedum. Particulae paragogicae *dum*, quae imperativis adungi solet, respondet Graecorum *δή*, ut *ἄγε δή*, *ἰδοὺ δή*; estque adiuncta adverbis *nuno*, *cum*, *cunq̄ue*, quemadmodum apud Graecos *ἦ*, *ἦδη*, *πῆ*, *ῆ*, *τῆ*, coniunctae sunt ac sibi respondent.

Aulas. Aula mutato *au* in *o*, *ola*, addito *l* olla, ut *cauda*, *coda*. Varro: *Sed ut canis sine coda*. Infra *aulicoqua exta*, in MSS. *aulicoctia*. Forsam pro *aulicocita*, nempe a *coquo coctum* et *cecitum*, ut a *faveo fautum* et *favitum*, unde favitores Plauto (*Amphitr.* prol. 79.). *Dac.* Alii *ollicoctia exta*. Vide *Extaria aula* Plauto (*Rud.* I, 2, 47.). Et Glossis: *Extar olla*, ubi exta coquantur. *Goth.*

Avidus. Inepte. Vide supra *avere*. *Dac.*

Aureliam. A sole *Auseli*, origo dura. Forte (Fortasse) ab aureo sole. Nam *aurum* dicebant *ausum* Sabini. Sic a Corneo Cornelius, a Cereo Cerelius. *Ant. Aug.* Aurelia gens plebeia Sabinis oriunda, nobilis tamen et consularis et triumphalis, tribus distincta cognominibus, Cottae, Orestae et Scauri. A sole dictam vult Festus, Auseliam, Aureliam, ut Valesii, Valerii. *Sol* etiam Sabinum verbum. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 73. Sp.): *Sol*, vel quod ita Sabini, vel quod solum ita lucet, ut ex eo dies sit. Alii Aureliam ex aureo sole, nam aurum Sabini dicebant *ausum*. *Dac.* Ex hoc *Auselum*. Quidam putant veteres *Sal* pro *Sole* dixisse; aliique Ausolii; et Ausolia familia a Sole denominata fuisset. *Goth.*

Aemiliam. Eam tamen Plutarchus in Numa a Mamercio, Numae regis filio, unde et Aemilii a gentis principe Mamerci et Mamercini dicti sunt. Alii ab Aemilio Ascanii filio. Interpretes Virgilii ad illud: *Progeniem sed enim* (*Aen.* I, 23.): Gentem, inquit, Aemiliam ab Aemilio Ascanii oriundam, ex qua Scipio Aemilianus fuit, qui Carthaginem diruit. *Dac.*

Aerumnulas. Ut ab *ἐλαμένη* vel *ἐλαμένη lamina* et *lamna*; ita ab *ἀερόμενη aerumina*, *aerumna*. *Scal.* Hanc vocem hodie non invenies apud Plautum. De malis Marianis vide suo loco. *Haec aerumnas*. Ut partus dolores Plaut. *Amphitr.* I, 2. (25.):

Pater ouravit uno ut foetu feret;

Uno ut labore absolvat aerumnas duas.

Dac. *Aerumnulas. furcillas.* vide infra *Furcillas. Retulae*. Reponit. *onerosos. oneroso. Αἴρειν*, inde *aerumnulae*. *Goth.*

Aemidum. Et Glossarium: *Aemidus, πεφυσημένος*; manifesto παρὰ τὸ αἷμα. Glossae Isidori: *Aemidus, tumidus, inflatus*. *Scal.* A copia sanguinis, qui Graecis αἷμα. *Dac.* *Tumidum.* Alii *timidum*. Ego *umidum* pro *humidum*. Tametsi *Aemidum* quidam παρὰ τὸ αἷμα, ut inflatum significet. *Goth.*

Aequidiale. Glossae: *Aequidiale ἰσημερινόν. Aequinoctium, ἰσημερία*. Sic et meridiem de media nocte dixere veteres. Varro Marci pore: *Repente noctis circiter meridiem*. *Dac.* Alii: quia nocti dies potius, quam nox dici adnumeratur. Vide quae scribam ad l. more Romano. 8. ff. de feriis; et Gellium lib. III, 2. *Goth.*

Aeruscare. Aeruscatores, quos Graeci ἀγύρτας, et μητραγύρτας vocant, etiam Aescalatores dicebantur. Glossarium: *Aescalator, χαλκολόγος*. *Scal.* χαλκολογείν, id est νομίσματα σπλάγγειν Hesych. Nummi enim minimi pretii aera dicebantur. Graecis χαλκοί. *Dac.*

Aequilavium. Isidorus quoque in Glossis: *Aequilotium, aequatio*. *Scal.* Male quidam *aequilanium*. Aequilavium est aequatio, cum id quod lavatur, ad dimidium decidit. *Dac.*

Aegeum mare. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 308. Sp.): *Aegeum dictum ab insulis, quod in eo mari sic scopuli vocantur, a similitudine caprarum*. Nam caprae Graecis αἴγες. Alii ab Aegeo Thesei patre nomen inditum tradunt, ut Plutarch in Theseo, Hygin. fab. 43. Verius, qui a loco quodam Euboeae, qui Graece αἴγαι, Eustath. ad Dionys. periegeten, ibi Neptunus equos statuit. Homer. *Iliad.* XIII, (21. 34.):

Αἴγας, ἔνθα δὲ οἱ κλυτὰ δάματα βένθεσι λίμνης —

Ἐνθ' ἵππους Ἰσθης Ποσειδάων.

Vide Eust. ibid. Et Strabonem lib. VIII. *Dac.*

Aestimata. Haec multa est, ut Gellius notat lib. XI, 1. Et Festus verbo *Muliam* et *Ovibus* et

Peculatus. Ant. Aug. Certa multa aeris secundum aestimationem eius rei propter quam indicta est. *Dac.* *Decussi.* Decussis nummus aereus decem assium, minori seu priori denario Romano par pretio. Turonicorum denariolorum quadraginta duorum, trium Francicorum solidorum cum dimidio. Ergo centussis nummus aereus centum assium, Francicorum solidorum triginta quinque. *Idem.*

Allucinatio. *Alucinari, allucinari, et hallucinari* scriptum reperis. *Allucinari* quasi *adlucinari*, ad lucem offendere. Quod de iis dicitur, qui nimia luce oculorum acie perstricta minus vident; sic *oblucinate* ob vel *ad* lucem errasse. Vide suo loco. Verisimilius tamen est, quod docuit eruditissimus Scaliger, *al-lucinari* esse ab ἀλύσειν; *allucinatio* est ἀλύκη, χάσματος, ut Hesychius exponit, id est, hiatus, quia frequenter oscitationes oboriuntur eis, qui simili tenentur languore et anxietate animi. *Dac.* Alii *Hallucinatio.* Est enim *hallucinari* Nozio aberrare, et Gellio XVI, 12. *Hallucinari* ἐκ τοῦ ἀλλύειν, quod Glossae etiamnum confirmant. Non tamen necessario requiri aspirationem in hoc vocabulo, ut et in multis, Gellius scribit II, 3. *Goth.*

Adigas. Verbum *dare* videtur adiectum. *Urs.* Puto legendum: *Adigas, ad rem cogas.* Nam ut ineptum esset, putare verbum *Adigere* esse *cogere dare*; ita Latinissimum scimus esse *Adigere* ad aliquid cogere, ut *Adigere aliquem arbitrum*; *adigere aliquem ad iusiurandum*, ἐνάγειν ὄρκον. Et melius veteres Glossae: *Adegit προωδησεν.* Potes et legere: *Adigas adire cogas.* Quod verissimum putamus. *Scal.* Alii *valde cogas.* Constat enim τὸ *ad* ἐντῆσιν addere, ut in *Adfabre, Adprime*, v. 7. Gellii 7. Hinc illa in iure: *ad iusiurandum adigere.* l. 8. in fin. ff. de in ius vocando. *Iure iurando adigere.* l. 31. ff. qui et a quibus. l. adigere iureiurando 6. in pr. et §. 3. ff. de iure patronatus. *Goth.*

Acies. Nunquam ab ἀκόνη formabitur *acies*. Sed ab ἀκῆ, vel ἀκίς, cuspis ferri, a quo etiam *acus, acuo, acumen.* *Dac.* Omnibus his et reliquis ex eadem stirpe vocabulis subiacet Sanscrita vox *agra*, quae cuspidem notat, et *agras, agra, agram*, quod Graecorum adiectivo ἀγρός respondet. *Auxilla.* Glossarium: *Auxillae, μικρόπτερα, ὡς Βάρδων.* Ab eo autem *ollae* dictum, ut ab *axilla, ala.* Sic *Axilites* pro *Alites.* Glossarium: *Anxilites, ὀρνίθες, ὁλῶν.* Scribendum *Axikites.* Qui error non est librarii, sed ipsius auctoris, quod apparet ex ordine litterarum. *Scal.* *Aula, anxilla, ut palus, paxillus.* Sed frustra est doctissimus Scaliger, cum huc traducit locum illum Glossarii: *auxillae, μικρόπτερα ὡς Βάρδων.* Neque enim ista conveniunt *μικρόπτερα* cum *ollis.* Sane corrupte legitur in Glossario *auxillae*, rescribendum *avicellae*; *avicellas* enim *μικρόπτερα*, i. e. parvas aves dixit Varro, non *auxillas.* Locus est lib. 7. de L. L. (Lib. VIII, pag. 450.) *Dac.* Negat tamen Varro l. c. recte dici *avicella*, pro *avicula*, quemadmodum nec *capitellum* dici consueverit, sed *capitulum.*

Amputata. Putare proprie est vacantia et inutilia auferre, excidere, ita ut id tantum relinquatur, quod sine vitio. Sic vites et arbores putatae dicuntur, cum id quod nocebat ablatum est. Virg. II. Georg. (407.):

— Et curvo Saturni dente relictum

Prosequitur vitem attondens fingitque putando.

Amputata igitur est circumputata. *Dac.* Unde deducuntur *pudor et pudicus.* Male; nam a pudeo, *pudicus, pudor*, ut ab amo, *amicus, amor.* Idem: *Purum pro puto.* Vide in *Putus.* *Goth.*

Appia. Quae ab urbe Brundisium usque lapidibus strata erat, ab Appio Claudio exstructa. *Appia* simpliciter dicta Horatio (Serm. I, 5, 6.):

Minus est gravis Appia tardis.

De aqua Appia ab eodem Claudio in urbem introducta meminit Cicero in Coelio. *Dac.* *Appia via.* De qua vide Livium IX. (29.) *Appio Claudio.* De quo vide l. 2. §. postea cum Appius. ff. de origine iuris. *Goth.*

Ariminum. Urbs vetus intra viam Flaminiam et Aemiliam, Umbrorum colonia, portum habet *Ariminum* et fluvium cognominem. Strabo lib. V. (p. 217.) Plin. *Ariminum Colonia cum omnibus Arimino et Aprusa.* *Dac.*

Animula. *Aminula* Scal. *Dac.*, qui haec notavit: Male in ora scriptum fuit *Animula.* Sed legendum esse *Animula*, tanquam deminutivum ab anima, intelligitur ex Philargyr. ad Virg. Georg. II, 135. — Cf. quae notavi ad Plauti Milit. glor. III, 1, 53. Codices meliores omnes in hac scriptura consentiunt, etiam apud Plautum. *Animula* pro var. lect. affert *Goth.*

Arca. Hinc in iure *arca derata* vel *camerata* in l. 19. §. 5. ff. locati lapidea. l. 7. §. 1. ff. de religiosis. *fumentaria, alearia.* l. 1. ff. de numeris. Inde *arcarii* in l. 1. Cod. de excusat. artif. et Titul. Cod. de susceptoribus praepositis et *arcariis.* *Goth.*

Alebria. Glossarium: *Alebrus*, εὐτροφος, θρεπτός, τροφός. Pro θρεπτός male hodie θρεμβός in Glossario. Isidori Glossae: *Alebra*, bona quibus alimur. *Alibre*, alimentum. Diomedes lib. I. Per genitivum sic, cum ab persona ablatum quid significatur, veluti ab oratore accepi; a re alebri Ciceronis intellectum est. *Scal.* Ab *alendo*, ut *aleudo*, infra. *Dac.*

Agasones. Glossarium: δοῦλος κτηνεσσία. Lege: δοῦλος ἐπὶ κτήνεσσι. *Scal.* Minandi verbo pro agendo vel pro ducendo utitur Paullus; nam Festi usum ignoramus. Sic paullo post *Agere*, ante se pellere, id est, minare. Et verbo *inigere* utitur in eadem significatione vetus interpres sacrorum librorum; et una littera mutata Itali omnes *menare* dicunt. *Ant. Aug.* *Agasones* equorum vel asinorum ductores Tarentinorum lingua. Nam Tarentinorum proprium est, simplicia verba per paragogen producere, ut ab ἄγω, duco, ἀγάω, ἀγάων, agaso. Sic ab κνάλω, scalpo, κνάω, κνάων, unde *cnaso*, acus qua mulieres caput scalpunt. *Dac.*

Minantes. Vox *minare* posterioribus saeculis usurpata est pro *ducere*, unde Itali *menare*, Vascones *mena*. Antea pro *minari*. Quare haec Paulli sunt, non Festi. *Idem.* *Agazones*. L. ult. ff. si quadrupes. Glossis *Equilio* et *ἵπποκόμος*. *Minantes*. Est frequens verbum (*minare*) Hieronymo et legibus Langobardorum, Burgundionum, Alemanorum; sed et legi Salicae. Ad eam normam Apuleius *prominare* dixit. Et Ammian. ad Paulum I. sentent. 17. *actum* interpretatur, qua pecora *minare* consuevimus. Et in Ausonii versu de Myronis bucula (Epigr. LXVII, 2.): *Ageret iuencas cum pastor domum suas, suam relinquens me minabat ut suam.* *Goth.*

Arcubii. Ostendere conatur Doederlin. Synon. II, pag. 162. non ex *arce* et *cubare* compositum esse vocabulum, sed ex antiqua praep. *ar* pro *ad* et *cubare*, ut *accubii* (*accubiae*, ut vetus habet lectio) potius sint intelligendi. Iam Vossius Etym. s. v. lectionem *arcubii* commemorat. Nos ex praestantissimo Cod. Gu. II. restituimus.

Armillas. Ab armis. Armi autem humerorum cum brachiis commissura, Graecis ὀμὸς compages. Armillas autem ex auro militarium virorum ornamenta fuisse, et in sinistris gestari solita, vel ex Sabinis illis notum est, qui Tarpeiam virginem clypeis obruerunt, cum illa eis portas prodidisset. Vide Flor. I, 1. *Dac.* Alia significatione sumuntur *Armillae* in l. 25. §. 10. ff. de auro. Dicitur etiam Glossis *armellum*; inde glossis *Armiliarius*, Ψελιοποιός, et *Armilium* σκεῦος ψέλιον ἀνδρός. Brachionarium. Iisdem ψέλλιον, viriola et armilla. Unde illa duo armillae et viriolae iunguntur in l. 25. ff. de auro. *Arma.* Vide *Arma.* *Goth.*

Abalienatus. Proprie qui alienus factus est, ἀπαλλοτριούμενος; improprie vero remotus, id est, quem quis a se removet, unde non male in Glossis: Ἀπαλλοτριῶ, removeo. *Dac.* Glossis *Abalienat*, ἀπαλλοτριῶ. *Abalienata*, ἀπαλλοτριωθέντα. Sic in l. 8. ff. de alienat. iudicii mutandi, iudicii mutandi causa abalienare. Et in l. 38. in fin. ff. de leg. 3. praedia abalienare dicitur. Adde infra *Alienatus*. (Scilicet alteram huius scholii partem, quae incipit a v. *alienatus*, infra collocarunt secundum litterarum ordinem editores.) Adde legem *Alienatum*. 67. ff. de verborum significat., Ciceronem in Topic. *Goth.*

Asserere. Lege: quae in terram demittuntur. (vulgo enim *dimittuntur*). Id explicavimus ad Varronem de R. R. Nam quod Varro dixerat *deseritur*, glossema appositum est: *Demittitur in terram*. (Vide Annotationatt. in Varron. de R. R. pag. 206.) *Scal.* Vide *Sertorem*. *Ant. Aug.* Verbum *manu* videtur adiectum. Et paullo post pro *dimittuntur* legendum fortasse *demittuntur*. *Ful. Urs.* Proprie appropinquare, adiungere, maritare. Ut adserere vitem ulmo, est vitem maritare. Varro lib. I. De R. R. Neque propter eos ut adserunt vites. (cap. XXVI.) hoc est, neque propter eos ordines ita asseruntur arbores, ut asseruntur vites ulmis maritandis; quae propterea dicuntur assitae vites. Hinc adserere manum vel manu dicuntur vindices, qui manum admovent, manumprehendunt, ut in libertatem vindicent. *Dac.* *Adserere est manum admovere*. Sic MS. *Asserere manum est admovere*. Vulgat. Inde enim *Assertor* qui manum alicui asserit eius educendi gratia e servitute in libertatem. Vide infra *Sertorem*. Et Glossis *Adsertor*, καρπιστής, εὐεργέτης. *Adsertio*, καρπιστία. Alii ita legunt: *Adserere est admovere.* *Goth.*

Arvum. Ab aro. Varr. lib. I. de R. R. cap. 29. *Seges quod aratum satum est; arvum quod aratum, nondum satum.* *Dac.* Glossis *Arva*, ἄρουρα, γῆ, χώρα, πεδία. *Arvum*, γεωργία, γῆ σπορίμη; unde *Arvipendium*, σχοῖνος γεωμετρικός. *Goth.*

Apica. Ovis quae ventrem lana nudum habet. Varro lib. II. de R. R. (cap. 2. p. 65.): *Ovem collum et ventrem pilosum habere oportet. Quae id non haberent maiores nostri apicas appellabant ac reiciebant.* *Apicus* a Graeco ἀπείκος, ab α privativo et πείκος vellus, lana. *Dac.*

Ae syllabam. Notum est in veteribus monumentis AIMILIOS scriptum esse. Item in libris. *Scal.* Huius rei ratio ex lingua Sanscrita explicanda est. Nam in lingua Sanscrita diphthongi *ae* (é) et *ai* ita sunt inter se cognatae, ut ex euphoniae legibus *ae* per *gunam* saepe transeat in *ai*; dativus autem communem ha-

beat terminationem *ae* et *ai*; quod ipsum transiit in linguam Latinam, ita ut haec terminatio in prima declinatione ad genitivum et locativum transierit, communisque facta sit genitivi, locativi et dativi. Prisca autem et nativa genitivi Latini terminatio in prima declinatione *ae* fuit, quae in formulis *pater familias* aliisque similibus remansit, quae eadem genitivi Sanscriti est formatio.

Auceta. In MSS. erat *aucata*, unde doctissimus Vossius legit *auctata*, ab *auctare*, id est saepe augere. Forsan *aucita*, i. e. *aucta*, ut a *caveo cautum* et *cavium*, unde *cavitiones* Festo; sic ab *augeo auctum* et *aucitum*. *Dac.* Lectionis varietas: *auqta*, *aucata* orta est ex male intellecta veteri scriptura; ut veram esse vulgatam *auceta*, dubitari nequeat. Rem recte exposuit Dacerius, nisi quod *auceta* veram esse formam, non *aucita*, statuendum est. Quemadmodum enim *Acetare* dixerunt pro eo, quod serioribus est *agitare*, sic *auctum* pro *aucitum*, vel *augitum*.

Abercet. *Abarcet*. Gloss. *Abareeo*, ἀπείργω, repello. *Dac.* Vide *Arcere*. *Goth.*

Advosem. Glossarium: *Advoces* ἐναντίοι, ἐπιβουλεύων. *Scal.* *Advorsus* extrito *r* *advosus*, a quo *advosis*. Sed dicebant etiam hic *advorsis* et hoc *advorse*, hic *advosis* et hoc *advose*. Perperam igitur quidam legendum putarunt *advostem*. *Dac.* Fortasse legendum *advorsem* vel *adversem*. *Goth.*

Axe agglomerati. Lege *axes* vel *axei*. Vide *Ambaxioqui*. Infra *id est cohortibus*. More Graecorum pro cum cohortibus, ἀνταῖς σιελقاῖς, et σιελقاῖς tantum. *Dac.* *Axes* vel *axei*. *Goth.* Cf. quae diximus ad vv. *Axites*, *Axitiosi*, *axamenta*. Adde haec. *Angu* in lingua Sanscrita *radium*, *Anga* partem portionem significare; ex quibus intelligitur *Axe* nihil esse aliud, nisi ablativum vocis *axis*, quae proprie *sectionem*, *sectum* vel *lineam* significet. Igitur *axe agglomerati* haud dubium est, quin denotet id quod Francogalli dicunt *en colonne*.

Aeramina. *Acrumaeruma*. Veteres editiones *Aerumaeruma*. Lego *aerumina*; quae dicta sunt, ut Graece χαλκώματα, ἀργυρώματα, χρυσώματα. Eo enim nomine intelligunt Graeci aenea, argentea, aurea utensilia. Melius tamen legeretur *Aeramina*. *Scal.* Vetus liber: *Acrum aerum autensilia*. Verendum est, ne una dictione legendum sit *Macraerumina*, vel *Macrae rumenta*, ut sint in vasis aeneis maiora. Glossis *Aeramenta* χαλκώμα. *Aeramenta* χαλκώματα. *Goth.* Equidem legendum censeam: *Aeramentum*, a, utensilia am. Hoc est *Aerumentum*, *aeramenta* cet.

Avolant. *Avolant*, *evolant*. *Avolare*, praecipiti cursu auferri. Virgil. IX. (Aen. XI, 712.):

At iuvenis vicisse dolo ratus avolat ipse;

Haud mora, conversisque fugax aufertur habenis.

Idem alibi *evolat* lib. VII. (387.):

Evolat; et natam frondosis montibus abdit.

Et lib. IX. (477.):

Evolat infelix.

Dac. Nimirum *Avolant* *advolant* in Paulli oratione scribendum. Dictum videtur *Avolant* ex assimilatione litterarum, ut sit *avvolant* pro *advolant*, quemadmodum Pacuvius in Chryse: *Aiutamini et defendite*, pro *adiutamini*. Cf. Nonius pag. 74. Nisi forte legendum videatur: *Arvolant* *advolant*, quo Codd. ducere videntur.

Atassint. *Adstassint*. Locus mendosus. Legendum videtur: *Adstassint*, *steterint*. *Scal.* Sed retinendum *adstassint*, nec ideo minus significabit *steterint*, e pro i. Legitur *adstassint steterint*. Sic supra *Addues dederis*. *Dac.*

Ambaxi. *Ambaxioqui* circumeuntes *cateruatim*. Mendosus locus. Scribendum *Ambaxi*, qui circum eunt et *cateruatim*. *Ambaxes* sive *Ambaxi* compositum ex *am* et *axes*, hoc est *glomerati*. Vide *Axes*, *adglomerati*, universi. Potest et legi *Axei*, ab *Axus*, *Axi*. *Scal.* Vide supra *Ambactus*. *Dac.*

Apor. Glossarium *Apo παρά*, ut in alterutro mendum sit. *Scal.* Pro *apur*, ut antiqui scribebant pro *apud*. Ut *arventum* pro *adventum*. Male quidam *apot*. *Dac.* Cf. Victorinus de Orthographia. *Goth.*

Amosio. Scribo: *Annos*, *annua*. Glossarium: *Annos*, *annua*, πολυετής. Est autem *annua* hic *anus*, non ἐπετήσιος. Propterea interpretatus est πολυετή. Et *Annua*, γράψ, πολυετής. Declinatur autem *Annos*, *annotis*, unde *annotinus*, ἐπετήσιος. *Scal.* In Glossario Bonaventura Vulcanius legit *anna* vel *anus* pro *annua*. Glossarium: *Annotinus*, ἐπετήσιος, ἐνιαύσιος. *Dac.* Cf. Glossas *Anet γρηγό*. *Antites* γεροντοίαι. Adde infra *Anatem*, morbum annuum. *Goth.*

Antiquum. *Anticum* (ita enim priores). Vide *Posticum*. *Anton*. *Aug.* Subintelligitur ostium. *Dac.* Non Scaliger, sed iam Ant. Augustinus scripserat *Anticum veteres* pro *ianua posuerunt*. Ex quibus corrigenda est nota Paulli orationi subiecta. Rectissime vero Cod. Lipsiensis, ut edidimus.

Aestimias. Lex XII. tabularum: *tribus nundinis continuis in comitium procursato, aerisque aestimiam praedicato.* Pro *aestimiam* postea dixere *aestimium*. *Dac.*

Abisse. Restitunt viri docti: *Abuisse pro obiisse.* Ut infra: *Abitionem antiqui dicebant mortem.* Putabam olim scriptum fuisse: *Obiisse pro aduisse.* Nam infra ait: *obitu dicebant pro aditu.* Neque obstat series litterarum, quum multa alia sint, quae suum ordinem non servant. *Dac.* *Obiisse* legi nequit quia ab o incipientia littera non potuerunt interponi incipientibus ab a littera. Qua de causa sic statuo. Etiam in hac glossa vestigium inest antiquae illius cum lingua Sanscrita cognationis. Nam Sanscrita praepositio *abhi* significat *ad*, unde compositum *abhijemi adeo* oritur; similiter *abhigami adeo*.

Abambulantes. Ambulare est ire, iter facere. Cic. ad Att. IX, 3. *Si recte ambulavisti is, qui hanc epistolam tulit, in ipsum tuum diem incidit.* Et Fam. VIII, 22. *Ita ambulat Caesar, ut timeam ne citius quam opus sit ad Brundisium accesserit.* *Dac.* *Abambulo.* Glossis *Ambambulo*, κατ' ὅλαν περιπατῶ. *Goth.*

Aquilius. Aquillia familia duplex, patricia et plebeia, utraque consularis. Ideo *Aquillius* nomen malim, nam praenomen *Aquillius* nusquam exstat, quod sciam. *Aquillium* autem scribendum esse, non *Aquilium*, docent Fasti Capitolini et nummi. *Ant. Aug.*

Antiquare. Verbum solemne, quo Populus Rom. utebatur cum significabat, se legem non accipere. *Antiquo* est deleo, aboleo, in antiquum morem reduco, id est ut ius antiquum valeat, nec novum statuatur. Gloss. *antiquare*, ἀρχαῖωσαι; et *antiquo*, ἀρχαῖζω. *Dac.* *In morem pristinum reducere.* Sed et obsoleverit et memoria tolli. Vide Nonium in *Antiquari*. (pag. 76. Merc.) *Goth.*

Attingem. *Attinge.* Legendum: *Attingem*, quo modo habet L. MS. *Fulu. Urs.* Locus mendosus. Scribe: *Attingem, attingam.* Nam *attingeo*, claudio, et *attingebo*, claudio, vivebo dicebant. Vide Nonium (pag. 502. seqq.) *Scal.* Correxerit Scaliger *attingem, attingam*, atque ita in libro Ursini. Idem error in voce *Recipie.* Quintilian. lib. I. 7. *Quid? Non Cato Censorinus dicam et faciam, dicem et faciem scripsit? Eundemque in ceteris, quae similiter cadunt, modum tenuit? Quod et ex veteribus eius libris manifestum est, et a Messala in libro de littera s positum.* *Dac.* Sed potest et ita legi: *Attingem pro attingam.* Nam apud Nonium *Attingit* pro *attingit*. *Goth.*

Apellitavisse. Conferas observare et plura eiusmodi alia.

Alteras. Subintelligebant vices. *Dac.* Nihil subintelligendum. *Alias et alteras* genitivi sunt antiqui, cum significatione primum locali, deinde temporali. Cf. Herzog. ad Caes. de B. G. V, 57.

Aureas. Vide *Oreas.* *Ant. Aug.* Ab *aure*, aurea, ut ab *ore*, ore. Verum *aureas* et *oreas* item ut cauda, coda; cautes, cotes; aula, olla. Sic ab *ore*, ore, aurea. Ut Graecis στοπῆς ab στόμα. *Dac.* Vide *Aureax* et *Oreas.* *Goth.*

Audacias. Cf. Cicero in Verrem II, 3, 89. et alibi. Sunt plura audacter gesta vel facta. Abstractum concreti notionem induit, ut Logici tradunt.

Arvocitat. *Advocat*, saepe vocat. Hic iungenda est significatio verbi *Advocat*, quae in l. 18. ff. *remam rem.* Ubi *advocare* est advocatis vel testibus sumptus ministrare, vel negotiis advocari. *Goth.* Cf. supra quae notata sunt in v. *Arferia*.

Annaria lex. Quae et *Villia*, quia eam tulit L. Villius Trib. pl. L. Manlio, Q. Fulvio. Coss. quot annos nati quemque magistratum peterent caperentque. Ovid. in Fast. (V, 65.):

— — — — — *finitaque certis*
Legibus est aetas, unde petatur honos.

Dac. Vide Liv. 40, (44.) *Goth.*

Aliorsum. Ab *alius* et *versum* fit *alioversum*, per syncopen *aliorum*, ut ab *introversum*, *introrsum*; *illoversum*, *illorum*. *Dac.*

Abietaria. Liber MS. habet: *negotiatio dicebatur.* Et pro *materiam* vide num verius sit *materia*. *Fulu. Urs.* Mallem *abietaria negotiatio*, quam *materiationem* nunc dicimus. Subiicit enim: *videlicet ab abietibus coemendis*, ut non sint *ξύλα*, sed *ξύλοφυλα*. Quam Vitruvius et alii recte *materiationem* vocant. Vulgarem tamen lectionem retinere possumus. *Scal.* Frustra est Scaliger. Nam *materia* est *ξύληα*, lignatio, lignorum *συλλογῇ*. *Abietaria negotiatio* Gallice trafic de bois. A *materia* est *materiarius*, qui fournit le bois. Plaut. Mil. Glor. III, 3. (45.):

Assunt fabri architectique eam quidem ad rem haud imperiti,

Si non nos materiarius remoratur, quod opus est qui dat.

Dac. Quam *materiarum*, alii *materiationem*. Ego ita lego: *quam materiaturam*. Hoc enim verbo utitur Vi-

travius IV, 2. Ea Graecis *ἐλευσηγυλα* (Galli minutiarum vocant) unde *ἐλευσηγοι* Cedreno. Propius est huius loco, quod iidem appellantur *matricarii* Novell. 13. c. 5. quasi *materiarum*, ac vix scio an corrupte inibi legatur *matricarii*, pro *materiarum*. Caeterum materia id dicitur, unde fieri potest aedificium (quam Graeci *ἐργασίαν ὕλην*. 2. Eclog. 2. cap. 171.) ac proinde ligna, quod comparandi causa paratur, opponitur. l. 12. ff. de usufructu. l. 18. ff. 2. ff. de pignoratitia. l. 14. ff. de periculo. l. 47. ff. de act. empti. l. 55. l. 56. l. 57. ff. de legat. 8. l. 1. 62. 167. ff. de verborum significat. Est autem materia Glossis *ὑλη ἐπὶ τῶν καὶ ἑτέρων*. Atque ita potest accipi 19. Eclog. 6. c. 7. Goth.

Aletudo. Supra *Alebria*. *Dac.*

Aeribus. Aera, aerium, aeribus. Liv. lib. V. Tribuni sollicitant animos, illud esse dictitantes, quod aera militibus sint constituta. *Dac.* Ab aeres, quod et aeramentum dicit Cato. Glossis *aeramentum*, *χαλκωμα*. *Aeramenta χαλκώματα*. *Aeramentum*, *aeramen*, species ex aere. l. 12. Cod. Th. de operibus publ. Goth.

Adduis. *Addues*. Veteres dicebant *ereduo* et *adduo*. Neque omiserunt veteres illae Glossae: *Adduo*, *προσπιθῶ*. Et lex XII. Tabb.: *SEL PATER. FILIOM. TER. VENOM. DUIT. FILIOS. A. PATRE. LEIBER. ESTO*. Nam vulgus male edit *venumdavit*; imo barbare et inepte. *Scal.* *Addues* pro *adduis*, i. e. addas et addideris. Veteres autem dicebant *duera*, unde *duim* pro *dem* sive *dederim*. Terent. Phorm. III, 2, (34.): — — — *di omnes id quod ea dignus duint.*

i. e. dent. At pro *dederint* apud Plaut. prol. Amphitr. (72.):

Sive adeo Aediles perfidiose quod duint.

Sic Terent. *perduint*, pro *perdant*. *Subvortit*, pro *subvortiat*. Horat. *edit* pro *edat*. Catull. *annuit* pro *annuat*. *Dac.* Nollanus mutatum *addues* in *adduis*. Fieri enim potuit, ut *adduem* pro *adduim* dicerent antiqui. Potest etiam *adduem* esse futurum, *adduim* coniunctivus.

Aristophorum vas. *Ἀριστον* enim Graecis prandium. *Dac.*

Allicit. Videtur legendum: *frustrari seu inducere*, pro eo quod est in vulgatis editionibus: *frustrantem inducere*. *Ful. Urs.* *Adlicit*. A *Lacio*, quod est decipiendo in fraudem induco. Vide *Lacit*. Ista: *perducit aliquem in rem* mihi suspecta sunt. Rescribendum forsitan: *perducit aliquem in rete*. Sic et *illicere* proprie est *illaqueare*, et *pellicere* in fraudem inducere. *Dac.* Vide infra in *Lacit* et *Lenones*. *Illicere*. Vide infra *inlex*. Goth.

Abnutare. Abnutivum in pandectis; quod in constitutionibus Graecis non raro dicitur *ἀνανεύσαι*. Sic Martianus orationem abnutivam et adnutivam, *τὴν ἀνοπετινὴν καὶ καταποτικὴν*. Et Glossarium: *Abnutivum ἀνωποτικόν*. *Adnutivum*, *καταποτικόν*. Abnutivum et Adnutivum quod vocat Martianus Capella est Negatorium et Confessorium. *Scal.* Frequentativum a *nuo*, quod a *νέω*. *Abnuto* est *abnuo*, nego. *Dac.* *Abnutare saepe abnuere*. Est enim frequentativum *Abnuto*. Sumitur etiam plerumque pro negare. Hinc simplex abnutivum in l. 83. ff. de verb. obligat. Caper in libro de orthographia: *confessiva vox fit ex duplici voce abnutiva, ut non nolo*. Id Glossis *ἀνωποτικόν* et *abnutio* infra in verbo *In*. Et *abnuo* infra in *Pro*. Cui ibidem opponitur *adnuo*. Unde *adnutivum* Glossis *καταποτικόν*. Goth.

Aliae rei. *Ali rei*. Plautus in Milite (III, 1, 206.): *Qui nisi adulterio, studiosus nulli aliae rei est, improbus*. Fortasse ex hoc loco Festi scribendum est *ali rei*. *Ant. Aug.* Nullibi opinor apud Plautum hodie legitur *ali rei*. Nisi ita scribendum sit in Milite III, 1. *Dac.*

Affabrum. Cum aliquid pulere factum significatur, *affabrum* dicitur, unde *affabre*, pulere, quod etiam *fabre* dicitur. Plautus alicubi. Contra *infabre*, foede. Pacuv. in Nipt. *Barbaricam pestem navibus nostris obtulit, Nova figura factam, commissam infabre*. *Dac.* *Adfabrum*. A quo *adfabre* Gellio 7. c. 7. *Affabre* Glossis *καλῶς*. Goth.

Alimodi. Ab aliis genit. antiquus *alii*, pro quo *ali*, unde *alimodi*. Sic *ali rei*, pro *aliae rei*. *Dac.* Cf. Ciceronianum illud *Cuicquidmodi*.

Aeneolum. Ab aere, *acineum*, per syncopen *aeneum*, a quo diminutive *aeneolum*. *Dac.* *Aeneolum*. Aeneolo. Alii *Aenulum*. Isidorus *Enulum*. *Fit alii sit*. Goth.

Aenulum. Pro *aeneus* dicebatur *aēnus*, unde *aeneum*, inserta aspiratione *abennum*, diminutive *aenulum*. Gloss. *Aena λίθης*. Isidorus per *Enulum*, caldarium. *Dac.*

Ad exitam aetatem. *Exitus* passive h. l. dicitur, ut *obitus* in formula *morte obitus* similibusque. Nam quoniam dicitur *aetatem exire*, consequens est, ut dicatur *facile aetate exita*, *ad exitam aetatem*, alia.

Amosio. *Amatio*. Lege *Amasco*. Isidorus in Glossis: *Amasco*, *amare cupio*. *Scal.* *Amo amasco*, ut *hio*, *hisco*; *miserco*, *miseresco* cet. Quam formationem Latini a Graecis sumserunt, qui *ρόνω*, *ρωτίζω*,

U u *

et alia apud eos frequentia. Verum et *amatio* retineri potest, qua voce non semel usus est Plautus, ut: Casin. 2, 5. (20.):

Verum edepol tua mihi odiosa est amatio.

Meursius totum ita mavult refingere: *Amato*, ab *amo* denominatum. Nempe ut ab *hio* *hiato*, sic ab *amo* *amato*. *Dac.* *Amutio*, alii *Amasco*, amare cupio, vel amare incipio. Ego nihil mutandum censeo. Vide Nonium in *Amatio*. Alii *Amato* ab *amo*. Bongars. *Goth.* Nos legendam voluimus *Amasio*, quod librarius et corrector *amosio* male expresserunt; quare sic corrige.

Anginam vinariam. Quisquis dixit *anginam vinariam* pati eum qui vino suffocaretur, secutus est eum, qui Demosthenem dixit ἀγγυράγγην ἔχειν. In Glossario: *Anguina*, ἄγκυρα, συνάγγη, κύναγος. Quod interpretatur *Anguinam ἄγκυραν*, confirmatur testimonio Cinnæ: *Atque anguina regit stabilem fortissima cursum.* *Scal.* *Anginam vinariam.* Sic lepide Demades dixit Demosthenem habere *anginam argenteam ἀγγυράγγην*, quod argento corruptus nihil dixerit contra Milesios, sed se angina premi simularit. *Dac.* Adde Nonium in *Angina.* *Goth.* De *Angina* apud Cinnam vide quae disputavit *Weichertus*, V. Cl. ad *Poetarum Latinn. Reliqq.* pag. 193.

Adulterina. Vide legem 30. ff. ad leg. Cornel. de falsis. Paul. 5. sentent. 25. §. 1. et §. 7. Inst. de pub. iudiciis. Eadem ratione in iure *adulterina moneta*, *monetae adulteratores*, *adulterinum testamentum*, *adulterinae staterae.* *Goth.*

Arabice olet. Glossa ex antiquo poeta, cuius simile aliquid apud Plaut. Mil. II, 5, 2. *Eique ut Arabico fumificem odore amoene.*

Ausculari. Ab *osculor*. At contra *cauda*, *coda*; *aula*, *olla*. cet. *Dac.* Sic econtra *Osculana* *pugna* pro *Ausculana.* *Goth.*

Adaxint. Plaut. *Aulular. Scal.* *Aulul.* I, 1. (11. seq.):

Utinam me Divi adaxint ad suspensum

Potius, quam quidem hoc pacto apud te serviam.

Dac. Vide Nonium in *Adaxint.* *Goth.*

Argus. Cf. *Macrob. Saturn.* I, 19. *Ovid. Metam.* I, 624. seqq. *Ovid. Am.* III, 4, 19. ibique interpp.

Amasso. Plaut. *Casin.* V, 4. (22.):

Si unquam post hoc aut amasso Casinam aut ocepso modo,

Nedum eam amasso.

Dac. *Amasso* descendit ex *amavero*, quod primum secundum morem priscum proferebatur *amaveso*, unde factum *amāso*, et duplicato *s amasso*. At hoc deinde pro themate verbi habitum, et inde infinitivus *amasere* procusus.

Amiculum. Glossarium *Amiculum ἀναβόλας.* *Scal.* Ab *amicio*, quod ab *am* circum, et *icio* iacio. Quare optime Festus a *circumiectu.* *Dac.*

Auditavi. *Auditavi.* Scribe, ut in veteribus editionibus, *auditavi.* *Scal.* Legendum *auditavi* ut in ora. *Dac.*

Allivescit. Non alibi invenitur hoc verbum, nisi latet alicubi oblitteratum.

Atticissat. Plaut. in *Menaechm.* *Ant. Aug.* Locus Plauti est in Prol. *Menaechm.* Sed ibi non *Sicilissat*, ut hic, sed *sicilissitat.* (v. 12.):

Atque adeo hoc argumentum graecissat, tamen

Non atticissat, verum sicilissitat.

Dac. *Sicilicissitat* exhibent meliores apud Plautum Codices, quod verum videtur.

Atritas. *Atratas.* Lege: *Atritas*, ater color. *Scal.* Ab *atrare atratus*, qui est nigri coloris; *atratas*, quae sunt nigri coloris. Nihil itaque mutandum. *Dac.* *Atritas* pro varia lectione habet etiam *Goth.*

Aegyptinos. Hic Aethiopas accipiendum pro nigris hominibus, non tantum pro natione. Nam Aegyptium vocabant nigrum seu fuscum. Glossarium: *Aegyptium*, φαίον. In quo secuti sunt Graecos, qui *Αἰγύπτιον*, μέλαν vocabant, ut et *αἰγυπτῖος*, μέλαναι. Unde Plautus colorem fuscum vocat *vulturinum*. Nam *αἰγυπτῖος* vultur. Graeci cum scirent ab ipsis Aegyptiis Nilum ἰσθμὸν vocari, hoc est μέλαν, ἰσθμὸν ἰσθμὸν verbo suo *αἰγυπτῖον* reddiderunt. Nam *αἰγυπτῖος*, ut iam monuimus, μέλας. Sic cum scirent Edom ἰσχυρὸν Graece reddi, τὴν θάλασσαν Ἐρυθραίαν appellaverunt sinum Arabicum. Quod autem Nilum *αἰγυπτῖον* vocarint, satis patet testimonio Homeri, qui *Αἰγύπτιον* fluvium illum vocat. Cur autem Nilum vocarint, non magis mihi li-

quet, quam cur Istrum Danubium, Eridanum Padum, Ararim Sagonam. *Scal.* Aethiopas eos intellige, qui in Aegypti parte olim habitarunt, unde et Aegyptus tota Aethiopia quondam dicta est. *Dac.*

Advelitatio. Plautus (Asin. II, 2, 41.): *Velitationem verbis compendi fieri volo.* *Scal.* Velitatio et Advelitatio levior et umbratilis quaedam dimicatio, a velitibus, qui erant levis armaturae milites, in acie prima collocati, ut levem pugnam cierent, antequam coiret exercitus. Inde ad litigia et iurgia transfer-tur. Plautus in Rudente (II, 6, 41.):

*Equidem me ad velitationem exerceo,
Nam omnia corusca prae tremore fabulor.*

Dac. Velites dicuntur. Certe haec non sunt Festi, sed barbari racematoris, qui non meminit, alibi Festum velites velatos dixisse. Vide *velati*. *Dac.* lactatio quaedam verborum, lactatio quaedam probrorum. Ita legi-tur infra in dictione *Velitatio*. Adde Nonium in *Velitatio*. *Goth.*

Auctor. Iuno apud Virgilium: *Auctor ego audendi.* Neque solum auctor, sed et alia pleraque omnia verbalia. Ovidius (Heroid. XVI, 114.):

Sponsor coniugii stat Dea picta sui.

Sed quid longinqua requirimas? Ecce obvia semper vox *uxor* est feminini generis. *Uxor* dicendum erat, pro *unctor*. Eiusmodi enim erant verbalia apud veteres, *uxor* pro *unctor*, *pacio* pro *pactio*. Ita dicta est, quia adipe lupino postes novi mariti ungeret. Sed et Aeschylus *τύχην σωτήρα* dixit in Agamemnone (v. 650.):

Τύχη δὲ σωτήρ ναυστολοῦς ἐφέξετο.

Quod sane silentio praetereundum non erat. *Scal.* Ovid. IV. Fast. (lib. V, 192.): *Optima tu proprii nominis auctor eris.* *Dac.* Pessime errant, qui vocabulum hoc derivant ab *augeo*; quid enim faciant vocabulo *autumo*, quod nativa significatione simpliciter est *dico*? Nam *autumare*, procusum ut *aestumare*, cum nomine *autor* proxime cognatum esse, vix poterit negari. Utrumque autem descendit a Sanscrita voce *ukti* quae *sermonem* significat; id mutato suffixo *uktri*, quod per Vriddhim inditaeque flexione Latina fit *auctor*. Qui Sanscritae in-telligunt, me vera dicere sciunt. Sed tamen ut res manifestior appareat, haec addam. Ut a Sanscrito *pitri* Latine fit *piter* et pater, a *matri*, mater, a *svasri*, soror, a *datri*, dator; sic ab *uktri* auctor. Quod ab mu-tatam vocalem attinet, notum est, ubi ex quapiam lege aut consuetudine pronunciandi vocalis Sanscrita *u* producenda sit, transire eam non in *u* longam, sed per Gunam in *o* et per Vriddhim in *au*. Ex quibus simul intelligitur, nativam vocabuli formam esse *auctor*, insita *c*, et *auctumare*, non *autor*, neque *autumare*, ut nunc plerumque scribi solet.

Adnictat. Versus Naevii integriores posuimus in Coniectaneis. Sunt autem hi:

— — — *Quasi in choro pila*
Ludens datatim dat se et communem facit;
Alium tenet, alii nutat, alibi manus
Est occupata; alii percellit pedem.
Alii annulum dat spectandum a labris
Alium invocat; cum alio cantat, attamen
Aliis dat digito litteras.

Scal. Ab inusitato *niveo*, unde *conniveo*, nictare, coniugatione mutata, ut a *dicere* *dictare*. In eo autem dif-ferunt *nutare annuere* et *nictare*, quod *nutare* capiti, *annuere* vel *nuere* naribus vel labris, *nictare* oculis dica-mur. Sed discrimen illud a veteribus neglectum aliquando. Naevius in *Tarentilla*. Verba Naevii aliter Isido-rus, qui locum integrum sic adduxit:

— — — *Quasi in choro pila*
Ludens datatim dat se et communem facit.
Alium tenet, alii adnictat, alibi manus
Est occupata, ast alii percellit pedem.
Alii dat anulum spectandum, a labris
Alium invocat, cumque alio cantat, attamen
Aliis dat digito litteras.

Dac. *Adnictat*, *Adnutat*. Ita veteres libri. Differentiam facit inter illa duo Nonius. *Adnictare oculorum*; *ad-nutare aurium*, vel *labiorum* esse vult. Adde infra *Nictat*. *Goth.* Versus Naevii nihil habent commune cum versibus illis ab Isidoro excitatis, praeterquam quod Isidori scriptor in re simili similibus etiam verbis est usus. Est autem trochaicus tetrameter catalecticis, ita legendus, uti edidimus.

Atriplesum. Graece ἀτρίπλες. Itali nomen retinent; vocant enim atriplice. Galli *bonne-dame*. *Dac.* *Adoptaticius*. Isidori Glossas: *Adoptarius*, puer ex adoptato natus. Ultra lectio melior, nescio. *Scal.* Apud Plautum tamen *adoptatitius*, manifesto ipse adoptatus. Poenul. V, 2. (85.):

A. G. Siquidem *Antidamarchi* quaeris *adoptatitium*;
Ego ipse, quem tu quaeris. *H. A.* Hem quid ego audio?
A. G. *Antidamarchi* gnatum me esse.

Et paullo post (v. 100.):

Demarcho item ipse fuit *adoptatitius*.

Dac. *Adoptivus* vel *Adoptitius* MS. *Adoptarius* Isidoro in Glossis. *Goth.*

Aleonem. In versu Naevii veteres editt. habebant *luro*, non *lurco*. Et ita inveni in membrana veteris Glossarii. Apud Catullum versus in manuscripto codice in *Mamurram* ita legitur (115, 7. seq.):

Omnia magna haec sunt. tamen hic et maximus ulior
Non homo, sed vere M. magna minax.

Legendum sane: *tamen hic est maximus luro*. Transpositae tantum erant litterae. Minacem autem vocat iactandum et qui multa magnifice de se praedicat. Hoc enim est *minari*. Horatius (Serm. II, 3, 9.):

Atqui vultus erat magna et praeclara minantis.

Quod Graecorum imitatione dictum est, qui in eadem re verbo ἀντίλεον utuntur. Catullus ergo minacem vocat, quem postea Romani *aretalogum*, ut docuimus in eruditissimum poetam Ausonium. Locus ille Catulli a nobis emendatus illustra est et insignis, ac, si quis alius inter epigrammata, elegantissimus. *Scal.* Ab *alea*, *aleo*, i. e. *aleator*. In versu Naevii vet. editt. habent *luro*; non *lurco*. Sed cum *ganeo* et *luro* idam sint, retineo *lurco*, de quo vide in *lura*. *Dac.* Tertullianus de fuga: *Nescio dolendum an erubescendum sit, cum inter tabernarios et lanios et fures balnearum et aleones et lenones Christiani quoque vestigales continentur.* Glossis *νομιστής*, *aleo*. *Goth.* *Aleatorem*. Vide Titulum de aleatoribus. l. 4. §. 2. ff. de aedilitio. l. 225. §. de verborum significat. Glossis *νομιστής*, *αλεωντής*, a *αλεών*, quod est *aleo*, seu *alea ludo*. *Idem.* *Ganeo*. Vide infra *Ganeum*. *Idem.* *Lurco*. *luro*. Vett. Sed nihil necesse mutari. Nam et *lurco* vox nota; unde *Lurconiana condimenta* Tertulliana in libro de Anima c. 15. *Idem.*

Aditiculum. Vocabulum haud aliunde cognitum, quod sciam.

Atra bilis. Animi vitia mendose. *Ant. Aug.* Lege: *Atrabilis ab atro animi vitio dicta*. Haec voces: id est male huc irrepserunt; ut alibi saepe factum est. *Dac.* Haec verba: *animi vitio supervacanea sunt.* *Goth.* Glossa pertinet ad Plauti Captiv. III, 4, 64.

Anctos. *Antios*. Videtur legendum *anctos*. *Fulv. Urs.* Sine ullo dubio legendum *anctos*. Adstipulatur et optimum illud Glossarium: *Anctos, ἀναισθητός. Ancti, ἀναισθητοί. Scal.* *Actos* Gloss. *Goth.*

Anatem. Glossarium: *Anas, γῆρας καὶ ὀφθαλμοὺς ἀναισθητός. Anas, γῆρας. Antites, γῆρας. Anet, γῆρας. Annos θεοχολώσα, ἢ μῆνις.* In aliis Glossis: *Anitas, γῆρας. Apuleius* lib. I. *Metamorphos.* *Ab unico congressu annosam pestilentem contrahit*; id est *θεοχολώσα*. *Scal.* *Anus*, *anitas*, *anas*. Quod hic Festus dicit morbum, optime Glossarium interpretatur *καὶ ὀφθαλμοὺς ἀναισθητός*. Intellegit enim uterque vitium illud, quo plerumque laborant anus, quae delirant scilicet. *Dac.* Hunc morbum quaedam Glossae *anitam* appellant. Dixi quaedam ad hunc locum supra in *Anosio*. *Senium*. Vide infra *Senium*. *Goth.*

Altaria. Ab altitudine, ut a *lucus lucar*, sic ab *altus altar*; altaria autem et arae eo differunt, quod illa Deis superis tantum et inferis dicantur. Servius in Eclog. V. *Novimus aras et Dis esse superis et inferis consecratas. Altaria vero esse superiorum tantum Deorum, quae ab altitudine constat esse nominata.* Quidam aras terrestribus tantum positas scribunt, inferis scrobes vel focos. Ut hic Festus. In his Lutatius, Statii interpres: *Dis superis altaria, terrestribus arae, inferis scrobes vel foci dicantur.* Et Porphy. lib. de Nymphar. antro. *Τοῖς μὲν Ὀλυμπίοις θεοῖς ναοὺς τὸ καὶ ἱερὸν καὶ βωμοὺς ἱδρύσαντο, χθονίοις δὲ καὶ ἐσχατοῖς, ὑποχθονίοις βυθούς καὶ μέγαλα.* De hisce ultimis Ovid. *Metam.*

Haud procul egesta scrobibus tellure duabus.

Sacra facis.

Dac. Aliud etymon vide supra *Adolescentia*. Caeterum non obmittendum *Altare* dici et *Altarium*. Gloss. *Altarium, ἁλτάρως. Goth.*

Assa. Nonius *assem* vocem interpretatus meram et solam vocem sine organico instrumento ex Varone. Et Pedianus in *Divinatione*: *Canem remigibus celeusma per symphoniacos solebat, et per assam vocem, id est ore prolatam, et ut in Argo navi per citharam.* Haec igitur Paulli verba, non Festi esse, credendum

est. *Ant. Aug.* Servius in II. Georg. *Assae tibiae dicuntur, quibus canitur sine chori voce.* Non solum autem *tibiae assae* dicuntur, quae sine voce, sed etiam *assa vox*, quae sine tibiis. Nonius (pag. 76. ed. Merc.): *assa voce, sola voce, linguae tantummodo aut vocis humanae, non admistis aliis musicis esse voluerunt.* Nam *assum*, nihil est nisi tostum, aridum siccum: Unde pro solo usurparunt, ut siccum et aridum. Sic Plautus in Rudente (III, 4, 21.) dixit: *arido argento est opus*; id est solo argento; *argent sec.* Sic et nos hodie panem solum et siccum dicimus *du pain sec.* *Dac.* Nisi hic legamus *cum cantu*. Haec enim iungebantur interdum, teste Nonio in *Assa*. Alio significato dicitur apud Isidorum: *Assa, vox sola, sive cantor.* *Goth.* *Assus* dicitur solus, secretus, discretus, ut vidimus supra in *Axamenta*. Igitur *Assum*, sive caro *assa*, erat caro sine iure et liquore. Contra *Elixum*, sive caro *elixa*, caro cum succo et iure. *Tibiae assae*, sine cantu vocis humanae; *vox assa*, vox humana sine aliorum instrumentorum sonitu. Cf. etiam Varro lib. V, p. 112. Sp.

Aves. Melius Isidorus Originn. lib. XII. *quod per avia quaeque discurrant.* *Dac.*

Agolum. Suspicio detortum esse a Graeco ἀγέλαιον. Nam prius *agelum*, ut *Apello* Apollo. *Scal.* Ut a cingo cingulum, sic ab ago *agulum*, u in o, *agolum.* *Dac.* Inde etiam Galli bacillum oblongum vocant *Gaule.* *Goth.* Ita *coagulum* dicitur a *coagere*, cogere.

Abortum. Verbum elegans *aboriri*. Varro Gallo Fundanio de admirandis: *Vinum quod ibi natum sit in quodam loco, si praegnas biberit, fieri ut aboriatur.* Titulum Varroniani libri emendamus ita apud Nonium (pag. 71. voce *Aboriatur.*) *Scal.* Melius forsan *abortus*. Tamen et *abortum* retinere possis. *Abortus* autem ab *aborior*, id est *abortum facio.* *Dac.* Hic *abortum* in neutro, ut in lege 20. §. 4. ff. de acquir. haered. Dicitur et *Abortus* in l. 2. Cod. de posthumis; et *abortio* l. 38. §. 5. ff. de poenis. Fit autem circa tempus pariendi, ut *Aborsus* circa tempus conceptionis, de quo vide. Nonium. *Goth.*

A D L I B R U M II.

Bona. Per substantiam intellige οὐσταν. Quidam *bona* a beando. Nam et veteres dicebant *benum* pro bonum. Vossius ab Aeolico ὀνός, ab inusitato ὀνή, vel ab ὀνέω, vel ὀνῆμι iuvo. Sed bonum a prisco *duonum*, ut a *duellum*, *bellum*, a *duis*, *bis*. Vide *duonum.* *Dac.* Adde l. l. 21. l. 39. init. l. 83. l. 182. ff. de verb. significat. *Goth.*

Bombitatio. Βόμβος Graecis vox apum. Inde *bombito*, *bombitatio.* *Dac.* Alii *Bombizatio*, alii *Bombisatio*. Et Glossis: *Bomuis*, βόμβος. Et βουβῶ, *bombio.* *Bombites* vero βούμμητες. *Goth.*

Boare. Resonare, clamare. Plaut. (Amphitr. I, 1, 76.): *Boat coelum fremitu virum.* Et Ennius: *Clamore bovantes.* Inde Glossarium: *Bobantes*, βοῶντες. Lege: *Bovantes.* *Dac.*

Boarium. Cf. Georg. Fabricii Roma pag. 67.

Bocas. Boca dicitur et box, a Graeco βόαξ, βῆξ, ἀπὸ τῆς βοῆς, ideoque et Mercurio dicatus. Athen. libro VII. De piscibus vocalibus idem Athenaeus libro VIII. et ibid. Casaubonus. *Dac.*

Barrire. Glossarium: *barrit*, τολῆι, ἑλέφας βοῶ. *Scal.* Sed et Isidorus lingua Indica Elephantem *barro* vocari scribit. *Goth.* Nimirum a Sanscrita radice *bhri*, ferre, unde *bhara*, onus, ut *barro* iumentum proprie significet. Ceterum usitatum in lingua Sanscrita elephantis nomen est *ibhas*, unde Phoenices, per quos prima elephantorum notitia ad Graecos devenit, praeposito articulo fecere *el-ephas*.

Balaenam. Corruptus locus. Legendum suspicarer: *Balaenam*, belluam marinam, ipsam dicunt esse, id est cetum. Sane *pistricem* ineptissime hic legitur pro *pristim*. Quadrigarius: *Quinque pristis.* Virgilius (X, 211.): *Frons hominem praefert, in pristim desinit alvus.* Masculinum est *πρίστνης*. Sed Romani et declinationem et genus mutarunt. *Scal.* Errat vir doctissimus. Ex veteribus enim constat dici *pistricem*, *pistrim*, et *pristim*. *Dac.* *Pistricem.* Alii *pristem*. Est autem *pristis* navigium a forma belluae marinae. *Esse.* Id est. *Goth.* Vide de h. l. Salmas. et Duk. ad Flor. III, 5, 16.

Bacchanalia. Per auctumnum de nocte celebrata, quibus viri nudi cum mulieribus itidem nudis, omnes pariter omnia membra pampinis et racemis impediti huc et illuc varia gesticulatione discurrentes inconditum carmen Baccho cantabant, donec ebrii omnes procumberent. *Dac.* De Bacchanalibus Romae deprehensis ac eublati cf. Liv. XXXIX, 8. seqq.

Basilica. Regum palatia, templa etiam et alia quaelibet loca, ampla et magnifice exstructa, ut ea quibus forum Romanum ornatum erat, ut Basilicae Italia, Traiana, Portia, Sempronia cet. *Dac.* *Basilica*, locus in quo iudicia exercebantur, Fab. 12., adianctus foro ut saepius, Vitruvius V. Huc facit. l. 83. §. 6. ff.

de verbor. obligat. Hinc viae basilicae, regiae. l. 2. §. ff. de verbor. obligat. Theophil. §. item si. Inst. de leg. Aquilia. *Goth.*

Bovinator. Bovinator, tergiversator. Gell. lib. XI, c. VII. *Ant. Aug.* Nusquam reperies hoc verbum pro conviciari. Bovinari enim est tergiversari. De quo satis alibi. Glossarium: *Bovinatores*, θορυβοποιοί, θρυλλον ποιούντες, ἢ ταραχὴν. Glossae Isodori melius: *Bovinatores*, *inconstantes*. *Scal.* Vocabularium vetus: *Bovinari*, *convitiator*, *inconstans*. *Bovinari*, *convitiari*, *damnare*, *clamare*. Bovinari est tergiversari. Lucilius:

Hicce strigosu', bovinatorque ore improbu' duro.

A bove in arando strigante. Vide Gellium lib. XI, c. 7. *Dac.* Vide Nonium *Bovinatores*. *Goth.*

Bova. *Boa.* Crurum tumor. Lucillius:

Inguen ne existat, papulae, tama, ne boa noxat.

Glossarium: *Bor*, ὁ τοὺς πόδας πλεγμάτων. Puto *Boa*. Nam et a morbo aegrotans ipse dici potuit, ut *Carcer*, qui in carcere est, et *Ergastulus*, qui in Ergastulo Lucillius: — — *Non ergastulus unus et alius iudicem Opposuit.* Idem: ut nemo sententiam libere, quasi *ergastulus*, possit dicere. Sic servus *Noxa* dicebatur, qui noxam fecerat. Unde *dedere noxam* dicebant veteres. Est etiam *Boa* morbus boum auctoribus rei rusticae. Glossario quoque *bova*, νόσος βοῶν. Sive *Boam* sive *bovam* scribas, nihil interest. *Scal.* *Boa* vel *Bova*, sic dicta quod bubulo lacte nutriatur, ut ait Plinius lib. VIII, 14. *Faciunt his fidem in Italia appellatae boae in tantam amplitudinem exeuntes, ut D. Claudio principe occisae in Vaticano solidus in alvo spectatus sit infans.* Aluntur primo bubuli lactis succo, unde nomen traxere. Mihi magis placet a magnitudine boas vel *bovas* dictas. Salmasius vero *boam* serpentem dictum putat a Graeco *δύης*, quod idem est ac *δύτης*. Aeoles Boeotii dicebant *βύτης*, inde *boa*, ut *φύτης* popa. *Δύης* et *δύτης* idem est quod *κολυμβητής*. Hesychius: *δύτης*, *κολυμβητής*, *δύτης*. Dicebatur et *δύης* pro eodem, sic *ἀμμοδύης* et *ἀμμοδύτης*, idem, alterum genus serpentis. Qui Graece sciunt, norunt me verum loqui. Natricem eandem cum *boa* faciunt Glossae: *Natrix*, *ἔχιος* *εἶδος*. Ita scribendum. *Boa* vero pro tumore, qui ex labore viae in curibus colligitur, aliam habet originem, sed aeque Graecam: *Δύη* est κακοπάθεια, πόνος, ταλαιπωρία, Aeolice *βύη*, Latine *boa*. Sic *δεσπύς*, *βεσβύς*, verber; *δελφύς*, *βέλφύς*, vulva; *κλάδα*, *κλάβα*, clava. Idem et *βύπτην* vocabant, quae aliis *δύπτης*. *Dac.* Crurum quoque tumor. Adde infra *Tama* et *Flemina*. *Goth.*

Batus. Glossarium: *Batis*, εἶδος ἀκάνθης βοτάνης. *Batum*, πρᾶσον. Isidori Glossae: *Batis*, genus oleris. *Scal.* *Batus*, rubus, Graecis *βάτος*. Theocrit. Idyll. I. (32.):

Nῦν ἴα μὲν φορέοις βάτος, φορέοις δ' ἄκανθαί.

Dac.

Bacrimonem. Bacrio tamen et trulla eo differunt, quod ille vas aquarium, haec vero vinarium. Horat. Satir. lib. II. (3, 144.):

*Qui Vcientanum festis portare diebus
Campana solitus trulla, vappamque profestis.*

Dac. Baccionem, alii Barrionem, alii Batrimonem. *Bacario* Glossis πορνοδιάκονος. *Goth.*

Bacar. Glossarium: *Bavar*, εἶδος ἄγγελου. Lege: *Baccar*. Isidori Glossae: *Baccarium*, vas aquarium; quod hic dicitur, bacrioni vas simile. Idem est *bacar*, *bacarium*, et *bacario* seu *bacrio*. Isidori Glossae: *Bacario*, orceoli genus. Glossarium: *Baccario*, πορνοδιάκονος, meretricibus aquam infundens. Recte. Nam a vase ministri etiam dicti *baccariones*, *aquarii*; nam *aquarii* seu *aquarioli* πορνοδιάκονοι a veteribus dicebantur, ut superius annotavit Festus ipse. Utitur et Tertullianus, item Apuleius et alii. *Scal.* *Bavar* corrupte in Glossis. *Bacrioni*. Baccioni, alii batrioni. Vide *Bacrimonem*. Alii *botryoni*. *Goth.*

Barathrum. Fortasse scripsit *βαρύς*, non *βαθύς*. *Scal.* Locus Athenis in immensam altitudinem depressus, in quem malefici praecipitabantur, ut Spartae in *Caiadas*. Sic dictus a *βαθύς*, profundus, vel ut legit Scaliger a *βαρύς*, gravis, molestus. Sed durum utrumque. Quare potius Martinium sequor, qui docet esse a Chaldaico *ber* puteus, et *ahar* lacus. Nam et *berathrum*, et *berethrum* dicebant. *Dac.* Cohæret vocabulum cum vocibus *βάθρον*, *βέθρον*, *βόθρος*; atque ista omnia cum v. *βαθύς*.

Balaenae nomen. Haec glossa cum superiori *Balaenam belluam* in prioribus editionibus ita coniuncta est, ut unum efficiant articulum. De mutatione *ph* et *b* confer etiam similia alia, ut *Bruges* pro *Φρύγες*. Cf. Quintil. I, 5.

Burrum. Eleganter homines ex potione rubentes ait *Burrós* a veteribus dictos. Quod verbum in eodem sensu retinet Hispanica lingua. *Burraceos* enim vocant *ebriosos*, et vas vinarium *Burroceam*. Glossa-

rium: *Burrum*, πυρρόν, ξανθόν. *Scal.* Pro *burrus* saepe scribebant *byrrus*. *Servius*: *Pyrrhus* a colore comae sic dictus, qui Latine *byrrus* dicitur. Sic *Πυρρόλας* nomen proprium apud Latinos veteres comicos *Byrrias* dicitur. Sic genus equi brevioris a colore Graeci πυρρόλον, Latini *burricum* appellarunt. Unde nostrum *bourrique*. *Dac.* Vide supra in *Balaenae*. *Goth.*

Basiliscus. *Plin.* lib. VIII, 21. Eadem et basilisci serpentis est vis. *Cyrenaica* hunc generat provinciam, duodecim non amplius digitorum magnitudine, candida in capite macula, ut quodam diademate insignem. Sibilo omnes fugat serpentes. Vide *Solin.* c. 20. *Alba* quasi mitrula lineatus caput. *Dac.* Vel quod reliqua. Festum sequitur *Isidor.* in origin. lib. 11. *Basiliscus* Graece, Latine interpretatur regulus, eo quod rex serpentium, adeo ut eum videntes fugiant, quia olfactu suo eos necat. *Dac.*

Barbaricum. Hunc clamorem *barritum* etiam vocant. *Veget.* lib. III. Clamor, quem *barritum* vocant non prius debet exaudiri, quam acies utraque se iunxerit. *Dac.* Alio significato *Barbaricum* in iure sumitur. Nam *barbaricum* in l. 1. Cod. quae res exportari. l. 2. Cod. de commerciis; seu βαρβαρικόν, 19. *Eclog.* 1. c. 73. *Barbarum* solum ac minime Romanum. in l. 2. Cod. de Eunuchis. Natio *barbara* in l. unica de littorum et itinerum custodia. *Ammianus* 18. *visus* in *Barbarico* miles. *Goth.*

Breve. A βραχύ, mutato γ in v, ut in *μαλάχη*, malva. *Dac.*

Brutiani. Videndus *Gell.* X, 3. *Ant. Aug.* *Brettiani* esset legendum, quia a *Bruttiis* quos Graeci Βρεττίους vocant, ductum est nomen. Nec aliter habent MSS. *Livii*, quam *Brettii*. *Ful. Urs.* Eleganter *vetus Glossarium*; *Brutiani*, οἱ δουλικὰς τάξεις χρεωστούντες. Non enim vocat δούλους. Eos *Fulgentius* ait *Gerones* dictos. *Congerrones*, inquit, qui aliena ad se congregant. Unde apud Romanos *Gerones Brutiani* dicti. Quod verum est. Nam *Gerones* sunt χειρῆσται, πρᾶκτῆρες, ut auctor *Glossarii* docet. Apud *Plautum* sunt *geruli*, in *Truculento* (II, 7. init.):

Ite hac simul muli aeris, damnigeruli, forasgerones
Bonorum hamaxagogae.

Atque haec est prima coniectura nostra de *Brutianis* geronibus. Sed ut ingenue fateamur, putamus potius dictos, quia *gerones* litterarum et publici cursores erant. *Strabo* (lib. V. fin. p. 251.): τῶν δὲ Πικεντῶν ὑπῆρχε μητρόπολις Πικεντία. Νυνὶ δὲ κωμηδὸν ζῶσιν ἀπωσθέντες ὑπὸ Ῥωμαίων διὰ τὴν πρὸς Ἀντίβαν κοινωσίαν. Ἄντ' δὲ στρατίας ἡμεροδρομεῖν καὶ γραμματοφορεῖν ἀπεδείχθησαν ἐν τῷ τότε δημοσίῳ, καθάπερ καὶ Ἀευκῆνοι καὶ Βρεττίοι κατὰ τὰς αὐτὰς αἰτίας. *Scal.* Vide *Bilingues*. Quod se *Annibali* dedissent, hoc poenae iis a Romanis impositum, ut cursores essent et tabellarii. Vide *Gell.* X, 4. et *Strab.* extremo lib. V., qui non *Bruttiis* tantum, sed *Picentinis* etiam et *Lucanis* factum tradit. Inde etiam *Bruttii* *gerones* apud *Fulgentium*. Porro ab ultimis usque seculis victoribus is mos fuit, ut gentes devictas, quas penitus nolent excindere, ad vilia servitia adigerent. Sic *Iosue* *Gabaonitas*, quos delere ei nefas erat propter sacramentum, aquatores fecit et lignarios. *Dac.*

Bruma. A brevitate dierum. Sic igitur ducenda etymologia: *Brevissimus*, *brevimus*, *brevima*, *breuma*, *bruma*. *Varro* lib. V. de L. L. (VI, p. 190. Sp.): *Dicta bruma*, quod *brevissimus dies* est. *Dac.* *Bruma* a Βροῦμος i. e. Βρόμιος, *Bacchus*, descendere videtur *Scaligero* in *Coniectaneis* pag. 166. quod illo tempore *Festa Bacchi*.

Brutum. *Horat.* Quo *bruta tellus*. Estque ex *Etruscorum* librorum doctrina, in quibus etiam eodem modo *bruta fulmina* dicebantur. *Scal.* Sed et *brutum* hebes et obtusum *Nonio*. (pag. 77. *Merc.*) *Goth.* *Scaligero* *brutus* a βρωτός, aliis a βρωτός. Nobis coniunctum videtur cum Graeco βλάξ.

Brachium. Os ab humero ad cubitum. Graecis βραχίων a βραχύ, quod breve sit, si cum osse femoris conferatur. *Dac.* *Breviores*, breviora. *Goth.* A Sanscrita voce bḍhu sive vāhu, quae *brachium* significat, descendit πῆχυς, a quo βραχίων et *brachium* cum levi varietate detortum.

Brassica. A prae et sepo, p mutato in b, et e in i. *Varro* lib. IV. de L. L. (V. p. 106. Sp.): *Brassica* ut praesecca, quod ex huius scapo minutatim praeseccatur. *Dac.* Cf. *Scal.* in *coniectaneis* pag. 166. qui docet *brassicam* dici a Graeco πρᾶσις, quod sit hortulanum olus. Nam πρᾶσις notat areolam hortensem, unde et *pratium* nomen accepit. *Hesychius*: Βράσκη, κράμβη, Ἰταλιῶται. *Voss.* in *Etym.*

Bruttianae *parmae*. Vide *Parmulis*. *Dac.*

Bubinare. *Glossae* *Isidori*: *Buvinare*, sanguine inquinare mulieris menstruatae. Versum *Lucilii* sic legebat *Franc. Douza*:

Haec te imbubinat, et contra te imbulbitat ille.

Vel: *Te imbulbitat infans*. *Imbulbitare* autem est quovis stercore inquinare, non tantum puerili. Sed hic

GRAMMAT. LAT. II

Nam X^{III} M^{III} Voss: Haec dicuntur refertur Nam inquit haec imbulbitat. Sed non in
de imbulbitat.

Lucilii versum Festus explanavit, ubi de puerili stercore loquitur. *Dac.* Videtur sic potius legendus hic versus: *Haec te imbutinat, at contra te imbulbitat* —. Ita ut antepenultima in *v. imbutinat* producat.

Bucerum. Glossarium: *Bucerum*; γέννημα βούς. *Leg.* βούς. *Scal.* Eleganter Lucret., lib. V. (364.):

Lanigeraeque simul pecudes et bucera secla.

Et Ovid. lib. VI. *Metamorph.* (395.):

Lanigerosque greges, armentaue bucera pavit.

Gloss. Philoxeni: *Bucerum*, γέννημα βούς. *Leg.* *Bucerum seclum.* *Dac.* In meis glossis: *Bucerum*, vox inepta. *Bucerinae*, armenta. Et Nonio *Buceriae*, boum greges. Quid *Bueta*, dixi ad Varronem ex Gellio. *Goth.*

Bustum. Ab hoc inauspicatum genus avium *Ambustaneum* dictum putarim, quod circa *busta* versetur. Glossarium: *Ambustandus*, εἶδος ὀρνέου. *Leg.* *Ambustaneus.* Ut *Circanea* avis. Eaeque *Ambustaneae* aves dictae videntur, quae de busto seu rogo aliquid in tecta deferabant et incendium portendebant. Unde incendiariae aves in augurali disciplina. Servius in Fragmentis: *Sane bubo, si cuius aedes incederit et vocem miserit, mortem significare dicitur. Si autem de busto eadem ad tectum detulerit, incendium aedibus portendere.* Quin eandem Spinturnicem fuisse cum incendiaria, non dubito. Graeco enim nomine dicta est παρὰ τὸν σπινθήρα, quod carbonem ex rogo aut ex altari in aedes inferret. *Σπινθήρ* est strictura ignis. Neque vero praetermittendum, quod de *Ustrina* hic dicitur, separatam aliquando a sepulcro, aliquando coniunctam fuisse. Ideo hoc cavebatur a veteribus. Quin et lex monumentis applicabatur, ut licet notare in antiquis duobus saxis Romae: *HUIC MONIMENTO USTRINUM APPLICARI NON LICET.* Item: *AD HOC MONIMENTUM USTRINUM APPLICARI NON LICET.* Vetus Glossarium: *Ustrina*, πυρκαϊά. *Ustrina*, καύστρον νεκρῶν. Servii Fragmenta: *Apparatus mortuorum funus dici solet; exstructio lignorum, rogos; subiectio ignis pyra; crematio cadaveris bustum; locus, ustrina; operis constructio, sepulcrum; inscriptum nomen memoriaeque, monumentum.* Publicae autem ustrinae erant in exquilis, inquit Acro. *Scal.* *Bustum.* Area soli in qua corpus crematur et sepelitur, unde et *busta* olim sepulcra dicta sunt. Vide infra in *sepulcrum*. Et Cicero in II. de legibus (cap. XXVI. ubi vide Goer.): *poena est si quis bustum, hoc est tymbon, aut monumentum violarit.* Locus, ubi corpora combusta sunt nec sepulta, *ustrina* dicitur. *Pyra* lignorum congeries. *Rogus* est, cum iam ardere coepit. Virgil. (Aen. XI, 185.): *Constituere pyras* — — *Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos.* *Monumentum* est lapidea structura sepulcro imposita, cui ad memoriam demortui quidpiam inscribatur. Cic. I. Tuscul. (cap. 14.). *Monumenta* sepulcrorum ex vulgari scilicet saxo, aut ex marmore, quibus inciderentur laudes demortui, ut propagaretur eius memoria. *Dac.* *Ustrina.* Ea separabatur plerumque a sepulcro, idque sepulcri tabellae indicabant. *Goth.*

Buteo. Accipitris genus. Quae subiungit Festus, ea refellit Vossius. Nam cum avis timidissima sit, cum accipitre congregi non audet; nedum illi cibum eripiat, nec vastitatis causa est, cum sit boni ominis, ut patet ex Plinio, qui et familiam ex eo cognominatam dicit, cum prospero auspicio ducis in navi eedisset. *Dac.* Vide supra *Alites.* *Goth.*

Buccina. *Leg.* *Græci Bucanen.* *Scal.* A Graeco βυκάνη, ut optime correxit Scaliger, a similitudine soni, quia βου, bou canit; ut sentit etiam Varro lib. IV. de L. L. Etiam buccinator a vocis similitudine et cantu dicitur. *Dac.* *Buchianon.* Alii *Buchia*, alii *Bucanen.* *Goth.*

Bulimam. *Leg.* *Bulimum.* Ego id πάθος invenio Furcillam dictum, a vetere collectore Glossarum. *Furcilla*, βούλιμος, ὁ μέγας λιμός. In Isidoro: *Curcilla*, oppilago. Et contra: *Oppilago*, curcilla. Quod ait de particula βου, miratus sum a Iustiniano imperatore βουπovηρον compositum esse. Novella VI. βουπόνηρον παρσίαν. Porro βούπιδα dicebant, quem Latini *Catulastrum*. Glossarium: *Catulastr*, βούπαις. Aliae Glossae: *Catulastr*, pupa, pupula, κάλλιξ. *Catulastr* vetus est lectio apud Vitruvium libro VIII, 4. Quod a nobis admodum adolescentibus olim animadversum fuit. *Scal.* Corrige cum Scaligero *Bulimum*, Graeco βούλιμος, a particula spitatica βου, a bovis magnitudine, unde βουλίμια, βούπινα, βούπαις, βούγλωσσος, βούπαις, βούσσαν. Et alia multa. *Dac.*

Bubleum. Theocrit. Epyll. XIV. Byblii vini facit mentionem. *Ant. Aug.* Et *Bublium*. Graeco βύβλιος. Theocr. Idyll. (XIV, 15.):

— — — — — Ἀνῶξα δὲ βύβλιον αὐτοῖς

Εὐώδη τερπῶν ἐπέων.

Dac. Alii *Biblinum*; βεύβλιος. Hesiod. (Opp. D. 589.) *Goth.* De orthographia vide interpp. ad Theocr. l. c.

Bucephalus. Contra Festum Scholiastes Aristophanis (ad Plut. 874.), οὐ γὰρ, inquit, βουκεφάλους ἵππους καλοῦμεν δὲ τὸ μορφήν τοιαύτην αὐτοῦς ἔχειν, ἀλλὰ διὰ τὸ οὕτως ἐγκυκαλεῖσθαι, ὥς καὶ Ἀλεξάνδρου

τοῦ Μανδάνος ὁ ἵππος ἦν. Idem Arrianus, vel quod notam candidam in capite habuerit, equus Alexandri, ipse totus niger. Sed verum est ita dictum fuisse, quia Thessalus esset herbamque boucranion inustam haberet. Ita enim generosos quosque equos suos inurebant Thessali. *Dac.*

Benna. De hoc alibi. Glossarium: *Benarius*, σκηνάριος. *Scal.* Vox Belgica *banne*, quae corbem significat et vehiculum vimineum quadratum, duabus rotis volubile. Quin et apud eos hodie genus carri itemque apud Helvetios *ein benne* vocatur. A *benna* *combennones*. Et in Lexico Latino-Graeco: *Combennit*, συμπεστράζει. *Dac.*

Bessem. Videtur scribendam: *compositio sit*, deletis verbis: *bessis ex triente*; quae videntur adiecta. *Ful. Urs. Bes.* Inepta etymologia, et morosa. Prius *Des* dicebatur, ut *duonus*; bonus, *duellus*, bellus. Auctor Varro. (Lib. V, 173. Sp.) *As* ita in partes suas secatur vel tribuitur, ut ab uncia ad octo fiat partium incrementum; ab octo ad duodecim fiat deminutio. Cum ergo ad octo perventum est, tunc de asse deminuendum in ratione partium ineunda. Non enim, ut ante, *quadrans*, *triens*, *semis* dicitur, quae unciarum adiectione incrementum capiunt; sed deest uncia, deest sextans, deest quadrans, i. e. *deunx*, *dextans*, *do-drans*. Ergo ab octo de asse deminuitur, unde *Des* *dessis* dictus primum a veteribus. Et haec est vera etymi ratio. Varro (l. c.) in enumeratione assis partium, postquam ad septuaginta pervenit, *Reliqua*, inquit, *obscuriora, quod a deminutione. Et ea quae deminuuntur, ita sunt ut extremas syllabas habeant, ut a duodecim, una dempta uncia, Deunx* cet. Sed Festus eandem ponit etymologiam in *besse*, quam Graeci *βυ διμολοφ*. Nam et *διμολοφ* dictum, quod duas portiones, hoc est, duos trientes habet. Sed Graeci in assis distributione, quam posterioribus temporibus *οὐγκιασμόν* vocarunt, aliam rationem sequuntur. Ita enim numerant, ut post trientem adiciant tantum unciam. Ut *triens uncia*, hoc est *Quincunx*; *semis uncia*, hoc est *Septunx*. Deinde iam altero triente facto, quem *μοίρον* vocant, *διμολοφ* dicunt. Ita autem numerabant ultimos temporibus: *δωδέκατον*, *ἕκτον*, *τέταρτον*, *τρίτον*, *τρίτον* *δωδέκατον*, *ἡμισυ*, *ἡμισυ* *δωδέκατον*, *διμολοφ*, *διμολοφ* *δωδέκατον*, *διμολοφ* *ἕκτον*, *διμολοφ* *τέταρτον*, *λίτρα*. Tria enim tantum hic variant: primus triens, qui simplici accessione unciarum progreditur; alter triens, compositus vel ex se vel ex uncia, vel ex semisse et uncia; tertius triens, qui ex se et augmento unciarum compositus est. Et iterum repetit ordinem primi trientis uncia, sextans, quadrans. Nam se componit cum illis *Besuncia*, *bessextans*, *besquadrans*. Ut non dubitari possit, quare *διμολοφ* Graeci vocarint. Cum possent aliter facere, et a tribus quadrantibus *Dodrantem* potius, quam a duobus trientibus *bessem*. *Scal. Unciae octo.* Id enim *bes*. l. 12. 8. ff. mandati. Inde socius ex *besse* l. 76. ff. pro socio. Et *besses* usurae, quoties octavo anno usurae sortem exaequant. l. 26. versiculo super usuris. — Cod. de usuris. — *Fiat, sit. — Bessis ex triente.* Quibusdam haec videntur esse dispungenda. — *Triens*, trientis. *Goth.*

Bellum. A belluis vult Festus. Sed belluae potius a bello. Prius dicebatur *duellum*, inde bellum. Quintilian. lib. I, 5. *Sed B quoque in locum aliarum dedimus aliquando, unde Burrus, et Bruges et Balaena. Nee non eadem fecit ex duello bellum. Unde duellios quidam dicere bellios ausi.* *Dac.* *Bellum* a belluis. Imo a *duello*, ut Varro scribit lib. VI. (VII. pag. 885. Sp.) Vel a *βέλος*, ut a praelio differat. Vide Nonium. (p. 437. Merc.) *Goth.*

Barium. In Apulia, distans a Brundisio DCC. stad. Piscosum vocat Horat. Sat. V, libri 1. (v. 96.): *Postera tempestas melior, via peior ad usque Bari moenia piscosi.* Insula *Bara*, de qua hic Festus, *Pharon* existimavit esse Ortelius. Ea hodie *S. Andrea*, ni fallunt tabulae. *Dac.*

Brundisium. Imo *Βρανθήσιον* seu *Βραντίσιον*; prius *Βραντή* dictum videtur. Idque esse antiquum nomen eius oppidi, quod significat lingua Cretensium *cervum*. *Scal.* Nullibi hodie *Brendam* apud poetas reperies. Sed omnino rescribendum *Brendum*, vel *Brentium*; Brundisium enim dictum, quod portus habeat cervi cornua referentes, quem Messapii *βρένδον* et *βρέντιον* vocant. Hesychius: *Βρένδον* *ἱλαρον*. Vide Strabonem lib. VI. et Eustath. ad Homer. pag. 1409. Stephanus autorem huius etymologiae citat Seleucum in Glossis. *Dac.*

Beneficarii. Emendabat Salmasius: *Qui muneribus vacabant beneficio.* Sed quia per beneficium imperatorum vacabant muneribus, legendum est potius: *qui vacabant munere ducis beneficio.* Illa *munere ducis*, oblitterata syllaba *du*, *munerecis*, in *muneris* postea corrupta. Beneficarii iidem, inde et *immunes* dicti. Ut contra munifices, qui munus obibant, ut fossas, vallum struerent, excubias et stationes obirent. Aliaque id genus. *Dac. Beneficarii.* De quibus vide l. ult. ff. de iure immunitatis. Novell. 13. *Muneris beneficio.* al. *munere beneficio.* *Munifices.* munifici. Dixi ad l. 18. ff. de verb. sign. *Reipublicae.* alii publice. *Goth.*

Benignus. Ridicule Festus. *Benignus* a *bonus*, ut dicebant pro *bonus*. Ut Apello Apollo. *Benus*

benignus, ut malus malignus. Benignus liberalis et largus; malignus illiberalis et parvus. *Dac.* *Benignum* in iure *aequum* et *bonum*. l. 5. ff. de legat. 3. *Goth.*

Bellona. Huius rei peritus ignorata ratio exstat apud vetustissimum interpretem Virgilii, qui est penes Danielelem nostrum. *Post tertium, inquit, et tricesimum diem, quam res repetissent ab hostibus, Feciales hastam mittebant. Denique cum Pyrrhi temporibus adversum transmarinum hostem bellum Romani gesturi essent, nec invenirent locum, ubi hanc solennitatem per Feciales indicendi belli celebrarent, dederunt operam, ut unus de Pyrrhi militibus caperetur, quem fecerant in Circo Flaminio locum capere, ut quasi in hostili loco ius belli indicendi implerent. Denique in eo loco ante aedem Bellonae consecrata est columna. Varro in Caleno ita ait: Duces cum primum hostilem agrum introirent, ominis causa prius hastam in eum agrum mittebant, ut castris locum caperent. Scal.* *Bellona.* Glossarium: *Bellona*, Ἐννώ, Ἐρινύς, θεὰ πολέμου. *Dac.* *Columella.* Parva columnula. Nam antiqui scribebant *columa*, unde recte *columella*. Quinctil. I, 8. Et *columa*, *exempta* n littera, et *Consules* geminata s littera *Coss.* legimus. *Idem.* *Supra quam hastam.* Servius ad illud lib. IX. *Aeneid.* (IX, 53.):

— — — *Et iaculum intorquens emittit in auras*
Principium pugnae.

docet, cum bellum indicere vellent Romani, Feciales hastam ferratam, aut sanguineam praeustam ad fines eorum misisse, post tertium et tricesimum diem, quam res repetisset pater patratus. (Vide locum Servii supra a Scaligero citatum.) Unde discimus, non in omnibus bellis hastam super eam columnam iecisse Romanos, sed tantum cum deerat vere hostilis locus. Atque huic morem procul dubio nobis apertius Festus explicaverat, nisi verba eius nobis mutilator barbarus invidisset. Porro Pub. Victor in descriptione Urbis, in regione IX. *Aedes Bellonae versus portam Carmentalem. Ante hanc aedem columna index belli inferendi. Dac.*

Bidental. Apage sis illa verba: *Quoddam templum.* Nunquam enim doctissimus Festus ea scripsit. Verba sunt barbari mutilatoris. Festus ita scripsit: *Bidental dicebant, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur.* Quis enim nescit, bidental omnem locum esse, qui de coelo tactus est? Tantum abest, ut templum duntaxat dici debeat. Glossarii auctor recte exposuit: *Bidental*, τόπος κεραννοπήξ. Quin Persius ipsum hominem κεραννοπήγα bidental vocat (2, 27.): *Triste iaces lucis evitandumque bidental.* Artemidorus libro II. *Ο κεραννός τὰ ἄσημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ, διὰ τοὺς ἐνιδρυμένους βωμούς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένης θυσίας.* De Bidentibus alibi diximus in Coniectaneis. (Pag. 43. ad Varron. pag. 26.) Glossarium: *Bidentis*, διετὴς ὄϊς, ὄροντα πρόβατα, lege: διόδοντα πρόβατα. *Bidentes*, ἐπὶ τῶν προβάτων, διὰ τὸ διόδοντα εἶναι. Graeci *bidental* vocant ἐνηλύσιον. Glossae Graecorum: ἐνηλύσια, τὰ κατασκευθέντα χωρία. Nam σκηπτός, fulgur. Porro de bidentibus abunde diximus in Coniectaneis. Bidentes sunt, quas μετὰσσας Homerus vocat, quas neque agnae sunt, quia illae nondum dentes ediderunt, neque adasiae, quia iam eiecerunt. A quo λειπογνώμονας oves vetulas vocant Graeci. *Scal.* *Bidental.* Locus sacro percussus fulmine, qui bidente ab aruspibus consecratur, quem calcare nefas est. Vetus interpres Persii: *Bidental* a bidente, quod bidentibus ovibus expiabat. Scaliger haec duo verba: *quoddam templum*, quasi barbari mutilatoris respuit, quod bidental diceretur quivis locus de coelo tactus. Sed frustra est Scaliger. Nam cum a bidente bidental dictum constet, constat etiam, non prius dictum, quam a bidente fuerit expiatum et consecratum. Ergo *templum quoddam* iure dicitur, id est, locus religionis causa muro, palis, fune aut simili re clausus septusque. Et revera ut in libris fulguralibus Tagetis et aliorum Etruscorum continetur, Aruspex pura veste indutus bidente locum expiabat, consecratum sepiebat, quia calcari nefas erat. Et hic Festus egit de prima origine vocis *bidental*. Postea vero fieri potuit, ut bidental diceretur quivis locus fulmine tactus, qui bidente non fuerit expiatus, nam et Persius hominem etiam bidental vocavit. Sed non ideo verba Festi sic temere mutilare debuit vir doctissimus. *Dac.*

Bidentes. Nonius (pag. 53. Merc.) tamen hoc etymon reprehendit. *Goth.*

Biseta. Bisaenum vocat Glossarium: *Bisaenus*, χοῖρος ἑξαμηνιαίος. Et tamen non video, quomodo *Bisaenus*, vel *Bisenus* sit ἑξαμηνιαίος. Idem est apud eundem auctorem: *Bibilles*, δίμαλλοι. Et: *Bicirres*, δίμαλλοι, δίχροσοι. Vide ipsum Festum in *Disulcus*. *Scal.* *Biseta.* A *bis* et *seta*, quod ex utraque parte setas habeat. Quod tum incipit, cum sex menses nata est. Unde eleganter Glossarium: *Bissetus*, χοῖρος ἑξαμηνιαίος. *Dac.* *Biseta.* Vide infra *Dissulcus*. Alii legunt *Bisaena*. *Goth.*

Bignae. *Bigus* pro *Bigenus*, eodem modo dictum, quo *Privignus* pro *prigenus*. Nam *Pri* pro *Præ* dicebant, ut *Pridie*. *Scal.* Infra quia *bis una die natae sunt*. Rescribendum: quia *binæ una die natae sunt*. *Dac.* *Bignae*, id ita effertur, ut *prignus* pro *privignus*. *Goth.*

Bigenera. Docti viri putant aliquid mutandum in *cicur sus*; quod quare sibi persuadeant, non video. *Scal.* *Cicur sus.* Recte. Est autem *hibris* Latinis. *Goth.* Non est dubium quin cum Cod. Lips. legendum sit: *Hibris ex apro et scrofa domestica*, omissis verbis: *cicur sus*.

Blaterare. *Βλάξ.* Glossarium: *Blanx, εὐήθης.* Legendum *Blax.* *Scal.* Stulte loqui et inaniter. Plaut. Aulul. (II, 3, 1.): *Ubi tu es, quae blaterasti* (editur nunc: *deblaterasti* L.) *iam vicinis omnibus.* *Blatero* a *blatio*, quo usus est Plautus in *Amphitr.* (II, 3, 79.): *Qui, malum, intelligere quisquam potis est, ita nugas blatis.* *Blatio* a *βλάξ*, piscis nihili, unde per Metaphoram *blax*, fatuus, stultus. *Dac.* Vide Nonium in *Blatterare* et *Blattis*. (pag. 44. 78.) *Goth.* Adde Fulgentium pag. 561. Mercer. Cf. etiam Doederlin. Synonym. III, pag. 78.

Balatrone. A bullis, sive ballis balatrone. Vel a *βάλλειν*, iacere, quaecunque de coriis rescantur et iaciuntur. Unde balatrone homines nihili cet. Quanquam verosimilius est, balatrone convicium fuisse in eos, quos abominabantur, et barathrone potius dictos, tanquam dignos, qui in barathrum Atheniensium more deiicerentur. Sed haec omnia vere nugae sunt. *Balatro* vox est adhuc omnibus ignorata, et in qua exponenda aequae falluntur cum veteres tum recentes. Est enim mere Graecum *balatro* et a *balneis* tractum. Ut a *καλέω, καλέω, καλίστρω*, sic a *βάλλω, βαλῶ, βαλλίω, βαλάζω, βαλάστρω, βαλάστρων, balastro, balatro, et balastrum.* Glossae Isidori: *Ballastrum, balineum.* Erat igitur *balatro* aquariolus, qui in domo lenonia meretricibus lavantibus ministrabat in aqua aggerunda, *βαλλάς* indidem dictus et *βαλλίων*. Et quia homines sordidi et viles huic ministerio operas suas locabant, inde factum, ut homines quilibet impuri et nequam balatrone dicerentur. Possit etiam et alia ratio huius nominis inveniri, et fortasse verior, ex eadem tamen origine; nam *βάλλειν* et *βαλλίειν* absolute dixerunt veteres Graeci pro *ὀρχεῖσθαι* saltare. At a *βάλλειν* Latini fecere *ballare*. Glossae Graecolat. *βαλλίω, ballo.* Unde nostrum *bal, balet.* A *ballare* *ballator, saltator*, per transpositionem *balatro*. Quare apertum est, cur cum mimis balatrone coniungat Horatius (Serm. I, 2, 2.): *Mendici, mimae, balatrone, hoc genus omne.* Et cur etiam balatrone dicti homines, non quisquillae. *Dac.* Hinc Galli *bellistres.* *Goth.* Interpres vetus ad Horatii locum a *Dac.* laudatum ita disputat: *Balatrone luxuriosos ac perditos vocat, a Servilio Balatrone, cuius in secundo libro meminit. Ex huius autem vitae nomine similis vitae homines balatrone sunt appellati, a balatu fortasse dicti, quae vox intorta est et ridicula. Legitur et barathrone, qui bona sua devorando quasi in barathrum mittunt. Idem et blatrone proprie dicti sunt, a blatiendo, id est, vaniloqui. — A balatronis voce est, quod homines nequam Italia balatroni et Gallia belitres dicuntur. Voss. in Etym. Est a Sanscrita voce *bála* puer, et *bálīca* stultus. Cf. tamen Doederlin. Synon. III, p. 78. seqq.*

Bilbit. Glossarium: *Bilbit, ἐπισκισμός φωνῆς. Bilbit, βομβύζει.* *Scal.* Vox ad imitationem strepitus, quem edit aqua vel vinum, cum per angustum phialae collum funditur. *Bilbere* Graeci dicunt *βομβύλειν* et *βομβύζειν*. Inde *bombylium.* *Dac.* *Bilbinus* *είδος ἀγγελου.* Gloss. *Goth.*

Blitum. Plaut. Pseud. III, 2, (26.): *Apponunt, rumicem brassicam, betam, blitum.* Inde fatui *blitei*. Plaut. Trucul. IV, 4. (init.): *Blitea et lutea est meretrix nisi quae sapit in vino ad rem suam.* *Blitum* autem non est a *βλάξ*, sed a *βλίτον*. Hesychius: *βλίτον, λαχάνου είδος.* Schol. Aristoph. *βλίτον μωρόν είναι δοκεῖ λαχανον.* Et fortasse *βλίτον* a *βλητόν*, abiiciendum. *Dac.* Vide Nonium in *Blitea*. (p. 89.) *Goth.*

Bardus stultus. *Βραδύς, βαρδύς.* Cui contrarium *ὠκύς* velox. In versu Caecilii: *Nimī audacem cet.* *Dac.* Vide Nonium in *Bardum* (pag. 10. Ed. Merc.) Glossis *Barburra, ἄφρων, ἀνόητος, ματαῖος.* Isidem tamen *Bardus, βραδύς, ἀναίσθητος, ἄφρων.* *Goth.* Versus Caecilii est senarius iambicus. Deest una syllaba vel duae initio.

Bardus Gallice cantor. Lucanus lib. I. (447.) Qui cum alio loco non referatur a Festo, suspectum hunc facit. *Ant. Aug.* Vide Strabonem lib. IV. (p. 197.) et Ammian. Marcell. lib. XV, (9.). *Bardi* fortia virorum illustrium facta heroicis composita versibus cum dulcibus lyrae modulis cantitarunt. Est autem vox Gallica, hodieque, ut recte observavit doctissimus Vossius, Britannis *Bard* dicitur qui versibus pangit facta illustria. Et vetus Celatarum lingua eadem fuit, quae Britannica. *Dac.* Cf. Förcellini lexicon s. v. Adde *Scal.* in coniect. p. 122.

Belutus. Malim *belluatus*, ut *belluata tapetia*, quae belluas referant; sed legendum *belluus*. Glossae Isidori: *Belluus, moribus belluarum.* *Dac.* *Bellutus.* Bestiae similis. Hinc *tapetia*, quae intexta animalia habent, *ζωωτά*, *belluata* Plauto in *Pseudolo* (I, 2, 14.). Unde videtur hic legi posse *belluatus.* *Goth.*

Beneventum. Omnibus nota est caussa nominis in *Benevento* mutandi. Nemo tamen vere antiquam appellationem reddidit. Nam de Maloetio nugae. Sed veteres prius sine dubio dixerunt *Μαλόεντα*, ut *Σιπόεντα*, *Sipuntum*, *Ὀπόεντα*, *Opuntum*. Sic ergo *Μαλόεντα*, *Maluntum* et *Malventum*. Ut *Auruncum* et

Averrancum. Prius siquidem dixerunt Sipuentum, Opuentum, Maluentum. Sic ὑδρόντα, Hydruntum: quamquam et ipsum dixerunt ὑδροῦντα, ab ὑδροῦς, ut est apud Stephanum. Sed sic semper ex ὑδροῖς contractum. Quod proprium est Dorum idiomatis, a quibus Tarentini et magna pars Graeciae. Sic enim et τιμᾶντα et αἰγλᾶντα pro αἰγλήντα, τιμήντα. Scal. Beneventum. Pelignorum in Samnitibus oppidum. Ridiculum est τὸ μαλοῖτιον, de quo hic Festus; sed fortasse scripserat μαλόεντον. Μαλόεντος a μαλόεις, quae Aeolica vox est ἀπὸ τῶν μάλων, hoc est μήλων. Apuliam enim ovibus et lana nobilem esse, quae Appula dicebatur, satis notum est. Hinc μαλόεις urbs illa, quam ibi condidit Diomedes; ὁ Μαλόεις, τοῦ μαλόεντος. Aetoli vero more suo ὁ μαλόεντος, τοῦ μαλόεντον. Nam ex genitivo casu aliorum suum nominandi faciebant, ut ὁ μάρτυρος, τοῦ μαρτύρου, ὁ μάκαρος, τοῦ μακάρου. Salm. in Solin. Dac. Vide infra Segesta. Livium IX, 8. Plin. lib. III. c. 11. et Stephanum de urbibus. Ant. Aug. Melioris ominis. vid. infr. Romam et lacus Lucrinus; et quae scripsi ad Novellam 28. c. 1. Μαλότιον. μαλοῖτιον: alii μαλεβέντον. Goth.

Bulgas. Adhuc Galli nomen retinent, sed ὑποκοριστικῶς Bulgetas. Sunt autem risi scortici. Scal. Ita sacculos pellaceos, crumenas veteres appellarunt. Lucil.:

Cui neque iumentum est, neo servus nec comes ullus.

Bulgam, et quicquid habet nummorum, secum habet, ipse

Cum bulga canat, dormit, lavit, omnis in una

Spes homini bulga, hac devincta est cetera vita.

Vocabulum Gallicum, quod Festus intelligit, est bouge, et diminutivum bougette. Et Latinos a Gallis vocem bulgam accepisse creditum est. Sed melius Vossius, qui ab Aeolico βολγός pro μολγός deducit, nam μολγός, βόειος ἀσκός. Dac. Vide Nonium in Bulga. (p. 78. Ed. Merc.) Gall. bouges et bougetes. Goth.

Bovem bidentem. Vide Ambidens. Dac.

Bellicrepa saltatio. Gloss. Isidori: Bellicrepa quoddam genus ludorum cum armatis. Lege: bellicrepa saltatio. Ea Graecis ἐνόπλιος ὄρχησις. A Romulo institutam dicit Festus, sed ante Romulum eam Curetes exercuerant. Callimach. et alii. Vide Salios. Haec eadem fuit, quae Cretensium pyrricha, nisi quod ista gravior. Dac.

Bilingues. Lego Brutiates, non Brutates. Βρετιάται. Apud Porphyriionem tamen veterem Horatii interpretem legitur Brutates, in eum locum: Canusini more bilinguis (Serm. I, 10, 30.). Bilinguis, inquit, dicitur, quoniam utraque lingua Canusini usi sunt, sicut per omnem illum tractum Italiae, quem ex maiori parte Graeci incoluerunt. Ex quo magna Graecia nomen accepit. Ideo ergo et Ennius et Lucillius Brutates bilingues dixerunt. Ita enim ex veteri codice emendandus ille Porphyriionis locus. In quo vides eadem, quae hic scribit Festus. Scal. Brutates legitur apud Ennium lib. 8. Sat.:

Brutates bilingues.

Brutates autem iidem qui Brutii in inferiori parte Italiae, quae Siciliae contigua est, a Lucanis orti et ab iis etiam dicti Brutii; quod ab eis defecissent. Lucani enim Bruttios vocabant apostatas et fugitivos. Strab. lib. 6. (p. 228.) et Diodor. Sic. lib. 16. Hinc glossarium: Brutiani, οἱ τὰς δουλικὰς τάξεις χρῶσθαι οὖντες. Vide Brutiani. Dac. Bilinguis glossis δῆλωστος. Goth. Brutates Brutiates. Idem.

Bitienses. A bitiendo, de quo in Coniectaneis. (p. 161.) Dicebatur idem et Baetere, seu Betere, et Bitire. Glossarium: Baetis προσέληθς. Lege: Baetis. Scal. A verbo bito pro beto, id est eo. Varro (apud Non. p. 77.): Mulierem foras betere iussit. A bito igitur bitio, unde bitienses, qui peregrinatur assidue. Dac. Vide Nonium v. Betere (pag. 77. ed. Merc.). Alii legunt Betare: alii a betere Betienses. Goth.

Baiulos. A baiulando, id est ferendo; quo usus Plautus Asinar. (III, 3, 70.):

Ego baiulabo, tu, ut decet dominum, ante me ito inanis.

Dac. Vide Nonium in Baiulare. (p. 79. ed. Merc.) adde l. 235. ff. de verb. signif. 5. Gell. 3. (V, 3, 2.). Baiolator Glossis, βαστακτής. Baiulatio, βασταγμός. iisdem Beolat, βαστάζει. Goth. Baiulus et Baiulo haud dubie descendunt a Sanscrita voce bhri, unde bharas onus, unde baro, iumentum, et priscum verbum baro fero. Cf. Doederlin. Synon. I, 151.

Bellarium. Puto legendum: Bellarium et bellaria, res bellas appellabant. Sane Latini Bellariorum nomine accipiunt, quae Graeci ὠραία vocant, hoc est cupedias. Nam ὠραῖος bellus, et pulcher. Unde et pulchralia eadem dixit Cato in ea, quam habuit de fundo oleario (ap. Festum v. Pulchralibus): Pulchralibus atque cupediis; et res bellas pro cupediis Terentius in Adelphis (IV, 2, 51.): Atque unum quidque quod erit bellissimum Carpum. Friandises, Galli. Graeci etiam τραγήματα; neque solum esculenta, sed et poculentorum delicias. Nam et Liberi bellaria dicebant. Scal. Perperam; legendum, quod et viris doctissimis

placuit *res aptas epulis appell.* *Dac.* Graeci *τραγήματα*: unde Gallicum vocabulum *dragées*. *Idem.* Alii legunt *res bellarias appellabant*; alia significatione *bellaria* sumuntur apud Gellium 13. c. 11. et Glossis *Bellaria*, *τραγήματα*. *Goth.*

Bellitudinem. *Verrius*, *Varus.* *Goth.*

Boiae. Boia proprie collare. Veteres Glossae: Boia, κλοῖος; et *Ἰνδοίο*, κλοιδόν περιέτιθμι. Saepius in veteribus historiis Martyrum manuscriptis legitur, ut: *Tolle boiam de collo meo.* Non mediocriter errat Brodaeus (l. 2. Miscell. c. 10.), qui *Boiam* eandem cum *Taurea* facit; cum *Taurea* sit scutica. Hesychius: μάραγμα, μάστιξ, ταυρεία. Et: μαράγμα, τῇ ταυρεία. Artemidorus de carnibus bubulis, quod non bonum sit videri in somnis eis vesci, praesertim servis: δούλοις δὲ βασάνους (σημαίνει) διὰ τὸν ἱμάντα, καὶ τὴν ταυρείαν. Allusit Plautus (Capt. IV, 2, 108.): *Boius Boiam terit.* Nam *Boiam* accipiendum pro collari, cum tamen, qui hoc dicit, vellet accipi, tanquam si dixisset ipsum Gallum cum Galla cubare. Notum enim Boios esse Gallos. Et Glossarium: *Bosbuc*, Βωτέγεροι, ὡς οἱ Γάλλοι. Scribe: *Bos*, Βοῦς; *Boi*, ἑτεροῦς οἱ Γάλλοι. *Scal.*

Botulus. Glossarium: *Botulus*, φύσκος. *Bolos* hic prima longa accipiendum, per *bolos* enim *farciebantur*. *Scal.* Lucanica carnis suillae bolis farta. Unde et nomen, ut vult Festus. Sed repugnat quantitas. *Bolus* enim primam producit; *botulus* vero et per diminutionem *botellus* eandem corripit. Quare optime *Vosius* a βοτός, cibus, vel a βύταλον, *farcimen*. *Dac.*

Blennos. Plaut. in *Bacchid.* (V, 1, 2.) *Ant. Aug.* Proprie, quos vulgo dicimus *morveux*. Nam *blenna* est μύξα, *morve*. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. III, pag. 80.

Binomius. Lege: *Binominis*. *Scal.* Ut *cognominis*; sed et *Binomius* rectum erit e Graeco διώνυμος. Glossae: *Binomius* διώνυμις. Leg. διώνυμος. *Dac.*

Barbari. Plaut. in *Milite* (II, 2, 56.): *Nam os columnatum poetae inaudiui esse barbaro* Quoi vivi custodes semper totis horis accubant. *Idem* in *Asinaria* (prolog. 11.): *Marcus vortit barbare.* Locum Apostoli ex epist. ad Rom. 1. (v. 14.) nemo credat Festi fuisse, sed Pauli, qui Epitomen confecit. *Ant. Aug.* Sed non Graeci tantum barbaros vocabant externos, Romani etiam omnes praeter Italos sic vocabant, et quicquid alienum erat imperio Romano, *Barbariam*, et *Barbaricum*. Sic et Aegyptii omnes eos, qui ipsorum lingua non uterentur. *Dac.* In iure barbari sunt, qui imperio Romano non parent. l. 6. in fi. ff. de bonis damnatorum l. 5. 6. ff. de re militari l. 26. Cod. de Epis. l. 2. cod. quae res exportari. l. 9. cod. de re militari. Inde *Barbaricum*, de quo proxima dictione infra. *Goth.* *M. Attius*, Plautus; scilicet in *Asinaria*. *Idem.* In edit. Festi Dacer. scilicet verba *barbarum dixit* sequuntur haec, quae in nullo cod. et nulla edit, quas quidem noverim, reperiuntur: *et de se quum transferret fabulam ex Graeco dixit. M. Attius vertit barbare.*

Bellule. A bene, beuule, belle, bellule. *Dac.* Locus Plauti inter fabulas, quas nos habemus non reperitur. Vide Forcellini Lexicon s. v. *L. Bellule*; belle. Vid. l. 4. ff. de usu l. 4. in fin. ff. quibus. l. 53. in fin. ff. de legat. 2. l. 9. ff. de operis nevi mant. l. 2. ff. de suis l. 2. ff. ad Senatus c. Tertull. *Goth.*

Burranicum. A burro, id est rufo. *Dac.*

Buttubata. Ut nugaram facilis et obvia materia, ita nomina multa a veteribus excogitata, ut *Buttubata*, a puerorum vocibus, quas primas in infantia discunt, Bu, Tu, Ba, Ta. Bu, est bibere; unde *bua* potus; et *vinibuae* Lucillio ebriosae. Varro in *Caton. de liberis educandis*: *Cum cibum ac potionem buas, ac papas vocent; matrem, mammam; patrem, tatam.* Ba, est papa. Unde Plautus (*Epid.* V, 2, 61.): *Tum puero dandum, quod papet.* Ta, est appellatio *Tatae*. Tu, etiam appellatio cibi, unde *Tubuccinari* factum, pro manducare. *Idem* et *Titia*. Glossarium: *Titia*, κῆλα νηπίων, ὃ λέγουσι. Sed praestat Ba, pro Ma, hoc est mamma dictum, ut facilis est lapsus a B ad M. *Buttubata* ergo, quasi *Buttmata*. Sunt et aliae appellationes nugaram. *Hettæ*, lire lire, nauci, gerræ, apinae, quod est detortum ab ἀπάνναι, quod fuit ignobile oppidum. Stephanus: Ἀπάνναι, χωρίον Σικελίας, ἄσημον. ἀπ' οὗ, Ἐλ εἰς ἀπάννας, ἐπὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ ἐκτετοπισμένον. Proverbium vult accipi Stephanus de remotissimis. Et Hesychius, qui non in Sicilia, sed in Attica ponit: Ἀπάνναι, χωρίον τῆς Λαμαρτίδος πόλεως. πύρρονθεν. proverbialiter ἀπάνναι, ἀντὶ τοῦ πύρρονθεν. At Romani de rebus nugatoriis. Glossarium: *Apinae*, πάνναι. lege ἀπάνναι. Neque aliud est *Affanniae* apud Apuleium libro IX. (p. 221, 25. ed. Elmenh.): *Haec et alias similes affannias frustra oblatrantes eos retrorsum adducunt pagani.* Et libro X. (p. 248, 14.): *ore semiclauso effutens nescio quas affannias.* Apud eundem Apuleium (*Met.* I. p. 106, 8.) *folia* pro nugis. In vita Gallienorum Imp. (ap. Trebell. c. 8. in Scriptt. Hist. August.). *Cyclopem etiam luserunt omnes apenarii*, lege *apinari*, id est, quos vulgo in Gallia *Plaisantins*, ab apinis, et nugis. *Scal.* Verius, ut videtur, Martinius, qui ab Hebraeo *bātu bote* esse putat, quod significat locutionem garriens sive *futilia effutens* et sane non pueriles, sed steticas voces fuisse ostendit Sospater,

(p. 262. Frob.) apud quem disiuncte legitur: *bu tu bat ta. Plautus pro nugis posuit, ut in glossis veterum bat tat ti anagmenorum* (anaxamentorum recte Meursius) *vocum veterum interpret scribit. Dac.*

Bulla βουλή. Tarentine βουλή, βόλλα et ἀναβολή, ἀμβόλλα, unde Abolla, quod Aeolismum respicit. *Scal.* Varro, ut refert Plutarchus, ab Aeolico βόλλα pro βουλή, et pueris datam, ut εὐβουλίας σύμβολον, quod cum Festo facit. Bulla autem in collo pueris ingenuis suspendebatur aurea, libertinis scortea, et a Tarquinio Prisco originem habere putatur. *Dac.*

Boicus ager. Boii Galli, qui circa Padum olim habitavere, sed inde a Romanis eiecti ad Istrum apud Tauriscos. Strabo lib. 5. (216.) et Liv. lib. 5. (c. 33. 34.) *Dac.* Vide *Scal.* ad v. *Boiae.* In qua sunt. in quo sunt Mediolanenses; vide Livium et Iustinum (XXIV, 4.) *Goth.*

Burrana potio. Vide, quae in Coniectaneis (pag. 79.) de hoc olim scripsimus. *Scal.* Hanc facit lacte, id est lac, cum sapa, id est mulso decocto. Burranicam potionem designat Ovid. (Fast.) lib. 4. (v. 779.):

Dum licet opposita, veluti cratere camella

Lac niveum potes, purpureamque sapat.

Dac. A riufo colore quem burrum. Vide infr. Burrum. Inde Hispanis Burracei, homines potione rubentes: et vas vinarium, Burracea. *Goth.*

A D L I B R U M III.

Corona. Et nos quoque alibi docuimus, *Coronam* Graecae originis esse. Simonides (ap. Athen. XV. p. 680. D.):

Φοῖβος ἐσαγείται τοῖς τυνδαρίδῃσιν αἰοιδῆς,

Ἄν ἄμειροι τέττιγες ἀπημείψαντο χορῶν.

(vide Gaisford. Poet. Graec. Min. ed. Lips. Vol. III. p. 192. CXXIX.). Ideoque non carebant ratione, qui cum aspiratione scribebant. *Scal.* Imo potius *corona* a Κορώνη, quam Hesych. interpretatur εἶδος στεφάνου. *Dac.* De corona civica donativa, graminea, lanea, myrtea, navali, obsidionali, civica, murali, ovali, triumphali, v. *Civica* infr. *Donaticae*, *Gradivus*, *Lemniscæ*, *Myrtea*, *Navalis*, *Obsidionalis*, *Ovalis*, *Triumphales* et Gell. lib. V, 6. *Goth.*

Coturnix. A sono vocia dictam vult Festus, quod primam in cantu syllabam referat. Sed melius Servius ab obliquo ὄρνυγος per transpositionem γ in c mutato.

Cornua. Allusit Horatius: — et addit *cornua pauperi.* *Scal.* Nicandri scholiastes Ἀλεξίφαρμακοῖς οἱ παλαιοὶ κέρασιν ἐχρῶντο ἐν τῇ πόσει ἀντὶ τῶν ποιητῶν, ὅθεν καὶ τὸ κέρασαι εἰρηται. ἢ διὰ ταυρωτικὸν τῶν πινόντων, τοιούτῃ τὴν ἀπὸ τοῦ οἴνου ἰσχύν. Ὁ Διόνυσος καὶ ταυροκέρας. Ad hanc bibentium torvitatem allusit Horatius (Od. III, 21, 18.): *Et dat cornua pauperi.* *Dac.* *Cornua funt.* Fiant, ut belluae. *Goth.*, quae addit cod. Lips.

Corgo. Vetus Glossarium per G, Gorgo. Goreo, ἀναμφίβολος. Lege: Gorgo, ἀναμφιβόλως. Gorgi, ἀναμφίβολοι. *Scal.* Quasi corde ago dici putat Martinus. *Dac.*

Corbitae. Genus navigii tardum et grave. Plaut. Poen. 3, 1. (v. 4.):

— — — *Homines spissigradissimos*

Tardiores quam corbitae sunt in tranquillo mari.

Sic autem dictae corbitae, quod *corbes* in malo παράσημα suspenderentur contra solitum morem, semper enim παράσημα in prora, et inde nomen. *Dac.*

Colurna. Ab arbore corylo dicta potius *colurna* transpositione litterarum pro *conurla*, ut sentit Servius. Virgil. Georg. (II, 396.):

Pinguiaque in verubus torrebimus exta colurnis.

Tamen vett. Gloss. Κρανέα, δένδρον: *colurnum*, *cornus*. Ergo, *cornus*, *cornulus*, *conurlus*, *colurnus*, *colurnum*. *Dac.*

Cothones. Diximus in notis ad h. v. omittere eam *Scal.* et *Dac.* Sed invenitur glossa s. v. *Cato-nes*. L. Repone, ut in veteribus editionibus, *Cothones*; quid differat *Cothon* a portu, explicat Servius. *Scal.* Sunt autem cothones parvi portus in mari non naturales, sed arte et manu facti. Ut exponit Servius lib. 1. (v. 431.) Aeneid. Dicitur *cothon*, *onis*; et *cothonom*, *ni*. Atqui *cothon* pro portu fossitio vix Latinum videtur. Ita vocabatur parva insula Carthagini, quae vicem portus praebebat et navalia habebat. Strab. I 7. (17, 832.) Factitia haec insula et Euripo circumdata, id est canali manufacto. Forte Κώθων dicta voce Graeca, quod

rotunda esset instar poculi. Ex illo portu Carthaginensi, Cothone, alii, ut videtur, portus manufacti sic dicebantur, si fides est Festo. *Fossas* etiam appellarunt Latini. Hodie quoque apud Nannetes, portus *fossa* dicitur; Graecis *χάραξ*. *Salmas.* in Solin. Dixi ad l. 59. ff. de verb. signific. *Goth.*

Collatia. Latii in via Tiburtina oppidum prope Romanam. A quo Collatina porta. In colle hortulanorum ad Septentrionem, quae et *Pinciaria* a palatio Pincii Senatoris. *Dac.*

Collucare. Profanam silvam dixit, quia luci sacri erant incaedui. Propterea ita deprecatur pastor ille apud Ovidium (*Fast.* IV, 754.) in sacro Palili:

Seu mea falx ramo lucum spoliavit opaco,

Unde data est tenerae fiscinae frondis ovi.

Neque tibi imponat, quod in Glossario legitur: *Conlucatis*, *εἶδος νεκροῦ*. Legendum enim: *Conlocatio*, *εἶδος νεκροῦ*. Erat autem *Conlocare* mortuum, in ianua ponere, pedibus in publicum conversis. Quod Graeci *προτίθεσθαι νεκρόν*. *Persius* (III, 104.):

— — — *tandemque beatulus alto*

Compositus lecto, crassisque lutatus amomis

In portam rigidos calces extendis. —

Glossae Grammaticorum in illud *Iliadis* τ. (XIX, 212.): *ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένον. εἰς τὸ πρόθυρον*, inquit, βλέπων. τοιοῦτο γὰρ τὸ σχῆμα τῆς τῶν νεκρῶν προθέσεως. Ex quibus illustratur *Persianum*: *In portam rigidos calces extendis.* — Mos erat eam προθεσιν a filiis fieri. Dio in Tiberio de Liviae excessu: *καὶ αὐτὴν ὁ Τιβέριος οὕτε νοσοῦσαν ἐπισκέψατο, οὕτε ἀποθανοῦσαν αὐτὸς προέθετο*. Male enim hodie προέθετο. *Scal.* *Conlucare*; succisis arboribus locum implere luce, infra in *Sublucare*. *Columell.* lib. 2. (c. 22): *Neque terram aperire, neque arborem conlucare*. Glossae Graecolat.: *διακαθαίρω δένδρον, conluco*. Dicitur et *sublucare*. *Interlucare* etiam dixit *Plin.* (*Hist. Nat.* XVII, 23.) hoc est lucis causa superfluos ramos amputare. Hic autem profanam silvam dixit Festus, quia luci, hoc est silvae sacrae non caedebantur, nisi prius facto piaculo. Vide *Catonem de R. R.* cap. 130. *Dac.*

Collativum sacrificium. Ad quod singuli conferebant, qualia erant sacrificia, quae Latinis feriis et Paganalibus etiam fiebant. *Dac.*

Colophon. *Κολοφών, τέλος*, unde colophona operi imponere, pro ultimam manum ei admove. A Colophone Ioniae urbe id tractum docet *Strabo* lib. 13. (lib. XIV, pag. 643.) quae equitatu ita caeteris urbibus praestabat, ut ubicumque bellum aliquod ambiguum esset, Colophonio equitatu superveniente dirimeretur. Unde etiam ortum ferunt adagium: *Colophonem imposuit*, quando rei cuiusque finis imponitur. *Dac.*

Concinnare. Perperam volunt mutare *concinere* in *conciere*. Vide secundum *Coniectaneum nostrum* (p. 84.). *Scal.* Ita rem componere, ut apte conveniat et haereat; a verbo *concinere* (male alii *conciere*) id est convenire, quod verbum musicum est. Plures enim diversae canentes *concinere* dicuntur, cum inter se conveniunt. Unde *concinere* pro convenire, consentire, ut Graecis *συνάδειν*. Tamen magis placet *Nonius* (pag. 59. Merc.), qui ait esse a *cinnus*. *Cinnus*, inquit, *est commixtio plurimorum, unde et concinnare dicitur*. *Cinnus* quidem idem quod *cocetum*. Graecis *κυκεών*. A *coeundo coinus*, unde *cinnus*, quod in eum varia coeant; est igitur *concinnare* ex pluribus rebus aliquid efficere et apte componere. Etsi aliquando pro simplici *facere* usurpatur. *Dac.* Vide *Nonium* in *Concinnare*. Glossis *συνκεκομηέναι*. Adde *Nonium* in *Cinnos* et *Cinnus* et *Concinnare*, duobus locis. Hinc *concinnatores litium* dicuntur l. 9. §. 2. ff. de off. procons. *Goth.* *Est ante componere*. Lego apte v. *Varronem* 5. de L. L. (lib. VI. 234.) et *Nonium* 1. nr. 207. et 295. et 2. n. 270. Hinc *concinnitudo* *Tullio* 1. de Inv. n. 333. v. Excerpta nostra ex Glossis. *Idem.*

Concilium. Non a consensu, sed a concalando, hoc est convocando, quasi *concalium*. *Dac.* *Concilium vocando; convocando.* *Goth.*

Conciliabulum. Locus in agris aut vicis, ad quem rustici frequentes emendi et vendendi causa conveniebant, certis nundinarum diebus, a verbo *conciliare* emere. Festus vero a *concilium* deducit, ubi per *concilium* convocationem intelligit quasi *concalium*, quod plures in unum coeant, et convocentur. Imo et *concilium* nundinae etiam dicebantur. *Eugraphius* apud *Terent.* (*Eun.* IV, 4, 2.): *male conciliate, male empte. Nam concilium nundinas dicimus.* *Dac.* *Isidor.* XV, 12. diversum a foro. *Gell.* I, 7. *Paul.* 4. sentent. 6. *Li-vius* 4, 25. 39. *Goth.*

Concio. A verbo *concio* convoco. Et est *concio* conventus a Praetore vel Sacerdote convocatus. Et frustra est *Varro* (L. L. VI, 222. Sp.), qui concionem quasi coactionem dici putat. Sic a lacte coacto, inquit, caseus nominatus, sic ex hominibus *concio* dicta. *Dac.*

GRAMMAT. LAT. II.

Y y

Contubernales. Laudo coniecturam doctorum hominum: *Licet et tentoria ex pellibus fiant.* Ego tamen verius crediderim: *Unde et Tabernacula dicta sunt, licet ex tentis pellibus fiant.* Licet, inquit, non ex tabulis, sed ex pellibus fiant Lucillius:

Hic ubi consessum, pellesque ut in ordine tentae.

et apud Caesarem (B. Civ. III, 85.): *detendere tentoria.* Scal. Vide *Adtubernalis*. Contubernales, qui iisdem tabernis habitant, et sub eodem duce pugnant. Et sic proprie dicebantur decem milites, qui sub uno papilione degebant, quibus decanus praeerat et caput contubernii dicebantur. Infra legendum est: *Licet et tentoria ex pellibus fiant.* Vel, ut Scal. *licet ex tentis pellibus fiant.* Dac. *Domestici.* l. ult. ff. de auro (unde Gloss. *σύννοικοι*, et *σύνσκηνοι*, et Contubernium *σύννοικίσσιον*, *συνσκήνιον*). *Milites* l. 154. ff. de verb. signific. (unde Glossis *Contubernium σύνσσιον στρατιωτῶν*). Servorum coniuges et nati. l. 2. §. 3. ff. de Instructio; dicitur etiam glossis Contubernarius, ut et aliis Contabernarius. Goth. *Tabernacula*, vide infra *Tabernacula*. — *Licet ex tentoriis*, licet tentoria et pellibus. Hinc sub pellibus degere milites dicuntur in l. 7. ff. de supellectile et Ammianus 19. *sub pellibus exercitu diffuso*. Adde Livium 5. Tacitum 3. et 14. Val. Max. 2. Lamprid. in Alexandro; inde *pelliones* in l. ult. ff. de iure immunitatis. l. ult. Cod. de excusat. artif. Goth.

Contubernium. Sueton. in Iulio (c. 2.): *Stipendia prima in Africa fecit in Thermi praetoris contubernio.* Dac. l. 5. §. a barbaris ff. de re militari: servile connubium l. 14. §. servilis ff. de ritu: l. 49. de manumissa. test. l. 3. Cod. de incestis. Paul. 2. sent. 20. §. 2. inst. de haer. ab intest. Goth.

Conclavia. Conclave et conclavium, nam utrumque dicitur, est locus secretior in penetralibus intimis domus, una clave domesticis pervius. Vel, ut ait Donatus, conclave est separatio locus in interioribus tectis: vel quod intra eum loca multa et cubacula clausa sint adhaerentia Triclinio. Dac. Vide l. 1. §. 1. ff. de ventre. l. 47. ff. de damno. Glossis *συνοικία*. Goth. *Clave* clavi. *Idem*.

Contemplari. Templum dicitur quivis locus vacuus et apertus ut *aetherea templa*, regiones aetheris; *Acherusia templa*, cett. Unde in auguriis templum dicitur locus auspicii causa, quibusdam conceptis verbis finitus, in edito et aperto ad prospectum, singulis eius lateribus obversis ad singulas mundi plagas, in cuius umbilico erat *arx* seu *auguraculum* seu *tabernaculum* ad observandas alitum auguralium volatus. Ab eo igitur contemplari. Sed vide apud Varronem lib. 6. (L. L. VII, p. 292. Sp.), qui optime totam templorum significationem est persecutus, etsi in Etymo operam luserit, neque enim *templum a tuendo*, quasi *tuempulum*, sive *tuemplum* ut ipse docet, verum a *τέμενος* quomodo non solum agri partem aliquam, ab aliis divisam et secretam, quae viris fortibus et regibus pro honore dabatur, ut Tarquinio Superbo in campo Martio, Graeci dixere, sed locum quemvis patulum et apertum certis quibusdam finibus terminatum; sic Aeschylus (Agam. v. 6.) dixit *τέμενος αἰθέρος*, templum aetheris. Dac. *Contemplari.* Glossis *στοχάσασθαι*. Adde Nonium in Contempla. Goth.

Comitiales. Non omnibus diebus comitalibus conveniebant; neque semper in comitio; comitiales tamen dies sunt, quibus comitia haberi poterant. Ant. Aug. Comitiales opponit nefastis Plautus (Poen. III, 2, 7.); illis iocularibus versibus:

Non potuisti adducere homines magis ad hanc rem idoneos:

Nam istorum nullus nefastus, comitiales sunt meri.

Ibi habitant; ibi eos conspicias, quam praetorem, saepius.

Scal. *Comitialis dies*, quo universus pop. Rom. sive pars illius maxima, comitium petebant conventus agendi gratia. Fuit autem comitium certa fori Romani regio ac portio, ad Hostiliam curiam et subter rostra Hostiliae curiae adfixa, a *coeundo* dictum. Dac. His adde de Comitiali morbo infra *Prohibere*. Et alia quaedam ex verbo *Quando Rex comitiavit fas*. Goth.

Calatores. Verrius apud Charisium lib. I. (p. 102. Ed. Frob.) *Nomenclator sine u dicitur, velut nominis clatator.* Sed legendum *calator.* Ful. Urs. *Calatores*, *ἐπιβασταὶ ἱερῶν*. δοῦλοι δημόσιοι, περιπόλοι. *Calator*, *κλήτωρ*. Glossae Graecorum. Et Isidorus: *Calator, minister sacrorum.* Quemadmodum Calatores sunt sacerdotum praecones, ita etiam *κῆρυκες* ab Homero *καλήτορες* dicuntur: *ἐς δ' ἄγαγεν κῆρυκα καλήτορα τοῖο γέγοντος.* (Il. 24, 574.) Calator ergo *κλήτωρ*. Scal. A *calare*, vocare, nominare, quod a Graeco *καλεῖν*. Plaut. Mercat. (V, 2, 11.):

Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger.

Et Pseudolo IV, 2. (v. 52.):

Harpax calator meus est ad te qui venit.

Sed non ideo dictus calator, quod vocari posset ob necessitatem servitutis, ut Festus putavit, sed quod ipse calaret, dictaret nomina, qui et ideo nomenclator dicebatur. Horat. (Epist. I, 6, 50.): *Mercemur servum qui*

diotet nomina. *Dac.* Adde infra *Incalanto, Incalationes, Incalative, Procalare.* *Goth.* Graecum καλεῖν et Latinorum calare, Germanorum *gal, hall,* descendunt a communi radice Sanscrita *khja,* vocare, nominare, dicere.

Condulus. Ita propius accederet ad originem suam, κόνδυλος; sed scimus veteres Condalum dixisse et Condalium, v in a, ut κύλιξ, calix. Plautus quoque fabulam Menandri δακτύλιον cum verteret, *Condalium* eam nominavit. *Scal.* Est autem *condalium* annuli genus, quod servi digitis ferebant. Plaut. Trinum. 4, 3. (v. 7.):

— — *Satin' in Thermopolio*

Condalium es oblitus, quando thermopotasti gutturem.

Dac. Alii *Condalium.* *Goth.* Et Latina et Graeca vox fontem habet radicem Sanscritam *kunisch,* inflexum esse.

Contestari. Interpunctionis nota videtur addenda ad verbum *uterque.* *Fulv. Urs.* Apud veteres Latinos petitor, et is unde petebatur ille petens, hic negans primum inter se vel in iure apud Praetorem, vel in iudicio apud pedarium iudicem continebant, praesentibus testibus, quos uterque sui facti memores esse iubeat hac formula: *testes estote.* Inde *contestari litem* et *litis contestatio* dici coepta sunt, qua scilicet *litis* contestatione, uterque se liti persequendae obstringebat apud iudicem a Praetore dandum, et ex ea formula, quam daret, ita ut a neutro liceret salva lite discedere. Unde Gloss. *lites contestatae, αἱ ἀρχὴν λαβοῦσαι ἐν δικαστηρίῳ δίκαι ἐξ ἀντιπαθεσιῶτων.* Cicero pro Roscio (Comoed. 18. in.): *qui per se litem contestatur sibi soli petit, alteri nemo potest, nisi cognitor est factus.* Nunc in foris Gallicanis *litis* contestatio non potest constare actoris intentione, et rei infinitione sola, nisi intervenierit iudicis super ea re decretum aliquod *litis* contestationi absolvendae, in foris enim dicitur: *Il y a contestation de cause quand le iuge a donné son apoinement à écrire et à produire.* *Dac.* Vide l. 1. ff. quod iussu hinc Contestatio. Paul. 2. sent. 14. contestato l. 1. §. Iulianus. ff. de liberis agnoscendis. Glossis *contestatae μαρτυρήσασαι.* *Contestatur συναμάρτυρεται.* His adde, quae de *Antestatione* scripsi ad leges XII. Tabularum Titul. 7. *Goth.*

Codeta. Pro *caudeta* a cauda, pro quo dixere *coda,* ut alibi dictum. Hic *ager Codetanus* in decima quarta regione trans Tiberim. *Dac.*

Condictum. Nam condicere est simul dicere. Pomp. lib. 66. de empt. *In vendendo fundo quaedam etiam, si non condicantur, praestanda sunt.* *Dac.*

Coctum. A coquendo. *Coquere* a cogere, coagere. *Dac.* *Coartetur,* coercetur. *Goth.*

Cocula. Sunt Homeri κάκνα ξύλα et Varro nos docet libro 1. de vita P. Ro. *Cocula,* quae coquebant panem, primum subcinere; postea in forno; utriusque vocabulum a forno ductum, id est a calore. Isidorus: *Cocula, ligna arida, vasa aerea.* *Scal.* Pro vasis aereis usus est Plautus Capt. IV, 2. (67.):

Iubes annon iubes astitui aulas, patinas elui?

Laridum atque epulas foveri coculis ardentibus.

(Legendum *foculis*; vid. notam ad h. l.). Et Cato c. 2. de R. R. (cap. 11.) dixit *ahenum coculum.* *Dac.* Quae cocitatoria in l. pen. ff. de pen. et cocinatoria in l. 19. §. 12. ff. de auro. Et *coquinaria*; aliis coquinatoria, aliis cocitatoria. *Goth.* Vid. Index Scriptt. Rer. Rust. ed. Bipont. v. *Coculum.*

Cohum. Varro lib. IV. de ling. lat. (L. L. V, p. 28. Sp. ubi nunc aliter.): *Cavum a cavo caelum* etc. *Fulv. Urs.* Ennius, ut notavi in quadam veteri membrana:

— — *pilam vix*

Sol mediam; complere cohū terroribus coeli.

De hoc plura vide in Coniectaneis (p. 12.) *Scal.* Cum lorum significat quo temo aratri cum iugo colligatur, quasi *cohibum* dicitur. Cum vero pro *coelo* sumitur, est a Graeco κόος cavitas, non vero a chaos, ut putat Festus. *Coelum* autem non a *Chao* ut Festus, vel a cavo, quod a chao, ut Varro. Sed a κοῖλον, quod idem est ac κόον. Unde et *coilum* apud veteres. Ennius:

Tollitur in coilum clamor exortus utrimque.

Dac. *Coelum* dixerunt a chaos, ex quo putabant *coelam* esse formatum. *Goth.*

Comoedias. A κόμη vicus et ᾠδή cantus, quia hi lusus in vicis fiebant, antequam in urbes convenissent. *Dac.*

Coelacae. Nempe Graecanice detortum, κόχλαες. *Scal.* Doctiss. Vossius putat *cochleacae* vel *cochleae.* Sed omnino legendum *cochlaeae* a Graeco scilicet κόχλαες. *Dac.* *Coelacae.* Conchalacae. *Goth.*

Cocetum. Tertullianus libro contra Valentinianos (c. 12.): *Pandoram Hesiodi: Acci patinam; Nestoris cocetum; Miscellaniam Ptolemaei.* *Scal.* A Graeco κνέω misceo, proprie de potionibus. *Cucetum,* u in o *cocetum.* Nestoris cocetum nominat Tertullianus. Ubi manifesto κνέωνα Nestoris respicit, de qua Ho-

Y y *

mer. II. 1. (XI, 624.) pro *Edulii* melius cum Vossio legas *potionis*. Ad poculenta enim potius, quam ad esculenta pertinuit. *Dac.* *Cocetum*. *Cocetum*. *Goth.*

Compraedes. *Praes* is est, qui populo se obligat, spondet se aliquid pro altero praestaturum, ni ipse alter praestet, *compraes*, qui coniunctum cum altero populo se obligat. Vide *praes*. *Dac.*

Compascuus. A verbo *compasco*, simul pasco, *compascuus* ager, in quo vicinorum pecora simul pascunt. *Dac.* Vide Ciceronem in *Topicis* (c. 3.). *Isid.* (XV,) 13. *Goth.*

Compescere. A *pasco*, composita *dispesco*, *impesco*, *compesco*. *Compescere* est pecus iisdem pascuis continere, in unum cogere, compellere. *Dispescere* gregem segregare, ita ut pars seorsim pascat. *Impescere* vero est pecus in laetam segetem pascendi gratia immittere. Vide suo loco. *Dac.*

Compitalia. *Glossae*: *Compitalia*, θεῶν ἀγυσίων ἑορταί, αἱ γενόμεναι ἐν τοῖς τριόδοις ὑπὸ τῶν προσήκόντων τοῖς νεκροῖς. *Scal.* *Deorum Larium festa in compitis* VI. *Nonas Maias celebrari solita*. *Varro* lib. 5. L. L. (VI, 206. Sp.): *Compitalia dies attributus Laribus, ut alibi; ideo ubi viae competunt, tum in compitis sacrificatur; quotannis is dies concipitur*. Inde *Lares viales* dicti non semel apud *Servium*. Vide *Macrobi.* lib. I. *Sat.* c. 7. et *Dionys.* *Halic.* lib. 4. *Plin.* lib. 36. cap. 27. A *Tarquinio Prisco* originem duxere. *Dac.* Vide nostra excerpta ex *Glossis* in v. *Compitalia*. *Goth.*

Congruere. A *gruibus* verbum antiquum *gruere*. *Glossarium* *Gruunt* γεφυρίζουσι. Unde *congruere* expedire, inter se convenire. *Terent.* *Heaut.* III, 1. (102.):

Ne nos inter nos congruere sentiant.

Congruere est etiam simul irruere ut *grues*, quae non se segregant. *Idem* *Eunuch.* V, 8, (3.):

— — — cui tam subito congruerint commoda.

(*Codd.* *Bentleii* *contigerint*; superiori loco idem reposuit *consentire*). *Dac.* Vide infra *Gruere*. *Glossis* *συμβαίνειν*. *Goth.*

Cognomines. *Plant.* *Bacchid.* I, 1. (5.):

— — — Quid agunt duae germanae meretrices cognomines.

Et in *Fragment.*:

Illa mei cognominis fuit.

Dac.

Cerrones. Vide *Gerrae*. *Ant.* *Aug.* Inde *Concerrones* et *Concerrae*. *Lucillius*:

Tapullam legem ridet concerrae Opimi.

Scal. Pro *Gerrones* *G* mutato in *C*. Sic autem dicti a *gerris*, cratibus vimineis, quibus pro scutis usi *Siculi*, et ab *Atheniensibus* irrisi, utpote qui se re parum idonea tutarentur, unde factum est, ut inepti et leves homines *Cerrones* hodieque dicantur. Aliter tamen idem *Festus* infra in voce *Gerrae*. Inde *congerrae* et *congerrones*, vel *concerro* et *concerrones* sodales dicti. *Varro* lib. 6. L. L. (VII, 340. Sp.): *Congerro a gerrae et Graecum est et in Latina cratis*. Vide *Sodales*. *Dac.* *Cerrones*. *Concerrones* vel *Congerrones*. *Goth.* γέρας v. infra *Gerrae*. *Idem*.

Coniptum. *Conitum*. In lib. vet. *Coniptum*. Quae vera lectio. *Coniptum* a *ροινία* pulvere aspergo. *Dac.*

Comptum. *Placeret comtum*. *Fulv. Urs.* Haec alio pertinent *Legendum comtum Afrandus*. Vide *Comptus*. *Dac.* Alii *Constus*, alii *Comitus*, alii *Comptum*, alii *Constum*, alii *Comtum*. *Goth.* *Excultu*, cultu. *Idem*. Cf. *Doederlin.* *Syn.* III, pag. 263.

Conflages. *Nonius* *Confluges* loca, in quae diversi conflunt rivi. *Isidorus* lib. XIV. c. 8. *Confrages*. *Ful. Urs.* *Isidorus* legit *confrages*, sed idem est propter cognationem *F* cum *R*, ut *sufflamen*, *sufframen*; *Fraxtabula*, *Flaxtabula*. Eodem modo compositum *confluges*, quam *Homerus* (II. 4, 454.) *μεγάλκλειαν* vocat. *Livius* *Andromeda*:

Confluges ubi conventu campum totum inhumigant.

Scal. *Vossius* legit *confluges* propter verbum *confluunt*. Male, ut videtur, nam *conflages* et *confluges* diversa res est, ut mox patebit. Sed pro *confluunt* legendum omnino *conflant*. Sic *conflages* loca dicuntur, in quae undique conflant venti. A *constatum*, *conflages*, ut a *stratum*, *strages*. At vero *confluges* loca sunt, in quae rivi diversi conflunt. *Dac.* *Confluunt* conflunt. *Goth.*

Copona. Non video, quare doctis viris hic visum mutare a *cupis* pro a *copiis*. Nam nihil est apertius. *Scal.* *Cupa*, ut veteres dixere pro *copa*, idem est ac *copona*. *Copona* autem aive *cupa* vel *copa*, et *tabernaculum* et *mulierem* significat. De muliere *Virg.* (*Moret.* 1.): — — — *Copa Syrica*. Quod *Lucil.*: *Copona* hic tamen una *Syra*. Neque tamen a *copiis* dicta *copona*, ut *Festus* opinatur, sed potius, ut in al-

phabeto suo Angelus Caninius et Scaliger in Coniectaneis (pag. 61.), *caupo* a Graeco *κάπηλος*, *κάπων*, ut a *κάνθηλος*, *κάνθων*. A *κάπων* Latini fecere *caupo*, addito *u*. Pro quo etiam dixere *copo*, ut pro *aula*, *olla*; et a *copo*, *copona*. Et antiquitus *copo* et *copona* non de una re tantum, ut nunc, sed ad multa alia extendebatur, ut Graecis *κάπηλος*. *Dac.* Hinc coponicula. Glossis *καπιλον*. Alii *caupona*, sed utrumque iisdem dicitur *Copo* et *Caupo*. *Goth.* *A Copiis*, alii a *Cupis*: alii a *Copi*, id est *Copioso*; unde *Copianur* Nonio (p. 87. Merc.). *Idem.*

Compilare. L. m. pro *condere* habet *congere*, unde coniecturam facio, *congerere* scribi debere. *Fulv. Urs.* Asconius in praetura urbana: *Compilarit*: pilos, inquit, pervellerit; sic fraudaverit furto, ut ne pilos quidem in corpore spoliatis reliquerit. Haec indigna sunt et veteri, et erudito interprete. Saltem syllabae modulus debebat eum inducere, ut aliter existimaret. Sed verbum est militare, *compilare*, *cogere*. Nam *pilatum* agmen dicebatur pressum ac densum. Varro apud Servium Danielis nostri ad illud Aen. 12, (121.): — — *Pilataque plenis Agmina se fundunt portis*: Duo sunt genera agminum: *Quadratum*, quod immistis etiam iumentis incedit, ut ubivis possit considerare. *Pilatum* alterum, quod sine iumentis incedit, sed inter se densum est, quo facilius per iniquiora loca tramittatur. Scaurus de vita sua: *In agrum hostium veni; pilatim exercitum duxi*, id est strictum et dense. *Ab eo pilare est premere, cogere. Hostius belli Histrici primo*:

Percutit, atque hastam pilans prae pondere frangit.

Idem: — — — sententia praesto *Pectore pilata est. Asellio Sempromius*: quantum signum accedebat, sive *pilatim*, sive *passim* iter facere volebat. *Ennius Satyrarum secundo*: *Inde loci liquidas, pilatasque aetheris oras Contemplo* — — hoc est *pressas, densas*: et, ut ipse ante dicit, *liquidas*. Ab ego igitur *Compilare*, non, ut Asconius, a *pilis*. Qui igitur omnia pressim colligit, dicitur *Compilare*. Quare hic recte, *cogere*, ut in unum condere exponitur. In Graecis sane id fero, qui *compilare* interpretantur *μαθίζειν*. *Scal.* *Compilare*. A *pilare* igitur, hoc est *πιλοῦν*, dicitur is, qui omnia pressim colligit. In libro Fulvii Ursini pro *cogere* erat *congere*. Unde ille faciebat *congerere*. Sed *congere* pro *cogere* antiqua illa, sed vitiosa scribendi consuetudine; sic Thensaurus, confonsus, compluriens, quotiens. *Dac.* *Et in unum condere*; vide infra *Pilare*, qui publica sacra compilaverunt. l. 9. §. 1. ff. ad l. Iuliam peculatus. *Goth.*

Compernes. Graeci vocant *γωνιφόρους*. *Scal.* Qui genua coniunctioniora habent, quam par est. *Plaut. Milite III*, 1. (127.): *Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut broncum filium*. *Dac.* Vide Nonium in *Compernes* (pag. 25. Ed. Merc.). *Goth.*

Confoedusti. Imo potius videtur *Confidusti*, a *fidus* *fidustus*, ut ab *ancus*, *angustus*; ab *uncus*, *ungustus*. *Scal.* Sed nihil mutandum, nam ut optime Vossius, a *con* et *foedus* est *confoedustus*, ut ab *onus*, *onustus*. *Dac.*

Commissatio. Graeci interpretantur *ἐπὶ ξανῶν*. *Scal.* Proprie convivium, quod post coenam fiebat in multam noctem a Graeco *κομμάζειν* in *multam noctem convivari*. Sive ad Comum lasciviae et conviviorum deum post coenam ire cum corollis, conviviali veste, funalibus et tibicinia. Unde *lasciviarum eruptionem* vocat Tertullianus. Vide Casaub. de *Satyrice* poesi. lib. 1. c. 4. *Dac.*

Committere. Opinor pro *delinquere* legendum esse *relinquere*. *Fulv. Urs.* Scribe *delinquere*, non *relinquere*. *Scal.* *Insimul mittere, iungere*. Virgil. (Aen. III, 428.):

Delphinum caudas utero commissa luporum.

Commissas habens, id est, iunctas. Pro *facere* Cic. lib. I. de Legibus (13, 37.): *Quocirca vereor committere ne non bene provisae principia ponantur*; pro *delinquere*, sic enim legit Scaliger pro *relinquere*. Virg. I. Aen. (231.):

Quid meus Aeneas in te committere tantum,

Quid Troes potuere?

Sed scripsisse potuit etiam Festus *relinquere*. Sic Nonius (p. 248. Merc.): *Committere, donare, relinquere*, M. Tullius in *Verrem* actione II. (1, 10.): *Is calumniatores ex sinu suo apposuit, qui illam haereditatem Veneri Erycinae commissam esse dicerent*; pro *incipere*. Virg. lib. V. (Aen. V, 113.):

Et tuba commissos medio canit aggere ludos,

et lib. VII. (542.):

Promissi dea facta potens ubi sanguine bellum

Imbuit et primae commisit funera pugnae.

Dac. *Relinquere delinquere*. *Goth.*

Condere. Simul in interiorem locum dare custodiae causa; ut *condit opes alius* (Virg. Ge. II, 507.) Aliquando *conscribere*, ut *exercitum condidit*, id est conscripsit. Aliquando *facere*, *componere*, *instruere*, ut

condere carmen, bella etc. Aliquando *renovare*, in integrum restituere. Florus I, 3. de Tullo Hostilio: *Hic omnem militarem disciplinam artemque bellandi condidit.* Et alibi (IV, 12. extr.): *Augustus condidit imperium.*

Consulatus. Attius in Bruto: — *qui recte consulat, consul cluat.* Ita legendum apud Varronem De L. L. (V, p. 85. Sp.) memini me admoneri ab amico quodam meo Coloniensi, doctissimo iuvene. *Scaz. Consulere* pro consilium petere. Cicer. in Verr. 2. (I, 11. in.): *Nunc ego iudices vos consulo, quid mihi faciendum putetis.* *Dac. Pro iudices et statuas.* Male vel bene de aliquo vel in aliquem consulere est statuere, decernere de eo, quod ei vel commodum sit vel incommodum. Terent. Heaut. III, 1. (28.): *

Quia pessime istuo in te atque in illum consulis,

Si te tam leni et victo animo esse ostenderis.

Livius lib. XXX. (43. extr.): *De perfugis gravius quam de fugitivis consultum.* *Dac.*

Cossi. Eos postea *cusos* invenio vocatos. Glossarium: *Cusus*, ξύλου σκώληξ. Unde Hispani hodie vocant *Gusanos*. *Scaz.* Alii vermes ipsos non *cossos*, sed *cosses* vocant, nempe *cossis* et *cossus*, ut *matrimus* et *matrimis*. *Dac.* Vide Plin. (H. N.) XI, 33. XXX, 13. *Teredones* etiam Graeci, ut et Latinis *termes*. Isid. XII, 5, (18.): *Est igitur teredo in ligno, quod vermis in carne, tinea in vestimentis; eruca in olere, tar-mus in lardo.* *Goth.*

Consilium. Imo omnino a consulendo, u verso in i. Sic ab exul exilium. *Consulo* autem a salio. *Dac.*

Conscripti. Ergo iidem sunt *conscripti*, qui *adlecti*. Quos vide suo loco. Eos Iunius Brutus legit. Liv. lib. II. (1.): *Deinde, quo plus virium in senatu frequentia etiam ordinis faceret, coedibus regis deminutum patrum numerum, primoribus equestri gradu lectis, ad trecentorum summam explevit, traditumque inde fertur, ut in senatum vocarentur; qui patres quique conscripti essent. Conscriptos videlicet in novum senatum appellabant lectos.* Vide *Qui patres.* *Dac.* Vide supra *Adlecti.* *Goth.*

Conspensos. *Conspensos.* Sic eos dicebant, qui sibi mutuam fidem dederant. Usus Naevius, ut docet Varro lib. V. (De L. L. VI, p. 247. Sp.): *Hinc sponsus, consponsus. Hoc Naevius significat, cum ait: consponsi.* *Dac.*

Consuulia. (Corrige: *Consualia*, quod legendum voluimus.) Glossarium: *Conso*, τῶ ἐν τῇ ἰου-δοῖ. Male. *Scaz.* Festa, quae Deo Conso peragebantur XII. Kal. Septembr. Ovid. Fast. III, (199.):

Festa para Conso: Consus tibi caetera dicet,

Illo facta die cum sua sacra canet.

Ludi equestres etiam dicebantur, quibus Sabinae virgines raptae sunt. Vide Liv. lib. I, (9.). Varro lib. V. (De L. L. VI, 202. Sp.) et Plutarch. in Romulo (c. 14. et c. 15. extr.). *Dac.* Vide Nonium in *Cernuus* (p. 20. Ed. Merc.). *Goth.* *Consus* deus est idem, qui *Consens*, h. e. unus ex duodecim illis Consentibus, una assidentibus in consilio Deorum. Nisi forte a *consuendo*, h. e. conciliando. Unde Festa *Consualia* sunt conciliatoria.

Conventus. Hoc priori modo Terent. Hecyr. V, 1, (1.):

Non hoc de nihilo, quod Laches nunc me conventum expetit.

Reliqui tres modi sequentes ad unum et eundem possunt referri. Nam a conventibus, quos magistratus sive in Italiae praefecturis et in provinciis suis, sive Romae agebant, qui et *conventiones* dicebantur, ut patet ex Varrone, quivis alii coetus hominum quacumque de causa *conventus* dicti sunt. Sed non praetereundum *conventus* nomine praeterea designari corpus civium Romanorum, qui in quibusvis oppidis extra Latium negotiandi causa degebant, qua appellatione secernebantur ab oppidanis apud Tullium saepissime. Et in orat. pro Sext. (4, 9.): *Et tum conventus ille Capuae, qui propter salutem illius urbis, consulatu conservatam meo, me unum patronum adoptavit, huic apud me maximas gratias egit.* Ubi *conventus ille Capuae* est corpus civium Romanorum, qui Capuae degebant. *Dac.* Nonio (pag. 270. Ed. Merc.) *obviam fieri*, et nostris in *ius vocare*, unde conventio l. 47. ff. de rei vind. l. 7. Cod. de praescr. XXX. *Goth.* *Multitudo* cett. hinc Glossis *Conventus* συνέδρια, σύνοδος, ἀγορά, συνέλευσις, ἀθροισις. *Idem.* Tertio cum a magistratibus iudicii causa populus congregatur. *Idem* Theophilus §. eadem Inst. quibus ex causis manumittere; et in pri. Titul. de success. sublatia. Hinc Ciceroni in Verr. (V, 11, 28.), Livio XXXVIII, (30. *Aegium* semper *conventus gentis indicti sunt*.), Caesari VI. (de bell. Gall. 44.) *conventum agere*, quod et infra *forum agere*; in verbo *Forum*; adde infra *Convenire*. *Idem.* *Supplicationi* cett. hinc *Convenire* Nonio (pag. 270. Merc.) colligi, coire. *Idem.*

Conviciium. Hac voce proprie signatur confusa vociferatio, quae fit pluribus pariter una loquentibus. Vulgo dicimus *vacarme*. Terent. hoc sensu dixit Adelph. II, 1, (26.):

Ante aedes non fecisse erit melius hic conviciium.

Et proprie facere convicium dicitur *occantare*. Vide *occantassint*. Inde patet *convicium* esse quasi *convocium* a vocatione, et ita proprie apud Phaedr. lib. I. fab. 6, (5.):

Convicio permotus quaerit Iupiter

Caussam querelae.

Priorem tamen etymologiam secutus Nonius (pag. 64. Merc.): *Convicium dictum est quasi e vicis iocum, qui secundum ignobilitatem maledictis et dictis turpibus cavilletur*. Sed is, quid esset *convicium*, non satis intellexit. *Dac.* A *vicis*. Male apud Nonium c. 1. a *viciis*, nam a *vocibus* dicitur in l. 15. §. 3, §. 4. ff. de iniuriis. Glossis *καταβόησις, ὀχλαγωγία*; ac fortasse iisdem ex superiori loco *ὀχλαγωγίον* *convicium* legendum, non *comitium*, et *ὀχλαγωγῶ* *Convicium* facio pro *Comitium* facio: quod tamen temere affirmare nolim. *Goth.* Prius primum. Caeterum quod scribit in vicis prius habitatum, id ipsum confirmatur ab Aristotele l. Politicon variis locis. *Idem.* *Convicium* haud dubie a voce descendit. Utrique fons subest Sanscrita vox *vatsch*, loqui, *vdtsch* et *vdg* sermo, unde Latinorum vox et *vates*.

Contuoli. Non est dubium, quin legendum sit *Conivoli*, ut supra. Quod et ipse Grammaticus declarat, cum dicit: *Conniventibus palpebris*. *Scal.*

Consternatio. A sternutamento. Ergo Festus per consternationem metum illum intelligit; quem ex ominoso sternutamento Romani veteres concipiebant. Sed neque ad vocis originem accessit. Imo et quidam libri habent a *sternata mente*, quam veram lectionem puto. Veteres *sternere* dicebant et *sternare*, quod est deicere. Ab hoc *consternare*, *consternatio*, animi deieccio. In fine lege: quod ea toto. *Dac.* Adde Nonium (p. 262. ed. Merc.) in *Consternari*. Glossis *Consternetur σκίετᾱ, πύρεται, κινεῖται, συντάραττεται*. *Goth.* Quod eo toto, eo quod toto. *Idem.*

Considerare. Astrologorum proprium, qui sidera intuentur. Vide *Desiderare*. *Dac.* Adde infra *Praesiderare*. *Goth.* *

Constitutus. Non leviter depravatus locus. Sic legendum videtur: *Constitutus hominum consistentium multitudo appellatur*. Varro (De L. L. VI, 210.): *Comitiales dicti, quod tum esset populi constitutus ad suffragium ferendum*. *Scal.* A consistentium multitudine dictum vult Festus (neque enim depravatus hic locus, ut perperam voluit Scaliger), nam sic apud Gellium (XVI, 5.): *locus, ubi consistitur, constitio*, pro quo libri quidam habent *constitutio*. Melius tamen a verbo *constituere*, quod ibi ad constitutum conveniat populus. Quin et *to constitutum* apud Tullium legitur pro loco, ubi conveniebant. In orat. pro Coelio (c. 8. extr.): *Graves erunt homines, qui hoc dicere audeant, cum sit his confitendum, ne congressu quidem et constituto coepisse de tantis iniuriis experiri*. *Dac.*

Convallis. A *con* et *vallis*. Male Varro (De L. L. V, 29. Sp.), qui *convallis* dici putat *cavata vallis*. *Dac.*

Convoti. Proprie coniuratores *συνομύοντες*. *Dac.* Ita et *Devoti* dicuntur. Glossis *καθωσιμύονοι*. *Goth.*

Cibus. Orus Milesius in Etymologico apud me manuscripto: *Κιβωτός*, inquit, ὥφειλε διὰ τοῦ εἰ διφθ. διὰ τὸ κείσθαι ἐν αὐτῇ etc. ἴσως δὲ παρὰ τὸ κίβος γέγονεν, ὃ σημαίνει τὴν τροφήν, καὶ κίβησις ἡ πῆρα, ἢ ἡ κιβωτός παρὰ τὸ κείσθαι ἐκεῖ τὴν βόσιν. *Fulv. Urs.* A Graeco *κίβος* pera; nam ita legendum loco τοῦ *Κιβωτίου* pluribus ostendit Voss. In MS. erat *Cyboh*. *Dac.* *Κιβώτιον κίβος*. *Goth.*

Cicum. Varro lib. VI. (lib. VII, pag. 368. Sp.) ling. Lat. habet *cicum*. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Cicum* ῥύας ὑμῆν. Isidori glossae: *Cicum mali granati membrana*. Vide Coniectanea nostra (p. 149.). *Scal.* Glossis *γρόκκος*. Accipitur etiam in Glossis manuscriptis pro umbilico lupi. *Dac.*

Cispium mons. Eum inter Esquilini colles numerat noster, unde et Esquilinum montem *Cispium* et *Oppium* dictum volunt. Vide *Septimontio*. Diversum tamen facere videtur Varro lib. IV. (De L. L. V, p. 57.): *Esquilinus Sexticeps*; *Cispium mons Sexticeps* apud aedem Iunonis Lucinae, ubi *Aeditumus* habere solet. *Dac.* *Hominis Cispium* Anagnini. *Goth.*

Citimus. Declinabantur olim *Cis*, *citis*; *Uls*, *ultis*. Pomponius de origine iuris (lege 2. §. 31.) dixit *ultis Tiberim*. Dixit et Varro alicubi. *Scal.* A *cis* et *citra*, unde *citer*, *citerior*, *citimus*, ut ab *uls*, *ultra*, *ulter*, *ulterior*, *ultimus*. *Citimus* est extremus, sed qui proximus nobis est. Quamquam et eum signare potest, qui nobis sit remotissimus. Nam et *cis* pro *ultra* positum invenias. Vide *Uls*. *Dac.* *Citimus* aliis *citimus*. Vide Nonium (pag. 85. ed. Merc.). *Goth.* *Ultimus* a genitivo *ultis*, vide l. 2. §. et quia. 32. ff. de origine iuris. *Idem.*

Cicindelæ. *Λαμπυρίδς*. Glossarium. *Scal.* A *cis* et *candeo*, unde et *candela* et *candelabrum*. In MS.

pro *candore* legitur *candela* (exhibent enim editt. Scal. et Dac. pro *candela*, quod nos scripsimus, *candore*). Sed immediate a *candeo*, unde *candor*, *candela*, quomodo a *λάμπα λαμπυρίς* Graecis dicitur. Dac. Glossis manuscriptis genus muscarum vel scarabeorum. Goth. *Candelabra*; vide supra *Candelabrum*; potest et hoc loco legi: *Candela*; quam a *candore* Isidorus. *Idem*.

Citrosa. Naevius: *pulchramque ex auro vestemque citrosam*. Festus vult ita dictum, quod sit undatim crispa. At Macrobius, quod poma citri vestibus insererentur ad odorem concipiendum. In quo licet videre veterum inconstantiam. Nam alia est citrus, ex qua menses fiebant, alia, quae poma habet, quam Medicam vocarunt. Quam cum dicant eandem esse cum Homericā Thyia, ipsi viderint. Vix enim et Virgilianis temporibus non solum Europae, sed et Asiae minori cognita erat. Scal. Quod Latini *citrum*, Homerus *θύον*, et quas illi *citrosas vestes*, ille *θύώδεια εἴματα*:

Εἴματα δ' ἀμφιέσασα θυώδεια σιγαλόεντα

(Od. 5, 264. 21, 52.). Unde etiam Naevii locum expressum docuit idem Macrobius. Dac.

Civicam coronam. Quam dat civis, a quo servatus est in proelio, testem vitae salutisque perceptae. Ex iligneis, vel quernis foliis texebatur, non auro, quia nefas erat, civem lucri causa servari, vel quia cibus victusque antiquissimus querceus capi solitus sit. Vide Gellium lib. V. cap. 6. Dac.

Circanea. Sic generatim aves omnes dictas puto, quae praedam circumeundo lustrant, ut milvus aliaeque aves rapaces, a *circando*, circumeundo. Dac.

Circites. Non solum circuli ex aere facti, sed et quivis alii circuli. Vide *Cesticellus*. Dac.

Cilium. Glossarium: *Cilia*, ὑπώρια. Lege: ὑπώπια. Palpebras intelligit. Scal. Festo consentit Isidorus lib. XI, c. 1. *Cilia*, inquit, sunt tegmina, quibus cooperiuntur oculi, et dicta cilia, quod celent oculos tegantque tuta custodia. Sed proprie cilium est crepido superioris tunicae, unde pili exeunt. Unde supercilium, quod supra cilium est. Dac. Vide infra *supercilium*. Goth.

Cimmerii. Cimmerios in Campania circa Baias et Cumas prope lacum Avernum testantur Lycophron, Silius, Eustathius, Ephorus, et ex eodem Strabo, Plinius, Marciānus et alii. De iis intelligendus locus Homeri Odyss. λ. (XI, v. 14. seqq.):

Ἐνθα δὲ Κιμμερίων ἀνδρῶν δῆμός τε πόλις τε
'Ἡέρι καὶ νεφέλῃ κεκαλυμμένοι, οὐδέ ποτ' αὐτοῦς
'Ἡέλιος φαέθων ἐπιδέρκεται ἀκτίνεσσιν,
'Ἄλλ' ἐπὶ νύξ ὅλοῃ τέταται.

Ulysses enim ex Circes insula mane discedens vento secundo sub vesperam ad Cimmeriorum oram appulit. Quod probat de Cimmeriis Scythiis circa Bosphorum non posse intelligi. Sed audi Servium ad illud Aeneid. V, (VI, 107.):

— — quando hic inferni ianua regis

Dicitur et tenebrosa palus Acheronte refuso.

Acheron, inquit, fluvius dicitur inferorum, quasi sine gaudio. Sed constat locum esse haud longe a Baiis undique montibus septum, adeo ut nec orientem, nec occidentem solem possit aspicere, sed tantum medium diem. Quod autem dicitur ignibus plenus, haec ratio est. Omnia vicina illic loca calidis et sulphuratis aquis scatent. Sine gaudio autem ideo ille dicitur locus, quod necromantia vel sciomantia, ut dicunt, non nisi ibi poterat fieri; quae sine hominis occisione non fiebat. Nam et Aeneas illic occiso Miseno sacra ista complevit et Ulysses occiso Elpenore, quamquam fingatur in extrema oceani parte Ulysses fuisse. Quod ipse Homerus falsum esse ostendit ex qualitate locorum, quae commemorat ex tempore navigationis. Dicit enim eum circa unam noctem navigasse, et ad locum venisse, ubi sacra perfecit. Quod de Oceano non procedit, de Campania manifestissimum est. Inde autem Cimmerios a tenebris nomen habere Phoenices fabulati sunt, ut optime notavit Doctiss. Bochartus in *Chanaan* lib. I. c. 83., quia *cimmer* eis est *nigrescere*. Unde *cimrir tenebrarum atror*. Dac.

Cimbri. Ἀστροῖκοι sane καὶ πλανήτες fuerunt. Sed non magis Cimber latronem significat, quam Isaurus piratam; Ambro dissolutum ac voracem; Opicus obscenum. Sed quia tales fuerunt eae nationes, de earum nomine vocamus, qui tales sunt. Scal. Germaniae Septentrionales populi, qui cum huc et illuc praedabundi vagarentur, inde factum est, ut Germanica et Gallica lingua latrones Cimbri dicerentur. Dac. Isauri piratae I. 20. cod. de feriis: Ambrones dissoluti et turpis vitae homines, supra *Ambrones*: Opici et Osci obsceni, infra *Oscum*. Goth.

Cingulos. Ubi cingi solet. In MS. melius ubi cingi solent. Dac.

Cillibae. Dicitur et cilibantum. Varro lib. IV. (De L. L. V, pag. 126. Sp.): *Mensa rotunda nomi-*

nabatur cilibantum, ut etiamnum in castris; id videtur declinatum a Graeco ἀπὸ τοῦ κύλικος. Verum in etymo fallitur Varro. Nam cillibae dicta a Graeco κίλλιβας, mensa tripes, supra quam antiquitus bello redeuntes clypeos reponebant. Aristoph. in Acharn. (v. 1122. ed. Dind.):

Τοὺς κίλλιβαντας οἷσε παῖ τῆς ἀσπίδος.

Ubi Scholiastes: *Κίλλιβαντας τρισκελῇ τινα σκευάσματα, ἐφ' ὧν ἐπιτιθέασιν τὰς ἀσπίδας, ἐπειδὴν κάμωσι πολεμοῦντες.* Ab horum similitudine poculorum mensae cillibae etiam dictae. *Dac.* Vide *Goth.* ad Varronis l. c.

Chilo. Graeci interpretantur προκέφαλον. *Scal.* A Graeco χεῖλος *labrum.* Idem Charisius lib. I. (p. 98. Ed. Frob.): *Cilones dicuntur, quorum capita oblonga et compressa sunt. Chilones autem cum aspiratione ex Graeco a labris improbius, quae illi χεῖλη, unde chilones improbius labrati. Dac.* A *Cilo* est Fabius Cilo in l. 1. ff. de off. P. Urbi l. ult. ff. de officio P. Vigilum. *Goth.* *Cilo* vocatur et *Capito.* Idem.

Cisterna. Quod sit cis terram, quasi *cisterrena.* Sed magis placet esse a *cista*, quae sacculum, crumenam significat. *Cista*, *cisterna* aquae receptaculum. Vini etiam fossa ad vinum recipiendum *cisterna* dicitur. *Dac.* Adde l. 1. §. 4. ff. de fonte. Hinc *cisterna vini* metaphoricus in lege 21. §. sed si de navi ff. de furtis. Glossis λάκκος. Glossis MS. *Cisterna* est lacus collectorius. *Goth.* Apud Paullum fortasse legendum: *Quod cis est terram, vel, quod Ottoni meo placet, quod cis, id est, infra terram.*

Camillus. Versiculus ille exagitatus a veteribus criticis:

Praetextum in cista mures rosere camilli.

Camillum intellexit Ovidius (Fast. II, 650.), cum ait:

Stat puer et manibus lata canistra tenet.

Vide Coniectanea nostra (p. 120.). Glossarium: *Camilla*, τέτεια. Servius P. Danielis: *Alexander*, inquit, *Aetolus poeta in Musis refert Camillam nomen fuisse Dianae ab Ephesiis dedicato templo ei impositum.* Haec Servius in schedis reconditis, quae sunt in bibliotheca Danielis nostri. Sed profecto magnus ille Virgilii interpres fallitur. Nam in eo poemate Alexander Aetolus non Camillam, sed Ὠπιν Dianam vocat, cuius versus habes apud Macrobius. Sed est μνημονικὸν ἀμάρτημα. *Scal.* Καδμῖλος Boeotis minister deorum dicebatur, quam vocem a Phoenicibus didicere, qui ministrum vocant *Chadmel*, et ita proprie Boeotis dictus Mercurius, quod deorum esset minister. A *cadmillus* factum *casmillus*; et *camillus* et *casmillum* dictum Mercurium ex Callimacho Varro scribit lib. IV. (De L. L. VII, 321. seq. Sp.) alii *camillum*; ut Statius Tullianus. Servius in XI. Aeneid. (543.) inde qui diis serviebant, vel in sacris sacerdotibus ministrabant, *Casmilli* et dempto *s* *Camilli* dicti. Hinc Pacuvius in Medea:

Caelitum camilla exspectata advenis; salve hospita.

Et quia huic officio pueri ingenui deligebantur; usus postea obtinuit, ut quilibet pueri ingenui vocarentur *camilli*, ut hic Festus; et ostendit vetus carmen (apud Festum v. *Flaminius camillus*): *Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra camille metes.* Neque homines tantum *camilli* dicti, sed quaelibet alia, quae rei cuiquam inservirent, ut infra Festus notavit, *cumeram*, sive vas, in quo nubentis utensilia ferebantur, *casmillum* fuisse vocatum. *Dac.* Adde Macrobi. 5, (III.) 8. *Goth.* Descendit *camillus* a Sanscrita voce *kumaras*, puer, et a *kumal* radice, quae significat, *ludere*, ut infans. Unde fortasse etiam *famulus* et *familia* descendunt.

Capuam. Sane Capys Graecum vel Tarentinum videtur Latine expressum per *Falconem*. Nam κάπυς παρὰ τὸ κάπτεσθαι, ἤγουν κάμπτεσθαι, quod incurvos habeat pedes; unde et *Capus* dictus κατ' ἐξοχὴν, ut ὄρνις gallina κατ' ἐξοχὴν, et multa alia eiusmodi, ut et unus tantum ex genere accipitrum vocatus *falco*, non omnes accipitres, quamvis omnes sint γαμψώνυχες; hoc enim significat *falco*. *Scal.* Virg. Aen. X, (145.):

Et Capys; hinc nomen Campanae ducitur urbi.

Ubi Servius: *Caelius*, qui Troianum Capyn condidisse Capuam tradidit, eumque Aeneae fuisse sobrinum. Alii hunc Capyn filium Capeti volunt esse Tiberini avum, ex quo fluvius Tiberis appellatus est; eumque Capuae conditorem produunt: alii Capyn Samnitum condidisse Capuam confirmant. Sed Capuam vult Livius (IV, 37.) a locis campestribus dictam, in quibus sita est. Constat tamen, eam a Tuscis conditam de viso falconis augurio, qui Tusca lingua capys dicitur, unde est Capua nominata. Tuscos autem omnem paene Italiam subiugasse manifestum est. Alii a Tuscis quidem retentam et prius Aliternum vocatam; Tuscos a Samnitibus exactos Capuam vocasse ob hoc, quod hanc quidam Falco condidisset, cui pollices pedum curvi fuerunt, quemadmodum falcones aves habent, quos viros Tusci capuas vocaverunt. Varro (L. L. IX, 1.) dicit propter coeli temperiem et cespitis foecunditatem campum eundem Campuanum sive Campanum dictum quasi sinum salutis et fructuum. Unice placet Livii sententia, cuius verba lib. IV. (37.) *Vulturnum Etruscorum urbem, quae nunc*

GRAMMAT. LAT. II.

Z z

Capua est, ab Samnitibus captam Capuamque ab duce eorum Capye, vel, quod propius vero est, a campestri agro appellatam. Et hoc ipsum est, quod Festus in fine: alii a planicie regionis. Nam *Capua* quasi *campua* a *campo*, agro campestri, quae vox *campus* planiciem significat, ut *aequor*. Ab huius sententiae partibus facit, quod ipsa *Capua* prius *campa* sive *campus* dicta. Unde *Campani* et *Campas* apud Plautum. Eustath. Dionys.: "Οτι οἱ Καμπανοί, ὧν τὸ πεδίων λιπαρὸν διὰ τὴν εὐκαρπίαν λέγεται, ἀπὸ τῶν ὑποκαθήμενων ἐκεῖ κάμπων ὠνομάσθησαν, ἣ ἀπὸ Κάμπου πόλεως. Manifesto *Capuam* urbem intelligit, quod non satis perpensum iis, qui *Campum* nescio quam a *Capua* diversam fingunt. *Dac.* *Falconem* vide infra *Falcones*. *Goth.*

Camenae. A carminibus; nam primo *casmenae* dictae sunt, postea *carmerae*, ut *casmen* carmen. *Casmen* ab antiquo *casno* pro *cano*. Et hoc multo probabilius videtur, quam si a *cano* ἀμέσως deducatur, quasi *canena*, et *n* verso in *m* *camena*. Prorsus ineptum, quod sequitur, a casta mente *camenas* dictas. *Dac.* Non a *carmine* nomen habent *Camenae*. Nam *carmen* est Sanscritum *karman*, factum opus, ποίημα. *Camenae* vero nomen descendit a *kam*, quod significat *amare*, *velle*, *studere*. Quemadmodum autem ab *amo* descendit *amoenus*, sic a *camo*, quod verbum ex Sanscrito *kam* supponere licet, *Camoena*, quae vox idem significat, quod Graecorum *Μοῦσα*, h. e. *μῶσα*; a *μάω*, *μῶ*, quod denotat studeo, volo. Sunt igitur *Camoenae*, quemadmodum *Μοῦσαι*, Deae studentes, inquirentes, scrutantes, Deae studiorum, lucubrationum. Ceterum Graecorum *μᾶν* et Latinorum *amare* idem vocabulum, quod utrumque e Sanscrita radice *kam* derivandum. Cf. quae supra ad v. *Amei* notavimus. Adde quod *kamini* adi., tem. *kamini*, in lingua Sanscrita significat amantem, volentem, studentem; quare fortasse rectius scribatur *Camenae*, e simplici.

Camara. Vide incerta Verrii ex Charisio. *Ant. Aug.* A Graeco καμάρα. Ex hoc loco Charisius (pag. 55. ed. Frob.): *Camarae dicuntur, ut Verrius Flaccus affirmat, non camerae per e. Sed Lucretius* (apud Charis. l. c.): *cameraeque caminis ex cratibus, etiam cameram dici posse ostendit.* At *Cameri boves* sunt, ut ait Servius, qui *conversa introrsum cornua habent, quibus contrarii patuli, qui cornua diversa habent, quorumque cornua terram spectant; his contrarii licini, qui sursum versum cornua habent.* *Camurus* a Graeco κάμυλος, curvus, reiecto *π*, et *λ* verso in *ρ*. Quidam a *camera* dici putant; et idem sensisse videtur Erythraeus, cum dubitat an *camerus* vel *camurus* sit scribendum apud Virgil. in Georg. (III, 55.):

— — *Camuris hirtae sub cornibus aures.*

Dac. Vide Macrobr. VI, 4. in f. Sic Nonio (pag. 30. Merc.) *Camerum* obtortum; unde *Camerae* tecta in curvitate formata. Hinc *camerata* area, arcuata in l. 16. §. ff. locati, ubi tamen legitur *aerata* in editione Florentina et Haloandri. *Goth.* *Camuri boves* Gloss. *Camuris ἄγνος, ταῦρος*, et *Camuris hirtae* sub cornibus aures, ubi *camura* cornua interpretatur (Macrobr.) in se redeuntia. *Idem.*

Cappas. Lege *campas*, ut in marg. Graecis κάπη, quo nomine dicitur omne cetaceum et quivis ingens piscis a caudae flexum, quae κάπη dicitur. *Dac.* Adde Nonium (pag. 120. Ed. Merc.) in *Hippocampi* 2. n. 397. *Goth.*

Catampo. Graecum scilicet κατ' ἄμφω. Videntur verba duorum, qui eum ludum exercebant. Ridiculus est doctias. vir, qui in Codice Iustiniani libro tertio in fine hariolatur de genere lusuum dictum, quod ipsi Imperatori nunquam in mentem venit, praesertim cum de hoc catampo ibi mentionem fieri putet. Dictum κατ' ἄμφω, ut καθ' ἑν. Sed puto potius *catambo* scribendum per *b*. Καταμβῶ dictum, ut ὀπισαμβῶ. Est autem ὀπισαμβῶ ἢ εἰς τοῦ πλῶ ἀναχώρησις· καταμβῶ ἢ εἰς τὸ κάτω καὶ τὸ πονηγές. Vide Eustathium. *Scal.* *Catambo* igitur, quod hodie pueri faciunt, cum capite ambulant, gradiuntur. *Dac.* Quidam *κόντανα*, ut in lege 1. Cod. de aleatoribus. *Goth.*

Carissa. In veteribus editionibus *vafram*, non *vafram*. Cui adstipulari videtur auctor Glossarii: *Carisa, μανιστῆς, πορνισσός*. Isidori Glossae contra feminino: *Carissa, lena vetus et litigiosa; ancilla dolosa et fallax.* *Scal.* Retineo *vafram*, et verba Glossarii, quae ambigua sunt, interpretor, *lena* et quae *prostituta* alit. *Carissa* a Graeco χάρις, ut vult Voss. Legitur etiam et *caprissa* a *capra*, scilicet quasi eam signet, quae caprae vel meretricis mores imitetur. Sed omnium optime Lucas Fruterius, qui in epistola quadam ad Muretum reponendum putavit *catissa*. Nam *catos* pro callidis et ingeniosis apud veteres dictos. *Dac.* Alii *carisam*, fortasse a Caribus; notum enim, qui *Cares* fuerint. *Goth.*

Caerimoniarum. Cerus veteri lingua sanctus, a quo *cerimonia*, ut a sanctus *sanctimonia*. Et mysticum erat nomen Iani *Cerusmanus* in carmine Saliari, quamvis et creator bonus exponatur a quibusdam veteribus. Nonnulli a Cerere *cerimonias*. Propterea Glossarium: *Cerimonia Δημήτρια.* *Scal.* Hoc est contra Festum, qui *cerus creator* interpretatur, quod si ita sit, ut et revera est, inde *cerimonia* nomen accepisse

non potest. Erit igitur ab oppido Caere in Tuscia, non longe a Tarquiniiis, quod sacrarium populi Rom., diversorium sacerdotum ac Romanorum sacrorum receptaculum vocat Livius (V, 40. 50.). Vide Strab. lib. V. (pag. 220.). Quidam a caritate ducunt, id est a carendo, sicut in caerimoniis esse dicuntur, qui certis rebus abstinent, ut infra in *purimenstruo*, et illud etymon probaverit Massurius Sabinus apud Gellium lib. IV. cap. 9. Macrob. lib. III. cap. 3. Augustin. lib. II. retractat. cap. 37. et Isidor. lib. VI. cap. ult. *Dac.* *Caerimoniae* vocabulum recta descendit a radice Sanscrita *kri*, quae *facere*, tum *sacra facere* significat. *Carmin* est faciens, sacra faciens, et *Carminja*, actio sacrificii, ritus; quod ipsum est Latinorum *Caerimonia*.

Coelibem. *Koλίη* est carens concubitu, ut *αλύλη* carens capris: *κερκόλη* carens cauda. *Κελειν*, *κοίος*, unde *ὀρέσκοιός* in montibus cubans. Ea est vera etymologia. *Scal.* Hoc Festi etymon vulgo receptum fuit, nam et Donatus apud Terent. (Ad. I, 1, 18.): *Romani*, inquit, *caelibem quasi coelitem dicunt*. *Dac.* Glossis *ἀγαμος ἀνήρ caelebs*; *ἀγαμος γυνή innupta*; *ἀγαμία celibatus*; et alio loco: *Celebs ἀγύναιος*, sine uxore; *caelibes ἀσκηταί*. Ceterum hoc loco quidam legunt *Celibem*, alii *Celitem*. Idem Isidorus. *Goth.*

Catamitum. Pro *Ganumede* dicebant *Ganamidus*, unde *g* in *c* et *d* in *t* *Catamitus*. Vide *Alcedo*. Plaut. Men. I, 2. (35.):

*Me. Dio mihi, nunquam tu vidisti tabulam pictam in pariete,
Ubi aquila Catamitum raperet, aut ubi Venus Adoneum?*

Ubi male Lamb. *Catamitum* Priami filium facit, cum re vera *Trois* fuerit, quamvis eum Cicero (Tusc. Disp. I, 26, 65.) *Laomedontis* dicat, ut et vetus cycli scriptor, cuius tibi versus lepidissimos exhibebit scholiastes Euripidis in *Oreste* (ad vers. 1376.). *Dac.*

Caeculus condidit Praeneste. Virg. Aen. VII. (681.):

*Nec Praenestinae fundator defuit urbis;
Vulcano genitum pecora inter agrestia regem,
Inventumque focus omnis quem credidit aetas,
Caeculus.*

Ubi Servius: *Caeculus filius Vulcani sic dictus, quod minoribus oculis fuerit, quam rem frequenter efficit fumus. Hic collecta multitudo, postquam diu latrocinatus esset, Praenestinam civitatem in montibus condidit.* etc. Et Solin. c. 8.: *Praeneste, ut Zenodotus refert, a Praeneste Ulyssis nepote Latini filio, aut, ut Praenestini sonant libri, a Caeculo, quem iuxta ignes fortuito invenerunt, ut fama est, Digitiorum sorores.* *Dac.* Unde putant *Caecilios*. *Caecilia* gens plebeia, Metellorum cognomento clara e *Praeneste* oriunda, puta a *Caeculo*. Alii a caecitate *Caecilios* dictos putant. *Idem.*

Catillones. *Catillones.* Vide *Catillatio*. Margini adscriptum *catillones*, quod monet scriptum fuisse *catillones* duplici *ll*. *Dac.* Vide infra *Fiscellus*. *Goth.* *Gulosus.* Nam *Catullire* est esurire vel libidinari Nonio (pag. 90. Merc.). Apud Macrob. Saturnal. III, 19. *Catillones* proprie dicuntur, qui ad polluctum *Hereulis* ultimi cum venient, *catillos* luguribant. *Idem.*

Catillatio. *Catillones* ait a Romanis dici, qui provincias Po. Ro. despoliassent a *catillonibus*, qui et *catillos* ipsos liguriunt, absumpta prius dape. A Graecis vero eiusmodi homines dicebantur *μολγοί παρὰ τὸ ἀμέλγειν καὶ κλέπτειν τὰ κοινά*, ut ille fur apud Maronem (Ecl. III, 5.):

Hic alienus oves custos bis mulget in hora.

Scal. A *Catinus*, *catinulus*, *catillus*. A quo *catillare* ligurire. *Catillatio* ipsa actio liguriendi. *Dac.*

Cesticillus. Vide *Arculum*. *Ant. Aug.* A *cestus*, id est *cingulum*, *cesticulus*, unde *cesticillus*. Vide *Caestus*. Emendabat Salmasius *Cercitillus* a voce *cercites* circuli. Varro lib. V. (De L. L. VI, 191. 8p.): *Ut parvi circuli annuli, sic magni dicebantur cercites anni.* *Dac.* *Cesticillus* *cestillus*. *Goth.*

Cespes. In modum lateris. Propterea elegantissime a Graecis vertitur *χορτόβλινθος*. Glossarium: *Cespes*, *χορτόβλινθος*, *χορτόβωλος*, *πλίνθος*. Male: *χορτόβωλος*, *πλήθος*. *Scal.* Virg. Ecl. I. (69.):

Pauperis et tuguri congestum cespitem culmen.

Ubi Servius: *Cespitem, id est herba cum propria terra evulsa.* A *caedo* dictus *cespes*, quod frutices undique resciso quadratam lateris figuram referat. *Dac.* Cf. Horat. Od. II, 15, 17. ibique interpp.

Catulinam. Hanc *Saturnionem* (*Saturnione* in textu Festi exhibet ed. *Dac.*) Plauti fabulam respicit Plinius, cum ait lib. 29. (c. 4, 14.): *Catulinam adicialibus quidem celebrem epulis fuisse Plauti fabulae sunt indicio.* *Dac.*

Catax. Graecum est *κατάξ*, hoc est *καταγῶς τὰ μέλη*. Isidori Glossae: *Catax*, *claudus*, *coxus*. In veteribus Graecorum glossis: *Coxus*, *χολός*. Lege *χολός*. Hispani retinent nomen. *Claudum* enim hodieque

Z z *

vocant *Coxo* et *Corquear* claudicare. Quod et in illis optimis glossis reperi: *Coxigat*, *χωλαίνει*. Et Nonius (pag. 25. Merc.): *Catax* dicitur, quem nunc *coxonem* vocant. Dicitur et *cloppus*. *Cloppus*, *χολός*. Glossarium. *Sca*l. Graecum est ἀπό τοῦ κατάξας. Lucilius lib. 2.:

— — — — — *hostibus contra*

Pestem perniciemque catax quam et Manliu' nobis.

Caesariati. Plautus in Milit. (III, 1, 171.):

Qui miles admutiletur caesariatus.

Dac. Descendit a Sanscrita voce *kaeça*, quae comam significat. Unde *kaecin*, qui comam habet; *kaeçara* comatus, et cum suffixo *ja*, *kaesarja*, quae vox staturum eius significat, qui comam alit. Quare proprie *caesaries* denotat comationem, si ita dicere liceat. Cf. Schlegel über Spr. u. W. der Ind. p. 12.

Catularia. A *catulus*, quod non longe ab ea immolarentur catuli, id est canes, unde patet *catulus* de canibus dici, quod pluribus exemplis firmavit Vossius; porro quod rufae canes ad placandum caniculae sidus immolarentur, id aperte docet Festus in voce *Rutilae*. *Dac.*

Caedem. A *caedo*, quod a *καίω* occido, unde et *caido* antiqui dicebant. *Dac.*

Cenina urbs. Al. *Caenina*. *Καινίνη* Steph. et Halicarn. *Caeninenses* Livio. In Latio ponit Plin. (Lib. III, 5, 9. §. 68.).

Catulus. Forsan prima notione *catulus* catenam illam signavit, qua canes vincti. Postea vero pro quovis vinculo sumi coeptus. Lucil.:

Cum manicis, catulo, collarique ut fugitivum.

Dicitur etiam *catellus*. Plaut. Curc. V, 5. (8.) (13.):

Delicatum te hodie faciam cum catello ut accubes

Ferreo ego dico.

Ubi non audiendus Lambinus, qui hanc differentiam statuit, ut *catellus* parvum canem, *catellum* vero catenam significet. Nam *catulus* et *catellus* canem et canis vinculum, ut Graecis *σκύλαξ ἔγγονα κυνός* et *δεσμόν σιδηροῦν* notat. *Catulus* autem et *canis* pro vinclo, ut optime Festus. Plaut. Casin. (II, 6, 37.):

Deos quaeso, ut quidem hodie tu canem et furcum feras.

Dac. Adde infra *Millus collare canis*, et Nonium (pag. 36. Merc.) in *Collare*. Eiusmodi fere *catulus* iniiciebatur torquendis l. 7. ff. ad l. Iul. de vi publica. Est praeterea *catella* diminutivum apud Nonium (pag. 199. Merc.) a *catena*, ut infra in *Redimiculum*, quae et *canis*. *Goth.*

Caestus. Laminae ferreae aut annuli connexi, quibus pugiles armabant brachia. Clavae etiam plumbeas pilas loris bubulis appensas habentes *caestus* dicebantur per *ae* a caedendo. *Dac.* Et genus quoddam. Cingulum intelligit, sed hic frustra eat Festus sive Paulus. Nam cum pro ornatu muliebri; per *e* scribitur a Graeco *κεστός*, quod apud Homerum, Lucianum et alibi quoque observavi. Cum vero pro armis pugilum; per *ae* a caedendo, et ita sensisse videtur Servius. Sed cogitanti mihi succurrit, nihil opus esse dividua ista originatione; *cestus* enim pugilum et *cestus* muliebri per *e* simplex a *κεστός*, quod adiective a *κεντέω* pugno. *Cestus* quasi acu pictus et compunctionibus elaboratus et distinctus, quomodo Veneris cingulum sive balteum *κεστόν ἑμάντα* dixit Homer. Iliad. ξ. (214.). Et Hesychius interpretatur *ποικίλον*. Ab eo igitur Latini substantive formarunt *cestus*, *cesti*, de muliebri ornatu; et *cestus*, *huius cestus* de armis pugilum. Ille, quod acu variegatus; iste, quod inserto ferro et plumbeis bullis sive sphaerulis quasi compunctionibus distingueretur. *Dac.*

Caeditiae tabernae. Ex hoc loco Sipontinus: *Caeditiae* tabernae non a caedendo dictae sunt, sed a domini nomine, qui *Caeditius* vocabatur, a quo in via Appia aedificatae sunt. Non longe ab eadem via circa Vestinos alicubi campus nomine *Caeditius*, cuius meminit Plin. (XIV, 6, 8. n. 2.). Unde optimus caseus et circa Sinuessam *Caeditiani* coloni. *Dac.*

Cavillatio. *Cavillari* a *cavere*. Istud de iurisprudentibus dicitur cum consiliis suis nobis cavent, illud vere Leguleiorum et rabularum forensium proprium, cum tergiversantes tricas et morosas iuris praestigias effutunt ad fallendum, unde *cavillatio*, frustratio, per fraudem irrisio, calumniatio. Et *incavillatio* per despectum irrisio infra Fest. Glossarium: *cavillatio*, ἐνέδρα, ἀπάτη, παρεγγέλῃσις. *Dac.* Vide l. 177. ff. de verb. signif. *Goth.*

Cati fons. Non longe a Roma. Sed de *Cati* fonte nihil alibi legere est. Vide *Petronia*. *Dac.*

Cacula. Plaut. in Trinum. (III, 2, 198.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Cacula*, δοῦλος στρατιώτου.

Scal. Est a *κακός* *imbellis*, quod non esset in numero militum. Caculam cum calone in etymo confundit Festus. *Dac.* Vide aliud etymon infra *Procalare*. *Goth.* *Clavis ligneis*. Vide *Catones*. *Idem.*

Canaliculae. Forenses vocat, ut etiam Graeci *ἀγοράλους*, hoc est *χυδαλους*. Ceterum singulari numero propter *canalem* legendum est, non, ut hic, propter *canales*. Plautus Curculione (IV, 1, 15.):

In foro infimo boni homines atque dites ambulant;

In medio propter canalem ibi ostentatores meri.

Scal. Per canales autem fori cancellos intelligo, qui *canales* dicti; et ita hunc locum accepit doctissimus Salmasius, qui hunc Tertulliani locum (de pallio c. 5.) adduxit: *Iam et de negotio provocat, ego, inquit, nihil foro, nihil campo, nihil curiae debeo, nihil officio advigilo, nulla rostra praeoccupo, nulla praetoria observo, canales non adoro; subsellia non contundo.* *Dac.* Quod circa *canales fori* consisterent. Vide Novell. 90. c. 1. *Goth.*

Cana. Idem sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 125. seq. Sp.): *Tryblia et canistra, quae putant esse Latina, sunt Graeca, τρυβλίον καὶ κάνιστρον Graeca sunt.* Ergo *κανᾶ* a *κάνειν*, in plurali *κάνεα* et per contractionem *κανᾶ*. Sed *canistrum*, ut optime Voss., non minus est a Graeco, quam *cana*, a voce *κάνιστρον* scilicet, quam Hesychius exponit ὄστρακον, τρυβλίον, κενούν. *Dac.* Adde infra *Canephora*. Glossis: *Cana, πανάκεια θεός.* *Goth.*

Canicae. A canibus scilicet. Vide proverbium *κύων ἀπὸ μαγδαλιᾶς*. Pacuvius:

Qui apud te quasi servos est canicaceum panem.

Scal. Lucil. l. 27.:

Quanti vellet quam canicis apud te et magonis manu.

Dac. Adde Nonium (pag. 88. Merc.) in *Canicas*. *Goth.*

Cancrī. Cancer, canceris, et mutato n in r carcer, carceris; non a coercendo, ut Varro (De L. L. V, 150. 153. Sp.). Apuleius (Met. VI. p. 176, 26. ed. Elmenh.): *inter Orci caneros iam ipsos adhaesisti.*

Scal. Sunt autem *cancelli* septa quaedam rectis, obliquis et transversis lignis contexta, fenestellis distincta.

Dac. *Calces.* Vide supra *Calces*. *Goth.*

Canentas. Forsan, inquit Voss., a *κανοῖς*, quae in capite portabant Canephorae, nisi legatur *ca-rentas* a Graeco *κάρηνον* caput: *Dac.*

Canta. In Saliari carmine, ut puto, unde *pa* pro *parte*, *po* pro *populo* Festus adduxit. Vide ibi notata. Verum hic mihi locus suspectus est, et, ni fallor, legendum: *cante pro cantate ponebant.* Ex hoc Varronis lib. VI. de L. L. (VII, p. 314. Sp.), ubi voces e carmine Saliorum adducit, *ab eadem voce canite*, inquit, *pro quo in Saliari carmine scriptum est cante, hoc versu: Divum exta cante, Divum deo supplice cante.* *Dac.*

Caudicariae. Naves sic dictae, quod e caudicibus, id est crassioribus tabulis fierent. Varro lib. 3. de vita pop. Rom.: *Quod antiqui plures tabulas coniunctas codices dicebant, a quo in Tiberi naves codicarias appellamus.* Inde Caudicarii dicebantur ii, qui caudicariis navibus frumentum advehbant. *Dac.*

Candelabrum. A candela dictum docet etiam Varro lib. IV. de L. L. (V, 125. Sp.), *brum* autem est vocis productio. Frustra igitur, qui a *candela* et *λαβεῖν* capere, vel a *candela* et *labrum*. *Dac.* *Figan-tur.* Vide *Cicindela*. *Goth.*

Cantherius. Cantherios equos dictos putat Varro (De R. R. II, c. 7. fin.), quod semine careant. Inepte sane. Optime Caninius in Alphabeto a Graeco *κανθήμιος*, λ mutato in ρ. *Dac.* Glossis *καβάλλης μηχανικός.* *Goth.*

Cavillum. Dictum a cavendo, *ὑποκοριστικῶς*, propriumque est leguleiorum et moratorum verbum. Nam iuris consultorum proprium *cavere*. Ovidius (Art. Am. I, 83.):

Illo saepe loco capitur consultus amore,

Quique aliis cavit, non cavet ipse sibi.

Tibull. (I, 4, 67.):

Haec mihi quae caverem Titio deus edidit ore.

Hodie inepte: *quae canerem Titio*, nullo sensu. At Tibullus se prudentum more de amore publice responsurum cuilibet consulenti proponit. Quod ex sequentibus et ex nomine Titii apparet, sed qui corruperunt, ignorarunt, secundam et tertiam coniugationem eandem apud veteres fuisse. Ut igitur diminuerunt nomen in formulariis illis, leguleios, non iurisprudentes vocantes, sic et verbum professionis, cum cavillare, non cavere eos dicebant propter tricas et morosas iuris praestigias. Sane ita esse vel unus Tertullianus satis dedit, qui in libro de corona (11.) ait: *omnibus modis cavillandum, id est cavendum, παντοίως περιεργαστέον.*

Non ergo obacurum, quare in vitium verterit hoc verbum, cum genus hoc hominum male semper audierit. Glossarium vero: *Cavillatio*, ἐνέδρα, ἀπάνη, παρεγγελησις. *Scal.*

Caudæcae. Lege: *Caudæae*. Ita etiam Plautus Rudente (IV, 4, 65.). *Scal.*

Cistellam istio *inesse oportet caudeam in isto vidulo*.

Dac. *Caudæcae* Caudetae; alii, Caudæa cistella ex iunco. In Glossis manuscriptis corrupte: *Caudia iunceum*, quod *vinciam caudæae emargat*. Dicitur et scirpeum et vimineum. *Goth.*

Caulæe. A cavitale dictas vult Festus, Varro etiam (De L. L. V, p. 29. Sp.). Sic Lucret. (VI, 491.): dixit *oculas ætheris*, id est *cava coeli*. Sed melius alii a Graeco αὐλή *aula*, addito *c* *caula*. Servius ad illud IX. Aen. (60.):

Ac veluti pleno lupus insidiatus ovili

Cum fremit ad caulæas.

Caulæe munimenta et septa ovium. Est enim Graecum nomen *c* detracto. Nam Graeci αὐλὰς vocant animalium receptacula. Glossae Cyrilli: αὐλή, τῶν προβάτων *stabulum*. Inde in sacris aedibus et in tribunaliis septa, quae turbas prohibent, *caulas* vocamus, quomodo Graeci quoque αὐλὰς. Suid. αὐλή τὸ νῦν ἀρχεῖον καλούμενον. Nam ἀρχεῖα eidem sunt τὰ χωρία τῶν κριτῶν. Secretaria scilicet iudicum. Inde Glossae Isidori: *Caules, cancelli tribunalis, ubi sunt advocati*. Nam utrumque dicebant *caules* et *caulas*, ut *furcilles* et *furcillas*. *Dac.*

Cavum. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V, pag. 28. Sp.): Ego magis puto a *chao cavum* et hinc *coelum*. Chaos a χάω *hio*. Vide *Cohum*. *Dac.* Et *Chaos*. *Goth.*

Caculatatum. Ut aedilatum. *Scal.* A *acula*. *Dac.*

Calones. Nihil tale usquam hodie legitur. Id si verum sit, *calones* a κάλον vel Latino *cala* lignum. Sed multum se metuere dicit doctiss. Vossius, ne Paulus confuderit *calones* cum *calopediis*, quae *calopedia* sunt pedes lignei; *formas* vocat Horat. (Serm. II, 2, 106.) et ita nos vulgo. *Dac.*

Clacendix. Glossae Isidori: *Clacindex, concha*. Lege: *Clacendix*. Legitur et *Claxendix*. Priscianus (Lib. V, 7. p. 191. seq. Kr.) exponit *concham*, qua signa sua, quibus res suas obseignabant, claudere solebant veteres; et ad id probandum e Plauti Vidularia hunc locum adducit:

Opposita est clacendix. At ego dicam signi quid sit.

Claxendix a Graeco κλειῖσαι, id est κλειῖσαι claudere. *Dac.* *Clacendix*, *Calcendix*. *Goth.*

Calces. Per ampullas plumbeas non video quid intelligat Festus, nisi significet ampullas lividas, quae sub pedibus nascuntur. *Dac.* Vide *Cancr*. *Goth.*

Calbeos. Suetonius (Galba 3.) et historici *Galbeos*. Glossarium: *Calbae κόσµια*. *Scal.* Salmasius monuit esse a κάρπος, iunctura manus. Nam veteres κάρπιον dicebant, quicquid in modum armillae χειρὸς κάρπον vinciebat. Carpiion, calpiion, calbion, calbeum, galbeum, quod etiam Festus exponit ornamentum genus. Et Glossae: *Calbae κόσµια*. Lege: *Calbei*. Placidus: *calvea, ornamenta*, ubi etiam rescribendum *calbei*, nisi malis *calbea*, quamvis hoc *calbeum* dixisse veteres satis non constat, sed hic *calbeus*. Cato in Origin. 7. Galbeos lineos, pelles, redimicula. *Dac.* Vide *Galbeum*. *Goth.*

Calix. A Graeco κάλις, quod urnam significat, vel a caldo hoc est calido, quod et sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 130. Sp.). *Calix* a caldo, quod in eo calda puls apponebatur et in eo calidum bibebant. Sed magis placet, si a Graeco κύλιξ. *Dac.* Quod in eo caldum bibatur. Hic locus argumento est, veteres calidam bibisse; de quo dicam ad l. 18. §. 3. ff. de instructo. *Goth.* *Caldum* alii *caldam*, ut aquam intelligas et glossis *Calda θερμόν*. *Idem.*

Calpurni. Lucanus in Panegyrico ad Pisonem (v. 2. seqq.):

Hinc tua, Piso,

Nobilitas veterisque citant sublimia Calpi

Nomina, Romanas inter fulgentia gentes.

Scal. A Calpo Numae filio originem duxisse scribit etiam Plutarch in Numa (c. 21.) Vetus Horatii interpretas (ad Art. P. v. 292.) Numae filium *Calpur*, non *Calpus* vocat. *Dac.*

Calim. Inde fecere Latini *clam*, non a clavibus, ut infra Festus. *Dac.* Vide *Clam*. *Goth.* Nis fortasse a Graeco κῶϊν. *Dac.* *Sam* a Dorico ἄν pro ἦν. Vide *Sos*. *Idem.* *Im* a Graeco ἰν. *Idem.* Vide *Im*. *Goth.* *Calim* haud dubie originatione sua coniunctum est cum vv. *caligo, celare*, Germanico *hehlen, hüllen*, Sanscrito *kul*. Cf. Doederl. Syn. III, pag. 166. seqq.

Calicata. Veteres dicebant *calcata*, ut legitur hodie in tabula vetustissima Aletri, quam descri-

pait ita amicus noster Aldus Manutius Pauli F. iuvenis doctissimus: *L. Betclienus L. F. Vaarus haec, quae infra scripta sunt, de senatu sententia faciunda coiravit: semitas in oppido omnis: porticum, qua in arcem citur: campum, ubi ludunt: horologium, macellum, basilicam calecandam: sedes, lacum balnearium; lacum ad portam etc. Scal.* A Graeco χάλιξ, per syncopen calx, calix dicebatur, unde calicore, decalicare infra Festus: Decalicatum, calce litum. Tectorii operis proprium linere et polire, ut albarii de albare. Illud fiebat arenata calce; vel marmorato; istud calce nuda, id est, cui nulla arena admixta. Inde in veteri inscriptione: *Eosque parietes marginesque omnes, quae lita non erunt calce arenata, lito politoque et calce nuda dealbato. Dac.*

Calyptra. Calptra. Lege: *Calyptra. Καλύπτρα κεφαλῆς καλύμματα Hesych.* Dac. A καλύπτω, quod est velo, tego, operio; unde κάλυμμα teges, tectamentum, tegimentum seu tegmentum; καλυπτηριάζω imbrico: καλύπτῃς imbrix. Quid καλυπτήρια, dixi ad Titul. Cod. de donationibus ante nuptias. Goth.

Calathos. Graece κάλαθος, ubi mulieres fusos, lana et pensa reponebant. Virgil. (Aen. VII, 805.): — — *Non illa colo calathisque Minervae femineas assueta manus.* Latine quasillus dicitur. Calathus etiam apud veteres pro quolibet vase vel poculo. Dac. Quasillos. Vide Talassionem. Goth.

Caduceatores. Caduceum Graecum est pro Caruceum. Καρύκειον Syracusane et Tarentine, quod aliis κηρύκειον, r in d, ut contra saepe d in r. Scal. Legati, praecones, faciales, qui caduceum gerebant in signum pacis; Graece κηρύκειον apud Lucianum et in epigramm. Tarentinis et Syracusanis καρύκειον. De caduceo Hygin. lib. 2. Astron. cap. 8. *Ab Apolline virgulam quandam muneri accepit Mercurius, quam manus tenens cum proficisceretur in Arcadiam, et vidisset duos dracones inter se coniuncto corpore alium appetere, ut qui dimicare inter se videretur, virgulam inter utrumque proiecit; itaque discesserunt. Quo facto eam virgulam pacis causa dicit esse constitutam; nonnulli etiam cum faciunt caduceos, duos dracones implicatos virgula faciunt, quod initium Mercurio fuerat pacis.* Graeci tantum caduceos gerebant, Romani vero herbas quasdam quae sagmina vocabant. Dac. Κηρύκειον l. 8. §. 1. ff. de rerum divisione. Goth.

Carinantes. Glossarium: Carinari χαριεντίζεσθαι. Isidorus: Carinantes, illudentes. Ennius:

Contra carinantes verba atque obscena profatus;

et tamen corripit in sequenti mediam:

** Neque me decet hanc carinantibus edere chartis.*

Qui versus nondum excusi citantur a Servianis schedis doctissimi Danielis nostri. Ita factum carinari a carina, ut apud Graecos γερυρίσσειν a γάρυρα, idemque valet ac carinari. Scal. Inde etiam ludi dicti γερυρισμοί. Vossius potius putat (quod unice placet,) a carere, id est radere, carpere, a caro carino, ut a nato natino. Iuvat, quod, ut carere Latinis de veste et dictis mordacibus dicitur, sic Graecis πλύνειν vestes lavare, et conviciis et maledictis lacessere, quomodo et Gallis vox laver. Primum Ennii versum ita emendavit Salmassius; *Ac contra carinans pro contra carinantes. Dac. Obiectantes obiciētes. Goth.*

Cadmea terra. In aes iniicitur, ut facilius fundatur. Plin. (H. N.) lib. XXXIV. cap. 10. *Ipsae lapides, ex quo fit aes, Cadmea vocatur, fusuris necessarius, medicinae utilis.* Lapidem calaminarem vocant officinae. Dicta autem Cadmea a Cadmo, qui metallorum fusuram invenisse dicitur. Alii aliter. Dac. Orichalcum. Vide Aurichalcum. Goth.

Casa. Potius a caso, id est cado, quod cadat facile. Alii a κατω uro, quod facile incendatur: alii aliter. Dac. Hoc verbum satis frequens in iure. §. 5. Inst. de rerum divis. l. penult. ff. de usu fruct. l. 41. §. 3. ff. de legat. 3. l. 5. l. 6. de adquir. rerum dominio. Goth. Subest etymon idem, quod Germanicis vocabulis Haus, huis, hütte, h mutato in k, ut saepe.

Cascum. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 316. Sp.). *Cascum significat vetus. Eius origo Sabina, quae usque radices in Oscam linguam egit. Cascum vetus esse significat Ennius, cum ait:*

Quam primum Casci populi genuere Latini.

Scaliger vult esse ab Osca voce casus παλαιός, unde et casnar, senex. Dac.

Casnar. Senem Casnarem Osce dictum testatur etiam Varro (De L. L. VII, 318. Sp.). Scaliger ducit a casus antiquus. Vide supra Cascum. Vide Nonium (pag. 86. Merc. s. v. Carnales). Verisimile casnares ab Oscis dictos, qui Latinis cani a canitudine. Ratio est, quod in vocibus suis Oscis, ut et Sabini fere semper, sibilum addunt, sive literam s, quam a Graecis Doriensibus acceperunt. Idem cascum pro antiquo, nimirum a Graeco κακός debilis. Cacos, cacus, cascus. Sic casmenas dixerunt pro camenis. Dac. Vide Nonium in Carnales. Quintil. I, 5. vox et Gallica. Goth.

Cassiculum. Glossae Isidori: Cassiculum, rete, iaculum. Scal. A cassis cassiculus et cassiculum,

ut a funis funicolus. *Dac.* A cassibus araneorum, piscium vel aliorum animalium. Glossae *δλκρυα*. *Goth.* *Antiqui* id est Tusci. Vide Isidor. 18, 14. *Idem.*

Caseus. A coacto lacte caseum vocatum ait Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 111. Sp.), quasi *coaxeum*. *Caseus*, inquit, a coacto lacte ut coaxeus dictus. Alii a *carendo*, quod careat sero. Scaliger ab *Osco casus* antiquus, ut sit proprie lac vetustate coactum concretumque. Varronis etymon mihi quidem ceteris praestat. *Dac.* Alii a cogendo. Vide Isidorum. *Goth.*

Cassilam. Legendum *cassidam*, ut videre multi. Virg. Aen. IX, (XI, 775.): *Aureus ex humeris sonat arcus et aurea vati Cassida*. *Dac.* Glossis: *Cassis περικεφαλαια*. Adde l. 1. Cod. Theodos. de fabricensibus. *Goth.*

Casabundus. *Casabundus*. Unico s *casabundus*. Vide Varronem (De L. L. VII, p. 338. Sp.). *Scal.* A *casare*. Plaut. Mil. (III, 2, 38.):

— — *bachabatur hama (aula), casabant cadi.*

et Naevius:

Risi egomet casabundum ise ebrum.

Dac. Id nostris *cassitare* l. 20. §. 3. ff. de servit. urbanorum. *Goth.*

Casaria. Est, quam Graeci *οικονομία* vocant, Hebraei *Navá*. *Scal.* Dicitur eodem modo, quo focaria, quae focum colit. l. 12. §. 7. ff. de instructo, a qua focarius l. 1. §. 5. ff. nautae caupones. *Goth.*

Cassia. Ab auctore Cassio. Haec extra Flumentanam per Sutrium, Viterbium et Vulsinios mittebat. Meminit Cicero XII. Phil. (9.): *Tres ergo, ut dixi viae, a Supero mari Flaminia, ab Infero Aurelia, media Cassia*. *Dac.*

Caput. Potius a *κεφαλή*, φ mutato in π. *Dac.* *Caput*. *Capite*. *Goth.* In Codd. M. Gu. II. loco Graecae vocis legitur *karaterphi*; in Berolinensi: *kapa* (seq. lacuna) *tephi*. Legendum videtur: *κάρα vel κεφαλή*. Illud enim *tenphi* nihil est aliud nisi *τ* (i. e. *vel*) *κεφ* (i. e. *κεφαλή*).

Caperatum. A *caper* est *caperare*, unde caperata frons rugis contracta. A caprorum frontibus crispis, potius a caprinorum cornuum similitudine. Varro in Eumenid.: *Quin mihi caperatam tuam frontem Strobile omittis*. *Dac.* Nonius (pag. 8. Merc.) in *Caperare*. *Goth.* Adde Varron. De L. L. VII, p. 385. Sp.

Capis. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 127. Sp.): *A quo illa capis et minores capulae a capiando, quod ansatae, ut prehendi possint, id est capi. Harum figuras in vasis sacris ligneas et fictiles antiquas etiam nunc videmus*. A *capis* diminutivum *capidula*, unde *capula*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 547. Merc.) in *Armillum*. *Goth.*

Capsae. Cistulae, a Graeco *κάμψαι*. Nam sic legendum. Hesychius *Κάμψη, δήκη*. Item *Καμψία, κανῶ, κανίσκια*. *Dac.* Unde campsarii Epiphanio libro 2. Campsarii in l. 3. ff. de offic. praef. vigil. qui vestimenta in balneis servant. At vero in lege 13. ff. de manumissis vindicta; Suetonio in Nerone c. 36. et Iuvenali Satyra X. (v. 117. ubi *custos capsae*). *Capsarii* dicuntur, qui libros portant. Alio significatu sumuntur in lege ult. ff. de iure immunitatis. *Goth.* *Κάμπιρας, Κάμψας*. *Idem.*

Capital facinus. Quod capite luitur. Capital etiam absolute dixit Plaut. Menaechm. I, 1. (16.): *Nunquam, edepol fugiet, tametsi capital fecerit.*

In vet. lex. Graeco-Lat. *κεφαλική τιμωρία, capitale*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 38. Merc.) in *Capital*. *Goth.*

Capronae. Vide *Antiae*. Nonius (pag. 22. Merc.) non equorum tantum iugas, sed et hominum comas, quae sunt ante frontem *capronas* dicit ex illo Lucilii:

Aptari caput, atque comas fluitare capronas,

Alias, frontibus immissas, ut mos fuit illis.

Forsan et de capronis istis intelligendus elegans ille locus in Cantico Canticorum cap. 4. (1.): *Capilli tui sicut greges caprarum, quae ascenderunt de monte Galaad*. *Dac.*

Capidulum. Glossae: *Capidulum vestimentum capitis*. *Dac.* Alii *capitulum*. *Goth.*

Caprae. A carpendo dictas tradit etiam Varro duobus locis (V, p. 99. Sp. et De R. R. II, 3.); Isidorus etiam, qui utrumque Festi etymon adducit; sed est a Tyrrhenis, quibus *caper κάπρος* dicitur, *capra κάπρα*. Hesych. *κάπρα αἰξ Τυρρηνική*. *Dac.*

Cuppes. Varro IV. (lib. V, p. 148. Sp.) de Latino sermone: *Ad corneta forum cupedinis, a fastidio*. (Etiam Codd. Flor. et Havn. a *fastidio*, quod tamen haud dubie nihil est, nisi interpretamentum vulgatae: a *cupedio*.) Ita enim legitur in manuscripto, et recte. Fastidium enim est, quod vulgus Gallorum dicit *Friandize*, et fastidiosus *Friand*. Italice Giotto a glutiendo. Vetustissimus orator Favorinus: *Is nunc flos caenae habetur inter eos, quibus sumptus et fastidium pro faciliis procedit*. Isidorus: *Cuppes, fastidiosus, cupidus*.

Glossarium: *Cupidus*, *κυνός*. Lego: *Cupediis*. *Κυνός* est revera, quem fastidiosum vocari admonuimus; qui non multa, ut voratores, sed electilia edit; neque facile invenit, quod ad palatum faciat. Significat et *κυνός*, parcum, quod non recedit a priore significatione. Porro Cupedinis forum est forum piscatorium, ut cognoscamus ex Apuleii variis locis. *Scal.* Omnes ciborum delicias *cupes* et *cupedia* vocabant antiqui. Plaut. Stich. (V, 4, 32.): *Nil moror cupedia*. *Cupedia* autem quasi *caupedia*, non a Cupedio quodam, ut putat Varro, sed quod in cauponis venderentur. *Caupo*, *copo*, *cupo*, unde *cupes* et *cupedia*. Neque etiam caret ratione a *cupiditate* forum *cupedinis* dictum. Nam et idem scribit Varro: *Multi forum cupedinis a cupiditate*. Et *Cupedinem* pro *Cupidinem* veteres dixisse certum est. Lucret. (V, 46.):

*Quantae conscindunt hominem cupedinis arces
Sollicitum curae?*

Porro, quod hic agit Scaliger ex Apuleio forum cupedinis et forum piscatorium idem esse, non satis firmo tibicine fultum est; nam ex Varrone et aliis satis constat, forum cupedinis a foro piscatorio diversum fuisse. *Dac. Inde macellum*. Vide suo loco. *Idem*. Quod ibi fuerit *Cupedinis*. Varronis locus, quem Festus intelligit, est ex lib. rerum humanarum (Fragm. pag. 213. Ed. Bip.): *Numerius Equitius Cupes*, inquit, et *A. Omannius Macellus singulari latrocinio multa loca habuerunt infesta*. Sed ibi non *cupedo*, sed *cupes* nominatur. Unde ergo *cupedinis*? *Idem*. *Cupedia*, *Cuppedia*. Vide Nonium (pag. 85. Merc.) in *Cupedia*. Alii *Cuppediae*, ut apud Gellium VI, 13. *Goth. Cibos scyphos*. *Idem*.

Caprunculum. Vas fictile, forte sic dictum, quod capri figuram haberet, ut vult Vossius, qui dubitat etiam, num legendum sit *capunculum*, quod erit diminutivum a *capis*. *Dac. Caprunculum*. *Capedunculum*, vel potius *Capeduncula*. Cicero de Natura (Deorum III, 17.): *vel potius capedunculis, quas Numa reliquit*. *Goth.* Vide Beier. ad Cic. Lael. p. 155. ed. maior. et Orell. Cic. Opp. Vol. IV. P. I. p. 482. not. 11.

Curatores. *Tutores* dicuntur, qui impuberibus dantur, qui se per aetatem defendere non possunt; *curatores* vero, qui tutoribus succedunt et dantur puberibus. Et haec voluit Festus, cum ait *curatores loco tutorum pupillis datos*. Ubi eo exrasse videtur, quod puberibus, non pupillis darentur. Nam ex iuris formula tutor pupillum puberem factum admonebat, ut sibi curatorem sumeret. Tamen extra erroris aleam Festus erit, si dicamus pupillorum nomine puberes aliquando etiam contineri, quod verum esse sciunt, qui in iure versati sunt. *Dac.* Vide Inst. et ff. de Curatoribus. *Goth. Qui rei frumentariae*. Hi *curatores* frumti emendi *αἰσῶνας* in l. ult. §. 5. ff. de mune. et hon. *Idem*.

Curia. Asconius in Verr. III. (pag. 72. Ed. Lugd.) sentire videtur tribus et curias easdem esse. *Tribus*, inquit, *principio tres fuerunt, Tat. Ram. Luc. Postea de nominibus Sabinarum plures factae sunt, quibus deprecantibus bellum parentum maritorumque finitum est; ad postremum XXXV. factae*. Et in Verr. II. (pag. 51. Ed. Lugd.): *Legitimos omnes tribus habent divisores suos, quos Plautus magistros curiarum vocat in Aulul.* (II, 2, 3. I, 2, 29.). Vide Verrium apud A. Gell. lib. XVIII. c. 17. ubi scribendum est *tribus quoque et curias* pro eo, quod est in vulgatis *decurias*. *Ful. Urs.* Quod ait additas esse quinque, ut in sua quisque curia sacra publica faceret, est, ni fallor, vel mendosum, vel falsum, licet verbo centumvitalia XXXV. curias easdem esse existiment tribus; quod contra Romanarum rerum memoriam est. Videndum est, an recte amoveri possint illa verba: *quibus postea additae sunt quinque*; quae fortasse Pauli sunt. His amotis cetera vera sunt, praeterquam quod de nominibus curiarum scribit, quod nonnullis falsum esse videtur. *Ant. Aug. Curia Calabra*. Glossarium: *Calabra*, *ἐπαύων, βουλή*. Sane hoc verbo *ἐπαύων* significari nunquam legi. Supra monuimus inepti mutilatoris verba esse: *quibus postea sunt additae quinque*. Illa vero etiam mendosum tinniunt: *Nomina curiarum virginum*. Legendum enim *Curium* aut *Curetum Virginum*, vel, si mavis, *Curientium*. Sabinarum enim virginum nomina imposita curiis. *Scal.* Tribus modis accipitur curia, sed ex eadem semper origine, nempe a *cura*. Primo pro loco, ubi senatus consedit. Varro l. 2. de vita po. Ro.: *Itaque propter curam locus quoque, quo suam quisque senator confert, curiam appellat*. Secundo, quae et prima vocis origo, pro loco, ubi sacerdotes cuiusque curiae res divinas peragerant, ut *curiae veteres*. Denique pro trigesima parte populi Ro. qui in triginta curias divisus fuit. Duas priores significationes Festus amplexus est, ut et Varro lib. VI. (De L. L. V, 155. Sp.): *Curiae duorum generum; nam et ubi curarent sacerdotes res divinas, ut curiae veteres, et ubi senatus humanas, ut Curia Hostilia, quod primus aedificavit Hostilius rex*. Apud Festum pro *geritur* quidam libri habent *digeritur*. Male, ut videtur. Nam sacra Festus intelligit, quae singulae curiae in sacra sua aede per sacerdotes suos peragebant. *Dac. Calabra Curia*. Ad collem Capitolinum sita. Sic dicta a *calando*, hoc est vocando; quod d universus populus ad eam calaretur, vocaretur singulis calendis ad nonas et nundinas ediscendas. Unde liquet, hanc fuisse maximam curiam, omnibus populi curiis commu-

nem, quam supra triginta reliquas a Romulo exstructas Capitolium inter et Palatium aedificasse Numam testatur Dionys. lib. II. c. 6. *Idem.* Quibus et postea additae. Non video, cur haec verba viris doctis suspecta sint, quum tribus et curiae perpetuo unum et idem fuerint aliud ex alio conflatum corpus Romani populi. Quod et ipse Festus aperte nos docet in *centumviralia*. Locum adi. *Idem.* Nomina Curiarum virginum. Ex Curibus Sabinis scilicet. *Idem* Liv. lib. I. (13.): *Itaque cum populum in curias triginta divideret, nomina earum curiis imposuit.* Sed falsi sunt et Livius et Festus alique omnes, qui idem tradidere. Nam ex Dionysio (II, 7. 33. 65.) et Plutarcho (Vit. Rom. 19.) certum est, curiis nomen impositum a ducibus et eorum patria, idque etiam ex earum nominibus, quae supersunt, cuilibet satis apertum, etsi infra Festus in *Popilia* tradit, non tantum a viris, sed a foeminis quoque tribus nominatas. Verum in antiquitate enucleanda satis indiligentes fuere Romani veteres, et in ea multo accuratiores Graeci, ut Dio, Plutarchus, Dionysius. *Dac.* Curia. Vide Nonium (pag. 57. Merc.) in Curia. Glossis: *βουλή, βουλευτήριο.* Goth. *Calabra curia.* Vide Macrobi. I. 15. Glossis: *Calabra, ἱππών, βουλή.* Sed quoniam hic *Calabra* curia dicitur, ubi tantum ratio sacrerum gerebatur, videtur illo glossarum loco legendum *ἱερῶν βουλή.* *Idem.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. et qui ibi citati sunt. p. 78. Pertinent huc etiam *comitia calata*, de quibus cf. Gell. XV, 27. De Curia calabra adi etiam Scalig. Coniectan. in Varr. pag. 80.

Curriculo. Locus Plauti, quem laudat Festus, est ex iis fabulis, quarum nomina non supersunt. Sed ea voce idem alibi saepius usus est, ut Mostell. (II, 1, 15.):

Sed ego sumne infelix, qui non ab eo curriculo domum.

Quod Festus *cursim* exponit. At doctissimus Vossius non censet esse adverbium, sed a nomine *curriculum* et *curriculo* esse *cursu*. Nam idem dixit Trinum. (IV, 4, 11.):

Curre in Pyraeum atque unum curriculum face.

Et id magis placet. *Dac.* Adde Gell. XII. ult. Goth. Non. Marc. p. 198. Merc. v. *Curriculum.*

Curriculum. Adde Nonium (p. 263. Merc.) in *Curriculum*. Dicitur et apud eundem *Curriculum*. Goth.

Curtilacum. Curtii locus. Lege *lacus*. In foro erat. Sed de hac historia apud veteres non constat. Alii a Marco Curtio, alii multo ante a Curtio Metio T. Tatii milite dictum volunt. Vide Liv. lib. VII. sect. 6. Triplicem historiam affert Varro, quem vide lib. IV. (De L. L. V, p. 148. seqq. Sp.). *Dac.*

Curionium aes. Vide *Curionia sacra*. *Dac.*

Curis. Curis Sabinorum lingua hastam significare testatur Cato et alii. Ovid. etiam (Fast. II, 477.):

Sive quod hasta quiris priscis est dicta Sabinis.

Sed propius vero est a *Curi* Curibus nomen inditum, et a *Curibus* Quirinum et *Quirites* dictos. Nam *Quirites* proprie qui *Cures* Sabinorum oppidum incolebant. Et a *Curibus* Quirites appellatos testatur Liv. lib. I. (13.): *Quirites a Curibus appellati.* Et inde forsitan Iano Sabina *Quiris* etiam dicta. *Dac.* Vide *Celibari*. Goth.

Curitin. Vide *Curis*. *Dac.*

Curiales. Dicuntur et servi Curiarum, qui etiam post desitam Curiatorum comitiorum solennitatem ea comitia convocare solebant. Terentius Phorm. (V, 6, 10.) non alios intellexit:

Curialis vernula est, qui me vocat,

nisi, quod verius puto, *curialem* dixerit ab eo, quod Graeci censebant servos ex tribu, populo et curia dominorum. Itaque apud Aristophanem (Acharn. 273.) legimus:

Τὴν Στεννομοδόρον Θράστιαν ἐκ τοῦ Φελλέως.

A qua mente dicit servus in Phormione (I, 1, 1.):

Amicus summus meus et popularis Geta.

Vocat popularem suum in palliata comoedia servum, cuius herus eiusdem *δῆμος* esset cum suo hero. Si servi erant Curiales, et vernas quoque fuisse necesse est. Quare eruditissimus vir Ant. Goveanus assequi non potuit, cum tamen, si illud sagax ingenium adhibuisset, potuisset, ni fallor, aut certius pronuntiare, aut pudenter tacere. Ii servi cum liberabantur a magistratu, praenomen et nomen ipsius magistratus accipiebant. Publici ii servi erant ex iis, qui dicebantur servi Romani. Porro Curiales, postea et Curiones dicti sunt, quia cum antea Curionum esset habere comitia curiata, ipsi postea obsoleta veteri consuetudine comitiorum eorum vicem ea comitia habebant; et propterea abusi sunt posteriores Romani eo nomine, ut omnes servos publicos, deinde et praecones vocarent curiones. Martialis (in epist. praefixa l. II.): *Epigrammata curione non egent.* Sed et calatores ipsos antiquitus vocabant *curiones*, ut in carmine Saliari: *omnia dapatilia comisse Iani curiones,*

hoc est *calatores* vel praecoones sacrorum. Illi, ut dixi, erant servilis conditionis. *Scal.* *Curiales*, eiusdem curiae. *Plant. Aulul. II, 2, (2.):*

— nam neque quisquam curialium

Venit, neque magister, quem dividere argentum oportuit.

Tribules, eiusdem tribus; municipes, eiusdem municipii. Vide suo loco. *Dac.* Curiales vernulae inter publicos servos et communes numerantur, de quibus in l. 6. §. 1. ff. de rerum divia. Glossis: *Curialis βουλευτής, βουλευτικός. Goth.* De *Curialibus* vid. Creuzer. *Antiqq. Rom.* pag. 79.

Curules. Equi, qui currum, ubi sella curulis erat, trahebant. Erat autem sella curulis eburnea. Unde *curule ebur* appellat Horat. (Ep. I, 6, 58.) Graeci *ἡλεφάντινον δίφρον*. Magistratus, qui hac sella uterentur, *curules* dicti. *Dac.* L. 2. §. 26. ff. de origine iuris: l. 1. ff. de aedilitio: §. 7. Inst. de iure naturali. Liv. VI. (42.). Glossis: *Curulis sella δίφρος βασιλικός*, et alio loco *ὑπατικός θρόνος*. Theophilus in §. proponebant Inst. de iure naturali *σέλην τὴν ὑπατικήν* vocat. *Goth.* Cf. Creuzer. *Ant. Romm.* pag. 124. et quos ibi citatos invenies. Ceterum *curulis* a *curia* dictum vult Doederlin. *Synon. III*, pag. 322.

Curciata comitia. Quibus curiatum suffragia dicebantur, ut, quod plures curiae statuissent, id iussum populi diceretur. Ea magistratus, qui prioribus comitiis creati fuerant, confirmabant. *Dac.* Cf. Niebuhr. *Hist. Rom. I*, pag. 287. seqq. et Creuzer. *Ant. Romm.* pag. 111. seqq. et pag. 120.

Centurionus. Centenariae civium catervae praefectus, curio, sive curionus curiae praefectus, *chef d'une paroisse*; decurio sive decurionus, qui decem equitibus praest. *Dac.*

Curia fanata. *Curii fanata.* A quodam Curio dicta. Quidam codd. *Curia fanata.* Forsan *Curii titata.* Sic infra *Mancini titata.* Adi locum. *Dac.* *Curii Curia.* *Goth.* Curio Curiatio. *Idem.*

Cura. Idem Varro lib. V. (De L. L. VI, pag. 224. Sp.): *Curare a cura; cura, quod cor urat.* Idem Servius; proprie autem cura de amore. Virg. (Aen. IV, 1.):

At regina gravi iam dudum saucia cura.

Item (Eclog. X, 2.):

Tua cura Lycoris.

Scaliger a *κόρος, satietas*, curam dictam putat; sed magis placet esse a *κορεῖν* purgare, ut proprie ad nitorem domus pertineat. Et ita Voss. *Dac.* Cui similis Curatura et Curatio. Vide Nonium (pag. 493. Merc.) in *Curatura. Goth.* Mirum est, neminem interpretum Graecorum ὥραν respexisse; idque convenit Sanscritae voci *ura*, cor, pectus, unde *cor* et *cura* descendunt, quemadmodum Graecorum *ἤρῃ*.

Cum imperio est. De imperio militari hic Festus loquitur. Nam cum imperio esse dicebatur dux, qui imperabat exercitui, unde saepius apud historicos invenies ex formula: *Cum imperio missus, cum imperio mittere.* At vere infra: cum potestate esse dicebatur magistratus, qui iurisdictionem habebat et civili aliquo munere fungebatur, quae potestas interdum civile imperium dicebatur; nam semper civilis est potestas. Cicero pro Fonteio (12, 27.): *Ecquis unquam reus in honoribus petendis, in potestatibus, in imperiis gerendis sic accusatus est?* Ulpian. inst. 1.: *Populus ei et in eum omne suum imperium et potestatem conferat.* *Dac.* Diversa sunt cum imperio esse et cum potestate. Hic enim disiunguntur, et infra cum potestate. Ita distinguitur imperium a potestate in l. 7. et 10. ff. de vi publica. *Goth.*

Cum potestate est. Vide supra cum imperio. *Dac.*

Cuniculum. Contra Varro lib. I. de re rust. (III, 12.) cuniculum animal a cuniculis, id est foraminibus subterraneis dictum putat. Eius verba sunt: *Cuniculi dicti ab eo, quod sub terra cuniculos ipsi facere soleant, ubi lateant in agris.* Sed verisimilius ab animali nomen datum, quod miles cuniculos fodiat animalis huius imitatione. Est autem Hispanicum vocabulum *cuniculus*. Plin. lib. VIII. cap. 53.: *Leporum generis sunt, et quos Hispania cuniculos appellat.* Idem Gallenus lib. III. Aelian. de animal. lib. XIII. c. 15. Idem et alii multi; sed tandem vere ostendit eruditissimus Aegid. Menagius in peramoeno illo de iuris amoenitatibus libro, cuniculum Graecum esse origine. *Κύνων, κυνός, κυνικός, cunicus, cuniculus*, id est caniculus; ab ὦν, κύων, κύων etc. Cuniculus enim, inquit, proprie et primario est foetus animalis, transit postea ad λαγυδίτις γεωργήρους, *lepusculos terram fodientes.* Ita cuniculos Strabo eleganter appellat, cumque cuniculorum ferax esset Hispania (unde cuniculosam Celtiberiam dixit Catullus [37, 18.]) τὸ cuniculus vocem esse Hispanam falso creditum est. Non igitur animal a subterraneis meatibus, ut scripsere Varro et Plinius, nomen accepit, sed meatus subterranei ab animalis dicti sunt, ut recte Martialis (13, 60.):

*Gaudet in effossis habitare cuniculus antris,
Monstravit tacitas hostibus ille vias.*

A a a *

Dac. Quod simile est lepori. Vere lepus non est. Leporum tria genera facit Varro lib. III, (l. c.) de re rust. et de cuniculo: *Tertii*, inquit, *generis est, quod in Hispania nascitur, simile nostro lepori ex quadam parte, sed humile, quem cuniculum appellant. Idem.* In iure cuniculus canalis sub terra opertus l. 26. ff. de damno l. 11. ff. de aqua et aquae pluviae: l. 3. §. 6. ff. de rivis, cui ibidem apponitur specus seu fossa. *Goth.* Cuniculus a verbo cunire descendit, quia cunit animal, hoc est, conquiniscit, *πρήσσει*, unde *πρώξ* Graece leporem denotat. Canales autem subterranei, qui cuniculi dicuntur, vel ab animali illo dicti sunt, vel quia subeuntes illos conquiniscere oportet.

Clunaculum. Quid sit cultrum sanguinarium, ego nescio. An cultrum iugulatorium? Propterea dicitur *σφαγεύς* a Graecis. Sed puto mendosum esse, et ita legendum: *Clunaculum, cultrum sane victimarium.* Ita enim aliquando loquitur, ut supra: Aerarium sane populus Ro. in aede Saturni habuit. Vel simpliciter: *Clunaculum cultrum victimarium* etc. Vel, quod verius puto, *cultrum saginarium.* Est enim culter laniorum ad iugulanda pecora saginata. Neque dubito, quin haec vera sit lectio. Ita ergo poparum culter vocabitur. *Scal.* Non video, cur sanguinarium reiiciatur. Quidni enim sanguinarius culter dicatur, qui victimarum sanguine mergitur? De etymo posterius, nempe quod ad clunes dependet, priori multum praestat. Sic in veteri Glossario Arabicolat. *Clunaculum, pugio: dictum, quod ad clunes religetur. Idem spatha.* Spatha autem Graecum. Hesych. *σπάθη, μάχαιρα, ξίφος.* *Dac.* Vel quia ad clunes. Sic Isidor. 18, 6. apud quem tamen legitur *Clunabulum*, non *Clunaculum.* *Goth.*

Cumerum. Vide *Cumeram.* A *cumera cumerum.* Est autem *cumera* vas vimineum, vel etiam fictile, quo plebei homines frumenta condebant. Horat. in Satir. (I, 1, 53.): *Cur tua plus laudes cumeris granaria nostris?* *Dac.*

Culcita. Huic Festi loco lucem dabit alter Varronis lib. IV. (De L. L. V, 167.): *Postquam transierunt ad culcitas, in eas acus aut tomentum, aliudve quid calcabant; ab inculcando culcita dicta.* Tomentum proprie est ex ciliciis pilis, *borram* vulgo vocant. *Dac.* Adde Nonium in *Culcita* pag. 86. et 542. Merc.

Culcitula. Culcitra. In MSS. *culcitula*, a *culcita* scilicet. Sed quid ad fustem *culcita*? An dicendum cum Voss. *culcitra* esse a *cultro*, quasi *cultricula*? Sed litem dirimit liber antiquus, ubi: *Culcitula fasciculus quidam in sacris dicebatur.* *Culcitula* ergo parva *culcita*. Et de pulvinaribus forsitan hic locus intelligendus, in quis Struppi sive deorum capita. Vide *Struppi.* *Dac.* Adde quaedam ex verbo *Commentacula.* *Goth.*

Cumalter. Dictum, ut in epistola Cassii: *Impraesentidrum, cumpartim, cumprime* et similia. *Scal.* Quidam legunt: *Cumalter* pro *cumaliter*. Sed magis placet *cum altero.* *Dac.* Vide de *cumpartim* etc. Gell. XVII, 2. *Goth.* *Sodes.* Vide infra *Sodes.* *Idem.* *Cumalter* eodem modo videtur esse compositum, atque Sanscritum *samanjas*, h. e. *σύν-αλλος*, quasi *cum-alius*, ex *sam* cum, et *anjas* alius. Significat autem *samanjas* communis, universalis, unde intelligitur, *cumalterum* notare quod cum altero commune est.

Culliola. Eadem dicuntur verbo *Gullicae.* *Ant. Aug.* A *culeus* saccus ex corio, *culcolum* et *culiolum* factum. Dicebant etiam *culiola* in feminino, unde *Guliola* c in g mutato. Mendose legitur in Gloss. *gutillioae* *καρνα μακρά παρὰ Αὐκίλλω.* Lege *Gullicolae.* Item *gullica* *καρποροῦτα.* *Dac.*

Cossilires. Prius dictos puto *Cossilires.* Sic vocati ignavi et oscitabundi, qui per vias urbis otiosi incedunt varici et lentis passibus. Metaphora ab aratoribus, qui porcas in agro faciunt. Oportet enim eos pedes ambos in sulcis seu liris ponere et porcam in medio habere, ut necesse sit varicitus incedere, quod dicebatur *cozzim* *lirare*, unde *cozzilires.* *Cozzim* pro *cozzim* est varicitus. Vide Nonium (pag. 40. Merc.). Attius Parergis: *Bene proscissas cozzigerare ordine porcas*, bidenti ferro rectas deruere. Formatum verbum ex *cozzim* et aggerare. *Scal.*

Cum populo agere. Est vocare populum ad consilium aut comitia, eumque rogare, ut suffragiis suis quid iubeat aut vetet. At vero *agere apud populum* est concionem habere ad populum sine ulla rogatione. Hoc omnibus diebus fieri licebat, et non magistratu tantum, sed etiam a privato senatore, magistratu ei concionem dante. Illud comitali tantum die a solo etiam magistratu. Messala de auspiciis 1.: *Si concionem habere volunt, uti ne cum populo agant.* *Auson.* *Popma* (de different. verb.).

Cuncti. Idem Ascon. in Divinat. (pag. 17. Ed. Lugd.): *Cuncti simul omnes, quasi coniuncti.* Sic Virg. I. Aen. (522.): *Cuncti nam lectis navibus ibant.* Ubi Servius: *Sane cuncti non idem significat, quod omnes. Cicero saepe ait cuncti atque omnes, quia omnes non statim sunt cuncti, nisi iidem simul sunt iuncti. Omnes de universis numero distinctis dicitur. Virg. (Aen. X, 182.): — Rex Iupiter omnibus idem.* Et Salust. (Catil. init.): *Omnes homines, qui sese student* etc. *Dac.* *Cuncti* sunt *iuncti*, littera c pro i adoptata, ut saepe. Nisi forte verbum *cungere*, procusum a praep. *cum*, statuere volumus.

Cunire. A *coenum*, *cunae*, *cunire*, *inquinare*, *inquinamentum*, *ancunulentum*. Vide in voce *Ancunulentae*. A *v. coenum* dictae sunt *cunae*, ut a poena punire, *oe* saepissime abit in *a*. *Cunire* autem proprie dictum videtur de infantibus cunas stercore foedantibus. *Dac.* Puto ego *coenum*, *inquinare* et *ancunulentus* diversa esse ab *conquiniscere* et *cunae* et *cunire* et *incunabula*. Nam *conquiniscere* manifestum est contractionem quandam, et compressionem corporis significare, qualis est cacantium, non vero ipsam cagationem, neque sterco inde ortum. Igitur *cunire*, *cunae* et *incunabula* potius statum et locum contracte cubantium vel contracte sedentium denotat.

Coturnium. Ego non puto differre a *gutturio*. Sed literae in suas cognatas degenerarunt. *Scal.* A *gutta* est *gutturium* sic dictum, quod guttatim funderet. *Dac.*

Culigna. *Cato.* Locus nunc quidem non extat. Videtur autem esse e libro rei rusticae, qui periit. Vide Gesneri Praefat. ad *Caton.* p. IV. seqq. ed. Bipont. Lion in *Fragment. Caton.* ponit locum p. 87. extr.

Cociones. Vide *Arilator. Ant. Aug.* Recte definit, quos superius a Gallis *Barguigneurs* vocari monuimus. Et recte, ut ipse ait, a veteribus per *u* cuctio scribebatur, quia *cuctus* dicebant, quod postea cunctus et *coiux*, quod postea coniunx et similia. *Cuctus* coniectus, ut tractus pro traieclus, de quo in appendice ad Varronem, quia dicebant *coicio* et *coiectus*. Laberius in *Necromantia*:

Duas uxores? hercle hoc plus negotii

Est, inquis; cocio sex aediles viderat.

Ubi *cocio*, non *coctio* scribitur, ut saepe alias, ut in Glossario: *Cocio μετάβολος*. Isidorus: *Cocio arilator*. In veteribus glossis: *Cocionatura, μετάπρασις*. In glossario: *Cociatria, μεταβλητική*. Mallem *Cociatrina*, ut *meditrina*. Quare autem Gellius (XVI, 7.) reprehendat Laberium, qui pervulgate dixerit *Cocionem*, cum veteres dicerent *arulatorem*, non video. Plautus enim *Asinaria* (I, 3, 51.) *usus* est. Itaque non est pervulgatum, neque, ut ipse Gellius loquitur, *proculcatum* vocabulum. *Scal.* Versus Plauti est:

Vetus est, nihili cocio est, scis cuius; non dico amplius.

Quem locum pessime accepit doctissimus Salmasius, qui integrum proverbium fuisse putat, *nihili cocio est, qui credit*. Nihil dico de coniectura, quae nullo fundamento nititur. Certum est enim, illud a Cleaeretae mente esse quam maxime alienum, cuius verba sic explicanda esse censeo: *Quemadmodum, inquit illa, nos, quaecumque volumus uti, Graeca mercamur fide, ita, ut, cum aes damus, tum mercem etiam nobis dent; eadem nos disciplina utimur: oculatae semper nostrae sunt manus: id credunt, quod vident, ut vetus dictum est, scis cuius, nihili cocio est*. Id est, pro nihilo ducere debemus eos homines, qui, cum nos usurarias sibi mercantur, tantillum quid dantes; mercedis reliquum in diem proferri postulant, ut *cociones* in foro, qui empturientes dant *arrham*, caeca die cetera soluturi. Neque melius idem hoc: *scis cuius, intellexit, qui interpretatur scis qualis, ut cuium pecus*. Quod miror tanto viro excidisse. Nam *cuius* vel *cuium* nunquam qualitatem designat, semper *κτητικώς* profertur. Unde apud Virgil. (*Ecl.* III, 1.) post *cuium pecus* addit *Menalcaas, an Meliboei?* et respondet *Damoetas: Non, verum Aegonis*. Redeamus ad *cocionem*. Elegantissimus Muretus verba Plauti aliter accepit, quippe pro *caucio*, *cocio* dictum tradit, ut *aula, olla*; idque lenam dicere: *Vetus est dictum, nihil est cautio sive syngrapha; nam qui cautionem habet, saepe litigare cogitur; at cui soluta pecunia est, ei res omnis in tuto*. Sed ut illud ingeniose potius excogitatum est, quam vere; ita nos Festi potius et veterum criticorum sententiam tuemur. *Dac.*

Cymba. Navigii genus. Virgil. (*Aen.* VI, 413.): *Gemuit sub pondere cymba*. A Graeco κύμβη, quod νεῶς εἶδος exponit Hesych. *Dac.* Totum Sanscritum est. *Kumbha*, vas aquarium. Cf. Glossar. Sanscr. ed. Bopp. s. v. Germanorum *Kufe, Kupe*. V. infra *Cymbium*.

Cutis. Non video, quomodo a κύτος, quod profunditatem notat *cutis* possit deduci. Et vera est coniectura Vossii, qui legendum monuit σκύτος, quod Hesych. interpretatur πᾶν δέγμα. A σκύτος *cutis*, ut a στέγω *tego*. A σκύτος etiam *scutum* et *scutica*. *Dac.* Unde *cutitus*. Vide infra *Intercutitus*. Goth. *Cutis* est Germanorum *Haut*, h mutata in c, ut saepe.

Cotiliae lacus. Malim *Cutiliae*, ut apud Varronem lib. IV. de L. L. (V, p. 77. ed. Sp.) et Plin. lib. III. cap. 12. *Ant. Aug.* A Graecis, quibus scilicet responsum redditum:

Στείχετε μαύρμενοι Σικελῶν Σατούρνιαν ἀλαν,

Ἥδ' Ἀβοργενέων, Κοτύλη οὐ νᾶσος ὀχεῖται.

Κοτύλην ergo Graeci vocarunt. In Strabone monuimus *κωτισκολλας* perperam legi. Legendum enim *κωτύλλας*. *Scal.* Italiae umbilicus in agro Reatino intra Reate et Amiternum. *Dac.*

Cnephosum. L. m. *Cnephusum*. Velius Longius de orthographia (pag. 2237. Putsch.): *Sequenda*

nonnunquam elegantia eruditorum, qui quasdam licentiae levitatis causa omiserunt, sicuti Cicero, qui *Foresia*, *Megalesia*, *Hortesia* sine n. litera libenter dicebat. Fulv. Urs. A Graeco κτέρας vel κτέρος. Nam utrumque dicitur. Vide *Gnephonum*. *Dac.*

Cymbium. Poculum, quod in modum cymbae factum. Virg. V. Aen. (267.):

Cymbiaque auro perfecta atque aspera signis.

Dac. Hinc *cymbia argentea* in l. 32. §. 1. ff. de auro. Isidor. XX, 6. Adde Nonium in *Cymbia*. *Goth.* Vide quae supra ad v. *Cymba* diximus. Vide etiam Hesych. v. *Κύββα*.

Calasia. Vide *Aclasia*. *Ant. Aug.* Manifesto Graecum nomen χάλασις, laxamentum tunicae nodo retentum. *Scal.* A voce Aegyptia καλάσις, id est vestis lintea ad talos demissa, Aegyptiis propria. Herodot. (II, 81.): 'Ενδεδύκασαι δὲ χιτῶνας λευκοὺς περὶ τὰ σκέλεα θυσανωτοὺς, οὓς καλέουσι καλάσις. De Aegyptiis loquitur. Sed probabilius est, esse a Graeco χάλασις. *Dac.*

Cyparissae. Vide *Cyparissiae*. Idem enim aliis verbis dicitur. *Ant. Aug.* Cuparisseae et cuparissae et cuparissae, ignes, qui in modum cypressi apparent. Nam pro cupressus euparissus dicebatur a Graeco κυπάρισσος. Virgil. (Ge. II, 84.): *Neo Idaeis cuparissis*. *Dac.*

Cybele. *Cybele*. Deorum mater, ideoque magna mater dicta. Sed legendum *Cybebe*, ut viris doctis placuit. Cybebe enim a Graeco κύββον, lege κύββον, vel ut alii, κυβήβειν, malim κύββον. Nam κύββος proprie Cybeles furore correpti, ut βέκηται, qui Bacchi spiritu pleni erant, dicebantur. Vide Eustath. in *Κύββος* (Eustath. in *Odyss.* β. pag. 1431.). Est autem κυβήβειν idem quod κυβιστῆν capitis rotatione furorem contrahere, quod Cybeles sacerdotibus solenne fuit. Lucanus (I, 567.):

— — — *crinemque rotantes*

Sanguinei populis ulularunt tristia Galli.

Eadem Cybele a Cybello Phrygiae monte dicta. Et male, qui pro a loco legunt: a *luco*. *Dac.* *Κίββον βέββλον*, κυβήβειν, κύββος. V. *Goth.*

Cythera. Ab urbe Cypri Cythera, in quam salo exorta statim delata fuit. Quapropter et in Cypro nata dicitur. Unde *Cyprogeneia* dicta. Verum, qui huius Cytherae nemo, quod sciam, praeter Hesiodi Scholiasten meminit, eos sequar, qui Cytheream dictam tradunt ab insula Cythera in sinu Laconico, hodie *Cerigo*. Vide Bocharti Chanaan lib. I. cap. 22. Neque illud praetereundum, scholiasten Hesiodi Cytheras accepisse de urbe Cypri manifesto contra mentem Hesiodi, qui scribit Venerem, ubi primum nata fuit, Cytheras advectam; deinde et circumflum ad Cyprum pervenisse. Neque enim poterant in Cypro esse Cytherae, cum e Cytheris Venus in Cyprum delata sit. etc. *Dac.*

Cyllenius. Mercurius deorum nuntius et interpres, et quia eorum mandata sermone exsequabatur sine manuum auxilio, a Graeco κύλλος *manus* Cyllenium dictum Festus putavit. Ubi illum meras nugas ludere nemo non videt. Ita enim a Cyllene Arcadiae monte dictus est. Virg. Aen. VIII, (139.):

Vobis Mercurius pater est, quem candida Maia

Cyllene gelido conceptum vertice fudit.

Tamen, si Graeculorum aures somnia, vide Eustath. in Homer. p. 900. et 1951. *Dac.* *Cyllenia via*, Ad hanc viam investigandam nullam invenire viam possum. Forsan rescribendum *Cyllene vico* vel *Cyllenio vico*. *Idem.*

Cypria. Cypri et Cypria dicta Venus a Cypro insula, non a κύειν, quamquam idem aliquis senserit, qui ait: *Κύεις κυνοποις τις οὖσα, ὡς τὸ κύειν παρέχουσα*, quod et apud Eustathium legere est. *Dac.* Quod ei primum in Cypro. Verum est, primum Veneri templum constitutum fuisse in Cythera. Et hoc illud est, quod hic Festus fefellit, Cytheram enim hic Cypri urbem putavit, quae revera est Peloponnesi insula in sinu Laconico, ubi Veneri templum primi dicantur Phoenices. Vide Pausan. in Laconicis. *Dac.* *Diva potens Cypri* Horatio (Od. I, 3. in.). *Goth.*

Chalcidicum. Vitruv. lib. V. cap. 1.: *Sin autem locus erit amplior in longitudinem, chalcidica in extremis constituentur*. Isidor.: *Chalcidicum foris deambulatorium, quod et peribulum dicitur*; et iterum idem quod *Maenianum*. Galli vocant *balcon*. Vide *Maeniana*. *Dac.* Vide Dionem Cassiodorum in Fastis: *Calchidicum etiam pro cenaculo ponitur*. *Goth.*

Choragum. *Choragium*. Eo nomine intelliguntur ea omnia, quibus scenae ornantur. Plaut. in Prol. Capt. (61.):

*Nam hoc paene iniquum est Comico choragio,
Conari desubito nos agere Tragoediam.*

Dac.

Chaos. Vastus et confusus hiatus ab initio creatus. Hesiod. (Theog. 116.):

Ἦτοι μὲν πρῶσιστα χάος γένετ'.

Unitatem hiantem vocat Festus, de qua Ovid. Met. I. (6.):

Unus erat toto naturae vultus in orbe,

Quem dicere chaos.

Et II. de arte (468.):

Unaque erat fuoies, sidera, terra, fretum.

Ex illo Euripid. in Menalippa:

Ὁ δ' οὐρανός τε γαῖα τ' ἦν πορρὴ μία.

A *chao* Graeci *χαλεῖν* et nos *hiare* dicimus, unde et *Hianus* detracta aspiratione *Ianus* sic dictus, quod primus Deorum sit, et ex eo omnium, veluti ex *chao*, ducatur initium. *Dac.* Vide *Cavum*, *Cohum* et *Inchoare*. *Goth.* Cui primum supplicabant. Macrobi. lib. I. Sat. cap. 9.: *Ianum quidem solem demonstrari volunt potentem, qui exorians aperiat diem, occidens claudat, invocarique primum, cum alicui deo res divina celebratur, ut per eum pateat ad illum deum, cui immolatur, accessus; quasi preces supplicium per portas suas ad Deos ipse transmittat.* Idem Ovid. I. Fast. (65. seqq.). *Dac.* *Velati parenti.* Ideo et pater addebant. *Iane pater* Virg. Horat. etc. *Idem.* Vide *Brissonium* I. de formulis p. 51.

Choenica. *Χοίνιξ*, choenix, acmimodius. *Sextarium* Gaza vertit. Continet tres cotylas, ut ait Pollux. Cotyla autem continet uncias tredecim et dimidiam. Choenix ergo capit libras tres et uncias quatuor cum dimidia. *Demensum* Terentio (Phorm. I, 1, 10.) dicitur, quod singulis diebus servis dabatur in cibum, unde et *ἡμεροτόμιον* Graecis dicitur. *Dac.*

Cybiūm. Salsamenti sive tarichi genus quadratum a Graeco *κύβος*, quod geometria figuram quadratam notat. A pelamyde fiebat *cybiam*, quia pelamys in cybia secabatur. Athenaeus lib. III.: *Ἰκέσιος δ' ἐν δευτέρῳ περὶ ὕλης πελαμύδας κύβια εἶναι φασὶ μεγάλα.* Plin. lib. IX. cap. 15.: *Pelamydes in apolectos partitulatimque consecratae in genera cybiorum dispartiuntur.* Et hic mos etiamnum durat. Thunni enim, qui et Pelamydes, in cybia secantur. Infra Festus, cum ait *κύβιον* esse genus piscis, pelamydem intelligit, sed in eo falsus est, quod pelamydas cybia dicta fuisse opinatur, cum earum tantum frustilla in quadrum concisa cybia dicta sint. Neque Festo favet Plinius, ut doctiss. Salmasius existimavit, qui et Festum et Plinium eodem modo deceptos putat. Plinii verba sunt ex lib. 22. cap. ult.: *Cybiūm, ita vocatur pelamys, quae post quadraginta dies a Ponto in Maeotim reveritur.* Sed enim vitioso codice Salmasius utebatur; nam omnes alii, qui melioris notae sunt, aperte praeferunt: *Cybiūm, ita vocatur concisa pelamys* etc. In fine cum Festus ait piscantes piscem illum quasi aleam lusisse, de eius cybia intelligendum est, quibus piscatores pro alea utebantur. *Dac.*

Cnaeonas. *Isidorus:* *Cnaeōn acus, qua mulier caput scalpit.* Nam duplex est acus ornatrix, altera, qua scalpunt caput, quae discerniculum dicitur, altera, qua trines figunt et sustinent, quam Graeci *καλαμίδα καὶ σύριγγα* vocant, Latini etiam aliquando fistulam. Est autem *Cnaeōn* Tarentinae linguae. Nam Tarentinorum proprium est, simplicia verba κατὰ παραγωγήν producere, ut ab *ἄγω ἀγάω*, unde *agao*, *ἀγάω*, et a *κνάω*, *κνώ*, *κνάω*, unde *Cnaeo* *ὁ κνάων*. Sed de hoc alibi. *Soal.* *Cnaeonas* *Cnaonas*. *Goth.*

Creperum *dubium.* Lucret. lib. V. (1295.):

Exaequata sunt creperi certamina belli.

Sabinam vocem esse ait Varro lib. V. (De L. L. VI, 187. seq. Sp.): *Crepusculum a crepero; id vocabulum sumpserunt a Sabinis. Unde veniunt Crepusci nominati Amiterno, quod eo tempore erant nati, ut Lucii prima luce in creatione. Crepusculum significat dubium; ab eo res dubiae creperae quod crepusculum dies etiamnum sit in una nocte, multis dubium.* Sed *creperus* et *crepusculum* a *crepus*. At *crepus* Sabini ab Hebraeo *צֶרֶפֶס*. *Dac.* Inde *crepera* vita infra in *Decrepitus*. *Isidor.* V, 4. Adde Nonium in *Crepera* res. *Goth.* Unde *inreptare*. Male hic Festus a *crepero* *inreptare* dixit, nam est a verbo *crepare*, quod clamare significat, et ita ipse Festus in voce *inreptare*. Locum adi. *Dac.*

Crepidulum. *Crepitulum.* Apud Tertullianum *crepidulum* in lib. de pallio (4.): *et stolam, supparam, crepidulum et caliantrum.* *Soal.* Sed mihi suspicio est apud Festum et Tertullianum vitiose scriptum esse *crepidulum* sive *crepitulum* pro *capidulum*. Nam in Glossis Arabicolat. legitur *capedulum*, *vestimentum capitis*. *Dac.*

Crocotillum. Legendum *crotillum*, *tenuē*. Unde *succrotillum* et *succrotilla*, quae vide suo loco. *Dac.* *Extortis talis.* Cum talis inflexis. Sic in *succrotilla*. Et hanc lectionem agnoscit etiam Priscianus (Lib. III, 5, p. 125. tom. I. Kr.). Sed in voce *Schoenicalas* et voce *Tedi* aliam lectionem sequitur Festus, nempe cum *extritis* talis, ita ut quid sequi debens, incertum sit. Homines cum *extritis* talis *longepedias* ab Atheniensibus

dicebantur, ut in Coniectaneis (pag. 136.) notavit Scaliger, quamquam nonnulli dicunt, *λαισποδίας* eos esse, qui *δρεπανώδεις* habeant pedes, ut ii sunt, quos falcones a veteribus vocatos esse testatur Festus. *Dac.* Vide infra *Falcones*. Cum *crocotilis crusculis*. Legendum ut supra cum *crotilis crusculis*. Sed mirum, quam parum sibi Festus constans sit, qui in *succrotila* scripserit *succrotilis crusculis*, et in voce *todi* cum *todellis crusculis*, quae etiam vera lectio esse possit. Imo et eam asserere videtur Priscianus, qui hunc Plauti locum laudat cum *todenis crusculis*. *Todenis* manifesto corruptum ex *todellis*. Neque sine ratione, cum *todi* sint parvae aves, a quibus cruscula exilia et tenuia *todella* dicatur, praesertim cum simili tralatione, ut in Coniectaneis (pag. 136.) suis notavit Scaliger, Eubulus comicus dixerit *σκέλη κοψίχου*, ab ea minutula avicula scilicet, quae *κόψιχος* dicitur. Ita enim ille de Theano meretrice:

Ἡ Θεανὸν δ' οὐχὶ σειρήν ἐστιν ἀποτετυμένη;
 Βλέμμα καὶ φωνὴ γυναικὸς, τὰ σκέλη δὲ κοψύχου.

In priori versu videtur Eubulus Aristophanem imitatus, qui in *ὄρνιθ.* (v. 806.) ait:

Σὺ κοψύχῳ γε σκάφιον ἀποτετυμένον.

Dac. *Crusculis*. Vide infra *Crusculuni*. *Goth.* Cf. Krehl. ad Prisc. l. c., qui rem expediisse videtur, scribendum praecipiens: cum *todinis crusculis*. Unde orta sit corruptio, difficile dictu est.

Crines. Nam iidem eos *κρινίδας* vocant. Falsum, et suspicor ne hic quidem Graecam vocem considerari, sed potius legendum: Nam *ideo eos crines vocant: ideo*, inquit, *propter κρίσιν crines vocant*. *Scal.* A *κρίνω* *divido*, *discerno*, unde et discerniculum acus, qua mulieres capillos discernunt, dividunt. Scaliger in marg. *διάκρισιν*. Et re vera *crinis* comam in plures *σειράς* sive ordines divisam discretamque significat. *Dac.*

Crocatio. Legendum *crocitio* a verbo *crocire*, *crocitare*. Aulul. (Plaut. Aul. IV, 3, 2.):

Simul radebat pedibus terram et voce crocibat sua.

Dac. Vide Nonium in *Crocire* et *Crocium*. *Goth.*

Crucium. *Crucium* vinum Lucillius dixit imitatione Alexidis, qui de vino Corinthio ita pronuntiat:

Οἶνος ξενικός παρῆν. ὁ γὰρ Κορίνθιος
 Βασανισμός ἐστι.

Scal.

Crocotinum. A croco dictum, sed cuiusmodi fuerit incompertum est. *Dac.* Unde etiam *Crocota* Nonio (pag. 549. Merc.), genus vestis crocei coloris, unde *crocotarii*. *Goth.*

Crustariae tabernae. Ubi vasa potoria crustata vendebantur. Crustae autem emblematis genus, quod inserebatur vasculis, atque cum vellent, detrahebatur, uti et emblemata. Cicero in Verr. (II, 4, 23.): *crustae aut emblemata detrahuntur*. *Dac.* *Crustatis*. Crustata Gloss. *γεγισσόμενα*. *Goth.*

Cracentes. Isidorus: *Cracentes*, *graciles*. A verbo *graceo*, pro quo *craceo* dicebant. Graceo autem a *γράω* absump. Ex hoc loco Noster: *Gracites graciles*. Ennius: *succincti gladiis media regione cracentes*. *Dac.*

Crevi. Non proprie significat haereditatem adii, sed cretionem aditio haereditatis statim sequebatur. Vetus glossarium: Cernitoque, καὶ ἐγγειρησάτω. Ita enim legendum est, quasi diceret: et faciat, ut eam possit adire: agat, aggrediatur. *Scal.* Cernere haereditatem proprie significat videre, cernere, an illam expediat adire necne. Unde *cretio* dicebatur certorum dierum spatium, quod instituto heredi dabatur ad deliberandum, utrum haereditatem adire vellet; et formulae comparatae ad cretionem erant eiusmodi: *Titius heres meus esto cernitoque in diebus centum proximis: nisi ita creverit, exeres esto*. *Dac.* Glossis *Cretio προσέλευσις κληρονόμου*. Porro quid sit *cretio* in iure et quid *cernere*, vide Ulpianum in fragmentis Titul. 12. §. 27. seqq., ubi plenissime dixi l. 17. Cod. de iure deliberandi; Varronem V. de lingua Lat. (Lib. VI, p. 375. Sp.). *Goth.* *Modo maior aetate vel censu*. A verbo *cresco*, quod a *καταλπειν*, implere, absolvere. *Dac.* *Modo iudicavi*. Pacuvius in Armorum iudicio:

Et aequum et rectum est, quod postulas; iurati cernant.

Idem. *Modo divisi*. Unde *increta*, *indivisa*. Vide suo loco. *Idem*. Cuius unius. Verbi *cresco* scilicet. Vide supra. *Idem*.

Creterrae. *Cretere*. Legendum *Creterrae* vel *creterae*. Ab Ionico *κρητήρα*. Vide Nonium (p. 547. Merc.). *Dac.* V. *Cratera*. *Goth.*

Craticulum. Ego quod verbum hic Graecum substituendum sit, non video. Potius mihi videtur legendum: *Craticulum a crate deducitur*, et verum est. Crate neutro genere antiquitus, a quo craticulum, ut rete reticulum. *Scal.* A Graeco *κρατέω* teneo, vincio, apprehendo. Sed non immediate. Nam est a *crate*, ut a *rete reticulum*, crates autem a *κρατέω*. Male igitur Scaliger, qui hic aliter legendum censet. Male etiam,

qui κρᾶταιον vel κρᾶταίωμα, ut erat in margine. *Dac.* Κρᾶταίον pro κρᾶταιον est in marg. edit. Scalig. Prius est verum.

Centuria. Primo centum iugerum erat centuria, unde et nomen; postea vero ducentorum, aliquando etiam plurium. Columell. lib. I. cap. 5.: *Centuriam agri nunc dicimus ducentorum iugerum modum, olim autem ab centum iugeribus vocabatur centuria. Sed nunc duplicata nomen retinuit.* Idem Varro lib. V. (De L. L. V, p. 37. Sp.): *Centuria prima centum iugeribus dicta, post duplicata retinuit nomen.* *Dac.* In re militari centum homines. Varro lib. IV. (De L. L. V, 91. Sp.): *Centuria militum, qui sub uno centurione sunt, quorum centenarius iustus numerus.* Centuriae etiam aliquot seculis usurpatae sunt pro sexagenum militum numero, quod notandum. *Idem.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 94. seqq.

Centuriatus ager. Ager ducentum iugerum, quem sic appellatum vult habita ratione centenorum civium, quibus erat attributus; non vero numeri iugerum, quibus constabat; quod notandum. Hinc intelligendus Varro lib. I. de re rust. cap. 10.: *Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina iugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritim, quae quod haeredem sequerentur, heredium appellarunt. Haec postea a centum centuria dicta.* Tamen propius vero esse arbitror, agrum quamvis ducenum iugerum, quod primis temporibus centenorum tantum fuerit, centuriati nomen retinuisse. *Dac.* Ducenta ducena. *Goth.*

Centuriata comitia. Si recipere volumus illa duo verba: *item curiata*, oportet, ut scribamus: *per centurias et curias divisus erat.* *Ant. Aug.* Mirum quam placuerit huic Paulo nomen curiae. Hoc enim omnibus rebus attribuit. Vult centurias curias fuisse, item tribus ipsas, ut in voce *Centumvitalia* et in voce *Curia*. Quare superius in voce *Centumvitalia* impactum Festo pittacium a Paulo iis verbis: *quae curiae dictae sunt*; et in voce *Curia*: *quibus postea sunt additae quinque.* Quae omnia ea confidentia tollere possumus, qua posita fuerunt. Lege igitur: *Centuriata comitia dicebantur, quia po. Romanus per centurias divisus erat.* *Scal.* Sic dicuntur coetus quidam, ad quos in campum Martium conveniebat tota civium multitudo per centurias distributa; suffragia vero ferebant singuli in suis centuriis, cum a consulibus vocabantur. Haec verba (*item curiata*) hinc fuganda, ut optime monuit Scaliger. Neque enim eadem curiata et centuriata comitia. Illis populus Ro. per curias, non centurias distributis curiarum suffragium ferebat. *Dac.* Turmas centurias et curias: alii per centurias. *Goth.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. p. 112. seq. 120.

Centenariae. Circumscripta verba semicirculis (id est centum assibus, qui erant breves nummi ex asse) videntur a Paulo adiecta aut mendosa esse. *Ant. Aug.* Consentit Scaliger. Legem tulit Licinius, qua cautum, ne plus centussibus in coenas impenderetur praeter ea, quae e terra nascerentur. Huius legis meminit Lucilius:

Legem vitemus Licini.

Sed cave putes centum aeris coenis singulis quibusvis diebus impensum fuisse, sed certis quibusdam tantum diebus festis. Gellius lib. I. cap. 24.: *Lex deinde Licinia lata est, quae cum certis diebus, sicut Fannia, centenos aeris impendi permisisset, nuptiis ducenos indulisit, caeteris diebus statuit aeris tricenos, cum et carnis aridae et salsamenti certa pondera in singulos dies constituerit.* Vide Macrob. lib. III. cap. 17. Porro illi asses centum; triginta et quinque tantum nostrae monetae asses sive solidos efficiebant. *Dac.* Centenariae coenae. Ita legitur apud Tertullianum in Apolog. 6. alii Centuriae coenae. *Goth.* Non plus centussibus. Tertull. cap. 6. Apolog.: *Videte centenarias coenas a centenis sestertiis dicendas.* Et apud Gell. I. c.: *Fannii centussisque missellos.* *Idem.* Praeter terrae nata. Apud Gellium II. cap. 24.: *praeter terra nata, vite arboreque.* Et Cicero Ep. ad Fam. VII, 26. epistola ad Fabium Gallum: *Dum volunt, inquit, lauti isti terra nata, quae lege excepta sunt, in honorem adducere, fungos, helvellas, herbas omnes condiunt, ut nihil possit esse suavius.* *Idem.*

Coena. Festus in prandium: *Prandium, inquit, a Graeco est dictum, nam meridianum cibum coenam vocabant.* Et in voce *scensas*: *Scensas Sabini coenas dicebant; quae autem nunc prandia sunt, coenas habebant et pro coenis vespernas appellabant.* Sic apud Plautum *vesperna* (Rud. I, 2, 91.). Eodem modo apud veteres Graecos δειπνον, quod coena nunc est, significabat prandium, δόρπον autem vespertinas epulas. Quod splendido Theocriti loco probatur, qui est in fine Ἡρακλίσκ. (135.):

Δειπνον δὲ, κρᾶται' ὅπτα, καὶ ἐν κανέω μέγας ἄρτος
Δωρικὸς ἀσφαλῆως καὶ φντοσκάπων ἄνδρα κορέσσαι.
Αὐτὰρ ἐν' ἁματι τυννὸν ἄνευ πυρὸς αἴνυντο δόρπον.

Sed de hoc apud ipsum Theocritum, si conatus nostros porro promoveat Deus opt. max. *Dac.* *Vesperna.* Vide infra *Vesperna.* *Goth.*

Censio. Censio hastaria, cum censor ob delictum militem hastam dare iubebat; et censio

equitis erat, cum equus illi publice adimebatur. Et hoc Festus per *multam* intelligit. *Dac.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 322. et qui ibi citati sunt.

Coenacula. Superiores aedium partes, quod ibi coenarent. *Gloss.* *Caenaculum* ὑπερῶν. Inde Ennius:

Coenacula maxima coeli.

Coenaculum suum sic describit Martialis (Epigr. I, 108, 7.):

Et scalis habito tribus sed altis.

Infra legendum: quod *scalis* scanditur; putavit coenacula dicta quasi *scandacula*, quia scriptum erat *scaenacula*. Ignorans scilicet Sabinos *scaenacula* dicere pro coenacula, ut scoelum pro coelum, scena pro coena et similia. Vide *scensas*. *Dac.* Coenacula lib. 15. §. 5. ff. de pignorat. et ibidem *coenacularius* et *coenaculariam* exercere l. 5. ff. de his, qui offic. *Goth.*

Centumviralia. Illa verba, quae et curiae dictae sunt, non esse Festi existimo. Vide *Curia*. *Ant. Aug.* De quibus causis centumviri iudicaverint, docet nos Cicero lib. I. de Oratore (8.): *Iactare se in causis centumviralibus, in quibus usucapionum, tutelarum, gentilitatum, agnationum, alluvionum, circumluvionum, nexorum, mancipiorum, parietum, luminum, stillicidiorum, testamentorum ruptorum aut ratorum ceterarumque rerum innumerabilium iura versantur.* *Dac.* Quae et curiae dictae sunt. Hic Festus tribum et curiam idem esse testatur, quod verum est, et ante Servii regnum haec duo confundebantur, ita ut qui tribum tantum vel curiam appellaret, designaret utramque. Pessime igitur, qui de hoc Festi loco dubitavere eo tantum, quod tribus curias vocaverit, De tribubus et curiis vide suo loco. *Idem.* Centumviri sunt dicti. Sic etsi triginta quinque essent curiae, usus obtinuit, ut triginta tantum dicerentur. *Idem.* Centumviralia iudicia. De quibus vide l. 13. l. 17. ff. de inofficiosa l. ult. Cod. de petit. heredit. l. ult. Cod. de liberis praeteritis. Tribus interim seu curias XXXV. Romae fuisse hinc observ. (v. interim Crustumina, Lemonia, Lucrum, Maecia, Oufentina, Papiria, Quirina, Romulia, Sebatina, Scaptia, Stellatina, Titiensis, Tromentina, Urbanae.). *Goth.*

Centaurion. Graveolentia centaurica vocat Virgil (Ge. IV, 270.), tristia Lucret. (IV, 123.) quia, ut addit, suo acrem ex corpore odorem expirat. Est herbae genus a Chirone centauro repertum, unde χείρωνιον et κενταύριον nominatur. Huius in curandis vulneribus tanta vis, ut cohaerescere etiam carnes tradant, si coquantur simul. Plin. lib. XXV. cap. 9. Vide Galenum. *Dac.*

Censere. Modo putare vel arbitrari. Terent. Adelph. IV, 2, (40.):

Censen' hominem me esse?

modo aestimare, in censum referre, ut censere populum. Inde censor, qui familiam et bona civium recenset et refert in tabulas publicas. Item discernere. Nam decreta per verbum *censeo* declarantur. Cicero III. Catil. (6, 13.): *Quoniam nondum est praescriptum senatus consultum, ex memoria vobis, Quirites, quid senatus censuerit, exponam.* Horat. Epist. 17. (I, 17, 3.):

Ecce docendus adhuc, quae censet amicus.

Dac.

Censio hastaria. Vide *Censionem* facere.

Cercolips. *Cercolopis.* Legendum sine ulla controversia *Cercolips*, hoc est simia, quae caudam non habet. Martialis (XIV, 202.):

Si mihi cauda foret, cercopithecos erom.

Cercolips igitur opponitur cercopitheco, et proprium Latinum nomen habet *cluma*. At Festus hic manifesto errat, qui putat a κέρκος et λήκος factum, ideo quod crassam et villosam ultimam caudae partem haberet. Atqui talia nomina non ab aliis nominibus, sed a verbis componuntur, ut αἰγίλην παρὰ τὸ λείπεσθαι αἰγός, quod capra careat. Quin et nullum est genus talium simiarum. Catullus quoque harum simiarum mentionem facit in epigrammate (98, 3.):

Et trepidas lingere cercolipas.

Quam enim apertus sensus, omnes vident. Quid enim foedius, quam nates simiae, praesertim cercolips? Politianus tamen maluit *Carbatinas*. Quod ipse non excogitavit. Sed ita in manuscriptis viderat. Ita enim habet manuscriptus Catullus clariss. et eruditissimi Cuiacii, I. C. ac senatoris amplissimi. Sed non defuerunt, qui in Politiano candorem animi requirerent. Quod viri docti hic substituunt *Cercalopex* pro *Cercolips*, ut quod ingeniose excogitatum sit laudamus, ita quod alienum a Festi sententia reiicimus. *Scal.* In cuius editione lemma est *Cercolopis*, quocum consentit *Dac.* Non igitur, quod in varr. lectt. diximus, abest glossa.

Cerritus. Cereriti, cerriti et larvati, malesani, Cereris ira et Larvarum incursione animo vexati. Plaut. *Menaech.* V, 4, (2.):

Num larvatus est ille aut Cerritus? Fac sciam.

Et ita, puto, proprie dicebantur, qui sibi Cererem et Larvas vidiisse videbantur, ut Nymphati, qui Nymphas. Vide *Larvati*. Glossarium: *Cerritus παρεμμανής, παρεμφάρακτος, malesani, commoti*. Ubi nihil mutandum. Vide Hesych. in *παρεμφάρακτος*. *Dac.* Glossae manuscriptae: *Cerritum, insanum, amentem*. Nonio Cerriti larvati, malesani aut Cereris ira aut larvarum incursatione vexati. *Goth.*

Cervus. Idem Varro lib. IV. (De L. L. V, p. 103. Sp.): *Cervi, quod magna cornua gerunt, mutato G in C, ut in multis, quasi gerui*. Sed potius a Graeco κεράς dictos putem ἀπὸ τῶν κεράτων. *Dac.*

Cereos. Lucernas cera illitas, quas Festus opponit candelis, quae pice illinebantur. Potentioribus dabant humiliores Saturnalibus, de more scilicet. Illis enim diebus munera per totam urbem commeabant. Vide Martial. lib. IV. epig. 46. et 89. *Dac.* *Saturnalibus*. Vide infra *Saturno dies festus*.

Celsus. Non a κῆλς, ut vult Festus, sed a verbo antiquo *cello*, quod a κῆλλω, ταχέως βαδίζω, citus ambulo, ut a composito *excellō excelsus*. *Celsus* est citus. Horat. (A. P. 842.):

Celsi praetereunt austera poemata Rhamnes.

Et in illo (Varronis apud Non. I, 12.):

Incedit citu' celsu' tolutum.

Et Ovid. (Stat. Silv. I, 4, 41.):

Celsus eques.

Glossarium: *Celsus ὑψηλός, μετέωρος, κήλιν*; lege κῆλς. *Dac.* Cf. Doederlin. Synon. II, p. 98. ubi praeclare de vocis origine disputatur. Vide etiam quae supra diximus ad v. *Ascripticii* p. 320.

Celeres. A Celere interfectore Remi dictos multi consentiunt. Sed non dubium est, quin *celer* sit a Graeco κῆλς, eques, qui privo equo currit. *Κῆλς* Aeolice *Κῆληρ*, celer. *Dac.* *Celer* potius a *cellere* κῆλλειν, κῆλς, unde etiam *celox*, ut *velox* efformatum. Non confundendum cum *celeber*, quod a radice *cel*, *cal*, in calare, (καλ) et *ber* i. e. *fer* (in salutifer) descendit: *Gallen, gellen, hallen*. Cf. Voss. in Etym. s. v. *Celeber* et Doederlin. Syn. I, pag. 22.

Germalus. In Varr. lib. IV. (De L. L. V, p. 60. Sp.): *Germalum a germanis Romulo et Remo, quod ad ficum Ruminalem hi inventi*. Plutarch. in Romulo (cap. 3.) *Germalum* olim a germanis, postea *Cermalum* dictum esse scribit. Vide *Septimontium* et *Matrem Matutam*. *Ant. Aug.* Palatini montis pars, quae forum versus; *Κεραλός*. *Dac.*

Columnae. Columna quasi *columina* a *columen*. Vitruv. lib. IV. cap. 2.: *Columen in summo fastigio culminis, unde et columnae dicuntur*. Donat. (ad Terent. Phorm. II, 1, 57.): *Columen vero familiae; sustentatio vel decus, unde columnae*. *Dac.* A *cellere* verbo recte deducit Doederlin. Synon. I, p. 34. Cf. quae ego dixi ad Plaut. Trin. III, 3, 15.

Cernuus. Lucilius: *Cernuus extemplo plantas convestit honestas*. *Fulv. Urs.* Calciamenti genus esse male putavit Festus hocce Lucilii versu deceptus, ubi *cernuus* nihil aliud est quam *inclinatus*, quasi quod terram cernat. Vide Nonium (pag. 20. Merc.). Deceptus etiam Isidorus, qui ait: *Cernui socci sunt sine solo*. A *cernuus* dictus *cernulus*. Gloss. Isidori: *Cernulus in capite ruens*. Glossarium: *Cernuli πεταυριστάι*. *Cernulus πεταυριστής*. *Dac.*

Crepidines. Saxa prominentia. Proprie basis saxorum, summitates riparum, aliquando etiam margo fontis, lacus, ut Graece *κηπίς*. *Dac.*

Cloacae. A *cluo* pro *colluo*, id est purgo, *cluaca*, u in o *cloaca*. Unde *cloacare* inquinare et *cloacale flumen*, in quod cloacae confluunt. *Dac.* Vide *Cloacare* et l. l. §. 4. ff. de cloacis. *Goth.*

Clunas. Glossarium: *Clura πίθηκος*. Perperam, ut vides, *Clura* pro *cluna*. Graece, ut supra monuimus *περκόλιψ*. *Scal.* Simia, quae cauda caret et nates habet apertas. Pro *cluna* veteres dixere *clura*, n in r mutato, ut fit. Perperam igitur *Scal.* *cluna* legit pro *clura*. A *clura* factum *clurinum*, quo usus Plautus Trucul. II, 2, (14.):

— — — tu vero *clurinum* pecus

Advenisti huc ostentatum cum exornatis ossibus.

Ubi *clurinum* pecus dicuntur homines deformes, qui et ideo *simiae*. Glossae Papiae: *Clura vel clurinum simia dicitur*. Lege: *clura vel clurinum pecus simia dicitur*. Nam superiorem Plauti locum respexit. Sed omnino ve-

B b b *

rum est, quod docuit Salmasius: Simias cluras dictas, Graece κολουράς. Nam κολουρος proprie qui cauda caret et mutilam habet caudam, ita Callimachus κολουρα dixit ecaudia animalia. Colura igitur clura, ut γάλαυος glans et similia. *Dac.*

Crustumina. Non praetermittendum, quod Cassius Emina apud Servium Danielis nostri scribit: *Siculum quendam nomine uxoris suae Clytemnestrae condidisse Clytemestrum, mox corrupto nomine Crustumium dictum. Clytemestram vero sine n pro Clytemnestra et Ausonius (Epit. Her. I, 1, 4.) dixit:*

Vindicem adulterii cum Clytemestram necet.

Scal. In al. *Crustumerina* ab oppido *Crustumerio*, quod in Sabinis statuit Livius (II, 64.). Sed apud illum inconstanti scriptura. Legitur: *Construmium, Crustomerium et Crustomeria. Crustumeros* vocat Virg. lib. VII. (Aen. 631.):

Ardea Crustumerique et turrigeræ Antemnae.

Quae scripturae varietas in re adeo incerta facit, ut nihil pronuntiare audeam. Tamen ad vulgatam lectionem retinendam me Plinii locus (H. N. III, 5, 9. Legitur tamen sic: *In eadem parte oppidorum veterum nomina retinent agri, Crustuminus, Caletranus.*) vehementer movet: *Crustumenus*, inquit, *ager veteris oppidi nomen retinet in Tuscia.* Et Cicero pro Flacco (29, 71.): *in Crustumino aut in Capenati agro.* Idem Cicero pro Plancio (16.) et pro Balbo *Crustumina* tribum nominat, et ita in Lapp. (i. e. in lapidibus inscriptis.). *Dac.* Al. *Crustumerina* tribus. *Goth.* Urbe *Crustumena*, urbe *Crustumeria*. Porro de *Crustumeria* Sabinorum vide *Halicarnass.* (Dion. Halic.) II, (32.) *Plutarch.* in *Romulo* (c. 17.) *Steph.* de urbib. (p. 482. ed. Berk.). De *Crustumerio* Latinorum vide *Livium* II. (c. 64. et alibi). De *Crustumino* et *Crustumerio* *Livium* I. (11.). De *Crustumero* vide *Virgil.* VII. (Aen. 631.). De *Crustumio* vide *Silium* VIII, (366.). *Goth.*

Clucidatum. Vide infra in *Glucidatum*. Infra est *Gluma* et *Gnephosum* pro eo, quod paulo post *Cluma* et *Cnephosum*. Vide in *Orcus. Ful. Urs.* A γλυκὺς dulcis factum *glucidatus* et verso *g* in *c* *clucidatus*. Meminit Varro lib. VI. (De L. L. VII, p. 386. Sp.): *Clucidatus* suavis, tametsi a magistris accepimus mansuetum. *Dac.* Cf. *Scaliger.* Coniect. in Varr. p. 160. Mirum est, maluisse *Doederlinum* *Synon.* III, p. 258. a θέλγειν quam a γλυκὺς derivare Latinorum *dulcis*. Nec dubitasset de veritate huius originationis, si γλεῦκος et δεύκος comparasset. Ex hoc autem Festi loco patere videtur, Latinos etiam *clucis*, sive *glucis* pro *dulcis* dixisse.

Cloelia familia. Patriciam fuisse constat ex *Livio* (II, 13.). Alba oriundam facit *Dionysius* lib. III, (c. 2.). A *Cloelio* Aeneae comite dictam. Et sic legendum, non *Cloantho*. Nam *Cluentia* familia a *Cloantho* Aeneae comite dicta, a qua diversa *Cloelia*. *Dac.*

Clumae. Glossarium: *Clunar*, κριθῆς λέπυρον. *Scal.* Pro *Gluma*, tenuissima membrana, qua ordeum involvitur. Vide *Gluma*. In glossario legitur *clunar* corrupte pro *cluma* aut *clumarum*, ut optime *Vulcanius. Dac.*

Clutum. Inclytum, valde celebre a *cluo*, quod a κλύω, unde κλυρόν, et addita praepositione in, quae saepe auget, *inclytum*. Simplex *clutum* non est in usu. *Dac.* Vid. *Inclytus* et *In. Goth.* Respondet *Germanorum laut*, ut *cutis Haut*.

Clypeum. A Graeco κύκλιον rotundum, per transpositionem literarum. Nam clypeos rotundos fuisse certum est. Id aperte declarat *Virgilius*, qui, ut rotundum *Polyphemi* oculum demonstrat, ait fuisse:

Argolici clypei aut Phoebeae lampadis instar.

(Aen. III, 637.). Ubi solis et clypei eandem formam esse dicit. Sic Graecis clypeus ἀσπίς dicitur. Unde *Homerus* (saep): ἀσπίδα πάντοσ' ἔισιν, quod tantum rotunda forma recipit. Ἀσπίς autem rotunditatem significat, unde serpens ille orbiculari sese forma involvens ἀσπίς dictus est. Quare *Hesychius* in illo *Homeri* II. 2. (v. 753.): δι' ἀσπίδεωσ πεδίλοι: ἀσπιδὲς πεδίλων interpretatur περιφερὲς, rotundum. Sic *Alti*us *Agamemnone* coeli clypeum dixit:

In altissimo coeli clypeo temo superat stellas.

Ab hac igitur clypei significatione clypeum dixere corium, in quo *Gabinorum* foedus descriptum. *Dac.* *Gabinorum* *Sabinorum. Goth.*

Classes clypeatas. Pro equitibus classes pluraliter veteres dixisse multis probari potest. *Virgilius* (Aen. II, 80.):

Classibus hic locus.

Et alibi (Aen. III, 602.):

Scio me Danais e classibus unum.

Sed pro exercitu nescio an exemplis possit firmari. Tunc enim *classe* numero singulari solebant dicere, Cui rei fidem faciunt Isidorus, Numae lex (vid. Scal. ad *Classis procincta*), Gellius (I, 11.) et ipse Festus in *Classis procincta*. *Dac.*

Cloeliae fossae. Cluilia fossa Liv. I. (23.): *Castra ab urbe haud plus quinque millia passuum locant, fossa circumdant. Fossa Cluilia ab nomine ducis per aliquot secula appellata est, donec cum re nomen quoque vetustate abolevit. In his castris Cluilius Albanus rex moritur.* *Dac.*

Claudere. Portumnum portubus praeesse notat Servius lib. VI. Aen. (V, 241.) ex illis Virgilio versibus:

*Et pater ipse manu magna Portumnus euntem
Impulit: illa Noto citius volucrique sagitta
Ad terram fugit, et portu se condidit alto.*

Et Varro lib. V. (De L. L. p. 201. Sp.): *Portumnalia*, inquit, a Portumno, cui eo die aedes in portu Tiberino facta et seriae institutae. In aereis nummis Neronis portus Ostiensis agnoscitur cum huius dei imagine. Vide Ovid lib. VI. Fast. (547.). *Ant. Aug. Claudere et clavis*. Claudio a Dorico κλέζω, clavis a κλέξ. *Dac. Portumnum*. Portuum deus. Et ita legendum, non *portarum*. De Melicerta Athamantis filio, qui in Portumnum versus est, nota fabula. Vide infra *Portumnus*. Graecis *Palaemon* dicitur. Is clavim manu tenebat, quod notandum. Per eam autem *clavim* significabatur et aperiendi et claudendi esse potestatem datam, eaque saepius non manu tenebatur, sed ex humeris dependebat, qui mos ab ultimis usque temporibus repetendus. Deus enim loquens apud Isaiam cap. 22. v. 22. de *Eliakim*: *Καὶ δώσω τὴν δόξαν Δαυὶδ αὐτῷ, καὶ ἄρξει καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀντιλέγων, καὶ δώσω αὐτῷ τὴν κλεῖδα οἴκου Δαυὶδ ἐπὶ τῷ ὄμῳ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀποκλείων καὶ κλείσει καὶ οὐκ ἔσται ὁ ἀνολύων.* Hinc lucem capit illud Callymachi hymn. in Cererem versu 45. de Cerere in Nicippum conversa:

— — — γένετο δὲ χεῖρ
Στέμματα καὶ μάκωνα. κατωμαδῖαν δ' ἔχε κλαῖδα,

quod interpretes hucusque latuit, ut abhinc iam quatuor annis apud Theocritum notabamus. *Dac. Clavim* clavum. Idem Iano tribuit, ut clavim teneat Alricus libro de imaginibus. Vide Alexandr. ab Alex. 1. c. 14. *Goth.*

Clavim. Uxori intranti limen viri claves tradebantur, non tantum, ut eo facilitatem partus significarent, sed ut ostenderent viros uxorum fidei sese committere, omni-que earum custodiae mandare. Eaedem etiam claves adimebantur mulieri divertenti et exeunti, unde in leg. XII. tab. *claves adimito*. Mulier etiam nuntium viro remittens claves remittebat. *Dac.* Vide Ciceronem II. Phil. (28.). Ambros. Epist. 65. qua de re diximus ad l. 2. ff. de divorc. *Goth.*

Clausula. Suspicio: quam Graeci κῶλον vocant, ex quo factum κολοφῶν. Scal. Graecis κῶλον propria est pars orationis inter duas lineas (—) constricta, absolutum sensum continens. Unde metaphoricè pro fine passim usurpatur. Quo sensu Graeci dicunt κολοφῶνα, sed frustra est doctiss. Scaliger, qui putavit a κῶλον factum κολοφῶν, quasi vero, ut de scriptura nihil dicam, τὸ κῶλον pro colophone uspiam legatur. Sed adi Strabonem (lib. XIII, p. 442.), qui te docebit, quid sit et unde sit *Colophon*. Vide *Colophon*. *Dac.* Senec. Ep. I, 11.: *Iam clausulam epistola poscit*; et III, 26.: *finire iam volebam et manus spectabat ad clausulam*. Glossis clausula νόημα. *Goth.* Κολοφῶνα, περίοδοι, alii κῶλον. *Idem.*

Clavata. Vestimenta clavis purpureis ad oram praetexta, seu tota facie descripta et exarata, quorum alia latis clavis senatorum, alia angustis clavis equitum propria notabantur. Clavi autem illi purpurei figuram non aliam exprimebant, quam veri clavi. Unde et nominantur. Nam ἡλούς etiam Graeci vocarunt. Unde ἡνιλος vestis purpura clavata. Gloss. clavus πορφύρεα ὑφασμένη. *Dac.* Hinc definitum clavos aureos vel purpureas vestimentorum esse etiam non consutos vestimentis. l. 19. §. 5. ff. de auro; multo magis consutos. l. 25. §. 1. ff. de auro. *Goth.* Intertexta intexta. *Idem.*

Clavus annalis. Qui notandia annorum numeris figebatur. Livius lib. VII. sect. 3.: *Lex vetusta est, priscis literis verbisque scripta, ut, qui Praetor maximus sit, Idibus Septembribus clavum pangat. Fixus fuit dextro lateri aedis Iovis Opt. Max. ea ex parte, qua Minervae templum est. Eum clavum, quia raras per ea tempora literae erant, notam numeri annorum fuisse ferunt, eoque Minervae templo dicatam legem, via numerus Minervae inventam sit. Volsiniis quoque clavos indices numeri annorum fixos in templo Nortiae Etruscae deae comparere, diligens talium monumentorum auctor Cincius affirmat. Item alibi (eod. loco paullo post.): Ab consulibus postea ad dictatores, quia maius imperium erat, solenne figendi clavi translatum est. Neque*

solum pro numero annorum clavus figebatur, sed piculi etiam causa, cum scilicet sive pestilentia quaedam inciderat, sive secassio populi, sive prodigium aliquod grave. Vide Livium lib. 7. cap. 8. et lib. 8. cap. 18. *Dac.* V. Alexand. ab Alex. d. c. 14. *Goth.*

Classis procincta. Lex Numae: **QUOIUS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. IOVI. FERETRIO. BOVEM. CAEDITO. QUEI. CEPIT. AERIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO.** *Scal.* Fabius Pictor apud Gellium (X, 15.): *Equo Dialem Flaminem vehi religio est; classem procinctam ante pomoerium, id est exercitum armatum videre.* Vide *Opima. Dac.* Adde infra *Endoprocinctu.* Glossis *procinctum* est, ὅταν εἰς πόλεμον συγκαλέσονται. Theophil. Inst. de testament. ordinandis ἡνίκα ἐμελλε ἐξεῖναι ἐπὶ πόλεμον. *Goth.*

Clingere. Omnino legendum *Clingere, cludere.* Alioqui frustra dixisset a Graeco κλέειν manasse. Quin Isidorus plane sententiam nostram adiuvat. *Clingit,* inquit, *cludit.* *Scal.* In MS. non κλέειν, sed κινεῖν, quod est crebro corporis motu motacillam imitari. Quae si vera lectio, turpiculum aliquid innuit verbum clingere. Sed dubito. Imo et *cludere* et κλέειν retinendum. *Dac.* In Glossis MS. *clisciscere disiungere.* *Goth.*

Cercopa. Quid habebat in animo Festus, aut Verrius, quum haec scriberet? Quae enim cognatio τῷ κέρκω et τῷ κέρδει? *Κέρκωπες* a Graecis πανούργοι dicuntur, eiusque rei causam petunt ab historia. *Scal.* Festus videtur deducere a κέρδος, vel a Graeco κέρδος et Latino cupio, quasi *cerdocupis*, merae nugae. *Κέρκωψ* Graecum est, et exponitur animal magnam habens caudam, id est vulpes, a cuius astutia homines fraudulentum *cercopes* dicti. Unde et nata fabula de Cercopibus populis, qui Iovis ira in simias, quae Graecis πύθηκος et in insulas delati iis Pithecusarum nomen dedere. Ovid. XIV. Metamorph. (90.):

*Quippe deum genitor fraudem et periuria quondam
Cercopum exosus, gentisque admissa dolosae
In deforme viros animal mutavit, ut iidem
Dissimiles homini possent similesque videri.*

Dac. *Cercopia* legendum apud Plautum Trin. IV, 2, 82. ubi vide Meursium.

Classici testes. Hoc est cives Romani. Qui enim cives Romani erant, omnino in aliqua classe censebantur. Qui non habebant classem, nec cives Romani erant. *Scal.* Alias classici Gellio VII. c. 13. primae tantum classis homines, translatitiae vero pro insigni, unde *classicus scriptor* Gellio XIX, cap. 8. Est et glossis MS. *Classarius* seu *Classicarius* idem ac classicus σαλπιστής. Alio quoque significato classici in lege unica. Cod. Theodos. de classicis: deputati navibus purgandis et deducendis. *Goth.*

Commentaculum. Lege *commotaculum.* Vide notam ad *Commentacula.* *Dac.* *Sacrificiis sacris.* *Goth.*

Cervaria. Cerva mactabatur Dianae. Ovidius (locus non est inventus.):

*Quae semel est triplici pro virgine caesa Dianae
Nunc quoque pro nulla virgine cerva cadit.*

Cum ea non erat, succedaneam eius mactabant ovem, quae ob id *cervaria* ovis dicebatur. *Scal.*

Creppos. *Crepos.* Alii legunt *Creppos.* Luperi Panos Lycaei sacerdotes ab Evandro Arcade Romanam translatis sacra Lupercalia vocabantur XV. Kal. Maias solita. Ovid. Fast. II. (267.):

*Tertia post idus nudos Aurora Lupercos
Adspicit, et Fauni sacra bicornis eunt.*

Nudi Luperi discurrabant pelle caprina tamen amicti, ut et ipsius dei simulacrum et per lasciviam discurrerentes pellibus caedebant obvios. Unde a pellium crepitu *crepi* sunt dicti. *Dac.* Vide Varronem de lingua Lat. (Lib. VI, p. 196. Sp.). *Goth.* *Pellibus obvias.* Caprinis. Vide infra *Februarius.* *Idem.*

Condere. Vide *Condere proprie est etc.*

Cincia. Ad portam Romanam, qui locus ab antiquis appellari solitus *status Cinciae*, quod ibi eius familiae sepulchrum fuit. Vide *Romanam portam.* *Dac.* Vide quae scripsi ad l. 8. ff. si pars haereditatis. *Goth.*

Capital. Linteam intelligit, quo caput velabant, de quo Helenus apud Virgil. (Aen. III, 405.):

Purpureo velare comas adopertus amictu.

Dac. *Capital.* *Capitale.* Adde Nonium (pag. 88. Merc.) in *Capital.* *Goth.*

Castrensis corona. Ex auro facta, sed non tota, ut patet ex Sueton. August. cap. 25. Ea vallo decorabatur, ideoque *vallarum* dicta. *Dac.* Vide Gell. V, 6. *Goth.* Cf. Creuzer. Antl. Rom. p. 317. seq. §. 261. ubi vide qui citati sunt.

Cognitor. A veteribus Graecis *ἑκδικος*. De eo Asconius. *Scal.* Qui defendebat alteram in iudicio aut patronus dicebatur, si orator esset, aut *advocatus*, si aut ius suggererat, aut praesentiam suam commo-
dabat amico, aut *procurator*, si negotium suscipiebat absentis, aut *cognitor*, si praesentem causam noverat et sic tuebatur ut suam. Cicero pr. Q. Roscio (Comoed. 18.): *Quid interest inter eum, qui pro se litigat et eum, qui cognitor est datus? qui pro se litem contestatur, sibi soli petit, alteri nemo potest, nisi qui cognitor est factus.* Cognitor a praetore dabatur. Interdum etiam *cognitor* pro praetore vel iudice, qui causas audit. *Dac.* Anianus in l. si lite. Cod. Theodos. de cognitoribus et procuratoribus. Proprie tamen dicitur cognitor in causa status, teste Asconio III. Verr. (pag. 72. Ed. Lugd.) Donatus in *Adelphis* (ad Eun. IV, 7, 35.): *In tria, inquit, divisit officium orationis suae: in assertoris (Principio eam dicit esse liberam): in cognitoris, civem Atticam: in fratris: meam sororem.* Adde Paul. l. sentent. 2. Titul. de cognitoribus 5. Tit. 25. adde Cicero-
nem II. ad Herenn. (c. 30.). *Goth.*

Claudiana tonitrua. Phaedr. lib. V. fab. 8.:

*Aulaeo misso, devolutis tonitribus
Dii sunt locuti more translatis.*

Dac. *Collectus coniectus.* *Goth.*

Caesones. Plinius (H. N. VII, 9, 7.): *Auspiciatus enecta parente gignuntur.* Sicut Scipio Africanus prior natus primusque Caesarum a caeso matris utero dictus; qua de causa caesones appellati. Quod ait de Scipione et apud Tertullianum legitur libro de anima: *Possimus illos quoque recogitare, qui exsecto matris utero vivi aërem hauserunt, Liberi aliqui et Scipiones.* *Scal.* Caesones a caedendo. *Dac.* Vide l. 141. ff. de v. sign. *Goth.*

Caesar. Vel ab elephanto, qui Mauris caesar dicitur, vel a caeso matris utero, vel a caesaria, vel quod oculis caesiis. Spartian. in Aelio Vero (c. 2.). Postremum etymon prorsus ineptum; secundum multi amplectuntur. Quod si verum, putandum est, id nomen accepiisse quendam ex maioribus imperatoris, non ipsum imperatorem, quem iam puberem et Gallias subigentem matrem amisisse satis constat. Sed aliud omnino quaerendum est. Nam vetustissimum Caesaris nomen quippe et ante bellum Samniticum quidam Clau-
dina Caesar extitit. Sane Caesar, ut optime notavit Salmasius, antiqua vox Latina, quae τὸν κουριῶντα si-
gnificat, unde caesaries vel caesaria ἡ κόμη ἡ κουριῶσα. *Dac.* A caesarie. Sic Isidorus IX. c. 3. alii ab ele-
phanto, qui Punica lingua caesar. *Goth.* Vide quae supra diximus in notis ad v. *Caesariati.* *Kaeza* sive *Képa* caesariem significat. Cum suffixo *ra*, *képara* (nom. *képaras*) significat comatum. Iterum adiuncto suffixo *ja*, quod saepe statum rei significat, *képarja* i. e. caesaries, proprie statum hominis comati denotabit.

Capsit. Plant. Pseudol. IV, 8. (3, 6.):

Si occasionem capsit, qui fiet malus.

Dac.

Capreoli. Varro lib. L de re rust. cap. 31.: *Capreolus vites ut teneat, serpit ad locum capiendum, ex quo a capiendo capreolus.* Sed melius a capreolis animalibus deducas, quia capreoli illi vitium, ut ca-
preolorum cornua, vel potius capreoli propter teneritudinem suam sic dicti, quomodo et Graeci novellos ra-
mos vocant μόσχους. *Dac.* Fortasse idem Capreoli, quod Capronae Nonio (p. 22. Merc.), nisi quod infra
Capronarum fit mentio. *Goth.*

Capillatam. Supplendum ex Plinio de Vestalibus libro XVI. cap. 44. *Scal.* Iuvenis capillam diis consecrantes cum vel templis vel arboribus suspendebant. Sic Berenice crinem suum in Veneris templo po-
suit, et Vestales, antequam in collegium sacrarentur, detonsum crinem ad certam arborem deferebant, quae
ideo capillata vel capillaris dicta, de qua Plin. lib. VI. cap. 44.: *Antiquior illa est Lotos, sed incerta eius
aetas, quae capillata dicitur, quoniam Vestalium virginum capillus ad eam defertur.* Neque diis tantum comas
suas veteres consecrabant, sed fluminibus etiam, interdum et amicis, ut in insula Delo testatur Callimachus:

*Ἦτοι Ἀηλιάδες μὲν, ὅτ' εὐήκης ὑμέναιος
Ἦδεα κουράων μορμύσσειται, ἥλικα χαλκήν
Παρθενικαί, παῖδες δὲ θέρος τὸ πρῶτον λούλῳ
Ἀρσενες ἡϊθέοισιν ἀπαρχόμενοι φορέουσιν.*

Quem locum vel levicala menda male deformat. Legendum *παρθενικαῖς*. *Ἀηλιάδες παρθενικαῖς*. *παῖδες δὲ ἄρ-
σενες ἡϊθέοισιν.* Nam τὸ Ἀηλιάδες *παρθενικαί* comprehendit. Et ita olim legisse videtur Scholiastes, cuius
verba: *παρθενικαί, ἀπὸ κοινοῦ τὸ φορέουσιν.* *Dac.*

Contestari litem. Vide ad *Contestari est cum* etc.

Caviar. Locus corruptus in sequentibus. Legendum: *Caviar hostiae dicebantur, quod caviar pars hostiae cauda tenu dicebatur.* Manifestum est in equo Octobri, de quo hic agitur, partem secundum caudam dictam *caviar*, ut in bove *palasam*: in suae *offam penitam*. De equo Octobri, inquam, Festus intelligit, cuius coda tanta celeritate in Regiam perferebatur, ut sanguis recens ipse in focum stillaret. Fiebat autem hoc sacrificium quinto quoque anno, ut non multo post sequitur, et Propertius (IV, 1, 20.):

Qualia nunc curto lustra novantur equo.

ScaL. Vide *October equus*. *Dac.* *Caviae cavae*; al. *caviar*. *Goth.*

Confeta sus. Talis fuit, quae cum triginta porculis ab Aenea mactata est. Ambegna quoque ovis confeta dici potest. *ScaL.* Vide Virgil. Aen. VIII. (43.):

*Littoreis ingens inventa sub ilicibus sus
Triginta capitum foetus enixa iacebit,
Alba soli recubans, albi circum ubera nati.*

Dac.

Conclavatae. Haud dubie legendum *Conclavia*, et recte huic expositioni convenit Graecorum interpretatio *Conclavia συνολκία*. Quin et sequentia confirmant. *ScaL.* Subintellige *aedes*. Aedes conclavatae sunt, quae una clave clauduntur et idem videntur facere, quod *conclave* sive *conclavium*. Unde et hic etiam *conclavia* legendum concludit doctias. Scaliger frustra. Aliud enim *conclave*, aliud *conclavatae*. Nam *conclavatas* aedes dixisse veteres puto compluria cubacula pervia, quae porta una sive clave clauderentur, quamvis hoc non satis dilucide apud Festum. *Dac.*

Colossus. Plinius lib. XXXIV. cap. 7.: *Ante omnes in admiratione fuit solis colossus Rhodi, quem fecerat Chares Lindius Lysippi discipulus. Septuaginta cubitorum altitudinis fuit. Ant. Aug.* Legendum a *Charete*, teste vel ipso artifice, qui subscripsit colosso:

*Τὸν ἐν Ρόδῳ κολοσσὸν ἐπτάκις δέκα
Χάρης ἐποίει πηγέων ὁ Λίνδιος.*

ScaL. Simonides (ap. Gaisford. Poet. Graec. min. Vol. III. p. 181. LXXXV. ed. Lips.):

*Τὸν ἐν Ρόδῳ κολοσσὸν ἐπτάκις δέκα
Χάρης ἐποίει πηγέων ὁ Λίνδιος.*

Idem Strabo (XIV. p. 964. B.) et Eustath. ad Dionys. (Perieg. 505. p. 72.). Verum Simonidis versus aliter in quibusdam; nempe:

*Τὸν ἐν Ρόδῳ κολοσσὸν ὀκτάκις δέκα
Λάρης ἐποίει πηγέων ὁ Λίνδιος.*

(Cfr. Jacobs.). Nisi ibi *Χάρης* et *ἐπτάκις*, ut supra, sit rescribendum. Colossus post quinquagesimum sextum annum terrae motu cecidit. Vide Plin. et Polyb. l. V. (c. 88.). *Dac.* *A Caeto artifice*, a *Coeto Charete*. *Goth.*

Codeta. Pro *caudeta* a *cauda*, pro quo dixere coda, ut alibi dictum. Hic ager Codetanus in decima quarta urbis regione trans Tiberim. *Dac.*

Censui censendo. Praedia censui censendo dicebantur ea, quae essent mancipi, quae habebant ius civile, quae subsignari apud aerarium, apud censorem possent, ut auctor est Cicero in ea pro Caecina (locus non invenitur): *neque possessiones, id est agri, qui non mancipatione, sed usu tenebantur, censui censendo dici poterant, neque hoc nomine in censum dicari.* *ScaL.* Qui proprie iure civili, hoc est Romano, non autem alio emi vendique possunt. Cicero pro Flacco (32.): *Quaero sintne illa praedia censui censendo.* Id est, quaero an illa praedia iure Romano emi vendique possint. *Dac.*

Censores. Vide supra *Censere*. *Dac.* Glossis: Censor *τιμητής*: Censura *διατίμησις*, *τιμώτης*, *ἀξιωμα*. *Dac.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 97. §. 104. seqq.

Consiluer. Consileo, consilui, ut conticeo, conticui. *Dac.*

Claritudo. Sallust. Iugurth. (2. extr.): *Quum praesertim tam multae variaeque sint artes animi, quibus summa claritudo paratur*, ubi claritudo pro claritas. Sed claritudinem clarorem etiam dixere. Plaut. Mostell. III, 1, (107.): *Speculo claras* (aedes scil.) *clarorem meum*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 82. Merc.) in *Claritudo*. *Goth.*

Casus. Sed etiam vocabulorum formas. Adde Varronem VII. (Lib. VIII, pag. 398. Sp.) ubi de casibus. *Goth.*

Catachresis. Cum vox aliqua licentius a propria significatione ad aliam deflectitur. *Abusio* latine dicitur. *Dac.*

Cocum. Pistorem apud veteres non fuisse testatur Varro in ταφή Μελίπικου: nec pistorem ullum nosset, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam; et lib. I. de vita populi Rom.: Nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui far pinsebat. Plin. lib. 18. cap. 12.: Pistores Romae non fuerunt ad Persicum usque bellum annis ab urbe condita super DLXXX. ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat, sicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptam Plautus in fabula, quam Aululariam scripsit (II, 9, 4.), magna ob id con-
certatione eruditorum, an is versus poetae sit illius certumque sit Atticii Capitonis sententia, tostum panem lau-
tioribus coquere solitos, pistoresque tantum eos, qui far pinsebant, nominatos. Sic et apud Plautum coquum
centies, pistorem vero ne semel quidem, nisi pro eo, qui far pinxit. Nam pistum antiqui dicebant pro mo-
litum. Vide pistum. Locus Naevii ex iis operibus desumptus fuit, quorum nomina hodie non extant. Cur au-
tem per Venerem olera intelligat Naevius, hoc inde est, quod horti in Veneris erant tutela. Varro lib. I. de
re rust. (1.): Advenero Minervam et Venerem, quarum unius procuratio oliveti, alterius hortorum, quo no-
mine rustica vinalia instituta. Idem lib. V. de L. L. (Lib. VI. p. 198. Sp.). Vide infra post Roscii et in Ru-
stica vinalia. *Dac.*

Camensem. Cannensem. Locus non tam obscurus, quam ridiculus: obscurus tamen. Quod et me
tacente per se satis patet. Ego sane non dubito ita legere: *Cannensem cursorem Titinnius praepostere dixit.*
Recte. Nota est consternatio et fuga eorum, qui ex Cannensi clade evaserunt, qui noctes et dies nunquam
cursum et fugam intermiserunt. Quod Livius nominatim monet (XXII, 44.). Ab eo ioculariter Cannenses, hoc
est, qui ex clade Cannensi effugerant, vocabantur cursores, ut suspicari licet. At contra praepostere Titin-
nius cursorem vocavit Cannensem. Non enim, si Cannenses cursores dicebantur, ab eo consequens erit et
cursorem quemvis Cannensem dici. Sed comica licentia eleganter hoc dictum a Titinnio accipiendum est. *Sca.*
Ego vero existimo, Festum non esse assecutum mentem Titinnii, qui *Cannensem cursorem* vocavit quendam
suae aetatis hominem, ut eum φυγάμαχον, ut Horatius diceret *fugacem* designaret. Itaque nulla distinctio
post *Cannensem*, neque enim *Cannensem* sic absolute dixit Titinnius. Sed alia etiam mens Meursio. Putat enim
scriptum fuisse *canensem*, unico n, nempe a cane, quod erat vinculi ferrei genus et catenatos fuisse pistores
nemo ignorat. Itaque *canensem* lepide vocat, tanquam a loco aliquo regioneve nomine deducto. Et curso-
rem propter cursum, quem exercebant in circumagenda mola. *Dac.*

Collativum ventrem. Plaut. in Curcul. (II, 1, 16.). *Ant. Aug.* — Qui hic est homo Cum
collativo ventre atque oculis herbeis. *Dac.*

Convexum. Quasi *conversum*. Isidor. lib. III. Orig. (c. 16.): *Convexum curvum est, quasi conver-
sum seu inclinatum et ad modum circuli flexum.* Sed a *veho* potius quam a *verto* convexum deducitur. Est
enim *convexum* id, quod supra concavum convehitur. *Dac.* *Convexus* glossario περιφέρεια. *Goth.*

Confecerunt. Sic apud Terent. *confecistis* pro una fecistis. Phorm. II, 1, (28.):

Bonas me absente hic confecistis nuptias.

Nam quod alii interpretantur: *effecistis, perfecistis*, non placet. *Dac.* Glossis: *Conficit, συντελεσι.* *Goth.*

Crebrisuro. In obliquo scilicet. Nam rectum est *crebrisurum*. Festo enim, ut et Hesychio et aliis
solenne est verba producere, ut posita sunt in locis, unde ea petiere. *Crebrisurum* autem est vallum crebris
suris, hoc est palis fixum. Nam *surus* palum significat. Vide infra in *rigido* et *surus*. *Dac.*

Cyprio bovi. Videndus Plinius lib. XXIII. c. 20. *Fulv. Urs.* Tam verum est, ullos boves σκα-
τοφάγους esse, quam ullas oves αμφοφάγους. Utrumque enim contrarium animali ruminanti. Scio quidem in
quibusdam nationibus pisces arefactos ac sale duratos bubus apponi. Sed aliud est pisces pecori dare, cum
iam amplius pisces non sunt: aliud pecus ipsos vivos consecrari et pasci. Sed περί σκατοφάγων βοῶν non
solum Festus ait, sed et Graeci παροιμιόγραφος, exponentes proverbium κύπριος βοῦς. Vide illos. *Sca.* Cy-
prius boves stercore vesci antiquis proditum est, unde *Cyprius bos* proverbii vice in quemlibet iactabatur, qui
se foedo victu imbulbitaret. Hesych.: Κύπριος βοῦς ἐνὶ κοπροφάγῳ εἰκόλον τάσσεται τοῦτο, ἐπειδὴ οἱ Κύ-
πριοι βόες κοπροφάγοι. *Dac.*

Conspensor. Intelligendum hic coniuratores, qui poena sacramenti mutuo se provocant, cum in
rem aliquam agerent, puta in litem vindiciarum. Nam, ut inquit Varro (De L. L. V, 179. Sp.): *qui pete-
bat et qui inficiabatur de aliis rebus, uterque quinquagenos aeris ad pontificem deponebant* etc. Nam formula
provocationis erat haec: *Quando negas, te sacramenta quinquagenario provoco et qua de re peto, laudabilius
iura.* Hoc erat consponsio. Nam qui exegerat iuramentum, rursus et ipse sacramentum adigebatur ab adver-
sario. Vide *Sacramentum*. *Sca.* Alias *conspensores* etiam dicti, qui se simul pro quopiam obligarunt. *Cor-
rei* debiti Iurisconsultis dicti. *Dac.* Cicero XII. ad Attic. (17.). Vide infra *Spondere*. *Goth.*

GRAMMAT. LAT. II.

C c c

Centurnus. Geographis ignotus. *Dac.* *Loci ioti.* *Goth.*

Centenas pondo. Quin et addebant saepe libras Varro, Livius, Gellius. *Scal.* Subauditur *libras*. *Centenas libras* idem quod *centeni aëris*, asses scilicet. *Dac.*

Coepiam. In veteri quodam schedio reperi in verbis Catonis *semesa verba*, non *seditiosa*. Erunt ergo verba tertiatia et quartata, ut idem Cato dixit aliquem *tertiato et quartato verba dicere prae metu*, ut notat Servius in schedis. Quod imitatus est ut alia, Apuleius lib. V. (p. 166. Elmenh.): *tertiata verba semianimi voce substreptent*. *Scal.* Legendum: *ab eo quod est coepio*. *Coepiam* dixit Caecilius:

Aere obscuro hercle desine, mane coepiam.

Coepio Plaut. *Menaechm.* V, 5. (57.):

Neque ego insanio, neque ego pugnās, neque lites coepio.

Dac. De Caecilii loco adi Spengel. in libro: C. Caecilii Statii Deperditarum fabb. *Fragm.* pag. 25. seq.

Contagionem. Sallust. (*Catil.* 10. extr.): *Post ubi contagio quasi pestilentia invasit*. Sed et *contagium* dixit Virgil. (*Ecl.* 1, 51.):

Nec mala vicini pecoris contagia laedent.

Contagio et *contagium* antiqui simpliciter coniunctionem significabant. *Tago* pro *tango*, unde *contago*. Sed postea ad venenum traducta et morbum, qui serpit, gliscit, et contactu inficit. *Dac.* Vide Nonium (p. 199. Merc.), in *Contagio*. Glossis *Contagia πολυπολ, μιάσματτ*. Iisdem *contagia νόσοι παρατριβῆς*. *Goth.*

Clitellae. Clitellas etiam pro locis acclivis dicunt Graeci. Nam *κατηήλιον* significat non tantum clitellas et sagmata asinorum, sed etiam, ut dixi, acclivia loca. Quin et iidem Graeci *κλίτυν* dicunt locum in vallem demissum. A quo clitellus formarunt Latini. *Scal.* Sellae dorsuariae, quae ad onera gestanda iumentis imponuntur. *Dac.*

Compluriens. Ut quotiens pro quoties etc. *Dac.* Adi Nonium (p. 87. Merc.) in *Compluriens*. *Goth.*

Citeria. In verbis Catonis legendum *vestitatum iri*. *Scal.* In tanto veterum silentio vix dici possit, nec quo tempore, nec quo modo effigies ista gerebatur. Licet tantum suspicari hominem fuisse, qui se pro *citeria* locabat, ut alius apud Plautum (*Rud.* II, 6, 51.) pro *manduco*, et ante triumphantium carrum praecedere fuisse solitum. Quin et illum plane intelligit Livius de Aemilio triumphante: *Totum agmen claudebatur a quodam, qui inepta gesticulatione risum omnibus moveret, hostibus illuderet, eosque virtutis Romanae et suae temeritatis admoneret*. Neque praetereundum non deesse, qui hominem istum non esse *citeriam* dicant, sed picturas ferre, quae *citeriae* dicebantur. Sed eos abunde refellit superior locus Livii. Neque vero *citeria* et *manducus* soli currum triumphantem praecedebant. In partes veniebat anus, quae Petreia dicebatur. Vide Petreia. *Dac.* Adde quaedam ex Plutarch. in Agesil. Adde infra *Manducus*. *Goth.* *Caecilius* Caecilium. *Idem*.

Curionem agnum. Locus Plauti est *Aulul.* III, 6. (26.):

— — *quo quidem agno sat scio*

Magis curiosam nusquam esse ullam bestiam.

Volo ex te scire, quid sit agnus curio,

Qui ossa atque pellis totus est, ita cura macet.

Ubi et curiosum et curionem vocat. Nec necesse est, ut supra pro curiosam curionem legas. Nam utrumque recte dici potest. Et Apuleius agnum pinguem incuriosum vocat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 86. Merc.) in *Curio*. *Goth.*

Coniector. Coniectoribus viri, coniectricibus mulieres utebantur. Innuit Plaut. *Mil.* III, 1. (98.), ubi mulier virum suum alloquitur:

— — *da quod dem quinquatribus*

Praecantatrici, coniectrici, hariolae atque haruspicae.

Inde coniecturam facere proprie dicebantur somniorum interpretes. Plaut. *Curc.* II, 1, (2.):

Potin' coniecturam facere, si narrem tibi

Hac nocte quod ego somniavi dormiens?

Dac. Glossis: *ὀνειροκλήτης*. *Goth.*

Comperce. Plaut. *Poen.* I, 2. (137.):

— — — *Comperce, amabo, me attractare,*

Agorastocles.

Id est *compesce*, et hanc vocem restituendam puto Bacchid. III, 3. (59.):

Cave malum et compesca in illum dicere iniuste.

Lego: et *comperce*, id est *comparce*. *Parco* autem et *pasco* veteres dicebant. Unde *pascito* linguam in sacrificiis linguam coerceto. Vide *pascito*. *Dac.* Plane diversa sunt *parco* et *paseo*. *Paseo* enim a *πάσσω*, cognatumque est cum Sanscrito *paśu* pecus, nisi forte *paśu* a *πάσσω*, quod etiam *πάσσω* sonabat. Quod tamen minime mihi probabile videtur.

Comparsit, Terent. in Phorm. (I, 1, 9.). *Ant. Aug.* Locus quidem Tarentii notus vulgo ex Phormione, ita tamen, ut in aliam sententiam ac Festus interpretatur accipiendus sit. *Scal.* Lege *compersit* a *parco*. Vidit Salmasius. Locus Terentii est:

*Quod ille unctatim vix de demenso suo
Suum defraudans genium comparsit miser.*

Dac.

Creduas. Plant. in Bacchid. *Ant. Aug.* Bacch. III, 3, (72.). Sic et Amphitr. (Suppos. Scen. Di vostram fidem v. 9.):

*O di faciant, ut tu quoque
Concisus pugnis et illis dentibus id impransus creduas,*

et alibi plus vicia. *Dac.*

Corius. Lege: *Haec lupus*, non *haec ludus*. Ennius:

Endotuetur ibi lupus femina, conspicio amnem.

Scal. Ignoratur comoediae nomen, unde Plauti locus, quem Festus laudat, petitus est. Et idem eo alibi masculino genere usus est, ut Poenul. I, 1. (11.):

Tres facile corios contrivisti bubulos.

Et Varro in Eumenid.:

Nunc corius ulmum tuus depavit, pergis, heia.

Pro *haec ludus* dicebant *lusio*, vide Nonium (pag. 211. Merc.). *Dac.* *Haec metus*. Ennius:

Ni metus ulla tenet, rite virtute quiescunt.

Idem. *Haec amnis*. Plaut. in Mercat. (V, 2, 18.):

Neque ulla mihi obstabit amnis, neque mons, neque adeo mare.

Idem. *Hic frons*. Caecilius in subditicio:

*Nam ii sunt inimici pessimi fronte hilaro,
Corde tristi, quos neque ut apprehendas neque ut mittas scias.*

(De hoc Caecili loco vide Spengel. Fragmenta. Caecili pag. 27.). *Dac.* *Corius*. Vide Nonium (pag. 199. Merc.). *Goth.* *Ludus*; alii *lucus*, alii *lupus*, quod magis probandum. Vide infra *Masculino genere*. *Idem.* *Hic frons*. Vide infra *Frontem*. Alii legunt *hic fons*. *Idem.*

Cullus. *Collus*. Repone ex veteribus editionibus: *Culleus*. Non autem aliud genus tormenti fuisse puto, quod hic dicatur, quam culleum, in quem immittebantur parricidae. Res vulgatissima. Sed tamen apponam de eo, quod inveni: *ἐγένετο νόμος τις τοιούτου τρόπου πᾶσιν ἀνθρώποις, ὅπως ὅστις πατροκτόνιον πεποιήκει, δημοσίως εἰς μολγὸν πεμφθεὶς συναρπῇ μετ' ἐχίδνης καὶ κυνὸς καὶ πιθήκων καὶ ἀλέκτορος ἀσεβῶν ζώων ἀσεβὴς ἄνθρωπος, καὶ ἐπὶ ἀμάξης ἐξευγμένης μελανοῖς βοῦσι κατενεχθῇ εἰς θάλασσαν καὶ εἰσῇ εἰς βαθύ.* Et mirum mihi videtur, quod de eadem re Isidorus scribens in Glossis ait, culleum tunicam fuisse ex sparto in modum cruminae factam et solitam liniri a populo pice et bitumine. Plautus Vidularia:

— *tube hunc insui culleo*

Atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

Scal. Isidorus in Glossis: *Culleus tunica ex sparto in modum cruminae facta, quae linebatur a populo pice et bitumine, in qua includebantur parricidae cum simia, serpente et gallo insuta mittebatur in mare, et contentibus inter se animantibus homo maioribus poenis afficiebatur.* *Dac.* *Culeus* qui et *collare* Nonio (p. 197. Merc. Sed non *culleus* et *collare* Nonio, verum *culleus*, *cullea*). Alii legunt *culleus*, ut sit vas parricidale, de quo in l. penult. ff. ad l. Pompeiam de parricid. *Goth.*

Crumina. Versus Plauti mendosus ita legi debet:

Di bene vortant; tene cruminam, in ea erant triginta minae.

Scal. Locus est e perdita Plauti fabula. — *Glossis cruminae θράκος.* *Goth.*

Ccc *

Corinthienses. Qui Corinthum habitant, sed aliunde nati sunt. At Corinthii Corintho oriendi, etsi aliud solum colant. Sic Romanenses, Sicilienses, Hispanienses. Sosipater (pag. 102. Ed. Frob.): *Cum dicimus Hispanus, nomen nationis ostendimus, cum autem Hispaniensis cognomen eorum, qui provinciam Hispaniam incolunt, etsi non Hispani.* *Dac.*

Cavitionem. Plautus: *Opportune mihi cavita est haec epistola.* *Scal.* Pseudol. II, 3, (3.), quam libri fere omnes habent non *cavita*, sed *cavata*. Quod satis placet; *cavata* eruta. A caveo cavatum, cautum, cavatio, cautio. *Dac.* Ut *navita* pro *nauta*, *favitor* pro *fautor* apud Nonium (pag. 110. Merc.). *Goth.*

Consuetionem. Locum Plauti, quem vult Festus, hodie inter fragmenta legere est. Sed male ibi *consuetudo* pro *consuetio* legitur:

Clandestina ut celetur consuetudo.

Lege consuetio. Imo et hic versus est ex Amphit. I, 2, (28.):

Et clandestina ut celetur consuetio.

Ubi male libri omnes editi: *celetur suspicio.* *Consuetio* primus restituit Scioppius. *Consuetio συννοῖα.* *Consuescere συννῖναι.* Sed haec nimis nota. *Dac.*

Corculum. Plauti exemplum hic nihil ad rem, sed potius, quod ait Cicero de Scipione Nasica, cum vulgo Corculum dictum. *Scal.* Apud Plautum (Casin. IV, 4, 15.) ὑποκοριστικῶς positum est, ut et reliqua verba ad eundem modum efficta. Sed *corculum*, quo sensu solertem et acutum significat, dictus Scipio Nasica. Cicero in lib. de claris Orator. (c. 20.): *P. etiam Scipionem Nasicam, qui est corculum appellatus, qui item bis consul et censor fuit, habitum eloquentem.* Item paulo inferius (58.): *Iam duorum abavorum quam est illustre nomen, P. Scipionis, qui bis consul fuit, qui est corculum dictus.* *Dac.* *Cicutum* cautum. *Goth.*

Casinam. Huic fabulae nunquam Casinam nomen Plautus imposuit, sed *Sortientes*. Nam Diphilus, qui illam Graece scripserat *clerumenoe* vocaverat, non ἀληρομένην, ut male Camerarius. Neque est, quod quemquam moveat argumentum, quod illi praemittitur, ubi:

— — post id rursum denuo

Latine Plautus cum latranti nomine.

Ubi per *latrans* nomen *Casina* intelligitur. Nam uno ut verbo dicam, argumentum illud tam Plauti est, quam quod nunquam fuit. *Casinam* dixere, qui post Plautum nati sunt. *Dac.*

Conivola. Duplicem lectionem reperio in glossis Isidori: *Conivoli, concordēs, iuncti, et Cohibuli, concordēs, coniuncti.* Utrique astipulatur glossarii auctor, qui cohivum et conivum interpretatur κάλυκα φόδου μεμυκότα, ut videatur iam antiquitus in dubium hoc revocatum, utrum *Conivum* an *cohivum* dicendum esset. *Scal.* A *coeo* veteres fecere *coius* et interiecta aspiratione *cohivus*, ut *cohercere*. Hinc *cohivum* glossarium interpretatur calycem rosae, qui adhuc coit, necdum apertus est. Hinc diminutivum *conivulus* occultus, qui coit, nec apertus est. Unde per metaphoram *conivoli* et *cohivoli* sive *cohivuli* dicuntur amici concordēs. *Dac.* *Occulta oscula.* *Goth.* *Conivola* sunt *coibula*, a coneundo, i. e. coeundo.

Clientam. Plaut. in Milit. (III, I, 193.):

Habeo eccliam meam clientam, meretricem adolescentulam.

Ant. Aug. Et in argument. eiusdem fabulae (13.):

Suam clientam sollicitandum ad militem

Subornat.

Et in Poenul. (V, 4, 7.):

— — tantus tibi clientarum erat numerus.

Horat. Od. II, 18, (8.):

Nec laconicas mihi

Trahunt honestae purpuras clientae.

Dac. Notum est, *Clientes* esse *cluentes*, i. e. obediētes, dicto audientes, Hörige. *Clienta* autem femininum deductum, tanquam *cluentis* in usu fuerit, quod probabile est.

Comoedice. Plaut. in Milit. (II, 2, 58.): *Euge εὐσχημόνως (euge, euge euscheme al.) Hercle attitisti et dulce (dulce δουλικῶς serviliter, ut Ian. Gulielm.) et comoedice.* *Ant. Aug.* Vide quae ego notavi ad h. l.

Capulum. Ensis manubrium. Virgil. (Aen. II, 553.):

— Et lateri capulo tenus abdidit ensem.

Pro arca funebri. Lucil.:

*Quem cum vidissent Hortensiu' Postumiusque,
Ceteri item in capulo hunc non esse, aliumque cubare.*

Ab hac capuli significatione dictus *capularis* morti contiguus. Plaut. (Mil. III, 1, 23.):

*Quid ais tu? tam tibi ego videor oppido Acherunticus?
Tam capularis? tamne tibi diu videor vitam vivere?*

Dac. Et id, quo mortui efferuntur. Et breviter, quicquid intra se capit; ut Sarcophagum. Vide Nonium (pag. 4. Merc.) in *Capulum*. Goth.

Caelassis. Caelaveris. *Caelasso*, *caelavero*, *amasso*, *amavero* et similia, quam formationem Latini a Graecis mutuati. Ex aoristis subiunctivi. Dac. Adde supra *Ancaesa*. Goth. *Caelasso* ortum est ex *caelavero*, *caelaveso*, *caelaso*, *caelasso*. Et sic omnia alia.

Cittior. Vide Macrob. lib. III. cap. 19. qui Naevium huius vocis laudat autorem. Dac. Nullam ego rem. Haec ex amissis Plauti comoediis. Integrum gnomen sic Virg. (Aen. IV, 174.):

Fama malum, quo non aliud velocius ullum.

Dac.

Clunes. Vide incerta Verrii. Ant. Aug. Paulo diversius a Nonio (pag. 196. Merc.) citatur locus Plauti. *Clunes* masculino. Plautus Agroico:

Quasi lupus ab armis valeo: clunes desertos gero.

Scal. Vocabulum hoc apud Graecos κλόνις, in Sanscrito groni sonat. Cf. Bopp. Gloss. Sanscrit. pag. 179.

Coquitare. Hodie haec vox apud Plautum nusquam legitur, nisi locum intelligat Festus, qui est in Pseudol. III, 2, (85.) ubi nunc *coquinare* legitur:

*Hem mane, quanti istuc unum me coquinare perdoces,
ubi coquinare est a coquina, ut et idem paulo superius dixerat (v. 67.):*

An tu coquinarum te ire quoquam postulas.

Et Aulul. III, 1, (3.):

Neque ego unquam, nisi hodie, ad Bacchas veni ad Bacchanal coquinarum.

Dac.

Canitudinem. Perit ea fabula, cuius locum landabat Festus. *Albitudinem* etiam dixit Plautus Trinum. IV, 2, (32.):

*Lesbonicum hic adolescentem quaero in his regionibus
Ubi habitat, et item alterum ad istam capitis albitudinem.*

Dac. Adde Nonium (pag. 82. Merc.) in *Canitudo*. Goth.

Conruspari. Rûspari est scrutari, studiose quaerere. Accius in Meleagro:

Vagent ruspantes silvas, sectantes feras.

Vide infra *Ruspari*. Plauti locus, quem laudat Festus in editis comoediis non extat. Dac. Vide Nonium (pag. 166. Merc.). Glossis: *Ruspinat* χερσοτριβῆ. Goth. Plauti locus est iambicus trimeter, ommissa una ab initio syllaba. De etymo adi Vossium in Etym. sub v., qui naturae sonum imitando vocabulum ortum censet.

Caeculant. Gloss. Caeculto ἀμβλύοντω. Et ita forte rectum putavit Vossius, quem non sequor; nam a caeco *caecutio*, ut *audio*, *audito*, *ausculto*. Dac.

Cudere. *Caedere*. Lege: *caedere a cadendo dictum*, ut in marg. Sed etymon illud Festi falsum. Vide *caedem*. Dac.

Concipilavisti. Idem ac *Compilasti*, ut reciprocus reprocus: recipere, reparare: incitere, integere. Scal. Locus Naevii non extat. Ea voce usus Plaut. Trucul. II, 4. (7, 60.):

— — — — — quem ego
Ossatim iamiam concipilabo.

Concipilare idem quod compilare. Vide *Incitega*. Dac.

Clava. A qua claviger Hercules. Nota interim, Festum *clavam telum* vocare. Nam inde tibi patebit, non ea tantum, quae manu mitterentur, sed alia etiam, quibus cominus pugnarent, tela dixisse. Sic ense *telum* vocavit Virgil. VI. (IX, 747.):

*At non haec telum mea quod vi dextera versat,
Effugies, neque enim is teli nec vulneris auctor.*

Sic ait, et sublatum alie consurgit in ense.

Dac. Adde *Caçula* et *Calones*. Goth.

Calones. Scribendum *περισπωμένως κἄλα*, ut *κἀγκανα κἄλα*. Glossarium: *Calo*, *δοῦλος δημόσιος*. Isidorus: *Calones*, *Galearii militum*. *Scal.* Calones servi, qui clavas ligneas gerebant, ligna colligebant ac foco subministrabant, a Graeco *κἄλον lignum*, vel, ut vult Servius, a Latino *cala*. Calas enim dicebant maiores nostri fustes, quos portabant servi sequentes dominos ad proelium. Verum non tantum fustes *calas* dicebant, sed et quavis alia ligna. Unde Lucilius:

Scinde puer calam ut caleas.

Etsi ibi *calam* vectem interpretatur Scaliger. Sed de hoc alias. *Dac.* Vide infra *Metelli* et Nonium (pag. 62. *Marc.*) in *Calonum*. *Goth.*

Conseptum. Pro *conseptum* veteres dixerunt *conspitum*, unde *conseptum*, quod est agri circa templum spatium deo dicatum. Varro lib. VI. (De L. L. VII, p. 299. Sp.): *Extemplo est continuo, quod omne templum debet circumseptum nec plus quam unum introitum habere*. Ubi Varroni *circumseptum* est, quod Festo *conseptum*, *περίβολος*, *περίφραγμα*. Apud Ennium haec vox hodie non extat. Nam quod ait Scaliger, Festum intelligere ex Medea Ennii:

Teneor, consipta undique venor,

id vero probare non possum. Ratio est, quod vocem ipsam produxisset Festus, uti ea apud Ennium et non mutato genere. Nam ita solet. *Dac.* Reperitur. Invenitur. *Goth.*

Curionia sacra. Quae in curiis habebant a curione sacrorum curialium praefecto. *Dac.*

Corpulentis. Haec vox in Ennii fragmentis non apparet. Sed inde in glossis: *Corpulentus*, *μεγαλόσωμος*. Postea *corpulentus* dici coepit pro pingui. Corpus enim pinguedo. Unde *corpus facere* dixit Phaedrus (III, 7, 5.) pro pinguescere, ut contra *corpus amittere* pro macilentum fieri. Quod iam olim viris doctis annotatum. *Dac.*

Conciliatrix. Lucilius: *Aetatem et faciem, ut saga, et bona conciliatrix*. Glossae: *Conciliatrix*, *προξενήτρια*. *Scal.* A verbo *conciliare*, id est copulare, quod et in bonam partem sumitur, nec semper de lenocinio. De legitimis nuptiis Plaut. Trinum, II, 2, (105.):

Tute ad eum adeas, tute concilies, tute postcas.

Catull. (68, 130.):

Ut semel es Flavo conciliata viro.

Dac.

Conventae. Omnino legendum: *Conventus conditio*. Nam et id simpliciter dicebatur conditio, unde formula repudiij: *Conditione tua non utor* (l. 2. §. 2. ff. de divortijs. *Goth.*), et quod dicebatur, *parentes libris suis conditiones quaerere*. *Scal.* *Conditio*, id est coniunctio vel pactio nuptiarum et sponsaliorum. Plaut. Aulul. III, 5, (1.):

*Narravi amicis multis consilium meum
De conditione hac.*

Notandum etiam *conditio* interdum non de nuptiis, sed de stupris intelligi. Sueton. Aug. c. 69.: *Et conditiones quaesitas per amicos*. *Dac.*

Conceptivae feriae. Quarum incertus dies, et quas praetor certis verbis concipiebat et curio indicabat. Ovid. II. Fast. (527.):

*Curio legitimis nunc Fornacalia verbis
Maximus indicit, nec stata sacra facit.*

Ideoque *indictitia* festa etiam dicta. Conceptivas ferias vocat Varro (De L. L. VI, 207. Sp.). Vulgo *Festa mobilia*. *Dac.* *Sementinae*. *Sementiacae*. *Goth.*

Coelibari hasta. Ovidius (II, 559.):

*Nec tibi quae cupidae matura videre matri
Comat virgineas hasta recurva oomas.*

Vide Plutarch. in quaest. Rom., qui *δοράτιον* vocat. *Dac.*

Cingulo. Varro *γεροντοδιδασκάλῳ*: *Novos maritos tacitus taxim uxoris solvebat cingulum*. Idem *Zona* dicebatur. Catull. (2, 11.):

Quod Zonam solvit diu ligatam.

Unde *Zonam solvere* pro devirginare. *Dac.* *Herculaneo nodo*. Id est arctissimo. Vide Erasmi. Hunc representant in Mercurii virga dracones media corporis parte mutuo implicati. Maerob. (Saturn. II, 19.): *Hi dra-*

cones, inquit, parte media voluminis cui vicem nodo, quem vocant Heroulis, obligantur, primaeque partes eorum reflexae in circulum, pressis oculis ambitum circuli ingruunt et postmodum caudae reuocantur ad capulum caducei, ornaturque alis ex eadem capuli parte nascentibus. Huius rei rationem exponit Athenagoras in oratione, quae inscribitur legatio ad Imp. Antoninos: Καὶ οὗτοί (de Iove loquitur) τὴν μὲν πρῶτην ἀπαγορεύουσιν αὐτοῦ τὸν γάμον ἐδίωκε. Ἀθανάσιος δ' αὐτῆς γενομένης καὶ αὐτὸς εἰς δρακοντα μεταβαλὼν συνδεδῶς αὐτὴν τῷ καλουμένῳ Ἡρακλεστικῷ ἄμματι, ἐμίγη. Τοῦ σχήματος τῆς μίξεως σύμβολον εἶ τοῦ Ἐρμοῦ δαβδος. Et inde forsitan nodus ille in nuptiis celebratus, quamvis nihil vetat cum Festo propter omen factum intelligere cum Hercules septuaginta sororibus nodum solvisset. Neque in nuptiis tantum, sed alia quoque in re religiosum ac sacrum nodum illum fuisse ex veteribus certum est, ut in vulneribus praeligandis. Plin. lib. XXVII. c. 6.: *Vulnera nodo Herculis praeligare mirum quantum ocyor medicina est. Atque etiam quotidiani cinctus tali nodo vim quandam utilem habere dicuntur. Idem. Qui septuaginta liberos reliquit.* Multo plures numerantur filii Herculis, sed eos omnes, de quibus hic Festus loquitur, ex quinquaginta sororibus, Thestii filius suscepit. Vide Apollodor. l. II. *Idem.* Adde infra *Cinxiae*, Nonium (pag. 47. Merc.) in *Cingulum* et quae scripsi ad leges XII. tab. Goth. *Herculaneo nodo vinctum.* Vide Senecam Epist. 82. extr. *unus tibi nodus, sed Herculeus restat. Idem.*

Camelis virginibus. Γαμήλιας θεαῖς, *Camelis pro Gamelis.* Nam g saepissime mutatur in c, ut supra in voce *acitare*. *Dac.* Alii *Camesis*, alii *Camenis*, argumento eorum, quae dicuntur infra *Campernae*. Nisi malumus ita legere: *Camesis vel Camenis* et γαμήλιοι θεαί. Possis et ita legere: *Camesis vel Camenis*, quae glossis Μοῦσαι. Vel: *Camelis virginis nupturae.* Hoc adiciendum, glossis *Camillam λέγουσαν* exponi. Goth.

Cinxiae. Tamen Varro apud Augustin. de Civit. lib. IV. c. 11. ait: *Virginensem deam fuisse, cui virgines solvebant zonam.* Eandem Fortunam Virginalem vocabant. Arnobius (II. p. 91. Elmenh.): *Virginum togulas fortunam deferitis ad Virginalem.* Nam nuptiarum tempus virginibus idem erat ac pueris tirocinii dies. Eo enim tempore feminae praetextum deponebant. *Scal.* Iuno nuptiis praesidebat. Ovid. (Met. III, 184.):

Iunonemque toris quae praesidet alta maritis.

Unde pronuba dicitur et iugalis. Virg. IV. Aen. (166.):

— — *prima et Tellus et pronuba Iuno*
Dant signum.

Et alibi (IV, 59.):

Iunoni ante alias cui vincla iugalia curae.

Dac. Scripsi de Virginali ad leges XII. Tab. Goth.

Cumeram. Varro L. VI. de Ling. Lat. (VII, pag. 321. Sp.): *Igitur dicitur in nuptiis Camillus, qui cumerum fert, in quo quid sit in ministerio plerique extrinsecus nesciunt.* Ita Macrobius etiam legit lib. III. cum apud Varronem cum merum sit. *Fulv. Urs.* Omnino legendum *Cumerum.* Nam vas illud, quo nubentis utensilia ferebantur, constanter *cumerum*, non *cumera* dicebatur. Innuit ipse Festus infra, qui etiam discrimen illud inter utrumque ponit, ut *cumera* sit ad usum popularem, *cumerum* vero ad nuptias. Firmat etiam Varro l. c. Porro hic mos a Graecis deductus est, apud quos puer ille ingenuus, quem *camillum* Latini, ipsi vero vocant ἀμφιθαλή hoc est patrimonium, matrimonium, ἐν λίκνῳ, qui hic dicitur *cumerum*, male *cumeram* dici putavit Scaliger, panes gestabat cum hac intentione ἐρρυγον κακόν, εὖρον ἄμεινον. *Dac.* Quod et *camillum* dicebant. Vide *camillus. Idem.*

Comptus. A *comere*, quod a Graeco κομᾶν, unde *coma κόμη*, quasi κόσμη, quia *coma* animalium et arborum est ornamentum. Sed in hocce Festi loco aliquid turbatum fuisse existimo, et huc pertinere, quod infra legitur in *Conitum*: *Conitum* Afranius pro ornatu et excultu posuit. Quae manifesto hinc avulsa. Legendum enim *comtum Afranius* etc. Et ita apud Grammaticos citatur. *Dac.* Quod. Qui. Goth. De *Coma* cf. Doederlin. Synon. Lat. III, p. 14.

Corollam. Sub amiculo, hoc est sub flamine, quo nubens caput obnubebat. Catull. (62, 7.):

Cinge tempora floribus
Suaevolentis amaraci,
Flammeum cape.

Qui locus interpretis latuit. *Dac.*

Cupressi. Plinius apud Servium, qui nondum editus est: *Romani moris fuit, propter caerimonias sacrorum, quibus populus Ro. obstrictus erat, ut potissimum cupressus, quae excisa renasci non solet, in ve-*

stibulo mortui poneretur, nequis imprudens funestam domum rem divinam facturus introeat et quasi attaminatus suscepta peragere non possit. Ex his Servianis intelliges, quare Plinius (XVI, 38, 60.) de ea arbore loquens dixerit: *Diti sacra, ideo et funebri signo ad domos posita.* Novum autem hunc morem fuisse, neque tam vetustum, quam putat Servius, vel ex eo apparet, quod peregrina erat arbor, seroque Romam advecta fuit, non multum ante Catonis aetatem; neque enim de ea tam verbose locutus esset Cato, ut notat etiam Plinius. Divitum autem tantum, non etiam omnium aedibus praeponi solere, auctor Lucanus (III, 442.): *Et non plebeios luctus testata cupressus.* Cuius rei causam nullam aliam puto, quam raritatem arboris, quod initio pauci in agris aut intra urbanas villas eam arborem instituebant. *Scal.* Servii verba dicta sunt ad illud Virgil. III. Aen. (IV, 507.): *Et fronde coronant funerea.* Ad hunc morem alludens Horat. Odar. lib. II, 14. (15, 5.):

*Neque harum, quas colis, arborum
Te praeter invisas cupressos
Ulla brevem dominum sequetur.*

Et Virgil. lib. VI. (216.):

*Ferales ante cupressos
Constituunt.*

Dac.

Curiales flamines. Minores sacerdotes intellige, qui curionum vicem sacra et caerimonias obibant. Nam *curiones* curiarum sacerdotes fuisse notum est. *Dac.*

Cyparissae. Vide *Cyparissiae*. Idem enim aliis verbis dicitur. *Ant. Aug.* *Cuparissae* et *cuparissae* et *cuparissae*, ignes, qui in modum cypressi apparent. Nam pro cupressus *cuparissus* dicebatur a Graeco *κυνάρισσος*. Virgil. (Ge. II, 84.): *Nec Idaeis cuparissis.* *Dac.*

Coningere. *Coinquire.* Suspicio: *Conquinare, decubare.* A quo *conquinisco*. De eo vide apud Nonium (pag. 84. ed. Merc.). *Conquiniscere* est cernuum se inflectere vel inclinare, ut faciunt exoneraturi ventrem. Pomponius Atellanarius:

*— simul intro veni, accessi ad patrem; premdi manum
In terra ut cubabat nuda, ad eum ut conquexi, interim
Mulieres conspiciunt.*

Hoc etiam veteres *cernuare* dicebant, quamquam et cernuare etiam ἀντὶ τοῦ ἀσκαλιάζειν accipiebant. Varro lib. I. de vita populi Rom.: *Etiā pelles bubulas oleo perfusas percurrebant ibique cernuabant.* A quo ille versus vetus in Carminibus:

Sibi pastores ludos faciunt coriis cernualia.

Hic ludus ἀσκαλία vocabatur, de quo Virgilius (Ge. II, 384.): *Unctos saliere per utres.* Nam cadebant proni in armos, idque *cernuare* vocabant. Erant et Cernui ludii, *κνβιστηταί*, de quibus in Coniectaneis (pag. 168.) diximus. Et ab eo petauristae, hoc est funambuli, dicebantur cernui. Glossae: *Cernulat κνβιστιᾶ*. Senec. Epist. 8., ut est animadversum a N. Fabro ex veteribus libris: *Non vertit fortuna, sed cernulat et allidit.* *Cernulus πετανριστής*, Cernuavit *πεπετανρίσται*, male. *Cernuit.* Lucillius:

Modo sursum, modo deorsum tanquam collus cernui,

hoc est petauristae. Evenit enim illi nunc sursum, nunc deorsum collum pendere, prout aut se deorsum deiecit, aut in altum subiicit. *Scal.* Nihil agit Scaliger, *coinquire* compositum a verbo *inquo*, quod est *purgo*. *Deputare* autem nihil est aliud, quam *putare*, id est *purgare*. Compositum pro simplici, ut fit. Imo et alibi Scaliger fere sententiam demutat, cum adducit illud e tabula marmorea Romae: *Earumque arborum adolefactarum et coinquendarum. Et in eo luco aliae sint repositae.* *Dac.* *Conquiniscere* Nonio *decubare*. *Goth.* Ut *secere* sagen, dicere, et *secare*; ut *putare* existimare et *putare* i. q. *secare*; sic *inquere* (inquam) dicere, et *inquere* *secare*, cognata esse videntur. Quare *Coningere* nihil est nisi *conscindere, concidere*; atque ita scribendum, uti scripsimus.

Carnificis loco. Originem huius moris explicat vetus scriptor Cassius Emina apud Servium: *Tarquinius*, inquit, *Superbus* cum cloacas populum facere coegisset, et ob hanc iniuriam multi se suspendio necarent, iussit corpora eorum cruci affigi. Tunc primum habitum est turpe mortem sibi consciscere. Ut non tantum de eo, qui se vulnerasset, ut moreretur, intelligendum sit, sed de eo, qui quovis modo mortem sibi conscisceret. Quare adeo eiusmodi homines abominabantur vetustissimi Romani, ut ne eis quidem iusta face-

rent. Servius in schedis: Varro ait suspendiosis, quibus iusta fieri ius non sit, suspensio oscillis veluti per imitationem mortis parentandum esse. Artemidorus lib. I.: *Ἀτιμός τε καὶ φυγὰς γενομένου ἀναστήσας ἑαυτὸν ἐτελεύτησε τὸν βίον, ὡς μηδὲ ἀποθανὼν ἔχειν ὄνομα. τοὺτους γὰρ μόνους ἐν νεκρῶν δαίμονι οὐ καλᾶσιν οἱ προσήκοντες.* In caristiis enim et parentalibus omnium carorum iam vita functorum nomina ciere solebant. Ausonius (De clar. Prof. XXV, 6.): — — *nomina tantum Voce ciere, suis sufficet tumulis.* Quae Ausoniana paulo diversius interpretatur Turnebus, quod non debuit. *Scal.* Idem non lugebatur ab uxore l. 11. §. 8. de his, qui notantur infamia. *Goth.*

Capita Deorum. Quae et *struppi*. Vide *Struppi*. *Dac.*

Corniscarum. Cornices esse in tutela Iunonis praeter fabulas cognomen etiam ipsius Deae docuerit, *Moneta*. Nam inde Gracchuli *Monetae* et *Monetulae* dicti. Posterior aetas per D *Monedulae*. Glossarium exponit *Monetam*, *μνημοσύνη*. Non male. Hyginus: *Ex Iove et Moneta Maia*. *Moneta* ergo ἡ *Μνημοσύνη*, mater musarum; et in Odyssaea veteri Livii Andronici: *Nam Diva Monetas filia docuit*, hoc est *Μοῦσα*. Nam est ex illo (Odyss. VIII, 480. seq.):

— — — οὐνεκ' ἄρα σφῆας
Οἶμας Μοῦσ' ἐδίδαξε.

Scal. Lego *lucus* pro *locus*. In vet. epigrammate: *Deivas corniscas sacrum*. Sic dictus a cornicibus, quas in Iunonis tutela esse vel bullatae aetati notum est. Hanc idem natalem dixit Tibull. lib. II. Eleg. 2. (init.):

Huc veniat natalis avis prolemque ministret.

Corniscas absolute vocat P. Victor, qui ponit in decima quarta urbis regione trans Tiberim. *Dac.*

Caduce. Virgam e manu Flaminis, quam commentaculum vocabant, excidisse, caducum auspicium faciebat, et, ni fallor, infelix erat. In glossario: *Caducus τωτικαπολιτικὸς, δημοσιος*. Lege: *πρωτικὸς*. In eodem: *Caducos ἐπιληπτικὴν*; lege: *ἐπιληπτικούς*. *Dac.* Vide infra *Commentaculum*. *Goth.*

Clivia. Videndus Plinius lib. X. cap. 14. *Ful. Urs.* Clivus proprie locum ascensu difficilem notat, unde *clivum* dictum est omne difficile, et *auspicia clivia* difficilia, prohibentia. *Dac.* Hinc *clivia avis*, quam quidam clamatoriam vocant apud Plinium dicto loco. *Goth.*

Curiales mensae. Mensae cuiusque curiae, Iunoni dicatae. Dionys. lib. II. c. 8. Tattius in omnibus curiis mensas Iunoni Quiritiae ac Sabinae dicavit. Hae mensae celebrandis conviviis institutae. Nam singulae curiae cum suis sacerdotibus sacrificia obibant et una epulabantur, unde et *curiae dies* apud Ciceronem de Oratore (I, 7.): *Ut quum lauti accubuissent, tolleretur omnis superioris sermonis tristitia, eaque esset in homine iucunditas, tantus in iocando lepos, ut dies inter eos curiae fuisse videretur.* *Dac.*

Contrarium aes. Grave aes, cuius singuli asses pondo libram. Vide *Grave*. *Contrarium* autem, quod non numerato, sed appenso debita exsolvi et alia quaecunque emi solebant. Sic dictum a *contra*, quod eo ad praeponderandum uterentur. Nam quod praeponderabat, id *contra esse*, hoc est *ἀντιρρόπων* et *contrarium aes ἀντιρρόπων*. Inde saepissime apud Plautum invenias: *auro contra vel contra aurum emere; talento contra carus non est*, hoc est *auro praeponderante, contrario*. *Dac.*

Centumvitalia iudicia, quae. Vide supra *Centumvitalia iudicia a centumviris* cet.

Circumluvium. Cum parte aliqua divisum flumen agrum alicuius ita ambit, ut inferius unitum illum in insulae formam redigat. *Circumluvionem* vocat Cicero (de Orat. I, 38.). *Dac.* Hic pro iure praediorum sumitur. At in glossis manuscriptis pro loco, quem aqua circumluit, qualis locus describitur in l. 7. §. quod si uno 4. ff. de acqui. rer. domin. *Goth.*

Cumbam. *Cubam.* A cubo, quod ibi milites cubabant, cum ait *lecticam*, ut *militares* vocant, *lecticas* militares intelligit, quae Graecis *χαμενᾶδες* dicuntur et *χαμεῦναι*. Eurip. in Rheseo (v. 9.): *λεῖπτε χαμεύνας πολλοστρώτους*. Talem Varro *lecticam* intelligit lib. IV. (De L. L. V, pag. 166. Sp.): *Lectica, quod legabant, unde eam facerent, stramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in castris.* Sunt qui legant *cumbam* pro *cubam*, sed *cubam* vera lectio. *Dac.* Quidni etiam a *cumbo* descendat *cumba*?

Condicere. Veteres Graeci *συντάσσειν μετὰ παραγγέλλας*. *Condictio συνταγή*. *Scal.* Proprie est, cum actor adversario denunciatur, ut certa et stata die iudicio adsit. Postea factum est, ut in quovis alio negotio *condicere* dicantur ii, qui ex compacto quidpiam gerunt et mutuo sibi denunciant diem locumque rei gerendae. Plaut. Curcul. (I, 1, 5.): *Si status condictus cum hoste intercedit diss.* Inde *condictio* in diem certum rei, quae agitur, denunciatio, et *condictum*, quod in communi dictum est. Inde *condicere* coenam alicui est, illi denunciare, se apud eum coenaturum, quod Cicero absolute dixit *condicere* lib. I. Famil. ep. 9.; *Cum mihi condixisset, coenavit apud me.* *Dac.* Vide §. appellamus. II. Inst. de actionib. *Goth.*

GRAMMAT. LAT. II.

D d d

Commetacula. Commentacula. Verior lectio nonnullorum excusorum et scriptorum, qui non *commentacula* habent, sed *commotacula*. Nam viatores virgam frequenter commotando turbam summovent. Unde et apud Homerum ultimo Odysseae (XXIV, 5. ubi: Τῇ δ' ἄγε κινήσας κ. τ. λ.); ἡγε δὲ κινήσας. Loquitur de virga Mercurii. Iuvenalis (Sat. III, 317.):

*Ergo commota iam dudum mulio virga
Innuis.*

Scal. Adde infra *Culicula. Goth.*

Casta mola. Ἀγνὸν θύμα. Vide *mola. Dac.*

Culigna. Lego: *Quam illi dicunt κυλίγνην. Scal.* Vas vinarium. Glossar: *Culigna σκεῦος οἴνου.* Cato cap. 132.: Iovi Dapali *Culignam vini, quantumvis, polluceto. Dac.*

Cincta Fluminica. Flaminicas nisi velatas nefas erat conspici. Quare assidue flameum gestabant. Vide *Flameo*. Cincta igitur Flaminica, quae caput cingebatur flameo, quod flameum hic *vestem* vocat, ut infra in *flameo vestimentum. Dac. Veste; lege Vestae. Goth.*

Capralia. Caprilia ante urbem. *Dac.* Ad Caprae paludes. Vide Livium I, (16.), Plutarchum in Romulo (c. 27. seq.). *Goth.*

Canifera. Canephora. Graece Κανηφόροι virgines, quae in Panathenaeis aliisque festis cana capite ferebant, ut Palladi, Cereri, Baccho, Dianae etiam. *Dac.*

Conauditum. Coauditum, quod undequaque auditum est, et *coangustatum*, quod undequaque angustum. *Dac. Conaugustatum, conaugulatum.* Sic *conadunare συναγαγεῖν. Goth.*

Corda. Non de plantis tantum, sed et de animalibus dicitur *cordus*. Varro lib. II. de R. R. c. 1.: *Dicuntur agni cordi, qui post tempus nascuntur ac remanserunt in volvis intimis; vocant χορδον, a quo cordi appellati;* ubi a χορδον, quod est membrana foetus, chordum dici putat: sed melius Martinus, qui a Graeco χορδῖος, *iuvencilis*, vel ab ὅρος *terminus, finis*, vel, ut quidam volunt a χορδος, *herba*. Hominibus etiam sero natis id nomen tributum. Ita *Cordus Cremutius*. Vide Plin. (VIII, 47, 72.). *Dac.*

Consentia sacra. Erant gentilium inter se *Consentia sacra* et *Consentes Dii*, ut Corneliorum, Valeriorum etc. *Scal.* Pro tota gente fiebant, consentiente gentilitate. *Dac.* Di *Consentes* proprie sunt, qui *una sunt*, h. e. aut qui in uno concilio sunt, quasi assidentes una, aut qui communes sunt plurium. Dicuntur autem ut *absentes, praesentes*, a participio *ens*, sive *sens*, quod a v. *sum*, ut notum.

Culina. Poeta innominatus:

Neque in culinam et uncta compitalia

Dapesque ducis sordidas.

Εἰς τας eas vocari iam dudum monuimus. Significat et *culina τὸν ἀφρεδῶνα*. Glossarium: *Culina, ἀπόπατος.* Item: *Conclavis et culinῆ ἀφρεδῶν ἀπόπατος.* Glossae Isidori: *Culina, latrina, secessum.* Petronius (c. 2.): *Qui inter haec nutriuntur, non magis sapere possunt, quam bene olere, qui in culina habitant. Scal.* Aggenus Urbicus de agrorum controversiis: *Culinae vocantur in suburbiis loca inopum funeribus destinata.* Et hoc sensu legitur in Catalectis:

Neque in culinam et uncta compitalia

Dapesque ducis sordidas.

Has culinas Aristophanes εἰς τας vocavit in Equit. (v. 1241. seu v. 1236.):

Ἐν ταῖσιν εἰς τας κονδύλοις ἡμοιότρομην.

Apud Petronium *culina* est *coquina*, quod et doctiss. Bourdelotius vidit. Nempe ex imitatione Plautina in Moe-tell. (*Exi e culina* cet. I, 1, 1.). *Dac.* Vide Nonium (p. 55. Merc. ubi editur nunc *Colina*) in *Culina. Goth.*

Calpar. Glossarium: *Calcar, θυγάτηρ ἀπαρχῶν οἴνου.* Vides legendum esse, ut hic *Calpar*. Item: *Calpar, οἶνος ἐν θυγάτηρ.* Vide Arnobium (VII. p. 236. ed. Elmenh.) et Coniectanea nostra (p. 75.). Graecum est a κάλπη, ut ab aula *aular*. Nam *calpar* non vinum proprie est, sed vas ipsum vini. Varro apud Nonium (pag. 546. Merc.). *Scal.* Varro lib. I. de vita pop. Ro.: *Quod antequam doli nomen prolatum esset, cum id genus vasorum calpar diceretur, id vinum calpar appellatum.* Calpar autem Iovi libabant festis vinalibus, priusquam gustarent. Quippe ni ita fecissent, reliquum omne vinum sacrum fiebat et usibus humanis eripiebatur, ut optime monuit Scaliger in Coniectaneis ad Varron. Itaque cum calpar libabant, inferium vocabant, quod solum inferretur his verbis: *MACTE HOCCE VINO INFERIO ESTO.* Et hoc praecipue dicebatur de vino diffuso et doliari; nam alioqui de eodem musto libabant, sed id *sacrum* vocabatur, posteaquam polli-

xerant eas confectiones, quae vocabant suffimenta, ex faba milioque molito, mulso sparso, quae diis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur, quomodo et in frumentis quoque quod sacrificii causa ante praemetebatur, *praemessum* vel *praemetium* appellabant. Caeterum ipsa festa Vinalia Atheniensibus etiam celebrata, qui et ipsa vocabant *πυθουλαι*, quod e dolio vina libarent, priusquam inde quidquam gustassent, Plutarchus III. Sympos. (quaest. VII, c. 1.). Fiebant autem die undecima mensis Augusti, et tum deos precabantur, ut ea libatione contenti reliqui vini usum illis innocentem concederent. *Dac.*

Cicatricare. Cicatricem inducere, de vulnere dicitur, cum obducitur et obcaecatur. *Dac.*

Compescere lucum. Lucum intra descriptos fines cohibere. Putarem potius esse lucum conlucare adhibito piaculo. Nam compescere lucum idem videtur, quod apud Virgil. *ramos* (Ge. II, 370.), apud Columellam *vitem* (IV, 21.) *compescere*. Sed Festi auctoritas praegravat. *Dac.*

Commugento. Proprie *conclamanto*; nam *mugio* et *mugeo*, unde *commugeo*. *Dac.*

Capitarium. Iam et hoc nego Festo unquam ne in mentem quidem venisse, sed *Capitarium aes*, quod *caput est*. Ait, capitarium aes, id est sortem capitarium vocari, quia caput sit usurae. Graeci ἀρχαίων. Ego tamen malo, capitarium aes esse, quod capite penditur. Aliud enim ex censu pendebatur. Vide *Tributorum*. Cicero *caput* vocat (ad Attic. XV, 26, 29.). *Dac.*

Conquirere. Legendum *Coinquire* vel *Coinquere*; utrumque enim videtur usurpatum, *coinquio* et *coinquio*, verbum nemini hactenus, quod puto, animadversum. Dictum autem veteri distortionem *coinquio* pro *coanquio*; *anquire* a Graeco ἀγγειν, a quo anquina. Cinna:

Atque anquina tenet stabilem firmissima cursum.

Veteres ergo per *Q* dicebant, quod postea per *G*. Nam *Anquere* prius fuit, quam *Anguere*. *Coinquire* ergo seu *Coinquere* arbores est coercere, verbum aptum ei rei. In tabula marmorea non dudum Romae effossa, cuius exemplum communicavit mihi Cl. Puteanus, ita legitur: *EARUMQUE ARBORUM. ADOLEFACTARUM. ET. COINQUENDARUM. ET. IN. EO. LUCO. ALIAE. SINT. REPOSITAE.* etc. Videndum igitur, num superius, ubi legimus, *Coinquire deputare*, intelligere debeamus, et mutilatoris negligentia commissum sit, quominus illud explicatum sit. Nam fulguritas arbores coercere nihil aliud, quam ea parte ramis collucare, qua de coelo tactae sunt, ut pro *deputare* legendum videatur *putare*. Sane quidquid est, illud *coinquere* nihil aliud est, quam id verbum, de quo nunc agimus. *Scal.* Ego quidem nihil mutandum censeo. *Conquirere* ut *inquirere* puto esse verbum inris. Et conquirere vitia, furea etc. dicuntur, qui inquirunt et ita coercent. Quare *conquirere coercere*. Sic τὸ *coercere* pro *coinquere* sive *deputare* in precatione sacrificii, quod fieri solebat ad conlucandas arbores sacras apud Catonem (c. 139.): *SI. DEUS. SI. DEA. ES. CUIUM. ILLUD. SACRUM. EST. UTI. TIBI. IUS. SIET. PORCO. PIACULO. FACERE. ILLIUS. SACRI. COERCENDI. ERGO.* Ubi *coercere* idem est, quod *conlucare* supra dixit Festus, quod in sacra silva fieri non poterat, nisi prius facto piaculo. Sic supra Festus *coinquire* interpretatus est *deputare*, ut sexcentis locis apud Plin. et Columell. *deputari* vites et arbores dicuntur, quarum superflui reciduntur rami. Et Ovid. de Nuce (63.):

Non mihi falx nimias Saturnia deputat umbras.

Dac.

Capitalis. Non possum aliter mihi persuadere, quin Festus ita scripserit: *Capitalis locus, ubi si quid violatum est, capite violatoris expiatur.* Nam *capite*, non *caput* habent et priscae editiones. Quare Ovidius *capitale templum* Minervae captae intelligit, cum scribit Fast. III, (845.):

Aut quod habet legem capitis quae pendere poenas

Ex illo iubeat furta recepta loco.

Ergo capitalis locus est, qui habet legem, ut capital sit, qui quid in eo violarit. *Capitalis locus* hoc modo dicitur. Quare *locus*, non *lucus* legendum, quia *locus* et *lucus* et alia comprehendat. *Scal.*

Cloacare. Supra *cloacae*. Glossae veteres: *Cloaco*, μολύνω, *inquino*. Pro *cloacare* vet. liber *cloacare* optime; est enim pro *cluare*, quod Servio est purgare; *cluere* dicit Plin. (XV, 29, 36.). Quare supra corrigendum est: *Cloacae a cloacando dictae.* At *cloacare* est a *cloaca*. *Dac.*

Conregione. Hac voce utebantur Pontifices in effandis templis auguralibus vel finibus fanorum et ararum, cum regionum ipsarum terminos concipiebant. Varro lib. VI. (lib. VII. pag. 292. Sp.): *Interea conregione, conspiciōne, cortumione utique ea rectissime sensi.* Conregione, hoc est, ut Varro ipse interpretatur, intra eas regiones, qua oculi conspiciunt. *Dac.*

Condictio. Vide notam ad *Condicere*. Eadem videtur, quae *comperendinatio*. Vide *res comperendinatae*. *Dac.*

D d d *

Cubans. Virgil. (Aen. VII, 88.):

Pellibus incubuit stratis somnosque petivit.

Scal. Interdum, qui a Divis responsa vel alia petebant, in eorum fano cubare soliti. *Incubare* dixit Plaut. Curcul. I, 1, (61.):

*Id eo fit, quia hic leno aegrotus incubat
In Aesculapi fano.*

Et II, 2, (16.):

Namque incubare satius te fuerat Iovi.

Et Virgil. VII. Aen. (88. l. c.). Ubi Servius: *Incubare dicuntur proprie hi, qui dormiunt ad accipienda responsa. Unde est: ille incubat Iovi, id est dormit in Capitolio, ut responsa possit accipere.* Neque in templis tantum incubabant, sed et in tumulis, ut de Augilis tradunt Mela et Herodotus. Vide *Manes*. Porro notandum Festum *auspicatur* dixisse pro *oracula consulit et augurium*, fatum, oraculum. *Dac.*

Concio. A verbo *concio*, convoco. Et est *ancio* conventus a praetore vel sacerdote convocatus. Et frustra est Varro (De L. L. VI, p. 222. Sp.), qui concionem quasi coactionem dici putat. *Sic a lacte coacto*, inquit, *caseus nominatus, sic ex hominibus concio dicta.* *Dac.*

Cogitatio. Idem Varro lib. V. (de L. L. VI, p. 222. Sp.): *Primus agitated mentis, quod primum ea, quae sumus acturi, cogitare debemus.* Et paulo post: *Cogitare a cogendo dictum.* *Dac.*

Clam. Vide *Calim.* *Dac.*

Cella. *Caella.* Gloss.: *Cellarium et Cellaromarium, ταμείον.* Lege: *Cellarium et Cellar, Omarium.* *Omarium* et *Aumarium* dicebatur. Petronius apud Fulgentium: *In aumarium memet ipsum conieci.* *Scal.* A *caelando*. Melius per simplex *e cella a celando.* *Dac.* *Cella* in l. 3. §. 2. ff. de off. praef. vigil. inde fugitivus in cellam se recepisse scribitur in l. 17. §. 15. ff. de aedilitio. Inde *cella olearia* et *vinaria* l. 10. in f. ff. de usu et habitat. *penuaria* l. 3. §. 8. ff. de penu. Hinc *κελλάριος* glossis *Penuarius*, *κελλάριον* *Penu*: *κελλαρικόν* *penarium*: *cellarius*, *cellae praepositus* l. 24. ff. de manumiss. test. l. 12. ff. de instructo l. 12. Cod. de diversa. off. et *cellarii locus cellandis rebus* l. 41. §. 1. ff. de legat. 3. *Cellariensis species* l. *penul.* Cod. Theodos. de offic. omnium iudic. et apud Sulpit. Sever. II. *Histor. sacr. Goth.*

Ciere. Vocare. Virg. (Aen. VI, 165.):

— quo non praestantior alter
Aere ciere viros Martemque accendere cantu.

Item movere. Idem (Aen. I, 541.):

Bella cient.

Dac.

A D L I B R U M IV.

Duco. A *δοκῶ* puto. Virg. Aen. X, (v. 668.): — *tanton' me crimine dignam Duxisti.* *Dac.*

Duplionem. Duplum. Leg. XII. tab.: *Reus furti duplione decedito.* Item: *Noxiamve duplione decernito.* *Dac.*

Duicensus. Glossarium: *Duicensus*, διταβ δέντερον ἀπογεγραμμένος. Illud *διταβ* est *διττά*, β', hoc est, *διττά*, δέντερον, dupliciter iterative census. *Scal.* *Biscensus.* Vide *duis*. *Dac.* Id est bis census; sic incensus, qui census non est professus de quo dixi ad leges XII. Tabul. *Goth.* Cum filio. Vide supra *Improbis*. Glossis δέντερον ἀπογεγραμμένος. *Idem.* A Sanscrita voce *dvi*, quae eadem manet in compositionibus.

Duis. A Graeco *δῖς*, *duis*, inde *bis*. Et hic pro *dis* legendum *bis*; *duis* autem pro *dederis* a verbo *duere*. Vide *addues*. *Dac.* Pro *dis*. Pro *bis*. *Goth.*

Duidens. Vide *Bidens*. *Dac.* *Bidens*. V. s. *Bidens*. *Goth.* Hoc plane est Sanscritum *duidant*, ut *duipad* bipes.

Duellum. Ut a *duonum* bonum, sic a *duellum* bellum. Varro VI. de L. L. (VII, 335. Sp.): *Perduelles sunt hostes, ut perficit. Sic perduellum, duellum, id postea bellum. Ab eadem causa facta Duellona, Bellona.* Gloss. *Duellona*, πολεμική. *Bellatrix*. Male Vulcanius rescribendum contendit *Bellona*. *Dac.* Glossis πόλεμος, ἀρχαίως. *Goth.* *Perduellis*. Alii *perduellio*. Adde l. 234. ff. de verb. signific. Dicitur et Glossis *Divellio* πόλεμος et *Divelliones* πόλεμος, ἀρχαίως. *Idem.*

Duonum. Vide *duellum*. Duonus legere est in carmine Saliari ut illud restituit Scaliger:

— — — omnia
Dapasilia comisse Iani cusiones.
Duonus ceruses Divius Ianusque venit.

Duonus ceruses i. Bonus creator. *Dac.* Duonus. Glossis ἀγαθός. *Goth.*

Duplabis. Ut a *donum* donare, sic a *duplum* duplare. Glossarium: *duplavit* ἐδίπλωσεν, *duplicavit*. *Dac.* Glossae: Duplavit ἐδίπλωσεν. *Goth.*

Duodeviginti. Duo desunt de viginti. *Dac.* Vide ad *Dextans*. Sic apud Nonium in *Duodevicesimo*. *Goth.* Non. pag. 100. Merc.

Dumosa frondosa. Dumus a δρυμός silva querna; δρυμός, δρυμός *durmus* et r in s *dusmus* *dusmosus*, et eliso s *dumosus* frondosus. *Dac.* *Dumosa*. Adde infra *Dusmosa*. *Goth.* *Druma* (nom. *drumas*) arborem significat in Sanscrito sermone.

Dubat. Dubiat. A *duo*, *dubium*; unde *dubiare*, postea *dubitare*. *Dac.*

Dubenus. Locus mendosus. Proculdubio ita legendus est: *Dubienus* apud antiquos dicebatur, qui nunc *dubius*. Vide supra quae annotavimus in *Addubanum*. Glossarium: *Dubinus*, δισός. Ibi quoque *Dubienus* reponendum. Et tamen mirum, quod in eodem Glossario legitur: *Dabius*, δεσπότης; videtur enim vulgatae lectioni huius loci favere. *Scal.* Vide in voce *Addubanum*. Nam hic quoque legit Scaliger: *Dubienus* apud antiquos dicebatur qui nunc *dubius* etc. in glossis tamen legitur: *dubius* δεσπότης, i. Dominus. Quod huic Festi loco favere videtur. Imo et Festi scripturam veram esse arbitror *Dubenus*. Et ita in Glossario rescribendum vel potius *dubinus*. A *Dominus* M mutato in B *dobinus*, *dubinus*, *dubenus*. *Dac.* Dixi quaedam supra in *Adubanum*. Alii hic legunt *Dubienus*, qui nunc *dubius*; unde Glossis *Dubinos* vel potius *Dubienus* δισός. *Goth.* *Dominus*. *Dubius* ut supra eod. *Idem*. Cf. quae supra adnotavimus ad vocem *Addubanum*.

Dusmoso. Legendum fortasse *dusmosum* locum. *Fulv. Urs.* A *dumoso* inserto s ut vult Fest. Contra s in *dusmoso* non modo non insertum est, sed elisum in *dumoso*. Est enim a Graeco δρυμός. Vide supra. *Dac.* Adde supra *Dumosa*. *Goth.*

Dumecta. A *dumus*, *dumicetum*, *dumectum* et eliso c *dumetum*. *Dac.* *Dumeta*. Glossis *Dumeta* ἀκανθῶνες, λοχυμάδης ἢ θαμώδης τόπος. *Goth.*

Dracones. Acie acutissima et insomni natura dracones esse multi prodidere, quare et eos a δρακῆν, δρακῆν dictos putant. Allusit Horatius (Serm. I, 3, 26. seq.):

— — — tam cernis acutum
Quam aut aquila aut serpens Epidaurius.

Inde eos poetae Hesperidum hortis et aureo Aetiae velleri praefecere. Aesculapio etiam dicati feruntur, quin et Aesculapium ipsum Romam olim specie draconis translatus ex historia notum est. *Dac.* Videtur Festus alludere ad id quod Varro VI. de lingua et Nonius de *Picis* scribunt. *Goth.* Apud Varronem nihil de *picis*, quod sciam. Nonii locus est pag. 152. Merc.

Dici. Haec erant scribenda infra littera Q; est enim interpretatio illius verbi *Quiritibusque*. Sed nos Festi et Pauli errores hac in re secuti sumus, indice tamen adiecto eorum verborum, quae obiter explicantur. *Ant. Aug.* *Dici* mos erat. Haec verba *Populo Romano Quiritibusque* ex conceptis antiquarum precationum verbis tracta sunt. Livius lib. VIII. (c. 6.): *Comparant inter se ut ab utraque parte cedere Romanus exercitus cepisset, inde se Consul devoveret pro populo Rom. Quiritibus*. Et apud Gellium lib. X. c. 24.: *Die Nonis Populo Romano Quiritibus compitalia erunt*, quasi dicas quod *Populo Rom.* et *Quiritibus* bene vertat. *Dac.* *Curensibus*. Adde infra *Quirina* tribus. *Goth.*

Dalivium. *Dalivum*. Glossarium: *Daunum*, ἄφρων; manifesto legendum *Dalivum*. Sinceriora vestigia apud eundem scriptorem in illo: *Davus*, ἄφρων, ἄπειρος. *Dalivus* enim legendum. *Scal.* Per *supinum* negligentem intellige et insipientem. Ad eandem mentem glossae: *Dalivus* ἄφρων, ἄπειρος. Item *Dalivum* ἄφρων. Et optime. Santra eum esse putavit, quem Graeci vocant δῆλαιον. Ab Aeolico δῆλαιφος, *dalivus*, δῆλαιος autem est μεταίος ut exponit Hesych. δῆλαιον, μεταίον. *Dac.* *Dalivum*. Aliadnum; et ita Glossis *Daunum* ἄφρων; iisdem *Davus* ἄφρων, ἄπειρος. *Goth.*

Daps. Exempla *dapis* pro verna aut hiberna semente habes apud Catonem. *Scal.* Sacrificium hiberna vel verna semente fieri solitum; unde apud Catonem reperias *daps* pro ipso veris vel hiemis tempore.

Daps enim latius patet, nam omnes opiparos et sumtuosos apparatus significat. Livius Andronicus: *Quae haec daps est, quis festus dies?* Ex Homer. illo Iliad. γ'. (Odys. I, 225.):

Τῆς δαῖς τίς δὲ ὅμοιος ὅδ' ἔπλετο;

Et inde *daptice* sumtuose. *Dapticum* magnificum, sumptuosum; *dapsilis*, magnificus. *Daps* autem potius a *δαπάνω* quam a *δαῖς*, nam prius dicebatur *dapis*. *Dac.* Glossis *εὐαγία*. *Goth.* *Res divina*; inde Nonio *Dapes*, apparatus religiosi, opipari; sed et infandi et vitabiles. *Idem.* *Daptice se acceptos*. *Dapails* Nonio; adde eundem in *Dapalis* cena. Et Glossis *Dapas*, πολυτελὴ δαίψνα. *Idem.*

Daedalam. *Daedalam* terram ob varietatem dixit Lucret. lib. I, (7.): — *Tibi suavis Daedala tellus summittit flores.* *Idem* lib. II, (505.): — *Daedala cordis carmina.* Et lib. IV, (551.): *Verborum Daedala lingua.* Lib. V, (235.): — *Naturaque Daedala rerum.* Item (V, 1450.): — *Daedala signa.* *Dac.* *Apud Ennium Minervam.* Ob lanificii artificium, cui praeest locus Ennii lib. I. *Annal.* sed mutilus:

Daedala. *Minerva.*

Idem. *Apud Virgilium Circe.* Lib. VII. *Aeneid.* (282.):

*Illorum de gente patri quos Daedala Circe
Supposita de matre nothos furata creavit.*

Idem.

Damium. *Damia.* Glossarium: *Damium*, θυολαί, ὑπαλθριον γινόμενον. Contra dicit, ac Festus. *Falsum vero ἀντιφραστικῶς* dictum, quod minime publicum sit. Imo ita dictum, quod pro populo fieret. *Iuvenalis* (IX, 117.):

Pro populo faciens quantum Laufella hibeat.

Sequentia quoque ita legenda: *Dea quoque ipsa Damia, et sacerdos eius Damiatrix appellabatur.* Sane *Damiatrix* etiam in antiquis excusis legebatur. Quod inepti homines in nescio quas Graeculas ineptias mutarunt. *Scal.* *Damium.* Sacrificium in honorem *Maiae*, quae bona dea vocabatur, a matronis in aede Pontificis *Maximi* fieri solitum; sed male per antiphrasin sic dictum putavit Festus, quasi minime publicum sit, cum constet pro populo factum fuisse, et sub dio. *Cicero* *epist.* lib. I. ad *Atticum* (ep. 12, 4. 13, 8.): *Credo enim te audivisse cum apud Caesarem pro populo fieret, venisse ibi muliebri vestitu virum.* Gloss. *Damium*: θυολαί, ὑπαλθριον γινόμενον sacrificium subdiale. *Dac.* Et sacerdos eius *Damias*. Lege *Damiatrix*, ut in margine. *Idem.* Glossis θυολαί ὑπαλθριον γινόμενα. *Goth.* *Dea Damia.* Aliis *Dea Demia.* *Idem.* *Sacerdos eius Damias.* Alii *Damiatrix*, alii *Demiatrix.* *Idem.*

Dacrimas. *Dacrymas.* *Dacryma* a Graeco δάκρυμα quod verbale est a δάκρυ vel δάκρυον. Usus est *Livius Andronicus*, sed hodie apud eum frustra quaeras. *Dac.* Item *dautia.* *Dautia* rectum esse arbitror et inde *d* in *l* mutato *lautia*. A Graeco videlicet δῶτια; sunt autem *lautia* *Xenia*, quae legatis mittebantur in donum ut recte Festus. Meminit *Livius* plus semel lib. XXVIII, 111. (c. 39.) de *Saguntinorum* legatis: *Locus inde, lautique praebere iussa*; et alibi (XXX, 17.): *Locus et lautia praebita.* *Plutarch.* in *Alciis* (p. 275.): τὸ γὰρ παλαιὸν, ὡς τοῖσιν, οἱ ταμίαι ξένια τοῖς πρεσβυούσιν ἐπεμπον' ἐκαλεῖτο δὲ Λαύτια τὰ πεμπόμενα. Quam antiquus is mos fuerit ad legatos munera mittendi ex *Homero* et aliis notum est. *Idem.* *Lautia*, quae dantur legatis hospitii gratia. In eum usum *Xenoparochi*, de quibus in l. 18. §. 10. ff. de muneribus; de legativo adde dictam l. 18. §. 12. *Goth.* Sanscrita vox est *açru* i. e. δάκρυ, unde Lat. *lacrima*. Vocem *Lautia* descendere ab adi. *lautus* satis notum.

Danunt. *Plaut.* *Mostell.* I, 2, (48.):

Ad legationem cum iant, adminiculum iis danunt.

Dac. Adde *Nonium* in *Danunt.* Glossis *Dianunt* δίδωσιν et *Ditia* διαδοθέντα. *Goth.*

Dasi. *Dari*, ut *Valenii* pro *Valerii* etc. *Dac.* Est a Sanscrita radice *das*, dare, porrigere; unde creditur est, etiam verbum *daso* fuisse, cuius infinitivus pass. *dasi*.

Danistae. Qui pecuniam foenori collocant *Danista*, Graece δανιστής a δάνος foenus. *Trapezita* etiam dictus a tabulis quae Graece τραπέζης. Quamquam illud discriminis inter utrumque quidam ponunt, ut *danista* privatus, *trapezita* vero publicus sit foenerator; sed apud veteres plerumque confunduntur. *Dac.*

Dagnades. Scribe per C, δαγνάδες. *Hesychius*: δαγνῆς, εἶδος ὀρνέου. Quod vero canturiando hic mutant docti viri et substituunt cantitando, nescio quare sibi persuaserint *Canturire* verbum Latinum non esse; cum alii veteres usurparint, et vetus Glossarii scriptor: *Canturis*, ψευδής. *Scal.* Pro *dacnades*, c

converso in *g*; a δάκνω mordeo. Has aves coronis vinctas capiti imponebant quippe quis ebrietatem depelli seque ebrios factos, fieri sobrios existimabant. De coronis Geopon. lib. VII, c. 30.: ἀνανήψει ποιοῦσι τοὺς μεθύοντας στέφανοι ἀπὸ ποικίλων ἀνθῶν, ἐπιτιθέμεναι τῇ κεφαλῇ. *Dac.* Dacnades, δακνίδες Hesychio. *Canturiendo.* Id Glossis ψιθηρίζειν; alii *cantitanda* legunt. *Goth.*

Daunia. Plin. (III, 11, 16.): *Apulia Daunorum cognomine, a duce Diomedis socero.* Solinus tamen: *A Cleolao Minois filio, Daunios.* Corrupte fors. *Dac.*

Dorsum. A deorsum quod dorsum ex utraque parte declive sit et deorsum feratur. *Dac.* Adde Nonium in *Dorsa* et *Dorsum* (p. 459. p. 203. M.). *Goth.*

Donum. Nam saepe *r* mutatur in *n*. *Dac.* Vide Nonium in *Dona* (p. 527. Merc.). l. 194. l. 214. ff. de verbor. signif. *Goth.* Sanscrita *dana* (nom. *danam*).

Donaticae. Sunt ut puto aliter provinciales dictae. Tertullianus (De Coron. c. 13.): *Sunt et provinciales aureae (coronae) imaginum iam, non virorum capita maiora quaerentes.* Erant et *donaticae* hastae quae militibus ob virtutem dabantur. Vide in *Optionatus.* *Scal.* Maiores quaedam coronae, quas capite ferre propter earum amplitudinem nequibant milites, sed imaginibus suis appendebant. *Dac.* *Quali amplitudine sunt (fiunt).* Lares coronis floribus ornabant Suet. Aug. c. 31.: *Compitales lares ornare bis anno instituit, vernis floribus et aestivis.* Ex hoc autem Festi loco docemur coronas illas amplas fuisse, imo et ipsis etiam laribus maiores. *Dac.* Vide infra in *Optionalis* et *Donaticae* hastae. *Goth.*

Dotem. *Dos.* A δίδοναι dare, inquit Fest. Sed non immediate, est enim a δῶς quod Hesychius exponit δόσις. *Dac.* Εὐφρόνη, ποιεῖ Glossis. Adde Titul. C. 10. de rei ux. act. Ulp. de dotib. ff. de iure Dotium. *Goth.* Recta descendit a Sanscrita radice *dās*, dare, porrigere.

Doliola. Varro lib. IV. (V, p. 156. seq. Sp.): *Est locus qui vocatur Doliola ad cloacam maximam, ubi non licet despuere, a Doliolis sub terra.* Integrā ex Livio historiam libet apponere Lib. V, c. 40.: *Flamen interim Quirinalis virginesque Vestales, omissa rerum suarum cura, quae sacrorum secum ferenda, quae (quia vires ad omnia ferenda decreant) relinquenda essent, consulantes, quisve ea locus fidei custodia asservaturus esset, optimum ducunt condita in doliolis, sacello proximo, aedibus flaminis Quirinalis, ubi nunc despuer religio est, defodere.* Locus est non longe a muris paulo supra horrea publica, in XIII. regione urbis. *Dac.*

Doli voc. Dolus ut in malam sic et in bonam partem sumebatur. Unde ad distinctionem *dolium* malum et *dolum* bonum dicebant. Sic multae alias voces mediae cum apud Latinos tum apud Graecos, ut *gratia* apud Terent. bona et mala *gratia*. Phorm. IV, 3, (16.):

— — Inter vōs sic haec potius cum bona
Ut componantur gratia quam cum mala.

Et apud Plaut alicubi:

Cognatae meae malam gratiam habere nequeo.

Sic apud Graecos χάρις. Callim. hymn. in Rel.:

Μάλα γὰρ γε κακῶς ἐχαρίσατο Ἀητοῖ.

Dac. In bonis. Vide l. 1. §. 3. ff. de dolo. l. 26. ff. de captivis. *Goth.*

Dirus. Θεοχόλωτος. *Scal.* Nannius: *Dirum est triste, infestum et quasi Deorum ira missum.* Virg. lib. XI. Aeneid. (II, 622.): *Apparent dirae facies.* Et lib. III, (262.): *Seu sint dirae obscoenaeque volucres.* Servius vero ait esse vocem Sabinam: *Sabini*, inquit, *et Umbri*, quae nos mala, *dira* appellant. Quod si verum est, Sabini a Graecis accepere: *dirus* enim a δεινός gravis, *n* mutato in *r*, ut saepe. *Dac.* Adde Nonium in *Dirum* (pag. 80. Merc.). *Goth.* *Dei ira.* Hinc Gloss. *Dirae*, ὄργαι, κατάραι, θεοχάλοισι, et *Dirus* Θεοχόλωτος. *Goth.*

Derogare. Glossarium: *Derogat εὐτελλῆν. χριστικῶς;* retulit ad tabulas novas. Nam et id est derogare veteri credito. *Scal.* Aliquid veteri legi per legem novam detrahare, et idem est *exrogare*, quod vide. *Dac.* Dixi ad l. 102. ff. de verb. sign. *Goth.*

Diirectum. Quod Graeci dicunt εἰσφθαγεῖν, Latini diirectum intrare, quod οὐκ ἀποφθαγεῖ ἐν-
εῖθεον; Latine id est: *Non hinc diirecta abibis?* Et similia. De quibus satis apud Plautum. *Scal.* Quasi *dies* *rectus* et per antiphrasim dici vult Festus, quod is dies minime rectus sit, sed contra *saevus*. Quod ineptum plane est. Nec placet etiam ut *diirectus* sit in crucem elatus, ut quidam volunt. Vere ut videtur Salmasius, qui monuit *diirectus* esse meram putam vocem Graecam διαφθεκτος, *a* in *v* mutato *diirectus*, id est *disruptus*. Curcul. II, 1.: *Lien diirectu' st.* Ubi quidam codd. habent: *Lien disruptu' st.* Quod sine dubio non vera

lectio, sed explicatio vocis *dierectus*, ab studioso aliquo margini adscripta, ut fit, et male postea in textum recepta; quod certa unice Salmasii coniecturam fulcit. *Dac.* A praepos. ins. *di* et *erigere* deduxit Rostius in Plautin. cupedd. ferc. III. Cf. quae notavi ad Plaut. Captiv. III, 4, 103.

Dirigere. Lege: *Discindere*, non *discedere*. Locus Plauti, quem intelligit est in Curculione. *Scal.* Pro *discedere* lege *discidere*, ut in veteri codice. *Discidere* enim, ut *abscondere*, *concidere* etc. Locus autem Plauti est Curcul. III, (v. 54.):

Clypeatus elephantum ubi machaera dirigit.

Ubi male hodie *dissicit*. Male etiam apud Nonium legitur *diligit* pro *dirigit*. Id est, in duas partes scindit. Inde *directarii*, qui fores effringunt, quos cum latronibus iungit Basil. in Epist.: ὅτι πάντα ληστῶν καὶ διρ-
κταρίων πεπλήρωται τὰ τῆς ὁδοῦ. *Dac.* Apud Plautum. In Curculione: *Clypeatus eleph. ubi mach. dirigit*; et ita legendum apud Nonium c. 4, 148., non *diligit*. Nonii codd. omnes exhibent *diligit* pag. 209. Merc. Apud Plautum Codd. exhibent *descicit*, *descicit*, *diligit*. Non dubium est, apud Plautum legendum esse *dirigit*. Apud Paullum vero pro *discedere* legendum *discidere*.

Dirunciant. An legendum *dirunciant*? Runcare enim Varro est herbas e segetibus expurgare. An *dirunciant*? *Diruncinare* est radere, polire, a Graeco *ῥυκνῆν*, instrumentum fabrilis ad opera laeviganda; vel *dirunciant* a *dirunco*, *diruncino*, ut *nato*, *natino* et alia. *Dac.* *Derunciant*, alii *Diruncinant*. Goth. Legendum: *Derunciant*.

Dirutum aere. Quantum coniectura assequi possum inde dirutum aere militem dictum puto, quia *aere exciderat*, hoc est, privatus fuerat, ut *diruere* sit pro simplici *ruere*, id est *cadere*. Varro de vita pop. Rom. lib. XI.: *Stipendium appellabatur, quod aes militi semestrem aut annum dabatur; cui datum non sit propter ignominiam aere dirutus esset.* Cic. Verr. VII, (V, 13.): *Aleatoris Placentini castra commemorabuntur, in quibus cum frequens fuisset, tamen aere dirutus est.* Id. est *aere decidit*. Aes autem absolute pro militia stipendio. Plaut. Aulul. III, 5, (52. 54.):

Ibi ad postremum cedit miles, aes petit.

Impransus miles astat, aes censet dari.

Et aes illud quo milites diruti *resignatum* *aes* proprie dicebatur. Vide suo loco. *Dac.* Adde Varr. IV. de lingua (V, pag. 180. Sp.). Adde infra *Resignatum aes*. Eo fine librarii caducorum in l. ult. ff. de iure immunitatis; potest et huc referri pecuniaria multa, de qua in l. 3. §. 1. ff. de re militari. Goth.

Delicata. *Delicatus.* *Lusui dicatus*, in MS. *urui*. *Delicati* homines sunt qui muliebria patiuntur. Graeci *παῖδας ἀπαλοὺς* vocant, *pueros teneros*. *Eneruatos greges* vocat Victor, sed *delicatus* melius a deliciis; nam et delicati Suetonio etiam *deliciae* dicuntur. *Dac.* *Delicatus* quasi *lusui*. Goth. Glossis *Delicatus παδάριος*, *τροφερός*, *σπάταλος*. *Idem*.

Dedicare. Sic Nonius, *Dedicare* est dicere. Goth. Cf. Non. p. 280. ubi pro *dedicare* haud dubie legendum *delicare*, quod ipsum apud Paullum nostrum restituendum. Cf. etiam Nonium in *Delica* p. 98. et p. 277. Adde quae dixi ad Plaut. Amphitr. II, 2, 38. et ad Milit. III, 2, 31.

Depuvire. Lege *depuvire*. *Scal.* Legendum *depuvire*, ut optime Scaliger. Nisi *e* pro *i* positum sit. *Depuvire* a *pavio*, caedo, pulso, quod a Graeco *παῖω*. A *pavio depuvio*, *a* in *u*, ut *quatio*, *concutio*. Vide *obpuvit*. *Dac.* *Depuvire*. Goth.

Dedita. Valde data, id est, omnino, in perpetuum data, ita ut ea nequeas repetere. Sic vetus Terentii interpres: *Dare est quod repetas. Dedere est ad perpetuum. Damus amicis, dedimus hostibus.* *Dac.* Vide quae diximus in *Decularunt*. Goth.

Deperire. Valde perire, funditus perire. Inde *deperire* dicitur is qui afflictum amat et perdit. *Dac.*

Δέρρις. *Deris.* Glossae veterum: *Segestre*, *διφθέρα*, *διφθέρα πλοίου*. Glossarium: *Segestre*, *στέγαστρον*, *τεράδεμον*; fortasse *περιδέριον*, vel potius *γεράδεμον*, vetus pellis, ut *γεράνδρον*. *Scal.* *Δέρρις*. *Δέρρις* est *δέρας* sive *δέγμα* pellis, Hesych. *Δέρρις*, *δέγμα βύρση*. Latini vocant *segestre*, *στέγαστρον*, quod a *στέγω*, *tego*. In Glossario exponitur, *διφθέρα πλοίου*, pellis navigii. Sed prius *segestria* e segete fiebant et tum demum *deris* dici coepta sunt, cum in eorum usum pelles cesserunt. Quamvis et *deris* texta, quibus pro velis sive umbraculis utebantur, Graeci dixerunt. Hesych.: *Δέρρις*, *τὸ παχὺ ὕφασμα ὃ εἰς παραπέτασμα ἔχωντο*. *Dac.* Et post *segestria*. Glossis *segestrum γεράδεμον*, ubi falso *τεράδεμον*. Goth.

Demum. Postea, tandem. Et apud Livium Andron. legitur *demus*. Sed locus non exstat. Sic rursus pro *rursum*. *Dac.* Alii *demum* pro *dumtaxat*. Quintil. I, c. 4.: *Possunt tantum id demum, quod in proximo est.* *Idem*.

Denicales. A *nex*, *neco*, unde *deneco*. Unde *denicales*. Cic. II. de Legg. (22.): *Nec vero tam denicales, quae a nece appellatae sunt quia residentur mortui, quam caeterorum caelestium quieti dies, feriae nominarentur, nisi maiores eos qui ex hac vita migrassent. in Deorum numero esse voluissent. Eas in eos dies conferre ius quibus neque ipsius, neque publicae feriae sunt.* Columel. lib. II, cap. ult.: *Nos apud Pontifices legimus feriis tantum denicalibus mulos iungere non licere, caeteris licere.* Dac. Denecales. Adde infra Privatae feriae. Goth.

Diminutus capite. Capitis nomine veteres pericula libertatis, civitatis, familiae, vitae denique et existimationis significabant. Sic *diminui capite* dicebatur is qui civitatis vel familiae ius amiserat vel alicui pro servo traditus fuerat, cum liber esset vel denique cui vita interdictum fuerat. Et sic tribus modis accidebat capitis diminutio; cum enim aliquis cum libertate civitatem amiserat, ut servi, ingrati liberti, ea dicebatur maxima capitis diminutio. Et cum civitatem tantum amittebat, libertatem retinens, ut in insulam deportati, aqua et igne interdicti, ea minor sive media dicebatur capitis diminutio. Cum vero hominis tantum status mutabatur, conservata civitate, et libertate retenta, ut in aliis accidit, qui cum sui iuris essent, sese in adoptionem dederunt aut contra qui alieno iuri subiectus erat, sui iuris factus est, tum ea minima dicebatur capitis diminutio. Et haec omnia paucis perrexit Festus. In eo tamen aliquid reprehendas; neque enim omnino verum est eos qui in hostium potestatem venerunt, pati capitis diminutionem, scilicet propter spem postliminii quo restituuntur in integrum, unde et in edicto de maioribus in integr. rest. servitus separatur ab hostium potestate. Dac. V. Titulum ff. de capite minutis. Goth.

Dividicula. *Castella* erant loca, quae aquam publicam recipiebant et in varia loca transmittabant, unde a *dividendo* *dividicula* dicta. Dac. Hesych.: *Κάσπελλος, ὄνομα τόπων μερίζοντος τὸ ὕδωρ.* Goth. *Castella*. L. 19. ff. de servit. urb. l. 1. §. 39. ff. de aqua quotidiana, quae et castelli. l. 41. §. 1. ff. de legat. 1. plerumque ex plumbo fiebant. l. 17. §. 8. l. 38. §. 2. ff. de act. empto. *Idem*. Goth. legit *Castella* quibus, omissa *ex* praepos.

Defrui. Vide *deactio*. Dac.

Dividiam. *Dividia*. Glossae: *Dividia*, *διχόνοια*. Vide Coniectaneum tertium (p. 130. 131.). *Scal.* Discordiam. Attius Phoenissis:

*Ne horum dividiae discordes dissipent,
Disturbent tantas et tam optimas
Civium divitias.*

Quem locum afferens Nonius similiter *dividias* dissensiones interpretatur. Significat etiam *dividia* tristitiam, taedium. Plaut. Bacch. IV, 6. (init.):

Nimio illaec res est magnae dividiae mihi.

Vide Varr. lib. VI. (VII, p. 343. Sp.). Dac. Vide Nonium *Dividiae*, *Dividiae* et *Dividos* (pag. 96. 101. 564. Merc.). Glossis *Dividia* *διχόνοια*. Goth.

Deversus. De significat *infra*, et opponitur *τῷ* *sup* quod significat *supra*, *sursum*. Dac.

Deinceps. A *Dein* et *capiendo*, et significat *qui deinde capit*, et quod *deinde captum est*. Ut princeps, qui primus cepit et qui primus captus est. Et *deinceps*, ut *princeps* per obliquos veteres efferebant. Sic Apuleius dixit *deinceps die* et *deincipem sermonem*. Vide *ignum*. Dac. Cf. paulo infra *Deincipem*.

Deus. Non solus est Festus, qui vel a *dare* vel a *desum* vel etiam a *δέος*, *metus*, *timor*, *Deus* deducat. Nam et idem multi. Sed *Deus* est a Graeco *θεός*, θ in δ, ut a *πέσθω* *perdo*. Vel potius ab Aeolico *δεύς*, ut Fr. Iunio placuit. *Δεός* autem sive *θεός* vel a *θέω*, *curro*, quia antiqui sic dixerunt sidera et stellas, quod semper in cursu essent. Vide Macrob. lib. I. Sat. c. 23. Vel ab Hebraeo *dai* id est *sufficere*, unde *shaddai*, quod solus *Deus* sufficiat. Vel potius ab Aegyptio Mercurii nomine *Thoyt* sive *Theut* sive *Thoth*. Dac. Nugae. *Deus* a Sanscrita v. *Div*, unde *devas* *Deus*. Cf. quae ad vv. *Dium* et *Dies* notavimus.

Dium. Παρὰ τοῦ Διὸς, ab *Iove*. Unde *διός*, *dios*, *Dius*. Inde *sub Dio*, quod Horat. dixit *sub Iove*. Dac. Et *interdiu*. *Diu* et *noctu* non a *Dius*, ut putat Festus, sed a *Dies*. *Diu* et *noctu* pro *die* et *nocte* antiquae. Unde *interdiu*. *Idem*. *Diurnum*. *Dium* sic paulo post infra in *Dium*. Goth. *Sub dio*. Vide Varr. IV. de L. L. 1. §. 3. ff. de via publica. *Idem*. *Dium* et *divum* coelum significat. Descendit a vocibus Sanscritis *Divan*, *diva*, *diu*, quae et *coelum* et *diem* et *aerem* significant.

Devitare. Terent. Andr. III, (5, 5.):

Post hac incolumem, sat scio, fore me, nunc si hoc devito malum.

Gloss.: *Devitat*, ἐκκλίνει, περιβάμπτει, ἐκνέει. Dac.

GRAMMAT. LAT. II.

E e e

Demagis. Contra Glossarium: *Demagis*, *σφοδρῶς*. Et Nonius (pag. 96. Merc.): *Demagis*, valde magis. Sed de hoc satis dicemus in Plantura. *Scal.* Nunquam *demagis* pro minus me legere memini sed semper pro valde magis. Sed forsitan pro minus legendum nimis. *Dac.* Glossis *σφοδρῶς*. *Goth.* Pro minus. Imo pro nimis apud Non. II, 229. *Idem.*

Denariae ceremoniae. Denariae vel tridenariae cum per decem vel triginta dies in casto erant, antequam sacra aggredierentur. Sic in libris sacris sacerdotes, antequam consecrarentur, per septem continuos dies ceremoniis vacabant, quae sic septenariae dici potuerunt. *Dac.* Vide infra *Purmenstruo*. *Goth.* *Rebus.* Diebus. *Idem.* *Cavendum.* Inde enim *Ceremoniam* dictam putat Macrobius. III, c. 8. *Idem.* Haud dubie legendum *continuis diebus*, at exhibet B.

Decrepitus. A lucerna vel candela, quae ultimum expirans crepitum edere solet. Hoc enim est *Decrepere*; ut apud Persium: *dastertere*. *Decrepitus* a veteribus Graeciae magistris exponitur *ἐντέργης*, *τερυβασμένος*, *ἐπὶ δὲ γέρον τρυβασμένος*. *Scal.* Cui vita crepera, i. e. dubia, ut crepusculum diei tempus dubium, vel a *crepitu*, quod senex nullum facere crepitum queat. Sed magis placet Scaliger, qui ait esse metaphoram a lucerna vel candela, quae ultimum expirans crepitum solet edere. Hoc enim est decrepare ultimum crepare, ut apud Persium *dastertere*, id est, postremum *stertere*. Et eo sensu decrepitus eleganter in Glossario exponitur *ἐντελευτικός*, qui ultimum flatum sive crepitum edidit. *Dac.* *Crepera* iam *vita*. V. s. *Creperum*. *Goth.* *Crepusculum extremum diei tempus*. Glossis *ἡ περὶ τὴν ὥραν*. Et alio loco *Crepusculo*, *ὄρθρον ὑπέρωρον*. *Idem.* Doederl. Syn. Lat. III, pag. 85. *Decrepitus* a *decretere* derivat. Mihi videtur recta descendere a Sanscrit. voce *krip*, quae debilem esse significat.

Decimanus. *Decumanus.* In agris Romanis decumanus limes, qui ab Oriente ad Occidentem. *Cardo* qui a meridie ad septentrionem dirigitur ubi mundi cardines. *Dac.* Plin. XVIII, 34, qui et *Decimanus*. Siculo Flacco adde Aggenum de limitibus: et *Dodecimanus* Hygeno. *Goth.* *Cardo*. V. *Siculum*, *Flaccum*; et *Aggenum*, idem et *Kardo* Hygeno. *Idem.*

Decumana ova. Mirum veteres inepte credidisse, quae ordine decima nascentur, ea esse omnium maxima; ut de fluctibus Ovid. Trist. lib. I, el. 11.:

Qui venit hinc fluctus, fluctus supereminet omnes

Posterior nono est, undecimoque prior.

Nam per metaphoram *decumana* ea dicuntur a re agraria scilicet, maximus enim limes in agris Romanis *decumanus* vocatur. *Dac.* Adde *Albesia*; *decumani*. *Goth.*

Deprensa. *Deprehensa.* Gloss. *deprehendit*, *διορδοῦται*. *Deprensi* *ἐνσπερτίσταις*. Lego *deprensae*. Id est poenae, multae. *Dac.* Extremae quidem poenae hae militares collocantur, castigatio et ignominiosa missio in l. 3. §. 1. ff. de poenis. Non fit tamen mihi mentio *Deprehensae*, nisi forte in iis poenis quae illo loco enumerantur *deprehensam* putemus esse pecuniariam multam vel munerum indictionem. Proinde etiam hic legi potest *Depensa*, non *deprehensa*, ab aere pendendo. *Goth.*

Decima. Vide quantum iuris Barbarus ille sibi sumserit in hoc loco mutilando; uni enim tantum Herculi hoc fiebat. *Scal.* Nunquam legi decima quaeque Diis oblata fuisse, sed tantum Herculi. Plauti Stich. (II, 1, 80.):

Uti decumam partem Herculi polluceam.

Nam quod decimam praedae partem Apollini votam apud Livium legas, alia plane res est. *Dac.* Imo, uni tantum Herculi. Varro V. de lingua (VI, 230. Sp.). De ea re dixi ad l. 2. ff. de pollicitationib. *Goth.*

Decuriones. Gloss. *Decurio*, *δεκαδάρχης*. *Decurionatus*, *δεκαδάρχεια*. *Dac.* Qui et *Decurioni*; v. s. *Centurionus*; et *Decures*. Vide *Decures*. *Goth.* Qui denis equitibus praesunt. Glossis *Decurio* *δεκαδάρχης*. *Decurionatus*, *δεκαδάρχεια*. Alio significato decurio sumitur in Titul. ff. et Cod. de *Decurionibus*. *Idem.*

Depositum. Valde politum. Plin. lib. 36. c. 25.: *Si vero cote depositum est, nigri pavimenti usum obtinet.* Hinc et *depositiones*. Vide Nonium in *positiones* (pag. 66. Merc.). *Dac.*

Degunere. Fortasse *Degumare*. Quod in Coniectaneis monuimus (pag. 151.). *Scal.* Gloss. *degenerare* *ἀπογεύσασθαι*, *συγγεῦσθαι*. Sed apud Festum et in Glossario legendum monuit Scaliger *Degumare* sive *degumiare*, a *gumia* scilicet, id est gulsus. Lucil.:

Compellans gumias ex ordine nostros.

Dac. Alii *Degumare*, alii *Degumiare* a *Gumia*; de quo infra in *Ingluvies*. Id autem a *γῶμος*, quod significat *πλήρωμα τῆς νεώς*. *Saburra* Latini vocant. V. Nonium (s. v. *Gemiae* pag. 117. Merc.). Dicitur et *degulasse* Nonio (pag. 97. Merc.); *Degulator* Apuleio in *Apologet*. *Goth.*

Depubem. Pubes qui trucidatur dum lactet et ita pubes fieri prohibetur. Pro *lactentem* legendum omnino *lactentem*, id est lac sugentem. Et ita in MSS. *Dac.*

Decotes. L. m. addit: Decotes, Decuriones. *Fulv. Urs.* Alii Decutes, quasi sine cute et flocco vel flacco; unde Desfloccare Nonio (pag. 7. Merc. ubi legitur *Deflaccare*). *Goth.*

Dictynna. Ridicule Festus Dictynnā lunam dictam putat, quasi quae dicat et indicet noctu omnia. Dictynna enim Graecum est et sic dicta Diana a retibus venatoriis, quae Graeci *διττυνα* ut de nympha Britomarti decet Callimachus hymn. in Dianam:

— — — καὶ διδοῖεν εἰς ἀλγίων
Διττυνα, τὰ σφ' ἐσάσεν, ὅθεν μετέπειτα Κύδωνες
Νυμφαν μὲν Διττυνναν, ἕρος δ' ὅθεν ἦλκετο νύμφη
Διναίων παῖδες.

Hanc Callimachi historiam narrat Scholiastes Aristophanis in *Βατράχ.* p. 276. sed apud eum corrupte *βρατμάς* pro *βρατομάς* legitur; tu monitus emenda. *Dac.*

Deblaterare. Vide *Blaterare*. *Dac.* *Deblacterare.* Nonio (pag. 96. Merc.) Deblaterare est obloqui, confingere. *Goth.* *Βλάκας* stultos appellant. Glossis *βλάξ' iactans*, *βλακία* iactatio; et *βλαρός* stultus et *Blaterare* *ματαιολογῆν*. *Βλατο* *ματαιολόγος*. *Idem.*

Dicaearehia. *Dicaarchia.* Melius ut in margine *Dicaearehia*: nam Graece *δικαιαρχία*. Campaniae felix urbs Puteoli. Idem scribunt Strabo, Pausanias et Stephanus qui etiam *Dicaeam* vocat. *Minor Delos* etiam dicta. Vide minorem *Delam*. *Dac.*

Δῆμοι. *Demos.* Antiquae pro *demoi*, ut *ποπλοε*, *poploi*, *popli*, ut alibi dictum; *demos* autem Graecum est *δῆμος*. In *demos* Attica dividebatur, qua de re vide doctissimi Meursii libellam de populis Atticae. *Dac.*

Dice. In veteri editione, *Dice* pro *dicam*. Recte. Legendum enim *Dicem*, pro *Dicam*; sic supra *Attingem* pro *Attingam*. Ubi similis error, *Attinge*, pro *Attingem*: ut hic *Dice*, pro *Dicam*. *Dicem* ergo secunda coniugatione et *dicebo* apud veteres. Nonius (p. 567. Merc.): *Primum, quod dicebo recte, secundum, quod dicebo, eo melius.* *ScaL.* Pro *dic*, Plaut. Mercat. I, 2, (47.):

Quid est igitur quod vis? *Dicam*, *dice*.

Vide locum Naevii in voce *summissi*. Sed in veteri edit. legitur *dice* pro *dicam*. Recte modo legas *dicem* pro *dicam*. Vide *attinge*. *Dac.* *Dice* pro *Dicem* (unde Nonio *Dicebo*) alii pro *Dicam*, male. V. s. *Attinge* pro *Attingam*. *Goth.*

Decermina. Pargationes ad placandos Deos fieri solitae. Sed non constat quomodo paragerentur: nam proprie *decermina* de frondibus ad lustrandum decerptis. Et forsā de iis Festus. *Dac.*

Desertiones. *Disertiones.* Videtur legendum *Disortiones*. Vide infra in *Erectum*; et Isidor. lib. X. Servius, *Erecto*, inquit, non cito, i. patrimonio vel hereditate non divisa. *Fulv. Urs.* *Ἀρχαῖσμός*, pro *dissortiones*. Apello, Apollo. Glossarium: *Dissortes* *διακληρωθέντες*. Est et *Dissortium* *διαχωρισμός*, *διάσπασις*. *ScaL.* Antiqui pro *dissortiones*. *Sors* autem est hereditas, patrimonium. *Dissortio* sortis divisio, inter consortes, id est, coheredes. Vide *sors*. Inde *dissertio* pro controversia et contentione. Gloss. *dissertio*, *ἀμφισβήσις*. *Dac.*

Dispensatores. Videndus Varro lib. IV. de ling. Lat. et Plin. lib. 33, c. 3. Vide *Pendere*. *Ant.* *Aug.* Pecunias veteres non numerabant, sed pendebant passim in sacris et profanis litteris. Huius moris vestigium erat in aede Saturni, ubi trutina posita. Varro lib. IV. (De L. L. V, 182. Sp.): *Per trutinam solvi solitum, vestigium etiam nunc manet in aede Saturni, quod ea etiam nunc propter pensuram trutinam habet positam.* A pendendo igitur dispensatores dieti qui pecunias pendebant. Inde *expensa* quae de pondere detrahuntur, *compensata* quae aequali pondere facta sunt. *Compendium*, cum aequales aliquid addendo redduntur lances. *Dispendium*, ponderis diminutio, cum quid ponderi detrahitur. Varro lib. IV. (V, 181. Sp.): *Ab eodem aere impendendo dispensator, et in tabulis scribimus expensum, et inde prima pensio, et sic aut secunda aut quae alia, et dispendium ideo quod in dispendendo solet minas fieri: compendium quod cum compenditur, una sit.* Vide Plin. lib. 30, c. 3. Inde est etiam quod nunc dicimus poenas pendere, quia ob delictum veteres pecuniam non numeratam, sed pensam solvebant. Vide *pendere*. *Dac.*

Dispescere. Vide *compescere*. *Dac.*

Despretas. Gell. VII, 10. *Goth.*

Desivare. Vetus editio: *Desinare*, fortasse melius. Glossarium: *Desinator*, *ἀβοήθητος*. Qui scilicet desinit destitutus ope. Tamen dubito. Nam et alibi legitur: *Die suatur*, *βοηθείτα*, pro *Desivatur*, *βοηθεί-*

E e e *

rai. Sane apud Senecam epistola CXVIII. *Desinare* per *N* legitur. *Imbecillae*, inquit, *mentis ista sunt verba et hac desinatione misericordiam captantis*. *Scal.* Legendum ut in al. cod. *desinare*. *Desinere*, ope scilicet destitutus; Glossar. *Diesvatur βοηθεῖται*. Lege *Desinatur*, οὐ βοηθεῖται. Forte etiam *desivare* rectum sit quasi *desinere iuvare*. Quod *deiuvere* dixit Plaut. in Trinum. II, 2, (71. Ed. meae):

Deserere illum, et deiuvere in rebus advorsis pudet.

Nisi ibi etiam *desivare* restituendum. *Dac.* *Desinare*; unde Glossis: *Desinator ἀβοήθητος*. *Goth.*

Dissulcus. *Disulcus*. Glossarium: *Disulcis χωροδιαλέτης, διαύλαξ*. Lege: *χοῖρος διαίτης*. *Scal.* *Dissulcus*. Porcus qui setas in fronte ita divisas habet ut in media quasi sulcus efficiatur. *Dac.* *Setas*. Vide supra *Biseta*. *Goth.*

Disertus. A disserendo. *Disserere* autem verbum est tralatitium a re agraria. Varro lib. V. (VI, p. 241. Sp.): *Quod dicimus, disserit partes, item areas, tralatitio aequae ex agris verbo utimur. Nam ut olim disserit in areas sui cuiusque generis res, sic in oratione qui facit, disertus*. *Dac.* *Disertus*. Glossis: *λόγιος*. *Goth.* A disserendo. Glossis: *disserit, διασαφῆι, διασαφηνίζει*. *Diserte*, ἐκτικῶς, ἰλλογιμῶς. *Idem*.

Dignorant. *Dignorat*. Glossarium: *Dignorat, ἀναπτύσσει*. Sed melius infra: *Dicorat, διαγιγνώσκει*. Lege: *Dicnorat*. *Scal.* *Dignorant*. Gloss. *dicnorat ἀναγιγνώσκει* i. e. signat. Nam *dignorare* est signare, notas inurere. Virg. (Georg. III, 158.): *Et nomina gentis inurunt*. Nota inusta dicta Character Colum. lib. 11. c. 2.: *Nec minus maiora quadrupedia caractere signari debent*. Quo loco forte an deceptus Scalig. in Coniectaneis notavit instrumentum, quo perurunt dici *character* rei rusticae auctoribus quod falsum est: nam de nota impressa *character* semper dicitur ut et Graecum *χαρακτήρ* et *χάραγμα*. *Dac.* *Dignorant*. Denotant. Glossis *Dignorat, ἀναπτύσσει*. Alio loco *Dicorat διαγιγνώσκει*; alii legunt: *Dicnorant*. *Goth.*

Dissertim. Plaut. Stich. I, 3, (87.):

Fuit dissertim, verum id usu perdidit.

Et Livius Andronicus:

Tuque mihi narrato omnia disertim.

Dac. *Disertim pro diserte*. Ac plane Nonius in *Disertim* (pag. 509. Merc.). Glossae: *Disceptim, σαφῶς, φανερώς*. *Goth.*

Distisum et pertisum. Ut a caedo occido, sic a taedet *distisum*, *distaesum*, et *pertisum*, *per-taesum*. *Dac.*

Delubrum. Duplex est huius nominis significatio; nam et pro Dei simulacro et pro loco Deo consecrato ponitur. Varro apud Macrobius lib. III. Servius lib. II. et IV. Aen. Asconius hanc Festi interpretationem reprehendens in Divinat. *Ant. Aug.* Graeci Grammatici *καθίδρυμα, ξόανον, ἀνάθημα*. *Scal.* Simulacrum ligneum, quod sit sine libro i. e. cortice. Idem Serv. IV. Aen.: *Aut certe ligneum simulacrum delubrum dicimus, a libro, hoc est raso ligno factum, quod Graece ξόανον dicitur*. Sic *ξόανα ἀγάλματα*, εἰδωλα exponit Hesych.; ab hoc igitur delubro sive simulacro templa dicta delubra. Sed magis placet aliorum sententia, qui putant delubra dicta a delubris, hoc est fontibus, quae ante templa collocabantur, ut iis homines ante ingressum deluerentur. Cornelius Fronto: *Delubrum, in quo homines pericula sua deluunt*. Delubrum igitur a *deluendo*. Servius II. Aen.: *Alii, ut Cincius, delubrum esse locum ante templum, ubi aqua currit a deluendo*. Et lib. IV.: *Delubrum autem dictum, aut, ut supra diximus, propter locum in quo manus abluuntur*. *Dac.* Hanc Festi interpretationem reprehendit Asconius in Divinat. (pag. 17. seq.). Porro Delubrum significat etiam Dei simulacrum et locum consecratum. De quo vide Varronem apud Macrobius III, c. 4. Servius II. et IV. Aeneid. et Glossis *Delubrum καθίδρυμα, ξόανον, ἀνάθημα*. *Goth.* *Delubrum* ubi *deluuntur* i. e. abluuntur peccata. Qua re apud Frontonem lege: *in quo homines peccata sua, pro: pericula sua*.

Delicia. Tignum quod a fastigio tecti ad ultimas usque tegulas pertinet, ita ut inter duo tigna quasi sulcus tegularum efficiatur, per quem aqua decurrat, a *deliciendo*, quod inde aqua deliciatur. Gallice *goutiere*. Inde tectum deliciatum, *toici d goutieres*. Et tegulae deliciares, *tuile propre d faire des goutieres*. *Dac.* Deliquiae Vitruvio dicuntur huiusmodi tigna, VI, c. 3. et alias. Delicia apud Nonium pro raro ac singulari. *Goth.* *Fastigatum*. Fastigium. *Idem*.

Degere. Malim legere *degerere*, ut in margine, quamquam utrumque mihi aequae ignotum est. Nisi *degerere* operis privationem significet a *de* privativo, ut *denasci* pro *mori*, sic *degerere* nihil agere, et qui nihil agunt quodammodo videntur exspectare. Nihil aliud succurrit, nunc quidem. *Dac.* *Degere* est *de-agere* h. e. ad finem agere, vivere. Quare propria videtur fuisse significatio *porro versari, amplius morari*, i. q. opperiri, exspectare.

Deteriae. Deterius a terendo, quia ille deterior est, qui magis detritus est. Vide Priscianum (Lib. III, 1. 1. pag. 103. Kr.). *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. I, pag. 48.

Delibare. *Delibrare.* MSS. *Delirare* optime. A *lira* quod fossam vel sulcum significat, per quem aqua in quemlibet locum deducitur. *Dac.* *Sulco derivare.* Aut potius conferre altitudinem loci unde concipitur aqua, cum loco quo ducenda est. Vitruvius VIII, c. 6. hinc libramentum aquae apud eundem auctorem, VIII, c. 3. VIII, c. 6. et c. 9. libratio, libra aquaria. De librationibus aquarum et quemadmodum dioptris aut libris aquariis aut chorobate v. eundem. Porro Delibrare alio significato accipitur apud Colum. IV, c. 24. Auctores rei rusticae pro librum tollere seu decorticare. De quo vide Nonium in *Delibratum* (pag. 62. Merc.). *Goth.* *Delibare* a Graeco *λεῖβειν*.

Delicare. Pro *dedicare* ut *lacryma* pro *dacryma*. *Dac.* Ut et apud Nonium pro aperire, explanare et indicare. *Goth.* Cf. quae supra adnotavimus ad v. *Dedicare*.

Deliquium. Imo quia delinquere apud veteres erat deficere. Tubero: *Num delinquit aut superest aliquid tibi?* Caelius in Historiis: *Delinquere frumentum; Sardiniam hostes tenere.* *Scal.* Vide ad v. *Delinquere*. Glossis: *Deliquium solis* *ἡλείψις ἡλίου*. *Goth.*

Delinquere. Proprie *deficere* more antiquo, ut ait Servius Tubero: *Num delinquit aut superest aliquid tibi?* Caelius in Historiis: *Delinquere frumentum; Sardiniam hostes tenere.* Inde per metaphoram *peccare*, ut exponit Festus, ea linquere, quae non oportet praeteriri. A *delinquere*, deficere, est *deliquium solis*, solis defectio, ut a Graeco *ἡλείπειν*, *ἡλείψις*, *Eclipsis*. Male igitur qui *delinquendo* pro *delinquendo* et *deliquatur* pro *delinquant* legi voluerunt, quamquam idem et Varro. *Dac.* Hinc *deliquia*. Vide *Deliquium*. Ceterum id deducit a *delinquendo*, quod est praetermittendo, quum potius sit a *delinquendo*, quod est a *deficiendo*. Et Glossis: *Deliquiunt* *μειοῦσιν*. *Goth.*

Deliquum. Plautus in Casina: *Sine amet, sine quod lubet, id faciet, quando tibi nil domi Deliquum est.* *Ant. Aug.* Scribendum per C quatuor syllabarum, *Delicuum*. In Casina (II, 22, 33.): *Quando nil tibi domi delicuum est.* Glossarium *Delicuum* interpretatur *πταίσμα*. *Scal.* Locus Plaut. est Casin. 2, 2. *Quando* ctt. Id est: cum nil tibi domi minus sit, cum nil tibi domi desit. In Gloss. lege *delictum*. *Dac.*

Detudes. Glossarium: *Detudes*, *μειωθέντες*. *Scal.* A *tudo*, ut veteres dicebant pro *tundo*, ut *frago* pro *frango*, *detudes* diminuti, *detonsi*. Gloss. *Detudes*, *μειωθέντες*; ut optime hunc locum correxit Vulcanius, cum antea legeretur *μειωθέντες*. *Concutere* autem, *percutere* et *decutere* verba sunt a Latinis in textura vestium usurpata. *Concutere* et *percutere* est *κρούειν* vel *σπαθῆν*, radio telum percutere, licia densare, inde *concus* radius textorius, et *concutes* vel *percutes* quas *κρουστάς* καὶ *σπαθητάς* Graeci vocant, densatas vestes, bene percussas. Iuvenal. (IX, 30.):

Et bene percussas textoris pectine Galli.

His opponuntur *detudes* quae sunt detrītae, deminutae, quomodo et Graeci *συγκρουστὰ ἱμάτια* interpretantur ὧν ὁ κρουστός ἀνατίτριπται. *Concutes* alio nomine Latinis dicuntur *Pavidenses*. Quod bene *pavitae* i. e. pulsatae, percussae. Quibus contrariae *levidenses*, quae leviter densatae sunt et non aliae sunt quam *detudes*. Isidor. lib. XIX, c. 23.: *Levidensis vestis dicta, quod raro filo sit, pavidensis contraria levidensi, quod graviter pressa atque calcata.* Vide Salmasium ad Trebel. Pollionem in D. Claudio. *Dac.* *Detonsos*. *Detonses*. *Goth.*

Delaniare. *Dilaniare.* A *lana*, quod a Graeco *λᾶνος*, Dorice pro *λῆνος*, *lana*. Inde *laniare* et *lanista*, ut apud veteres dicebatur is, qui lanam carebat, i. e. carminabat, carpebat; inde *lanius* et *laniena*: sic enim legendum in verbis Festi pro *lacinia*. *Dac.* *Lacinia*. *Laniena*. *Goth.*

Delapidata. Glossae *delapidata*, *λιθοστρώτα*. *Delapidare* est lapidibus sternere. Quandoque etiam lapides auferre, lapidibus purgare. *Dac.* *Lapide strata*. Sic in l. 1. §. 2. de via publica. *Goth.*

Dextans. Vide *Bes*. *Dac.*

Deluit. Solvit, purgat. Gloss. *Deluo*, *ἀπολούομαι*. *Goth.*

Dilectus. Ita semper, non *delectus*, in veteribus libris est. Sic in Pandect. Floren. titulo de re militari, cap. 4. Ita etiam scribendum est, titulo communi divid. cap. XX., ubi *delictum* scripserunt. Vide *Lacus Lucrinus* et *Neglegens*. *Ant. Aug.* Militum *dilectus* vel *delectus*; nam haec duo veteres non distinguabant, a legendo. Varro lib. V. (VI, p. 243. Sp.): *ab legendo legio et diligens et delectus*. Item *dilectus*, quo armatum significamus, a *diligendo*, quod a *legendo*, quia eum legimus quem amamus. Utramque vocis

significationem optimae glorie amplectantur, ubi: *dilectus*, *εὐπατολογία*, *δοκιμασία*, *ἀγαθηδεία*. *Dac.* Ita quoque scriptum in l. 20. ff. com. divid. l. 86. ff. de statulib. l. 3. ff. ad l. lul. Maies. l. 4. ff. de re milit. et 4. legum Francicarum. c. 71., quibus tamen locis quidam legunt *delectum*, quidam *edictum*. *Goth.*

Deliberare. Animo perpendere quid a duobus vel pluribus potissimum sumas. Et a *ἔδρα* seu *ἔβδρα* dictum ait Festus, inepte; nam si ita esset, diceretur etiam *deḗbrare*, quod aliud est. Melius igitur qui a *libero* deducunt; is enim tantum deliberat, cui libertas data e duobus aliquid eligendi. *Dac.* *Deliberare.* Id est perpendere. Adde Nonium in *Deliberare* (p. 282. 429. Merc.). *Goth.*

Detrectare. *Detractare.* Malim *detrectare*. Sic *attrecto*, *contrecto*. *Detrectare* autem est male tractare, male habere. Gloss. *Detrectat*, *ἀνιθεῖ*, *παραιτίται*. *Dac.*

Dextimum. Dexter, dexterior, dextimus, ut sinister, sinisterior, sinistimus. Varro (apud Non. p. 94.): *A primo compitis dextimam viam munit Epicurus*. Vide Nonium. *Dac.* Veteres *Dextimum* dicebant pro *Dextrum*. Vide Nonium in *Dextima*. *Goth.* Est forma superlativi in Sanscrito sermone usitata, ut *punjatāmas*, purissimus, *mahatāmas*, maximus, quum inusitatio in *istas* desinat, ut *bhujistas* plurimus, *akṣiroṣ*, *garistas*, (*βῆριστος*) gravissimus.

Dextra auspicia. Dexter ut apud Graecos *δεξιός* propitium significat. Ita *dextro Iove*, *dextro Hercule*. Id est propitio, more Graecorum scilicet, nam aliqui Romani *dextrum* vocant infaustum, *sinistrum* vero faustum. Vide *Scaeva*. *Dac.*

Dextrarum tibiaram. Dextrae tibiae et sinistrae tibiae, quae dextra parte oris et manu dextra, sive sinistra parte oris et manu sinistra tenebantur. Sinistrae tibiae acuti soni erant et pluribus foraminibus apertae; dextrae vero gravis et uno tantum foramine. Cum dextra et sinistra iungebantur impares dictae, cum dextrae, sive duae sinistrae, pares. Vide *impares*. De tibiis dextris et sinistris paribus et imparibus multa tradidere; sed adeo diversa, ut res magis incerta sit. Vide Donat. lul. Scaliger. lib. I. Poet. c. 20. Casaub. in libello de Satura et Satyrica. Manut. lib. III. de quaes. per ep. cap. 4. et Salmasium ad Vopiscum in Carino, qui rem omnem omnium optime prosecutus. *Dac.*

Diobolares. Vilissimas meretrices quae parvo stipendio prostant. *Διόβολοι* Graece. Plaut. (in fragm. ex Astraba): *Diobolares*, *Schoenicula*, *miraculae*. Et alibi (Poen. I, 2, 58.): *Diobolaria scorta*. *Servorum sordidulorum scorta diobolaria*. *Dac.* Vide Fulgentium Planciadem (p. 564. Merc.). Gloss. *Diovolares*, perperam *διοβόλους* pro *διόβολον*. *Goth.* Cf. Varro De L. L. VII, 345. Sp.

Dies. Primum et tertium etymon Festi falsum et ineptum est, praesertim tertium: quis enim a *de-kiseo* diem dictum patet? Secundum confirmat Macrobius lib. I. Sat. esp. 15.: *Iovem accipimus*, inquit, *lucis auctorem*, unde et *Lucretium Salii in carmine canunt*, et *Cretenses* *Δία τὴν ἡμέραν* vocant, ipsi quoque Romani *Diespitrem* appellant, ut *diei patrem*. Idem Varro lib. IV. (V, p. 71. seq. Sp.): Nam olim *diiovis* et *diespiter* dictus, hoc est, *aer* et *dies pater* (*Diavis* et *Diespiter* dictus idem, *dies pater*), a quo dei dicti qui inde, et *dies* et *dies* et *divus*. Et lib. V. (VI, p. 186. Sp.): *A quo tempus*, id ab hoc deo *dies* appellatur. Caninius vero in alphabeto suo a Punico *dia* diem vult dictum. *Dac.* De diebus Comitilibus, Praelariis, Religiosis, Servorum vide supra *Comitiales*, et infra *Praeliaries*, *Religiosi*, *Servorum*. *Goth.* Cf. quae disputat Schmidt in Jahrb. Annall. Philoll. et Paedag. Vol. XII, fasc. 3, pag. 333. sqq. *Diu*, *divas* Sanscritae voces diem significant. Item *diu* coelum notat, unde Graecorum *Ζεύς* (*Σθεύς*), *Διός*, Latinorum *diu* (pro *die* cf. Non. p. 98. Merc.) *interdiu*, *sub divo* (i. e. sub coelo) *sub Iove*, *Diespiter*, *Iupiter*, unde intelligitur, male scribi *Iuppiter*, duplici p. Macrobius Saturn. I, 15. testatur, Cretenses *Δία τὴν ἡμέραν* vocasse, unde *ἑνδιος*, *Ζεύς ὕψι*, coelum pluit. Ceterum *Ζεύς* ortum ex *Διός*, ut *Δεύνσος* ex *Διόνυσος*. Cf. Elym. magn. pag. 259. *Dies* autem ex Sanscrito *diu* et *dies* ortum esse, testimonio etiam sunt *nudius tertius*, *interdius*. *Divas* quoque et *divan*, illud masculinum, hoc neutrum, pro *die* dixerant Indi veteres, unde *nundinae*. Nec *Διογενής* est ab Iove natus, sed coelo ortus, coelestis, quare etiam *διογενής* aliter, atque vulgo, erit explicandum.

Diabathra. A *διαβαίνω*, eo, ambulo. Inde *diabathrarii*, qui diabathra faciunt. Plaut. Aulul. III, 5. (39.):

Sedentarii sutores, diabathrarii.

Dao. Vide Varr. VI. de L. L. (VII, p. 338. Sp.). *Goth.*

Deorata. Nam veteres *deorare* dicebant pro *perorare*. *Dac.*

Decetio. De aliquando intendit, sugget; sic *deumare*, valde amare: *deculture*, valde occultare:

deagere, peragere: *decalicare*, omnino calicare, calces illinire: *deparcus*, valde parcus apud Suetonium; *defoedus*, valde foedus, Cic. *Dac.*

Dianius. Lege: *Dianium*, ut *Minervium* et *Vitruvium Aesculapium*. *Scal.* Optime legendum monuit Scaliger *Dianium*. Sic *Minervium* et *Vulcanium* dicitur locus Minervae vel Vulcano consecratus. Et apud Livium aperte *Dianium* legitur lib. I. sect. 48.: *Quam se domum resipere, pervenissetque ad summum Cyprium vicum ubi Dianium nuper fuit.* *Dac.* *Dianium*, ita apud Livium; ut *Vitruvium Aesculapium*, et *Varroni Megalesion*. *Goth.*

Diffarreatio. Dissolutio matrimonii confarreatione contracti *diffarreatio* dicebatur. Cicero in *Topicis* (c. 3, 14.): *Genus est uxor, eius duae formae, una matrum familias, hae sunt, quae in manum convenire; altera earum, quae tantummodo uxores habentur.* Addit Severinus: *Tribus modis uxor habebatur, usu, farreatione, coemptione, sed confarreatio solis pontificibus conveniebat, quae autem in manum per coemptionem convenerant, hae matres f. vocabantur; quae vero usu vel farreatione, minime.* Et *Ulpianus* tit. 8. *Institut.*: *Farre convenitur in manum certis verbis et testibus decem praesentibus et solemnibus sacrificiis facto, in quo panis quoque farreus adhibetur.* *Dionys.* lib. 2. a *Romulo* rege institutum esse scribit, ut farreatione matrimonia fierent, ut ea re dicta, quod *far* quo tunc pane utebantur, communionem vitae ostenderet. De eodem genere matrimonii *Tacitus* scribit lib. IV. (c. 16.) *Annalium*. *Plin.* lib. XVIII, c. 3. *Ant. Aug.* *Leges*: *Diffarreatio genus est sacrificii quom inter virum etc. vel quo inter virum etc.* Inde *Glossae Isidori*: *Diffarreatio, dissolutio inter virum et foeminam.* *Dac.* *Diffarreatio*. Cui contraria *farreatio*. *Boet.* in *Top.* *Ulpian.* tit. 9. *Halicarnass.* 2. *Tacit.* 11. *Annal.* XVII. *Plin.* 3. *Glossis* *Confarreatus*, *συμφύτως γὰρ ἐνέκρας*. *Goth.* Confer. *Jahn.* *Annal.* *Philoll.* et *Paedag.* Vol. XIV, fasc. 2, p. 148. seq.

Dium. Et *Dius* harum aliquis etc. *Agnoscis* facile subaeratum *Pauli* numisma, qui sine dubio plane legerat apud Festum *Dius Fidius*. Is enim est a *Iove* genus ducens. *Grammatici Graeci*: *Dius filius*, *Διὸς υἱός*, *Ἡρακλῆς*. *Scal.* *Herculem* intelligit. Sed scripserat Festus, ut optime *Scaliger*, *Dius fidius Her.* ab *Iove* genus ducens. Pro quo subaeratum numisma *Pauli* dedit. *Dac.* *Adiectivum dius* pro eo quod est *diurnus* ex *Sanscrito* sermone repetendum est, ubi *divas* diem significat. Unde *dium* et *divum* coelum, rectius tamen sub *divo* scribi videtur. *Diuturnus* et *diutinus* quod diem, h. e. tempus durat. *Turnus* enim et *ternus* suffixa descendunt a *Sanscrita* radice *tri*, *tra* (cf. *Latinorum trans*), quae permeare, transire significant. (Cf. *Lisch.* in censura *Doederlini* in *Annal. phil. Jahnii* XI, 1, pag. 22. *Dius fidius* nihil esse videtur, nisi *deus fidus*. Quare ita appellatus sit *Hercules*, non liquet, nisi forte propter opem fideliter latam hominibus ita sit dictus, quare *fidem implorare* alicuius est opem et auxilium eius expetere.

Defrensam. *Glossarium*: *Defrensa*, *ἀρουρα θερισθείσα*. *Defrens*, *ἀρουρα, θερισμός*. *Scal.* *Defrens* vel *Defrensa* proprie est seges demessa. Inde per metaphoram *defrensa vestis* dici potuit vestis detrita et detonsa. *Dac.*

Deinde. Ex praepositione *de* et *inde*, quae loci significationem continet a *Graeco* *ἐνθεν*, et haec fuit Festi sententia. Sic *exinde*, *perinde*, *proinde*, *subinde*; quae etiam tempus significant. Nam pro *postea* vel *deinceps* veteres usurparunt. *Dac.*

Deincipem. *Apuleius* dixit *deincipem sermonem*. *Scal.* Vide supra s. v. *Deinceps*.

Diomedis campi. Ad *Aufidum* flumen, ubi *Cannae*, vicus Romanorum clade nobiliss. *Dac.*

Diomedea insula. *Circos* *Timavum* fontem. *Hodie Belforte*. *Dac.*

Depentani. Qui sexaginta annos nati de ponte in *Tiberim* praecipitabantur. Cic. pro *Sext. Rosc.* (c. 85.): *Habeo etiam dicere quem contra morem maiorem minorem annis LX. de ponte in Tiberim deturbant, senibus crassis haec muli non videmus quid faciant. Nam quis patrem nunc decem annos natum non modo aufert, seu tollit nisi veneno?* Vide *argos* et *sexagenarios*. *Dac.* Cf. *Nosium* p. 86. v. *Carnules* ibique *metas* *Gothofr.* et *Scaligeri* ad *Varron.* *Conl.* pag. 117. seq.

Desiderare. Proprie cum sideris tempus desit, unde et desiderari dicuntur quae desunt. Vide *considerare* et *praesiderare*. *Dac.*

Defomitatum. *Defomitatum*. Quod de fomite excutitur, est autem fomes materies arida ad ignescendum apta. *Virg.* (*Aen.* I, 180.): — *Rapuitque in fomite flammam.* *Fomes* a *foveo*, quod fomite fovefi solerent. *Dac.* *Defomitatum*. *Defomicatum*. *Goth.*

Depeculatus. Legendum: *Depeculatus* a *peculatu* dicitur. Quod sequentibus confirmatur. Veteres *Graecorum* magistri: *Depeculatio*, *νοσφισμός δημοσίων χρημάτων*. *Scal.* *Peculati* et *depeculati* est furus, et

de furto publico proprie dicitur; nam is qui populum fraudat, peculatus, hoc est, furti publici poena tenetur. Inde autem vox peculiari tracta est, quod cum antiquitus opes fere in pecoribus consistenter, multae pecore dicebantur, quarum si aversa pecunia esset *peculatus* committebatur. Vide *peculatus*. *Dac.* A *pecbre*; a *peculatu*. Hinc *depeculassere* Nonio (pag. 97. Merc.) ad eam formam *Deargentassere*. *Goth.*

Deoultarunt. Vide *deactio*. *Dac.* Ut particula *De* augeat; ut in verbo *depositum*. L. 1. ff. depositi. Sic infra *Dedita* valde data. *Goth.*

Decallicatum. A Graeco *κάλιξ*, calix, calicare, decallicare. Vide *Calicata*. *Dac.* Quod et *Calicatum*, ut supra *Calicata* aedificia. *Goth.* *Decallicare* verbum fortasse restituendum Lucilio apud Nonium pag. 97. Merc. ubi sic lege:

Dépeculassere aliqua sperans mé ac deargentassere;
Décalicassere atque eburno spéculo depeculassere.

Dium fulgur. Iovi diurna fulmina, Summano nocturna veteres tribuebant; quod ille diei, hic tenebrarum pater; est enim *Summanus* Pluto. Gloss. *Κεραυνοβόλιον ἡμερινόν. Κεραυνοβόλιον ἀπὸ πρωτὶ νυκτερινόν, fulgur Summanum*. *Provorsum* vero fulgur dicebatur, quod incertum erat, noctu an interdiu factum esset, quapropter Iovi fulguratori et Summano sacrificabant. Vide *provorsum*. *Dac.* Glossis *Dium ἀστράπη. Goth.* Cf. quae supra ad *Dium* diximus. *Dium fulgur* est diurnum.

Dicassit. Dicaverit, i. e. dixerit. *Dicare* enim et *dicere* pro eodem veteres usurpabant. Unde *dedicare* supra exposuit *dicendo deferre*, et post *profanum*, *Deo dicta*, i. e. *Deo dicata*. Et in illo Virgilii VIII. Aen. (344.): *Lupercal Parrhasio dictum Panos de more Lycaci*. *Dictum*, inquit Servius, *dicatum, consecratum*. *Dac.* Gloss. *Dicassit συνεχῶς λέγει; et alio loco Dicassit, ἐπαγορεύει. Goth.*

A D L I B R U M V.

Elucum. Pro ipso affectu Tertullianus in libro de corona (c. 7.), eum ait: *ab eluco defensare*, id enim est ἀπὸ τῆς ἑλωκρασίας. Et Gell. lib. XVI, cap. 12.: *Tarditatem animi et stuporem, qui hallucinantibus plerumque usu venit*. *ScaL.* A Graeco *ἑλωος* *hesternus* Festus videtur deducere transposito *l* et addito *c*, ita ut is *elucus* dicatur, qui hesternino vino, hesternis epulis languet, unde et infra lib. VIII.: *Helucum* ab hiatu et oscitatione dictum scribit. At Gellius l. c. *Cloatius Verus*, inquit, *alucinari factum soribit ex eo, quod dicitur Graece ἀλύνειν, unde elucum quoque esse putat, a litera in e conversa*. Unde colligimus, *elucum* non solum languidum, semisomnum, allucinatorem sive halonem significare, sed etiam morbum vel affectum ipsum ob hesterni vini repletionem, quem Graeci *ἑλωκρασίαν* vocant. Sic Tertullianus l. c. De etymo autem Festo potius assentior, nisi malis *elucum* esse quasi *eluce*, id est *sine luce*. De *alucinari* vide *Alucinatio*. Sed omnino *elucus* est ex Graeco *ἡλυγός*. *Tardum* et *hebetem* significat proprie, vel tarditatem ac stuporem. *Ἠλυγὰ ὄρη* apud poetam veterem τὰ ἐν σκότῳ κατεχόμενα. Hinc *ἡλόγος*, homo *elucus*, hoc est ὁ ἐπεσκιασμένος, tarditate ac stupore obsessus et oppressus; sed et pro ipso affectu sumitur. Haec Salmas. in Solin. *Dac.*

Emare. Vide supra *Abemito*. *Dac.*

Elices. Glossarium: *Ελίξ ἀναπνοή ὀχετοῦ. Ελιcatores ὕδρασκόποι*. Male putantur dici *Ελίκες* Graece in lib. I. D. de aqua et aquae pluv. in Pandectis Florentinis. Neque enim, ut puto, unquam id Ulpianus scripserat. *ScaL.* Ab eliciendo *elices* dicti sulci, per quos aqua e *liris*, id est sulcis minoribus extra segetem educitur. Colum. lib. II. cap. 8.: *Sed quamvis tempestive sementis confecta erit, cavebitur tamen, ut potentes *liras* crebrosque sulcos equarios, quos nonnulli *elices* vocant, faciamus*. *Dac.* Vide infra *Incillae*, *Inlices*, *Inlicium*. De eliciibus dixi ad l. 1. §. 9. ff. de aqua et aquae pluvia. *Goth.*

Ennam. Exempli desidero. *Dac.* Puto scribendum esse *En iam*, ut *En* sit particula interrogativa, quae in formula *En unquam* aliisque saepe apud Livium legitur. Cf. infra.

Elaudare. *Laudare*, nominare. *E* est intensivum. Sic *emirari* maius est, quam *mirari*. Horat. (Od. I, 5, 8.): — *emirabitur insolens*. Ubi olim plura. *Dac.*

Elecebrae. Plautus *Menaechmis* (II, 3, 26.):

Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebrae argentariae.

Vulgo *illecebrae argentariae* legitur. *ScaL.*

Electabo eliciam. Plaut. Asinar. II, 2, (29.):

Quae istaec praeda est? ibo advorsum atque electabo, quicquid est.

Vide *Adlicit* et *Lacit*. *Dac.*

Enunquam. Gloss.: *Enunquam* ἐν ποτὶ καὶ ποτὶ. Livius lib. X. (c. 8.): *Enunquam* fando audistis, patricios primo esse factos, non de coelo demissos. *Dac.*

Emussitata. Adamussim facta. Recte respicit locum Plauti Mil. Glor. III, 1, (37.):

Si albus capillus hic videtur, neutiquam ingenio est senex

Inest in hoc amussitata sua sibi ingenua indoles.

Ubi ex Festo legendum *emussitata*, ut et in Aldina legitur et apud Nonium in voce *examussim* (pag. 9. Merc.). Malim tamen *amussitata*, ut in antiquissima Veneta. Et facile apud Festum et Nonium erratum fuisse crediderim, et *emussitata* pro *amussitata* operas posuisse. Etsi obstat series literarum (vide quae notavi ad Plant. Mil. gl. III, 1, 38. p. 74. ed. Teubner.). Porro de primo versu Plauti, en tibi quod, etsi alienum videatur, non ingratum tamen fore confido. Is est ex Anacreonte ad verbum translatus Od. 48.:

Τολχας γέρον μὲν ἴσσι

Τὰς δὲ φρένας νεάξει.

Dac. Fortasse uterque et Nonius et Festus prava apud Plautum scriptura decipi se passus est. Nam etiam Cod. Cam. II. in Plauti l. c. *emussitata* exhibet. *Amussis* vocabulum haud dubie descendit a Sanscrita radice *mas*, Germanica *messen*, unde *massis*, *messis* i. q. μέτρον, mensura, ex quo praefixa a vocali, ut saepe fit, *amussis*, ut apud Graecos μέλγειν, ἀπολύος, μέτρον, ἀμέτρον, (μάω) ἀμάω (meto, Sanscr. *md*), et alia.

Endoitium. *Endoplorato*, *Endoprocinctu*. Sic in XII. tab. *manum endoiacito* pro iniicito, et Ennius apud Ausonium in monosyllabis: *Endo suam do* pro in suam domum. Hac de causa, ut arbitror, in kalendario Augusti tempore confecto *en* pro interciso notatum est, quasi *endotercisum*. Vide sub vos *placo* et *struere*. *Ant. Aug.* Pro in veteres dicebant *endo*. Glossae *endo*, ἐν, εἰς. *Endotuetur* Ennius pro *intuetur*.

Endotuetur ibi lupu' femina, conspicio amens.

Dac. Gloss.: *Endoclusa*, *Endopicus*, *Endopetiscas*, *Endodocaris*, *Endofestabat*, *Endoribuum*. *Goth.*

Em, tum. Hanc glossam omittunt L. S. *Dac.* *Eri* exhibent pro *em* B. Gu. 1. Undecunque desumpta sit, non plane abiicienda esse videtur haec glossa. *Em* enim accusativus est a stirpe pronominali *es* (Sanscr. *é*) unde genitivus *eius*, dativus *ei*, sicut *im* acc. a stirpe pronominali *is* (Sanscr. *i*). Iam quemadmodum *cum* et *quum* proprie nihil, nisi accusativi pronominis relativi, qui in adverbia transierunt temporalia, ita *em* accusativus in adverbium temporale abiit, significans *eo tempore*, *tum*. Etenim ipsum *tum* nihil est nisi accusativus antiqui pronominis demonstrativi, quod ex parte adhuc in Graeco sermone super est: τὸν, τὴν, τό, et in reliquis formis. Haud dubie igitur scribendum *em*, non *erim*, nec *eri*, licet infra in v. *Nec erim*, interpretationem adiecerit Paullus *Nec eum*. Nimirum etiam ibi scribendum *Nec em*.

Empanda. Paganorum, hoc est agricolarum dea, in cuius honorem Paganalia festa mense Ianuario peragebantur, eadem, quae Ceres ex Varrone apud Nonium (pag. 44. Merc.) in *Pandere*: Varro, inquit, existimat ea causa dici, quod qui ope indigerent, et ad asylum Cereris confugissent, panis daretur; *pandere* ergo, quasi panem dare, et quod nunquam fanum talibus clauderetur. De vita populi Rom. lib. I. Hanc deam Aelius putat esse Cererem, sed quod in asylum qui confugisset, panis daretur, esse nomen fictum a pane dando *pandere*, hoc est *aperire*. Non dubium est, quin Pandam sive Empandam Deam intellexerit. Sed eam Scaliger a latitudine Empandam dictam putat; nam et εὐρύστερος dicebatur. At Varro a pandendo. Eandem Aelius Cererem, Scaliger Palem. Ab utraque tamen diversam facere videtur Varro his versibus:

Te Anna et Perenna, Panda καὶ Λατὼ, Pales,
Nerienes, Minerva, Fortuna ac Ceres.

Eam alii pacis Deam. Gloss. Panda εἰρήνης θεός. Cui non immerito a pandendo Panda nomen datum est. *Dac.* Locus, quem *Dac.* ex Varrone citat, legitur apud A. Gellium XIII, 21. et sic scribendus esse videtur:

Te Anna et Perenna, Panda, te Lato; Pales,
Neriene, te Minerva, Fortuna ac Ceres.

Emem. Vide infra *em*. *Dac.*

Elumbum. *Elumbem.* Vide *Elinguem*. *Dac.* *Evulso*; *avulso*. *Goth.*

Elinguem. Sic supra *elumbem*, *avulso lumbo*. *Elinguare* dixit Plautus linguam praecidere. *Attul.* II, 2, (72.):

Si hercle egote non elinguandam dedero usque ab radicibus.

Dac. Hinc glossis *Elinguatio* γλωσσότομα. *Goth.*

Elacatena. Plin. lib. XXXII, cap. ult. *elacatenes* piscis nomen esse ait. De *melandrya* vero Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V, 12, p. 82. Sp.) Plin. lib. IX. cap. 15. Athen. lib. III. c. 20. *Ant. Aug.* *Elacate* et *Elacatena* piscis ex thunnorum genere, saliri solitus, unde Festus exponit *salsamenti genus*. *Athenaeus* lib. VII.: ἡλακατῆνες ἰχθῦς κητώδεις, ἐπιτήθειοι εἰς ταρχηλαν. Vulgo vocantur *melandria*. Leg. *melandrya*, μηλάνδρυα Graece pulpamenta thynnorum. *Dac.*

Enubro. Glossarium: *Enibra*, ἐναντία. *Embrum* πραγμάτων ἐπιβλαβής. Lege: *Enibrum* πραγμάτων ἐπιβλαβές. *Eniber picus*, ὄρνις πονηρά. *Inebra* ὄρνεον μαντευτικόν. *Servius* in *Fragmentis*: *Certa genera avium ab auguribus appellantur, quae pennis vel volatu omnia possunt facere: quae si fuerint prosperae, praepetes: si adversae, inebrae dicuntur.* *Scal.* *Enuber* autem sive *eniber*, *enuber* vel *ineber* ab inhibendo, ut a prohibendo *proeber*. Vide *inebrae*. *Dac.*

Elixia. Quae in aqua cocta sunt, a liquore, quem *lix* dicebant. Id sentit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 113. Sp.): *Elixum est a liquore aquae deductum.* *Dac.*

Endoplorato. Glossarium: *Endoplorato*, ἐπικάλεσθαι. *Scal.* *Implorare est inclamare, ad auxilium invocare.* Festus. Item *plorare flere, inclamare.* In leg. Rom.: *Si parentem puer verberet, ast olle plorasset*, id est clamaverit, ad auxilium vocaverit. Locum adi. *Dac.* Alii *edendo plorato*. Adde infra *Sub vos plato*. *Goth.*

Endo procinctu. Ita exple in Glossario: *Endo procinctu* ἐξωμένοι ἐν πολέμῳ. Exponit *endo* ἐντός, lege: ἐν, εἰς. *Endopicus*, ἀνωθεὶς ἐνδωτέρῳ lege: *endo*, ἄνω, εἰς, ἐνδωτέρῳ. Nam τὸ *Picus* sequenti voci adiungendum: *Eniber picus*, ὄρνις πονηρά. *Scal.* In *procinctu* dicebantur milites, cum se ad pugnandum cinxerant. Nam veteres Romani cinctuti pugnabant. Inde Cethegi dicti *cinctuti*. Vide Horat. in arte (50.). *Dac.* Vide infra in *procinctu*, et excerpta nostra ex glossis. *Goth.* *Incincti*; *succincti*. *Idem.*

Emptivum. Emptivi milites, qui mercede conducti militabant. *Dac.*

Emancipati. *Emancipatus.* Eleganter veterum glossae: *Emancipatio* ἐξουτελώσις. *Emancipatus* χειράφορος. *Emancipatio* χειραφέσια. *Scal.* Filii dicuntur emancipati, qui a patris manu exeunt, ut sui fiant domini, vel ut in adoptivi patris potestatem transeant. Utrumque autem fit emancipatione, hoc est abalienatione vel exemptione a patria potestate, ex solenni iuris Romani formula. *Dac.* Adde Ulpianum Titul. 10. et quae scripsi ad l. 9. Cod. de emancipat. liberorum. *Goth.* *Qui aliorum fiunt domini.* Alii *domini* legunt pro *dominii*. Neutrum recte. Origo erroris non ab alio, quam Festo. Emancipare enim hoc postremo significato videtur accipere pro mancipare, cum sint illa duo contraria; tametsi confunduntur interdum illa duo. Sic apud Nonium (pag. 105. Merc.): *Senectus nemini emancipata* (Cic. Cato Mai. 11, 38.) idem ac *senectus nemini mancipata*, idque etiam non sine aliquo respectu dicitur. Nam qui quid mancipat, alteri id mancipat; nec mancipatio ulla sine emancipatione; ut nec venditio sine emptione. *Goth.*

Eum. Ut dominum pro dominorum, et supra *Cistophorum*, *Cistophorum*. Neque tamen id contractione, ut volunt Grammatici, sed Graecae flexionis imitatione factum est. *Dac.* Neque Graeca est illa flexio, sed fuit communis omnium genitivorum in numero plurali, priusquam declinationes et genera distinguerentur. Ita in Sanscrito sermone Genitivus pluralis in *am* exit, quae syllaba interdum proxime themati adiungitur, interdum interposita *n* littera adnectitur, ex certis legibus, quas hoc loco afferre non attinet.

Em. A poetico *viv*, sive *μιν* dixere *im eum*, et *em*, unde *emem*, eundem, eum ipsum. *Dac.* Adde infra *Im*. *Goth.* Vide quae supra diximus ad glossam *Em, tum*.

Egeriae. Lege in fine: *Conceptum alvo egerere*. (Occupatum hoc iam fuit a Turnebo Adv. III, 5. teste Dukero ad Flor. I, 2, 3.) *Egeria* haec diversa videtur ab *Egeria* Numae uxore. Fuerit forsitan ipsa Iuno, ab *egerendo* dicta *Egeria*. Tamen nihil tale in veterum monumentis me legisse memini. In glossis Isidori *Egeria* exponitur *noxia*, quod sane non praetereundum fuit. *Dac.* *Aegeriae*; alii *ἡγερίω*. *Goth.* *Conceptam*; *conceptum*. *Idem.*

Escariae. L. m. habet qua in sacrificando pro quae et post: *Escendere, egredi*, amplius quam in vulgatis. *Fulv. Urs.* Ab *esca* *escariae* dictae, ut a *cibo cibillae*. Varro lib. IV. (De L. L. V, 25. p. 123. Sp.): *Mensam escariam cibillam (cillibam) appellabant. Ea erat quadrata, ut etiam in castris est, a cibo cibilla (cilliba) dicta, postea rotunda facta.* *Dac.* *Anclabris*. Lege: *Anclabris ea qua*. Et ita liber antiquus *Fulv.*

Ursini. Ultima verba quod est hauritur ministraturque a Paulo esse suspicor. Neque enim *anclare* haurire significat et ministrare, sed ministrare tantum et est ab *anculare*. *Anclare* vero pro haurire per librariorum incogitantiam scriptum est pro *anilare*, quod est a Graeco ἀντλεῖν. Vide *anclabris* et *anclare* suo loco. *Dac.* Vide Nonium libro quarto (pag. 292. s. v. *Exantlare*). *Goth.*

Escit. Vide infra in *Obescit* et in *Superescit*, *supererit*. *Fulv. Urs.* Vide *Neo* coniunctionem. *Ant. Aug.* In XII. tab.: Si morbus aevitasve vitium *escit*. Ita *Lucret.* (I, 612.). Ita etiam *Virgil* (*Aen.* VIII, 64.):

Hic mihi magna domus celsis caput urbibus escit.

De quo abunde apud *Horatium* diximus. *Dac.* *Escit*; *esit*. *Goth.* Legitimum futurum priscum fuit *eso*, quod *Graecorum* ἔσθαι satis docet. Id solita mutatione in *ero* conversum, quod postea solum in usu remansit; sed *Varro* De L. L. VII, 3, pag. 312. e carminibus *Saliaribus* affert *eso*, quare de usu huius formae dubitari nequit. Unde vero *esco* venerit, hucusque nemo enucleare potuit. Et hoc rursum loco mirari licet consanguinitatem, quae Latino et Sanscrito sermonibus intercedit. Nam in Sanscrito sermone futurum secundum verbi *as*, esse, sonaret, si inveniretur, *asjami*, ex quo solita mutatione, terminatione *ami* in *o* mutata, *asjo*, *esco*. Remansit igitur in Latino sermone, quod senior *Indorum* lingua amisit, futurum secundum a radice *as*, *esse*, deflexum; sed apud *Indos* in usum venit futurum a radice *bhu*, quod sonat *bhavasjami*, quod Latine sonat *fuvesco*, *fuesco*, pro quo *fueso* dictum esse videtur, ex quo *fuiro* factum, quod postea ut futurum exactum usurpari coepit.

Eapse. Ea ipsa. *Plaut. Cist. I, 2. (17.):*

*Puerum aut puellam alicunde ut reperirem sibi
Recens natum, eapse quod sibi supponeret.*

Sic *campse*, eam ipsam. Idem *Trucul. I, 2. (30.):*

Quia te adducturum huc dixeras cum ipsum non campse.

(Lege apud *Plautum*: *campse non campse*). *Dac.* Glossis: *Ea ipsa ἐκεῖνη αὐτή. Goth.*

Evelatum. Ventilabra appellat *Columella* lib. II. cap. 10. et *Varro* de L. L. lib. (V, 141.) *Ant. Aug.* An a *velo*, quod *velo* aliquoties ad ventilandum uterentur? an *Evelatum* per syncopem pro *eventilatum* et *velabra* pro *ventilabra*? nihil aliud video. Sed optime *Salmas.* in *Solin.* legendum docuit *evallatum*, *eventilatum*, unde *valli*, quibus etc. A *vannus* diminutive *vallus*, unde *evallare* pro *evannare*, foras eiicere. Frustra sunt *Grammatici*, qui a vallo castrorum deducunt. Inde *evallafacere*. Vide *vallescit* et *valvoli*. *Dac.*

Egens. Festo consentit *Isidorus*, cui *egens* dicitur sine gente et sine genere. Sed potius ab *egeo*, ut ab *indigeo* *indigens*. *Dac.*

Eiuratio. Est recusatio, cum negamus ea praestare, quae a nobis petuntur. Sic *eiuravit militiam*; id est militiam recusavit. *Eiurare forum*, provinciam *Cicero* (in *Verr.* III, 60, 197.). Sic *eiurare bonam copiam* dicebatur is, qui iureiurando affirmabat, se in bonis non habere, unde *aes* alienum solveret. *Cic. Ep.* ad *Fam.* (IX, 16.): Tu quod mihi bonam copiam *eiures*, nihil est. *Dac.* Glossis: *Eiurat ἐξομνύει*. Hinc etiam *Deiurium* *Gell.* VII, 18. *Goth.* *Plauti* locum quaere inter eius *Fragmenta* ex amissis *Comoediis* servata. Ceterum de formula *eiurare aliquid* cf. *Parei* *lexicon* *Plautinum*, ubi plura exempla excitata sunt. Adde *Barnab. Brisson.* p. 715.

Everriator. Ab everrendo, purgando, *everriator*, *exverrae* vel *exverriae*. Erant autem *exverriae* februi genus, quo purgabant familiam iusta facientes ad digitum, quem mortuo absciderant, antequam reliquum corpus combureretur. In olim excusis pro *exverrae* legitur *exvertae*, quod probat *Meursius* pro *exverrae*, id est *exversiones*, quas fieri etiam in aedibus puerperarum idem notavit ex *Augustino* de civit. D. lib. VI. cap. 9. *Dac.* Qui accepta iure haereditate iusta facere debet. Huc adiiciendum ex verbo *Haerem* infra antiquos accepta haereditate *Herem Marteam* coluisse. *Goth.*

Egretus et adgretus. Verbum *Graecum*, quod *Festus* intelligit, est ἐγρεται, surgo. Sed falsum est ab eo esse *egretus* et *adgretus*, quae a *gradior* et praepositione *e* vel *ad*. De *nyctegresia* quidem verum, transposita littera q pro *nyctegresia*. *Dac.* Vide supra *Adgretus*. *Goth.* Surgendo; sugrediendo. Idem.

Eccere. Veteres glossae: *Eccere κατὰ τῆς ἀήνητος*. *Scal.* Sic *Aedepol* per *Pollucem*, *Aecastor* per *Castorem*. *Terent. Phorm.* II, 2. (5.): *Eccere quid si reddet*. Alii volunt dici quasi *ecce ram*, ut *Gharisius* (lib. II, pag. 198. *Fabr.*) et *Nannius* lib. II. *Miscell.* cap. 21. sed frustra. Vide *Mecastor*. *Dac.* Sic infra *Equirine* per *Quirinum*. Glossis: *Eccere, ἰδοὺ. Goth.*

F f f *

Eamus. Potius a Graeco ἔαμεν, ab ἔω eo, vado. *Dac.* Modus potentialis Sanscritus plerumque coniunctivo Latino praesentis respondet, quapropter Sanscritum *ijam* Latinorum est *eam*. Non absimilis est prima persona pluralis imperativi, quae quum in Sanscrito sermone vel *aídma* vel *iáma*; apud Latinos *eamus* sonat.

Europam. Legendum: *Et navem, quae Iovis tutelam effigie Tauri habuerit.* Notum, quid sit *tutela* in navi. Vetus glossarium: *Tutela παράσημον τοῦ πλοίου.* Tutelas navium a Phoenicibus *παταλκούς* dici, auctor Herodotus (III, 37.), hoc est caelaturas καὶ ἐκτυπώσεις. Qui Hebraice scit, non negabit verum esse, quod dicimus. Nam nemo paullo doctior dubitat, Phoenices Hebraice locutos. *Scal.* Veteres alii in tres partes, in duas alii totum orbem dividebant. Sallust. Iug. (17.): *In divisione orbis terrae plerique in parte tertia Africam posuere, pauci tantummodo Asiam et Europam esse, sed Africam in Europa.* Varro de L. L. lib. IV. (V, 6. p. 46. Sp.): *Terra in Asiam et Europam; Asia enim iacet ad meridiem et austrum, Europa ad septentrionem et aquilonem.* Ubi notandum Varronem Africam in Asia ponere, contra quod supra Sallust. De hac postrema divisione intelligendus locus Horatii Od. III, 27. (75.): — *tua sectus orbis Nomina ducet.* *Sectus* i. e. divisus in duas partes. Europae autem nomen esse ab Europa, Agenoris filia, scriptores fere omnes tradunt. Vide tamen Eustathi. in Dionys. Sed verum est Europae nomen Phoenicibus deberi, qui Europam dicebant *Ur-appa*, quasi terram λευκοπρόσωπον, quia Europaei Africanos candore faciei multum superant, unde et Europa ipsa Cadmi soror dicta est, quasi *alba facie* virgo. De Europae raptu variant sententiae, ut hic Festus refert, cui addere potes, si lubet, eam raptam fuisse navi, quae taurus dicebatur, ex Polluce lib. I. cap. 9.: *Ἔστι δὲ τινα πλοῖα Αἴβυα λεγόμενα κριοὶ καὶ τράγοι, ὡς εἰκάειν, ὅτι τοιοῦτον ἦν πλοῖον καὶ ὁ ταῦρος, ὁ τὴν Εὐρώπην ἀγαγών.* Item ex Palaephato, Taurum hunc Cretensium regem fuisse, qui occupata Tyro Europam inter alias virgines rapuit. Τὸ δὲ ἀληθές, inquit, ἔχει ὧδε. Ἀνὴρ Κνωσῖος ὀνόματι Ταῦρος ἐπολέμει τῇ Τυρίᾳ χώρα· τελευταῖον δ' ἐκ Τύρου ἤρπασεν ἄλλας τε κόρας καὶ δὴ καὶ τὴν τοῦ βασιλέως θυγατέρα Εὐρώπην, ἔλεγον οὖν οἱ ἄνθρωποι, Εὐρώπην τὴν τοῦ βασιλέως Ταῦρος ἔχων ὦχετο. τούτου δὲ γενομένου προσανεπλάσθη ὁ μῦθος. Huius Tauri regis meminit Eustath. in Dionys. Meminit et scriptor chronici Alexandrini, aitque eum occupata Tyro rapuisse Europam et tori consortem fecisse. *Dac.* *Quae Iovis tutelam effigiem tauri.* Lege cum Scaligero: *Quae Iovis tutelam effigie tauri.* Sed foedius mendum latet. Quippe legendum: *Et nave, quae* etc. Ait enim Agenoris filiam nave delatam in eam regionem, nempe Europam. Nihil certius. Lege modo. *Tutela* dicebatur in navi, ubi Deorum effigies caelabantur, in puppi scilicet, non in prora, ut quibusdam persuasum. Ovid. in Epist. (XVI, 112.):

Accipit et pictos puppis ad unca Deos.

Virgil. X. Aen. (171.):

Et aurato fulgebat Apolline puppis.

Tutelam et parasemon perperam confundunt viri docti, quae et loco et significatione differunt. Tutela semper in puppi; parasemon semper in prora, nempe animalium, ut plurimum; aliquando etiam rei cuiuslibet effigies, sive pictura, supra rostra posita. Unde navibus nomen apud Virgil. (Aen. X, 166.):

Massicus aerata princeps secat aequora tigli.

Navis tigris dicta, quod tigrem haberet pro parasemo. Sic apud eundem *pristis, chimaera, Centaurus, Scylla* naves dictae. Sic navis Bellerophontis dicta *Pegasus*, quod ei equus alatus erat insigne. Navis autem, quae Europam vexit, tutelam Iovis habuit sub effigie tauri. Unde et navis *taurus* dicta. Verum Agatharchides Gnidius in Europicis ait, non in tutela navis, sed in parasemo, in prora, taurum fuisse depictum. Inde fulciri possit sententia eruditissimi Salmasii, qui legebat in verbis Festi: *alii eam a praedonibus raptam et nave, quae Iovis tutelam effigiem tauri habuerit*, quasi Festus separet Iovis tutelam, quae in puppi, ab effigie tauri, quae parasemon erat in prora. *Dac.*

Epolonos. Apud Romanos is mos erat, ut placandae alicuius dei irae epulae, convivia in illius templo exhiberentur; quae alio nomine *lectisternia* dicebantur, quod diis epulaturis lecti sternerentur. Et iis conviviis procurandis praeerant triumviri Epuloni dicti, qui postea septemviri, tandem decemviri facti sunt. *Epolonos* autem antiqua scribendi consuetudine, qua *epolas* pro *epulas* etc. *Dac.* *Epulones.* Epulares. *Goth.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. et quos ibi citatos reperies.

Eudiason. Εὐδίασον. Ab eo Eugium dixerunt Latini. Lucillius Epodis:

Hymnis sine eugio ac distina.

Imitatio Graecorum. Vide Hesych. εὐδίασον. *Scal.* Εὐδίασον proprie foramen navis, per quod effluunt cum

pluviae aquae, tum quae ex sentina exhauriuntur. Unde per metaphoram sic dicitur filum illud lineum, per quod *κλισμός* (sic enim legendum est, non *κλιμός*) emittitur. *Εὐδίαον* ab *εὖ* et *διαλῶ* irriigo. *Dac.*

Euboicum. Talentum Babylonicum est septuaginta minarum Euboicarum, ut Herodotus scribit lib. III. (cap. 95.) et Atticarum minarum septuaginta duarum, ut Aelianus affirmat lib. I. cap. 22. de v. h. Omne autem talentum est sexaginta minarum; minae autem singulae centenas drachmas continent, ut Africanus et Iulius Pollux scribunt. Sic fit, ut Euboicum talentum sit sexaginta minarum Euboicarum et totidem millia denariorum, ut verbo *Talentorum* Festus scribit, quod etiam Plin. ait lib. XXXV. cap. 11. et Athen. lib. IV. cap. 6. et Pollux lib. IX. Itaque si LXX. minae Euboicae aestimantur LXXII. Atticis et eadem proportio est in drachmis sive denariis, triginta quinque drachmae Euboicae aestimantur Atticis drachmis triginta sex. Talentum vero Euboicum aestimatur drachmis Atticis, sive denariis centum et septuaginta uno, supra sex millia. Mendose igitur Festus ait quattuor millibus denariorum aestimari. Quod vero ad cistophoros attinet, nihil a me certi statui potest. Non ignoro Pollucem dicere Babylonicum talentum aestimari septem millibus drachmarum Atticarum; sed mihi vero similior videtur Aeliani opinio, ut Euboicae minae ab Atticis differant. *Ant. Aug.* Falsissimus videtur hic locus, nam cistophorus non multo plus, quam denarii dimidium continet. Euboicum autem talentum talento Attico minus est tribus minis et triente. Atticum continet sexaginta minas, hoc est sex millia denariorum, ut infra in *Talentum*. Sunt igitur Euboico talento minae 56. et bes, hoc est sexcenta et sexaginta sex supra quinque denariorum millia. Ergo Cistophorum maior, quam septem millium et quingentorum debet esse numerus, adeoque maior etiam, quam *quatuor millium denariorum*, quod ex supradictis facile cognoscitur. Euboicum talentum aureos nostros capit 556. paulo plus; Atticum 600. Cistophorus Asiaticae pecuniae genus, sic dictus, quod expressos haberet cistigeros, qui sacrorum arcana cistis inclusa gestabant. Euboicum autem talentum dictum non ab Euboea insula, sed ab Euboea Argolidis loco, ubi Phidon pondera et mensuras invenit primusque nummos argenteos et aureos cudere instituit. *Dac.*

Extrarium. *Extrarius* et *Extraneus* nullo modo differunt. Sic *proletarius* et *proletaneus* dicebant, *praesentarius* et *praesentaneus*, *vicarius* et *vicaneus* et similia. Sic *extrarius* et *extraneus* haeres, qui nullo cognationis vinculo testatori iungitur. Infra legendum: *Qui extra focum, sacra familiae iusque sit.* Extrarius opponuntur sui-haeredes, qui sunt in sacris patrisfamiliae. *Dac.* Unde liberi in sacris paternis constituti leguntur passim in iure. De quo dicam ad legem ult. Cod. ad Tertullianum. *Goth.*

Exta. Quasi *exsecta*, ab *exsecando*, et non ab *extando*, ut putat Festus. Inde *extar* in glossario, olla, ubi *exta* coquebantur. *Dac.* Adde de *extis* Regalibus infra *Regalia*. *Goth.* Ab *ex* praepositione sit adiectivum *extus*, unde comparativus *exterus*, superlativus *extimus*. Verum igitur Festi etymon esse videtur, nisi quod magis ab *ex* praep. quam ab *exstendo* derivari dicendum erat.

Extimum. *Extimum* promontorium. Plin. (H. N. V, 1, 1.). *Dac.* Adde notata adv. *Ad Exitam* seu *Ad Extimam*. *Goth.*

Exterraneus. Frustra est Festus, qui a *terra* et praeposit. *ex* *exterraneum* dictum putat. Nam est ab *extra*, pro quo prius dicebant *extera*. Ita *exterraneus*, qui postea *extraneus*. *Dac.*

Exterraneus quoque. Hic locus sic melius in quibusdam codd. conceptus est: *Exterricineus* quoque dicitur, qui ante tempus natus vel potius eiectus est. Dictus autem *exterricineus*, quod eum mater *exterrita* alvo deiecit. Ab *exterrendo* *exterricineus* dictus, quem *exterrita* mater eiecit. Graeci vocant *ἔκτρωμα* et *ἑξάβλωμα*. Et differt ab eo, quem Graeci vocant *ἡλιτόμηνον*, qui ante exactos menses natus est, ut apud poetas Eurystheus. *Dac.*

Externus. Ab *exter* *exterus*, unde *externus*. *Dac.* *Alienae*; alienus vel alius. *Goth.* Ab *ex* *extus*, *exterus*, *externus*, *extimus*. Est enim in Sanscrito sermone legitima comparativi forma in *taras* desinens, superlativi in *tamas*, quorum illa cum Latinorum *terus*, Graecorum *τερος*, haec vero Latinorum *timus* in *extimus*, *ultimus*, *infimus*, *intimus* convenit. Atque etiam in Sanscrito sermone praepositiones sic inflectuntur. Vide supra *Exta*.

Experrectus. Pro *corrigeno* se videtur legendum a *porrigendo* se. *Ful. Urs.* Hic autem *porrigere* est pro *perregere*, unde *pergere*. Vide supra *Expergitus*. *Exporrigere* autem, unde per syncopen *exporgere*, non a porro agere, ut infra Festus, sed a *per* et *rego* probat praeteritum *porrex*i. *Dac.* Nihil agit *Dac.* Recte Festus. Vide suo loco.

Expreta. Nihil mutandum. *Expreta* transposita litera pro *experta*, id est *experita*. *Experiri*, *ex-*

peritus, expers. Vide supra *experitus*. *Dac.* *Experta*. *Goth.* Vocabulum *expersetus*, sive *expersetus* hodie legitur in Plauti Bacch. III, 3, 42.:

It magister quasi lucerna uncto expersetus linteo.

Ibi Salmasius *extertus*, pro *extersus*, legendum coniiciebat, Gronovius autem *spretus* proponebat, hac sententia: *Magister spretus*, h. e. irrisus et contemptus, *it uncto linteo*, hoc est, emplastro vel fomento fissorum curandorum gratia caput obsitus, quasi *laterna*, cui et ipsi linteum unctum praetenditur. Hactenus Gronovius. Libri Camerarii in scriptura *expersetus* consentiunt, sed *expletus* exhibent Cod. Sur. Edd. Vett. Putabat Doederlinus *expersetus* ab *ex* et *sperno* dici posse, quasi *reiectus*, *contemptus*. Cf. Doederlin. Syn. Lat. III. Addend. pag. 323. seq. Ipse tamen subdubitare videtur, utrum haec lectio et vocabuli interpretatio sententiae poetae conveniat. Mihi non convenire videtur. Nulla enim alia esse loci sententia potest, nisi haec: Magister a puero verberatus, vulneratusque uncto linteo hoc est emplastris *expletus* circuit, quasi lucerna uncto linteo, hoc est, filo et oleo *expleta* esse solet. Apertissime sententia requirit *expletus*, sed hoc verbum nihil est, nisi interpretamentum vetustissimae vocis *expersetus*, quae idem significat. Est Sanscrita radix *pri*, quae et placere, satisfacere, et implere significat, a qua Latinorum verba *placere* et *plere* haud dubie descendunt. Eius participium et *prita* (nomin. *pritas*, a, am); at quid hoc est aliud, nisi Latinorum hoc *pretus*, unde seniores fecerunt *pletus*, quemadmodum ex radice *pri* fecerunt *plere*? Non igitur dubium esse videtur, *pretus* et *pletus* priscis Latinis perinde in usu fuisse, unde *expersetus* pro *expletus* dixisse eosdem probabile est. Quae quum ita sint; non dubito, etiam apud Festum *Experta* pro *expleta* esse accipiendam, sed vocis potestatem aut a Festo non recte acceptam, aut a Paulo eius interpretationem non recte intellectam fuisse. Nam etiam *quasi experta habita* legas, nihil inde sani conficitur; apparet enim, Paullum, sive Festum, quod particula *quasi* ostendit, noluisse *experta* sic simpliciter pro *experta* aut pro *expertia* accipi; aliter enim vix adiecisset *quasi*, et *habita*. Qua de causa prorsus inutilis est Festi interpretatio, quippe quae ne satis quidem ostendat, quam sententiam vocabulo subesse voluerit. Ab isto antiquo *pretus* etiam vv. *interpretes*, *interpretari* descendere, alibi dicam.

Excudere. *Excudo* et *procudo*, feriendo fabrico, elicio. Nam *cudere* est ferire, unde *incus*, quod illic aliquid fabri cudant, id est feriant. Quidam pro *cudendo* legunt *caedendo*. Sed nihil mutandum. *Dac.*

Explorare. Vide *endoplorato* et *plorare*. Inde *explorare*, inquirere, tentare; et *explorator*, qui inter hostes versatur et ex rumore eorum secreta cognoscit suisque renunciat. Et differt ab speculatore, qui ante exercitum speculandi gratia mittitur, hic munere belli honesto fungitur, ille saepius capitis poenas luit. Arrius Menander de re militari 1. *Exploratores*, qui secreta nuntiaverunt hostibus, proditores sunt et capitis poenas lunt. *Dac.* *Explorare* Doederlin. Synon. Lat. III, pag. 155. male a *pleco* derivat; ut fere idem sit, atque *explicare*. Verisimile est, *plorare* antiquitus petendi et flagitandi habuisse notionem, quare *implorare* fere idem quod *invocare*, *explorare* autem *elicere*, *exquirere* significasse videtur. Nam radices *fla*, *flag*, *plo*, *pla* omnem vehementiorem motionem et affectum, maxime petitionem indicasse Latinos, satis docent verba *flo*, *fleo*, *flagro*, *flagito*, *plaga*, *ploro*; et Graecorum *πλέω*, *πλήττω*, *κλάω*, *πλάζω* eodem ducunt.

Expapillato. Vide *effaflato*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 103. Merc.) in *Expapillato*. *Goth.*

Exbures. *Exbuae* dictae a *bua* infantium puerorum voce, unde *vinibuas* Lucillius *bibaces mulieres* vocat. Nisi auctoritas Festi intercederet, ego libentius *exuber*es ἀπογαλάκτους infantes interpretarer, quemadmodum contra *Sabuberes*, ὑπομαστίους, ut inveni in glossis Latinis. *Scal.* Veteres Latini *buere* et *imbuere* dicebant pro implere liquore, unde *bua* potio, quae propria puerorum vox est, qui cum volunt bibere *bu* priori syllaba contenti sunt, ut infra Festus in voce *imbutum*. Sed cur *exinteratas* interpretetur, non video, nisi significare velit mulieres, quae nimium epotae torquentur. et quasi exenterantur et eviscerantur. *Dac.* Cod. Gu. II. exhibet *Exbures* et paullo post *Exburae*, in hoc postremo vocabulo cum vulgata faciens. Legendum existimo *Exbuves* et *Exbuvae*. Nimirum *vinibuas* dixisse Lucilium, refert Nonius pag. 81. Merc. Quare probabile est *exbues* et *exbuas* dixisse alios; sed interpositum esse digamma ab aliis, docet Sanscrita radix *piv*, quae in specialibus temporibus substituitur pro *pā*, bibere. Id ipsum etiam docet lingua Franco-gallica hodierna, ubi formae *buvons*, *buvex*, *buvois*, *buveur*, *buvense* in usu sunt.

Exdorsua. Respicit locum Plauti Aulul. II, 9. (2.):

— — tu Machaerio

Congrum, murpnam exdorsua, quantum potes

Atque omnia, dum absum hinc, exossata fac sient.

Verum apud Plautum mihi semper suspectum fuit *exdorsua*; neque enim dici posse putabam, quid esset in piscibus praeparandis *exdorsuare*, sive dorsum confringere, eximere. Quare legebam *exossua*, id sequentia suadebant, *quantum potes et exossata fac sient*. Itaque ubi illud primum in mentem venit, nec mora. Doctissimo et acutissimo ita et optimo viro Tanaquillo Fabro, nunc *μακρότην, μουςαγέτην*, tunc meo, eoque nomine, ut alia multa taceam, de me optime merito, meam suspicionem aperui; atque ille, ut erat facilis et mei amans, conatum laudare, hortari, mihiq; codicem suum ostendere, ubi illud idem manu sua vir doctissimus praenotarat. Adiecit etiam, ita semper de piscibus veteres locutos. Plaut. Amph. I, 1. (161. et alibi.):

*Exossatum os esse oportet, quem probe percusseris,
Mirum nisi hic me quasi muraenam exossare cogitat,
Ultero istino qui exossat homines. Perii si me aspexerit.*

Et Pseudol. (I, 3, 147.):

Exossabo ego illum similiter itidem ut murenam.

Sic Terent. Adelph. III, 3. (24.):

*Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
Paulisper, ubi ego venero, exossabitur;
Prius nolo.*

Haec propter Festi auctoritatem pluribus. *Dac.* Adde Nonium (pag. 17. Merc.) in *Exdorsuare*. *Goth.* Magnopere fallitur Dacerius. *Exossuare* non dicitur, sed *exossare*. Locus autem Plautinus verbum requirit tetrasyllabum.

Exfir. *Exfit.* Vide, quae olim in Coniectaneis (pag. 77.) super hoc diximus. *Scal.* Α θύω adoleo, sacrifico, & mutato in *f*, *fio*, a quo *exfio* et *suffio*, inde *suffitus*, *suffimentum*, *exfit*. Fabius Pictor apud Nonium (pag. 223. Merc.) in voce *Sal* aperte nos docet, quid sit *exfit*. *Exfit* inquit, est *sale sordidum, quod ustum est et in ollam rudem fritilem obiectum est*. Postea id *sal Virgines Vestales serra ferrea secant*. Hoc *sal serra secatum in serram coniciebant et in fusa aqua iugi muriem efficiebant*. Vide *Muries*. *Dac.* Male apud Nonium (pag. 222.) *Tesfit* (ubi nunc editur: *muries fit ex sale*). *Goth.* *Suffitio* de suffitionibus dixi quaedam ad Varronem V. de L. L. (cf. notas Gothofredi ad Varr. pag. 34.). *Idem.* Cf. Gesnerus in thesauro sub v. *Exfir*. Mihi videtur syllaba *pur*, quae purgandi habet notionem, in *fir* mutata; ceterum vocabulum declinatum esse, ut *assir*.

Exlitius iudex, quem una pars eligit. Ita nova glossa legitur in Cod. Lipsiensi, cuius propter exiguam auctoritatem glossam istam non recepimus, quae ex nescio quo glossario ad marginem adscripta postea inter Pulli verba irrepsit. Scribendum: *Exlitius iudex*. De re ipsa nihil invenio.

Escendere. Excedere. Lege ut in veteri libro *escendere*. Glossae: *Escendit ουβαλναι*. *Dac.*

Experitus. *Expers.* A *periri*, quod est *conari, discere*, est *peritus*. Inde *experiri, experitus*, qui et *expertus*; vide *Expreta, expertia*, et *Expers*. Glossarium: *Expers* ἄπειρος καὶ ἐμπειρος. Et infra *Expertes*, ignari. Vides *experitum* esse expertem. Nam *ex* modo privativum, modo intensivum, ut *e*, in etc. *Dac.*

Explenunt. Ut *redinunt* pro *redeunt*. *Pleo* autem, unde *impleo, expleo, compleo, repleo*, a *πλέω*, plenus. *Dac.*

Exdutae. Legebam *exdutae, exutae*, sive potius *exduviae, exuviae*. Sed vulgata lectio retineri potest. Nam *exuviae* nihil aliud proprie, quam vestes *exdutae*, ut *indutae, induviae*. *Exduta* ab *exduo* Graeco ἐξδύω et eliso *d*, *exuo, exuviae*. *Dac.* *Exdutae. Exclutae.* *Goth.*

Excipuum. Quod excipitur, seiungitur, separatur; *excipere* enim separare. Virgil. (Aen. IX, 270.): *Ipsam illum chlypeum cristasque rubentes Excipiam sorti*. *Dac.* Aliud ab *Excipulo*, quod Glossis ἐκδοχσιον. *Goth.*

Exciet. *Cieo* moveo a Graeco κινέω; *exciet*, exmovet et exmovebit, ut apud Plaut. Truc. I, 1. (59.):

Suum nomen omne ex pectore exmovit meo.

Dac. *Cio* et *Cieo* a Sanscrita radice *khja*, voco, descendunt.

Expatare. Pacuvius: *Expatant se omnes, publiceque se ostendunt. Expatant se id est expatiantur*. Hoc vocabulum retinent Vascones, qui dicunt *s'espata, s'estendre, s'escarter*. *Dac.* Festus vitioso codice videtur usus et *Expatare* pro *Expatrare* legisse, quod Glossis ἐπιτελεῖν. *Goth.*

Exdecimata. Edecimata. Glossarium: *Decimata, Decumatum, δόκιμον, ἐπιλεπτον*. Tamen in aliis glossis: *Edecumatus ἀδέκαστος, ἀδωροδόκητος*. *Scal.* Quae e multis decima sive potius quae e decimis decima capiuntur, id est electa. Hesychius: Ἀδέκαστον, ἀδωροδόκητον. ὁ δεκάδας μὴ λαμβάνων. *Dac.*

Expectorat. Pacuvius in Epigono:

Eloquere proprie ac pavorem hunc meum expectora.

Hoc verbum damnare videtur Quinctil. lib. VIII, cap. 3.: *At veteres, inquit, ne expectorat quidem timerunt.* Modestius tamen Cicero III. de Orat. (38, 54.): *Novantur autem verba, quae ab eo, qui dicit, ipso gignuntur, ac fiunt vel coniungendis verbis, ut haec.* *Dac.* Vide Nonium (p. 16. Merc.) in *Expectorare.* *Goth.*

Experrectus. *Expergitus.* Inter *expergitus* et *experrectus* hoc discrimen Festus statuit, ut ille sit, qui ab aliis excitatur, hic, qui per se vigilat. Aliter tamen Diomedes lib. I. (pag. 372. ed. Putsch.): *Expergitus, inquit, qui satius somno sponte vigilat, unde et Lucilius ait: Ergo et somno pueros cum mane expigiti clamo.* *Experrectus autem a quiete impeditus. Unde Sallustius: interdum somno experrectus tumultum facere.* *Expergefactus* porro est, qui per alium somno excitatur. Ego vero crediderim, haec tria eadem esse, neque differre *experrectus* ab *experrego*, unde per syncopem factum *expergo*. *Expergitus* ab *expergo*, *expergisor.* *Expergefactus* ab *expergefio*. Vide infra. *Dac.* *Expergefactus* glossis ἐκπνισθίς. Passive sumitur Gell. VI, 10.: *Ista re animos hominum expergebat.* *Goth.*

Effata. Vide *Effari.* *Dac.* Cf. Varro De L. L. VI, pag. 229. Sp.

Exporgere. Vide *experrectus.* *Dac.*

Exoletus. Glossarius: *Exoletus* ὑπέραιμος καὶ ἐξώλης. Legendum puto: Καὶ ἔκωρος. Idem: *Exoletus* τριβακός. *Scal.* Vide *Adolesco*; inde *exoleti* dicuntur scorta mascula iam adulta. *Dac.* *Exoleo* παραμάω. *Exoleto* τριβακῶ. *Goth.* Vide quae diximus supra ad v. *Adolesco*. Voc. *olesco* Boppius (Gloss. Sanscr.) deducit a rad. *uridh*, quod non probabile.

Exanclare. Pro *exanilare*. Vide *Anclare.* *Dac.* Vide supra *Anclabris*. Adde Nonium (pag. 107. et 297. Merc.) in *Exanclare* duobus locis. *Goth.* Vidimus supra in notis ad v. *Anclare*, non proprie *exhaustare* significare hoc verbum, sed perferre, tolerare.

Examen. Σήκωμα Graeci, unde Latini *sacoma*. Vitruvius (IX, 3.). Vel *scama*. Glossarium: *Scama*, σήκωμα. Apud eundem auctorem: *Scava*, ζυγός. Lego: *Scama.* *Scal.* Lingula illa, quae in ansa huc atque illuc nutat, dum lancibus aequatis respondeat summo puncto. Quare optime Festus *aequamentum* dixit. *Dac.*

Exagogen. Exportationem, evectionem, a Graeco ἐξάγω educo. Plaut. Rud. II, 2. (17.):

Eamque eventuram exagogen Capuam salvam et sospitem.

Dac.

Exurgentes. *Exugentes.* *Exugo* pro *exsugo*, deperdita litera s. Vide *exercirent* et *exilica*. Verbo *Exugere* saepe utitur Plautus. *Dac.* Vide Nonium (pag. 479. Merc.) in *Exsugebo.* *Goth.* Retinendum fuit, quod Codd. Gu. II. et M. praebent: *Exurgentes*, prisca scriptura. Legitur verbum *exurgeo* apud Plautum Rud. IV, 3, 69. 70.: *Ego iam hic te, iidem quasi penicillus novus exurgeri solet, Ni hunc amittis, exurgebo, quicquid humoris tibi est.* Ubi Douza cum aliis *exurgeri* et *exurgebo*, quasi quis Laciniam tessoriam vel penicillum exaugere, et non potius exprimere velit. Cf. etiam Cat. de R. R. 156, 3.

Exgregiae. Vide *abgregare* et infra *eximium.* *Dac.*

Exodium. Mirum displicuisse hoc doctis viris, qui pro eo substituerint *Exodum*. Quam bene, ipsi viderint. Meminerant quippe, *ἔξοδον* a Graecis dici, non *ἔξοδιον*. At iidem debebant contra meminisse, *πρόλογον* a Graecis dici, non item *πρόλόγιον*, cum tamen Pacuvius prologium dixerit. Varro Hecatombe *περὶ θυσιαῶν*: *Socrates cum in vinculis publicis esset et iam bibisset κώνειον in exodium vitae.* Idem *ἔως ποτὶ περὶ ὥρων*: *Vitae cursum ut agnoscere possem, et quae servitutis et libertatis ab origine ad exodium adductae.* Idem *ταφῇ Μενίππου*: *Quod coeperas modo in via narrare, ut ad exodium adducas.* *Scal.* Vide Nonium (pag. 27. Merc.). *Dac.*

Examussim. Quod ait, amussim ferramentum esse, quo utuntur fabri in poliando, verum est. Inde enim *amussivum* Vitruvio (I, 6.). Varro Quaestionum Plautinarum lib. II.: *Amussis est aequamen, laevamentum.* Vetus Glossarium: *Examussim* ἔρευνα. Id potius conveniret voci *Examina.* *Scal.* Accurate. Plaut. prolog. Menaech. (50.):

Ut hanc rem vobis examussim disputem.

Dac. Vide Nonium (pag. 9. Merc.) in *Amussim.* *Goth.* Cf. quae supra diximus ad v. *Emussitata*.

Exuviae. Vide *Exutae*. *Exuviae* dictae, quaecunque exuuntur, imo et alia etiam, ut *exuviae* *Deorum* infra in voce *Tensa.* *Dac.* Vide Nonium (pag. 458. Merc.) in *Exuviae.* *Goth.*

Exercitus. Militum copia *exercitus*, *us*, substant. quartae declinationis. At *exercitus*, *ta*, *tum*, adiect. negotiis districtus, impeditus, fatigatus. Plaut. Bacchid. (Hodie legitur inter Fragm.): — *quae sodem atqu. me exercitus habet*. Aliquando etiam *exercitus*, huius *exercitus*, pro exercitatione legitur, ut apud Plautum Rudent. II, 1. (7):

Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus.

Legitur et *exercitus*, *exerciti* pro *exercitus*, *exercitūs*. Varro de vita pop. Rom. lib. 2.: *Decius imperator pro exerciti salute se diis manibus devovit*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 6. Merc.) in *Exercitum*.

Exomides. Ἐξωμίδες. Tunicae sic dictae vel quod ab humeris dependerent, sive quod humeri exererentur. Ἐξωμίδα ἐσθήτα κωμικήν vocat etiam Pollux lib. IV. Idem etiam innuit Hesych., sed non tantum comicam fuisse certum est. Gell. lib. VII. cap. 12.: *Romani primo quidem sine tunicis toga sola amicti fuerunt; postea substrictas et breves tunicas citra humerum desinentes habebant; quod genus Graeci dicunt exomidas*. Tria autem exomidum genera fuisse reperio. Primum fuit earum, quae sine manicis erant, cum uno tantum foramine, quo collum exerebant, quae proprie ἔξωμίδες. Alterum earum, quae duas manicas habebant, ἀμφιμάσχαλοι dictae et ingenuorum tantum propriae. Tertium earum, quae unam manicam duntaxat, et dicebantur ἑτερομάσχαλοι, et erant servorum. De his intelligendus Schol. Aristoph. cum ait ἔξωμίδας ἐσθῆτας δοῦλικά καὶ ἑτερομάσχαλα. Vide in ἀμφιμάσχαλος et ἑτερομάσχαλος. *Dac.*

Exiles. Legendum videtur *inarum* pro *viarum*, ut habet l. m. Vide in *Ilia*. *Fulv. Urs.* Quid sit *ina* in charta, diximus in libros Varronis de re rust. (III, 9, 11.) Plinius de chartarum generibus (XIII, 12.): *Deprehenditur et lentigo oculis; sed inserta mediis glutinamentis tenia fungo papyri bibula vix inis literae fundenti se* (legendum secundum Salmasium *ina e iunco papyri bibulo, vix nisi littera fundenti se*) *tantum est fraudi*. Qui locus et perperam hodie legitur et male conceptus est a Melchiore Guilandio, qui in ea capita Plinii de papyro scripsit. At nos plura in eum dicemus, et errata hominis in omnes bonos scriptores debacchantis in medium proferemus. *Scal.* *Inae*, a Graeco ἰνeis, hoc est subtilissimae incursantes venae, quales in chartis veterum et aliquando in nostris: ab *ina*, *inula*, unde *illa* vel *ila*, unde *ilia* et *exilis*, nisi malis cum Isidorō (XI, 1.) *ilia* esse a Grasco ἰλεις (ἰλεις cod. Gud. optimus), quod intestinum tenue significat, et cum Vossio *exilis* ab ἔξιλτος, *exilis*, *tenuis*, *evanidus*, *obscurus*, per syncopen ἔξιλτος, *exilis*. Apud Horat. Od. lib. I, 4, (16.):

Iam te premet nox fabulaeque Manes

Et domus exilis Plutonia.

Domus exilis interpretibus negotium facessit. Ibi omnes etsi se excruciant, tamen nihil intelligunt. Atqui poterant ipsum Horatium sui ipsius interpretem adhibere, qui ait Epist. I, 6, (45.):

Exilis domus est, ubi non et multa supersunt

Et dominum fallunt et prosunt furibus.

Exilis igitur est *tenuis*, *pauper*. *Dac.* Marcellus Empiricus cap. 31.: *Adulcera in ano facta chartae combustae seu inarum eius conferunt*. *Goth.* *Domus exilis Plutonia* dicitur propter umbrarum exilitatem ac tenuitatem. Cf. Interpp. ad illum Horatii locum. Ad etymon autem quod attinet, mihi *exilis* proprie dici videtur, qui *exemptis* est *ilibus*, h. e. *tenuis*, *tenuatus*.

Exilica. Ab *exilio*, quod pro *exsilio*. Et *exsiliu* per *s* scribendum aiunt Grammatici, sed non attendunt, in omnibus fere verbis, quae incipiunt a praepositione *ex* et *s* litera, eam ipsam literam perire. Sic apud Festum: *Exercirent* pro *exsarcirent* a *sarcio*. Vide *Pierium* lib. V. Aeneid. et lib. I. Georg. *Dac.* *Exilica*. *Exulica*. *Goth.*

Exitium. Olim *exitus*. Nunc *perniciēs*, *mors*. Gloss. *Exitium*, ὄλεθρος, ὄλεθρον. *Dac.* Cf. Doederlin. Synon. Lat. II, pag. 64. et III, pag. 176.

Exercirent. A *sarcio* compositum *exercio*, eliso *s* *exercio*. Unde Terent. (Heaut. I, 1, 91.):

— *qui opere rustico*

Faciundo facile victum exercirent suum.

Ita enim scribendus est locus, non ut quidam male *exsarcirent*. Et forte restituenda vox illa Ciceroni in libro de petitione consulatus (II, 45.): *Alius te id rebus exacturum esse persuadeas*. Legendum enim: *exerturum*. *Dac.* Orellius e coniectura Lambini posuit *exsarturum*.

Exercitionem. Ab *exerceo* est *exercitium*, *exercitio*, *exercitus*, *exercoitior*, *exercitissimus*, quibus usi veteres Iurisconsulti, ut ab *exercitatus*, *exercitatio*, *exercitissimus* etc. Sed in vet. libb. scriptum: *Exercionem exerciti dicebant* etc., quod et verum est. Nam ut a *suspicio* dictum *suspicio*, *onis*, a *conspicio*,

GRAMMAT. LAT. II.

G g g

conspicio, onis; sic ab *exerceo* ductum substantivum *exercio, onis*. *Dac.* Quidam ita legunt: *Exercitionem exerciti dicebant antiqui, exercitationem exercitiis*. Nam antiqui, teste Nonio (pag. 485. Merc.) *exerciti* vel *exercitiis*. Quin Turneb. III, c. 5. dispungit verbum *exerciti*, sed, ut video, alia mens est Festo; ab *exercito* *exercitionem*, ab *exercitato* *exercitationem* declinanti. *Goth.*

Exfuti. Nam *s* saepe mutatur in *t*. Exempla passim. *Dac.* *Mertat*; vide infra *Mertat*. *Goth.*

Effari. Eloqui, *effata*, elocuta. Virgil. Sic *effata*. Aliquando *effata* a recto *effatum* dicebantur augurum preces et *effari templa*, sistere templa, conceptis verbis consecrare. Graeci dicunt *ἑρμηνεύειν*. *Dac.* *Effari quædam, ὡς πάρο*. *Goth.* Cf. Varron. De L. L. VI, pag. 229. Sp.

Equiria. Ab equorum curam dicta *equiria*, die XXVII. Februarii celebrari solita. Ovidius II. Fast. (859.). Erant et alia *Equiria*, quae die XIV. Martii peragebantur in campo Martio, vel, si is aqua teneretur, in monte Coelio. Vide *Martialis campus*. *Dac.*

Equirine. Per Quirinum, ut *Ecator* per Castorem, *Eocere* per Cererem. Vide *Mecator*. *Dac.* Cf. Soap. Charisius pag. 224. Ed. Fabr.

Equus Marti. October equus. *Scaz.* Vide sub. v. *October equus* infra.

Equo vehi. Vide *Edera*. *Dac.*

Exinfibulabat. Quasi extra infulas educebat. Vide *Infula*. *Dac.* Haud dubie legendum: *Exinfalabat*, quemadmodum *Scaz.* *Goth.* *Dac.* exhibent.

Existimo. Ab *ex* et *aestimo*. *Aestimo* autem a Graeco *ἄξιμα*, pretium statuo, *aestimo*, nisi mala esse a Graeco *σιμῶ* et Latino *ass*. *Dac.* Quemadmodum a Sanscritis vocibus *ucta*, *ucti*, *autri*, Latina descendunt vocabula *auctor* et *auctumare*, *autumare*, sic a Sanscrita radice *isch*, desiderare, et ab *istas* carus, dilectus, deducitur *aestumare*, h. e. carum habere, pro caro et dilecto putare. Nam syllaba *aest* pro *ist* legitime ponitur per vridbim, ut pro *u* ponitur *au* in v. *auctor*.

Exrogare. Vide *Derogare*. *Dac.*

Eximium. Quod eximitur. Donat. ad Hecyr. I, 1.: *Eximia pecora dicuntur, quae a grege excepta sunt ad usus dominorum suorum, ut uberius pascantur. Sed propriis eximiis sunt porci maiores, qui ad sacrificandum excepti liberius pascuntur. Etenim boves, qui ad hoc lecti sunt, egregii dicuntur et oves lectae. Virgil. (Aen. IV, 57.): Mactant lectas de more bidentes. Ita et porci eximii. Verum non de porcis tantum, sed de quibuslibet hostiis eximium dici ex Veratio docet Macrobius lib. III. Sat. cap. 5.: Veratius, inquit, in pontificiis quaestionibus docet eximias dictas esse hostias, quae ad sacrificium destinatae eximuntur a grege, vel quod eximia specie, quasi numinibus offerenda eligantur.* *Dac.* Cf. Voss. Etymol. s. v. *Eximius*.

Exemplum. Quod animo imitandum proponitur. Terent. Adelph. III, 3, (62.):

— — — Denique

Inspicere tanquam in speculum in vitas omnium
Iubeo atque ex aliis sumere exemplum sibi.

Exemplar vero, quod oculis, ut picturae, tabulae pictoribus. Horat. Epist. I, 2, (17.):

Rursus quid virtus et quid sapientia possit
Utile proposuit nobis exemplar Ulyssem.

Sed confunduntur, ut plurimum, haec duo. Ut cum dicitur exemplum et exemplar eloquentiae pro imagine et praescriptione ad imitandum, et exemplar, vel exemplum literarum, chirographi, testamenti, pro forma et descripto, quod vulgo copia vocatur. *Dac.* *Istud*; et hoc. *Goth.*

Exhaustant. Nihil muto. Ab *exhaurio*, *exhausti*, *exhaustum*, *exhaustare*, efferre, educere. *Dac.*

Exin. Cicer. in Orat. (45.): *Dein etiam saepe et exin pro deinde et exinde dicimus.* *Dac.*

Exesto. Quod ait in quibusdam sacris, recte docet, non in omnibus sacris id observatum, sed in illis tantum, quae *Resolutoria* dicebantur, ad quae nisi solutis modis accedi fas non erat. Servianae schedae Danielis nostri in illud: *Unum exuta pedem vinculis, in veste recincta*; (Virg. Aen. IV, 518.): *Solent enim, inquit, et resolutoria sacrificia ab auspiciis fieri, et ad Iunonis Lucinae sacra non licet accedere, nisi solutis nodis.* *Scaz.* Hinc capiendus hic locus Ovidii VII. Metam. (185.):

Egreditur tectis vestes induta recinctas
Nuda pedem, nudos humeris infusa capillos.

Et alter Tibulli Nb. I. (5, 15.):

Ipsa ego velatus filo tunicisque solutis.

De hostibus, hoc est peregrinis, quos sacris interesse nefas, Servius VIII. Aen.: *Ἐκτραπὸς ἀδ' ἀσacra non licet adhibere. Dac.* Sic apud Lucianum in Pseudomante (cap. 38.): *ἔξω χριστιανούς, ἔξω ἐπικου-
ρεῖους. Goth.*

Epulares. Varro: *Dum Epulares nocte epularentur. Dac.* Vide *Epolonos. Goth.* Varronis locus ne a Gesnero quidem repertus. Cf. Gesn. thes. sub v. *Epularis.*

Epistylum. Ab *ἐπί* et *στήλη* columna, quod supra columnam ponitur, vulgo *Architrave. Dac.* Vide interpp. ad Horat. Carmm. II, 18, 3. et qui ibi citati reperiuntur.

Epeus. Faber, qui equum ligneum aedificavit, quo Troia capta. Virgil. Aeneid. II. (264.): *Et ipse doli fabricator Epeus. Dac.* *Dureum est δούρειον.*

Epicrocum. Glossarium: *Epicrocum ἐσθῆτος εἶδος ἢ σχολιον ἀρμένου κατώτερον.* Vide Varronem lib. VI. (VII, pag. 338. Sp.). *Scal.* Genus vestis a Graeco *ἐπί* et *κρόκος*, quod croco tincta sit. Naevius apud Varronem:

Diabathru in pedibus habebat et erat amictus epicroco.

Dac.

Epulam. Non mirum, cum adiective sumatur. Intelligitur enim dapem et epulae dapes. Sic *epulae* oves Varro (R. R. II, 1.). *Scal.* Sicut *deliciam* singulari numero. Unde in lapide antiquo: *pro salute Ven-
neriae filiae dulcissimae, deliciae suae. Dac.* Vide Nonium (pag. 204. Merc.). *Goth.*

Epilimma. Lege, ut erat in margine: *Epalimma.* Graeco *ἐπάλιμμα* ab *ἐπαλείφω* unguo. *Dac.*

Erctum citumque. Tolle copulam *Que.* *Erctum citum* est hereditas divisa. Glossae: *Herctus citus, διαίρεσις τῶν ὑπαρχόντων.* Donatus apud Servium (ad Aen. VIII, 642.): *Erctum non citum, hoc est patrimonium non divisum. Erctum ciendum; hereditas dividenda.* Glossarium: *Ciendae, διαίρουμένης.* Idem: *Erciscundae διαίρεσες, fortasse διαίρεστας. Scal.* *Erctum* ab *ercendo*, hoc est *coercendo*, ab *erco*, *ercis*, unde *ercisco*, *coerceo*, certis regulis rego, partior. *Citum* a *cio* divido, ita ut *erctum citum* sit *coercitum* divisum. Nam primum coerceretur patrimonium, postea dividebatur. Erit igitur *erctum* pro *herctum*, quod pro *horctum*, id est *donum*, teste Festo. Quare *horctum herctum* vel *erctum citum* est *hereditas divisa*, quod inter cohaeredes fit, qui proprie consortes dicuntur. Vide *sors. Dac.* *Consortes.* Vide supra *Disertiones. Goth.* *Legum.* Regum. *Idem.* Veram huius formulae mentem atque originationem aperuit Ernest. in *Clave Cic. s. v. Herciscere*, cuius verba apposimus. Est a Graeco *ἐρκος*, aut Latino *erceo*, pro *arceo*, a quo dividendi via duci non potest. Veteres, quorum divitiae in pecoribus erant, ut notum est, aulam habebant ante aedes, h. e. spacium septo circumdatum, quod septum *ἐρκος* appellabant. — Hinc non mirum, si *herctum*, quod est proprie locus clausus, (unde Graecis *ἐρκτός*, item *ἐρκτός*, carcer,) pro patrimonio — et pro hereditate dictum est. Quum ad divisionem provocarent haeredes, *herctum* ciendum erat, h. e. movendum loco suo, non, ut Salmasio, Vossio, Burmanno placet, dividendum. Vide *Ciere.* Hinc *herctum ciere* pro *dividere* dictum. Similiter *movere* est pro *accipere*: a *Coecilio* numum *movere* non possum. Vid. in *Movere.* Ut numus accipi non potest, nisi moveatur, sic *herctum* non potest dividi, nisi moveatur, seu ciatur. Haec tamen Ernestius. Nec tamen illud verum est, quod idem Ern. secundum vet. Iureconsultos asseverat, *familiam herciscere* esse contracte dictum pro eo quod fuit *familiam, herctum Ciere* i. e. *ciere.* Est enim *familiam herciscere* nihil aliud, nisi *ἐργεῖν τὴν οὐσίαν*, h. e. septo continere rem familiarem ad dividendum.

Ederam. Vide *Hedera.* De iis, quae *Diali* erant prohibita vel concessa, vide *Equo vehi* et *Fabam* et *Funebres* et *Iurare* et Gell. lib. X. cap. 15. Plutarch. in *Problein.* Sed quid haec ad verborum significationem, qua de re agitur? *Ant. Aug.* Verum est, quod ait Festus, nempe quod ea vinciat, quibus adhaeret. Neque enim nodum ullum habebat vel in apice, vel in cinctu, vel alia quavis parte. Annulum etiam solidum ei gestare non licebat, hoc est, qui non pervius esset et cassus. *Dac.* *Diali.* Glossis: *ὁ τοῦ Διὸς ἱε-
ρεύς. Goth.*

Edeatrae. *Edeatre.* Scribe per diphthongum, *edeatrae, ἐδεάτρας. Scal.* Sed legendum: *Edeatroae*, hoc est *edeatroi*, ut supra *demoe, demoi.* *Ἐδεάτρος, προγενέστης βασιλεὺς, ἐπιμελητὴς δειπνου.* Hesych.: *ἀπὸ τῶν ἰδεσμάτων* ab eduliis. *Dac.* Alii *edematrae. Goth.*

Ervum. In l. m. est *Erviliam, ἐρβίλινθος* pro *Ervilia ἑρβίλινθον. Ful. Urs.* A Graeco *ῥόβος* et *ῥόβινον.* Sunt autem *ervum* et *ervilia* leguminum genus, quae armenta pinguescunt. *Dac.* Adde Nonium (pag. 204. Merc.) in *Ervum.*

Ergo. L. m. habet *Ὀνόουν* pro *ὄν.* *Fulv. Urs.* Servius ad illud Aen. VI. (v. 670.) *illius ergo.* *Illius ergo*, inquit, *propter illam vel causa illius. Ergo autem coniunctio fuit, sed per accentus mutationem*

G g g *

in adverbium transit et est sola particula, quas habet in fine circumflexum. Multi male putant nomen esse indeclinabile et dicunt positam esse pro causa (causa autem nomen est, quod ponitur pro ratione), qui casus declinatione caret. *Dac.* Adde Nonium (pag. 107. Merc.) in *Ergo*. *Goth.*

Eritudo. *Erus* scribebant veteres, a quo *Eritudo*, ab antiquo Graeco ἔρος, unde ἔρερος. *Scal.* Ἐρερον usus est Homer. Od. 9, 529. Sic *erus* servus, a quo *eritudo* servitudo. *Gloss.* *Eritudo*, δεσπορία. *Ἐρος* Aeol. ἐρέος, ervos et addito sibilo *servos*, *servus*. *Dac.* Insolens plus satis verbum servitudinis facit, ut in eius vicem legam: *severitudo*; ut apud Nonium (pag. 173. Merc.); et eo amplius: *Everitudo* pro *Eritudo*. *Goth.* Quomodo *Eritudo* servitutem significare possit, quum ab *ero*, *hero* descendat, quod respondet Germanorum *herr*, Batavorum *heer*, nemo facile dicat. *Servum* qui a v. *erus* dictum putant, vehementer errant. Est enim *servus* nihil nisi captivus, h. e. servatus in bello; non occisus, sed captivus factus. Est autem *servus* eadem ratione se habens ad *salvus*, ut *servare* ad *salvare*, ex quo descendit Germanorum *Scalk*, *Sclav*, quod *servum* denotat. Qua de causa *Eritudo* non aliter videtur servitutem significare posse, nisi sic, quemadmodum dicitur in *dominatu esse*, in *dicione esse*, in *possessione esse*, hoc est, ab aliquo dominari, ab aliquo possideri.

Erugere. *Erugo* ab ἐρεύγομαι, unde frequentativum *eructo*. Ab *erugo* compositum *exerugo*, quo usus Ennius:

Contempsit fontes, quibus exerugit aquai vis.

Exerugit metaphorice cum sonitu erumpit. *Dac.* *Factum*. Alii *ructum*, alii *eructum*. Vide Gell. X, 7. *Goth.*

Erebum. Virgil. lib. VI. Aeneid. (v. 404. et v. 671.) utrumque. Sed non flumen esse ait Erebum, sed transisse amnes illius loci, qui Erebus dicitur. *Ant. Aug.* Quisquis poeta dixit Erebo creatam noctem, interpretari voluit, quod toties Graeci poetae dicunt νύξ ἐρεβεννή. *Ἐρεβος* est nomen Hebraeum aut Syrum. *Ereb* enim in iis linguis est ἑσπέρα. Ab eo Arabes, quasi dicas ἑσπερίους, qui et ab eadem re dicuntur ἑρεβόλ. Eadem est origo. *Scal.* Hic certe turpiter sive Festus sive Paulus lapsus est. Erebus enim duobus hisce Virgilii locis (Aen. VI, 404. 671.) pro toto inferorum loco ponitur. *Dac.* *Erebo natam noctem*. Hesiodus tamen (Theog. 125.) noctem Erebi sororem facit et ex Chao una cum Erebo genitam:

Ἐκ χάος δ' ἔρεβός τε μέλαινα τε νύξ γένοντο.

Dac. Vide Tull. III. de N. D. (17.). Ab ἐρέπω, *tego*, descendere *ερεβος*, *ερεμνός*, *ερεβεννός*, nunc inter omnes constat.

Effafilatum. Vox nihili. Legendum *exfilatum*; poterat et *exaffilatum*. *Scal.* Voss. *effafilatum* pro *exafilato*, ut *effari* dicitur pro *exfari*. Festus autem respicit locum Plauti Mil. Gl. IV, 4, (44.): *Id erit connexum in humero laevo exaffilato brachio*. *Exafilato* brachio id est extra fila, i. e. vestem educto. Quidam legunt *expapillato*. Inter quos etiam Festus, qui supra *expapillato* exponit *exerto*. Vide Nonium (pag. 103. Merc.); id quod et probavit Salmasius, sed certum est legi debere: *effafilato* sive *exafilato*, ut probat etiam Voss. Neque enim exerto brachio nudantur papillae, nec, si id fiat, propterea brachium recte *expapillatum* dici possit. Neque displicet doctiss. Meursii coniectura legentis *exspulato* pro *exfibulato* vel *effifulato*. Nam *fibula* et *fibulare* veteres pro *fibula* et *fibulare* dicebant, ut *sifilum* et *sifilare* pro *sibulum* *sibulare*. *Dac.* Testimonio hic locus esse potest, quantopere corrupti vetustissimorum scriptorum Codices iam antiquissimo tempore fuerint, aut, nisi corrupti, quam male lecti atque intellecti. Vix enim dubium esse potest, scripsisse Plautum loco illo Militis *expapillato*. Quod quum scriptum esset ECPAPILATO; fuisse credibile est librariorum, qui inusitatam vocem nescientes primum ECFAFILATO, deinde, qui *effafilato* efficerent, de sententia incuriosi; quod deinde Grammatici in libros suos receperunt, et pro captu suo exposuerunt.

A D L I B R U M VI.

Fornacalia. Ovid. Fast. lib. II, (525.):

Facta Dea est Fornax, laeti fornace coloni

Orant, ut fruges temperet illa suas.

Curio legitimis nunc fornacalia verbis

Maximus indicit nec stata sacra facit.

Dac. Vide infra *Popularia sacra*. *Goth.*

Formiae. Campaniae urbs, quasi *hormiae* inquit Festus. Eum igitur latuit prius dictam *Hormiae*, Strab. lib. V. (233.): Ἐξῆς δὲ Φορμαίαι Λακωνικὸν κτίσμα· Ὀρμαίαι λεγόμενον πρότερον, διὰ τὴν εὐοσμὸν. Plin.

(III, 5, 9.): *Oppidum Formiae, Hormiae dictum, ut existimavere, antiqua Laestrygonum sedes.* Nescio unde Servius (ad Aen. VII, 695.) ἀπὸ τῆς ὀρμῆς dictum tradidit. *Formias*, inquit, quae ante *Hormiae* ἀπὸ τῆς ὀρμῆς, id est ab impetu, dictae. *Dac.*

Forma. Lege: ut cum exta, quae dantur, *Formida* appellantur. *Scal.* *Formum* antiqui dixere calidum, quod est a Graeco θερμός. Unde deformus apud Catonem valde calidus. Inde *forma* pro facie et pulcritudine et formosus. Quidam non *formum*, sed *forvum* dicunt a fervendo scilicet. Servius: Nam *forbūm* est calidum, unde et formosos dicimus, quibus color sanguinis ex rubore pulchritudinem creat. Sed melius *formum*. Donat. in Phorm. Act. II. Sc. 2. (I, 2, 57.): *Veteres ignem et calorem quandam, quasi fervorem, dixerunt formam et ideo fornaces forcipes, formam et formosos, ex quibus ignis amoris exoritur.* Melius tamen *forma* vel ab ὄραμα, vel a μορφή transpositis literis. De *forma* pro *pulte* nemo quod sciam praeter Festum meminit. *Dac.* *Calidam.* Calidum. *Deforma.* *Formida.* *Hieme formido.* Hieme calido, formido. *Goth.* *Formum* esse Germanorum *warm*, non est quod dicam. Cf. Non. pag. 531. s. v. *Forvum*.

Fordicidiis. Varro lib. V. (VI, pag. 198.) non a foetu, sed quia fert in ventre *fordam* dici existimat. Ovid. lib. IV.: *Forda ferens bos est, secundaque dicta ferendo: Hinc etiam fetus nomen habere putant.* Festus hordam etiam dici et hordicidia ostendit littera H. *Ant. Aug.* Glossarium: *Fordas, ἔχχυμονούσας; Forda, θυσία ἔχχυμονος βοός.* *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (VI, pag. 198.): *Fordicidia a fordīs būbus; bos forda, quae fert in ventre. A fordīs caedendis fordicidia dicta, quod eo die publice immolantur boves praegnantes in curiis complures.* Vide *Horda.* *Dac.* *Ford.* Quae et Hordicalia; Cato II. de re rustic. 5.; celebrata VII. kalend. Maii. Glossis θυσία ἔχχυμονος βοός. Vide infra *Horda*; Varronem lib. V. *Goth.* *Boves fordas; ἔχχυμονούσας.* Idem. *Hordus* et *Fordus*. Utrumque vocabulum descendere a Sanscrita radice bhri, h. e. a Latinorum *ferre*, multa sunt testimonia. Sic Latinorum *cor*, *cord-is*, est Sanscritum *hrid*, quod descendit a hri, capio, carpo, percipio, Latinorum *vorto*, *verto*, descendit a Sanscrito *vrīt*. *Bh* Indorum, et Latinorum *F*, quod idem saepe in Sanscrito sermone transit in *H*, frequentius tamen apud Latinos. Cf. *Hormiae, Formiae; Horctus, Forctis; Hedus, Fedus* et alia. Simillimo modo Sanscritum *bhumi* est Latinorum *humus*, unde *bhuvanas* (a breviori forma *bhu*), humanus, *bhaumas*, homo.

Foedus. Virgil. lib. VIII. Aen. (v. 641.) *Fetiales* autem dici apparet in veteribus monumentis et a Graecis Dionysio et Plutarcho ita appellantur a feta fortasse caesa. Vide Porci. *Ant. Aug.* Vide in *Fedum*. Et fortasse hic *Fostia* pro *hostia* scribendum. Velius Longus de Orthographia (pag. 2230. Putsch.): *Siquidem ut testis est Varro, a Sabinis Fasena dicitur, et sicut S familiariter in R transit, ita F in vicinam transpirationem mutatur; similiter ergo et hoedos dicimus cum aspiratione, quoniam foedi dicebatur apud antiquos, item hircos, quoniam eosdem aequae fircos vocabant.* *Fulv. Urs.* Vel a *ferire*, vel a *forda*, vel a *foede*, vel a *fide*, vel ab *Haedus*. Sed est a *fidus*; nam et *fidus* pro *foedus* dixit Ennius. *Dac.* *Hostia.* *Fostia*, ut in v. *Fedum*. *Foeda; feda, feta.* *Goth.*

Forcipes. Velius Longus (pag. 2232. Putsch.): *Forcipes* dicimus ab eo, quod *formum* capiunt, i. e. calidum. *Fulv. Urs.* *Formicapes, forcipes*, si Festo credimus: Sed melius a ferro quasi *ferricapes*. *Dac.* *Forma* id est calida. Idem Velius Longus libro de Orthographia. *Goth.*

Forbeam. Servius: *fibrae, herbae. Nigid. Commento Grammaticali: φορβή, sed antea Fibra dicta est, ut nunc etiam rustici dicunt.* Haec Servius, qui adhuc est in conditoriis eruditi amici nostri P. Danielis. Ex quibus suspicor alterutrum scriptorem ex altero emendandum. *Scal.* A Graeco φορβεία pro φορβή, quod apud Suidam legitur: φορβή, φέρβω, pascō. *Dac.* Alii *Fibram*. φορβή; antea *Fibra*. *Goth.*

Foedum. Fedum. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 99. Sp): *Hircus quod Sabini fircus: et quod illic fedus in Latio rure hedus, quod in urbe ut in multis, a addito, haedus* (Editur a Sp. *ircus, edus, aedus*, sine aspiratione.). Ab antiquis Graecis deductum puto, qui pro aspirata ponebant F. Latini etiam vice versa pro f utebantur aspirata h. Sic *horctis* dicebant pro *forctis*, quod et Hispanis familiare. *Dac.* Adde Nonium in *Foedum. Fostim; fostem. Fostiam* pro *hostia*. Ita legendum in v. *Foedus*; quin et ita scribendum Velius Longus de Orthographia refert. *Goth.*

Furum. *Furvus* est color qui ex adustione comparatur. A *ferveo* quasi *fervus*. Vel ut Vossius a φώζω, torreo. Nam et olim dicebant *fusus*. *Dac.* *Hino* dicta *furnus, furiae*. *Furnus* quidem a *furvo* recte duci possit, sed in reliquis Festus ineptus est. *Furia* enim a *furere*; *fuligo* a *fumo*, quasi *fumiligo*; *funus* a *funalibus* sive potius a φόνος. *Fumus* ab Aeolico φύμος pro θυμός; πνοή, ἀήρ. *Dac.* §. 2. Instit. de obligat. ex delicto l. 1. §. 2. ff. de furtis. *Goth.*

Fodare. Forte an apud Ennium legerat:

Illyrici restant Sicis Sibirisque fodantes.

Ubi vulgo *fodentes*, quod non placet, quia hic littera *e* vocem reddit nimis exilem et exanguem. Aures tuas interroga et lege. Vide *Sibinae. Dac.*

Forata. Fortis. Restitue in veteri editione *Forctis*. In XII. Tabulis: *SANATIBUS. IDEM. QUOD. FORCTIBUS. IOUS. ESTO.* i. e. bonia et qui non defecerant a populo Ro. *Scal.* Vide *Horctum. Dac.* *Forectas, fosectas, forectas*; alii *forcties*; alii *forctis*, ut infra in *Horctum* et in *Sanates. Goth.* Hoc merum est Sanscritum adiectivum *urk*, quod descendit a radice *urdsch*, unde qui Sanscrita norunt, intelligunt *k* sive *c* in hac voce ad ipsam vocabuli stirpem pertinere. Nam *tsch* et *dsch* linguae Sanscritae elementa ex certis quibusdam euphoniae legibus in *k* et aliquoties in *g* transeunt. Ex quo efficitur, antiquissimam illius vocabuli apud Latinos formatam fuisse *horctus* sive *horctis*, unde postea ortum *forctis*, et consuetudine diutina facilitatem pronuntiandi praeferebat, *fortis*, quod in usu remansit.

Forum. In fine pro *forecula* m. l. habet *forula. Fulv. Urs.* *Forum agere.* Lucas in Actis (XIX, 38.): *αὐτοῖς ἀγορεύει.* Et Servius in illud: *Indicitque forum* (ad Aeneid. V, 758). *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 147. Sp.): *Quo conferrent suas controversias, et quae vendere vellent, et quo quaeque ferrent forum appellarunt. Dac.* In quo iudicia fieri, cum populo agi etc. Graece *δικαστήριον*. Vide cum populo *agere. Idem.* Cum is, qui provinciae praest, forum *agere.* Cic. Ep. ad Fam. III, 4.: *Malevoli homines, qui te forum Tarsi agere, statuere multa, decernere, iudicare dicerent, cum posses iam suspicari, tibi esse successum. Conveniunt et conventus agere pro eodem dicitur.* Cic. Verr. 27. 27. (II, 5, 11.): *Scitote esse oppidum in Sicilia nullum ex iis oppidis, in quibus praetores consistere et conventum agere solent.* Caes. lib. IV. B. G. (VI, 44.): *Frumento exercitui proviso in Italiam ad conventus agendos profectus est.* Galli dicunt *tenir les assises, les états. Idem.* Cum id forum antiqui app. q. n. v. Cic. lib. II. de Legg. sect. 24.: *Quod autem forum, id est vestibulum sepulcri bustumve usucapi vetat, tutetur ius sepulchrorum.* Loquitur Cicero de lege XII. tab.: *Forum bustumve usucapi nefas esto. Fori bustive aeterna auctoritas esto. Idem.* Locus in navi. *Forus* non tantum pro loco in navi, sed etiam pro negotiationis loco masculine dixerunt, ut Lucilius. Vide Nonium (pag. 206. Merc.). Charis. lib. I. (pag. 69. Fabr.): *Forum neutro genere dicimus locum rebus agendis destinatum, aut quum commercium significamus. Masculine autem tabulata navium et semper pluraliter, quamvis Gellius fora navium neutraliter dixerit. Et Lucilius negotiorum forum masculine extulerit lib. III. Forus olim ornatus lucernis.* Imo falsi sunt etiam et Festus et Charisius, cum affirmant *fori* de tabulatis navium pluraliter dici. Nam et singulariter Ennius extulit:

Multa foro ponens ageaque longa repletur.

Et Sallustius (apud Non. c. III, 96.): *illum navitis forum.* Videlicet *forus* est tabula. Unde *forum aleatorium* vocat Sueton. (Aug. 71.) tabulam sive alveum lusorium. Et Gellius de Arione lib. XVII. cap. 19.: *Stansque in summae puppis foro. Foro id est tabula. Idem.* *Fori significant Circensia spectacula.* Hoc est loca erecta in Circo, unde ludos spectarunt. Liv. lib. I. sect. 36.: *Tum primum Circo, qui nunc maximus dicitur, designatus locus est. Loca divisa patribus equitibusque, ubi spectacula sibi quisque facerent, fori appellati. Spectare furcis duodenas ab terra spectacula alia sustentibus pedes.* Inde per diminutionem dicti forali, id est armariola sive capsulae, ubi reponuntur libri. Sueton. August. c. 31. *Idem.* *Inde et forare et foras*, unde *forare.* *Foras* autem a *θώραξ*. *Foras* etiam *foris* melius a *θώρα*. Quod Scaligero et Caninio placuit. *Idem.*

Fons. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 128. Sp.): *Fons, unde funditur e terra aqua viva. Dac.* Ideo veteribus dicebatur *funs*, non *fons. Goth.* *Fons* a Sanscrita radice *und*, fluere, descendit, quemadmodum *Forctis*, fortis, ab *urk*. Ab illa autem radice *und*, primum derivatur *unda*; tum quia secundum euphoniae leges certis quibusdam conditionibus ex *und* efficitur *ud*, ab hoc *udus* et *avidus* efformatum; deinde *fundere* verbum procius, unde antiqua vox *funs*, *funtis*, consueta mediae litterae in tenuem mutatione, quemadmodum ex *dul* factum *tulo*, *tollo*, ex *bahu πῆχυς* et multa id genus alia. Ex his intelligitur, quam male Doederlinus Syn. Lat. II, pag. 155. Latinorum *fons* et Graecorum *πῆχυς* composuerit.

Fomites. Omnis materia arida et ad ignescendum apta *fomes* dicitur a *fovendo*, quod eo ignis foveatur. Notum est illud H. Aen. (Virg. Aen. I, 175.):

Suscepitque ignem foliis, atque arida vircum

Nutrimenta dedit, rapuitque in fomite flammam.

Dac. Pari modo *assulae*, quae sunt securibus excussae. Inde Glossarium Graeco-Lat.: *πτελέχημα, fomis, fomes, πτελέχητης dolator, πτελέω, dolo, fomeo.* Supra, cum addit Festus: *At Opilius adustas iam vites vo-*

cari existimat fomites nugae sunt de vitibus. Scribendum, ut in vetustissimo libro legitur: *At Opilius adustas iam fomites vocari existimat. Fomites alii vocari putant scintillas, quae ex ferro candenti malleis excutuntur.* Dixerat fomites assulas esse ex arboribus, dum caeduntur, excussas. Opilius non assulas, quae ex arboribus excutuntur inter caedendum, sed iam adustas existimabat vocari fomites. Servius ex libro commentariorum Clodii quarto: *Fomites assulae ambustae, ligna excavata, a fungis nomine excepto.* Hoc dicit, quia *fungi* pro fomitibus in usu erant, et *escas* vocabant, unde apud recentiores Graeciae medicos *τοξαι*, hoc est *escas* proprie appellantur fungi arboribus innascentes, quod fomitem usum praeberent. Salmas. in Solin. *Dac.* Adde supra *Defomitatum.* *Goth.*

Fontinalia. Et *fontanalia.* Varro lib. V. (VI, pag. 204. Sp.): *Fontinalia a fonte, quod is dies feriae eius, ab eo autem tum et in fontes coronas iaciunt et puteos coronant.* Erant die Octobris decima tertia. Porta Capena dicta fontinalis, quod iuxta eam fontis delubrum fuerit. *Dac.*

Folium. Verum est, esse a φύλλον, sed posterius l mutatur in i, contra quod Festus putavit; sic ab ἄλλος alius. *Dac.*

Focus. Ovid. VI. Fast. (301.):

At focus a flammis, et quod fovet omnia, dictus.

Sed melius viri docti, qui *foves* dicunt a *focus*, unde *foculus*, *foculare*, *focillare.* *Focus* autem a φῶς, seu φῶσιν vel φῶσιν, uro. *Dac.* Hinc glossis *Fomentario πρὸς τοῖς.* Adde *Noniam* (pag. 481. Merc.) in *Focillatur* et *Focula* (pag. 9. Merc.). *Goth.*

Folliculare. Folliculum vocat, quod Graeci ἄσκαμα. *Scal.* A folliculo, id est pelle remos muniente, qua parte scalmio incumbunt. Hesych.: ἄσκαμα, δερμάτιον, ὃ ἐν ταῖς τριήρεσιν ἔχουσιν. Hesychii verba illustrat interpres Aristophanis in *Βατραχ.*: ἄσκαμα δὲ δερμάτιον τι, ὃ ἐν ταῖς τριήρεσιν χρῆσται, καθ' ὃ ἡ κώμη πάλλεται. Inde follicularis vita eorum, qui ad remossum delegati. Aliter tamen follicularem vitam interpretatus est Meursius nempe caducam ad instar folii: nam follum, i. e. folium, unde folliculum extrema pars remi in folii similitudinem desinens, quae Graecis πτερόν, quod alae vicem navi praestet. *Dac.* Dicitur etiam *follimen.* *Goth.* *Lecta*; tecta. *Idem.* A quo vita follicularis; a quo vita folliculum; vel follicula res; ita lego. Nam folliculum Nonio (pag. 110. Merc.) pro corpore sumitur. *Idem.*

Ferentarii. Varro lib. VI. de L. L.: *Ferentarii equites hi dicti, qui ea modo habebant arma, quae ferrentur, ut iaculum* (pag. 341. Sp.). Vide adscriptivi. *Dac.*

Firtum. *Fertum.* Vid. Cato de re rust. (13.). *Ant. Aug.* Pro *fertum.* A *fero fertum* pro *latum*, et *fertum* est diis oblatum. Inde *fertor* et *inferior*. Gloss. *Fertores, fertor libantes; inferior παρὰ θέντης,* id est *structor.* De *strue* et *ferto* vide *Strufettarii.* *Dac.* Unde *ferctores* *Isidori* *fercta* *ferentes.* *Goth.* *Strue.* Vide *Strues.* *Idem.* *Struferctarii* *struferctarii.* *Idem.*

Feralia. Priorem Festi etymologiam probat Varro de L. L. lib. V. (VI, pag. 195. Sp.): *Feralia ab inferis et ferendo, quod ferunt tum epulas ad sepulorum, quibus ins ibi parentare.* Sed certum est, *feralis* et *feralia* esse a *fera*, nam *feram* dicebant mortem. Et *ferale* est, quod ad mortuos pertinet, unde Glossa interpretantur *νεκρικών.* *Feralia* fiebant die XXI. Februarii. Ovidius a veteribus calendariis recedit, qui ea fuisse dicit die XVII. Illum vide lib. II. Fast. (569.). *Feralia* Graeci dicebant *μιαρὰς ἡμέρας.* Hesych. *μιαραὶ ἡμέραι τοῦ ἀνθεστηριωνος μηνός, ἐν αἷς τὰς ψυχὰς κατοικομένων ἀνίσταται ἑδόνον.* *Dac.*

Februarius. Ait diem *Lupercalia* a veteribus *februatum* vocari solitum. Varro (De L. L. VI, pag. 195. Sp.): *Lupercalia dicta, quod in Lupercali Luperci sacra faciant.* Rex, cum *ferias menstruas* *Nonis* *februarius* edicit, hunc diem *februatum* appellat. *Scal.* Varro de L. L. lib. V. (VI, pag. 195. Sp.): *Februm Sabini purgamentum, et id in sacris nostris verbum; nam et Lupercalia, februatō, ut in antiquitatum libris demonstravi.* Et paulo post (VI, pag. 214. Sp.): *Prior a principe Iano Ianuarius appellatus; posterior, ut iidem dicunt scriptores, ab Diis inferis Februarius appellatus, quod tum his parentetur.* Ego magis arbitror *Februarium* a die *februatō*, quod tum *februatur* *populus*, id est *lupercis nudis* *lustratur antiquum oppidum palatium, gregibus cinctum.* De *februs* vide Ovid. lib. II. Fastor. init. *Dac.* Vide *Nonium* (pag. 114. Merc.) in *Februre.* *Goth.*

Fescennini versus. A *Fescennina* Tusciae urbe, quae *Fescennia* Plinio (III, 5, 8.), *Fescennium* Catoni, Dionysio *Φασκένιον.* Servio, si vera scriptura, *Fescennium.* Hodie *Citta Castellana.* Perperam Servius Campaniae oppidum dicit. *Fescennini* versus temere compositi et rudes nascentis adhuc Romanae poeseos primordia fuere, neque nuptiales. Quippe eos casci illi homines in conventibus suis ac festis solemnibus post fruges conditas et labores rusticos exactos sacrificiis operati, ut animum relaxarent et sese iucunditati

traderent, genio indulgentes inter epulas usurpabant, per ludum et iocum inter se iocularia dicta obscenitate et opprobriis referta iacientes. Aperte declarat Horat. in Epistola ad Augustum, quae est 1. libri II. (145.):

*Agricolae prisci, fortes parvoque beati
Conditae post frumenta levantes tempore festo
Corpus et ipsum animum spe finis dura ferentem
Cum sociis operum et pueris et coniuge fida
Tellurem porco, Silvanum lacte piabant,
Floribus et vino Genium memorem brevis aevi.
Fescennina per hunc inventa licentia morem
Versibus alternis opprobria rustica ludit.*

Livius lib. I. (VII, 2.): Qui non, sicut ante, Fescennino versu similem inCompositum temere ac rudem alternis iaciebant. Inde postea versus, qui a puerorum multitudine nubentibus canebantur, quia omnium lasciviarum et opprobriorum plenissimi erant, Fescennini dicti sunt. Catull. (61, 126.):

*Nec diu taceat procaz
Fescennina locutio.*

Convitia festa vocat Lucan. lib. II. (Phars. II, 369.):

*Non soluti lusere sales, nec more Sabino
Excepit tristis convitia festa maritus.*

Dac.

Fenus et feneratores. Fenus appellatur. (Vid. p. 70.). Pauli verba male cohaerent cum verbis Festi. Haec Pauli sunt: *Fenum quoque cet. Festi*, quae antecedunt: *Fenus et feneratores et lex de creditis pecunia etc.* Hic Varronem Festus sequitur, de quo Gell. lib. XVI. cap. 12.: *Fenerator enim, uti M. Varro in lib. III. de sermone latino scripsit, a fenore est nominatus, fenus autem dictum a fetu et quasi fetura quadam pecuniae parientis atque increscentis; id circo et M. Catonem et caeteros aetatis eius feneratorem sine a litera pronuntiasse tradit, sicuti fetus ipse et secunditas appellata.* Nonius (pag. 53. Merc.): *Fenus ab eo dictum est, quod pecuniam pariat increscenti tempore, quasi fetus aut fetura, nam et Graece τόκος dicitur ἀπὸ τοῦ τέλειν.* Neque tamen *fenus* a *fetu*, sed ab obsoleto *feo*, unde *fenum, fetus, festuca, femur*. At Salmasius de usuris p. 35. ait *fenus* esse a Graeco ποῖνος; quod est merces, pretium vel poena. Quod certe nemini unquam probabitur, imo et vel vocem Graecam ποῖνος pro ποινή, nescio unde Salmasius. Nemo sane eam idonei scriptoris auctoritate tueatur. Dac.

Felicata. Filicata patera. Cui *flicis* seu *felicis* herbae species coelo erat insculpta. Meminit Ciceró in Paradoxis (I, 2, 11.): *Quid a Numa Pompilio? minus ne gratas diis immortalibus capedines ac fictiles urnulas, quam filicatas, aliorum pateras arbitramur?* Sic *lanx* pampinata, *patina* hederata, *Discus Corymbiatus* apud Trebellium Pollionem (in Claud. 17.) a *pampino, hedera*, et insculptis *corymbis* sive *corymbis*. Dac.

Fescenoe. Fesnoe. L. m. *Fescenoe*, et ita videtur scribendum. *Fulu, Urs.* Lego *Fascinoe* ex vetustissimis editionibus. *Fascinoe* ut *Pilumnoe, poploe*, hoc est *Fascini, Pilumni, populi*. *Scal.* In marg. *Fescenninae*. An legendum *Fescenninoe*, ut *Fescennini* dicti fuerint pueri, qui in nuptiis *Fescenninos* versus canentes sic *fascinum* arcere putabantur? At liber antiquus *Fescenoe*, et ita legendum. Nam et *Deus Fascinus* fuit, qui *fascinum* depellebat, imperatorum et infantium custos, inter sacra Romana a Vestalibus cultus. De quo Plin. lib. XXVIII. cap. 4. Dac. Omnis verborum et formarum familia, quae cum voce *Fascinum* cohaeret, veluti *fascinare, effascinare, praefascini* descendit a Graeco βάσκανον, unde βασκαλνεν, alia. Quibus omnibus subest Graeca radix βάω, unde βάω, βάσκω, φάσκω; Sanscrita radix est vatsch, vak, loqui.

Ferias. Corrige: *Ferias antiqui fesias vocabant.* Recte. *Feris* epulationes adiungebantur, quare a Graeco ἐσιών, *festum diem agere*, convivio excipere, *festae*, quae postea *Feriae*. Velius Longus (pag. 2233. Putsch.): *Feris quoque non fereas, quoniam apud antiquos fesiae, non feseae dictae sunt.* Dac. Id etiam doctissimo Vossio in mentem venit. Idem.

Ferire. Inepte Paulus a ferendo. *Ferio* est ab Aeolico βερνύω pro δερνύω, unde et verbero. Dac. *Feruntur.* *Ferantur.* Idem.

Felicones. Filicones. Sic *blitzi* et *blitones* a *blito*. Dac.

Ferus. Ut contra *politus ager*, qui bene cultus est. Dac.

Factio et factiosus. Initio *factiones* proprie divitum et nobiliorum ordines dicebantur et factiosi nobiles et opulenti. Plautus Cistellaria II, 1. (16.):

— — *Negus nos factione tanta, quanta tu, sumus.*

Et in Aulul. (II, 1, 45.):

Istas magnas factiones, animos, dotes dapsiles.

Inde in Gloss. *factio* exponitur *τάγμα*, id est ordo. Inde histriones et quadrigarii in *factiones*, hoc est in ordines divisi. At postea *factio* in malam partem sumi coepta est, nempe pro conspiratione et consensu pessimorum hominum et ita nunc semper. *Dac.* Glossis *factio* *συνωπία* et *συνσκηνη*, unde iisdem *facionarius* *συνσκηναστής*. *Goth.* *Factiosus*. Adde supra *Actiosi*. Glossis *factiosus* *νεωτεριστής*. *Idem.*

Fama. A Dorico *φάμα* pro *φήμη*, quod a *φημί*. Istud a *φάω*, unde Latinum *fari*. *Dac.*

Familia antea. Quaedam editiones habent: *Familia aurea*, qua re motus Io. Meursius Philologici auctarii cap. 11. existimavit, *servos* simpliciter familiam, at *ingenuos familiam auream* appellari. Quod probari non potest, et certum est, Festum scripsisse *Familia antea*, ut in antiqua Mediolanensi. Id probat antithesis: *Familia antea in liberis* etc. *Postea hoc nomine.* Familia est coetus hominum a Graeco *οἰκία*, et ita proprie antea dicebatur series hominum eiusdem generis, qui singuli familiares dicebantur. Ubi notandum *familiam* Festum dixisse, quae proprie *gens* est. Et apud Livium lib. II, (49.) de Fabiis: *Ibant unius familiae duces*. Inde postea *familia* ad *servos* et *gladiatores* translatum, et *familiae servorum* et *gladiatorum* coetus dicti sunt. Cicero (pr. Sull. 19.): *Gladiatorum familiae*. Apul. Apol. (p. 304, 35.): *Quindecim liberi homines populus est, totidem servi familia, totidem vincti ergastulum*. Inde etiam *servi* dicti sunt famuli. Tamen infra Festus a se ipso dissentit, aitque familiam esse ab Osco *famel* sive *famul*, id est servus. Vide *Famuli* et ibi notata. *Dac.* *Materfamiliae*. *Materfamilias*. *Goth.* *Pompiliorum*. *Popilliorum*. *Idem.* *Famulus*, Oscorum *Famel*, priscorum Latinorum *Camillus* ab eadem omnia voce Sanscrita *kumḍras*, quae *puerum* significat, descendunt. *Famuli* igitur *pueri*, hoc est, et *servi* et *liberi*, filii familias, unde *familia* et liberorum numerum et servitium complectebatur. Cf. quae supra notavimus ad v. *Camillus*. Ex quo intelligitur, radicem *kumal*, quam ibi posui, quae significat *ludere*, veluti infans, haud esse ab iisdem vocibus alienam, sed subiacet eadem vocabulo *pumilio*, quod *nanum* denotat.

Facessere. Pacuvius in Teucro apud Nonium (pag. 306. Merc.): *Facessite omnes hinc, parumper tu mane.* *Ant. Aug.* A *facio* *facesso*, ut a *cipio* *capesso*. *Facesso* duo significat: *facio* et *retrocedo*. Donat. ad illud Terentii Phorm. IV, 3. (30.): *Haec hinc facessat.* Pro *hinc se faciat*, inquit, *id est abeat*, ut *huc se faciat*, *huc accedat* significat. Item: *Facessat pro cedat, alias faciat.* Ergo duas res significat hoc unum verbum: *an hinc facessat proverbialiter, quasi hinc faciat.* Plautus: *argentum hinc facite.* Huc te fac dicitur pro huc accede. *Dac.* Prior locus, quem citat Festus, e Virg. Aen. IV, 295. depromptus est.

Facul. Afranius:

Haud facul femina invenietur bona.

Vide Nonium (pag. 111. Merc.). *Dac.* Sed postea. Ait *facultatem* de rebus sive opibus dici, *facilitatem* ad animum pertinere. Sic fere Cornel. Fronto (in differentiis sub v.): *Facultas*, inquit, *locupletis, facilitas artificis est.* Itaque *dives facultatem habet multa vel emendi vel redimendi: Artifex opera perficiendi facilitatem.* *Dac.* Adde infra *Perfacul*. *Goth.* Cf. quae supra ad v. *Familia* diximus.

Famuletium. Pro *famulitium*. Varro: *Apud ignavum dominum duro famulitio adstrictus.* *Famulatum* vocat Cicero. *Famulitatem* Accius et Pacuvius apud Nonium (p. 109. Merc.). *Dac.*

Famicosam. *Famelicosam* id est aridam. Gloss. *Famelicus*, *λιμόξηρος*. *Famelice*, *λιμοξήρως*. *Dac.* Vel *familicosam* vel *famicosam*. *Goth.*

Famuli. A *famel*, Osca voce *famul*, *famulus*, sed Latinum esse, non Oscum *famulum* puto, ut et supra Festus in *familia*. Pro *famulo* dictum postea *famul*, ut *pa* pro *parte*, *do* pro *domo* et similia. Quae sequuntur unde et *familia* vocata si Festi sunt, levitatis et inconstantiae Festum arguunt, qui in *familia* his contraria scripsit. Nempe *famulum* dici a *familia*, i mutato in u, quod verum est. Nam si a *famel* esset *familia*, velim hic mihi respondeant, qui Festum sequuntur, qui fieri potuit, ut antea *familia* honeste de ingenuis hominibus diceretur. *Dac.* Quia *famel* et *famulus*, ut supra in notis ad v. *Familia* vidimus, *puerum* significabant, quae nomina, item ut *camillus*, a Sanscrita voce *kumḍras* descendunt.

Fagutal. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 152. Sp.): *Et fagutal a fago: unde etiam quod ibi sacellam, Iovis Fagutalis.* *Dac.*

GRAMMAT. LAT. II.

H h h

Fovii. Veteres pro *fodio* dixere *Faveo* et *foveo*, *fovea* et *favea*, inde *Fovii* et *Favii*, qui postea *v* mutato in *b* *Fabii*. Sed vide Plutarch. in vita *Fabii Maximi*. *Phinium* lib. XVIII. cap. 8. *Dac.*

Faces. In nominandi casu prius dicebant *faces*, quod nunc *fax*. *Dac.*

Famino. Cato cap. 141.: *Ianum Iovemque vino prece famino, sic dicitur.* Et alibi hoc vino *praefamino*. Unde Lexicorum sarcinatores ridicule vinum *praefaminum* dici putarunt. *Dac.* Similis forma secundae personae singularis imperativi inventa est in *Grut. Inscriptt.* p. 204. lin. 31.: *IS EUM AGRUM NEI HABETO, NEIVE PRUIMINO.* Cf. *Struve de Lat. Coni. et Declin.* pag. 148.

Facem. Catull. (61, 77.): *Viden' ut faces splendidas quatunt comas.* Ideo autem *faces*, quia per noctem tantum nova nupta ad maritum ducebatur, ut ait Plutarchus, qui quinque ferri solitas fuisse docet in quaest. Rom. quaest. 2. Illum vide et infra *Patrimi* et *rapi*. Aqua etiam aspergebatur nova nupta. Varro lib. IV. de L. L. (V, 67. Sp.): *Igitur causa nascendi duplex aqua et ignis, ideo ea in nuptiis in limine adhibentur.* Idem apud Servium IV. Aen.: *Aqua et igni mariti uxores accipiebant, unde et hodie faces praelucent et aqua petita de puro fonte per puerum felicissimum, vel puellam, quae interest nuptiis, de qua solebant nubentibus pedes lavare.* Vide Plutarch. loco supra laudato quaest. 1. Vide supra *Aqua*. *Dac.*

Fabam. Vide Gellium lib. X. c. 15. De fabis, quas *lemuribus* iaciebant in eorum sacris, Varro de vita pop. Ro. lib. 1.: *Quibus temporibus in sacris fabam iactant noctu, ac dicunt, se lemures domo extra ianuam eticere.* Ritum aperte docet Ovid. lib. V. Fast. (431.):

*Ille memor veteris ritus timidusque deorum
Surgit, habent gemini vincula nulla pedes.
Signaque dat digitis medio cum pollice iunctis
Occurrat tacito ne levis umbra sibi:
Terque manus puras fontana perluit unda,
Vertitur, et nigras accipit ore fabas,
Aversusque iacit: sed dum iacit, haec ego mitto,
His, inquit, redimo meque meosque fabis.
Hoc novies dicit, nec respicit; umbra putatur
Colligere et nullo terga vidente sequi.*

Hunc morem si ego hodieque alicubi observari monéo, nescio an plures sim habiturus, qui facile fidem adhibeant; atque certum est, illud idem etiam nunc in Vasconia pueros factitare, qui quum larvas illas lemurales expavent, fabas aliaque legumina per cubicula sua disseminant, et ita opinantur, se eas e cubiculo fugare et extra domum eicere. *Dac.* De faba fressa et resfiva vide infra *Frendere* et *Resfiva*. *Goth.* *Nec tangere nec nominare.* Adde, quae supra scripsi in *Ederam*. *Idem.* *Lemuralibus.* Vide Nonium (p. 135. Merc.) in *Lemures*. *Idem.*

Flamen. Quasi *filamen* a filo lanae, quo velabantur. Idem Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 88. Sp.) et Servius lib. 8. Aeneid. (ad vers. 664.). Alii a *Pileo*, quasi *pileamines*, sed omnino *flamines* dicti a velamento capitis, quod *flameum* dicebatur propter colorem luteum sive rubrum. *Dac.* Glossis *ἱερομνήμων* a *Dio*, id est aere. *Goth.* *Flamen* *Dialis* dicitur *Iovis sacerdos*, quia *Dius* ipse est *Iupiter*. Cfr. in *Iubar*. *Flamen* autem certissime a *flare* derivatur, passiva potestate quasi *Φλάμενος* (ut *κλύμενος*) h. e. afflatus, a dea correptus, inspiratus, *Θεοπνευστός*. Cfr. *Lisch. in Jabn. Annal. philol. et paedag.* XI, 1. p. 37.

Fabiani. *Faviani.* Vide *Quintia prata*. *Ant. Aug.* *Fabiani Remi socii, Romuli Quintil.* Ovid. II. Fast. (203.):

*Diota facit, Fabiique simul. Venit irritus illuc
Romulus, et mensas ossaque nuda videt.
Risit et indoluit, Fabios potuisse Remumque
Vincere, Quintilios non potuisse suos.*

His postea a C. Caesare addita tertia sodalitas, nempe *Iuliorum*. *Dio* lib. XLIV. *Dac.*

Fastorum. *Fasti* enim dies festi sunt. Hoc falsum est. Sunt enim *fasti* dies, quibus fari licet praetori iuridica verba. Varro, Ovid., *Macrob.* Ab his diebus *Fastorum* libri appellantur, quibus eos dies cognoscimus et translaticie *fastos* consulum appellamus, quibus consules singulorum annorum continentur. *Ant. Aug.* Eleganter veteres Graeci *Fastus ἡμερολόγιον*. Et *fastus* in quarta declinatione, de quo quaestio apud veteres grammaticos, super illo *Lucani* (X, 187.):

Nec meus Eudoxi vincetur fastibus annus.

Ex quibus licet conicere antiquitatem eius glossarii, et quantum fidem eius sequi debeamus. Ego alioqui invenio duos versiculos iambicos in Litera R., qui videntur dedicationis loco esse:

Τοιοῦτο δῶρον τῇ σοφῇ γερουσίᾳ
Ἰπτατος ὑπαρχῶν προσφέρω Φιλόξενος.

Videtur fuisse is Philoxenus, qui temporibus Iustiniani consul fuit cum Probo. Porro verba ultima *Fasti enim dies festi sunt*, ne Pauli quidem sunt. Sed ad sacrificulorum Calendaria, unde profecta sunt, ea remittimus atque adeo flagris ablegamus. *Scal.* *Fasti* a diebus fastis, qui in iis referuntur, ut et nefasti, sed cum plures fasti, a potiori nomen sortiuntur. Quae leguntur in fine, ego Festi esse existimo, sed leviter deformata. *Lego: Fastis enim dies fasti insunt*, vel, si mavis: *fastis enim dies fasti scripti sunt. Dac.* *Fasti et Festi dies* a Sanscrito *bhas*, Graecorum *φάος*, quae lucem denotant, derivandi sunt. Probe tamen tenendum est, fieri posse, ut quemadmodum *φάω*, luceo, et *φάω φημι*, dico apud Graecos fuere communia, significatione tamen diversa; ita Latinorum *fastus* et *festus* potuisse forma quidem communia, re esse diversa. Ita *festus*, quod probabile est etiam *fastus* prolatum esse, *lucidum* significare potest, *φαιστόν*; contra *fastus φαστόν*, quod *dici*, vel ubi dici potest.

Fanum a Fauno. Ita l. m. pro *a fano. Fulv. Urs.* A faunis fana dicta veteres putabant, quod illis primum templa sint consecrata. Cornelius Fronto: *Fanum Fauno consecratum.* Alii *fana* a *fando*, quod in iis consecrandis pontifex certa verba fatur; vel potius, ut Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 230. Sp.) quod pontifex in sacrando satus est finem; hinc (a *fando*) *fana nominata*, inquit, *quod pontifices in sacrando fani sunt finem.* Sed maxime placet sententia Vossii, qui putat fanum esse eo, quod id Graeci similiter *ναόν* vocent. Nempe per transpositionem fuerit *άνόν*, sed spiritus abijt saepius in *f*. Id probant ipsam et Festi verba e lib. VIII.: *Hanula parva delubra quasi fanula.* Ergo ex obliquo *άνόν* fanum, unde hanulum, postea fanulum, ut *hostis*, *foetis*, *holus*, *solus* et similia. *Dac.* *Hinc fana sistere.* Vide infra *Sisters. Goth.* *Fanum* a Sanscrita voce *bhanus*, quae splendorem, lumen, maxime lumen solis, ipsumque solem significat. Est igitur *fanum τὸ φανόν*, i. q. *lucus*, proprie locus lucidus, h. e. sacer locus, sacellum. Ut enim *lucous* a *lucendo*, sic *fanum* a *φάω*, *bhas*, *bhanus*. Contra *Faunus* est a *favendo* dictus.

Fastigium. In Glossario: *Fastidium, λήτωμα.* Lege: *Fastigium, ἀέτωμα.* Ita saepe Vitruvius ex Ctesibio et aliis, et *ἀέτωσις* fastigiatio. *Scal.* Graeci vocant *ἀέτωμα*, quod aquilae volantis speciem representaret. De hoc ita Galenus: *Ἀέτωμά ἐστι τὸ εἰς ὄψος ἀνατεταμένον τῆς ὀροφῆς ὥσπερ τρίγωνον.* Inde et *fastigium trichoron* dictum, *τρίγωνον* et *τρίγωνον* idem. Vide Salmas. in Pescennino Nigro Spartiani. *Dac.* Vide Nonium in *Fastigium* et *Fastigia*. Hinc autem *fastigiatio* dicta. *Goth.* *Fastigium* formatum et procusum esse apparet, quemadmodum *litigium* i. e. litis actio; *vestigium*, vestimenti actio, quia vestes tractae pulverem verunt; quare *fastigium*, quod lucem habet, vel lucem affert, a *fastus*, lucidus. Videturque primum ita dictus esse locus in tecto medius, per quem splendor diei intrare in tecta solebat. Satis pro arbitrio Doederlinus *fastigium*, ut *fastidium*, a *fat* i. e. satis derivat Lat. Syn. tom. II, pag. 109. seqq.

Favissae. Vide Gell. lib. II. cap. 10. *Ant. Aug.* Non est dubium, quin Graeci vocarint *θησαυρούς* ea loca. Plutarchus in Philopoemene (19.): *Οὐ μὲν ἀλλὰ κυλισάντες αὐτὸν εἰς τὸν καλούμενον Θησαυρὸν, οἰκῆμα κατάγειον οὐτὲ πνεῦμα λαμβάνον οὐτὲ φῶς ἔλαθεν οὐτὲ θύρας ἔχον, ἀλλὰ μεγάλῳ λίθῳ περιγεγμένῳ κατακλειόμενον, ἐνταῦθα κατέθεντο καὶ τὸν λίθον ἐπιρρόδαντες ἄνδρας ἐνόηλους κύκλῳ περιέστησαν.* Livius quum acciperet haec ab eodem auctore, ex quo hausit postea Plutarchus, ita reddidit de eadem re loquens lib. XXXIX, (50.): *Admonent deinde quidam, esse thesaurum publicum sub terra, saxo quadrato septum; eo vincitus demittitur, et saxum ingens, quo operitur machina, superimpositum est.* In quo annotandum, eleganter ab ipso Livio τὸν περιγεγμένον λίθον verti saxum, quo operitur machina, hoc est mola inferior, quam metam vocat Paulus Iurisconsultus. Intelligitur ergo *Catillum*, ut idem Paulus vocat, hoc est superiorem molam. Machina enim significat molam apud veteres. Unde Ausonius dixit *machinale pondus* pro mola (Ep. 21, 34.). Hinc Italicum vulgus *machinare* pro molere. Sane neque Plutarchus sine Livio, neque ille sine Plutarcho exponi poterat. Porro et Varro thesaurum pro eadem re dixit lib. de Latino sermone VI. (VII, pag. 804. Sp.): *Sed quod Delphis in aede foramen ad latus est quoddam thesauri specie*, quod Graeci *θησαυροῦς* dixerunt. *Thesauri specie*, hoc est ad modum illarum Favissarum, quod Graeci *θησαυροῦς* vocant. Non tamen ignoro aliter olim a nobis eum locum expositum, sed eleganter Naevius in suo Epitaphio Orcivum thesaurum ab ea translatione dixit:

Itaque postquam est orcio traditus thesauro.

H h h *

Scal. Cisternae templi ad aquam recipiendam ab antiquo *favio* pro *foveo* vel *fodio*. Et haec prima fuit huius vocis notio. Postea ob similitudinem *favissae* dictae sunt cellae subterraneae in templis, ubi reponi solebant res sacrae vetustate collapsae. Gloss.: *Favissae* θησαυροί. Cf. Ennius in Iphigen.:

Acherontem obibo, ubi mortis thesauri obiacent.

Neque tamen *favissae* dictae a *flavissae*, dempta *l* littera, quod in eas non rude aes argentumque, sed flata signataque pecunia conderetur, ut idem Valerius Soranus (ap. Gell. l. c.) existimavit. Nam si ita esset, prima in *favissa* produceretur, quam corripuit Caesar Scaliger:

Quae possunt de Socraticis exisse favissis.

Neque prius *favissae* de thesauris, sed de pateis et aquae cisternis dictum est, ut iam supra. De *favissis* Capitolii insignis locus Varronis, qui Servio Sulpicio roganti, quid in Censoriiis libris significarent *favissae Capitolinae*, rescripsit, in memoria sibi esse, quod Q. Catulus curator restituendi Capitolii dixisset, voluisse se aream Capitolinam deprimere, ut pluribus gradibus in aedem conscenderetur, suggestusque pro fastigii magnitudine altior fieret, sed facere id non quisse, quia *favissae* impedivissent. *Dac.*

Faventia. Bona ominatio, *Faustum*: bene ominatum. Nam *favere* est bona et bene ominata fari Graecis εὐφημεῖν. Et ut apud Latinos in sacris praeco Favere populum iubebat, sic apud Graecos in sacris clamabat εὐφημία ἱερῶ. Saepe apud Aristophanem et ab hac faventium attentione bonaque ominatio *favere* pro silere dictum est et ad alia etiam translatum. *Dac. At. Ac. Goth. Populum sacrificiis favere iuebant.* Hinc illa formula: *Favete linguis.* Idem Cic. de Divin. II, 28. (I, 45. II, 26.?) Plin. 21. (XXVIII, 2, 3.) Horat. (Od. III, 1, 2.) Virgil. V. Aen. (71.) Papin. II. Silv. in Genethliaco Lucani. Martial. IX. (14, 131.?) Ovid. Fast. II, (654.) Ovid. 3. Amor. 12. 3. Eleg. (I, 71.?) Senec. de vita beata (26. extr.) Servius V. Aen. Donatum Andria. Quinctil. Declam. 365. Iulianus in oratione, quae μισοπάγων. *Goth.*

Falcones. Glossar.: *Falcones* δάκτυλοι ποδῶν ἕσω βλέποντας. Et Isidorus in Glossis: *Falcones*, qui pollices pedis intra curvos habent. Similiter Graeci δρεπανώδεις dicunt, a δρέπανον *falx*. *Dac.* Vide supra *Capuam* in fine. *Goth.*

Farreum. Quod in nuptiis fiebat, unde nata vocabula confarreatio et diffarreatio. Plin. lib. XVIII. cap. 3.: *Quin et in sacris nihil religiosius confarreationis vinculo erat, novaeque nuptiae farreum praeferebant.* *Dac.* Quod antiquis etiam *horreum*. Vide infra *Horreum*. *Goth.*

Falarica. Ennius:

Quae valido venit contorta falarica missu.

Falarica a *falis*. Idem Nonius (pag. 555. Merc.) et Servius. Alii a *φάλος* *splendidus*, quod ea tela splendeant ob ferratam cuspidem, vel potius ob flammam. Nam *falaricis* circumligabatur materia e pice, sulphure et stupa. Sed prius etymon certum est, ut supra. *Dac.* Glossis χειροβάλλιστρα. *Goth.*

Fatantur. Apud Sallustium (Bell. Catill. 47.) tamen *fatatum* est *fatis* decretum. *Dac.* *Fatum* nunc recte legitur apud Sallustium.

Falae. Proprie turres lignae militares, unde tela mittebantur, quae ideo *falarica* dicta. Vide infra. *Falae* autem ab Hetrusco *phalando* sive *phalanto*, quod caelum notat. *Φάλαντον* Graecum est a *φάλος* forsan, *albus*, *nitens*. Sed potius *falae* a Graeco *φάλας*, ut Graeci dicebant montes, altitudines, arces. Hesych. *φάλας* ὄρεας, *οκονισαί*. Et inde *φάλαντον*, coelum apud Hetruscos, quod altum, inde palatium, id est arx. Inde etiam *falere* apud Varronem (Cf. Varro de R. R. III, 5. ad eumque locum Scaligeri notam) saxa pilea ad onus peristylia sustinendum. Et *φάλας* Saxones sive Germani vocabulum retinent *fales*, sive *fels*, *rupes*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 114. Merc.) in *Falae*. *Goth.* Descendit vocab. a radice Sanscrita *pāl* tueri, servare. A qua radice *palus*, *vallum*, *falantum*, Etrusca vox, et *Palatium* descendunt.

Farfenum. Videtur legisse in Plauti Milite (Poen. II, 1, 32.):

Eo praesternebant folia farfani.

Vel *farfeni*. *Scal.* Scripserat Festus *farferum*, nisi dicas *r* abiisse in *n*. *Farferus* autem pro *farfarus*, quod fluvii in Sabinis, de quo Servius VII. Aen. et herbae nomen est. *Farfari* herbae meminit Plaut. l. c. et Apul. (Metam. pag. 106. 8. ubi vide Lips. et Elmenhorst.): *Folia sunt farfari et nugae merae.* *Farfarus* est tussilago nostra, populago, ungula caballina. *Dac.*

Fascinum et fas. Fas quidem a fando, quod quasi *fatum* sit a diis et sacerdotibus. Sic *ius a iubendo*. Sed quomodo *fascinum* a fando, an quia lingua quoque fieret fascinatio, ut apud Catull. (VII, 9.):

Quae nec pernumerare curiosi

Possint, nec mala fascinare lingua.

Haec sunt nugae. Fascinum, ut optime Cloatius Verus apud Gellium lib. XVI. cap. 12. a Graeco βάσκανον et fascinare a βασκαλνν, ensorcelere, enchanter. Ad fascinum avertendum omnia turpia veteres adhibebant; sic veretri figuram de collo pueri suspendebant, in gremium suum despuebant, de quibus alibi. *Dac.* De *Fascino* vide supra quae diximus ad v. *Fescenoe*.

Fartores. Candidati, id est qui magistratum aliquem petebant, summa ope nitebantur, ut sibi complurium studia conciliarent, ideoque summo mane solebant domi inambulare et saluatoribus sui copiam facere, quorum singulos nomine proprio compellabant. Verum quum in tanta salutantium turba fieri non posset, ut aequae omnes cogniti essent, huic rei ministrum habuere praepositum, ut accedentium nomina dictaret, qui inde *nomenclator* vel *monitor*, vel *fartor* dictus est. *Dac.* Alio significato apud Varronem (De L. L. pag. 115. Sp.). Glossis *cureval*. *Goth.*

Furnalia. Varro lib. V. de L. L. (VI, p. 201. Sp.): *Furnalia* et I. IV. (p. 88. Sp.) et VI. (ibidem): *Furnalis Flamen* et *Furnales feriae*. In fastis marmoreis VIII. Kal. Aug. *Furr.* hoc est *Furnalia*. Ita credendum est deam ipsam *Furrinam* esse appellatam. *Ant. Aug.* Lege *Furnalia*. Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 201. Sp.): *Furnalia a Furina*, quod ei *Deae feriae publicae dies is*, cuius *deae honos apud antiquos: nam ei sacra instituta annua et flamen attributus: nunc vix nomen notum paucis*. *Furnalia* erant VIII. Kal. August. *Furina* eadem, quae *Furia*. Vide Lil. Gyraldi Syntagma. *Dac.*

Furcilles. Imo quibus aliquid movebant. *Furcillis* movere, expellere, eiicere, et Latinis proverbialiter effertur, et Graecis ipsis, qui δικράνοις ᾠθεῖν dicunt, adeo ut ne inferorum quidem temporum Graeci ignorarint. Cedrenus: Τὸν βασιλικὸν θεσανυρὸν κιναιδοῖς καὶ σαμβυκιστρίαις καὶ ὀρχηστρίαις καὶ ἀκολάστον ὄλων πληθὺν δικράνοις ὄλοις ἀποκνεύοντες. Non est dubium, quin ea verba: *quibus homines suspendebant*, sint emplastrum ipsius Pauli brevioris. *Scal.* Existimo Festum loqui de furcis poenalibus, ad quas nocentes allegati et ita circumducti in iis postea tollebantur. Quare temere Scaliger, qui verba ista: *quibus homines suspendebant*, Pauli emplastrum pronuntiavit. Sane si quid hic tentandum esset, crederem vocem addendam, nempe: *quibus homines onera suspendebant*, ut de aerumnulis, quibus religatas sarcinas viatores gerebant, Festus locutus sit. Nam et *furcillae* dicebantur. Vide *Aerumnulae*. Initio etiam legendum *furcilles* sive *furcillae*. Dicebantur enim *furcilles* et *furcillae*, ut *caules*, *caulae* etc. *Dac.* Adde *Muli Mariani*. *Goth.*

Fundus. Cicero pr. Balbo (8.) ita fieri populum fundum scribit: Si cum iussisset *populus Rom.* aliquid, si id adscivissent socii populi ac Latini; et si ea lex, quam nos haberemus, eadem in populo aliquo tanquam in fundo resedisset, ut tum lege eadem is populus teneretur. Significare autem auctorem ex sententia accusatoris Balbi crediderim. *Negat*, inquit, ex foederato populo quemquam potuisse, nisi is populus fundus factus esset, in hanc civitatem venire. Et postea: Potuit magis fundus populus *Gaditanus* fieri, quoniam hoc magnopere delectare verbo, si tum fit fundus, cum scita ac iussa nostra sua sententia comprobatur, quam cum hospitium fecit? Plautus in *Trinummio* (V, 1, 6.): Nunc mihi is propere conveniendus est, ut, quae cum eius filio egi, ei rei fundus pater sit potior eo. Adde Gell. lib. XVI. c. 13. et I. XIX. c. 8. *Ant. Aug.* A Graeco βάθυς, imus, sive potius βένθος profunditas. Nam fundus prima notione notat imum putei, fluvii, dolii. Postea de agro cum aedificiis usurpatus. *Dac.* Fundus quoque dicitur. Cicero pro *Caecina* (36, 104.): In iudicium non venire, utrum *Caecina* possedit, multo etiam minus quaeri, *Caecina* (*Caecinae* Orell.) fundus sit necne: me tamen docuisse fundum esse *Caecinam* (*Caecinae* Orell.). Fundus igitur dictus auctor, quod sit veluti solum et firmamentum. *Dac.* Cf. Varro De L. L. V, pag. 88. Sp.

Futare. Isidorus futo ἐλέγχω. *Scal.* Proprie futo, quod erat vas aquarium, aquam ferventem compescere. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 124. Sp.): Vas aquarium vocant futum (*futum* Sp.) quo in triclinio allatam aquam infundebant. Et proprie Titinnius in *Setina*:

Coquus ahenum quando fervit paulla confutat trua.

Inde per metaphoram *futare*, arguere, a quo *confutare*, *refutare*. *Dac.* A *fut* aversandi voce, quod est Graecis φεύ. *Goth.*

Futulis. Lutatius Grammaticus: *Futile*, vas lato ore, fundo angusto, quo utebantur in sacris *deae Vestae*: quia aqua ad sacra *Vestae* in terra non ponitur. Quodsi fiat, *piaculum* est. Unde excogitatum est *fas*, quod stare non posset, sed si positum, statim funderetur. Unde et homo commissus non retinens, *futilis* dicitur. *Scal.* Haec ille vetus grammaticus. At Terentius in *Eunucho* (Donat. ad Andr. III, 5, 3. et ad Phorm. V, 1, 19.) *vas futile* intelligit plenum rimarum. *Scal.* Donat. Andr. III, 5, (3.): *Futuli*, id est *levi*, a vase, quod futile dicitur, quod non deponunt ministri sacrorum, quod est acuto fundo et patulo ore, eoque instabile

est. Idem Phorm. V, 1. (19.): *Effutiretis est eloqueremini, evacualetis, exinaniretis, ab eo, quod est effundere. Translatio est a vase futili nomine, quod patulo ore, fundo acuto, instabile, nihil prorsus continet. Unde futilis dicitur eiusmodi, ut nihil intra se contineat et semper inanis sit. Dac.*

Flagratores. Imo potius ii videntur fuisse, qui flagris caedebant. Id ipsa vox satis ostendit, quae activa est, non passiva. Dac.

Flustra. Tertullianus de pallio (2.): *Sic et mari fides infamis, dum flabris aquas mutantibus de tranquillo probum, de fustis temperatum et extemplo de decumanis inquietat. Scal.* A fluo flustrum, ut a fluo lustrum. Tunc autem flustrum dictum puto, quum post tempestatem fluctus non moventur, quia tunc defluit saxis agitato humor. Dac.

Flator. Glossarium: *Flat flator, φυσᾶ ἀύλητης.* Arnobius lib. II.: *Tibia calamoque flantes.* Veteres glossae: *Αύλητης, flator tibicinator. Scal.*

Flemina. Placidus in Glossis: *Flaminum vestem, in qua sanguis ambulando in pedes defluit. Vide infra in Tama et supra in Boa. Ful. Urs.* Caper (p. 2243. Putsch.): *Flemina est, ubi abundant crura sanguine.* Vossius (Vid. Etym. sub v.) deducit a φλεγμονή, id est tumor. Usus est Plautus Epidio. I, 2. (V, 2, 5.):

Lassitudine me invaserunt miserum ingenua flemina.

Dac.

Flaminus circus et via Flaminia. Livii Epitom. lib. 20.: *C. Flaminus censor viam Flaminiam munivit et circum Flaminium extruxit.* Circus Flaminus, qui et *Apollinaris* ab Apollinis templo dictus ab aede Sancti Angeli in Piscina, ad campum usque Agonium protensus. Via Flaminia per Hetruscos Aretium ducebat. Dac.

Flaminia aedes. Flaminiae aedes. Omnino legendum: *Flaminia, aedes Flaminis Dialis.* Nam Flaminiae aedes mirum non est, si sunt domus Flaminis, quomodo dicitur Flaminus Camillus et Flaminus lictor. Apud Ovidium in Fastis (II, 27.):

Ipse ego Flaminia poscentem Februa vidi.

Februa poscenti pinea virga data est.

Flaminia, ex aedibus Flaminis. Ita legimus apud Ovidium pro eo, quod hodie Flaminiam. Scal.

Flammearii. Flamearii, infectores flamei coloris. Distingue: *Flamearii, infectores flamei coloris; violarii, violatii coloris dicuntur.* Locum Plauti respicit Festus, qui est in Aulul. III, 5. (36.):

Stat fullo, Phrygio, aurifex, lanarius:

Caupones patagiarii, indusiarii,

Flamearii, violarii, carinarii.

Dac.

Flumentana porta. Imo potius, quod ad fluvium sita esset. Nam erat ad laevam partem Tiberis. Hodie porta populi. Dac.

Flammeo amicitur nubens. Lucanus lib. II. (III, 361.) de Martia iterum nubente:

Lutea demissos velarunt flamea vultus.

Inde Plin. lib. XXI, cap. 8.: *Lutei video honorem antiquissimum in nuptialibus flameis totum feminis concessum.* Dac. *Eo assidue utebatur Flaminica.* Quae ideo cincta dicebatur. Vide *Cincta*, ubi flameum vestem dicit, ut infra *vestimentum.* Idem. *Cui non licebat facere divortium.* Vide Gell. II (X), 15. Goth.

Fidusta. Ut a venus, venustus; onus, onustus, sic a fidus, fidustus. Dac. Vide *Confoedusti.*

Fides. Imo a Graeco σφίδες. Hesych. σφίδες, χορδαί μαγετικάι σφιδή, χορδή. A fides, fidicula, sideris nomen est, quod lyram vocant. Dac.

Fixulas. A figo, fixum, fixibula, fixula, fibula. Dac.

Fiscellus. A fiscella, quae est vas vimineum, per quod defluit serum. Isidoro in glossis: *Forma, ubi casei exprimuntur.* Dac. *Catillones.* Vide supra *Catiliones.* Goth. Descendit a fisco, ut *fiscella* a *fiscina*. Ipse autem homo, casei appetitor, quum *fiscoellus* diceretur, eadem utebantur metaphora, qua *lagena* dicitur de ebriosis, *macellum* de voracibus.

Fiber. Animal, quod et castor et canis ponticus dicitur. Fiber, quod extremas amnium oras colat, quas *fibras* dixere. Nam veteres omne extremum *fibrum* vocabant. Unde *fibrae*, extremae iecinoris partes et vestium *fimbriae*. Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 85. Sp.): *Fiber ab extrema ora fluminis dextra et sinistra maxime quod solet videri et antiqui fibrum dicebant extremum, unde in sagis extrema fimbriae et in iecore*

extremum fibra hinc fiber dictus. Ubi Scaliger: *Ut a cerno cribrum; a facio faber; a luo liber; a cresco creber; a glubo glaber; a scarreo scaber; a suo suber etc.* sic *a finio fiber.* Verum Salmasius *fimbria* sive *fibria* et *fiber* pro Castore ab Aeolio *φίσπος* pro *διβρός*, quod significat *molle*, pulchrum, ornatum amans. Hesych. Nam *fimbriis* villi assuuntur ad mollietatem et ornatum. Fibro autem mollior pluma pilus Plin. lib. VIII. c. 30. Mihi veterum sententia magis placet, *Dac.* Locus Plauti in iis, quae extant, non est.

Fratria. Nonius (pag. 557. Merc.): *Fratriae appellantur fratrum inter se uxores.* Gloss.: *Fratria* *σὺναιγά.* Andromache et Helena erant fratriae. *Dac.*

Frivola. A *frio* contero, imminuo. Budaeus annot. in Pandect. Sumitur pro suppellectili tenui Ulp. leg. 11. §. 4. D. de pigner. act.: *Non enim credibile est, hoc convenisse, ut ad universam pensionem insulae frivola mea teneantur.* Senec. lib. Controv. III.: *Ego illos in frivola invitavi nostra.* *Dac.* Glossis *συνάγια*, iisdem *συνάγια* vascellum. Adde l. 11. §. solutam 5. ff. de pignoratitia. Goth. Cf. Laurebergii Antiquar. s. v. *Friare.*

Frater. Postremum etymon ex Nigidio refert Gellius lib. XIII. c. 10.: *Fratris autem, inquit, vocabulum P. Nigidius, homo impense doctus, non minus arguto subtilique etymo interpretatur, frater, inquit, est dictus quasi fere alter.* Vide Nonium. Et hoc firmari videtur cognomento Romuli, qui *aliellus* dictus est, id est gemellus ab *alter*. Tamen magis placet frater esse a *φράταρ*, sive potius ab Aeolico *φράτηρ*. *Φράταρας* enim dicebant sodales, qui erant eiusdem tribus vel etiam familiae. Nam *φρατρία* est quasi *πατρία* inserto *φ*, inde et collegae appellantur *confratres*. *Dac.* *Frater* est a voce Sanscrit. *bhratri*, ut *matri* i. e. *mater*, *pitri*, piter i. e. pater.

Frontem. Vide Corius *Ant. Aug.* Vide recto *frante*. *Dac.* Adde *Masculino* et Nonium (p. 204. Merc.) in *Frontem*. Goth.

Fremitum. Imo a *fremo*, quod a *βέβρω*. *Dac.*

Fratilli. A *φράττω* munio. Et ita videntur esse villi illi, qui in oris et extremitatibus tapetium relinquantur, quare optime *fimbriae*. Glossae veteres *Fratilli* *κροσσολ*. Nam *Crossi* sunt *λέγναι*, *λάματα*, *fimbriae*. *Dac.*

Fracebunt, displicebunt. *Fracem* veteres dicebant secem expressam ex oleis. Inde *fracere* et *fracescere*, mollescere, putrescere et corrumpi. Glossa. *Fracescere*, *ἐξίστασθαι*, demutari, corrumpi. Item *fracidus* *ὠνίττωτος*, exoletus. Et quia quae *fracida* et corrupta, ea minus grata sunt, inde factum, ut *fracere* pro *displicere* veteres usurparint. *Dac.*

Forago. L. m. habet a *forando* pro *furando*. *Fulv. Urs.* Imo a *forando* potius, quia eo filo forabant telam, ut pensa distinguerent. Quare vel ita legendum, vel dicendum est haec: a *furando* dictum ab alio esse adiecta. Sane a MS. Pauli codices absunt, ut monuit Voss. In glossario Isidori *forago* exponitur *trames diversi coloris*. *Dac.* Ut *vorago* a *vorando*, *propago* a *propagando*, *plantago* a *plantando*, et innumera alia.

Frutinal. Si liceret in prima littera erratum librarii existimare in hoc nomine, ut in aliis quibusdam, *Erucinal* potius scriberem templum Veneris Erucinae. Id fuisse duplex Romae in Capitolio et ad portam Collinam, testatur Livius lib. XXII. XXIII. XXX. XL. Exstat etiam denarius C. Considii Noniani cum templo, in quo *Eruc.* scriptum est. Illud vero, quod in Sicilia Erycinae Veneri erat dicatum, laudatores non desiderat. Sed nil temere affirmandum esse reor. *Ant. Aug.* Veneris Fruti meminerunt Solinus: *Dum, inquit, simulacrum dedicat Veneri matri, quae Fruti dicitur.* Item Augustin. lib. IV. cap. 21. de Civit., quam *Divam Fruti* Sciam vocat. Trium horum testimoniis, Solini, Festi, Augustini cur fidem elevemus, quominus Frutinal legamus, causae non est. At Erucinae Veneris templum fuit Romae. Quid? Propterea non erit et Veneris Fruti, praesertim quum constet fuisse Venerem cognomine Fruti? Neque nos non vidimus nummum Considii Noniani. Eius enim copiam et aliorum vetustatis monumentorum nobis fecit Christophorus Neytter, Augustanus. At Glossarium Erucinae, non Venerem, sed Isim putat: *Erucinae*, *Ἰσιδος*. Male hodie *Erudnae*; a Venere Fruti dicta est *Frutilla*, *Ἰνυγ*, quia Veneri dicata est. Glossae. Sine dubio Fruti detruncatum ex *Ἀφροδίτη*. Nam cum post tempora Numae in urbem Venus recepta sit, non potuit habere nomen Latinum, sed Graecum Afrodite, quod distortum in *Fruta* seu *Fruti*. Sic etiam dicebatur *Venus Murti*, ut *Venus Fruti*. Varro (De L. L. V. 154. Sp.): *Intimus circus dictus ad Murtim.* Utrumque autem potest dici et *Fruti* et *Frutis*, item *Murti* et *Murtia*. *Scal.* Atqui si ita est, *Venus* et *Frutis* idem est. Non potest igitur *Frutis* esse Veneris cognomen. Quare potius legendum: *Erucinal*, templum Veneris frugi. *Erucinal* pro *Eruginal*. Et ita *Venus frugi* caelestis illa Venus sit. Sed mihi maxime placet, ut *Frutis* dicatur a *fruo*,

nempe *fructus frutus, frutis*. Vide Salmas. in Solin. cap. 8. *Dac.* *Venus Murti* et *Venus Fruti* unam eandemque deam significare mihi videntur. *Murti(s)* enim *corpus* significat in lingua Sanscrita, ex qua re apparet nomen *Venus Murti*, sive *Murtea* corpoream significare Venerem, h. e. vulgarem illam et *πάνδημον*, non Uraniam sive coelestem. Idem autem denotat *Venus Fruti*, sive *Frutis* h. e. quae usum venereum et fructum corporis spectat. Nisi forte *Frutis*, ut *frux*, frugis meliorem aliquem usum et altiore utilitatem salutemque significet, quae res probabilior redditur, si *virum frugi* et similes formulas comparamus. Tum *Venus Frutis* esset frugalis venus et salutem hominibus afferens. Haec vero res altioris est indaginis, quare mythographis erit relinquenda. Ceterum *Venerem Murteam* non posse dictam esse a *myrtis*, iam alii intellexerunt.

Fringilla. *Ξάλυος.* Scal. Nonius (pag. 308. s. v. *Frigit. M.*): *Frigere est et frigitire et fritinire, subsilire cum sono, vel erigi et exsilire, quod, quaecunque friguntur, vel frigent, nimio calore vel frigore cum sono susum sussiliunt.* A *frigitire* igitur sive *fringutire* erit *fringillus* sive *fringilla*, avis sic dicta, quod crebro subsiliat et subsultet cum sono. Sic a *fritinnire* *fritinnus* et per diminutionem *fritillus* vasculum, turricula, in quo tesserae fritiniunt, cum sono subsiliunt concussaeque agitantur. At Varro (De L. L. p. 331. Sp.) innuit, *frigitire* et *fritinnire* voces esse a sono effictas, et illam fringillarum, hanc hirundinum propriam, sed per metaphoram ad homines transferri. Eius verba sunt lib. V. de L. L.: *Eiusdem* (Ennii) *ab hirundine, nefrende fritinni suaviter. M. Actius in Casina* (Plaut. Cas. II, 3, 49.) *a Fringuilla, quid fringutis, quid istuc tam cupide cupis?* Inde Fulgentius *Frigutire*, inquit, *est subtiliter adgarrire* et affert locum Plauti, quem laudat Varro. *Dac.*

Fratriare. Fratrare. Et fraterculare. Vide *Sororiare.* *Dac.*

Frigere. A *φρίξειν* sive *φρύγειν*. Lege *φρύγισιν*. Glossarium *frigit φρύγεις, τρυγίλεις*, sartagine torret. Inde *frictae nuges* Plauto (Poen. I, 2, 113.) *Frictum cicer* Horatio (? Plaut. Bacch. IV, 5, 6.) *Dac.* *Frigere* i. e. torrere, mera Sanscrita vox est *bhridsch*, torrere, assare. Radicis enim illud *dsch* in Latino sermone, quemadmodum saepe in Sanscrito sermone per derivata, transit in *g*, ut *bhandsch*, frango, *pindsch* pingo, *bhudsch* (frug) fruor, alia.

Fregellae. Fregellae urbs olim nobilis ad fluvium Lirim sita, unde, postquam cives Romam commigraverunt, locus, ubi habitavere, *Fregellae* dictus est. *Dac.* *Felii hospites.* Illim hospites. *Goth.*

Festram. Nihil praeterea addit ineptissimus mutilator, hoc uno contentus, vocabula tantum nobis apponere, significationis et omnis ritus atque antiquitatis securus. At nos sciamus, festram fuisse ostium minusculum in sacrario. Quod tantum abest, ut praetermittere debuerit abbreviator iste, ut etiam de eo librum iustum conferret doctissimus simul atque vetustissimus grammaticus M. Antonius Gniphio. Macrobius (Sat. III, 12.): *Item Antonius Gniphio, vir doctus, cuius scholam Cicero post laborem fori frequentabat, Salios Herculi datos probat in eo volumine, quo disputat, quid sit Festa, quod est ostium minusculum in sacrario, quo verbo Ennius etiam usus est.* Ita iamdudum legendum in Macrobio suspicatus sumus, cum ecce confirmata est sententia nostra libro Macrobi manuscripto, cuius copiam nobis fecit eruditissimus ac totius antiquitatis iurisque civilis promptuarium Petrus Pithoeus, amicus noster. *Scal.* *Fenestra* a *φενίξω*, quasi *fanestra*, per syncopen *festra*, nisi *festra* simpliciter sit a *φάω*, ut putavit Vossius. Neque *festra* fuit quaevis fenestra, per quam lux intraret, sed minusculum sacrarii ostium. *Dac.*

Firmum. A Graeco *ἔρμα* fulcrum, firmamentum, nisi malis cum Vossio ab *ἐρμος* nexus. *Dac.*

Fraus erit. Plaut. Asinar. II, 2. (20.):

Metuo in commune, ne quam fraudem fraus siet.

Livius lib. XXXIII. (14.): *Qui capitalen fraudem ausi, quique pecuniae iudicati in vinculis essent.* Lege: *fraudem frausi.* *Scal.* Vide Nonium (pag. 112. Merc. v. *Frausus*). *Dac.*

Faleri. A *fale* dictum l. m. habet pro a *sale*. *Fulv. Urs.* A *sale*, quod apud eos sal fieret, prius *Halerii* dicti. Sed magis placet ab *Haleso* conditore, unde et *Falisci*. Ovid. lib. IV. Fast. (73.):

Venerat Atrides fatis Agitatus Halesus

A quo se dictam terra Falisca putat.

Dac. Fortasse legendum: *A falere dictum.* Cf. supra notata a viris doctis ad v. *Falae*.

Fraxare. A *φράττω* munio, quod qui vigilias obeunt, ii sint velut aliorum septum atque munimentum. Aliter paulo tamen Scaliger in Coniectaneis: *Frago - antiquum, ut pago, tago, est lentare, flectere, παρὰ τὸ φράγειν, unde φράγνυμι, quod significat lentare, ut lentare remum Virgilio* (Aen. III, 384.) *et lentare arcum Statio* (Ach. I, 436.). *Ab eo φράγειν et φράττειν dici coeptum pro ambire et*

Latinum priscum fraxare, obire, circuire vigilias, a frago, ut a veho vexo; tago taxo; fraxatores ergo custodes circumvientes vigilias. Dac. Fraxare frequentativum est a fracare (fragere), fraquare (fraquare) fragen, ut secere, sequere, a sagen: Insece Musa virum (Ennius ap. Gell. XVIII, 9.) cet. Unde frequens, qui saepe fragit i. e. interrogat. Sic taxare a tagere i. e. tangere. Frango vero est aliud, et potius cognatum est cum Graecorum ῥήγνυμι, ῥήγνυω i. e. ῥαγγύνω.

Florifertum. Quod in sacrarium Cereris ferebant post messem factam. Glossae: Florifertum ἀνθοφορία. Dac.

Frugamenta. An legendum frumenta? an existimavit Festus frumenta dicta quasi frugamenta a frugibus? Dubito. Frugis et frumenta a fruendo. Fruges sunt, quae siliqua seu folliculo continentur, ut faba, lupinum et reliqua legumina frumenta, quae habent aristam. Interdum tamen frugis nomen generale est. Et Iulianus Iurisconsultus D. de verbor. signif. l. 77. tradit: Frugem appellari omnem redditum, non solum, qui ex frumentis aut leguminibus, verum etiam qui ex vino vel ex silvis caeduis vel cretae fodinis, lapicidinis percipitur. Dac.

Frendere. Proprie dentibus collisis sonitum edere, vox a sono ficta. Per metonymiam dentibus frangere. Gloss. Frendeo, θλάω, tero, frango. Inde Pacuvius in Antiopa: Fruges frendeo solas, ac sicco robore. Serenus:

Copia farris uti frendentibus eruta saxis.

Attius Troadibus: Saxo fruges frendam. Virgil. in Culice (175. infringeret nunc legitur.): Obvia infrenderet. Inde fressus, fractus Colum. lib. II. c. 11.: Cicera bubus erui loco, fressa faba datur in Hispania Buetica. Et Celsus cap. 18. lib. V. Martialis. l. IV. ep. 46.:

Farris semodius fabaeque fressae.

Vide Nefrendes. Dac. Glossis Faba fresa ῥεγμός, faba solida κύαμος. De refriva vide infra Refriva. Goth. Cf. Nonium pag. 447. Merc. s. v. Fremere.

Formucales. Manifesto legendum formucapes, unde contractum forcipes. Scal. Vide in Forcipes. Goth. Quod forma capiant. Vide Forma. Idem.

Farrago. Quod ex multis satis, ut hordeo; vicia et leguminibus fit pabuli causa. Varro lib. I. de re rust. cap. 31.: Contra ex segete, ubi sata admixta, ordeum et vicia et legumina pabuli causa viridia, quod far ferro caesa farrago dicta, aut nisi quod primum in farracia segete seri coeptum. Gloss. Farrago γράστις, id est gramen semiviride. Vide Plinium (XVIII, 16, 41.). Dac.

Fetiales. Legati, qui vel ad pacem faciendam vel ad bellum indicendum. A feriendo foedere dicti, quasi seriales, vel a faciendo, quasi feciales, unde et quidam per C. scribunt. Sed apud Graecos semper per T, τριτάλις. Quare optime Vossius, qui ait dictos a fatu, id est fando, a converso in e. Quippe et oratores dicebantur. Varro de vita pop. Rom.: Itaque bella et tarde et nulla licentia suscipiebant, quod bellum nullum, nisi pium, putabant geri oportere, et priusquam indicerent bellum iis, a quibus iniurias factas sciebant, fetiales legatos res repetitum mittebant quatuor, quos oratores vocabant. Dac. Vide Liv. I. (32.) Virgil. VIII. Aen. Dionys. (Antiqq. Rom. II, p. 131. et saepe alibi.) Plutarch. (Vit. Rom. et saepe.). Alii legunt Faeciales. Vide Nonium (pag. 529. Merc. ubi nunc scribitur Fet.) in Foeciales. Goth. Fetiales sunt oratores a radice Sanscrita vatsch, dicere, loqui, unde vates. Recte igitur per t, non per c scribitur, quanquam ex radice vatsch certis quibusdam condicionibus etiam vak oritur, unde Feciales quoque scriptura non absurda videri possit. Sed cf. Graecorum προ-φήτης, et Latinorum vates.

Feretrius. Alii, quod ei opima ferrent spolia, vel a feriendo. Propert. lib. IV. (10, 46.):

— — — caussa Feretri

Omine quod certo dux ferit ense ducem

Seu quia ficta suis humeris haec arma ferebant.

Hinc feretri dicta est ara superba Iovis.

Sed optime monuit Scaliger dictum Feretrium a Feretro pompae triumphalis. Valerius Flaccus (V, 11.):

Has, precor, exuvias et opima cadavera nostro

Linguite, ait, feretro.

Dac.

Femur. At Servius et Charisius (p. 24. 83. 130. Fabr.) annotarunt, femur tantum dictum et ab eo declinari femoris et feminis pro ea parte corporis, quae est a coxa ad flexum pedis. Tibull.: Implicuitque femur femini. Dac.

GRAMMAT. LAT. II.

l i i

Frux, frugis. Puto ita distinguendum et supplendum: *Frux frugis dicebant antiqui.* Mox a capite: *Fructum et fructam a fruct.* *Frux* quidem dixit Ausonius imitatione veterum:

Ante equidem, campis quam spicem suppetet frux.

Fructus sum et perfructus aliquam rem dixerant veteres, inter quos Lucretius. *Scal.* Nihil muto. Nam sic saepe *Festus*. Distinctio tantum post antiqui ponenda est. De recto *frux* vide Varronem lib. VIII. (De L. L. IX. pag. 487. Sp.). *Fructus* autem et *fructa* pro *fructus*. Lucret. lib. III. (953.):

Sin ea, quae fructus cumque es, perire profusa.

Item (III, 169.):

Omnia perfructus vitae praemia, marces.

Dac. *Frux* est Sanscritum *bhudech*, sine *r* littera, ut *bhandech* frango. Cf. Rosen. Radices Sanscr. p. 119.

Ferocit. A *ferox*, quod a *ferus*. *Dac.*

Fivere. De *fuere* pro *figere* valde dubito, neque enim reperio *g* unquam mutatum in *w*. Sed legendum est *fibere*. Nam *sibo* dicebant pro *figo*, hinc *fibula*, quas a *figo*, *fixula*. *Dac.* *Fibere* Meursius. Vide *Fibula*. Vide Seneca VII. Controv. 6. Goth. *Idem*; item. *Idem*.

Fruniscor et frunitum. Quod ait vulgo dici *infrunitum*, usus est Seneca de Benef. lib. III. (16.): *Infrunita*, inquit, et antiquaria est, quae nesciat, matrimonium vocari unum adulterum. Ut *Iter itiner*, *iecor*, *iecoris*, *se*, *sine*, sic *fruur*, *fruinor*, *fruiscor*, *fruiniscor* et *fruniscor*. *Scal.* Gellius lib. XVII. cap. 2. ad illud Q. Claudii primo annali: *Domus auae quemque ire iubet et sua omnia frunisci.* *Rarius quidem*, inquit, *fuit in aetate M. Tullii*, ac deinceps infra rarissimum, dubitatumque est ab imperitis antiquitatis, an Latinum foret. Non modo autem Latinum, sed iucundius amoeniusque etiam verbum *fruniscor* factum est, quam *fruur*. Q. Metellus Numidicus, qui caste pureque lingua usus Latina videtur in epistola, quam exul ad Domitios misit, ita scripsit: *Ego neque aqua neque igni careo et summa gloria fruniscor.* *Naeuius in Asellana*, quae *Partus* inscripta est, hoc verbo ita utitur:

Quod magnopere quaesierunt, id frunisci non queunt,

Qui non parsit apud se, frunitus est.

Haec Gellius. Ut *fruur* *fruiscor*, sic a *fruinor* *fruiniscor* et per synopen *fruniscor*. A *fruniscor* *frunitus* et *infrunitus* proprie dictus homo, qui rebus *frunisci* nesciret, vel homo nullius frugis, sed postea homo agrestis, insulens, ἀπειράλος. Nisi realis *fruniscor* geminam olim habuisse notionem, unam *fruendi* a *fruur*, alteram *sapiendi* a *φρονέω*. Unde *infrunitus* ἀφρον. *Sipontinus*: *Frunitus dicitur prudens*, hoc est is, quo *perfrui* licet: sicut a contrario *infrunitus* insipiens ac stolidus, qui nulli unus est. Sed nos *frunitum* et *infrunitum* a Graeco potius deducta existimamus. Nam Graeci φρονέμενον *prudentem*, ἄφρονα *dementem* dicunt. *Dac.* Respondet *fruniscor* praesenti *parasmaipadi bhunadschmi* in Sanscrito sermone. Atque hanc litterae *n* interpositionem ex lege fieri, docet Bopp. in Gram. Sanscr. crit. reg. 884. Cf. in *paradigmatem* radicem *iudech*, ad reg. 324.

Felices. Enumerat Veranius apud Macrob. lib. III. (II, 16, 2.) arbores felices et infelices, in quibus est *figus atra*. Vide Plin. lib. XVI. cap. 27. *Ant. Aug.* Duobus modis intelliguntur felices et infelices arbores pro fertilibus et frugiferis sive agrestibus et feris, sic *felix olea* apud Virgil. (Aen. VI, 280. VII, 751.) et *infelix oleaster* (Ge. II, 314.). At in libris pontificum felices et infelices arbores dicuntur *faustae* et *infestae*, non tam fertilitatis habita ratione, quam Deorum, in quorum essent tutela. Vide Macrob. lib. III. c. 20. Quamquam id a veteribus non fuisse observatum testatur hic Festi locus, cui suffragatur alter Plinii: *Infelices existimantur damnataeque religione, quae neque seruntur usquam, neque fructum ferunt.* Item late Apuleii in Apologia: *Arbor infecunda et infelix, quae nullum fructum ex se gignit, tanti est in pretio, quanti lignum eius trunco.* Imo et Lycophron *infelicia ligna*, quae ad portentorum expiationem adhibebant, vocat ἀκαρπα φυτό:

Ὅταν ἀκαρπὸς γυνὴ συμπλέξας φυτόις

Ἠραιστὸς εἰς θαλάσσαν ἐβράσῃ σποδόν.

Dac.

Falsius et falsior. Vox rationabiliter est Pauli, qua etiam alii inferioris notae grammatici utuntur; voluit dicere ἀνολόγως. *Scal.*

Fucilis. A *fusco*, ut ab herba *herbilis*. Nihil mutandum. *Scal.* Alii *fucilla*. Goth.

Feriae statuae. Publicarum feriarum genera sunt quatuor: *stativae*, quae certis diebus et mensibus et in fastis statis observationibus adnotatae, ut *agonalia*, *carmentalia*, *lupercalia* etc. *Conceptivae*, quae

quotannis a magistratibus vel sacerdotibus concipiuntur, vel in certos vel in incertos dies, ut *Latinae*, *Paganalia*, *sementinae*, *compitalia*. *Imperativae*, quas consules vel praetores pro arbitrio potestatis indicunt. Et *nundinae* paganorum, id est rusticorum, quibus conveniant negotiis propriis vel mercibus provisuri. Vide Macrobi. lib. I. Sat. cap. 16. *Dac.* Vide supra *Conceptivae*, *Denicales*, et infra *Privatae*, *Sementinae*, *Stultorum*. *Goth.*

Fluonia Iuno. Vide Arneb. lib. III. (p. 118. Elmenh.) Augustin. de Civit. D. lib. VII. c. 2. 3. *Dac.* *Flammeo vestim.* *Fulminis*; *fulmine*. *Goth.*

Fulguritus. Locus fulguritus τόπος κεραυνολήξ, qui *bidental* dicitur. Vide *Bidental*. *Dac.* Vide *Fanatica* et infra *Obstitum*. *Goth.*

Fanatica. Fanatici proprie dicebantur, qui divino furore correpti, qui numine afflati erant. Inde fanatica arbor, quae fulmine afflata; sed fanatici etiam dicuntur sacrorum ministri. Optimam Glossarium: *Fanaticus* ἱεραινός, ἱεροδούλος. In veteri lapide extra Romam: Q. Coelio Apollinari fanatico de aede Bellonae. *Dac.* Vide *Fulguritus* et *Obstitum*. *Goth.* Vidimus supra, *fanum* nihil esse, nisi locum sacrum, sacellum, unde apparet, proprie *fanaticus* nihil esse, nisi ἱεραινός. Cf. supra v. *Fanum*.

Fulmen. Imo a *fulgore*, ut in vet. cod. probat Varro lib. IV. de L. L. Nam etsi ignis proprie manare dicatur et fluere, ut apud Lucret. (II, 383.):

Quam noster fluat e caedis terrestribus ortus;

et Callimach. Hymn. in Dian.:

Τόπε παρὸς ἀνθρώπων κεραυνό.

a *fluere* tamen nequit esse *fulmen*, nisi transpositis literis quasi *flumen*, quod ineptum est. *Dac.* A *fluore*. A *fulvore*, alii a *fulgore*. *Goth.*

Fulgere. Falsum erit, quod ait Festus, nisi *ferire* intelligas de fulgore et coruscatione. *Fulgur* enim proprie est ignis sive coruscatio cum fulmine amicans, *fulmen* tekum ipsum, quod mittitur, etsi postea frequenter *fulgur* pro fulmine, ut infra *Fulguritus*, quod fulgure, id est fulmine citum est. *Dac.* Vide Varronem IV. de L. L. (V, pag. 76. Sp.). De fulguribus, quae *peremptalia*, *pestifera*, *postularia*, *provorsa*, *renovativa* vide has voces. *Goth.*

Funebres tibiae. Nam funeribus tibiae addebantur. Ovid. V. Fast. (VI, 659.):

Cantabat fanis, cantabat tibia ludis,

Cantabat moestis tibia funeribus.

Item de tibicinum numero:

Adde quod Aedilis, pompam qui funeris ivent

Artifices solos iusserit esse decem.

Erat in leg. XII. tab.: *Decem tibicinis adhibeto*. Servius autem ad V. Aeneid. notavit antiquae consuetudinis fuisse, ut maioris aetatis funera ad tubam preferrentur, minoris vero ad tibia. Inde Papius lib. VI. (Thebaid. VI, 121.):

Tibia cui teneros sustum producere manes.

Dac. Quas *Flamini audire*. Flamini tamen funus exsequi non est religio. Gell. I. X. cap. 16. *Idem*.

Flaminius camillus. Vide *Camillus*. *Dac.*

Flaminia. Patrimem et matrimem interpretatur, cuius uterque parens in vivis est. At alii, qui ex eodem patre et matre nati. Nam ἀμφιθαλή vertunt. At contra ἀδελφὸν ἐτεροθαλή vocat Cedrenus uterinum aut consanguineum. Scal. *Patrimēs et matrimēs*; patrima et matrima. Alii: *Patrimus et matrimus*. Vide infra *Patrimi*. *Goth.*

Flaminius lictor. Hunc Ovidius intelligit II. Fast. (23.):

Quaeque capit lictor domibus purgamina certis,

Torrída cum mica farra, vocantur idem.

Dac.

Frequentarium. Frequentarius a frequente dicitur, ut *momentarius* a momento, *ferentarius* a ferente, et multa eiusmodi alia.

Fornacalia. Vide supra *Fornacalia*.

Furruum bovem. Diis inferis hostia furva faciebant. Virgil. VI. Aen. (243.):

Quatuor hic primum migrantes tergo iuvencoos

Constituit.

lii * .

Et paulo post:

— — — ipse atri velleris agnam
Aeneas matri Eumenidum magnaeque sorori
Ense ferit.

Dac.

Ferentarii. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 341. Sp.): *Ferentarii equites hi, qui ea modo habebant arma, quae ferrentur, ut iaculum*. Vide *Adscriptivi*. Dac. *Auxiliares*; auxiliares. Goth. De vocabuli forma cf. quae supra dixi ad vocem *Frequentarius*.

Faustulum. Faustitatem Deam colebant veteres pro incremento pecoris, ut, si foetura gregem suppleverit, propterea aliam Faustitatem vocat Horatius (Od. IV, 5, 18.). Scal. Hanc in seculari carmine sic mire depinxit Horatius:

Fertilis frugum pecorisque tellus
Spicea donet Cererem corona;
Nutriant foetus et aquae salubres
Et Iovis auras.

Dac. *Porcellum* est genitivus pluralis. Goth.

Familiaris. Eiusdem familiae. Dac.

Fana. Vide *fanum*. Dac.

Fastis diebus. Lego: *Fastis diebus ius fari licebat, nefastis non fari licebat*. Scal. Varro lib. V. de L. L. (lib. VI, pag. 229. Sp.): *Fasti dies, quibus certa verba legitima sine piaculo praetoribus licet fari*. Ab hoc nefasti dies, quibus diebus ea fari ius non est, et si fati sunt, piaculum faciunt. Ovid. I. Fast. (48.):

Ille nefastus erit, per quem tria verba silentur,
Fastus erit, per quem lege licebit agi.

Tria verba sunt *do, dico, addico*, quibus tota iurisdictio continetur. Dac. Ab his diebus fastorum libri, quibus dies fastos cognoscimus, et translaticie *Fasti Consulares*, quibus consules singulorum annorum continentur. Goth. Cf. etiam Varro VI, pag. 210. Sp. Adde quae supra diximus ad v. *Fastorum libri*.

Fenus appellatur. Vide *Fenus* et *generatores*.

A D L I B R U M VII.

Gerrae. Vide *Cerrones*, ubi paulo aliter. Quare et tertium illud fortasse addi potest, nempe Athenienses a Siculis *Gerras* vocatos quasi imbelles, nam gerra Siculis pudenda significat. Suid. Hesych. Dac. Vide Nonium (pag. 118. Merc.) in *Gerrae*. Goth. Descendit hoc v. quum *nugas* denotat a Sanscrita radice *gardsch*, quae significat *clamare, vociferari*. Contra ubi *crates* notat *vineas*, cum Graeca voce γέρεον cognatum est, aliamque habet originem, quae eadem est verbi Latini *gerere*. Recte Doederlin. Syn. Lat. III, pag. 86. ubi *gerrae* significat *nugas*; cum Graec. γαργώ, Lat. *garrere* componit.

Genas. In versu Pacuvii potius legerim *flora*, quam *flore*. Nunc primum opacat *flora lanugo genas*. Nam idem Attius in Bacchis:

Genas lanugo flora nunc demum irrigat.

Idem in iisdem:

Nam flori crines video ut propexi iacent.

Quod Euripides Bacch. 455.: Πλόκαμός τε γάρ σου ταναός. Pacuvius Antiopa: *Cervicum flores dispargite crines*. Est coronis Anapaestica. Virgilius tamen contra lib. XII. (Aen. VIII, 160.):

Tum mihi prima genas vestibat flore iuventas.

Scal. Pro operimento oculorum et pro malis veteres usurparunt, sed priorem notionem propriam fuisse cum Becmanno existimo. Sic proprie Ovid. Eleg. 8. lib. 2. (e Pont. II, 8, 66.):

Nam caput e nostra citius cervice recidi,
Et patiâr fossis lumen abire genis.

Dac. *Sulti*. *Sultis*. Goth. Duae sunt radices Sanscritae, diligenter distinguendae, *dschna gnosco, γινῶναι, kennen; to know*; et *dschan gigno, geno, γεννάω, γένω, γλυφωαι*. Ex priori descendunt vocabula Latina *gnavus, gnarus, Gnaivos* (Cneius), *gnotus*, unde *cognitus, agnitus*; ex altera derivantur *genus, gens, gener*,

gnatus, unde *prognatus*, et alia. Cum prioribus illis conveniunt Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*; atque ex eodem fonte derivata esse videntur Latinorum *genae*, *genu*; Graecorum *γένυς*, *γενεῖον*, *γνάθος*, *κνάω*, *γόγυ*; Germanorum *Knie* et *Kinn*; Sanscrita *dschānu*, i. e. *genu* et *gandas*, *gena*. Quibus omnibus connivendi nativa quaedam ac *nitendi* significatio subest; ipsaque verba *nivere* et *niti* ex eodem fonte duci mihi videntur. Cf. quae dixi ad v. *Gnitus*.

Gentilis. Cicero in Topicis ex Q. Scaevola (c. 6.): *Gentiles sunt, qui inter se eodem nomine sunt. Non est satis. Qui ab ingenius oriundi sunt. Ne id quidem satis est. Quorum maiorum nemo servitutem servivit. Abest etiam nunc. Qui capite nondum sunt deminuti. Hoc fortasse satis est. Nihil enim video Scaevolam pontificem ad hanc definitionem addidisse.* Legitur apud Ciceronem *gentilis* pro cognominis. I. Tuec. (16, 38.): *Regnante gentili meo*, de Tullo Volscorum rege. De discrimine inter gentiles et agnatos vide iuris commentatores. *Dac.* Vide l. saepe. 53. ff. de verb. signif. *Goth.*

Genialis lectus. De eo Arnobius contra gentes. Describitur prolixè a Catullo de nuptiis Pelei et Thetidis. Glossae: *Genialis lectus κλην συμποσίου*. Non de eodem intellexit. Nam *genialis lectus* sternebatur *Genio* et *Iunoni*. *Sca l.* Servius V. Aeneid. (ad lib. VI, 603.): *Geniales* (lecti) *proprie dicuntur, qui sternuntur puellis nubentibus*. Apuleius Miles. X.: *Et iam torus genialis scilicet noster futurus accuratissime desternebatur, lectus Indica testudine perlucidus, plumea congerie tumidus, veste Serica floridus.* *Dac.* Vide Nonium (pag. 117. Merc.) in *Geniales*. *Goth.* Nuptiis om. Ursinus. *Idem.*

Gens Aelia. Quasi vero illud Aeliae gentis proprium sit, ut in familias dividatur, et non reliquarum omnium. Quid igitur? Lege: *Gens illa app.* etc. *Gens* nomen est generale et familias complectitur. Aliquando tamen familia latius patet et gentem significat. Vide *Familia*. *Dac.* Vide infra *Ingens*. Livium lib. IV. (init.) l. 1. ff. de probat. *Goth.* Cf. Sigonius ad Liv. IV, init. et in libro de Nom. Romanorum. Vox est Sanscrita *dschanas*, ex qua Latini contractiori forma *gens*, ut ex *manas mens*, *dantas dens*, alia.

Gerusia. Γερουσία, Senatus. Plutarch. An seni administrand. Resp. (c. 10.): *Ἡ δὲ Ῥωμαίων σύγκλητος ἄχρι νῦν γερούσια καλεῖται.* Hesych.: *Πρεσβύτεριον, πλῆθος γερόντων.* *Dac.*

Genuini dentes. Graece *σωφρονιστήρες*, quod prudente et perfecto homine nascentur. Gloss.: *Genuini, σωφρονιστήρες*. Item: *Genuinum, ὀδόντα μύλην.* A *genis* dicti *genuini*. Interpr. Persii: *Genuinus proprie dens, qui sub genis est.* Alii a *geno* gigno, ex Plin. lib. II. c. 37.: *Homini, inquit, novissimi, qui genuini vocantur, circiter vigesimum annum gignuntur, multis et octogesimo.* *Dac.*

Gestus. Substant. σῆμα, εἶδμα, χειροθεσία. Gloss. *Dac.*

Genium. Aurelius Augustinus: *Genius est deus, qui praepositus est ac vim habet omnium rerum gignendarum.* Vide *Geniales*. *Dac.* *Genius*. Luberius: *Genius generis nostri parens.* *Sca l.* Alii *genium*. Servius I. Georg. (v. 302.): *Genium autem dicebant antiqui naturalem deum uniuscuiusque loci, vel rei, aut hominis.* Inde apud Virgil. Aen. V, (95.):

*Incertus Geniumve loci famulumve parentis
Esse putet.*

Ubi Servius: *Nullus enim locus sine genio est, qui per anguem plerumque ostenditur.* *Genios* Graeci vocant *ἐγγαστρούς θεούς, δαίμονας, ἡρώας.* *Dac.*

Germen. A *gero* pro *geno*, *gerimen*, *germen*. Inde *germani*, qui ex eodem semine, ex eadem stirpe. Et *germani* proprie dicuntur, qui eundem habent patrem, sive ii communem matrem habeant, quomodo Terentius, Cicero et alii *germanorum* voce uti solent; sive diversam, qui *consanguinei* dicti sunt. Aliter tamen Varro in lib. de gradibus: *Germanus, inquit, ex eadem genitrice natus est, non, ut multi, de eodem germine, qui tantum fratres dicuntur.* Sed vana est haec Varronis differentia, nec idoneis autoribus observata. Terent. Adelph. (II, 4, 5.):

Te habeam fratrem, o mi Aeschine, o mi germane.

Frater nomen generale est et continet *fratres germanos*, *fratres consanguineos*, qui ex uno patre nati sunt et matres diversas habent; *fratres uterinos*, qui ex eadem tantum matre geniti sunt; et *fratres patruales*, qui ex duobus fratribus procreati. *Dac.* Recte Doederlin. Synon. Latin. III, pag. 74. *germen* et *herba* eiusdem esse originis suspicatur. Utrumque enim a Graeco *φῆρβω*, unde *φωρβή*, *herba*, et *φῆρμα*, *germen*.

Gemursa. Plin. lib. XXVI cap. 1.: *Et bene quidem morbus celeriter in Italia restinctus est, sicut et ille, quem gemursam appellavere prisci, inter digitos pedum nascentem, etiam nomine oblitterato.* *Dac.*

Gingrire. Glossar.: *Gingrina* εἶδος φωνῆς σάλπιγγος. *Fulv. Urs.* Glossae: *Gingriunt*, χῆνες ἐκβοῶσι. *Gingrum* φωνή χηρός. Inde *gingrinae* tibiae dictae. *Gingrinae* sunt Hesychio: *Γιγγρίας*, αὐλοὶ μικροί, ἐν οἷς πρῶτον μανθάνουσιν. *Solin. cap. 12.*: *Sive gingrinas, quae, breviores licet, eubtilioribus tamen modis iasonant.* Verum *Athenaeus*, *Eustath.* et *Pollux* non a *gingriendo*, sed a *Gingra*, *Gingre* vel *Gingri* *Adonidis* nomine. *Athen. cap. 23.*: *Γιγγραλνοὶ γὰρ οἱ Φοίνικες, ὥς φησὶν ὁ Εὐνοφῶν, ἐχρῶντο, αὐλοῖς ἐπιθαμιαλοῖς τὸ μέγεθος, δὲ δὲ γοερὸν φθιγγόμενοις.* Idem paulo post: *Ὅσοι μάλιστα οἱ αὐτοὶ γιγγροὶ ὑπὸ τῶν περὶ Ἀδωνιν θρήνων, τὸν γὰρ Ἀδωνιν γιγγρην καλεῖτε ἡμεῖς οἱ Φοίνικες, ὥς ἱστορεῖ Δημοκρίτης.* *Eustath. Iliad. 6.*: *Ἡ δὲ χρῆσις τοῖς γιγγροῖς ἐκ τῶν περὶ Ἀδωνιν θρήνων, ὃν γιγγρην ἐκάλεον οἱ Φοίνικες.* *Pollux lib. IV. cap. 10.*: *Γιγγρας τις αὐλάκος γοῶδη καὶ θρηνητικῇ φωνῇ ἀφίησι, Φοίνιξ μὲν ἂν τὴν εὐρεσιον, πρὸς φοροῦ δὲ Μοῦσῃ τῇ Καρικῇ. Ἡ δὲ Φοινίκων γλώττα Γιγγραν τὸν Ἀδωνιν καλεῖ, καὶ τοῦτο ὁ αὐλὸς ἐπινομασται.* *Gingra* autem *Bochartus* ex *Phoenicio gigara Dominus*; plenum fuisset *gigara*, sed prius *R* alisum. *Dac. Arnob. VI. (p. 205. Elmenh.)*: *Anserum gingritibus.* *Goth.*

Gingriator. *Gingriator* tibicen. Vide *Athenaeum*. Glossae Hesychii: *Γιγγρίας*, αὐλοὶ μικροί, ἐν οἷς πρῶτον μανθάνουσιν, ὅπερ ἱνιοὶ γιγρόν. Glossarium: *Gingriua*, εἶδος φωνῆς σάλπιγγος. *Gingriunt*, χῆνες ἐκβοῶσι. *Gingrum*, φωνή χηρός. *Arnobius libro X.*: *Anserum gingritibus.* Vide *Solin. c. X. Scal.* Lege *gingritor* a *gingrire*, vel *gingrinator*, a *gingrina*, ut viri docti. *Dac.*

Gixeria. *Gigeria.* Falsum est *Gigeria* esse cibum confectum ex multis obsoniis, sed *gigeriam* est ventriculus gallinarum: quod verbum hodie in Gallia retinemus. *Gesier* enim vocamus. *Lucillius*:

— — — *Gigerias sunt*
Sive adeo hepatis.

Dac. Vide *Nonium* (pag. 119. Merc.) in *Gigeria.* *Goth.* *Commode* Gallicam nomen *gesier*, veram esse scripturam *gixeria*, quam ex optimo Cod. Gu. II. restitimus.

Geniales deos. *Petrus Chiacconius* Hispanus homo magni ingenii praeclaraeque eruditionis, a quo multa in hoc libro emendata sunt, existimabat *Genitales* legendum esse. Nam et in veterib. numismatibus *Dis Genitalibus* et *Virgilius* habet *genitales* illo versu libri VI. (764.):

Romulus in coelo cum dis genitalibus aevum
Degit.

Item lib. II. *Georg.* (324.):

Genitalia semina possunt.

Fulv. Urs. In fine corruptissima ita restituo: *Geniales dicti a genendo, qua plurimum posse putabantur, quos postea Genies appellaverunt.* Id est: *Qua re plurimum pollent, hoc est genitura.* Sunt enim θεοὶ γενέθλιοι. Quod autem ait *geniales deos* esse semina et elementa rerum, non latuit Graecos magistros, qui interpretantur *Geniales στοιχία.* *Genialem* etiam τύχην et *genitalia τύχη.* Addendum et quod *Santra* vetus scriptor monet: *Scis enim geniales homines ab antiquis appellatos, qui ad invitandum et largius apparandum cibum promptiores essent.* Potest et vulgaris lectio defendi a gerendo et gerulos. Nam et idem *Censorinus*: *Eundem, inquit, esse Genium et Larum multi veteres memoriae prodiderunt, in his etiam C. Flaccus in libro, quem ad Caesarem de indigitamentis reliquit scriptum.* Hunc in nos maximam, quinimo omnem habere potestatem creditum est. *Gerulus* enim apud veteres non ὁ βασιλεύων, ut postea, sed ὁ πᾶντων καὶ πρακτικῶν dictus est, ut *Plautus* in *Bacchidibus* (IV, 9, 80.) dixit *gerulifigulos mendacii*, *gerulos* et *figulos*, hoc est *πρακτικῶν καὶ πλάστῶν.* Et veteres glossae: *Geruli, πρακτικῶν.* *Scal.* Non opus est, ut *genendo* scribatur, nam *gerere* idem quod *genere*, unde et apud *Varronem* de re rust. lib. I. cap. 31. quidam codd. habent: *Id ex pabuli segete viride sectum, antequam gerat siliquas.* Quod in aliis *genat.* In Gloss. Graeco-Latinis: *Ἀντίτης gerulus, efficax.* *Πράσσειν* autem et *ἀρνεῖν* verba sunt, quae iocosus rebus illis accommodantur, quibus adesse *genios* necesse est. *Dac.*

Gnarus. *Gnarus* proprie, cui cuncta gnara sunt, id est cognita, aperta. Non mirum igitur *prognare* significare aperte. *Dac.* Cf. quae supra disputavimus ad v. *Genas.*

Gnephosum. Glossar.: *Gnefonsum*, σκοτεινόν. Vide in *Cnefonsum.* *Fulv. Urs.* Glossarium *Gne-tonsum* ἀμαυρόν, σκοτεινόν. Corrige: *Gnefonsum.* *Scal.*

Galli. Sacerdotes *Rheae* castrati, a Gallo fluvio *Phrygiae.* *Ovid. IV. Fast.* (861.):

Cur igitur Gallos, qui se excidere, vocamus,
Cum tantum a Phrygia Gallica distet humus.

Inter, ait, viridem Cybelen altasque Celaenas

Amnis it insana nomine Gallus aqua.

Qui bibit inde, furit; procul hinc discedite, quicquid est,

Cura bonae mentis; qui bibit inde, furit.

Herodianus in Commodio: Πάλοι μὲν Φρύγες ἀργίαζον ἐπὶ τῷ ποταμῷ Γάλλῳ παραρρέοντι, ἀφ' οὗ τὴν ἐπω-
νυμίαν φέρουσιν οἱ τῇ Θεῷ τοιαύτας λεγόμενοι. *Dac.* Cfr. Arnob. VII. Iuvenal. Sat. VI, (511.). Galli etiam
sumuntur pro mirmillonibus. Vide infra *Retiario*. *Goth.*

Gnarigavit. Et *Gnaruris*. Ausonius (ep. 22, 19.):

Non cultor instans, non arator gnaruris.

Apud Arnobium lib. II. (III. p. 113. Elmenh.): *Cur esse dicatis in aliis praeceptionibus gnarures.* Male hodie
in Ausonio *gnarus* est, in Arnobio *gnariores*. *Scal.* Optime Voss. *gnaruravit*. Antiqui dicebant *gnaruris* *gna-*
rus. Plaut. (Most. I, 2, 17.):

Simul gnarures volo vos esse hanc rem mecum.

Hinc *gnaruro*, *gnarum* reddo. Unde per syncopen et aphaeresin *naro*, quod nunc *narro*. Gloss.: *Gnarurat*,
γνώριζει. *Gnarurem*, *γνώριμον*. *Gnaritur*, *γνώριζεται*. A *gnaruris* per syncopen *gnarus* ἐπιστάμενος, sciens,
peritus. *Dac.* Hinc *gnaritas*. Nonio (pag. 116. Merc.) pro *scientia*. Hinc *gnarus*. Tacito et in l. 43. ff. ad Tre-
bell., ubi tamen *ignarus* legitur. Glossis: *Ignarures* ἀγνοῦντες. *Goth.* *Gnarigo* a *gnarus* descendit, ut *lae-*
vigo a *laevis*, vel potius *levis*, unde *levigo* potius scribendum. Erit igitur *gnarigare* *gnarum* facere, i. e. cer-
tiorum facere, *narrare*. Nihil enim aliud est *narrare*, nisi *gnarare*, i. e. *gnarum* reddere.

Gnarivisse. *Gnaruisse*. Vide notam superiorem. *Dac.* *Gnarire* variata forma est verbi *gnarare* h. e.
narrare, *gnarum* facere.

Gaia. Pauli errorem potius, quam Festi vel Verrii crederem in hoc genere scripturae, in quo post
Constantinum omnes paene librarii et marmorum incisores errabant. Notum est illud Quinctiliani Caium et
Caiam scribi, dici vero Gaium et Gaiam. Paulum non errasse arbitror, cum viderim antiquissimum Festi fra-
gmentum ordine literarum scriptum et Verrius eundem ordinem secutus fuerit in libris de verborum signifi-
catione. Secuti igitur sunt sonum, non figuram literae: vel cum ipsi alio loco scripserint, imperiti mutarunt,
erratum libriorum esse putantes. Quod ad rem ipsam attinet, vide Plutarch. in Problem. Plin. lib. VIII.
cap. 48. Iulius Paris in Eptome Valerii Maximi de praenominibus. Sed et observatum est, omnes mulieres,
quae alio praenomine carerent, Caias dictas, earumque liberos Caii praenomine plerumque appellatos, seque
Caias liberos dixisse. Vide Cic. pr. L. Murena (c. 12.) et Velius Longus de Orthographia (p. 2218. P.).
Ant. Aug. Quinctil. II, (I.) 7.: *Quid, quae scribuntur aliter, quam enunciantur? Nam et Gaius C. litera*
notatur, quae in veris 3 mulierem declarat, quia tam Caias esse vocitatas, quam Caios etiam ex nuptialibus
sacris apparet. Quod ad morem attinet, idem Valer. Max.: *Ceterum Gaia usu super omnes celebrata est. Fer-*
tur enim Caiam Caeciliam Tarquinii Prisci regis uxorem optimam lanificam fuisse. Et ideo institutum fuit,
ut novae nuptiae ante ianuam mariti interrogatae quatenam vocarentur, Caiam esse se dicerent. Cic. pro Murena,
qui id facete exagitat: *Quia, inquit, in alicuius libris exempli causa id nomen invenerunt, putarunt omnes*
mulieres, quae coemptionem facerent, Caias vocari. *Dac.* Quid significant *Gaius* et *Gaia* proprie, ostendit
linguae rusticae vocabulum *gayus*, quod hodie supereat in Gallico sermone, ubi *gai* hilarem significat. Fuerit
igitur *Gaius*, *gaia*, *gaium* laetus, a, um, et *Gaius* praenomine dicti sunt, quemadmodum *Gnaivos*, *Cneius*,
Manius, *Lucius*, *Publius*, quorum ratio et significatio aperta.

Gallam. Lucil. lib. XV. apud Nonium (pag. 445. Merc.): *Quas gallam bibere ac rugas conducere*
ventri Farre aceroso, oleo decumano, pane coegit Cumano. Sic enim scribendi sunt hi versus, *Ant. Aug.*
Galla est fructus sub autumnum arboribus innascens, praecipue robori. Gall. noir de galle. Eius sapor asper,
quare vinum, quod atrum esset et asperum ad inetar gallae *gallam* dixere. *Dac.*

Gaulus. Navis Phoenicia rotunda. Nam Graeci veteres usque ad Iasonem et Argonautas rotundis
solum navibus utebantur. Unde Plin. lib. VII. cap. 56.: *Longa nave Iasonem primum navigasse, Philostepha-*
nus auctor est. Aristoph. in Avibus (598.):

Γαῦλον κτῶμαι καὶ ναυκληρῶ.

Ubi Schol.: *Γαῦλος, Φοινικικὸν σκάφος.* Et Callimach.:

Κυκλόθι Σιδόνιός με κατήγαγεν Ἰνθαδὲ γαῦλος.

Ab huius gauli formae similitudine vas pastorale *Gaulus* dictum. Theocrit. Idyll. 5. (68.):

Ἐταῶ δ' ὄκτω μὲν γαυλὸς τῷ Παύ γάλακτος.

Vide Hesych. Sic et multa alia nomina sunt navigiis communia cum vasis, ut κύμβαί, κύνθαροι, κελύβαι, σκάφαι. *Dac.*

Galbeum. Vide *Calbeos*. *Dac.* Hinc *galbeae lineae* infra in *Ruscum*. *Goth.*

Gestit. A *gestu* *gestire*, quod Donatus Eunuch. III, 5. interpretatur: *Motu corporis monstrare, quod sentias. Constat autem a pecudibus ad homines esse translatum.* Item: *Gestire proprie est sensum corporis gestu indicare; quod magis brutorum est animalium.* Virgilius (Ge. I, 387.):

Et studio in cassum videas *gestire* lavandi.

Ubi Servius: *Gestire est, inquit, laetitiam suam corporis habitu significare. Nam ut homines verbis laetitiam suam exprimunt, ita aves corporis gesticulatione.* *Dac.*

Gnaeus. *Cn.* hoc praenomen significare dubitat nemo, et licet sonus *G* literae audiatur, *Cn.* scribitur, ut in Pandectis Florentinis apparet *Gnaeum* et *Gaium* ita scribi, ut pronuntiat. Corporis autem insigne *naevus* dicitur, unde *Naevia* familia nomen deduxit. Additur autem *C.* antiquo more, ut cum *frumentum, ferctur, fortis, cnatura* dicebatur, ex *Valerio* a *Iulio Paride* relato, qui enumerat triplicem huius praenominis scribendi rationem *Cn. Gn. N. Ant. Aug.* Idem quod *Naevus*, ut *natus, gnatus, navus, gnavus.* *Scal.* *Gnaeus* et *gnaevus* tuberculum in facie excrescens, quasi γναῖος vel γναῖφος. A γίνεσθαι nasci, unde praenomen *Gnaeus*. Itaque cum *naeus* et *naevus* scribitur, *g* perit, non contra, ut volunt viri docti. Sed perperam in voce γίνεσθαι etymon rimatur *Festus*. Graecum est κναῖος ἀπὸ τοῦ κναῖω, quae πάθος et πῶμα significat, unde *Gnaevus* Latinum, ut ὠόν ovum. *Salmas.* in *Solin.* *Dac.* Γιγνεσθαι. Γιγνεσαι. *Goth.* *Gnaeus* et *Cneius*, antiquo sermone *Gnaivos* pronunciabantur et ita scriptum reperitur nomen in inscriptione *Cornelia*, quam vide in *Lanzi Saggio di Lingua Etrusca* Tom. I, pag. 150. Vocabulum est idem, atque *gnavus*, Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*, quae omnia derivantur a Sanscrita radice *dschna*, nosco.

Ganeum. Locus *Terent.* est *Adelph. III, 3. (5.)* ubi *Donatus:* *Veteres ganeum meritoriam tabernam dixerunt ἀπὸ τῆς γᾶς, τοῦτ' ἔστι τῆς γῆς, quod ipsa sit in terra, non ut caenacula superius.* Ergo *ganeum* quasi γάνειον a γα, sive potius γάνα, ut veteres dicebant, si fides *Hesychio*. At *Iulius Caesar Scalliger* Exercit. CCCXVIII. Sect. II. ait *ganeum* dici a γάνος, hoc est gaudium, γάνισθαι gaudere, nempe quod homines laetam voluptariamque vitam ibi agitent. *Dac.* *Abductum.* *Abditum*, alii *obductum.* *Goth.*

Galearia. Lege: *Galerita.* *Galerita* et *Galeritus* avis dicta ab apice, quem habet in capite, galeae speciem referente. A Graecis similiter κόρυδος, κορυδαλός et κορυδαλλίς dicitur; nam κόρυς galea. *Galeria* hic nomen habere non potest: nam *galeria* tribus a *Galeso* fluvio nomen habuit, sive ab alio quovis loco. *Dac.*

Gnitus. Lege a *genubus.* *Scal.* Sic infra in *Nixi:* *Nixi dii appellantur tria signa in Capitolio, ante cellam Minervae genibus nixa.* Ergo *gnitor*, quod nunc *nitor*, quasi *genitor, genibus* incumbo. A *gnitor, gnitus, gnitus* et *gnixus.* *Dac.* Recte quidem *Iacerius*, quod a *gnitor* i. e. *nitor* derivat, minus bene, quod a *genibus* cum *Festo*, licet ipsum voc. *genu* ex eodem fonte sit derivandum. Nam *dschna*, gnosco, propriam habet connivendi ac nitendi significationem, qua de causa Germanorum *kennen* et *können* proprie unum est vocabulum et eandem habet notionem, postea discriminatam. Ac referenda esse eodem Latinorum *gnavus* (*navus*), Germanorum *genau*, Batavorum *nauw*, Anglorum *know*, supra vidimus ad v. *Genas.* Igitur a Sanscrito *dschna*, pro quo fortasse etiam *dschni* in usu fuerit, primum descendit *dschnu*, genu, *Knie*, (cf. praesens Sanscritum *dschándmi*); tum *ganda*, gena; tum *gnitor*, quod fortasse sonuerit *gnio*, a quo participium *gnitus*, nisi forte *gnitus* pro *gnisus*, ut *grettus* pro *gressus*, *merito* pro *merso* et alia multa.

Gnotu cognitu. A γινώσκω factum *gnosco.* *Varro:*

Adeste, adeste, quae feramque gnoscite

Domum ut feratis e theatro literas.

A *gnosco* dempto *g* *nosco, gnotu, notu.* Glossar. *Gnot.* Lege *gnoscit, εἶδεν, ἐπιγινώσκει.* *Gnotu, γνῶσιν, διάγνῶσιν.* Falluntur igitur, qui in *gnosco* et *gnotus* *g* credunt assumptum in his. *Priscianus* lib. II. (c. 1. p. 60. Tom. I. Kr.): *Est quando n principalis syllabae ante se assumit g, ut natus, gnatus; notus, gnotus antiquae, unde ignotus; nosco, gnosco, novi, gnovi.* Sed contra *Diomedes* lib. I. (pag. 378. Putsch.): *Gnoscit ait Caecilius, quoniam et praepositione addita adgnosco (lege agnosco. L.) et cognosco dicimus.* *Dac.* Nativam esse atque radicalem litteram *g* in *gnosco* et *gnotus*, ostendunt composita *agnitus, cognitus, adiectiva gnarus et gnavus*, et praeter omnia Sanscritum *dschna* i. e. *gnosco*, unde participium *dschnatas* i. e. *gnotus, γνῶτός.*

Gravastellus. Plant. in Epid. (V, 1, 14.): *Sed quis haec est muliercula et ille ravistellus qui venit.* Vide *Ravi coloris.* Ant. Aug. Locus Plauti est Epid. V, 1. (14.):

Sed quis haec est muliercula et illic gravastellus, qui venit?

Sed hic *gravastellus* non a gravitate, ut putat Festus, sed pro *ravastellus*, a *ravus*, qui ravi est coloris, ascito *g*, *gravus*, a quo *gravaster* et diminutivum *gravastellus*, qui *ravastellus*, imo et *ravistellus* corrupte etiam apud Plautum legisse videtur Festus. Vide *Ravi coloris.* Dac. Apud Plautum Codd. variant *gravastellus*, *gravistellus*, *graviscellus*, *gravestellus*. Meliores *gravastellus* et *gravestellus* exhibent. Hoc non ab adi. *gravis* deduci posse, sed a *ravus* deducendum, ostendit metrum. Aut igitur *ravastellus* scribendum, aut *gravastellus*, ut *g* sit radicale, uti in Germanorum voce *grau*, quae eadem videtur, atque Latinorum *ravus*, *gravus*, in qua *g* postea sit omissum, ut in *gnarus*, *gnotus*, *gnitor*, *gnatus*.

Gramiae. Ἀήμη, Aeolice γλάμα, unde *Gramia.* Scal. Nonius (pag. 119. Merc.): *Gramia pituita oculorum.* Caecilius:

Gramiosis oculis ipsa, atratis dentibus.

Glossae: *Gramia*, Ἀήμη. Vide Hesych. Dac.

Groma. Glossae: *Gruma*, γνώμων, βασιλική γνώμη. Et male lectum ab ipso auctore Glossarii: *Gauma ὄραλα τεκτονική.* Lege: *Gruma: ὄπτρα τεκτονική.* In aliis glossis: *Gruma διόπτρα* (lege: *διόπτρα.* L.) ἡ τῶν μέτρων. Et *Grumari.* Lucill.:

— — — *viamque*

Via degrumari, ut castris mentor facit olim.

Glossarium: *Grumat*, μετρεῖ, ἕξοι. Nonius (pag. 63. Merc.): *Grumae sunt loca media, in quae directae quatuor congregantur et conveniunt viae.* Recte. Nam et in castris et in coloniis capiendis *groma* ponebatur in tetrantem, antiqua et postica linea se invicem ad angulos rectos intersecantibus. Auctor Aggenus. Scal. A γνώμη, n mutato in r, *groma*, pro quo dicitur *gruma*, o in u. Hinc *grumare* et *degrumare*. Lucillius: *Viamque Degrumabis uti castris mentor facit olim.* In castrorum etiam metatione *gruma* dicitur mensura illa, illud organum, quod a metatore in loco medio ponebatur in tetrantem, hoc est, ut quatuor faceret angulos normales, et ita divideret castra in quatuor partes. Et locus ipse medius, ubi *gruma*, *gruma* etiam dictus. Nonius: *Grumae sunt loca media, in quae directae quatuor congregantur viae.* A *gruma* seu *groma* dictus *gromaticus* et *gromatica* disciplina, quae agrorum mensuram docet. Dac. In Sanscrito sermone *krama(s)* significat *gradum*, *passum*, a radice *kram*, progredi. Fuerit igitur *groma* proprie *mensura passus*, quod voc. cum omni agrimensura et castrorum metatione ex Etruria translatum esse Romam credibile est.

Grumus. Glossarium: *Grumi τύμβος.* *Grimini* οἱ διορίζοντες τοὺς ὁρὸνς λόφοι. Lege *Grummi.* Scal. Scribitur et *grummus*. Proprie clivulus, terrae collectio paulatim exurgens. Unde exponitur *τύμβος*. Gloss. *Grumi*, *τύμβος*. Inde propter similitudinem acervi lapidum, qui ad terminorum distinctionem ponebantur, *grumi* dicti. Gloss. Graeco-Lat. ὄρων λόφοι, *grumi*. *Grumus* autem a *congerie* ducit Nonius (pag. 15. Merc.). Vossius a κρυμός frigus, quia frigore res concresecunt. Sed verisimilius illud, quam verius. Puto a *gruo*, id est congruo, dictum *grumus*, quod terra multa et multi lapides coeant et congruant ad *grumum* efficiendum. A *grumus* factum diminutivum *grumulus* pro qualibet acervatione et strue. Paulinus Epist. III. ad Severum: *Et ut totam iuxta Dei verbum confectionem prophetici panis impleat, lentem quoque et hordeum viciam miscuisset in grumilum.* A *grumus* facta Gallica vox *grumeau*. Dac.

Gracchuris. Ilerda Ptolemaeo in Hispania Tarraconensi. Dac.

Graeca sacra. Cerealia, quae ad Eleusiniarum imitationem facta. Ideo ex Graecia translata dicit Festus. Repraesentabatur Ceres Proserpinam quaerens et cum face totum orbem pererrans. Vide Ovid. IV. Fast. (390. seqq.) Cerealibus ante noctem epulari nefas, quia, ut ait Callimachus, Ceres fame affecta ac nihilominus pertinaciter ieiunium servans a Vespero tandem persuasa, ut potum sumeret:

Ἐσπερος, ὅστε πινὲν Λαμάρτερα μῶνος ἔπεισεν.

Vel, ut Ovidius (Fast. IV, 532. seqq.), quod, dum sub noctem papaver legebat, imprudens gustaverit:

Colligit agresti leve papaver humo.

Dum legit, obliito fertur gustasse palato,

Longamque imprudens exsoluisse famem.

Quae qua principio posuit ieiunia noctis,

Tempus habent mystae sidera visa cibi.

A lugentibus haec sacra paragi non poterant, quia post receptam Proserpinam (Fast. IV, 615.):

*Tum demum vulturnus Ceres animamque recepit
Imposuitque suae epica sorta comae.*

Ideo tunc candidas vestes induebant (619.):

*Alba decet Cererem vestis; Cerealibus albam
Sumite, nunc pulli velleris usus abest.*

Sed post cladem Cannensem cum propter luctum matronae Cerealibus operari non possent, Senatus luctum finire iussit, centum diebus, ut Festus; ut Livius *triginta*. Livii verba sunt Lib. XXII. sect. 36.: *Tum privatae quoque per domos clades vulgatae sunt: adeoque totam urbem opplevit luctus, ut sacrum anniversarium Cereris intermissum sit, quia nec lugentibus id facere est fas, neo ulla in illa tempestate matrona expers luctus fuerat. Itaque ne ob eandem causam alia quoque sacra publica aut privata desererentur, senatusconsulto diebus triginta luctus est finitus.* Inde proprie minui luctus dicebatur, cum erant in casto Cereris, hoc est, cum rebus Venereis abstinerebant ad sacra Cereris obeunda: nam Cerealibus vino et Venere interdictum. Vide *Minusbatur*. Porro Cerealia erant a pridie Idus Aprilis per dies octo. *Dac.* Vide Tull. IV. Verr. (cap. 49.). *Goth.*

Gruere. Glossae: *Gruunt*, γεγραυζουσι. *Scal.* Vide *Congruere*. *Dac.*

Gradius. Quia gramine sit ortus. Ex flore nescio quo concepit eum mater. Ovidius lib. V. Fast. (255 seqq.). *Scal.* Servius III. Aen. (35.): *Gradium exsiliem in proelia, quod in bellantibus sic necesse est; aut gravem deum patrem, aut ideo, quia apud pontifices Mars pater dicitur. Alii Gradium, quod gradum inferant. Alii a gratitudine (lege graditudine), quod huc et illuc gradiatur: unde Martem communem dici. Alii Gradium, quia nunquam equester, aut a gradu dictum.* *Dac.* *Gradius.* Κραδαλνιευ, γραδεύειν. *Goth.*

Grassari. *Grassari*, ὀφρονδεῖν, ἐπερδεσθαι, βαδίζειν. *Grassa*, βάδισμα, βήμα. *Grassatur* λωποδύει. *Grassator* λωποδύτης. *Scal.* A gradior, grassari, ire, ambulare. Sed postea hoc verbum male audit, et grassari de viarum obsessore dictum, qui in praetereuntes impetum faciebant. Inde autem grassari pro adulari, quod parasiti atque adulatores per plateas ambulantes in obvium quemque grassarentur, ut adulationibus suis sibi victum quaererent. Et quia ita olim fere poetae, ii etiam grassatores dicti sunt. Varro in libro de moribus apud Gellium lib. II. cap. 2.: *Vestiri in foro honesto mos erat; domi, quod satis erat; equos carius, quam coquos emebant. Poeticae artis honos non erat. Si quis in ea studebat, aut sese ad convivia applicabat, grassator vocabatur.* *Dac.* Adde Nonium (pag. 315. Merc.) in *Grassari*. *Goth.*

Grallatores. Plautus in Poenul. (III, 1, 27.):

Vinceretis cervom cursu vel grallatorem gradu.

Sic etiam apud Varronem lib. VI. de L. L. (VII, pag. 350. Sp.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Grallatores*, ναυικά ποροῦντες. Imo *Grallatores*. Πανικά πορεῖν explicat, quod de Aegipanibus hic dicitur. *Scal.* Grallae sunt perticae lignae furculas habentes, quibus pedes ponebant. Gall. *des echasses*. A gradiendo gradulae, grallae. Inde grallatores, qui grallis ambulabant. His grallis, ut ait Festus, pantomimi utebantur, cum Panas sive Aegipanas induebant, quorum exsicci pedes et crura non melius repraesentari poterant, quam ligneis illis pedibus grallatorum. Grallatores Graecis dicuntur γύπνους, colobathrarii et ipsae grallae colobathra. *Dac.* Ad similitudinem; ad simulationem. *Goth.* Et grallatorem. Et clavatorem. Vide *Clavator*, *Calo*. *Idem*.

Gravida. Glossar.: *Inciente*, *innitente*, *pariente*, a ciendo et invocando proximos quosque auxiliatores. Haec ad verbum *Incians*. *Fulv. Urs.* Lego infra: *Praegnans* velut occupata in genando. Nam *praegnans* est quasi *praegenans*. Et veteres *genere* et *genare* dicebant pro *gignere*. *Dac.* Inde *gravidavit*, implevit. Non. (pag. 118. Merc.). *Goth.* Locus Pauli ita legendus et distinguendus: *Gravida est, quae iam gravatur conceptu. Praegnans, velut occupata in genando, — Incians propinqua cet.*

Graculi. Varro lib. IV. (De L. L. V, 81. Sp.): *Quod gregatim volent.* Sed melius Festus a sono oris, ut et Isidorus lib. XII. cap. 7.: *Graculus a garrulitate nuncupatus, non, ut quidam volunt, pro eo, quod gregatim volent, cum sit manifestum, ex voce eum nuncupari. Est autem loquacissimum genus et vocibus interitum.* Idem Quintil. lib. I. cap. 10.: *Graculus diminutivum a graccus, et graccus a graeco aut graeco, quod a κράζω.* Sed verum etymon invenit eruditissimus et elegantissimus Aegidius Menagius, amicus noster, qui scribit ἀπὸ τοῦ κόρακος diminutiva forma coracus, coraculus, craculus, graculus; graculus enim ex corvorum genere. *Graculus* contractum *graculus*, unde Italianum *grola*, Gallicum *grole*. Quare corniculam dixit Horatius in Epistolis (I, 3, 19.):

Ne si forte suas repetitum venerit olim

*Grex avium plumas, mouent cornicula ritum
Fartibus nudata coloribus.*

Plura vide apud illum in *Amoenitatibus iuris civilis*. *Dac.*

Greges. Quos illi ἀγέλας, melius: quos illi γάργαρα. Γάργαρα est pro γάργερα ποιητικόν. Hesychio: Γάργαρα, πλήθος, πολλά. A γάργερα sive γέγερα factum grex, nisi potius sit ab ἀγέρει, ex ἀγείρω congero, quae Vossii sententia. Mihi maxime placet grex dici ab antiquo Hebraeo gar, pro quo nunc ogar. Nam et ita simplex grego, quod postea aggrego. *Dac.* Grex descendit a Sanscrita radice gri (diversa a gri facere) cui respondet Graecorum ἀγείρω, unde Latinorum *acervus*; ex eodem fonte derivandum ἀγέλη, mutato g in λ; indidem etiam γέγερον et γάργαρον, reduplicata syllaba radicali, et grex, quod ad veterem formam propius accedit.

Grave aes. Hic locus ita interpungendus emendandusque: *Quia asses singuli pondo librum efficiant, deni autem denarium, ab hoc assium numero dictum.* Vide Plin. lib. XXXIII, cap. 3. et infra in *Sextantarii Fulv. Urs.* Sed nihil mutandum, neque video, cur eum offenderit vulgata lectio. Itum fugit scilicet, hic *libras* esse secundi casus. Nam ita omnia plana. Porro *aes grave* de liberalibus assibus semper dictum et duravit usque ad primum bellum Punicum, quo sextantarii, postea unciales et semunciales facti sunt. *Dac.* Hinc *grave* Nonio (pag. 313. seqq. Merc.) ponderosum. *Goth.* *Libras*. *Librae*. *Idem*. *Librarius*. *Libralibus*. *Idem*. *Tantundem*. *Tantuli*. *Idem*.

Globus. *Globulos* dicit Varro lib. IV. de L. L. (V, p. 110. Sp. ubi nunc legitur *Globi*): *Item in oleo cocti dicti a globo globuli*. Vide Catonem cap. 29. Gloss. Graeco-Lat. *Globus* et *glomus* ἀγάθης. Nam Agathis Hesychio est sesamii, placenta ex oleo, melle et sesamo. Agathis etiam est fasciculus lini sive staminis, ut et Latinum *glomus*. *Dac.* *Sphaera* Isidoro XX. cap. 20. *Goth.* *Glomus* et *Globus* descendunt a radice Sanscrita *grah*, quae significat *prehendere*, *greifen*, *goth.* *greipan*, unde *carpo*, et *glob-us*, *glom-us*. R enim in L convertitur, ut in *pritas* i. q. *pretus*, *pletus* (cf. supra *Expretus*) *prithu*, *πλήρης*, *latus*, et alia multa.

Glos. Glossarium: *Glos*, ἡ τοῦ ἀνδρός ἀδελφή. Γάλως παρὰ Πλάτωνα. *Scal.* Hesych.: Γάλως, ἡ τοῦ ἀνδρός ἀδελφή, καθάπερ Κασσάνδρα τῇ Ἀνδρομάχῃ. *Dac.* Et *fratris uxor* Nonio (pag. 557. Merc.). Adde l. 1. §. 6. ff. de gradibus. *Goth.*

Glocire et *glocidare*. Lege: *Glocire* et *glocitare*. *Glocire* a κλώζειν, vox a sono efficta. Columell. l. VII. cap. 5. Ut ova quam recentissima supponantur glocientibus. Gloss.: *Gluttis*, κροκκῆ ἢ δρυς. Leg.: *Glocit*. Hanc vocem Vascones retinent, qui dicunt *gloucir* et ipsam avem glocientem *elouque*, ut Hispani *clueca*. *Dac.* Germani *Glucke*.

Glittis. Lege: *Glutis*. Cato (45.): *Uti bene subactum, utique bene glutum ei*. In Glossis Latinis: *Glis*, *glitis*, *humus tenax*. *Scal.* Nihil mutandum: *Glittis* pro *gluttis*. Nam u saepe abit in i. A *glus*, *gluten*, *glutus*, unitus, bene subactus. *Dac.* Sunt radices Sanscritae *gras* et *glas*, quae *devorare*, *glutire* significant. Est igitur *glus* Germanorum *klos* *gleba*, unde *glutus*, in glebas redactus, *glutire*, frustra devorare, *gluten*, quod vim habet glebas faciendi; cohaeret Germanorum *kleben*, *leimen*, *kleiben*.

Gluma. A γλύφα, scalpo, sive potius a λήω, corticem delraho, est *glubo*, unde *gluma*, follicula hordei, ἀνυρον κριθῆς. Gloss.: *Quod eo granum glubitur, nudatur*. Varro de re rust. lib. I. cap. 48.: *Arista et granum omnibus fere notum; gluma paucis*. Itaque id apud Ennium solum scriptum scio in *Euhemeri libris versis*. Videtur vocabulum *etymon* habere a *glubendo*, quod eo folliculo deglubitur granum. Itaque eodem vocabulo appellant fici eius, quam odimus, folliculum. Hinc pecus glubi et deglubi dicitur, unde illud Tiberii (Suet. cap. 32.): *Beni pastoris est tondere pecus, non deglubere*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 116. Merc.) in *Gluma*. *Goth.*

Gliscere. Gloss.: *Gliscit*, αἰξῶ. Aliae: *Glisco*, ἐκτείνωμαι. Hinc *reglisco*. Quod vide suo loco, et *Gliscerae* mensae opimae et opiparae, struibus frequentibus refertae. *Dac.* Adde Nonium (pag. 22. Merc.) in *Gliscit*. *Goth.* *Ri*; ut. *Idem*.

Glucidatum. Vide tertium Coniectaneum (pag. 160.). Glossarium: *Glucidatus*, ἡδύς. *Glocidatus* legendum. *Scal.* Vide *Glucidatum*. *Dac.* Vide quae ibi notavimus de origine v. *dulcis*, pag. 380.

Gloria. Antiquitus *Glosia*, a Graeco γλῶσσα. *Scal.* Sed Martino assentior, qui a κλέω, φωνή. *Dac.* Recte *gloria* cum κλέος, κλέω coniungitur, a Sanscrito *gru* clueo, audio. Ut enim a *dechna* descendit *gnarus*, sic a *gru* derivari potest *glurus* et *glorus*, quod cum v. *clarus* cognatum est, ut *gnarus* et *gnorus*, quod in verbo *ignorare* superest.

K k k *

Gullicocae. Glossar.: *Guilliciola cortice nucis iuglandis viridi, per quem corpus humanum intelligi vult. Fulv. Urs.* Vide eadem verbo *Culiola. Ant. Aug.* Glossae: *Gulluca παροιστομα et guilliocae παροισμα μακρά, παρὰ Λουκιλλίω.* Lege: *Gulioca παροιστομα.* **Gullicocae,** *μάκρυν μακρά.* De longis nucibus alibi satis diximus. *Scal.* Lege: *Gullicae vel gulliolar.* **Dac.** Descendere videtur a Sanscrita radice *hul*, quod *velare*, significat, Germanice *hüllen*.

Gutturnium. Glossae: *Gutturnum, εἶδος σκεύους ὀστρακίνου. Gutturnium, βαθμός, προκοπή, ὡς Βάβρων.* Ultimum videtur dictum, quod guttatim fiat. *Scal.* Vide *Coturnium. Dac.*

Gaudium. Imo potius a *γαθέω*, sive potius a *γαδέω*, laetor, gaudeo. **Dac.** A Sanscrita radice *hlad*, gaudeo. Anglicum *glad* contulit Bopp. Glossar. Sanscr. pag. 209. Ex *glad* enim sit *gald*, inde *gaud*, ut ex *falsus, fausse, faux*.

Genus. A γῆ terra, quod e terra omnia nata sint. Sed nemo nescit, esse a γένος, quod a γένω, unde *geno. Dac. Genus. Gens. Goth. Γέν. Γένος. Idem.* A Sanscrita radice *dschan*, generare, nasci, descendit *dschanas*, gens, genus. Inde veniunt γίγνομαι, γένος, γνήσιος, gigno, geno, gnascor, gnatus, kunni (goth.), *cunnius, kind* (germ.) quod nihil est nisi *gent(is)* i. e. gens. Cf. Bopp. Gloss. Sanscr. 209.

Gannitio. A γάννυσθαι gaudere, proprie de canibus, qui, ut ait Lucretius (V, 966.):
— — gannitu vocis adulant.

Quidam vulpibus etiam attribuunt. **Dac.**

Gesum. Lege: *Gesum, grave iaculum.* Varro de vita pop. Rom. lib. III.: *Qui gladius cincti sine scuto cum binis gesis essent.* Isidorus: *Gesum, hasta, iaculum, πολλός. Scal.* *Gesum, gessum et gaesum.* Quidam hastam interpretantur. Servius VII. Aeneid.: *Pilum proprie est hasta Romana, ut Gessa Gallorum, Sarissae Macedonum.* Suidas: *Γαῖσα καὶ γαισός κονίς, εἶδος ἀμυντηρίου, ὅλον δόρατος.* Sed melius Festus, qui iaculum dicit grave, quod totum esset ferreum. Hesych.: *Γαισός, ἑμβόλιον ὀλοσίδηρον.* Et iacula fuisse vel hinc constat, quod bina gerebant singuli. Virgil. VII. Aen. (VIII, 661.):

— — — Duo quisque Alpina coruscat

Gesa manu.

Quod idem alibi (Aen. I, 313.) de *hastili*:

Bina manu lato crispans hastilia ferro.

Gaesum autem Gallicam vocem putant, vel etiam Hispanicam. Ab Hispanis enim *gaesa* accepisse Romanos docet Athenaeus. Illustrissimus Bochartus *gesum* putat, quod Chaldaeis *gisa*, vel Hebraeis *chets*, sagitta, iaculum. Nam *chet* littera mutatur in *g. Dac.* Vide Nonium (pag. 555. Merc.) in *Gesa. Goth. Gesum est ges* h. e. *gves, gwer, wehr*, i. e. waffe, ὄπλον, arma, iaculum.

Gurgustium. Quin et gurgulio. Glossae enim interpretantur *οἰκημάτων βραχύ. Scal.* Tamen *gurgustium* potius a *gurgite*, quasi *gurgistium*. Nam proprie *gurgustium* taberna obscura et latens. **Dac.**

Gricenea. Mihi omnino ignota vox. Adeoque hic nihil vel immutare audeam vel tentare. **Dac.**

Grando. Plin. lib. II. cap. 60.: *Grandinem conglaciato imbre gigni, et nivem eodem humore mollius coacto, pruinam autem ex rore gelido.* **Grando** autem a *grandis* Festus. Sed melius Isidorus lib. XIII. cap. 10. a *granum*, unde et *grandis. Dac.* Hoc verbum masculini et foeminini generis esse Nonius (pag. 208. Merc.) scribit in *Grando. Goth.*

A D L I B R U M VIII.

Herbam do. Nam nemo poterat dici victor, nisi prius is, quem vicisset, se victum fateretur et victum agnosceret. Ennius:

Qui vicit, non est victor, nisi victu' fatetur.

Citatur in fragmentis Servii, quae extant in pluteis P. Danielis. Versus vero Attii, qui citantur ex Meleagro a Nonio (pag. 817. Merc.), nihil ad rem; imo contra sententiam ipsius Nonii, qui eos ad hoc proverbium accommodat. Sunt autem hi:

Gaudent, currunt, celebrant, herbam conferunt, donant, tenent;

Pro se quisque cum corona clarum collustrat caput.

Nam hic quidem agnoscitur victor, at non a victis. Sunt enim socii et aequales Meleagri victori de suo interfecto gratulantes. *Scal.* Plinius lib. XXII. cap. 1.: *Apud antiquos signum victoriae erat porrigere herbam*

victos, hoc est terra et altrice ipsa humo et humatione cedere, quem morem etiamnunc durare in Germania scio. Vides hunc morem in Germania aetate Plinii, et ego eum etiamnunc durare in Vasconia certo scio, et inde originem traxisse arbitror, quod eum primum pugnae genus apud antiquos utpote pastores lucta fuerit, victus ut se terram tetigisse ostenderet et ita se plane minorem fateretur, victori herbam ex eodem loco decerptam porrigebat. Sed postea illud ad alia traductum et herbam dare pro se victum fateri dictum est. Inde Nonius: *Herbam veteres palmam vel victoriam dici volunt.* Sed haec paulo aliter Servius ad illud VIII. Aen. (116.):

Et vitta comptos voluit praetendere ramos.

Ut in pacis petitione, inquit, ramus olivae cum vittis offerebatur, partim fabulae, partim naturae efficit ratio. Nam cum de nomine Athenarum Neptunus et Minerva contenderent, et iussisset Iupiter, ut illius nomine diceretur civitas, qui munus melius obtulisset hominibus, equum Neptunus, Minerva olivam protulit et statim vicit. Unde cum eius ramus alicui offertur, indicat eum esse meliorem. Hinc est illud proverbium: *Herbam do, id est cedo victoriam*, quod Varro in antiquarum libris ponit: Cum in agonibus herbam in modum palmae dat aliquis ei, cum quo contendere non capit et fateretur esse meliorem. Haec Servius, sed multo melius Festus. In Graecia autem manus sive manum victi pugiles porrigebant. Theocrit. Idyll. XXII, (129.):

— — πᾶς δ' ἐπὶ γαίαν
Κεῖτ' ἄλλοφρονέων, καὶ ἀνέσχετο, νῆκος ἀπανδῶν
Ἀμφοτέρως ἅμα χεῖρας.

Ubi olim plura. *Dac.*

Heluo. Ab *eluendo*, *eluo*, qui bona sua eluit i. e. dissipat, perdit; cum aspiratione *heluo*. Gloss.: *Heluo*, λαφύκτης, *heluari* λαφύσσειν, haurire. Quomodo *haurire opes* dixit Martialis (IX, 83.). Sed vide *Helvela*. *Dac.* *Heluo* non ab *eluendo*, nunquam enim praepositioni *ex* aspiratur, sed ab *halo* descendit, quod Festus (v. *Elucus*) significare docet eum, qui hesterno vino est languidus. *Halo* autem eiusdem est originis, atque Graecorum ἄλη, quae v. errorem, *dissipationem* denotat, unde ἀλάομαι, erro, vagor. Quemadmodum vero a Graeco ἄλη descendit ἄλῳ, unde ἄλῃ, ἄλῃσις, ἄλῃσσω, ἄλῃκτος, ἄλῃκτώ, ἄλῃκτάζω, ἄλῃκταίνω, ἄλῃκτῆμαι; sic ab *halo*, veniunt *halucinari*, *heluo*, *elucus*, *helucus*. Et *halo* quidem haud dubie *erronem*, tum *vacillantem*, h. e. qui mente ac pedibus non satis constare potest, significat. Quare *halucinari*, quod est procusum ut *sermocinari*, proprie mente vacillare, *falseln*, necessario valet. *Heluo*, quod e permutatione vocalis radicalis ortum, non proprie notat eum qui dissipat bona sua, sed qui huc illuc circumvagatur, atque ita vorando, potando, ludendo patrimonium consumit. Unde *heluari*, *heluonem* esse, consumere dissipando; quod etiam passive dicitur, ut Virgil. Catalect. pag. 142. Burm.: *Et heluato sera patrimonio in fratre parsimonia*. Iam *helucus* et subst. abstractum *elucum*, Gr. ἄλῃκη, ab *heluando* derivatur, et proprie est *helu-icus*, *helu-icum*, ut a *villa*, *villicus*, a *civis*, *civicus*, ab *hostis*, *hosticus*; quod genus contractionis usitatius est in adiectivis quae in *utus* desinunt. Significabit igitur *helucus* hominem *heluando* deditum, vulgo autem eum, qui hesterno vino gravis est, *helucum*, crapulam, gravedinem ex crapula. Cf. etiam A. Gellius XVI, 12. et IV, 19. Omnibus autem istis Graecis atque Latinis vocabulis subesse videtur pro fundamento Sanscrita radix *hval*, quae significat huc illuc se movere, vacillare, unde reduplicativum *hillel*, vibrare, volvere, descendit. Ex ista radice fit substantivum *hvalas*, unde Lat. *halo*, et litteris transpositis *halvas*, unde Lat. *heluo*. Quare etiamsi in Graecis vocibus aspiratio abiiciatur, a qua tamen consuetudine recedunt Attici, qui ἄλῳ aspirant; tamen Latina illa vocabula sine aspiratione scribenda non sunt. Ab eadem radice descendunt Latina *velo*, *valvae*, *volvo*, *vulva*.

Helvacea. *Helvus* dicitur color inter rufum et album ab Aeolico πέλωρς, niger, fuscus, pallidus. Varro lib. II. de re rust. (5.): *Colore potissimum nigro, deinde rubeo, tertio helvo, quarto albo.* Ab *helvus*, *helvolus*, *helvinus* et *helvaceus*, qui *helvum* colorem refert. *Dac.* *Helvus* idem est, quod *gilvus*, *gelb*; haud procul abludens a *flavus fulvus* et *furvus*, quae eiusdem sunt originis, sed significationis variegatae. Ut enim permutata vocali radicali differunt *velo*, *valvae*, *volvo*, *vulva*, sic *galbus*, *galbeus*, *flavus*; Germ. *gelo*, *gelb*; Lat. *gilvus*, *helvus*, *fulvus*, *furvus*, et forma et notione diversa, sed eadem similia.

Herma. Graecum est ἑρμα, fundamentum, firmamentum, passim. Sed male ab herma Mercurium *Hermen* dictum vult Festus, quod ipse firmae orationis fundamentum sit, ut herma navium. Ἑρμῆς enim a verbo ἑρῆω dico, unde ἑρέας inserto μ ἑρμέας per contract. ἑρμῆς hermes. *Dac.* Interdum etiam *Saburram*. Hoc a priori notione pendet, qua scilicet *herma* firmamentum significat. *Saburra* enim nihil aliud est quam

navium firmamentum, ἔρημα, nempe arena, sive etiam lapides et alia, quae ad certam usque mensuram navibus imponantur, ne instabiles sint. Hesych.: ἔρημα τὸ νῦν ναῦν ἔρημα στεγλίζον. Idem.

Here. Pro *heri*. Plaut. Capt. I, 2. (2.):

*Advorte animum sis tu, istos captivos duos
Here quos emi de praeda de quaestoribus,
His indito catenas singulares.*

A Graeco χῆσι extrito θ et χ verso in h factum *hesi*, nam ita veteres dicebant, postea *heri*, *here*. Dac. Forma Sanscrita est *hjas*, unde, mutato s in r et adiecto i demonstrativo, factum *hiari*, quod hodie quoque apud Italos sonat *hier*. Illud autem i finale saepe transit in e, ut *peregri*, *peregre*; unde *heri* et *here*. Ab *hjas* est *hesternus*, in qua forma s redit.

Hetta. Veteres glossae: *Ecta*, φλοκτὶς ἀρίων. At *Hitta* aliter interpretantur: *Hitta*, *Hicta* ὑμὲν φοιᾶς, videlicet, quod superius *Cicum* dici annotatum est, et *Hittus* φωνὴ κυνός. Unde factum *Hittio* ἡνεῶν, proprium canum vestigia indagantium cum aliqua vocis nictatione. Scal. Scribitur et *hecta* ab ἔρω coquo. Imo potius ab *hio*: in panis enim pusulis exiguus hiatus cernitur; cave tamen *hetta* cum *hitta* confundas; *hitta* enim vel *hicta* est ὑμὲν φοιᾶς. Aliud est et *hittus*. Recte autem Festus quasi *hicta*. Nam inde veteres *hictare* dicebant. Vide Diomed. lib. I. (p. 334. 336. Putsch.). Dac. *Pusulam*. *Pustulam*. Goth. *Hettas* *facere*, dicitur, ut *floci* *facere*.

Heres pro *domino*. Gloss.: *Heres* κύριος, κληρονόμος, dominus, possessor. Plaut. Menaech. III, 2. (11.):

*Frandi, potavi, scortum accubui, abstuli
Hanc, quous heres nunquam erit post hunc diem.*

Inde Iustinian. §. ult. de hered. qual. et diff.: *Pro herede*, inquit, *gerere est pro domino gerere, veteres enim haeredes pro dominis appellabant*. Nimirum ab *herus* veteres fecere *heres*, neque obstat syllabae prioris ratio, quae in *heres* producta in *herus* corripitur. Idem enim saepe alias fit. Tamen viri docti *heres* deducunt ab Hebraeo *iaresch*, *haeredem esse, possidere*, quod non alienum est, praesertim si *haeres*, sive *haïres* per diphthongum olim scriptum fuit. Dac. *Hères* et *hërus* eiusdem haud dubie originis, vocali demutata et flexione variegata, diversam paullo induerunt notionem. Ad eundem fontem pertinent Graeca nomina Ἡρα, ἥρας, Ἡρακλῆς alia.

Heredium. Varro lib. I. de re rust. cap. 10. Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina iugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritum, quae, quod heredem sequerentur, *heredium* appellarunt. Ant. Aug. Cornel. Nep. in Porcio Cat. (1.). Versatus est in Sabinis, quod ibi *heredium* a patre relictum habebat. Dac. Vide Nonium (pag. 61. Merc.) in *Heredi*. Goth. Ibi nunc legitur: *heredioli*. Sed Varronis loco, qui a Nonio excitatur, recte *heredium* legitur, etiam apud Nonium.

Hecate. Eam in coelo Lunam, in terra Dianam, in inferis Proserpinam fuisse poetas fabulantur. Unde et *tergemina* dicta. Alii tamen diversas faciunt. Dac.

Helus. Lege: *Helus* et *Helesa*. Scal. *Helesa* autem pro *holesa*, quod pro *holera*, ut *Valesii*, *Valerii*, *dasi*, *dari*. Dac. *Helusa*, non *helesa*, legendum. Sic in tabula Bantiana *facurent* osce pro *fecerint*; *facust*, osce pro *facusit* i. e. *fecerit*; *benust* pro *venusit*, i. e. *venerit*. Ut non dubium sit, *helusa* pro *holera* i. e. *olera* dixisse veteres.

Herem Marteam. Vereor, ne Verrius in corruptam scripturam offenderit, ut *herem* pro *Nerienem* legerit. Nam *Nerien* una ex comitibus Martis, quamquam nihil affirmo. Ceterum *herem* pro *heredem* dicebant. Accius Didascalicon lib. I:

— — sapientiaeque invictae gratia
Atque honoris patera erem mactavit aurea.

Ita enim sine aspiratione, ut apud Plautum Menaechmis (III, 2, 28.):

Quor ausus facere, quoi ego, qua tu, eres eram.

Nam male veteres tam excusi, quam scripti habebant *eras*. Scal. Non verisimile est, quod ait Scal. Verrium in corruptam scripturam incidisse, ita ut *herem* pro *Nerienem* legerit. Nam et *Nerien* non comes, sed uxor Martis. Sed eo tantum errasse videtur Festus, quod *Herem* Martis comitem dixit, quae *Nerienis* potius eius uxoris comes fuit, unde et eam cum *Nerienem* coniungit Ennius:

— — *Nerienem Martis et Herem.*

Dæc. Dixi ad Varronem IV. de L. L. (ad pag. 14, 17. ed. Goth.), ubi de Lara. Adde quæ superius a nobis dicta sunt in Everrator. Vide Nonium (pag. 486. Merc.). Goth.

Heus. Locus mendosus. *Ant. Aug.* Neque enim *heus* a Graeco αἴ, quod adverbium vocandi nunquam fuit. Potius a Graeco οὔ. *Dac.* Fortasse legendum: α Graeco αἴς, quod pro οὔς dicitur Aeolice. Nec tamen temere in his quicquam affirmandum est.

Hemona. Hemonem pro hominem dicebant veteres. Ennius:

Vultur in silvis miserum mandebat hemonem.

Et ab hemo, hemonus, id est humanus. *Dac. Hemo, homo, humus, humanus* descendunt a Sanscrito *bhūmi*, terra, ita ut *hemonus* et *humanus* proprie *terrestrem* significet. *Homo* et *hemo* est Sanscritum *bhāmas*, quod *terrenum* denotat.

Harviga. Ἀρῆς *aries*, inserto digam. Aeol. ἄρῆξ, *Arvix*, inde *harviga*, proprie *hostia*, cum *aries* scilicet mactabatur. Sed postea quævis hostia, cuius exta inspiciebantur, *harviga* dicta. In antiqua Mediolanensi legitur: *Harviga* dicebatur hostia, cuius ad hepatica inspicienda conducuntur arioli. Unde Vossius: Cuius ad hepar et exta inspicienda conducuntur arioli. Dac. *Arviga* Varro l. IV. de L. L. (p. 100. seq. ed. Sp.). Alii *Aruga* vel *Arinca*, alii ἀρίχα, alii *Ariuga*, *karuga*. Goth. Apud Varronem nunc ex optimis codd. editur *aruga*. Sed falso. Locus Varronis ita se habet: *Aries*, qui cum dicebatur *ares* veteres, nostri *Ariuga*, hinc *Ariugas*. Haec sunt quorum in sacrificiis exta in ollo, non in vena coquantur, quas et Accius scribit et in pontificiis libris videmus. In hostiis eam dicunt *Ariugem*, quae cornua habeat, quoniam is quoniam ovi mari testiculi dempti, et ideo ut natura versa *Vervex* declinatum. Scribendum videtur: *Aries*, qui etiam dicebatur *ares*, veteres nostri *arviga*, hinc *arvigas*. Haec sunt, quarum in sacrificiis exta in olla, non in vena coquantur, quas et Accius scribit et in pontificiis libris videmus. In hostiis eam dicunt *arvigem*, quae cornua habeat, quoniam, si cui ovi mari testiculi dempti sunt, ideo, ut natura versa, *vervex* declinatum. Utut haec sunt, has habebimus vocabulorum formas: *Ares*, *aries*, *arvix*, *arviga* (fem.) *vervex*. Iam subiungamus Hesychii testimonia: Ἀρῆς αἰς, ἀρίχες. Ἐρῆς, τοπίας. κρείς. Ἐρῆς, κρείς. Ἰρῆν, τῆρυς. κρείς. Ἀρίχα, ἄρῆν πρόβατον. Quibus omnibus subesse videtur syllaba radicalis ἄρῆ, ἄρς, quae marem significat, per varias sed similes tamen notiones vocalibus demutatis. Iones frequentant ἔρῆν et ἔρην pro ἄρῆν et ἄρην. Sed amplius etiam producitur vocalium demutatio apud Hesychium, cuius verba sic scribenda existimo: Ἀρῆς (ortum ex ἄρσος, θ pro σ adoptato); Ἐρῆς (ortum ex ἔρῆς); Ἐρῆς pro quo etiam ἔρῆος et ἔρῆος invenitur; Ἰρῆν (deminutivum, ut ἰρῆς); Ἀρίξ, pro quo apud Hesychium, glossatorum more, accusativus invenitur. Et vocabulo ἔρῆς respondet Lat. *ares*; Graeco ἄρῆς convenit *aries*; ex ἔρῆς factum est *vervex*, olim fortasse *verves*, θ mutato in v, ut οὐδάρ in *uber* mutatum est; ex ἀρίξ ortum est *arvix* et *arviga*; ἔρῆν convenit vocibus *ircus*, *hircus*, *fircus*, quum haud dubie vocabuli forma simplicior apud Graecos fuerit ἔρῆς. Mire igitur consentiunt vocalis radicalis demutationes. Apud Graecos ἄρῆς, ἀρίξ, ἔρῆς, ἔρῆς, ἔρῆς; apud Latinos *aries*, *ares*, *arvix*, *vervex*, *ircus*; quae prout demutantur vocales, demutatam paullo induunt notionem. Aspiratio in *arviga* et addita esse et subtracta videtur, ut in *ircus*, *hircus*, *fircus*; sicuti in *vervex* pro ea digamma adoptatum est. Vocabulum *haruspex* aliunde mihi videtur esse deductum, nisi forte *arvix* et *arvis* pro omni hostia dici coeptum. Fuere qui *harus* esse crederent adiectivum, quod respon-

Hebes. Corpora obtusa et minime acuta hebetie proprie, et per metaphoram homines stupidi et crassi hebetes dicti sunt. *Dac. Retusi*. Obtusi. Vide Non. (pag. 121. ed. Merc.) in *Hebes*. *Goth.*

Helucus. Vide *Elucus. Dac.* Cf. quae supra notavimus ad v. *Heluo.*

Hemina. Dimidia pars sextarii, nam (Priscian. de pond. et mensur. carmen, v. 68.):

Heminas, recipit geminas sextarius unus.

A Græco ἡμῖν, melius a Græco ἡμι, semi. *Nā* est vocis productio. *Dac.* Vide infra *Publica pondera.* *Goth.*

Hedera. Vide *Ederam*. *Ant. Aug.* Ab edendo *edera* et eum aspiratione, ut solebant illi veteres *hedera*, idque magis placet, quam ab haerendo; nam tertium etymon quod *edita* petat, ineptum plane est. *Dac.*

Herbilia. Lucillius: *Anseris herbilis virus*. Citatur in fragmentis Servii. *Scal.* Pro gracilior quidam grandior. Male. *Dac.*

Hercules. Atqui is ex flammis irascit anno ante Christum natum 1196. quo anno nulla fuit solis observatio. Melius Servius ad illud I. Aeneid. (741.): Docuit quae maximus Atlas. Hic Atlas, inquit, Iapeti filius in Africa natus dicitur. Hic quod annum in tempora divideris et primus stellarum versus vel or-

culorum vel siderum transitum naturasque descripsit, coelum dictus est sustinere, quia nepotem suum Mercurium et Herculem docuisse dicitur, unde et Hercules coelum ab Atlante susceptum sustinuisse narratur propter coeli scientiam traditam. Constat enim Herculem philosophum fuisse. Atlantem esse Enochum, qui astrologiae inventor fuit, refert Euseb. ex Eupolemo de Iudaeis, ubi ait Abrahamum astrologiam et alias scientias Heliopoli docentem affirmasse Babylonios: Τὴν εὐρεσὴν αὐτῶν εἰς Ἐνώχ ἀναπέμπειν, καὶ τοῦτον εὐρηκέναι πρῶτον τὴν ἀστρολογίαν. Et non multo post: Ἕλληνας λέγειν τὸν Ἀτλάντα εὐρηκέναι ἀστρολογίαν, εἶναι καὶ τὸν αὐτὸν τὸν Ἐνώχ. Τοῦ δὲ Ἐνώχ γενέσθαι υἱὸν Μαθουσαλάμ, ὃν πάντα δι' ἀγγέλων θεοῦ γινῶναι καὶ ἡμᾶς οὕτως ἐπιγινῶναι. Dac.

Hernici. Populi in Latio, Lavinio et Albae propinqui, sic dicti a saxis, quae hernae Sabinis dicuntur, unde Virgil: hernica saxa dixit VII. Aen. (684.), ubi Servius: Sabinorum lingua saxa hernae vocantur. Quidam dux magnus Sabinos de suis locis elicuit et habitare secum fecit saxosis in montibus, unde dicta sunt hernica loca et populi Hernici. Dac. Convenit giri(a), mons, Sanscr., et hora, mons, Slav., ut videantur Hernici potius montani esse, et hernae non saxa, sed montes significare.

Histriones. De histrionum origine melius aliquando Livius lib. VII. (2.): Sine carmine ullo, sine imitandorum carminum actu ludiones ex Hetruria acciti ad tibicinis modos saltantes, haud indecoros motus more Thusco dabant. Imitari deinde eos iuventus simul inconditis inter se iocularia fundentes versibus coepere, nec absoni a voce motus erant; accepta itaque res, saepiusque usurpando excitata vernaculis artificibus, quia hister Thusco verbo ludio vocatur nomen histrionibus inditum. Dac. Glossis παντόμιμοι. Goth. Duae sunt radices Sanscritae, a quibus v. hister deductum esse potest, hirsch et has; utrumque significat ridere, iocari, laetum esse. Probabilius tamen est, ab has descendere verbale hatri, quod significat risorem, iocatorem, unde Etruscum hister, ludio.

Herceus Iupiter. Sic dictus, quod intra conseptum parietem, qui ξεκος dicitur, colebatur. Ovid. in Fbin. (286.):

Cui nihil Hercei profuit ara Iovis.

Ideoque domesticus, corticalis et septitius Iupiter dicitur. Dac. Adde infra Penetrals. Goth.

Hippagines. Ἱππαγωγούς Graeci vocant. Aristoph. in Equit. (599.): Εἰς τὰς Ἱππαγωγούς εἰσεπήδων ἀνδρικῶς. Ab ἵππος equus et ἄγω duco hippagogas dixit Livius (XLIV, 28.) Ἱππαγωγὰ πλοῖα Herodot. Polyb. ἱππηγούς. Dac. Antea male ἱππους. Goth.

Hircipili. Hircipili. Qui pilos habent similes hircinis. In antiqua Mediolanensi legitur: Hircipili densorum pilorum homines. Graeci vocant δασύτριχες. In edit. Veneta Ant. Augustin.: Hircipili duorum pilorum homines. Non dubium est, quin scriptum fuerit durorum pilorum homines. Ergo hircipili τραχύτριχες, quare melius forsitan hircipili, ut in MS. Pauli cod. Voss. Dac.

Hirquitalli. Vide in Irquitalli. Censorinus cap. 4. de die natali. Vox crassior et inaequalis fit homini III. hebdomada. Hoc Aristoteles appellat τραγίλεις, antiqui nostri hirquitallire, et inde ipsos putant hirquitillos appellari, quod tunc corpus hircum olere incipiat. Velius Longus (pag. 2223. ed. Putsch.): Hinc tractum est, ut eos, qui sunt in adulta aetate hirquitillos vocemus. Fulv. Urs. Glossae: Irquitilus νηπιώτατος. Et: Irquis τραγίων παις ἀρχὴ νηβισος. Lege τραγίων παῖς ἀρχὴν ἡβιώσας, vel τραγῶν παῖς ἀκμὴν ἡβώσας. Scal. His adde, quae de hircoso scripsi ad l. 12. in fin. ff. de aedilicio. Goth.

Hira. Plaut. Capt. II, 1. (Curc. II, 1, 23.):

Radices cordis pereunt, hiraes omnes dolent.

Ab hira, hirula, hilla. Dicitur et hillum in neutro genere, quod Varro ab hilo derivat, id est minimo. Dac. De v. Hilla cf. Non. pag. 122. Merc.

Hippacare. At Isidori Glossae: Hippitare. Scal. A Graeco ἵππος equus. In Isidori glossis legitur: Hippicare, oscitare, badare. Dac.

Hilum. Hillum. Glossarium sine aspiratione: Illum νόρθηκος τὸ ἰνός. Et ita in Plauto, ut ostendamus aliquando, si Deusnaverit. Scal. Minutum illud, quod grano fabae adhaeret. Varro in rerum humanarum libris sic intestinum tenuissimum dici putat, quod hillum vocatur. Alii medullam ferale, quam asphodelon Graeci vocant, cui posteriori sententiae Glossae consentiunt supra allatae. Sed facile probatur veteres quidvis tenuissimum hillum dixisse, ut vestium pilos Ennius:

Quae dedit, ipse capit neque dispendi facit hilum.

A ne et hilum nihilum per apocopen nihil. Dac. Hillum Nonio (pag. 121.) et Hilum promiscue. Goth. Nihil; vide infra Nihili. Idem.

Hirrire. Vox ad imitationem efficta ob litteram R, quam canes irritatae sonant, quae et ideo canina dicitur. Sidon. (9, 16.):

Prodat hirritu rabiem canino.

Pro *garrere* quidam legunt *ringere*, ego *rabire*, quod de canibus etiam dicitur. *Dac.* Vide Excerpta Gloss. *Goth.* Sanscrita vox *gir* vocem, vociferationem significat, a radice *gri*, sonare, cui cognatum est *gardsch*, vociferari, unde *gerrae* et *garrere* deduximus supra ad v. *Gerrae*, q. v. *Garrere* igitur et *hirrire* eiusdem sunt originis, et habemus vocalis demutationes tales *a*, *e*, *i*, quas saepe animadvertimus, *garrio*, *gerrae*, *hirrio*.

Hilarodos. Graece *Ἰλαρόδος* poeta in conviviis aliisque celebritatibus amatoria vel alia quaecumque iucunda carmina, quae tamen tragica quadam gravitate condita essent, cantabat, ab *ἱλαρός*, dulcis, gratua et *ὥδή* cantio. Athenaeus lib. XIV. ex Aristotele: *Σμυνότερος δὲ τῶν τοιούτων ἐστὶ ποιητῶν ὁ ἱλαρόδος καλούμενος, οὐδὲν γὰρ σπινύσσεται, χρῆται δὲ ἐσθῆτι λευκῇ ἀνδρῆα καὶ στεφανοῦται χρυσοῦν στέφανον, καὶ τὸ μὲν παλαιὸν ὑποδήμασιν ἐχρήτο, νῦν δὲ κρηπίδι. Ψάλλει δὲ αὐτῷ ἄρῃην καὶ θήλια, ὡς καὶ τῷ αὐλῶδῳ.* *Dac.*

Hippius. *Ἱππιον* vel *Ἱππικόν* Neptunum vocari, scimus ex Aristoph. in *Equit.* (v. 551.):

*Ἱππὶ ἄναξ Πόσειδον, ὃ
Χαλκοκρότων Ἱππων κτύπος
Καὶ χρεμετισμὸς ἀνδάνει.*

Ideo autem *hippius Ἱππιος* dictus, quia primus equos iunxisse dicitur et equitandi artem invenisse. Sophocl. in *Oed. Col.* (715. Br.):

*Ὡ καὶ Κρόνον, σὺ γάρ νιν εἰς
Τόδ' εἰσας αὐτῇμ' ἄναξ Ποσειδᾶν
Ἱπποισιν τὸν ἀκιστήρα χαλινὸν
Πρώταισι ταῖς δ' ἔκτισας ἀγυαῖς.*

Dac. Vel quod tridentis ictu. Virgilii locum ob oculos habuit lib. I. *Georg.* (13.):

— — *Tuque o cui prima frementem
Fudit equum magno tellus percussa tridenti
Neptune.*

Alii aiunt, e Neptuni semine in saxo dormientis equum natum, qui inde *Scyphius* dictus est et ipse Neptunus *Petraeus*. Pindar. *Pyth. Od.* 4. (v. 246. Heyn.):

Παῖ Ποσειδῶνος Πετραῖον.

Ubi Scholiastes: *Ἐπὶ τὸν Ποσειδῶνος ὁ πετραῖος. φασὶ δὲ καὶ ἀγῶνα διατίθεσθαι τῷ πετραῖῳ Ποσειδῶνι, ὅπου ἀπὸ τῆς πέτρας ἐξεπήδησεν ὁ πρῶτος Ἱππος.* Et paullo ante: *Ἐπὶ τινος πέτρας κοιμηθεὶς Ποσειδῶν ἀπὸ σπερμάτων καὶ τὸν θορόν δεξαμένη ἡ γῆ ἀνέδωκεν Ἱππον πρῶτον, ὃν ἐπεκάλεσαν Σκύφιον.* *Idem.* Quaternos equos. Sic Rhodii quadrigas soli consecratas quotannis in mare iaciebant. *Idem.*

Hastae. Vox *praecipuum* forte mutanda in *praelii*. *Fulv. Urs.* Cum quid publice venibat, hasta erigebatur, unde passim apud veteres *sub hasta venire* reperias. Inde autem mos deductus videtur, quod primis temporibus ea tantum publice venibant, quae bello capta fuerant. Graeci vocant *δορυκρήτα*. *Dac.* Nam et *Carthaginenses*. Sic Romani in eorum fines, quibus bellum indicebant, hastam mittebant. Quem morem alibi fusius. Vide *Bellona*. *Idem.* Auctionis signum hasta in foro posita. Tertullianus in *Apologetico*: *Sub eadem voce praeconis, sub eadem hasta, sub eadem annotatione quaestoris divinitus addicta conducitur.* Hinc Titulus ille Codicis: de fide et iure hastae fiscalis. *Goth.*

Habitudo. Pinguedo. Gall. *enbonpoint*. Terent. *Eun.* II, 2. (11.):

Qui color, nitor, vestitus, quae habitudo est corporis.

Dac.

Halapanta. L. m. *Holaphanta*. Forte *Holpata*, ex Graeco ὅλος et ἀπατάω. *Fulv. Urs.* Ego suspicor Plautum (*Curc.* IV, 1, 2.) scripsisse *Halopanta* per o, ut *παρὰ τὴν ἄλα* simile faceret ac *παρὰ τὸ εὖχος* factum est *sycophanta*. Nihil significat *Halopanta*, sed comice et tempore lusum est propter habitum marinum, et recte hodie in Plantinis codicibus legitur per o. *Halophantam, an sycophantam hunc magis esse dicam, nescio*, in *Curcul. Scal.* Male *Fulv. Urs.* *holpata*. Sed pessime Festus *halapantam* (ut ipse legit) omnia mentientem interpretatur, ab ἅλη, *πλάνη error* et *πάντα omnia*. Nec melius viri doctissimi, quorum alii, ut *Scaliger* et *Canterus* *halophantam* dici volunt ab ἅλς mare et *φαίνεσθαι ostendere*, ob vestitum nauticum, Alii, ut *Nonius* (pag. 120. Merc.) ab ἅλη et ὑφαίνω *texo*, qui mendacia *textit*, consuit. Alii denique,

GRAMMAT. LAT. II.

LII

ut Turnebus, ab ὄλος totus et φαίνεσθαι, quasi qui sit totus in ostentatione. Mirum in tantis viris. Halophantae ii dicebantur, qui eos, apud quos sal privatum contra leges repertum fuerat, deserebant, ut syco-phantae, qui eos, apud quos ficus. Nam quod hodieque apud nos fieri videmus, ut nemini e certis quibusdam locis in alia sal auferre licitum sit, id olim et apud Graecos observatum fuisse vel unicus Aristophanis locus fidem faciet ex Acharn. II, 5. (v. 517.):

Ἄλλ' ἀνδράρια μοχθηρὰ παραπνοομένῃ
 ἄτμα καὶ παρὰ σῆμα καὶ παρὰ ξένα
 ἔστυφοῦνται Μεγαρίων τὰ χλαυσίαια
 καί ποιν' ἰδοῖεν, ἢ λαγυρίδιον
 ἢ χοιρίδιον, ἢ σκόροδον, ἢ γόνδρους ἄλλος
 ταῦτ' ἢν Μεγαρικά, καπέπρ' αὐθημέρον.

Dac.

Habitior. Respicit locum Terent. Eun. II, 3. (34.):

Si qua est habitior paulo, pugilem esse aiunt, deducunt cibum.

Dac.

Hostiliis laribus. Singulae domus, urbes singulae, viae etiam suos lares habebant, qui viales, domestici, urbani dicti sunt. Domestici quidem satis noti. Viales laudat Plaut. Merc. V, 2. (24.):

Vos lares viales ut me bene iuvetis.

De urbanis Ovid. V. Fast. (185.):

Stant quoque pro nobis et praesunt moenibus urbis

Et sunt praesentes auxiliumque ferunt.

Urbani iidem et hostilii dicti, quod ab urbe, quam protegebant, hostes summoverent. Propert. Eleg. III, 2.:

Hannibalemque lares Romana sede fugantes.

Dac.

Hallus. Vide *Allex. Ant. Aug.* Ὁ ποδὸς μέγας δάκτυλος. Glossae. Scal.

Hammo. Hamo. Mutilus esse videtur hic locus, qui forsitan ita supplendus sit: *Hammo cognominatus est Iupiter, quia.* Nam de Iove hic agitur, quem, cum Libero patri per Libyae deserta iter cum exercitu facienti sitique arido, arietis formam indutus fontem pedē vel cornu effossum ostenderit, ab arena, quae Graece ἄμμος dicitur, *hamonem* cognominatum et sub eiusdem arietis persona cultam fuisse poetae fabulati sunt, unde Graecis κριοπρόσωπος, *arietinum caput*, Latinis *corniger*. Sed verum est hammo non a Graeco ἄμμος arena, sed ab Aegyptiaco ἄμοϋς, ut Herodotus et Eustathius apud Dionys. tradunt. Docet autem doctissimus Bochartus Iovem esse *cham* sive *ham* filium Noae, qui in steriles Africae arenas ablegatus ibi per multa secula cultus est sub nomine Iovis *ham* seu *hammonis*. Aegyptii mollito sono densae aspirationis ἄμοϋν vel ἄμοϋν dicebant, et ab eo tota Africa Ammonia olim appellata, ut ex Alexandro Polyhistoro testatur Stephanus. *Dac.*

Horreum. A farre horreum Festus deducit, *f* mutato in *h*, *harreum*, *horreum*, et id multo verius simile, quam quod alii commenti sunt, nisi cum Salmasio dicas *horreum* esse a Graeco ὄριον, *custodia*, *conditorium*. Nam idem plane ὄριον Graecis, quod Latinis *horreum* et in horreis non frumentum tantum, sed alia omnia reponebantur, res quoque pretiosissimae, ut in lege tertia D. de off. praef. vig. et leg. 6. D. de edendo. *Dac.* In feminino etiam dicitur Nonio (p. 208. Merc.) in *Horrea*. Goth. Cf. Doederlin. Syn. Lat. II, pag. 197.

Hostis. Vid. Cicero lib. I. Offic. (cap. 12. Vide Beieri Excursum ad h. l.). Varro lib. IV. de L. L. (pag. 14. Ed. Sp.). Caius cap. 234. de verborum signif. lib. I. Digest. *Ant. Aug.* Servius Danielis nostri: *Persas*, qui erant Graecorum hostes, ξένους a Lacedaemoniis appellatos refert Herodotus. Inde hostes, inquit, pro hospitibus dixerunt. Nam inimici perduelles dicebantur. Locus Herodoti est ἐν οὐρανίᾳ (IX, 11.) ubi de Lacedaemoniis loquitur: Οἱ Ἑσπεῖοι εἶπεν ἔν' ἔργῳ καὶ δὴ δοκεῖν εἶναι ἐν ὀρεσίνῳ σπεύοντες ἐπὶ τοὺς ξέλ-
 νους. ξέλνους γὰρ ἐπάλειον τοὺς βαρβάρους. Scal. Leg. XII. tab.: *Sei status condictus dies intercedit cum hoste, ito.* Quae verba XII. tab. Plautus usurpavit in Curcul. (I, 1, 5.):

Si statu' condictus cum hoste intercedit dies

Tamen est eundem.

Ab hac priori hostis significatione Galli etiam nunc hospites vocant *hostes*. Neque enim Gallicum *hoste* est ab *hospes*, ut quidam somniant. *Dac.* *Hostis* ab *hostiando*, quod ex aequa causa pugnam ineat. Vide Nonium.

(pag. 121.) in *Hostimentum*. Da peregrino dixi ad l. 1. Cod. de hered. instit. *Goth.* *Hostis* cognatum cum Gothico *gasts*, Slavico *hoaz*, Graecorum *forla*, Germanorum *gest*. Cf. Wackernagel in Jahn. Annal. I. Suppl. fascic. 1. pag. 49.

Hostia. Ovid. lib. I. Fast. (386.): *Victima, quae dextra cecidit victrice, vocatur; Hostibus a domitis hostia nomen habet. Ant. Aug.* Corrige Glossarium: *Hostia θύνα, ἱερσίον, θύλα, ῥήμας*. Nam vulgo *θύλας ῥήμας*. *Scal.* Ab antiquo verbo *hostire* ferire. Alii ab hostibus. Ovid. (Fast. I, 386.):

Hostibus o victis hostia nomen habet.

Sed obstat, quod hostiae etiam eae dictae, quae sacrificabantur, antequam in hostes pergerent. *Hostia* de parvis animalibus, ut ovibus, volucribus; *victima* de magnis, ut tauris. Plaut. Pseudol. (I, 3, 95.):

Nolo victimas, agninis meo extis (Lege: me extis) placari volo.

Dac. Quid prima hostia et prodigua vide infra *Opimae* et *Prodigae*. *Goth.* *Hostire*. Adde infra *Redhostire*. Nonium in *Hostire* (121.) et *Hostimentum* (p. 3. M.). *Idem*. *Hostia, hostire, fustis*, (Germ. *Fust*, *Faust*) descendunt a voce *ferire*, ita ut similes habeamus demutationes vocalium radicalium, atque saepe iam observavimus. Ut enim alibi *a, e, o* mutant, sic h. l. demutant *e, o, u*; *ferio, hostia, fustis*. Cf. Doederlin. III, pag. 263. Ex Doederlini sententia huc referenda sunt etiam verba *verber*, et *ferula*.

Hordiarium. Hordeariae etiam quadrigae dicebantur, quia victori agitatori hordeum praemium dabatur. Auctores veteres Virgilii interpretes, qui sunt in Bibliotheca P. Danielis. *Scal.* Romae hordeum equitibus publice dabatur, quo iumenta sua alerent, neque enim avena utebantur. Cum igitur pro hordeo aes dabatur, illud hordiarium dictum est. *Dac.*

Hostimentum. Aequatio. Nam *hostire* aequare. Plaut. Asin. III, 8. (I, 3, 20.):

Par pari datum hostimentum est, opera pro pecunia.

Vide *Redhostire*. *Dac.* Adde supra *Hostia*. Nonium (pag. 3. Merc.) in *Hostimentum*. Livium V. *Goth.* *Hostimentum* propria ac nativa significatione nihil est nisi id quod alicui feritur, h. e. secundo attribuitur, distribuendo secatur. Quare tributum, attributum, beneficium denotat, et *hostire* attribuere. Nisi forte *hostire* ab *hostia* demum deductum, sit generatim dictum pro *offerre*; quare *hostimentum* pro omni oblato dicatur.

Hortus. Duriuscula originis ratio, quae si vera est, *ortus* scribendum est, non *hortus*. *Ant. Aug.* Apud veteres Romanos rustici, non urbani, milites legebantur, qui quum in villis orirentur, ii *ortorum* sine aspiratione nomen dederunt. Horti quidem villae semper dictae sunt, ut in XII. tab. Plin. cap. 4. lib. 19.: *In duodecim tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea hortus, in horti vero heredium*. Sed Festi etymon plane ineptum. *Hortus* a Graeco ὄρεος, quod Hesych. interpretatur *χῆρος* i. e. *hortus*, vel potius a *χόρος* gramen, herba, atque etiam septum. *Dac.* Adde quae de hortis dicam ad legem penult. §. Virgini in hortos ff. de donationibus vir et uxor. *Goth.* *Hortus* est Germanorum *Gart*, *Gard*, unde Francorum *garder*, et Itolorum *guardare* descendunt. Est igitur *hortus* pr. nihil nisi locus septus et custoditus.

Horcium. Lege *horctem* et *forctem*. Vide supra *Forctis*. *Scal.* Pro *fortis* veteres dicebant *forctis*, et h. pro *f horctis*; vide *foedus*. *Forctis* bonus, id est validus. Leg. XII. tab.: *Sanatibus idem, quod forctibus ius esto*. *Forctibus* bonis et qui non defecerant a populo Ro. *Sanatibus*, qui olim hostes, sed nunc cives. Quamvis de iis variant sententiae, ut infra in v. *Sanates*. *Dac.* Cf. quae supra diximus ad v. *Forctes*.

Hostia αραρ, impensius placet *Hostirapax, hostium repter*. *Dac.*

Hamotrahones. Piscatores et qui unco quasi hamo cadavera trahebant. Hic autem Romanorum morem alludit, apud quos damnatorum cadavera unco in Gemonias vel in alia loca trahebantur. *Dac.*

Horda. Vide *Fordicidia*. In Fastis XII. kal. Mai. *Ford* scriptum est, non *Hord*. Varro tamen lib. II. c. 5. de re rust. *Hordicalia* esse in Fastis dicit. *Ant. Aug.* Locus est: *Quae sterilis est vacca tauri appellata; quae praegnans horda*. Ab eo in Fastis dies *Hordicalia* nominantur, quod tunc hordae boves immolantur. *Horda, hordicidi* pro a *forda* et *fordicidia*. *Forda* autem a ferendo. Ovid. (Fast. IV, 630.):

Forda ferens bos est foecundaque dicta ferendo.

Sive potius a Graeco πορὰς grvida, a *φῆμα*. A fordis caedendia *fordicidia* dicta XV. April., quo triginta gravidae boves Telluri immolabantur pro numero curiarum. Ovid. (Fast. IV, 629. seqq.):

Tertio post Veneria cum lux surrexerit idus

Pontifices forda sacra litatis bove.

*Nunc gravidum pecus est, gravidæ nuno semine terras
Telluri plenae victima plena datur.*

Dac. *Fero, fors, fordus, hordus, portio*, omnia a Sanscrito *bhri*, unde *bharas*, onus, *βάρος, φόρος*. Rursum solennes illas vocalium deprehendimus demutationes *a, e, i, o*; ut *βάρος, βαρύς, bharas, fero, φέρω, bhri, fors, fordus, portio, φόρος*.

Honorarios ludos. Liberalia festa in honorem Bacchi, qui Liber dictus est. Graeci vocant *Διονύσια*, die decima septima Martii Romae celebrabantur. Sed cur *Liberalia honorarii ludi* dicta sint, haud equidem video, nisi quod ante Bacchi ortum arae sine honoré fuerint, et hoc allusisse videtur Ovid. *Fast.* (III, 728.):

*Ante tuos ortus arae sine honore fuere
Liber, et in gelidis herba reperta focis.*

Dac.

Hodidocos. Hesych.: *Ὅδοιδόκος, κλώψ, ἐνεδρευτής, κακούργος, ἱνόςος, ληστής.* *Dac.*

Homelium. Haec vox mihi suspecta est, neque video tamen, in quam sit commutanda. *Dac.*

Hyperionem. Coeli et Terrae filius fuit Hyperion, qui ex Thea Auroram, Solem et Lunam suscepit. Apollod. statim initio lib. I. Saepe tamen *hyperion* pro ipso sole Ovid. (*Met.* VIII, 564.):

*Iamque duas lucis partes hyperione membra
Discubere toris.*

Dac.

Humanum. Quod mortis causa fiebat. Nam cum mortem designabant, *humanum* usurpare solebant veteres, *siquid humani mihi accidat*. Ennius: *Siquid me fuat humanitus* i. e. si mors contingat. *Dac.*

Hyperborei. Οἱ ὑπὲρ Βορέαν populi, qui supra Boream, non quod apud eos non spiret Boreas, ut Herodotus tradit. Quam opinionem secutus Pindarus *Ol.* 3. (v. 55. Heyn.):

— — Ἰδὲ κάκειναν χθόνα
Πνοιάς ὀπισθεν Βορέα
Ψυχροῦ.

Post Olenem Lycium, qui, ut docet Pausanias, primus dixit, esse quosdam homines οἱ ὑπὲρ τὸν ἄνεμον ὀλοῦσι τὸν Βορέαν, sed quod Boreae flatum excedant, vel, ut Servius, quod supra, id est ultra eos flet Boreas. Fuitque primum a poetis conficta vox *hyperborei*, qua populus *βορειοτάτους*, boreae proximos, significarent. Ridicule Festus sive Paulus *ὑπερβαίνοντες ὄρον*, excedentes terminum seculi humani. Mere barbara balbuties. De Hyperboreis multi multa tradidere. Vide Strabonem (I, pag. 62.). Plin. lib. IV. cap. 12. Melam lib. I. cap. 2. et I. III. cap. 5. Horum regionem inviam fabulatur Pindarus *Pyth. Od.* VII. (X, 46.):

— — Ναυσί δὲ, οὔτε πειρὸς ἰών
Εὐροίς ἄν ἔς Τρεββορέων ἀγῶνα. θαυμαστὴν ὁδόν.

Vide Stephan. Clerici *Quaest. Academ.* IV. *Dac.*

Helvella. Titinnius:

Lenti calido helvela, rapula, rumices.

Scal. Veteres pro *holus* dicebant *helus*, ut *Apello* pro *Apollo* et ab *helus helvela* parva *holera*. Glossae: *Helvola λαχανάριον*. Inde et heluones Meursio non voraces, ut Festus docet, sed delicati et opipari, ab aegrotis voce translata, qui nauseabundi et fastidiosi oleribus tantum olim victitabant. *Dac.* *Elvellas* apud Nonium (pag. 210. Merc.) in v. *Lentem.* *Goth.*

Hanula. A Graeco *ναόν* per transpositionem *άνόν*, digamma Aeolico *Fanón*, fanum. Inde fanulum et posito *h* pro *f*, ut saepe apud veteres, *hanulum*. Vide *Fanum.* *Dac.* *Fanum* et *Hanum* idem esse vocabulum, veteres perspexerunt. Cf. quae supra notavimus ad v. *Fana*.

A D L I B R U M IX.

Im. Leg. XII. tab.: *Igitur im capito.* Gl.: *Im cum, τὸν αὐτόν.* *Im* autem a Graeco *νίν*. *Dac.* Macrobian. Sat. I, 4. *Goth.* *Im* accusativus a pronomine *is*, ut *em*, acc. a stirpe pronominali *e* sive *es*, unde gen. *eius*, dat. *ei*. Cf. quae diximus supra ad glossam *Em, tum*. Multis in locis vett. scriptorum Romanorum accusativus *im* adhuc latere videtur, a librariis oblitteratus. Felici coniectura restitutus est a Bothio

Plaut. Milit. V, 5, 31. ubi vulgo legitur *antequam mittis*, ubi Codd. *animam mittis* et *animam amittis*, pro quo rescripsit Bothius: *an im amittis*. Cf. quae ad Plaut. l. c. a nobis sunt adnotata.

Ianeus. A Iano, qui foribus praest. *Dac.* *Ianus*, qui etiam *Dianus*, unde *Iana* et *Diana* quemadmodum *Diouis* et *Iovis* (Iupiter) ex eodem fonte est, atque *Diouis*, *Iovis*, et *Iupiter*, scilicet ex Sanscrito *diu* coelum, lux, et *dia(s)* dies. *Ianum* ac *Dianam* esse solem, contra *Ianam* ac *Dianam* lunam vidit Scaliger de emend. temporum II, pag. 174. ostenditque Varronis locus de R. R. I, c. 87.

Iussa. Optime viri docti, qui legunt *iussa* i. e. *iura*, s. pro *r*, ut *maiosibus* pro *maioribus*, *Lasi-*
bis pro *laribus* etc. *Dac.*

Iubere. Hoc verbo populus Ro. utebatur, cum legem aut aliud rogatus a magistratu hoc modo: *Velitis iubeatis Quirites*; ita respondebat, si rogationem probaret: *Volumus iubemusque*. *Iubere* aliquando pro *hortari*, ut *iubeo te valere* etc. *Dac.* Adde Nonium (pag. 324. Merc.) in *Iubere*. *Goth.*

Iunium. Multa de his Ovid. VI. Fast. 26. et Macrobius lib. I. Saturn. *Ant. Aug.* Iunonius antea dictus. Ovid. l. c. *Dac.* Varro lib. IX. de L. L. (Lib. VI, 214. Sp.). Quin et ipse Festus in *Maius*. *Goth.* *Iunus*, unde *Iuno* (*Zavō* Graece), est splendens, a rad. Sanscr. *Diu*, addito suffixo *nus*, quare Iunius potius a Iunone, quam a iuvenibus videatur derivandum. Sed *Iunius* ut *Maius*. Ut enim *Maius* a Sanscr. *mahat*, *mahas* (maiss) *magis*, *maior*; sic a *Iunus*, *Iunius*, qui splendorem habet, quia mensis est, ubi sol maxime splendet. Igitur ut *Maius* erit auctans, crescere faciens; sic *Iunius* splendidus, splendore Solis insignis. Adde, quae a. v. *Dies* diximus.

Iulius. Quintilis antea dictus, quod quintus esset a Martio, qui mensi dabat initium. Postea in honorem Caesaris *Iulius* dictus, quod is IV. Idus eiusdem mensis natus sit. *Dac.*

Iurgatio. Varro lib. VI. (pag. 371. Sp.): *Iurgare est iure agere, cum quis iure litigarit*. Sed proprie *iurgatio* et *iurgium* est inter benevolos et propinquos dissentio vel contentio. *Lis* inimicorum concertatio vehementior. Cicero IV. de Rep.: *Si iurgant benevolorum concertatio est, lis inimicorum non iurgium dicitur*. Quare apud probos auctores distinguuntur Liv. lib. V.: *Iurgis ac litibus temperatum*. Ovid. II. Fast. (I, 74.):

Lite vacent tures, insanaque protinus absint

Iurgia, differ opus livida lingua tuum.

Dac. Ita *iurgium* (iuris actio) definitur in c. forus §. *iurgium* de verb. signif. Adde Nonium (p. 430. Merc.) in *Iurgium*. *Goth.*

Iusti dies. Unico verbo Glossarium cum alia interpretatione: *Iustidium, ἀρχοντική ἡμέρα*, tanquam iusti dies sint, quibus ius dici poterat, quod verum non est. *Scal.* Erant continui triginta dies, quibus exercitui imperato vexillum rufi coloris in arce positum erat, et praeliaribus diebus differunt, quod praeliaribus fas erat rem repetere et hostem lacessere, iustis autem non item. *Dac.* Alia significatione *iusti dies* sumuntur apud Gell. XX. cap. 1. pro *iustitio*, iuris intermissione et cessatione inter litigatores. *Goth.*

Iuge. Cicero II. de Divin. (36, 77.): *Huic simile est, quod nos augures praecipimus, ne iuge auspiciū obveniat, ut iumenta iubeant disiungere*. Servii fragmenta in illud: *Primum omen equos in gramina vidi*. (Virg. Aen. III, 537.): *Multi de libris augurum tractum tradunt. Ingetis enim, quod ex iunctis iumentis fiat. Observatur enim, ne prodituro magistratui disiunctis bubus plaustrum obvium veniat; et infra: Cum autem dicit iugo veram significationem iugētis facit*. *Scal.* Pessime tractavit hunc locum Schegkium (in Gruter. Lamp. IV. p. 893.). Auspicato viam aut aliud agenti iumentum alteri iumento iunctum, si stercus faceret, ex Augurum ritibus vitabat auspicium, quod non faciebat ab alio seiunctum. Ideoque ne tale auspicium obveniret, iuebant disiungere. Mihi suspicio est, e Servio aliquid excidisse. Forte scriptum fuerat: *Ne prodituro magistratui nisi disiunctis bobus* etc. Porro eo alluisse videtur auctor Glossarii, cum scripsit: *Iugites, οὐνεσγυμένοι*. *Dac.* Cum iunctum; cum vinctum. *Goth.*

Iubar. Varro lib. VI. de L. L.: *Iubar dicitur stella lucifer, quae in summo habet diffusum lumen, ut leo in capite iubam*. Sed recte de Vespero etiam *iubar* dici monuit Festus. Calvus in Epithalamio:

Hesperium ante iubar quattens.

Stellam inbatam vocat Varro. (Cf. Scaliger Coni. in Varr. pag. 72.) Et Callimachus (Hymn. in Del. 302. seq.) alludens οὐλός ἰθελαις ἑσπερος, qui locus male ab interprete acceptus est, dum vertit: *Salubris capillis vesper*. Οὐλός ἰθελαις dixit Callimachus, quod αἰν' οὐλονάγηνες, unica voce οὐλόθει, crispus. *Dac.* *Iubar* nihil est nisi splendor, a Sanscrita radice *diu*, *diu*, *splendere*, *lucere*; proprieque *diubar* dictum est, sed d

omissum, ut in *Jupiter, Iane* (vide *Iunius*). *Iuno* autem et *Ianus*, *Dianus*, *Iuno* et *Diana*, *Diana*, eiusdem originis. Cfr. Schmidt de cognatione linguae Sanscr. cum Gr. et Rom. in Jahn. Annal. Philol. et Paedag. XII, 8. p. 342. Ex eodem fonte *Dioscorus*, *Idionus*. Cf. Varro de L. L. V, 20. Sp. et *Flamen Dialis*, Iovis sacerdos.

Iugula. Glossarium: *Iugula*, ἰατρὸν ὀλῶνος, ὀρεῖος ὡς φρεῖ. Sane Horatii meminit *Orionis*, non autem *iugulae*. Sed legendum: *O Attius ὡς φρεῖ*. Varro (VII, pag. 885. Sp.): *Iugula* signum est, quod *Attius* appellat *Orionem*, cum ait: *citius Orion patet*. Ita non quidem constabit auctoris fides illi glossario. Nam *Attius* non dixit *iugulam*, sed *Orionem*. Sed puto μνημονὸν ἀνέστηκα, cum meminisset a Varrone *Iugulae* et *Attii* uno in loco mentionem factam, putasse ab *Attio* ipso *iugulae* quoque mentionem fieri. *Scal.* *Plant. Amph. I, 1. (118.)*:

Neque iugula, neque vespertugo neque Virgiliae occidunt.

Ratio autem nominis ex Varrone l. c.: *Huius signi caput dicitur e stellis quatuor, quas infra duas claras, quas appellant humeros, inter quas quod videtur iugulum. Unde iugula dicta.* Idque rectius, quam quod nungatur hic Festus. *Dac.*

Iugum. Idem Livius lib. III. sect. 24.: *Tribus hastis iugum fit, humi fixis duabus, superque eas transversa una deligata.* Vide sub *iugum* mitti. Vide et Liv. lib. IX. sect. 5. *Dac.* Adde *Florum*. Aliā significatione *iugum* ἰυγὸς ἀκρωπῆαι, ἰυγὸν ἑφ' αὐτοῖς. *Goth.*

Iugere. Glossarium: *Iugit*, ἰατρὸν βοῦ. Ita enim legendum. Varro Sexquialtys: *Iugere* volitans milvus, aquam e nubibus tortam indicat fore, ut tegillum sibi pastor sumat. Vide in Coniectaneis (p. 36). *Scal.* Glossae Isidori: *Iugit* milvus, cum vocem emittit. *Dac.* Vide Nonium (pag. 179. Merc.) in *Tegillum*, ubi *vigere* nulsus pro *iugere* milvos. *Goth.* Nonii locum Scaliger sic emendavit: *Iugere* volitans milvus vltus cet.

Iuges. Inde adiectiva *contuges*, *seiuges*, *iniuges*. Apuleius (de Mund. p. 69, 14.): *Quinque coniuges copulae, iis ordinatae vicibus attinentur.* Idem alibi (Met. VII. p. 189, 4.): *Nec istud puduit me cum meo famula meoque vectore illo equo factum conservum atque coniugem.* Inde *coniux* de viro, subaudi vir; de uxore, subaudi uxor. Gloss. Isidori: *Iniux* bos nondum iugo iunctus. *Dac.* Adde apud Festum: *Iniuges*. Glossis: *Iugites* συνῆζυγμένοι. *Goth.*

Iubilare. Rusticorum plane verbum, ut et ipse dicit. *Attius* in Chrysippo: *Io buco, quis me iubilat? Vicinus Atus* (lege: *tus*) *antiquus*. Prius enim *iobulare*. Nam *io* rusticorum ἰοῦλα, ut in *Atellana*: *Io venit simus a villa.* *Scal.* Rustici *iubilare* dicuntur cum clamant, urbani *quiritari*. Varro lib. V. de L. L. (VI, pag. 244.): *Ut quiritare urbanorum, sic iubilare rusticorum.* Ibidem adducit locum Chrysippi. In Glossis Graeco-Lat.: *Iubulus*, ἰοῦλας: ἰοῦλας ἀγροῦ, clamor rusticorum. Et in glossariis Quiritans, ἰοῦλας, clamans. *Dac.*

Iuventus. Alii *iuventutis*, non male, non tamen, ut propterea *Iuventutis* reiiciamus. Indifferenter enim utrumque usurpabant. In Glossario: *Iolius*, ἰοῦλας (ἰοῦλας). Lego: *Iovens*. *Scal.* Adde Nonium in *Iuventus*, *Iuventa* et *Iuvenilitas* (pag. 488. Merc. et pag. 128. Merc.). *Goth.*

Iunere. Notum ex edicto perpetuo praeteritis: *Sacerdotes, Vestales et Flamines Diales in omni mea iurisdictione iurare non cogam.* Livius lib. XXVI. (c. 50.): *G. Calpurnius Placens, quem praesentem oraverant, quia Flamen Dialis erat, iurare in iura non pateret.* Vide Plutarch. Problem. (Quaest. Rom. 44.). *Scal.* Adde Gell. X, 16. *Goth.*

Iuvenalis. Alii *iuvenilis*, non male. Non ita tamen, ut *iuvenalis* reiiciamus. A *iuvenis* enim et *iuvenalis* recte dicitur. *Iuvenalis* igitur *Dianae* simulacra fingebantur, vel quod ea aetas venationi maxime apta est, cui praesest *Diana*, vel quia *viarum* *Dea* putabatur. Callimachus in *Dianam* (v. 38.):

— — καὶ πᾶν ἀνιῶς
Ἐσση καὶ ἀνιῶσιν ἐλάνονος.

Dac. *Iuvenalis* et *Iuvenilis* glossis. *Goth.*

Iugarius vicus. Publ. Victor in octava regione urbis: *Vicus iugarius idem et thurarius, ubi sunt arae Opis et Cereris cum signo Vertumni;* ubi nulla mentio arae Iunonis. Quidam *iugarium* dictum scribunt ab ara iuga, quod ad eam nubentes veteri ritu vinculis iuncti fuerint. *Dac.*

Ilia. Vide *Brilia*. *Dac.* Ubi legatur *Ilia* pro *ina*. *Ram* videtur appellari ab Isidoro XVII, 9. in *Perula*. *Goth.*

Ilicet. Vix dici possit, quam locum Festus ob oculos haberet, cum dixit *Ilicet* esse sine dubio. Nam *licet*, ut pueris notum, vox est, quam praetor pronuntiabat, ut de consilio iudices mitteret, et in fine.

ribus praefica, ut omnia peracta significaret. Mirum tamen, si respexit ad illud Terent. Eunuch. I, 1, (9): *Actum est, ilicet, peristi*. Hanc enim id illicet Festi interpretationem ferre potest, etsi semper ab eodem more ductum sit. *Dac.* Glossae: *Illicet, scilicet, sine dubio. Goth.*

Ianiculum. Dictum potius a vetustissimo oppido, quod *Ianus* condidit. De quo Virgil. VIII. Aen. (356.):

*Hic duo praeterea disiectis oppida muris
Reliquias veterumque vides monumenta virorum.
Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit arcem,
Ianiculum illi, huc fuerat Saturnia nomen.*

Dac.

Idulis. Ovidius lib. I. Fast. (56.):

Idibus alba Iovi grandior agna cadit.

Scal. Adde Macrob. Sat. I, 15. *Goth.*

Ianua. Cereale libum vocat Ovid. I. Fast. (127.):

*Inde vocor Ianus, cui cum Cereale sacerdos
Imponit libum mixtaque farra sali.*

Dac.

Igitur. Apud antiquos saepe pro *inde*, *postea*, *tum*. Plaut. Amph. I. (1, 145. vide notam meam ad h. l. Male Böppius a stirpe pronominali *i* (is) derivat.):

— *Sin aliter sient animati, neque deht, quae petat,
Sese igitur summa vi virisque eorum oppidum expugnassere.*

Et Casin. II, 2. (40.):

— *Mox magis cum otium mihi et tibi erit,
Igitur tecum loquar.*

In leg. XII. tab.: *Sei in ius vocat, nec is antea, igitur in capite*. *Dac.* Vide Nonium in *Igitur* (p. 128. Merc.). *Goth.*

Ircens. Legs *Ircens*. *Dac.*

Ircitallus. Vide *Hirquitalli*. *Ant. Aug.* Vide *Hirquitallus*. *Dac.*

Iovistae. Locus mendosus. *Ant. Aug.* Putarem legendum: *Iovis esto*, quia ita legitur in veteribus legibus. Habeo et fragmenta quarundam, in quibus ita semper exaratum legitur. Sed cum ipse compositum esse dicat, hae vero sint duae voces, non potest legi: *Iovis esto*. Quid sit ergo quaeramus. *Scal.* Scribendum *Ios ipse* compositum ab *ios* et *ipse*. Glossae: *Ios ipse, αὐτός*. Antiqui autem *ios* dicebant pro *is*. Lipsius quaest. lib. III. cap. 20. Meursius autem existimat, Pauli hoc additamentum esse. Est enim vox sevi illius barbari, quo vixit, et *Iovistae* dicebantur, qui sub Iove nati essent. Neque illo eam interpretatur, quod tam nimis nota esset. Sed valde se ridendum propinat, eam compositam dicat et tanti ineptam etymon quaerat. Ita Meursius, cui minus assentior. *Dac.* Fortasse legendum *Iovistae*, ut sit compositum a Iove et istae, ea forma, qua dicimus subverbastae. *Goth.*

Ignisabulum. Glossarium: *Ignisabulum δαδός ἑσθδός νεροσφόρον*. *Scal.* Proprie lignum illud, tabula illa, quae terebratur, donec ignem suscipiat, unde et ignarium dicitur. *Dac.*

Ignia. Aliud in glossis: *Ignia, vorla, πυλάτης*. *Scal.* Cum vehementia ignis dissiliunt (vase.). *Dac.*

Ipsippe. Forte *ipsipite*. Glossae: *Ipsipite αὐτός*. Cato *mihipse* posuit pro *mihi ipsi*. Sic fortasse *ipsipite* hic pro *ipsimet*. Vide in *Inepte*. *Fulv. Urs.* Glossarii auctor non bene legit, unde inde accepit: *Ipsipiti αὐτός*. Legendum enim *ipsipe*. Sed et *ipsipite* potest legi. Ita enim vitiose se pronuntiabant et scribebant veteres. Unde Claudius imperator multavit senatorem, qui *ipse* pro *ipse* dixerat. *Scal.* *Ipsipite* ut *suapte mihipse* etc. Forte etiam legendum *ipsipi*, ut apud Plaut. alicubi *ipsipus* est. *Dac.* Nusquam satis certum est, Plautum scripsisse *ipsipus*. Duobus enim in locis creditur inveniri, Cistell. II, 3, 56. et Truc. I, 2, 24. Utrobique longe est probabilius, legendum esse *is ipsus*. Quamquam forma pronominis reduplicativa, ioculariter ficta, per se nihil habet offensivum. Ex Apollonio Dyscole lib. *σεπδ δνταρπυλας* citatur locus Sophronis, ubi est: *αὐτὸς μὴ ἴσῳ ἴσῳ τὰς ἀνδράσιν ἔρεσθ*. Cf. Koen. ad Gregor. Cor. pag. 366. Simili modo antiqui dixisse reperiuntur *berber* pro *viris*, *Marmor* pro *masmas*, unde *Mamers*, etc. Verum apud Plautum res est dubia. Cf. Taubmann. ad Plauti Cistell. II, 3, 58. Quare equidem crediderim apud Festum *Ipsi-*

pte legendum esse, nisi forte *ipsippe* nihil sit aliud, nisi forma ex illo *ipsipte* corrupta. Ceterum Codd. nostri in lectione *Ipsippe* consentiunt omnes, sed Goth. Scal. Dac. *Ipsipe* exhibent.

Icist. Ab antiquo *icere* percutere. Plaut. (Trucal. II, 7, 41.): *Icist femur.* Dac. Nonius (pag. 125. Merc.) in *Icist.* Goth. Respondet Sanscrita radix *ich* (*ich*), de qua vide Bopp. in glossario pag. 33.

Insipere. Vide *Supat. Ant. Aug.* Lege ut in al.: *Insipere farinulam iacere pullis.* Dac.

Irnella. Diminutivum ab *hirnea*, quod est vinarii vasis genus. Dac. Forte: *urnula.* Goth.

Ibi. Eo loco, *ibidem*, eodem loco, loco iam designato. Dac.

Ipsullices. Alibi monemus legendum *Ipsillices.* Cuius sententiae adhuc me non poenitet. Glossarium: *Ipsillices* ἀυτόπικτα φύλλα. Scal. Et *Ipsillices.* Lamellae necessariae sacrificiis, quaeque ad rem divinam dicuntur maxime conferre. Alio nomine *substilles* dictae. Vide *substilles.* Doctissimus Vossius suspicatur imagunculas fuisse, quibus magi in amatorii sacrificiis utebantur, ut eum, quem referebant, in amorem pellicerent. Ab *ips* et *illix*. Pessime autem Scaliger, qui legebat *ipsillices.* Nam omnino aliud sunt *ipsillices.* Dac. Cf. Vossii Etymol. sub v. pag. 269.

Itonida. Lege *Itonis* vel *Itonia.* Callim. in Cererem (v. 75. seq.):

Ἥνθον Ἰωνιάδος μιν Ἀθηναίας ἐν' αἶθλα

Ὀρμενίδαι καλέοντες.

Ubi Schol.: Ἰτὼν πόλις Θεσσαλίας, ἐνθα τιμάται Ἀθηνᾶ. Imo etiam et *Itonida* recte legi potest: sic *cassida* et *cassis*; *chlamyda* et *chlamys*; *Tritonida* et *Tritonis*; *Colchida*, *Colchis*; *Elida*, *Elis* et sexcenta alia. Dac.

Irpices. Videatur Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 138. Sp.). *Ant. Aug.* Servius Danielis in illud: *Vimineasque trahit cratis.* (Virg. Ge. I, 95.). Ad agrorum, inquit, scilicet exaequationem, quam *Irpices* rustici vocant. Vide Coniectanea nostra (pag. 58.). Scal. Cato vocat *urpices* (de re rust. 10.), sive *harpices.* Est autem a Graeco ἄρπαξ, ἄρπαγή, quia herbas ἄρπάξει, rapit. Euripid. (Cyclop. 33.):

Σαλκεῖν σιδηρῇ τῇδε μ' ἄρπαγῃ δομοῦς.

Male Varro a serpendo Lib. IV. de L. L.: *Irpices regula cum pluribus dentibus, quam itidem ut plaustrum boves trahunt, ut eruant, quae in terra sunt* (bene Scaliger serpunt) *irpices, postea a detrita a quibusdam dicti.* Dac.

Irpini. Videndus Strabo in fine l. 5. (pag. 250. C.). *Fulv. Urs.* Gens Samnitium a Lupo coloniae ductore. Nam lupum *Irpum* dicunt. Servius IX. Aeneid. (XI, 785. pag. 683. Dan.): *Lupi Sabinorum lingua irpi vocantur.* Strabo l. V. (pag. 250. C.): Ἐξῆς δ' εἰσὶν ἱρπηνοὶ καὶ αὐτοὶ Σαυνίται, τοῦτον δ' ἱρπον ἀπὸ τοῦ ἡγησαμένου λύκου τῆς ἀποικίας. ἱρπὸν γὰρ καλεῖσθαι οἱ Σαυνίται τὸν λύκον. Sed a Graecia mutuali sunt vocem *irpum* Samnites. *Ἄρπος* enim vox antiqua Graeca, quae lupum significabat a rapacitate, nam ἄρπω rapio, inde et ἄρπη milvus avis rapax Latinis *Hirpus*, ut ἄρπαξ, *hirpex*, ita et Samnites vocarunt. Salmas. in Solin. Nota interim lupum coloniae ductorem. Sic Battum corvus duxit in Libyam. Sic alios multos, quae volucres, quae ferae. Dac. Nescio, unde Dacierie de voce ἄρπος constet; equidem nihil auctoritatis invenio, quare suspicor, Dacerium male accepisse Vossii verba, qui a. v. *Irpices* sic habet: *Nam ab ἄρπω i. e. rapio, ἄρπος, unde hirpus.* Apparet Vossium non somniasse vocem ἄρπος, sed eam supposuisse tantum, ut inde *hirpus* derivaret. Ceterum haud dubie *irpus*, vel ut apud Servium in codd. est *hirpus*, non ab ἄρπω, ἄρπάξω, sed a communi lupi nomine derivandum. Nam componendae sunt has formae: *wlk welk* Slav., *irp(us)* Sabin., *volp(is)* Lat., *wolf* Germ., *λύκος* Graec., *lup(us)* Lat. Habemus igitur rursum solennem illam vocalium demutationem e, i, o, u, quam tam saepe deprehendimus.

Ignis Vestae. Tertullianus in libro de poenitentia: *Quid illum thesaurum ignis aeterni aestimamus, cum fumariola quaedam eius tales ictus flammarum suscitent* etc. Pro terebrare in quibusdam editionibus legitur verberare. Sed terebrare possumus in suo loco quietum esse iubere. Simplicius in III. de coelo: Ἀπὸ ξύλων δὲ πῦρ ἐκβάλλουσι, θάτερον τῶν ξύλων ὡς τέρετρον ἐν θατέρῳ περιστρέφοντες. Hesych.: Ἀγάλλευστα τρύπανα τὰ Φρύγια πυρεῖα. Σοφοκλῆς ἐν Φινί δευτέρῳ. Scal. Hanc Numa primus instituit, ut ad simulacrum ignium coelestium flamma vigilaret. Florus. Quodsi negligentia extinctus fuerit, ab alio igni accendere non licebat, nisi eo, quem tabulam felicitis (alii facilis) materiae terebrando virgo suscepit. Plin. lib. XVI. cap. 40.: *Teritur ergo lignum ligno, ignemque concipit attritu, excipiente materia aridi fomitis, facillimo conceptu. Sed nihil edera praestantius, quae teratur, lauro, quae terat. Probat et vitis silvestris, alia, quam labrusca et ipsa ederae modo arborem scandens.* Idem etiam nunc alicubi factitari legitur. In verbis Festi pro tabulam Scaliger legebat *clavulam.* Clavulas enim dicebant illas lignorum scissiones, ut ex rei rusticae

auctoribus notum est. Tamen nihil mutandum. Nam teste *tabula* dicitur. *Tabula* est *ενοχός* vel *ενοχία* lignum quadratum felices materiae, quod ad exandendum ignem Vestales terebrae ferreae perforabant. Sed quod addit Festus: *Quousque exceptum ignem cribro aeneo virgine in aedem ferret*, id Salmasio suspectum est. Nec enim cribrum, inquit, ad hanc rem aptum. Nec cribrum ex aere, *εναεσία χαλκή* vocat Plutarch. in Numa, libet paulo aliter narret ignis Vestalis extincti resuscitandi morem. Scribe, inquit, *in cavo aeneo* aut *in cavo aeno*. Certe in veteri lib. scriptum est *cribo*. *Dac.* Dixi ad leg. XII. tab. Adde Livium XXVIII. *Goth.* *Terebrare al. terere. Idem. Ignis Vestae in — aedem ferret.* Emendat locum Casaub. Lect. Theophr. c. 20.

Ignem ex domo Flaminia. Hic vox *domo* videtur abundare, nam *Flaminia* absolute dicebatur Domus Flaminis. Sic Gell. lib. X. cap. 15. *Ignem ex Flaminia*, id est Flaminis Dialis domo nisi sacrum, *est ferri ius non est.* *Dac.*

Prodition. Vide Rhodens. *Dac.*

Iracundia. Ab ira et veteri *cando*, unde *incando* dicit Festus. Male. *Iracundus* ab *iratum*, out *infatum facundus*, a *veritum verecundus*. *Dac.*

Italia. Licet a vitulis, vel ab Italo rege multi dicant Italiam esse appellatam, de Attalido nihil aliud accepti. Thucyd. lib. VI. (cap. 2.) Varro lib. II. cap. 5. de re rust. Columell. lib. VI. in princ. Virgil. lib. I. Aen. Dionys. lib. I. Antiqq. Gell. lib. II. cap. 1. Apollodorus in Biblioth. Steph. de urbibus. *Ant. Aug.* Ab Attalido. Puto distinguendum ab *Ante Lydo*, quasi *Attalis*. Sane *ἄττης* est, nomen Lydium et Phrygium. Lydos vero in Italiam venisse nemo dubitat. Quin et Strabonem nobiscum facere postea deprehendimus lib. V. (pag. 219. E.): *Οἱ Τυρρῆνοί τε τῶν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνισμοῦ Ἐκδοῦνται καὶ τοῦτον προσαγορεύονται. Οἱ δ' Ἑλληνες οὕτως ὠνόμασαν ἀπὸ τοῦ Τυρρῆνου τοῦ Ἄττος, ὡς φασί, τοῦ στελλαντος ἐκ Αὐδίας ἀποίκους δεῦρε.* Vide caetera. Vide Herodot. lib. I. (c. 94.). *Scal.* Primam Festi sententiam confirmat Gellius lib. II. cap. 1. *Timaeus in historiis, quas oratione Graeca de rebus pop. Rom. composuit et M. Varro in antiquitatibus rerum humanarum terram Italiam de Graeco vocabulo appellatam scripserunt, quoniam boves Graeca veteri lingua Italoi vocitati sunt.* Idem et apud Varronem legas de re rust. lib. II. cap. 5.: *Graecia enim antiqua, ut scribit Timaeus, tauros vocabat Italos, a quorum pulchritudine et foetu vitulorum Italiam dixerunt.* Secundum de Italo rege secuti Thucydides, Antomus Syracusanus, Hyginus. Quorum primus eum Siculum dicit, alter Oenotrium, Hyginus Ulyssis ex Telegono nepotem. Infra ab Attalido optime distinguendam monuit Scaliger: *Ab Ante Lydo.* Sane *ἄττης* est nomen Lydium et fuit Ἄττης vel Attys Manis Lydiae regis filius; sed haec omnia merae nugae. Et optime doctiss. Bochartus, qui, postquam probavit Italiae littora Phoenicibus fuisse cognita, priscam Italiam nihil aliud fuisse quam Brutiorum agrum cum parte Lucaniae, Brutiorumque agrum pice abundasse, tandem apertissime demonstravit Italiam dictam ab Hebraeo *itar*, id est *pice*: *itaria* quasi dixeris *picearia regio*. Graeci mollito sono *Italiam* dixerat, nam R et L facile commutantur. *Har* pice alio nomine Hebraeis doctoribus *calab* dicitur, a quo vicinae Brutii Calabriae nomen, quae et ipsa pinu et picea aliisque arboribus piciferis est valde ferax, unde et eadem Graece *Πευκεττα* *Peuceetia* dicta ἀπὸ τῶν πευκῶν a piceis arboribus. *Dac.* *Italos.* Vitulos. *Goth.* *Itali.* Ab italicis. *Idem.* *Italus* nihil est, nisi variata forma, sed eiusdem illa originis, atque *Σικλός*, *Siculus*. Alia ratione formatum est *Sicānus*, *Σικανός*, quod idem tamen est vocabulum. Atque haec antiquissima videtur esse forma, descendens a Graeca voce *ἰκω*, ut *Σικανός* videantur intelligi *advenae*.

Indoles. Incrementum significat primigenia notione, ut apud Gellium (XX, 6. extr.): *Mendi indoles.* *Olere* enim crescere significat et spem, quam ex vultu colligimus virtutis futurae in pueris, quae vocatur *χαρακτήρ* a Graecis, ut apud Euripidem dictum ὡς δεινός εὐσυνέλας χαρακτήρ. Glossae: *Indoles*, καλή ἔλπις ἐν νεωτέρῳ. *Scal.* Adde infra *Suboles*, Noniam (pag. 456. Merc.) in *Indolem*. *Goth.* *Industria.* Servius ad illud X. Aeneid. (826.):

Quid pius Aeneas tanta dabit indole dignum.

Indoles, inquit, *proprie imago quaedam virtutis futurae.* *Dac.* *Oleo*, *olesco* per demutationem vocalis ortum ex *alo*, nutritio. Cf. quae supra diximus ad v. *Adolescit*.

Indigetes. Qui ex hominibus in Deorum numerum relati simul cum iis invocantur. *Indigitare* enim est invocare. Aliter tamen Festus, aliter et alii, qui sic dictos volunt indigetes, quod nihil indigeant, vel quod in diis agent. Sed omnino *indigetes* sunt *χρόνιος*, *ἐγγάμιος*. Ab *indu* et *ago* indiges, ut ab *indu* et *gena* *indigena*, *αὐθιγενής*, qui ibi genitus est. Dii indigetes sunt *Dii topici*. Aliud etymon etiam cogitavit eruditiss. Salmasius. *Dicare*, inquit, est *ἐπαῶσαι*, unde *indicare* idem quod *dicare*, ut *coquere*, *incoquere*: *aspire*, *inaspire* et similia sexcenta. Ab *indico*, quod est *ἐνιεῖν*, verbum *indipes*, *indicetis*, ὁ ἀφισπῶδης *in-*

ter Deos scilicet consecratus, qui postea dictus est indiges. Veteres certe indices dixerunt, non indiges. Nam et Gabino dicebant pro Gabino, ut Leo pro lege etc. Hinc indigere diminutivum pro indicare ab indice, quod est invocare et impetrare. Nam et supra in verbis Festi pro indigantem in optimo libro scriptum indiganto. Ab indigere dicta indigamenta, *λεγευδα βιβλια*, libri, qui dedicationum ritus continebant et Deorum Deorumque nomina atque hominum in Deos receptorum. Sane Grammatici veteres in eo consentiunt Indigetes dici, qui ex hominibus Dei erant facti. Arnobius: *Indigetes dictis atque Divis*. Indicetes igitur sive Indigetes proprie fuerunt homines consecrati et dicati. Dac.

Indeptare. Indepiscor, indeptus, unde indepto, es, are, consequi Dac. Adde Nonium (p. 128. Merc.) in *Indepiscere*. Goth. Cf. supra quas diximus ad v. *Ape*.

Industrium. Proprie laboriosum, qui semper aliquid struit, id est agit, et industria labor. Cato contra Thermum: *Ego iam a principio in parsimonia atque in duritia atque industria omnem adolescentiam meam abstinui, agro Sabino, sacris Sabinis, silicibus repastinandi atque conserendi*. Dac.

Indictivum. Indictiva funera, ad quae per praeconem evocabatur populus his verbis: *EXEQUAS L. TITIO L. FILIO, QUIBUS EST COMMODUM, IRE IAM TEMPUS EST, OLLUS EX ARDIBUS EXFERTUR*. Scal. Vide *Quiritis Sabini* dicti. Dac. Adde *Simpludiarum*, Varro IV. (V, p. 160. Sp.) et VI. de L. L. (VII, p. 328.). Hoc autem modo funus indicabatur: *Ollus Quiritis leto datus est*. Et apud Terent. Phorm. V, 9, 37.: *Exsequias Clamati, quibus est commodum ire, iam tempus est*. Eo alludens Ovidius M. Amor. (8, 1.) loquens de psittaco:

Oscidit, (inquit,) exsequias ferte frequenter avas.

Goth.

Indepiscere. Plant. Rud. (V, 2, 28.):

Magna hercle praeda est, largiter mercedis indepiscar.

Sed et indepisco dixere veteres. Plant. Asin. II, 2. (13.):

Nunquam aedepol quadrigis albis indepiscet postea,

Dac. Adde Nonium (p. 128. Merc.) in *Indepiscere*. Goth. Cf. supra v. *Ape*.

Indiges. Glossarium: *Indigetes, ἰνδῖτρος, νοῦγες*. Scal. De Aenea, qui indiges Iupiter dictus est, vide Livium lib. I (2). Sacellum ei dicatum tali inscriptione: *Patri Deo Indigeti, qui Numici amnis aquas temperat*. De indigentibus vide supra. Dac.

Inquillinus. Qui in aedibus habitat conductitius, ab in et colo, inclinus, a in q. et o in i, inquilinus. Dac. Kck Velut. Goth. Verborum formae huius radiei cognatae, haec sunt: *edlo, oulo* (in comp.) Lat. colo Lat. unde *oullina, inquillinus*; kala i. e. familia Sanscr., *hul* i. e. tegere, oculare Sanscr., *hüllen* Germ. Habes igitur vocalium demutationes hae: e, o, i, u, ut saepe alibi vidimus.

Inoilia. *Incillae*. Vide *Inciles* et *Elicer* et *Incilium*. Ant. Aug. Loge *Inoilia*. *Inoilia* loca depressa aquae derivandae. Ulpian. in Pand. l. 48.: *Incile est locus depressus ad latus fluminis ex eo dictus, quod incidatur; inciditur enim vel lapis vel terra, unde primum aqua ex flumine agi possit. Sed et fossae et putei hoc interdicto continentur*. Etai de etymo scilicet Ulpianus, nam *incile* est ab *inciendo*; ut a *culo* *eubila*, sic ab *incio* *incile*. *Fossas inciles* dixit Cato de re rust. c. 155. Inde *incilare*. Palladius lib. XII, tit. 3. Dac. Adde l. 1. §. 5. ff. de Rivis. Goth. Cf. etiam *Inollare* apud Non. pag. 125. quod tamen a *calare* potius derivandum videtur.

Incitega. Superius (s. v. *Concipilavisti*) monimus *incitegam* dictam ab *integendo*, quia veteres *intelligere* pro *integrare* dicebant, ut *reciprocum* pro *reprobum*, *recipere* pro *reparare*, *concupilare* pro *compi-lare*. Dicta ab *integendo*, quia partem mensae tegat. Ea autem utebantur, ne vinarium vas, puta crater magnus aut amphora labem ex fundo in mensa relinqueret, cum saepe videamus lagenas mensae impositas circumlata de vino describere in mappis. Itaque copones, ne mappa aut mantile maculam illam contrahant, imponunt circulos de ligno, super quibus statuuntur lagenae. Sed crescente luxuria haec machinulas Romani abicere, et ne citreas mensae laederentur, si sine incitegis crateres impositos nudae sustinerent, gausapas insternebant. Pauperes vero, ut puto, incitegas retinuerunt. Martialis (XIV, 186.):

Nobilis villosa tegant tibi gausape citrum,

Orbis in nostris circulus esse potest.

Nam potest intelligi incitega per circulum itum. Sed nihil impedit et maculam circularem vasorum vinario-rum intelligere, et incitegas, ut puto, non erant circuli specie. Porro *incitega* a Graecis vocatus *ἐγυράνα*,

Polemo περιηγητής ἡγευθήκη καὶ ἀπ' αὐτῆς κίσκελλον, ut manifesta appareat ἡγευθήκη ὑπόστημα esse. Dicta autem quasi ἡγευθήκη, et ita vocabatur ab Alexandrinis. Athenaeus (lib. V.): Ἡ δ' ὑπ' Ἀλεξανδρίων καλουμένη ἡγευθήκη τρέφωνός ἐστι, κατὰ μέσον καλλή, δέμας δὲ δυναμένη ἐντιθεμένην καράμιον. ἔχει δὲ ταύτην οἱ μὲν πένητες ξυλίνην, οἱ δὲ πλούσιοι χαλκὴν ἢ ἀργυρεῖν. Vocatur autem ab Herodoto (I, 25.): Τροχρητήριον, cuius nominis causa obscura non est. Saal. Latinis canistra siccaria dicebantur. Servius ad illud I. Aeneid. (706.): Et pocula ponunt. Similiter, inquit, more antiquo dixit, quia veteribus non in manus dabantur pocula, sed mensis apponebantur, ut hodie apud plures pocula in canistris argenteis apponuntur, quae canistra siccaria dicuntur. Herodotus vocat τροχρητήριον lib. I. (c. 25.) ubi de Alyatte Lydo, qui ἀνέθηκε εἰς Δελφούς κρητῆρά τε ἀργύρεον μέγαν καὶ τροχρητήριδιον σιδήρεον καλλήτρον, quem locum malo capit interpretes, qui vertit: Apud Delphos dedicavit grandem ex argento pateram, itemque alteram ex ferro, parvulam ex ferro compactilem. Vertendum fuerat: Item incitegam parvulam ex ferro comp. In verbis Festi in fine pro vina deferrentur legendum puto: vina defunderentur. Dac. In verbis incitega, concipilare, recipere, reciprocare invenitur vestigium praepositionis vetustae inseperabilis, quae respondet Germanorum ga, gi (ki, chi) ge vocalis, de quibus vide Grimm. Gramm. Germ. I, 1015. seq. II, 832.; quaeque eadem est, atque Latinarum co- con- cum. Cui rationi non repugnat, quod concipilare decompositum sit quasi concompilare. Nam quum veram particulae ci (cu in recuperare) vim ac potestatem Latinos oblitos fuisse credibile sit, quod ipsum in Germanico sermone factum esse animadvertimus; facile potuit verbum cipilare iterum componi, quo magis vera vis vocabuli, quae collectionem notat, appareret.

Ita Castor. Lege, ut alii: Ita me Castor etc. Dac.

Incomitiare. Plautus in Curcul. Ant. Aug. Locus Plauti Curc. III, 1. (80.):

Adolescens, ab republicam hoc intus mihi
Quod insignia habeo, quare ne me incomities.

Quod verbum a parasito fictum, ut liquet ex responso Lyconis, qui ad eius exemplum τὸ inforare, neve protulit:

Licetne inforare, si incomitiare non licet.

Ubi et inforare et incomitiare flagitiosa verba sunt. Sed antequam abeo, en tibi quid de voce intus, quae primo versu superiori legitur, sentiam. Ea enim ita hucusque omnino omnes interpretes torait, ut eam tandem se nescire fateantur Taubmannus, Turnebus et alii. Nihilque plus proficiat doctissimus Salmasius, dum ita nilitur emendare: Ob republicam hoc inustum mihi. Intus sic absolute accipiendum est pro fossa illa, ex qua oculus exsculptus fuit. Nihil certius et facilius. Dac.

Incita. Incitata, id est concitata. Lucret. (I, 270.): Vis incita vent. Dac. Significat etiam Egestatem Nonio (pag. 123. Merc.). Goth.

Inchoare. Terent. Scaurus (pag. 2251. Putsch.): Inchoare cum aspiratione scribendum, quoniam a chao dictum, quod fuerit initium omnium rerum. Fulv. Urs. Sed probat Verrius legi debere inchoare a voce cohū, quam pro chao vel mundo veteres dixere. Diomed. lib. I. (pag. 361. Putsch.): Inchoavi ab inchoo dicendum putat Iulius Modestus, quia sit compositum a chao initio rerum. Sed Ferrus Placcus in postrema syllaba aspirandum probavit, cohū enim apud veteres mundum significat. Tranquillus quoque hic essentius libello suo plenissime aedem inchoatam ita disseruit. Dac. Quod Hesiodum Vide Verronem lib. IV. de L. L. (V, pag. 30. Sp.). Goth. Chaos. Vide supra Chaos. Idem. Cohū vox est nihil. Cohare sive choare nihil esse videtur nisi antiqua forma verbi pro capere, ut coha, pro cape, capio, dictam videatur. Respondet Germanorum fahan, fahen, faho, capere, capio. Ex quibus intelligitur, vocalium demutationem istam, de qua saepe diximus, etiam in his verbis inveniri: Apo, capio, ἀπὸ, coho, coepi (cepi), faho, ubi alternari videmus vocales a, e, o. Ut inchoo sive inchoes nihil aliud significat nisi incipio.

Increpitare. Arguere, conviciari. Virgil. X. Aeneid. (906.):

Hostis amare, quid increpitae, mortuusque minari

Dac. Vide supra Creperum. Goth.

Inconciliast. Inconciliare. Pro conciliare. Nam saepe compositum nescitur pro simplici. Apud Plautum tamen inconciliare semper est inimicare, ut Mestell. III, 1. (80.):

Ne inconciliare quid nos perro postulas.

Et Trinum. I, 2. (99.):

Inconciliastis cum, qui mandatus est tibi?

M m m *

Quamquam hic ultima Festi interpretatio *per dolum decipere* locum habere possit. Malim tamen aliter. *Dac.* Inconciliare et inducere, seducere, illicere.

Inclutus. Qui valde cluet. Cluere est nominari, celebrari a κλέειν. Plaut. Capt. (III, 5, 31.):

Facito ergo tu, ut Acherunti clueas gloria.

Dac. Vide supra *Clutum*. Goth. Cf. quae supra diximus ad v. *Clienta*.

Inceps. Ab *in* et *capio* inceps, ut a *dein* et *capio* deinceps. *Dac.*

Incestus. A Graeco ἀνήκεστος, inexpiabile, incurabile. Sed *incestus* potius ab *in* privativo et *castus*, ut *infectus* a *factus*. Incestus autem de quovis illicito concubitu dicitur. *Dac.* Adde Nonium (p. 461. Merc.) in *Incestus*. Goth.

Inconspretum. Ab *in* et *con* et *sperno*. *Dac.*

Incoctae. Ab incoquendo incoctae mulieres, quae calamistris crines vibrabant et intorquebant. Sed in verbis Festi turpe mendum inolevit. Nam certum est legi debere: *Plus aequo calamistris ustae*, id est inustae, incoctae. *Dac.*

Incavillatio. Vide *Cavillatio*. *Dac.* Glossae MS.: *Incavillatur, inde ridetur*. Goth.

Incalationes. Vide supra *Calatores*.

Incensit. Incenderit; sic *incepsit*, inceperit; *irrepsit*, irrepperit. *Dac.* Non credo dictum esse *irrepsit* pro eo quod est *irrepperit*. Nam *surrepsit* dicitur pro *surripuerit*; *arrepit* pro *arripuerit*; *ademsit* pro *ademerit*; *incensit* pro *incenderit*. Res ita se habet. Riti terminatio solebat in lingua Osca et antiqua Latina in *Sit* demutari, unde dempta vocali interposita pro *emerit* *emsit* dicebatur. Igitur *incensit* dictum est pro *incendsit*, h. e. *incenderit*. Iam intelligitur, quare *irrepsit* pro *irrepperit* dici non potuerit.

Incessere. Perperam quidam pro iactu iaculo substituant. *ScaL.* *Saxis incessere* Livius (VIII, 24.). Male pro *immittere* quidam legunt *inniti*. *Dac.* Adde infra *Petissere*. Goth. Est infinitivus futuri nativus. *Petisso* enim pro *petiero*, *incesso* pro *inoessero* dicebatur, unde infinitivus proculus est.

Inclamare. Plaut. Asin. (III, 2, 36.):

*Nimis aegre continui ubi hospitem inclamavit,
Quod se absente mihi fidem habere noluisset.*

Inde *inclamitare* obiurgare. Plaut. Epid. (V, 2, 45.):

Etiā inclamitor quasi servus.

Dac.

Incicorem. Qui minime cicur est, mansuetus, placidus, a membrana mali Punici, quae *cicum* dicitur. Varro Lib. VI. de L. L. (lib. VII, 368. Sp.): *Apud Pacuvium:*

*Nulla res neque
Cicurare, neque mederi potis est, neque
Reficere.*

Cicurare mansuafacere. Quod enim a fero discretum, id dicitur *cicur*, et ideo dictum *Cicur* ingenium obtineo, mansuetum. A quo Vetturii quoque nobiles cognominati *Cicurini*. Id natum a *cico*. *Cicum* dicebant membranam tenuem, quae est in malo punico discrimen. Sed ineptum etymon. Veteres Latini *curare* dicebant pro domare, mollire, mansuafacere. Nigid. in historia animal.: *Omne pecus indomitum habet quiddam in se ferum: sed tamen ea natura est, ut curari et domari possit.* At pro *curare* per reduplicationem dixere *cicurare*, imitatione Graecorum, qui repetita prima consonante et vocali addita ita verba sua efferunt, δῶν δίδω. Sic *curo*, *oicuro*, *cicur* etc. *Dac.* *Cicur* haud dubie ortum ex reduplicatione syllabae radicalis, non tamen a cura detortum videtur. Radix est Germanorum *kirr*, ex quo intelligitur, quare syllaba radicalis corripitur. Eiusmodi autem reduplicationes saepe apud Latinos inveniuntur, veluti in vocabulis: *Cuculus*, *papaver*, *Upupa*, *Ulula*, *bubo*, *bibo*, *cucumis*, *cicindela*, aliisque permulta.

Impolitias. Gellius (IV, 12.): *Item si quis eques Romanus equum habere gracilentum aut parum nitidum visus erat, impolitiae notabatur. Id verbum significat, quasi tu dicas incuriae.* Nescio an et hic isti barbaro mutilatori satis credere debeamus. *ScaL.* Vel hunc locum non satis intellexit barbarus mutilator, vel tō *impolitias* erit secundi casus, non quarti, ut *familias*. *Impolitias* autem, id est *impolitias* causa. *Impolitiae*, id est *incuriae*, ἀνουσίας Graecis. Non pugnabo tamen, si *impolitias* facere dicerentur Censores, cum *impolitiae* equites notarent. Etsi id mihi satis perquodere nequeo. *Dac.*

Impages. Clavi lignei, qui tabulis infiguntur, ut aptius cohaereant. Ab antiquo *pago* pro *pango*, id est figo. Unde versus pangere per metaphoram dixere veteres, versus figere, versus exarare. Vide *pangere*. Pro *figere* leg. *figendo*. *Dac.* *Infigere*. Infigere. *Goth.*

In non semper. Legendum: *Sed interdum etiam pro augmento ponitur.* Vide in *Ingens*. *Fulv. Urs.* Id suadent, quae sequuntur. Defendi tamen possit vulgata lectio, adnuat enim, qui auget. Hic autem facile geminam manum agnoscas. Nam quod infra est: *In praepositio significat modo quod non idem est ac abnuitionem significat*, quod initio legitur. Et *to modo auctionem idem quod: etiam pro adnuendo ponitur.* Quare certum est, Pauli verba coaluisse cum verbis Festi. Sic igitur hunc locum intellige: *In* modo privationem significat, ut *inimicus*, *intactus*; modo auctionem, ut *infractus*, valde fractus, *inclamavit*, valde clamavit; aliquando motum, ut *incurrit*, aliquando quietem, ut *inambulat*. *Dac.* *Abnuitionem* Abnuitionem. Abnuitionem dixit Paulus in l. inter stipulantem 83. ff. de usurpationib., et, ut quidam putant, infrequens. Probo. Frequens in l. 1. §. 2. ff. demigrando. Sed Ursinus legit *pro augmento*, quod non probo. Mox enim Festus aliam *toū in* ad significationem ponit, *ibi*, modo auctionem. Brissonius legit *additamento*. *Goth.* *Inclamando*. Vide *Ingens* et *Insanum*. *Idem.* *Modo auctionem.* Vide supra *Clutum*. *Idem.* *Qui.* Quis. *Idem.* Particula *in*, ubi negativa est, respondet Sanscritae *una*, *un*, Graecae *ἀν-*, Germanicae *ón-* et *ün-*; similiter in voce *ingens* non augeat, sed negat. Est enim idem quod *inhumanus*, *immanis*. Aueat ista particula nusquam. Nam *inclusus* est in hominibus auditus; *incolumis* est in se *columis*, h. e. *integer*. In *incanus* est hic illic canus. *Cet.*

Imporcitor. Qui porcas facit. Sic etiam dictus Deus, qui praeerat lirationi. De *porcis* vide suo loco. *Dac.*

Impetratum. Glossarium: *Impetratus*, *θυγά*. Non plane explicavit, sed si dixisset *καλλίεργος*. In sacrificiis quod litare est, id in auspiciis impetrare. Nihil aliud est quam impetrare. Sic dicebant *artitum* pro *artato*, *dolium* pro *dolato*. *Scal.* *Impetrare* est, cum aves ratum et faustum auspicium faciunt. *Plaut.* *Asin.* IV. (II, 1, 11.):

Impetratum, inauguratum est, quovis admittunt aves.

Cicero lib. II. de Divinat. (I, 16.): *Ut nunc extis, quamquam id ipsum aliquanto minus, quam olim, sic tum avibus magnae res impetrari solebant.* *Dac.* Sic supra *Armata*, non quidem armata, sed armum obiecta.

Impercito. Ab *in* et *parco*, ut ab *in* et *partior* *impertio*. *Dac.*

Improlus. Glossar.: *Improles*. Marius Victorinus de orthographia (pag. 2465. Putsch.): *Improles est, qui nondum vir est.* *Fulv. Urs.* Locus obscurus, et, ut arbitror, mendosus. *Ant. Aug.* Glossarium: *Improles*, *ἀφῆλιξ, μήπω πολιτευόμενος*. Contrarium est *Duicenso*. Nam *duicensus*, qui cum prole in civitatem adscribebatur. Ab iisdem glossis *Improles* exponitur *ἀγονος, ἄτεκνος, ἄνηρος*. *Scal.* Neque illud tantum de sociis Latinis intelligendum, ut voluit doctissimus Turnebus in *Adversar.* lib. VII. cap. 21., etsi eis lex dederit, ut, qui prolem domi relinquerent, in civium Romanorum numerum referrentur. *Dac.*

Impelimenta. Ut *delicare* pro *dedicare*, *lautia* pro *dautia*. *Dac.* Sic *lacrima* et *dacrima*.

Impluvium. De impluvio et compluvio sic Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 160.): *Cavum aedium dictum, qui locus (locus tectus) intra parietes relinquebatur patulus, qui esset ad communem omnium usum; in hoc locus si nullus relictus erat sub divo qui esset, dicebatur testudo a testudinis similitudine, ut est in praetorio in (et) castris. Si relictum erat in medio, ut lucem caperet, deorsum quo impluebat, impluvium dictum et sursum qua impluebat, compluvium, utrumque a pluvia.* Hoc sensu *Plaut.* *Amph.* V, 1. (56.):

Devolant angues iubati deorsum in impluvium duo.

Sed non sat video, qui geminum Terentii locum cum Varrone concilies, alterum *Eunuch.* III, 5. (41.):

— — *Atque per alienas tegulas*

Venisse clanculum per impluvium fucum factum mulieri.

Alterum *Phorm.* IV, 4. (26):

Anguis per impluvium decedit de tegulis.

Quomodo enim *per impluvium*, si impluvium locus sit, qui deorsum pluviam accipit? Sane et Varroni et Terentio, aliis etiam facies satis, si impluvium accipias totum illud spatium, quod tecto vacuum relinquebatur a solo usque ad tegulas. *Dac.* *Impluvium.* Inde *impluviatus color* Nonio (pag. 548.). *Goth.* *Quo.* Qua. Ita apud Varronem IV. de L. L. (l. c.). *Idem.* De *impluvio* cf. Stieglitz. *Archaeol.* d. *Bauk.* tom. III, p. 172.

Impensam stipem. Impensa est stipes, hoc est pecunia in cella Dei reposita, quae nondum pensata est, sed stipata, ab *in* privativa particula et *pendo*. Vide in *Stipes*. Inde factum, ut quaevis stipatio et far-

ctura impensa diceretur. Apicius: *Indet impensam praescriptam*, id est farcturam. Arnob. lib. VII. impensarum varietate conditis. Palladius lib. I: *Impensa pumicea farciri muros*. Dac.

Impescere. Vide *Compescere*. Dac.

Impomenta. Verbum aëronum fuisse enapicor, ut *imponere*, ita ut *impomenta* ea dicta fuerint, quae diis offerebantur. Ovid. (Fast. I, 127.): *Cereale sacerdos imponit libum*. A pono ponimen, pomen, pomentum et impomentum, ut a morse movimen, momep, mementum etc. Dac. Non ponimen a pono, sed posimen, posmen, pomen. Nam ipse pone contractum ex posno.

Impertinus. Qui portu canet et propriis qui alios quiescere non patitur. Dac.

Imputatum. Vide *Putus*. Dac.

Imbrica. Et imbricitur in glossario: *Imbricitur, ὀμβροῦται, βρέχεται*. Sed sine dubio fallitur ille scriptor, qui apud Ennium *Imbricitur* pro *Imbricitur* legerit in illis versibus ex Annali decimo septimo:

*Concurrunt, veluti venti cum spiritus austri
Imbricator, aquiloque suo cum flamine contra
Indis mari magno fluctus extollere certant.*

Seal. Iam saepe monuimus Festum integra auctorum loca solitum exhibere, ut ea in ipsis auctoribus reperit. *Imbrica* igitur tempestate, id est pluvia; ab imber imbricus, unde *Auster imbricus* Plauto (Merc. V, 2, 85.), quia imbres ciet, unde et *imbricitur* Ennio dicitur. Dac. *Tempestate*; a tempestate. Ita lego, ut *imbrica* sit a tempestate pluvia. Adde Nonium in *Imbrices* (pag. 125. Merc.). *Goth*. *Imber* descendit a rad. Sanscr. *him* nix, unde Graecorum χιμ-ων idem significat. Ex eadem radice venit *hiems* (*him-am* Sanscr.). In vocibus *imber*, ὀμβρος, umbra, eadem, de qua saepe, vocalium demutatio, quae variam reddit eiusdem stirpis nominata vel verbalis significationem.

Implorare. Vide *Endoplosare*. Dac. Adde infra *Florare*. *Goth*.

Impudicatus. Impudicare, impudicum facere, idem quod depudicare, quo usus Laberius. Dac.

Impos. Glossarium: *Imros, ἀνιζούσιος*. Lege: *Impos*. *Seal*.

In procinctu. Glossarium: *In procinctu ἐν προορκῇ πολεμικῇ στήναι μετὰ δορυφόρο ὅπλων, ὅσοι διατίθενται ἐν παρατάξει πολεμικῇ ἀγέλης*. *Seal*. In procinctu esse dicitur miles, cum ad pugnam paratus et accinctus expectat, dum signa canant. Inde testamentum in procinctu factum dicitur, cum miles statim pugnaturus heredem coram commilitonibus nominat sine scriptis. Vide *Procinctam* classem. Dac. Adde supra *Endoproeluctu*. *Goth*.

Imbricatum. De bu effutitia puerorum vecula supra diximus. *Seal*. Vide *Exbricatus*. Dac. Adde supra *Butubatus*.

Impenetrabile. Penetrare est penitus intrare; *impenetrabile* pro *impenetrabili*, quod penitus intrare non licet. *Impenetrabile* etiam dici possit, quod penetrare non potest, ut *penetrabile*, quod penetrat, unde *penetrabile telum*, *penetrabile frigus*. Dac.

Implexum. Ab ἴν et πλέω, quod a πλέω necto, unde *perplexus* *πεπλεγμένος*, *implexus*, *ἐμπλεγμένος*. Dac. Lege apud Paulum *ἐμπλεγμένον*.

In mundo. Plant. Asia II, 1. (16.):

Aut mihi in mundo sunt virgae aut atriensi Saurusa.

Idem Pseud. (I, 5, 84.):

Pistrinum in mundo sciabam, si id faxam mihi.

Sic vulgo dicimus: *Il y a au monde un moulin pour etc.* Dac.

Imbrex. C. Licinius Imbrex a Festo nominatur in voce *Obstitum*. Meminit etiam Gellius (XIII, 22, 16.): *Licinius Imbrex*, inquit, vetus comoediarum scriptor; quantum locum illi inter comicos tribuit Volcatius Sedigitus:

Si erit quod quarto detur, dabitur Licinio.

Sunt qui eundem ac Licinium Tegulam putent, cum Imbrex tegulam significet. Sed frustra. Nam Tegula *Publius*, at Imbrex *Caius* cognominatus. Dac. Adde Gell. XV, 24. Alias diversam habet significationem. Vide Nonium (pag. 125. Merc.) in *Imbrices*. *Goth*.

Impares tibiae. Dextra et sinistra, ut contra pares dextrae duae vel sinistrae duae. Dextra tibia una tantum foramen habebat, sinistra duo. Illa gravem, haec acutum sonum reddebat. Igitur duae tibiae dextrae vel sinistrae pares dicebantur, quod parem foraminum numerum haberent; et cum dextra una et altera sinistra, impares, quod numero foraminum differeret. Plura enim foramina in sinistra, quam in

dextra. Nunc fabula quae acta dicitur *imparibus tibiis* intellige dextra et sinistra; quae *paribus*, intellige aut duabus dextris aut duabus sinistris. Et cum Andria Terentii acta dicitur *tibiis paribus*, *dextris et sinistris* bis eam actam fuisse intellige, semel, *tibiis paribus dextris* et iterum *tibiis paribus sinistris*. Neque enim mendum est in ista Andriae inscriptione, ut quibusdam visum est. De tibiis dextris, sinistris, imparibus, paribus multe, eaque inter se pugnantia, multi prodidere. *Dac.*

Imparem numerum. Virgil. Eclog. VIII, (76.):

Número Deus impare gaudet.

Ubi Servius: *Aut quemcunque*, inquit, *superorum iuxta Pythagoreos, qui ternarium numerum perfectum summo Deo assignant, a quo initium et medium et finis est, aut re vera Herculem dicit; cuius triplex potestas esse perhibetur, unde et tria virginis ora Dianae, quamvis omnium prope Deorum potestas triplici signo ostendatur, ut Iovis trifidum fulmen, Neptuni tridens, Plutonis canis triceph; Apollo, idem Sol, idem Eiber; vel quod omnia ternario numero continentur, ut Parcae, Fatae, Hecubae etiam trinoctio conceptas; menses ternae, aut impari quemadmodumcunque, nam septem chordae, septem planetae, septem dies nominibus Deorum, septem stellae in septentrione et multis his similia. Et impar numerus immortalis, quia dividi integer non potest, licet Varro dicat Pythagoreos putare imparem numerum habere finem, parem esse infinitum; ideo mendum causae multarumque rerum impares numeros servari. Haec Servius, Vide Gellium lib. III. cap. 10. *Dac.**

Impetix. Genus scabiei sic dictae quod corpus impetat. *Dac.*

Impiatus. A verbo *impiare*, scelestè agere. Plautus saepe. *Dac.*

Impite. Perperam. Legendum: *Impetite*, ab eo *Impete*, quondam et *Impetius* *βλαιος*. Glossae. *Scal.* Nisi malis *impete*, *impetum* face. *Dac.* Lege: *Impete*, *impetu* facto.

Inhibere. Videatur Cicero lib. XIII. ad Atticum. *Att. Aug.* Pato legendum *inigere*, non *iungere*. *Scal.* Retinere, retrahere ab inepto opere vel cursu. *Inhibere* navem est contraria remorum percussione eius impetum non solum retardare, sed alio avertere. Cicero ad Atticum XIII. (ep. 21.): *Inhibere illud tuum, quod valde arriserat, vehementer displicet.* Est enim verbum totum nauticum, quamquam id quidem sciebam, sed arbitrabar sustineret remos, cum *inhibere* essent remiges lassi. Id non esse eiusmodi didici heri; dam ad villam nostram navis appelleretur, non enim sustinent, sed alio modo remigant. In verbis Festi pro *iungere* *Scaliger* legendum suspicatur *inigere*, cui contrarium *exigere* i. e. pecudes e stabulis educere. Alii *iungere*. Sic *inhibere impetum* apud Plautum in *Bacchid.* (II, 3, 44.) et *Stich.* (V, 4, 18.). Apud Livium lib. III. (38. bis et 50.) et lib. XXXVII. (c. 61.). *Dac.* *iungere.* *Pogere.* *Goth.*

Inebrae. *Nidorus* lib. XII. cap. 7.: *Inhibrae.* Glossae: *Enibra*, *ivertla*. *Fulv. Urs.* *Inebra*, *ὀρετον* *περὶ τρυφῆς*. Vide supra *Enebra*. *Scal.* Servius (ad *Aen.* III, 238. pag. 287. ed. Dan.): *Certa generis avium ab auguribus appellantur, quae pennis vel volatibus omnia possunt facere, quae et fuerint prosperae praepetes, si adversae inebrae (inhibrae) dicuntur.* *Dac.* Vide supra *Enebro*. *Goth.*

In. Vide *In* non semper etc.

Immunis. Plaut. in princip. *Trinummii*: *Amicum* castigare ob meritam noxiam *Immunis* est facinus. In Plauti libris editis et Ciceronis, a quo hi versus referuntur lib. I. de Invent. (50, 95. item ad Heren. II, 28.) *immune* scriptum est, non *immune*, sed Festus *immune* legerat, ut ex hoc loco apparet. Vaticanus liber habet *immune*, quod idem est quod *immune*. Nam et alibi dicit in *Bacchidib.* (IV, 9, 2.): *Pergamum divites munusculum munus.* *Att. Aug.* Vacans munere, qui non facit munus. Virgil. (Georg. IV, 244.):

Immunisq; telens aliena ad pabula fuit.

Vide *Munem*. *Immunis* facinus non est improbum facinus, ut putat Festus, sed facinus ingratum, vel quod est extra amicitia munus. *Dac.* Adde infra *Impetum*. *Goth.* Cf. Interpp. ad Plauti *Trin.* l. e.

Inieram, perturam. Multum contra ius vel iniuriose factum interpretari. *Iniuratus* sateo enim, qui non iuravit, significat. *Att. Aug.* Sic *iniurus*, *perturus*. Plaut. *Pers.* 33. (III, 3, 4.):

Impure, inhoneste, inture, intex, labes populi.

Dac. *Inarius* *perarius*. Ita lego, *amix* *inturur*, qui contra ius facit. *Goth.*

Incopte. Lege: *In Eopte*, in eo ipso. *Dac.*

Impetum. Recte sane Verrius *impetum*, *industria*, *indulgentiam* perinde composita ait atque *impetum*, *immunitatem*. *Impetus* enim est ab *in* et *peto*; *industrius* ab *in* et *struo*, id est *in*, et *struo*, qui intus struit, hoc est domus agit, et *indulgens* ab *in* privativo et *urgeo* inserto a *indulgeo*, mutato *r* in *l* *indulgeo*, ut *impunis* ab *in* et *poena*, qui est sine poena. *Immunitas* ab *in* et *munus*, qui est sine munere. Nec mirum, si id satis sibi persuadere barbarus translator non potuit. *Dac.* Vide supra *Immunis*. *Goth.* Nimirum hoc sibi vo-

lebat, quicumque ista scripsit: *Mihi non satis persuadet*, ut diceret: voc. *Impetus* negativam non habere vim, quam habet *immunis*, *impunis*. Sed composita esse ista satis etiam barbarus sibi persuasum habebat.

Immolare. Mola est far tostum sale sparsum, quod hostiarum fronti inter cornua imponebatur, quod proprie *immolare*. Vide *mola*. *Dac.*

Initium. *Inire* est inchoare, unde initium proprie, quo quid incipit, ut *viae initium*, ut Graecis ἀρχή. Sed pro quolibet etiam principio sumitur, ut pro elementis, quod ea sint omnium rerum primordia. *Dac.*

Increta. Sic supra *Crevi* id est *divisi*. *Incretum*, id est non cretum. Cerno a κρίνω, separo, divido. *Dac.*

Iners. Lucill.: *Ut perhibetur iners, ars in quo non erit ulla*. Citatur in fragmentis Servii (ad IV. Aen. v. 158.). Ab eo *inertitudo* formarunt veteres, quam ἀδρανία vertunt Graeci, hoc est ignaviam, ut inertem ἀδρανῆ. *Scal.* *Iners* qui nullas artes tractat. *Dac.*

Inigere. Varro de re rust. I, 2.: *In nutricatu cum parere coeperunt, inigunt in stabula ea, quae habent ad eam rem seclusa*. Pro *inigere* veteres scribebant *inicare*. Varr. (De L. L. V, pag. 159. Sp.): *Carpentum inicaret*. *Dac.* *Iungere*. *Inigere*. *Goth.* *Minare*. Vide supra *Agere* et *Agasones*. *Idem.*

Init. *Inire* interdum obscenum verbum est, unde Inuus et Inivus Pau dictus, qui Graece ἐπιόλης. *Inire* rationem, consilium est deliberare, constituere, qua ratione hoc vel illud fieri possit. *Dac.* Locus Plauti in nostris exemplaribus non reperitur.

Inermat. Inde *inermis* et *inermus*, qui sine armis. *Dac.* Vide Non. (pag. 492. Merc.) v. *Inermus*. *Goth.*

In insula. Tiberinam insulam intellige, quam Tiberis fluvius ambit, nam et eam Aesculapii insulam vocat Sueton. in Claud. cap. 25. Vide Plutarch. in Quaes. Rom. quaes. 94. *Dac.* Quod is uberibus canis. Lactant. lib. de falsa relig. (cap. 10.) tradit, Aesculapium lacte canino nutritum Chironi traditum ab ipso Chirone artem medendi fuisse edoctum. *Idem.* Huic gallinae immolabantur. Sic Socrates in Phaedone Platonis se gallum debere Aesculapio medico dicit, quod gallus illi mactari consueverit. *Idem.*

Intempestam noctem. Varro lib. VI. de L. L.: *Intempesta nox dicta ab tempestate, tempestas ab tempore*. *Intempesta* nox, quo tempore nil agitur. Attius in Bruto:

Nocte intempesta nostram devenit domum

Servius III. Aeneid.: *Intempesta dicta est nox media, intempesta inactiosa, carens actibus, per quod tempora dignoscimus*. At enim Lucretius, quod per se tempus non intelligitur nisi per actus humanos. Medium autem noctis tempus actu caret. Graeci tamen noctem intempestatam dixerunt ἀπολύον νυκτά, ἐν ἀπολύῃ τῆς νυκτός, quia tunc mulgent. *Dac.* Glossis: *Intempesta ἄωρος, ἄκαιρος, θαθαία* (an θάλεια h. e. θαῖς θάλεια?), ἄκατος. *Goth.* *Tempestatem*. Vide infra *Tempestatem*. *Idem.*

Intergerivi. *Intergerius*. Glossar.: *Intergerius. Fulv. Urs.* *Intergerius*. Ego mallet scribere per duo rr. Est enim a gerris, hoc est cratibus. Unde et congratitii parietes aliquando dicuntur. Glossarium: *Intergeries paries, τοῖχος ὁ δύο κήσας διόρκων*. *Scal.* Qui inter duas habitationes intergeruntur, interponuntur, ut eas separent, ab intergerendo dicti, non autem a gerris, id est cratibus, ut putavit Scaliger, qui et ideo legebat *intergerrini*. *Intergerivus paries* una voce dicebatur *intergerium* et *intergeries*. *Dac.* Unde craticii et congratitii dicuntur in iure l. cum duobus 51. §. Item Mela 15. ff. pro socio. Dixi infra in *Solea*. *Goth.*

Internecio. *Internecio*. Verbum *interfectio* videtur adiectum. *Fulv. Urs.* Eliso t *internecio*, et plus sonat quam necio sive nex. *Inter* enim interdum auget, sic *interire* plus est quam *perire*. *Dac.* Glossis: *Internecio ἀναλκτος*. *Goth.*

Inter cutem flagitatos. Hoc Cato dixit intercutibus stupris obstinatos, insignibus probis flagitatos. *Flagitare* verbum obscenum est. Apuleius (Met. 10.): *Nudatum supinatumque in ventrem execrandis uredinibus flagitabant*. Unico verbo intercutiti dicebantur, ut infra, item et *internuculi*. Omne enim medium nucleum vocabant veteres, ut est apud Vitruvium. (Saepe). *Dac.*

Interduatim. Ab *interduatim* et *iteratim* *interdum* et *interim* dici iudicat Festus. *Interduatim* apud Plautum restituit Scioppius Trucul. IV, 4. (29.):

Id quoque interduatim nomen commemorabitur.

Libri impressi: *Interim futatim*. Sed de hoc alibi. *Dac.* *Interduatim* nihil esse potest nisi *interdatatim*, h. e. *interdum dando*. Contra, pro *iteratim* legam *iteratim*. In loco Plautino Scioppii commentum ferri, nequit propter metrum. MSS. *interim futatim*. Goellerus nuper edidit *interim furatim*.

Intrahere. In contumeliam sive etiam in laqueam, in insidias trahere. *Dac.*

Intercapedo. Quod inter duo temporis spatia intercipitur. Gloss.: *Intercapedo διάστημα χρόνου.* *Dac.* *Intercapedo, διάστημα, διάστημα χρόνου.* *Goth.*

Instaurari. Ab *instar* est *instaurare*, quasi *instar novare*. Varro (apud Macrob. Sat. I, 9.). Alii a *στανχώω* palum defigo. *Instaurare* autem proprie est, quae aut vi deiecta sunt, aut vetustate corruerunt, renovare, et inde traducitur ad alia omnia, quae innovantur et integrantur. *Dac.*

Insulae. Proprie domus ab aliis separatae. Cicero. Sueton. etc. Improprie autem quaelibet domus etsi cum aliis coniunctae etiam insulae vocabantur, et hoc intellexit Festus, cum dixit *proprie*. *Dac.* Frequens verbum in iure, quod quid sit vide in l. 3. §. 2. ff. de officio praefect. vigil. l. 58. ff. legati. l. 91. ff. de legat. 3. Inde insularius l. 16. §. 1. ff. de usu. l. 5. §. 1. ff. de Institor. action. *Goth.* *Cinguntur.* Coniunguntur. *Idem.* *Insulae* vocabulum ab eadem radice descendit, atque *Exsul*, *Consul*, *Nov-en-siles*. Erit igitur *insula* proprie locus inhabitationis, ubi homines incolunt. Nihil aliud. Postea notio vocabuli variata est. Alii *insulam* dictam voluerunt in *salo* iacentem, h. e. in medio mari, in fluctibus. Quod non est verisimile. Cf. Voss. Etym. s. v. pag. 268.

Instigat. Virgil. (Aen. XI, 720.):

Variisque instigat vocibus alas.

Dac. Simplex *stigare*, quod in usu non est, haud dubie convenit cum Graeco *στίλειν*, unde *στίγμα*, *στιγμός*, *stimulus*. In usu est *stinguo*.

Insimulare. Accusare. Gloss.: *Insimulare κατηγορεῖν*. Plaut. Menaech. (V, 2, 55.):

Male facit, si istuc facit: si non facit, tu male facis
Quae insontem insimulas.

Dac.

Insuasum. Vide *Suasum*. *Ant. Aug.* Glossarium: *Insuasum, εἶδος δοκαριοναπνισμένον*. Lege: *Εἶδος δοκαριον κενανπισμένον*. Et sane hoc vult Festus, esse colorem similem illi, qui est in illis trabibus, quas diutinus fumus infecit. *Scal.* Plaut. Truc. II, 2. (16.):

Quia tibi insuaso infecisti propudiosa pallulam.

Quem locum infra Festus adducens legit *suaso*. Illum vide in *Suasum*. Mihi magis placet *insuaso*. In Gloss. lego: *δοκαριων κενανπισμένον*, vel, ut Scaliger. *Dac.* Alii legunt *Insuorsum*. *Goth.* *Colorem*. Is color im-pluviatus a Nonio (pag. 548. Merc.) appellatur cap. 16. *Idem.* *Ex fumoso stillicidio*. Fumato stillicidio, Nonio. *Idem.* Videntur vocc. *suasum* et *insuasum* derivandae esse a Sanscrita radice *śvas*, quae significat *spirare*, *halare*, ut *suasum* sit quasi afflatum, aspiratum, spiritu quodam obductum, angehaucht; tum *infumatum*, angeräuchert.

Insitum. Ab inserendo alterum, unde in glossario exponitur *ἔμφνον*; alterum ab *in* et *situs*, a, um, quod a sino. *Dac.*

Inseque. Videndus A. Gellius lib. XVIII. cap. 9. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Inseque, ἐπεί*. Livius Andronicus initio Odysseae: *Inseque musa mihi virum versutum*. *Scal.* *Seco* vel *sequo*, dico, a Graeco *ἔκω*. Inde compositum *inseco*. Ab *inseco* etiam teste Gellio *insectiones* sermones dicti, ut a *seco* *sectiones*. Quae vox infra apud Festum restituenda, ubi *secessiones*. Et hanc scripturam ex Pauli negligentia ortam olim Merula apud Ennium animadvertit, qui et in fine pro *dixit* ex veteri exemplari restituit *dixerit*. Ut a *facio faxo*, id est *fecero*, sic ab *inseco* *inseco*, id est *dixero*. *Dac.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Seco*. Ennii locus est: *Insece Musa manu Romanorum induperator* Quod quisque in bello gessit cum rege Philippo. Cf. Gellius XVIII, 9. De Livii loco cf. Herm. Elementa doct. metr. pag. 618.

Insignes. Insignis est, qui aliquo signo notatus est, et ut in bonam, sic et in malam partem sumitur, deteriora enim signis notari solent aequae ac meliora, discriminis causa, ut apud Plautum (Mil. III, 1, 126.) insigniti pueri dicuntur vitio aliquo notati et deformes, in Mil. (l. c.):

Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat postea.

Insignitus etiam aliquando pro eo, qui nullo signo notatus est, unde in glossario: *Insignitum, ἀσήμαντα*. *Dac.* *Feminae.* Femore. *Goth.* *Insigniti.* Vide Nonium (pag. 130. Merc.) *insignite*. *Idem.*

Inseptum. Optime Salmasius, qui in suis ad Spartianum notis legit: *Ponitur tamen pro aedificatum*. Nam *inseptus* etiam pro *septus*, ut *insectus* pro *sectus*, *iniunctus* pro *iunctus*; *insciens* pro *sciens* etc. Seneca de Benef. l. IV. (c. 19.): *Huno igitur inseptum ingenti quodam et inexplicabili muro divisumque a conspectu mortalium*. Saepire autem est inaedificare in lege Manilia: *Neve quid sepito, quominus aqua suo itinere ire, fluere possit*. Hinc apud Vopiscum (Aurel. 22.): *Septiones urbis* pro muris. *Dac.*

Insecta. Insectum dicitur et quod sectum et quod non sectum est, ut supra *inlaqueatus* et vinctus et solutus, *infractus* fractus et non fractus. Vide *proscium*. *Dac.*

Insipare. Ab antiquo *sipare* iocere est *dissipare*, dispergere, disicere; *insipare* iniicere; *obsipare* obiiicare. Pro *insipare* *insipere* etiam veteres dixerunt. Pomponius Atellanarum scriptor:

Facito ut ignis fervat, ligna insipite far concidite.

Varro lib. IV. de L. L.: *Cum aqua ferventi insipitur.* *Dac.* Vide infra *Supat.* *Goth.*

Insons. Sons, nocens, insons, innocens. Attonius Technopaegnio (15.):

Si bonus est insons, contrarius et malus est sons.

Vide *Sons.* Inde morbus sonticus in XII. tab. est morbus sacer sive comitialis, qui et morbus maior. Dictus *sonticus* vel quod noceat, ut vult Festus, vel quod causa sit, cur quod agendum erat agere desistimus. Vide *Sonticum morbum.* *Dac.*

Inscitia. Stultitia. Sic Plauto *inscitus* est stultus, Bacchid. (IV, 10, 2.):

Quam se ad vitam et quos ad mores praecipitem capessat.

Dac. De differentia, quae intercedat vv. *inscitia* et *inscientia* cf. Gernhard ad Cic. Lael. et Cat. in excursu de hac re peculiari.

Insessores. Insidiatores ab insidendo; *insidere* est dolose aliquem exspectare, unde *insidiae* Graecis dictae *ἐνέδραι.* *Dac.*

Immanis. Proprie ferus a privativa particula et *manus* sive *manis* bonus. Virgil. (Ge. III, 39.): *Immanemque rotam.* Sed sumitur etiam pro magno. Virgil. (Aen. X, 209.): *Immanis Triton, immania armenta* (Ge. IV, 394.). Sic *saevus*, qui proprie crudelis pro magno veteres usurparunt. Virgil.: *Saevus Aeneas* (Aen. XII, 107.) *Saevus Hector* (Cul. 807.). Ennius: *Induta fuit saeva stola.* *Dac.*

Imago. Imitago, imago. *Dac.* Ab *imitatione*; ob imitationem. Non tantum autem imago similitudo, sed et vagina. Vide Nonium (pag. 329. Merc.) in *Imago.* *Goth.*

Ingluvies. Lego *guttur*, *gluttus.* Glossarium: *Gluttus*, βρόγχος. Persius (V, 112.):

Nec glutto sorbere salivam Mercurialem.

ScaL. *Ingluvies.* Voracitas, ἀσφάγλαιν Graeci vocant, a *gula*, quasi *ingulvies.* Unde *gulo*, *gluttus*, *glutto*, *guttur*, *gutturiosus.* *Gumia* vero non a *gula*, ut vult Festus, sed a Graeco γόμος, quod significat πλήρωμα τῆς νεῶς, ἴψα. Saburram Latini vocant, quique se cibo nimis ingurgitarent, ita dicti ab eo, ut et apud Plantum saturae mulieres a *saburra* *saburratae* vocantur. In verbis Festi pro *guttus* lege *gluttus*, pars colli, qua cibis transmittitur. *Dac.* *Grumia.* Dixi ad Nonium 2. numero 377. Adde supra *Degunare.* *Goth.*

Immusulus. *Immusculus.* Eadem avis *immustulus*, ni fallor, mox dicitur, de eadem vidimus verbo *Alies.* Plinius *immusculum* vocat lib. X. cap. 7. *Ant. Aug.* Glossarium: *Immusulus* εἶδος ὀρνέου. Infra *Immustulus.* Glossarium: *Inemustulus*, ὄρνεον βασιλικόν; ὄρνις βασιλικός. *ScaL.* Hic Festus diversum facere videtur *immusculus* et *immustulus*, quod unum et idem est, nempe aquilae genus. Sed haec vox totfarum (tam varie) scripta legitur, ut difficile sit veram eius scripturam investigare. Apparet enim *immussulus*, *immusculus*, *immustulus*, *immissulus*, *immisculus*, *immistulus*. Rectum puto *Immussulus* sive sit pro *immissulus*. Ab immitto subito, quod, ut infra Festus, subito se immittat. Sic enim legendum, non *immutat*. Sive sit a *mussando*, id est murmurando. *Immussus*, *immussulus*, quod sit *querulae* *murmurationis*, ut ait Plin. de Percnoptere, quae eadem et *immusculus* Meursio videtur, cum eam minorum esse virium affirmet Plin., quod hic de *immussulo* Festus. Porro de *immussulo* et ossifraga sic Plin. lib. X. cap. 7.: *Sangualem avem atque immussulum augures Romani magnae quaestionis habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse et sangualem ossifragae. Massurius sangualem ossifragam dicit esse, immussulum autem pullum aquilae, priusquam albicet cauda.* *Dac.* *Immittat.* al. *mutat*; al. *immutat.* *Goth.*

Infindere. Glossarium: *Infendere*, ἐντείνειν, ἐνληματίζειν. Lege: *Infindere.* Metaphora a surculis, qui infissis truncis arborum inseruntur. Quod eleganter vertitur ἐνληματίζειν. *Κλήμα* surculus, sarmentum, *ScaL.* *Infindere* *intercipere.* Lego: *Intersipere*, id est interiicere. *Dac.*

Inferiae. Item *inferilia*, hoc est καταχθόνια, εἰσομοίματα. Glossae. *ScaL.* Sacra, quae Diis Manibus, qui inferi dicti sunt, solvebantur. Graeci vocant χοάς. *Dac.*

Infector. *Infector*, βαφεύς; *infecti*, ἀνεστύμενοι. *ScaL.* Plaut. Aulul. (III, 5, 47.):

Cum incedunt infectores crocotarii.

Pro efficiunt lege *officiunt.* Et ita viri docti. *Dac.* Vide infra *Offectores.* *Goth.*

Infrequens. Plaut. Trucul. (II, 1, 19.):

Pro infrequente eum mittat militia domum.

Inde eleganter Horat. Od. lib. I, 34. (in.):

Parcus Deorum cultor et infrequens.

Dac. De v. *Frequens* cf. Doederlin. Syn. Lat. I, pag. 17. eiusque censorem Lischium in Jahnii Annal. 1829. 3, 1. pag. 8. seqq.

Involvus. Bene viri docti: *Involvulus.* Plaut. Cist. IV, 2. (63.).

Imitatur nequam bestiam et damnificam. Quamnam amabo?

Involvulum, quae in pampini folio intorta implicat se.

Catoni (cap. 95.) et Columellae *convolvulus* dicitur. *Dac.*

Infit. *Infit*, inquit, magis proprie dicitur. *Ant. Aug.* *Infit* ἀρχαί λέγειν, ἐπιγίνεται, ἀρχεται. *Infe*, (*Info?*) ἀρεταί. *Scal.* Saepe Lucretius et Virg.: *Ita farier infit.* *Infit* etiam κατ' ἄλλειψιν pro fari incipit. Est autem a verbo substantivo *fio*, quod a *φύω*, unde antiquum *fuo*, sum. *Dac.* Vide Doederlin. Synon. Lat. III, 160. seqq.

Infitiari. *Infitiari* creditum negare. Varro: *Qui petebat et qui infitiabatur.* Sed *infitiare* etiam veteres dixere: *Sei infitiat, duplionem subeio.* *Dac.* Isidor XV, c. 26. l. 14. ff. *Depositum* 2. ff. de except. l. 7. ff. de solution. l. 61. ff. de furtis, hinc *inficiator*. Cic. I. de Orat. (c. 37.). Quintil. VII, c. 2. Martiali (I, 104.) Nonio (pag. 130. Merc.) tamen *infitiatores* falsi criminis obiectores, hinc *inficiatio* §. quaedam. Instit. de act. l. 16. ff. *Indicatum solvi* l. 67. ff. de furtis. *Goth.*

Infulae. *Infula* est alba fascia laevis, pensilibus ex ea utroque latere vittis albis laevis, percingens caput Flaminum, hostiarum, pacem poscentium, rogantium veniam, diadematis specie, templorumque ambitum succingens. Varr. IV. (lib. VII, p. 310. Sp.). *Infulas dictas apparet in hostiis, quod velamenta e lana, quae adduntur, infulae intra hostiarum cornua velamenta erant.* Infularum autem nomen Latinum est. Nam *infilare* sive *infulare* veteres dicebant amicare, velare, ut contra exuere *exfilare* vel *exfulare*; et *exinfulare* supra Festus: *Exinfulabat, exerebat.* In fine notabis *velabant* pro *velabantur*. *Dac.* Apud Varronem loco supra exc. nunc aliter legitur: *Dictas apparet infulas, quod velamenta, his e lana quae adduntur, infulae est.* Locus mendosus, sed qui emendari nequeat propter lacunam unius plagulae statim antegressam.

Inferium vinum. Idem quod *Calpar*. Vinum, quod totius vindemiae nomine Iovi libabatur, ut is eo esset contentus. Libandi formula: *Iupiter macte hoc vino inferio esto.* Quae ni adhibita fuisset, vinum omne usibus humanis eripiebatur Iovique sacrum fiebat. Quem ritum Arnobius contra gentes lib. VII. sic aperte declarat ex auctoritate Trebatii: *Operae pretium, inquit, est, etiam verba ipsa deponere, quibus cum vinum dabatur, uti ac supplicare consuetudo est: Mactus hoc vino inferio esto.* *Inferio*, inquit, *Trebatius*, *verbum ea causa est additum eaque ratione praefertur, ne vinum omne omnino, quod in cellis atque apothecis est conditum, ex quibus quod effunditur promptum est, esse sacrum incipiat et ex usibus eripiat humanis.* Ad dito ergo hoc verbo solum erit quod inferetur, sacrum, nec religione obligabitur ceterum. Vide *Calpar*. *Dac.* *Inferium.* *Inferum.* *Goth.*

Inlicium. Cato de re rust. (c. 14.) *colliciares* habet pro *colliciae*. *Fulv. Urs.* Ab *inliciendo*, cum populus inlicitur ad magistratus conspectum. Varro V. de L. L. (pag. 265. Sp.): *Qui exercitum imperaturus erit, accenso dicit hoc: Calpurni voca inlicium omnes Quirites huc ad me.* *Accensus dicit sic: Omnes Quirites inlicium visite huc ad iudices.* *Dac.* Alii *Inlicium.* *Goth.*

Inlecebrae. Haec glossa omittitur in cod. Lips. ed. princip. *Scalig.* *Dac.*

Inlex. *Inlex*, *inlegis*, secunda producta, qui est sine lege. Plaut. (Pers. III, 3, 4.): *Inlex, labes populi.* *Inlex*, *inlicis*, secunda correpta ab *inliciendo*, qui illicit. Plaut. Asin. I, 3. (67.):

Esca est meretrix, lectus illex est, amatores aues.

Dac. Nonio (pag. 446. Merc.) et *Illix.* *Goth.* Ab *inliciendo*. Vide supra *Adlicio*. *Idem.*

Inlaqueatum. Pro victo et soluto. Nam praepositio *in* privativa aliquando, aliquando etiam intensiva. *Inlaqueatus* tamen saepius pro victo. *Dac.*

In conventionem. Videndus Varro lib. IV. de L. L. (VI, pag. 265. Sp.). *Fulv. Urs.* Conventionem antiqui dicebant pro concione. Varro V. de L. L. (VI, l. c.): *G. Calpurnius dicit, vocat ad conventionem omnes Quirites huc ad me.* *Accensus dicit sic: Omnes Quirites, ite ad conventionem huc ad iudices.* *Dac.*

Inetum vadem. Vide *Vadem*. *Dac.*

Infra classem. Non dubium est, quin loquatur de classe prima, in qua censebantur ii, qui centum millia aeris aut supra eam summam possidebant ex Dionys. et Livio. Plinius tamen CX., nisi mendosus liber sit, scripsit lib. XXXIII. cap. 8. Asconius centum millia sestertiorum lib. III. in Verr. (p. 98. Lugd.) Gellius CXXV., millia aeris lib. VII. c. 13., Festus CXX. Haec ita varie traduntur, vel quia immutata est aestimatio, vel quia numerorum notas librarii varie interpretati sunt. *Ant. Aug.* De prima classe hic Festus loquitur, in qua censebantur ii, qui centum viginti millia, vel, ut habet Gellius, centum viginti quinque millia aeris possidebant. *Dac.*

Intercutitus. Vide *Inter cutem flagitatos.*

Inlicitator. Liceri et licitari est licente aliquo supra adicere, *encherir*, unde *inlicitator* emptor. *Dac.* Adde infra *Licitati.* *Goth.*

Infibulati. Fibulis vestes subnexi. *Dac.* *Flamines; sacerdotes.* *Goth.*

Immussulus. Vide *Immusulus.*

Inarculum. Vide A. Gell. lib. X. cap. 15. Verbum *sacrificans* mihi suspectum est. *Fulv. Urs.* Serviana Fragmenta (ad Aen. IV, 137. p. 833. Dan.): *Arculum est virga ex malo Punica incurvata, quas fit quasi corona, et ima summaque inter se alligatur vinculo laneo albo, quam in sacrificiis certis regina in capite habebat: Flaminica autem Dialis omni sacrficatione uti debebat.* Gellius: *Haedem ferme ceremoniae sunt, quas Flaminicas sacerdotulas Diales seorsum aiunt observitare, veluti est: Quod venenato operitur. Et quod in rica surculum de arbore siliqua habet.* In quibus non de Punica malo, sed de siliqua arbore fieri praecipitur, quamvis alii felici arbore legant. De venenato etiam Servius in iisdem membranis: *Vetere ceremoniarum iure praeceptum est, ut Flaminica venenato operta sit.* Idem etiam ait: *Flaminicam praecipitur habere arculum, ricam, venenatum, fibulam.* Sequitur apud Gellium: *Et quod scalas, quas Graece $\alpha\lambda\lambda\alpha\chi\epsilon\varsigma$ appellantur, eas ascendere ei plus tribus gradibus religiosum est.* Lege: *Et quod scalas, nisi quas Graece appellantur.* Idem Servius alio loco: *Apud veteres Flaminicam scalas plus tribus gradibus, nisi Graecas scandere non licebat, ne ulla pars pedum eius crurumve subter conspiceretur, eoque nec pluribus gradibus, sed tribus, ut in ascensu duplices nissus non paterentur extolli vestem, aut nudari crura.* Nam ideo et Graecae scalae dicuntur, quia ita fabricantur, ut omni ex parte compagine tabularum clausae sint, ne aspectum ad corporis aliquam partem admittant. Hoc egregium Servii fragmentum, ut et alias eius Grammatici reliquias, debemus optimo et eruditissimo amico nostro P. Danieli, I. C., ex cuius loci sententia ita locum Gellii, qui semper alioqui nunquam non mihi suspectus fuit, emendavi. *Scal.* Servius ad IV. (v. 137.) Aeneid. *Dac.*

Iniuges. Nondum iugum passi. Gloss.: *Iniux bos, nondum iugo iunctus.* Sic *hostiae iniuges*, quae nunquam domitae ac iugo subactae. Macrob. (Sat. III, 5.). Vide Nonium (p. 560. Merc.). *Iniuges.* *Dac.* Adde infra *Iuges.* *Goth.*

Insanum. Plaut. in Mostell. (III, 3, 5.):

Quoiusmodi gynaeceum? quid porticum? insanum bonam.

Ant. Aug. Lege cum Lipsio: *Insanum magnum pro valde magnum.* Nam respicit locum Plauti Bacch. (IV, 5, 1.):

Insanum magnum molior negotium.

Alioqui *insanum* nihil aliud est quam *valde*. Sic apud Graecos $\mu\alpha\upsilon\upsilon\acute{\nu}\acute{o}\nu$. *Dac.* Adde et confer huius loco Nonium (pag. 127.) in *Insanum.* *Goth.*

Ircei. Imo *ircens*, ut infra. Neque iterum ponendum erat. *Scal.* Ab *hircus*, *hirceus* sive *ircens*, genus farciminis ex hircino sanguine. *Dac.* Fortasse legendum: *Isicia*, ut ap. Isidor. XX. cap. 2. *Goth.*

Incalative. Vide *Incalanto.*

Indigitanto: imprecanto. Ab *indico indicito*, *indigito*, ad digitum ostendo, voco, nomino, nomen laudo, unde etiam *indigito*, imprecor, invoco. Macrob. lib. I. Sat. cap. 17.: *Namque virgines Vestales ita indignant, Apollo musice, Apollo pacem.* *Dac.* Indignitando, imprecando. *Goth.* Adde *Indiges.*

Inlicium. Colliciae. A colliciendo. Plinius *Collicias* vocat sulcos agri aquarios, quos *Elices* alibi vocat Festus. In fine pro *in vas lege in vias.* *Dac.* *Collicia.* V. Adde supra *Incillae, Inlices, Elicium.* Gatonii I. de re rust. *colliciares.* *Goth.* Adde *Inlicium* vocare.

Indigitamenta. Glossar.: *Ἱερὰ καὶ βιβλία.* *Fulv. Urs.* Explicatio haec Pauli est, non Festi. Quis ignorat, pontificios libros ita vocatos? *Scal.* Sic proprie dicebantur, in quibus varia essent Deorum cognomina, ut sunt Orphei ad Musaeum initia sive hymni; *indigitamenta* autem ab *indigitare*, indicare. *Dac.*

Insignes. Vide *Insignis*.

Internecivum. Scribi debet *internecinum*, nam Graeci ἰντεγκνέκτιον. *Fulv. Urs.* Utroque modo scribitur, testamentum exitiosum, quod mortem domino peperit. Sic *internecivum bellum* Ciceroni, Liv. et al., quod non servitute, sed morte victis parit. At *internecinum* testamentum in iure civili est falsum testamentum, propter quod homo occisus, unde *internecini actio*, quae ab Isidoro (lib. X. s. v. *internecida*.) vocatur *internecidii a voce internecida*. *Internecida*, inquit ille, est qui falsum testamentum fecit et ob id hominem occidit. Item (lib. V, 26.): *Internecidii iudicium in eum dabatur, qui falsum testamentum fecerat et ob id hominem occiderat. Accusatorem eius bonorum possessio sequebatur.* Et hic forsitan Festus respexit. *Dac.*

Increpitato. Non sat video cur *ferito* Festus interpretetur, nisi *ferire* intelligas obiurgare, verbis tangere. Tamen *increpare* pro *ferire*, pulsare Ovid. (Her. III, 118.):

Threiciae digitis increpuisse lyrae.

Dac. Increpitato. *Increpato.* V. Adde Nonium (pag. 329. Merc.) in *Increpitat. Goth.*

Increpitare. Virgil. (Aen. IX, 504.):

At tuba terribilem sonitum procul aere canoro

Increpuit.

Dac. Male dicere. Oburgare. Ennius lib. I. Annal.:

Ast hic, quem nunc tu tam torviter increpuisti.

Sed male *increpare* a *crepero* deducit in *Creperum*. Est enim a *crepo*, quod a vocis similitudine et sonitu dictum est. Varro Lib. V. de L. L. (lib. VI, 244. Sp.). *Dac.*

Imbelliam. Gellius lib. V. cap. 5.: *Tum Poenus eludens ignaviam imbelliamque militum eius pretiose armatorum.* *Dac.*

Iecunatum. In al. *incumanum* vel *iecinorum*. An legendum: *Iecinorum*, *victimarum*, ut Festus dicat τὸ *iecinorum* alicubi positum legi pro *victimarum*, cum *iecur* sive *iecenor* in victimis praecipua pars sit. *Dac.* Difficile dictum est, quid sit rescribendum. Ego quoque aliquid detorti ex v. *iecur* suspicor et subodoror. Sed quid illud sit, dicere non habeo. Interim scribam *Iecunorum*, *victimarium*; ut adiectivum sit.

Inori. Scribo *inori*, *inores*, quia scilicet *inores* usitatus esset, quam *inori*. Turpilii Demetrio: *In acta cooperta age inoras ostreas.* *Scal.* Sed legendum, ut libb. vett.: *Inori, sine ore.* *Inorum* est quod ore caret. Gellius (VII, 6.): *Animalium inora inauritave.* Gloss.: *Inora, ἄστροφα.* *Dac.* Hinc *inores ostreae*. Lucillio Satir. apud Nonium (p. 216. Merc. ubi locus ille tribuitur Turpilio.) in *Ostrea.* *Goth.*

Incalanto. *Calo*, voco, a καλῶ, inde *incalo*, *incalationes*, *incalative* cet. *Dac.*

Ingens. Ab *in* epitatico et *gens*, quasi quod in gentem sufficiat. Sed potius *ingens* quasi *incens*, ab *in* privativo et *censeo*, quod tantum sit, ut censi non possit. Et plus esse *ingens* quam magnum indicat locus Terent. Eunuch. (III, 1, 2.):

Magnas vero agere gratias Thais mihi?

Ingentes.

Quem Cicero adducens in Laelio (c. 26.): *Satis erat, inquit, respondere magnas, ingentes inquit. Semper auget assentatio id, quod is, cuius ad voluntatem dicitur, vult esse magnum.* *Dac.* *Augendi.* Vide supra *In.* *Goth.* *Gens.* Vide supra *Gens.* *Idem.* *Ingens* est *inhumanus*, *immanis*. Nam *gens* est h. l. idem quod Sanscr. *dchanas*, i. e. natus, unde in plurali homines significat, *Leute*. Igitur *ingens* ab *in* privativo et *gens* est comp.

In pelle lanata. Servius, qui est penes Danielelem nostrum, tantum refert ad confarreationem. *Mos*, inquit, [ad l. IV. Aeneid. (v. 374. pag. 348. ed. Dan.). *Dac.*] apud veteres fuit *Flamini* ac *Flaminicae*, ut per farreationem in nuptiis convenirent, sellas duas iugatas ovili pelle superiniecta poni eius ovis, quae hostia fuisset, et ibi nubentes velatis capitibus in confarreatione *Flamen* ac *Flaminica* residerent. *Scal.* Sed quibusvis aliis nubentibus morem hunc observatum fuisse fidem facit hic Festi locus. Id autem ea causa factum esse arbitror, ut eo se nova nupta lanificio intentam fore significaret. Nam apud antiquos matronis maxima cura circa lanificium fuit, ut passim videre est, unde illud in epitaphio veteri: *Domum servavit, lanam fecit, dixi, abi.* Sed vide imprimis caput ultimum aurei libelli Salomonis, qui proverbialiter inscribitur. *Dac.*

A D L I B R U M X.

Lucetius. Glossarium: Λουκτιος Ζεύς. *Fulv. Urs.* Glossae: *Lucerius Ζεύς.* Utrubi error, nescio. Gellius habet *Lucetius*. *Scal.* Gellius lib. V, cap. 12.: *Item Iovis Diespiter appellatus, i. e. diei et lucis*

pater. Idcirco simili nomine Diiovis dictus est, et Lucetius, quod nos die et luce quasi vita ipsa afficeret et iuaret. Servius ad illud Virg. IX. Aeneid. (570.): *Lucetium portae subeuntem.* Solum hoc nomen est, inquit, quod dictum a Virgilio a nullo alio reperitur auctore. Sane lingua Osca Lucetius est Iupiter, dictus a luce, quam praestare dicitur hominibus, ipse est nostra lingua Diespiter, i. e. dici pater. Horatius (Od. I, 34, 5.): *Namque Diespiter.* *Dac.* In Gloss. lege: *Lucetius.* *Idem.*

Lemnisci. Lege: *Fasciae coloriae.* *Scal.* A Graeco λήνος dici putant. Sed *Lemnisci* Syracusana vox est. Hesych.: *Ληνίσκους, τὰς στενὰς Συρακούσιος ταινίας.* Male quidam hunc Festi locum sollicitat, qui non *Lemnisci* sed *Lanisci* legendum esse contendit. *Dac.* Glossarium: *Lemniscata*, maior palma gladiatorum. *Goth.* *Fasciae coloristae.* *Fasciae coloriae.* *Idem.*

Lectus. A legendis foliis, ex quibus sibi lectos veteres sternerant. Eurip. in *Rheso* (v. 9.): *Λεῖπας χαμεύνας φύλλοστρώτους.* Sed melius lectus a λέκτρον amisso q. Varro lib. IV. (V, 35. pag. 166. Sp.): *Lectica quod legebant, unde eam facerent, stramenta atque herbas, ut etiam nunc fit in castris.* Lectos ne essent in terra, sublimes in his ponebant; nisi ab eo quod Graeci antiqui dicebant λέκτρον lectum potius. *Dac.* Descendit *lecti* voc. a communi Indogermanicis sermonibus radice *leg* quae iacere, prosternere, significat. Unde Graecorum λέγω, quod superest in τανυλεγής, λέχος, λέκτρον; Germanorum *legen*, *liegen*, *lager*, *lage*; Angli *to lay*; Batavi *leggen*, cet.

Lapidem silicem. Etsi sciam iuratores simpliciter hac formula usos, quam Festus refert, hic tamen per iusiurandum illud intelligo quo foedera firmabantur. Vide Polyb. lib. III, (25, 6.). Alia etiam formula usos veteres in foederibus feriendis patet ex Livio lib. I, (24.), quae haec fuit: *Qui prior defexit publico consilio dolo malo, tu illo die, Iupiter, populum eum sic ferito, ut ego hanc porcum hodie feriam, tantoque magis potes pollesque.* Haec ubi dixit, porcum saxo silice percutit. *Dac.*

Lepista. Naevius apud Fortunatianum de Saturnio versu (pag. 2680. Putsch.): *Ferunt pulchros pateras, aereas lepistas.* Sed crateras pro pateras scribendum *Fulv. Urs.* In Glossario: *Lepistra, εἶδος χύτρας.* De hoc satis olim in Coniectaneis (pag. 53. ed. St.). Varro de vita populi Ro. lib. I.: *Ubi erat vinum in mensa positum aut lepestam, aut galeolam aut sinum dicebant.* Tria enim, pro quibus nunc *Acratophoron* dicitur. Qui locus coagmentatus partim ex Nonio, partim ex schedis Servianis, quae sunt penes doctissimam Daniellem nostrum. *Scal.* Inde patet vas vinarium fuisse Graecis ληπιστή. Dolopum vocem esse docet Eustath. Puto esse a Graeco λέπας concha, quod conchis pro vasis uterentur. Varro lib. I. de vita pop. Rom.: *Lepistae etiamnum Sabinorum fanis pauperioribus plerisque aut fictiles sunt, aut aeneae.* *Dac.* Dixi ad Varr. IV. de L. L. Adde Nonium in *Lepistae* (pag. 547. Merc.). *Goth.* Locum Naevii emendavit Benth. in Resp. ad Boyl. pag. 123. Cf. Herm. Elem. doct. metr. pag. 610. et pag. 636.

Legio Samnitum. Videndus Livius lib. X. In fine scribendum iuraverant. *Fulv. Urs.* Hoc fuisse describit Liv. lib. X. cap. 38.: *Ea legio (sexdecim millium fuit) linteata ab integumento concepti, quo sacra nobilitas erat, appellata est.* Nam paullo superius idem scripserat: *Ibi mediis fere castris locus est conceptus cratibus pluteisque et linteis contextus, patens ducentos maxime pedes in omnes pariter partes.* Male igitur pro circumdatam quidam habent circumdati, neque enim ipsi Samnites linteis tecti, sed conceptum ubi ara fuit, ad quam sacra nobilitas. *Dac.* *Iuraverunt.* *Iuraverant.* *Goth.*

Lenones. Melius Priscianus (IV, 2, 7. tom. I, pag. 144. Kr.) et Isidorus a *leniendo*, quod dilinendo adolescentes seducant. *Dac.* *Ab alliciendo.* Id est decipiendo; v. supra *Adlicit* et *Lacit.* *Goth.*

Letum. Varro lib. VI. (VII, pag. 328. Sp.): *Quom dicimus ollus leto datus est, quod Graecus dicit λήθη, id est oblivioni.* Et eo Varronis Festique mens spectat, quod veteres abstinebant mortis mentione, ne cogerentur δυσφημειν ut in voce abitis dictum est; et sic lethum quasi λήθη dicebant, quia mortui (Virg. Aen. VI, 715.):

Securos latices et longa obliuia potant.

Etsi Priscianus (IX, 10. tom. I, pag. 469. Kr.) a *leo*, *levi*, *letum* deducit. *Dac.* Et a Sanscrita radice *li*, quae liquefacere, solvere, delere significat, cuius infinitivus *letum* et *latum* formatur.

Lemonia tribus. Meminit Cicero Philipp. 9. (7, 17.) et in Oret. pro Plancio (16, 38.). *Dac.*

Levir. Glossar.: *Ἀνδράδελφος.* *Fulv. Urs.* Graecis ἀνδράδελφος. Est autem ex Graeco δαήρ. Quare propterea prima producitur, ut apud Senecam in Octavia. Male enim quidam docti corripiunt. *Scal.* Veterum librorum scripturam probo; *frater meus.* *Levir* enim est viri frater, δαήρ, qualis Hector erat Helenae. *Dac.* *Uxoris meae frater.* *Uxori meae frater meus.* v. 9. Isidor. 8. quasi laevus vir; v. Non. (p. 557. Merc.) in *Levir.* Viri frater *levir.* l. 4. §. 6. vers. Viri frater ff. de gradibus. *Goth.* Respondet vox Sanscrita

deuri, ubi *d* in *l* transit, ut in *lacrima*, *oleo* (ex ὄζω, ὀδῶδα) *lingua* (*dingua* cf. Mar. Victor. p. 2457. Putsch.) et *psuca* alia.

Leria. In ornamentis muliebris qui sint λῆροι in Copiectaneis (pag. 136. seq. St.) diximus. *Scal.* Ἀῆροι Graecis; Hesych.: Ἀῆροι τὰ περὶ τοῖς γυναικείοις χιτῶσι πεχρυσωμένα. Etsi vox latius patet, nam χλιδῶνες omnes muliebres, ornamenta omnia, quae vulgo *icalia* vocamus, veteribus dicebantur λῆροι, i. e. *nugae* et *nugivendi*, qui ea vendebant. Plaut. Aul. (III, 5, 51):

Ubi nugivendis res soluta est omnibus.

Dac. Laena alii; v. Pollucem, Hesychium et 6. Epigram. Goth. Suidas in v. ληραῖς ἔχων affert v. λῆροι ex vetere epigr. cf. Intt. ad Hesych.

Lesbium. Meminere Athenaeus, Pollux et alii. *Dac.*

Legimus. Plures significationes τοῦ *legere* v. apud Nonium (pag. 331. seq. Merc.) in *Legere*. Goth.

Oleam. Olera. *Idem*. *Glandemue*. V. ff. de glande legenda. *Idem*.

Lectosia. Dionys. lib. I. (58. p. 48.): Ἐπειτα νήσω προσέσχον, ἣ τοῦνομα Λευκασία, ἀπὸ γυναικὸς ἀνεψιάς Ἀλκείου πρὸς τόνδε τὸν τόπον ἀποθανεύσης. Legendum igitur *Leucasia*. Fulv. Urs. Lege: *Leucosia*. Insula est Leucaniae in sinu Paestano. Ovid. Metam. XV, (708):

Evincitque fretum, Siculique angusta Pelori
Hippotadaeque domos regis, Themesque metalla
Leucosiamque petit, tepidique rosaria Paesti.

Verum haec non ab Aeneae consobrina, sed a Leucosia Sirenium una nomen traxit, ut Lycophron, Strabo, Eustathius in Dionys. Perieg., Plinius et alii testantur. Quare legendum omnino *Leucasia* (id quod et doctissimo Cantero in mentem venit) ex Dionysio (l. c.). Et Solin.: *Ex consobrina Leucasiā insulam*. Haec insula in mari Ionio et male viri docti eam cum *Leucosia* confundunt. *Dac.* V. Canter. 8. Novar. c. 10. Goth.

Lictores. Scribendum *apparentes* pro *parentes*. Vide in *viatores*. Fulv. Urs. Alii a ligandis reis dictos volunt, ex illo Cicer. pro C. Rabirio (4.): *I lictor colliga manus*. Vide Gellium. *Dac.* Adde l. 8. l. 23. ff. de manumissis vindicta. Gell. (XII, 3.). Goth. Quod *fascēs virgarum ligatos ferunt*. Hinc glossis lictor ῥαβδούχος, lictor summus ῥαβδούχος. A ligando Nonius (pag. 51. Merc.) derivat. *Idem*. *Parentes*. Apparentes; v. infra *Viatores*. *Idem*.

Liber. Alii quod animum curis liberet et tristitiam pellat. Seneca (de Tranq. 15.): *Liber non ob licentiam linguae dictus est inventor vini, sed quia liberum servitio curarum animum asserit, vegetumque et alacriorem in omnes conatus facit*. Servius (ad Georg. I, 7. pag. 16. Dan.): *Liberum* quasi *Libasium* dictum, quia Graece λιβη dicitur res divina. Alii aliter, sed unice placet doctissimi Bocharti sententia. Nempe *Libe-rum* Bacchum dici Hebraea phrasi qua *horim* vocantur principes i. e. liberi. Sic Ecclesiast. 10, 17.: *O te beatam regionem, cuius rex est filius horim liberorum*, i. e. praeclaris ortus parentibus et ab illis liberaliter institutus. Atque ita nominantur Babylonii principes Es. 34, 12., ubi Chaldaeus habet *bene horim* filios liberorum seu heroum. Inde enim heroum nomen: ut non immerito Nimrodum Methodius appellet ἀδελφὸν τῶν ἡρώων. *Dac.* Peratringamus hic paucis omnia ista vocabula, quae *liber* sonant et similiter. Et primum quidem *liber*, penultima producta, non dubium est, quin ab ἐλεύθερος descendat, vel potius cum hoc sit cognatum. Nam ut ab ἰρυθρός, *ruber*, sic ab ἐλεύθερος, *liber*. Illud ipsum autem ἐλεύθερος descendit a λύω solvo, ut *liber* a Sanscrita voce *li*, solvo, unde etiam *luo*, *leo*, *levo*, λύω derivata. Itaque apparet *Deum Liberum*, *Liberum patrem* nullum esse, nisi *liberatore*, λυαῖον, cuius Graecae vocis Latina est interpretatio *Liber*. Idem vocabulum est *liberi*, οἱ παῖδες, qui proprie sunt ἐλεύθεροι, quibus opponuntur *servi*. Contra *liber*, penultima correpta, descendit a Graeca voce λίπος, i. e. φλοιός, cui cognata sunt: *glaber*, *gluber*, *glubere*, et *glubare*. In hoc igitur postremo vocabulo, ut saepe animadvertimus, cum vocalium demutatione inflectitur paullum notio: *glaber*, *liber*, *gluber*, *glubere*. Praeterea commemorandum est v. *libra*, quod respondet Graeco λίτρα; et quemadmodum ex Graeco λυτήρ factum esse videtur *Liber*, vel potius, quemadmodum λυτήρ et *Liber* sibi respondent, sic cognata sunt vv. *libra* et λίτρα. Est autem λίτρα recta descendens a Sanscrito *li*, quod *solvere* notat, unde *litra* nihil aliud est nisi *litura*, h. e. solutura, solutio, Bezahlung, quae est nativa significatio vocabuli *libra*. Porro *Libido*, *libet*, *Libitina*, descendunt a Sanscrita radice *lubh*, quae denotat *cupere*, *desiderare*, quare intelligitur rectius, saltem antiquius, scribi *lubido*, *lubet*, cet.

Limis. *Limus*. Bene non *limis*. Obliquus, transversus. Terent. (Eun. III, 5, 53.): *Ego limis spectro*. Subauditur *oculis*. *Limis oculis* i. e. obliquis, transversa tuentibus. *Dac.* V. Hyginum et Non. (pag. 133.

Merc.) in *Limum obtortum*, et Glossae *Limis*, *obliquis oculis*. *Goth.* De etymo adi. *limus* disputavit Doederlin. Syn. Lat. II, pag. 36. ubi a *liveo* deducit. Sententiam retractavit III, 67. not. ubi a *linguo* derivandum existimat, quae admodum *obliquus*. Quae ratio nobis quoque vera videtur.

Limites. Quaecumque in agro facta sunt ad observationem finium. Virg. (Aen. XII, 898.):

Limes agro positus litem ut discerneret arvis.

Aliquando viae transversae, ut decumanus limes, qui agrum secat ab ortu solis ad occasum. *Cardo*, limes qui per agros currit a meridie ad septentrionem. Sumitur etiam limes pro quavis alia via. Virg. (IX, 324.): *Lato te limite ducam*. *Dac.* In agris. Sunt etiam imperiorum limites l. 5. Cod. de annonis; seu limina; unde posuliminius dictum §. 5. Inst. quibus modis ius patriae potestatis. *Goth.* *Termini*. Duo praecipui limites: *Cardo* a septentrione in meridiem; *Decumanus* ab oriente in occidentem per transversum directum, ut formam denarii faceret; v. Plin. XVIII, 33. Isidor. XV, 14. V. Siculum Flaccum et Hyginum. *Idem*. Vv. *Limes* et *limen* descendunt a Sanscrita radice *likh*, quae scribere, delineare, significat, unde *linea* quoque deducitur. Quemadmodum enim a radice *iug* fit *iumentum*, a rad. *sec* (secare) fit *semita*, a rad. *lac* (lacio, lacero) fit *lanius*, *laniare*, a rad. *lig* (ligare) fit *limus* (cingulum); sic plane a radice *lic* orta sunt *limen*, *limes*, *linea*. *Limus* vero (luti genus) recte a Doederlino Syn. Lat. II, ex radice *lino* prociusum esse ostenditur, nisi quod propius a rad. Sanscrita *lip* descendere videtur, quae significat *oblinere*. Ex hoc enim fonte descendunt Graecorum *λίπα*, *λίπαρός*, *ἀλείφω*, *λίπαζω*, *λίπαινα*, Germanorum *leim*, *lehm*, Angl. *lime*, Batav. *lym*, *leem*, Latinorum *linere*, *limus*, *lima*, *limare*, *limax*, quod postremum vide infra in v. *Limaces*. Ab ista autem radice *likh*, quae etiam *lig* sonat, descendit participium *likhitas* et *lingitas*, unde orta Latinorum *littus* (veluti *lactus*) et *littera*, id quod longe est probabilius, quam communis illa opinio, quae *littus* a *lino*, *litum*; et *littera* a *lego* descendere iubet. Atque ex Sanscriti sermonis legibus *littus* nihil aliud est, nisi *ductus*, *linea*, *Saum*, *Strcif*, *littera* vero nihil aliud, nisi *scriptura*, *pictura*, lineae ductio. Sic commodissime nativa horum verborum potestas aperitur.

Limitatus ager. In centurias, in certa quaedam iugera dimensus. *Dac.* De limitatis agris v. l. 16. ff. de acqu. rerum dominio; Iulium Frontinum de limitibus agrorum. *Goth.*

Librilla. Lege: *librilla*. Porro ultimis temporibus senescentis imperii haec in desuetudinem abierunt. Sed magister rerum usus in eorum locum Fustiballum commentus est. De quo apud Veget. (de re mil. III, 14.). *Scal.* Instrumenta, quibus saxa in hostem librantur, et ipsa etiam saxa loris revincta. *Dac.* Hic deest verbum a quo regatur oratio. *Goth.*

Liberalia. Vide *honorarios ludos*. *Dac.* *Loquemur*. Loquuntur. *Goth.*

Limaces. *Limax* a limo quod ibi vivit. Varro lib. VI. (VII, pag. 345. Sp.) unde *Limaces* dictae meretrices. Plaut. Clitell. (Fragm. Bacch. 1f.):

Non quasi ut hae sunt hic limaces lividae.

Dac. Vermes dicuntur Glossis et *λυμνοκολλαί*. *Goth.* *Limax*. Descendit hoc v. a *limare*, quod proprie est *ἀλείφειν*, oblinere. Cf. quae supra diximus ad v. *Limes*.

Litatum. *Litare*. Solvere, a verbo *luo*; nam et prius *lutare* dicebatur. Varro apud Nonium (pag. 131. Merc.) in voce *lutavi*: *Habes qui et cuius rei causa fecerim hecatomben, in quo ego ut puto, quoniam est luere solvere, lutavi*. Optime igitur Festus *litatum*, *solutum* deo deditum interpretatur. Nam et inde *litare* in sacrificiis *καλλιεργεῖν*. *Dac.* *Solutum*. Solitum. *Goth.* Verba apud Nonium: *quoniam est luere solvere*, non Varronis esse videntur sed Grammatici. *Lito*, *litare* haud dubie descendit a *luo*, Graec. *λύω*, id quod ostendit locus Varronis apud Nonium l. c. ubi *lutavi*, aperte pro *litavi* dicitur. Propior tamen est Sanscrita radix *li*, quae solvere significat. Ex qua apparet, qua ratione *litare* pro *lutare* dici potuerit. Igitur Sanscritum *li* has formas verborum progenit: *leo* (unde *deleo*) *luo*, *λύω*, *ὑλύω*, *solvo*, et frequentativa *luto*, *lito*, i. e. expio, crimine solvo.

Lixae. Potius a *lix*, aqua, quia eorum munus erat aquam ferre militibus. Vel a *lixando* coquendo, quia cibos coquebant militibus. *Dac.* A *lixa* i. e. aqua Nonius (pag. 62. Merc.) deducit *lixas*. *Goth.* *Lixas* haud dubie a *ligere*, antiquae pro *ligare*, unde *lictor*. Erit igitur *lixa*, qui impedimenta ligat.

Lingula. Martialis lib. ult. (XIV, 120.): *Quamvis me ligulam dicant equitesque patresque, Dicor ab indoctis Lingula grammaticis*. *Ant. Aug.* Graeci *Lingula*, *μύστρος καὶ γλωσσός*. Malo tamen *Ligula*, ut Martialis; et aliae Glossae *Lingula-μύστρον*. *Scal.* Martialis tamen alibi *lingulam* scripsit lib. 2, (29.):

Non hesterni sedet lunata lingula planta.

Sane nullo discrimine utrumque a veteribus usurpari facile crediderim. Nam a *lingua*, *lingula*, syncope *ligula*. Neque enim a *ligando* dici possit *lingula* ut placuit Charisio (pag. 100. Fabr.) et Iuvenalis Scholiastae. Sunt autem variae huius vocis notiones, nam *ligula* sive *lingula* dicitur in calceis linguae instar fastigiatum. Martialis supra. Item *ligula* in tibiis, quam pariter *γλωσσίδα* Graeci vocant. Lucian.: *Εἰς τὴν γλωσσίδα τοῦ ἀνδρὸς λεπτὸν τι ἐμπνέειν*. *Ligula* autem instrumentum, quo aromatarii unguentum educunt e vasis, idem gladio-lus in speciem linguae factus. Item mensura, quarta pars cyathi. In verbis Festi pro: *infra dentes coercitae*, lege cum Vossio: *intra dentes coercitae*. *Dac.* Duo vocabula diligenter sunt distinguenda, *ligula* a *ligando*, et *lingula*, deminutivum a *lingua*. Illud *ligula* ostendit, nomen *liga* in usu fuisse, quod convenit cum Graecorum *λύγος*, unde *λυγίζω*. *Lingua* autem, cui respondet Sanscritum *dschihva*, descendit a Sanscrito *lih*, *λεῖγω*, *lingo*. Igitur sic variant sermones Indogermanici in hoc vocabulo: Sanscr. *dschihva*, Gr. *γλώσσα* (olim *γλώχα*, unde *γλωχίον*, *γλώξ*) Lat. *dingua*, *lingua*, Germ. *Zunge*, Bat. *Tonge*, Angl. *tongue*, Fr. *langue*, Hisp. *lengua*. Habes igitur demutationes vocalium solennes illas *a*, *e*, *i*, *o*, *u*; de quibus saepe iam diximus.

Libella. V. l. Iudices. C. de Episco. audientia. *Goth.*

Lacit. *Lacere in fraudem* dixit Lucret. lib. 5, (IV, 1200.):

Quae lacere in fraudem possent vinclosque tenerent.

A *lacere* est *lactare*, ut a *ducere* *ductare*. *Lactare* est blanditiis trahere, unde *delectat*, *illectat*, *electat*, *oblectat*. *Dac.* Vide supra *Adlicit*. Hinc Gloss. *Lacebra* seductio. *Goth.*

Lituus. Tuba incurva equitum propria, ita dicta non a *lite*, ut vult Festus, sed a Graeco *λίτος*, *tenuis*, *acutus*. Litui enim acutus est sonus. *Dac.* *Liticen*. Gell. XX, 2. Ovid. Fastor. VI. Dixi ad legem XII. Tabularum. Glossis Liticen *ἱεροσαλπικτής*. *Goth.* *Effundit*. Effudit. *Idem*.

Litis cecidisse. *Liti* *Liti* pro *lite*. *Lite* cadere dictum ut *caussa* cadere. *Dac.* *Liti*. *Litis*. *Goth.*

Lixabundus. Glossae Isidori: *Lixabundus* ambulat, qui voluptatis causa ambulat. *Scal.* *Lixare* est *lixae* instar circumvagari.

Licitati. Licitatione contententes. Unde *licitari* pro pugnare, congregi. Enn. (apud Non. p. 134. Merc.):

Pars ludicre saxa iactant, inter se licitantur.

Dac. Adde supra *Inlicitatum*. Hinc animose *licitus* in l. 29. ff. familiae. *De vestibulo liceri*; in l. 19. §. 1. ff. commun. dividundo. Hinc *licitatio* l. 6. l. 22. §. 1. ff. familiae; *licitatione vincere* l. 9. ff. de Publicanis. *Superiorem esse in licitatione* l. 4. Cod. de vectigalib. et commissis. *Calor licitantis* l. 9. ff. de Publicanis. *Goth.* *Contententes*. Hinc *licitari* Nonio pugnare, rogare. Glossis: *Licitari ὑπερθεματίζειν*, *Licitatio ὑπερθεματισμός* et *διακήρυξις*. *Idem*. Duo verba hic sunt distinguenda, *licere*, unde *licet*, *licitum est*, et *liceri*, unde *licitari*, et *polliceri*; utrumque tamen a communi quodam stirpe, quae sinere, mittere significabat, quae fortasse reperitur in Germanico *lassen*, *laten*, unde Latinorum *lassus* i. e. remissus, *laxus*, *luxus*, i. e. solutus. Erit igitur *licet* *licitum est*, permittitur, permissum est; *liceri* et *licitari*, se mittere, ex sese emittere, unde *bieten* i. e. rogare pretium, pretium pronunciare. Unde *polliceri*, promittere, pr. sich darbiehen; *pollucere*, unde *polluctum*, offerre; *polluctum* igitur est oblatum; quare Plaut. Stich. II, 1, 80. *Uti decumam partem Herculi polluceam* i. e. offeram, consecrem.

Liquitur. Virg. (Aen. IX, 813.): *Tum corpora sudor liquitur*. *Dac.*

Lingulaca. Piscis linguae speciem referens, Graecis *βούγλωσσο* a *βου* particula epitativa et *γλώσσα*, non quod bovis linguam referat, ut male quidam putavit. Latinis *solea* dicitur. Inde facete *lingulacam* locuteleiam mulierem Plautus vocavit Casin. II, 2.:

Vin' lingulacas? Quid opus est, quando uxor domi est?

Ea lingulaca est nobis, nam nunquam tacet.

Pro *auguratrix* vel *garrulatrix* lege cum Cantero *argutatrix*. *Dac.* Varro de lingua (Lat. V, 12. p. 82. Sp.). *Goth.* *Auguratrix*. Alii *garrulatrix*, recte. *Lingulacae* Nonio (pag. 26. pag. 50. Merc.) verbosi et *Locuteleiae*. Alii etiam hic legunt *argutatrix*, ut Canter. 4, cap. 28. *Idem*.

Lance. Notum ex XII. Tabulis esse ideoque repetendum ex ultimo Atheniensium iure. Nam qui concipiebant in aliqua domo furtum, nudi cincticulo amicti, quod vocatur hic *licium*, aedes suspectas ingrediebantur. Aristophanes *Νεφέλαις* (497. Dind.):

— — Κατάθον θοιμάτιον ἡδίκηκά τι;

Οὐκ, ἀλλὰ γυμνοὺς εἰσεῖναι νομίζεται.

Ἄλλ' οὐχὶ φωράσαν ἔγωγ' εἰσερχομαι;

Plato enim de Legibus lib. XII. (pag. 202. St.): *Φωρᾶν δ' ἂν ἐθέλῃ τις τι παρ' ὁμοῦν γυμνός, ἢ χιτωνίσκον ἔχων ἄζωστος προσμύσας τοὺς νομίμους θεοὺς, ἢ μὴν ἐπιζῶν εὐρησεῖν, οὕτω φωρᾶν.* Propter matrem familiarum autem et virgines opponebat lancem ante oculos, quia etiam in *γυναικωνιδέα* intrabat. Quod non licebat apud Graecos viro externo, ne corrumpendi feminas potius, quam furti concipiendi causa ingressus videretur. Ideoque lancem ob oculos ponebat, ne videret eas. Sed quaero, quid ergo proderat intrasse Gynaeconitin et nihil videre? Sane qui ita oculos tegeret, quid videre posset, quomodo furtum concipere nescio. *Sca.* Certe hic erravit sive Festus sive Paulus sit, qui nobis hunc morem conscripsit, neque enim qui licio cinctus erat, idem et lancem habebat ob oculos; qui enim furtum quaerere potuisset? Quaerere furtum per lancem et licio dicebatur rei furtivae dominus cum adhibito servo publico, qui licio cingebatur, aedes intrabat, quae sibi furti suspectae erant, ipse lancem habens ob oculos. Plato de Legg. (l. c.) ubi quod *χιτωνίσκον* vocal Plato, Romani dixerunt *licium*. Vide Schol. ad Arist. Nub. pag. 155. *Dac.* Dixi ad §. conceptum vers. quum enim, ibi, secundum veterem observationem, Inst. de obligat. ex delicto; et ad leges XII. Tabularum. *Goth.*

Lautia. Melius veteres editiones *Lautitia*. Porro notum, quid sit lautia, quae prius Dautia vocabantur. Eadem etiam Lauti loca, item legatorum dicebantur. Servius Danielis (ad Aen. VIII, 361.): *Alii dicunt Carinas montem nominatum, quod ager suburbanus ante portas Caris erat. Alii Lauti loca legatorumque in ea regione instructa accipere consueverunt.* Habes et apud Livium. *Sca.* Omnino legendum *lautitia*. Nam lautia aliud est. Vide *Dacryma*. *Lautitia* a *lavare*, quod a *lavare*, magnifici enim et opulenti homines ante epulas sese in balneis lavabant. Plaut. Terent et alii. Servius (l. c.). Sed aliter hic locus Servii, nempe: *Lautia, loca legatorum, quae cit.* Et ita legendus hic locus. *Dac.* *Lauticia*. V. supra Dautia, quae *ξένια* l. 6. §. 3. ff. de offic. Procons. et *παροχή*; unde Xenoparochi in l. 18. §. 10. ff. de munerib. et honorib. *Goth.*

Lacva. A *λαίος* inserto u, ut a *οκείος* Scaevola, qui sinistra tantum manu utitur. *Dac.*

Lacuna. Vide *Lustra*. *Ant. Aug.* Pro *lama* perperam manuscripti *linam*. Neque id tam mirum, quam doctos viros pro eo substituisse *λυμνν*. En caecothetes bonos auctores corrumpendi. Cur ipsis displicuit *lama*? An ignorant, idem esse, quod *lustrum*? Et sane ita veterum Glossae: *Lamae, πηλώδεις τόποι.* Melius tamen *lamae* collectiones aquarum exponerentur. *Sca.* Varro lib. IV. de l. L. (V, pag. 42. Sp.): *Lacus lacuna magna ubi aqua contineri potest.* Virg. Georg. I, (117.):

Unde cauae tepido sudant humore lacunae.

Ubi Servius (ad Virg. Georg. I, 116.): *Lacunae sunt fossae, in quibus collecta aqua stare consuevit et est quasi lacus minores.* Vide *Lustrum*. *Dac.* *Lustrum*. *Λουτήριον*. *Goth.*

Lacis. V. supra *Lacis*. *Lacerare* et *lacere* cohaerent, ut Germanorum *lockern*, et *locken*. *Lacer* enim est locker, ut *lacus*, *lacuna* loch.

Laena. L. m. pro *habitus* habet *habitu* et *χλανίδα* pro *χλαυνην*. *Fulv. Urs.* Toga crassior supra caetera vestimenta, unde Varro a lana multa dictum putat lib. IV. (V, pag. 136. Sp.): *Laena quod de lana multa, duarum enim togarum instar.* Alii Etruscae dictam volunt, sed *laena* omnino a *χλαυνη* quasi *χλαυνη* a verbo *χλαίνω*. Nam et ex Plutarcho certum est laenas nihil esse aliud quam Graecorum *χλαίνας*. *Dac.* Militare vestimentum esse ait Nonius (pag. 541. Merc.) in *Laena*. *Goth.*

Lautumias. *Latumias.* L. m. *lautumias* antiqua scribentium consuetudine, ut *Laumedon* pro *Lao-medon*. *Fulv. Urs.* Loca, unde lapides exscindebantur, in quae damnati noxii manu sua lapides effodiebant, unde et pro carcere sumuntur, ducto a Syracusanis more, quibus carceres erant *Latomia*. Varro lib. VI. (V, p. 150. 153. Sp.): *Carcer a coercendo, quod exire prohibentur. In hoc pars, quae sub terra, Tullianum ideo quod additum a Tullio rege; quod Syracusae, ubi simili de causa custodiuntur, vocantur latomia et de latomia translatus, quod hic quoque lapidicinae fuerunt.* *Latomia* *λατομία* a *λάς* et *τέμνω*. De latomiis Plaut. Capt. III, 5, (65.):

*Inde ibis porro in latomias lapidarias,
Ibi quom octonos alii lapides effodiant,
Nisi quotidianus sesquiopus confeceris
Sexcentoplago nomen indetur tibi.*

Dac. Ita Cic. 7. in Verrem (cap. 26.). Hinc Glossae: *Latomi, lapidum caesores.* Alii *lautumias* legunt; v. in l. 9. ff. ex quibus causis maiores. l. 1. ff. de Aleatoribus, Senecam 9. Declamat. et 5. Controversa. Paulo post Glossae meae manuscriptae: *Lautomia, custodia carceri; Lautumiae, vincula, catena, carceris custodiae; Lautumnum, supplicii genus.* *Goth.*

Laureati. Quia laurus sanguinis purgandi habet potestatem. Aliam causam tradit Servius ad Eclog. 8, (13.): *Cur tamen triumphantes lauro coronentur, haec ratio est, quoniam apud veteres a laude habuit nomen, nam laudum dicebant.* *Dac.* Currum triumphantis. Curru triumphantes urbem ingrediebantur, ut ovantes equo, sequentibus eos non militibus, sed universo senatu v. Gell. V, 6. *Goth.*

Laverniones. *Laverna.* Lavernam Romani fures precabantur instituta sua et consilia furandi ac mentiendi fortunaret. Plautus Cornicularia (apud Non. pag. 134. Merc.):

Mihi Laverna in furtis celebrassis manus.

Horat. (Ep. I, 16, 60.): *Pulchra Laverna da mihi fallere.* Sic Graeci eodem modo orabant τὴν Πραξιδίην, ut consilia furandi ad effectum perduceret. Erat autem ea Dea tantum caput, sine reliquo corpore. Glossae Graecorum: Πραξιδίη δαίμονα τινὰ φασί, τὴν ὥσπερ τέλος ἐπιτιθεῖσαν τοῖς τε λεγομένοις καὶ πραττομένοις, διὸ καὶ τὰ ἀγάλματα κεφαλῆς γίνεσθαι καὶ τὰ θάματα ὁμοίως. Quare recte Glossarium: *Laverna πραξιδίη.* Glossae Isidori: *Laberna, gladiator. Laberna, ferramenta latronum vel grassatorum vel furum. Laberna, latro, aut qui filios alienos seducit.* Vides plagiarium manifesto vocari Lavernam. Quod et Ausonius intellexit cum de plagiaro bonorum carminum ait (Ep. 4, extr.):

Nec iam post metues ubique dictum:

Hic est ille Theo poeta falsus,

Bonorum mala carminum laverna.

Hoc est, ut Martialis etiam loquitur, alienorum scriptorum plagiarius. *Scal.* Lavernalis porta. Varro lib. IV. (V, pag. 164. Sp.): *Hinc porta Lavernalis ab ara Lavernae, quod ibi ara eius Deae.* *Dac.* Deae Lavernae. Dea erat furum, quam ut faveret, invocabant. Vide Nonium (p. 134. Merc.) *Laverna.* Dixi etiam de Laverna ad leges XII. Tabul. *Goth.* *Soliti.* Solitos. *Luere.* Dividere. *Idem.* Laverna descendit a Sanscrito *labh*, Graeco λαβεῖν, sumere, unde *Laberna* sive *Laverna* Dea furum.

Lacerare. Scindere, dividere, comminuire, dissipare. *Lacerare furtis hereditatem.* Florus (IV, 4, 2.): *Bona patria lacerare,* Sallust. (Catil. c. 14. ad quem locum exempla congegit Kritz.). *Dac.* *Lanius.* Non a lacerandis, sed a laniendis pecoribus. Vide *dilaniare.* *Idem.* *Lacinia.* Infima pars vestis quae lacerando avulsa est a *lacino*, lacero, quod a Graeco λακῶ, unde *Lacinia* λανίς. *Idem.* Alia ratio etymi apud Graecos, a quibus κρεοπώλης. *Goth.* *Lacerna.* Verba sunt Pauli: *Lacerna, quod minor capitio sit.* Ultimis temporibus *Capitium* significabat capitis tegumentum. Antiquitus autem mamillare feminarum. Neque unquam boni auctores pro cuculione acceperunt, ut posterior aetas barbara, quae epomidas monachorum *capitia* vocat. Nos olim adolescentes docuimus in Coniectaneis (pag. 53. ed. Steph.) Nonium (pag. 542. Merc.) errare, qui putarit a veteribus in eum significatum accipi, in quem accipiebat sua aetas. Quin locus Varronis, qui ab eo producit, manifesto contra eum facit. At Hieronymus antiquitatis et linguae Romanae peritus scriptor, *Capitium* non aliter accipit quam Varro et veteres, in Epistola de veste Sacerdotali. *Scal.* *Capitium* significabat et strophia vel fascias illas quibus utebantur foeminae ut graciles essent. Terent. (Eun. II, 3, 23.) de puellis quas matres student esse:

Demissis humeris victo pectore ut graves sient.

Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 134. Sp.): *Capitium ab eo, quod capit pectus.* *Idem* de vita populi Rom. lib. III. (ap. Non. pag. 541. Merc.): *Neque id ab orbita matrum familias instituti, quod eae pectore atque laceris erant apertis, nec capitia habebant.* *Dac.* *Lacer.* Ascon. in Verr. 2. (c. 17.): *Lacer dicitur amputatis a corpore sensuum membris, hoc est, auribus oculisque.* Imo non solum auribus oculisque, sed et quavis alia parte corporis. Virg. Aen. VI, (495.):

Deiphobum vidit, lacerum crudeliter ora,

Ora manusque ambas, populataque tempora raptis

Auribus, et truncas inhonesto vulnere nares.

Dac. *Lacer* est Germanorum *locker*, unde *lacerare* lockern.

Laudare. Nominare. Plaut. Capt. (II, 3, 66.):

Iovem supremum testem laudo Hegio.

Vide Nonium (pag. 335. Merc.). *Dac.* *Nominare.* Et verbis efferre. Vide Non. *Laudare.* Gell. II, cap. 6. Dixi ad legem Tenetur 6. §. 5. si tibi iter. ff. de act. empt. *Goth.* *Laudare* cognatum cum Germanorum radice *laut*, Graecorum κλύω, Latinorum *cluo*, *clutus*.

Lautitia. Ἀμύλον intelligit. *Scal.* Graecis ἀμύλος dicitur. Hesych.: Ἀμύλος βρωμα τὸ ἐκ πυροῦ. *Dac.*

O o o *

Lautulae. Non procul Anxure, saltu angusto, inter mare et montes, Liv. lib. VII, (c. 39.). Aliae erant intra urbem ad Ianum geminum. Varro lib. IV. (V, pag. 156. Sp.): *Lautulae a lavando, quod ibi ad Ianum geminum aquae calidae fuerunt.* *Dac.*

Lactaria columna. Eam in undecima urbis regione ponit Pub. Victor. *Forum oblitrium, inquit, in eo columna est lactaria, ad quam infantes lacte alendos deferunt.* *Dac.*

Lacobrigae. L. m.: *A lac et ercobriga.* *Fulv. Urs.* Lacobriga Hispaniae urbs ad sacrum promontorium prope *lagos* sic dicta a lacu et briga. Alii legunt *Arcobriga*, quod Hispaniae oppidum est in Lusitania et in Tarraconensi Celtiberorum regione. *Dac.* Ex *Arcobriga* V. et *ercobriga* Urs. Ceterum Bryga veteri Hispanica lingua oppidum dicitur; hinc illa in Hispania oppida *Arcobrega*, *Arabriga*, *Augustobriga*, *Cartobriga*, *Croliobriga*, *Deobriga*, *Iuliobriga*, *Lacobriga*, *Mirobriga*, *Midobriga*, *Merebriga*, *Nertobriga*, *Nemetobriga*, *Obriga*, *Segobriga*, *Tuntabriga*, *Talabriga* sive *Alabriga*, *Turobriga*, *Vertobriga.* *Goth.*

Lancea. Vide in *Pilae.* *Scal.* Hispanicum verbum esse ait Varro apud Gellium lib. XV. cap. 30. *Diodorus Gallicum.* Addebat Bochartus forsitan esse a Chaldaico *roncha*, unde Graeci *λόγχη.* *Dac.*

Lanoculus. Qui culcitam laneam habet ob oculos, ut apud Plautum in *Milit. Glor.* (IV, 4, 42.); qui oculum lana tegit ut is sese melius habeat; lanam enim frequenter veteres adhibebant. *Sueton.* in *Domitian.* cap. 17.: *Ac sinistro brachio velut aegro, lanis fasciisque per aliquot dies ad avertendam suspicionem obvoluto.* *Mart.* (XII, 89.): *Quod lana caput alligas Charine.* *Dac.*

Lamberat. Respicit locum Plauti *Pseudol.* II, 4, (53.):

Euge, pellepide, Charine, me meo ludo lamberas.

Dac. Lege apud Plautum: *Eugepae, lepide cet.*

Lanenum. A lana *lanerus*, a, um, ut a quercus *quercerus.* *Dac.* *Laverum.* *Goth.*

Lapit. Pacuvius *Periboea*:

Lapit cor cura, aerumna corpus conficit.

Imitatum a Graecis qui *πάρωσιν ἀντὶ τῆς λύπης* dicunt. *Scal.* *Lapit.* Id est *lapidescit*, lapidis instar durum fit. *Dac.* Ita quoque apud Non. (pag. 23. Merc.). Alii *lipit*, alii *lipuit*, alii *lapuit*, alii *labit.* *Goth.* *Lapio* est lapidem facio, unde *Lapidicina*, non *lapidicidina*, nec *lapidicina.*

Lapidicinae. L. m.: *Lapidicinae, ubi exciduntur lapides.* *Fulv. Urs.* *Lapidicina* corrupte pro *lapicaedina*, a *lapis* et *caedo.* A caedo *caedina* ut a fodio *fodina.* *Dac.* Alii *Lapidicinae.* *Gloss. MS.* meis *lapidicina* locus, ubi lapides caeduntur, Graeci *λατομαίαι καὶ λιθοτομαίαι.* V. 9. l. §. 1. 13. §. 5. ff. de usufructu. l. 32. de iure dotium. *Goth.* Scribendum esse ubique *lapidicina*, iam satis constat. Cf. supra *Lapit.*

Latex. Melius Servius a *latendo*, quia ibi *latet* humor, *latex* autem liquorem tantum significat. (*Virg. Aen.* VI, 715.):

— — *Lethaei ad fluminis undam*

Securos latices et longa obliuia potant.

Latices, i. e. liquorem, fluentia. Et alibi *Lenaeos latices, laticemque Lyaeum*, i. e. Bacchi liquorem. *Dac.*

Latine loqui. Polybius lib. III, (22, 3.) eadem scribit de antiqua Latina locutione: *Τηλικαύτη γὰρ, inquit, ἡ διαφορὰ γέγονε τῆς διαλέκτου καὶ παρὰ Ῥωμαίοις τοῖς (τῆς) νῦν πρὸς τὴν ἀρχαίαν, ὥστε τοὺς συνετώτατους ἔνια μὲν ἐξ ἐπιστάσεως διευκρινεῖν.* *Fulv. Urs.* Omnia sequentia sunt Pauli. Qui fateatur vix ullam notitiam Latini sermonis superesse, ne speremus ab eo Latinitati consultum, qui illo barbaro saeculo Festum nobis mutilavit. *Scal.* In notitia. *Innoxia.* *Goth.*

Latrones. Varro lib. VI. (VII, p. 337. Sp.): *Ἀπὸ τοῦ λάτρον, i. e. mercede.* *Fulv. Urs.* Lege: *Ἀπὸ τοῦ λάτρον, a stipe et ita viri docti.* *Plaut. Mil. Gl.* I, 1, (74.):

Nam rex Seleucus me opere oravit maximo,

Ut sibi latrones cogerem atque conscriberem.

Inde *latrocinari* pro *militare* idem ibidem (II, 6, 19.). Ut autem militibus *λάτρον* latronum nomen fecit, sic *stips* stipatorum. Nam et stipatores dicti sunt. Varro lib. VI. (l. c.). *At nunc viarum obsessores.* Tamen Varro lib. VI. latrones etiam pro militibus a latere dictos putavit, quia circum latera essent regi. Festus vero pro gemina notione geminum vocis etymou commentus est. Sed frustra uterque. Obsessores viarum latrones dicti, quia id milites conductitii facitabant, qui latrones proprie dicti sunt. *Dac.* V. infra *Stipatores*, corporum custodes. Hinc Nonio (pag. 134. Merc.) *latrocinari, militare mercede.* *Goth.*

Larentalia. Placet librorum quorundam lectio *Faustuli inventoris Remi*, quamquam non displicet nutritii. Inventor est plus quam nutritius, qui expositos sustulit et educavit. Inventi enim infantes dicuntur

οἱ χαμαιῤῥιφεις, et qui expositi sunt propterea in Constitutionibus dicti sunt χαμευγετοί. Scal. Festa, quae in honorem Accae Larentiae X. Cal. Ian. celebrabantur. Alii legunt *Laurentalia* et *Laurentiae*, et ita Varro lib. V. (VI, p. 205. Sp.) Quid. lib. III. Fast. (v. 55.). Sed Dionysius, Plutarchus, Gellius, Macrobius, Lactantius praefereunt *Larentiae* et *Larentalia*. Livius etiam lib. I, (c. 4.): *Ab eo ad stabula Larentiae uxori educandos datos*. Et Tabula Fast. mense Decembri: E. LAR. NP. id est: *Larentalia nefastus primo*. Libri quidam pro nutritii habent *inventoris*, quod placuit Scaligero mihi quoque etiam placet. *Dac.* *Laurentalia*, alii *Larentaria*. De expositis dixi ad Titulum de infantibus expositis. *Goth.* *Larentalia* et *Larentia* hodie apud Varroem quoque legitur.

Locupletes. Proprie qui *locis* i. e. agris pleni sunt. Plin. lib. XVIII, cap. 3.: *Locupletes dicebant loci, hoc est agri plenos*. A *locus*, ita antiqui agrum dicebant, et *ples*, plenus, a *pleo*, unde *impleo*. *Dac.* Cf. etiam quae supra diximus ad v. *Expretus*.

Locatum. Locare, ponere. Virg. (Aen. IV, 266.): *Fundamenta locant alii*. *Dac.*

Larvati. Sic proprie dicebantur, qui sibi larvas, id est nocturna terculamenta, nocturnos daemones videre videbantur iisque erant exterriti. Vide *Cerritus*. *Dac.* *Larva* propr. est femininum nominis *Lar*, unde *Lara*, *Larva*, *Laritia* formae sunt femininorum. Cf. Müller. die Etrusker II, 106. et I, 411.

Lotos. Arbor est Lydiae, unde tibiae fiebant, quae et ideo *λωτοί* Graecis dictae. Euripid. (aliquoties) et alii. Latini etiam *loti* pro tibiis. A *loto* dicti *Lotophagi* populus et *Lotophagitis* insula. *Dac.* Inde *loto* pro fistula Athenaeo. *Goth.* De *Lotō* eiusque variis generibus, cf. Passow. in lexico Graeco, et qui ibi citati sunt.

Lucaris pecunia. Vide *Lucar*. *Dac.*

Lucaria. A luce dicta vult Varro lib. V. (VI, pag. 255. Sp.): *Lucaria item a luce, quod propter lucem amissam is cultus institutus*. Sed frustra; *Lucaria* enim a *luco*, *lucus* a luce, quod accensis funalibus lucum implebant luce, etsi contra Servius. Celebrabantur autem *Lucaria* XIV. Cal. Sextiles intra Tiberim et viam Salariam, quae a porta *Collina* in Sabinos mittit. *Dac.*

Lucar. Vide infra *Pecunia*. Plutarch. probl. (88.): *Διά τι τὸ τελούμενον εἰς θεῶς λούκαρ καλοῦσιν· ἢ ὅτι πολλά ἐστιν ἄλλα περὶ τὴν πόλιν ἀναιμένα θεοῖς, ἃ καλοῦσι λούκους, καὶ τὴν ἀπὸ τούτων πρόσδοον εἰς τὰς θεῶς ἀνῆλσκον*. Glossar.: *Lucar* θεατρικὸν ἀγύριον. *Fulv. Urs.* *Θεατρικὸν* a Charisio (I, pag. 82. Fabr.) et Glossis, itemque *μισθὸς ἀπὸ φίσκου*. Apud Livium lib. III. (XXIII, 11.): *Pythio Apollini republica vostra bene gesta, servataque lucris meritis donum mittitote*. Nulla controversia legimus: *lucaris meriti donum*. Ex eo *luçare* dabatur pecunia in sumptus et impensas scenicas, unde *θεατρικὸν* vertunt Grammatici; quibus impensis modum factum fuisse, et *lucar* histrionum coercitum temporibus Tiberianis, refert Tacitus Annali primo. Invenio in veteri inscriptione: *LUCAR IIIII INAE REDEMPTUM A REP.* Tertullianus contra Gnosticos (cap. 8.) loquitur autem de praecursore Domini: *Ipse clausula legis et Prophetarum, neo Prophetes, sed Angelus dictus contumeliosa caede truncatur in puellae salticae lucar*. Eleganter. Nam *lucar* erat merces saltatorum et histrionum. Plutarchus vertit τὸ τελούμενον εἰς τὰς θεῶς. Scal. Vide *Pecunia* quae erogatur in ludos etc. *Dac.* Quae cum ita sint, legendum hic non *lucis*, sed *ludis*. Dicam ea de re plenius ad l. unicam Cod. de expensis ludorum publicorum. *Goth.* *Lucar*, *Lucare* descendit a Sanscrito *lók*, videre, spectare, et significat pretium vel pecuniam, quae solvitur pro spectaculo, vel quae ad spectaculum consumitur.

Lucereses. *Lucerenses*. A *Lucumone* vel a verbo Etrusco. Varro lib. IV. de L. L. (V, 9. p. 61. Sp.) a *Lucumone* vel *Lucretino*, vel a *Luco* Asconius lib. III. Verrin. (pag. 72.). *Lucerum nominis et originis causa incerta* Livio lib. I, (c. 13.) *Lucerenses* a *Luco* asyli Plutarch. in Romul. (c. 20.) Festus hic a *Lucero* sed verbo *Lucomedi* a *Lucumo*. Vide etiam verbo *Lucumones*; de eisdem enim, ut arbitror, loquitur. *Ant. Aug.* Romani primum trifariam a Romulo et Tatío dispertiti fuere. Alii *Ramnenses* a Romulo, alii *Tatienses* a Tatío, *Luceres* alii et *Lucerenses* vel a *Lucumone*, vel a *Lucero*, vel a *Luco*, quem *lucum* Romulus asyli fecit. Vel a verbo Etrusco. Quae sententiarum varietas effecit, ut vera nominis causa incerta sit, ut et Livii aetate etiam incerta fuit, qui lib. I, (13.): *Lucerum, inquit, nominis et originis causa incerta est*. *Dac.* *Lucumones*, *Luceres*, *Lucetius*, *Lucerius*, omnia a communi stirpe Sanscr. *lók*, videre, spectare, descendunt. Sunt igitur *Luceres* die Seher, *luger*, *ὀλνοσκόποι*, qui auspicia habebant.

Lucani. Lege *loca aërosa*, non *Cretosa*. Scal. Italiae populi, qui Bruttios complectebantur, a Samnitibus orti. *Λευκανοί* Graece a *λευκός* albus, non quod eorum regio sita sit sub parte stellae luciferae. Sive quod eorum *loca aërosa* sint, ita enim legendum, non *cretosa*, sed quod eorum terra albescat propter argillam fortasse. De *Lucanis* fuse Strabo lib. VI. (pag. 254.). *Dac.* Vel a *Lucilio duce*. Rescribendum a *Lu-*

cto. Ex Eustath. in Dionys. Perieg.: Ἡ δὲ τῶν Λευκανῶν πόλις Λευκάνη βαρβρόνως, ἔλεγετο ἀπὸ Λευκίου τινός. Neque a Lucilio unquam Lucania dici potuisset. Quamvis neque a Lucio formari potest Lucania. Vera nominis ratio, quam supra posuimus. *Dac. Cretosa. Aetherosa; alii aerosa. Goth.*

Lucem facere. Qui mos ante bellum Troianum fuerat aperto capite sacrificandi; is post Aeneas in Italiam adventum obsolevit; quod cum ille Veneri rem divinam faceret, caput operuit, ne ab Ulysse cognitus sacrificium interrumpere cogeretur. Id Italici postea tenere, soli tantum Saturno antiquo more capite aperto sacra facientes; quia apud eos aram supplicabant, quae illi ante bellum Troianum in imo clivo Capitoline dicata fuerat. Vide *Saturnia* et *Saturnio sacrificium fit*. Scaliger *lucem facere Saturno* idem dictum putat quod *cereis accensis illi preces conciperentur*, quapropter etiam Saturnalibus Cereos proceribus mittebant pauperes clientes. Neque Saturno tantum ita capite aperte sacrificium fiebat, sed Honori etiam teste Plutarcho. *Dac.*

Lucius. A luce, qui oriente luce natus. *Dac.* Idem Varro de L. L. V. circa principium (VI, pag. 185. Sp.). *Goth.*

Lycii Apollinis oraculum. Lycias hortas vocat Virgil. (Aen. IV, 346.):

Italiam Lyciae iussere capessere sortes.

Ipse Apollo *Lycius*, Λύκιος Graecis, quod in Lycia cultus non vero ob lupos interfectos, etsi ob eandem causam eum *λυκοκτόνον* dictum fuisse reperias. Vide Hesych. *Dac.*

Luxa. Glossae: *Luxam, στρέμμα, ἡ λογισμός ἢ ἀσθένεια.* *Scal.* A luo, *lutum* et *luxum*. Unde *luxus*, a, um, quod solutum, suo loco motum est; a quo *luxus*, us, animi dissoluti et suo loco moti vitium; inde *luxuries* et *luxoriosus* etc. *Dac. Luxoriosus in re familiari solutus.* Hinc mulier luxuriose vivens in l. 15. ff. de Curatore furios. et aliis et luxuria in l. 40. ff. de damno. l. 1. ff. de aedilitio, impensa profusa. Vide Nonium in *luxuria* (pag. 339. Merc.). *Goth. Luxus* est solutus. Cf. quae supra diximus ad v. *Licitati*.

Lucuntem. Lucuntere. Lege *lucunter*, quod Graecum est, *λευκαντήρ*, ab aspersione farinae, quae alba est. Dicitur et *lucuns*, *lucuntis*. Varro *περίπλω, περί φιλοσοφίας*:

Ac nulla ambrosia; ac nectar, non alia, sardae,

Panis, pemma, lucuns, cibi qui purissimu' multo est.

Idem *σκιαμαχία, περί τύφου*:

Vinum, pemma, lucuns illi nihil ista ministrant.

Ab eo υποκοριστικόν *lucunculus*. Glossae: *Lucunculus, τηγανίτης.* Afranius Fratriis:

Pistori non; at cur non scribitario?

Ut mittat fratris filio lucunculos.

Ita enim legendum in Afranio. Tertullianus libro de Spectaculis (cap. 26.): *Stillicidia mellis de livacunculo venenato.* Lege: *de lucunculo.* Apuleius libro X, (pag. 245. Elm.) de pistore dulciario: *Hic panes, crustula, lucunculos, hamos, laterculos, plura scitamenta mellita.* *Scal.* Verum de etymo obstat, quod prima in *lucunter* et *lucuns* brevis est, quae produceretur, si esset a *λευκαντήρ*. Quare omnino verum est, *lucunter* esse a *γλυκαντήρ*, ut a *γλαῖνα λαena*. A γλάξ, γλακτός *lac*: sic *γλυκαντήρ lucanter, lucunter*; sic *γλυκός, γλυκούς glucuns*, ut *πλακοίς, πλακοῦς, τυρόεις, τυροῦς*, subintelligitur ἄρτος, panis. Salmastius apud Aelium Lampriidum. *Dac. Lucentem, Lucuntem; alii Lucunter, Graecum λευκαντήρ ab aspersione albae farinae. Dicitur et Lucuns, Lucuntis. Non. 2, 493. (pag. 131. Merc.). Goth.*

Lucretilis. Horat. Od. 17. lib. I.: *Velox amoenum saepe Lucretilem mutat Lycheo Faunus.* *Dac.*

Lucumones. Lucumones. Ausonius ad Theonem (4, 68.):

Scillito decies si cor purgeris aceto

Anticipesque tuum Samii Lucumonis acumen.

Ita legendus est locus Ausonii, ut in Ausonianis lectionibus diximus (II, 12.). *Scal.* Qui apud Arcades *Αυκάονες*, si apud Tuscos qui ex Arcadia in Italiam venire, *Lucumones* dicti sunt, ut optime Scaliger in notis ad Orphei initia. Sunt autem *Αυκάονες* qui alio nomine *λυκάνθρωποι*, qui scilicet melancholiae genere laborant, quae *λυκάνθρωπια* dicitur, a Lycaone Arcadiae rege nomen sortiti, qui a Iove in lupum fertur conversus. Unde *Lucumo*, insans. Auson. ad Theonem (l. c.). *Dac. Infesta. Festa. Goth. Cf. C. Ottfr. Müller. Die Etrusker. II, 2, 4. Tom. I, pag. 263. seqq.*

Lucomedi. Legendum a *Lucumone*. Propertius vocat *Lucmonem*: *Prima galēritus posuit tentoria Lucmo.* *Scal.* Vide *Lucerenses*. De iis enim hic loquitur. Porro *Lucumones* reges suos dicebant Tusci a Ly-

capone Arcadiae rege. Tusci enim ex Arcadia. Servius II. Aeneid. (pag. 245. ed. Dan.): *Lucumones qui reges sunt Tuscorum*. Et lib. VIII. (pag. 535. ed. Dan.): *Tuscia duodecim Lucumones habuit, id est, reges*. Dac.

Luculentus. A luce *luculentus*, ut a luto *lutulentus*. *Luculentus* caninus, qui luce plenus est, qui splendet. Horat. (Epp. I, 5, 6.): *Iamdudum splendet focus*. Sed per metaphoram ad alia transfertur; sic *luculenta oratio*, *luculenta auspicia*, i. e. perspicua, pulcra, bona. Sic *luculentum praedium* dixit Plaut. (Most. III, 2, 136.). Dac.

Lues. Morbus a *luendo*, i. e. solvendo, quia ea solvuntur corpora. Dac. Adde Nonium in *Lues* (pag. 52. Merc.). *Diluens*. *Dilues*. Goth.

Luctus et lugere. Lege: *λυσῖν vel λύζειν*; *λύζω* est *singultio*. Sed magis placet a *λυσῖν*; π facile mutatur in γ. Dac.

Longitrorsus. Ad longum, in longum, longum versus. Dac.

Lustra. Malo ex veteribus editionibus *lamas* quam *lacunas*. Scal. Pro *lacunas* ex vet. edit. melius *lamas*. De qua voce supra dictum est. *Lustra* autem per u tenue proprie ferarum cubilia a luto dicta et per metaphoram pro popinis et lupanaribus sumuntur. Cum vero *lustrum* per u densum, quasi *loustrum*, tempus quinquennale significat a *luendo*, solvendo, quod quinto quoque anno vectigalia et ultra tributa per Censores persolvebantur. Varro lib. V. (VI, 192. Sp.). Significat et lustrationem, i. e. expiationem quae censu peracto Suavetaurilibus fiebat. Vide Livium. Dac. *Lacunas*. Vide *Lacuna*. Goth. *Aporum cubilia*. Ut et ferarum habitacula. Nonius in *Lustra* (p. 135. 333. M.). *Idem*. In *lustris vitam agere*. *Lustra* enim pro lupanari Nonio. Eidem (pag. 135. Merc.) *lustratus luxuriosus*. *Idem*. *Tempus quinquennale*. Frequens in iure *lustr* mentio hoc significatu, i. e. pro quinquennii tempore. Glossis *lustrum πενταετηρίς*, *lustrale πενταετηρικόν*. *Idem*.

Lymphae. Quasi *nymphae*, n. mutato in l. Hae si conspicerentur, furorem immittere putabantur. Varro lib. VI. (VII, 365. Sp.): *In Graecia commota mente quos νυμφολήπιους appellat, ab eo lymphatos dixerunt nostri*. Pacuvius in Teucro:

*Flexanima tanquam lymphata et Bacchi sacris
Commota.*

Ideo Theocritus poeta suavisissimus *Nymphas* vocavit numina agricolis metuenda (XIII, 44.):

Νύμφαι ἀκαίμητοι, δεινὰ θεὰ ἀγροίταις.

Dac.

Luxantur. Glossae: *Luxatur ἀναάσσει*. Scal. Gloss. *ἀναάσσει, infarcit, implet*; quem locum frustra sollicitavit doctissimus Vulcanius. *Nunc vero*, ut ait Nonius (p. 55. Merc.), *vulsum et suo loco motum luxari ignari Latine dicimus*. Dac. Apud Nonium lege: *Luxum, id est vulsum et loco motum, quod nunc luxatum, ignari Latine, dicimus*. Cf. supra *Luxa*.

Luma. Glossar.: *Luma, βοτάνη ὁμοία ἡδυνόσμῳ, ἣν τινες ποταμογέιτονα καλοῦσιν, ἄλλοι καλαμίνθην*. Quae omnia falsa sunt. Neque enim *luma* est herba, sed spina, unde *Falces lumariae* Varroni. Neque similis *Potamogiton*, neque *Potamogiton Calaminthae*. Scal. Male in MSS. *lima* vel *lina*. Dac. Varro lib. IV. de lingua (V, pag. 139. Sp.). Goth.

Lumbago. Glossis: *Lumbago λελών νοσήματα, lumborum morbi*. Ita enim legendus hic locus, non ut Vulcanius *λεχρός ἄμματα*. Dac. Glossis: *Lumbaga et Lumba*. Goth.

Luscitio. Oculorum vitium. Sed quale sit, magistri veteres ambigunt. Alii enim cum Varrone *luscitiosos* esse dicunt, qui nihil vident vesperi, alii cum Festo qui clarius vesperi quam meridie. Mihi prior sententia magis placet, praesertim cum Plinius scribat, *luscitiosos* (Plin. H. N. XXIX, 6.) Graecis dici *νυκτάλαστας*, hoc est ut exponit Galenus, *τοὺς τῆς νυκτός ἀλαοῦς*. Vide *Nuscitiosum*. Dac. Qui et Nonio (p. 135. et Fulgent. p. 561.) *lusciosus*, qui ad lucernam nihil videt, *μῆλω*. Glossa: *Luciosus qui, ut Vespertilio, qui parum aut nihil videt*. *Luri νυκτάλαστος* et *luscitiosus* l. 10. §. 4. ff. de aedilitio. Goth. Apud Nonium l. c. legendum est *μύωπες*.

Lura. Ausonius *Lora*, etiam pro ipso utra in *Periocha decima* *Odysaeae*, quod Homero *ἄσχος*. Scal. *Utris vel os culei*, quia fit ex corio, quod *lurum* sive *lorum* dicitur. Uaus et Lucilius:

— — *In os prius accipiam ipse
Quam gladium in stomacho, lura ac pulmonibus sisto.*

A *lura* dicti *lurcones* et *lurcari* quasi *luricones* et *luricari*, hoc est, cibos in utrem, in ventrem ingerere. Lucil.:

Ut lurcarentur lardum et carnaria furtim

Patrum conficerent.

Dac. Cf. Nonium (pag. 10. seq. Merc.) in vv. *Lurcones*. Gloss. Mss. *Luricones*, *devoratores*. Et *Lurco*, *glutto*. Goth.

Lustricus. Tertullianus hunc diem vocat *Nominalia*, libro de Idololatria (c. 16.): *Circa officia vero privatarum et communium solennitatum et togae purae, ut sponsalium, ut nuptialium, ut nominalium, nulum puto periculum observari de statu idololatriae*. Glossarium: *Nominalia*, ὀνοματοθεσία. Graeci ἀμφιδρόμια. Glossae Graecorum: Ἀμφιδρόμια, ἡμέρα ἀγομένη τοῖς παιδίοις, ἐν ἣ τὸ βρέφος περὶ τὴν ἐστίαν ἔφερον τρέχοντες κύκλῳ, καὶ ἐπετίθεσαν αὐτῷ ὄνομα, ὅτε ὑπὸ τῶν οἰκείων καὶ φίλων δῶρα ἐπέμπετο. Quae omnia morem Atheniensium, qui exstat apud Terentium in protatica persona primae scenae Phormionis Comoediae. Non tamen in Amphidromiis imponebant nomina, ut hic dicitur, sed decima post natum puerum die. Itaque apud Suidam integriora haec verba habentur: Καὶ τῇ δεκάτῃ ἐτίθεσαν αὐτῷ ὄνομα. Sed de lustrico die vide amplius Plutarchum in Quaestionib. (102.). Et Macrobi. lib. I. Saturnal. (c. 16.) de Nundina Dea. Scal. Lustricus dies, quo infans lustratur, id est expiatur, purificatur. Sueton. Neron. cap. 6.: *Eiusdem futurae infelicitatis signum evidens die lustrico extitit*. Ideo *lustralis sollemnitas* dicitur Symmacho. Et hunc puellarum octavum fuisse nonumque puerorum consentiunt Plutarch. et Macrobi. (l. cc.) Tertullianus eam diem hebdomadae ultimam vocat, quod non repugnat. Nihil enim vetat, ut optime doctiss. Casaubonus in Persium, diem eandem ultimam esse hebdomadae et nativitatis octavam vel nonam. Ita autem nomen imponebant. Eligebant scilicet aliquem, qui praeesset huic nominis impositioni eiusque quasi magister foret, ut hodie apud nos. Polyaen. Strateg. lib. VI.: *Κύριον εἶναι τῆς θέσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ παιδίου*. Aliquando etiam omnia captabant, ut nomen inponerent. Accensis enim multis luminibus unicuique nomen assignabant, atque eius demum quod caeteris extinctis supervixerat, nomen arripiebant ac puero imponebant. Idque sua aetate adhuc observatum fuisse queritur D. Chrysostomus in 4. caput prioris ad Corinthios. Dac. Dixi ad Nonium in cap. 15. Goth.

Luridi. Graeci: *luridus* λευκός, ὄχρος. Scal. A loro, qui lori colorem referunt. Dac. Gl. *Lurida*, *pallida*, *sordida*, *λευκά*. Goth.

Lyrnessiades. Ex Lyrnesso oriundi, quae urbs erat in ora Troiae, unde Achilles abstulit Briseida. Alii Lyrnessum in Sicilia ponunt. Infra legendum *dictae*. Lyrnessiades enim τὸ θηλικόν. Dac.

Loebesum. Ut ex Graeco exemplo apparet *oe* pro *ei* usurpatum fuisse dicebat fortasse Pompeius. Itaque *loebesum* pro *leibesum* sive *leiberum* et *loebertatem* pro *leibertatem* scribebant, postea *leiberum* et *leibertatem*, ad extremum *liberum* et *libertatem*. Extat apud me denarius C. Cassii, in quo scriptum est *Leibertas*. Sic in aliis: *T. Deidi*, *L. Opeimi*, *C. Serveili*. Quis autem usus fuerit huius diphthongi, docuit Lucilius apud Quinctilianum (I, 7, 15.) et Scaurum (pag. 2255. P.), Nigidius apud Gellium (XIII, 25.) et Longum (pag. 2220.), atque Terentianus (De Syllab. v. 460. seqq.). Sed et Cotta apud Ciceronem lib. III. de Oratore (c. 10.) reprehensus est, quod ictu tolleret et e plenum diceret. Vide *Aboloes*. Ant. Aug. Serviana schedia (pag. 61. ed. Dan.): *Sabini Cererem panem appellant: Liberum Loebasium, quia Graece λοιβή dicitur res divina*. Scal. *Liberum* non a λοιβή, sed ab ἐλευθερος dici, supra ad v. *Liber* diximus.

Lycophos. Imo dictum, quod *λύκη* lux apud veteres, unde mansit in ἀμφιλύκη, inde etiam *lux* et *lucere*. Scal. Graece *λυκόφως* summum diluculum, ultima pars noctis sub exortum aurorae, non a *λυκόν* φῶς, ut putat Festus, sed a *λύκη*. Dac.

Libertatis templum. A patre Tib. Gracchi et conditum et dedicatum. Liv. lib. XXIV, sect. 16. Dac. Constructum. Constitutum. Goth.

Lingua. *Pars corporis*. Eo significato sumitur in l. 1. §. 1. Cod. de Offic. Praet. ibi linguis abscissis poenas loqui. Goth. *Lingua*, pro quo antiqui *dingua*, ut refert Marius Victor. pag. 2457., descendit a Sanscrito *dachigva*, unde Graecorum *γλώσσα*, (*γλῶττα* unde *γλῶττιν*), quibus respondet Germanorum *Zunge*, Batav. *Tonge*, Anglor. *Tongue*. Cf. quae supra diximus in v. *Lingula*.

Libycus. In Argeo, ubi postea vicus Tuscus. Dac.

Leparenses. Cives Liparae insulae sive Lipararum. Sic enim pluraliter dicitur. Liparae insula una ex Aeoliis, quae Sicano litori obiectae. Docuit autem doctissimus Bochartus, Liparas mollito sono esse a Punico *nibras* vel *nibaras*, lucerna, lampas, taeda, fax, et inde nomen Liparis, quia facis instar noctu lucebant

propter nocturnas ignis eruptiones. Aristoteles in Mirandis: Καὶ τὸ ἐν τῇ Λιπάρῃ δὲ πῦρ φανερόν καὶ φλογώδες οὐ μὲν ἡμέρας, ἀλλὰ νυκτὸς καίεσθαι λέγεται. Et Paulus Silentarius carmine de aquis Pythiis:

Καὶ Λιπάρῃ τε νήσῳ
Ἀφεγγές ἐστιν ἄσθμα,
Ὅ νυκτὶ μὲν παμφαῖνον
Πέμπει λίθους θειώδεις
Πολυψόφους, βροντῶδεις.

Sed, quod doctissimum Bochartum latuit, idem Lipararum etymon allusit Scholiastes Callimachi hymn. in Dianam (ad v. 48.): Νῆσος δὲ ἐστὶν ἡ Λιπάρῃ Σικελίας, ἐνθα ἦν τὰ χαλκεία Ἑφαίστου. Ἔστι δὲ μία τῶν Αἰολίδων. Λέγεται δὲ, ὅτι σιδηρὰ διάφορα θέντες ἐν αὐτῇ ναῦται ἔωθεν εὐρήκασιν αὐτὰ ἐκ τῆς ἀναδύσεως τοῦ πυρὸς πεπανθέντα, καὶ διὰ τοῦτο ἐκλήθη ἡ νῆσος Λιπάρῃ διὰ τὸ αὐτὰ διάφορα ὄντα ἐν γενέσθαι. Quem locum nisi ita intelligas, certum est non posse intelligi, nisi potius dicas locum corruptum esse et pro πεπανθέντα rescribendum λιπανθέντα, qua voce Graecum etymon alluserit, nempe ἀπὸ τοῦ λιπαίνεσθαι, quod est in stricturas cogi. Gloss.: *Strictura*, λελιπαμμένον. Porro Lipara alio nomine dicebatur *Meligunis* sive *Melogonis*. Strabo, Stephanus, Hesych. Eustath. et alii. Egregie Callimach. hymn. in Dian. (v. 47. seqq.):

— — τοὺς μὲν ἔτετρε
Νήσῳ ἐνὶ Λιπάρῃ νέον, ἀλλὰ τότε ἔσκεν
Ὅνομα οἱ Μελιγουνίς.

Meligunin vel *Melogonin* haud dubie per *n* in secunda syllaba Poeni scripsere *Menaggenin*. Insula *Menaggenin* est insula eorum, qui pulsant instrumenta musica, citharam, barbiton, nablium, cymbalum, tympanum etc. Iam haec insula cur sic vocetur, te doceant haec Aristotelis in lib. Mirabil.: Ἐν μίᾳ τῶν ἐντὰ νήσων τῶν Αἰόλου καλουμένων, ἡ καλεῖται Λιπάρῃ, τάφον εἶναι μυθολογοῦσι, περὶ οὗ καὶ ἄλλα μὲν πολλὰ καὶ τερατώδη λέγουσι etc. Ἐξακονέσθαι γὰρ τυμπάνων καὶ κυμβάλων ἤχον, γέλωτά τε μετὰ θορύβου καὶ κροτάχων ἐναργῶς. Fabulae dedit occasionem inclusus ignis ex imis terrae cavernis, erumpens atque exaestuans non sine mugitu et murmure, quare Paulus Silentarius supra ait lapides excitari πολυψόφους, βροντῶδεις. Plura vide apud eundem Bochartum. *Dac.*

Labes. Cum *labes* sit a *labor*, cado, verosimilius est ruinam proprie significare et metaphorice muculam in vestimentis et hominibus, ut apud Plaut. in Pers. (III, 3, 4.): *Labes populi*. *Dac.* Alio significatu *labes* in iure hiatum terrae et χάσμα signif. l. 15. §. 2. 11. Servius l. ult. ff. locati et glossis: *Labes*, λύμη, idem quod lues. *Goth.*

Latrare. Quidam huc referunt locum Ennii lib. IX. Annal. (apud Varr. de L. L. VII, p. 379. Sp.):

— — *Animusque in pectore latrat.*

Sed verosimile non est, eo Festum allusisse, aut si alluserit, perperam fecisse certum est. Hic enim *latrat* non *poscit*, sed *clamat*, tumultuatur, quod ex Homeri Odyssea (XX, 13. seqq.) expressit Ennius:

Κραδίῃ δ' οἱ ἐνδοχ' ἔλακτεϊ.

Latrare vero pro *poscere* posuit Lucretius lib. II. (17.):

Nil aliud sibi naturam latrare, nisi ut quom
Corpore seiunctus dolor absit.

Dac.

Latitaverunt. A *latum* *latito*, ut a *dictum* *dictito*. *Dac.* A *lateo* dicitur *latito*, ut *observito* ab *obseruo*, et alia similia.

Liberales. Hinc nostri liberalia studia, quae ἐλευθέρια in l. 1. ff. de extraordinariis cognitionibus. *Goth.*

Liberata. Illa verba *id est locuta*, ne Pauli quidem sunt. Quare expungenda. *Effata*, *liberata*, *defanata*, *idem*. Arnobius (l. IV. extr.): *Spatiola templorum defanata*. *Scal.* Vide in v. *Effari*. *Dac.* *Ponebant* XII. Tabularum auctores. *Goth.*

Lacus Lucrinus. Veteres Rom. non solum laeta et felicia verba captare solebant, sed etiam si quae male ominata occurrerent et obscena, ea in contraria deflectebant. Inde est cur *Maleventum* in *Beneventum* mutarent; cur Lucrinum lacum primum in vectigalibus publicis locarent propter omen lacri, cur in nuptiis proferrent *Caia* *Caeciliam* et *Talassionem* et in Vestali capienda *Amatam*, et cur adeo in *delectu* sive *dilectu* (nam utrumque aequè bonum est,) et in censu primos eos vel legerent vel censerent, qui *Val-*

rii, Salvii, Statorii nominabantur, ex eo scilicet auspicantes valentem, salvam et stantem fore rempublicam. Cicero (de Divin. I, 45.): *Itemque, inquit, in lustranda colonia ab eo, qui eam deduceret, et cum imperator exercitum, censor populum lustraret, bonis nominibus, qui hostias ducerent, eligebantur, quod idem in delictu Coss. observant, ut primus miles fiat bono nomine.* Ceterum in verbis Festi pro eruendus legendum fruendus, ut iam olim videre viri doctissimi, etsi eruendus quodammodo defendi posse videatur, imo et nihil mutandum. Lacus Lucrinus locabatur eruendus, id est, ut ego interpretor, retandus, purgandus. Dac. Dilectu. Vide supra Dilectus. Goth.

Lanae effigies. Vide *Pilae* et *Effigies*. Dac. In; ad. Goth. *Redactae*. Sedatae; alii *relatae*. Idem.

A D L I B R U M XI.

Magnos ludos. Ita dictos putat Asconius (pag. 57. Ed. Lugd.) quod magnis impensis ederentur, sed ita potius vocati, quod in honorem trium magnorum Deorum, Iovis scilicet, Iunonis et Minervae peragerentur. Cicero lib. V. in Verr. (c. 14.): *Mihi ludos antiquissimos, qui primi Romani appellati sunt, maxima cum dignitate ac religione Iovi, Iunoni, Minervaeque esse faciendos.* Fiebant autem mense Septemb. per plures dies; iis enim aliquando novem insumptos fuisse in fastis reperias. Dac.

Meliom. Scribo *meliom*; Tarentinum est ἀμείνων, pro ἀμείνων. Cum duae in Graeca voce liquidae interveniunt, altera semper mutatur in lōta. In Latina lingua, φύλλος, folium: ἄλλομαι, salio: ἄλλος, alius: ἀμείνων, menior, quod postea melior. Scal. Lege cum Scaligero *Meliom*. Dac. Minime vero. Est enim *Meltos*, *melta*, *meliom* antiquus positivus, unde apud Graecos derivata βέλτ-ων, βέλτ-ιστος.

Matrem matutam. Vide *Mane a diis manibus*. Infra pro usui legendum *esui*. Et in carmine *Saliari cerus manus*. Cerus manus optime interpretatur Festus creator bonus. Neque tamen cerus a cereo antiquo verbo, ut ipse putavit, sed cerus est genius, ut a carnimen, carmen; genimen, germen. Ita genius, gerus, et C pro G, cerus. Et cerus manus vetustissima lingua genius bonus. Et ita in Ianualio carmine dictus Ianus, qui in Pontificum indigitamentis Ianus pater. Et apud Catonem in Originibus: Ianus genius. Vide Meurs. Exerc. Crit. part. II. lib. III. cap. 1. (Adde infra quas notata sunt in *Mater Matuta*.) Dac.

Minutum. Scribe μινύειν, non μειοῦν. Scal. Minutum est a minuo quod a μινύθω vel μινύω, quod a μινύος Attice pro μικρός, parvus; Eustath. Bene itaque Scaliger qui pro μειοῦν legendum monet μινύειν. Dac.

Minores. Si tres sorores eodem nomine erant, cognominibus a numero distinguebantur. Servilia Prima, Servilia Secunda, Servilia Tertia. Si duae ab aetate: *Servilia maior*, *Servilia minor*. Livius (I, 46.): *Aruns Tarquinius, et Tullia minor*. Horatius (Serm. I, 8, 25.):

Cum Sagana maiore ululantem.

Scal. Hinc Glossae: *Minores μεταγενέστεροι*. Et minor, μικρότερος. Si tres erant, dicebatur *prima*, *secunda*, *tertia Servilia*, si duae, *maior*, *minor Servilia*. Goth. Festus minor et maior cognomina esse dicit; ex Varrone tamen conicere est, olim praenomina fuisse, unde prima, secunda, tertia, quarta ibidem scribit, quare cum Sigonio dicendum est cognomen dici vocem quamlibet qua gentilitia nomina distinguamus, qua voce tam prima quam tertia nomina comprehenduntur. Hinc fit ut ratio nascendi praenominibus pariter et cognominibus causam dederit. Atque ut praenomina aliquando pro cognominibus, sic cognomina pro praenominibus usurpata sunt, ut prima, secunda, tertia, quarta, maior, minor, quae olim erant praenomina, et nomen gentilitium praecedebant, ut *Prima Valeria* etc. Postea cognomina facta et post nomen gentilitium posita ut apud Livium (l. c.): *Aruns Tarquinius et Tullia minor*. Et Horat. (l. c.): *Cum Sagana maiore ululantem*. Dac.

Minam mammam. A minus quia minus habet lactis; sic apud Varronem de re rust. (II, 2. pag. 65. St.): *Minam ovem hoc est ventre glabro*. Id est quae minus habet lanae. Dac. Igitur *Minus*, *mina*, *minum*, antiquitus fuit positivus adiectivi, quemadmodum supra vidimus in *Meliom*, ubi *meltos*, *melia*, *mel-tem*, antiquum esse positivum ostendimus, quod eiusdem stirpis, atque *bellus*.

Minurritiones. Glossae: *Minurit*, μινυρῖζει. Scal. Male quidam *mimurrations*. Minurritiones a minurire quod a Graeco μινυρῖζειν, querula ac gracili voce cantillare. De hirundinibus usurpavit Sidonius. Et μινυρῖζειν est a μινυρόν quod μικρόν, ὀλίγον, i. parvum interpretatur Hesychia. Dac.

Minyae. Argonautae. Pindar. Od. 4. Pyth. (121.):

— — — *μετὰ γὰρ*
Κεῖνο πλευσάντων Μινυῶν θεόπομ-
Ποι σφίσι τιμαὶ φύτευθεν.

Dicti autem Minyae a Minya Neptuni filio ad quem et Tritogeniam Aeoli filiam maxima eorum pars genus referebat. Apoll. Argonaut. I, (230.):

— — — *ἐπεὶ Μινύαιο θυγάτηρων.*
Οἱ πλείστοι καὶ ἄριστοι ἀφ' αἱματός εὐχετόωντο.

Verum Strabo et Eustathius Minyos a Minyo Orchomeno genus habere tradunt, quorum alii in Iolcum migrarint, a quibus Argonautas Minyos dici. Vide Theocritum Idyll. 16. v. 104. *Dac.*

Minutia. Ubi fuerit ignotum est, ut et quis fuerit iste Minutius. Putabam olim *Minutiam* portam eandem esse et trigeminam ab eo Minutio sic dictam, qui extra eam aurato bove donatus est, ut narrat Livius IV, 16. Sed nihil ibi de sacello: quare amplius quaerendum. *Dac.*

Minorem Delum. Vide *Dicaearchia*, *Dac.* *Delos.* *Delus.* *Goth.*

Militem. A mollitie dictum vult Aelius Silius, sed perperam. Alii miles a *mille* quasi millesimus. Eutrop. lib. I. de Romulo: *Mille pugnatores delegit, quos a numero milites appellavit.* Sed milites prius *merites* dicti, postea *melites*, *milites* unde et contracto nomine iidem dicti *metelli* quasi *meritelli*. Eruditiss. Aegid. Menagius *miles* ait esse a Graeco *μίλαξ* id est *popularis*. Quae vox et militem significat et eum qui est eiusdem populi, ut Graecis *πρωλεῖς*. Unde in veteribus Glossis *populares στρατιῶται*. Ex *μίλαξ* factum *milex*, ut forex ex *ῥαξ*, ut pellex ex *πάλλαξ*, et deinde ex *milex* factum *miles*, ξ mutato in s, ut *trabes* ex *τράφαξ*, *dies* ex *διάξ*, etc. *Dac.* Vid. I. I. ff. de testamento militis. *Goth.*

Minerrimus. Minus parvus, pro quo dicebant etiam *miner*, ut *vetus*, *veter*; *viduus*, *viduer*, unde *viduerias*. *Dac.*

Miniscitur. Pro *comminiscitur*, *reminiscitur*. Vide *mentum*. *Dac.* A radice Sanscrita *mān*, cogitare.

Minerva. Prius dicebant *Menerva*, a qua *menervare* erat *moherere* ut in *saliari carmine promeneruat*, *monet*; *menere* est *monere*, a quo *meniscor*, ut *apo*, *apiscor*; composita *comminisci*, *reminisci*. Neque tamen *Menerva* a *menere*; nam *Minervae* nomen Aegyptium, ut optime docuit Stephanus Guichartus in Harmonia etymologica linguarum. Nempae a voce *manor*, quod est instrumentum textorium, factum *minoru*. Unde Latinis *minerva*, texendi inventrix, apud Aegyptios enim ars texendi primum inventa. Ea manu liciatorium tenens pingebatur. Quod liciatorium quia hastae sive lanceae simile erat, ut in lib. Reg. I. cap. 17. v. 7. et lib. II. cap. 21. v. 19. inde Graecis et Latinis *Minerva* hastam tenere credita est. *Dac.* *Minerva*, Etruscae *Ménerva* et *Menrfa*, nihil est nisi Graecorum *Μηνεμόσυνη*. Cf. Müller. die Etrusker. tom. II, pag. 48. seqq.

Milvina. Meminit Solinus, cap. 10. *Scal.* Tibiae quae lugerent a *milvis* dictae *milvinae* quae in *accentus exeunt acutissimos*. Solin. c. 11. Vide *lugere*. *Dac.* Vide Solin. c. 10. *Goth.*

Miracula. Pro rebus turpibus. Arnob.: *Vertit Baulo artes, et quam serio non quibat allicere, ludibriorum statuit exhilarare miraculis.* Inde miraculae meretrices dictae, Plaut. (Frag. Astr. v. 9.): *Diobolares, schoeniculae, miraculae.* Quem locum adducens Varro lib. VI. (De L. L. VII, pag. 345. Sp.): *Miraculas*, inquit, a *miris*, id est *monstris*, a quo *Aelius* personas distortas oribus *difformes* *miriones*. Monstra etiam dixit Catull. (104, 4.) quae Arnob. et Festus *miracula*:

Sed tu cum Cappone omnia monstra facis.

Dac. *Miracula.* Ita Nonius in *Mira* (pag. 521. Merc.). *Miraculas* Varroni. *Goth.*

Mirior. Varro: *γνώθι σαυτόν.* Quid hoc *mirius*? *Dac.* Idem Nonius (p. 135. Merc.): *Mirius magis mirum.* *Goth.*

Misenum promontorium. Montem vocat Virgil. VI, (234.):

Monte sub aërio, qui nunc Misenus ab illo
Dicitur aeternumque tenet per saecula nomen.

Dac.

Miseratur. Miserari est lamentari et deplorare; *misereri*, alterius infelicitate moveri. Ita miseramur casum nostrum, aliorum infortunium. Virg. V, (350.):

Me liceat casum miserari insonantis amici.

Sueton. in Claud. (c. 36.): *Miseratus est conditionem suam.* Plaut. (Epid. IV, 1, 7.):

Se ipsam miseratur.

P p p *

At miseremur semper aliorum, ut eis opem feramus. Virg.:

Miserere animi non digna ferentis.

Neque tamen illud discrimen ubique a veteribus observatum. *Dac.* Adde Nonium in *Miserari et misereri* (pag. 445. Merc.). Glossa: *Miseratur*, ἡλεει. *Goth.*

Miracidion. *Mirachidion*, μεράκιον, μεραχλίδιον, μερακύλλιον. Aristoph. (passim). *Dac.*

Metus. Ennius:

Ni metus ulla tenet rite virtute quiescunt.

Dac. Vide sub v. *Masculino* et in *Recto fronte*. Adde Non. pag. 214. v. *Metus*. *Goth.*

Metari castra. *Metari* nihil aliud est quam dividere, secare suis finibus et metia. Inde *metator* agrorum Ciceroni est *finitor*, cui rei gruma et decempeda serviebat. Hinc *degrumare viam*, et *decempedator* pro *metatore*. *Dac.* *Meta...ca...a*. (Vid. p. 170.) *Metari castra* vocari a *metis*. Nihil aliud video. Neque enim doctias. Merulae assentiri possum qui in hisce ruderibus latere putavit fragmentum Ennii: *Dico quicis hunc dicare cupit*. *Scal.*

Meddix. Livius lib. XXVI, (c. 6.): *Mediastutius (Medixtuticus) qui summus magistratus apud Campanos est*. *Fulv. Urs.* Melius *medix* ut in al. quod propius accedit ad Graecum μέδων, regnator. In versu Ennii lego unus pro summus:

Unus ibi capitur Medix, occiditur alter.

Postrema litera vocis Ennius adhaesit voci *unus*, *sunus* unde postea factum *summus*. Et ita rescribendum probat vox *alter*. *Dac.* Male apud Senecam de Tranq. 3. *Cetyx*. Hic tamen alii legunt *Medistriticus*. *Goth.* Dicebatur *Meddis*, *Meddix*, *Merris*, *Medix*. Μέδδεις in Graecis invenitur inscriptionibus. Apud Livium legitur iam dudum recte *Meddix tuticus*, vel una voce *Meddixtuticus*. Cf. Müller. die Etrusker. p. 29. tom. I. *Meddix* nihil est aliud, nisi *consul*. Descendit enim *meddix* a Sanscrita voce māti, consilium, unde Graecorum μήτις, Latinorum *meditari*, et alia. Ex eodem fonte sunt *Mettus*, *Mettius*, nomina Sabina, quae permutationem illam consonantium t et d probabilem reddunt. *Tuticus*, quod scribitur etiam *Toticu*, *tuftik*, significare *magnus*, *summus*, ostendit Itinerarium Hierosolymitanum, ubi oppidum in Samnio, *Equustuticus*, hoc vocabulo redditum est: *equus magnus*. Erit igitur *Meddix tuticus*, *Consul maximus*, vel *Senator magnus*, *summus*, ex qua re intelligitur, recte apud Ennium legi: *Summus ibi capitur Meddix*. *Tuticus* autem cognatum est vocabulum cum voce *tutulus*, quae Flaminis apicem, summum ornamentum capitis significat.

Meditrinalia. Varr. lib. V. (De L. L. VI, pag. 203. Sp.): *Meditrinalia dies dictus a medendo, quod ut Flaccus flamen Martialis dicebat hoc die solitum vinum novum et vetus libari et degustari medicamenti causa; quod facere solent etiam nunc multi cum dicunt: novum vetus vinum bibo, novo veteri morbo medeor*. Idem etiam factitatum fuisse ad pomorum primitias docet Plinius alicubi: *Cur, ad primitias*, inquit, *pomorum haec vetera esse dicimus, alia nova optamus?* Quo Festi et Varronis verba alludit: *Novum vetus vinum bibo*. Erant autem *Meditrinalia* V. Id. Octobr. Similiter Graeci Neoinian celebrant, de qua Longus lib. II. *Meditrina* autem est nomen ἐπιτηδεύματος, ut *Cociatrina*, *Lavatrina* et similia. *Scal.* Dixi ad Varron. V. de lingua no. 3. *Goth.*

Medioximum. *Medioxumum*. Antiquitus prius dicebant *mediotumum*, ut Plautus. Dictum a medio *Mediotumum*, ut a quoto, quotumum. Apud Plautum (Pseud. IV, 2, 7.): *Quotumae sunt aedes? πόσται*. *Scal.* Plaut. Cistell. II, 1, (36.):

Ita me Di Deaque, superi atque inferi et medioxumum

De diis *Medioximis* Servius XII, (v. 118.) Aen.: *Sunt enim*, inquit, *numina aliqua tantum coelestia, aliqua tantum terrestria, alia media, quos Apuleius medioxumos vocat*. *Dac.* *Medioximum* Nonio (p. 141. M.). *Goth.*

Medullitus. A medullis ut ab oculis oculitus. Plaut. (Most. I, 8, 86.):

Ut videas illam medullitus me amare.

Dac. Adde Nonium in *Medullitus* (pag. 139. Merc.). Glossae: *Medullitus*, nomen, ἡδονικώτατος. *Goth.*

Meditullium. Quasi *media tellus*, inquit Fest. sed aliter Cicero qui testatur in Topicis (c. 8, 36.), non plus esse *tullium* in *meditullium*, quam *timus*, in *finimus*, *legimus*, etc. *Tullium* ergo est vocis productio ut *tolium* in *Capitolium*. *Dac.*

Medibile. A *medeor* *medibile*, ut a *medicor*, *medicabile*. *Dac.*

Mediterraeam. *Mediterreum*. Ut Graecis μεσόγειον. *Mediterraneum* tamen usus obtinuit. *Dac.* Glossae: *Mediterraneus*, μεσόγειος. *Mediterranei*, μεσόγειοι. *Goth.*

Merendam. Merenda ut notavit Scaliger in Coniectaneis (pag. 247. ed. St.) cibus iis, qui merebant aere, id est Mercenariis datus a Domino seu conductore antequam labore mitterentur. Calpurn. (V, 61.):

— — serae cum venerit hora merendae.

Merendam tamen idem quod prandium fuisse monet hic Festus. Quare dicendum est priscis temporibus nondum inducto *prandii* nomine merendam pro prandio fuisse, postea vero pro cibo, qui post meridiem dabatur, ut apud nos hodieque fit. *Dac.* *Merendam.* Quasi *medendam*, ἄριστον δειλινόν. *Goth.* Cf. Non. p. 28. Merc.

Mergae. Plaut. Poenul. V, 2, (58.):

*Palas vendundas sibi ait et mergas datas,
Ut hortum fodiat atque ut frumentum metat.*

Dac. *Ut illae se in aquam mergunt.* Idem Varro de L. IV. no. 13. (V, pag. 85. Sp.). *Goth.* Respondet radix Sanscrita *maddsch*, quam priori aetate sonuisse *mardsch* verisimile esse putat Bopp. Gramm. Critic. Sanscr. pag. 67. reg. 110. b).

Mercurius. L. m. *festinabant pro existimabant.* *Fulv. Urs.* *Mercurius* a mercibus quia iis emundis et vendundis praeerat. Plaut. Prol. Amph. (init.):

*Ut vos in vestris volitis mercimoniis
Emundis vendundisque me laetum lucris
Afficere, atque adiuvare in rebus omnibus.*

Quare et idem putatur esse qui *Chanaan* filius *Hami* sive *Chami*. Nam *Chanaan* Hebraeis mercatorem significat. *Dac.* *Mercurius* descendit a communi Indogermanicarum linguarum radice *mark*, *marg*, *merc*, unde apud Indos *marga*, via; apud Germanos *marka* signum, terminus, finis; apud Latinos *margo*; unde verba *merken* Germ., *mercari* Lat., *marg* Sanscr., quaerere, alia.

Merum. Id est *solum*. Terent. (Phorm. I, 2, 96.): *Spem meram*. Et Varro (apud Non. p. 344. M.) sesqui *Ulysse meram tunicam*. Imo et quod nunc dicimus *purum* id nihil aliud est, quam *solum* ut vinum *purum* quod *solum* est nec aquam habet admixtam. A *mero* est *merula*, *merle*, quod sola vagatur. Varro lib. IV. (V, p. 81. Sp.): *Merula quod mera id est sola volitat.* *Dac.* *Merum*. Pro solo hic accipitur, ut et apud Varronem IV, num. 11. et Nonium in *Merum* (p. 344. Merc.). Gloss.: *Merum*, ἄκρατον, μόνον, ψιλόν. *Goth.*

Mercedonius. *Mercedonias*, subintellige *Dies*. Ita enim omnes dies intercalaris mensis vocabantur. Nam mensis intercalaris *Mercidinus* vocabatur, ut ait Plutarchus in *Numa*; vel *Mercedonius* ut ait idem in *Caesare*. Isidorus in Glossis: *Mercedonius*, qui dat *mercedem*; nihil praeterea reperio. *Sca!*

Medialem. Pro *meridalem*, nisi malis a *medius* factum *medialis*. *Dac.* *Medidalem*. Ita legunt antiqui, *medidies*, pro *meridies*. *Goth.*

Mercedituum. *Mercedicius*. Quidam *mercedinus*. Ms. liber, ut testatur Vossius; *Mercedituus*, quae videtur vera lectio et probant sequentia, quod *mercede* se tueatur. *Dac.* *Mercedivus* alii. Gloss.: *Mercenarius*, μισθοφόρος, μίσθιος. *Goth.*

Mertat. Pro *mersat*, s mutato in t, Graecorum more. Legitur et apud Nonium *mertaret*, sed pro *meritaret*. De hoc olim apud illum Deo favente. *Dac.* Vide supra *Exfuti*. Nonius in *Mertaret*, *mergeret* (p. 138. Merc.). *Mertare* est etiam merentem facere Nonio (pag. 137. Merc.). *Goth.*

Melicae gallinae. De mutatione D in L vide *delicare*. *Medicae* gallinae ceteris proceriores, ut *Medici Galli* Varr. de re rust. lib. III. cap. 9.: *Ad hanc rem electis maximis gallinis, nec continuo his quas Melicas appellant falso, quod antiqui ut Thetin, Thelin, sic Medicam, Melicam vocabant. Haec primo dicebantur quia ex Media propter magnitudinem erant allatae, quaeque ex iis generatae postea propter similitudinem.* *Dac.*

Melos. Insula in mari Cretico inter Cretam et Sunium Achaiae promontorium a Phoenicio quodam Melo dicta ut sentit Festus consentiente Eustath. in *Dionys.* Perieg.: Ἡ Μῆλος περὶ τὸ Κρητικὸν πλάγιος ἀπὸ τινος Μήλου κληθεῖσα κατὰ τὴν Ἀρδιανοῦ. Sed hoc falsum esse docuit doctiss. Bochartus in suo *Chanaan*. lib. I. c. 14. ubi planissime demonstravit insulam *Melo* Hebraeis dictam Melo i. insulam *repletionis*, insulam *plenitudinis*, propter fertilitatem scilicet, nam Hebraeis *melo* plenitudo, maturitatem sonat cum de frugibus agitur et huic insulae haec appellatio mire congruit quae et fructus tulit uberrimos et tam mira ratione maturescentes, ut fruges intra tricesimum diem perfecte maturescerent et seientis a multis fieret propemodum ipsa messe, nec agricolae tam tardo quidquam inde decideret. Theophrast. plantar. lib. IV. cap. 12. et lib. VIII. cap. 3. ab

eadem ratione eadem dicta *mimallis*, *memblis* et *biblis*. Ab Hebraeo scilicet *memalle* vel *mamli* quasi dicas *terram complementem*, i. e. ad plenam maturitatem brevi spatio perducentem, et ex *Mamli* deflexa *Memblis* et *Byblis*, M et B permutatis ut saepe fit. Solin: *Melos quam Callimachus Mimalleda dixit*. Plinius (IV, 12.): *Melos cum oppido, quam Aristides Byblida appellat, Aristoteles Zephyriam, Callimachus Mimalleda, Heraclides, Syphnon et Acyton*. *Dac.* Alia significatione sumitur apud Festum. *Goth.*

Melo. A Graeco μέλας. Ita enim Graeci Nilum vocavere, ut tradit Eustath. et ita intelligendus Hesych.: Μέλας, μελανός, βαθύς, ἢ ποταμός. *Melas, niger, profundus, vel fluvius. Dac.* Vide supra *Alcedo. Goth.*

Melis. Si a ligno mali dicta est, non video, quam utilis bello fuerit: cum malus arbor inepta prorsus ad hastas sit. Sed restituendum *Melia*, ut sit μέλη. Et Paulum cum suis etymologiis missum faciamus. *Scal. Meloas vel Melia. Goth.*

Meliboea. Virg. V, (251.):

Purpura Maeandro duplici, Meliboea cucurrit.

A Meliboea Thessaliae urbe. Lucret. lib. II.:

Iam tibi barbaricae vestes Meliboeaque fulgens

Purpura Thessalico concharum tincta colore.

Dac. Dicta. Vocata. Goth.

Melancoryphi. Μελαγκόρυφοι. *Atricapillae* vertit Gaza, sunt ficedulae: sed diverso tempore nomen alterum sortiuntur. Plin. lib. X. cap. 29.: *Alia ratio ficedulis, nam formam simul coloremque mutant. Hoc nomen (ficedularum) non nisi autumnus habent. Postea melancoryphi nominantur.* Vide Aristot. lib. VIII. hist. animal. cap. 3. *Dac.*

Mensarii. Trapezitae. *Dac.* Livius VII, (21.) Cicero pro Flacco, (c. 19.) qui et *Mensularii* in l. si ventri. 24. Glossis τραπεζίται. Hi rationes publicas, ut argentarii privatorum, conficiebant. Vide Sigonius 2. de iure civium 11. Huc referenda frequens *Mensae* mentio, de qua in iure et in l. 4. ff. de edendo. l. 47. ff. de pactis. l. 5. §. 1. l. 19. §. 1. l. ult. ff. de Institoria. l. 77. §. mensae. ff. de legat. 2. l. 29. §. 1. ff. de liberatione legata. l. 27. ff. de furtis. l. 3. Cod. de Institutionib. Novell. 137. 14. Gell. 2, (24.). *Goth.* Adde Ern. Clav. Cic. v. *Mensarii.*

Mend.... (Vid. p. 175.) Ex iis, quae Paulus scribit *Mendicum* dici *Verrius* etc. haec supplenda sunt. Scriptum autem fuisse videtur: mente eius, quam sefellerit fortuna; non quem. *Ant. Aug.* Imo potius *Mendicus* a menda immediate, ut optime Scaliger in Coniectaneis (p. 171. St); est autem menda cum aliquid deest. A minus. Isidorus lib. X. (lit. M.): *Mendicus quia minus habet unde vitam degat.* Eiusdem originis est *mendicum*, vel ut alii *mendicium*, velum in prora, puta quia id minus velum esset. *Dac.* *Mendicus* adiectivum a mendo deducit Vossius. Cum voce *mancus* comparavit Martinius, qui idem Germanorum *mangeln*, Francorum *manquer*, comparat. Cf. Doederliu. Synon. Lat. III, pag. 117. Descendit autem a Sanscrito adiectivo *manda(s)* a, am, quod *paucum*, exiguum numero significat, unde ista omnia sunt deducenda: *mancus*, *menda*, *mendum*, et *mendicum* velum, h. e. exiguum.

Mentum. A *meniscor*, unde postea factum *commeniscor*, *commentum*. *Dac.* Sanscrita radix *man*, cogito, subest, unde *manas*, *mens*, μένος, et alia.

Memoriosus. Glossarium: *Memoriosus*, μνήμων. *Scal.*

Mensa frugibusque. Alii: *Messe frugibus iurato significat per messem et fruges.* In schedis *mensa. Dac. Mensa. Messe. Mensam. Messem. Goth.*

Megalesia. Ludi μεγάλης θεᾶς magnae Deae, Cybeles scilicet, quae Deorum omnium mater. Vid. Ovid. IV, (357.) Fast. Pridie Non. April. celebrabantur. *Megalesia* autem et *Megalenses* ludi dicti sunt contra quod quibusdam visum est qui diversos fecere. Vide *Romani. Dac.*

Mesancilum. *Mefancilum.* Lege *Mesancylum.* Μεσάγκυλον est amentatum iaculum. Ennius *Ansatas* vocat: *Mittant ansatas de turribus.* Menander:

— — πῶς τὸ τραῦμα τοῦτ' ἔχεις; μεσάγκυλον.

Scal. Cf. Gellius X, 25.

Mecastor. Quod Graeci iurantes μά, νῆ praeponunt, id Romanis erat *me* et *e* hoc est *per*: ut *mecastor* per Castorem, *medius-fidius* per Iovis filium i. Herculem. *Mehercule* per Herculem. *Eiuno*, per Iunonem, *Equirine* per Quirinum, *Ecere* per Cererem, *Epol* per Pollucem. *Dac.* *Diceretur.* Dicerent. *Goth.* Ali-

ter olim statui, aliter nunc statuendum censeo de huiusmodi formulis asseverandi. *Epul*, *Epulu* Etruscae sunt formae nominis *Apollo*. Cf. Müller. die Etrusker. tom. II, pag. 69. Quare non est dubium, *Epul* et *Edepol* formulas esse ex Etrusca lingua petitas. Si *Epul* idem est atque *Apollo*; sequitur ut *Edepol* sit *per Apollinem*, *πῆ τὸν Ἀπόλλω*. Nam *ed* syllaba nihil est aliud, nisi *e* illud asseverando inserviens, cui additum *d* euphonicum ubi sequitur vocalis; quare *d* omittitur in formulis *Ecere*, *Eiuno*, *Equirine*, *Ecator*. Sed *Me-casor*, *Mehercules*, *Mehercle*, orta sunt ex formula: *ita me Castor*, *ita me Hercules*.

Messapia. Apulia a Messapo Neptuni filio. Virg. VII. Aen. (IX, 523.):

At Messapus equum domitor Neptunia proles.

Dac.

Mactus. *Mactare*, *mactus*, *macte*, sacrorum verba sunt. Apud Catonem (c. 132.): *Macte hocce vino inferio esto: Macte hacce dape pollucenda esto. Macte esto*, antique, pro *mactus esto*. *Mactus*, i. e. magis auctus. Et ad alia quaevis transferuntur, ut *mactare honoribus*, *infortunio*. Plaut. (Amph. IV, 2, 14. et alibi.). Eleganter Arnob. lib. I.: *Fanorum consecratione mactare. Dac.* Vide Non. (pag. 841. Merc.) in *Mactare. Goth.*

Macellum. Unde sit, mire veteres dissentiunt. Festi sententiam probat Varro duobus locis (p. 99. ed. St. et Scal. Coni. p. 61. St.) qui a Macello quodam dictum vult. Donatus vero, Isidorus et Scaliger a mactandis pecoribus deducunt, ut sit a *mactum*, *mactulum*, *mactellum*, *macellum*. Salmasius ab Aeolico *μάργος* qui carnes vendit: sed Scholiastes Aristophanis a structura nomen sortitum dicit: *Ὁ δὲ κύκλος* (inquit in Equit.) *Ἀθήνησιν ἐστὶν καθάπερ Μάκελλος, ἐκ τῆς κατασκευῆς τὴν προσηγορίαν λαβών*. Quodsi verum dicendum est *cuclon* a rotunditate dictum fuisse quia rotundus. *Macellum* vero ἀπὸ τῆς μακίλλης, a ligone, quod ita structum fuerit, ut ligonis figuram referret. Sed eius typum vidisse oportuit, ut id unice probetur. Subiungit idem Scholiastes in macello praeter carnes omnia alia obsonia veniisse, praesertim pisces, et ibi illum frustra esse certum est, nam de carnibus etiam constat, imo et in macello lanios et fartores ponit Terent. Eunuch. II, 2, (24.):

— — *Interea loci ad Macellum ubi venimus*

Concurrunt laeti mi obviam cupedinarii omnes

Cetarii, lanii, coqui, fartores, piscatores.

Dac. Vid. Varronem. Differt autem a *Macellum*, quod diminutivum a macro, de quo supra in v. *Altellus*. Nonius in *Macellum* (pag. 136. Merc.). A macello macellarius, Glossis *ὀψωνιοπώλης. Goth.*

Macilenti. *Macilentus*, a *macie* quod a *maceo*; *Macilentus* qui ita macet ut totus ossa atque pelvis sit. *Dac.*

Murricidum. Plauti locus est in Epidico (III, 1, 12.): *Vae tibi muricide homo*. Nam duo illa, *ignave*, *iners*, sunt glossemata Festi. Melius autem scriberetur unico *r*, *muricidus*. Quod videtur tanquam ioculariter ignavo exprobratum, ut qui hostem non potuisset, mures caederet. Quasi *μυοκτόνος*. *Murcidum* tamen etiam dixerunt veteres, ut Pomponius Atellanarius. Augustinus de Civitat. lib. III. cap. 16.: *Deam Murciam, quae praeter modum non moveret, ac faceret hominem, ut ait Pomponius, murcidum, id est nimis desidiosum, et inactuosum. Scal.* Sed *murcidum* melius a *μυλκός*, *mulcus*, *murcus*, *murcidus*, ignavus, iners, mutilus, quippe qui caussa detrectandi Sacramenti sibi pollices amputavit. *Μυλκός* autem Aeolice pro *μαλκός* *imbellis*, *ignavus*. Et Dea *Murcia* ignavorum Dea, quae ignavos faceret, ut *Strenua*, quae strenuas, *Ageronia* quae ad agendum excitaret, *Stimula*, quae stimulare. Quare *Murcia* Venus dicta, ut et *Verticordia*. Vide *Murciae*. Locus Plauti Epidic. III, 1, (12.):

Vae tibi murcide homo.

Nam duo illa *ignave*, *iners*, sunt interpretationes Festi. *Murcidos* Isidorus vocare videtur murcinarios. Sic enim in glossis: *Murcinarius mutilus*; forte legendum *murcidarius*. *Dac.* Lego *muricidum*, qui mures tantum audeat necare. *Goth.*

Manlium. *Manliae gentis*. Vide Livium lib. VI. (cap. 20.) et Dionem lib. LL. Inde Mazonius apud Gellium lib. IX. cap. 2.: *Simili autem, inquit, exemplo ex contraria specie antiquos Romanorum audio praenomina patriciorum quorundam male de republica meritorum et ob eam causam capite damnatorum censuisse, ne cui eiusdem gentis patricio inderentur, ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipsis viderentur. Dac.*

Mane a diis manibus. Vide in v. *Manare solem*. A manus dicta mater *matuta*, quasi *manuta* converso *n* in *t*, *matuta*. Quae fuit Ino Cadmi filia, Leucothea a Graecis dicta. Cicer. I. Tusc. (cap. 13.):

Quid Ino Cadmi filia? Nonne Leucothea nominata a Graecis, Matuta habetur a nostris? A manus etiam maturus, quasi manurus. Et si quidam a mando quasi mandurus. Dac. Cf. Nonium in Mane (pag. 66. Merc.). A diis manibus. Vide in v. Manes dii. Mana. Mania. Mater matuta. V. Nonium in Manum. (p. 66. M.). Goth.

Matronas. Stola usus matronis tantum, id est, pudicis et honestis mulieribus concessus; quia ea honestioris erat cultus. Famosae vero mulieres non stolatae sed togatae procedere cogebantur. Unde Martialis (II, 39.):

Vis dare quae meruit munera, mitte togam.

Dac. Fere. Forte. Quibus stolas habendi ius erat. Vid. I. Vestis 23. §. vestimenta 2. ver. muliebria. ff. de auro. Cic. Philipp. (II, 18.): Cito Curio intervenit, qui te a meretricio quaestu abduxit, et tanquam stolam dedisset, in matrimonio certo collocavit. Goth.

Materfamilias. Quae hic habet Festus, ea partim vera, partim falsa sunt. Verum est, matremfamilias non antea dictam quam vir eius paterfamilias. Nam materfamilias proprie ut ait Servius lib. IX. Aeneid. illa dicitur, quae in matrimonium convenit per conventionem. Nam per quandam iuris solennitatem in familiam migrat mariti. Verum est etiam, non plures uno hoc nomine in una familia. Neque enim in una familia plures uxores: hunc locum pessime accepit doctissimus Hotomanus, qui ait non consentaneum esse ut si socrus vivat quae materfamilias appelletur, nurus eandem dignitatem obtineat. Imo maxime consentaneum et verum est: tam nurum quam socrum matremfamilias dictam. Quod addit Festus *sed nec vidua hoc nomine* verum est antiquae illius consuetudinis habita ratione, neque enim materfamilias dici poterat quae desierat esse in viri familia. Postea tamen tam vidua quam nupta ut *matrona* sic et *materfamilias* dicebatur, pro eadem enim *matrona* et *materfamilias*. Quod in fine legitur, *nec quae sine filiis est*, id omnino falsum, ut ex superioribus patet. Nisi dicas cum Hotomano nomen illud in conventionem nuptis datum propter omen, a matris nomine non adepto, sed cum spe et omine mox adipiscendi. Ut de matronis tradit Gellius lib. XVIII. cap. 6. *Dac. Materfamilias.* Quae et *materfamilias*. Adde Nonium in *Matronae* et *Matresfamilias* (p. 442. M.) l. 3. in fin. ff. de liberis exhib. l. 195. in fin. de ver. sig. Goth.

Matula. Vide *Matellio*. L. 25. §. 10. ff. de auro argento. Gloss. *ἀρύτανα* ubi tamen legitur *matulata*. Eo Matella Nonio (pag. 543. Merc.). Goth.

Matralia. Tertio Id. Iunii:

Ite bonae matres (vestrum matralia Festum)

Flavaeque Thebae reddite liba Deae.

Ovid. VI. Fast. (583.) Matutae libum proprie *Testuatium* dicebatur Varr. lib. IV. (pag. 27. Ed. St.): *Testuatium quod in testa calda coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt matronae. Dac.*

Mattici. Matrisci. Explicatum a nobis in Coniectaneis (p. 151. St.). *Scal.* Pro *matrici* lege *matrici*. *Mattici* autem homines magnarum malarum non quasi *malattici*, sed quia *ματῦας* veteres maxillas vocabant, unde etiam *γυάθωνες* in comoedia, *gulosi*. *Dac.*

Matrimes ac patrimes. *Matrimes* ac *patrimes* sacrorum lingua pro *patrimi* ac *matrimi*. Sic apud Plautum porci *sacres* pro *sacri*; sic *manes* pro *mani* etc. *Matrimi* *patrimi* autem vel *matrimi* et *patrimi* dicebantur quibus uterque parens superstes erat, Graecis *ἀμφιθαλείς*. Contra quibus alter tantum parens erat, *matrimi* si mater, *patrimi* si pater. Ut apud Catull. (I, 9.): *patrima virgo* Minerva quae Iovem tantum patrem et matrem ciet. Graecis *ἑτεροθαλείς*. Sic pater *patrimus* dicebatur qui pater erat et patrem habebat. Infra Festus. *Dac.* Apud Catull. l. c. vulgo legitur: *patrona virgo*.

Matellio. *Matellio* a *matula* dictus, et dictus posteaquam longius a figura *matulae* discessit. Varro (pag. 30. Ed. Sp.) *Matulla*, *matella*, *matellio*, vas aquarium *ἀρύτανα* item vas ad urinam recipiendam. Gloss: *Matella*, *οὐρητοῖς*, *ἀμῖς*. Adde Nonium in *Matella* (pag. 543. Merc.). Goth.

Magmentum. Lege cum Scaligero: *Magmentum*, *maius augmentum*. Erat daps quae profanabatur a rusticis Iano, Silvano, Marti, Iovi Dapali; sed et qualibet alia qua Deos mactabant. Unde *magmentarium* vas ubi exta sacra arae imponebantur. Gloss.: *Magmentarium*, *ἐφ' οὗ τὰ σπλάγγνα τιθέμενα τοῖς βωμοῖς προσφέρονται*. *Dac.* Vide Varronem de L. (pag. 29. Sp.) ubi de victu. Aliud autem est Glossis: *Magmentarius*, *μῦρεψος*. Et *magmentaria vasa*, in quibus magmenta et exta sacra imponebant. *Magis augm.* *maius augm.* Goth. Hoc vocabulum certissime testatur, fuisse Latinis priscis in usu verbum *magere*, h. e. magnum facere, augere; unde *mactus* participium, a quo *mactare*, i. e. honore augere, honorare, nativa quidem significatione. Ex eodem fonte *magis*, maior (i. e. *magior*) et *maximus* (i. e. *magissimus*). Omnibus subest radix Sanscrita *mah*, quae *augere*, *colere*, *honorare* significat.

Madulsa. Madusa. Scribe *Madulsa* ut in Plaut. Pseud. V, 1, (7.):

Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa.

Scal. *Madulsa* et *madidus* a verbo *madeo*, quod aliquando etiam ponitur pro ebrius sum ut contra, siccus pro sobrio. *Madeo* autem a *μαδῶν*, deglabrari, glabescere, depiles esse, cum scilicet propter nimiam humoris copiam decidunt pilis, nisi malis esse a *μυδῶν*, *prae nimio humore putrescere*. Nam et eo sensu etiam *madere* aliquando legere est, unde a Graecis exponitur *τῆκεν* quod est humidum esse, tabefieri vel corrumpi. Glossa, *madida τῆκεν*. Etsi par in utroque est ratio, nam et *μαδῶν* pro *μυδῶν* et contra saepe positum est, ita ut ipso quidem iudicio minime tentari debeant loci ubi haec vel illa vox usurpatur. *Dac.* *Sit.* *Satis.* *Goth.*

Magisterare. Deerat spatium ad ea capienda quae desiderabantur ex sched.; in fine puto desiderari tantum vocem *docere* vel similem. Et recte quidem Festus *magisterare* antiquis usurpatum dicit pro regere, imperium habere. Inde in Glossa.: *Magistro πρῶταγεύω*. *Magisterium ἀρχή*. Sed postea pro *docere*, unde artium doctores dicti magistri. Sic Spartianus in Adriano sect. X.: *Ipse inter manipulares vitam militarem magistrans*, i. e. docens. *Dac.* Verba Festi, quae haec praecedunt, ad hoc verbum referenda sunt. *Ant. Aug.* Post verbum *pagorum* videtur addendum *curiarum* ex Plauto, qui dicit in Aulularia: *Nostrae qui est magister curiae.* *Fulv. Urs.* Male Paulus *magister* ducit a *magisterare* vel *magistrare*; cum contra *magisterare* a *magister* dictum sit. Erat autem proprie magister, praefectus, Graeci *ἐπιστάτης* ut magister pagorum in inscriptionibus; *societatum* apud Ciceronem pro Plancio (c. 13.); *vicorum* apud Suetonium in Augusto (c. 80.); *collegiorum* apud Asconium (pag. 159. ed. Lugd.); *equitum* apud Livium, Varronem et alios. Inde et magistri nomen honoris causa artium doctoribus datum videri potest; ut apud Livium lib. V. sect. 27. Inde publicae magistrationes in Cod. Theodos. I. scholae publicae. A *magisterare* est *magistratus*, non vero a *magister* immediate ut putavit Varro. *Dac.* Unde *magistri*. L. Cui praecipua. 57. ff. de verb. signif. Magister etiam dicitur Theophilo Tit. de success. bonorum, qui bonis debitoris vendendis constitutus erat a creditoribus. *Pagorum.* Glossarium: *Magister Pagi, ἀποδοάκης*. Adde Siculum Flaccum de limitibus agrorum. *Pagorum societas*. *Pagorum*, *curiarum*, *societas*. *Ursin.* et Plaut. Aulularia (II, 2, 3. I, 2, 29.). Adde infra *Vico. Societatum*. l. 4. ff. de Pactis. *Collegiorum*. *Equitum*. l. 2. §. 19. ff. de origine iuris. l. de officio Praef. urbi. *Magistratus*. l. 57. de verborum signif. Vide Varronem (p. 63. ed. St.). *Dicimus.* Dicitur. *Magis caeteris possunt.* V. l. 57. de verbor. significatione. *Goth.* Descendit *magister* ab antiquo Superlativo *magistus*, i. q. μέγιστος, a positivo *magis*, quod adiectivum respondet Sanscrito *mahat*, magnus. Est autem *magister* ex formatione in *er* ortum, quae syllaba aliquoties pro *-us* finali ponitur. Nisi forte *magister* respondeat Sanscrito *mahitri* a *mahita(s)* quod participium significat *cultum*, honoratum, honore auctum; ut *magister* significet eum, qui honoribus et veneratione colitur.

Maximus pontifex. Cuperem Festi verba videre. Neque enim facile Paulo credo asserenti Pontificem fuisse vindicem contumaciae magistratuum, et privatorum. Vide Dionys. lib. IV. *Ant. Aug.* Postrema verba negotium facessunt doctis viris, quae sunt haec, vindexque contumaciae privatorum magistratuumque. Quid? non licebat illi animadvertere in contumaciam privatorum? Audito Macrobius: *Regem sacrorum Flaminesque non licebat videre feriis opus fieri, et ideo per praekonem denunciabant, ne quid tale ageretur: et praecepti negligens multabatur.* Quod licuit Flaminibus, hoc non licuisset Pontifici Maximo? At magistratus contumaciam non coercebat, inquit. Audite Val. Maximum: *Metellus Pontifex Max. Posthumium Cos. eundemque Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne a sacris discederet, multa indicta, urbem egredi passus non est.* Sed his exemplis pleni sunt Romanorum annales, quae studiosus lector passim adnotare potest. *Scal. Religiones.* Religionem. *Goth.* *Vindex contumaciae privatorum magistratuumque.* Suspecta sunt haec verba Paulli quibusdam, quae tamen minus quam suspecta esse debent. Nam et privatorum contumaciam coercebat Flamen, si festis operabantur. Vid. Macrob. I, 16. et infra in *Praeclainitatores* et *Magistratum*. Sic apud Valerium Maximum Metellus Pontifex Posthumium Cos., eundemque Flaminem Martialem ad bellum gerendum Africam petentem, ne a sacris discederet, multa indicta, urbem egredi non patitur. *Idem.*

Magis. Duriusculum etymon. Verisimilior videtur Iul. Scaligeri sententia qui ab obsoleto *magnior* eliso *n* *magior*, *magis* deducit. *Dac.* *Magis* ipse est antiquus adiectivi positivus gradus, Sanscr. *mahat*, unde *magior*, maior cet.

Maximam hostiam. Victimae de maioribus animalibus dicebantur, hoc est armentis, etiam si lactentes essent; hostiae de minoribus, etiam si opimae *καὶ τέλειαι* inter victimas taurus praestabat. Virg. II. Georgic. (146.): *Et maxima taurus victima.* Inter hostias ovis, ut hic vides, et ratio postulat; in gregibus enim, quis sues et capras praeferat ovibus? ergo maxima victima, taurus; maxima hostia, ovis. Haec est

ratio, non quam adfert Verrius, aut Festus. *Scal.* Maxima hostia ovīs, maxima victima taurus. *Goth.* *Ab animo placidiore.* Si compares cum suibus et capris. *Idem.*

Magnum socerum. Socer est viri pater, magnus socer avus; maior socer, proavus. Socer a Graeco *ἐνυός*. *Dac.* L. 4. §. 6. socer magnus. ff. de gradibus, quem nostri autores prosocerum appellant. L. la. ff. rerum annotarum l. 3. §. 2. de in ius vocando. l. 146. ff. de verb. signif. *Goth.*

Magnam socrum. Socrus *ἐνυή* viri sive uxoris mater, magna socrus avia, maior socrus, proavia. *Dac.* Quae et prosocrus. l. 4. §. 6. versiculo, item prosocer: ff. de gradibus. *Goth.*

Maximi annales. L. m. habet confecisset pro consecrasset. *Fulv. Urs.* Cic. cap. 11. de Oratore: *Brat enim historia nihil aliud nisi annaliam confectio, cuius rei memoriaeque publicae causa, ab initio rerum Romanarum usque ad P. Mucium Pontificem maximum, res omnes singulorum annorum mandabat literis Pontifex maximus referebatque in album, et proponebat tabulam domi, potestas ut esset populo cognoscendi; ut qui etiam nunc annales maximi nominantur.* Et *Servius* lib. I. *Aeneid.*: Ita autem, inquit, *Annales conficiuntur, tabulam dealbatam quotannis Pontifex maximus habuit, in qua praescriptis consulum nominibus et aliorum magistratum digna memoratu notare consueverat domi militiaeque terra marique gesta per singulos dies, cuius diligentiae annuos commentarios in octoginta libros veteres retulerunt, eosque a Pontificibus maximis a quibus fiebant annales maximos appellarunt.* In verbis Festi pro consecrasset liber quidam melius confecisset. *Dac.*

Maximus Curio. Qui reliquis curionibus, sexaginta enim et duo erant in qualibet curia, praeerat. *Le grand Curté, Le général des Curtés.* *Dac.* Vide Livium XXVII. (c. 8.). *Goth.* C. Mamilium Vitulum primum e plebe Curionem Maximum creatum esse, memoriae prodidit Livius l. c.

Manare. Festus videtur a manando deducere mane; postea a mature, unde Matuta dicta est. Alio loco a Diis manibus; sive quod mana bona dicerentur, unde Matuta et matura dicuntur. Varro lib. V. (pag. 44. St.): *Dici principium mane, quod tum manet dies ab oriente: nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum.* Vide Mater Matuta. *Ant. Aug.* Manare de eo dicitur quod ex integro liquido fluit, a Graeco *μαρὸν* quod liquidum et rarum significat. Alii deducunt a *μάμα* quod *χρῆμα*, *ῥεῦμα*, fluxum interpretatur *Bezychius.* *Dac.* Manat, *ῥεῖ.* *Goth.*

Manalis fons. Locus Festi corruptissimus, qui nisi fallor, ita restituendus. *Manalis fons appellatur ab auguribus puteus perennis; neque tamen specus incilliusve dicitur.* Quia flumen id auspicatur, quod sua sponte in amnem influit. Ad auspicandum, inquit, flumina non prosunt, quae ope humana, puta specu, incillius ducta sunt; sed quae sponte sua in amnem influunt. Non est autem dubium, quin loquatur de peretani auspicio, quod dicebatur, quoties quis amnem, aut aquam, quae ex sacro oritur, auspicate transit. Ex sacro, hoc est, ex capite fontis. Nam capita omnium fontium sacra. Contra quae ex castellis aut divindiculis derivatur, non est sacra. Vide in v. *Petronia.* Non mediocriter studiosos iuverimus, qui tam utilem locum, cum contineat in se egregiam antiquitatis cognitionem, emendavimus atque illustravimus. *Scal.* Nunc ad aquae lene caput sacrae. Horat. (Od. I, 1, 22.). *Dac.* Locus obscurus et fortasse mendosus. *Goth.*

Manalem lapidem. L. m. pertraherent, quod rectius est, quam protraherent. *Fulv. Urs.* Imo: *Manale putabant esse ostium orci.* Ita enim nulla controversia legendum. *Manal*, seu *Manale* eleganter ostium manium; inde manale sacrum erat sacrum Deorum manium. Varro de vita populi Romani lib. XI: *Uroscolum, aquae manale vocamus, quod eo aqua in trulleum effundatur; unde Manalis lapis appellatur in pontificalibus sacris, qui tunc movetur, cum pluviae exoptantur.* Ita apud antiquissimos manale sacrum vocari, quis non noverit, unde nomen illius? Haec Varro, ex cuius verbis novimus manale sacrum etiam significare, cum hic etiam ostium inferorum exponatur a Festo. Sed de eodem utrumque intelligere non dabito, quamvis diversae ab utroque exponatur. Locus hic Varronis egregius, quem prodiximus, corruptissimus extat apud Nonium (pag. 547. Merc.), et confusus cum altero eiusdem auctoris, qui priore loco citatur. Nam ita legitur apud Nonium ubi explicat quid sit Trulleum, non quae luxuriae causa esse parata; eius uroscolum aquae manalem vocamus. Legendum enim: *Non quae luxuriae causa essent parata; et XI: Uroscolum, aquaemanale vocamus, etc.* Sed fallitur Varro in etymologia, et saepe, etiam aliquando prudens sciens. Nam non a manando, sed a manibus dictum; estque id vas quod postea equimanile vocatum; ut librile et librike utrumque dicebatur. Glossarium: *Aquimanile, χείρῖνον* *Distortius*, in *Pandectis Florentinis* lib. III. de supell. leg. *Aquimanile* *Scal.* Non a manando ut putat Paulus, sed a Diis manibus. Et non male forsitan Scaliger qui legit: *Manale putabant esse ostium Oris.* *Manal* seu manale eleganter ostium manium, ut manale sacrum, sacrum Deorum Manium, tamen nihil mutandum. *Dac.* *Manal*

vel *Manale* vel *Manalia* apud Nonium in *Tralleum* (pag. 547. Merc.) ut sit ostium Manium et Orci. Goth. *Orci ostium*. Ethnici *Orci ostia* collocabant iis potissimum locis, quae foeditatem odoris exhalabant. Verbi gr. in *Averno lacu* Cic. *Tusc. I.* Plaut. *Trin.* (II, 4, 124.): *Acheruntis ostium in nostro est agro*. Lucret. (VI, 762.): *Ianua nec puteis orci regionibus illis Credatur*. Idem. *Manalem etiam*. Fulgentius: *Labeo, qui disciplinas Etruscas, Tagetis, et Bacidis quindecim voluminibus explicavit, ita scribit: Fibrae iecinoris sandracae coloris dum fuerant manales tunc verrere opus est petras*. Deinde Fulgentius explicat: *Hoc est*, inquit, quae antiqui solebant in modum cylindrorum per limites trahere pro pluviae commutanda inopia. Scal. Vide supra *Aquilices*. Non. in v. *Manalis lapis* (pag. 547. Merc.) et Fulgentium (pag. 559. Merc.). Goth.

Manubiae. Sic Iovis fulmina Etrusco vocabulo dicta sunt, vel Graeco, ut quidam volunt, a verbo scilicet *παύω*, ostendo et *βία* virtus, potentia, quia iis Iupiter potentiam suam ostendit. Fulminum autem multa fuisse genera finxerunt veteres, et eorum tria tantum Iovem eiaculari, quae vocarunt *manubias*, candidas scilicet, rubras et atras; candidas quidem, consilii, quae monitoriae placidaeque seu laetae, quare id eolum fulmen placabile dixit Seneca alicubi; rubras vero auctoritatis, quae diis inferioribus consciis cum fragore veniebant vulneraque infligebant, tamen sine cuiusquam caede; tertias denique, id est atras, status dicebant, quae Deorum etiam superiorum consilio praeter expectationem omnium superveniebant, ignitaque violenter discutebant adurebantque non sine significatione status publici privatiue mutandi, saepiusque cum hominum clade. Neque prorsus absque ratione dixisse veteres videntur primas manubias solius Iovis consilio fieri, cum eae innoxiae, de natura scilicet planetae Iovis qui benignus est: ad secundas vero adhiberi Deos minores, quos ego interpretor planetas Iove inferiores, quare eae etiam violentiores. Ad tertias denique vocari Deos superiores i. superiores stellas, quapropter eae etiam violentissimae et non sine hominum clade. Et ad hanc manubiarum rationem respexisse videtur Tamerlanus qui in obsidione urbium primo die candido tentorio utebatur, ut impunitatem sese dudentibus ostentaret; die sequenti rubro, quo principum tantum caedem futuram significabat; tertio die tandem atro tentorio omnium internecionem pollicebatur si urbs caperetur. Etai illud alio possit referri ut et illa de manubiis quae a me supra posita sunt. Verum super vario fulminum genere, ita a veteribus lascivitum est, ut quaecunque ab iis tradita sunt, pleraque somnia potius ac deliramenta, quam physica axiomata sive metaphysica videantur, quae ego ne chartis illinam. Vide si lubet Senec. lib. II. *Natural. quæst.* Plin. lib. XI. *hist. nat.* cap. 52. et Servium ad illud in *Aeneid.* *Disiecitque rates*. Dæc. Adde infra *Peremptalia*, de manubiis. Adde Nonium in *Manubias* (pag. 138. 492. Merc.). Goth. *Dicuntur*. Creduntur. *Placidaeque*. *Placatae*. *Superarant*. *Superorum*. Idem.

Manias. *Maniae*. Non solum terriculamenta infantum, sed et lactentium deos praesides ita vocabant. Itaque et Varro *Cuninam* et *Ruminam* inter *Manias* censet. Cuius haec verba: *Cato de liberis educandis: Hisce Maniabus lacte fit non vino; Cuninae propter cunas: Ruminat, propter rumam* etc. Male apud Nonium *manibus*. Scal. *Maniae* figurae quaedam ex farina a nutricibus fictae ut terriculamenta infantibus obicerent; *maniae* dictae a *manis* Deorum manium matre vel avia. Glossae Isidori: *Maniae formidinum imagines*. Erant et *Maniae* Deae lactentium praesides; itaque Varro *Cuninam* et *Ruminam* inter *Manias* recenset. Quod infra legitur: *Id est manes quæ*, paulo aliter in sched. *Id est manes Deos Daesque, qui aut ab inferis aut superos manant; aut Mania est eorum avia materna, sunt enim* etc. Dæc.

Maniceps. Quod manu capiatur; imo capiat; ita ergo repono. Scal. Est autem quasi *maniceps*, quia manu sublata se plaris esse licitatum significabat. Sublata enim manu vel digito licitationes fiebant. Cic. III. in *Verr.* (I, 54.): *Accurrunt tamen tutores ad tempus, digitum tollis Iunius patrum*. Quae in fine posita, sic legenda sunt: *Quam is pro quo praes factus est; ut viri docti*. Dæc. Adde *Mancipatio* et supra *Emancipatio*. V. l. 3. Cod. quibus iunioribus, lib. X. Goth. *Capiatur*. *Capit*, conducit, l. 52. ff. locati. Idem *Praes*. Adde infra *Praes*. *Pro eo*. *Pro quo*. Idem.

Manducal. *Manducus*. L. m. *manduci* effigies in pompa antiquorum inter osteras ridiculas, formidolosaeque res ire solebat. Fælv. *Ura*. *Locus* Plauti *Rudent*. II, 6, (51.):

Ch. Quid si aliquo ad ludos me pro manduco locum?

La. Quapropter? Ch. Quia pol elare crepito dentibus.

Hunc πομπωδωνος Graeci vocant. De eo intelligendus hic locus Iuvenalis Sat. III. (v. 176):

— — tandemque redit ad pulpita notum

Exodium: cum personae pallentis hiatum

In gremio matris formidat rusticus infans.

Vide *Cicuria* et *Pecunia*. Dæc. *Clara*. Quia pol alare. Goth.

Q q q *

Mancini tifata. Mancini fana. Vetus editio, *Mancini Tifata*. Quare ergo mutatum est? *Tifata* sunt *iliceta*. Ita ergo in suas sedes, unde vi deiecta erat haec vox, restitui iubeo. *Scal.* Haec autem potentes, domos maxime commendabant. Horat. Od. 10. lib. III. (v. 5.):

*Audis quo strepitu ianua, quo nemus
Inter pulcra situm tecta remugiat.
Ventis.*

Quem locum utinam ne attigisset vir elegantissimus Tan. Fab. qui rescribendum esse contendit *queis nemus*. Nempe *queis ventis*. Nam sic loci venustas perit, et sonat aliquid quod eruditae aures vulnerat. Huius loci *ἐξῆς* erat: *Audis quo strepitu ianua, quo strepitu nemus remugiat ventis*. Ita ut *strepitu* et *remugiat ventis* repetantur ἀπὸ κοινοῦ. Atque id ego quidem eo libenter et studiose moneo, ut a quo vulnus ab eodem remedium etiam videatur allatum. Nihil enim in hisce litteris delicatioribus possum, si possum aliquid, quod non viro illi acutissimo meique amantissimo acceptum debeat referri. *Dac.*

Mamercus. A Mamerte Mamercus, ut a Marte Marcus. Inde Mamercus Aemilius Dictator. M. Aemilius Mamercus. L. Aemilius Mamercus Cos. *Dac. Appellant.* Dicunt. *Goth.*

Mamphula. Ego scio in Hebraeorum commentariis *Mamphul* esse mancipem pistrinorum, depravatam a Graeco μονοπώλης. Neque dubito, quin Mamphula in traduces Syriacae linguae ex matrice Graecia propagata sit. Sic in Daniele vetustissimo scriptore Graecum est psantherin pro psalterio; sic in Paralipomenis, seu Chronicis Rhapsod. παρὰ τὸ ψαλμῳδεῖν. Versus Lucillii ita legito:

*Pistricem validam si nummi suppediabant,
Addas empleuron, mamphulas quae sciat omnes.*

Non solum validam dico, sed quod magis est, *ἐμπλευρον*. *Scal.* *Mamphula*, genus operis pistorii. Versus Lucillii: *Pistricem* etc. Hoc est: *Si nummi suppediabant pistricem validam, imo et quod magis est ἐμπλευρον quae sciat omnigenis mamphulas condire, efficere*. Hunc locum Lucillii intellexit Varro lib. IV. de L. L. (p. 140. Sp.): *Inde pistor vel Lucilii pistrina et pistrinx*. Nunc illud negotium facessit, nempe quod e Verrio dicit Festus *mamphulam* dictam quod decidat in carbonem, et sane verisimilia Francisci Iunii coniectura qui censet esse a verbo *Naphal* i. e. cadere. Neque ab eo dimovere debet Scaliger, qui censet Mamphulam in Hebraeorum commentariis esse mancipem pistrinorum, ac ut multa alia Syriaca, ita hoc a Graeco fonte venire puta a μονοπώλης, nam certum est Mamphulam hic Lucilio non pistricem, sed opus pistorium significare. Praeterea, ut optime Voss. non pistrinorum duntaxat, sed etiam aliorum erant monopolia adeoque in Hebraeorum commentariis mancipibus pistrinorum a pistorio hoc opere mamphulis nomen fuisse magis verisimile est. *Dac. Pistricem.* Dixi ad Varronem lib. IV. (l. c.) *Valida*. Validam. *Addas*. Nunc addam. Vel: ad classem. *Goth.*

Municeps. Vereor ne legendum sit: *Item, quem municipium a servitute liberavit*. Varro de Latino sermone lib. VII. (pag. 100. ed. St.): *In hoc ipso analogia non est: quod alii nomina habent ab oppidis, alii aut non habent, aut non, uti debent, habent; habent plerique libertini a municipio manumissi*. *Scal.* *A munere capiundo municeps*. Municipii liber civis, unde in Gloss.: *Municeps, πόλις*. *Item qui ex alio genere hominum, id est, quivis homo sive in municipiis, sive alibi natus, modo qui munus functus sit*. *Dac.* *Item, qui in municipio*. Legebat Scaliger: *Item quem municipium a servitute liberavit*; ex Varrone lib. VII. Vides libertinos a municipio manumissos, qui postea municipes dicti. Sed et altera Festi lectio defendi potest. *Idem.* *Item municipes qui ex al. Civis*. Municipiorum duo fuere genera: primum eorum qui ex municipiis ad civitatem Rom. admissi, muneris tantum honorarii Romanis participes fiebant, sine suffragii iure; hoc est, qui tantum honoris causa in civitatem Rom. venientes gradum aliquem dignitatis consequerentur, ut cives Rom. non in auxiliis, ut socii, militarent. Iique suis legibus vivebant. Gall. lib. XVI. cap. 13.: *Municipes sunt cives Rom. ex municipiis suo iure et legibus suis utentes, muneris tantum cum pop. Rom. honorarii participes, a quo munere capessendo appellati videntur, nullis aliis necessitatibus, neque ulla populi Rom. lege astricti, cum nunquam populus eorum fundus factus esset*. Alterum autem municipiorum genus eorum erat quibus cum suffragii latione civitas est data, ita ut suis legibus spoliati Romanis astringerentur. Hi omnia iura habebant, quae cives Rom. excepto iure domicilii. Hos intelligit infra Paulus cum scribit: *Alio modo cum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Rom. venit, ut Aricini, Caerites, Anagnini etc. At Serv. filius*. Servium Sulpicium filium intelligunt viri docti. Sed in schedia scriptum est *Servilius*. Forte is P. Servilius augur, quem in stellam laudat Festus. *Dac.* *Municeps*. *Πολίτης*. Adde l. 1. §. ff. ad Municipalem. *Goth.* *Item qui in municipio a servitute se liberavit*. *Item quem municipium a servitute liberavit*. Nam

et ita Varro VII. de L. L. (p. 100.) a municipio manumissi. *Goth.* Niebuhr. *Histor. Rom.* II, p. 66. not. 112. In diesem Servius ist wohl der vielverheissende Sohn des grossen und beredten Rechtsgelehrten zu erkennen; dessen sein väterlicher Freund mehrmals gedenkt, wie Epp. ad div. IV, 3. Was hier gemeldet wird, war mündliche Lehre (siebat); hat er vielleicht überhaupt kein Buch hinterlassen, so konnte er im Auszuge des Paullus um so eher übergangen werden.

Mamurii Veturii. Viri nomen proprium multi faciunt quos sequitur Festus. Quidam Mamurium Veturium aiunt esse veterem memoriā. Varr. lib. V. (pag. 53. ed. St.): *Itaque Salii qui cantant Mamurium Veturium significant veterem memoriā.* Sed Festo potius assentiar. Nominabant autem Romani Mamurium Veturium in carmine Saliari boni ominis causa ut et Luciam Volumniam. Ancilis historiam plerique scriptores tradunt. Quod de eius etymo addit Festus. Ancile dictum quia ex utroque latere erat recisum, ut summum infimumque eius latus medio pateret; id probatur ex Plutarcho qui scribit in Numa (c. 13.): *Ἀγκύλια καλοῦσι διὰ τὸ χοῖμα, κύκλος γὰρ οὐκ ἔστιν, οὔδε ἀποδιδῶσιν, ὥς πέλη, τὴν περιφέρειαν, ἀλλ' ἐκτομὴν ἔχει γραμμῆς ἐλικοειδοῦς, ἧς αἱ κεφαλαὶ καμπὰς ἔχουσιν καὶ συνεπιστρέφουσιν τῇ πυκνότητι πρὸς ἀλλήλας ἄγκυλον*

τὸ σχῆμα ποιοῦσιν. Quod ut facilius intelligatur, en tibi Ancilis formam, qualem fuisse conicio. *Dac.*

Cantibus. Carminibus. Latius. Latus. Goth.

Mamers. Sive Oseorum vocabulum sit Mamers, sive Sabinorum ut vult Varro, certum est eos a Graecis sumpsisse quibus *μαμερτός* dicitur, Lycophron. Pro Mamers dixere *Mavers* unde *Mavors*, *Mavortius*. *Dac.* Mamertini appellati sunt Messinenses hac de causa. Vid. Strabo lib. VI, (pag. 268.). *Goth.*

Martialis. Ad verbum Ovidius in Fastis III, (519.):

*Altera gramineo spectabis Equiria campo,
Quem Tiberis curvis in latus urget aquis.
Qui tamen eiecta si forte tenebitur unda:
Caelius accipiet pulverulentus equos.*

Scal. Martialis campus; vide Equiria. *Dac.*

Mamiliorum. De Octavo Mamilio Tusculano Superbi genero, qui Latini nominis princeps, et a Telegone Ulyssis, et Circes filio genus ducere dicebatur, Livius lib. I. (III, 29.) Dionys. lib. IV. primus civis Romanus ex hac familia L. Mamilius, C. Nautio, L. Minutio cos. Liv. lib. III. Vide *October equus. Ant. Aug. Mamiliorum familia.* Mamilia gens Plebeia fuit et a Mamilia Telegoni filia nomen et originem traxisse scriptores fere omnes consentiunt. Telegonus autem Ulyssis et Circes filius Tusculum in Latio condidit, quod ideo Circaeum vocavit Horat. (Epod. I, 30.):

*Nec ut superni villa candens Tusculi
Circaeae tangat moenia.*

Dac. Manilio Telegoni filio. Ita legendum. *Goth.* Condidisset. Est appellata. *Idem.*

Mamilia. L. m. Suburae habet pro Saburae. Haec Pauli sunt. *Fulv. Urs. Mamilia turris* vide *October equus. Dac. Saburae.* Suburae. *Goth.*

Mamphur. Quod est sacula in machina tractoria, id mamphur in torno. Graecum est *μαννοφόρον*, quia circumvolutum habeat lorum, ut callum monile, quod *μάννον* et *νάννον* vocant Graeci. *Scal. Schol. Theocrit. Idyl. II. Μάννον τὸ περιτραχήλιον κόσμον, τὸ λεγόμενον μαννάκιον. Dac. Mamphur. Mimphur. Goth.*

Mansuetum. Proprie de feris dicitur quae manum patiuntur quasi manu, i. *manni sustum. Dac.* Vid. Nonium in *Mansuetus* (pag. 59. Merc.). *Goth.*

Mantare. Verba Caecilii ita legenda:

— — *Iam ohe adeo; manta iam; hoc vide
Ut caecus animum adventus angit.*

Scal. Plaut. Poenul. I, 2, (52.):

Quia herus nos apud aedem Veneris mantat,
et alibi saepe. *Schedae. Iam ne adeo; manta etc. Dac.* Vid. Nonium in *Mantat* (pag. 505. Merc.). *Goth.*

Manticularia. Quae ad manum sunt καὶ πρόχειρα a manticulis ducta similitudine, quia cum his manus extergeantur, ut frequenter manibus adhaereant necesse est. *Dae.*

Manticulari. *Manticularum.* Quot verba Pacuvii, totidem fere monstra errorum; et tamen palcherrimam priami sermonis notionem in se continent. Age igitur ita legamus: *Pacuvius:*

Ad manticulandum astu aggreditur; scis quid prome, erue.

Item:

Educ, i, manticulator. Ita me facti oppressis iugo.

Item deinde:

Aggreditur astu regem; manticulandum est hic mihi.

Et:

— — — *Machinam ordiris novam,
Manticulatam astu, sanctiora adicis
Iuraturanda* — — —

Planus hoc significare videtur:

— — *quibus quotidie
Parvae noxae extergeantur.*

Planus, inquit *Festus,* hoc significare videtur, et quasi notionem verbi in eo quod sequitur: *Quibus noxae extergeantur.* Hoc est illis verbis etymon verbi manticulari expressit *Pacuvius,* cum extergendi significatum adiecit. Nam mantilibus exterguntur manus, quae antiquitus dicebantur *Manticulae.* Unde *Manticularia* quaecumque erant ad manum, καὶ πρόχειρα vocabant, quia nihil magis ad manum, quam Mantile. Sed verba *Pacuvii* coniungamus:

*Machinam ordiris novam, manticulatam astu,
Sanctiora adigis iuranda iura, quibus cotidie
Parvae noxae extergeantur.* — —

Pro *dicis* emendavimus *adicis,* quod dicebant pro *adigis.* Notum est, quid sit *adigere aliquem iurandum,* et quid Graecis ἐπαρκὸς ὄρκος; eleganter et quasi γνώμη παροικισάδης definivit *iurandum.* Quid est *iurandum?* mantile, quo quotidianae noxae exterguntur. Quod fere, quamvis alia allegoria, extulit *Laberius:*

Quid est iurandum? emplastrum aeris alieni.

In illo versu, *Machinam* etc., deest finis; in eodem traiecta erant ex divulsione membra *manticula tactu aut pro manticulatam astu.* In illo versu, *Educ, i,* verba illa, *ita me facti oppressis iugo,* idem valent ac *Plautinum* illud: *Ita me in ipso articulo oppressit.* In illo versu: *Aggreditur;* tertia a principio prodicitur, unde indefinito modo, *Aggrediri.* Spero equidem huius tam egregii loci a nobis restituti candidos lectores gratiam relatuos. Sed illud praetereundum non est, quare iureiurando dixit extergi noxae quotidianas. Allusit ergo ad satisfactiones, quae fiebant, cum in gratiam redibatur; eius exemplum habes apud *Plautum* *Amphitruone* (III, 2, 50.):

*Mane; arbitratus tuo iurandum dabo:
Me meam pudicam esse uxorem arbitratus.
Id ego si fallo, tum te summe Iuppiter
Quaeso, Amphitruoni ut semper iratus sis.*

Et mos exigendi id a laesis, seu iniuria affectis, extat in eodem fabula (III, 2, 8.):

*Aut satis faciat mihi, atque adiuret insuper,
Nolle esse dicta, quae in me insonem protulit.*

Ex his luculenter illustratur insignis locus *Pacuvii.* Habes et in *Adelphis Terentii.* *Scel.* *Manticae* et diminutive, *Manticulae,* *Zonae* quibus instar perae veteres utebantur, et inde *manticari* et *manticulari* furari et dolose agere. Gloss.: *Manticularius,* κλέπτης. *Manticulor,* τρυφάσκει. Item dolose tentare. Gloss. Graeco-Lat. *πειράζω,* tento, *manculor.* Dicebatur etiam et *manticulare.* Gloss. *Isidor.*: *Manticulare, fraudare vel decipere.* Nisi ibi etiam *manticulari* sit rescribendum. Sed nihil necesse. Gloss. Arabico-Lat.: *Manticulatio fallacia vel lenocinium.* Imo etiam videri potest *manticulari* dictum fuisse pro mantilia sive manticulas colligere, i. res furtivas convasare, quo sensu fere Galli dicunt, *plier la toilette.* Quod et *manuare* dixit *Laberius* a *manuis,* i. e. manipulis. Gloss.: *Manua, manipulus.* Item Gloss. Graeco-Lat.: *Ἀράγμα, manipulus, manna, dragma.* *Dae.* *Extergeantur.* Adde ex *schedis:* *Frequens enim antiquis ad manus tergendas mos fuit manticularum,*

Dac. Extergentur. Manticulae igitur etymon a mantilibus seu manticulis quibus manus extergentur. Nisi hoc verbo *mantile* quis putet iuramentum hic proverbialiter definiri, quod iuramento quotidianae noxae extergantur. *Goth.*

Mantisa. Non est Tuscum, sed purum putum Latinum; *mantisa* pro *manutensa*, ut *manterium* Varroni (pag. 61. Steph.) pro *manuterium*. *Tesum* antiqui pro *tensum* dicebant, et *pesum* seu *pessum* pro *pensum*, et *passum* pro *pansum*. Igitur *Mantisa* seu *Mantissa* quod melius est, et exstat in quibusdam veteribus editionibus, dictum pro *Manutensa*, pro eo quod manu porrigitur, praeter id, quod ad pondus exigitur, ut sit *mantisa* caro, vel *mantisa* merx, *χειρότονον κρέας*. Porrigitur enim manu, non datur pondere. Porro *mantisam*, pro *manteseam* dictam non mirabitur, qui scit veteres *pertisum* pro *pertesum*, et similia dixisse. *Scal. Tusca.* *Osca*; imo Latina, pro *manutensa*, quod manu porrigatur, unde *mantesa* et *mantessa*. *Goth.*

Malleoli. Malleolorum incendiariorum mentionem facit Nonius (pag. 556. Merc.) ex Sisenna, et alii. Dicebantur Graece *ἀστροχοι*. Glossae Hesychii: *Ἀστροχος, ἄγρος περιφερὴς, εἰς ὃ ἐγγύοντες πίσσαν, τὸ θείον καὶ στυγεῖον, ἤφλεσαν* καὶ ἐνθα ἐφέρετο, ἐκαστὸν τὰ προστυγχάνοντα. Ἔστι δὲ καὶ γένος λίθου καὶ ξηροῦ ξύλου καὶ πεπισσωμένου. Ultima expriment notionem Malleoli. Glossarium: *Malleolus, σφύρα, πυρεμβόλα.* *Scal. Malleoli*, parvi mallei sive ferrei, sive lignei quibus ferrum et alia tunduntur. Sunt etiam manipuli Spartei forma quadam mallei legati et pice aut sulphure contacti, qui incensi aut in muros aut in testudines iaciuntur. Sisenna Histor. lib. IV. (apud Non. pag. 556. Merc.): *De quibus partim malleolos partim fascas sarmentorum incensos supra vallum frequentes.* *Dac. Videlicet.* Scilicet. Glossae alio loco: *πυρεμβόλα.* *Goth.*

Mollestras. Sic Latini vocabulum Graecum depravarunt, et e *μηλωτή* quod pellem ovilem significat, *mollestram* interpolaverunt. Turneb. lib. III. cap. 11. et lib. XIX. cap. 24. *Melota*; postea *melotra*, s. inserto, *melotra*, *molestra*, geminatis literis *mollestra*. *Dac. Oviles.* *Ovillas*, vel *ovinas*. *Goth.*

Malta. *Maliha.* Glossarium: *Maltana, πισσόκηρον.* *Scal.* Ex cera et pice liquida, unde et glossario exponitur *πισσόκηρον*. Hesychius *μεγαλαγγέρον αηρόν* vocat, mollitam ceram; a *μαλάσσω, μαλδάσσω*, unde et latinum nomen *Maliha*. Alii Maltham describunt ex pice et unguine sive sevo calce minutatim superadiecta. Vide Palladium lib. I. cap. 17. et Plin. lib. XXXVI. cap. 24. *Dac. Maliha.* Hic pro pice sumitur; apud Nonium (pag. 87. Merc.) *maliha* mollis. Glossis: *Maltana, πισσόκηρον.* Aliis malthana. *Goth.*

Maeson. Scribendum per diphthongum *Maeson*. Quae huc pertinent, tam quae de notione huius vocis, quam de Aristophane Grammatico, huc ex Athenaeo conicere libuit: *Ἐκάλεον δὲ οἱ καλοὶ τὸν πρὶν πολιτικὸν μάγειρον μάσωνα, τὸν δὲ ἐκτόπιον τέτυγα. Χρύσιππος δὲ ὁ φιλόσοφος τὸν μάσωνα ἀπὸ τοῦ μαῖσθαι οἰεται περικλῆσθαι, ὅλον τὸν ἀπαθῆ, καὶ πρὸς γαστέρα νενευκόμενα. ἄγνοσιν δὲ μάσων γέγονε καρδιάς ἀποκριτὴς μετὰ τὸ γένος. Ὅς καὶ τὸ προσωνυμίων εἶναι τὸ ἀπ' αὐτοῦ καλούμενον μάσωνα, ὡς Ἀριστοφάνης φησὶν ὁ Βυζάντιος, ἐν τῷ περὶ προσωνυμίων, εὐρεῖν αὐτὸν φάσκων καὶ τὸ τοῦ θεράποντος πρόσωπον, καὶ τὸ τοῦ μάγειρος, etc.* *Scal.* Vide Hesych. in *μάσων* et *τέτυξ*. *Dac. Moeson*, alii *Maeson*. *Mesne*, *Moesune*. *Goth.*

Maeniana. In aliquo libro est a Maenio Censore. Fuit autem C. Maenius P. F. P. N. Censor cum L. Papirio Crasso anno CDXXXV. Hic triumphavit de Antiatribus, aliisque priscis Latinis; quamobrem ei columnam datam esse Plin. scribit lib. XXXIV. cap. 5. cum Festo consentiunt Nonius, et Isidorus. *Ant. Aug.* *Maenianum* ἐξώστης. *Menianus* ἐκθότης. Glossae. *Scal. Maeniana.* Haec sunt Pauli. Quas Festus scripserat, inveni in schedis, quas editio Romana Fulvii Ursini repraesentat. En tibi: *Maeniana appellata sunt a Maenio Censore qui primus in foro ultra columnas tigna proiecit quo ampliarentur superiora spectacula.* *Maenianorum* meminit Cicero Academ. quae. lib. IV. (II, 22.): *Interim ille cum aestuaret, veterum ut Maenianorum sic Academicorum viam secutus est.* Nominis causam docet Ascon. in divinat. (pag. 36. ed. Lugd.): *Maenius*, inquit, cum domum suam venderet Catoni et Flacco Censoribus ut ibi basilica aedificaretur, exceperat ius sibi unius columnae super quam tectum praecideret ex provolantibus tabulatis, unde ipse et posteri eius spectare munus gladiatorum possent, quod etiam tum in foro dabatur. Ex illa igitur columna *maeniana* vocitata est. Idem vetus interpretas Horatii lib. I. Sat. 8. adducens illud Lucilii: *Maenius columnam cum peteret.* Quod ad normam versus sic facile reducas ut Iano Douzæ olim suboluit: *Columnam Maenius cum peteret*, vel *cum exciperet*. Porro ut *Maenianorum* rationem et modum discas pone tibi ob oculos hodiernas nostras casulas quas vulgo vocamus *loges*; unde spectantur ludi, puta tragoediae, choreae, opera musica etc. Nam eadem plane res est. Neque tamen a Maenio dicta *maeniana*, sed a *mornia* quae sunt *περίβολοι* ut optime olim magnus Salmasius. Nam *maenianum* proprie *περίβολον* sive podium in circuitu Solariorum positum ne facilis in praecipitium lapsus esset: quae voces etiam Latini nati sunt, qui peribulum pro Maeniano dixere; optimae glossae, *περίβολον* πρόφορον.

Prophorum autem nihil aliud est quam proiectum provolans, sive solarium, sive planum tectum ex transversis et provolantibus tabulatis per circuitum corona munitum, idem chalcidicum dictum, hyperoon et pergula. Adiciebatur aliquando foribus et porticibus ut hodie balcones nostri, et inde in foro spectacula illa unde spectabantur ludi, ut casulae illae nostrae, moeniana etiam dicta; plura vide apud Salmasium in Aelio Spartiano. *Dac.* *Meniana* Nonio (pag. 65. Merc. ubi nunc legitur *Maeniana*). Adde Varronem. L. 20. ff. de servitut. urbanor. l. 2. §. cum quidam. 6. Ne quid in loco publico. l. 242. ff. de verb. sign. 35. Plin. 10. et 34. c. 6. 9. Valer. 12, 15. Isid. 3. In lege *Meniana* c. de aedificiis privatis. *Goth.*

Maior Graecia. (Ad pag. 168.) Quare Graecia dicta sit, non dubitatur, sed quare maior Graecia. Certissimum est, ita vocatam a Romanis, quia propior ea esset illis, quam transmarina Graecia, quemadmodum contra Graecos Italos ipsi Graeci transmarini vocabant *ἑξωτικούς*, id est, barbaros. Nam Messenio servus apud Plautum (*Menaechm.* II, 1, 11.) vocat *exoticam Graeciam*, quam Romani maiorem Graeciam non quidem ex persona sua; nam erat Siculus, neque vocasset consulto se ipsum barbarum, sed *μυμητικῶς* ex persona Graecorum ipsorum, qui Siculos et Calabros vocabant *Ἑλληνας ἑξωτικούς*; ut Plautus cum se vocat barbarum, et barbariam Italiam, non ex consuetudine Romanorum dicit; quis enim sanus se barbarum vocet? sed ex persona Graecorum, qui *βαρβάρους καὶ ἑξωτικούς* Italos vocabant, quod etiam ex Plutarcho in vita Pyrrhi cognoscimus. Ego hoc monui de exotica Graecia, ne forte Turnebum sequamur et auctoritate tanti viri permoti imprudentes eundem lapidem offendamus, qui exoticam Graeciam non de ea quae dicta est magna Graecia, sed illam, quae in Epiro erat, intellexit, in quo profecto non leviter erravit. *Scal.* Quid magnae sive maioris Graeciae nomine veteres intellexerint, non satis convenit inter auctores. Festus ait Italiam dictam; Athenaeus omnem fere Italiam. Strabo Siciliam et eam partem Italiae, quae Siciliae obversa est. Plinius Italiae tantum partem aliquam. Servius a Tarento usque ad Cumas; Seneca totum Italiae latus quod infero mari alluitur. Quare autem Graecia dicta sit, non dubitatur, sed quare maior Graecia. Scaliger recte quidem Graeciam exoticam, Italicam Graeciam sive maiorem Graeciam interpretatus est; sed falsum ita eam dixisse Messenionem ex persona Graecorum, neque enim antiquitus ita foeda res erat se ipsum vocare barbarum sive exoticum, ut nemo sanus se eum esse profiteretur, cum *barbarus* et *exoticus* nihil aliud sonarent quam *extraneus*, *alienigena*. Illud olim pluribus exemplis ostendam apud Plautum ipsum favente Deo. Nunc de maiori Graecia. Nunquam sane maiorem errorem erravit Scaliger quam cum ait eam a Romanis ita dictam, quod propior esset eis quam transmarina Graecia, ridiculum enim sit duarum urbium cognominum alteram vocare maiorem, quod a nobis propior absit. Peccavit igitur Scaliger, et iterum etiam cum ait a Romanis ita dictam fuisse. Nam certum est a Graecis ipsis nomen inditum, adeoque ab ipsis maiorem Graeciam vocatam ut ipsius soli praestantiam significarent. Utrumque probat Plin. cum Italiam dilaudans ita scribit: *Ipsi de ea iudicavere Graeci, genus in gloriam suam effusissimum, quotam partem ex ea appellando magnam Graeciam.* *Dac.* Adde Festo: *vel quod propior Romanis esset transmarina Graecia.* *Goth.*

Maesius. A quo postea *maius*. Ergo hic mensis ante Romam conditam fuit, quare falsum est eum a maioribus Romuli nomen traxisse, ut voluit Varro. Osci enim, qui oram Campaniae maritimam tenebant, sic eum ante Romam conditam vocavere. Vide infra in voce *Maius*. Pro *Oscos* alii legunt *Oscor*, alii *Oscorum*, quam postremam ego lectionem unice amplector, cum sciam Oscos partem Campaniae tenuisse, ut ex Strabone et aliis notum est. Imo etiam et ab ea parte Campaniae, quae serpentibus abundaret *Opici* prius, postea *Osci* dicti sunt. Quare emendabis obiter illud Servii VII. Aen. (730.): *Oscorumque manus. Capuenses dicit qui ante Osci appellati sunt, quod illic plurimi abundavere serpentes.* Rescribe *qxi* antea *Opici*. *Opici* enim prius dicti ab *ὄφεις* *serpens*. Nunc Festi verba satis aperta. *Dac.*

Maius. (Ad pag. 168.) Ausim affirmare me veram lectionem assecutum in corruptissimum fine huius loci: *An a Maia, quod Mercurio Filio eius res divina idibus fiat eo mense.* Nam sine ullo prorsus dubio inversae sunt literae in *solemnes* pro *ipso mense*; quia principium *τοῦ ipso* cohaesit cum fine praecedentis *τοῦ fiant*. Haec est ni fallor vera lectio. *Scal.* Ante Romam conditam fuit, ut supra in *Maesius*; quare facile adducor ut credam a *maesius* detracta litera a factum *macius* postea *maius*. A Maia tamen Mercurii matre nomen traxisse scribit Ovid. (Fast. V, 104.):

*At tu materno donasti nomine mensem
Inventor curvae, furibus apte, fidis.*

Quamquam idem alibi vel a maioribus ut iunium a iunioribus dictum putat, vel a maiestate honoris et reverentiae filia. Quae hic desunt, sic expleri possunt: *An a Maia quod Mercurio filio eius res divinae idibus*

fiant solennes, an quod ipsi Deae in multis latinis civitatibus sacrificia fiebant ipso mense. Nihil amplius deest. *Dac.* *Iunius.* Vide aliud etymon in v. *Iunium.* *Goth.* *Maius* non dubium est, quin descendat a Sanscrito *mahat*, Germ. *meh*, Graec. *μῆ-ας*, Latino *magis*, unde *maior*, *maximus*; ut enim *maior* propr. est *magior*, *maximus* i. q. *magissimus*, quae fortasse fuerunt formae antiquissimae; sic *Maius* est *Magius*, Osce *Maesius*, sive *Mesius*. Erit igitur *Maius* qui *magit*, h. e. crescere facit fruges. Contra *Iunius* a splendore solis dictus est, qui illo mense esse videbatur summus. Adde quae supra diximus ad v. *Iunium*.

Maiestas. Ab antiquo *maius* pro *magnus*, *maiestas*, magnitudo. *Dac.* Glossis *μεγαλειότης.* *Goth.*

Maiores magistratus. Graeci vocant *ὑπατον* quasi dicas summum. Nullum enim altius imperium Romae fuit. *Ovid.* lib. IV. de Ponto. El. 2. (9, 65. seq.):

— — — *nullum Martia summo*
Altius imperium consule Roma videt.

Dac.

Matrtera. Matris soror, non quasi *mater altera*, ut putat Paulus, est enim a matre tantum, ita ut *tera* sit vocis productio. *Dac.* L. 10. §. 14. vers. *matrtera.* ff. de gradibus. *Goth.* *Mater.* *Matrtera.* *Idem.*

Maiores patruus. Proprie avi non aviae patruus, hoc est proavi frater, ut amita aviae, non avi, amita, hoc est proaviae soror. At *maior avunculus*, aviae, non avi avunculus, proaviae frater; sed non semper discrimen illud veteres observant. Ut hic ex Festo et alibi ex aliis certum est. *Dac.* L. 10. §. 16. vers. patruus maior. ff. de gradibus. *Goth.*

Maiores socer. Vide *maiorum socrum.* *Dac.*

Maeandrum. Etiam picturae in lacunaribus propterea *μαλανδροί* dicuntur. Inde *Maeandratum.* Varr. *ταπὴ Μελάνδρου, ἣ περιέχον τὰς ταχυτάτας.* Mihi facies *maeandrata*, et *vermiculata*, atque adeo cingens orbem terrae. *Scal.* *Maeandrum* fluvium Lydiae maxime flexuosum fuisse e veteribus certum est. Ab eo in vestibus et in pictura *maeandros* dicimus, quidquid flexuose ad instar *Maeandri* vel ponitur vel pingitur ut purpuram flexuosam, et in se remeantem in *Chlamyde* de qua Virg. (Aen. V, 250.):

Victori chlamydem auratam, quam plurima circum
Purpura Maeandro duplici Meliboea cucurrit.

Ubi Servius: *Erat in chlamyde flexuosa et in se remeabilis purpura, in modum Maeandri fluminis Cariae provinciae, qui sinuosus est.* Ab eo etiam *Maeandri* dicuntur vafra et obliqua consilia, *des detours.* Cicero in *Pison.* (22.): *Quos tu Maeandrum fluvium Lydiae maxime flexuosum fuisse e veteribus certum est.* Vide doctissimum paroimiographum in voce *Maeandros.* *Dac.* *Maeander* Nonio (pag. 140. Merc.), inde *maeandrata* facies apud eundem. *Goth.*

Maecia. Huius meminit Livius lib. VIII. (c. 17.): *Eodem anno census actus. Tribusque propter eos additae Maecia et Scaptia.* Meminit et Cicero ad Atticum (IV, 15.) et pro Plancio (c. 16, 38.). Dicta autem *Maecia* a *Maecio* castro quod non procul a Lanuvio fuit. *Dac.*

Mansucium. Al. *mansucum*, pro *manducum* d mutato in s, quod rarissimum est. *Manducus* et *manduco*, edax, a mandendo vel manducando. In *Atellana* Pomponii:

Magnus manducus camelus cantherius.

Dac. Locus Pomponii legitur apud Nonium pag. 17.

Mortuus. Quomodo ab emerita vita? an *emeritus emertus*, *emertuus* e in o, *emortuus*, *mortuus*? *Nugae*; a *morior*, *moritus* addito u *morituus*, *mortuus.* *Dac.*

Moracias. A *mora* scilicet voce efficta. *Dac.*

Monimentum. Vel *monumentum*, ut veteres scribebant, quidquid scriptum vel factum memoriae causa, et proprie in defunctorum memoriam, sive cadaver contineat, sive sit inane, quod Graeci vocant *νεκρώσιον*. Varr. lib. V. (pag. 53. ed. St.): *Sic monimenta quae in sepulcris, et ideo secundum viam, quo praetereuntes admoneant, et se fuisse et illos esse mortales, ab eo caetera quae scripta ac facta memoriae causa, monimenta dicta.* *Dac.* *Monimentum.* *Momentum.* Adde Nonium in *Monumenta* (p. 462.) et *Monimenti* (p. 33.). Adde l. 2. §. 6. ff. de religiosis. *Goth.*

Monitores. Qui in scena monent histriones, dicuntur *ὑποβολαῖς*, et recte glossarium: *Monitor ὑποβολεύς.* In *Phormione* *Geta* monitor dicitur, hoc est, qui consilium dederat, quem et Graeci dicunt *ὑποβολαῖς*. *Scal.* *ὑποβολαῖς* quasi dicas subiectores. *Phorm.* Act. II. Sc. 1. (4.):

O facinus audax! O Geta monitor.

Dac. *Monitores.* Etiam qui opera rustica urgebant. L. 8. ff. de instrumento. Et apud Paullum sentent. 6. et qui dicentibus oratoribus praesto aderant subsidii causa. Cicero in div. (16.) Plin. in paneg. (23, 4.). *Goth.*

GRAMMAT. LAT. II

R r r

Monile. Ornamentum ex auro et gemmis quod ex mulierum collo pendet, quale Polynices Eriphylae Amphiarai uxori dedit, ut Amphiarum ad bellum capessendum cogeret. Apollod. lib. III. *Dac.*

Momar. Sicula vox, ut etiam ipse notat. *Μῶμαρ* significat *μέμψιν*, *αἶσχος*. Isidorus in Glossis: *Momar*, Siculus, stultus, qui cito movetur ad rem. Plautus: Quid tu, o momar; *Sicule* homo, praesumis? Ubi non tantum momar, sed et Siculus pro Stulto. *Scal.* Hesych.: *Μῶμαρ*, *μέμψις*, *αἶσχος*, *ὄνειδος*, *momar*, opprobrium, dedecus, crimen. Plaut.: *Marsiculus* qui cito movetur ad iram. Idem: Quid ais homo *marsicule*. Quae procul dubio ita emendanda: *Momar*, *Siculus*, qui cito movetur ad iram. Plaut.: Quid tu, o momar, homo *Sicule*. Haec inde corruptelam traxere quod in homo momar *Sicule*, mo prior syllaba vocis momar cum mo posteriori vocis homo coaluit, et unam tantum effecit. *Dac.* Loci Plautini leguntur in Glossis Isidori. Cf. Interpp. Hesych. ad v. *Μῶμαρ*.

Momen. A supino molum, momen, momentum. Moveo, movimen, momen. Ut a luceo, lucimen, lumen; a pono, ponimen, pomen, unde pomentum, etc. *Dac.* Si parvo possunt. *Goth.*

Modo cum per correptum O. Adverbia in o semper debent corripri, imo, merito, crebro, cito, sero, ut distinguantur ab adiectivis nominibus sexti casus, ab imus, meritus, creber, citus, serus. Vide in ergo, modo, quando. *Dac.*

Monstrum. Post monstrum. Verba Festi dimidiata intelliges ex illis Pauli monstra dicuntur etc. *Ant. Aug.* A monendo, monestrum, monstrum, passim apud bonos autores. Cicero tamen a monstrando lib. I. de divinatio. (c. 42.): Quia enim ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur. Idem et lib. II. (c. 3.) de nat. Deor. Sed minus bene. De ostentis, portentis et prodigiis, vide suo loco. *Dac.* V. l. 88. ff. de verb. signif. l. 7. in fin. Cod. de posthumis hered. *Goth.* Prodigium velut. Ligo: Prodigium velut prodicium et quasi praedicium. *Dac.* Quod item ab ostendendo dictum est. Schedae: Quod item ab ostendendo dictum est ut apud auctores qui monent histriones in scena, sed etiam ubi adiiciuntur commentarii. Quae diversa sunt. Nam post dictum est sequuntur verba Festi de monitoribus quae retractis fugitivis vocibus ita sunt rescribenda: Monitores dicti sunt qui monent, ut apud auctores, qui monent histriones in scena, sed etiam ubi adiiciuntur commentarii. Nihil certius; quae sequuntur: Monstra dicuntur etc. novum caput incobant et Paulo sunt adscribenda. *Dac.*

Molucrum. Afranii verba sunt, qui ita scribant: Virgini tam crescit uterus, quam gravidae mulieri, vocatur molucrum transit etiam sine dolore. Gabriel Faernus ita: Virgini Tam crescit uterus, quam gravidae mulieri: Molucrum vocatur, transit sine doloribus. Sunt autem senarii duo post verbum virgini. *Ant. Aug.* Scribe *μύλακρον*. Versus Afranii ita legito:

— — — ferme virgini

Excrescit uterus, tanquam gravidae mulieri.

Molucrum vocatur; transit sine doloribus.

Et ubi molatur, non, ubi immolatur. *Scal.* Lege: Non solum quo molae verruntur, etc. Scopam enim molare significat, pro *μύλακρον* lege *μύλακρον*, *μυλήκρον* a *μύλη*, mola et *κρεῖν* verrere. At molucrum, tumor ventris est a *μυλόκρεος*, mola carnis, quae proprie ex semine virili, quare improprie de virginis tumore molucrum dixit Afranius. *Dac.* *Μύλακρον*. *Μύλακρον*. *Goth.*

Mola. Vide immolare et muries. In fine molas avias inepte quidam dictas putant, certe non capio. Puto rescribendum molas alias. Ut dicat Festus inepte facere eos qui molam aliam dictam putant, quam fac cum sale. Nihil aliud video. *Dac.* Vide supra Immolare. Et Varronem (pag. 141. Sp.). Glossis molae salsae, *μύλας παρρηγμένας*. *Goth.*

Moles. Lege: Moliri et molitiones a molendum certum est dici. Imo potius a molibus est moliri a quo et molitiones. *Dac.* Molitiones. Molitores. *Goth.* Moliendo. Molendo. Idem.

Munus. Vide infra in fine post myrica. Utrumque muneris significationem amplexus Varro lib. IV. de L. L. (pag. 143. 178. Sp.): Et munus quod mutuo animo qui sunt, dant officii causa. Alterum munus quod muniendi causa imperatum, a quo etiam municipes, qui una munus fungi debent, dicti. *Dac.* Vid. l. munus. 214. ff. de verbor. sign. Donum. Vid. d. l. 214. *Goth.*

Mummiana aedificia. A Mummio qui Corinthum diruit. *Dac.*

Mundus. Haec corrupta, transposita, et male etiam distincta sunt. Lege igitur ex iudicio Merulae apud Enniam: Mundus appellatur coelum, terra, mare et aer, quia non alius est quam quod moveri potest. Mundus etiam dicitur ornatus muliebri. Attius, cum virginali mundo clam patre. Mundus quoque ap-

pollatur lentus et purus. Ennius, idem loca navibus celeis munda facit nautisque mari quasentibus vitam. Nam integrum versum Ennii descripserat. Festus ut odoratus sum ex schedis, ubi *munda facie atque etiam aere Cereris quin.* *Mundus* igitur ex Festo, Isidoro et aliis quasi *movendus*. A motu perpetuo; sed omnino *mundus* a *munditie* ut Graecis etiam *κόσμος ἀπὸ τοῦ κομίζωτος*. Inde etiam et ornatus mulieris *mundus*, nempe speculum, unguenta, catenae, annuli etc. *Dac.* *Etiam dicitur ornatus muliebris.* Vide ff. de auro, argento et mundo. Vide Nonium in v. *Mundus* (pag. 214. Merc.). *Goth.*

Munitio. Vetus codex, *Mortificatio*; lege *Morsificatio. Scal.* Forte pro *molitio*, o in u et l in n mutatis. Molere enim est conterere, unde molae dicti etiam dentes qui et molares. Meursius tamen vult *munire* veteres usurpasse pro *mandere cibum*; unde et in illo Plauti in *Curcul.* (III, 70.):

*Vineam pro aurea statua statuam, quae tuo
Gutturi sit monumentum.*

Antiquam lectionem *munimentum* restituendum censet, quasi dicat Phaedromus statuam tibi vineam quam gutture absorbeas, quam ingurgites. Sed manifeste contra mentem Plauti, cuius verba sic mire sapiunt: *Au lieu d'une statue d'or, je vous élèverai une vigne pour servir de monument à votre gosier, c'est à dire, d votre yvrognerie.* *Munimentum* pro *monumentum*; antiquae. Infra Scaliger legebat: *morsificatio*; frustra ut optime Meursius; *mortificatio* enim a *mortare*, conterere. *Dac.* *Munitio.* *Molitio.* *Morsicatio.* *Mortificatio* vel *molificatio*. Alii *morsificatio*. Adde Nonium in *Morsicatio* (pag. 139. Merc.). *Goth.*

Muneralis. Lex Cincia de donis et muneribus non omnibus prohibuit munus accipere; sed ob causam orandam, patrociniumve praestandum. Vid. Cicero lib. I. epist. ult. ad Atticum. Tacitus lib. XI. (c. 5.) XIII. et XV. *Ant. Aug.* Leviter immutati Plautini versus (Legitur inter fragm. ex amissis com. citata, amisso etiam com. nomine) ita legendi:

*Neque muneralem legem, neque lenoniam,
Roga, nec fuerit, nec ne, flocci existuma.*

Vetabat ob defensam causam donum accipere. Vide epistolam Plinii Iunioris ad Valerianum libro V. Etiam legis mentio non fit. *Scal.* Lex Cincia muneralis aive de donis et muneribus qua cavebatur ne quis ob causam orandam donum munusve acciperet. Eam tulit M. Cincius Tribunus plebis M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coss. *Dac.* Vide Ottonis not. ad Cic. de Senect. pag. 29. Ceterum duo versus sunt Plautini, sic describendi: *Neque múneralem légem, neque lenóniam, Rogdta fuerit néene, flocci áeatimo.*

Munem. A *munus*, munis, immunis. Plaut. Mercat. I, 1. (Prol. 105.):

Dico eius pro meritis gratum me et munem fore.

Ita enim legendum, non ut quidam, *memorem. Dac.* *Munem.* Pro officio hic. Apud Nonium *Munes* (p. 23.) consentientes ad ea quae amici velint. *Immunis.* Vide supra *Immunis* et *Impetum. Goth.*

Mutae. Festi verba ex iis, quae Paulus conscripsit, intelligimus, ordinem tamen videtur mutasse, namque illa duo verba Festi, *mutum dicimus*; referenda sunt ad oratorem, aut tragoeum. Si quis tamen velit nihil mutare, addere poterit ea, quae Festus scribit iis, quae Paulus retulerat. Mihi prior opinio placet. *Ant. Aug.* Infra. Verba Festi sunt ultima in epitome. Praecedentia supplebis ex ipsa epitome. Nam falso putant docti homines, quae Paulus finit, ea incipere Festum. Antecedentia enim, ut dixi, desiderantur. Quae sequuntur, alio spectant. *Scal.* Vide infra *Mutum*.

Multam. Legendum, *poenam quidam*, non *quandam. Scal.* Oscam vocabulum, a quo *multus* quod numerando multa aestimaretur, et *multare*, numerare. Plaut. Stich. III, 1. (19.):

Quam multas tecum miserias multaverim.

Multa autem primis temporibus in ovibus et bubus aestimatis constitit, quibus abundabat Italia. Gell. lib. XI. (c. 1.): *Suprema multa erat dactarum ovium, et triginta bovm pro copia scilicet bovm et penuria ovium. Sed cum eiusmodi multa pecoris armentique a magistratibus dicta erat, adigebantur boves ovesque, alias pretii parvi, alias maioris, eaque res faciebat inaequalem multae punitionem, idcirco postea lege Aleria (quam Tarpeiam alicubi vocat Festus) constituti sunt in oves singulas aeris deni, in boves aeris centeni, minima vero multa fuit ovis unius. Dac.* *Poenam quandam.* *Poenam quidam.* *Pecuniariam.* Multa, pecuniaria poena hic olim non ita. l. aliud. 131. ff. de verb. sign. *Maximam multam.* Vid. infra in *Ovibus.* Quia non licebat. Vid. infra *Peculatus furtum publicum.* *Aestimaturque bos.* Vid. infra *Peculatus ovibus* et supra *Aestimata. Goth.*

Mullei. *Mulleos.* Verbum *allucinatos* mendosum est; *lunatos* placet, sive *alutatos* ab *aluta*; de utroque est carmen Iuv. Sat. 7.: *Appositam nigrae lunae substat alutae, quod aliter dixit Horat. lib. I.*

R r r *

Satyr. 6, (27. sqq.): *Nam ut quisque insanus nigris medium impediit crus Pellibus, et latum demisit pectore clavum, Audis continuo quis homo hic?* Vid. Plutarch. in Probl. Titinii carmen mendosum est. *Ant. Aug.* Catonis verba ita legenda: *Qui magistratum curulem cepisset, calceos mulleos, alii uncinatos, caeteri perones.* Haec erat antiquorum σύτληα. Magistratu functi mulleos, milites fulmentatos, caeteri Romani perones, καὶ ὠμοβρεχίνους, sumebant; de uncinis et clavis militaribus satis in Coniectaneis. Versus Titinii ita lego:

— — — iam cum mulleis
Te ostendisti, quos tibiatis calceos.

Tibiatis, hoc est, ad mediam usque tibiam; ita erant omnia ea genera calceamentorum, qualia Turcarum hodie, medio crure tenus. Quod et Tertullianus manifesto ostendit libro de Pallio: *Impuro cruri purum, aut mulleolum inducit calceum.* *Scal.* Mullei vel mullei calcei dicuntur non ab antiquo verbo *mullare* suere, ut putavit Scaliger, sed a colore mulli piscis, nam puniceos fuisse vel ex Dione certum est, qui ait Caesarem usum ὑποδέσει ἐντονα ὑψηλῇ καὶ ἐρύθρῳ χρώμα κατὰ τοὺς βασιλέας τοὺς ἐν τῇ Ἀλβῇ τότε γενομένους. Aperte mulleos describit quos ab Albanis regibus ad patricios transiisse idem docet. Nam stante libera republica Patricii et Senatores calceos nigros gestabant, ex patriciis autem qui Magistratum curulem cepissent, mulleos, hoc est, rubros, at postquam imperatores sibi solis puniceos illos sive mulleos calceos volvere quasi proprios relinquere, consulibus non purpurei aut punicei ut antea, sed aurati sunt attributi ut constat ex Cassiodoro. Ita igitur, ut optime ad Vopiscum Salmasius, conciliandi sunt autores, qui patriciorum nigros faciunt calceos et qui mulleos, nam patriciorum eorum qui magistratum curulem cepissent, proprium gestamen erant mullei calcei, reliquorum qui nondum in sella curuli sedissent, vulgariter nigri. Id omnino evincit locus Catonis cuius verba sic legit Scaliger: *Qui magistratum curulem cepissent calceos mulleos, alii uncinatos, ceteri perones.* Porro, docet idem Salmasius Puniceos illos sive mulleos calceos Tyrrhenicos etiam dictos quod eorum factura Tuscanica esset, ut Virgilius Tyrrhenos calceos Evandro regi tribuit lib. VIII. (458.):

Et Tyrrhena pedum circumdat vincula plantis.

Ubi Servius: *Tyrrhena vincula Tusca calceamenta et dicit crepidas quas primo habuere Senatores, post Equites Romani, nunc milites. Alii Senatorios calceos volunt quia hoc genus calceamenti a Tuscis sumtum est.* Sed adi ipsum Salmasium ad Vopiscum. In verbis Catonis pro *allucinatos* Turneb. *alutacinatos*, nempe ab *aluta*; alii *alutatos*, vel *lunulatos*. Perones calcei toti ex pellibus, ex corio crudo; Isidor. in gloss.: *Pero calciamenta pilosa.* *Dac.* Quibus reges Albanorum primi. Quibus vero imperatores Romani aliquando usi. Campagii Novell. 126. *Allucinatos.* Alii *alutocinatos*, alii *lunatos*, alii *alutatos*. Iuvenalis: *Appositam nigrae Lunam subiecit alutae.* Alii *uncinatos* eo sensu: magistratu functi, mulleos: milites fulmentatos: caeteri Romani Perones. *Perones.* Iis utebantur per nives et glaciem. Iuvenal. Satyr. 14. Sidon. Apollin. Epp. IV. *Goth. Tibialis.* Ita erant genera omnia calceamentorum, qualia Turcarum hodie. *Idem.*

Multifariam. Graecorum imitatione πολυφάρως, διφάρως, τριφάρως, multifariam, difariam, trifariam. Varro: *Totfariam: in totfariam locis; a multus et fari.* *Scal.* Gloss.: Πολυτρόπως, πολυμερῶς. Eadem forma *Totfariam* a Varrone dicitur, et Gloss.: *Difariam, διτῶς. Trifariam, τριτῶς. Quadrifariam, τετρατῶς, τετραπλῶς. Septifariam.* Vide Nonium (p. 141. et p. 170. ubi nunc legitur *septemfariam*). *Goth.* Locum ubi Varro dixerit *Totfariam*, non reperio. *Aliquotfariam* in Catonis fragmento legitur apud Varron. de R. R. I, 2.

Mulciber. Melius obtinuit in versu Pacuvii. *Scal.* *Mulciber* a *mulcendo* ferro, imo potius a *mulcendo* tantum, ut a *craceo*, *craber*; a *tumco*, *tuber*; sic a *mulceo*, *mulciber*. Gloss.: *Mulciber, ἡφαιστος, ἀφηνήεις.* *Dac.* Molliendo. *Goth.*

Maniae. Non solum terculamenta infantium, sed et lactentium deos praesides ita vocabant. Itaque et Varro (apud Non. pag. 167. Merc.): *Cuninam* et *Ruminam* inter Manios censet, cuius haec verba: *Cato de liberis educandis: Hisce Maniabus lacte fit non vino: Cuninae propter cunas; ruminas propter rumam* etc. Male apud Nonium *manibus*. *Scal.* *Maniae*, figurae quaedam ex farina a nutricibus fictae ut terculamenta infantibus obliicerent, *maniae* dictae a *mania* Deorum manium matre vel avia. Glossae Isidori: *Maniae formidinum imagines.* Erant et *Maniae* Deae lactentium praesides. *Cuninae propter cunas; Ruminas propter rumam, id est prisco vocabulo mamam.* Quod infra legitur: *Id est manes quos, paulo aliter in sched.: Id est manes Deos Deasque, qui aut ab inferis ad superos manant; aut mania est eorum avia materna, sunt enim* etc. *Dac.*

Mutire. Vide in coniectaneo tertio (pag. 154. Steph.). *Mutire* est ne mu quidem audere facere,

quod Graeci *ῥούρειον*. Glossarium: *Muttum*, *ῥού*. Etiam in idiotismo dicimus, *ne muttum quidem audet dicere*. *Scal.* *Mutire* idem quod *mussare*. Lucilius:

Nec laudare hominem neque mu facere unquam.

Mu autem proprie canum est, unde *mutire* dicuntur, ut *gru* porcorum, qui *grunnire*. *Dac.* Vide supra *Amussim*. Adde Nonium in *Mussare* (pag. 427. Merc.). *Goth.*

Moenia. Pro *munia* a muniendo ut pro *muris*, *moerus*. Verba Attii sic legit Merula:

— — — *Signa extemplo*

Canere ac tela ob moenia adferre imperat.

Ob *moenia*, i. e. ad *moenia*. Vide *Ob*; *moenia* pro officia *Plaut.* (*Fragmm.* ex *Nervolaria*):

Prohibent quin moenia aliunde fungar mea.

Ita enim legendus hic versus ut in *Al. Dac.* *Et alia*. Et caetera. *Nervolaria*. Exstant haec in *Sticho Plautina*. *Fungar*. *Fungor*. *Goth.* Non in *Sticho* haec inveniuntur. Cf. *Taubm.* ad *Fragmm.* *Nerv.*

Moene. (Ad pag. 169.) Singulariter pro *moenia*. *Dac.* *Per.* *Pro.* *Goth.*

Murrina. Vide *murrata potione*. Hanc antiquae mulieres Romanae muliebri *ὑποκοσμῶν* *muriolam* indigetarunt. *Dac.* *Murrhina* *Nonius* (pag. 551.). Dixi ad l. 16. *Goth.*

Murgiso. Tanquam dictus esset, *Moriciso*. *Isidorus* in glossis: *Murgiso*, *callidus*, *murmurator*. *Lego*: *Callidus*, *morator*. *Dac.*

Myrmillonica. Potius scuta quibus gladiatores, *Myrmillones* scilicet, utebantur. *Dac.* *Murmi-*
lonica. *Goth.*

Myrtea. Infra: Est fragmentum, quod pertinet ad literam S. de suis et necessariis heredibus; cuius haec extant reliquiae: . . . ut patri suo heres existeret. Et tam heres est, quam, si idem in potestate aliena non fuisset, suus heres; ut patet ex eo, quod ait *Sulpitius* in ea oratione, quam dixit pro *Anfidia*. Perspicuum est, quod ait, de eo, qui in adoptionem datus, a patre adoptivo emancipatus est. Tam enim is heres est beneficio *Praetoris*, quam si in aliena potestate non fuisset, suus heres futurus erat, iure civili; quamquam non ignoro in bonorum possessionibus nomen heredis *καταχρηστικῶς* poni. *Praetor* enim heredem facere non potest. *Scal.* Mihi quidem ignoti sunt campi illi *myrtei* ubi *Sardas* superavit *Papirius*. *Dac.* Vide infra *Ovalis*.

Mussare. A Graeco *μύζω*, clausis labris e naribus sonum mitto, quod murmurantium proprium, *μύζω* autem a *μῦ*. Quod muti non amplius quam *μῦ* dicunt. *Varro* lib. VI. (pag. 377. Sp.) inde *mussare* tacite murmurare. *Ennius* lib. VI. *Annal.*: *Intus in occulto mussabant* al. *mussabat*. Lege: *Quintus in occulto mussabat*. Citatur hoc fragmentum in voce *summissi* et de *Quinto Fab. Max.* loquitur *Ennius* qui ideo *mussabat*, quod de se ab exercitu removendo senatus cogitabat. *Dac.* *Vulgo* vero pro *tacere*. *Philargyrius* IV. *Georg.* (188.). *Mussant*, hic, inquit, murmurant quae vox ponitur et in tacendi significatione ut apud *Ennium* in XVII:

Non possunt mussare boni qui facta labore

Nixi militiae peperere.

Vide *Serv.* ad illud XII. *Aeneid.* (v. 657.):

Mussat rex ipse Latinus.

In illo *Ennii* quem laudat *Festus*, nemo est qui dubitet legendum:

Non decet hio mussare bonos.

Dac. Vid. *Non.* in *Mussare* (pag. 427. Merc.). Gloss.: *Mussitare*, *ῥούρειον*. *Mussabant*. *Mussabat*. *Goth.*

Mucia prata. *Livius* XI. XIII.: *Patres C. Mucio virtutis causa trans Tiberim agrum dono dedere*; quae postea sunt *Mucia prata* appellata. *Dac.*

Mugionia. *Varro* lib. V. (pag. 164. Sp.): *Mugionis a mugitu*. *Solin.* cap. 2.: *Mugioniam supra summam Novam viam*. Vide *Nonium* (*Nihil de Mugionia porta* sp. *Non.*). *Fulv. Urs.* *Mugionia porta*. *Melius* *Varro* qui lib. IV. (l. c. legitur nunc *Mucionis*): *Mugionis portam dictam docet a mugiente pecore, id est bubulo*. Quod per eam ad pascua sua exigeretur ab antiquo oppido, *Palatino* scilicet, ubi primum *Roma* condita. Eius verba: *Praeterea intra muros ideo portas dici: in palatio Mugionis a mugitu, quo ea pecus in Bucitatum antiquum oppidum exiebat. Eadem et Trigoniam et porta Palatii dicta*. *Dac.*

Muginari. *Plinius* in praefatione (§. 18.): *Dum ista, ut ait Varro, muginamur, pluribus horis vivimus*. *Isidorus*: *Muginatur, causatur*. *Scal.* *Muginari*: *causari, tergiversari, moras necitare*. Gloss. *Isidori*:

Muginatur, catusatur. Usus est Cicero ad Atticum lib. XVI, ep. 12.: *De ocella dum tu muginaris nec mihi quidquam rescribis, cepi consilium domesticum.* Nonius (pag. 139. Merc.) interpretatur *murmurare*. Ut et in glossario: *Muginor, γογγύζω*, i. e. *murmuro*. Erit igitur *muginor* vel a *magio*, vel ut doctissimo *Vossio* placebat, a *nugor, nuginor*, n in *muginor*. *Dac.*

Mustricola. Invenio in glossis latinis: *Mustricula, machina ad stringendos mures*. Et puto verum esse. Nam lignum illud ad calceos suendos, a similitudine illius machinae dictum videtur. *Scal.* Gloss. Isidori: *Mustricola, machina* etc. A cuius machinae similitudine, *mustricola* etiam dicta est forma lignea cui induto corio novus fit calceus. *Dac.* *Mustricola.* Forma calcei dicitur in l. Sed etsi 5. §. Si magister. 3. ff. ad l. Aquil. l. Item quaeritur. 13. §. item. 4. ff. locati. *Mustricula* vero Glossis machina ad stringendos mures, quae et *muscipulum* et *muscipula* iisdem, *μύστρον καὶ πῦλιν ἐπὶ μύων*. *Goth.*

Myoparo. Lege: *Nam, et Myon, et Paron per se sunt*. Ab insulis *Paro, Corcyra*, dicta navigia, *Parones, Cercuri*. Quin et *Syriaca* lingua retinuit *Percura*. Hoc enim est *Cercurus*, nisi *mavis νέκρον καὶ οὐραν* nomen dedisse a forma, propter longitudinem videlicet; a forma autem *μύωνες*, hoc est angusta et oblonga, ut *myobarbum*, angustus et oblongus *Liberi* patris *cantharus*. Ut annotamus apud *Ausonium*. *Mures* enim et *Mustellae* oblongo corpore. *Scal.* *Myoparo.* Ita *Nonius* (pag. 534. Merc.); alii *mioparo*. Adde infra *Parones*. *Goth.*

Minucia. Ubi fuerit ignotum est, ut et quis fuerit iste *Minucius*. Putabam olim *Minuciam* portam eandem esse et trigeminam ab eo *Minucio* sic dictam qui extra eam aurato bove donatus est, ut narrat *Liv.* IV, 16. Sed nihil ibi de sacello, quare simplicius quaerendum. *Dac.*

Martias Kalendas. Iis matronae *Iunoni* et *Marti* supplicabant, ideoque *matronalia* dictae sunt, et *matronales ferias* vocat *Tertullian*. Vide *Ovid.* Fast. lib. III, et veteres *Horatii* interpretes ad *Od.* 7. lib. III. (init.):

Martiis caelebs quid agam Calendis.

Dac. Hinc illud proponitur in l. Sed si *Vir* 31. §. Si vir uxori munus immodicum *Kalendis Martiis* aut natali die dedisset, donatio eat. 8. ff. de donationibus inter virum et uxorem. *Goth.* *Capta sit.* Coepta erat vel est. *Idem.*

Mavortem. Vide *Mamers*. *Dac.*

Magnum annum. *Cicer.* lib. II. (c. 20.) de nat. Deor. ubi de planetis quorum ex disparibus motibus magnum annum *Mathematici* nominaverunt, qui tum efficitur cum *Solis* et *Lunae*, et quinque errantium ad eandem inter se comparisonem confectis omnium spatiis est facta conversio, quae quam magna sit, magna quaestio est: esse vero certam et definitam necesse est. Et in *Hortensio*: *Horum annorum quos in fastis habemus, magnus XII. millia nongentos quinquaginta quatuor annos complectitur.* Sed merae nugae. *Magnus annus* sive annus *Platonici* cum stellae fixae ab aequinoctii et *Solstitii* cardinibus digressae, εἰς τὰ ἐνόμεια totum circulum suum confecere. Eas autem ex *Timacharidis*, *Hipparchi* suisque adeo observationibus centum annorum spatio gradum unum absolvere *Ptolemaeus* statuit, ex quo efficitur 36000 annorum decursu hunc magnum annum evolvi. Tardiores hunc motum faciunt tabulae *Alphonsianae*, ita ut totis 49000 annis periodum hanc absolvi rex *Alphonsus* crediderit. At brevioribus eam spatiis determinavit *Albategnius*: nec plusquam 23700 annos ei tribuit, quippe quam 66 quoque anno gradum unum explere deprehenderit, quam sententiam observationibus suis longe accuratissimis ad verum proxime accedere confirmavit *Tycho*, nam intra 67 annorum spatium gradu uno fixus εἰς τὰ ἐνόμεια progredi, totumque illud curriculum 24120 annis peragere comperit. Ita illustr. *Huetius* in doctiss. suis in *Origenem* observationibus. *Dac.*

Medius fidius. *L. m. filius*, i. *Hercules. Fulv. Urs.* Quod *Graeci* iurantes *μὲν, νῆ* praeponunt, id *Romanis* erat *Me* et *E.* *Mecastor*, *Medius fidius*, *Mehercule*, *Eiuno*, *Equirine*, *Ecere*, *Epol*, *Ecastor*. *Scal.* Vide *Mecastor*. *Medius fidius*, per *Iovis* filium. A *Graeco* διός factum *dius*. Festi sententiam probat *Varro* lib. IV.: *Aelius Gallus* *Dius fidius* dicebat *Diuvius filius* ut *Graeci* διόσκουρον *Castorem*: et putabant hunc *Sancum* ab *Sabina* lingua et *Herculem* ab *Graeca*. *Dac.* Iuramenti species, compositum ex *me* et *dius Fidius*. Ita *Mecastor*, *Mehercules*. Alii ex *E* compositam dictionem putant, ut *Ecere*, *Equirine*, *Ecastor*. *Goth.*

Mortem abiisse. Mortem adiisse. Vide ob. *Dac.*

Manus. *Manuos.* Forsan legendum vel *manes* vel *manos*; nam *manis* dicebant pro *manus*, a quo immanis. In carmine saliare est: *Cerus manus* i. e. *Creator bonus, bonus genius*. Quod hic forsitan alludit *Festus*. Nihil tamen affirmo, nam *manuus* dici quidem potuit. *Dac.* *Manuos.* *Manes.* *Aelius Stilo.* *Aurelius* vel *Ateius*. Et. Unde. *Goth.*

Muscerdas. Haec sunt Pauli. Festi verba sic schedae: *Muscerdas* prima syllaba producta dicebant antiqui *stercus murum*. Scribendum *mucerdas*, sic *bucerdas*, bovum *stercus*, *opicerdas*, ovium. Glossae: *Mucerdas*, *μυόχοδος*. Sic enim legendum, non *μυιόχοδος*; quod ait primam syllabam produci u densus innuit. Vide notata in *lustrum*. Sic in *essemus* primam syllabam produci notat Donat. Sic in *insanos* Cicero. Sic in *clytus* prima brevi. *Dac.*

Mapalia. Ait hominibus solute viventibus exprobrari vocem *mapalia*; et verum est. Seneca *ἀποκολοκυντώσει*: Ego, inquit, P. C. interrogare vobis permiseram; vos mera *mapalia* fecistis. Volo servetis disciplinam curiae. Mera *mapalia* fecistis, hoc est, susque deque habuistis et dissolute potius egistis; vel potius: vos o inepti et dissoluti, id fecistis. Vide quam bene locus ille ex Menippea Senecae huius locis collatione illustretur, et tamen mirum, quantum negotii facessit viris doctissimis, qui in loco Senecae exponendo plurimum aestuarunt. *Scal.* Eadem et *magalia*, nisi quod in *mapalia*, *ma* est breve quod in *magalia* produci-
tur. Virg. IV. Aeneid. (259.):

Ut primum alatis tetigit magalia plantis.

Et lib. I. (421.):

Miratur molem Aeneas, magalia quondam.

Ubi Servius: *Magalia Antistoichon* est; nam debuit *magaria* dicere, quia *magar* non *magal* Poenorum lingua villam significat. Cato originum primo: *magalia* aedificia quasi cohortes rotundas dicunt; alii *magalia* casas Poenorum pastorales dicunt. Ut vides locum Catonis, quem noster e quarto, e primo Servius attulit et non leviter immutatum. *Magar* autem ab Hebraeo *magur* habitatio. A *magur* variante dialecto Poeni fecere *magar* et Poeni quidem *magar* sive *magara* sive *megara* vocabant partem eam Carthagini quae Byrsam cingebat et habitationi civium relinquebatur. *Dac.* Cohortes. Vide *Cortina*. *Dac.* Glossae: *Mapalia*, *καλύβαι*. *Goth.*

Metalli. *Metelli.* Glossarium: *Metellus*, *μίσθιος*. *Scal.* *Metellus*, *μίσθιος*, mercenarius. In fine: *Caeciliae familiae cognomen putatur ductum*. Aliter schedae ubi: *Caeciliae familiae cognomen putat ductum quod est* Desideratur tantum vox *Metellus*. *Caeciliam* familiam pro *Caecilia* gente dixit Festus quae Metellorum cognomento potissimum clara. *Dac.* In re. In lege. *Mercenarii*. Hinc glossae: *Metellus* *μίσθιος*. *Goth.*

Manum et mentum. Vide Gell. lib. XIII. cap. 17. et interpr. Lycophr. in Iambicis, et Eustath. in I. Homeri Iliad. qui nihil de Calchante, sed de aliis dictum referunt. Vide proverbiorum interpretes. *Ant.* *Aug.* Verba Graeca sic latine Erasmus:

Multa cadunt inter calicem supremaque labra.

Qui et *πέττει* pro *πέλει* legisse videtur. Quamvis et aliter fieri potuit: nam *πέλει* veteres omnes agnoscunt. Ceterum in verbis Festi non pauca desiderari fidem faciet hic locus Eustathii qui de Ancaeo narrat, quod ille de Calchante; eius verba I. Iliad. pag. 77. edit. Rom. Multos eius Calydonius interfecit: *Ὡν εἰς καὶ ὁ παρὰ Λυκόφρονι Ἀγκαῖος, ὃς ἀμπελώνα κατὰ πολλὴν σπουδὴν φυτεύσας, καὶ ἀκούσας ποθὲν ὡς οὐκ ἂν ἴσως τοῦ ἐκείθεν οἶνον πλοῖοι, καὶ ψευδῇ τὸν λόγον εὐχόμενος ἐλεγχθῆναι, ἤλθεν εἰς τοῦτο καιροῦ, ὡς τελεσφορηθῆναι καρπὸν (lego καρπὸν) ἐκείθεν καὶ οἶνον ἐκθλιβῆναι, οὗ ὡς ἐμελλεν ὁ Ἀγκαῖος πινεῖν, ἤλεγχε τὸν φοιβήσαντα, ὁ δὲ εἰπὼν τὸ παροιμιαζόμενον ὡς πολλὰ μεταξὺ χεῖλους καὶ ποτηρίου, τέως μὲν ἔδοξε γελοῖος, ἐν ἀκαρδίᾳ δὲ κατεφάνη σπουδαῖος, ἀκούσας γὰρ οἱ (leg. ὁ) Ἀγκαῖος εὐθὺς τὴν περὶ τοῦ σὺός βοήν ὀλίπτε μὲν τὴν τοῦ οἶνου κύλικα, ἐκδραμὼν δὲ σπᾶ τὴν τοῦ θανάτου πεσὼν ὑπὸ τῷ σὺί.* Ex his igitur si non ipsamet Festi verba, at saltem eorum sententiam facile elicies. Ancaei historiam aliquantulum immutatam ex Aristotele narrat Didymus, atque etiam Didymus Thracem tradidisse illud proverbium ab Alcinoi morte vulgatum, quem, ut ait Hom. Odys. XXII. pocula tenentem labrisque iam admoventem Ulysses interfecit. Neque praetereundum. ad huius proverbii similitudinem effatum istud *inter os et offam* de quo Gellius lib. XIII. cap. 16. Huic simile etiam istud etsi aliunde natum, *inter caesa et porrecta* quo usus Cicero ad Atticum lib. V. epist. 18. *Dac.*

Mulis celebrantur ludi. De Consualibus suo loco dictum est. Mulis autem tunc ludos celebratos fuisse praeter Festum nemo quod sciam docuit. *Dac.* *Vehiculque adiungi.* Hinc mulae charruchariae in l. 38. §. 8. ff. de Aedilitio. Et Rhedariae. *Goth.*

Maiis idibus. Ovid. Fast. lib. V. (669.):

*Templa tibi posuere patres spectantia circum
Idibus, ex illo est tibi festa dies.*

*Te, quicumque suas profitentur vendere merces,
Thure dato, tribuas ut sibi lucra rogant.*

Dac. Mercurii aedes. Vid. Livium II, (21.). *Goth.*

Minusculae quinquatrus. Varro lib. V. (pag. 196. 199. Sp.): *Quinquatrus minusculae dictae Iuniae idus ab similitudine maiorum, quod tibicines tum feriati per urbem vagantur et conveniunt ad aedem Minervae.* Minores vocat Ovid. lib. VI. Fast. (651.):

*Et iam quinquatrus iubeor narrare minores.
Nunc ades o coeptis, flava Minerva, meis.
Cur vagus incedit tota tibicen in urbe?
Quid tibi persona, quid toga longa volunt?*

Vide et Livium lib. IX. *Dac.* Adde Gell. II, 21. Müller. die Etrusker. II, 201.

Muli Mariani. Sic per iocum Romani milites vocabantur, nam C. Marius recidendorum impedimentorum gratia, quibus maxime agmen oneratur, vasa et cibaria militum in fasciculos aptata furcis, quas appellarunt aerumnulas, imposuit, quibus onusti milites iter conficiebant. *Dac.* Vid. supra *Aerumnulas.* *Mario instituti.* Marii instituto. *Goth.*

Murcide. Vide Varron. lib. IV. (p. 154. Sp.) de Ling. Lat. et Plutarch. in problem. *Ant. Aug.* Per c scribitur, cum antea per t scriberetur, ut ait Plutarchus. Unde a murteto, quod ibi erat proximum, dictam volunt Varro, Plinius et Plutarchus ipse (Quaest. Rom. XX. fin.) Tertullianus de spectaculis: *Consus, ut diximus, apud metas sub terra delitescit. Murtiae quoque idolum fecit; Murtiam enim Deam amoris voluit, cui in illa parte aedem vovere. Lege: Apud metas sub terra delitescit Murtias has quoque idolum fecit.* Nam metae Circi Murtiae metae vocabantur. Apuleius: *Si quis a fuga retrahere, velocitatem demonstrare poterit fugitivam regis filiam, Veneris ancillam, nomine Psychen, conveniat retro metas Murtias Mercurium praedictorem.* Varro: *Intimus Circus ad Murtim vocatus.* Has metas in eodem libro paulo ante, primas metas vocaverat Tertullianus: *Et nunc, inquit, ara Conso illi in Circo defossa est ad primas metas sub terra.* Quod hic scribitur de monte Aventino, de hac re ita in veteribus monumentis Danielis nostri scriptum reperi. *Vallis ipsa, ubi Circenses editi sunt, ideo Murcia dicta est, quia quidam vicinum montem Murcum appellatum voluit; alii quod fanum Veneris Verticordiae ibi fuerit, circa quod nemus murtetis consitum fuisset, immutata littera Murciam appellatam, etc.* *Scal.* *Murciae Deae,* hoc est Murciae Veneris et per c scribitur cum antea per t scriberetur, unde a murteto quod ibi erat proximum dictam volunt. Varro lib. IV.: *Ad Murtium etc.* *Alii esse dicunt a murteto declinatum, quod ibi id fuerit cuius vestigium manet, quod ibi sacellum etiam nunc Murtiae Veneris.* Plin. lib. XV. cap. 29.: *Ara fuit Romae vetus Veneris Murtiae quam nunc Murciam vocant.* Et ita Plinius et Plutarchus ipse. A myrto, quae Veneri sacra, Myrtea, postea Murcia Venus dicta. Eius aedem in XI. urbis regione ponit Victor; fuit praeterea alia Dea Murcia sic dicta quod Dea esset *Murcidorum*, i. e. ignavorum, inertium. Quamvis istam cum altera Servius videtur confundere. Vide *Murricidum.* *Dac.* Liv. I, (33.). Adde quae scripsi de *murcis* et *murcia* ad l. 4. §. eum qui. 12. ff. de re militari. *Goth.* *Murcus.* Murtus. Nam a murteto Murtia primum. Et metae murtiae in Circo apud Tertullianum. *Idem.*

Martius mensis. Annum in decem menses divisit Romulus, et primum genitori dicavit, qui ab eo *Martius*. Tamen ante Romam conditam non omnibus Italiae populis primus fuit; nam Albanis erat tertius, Phaliscis quintus, sextus Hernicis. Vide Ovid. Fast. lib. III. (I, 39.). *Dac.* Vid. Varron. de L. L. V. (VI, pag. 213. Sp.). *Goth.*

Membrum. At in XII. est: *Homini mortuo ne ossa legito, quo post funus faciat. Fulv. Urs.* Huc pertinent quae de praecidanea porca. *Scal.* *Membrum abscidi. Membrum abscindi.* Etiam os quoddam ad eandem rem adimi testatur Varro lib. IV. (pag. 33. Sp.): *Aut si os exceptum est mortui ad familiam expurgandam.* Id enim ad familiam purgandam certo genere februi quod vocabant *exverrias*. Sed illud postea Decemvirii prohibuere, nisi quis aut peregre aut in hostico esset mortuus. Hinc intelligenda lex XII. tabularum: *Homini mortuo ne ossa legito, quo post funus fiat: extra quam si militia aut peregre mortuus sit.* Crinis etiam secabatur ad quem pro toto corpore iusta fierent. Vid. Stat. IX. Thebaid. Vide infra *praecidanea agna.* *Dac.* Dixi ad Varron. de L. L. IV, no. 4. et ad leg. XII. tabb. in quibus sic erat: *Homini mortuo Ossa ne legito, quo post funus faciat.* *Goth.*

Monodos. Plin. lib. VII. cap. 16. videndus. *Ant. Aug.* *Μονόδογος*, qui dentium loco unum os aequaliter extensum habet, ut Prussiae filius et Epirotarum rex Pyrrhus. Valer. Max. Plin. *Dac.*

Minotauri effigies. Vide *lupi*. Et non aquilam tantum vel minotaurum prisci illi Romani, sed plura eiusmodi animalia in pugnas aut raptus nata bello praeferebant, ut lupos, equos, apros, porcos etc. *Dac.* Ut et porci. Vid. infra *Porci*. *Goth.*

Manius. (Cf. p. 169.) Verbum initio videtur adiectum. Varro lib. VIII. (p. 500. St.): *Forsitan ab eo, qui mane natus diceretur, ut is Manius esset, ut qui luci, Lucius. Fulv. Urs.* Et haec quoque male accepta sunt non a Paulo, sed ab inferioris aetatis hominibus barbaris. In veteribus enim editionibus legitur: *Manius Agerius Nemorensem Dianae consecravit.* Ego lego: *Manius Agerius Nemorensem Dianam consecravit;* hic consecravit est ἀφιδικύω, signum Dianae posuit. Notum est Nemorensem Dianam Aricinam dici et regem nemorensem eius sacerdotem. *Scal. Schedae: Manius Egeri Memorem.* Vett. editt.: *Manius Agerius Nem.* etc. Legendum: *Manius Agerius Nemorensem Dianam consecravit;* et ita optime Scaliger. Sueton. Caligul. cap. 35.: *Nemorensi regi quod multos iam annos potiretur sacerdotio, validiorem adversarium subornavit.* Nemorensis Dianae nemus et ritum describit Strab. lib. V. (pag. 239.). Cuius locum quia male ab interpretibus acceptus est, ego sic verto: *Dianium autem quod vocant nemus, in sinistra parte viae est, qua ex Aricia ad fanum Dianae Aricinae conscenditur. Ibi quoque Dianae Tauricae signum consecratum ferunt. Nam et Barbaricus et Scythicus mos apud illud fanum obtinet. Perfuga enim ibi constituitur sacerdos, qui sacerdotem priorem sua trucidaverit manu, strictoque semper gladio est, insultus timens, ad eos propulsandos paratus.* Plinius sed paulo aliter de eadem re Servius lib. VI. Aeneid.: *Orestes, inquit, post occisum regem Thoantem in regione Taurica, cum sorore Iphigenia, ut supra diximus, fugit, et Dianae simulacrum inde sublatum haud longe ab Aricia collocavit. In huius templo post mutatum ritum sacrificiorum fuit arbor quaedam de qua infringi ramum non licebat, dabatur autem fugitivis potestas, ut si quis exinde ramum potuisset auferre, monomachia cum fugitivo templi sacerdote dimicaret, nam fugitivus illic erat sacerdos ad pristinae imaginem fugae. Dimicandi autem dabatur facultas quasi ad pristini sacrificii reparationem.* Haec Servius. Hunc morem tangit Ovid. lib. I, (259.) de arte:

*Ecce suburbanae templum Nemorale Dianae,
Partaque per gladios regna nocente manu.*

Inde satis liquet Latinos Aricinae Dianae templum vocasse *nemus* et ipsam *Dianam Nemorensem*. Atqui apud Strabonem ita locum acceperunt interpretes, quasi de Dianae silva, ita enim interpretati sunt: *Dianae quod vocant nemus*, cum potius vertere debuissent *Dianium* sive *Dianae templum quod vocant nemus*. Quod et Salmasio video in mentem venisse; qui et in verbis Strabonis pro ἀναβαίνοντι εἰς τὸ Ἀρίκινος ἱερὸν recte emendavit ἀναβαίνοντι. Τῆς δὲ Ἀρίκινος τὸ ἱερὸν. Quare sic vertendum: *Dianium autem, quod vocant nemus, in sinistra parte viae est qua ex Aricia conscenditur. Estque Dianae Aricinae templum.* Strabo enim his verbis explicat vocem Ἀρεπλοίων *Dianium*, id est Dianae templum, etc. Ego olim existimaveram alteram lectionem stare posse, sed de alio quodam fano Dianae verba illa intelligenda quasi dixisset Strabo, nemus illud, sive templum Dianae nemorensis esse in sinistra parte viae, qua ad fanum aliud eiusdem Dianae conscendebatur, quod fanum ad dextram eiusdem viae situm fuerit. Nunc vero Salmasii coniecturam unice amplector. *Multi Manii Ariciae.* Hoc est, ut interpretatur Festus, multi clari viri, ac fortes Ariciae, vel, ut Asinus Capito, multi viri turpes et deformes quasi maniae figurae deformes. Festi explicatio non potest ei displicere qui meminerit sacerdotium *Aricinae Dianae* sola virtute potuisse parari et conservari. Sed Atei Capitonis sententiam iuvat hic locus Persii Sat. VI, (55.):

— — — accedo Bovillas
*Clivumque ad Virbi: praesto est mihi Manius haeres,
Progenies terrae.*

Nam cum de clivo Aricino loquatur, Manium potius quam alium nominavit. Ibi etiam vetus interpres: *Manium dicit deformem et ignotum hominem eo quod Maniae dicuntur indecori vultus personae, quibus pueri terrentur. Ariciae genus panis.* Lege: *Et Ariciae genus panis fieri qui manici panes appellantur.* *Dac.* Lucius. Vid. supra *Lucinus*. Ita Varro de L. L. (l. c.). *Asinius.* Einnius. *Goth.*

Manliae gentis. Vide Livium lib. VI, (20.) et Dionem lib. LI. Inde Musonius apud Gellium lib. IX. cap. 2.: *Simili autem, inquit, exemplo ex contraria specie antiquos Romanorum audio praenomina patriciorum quorundam male de republica meritorum, et ob eam causam capite damnatorum censuisse ne cui eiusdem gentis patricio inderentur, ut vocabula quoque eorum defamata atque demortua cum ipsis viderentur.* *Dac.*

Maiores Flamines. Tres tantum fuere qui maiores dicti, Dialis, Martialis et Quirinalis, quos

Numa rex instituit. Reliqui processu temporum his additi, nam ad quindecim crevit eorum numerus, minores dicti sunt. Inter hos maximae dignationis erat Dialis, minimae Pomonalis. Vide *maximae dignationis*. *Dac.*

Millus. In oratione Aemiliani ita legendum ex l. m.: *Nobis inquit reique praesidio*. Ennius apud Nonium (p. 111. seq. Merc.): *Ea mi, reliquae fidei regno* etc. Vide in dictione *Fortunatim*. *Fulv. Urs.* Varro vocat *melium* lib. II. de re rust. (c. 9.): *Ne vulnerentur a bestiis imponuntur his collaria quae vocantur melium, id est cingulum circum collum ex corio firmo cum clavulis capitalis, quae intra capita* (lege *queis* intra capita) *insuitur pellis mollis duritia ferri*. Et ita melius dici putat Scaliger: nam *μηλατή* pellis ovilla, unde et omne scorteum vocabant *meliaum*, ut apud Plautum *melina* est scortea mantica, *Epidic. I, 1, (21.)*:

— — — *Aut si in melina attulisti.*

Sed idem est millus et melium, dictum enim *melium*, *mellum*, *millum* et *millus*, ut *collum* et *collus*. Supra in verbis Scipionis, quae laudat Festus, legendum ex lib. Fulvii Ursini: *Nobis, inquit, reique praesidio eris is*. *Dac.* Adde supra *Catulus. Eritis. Erit is. Goth.*

Magnificissima. *Magnificior* et *magnificissimus* dicebant antiqui *ἀγαλόμενος* a positivo *magnificus*. Nos autem *magnificentior*, *magnificentissimus*; cum tamen *magnificens* dici non possit, unde ea deducuntur. Sic *munificior* a *munifico* dixit Cato, nos *munificentior* etiam si *munificens* non sit in usu. Vide infra *munificior. Dac.*

Maniceps. Quod manu capiatur, imo capiat. *Sca. l.* Est autem quasi *maniceps*, quia manu sublata se pluris esse licitatum significabat. Sublata enim manu vel digito licitationes fiebant. Cicer. III. in Verr. (I, 54.): *Accurrunt tamen tutores ad tempus, digitum tollit Iunius patruus*. Quae in fine posita, sic legenda sunt: *Quam is pro quo praes factus est*; ut viri docti. *Dac.* Adde infra *Mancipatio*; supra *Emancipati*. Vid. l. 3. Cod. quibus iunioribus. lib. X. *Goth.*

Metaphoram. (Ad p. 170.) Si quis Quintiliani c. 6. de tropis lib. VIII. legerit attentius, verba Festi facile intelliget, et manca restituet. *Ant. Aug.* Lege infra: *Qua utimur, inquit Verrius in oratione* etc. Reliqua sunt obscuriora, eorum tamen si non verba, at sensum odorari mihi videor. Ita enim fere scripsisse Festum puto: *Rem indicemus. Quod si proprium quam tralatum magis valeret, redit ad sua verbum tralatum, manebitque tunc tantum cum quo pervenit eo proprium pervenire non possit. Praesertim apud poetas qui alieno perinde ac suo abutuntur*. Et ita fere Quintilian. lib. VIII. cap. 6.: *Transfertur ergo, inquit, nomen aut verbum ex eo loco in quo proprium est in eum, in quo aut proprium deest, aut translatum proprio melius est; id facimus aut quia necesse est, aut quia significantius est, aut ut dixi quia decentius, ubi nihil horum praestabit quod transfertur, improprium erit*. Item: *Metaphora enim aut vacantem occupare locum debet, aut si in alienum venit, plus valere eo quod expellit*. *Dac.*

Metaplasticos. (Ad p. 170.) *Meta...stices.* Metaphrastices scriptum fuisse videtur; sed mendose, pro metaphrastiche, vel metaphrasi, vel pro metastasi, vel metabasi. Interpretari autem existimamus, cum poetae propter necessitatem metri aliud pro alio ponunt. *Ant. Aug.* Scribe: *Metaplasticos dicitur apud poetas usurpari id quod propter necessitatem metri mutant, quod idem barbarismus dicitur in soluta oratione conscribenda*. *Sca. l.* Metaplasmos a *μεταπλαττω* transformo, transmuto. Quintil. lib. I. c. 8.: *Deprehendatque quae barbara, quae impropria, quae contra legem loquendi sunt posita, non ut ex his utique improbentur poetae, quibus quia plerumque metro servire coguntur, adeo ignoscitur ut vitia ipsa aliis in carmine appellationibus nominentur*. *Metaplasmos enim et schematismos, et schemata, ut dixi, vocamus, et laudem virtutis necessitati damus, etc.* *Dac.* Alii metaphrasticen, alii metaphrasi, alii metastasi, alii metabasi. *Goth.*

Metonymia. (Ad p. 170.) Lege ita versum Ennii:

Cum magno strepitu Vulcanum ventus vegebat.

Et illum:

Persuasit nox, vinum, Deus, qui multo est maximus.

Cui simile Terentianum ex Adelphis (III, 4, 24):

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia: humanum est.

Et Propertii (I, 3, 14.):

Hac Amor, hac Liber, durus uterque Deus.

Vegere, pro vegetare, vide Nonium (pag. 183. Merc.). *Sca. l.* *Metonymia*, *μετωνυμία* a *μετά* et *ὄνομα*. Ad verbum sonat *transnomen*, *transnominatio*. Figura qua continens ponitur pro contento et contentum pro continente. Continens pro contento Ennius:

Africa terribili tremi horrida terra tumultu.

Africa pro Afria. Cicero in Oratore: *Horridam Africam terribili tremere tumultu cum dicit* (Ennius) *pro Afria immutat Africam.* In reliquis, nisi locus depravatus sit, merito Festi iudicium desiderabis. Neque enim cum dicitur *epota vini amphora*, ab eo quod continetur, intelligitur id quod continet, ut tradit Festus, sed contra ab eo quod continet id quod continetur. Nam per amphoram vinum quod in amphora, ut per Africam intelligantur homines qui in Africa. Audi Quintilian. lib. VIII. cap. 6.: *Sicut ex eo, quod continet, id quod continetur usus recipit: ut bene moratas urbes, et poculum epotum, et saeculum felix.* Contentum autem pro continente ut apud Virgil. (Aen. I, 724.): *Vina coronant.* Vina pro pateris. *A superiore inferior*, cum causa ponitur pro effectu ut Vulcanus pro igne. Ennius:

Cum magno strepitu Vulcanum ventus vegebat.

Lego *vehebat*, vel ut Scaliger *vegebat* i. *erigebat.* Et ab *inferiore superior*, cum effectus pro causa, ut amor et vinum pro Cupidine et Baccho. *Dao. Tremis.* Tremis. *Goth.*

Masculino genere. Masculino genere ait dixisse malo cruce C. Gracchum in ea in *Popillium posteriore*, et non adducit exemplum. Item in ea *Popillium et matronas.* Citatque exemplum, ubi malo cruce masculino genere usurpavit Gracchus. Quid est citare bis eandem orationem non tanquam eandem sed tanquam alteram? Deinde quid istud rei est, in *Popillium et matronas*? nota est causa inimicitiarum inter Popillium et Gracchum; de matronis ne verbum quidem. Quare ἀτόπηα docti viri cum viderent, conati sunt emendare ita: *Item cum idem in Popillium et Mathonem ait.* Ut illud in *Mathonem* successerit in locum τοῦ in *matronas.* Laudo conatum, malle tamen non coniecturas suas, sed rem ipsam margini chartae commendassent. Nam sane ita scribendum erat: *Item cum idem in populum, et matronas ait: eo exemplo instituto dignus fuit, qui malo cruce periret.* Vide quam dissimilia haec sint pristinae lectioni; partim enim verba Festi putabantur esse, quae nunc omnia sunt Gracchi; exprobrat adversario duo Gracchus: et quod in populum debacchatus sit, quem qui offendunt, maiestatis postulantur: et in matronas, qui sexus omnium consensu multis privilegiorum praesidiis munitur, propterea vocat malum exemplum; est enim et contra leges, et contra bonos mores. Huius orationis Gracchi in Popillium mentio extat etiam apud Gellium. *Scal. Parentem pro matre, crucem, stirpem, frontem* masculino genere dixisse veteres constat, ut *lupum, metum* feminino. Exempla pete a Nonio. Sed male hic duas C. Gracchi orationes a Festo laudari putarunt viri docti, cum de una tantum mentio facta sit, ut optime monuit Scaliger. Nam quae in fine leguntur: *Item, etc.* non Festi, sed Gracchi verba sunt ex eius oratione in P. Popillium posteriore. *Item*, inquit Gracchus, *cum idem*, (nempe Popilius) *in populum et matronas ait* (sic optime correxit Scaliger, cum male alii in *Popillum et Mathonem*) *eo exemplo instituto dignus fuit qui malo cruce periret.* *Dac.* Facit l. 51. in fin. ff. de verb. sign. *Dixit Gracchus.* Huius orationis meminit Gellius VII, c. 19. *Malo cruce.* Vid. Non. in *Crux* (pag. 195.). *Posteriorem.* Posteriore. *Hunc Frontem.* Vid. supra *Frontem.* *Hunc stirpem.* Vid. infra *Specum.* Vid. Nonium (pag. 226.) in *stirpem.* *Hanc metum.* Vid. infr. *Metus.* Non. (214.) in *Metum.* *Hanc lupum.* Vide supr. *Agnus.* *Goth. Masculina.* Videtur deesse ἀρσενικά καὶ θηλυκά dicunt. *Ant. Aug.* Constat enim et veteres dixisse nomina virilia et muliebria, ut Varro. Item nomina virilis et muliebri sexus. Deesse in fine haec non dubium: qui non ἀνδρικά καὶ γυναικεία ea, sed ἀρσενικά καὶ θηλυκά vocant. *Scal.* Melius ex Festi iudicio *masculina* et *feminina* dicuntur, secundum Graecorum consuetudinem, qui ea non ἀνδρικά i. e. virilia et γυναικεία i. e. muliebria, sed ἀρσενικά καὶ θηλυκά vocant, i. e. *masculina* et *feminina.* *Dac.*

Matronis. Verba Festi ex Pauli epitome cognovimus. Item ex Livio lib. V. apparet his matronas aurum contulisse, Veiis a Camillo captis, et urbe a Senonibus capta praeter Capitolium. Apollini autem donum Delphos cratera aurea portata est ob decumam voti, quo se damnaverant Veiis captis. Matronis aurum restitutum dicit lib. VI. Plutarch. in Camillo doni Apollini dicati meminit. Plin. lib. XXXIII. cap. 1. id aurum in Iovis caella collatum mansisse scripsit ad Pompeium Magnum. Vide *Filentis.* *Ant. Aug.* Magis odoramur, quid voluit Festus, quam ut verba in numerato edere possimus. *Scal. Matronis aurum redditum.* Bis aurum matronas contulisse docet Livius, semel captis Veiis, ut inde votum Apollini solverent. Liv. V. cap. 25. et 28. et iterum ut summa pactae mercedis Gallis confieret, qua adduci se posse dicebant, ut Capitolii obsidionem relinquerent; idem cap. 50. *Matronisto ait.* Quod initio deest, ita supplendum: *Matronis aurum redditum Ateius Capito ait.* Vide *Filentis* et Liv. lib. V. cap. 25. 28. et 50. *Apolloni* autem pro *Apollini* antiqua scribendi consuetudine. Sic in aereo numismate: *Apolloni Sancto.* *Dac.*

Muta (Ad pag. 171.) Interpretationem desiderat. *Ant. Aug.*

Mina. Distingui videtur inter minam singulariter, quam Graeci *mnan* dicunt, et minas. Vel usos veteres nonnunquam asserit mina pro minis, et Catonis exemplum affert. *Ant. Aug. Mina singulariter dici*

SSS *

pro eo, quod minae pluraliter dicimus, Curiatius auctor est; item M. Cato in suasionem mina cogi nulla potuit. *Scal.* Minam pro minis dixisse veteres exemplo Catonis probat Festus quod notandum; distingui enim inter minam singulariter quam Graeci *μῦν* dicunt et minas notum est. Cicero cap. 11. de finibus (de Legg. II, 26.): *A quo iterum funerum sumtus praefinitur ex censibus a minis quinque usque ad minam.* Verba Catonis forte e suasionem legis Voconiae. *Dac.* Minam singulariter dici pro eo quod *Minae* pluraliter dicimus, Curiatius auctor est. Item M. Cato in Suasionem mina colligi nulla potuit. *Goth.* Pertinet haec annotatio ad pag. nostrae edit. 171. ubi nunc ex Ursini coniectura legitur: *Mille singulariter cet.*

Municas. Quae desunt divinare non possum. Placidus in glossis: *Municare, communicare dictum a moeniis id est operibus.* Non dubium est veteres dixisse *moenicare* et *commoenicare*; ut *moerus, murus* et hoc forsitan illud est quod Festus addebat. *Dac.*

Mancipatus ita adoptantis. (Ad p. 171.) Ad litteram S hoc fragmentum pertinere iudicavit Scaliger, quia ibi de suis et necessariis heredibus agitur. Sed sic etiam illud non minus ad M litteram pertinere, cum agat de eo qui a patre mancipatus et postea in adoptionem datus, ita adoptantis patris heres fit, ut patris sui naturalis suus heres erat. Animadverteram antequam in schedas incidissem. Hic autem aliud intendit Sulpicius quam quod primo aspectu videri potest. Neque enim dicit mancipatum et adoptantis patris, et patris naturalis suum heredem esse eodem tempore. Si ita diceret, peccaret certe. Nam mancipatus patris adoptivi tantum suus heres erat cum esset in eius potestate. Equidem iure praetorio vocabatur in tertios heredes, rescissa scilicet emancipatione hoc colore quod licet desierit esse suus heres patris naturalis, non tamen desierit esse filius. At postquam placuit Iustiniano emendare ius illud antiquum, filius quem pater extraneo adoptandum dederat, in patris naturalis potestate remanet, ita ut patri adoptivo succedat tantum ab intestato. Necessesse est igitur aliud voluisse Sulpicium. En tibi: Sui heredes dicuntur qui sunt in potestate patris morientis ut filius, filia, nepos, neptis sive naturales, sive legitimi leg. I. ff. de suis et legitim. hered. §. 2. Mancipatus autem in patris adoptivi familiam transibat, adeoque cum esset in eius potestate recte eius suus heres erat. Desinebatque patris sui naturalis suus heres esse, quia in eius potestate esse desierat, sed si idem pater naturalis filium datum in adoptionem denuo readoptaverit, tum ille revertitur in potestatem patris atque adeo suus heres est, leg. 12. 41. et ult. ff. de adopt. Itaque in verbis Festi: *Et sui patris quasi in potestate cet.* subintelligitur sui patris adoptantis, et *et rō esset, id est fuisset.* Quod et amico meo Vincentio Collessoni I. C. doctissimo in mentem video venisse. Porro hic *mancipatus est datus* in adoptionem, nam emancipationis verbo, quod latissime manet, continetur etiam datio in adoptionem. Qui enim a patre naturali dabatur in adoptionem alteri, adoptaturo eo mancipabatur per aes et libram. leg. ult. cod. de adoptionibus. *Dac.*

Multifacere. Ut parvi facere, flocci facere etc. Sed non video cur illud merito ab usu recessisse dicat Festus, quod quantitas non aestimetur numero, quasi vero quantitas non alia sit continua ab discreta. Sed forte pro *quantitas* rescribendum *qualitas.* *Dac.* *Multifa* Ex epitome Pauli verbo multifacere, haec omnia facile intelliguntur. *Ant. Aug.* Ex scripturas vestigiis videre possit haec in duo capita fuisse divisa. Et forsitan confusa sunt quae de multifariam scripta fuerant. Prius caput ita ex schedis: *Multifacere antiqui dicebant sicut magnifacere item et parvifacere, testis est M. Cato in ea quam scripsit contra Q. Minucium Thermum de X hominibus: Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiam multifacitis quod quidem merito ab usu recessit, quia non aestimatur numero quantitas, nec desiderat multitudinem, nec continetur numero.* Sequebatur opinor *multifariam* ut in Pauli epitome. *Dac.*

Magisteria. Verba Festi ex his Pauli verbis intelliges; addebantur tamen alia de magisterio, ut opinor, ludorum Apollinis ex oratione nescio qua, quae contra orationem inscribatur alterius oratoris. *Ant. Aug.* *Magisterium.* Difficile explere lacunas istas. Tamen de Apolline et de quodam scriptore, qui contra orationem nescio cuius quaedam de Apolline dixerat, tractabatur. Suspicionem agi de oratione, quam habuit Varro ad populum ludis Apollinaribus de Nonis Caprotinis. Verba eius sunt haec ex quinto de latino sermone: ob hoc togam praetextam datam eis Apollinaribus ludis docui populum. *Scal.* *Magisteria.* Magistri. *Quae.* Qui. *Magis cet. possunt.* V. l. 57. de significat. verbor. *Goth.*

Maledictores. *Maledic* Praeter Hispaniae mentionem cetera ex Pauli epitome intelliguntur. *Ant. Aug.* Infra: *Cato cum proficisceretur in Hispaniam, i. e. Cato in ea oratione quam habuit cum ad bellum Hispanicum proficisceretur, anno mundi 3755.* *Dac.*

Mihipte. Verba Festi exceptis his, quae Paulus notat, non intelligimus. Sed exempli sumti ex libris Catonis ea esse arbitramur. *Ant. Aug.* Quae sequuntur Catonis verba sunt, sed quae frustra quaeras; et hic etiam mutilae sunt schedae. *Dac.*

Mansues. Plaut. Asin. I, 2, (19.):

Reddam ego te ex fera, fame mansuetem, me spectq modo.

Dac. Vide Nonium in Mansuetus (pag. 483.) et *Mansues* (pag. 59.). *Goth.*

Meritavere. Catonis verba relata a Festo non assequimur. *Ant. Aug.* *Meritavere, saepe meruerunt*, Cato dixit, Poenorum IV. *Suffetes evocant omnis cohortes; omnis, qui stipendia meritaverunt.* Ita mihi videor scripturae Festi vestigia odorari. *Scal.* Rescribendum est *meritaverunt, saepe meruerunt.* Ut ex verbis Catonis manifestum est; in iis *omnis pro omnes vel omneis*, antique. Vide *suffes.* *Dac.*

Magnificius. *Magni....* Catonis, Atei et nepotis M. Catonis, ut opinor, sententia obscura est, his paucis exceptis, quae Paulo debemus. *Ant. Aug.* Cum in hisce ruderibus excitandis satis diu me torsissem et eorum tantum partem aliquam edidissem, tandem me ab hac cura schedae liberum fecere, quae si non locum integrum, tamen aliquatenus restaurari facilem ponunt. Verba quidem Catonis ut valde confidentis esset se praestaturum recipere ita nimis meticulosi super iis coniecturam suam tacere. Locum igitur integrum sic tentabo: *Cato in ea quam scripsit..... Crimina magna quis homo quam tu aut pulcrius purgat aut magnificius. Nunc magnificentius dicimus cum magnificens eius positivus non amplius sit in usu. At nepos eius in ea quam scripsit..... tamen ait: cum aedilis curulis esset is tum magnae etc.* De nepote Catonis vide Gellium lib. XIII. cap. 18. *Magnificior.* Iam alibi monuimus Festum libros suos ita conscripsisse ut voces omnes quae ab eadem littera incipiebant in eundem librum retulerit, nullo syllabarum ordine servato; inde factum est, ut qui singula alphabetico, ut vocamus, ordine disponere aggressus est, is multa reliquerit et corrupta et quis sedibus mota. Velut hic *magnificior quoque.....* quod ad *munificior* pertinet. Scriptum enim fuerat: *Munificior quoque deduxisse videtur.* Sed adi *munificior.* *Dac.*

Munificior. Ex his Pauli verbis intelliges Festi verba. *Ant. Aug.*

Mediocriculus. *Mediocriculo.* Obscurus locus, et ni fallor, mendosus. *Ant. Aug.* *Tò genere* abundat in verbis Catonis. Itaque dele; quin neque Paulus habet, quod non leviter fulcit coniecturam nostram. *Scal.* A mediocris est *mediocriculus*: in verbis Catonis *tò genere*, vel ut alii, *gerere* abundat, ut optime monuit Scaliger; neque illud infra Paulus agnoscit. *Dac.*

Mutini Titini. Vide an ita scribi debeat: *In angiportu; de quo aris sublati balnearia sunt postea facta domus CN. Calvini: cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti.* Cetera non assequimur; sed addi possunt, quae Paulus refert de mulierum sacrificio. Videndus etiam Tertullianus in Apolog. cap. 24. Arnob. lib. IV. contra gentes. Firmian. lib. I. cap. 20. Aug. lib. IV. cap. 11. de Civit. Dei. *Ant. Aug.* *Mutini.* Ita explemus: *Mutini Titini sacellum fuit in Velis adversum murum Mustellinum in angiperia: de quo aris sublati balnearia sunt facta Domitii Calvini: cum mansisset ab urbe condita ad principatum Augusti. Religiose et sancte cultum fuisse, manifestum est.* Nam nunc ad sextum et vicensimum extra urbem aediculam habet, ubi et colitur, et mulieres togis praetextis velatae ei sacrificant. Ultima supplevimus ex Paulo ita ut negari non possit, quin vera verba reddiderimus. Nam ex *iculum* fecimus *aediculam*, ex *ine, mulieres.* Nam *ine*, sunt apices litterarum syllabae, quae est penultima in voce, *mulieres.* Illud autem *ula*, quis dubitat esse reliquias vocis *Velatae*? *Scal.* In *Velis.* Male al. in *velis.* Palatini montis pars versum Coelium *Veliae* dicebatur. *Murum Mustellinum.* Ubi murus iste fuerit nescio, forsan iuxta collem Latiarem in Quirinali ubi vicus fuit qui *mustellarius* Varroni dicitur. *Dac.* *Mutinum* *Titinum* *Priapum* vocabant quem nunc simpliciter vel *Mutinum* vel *Tutinum*. Nam *Mutinum* vel *mutunum* membrum virile significat ut et *Tutinum* sive *Tutunum*, nempe ex *tuta pro puta*, etc. Nempe a *μυττός pudendum, μυττών, μυττώνος, muttonus.* Et a *ποσθή, ποσθάν ποσθώνος, pottunus* et *p* mutato in *t tutunus.* *Dac.* Dixi ad l. XII. Tabb. Adde Tertull. Apologet. cap. 24. Arnob. 4. Lactant. 1, 20. August. de Civit. Dei 11. *Velis.* *Vellis.* *Praetextatis.* *Goth.*

Matronae. Ex his verbis quae sequuntur Festi verba potuerunt recte concaribi; et videndum est, an ad haec pertineant, quae de Vestali Claudia produntur, quae patrem complexa de curru se detrahi passa non est, Cicero pro Coelio, (c. 14.) Valer. Max. lib. V. cap. 4. Suet. in Tiberio. cap. 11. *Ant. Aug.* *Matronae* a magistratibus non summovebantur, ne pulsari contrectarive viderentur, neve gravidae concuterentur; quam enim primam hoc iure usam ait Verrius, eam caeteris exemplum dedisse, adeo ut nec cum uxoribus adessent, quo descenderent, cogi viros a magistratibus; quod communi vehiculo vehitur vir et uxor. Media si non penitus ipsis verbis Festi concepta sunt, at saltem a sententia ac mente Festi propius absunt. De

Vestali quod monent viri docti, id vero exemplum locum hic non habet. Nam et Vestales matronae non erant, et quod essent ἀνῆρατοι id non privilegio seminarum ac sexus, sed iure sacerdotii ac dignitatis consequerentur. *Sca.* Hoc pendet δ veteri Romanorum more, quo magistratibus puta consulibus, Praetoribus, interregibus etc. Dictatores per vias ambulantes lictores apparebant, qui populum summoverent, et e via iuberent decedere; ab iis autem solae matronae non summovebantur, ut nec Vestales. Sed hoc illae matronarum ac sexus praerogativa, hae sacerdotii et dignitatis iure consequerentur. *Dac.* Infra de essequio antequam pro de essequio. *Dac.*

Minuebatur populo luctus. Cum a Censoribus lustrum condebatur, hoc est cum censores censu peracto Suovetaurilibus urbem vel exercitum expiabant, id enim est *lustrum condere*. Livius lib. I. (c. 44.): *Ibi instructum exercitum omnem suovetaurilibus lustravit, idque conditum lustrum appellatum, quia in censendo finis factus est.* *Dac.* Cum honos. Puta consularis, praetoria, censoria dignitas, etc. Cum in casto Cereris. Vide *Graeca festa*. In casto Cereris esse dicebantur mystae qui, ut Cereri operarentur et puriter facerent, rebus Venereis abstinebant, ἡγνευον, id enim est ἀγνεύειν et castus ἀγνός; unde pro ritu et instituto quia sic rite facerent. Varro rerum Roman. lib. I.: *Nostro ritu sunt facienda civilius, quam Graeco castu, rite et caste ἀγνός.* *Dac.* Minuitur. De Casto Cereris mihi non liquet, tamen non licere a lugentibus Cerealia celebrari docet Liv. lib. XXII. *Ant. Aug.* Facessit negotium doctis viris, quod in fine positum est in casto Cereris. Quod Graeci dicunt ἀγνεύειν τὴν θεῶν, hoc Latini in casto alicuius Dei esse. Tertullianus libro de ieiunio: *Sed bene quod in nostris Xerophagiis blasphemias ingerens, casto Isidis et Cybeles eas adaequas.* Sed vide, quae olim diligenter de hoc in coniectaneis notavimus. Castimoniis Cereris qui operabantur, luctu carere solitas fuisse, tam ex Graecis, quam ex Latinis scriptoribus notum est. *Sca.* Cum desponsa est; fortasse melius: cum desponsatio est. Idque Fulv. Ursino etiam placuit: *Omnique gratulatione.* Hoc est cum ob quemcunque felicem eventum in templis Deis gratias agerent, puta ob liberatam urbem, ob servatum exercitum, ob victoriam ab hostibus reportatam. *Dac.* Dixi ad I. 15. ibi deminuto. Cod. quibus ex causis infamia. *Familiam.* Familia. Castro Cereris. Casto Cer. Dixi ad Varron., et ex Livio constat (XXII, 56.) a lugentibus Cerealia celebrari non licuisse. *Constitissent.* Constituissent. *Goth.*

Maximae. Vide ordo sacerdotum; et decem Flaminum nomina ponit Varro lib. IV. et VI. de lingua Lat. Dialis, Martialis, Quirinalis, Volcanalis, Voltornalis, Palatualis, Furinalis, Floralis, Falacer, Pomonalis. Adde Carmentalem ex Cicerone in Bruto, Portumnalem ex Festo, Persillum Virbialem ex marmoreis monumentis; item Divi Iulii, et Divi Augusti ex eisdem et eorum temporum historia. *Ant. Aug.* Maximae dignationis. Lege infra: *Minimae habetur* etc. Nempe: *Minimae dignationis.* In vett. libb.: *Minime.* Vide maiores Flamines. *Dac.* Vide infra Ordo Sacerdotum. Inter quindecim. Decem constituuntur a Varrone (pag. 83. pag. 198. Sp.). Illis adde Carmentalem ex Cic. in Bruto (c. 14.) Portumnalem ex Festo; item Divi Iulii et Augusti ex eisdem et eorum temporum historia. *Goth.* Minimi habetur. Minime habetur. *Idem.*

Mundus. (Cf. pag. 172.) Verba illa mendosa sunt: ex iis qui intravere cognoscere potuit; forsitan scribendum: ut ex iis, qui intravere cognosci potuit. Item ex Pauli verbis addenda sunt nonnulla, ut puta tertius dies, quo mundus patet. Vide Varronem apud Macrobius lib. I. Saturn. *Ant. Aug.* Verba Catonis corrupta ita legimus: *Mundo nomen impositum est ab eo mundo, qui supra nos est. Forma enim eius est, ut ex iis, qui intravere, cognoscere potui, adsimilis illi. Eius inferiorem* etc. Nam inde incipiunt verba Festi. Supple etiam maiores censuerunt. Nihil melius se habent sequentia, quae ita emendamus: *Ea de causa quod quo tempore ea, quae occultae et abditae religionis etc.* Varro apud Macrobius: *Mundus cum patet, Deorum tristium atque inferum quasi ianua patet; propterea non modo praelium committi, verum etiam dilectum rei militaris causa habere, ac militem proficisci; navem solvere: uxorem liberum quaerendorum causa ducere religiosum est.* *Sca.* Mundus hic est Platonis sedes, qua patente dies illos religiosos habebant veteres. Macrobius Saturn. I. cap. 19.: *Nec Latinorum tempore, quo publice quondam induciae inter populum Romanorum Latinosque firmatae sunt, incohari bellum decebat, nec Saturni festo, qui sine ullo tumultu bellico creditur imperasse. Nec patente mundo, quod sacrum Diti patri et Proserpinae dicatum est, meliusque occlusa Plutonis fauce eundem ad praelium putaverunt: unde et Varro ita scribit: Mundus cum patet Deorum tristium atque inferum quasi ianua patet. Propterea non modo praelium committi, verum etiam dilectum rei militaris causa habere, ac militem proficisci, navem solvere, uxorem liberum quaerendorum causa ducere religiosum est.* Unde verba Festi satis intelliguntur. Sed in iis quaedam mutila, quaedam etiam corrupta sunt. Atque statim initio supplendum est: *Postridie Valcanalia IV. Non. Octobr. et ante diem sextum Id. Novembr.* Et ita est, patebat enim mundus III. Kal. Septemb. nam IV. erant Valcanalia. Item IV. Non. Octobr. id est die IV. Octobr.

et ante diem sextum Id. Novemb. nempe VII. Id. qui dies septimus est eiusdem mensis. Verba Catonis sic legenda ex Scaligero: *Forma enim eius est, ut ex iis qui intravere cognoscere potui, adsimilis illi.* Deinde eius inferiorem. Nam inde incipiunt verba Festi. Corrigenda etiam quae sequuntur, ita: *Quod quo tempore ea quae occultae et abditae religionis etc. Dac. Attius. Pater. Patre. Idem loco. Macrob. Saturn. I, 16. Goth. Volcanalia. Volcanali. Ex iis qui intravere. Ut ex iis, qui intr. cognosci potuit. Commentariis iuris civ. Vid. Gell. III, 18. (ibi C. Bassi commentarii commemorantur) l. 4. §. 1. ff. de verbor. signific. Goth. Ille eius. Illi eius. Per eos dies. Adde infra Religiosus, Proeliare dies, Comitua. Idem.*

Mos est. Macrob. lib. III. Saturn. refert *Iulium Festum* lib. 13. de verborum significationibus scripsisse: *Mos est institutum patrum, pertinens ad religiones caerimoniasque maiorum.* Non dubito Pompeium pro *Iulio* scribendum apud Macrobius. Hic enim est locus, quem adfert, ex quo verba Festi sarciri possunt, paucis syllabis exceptis. *Ant. Aug. Mos est institutum quodlibet consuetudine firmatum: ritus vero est ordo et modus in administrandis maxime sacrificiis, unde Virg. (Aen. XII, 836.):*

— — — *Morem ritumque sacrorum*
Adiciam.

Interdum tamen et *ritus* pro *more* usurpatus et *mos* pro *ritu*, ut hic. *Dac. Mos est institutum patrum (defunctorum) veterum pertinens maxime ad religiones caerimoniasque antiquorum.* Vox *defunctorum*, quae in codice apparet, explicatio est vocis *veterum*, neque apparet in schedis. *Mosculis.* A *mos* *mosculus*. Alii legunt *moscillis*, vel *mosillis* ut in glossa. Isidori *mosillus* parvus *mos*. Cui posteriori non adversatur analogia, nam ut a *pusus*, *pusillus*, sic a *mos* *mosillus*. Nihil tamen hic mutandum est. Optime enim a *mos*, *mosculus*, ut a *flos*, *flosculus* etc. *In ea quam scripsit vis qui moribus.* Schedae: *Mosculis Cato pro parvis moribus dixit in ea quam scripsit* Supra Festi et Pauli verba male cohaesere. Legebatur Salmasius: *Muscillis Cato pro parvis moribus etc. Muscilli τὰ μύδια. Dac. Vide Macrob. Saturn. III. Goth.*

Milium. (Ad p. 173.) Varro lib. IV. (p. 109. Sp.): *Milium a Graeco: nam id prius μέλιν pro μέδιον, ubi Turnebus rescribit: μέλιν post μέδιον.* Verum μέλιν proprie panicum quod a milio diversum, quare nequitiam ab eo potest originem capere milium, nisi id factum dicas propter quandam similitudinem utriusque leguminis. Nam μέλιον i. panicum similem κέγγρον i. milio tradunt Hesych. Dioscorid. Galen. et alii. Alterum etymon a millenario numero prorsus ridiculum. *Dac. Κέγγρον.* Glossa: *Milium, κέγγρος, ἔλμπος. Goth. Μελίον.* Ita Varro (pag. 109. Sp.). *Idem.*

Municipalia. (Ad p. 173.) Paulus non intellexit, quid esset ante civitatem Rom. acceptam; et ante urbem conditam interpretatus est; neque etiam municipalia sacra sunt urbis Romae sacra, sed municipiorum. *Ant. Aug. Ex Festo scribe acceptam pro conditam. Fulv. Urs. Municipalia sacra quae municipes ante civitatem Rom. acceptam habuere, non autem ante Romam conditam ut male Paulus interpretatur. Dac. Municipalia. Id est municipiorum. Conditam. Acceptam. Assuissent. Assuissent. Goth.*

Minora templa. Videndus Varro lib. VI. de Lingua Lat. *Ant. Aug. Qui nos reiiciunt ad Varronem in libris de Lingua Lat. ut quae sint minora templa, ex eo putamus, non magis nos iuvant, quam si nullum de hac re verbum fecissent. Ne verbum quidem apud Varronem, ubi ille loquitur quidem de templis; ita tamen, ut quae sunt minora templa nihilo magis scias. Sed diserte Servianae schedae (pag. 387. f. ed. Dan.) id nos docent his verbis: Alii templum dicunt non solum quod potest claudi, verum etiam quod polis aut hastis sustentatum, aut aliqua tali re et lineis, aut loris, et simili re septum est, quod cefatum est. Amplius uno exitu in eo esse non oportet, cum ibi sit cubiturus auspicans.* In quibus verbis fere omnia, quae Festus scribit de minoribus templis, proponuntur. Tantum apud Servium legebatur, *quod et factum est pro cefatum est. Scal.* Optime Servius: *Alii templum etc.* Ubi fere omnia quae Festus scribit de minoribus templis. *Effari* autem et *effata* auguralia verba sunt. Vide *sistere fana. Dac.*

Manes dii. Festi verba mutila ex Pauli epitome sarciri possunt, paucis exceptis. *Ant. Aug. Manes a mano i. e. bono, quod boni sint. Alii per antiphrasin quia immanes. Prior sententiae favet quod in Graecis χηροτολ i. boni dicti sunt. Et manes lingua sacrorum pro mani ut sacres pro sacri; patrimēs, matrines pro patrimi, matrini, et alia multa. Porro qui proprie Manes dicti fuerint, magna inter eruditos quaestio fuit, aliis alia existimantibus. De iis multa Plato, Plotinus, Porphyrius, Proclus, Apuleius etc. Notandum autem illud Melae lib. I.: Angliae, inquit, Manes tantum Deos putant, per eos deierant, eos ut oracula consulunt, precati quae volunt, ubi tumulis incubuere pro responsis ferunt somnia. Quae verba ex Ho-*

rodoto fere transcripta, ab eodem Herodoto lucem capient, qui in Melpomene ubi de Nazamonibus ita scribit: Ὀρνύουσι μὲν τοὺς παρὰ σφίσι ἄνδρας δικαιοτάτους καὶ ἀρίστους λεγόμενους γενέσθαι τούτους· τῶν τύμβων ἀπτόμενοι μαντεύονται δὲ ἐπὶ τῶν προγόνων φοιτῶντες τὰ σήματα καὶ καταυξάμενοι ἐπικατακοιμῶνται, τὸ δ' ἂν ἴδοιεν ἐν τῇ ὄψει τούτῳ χρώντο. Lege: Τούτων τῶν τύμβων etc. Ut vides Mela *manes* vocavit, quos Herodotus iustissimos atque optimos vita defunctos. Qui viri, quoniam in inferis degere putabantur, inde Plinius cum haec a Mela accepisset, sic mutavit: *Augilae inferos tantum colunt*; et post Plinium Solinus: *Augilae vero solos colunt inferos*. Ita enim et Plinius et Solinus interpretandi; sed qui vere Manes fuerint omnium optime intellexit illustr. Huetius qui in doctiss. suis in Originem observationibus ostendit, vetustissimos Chaldaeos et Aegyptios astrologos fortunae sortem Lunae tribuisse, ut daemonis sortem Soli, huic res ad animum pertinentes, illi res corporeas curae esse existimantes. Inde Vettius Valens lib. IV. Anthol. cap. 5. docet Lunam esse fortunam in potestate habentem corpus et spiritum, Solem vero esse mentem et daemone animas ad res gerendas excitantem et moventem. Inde Sol qui mens est et genius sive daemon, ut vertunt LXX. Interpretes, Hebraeis *meni* dictus, ut in illo Isaias: et impletis *meni* libamen, et ut est apud Origenem λατρεύοντες μὴνι, ex origine *mana*, i. e. *numerare*, quia Sol temporibus numerandis et dividendis praeest. Atqui sors daemonis seu genii, cuius in *tutela* ut quisque *natus est, vivit*, ut ait Censorinus. Et *natale comes, qui temperat astrum*, ut loquitur Horatius, tribuebatur Soli ab antiquis astronomicae disciplinae magistris, at Sol ipse Daemon appellabatur. Macrobius lib. I. Saturn. cap. 19. Quemadmodum autem in illo Isaias cap. 65. v. 11.: *Qui ponitis mensam Gad*. LXX. interpretes τῇ τύχῃ, et impletis *meni* libamen; pro Luna sortem ipsi tributam fortunam nimirum propheta expressit: ita ad significandum Solem, sortem Soli deputatam, Daemone scilicet seu *meni* notavit. Adeoque ex *meni* Hebraico prodiit Graecum *meni* Daemon seu genius qui et Sol, unde μῆνες, Aeolice μᾶνες, hinc Latini *manes* qui et Genii Serv. lib. VI. Aeneid.: *Ergo manes genios dicit, quos cum vita sortimur*. *Dac.* Adde supra *Mane. Terrae neque. Terrenaque. Goth.*

M..... (Ad pag. 173.) Certum est, hic de Munere Festum scripsisse. Nempe munus esse administrationem rei publicae; et curam imperii quod plebis universae totiusque populi Comitibus delatum, ac mandatum est: ut fere in hanc sententiam scripsisse videatur: Munus, dicitur administratio reipublicae, magistratus, praefecturae, imperii, provinciae. Cum multitudinis universae consensu atque legitimis populi Comitibus mandatur, ut capere eam iussa populi, certove ex tempore, et certum ad tempus administrare possit. *Sca.* Vide supra post *Munitio*. *Munera sunt officia. Honores* vocat Horatius. Et inde munera dicti sunt ludi qui populo dabantur ab iis qui munere instructi, etc. *Dac.* *M... lebatarum*. Mille beatarum urbium s stetit pro regno dixisse ait Veranius in libro priscarum vocum; quod ei summae originem ac causam Graecus sermo dederit: eo autem non omnes uti. His proximum nescio quid dixisse videtur Festus: et rectae ei summae causam dedisse Graecorum sermonem. Gellius libro I. cap. 16.: *Mille*, inquit, *non pro eo ponitur, quod Graece χίλιοι dicitur, sed quod χιλιάς, et sicuti una χιλιάς, et duae χιλιάδες, unum mille, et duo millia certa atque directa ratione dicitur*. Puto autem testimonium illud, quod producit Veranius, esse ex scriptis Catonis. *Sca.* *M..... lebatarum....* Haec viris doctis negotium facessunt. Ego a sequentibus puto disiungenda et componenda cum istis *mensas in aedibus*; nam in schedis ita scriptum: — *cuiusmodi est parentatio non sacrificium..... magno cr..... tenebat aram;..... postea sequebatur mille urbium populus stetit*, ut supra. Non dubium est igitur, quin illud *lebatarum* sit pro illo *tenebat aram*. Et in iis Festus nobis ritum aliquem explicabat quem divinare nequeo. Putabat doctiss. Fulv. Ura. huc pertinere quod ait Varro lib. V. rerum divinarum apud Macrobius lib. III. cap. 2., aras primum ansas dictas quod esset necessarium a sacrificantibus eos teneri. Virgil. (Aen. VI, 124.):

Talibus orabat dictis arasque tenebat.

Mille urbium populus stetit. Lege: *Millo urbium populis stetit pro regno*. Aiebat quisquis ille sit unde hoc Verrinus deaumpsit, pro regno obtinendo populos mille urbium perdidisse etc. Hoc autem *mille urbium* Verrius adduxit, ut probaret τὸ mille a veteribus usurpatum eo consensu quo Graeci dicunt χιλιάς, *mille urbium*, non *mille urbes*. Sic Gellius lib. I. c. 16.: *Mille non pro eo ponitur, quod Graece χίλιοι dicitur, sed quod χιλιάς et sicuti una χιλιάς et duae χιλιάδες, unum mille, et duo millia certa atque directa ratione dicitur*. *Dac.*

Monstra. *Monstrum* a *monenda*, *monestrum*, *monstrum*, passim apud bonos autores. Cicero tamē monstrando lib. I. (c. 42.) de divinat.: *Quia enim ostendunt, portendunt, monstrant, praedicunt, ostenta, portenta, monstra, prodigia dicuntur*. Idem et lib. II. (cap. 23.) de nat. Deor. Sed minus bene. De ostentis, portentis et prodigiis vide suo loco. *Dac.* *Monstrum*. V. l. 38. ff. de verbor. sign. l. 7. in fin. Cod. de posthumis heredibus. *Prodigium*. Vide infra *Prodigia*. Et d. l. 38. et d. l. 3. *Ostentum*. Vide d. l. 38. *Goth.*

Muta. Muta exta dicuntur, quibus nihil divinationis aut responsi elicitur. Ut contra adiutoria, quae certum aliquid indicant, aut ab incendio aut a veneno talique re certum instare periculum portentunt, aut finium deminutionem. *ScaL.* Ex rudibus istis aliquid excitare difficile. Nihil enim schedae praeter lacunas. Sic tamen recte vestigia sequi videor: *Muta dicuntur omnia quae nihil habent nisi vocem sive mugitum absque intellectu, inde etiam mutas dicimus litteras quae ita pronuntiantur ut cui potius convenient sonus cognosci non possit.* *Dac.* Ex verbis Festi cognoscere poteris, qualia exta non muta dixisset, ut si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo aruspex cavendum esse respondisset, aut si finium deminutionem portendi dixisset. Haec Praeulus omisit uti inania et iure religionis verae contemnenda. *Ant. Aug.* Ut contra quae aliquid portendebant, dicebantur *arguta*. Cicer. II. de divinatio: *Sunt enim qui vel argutissima haec exta esse dicant.* *Dac.* Non muta igitur, ex quibus aliquid divinationis animadvertiebant; puta, si ab incendio, veneno, aut alio tali periculo cavendum esse respondisset augur; aut si finium diminutionem portendi dixisset. Id enim ex Festi fragmento facile potest intelligi. *Goth.*

Maiora auspicia. (Ad p. 173.) Ex libro M. Messalae Auguris de auspiciis primo apud Gellium lib. XIII. c. 14. haec Festi verba intelliges. Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa, maxima sunt Consulum, Praetorum, Censorum: reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi minores, hi maiores magistratus appellantur: *Maiora autem dicuntur auspicia habere*, inquit Gellius, *quia eorum auspicia magis rata sunt, quam aliorum.* *Ant. Aug.* His ita restituendis mihi viam fecerunt quae ex libro Messalae Auguris de auspiciis primo apud Gellium leguntur lib. XIII. cap. 14.: *Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa, maxima sunt Consulum, Praetorum, Censorum. Reliquorum magistratuum minora sunt auspicia. Ideo illi maiores, hi minores magistratus appellantur.* Et postea me non vanum coniectorem fuisse reperi ex schedis ubi omnia ad verbum; maiora autem auspicia habere dicuntur, inquit Gellius, quia eorum auspicia magis rata sunt quam aliorum. Et inde lucem capit illud Virgil. lib. III. Aeneid. (374.):

*Nate dea, nam te maioribus ire per altum
Auspiciis manifesta fides.*

Etsi Servius *maioribus* interpretatur *coelestibus*, eo quod auspicium quod de coelo esset, verbo Augurum proprio *maximum* dicebatur. Sed mea interpretatio mihi videtur purior. Et huc respexisse videtur Horatius, cum cecinit Od. 5. lib. IV. (6, v. 21.):

*Ni tuis victus Venerisque gratae
Vocibus, Divum pater annuisset -
Rebus Aeneae potiore ductos
Alite muros.*

Quod Virgilius dixerat *maioribus auspiciis*, ipse dixit potiore alite. Neque Virgilium melius quam per Horatium, ut contra Horatium melius nunquam quam per Virgilium possis interpretari. *Dac.* Cf. Gellium XIII, 4. *Goth.*

Mensae. Ut Festi verba intelligas, praeter Pauli epitomen lege Macrobi. lib. III. Saturn. dum Virgil. VIII, (279.) Aeneid. versum interpretatur:

In mensam laeti libant, divosque precantur.

Ant. Aug. *Mensae in aedibus sacris ararum vicem continent, quia legibus earum omnium sacrae mensae sunt, ut velut in ararum vel pulvinaris loco sint. Privati quoque in privis ipsis locis habent, ubi sacra habituri sint, qualis est parentatio non sacrificium.* Parum abest, quin ita Festus scripserit. Quod ait legibus aedium sacrarum mensas quoque sacras esse, id Papyriano iure continebatur: Mensas scilicet arulasque eodem die, quo aedes dedicari solent, sacras esse; ut non dubium sit, quae lex dedicandae aedis fuerit, eandem ad vasa et mensas ipsas extendi. Cum enim aedis dedicaretur, et omnia quae ea continerentur, dedicari. Addit, *in ararum vel pulvinaris loco haberi.* Id quoque in eodem iure Papyriano relatum fuit, uti mensa hoc ritu dedicata in templo, arae usum et religionem pulvinaris obtineret. Postremo privatis licuisse in mensis suis sacra facere, qualis est parentatio, non sacrificium. Primum mensae sacrae erant impositione salinorum et sigillorum, quae *ἐπιτάφια* vocabant. Arnobius lib. II.: *Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris Deorum*; hoc est, *θεῶν ἐπιτάφια*, cuiusmodi est Hercules *ἐπιτάφιος* Silva Statii et epigrammate Martialis celebratus. Inde sacra mensae frequenter apud veteres. Inde et in *ἐπιτάφιοις* religio. Inde et Didoni apud Virgilium (Aen. I, 740.) libatio in mensa:

Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.

Deinde non omnia sacra continuo et sacrificia sunt. Nam res divina cum Deo fit, sacrum quidem est, non autem sacrificium. Res divina aut sacrum non nisi in loco sacro fiebat; sacrificium etiam in loco non sacro. Aelius Iurisconsultus: *Si quae sacra privata suscepta sunt, quae ex instituto Pontificum statuto die aut certo loco facienda sint, ea sacra appellari, tanquam sacrificium; ille locus, ubi ea sacra facienda sunt, vix videtur sacer esse.* Haec ille. Igitur res divina, ut parentatio et similia, rite in loco sacro, puta in mensa fit; sacrificium si fiat in loco quodam, non propterea sequitur locum sacrum esse, sed religiosum. Sic ad sepulcra res divina fiebat sacro parentali, quo nomine mensae in sepulcris ponebantur, et Graecanico et Romano ritu. Cicero de legibus (II, 26.), et scriptores Graeci auctores. *Scal.*

Mille urbium. (Ad p. 173.). Vide supra ad fragm. *M.* pag. 512, quo irrepsit nota *Dac.*

Mutas litteras et semivocales (Ad p. 173.) Deest tantum: *In eo quem de tempore quo muta etc.* Vide in *solitaurilia*. Quae sequuntur pertinent ad manumitti. Sic: *Manumitti dicebatur servus sacrorum causa.* Locum adi. *Dac.*

Manumitti. Pauli verba interpretis vice funguntur verbis Festi, quae reliqua sunt, quibus addi potest, quod ex Caio lib. I. institut. refert Boetius lib. III. Topic. Vide *ambactus* et *Am. Ant. Aug.* Post *manumitti* ita, ni fallor, implendae sunt labes illae: *Manumittens modo caput, modo membrum aliud servi tenet, et dicit: Hunc hominem liberum esse volo; ac pro eo auri x solvit, ut, priusquam digredietur, efficiatur iuris sui, dum his verbis hominem liberum mittit.* Non dubium, quin intelligat dominum solvere vicesimam pro liberato servo: de qua lata est lex Manlia, ut ait Livius libro VII. Epictetus apud Arrianum libro II.: *Ὅταν οὖν στρέψῃ τις ἐπὶ στρατηγῶν τὸν αὐτοῦ δοῦλον, οὐδὲν ἐπολύσει; ἐπολύσει. τί; ἔσται τὸν αὐτοῦ δοῦλον ἐπὶ στρατηγῶν. ἄλλο οὐδὲν; ναί. καὶ εἰσοστήν αὐτοῦ δοῦναι ὀπίσσω. τί οὖν; ὁ ταῦτα παθὼν οὐ γέγονεν ἐλεύθερος;* Item lib. III.: *Ὁ δοῦλος εὐθύς εὐχεται ἀφεθῆναι ἐλεύθερος. διὰ τί; δοκεῖτε ὅτι τοῖς εἰσοστανταῖς ἐπιθυμεῖ δοῦναι ἀργύριον.* Quatenam summa hic definienda sit, non video, neque quare auri potius, quam fortunarum vicesima. Sed et in manumissionibus quae fiebant sacrorum causa, pendebatur auri nescio quid; vide in *Puri* adeo, ut nulla manumissio non esset vectigalis, quomodo loquitur Tertullianus. *Scal.* *Manumitti dicebatur.* Haec luxata fuerant; et prior pars huius capitis adhaeserat post *mutum* his vestigiis: *Ser sacrorum* Id autem inde factum est, quod post mutum continuo hunc manumittendi morem Festus explicarat. Notum est autem dominum solvisse vicesimam pro liberato servo, de qua lata est lex Manlia; Liv. VII. cap. 16. Epictet. apud Arrian. lib. II. et lib. III. in manumissionibus etiam quae fiebant sacrorum causa eadem pecunia solvebatur, adeo ut nulla manumissio non esset vectigalis quomodo loquitur Tertullianus; ut optime notavit Scaliger. Vide infra in *Puri* *Dac.* *Hunc hominem.* Vid. l. 33. ff. de manumissis vindicta. §. Caium lib. I. Instit. Boethium in III. Topic. *Goth.*

Moscillis. *Moscillis;* a *mos*, *mosculus*. Alii legunt *moecillis* vel *moecillis* ut in gloss. Isidori: *moecillus*, parvus mos. Cui posteriori non adversatur analogia: nam ut a *pusus*, *pusillus*, sic a *mos*, *mosillus*. Nihil tamen hic mutandum est. Optime enim a *mos*, *mosculus*, ut a *flos*, *flosculus*. *Dac.*

Migrare mensa. (Ad p. 174.) Locus obscurus interpretem desiderat. *Ant. Aug.* *Migrare mensa*, quod sacra sit, *Diisque templa posita, inauspicatum habebatur, cum sequior suaderet causa unde quidam fuisse* Reliqua assequi non possum. Recta sit inauspicatum fuisse, mensa migrare, quia sacra esset, ut iam supra diximus, et quia vel eo nomine mensae omnes sacrae esse debent, quod in quo templo mensa est, eius Dei, cuius templum est, ea sacra sit. Huius superstitionis Plinius meminit lib. XXVIII. c. 2.: *Servii*, inquit, principis viri commentatio est, *quamodrem mensas linguenda non sit.* Vide locum. Ego sane quae hic Festus refert, ex ea commentatione Serviana desumpta puto. Fortasse quae sequuntur ita sarcindi sunt: *Unde quidam fuisse in tristibus dicunt ex libris, qui sunt Rituales appellati.* Nam in eo loco, in quo Rituales libri mensarum consecrandarum in templis ritum edocebant, verisimile est et de illis auguriis mensalibus, quae Vernicera appellabant, et de diris ac tristibus, quae contra accidebant, tractasse. Sed haec incerta sunt ac fortasse melius erat tacere. *Scal.* Quod addit Festus *mensas* in triviis poni solitas, de mensis Dianae aive *Haecates* intelligendum est. *Dac.*

Mente captus. Huc pertinent verba Festi, quae sequuntur. *Ant. Aug.* Gloss.: *Mente captus*, *ἀνεως*, *amens*. Cui scilicet mens quasi vincis est, etc. Infra in verbis Festi deest vox *amens*; ita et *amens* quod a *mente* abieris. *Dac.* Vid. l. 25. Cod. de nuptiis. *Goth.*

Manare solem. Supple ita: *Manare solem solitus esse antiquos dicere ait, cum solis orientis radii*

splendorem iacere coepissent; atque ideo primum dici tempus mans dictum, quamvis magis id dicitur, quod manum bonum dicebant, unde est mature, quod id bonum, quod maturum; unde et *Matura* dicitur. Quod Festus dicit ait, intelligit de Verrie, ut saepe. Scal. Idem Varr. lib. V.: *Dici principium mans quod tum manas dies ab Oriente, nisi potius quod bonum antiqui dicebant manum.* Ad cuiusmodi religionem Graeci, cum lumen affertur, colunt dicere *φῶς ἀγαθόν*. Alii a diis manibus; sed verosimilius est a manus dici, hoc est bonus, clarus, lucidus. Ita Macrobius lib. I. Saturn. cap. 3. et Servius Aeneid. lib. III. *Manare autem solem quia veteres luci et igni fluorem attribuebant ut alibi dictum est.* Dac.

Mamertini. (Ad p. 174.) Ex spatio litterarum quas desunt scribi potest ita: *Mamertini appellati sunt Messanenses hac de causa.* Sunt alia, quae divinare non possumus: sed historiae cognitionem non impediunt. Vid. Strabo lib. VI. (p. 268.). *Ant. Aug.* Ita Festus: *Mamertini appellati sunt a Mamerte hac de causa.* Deinde infra: *Cum in parte ea Siciliae conedisent, quae Taurominia dicitur, forte parantibus bello cernere Messanensibus auxilio venerunt ultro; eosque ab hoste liberarunt.* Itaque provinciales ob meritum eorum ut gratiam referrent, et in suum corpus communionemque agrorum invitarunt eos, et nomen acceperunt unum, ut dicerentur Mamertini. Strabo: *Τοσοῦτον δ' ἐπεκράτησαν οἱ Μαρμερίνοι παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις, ὥστ' ἐν' ἐκείνοις ὑπῆρξεν ἡ πόλις. καλοῦσι δὲ Μαρμερίνους μᾶλλον ἅπαντες αὐτοὺς, καὶ Μεσσηνίους.* Scripsimus Taurominia, quia propius ad scripturam accedebat; et Strabo *ταυρομενίαν* vocat. Alioqui scimus adiectivum Taurominitanum. Sallustius in veteribus schedis: *Scylla saxum est simile formae terebratae, quae forte inlata naufragia sorbens gurgitibus occultis, millia sexaginta Taurominitana ad littora trahit.* Quae ad verbum Strabo expressit: *Δεικνύται δὲ καὶ ἡ χάρυβδις μικρὸν πρὸ τῆς πόλεως ἐν τῷ πορθμῷ, βάθος ἐκείσιν, εἰς δ' αἱ καλὴ ῥοαὶ τοῦ πορθμοῦ κατὰ γούσιον εὐφυνῶς τὰ σάφη τραχηλίζόμενα μετὰ συστροφῆς, καὶ δίνης μεγάλης. καταπυθόντων δὲ καὶ διαλυθέντων, τὰ ναυάγια παρασύρεται πρὸς ἡῖονα τῆς Ταυρομενίας, ἣν καλοῦσιν ἀπὸ συμπτώματος τοῦ τῶν πορθμῶν.* Scal. Mamertini appellati. Ita ad verbum schedae. Infra pro Tauricana quidam habent Tauromenia, quod idem est, a Tauro enim monte Tauricana recte dici potest, ut a Tauromenia urbe sive Fluvio Tauromenia. Porro a Festo diversus abit Strabo qui ait lib. VI.: Mamertinos Campaniae gentem Messanam inhabitavisse adeoque apud Messanenses invaluisse ut sub suam potestatem urbem redegerint, civesque ab omnibus Mamertini potius appellarentur quam Messanii. Vide et Polyb. qui etiam diversus abit. Supra post annum vicesimum, legendum vicesimum. Is enim fuit scribarum error solennis, ut quotiens, *Thesaurus*, vicesimus scriberent, cum iis datum fuisset quoties, *Thesaurus*, vicesimus, nota superadiecta ut illius syllabae quantitas appareret. De vere sacro vide *ver sacrum*. Dac. Cf. Strabo lib. VI. (pag. 268.) *Ver sacrum*. Vid. infra *Ver sacrum*. Tauricana. Taurominitana. Cite. Exercitum. Goth.

Murrata potione. Murrata petio idem quod *Murrina*, et murratum vinum unguentis temperata, *μύρρα ἀεχμαίνη*, non *myrrha*, ut male quidam putant. Neque etiam ex una murrina ut infra Paulus. A *μύρρα* ὁ μυρτίνος οἶνος, ut a φύλλον φυλλίνης. Graecis dicitur nectar; ideoque et in supplicationibus ad pulvinaria deorum apponebatur. Ne mortuo indatur. Legis verba: *Murratam potionem mortuo ne indito.* Dac. Vid. quae dixi ad l. 16. ff. de tritico, vino cet. Duodecim tab. cautum. Dixi ad l. XII. tabb. Goth.

Muger. A veteri mugo pro mungo ut frago pro frango, muger mucosus, *morvax*. Dac. Castrensius. Castrensiis. Goth.

Muries. Vide quae super hoc in Coniectaneis notavimus. Addendam ex abstraxis, necdum publicatis Servii schedis: *Virgines Vestales tres maximae ex Nonis Maiis ad pridie Idus Maias alternis diebus spicas adoras in corbibus messuariis ponunt: easque spicas ipsae virgines torrent, pinunt, molunt, atque ita molitum coridunt; ex eo farre virgines ter in anno molam faciunt, Lupercalibus, Vestalibus, idibus Septembribus, adiecto sale cocto et sale duro.* Scal. Non intellexit Paulus quid esset apud Festum olla fritilis, ideoque fictilis reposuit pessime. Olla fritilis genus erat vasis, quo in sacris Vestales utebantur, a frit, quod spicas summum est. Nisi malis ita dictam a veteri voce fritinnus, id est motitatio et subsaltatio cum motu, unde fritinnire apud Nonium subsilire cum sono. A fritinnus per diminutionem fritillus, ut a cinnus cillus, pusinnus pusillus; a fritillus fritillire et fritillare quod nos vulgo dicimus fritiller. Iam autem fritilis ut sublimis, sublimus etc. et sic dicta olla fritilis quod in ea sal in furno coqueretur et fritilliret. Neque enim fritillis corruptum ex fritillis quod viro doctissimo placuit. Muries, sal coctum ex quo et farre adeore ter in anno Vestales molam faciebant. Serv. in Eclog. VIII. (l. c.). Hoc sal sordidum et coctum alio nomine *exfit* dictum fuisse cognoscimus ex Fabio Pictore. Vide *exfit*. Dac. Glossis: *Muria*, ἄλμη. Goth. Dehinc. Dein. *Seruae*. Dolii genus. l. 15. §. 6. ff. de Usufructu. Et dixi ad l. 206. ff. de verbor. sign. Addent. Addunt. Goth.

T t t *

Mortuae. Scribe: *Flaminibus*, ut etiam extat in veteribus editionibus. *Scal.* *Mortuae* pecudis corio. Serv. lib. IV. Aeneid.: *Sane Flaminicae non licebat neque calceos, neque soleas morticinas habere: Morticinae autem dicuntur, quae de pecudibus sua sponte mortuis fiebant; neque supra genu succinctam esse.* Unde patet male apud Festum quosdam pro *Flaminicis* rescribere *Flaminibus*. *Dac.* *Suo morte extincta.* Id morticinum vel morticinum Varroni (p. 263. Sp.) et l. pen. ff. de via publica. Glossis: *Morticina*, θανάσιμα. *Goth.*

Me pro mihi. E et I promiscue ab antiquis usurpata fuisse praeter Festum monuit Quintilian. lib. I. (c. 7.) Instit. itaque in dandi casu *me* et *te* dicebant pro *mi* et *ti*, hoc est *mihi* et *tibi*. Huius rei luculentum exemplum est apud Plaut. Asin. III, 2, (31.):

Ut meque teque maxime atque ingenio nostro decuit.

Dac. *Me pro mihi dicebant.* Vide notam sup.; sed male hic Festus, nam prius exemplum nihil probat, cum Latini omnes non minus recentiores quam vetustiores dicant, *si quid illo homine fuerit, quid me fiat?* etc. quod interpret Terentii explicabit. Posterius autem nihilo etiam amplius cum apud Lucretium legatur, *saxa impendent mare*, lib. (I, 326.):

Nec mare quae impendunt vesco sale saxa peresa.

Praeterea, quod plane eiusmodi est, dicebant *exitium instat illos*; en tibi auctorem locupletem in Plaut. Pocnulo (IV, 2, 96.):

— *Di immortales meum herum servatum volunt*

Et hunc lenonem disperditum, tantum cum instat exitii.

An ibi dixerit Festus *eum* esse in dandi casu? Sic et apud Lucilium invenias *incumbere gladium*. Sat. lib. XXVI.:

Suspendat ne se, an gladium incumbat ne coelum videat.

Dac.

Malevoli. Ianus in Turdellis quis sit, plane ignoro. *Ant. Aug.* Ita scripsit Festus: *Malevoli Mercurii signum erat proxime Ianum. Qui item erat in Turdellis Mercurius, malevolus appellabatur; malevoli autem, quod in nullius tabernam spectabant.* Notabis autem locum Romae Turdellos, cuius nemo alius veterum mentionem facit. *Scal.* Has lacunas ita olim expleverat Scaliger, et ita postea in schedis. Mercurius autem, qui in nullius tabernam spectaret, malevolus dictus est, quia Dii aspicientes favere putabantur, ut contra. Porro notabis locum Romae Turdellos dictum, ubi mercatores ut ad Ianum. Nemo enim alius veterum eius quod sciam meminit. *Dac.*

Malluvium. Malluviae et pelluviae, Graece χειρόνυττα καὶ ποδόνυττα. *Scal.* Malluvium et Malluviae vas ubi manus lavantur, quasi *manueluae* sive *manuluviae*. Graecis χειρόνυττα, ut pelluviae ubi pedes quasi *pedeluae* seu *pedeluviae*, Graecis ποδόνυττα. Hoc autem ad veterum morem respicit, qui non manus tantum, sed etiam pedes ante et post coenam lavabant. *Malluvium latum.* Legerem: *Malluvium latum in commentario sacrorum significat manus ut lavent.* Hoc sensu: *Cum malluvium latum erat, hoc in sacrorum commentario significabat ut manus lavarent.* Possis etiam legere *qui lavent*, eodem sensu. Qui id est quo pro ubi. *Dac.* *Pelluviae.* Vid. infra *Pelluviae. Commentarium.* *Commentario.* *Goth.*

Maximum praetorem. (Ad p. 175.) Sic in carmine Marcii vatis: *His ludis faciendis praesit is praetor, qui ius populo plebique dabit summum.* Liv. lib. XXV. (c. 12.) Macrobi. lib. I. Saturn. De salutis augurio Cicero lib. I. de divin. (c. 47.) Tacitus lib. XII. (c. 23, 2.) Dion. lib. XXXVII. (c. 24.) *Ant. Aug.* *Maximum praetorem*, hoc est, urbanum, qui maior etiam et honoratus dicebatur, quia ius populo plebique dabat summum, ut est in carmine Marcii vatis apud Liv. lib. XXV. cap. 12. non autem quod caeteris erat aetate provection. Vide maior *Consul. Pro collegio augurum.* Collegium, societas eorum, qui eandem artem tractant. Sic collegium fabiorum, collegium Pontificum etc. *In salutis augurio.* Salutis augurium per 44 annos intermissum Augustus restituit. Erat modus augurii, ut si Deus permitteret salutem populo poscerent, quasi ne salutem quidem a Diis petere fas esset, ni prius hoc ipsum Dii concessissent. Observabant autem diem unum quotannis, quo nullus ad bellum proficisceretur exercitus, nemo se ad bellum accingeret, nemo pugnaret, quare in periculis maximeque civibus nequitum fiebat. Vide Dionem lib. XXXVII. (c. 24.) *Dac.*

Mortis causa. (Ad p. 175.) Scribe: *Cuius stipulationis mors fuit causa.* Levis error. *Scal.* *Mortis causa stipulatio.* Lege in fine: *Cuius stipulationis mors fuit causa.* Et haec vera est huius stipulationis ratio, non vero quam putavit Labeo. *Dac.* Vid. leg. mortis causa. 34. ibi, ut quid stipuletur. ff. de mortis causa donationibus. *Goth.*

~ *Marspedis*. (Ad p. 175.) Filium Martis significare putarem, nisi me auctoritas Messalae moveret. *Ant. Aug.* Corrige ex indicio Adriani Turnebi, quo doctiorem nostra non tulit aetas, in *precatione Solitaurilium*. Quidquid dubitet Messala, constat in formula solitaurilium ad lustrandum agrum ambarvali sacrificio, solum Martem nominari: *Marspiter te precor* etc. ut constat ex Catone titulo CXLI. Pro quo suspicor *Marspedis* dictum a veteribus. At quod putant doctissimi viri *Marspedis* esse Martis filium, hoc est, Martis *παῖδα*, plane est Horatianum *humano capiti cervicem equinam*; quare merito explodendum. Sed illud notandum, Martem in Solitaurilibus, aut aliis precationibus rusticorum non esse alium, quam Silvanum, propterea coniunctim aliquando vocatur Mars Silvanus. Idem Cato: *Votum pro bubus, ut valeant, sic facito: Marti Silvano in silva interdus* etc. De quo sic in libris de limitibus agrorum: *Omnis possessio tres Silvanos habet. Unus dicitur domesticus, possessioni consecratus; alter dicitur agrestis, pastoribus consecratus; tertius dicitur orientalis, cui est in confinio lucus positus: a quo inter duo pluresve fines oriuntur. Ideo inter duo pluresve est lucus.* De tertio intelligi apud Catonem necesse est. Primus vocatur etiam Silvanus larum, ut in illa inscriptione, quae extat Romae:

SILVANO
SANCTO
LARUM
PHILEMON
P. SCANTI
ELEUTERI
D. D.

Alterius, hoc est Silvani agrestis, mentio est in altera inscriptione, quam ex fide doctissimi amici nostri Aldi Manutii hac exscripsimus:

SILVANO
AG. SACRUM
IN MEMORIAM
C. RUFII ANTHI
III VIRI
TALLIUS. LIB.
D. D.

Et de eodem intellexit Ovidius (Fast. IV, 755.):

— nec dum degrandinat, obsis
Agresti Fauno supposuisse pecus.

Tertii mentio est apud Horatium in Epodis (II, 21.):

— — — et te pater
Silvane tutor finium.

Marspedis igitur, et *Mars pater* apud Catonem intelligendus est Mars Silvanus orientalis agrestium, in interfinio duum aut plurium agrorum; est autem ex iure veterum Atheniensium. Nam in sacramento, cui dicebant *ἱερῆβοι*, adiciebatur *ἱεροῦς θεοῖ ἀγρῶν*. Deinde ponit eos, *ἐννάλιος ἀγρῶς, ζεύς*, ubi *ζεύς* etiam est quem dapalem Cato vocat. *Scal.* In *precatione solitaurilium*. Vide *solitaurilia*. *Dac.* *Imprecative sesita valium*. Quidam pro *sesita* legit *solita*. Et sic in precatione solitaurilium et Saturnalium. Turneb. 10, 15.: *Ne Messala quidem augur*. Fort. *Marspedis*, idem quod Martis puer aut filius. *Goth.*

Maior consul. *Maiorem consulem*. Alternis mensibus apud alterum consulem fasces erant, non penes unum tantum, et maiorem consulem dictum fuisse puto, qui eos haberet prior, nam sumere eos solebat qui maior natu esset. Praetor autem urbanus *maior* dicebatur, quia dignior erat et honestior, ita, ut veluti proprio cognomento honoratus appellaretur. Ovid. lib. I. Fast. (52.):

Verbaque honoratus libera Praetor habet.

Dac. Vide *Maximum Praetorem*. *Goth.*

Mendicum. Ex iis quae Paulus scribit *mendicum dici Verrius* etc. haec supplenda sunt. Scriptum autem fuisse videtur: *mente eius, quam sefellerit fortuna, non quem*. *Ant. Aug.* Imo potius mendicus a *menda* immediate, ut optime Scaliger in coniectaneis; est autem *menda* cum aliquid deest. A *minus*. Isidor. lib. X.: *Mendicus quia minus habet unde vitam degat*. Eiusdem originis est *mendicum*, vel ut alii *mendicium*, velum in prora, puta quia id minus velum esset. *Dac.* *Quem*. *Quam*. *A.* *Goth.*

Municipium. Sicut fuerunt *Fundani*. De Fundanis, Formianis, Cumanis, Lanvinis, Tusculanis, Liv. lib. VIII. sect. 14.: *Lanvinis civitas data eto. Aricini, Nomentani et Pedani eodem iure quo Lanuvini in civitatem adepti, Tusculanis servata civitas, quam habebant.* Deinde: *Campanis equitibus honoris causa, quia cum Latinis rebellare nolissent, Fundanisque et Formianis, eto. civitas sine suffragio data.* Cumanos, *Suessulanosque eiusdem iuris conditionisque cuius Capuam esse placuit.* Et de *Acerentia* sect. 17.: *Romani facti Acerentani lege ab L. Papirio Praetore lata, qua civitas sine suffragio data.* Addit Festus eos post aliquot annos cives Romanos effectos, quod verum esse de Fundanis, Formianis et Tusculanis discimus ex eodem Livio lib. XXXVIII. sect. 86.: *De Formianis Fundanisque municipibus et Arpinatibus C. Valerius Tappus Tribunus plebis promulgevit ut iis suffragii latio, nam antea sine suffragio habuerant, civitatem esset etc., rogatio perlata est, ut in Aemilia tribu Formiani et Fundani, in Cornelia Arpinates ferrent: atque in his tribubus tum primum ex Valerio plebiscito sunt censi.* Idque iis contingisse constat anno U. C. 565. totis centum quadraginta sex annis postquam iis civitas sine suffragio data fuerat. *Coerites.* Putavit vir doctiss. quem honoris gratia non appello, hic Coeritibus locum esse non posse, quippe qui priori modo municipes facti fuerint. Sed eum meminisse oportuit his Coerites municipes factos, semel cum suffragii iure ob servata sacra Rom. cum Galli Romam occupassent, etiam contra Gellius, et iterum cum, postquam rebellaverant, victis quidem civitas data, sed ignominiae causa suffragii ius ademptum. De priori modo hic Festus. *Dac.* Tertio cum. Legendum infra, uti municipia essent suae cuiusque civitatis. Quamquam certe expedire hinc me satis non possum. Videtur tantum hic Festus tertium quoddam municipiorum genus facere, cum scilicet in ius coloniae transibat; quod aliquando factum fuisse notum est. Adde: vel potius de tertio quodam municipii genere loquitur, cum scilicet qui civitate Rom. donati fuerant, iidem legibus suis non spoliabantur, sed civitatis suae ius retinebant, quasi eius municipes facti essent. Qui sequuntur eos omnes colonos fuisse, in antiquorum monumentis reperi, praeter *Tiburtes* et *Arpinates*. De quibus amplius quaerendum. *Dac.* *Municipium.* Niebuhr. *Histor. Rom.* tom. II, pag. 67. So ungenügend wie dunkel wird die zweite Art der Municipies nur dadurch unterschieden, dass es solche wären, deren ganzer Staat mit dem Römischen vereinigt worden. Denn das passt nicht weniger auf die dritte, welche an sich eben so unverständlich bezeichnet werden als Bürgerschaften, deren Städte und Colonien bei ihrer Aufnahme in den Römischen Staat Municipia geworden wären. Quare legendum censet Niebuhrius: *Uti municipes essent suae cuiusque civitatis.* Idem Niebuhr. de tota hac glossa sic scriptum reliquit *Histor. Rom.* II, pag. 64. not. 109. Der Artikel *municipium* ist bei dem Festus durch eine merkwürdige Fügung erhalten. Er stand bei Festus auf einer weggebrannten Columne, und Paulus hat ihn übergangen; ein Römischer oder Ravennatischer Grammatiker aber, von den einzelnen Nachschöslingen der alten Schulen, im zehnten oder elften Jahrhundert hinzugeschrieben. Er fehlt nämlich in manchen Handschriften; wo er sich findet, steht er ausser der Ordnung, und die Vollständigkeit und Ausführlichkeit zeichnet ihn vor den dürftig zusammengezogenen Artikeln, die durch des Langobarden Hand gegangen sind, eben so aus, wie sich die von dem Auszug des Hermolaus aus Stephanus von dem noch mehr abgekürzten unterscheiden, welcher leider dessen Stelle einnimmt; oder der Fuldaer Servius zu den beiden ersten Büchern von dem trivialen Commentar unter demselben Namen. Auch einen andern Artikel *municeps* hatte Paulus übergangen; und über den ist wieder von Glück zu sagen, da er auf einem der Blätter stand, welche von dem Codex getrennt waren und jetzt verloren sind, die aber Pomponius Laetus abgeschrieben hatte. Dieser ist aus drei sich fremden Theilen zusammengesetzt. Zuerst steht eine Nachricht aus Aelius Gallus, wie das Recht des *municeps* auf dreierlei Weise gewonnen werde (durch Geburt, ausgeübte Isotelie, Freilassung durch einen *Municeps*); darauf folgten zwei Definitionen des isopolitischen *Municipium*; eine namenlose, und eine vom Servius dem Sohne. Cf. supra s. v. *Municeps*. Idem Niebuhrius *Urbinales* pro *Arpinates* legendum censet *Hist. Rom.* pag. 68. not. 118. *Urbinales* steht gewöhnlich nur als Variante, und im Text *Arpinates*, was ich nicht, weil es falsch wäre, verwerfe, da *Arpinum* seit 560, eben wie die andern hier genannten Orte, seit 660, *Municipium* war; sondern jenes vorziehe, weil es lauter Orte sind, die zu jener Zeit das Vollbürgerrecht erhielten, und auf gleiche Weise die Kraft und den Kern der Cinnanischen Partei bildeten. *Arpinum* würde fremd unter ihnen stehen; ein ähnliches, undeutliches Wort so zu lesen, fiel jedem Abschreiber ein. Der sehr gelehrte Urheber der Definition hat die zur Zeit der Zerstörung des Lateinischen Staates vornehmsten fünf Städte in allen drei Classen angebracht; zwei, welche damals Vollbürger wurden; eine, die für eine Zeit lang unterthänig sein musste; zwei, die noch drittehalb Jahrhunderte Isopoliten, zwar nicht mit gleichem Rechte, blieben. Hactenus Niebuhrius.

Mater matuta. Ex his Pauli verbis sarcienda sunt, quae sequuntur Festi verba; una tamen lit-

tera diversa est, manis enim pro manes est scriptum, librarii, ut opinor, errore. *Ant. Aug. Matuta, manes, mane a mano, i. e. bono, non a matre. At matrimonium, materfamiliae, matertera, matricēs, materica, non a mano sed a matre quae Graece μήτηρ, Dōrice μάτηρ. Dac. Vide supra in Manum. Glossis Αστροδία. Adde Nonium (pag. 66. ed. Merc.) in Manum. Goth.*

Modo quodam. Paulus Festi verba refert; quae nos dimidiata invenimus. *Ant. Aug. Lego: Modo quodam id est ratione, a modo dicuntur ista omnia commoditas etc. Dac.*

A D L I B R U M XII.

Naenia. Scribe: *Graeci enim νῆστιν extremum intestinum dicunt.* At quis ignorat a ieiunitate dictum? (A νῆστιν scilicet ieiuno, unde et Latinis ieiunum dicitur. *Dac.*) Deinde scribe: *Chordarum ultima νῆτη dicitur.* (Vel etiam νεῆτη, ut est apud Platonem. *Dac.*) Glossarius: *Naenia, ἀροῖα, ignavia scilicet.* Nam et *Naenia* pro ineptiis. *Scaz. Naenia carmen.* Multum adest, quin Festus ad verum *neniae* etymon accesserit. *Neniae* Hebraicum et Syriacum vocabulum, non Phrygium, quod putant Grammatici. Et planctum sonat, *nini* enim est *plange* apud Prophetam, unde et Phryges et post illos Graeci veteres νῆνιαν vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriae morem illum praeficarum deductum esse nemo ignorat, nisi qui in veterum historiis infrequens est. Imo Hebraei miri θρηνηδοί fuerunt, quod crebro in prophetarum libris occurrit. Vide quae utiliter olim super his notavimus in coniectaneis nostris (pag. 142. St.). *Scaz.* Alii ab Hebraeo *nin* (puer) *neniam* deducunt, ut sit proprie *nenia*, quidvis puerile, aut ad pueros spectans, ut cantilena quae pueris a nutricibus canitur ut somno occupentur. *Arnob. lib. VII.: Somni enim quieto solvuntur, occuparique ut hoc possint, lenes audiendae sunt neniae?* Inde quod in funere infantium canebatur *nenia* dictum etc. Sed verisimilius est *neniam* prius de cantu funebri dictam fuisse et deinde ad alia tralatam et ita dici coeptas res frivolas et nugas, praesertim cum *nugae* et *mortuaria* sic proprie dicebantur quae canebantur in mortuorum laudem. *Plaut. Asinaria (IV, 1, 63.): Haec sunt non nugae, non enim mortualia.* Quod etiam origo declarat, nam *nugae* Hebraicum et Syriacum vocabulum; id sonat moerorem (sicut *nenia* planctum), de aliis quibusvis tetrīs rebus, et frivolis dicta sint. *Dac. Naenia.* Magna pars verborum Festi intelligitur ex Pauli epitome. Cetera sunt exempla quibus ostendebatur verum esse, quod dicebat. *Plauti* est fortasse in *Truculento: hera apud nos dixit Naeniam de bonis. Ant. Aug. Naenia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam, quod vocabulum Afranius in materteris posuit: naeniam inter exequias cantabant. Sunt qui eo verbo finem significari crediderunt. Plautus..... abi ergo..... Idem: huic homini amanti mea hera dixit domi et apud nos naeniam de bonis mesto. Quibusdam dictam placet, quod ei voci similior querimonia flentium sit. Quidam aiunt naeniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo, quo vocabulo utitur Plautus in Bacchidibus: Si tibi est machaera, at nobis vervina est domi. Qua quidem ego te reddam, ubi me irritaveris, confossorem soricina naenia. Sive quod eam vocem flendo efferimus; sive, quod chordarum ultimas Graeci νῆτας dicunt, extremam cantionis vocem ab eo naeniam appellarunt. In his videmus Verrio seu Festo placuisse ex quorundam sententia naeniam significare finem; ideo in *Truculento* *Plautina* naeniam dixit, idem esse, quasi supremam dixit: vale dixit. In superiore enim testimonio mutilo, illa verba abi ergo facile declarant, naeniam dicere idem esse ac abire iubere. Manifestum autem verba *Plautina* ex *Truculento* producta esse, quae tamen hodie sequius habent ita: Huic homini amanti mea hera apud nos naeniam dixit de bonis. Nam glossemata sunt illa domi et mesto ad explicandam sententiam. Nemo tamen negaverit plane ita olim Festum scriptum reliquisse, sicuti et illa ex *Bacchidibus*, quae proxime sequuntur, quae et ipsa aliter in nostris exemplaribus concepta sunt illo versu: Qua quidem ego te faciam, si me irritaveris, ubi notandum in Epitome ex officina mutilatoris illa verba deprompta esse: Graeci enim νέον extremum dicunt. Non enim assecutus est Festi interpretationem, qui censet naeniam esse minutissimum intestinum, quod aliter hiliam dicunt; ab eo Plautum dixisse (*Bacch. IV, 8, 48.*): confossorem soricina naenia, hoc est tam confectum valneribus, ut ex eo nihil relinqueretur, quod hilla soricina non minatus esset. Sed profecto in eo longe errare Festum alibi docebimus. Quod infra legitur: Sive quod eam vocem flendo efferimus, idem prope est cum illo, quod superius dixerat: quod ei voci similior flentium querimonia sit. Vult enim naeniam νῆνιαν; quod scilicet flentes videntur eam vocem efferre; et sane olim adolescentes docuimus eam vocem ab Hebraea lingua mansisse sine ullo prorsus dubio, in qua *Nini* est *plange*, *plange*, נִינִי נִינִי apud Prophetam, unde et Phryges et post illos Graeci veteres νῆνιαν vocarunt. Ab illis autem nationibus Syriae morem illum praeficarum deductum esse nemo ignorat, nisi qui in veterum historiis infrequens est. Imo Hebraei miri θρηνη-*

δοί fuerunt, quod crebro in prophetarum libris occurrit; vide quae utiliter olim super his notavimus in coniectaneis nostris (l. c.). Porro perperam *νῆτας* pro *νῆτας* tam in epitome quam in ipsius Festi reliquiis excusum fuit. *Scal. Finem significari.* Nescio an hic Plauti verba laudarit Festus ex Pseudol. V, 1, (32.): *Id fuit naenia ludo.* Ibi enim naenia *finis*. Inde autem tracta est haec loquendi ratio, quod iis qui vitam finierant naenia cantabatur, etc. Haec verba *abi ergo*, quo pertineant, nescio. Imo eiusdem Plauti sunt, sed leviter corrupta. Lego: *Ubi ego circumvertor, cado, id fuit naenia ludo.* Et ita Festum legisse nemo dubitabit, quem nunc ita facile supplebis: *Plautus in Pseudolo, ubi ego circumvertor, cado, id fuit naenia ludo. Idem,* etc. Hodie in impressis Plauti libb. abest vox *ego. Dac. Huic homini amanti.* Ex Plauti Truculento (II, 1, 3.):

Huic homini amanti mea hera apud nos dixit naeniam de bonis.

Ista enim *domi* et *mesto* a Festo posita supra haec verba *apud nos*, et *huic homini* ad sententiam explicandam, ut optime animadvertit Scaliger. Ibi autem *neniam* dixit, idem est quod *supremam dixit*, *vale dixit*, *abire iussit*, eadem ratione qua supra diximus; non vero ut Lambinus interpretatur, *cantavit carmen leve, atque inane*, etc. quod ridiculum est. *Dac. Plaut. in Bacchidibus.* IV, 8, (48. seqq.); sed aliter in nostris exemplaribus:

*Si tibi est machaera, at nobis vervina est domi
Qua quidem ego te faciam, si me irritaveris,
Confossio rem soricina naenia.*

Hic autem censet Festus *Neniam* esse minutissimum intestinum, quod aliter *hillam* dicunt. Et inde Plantum dixisse confossio rem *soricina nenia*, hoc est tam confectum vulneribus, ut ex eo nihil relinqueretur quod *hilla* *soricina* non esset minutius. Sed longe hic errare Festum dicit Scaliger, neque tamen ipse suam nobis sententiam aperit. Mihi vero non Festus tantum, sed ii omnes quos hic aliquid tentasse video, longe a scopo videntur aberrasse, quorum alii ex Arnobio *neniam intestinum* etiam interpretantur. Alii *soricinam neniā* vocem esse dicunt quam emittit *sorex*, quae saepe ad illam vocem deprehenditur et confoditur. Quod cui unquam probari possit? Sed ne aliis arguendis immoremur diutius, tandem videamus an nobis aliquid, si non verius, verisimilius saltem repertum sit. Rem tribus verbis confectam dabo. Per *soricinam naeniam* machinulam intelligo capiendis soricibus denticulatim aculeis confixam, quae inde *nenis* dicta est, quod ibi *neniam*, funebrem cantum sorices captae canunt. Quae eleganter et venuste dicit Plautus: *Confossio rem soricina nenia. Dac. Naenia.* Ita Nonius (pag. 145. Merc.) et Gloss. Graec.: *Nenia, ἀροῦλα.* Dixi ad Varronem. *Atant. Autem. Dicitur.* Dictum. *Νέτον extremum. Νῆτον.* Alii: *Νέτον extremum intestinum dicunt. Νῆτον.* Alii *νῆτον. Naenia est.* Fortasse in Truculento. *Goth.*

Naeniae Deae. *Nenia* dea funerum ubi *nenia* canebatur. Augustin. de Civitat. Dei lib. V. cap. 9.: *Et Deos ad ipsum hominem pertinentes clausit ad Naeniam Deam quae in funeribus senum cantatur.* Arnob. lib. I.: *In tutela sunt Orbonae Orbati liberis parentes; in neniae, quibus extrema sunt tempora.* Sic tibicen, qui *neniam* canebat, dictus etiam *nenia. Dac.*

Navali corona. Plin. lib. XVI. cap. 4.: *Cedunt et rostratae civis, quamvis in duobus maxime ad hoc aevi celebres M. Varrone e piraticis bellis, dante Magno Pompeio, itemque M. Agrippa tribuente Caesare e Siculis, quae et ipsa piratica, et postea dedit hanc Augustus coronam Agrippae, sed civicam a genere humano accepit ipse.* Idem lib. VII. cap. 30.: *M. Varroni Magnus Pompeius piratico ex bello navalem dedit.* Ex his intelliges Festi verba, paucis exceptis, quae plane ignoro. Adde Gell. lib. V. cap. 5. *Ant. Aug.* Prima Festi verba incipiunt: *Qui primus in hostium.* Desiderantur ergo praecedentia quae ex epitome ita supplebimus: *Navali corona solet donari, qui primus in hostium navem armatus transilierit, cuius opera manu navis hostium capta fuerit. Itaque adeptus est eam M. Varro donante Cn. Pomp. Magno, bello piratico. Item A. Atilius, bello contra Nabim.* Quae sequuntur alio pertinent. M. Varroni coronam navalem datam auctor Plinius, et Varro ipse in II. de re rust. scribit bello piratico inter Delum, et Ciliciam Graeciae classibus se praefuisse. A. Atilius praetor cum classe missus est in Graeciam ad tuendos socios. Livius lib. XXXV, (c. 20.). Quae sequuntur, ut dixi, manifesto ad alia pertinent. Et carmen, puto Saliare, in testimonium producebatur. *Scal. Corona navalis tota ex auro, rostris avium insignita. Ea donatum M. Varronem testatur Plin. (XVI, 4. VII, 30.). Et ipse Varro lib. II, (fin. praef.) de re rust. Scribit bello piratico inter Delum et Ciliciam Graeciae classibus se praefuisse. A. Atilius praetor cum classe missus est in Graeciam ad tuendos socios, Liv. lib. XXXV. (l. c.) de Saturnio carmine quod in tabulis duces publice ponere solebant, Atilius Fortunatianus de Saturnio metro: Apud nostros autem, inquit, in tabulis antiquis quas trium-*

phaturi, duces in Capitolio fugebant, victoriaeque suae titulum Saturniis versibus prosequerantur, talia reperi exempla, ex Regilli fabula: Duello magno dirimendo, regibus subigendis. *Dac.* Adde Gell. V., 6. *Cn. Pomp.* Vid. Plin. XVI, 4. et VII, 30. *Goth.*

Nefrendes. Ex Festi verbis intelliges primam opinionem Mucii fuisse, alteram Aterii, qui Livii carmine se tuebatur. Cetera ex Paulo nota sunt. Vid. Fulgent. (p. 559. Merc.) Placiades de antiquis vocibus, et Festus: *Rienes. Ant. Aug.* *Nefrendes*, qui dentibus frendere non possunt, hoc est frangere ut apud Senerum: *Fruges frendeo solas, ac sicco robore.* Inde *nefrendis puer, nefrendis porcus.* Varro lib. II. de re rust. cap. 4. de porcis: *Amissio*, inquit, nomine lactentis, dicuntur *nefrendes* ab eo quod nondum fabam frendere possunt, id est frangere. Vide *frendere.* At *nebrundines* sive *nefrundines*, et *nefrendes* antiquis dicti qui postea *rienes*, a Graeco νεφροί id est *rienes*; et inde postea *nefrendes* et *nefrundines* ad testiculos translatus, quod testiculi rotundi sunt ut *rienes*. Fulgentius *nefrendes* porcos dici putavit porcos castratos, quasi sine renibus, sed frustra. Terent. Scaurus de Orthographia (pag. 2251. P.): *Ne pro non antiqui posuere, ut nefrendes porcos qui sunt sine dentibus, id est, qui fabam frendere non possunt.* *Dac.* Verba Livii sunt ex veteri Odyssea: *Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.* Ex illo:

Παῖδα γὰρ ἀνδρὸς ἑῆος ἐνὶ μεγάροις ἀτιτάλλω. Ὀδυσσεύς ο', (450.)

Ἀτιτάλλειν circumloquitur alere *nefrendem* lacteam immulgentem opem, ut possis advertere *νεφρεσφύλας* veterum latinorum in reddendis et exprimendis Graecorum verbis. Cum tamen in sententiis saepe eorum diligentiam requiram, ut ostendi olim in coniectaneis. *Scal.* *Nebrundines.* *Nefrundines.* Vid. infra *Rienes.* *Goth.* Non videtur ex Livii Odyssea desumptus esse versus iste, quum conatet, Odysseam Livianam scriptam fuisse versibus Saturninis, versus autem, quem hic legimus, senarius sit iambicus:

Quem ego nefrendem alui lacteam immulgens opem.

Nequeunt. Melius *neceunt.* Verba Livii ita legenda: *Partim errant; nequunt Graeciam redire.* *Scal.* Lege: *Neceunt*, a *nec*, non, et *eunt.* Vide *nec* et *nepurus.* *Dac.* Verba Scaligeri pertinent ad glossam quae infra legitur *Nequinont.* Ceterum nisi legendum *Nee eunt*, at ita explicandum vocabulum.

Necerim. *Necerim* pro *nec im.* *Suerem* pro *suem*; *nucerem* pro *nucem*, et similia. *Scal.* Antiquo declinandi modo pro *nec im*, *nec eum.* *Dac.* *Necim.* Alii *necim.* *Goth.* Lege: *Necenim* pro *nec eum.* Ex stirpe pronominali Sanscrita *na*, nascitur *nam*, qui est proprie accusativus, qui postea in adverbium abiit, quae tum coniunctio est facta, ut *tam*, *dam*, *tum*, *quum*, particulae, quae similem habent originationem. Ex eadem stirpe, praeposita *e*, sive ex stirpe *ena*, factum est *enim*, quod propius ab origine sua sonat *énam*, pro quo apud Festum legitur *ennam*, cum interpretatione *etiamne*. Non recte ego supra ad v. *Ennam* putabam *Eniam* legendum esse, sed *enam* verum videtur. Fieri enim potest, ut illud *enam* paullo aliam, atque *enim*, induerit notionem. Nam uti *num*, interrogandi particula, proprie fuit accusativus pronominis vetusti, cui respondet Graecorum *νύν*; ita *enam* quoque interrogandi potestatem accipere potuit, quam Festus interpretatione sua reddere volebat. Cf. Bopp. über einige Demonstrativstämme cet. pag. 17.

Nemora. Reliquiae Festi ostendunt illum originem Graecum deduxisse παρὰ τὸ νομὰ εἶναι ἐν αὐτοῖς, exemploque usum Graeci poetae ἐν νέμει σκιεῶν. *Ant. Aug.* *Nemora.* Prima linea deest. Supplendum autem totum ita: *Nemora videtur idem, quod silvas amoenas valere.* Cuius vocabuli auctor Homerus cum ait: *Ἐν νέμει σκιεῶν ἐπὶ τε λίῳ ξυβαλε δαίμων.* *Dubium non est designare locum, qui campos et pascua habet, διὰ τὸ νομὰς εἶναι ἐν αὐτῷ.* Locus, quem citat, est *Ἰλιάδος* λ'. *Scal.* Recte quidem Festus *nemus* a νέμος quod Hesych. interpretatur σύνδενδρον τόπον καὶ κόμην ἔχοντα, locum arboribus consitum et pascua habentem. Locus Homer. est *Iliad.* λ'. (XI, 480.). *Dac.* Ὁμὰ εἶναι αὐ—. Παρὰ τῷ νομὰ εἶναι ἐν αὐτοῖς. *Goth.*

Nemut. Exemplum omisit Paulus, Catonis fortasse, qui hoc verbo usus est. *Dac.*

Neminis. In verbis Catonis, quae Paulus refert, verbum corde nihil significat; at si addas, *lapt-deo*, sensus elicitur. Sed videntur esse poetae alicuius, ut illa: *et quis dicere cum sit.* Fortasse Ennii in Erechtheo, de qua tragoedia Gell. lib. VI. cap. 16. et Macrobius lib. VI. Saturn. *Ant. Aug.* Mira hic est Pauli supinitas, qui Catoni tribuit, quae sunt Ennii, ut infra ex Festo. *Dac.* *Neminis* genitivo casu usus est Cato, cum dixit: *et quis diceret, cum sit neminis?* Idem de magistratibus vitio creatis: *neminisque . . . Ennius in Erechtheo, etc.* *Scal.* *Neminis* etiam legitur apud Plautum Captiv. III, 5, (106.):

— — — *neminis*

Miseri certum est, quia mei miseret neminem.

Dac. *Neminis* genitivo casu. Pro Nullius. Adde Nonium in *Neminem* (pag. 143. Merc.). Non miseret neminis.

GRAMMAT. LAT. II.

U u u

Hic duo negativae pro una accipiendae, ut apud Nonium in *Negativas duas* (pag. 530. 532. Merc.). Et in l. duobus negativis 237. ff. de verbor. signif. *Goth.*

Nemo. A ne pro non et homo vel homo, ut antiqui dicebant. *Nemo* autem et *nullus* eo differunt, quod *nemo* de persona tantum, *nullus* tam de re quam de persona; etsi *nemo dies* alicubi me legiasse meministi. *Dac.*

Neci datus. Non tantum de eo, qui veneno vel fame necatus est, sed et manu; ut *necare*. Sic *ferro et fuste necare* dixit Sallustius, *securi necare* Livius, *verberibus et telo necare* Ulpianus. Vide occisum. *Dac.*

Necessarium. A ne et cesso, vel a nec et esse. Quia sine eo nec esse possumus, nec bene esse; inde *necessarii*, cognati et adfines, et *necessitudo*, vinculum adfinitatis et cognationis. Gloss.: *Necessitudo*, ἀνάγκη κατὰ φίλων, καθήκον. Item *necessarii*, οἰκείοι, ἀναγκαῖοι. *Dac.* *Opillius.* Opilius. *Prohiberi.* Prohibere. *Necessarius.* Οἰκῆος, ἀναγκαῖος. In quos *necessaria officia*. Ut haereditas, quam liberis debemus. Vid. Instit. de haereditum qualitate. *Goth.*

Neglegens. Nec legens, o in g, ut *nec otium*, negotium. *Negligens*, qui non legit, id est deligit. Varro lib. V. de L. L.: *Negligentia igitur ex eo quod quis non utatur dilectu: diligentia contra, quia diligit, hoc est deligat.* *Dac.* *Electum.* Dilectum. Vide supra *Dilectum*. *Goth.*

Nec coniunctio. Nec coniunctionem. In verbis XII. tabularum relatis: *Ast ei custos necescit.* Item, si adorat furto etc. crederem scribi oportere, *neo esit*, et verbum *adorat* significare agat, ut idem Festus scribit verbo *adorare*. Varro lib. VIII. de Ling. Lat. (pag. 530. seq. Sp.): *Sum quod nunc dicitur, dicebatur esum, et in omnibus personis constabat quod dicebatur esum, es, est; eram, eras, erat; ero, eris, erit.* Vel *esit* significat *erit*, vel sit et utroque casu videtur deesse si. *Ast si ei custos neo esit.* Sed *esit* quoque significat *erit*, ut in littera E, et *superescit.* *Ant. Aug.* In verbis XII. tabularum Turnebus legendum censet, *carcer custos nec esit* pro *ast ei custos nec esit*. Quod quid sit, ego plane non assequor. *Scal.* *Nec pro non* in leg. XII. tab.: *Sei furiosus existis, ast ei custos nec esit.* *Esit* pro *erit*. *Dac.* Si adorat furto. Vide *Adorare.* Apud Plautum in *phasmate*. Phasma dicebatur olim Plauti fabula, quae nunc Mostellaria. Locus est act. I. sc. 3. (v. 83.). Sed et apud Plautum et apud Turpilium legendum est *necrecte* unica voce, vel *nerecte*, et in verbis Turpilii delendum quod. *Dac.* *Disiunctivam.* Idem fatetur Augustin. in Grammaticis praeceptis (pag. 2013. P.), quod tamen non faterentur nostri. De quo vide Alciatum in l. si quis. 133. ff. de verbor. sign. *Ab antiquis pro non.* L. 1. §. ad fiscum. 18. ff. ut legatorum nomine l. 3. si duo. 10. ff. de Carboniano. *Esit.* Vide supra *Escit*; et infra *Superescit*. Si adorat. Vide supra *adorare*. *Goth.*

Nec mulieri. Mulier in veteri proverbio Graeco est inter ea, quae facile beneficii accepti obliviscuntur. Proverbium id est:

Μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα, μήποτ' εὖ τινὸς κύνα
Μὴ γέροντα, μὴ γυναῖκα, μὴ κάλον κωπηλάτην.

Scal. De gremio autem belle admodum Catullus (65, 19. seqq.):

Ut missum sponsi furtivo munere malum
Procurrit casto virginis e gremio,
Quod miserae obliuae molli sub veste locatum,
Dum adovent matris prosilit, exoritur,
Atque illud prono praecoeps agitur decurren,
Huic manat tristi conscius ore rubor.

Dac.

Necunquam. Forte e libris Pontificum. *Dac.* Legendum *Necunquam*, vel *Necunquam*.

Nequalia. An a ne et qualia, vel a ne et aequalia, ut legendum sit *nequalia*, *destrita.* *Dac.*

Nequinont. In carmine Livii non est verbum *nequinont*, et vereor, ne pro *neque nunc nequiont* sit scribendum. Ratio autem carminis valde incerta est, quaecunque ratione scribatur. Homeri versus ex *Odyssea*, quam Livius vertit. *Ant. Aug.* Verba Livii Andronici sic legenda:

Partim errant, nequiont Graeciam redire.

Dac. Vide Scaliger. supra in *Nequeunt* pro *non eunt*. L. Alii *Neque nunc*. A. Sic infra *Prodinunt* pro *prodeunt*; *redinunt* pro *redeunt*; *obinunt* pro *obeunt*. *Solinunt.* i. e. solent. Ex hoc loco verosimile mihi fit, infra in *Solino* non *consulo*, sed *idem quod soles* legendum. Livius in *Odyssea*. Homeri Graeca verba sunt. *Goth.* Hermannus expressa putat ex Hom. *Odyssea*, IV, 495. Cf. Herm. Elem. dactyl. metr. pag. 621.

Nequitum. Pacuvii Trochaicum emendamus:

Sed cum contendere nequitum vi; clam tendenda est plaga.

Ubi notabilis simpliciter plagam etiam pro *rete*. Glossarium: *Plagae*, κρηγέτικὴ λίνα. Scal. Fana in eo loco. Catonis verba de Tarquinio, qui ut *liber* a caeteris religionibus arca esset tota eius templique eius quod in-
tendiscaretur exaugurare fana sacellaque statuit, quae aliquot ibi a Tatio rege primum in ipso discrimine ad-
versus Romulum pugnae, votò consecrata inaugurataque postea fuerant, inter principia condendi huius operis,
movisse numen ad indicandum tanti imperii molem traditur Deos. Nam cum omnium sacellorum exauguratio-
nes admitterent aves, in Termini fano non addicere. Liv. lib. I. (c. 55.). Vide et Flor. lib. I. cap. 7. *Dac.*
Præterquam. Perquam. Goth.

Nectere. Vide *napuras*. *Dac.* *Naturas*. *Nepuras*. Vid. supra *Napuras*. Goth.

Nectar. Virg. lib. I. Aen. (v. 437.). *Ant. Aug.* Murinam exponit Festus alibi; locum adi. Versus
Lucretii sic ab aliis legitur (II, 847.):

Et nardi florem nectar qui naribus hales.

Dac. Adde supra *Murrina*. Id Plinio XIV, 16. *Nectarites*. Goth.

Nequam. Suspicio Lucilianum versum hac emendatione egere:

Nequam est, aurum auris quibus vehementius ambit.

Hoc est, nequam is est homo cuius aures aurum ambit. Male audiebant apud Romanos Barbari, praesertim
Poeni, qui aures perforatas habebant; neque mediocriter eos aversabantur. Plaut. Poenul. V, 2, (20.):

Atque ut opinor digitos in manibus non habent.

Ag. Quid iam? Mi. Quia incedunt cum annulatis auribus.

Unde iocus Ciceronis in Afrum: *Atqui aurem foratam habes*. Aliter non video, quae argutia sit, si Sennii Ca-
pitonis sententiam sequamur. Scal. Ex ne et quidquam. Varr. L. L. IX. (pag. 589. Sp.): *Ut ex non et volo*
nolo, sic ex ne et quidquam item media extrita syllaba coactum est nequam. *Dac.* *Nequam* ἀρεῖος, cui op-
ponitur homo frugi et diligens. De quo l. 11. ff. de periculo et comm. rei vend. Goth.

Nervum. Glossarium: *Nervus* ξυλονέδην. Simpliciter veteres Attici nervum vocabant κἄλον, hoc est
lignum. In XII.: *AERIS. CONFESSEI. REBUSQUE. IURE. IOUDICATEIS. TRIGINTA. DIES. IU-*
STRI. SUNTO. POSTIDEA. INDU. MANUS. LACTIO. ESTO. IN. IOUS. DUCITO. NEI. IOUDICA-
TUM. FACIT. AUT. QUIPSENDO. IOURE. VINDICIT. SEGUM. DUCITO. VINCITO. AUT. NER-
VO. AUT. COMPEDIBUS. QUINDECIM. PONDO. NE. MINORE. AUT. SEI. VOLET. MAIORE.
VINCITO. SEI. VOLET. SUO. VIVITO. NEI. SUO. VIVIT. QUI. EUM. VINCTUM. HABEBIT.
LIBRAS. FARRIS. IN. DIES. DATO. SEI. VOLET. PLUS. DATO. Nam, uti dixi, κἄλον vocabant
hunc nervum; unde, qui ex lege nexi erant, dicebantur ἐγκαλοσκειεῖς in legibus Atheniensium. Glossae He-
sychii: Ἐγκαλοσκειεῖς οἱ μὴ ἀποδιδόντες τὰ χρήα, ἐν κἄλοις ἰδεσθρεύοντο τοὺς πόδας. Unde Terentianum
(Phorm. IV, 4, 15.): *In nervum potius ibit.* Tertullianus: *Nescio an crus de periscelio in nervum se patiat*
artari. Versus Plauti mendosus ita legendus:

Perfidiose captus, edepol nervo cervices probas.

Scal. Nervus vinculum ferreum, quo pedes vel cervices impediuntur; de cervicibus Plant. ut emendat Scali-
ger: *Perfidiose* etc. hoc est, *convenientes*, et in Aulul. IV, 10, (13.). Neque ferreum tantum vinculum, sed
et ligneum, unde veteres glossae ξυλονέδην interpretantur ritu Attico. Attici enim simpliciter nervum voca-
bant κἄλον, lignum. *Dac.* *Aedepol.* Eo pol. Goth.

Nexum. (Ad p. 177.) Solennis ritus et formula abalienationis eius rei quae mancipio dabatur vel pi-
gnori. Cicer. III. (c. 40.) de Orat.: *Nexum est quod per libram agitur.* *Dac.* *Testamenti factio.* Testamentum per
aes et libram intellige, quo paterfamilias ei, quem successorem elegerat, familiam suam ac universum ius patria-
fam. mancipio vendebatur, ab illo nummum aeneum qui libra pendebatur, imaginarii pretii nomine, accipiens.
Nexi datio. Nexum dare, *donner quelque chose en hypothèque, en gage jusques à l'entier payement, par l'entremise*
de la balance et de la monnaie. Et differunt *nexum dare* aliquid et *nexu tradere* aliquid. *Nexum dare* est
rem tradere ita ut non plane ac solide transeat ad emitorem, sed nexa et obnoxia maneat venditori. *Nexu*
tradere, ita rem abalienare, ut ea accipientis fiat in solidum. *Dac.* *Nexum.* Dixi ad Varronem (p. 385. Sp.).
Nexi danto. Nexi datio. Nexi liberatio. Goth.

Negumate. Verba Cn. Marcii interprete egent. *Ant. Aug.* Lego *neginate*, vel *negunate*. *Negi-*
nare pro *negare*, ut *natinare* pro *natare*. Carminis Martiani verba ita videntur legenda:

Quamvis induitum duonum, negumate.

U u u *

Quamvis, inquit, bonum fuerit initium, tamen negare semper futurum. *Scal.* Lege *negunate* a *nego*, *negino* sive *neguno* ut a *nato*, *natino*; *fuco*, *fuscino*; *coquo*, *coquino*; *trico*, *tricino*. *Scal.* Retinendum *negumate*, ita enim pro *negunate* *n* converso in *m*, ut in *muginari* pro *nuginari*. *Dac.* Cf. Herm. Elem. doctrinae metr. pag. 614., qui facilius etiam *molimentum* conici posse pro *moventium* dicit. Verbum *negumare* prosumus est ad normam illorum: *auctumare*, *aestumare*; cf. quae supra diximus ad v. *Auctor*. Dubium non est, *negare* compositum esse ex *ne* et *ajo*, cui posteriori respondet Sanscritum *āh* vel *āh*, dicere, Goth. *aika*, dico. Vetus igitur forma fuit haud dubie *āho* et *āho*, unde *ne-āho*, et inde *nego*; et *aio* simplex, cuius penultimam brevem etiam fuisse credibile est ex dissyllabo *aiebam*, *aibam*, monosyllabo *ais*, *ait*. Non tamen minus credibile est, in productiori forma *negumo* antepenultimam produxisse priscos, quare versum Marci sic legendum esse existimaverim:

Quantūvis molimentum duōnum negumāte.

Negritu. (Ad p. 177.) Dubito quid hoc verbi sit; puto tamen *ritu* esse pro *rite*; nec *ritu*, *negritu*, ut nec *otium*, *negotium*. Ergo nec *rite*, cum non recte est: *rite* autem et *ritu* ad sacrificia et auguria pertinere notum est. *Dac.*

Nebulo. *Nebulo μάθων*, ὁ τὰ ἴδια λάθρα καταπαγών, εἰκαῖος, ὁ λάθρα ἄσματος. Glossarium. *Scal.* *Nebulo* vel *inanis* vel *vanus* aut *mollis* ut est *nebula*. Donat. Et Horatii interpres.: *Nebulones vani et leves ut nebula*. Gloss.: *Nebulo ὁ τὰ ἴδια λάθρα καταπαγών, εἰκαῖος, λάθρα ἄσματος*. *Dac.* Adde Nonium in *Nebulones* (pag. 18.). Goth.

Negabundum. *Negibundum* pro *negabundum*, ut *artire* pro *artare*, *impetire* pro *impetrare*. *Scal.* Alii *Negabundus*. Goth.

Neutiquam. Hic versus, *neutiquam cor* etc. citatur a Cicerone (Acad. prior. II, 17.) in Academiis sine poetae tamen nomine. Ciceronis autem locus extat in libro de universitate (c. 11.). *Dac.* Haec Ursinus notaverat. Cf. *Fragm.* pag. 178.

Nepotes. Maximam partem horum verborum Festi ex verbis Pauli interpretaberis, praeter id quod de Tuscis initio dicitur, quodque in fine πόδεσσιν scriptum est. De Tuscis nihil aliud habeo, quam me opinari, Tuscos eo nomine usos. Graecum autem esse cognovi, cum mihi Fulvius Ursinus, eius linguae peritissimus, a quo multa in hoc libro emendata sunt, ostendit Apollonium lib. IV. (v. 1745.) et Theocr. Idyl. 17. (v. 25.) in hac significatione hoc verbo uti. Eustathius quoque idem affirmat in *Δ* Odyss. Fieri etiam potest, ut Apollonii carmen retulerit Festus, cuius finis est: Τεοῖς νεπόδεσσιν ἐτοίμη. Quem vero significet illis syllabis (*chus inter*) an Aristarchum, vel Callimachum, aliumve; nobis incertum est. *Ant. Aug.* *Nepotes* sunt ἀπογόνοι, Graecis etiam νέποδες dicti a νε privativa particula et πούς, pes, fundamentum, quia fundamentum non essent generis; πούς enim, ut Latinis *pes* pro fundamento. Plaut. *Asinar.* (III, 3, 138.):

Ego caput huic argento fui hodie reperiundo.

Ego pes fui.

Inde nepotes dicti periti ac luxuriosae vitae homines, cuius rei rationem infra Festus dabit, cui et hanc potes addere quod nepotibus semper indulgent avi, connivent eorum delictis ac impediunt quin ea in parentum conscientiam veniant, unde ii postea nequam evadunt et dissoluti. Hinc *nepotatus* in gloss. ἄσωτια. *Dac.* *Quod non magis.* Aliud etymon affertur a *Nepa*, quae devorat omnes filios uno excepto. *Quod notus post sit.* Quidam putant nepotes a Graecis νέποδας appellatos. Goth.

Nepos. Vide in coniectaneis. *Scal.* Ita ego hunc locum olim expleveram, praeterquam quod in illis: *chus* . . . , Callimachi locum latere putaverim:

— — — οὐ γὰρ ἐργάτιν τρέφω

Τὴν μοῦσαν, ὥς ὁ Κεῖος Ἰλλίχου νέπους.

Simonidem intelligit. *Dac.* Cf. Müller. die Etrusker. tom. I. pag. 13.

Nefasti. Quantam iacturam fecerimus, tum ex Pauli epitome nimis concisa et brevi, tum ex huius libri, qui extat, paene dicam, clade: ex his quae scribam, manifestum est. Ego enim ex dimidiatis versiculis Festi conicio, eum principio nominis interpretationem afferre quam Varro, Ovidius et Macrobius dilucide ostendunt, ut nefasti dies sint per quos dies nefas sit fari praetorem *De*, *Dico*, *Addico*. Addidit postea, ut Paulus notat, quibus litteris hi dies notentur in Fastis, ut cum totus dies nefastus est N. notetur, cum vero priore parte diei, tum N. et P.; ita enim interpretor illud (nep.) et illud (riores sunt) quod ipsum in fastis Achillis Masei editis a Paulo Manutio idem Paulus, et ante eum Octavius Pantagathus acutissime

animadverterunt. Ad extremum dicebatur, quid nefastis diebus fieri posset. *Ant. Aug.* Nefasti dies N. omni ex parte nefasti sunt, ut dies, apud quem nunquam licet fari Do, Dico, Addico. NE. P. nefasti parte priore sunt, quibus postea et servi liberati sunt saepe, et unt, et in provincias itur, et sacra instituta fiunt, et aedes sacrari, et vota solvi possunt. Hic vides, NE. P. significare idem, quod NP., hoc est, nefas partim, ut NE. PR. in Calendario Romano: hoc est nefas priore parte. Sic F. P. fas priore aut partim; alii dicunt NE. PR. nefas praetori, quod non ita placet. Nam NE. PR. et NE. P. et NP. idem est, neque ulla differentia est. NP. et EN. partim nefasti, partim fasti sunt. Haec tamen differentia, quod NP. semel nefastus, et semel fastus est. EN. mane et vesperi nefastus, medio tempore fastus; vel ut Varroniane loquar, NP., in quo nefastum cedit locum fasto, EN., in quo nefastum insititio fasto diffinditur. *Scal.* Festi sententiam, partim etiam eius verba divinarat olim sagacissimus Scaliger. Addideratque: vides NEP. significare idem quod NP. hoc est nefas partim ut NE. PR. in Calendario Romano, hoc est nefas priore parte, cui contrarius erat FP. fas priore aut partim. Alii dicunt NE. PR. nefas Praetori, quod non ita placet. Nam NE. PR. et NEP. et NP. idem est, neque ulla differentia est. NP. qui nefasti priore parte, postea fasti sunt; EN. vero, hoc est endotercisi intercisi, qui mane et vesperi nefasti, medio tempore fasti sunt, vel ut Varroniane loquar NP. in quo nefastum cedit locum fasto; EN. in quo nefastum insititio fasto diffinditur, hoc est in quo nefastum in duas partes, interposito fasto, scinditur. *Dac.* Vide supra Fasti. Nefasti. Glossis: ἀνοργάδες. *Goth.*

Nepa. Plautus in Casina: *Recessim cedam ad parietem, imitabor nepam.* *Ant. Aug.* Recte dubitat Festus nepane cancer sit an scorpius, nam utroque modo veteres usurparunt; pro cancro supra Plaut. pro scorpio Cicero et Al. sic gloss. *Nepa, σκορπιός.* *Dac.* Idem Nonius in *Nepam* (p. 145.). *Scorpius.* Idem Nonius (l. c.). Glossis *Nepa σκορπιός*, alio loco γήινος σκορπιός. *Plautus.* In Casina (II, 8, 7.). *Goth.*

Nepus. Lego: *Nepurus.* *Scal.* *Nepurus* pro non purus, ut *nefunera* apud Catull. pro non funera; *neiure* Sallust. pro non iure; *neceunt* pro non eunt. *Dac.*

Nesi. (Ad p. 178.) *Nesi* pro sine positum est in lege aedis Dianae Aventinensis. De legibus aedium sacrarum vide quid notamus ad vocem Opima. *Scal.* Per legem intelligit postico aedis Dianae quae in Aventino erat, de more positam; quae continebat inter alia, utrum aedis illa esset templum necne: nam non omnes aedes erant templa. Vide notata in voce opima. Legis Dianae Aventinensis mentio extat in vet. inscriptionibus: *CETERUM. LEGES. HUIUS. ARAE. EAEDEM. SUNTO. QUAE. ARAE. DIANAE. SUNT. IN. AVENTINO. MONTE. DICTAE.* *Dac.*

Nautea. Citatur Plautus in Artemone, quae comoedia non extat. Credo etiam ex Curcullione illum afferri versum (I, 2, 5): *Nam omnium odor unguentum prae tuo nautea est;* et ex Casina (Grex v. 7.): *Ei pro scorto supponetur hircus unctus nautea.* *Ant. Aug.* *Nautea* proprie aqua e sentina. Est et herba qua coriarii utuntur ad dependa et depilanda coria; a Graeco ναυτέα. Gloss. *Nautea, ὀσμή βύσσου,* odor corii. Cum ait Plautum nauteam inter medicamina retulisse, vereor ne frustra sit, nam ex allatis Pauli locis nihil aliud colliges nisi nauteam esse odorem terrimum sive ex aqua sentinae, sive ex corio. *Dac.* *Nautea.* Nonio (pag. 8. Merc.) *aqua de coriis.* *A nautea.* *A nausea.* *T. in s. T. et s.* *Goth.*

Natio. Praeter ea, quae Paulus scribit, ex verbis Festi tantum elicitur Cincium esse huius sententiae auctorem. *Ant. Aug.* *Nationem et natum Cincius genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt, dici auctor est. Sed et nationem ait non tantum universim de omnibus, sed et de singularibus hominibus seiunctim dici.* Haec Festus. Sequebatur deinde testimonium veteris scriptoris, quod assequi non potuimus. Post Sabinos sequitur: *Bona natio in pecoribus quoque bonus proventus dicitur.* Hoc igitur vult Festus, nationem et natum de hominibus dici; nationem quidem de universis, ut natio Graecorum; natum de singulis, ut homo maximo natu. Sed et nationem de singulis, ad cuius rei fidem adducebat exemplum auctoris veteris. Praeterea neque nationem tantum de hominibus, sed et de pecoribus dici quod non sine Graecorum imitatione dictum est, ut Homerus Odyss. ξ. (v. 73.): Βῆ δ' ἔμην εἰς σπηλεὺς ὅθι ἔθνεα ἔρχατο χολέων. Nos set scripsimus ἀρχαῖως, quia ita est in illis reliquiis, sete pro set et. *Scal.* *Nationem.* Ait Cincius *nationem* et *natum* dici de hominibus universis ut *natio Graecorum*, et de singularibus etiam ut apud Ciceron. *natio candidatorum, natio optimatum.* Praeterea non tantum de hominibus, sed etiam de pecoribus: *natio equorum, natio suum.* Non sine Graecorum imitatione qui ἔθνεα etiam de pecoribus dicunt; Homer. ἔθνεα χολέων. Glossae: *navitio, γυνεά;* leg. *natio.* *Dac.* Adde l. 31. §. 21. ff. de Aedilitio. *Cin.* Cincium huius sententiae autorem esse ait. *Goth.*

Nautiorum familia. A Naute Troiano qui Aeneam secutus est. Virgil.: *At senior Nautes.* *Dac.* Multo plura Festus scripserat, quam Paulus referat. Initio de Palladio a Naute Aeneae socio conservato, a

quo Nautii dicti sunt. Idem Dionys. scribit lib. VI. (pag. 398.) et Servius lib. III. et V. (ad v. 704.) Aen. Historia postea narratur mihi incognita de bello adversus Bruttios gesto post caedem L. Caecilii, de quibus fortasse Florus lib. XII. (Epit. Liv. XII.). Fuit eisdem temporibus Cons. Sp. Nautius, de quo nihil accepimus, quod ad huius loci interpretationem pertineat. *Ant. Aug.* Primos quinque versiculi cum duobus extremis certissimum est ad Nautiorum gentem pertinere. Media interiecta ut constat aliena hoc loco esse, ita quo pertinent, affirmare non possum. Scripsisse videtur Festus: *Nautiorum familia a Troianis oriunda est, quia Nautes eorum princeps, qui eorum simulacrum aeneum Minervae abstulit, unde ei sacra procurare soliti erant Nautii, quare Dea hac vocabatur de causa Nautia. Aut igitur a Dea, aut inde a principe suo familia appellata est.* Sacra Minervae non ad gentem Iuliam pertinuisse, quae ab Aenea deducitur, sed ad Nautiam, quae a Naute, qui fuit socius Aeneae, testis Servius; inde suspicer a Festo relatum Deam dictam esse Nautiam. Quamquam non video, quare Festus familiam potius dixerit, quam gentem; est enim manifesta *ναυτίης*. *Scal.* De Naute qui Palladium Romam detulit, Servius ad illud V. Aeneid. (704.):

*Tum senior Nautes, unum Tritonia Pallas
Quem docuit.*

Quod autem dicit Pallas, quem docuit, propter illud quod supra diximus fingitur, quia ipse Romam Palladium detulit, unde Nautiorum familia Minervae sacra retinebat, quod etiam Varro docet in libris quos de familiis Troianis scripsit. Historia de Naute, Brutiis, Messana et Q. Caecilio Metello, mihi quidem inaudita est. Scio tantum unum Q. Caecilium Metellum occisum cum contra Bruttios, Lucanos et alios qui Aretium obsidebant, missus esset. *Dac.* Post Nautiorum. Haec quae sequuntur, quo pertineant, ut iam dixi, nescio. Sunt autem ferme ad hunc modum: *Cum arcessiti conductique ab illis essent ad Messanam oppugnandam, et a Senatu missus L. Caecilius ab illis interfectus esset: missi porro sunt expostulatum de foedere violato . . . us, P. Veturius; qui cum ob refectionem corporis, oppidum insedissent, Bruttii eo quod illis pax cum Romanis erat, bello destiterunt: aut tale quid.* *Scal.*

Natinatio. Festus refert verba Catonis ex Originibus, ut arbitror, qui scripserat: audito tumultu Macedoniae, Etruriam et ceteros natinari, id est, tumultuari. *Ant. Aug.* Natinatio, negotiatio; et natinatores, negotia gerentes. M. Cato in Audito tumultu Macedoniae, Etruriam, Samnites, Lucanos inter se natinari, atque factiones esse. Isidorus: Natinare, negotiari. Est autem non tam priscum verbum, quam prisci verbi forma. *Natare, natinare, ut iter, itiner; iecur, iecinur; prodeunt, prodinunt et similia.* Est ergo natinare more natanum semper in negotiis fluctuare. *Scal.* Isidorus: *Nagare, vacillare, huc et illuc fluctuare.* Lege: *Natare. Dac.*

Naccae. Scribe: *Nace dicantur a Graecis νάχη.* Apuleius lib. IX. (pag. 192. 16. Pric.): *Nam et opportune maritus foris apud Naccam proximum coenabat.* *Dac.* *Nauci.* Vide in *Naucus.* Id est. Id quod est. *Goth.*

Naucus. *Naucum.* Mendosum esse videtur; quod in oleae nucis quod intus sit. Paulus *olene aut nucis nucleo*, forte quod in olea nucique intus sit. De nuce iuglandae vide Macrob. lib. III. Satur. (Adde Plin. XV, 22.). *Ant. Aug.* Alii *nauci*, indeclinabile. Proprie membrana tenuis, quae medias nuces disiungit, unde pro nihilo etc. Lege infra: *Cincius quod in oleae nuce intus sit, vel: Cincius, in olea et nuce quod intus sit.* Item in fabae hilo pro in fabulo. *Fabae hilum.* Gallice *le noir de la fève; naucus a nucus*, unde *nuculus, nuculeus, nucleus.* Idque doctiss. Guietus adscripserat orae Festi sui quem mihi communicavit V. Cl. et magni nominis Aegidius Menagius. *Naucus.* Leg. *naucum* vel *nauci* ut supra. *Dac.* Vide supra *Naccae*, et infra *Noegeum.* In fabulo. In fabae hilo. *Tuniculari.* Cunicularia. *Sed. Et. Illic.* Illuc. *Goth.* Plaut. Most. V, 1, 2. Idem Tricul. II, 7, 50.

Narica. Scribe *narita, νηρίτης.* Versus autem Plauti ita legendi:

*Muriatica autem video in vasis stagnis:
Bonam naritam, et oamarum et iagenia:
Equinos furios, conchas piscinarias.*

Equinos scriptum ἀρχαῖκός pro echinos. Stagneum vas intelligit, ni fallor, incrustatum. Nam stagnare erat περιπταλὸν τὰ ἄγγη. Vulgo in idiotismo dicimus invitari. Eo nomine crustariae tabernae Romae institutae. Hesych.: *Νάβιστα, πετάσματα τῶν ἱερῶν, καὶ τῶν σικελῶν.* Lege: *Πεταλώματα τῶν ἱερῶν καὶ τῶν σικελῶν.* Stagnare ergo περιπταλὸν, γανῶσαι, γναθὸν, στομὸν. Sic enim malimus quam stagnae vasa interpretari κασιπερίνα, quamquam non displicet. Quam alieno a Plauti mente sensu Turnebus hos versus restituere conatus

sit, facile qui hominis emendationem cum hac nostra contulerit, deprehendere poterit. *Scal.* *Narisa*, ostræ genus, *νηρίσας* Graecis. In Plauti versibus per muriatica salsamenta intellige quae in muria servabantur. *Cammarum* scriptum unico in veteri consuetudine pro *Cammarum*, et apud Hesych. *Κάμαρον*. *Tagenia* sunt pisces, *ταγηνίσας* qui et ipsi in muria; vide Athenaeum. *Echinos*, antiquè pro *echinos*. Echinos fartos vocat, qui farciebantur, id est, saginabantur in vivariis, sicut *conchas piscinarias*, quae in piscinis (sic fartores apud Terent. qui aves altiles farciunt, saginant,); atque adeo muriaticorum nomine Plautus pisces omnes, qui ab eo enumerati sunt comprehendit. Et ne dubites de hac correctione, audi Plin. lib. I. cap. 8.: *Sic halex pervenit ad Ostreas, Echinos, Urticas, Cammaros, Mullorum iecinora, innumerisque generibus ad saporem gulae coepris sal tabescere*. Satin aperte eosdem pisces inter muriatica, id enim est *halex*, τὸ τάρυτος, recensuit, quos Plautus? Quare tam beni versus in situ et squalore relinquendi non erant. *Scalig.* in coniectan. ad Varron. (pag. 126. seq. Steph.). *Dac.* *In vasis stagnis*. Id est *stannis*. Unde *nummi stagni* in l. 9. §. 2. ff. ad l. Corneli. de falsis. Adde Senecam III. de ira 35. Proinde non ferendum, quod vir doctus putat, stagnum vas incrustatum vas esse. *Naricam bonam* etc. Bonam naricam et camarum et tagenia, Echinos fartos, conchas piscinarias. Adde Plin. XXXII, 8. alii legunt: Et canatam et comaequinas fartas et conchas piscinarias; alii sequamicam et comacinas. De sequamica vide Strabon. IV. Vetus liber et *canatum* et *tagumaquinas*. *Goth.*

Nancitor. PECUNIAM. QUIS. NANCITOR. HABETO. ET. SI. QUID. PIGNERIS. NANCITOR. SIBI. HABETO. *Nancitor* pro *nancitur*, et *nancitur* pro *nanciscitur*, ut *apiscitur*. *Quis* pro *qui*, ἀπαιτῶς. Erat caput in foedere Latino, ut intra decem dies post contestatam litem creditori satisfaceret. Hic vero vult ipsum pignus sibi habere, si post illud tempus ipsi satisfactum non sit. Vel potius intelligit, quod ante bellum contraxerit Latinus cum Romano, sive mutuum sit, sive pignus, uti id valeat. *Scal.* *Veteres Nancio* dixisse, auctor est et Priscianus lib. X. (c. 4, 22. Kr.) *In XII.* Id est in legibus duodecim tabularum, ubi dixi. *Goth.*

Nare. Non a nave ut putat Festus, sed a *νῆο*, *νῆ*, vel a *νῆμ*, *fluo*. A supino natum, *natare* ut a *dico*, *dictum*, *dictare*. Infra versus Plauti sic legendus:

Quasi pueris, qui nare discunt, scirpea induitur ratis.

Etsi aliter hunc versum alibi legit Festus in voce *scirpus*. *Dac.* Vide Nonium in *Nare* (pag. 353. Merc.). *Dictum*. *Ductum*. *Navis*. *Avia*. *Goth.*

Nares. Idem Donat. in Adelph. (IH, 8, 43.): *Nares a naritate dictae sunt, quod nos odoratu doceant praesto et prope esse quod adhuc oculi non vident*. Sed frustra. *Nares* enim a Graeco *ῥίνας* per transpositionem. *Dac.* *Flammus*. *Fiamus*. *Goth.*

Navis. Ennius annali sexto:

*Navis repertus homo, Graio patre, Graius homo, rex
Aemona. Pyrrhus, uti memorant, a stirpe supremo.*

Alter versus citatur a Nonio (pag. 226. v. *Stirpem*), sed perperam ex Annali V. pro VI. In sequenti versum legendum *induperantum*: *Navorum imperium servare, est induperantum*. Sententia a veteribus celebrata: bene parere est imperare. In versum Plauti lege *ductarie*, non *ductarier*:

Nave agere oportet quod agas, non ductarie.

Nave agi est, cum navis remigio aut ventis agitur; *ductarie* cum fumibus adversae amne trahitur. Ansonius in politissimo Panegyrico Mesellae (39. seqq.):

*Tu duplices sortite vias, et cum amne secundo
Defluis, ut celeres feriant vada concita remi;
Et cum per ripas nusquam cessante remulco
Intendunt collo malorum vincula nautae.*

Valgius in Elegia:

*Hinc mea me longo succedens prora remulco
Laetantem gratis sistit in hospitium.
Et, placidam fossae qua iungunt ora Padusam
Navigat Alpini flumina magna Padis.*

Ductarie ergo agere est *ὑποκινῆναι*. Non omittendum, quod est in glossis: *nautices*, ἀπὸ νῆ. *Scal.* Ergo si

Scaligerum sequaris in illo Plauti *nave agere oportet*, etc. *nave* non erit a *navus*, sed a *navis*, manifeste contra Festi sententiam, quam hic praegravare decere arbitror, ita ut Plauti versus legatur ut ab eo positus est, et sic simpliciter exponatur. Te id naviter agere oportet, quod agas, non vero remisse quasi invitus, quasque in eo non sponte tua ferri, sed per vim duci videaris, sive potius trahi. Nave, i. *naviter*, σπουδαίως, strenue, ut exponunt glossae. Item navus ἐμπρακτος, εὐστραφής, ἐκκλινής, actuosus, agilis, strenuus. *Dac.* Glossis εἰδήμων. *Naviter*, σπουδαίως. *Goth.* Cf. quae supra diximus ad vv. *Genas*, *Gnaeus*, *Gnitus*, *Gnotus*.

Navalis scriba. (Ad p. 179.) *Navalis scriba* dictum, tam propter scribam, quam propter *navalis*, quia et nautae, et id genus hominum male audit. Etiam apud Homerum *navalis scriba* est convivium; Ὀδυσ. θ'. (VIII, 168.): Φόρτον τε μνήμων, καὶ ἐπίστροφος ἦσιν ὀδαίων, hoc est, γραμματεὺς φόρτον, καὶ ἐφοδίων ταύλας. Et legendum *columbar impudens*; dictum eadem forma, qua Catullus mulierem prostituti pudoris vocat *lupanar*, Lucilius *carcer* vocat eum, qui meruit in vincula conici. *Columbaria in nave sunt ea, quibus remi eminent*; ita enim legendum; dicta a similitudine foraminum, in quibus par columbarum nidificat. Ab eadem similitudine et in re architectonica quid significet, habes apud Vitruvium. *Scal.* Convivium ut apud Homer. *Odyss. θ'. φόρτον μνήμων*, id est, γραμματεὺς φόρτον. Lege in fine: *appellantur ea e quibus remigant*; sive ut Turneb. et *Scal.* quibus remi eminent. *Dac.* *Esset.* *Esse.* *Columbaria.* *Columbar.* Alii in columbari, i. e. in vinculo colli. *Remigent.* Rem geminent; id enim columbaria. *Goth.*

Nasiterna. *Nassiterna.* Vid. Fulgent. Placiad. de antiquis vocibus. *Ant. Aug.* Scribo *Nasiterna*, quod tres nasos, hoc est ansas haberet; ita Vatinianis calicibus assignat nasos Martialis et Iuvenalis (V, 47.):

Tu Beneventani sutoris nomen habentem

Siccabis calicem nasorum quattuor.

Equos post confecta spatia solere perfusione aquae recreari in Ciroensibus intellige, cum ait: quale est, quo equi perfundi solent. Ulpianus lib. IV. de his qui notantur infamia: *Neque thumelici, neque rustici, neque agitantes, neque qui aquam equis spargunt.* Versum autem Plauti iisdem fere verbis ex eadem fabula producit Fulgentius Placiades. Catonis verba emendamus: *Quotiens vidi trulleos, nasiternas, pertusos aquales, matellas sine ansis.* *Scal.* Infra versus Plauti quem ex Nervolaria laudat Festus, is hodie legitur in Stichos II, 2, (27.):

Di. Ecquis huc affert nasiternam cum aqua? Ge. Sine suffragio

Populi tamen aedilitatem hic quidem geris.

Dac. *Nasiterna* Nonio (pag. 546.) et Fulgentio (pag. 563.) a naso. Unde *nasiterna* genus vasis aquarii ansati, cui et ansa. De ansa vid. l. 26. §. 1. ff. de acquirend. rerum domin. l. 21. §. 4. ff. de furtis. *Goth.* Quo equi perfundi solent. Vide quae scribam ad l. 4. in prin. ibi. qui aquam equis spargunt. ff. de his, qui notantur infam. *Ecquis huc effert.* Ecquis huc adfert *nassiternam* cum aqua sine suffragio. *Suffragio.* Suffragium hic, opinor, instrumentum, quo equorum aqua perfusae suffragines curantur. *Suffraginum* fit mentio apud Isidorum (Etym. XI, 107. pag. 1098.). *Goth.* *Truilos.* Trulleos, apud Fulgentium (Non. pag. 547.). *Tryllae* dicuntur in l. 19. §. 9. ff. de auro, argento. *Perfusos.* Pertusos. *Idem.*

Nassa. Plaut. in Milite: *Nunquam Hercle ex ista nassa ego hodie escam petam.* *Ant. Aug.* Gloss. *nassa* κύτος ἀλιευτικός. *Dac.* *Nassae* meminit Paulus §. Sentent. c. 66. *Piscatorii.* *Piscatoria.* *Plautus.* In Milite (II, 6, 98.). *Goth.*

Napuraa. *Napuras.* Vide *nectere.* *Ant. Aug.* *Napuras nectito.* Verba sunt ex commentario sacrorum: Pontifex minor ex stramentis *napuras nectito*, hoc est, funiculos facito quibus sues adnectantur. *Dac.* Vide *Nectere.* *Feniculi.* *Funiculi.* *Goth.*

Naustibulum. Videtur potius navium stationem significasse quasi navium stabulum, ut Graece ναύσταθμος quasi ναῶν σταθμός. Vet. lib. pro *videtur* habet *vid.* pro *videlicet*; bene. *Dac.* Puto potius eo *ναύσταθμον* significari. *Scal.*

Navia. Haec historia de cote novacula praecisa ab Attio Navio a multis refertur. Sed de ficu *Navia* nihil aliud accepi. Cicero lib. I. (c. 17.) de Divinat. cotem ait, et novaculam defossam in comitio, supraque impositum puteal. Idem ait Dionys. lib. III. (pag. 202.) addens statuam aeneam eidem illic statutam, quod etiam Livius (I, 36.) scribit, et Plin. lib. XXXIV. cap. 5. Val. Max. lib. I. cap. 4. D. Attium Navium augurem appellat. De ficu ruminati Plin. lib. XV. cap. 18. Quaerendum igitur est, qua ratione ea, quae desunt, sarciri possunt. *Ant. Aug.* *Navia*, aliter linter. Et eo quoque utuntur in vindemiis. Servius in illud

(Georg. I, 262.): *cavat arbore lintres: Alii, inquit, lintres, in quibus uva portatur, accipiunt.* Haec Servius Danielis. Tibull. lib. I. (V, 25.):

Haec mihi servabit plenis in lintribus uvas.

Nam et *navia* et *linter*, utrumque est lignum cavatum. In verbis Festi lege: *Navia est unum lignum exsculptum.* Unum dixit, unde *μονόφυλα σκάφη* Graeci. Denique *linter* et *navia* est *σκάφος*; *σκάπτειν*, exsculpere. Melius tamen legeris: *Navia ex uno ligno exsculpto*, quod retinendum censeo. Cicero II. (c. 18.) de legibus: *Ligneum autem quodque voluerit, uno e ligno dedicato.* Scal. Suidas *ναβίαν πορθμεῖον* interpretatur male; nam vel hinc satis liquet eo nomine potius navam ipsam intelligi, ut et ex lusu illo veterum quo pueri denarios in sublime iactantes *capita aut navia* clamabant, de quo Macrobius Saturn. lib. I. cap. 7. *Dac.* Tanti momenti hic locus est, ut de eo totius huius libri utilitas aestimari possit; inauditas praeterea, ac reconditae eruditionis illis praesertim, qui nesciunt ficum Naviam eandem cum ficu *Rumina* seu *Ruminali* fuisse. Poneamus prius locum, si non ipsis verbis Festi, at certe sententia ipsa incolumi atque integra. Sic igitur hos hiatus explemus: *iussit rex cotem ac novaculam proferri; qua prolata interrogatus Augur, an cō illa posset praecidi novacula, subito eam praecidit. Ex eo, Tarquinio nihil auso contra facere, novaculam ac cotem sub locum consecratum defodi iussisse, et ficum ab eo satam esse intra id, quod contentum sine sacro sit; eamque, si quando aruisset, subseri iussisse. Deinde cum post tot annos aliae in eo loco complures ficus essent, et evulsae, de loco sacro removerentur, omnes, quae inibi erant ficus, praeter eam,iectas fuisse admonitu ac iussu aruspicum, et divinis responsis, quandiu ea viveret, libertatem populi mansuram, ideo quod* Postrema non possumus explere, quia non satis spatii relictum sit ad explendum quantum postulat sententia. Tantum enim loci desideratur, quantum satis esset his aut similibus verbis: *ideo quod in ea fatum populi Ro. esset*, aut tale nescio quid. Multi huius fabulae meminere, qui omnes adiuvant coniecturas nostras. Sed ante omnes Plinius, cuius verba apponam ex libro XVI, cap. 18.: *Colitur ficus arbor in foro ipso ac comitio Romae nata, sacra fulguribus ibi conditis. Magisque ob memoriam eius, quae nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris appellata, quoniam sub ea inventa est lupa infantibus praebens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato, tanquam in Comitium sponte transisset. Adacto navigia ilico arescit, rursusque cura sacerdotum seritur.* Haec ille; in quibus miror, cur dixerit *Romae nata*, quasi de alio Comitio, quam de Romano intelligi possit. Deinde quid est, *adacto navigio ilico arescere*? Scio Tiberim ad illum usque tractum urbis tunc ripis suis ejectum fuisse, idque solitum alias vulgo accidere. At si navigiis tunc ea aqua transmittebatur, quis tam religionis contemptor, qui ad ficum navigium adigeret, ut illa exaresceret, cum sciret, hoc non posse evitari, si illuc navem impingeret? Suspensus igitur sum id, quod verum esse postea apparuit, locum depravatum esse. Idque fortasse doctis viris probabimus, si nostram sententiam de eius loci emendatione proponamus. Ita igitur legendum putamus: *Colitur ficus arbor in foro ipso Romina, iam sacra fulguribus ibi conditis, magisque ob memoriam eius, quae nutrix fuit Romuli ac Remi conditoris, appellata, quoniam sub ea inventa est lupa infantibus praebens rumen (ita vocabant mammam) miraculo ex aere iuxta dicato: quam tanquam in Comitium sponte transivisset, ab Actio Navio. Illico arescit, rursus cura sacerdotum seritur.* Primum quod ait sacram fuisse, idem et Dionysius testatur his verbis (pag. 202. cap. 70.): *Ἐπειτα δ' αὐτὸν τὸν Νάβιον θεραπεύσαι διαγνοὺς (Tarquinius) ὡς ἀπάντων ἀνθρώπων θεοφιλέστατον ἄλλαις τε φιλανθρωπίαις ὑπηγάγετο, καὶ, ἵνα μνήμης αἰώνιον τυγχάνοι παρὰ τῶν ἐπιγινόμενων, εἰκόνα κατασκευάσας αὐτοῦ χαλκῆν δίδασκεν ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς, ἣ καὶ εἰς ἐμὲ ἦν πρὸ τοῦ βουλευτηρίου κειμένη πλησίον τῆς ἱερᾶς σπηλῆς.* Deinde subiicit de fulguribus ibi conditis, quia scilicet ibi puteus fuisset, qui cum de coelo tactus esset, procuratum eum locum postea operculo imposito *Puteal* vocatum fuisse; nam *Puteal* est *operculum putei*, etiam teste Iurisconsulto. Quare a loco sacro ficum sacram nominat. Quin et Dionysius ait aram superimpositam, quod nihil aliud est, quam operculum ipsum ostii Deorum Manium; sed fallitur, ut homo Graecus, qui idem putet esse *puteal* ac *φοῦεα*, cum, ut dixi, *puteal* non *φοῦεα*, sed *πῶμα τοῦ φοῦεατος* sit. At locis fulguritis aram superimponi solere, auctor praeter Dionysium et Artemidorus: *ὁ κεραυνὸς τὰ ἄσχημα τῶν χωρίων ἐπίσημα ποιεῖ διὰ τοὺς ἐνιδρυνμένους βωμούς, καὶ τὰς ἐν αὐτοῖς γινόμενας θυσίας.* In sequentibus de utraque appellatione ficus illius innuit Plinius. Nam cum eam alii *Ruminalem*, alii *Naviam* vocarent, *frequentius*, inquit, *a nutrice gemellorum urbis conditoris, praesertim cum ibi simulacrum aeneum sit lupae, Ruminalis appellata est, quam Navia ab Actio Navio, qui sponte sua illam transseverit in Comitium; utrumque enim verum esse, et Naviam et Ruminalem vocari, sed magis utique Ruminalem, quam Naviam; propius enim vero esse, et magis consentaneum, eam ante Navium fuisse, et sub ea lupam Gemellis ubera praeuisse, quam postea ab Actio Navio ibi transeminatam.* Vide quam pulchrum vetustatis monumentum sub illo situ mendo-

rum latebat. At enim vero, iam Festi verba luce ipse clariora sunt, neque egent interpretatione, tametsi ab illo dicatur Augur cotem praecidisse, non rex ut ab aliis proditur. Sed a fabulis non est exigenda fides, praesertim cum Lactantius idem dicat, quod Festus. In postremis verbis Plinianis elegantia latuerat eos, qui locum corruperunt. Nam illico *arescit*, rursus *aritur*, est: *simulac arescit, statim aritur*. Notabilia et elegans verbum in Festo *subserere*, quod est, priore sala arbore intermorta, aliam in eius locum serere; praeterea, cum dicit locum consecratum, eum esse, quem et βαρόν Dionysius, et alii Puteal vocabant. Neque praetermittendum quod ait, multas ibi ficus natas fuisse: Dionysium non ficatum, sed simpliciter ὕλην βαθείαν vocasse, cuius verba haec sunt ex lib. I. (pag. 65. cap. 79.): Ἡ δὲ λύκαινα οὐ μάλ᾽ ἀγχαίνουσα τῶν ἀνθρώπων τῇ προσόδῳ, ἀλλ' ὥσπερ ἐν χειρὲ θεοῦ ἀποστάσσει τῶν βροτῶν ἡρώτα, καὶ κατὰ πολλὴν ἀλογίαν τοῦ πομπενικοῦ ὁμίλου ἀπῆκε. καὶ ἦν γὰρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερὸς χώρος ὕλη βαθείᾳ συνηραφής etc. Lege reliqua. Ennius quoque cum de eadem re loqueretur, ex quo illa sua transcripsit Dionysius pena ad verbum, non aliter, quam silvam vocat Annali primo (apud Non. pag. 878. v. Parumper):

Inductetur ibi lupu' femina conspicio amens.

Hinc campum celeri passu permensa parumper

Coniicit in silvam sese. — —

Quae pene, ut dixi, interpretatus est lingua sua Dionysius. Ultimatum est, quod ponit Festus fatum libertatis Po. Ro. in ea ficu situm fuisse; idque aruspices et sacras sortes admonuisse; propterea diligenter subserebatur, adeo, ut cum Neronianis temporibus exarescente trunco, et mortuis ramalibus deminuta esset, loco portentum habitum sit a populo Rom. auctor Cornelius Tacitus. Idem fatum, aut ei proximum casa Romuli contineri putabant, quam diligentissima observatione, et anxie superstitione resciebant, neque sinebant vetustate collabi. Cuius etiam simile nugantur Graeci de nave Thesei. Scal. Ita Scaliger, sed male ficum Naviam, quae in comitio, non distinguit a ficu Ruminali sub qua infantibus lupa praebuit Rumam. Certum enim est, ficum Naviam in comitio non fuisse, antequam Attio Navio augure ibi transeminata esset. Necesse est igitur diversam fuisse ab altera Ruminali, unde in comitium translata. Et ita est; fuerat enim ficus Ruminalis in Germalo. Varr. lib. IV. de L. L. (pag. 60. Sp.): *Germalum a Germanis Romulo ac Remo, quod ad ficum Ruminalem, et hi inventi, quo aqua hiberna Tiberis eos detulerat expositos*. Germalum autem prope palatium fuisse notum est, in ripa Tiberis, ubi etiam sua aetate ficum Ruminalem extitisse narrat Liv. lib. I. (c. 6.): *In proxima, inquit, alluvie ubi nunc ficus Ruminalis est*. Fuit igitur longe a comitio ficus Ruminalis. Sed ficus illa Navia quae in Comitio, Ruminalis etiam dicta ab illa altera Ruminali quae in Germalo. Scaligerum fefellit hic locus Festi et alter Plinii, uterque male intellectus. Vide Ruminalis. De ficu Navia et de loco Plinii adeundus Salmasius in Solin. Eius verba olim huc referre cogitaveram, quia multa hic vidi, quae et ipse viderat prior, sed eius dissertatio paulo longior, quare satius est, te ad integrum fontem remittere; adi p. 1137. etc. *Dac. Sub locum consecratum*. Hic etiam falsus est Scaliger, qui scribit puteal additum, quia ibi puteus erat, qui de coelo tactus. Puteal hic nihil aliud est quam ara ipsa. Dionysius ὑπὸ βωμῶ τινί, sub ara quadam defossam novaculam testatur. Unde Festus optime: *sub locum consecratum*. Solus, quod sciam, Plinius sacram ficum facit fulguribus ibi conditis, sed vel mire fallor, vel alia mens Plinio fuit, cuius verba sic insolubilia, ita forte corrigenda: *Colitur ficus arbor in foro ipso Romina, tam sacra quam fulguribus ibi conditis*. Non dicit Plinius ficum sacram fuisse fulguribus ibi conditis, sed tanquam ibi fulgura fuissent condita, quibus verbis innuit puteal sive aram impositam, ut locis fulguritis solebat. *Aliae in eo loco complures ficus essent*. Ideo altam silvam vocat Dionys. lib. I. (pag. 65. cap. 79.): *Καὶ ἦν γὰρ τις οὐ πολὺ ἀπέχων ἱερὸς χώρος ὕλη βαθείᾳ συνηραφής*. Ennius quoque cum de ea re loqueretur, unde illa sua transcripsit Dionysius pene ad verbum, non aliter quam silvam vocat; Annal. I. (apud Nonium p. 878. M.):

Enductetur ibi lupu' femina conspicio amnem.

Hinc campum celeri passu permensa parumper

Coniicit in silvam sese.

Hic iterum errat Scaliger, qui complures illas ficus ex ficu Navia propagatas confundit cum silva illa, quae prope ficum Ruminalem in Germalo iuxta Tiberim. De ista enim intelligendus locus Dionysii, qui eam Pani sacram dicit, ut et ille alter Ennii. *Dac.*

Nauscit eam granum. Nauscit, quasi navescit, sive naviscit, in navis formam sese aperit. Nisi potius legendum *naucis*, a *nauci*, quod est fabae hilum, sive fabae granum cum ea aperit. *Dac. Fa. Sit. Nauscit. A nauco. Goth.*

Navitas secundum. (Ad p. 180.) Navitas pro nautas dixisse Catonem refert, et ut arbitror, ille locus est, quem Plinius laudat lib. XIV. cap. 18. Cato cum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit; non aliud inquit, vinum bibi, quam remiges. Vide Penatores. *Ant. Aug.* Infra: *Navitas secundum incorruptum morem dictos, quos nunc nautas dicimus, testis est M. Cato in ea quam scripsit, cum in Hispaniam proficisceretur cum ait: navitae quod secum portaverant vinum atque oleum, usus tantum eo sum.* Quod haec sint ex illa oratione Catonis, confirmari certo potest ex Apuleio, qui in apologia sua fragmentum citat ex eadem oratione, quod non longe ab hoc abfuisse videtur; verba eius haec sunt. *M. autem Cato nihil opertus, ut alii de se praedicarent, ipse in oratione scriptum reliquit quum in Hispaniam consul proficisceretur: res servos solos ex urbe duxisse, quoniam ad villam publicam venerat; parum visum qui uteretur; iussisse duos pueros in foro de mensa emi, eos quinque in Hispaniam duxisse.* *Sca.* Quod putat Festus navitas esse a nave et per syncopen dici nauta, ibi quidem frustra est, nauta enim est a ναῦτης, unde per epenthesein navita. Porro eadem Catonis verba pene ad verbum habet Plin. XIV. cap. 18.: *Cato cum in Hispaniam navigaret, unde cum triumpho rediit, non aliud, inquit, vinum bibi quam remiges.* *Dac.* Cato in ea. Fortasse adversus M. Acilium. Cum ait navitae. Fortasse is locus est, quem tradit Plin. XIV, 18. *Goth.*

Naevia silva. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 136. Sp.): *Sequitur porta Naevia, quod in nemoribus Naevitis. Naevius enim loca, ubi ea sic dicta, coluit.* Ex his Festi verba intelliges; referebatur M. Catonis locus ex oratione in Coelium, si se appellaverit. Proverbium autem quod Verrius referebat, ignoro. *Ant. Aug.* Infra omnino succenturiandum ita: *Naeviam silvam vocitatum extra urbem ad miliarium: quod Naevii cuiusdam ibi domus fuerit, a quo memora Naevia appellata fuisse vis; quam obprobrii loco obici solere, quod in ea morari adsuessent perditii homines, testis est M. Cato in ea in Coelium si se appellasset; a qua silva porta Naevia atque ea* Quae sequebantur tantum indicabant Silvam Naeviam, quae obprobrii loco obiciebatur, venisse in proverbium, idque proverbium etiam ab ipso Varro referri. *Sca.* Naeviae portae et Naeviae silvae meminit Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 163. Sp.): *Sequitur porta Naevia quod in nemoribus Naevitis. Naevius enim loca, ubi ea sic dicta, coluit.* Livius etiam lib. II. (c. 11.). Haec porta Plinio Lavicana; hodie porta maior, ab aedificii magnificentia, propter ductum aquae Claudiae, cuius ibi vestigia cernuntur. Eandem etiam a vetustioribus *Raudusculanam* dictam volunt, quod falsum est. Vide *Rodusculana*. Illa orsus iterum, usque ad unde verba sunt Catonis, ex oratione quam habuit in Coelium si se appellasset. Eam iterum laudat Festus in voce *spatiatorem*. *Dac.*

Nudius tertius. Ex verbis Festi quaedam videntur esse referenda ad aliud verbum mihi ignotum. *Ant. Aug.* Nudius tertius quasi nunc dies tertius. *Dac.* Glossae: Τρισημερινός, nudius tertianus. *Goth.*

Nuptam. Infra: *Nuptam, novam sponsam, item uti pronubas mulieres, quibus in nuptiis utuntur, ab eadem causa, hoc est a nubendo, aliqui appellatam esse volunt.* Sunt tamen, qui dicerent, appellatam ab eo, quod νύμφην Graeci vocant, alii quod appellat uxorem νύον Homerus consuetudine Graecorum antiqua, cum ait, ἔξ ἀπλῆς γαλῆς νύον ἀνδρῶν ἀλχημῶν. Deerat prima linea, ut apparet, in reliquiis Festi; versus quem in testimonium producit, est *Ἰλιάδος γ'.* (v. 49.). *Sca.* Non dubium quin nupta sit a nubo, velo, quod sponsa cum ad maritum duceretur flameo faciem naberet. A nubo, nupta, et a napta, nuptiae. Id infra probant Aelius et Cincius. Probavit et Varro lib. IV. (pag. 77.). Vide *Obnubis*. *Dac.*

Número. Multa hic obscura et mendosa in verbis Festi. Vid. Nonius (pag. 352. Merc.) de varia signif. sermonum. *Ant. Aug.* Varro Cato, de liberis educandis: *Ut qui contra celeriter erant nati, fere Numerios praenominabant; quod qui cito facturum quid se ostendere volebat, dicebat numero id fore; quod etiam in partu precabantur Numeriae, quam Deam solent indigetare etiam pontifices.* Nelai carmen et reliqua ita legendum: *Nunquam numero matri faciemus volup.* Id est, nunquam nimium faciemus. Apud Naevium:

Neminem vidi, qui numero sciret, quod scito est opus.

Id est, nimium sciret. Et tamen hic versus attribuitur Turpilio; paulo levius immutatus apud Nonium. Turpilius Demetrio:

Nunquam quonquam numero, vidi facere quod facto est opus.

Porro totus locus ita supplendus: *Numeri nati videntur esse alium numero fuerunt; sive eo ordine usurpant veteres, consuetudine loquendi quadam eiusmodi, sive ob morem alium, quemadmodum videtur usque Pompeius Sextus, extrema syllaba vocativi casus, eadem correpta, in e, temporis praesentis. Numero antiquos nimium dixisse apparet. Sinus Capito esse nimium. Vos estis minimae, nisi numero perbiterint, nisi cito, nisi nimium. Si isso qui extam, numero otis mortui, hoc exemplo ut pingaretis — id est, cito mortui estis.*

X X X *

Haec Festus. In quibus notandum *numere* per *e*, praesenti tempore usurpari solitum; *numero* per *o*, praeterito. Sic *diequarte* in futuro et praesenti, *diequarto* in praeterito usurpabant. Sic *praefascino*, *praefascine* et similia. In secundo exemplo dictum *isso* pro *ivero* ut *iusso* pro *iussero*, *capso*, *cepero*. Sed melius legetur, *istoqui exeam*; *istoqui* ut *alioqui*, et verum est. Scal. Vide Gell. lib. X. cap. 24. Ista: *Esse enim ita locutum nimium vos estis* etc., sine dubio corrupta sunt. Forte: *Esse enim ita locutum Ennium vos estis*, etc. Nam quoquo modo illud *nimium* in poetae nomen convertendum. Ista, *si isso qui exeam*, etc. legebat Scalliger *si istoqui exeam*. Sed sic etiam ea non mihi minus suspecta sunt. Nam quae sequuntur Plauti sunt e Poenulo (V, 4, 102.):

— — — *o Apollo, o Zeuxis pictor*

Cur numero estis mortui, hoc exemplo ut pingeretis.

In impressis: *Hinc exemplum ut pingeretis*. Quaerendum igitur quo modo illa *si istoqui exeam* aint convertenda. Plautus in Casina act. 8. sc. 5. (v. 20. seq.):

— — *Ere mi; quid vis mea ancilla? Nimium saevis.*

Numero dicis.

Ere pro here. Sic infra ex Caecilio *ei* pro *hei*. Postrema verba Attii in Oenomaio apud Nonium leguntur. Lege, *tuam petii gnatam* etc. Aethrionem Caecilii laudat etiam infra in voce *sentinat*. Sed in voce *ora*, Aeschrionem. Eadem tamen videtur fabula, quare ubique vel *Aeschrione* legendum vel *Aethrione*, ut est etiam apud Nonium. Verba Afranii sic legenda: *Enim sera numero ac nequicquam egi gratias*. In verbis Caecilii *fuca* pro *fuge*. *Dac*. *Numero te expurgat timor*. *Numero* te expurgasti. Ita legitur apud Nonium in *Numerum* (p. 352.) [Nunc ibi pariter legitur: *te expurgat timor*]. *Goth*. *Numero* est *apposite*, *accommodate*, *opportune*, *recte*, translatione a re musica facta, ubi quae *numero*, ad *numerum*, in *numero* fiunt, *apte* et in tempore fiunt. Cf. *Rostius* in Plautin. Cupp. ferc. IX. et nos ad Plauti Mil. gl. V, 7.

Numera senatum. (Ad p. 181.) Si quis ex senatoribus impedire volebat, quominus *senatus* consultum fieret, postulare poterat ut *singuli consulerentur*, vel ut *res*, quae referrentur *dividerentur*; aut si tot non essent senatores quot *numero* licebat praescribi *Senatus consultum* dicere licebat consuli, *numero senatum*. Caelius in epist. ad Cicer. lib. VIII. (ep. 11.): *Renunciatum nobis erat Hirtium diutius dicturum; praecedimus cum; non modo non fecit, sed cum de hostibus ageretur et posset rem impedire, si ut numeraretur postulat, tacuit*. In fine pro *praescribi* nemo non videt legendum *perscribi*, quod et olim Briassonius in libro de formulis. Sed non vidit vir doctiss. addendum in fine ut *legeretur*. Lege modo. *Dividantur*. Quoties sententia sua duas pluresve res quis complectebatur, eae si non omnes probarentur, postulabatur ut *divideretur*, hoc est ut *de singulis referretur*. Seneca epist. 21. lib. III.: *Quod in senatu fieri solet, faciendum esse in philosophia quoque existimo, cum censuit aliquis, quod ex parte mihi placeat, iubeo illum dividere sententiam et sequor*. *Dac*. Apud Dionys. Halic. (XI, c. 16.) Lucius Cornelius ab Appio postulat, διατριψαίν τὰς γνώμας. Plinius in Paeneyr. (76.): *Consulti omnes atque dinumerati sumus*. Et Cic. V. ad Atticum: *Consule aut numera*. *Goth*. *Dividantur*. Referuntur. *Quamvis*. *Quam is*. *Inductus*. *Inductis*. *Idem*.

Nupta verba. Id est obscena. Nubere enim de muliere dicitur, quae cum viris solet. Plaut. Ci-stell. I, 1, (45.):

Haec quidem ecaster quotidie viro nubit, nupsitque hodie.

Nuptias facere dixit Petron. Plautus etiam Casina II, 8, (50.):

Tantisper dum ego cum Casina faciam nuptias.

Dac. *Discolo*. *Dyscolo*. *Goth*.

Nuptias. (Ad p. 181.) Quod Graeci dixerunt *nymphaea*, intellige *νυμφαία*. Et tamen *νύμφη* non παρὰ τὸ νυμφεῖον, sed contra. Obscurum vero, quid sit lex Parenata. Puto legendum: legem quoque, *Parens* ta. III. hoc est legem, cuius principium *Parens*, in tabula tertia. Sic in voce *reus*: *Numa* in secunda tabula, secunda lege. Non solum tabula citatur, sed et lex. Novum vero non est, edicta et actiones legitimae et capita legum iis verbis nominare, a quibus incipiunt: cum talia passim apud veteres occurrant, praesertim apud Ciceronem. Ex his non dubium est, leges regias in XII. tabulas a Decemviris coniectas fuisse: et prima, secunda, tertia tabula leges regias contineri, quin leges regias de patria potestate in IV. tabulam relatas auctor Dionysius. De iis autem, qui parentes interfecissent aut verberassent, Romulum, Tatium, Servium reges legibus capitalem poenam sanxisse constat vel ex eo, quod extat in voce *plorare*, legis regiae fragmento. Nam necesse est eam regiam legem fuisse, cum Solon nihil de ea re statuisset. Sed rogatus, quare

praetermisisset: *Quia*, inquit, *nunquam putavi fore, qui tantum nefas auderet*. Nescio an veram lectionem assecutus sim. Saltem spero me propius a vero abesse, quam qui Paricam legunt, decepti corrupto loco Festi ex sequenti libro, ut suo loco dicemus. Sed et meliorem lectionem nostram quam Turnebi, qui inusitate ponit *legi parens*. *Scal.* *Legem quoque parenstam*. Fulvius Ursinus legebat *funestam*. *Dac.* *Ratio*. *Pactio*. *Caput nubentis*. Vid. infra *Obnubit*. *Vocarunt*. *Vocarint*. *Parenstam*. *Paricam*. *Goth.*

Numerius. Idem ait Iulius Paris in epitome Valerii Maximi de praenominibus. Cur autem dicatur Numerius, M. Varro in Catone sive de liberis educandis ita scribit: *Ut qui contra celeriter erant nati, fere Numerios praenominabant; quod qui cito facturum quid ostendere volebat, dicebat numero id fore, quod etiam in partu precabantur Numeriae, quam deam solent indigetare etiam pontifices*. Haec mendose Nonius, sed nos emendate, ut opinamur, conscripsimus. *Ant. Aug.* Lege post *Malevantani*, ut tum dicebatur. *Dac.* Adde Nonium in *Numerum* (pag. 352.) et Fragmentum de praenominibus. *Goth.*

Non omnibus. (Ad p. 182.) Ne quis dubitet Cipium scribere, ut in vetustissimo libro Festi est, et ita scribendum esse lib. VII. epist. Cic., non Capius; sciat hanc familiam fuisse Romae, et extare denarios in quibus legimus M. CIP. M. F. Hi a Cipo fortasse orti, cui cornua esse nata finxerunt. Ovid. lib. XV. (v. 565. seq.) *Metam.* Val. Max. lib. V. cap. 6. Plin. lib. XI. cap. 37. Sed hunc Valerius ex Genucia familia videtur nominare, et praetorem fuisse, quod ne Plinius quidem credidit. *Ant. Aug.* Meminit Cic. lib. VII. ep. 24. *Capius, opinor, olim non omnibus dormio. Sic ego non omnibus, mi Galle, servio, ubi Capium vocat, quem Festus Cipium, nisi et apud eum rescribendum Cipius*. Sane MSS. habent *Citius* ut semper proclivis fuit corruptio *p* in *t*; Cipius enim legendum est. *Pararenchon* autem dictus est Graece *παράρεχων*, diceret gallice *le ronflard*. Locus Lucil. *non omnibus dormio*, est ex incerto Sat. libro. *Dac.* Species proverbii est. Male Cic. *Capius*. Capiorum familia Romae a Cipo forte orti, cui cornua esse nata finxerunt. *Goth.*

Nuncupata pecunia. (Ad p. 182.) Palam nominata. Ista cum *nexum faciet* e duodecim tab. id est, cum paterfamilias per aes et libram familiam vendet etc. Vide *nexum*. Quae sequuntur ita uti nominatis verba sunt Festi illa uti lingua *nuncupassit* interpretantis. *Vota nuncupata*, nominata, promissa. Nuncupandi autem verbum in votis solenne est ut in dedicationis devotionibus et aliis id genus quae certa formula et conceptis verbis publice privatimque peraguntur. Lege in fine ex vet. libb.: *Quod etiam in votis nuncupandis esse convenientius*. *Dac.* Vide supra *Grave aes*. *Goth.*

Nusciciosus. *Nusciciosum*. Vide *Luscitio*. Varro et Nonius Opilium secuti sunt; Festus Aelium Stilonem. *Dac.*

Nundinas. *Nundinae*. Lego, *nundinas feriatum diem*. A nono die dictae, quia nono quoque die fiebant, ut cum rustici octo diebus in agris opere faciendo versati essent, nono die intermisso rure ad mercatum et leges accipiendas Romam venirent, et inde translata vox ad celebres mercatorum conventus immunes liberosque quos vulgo vocamus *foires*. *Dac.*

Nundinalem. (Ad p. 182.) Plaut. in Aulul. (II, 4, 45.): *Coquus ille nundinalis est, in nonum diem solet ire coctum*. *Ant. Aug.* *Nundinalem coquum* Plautus dixit pro *novendiali*. *Coquus ille nundinalis est; in nonum diem solet ire coctum*. Novendialem manifesto significat, quia in nonum diem coqueret. Fuit cum putarem *nundinalem coquum* dictum Plauto, quod tantum nundinis conducere. Tamen melior Festi sententia. *Scal.* Locus Plauti est Aulular. II, 4. (v. 45.). *Cocum* autem intelligit bustuarii ordinis, qui magis nosset coquere coenam feralem quae nono die fiebat, quam ad ingeniosae gulae genium escas parare. Male qui aliter. *Dac.*

Nuculas. Liv. lib. XXIII. (c. 19.) scribit Praenestinos quosdam fuisse Casilini in praesidio, famemque tolerasse, in qua Romanos milites nuces in flumen, qui medius erat inter Romana castra et oppidum, profudiasse, easque fuisse cratibus exceptas. Macrobius lib. III. Saturn. refert Varronem existimasse, Praenestinas nuces esse dictas, quod iuxta agrum Praenestinum essent, Carsitanas ἀπὸ τῶν καρπῶν dictas. *Ant. Aug.* Naevius in Ariolo:

— — — *Heri*
Quis apud te? Praenestini, et Lanuvii hospites.
Suoapte utrosque decuit acceptos cibo.
Alteris inanem bulbam madidantem dare,
Alteris nuces in proclivi profundere.

Nuculas manifesto dictas confirmant hi versus. Itaque iubet illis in proclivi nuces profundere, ut solebat pueris. Quin in veteribus saxis mentio est sparsionis nucum, quam quotannis facere ad tumultum testatoris

damnas est heres ex eo testamento. *Scal.* De Praenestinis cum paucis Romanis Casilini in Campania ab Anagnino obsessis, famemque nucibus quae ad se medio anno Vulturno defluebant sustentibus; vide Livium lib. XXII. sect. 19. Apud Naevium lego:

Alteris inanem bulgam nudidam te dare.

Ideo ait in *proclit*, quia proclivi furvio ad Praenestinos nudes defluebant. *Dac.*

Nummus. Para puta Graecorum vox est. Illam Romani a Doriensibus Siciliae et magnae Graeciae incolis accipere. Varro lib. V. in *argento nummi. Id a Sicilia.* Epicharmus poeta Sicalus apud Pollucem lib. IX.:

Ἄλλ' ὅπως καλὰ καὶ πῶς ἔργες, εὐρήσονται δὲ

Μοὶ καὶ νούμῳ.

A νόμος igitur νόμισμα, νοῦμμος. Quare inepte Sueton. qui a *Numa* nummos scribit appellari. *Dac.* Cf. Müller. die Etrusker. tom. I, pag. 315. et qui ibi sunt excitati. Varro pag. 173. Sp.

Nuncius. Syracusana vox est, quam a νέος Siculi declinarunt; νέος, νουνός, ita scribi malim per v. Non satis video quam differentiam fecisse dicatur Caesar, si nuncius dixerit et de re, et de persona. *Dac.*

Nuper. Quae desunt, plane deposita. *Nuper* autem est novo opere, ut *toper*, *toto opere*. Vide *Toper. Dac.* *Noviter.* Noviper. Hinc Glossae *Nuper*, νεωστὶ. *Goth.*

Numen. A nuo, nutum, numen; unde proprie nutum significat, et quoniam Dei nutum statim sequitur eventus, inde factum est, ut numen pro voluntate divina et imperio sumatur, atque etiam pro ipso Deo. Varro VI. de L. L. (pag. 363. Sp.): *Numen dicunt esse imperium ab nutu. Dac.* *Namen* sumitur pro ornata apud Non. (pag. 143.). *Goth.*

Numella. *Nomius* (pag. 144. Merc.) numellam machinam ligneam dicit, in quam et pedes et calum imittebant. *Dac.*

Numidas. *Numidae* dicuntur Nomades, qui diutius vivere dicuntur, unde Cato vivaces esse *Numidas*, quod aetatem multam vivunt, dixit. Quae sequuntur alio pertinere scio, et ni fallor, ita concipienda sunt: *Nuces mitti Cerialibus Capite Sinius solere dici ait, cum velimus significare missilia Cerialibus in Circo mitti.* Reliqua non tam verbis reddere possum, quam sententiam aperire; eas nudes flamma ustas aut tostas fuisse. Eoque nomine a populo diligi. Nam certum est inter missilia et nudes, et cicer sparsum fuisse, ut in Satira (Pers. V, 176. seqq.): *Cicer ingere late rixanti populo.* Ubi *cicer* pro omni missili accipiendum, ut hic nucem et torreri solere Plinius, et frigi Plautus (Bacch. IV, 6, 7), aiunt, unde inter delicata edulia *frictas nudes* ponit. Non solum autem in Circensibus *frictum cicer* cum nucibus spargebatur; sed et puer spectacula circumferebatur, et vendebatur. Horatium (De A. P. 249.):

Nec siquid fricti ciceris probat, aut nuda emtor, etc.

In vicere atque faba bona, tu, perdas ut lapidis

Latus ut in Circo spatier, aut aeneas ut stes.

Acto: *Antiquis temporibus, ubi pauperiores erant Romani, haec dabantur, et spargebantur in vulgus ab his, qui ludos Florales exhibebant, ad plausum et populi favorem captandum.* Hoc vult igitur Sinius Capito, nudes pro omnibus missilibus dici, quia inter omnia missilia haec a populo diligantur, praesertim cum sunt ustae. Haec omnino est sententia. Videamus nam ita verba expleri possint: *Nudes mitti Cerialibus Capito Sinius solere dici ait, cum velimus significare missilia Cerialibus in Circo mitti:* quod, cum *mitti nudes* mos esset, plane volumus a parte totum designare: quia video diligantur supra alia missilia, praesertim flamma cum sunt ustae. Vel prae flamma, hoc est prae tostura aut frictura, quod valde placet. Fait, cum putavi haec pertinere ad litteram V, et de vulpibus agi, quae stipulis involatae subiecto igne ardentes Circensi ludicio Cerialibus mittebantur. Ovid. lib. IV. Fast. (v. 709.). *Scal.* Potius quia saepe loca alia atque alia petentes permutant pabulum quod Graecis νουφ, unde *Nomades*. Vide Sall. Iugurth. (c. 18.). *Dac.*

Nudes. Ex his verbi Festi elicitur, auspicium solistimum ex nucibus cadentibus in nuptiis fieri. Id displicet Plinio lib. XV. cap. 22. et Varroni apud Servium VIII. eclog. Ambo haec de nucibus iuglandibus intelligunt. Huc pertinent illa Catulliana: *Concubine nudes da*, et Virgili: *Sparge marite nudes. Ant. Aug.* *Nudes* cadentes *auspicium sonivium* facere ait Plinius lib. XV. cap. 22. quod hic vocatur solistimum auspicium. *Scal.* *Auspicium solistimum* est quod nudes in terram cadentes faciunt. *Sonivium* vocat Plin. lib. XV. cap. 22. Cur nudes autem spargerentur in nuptiis, variae causae afferuntur. Vide Servium ad illud Eclog. VIII, (v. 30.): *Sparge marite nudes.* Vide Catull. carm. 57. de nuptiis Iuliae et Manlii. Hoc institutum e Graecis fontibus manasse certum est, nam in ea gente novus sponsus iuglandes, amygdalas et id genus alia spargebat quae ipsi vocabant καρυόβρατα; locuples testis Aristophanes. *Dac.*

Numae. *Numam.* Vide Plin. lib. XIII. cap. 13. ex cuius verbis haec ascribuntur melius, quam ex illis, quae eadem de re Livius scribit lib. XL. (c. 29.) et Plutarch. in *Numa* (c. 22.). *Ant. Aug.* Numam Pompiliū, Ianiculum habitasse ferunt, in quo arcam eius inventam in ruina a Terentio quodam repastinante agrum. *Scal.* Hanc historiam sic Livius lib. XL. sect. 29.: *Eodem anno (a. 572.) in agro L. Petilii scribae sub Ianiculo, dum cultores agri altius moluntur terram, duae lapideae arcae octonos ferme pedes longas, quaternas latae, inventae sunt, operculis plumbo devinctis. Literis latinis graecisque utraque arca inscripta erat; in altera Numam Pompiliū Pomponis filium regem Romanorum sepultum esse, in altera libros Pompilii inesse. Eae arcae cum ex amicorum sententia dominus aperuisset, quae titulum sepulchri regis habuerat inania inventa, sine ullo vestigio corporis humani aut ullius rei, per tabernaculum tot annorum omnibus absuntis. In altera duo fascēs candelis involuti, septenos habuere libros non integros modo sed recentissima specie. Septem Latini de iure pontificio erant, septem Graeci de disciplina sapientiae quae illius aetatis esse patuit.* Vide Plin. lib. XIII. *Dac.*

Nonuncium. Videtur Festus dicere teruncium et nonuncium idem esse, et significare novem uncias, ita ut teruncium componatur e sex sexunciis sive sexunciiis, quod certe ridiculum. *Teruncium* enim a tribus unciiis, ut *nonuncium* a novem. Sed mutilum ego esse hunc locum contendo, adeoque supplendum: ut *teruncium* duas sexuncias, quod *singula* etc. *Uncia* autem non ab una ut putavit Varro, sed a *Sicula ovynala*, et *ovynala* ab *ὄνως*, mutato e in y unde *unus*, ut optime ex Polluce Scaliger apud Varroem (p. 40. St.), *Dac.* Latinis etiam *Dodras*. Theophil. §. 5. Inst. de haered. inst. *Teruncium* Latinis *Triena*. *Goth.*

Nomen. Deest prima linea; *Nomen dictum est, quasi novimen, sive ex Graeco ὄνομα, idque familiae est; item pro debita, ut exactum dicimus nomen, cum pecunia sit exacta a debitoribus.* Festus *σαταγονασις* ponit familiam pro gente; nam potius nomen gentis est, ut agnomen familiae. *Scal.* *Nomen* sive ex Graeco. Hac traiectione unius vocis non leviter corrupta sunt. Lege: *Sive ex Graeco ὄνομα, sive dictum est quasi novimen quod notum faciat. Familiae est, etc.* Si malis esse a Graeco ὄνομα, a praeceditur, ut *ὄνομα*, *dentes*. Sed melius a *novimen*, *nomen*; vel ut alii, a supino *notum*, *nomen*, ut a *motum*, *momen*. Cum Festus ait, *nomen* esse familiae, familiam ponit pro gente. Nam potius nomen gentis est, ut agnomen familiae. *Dac.* *Purum* putum Sanscritum est, *ndman*, quod a *dachna*, gnosco, nosco. Quod ut ne dubitetur, conferatur v. *ignominia*, in qua g remansit.

Noctua. Verba ultima *noctua oculis est caesus* adhaerere post *nonocolae*. De noctua autem idem Varro lib. IV. de L. L. (p. 81.): *Noctua quod noctu canit et vigilat.* Similiter Graecis *νυκτερίς* dicitur a *νύξ*, *nox*. Minerva vero dicta *γλαυκῶπις* non a noctua, ut putat Festus, sed quia ipsa erat *λαμπρόφθαλμος*, vel *ποσειδῶν* *τῷ ὀφθαλμῷ*. Sed de hoc alibi. *Dac.*

Noncolae. *Nonocolae.* Mammulas peniles vocat Varro de re rust. lib. II. cap. 3. ubi in notis suis dubitat Scaliger, num apud Festum legendum sit *naevolae*. Quod aint ut *naevuli*, quomodo et cum de mammillis sermonem haberet, loquitur Gallius. In glossario Isidori legitur *nomicola*, *tubercula quae sub manto caprae sunt.* Lege *nonocolae* *ae est caesus.* Haec loco suo mota sunt; vide *noctua*. Reliqua, *nonocolae* vocantur papillae quae ex faucibus caprarum suppendunt. *Dac.* *Noncolae*, *Noncolae*. *Goth.*

Noctilugam. *Noctiluam.* Deerat prima linea, quae forsitan adhaeserat post *niem*. Postrema sunt Lucilii verba. Sed pro *noctilugam*, *noctilugum*, hoc est, *noctilugum* vel potius *noctulugum* emendat Scaliger in coniectaneis, additque eam vocem usurpasse Lucilium pro obsecano, hoc est mali ominis, quales sunt bubones aut similes aves noctu lugentes. Sed sic etiam recte *noctilugam* scripserit Lucilius, pro *noctilugam*. Quidam legunt *noctipugam* veretrum intelligentes, quod nocte pungat. Et haec est vera lectio, ut optime magnus Salmasius in Solinum. Ita enim, inquit, Lucilius contraria compositione finxit *noctipugam*, alludens ad *solipugam*, quam *ἡλιοντροπίδα* exponit glossa in vet. cod. V. CL. Merzerii diserta scriptum *noctinuga* ex quo factu fuit facile divinare *noctipuga*, sed veteres glossae Palatinae quas penes me habeo hoc confirmant in quibus legitur: *noctipugam obsecanum quod quasi noctibus compungat.* *Noctipuga νυκτεροπύγων.* Sic eam partem vocaverat hoc verum Solades *ὡς οὗς ὁσὶν τετυμμένην τὸ νέτρον εἶδεν*. Apuleius de Psyche gravida, crescentes dies et menses excurrentes *arxia* numerat et *arxinas* *arxia* rudimenta miratur de brevi punctulo tantum incrementulum locupletis uteri. *Dac.* Glossa *Nocticula*, male, cum legendum sit *Noctiluca*, ex Graeca interpretatione, quae inibi est: *Ἐνὰ τὴν νυκτοφάλοισα.* *Goth.*

Noverca. Repone ex veteribus editionibus *arcedae familiae*. *Arceudi* verbo primigenio utitur Festus pro derivato *arcesso* alibi, cum ait: *Sagmina vocantur verbenae, id est, herbae purae, quia ex loco sancto arcebantur a consule.* Quod consensu receptum videtur, cum lex et proportio sermonis latini posceret, ut diceretur *arcire* non *arcere*, quod postea dictum *arceo* ut *arcedo*, *arcedo*; *arvenio*, *advenio*. *Arceo*

ergo arcesso, ut capio, capesso. Hic vero arcere ipse Festus usurpat pro coercere, ut ipse interpretatur; quod olim non animadvertit Turnebus. *Dac.* Infra deest prima linea: *Noverca dicitur quam quis liberis sublati novam uxorem ducit arcendae familiae gratia*, id est coercendae. Reliqua sunt fragmentum novendialium feriarum. Et in illo, *ecterrania*, agnosco vestigia nominis *lectisternia*, quod verbum accommodum est novendialibus feriis. In fine haec desiderantur: *Novalem agrum Aelius a nova semente*. Alii aiunt esse Graecum, *νειόν*, ad quod teste Homero quoque utuntur: *ἱμενοι νειοῖο βαθείης τέλειον ἔκισθαι*. Locus est *Ἰλιάδ. δ.* (XVIII, 547.). Superius quoque de novali agro disseruit, nisi mavis coniungere cum his. Tamen non est novum Festo iterum, aut ter de eadem re loqui, ut de Supparo ter, de Sucula bis. *Scal.* Pro illo *Vecterrania* quod corruptum est, repono apud *Verrium Annia*, vel apud *veteres Annia*; nam *Annia* est nomen illius quae prima noverca memoratur. Immane quantum hic erravit Scaliger. *Dac.* Adde quae dixi de *Noverca* ad l. 4. §. 6. ff. de Gradibus. *Augendae*. Arcendae, vel accersendae. V. Alii arcessendae, ut in l. 39. §. 1. de leg. 3. vel arcendae i. e. petendae, quaerendae, ut supra in *Abarcet. Goth.*

Navibus regnante, (Ad p. 183.) Vide *Aventinus. Tac.*

Novalis. Duo versiculi dimidiati pertinent ad ea, quae Paulus refert. Cetera aliena esse videntur, neque adhuc reperi, quid significant. Apud *Dionys. lib. VIII.* (p. 535. c. 67.) *T. Sicinius* cos. de *Volacis* triumphavit. Referuntur autem in fine nomina quorundam illustrium virorum qui intra superiores XV. annos consules fuerunt. *Opiter Verginius Tricostus*, *Postumus Cominius Aruncus*, *P. Veturius Geminus*, *A. Sempronius Atratinus*, *Sex. Fusius Fusus*; inter hos *Laevinus* nominatur, quod cognomen est *Valeriorum*, item *Ulius Tolerinus*, quem arbitror fuisse *Manium Tullium*, qui tunc etiam cos. fuit. At *Scaevolam et Ver* non agnosco. Credidi aliquando fuisse haec nomina eorum virorum, qui intra urbem sepulti, vel combusti sunt, quod in XII. tab. id reperitur prohibitum; et hi ante XII. fuere. *Cicero lib. II.* (c. 23.) de legg. cum recitasset legis verba: *Hominem mortuum in urbe ne sepelito, neve urito*: *Quid*, inquit, *qui post duodecim in urbe sepulti sunt? Claros viros credo T. fuisse aut eos, quibus hoc ante hanc legem virtutis causa tributum est, ut Publicolae, ut Tuberto, quod eorum posteri iure tenuerunt; aut eos, si qui hoc, ut C. Fabricius, virtutis causa consecuti sunt*. *Plutarch. in Problem. (quaest. 77.)* *Publicolae*, et *Fabricii* meminit; sed affirmat triumphalibus concessum, ut ossa eorum intra urbem deferri possent. Sed quid certi sit, iudicent doctiores, illumque locum quaerant, proxime circum, qui sit lapide albo constratus. *Ant. Aug.* Deest prima linea. *Novalem agrum Quintus Mucius cum esse volt, qui ad novam sementem sit relictus*. Quae sequuntur, fragmenta sunt, quale quod supra positum est post *Nautiorum*. Est autem ferme ita: *Consulatu T. Sicini, Volsci cum praelium inissent adversum, victique essent, combusti feruntur in crepidine, quae est proxime circum, qui locus lapide albo constratus est etc.* Quod fragmentum forsitan distractum est a novendialibus feriis. *Scal. Novalem agrum*. Prior pars huius lacunae adhaeserat post *novercae* in edit. *Scaligeri* et aliis. *Novalis* ager qui et *novale* Graecis *νέωμα, νέματος, νέος, νειός*, et dicitur ager qui aratione novatus necdum satus est, sed per annum cessat. *Dac. Novalis ager*. Vide l. 3. §. 2. ff. de verborum significat. *T. Sicini*. Hic locus restitutus ab *Ursino* loco, cuius initium est: *Nauti consulatu et T. Sicini Volsci. Goth.*

Nauti consulatu. (Ad p. 183.) Quod ait *Festus Nauti consulatu et T. Sicini*, cave credas *Nautium* et *Sicinum* eodem anno cons. fuisse, nam falsum est. Annos duos hic *Festus* amplectitur. Priori, hoc est, anno ab U. C. 266. *Spurius Nautius Rutilus* consul fuit cum *Sexto Furio Medullino*. Et eo anno adversus *Volscos* pugnatum est. Verum anno sequenti *T. Sicinius Sabinus* cum *C. Aquilio Tusco* consulatum obtinuit, et *Sicinius Volscos* devicit deque iis triumphavit. Vide *Liv. lib. II.* (c. 39.) et *Dionys. lib. VIII.* (p. 491. c. 16.). In sequentibus notandum est eos, qui pro repub. occubuerant, intra urbem sepultos quod et alibi notavimus. Et sepultos etiam alibi quam ubi combusti. *Dac.* Die *Farnesinische Handschrift (Cod. Festi.)* ist auf breiten in zwei Columnen getheilten Blättern geschrieben, und etwa ein Drittheil der Breite verbrannt; von jedem Blatt sind die erste und vierte Columnne unversehrt, etwas mehr oder weniger als die Hälfte ist vom Anfang der zweiten, dem Ausgang der dritten erhalten. Die Grenze des verlorenen ist keine absolut gerade Linie, sondern wie das Feuer genagt hat: hier an dieser Stelle (Blatt VI, Col. 3.) beträgt der zerstörte Theil im Durchschnitt ungefähr die Hälfte der Zeile und hielt 16—19 Buchstaben; am Anfang fehlen aber nur 15, indem in die erste vom vorhergehenden Artikel noch zwei gehören. Nach dieser Darstellung lege ich die Stelle mit meiner Ergänzung vor:

— *Novem adversarii T. Sicini Volsci*
Cos. cum coniurationem inissent adversus
eum a pop. R. vivi in Circo combusti feruntur

et sepulti in ea regione, quae est proxime Circum ubi locus est lapide albo constratus. Eorum nomina fuerunt: Opiter Verginius Tricostus, . . . Valerius Laevinus, Postumus Cominius Auruncus, . . . Ilius Tolerinus, P. Ventusius Geminus, . . . Sempronius Atratinus, Verginius Tricostus, Mutius Scaevola, Sex. Fuscus Fusus.

Mit No musste der Artikel anfangen, wie die 15, in deren Mitte er als der neunte steht; die Verschworenen waren Widersacher, nicht etwa *necessarii*, sonst würde auch dieser *T. Sicinus* hingerichtet sein; in der achten Zeile ist wahrscheinlich zu ergänzen *Aquilius*; der Verginius, dessen Eigennahme fehlt, ist für Titus, Consul von 258 zu halten, da Aulus unter den zehn ersten steht. Sextus Furius ist der Consul vom Jahre 266; also *Fusus*, nicht *Medullinus*, wie Ursinus gerathen. *T. Sicinius* hat nur in den sogenannten Fastis Siculis den Beinamen *Sabinus*, statt *Volscus*. Die Capitolinischen fehlen für diese Zeit. *Niebuhr. in Histor. Rom. Tom. II. pag. 143.*

Noxia. Glossarium: *Noxatio*, εὐθύνας. *Noxum dedit*, εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς εὐθύνας. Porro Caecilius citatur in *Hypobolimaeo Chaerestrato*; ut distinguatur ab altera fabula quam idem poeta docuit, *Hypobolimaeo Aeschino* Gellius libro XV, cap. 4. Cave confundas cum alia fabula eiusdem, cui titulus erat *Hypobolimaea Rastraria*. Nonius eius saepe meminit. Sed in omnibus illius grammatici etiam in recentioribus codicibus corrupte citatur. Igitur ita emendabis quotiescunque citatam reperies hanc fabulam in his vocibus, aut verbis quae subiungam: *Lactare* (pag. 16. Merc.), *obsordere* (pag. 147.), *singulatim* (pag. 176.), *mantare* (pag. 505.), *coepiam* (pag. 89.). In omnibus enim his verbis, ubi Nonius producit testimonia ex Caecilio, semper corrigendum: *Caecilius Hypobolimaea Rastraria*. *Scal.* Bene inter noxam et noxiam discrimen statuit hic Servius ad illud Virgil. (Aen. I, 45): *unius ob noxam*. *Noxam*, inquit, *pro noxiam*, quod *noxia culpa est, id est peccatum*. *Noxa autem poena*. Sed quod non vidit Servius, vera et propria horum vocabulorum differentia est, quod *noxa generale est*, quo omne id quod nocet intelligitur, tam culpa quam laesio, vel poena et homo qui nocet. *Noxia vero adiectivum subintelligitur culpa*, et simpliciter maleficio, culpam vel peccatum significat. Terent. Plaut. Inde illae formulae loquendi *noxam sarcire pro damnum sarcire; noxae vel in noxam dedere*, id est animal mancipiumve vivum tradere poenae pro damno dato. In XII. tab.: *Si servus sciente domino furtum faxit, aliamve noxam nocuerit, dominus noxae dedito*. Item: *Si quadrupes pauperiem faxit dominus sarcito, noxaeve dedito*. Sic noxis solvi et solutum esse pro carere delicto ob quod possit noxali iudicio agi. Attius in *Menalippo*. Attii Menalippum vocat Cicero (veluti Tusc. Disp. III, 9. ubi vide interpp.), Nonius etiam aliquando, sed saepius *Menalippam*, et ita malim. *Dac. Noxa.* Glossis αἰτία. Dicitur et iisdem *Noxatio*; adde Theophil. §. 1. Inst. de Noxalibus. *Lex iubet noxae dedere*. L. 7. §. 1. ff. quod vi. l. 1. §. noxae. ff. Si quadrupes. Glossis: *Noxam* (legendum *Noxae*) *dedit*, εἰς κόλασιν δέδωκεν, εἰς εὐθύνας. *Noxia* Glossis ἀμαρτία. Adde infra *Obnoxius*. *Poenam*. *Poenam*. *Melanippo*. *Menalippo*. *Mulieris est*. *Muliebrem et; vel muliebria*. *Goth.* De Caecilii loco cf. Spengel Fragg. Caec. Stat. pag. 27. et pag. 29. *Bothius recte videtur emendasse:*

Nam ista quidem noxa muliebre est magis quam viri;

nisi quod is *mage* scripsit.

Novae curiae. (Ad pag. 183.) Triginta curiarum nomina non extant; sed et hoc loco septem nominantur, et quatuor tantum nomina redduntur. Sunt etiam duarum curiarum nomina sub litera *T.* Curia enim Titia atque Tifata explicantur, et apud Livium Fautia curia lib. IX. (c. 38.). Ceterarum nomina non aecipi. *Ant. Aug.* Mirum, cum septem curiarum mentionem fecerit, quatuor tantum nomina apposuisse, et cum dubium non sit, perperam septem pro quatuor legi, proxime verum est, ut ex notis numerorum error ille manaverit, ut VII. pro IV. legerit librarius, quod facile fuit, ut duae primae notae inferiori parte inter se cohaeserint. Porro *Forensis*, non *Foriensis* scribendum esse vel unus Ovid. convicerit Fast. lib. III. (v. 93. seq.):

Quintum Laurentes, bis quintum Aequicolus acer.

A tribus hunc primum turba Forensis habet.

Forenses sunt, quos Strabo *Forulas*, Plinius *Foretios* vocat. Nam a populis finitimis curias vocavit Romulus; sic Tifatam, Veliensem etc. Velitia, cuius hic mentio, dicta a Velitiensibus, quorum meminit idem Plinius; li-

GRAMMAT. LAT. II.

Y y

cet perperam in vulgatis libris *Vellicenses* pro *Velitenses* hodie legatur. Cum ex his Festi verbis pateat veteres curias praeter quatuor exauguratas fuisse: et in locum earum novas consecratas; iure quis dubitaverit, quare M. Varro (pag. 155. Sp.) suo tempore veteres vocet, non novas, cum ait: *Curiae duorum generum, nam et ubi curarent sacerdotes res divinas, et curias veteres, et ubi senatus humanas ut curia Hostilia.* Frustra enim vocasset veteres, nisi et novae quoque iam tum essent. Sed non dubium potius veteres dixisse, quia illae vocatae primum curiae, nam novae adhuc non erant. *Scal.* Sacra autem evocare solebant e locis, quos religione solverent. Ulpian. Digg. leg. I. tit. 8.: *Sacrarium etiam in aedificio privato esse potest, et solent qui eum locum liberare religione volunt, sacra inde evocare.* *Dac.*

Nothum. Illud, *spurio patre natus*, falsum est; malim: *spurius incerto patre natus*, ut Iulius Paris notat in epitome. Sed videtur spurium pro incerto accipere, et Servium facit Spurii filium. Vide Quintil. lib. III. Plutarch. in problem. Iustinian. lib. I. institutionum, tit. de nuptiis. De matre Ser. Tullii in Lugdunensi T. Claudii imp. oratione dicitur: *Servius Tullius si nostros sequimur captiva natus Ocreia; si Tuscos, Coeli quondam Vivennae sodalis.* Livius serva natum non credidit, sed Servio Tullio, qui princeps Corniculano, et Ocreia natum; Servii praenomen nato filio matrem imposuisse, quod in servitute natus esset. Plinius sive quis alius, in libro de viris illust. Servius Tullius P. Corniculani et Ocreiae captivae filius; cuius verba facile mutari possunt in Sp. et Oclesiam. *Ant. Aug.* Spurius est, cuius pater ignoratur, atque ut Laetius loquitur, *volgiva venere conceptus*; cuius vocabulum Graeci non habent. Nam *νόθεος*, quos vocant, ii naturales apud Romanos, et patrem certum habent; *ομότιος* autem furto concepti sunt. Spurio patre natos ioculari dicto vocant Romani, quia cum pater eorum ignoretur, matris esse dicuntur. Sed quia nunquam matris dicebantur liberi iure Romano, neque enim dicebatur L. Titius Gaiæ filius, sed L. Titius Marci filius, propterea eos vocabant Spurii filios, ut Titius Spurii filius, a parte scilicet matris, unde procresti in lucem prodierunt, quae honeste nominari non potest. Nam *Spurium* eam partem vocabant veteres. Auctores Plutarchus, Apuleius, Isidorus. Omnes enim *spurium ἀπὸ τῆς μητρὸς* vocatam dicunt eam partem. Hoc ita esse praeter ea, quae superius a nobis dicta sunt, fidem fecerit, quos etiam *Favonios* vocabant. Nam *favonia ova*, quae Graece *ἐμφύσια* dicuntur, ea sunt, quae sine initu maris concepta sunt. *Favonii* igitur quasi sine patre. Quin et Plutarchus cum SP. quo spurius notabatur, interpretetur sine patre, significat eos filios sine patre vocatos. Recte igitur hic apud Festum nostrum *Nothum* dici illum, quem vulgo spurio patre natum vocabant. Quod quam imprudenter doctissimi viri mutare conati sint, nemo non videt: tum quia iisdem verbis legitur apud abbreviatorem, tum etiam propter eam causam, quae a nobis in medium producta est. Sed et Plutarchus aperte (quaest. 103.): *Διὰ τί τοὺς ἀπάτορας σπυρίου υἱοὺς καλοῦσι;* nam falsa est lectio vulgata, *ομοτίους υἱοὺς*; nunquam enim hominem vulgo conceptum *spurium filium*, sed *spurium* simpliciter, et *spurii filium* vocabant. Delenda ergo menda de codice Plutarchi. *Scal.* Et illud de Spuriiis quidem verum est. De *nothis* probari non potest, neque enim ignoratur eorum pater. Nunc aliud quaerendum est, et hoc ipsum continus Festus subiunxerat, sed quia librorum incuria corruptum fuit, interpretes adhuc latuit. Lege modo: *Quod Ser. Tullius qui Romae regnavit, natus ex concubina Spurii Tulli Tiburtis.* Hanc enim ille rationem reddit, cur *nothi* spurio patre nati dicerentur. Sensus est: *quem Graeci nothum dicunt, hoc est, ex matre non legitima natum, is apud Romanos spurio patre natus dicitur, quia Servius Tullius ex concubina et spurio Tullo Tiburte natus est.* Nil verius. Quae sequuntur sic legito: *Nisi forte malumus credere Ocreia Corniculana captiva cum susceptum matre serviente.* De Servio Tullio alii alia afferunt. Vide Liv. lib. I. et Dionys. lib. IV. *Dac.* Vide Novellam περὶ νόθων. *Spurius patre natus.* Spurius incerto patre natus. A nisi *Spurium patrem* pro incerto accipias. Vide Quintilian. III. Inst. de nuptiis. *Ex concubina.* Ex Onesia captiva Servium Tullium natum ferunt. Dionys. IV. (pag. 207. c. 1.) ideo Servii praenomen illi impositum credit, quia serva natus. Adde Plin. in libro de viris illustribus, Goth. *Tribulis.* Tiburtia. *Malimus.* Malimus. *Oclifae Corniculanae.* Oclifiam Corniculam. *Idem.*

Nobilem. Lege in fine: *Livius in Virgine: Ornamento incedunt gnobili;* nam ultima vox abundat. *Scal.* *Nobilis* a nosco, novi, *natum nobilis*, ut a *motum mobilis*. Antiqui *gnobilis* addito *g*, ut *gnarus, gnatus, gnavus.* Locus Plauti e Pseudol. act. IV. sc. 2, (11.). Sed ibi *ignobilis* hodie recte legitur, id est *ignobilis*, ignotus. *Ista et oculis meis*, id est et idem Plautus, *oculis meis* etc. E Pseudol. II, 1, (18.):

Qui oculis meis obviam ignorabilis obiectur?

Attius in Diomede. Attii verba sic alibi (apud Non. pag. 351.):

*Ergo me Argos conferam, nam hic fuam gnobilis
Ne cui cognoscar noto.*

Ultima vox *ignobilis* abundat. *Dac.* Adde Nonium in *Nobile* (p. 351. Merc.). *Per g* pro *a*. *Gnobilis*. *Ignobilis*. *Gnobilis* pro *nobilis*. Glossis *Gnor*, legendum *gnovit*, *οἶδεν*, *ἐπιγινώσκω*. *Gnotum*, legendum *gnorunt*, *γινώσκουσιν*, *διὰ γινώσκουσιν*. [Legitur ibi *Gnot* (i. e. *gnovit*, contracte) et *Gnotu* (ablat. sive supin.) utrumque rectissime]. *Gnarurat*, *γνώριζεν*. *Gnarurem*, *γνώριμον*. *Gnaritur*, *γνώριζεσθαι*. *Goth.* *Gnobilis*. *Ignobilis*. *Hic suum*. *Hic suam*. *Gnobilis*. *Nobilis*. In *Virgo*. In virgine. *Incendunt*. *Incedunt*. *Gnobilis*. *Nobilis*. *Idem*.

Noegeum. *Noegeum* recte exponit amiculi genus, praetextum purpura. Est enim versum ex Homero *φᾶρος πορφύρεον*. *Simulac lacrimas de ore noegeo detergit*:

Δακρὺ ὁμορξάμενος κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἔλειπε.

'*Odyss.* θ'. (v. 88.) Nam paulo ante *πορφύρεον* vocavit. Quare vero putet hic esse adiectivum *Festus* interpreteturque *candido*, causam comminisci non queo. *Scal.* Mirum quam graviter hic errarunt et *Festus* et alii, qui cum eo *noegeum* caudidum interpretantur. Nam in versu Livii vox *noegeo* non refertur ad *ore*, sed ad *detersit*. *Simulac de ore suo lacrimas detergit noegeo*. Neque aliud est *noegeum* quam amiculum praetextum purpura. Versum enim est, ut optime Scaliger, ex Homero *φᾶρος πορφύρεον*, in *Odyssaea* quam Livius convertit:

Simulac lacrymas de ore noegeo detergit.

Δακρὺ ὁμορξάμενος κεφαλῆς ἀπὸ φᾶρος ἔλειπε.

Ad verbum:

Lacrymas detergens, e capite noegeum demebat.

Odyss. θ'. v. 88. nam v. 84. vocavit *πορφύρεον μέγα φᾶρος*. *Dac.* Quasi *a nauco*. Vide supra *Naucum*. *Goth.* Vid. Hermann. Elem. doctr. metr. pag. 623. ubi legendum suadet: *lacrimas*. Ad vocabulum quod attinet, recte videtur statuisse Dacerius. Nam *noegeum*, sive *naegeum* haud dubie cohaeret cum vv. *νάκος*, *νάκη*, *naccae*, *nacca* (i. q. fullo), *naucum* (i. q. putamen nucis), *nux* et aliis, ex quibus intelligitur, *noegeum* nihil aliud esse posse nisi *φᾶρος*. Habes autem solemnem illam vocalium demutationem *a*, *o*, *au*, *u*, *oe*, de qua saepe nos alibi.

Nixi. *Nixii*. Glossarium: *Nixae*, *ὠδίνες*. In fine, quae ibi subiecta fuerint mensae, hoc est, oppignerata argentariis Corinthiensibus. Deinde ex vetusto libro: *Etiā qui capta Corintho*, hoc est, sunt etiam qui dicant capta Corintho etc. *Scal.* *Nixi* vel *nixii* a nitendo, quod nixibus parientium praesideant. *Nixi* enim proprie de parientibus, et *nixus* partus. Virg. IV. Georg. (199):

— — — aut foetus nixibus edunt.

Ubi Servius: *Nixibus*, *partibus a nitendo*, unde et *enixa* dicimus. *Nixos* autem Deos legas apud Ovid. IX. *Metamorph.* (293.):

Fessa malis, tendensque ad coelum brachia, magno

Lucinam nixosque pares, clamore vocarem.

Quae signa sunt qui. Lego: Quae signa sunt qui memoriae prodiderint, *Antiocho rege Syriae superato*, *M. Attilium* subtracto populo Romano adportasse, atque ubi sunt, posuisse. *Etiā qui dicant capta Corintho ad- vecta huc*, quae ibi subiecta fuerint mensae. Hoc est, sunt etiam qui etc. Subiecta mensae, hoc est, quae ibi oppignerata argentariis Corinthiensibus. *Dac.* Vid. Non. in *Enixae* (pag. 57. Merc.) *Signa*. *Sae.* *M. Manius*. *Quae*. *Qui*. *Goth.*

Nictare. Proprie quod Graeci *πταρυγίζειν*. Versus Caecilii et reliqua ita bene habebant: *Garruli sine dentes iacent; sine nictentur perticis*. Novius in *Maccho* copone: *actutum scibis, cum in nervo nictabere*. De versibus Ennii vide in coniectaneis (pag. 154. St.). *Scal.* *Nictare* a *nitor*, nempe a supino *nictum* pro *nixum*. Est autem *nictare* et *nictari* proprie quod Graeci *πταρυγίζειν*, cum aves volaturientes alis latera verberant. Et eo sensu usus Lucret., cuius integrum locum vide lib. VI. *Caecilius in hymnide*. Verba Caecilii sic Scaliger:

Garruli sine dentes iacent, sine nictentur perticis.

Sed non placet; tentabam olim:

Grallis sedentes iacent, sine nictentur perticis.

Locus Novii in *Maccho* Copone:

Actutum scibis cum in nervo nictabere.

Id est: mox scies cum vinculo cervicem impeditus, omnium membrorum nien frustra te expedire conaberis. *Caecilius in pugile*. Eius verba corrupta suspicor et forsitan ita legenda: *Tum inter laudandum hic timidus tremulas palpebras percutere nictio, hic gaudere, supple videas*. *Dac.*

Y y *

Nictit canis. Ennii carmen lib. X. mendosum est. *Ant. Aug.* *Nictit canis.* Ob odorem ferarum naribus obiectum oculorum et membrorum nisu gestit. Versus Ennii sic legit Scalig. in coniectaneis ad Varron. (pag. 154. ed. St.):

— — *Animusque in pectore latrat*
Sicuti siquando vinclo venatica aeno
Apta solet canis, forte feram si ex nare sagaci
Sensit, voce sua nictat ululatque ibi acute.

Apta vinclo aeno est iuncta, connexa vinclo. Canis pro canis. At Gifanius legebat:

Veluti si quando vinclis venatica venox
Apta solet, si forte feram ex nare sagaci.

Quem non sequor, neque enim illa *venatica venox* probari posse arbitror. Unde ipsa *gannitio*. Lege: unde *nictatio ipsa gannitio. Dac. Nexari.* *Nictari. Scribes. Nictabere. Nectabere. Pugilem. Pugile. Nictit canis.* Inde *Nicticulus* apud Varron. de L. L. IV. (pag. 102. Sp. ubi nunc *noctulucus* legitur.). *Venenox. Venox. Apta solet; si forte feras ex nare sagaci Sensit* cet. *Nictit. Nictu. Unde.* Et unde vel et inde. *Gannitio.* Vide supra *Gannitio. Goth.* Locus Lucretii est lib. VI, 836. De Caecilii loco cf. Spengel. Fragg. Caec. Stat. pag. 24.

Niquis scivit. (Ad pag. 185.) Hanc centuriam a Servio Tullio institutam dicit Festus, in qua liceret ei suffragium ferre, qui non tulisset in sua, ne quis civis suffragii iure privaretur. *Dac.*

Ningulus. Ennii versus mendosus est, et quia video Paulum referre verba Marcii vatis, quod a Festo praetermittitur; arbitror deesse aliquot verba, in quibus Ennii versus finis, et Marcii orationis initium sit. *Ant. Aug. Ningulus* dictum pro *nec ullus*, nam non geminabant literas, et a interpositum. Confusa sunt testimonia Ennii et Martii. *Scal.* Male Paulus Marcio vati tribuit, quae sunt Ennii, cuius verba sic olim restituit Merula:

Qui ferro minitaris ut in te ningulu' modo
Ire queat.

Vel propius ad scripturam Marsilius:

Qui ferro minitere, atque in te ningulus met
Ire queat.

De Horatio, qui solus adversus tres Albanos dimicans singulos, prout sequi poterant, adortus superavit. *Ningulus* autem pro *nec ullus, neculus, nigulus, ningulus. Dac. Ningulus est ne singulus.* Antiquos enim credibile est *ingulus* vel *hinculus* dixisse pro *singulus*, unde ortum *ningulus*, ut ex *hilum* nihilum et *nilum*. Fons est Sanscrit. *eka* unum, *ekaiha(s)* singulus. Nam ab *eka* haud dubie factum *enka, enga*, unde descendit *uncia*; atque ab hoc demum *ingulus, singulus*.

Niger. (Ad pag. 185.) Historia nobis ignota. *Ant. Aug.* Nigrum lapidem morti Romuli destinatum primo ait; deinde Faustulum nutricium Romuli ibidem sepultum. Reliqua non assequimur. Lapidem hunc *Μ-θινον λείοντα* vocat Dionysius Halicarnasseus (pag. 74. cap. 87.), cuius verba, quia mentem Festi nobis aperiant, et lacunas explorare possunt, adducam. Loquitur autem de pugna, quae inter Romulum et Remum fuit, in qua etiam Remus interiiit: *ἐν ταύτῃ φασὶ τινες τῇ μάχῃ τὸν Φαυστύλον ὃς ἐξεθρόνιστο τοὺς νεανίσκους, διαλύσαι τὴν ἔριν τῶν ἀδελφῶν βουλόμενον, ὥς οὐδὲν ὀλίγος τ' ἦν ἀνύσαι, εἰς μέσους ᾤσασθαι τοὺς μαχομένους ἄνοπλον θανάτου τοῦ ταχίστου τυχεῖν προθυμούμενον, ὅπερ ἐγένετο. τινες δὲ καὶ τὸν λείοντα τὸν λείδινον, ὃς ἔκειτο τῆς ἀγορᾶς τῆς τῶν Ῥωμαίων ἐν τῷ κρατίστῳ χωρίῳ παρὰ τοῖς ἐμβόλοις ἐπὶ τῷ σώματι τοῦ Φαυστύλου τεθῆναι φασιν, ἐνθα ἔπεσεν ὑπὸ τῆς εὐρόντων ταφέντος.* Acro interpretis vetus Horatii in Epodos Horatii: *Varro pro rostris sepulcrum Romuli dixit: ubi etiam in huius rei memoriam duos leones erectos fuisse constat, unde factum est ut pro rostris mortui laudarentur. Scal.* De Quintilio, qui Romuli partes sequebatur et a quo dicti Quintilii, vide *Fabiam* et *Quintia*. Aiebat forsitan Festus Faustulum a Quintilio sepultum. *Dac.*

Nequam. Ex *ne* et *quidquam*. Varr. lib. IX. de L. L.: *Ut ex non et volo, nolo: sic ex ne et quidquam item media extrita syllaba, coactum est nequam etc. Dac.*

Nanum. De hoc quid iudicii nostri sit, vide in coniectaneis. In glossario: *Bardatus, νάννος, τὸ σκευός, scribe barbatus.* Pumilio Graecum quoque est *πυγμαλίων*; idem enim a *πυγμαῖος*, ut a *aimo, σιμαλίων*, et similia. Porro superest tantum de verbis Festi, ad imitationem eiusmodi hominum, aequalem humilem et concavum, quem vulgo situlum barbatum vocant, dictum fuisse. Reliqua supplebis ex Gallio lib. XIX.

cap. 13. Quasi quod hic in Festo desideratur, ita explendum sit. *Nani, humili et brevi statura homines; unde ad imitationem etc.* *Scal.* Nanum a graeco νᾶνος. Meminit Varro lib. VI. de L. L. (pag. 124. Sp.): *Vas aquarium vocant futum quo in triclinio allatam aquam infundebant, quo postea accessit nanus cum graeco nomine, et cum latino nomine graeca figura barbatus.* Ab eo pumiliones nani dicti, ut ait Paulus. Sed contra est, nam a naniis, id est pumilionibus, vas aquarium nani nomen accepit. Id indicat infra Festus. Pumilio graecum quoque est πνυλλίων, idem enim ac πνυλλίος, ut a simo σμυλίων et similia. *Dac.* *tionem.* Deest spatium ad integra Festi verba capienda quae etiam in schedis confusa. Lege: *Nani pumiliones appellantur; ad imitationem eiusmodi hominum, nanum Graeci vas aquarium dicunt humile et concavum, quod vulgo vocant situlum barbatus.* Glossa: *Barbatus, νᾶννος, τὸ σκεῦος.* *Dac.* Glossis: *Atnanulus, ἄγνον ἰστέως, σκεῦος, κειμήλιον.* Pomiliones. Pumiliones. *Goth.*

Necem suspicatur. Necem suspicatur Verrius a graeco ductum, nam illi νέκυν, mortuum dicunt, unde nos neci datum, id est morti. Nihil amplius deest. *Dac.*

Nivem. Nivem Verrius interpretatur novum ex Graeco qui id νέον dicunt N significat da Ita schedae. Sed ista *N significat da* tam huc non pertinere certum est, quam quo pertineant incertum. Puto tamen divulgata ab eo capite ubi de noctiluca. Sed cur a νέον nivis, nix? An quia tum tantum nix est dum nova est, neque in liquorem resoluta? Nugae. Nix est ab obsoleto νέψ, νερός; vel a *nixi*, ut a *duxi*, *dux*. *Iul. Scaliger* volebat esse per syncopen ex *nivis*. *Nivis* autem a *ninguis* quo utitur *Lucret.* (VI. 736. 964.). *Dac.*

Nequitates. Ait Nequitates prius vocatos, qui postea Narnienses dicti sunt, expulsis colonis veteribus. *Plinius* (III, 14.): *Narnienses: quod oppidum antea Nequinum vocatum est.* *Scal.* Nequini, quod postea Nannia, meminit *Plin.* (l. c.): *Narnienses: oppidum antea Nequinum vocatum est; et Liv.* lib. X. cap. 9.: *Alter consul Apuleius in Umbria Nequinum oppidum circumscedit. Locus erat arduus atque in parte una praecipuus, ubi nunc Narnia sita est.* Et paulo post: *Ita Nequinum in ditionem populi Romani venit. Colonia eo adversus Umbras missa a flumine Narnia appellata.* *Dac.*

Novendiales. *Livius* (I, 31.) scribit devictis Sabinis a Tollo Hostilio rege, nuntiatum esse in monte Albano lapidibus pluisse; missis, qui id viderent renuntiarent audisse vocem ex luco, ut patrio ritu sacra Albani facerent. Romanis novendiale sacrum publice susceptum, seu voce coelesti ex Albano monte missa, seu aruspicum monitu; mansisse solemne, ut quodcumque idem prodigium nuntiaretur, feriae per novem dies agerentur. Ex his verbis maxima pars verborum Festi intelligi potest; postremi versiculi interpretationem desiderant. Adde *Livium* lib. XXXVIII. (XXX, 38.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Novendialia, ἐννέα ἐν νεκροῦ ἀγόμενα.* *Scal.* Novendiales feriae et novendialia sacra dupliciter a Romanis acta fuere. Uno modo cum defunctis nono die quam mortui fuerant, parentabant: altero cum prodigium aliquod accidisset, quod per novem continuos dies, sacro, quod inde novendiale dicebatur, solebant expiare. De quo hic Festi locus accipiendus; cuius verba lucem accipient ex verbis *Livii*, qui fuisse historiam narrat. Illud vide lib. I, sect. 31. In illis, *missa cratea pene funditus*, rescribe: *amissa civitate ac pene funditus deleta.* *Dac.* Quid velit, non obacurum est, usque ad illa verba, *quae missa cratea.* Videtur illis novendiale sacrum factum, quos *Tarquinius* sub cratea necavisset, de quo vide *Livium*. *Scal.* *N dicuntur.* Supplendum exist mo: *novae dicuntur etc.* Dicit quasdam machinas inventas a Marcello, ut *Syracusae* facilius expugnarentur. *Dac.* Adde quae dixi de Novendiali sacro ad *Novell.* 115. c. 5. et ad *Novell.* 133. *More.* Monte. *Goth.*

Navalis. Navalis porta regionis decimae quartae a navalium vicinia appellata. *Scal.* In regione XIV. trans Tiberim, eadem *portuensis*. Nunc porta *ripae* vel *vinaria*, quod extra eam vina externa, maxime tamen *Compana* et *Tusca* vendantur. *Dac.*

Nonarum. Haec erant ex libro IV. *Verrii* de verborum significatione, ut *Gellius* scribit lib. V. cap. 13. Videntur etiam *Livius* lib. VI, (c. 1.) *Ovid.* I. Fastor. (v. 57. seq.), *Plutarch.* in problem. (quaest. 25.), *Macrob.* lib. I. Saturn. *Ant. Aug.* L. m. habet nuptis pro nuptiis. Vide *Macrob.* lib. I. cap. 15. *Fulv. Urq.* Deest prima linea et spatia angustiora relicta sunt, quam quantum satis sit, ad ea capienda, quae desiderantur. Ita igitur suppleto: *Nonarum, Idus, Kalendarum postridie, item ante IV. Kalendas, Nonas, Idus novae nuptiae tempus atrum inluciscere observatum est, quoniam atri hi dies esse iudicati sunt, decreto pontificum; quod quotiescunque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicaverunt male remp. gessere.* Vide *Gellium* lib. V. cap. 13. et *Macrob.* lib. I. Saturnal. *Scal.* *Macrob.* lib. I. Saturnal.: *Ne hoc praetermiserim, quod nuptiis copulandis Kalendas, Nonas, et Idus religiosas, id est evitandas censuerunt. Hi enim dies praeter Nonas feriati sunt; feriis autem vim cuiquam fieri piaculare est, ideo tunc vitantur nuptiae, in quibus*

vis fieri virginibus videtur, etc. Nonis prohibetur celebritas nuptiarum, quia primus dies verecundiae datur, postridie autem nuptiam in domo viri dominium incipere oportet, adipisci et rem divinam facere. Omnes autem postridiani dies seu post Calendas, seu post Nonas Idusve ex aequo atri sunt. Ideo et nonas inhabiles nuptiis esse dixerunt, ne nupta aut postero die auspicaretur libertatem uxoris, aut atro immolaret, quo nefas est sacra celebrari. Vide praeterea Liv. lib. VI, (1.) Ovid. Fast. (57. seq.) et Plutarch. in problem. (quaest. 25.) Nonarum postridis. Vide Gellium lib. V. cap. 18. qui ipsemet Verrii Flacci verba, unde haec Festi petita sunt. Nonas, vel a nova luna, vel a novem. Quod a nonis ad idus sint novem dies, unde addit per π scribi debere novenas, a novem, novenus, novenus, novus. Utrumque etymon refert Varro lib. V. Vide Macrobi. lib. I. Saturnal. cap. 16. et Scaligerum de emendatione temporum lib. II. Dac.

A D L I B R U M XIIII

Ob. A Graeco $\epsilon\pi\iota$, cuius ea vis est: circum, propter, ad etc. Obsides autem non quasi *obfides*; sed quia obsidentur et custodiuntur, vel quia obsidionis solvendae gratia dati sunt. Versus Ennii est ex VIII. Annal. De Annibale, qui a Tarentino agro noctu urbem petiit. Dac. *Ob.* De hac particula vide Gellium IV, 17. Glossis *obses*, $\epsilon\pi\eta\gamma\gamma\epsilon\sigma$, $\alpha\upsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\gamma\upsilon\sigma\epsilon\nu$ vel $\alpha\upsilon\tau\epsilon\lambda\epsilon\gamma\upsilon\sigma\epsilon\nu$. Alias pro *ad*. Vide supra *Mortem*. Vide infra *oboritur*. Goth. Duae sunt in lingua Indica praepositiones, quas huc spectant. Altera est $\alpha\pi\iota$, ex qua ortum Graecorum *ἐπὶ*, super; altera *abhi*, ad, ex qua ortum Romanorum *ob*, qua de causa cur *ad* etiam significare possit, facile intelligitur. Utriusque Indicae praepositionis notio coniunctim reperitur et in Graeca $\epsilon\pi\iota$ et in Latina *ob* praepositione. Cf. Bopp. Gramm. Sanscr. crit. §. 111. pag. 68. seq.

Oculissimum. Plaut. in Curcul. Ant. Aug. Uterque locus Plauti est ex Curcul. Prior I, 1, (16.):

Hic proximum illud ostium oculissimum.

Salve, voluistia' usque ostium oculissimum.

Ubi male hodie *occlusissimum*. Posterior act. I. sc. 2. (v. 28.): *Salve oculissime homo*, ubi *oculissime* Festus interpretatur, qui clare aspicit. Peissime; nam hic etiam *oculissime* est *cariissime*, quod et Muretus vidit. Dac. Priori loco *occlusissimum* et libri omnes apud Plautum exhibent, et metrum requirit. Altero loco *oculissime* satis testatum videtur; sed omnis locus ita scribendus;

Ph. *At idem bibes.* Le. *Dit fit hoc.* Ph. *En tibi annus lepida, edloe.*

Le. *Oculissima.* Pa. *Age effunde hō cito in bardithrum, prolus propere*

Clodoam. Ph. *Tācē, nolo hūc maledicti.* Pa. *Fdciam iam igitur potius.*

Vulgo: *Diu fit.* P.H. Hem. Facile excidit hoc, ante notam Personae. *Salve* a odd. tribuitur lenae, cuius verbo additur ab eadem et vulgo homo, quod a metro secluditur et friget. Tum vulgo *propere prolus*. Denique vulgo *Faciam igitur male potius.* Iam excidit, ut saepe propter similem terminationem in *faciam*; et male insulse repetitum ex superioribus.

Oculatum. Plaut. in Pseudol. (I, 3, 66.): *Eme die caecos Herole olivum, id vendito oculata die.* Idem in Truculent. (II, 6, 8.): *Pluris est oculatus testis unus etc.* Ant. Aug. Idem in Pseudolo *oculatum*. Prima linea sup. loco meta fuit; lege modo: *Oculatum pro praesenti dixit Plautus in Pseudolo. Emitto die caeca etc.* Sic omnia constant. Emere die caeca est, in incertum diem prolata solutione, contra oculata die, id est praesenti pecunia. Cum ait Plautum *oculatum* Argum dixisse, locum respicit Aulul. III, 6, (19.):

Quos si Argus servet qui oculus totus fuit.

Ubi ex Festo rescribendum *oculatus totus fuit*. Illa, *pluris est oculatus etc.*, sunt e Trucul. II, 6, (8.). Dac. (In Aulularia *oculus* metrum efflagitat.)

Oculitus. Ideo oculorum in exprimenda vi amoris crebra fit mentie quod oculorum sensus nobis omnium carissimus. Sic Catull.: *Ni te plus oculis meis amarem.* Item: *Ambobus mihi quae carior est oculis.* Dac. Adde Nonium in *Oculitus* (pag. 147. Merc.). Goth.

Odefacit. Falsum est *odefacit* esse pro *olefacit*, cum contra hoc pro illo dicatur, nempe a Dorico $\epsilon\delta\epsilon\mu$, obiecto $\epsilon\delta\epsilon\mu$, odeo, odor, *odefacit*, D in L mutato, *olefacit*, *olfacit*. Dac. Saepe commutari d et l, exempla docent haec: *dacrima* lacrima, *dingua* lingua, alia. Vide quae supra diximus a v. *lingua*.

Octavine porticus duae. (Ad pag. 186.) Altera Octaviae sororis Augusti, de qua Ovid. de arte (I, 69.):

*Aut ubi muneribus nati sua munera mater
Addidit, externo marmore divae opus.*

Muneribus nati, id est, theatro Marcelli, cui fuit Octaviae porticus contigua, unde eam *porticum Marcelli* nominat Festus. Vestigia eius inter S. Nicolaum in carcere et S. Mariam in porticu, ubi locus ex ruinis eminentior. Altera autem Cn. Octavii, duobus nominibus aliis appellata a structura, *Corinthia*, a pictura, *Persei*. Nam Cn. Octavius de Perse Macedoniae rege triumphum agens, ex manubiis eam condidit, et res suas gestas in ea depingendas curavit, unde merito *amoenissima* a Velleio habetur, qui addit eam in Circo fuisse. Circum Flaminium intellige ex Plinio, et ex Victore in regione IX. Extant vestigia intra aedem S. Nicolai de Calcaria, et turrim argentinam, columnae semi obrutae cum capitellis Corinthiis. Duplex columnarum ordo fuit, auctoribus et Plinio et Victore. Quae *duplex* etiam dicta: cum esset incendio deformata, in meliorem formam ab Augusto reducta est. *Dac.* *Decemvir.* Decemvirum. *Goth.*

Ogygia moenia. Thebae, ab Ogyge antiquissimo rege ante Cadmum, unde *Ogygi* dicti antiqui. Hesych.: *Ὀγγυίῳ πάλαιον* etc. Item: *Ὀγγύϊα ἀρχαία τειχὴ*; inde *Ogygia mula*, *Ogygia Tyrus* Dionysio; *Ogygi montes* Pindaro. Vide Erasmi adagia. *Dac.*

Occasus. Glossarium: *Occasus*, *σύνπτασις*. Putarem Ennium scripsisse: *Ut datus est occasus, Horatius inclutus saltu.* Describebat Ennius Horatiorum et Curiatorum certamen. *Scal.* Supple ex epitome: *occasus interitus, vel solis mersio cum* etc. Verba Ennii:

Hic occasu' datu' est; at Horatius inclutus saltu'.

Vel forte:

Hic occasu' datu' est; at Horatius inclutus astu.

De Horatio qui astu Curitiae superavit. *Dac.* *Inclutus saltu* ad imitationem illius Homerici *πόδας ἀνὴρ* dictum videtur.

Occisum. *Occisus.* Ex Festo scribe a caedendo et iotu. *Fulv. Urs.* *OCCISUM. SEI. HOMINEM. FULMEN. IOBIS. OCCISIT. EM. SUPRA. GENUA. TOLLITO. HOMO. SEI. FULMINE. OCCISUS. ESIT. BI. IUSTA. NULLA. FIERI. OPORTETO.* Scriptum *ἀρχαίως* Iobis pro Iovis, quod potius librorum supinitati, et depravatae pronuntiationi ad scribendum, ubicumque fulgur hominem occiderat, ibi sepeliebatur. Artemidorus: *οὐ γὰρ οἱ ἀσπυνοθέντας μετατίθενται, ἀλλ' ὅπου αὖν ὑπὸ τοῦ πυρός καταληφθῶσιν, ἐνταῦθα θάπτονται.* Plinius in catholicis fulgurum (II, 55.): *Hominem ita exanimatum cremari fas non est, condi terra religio tradit.* Sepeliebantur autem ab aruspices. Seneca de Clementia lib. I.: *Equis regum erit tutus, cuius non membra aruspices colligant? Quodsi Dii placabiles, et aequi delicta potentium non statim fulminibus persequuntur,* etc. *Scal.* *Necatus.* Adde supra *Neci datus.* *A caedendo dictus.* A caedendo et iotu. *Nec supra ianua.* *Nec supra gamma tollenda est.* *Homo si occisus est fulmine.* Cf. Plin. II, 54. *Goth.*

October. *October.* Menzana quae sit apud Sallentinos, quaerendum est. *Ant. Aug.* Suspicio legendum *Meni xana* pro *Menzanae*, hoc est, *μηνὶ ζανᾷ.* ἀπὸ τοῦ ζηνός. Ut mense Iovis cognomine Iovi hostia immolaretur. Vel potius *ζανᾷς* apud illos, quem alii *Dores ζανᾷ.* Mirum autem Plutarchum in Romanicis quaestionibus (quaest. 97.), Idibus Decembribus, non Octobrib. immolari solitum illum equum dixisse. *Scal.* *October equus,* quia mense Octobri per equum Troia capta. Alii non quotannis, sed quinto quoque anno immolari solitum dicunt. Propert. lib. IV, (1, 20.):

Qualia nunc curto lustra novantur equo.

Neque idibus Octobribus, sed idibus Decembribus auctore Plutarcho. *Dac.* *Suburanenses et Sacroventenses.* Qui Suburanam et sacram viam incolunt. *Dac.* *Eiusdemque cauda,* quae *Cavias* proprie dicebatur. Vide *Caviores hostias*, ubi quinto quoque anno in sacrificio positam dicit Festus. *Ita effigie in equis,* pro *ita in effigie equis*; nam veteres saepe transponebant voces. *Dac.* *Qui quotannis quadrigas.* Sic in Illyrico quaternos equos Neptuno consecratos in mare nono quoquo anno iaciebant. Vide *Hippius.* *Dac.* *Qui in campo Martio.* Vide infra Panibus. Ad *turrem Mamiliam.* Adde supra *Mamilia turris.* *Cauda.* *Quoda vel ceda.* *Ab Illo sunt oriundi.* Vide supra *Equus.* *Deseratur.* Differatur. *Menzanae Iovi.* Qui sit, quaerendum. *Meni xana* i. e. mense Iovis. *Goth.*

Occidamus Plautus posuit. Plauti locum, opinor, intelligit Pseudol. I, 8, (20.) ubi male hodie: *I, puer, accedamus haec obviam.*

Rescribendum *occidamus, haec obviam,* non vero apud Festum *occidamus*, ut Gualthero visum est. *Dac.* Scribendum tam apud Festum quam apud Plautum *occidamus.*

Occutere. Verba qui illam videntur mutanda in *querellam*, ut antiqui scribebant. *Fulv. Urs.* *Occutessint.* Reperitur hoc verbum in XII tabulis, ut referebat Cicero lib. IV. de republ. teste Aug. lib. II.

cap. 9. de civitate Dei (cf. *Fragm. de Rep. ed. Ang. Mai. pag. 291.*). Ultima verba mendosa sunt; in veteri libro, una littera tantum diversa. *Candus* enim illic pro *cantus* scriptum est. Gabrieli Faerno, optimo emendatori omnium librorum, videtur esse scribendum: *inde cantilenam dici querellam non cantus iucunditatem puto. Ant. Aug. Si quis carmen occentassit, quod alteri flagitium facit, capital esto. Flagitium* apud veteres significabat infamiam. Itaque Plautus (*Epid. III, 4, 79.*): *maiore cum flagitio reddes postea*, hoc est, *cum infamia*, et Cato, *intercutibus stupris flagitatus*, hoc est, *intestinis probris infamatus*, unde *flagitatores* dicti postea foeneratores, quod convicio repetant foenus. Nam odio foeneratorum haec in illos appellatio obtinuit, cum alioquin lege XII. flagitare, hoc est, conviciis alicuius existimationem laedere, capital esset. Itaque recte Festus ait id turpe haberi, quia non sine causa fieri putetur; vix enim quisquam eo audaciae proveheretur, ut alicuius famam peteret, nisi iustissima causa subesset; quare *occettare* non licebat, cum aliquis rem suam repetebat; hoc enim proprie dicebatur *flagitare*, quod idem, ut puto, lex vocabat pipulo poscere. Plautus *Aulularia (III, 2, 32.)*:

*Ita me bene amet Laverna, iam nisi reddi
Mihī vasa iubēs, pipulo hīc differam te ante aedis.*

Cn. Mattius in *Mimiambis*:

*Dein cocenti vasa cuncta deiecat.
Nequamve scitamenta pipulo poscit.*

Quod Plautus dicit pipulo differre ante aedes, idem in Persa dixit *occettare ostium*. Isidorus in glossis: *pipulo, convicio, ploratu*. Postrema quae hic leguntur, sunt addita ex corollariis abbreviatoris; neque est, quod docti viri in illis emendandis aestuent, nisi Paulum latine loqui putant. Non est autem omittendum illud apud Plinium (*XXVIII, 2.*), ex XII.: *Si quis malum carmen incantassit*, non esse idem cum hoc capite, quod tractamus, sed longe aliud; loquitur enim de incantatoribus, de quibus suspicor Festum tractasse in reliquis illis, quae ultimae sunt in littera P. *Scal. Inde cantilenam dici*. Ista reiicit Scaliger quasi ab abbreviatore addita. Non male tamen Antonius Augustinus, qui legebat: *inde cantilenam dici querellam, non cantus iucunditatem puto. Dac. Cantus. Candus. Male. Qui illam. Querellam. Faern. A. Goth.*

Ocrem. Graecum ὄκριν, unde oppida Interocrea et Ocriculum, ut Graecis τραχών, τραχίνιοι. *Scal.* Non solum montem, sed omnia eminentia et aspera ocrim dicebant a Graeco ὄκρίς, unde ὄκρίδα φάραγγα, apud Aeschylum in *Prometh.* non longe a fine. Versum Livii: *celsosque ocris* etc. Sic legebat Scaliger in coniectaneis (pag. 51. ed. Steph.):

Celsosque ocris arvaque petrita et mare magnum.

Ex Homer. in *Odyss. ε', (v. 411. seq.)*:

*Ἐκτοσθεν μὲν γὰρ πάγοι ὄξεις, ἀμφὶ δὲ κύμα,
Βέβρουχεν ῥόθιον, λίσση δ' ἀναδέδομε πέτρῃ.*

Unde fortasse *ocreae*; a crure tamen Varro lib. IV. (pag. 121. Sp.): *Ocrea quod opponebatur ob crus*. Sed verius Festi etymon. Ab ocri dictae sunt Italiae civitates *Ocriculum* et *Interocrea*, ut Graecis τραχών, τραχίνιοι, a τραχύς, *petricosus, asper*. *Dac. Ocris* et Graec. ὄκρίς a Latinorum *acris*, Graecorum ἀκρός dialectice tantum differunt.

Occare. Locus Ciceronis relatus a Festo est in libro de Senectute (c. 15.) iuxta editionem Petri Victorii, et ut citatur a Nonio Marcello (pag. 42.), non ut vulgo circumfertur. *Ant. Aug.* Isidorus in glossis: *occa, rastrum*. M. Sullii etymon transtulit in dimetrum iambicum Serenus in opusculis (apud Non. p. 61.):

Occatio, ocoacatia est.

Est iambicus dimeter. Sed nos derivamus ab ocre. *Scal. Occare*, crata vel rastro glebas caedere, βωλονοπιῖν Graeci exponunt. Locus Ciceronis est in libro de Senectute; et ibi fallitur Cicero, neque enim *occare* est ab *occaecando*, sed ab *occaedendo*, vel ut quidam volunt ab Hebraeo *dakak* comminuere. Vide omnino Salmas. in *Solin. Dac.* Glossis *occat, βωλοκοπιῖν Goth.* Cf. Voss. *Etymol. s. v.* Ceterum nihil agunt, qui *Occam* et *occandi* verbum aliunde derivant, quum sermones Indogermanici simplex etymon exhibeant omnes: *ege, egge, egde, ekka*, quod cognatum est, sed tamen differt, cum *ecka, ecke*, i. e. acies, acus. Ut igitur paullo ante in *ocris* et *acris*, ὄκρίς et ἀκρός, et saepe antea, vocalium demutationem deprehendimus, sic eandem in *occa, egge, acus, acies* invenimus.

Ocius. Lego: *alii dictitant nostras, alii tractum ex Graeco; ex vetere scriptura dictas nostras*. In fine citabatur Coelius in historiarum libris, qui dixerit, *concitantur ocissime*, et Aelium Lamiam *opportune*

venisse, aut tale quid. *Scal.* Lege infra: *alii dicta a nostris alii tracta a Graecis*, vel ut Scaliger: *alii dictitant nostras, alii tractum ex Graeco*. Item infra, *cuius maiora exempla legendum rariora*. In fine citabatur Coelius in hist. libris qui dixit *concitantur ocissime*. Et Aelius Lamia apud *ocissime atque Aelium Lamiam opportune venisse*. *Dac.* *Dicta a nostris*. Dictitant nostras. *Ῥαγῆς. Ῥαγῆως. Col-lationis. Consolationis. Goth.* Subest etymon Sanscritum *ḍḍu*, celer.

Ocimum. Herba, quae vulgo dicitur *basilic*. Hesych. *ῶκυμον, βοτάνη εὐώδης τὸ λεγόμενον βασιλικόν*. Est autem a Graeco *ῶκῆς celer*. *Dac.* *Ocimum*. Ocimum. Vide Nonium in *Ocimum* (p. 550. seq. Merc.).

Occupaticius. Verba Festi ex historia mihi ignota essent sarcienda. Videtur autem post devastatos agros ab Hannibale benemeritis non fuisse restitutos suos, si erant ab aliis occupati; sed alios occupaticios traditos. Vide *Possessiones. Ant. Aug.* Ait Festus post devastatos Campanos agros, bene meritis suos non fuisse ab Annibale restitutos, sed occupaticios. Vide scriptores de limitibus agrorum. *Dac.* Caeterum putandum est, occupaticium agrum, de quo hic, differre ab occupatorio, seu *arcifinio*, id est, occupato pulsus hostibus, cuius meminit Aggenus Urbicus. Adde Nonium in *Occupare* (pag. 354. Merc.). *Qui desertus a cultoribus*. Glossis *Occupativa, καταληπτικά* (lege *καταληπτικά*). *Goth.*

Orchitis. Ateius philologus huius opinionis auctor citatur. Cetera Festi verba ex epitome intelliges. De orchite: Virg. lib. II. Georg. (v. 86.) Plin. lib. XV. cap. 1. et 3. *Ant. Aug.* *Orchitim*. Deest tantum in fine: *Itaque vocari ex eo orchitim oleam solito grandiore*. De orchiti Virgil. II. Georg. (86.):

Orchites et radii et amara pausia bacca.

Unde Plin. lib. XV. cap. 1.: *Genera olearum tria dixit Virgilius, orchites, radios et pausias*. Notandum autem et apud Festum et apud Plinium pro oliva oleam poni, cuius rei exempla se desiderare fassus est doctiss. Vossius. *Dac.* Apud Virgil. l. c. legitur nunc *Orchades*. Sed cf. Varro de R. R. I, 60.

Orchestra. Explicatur a Vitruvio melius lib. V. cap. 6. et 7. *Ant. Aug.* Scripserat Festus histriones eos, qui suo tempore *planipedes* vocabantur, non solere in Orchestram admitti, quod cognoscimus ex Seneca, et aliis. Propterea enim *planipedes* dicebantur, quod non in podio sed de plano agerent. Stulte enim optinae notae Grammatici ab eo, quod planis pedibus id est, exalciatis, agebant; quamvis enim verum est pedibus nudis fuisse; tamen falsum, pedem planum, pedem nudum esse. Sed quemadmodum pedaneus opponitur curuli, ita planipes mimo. Ausonius: *nec de mimo planipedem nec de Comoedis histrionem*. Ut planipes nil aliud sit, quam mimus pedaneus; prodibant autem planipedes riciniati ad agendum; quid sit *ricinium* habes et hic apud Festum et apud Varronem. *Scal.* Postrema illa, *atque ut inde nomen ducerent*, hinc avulsa post orcae adhaeserunt, ut ibi notamus. Si quid autem amplius deest, ita supplendum post *ducerent: et riciniati dicerentur*. Orchestra locus in medio theatro, ubi chorus saltaret, nempe ab *ὀρχησθαι* sic dicta. *Dac.* De orchestra vide Vitruv. V, 6. 7. *Goth.*

Orca. Ego pro *ficaria* non dubito legere *faecaria*. Sunt autem vasa ad defaecandum mustum; cum scilicet mustum fervendo defaecatur; neque temere; sunt enim orcae vasa teretia, ventrosa cum angusto ore, ut mustum possit magis fervere. Cuiusmodi erant quas Vitruvius vocatas *αλόλου πύλας* ait. Varro (De R. R. I, 13.): *saepe ubi conditum vinum novum, orcae in Hispania fervore musti ruptae*. *Scal.* A Graeco *ὄρυξ*, nempe ab obliquo *ὄρυγα*, ab eius belluae similitudine dictae orcae vasa ficaria, si fides Festo. Sed magis placet esse a Graeco *ὄρχη*, quod est vasis fictilis genus. Non solum autem orcae vasa ficaria, sed et vinaria, salsamentaria etiam. De vinariis Varro lib. I. de R. R. (c. 13.). De salsamentariis Pers. sat. 3, (76.):

Maenaeque quod prima nondum defecerit orca.

De vasis ficariis, ubi ficus reponebatur, vide locum Columel. lib. XII. cap. 15. et Plin. lib. XV. cap. 19.: *At ubi (ficorum) copia abundat, implentur orcae in Asia, cadi autem in Ruspina Africa urbe*. Unde apertum est, quam frustra sint et Scaliger, qui pro *ficaria* legebat *faecaria*, et alii qui *vinaria* vel *fictilia* reponebant *nomen duceret* Haec non sunt huius loci et male huc irrepserunt quae ad caput orchestra pertinent. *Dac.* Adde Nonium in *Orcas* (pag. 546. Merc.). Glossis: *Orchae, ἑλαῖαι ἐπιμυκηεῖς*. *Ficaria*. Vivaria vel fictilia. Alii *faecaria*, ut vasa sint ad defaecandum mustum. *Goth.*

Orba. (Ad pag. 188.) Orbam glossarium exponit *ἐπίκληρον*. Eleganter est enim *ἐπίκληρος*, quae patrem et matrem amisit, nullosque fratres habet superstites, et sic in totam hereditatem vocatur. Orbi autem tam parentes, qui filios, tam filii, qui parentes amiserunt, dicti sunt. *Orbus* a graeco *ὄρφος*, vel *ὄρφωνός, tenebrosus*, quare caeci proprie orbi dicti sunt *tris est ante*. Haec omnia plane deposita sunt, neque ad idem caput attinent. In fine pro illis *Onygiarum* schedae habent: *Onyginus*, ut videatur hic laudari Hyginus in libris astronomicon. *Dac.*

Ortygia. Ortygia, antiquitus ita, non Delos, dicebatur; sequentia alio pertinent. Historia de Tullia, Ser. Tullii regia filia, mihi ignota est, neque quis sit vicus, aut nescio quid, quod ab orbibus dictum sit, comminisci potui. *Scal.* Ortygia Delos. Varia eius nomina tradit Plin. (IV, 22.). Pyrpile, Asteria, Pelasgia, Lagia, Ortygia. Sed prima eius appellatio Asteria a Callimacho fides, hymno in Delum (v. 37.). Monuit Fulvius Ursinus in exemplari pro non legi nunc. Sed cum a librario duabus literis superimposita linea sic non scriptum fuisset, error inde fluxit ut pro nunc, non editum sit, atque unius literulae lapsu tota sententia immutata. Scripserat igitur Festus, Ortygia antiquitus ita, nunc Delos dicitur. Antiquum tamen nomen ipsum Delos, quippe a Phoenicibus ortum. Phoenices enim insulam Daal vel ἀργαῖκῶς Deel dixerunt, id est insulam Dei nempe Apollinis, vel plurali numero insulam Daalan aut Deelan, insulam Deorum, nempe Apollinis et Dianae. Vide Bochart. Chan. lib. I. cap. 14.: Orty Supple: Ortygia antiquitus ita, non Delos dicebatur. Orbis olivus. Hunc Urbium vocat Livius lib. I. (c. 48.) mutato o in u. Tullia cum se domum reciperet; pervenissetque ad summum Cypricum vicum, ubi Dianium nuper fuit, flectente carpentum dextra in clivum Urbium ut in collem Exquiliarium veneretur. Solin. cap. 1.: Ser. Tullius Exquilis supra clivum Urbium. Alii MS. Fulvii Ursini habent Orbium. *Dac.*

Oratores. Multa deplorata sunt. Terent. in prologo Hecyrae (prol. alt. ab init.): Orator ad vos venio ornatus prologi; sinite exorator sim. *Ant. Aug.* Eos nostri alii pro legatis appellant. Legendum: Eos nostri alias P. Ro. legatos appellant. Verba Catonis: M. Fulvio consuli legatus missus sum in Aetoliam, propterea quod ex Aetolia complures venerant: Aetolas pacem velle: de ea re oratores Romam profectos etc. Propter id bellum coepit Caelius PR. Albanus. Oratores missi Romam. Et: pro deprecatoribus. Et Afranii: si quid orator Item et pro disertis elocutoribus; ab eo quod antiqui drare dicebant pro agere; ob quam causam orationes edisseritationes quoque eorum vocantur. *Scal.* In postremis illis, qui sit acte enodandis frustra me torqueo. Quae sequuntur, eos nostri sic optime Scaliger, eos nostri alias Po. Rom. legatos appellant. Fulvio consuli. Haec Catonis verba non egent emendatione. Legebat tamen Scaliger: M. Fulvio consuli legatus missus sum in Aetoliam etc. M. Porcius Cato Censorius postquam optime Acilio Glabrioni ad Thermopylas navasset operam, M. Fulvio Nobiliori, cui Aetolicum bellum, quod Syriacum excepit, demandatum fuerat, legatus est missus. Propter id. *Scal.* Propter id bellum coepit Caelius PR. Albanus oratores missi Romam. Sed non intelligo illud PR. nisi sic in sedem suam retrahatur: bellum coepit Caelius Albanus, PR. oratores missi Romam, id est populo Romano oratores missi; vel sic: bellum coepit Caelius P. R. Albanus oratores misit Romam, pro Albani oratores miserunt populo Romano. Eum pro decretoribus. Leg.: Item oratores pro deprecatoribus. Nam ex primo errore labem contraxit. *Dac.*

Orata. M. Varro lib. III. (c. 3.) de re rust. propter pisces ait esse appellatos Sergium Oratam, et Licinium Muraenam. Idem ait Macrob. lib. III. Saturn. Hic C. Sergius Orata fuit, de quo Cicero lib. II. (c. 22.) de fin. et lib. I. (c. 39.) de oratore, et lib. III. (c. 16.) de offic. Val. Max. lib. IX. cap. 1. Plin. lib. IX. cap. 54. *Ant. Aug.* Oriculam quod ait pro auricula dictum, et Catullus (XXV, 2.) usurpavit:

Vel anseris medullula, vel inula oricilla.

Alibi explicabimus. *Scal.* Orata pro aurata ut olla pro aula. Graecis chrysophrys dicitur a χρυσός, aurum, et ὄφρυς, supercilium; graeca voce usus Ovid. in Halieut. (111.):

— — — et auri

Chrysophrys imitata decus.

Dac.

Orae. (Ad pag. 189.) Proprie partes terrarum litorales a Graeco ὄρος, ora, terminus, unde pro cuiuslibet rei extremitate, ut sulcorum, vestium etc. Virg. IV. Aeneid. (IX, 528.):

Et mecum ingentes oras evoluit balli.

In verbis Caecilii legendum, qua me expediam. Et ibi etiam oram potius pro extremitate accipio quam pro initio, ut sentit Festus. Etsi initium, idem aliquando extremitas ut Graecis ἀρχή. *Dac.* Vide Nonium in Ora (pag. 440. Merc.). Quam exp. Qua me expediam. *Goth.*

Oraeae. Ausonius (Ecl. Solst. 7.):

Inde floridum reflexis ver revisis oreis.

Verus est Naevii:

Deprandi autem leonis obdus oreas.

Proverbialiter id dictum de re valde periculosa. Nam esurientis leonis et famelicosi labiae velle comprimere, periculosum. Deprandus est impransus. *Oraeae*, labiae Graecanice. Nam et ipsi poetae Graeci frequentissime

labra *χαλινούς* vocant. Eandem sententiam promittit illud Lucillianum: *Esuriēte leoni ex ore excerpere praedam*, item Graecorum *λίοντα ἐρπεῖν*. At illud Catonis omnino praetereundum non censeo: *Equos respondis; oreus mihi inde, tibi cape flagellum*. Est enim notissimus apologus, qui est apud Horatium: *Cervus equum pugna melior* etc. In testimonio Caelii: *equus qui. Scal. Oreas*. Ab ore, oreas, nisi forte oreas pro aureas, quae etiam frenum significat. *Deprandi autem leonis*. Male Scaliger quidem oreas labias interpretatur contra Festi sententiam, neque *deprandi* est a *deprandius* ut ipse putat, sed a *deprandis*, et est in dandi casu, itaque versus Naevii sic legendus:

Deprandi autem leoni subdas oreas.

Plano et optimo sensu prima litera vocis *subdas* adhaeserat voci *leoni* et ex *ubdas* postea factum *obdas*. Praetereundum non est illud Catonis: *Equos respondis* etc. est enim notissimus apologus qui est apud Horatium (Ep. I, 10, 34.):

Cervus equum pugna melior.

In testimonio Caelii lego *equus, qui. Dac.* Titinii et Naevii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Vide *Aureas* et *Aureas*. *Permitti. Promitti. Deprandi autem leonis.* i. e. famelici. *Oreas. Oreas. Equos. Equus. Goth.*

Oreus et Oreades. "Ὀρεῖος, ὀρεῖαδες ἀπὸ τοῦ ὄρεος a monte. Inde Horat. Od. XIX. lib. 2.:

Bacchum in remotis carmina rupibus

Vidi docentem.

Ubi plura notabimus. In schedis legitur etiam, *Orestia des nymphae montium cultrices*. Vide Hesych. ὀρεστιαδες. *Dac.*

Ordinarius. Ordinarium. Infra deest tantum nomen Catonis. *Cato in ea oratione*, etc. Sed verba Catonis male accepit Festus, facile enim ex iis colligi posse videtur ordinarium hominem dici qui per omnes ordines stipendia meruit. Gall.: *Qui est allé de degré en degré, qui a esté simple soldat, et a passé par degrez dans toutes les charges*, vel potius, in ordine meruisse, pro miles in legione tantum fuisse. Id enim est in ordine merere, Frontin. lib. IV. Stratag. cap. 1.: *Q. Metellus cos. quamvis nulla lege impediretur quin filium contubernalem perpetuum haberet, maluit tamen eum in ordine merere*. Nam idem paulo post eum qui in ordine merebat, vocat militem in legione. *L. Rutilius cos. cum secundum leges in contubernio filium posset habere, in legione militem fecit*. Vulgo dicimus: *ille fit simple soldat*. Etsi non negem alias ordinarium dici potuisse hominem acurrum et improbum, qui saepe in ordinem redactus sit, nam in ordinem redigere, idem est aliquando ac notare, vilipendere, contemptui habere. *Sunt quidam qui manipulare*. Si pro gregali milite hic manipulare Festus accepit, non video quid esse possit discriminis inter ordinarium istum et eum, qui in ordine meret, de quo supra in verbis Catonis; quare cum doctiss. Salmasio manipulare hic interpretor manipuli ductorem, qui proprie dicebatur *ordinarius, manipularius*. Gloss. vett. *ταξίαρχος, manipularius, ordinarius*; est enim *ταξίαρχος* ordinis ductor; et ordo nihil aliud quam *manipulus*. Igitur apud Festum *manipularis infimi ordinis* eodem modo dictum, quo apud Tacit. (Annal. I, 29.): *Iustus Catonius primi ordinis centurio*. *Dac. Credant. Tradant. Goth.* Cum ait. Pertinent haec ad explicationem v. *Perimere. Perimere est cum ait. Idem.*

Ornatus. Aut gladiator. Vide Senec. Natur. IV, 1. *Goth.*

Ordo sacerdotum. (Ad pag. 189.) Supplendum forte: *Ordo sacerdotum aestimatur deorum ordinem referre, ut maximus quisque* etc. At Fulv. Ursin. putabat: *Aestimatur deorum maiestate ut maximus quisque*. Per regem sacrificulum intellige, qui sacrificia faciebat, quae reges facere solebant. *Dialis quia*. Ineptus Festus. *Dialis*, quia Iovis sacerdos, ἀπὸ τοῦ Διός. *Quirinalis socio imperii*. A Quirino, id est Romulo, qui Quirinus vocatus fuit, post socium imperii Romani Tatium a Caribus oppido Sabinorum, ubi ipse regnabat, ascitum, et sic Festi verba intelligenda. *Dac.* Vid. Gell. X, 5. *Rex.* Vid. infra *Sacrificulus rex, Dialis*. Vid. supra *Maximae dignationis*. *Supra. Super. Omnes. Ia. Dium. Dius vel Dium. Goth.*

Ordiri. (Ad pag. 190.) "Ὀρδῆμα ἡ τοκύνη τῶν ἐρλων, et ὀρδῖνόν χιτωνάχος. Inde ordiri propria vox textorum cum texere incipiunt, unde in gloss. *ordior, ἀρχομαι*; sed ad alia transfertur, unde:

Ordinur telas, ordinur verba loquendo.

Sic Virg. in Cul. (v. 2.):

Atque ut araneoli tenuem formavimus orcum.

Dac.

Opaca. *Opacum* opponitur *aprico*, et est dictum ab *ope*, id est terra, quod umbrae et frigoris captandi causa se in subterraneos specus abdebant. *Dac.* De etymo v. *Opacus* cf. Döderlin. Syn. Lat. III, p. 169.

Z z z *

Opalia. Varro lib. I. de L. L. (p. 204. Sp.) et Macrobr. lib. I, (10.) Saturn.: *unum tantum diem tribuunt Opalibus*; is erat XIV. Kal. Ian. quod etiam in fastis notatum est. *Ant. Aug.* Feriae Opis quae XIV. Kal. Ian. celebrabantur die tertio post Saturnalia. Varr. lib. V. (pag. 204. Sp.): *Saturnalia dicta ab Saturno, quod eo die feriae eius, ut post diem tertium Opalia, Opis.* Quae apud Festum desunt, sic fortasse supplenda sunt: *quorum altera pars nefasta, altera fasta est.* Et revera in Calendario legitur *Opal. N. P.* hoc est: Opalia nefasta prima vel priori parte. *Dac.* Vide praeter Varron. etiam Macrobr. Sat. I, 10. Is autem erat XIV. Kalend. Ian. *Goth.*

Obnubis. Gloss. *obnubis, οβνύβει.* Liv. lib. I. (c. 26.): *I lictor, collige manus, caput obnubito, arbori infelici suspendito.* Virg. XI. Aeneid.: *arsurasque comas obnubis amictu.* Ubi vide Servium. *Dac.* Vide *Nuptias. Operatione. Oportione. Goth.*

Oppidum. *Maximum aedificium est oppidum ab ope dictum, quod munitur opis causa, ubi sint.* Varr. lib. IV. (pag. 143. Sp.). Sed oppidum minus est quam urbs, etsi saepissime confunduntur. Cicer. lib. I. (c. 25.) de Divin. *Pheras venisse, quae erat urbs in Thessalia admodum nobilis, in eo igitur oppido.* Varro lib. IV. (pag. 153. Sp.): *In Circo primo unde mittuntur equi, nunc dicuntur carceres, Naevis oppidum appellat.* Carceres dicti, quod coercentur equi, ne inde exeant antequam magistratus misit. *Oppidum quod a muri parte pinnis turribusque carceres olim fuerunt. Scripsit poeta: dictator ubi currum insidit, pervenitur usque ad oppidum.* *Dac.* Adde l. 239. §. 7. ff. de verb. signif. *Goth.* *Oppidum locus firmus, munitus, ab antiquo adiectivo oppidus, a, um, quod firmum denotat. Unde oppido i. q. firmiter, valde, satis.*

Oppido. Ait infra Festus, eos errare qui dicant oppido didici, spectavi, ambulavi. Ita tamen Plautus, Terentius, Cicero, Catullus. *Dac.* Adde Nonium in *Oppido* (pag. 361. Merc.). *Vel quod. Vel quod oppido. Goth.* Cognatum esse videtur adiectivum *oppidus* cum vv. *opus, opera*, a quibus descendit, quemadmodum a *sapere sapidus*.

Oppidorum. Vid. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 143. Sp.). *Ant. Aug.* Schedae: *oppidorum originem optime refert Cato. Cicer. lib. I. etc.* Catonis nomen adiectum opinatur Fulv. Ursinus ab eo, qui putarit indicari lib. originum M. Catonis, cum tamen agatur de etymo oppidorum. Ciceronis libri de gloria periere; secundum laudat Gell. lib. XIII. cap. 6. Charisius (pag. 61. pag. 108. Putsch.) etiam. *Infra eamque appellationem usurpationem appellatam esse.* Ita schedae. *Legō: eamque appellationem usurpatam esse. Dac.*

Opiter. Placidus in glossis: *Opiter est, qui obito patre, et avo vivente natus est.* Fulv. Urs. Vel forte obiter. *Goth.* *Obitu patris. Obito patre. Idem.*

Obturare. Alii a *ture*, ut sit vox profecta a more, sacerdotum, qui aures ture opplebant, ne audientes alia turbarentur, ac rursum perfecto sacro negotio tus eximebant, ut aures paterent illis quae dicerentur. *Dac.*

Optio. Ultimus versus Plauti non eo ordine, quo hic, habetur in vulgatis Plauti codicibus. *Scal.* Uragus, tergiductor, ab optando, hoc est eligendo, quia illum sibi assumebat centurio. Et videtur hic dicere Festus optionem antea dictum accensum, cum scilicet a tribuno daretur centurioni, sed postquam centurio optare eum coepit et eligere, tunc optionem etiam dici coeptum esse. Et ita hunc locum interpretatus est Lipsius, qui optime monuit pro *ex eo tempore* legi debere *ex quo tempore*. Sed mihi scrupulum movet, quod ex Varrone didici, optiones a centurionibus ab initio fuisse electos, sed postea tribunos munus illud invasisse, ut ipsi optiones eligerent. Mihi nodus insolubilis. Sed illum solvisse video doctiss. Cupertum Observat. lib. IV. cap. 9., qui postquam ex Varrone et Polybio asseruit, optiones primitus a centurionibus electos fuisse, ita Festum ingeniose interpretatur: *Optio qui nunc dicitur, antea vocatus accensus, datus centurioni a tribuno, et illud nomen optionis sortitus est ex eo tempore, quo centuriones ipsi eos eligebant, sive optabant.* Sed in verbis Festi pro *dabatur* rescribendum *datur*, nisi dicas hic a Paulo omnia turbata et corrupta, quod et sentit Cupertus. *Plaut. in Asinar. Act. I. sc. 1. (v. 83.)* sed locus aliter hodie distinctus est; eum adi. *Optio est optatio, i. e. electio, Casin. II, 4, (13.):*

Optio hoc tua est.

Dac. Sed in re militari. Adde l. VI. ff. de bonis damnat. Taruntium Paternum lib. 1. *Militarium in l. 6. in pr. ff. de iure immunitatis.* Adde Nonium in *Optiones* (pag. 67. Merc.). *Goth.* *Optio* ab optando descendit, ut *postulio* a postulando, *religio* a religando (non a *relegendo*), *opinio* ab opinando, *suspicio* a suspicando, atque id genus alia. Quemadmodum autem *postulio* personam, sive hominem in victimam postulatum significat, sic *optio* etiam *optatum, electum*.

Obsidionem potius. (Ad pag. 194.) Tamen obsidium usurpavit idem Ennius: *quam salvo obsidio magnum Titana premebat.* Vide infra, ubi in verbis Sallustii legendum *magnis operibus perfectis.* *Dac.* Adde Nonium in *Obsidio* (pag. 216. Merc.). *Quid haud.* Quidem haud. *Goth.*

Obsidium. (Ad pag. 192.) Lege ita Sallustii verba: *Magnis operibus perfectis.* *Scal.* Adde supra *Ob.* *Apud.* *Ad.* *Ut in.* *Uti.* *Goth.*

Obices. Ἀντιόδοις, ἀντιόδοις. *Scal.* Nam serae sunt μοχλοί; vectes, quibus in transversum obductis fores claudebantur et firmabantur. *Dac.*

Obrutuit. L. m. *obbrutuit*, et ita Nonius. *Fulv. Urs.* *Obrutuit*, sic Lucret. III, (544.): *An contraria suis e partibus obbrutescat.* Obbrutesco, bruti instar sum; *brutus* autem proprie gravis, ut *bruta tellus*, Horat. (Carm. I, 84, 9.) unde stupidis et sensu carentibus accommodatur. Sic *obstupui* vel *obstupui*, stipitis vel trunci instar factus sum, a *stipite*. *Stipes* enim de stupidis etiam dici consuevit. *Dac.* *Obrutuit.* Ita Nonius in *Brutum* (pag. 77. Merc.). *Goth.*

Obrogare. Obrogatur legi, cum caput aliquod prioris legis irritum fit. Ulpian institut. cap. I. *Lex obrogatur*, inquit, *id est mutatur aliquid ex prima lege.* *Dac.*

Obacerare. Vide *acus* et *aceratum.* *Ant. Aug.* Mira vocis huius significatio. Mirum tamen nisi hic pro *obacerare*, *obacerbare* scriptum fuerit, quod postea Paulus in *obacerare* commutavit, et super eo inepte ariolatus est; vett. libb. habent *obacorare* recte forsitan, ab *acore* scilicet factum *obacorare*, ut nos vulgo dicimus *aigrir*, *fâcher*. Erit igitur *obacorare*, quod similiter Graeci dicunt ὀξύνειν, incitare, acuere et in acrimoniam sive acorem vertere. *Dac.* Vide supra *Acus.* *Aceratus.* Vide supra *Aceratum* et Nonium in *Acerosum* (pag. 445.). *Goth.*

Obliteratum. A supino *oblitum*, quod oblinendo deletum est. Gloss. *Obliterata*, ἐξηλιμμένα; *Deleta.* Accius in Agamemnonidis: *inimicitias Pelopidarum extinctas iam atque oblitteratas memoria renovare.* *Dac.* Alii *Obliteratur.* Adde Nonium in *oblitterare* (pag. 146. Merc.). Glossis *Oblitterat*, λήθη περιτρέπει. *Oblitterata*, ἐξηλιμμένα. Sic Gellio XIX, 7. *Oblitera gens* pro *obliterata.* *Goth.*

Oblucuiasse. *Oblucinasse.* Manifesto ostendit et *allucinasse* compositum esse, et ita est. Nam *Lucini* inter eos numerati; qui aliquo oculorum vitio laborant. Plinius: *Ocellae et Lucini cognomen iniuriae habuere.* Fuerunt tamen, qui cum *s* scriberent, *Luscini.* *Scal.* A *luce* non a *luco*; vide *alucinatio*. Alii a *Lucinis* dictum volunt, nam *Lucini* inter eos numerati, qui aliquo oculorum vitio laborant. Plin.: *Ocellae et Lucini cognomen iniuriae habuere.* *Dac.* *Oblucinasse.* *Oblucuiasse.* Adde Nonium in *Hallucinari* (p. 121. M.). *Goth.* *Oblucuiasse* scribendum esse, satis docet etymologia adiecta, ex qua apparet, a scriptorem h. v. voluisse ex *ob-lucuiare* compositum.

Oboedire. *Obedire*, ut Graecis ὑπακούειν. Gloss. ὑπακούω, *obaudio*, *exaudio.* *Dac.*

Obirectat. Gloss. *obirectat*, ἀντιπράττει. *Dac.*

Opis. Ab opere dictum vult Varro lib. IV. (pag. 69. Sp.): *Terra ops*, quod hic omne opus et hac opus ad vivendum; et ideo dicitur *Ops mater*, quod terra nutriat. Sed magis placet ut terra *Ops* dicta quasi opulenta ac dives; nam *ops* antiqui dicebant, quem nunc opulentum dicimus. Vide *ops.* *Dac.*

Opima. (Ad pag. 190.) Carolus Sigonius, a quo multa in hoc libro emendata sunt, quod deest post illa verba *intra annos*, ita posse sarciri existimat: *ut intra annos paulo minus DXXX. tantum trina contigerint* etc. Sumitur autem id ex Fastis Capitolinis, in quibus anno DXXXI. Kal. Mart. M. Claudius Marcellus cos. de Gallis Insubribus triumphavit, et idem spolia opima retulit duce hostium Virgumaro ad Clastidium interfecto. Quod vero post illa verba *duci hostium* desideratur: ita idem doctissimus vir scribendum esse arbitratur: *duci hostium detraxerit; quod autem omnia solita non sint ad aedem Iovis* etc. Hanc emendationem iuvat, quod postea dicitur secunda spolia in Martis aram, tertia Iano Quirino ferenda. Sed mihi hoc non satis probatur, cum non in libris pontificum, sed in lege Numae de secundis et tertiis spoliis, quod retulimus, sit. Eidem placet quod ad extremum de opima, vel optima lege dicitur, coniungendum esse cum iis, quae ab illis verbis, *optima lex*, inchoantur. Mihi vero id quidem ita probatur, si ex hoc uterque locus restitui posset; quod vero ad interpretationis rationem attinet, vehementer probo eius opinionem. Sunt tamen satis mendosa et mutila et haec et illa. *Ant. Aug.* Pompelli, vel Pompilii Numae regis legem opimorum spoliolum corruptissimam nobis relictam esse nemo non videt. Nam non solum verba depravata, sed et transiectione loco mota sunt ac luxata. Nos ea, ut olim reliquerat Festus, infra ponemus:

QUOIVS. AUSPICIO. CLASSE. PROCINCTA. OPEIMA. SPOLIA. CAPIUNTUR. IOVEI.
FERRETIO. BOVEM. CAEDITO. QUEI. CEPIT. AERIS. DUCENTA. DARIER. OPORTETO.

SECUNDA. SPOLIA. IN. MARTIS. ASAM. IN. CAMPO. SOLITAURILLA. UTRA. VOLUERIT. CAEDITO.

TERTIA. SPOLIA. IANO. QUIRINO. AGNUM. MAREM. CAEDITO. CENTUM. QUEL. CEPERIT. EX. AERE. DATO.

Ianum Quirinum etiam Ianum Quirini vocasse veteres antiquitatis Romanae mediocriter docto non difficile erit persuadere. In secundo capite *Utra solitaurilla* dixit, pro vel maiora, vel lactentia. Cato, Livius. Sed ad ultima capita huius hydrae, quae nondum plane confecta est, pergendum erit. Lego igitur sequentia: *Autus aedis lex nulla extat, neque templum habeat, necne, scitur.* Olim leges aedium in ipsis aedibus, in postico eorum ponebantur. Varro (de L. L. V, pag. 48. Sp.): *Eius vestigia etiam nunc manent tria, quod Saturni fanum in faucibus, quod Saturnia porta, quam Iunius scribit ibi, quam nunc vocant Pandanam; quod post aedem Saturni in aedificiorum legibus parietes postici muri sunt scripti.* Continebant autem leges aedium inter alia, utrum aedes illa esset templum, necne, et hoc est, quod ait Festus. Nam non omnes aedes erant templa; auctor Varro de latino sermone lib. VI. (VII, pag. 293. seq. Sp.) et Gellius libro XIV. cap. 7. Apponebantur et leges dedicationis, quibus aedes ipsae sacrae fiebant, neque sine exauguratione transferri poterant. Plinius ad Tralauum: *Dispicis ergo, domine, an putes aedem, cui lex nulla dicta est, salva religione posse transferri.* Postrema, mirum quid hic posuerit Festus: **UT. QUEL. OPEIMA. LEGE. FUERINT.** Nam non memini optima lege, sed optima scribi. In lege Vestalis capiundae: **SACERDOTEM. VESTALEM. QUAE. SACRA. FACIAT. QUAE. IOUS. SIET. SACERDOTEM. VESTALEM. FACERE. PRO. POPULO. ROMANO. QUIRITUM. UTI. QUAE. OPTUMA. LEGE. FUAT. ITA. TE. AMATA. CAPIO.** Male apud Gellium (I, 12.): *uti quod optima lege fiat.* Dicebatur et **OPTIMA. MAXIMA. LEGE. UTI. QUEL. OPTIMA. MAXIMA. LEGE. SIT.** Scal. Quae infra desunt, sic supplevit Brissotius: *Ut intra annos paulo minus IOXXX. tantum irina contigerint.* Item: *dummodo duci hostium detraxeris, quod autem omnia solita non sint ad aedem Iovis Feretrii poni testimonio esse etc.* Idem Carolus Sigonius. Cuius auspicio. Hanc Pompelli, sic enim veteres scribebant pro *Pompilii*, ut *Duelli* pro *Duilii*, legem corruptissimam omnium optime sic emendavit Ursinus:

QUOIUS AUSPICIO CLASSE PROCINCTA OPEIMA SPOLIA CAPIUNTUR IOVEI FERETRIO BOVEM CAEDITO. QUEI CEPIT AERIS CCC. DARIER OPORTETO.

SECUNDA SPOLIA IN MARTIS ASAM IN CAMPO SOLITAURILLA UTRA VOLLET CAEDITO. QUI CEPIT AERIS CC. DARIER OPORTETO.

TERTIA SPOLIA IANO QUIRINO AGNUM MAREM CAEDITO. QUEI CEPIT AERIS CENTUM DARIER OPORTETO.

QUOIUS AUSPICIO CAPTA DIS PIACULUM DATO.

Ex Plutarcho, qui ait Numam praescripisse in hac lege, ut prima spolia capta Iovi Feretrio consecrentur, secunda Marti, tertia Quirino; praemiumque sit primis asses CCC. secundis CC. tertiis C. *Solitaurilla utra volet*, id est vel maiora, vel lactentia. *Ut qui optima lege.* Mirum ista quid hic posuerit Festus. Suspicio verba esse ex epitome Pauli, quae ipse post *optima lex* infra posuerat; nam ibi etiam non *optima* sed *optima* legendum. Erant autem in magistratibus creandis verba solennia *ut qui optima lege fuerint*; quibus eorum qui ita creati fuerent, quam plenissimum ius esse significabatur. Cicero orat. de lege agraria ad populum ex lege Rulli hoc caput citat (orat. II. de L. Agr. c. 11.): *Tum ii decemviri eodem iure sint, quo qui optima lege.* Item: *Ut sine lege oriata idem iuris habeant, quod haberent si optima lege a populo essent creati.* Sic virginis Vestalis capiendae formula apud Gell. (I, 12.): *uti quas optima lege facit, ita te amata capio; dicebatur etiam optima, maxima lege, ut fundas uti qui optima maxima lege sit. Dae. Tenaeque falcem.* Adde infra Saturno. *Quae. Quor. Consiva.* Adde infra Praefericulum. Terra. Natura. Paulo — trina. Paulo minus IOXXX. tantum trina. Id ita esse, evincunt Fasti Consulares. *Viridomaro. Virdumaro. Bovem. Bove. Legem epimorum spoliatorum.* Initium esse puto dictionis explicatae a Festo; nisi sequenti coniungas: *Ut qui optima lege.* Vel infra *Optima lex. Aedis. Aeris. Habeat. Habeant. Neque scitur. Neque quod acitur. Ut qui optima. Ut qui optima. Goth. Cf. Niebahr. Histor. Rom. Tom. II, pag. 498.* Der dreifache Sold des Römischen Fasn-knechtes war ursprünglich der Sold der Befehlshaber. Denn in diesem Verhältnisse wurden die drei Classen der *spolia optima* belohnt. Der Befehlshaber erhielt 300 Asse; die beiden anderen Stufen 200 und 100 sind gewiss für Reiter und Fasn-knechte bestimmt gewesen. Hic addit Niebahr in nota marginali: Diese Erklärung habe ich selbst zu vertreten; die Nachricht aber, worauf sie sich gründet, befindet sich bei Festus cet.

Optima lex. De primo dictatore omnes historici varia scribunt. Fuisse qui M. Valerium M. F.

Valusi. N. prodiderint, affirmat Livius lib. II, (c. 18.). Huius opinionis fuisse Festum vel Verrinum apparet, nisi quod Manium eum appellat, non Marcum. Hunc magistratum solum sine provocatione fuisse omnes affirmant; datam postea esse provocationem, solus Festus, ut arbitror, auctor est; quamquam id elici possit ex verbis legis Horatiae et Duiliiae apud Liv. lib. III, (c. 55.) et Dionys. lib. XIII. *Ant. Aug.* Supplendum et corrigendum puto, *optima lege cum dicebatur, in magistro* etc.; nihil tamen affirmo; vide supra post *opima*. Nunc video ita sensisse Fulv. Urs. qui margini adscripsit *fortasse cum dicebatur*. Infra pro *magister a populo* legendum *magister populi*, et pro *magistratum* legendum *magistrorum*, ut in sched. *Ut fuit Manii Valerii M. Fabii Volusi*. Legendum ex Livio: *M. Valerii M. filii Volusi nepotis*. Adi illum lib. XI. sect. 18. Ibi enim hunc primum dictatorem creatum fuisse negat, sed T. Lartium. *Postquam vero provocatio*. Ab eo magistratu ad populum dari coepit provocatio coss. L. Valerio et M. Horatio, qui lege nova sanxere, *ne quis ullum magistratum sine provocatione crearet, qui creasset eum ius fasque esset occidi, neve ea caedes capitalis noxae haberetur*. Liv. lib. III. sect. 55. *Dac. Ius*. Eius. *Propter*. Post. *Dici*. Addici. *Goth.*

Obscum. *Oscum*. Supinitas veterum. Leges *oscitae* manifesto dictae pro *adscitae*, veteri idiomate, ut *obesse* pro *adesse*; *obstare*, *adstare*, unde, *obstetrix*. Vide exempla de praepositione *Ob*. *Oscitae* ergo *obscitae*, *b* interlisa est, ut ostendit, pro *obstendit*, ut dicebant veteres. *Oscus* prius erat *obscus*; *obscitae* leges, *adscitae*; sciscere legem quid sit, et pueri norunt. Deinde de *oscis* et *opicus*: *Opicus*, ἀθήτοποιός. Ausonius: *opicus magister*, id est ἀθήτοποιός; inde convicium *spurco ore*, de quovis imparo. Lucillius:

Practor noster adhuc, quam spurco est ore, quod omnis

Extra castra, ut sterco' foras eiecit ad unum.

Spurco ore est μισητός, odio dignus; sic *epicus* accipiendum apud Iuvenalem (3, 207.):

Et divina opici rodebant carmina mures.

Quamquam glossarium legit *apici*, *apicus*, ἀπικιστής, ὡς λοβεναίος. Sed videndum nam hic apud Festum legendum *opscum*, non *opicum*; et verum est. Ita igitur leges: *scribitur opscum, pro osco*, et in versu Titinii: *qui Opsce, et Volsce*; *Opscos* vero pro *Oscos* dicere solitos veteres supra docui. Lege praeterea: in *fabula Quinto* non *Quinta*. Ita apud Nonium (multis in locis, velati pag. 98.). Corrigendus Martialis lib. III, (75, 5.): *Coepisti puras opibus corrumpere baccas*. Legendum enim *Opicus*, non *opibus*, i. e. *Opicus magister*. *Scal.* Scribitur *opicum* pro *osco*. Legit Scaliger *obscurus* pro *osco*, et in versu Titinii, *qui Obsce et Volsce*. *Obsce* fabulari, sordidius, Latine vero, castius. Sed frustra est vir doctiss. Nam verum est, quod ait Festus, *Opicum* in antiquis commentariis pro *oscum* inveniri et *opice* pro *osce* Titinium dixisse. Certum est enim ex verbis Festi in versu Titinii legi debere *qui opice et Volsce* etc. *Opici* et *Osci* iidem sunt, ut iam supra probavimus in voce *Maestus*, et hic etiam novo argumento probamus ex Fulv. Urs. Livius dicit Fregellas Sidicinorum agrum, deinde Volscorum fuisse. Hoc idem est ac si pro *Sidicinorum* dixisset *Oscorum*, nam Sidicini *Osci*. Sed Strabo Σιδικινῶν, οἷος δ' Ὀσχοι. Cam itaque Livii locum imitatus Stephanus pro *Sidicinorum*, id est *Oscorum*, posuerit Ὀνικῶν, manifestum est *Opicos* et *Oscos* eosdem esse. Φρύλλας, inquit, πόλις Ἰταλλας, ἣ τὸ πρὶν ἀρχαῖον Ὀνικῶν ἦν, ἐπεὶ δὲ Οὐαλοῦσικων ἐλύετο. Appellatur *obscena*. Nempe ab *opicus*, *opicen*, *obscenus* sive *obscenus*, et ita Guyetus ad oram Festi sui. Sed infra negat Festus; obscenum enim proprie dicitur quod est mali ominis, unde recte cum Varrone ab *ob* et *scaeva*, ut *obscenum* sit quod bonae scaevae, hoc est, bono augurio contrarium est. Alii dicunt esse a *scaenum*, ut antiqui dicebant pro *coenum*, ut *scaena* pro *coena*. *Locus in agro Veienti*. Nomine *oscum* vel *oscus*. A Geographis ponitur in agro Aurelio, qui Veientium fuit non longe a Maesia Sylva. Infra legendum cum Fulv. Urs.: *Quo frut soliti produuntur augures publici populi Romani*. Vide *Publicus ager*. *Dac.* De *Oscis* cf. Müller. die Etrusker. tom. I. Einl. 1, 6. pag. 24. seqq.

Obinunt. Ut nequirunt, nequeunt. *Dac.* Vide supra *Nequirunt*. *Goth.*

Obigitat. Ut subigitat. Gloss. *adigitat, συνάγει, συνελκύει*. Leg. *adigitat*. *Dac.* *Ambulare*. Vide *Obambulare*. *Goth.*

Obiurare. In *Pentesilea*. *Scal.* Haec sunt Pauli. Festi vero sched.: *Obiurare antiqui pro aditu*. *Pentesilea*; *formidabant obiurare*. Lege: *Obiurare antiqui pro adiurare* etc. Deest tantum nomen poetae, cuius citatur *Pentesilea*, sive Ennius, sive Accius, sive Pacuvius. *Dac.* *Obstringere*. *Adstringere*. *Pantasilea*. *Pentesilea*. *Goth.*

Obitu. Vide *Abuisse*. *Dac.* *Aditu*. Adde Nonium in *Obitus* (pag. 957. Merc.). *Goth.*

Obescet. Escit, erit, quod et *Escit* dicebant. *Scal.* *Escet* pro *escit*, id est *erit*, quod etiam *escit* dicebant. Vide *Escit* et *Superescit*. *Dac.*

Offerumenta. Offerandes. Donaria quae Diis offeruntur. Olim a *fero* dicebant *feritum*, *offero offeritum*. Unde offerumentum, offerimentum u pro i. *Ut optimum optimum* etc. Hinc facete Plautus *offerumentas* vocat *plagas*, quae tergo offerrentur. Rudent. III, 4, (48.):

Ni offerumentas habebis plures in tergo tuo.

Dac.

Obsecrare. Obsecro plus est quam *oro*, nempe quasi ob sacra postulo. Terent. Adelph. III, 4, (26.):
Venit ipse ultro, lacrymans, orans, obsecrans.

Dac. Adde infra *Ob vos sacro. Goth.* *Ob* in eiusmodi compositis nihil est aliud, nisi Graecorum ἐν in ἐνέχομαι et similibus.

Obesus. Quasi ob *esum* factus, nisi malis cum Guicharto esse ab Hebraeo *abas*, *saginare*, *pinguere*; unde *obesare*, Columell. I. VIII. c. 7. *Dac.* Gloss. παχύς, *bassus* (legendum *obesus*) *grossus*, *crassus*. Iisdem παχύς, ὑποκοριστικῶς, *bassulus*, ubi legendum *obesulus*. Sic Nonius (pag. 361.) *Obesum* pro uberi et crasso, gracili et exili. Adde Gell. XIX, 7. *Goth.*

Obnoxius. In iure proprie qui ob noxiam alicui subditus est. Inde ad alia transfertur, et *obnoxius* dicitur qui obligatus, subiectus, expositus est. Vide Gell. lib. VII. cap. 17. *Dac.*

Opunculo. MSS. *Opuncula*, vel *opiniculo*; sed rectum est *opunculo*. Nam ab *opilio*, *opiliunculo*, *opunculo*. Sed aliquid in verbis Festi desiderari suspicor et legendum, *opunculo* genus avis quod *opilionis* causa cantus imitatur. Vide *opilio. Dac.* *Opunculo.* *Opiniculo.* V. *Opuncato.* *Opilionis* genus cantus. Vide *Opilio. Goth.*

Obpuvial. Lege: *Obpuvit*, *verberat*, etc. Et: unde *pueri*, quod *puiendo* coercentur. *Puiendo* autem passive, ut *videndo* apud Virgil. Sed melius *Duza* apud Lucilium, qui emendat: unde *pueri* quod *obpuvii* coercentur, id est *plagis*. Nam locum illum Afranii: *Opuviis pueri coercentur*, aut in mente habuit, aut etiam in testimonium adduxit, qui postea a Longobardo mutilatore pessime depravatus; neque tamen *puer* est a *puiis*, sed a *Dorico* πῶρ ut dicebant pro παῖς. De *puvere* et *obpuvere* vide *depuvere. Dac.* Unde et *pavimenta*. Isidor. lib. X. Origin.: *Vocata autem pavimenta eo, quod paviantur, id est caedantur*. Inde Cato de R. R. cap. 18.: *Ibi de testa arida pavimentum struito, ubi structum erit, pavito fricatoque uti pavimentum bonum fiat. Idem. Obpuvial a paviendo.* Vide *Puls. Goth.*

Obdere. Leg. *opponere*, vel *operire*. Terent. *Anus obdit foribus pessulum*. Horatius: *malo latus obdit apertum*. Glossae: *obde*, βύσων. Aliae Gloss. *Obdo*, ἐπιτίθημι. *Dac.* Glossis *Obdit*. *Obicit. Operire. Goth.*

Ob vos sacro. Sub vos placo; pro *suplico vos*. Ex antiquis precationum formulis, in iis enim de industria verba veteres traiciebant. *Dac.* Adde supra *Obsecrare*. Et vide infra *Sub vos placo. Goth.*

Obherbescere. Simile in glossis Isidori: *Ingraminat oger, in gramen irrumpit. Scal.* Lego in *herbam*, vel ad *herbam* *increscere. Dac.* Alii *obhebescere*, alii *obescere. Goth.*

Oboritur. Adoritur. Plaut in Curcul. *Tenebrae oboriuntur. Dac.* Ob pro ad. Vide in *Ob. Goth.*

Obnectere. Lege: *obnectere*, obligare *nexis* *mancupiiis* *frequens* est. Vel *nexi*, *mancupii*; quae sane lectio vera est. *Scal.* Ego vero legendum existimo: — *maxime in nexis frequens* est, et haec vera est lectio. *Dac.*

Observasse. (Ad pag. 191.) *Observare*, αἰδεῖσθαι, *observabilis*, αἰδέσιμος, *observantia*, αἰδώς. Glossa. Inde Homero Iliad. α'. (v. 23.) αἰδεῖσθαι ἱεργά, *sacerdotem observare*, eum verecunde habere, eius precibus cedere. *Dac.* Adde Nonium in *Observare* (pag. 359. Merc.). *Observat.* *Observasse* id est. *Goth.*

Ommentans. (Ad pag. 191.) Deest Livii nomen, qui *Odysseam* Latinam fecit, de qua Cicero in Bruto: *Odyssea Latina est, tanquam opus aliquod Daedali; et Livianae fabulae non satis dignae, quae iterum legantur.* Reperitur autem hic versus lib. I. Homeri Odysseae. *Ant. Aug.* Verba ex *Odyssea* veteri Lucii Livii Andronici ita legenda: in *Pylum* *adveniens*, aut ibi *ommentans*, ex illo Odysseae β'. (v. 316. seq.):

Πειρήσω, ὥς κ' ὕμμι κανὰς ἐπὶ κῆρας ἰήλω,
Ἴδὲ Πύλονδ' ἰλθῶν, ἣ αὐτοῦ τῶδ' ἐνὶ δήμῳ.

Potuerunt et dicere veteres *advenies* pro *adveniens*, ut *praegnas*, *infas*, *animas*. Ennius:

Qua parire solet genu' pennis condecoratum,
Non animas. —

Hoc est *animans. Scal.* Glossae: *Ommentat*, *expectat*, dictum a *mantando*, id est *diu manendo. Dac.* De Livii *Odyssea* Cicero in Bruto (c. 18.). *Advenies. Devenies. Goth.* Cf. Hermann. in Elem. doct. metric. p. 620.

Ops. Fortasse: *Ops* antiqui dicebant, quem nunc opulentum dicimus, ut testimonio non solum ei contrarius *inops*, sed etiam *cops*: ut, is *cops* edit, ego *egens* exortus sum. Nam re vera *cops* est compositum ab *ops*, *coops*. *Scal.* Supple infra: ei contrarius *inops* sed etiam *cops*, ut is *cops* edit etc. *Scal.* et ita schedae. Et revera *cops* est compositum ab *ops*, *coops*. *Ops* etiam opem ferens quidam interpretantur ex illo Accii: quorum genitor fertur esse *ops* gentibus. *Dac.* Alias pro dea sumitur. Vid. supra *Opis*. *Inops* — concedit. *Inops*, sed etiam *cops*, ut is *cops* edit. *Goth.*

Obsidionalis. Vid. *Plin.* lib. XXII. cap. 3. 4. 5. et 6. item lib. VII. cap. 28. *Dionys.* lib. X. et XI. *Val. Max.* lib. III. cap. 2. *Gell.* lib. II. cap. 11. et lib. V. cap. 6. *Fulgent.* *Planciad.* de antiquis verbis. Hic est L. Sicinius Dentatus, quem aliqui ex superscriptis L. Siccium appellant, de cuius tantum caede Livius scribit lib. III. (c. 43.). *Ant. Aug.* Fusc. *Plin.* lib. XXII. cap. 3. et 4. De herba victoriae signo vide *herbam do.* Lege infra: coronae donatae viginti sex, vel: et L. Sicinius Dentatus, etc. coronis donatus, etc. Hunc Dentatum cum Festo Sicinium appellant *Val. Max.* *Gell.* *Ammianus Marcellinus.* Sed Siccium vocant *Dionysius*, *Plin.* *Fulgentius* (p. 559. seq. in v. *Nefrendes*.) ex *Varrone* *Sitium* pro *Sicium*. Sane gens Romae fuit et *Sicia* et *Sicinia*, sed ex *Sicinia* fuisse Dentatum, ex veterum monumentis demonstrari posse arbitror. *Dac.* *Herbam.* Vide supra *Herbam.* Aliisque. Aliquot. *Romae.* *Romanus.* *Vicies.* *Vicesies.* *Singularis.* *Singulis.* *Goth.* *Obstitum.* Ab obsistendo; *obstita* dicuntur loca fulgurita, de coelo tacta, quasi Diis obstiterint, ut illo *Virg.* (*Aen.* VI, 64.):

Dique Deaeque omnes quibus obstitit Ilum.

Inde *obstitus* homo quasi de coelo tactus, lymphatus, cerritus. *Dac.* *Obstitum*; violatum. Obsciturum. Adde infra *Pura vestimenta.* *Obstitum* *Cloatus.* Obsciturum *Cloat.* *Attactumque.* Vide *Fulguriturum.* *Qui.* Cum quid. *Videri.* *Videre.* *Goth.*

Obstinat. *Obstinato.* Verba Catonis non mediocriter depravata sunt, quae ita emendato: *Rumorem, famam flocci facit, intercutibus stupris obstinatus, insignibus probris flagitatus.* De quo alibi. *Scal.* *Obstinat*, a praepositione *ob* et *stinio*, quod a *sto*, ut a *nego*, *negino.* *Obstinat* igitur, fortiter stat. Quamvis infra Festus deducit ab *obs* et *teneo*. Verba Catonis infra, non mediocriter depravata emendavit Scaliger. Vide *intercutitus.* *Dac.* *Perseveranti.* Pro iusiurandum. *De decem hom.* Adde infra *Sacramento.* *Captus stupris.* *Cutitus.* Alii *intercutitus stupris.* *Flagitius.* *Flagitatus.* *Goth.* De v. *Obstinare* cf. *Doederlin.* *Syn. Lat.* I, pag. 36.

Obstrudant. Lege in Titinio:

Obstrude lentis aliquid, quoad pectam sedens,

Aut hic laetaster, aut formaster frigidus.

Laetaster, λαγνιστικός; *formaster*, ἀκατάσκευος. *Lentis* masculino ἀργαῖκος. *Titinius*: *Lentis calido, elvella, rapula, rumices.* *Scal.* *Obstrudant, obsatulent, obsatulent, obtrudant.* Inserto s *obstrudant.* *Plaut.* *Curcul.* II, 3, (87.):

Atque aliquid prius obtrudamus, pernam, athen, glandium.

Unde *obstrudulentum.* *Titinii* verba sic legebat Scaliger: *Obstrude lentis* etc. *Obstrudulenti* tamen in omnibus codd. et ita omnino legendum:

Obstrudulenti aliquid quod adpectam sedens.

Adpectere dixit *Titinius*, quod *Plautus* *oppectere* (*Pers.* I, 3, 31.):

Nam nimio melius oppectuntur frigida.

Obstrudant; reponere *obstrudant*, ut supra, et aliter visum *Lambino.* *Dac.* De addito s praepositionibus *ab*, *ob*, *sup*, cf. *Fr. Bopp.* in *Zerghliederung* cet. in *Abhandl. der philolog. Classe der Berliner Acad.* 1826: p. 82.

Obstitum, obliquum. *Paulus Merula* in notis suis ad *Ennium* legendum contendit *obstipum*. Frustra: nam aliud *obstitum*, aliud *obstipum*. *Obstitum* obliquum ab obsistendo, unde *obstitus* lunae cursus dicitur. *Obstipum* vero σκληρόν, durum, immotum et rigidum, a Graeco στυφός. *Hesych.* στυφόν, σκληρόν, βαρύ, firmum, sive durum, grave. Inde στυφάλος et latinum *stipus*, *obstipa* cervix, rigida, et *obstipo* capite σκληραύχην. Infra citatur *Ennii* liber octavus, qui tamen est septimus. Nempe pro VII. positum VIII. Ipsa verba *Ennii* sic legenda:

Amplius exangere obstito lumine solis.

De *Attilio Regulo*, quem *Poeni* resectis palpebris ita soli expositum locavere, ut lumen solis haberet *obstitum*, id est obliquum, quo valde fuerant eius oculi exancti et discruciat. C. *Licinius Imbrex.* Eius verba sic emendabat idem *Merula*: *Resupina obstitum capat, culo ei vis ventum facere genicula.* Alii: *Resupinae ob-*

scito capitulo sibi ventum fecere caniculae. Sed omnino melius: *Rosapinae obstito capitulo sibi ventum facere tuniula.* Ventum facere, *ὑνίξεν*. Plaut. (Curcul. II, 3, 35.):

Facite ventum ut gaudeam.

quod saspins dicebant, *ventulum facere.* Terent. Eunuch. (III, 5, 47.):

Cape hoc stabellum, et ventulum huc sic facito.

Dac. *Ex augure.* Exaugere. *Obstipolumve.* Obstitumve, obstipo lumina. *Licinius Imbrex.* Caecilij in Imbres. *Imbres.* Vid. supra *Imbrex.* Goth.

Obsalutare. Potius ut videtur, coram salutare, sed legendum *obsalutare salutandi gratia se offerre.* *Dac.*

Oleagineis coronis. Hinc intelligendum illud Virgil. lib. III. Georg. (v. 21.):

Ipsae caput tonsas foliis ornatus olivae

Dona feram.

Ibi enim triumphorum Caesaris quasi minister prodit Virgilius, quod non viderunt interpretes. *Dac.* Vide Gell. V, 6. Goth.

Olentia. MSS. *oblentica*; bene Voss. *olentia.* *Dac.*

Olivetam. Illa verba mendosa sunt: *quam nullam eius significationis causam haberemus.* In alio libro est: *quam nullam eius significationis.* Cetera duo verba desunt, pro quibus fortasse substitui posset *cum haberemus.* *Ant. Aug.* Legendum infra: *Cum uvae*; quod vocabulum potius frequentari debebat quam nullum. *Quum eius significationis causam haberemus.* Inter olivetam et olivitatem hoc interest, quod *olivetis* sit olivarum collectio, *olivitas* vero fructus oleae. Varro inglorio: *Denique omnis cum lucerna consumpta est in luobrando, olivitasque consumpta est.* Alii tamen *olivitatem* aequae sumunt pro tempestivitate legendae oleae. Columell. *olivationem* dixit olivarum collectionem, *ἐλαιώσω*, olivare, *ἐλατοῦν*, olivas colligere; sic *vindemiare*, *frondare*, unde *frondator*, qui frondes putat. *Dac.* *Olivetam.* Olivitam. Vide Non. in *Olivitatem* (pag. 148.). *Nullam.* Nallum. Goth.

Officiosus. Ab officiendo potius; nam veteres officere dicebant pro *efficere.* *Dac.* Male. *Officium* esse, quod sit ob aliquam, i. e. alicuius gratia, iam dudum intellectum est.

Offidas. Placidus in glossis *offucias.* *Fulv. Urs.* Lege *offucias.* *Scal. Plant. Captiv.* (III, 4, 123.):

Ita mihi stolido sursum versum os sublevero offucias.

Dac. *Officias vel officias*, vel *offucetas.* Alii *offucias.* Goth.

Offucare. Quasi ob fauces dare aquam. Olim putabam legendum *offutare* a futo vase aquariorum. Sed nil temere mutandum. Ab *offucare* quidam apud Plaut. Cistell. I, 1, (21.): *Aique id merum infucabat.* Frustra, nam *infucabat* vera est lectio. *Dac.*

Oenigenas. L. m. *unigenitos*, nam *oe* pro *u* antiqui utebantur. *Fulv. Urs.* Quid Festus intelligat per *vino genitos* ignorare me fateor. Puto legendum *unigenitos*, ita ut *oenigena* sit pro *unigena*; nam *oe* veteres ponebant pro *u*, et ita forte scripserat Catullus de Coma Beren. (LXVI, 53.):

— — quum se Memnonis Aethiopis,

Oenigena impollens nutantibus aera pennis.

Et hanc meam emendationem mihi postea confirmavit liber Ursini, ubi *unigenitos.* *Dac.* Apud Catullum valgo legitur *Unigena.*

Oestrum. *Ὠστρὸν* et *Ὠστρὸς* propriis vesparum genus ita armentis infestum, ut aculeis suis ea ad insaniam adigat, unde *oestram* pro furore. Et oestro perciti, *Ὠστροπαῖοι*, furere correpti, concitati. Est autem *oestrum* vox Aegyptiaca teste Aeschilo in Supplicibus (v. 310.):

Ὠστρὸν καλεῖται αἰὲν ὁ Νέλλου πῖλος.

Dac.

Omen. Vox est fortuita ab alio profecta quam ipse ad rem tuam detorqueat, quasi crimen, id est affatum. Vide Cicer. de Divinat. lib. I, (c. 46.). *Dac.* Adde Nonium in *omen* (pag. 357. pag. 430.). De omnibus bonis vide *Beneventum.* Gaia. Lacus Lucrinus. Romani. *Segesta.* Goth. *Oramen.* Oramen. Quod avibus. Quod non avibus. *Idem.*

Oves. Vide Gell. lib. XI. cap. 1. et Festum verbo *Ovibus.* *Ant. Aug.* Varro rerum humanarum lib. XXII. (ap. Gell. l. c.): *Torrentio, quando citatus neque respondit, neque excusatus est, ei ego unum ovem multam dico.* *Dac.* *Ovem* masculino. Vid. infra *Recto fronte.* Nonium in *Oves* (pag. 216.). Goth.

Ovibus. (Ad pag. 195.) Vide *multam*, et *aestimata*. *Ant. Aug.* Lege *duobus*, non *duabus*. Sed profecto in his requiro Festi diligentiam, qui in minoribus criminibus ovium duorum, in maioribus triginta boum *multam* fuisse dixit; cum duo oves nunquam separarentur a triginta bubus, neque contra boves ab ovibus; tantum abest, ut in multa dicenda boves ante oves nominare religio esset. Quare in maioribus delictis multa erat ovium duorum, boum triginta; et dicebatur maxima, vel suprema; in minoribus delictis ovis unius, et eam minimam vocabant; vel postquam aestimari coepit, maxima ac suprema multa trium millium, ac viceassis; minima, aeris deni. Quomodo igitur Festus hic oblitus sui, contra sententiam suam, hoc scripserit, qui aliter in verbo *multa* pronunciasset, mirari potius, quam rationem reddere possum. Deest autem numerus in bubus; in maioribus autem XXX. boum. *Scal.* *Ovibus duabus.* Ovibus duobus. *Autem.* Triginta. *Peculatus crimen.* Vid. infra *Peculatus*, et supra *Aestimata*. *Boves centenis.* Vid. supra *Multam*. *Suprema.* Vid. supra *Multam*. *Goth.*

Ovantes. Plutarch. in Marcello ab *ove* ducit nomen. Dionys. lib. V. (c. 47. pag. 313.): *ὄνο τοῦ εὐαγγελίου.* *Ant. Aug.* *Ovantes* ab *eo* clamore. Hanc opinionem refellit Plutarch. in Marcello (c. 22.), atque *ovationem* dici ab *ove*, quam *ovantes* immolabant, cui potius assentior quam Becmano, qui *ovo* dictum putat; quasi *evo* ab *εὐάγω*, *evan* clamo. A festivitate Bacchi. *Dac.* *Ovare* interposito digamma dictum pro *oare*, idque nihil nisi *εὐάγω*, i. q. *εὐάγω*.

Ovalis. Vid. Plin. lib. XV. cap. 29. Gell. lib. V. cap. 6. Vide etiam *myrtea*. *Ant. Aug.* *Ovalis* corona; ex myrto Veneris fronde, quod non Martius, sed quasi Veneris quidam triumphus esset *ovatio*, quae decernebatur cum aut bella non recte indicta, neque cum iusto hoste gesta fuerant, aut cum hostium nomen humile aut non idoneum, ut servorum piratarumque, aut deditione repente facta sine pulvere, ut dici solet, incruentaque victoria obvenit. *Dac.* *Myrtea.* Cf. supra *Myrtes*. *Goth.*

Obvaricator. A *varus*, *varare* et *varicare*, *obvaricare* et *obvarare*, impedire. Emms Achille (apud Non. in *Obvarare* pag. 147.): *nam consiliis obvarant, quibus tamen concedit hic ordo.* Obvaricare de itinere auspicio dicitur. Horat. (Carm. III, 27, 5.):

Rumpat aut serpens iter institutum.

Dac.

Oufentina. *Oufentinae.* Perperam Lucretius pro *Lucillius*, ut apud Varronem (p. 370. et p. 27. Sp.). *Scal.* Verum est quod ait alios eidem tribui adscriptos fuisse, nam crescente ob novos cives frequentia tribus *Oufentina* cum *Falerina* fuit addita a censoribus L. Papirio Crasso et C. Moenio. Liv. (lib. IX, 20.). *Dac.* *Oufentina.* *Ufentina.* *Oufente.* *Ofente.* Lucretius. Lucillius. *Goth.*

Oscillum. (Ad p. 193.) Quod in fine deest, poterit addi ex iis, quae scribit Hyginus fabula CXXX. et lib. XI. de signor. caelest. historia, verbo *arctophylax*; et interpres Arati Latinus verbo *canis*. Hi *oscillum* ita fieri ab Atheniensibus scribunt, ut tabula interposita pendentes funibus se iactarent, et vento moverentur. Nonnihil hac de re Macrobius lib. I. Saturn. et Serv. I. Georg. *Ant. Aug.* Lege: ab eo quod *os cillere*. Notum *cillere* esse movere; de personis Virgilius (Georg. II, 389.):

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis.

Meminit et Maurus Terentianus. De *oscillis* satis in Ausonium anno superiore. Quare *to* Cunarum in funium docti viri mutare voluerint, non video. *Scal.* *Oscilla*, festa in honorem Icari et Erigones ab Atheniensibus instituta. Aliis in honorem Bacchi Virg. XI. Georg. (II, 389.):

Oraque corticibus sumunt horrenda cavatis

Es te Bacche vocant per carmina lacta tibique

Oscilla ex alta suspendunt mollia quercu.

Græcis *αἰώρα* dicta. Vid. Hesych. in *αἰώρα*, in iis fune de tigno vel arbore religato, vel etiam transverso tigno, de arbore suspensio, in aere librati sursum et deorsum ferebantur; dicta *oscilla* ab *ore* et *cilleo*, moveo. *Nec desunt qui exemplum Græcorum.* Nempe Atheniensium; quae infra desunt, sic supplenda arbitror; *per simulationem suspendii diem festum oscillationis instituerunt*; totam hanc historiam fuisse Hyginus fabula CXXX. Vide et Servium ad Virg. Georg. II. loco supra laudato. *Dac.*

Ostentum. Attii versus mendosus est. *Ant. Aug.* De Attii versu vide secundum coniectaneum (pag. 88. Steph.). C. Gracchi verba: *quod unum nobis inostentum, ipsis inusum asportatur.* *Inusum* eleganter, *inuitatum*. *Scal.* Ait *ostentum* pro prodigio substantive dici, item adiective pro ostentato. Supple igitur in-

A a a *

fra sed etiam participialiter pro ostentato testimonio est etc. Servius I. Georg. (p. 84. ed. Dan.): *Obtenta sicut ostenta, ab eo quod est enim ostendor veteres participium ostentus, non ostensus dicebant. Ipse alibi: praetentaque Syrtibus arva. Terent. in Eunuch. (III, 5, 56.): an ego occasionem mihi ostentatam tam brevem. Similiter est illud in Phormione: Neque me hunc domum recipere, ni mihi esset spes ostentata huiusmodi habendae.* Non dubium est, quin Servius in utroque loco Terent. legerit ostentam. Attius in Bacchis. Eius propemodum deplorata sunt verba. Lege, ut optime Scaliger in coniectaneis (pag. 88. Steph.):

— — — Pentheus

Praesto cerritus nobis se stupens ultro ostentum obtulit.
Quod ex Bacchis Euripidia vertit Attius (211.):

Πενθεύς πρὸς ὄκλους ὅδε διὰ σπουδῆς περὶ.

Dac. Irridetis. Irrides. Asportatur. Adoptatur. Goth. Acci locum sic legam:

Praesens se praesto cerritus nobis stupens

Pentheus ultro ostentum obtulit

Ostinet. Obstinat. Legendum in carmine de caelo, non se caelo. Scal. Puto legendum obstenit, nam ita recte pro ostendit, deperdita litera d. Ita dispenere dicebant pro dispendere; in vet. carmine legendum:

Sed iam se coelo cedens aurora obstenit.

Se coelo cedens pro accedens coelo, ut saepe veteres. Dac. Si caelo. De coelo. Goth. Obstenit, quod Dacerius volebat, nihil est, nam apud Plautum Mil. gl. 5, 14. distennite ac dipennite legitur, unde colligi potest, penultimam verbi distenno non corripit. Quare sic legendum comicias:

Sed iam se caelo candens aurora obstinet.

ita ut verba eum patrem in sequenti versu posita fuerint et novum enunciatum inceperint. *Se obstinet est se ostendit.*

Oscines. Picus Feronius dictus a Feronia, ut Martius a Marte. Feronia, dea libertorum, in cuius templo raso capite pileum accipiebant; in eodemque templo Tarracinae sedile lapideum fuit, in quo hic versus incisus erat:

Bene meriti servi sedeant, surgant liberi.

quam Varro libertatum deam dicit, quasi Fidoniam. Haec primi ex schedis veteribus in Virgilium vulgamus. Scal. Varro lib. V. (pag. 252. Sp.): *Oscines dicuntur apud Augures quod ore faciunt auspicium.* Alitum autem aliae oscines, aliae alites. Plin. lib. X. cap. 19.: *Nunc de secundo ordine dicamus, qui in duas dividitur species, oscines et alites. Illarum generi cantus oris, his magnitudo differentiam dedit. Picus Martius, Feroniusque.* Feronius a Feronia, ut Martius a Marte. Servius ad illud VIII. Aeneid. (VIII, 564.):

Nascenti cui tres animas Feronia mater.

Feronia mater, nympa Campaniae. Haec etiam libertorum dea est, in cuius templo raso capite pileum accipiebant; cuius rei etiam Plautus fecit mentionem in Amphitruone:

Quod utinam ille faxit Iupiter ut raso capite portem pileum.

Dac. Alites. Vide supra Alites. Aut. Alites. Ac. Aut. Immissulus. Milvus. Alii Immussulus. Adde supra Immussulus. Pica autem. Picus autem. Cecinit. Crocivit. Goth.

Ostia. Scribe ex Festo ad exitum Tiberis, pro ab exitu Tiberis. Fulv. Urs. Flor. lib. I. cap. 4. de Anco Martio: *Ostiamque in ipso maris fluminisque confinio coloniam posuit.* Att Festus ostiam adiective dici, subintellecta urbe sive colonia. *Dac. Ab exitu Tiberis. Ad exitum Tiberis. Goth.*

Osculana. (Ad pag. 193.) Pro Ausculana. Quae desunt, ita plus minus expleri posse videntur. Sulpitius: *Pyrrhum victorem vicit item imperator noster. Titinii versus non tam divulsi sunt, quam lacunae praeferunt:*

Haec quidem quasi Osculana pugna est, non secus.

Quia, hinc qui fugere impulsi, spolia colligunt.

Plantii versus haud scio an recte ex Nevolaria producantur. Constat enim eodem legi in Sticho (I, 2, 34.):

Pi. *Osculum. An. Sat est mihi oculi vestri.*

Pi. *Qui amabo mi pater?*

An. *Quia ita meae animae salura evasis. — —*

Scal. Quae infra desunt, sic expleo: *Brevi eundem regem devictas Sulpicius Saverio item imperator noster.* Et verum est; nam a. U. C. 473. Valerius Laevinus a Pyrrho victus, qui Pyrrhus anno sequenti a P. Sulpi-

cio Saverione superatus, ut narrat Livius. Quamquam Plutarch. hanc secundam pugnam in consulatum Fabricii Luscini et Aemilii Papi reiicit, qui post Sulpicium consules fuere. Titinii versus sic legendi:

Haec quidem quasi osculana pugna est, non secus.

Quia hinc qui fugere impulsu spolia colligunt.

Scal. in schedis: *quia in fugere pulsi hinc spolia colligunt.* Forte:

Quia hinc fugere impulsu, hinc spolia colligunt.

Plautus in *Nervol.* Schedae: *Plautus in Nervolaria osculum sat est mihi . . . qui amabo mi pater etc.* Deest tantum *osculi vestri.* Quod inter cognatos. Ait antiquis institutum, ut se cognati et propinqui maxime feminae se basio salutarent, de quo more apud Plautum et alios et in sacris literis abunde. *Dac.* *Ausculana pugna.* Alii *Asculana.* Depugnata fuit adversus Pyrrhum, teste Plutarcho. Proverbium de iis, qui victi vincunt. *Ambo.* *Amabo.* *Goth.*

Osorem. Plaut. in Prolog. (v. 14.) *Poenul.: Cupienti liberorum, osori mulierum.* Gloss. *osor*, *μίσῃ-της*, *ἀσχαί*; lege *ἀσχαλως*. *Dac.*

Obmanens. Sic *obtimeo*, diu et fortiter teneo. Vide *ommentans.* *Dac.*

Offringi. Varr. I. de R. R. cap. 29.: *Quod prima aratione glebae grandes solent excitari, cum iteratur offringere vocant.* Virgilius vocat *prorumpere*. (Georg. I, 98.):

Et qui proscisso quae suscitatur aequore terga

Rursus in obliquum verso prorumpit aratro.

Dac. Ibi rectius legitur *perrumpit*.

Orare. In versu Ennii deest initio syllaba, puta: *Tu face vero etc.* *Ant. Aug.* *Orare*, dicere, causas agere. Varro lib. IV. (lib. VI, pag. 252. Sp.): *Oro ab ore, et perorat, et exorat, et oratio, et orator.* Inde oratores legati, quod reip. causam agerent. Ennius:

Orator sine pace redit regique refert rem.

Alii ab *ἀρω*, sive *ἀρωα*, *precor*. Vid. *Oratores.* *Face vero.* Praemissa vocula sic versum integrum faciunt Scaliger et Columna:

Tu face vero quod te cum precibus pater oro.

Verba sunt Romuli Iovem precantis ut foedam suorum fugam sisteret, unde frustra est Festus, qui hic *oro*, *dico* interpretatur. In schedis legitur *tecum*, unica voce. Eleganter *precibus cum aliquo orare*; sic saepe veteres. *Dac.* Adde Nonium in *Orare* (pag. 860. Merc.) et eundem in *Orator* (ead. pag.). *Goth.* *Oratores dicti.* Aliud etymon vid. supra in *Adorare.* Alii pro *legatis appellant.* Alias Romani legatos appellant. *Legatus sum.* Legatus missus sum. *Coelius.* *Caelius.* *Missi.* *Pro deprecatoribus.* Pro deprecatoribus. *Exorator sim.* *Exoratur.* *Si quid oritur.* Si qui oratur. *Sertis et loci veteribus.* Et pro disertis elocutoribus. *Causam quoque eorum.* Causam, orationes, dissertationes quoque eorum. *Goth.*

Omnes occisi. (Ad p. 195.) De militibus et praefectis regis Antiochi loquitur Ennius, qui a L. Aemilio Regillo praetore inter Ephesum, Samum et Chium superati fuere. *Ubi mortis thesauri.* Vide in voce *Javissae.* Ait, nempe Verrius, et sic saepe. *Mihi non satis persuadet.* Nam revera *obferre* potius anteferre, *obcurrit*, ante vel adversum currit; obiectus, ante iactus. Tamen *obferre* pro adferre a veteribus usurpatum ut *obferre vitium virgini, obferre iniuriam alicui.* Terent. (Hecyr. III, 3, 23.). *Dac.* *Ob.* *Accensi.* *Incensi.* *Obculis.* *Obtulit.* *Obiacent.* Vide *Obiacuisse.* *Goth.* Cf. supra *Ob praepositio alias.*

Occisitantur. Ut a *trudo*, *trusito*, sic ab *occiso*, *occisito.* *Dac.*

Odis sunt. Ab obsoleto odio, quod ab antiquo *ὄδω*, unde *ὀδύσσω*, unde *ὀδύσσομαι*. Orae codicis sui adscripserat doctiss. Guyetus, odio, *ὄδω*, *ὄδος*, *ὄδω*, *ὄθω*, *odo*, *odi*, *osus*, *exosus*, *perosus* etc. *ὄδω*, *ὄθω*, *ὄθω* etc. *Dac.*

Os. Supple: *ob os ad os* significare ait Verrius, item ut etc. *Dac.* *Testatus.* *Testatum.* *Goth.*

Obsonitavere. In verbis Catonis mendum esse opinor, et post verbum *antea* scriberem *denis*, vel aliquid huiusmodi. *Ant. Aug.* Puto Catonem scripsisse: *Qui antea per se coenitavere, postea centeni obsonitavere*, unde *obsonitare* Festus recte exponit convivari. Vide Macrobr. de legibus sumtuariis. Ita enim omnino legendum: *quia lex cavebat de numero convivarum.* Oratorie igitur Cato opponit *per se rō centeni*, item *coenare rō obsonitare.* *Scal.* Sed vix puto latine opponi posse *per se rō centeni*. Quare coniciebam legi posse: *Qui antea singuli coenitavere postea etc.* vel etiam, *qui antea pro se coenitavere postea centenis obsonitavere*, vel quod unice placet, puto deesse numerum impensae quae *centenis* respondeat, quasi, *qui antea*

denis coemitavere, postea centenis obsonitavere. Dac. De lege Orchia. Ne legi Orchiae. Goth. Postea centenis. Postea denis. Idem.

Ostentas. Ait etiam dici feminino genere ut salute ostenta, Varro lib. III. rerum divinarum; et supra Ostentum senem. Dac.

Opigenam. Iunonem enim utero laborantes invocabant. Apud Terent. (Andria III, 1, 15.):

Iuno Lucina fer opem.

Dac. Quae laborantes utero puellas Ter vocata audis. Horat. Carm. III, 22, (2. seq.). Goth.

Oletum. Male hic Festus oletum stercus humanum interpretatur, nam locum olentem significat. Sic post Veranium dixit Persius Sat. 1, (112.):

— — Hic inquis, veto quisquam facit oletum.

Hic Veranium scripserat de rebus pontificalibus. Dac.

Orcus. Orcum. Lege cum Lipsio: Ab antiquis dictum urgum, ait enim Verrius ab urgendo urgum dictum, postea g mutato in c, urcum et u in o orcum, quod ad mortem urgeat. Sed hic merito veterum testimonia Festus desiderat, verisimilius igitur orcum esse a Graeco ὄρκος, iuramentum, quod iuramenti Deus sit orcus, Pluto. Dac. Orcus. Vide Varronem (V, p. 73. Sp.) Exemplorum. Exempti. Uragum. Urgum. Lipa. III, quaest. 20. Goth.

Offendices. Addo ex latinis glossis: offendices, nodi quibus libri signantur. Scal. Amenta infra mentum pertinentia, quibus apex, sacerdotum pileus retinebatur. Item alia quaevis gloss. Isidor.: Offendices, nodi quibus libri signantur. Lege infra: Veranium Coriola existimat, etc. Coriola, diminutivum a corium. Dac. Choriola. Coriola. Goth.

Olvatium. (Ad pag. 196.) Fortasse corrupte legerunt, pro Olus atrum, unde coniectura coacti sint interpretari id, quod in rerum natura non est. Scal. Negat Scaliger id unquam fuisse in rerum natura, atque adeo suspicatur corruptum esse pro olusatrum herbae genus quae serpentaria minor officinis et pes vituli dicitur. Sed optime Meursius olvatium asserit, et Festi interpretationem tantum reprehendit. Olvatium enim nihil aliud esse quam quod in ollis coctum est, ut testuatium quod in testa. Varr. lib. IV. de L. L. (V, p. 110. Sp.): testuatium quod in testu caldo coquebatur, ut etiam nunc matralibus id faciunt. Ab ola igitur pro olla olvatium, ut a testa, testuatium. Dac. Olvatium. Olus atrum. Goth.

Obiacuisse. Lege, ante iacuisse. Dac. Adde quae notata sunt in Ob praepositione. Goth.

Occultum offerre. Lege: occultum offerre significat sub terram ferre, ponere. Dac.

A D L I B R U M XIV.

Praeceptat. Saepae praecipit. Sunt enim verba in to frequentativa, ut saepius, a supinis derivata, u in o mutato, ut scripto, edicto, domito etc., de quibus vide Priscianum VIII. c. de speciebus verborum (c. 14. §. 74. tom. I, pag. 412. seqq. Kr.). Goth.

Pa pro parte. (Ad p. 196.) Lege par, quia semper integram priorem syllabam usurparunt. Hoc autem a Dorienibus translatum, qui extremas vocum partes abscindebant, vel dimidiatas tantum voces pro totis usurpabant. Sic δῶ pro δῶμα, καὶ pro καὶθήνη, ἴσσι pro ἴσσιον, et similia. Sic Osci coil dicebant pro coillum, id est coelum. Egmus:

— — Divum domus altisonum coil.

Nisi potius dicamus, ista par, καὶ, δῶ, καὶ etc. primigenias esse voces utpote simpliciores, quibus postea sequens aetas litteras addidit. Sic Salmas. in Hellen. καὶ et δῶ antiquiora putat, quam καὶμυρον et δῶμα, idque mihi eo probabilius videtur, quod Osci, quorum lingua antiquior Latina, coil dixerunt, quod postea Latini coillum. In schedis scriptum po pro potissimum. Dac.

Promenervat. (Ad p. 196.) A Menerva menervare et promenervare. Vide Minerva. Illud item non mutandum est, ut viris doctis visum fuit. Nam hocce caput continuo post praepceptat et pa pro parte legebatur, ubi de Saliari carmine. Dac. Alii promenerat, alii promoverat. Goth.

Praedotiant. Puto scriptum fuisse praedoptiant vel potius praedoptiant. Opto, optino: praeproptia, praeproptino, ut nego, negino. Doctiss. Meursius legebat praedoptiant, ab obsoleto optio, unde opto, ut ab apio apto etc. Praedoptiant d inserto praedoptiant. Dac.

Prospices. Lege Prospica. Naevius: Tibi prospica ac dispice, id est prospice, dispice. Dac.

Poenis. Sched. *penis pro pennis* etc. Sed priorem lectionem retineo. Vide *Scensas. Dac.* Vide supra *Pennas. Goth. Casmenas.* Vide supra *Dumoso. Idem.*

Polteio. Fersan e Saliorum carminibus. *Dac.*

Polet. Sic *oli pro olli*, ut iam alibi dictum est. *Dac.*

Plusima. Vide supra in *Pignosa. Dac. Plisima. Plurima. Goth.*

Pretet. Erravi supra ad v. *Expretus*, ubi, quum *pretus* antiquis pro *pletus* dictum esse ostendissem, verbum *interpretari* indidem trahendum esse autumavi. Descendit enim *interpretari* et *interpres* haud dubie a Graeco *ὑπαρῶ*, cuius antiqua forma fuit *ὑπαρῶ*, quae in aoristo *ὑπαρῶν* adhuc superest. Ei respondet Gothicum *Frathja, froth*, dico; omnibus autem subest radix Indica *pratshh*, interrogare, dicere, appellare, ex quo Latini *pretor* et *pres*, *pretis* explicatur. Locus autem Festi corruptius sic erit restituendus: *Pretes, -tem, interpretes, -em, prisce.* Credibile enim est, apud Priscos in usu fuisse *pres*, vel potius *pretes*, simplex, licet Priscianus se invenisse neget lib. XIV, 3. tom. I, pag. 599. Kr. *Interpres, cuius simplex, id est pres, in usu non inveni.* Monet Vossius, *pretis* fortasse nominativum dixisse veteres; mihi potius *pretes*, verbali forma, ut *vates*, initio dictum esse videtur.

Perfines. Sched. *perfines, perfringas*, sed malo *perstringas*, nam proprie de aratoribus, qui aratro finitima arva perstringunt; *perfines* pro *perfinias* duplici coniugatione, ut multa. *Dac.*

Promerion. Corruptissimus locus, si quis alius. Legendum ita haud dubie: *Promerito, praecipuum, praeter ceteros meritum, ut pro medio, hoc est participem et pro indiviso dicimus.* Quae verba quantum Latini sermonis intererat salva atque incolumia mansisse, nemo non videt. *Scal.* *Promedio* dicebant pro participem, quia pars est dimidium. Vide quae notamus Od. I. Horat. *Dac.* Alii *promerium*. Fortasse *Promerium. Goth. Promedium. Promedio. Idem.* Legendum videtur: *Promeritom, praecipuum, praeter ceteros meritum. Ut promeret, hoc est, participat. Aut pro indiviso accipimus.* Haec enim postrema docent, Festum non attulisse verbum quod plane esset antiquatum atque abolitum, qua de causa omnia ista interpretum somnia *promerion, promedium*, alia, plane reiicienda sunt. Rectissime autem Festus. *Promeritum* enim est *meritum* aut pro aliquo, aut quod prostat et facile agnoscitur; igitur *promeritus* praeter ceteros meritis. Tum *merere* et *mereri* propria ac nativa significatione nihil est nisi Graecum *μελῶ, μελῶμαι, μελῶ, μελῶμαι*, intransitive si accipitur, i. e. partem capere, participare. Igitur *stipendia merere* est partem capere stipendiorum; *bene de aliquo mereri* est an iemandem antheil, vel antheil nehmen, quasi in partem alicuius mali venire, h. e. *ad noxam*. Quare Festus *promeret*, participat interpretatur. Denique *promeritum* pro indiviso esse acceptum cum ait, respicit haud talem verbi usum, ex quo *promeritum* vel plenam atque integram portionem, vel hominem, qui plane in partem venit, denotat. Sed nunc quidem huiusmodi notionis apud Scriptores Romanos nec vola nec vestigium.

Privivio es. Lege: *Privoes, privis, singulia.* *Privoes, privis*, ut *oloes ollis, Pilumnoe, Pilumni; poploe, populi* etc. *Scal.* Schedae: *Privivio es privis, id est singulis.* *Dac.* Legendum, ut Ursinus vidit, *Privicloe*, vel potius *privoloes* deminutiva forma, eadem quae est in v. *singulus*.

Petilam suram. Non video, cur *petilam suram* Scaevola albam equi ungulam interpretetur. Nam *petilus* est siccus, tenuis, exilis, strigosus, macer, a Graeco *πτεῖλον*, folium, et quia folia exilia sunt, inde omnia tenuia et strigosa *petala, petila* dicta. Lucilius:

Insignis varis et cruribus atque petilis.

Est igitur apud Naevium *petila sura*, sicca sura et substricta, cuiusmodi qui habent, equos *καποσχελῆς* vocat Xenophon. *Dac. Sustriotam.* Inde Nonio (pag. 149. Merc.) *Petilus* tenuis et exilis. *Goth. Interpretatur.* Interpretantur. *Idem.*

Pilumnoe poploe. Hoc est *Pilumni populi*. *Scal.* I. e. *Romani pilumni*, id est *Romuli nepotes*, quia *Romulus* a *Pilo* *Pilumnus* dictus est a *Salis*, ut *Mars* a *Pico* *Picumnus*, et ita intelligendus hic locus, qui Festum fefellit, neque enim *Pilumnoe* est rectus pluralis, ut ille existimavit, sed secundus casus numeri singularis, *populus Pilumni*, quod *Mearcio* animadversum. *Dac. Hostes. Hosteia. Goth.* Non potest esse genitivus *Pilumnoe*; genitivus enim in *i* ex locativo Indico ortus est, qui in *i* exit.

Praepetes. *Praepetes* aves dictas quidam putant, quia volantes se offerunt. Nam *praepetere* est, avem auspicanti se offerre, unde *praepetes* aves dicuntur, quae se ante auspicantem serunt. Nam antiqui *praepetere* dicebant pro anteire. Servius in fragmentis (pag. 414. ed. Dan.): *Praepetes sunt, quae secundo auspicio ante eum volant, qui auspicatur. Aves autem aut oscines sunt, aut praepetes. Oscines, quae ore futura praedicunt. Praepetes, quae volatu augurium significant, cum sunt prospera. Sed praepetes aut superiora tenent*

et praepetes vocantur, aut inferiora et dicuntur inferae. Praepetes autem ideo, quia omnes aves priora petunt volantes. Vide etiam Gellium lib. VI. cap. 6. Scal. Servius in lib. III. Aeneid. (Serv. pag. 287. Dan.) ubi, ut vides, ille praepetes a prae et petere, quod et Festus sensit. Sed en tibi eiusdem Servii locum alterum non minus illustrem ad illud VI. Aeneid. (15.): Praepetibus pennis. Praepetes autem, inquit, dictae, vel quod priora petant, vel summi volatus, vel quae praepetit volatum, vel quae secundum auspiciu faciit. Et quidam praepetes tradunt non tantum aves dici, quae prosperius praevolant, sed etiam locos, quos capiunt, quod idonei felicesque sunt. Unde bene Daedali pennas praepetes, quia de locis, in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit. Quem Servii locum illustrat Gellius lib. VI. cap. 6., ubi etiam docet praepetes aves L. Claro dictas videri, quas Homerus τανυπτερυγας appellat Iliad. τ', (XIX, 350.) quod porrectis et patulis alis prae-tervolarent. Inde Gloss. praepetes τανυπτερυγες, alis patulae. Ceterum etymon Festi et Servii a prae et peto mihi caeteris praestat. Neque minus sic locis, quam avibus possit accommodari. At Turnebus ait a προπετές, quod est pronum ad labendum, et praepetere a προπετέσθαι, quod censet etiam Scaliger in Aetnam. Dac. Quam petamus, quae praepetamus, alii quae petamus. Goth.

Pilare. Φιλήτης Hesiodo, et πιλήτης Aeolicè. Scal. Sunt qui Graecae originis putant. *Pilare* prima syllaba producta furari, Graecis enim φιλήτης fur dicitur. Hesiod. (Op. 373.):

Ὅς δὲ γυναικὶ πέποιθε, πέποιθ' ὄγς φιλήτης.

Φιλήτης, Aeolice πιλήτης, ab obsoleto φιλάω, φιλάω, unde pilo, compilo, nisi potius pilare sit a πιλῆν, stipare, densare et postea pilare, furari, quia fures stipant ea, quae furantur. Dac. Vide supra *Compilare*. Goth. Plures, fures. Idem. Fures piletas fures πειράτας, alii plures, alii fores, alii fures φιλήτας. Idem. Apud Hesiodum l. c. nunc editur φιλήτης. Spohnius tamen φιλήτης praetulit. Vid. Gaisf. ad Hes. l. c.

Pilat. Prima correpta. Accius: Tunc primum pilabant genae, id est pilis vestiri incipiebant. Inde Gloss. pilo, as, τριχώω. Dac. Pilare ut plumare dicitur Nonio (pag. 39. Merc.). Goth.

Pila. Structura ex lapidibus, caementis aut lateribus ad aliquid sustinendum. Sed quomodo ab opponendo pila? Unice placet doctiss. Vossii coniectura ab oppilando. Pilare enim est stipare, densare, firmare. Dac. Glossis κρηπίδωμα. Goth. Quam nihil agent, qui hodie in etymologia linguae Latinae nullam nisi Graecam et Latinam linguam respiciunt, hic locus satis ostendit. *Pilam* Döderlinus Etym. Lat. tom. IV, pag. 487. a pago, pepigi, per deminutionem dictum putat a pilare; quum sermo Indicis omnium istorum verborum, quae huius sunt sigillia fontem et originem satis ostendat. Tres enim inveniuntur verborum radices, quae huc pertinent, pil, emittere, proicere, unde descendit pila, (Ball); pil, reniti, arcere, unde descendit pila, structura ex lapidibus (Pfeiler), et pilum, iaculum (Pfeil); pul, eminere, magnum fieri, unde orta pilus, ἡ θριξ, et pileus, tegmen capitis, a pilo factus. Iam his intellectis quis est, qui in mentem inducat, aliam praeter istam originationem ex sermone Sanscrito circumspicere? Desinant igitur tandem aliquando hariolari viri docti, et ad sobriam certamque originandi viam redeant, qua semel patefacta, nihil magnopere auxilii aliunde exspectari posse, satis superque intelligitur.

Pilensis. Vide *Matronis*. Ant. Aug. Vide Liv. lib. V. cap. 25. Dac.

Pilani. Proprie Triarii, totusque eorum ordo pilus dictus. Dac.

Pellicum. Galerum. Lege *pellitum*. Galeri enim ex pellibus fiebant. Sueton. (apud Servium ad Virg. Aen. II. pag. 268. ed. Dan.): Galeris pileus ex pelle hostiae caesae. Dac. Apud Servium l. c. haec leguntur: Sytonius tria genera pileorum dixit, quibus sacerdotes utuntur: apicem, tutulum, galerum. Sed apicem pileum subtile, circa medium virga eminente; tutulum pileum lanatum metae figura; galerum pileum ex pelle hostiae caesae. Eundem citat Servius alio loco sic (pag. 492. Dan.): Sitionius in libro de genere vestium dicit tria esse genera trabearum cet. Qua de causa delendum videtur in fragmentis Suetonii opusculum eius, quod inscribitur: De re vestiaria liber. Non enim Suetonius, sed Sitionium, vel Sithonium librum eiusmodi scripsisse testatur Servius.

Pellexit. Vide *Adlicit* et *Lacit*. Pellicere etiam in XII. tab. pro carminibus elicere: Neu alienam segetem pellexeris, hoc est, ut Virgil. et Tibull. dicerent, traduxeris. Dac.

Pelluviae. Vide *Malluviae*. Dac. Adde infra *Polubrum*. Glossis ποδονίπτης pelluvium. Goth.

Pellem habere. Pellibus ferarum, praecipue leonum, tegi solebant primis temporibus. Virgil. II. Aen. (722.):

— — Fulvique insternor pelle leonis.

Dac.

Pilea. Ideo pileatos eos vocat Catull. (XXXII, 2.): *A pileatis non a fratribus pila*. Et Philo περί ἀρετῶν· ποτὲ δὲ πῖλους ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ὅποτε ἀσκοῖτο εἰς Διοσκούρους. Celebres autem pili Laconici. Polux lib. I. cap. 10. *Dac*. *Pilea* in neutro. Est etiam femininum. Vide Nonium (pag. 220. Merc.) in *Pileus*. *Goth*. *Pugnare*. *Idem*.

Pelta. Scutum breve loreum, formam lunae semiplenae referens, unde *lunatam* dixit Virgil. I. Aen. (490.):

Ducit Amazonidum lunatis agmina peltis.

Suidas: πάλτον ἀσπίς οὕτην μὴ ἔχουσα. Passim etiam *pelta* pro *cetra*. Unde Liv. lib. XXVIII. (c. 5.): *Pelta cetræ haud dissimilis est*. Et lib. XXXI. (c. 36.): *Cetratos, quos peltastas vocant* etc. *Peltis* utebantur Macedones, Cretenses, Afri, Hispani. *Dac*.

Picati. (Ad p. 196.) Apud Hesychium *φλκα, φλγα* et *σφλγγα*. Hesiodus in Theogonia (326.): *φῖς' ὀλοήν*. Lycophron in fine Alexandrae: *φίχτιον τίρας*. *Picas* vero pro *phicas* dici, ut *Poenos et Alpes et Pilippum et triumphum*, manifestum est. Haec etiam Fulvius noster. *Ant. Aug*. Sphingem a Doribus *phicam* vocari, certum est. Hesych. *φλγα, φλκα, σφλγγα*. Et etiam mons, quem illa insedebat, phicius dictus. Hesiodi Schol. in Aspidi et in Theogon. et Schol. Euripid. in Phoenissis, qui addit Sphingem habere faciem puellae, pectus et pedes leonia. Cui consentit Schol. Aristoph. in Ranis. Porro hanc vocem *phica* Boeoti a Phoenicibus acceperunt, quibus Picchea vel phiccae sapiens, oculatus, auritus. Et ita sphingem dixere propter sagacitatem, quia mulier fuit acutissima, quae per gryphos et aenigmata solertissimorum sui aevi ingenia exercebat. Plura vide apud Bochartum in Chanaan lib. I. cap. 16. *Dac*. Vide Graev. Lect. Hes. c. 22. p. 109. Cf. etiam Creuzer. Symbolik u. Myth. tom. I. pag. 496. et qui ibi sunt citati.

Petulantes. (Ad p. 196.) Illa verba et *cornigeras norunt matres agnique petulci* ita scribenda sunt, ut post *Et* relinquatur spatium aptum huic nomini *Lucretius*: deinde carmen scribatur, quod etiam refertur a Macrobi. lib. VI. Saturn. ex Lucret. lib. II. (367.). Afranii quoque videtur esse in fine mendosum. *Ant. Aug*. Lego in fine: *pedibus convibravit*. Nam *vibrare* neutra significatione novum non est, sed veteribus usitatissimum. *Scal*. *Petulans* et *Petulus* a petendo, ut ab hiando hiulus. Cicero de Republ. lib. IV. Itaque a petendo petulantia, a procando, id est poscendo, procacitas nominata est. *Dac*. Nugatur Scaliger, cum ait *vibrare* et *convibrare* neutra significatione veteribus usurpari. Nam semper activum est et subintelligitur *se*, ut hic. Porro fallitur etiam Festus, cum *petulus* interpretatur velocem. Nam pedibus convibravit quasi petulus, hoc est se foras proripuit, pedibus in altum elatis, quasi solent petulci, qui pedibus petunt. Tamen ex hac Festi interpretatione Isidorus *petulum equum* appellasse videtur velocem, cum scribit: *petulus equus, qui habet albos pedes*. Scribo *petulus*. Qui habet albos, id est velox, ἀργός. Nisi potius scribendum sit *Petulus equus, qui habet elatos pedes*. *Idem*. Vide Nonium (pag. 23. Merc.) in *Petulantia*. Glossis *Petulantia προπετελα*. *Goth*. *Exilivit*. Exiluit. *Idem*. Locus Virgil. est Georg. IV, 10. Locus Lucret. II, 367. Cf. Döderlin. Syn. et Etym. Lat. tom. III. pag. 39. seqq.

Petrarum. (Ad p. 196.) Ennii versum ita lego:

Alie elata specus, petrisque ingentibus tecta.

Item Livii ita: *ubi echo septa petris*. Deinde: *petra est, quae domus dextra*. *Scal*. *Quae Iovis*. Qui locus. Alii *quae domus*. *Goth*.

Petissere. (Ad p. 196.) Pro *petessere*, saepius petere. Quo usus est Cicero II. Tuscul. (26, 62.): *Apud quos autem venandi et equitandi laus viget, qui haec petessunt, nullum fugiunt dolorem*. *Dac*. Ut *petissant*, saepius petant. Haec viris doctis suspecta sunt, qui legunt: ut *Pitissant*, saepius potant. Frustra. Neque enim *pitissare* est saepius potare, sed saepius expuere. Terent. de fastidiosa meretrice (Heaut. III, 1, 49.):

— — — *pitissando modo mihi*

Quid vini absumpsit, sic hoc dicens, asperum,

Pater, hoc est, aliud lenius sodes, vide?

Non dubito, quin hic *petissant* alicunde adducat Festus, ubi *saepius petant* interpretatur. In Sched. ut *retissant* saepius petant, corrupte *re* pro *pe*, nisi malis *retissant* saepius retant. *Dac*. Et tamen Priscianus lib. VIII. (c. 14. pag. 414. tom. I. Kr.) ubi de speciebus verborum tractat, negat huiusmodi verba facesso, capesso, lacesso, arcesso frequentativa esse, sed desiderativa. *Goth*.

Petrones. Supple infra: *Deterrima quaeque ad praerupta etiam agri petrae vocantur, ut rupices iidem a rupis duritie dicti sunt*. Rustici, inquit, et petrones ab asperitate petrarum et rupices a rupe. Ter-

tull. (de pall. c. 8.): *Apud rupicam et silvicolam et monstrorum eruditorem sorupee schola eruditus.* Et non solum *petrones* et *rupices*, sed et *varrones* a varris, qui stipites sunt, non dolati, praeduri ac enodes. *Dac. Petrones.* Petronesi. *Goth. Rupices.* Adde infra in *Squarrosi*. Tertull. (l. c.) post: *passivitas offert libertinos in equestribus, subverbustos in liberalibus, dediticios in ingenuis, rupices in urbanis, scurras in forensibus, paganos in militaribus.* Idem in *Apologetico* c. 21.: *rupices et adhuc feri homines*, et lib. de anima c. 6.: *Animae rupicum et barbarorum.* Idem.

Petauristae. (Ad p. 197.) Mechanici dicti sunt *petauristae*, quia in machina vel rota traiciebant esse desperata audacia. *Martialis* (XI, 22.):

Quam rota transmisso toties impacta petauro.

Aristophanes ἐν *Δαϊδάλῳ* apud *Grammaticos*:

Ὁ μηχανοποιός, ὅποτε βούλη τὸν τροχὸν
Ἐὰν ἀνεκός, λέγε, χαίρε φέγγος ἡλίον.

Tanquam periculosissimum esse traicere se per rotam, propterea dixit: O *petaurista*, quotiescunque vertes rotam mechanicam, potes supremam dicere vitae tuae. Nam et hic quoque *μηχανοποιός*, qui *Lucillio* *Mechanicus*. Dictus *petaurista* ἀπὸ τοῦ πεταύρου. Est autem *πέτευρον* seu *πέταυρον* tabella parieti affixa, ad quam vespere gallinae se volatu recipiunt, ut pernoment. Quia mechanici isti ad rotam illam se saltu subiiciunt, propterea *πεταυριστά* dicti. De quo multa aliquando dicemus in *Manilium*, poetam eruditissimum. Sumitur et pro saltatore tantum et eo, qui flexu corporis multa schemata edit. *Varro* *Epistola* ad *Caesarem*: Cum vocat *Ptolemaeum* κίναidon, λαονικόν, πεταυριστήν, διονῆν, αὐλοποιόν. Quae manifesto dicta sunt de *Ptolemaeo* *Aulete* rege *Aegypti*. Locus *Varronis* in *Nonii* (pag. 56. *Merc. a. v. Petauristae.*) codicibus depravatus est. Nos, ut legendum putamus, posuimus. *ScaL. Πρὸς ἀίρα. Πρὸς αὔρα. Goth. Mercerius* sic edidit apud *Nonium*: Cum vocat *Ptolemaeum* cinaedologon, *Nicora* *petauristen*, *Diona* αὐλοποιόν. Ceterum cf. *Passow.* in *Lex. Gr.*, qui *πέταυρος* a *πέδαυρος* dictum putet, quod *Aeolicam* formam existimat pro eo quod est *μετῴωρος*.

Petoriturum. Recte *Aeolice* dictum ait *πέτορος*, quatuor. *ScaL.* Gallicum vocabulum faciunt *Varro* (ubi *Varro* dixerit, non reperio) *Quintilianus* (I, 5.) *Gellius* (XV, 30.) perperam. Est enim *Aeolice* dictum. Nam *Aeolicum* *πέτορες* quatuor, et ab *Aeolis* *Osci* *petora* acceperunt. Et *Massiliensium*, a quibus *Galli* didicere, dialectus erat *Aeolica*, quippe qui venerant ex *Phocaea* *Aeolidis* urbe. Etsi nonnulli eam *Ioniae* vindicent. *Cambri* hodie dicunt *pedvuar* et *Britanni* *Galliae* *penar*. *Dac.* Verum est, Gallicum vocabulum esse *petoriturum*, licet dubium, utrum *Romani* a *Gallis* acceperint. Quod enim *Latini* *quatuor*, *Graeci* et *Osci* *πέτορες* *petora* (τέσσαρα), id *Galli* *pedvar*, *pedvodar*, *Gothi* *fidvor*; quae omnia nituntur *Indico* vocabulo *tschatur*, quatuor.

Petimen. Glossarium: *Petumen* κήνους ἔλκος. *Servius* *Danielis* paulo aliter: *Pleiades* signum est ante *genua Tauri*, quod *Graeci* ὕβρον dicunt, id est *petimen*. Mirum autem Festum, ut probaret in *suilla* esse nescio quid, niti testimonio *Naevii*, qui dixerit *petimine piscino*, cum manifesto intelligere videatur, quod *κλειδίων* in *thunno* vocatur. *ScaL.* *Dalecampius* ad *Plin.* lib. II. c. 37. non *petimine piscino*, sed *petimine porcino* legit, hunc Festi locum laudans. *Dac.* Est et apud *Nonium* (p. 160. *Merc.*) *Petigo* genus morbi. *Goth.*

Pennas. (Ad p. 197.) Vide *Poesnis. Ant. Aug.* Verba Festi paulo aliter *Schedae*: *Pennas antiquos fertur appellasse pecnas ex Graeco, quod illi πετηνά εα, quae sunt volucris dicant. Item easdem pecnas, ut coennas.* Optime, *πηνά*, *πητηνά*, *Aeolice* *πέννα*, eliso τ *penna*. Sed unde *pecna*? Ex *Graeco* *πητηνά*? An *πητηνά* eliso η *πηνά*, τ mutato in κ, *πηνά*, *pecna*, *pedna*, *penna*? *Dac.* Sic *dusmosus*, *dumosus*, *posno*, pono, *poesna*, *poena*, *caesna*, *caena* cet. Sic immo particulam pro *ismo* dictam, quod a stirpe pronominali i et syllaba *ma*, *mo*, quae saepe in pronominibus tertiae personae *Indicis* apponitur, ortum esse ostendit *Bopp.* über einige Demonstrativstämme cett. pag. 21. qui praeterea conferri iubet haec: *tasmai* Sanscr. huic, *tamma* *Goth.*; *asmi* Sanscr. ἐμὲ et εἰμὲ *Graec.*; ἄσμεγ, ἄμμεγ, ὄσμεγ, ὄμμεγ cet.

Pictor. (Ad p. 197.) Sunt hic nonnulla mendosa, quae non facile emendari possunt. *Ant. Aug.* Legendum *pictam* a se γράφειν, et cum versiculos ad id retulit et ineptia pari et nullius praetexto nomina. Nam τὸ praetoris frustra emendare conantur, cum conflatum sit ex sequenti voce. Itaque delendum. *ScaL.* Ut illud *pretii*, quod in *schedis*, nullius *pretii* praetexto nomine. Versiculi a *Verrio* adducti ita legendi et distinguendi. Sunt enim *senarii*:

Nam quid modi facturvs risu denique
Ni pictor fieri volt, qui risu mortuu 'st.

Dac. Ἰσαῦν alii γράννῃ. *Goth.* Praetoris auctoris, alii poetae. *Idem.* Verba: et nullius praetoris haud dubie legenda sunt: et nullius poetae. Et in superioribus pro risui mortuus lege risu emortuus.

Picta. Livius lib. XXX.: Masinissu toga picta et palmata tunica donatus. At lib. XXXI.: Masinissae dona missa, vasa aurea, toga purpurea, et palmata tunica. Ergo picta et purpurea idem. Addit Livius et togam praetextam datam. Sic purpurea est ὁλοπόρφυρος, praetexta περιπόρφυρος, palmata erat tantum triumphalis. *Scal.* Lege infra: eius rei argumentum est duplex pictura. Putat hic Festus, togas pictas olim ex pura et ab omni Phrygionio pigmento nuda purpura constitisse, illiusque purpurae nitorem et splendorem picturae locum obtinuisse, eo fretus argumento, quod in aede Vertumni et Consi purpureas duas togas spectarit nullo alterius materiae pigmento affectas. Sed hoc exemplo nihil probat Festus, nam picta purpura erat triumphalis illa quidem, sed quam tamen omitterent quicumque vellent, uti omiserunt plerique, Fulvius Flaccus, Papirius Cursor et alii, purpurea tantum toga contenti. Cui aliunde, quam ex Phrygioniae acus pictura, facile splendor accersebatur, laticlavio scilicet limbo et textilis auri plagulis ei circumiecto, aliquoties tamen et picta toga et purpurea pro eadem sumebantur. Sic Livius togam Masinissae datam nunc lib. XXX. cap. 15. pictam togam, nunc lib. XXXI. cap. 11. togam purpuream vocat, hic splendidioris tantum purpurae, illic Phrygionii pigmenti habita ratione. Vide Manut. de rebus per epistolam quaesitis lib. II. Ep. 1. *Dac.* T. Papirius. L. Papirius. *Goth.* Tunica autem palmata. Quomodo palmata a latitudine clavorum? An putat Festus palmatam tunicam a laticlavia tunica non differre? Ridiculum, quasi vero triumphantes magnificentiori veste uti non fuissent, quam vulgari lato clavo. Scilicet non meminerat Festus, palmea folia et palmeas coronas germana fuisse Victoriae symbola, triumphum exornantia, iisque ex auro tunicas elegantissime descriptas palmatas semper fuisse vocatus. Tamen Manut. lib. II. de reb. per epist. quaes. ep. 4. conatur ostendere, latum clavum a palmata tunica non differre, sed frustra. *Dac.*

Pietati. Eam aedem vovit Manius Acilius Glabrio, qui proconsule de rege Antiocho triumphavit, dedicavit filius in foro olitorio et illic statuam auratam patris, quae prima omnium in Italia statua aurata fuit, posuit. Liv. lib. XL. (c. 34.) de filia, quae matrem, et de altera, quae patrem in carcere aluit. Val. Max. lib. V. cap. 4. Hyg. fab. 254. *Ant. Aug.* Liv. lib. XL. cap. 34. Pub. Victor in 11. regione. Mulierem Xantippen vocat Hyginus et patrem Myconem; alii Cimonem patrem dicunt. Solinus de matre et filia hanc historiam narrat cap. 7. *Dac.* Adde Aelianum (non invenio locum.). *Goth.* Impunitas. Impunitus. *Idem.* Concessa. Concessus. *Idem.*

Pendere. Vide Dispensatores. *Ant. Aug.* . . . oe. Pendere poenas de eo proprie dicebant, qui ob delictum pecuniam solvit, quia penso aere olim utebantur. Et ita postea Schedae. Glossar.: Pendo poenas δίκας τινύω. *Dac.* Gloss.: Τίτειν τιμωρίας. *Goth.* Nimirum post v. Pendere, eiusque explicationem sequitur alius articulus in Scal. Aug. *Dac.* editionibus, qui in nostra infra legitur post v. Fortunus, qui in schedis mutilus est, cuiusque fragmenta exstant haec: oe . . . ob . . . ntur . . .

Penetrare sacrificium. Larium Deorum sacrificium, ut opinor, nam et ipsi penetrales dicti. *Dac.* Adde supra Herceus Iupiter. Glossis: Penetralia ἐνδύματα. *Goth.*

Peniculi. Gloss.: Peniculus, penicillus, σπόγγος. Aliae Gloss.: Peniculum, σπογγεῖον, σπογγάριον. *Dac.* Caudae. Codae. Vide Penem. *Goth.* Cf. Döderlin. Syn. Lat. tom. IV. pag. 149.

Penetrare, penitus intrare. An per vim. Vide Festum in Penetrare. Glossis: Penetras, διαπερῶ. *Goth.*

Pennatae. Theophrastus alicubi in περὶ βότρωτος φυτῶν ait a rusticis teneriores spicas ἀγνας vocari. *Scal.* Spicis pennae tribuuntur. Agna autem minores spicae in Saliari carmine vocabantur imitatione Graecorum, qui ἀγνας dicunt. Theophrast. lib. VIII. cap. 7.: Καὶ οἱ στύχες ἀγροὶ καὶ τοῦτους, οὗς καλοῦσιν ἀγνας. At Ioannes Auratus, referente Fruterio lib. II. cap. 8. agnas dictas putavit a Graeco ἀγνή, acus, et paleae minutissimum illud, quod excutitur in tritura, ἀγνή, ᾧ mutato in γ, ἀγνή, agna. Pennatae autem agnae, quod pennam acutum veteres dicebant. Isidor. in gloss.: Pennum bis acutum. *Dac.*

Penora. In fine lege penarium. *Scal.* Τὰ πρὸς τὸν βίον ἐπιτήδεια. Glosa. et Scaevola iuriconsultus: Penus, quod poculentum et esculentum penarium. Ita enim legendum, non penarius. Cella penaria promptuaria. Varr. (pag. 162. Sp.): Penarium, ubi penora custodiuntur. Penarium idem quod cellarium. *Dac.* Gloss.: Poenaria cella et Promontorium (legendum Promptuarium) ταμείον. Ceterum penas et penam dici auctor est Nonius (pag. 219. Merc.). Glossae: Penum ὅσα εἰς πόσιν καὶ βρώσιν συναρροῦνται. Vide tit. ff. de pen. legat. Gell. IV, 1. *Goth.*

B b b b *

Pentathlum. Graece πένταθλος et ipsi ludiones pentathli. Nam quamvis essent veteribus octo genera certaminum, nempe *Stadium*, 125. pass., *Diaklus* duplex stadium, *Dolichus* 12. stad., vel, ut alii, 24. *Oplites* sive *Oplitodromus*, cursus cum armis, *Cestus*, *Pancratiun*, quod reliqua complectebatur, *lucta* et *saltus* ea vulgo ad quinque referebantur, nempe ad *Pentathlum* sive *Quinquertium*, quae in unum versum coniecit Simonides:

Ἄλμα, ποδωκλίην, δίσκον, ἄκοντα, πάλην.

Vide *Quinquertium. Dac. Quinquartium. Quinquertium. Goth.*

Pescia. (Ad p. 197.) Pellis agnina a Graeco πέσκος, quod a πέκος. Hesych.: πέσκειον, δερμάτων. Item: πέσκον ἢ καΐδιον ἢ δέγμα. Dicitur etiam et πέσκα. *Dac.* Ab Indico nomine παῖ, quod pecus significat, etiam πέσκος et *pescia* et πέκος descendere, credibile est.

Pisatiles. Pisatiles sunt of Πισάται. Memoria lapsus sum olim, qui destitutus codice Festi annotavi, Picanos olim a Naevio *Pisatiles* dictos, unde etiam hodie fluvium Pisatellum dici. Ego plane hallucinatus sum, cum haec memoriter scribebam. Petoque a candidis Lectoribus, ut et hoc, et si quae similia dicta sunt, quae mihi cum omnibus communia sunt, qui meminerunt et se homines et a se nihil humani alienum putant, omnium mihi veniam facere. Porro Pantaleon iste Omphalionis filius fuit, ut ait Strabo, καὶ Πισατῶν ἡγεμῶν. *Sca.* Pisa autem Peloponnesi urbs, et regio *Pisates*, de quibus vide Strab. Pausan. Pindari Schol. et Servium ad illud Aeneid.: *Alpheas ab origine Pisae* (Ge. III, 180.). Schedae *pisalitem* pro *pisatitem*, et ita legendum videtur *Fulv. Urs. Dac.* Puto scribendum esse *Pisatem*; quod ut saepe factum invenimus, compendium subodoratus librarius *Pisalitem*, editores *Pisatitem* fecerunt. Utrumque nihili.

Pedibus. Plaut. in *Curcul.* (IV, 2, 14.):

Item genus est lenonum inter homines meo quidem animo;
Ut muscae, culices, pedesque, pulicesque cimices.

Ant. Aug. Pedicosus. Alibi ostendo, Festum in vitiatos codices Titinnii incidisse, ut legerit *pedicosus* pro *pedidosus*. Cuius sententiae adhuc me non poenitet. Nam si nihil aliud, certe lex versus aperte docet. Feminino genere extulit Plautus *Vidularia*:

Ubi quamque pedem videbat, suffurabatur omnis.

Pedidosus autem a pedido. Lucilius:

Quod deformi senex, quod pedidus ac podagrosus.

Ita enim legendum. *Sca.* In aliis quidem scriptoribus fieri potuit, ut Festi tempore *pedicosus* pro *pedibus* obsito legeretur. Recte enim a *pede* *pedicosus*, ut a *tenebrae* *tenebricosus*. De loco Lucilii vide in *Palpatur. Dac.* Adde *Paedidos. Goth.* Livius. Naevius, Novius. *Idem.* Adde Voss. Etym. v. *Pediculus*.

Pesestas. Lege: quae inter preces. *Sca.* *Pestis* pro *perestas*, quasi *perestis* a peredendo. Nisi cum Meursio legas: *Pestetas*, quomodo *tempestas*, *tempus* etc. Pro interpretatores lege inter *precationem*, ut in edit. Romana. *Precationem* intelligit, quae fiebat, dum agri lustrarentur, cuius formula apud Caton. de re rust. cap. 141. et apud Tibull. Eleg. 1. Lib. II. *Dac.* *Persestas*, *Pestitas*. Dicitur etiam Nonio *Pestilitas* et Glossis *Pestimus* λοιμοφόρος et Gell. XIX. cap. 7. *Pestilenta* loca et in lege 4. Cod. de aedilitiis actionibus *pestilis fundus* vel *pestibilis fundus. Goth.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Pestis*. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 60., qui non a *per* et *edere* compositum existimat, sed a *per* praepositione derivatum ostendit, quemadmodum *egestas*, *maiestas*, *tempestas*, a radicibus *eg*, *maj*, *temp*, deducta esse appareat. *Per* autem mali notionem aliquam habuisse, ostenditur in verbis *perire*, *perniciēs*, *peior* (*perior*) *pessimus*, quare *pestis* quoque a *per*, assimilatione quadam litterarum ortum esse intelligitur. Nolle tamen, ut Doederlinus radicem *per*, *pes* confundisset cum praepositione *per*, quae mihi alia plane et ab radice illa *per* *pes* aliena videtur. Nimirum *per* et *pes*, unde *peior*, *pessimus*, *pestis*, *pestilentia*, *pesestas*, alia, fontem habent pronomen Sanscritum *para*(s), aliud, remotior, unde *pār* verbum, finire, et *pāra*, finis, ripa; ut communis notio *exitus* et *interitus* illis omnibus subsit. Nisi forte ipsa praep. *per* (Sanscr. *pari*, Graec. *περί*) indidem sit derivanda. Ceterum pro *possunt* lege *potest*. Alii maluerunt *possit*.

Pedum. Vide Coniectanea (pag. 40. Ed. St.). *Sca.* Idem Servius (pag. 29. ed. Dan.): *Pedum* virga incurva, unde retinentur *pecudum* *pedes*. Sed potius *pedum* a fulciendis pedibus. In verbis Ennii optime Verrius arguit Festum. Nam quis non videt *pedum* hic esse secundi casus a *pes*, *pedis*. Neque tamen ipse recte verborum ordinem tradit, neque enim τὸ *cessas* cum *proferre gradum* coniungendum est. Sic igitur distin-

gue: *Procede: gradum proferre pedum nitere: cessas?* Id est cessas procedere et niti gradum proferre? cessas imperata facere? quae sunt ex Iphigenia Euripidis ab Ennio translata (Iphig. in Aulid. v. 138. seq.):

*Ἄλλ' ἔθ' ἰστέσαν σὸν πόδα, γῆρα
Μηδὲν ὑπέλκων.*

Infra pro id ipsum iaculum: lege id ipsum baculum. Pedum enim baculum, non iaculum interpretatus est Verrius. *Dac.* Locus Virgilii est Eclog. V, 89.

Pedem struit. Glossarium recte *πῶγης* interpretatur. *Scal.* In lege XII. tab.: Si in ius vocat, nei it antistator, igitur im capito: si calvitur pedemve struit, manum endoiacito. Vide *Struere. Dac.*

Pistum. (Ad p. 198.) Locus mendosus et Mancus. *Ant. Aug.* Scribe: pro molitum. Varro de vita populi Romani libro primo: Nec pistoris nomen erat, nisi eius, qui ruri far pinsebat; nominati ab eo, quod pinseret. Idem *ταφῇ Μελίππου*: Nec pistorem ullum nosset, nisi eum, qui in pistrino pinseret farinam. At temporibus ultimis reip. et deinceps pistores, ut notum vulgo, *οἱ ἀρότοιολοι* vocabantur. Et Plautus fuit pistior, cum trusatiles molas versando operam locasset. Minucius Felix (XIV, 1.): Octavius homo Plautinae prosapiae, ut pistorum praecipuus, ita postremus philosophorum. Frustra hunc locum Festi suspectum habent docti viri, tanquam integer parum sit ac Mancus. Porro veteres dicebant Piso, non Pinso, quia a Graeco *πίσσω*, ut alibi notavimus, unde *Pisare* calcare. Seneca epist. 87.: In terram non aggressus tantum, sed et calcavit et pressit. Negat quicquam esse hac, ut ait, *pisatione melius*. Ita liber doctissimi N. Fabri, quem cum veteribus diligentissime contulit. *Scal.* Vide *Coquus. Dac.* Alii legunt a *pisando*. Est enim *pisare* Nonio (p. 163. Merc.) frangere, tundere, ab eo glossis uno loco Pisaculum, alio Pistaculum, quod *ὑψρον* Pilum. *Goth. Politum.* Molitum. *Idem.*

Pedarium. (Ad p. 198.) Vide Gell. lib. III. cap. 18. *Ant. Aug.* *Χαραδίαστῆς*. Constitutiones Graecae, Theophilus, Glossae. *Scal.* Qui sententiam in senatu non verbis diceret, sed in aliorum sententiam pedibus iret. Vide *Acupediis. Dac.* Alius est a Pedaneo iudice, qui Glossis *χαραδίαστῆς*. *Goth.*

Piscatorii. Varro lib. V. de L. L. (Lib. VI. p. 202. Sp.) scribit Volcanalibus populum animalia pro se in ignem mittere solitum. Ea autem non mense Iunio, sed X. Kal. Sept. fiebant. Ovid. tamen lib. VI. Fast. ludos Tiberinos et piscatorum refert hoc mense fieri. Sunt qui scribant, non a Pr. urbano, sed a populo Ro. urbano ludos fieri, quod mendum ab indocto librario ad doctos quosdam viros penetravit. In veteri quidem libro, unde ceteri orti sunt, ita est, ut hic scripsimus. Piscem vivum pro anima hominis in sacrificio oblatum, testis est Ovid. lib. III. Fastor. *Ant. Aug.* 8. Idus Iunii. Ovid. Fast. lib. VI, (235.):

*Tertia post novas remove Lycaona Phoebæ
Fertur, et a tergo non habet ursæ metum.
Tunc ego me memini ludos in gramine campi
Adspicere, et didici, lubrice Tibri, tuos,
Festa dies illis, qui lina madentia ducunt,
Quique tegunt parvis aera recurva cibus.*

Volcanalibus populum pro se in ignem animalia misisse scribit Varro lib. V. (VI, pag. 202.): *Volcanalia a Volcano, quod ei tum feriae et quod eo die populus pro se in ignem animalia mittit. Dac.* Adde infra *Pollucere merces.* Arnob. V. *Goth.*

Piscinae. (Ad p. 198.) Lege: unde Lucilius ait:

Obtuso ore, pugil, pisciniensis, reses.

Pugiles sunt obtuso ore propter pugnos, quos in os recipiunt. Unde illud: os nullum, vel potius pugilis. Proverbium est apud Plautum in Casina (V, 1, 8.) *obtuso ore* vel *obtusoso*, cum quis spe vel instituto deiectus pudore suffunditur; ab iis, qui nihil praeterquam in os messem pugnorum, ut loquitur Plautus, reportarunt. *Scal.* Martial. (III, 44, 13.):

Piscinam peto, non licet natare.

Turnebus lib. XVI. cap. 22. emendat:

Obtuso ore pugil piscinensisque resesque.

Dac.

Pectinatum. Quod in duas partes devexum est et ad similitudinem pectinis tectum, ut *testudinatum* Vitruvius, quod ex quatuor, ad similitudinem testudinis. *Dac.* *Pectenatum.* Pectinatum. *Goth.*

Piari. (Ad p. 198.) Gloss.: *Πιε ἀγνίζω, καθάριον, ἱελάσσεσθαι. Dac.* Nonio (p. 370. Merc.) *Piare* est expiare, purefacere, condere, consecrare, eidem in dictione *Piem* (p. 151. Merc.) procolere et custodire, et

Pium (pag. 371. Merc.) religiosum. Glossis *Piacula ἀνορθοποιήματα, ἀγνιάσματα*; *Piatur ἀγνίζεται, καθάγεται*; iisdem *ἀγνίσω Pingo*; *Purifico*; *ἀνορθοποιῶ Propiaculo expio*; *ἀνορθοποιήσιον piaculum*. Quin apud Nonium *piare* idem plerumque, quod impiare et contaminare. Hinc glossis *piacula μολύσματα*. Est autem iisdem glossis *μολυσμός* contagium, inquinamentum a *μολύνω*, quod est attamino, contamino, inquino, polluo, incesto. Id ipsum etiam confirmant eadem glossae, quibus *piacula λύματα*, quod est inluvies et *καθάγια*. Goth.

Pighosa. (Ad p. 198.) Optime viri docti pro *Pinosi*, *Pilesi* restituunt: *Pinasi*, *Papisi*. Pinariorum et Papiriorum familiis satis nota. *Dac.* *Pilesi*. *Palisi*, alii *Plualii*, alii *Pinassii*. Goth.

Pecuscum. (Ad p. 198.) Legendum *pecuscum palatii*. *Pecuscum* a *pecore*, quod ea parte pecora pascerentur. *Dac.* *Petuscum*. *Petuscum*. Goth. *Quia*. *Qua*. *Idem*. *Aliquos*. *Aliquot*. *Idem*.

Peculatus. Quod Paulus ait aliquando Romanos praeter pecudes nihil habuisse, falsum est. Verum tamen est, a pecoribus *petoniam* appellatam et eisdem esse primum aes a Servio Tullio signatum ovium bouumque effigie, ut Varro ait lib. II. (I, pag. 60. Steph.) de re rust. et lib. IV. de L. L. (V, pag. 95. Sp.) Plin. lib. XVIII. cap. 3. Festus v. *Pecuniam*. Neque enim verum est, Menenio et Sestio consulibus, aut etiam ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Argentum tamen signatum plures ferunt paucis annis ante bellum Punicum primum. Nonnulli ad Servium referunt tam argentum quam aes signatum. Lege autem Tarpeia constitutum est, ut duae oves 30. boves multa non excederet. Lege Menenia oves decussi, boves centussi aestimatae sunt. Festi autem verba ostendere videntur, Menenium consulem ante Tarpeiam legem fuisse: medioque tempore aes argentumque fuisse signatum. Vide *Multam* et *Ovibus* et *Aestimata*. Quae omnia inter se et cum his minime conveniunt. Vide etiam Gell. lib. II. cap. 1. *Peculatus* autem nihil habet cum multa commune. Idcirco totum hoc caput et Verrio et Festo indignum est. *Ant. Aug.* Veteribus propriis dicebatur, cum multa, quae pecore dicta erat, per fraudem avertebatur, sed postea de quolibet furto dici coepit. Vide *Depeculatus*. *Dac.* Quod ait Paulus antiquos Romanos nil praeter pecora habuisse, id manifesto falsum est vel ex superioribus Festi verbis, quae in fine τοῦ patres leguntur: Quia solebant iam inde a Romulo nummis argenti signati ultramarinis uti. *Idem*. *Peculatus furtum publicum dici*. Hic certe Festus sui oblitus est. Nam falsum Menenio et Sestio Coss. aut ante legem Tarpeiam aes non fuisse signatum. Falsum est etiam Menenium et Sestium ante Tarpeiam legem consules fuisse. Nam Tarpeius Montanus Capitolinus et A. Aterius Fontianus Coss. fuerunt anno urbis 300. Hi legem sanxerunt, ut duae oves et 30. boves multa ne excederet, quae lex et Tarpeia et Ateria dicta est. At P. Sestius Capitolinus et L. Menenius Lanatus consulatum gesserunt anno 302. His lata lex Menenia, qua oves singulae decussi, boves centussi aestimati. Tamen ex Dionysio (lib. X. Goth. cap. 50. pag. 674.) et Gellio illud etiam in lege Tarpeia videtur expressum fuisse, ut ne multa duae oves et triginta boves excederet et cum ea multa diceretur, bos centussi, ovis decussi aestimaretur, quam legem postea sanxerunt Sextius et Menenius. Ita cum Hotomanno Festi verba sic invertenda: *Poenam gravissimam erat duarum ovium et triginta bouum, quae pecudes, postquam ante signato uti coepit populus R. Tarpeia lege cautum est, ut bos centussibus, ovis decussibus aestimaretur. Eam legem sanxerunt T. Menenius Lanatus et Sestius Capitolinus Consules. Idem. Peculatus est.* Adde supra *Depeculatus*. Goth. *Ut pecunia.* Vide supra *Abgrégare*. *Idem*. *Noxii*. *Noxiae*. *Idem*. *Et lege*. *Eam legem*. *Idem*. *Lege: duarum bouum et triginta ovium*. Cf. Dionys. l. c. qui δύο βόας καὶ τριάκοντα πρόβατα exhibet. Ceteram res aliunde nota.

Piatrix. Quam infra *Simulatricem* vocat, eam eodem sensu *ficticem* vocavit Tertullianus de carn. resurrect. Sic autem dicebatur, quod ea, quae in sacris suis representari non poterant, ficta et simulata adhiberet. Virgil. (Aen. IV, 312.):

Sparset et latices simulatos fontis Avern.

De quo plura apud Theocritum nostrum. *Dac.* *Simulatricem* alii *simpulatricem*; alii *simulatricem*. Goth. *Alii sagam*. Vide infra *Praesagitis* et Non. (p. 22. M.) in *Sagae*. *Idem*. *Expiatricem*. Iuvenal. (Persius Sat. II, 31.):

Ecce avia ac metuens divum matertera cuius

Exemi puerum frontemque atque uda labella

Infami digito ac spumantibus ore salivis

Expiat.

Glossis *expiare, ἀνορθοποιῶ*. *Idem*.

Piacularis porta Romae. Quod ad eam purgationes et sacrificia fierent, quae *piacula* dicebantur. Cloatii sive Cluentii verba corrupta sunt. Tentabam: *Cum ea facto per aliquem piaculo solvitur, vel ad eam piandi propitiandique causa immolatur*. *Dac.* *Ut aliqua*. *Ut alicuius*. Goth.

Pigere. Interdum pro tardari. Inde *piger*. Sic Glossis: *Piget*, ὀνῶ; *Piger*, ὀκνηρός. Adde Festum in *Pigrare*. Goth.

Pangere. Vide *Impages*, Quae desunt supplebis ex epitoma. *Dac.* Vel *figi*. Id est *figi*. Goth.

Pegasides. Fulvio Ursino nostro magis placet: *appellatus est Hippocrene*, ut ad fontem referatur. *Ant. Aug.* A fonte Pegasi. Pegasus dicitur ungula fontem aperuisse, qui ideo Graecis dicitur Hippocrene. Neque enim unquam invenias a veteribus musas dictas fuisse Hippocrenas. *Dac.* *Pegasides*. *Pegides*. Goth.

Pipatio. Pipare Osci dicebant eiulabunde conqueri, voce a cantu Gallorum efficta, quomodo et Graeci *περικυκνῆν* Aristoph. Inde *pipulus* et *pipulum* ploratus. *Dac.* Hinc *pipiare* apud Tertull. l. advers. Valentin. sumitur pro plorando vocem emittere. Apud Nonium (p. 152. Merc.) vero *pipulum* convitium. Goth.

Pimpleides. A fonte Pimpleo, qui a Pimplia, quae civitas et mons est circa Heliconem. Alii in Macedonia ponunt. Thraciae ascribunt Schol. Callimachi et Apollonii. Idque etiam verum est, si primam eorum locorum originem, non vero situm respicias. Pieres enim Thracica gens occupata Macedoniae quadam parte, inde in Bosotiam irrupere, ibique Heliconem Musis et antrum Libethridum nympharum dedicarunt. Id quibiter innuit Strabo lib. IX, (pag. 410.), cuius locum describam, quia et insignis est et omnino ab interpretibus male acceptus: *Ἐνταῦθα δ' ἐστὶ τὸ τε τῶν μουσῶν ἱερὸν καὶ ἡ Ἰππου κορυφή καὶ τὸ τῶν Λειβηθρίδων νυμφῶν ἄντρον, ἐξ οὗ τεκμαίροντο ἂν τις, Θοῶτας εἶναι τοὺς τὸν Ἑλικῶνα ταῖς μουσαῖς καθιερωσάντας, οἱ καὶ τὴν Πιπλίαν καὶ τὸ Λειβηθρον καὶ τὴν Πίμπλειαν ταῖς αὐταῖς θεαῖς ἀνέδειξαν, ἐκαλοῦντο δὲ Πίπλεις· ἐκλιπόντων δὲ ἡμετέρων Μαχέδονες μὲν ἔχουσι τὰ χωρία ταῦτα· εἴρηται δ' ὅτι τὴν Βοιωτίαν ταύτην ἐπώκησάν ποτε Θοῶτες βιασάμενοι τοὺς Βοιωτοὺς καὶ Πέλαγους καὶ ἄλλοι βάρβαροι.* Sed dicit aliquis, quomodo ex eo, quod in Helicone sint sanum Musarum et Libethrum, coniecere quis possit, Thracas Heliconem Musis consecrasse? Respondeo solos Thracas Musicas artes olim tractavisse iisque inclavisse, ut Orpheum, Museum, Thamyryn, eosque primos Musas coluisse, adeoque cum ex historiis certum esset Thracas loca illa insedissee, prona erat coniectura, eos etiam, non alios, Heliconem consecrasse. Sed et ex sola locorum appellatione ita ratiocinatus est Strabo. Nam cum in Helicone esset Libethrum, ex eo collegit Thracas illud consecrasse. Nam Libethrum, Pimpla, ut Olympus et Pieria, Thraciae fuere loca et montes, ut et ipse Strabo docet alibi. A Pimpleo igitur Pimpleides, Pimpliades, et Pipleides, Varro lib. VI. (VII; pag. 307. Sp.). Ita enim ab terrestribus locis cognominatae Libethrides, Pipleides, Pimpliades, Thespiades, Heliconiades. Hinc et musa Pimplea apud Horat. Od. 26. lib. I.: *Pimplea dulcis*. *Dac.* *Pimpleides*. Pipleides vel Pepleides vel Pecteides. Goth. *Subtilitatem*, alii *foelicitatem*, alii *facilitatem*, *Idem*.

Petissere. Vide supra pag. 561.

Pippit. *Pirpit.* Osci pro *quid* dicebant *pir* sive *pit*, unde *pirpit*, *quicquid*. Sic iidem *piam* dicebant pro *quam*, unde *quispiam*, *nuspiam*. Vide *quispiam*. *Dac.* Nimirum *pis*, *pit* apud Oscos dicebatur pro *quis*, *quid*, ex Sanscrito *kis*, *kit*. Mutatio gutturalis in labialem frequens fuit apud Oscos, quemadmodum ostendit *quatuor*, *petora*. Cf. Müller die Etrusker tom. I. pag. 30. *Nuspiam* utrum in Latinum sermonem transierit, dubium est; *uspiam* certum est, quare vix dubitari poterit, etiam *nuspiam* fuisse in usu.

Picena regio. A Sabinis ortos Picanos et a Pico duce itineris dictos refert Strab. lib. V. (p. 240.) Picena regio hodie *Marche d'Ancone*. A Picenis sive Picentibus orti Picentini ad mare Tyrrhenum. *Dac.* Adde supra *Peligni*. Goth.

Perditum. *Interit.* *Interiit.* Goth.

Perbitere. Plaut. in Pseud. (III, 1, 12.): *Eum oras cruciatu maximo se perbitere*. Et in Poenulo (V, 8, 43, seq.): *At ne inter vias Perbiteramus eas mutuo*. Illic perire, hic praeterire significat, *Ant. Aug.* Locus Plaut. est a Pseudol. III, 1, (12.). Vide Nonium (pag. 153. Merc.). In quibusdam legitur; *Praebitere*. *Plautus pro praere*. Sed eo usum fuisse Plautum nusquam invenies, sed *per praebitere* praeterire. Vulgata igitur lectionem retineo. *Dac.*

Peragere. Lego *Pangere*, unde *Pergisor* et compositum *expergisior*. *Saal.* Sed nihil mutandum. *Peregere* enim dicebant, a quo *pergere*, *pergiaci*, *expergisoi*. *Dac.* *Peregere*, *Peregre*. Goth. Haud dubie propterea *Peregere* enotavit Festus, ut transitivam eius potestatem ostenderet.

Pergite. Verg. Eclog. 6. *Ant. Aug.* (v. 13.).

Pergrascari. Intemperantius bibere Graecorum more, qui remotis epulis maioribus poculis poscebant. Cic. in III. Verr. (I. Verr. 26, 67.): *Est sermo inter eos et invitatio, ut Graeco more biberetur*. *Horatius hospes: poscunt maioribus poculis*. Glossae *pergrascari* exponunt ἑλληρίζειν alio sensu. *Dac.*

Permissus. Vide *Promissus* et *Pro. Ant. Aug.* Suspicio: *Permissus idem quod promissus appellant, a quo etiam permissus agnus dicitur, qui annis compluribus non est tonsus.* Nihil aliud video. Ait Festus, permissum agnum dici pro *promissum*, id est cui lana promissa sit, sed mihi non persuadet, cum vix ita dici putem promissum agnum. Certe scio, permissum agnum eum esse, quem Graeci ἀνυμνίον dicunt, i. e. relaxatum, solutum, dimissum, adeoque Deo consecratum et intonsum. *Dac. Aries. Agnus. Goth.*

Pierides. Cur Musae dictae *Pierides* mire veteres dissentiant, aliis a Pierio monte, aliis a Pierio quodam et aliis aliunde nomen ducentibus. Ego quae ex assidua lectione discere potui vel coniectura etiam assequi, breviter exponam. Pieres Thraciae olim populi fuere, qui propriis sedibus relictis Macedoniae partem aliquam, deinde etiam Boeotiam occupavere et in Boeotia Heliconem et antrum Libethridum Nympharum, et in Macedonia *Periam* et *Pimpleam* fontes musis dedicaverunt, unde Musae *Heliconiades*, *Libethrides*, *Pierides* et *Pimpleides*. Vide infra *Pimpleides*. *Dac. Quo. Goth.*

Percunctatio. Scribitur *percontatio* a conto et *percunctatio* a cunctis. Donat. apud Terent. Mihi prior scriptura magis placet, etsi aliter Festus, neque enim per cuncta interrogat, qui vel unicam rem percontatur. Infra pro *per cuncta visit* vet. lib. *percunctari sit*, unde optime viri docti *per cunctas res it.* *Dac. Per o solere scribi.* Et ita quoque apud Nonium (pag. 44. pag. 474. Merc.) in *Percontari* et *Percontat*. Gloss. *Percontatio πύσμα; Percontatur πυνθάνεται. Goth. Cfr. Kritz. ad Sall. Catil. 40, 2. pag. 187. Dronke ad Tacit. dial. de Orat. pag. 59. et Addenda pag. 243.*

Perfugam. Glossae *Perfugam* et *transfugam* αὐτόμολον interpretantur ex mente Aelii. At aliae glossae *transfuga ἀποστάτης*. Nam proprie *perfuga* dicitur, qui ab hostibus ad nos, *transfuga*, qui a nobis ad hostes diaccessit, etsi non observatur illud discrimen. *Dac. V. l. 3. in fin. ff. de sicariis; l. 8. §. 2. 38. §. 1. ff. de poenis. l. 19. §. 8. ff. de captivis. l. 7. ff. de re militari. Goth.*

Perfacul. Lege *Perfacul* et *per se*, *Facul*, hoc est, tam compositum *Perfacul*, quam simplex, *Facul*. Levis menda, sed quae errandi ansam doctis praebuit. *Scal.* Sed errat ipse Scaliger. Legendum enim unica voce *persefacul*. Antiqui enim *perse* dicebant pro *per*, sicut et *prose* ἀντὶ τοῦ *pro*. Inde *prosemurium*, quod postea *prosimurium*. *Dac.* Sic *perse* *moerens* et *permoerens*. *Arnob. V. Goth.* Vide supra *Facul. Idem.* De formis praepositionum *perse* et *prose* sive *prosi* tametsi nemo veterum prodiderit; tamen probabiliter coniecit Dacerius. Crediderim tamen *pers* et *pros* primitus dictum esse, quae forma deinde in *perse* et *prose* producta. Simili modo Indicae praepositiones *pari*, *prati* et *sam* in compositis vv. ante quasdam litteras, maxime ante *k*, assumunt *s*. De qua re cf. Bopp. Gramm. Crit. Sanscrit. reg. 111. pag. 70. Adde tamen eundem Bopp. in Vergleichende Zergliederung cet. in Scriptis Academiae Berolin. anni 1826. pag. 82.

Peremptalia. (Ad p. 199.) Vide *Postularia* et *Manubias. Ant. Aug.* Vide *Peremere*. Lege infra *nam ut omnia superantur. Dac. Gracchus. Granius. Goth. Ut. Aut. Idem.*

Perediam. Plaut. in *Curcul. Ant. Aug.* Eas venustate parasitus quasi provinciarum nomina commentus est. *Curcul. act. III, (74.):*

*Rhodium atque Lyciam, Perediam et Peribesium etc.
Subegit solus intra viginti dies.*

Dac.

Peremere. Vel perimere non tam prohibere vel vitare, quam omnino tollere ab emo, tollo. Vide *surrem sit*. *Per* autem intensivum est et infra in verbis Catonis *perimat* est tollat. A verbo *peremere* sunt *perempta* interfecta, quae omnino sublata sunt, item *peremptalia* fulgura, quae priora vi sua perimunt, i. e. tollunt, et *peremptorium edictum*, quod litem perimat, tollat. *Dac. Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. III. p. 186. not.*

Perihodos. (Ad p. 199.) Περίοδος circuitus. Unde in soluta oratione *periodus* dicitur longiori verborum circuitu circumscripta et circumducta sententia, quae constat membris et incisiis, unde a Cicerone *ambitus*, *circuitus*, *comprehensio*, *continuatio*, *circumscriptio* dicitur. Vide Quintil. lib. IX. c. 4. In carminibus, non tantum lyricis, *periodus* cum sententia et spiritu certo versuum numero terminatur. *Dac. In Gymnasticis.* Qui Nemea, Isthmia et Olympia vicerant *periodo* victores dicebantur et *periodum* vicisse. Νικῶν τὴν περίοδον Graeci dixerunt. Athen. de Herodoto Megarensi: ἐνίκησεν τὴν περίοδον δεκάκις. *Dac.*

Perempta. (Ad p. 199.) Vide *Peremere. Dac.* Locus Lucretii est IV, 44.

Persillum. Quod Paulus ait, apertum est, sed an idem Festus sensisse credendum sit, vehementer dubito. Rudiculam picatum esse vas, in quo sit unguentum, quaerendum arbitror. Flaminis quoque nomen suspectum est. Rudiculum a rudere fortasse dictum, et globum piceum vel picatum significat. *Ant. Aug.*

Legendum puto *Rudusculum picatum*, hoc est vas ex cavo informi saxo, quod rudus saxum impolitum sit. Legendum vero ex quo, *unguine* etc. Quidam, qui nobis veterum numismatum et aliorum monumentorum libros ediderunt, in iis libris Cantharum Persilli titulo proscripserunt et persillum pro perirrhanterio accipiunt. Risi, cum illa legi, non tantum quod Cantharum nulla ratione moti Persillum vocant, sed etiam quod, cum sententiam suam confirmare vellent, testimonio Festi id facere conati sunt. Lector vero eruditus iudicet, quid intersit inter persillum et *περιρρήντιον*, tam profecto, quam inter unguen vel axungiam et aquam lustralem. *Scal.*

Persicum portum. Plaut. in Amph. Caenavin' ego in navi in portu Persico? et alibi. *Ant. Aug.* In Amphitruone I, 1. (v. 253.). *Dac.* Ibi vide quae a nobis annotata sunt.

Personata. (Ad p. 199.) Videndus Livius initio lib. VII. *Ant. Aug.* Quod sit histriones cogi solitos deponere personam, hoc fiebat, quando exhibebantur, neque placebant. Macrobius (lib. II. c. 7.) loquens de Pylade histrione: *Cum in Herculem furem prodisset et nonnullis incessum histrioni convenientem non servare videretur, deposita persona ridentes increpuit: μωροί, μαινόμενον ὀρχούμεθα.* *Scal.* Atellani vero id ius habebant, ut nunquam personam ponerent. Neque etiam histrionum numero adscribebantur, neque tribu movebantur, stipendiaque tanquam expertes artis ludicrae faciebant. Liv. lib. VII. cap. 2. *Dac.*

Persicus. (Ad p. 199.) Omnino legendum *Persibus*. Vide tertium Coniectaneum (pag. 160. St.) atque adeo Varronem ipsum in fine libri VI. (VII, pag. 385.). Versum Plauti ita lege:

Nihil deconciliares illi, nisi quid persibus sapis.

Scal. *Sibus* est callidus et dicitur pro *sopus* vel *sophus*, ut *sispes* pro *sospes*. Vide *Sibus*. Sic apud Varronem *Persibe* lib. VI. (VII, pag. 385. Sp.): *Persibe, perite; itaque sub hoc glossema Callide subscribunt.* Versus Naevii corruptissimus est, sed ita proxime ad scripturam recte restitui possit:

Et qui fuerit, persibus captanda est ratio.

Callide, inquit, ineunda est ratio, quis iste fuerit. *Dac.* Est. Adst vel adest. *Goth.* Commode comparavit Dacerius *sospes* et *sispes*. Videmus enim frequentissimam illam in sermonibus Indogermanicis vocalium demutationem, de qua sagacissime exposuit Wackernagel in Jahnii Annal. Phil. 1831. Tom. suppl. I, 1. p. 17. seqq. Igitur Graecorum *σοφός, σαφής*, Latinorum *sibus*, unde compositum *persibus*, Sanscr. *śubhas* (*a, am*), splendidus, nitidus, prudens, satis ostendunt, qua ratione eadem verborum radix, per varias vocales *a, i, o, u* demutata, varias progenuerit significationes, sed cognatione tamen et similitudine quadam servata. Dubium tamen est, *sibus* et *persibus* utrum adiectiva sint, an adverbia. Scaliger ad Varronem pag. 160. St. *persibe* scribi iubet, ubi adverbii vim sententia requirit, quare etiam apud Varronem VII. pag. 385. Sp. *persibe* rescribit, ubi tamen libri omnes *persibus* et *persicus* praebent. Contra Festus infra v. *Sibus* reddit *callidus, acutus*, adiective.

Perpetrat. (Ad p. 200.) Mendosus locus et in ipso veteri libro R. litera notatus, ut error scriptoris significaretur. Pacuvii verba sunt valde mendosa. *Ant. Aug.* Non leviter haec contaminata sunt, quae, si veterem lectionem proponamus, nullo negotio in integrum restituerimus. Vetus lectio, ut admonemur ex notis marginis: *Neque perpetrare precibus imperia qui detinui patris spartam reponare instat.* Quae non parum adiuventi nobis ad veritatem indagandam contulerunt. Legimus ergo: *Pacuvius in Teucro:*

Neque perpetrare precibus, imperio, quiti.

et in Niptris:

Spartam repedare instat, id si perpetrat.

Neque quiti, hoc est *neque potuerunt*. Neque prece, inquit, neque imperio hoc peragere potuerunt. *Repedandi* verbo alibi utitur. Vide *Repedare*. Videtur tamen Pacuvius *Reponere* scripsisse propter versum. Quae dicta sunt de Menelao. Sed finem horum explere quidem verbis Festi non pollicemur. Sententiam autem Festi hanc esse putamus: Quomodo etiam sine praepositione usi sunt, quod conversum iam in turpem significatum. Nam *Patrare* turpe verbum est. Catullus, Persius, Glossarium: *Patrat, πατάται, καταπατάω, ως εἰς' ἀλογῶς*. Lege: *ὡς ἐν' ἀλογῶν*. *Scal.* Quod conversum iam in consuetudinem. Verbo *patrare*, inquit, sine praepositione pro perficere veteres usi sunt, quod nunc in consuetudinem abiit, eo enim frequenter nostri utuntur. Sic *patrare incepta, patratu consilii* Sallust. Sic Lucret. Cicer. Tacit. Liv. Sed postea verbum illud inter obscena, quare Quintil. lib. VIII. cap. 3.: *Sive mala consuetudine in obscenum intellectum sermo detortus est, ut ductare exercitus et patrare bellum apud Sallust. dicta sancte et antique ridentur a nobis, si Diis placet* etc. *Dac.* *Perpetrat.* *Perpetat.* Glossis: *Perpetrat, κατορθοῖ. Perpetratio, κατορθωσις.* *Goth.* *Quiti*, idem quod

GRAMMAT. LAT. II.

Cccc

potuerunt. Sic Glossis: *Quivit, ῥδυνήθη. Idem.* In altero Pacuvii versu rescribe: *Spartam reportari in-*
stat, cet.

Pertisum. Vide *Redarguisse. Ant. Aug.* Infra: *Pertisum aliquando media i non e dixerunt, li-*
cet irrideatur a Lucillio, quod pertisum diceret, Scipio Africanus, qui Pauli filius fuit. Vide *Redarguisse.*
Idem Lucillius lib. IX. contra hanc cacozeliam ita legem orthographiae praescribit:

Iam puere venere: e postremum facito atque i,
Ut plurcis puereis fiant, i si faci' solum
Pupilli, pueri, Lucilli: hoc uniu' fiet.
Hoc illi factum est uni: tenue hoc facies i.
Haec ille fecere: addes e ut pingui' fiat.

Et ita semper in eodem libro nono Lucilii. Unde Isidorus: *Orthographiam, id est scripturam, contra impe-*
ritiam librorum Lucilius poeta primum scripsit. Dac.

Puteum antiqui. (Ad p. 200.) Media Festi verba findit interiecta Pauli epitome, quod et alibi fa-
ctum ostendimus. Coniunge igitur et lege: *Puteum antiqui dixerunt, unde sumi potest. Inde puticulos antiquis-*
simum genus sepulturae appellatos, quod ibi in puteis sepelirentur homines etc. Putei idem etymon affert Varro
lib. IV. (V, p. 41. Sp.): *Unde sumi potest, puteus.* Sed ineptissimum esse nemo non videt. Addit idem Varro, ut
optime eius locum emendavit Scaliger, nisi potius quod *Aeoles dicebant ποτήρα ἀπὸ τοῦ πότου, non ut nunc*
φάρα. Ait Varro Aeoles dixisse ποτήρα a potu, quae postea φάρα. Et inde dicta putea et putei. Alii a La-
tino potu cum Isidoro puteum deducunt. *Puteus,* inquit ille lib. XIII. cap. 21. *est locus defossus ex quo*
hauritur aqua a potatione dictus. Quod tamen idem est. Sed omnino puteus a profunditate dictus, nempe a
Graeco βυθός, quod et alicubi monuit vir magni nominis Aegid. Menagius. A puteus diminutive puticulus lo-
cus ubi pauperum cadavera sepeliebant, non vero ut Aelius putabat, quod ibi cadavera putescerent. Acro
Horatii interpr. *a puteis fossis ad sepelienda cadavera pauperum locus dictus est puticuli.* Antiquissimum au-
tem sepulturae genus in puteis, id est fossis, cavernis: auctor Etymologici τὸ παλαιόν, inquit, ἐν τοῖς κοι-
λάμασι τῆς γῆς ἔθαπτον, μήτε σιδήρῳ μήτε χαλκῷ κεχρημένοι. Sic cavernam in usum sepulcri ab Ephron emit
Abrahamus: Genes. 23, 9. Καὶ δότω μοι τὸ σπήλαιον τὸ διπλοῦν, ὃ ἐστὶν αὐτῷ, τὸ ὃν ἐν μέρει τοῦ ἀγροῦ
αὐτοῦ, ἀργυροῦ τοῦ ἀξίου. δότω μοι αὐτὸ ἐν ὑμῖν εἰς κτήσιν μνημεῖον. *Dac.* Fere ex Varrone emendari
potest Acro: *A puteis fossis ad sepelienda cadavera pauperum, locus dictus est puticuli. Scal.* *Puteum* in
neutro. Est et masculini generis. Vide Nonium (p. 216. Merc.) in *Putei. Goth.* In *puteis.* Ut puteus. *Idem.*
Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 155. qui Graecorum πῶς, Lat. poto, cognatas esse voces censet. Fontes
sunt radices Sanscritae *pā* et *pī*, bibere, potare.

Putus. *Putum* ait dixisse antiquos pro *puro*. Unde *putatae vites*, quod, cum id, quod impedimento
erat, decisum est, remaneant purae, ut Cornificius ait. Haec Festus; et ad id utebatur auctoritate Ennii in
Alexandro, qui dixerit, *dimidio purus putus.* Item Plauti ex Pseudolo (IV, 7, 103.): *Purus putus sycophanta*
est. Reliqua fere sunt in epitome. *Scal.* Pauca desunt, sed quae vix quisquam supplere possit. *Puto* id est
puro, a πεύθω, ut *putus* a πυστός. Πεύθω autem proprie aurum sive argentum exploro. Inde putare, pur-
gare, putare vites, κλαδεύειν, putamina κλαδεύματα. *Dac.* Vide supra *Amputare* et *Imputare.* Vide Nonium
(pag. 27. Merc.) in *Putus. Goth.* *Putate.* Putare. *Idem.* *Putus* descendit a Sanscrita radice *pū*, quae purifi-
care denotat; unde *pūta(s)* i. q. purificatus, participium. Sed differunt Sanscr. *pūtas* et Latinum *putus* sylla-
bae quantitate; unde fortasse colligitur, fuisse etiam Sanscritam radicem *pū*, quae idem significaret. Sed ex-
empla eiusmodi demutatae vocalis haud rara sunt et abbi a me cumulate proferantur. Ceterum cf. Doederlin.
Syn. Lat. tom. III. pag. 203.

Putitium. Ita ego olim has lacunas expleveram ex iis, quae leguntur supra in *Petitii.* Nunc ita
ad verbum schadae, nisi quod in iis ritum sacrificandi accepisset praeterita voce cum, quae necessario sup-
plenda. *Dac.* *Putitium.* Putitium, alii *Politum*, alii *Futidum*, ut apud Nonium quatuor locis. *Goth.* *Plutus*
in Bacchidibus (I, 2, 15.). *At. Ab. Idem.* *Millibus aeris.* Vide supra *Putitium. Idem.* *Publicus.* *Publi-*
cos. Idem.

Pubes. Addit Festus verba a Paulo in compendium redacta impuberem esse puberi contrarium.
De pluribus vero dici solere, cum pube praesente, id est testibus puberibus praesentibus quid actum esse di-
citur. Vide *Pub.* *Ant. Aug.* Vide Inst. de nuptiis. Ulpian. fragm. tit. 11. §. 28. *Goth.* Vox *Pubes* respondet
voci Sanscritae *pamās* i. e. mas, vir, ex quo *pubes* mutata labiali ortum.

Puteolos. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 42. Sp.). A puteis oppidum Puteoli, quod sint circa eum locum aquae frigidae et calidae multae. Nisi a putore potius, quod putidus sit odoribus saepe ex sulphure et alumine. Strab. lib. V. (pag. 246.): *Καὶ μετωνόμασαν Ποτιόλους ἀπὸ τῶν φρεάτων, οἱ δὲ ἀπὸ τῆς δυσωδίας τῶν ὑδάτων, ἅπαν τὸ χωρίον ἔχει μέχρι Βαίων καὶ τῆς Κυμαίας, ὅτι θαλὺν πλήρῃς ἐστὶ καὶ πυρρὸς καὶ θερμῶν ὑδάτων.* Stephanus ab utroque dici censet a puteo et olere voce composita: *Δικαιαρχία*, inquit, *πόλις Ἰταλίας, ταύτην δὲ φασὶ κεκληθῆσαι Ποτιόλους.* πότις δὲ τὰ φρεάτια καλοῦσι Ῥωμαῖοι, ὁ δὲ τὸ ὄζειν. *Dac.* Ista omnia, quae sequuntur, ad idem caput pertinere, non puto. De iis igitur amplius quaerendum. *Idem. Multitudine. Similitudine. Goth.*

Pugnus a punctione. Potius pugnus a πυγμή vel a πυκνός, densus, quae fuit Iulii Scaligeri sententia. *Dac.*

Pegasus. (Ad p. 200.) In schedis post *formosa*. Nihil amplius apparet. Certum est igitur, quae sequuntur, aliunde huc esse translata. Duae quidem postremae lineae pertinent ad pedestria auspicia, quod et vidit Scaliger. De Pegaso nota fabula. *Ἰππὸν πτερόεντα* vocat Pindar. Et alatum eum propter eius velocitatem fabulati sunt, quare Homerus etiam semper equos *πτερόεντα* dicit. *Dac.* Incompertum mihi, quid voluerit Festus usque ad illud . . . *formon*. Duae lineae, quae sequuntur, pertinent ad pedestria auspicia (*Pedestria auspicia arbitrabantur a vulpe, lupo, equo ceterisque animalibus quadrupedibus.* Vide suo loco. *Dac.*) et supinitate nescio qua huc translata sunt, cum iam supra suo loco relata sint. Vide post *Pedestria*. Quod sequitur, manifesto ita fuit: *Parilia sibi observanda iudicant privatim ipsae quoque puerperae domi in stratis, uti pariendo stabiliantur Parilia festa.* Non solum, inquit, rure universorum Parilia sunt, sed et privatorum domi, puta puerperarum. Vide *Superstitionem*. Qui dicebant *Palilia*, a Pale Dea deducebant, qui *Parilia*, a pariendo. Porro in stratis, hoc est in lectis, foetae cubabant dicis caussa. Eos lectos in atrio sternebant, quos adversos vocabant. Asconius in Miloniana: *Deinde omni vi ianua expugnata et imagines maiorum diecerunt et lectulum adversum uxoris eius Corneliae, cuius castitas pro exemplo habita est, fregerunt: itemque telas, quae ex vetere more in atrio texebantur, diruerunt.* Ex quibus apparet in atrio ante ianuam lectum adversum fuisse. , Propertius (IV, 11, 85. seq.):

Si tamen adversum mutarit ianua lectum,

Sederit et nostro cauta noverca toro.

Hoc est: si alia uxor superinducatur, quae adversum lectum nostrum mutet, hoc est sibi, non mihi sternat. Nam unaquaeque matrona domi sibi adversum lectum sternebat. Laberius in Compitalibus:

Nunc lentus es tu, nunc tu susque deque fers.

Materfamilias tua in lecto adverso sedet.

Servis sextantis, vernulis nefariis.

Hoc est, uxor tua foeta de more in adverso lecto sedet adstantibus improbiisimis servulis, neque suspicaris de stupro. Sternebatur etiam lectus diis coniugalibus Pilumno et Picumno. Servius in Schedis (ad Aen. X. pag. 598. Ed. Dan.): *Varro Pilumnus et Picumnus infantium Deos esse ait: eisque pro puerpera lectum in atrio sterni, dum exploretur, an vitalis sit, qui natus est.* Intelligit autem locum Varronis hunc ex lib. II. de vita Po. Rom.: *Natus si erat vitalis, ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra, ut auspicaretur rectus esse: diis coniugalibus Pilumno et Picumno in aedibus lectus sternebatur.* Ex quibus apparet, alium lectum adversum esse, alium eum, qui Pilumno et Picumno sternebatur. Nemo est antiquitatis paulo studiosior, qui non his redivivis Festi reliquiis lactetur, praesertim de adverso lecto apud Propertium, quod hactenus a nemine indicatum fuerat. *Scal.*

Prospera. (Ad p. 200.) Interpretem desiderat. *Ant. Aug.* Fortasse dicebat prospera quaedam nos usurpare solere nomina praefascinae, quod declinatum sit extrema producta syllaba, ut occurramus fascino, ut ait L. Cincius, quod fieret etiam in familiae purgandae sacro. His non absimilia scripsisse mihi videtur Plinius: *cur publicis lustris etiam nomina victimas ducentium prospera legimus? cur et fascinationibus adoratione peculiari occurrimus?* Titinius Setina:

Paula mea, amabo, pollulam laudem addito

Praefiscini.

Charisius subdit interpretationem: *ne puella fascinetur.* Praefiscini ergo aliquid fieri aut dici erat, cum facto aut dicto aliquo fascino occurrebatur. Ait declinatum in e producta, quia nonnulli, ut puto, existimabant esse vocativi casus, ut supra *Numeri* dictum est a quibusdam corripiti in ultima syllaba et vocandi casu di-

C c c c *

etiam. Gellius ex veteri codice lib. X. cap. 24. loquens de Diequinti: *Extremam istius vocis syllabam tum per e, tum per i scriptam legi*. Nam sanequam consuetum veteribus fuerat, literis iis plerumque uti indifferenter: sicut praefiscini et praefiscine, proclivi et praelive, atque alia item multa hoc genus varie dixerunt. Idem habet vetus Macrobianus codex, at in vulgatis pristini et pristinae, pro praefiscini praefiscine editum est. *Scael. Plaut Asinar. (II, 4, 84.):*

*Praefiscin' hoc nunc dixerim, nemo etiam me accusavit
Merito meo.*

Ait Festus *extrema producta* grammaticorum more, qui cum syllabam vel corripi dicunt, vel produci, saepe eius tantum vocalem vel ita esse innuunt, id est *e* longum, vel epsilon, id est *e* tenue. Sic supra Festus in *ergo, lustra, muscedra, pone, quando* etc. *Dac.*

Praecidaneus dicitur. *Praecidanea* dicitur, quod ante sacrum caederetur id genus hostiae, quod sacrum praecidarium appellabatur. Praecidarium et Praecidaneum idem est. Sic extrarium extraneum, pedarium pedaneum. Si Gellius (IV, 6, 7.) considerasset praecidaneum sacrum dici, nunquam miratus esset praecidaneas etiam ferias dictas fuisse. *Scael.* Hoc principium (porcam praecidaneam) male haesit post *popularia sacra*. Sacrificii huius porcae praecidaneae formulam fuisse tradit Cato de R. R. cap. 134. *Dac.* Vide supra *Popularia sacra. Goth.*

Placenta. (Ad p. 201.) Ex farina siliginea, caseo et melle. *Placenta* a Graeco πλακοίς, πλακοῦς. Servius 7. Aen.: *Liba sunt placenta de farre et melle et oleo sacris aptae.* *Dac.*

Porriciam. (Ad p. 201.) Hunc Festi locum nemo homo intelligat, qui tamen unius literulae immutatione planus fiet. Lego: *contra id consumitur in sacro, quod est profanatum.* At Verrius eodem libro de significatione verborum (sint dicta libere, si quae contra dixerit) arbitrabatur, etc. Illud nam, quod in schedis ita apparet *na*, a voce arbitrabatur natum puto reduplicata priori syllaba *ar* arbitrabatur. Primo quid sit porricere exponit Festus. Idem quid intelligendum sit cum dicitur id consumi in sacro, quod est profanatum. Deinde Verrium reprehendit, quod arbitrabatur ob eam causam porrici exta aris et foculo, quia profana ea quoque, id est, ut ipse Verrius interpretabatur, deo dicta consumere erat necesse. Et optime quidem Festus. Neque enim, ut Verrius putavit, quae deo porriciebantur, ea profana sive profanata dicta, neque ea aris et foculo porrecta, quod ea consumere erat necesse. Verum id, quod deo offerebatur, porrectum dictum, reliquum omne, unde illud porrectum detractum, porrectum et profanatum dicebatur, quia cum deo sacrum et fanatum fuisset, porrecta tantum eorum parte, populo, spectatoribus apponebatur et ab iis consumebatur, unde quod e sacro et religioso in hominum usum cedebat profanum et profanatum dictum. Idque ut clarius fiat, iterum inculcandum et insigendum: *Pollucere* apud veteres Romanos erat dapem apparare ac dedicare, sacrificale convivium in Deorum honorem, puta Iovis, Herculis, instruere. Ex eo, quod in Dei aram sive foculum ex sacrificii ritu coniectum erat, id porrici proprie dicebatur. Macrobianus lib. III. cap. 2. Ex disciplina aruspicum porriciendi verbum sacrificantibus est solenne, sicut Veranius ex primo libro Fabii Pictoris, ita dissertationem huius verbi exsecutus est: *Extia porriciunto, Diis danto in altaria aramve, focumve, eave, quo extia dari debent.* Postquam illud porrectum fuerat, reliquum omne sacrum esse desinebat et proprie polluctum et profanatum dicebatur, quia a populo et spectatoribus consumebatur. Plaut. Rudent. sc. ult. (62.):

— — spectatores vos quoque ad coenam vocem
Ni daturus nihil sim, neque sit quidquam pollucti domi,
Neve adeo vocatos credam vos esse ad coenam foras.

Et Stich. V. 4. (V, 4, 6.):

Hodie polluctura praeter nos iam dabitur nemini.

Pollucturam vocat, quod supra *polluctum*. Varro, etsi minus, quid profanum esset, intellexit, tamen ita rem declarat, ut omnem dubitandi locum tollat. Verba eius, quia nemini hactenus intellecta, sive adeo declarata, non piget adscribere: *Hinc profanum est, inquit, quod ante fanum est, id est coniunctum fano: hinc profanatum, quod in sacrario polluctum atque inde Herculi Decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur, id est ut fani lege sit. Id dicitur polluctum, quod a porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est, ut cum profanum dicitur, id est proinde ut sit fani factum. Itaque ubi olim fano consumebatur omne, quod profanum erat, ut etiam fit, quod Praetor urbanus quotannis facit, cum Herculi immolat publice iuvenecam.* Haec Varro, cuius postrema verba, quia per librorum negligentiam unius et alterius literulae immutatione et corruptione non leviter sunt deformata, ita

emendari debere certum est: *Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum pollutum est, et tum profanum dicitur, id est proinde ut sit fani factum. Itaque ibi olim in fano consumebatur etc.* Sed quia emendationum omnium tum demum ratio vera est et aperta, cum, quae antea indissolubilia erant, ea nullo negotio dissolvuntur et enodantur, videamus viriane doctis haec nostra emendatio probanda sit an exigenda. Ait Varro: *Quod in sacrario pollucetur et sacrificio quodam fanatur, ut adinstar fani sit, postquam inde Herculi decuma est data, omne id profanatum et polluctum dicitur.* Huc usque verbis Varronis satis insistimus: pergit: *Id omne autem dicitur polluctum a porriciendo voce efficta. Nam cum ex dapibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est, id est tum pollucta reliqua daps dicitur et tum etiam dicitur profana, id est etc.* Itaque ibi in fano consumebatur omne id, quod profanum erat etc. Nunc Varronis verba luce ipsa clariora, unde sat scio, nemo aliter se satis expediat. Et certe maxime Reipublicae literariae intererat, ut ne hic locus Varronis et alter Festi diutius in tehebris laterent. Varro quidem, ut superius diximus, non satis intellexit, quid proprie esset profanum, cum ait dici *profanum proinde ut sit fani factum*. Et eo graviter lapsus est, quod *fanatum* inter et *profanatum* nullum discrimen statuit, quod maximum esse facile evincunt quae hic a nobis posita sunt et ex veterum fere omnium autoritate comprobantur. Meminerint igitur Latinitatis et rituum Romanorum studiosi minime viris doctis credendum esse, cum audacter affirmant, quae porriciebantur ea *pollucta* et *profanata* dicta, cum contra *profana* sive *profanata* et *pollucta* tum demum dicta sint omnia sacrificalia illa convivia, postquam eorum proiecta erat pars aliqua, quae proprie *porrici* dicebatur. Nam *polluctum* id dicebatur, quod populo exponebatur, quod non fiebat nisi post eius partem aliquam porrectam. Inde apud Plaut. Rudent. (II, 4, 11.):

— — — non sum pollucta pago

Potiri ut me abstineas manum.

Pollucta pago, id est pago exposita. Et in Curculione (I, 3, 37.):

Quod quidem mihi polluctus virgis servus etc.

Servus polluctus virgis facete dicitur *virgis subiectus*, expositus, non vero, ut interpretatur Camerarius, virgis cumulatus; neque enim ara Herculis omni esculentorum et poculentorum genere erat referta, ut ipse putavit, sed eorum parte aliqua, quae *porrici* proprie dicebatur. *Dac. Scripta in his libris meis. Lege: Inscripta in his libris meis inveniuntur, qui inscribuntur etc.* Vide ante Scaligerum (ad v. *Profanum*). *Idem.* Adde Augustin. ad v. *Profanum*. Cf. quae supra diximus ad v. *Licitati*. Adde Doederlin. Syn. Lat. tom. III. p. 109. seqq. *Lindem.* Ex disciplina haruspicum *porriciendi* verbum sacrificantibus solemne erat, qui proprie *porricere* dicebantur, cum caesa ex victimis et inspecta diligentius, num quid vitii haberent exta, vel accensam in aram vel in alteram rem ex proprio sacrificii ritu conicerent. Plaut. Pseudol. (I, 3, 31.):

— — — nam si sacrificem summo Iovi

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam interea loci

Si lucri quid detur, potius rem divinam desseram.

Et Virgil. V. Aeneid. (776.):

— — — extaque salsos

Porricit in fluctus et vina liquentia fundit.

Porricere autem a *porrigere* est, c in g mutato, ut *acitare* pro *agitare*, *lectiones* pro *legiones* dicebant veteres. Vide post *Profanum*. *Dac.*

Porigam. (Ad p. 201.) Lege: *cum aperte e proregam tractum sit.* *Scal.* Pro *porrigam* simplici r. Est autem *porrigere* non a porro regere, ut hic putat Fest., sed a *per* et *rego*: nam e vocis *per* mutatur in o, imo et ipse Festus infra id innuit. Nam pro his aperte e rivo regam legendum, ut docet Scaliger, aperte e pro regam tractum sit. Pro *porrigere* *porgere* dicebant veteres. Virgil. (Aen. VIII, 274.):

— — Porgite pocula dextris.

Dac. E rivo regam. E civo regit. Alii e protegam tractum sit. *Goth.*

Porcae appellantur. Sic porcas et sulcos pro eodem sunit Festus, contra quod in voce importator, ubi legitur: *porca est inter duos sulcos terra eminens.* Ibi enim porcam aperte a sulco distinguit et revera diversa res est. *Porcae* alio nomine *lirae* dicebantur. Columella lib. I. cap. 4.: *Liras rustici vocant easdem porcas, cum sic aratum est, ut inter duos latius distantes sulcos medius cumulus siccam sedem frumentis praebeat.* Inde Glossar.: *porca τὸ μεταξύ τῶν αὐλάων ὕψος.* Tamen cum *liras* dixerint sulcos illos, qui in agris fiebant, ut inde in maiores sulcos sive fossas aqua decurreret, fieri etiam potuit, ut sulci illi *porcae*

etiam dicerentur, quod aquam frumentis nocere prohiberent, sed huius rei exempla desidero. *Dac.* Aliud etymon v. apud Varronem lib. IV. de L. L. nr. 4. (V, pag. 39. Sp.). Accursium l. 24. ff. de aqua plu. Adde Nomium (pag. 61. Merc.) 1. n. 304. et 2. (pag. 152. Merc.) n. 696. *Goth.*

Postliminium. Glossae: *Postilimen ἐπ'αὐδοῦς.* Falsum est, quod vetustissimi Iurisconsulti prodidare, in nomine Postliminium spectari tantum praepositionem post, reliquum productionis esse caudam, liminium. Nam postliminium recte ex Latini sermonis proportionem dicitur ἡ ἐπ'αὐδοῦς, ut contra Eliminium ἡ ἔξοδοῦς. Postliminii ius et religio ex Atheniensium fontibus derivatur, ut pleraque Romanorum alia; eodem iure apud Romanos erant, qui postliminio ab hostibus revertebantur, quo apud Athenienses ii, qui δευτερόποτοι καὶ ὑστερόποτοι dicebantur. Romani nolebant eum, cui tanquam mortuo iusta funerum facta erant, reducem limen insistere, quia funestari eo putabant tam limen utrumque et superum et inferum, si a mortuo calcaretur, quam et hominem ipsum. Nam et mortui in limine collocabantur, quod Graecis dicitur πρόθεσις νεκροῦ. Idcirco tecto perforato in aedes admittebatur, ne ominosum esset illi per ianuam ingredi, per quam tanquam elatus erat. Quod enim illi iusta facta erant, ob id tanquam elatus fingebatur. Athenienses eos, quibus absentibus factum erat, non prius aedes ingredi patiebantur, quam per sinum laxae stolae mulier eum demitteret, tanquam denuo renasci videretur. Unde δευτερόποτοι hoc est δευτερογενεῖς, πότμος enim factum nascentis. Qui enim semel ex aedibus elati sunt, nunquam postea eas ingrediuntur. Inde factum, ut quos mortuos putaverant, aut quos nunquam redituros sperabant, cum reverterentur, ex orco eos rediisse dicerent. Artemidorus: τὸν παρὰ προσδοκίαν σωθέντα φαρὲν ἐξ ᾧδου ἀναβεβηκέναι. Apuleius lib. XI. (p. 265, 80.): Confestim denique familiares ac vernulae, quique mihi proximo nexu sanguinis cohaerebant, luctu depositio, quem de meae mortis falso nuntio susceperant, repentino laetati gaudio, varie quisque munerabundi, ad meum festinant illico diuturnum, reducemque ab inferis conspectum. Qui locus plane ad hunc morem allusit. *Sca.* Postliminium est a limine et post; unde eum, qui ab hostibus captus in fines nostros postea pervenit, postliminio reversum recte dicimus. Nam limina sicut in domibus finem quandam faciunt, sic et imperii finem limen esse veteres voluerunt. Hinc et limen dictus est quasi finis quidam et terminus. Ab eo postliminium dictum, quia eodem limine revertebatur, quo amissus fuerat. Haec Iustinian. *Dac.* Postliminium receptum iis. Facile crederem haec verba male huc irrepsisse e glossemate scilicet. Sed occupavit doctissimus Cuiacius Observeat lib. II. cap. 23. *Idem.* Quae nationes in opinione. Quae desunt in fine non possumus assequi. Forsan dixerat Festus ceteras nationes in hac opinione fuisse, cum iis eadem utilitas perveniret. Putabat Fulvius Ursinus pro opinione scribi debere ditione. In fragmento Serviliae legis sic est: **QUIVE IN ARBITRATU. DITIONE. POTESTATE. AMICITIA** etc. Scripserit igitur Festus: Quae nationes in ditione nostra sunt, cum his etiam postliminium constitutum. *Idem.* Postliminium. Postliminio. Glossis Postlimen quoque dicitur ἐπ'αὐδοῦς ἀπὸ τοῦ πολεμίου, quod quid sit v. in l. Postliminium 19. ff. de captivis et postliminio reversis §. 5. Inst. quibus modis ius patriae potestatis. *Goth.* Dicitur. Est. *Idem.* Postliminium. Postliminio. *Idem.* Item qui servus. Itemque servus. Etiam servus postliminio redit l. 1. ff. de captivis. l. 2. l. 20. Cod. de Postliminio: 84. Eclog. 1. *Idem.* Muli et equi l. 2. ff. de captivis. Muli inquam clitellarii, Tull. huius enim bellitante v. l. 9. *Idem.* Navis. Vide tamen l. 2. ff. de captivis. *Idem.* Cum populis liberis. V. l. 5. §. l. 19. ff. de captivis. *Idem.* Cum foederatis et cum regibus postliminium nobis est ita, ut cum hostibus. Imo non est l. non dubito 7. ff. de captivis. *Idem.* Cum hic. Lege: cum sit postliminium non est. *Idem.*

Posticum. Liv. lib. I. (c. 18.): Regiones ab oriente ad occasum determinavit, dexteram ad meridiem partes, laevamque ad sinistram esse dixit. At Varro lib. VI. (VII, pag. 289. Sp.): Eius templi partes quatuor, sinistra ab oriente, dextra ab occasu, antica ad meridiem, postica ad septentrionem. Plin. lib. II. cap. 54. *Fulv. Urs.* Grammatici Graeci παράθυρα καὶ παραθύριον καὶ παράθυρα κατόπιν τοῦ οἴκου. *Sca.* Distinguo, posticum, ostium etc. dicitur posticum et postica, illud subintelligendo ostium: hoc subintelligendo ianua sive porta. Quare falsus est Servius, qui putavit semper in neutro anticum et posticum dici, nisi cum sunt voces augurum, qui posticam septentrionalem mundi partem, anticam vero meridionalem dicunt. In Glossis enim postica παράθυρα κατόπιν τοῦ οἴκου, vulgo porte de derriere. *Dac.* Et dextram anticam, sinistram posticam. Dextra et sinistra mundi pars varie accipitur. Nam auguribus et astrologis sinistra est oriens, dextra occidens, unde factum est, ut iis sinistra auspicia dextris meliora semper habita sint. Geographia sinistra est occidens, dextra oriens. Postis ortum astrorum observantibus sinistra est septentrio, dextra merides, eadem occasus siderum spectantibus sinistra est Auster, dextra Boreas. *Idem.* Sic etiam eo coeli pars. Auguribus merides antica, postica septentrio dicitur, quia ii meridiem spectant, ita ut ad sinistram orientem, ad dex-

tram occidentem habeant. Vide *sinistra*. *Idem*. Adde Nonium (pag. 217. Merc.) in *Posticam*. Ulpianus posticas vocat in l. 13. §. 7. ff. de usufructu. *Goth. Antica*. Vide supra *Anticum*. *Idem*.

Palatium. Vid. Varro lib. IV. de L. L. (V, pag. 59. Sp.). *Ant. Aug.* Palanto est Graece Παλλαντώ, sed eam Palatiam et non Latini matrem, sed uxorem dicit Varro IV. de Latino sermone. Sed hoc, inquit, alii a Palatia uxore Latini putarunt. Loquitur de Palatio. *Scal.* Solinus: a Palanto Hyperborei filia. Palanto Graece Παλλαντώ ait Scal. Sed contra Salmas. Palantho Graecum est, ἡ παλανθώ, non ἡ παλλαντώ, παλανθῆ est ἐπιουγός, παλανθός canus vel calvus. Unde σιλανθὸν et παλανθὸν κατὰ Silenorum in Graeco scriptore, ubi perperam legitur φιλανθον et inde vir doctus in libro de Satyra florum amantes Silenos sibi fingit, quasi φιλανθον Graecum esse possit pro φιλανθός, παλανθός calvus. Unde ἀναπαλαντίας recalvus. Παλανθός nomen urbis et montis Arcadiae a Phalanto quodam. Phalantus ab Hercule octavus cum Partheniis Laconibus Tarentum auxit et habitavit. Vide Servium IV. Georg. (Pag. 153. Ed. Dan.). Παλανθά igitur nomen proprium mulieris, ut Παλανθός viri. Notat hic Anton. Augustinus in veteribus libris legi Palante. Nos Palantia in veterrimo codice scriptum reperimus, quod esset ἡ Παλανθή. Sed quis ille Hyperboreus, cuius filia Palantho vel Palanthē? An nomen proprium? an gentile? Dionysius (lib. I. pag. 84.) Τρεβορίδα κόρην appellat, hec est ex Hyperboreorum regione: Λάτινον δὲ ἐκ τινὸς Τρεβορίδος κόρης, ἣν, πατὴρ εἰς ὁμηγεῖαν δόντος, ἐπήγετο. Hyperboreus igitur ille homo fuit ex Hyperboreorum regione. Ita tamen loquuntur Festus et Solinus, quasi nomen esset proprium, quum scribere debuissent: cuiusdam Hyperborei filia. Apollo Hyperboreus colebatur a Scythia. Servius: secundum Varronem et alios a filia Evandri Palantia, ab Hercule vitata et postea illi sepulta. Alia causa et aliud nomen. Pallantia ἀπὸ τοῦ πάλλας. Varro Pallantiam hanc uxorem Latini facit, nisi quis dicat Palantham tam apud Varronem, quam apud Servium esse legendum, τὴν παλάνθη. Nam Varro uxorem Latini esse vult et filiam Evandri, quam Festus Latini matrem et Hyperborei filiam. Palanthia pro Palanthā vitiose scriptum. Haec Salmas. in Exercit. Plin. Sed apud Festum et apud Solinum Hyperboreus absolute nomen proprium non est, sed gentile, Hyperborei filia, subintelligitur hominis. *Dac.* Vel quod palare, id est errare. Secundum etymon a palare Propertius et Ovidius amplexi sunt. Ultima Virgil. VII. Aeneid. (VIII, 54.). Sed eorum nullum verum est. Nam palatium prius dictum palanthum a παλάντιον, ut Graeci vocant summa montium iuga. Nam φάλας falae, arces, altitudines, unde et falantium Hetruscis coelum. Vide falae. *Idem*. Alii. Vel. *Goth.* Palanto. Palante. *Idem*. Ex Hercule. Et Hercule. *Idem*. Palatium sive Etrusca est vox, sive Latina, descendit a Sanscrita rad. pāl, tueri, regere. Est igitur palatium proprie i. q. castellum, arx, ἀκρόπολις.

Palmes. Non immediate a palma, sed a palmaribus, palmitibus, palmetis, palmes. Et male Varro lib. I. de re rust. (c. 8.) palmam. Sic enim dicitur et palmes, quasi parilemam dictam vult, quod uvas pariat; palma enim a similitudine palmae hominis dicta est, quod ut ex ista digiti, sic ex illa uvas nascuntur. *Dac.*

Pallas. Sive a πάλλειν, ab agitatione, ut ait Plato in Cratylo, sive a Pallante Gigante, quem interfecit, sive a Pallante palude, ut Tritonia a Tritone, nam Triton et Pallas paludes ad Syrtim minorem. Sed vide Minerva et Tritonia. *Dac.*

Pappi. Pappus antiqua lingua senex est. Atellanorum propria vox. Pomponius in pictoribus:

Pappus hac in aede habitat scenica, non sesquiscenica.

Ad cuius canitiei similitudinem Ianugo carduorum pappus dicitur. Graecis Πάππος. Sophocl. *Dac.* Locus Laetii est l. III, 387. Vide notam 32. ad Probum II, 1, 22. Corp. Grammat. T. I. pag. 109.

Papillae. Melius alii a papa puerorum cibo, quod a papare, comedere. Isidor. lib. XI. cap. 2.: Papillae capita mammaram sunt, quas infantes sugentes comprehendunt, et dictae papillae, quod eas infantes quasi pappant, dum lac sugunt.

Pauperies damnum. E leg. XII tab.: Si quadrupes pauperiem faxit, domino noxae dedita. *Dac.*

Palpari. Pro palpare molliter tractare, palpo percutere. Lucil. Sat. lib. 29.: Hic ubi me videt subblanditur, palpat, caput scabiat, pedes legit. *Dac.*

Pauciens. Titinnius in Geminae apud Nonium (pag. 157. Merc.): Postquam factus maritus hanc domum abhorres; Tuam etiam uxorem pauciens videbo. *Ant. Aug.*

Panus. Nonius (pag. 149. Merc. in v. Panus): Panullam. *Ant. Aug.* De Panicula et Panuellum

nos satis multa olim in Varronem. Glossarium: *Pannucellum*, πῆνσιον. *Scal.* Glomus lanæ carptæ et ad nendum paratæ, unde *panicula* lanosa coma milii arundinis. *Plaut. Mil. Gl. I, 1, (18.):*

*Quoius tu legiones difflavisti spiritu
Quasi ventus folia aut paniculam testoriam.*

Dac. Vide Nonium (pag. 149. Merc.) in *Panus*.

Patidana. Varro lib. IV. (V, pag. 48. Merc.): *Quod Saturnia porta, quam Iunius scribit, quam nunc vocant Pandanam.* Dicebatur etiam *Romanula* et *Libera*. *Dac.*

Pandicularis dies. An quod is dies in Deos omnes pariter extendi videretur, cum in eo iis omnibus communiter sacra fierent? *Dac.*

Pancarpiae coronae. Quicquid miscellum esset et ex variis rebus contextum consarcinatumque *pancarpum* Graeci dixere. Sic *pancarpum* apud Iustinianum novella CV. spectaculum ab omnigenis bestiis, quae depugnabantur et occidebantur ab hominibus, qui operam suam ad eas conficiendas locabant. Vide *Cassianum Collat. cap. 14.* *Cassiodor. lib. V. Epist. 42. D.* Augustinum adversus Secundinum. Sic *παγκάρπους στέφανους* Graeci dixere non solum ex omni florum, sed etiam ex omni genere fructuum compositas corollas, quales eae sunt, quibus columnarum frontes ornabantur, quas *ἐγκάρπους* vocat Vitruvius lib. IV. cap. 1. Vide *Salmasium* in *Iulio Capitolino. Dac.* Dixi ad Novellam 105. c. 1. *Goth.*

Panibus. Equus *October* dicebatur. Vide *October. Dac.*

Patalem. Locus Plauti est in Truculento, quam comoediam nos maiore ex parte a mendis vindicavimus:

*Ut ego me ruri hamaxari mavelim patalem bovem,
Cumque eo ita noctem in stramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum caenatas noctes mihi dono dari.*

Scal. Verba Plauti e *Trucul. II, 2, (22.)*. Ab eadem mente Graeci *παταλῆς* sive *πατάλους* vocant patales boves. *Athen. lib. IX. (pag. 376. A. vol. II. pag. 825. ed. Dind.)* *Πετηνούς* vocat Hesych. Sed vet. Plauti codd., ut et Festi, non *patalem* habent, sed *patulum*. Quae vera lectio videri possit, sive potius *patulem*, ut *patulus* et *patulis* promiscue dictum sit. Non pugnabo tamen, si quis *patalem* retineat. *Patalis* enim recte dici potuit a *patare*, unde compositum *expatate. Dac. Patalem.* *Patulum.* Adde infra *Propatulum*. In sacrificiis id requirebatur in tauro, ut diversa cornua haberet et late paterent, quemadmodum in ove, ut duos dentes haberet caeteris longiores. Supra *Bidental*. Ab eo patales boves. *Goth.*

Patagium. Patagium assuebatur vestimentis mulierum, ut clavus virorum. *Livius lib. IV. (c. 25. fin.):* *Placet tollendae ambitionis causa tribunos legem promulgare, ne cui album investimentum addere petitionis causa liceret.* Lege: *ne cui clavum in vestimentum.* Nam ex corrupta scriptura *clabum* manavit error. *Scal.* Unde *patagiatae vestes* Plauto *Epidic. II, 2, (47.)* et *patagiarii* in *Aulul. (III, 6, 3.)*. Patagium autem sic dictum vult *Scal.*, quod quibusdam maculis et naevis inspersum erat, a patago morbo pestilenti, quo qui moriuntur, nullum indicium morbi relinquunt aliud, quam naevulos in parte corporis. Patagi meminit *Plautus* (cf. *Fragm. ex amissis Com. 50.):*

Mecum habet patagus morbus. Ais.

Patagus a *πατάσσω* ferio. Turnebus putavit patagum esse morbum vitis, cum sauciatur ligone in ablaqueatione. Legitur enim apud Theophrast. *πάταγον εὐλαβούμενοι*, ubi Theodorus legisse videtur *πάσσαλον. Dac.* Adde Nonium (pag. 540. Merc.) in *Patagium. Goth.*

Patricius vicus. In Exquilium parte fuisse certum est. Vide *Septimontio. Dac.*

Pagi. A Dorico *παγά* pro *πηγή* fons. *Servius II. Georg. (pag. 116. ed. Dan.):* *Villas, quae pagi ἀπό τῶν παγῶν appellantur, haec est a fontibus, circa quos villae consueverunt condi.* Unde et pagani dicti sunt quasi ex uno fonte potantes. Pagus constat e pluribus vicis, ut vicus e pluribus casis, nullo moenium ambitu, accolis dispersis in plano circa flumina vel fontes, qui ad unum locum consilii causa coeunt. Itaque distinguuntur pagani a montanis. *Cicero pro Domo (c. 28.):* *Nulli pagani aut montani, qui non amplissime de meo reditu decreverunt.* Vide *Publica sacra*, adi et Manut. de quaesitis per epistolam lib. III. quaest. 7. Pagus etiam Latinis idem quod *ἔθνος* vel gens, et quemvis amplum regionis tractum totamque aliquam praefecturam gentemque quamlibet populosam significat. Glossae: *Pagus τοπαρχία, χώρα τις, νόμος.* Hinc Helvetiorum tota gens in quatuor pagos divisa apud Caesarem. Hinc vox nostra Gallica *pays. Dac. Aquae.* Fontes. *Goth.*

Paginae. A pagendo, id est pangendo. Graecis *σελίδες*. *Paginae* antiquis de libris chartarum proprie dicebantur et ex una tantum parte scriptae erant. *Tabellae* vero de membranis et ex utraque parte scribi solitae. *Dac.* *Figuntur.* *Figantur.* *Goth.*

Parens. Parentum et patrum nomine avi et proavi continentur, ut filiorum voce nepotes, nepotum vero omnes posterii. *Dac.*

Parret. Cicero in Verrin. Divin. (17, 56.): *Si paret eam se et sua Veneris esse dixisse.* Et lib. IV. (Act. II, 2, 12.): *Si paret fundum Capenatem, quo de agitur, ex iure cum P. Serviliū esse.* Et lib. V. (Act. in Verr. II, 3, 22.): *Si paret, iugera fundi esse plura.* Et (Ibid. II, 3, 28.): *Si paret adversus edictum fecisse.* Et pr. Q. Rosc. (c. 4.): *Si paret H.S. DCCC. dari.* Iustin. lib. V. Inst.: *Si apparet eum dare oportere.* Cui formulae addit Theophilus: *Condemna eum iudex.* Ant. Aug. In fine lege: *ut fieret paret, quod et inveniat in Comparet, Apparet.* Scal. In formulis iudiciorum dandorum primas tenebat *paret.* Petron. (pag. 175. ed. Lips.):

Iurisconsultus paret, non paret, habeto

Atque esto quicquid Servius et Labeo.

Apud veteres enim multa verba duplici coniugatione inflexa leguntur, *caveo, cavo* Horat. *Ferveo, fervo* Virg. *Fulgeo, fulgo* Lucret. *Indulgeo, indulgo* Terent. *Oleo, olo* Plaut. *Dac.* Adde quae de hoc genere exposui in Ed. Opp. min. Prisciani, quae prodit L. B. 1818., pag. 344. seqq.

Paribus equis. Pares dicebant binos et fratres. Propert. lib. III. Eleg. 7.:

Electosque pares sylvestri exubere reges.

Sic contra *fratres* dicebant pro binis et paribus, inde *fratrare* puerorum mammae dicuntur, quod velut fratres pares oriuntur. *Dac.* Adde supra *Pararium aes.* *Goth.*

Pararium. Quod pro paribus, hoc est binis equis equitibus dabatur. Vide *Paribus equis.* *Dac.* *Quod pro binis equis.* Quod pro paribus, id est binis equis dabatur. Ita Festum scripsisse puto; facit vox *Paribus* infra. *Goth.*

Parici. Persuaserunt sibi viri docti *Paricos* quaestores dictos, qui rerum capitalium causa creati essent. Nos contra omni opere contendimus non *Parici quaestores*, sed *Paricidi quaestores* legendum esse. Vide vocem *Quaestores*. Ita igitur vocabantur Quaestores rerum capitalium. Clausula vero *Paricida esto* in omni re capitali ponebatur. Cicero II. de Legib. (9.): *Sacrum sacrove commendatum, qui cleperit rapsitue, paricida esto, id est capital esto.* Scal. *Id autem.* Indemnatum. *Goth.*

Parumper. A Graeco potius *παῦρόνπερ*. *Dac.* Sane credibile est, Latinorum encliticam *per* et potestate sua et origine eandem esse atque Graecorum enclit. *περ*, quae ut satis notum est, orta est ex *περ*. Alius sententiae videtur esse Doederlin. Syn. Lat. tom. I. pag. 15. quem vide.

Parasangae. Ex Herodoto et Hesychio 30. stadia continent. Sunt tamen; qui usque ad 60. tribuant. *Dac.*

Penuria. Optime Voss. (Etym. sub. v. *penuria*): *Quod penui minus sit.* Nam a *penu* deducit *penuria.* *Dac.*

Pellicea. A Graeco *πάλλακες*. Gellius lib. IV. cap. 3. Sed cum pellex sit eius, qui habeat uxorem, *παλλακή* vero coelibis, magis placet Iano Guilielmo, ut *pellex* sit a *pelliciendo*, ut ab *illiciendo illex*. Contra tamen Voss. in Etymol. Quis nescit, inquit, cum voces ex una lingua in aliam transfunduntur, quemadmodum in vinis fit, ita et haec quoque nonnihil abire a priori natura? Quare mihi quidem dubium non fit, quin pellex sit a *παλλακίς*, extrito *i* et converso *a* in *e*. Hoc Vossius (Etym. sub v. *pellex*). Sed cum Graeci *πάλλαξ* et *πάλληξ* dixerint, inde facilius *pellex*. *Dac.* Sed etiam *mares*. Ait mares etiam pellices dici, quod verum est. Hesych: *παλλάκιον, μισγάκιον*. Gloss. vet.: *παλλακή concubina, succuba, pellex*. Item: *πάλληξ pupa, pupula, catulaster*. Item: *παλλάκιον concubinus*. Ubi manifeste legendum *concubinus*. Neque enim unquam *pallacion* de scortatione dici potest, sed de scortillo. *Idem.* *Pellex aram Iunonis ne tangito.* Hoc est ut interpretatur Granius Flaccus in libro de iure Papiriano, pellex nulli viro uxorem habenti ne nubito, si nupserit, crinibus demissa. Demissis crinibus in tristitiae signum. Ovid. (Her. X, 137.):

Aspice demissos, lugentis more, capillos.

Idem. Vide l. 144. de v. sign. *Goth.* *Pellicum.* Pellitum. *Idem.*

Paedidos. A *paedore*, quod *ἀπό τοῦ παιδός*, alii *pedor* a *pede*, ut sit pedum illuvies. Gloss.: *paedor ῥύπος, ἀνήμερος*. *Dac.* Forte a pedibus seu pediculis v. infra *Pedibus obsitum*. Is autem videtur esse, qui Nonio (pag. 163. Merc.) *paeminus* ac mali odoris a *pedore*, ubi vereor ne legendum sit *pedidosum*, non

pevminosum. Goth. Falsissime a Graeco παῖδες derivat Festus. Cohæret potius cum *v. pudere* et dialecto tantum differt a *foetor*, *f* in *p*, *d* in *t* mutatis.

Pacana. Quod *remedians morbis* etc. Mendosa verba vel maxime inepta. *Ant. Aug.* Vide Servium ad illud X. Aen. (738.): *Lactum pacana secuti*. Mihi maxime placet *pacan* dici a παῖω *medeor*, quia malorum avertendorum potens est Apollo, quare et ei in carminibus secularibus supplicabatur. Unde et preces illae *pacanae* dictae. Postea tamen *Pacanae* dicta quaevis alia carmina, quae diis canebantur. Imo et ipse Iupiter apud insulam Rhodon cultus sub *Paeania* nomine. Notandum praeterea *Paeanam* etiam dici de funebri carmine, ut alibi monuimus. Hesych. Aesch. in Choephor. (149.). *Dac.*

Peligni. Pacinus, a quo *Pacinales*; alii *Pecinus*, a quo *Pecinales*; nos *Picinus*, a quo *Picentes*. Sed vide *Picena*. Dionys. lib. I. (pag. 9. et 11.) *Peuceetius* Oenotrii frater *Peuceetiam* condidit. *Ant. Aug.* E *Sabinia* tamen ortos dicit Ovid, III. Fast. (96.):

*Et tibi cum proavis, miles Peligne, Sabinis
Convenit.*

Dac. Ducta Volsini. Scribitur *Volsini*, *Volsuri*, et *Volsei*. Sed in re adeo obscura iudicare difficile. *Idem.*

Pales. Vide *Parilibus*. *Ant. Aug.* Eadem, quae *Vesta*. Eius festa *Palilia* et *Parilia*, quamvis *Mario Victorino Palilia* displiceant, et placeat *Parilia* tantum dici. Celebrabantur XI. Kalendas Maii sive 12., ut Ovidio placet lib. IV. Fast. (820.). *Dac.* Adde *popularia sacra*. Dies natalis urbis Romae; dixi l. 7. Cod. de Fer. *Goth.*

Partus. Pro nascendo ponitur et pro parato. Ut partus, ita partitudo et partio dicitur. Vide *Notinium* (pag. 217. Mero.) in *Partus*. *Goth. Naevius.* Ennius. *Idem.* Male parta male dilabuntur. Proverbi species. *Idem.*

Parones. Vide *Myoparo*. *Dac.*

Passer. Plautus *Persa* (II, 2, 17.):

Vola curriculo. P. istuc marinus passer per circum solet.

Notavimus ad Ausonium in illud ad Accium Paulum Rhetorae *Begerritanum* (epist. XI.):

Ovum tu coque passeris marini.

Scal. In fine lege *struthiocamelum*. Passerem autem vocarunt veteres, quod avis esset, imitatione Graecorum, qui στρουθίον vocant et *marinum*, διαπόντιον, quod peregrinus et ultra marinus, et *struthiocamelum*, quod colli et crurum longitudine camelo similis esset. *Dac.*

Pascito linguam. Vide *Comperce*, *pascito* pro *parcito*. *Salmasius* tamen legebat *parcito*. Perperam legitur, inquit, *pascito linguam*, quod ineptum est. *Compescere* quidem dicitur coercere, quod proprie sit in idem pascuum cogere animalia, et compellere, cui contrarium dispescere, sed pascere simpliciter pro coercere inauditum est. *Parcere linguam* φιλοσοφία τῆς γλώσσης tacere, abstinere linguam. *Dac.* *Pescito* linguam *Ambrosius* III. de virginibus velandis: *Gentiles idolis suis reverentiam tacendo referunt*. Adde l. 5. Cod. de his, qui ad Ecclesiam confugiunt, vel ibi exclamant. *Goth.*

Pastillum. Pastillum et pastillus a pane, *paniculus*, *panicillus*, *pastillus* genus libi rotundi, quare in glossis *pastillus*, τροχιστός, τροχιστής ἄρτος. *Dac.*

Passales. Vide supra *Passales*. *Dac.*

Phascola. Quas vulgus *peras* vocat. Optime, nam Graecum est φάσκολον, quod *Hesychius* interpretatur *Marsupium*. *Dac.* *Phascola*, alii *Pastola*, alii *Phacella*. *Goth.* *Pernas*. Penas vel peras. *Idem.*

Praetoria cohors. Initio Praetores erant, qui deinde consules. Ii bella administrabant et ab iis *Praetoria cohors*, quae ad praetorum tutelam: porta *Praetoria* in castris, quae Praetorium spectabat, et ipsum Praetorium Praetoris tabernaculum dictum, quae nomina post deletum ipsum Praetorum nomen usurpata, sub consulibus scilicet et Imperatoribus. Ad exemplum praetoriae cohortis, quae in exercitu ad tutelam imperatoris, Augustus novem Praetorianorum cohortes fecit, quae et postea auctae sunt. *Dac.* Initio praetores erant, qui nunc consules. Adde *Novell.* 24. et 26. *Varro* IV. de L. L. (pag. 86. pag. 90. Sp.). *Goth.* Quorum tabernaculum Praetorium l. 31. Cod. de Episcop. l. penult. Cod. de off. rect. provinc. l. 3. Cod. de operibus publicis. l. 3. Cod. de Metatis. l. ult. Cod. Theodos. de officio omnium iudicum. *Vopiscus* in *Aureliano*. *Idem.*

Prorsum. Vide *Prorsus*. *Dac.*

Prandium. A Graeco πρῶν ex *Plutarcho*. *Scal.* Vocem Graecam, quae hic desideratur ἔνδιον esse putavit *Canterus* *Varr.* lect. lib. IV. cap. 28. ex *Plutarcho* lib. VIII. *Sympos.* Probl. 6. Sed frustra. Nam

ἡνδίων Plutarchus non πρωινόν matutinum, ut hic Festus de prandio, sed δειπνόν id est vespertinum. Melius igitur Scaliger, qui ex eodem Plutarcho supplet πρωί id est mane. Nam pro πρωί flores dicebant πρᾶν et inde prandium, nisi dicas cum Voss. prandium esse a πρᾶν et ἔδω, quod mane edatur. Et hoc magis placet, quam quod olim Caesar Scaliger, qui prandium dici putavit a paratum, quia iterum ad opus parati essent illico, vel quod olim Kekermannus, qui a perendinis reliquiis prandium deduxit, quas veteres mane comederent, lautius vesperi unaque cum aliis coenaturi. *Dac.*

Praetextas. Comoediarum nomen est ab argumento vestibusque sumptum. Graecae enim fabulae a Latinis conversae, quales omnes sunt Plauti atque Terentii, *palliatas* dicuntur, *togatas* vero et *praetextas*, quae argumento ab urbanis rebus sumpto vel de togatis viris, vel de praetextatis pueris et puellis compositaes fuerunt. De his Horatius in Arte (v. 286. seqq.):

— — — vestigia Graeca
Ausi deserere et celebrare domestica facta,
Vel qui praetextas vel qui docuere togatas.

Vide *Togatarum. Ant. Aug. Praetextae pro Praetextatae. Horatius:*

Vel qui praetextas vel qui docuere togatas.

Id est praetextatas. Fabulae argumento Romano aut Togatae aut Praetextatae. Comoediae quidem Togatae: Tragoediae autem Praetextatae. Afranius et Titinnius Togatarum poetae dicuntur. Ennius, Pacuvius, Attius Praetextatarum. Nam Ennius Scipionem, Pacuvius Paulum, Attius Brutum et Aeneadas seu Decium Tragoedias docuerunt. Ergo non mediocriter errant, qui ad hunc Festi locum, item ad locum Togatarum Togatas de togatis viris: Praetextatas de pueris ac puellis praetextatis compositas fuisse annotarunt. Ipsi viderint, an Scipio, Brutus, Decius, qui se devotavit, pueri habendi sint, et an Lucretiam, cum se interficeret, puellam putandum sit. Haec sunt viris et gravissimis et magni in literis nominis indigna. Ratio in promptu est. Toga populi est et popolare argumentum Comoedii. Praetextae magistratum, quae sunt gravissimae personae et cothurno, non socco aptae, vel quod, ut ait Asconius in praetura Urbana, praetexta honestorum erat; toga viliorum. *Dac. Scriptas. Scriptae. Goth.*

Praetoria porta. Vide Praetoria cohors.

Praes. Festus ait praedem dictum esse, quod interrogatus a populo, si praes esset, respondebat, Praes. Supple Sum. Praesesse antiquitus significat praesentem esse, παρῆναι, unde superest participium *praesens*. Ausonius auctor valde bonus, dignus qui meliore saeculo natus esset, ait in ludicro dramate septem sapientum:

Thalis autem, ἔγγυα, πάρα δ' ἄτα protulit.
Spondere qui nos, noxa quia praes est vetat.

Praesest, πάρεστι. Graecus interrogatus, εἰ πάρεστι respondet potius πάρα, quam παρῆμι. Sic Romanus interrogatus, an praeses? respondebat, praes, non praesum. Varro (pag. 250. Sp.): *Itaque praes, qui a magistratu interrogatus in publicum, an praesest; a quo et cum respondet, dicit, praes.* Ita enim legendum apud Varronem. Alioqui scio antea non satis perspicuum neque Varronis neque Festi locum fuisse. Multorum scriptorum Latini nominis codices calamo exarati habent *praesest*, pro quo vulgati *praesto est. Scal.* Sed verisimilius videtur, ut *praes* dicatur a prae, ut ita dicatur qui praesto est, ut fideiussor, quomodo et idem dicitur ἔγγυος ab ἔγγυς prope, iuxta. Inde *compraes. Dac.* Vide supra *Compraeas et Manceps*. Glossis ἔγγυος, ἀνάδοχος, iisdem ἔγγυητής fideiussor, sponsor; ἔγγυητής vades; ἔγγυη vadimonium, fideiussio. *Goth.*

Praesiderare. Graeci προχειμάζειν, προχειμασις, praesideratio. Quidni et Praesideratio ἡ ἐπιχειμασις dici poterit? Vide Vegetium. Hoc autem ita dicebant veteres Romani, quia anni tempestates sidera vocabant, et confectum sidus vel persactum hiemis aestatis sidus dicebant. *Scal.* Sed frustra Scaliger. Notum est ortum et occasum siderum faedas tempestates ciere. Cum autem sideris effectus, nempe tempestas causam anteveniebat, praeveniebat, id est sideris ortum vel occasum anticipabat, hoc Graeci προχειμάζειν dicebant, Latini praesiderare, quod ante sidus veniret, id est immaturum. Inde et desiderare dictum, quod proprie finem tempestatis significat, quasi quod desinit siderare, id est χερμαίνειν, ut deferre dicitur, quod ferre desinit et detonare, quod desinit tonare, sic deludere ludi finem facere. Hinc desiderari res dicitur, quae abiit, nec amplius extat. Ita ergo et desiderare de sidere confecto, quod Graecis ἀποχειμαίνειν, postea traductum ad alia. Sidus Vergiliarum et Arcturi confectum legere est apud Martium, quod de anni tempestate non potest accipi. Nempe confectum sidus dicitur, quod praesens est ἐν τῷ φανεῷ vel ἐν τῷ ἀφανεί, totum

D d d d *

scilicet exortum vel absconsum, sedata iam tempestate, quam ortus vel occasus sideris excitaverat. Hinc illae locutiones: *Moto sidere nondum confecto*. Plin. lib. XVIII. cap. 26.: *Accedit confusa rerum obscuritas, nunc praecurrente, nec paucis diebus tempestatum significatione, quod προχειμάζειν Graeci vocant, nunc postveniente, quod επιχειμάζειν*. Et plerumque alias citius, alias tardius coeli effectus ad terram deciduo, vulgo serenitate reddita confectum sidus audimus. Non aliter confectum sidus dici solebat, quam ubi tempestas, quae sideris erat effectus, deciderat ac saevierat. Ita Magnus Salmasius in exercit. Plin. Sed notandum est, quod επιχειμάζειν dixit Plin. illud μεταχειμάζειν Vegetium dixisse. Επιχειμάζειν autem, cum die legitimo et solenni nascitur tempestas. Ita enim lib. IV. cap. 20.: *Aut enim circa diem statutum aut ante vel postea tempestates fieri compertum est, unde praecedentes, προχειμασιν. Nascentes die solenni, επιχειμασιν: subsequentes μεταχειμασιν Graeco vocabulo nuncupaverant*. Dac. Adde supra *Considerare*. Goth. Siderosus Glossis ἀστροπλήξ, επιληπτικός, qui alibi Caducus. Idem. Vocabulis sidus, siderare, considerare, desiderare, praesiderare, et quae ex his sunt derivata, subest omnibus radix Sanscrita tschit, tschint, quae significat animadvertere, reputare, considerare. Etenim quemadmodum ex Indico tschihnam ortum est Latinorum signum, ita ex tschit, tschint facta esse videtur radix sid, unde sidus (tschitas) i. q. nota, signum. Inde derivatum siderare significabit ex signis quibusdam animadvertere, vel signa animo concipere, i. e. cogitare, quare considerare erit συμβάλλεσθαι, συλλαμβάνειν; praesiderare, praenotare, signum ante tempus animadvertere; desiderare in cogitatione defixum esse; desiderium defixa in aliqua re cogitatio. Haec nativae illorum verborum videntur esse notiones.

Praesidium. Ut a sub et sedendo subsidium, ita a prae et sedendo praesidium. Unde in Glossa. exponitur: παραφυλακή, προστασία. Item praesidia φυλακή, φρουρά. Dac. Πρόνοια, φυλακαί, φρουρά, ὀχύρημα. Goth.

Praestinare. Plaut. in Capt. (IV, 2, 68.): *Alium piscem praestinatum abire* et in Pseud. (I, 2, 36.): *Ut piscium quicquid est, pretio praestinem*. Ant. Aug. MS. codex: apud Plautum praemere est, ut testatur Voss. Cfr. Plaut. Epidic. (II, 2, 93.):

Ut enim praestines argento, priusquam veniat filius.

Praestinare et *destinare* a prae sive de et obsoleto stano vel stino. In Glossis praestino exponitur προορίζω, definitio, constituo, praedestino. Dac.

Praestitem. Praestites προστατήριοι. Praestites Lares iidem, qui προστατήριοι θεοί apud Graecos. Scal. A praesto, praestes, ut ab antisto, antistes. Dac. Qua. Quem. Goth.

Praestolari. Praestum a veteribus erat in usu, a quo remansit praesto adverbiale, ὑποκοριστικόν praestulus, vel ut antiqui scribebant praestolus, inde praestolari. Praestus seu pragatulus ἐπίμονος, προσκαρτερῶν, προσλιπαρής, pro quo praesens usitatum, ut praesens animus. Glossarium: Praesens ἐπιφανής καὶ παρῶν καὶ εὐχαλκος. Lege: καὶ εὐαλκος, εὐαλκος est fortis, quod et εὐαλκῆς quoque dicebatur. Scal. Alii tamen a praesto immediate praestolari. Beda de orthographia: Praesto per o scribendum, non per u, unde praestolari, non praestulari. In Gloss. praestulari et praestolari προσκαρτερεῖν, παραμένειν, περισκοπεῖν, ἐπιτερεῖν. Dac. Adde Nonium (pag. 161. Merc.) in Praestolari et (pag. 475. Merc.) Praestolat. Goth.

Praeficae. Varro lib. VI. de L. L. (pag. 351. Sp.) versus Naevii in Freto ita refert:

Haec quidem Hercle opinor praefica est: nam mortuos conlaudat.

Et id magis placet Gab. Faerno optimo numerorum censori. Ant. Aug. Glossae: Praefica, ἡ πρὸ τῆς κλένης ἐν τῇ ἐκφορᾷ κοιτομένη, θρήνηδος ἐπ' ἐκφορᾷ. Scal. Lamentatrix. In Barbaricis institutis et legibus praeficarum Aristoteles meminerat, quia Phryges proprie dicuntur barbari, eorum autem inventum praeficae et Naeniae. Papin. in Epicedio patris (v. 244. seq.):

Ut Pharios aliae ficta pietate dolores

Mygdoniosque colunt et non sua funera plorant.

Praeficae autem dictae, quia praeficerentur ancillis, quemadmodum lamentarentur. Varro lib. VI. de L. L. (pag. 350. Sp.) ubi hunc Plauti locum laudat ex Trucul. Act. II. sc. 6. (14.):

Sine virtute argutum civem mihi habeam pro praefica

Quae alios collaudat, eapse se vero non potest.

Ubi apte quidem Plautus verbo collaudat usus est, et ut Naevius supra, quod viris doctis notatum oportuit; illud enim rem non minimi momenti nos docet, nempe praeficas laudes mortuorum cecinisse, unde recte Paeana canere dictae sunt. Aeschylus in Choephoris (v. 149.):

Παῖδνα τοῦ θανόντος ἐξανδωμμένας.

Quod male reprehendit Scholiastes, cum et alii quoque paeana in re funerea usurparint, unde et doctissimus Hesychius παῖνι στυγνῶ, inquit, θρηνητικῶ ὄμνῳ. Et sane ut *Paeon*, qui primo in rebus tantum laetis canebatur, rebus etiam tristibus accommodari passus est, sic *Naenia*, cuius prima origo in re funerea, rebus laetis venire etiam aliquando consuevit, ambo quasi mutatis partibus. Vide *Naenia*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 66.) in *Praeficae* et in *Naenia* (pag. 145.). *Goth.* *Praefica* non descendit a *praeficiendo*. Hoc enim si verum esset, *praefica* non quae esset praefecta significaret, sed quae praeficeret alios. *Praefica* posteriore compositionis parte cohaeret cum radice eadem, quae est in vv. *facundus*, *Fecialis*, *vates*, *vox*, *convicium*, quibus omnibus subest radix Sanscrita *vatsch*, dicere, loqui; ipsumque vocabulum Lat. *vox* nihil est aliud nisi Indicum *vatsch*. Cui rationi magnopere favet, quod *Aper* de verb. dub. pag. 2250. ap. *Putsch.* testatum reliquit: *Vates*, quos olim *vacios* appellabant. Ergo intelligitur, in his vocibus procudendis eandem normam demutatorum vocalium valuisse, quam saepe animadvertimus, *a*, *e*, *i*, *o*, in: *vatsch*, *vates*, *Fecialis*, *convicium*, *vox* cet. Est igitur *Praefica*, praeloqua, praecantatrix. ●

Praesagire. Glossis προμαντεύειν. Iisdem *Praesaga* προμαντις. Dicitur etiam *praesagitur* pro *praesagit* teste Nonio (pag. 476. *Merc.*). Adde infra *Praesagitis*. *Goth.* *Sagax*. Vide infra *Sagaces*. *Idem*.

Praecidaneae. Barbarus mutilator putat a *praecidendis* frugibus, non advertit, quid sit *praecidaneae*, quid item *succidaneae*, praecidaneae hostia imitabatur Graecorum προτέλειαν; quae sunt *Atteio* *Capitoni* *feriae praecidaneae*, Graecis eae προτέλειος ἡμέρα, *succidaneae* τὰ δεύτερα ἀμείνω, et non a caedendo, sed a cedendo per *e*, unde succedaneum etiam apud Iurisconsultos. *Gellius* aliter. *Scal.* (Vide *Praecidaneae* dicitur.) *Praecidaneae agna*. *Praecidaneae* et *succidaneae* hostiae non a praecidendo et succidendo dictae sunt, ut infra putat *Festus*, sed a praecedendo et succedendo. Unde et *praecidaneae* *seriae*, *praecidaneum* *sacrum* etc. Pro *praecidaneo* dicebant etiam *praecidarium*, ut *pedaneum* et *pedarium* et similia. *Dac.* Item *porca*, quae *Cereri* mactabatur ab eo. *Marius Victorin.* lib. I. artis *Grammat.*: Qui iusta defuncto non fecerunt, aut in faciendo peccarunt, his porca contrahitur, quam omnibus annis immolari oportet, antequam novam quasi dapem mereat de se capere. *Gellius* paulo latius lib. IV. cap. 6.: Porca etiam praecidaneae appellata, quam piaculi gratia ante fruges novas fieri coeptas immolari *Cereri* mos fuit, si qui familiam funestam aut non purgaverant, aut aliter eam rem, quam oportuerat, procuraverant. *Idem*. Id est glebam non obiecisset. *Gleba* illa in os solebat iniici. *Cicero* II. de *Legg.* (22, 58. vide ibi *Goerenz*. *Excurs. I.*): Priusquam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis. *Valer. Max.* lib. V. cap. 3.: Post obitum nullam *Atticae* regionis, quae ossibus eius iniiceretur, glebam invenit. Inde *Horat.* *Od.* 28. lib. I. (v. 23. seq.):

At tu nauta vagae ne parce malignus arenae

Ossibus et capiti inhumato

Particulam dare.

Et hunc morem in Graecis fuisse testatur *Aelian.* in *Var. hist.* cap. 4.: Νόμος καὶ ἦν Ἀττικὸς, inquit, ὃς ἂν ἀτάφῳ περιτύχῃ σώματι ἀνθρώπου, πάντως ἐπιβάλλειν γῆν. Et haec fuit veterum Romanorum superstitio, ut, si vel minimum os terra tegerent, cadaver integrum pro sepulto haberetur. Quare iis, qui peregre mortui erant, vel os vel digitum, vel etiam crinem servabant, cui pro toto corpore iusta fierent. Vide *Membrum abscindi*. *Idem*. *Praecidaneum* idem quod *praecidendum* *Nonio* (pag. 163. *Merc.*) a praecidendo, id est immolando. Vide infra *Praecidere*. *Goth.* *Vocabatur*. Dicebatur. *Idem*.

Praeciae. Ut a praecclamitare praecclamitatores, sic *praeciae* a praecire, illi praecones dicebantur, nam praecire praecclamare, cire clamare. *Dac.*

Praeiurationes. *Livius* lib. II. (c. 45. fin.): Centurio erat *M. Flavoleius*. *Victor*, inquit, *M. Fabius* revertar ex acie: si fallat, Iovem patrem *Gradivumque Martem* aliosque iratos invocat deos. *Idem* deinceps omnis exercitus in se quisque facit. Vide *Polyb.* lib. VI. (c. 21, 3.). *Fulv. Urs.* Cum publice iusiurandum praestandum erat, adhibebantur qui praeciurationes facerent, id est conceptis verbis ante alios iurarent. Post quos iurantes dicebant tantum *idem in me*. *Dac.*

Pronurus. Glossae *Cyrilli*: ὑγγόνου γαμεταί, *pronurus*. *Oenone* erat *pronurus* *Laomedontis*. *Dac.*

Praeneste. *Idem* (Praecedit enim apud *Dacer.* *Praemiosam*, ubi *Festus* *Catonis* meminit.) *Cato* apud *Servium* (pag. 496. ed. *Dan.*): Quia is locus, inquit, montibus praestet, *Praeneste* oppido nomen dedit. In montibus autem locatum *Praeneste* ex *Strabone* et aliis notum est. Unde *Virgil.* (*Aen.* VII, 682.) *Altum* vocat: Quique altum *Praeneste* viri. Sed de etymo dissentit *Servius* (pag. 495. ed. *Dan.*): *Praeneste*, inquit, locus est haud longe ab urbe, dictus ἀπὸ τῶν πλῆθων, id est ab illicibus, quae illic abundant. Alii a *Praeneste* quodam *Ulyssis* nepote dictum volunt. *Dac.*

Promissus. Gloss. Cyrill.: προβάλλω, promitto; item: προπέμπω, promitto; item: καθειμένος ἐν γυναικὶ, promissus, promissaque barba. Virgil. in Bucol. (VIII, 36.). *Dac.* Vide *Pro* et *Praemissus*. *Goth.*

Promiscam. A miscere dixere *miscus* et *miscuus*, *promiscus* et *promiscuus*. A *promiscus* *promiscam*. Plaut. Pseud. 4. v. (IV, 5, 11.):

Ut mea laetitia lactus promiscam siet.

Varro:

Cetera promiscam voluit communia haberi.

Dicebant et *promisce*. Plaut. Persa vers. ult. (V, 2, 62.):

Promisce hunc volo ludificari.

Dac. *Promiscus* pro promissione. *Goth.* Intelligitur ex sermone Sanscrito, qui fieri potuerit, ut et *promiscuus* et *promiscus* diceretur. *Miscr* est miscere, et *miscras*, a, am, mixtus, adiectivum. Igitur ex syllaba *pras* factum est *scuus*, et semivocali plane abiecta, *scus*, quare et *promiscus* et *promiscuus* dictum esse credibile est. Sic *r* in *i* transit in *vv*. *haro*, *baiulus*, *baiulo*, quae descendunt a radice Sanscrita *bhri*, fero, unde *bharas*, onus. Adverbia in *am*, ut *promiscam*, *protinam*, alia, proxime respondent Sanscritis in *am*, de quibus vide Bopp. in Lehrgeb. der Sanscrita-Sprache Reg. 603. 2).

Promonstra. A pro, id est prae et moneo. *Dac.*

Primordia. Glossis: ἀρχὴν γένους. *Goth.*

Promulgari. Addendum esset antequam accipiantur, vel ferantur. Neque enim de legibus acceptis iam a populo id recte dicitur. Sed cum trinundino die propositae sunt, totoque illo tempore, antequam suffragatum sit. *Ant. Aug.* Quasi *provulgari*. Becmannus a Graeco προμολογέω a πρό ἔμου et λόγος. Alii a μύλλειν, quod est ore indicare, teste Eustathio. Sed Festum sequor. *Dac.* Glossis: *Promulgar*, νομοθετεῖ, προκηρύσσει, φησὶς. Inde promulgatio in l. 13. §. 2. ff. de excus. tutorum. Ceterum proprie promulgari dicebantur leges, cum primum in vulgus edebantur, ut hic, et cum trinis mundinis scriptae proponebantur publice, ut legi possent ab iis, qui in urbem e rusticis tribubus ac municipiis veniebant; postea ferebantur et in aes incidebantur. Cicerō 1. et 6. Anton. (Phil. I, 10. V, c. 3, 7.) pro Flacco et III. de Legib. (c. 4. et 19.). *Goth.* Recte videtur statuare Doederlin. Syn. Lat. tom. IV. pag. 149, qui *promulgare* et *provulgare* eiusdem originis verba esse censet. Eodem enim modo ex v. μέρος paro, ex v. tremere, trepidus, ex v. Μοῖρα Parca, ex Sanscrito bahulas, Graeco πολύς, multus, ex v. bellus (unde βέλτιον βέλτερος) melior (cf. Fest. sub h. v.) ex Sanscrito bhuvanas humanus; sic globus et glomus affinia, ὕπνος et somnus, Sanscr. swapnas, σμνός pro σβνός, a σβέσθαι, et multa alia.

Promulco. Mibi mirum videtur, promulco trahi navem, cum id Graeco verbo remulco agi dicatur παρὰ τὸ ῥυμολκνῆν. Scal. In verbis Festi pro *scophae* quidam substituunt *scapha*. pessime. Vide *Remulco*. *Dac.* Glossis: χαμολύκος, trahae. *Goth.*

Principalia. Portae in castris quatuor, ad unumquodque latus una. Inter eas prima praetoria, quae vicina et a tergo praetoris. Duae laterales et proximae portae *principales*, ita dictae, quod ibi tendant principes ordines, capita et apices castrorum, ut tribuni, praefecti, primique centurionum; quarta *decumana*, a cohortibus decimis ibi tendentibus. Ea opposita est praetoriae et aversa ab hoste. Eadem *quaestoria* olim dicta. *Dac.* *Principalis castrorum porta*, quae et *principia* in l. 12. in f. ff. de re militari: l. ult. Cod. quae sit longa consuetudo l. 1. Cod. de veteranis. *Goth.*

Praenominibus. Vide A. Gellium lib. VI. cap. 7. Plutarch. Probl. (Quaest. Rom. 30.) et supra in *Præbia*. *Fulu. Urs.* Valerius: Antiquarum mulierum frequenti in usu praenomina fuerunt, *Rutilia*, *Caeselia*, *Rodocilla*, *Murcula*, *Burra* a colere dicta; ista praenomina a virilibus tracta sunt, *Caia*, *Lucia*, *Publia*, *Numeria*. Sed vide Sigonium lib. II. Emendat. cap. 35. *Dac.*

Prymnesium. Ita forte legendus hic locus. Prymnesia funis nauticus, quo navis ad palum religatur, quem alii tonsillam dicunt. *Fulu. Urs.* Prymnesia palus, πρυμνήσιος a πρύμνα, puppis, quod funis per puppim ad eum deligaretur. Funis ipse etiam πρυμνήσιον, prymnesia dicebatur. Fulvius Ursinus, cum nollet palum illum prymnesia dici, sed tantum funem, locum integrum sic mutabat: Prymnesia funis nauticus, quo navis ad palum religatur, quem alii tonsillam dicunt. Sed frustra. *Dac.* Alii *Primesius*, alii *Prymnesia*, alii *Primesium*. Vide infra *Tonsilla*. *Goth.*

Procar. A προέξ, dos, donum, atipea, προέσω peto, manum extendo, inde *procor*, uxorem peto, inde et *precari*, ut pro *Apollo*, *Apello* etc. A *procar* meretrices dictae *pracaceae*. Servius l. Aen. (pag. 214.

ed. Dan.) *procax* proprie *petax* est. Nam *procare* est *poscere*, unde et *proci* petitores dicuntur. *Proēax* Graecis *προεικής*. Vide Nonium (pag. 23.). Alii tamen a *prociendo*, provocando, lacescendo. *Dac.* Idem infra in *Reciprocare*, Nonius (pag. 23.) in *Procacitas* et *Procacitatem* (pag. 465. Merc.). *Goth.* *Procaces meretrices*. Vide infra *Procum*. *Idem.* *Proci.* Vide infra *Procum* et Nonium in *Procacitas*. *Idem.* *Procas*. Vide *Procat*. Ex hoc verbo lux inferenda l. 4. Cod. de act. empt. *Idem.*

Procellunt. Pato Festum ante oculos habuisse locum Plauti, qui est in *Milit.* III, 1, (166.):

Procellunt se et procumbunt dimidiati; diem appetunt.

Procellunt i. e. movent. A *cello*, quod a *κῆλλω*, *κινῶ*, moveo. *Dac.* Gloss.: *Procello*, *προφθάνω*, *ὕπερθεω*, *προέχω*. *Goth.* Ostendi ego, Plauti loco legendum esse: *Sed procellunt, sed procumbunt, dimidiatum appetunt*; ubi vulgata illa: *procellunt se et*, hoc etiam Festi loco redarguitur.

Proculum. Proprie qui poetis *τηλυγίτης*. *Scal.* A *procul* *proculus*, ut Graecis a *τῆλε* *procul*, *τηλύγετος*, cuius etiam duplicem notionem tradit Eustath. *τηλύγετος*, *παῖς ὁ ὕστατος καὶ πόρρω τῆς ἡλικίας γενηθεὶς τοῖς τοκεῦσιν*, ἢ *τῆλε ὄντι τῷ πατρὶ γενηθεὶς*. *Dac.*

Procapis. Glossarium: *Capitum τὴν ἀπὸ προγόνων οἰκίαν*. Lege: *Capem*. Isidorus: *Procapibus, proximis; procapis, proximus*. *Scal.*

Procincta classis. Quis fuerit cinctus Gabinus vix demonstrari posse arbitror. Ita super eo variant scriptores. Servius 7. Aen.: *Incincti ritu Gabino, id est toga purpura caput velati, parte succincti*. Idem lib. 7. (pag. 492. Dan.): *Gabinus cinctus est toga sic in humerum reiecta, ut una eius lacinia a tergo revocata hominem cingat*. Isidor. lib. XIX. cap. 24.: *Cinctus Gabinus est, cum ita imponitur toga, ut lacinia, quae postrinsecus reicitur, attrahatur ad pectus, ita ut ex utroque latere picturae pendeant, ut sacerdotes gentilium faciebant*. *Dac.* Adde supra *Endoprocinctu*, ubi dixi: Glossis in *Procinctu*, *ἐν παρατάξει*. *Goth.* *Gabino cinctu*. Vide Livium lib. V. cap. 19. *Idem.*

Procitant. Glossarius: *Prociat προεικαλεῖται*. *Scal.* Lego infra: *Prociat prociat*, etsi falsum est, quod ait Paulus. Nam a *cio*, voco est *cito*, unde *procito*. Gloss.: *Prociat προεικαλεῖται*. *Dac.* *Citare*. Vide infra *Solicitare*. Si citatus non respondit in l. 7. ff. de integrum restit. *Goth.* *Prociat*. Vide supra *Procat*. *Idem.*

Procalare. Vide *Calatores*. Vide etiam *Cacula* et *calones*, et Festi inconstantiam ride, si illa Festi sunt. Sed frustra est etiam Festus; cum sit *calumniā* a *calare*. Est enim a *calvor*, id est frustror, decipio. A *aspino calutum*. Vide Charisium (pag. 54. Fabr.) et Priscianum (pag. 482. tom. I. lib. X, 2. Kr.). *Dac.* Glossis *προκαλῶ* provooco. *Goth.* *Kalendae καλεῖσθαι* Glo. Singulare non habet. *Idem.* *Calumniā*. Adde Nonium (pag. 263. Merc.) in *Calumniā*. *Calones*. Vide supra *Calones*. *Caculae*. Vide supra *Caculae*. *Calatores*. Vide supra *Calatores*. *Idem.*

Procéra. A *pro* et *cera*, quod ineptum est. *Procerus* est a *procer*, quod a *procus*, vel potius a *pro* et *cerus*, sanctus, id est magnus. Sive a *pro* et *cerno*, vel a *proteris*, eminens. Aeolice *προτερήρ*, *procer*. Vide *procum*. *Dac.* Vide infra *Procum*. *Goth.* *Procerus* est a *pro* et *cero* i. e. *creo*, *creco*, unde *procerus* nihil aliud apparet esse, nisi *alte enatus*, lang gewachsen.

Procitum. Verba ex veteri *Odyssea*:

Matrem prociatū plurimū venerunt.

Sunt ex illo (*Odys.* I, 248.):

Τόσσοι μητέρ' ἐμὴν μνῶνται.

Scal. A *procio* et infra *Prociatū* petitem pro *procatum*. *Dac.* Cf. Herm. Elem. Doctr. Metr. pag. 620.

Procestria. Glossarium: *Procastria, οἰκήματα πρὸ παρεμβολῆς*. *Scal.* In MS. *Procastria* et ita Gloss. *Procastria*, οἱ πρὸ παρεμβολῶν τόποι. *Dac.* Eisdem *παρεμβολή* Castrum et *παρεμβολικός* castrensis. *Goth.* *Aedificant*. *Aedificiave*. Lipsius V. de Militia (Dialog. I, pag. 214.). *Idem.*

Prosapia. *Prosapis* et *prosapias* a *sipando*, id est iaciendo. Sed vix invenias i mutatum in *a*, nimirum pro *sipare* dicebant *supare* et a *prosulare* *prosapia*, frequenter enim *s* abit in *a*. Et hoc magis placet, quam *prosapiam* dici quasi *προσπαππία*, ut Henr. Stephano placebat. In fine vox excidit. Lego: *quis sipare significat iacere et dissipare dissipare*. *Dac.* Ita apud Varronem lib. VI. (VII, pag. 352. Sp.) Nonio vero *Prosapias* (pag. 67. Merc.). Utrumque Glossis dicitur. *Goth.* *Sipare*, affi *sutare* legunt, nullo, quod sciam, iudicio. *Idem.* In vv. *Supare*, *dissipare*, *prosapia* eadem subest radix, quae in v. *semen* Germ. *Samen*, et in *sevisse*. Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. III. pag. 85.

Proscium. Scribendum porricitur pro *proscitur*. Nonius (pag. 220. Merc. v. *Proscia*.) in *Proscia*. *Fulu. Urs.* Glossarium: *Proscle, ἀποθνήσκει*; lege *Proscia*. Item: *Proscia*, et τὸν θανάτων ἀπαρχαί.

Sca. Ut insicium, insecta caro, inquit Turnebus, sic prosicium etc. Tamen nusquam legi puto *prosicium* in neutro genere, sed *prosicia* et *prosicies*. Varro undecimo rerum divinar.: *Prosicium extorum vel in mensam porricere*. A prosecando autem *prosicia*, ut ab *insecando insicia*. Varro lib. IV. (pag. 114. Sp.): *Insicia ab eo, quod insecta caro, ut in carmine Saliorum est: quod in extis dicitur nunc prosectum*. Per *prosectum* *prosicia* Varro intelligit, quae etiam *prosecta* dicebantur. In fine legendum puto *porricitur*. Deo enim offerebantur *prosicia*. Arnobius lib. VII. adv. Gentes: *Quodsi omnes has partes, quas prosicias dicitis, accipere dii amant, suntque illis gratiae vel voluptatis alicuius vel dulcedinis sensu, quid intercedit, quid prohibet, ut non semel haec omnia totis cum animantibus inferatis? Inferatis id est porriciatis, in aram indatis. Da c.*

Prosedas. Plaut. in Poenulo. *Ant. Aug.* I, 2, (55.):

— — an te ibi vis interistas vorsarier

Prosedas, pistorum amicas, reliquias alicarias?

Dac. *Prostibulae*. Vide supra *Alicariae*. Goth.

Pro sententia. Pro rostris. Vide supra *Pro*. Goth.

Prosumia. Antiqui *protumia* pro *portumia*, a Graeco πορτμεϊον. *Sca.* Caecilius meretrice (apud Non. pag. 536. Cf. Spengel Fragm. Caecilii pag. 32.):

Cui gubernator propere vertit prosumiam.

Idem Aethrione (apud Non. ibid. Adde Spengel Fragm. Caecilii pag. 10.):

De nocte ad portum sum profectus prosumia.

Putat Scaliger antiquos *protumiam* dixisse pro *portumia* a Graeco πορτμεϊον. Sed egregie fallitur. Nam a *prosumendo prosumia*, quod eam prosumerent speculandi causa. Unde et in Gloss. *prosumia κατασκοπή*, speculatoria navis. *Dac.* Vide Nonium (pag. 536. Merc.) in *Prosumia*. Gell. X, 25. in fin. Alii legunt *Protumia*, alii *Portumia*. Goth.

Prosita. Nihil hic video. Puto scriptum fuisse *posita*. *Ponere* pro *proponere*. Et ita est. *Dac.* *Prositus* compositum est ex *pro* et *situs* i. e. positus, unde *pro-situs*, propositus. *Situs* autem descendit a Sanscrita radice *çi*, iacere.

Privos. Verba et *privatus* vel mendosa sunt, vel a Paulo detruncata. Nam si addidisset: *cum distinguatur ab eo, qui cum potestate est*, tum recte cetera cohaerent. *Ant. Aug.* Offendit me, quod apud Ciceronem pro hac voce *privatum* substituerint, ut in ea pro domo (c. 17.): *Vetant leges sacrae, vetant XII. tabulae leges privis hominibus irrogari*. At hodie (non amplius) legunt *privatis*. Item III. de Legibus (c. 19.): *tantum maiores in posterum providisse: In privatos homines leges ferri noluerunt*, cum Cicero scripserit in *privos homines*. Subiicit enim: *id est enim privilegium*. Postea interpretatur: *Ferri de singulis nisi centuriatis comitiis noluerunt*. Vide Gellium lib. X. cap. 20. *Sca.* Vide Cuiacii observat. lib. XV. cap. 18. *Privus* autem est cuiusque proprius, suus. Horat. lib. I. Ep. 1, (98.):

Nauseat et locuples, quem ducit priva triremis.

Livius lib. VII, (37.): *Milites singulis bobus in praesentia: duplici frumento in perpetuum, binisque privis tunicis donati*. Est autem a *πρω*, *emo*, quia quod quis emit, is sibi illud proprium fecit, et inde pro singulo, unico, solitario *privus* dictus. Liv. lib. XXX. (c. 43.): *Fecialibus postulantibus Senatusconsultum factum est in haec verba: ut privos lapides silices privasque verbenas secum ferrent*. Et Lucil:

Culcitulae accedunt privae centonibus binis.

A *privus* est *privatus* et *privare*. De *Privilegio* infra. *Dac.* Vide Nonium (pag. 159. et pag. 35. Merc.) in *Priva* et *Privum*. Gell. X, 21. Goth.

Privignus. V. l. 4. in fin. ff. de ritu: l. 4. §. et quidem 6. ff. de gradibus. Glossis *πρόγονος*. Goth.

Praevaricatores. Optime Festus a *praetergrediendo*. *Varicare* enim est ingredi, ambulare. Glossa. Isidori: *Varicat* divertit, ambulat. *Praevaricari* est praetergredi, quod proprie de aratoribus dicitur, qui a recto sulco divertunt et inde translatum in forum. Plin. lib. XVIII. cap. 19.: *Arator, nisi incurvus praevarecatur. Inde translatum hoc crimen in forum. Ibi itaque caveatur, ubi inventum est*. Praevaricator igitur in foro opponitur vero accusatori et is dicitur, qui dum fingit se accusare, id agit potius ut reus absolvatur. Gloss.: *Praevaricor, καταφύμι τοῦ ἐνευθύνοῦ*. Item: *Praevaricor tibi, νοσφίζομαι σε*. Et hoc fiebat vel transeundo dicenda vel leviter attingendo, quae sunt saepius inculcanda, insigenda. Plinius Iunior Epist. 20. lib. I.: *Alioqui praevarecatio est transire dicenda; praevarecatio etiam cursim et breviter attingere, quae sunt inculcanda; insigenda, repetenda. Da o.* Quid praevarecari et praevarecator, vide ff. de praevarecatoribus l. 1.

§. 1. §. 6. ff. ad Turpil. Goth. *A praetergradiendo alii a gradiendo. Ita lego: A praevanicando, id est praetergradiendo.* Gloss.: *Praevanicat διασκαλίζει. Idem.*

Prisci Latini. Coloniae deductae a Latino Silvio Albanorum Regis. Prisci Latini appellati sunt, ut Livius scribit libro I. (c. 3.). *Ant. Aug.* Vide notam superiorem (i. e. *Priscae Latinae coloniae*). Idem dicti Casci Ennio:

Quam primum Casci populi genere Latini.

Dac.

Priscus Tarquinius. Cum Festo consentit Dionysius, qui ait Priscum dictum, quia maior natus erat, quam Tarquinius Superbus. Falsum est igitur, quod tradit Liv. lib. I. sect. 34. parentes eius urbem ingressos Lucium Tarquinium Priscum nomen edidisse, ut et optime Sigonio animadversum. Sed quid si eum a Priscis Latinis, quo Colonias deduxit, Priscum dictum fuisse putemus? Neque enim Prisci post colonias eo a Prisco deductas dicti, ut quidam videntur existimare. Nam Priscos ante Romam conditam fuisse supra et Festus et Livius satis ostendunt. Dicti autem Prisci, quod prius fuerunt. *Dac.*

Pristinum. Glossis: *Pristina ἀρχαία. Goth.*

Proletarium. Vide Gell. lib. XVI. cap. 10. *Ant. Aug.* *Proletarii* et *Proletanei*, ut *extrarii* et *extranei*. Proletarii autem dicti in plebe Rom. tenuissimi, qui non amplius quam quingentum aeris in censum deferebant et prole tantum iuvabant rempublicam. Sed diversi tamen a capite censis, qui nullo aut perquam parvo aere censebantur, sed capite tantum. Unde et *capite censi*. Utrique quidem in unam et imam classem a Tulio rege coniecti, maioris tamen honoris erant et re et nomine proletarii, quam capite censi, quorum extremus census fuit asses trecenti septuaginta quinque. Vide Gellium lib. XVI. cap. 10. *Dac.* Vide Nonium (pag. 67. et pag. 155. Merc.) in *Proletarii* dicti et in *Proletarii cives. Goth. Idem. Item. Idem. Proletarii.* Proletanei, alii prolectanei. *Idem.*

Procitare. Prolicere, id est provocare, producere. *Dac. Prolicere. Pollicere. Goth.*

Prologium. Πρόλογος, προλόγιον, *prologus, prologium*, ut ἔξοδος, ἐξόδιον, *exodus, exodium.* Vide *Exodium.* Prologus autem proprie praefatio quaedam fabulae, in qua vel poeta excusatur, vel fabula commendatur: Prologium vero, cum argumentum fabulae tantum describitur. *Dac.*

Prolugere. Pro id est porro, in longum. Tamen huius significationis exempla desidero. *Dac.*

Praeliaries dies. Vide in voce *iusti dies. Dac.* Vide supra *Mundus: Mundum* et infra *Religiosus. Goth.*

Provinciae. Adde l. 99. 1. ff. de verb. signif. Earum aliae consulares, aliae praetoriae, aliae urbanae. Cicero Philipp. I. (c. 8. init.), unde *provinciales* l. 190. ff. eodem titulo; *res provinciales* l. 35. ff. de haeredib. instit. *Goth.*

Protinam. Terent. Phorm.: *Aliquid convasassem atque hinc me conicerem protinam in pedes.* Sic Nigidius et Donatus, non *protinus. Ant. Aug.* Varro lib. VI. (VII, pag. 385. Merc.): *In Lampadione* (Naevius) *protinam a protinus continuitatem significans.* Vide Nonium (pag. 375. Merc.). Locus Terent., quem laudat Festus, est Phorm. I, 4, (13.), ibi tamen vulgo *protinus*, sed rectum esse *protinam* ostendit hic Festi locus, et docet vetus interpret, qui Donatus dicitur. *Protinam fuit*, inquit, *et sic Nigidius legit. Dac. Protinis* etiam veteres dixerunt. Vide Nonium in *Protinus* (pag. 375. Merc.). *Goth.*

Pruina. Ros concretus, secundum Aristotelem, quasi *pyrina*, ἀπὸ τοῦ πυρός, vel secundum Festum quasi *perurina*, quomodo et Graecis dicitur αἰθρὰ ab αἶθρῃ, uro. *Dac.*

Prugnum. Privignus, prugnus, prugnus, vel potius *prigenus, prignus, prugnus. Dac. Pro privignum.* Pro prunum. Alii pro pronum. *Goth.*

Propages. Sic *Compages, Impages. Dac.* Adde Nonium (p. 64. M. v. *Propages*.) in *Propago. Goth.*

Propetrare. Quasi ante *patrare*, providere, ut aliquid agatur, perficiatur. *Dac.*

Propudium. Non dubium, quae Graecis καθάρματα, ea Latinis propudia dicta. Inde homines sceleratos, ut Graeci καθάρματα, sic Romani eosdem *propudia* vocarunt. *Scal.* Plaut. Curcul. (I, 3, 34.):

— — — *Quid ais propudium?*

Dac. r . . . procul sint. Hic verba Festi coaluerunt cum Pauli epitome. Repetendum igitur: *Propudium dicebant* etc. Nihil certius. *Dac.* Vide supra *pro*, ibi: aliae pro privandi facultate. Gell. II. cap. 7.: *Si pater imperet, uxorem ducere infamem non parendum facit* l. 12. ff. de sponsalib. 13. §. 5. ff. de bonorum possess. contra tab. *Goth. Cum.* Quum cum. *Idem. Maledicto. Maledicti. Idem. Sias. Fuit. Idem.*

GRAMMAT. LAT. II.

E e e e

Provorsum fulgur. (Ad p. 201.) Non sat video, cur incertum fulgur provorsum dicatur, cum *provorsum* sive *prorsus* nihil aliud sit, quam ἀντίπλον. Unice amplector Meursii coniecturam, qui putat Festum depravatis codicibus usum, vel adeo ipsum Paulum male suam epitomem instituisse. Quippe contracte scriptum fuerat *controvorsum fulgur* i. e. *controversum*, quod male in provorsum postea commutatum. Neque dubium est, quin controversa fulgura recte dicta sint, de quibus controversia esset, quo tempore cecidissent, sive diluculo, sive crepusculo, quae tempora diei an nocti annumerari debeant, in incerto est. Lege infra itaque *Iovi fulguriatori*, et ideo autem Iovi et Summano sacrificabant, ne scilicet per ignorantiam peccarent et ita religionem contraherent, sic cum Deos Deasne alloquebantur et ignorabant, ne eorum numen imprudentes laederent, primo dubitabant, deinde addebant *quicumque* vel *quaecunque*. Virg. I. Aen. (329.):

O quam te memorem virgo? namque haud tibi vultus
Mortalis, nec vox hominem sonat. O Dea, certe:
An Phoebi soror, an Nympharum sanguinis una?
Sis felix, nostrumque leves, quaecunque, dolorem.

Imo etiam et cum illis numen notum erat, ex eius πολυώνυμια nomen illud captabant, quod ei gratissimum foret. Hinc intelligendus Horat. in Carmine seculari (v. 13. seqq.):

Rite maturos aperire partus
Lenis Ilithya, tuere matres:
Sive tu Lucoina probas vocari,
Seu genitalis,
Diva producas sobolem.

Idem et Graeci veteres, qui etiam, ne quem deum honore debito defraudarent, Athenis aram ignoto Deo consecrarunt, de qua D. Paulus in Act. Apost. Multa ad hanc veterum superstitionem possent referri. Sed ea per se satis monitus lector adnotabit, morem tantum indicasse sufficiat. *Dac. Nocturna summani.* Eadem videntur dici a Seneca II. Natural. 49. Glossae: *Κεραυνόβολον ἀπὸ πρῶτῃ νυκτερινόν*, fulgur submanum, *κεραυνόβολον* fulgurium. *Goth. Summani.* Vide infra *Summanalia liba.* *Idem.*

Propatulum. Vide supra *Patales.* *Goth. Supra. Super. Idem.*

Properus. Adverbium *propere.* Adde alia duo ex Nonio (pag. 153. 154. Merc.) *Properatim* et *properiter.* Adde Gell. XII. cap. ult. *Goth. Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 133.*

Prophetas. Colloca versus Iulii Caesaris suo ordine:

Cum capita viridi lauro velare imperant
Prophetas, sancta caste qui purant sacra.

Purare a purus, ut *piare a pius.* De hoc C. Iulio Asconius in Scauriana: *Idem inter primos temporis sui oratores et tragicius poeta bonus admodum habitus est. Huius enim sunt tragoediae, quae inscribuntur Iulii.* De eodem C. Iulio Cicero in Bruto (c. 48.): *Sunt eius aliquot orationes, ex quibus, sicut ex eiusdem tragoediis, lenitas eius vix nervis perspicui potest.* *Scaev. Prophetas a πρόφημι, id est profari, praedicere, προφήτης, propheta.* Et sic apud Gentiles dicti antistites fanorum et oraculorum interpretes et praecipue sacerdotes Aegyptii. *Macrobius lib. VII. Sat. cap. 13.: Adeo verum ita ut dicis Aegyptios opinari, ut ego sacerdotes eorum, quos prophetas vocant, cum in templo vidissem.* Unde et Antinoum in Antinopoli Aegypti nibe prophetas habuisse legitime, ubi prophetas nihil aliud sunt quam sacerdotes, ut vice versa in illo Virgilii VI. Aeneid. (645.):

Nec non Threicius longa cum veste sacerdos.

Sacerdos id est propheta, qui et ipse nihil aliud est, quam poeta. *Dac. Glossis προφήτης propheta. Goth. Purant, alii purgant, alii parant. Idem.*

Propter viam. (Ad p. 202.) Videndus locus Catonis apud Macrobius lib. III. Saturn. de eo, qui bona sua comedisset, et domum, quae sibi reliqua erat, incendio amisisset: *eum enim propter viam fecisse dicebat.* In eo enim sacrificio mos fuit, ut si quid ex epulis superfuisset, igne consumeretur. Sed illic a Macrobio protervia appellatur. Sic Laberius apud Nonium (pag. 53. sub. v. *Bidentes*):

Visus ac (haec) nocte bidentis propter viam facere.

Ant. Aug. De hoc satis alibi. Fiebat autem Herculi, apud cuius aram omnia, quae profanabantur, absumi necesse erat, ut supra in *Porricere* vidimus. Nam ridiculum putare in sacrificio propter viam tantum id fieri, cum epulum propter viam profanetur Herculi et omnia quaecunque Herculi profanabantur, consumi necesse

erat. Vide Varronis verba, quae supra in *Porricere* adduximus. *Scal.* Peregre profecturi Herculi sacrificabant in culina, quae eius aedi iuncta erat. Cuius mentio in hac inscriptione:

HERCULI SANCO SACRUM SER. SULTITIUS TROPHINUS ARDEM, ZOTHECAM, CULINAM PECUNIA SUA A SOLO RESTITUIT, IDEMQUE DEDICAVIT K. DECEM L. TURPLIO DEXTRO, MAECIO RUFO COSS. EUTUCHIUS SER. PEREGRINANTIB. CURAVIT.

In eo sacrificio si quid ex pollucta dapē reliquum erat, id omne igni absumebatur, unde locus Catenis apud Macrobi. Sic apud Plantum Rud. I, 2, (62.) Sceparnio ut aliquos naufragium omnium bonorum facias significet, ait eos propter viam ad prandium vocatos:

— — — ut mea est opinio

Propter viam illi sunt vocati ad prandium.

Propter viam sacrificare Graecis ἱερῆμα θύειν. Inde autem sacrificium illud ortum notavit nobilissimus Huetius in demonstratione Evangelica, nempe e sacrificio Paschae facto a Iudaeis ex Aegypto profectoris, propter viam nimirum, quam in Chanaan capessabant. *Dac.* *Herculi aut Sancto.* Hercules idem Sancus a Sabinis dictus. Varro lib. IV. (pag. 72. Sp.): *Aelius Gallus diusfidius, Diusvis filius, ut Graeci Διόσχορον Castorem, et putabant hunc esse Sancum a Sabina lingua et Herculem ab Graeca.* Inde Lactantius lib. I. cap. 15.: *Sabini Sancum, Romani Quirinum etc. Hercules Sancus, Fidius, et Semo dictus.* Ovid. lib. V. Fast. (213.):

Quaerebam nonas Sancto Fidiove referrem

An tibi, Semo pater? cum mihi Sancus ait?

Cuicunque ex istis dederis, ego nomen habebo

Nomina terna fero, sic voluere Cures.

Livius *Semonem Sancum* vocat lib. I. sect. 20. Bona Semoni Sancto censuerunt consecranda. Idem et *Sanctus* dictus Propert. lib. IV. Eleg. 10. (IV, 9, 71. seq.):

Sancte pater salve, cui iam favet aspera Iuno,

Sancte velis libro dexter adesse meo.

Idem. Adde Nonium (pag. 53. Merc.) in *Bidentes.* Goth. *Filia.* Filius. *Idem.* *Sanco.* Sango. Vide *Sangua-*
lis porta. *Idem.* *Profecturi.* *Sanco,* sanio, alii *Fauno,* alii *Sango,* alii *Sancto.* *Idem.*

Prodigia. (Ad p. 202.) Minime crediderim *C* appellari ab antiquis, quae postea *G* dicta est, licet maxima fuerit utriusque litterae affinitas, uti apud Graecos media esse dicitur r inter k et x. Sed fortasse Festus significat, quae nunc *G* littera prodigia dicuntur, ab antiquis *C* littera dicta esse prodiciis. Sed si dicta sunt a praedico, non una littera, sed plures mutantur. Quare puto esse dicta a prodico et forte ita scribendum esset apud Festum. *Ant. Aug.* Lege infra ex Vossio: *Nam quae nunc g appellatur, ab antiquis e vocabatur.* Ait prodigium esse quasi prodicium, a praedicendo, quia quae nunc *g* antiquis erat *e*. Et huic Festi etymo adhaerit etiam Tullius. Vide supra in *Monstrum.* Sed dissentit Nonius (pag. 430. Merc.): *Prodigium autem, inquit, semper pessimum est, dictum quasi porro adigendum.* Ergo prodigium quod porro agatur quasi prodagium. Favet quod secunda in prodigium corripitur, quae produceretur, si a praedicendo. Sed fallitur Nonius cum ait prodigium semper esse pessimum. Nam esse de bone Virgil. V. Aen. (639.):

— — — Nunc tempus agi res,

Neo tantis mora prodigiis.

Ubi Servius: *Ecce, inquit, prodigium de bonis.* *Dac.* Adde l. 3. Cod. de lib. et postli. Hinc prodigiosum in l. 14. ff. de stat. l. 38. ff. de verb. signif. Goth.

Prodit. (Ad p. 202.) Haec verba mendosa videntur: *Habeto, prodito, alias prodideris.* Fortasse significat, *Prodit* significare aut porro dederit, aut prodiderit. Prioris significationis exemplum esse in lege Censoria: ubi *prodito* significat porro dato. *Ant. Aug.* Verba legis Censoriae ita sententia postulante legerim: **PORTICUM SARTAM. TECTAMQUE PRODUIT.** *Scal.* Mihi omnia legis verba, quae Festus *prodit,* sana videntur, sed eius tantum membrum deesse. Suppleo: *Porticum sartam tectamque habeto prodito neu prodia.* Iubet lex conductorem porticum sartam tectamque a Censoribus accipere et absoluto locutionis tempore eandem sartam tectam prodere, ni *prodit,* id est prodiderit, multa ei dicatur. Vel quid simile. Poterat etiam et scriptum fuisse *cum prodit,* id est cum prodiderit, ut censores cognoscant, indicent, probent. Et ita hanc legem censoriam, quae ad hoc viros doctos torsit, sartam tectamque a nobis proditam, dectis spero gratum fore. *Dac.* *Prodit* produito, nisi loco *prodit* quis legat *prodit,* alias hic aut illic mutari verbum necesse est. Goth. *Ut in lege censoria.* Vide l. 203. ff. de verb. signif. *Idem.*

E e e *

Prodegeris. (Ad p. 202.) Lego versum Plauti:

Pollucie prodigum esse amatorem addeci.

Scal. Lige: *Prodegeris, consumpseris, perdideris.* *Prodigere* est porro agere, id est consumere, perdere, inde *prodigus*, ut infra *Prodiguas hostiae*, quae totae consumuntur. Plaut. Aulul. II, 8, (10.):

— — *Festo die si quid prodegeris,*

Profesto egere liceat, nisi peperceris.

A *prodigus prodigitas* Lucil. et *prodigentia* Tacit. Infra in versu Caecilii legendum *inridier*. *Dac.* Adde l. 18. ff. de off. praesid. Hinc *prodigus* in iure in l. 1. ff. de cur. fur. Gloss. *ἀνάλωτος* et *prodigitas* Nonio (p. 159. Merc.) profusio. *Goth.* *Hymni.* Hymnide. *Idem.* In. Me. *Idem.* De loco Caecilii cf. Spengel in *Fragm.* Caecilii pag. 24. ubi recte tuetur *inridier*. In Plauti loco verum videtur vidisse Ursinus, qui legit: *producte prodigum esse me amatorem decet.*

Prodinunt. *Prodeo, prodino, ut redeo redino.* Vide *redinunt.* *Dac.* Sic supra *Nequinunt* pro *nequeunt.* *Goth.*

Probrum. Versus Attii plane Stoicum decretum est: οὐδὲν κακόν, εἰ μὴ ἀλοχρόν. *Scal.* Quasi *prohibrum*, quod prohibere a nobis debemus. Et non tantum de stupris et flagitiis, ut Plaut. I, 2. (*Amph.* v. 15.):

Atque insimulabit eam probri.

Et Sueton. Caes. 43.: *Diremit nuptias praetorii viri, qui digressam a marito post biduum statim duxerat, quamvis sine probri suspitione, sed etiam de qualibet alia turpitudine.* P. Africanus de multa: *Omnia mala, probra, flagitia, quae homines faciunt, in duabus rebus sunt, malitia atque nequitia.* *Dac.* Adde l. 41. ff. de ritu. l. 42. ff. de verb. signif. *Goth.*

Probi. Velut *prohibi.* Nam et *probere* dicebant pro *prohibere.* Lucret. lib. I. (v. 976.):

Nam sive est aliquid, quod probeat officiatque.

Prodigiatores. Vide supra *Prodigia.* *Goth.*

Prodit. *Prodit* memoriae, posteris, porro dat, item fallit, deserit, perdit, a *prodo.* Vide supra *prodidisse.* *Prodit* procedit a *prodeo.* *Dac.*

Punicum. Cum ait *punicum* esse nomen vestis, tunicam intelligere eum puto. Nam ea Poenorum fuit. Unde *Tunicata iuventus* Ennius de Poenis. Et Plaut. in *Poenul.* (V, 3, 2.): *Homo tunicatus, de Hannone Carthaginiensi.* *Dac.*

Progenerum. *Socer magnus dicitur uxoris meae avus, ego illius sum progener.* Modestinus lib. IV. D. de grad. et ad fin. *Dac.* §. 5. ff. l. 3. §. 2. ff. de postulando. *Goth.*

Profanum. (Haec nota pertinet ad ea, quae pag. 201. sub v. *Porriciam* leguntur, quae in vulgatis exemplis, alphabetico ordine dispositis, statim post articulum *Profanum* sequebantur.) Hic locus totius libri argumentum est. Sed miror, cur tantum numerum librorum Verrii dixerit, seque libros paucos fecisse, cum libro quinto Verrii initium P. literae fuerit. At Festi quintus decimus. Inscriptio quoque non convenit libris Verrii, neque etiam libris Festi, qui de verborum significatione in antiquo libro inscribuntur. *Ant. Aug.* Infra: verbum alieno loco positum. Nam de verbo *porricere* disputabat. Ad quod locum ex Plautina *Pseudolo* profert (I, 3, 31.):

Atque in manibus exta teneam, ut porriciam; interea leci

Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.

Deinde disserebat de profanatione eorum, quae porriciebantur; ea videlicet, quae porriciuntur, profanari docens et profanata consumi. Varro (VI, pag. 231. Sp.): *Itaque ob id in fano consumebatur omne, quod profanum erat, ut etiamnum fit, quod Praetor urbanus quotannis facit, cum Herculi immolat publice iuveniam.* In fine ita lego: ea autem, de quibus dissentio et aperte et breviter, ut sciero, scripta in his libris meis invenientur, qui inscribuntur: *Priscorum verborum cum exemplis.* Neque dubium est, quin ita scripserit Festus. Sed libri ii interciderunt. Nam quod docti viri putant Festum de his, quos in manu habemus, loqui, et peccant ipsi et alios in errorem inducunt. Nam neque Festus hos libros, qui extant, vocasset suos, cum sint Verrii, neque in istis libris instituit reprehensionem Verrii, praeterquam in locis admodum paucis, idque obiter. Neque paucos hos libros vocasset, cum supra 19. scripserit, neque haec est horum librorum inscriptio, cum a Macrobio vetere auctore de verborum significatione citentur. His et pluribus rationibus atque adeo tenore verborum Festi inductus quilibet potest advertere libros *Priscorum verborum cum exemplis* non esse

eosdem cum his nostris *De verborum significatione. Scal. Profanum.* Hic locus pessime distractus. Hiatus enim, qui post *progenerum* apparent, huc pertinebant. Locum adi. *Profanum* propria est, quod ex religioso et sacro in hominum usum conversum est. Servius ad illud XII. Aen. (779.):

Quos contra Aeneadae bello fecere profanos.

Profanum, inquit, proprie dicitur, quod ex religiosa re in hominum usum convertitur. Et at postea dicendo *bello fecere profanos*, docuit profanum esse, quod a religione in usum hominum transiit, sacro profanum contrarium, ut festo, profestum, fano, nefastum. Ergo non omne, quod sacrum non sit, profanum, sed quod sacrum fuerit et desierit. Verum illud non semper a veteribus observatum, qui saepe profanum dixere de eo, quod nunquam sacrum fuerat. *Dac. Quod non est fanum.* Quod non est fandum. Varro IV. de L. L. (VI, pag. 230. Sp.) Macrob. III. cap. 3.: *Quod extra fanaticam causam, quasi porro a fano, id est religione.* Adde I. 6. a. *sacrae.* ff. de rerum divis. l. 83. §. *sacram.* ff. de verbor. oblig. l. 9. Cod. de religiosa. Glossis profani ἀμύγες, βέβηλοι, ἀνιστοί. Goth. *Pro.* Corruptissima sunt: *alias aliud alio, ut pro pecunia, pro praedio, pro consule.* Lego: *alias apud, ab, ob: ut pro pecunia, pro praede, pro consilio.* *Dac.* Infra: Fere omnia ex epitome divinare potes. Hoc tamen praeterea habebat Festus, quod Attium in Menalippo vel Ennium in Melanippa, item Plautum in Condalio citabat. *Scal. In compositione ponitur.* Male hic Pauli et Festi verba cohaeserunt. Superiora sunt Pauli, Festi quae sequuntur, sed ita supplenda. *Pro* significat in, ut pro rostris, pro aede, pro tribunali. In compositione ponitur etc. In illis *pro aede* fallitur Festus, neque enim ibi *pro* significat in, sed ante, ut infra *pro ostio.* Sed vide Gellium lib. II. cap. 3. *Dac.* Cfr. Gell. H. cap. 17. Goth. *Pro rostris* v. l. 2. §. 4. ff. de origine iuris. *Idem. Pro amplificando, ut profugi* in l. 9. ff. quod metus causa. *Idem.*

Profundum. Diomedes (pag. 408. P.) capite de praepositione: *Pro praepositio significat porro, ut cum profundum dicimus pelagus, ut cui porro fundus sit.* Vide *Altum.* Servius ad illud I. Aeneid. (Ge. IV, 222.): *Caelumque profundum.* *Profundum* autem, inquit, et sublime dicitur. Item: Et sicut hic profundum in altitudinem, sic alibi fastigia in infima parte (Virg. Ge. II, 282.):

Forsitan et scrobibus quae sint fastigia quaeras.

Dac. Adde Nonium (pag. 460. Merc.) in *Profundum.*

Profesti dies. Afranii exemplum, quod citabat Festus ex Privigno, extat integrius apud Nonium (pag. 434. Merc. v. *Profesti*):

Quae nos solemus facere festivo die,

Quotidiano opere promiscues omnia.

At quae profesto, contra; cum celebras focum.

Ita enim legendum apud Nonium. *Scal.* Opponuntur diebus festis, et dicti *profesti*, quod *pro*, id est *procul* a festis sunt. Ait Afranius: Quae nos facimus diebus festis, tu diebus profestis omnia permisces. At quae nos profestis facimus, tu id omne diebus festis, cum celebras focum. Nam diebus festis Deorum focus celebrabatur. *Dac.* Vide Macrob. I. Sat. 16. Goth.

Profusus. Versus Terentii, ut a Paulo refertur in Adelphis, quod Festi dimidiati dies significant. Pacuvii autem nimis mendosus est. *Ant. Aug.* Profundo est largiter fundo, unde *profusus* δαπανηρός, sumptuosus. Gloss. Profusa ἡ δαπανήσις. Item profundo, humi fundo, unde profusus humi fusus, abiectus. In versu Pacuvii legendum puto:

Profusus gemitu murmure occurrente ruat.

Dac. Locus Terentii est Adelph. I, 2, 54.

Plauti. A Graeco πλατύς, et prius dictum fuit plotus, postea plautus, Plauti autem dicebantur homines pedibus planis. Vide *Ploti.* *Dac.* *Plaudi.* Plauti. Alii *Planti*, alii *Plati* a Graeco πλατύς, quod latum significat, idque vero propius est, cum Plaudi hic dicantur, quorum aures latius pateant. Goth.

Plantae. Planta pedis a *plano*, nempe a Dorico πλατά pro πλατή, inserto n *planta*. At *planta* pro stirpe, a *palanta*, quod a *palus*, ut olim *planta* fuerit stirps, quae pangeretur, vel potius *planta* ab Aeolico βλάττη, inserto n. Voss. Sed verum esse possit, quod ait Festus, stirpes plantas vocatas a similitudine plantarum nostrarum, quum et ipsae *pedes* etiam dicantur. Nam *betae pedes* dicit Varro de r. r. (I, 2.), *betacei pedes* Apicius (III, 2.). Et in Glossis legitur *pastinaceae, betaceae*, nempe subintelligitur *pes*. *Dac.* *Olerum.* *Olearum.* Goth.

Plancae. *Palancae* prius dictae, a Graeco φάλαγγς; vel potius *plancas* a Graeco πλακάς inserto

n. Gloss. *planus πλανήτης*. Dac. *Planca*. Palancae. Ob quam causam Planci appellantur. Goth. Qui supra modum pedibus plani sunt. Idem *ploti* infra in *Ploti*. Idem.

Plaustrum perculi. (Ad p. 203.) Agebatur manifesto de proverbio *Plaustrum perculi*. Ad idque citabatur versus ex Epidico Plauti (IV, 2, 22.):

Epidicus mihi magister fuit. Pe. perii, plaustrum perculi.

Ut male hodie legatur, *austrum perculi*, quod maximus vir Adrianus Turnebus *hastrum* interpretabatur, idque optime, si ita proverbium efferebant veteres. Sed cum agnoscatur hic a Festo, item a Donato, ita retinebimus. Male vero proverbium illud interpretatur Erasmus, ut cuius facile, qui eius interpretationem legit, patere potest. Sed illi condonandum, quia ad eam opinionem Donatus male intellectus eum impulit ac ipsum Erasmus potius, quam plaustrum perculit, cum alia mente apud Plautum accipiendum sit. Porro non longe ab his verbis scripsisse videtur Festus: *Plaustrum perculi antiqui dicebant ab iis, qui pedibus onusta plaustra percellerant, hoc est evertent*. id, quod apud Plautum dicitur *Epidicus mihi magister fuit. Perii: plaustrum perculi*. Videtur Erasmus sentire, ut non dicatur de eo, qui imprudens negotium evertit, sed de eo, qui prius rem praeparat, quam eam alioqui aggrediatur, ut de rusticis, qui prius quam plaustrum exonerent, plaustrum ipsum percellunt; propterea proverbium efferebatur: *Bene plaustrum perculi, bene rem conficiam*, cum eam prius mihi subegerim. At quomodo apud Plautum legitur, non potes ita accipere. Ridiculum enim si dicas: *Perii: bene plaustrum perculi*. Neque sane quomodo Servus apud Terentium loquitur. Accipiendum enim semper de eo, qui evertit et perturbat rem. Quare non *bene perculi*, sed *pene perculi* legendum. Quod indicatur verbo *perculeris*. Est enim, ut grammatici loquuntur, potentiale: hoc est *Pene perculisti, ἤδη παρακλάσαις, ἤδη πηνίξαις ἄν μὲ*. Vide unius vocolae ignoratio vel potius unius literulae menda magnum virum quam absurde pronuntiare coegit. Nam quis putaret plaustra prius everti, ut facilius exonerentur? Sed homines sumus, neque propterea magni viri manibus iuveniliter insultandum. Scal.

Plebeium. Infra: *Plebeium magistratum neminem licet capere, nisi qui ex plebe est. Culus generis est omnis magistratus, qui isto nomine appellatur*. Intelligit tribunatum plebis et aedilitatem plebis. Scal.

Plutei. Glossarium: *Pluteus παράθεμα, ἀνάκλιτον, θυμὴν πλόλον, ἑγγώνιον τεκλίνον*. Etiam Martialis τὸ ἀνάκλιτον τῆς κλίνης ita vocat (III, 49.):

Namque puer pluteo vindice tutus erat.

Aliae Glossae: *Pluteum γυφονκλαία*. Scal. Fuere olim e tabulis et asseribus, postea vero pluteos facere e cratibus corio intentis. Formam describit Veget. lib. IV. cap. 15.: *Plutei dicuntur, qui ad similitudinem apsidis contextuntur e vimine et ciliciis vel coriis proteguntur ternisque rotulis, quarum una in medio, duae in capitibus apponuntur, in quamcunque partem admoventur, more carpentis*. Plutei item tabulae omnes, quibus aliquid praesepitur. Et haec forsitan prima notio. Nempe a πλόξ tabula. Utramque significationem glossae amplecti videntur, cum pluteum exponunt παράθεμα. Inde etiam *pluteus* fulcrum tori, lecti latus interius. Dac. Dicuntur. Significantur. Goth. Dicendum h. l. paucis de stirpe vocabulorum illorum, quae huc pertinent. Sanscrita radix est *prithu*, cui respondet Germanorum *breit*, Batav. *breed*. Solenni mutatione semivocalis apud Graecos fit *πλάτης*, omissa labiali apud Latinos *latus*, quae labialis redit in *plautus*, *plotus*, *planta*, *planca*. Cui si addas *pluteus*, usitatam istam et saepe a nobis ostensam habebis vocalium demutationem *ā, e, i, o, au, u* per integram verborum familiam transtinentem et continuatam. Cf. quae paulo ante dicta sunt ab interpp. ad v. *Plauti canes*. *Pluteus* tabula lata, sive id quod ex tabulis latis fit, praesepimentum, tum armentarium, et eiusmodi alia.

Plebeii aediles. Quod Paulus in Epitome scribit, verum esse constat ex Dionysio lib. VI. (V, 18. pag. 292.). Nam quum primam seditio inter plebem et patres sedata est; et Tribunos plebis et Aediles tum primum a plebe creatos confirmarunt. Nomina tum aedilium non accepi, neque arbitror ea esse, quae Festus refert. Haec enim scribit eorum fuisse, qui septem quasdam res faciendas curaverunt. Quenam vero hae septem res fuerint, nondum divinare possumus; arbitramur autem septem tabernas fuisse, quae in foro fuerunt, postea quinque appellatae. De quibus Livius lib. XXVI. (c. 27. init.): *Interrupit hos sermones nocte, quae pridie quinquaginta fuit, pluribus simul locis circa forum intendendum artum*. Eadem tempore septem tabernae, quae postea quinque, et argentariae, quae nunc novae appellantur, assata. De eisdem in libro de regionibus urbis Sexti Rufi mentio fit. Ant. Aug. Infra: *Plebei aediles, qui plebei coito, quae de eo magistratu suffragium tulit, ab illa sunt constituti*. unt, qui una cum Tribunis plebei creati sunt dissidente plebe a patribus. *Hi fecerunt tabernas, quas novas vocant, nos autem quinque dicimus eas et septem feruntur, et ple-*

beias vocamus a genere magistratus, Scal. Constat aediles plebis una cura ipsis tribunis plebis institutos fuisse anno urbis conditae CCLXXI. Plebs enim tribunos suos nacta hoc amplius petiit (inquit Dionysius lib. VI.), ut duos e plebe sibi creare liceret, qui tribunis velut administri et adiutores essent, quique eas causas cognoscerent, quas illi commississent. Itaque hi primi aediles plebis appellati. *Dac.* Et septem ferunt. Vide l. 2. §. 20. ff. de origine iuris. *Goth.*

Plexa. A *plecto*, quod a Graeco πλέκω, connecto, colligo. *Dac.*

Plentur. Ab obsoleto *pleo*, unde *compleo*, *depleo*, *impleo*. *Dac.* Adde infra *Spiciit*. *Goth.*

Plera. (Ad p. 203.) Pacuvius in Teucro apud Priscian. lib. V. (c. 12. tom. I. pag. 208. Kr.):

Perire Danaï, plera pars pessundata est.

Ant. Aug. Ab obsoleto *plerus*. *Dac.*

Ploxinum. *Ploxemum* (*Scal.*). Catullus *ploxemum* circa Padum invenit, inquit Quintilian. lib. I. cap. 10. Capsum autem in cisio capsae quid sit, ignoro. Cisiium vehiculi genus esse duarum rotarum scribit Nonius (pag. 86. Merc.), quo verbo Cicero usus est in Orat. pro Sex. Roscio (c. 7.) et Philipp. II. (c. 31.). Si quis tantum pro capsae scribat, existimans id esse ferrum, quo rotae vincuntur (ita enim Quintilianus verbum id a Persio usurpatum interpretatur), is quidem aliquid dixerit, me tamen subscriptorem non habebit. Id enim si Quintilianus sensisset, non usus fuisset verbo inveniendi, sed appellandi, et addidisset pro eadem re aut aliquid huiusmodi. *Ant. Aug.* De hoc satis alibi. Capsum in cisio vulgo in Gallia *Tumberellum* vocamus, quod capsae specie sit. Utitur et Vitruvius. Πελώνθα (*Odyss.* XV, 131.) καὶ ὑπερσπλήν (*Od.* VI, 70.) Homerus vocat. *Stirpiculum* etiam veteres Latini, si ex vitili materia. *Scal.* Vossius sit forsitan esse a πλόξιμον, πλόξιμον a πλέκω, necto, quod vimine plecti solet. Cisiium autem vehiculi biroti genus, proprium Galliae Cisalpinæ. *Dac.* Inde cisiarius carucharius in l. 13. ff. locati. *Goth.* Locus Catulli, quem citat Festus, est carm. 96, 6. *Ploxinus* sive *Ploximum* non dubium est, quin sit a *plecto*, *plexus*; uti enim apud Graecos πλέκω et πλόκαμος, πλόκος, πλεμή, ita demutatis vocalibus etiam apud Latines *plexus*, *ploxinus*, *plex*, *plica* facta esse, credibile est. Ubi vocalium e, i, o demutatio illa reperitur frequentissima, de qua saepe.

Plorare. (Ad p. 208.) Verba legis Romuli mendosa sunt, si nurus sacra diis parentum esto. Et deesse arbitror aliquid huiusmodi: Si nurus incestum passa non plorasset, sacra diis parentum esto. *Ant. Aug.* Longum est toties indicare errores, cum et tempus et chartam lucri facere possimus et in continenti emendationem apponere. Traiectiones igitur et alia errata ita restituimus: In Regis Romuli et Tatij et Servii Tullii legibus haec est: *Sei parentem puer verberit, aut oloe plorasset (parentes) puer diis parentum sacer esto, sei nurus, sacra diis parentum esto.* Ecce, quae in citandis regum nominibus traiecta erant; ea suo loco reddimus: *Verberit pro verberet.* Ita semper in XII. Nam et eo modo vindicit pro vindicat. Sed et edim pro edam dicebant; *oloe pro ole*, una L, qui non geminabant, ut postea, cum dixerunt *olli*. Sed plurali *oloe* dictum, ut *Pilumnos poploe*: hoc est *Pilumni populi*. Supra idem Festus monuit *ab oloe* pro *ab illis* dictum. Altera luxatio in altero legis membro facta erat. Importane enim ultima clausula loco mota erat. Vocem *parentes* circulo inclusimus, neque minusculis literis perscripsimus. Est enim Glossema pertinens ad *oloe*, ne forte scilicet perperam illud *oloe* acciperetur, quod veteres, cum citarent leges antiqua, propter obscuritatem aut verborum insolentiam faciebant, ut in illa lege: *rem ubi pagunt, oranto, nei pagunt ante meridiem, in foro aut in comitio causam coniciunto* (cum perorant ambo praesentes), *post meridiem praesente ambobus leitem addicito* (si ambo praesentes), *sol occasus suprema tempestas esto.* Et in Actionib. apud Varronem: *Extra surdam luscam minam* (id est ventre glabro). Sed de his alias fusius. Nos haec produxisse contenti sumus. *Scal.* *Scaenger* vix dimidium negotii confecit: Verba enim Festi ita traiecta sunt, ut ex iis nullus, nisi perobscurus, sensus eliciatur. Lego itaque: *Plorare flere nunc significat, et apud antiquos plane inclamare, et cum praepositione implorare inclamare, id est invocare in regis Romuli etc.* Nunc omnia plana. Sed non praetereundum in lege Numae pro *esto* schedas habere *estod*, quomodo antiquos scripasisse tradit Quintil. lib. I. cap. 7.: *Ut Latinis veteribus d plurimis in verbis ultimam adiectam, quod manifestum est etiam in columna rostrata, quae est C. Duilio in foro posita: in ea columna legitur: altod, merid, pugnandod.* *Dac.* Adde supra *Endoplorato*: *Explorare*: *Implorare*. *Goth.* Latii. Tatij. *Idem.* De littera d paragogica cf. Bopp. in Vergleichende Zergliederung cet. in Abhandlungen der Berliner Akademie 1826. pag. 94. seqq.

Pedula. (Ad p. 203.) Neque Graecum verbum extat, neque Latinum quid significet constat. *Ant. Aug.* Eadem et *Pedalia*. Glossarium: *Pedale*, ποδίων. *Scal.* Optime Voss.: *Pedula* quae dicunt πέδιλα Graece etc. Non enim *pedullum*, sed *pedula* dicitur. *Pedale* socculus *pedum*. *Dac.*

Penem. Codam pro cauda usos veteres notat Marcellus Nonius (pag. 86. Marc.). Vide *October*. Et de hoc verbo Cicero epistol. 22. lib. IX. Vide *Peniculi* et *Penitam*. *Ant. Aug.* Versus Naevii leviuscule contaminati ita legi debent:

*Theodotum compella, qui aris compitalibus
Sedens in cella circumtecta tegetibus
Lares ludentes peni pinxit bubulo.*

Quid sit penis bubulus vide in Coniectaneis. Nam male interpretatur Festus. *Coena pura*, quam vocat, est, qua fungebantur, cum in casto essent. Glossarium: *Coena pura* προσέββατον imitatione Gentilium παρασκευήν Iudaeorum ita vocat. *Sca l.* Penis cauda, quod ab animali dependet, inde propter similitudinem *peniculus*, nam caudis ad extergendas mensas et excutiendum pulverem veteres utebantur, ut nos hodieque utimur. In Moreto Virgillii (28.):

Perverrit cauda silices gremiumque molarum.

Pessime Festus penem bubulum grande peniculum interpretatur. Penis bubulus est cauda bubula, qua et ad peniculatorum et ad muscariorum usum veteres utebantur. Ad peniculatorum usum supra Naevius: ad muscariorum Aelian. (H. A. pag. 344. ed. Jacobs.): *ἐν τούτων δὲ τῶν βῶων καὶ τὰς μυιοσοφύς ποιοῦνται*. *Dac.* Vide infra *Peniculi*. *Goth.* *Tunicularia*. *Cunicularia*. *Idem.* *Compellas*. *Compellat*. *Idem.* *Offa penita*. Vide infra *Offam penitam*. *Arnob.* VI. *Idem.* *Penem*. Adde *Penitam*. *Idem.* Cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. IV. p. 149. *Penis* a pendere, cuius deminutivum *mentula*, quasi *pendula*, a qua forma non magis differt illa, quam a μέγος pars, a μέγος fors, ab ὕπνος somnus (supinus) et multa id genus alia.

Propius sobrino. Frequentior usus iurisconsultorum patris vel matris consobrinum ita appellat. Vide Caium et Paulum lib. XXXVIII. Digest. tit. de gradibus. *Ant. Aug.* Caius lib. I. Dig. grad. et ad fin.: *Propior sobrino, propior sobrina sunt patris magni, amitae magnae, avunculi magni, materterae magnae filius filia*. Paulus lib. X. §. 9. D. de grad.: *Personae, quas enumeravimus a patris magni filio, ei, de cuius cognatione quaeritur, propius sobrinis vocantur*. Nam, ut Massurius ait, quem quis appellat propiorem sobrino, qui est patris matrisve consobrinus aut consobrina, ab eo consobrini consobrinaeve filius, filia nominatur. Item paulo post: *His omnibus, quod a patrum nepote proposuimus, is, de cuius cognatione quaeritur, propius sobrino est: nam patris vel matris eorum consobrinus est*. *Dac.* Ita in tit. Cod. unde legitimi: nostris propior sobrino l. 1. in fin. l. 10. §. quinto gradu. ff. de gradib. *Goth.* *Filia*. *Filius*. *Idem.*

Possessio. Aliqua sunt mendosa et manca. Ea nos ita scriberemus: Non enim possessio est, nisi in iis rebus, quae tangi possunt. Auctore praetore, qui dicit: se possidere, is vere potest dicere etc. Q. D. A. significat quo de agitur. Illud nemo ex his, qui deesse videtur verbum *litigant* aut *pro his*, qui scribe reis. *Ant. Aug.* Ait in legitimis actionibus nullam fuisse his verbis conceptam: *Hanc possessionem meam esse aio*. Possidere autem, ut illud obiter addam, est a potis et sedere. Hoc intellexit Paul. lib. I. de adquirenda vel omittenda possessione: *Possessio appellata est, ut et Labeo ait, a sedibus quasi positio, quia naturaliter tenetur ab eo, qui ei insistit, quam Graeci κατοχήν dicunt*. Grot.: *Possidere est alicubi sedere, uti loco pos, id est potens sit, itaque primum de rebus soli dici coepit, deinde et ad res mobiles transferri*. *Dac.* Sed ad interdictum venit. Id est ad ius, ad praetorem. Petron.: *Ut si nollet aliam rem domino reddere, ad interdictum veniret*. *Idem.* *Uti nunc possidetis*. Solemnis formula interdicti: *uti possidetis*. Aliter tamen paulo apud Ulpian.: *Ut eas aedes, q. d. a., nec vi, nec clam, nec precario a. a. a. possidetis, quominus ita possideatis, vim fieri veto*. Literae a. a. a. significant aliter ab altero. *Idem.* *Nec vi, nec clam, nec precario*. His tribus mala fide aliquid possidetur. Sic Chaerea apud Terent. Eunuch. Act. II. sc. 3. (28.) tria haec lepide coniunxit: *Hanc tu mihi vel vi, vel clam, vel precario Fac tradas*. *Idem.* *Possessio*. Vide l. 3. ff. de acquir. possess. Theophil. Inst. de interd. *Goth.* *Usus quidam agri dixi l. 116. ff. de v. signif. Idem.* *Uti nunc possidetis v. l. 1. ff. et Cod. uti possidetis. Idem.*

Praefecturae. (Ad p. 204.) Illa verba mendosa sunt: *Praefecti quatuor viginti sex virum num pro populi suffragio*. Fortasse scribendum est: *Praefecti quatuor viri et sexviri annui, qui populi suffragio etc.* *Ant. Aug.* Quae egregiam antiquitatis cognitionem continent, ea non levibus mendis inquinata sunt. Sunt autem haec ex prisca scriptura: *In quas solebant ire praefecti quatuor viginti sex virum num pro populi etc.* Lego: *In quas solebant ire praefecti, qui, auctore viginti sex virum numero, populi suffragio creati*. Recte sane. Neque enim quicquam populus sciscebat sine auctore. Itaque et leges auctore quodam semper sciscebat. Ex vocibus, qui auctore, factum erat quatuor, mendo satis proclivi ac propenso. *Sca l.* *Praefecturae*. In quas praefecti mittebantur ut praetores in provincias. Civitates autem, quae iniquae ingrataeve erga populum it, fuerant ac

fidem datam semel atque iterum fefellerant, ubi primum in potestatem ditionemque erant redactae, in praefecturae formulam referebantur. Unde liquet, praefectarum conditionem omnium fuisse durissimam et a coloniarum et municipiorum fortuna diversam. Aliquando tamen idem oppidum et praefectura et municipium fuit, ut Fundi, Formiae, Cumae, Acerrae, Anagnina etc. Quae praefecturae erant, quatenus in eas praefectus iurisdictionis causa mittebatur, nec in iis magistratus ad ius dicendum creabantur: municipia vero, quatenus iure civitatis vel cum suffragio vel sine suffragio utebantur. *Dac.* In quas solebant ire. At Cuiacius lib. XII. observat. cap. 24.: *In quas solebant ire praefecti quatuor ex 16. viris, qui populi suffragio creati erant. Idem. Calatiam Calatium. — Allifas Allifas. Goth.* Vide Casaubon. ad Suet. Aug. c. 36.

Parret. (Ad p. 204.) Vide *Paret.*

Portum. (Ad p. 204.) Male alicubi haec lex scripta est: *Qui testimonium defugerit.* De voce *obvulgatum* vide *invagulatio*. Ibi etiam hanc legem reperies. *Dac.*

Patrocinia. De his Dionys. lib. II. (c. 9. pag. 84.). Vide *Patres. Ant. Aug.* A patrono potius per syncopen *patrocinium*. *Dac.*

Posticam lineam. Quae ab oriente ad occidentem, ut *antica*, quae a meridie ad septentrionem. *Gloss.* *antica linea διαμετρος*, nempe quae posticam lineam mediam secat. Quae sequuntur divinare non possum, videntur tantum esse verba Servii Sulpicii. In fine *frumentum danto*. *Dac.*

Pontina. Infra: *Pontina tribus a Pontia urbe dicta est, a qua et Pontina palus. Scal.* Sigonius legendum putabat: *Pomptina tribus a Pometia urbe, a qua et Pomptina tribus.* Sed frustra. Pontina enim a Pontia urbe Volscorum prope Terracinas. *Dac.*

Papiria. Interpretem desiderat. *Ant. Aug.* Papiriae tribus meminit Liv. et Dionys. Ab agro Papirio circa Tusculum sic dicta. De *Papinia* vide suo loco. *Dac.* Cfr. Val. Max. IX, 10, 1.

Pupinia. Quae infra desunt, divinare non possum. Agri Pupinii sive Pupiniensis meminit Cicero contra Rull. (c. 2, 96) et Liv. lib. IX. (c. 41.) et lib. XXVI. (c. 9.). *Papiniam* vocat Varro lib. I. (I, 9.) de Agricultura: *In Papinia neque arbores prolixas, neque vites feraces, neque stramenta crassa videre poteris. Pupinam* Val. Max. (IV, 4.) eiusque solum sterile ac aestuosissimum dicit. In eo fuere prata Quintia, trans Tiberim. Vide *Quintia*. *Dac.* Apud Varronem l. c. pariter atque apud Val. Maxim. nunc editur recte *Pupinia*.

Popillia. Si extaret Varronis liber de tribubus, non desiderarem Festi interpretationem. Nunc quid reliquum est? *A progenitrice*, inquit Paulus, *traxit vocabulum*; an tota tribus progenita est ab aliqua Popillia? Hoc mihi non fit verisimile. Libentius a familia dixerim appellatam tribum, vel familiam potius a tribu. Ex Festi vestigiis quid assequimur? Popilliam unam fuisse ex 35. (tot enim fuere) foederis publici nomine, vel quid simile. De Pinaria sorore cur addatur, ignoro. Fuit quidem Pinaria familia antiquissima, quae ab ipso Hercule dicitur sacerdotium accepisse, ut Cicero pro Domo, Dionys. lib. V. (pag. 32.) Vergil. lib. VIII. (v. 270.) Liv. lib. I. (c. 7.) et alii referunt. Sed Pinariae tribus nomen nusquam reperi, neque quid habeat cum Popillia commune. Popillii cognomento Laenates satis nobiles fuerunt Consulares et triumphales viri, licet plebei. Pinarii patricii maiorum, ut credendum est, gentium. Vide *Potitium. Ant. Aug.* *Popillia tribus una triginta quinque tribuum, tot enim fuerunt, dicta a Popilliae felici nomine, a quo et tribus Pinaria a sororis eius nomine.* Non dubium est, ita scripsisse. Nam quid manifestius, quam a Popillia femina dictam tribum, cuius nomen auspiciatissimum habebatur ac bonae scaevae, ut tunc loquebantur. *Scal.* Ait a Popillia femina dictam tribum, cuius nomen auspiciatissimum habebatur ac bonae scaevae, ut tunc loquebantur. Verum Sigonius dubitat a locone, an a viro dicatur, ut et Onuphrius, qui mavult a neacio quo loco dictam, qui in Volscis prope Pontinam fuerit. Sed vide post *Pugio. Dac.* Adde infra *Potitium. Goth.* Lege apud Festum: *Popillia tribus una quinque et triginta tribuum, tot enim fuerunt, a Popilliae gentis felici nomine appellata, cet.* Apud Paullum vero legas ita: *Popillia tribus a Popillia gente traxit vocabulum.* Accidit enim quod in his Festi commentariis saepe accidisse Paulo epitomatori videmus, ut ipse exemplum, ex quo sua conscribillaret, propter compendia scripturae non intelligeret. Quapropter quum apud Festum sic scriptum esset: *Popillia tribus una triginta quinque tribuum, tot enim fuerunt, a Pop. ge. felici nomine cet.;* fecit ille: *a progenitrice traxit vocabulum.* Nisi forte statuas, librarios Paulli demum ex non intellectis compendiis: *a Pop. ge. fecisse a progenitrice.* Cetera vero quae apud Festum manca et lacerata sequuntur, vereor, ut recte expleta sint. Quis enim unquam de tribu Pinaria audivit? Ne Pinariae quidem gentis mentionem h. l. factam esse puto; sed fortasse subiecerat Festus aliud exemplum fausti nominis cuiusdam, cuius reliquiae tantum comparent in litteris: *pinaria a sorori.*

GRAMMAT. LAT. II.

Ffff

Populi. (Ad p. 205.) *Populi commune est in legibus ferendis cum plebe suffragium. Nam comitia centuriata ex patribus et plebe constant in centurias divis. Sed cum plebes sine patribus tributis comitiis convenit, quod plebes scivit plebeiscitum vel plebiscitum ea de causa appellatur.* Haec Pompeius Festus fortasse scripsit, quod tamen affirmare non audeo. Vid. Gell. lib. X. cap. 20. et lib. XV. cap. 27. Caius cap. 237. de verbor. signif. Iustin. lib. I. Instit. titulo de iure nat. Boeth. in topic. Isidor. lib. V. Etymol. Ant. Aug. Hos hiatus olim felicissime expleverat Antonius Augustinus. Vide *Patrum commune. Dac.*

Prorsi. De hoc verbo ad Ausonium diximus. Significat rectum et prolixum, unde tunica prolixis villis, prosa tunica. Glossarium: Prosa, pexa tunica, πεζὸν ἱμάτιον. Prorsus ergo εὐθύς et prorsum εὐθύ, ut in exemplo Catonis: *prorsus devertebantur pro hospitibus ad amicos suos.* Prorsus εὐθύ. Scal. Prorsi limites secundum agri longitudinem ab aequinoctiali occasu ad ortum aequinoctialem directi, ideoque *ortivi dicti et antici.* Vide *prorsus. Dac.* Ita apud Hyginum de limitibus et apud varios auctores de limitibus, quibus opponuntur transversi. *Goth.*

Pugio. Vel a *pungo*, vel a *pugnus*, quod pugno facilius comprehendatur. Prius etymon Festus sequitur. *Dac.* no Haec non sunt huius loci. Nam ut ex vestigiis odoratus sum, verba sunt Festi de Popilia tribu, unde epitomen suam hanc Paulus confecit: *Popilia tribus a progenitrice traxit vocabulum.* Lege modo: *Popilia tribus a nomine progenitricis traxit vocabulum.* Nam consueverunt non solum a viris, sed a feminis quoque tribus nominare. *Idem.* Adde Nonium (pag. 553. Merc.) in *Pugio.* Glossis παραφίδιον, παραζώνιον, quod alibi παραζώνιος μάχαιρα, et sica: alio item loco ἐπιφίδιον. *Goth.*

Praebia dicuntur. Praebia a praebendo, inquit Festus. *Idem* tamen infra a prohibendo, quod verum etymon. Sed legendum *Proebia* per *oe*, vel quod magis placet *proebra*; ut ab inhibendo *inebrae*, sic *proebra* a prohibendo. Sunt autem *proebia* seu *proebra* τὰ ἀλειφθῆνα, amuleta. Varro lib. VI. de L. L. (VII, pag. 386. Sp.). *Proebia*, vel ut Scal. *proebra*, a prohibendo usitatum, quod sint remedia in collo pueris. Eandem vim habebant apud Graecos annuli, qui dicebantur φουσχοί vel φαρμακταὶ δακτύλιοι. Meminit Aristoph. in Plut. (v. 883. seq.):

Οὐδὲν προτιμῶ σοῦ. φορεῖ γὰρ κριάρμενος
τὸν δακτύλιον τόνδε παρ' Εὐδάμου δραχμῆς.

Dac. Vide infra *Praedia. Goth.* Cf. Scalig. in Coniect. ad Varron. pag. 161. et pag. 167. ed. Steph.

Parare inter se munus. (Ad p. 205.) Posterior pars huius capitis adhaesit post *Pappi*. Locum adi. *Dac.* Ibi haec dixit Ant. Aug. „Post v. *Pappi*: Fragmentum Festi pertinere arbitror ad verbum *parare*, pro quo saepius Livius *comparare* scribit. *Consules aut sortiantur, aut inter se comparent*, quibus significatur, ut conveniat inter eos de provinciis, quam quisque habiturus sit, aut sortito eas assequantur. Livius init. lib. XXX.: *Consules cum de rep. belloque ad senatum retulissent, censuerunt patres, ut Consules inter se compararent sortirentur, ut Brutius adversus Hannibalem, uter Etruriam ac Ligures provinciam haberet.* Et lib. XXXII. (c. 8. init.): *Decreverunt patres, ut provincias Macedoniam atque Italiam Consules compararent inter se sortirentur.* Et lib. XXXVII.: *Cum senatus aut sortiri aut comparare inter se provincias Consules iussissent.* Ant. Aug. . . . et in comitio quoque. Hic agebat Festus de eo, quod dicitur consules inter se *parare* provincias, quod aliter *comparare* provincias dictum fuit: *Consules aut sortiantur, aut inter se comparent.* Quibus significatur, ut conveniat inter eos de provinciis, quam quisque habiturus sit, aut sortito eas assequantur. Sed verba Festi male divulsa sunt, nam prior pars capitis adhaesit post *praebia*. Huc igitur retrahenda et sic concipiendus locus integer ex sched.: *Parare inter se munus dicebatur, cum sortitio fiebat a magistratibus P. R., uter magistratus utramque rem acere deberet, aut inter se compararent de rebus lege mandatis, itaque in senatu et in comitio quoque etc.* *Acere* pro *agere*, ut supra *acitare* pro *agitare*. Non solum autem magistratus sortiebantur, utrum exire, utrum domi manere oporteret, sed etiam praetores, qui in urbe ius dicturi erant, sortiebantur, antequam magistratum inirent, quis de ambitu, quis de beneficiis etc. ius dicturus esset. *Dac.* Vide Sallust. in Iug. Cic. I. ad Att. *Goth.* Cf. Ernesti in Clavi Cic. s. v. *Praetor*.

Peregrinos inter. (Ad p. 205.) *Ista Pr. dr. interpretor praetor datur.* Verum est, quod ait, primum creatum fuisse unum praetorem urbanum, nempe ann. 388. et deinde propter magnam peregrinorum turbam alterum praetorem, nempe peregrinum adiectum ann. 501., illum inter cives, hunc inter cives et peregrinos ius dicentem, sed crevit postea praetorum numerus. Creati enim usque ad 18. Vide Lips. Antiquit. Rom. lib. I. cap. 10. *Dac.* V. l. 2. §. post aliquot ff. de orig. iur. *Goth.*

Praemetium. Vide *Sacrina. Ant. Aug. Προλόγιον.* Vide Coniectanea (p. 75. ed. Steph.). Glossarium: *Praemetium* ἡ πρὸ θερισμοῦ Δημήτρως θύελα. Scal. *Praemetium* frugum primitiae, quod sacrificii

causa ante praemetebatur. Lacones vocant *προλογῶν*; quod Cereri offerebant post messem factam *florifertum* vocabant. Vide in v. *Sacrificium*; quod ante messem *praemetium*. *Dac.* Alii *Praemessum*. Dixi etiam ad Varronem. *Goth.*

Protelare. Protelo ducere, id est uno tenore ac ductu aratrum sive alia ducere, trahere, cui contrarium *strigare*. Lucil. lib. VI.:

*Quem neque Lucanis oriundi montibus tardi
Ducere protelo validis cervicibus possent.*

Et lib. XII.:

*Hunc iuga mulorum protelo ducere centum
Non possunt.*

Protelo ducere Graeci dicunt *ἀμπεύειν* et *ἐξαμπεύειν* a voce *ἀμπρόν*, qui vice timonis inter medios boves tendebatur, ut hodie etiam quando, quare scriptor Glossarii protelum interpretatur *ἐξαμπεύον*. Unde falso sibi persuaserunt viri docti *protelum* esse lorum, quod alio nomine *cossum* dicitur. *Protelum* et *protelo* nihil aliud notat quam continuationem, tenorem et est a *τῆλε* longe, sive potius a *telo* et *telum* a *τῆλε*. Quod etymon ex aliorum sententia refert Donatus. Notat igitur proprie, ut optime Voss., continuatam teli e balista impulsione, sive cum prorsus aliquid longe traditur, velat telum balista emissum. Unde *protelare*, longe propellere, eicere, fugare. Turpilius Lemniis:

*Propter peccatum paucillum indignissime
Patria protelatum esse saevitia patris.*

Et Terent. Phorm. I, 4, (35.). *Dac.* Vide Nonium (pag. 362. Merc.) in *Protelare*. Sic Nonio (pag. 159. Merc.) *Protollere*. *Goth.* *τῆλε*. *Thae.* *Idem.*

Privato. Liv. lib. IV. (c. 59.) scribit 17. annò ante captam urbem: Decrevit senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, cum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset. *Ant. Aug.* Privato sumptu se alebant milites antequam stipendia mererentur, quod in id duravit tempus, quod fuit paullo ante quam urbs capta est a Gallis, a quo sine publico stipendio milites non fiebant. *Scal.* Liv. lib. IV. sect. 59.: *Additum deinde* (ann. U. C. 349. ante captam urbem a Gallis ann. 17.) *omnium maxime tempestivo principum in multitudinem munere, ut ante mentionem ullam plebis tribunorumve decerneret senatus, ut stipendium miles de publico acciperet, quum ante id tempus de suo quisque functus eo munere esset.* *Dac.*

Porci effigies. Ut et *Minotauri*. Vide supra *Minotauri*. De aquila vide Plin. X. c. 4. *Goth.* *Porca foedus firmari solet*. Vide supra *Foedus* et *Foeciales*. Livium I. (c. 24.) Varro II. de r. r. 4. Virg. VIII. (v. 641.) Quintil. VIII, 3. De porcis adde *Depubem*, *Dissulcus*, *Faustulum*, *Propudianus*. *Idem.* Cf. Creuzer. Antiqq. Rom. §. 237. pag. 292. et qui sunt ibi citati.

Polimenta. In verbis Festi initio duo verba desiderantur. Alterum est (*Polimenta*), alterum esse poterit (*veteres*). *Ant. Aug.* Arnobius lib. VII.: *Polimenta sunt ea, quae verecundius proles dicimus*. *Idem* de prolibus lib. V.: *Parte altera proles cum ipsis genitalibus occupat*. *Idem*: *Circumiecitas prolibus diripientem membranulas*. *Scal.* Plaut. Menaechm. Act. I. sc. 3. (28.):

— — aut *polimenta* porcina aut aliquid ad eum modum.

Inepte Festus a *politione*. Sunt enim a *polis* seu *polulis*. Erant autem *polae* seu *polulae* pilae ex aluta, molli tomento farctae, quibus datatim ludebant in foro, unde *polire* pila ludere dicebant veteres et id tractum a Graeco. Nam *φαλός* Graece significat *veretrum*, quod gestabatur in pompa Liberi. Primum ita vocabatur, quamdiu fieret ex ficu; postquam ex aluta rubra fieri coeptus dictus *πολλών*, ab eo *polae* Latinae, quae ex aluta fiebant. Et *polimenta* testiculi porcorum dicti, postquam ex illo folliculo evaginati erant in castratione. *Scal.* in Coniectaneis (pag. 66. ed. Steph.) ad Varronem. Sed mere fallitur Scaliger: *Polla* a Graeco *πάλλα*, id est *pila*. Hesych. *πάλλα, σφαῖρα ἐκ ποικίλων περμάτων πεποιημένη*. Pro *πάλλα* Aeolice *πόλλα*, unde *polla* et *pollire*, pila ludere, et *pollio* ὁ παλλοράφος; *polimina* autem a *pola* pro *polla* etc. *Dac.* Huc pertinet l. 9. §. 5. l. 13. §. si fullo vestimenta polienda 6. ff. locati. Adde supra *Depositum*. Hinc Gloss. Polit *κνάπτει*, *κνάπτω* polio, unde *κναφύς* fullo, et *politor* *σμήκτης*, qui et alio loco pumicator. *Goth.* A *politione* *segetum* l. 52. §. 2. ibi aut agrum politori damus ff. pro socio. Adde supra *Depositum*. Adde Nonium (pag. 66. Merc.) in *Politionis* agrorum. *Idem.*

Pater patrimus. Vide *Matrimi* ac *patrimi*. *Dac.* Vide infra *Patrimi*. *Goth.*

Portisculus. Utitur hoc verbo Plautus in *Asinaria*. *Ant. Aug.* Glossae: *Porticulus* *κελευστής*. Qui est praeco alias, is in nave portisculus. Praeco audientiam faciebat in Comitibus, in sacris et spectaculis

F f f f *

faventiam: portisculus modum remigibus dabat. In verbis Catonis dicitur Viros Romanos, qui remiges scripti erant, per portisculum sub flagro venisse. In quo est duplex antiquitatis notio: una cives Romanos ob capital admissum prius verberibus caedi, deinde numero sestertio, si Romae essent trans Tiberim venire solitos: altera, qui flagris caedebantur, ii sub praecone, aut si remiges essent, sub portisculo caedebantur. Horatius (Epod. IV, 12.):

*Sectus flagellis hic triumviralibus
Praeconis ad fastidium.*

Scal. Portisculus et hominem et perticam, qua is utebatur, significat. Nonius (pag. 151. Merc.): Portisculus proprie est hortator remigum, hoc est, qui eandem perticam tenet, quae portisculus dicitur, qua excurrem et exhortamenta moderatur. De pertica Plaut. Asin. Act. III. sc. 1. (15.):

Ad loquendum atque ad tacendum tute habes portisculum.

Dac. Mesonauta videtur appellari in l. 1. §. 2. ff. Nautae, caupones, cuius munus χειρὸνβολον, id est manus immissionem facere D. l. 3. §. 3., quod Livius lib. XL. (c. 4.) hortationem remigum, Graeci κλέσσωμα vocant, unde Glossis porticulus κλέσσωτης. *Goth.* Veniens passim. Dixi ad l. 4. §. 10. ff. de re militari. l. 5. §. 1. l. 19. ff. de captivis. *Idem.* Porticulus verius scribatur, an portisculus, dubium videri potest. Certissimum enim est, non aliunde descendere, nisi a portitor, qui est πορθητής. Si videtur porticulus, sine s, rectius scribi, longa censenda est syllaba penultima. Sic enim Laberius: Nec pdrmlarum pūsus, nec porticuli. Cf. Voss. Etym. s. v. De etymo sic existimo. Quemadmodum Procul, Proculus, a procellendo (cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. p. 98.); sic porticulus a portando et cellendo, sive a portu et cellendo dictum videri possit, longa antepenultima, quemadmodum eadem producit in v. periculum. At in v. periculum, producit antepenultima; quia descendit ab antiquo pario sive perio (cf. comperio, experior, aperio); qua de causa fortasse s illud antepenultima in portisculus euphoniae causa insertum statuamus. De quo s euphónico cf. Bopp. in Zergliederung cett. pag. 82. Ceterum Porticulus etiam in Glossis.

Pro scapulis. Lege in exemplo Catonis: hostem percussit. *Scal.* Ratio huius corruptelae est, quod cum priores duae literae ho in exemplari non apparerent, ex reliquis stem disiunctis fecere siem. Pro profuit. lege profui. *Dac.* Pro tergo Livius dixit lib. X. (c. 9.) Ius virgarum Plin. X. *Goth.* Complures leges erant in cives rogatae, quibus sanciebatur poena verberum. Dixi ad l. 8. §. 3. ibi: ut verberibus necetur. ff. de poenis l. 8. ff. ad l. Iul. de vi publ. Vide Apostolorum acta cap. 22. Gell. (VI, 14.). *Idem.*

Primanus. Emendatiore, ut opinor, libro usus est Paulus. Nam nos in veteri neque Catonis verba, neque significationem habemus, cum tamen nihil in hac parte lacerum existat. Sed et interpretatio Pauli est consideranda. Nam si de stipendio attributo primae legioni intelligamus, hic erit non tribunus militum, neque tribunus aerarii, sed scribarum vel notariorum tribunus. Varro lib. IV. de L. L. (pag. 180. Sp.): Quibus attributa erat pecunia, ut militi reddant, tribuni aerarii dicti. Vide Aerarii. *Ant. Aug.* Quae hic desunt, reiecta videntur post caput sequens. Nihil tamen hic video, neque satis coniicio, unde explicatio, quam in sua Epitome Paulus addidit. Eius enim nulla vestigia in reliquiis Festi. Primanorum mentio apud Tacit. lib. XVIII. (Histor. II, 43.): Primani stratis una et vicesimanorum principibus aquilam abstulere. *Dac.*

Properare. Vide Versium in Incertis ex Gell. lib. XIII. cap. 14. *Ant. Aug.* Verba, quae hic posita sunt, non sunt Festi, sed Catonis, quae integriora ab Isidoro cum sui auctoris nomine citantur ita: Marcus Cato: Qui unumquodque mature transigit properat, qui multa simul incipit, nec perficit, is festinat. Ego unumquodque, quod adortus eram, transigebam. *Scal.* Vide et Nonium (pag. 441. Merc.). Festinare igitur est temeraria et praecipiti celeritate aliquo contendere: properare cito et strenue progredi, ut mature perficias quod intendis, idem quod maturare. Virgil. IV. Georg. (I, 260.):

*Multa forent quae mox coelo properanda sereno
Maturare detur.*

Sallust. Iugurth. (LXIV. fin. Cort.): Animo cupienti nihil satis festinatur. Nonius ita distinguit, ut properare sit animi ad res aliquas contententis, festinare corporis necessitatibus obsequentis. Sed haec veterum auctoritate refelluntur, apud quos properare et festinare promiscue accelerare significant. Virgil. IV. Aen. (310.):

Et mediis properas aquilonibus ire per altum.

Et lib. II. (573):

*Festinate viri, nam quae tam sera moratur
Segnities.*

Plautus (Menaechm. IV, 2, 64.): *Properate prandium*. Ennius: *Festivum festinant diem*. Virgil. XII, Aen. (425.):
Arma citi properate viro.

Sallust.: *solas festinate*. Lego: *soleas festinate*. *Dac.* De discrimine, quod intercedit verbis *properare* et *festinare*, cf. Doederlin. Syn. Lat. tom. II. pag. 184. seqq.

Prorsus. Quasi *proversus*, id est *ante versus* et *prorsus*, id est *recta*. Unde adiectivum *prorsus*, a, um pro recto. Inde prorsi limites, *prorsa* supple oratio, et *Prorsa Dea*, quae rectos partus educeret. Ex prorsus postea fecere *prosus*, ut a *rursus rursus*, a *sursum susum* etc. Et inde *prosa*, *prose*. Quam vocem Latinam esse perperam negant viri docti. *Dac.* Πρό. Πρός. *Goth.*

Prohibere. (Ad p. 206.) Comititia multis ex causis aut ineunda vetabantur, aut inita solvebantur, aut habita vitabantur et fiebant irrita. Veluti ex comititali ritu vel omisso, vel perperam obito: ex magistratus de coelo servantis spectione sive inspectione: ex nuntiatione sive obnuntiatione magistratus, qui de coelo servarat, ex omine infausto, ex fulgure, fulmine, tonitru; ex morbo sacro, caduco, qui et ideo comititalis dictus est, et ex aliis, quae in historiis diligens lector annotabit. *Dac.* *Domi cum auspicamus*. Ait Cato quae auspicantium et sacrificantium religionem et omina turbare solent et impedire, ea, nisi a sacrificante vel auspicante fuerint intellecta, nullum vitium facere, veluti si quis servus aut ancilla sub centone crepuit, id est sub stragulis, vel si quis servus vel ancilla dormiens morbo comititali correptus fuerit. In fine legitur etiam: *ne id quidem mihi vitium facit*. Quod magis placet. Supra pro *Dium* quidam *Deum*. Sed nihil necesse. *Idem*. Morbo, qui vulgo *quidem maior*. Vide quae scripsi ad l. 4. §. 5. et l. 53. ff. de aedilit. *Goth.* *Comititalis*. Vide D. l. 53. *Idem*.

Penatores. (Ad p. 206.) Mendosum esse opinor. *Ant. Aug.* Suspicio Festum in corruptos Catonis codices incidisse, ubi male *penatores* pro *venatores* legebatur. Id innuit vox *piscatores*. Lege modo. Pro *fisciscedarum*, quod monstrum est, legebat Fulv. Urs. *Feci sed cibum dedi*. Ego propius ad scripturam *sed aurum dedi*. Ait Cato: *postquam nautas ex navibus eduksi, non ex militibus atque nautis feci piscatores et venatores*, hoc est, non eis dixi, ut si edere vellent, vel piscarentur vel venarentur, *sed eis cibum dedi*, vel *aurum*, quo cibum pararent; quare certa est coniectura mea. *Dac.* *Nautas*. Nativitas vel navitas. Vide supra *Navia*. *Goth.* *Fisciscedarum*. Ficedularum. *Idem*.

Pilates. De pilate lapide nihil habeo, quod dicam, ita super eo alii omnes scriptores tacent. *Dac.* *Pilates*. Pelastes. *Goth.*

Peculatus. Vide supra.

Peregrina. Vide Verrum ex Plinio lib. XXVIII. cap. 2. de diis evocatis, de quibus plura Macrobius lib. III. (c. 5. *Dac.*) Sat. *Ant. Aug.* In oppugnationibus ante omnia Sacerdotes Romani Deum, cuius in tutela esset oppidum, quod obsidebatur, verbis conceptis evocabant, promittebantque illi eundem aut ampliorem locum cultumque. *Dac.* Servius II. Aen. ad illa verba: *Excessere omnes aditis arisque reliotis*. Adde l. 9. §. illud notandum. 2. in fin. ff. de rerum divis. *Goth.* *Conlata conata vel coacta*. *Idem*.

Potitium. (Ad p. 207.) Verbum *profanasset* est apud Catonem de re rustica (c. 50. et 132.). Item quod ait, *ex familia numero duodecim*, suspectum est. Nam Livius lib. IX. (c. 29.) scribit ex duodecim familiis triginta puberes fuisse, et Valer. Max. lib. I. cap. 11. Ideo deletum ex scriberem: *cum essent familiae numero duodecim*. Vide *Putitum*. *Ant. Aug.* Scribe: *cum essent eae familiae numero duodecim*. *Scal.* Potitiorum et Pinariorum familiam Herculis ministram fuisse vel pueris notum est. Vide Virgil. lib. VIII. (269.) et ibid. Serv. Vide et Dionys. Halicarn. lib. I. De ara, quae proprie maxima dicebatur, vide Serv. ad illud Virgil. (Aen. VIII, 271.):

*Hanc aram luco statuit, quae maxima semper
 Dicitur nobis et erit quae maxima semper.*

Et Ovid. (Fast. I, 581.):

Constituitque sibi, quae maxima dicitur, aram.

Dac. *Profanasset*. *Profanatum est, quod in sacrario polluctum*. Varro lib. V. de L. L. (lib. VI. pag. 230. Sp.). *Idem*. Usque ad Appium Claudium. Idem Livius lib. IX. cap. 29.: *Eodem Appio auctore Potitia gens, cuius ad aram maximam Herculis familiare sacerdotium fuerat, servos publicos ministerii delegandi causa solennia eius sacri docuerat. Traditur inde dictu mirabile et quod dimovendis statu suo sacris religionem facere possit, quum duodecim familiae ea tempestate Potitiorum essent; puberes ad triginta, omnes intra annum cum stirpe extinctos: nec nomen tantum Potitiorum interiisse, sed Censorem etiam Appium, memori Deum ira post aliquot annos luminibus captum*. Haec Liv. Vide *Putitium* infra. Id autem accidit ann. ab U. C. CMLXI. *Dac.* *Pinarius, quod non adfuit*. Pinariis et Potitiis ostenderat Hercules, ut sibi mane et vespere sacra facerent. Perfecto

itaque matutino sacrificio, cum circa solis occasum essent sacra repetenda, Potitius prior advenit, Pinarius postea, extis iam redditis. Unde iratus Hercules statuit, ut Pinariorum familia tantum ministra esset epulantibus Potitiis et complentibus sacra. Unde etiam Pinarii dioti sunt *ante ipsos nascens, a fame*, nam senem illum Pinarium constat alio nomine esse nuncupatum. *Idem. Pinarium.* Vide supra *Popillium*. Macrobius I. Sat. 12. et III. cap. 6. *Goth. Ara, quae maxima.* In ea lectisternium non fiebat. Custodiebatur in eodem loco, ut omnes aperto capite sacra facerent. Macrobius III, 6. *Idem.*

Plebeiae. Pompeii verbis addi potest, quod Livius scribit lib. X.: *Insignem supplicationem fecit certamen in sacello pudicitiae patriciae, quae in foro Boario est ad aedem rotundam Herculis inter matronas ortum. Virginiam A. F. patriciam plebeio nuptam L. Volumnio Cos. matronae, quod e patribus enupsisset, sacris arcuerant.* Et postea: *In vico Longo, ubi habitabat, ex parte aedium, quod satis esset loci modico sacello exclusis, aramque ibi posuit, et convocatis plebeis matronis conquesta iniuriam patriciarum: hanc ego aram, inquit, Pudicitiae Plebeiae dedico etc.* Eodem ferme ritu et haec ara, quo illa antiquior, culta est, ut nulla nisi spectatae pudicitiae matrona et quae uni viro nupta fuisset, ius sacrificandi haberet. *Vulgata* deinde religio a pollutis, nec matronis solum, sed omnis ordinis feminis, postremo in oblivionem venit. A Festo historia aliter paulo narrari videtur. *Ant. Aug.* Quae infra desunt, integra praestari difficile. Videtur tamen Festus haec vel his similia scripsisse: *Plebeiae pudicitiae sacellum in vico Longo est, quod cum Virginia Patricii generis femina connubio facto inter patres et plebem, nam patricia plebeio homini Lucio Volumnio consuli nupserat, dedicasset, eodem ritu, quo sacellum patriciae pudicitiae cultum est, ut matrona, quae uni viro tantum nupserat, sacrificandi in eo ius haberet.* Haec ita odoratus sum ex Livio lib. X. cap. 23.: *Insignem, inquit, supplicationem fecit certamen in sacello pudicitiae patriciae, quae in foro Boario est ad aedem rotundam Herculis inter matronas ortum. Virginiam Auli filiam patriciam plebeio nuptam Volumnio consuli matronae, quod e patribus enupsisset, sacris arcuerant.* Brevis altercatio inde ex iracundia muliebri in contentione animorum exarsit, quum se Virginia et patriciam et pudicam in patriciae pudicitiae templum ingressam et uni nuptam, ad quem virgo deducta sit, neo se viri honorumve eius ac rerum gestarum poenitere vero gloriaretur. Facto deinde egregio magnifica verba adauxit. *In vico Longo, ubi habitabat, ex parte aedium quod satis esset loci sacello exclusis, aramque ibi posuit, et convocatis plebeis matronis, conquesta iniuriam patriciarum, hanc ego aram, inquit, pudicitiae plebeiae dedico, vosque hortor, ut quod certamen virtutis viros in hac civitate tenet, hoc pudicitiae inter matronas sit, detisque operam, ut haec ara, quam illa, si quid potest, sanctius et a castioribus coli dicatur. Eodem ferme ritu et haec ara, quo illa antiquior, culta est, ut nulla nisi spectatae pudicitiae matrona et quae uni viro nupta fuisset, ius sacrificandi haberet.* Unde et pro convivio, quod supra legitur et in sched. non male restituas convivio. *Dac.* Quod quum Virginia. Vide I. 2. §. 20. ff. de orig. iur. *Goth. Convivio. Connubio. Idem.*

Prim.... (Ad p. 207.) Omnia mutila sunt et ultima linea ad aliud, quam ad Primigenium sulcum pertinet. Quo enim *tutelare iudicium?* *Scal.* Quae sequuntur, videntur fuisse verba Catonis, quae a superiori capite divulsae sunt. Porro de more sulco moenia designandi Varro lib. IV. (lib. V, pag. 144. Sp.): *Oppida condebant in Latio Etrusco ritu multa, id est iunctis bobus, tauro et vacca, interiore aratro circumagebant sulcum. Hoc faciebant religionis causa die auspicato, ut fossa et muro essent munita; terram, unde excalperant, fossam vocabant, et introrsum factum murum, postea quod fiebat orbis urbs. M. Cato: Captato augurio, qui urbem novam condebat, tauro et vacca arabat, ubi arasset, murum faciebat, ubi portam volebat esse, aratrum tollebat et portam vocabat. Et alibi passim. Primigenius autem is sulcus dictus, quod per eum opus inciperent.* *Dac.* Vide infra *Sulci. Goth.*

Parilibus. Ita scriptum in Fastis II. Kal. Maias. Alii Palilia appellant a Pale. Vid. Varro lib. V. (lib. VI. pag. 198. Sp.) Ovid. lib. IV. Fast. (830.). Vide *Pales. Ant. Aug.* Propert. Eleg. 1. lib. IV.:

Urbi festus erat, dixere Palilia patres

Hic coepit primus moenibus esse dies.

Idem Plin. lib. XVIII. cap. 26. Varro de r. r. lib. II. cap. 1. et alii multi. Dac. Vide infra *Popularia sacra. Goth.* Cf. Victorinus de Orthographia pag. 2470. Putsch. ubi sic legitur: *Parilia dicuntur, non Palilia; non a Pale Dea, sed quod eo tempore omnia sata arboresque et herbae parturiant pariantque.*

Prætexta. Verba Festi interpretem desiderant. *Ant. Aug.* Infra: *Prætexta nulli alii licebat uti, quam ei, qui iure alicuius magistratus haberet et in loco publico ludos faceret. Is enim ea utitur et scribam habet ob eos, quos facit ludos.* Huc usque videor tuto vestigiis Festi insistere. In reliquis lubricum est iter. Ait nulli alii licuisse prætexta nisi præterquam ei, qui eam haberet iure magistratus et in loco pu-

blico ludos faceret. Quod verum est. Nam magistri collegiorum et magistri vicorum, qui magistratus non erant, ludos faciebant praetextati, ut notum est ex ea in Pisonem (c. 4.) et ex Asconio (pag. 159. ed. Lugd.), item ex Livio libro XXXIV. (c. 7.). Tribuni plebis, auctore Plutarcho, praetexta non utebantur, puto, quia ludos non faciebant. Sequentia plus minus ita habuerunt: *Item praetexta consulibus et praetoribus vota quaedam ob ignorantiam sacrorum novorum nuncupantibus datum est uti, item votum solventibus aliquod. Item Valerius Vicanus utens pura ex S. Senatus improbatum est.* Videtur velle Festus usum purpurae sacrum fuisse, ideo magistratibus concessum non tam iure magistratus, nam et tribunis concessus fuisset, quam ludorum et votorum causa. Res enim sacrae ludi et vota. Ideo ob ludos utebantur Aediles et magistri collegiorum, ob vota Consules et Praetores. Vota illa, quae nuncupabantur ob sacrorum novorum ignorantiam, videntur esse quae Consul aut Praetor volebat, si quid minus rite et per ignorantiam committens novam religionem contraxisset. Vicanum videtur vocare vici magistrum. Ex sententia Senatus improbatum ait, quod in pura toga, non in praetexta ludos Compitalitios faceret. Ita enim puto Festum scripsisse ex S. Senatus, quod interpretor ex Sententia Senatus. *Scal.* Ait Festus nulli alii licuisse praetexta uti, quam ei, qui funus faceret, magistratibus item et iis, qui ludos faciebant. Et verum est. Liv. lib. XXXIV. sect. 7.: Purpura viri utemur, praetextati in Magistratibus, in Sacerdotiis: liberi nostri praetextis purpura togis utentur, magistratibus in coloniis municipiisque, hic Romae infimo generi magistris vicorum togae praetextae habendae ius permittemus, nec id ut vivi solum habeant tantum insigne, sed etiam ut cum eo crementur mortui. Vides praetextatos magistratus tam Romae, quam in municipiis et coloniis, sacerdotes etiam et magistros vicorum, qui ludos compitalitios faciebant. Vide *Sardi venales*. Magistros etiam collegiorum praetexta usos apud Pedianum (pag. 159. ed. Lugd.) ex Cicerone legere est, quia scilicet ii etiam ludos faciebant. Praeterea senatores praetextati ludorum Romanorum diebus apud Ciceronem II. (c. 18.) Philipp., ut et praetextatae mulieres nonis caprotinis apud Varronem lib. V. (lib. VI. pag. 200. Sp.): *Nonae Caprotinae, quod eo die in Latio Iunoni Caprotinae mulieres sacrificant et sub caprifico faciunt et e caprifico adhibent virgam. Ob hoc toga praetexta data eis.* In verbis Festi in fine pro *isdem datum est uti emit* rescribo: *Idem datum est uti ea etc. etc.* vel cum Ursino *uti item*. Lego etiam infra: *Valerius Vicanus tum uteretur etc. tum id est cum vota solveret. Dac. Praetexta.* Glossis *πρόφρα* et alio loco *ἐπεπρόφρατος συγκλητική*, praetexta toga. Adde Nonium (pag. 541. Merc.) in *Praetexta*. Ab eo Praetextata *ἐνυμνος. Goth.*

Pilates. Vide supra.

Pilae. Illa verba (*hunc diem festum*) in plerisque libris non sunt. De Compitalibus et his pilis vide Macrob. lib. I. (c. 7. sub fin.) Satur. *Ant. Aug.* *Manias* vocatas ait Macrobius. Ad earum instar stramentitiae effigies, quibus obiectis tauri irritarentur, vocatae sunt pilae. Martialis (de spect. ep. 22.):

Iactat ut impositas taurus in astra pilas.

Glossarium: *Pilae ταυριάριος, ταυροκαθάπτas.* Unde proverbialiter *foeneos* homines dixit Cicero in principio Cornelianae, alludens ad has effigies foeneas. Postulatur, inquit, apud me praetorem primum de pecuniis repetundis. Prospectat videlicet Cominius, quid agatur, videlicet homines foeneos in medium ad tentandum periculum projectos. Huc etiam alludebat Varro, cum unam de Menippeis suis proscripserit titulo *Atiacis stramentitii*. Quae sequuntur, videntur de alia re, quam de pilis tractasse. *Scal.* Vide in *Lanceae effigies*. *Pilae* autem capita tantum dicebantur a Graeco *πόλος*, quomodo omne rotundum *πόλον* Graeci dicunt, caput etiam humanum, ut e Polluce certum est. *Dac.* Vide Macrob. Sat. I, 7. Nonius (pag. 538. Merc.) in *Strophium*: Varro Sesquilyssae: suspendit laribus marinas molles pilas reticula an strophia. Idem in voce *Reticulum* (pag. 221. Merc.). *Goth.* *Inferorum alii inferiorum. Idem.*

Punicae. (Ad p. 207.) Nescio cur in editione illa, quae suppletas lacunas promittit, rudera ista relicta sunt. Nam sic totum aedificium ex Schedis sartum tectum praestari posse arbitror: Punicae fortunae aedem vovisse dicitur Cornelius Scipio, cum Carthaginem obsideret. Idem quoque vovit aedem Veneris, quae cognomentum habuisse dicitur Genitricis, quam dedicavit, ubi primum aemulam Romanae civitatis Carthaginem urbem expugnavit. Quamvis alii dicant aliquot post annis dedicavisse Cos. quam Punicae fortunae aedem, quam ex voto debebat primam dedicare, locandam non curasset. *Dac.*

Pueri im (Ad p. 208.) *Puer impubes tantum dicitur. Attia in id pluribus verbis docet.* Quae sequuntur, pertinent ad historiam penitus nobis incognitam. Quorum initium plus minus ita conceptum fuisse videtur: *Pueri aeneum signum ad Salinas positum est; quod signum allatum e . . . est.* Quod sunt conati quidam evellere. Nemo unquam potuit. Quaerant igitur docti viri. *Scal.* Verum est pueros proprie impuberes dictos. Idem Varro, Gellius. Sed poetae interdum et oratores pueros vocant, qui puberes sunt, et

alibi notavimus. *Dac.* *Pueri impuberis aeneum.* Haec historia mihi plane ignota. Pro sub signo lego sine signo et ita Fulv. Urs. *Idem.*

Plena suae. (Ad p. 208.) Telluri grvida suae sacrificari docet Ovid. lib. I. *Fastor.* (672.):

*Placentur frugum matres Tellusque Ceresque
Farre suo gravidas visceribusque suis.*

Item forda bove, Fordicidiis. *Idem* lib. IV. (633.):

*Nunc gravidum pecus est gravidas quoque semine terrae
Telluri plenae victima plena datur.*

Arnob. lib. VII. Ita emendandus: Telluri matri scropha ingens immolatur forda, non feta. Cur sus immolaretur videtur Festus reddere rationem, quia cum sereretur, rostro suo sata corrumpere. Quod Ovidius etiam explicat lib. XV. *Metam.* et lib. I. *Fast. Ant. Aug.* Plena suae Telluri sacrificabatur, quia pecudis id genus cum seritur, rostro tamen fodiendo corrumpere solet. *Scal.* Hunc morem fuisse Ovid. I. et IV. *Fast.* et lib. XIII. *Met.* Sic Libero caper immolabatur, quia vites ab eo comestae sunt. *Servius* II. *Georg.*: *Per contrarietatem victimae numinibus immolantur, ut porca, quae obest frugibus, Cereri: et caper, qui obest vitibus, Libero.* *Dac.* Vide supra *Fordicidiis.* *Goth.*

Ploti. Quantum ex his colligere possumus, *Plotum* esse *Umbricam* vocem apparet. *Scal.* Sic supra *Plauti canes*, quorum aures latius patent. Nam *Ploti* et *Plauti* sunt eiusdem originis. Quod autem infra putat Festus *semplotia* a *semi* et *ploto* appellata fuisse, id vero falsum est. *Plotia* enim et *semplotia* calcei sunt, qui Graecis βλαύτια et ἡμιβλαύτια dicuntur. *Dac.* Vide supra *Plancae.* *Goth.* Vide quae supra diximus ad v. *Plauti canes.*

Postumus. (Ad p. 208.) Sunt qui scribant *posthumus* quasi post humatum patrem natus. Sed ubique scribendum *postumus*. Est autem *postumus* seu *postumus* a *posterus*, ut ab *inferus infimus*. Et non tantum *postumus* dicitur qui post mortem patris, sed etiam qui post factum testamentum vivo patre natus est, et qui post alios liberos ultimus gignitur. Versus *Plauti* sunt *Aulul.* Act. II. sc. 1. (41.). *Dac.* *Postumus* ita *Glossis* et passim in *Pandectis Florentinis*. Alii legunt *Posthumus.* *Goth.* *Post mortem patris natus.* *Glossis* ὁ ζώντος μὲν τοῦ πατρὸς συλλαμβανόμενος, ἀποθαιόντος δὲ γεγόμενος. Adde l. 3. §. 1. ff. de *Instituto*. l. 164. ff. de verb. sign. II. *Gell.* 16. *Idem.* Cf. *Voss.* *Etym. s. v. Posthumus.* Scribendum haud dubie *Postumus*.

Porcas. *Varro* lib. I. cap. 29. de re rust. *Ant. Aug.* *Graeculus* auctor *Glossarii* optimis quidem auctoribus in compilandis *glossis* suis usus est, saepe tamen fallitur, ut cum *Porta* pro *porca* ponit. *Porta* τὸ μεταξύ τῶν αὐλάκων ὕψος. *Porta* τὸ μεταξύ τῶν κυμάτων. *Scal.* *Locus Varronis* est lib. I. de R. R. c. 29.: *Qua aratrum vomere lacunam striam fecit, sulcus vocatur.* Quod est inter duos sulcos elata terra, dicitur *porca*, quod ea seges frumentum porricit, sic quoque ex ta *Deis* cum dabant, porricere dicebant. *Nonius* (p. 61. *Merc.*) vocat *porcas*: signa sulcorum, quae ultra se iaci semina prohibeant. *Porcere* enim est prohibere. Sed melius Festus, quod *aquam porceant*. *Dac.* Adde supra *Imperator.* *Goth.* *Duos alii duci.* Adde *Nonium* in *Porcas* et *Porcae* l. 24. ff. de aqua et aquae pluviae. *Idem.*

Parmulis. (Ad p. 208.) Vide *Bruttianae.* *Ant. Aug.* *Parmae* equitum et militum fuere, sed magnitudine differebant, velitares enim breviores erant quam equestres. Neque cum ait Festus pro *parmis* datas esse *Bruttianas* a *Mario*, sublatum esse *parmarum* usum intelligit, sed pro *Romanis Bruttianas* esse inductas, non mutata forma, rotundas enim aetate sua *Varro*, *Mario* iunior, ostendit, sed magnitudinis vel aucta vel imminuta. Auctam tamen verisimilius est, quia *Romanas* Festus vocat *parmulas*, *Bruttianas* vero *parmas*. Vide *Bruttianae*. Vide et *Manut.* de quaesitis per *epistol.* lib. III. quaest. 6., ubi *Carthaginenses* *parma* usos rex *Suida* observat. *Dac.*

Poream auream et argenteam. (Ad p. 208.) Nemo quod sciam huiusce moris praeter Festum meminit. *Sacrificium Cereris*, de quo hic sermo est, fiebat die *Aprilis* 19. *Dac.*

Propudianus porcus. (Ad p. 208.) Quia in eum *propudia*, id est καθάρματα coniciebant. Sic apud *Athenienses* *porcillus*, qui ad expiationem immolabatur καθάρμα dictus. *Schol. Aristoph.* in *Acharn.* τὸ δὲ θύμενον χοιρίδιον ἐπὶ καθάρσει τῶν τόπων καθαῖμα ἐκαλεῖτο. Vide *Hesych.* in voce *Κάθαμα*. De sacro *Claudiae* familiae vide infra in *Saturno*. *Macrobius* lib. I. cap. 16.: *Sunt praeterea feriae propriae familiarum ut Claudiae familiae et si quas ferias proprias quaeque familia ex usu domesticae celebritatis observat.* *Dac.*

Parum cavisse. (Ad p. 208.) Non placet, quod substituunt docti: *Patravisse*. Ea modestia fuit veterum, ut non fecisse, sed facisse videri: et ne fecisse quidem, sed parum cautum fuisse dicerent. *Scal.*

Cic. in Verr. VI. (Act. II, V, 6, 14.): *Fecisse videri pronuntiasti. Dao.* Alii *patravisse videri*, de quo plenius dicam aliquando ad I. 3. in verbis *non videtur ff. de his, quae in testam. delentur. Goth.*

Piscatorii ludi. (Ad p. 208.) Vide supra. Nam bis haec glossa apud Festum reperitur.

Publicius. (Ad p. 208.) In fine *vehicula venire possint. Scal.* Varro lib. IV. (lib. V. p. 158. seq. Sp.): *Clivus publicius ab aedilibus plebei Publiciis, qui cum publice aedificarunt. Ubi Publicios Aediles plebis vocat Varro, et verum est. Nam et Plebei ipsi fuerunt. Idem etiam Ovid. lib. V. Fast. (283. seqq.):*

*Venerat in morem populi depascere saltus:
Idque diu licuit, poenaeque nulla fuit.
Vindice servabant nullo sua publica vulgus,
Iamque in privato pascere inertis erat.
Plebis ad aediles perducta licentia talis
Publicios: animus defuit ante viris.
Rem populus recipit: multam subire nocentes:
Vindicibus laudi publica cura fuit.
Multa data est ex parte mihi, magnoque favore
Victores ludos instituere novos.
Parte locant clivi, qui tunc erat ardua rupes,
Utile nunc iter est, Publiciumque vocant.*

Ait Flora ex multatitia pecunia clivum Publicium munitum et sibi Florales ludos institutos. In verbis Festi in fine legebat Scal. *Vehicula venire possint.* Legendum: *Ut in Aventinum vehiculis Velia venire possint, id est ut e Velia in Aventinum vehiculis venirent. Dao.*

Praedia. (Ad p. 208.) In tertio Coniectaneo monuimus dicendum *proebra*, ut enebra. *Scal.* Vide supra *praebia*. Item infra: *Quae Caia Caecilia etc. et immiscuisse zonae suae. Dao.* In aede sancti. Hoc est Hercules, qui proprie *sanctus* et *sancus* vel *sangus* dicebatur. Vide in v. *Propter viam. Idem.*

Priscae Latinae coloniae. (Ad p. 208.) A Latino Silvio Albanorum rege deductae. Liv. lib. I. sect. 3. Is Aeneam Silvium creat, is deinde Latinum Silvium, ab eo coloniae aliquot deductae, Prisci Latini appellati. Eodem postea colonias Priscus deduxit. Vide *Sanates*. Infra pro *dabantur* tentabat Merula *deducebantur*. Sed nihil necesse. *Dao.* Coloniarum aliae priscae, aliae novae. *Goth.*

Praetor. (Ad p. 208. sq.) Totus hic locus in ceteris libris deerat, in quo illud ad caput Oetentinae quid sit, ignoro. Sed ex Dionysio lib. IV. et V. constat Latinos populos conventus habuisse Ferentini, et Livius lib. I. (c. 50. 52.) ad lucum Ferentinae convenisse Latinos scribit et paulo post ad caput aquae Ferentinae Turnum deiectionem fuisse, vel ad caput aquae Ferentinae. *Ant. Aug.* Quae porta ab eo Salutaris dicta. Vide *Salutaris*. Infra legendum, ut in vet. cod.: *Albanos rerum potitos usque ad Tullum regem, Alba deinde diruta usque ad P. Decium Murem, Coss. populos Latinos ad caput Ferentinae, quod est sub monte Albano.* Ait diruta Alba usque ad Decium Murem populos Latinos Consules consulere fuisse solitos ad caput Ferentinae et imperium communi consilio administrare. Ferentini autem conventus Latinos populos habuisse ex Livio lib. I. notum est. *Ad caput autem Ferentinae supple aquae.* Sic Livius lib. I. sect. 51. de Turno: *Deiectus ad caput aquae Ferentinae. Caput aquae, id est fons.* Horat. Od. I. lib. I. (1, 22.): *Nunc ad aquae lene caput sacrae. Dao.*

Patricios. (Ad p. 209.) Cincii opinio vera fortasse fuit tum, quum primum patricii a plebeis in ipso initio urbis Romae fuere distincti. *Ant. Aug.* Hanc Cincii opinionem non cuiusvis passim notam confirmant verba P. Decii Muris apud Livium lib. X. (c. 8. fin.): *An (En) unquam fando audistis patricios primo esse factos, non de coelo demissos, sed qui patrem ciere aumque possent, id est nihil ultra quam ingenuos.* *Scal.* Glossa *Patricius εὐπατριδής, αὐτοχθών, εὐγενής; Patricii, πατριόνοιο. Goth.*

Possessiones. (Ad p. 209.) Videtur contradicere supra scriptis (v. *Possessio est*): Possessio est usus agri, non ipse ager. Sed illic ius significat, quod ex possidendo oritur, quod in usu consistit. Hic usurpationem nominis refert, ut minus proprie ad agros extendatur. *Ant. Aug.* Idem ad verbum Isidor. lib. XV. cap. 13. Possessiones sunt agri late patentes publici privatique, quos initio non mancipatione, sed quisque ut potuit, occupavit atque possedit. Unde apud Festum forsitan pro *collidebat* legendum *possidebat*, ut et Fulv. Urs. vidit. Nisi cum Augustino malis *colebat. Dao.* Vide supra *Occupatitius ager. Goth.* Niebuhr. Histor. Roman. T. II. pag. 162. not. 300. legendum censeat qui pro *quia* et *colebantur* pro *collidebat*.

GRAMMAT. LAT. II.

G g g g

Potestur. (Ad p. 209.) Lucret. lib. III. (1023.):

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Et Virg. (Aen. VIII, 402., ubi nunc aliter legitur.):

Quod fieri ferro liquidoque potestur electro.

Dac. Poteratur. Adde Nonium (pag. 508. Merc.) in v. *Poteratur.* Goth.

Probrum. (Ad p. 209.) Quae Festo desunt, addi poterunt ex iis, quae ab historicis dicuntur de poena Vestalium corruptarum. Vide *Sceleratus campus. Ant. Aug.* Optime ait sacerdotio exauguratas postea damnatas vivas defodi. Nam insimulatae virgines primo decreto pontificum sacris abstinere iubebantur, deinde facto iudicio vivae defossae. *Dac.* Dixi ad leges XII. Tab. Goth.

Privilegium sunt qui. (Ad p. 209.) Schedae: *Privilegium sunt qui dicant privatam legem. Cicero in oratione quam scripsit pro Domo sua ad Pontifices viri cons. in eo lictores istimate consu eos autem nemo iudicant feneratorum equites, tribuni aerarii condemnant tribus 35. quo iure, quo more, quo exemplo, nominatim legem de capite civis indemnati tulisti? vetant leges sacratae, vetant XII. tabularum leges privatis hominibus irrogari. Veneficos quinque et triginta tribus omnino non condemnant, quia ipsi indicta causa occiduntur.* Quae desunt excitare difficile, neque enim in oratione Ciceronis leguntur illa usque ad quo iure. Quae sequuntur ita hodie apud Ciceronem extant: *Quo iure, quo more, quo exemplo legem nominatim de capite civis indemnati tulisti? Vetant leges sacratae, vetant XII. tabulae, lege privatis hominibus irrogari, id est enim privilegium.* Reliqua veneficos quinque et triginta tribus etc. nescio an a Cicerone. Porro de privilegio monendus est lector, vocem eam aliter a Cicerone et aliis eiusdem fere aevi scriptoribus usurpatam ac ab Iurisconsultis et aliis, qui Augusti aetatem secuti sunt. Tullii enim et Sallustii aevo privilegium semper fuit lex in privati alicuius perneciem perrogata. Cicero III. de Legib. (c. 19.): *Id mirandum, maiores adeo in posterum providisse, in privatos homines leges ferri noluerunt, id est enim privilegium.* Idem Paradoxo quarto (c. 2, 32.): *Familiarissimus tuus de te privilegium tulit, ut si tu in opertum Bonae Deae accessisses, exulares.* Et alibi saepe. Ab Augusto posteriores Iurisconsulti privilegium in bonam partem pro lege in privati alicuius gratiam perlata semper usurparunt. Paulus lib. V. sentent. tit. 12.: *Privilegium fisci est inter omnes creditores primum locum tenere.* Unde et *privilegia eius*, qui iure singulari fruitur. Quo sensu Galli dicunt *privilege* et *privilegié*. Sed nolim imitentur eos tirones, qui Latini sermonis castitatem ambiant, imo potius Ciceronem et alios Latinitatis principes secuti privilegium semper in malam partem ponant et pro *privilegio*, quomodo eo perperam utuntur Iurisconsulti, perpetuo voces *ius, gratiam, praerogativam* usurpent. *Dac.* Locus Ciceronis, qui a Festo citatur, est in orat. pro Dom. c. 17.

Punici. *Punici* dicuntur, non *Poenici*, quamvis a *Phoenicibus* oriantur. Et Punicum bellum, quamquam *Poeni* appellantur. Nam quae solebant *efferre per Pu* longam, Ennius in *Poe* extulit *Poenos* dicens, sed corruptum est incuria librariorum, qui ea quae femino genere dicuntur, scripsit masculino. Etiam ipsi Graeci ita loquuntur, qui *Philologos, philargyros feminas* dicunt. *Poenos* apud Ennium viros putans librariorum appellari, mutavit, quod per adiectionem *es* vox explanata non sit, cum tamen eiusmodi nomina tam in virili, quam in femineo sexu accipiantur, nam dicimus tam hic *lupus*, quam haec *lupus, quin ea, quae participia* appellantur, quae aliquem ordinem rerum significant, et *casus, tempora, personas* recipiunt, utroque genere enunciantur. Distinximus quae Festi sunt ab iis, quae nostra, ut lectori fidem faciamus, neque nos credere, neque persuadere aliis velle, quae Festi non sunt, ea esse Festi. Sed imitatus sum homines veterum signorum ac statuarum studiosos atque admiratores, qui ubi signum marmoreum elegantissime sculptum habent atque id forte propter vetustatem aliqua parte sui, ut saepe fit, mutilatum sit, conquirant peritos artifices, qui a se partem mancā suppleant. Omnes, qui illud signum vident, norunt et quid de veteri artificio deperierit et quid de novo additum sit. Tamen id, quod additum est, tanti momenti est saepenumero, ut absque illo foret, totius signi reliqua proportio ac commensus lateret atque obscurus esset. Sic in hoc Festi loco fecimus. Nam sine illis membris quae addidimus, quid ille truncus esset, facile discerni non poterat. Non mediocriter autem studiosos iuvimus, quantum iudicamus, qui solo prope aequatum aedificium diligentia nostra a fundamentis usque redivivum excitavimus ac sartum tectum praestitimus. Novam autem non est Ennius *Poenos* dixisse, cum de feminis loqueretur, cum et Virgilius quoque dixerit ducente deo, quum de Ve-

nere intelligeret (Aen. II, 632.). Quod Graecorum imitatione fecit, apud quos ὁ θεὸς καὶ ἡ θεὰς, imo potius Homeri, qui de Helena ita scribit *Il. γ'.* (v. 421.):

*Βῆ δὲ κατασχόμενῃ ἱανῶ ἀργῆτι φασινῶ
Σιγῇ. πάσας δὲ Τρῶας λάθην. ἤρχε δὲ δαίμων.*

Δαίμων hoc est ἡ *Ἀφροδίτη*. Vellem haec potius considerasset Macrobius. Hoc enim Virgilius illo loco expressit. Calvus:

Pollentemque Deum Venerem.

Participia istis annumerat. Nam *amans ἐνλοκίονον*. Sed melius Graecorum, quam si Latinorum exempla adduxisset. Nam Graeci, quamvis distincta participiorum genera per voces habeant, tamen et masculinum attribuant feminino, ut Sophocles non semel in *Electra*. Quod Festus quaerit, Poenicum bellum non dici, sed Punicum, sciendum est et veteres Poenicum dixisse in vetustiss. lege, quae proxime tempora Punica scripta fuit: **POPULEIS. LIBEREIS. QUEI. IN. AFRICA. SUNT. QUEI. EORUM. IN. AMEICITIAM. POPULEI. ROMANEI. BELLO. POENICIO. PROXUMO. MANSERUNT.** *Dac. Poeni. Poenini. Goth.*

Portumnus. Qui portibus praeerat. Melicerta fuit Athamantii filius, qui, ut patrem fugeret, se praecipitavit in mare et voluntate numinum in Deum conversus Latinis Portumnus, Graecis Palaemon dictus est. Fuse Ovid. IV. (v. 521.) *Metamorphos.* Vide *Claudere. Dac.* Vide Glossas. *Goth. Portumnus* an *Portunus* scribendum otiosa erit quaestio, quum utrumque in usu fuisse credibile sit. *Portunus*, omissa *m*, etiam Glossas.

Poenas pendere. Vide *Dispensatores. Ant. Aug. os. Pendere poenas de eo propriis dicebant, qui ob delictum pecuniam solvit, quia penso aere olim utebantur.* Et ita postea Sched. Glossar.: *Pendo poenas, δίκας τινύω. Dac. Gloss.: Τίτειν τιμωρίας. Goth.*

Pullariam. Haec sunt Pauli. Verba Festi ita in schedis: *Pullariam manum dextram dixisse videtur Plautus in Pullariam manum dextram Plautus dixit a palpandis tentandisque pullis, id est pueris, qualis erat paediconum protervorum manus, qui pullariam facere dicebantur.* Turneb. lib. III. cap. 2. *Dac. Locus Plauti in superstitibus fabulis non est.*

Procedere. In fine legendum, ut in epitome porro *cedere*, id est progredi. *Dac.*

Pertusum. In edit. Rom. pro *ventrem* legitur *venenum*. Male. Suspiscabar legendum: *Pertusum dolium cum dicitur, ventrem lenonis significat. Vel: lenonem significat.* Nam dubio procul alludit locum Plauti *Pseudol. I, 3, (134.)*, ubi quum *Pseudolus* et *Callidorus* lenonem probis onerassent, neque iis ipse commoveretur, sed ea etiam laete ferret, *Pseudolus* ait:

In pertusum ingerimus dicta dolium; operam ludimus.

Dac. Cum ventrem. Cum dicitur. *Goth.*

Pertu (Ad p. 210.) Notas L. I. habes in *Manes*. Quid sit quaeratur. *Scal. pes dicitur Sched.: Pes dicitur pede ruit Ennius lib. I. Annalium forsan notabat hic Festus pedem de fluvio dici, ut apud Horatium (Epod. 16, 48.):*

Mollis crepante lympa desiliit pede.

Et Lucret. lib. V. (v. 273.):

Qua via secuta semel, liquido pede detulit undas.

Dac.

Pollit. Vide *Polimenta*.

Pelliculationem. Vide Fulv. Urs. notam ad Sched. pag. 210. Locus Velii Longi, qui apud Ursinum citatur (pag. 2227. P.), sic est legendus: *Nec aliter Lucilius in praepositione per:*

Pelliciendo, quod est inducendo, geminat L;

Pellicere et malunt, quam perlicere.

Praemiosam. *Praemiosum* pro *pecunioso* veteres dicebant, quia commoda omnia et utilitates omnes *praemia* nuncupabant. *Praemiosam* igitur *impudentiam* dixerit Cato, quasi nos diceremus *une impudence le-orative, une impudence bien recompensée*. Sed puto Festum, quod pace eius dictum sit, minus percepisse mentem Catonis, qui dixit *praemiosam* *impudentiam* pro *praemistoria*, id est magna et qualem *praemiatore* praeferre solent. Sunt enim *praemiatore* nocturni *praedones*. Novius in *Agrypnantibus*: *Nam in scena nos no-*

G g g g *

cturnos cepit praemiatore tollere. Vide Nonium (pag. 151. Merc.) in *Praemiatore*. Et praemia e rebus furto ablatis confecta pecunia, lacrum. (Tibull.) Eleg. I, 2, (25.):

*Nec sinis occurrat quisquam qui corpora ferro
Vulneret, aut rapta praemia veste petat.*

Dac.

Pascales. Postrema verba Festi videntur pertinere ad ludos seculares, qui in Terentino agro centesimo quoque anno fiebant. Vide Terentum. *Ant. Aug. Pascales oves vouvalous xal dyelalous* alibi interpretati sumus. Propterea eadem *Passales* quoque dicebantur, quod passim pascerebantur et nos ibidem *sxalous* interpretabamur. Opponi pellitis, quae in agro Tarentino pascebantur, admonuimus. De quibus pellitis hic in fine scribebatur. Propterea pro illis verbis, ignaro Terentino, scribo, in agro Tarentino. Non igitur de ludis Terenti in campo Martio hic agebatur, ut volunt viri docti. Vide Coniectaneum tertium (pag. 129. ed. St.). *Scal.* Ait Catonem inscienter dixisse *pascales*, cum *pascuales* dicendum esset a pascuis. In verbis Catonis infra aliquid turbatum fuisse suspicor, forsitan supplendum *plus C. sestertiis pellitam ovem, quam pascalem, in agro Tar.* etc. De Tarentinis ovibus, quae pellitae, Varro de r. rust. cap. 2. Pleraque similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanae bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quominus vel infici recte possit, vel lavari ac parari. Inde Horat. (Od. II, 6, 10.): *Pellitiae ovibus Galesi.* *Ἰνδοφθέας πολυπας* eleganter vocat Strabo lib. IV. Porro *pascales* oves hirtae erant et soloces. Lucil.:

Pascali pecore ac montano hirtu atque soloce.

Unde Columell. (VII, 4.): *Dissimilem, inquit, rationem postulat hirtum atque Tarentinum. Dac.* Vide in *Solox lana.* Goth. Adde infra *Passales.* Idem.

Petreia. Vide *Manducus* et *Citeria.* *Dac.*

Parsi. In eadem oratione, nempe in oratione ad lites Censorias. Neque tamen illa in textum recipienda, nam in eadem oratione Festus scripsit, quia scilicet haec continuo sequebantur post *Periculatus sum*, ubi orationem ad lites Censorias laudavit. *Dac.*

Praedonulos. Lege: *praedonculos*. Si quis Latine scit, is non ignorat, *praedonulos* Latinum non esse. Hoc ex τοῦ ἀπὸ λόγῳ Latinae linguae satis patet. *Scal.* Ut a *latro latrunculus*, sic a *praedo praedunculus*. Sed Scaligerum falli puto. Recte enim a *praedo, praedonus, praedonulus*. *Praedonus* autem recte, ut *centurio centurionus, decurio decurionus, epulo epulonus* etc. *Dac.*

Precem. Et Terent. Andr. III, 4, (22.):

Nihil est precis loci relictum, iam perturbavi omnia.

Horat. Od. 2. lib. I. (26.):

— — prece, qua fatigent
Virgines sanctae.

Et Od. 35, (5.):

Te pauper ambit sollicita prece.

Et alibi plus semel. *Dac.* *Precem* al. *Praecem.* Goth.

Pulchralibus. Lege: *Pulchralibus atque cupediis.* *Pulchralia* sunt *bellaria.* Idem, nempe Cato, quia haec statim sequebantur post aliud caput, ubi Cato laudabatur, et ita saepe apud Festum τοῦ ἰδὲ ad superiora pertinet. *Dac.* *Cupidiis.* Cupidus. Goth.

Punctatoriolas. Melius ut in MS. *Punctariolas*, a *pungo*. *Punctum* etc. *Dac.* *Punitariolas.* Goth. Ipse. Cato. Idem.

Proaedificatum. Idem opinor esse, quod *proiectum, provolans*, Graecis προφθορον. Vide *Mae-niana.* *Dac.*

Prodidiisse. Proditum res et predicta pro eodem dicitur. Livius lib. XXXVIII. (c. 52.): *Cum inviam et certamina cum tribunis prospiceret, die longiore predicta in Litem [Liternum] concessit, certo consilio, ne ad caussam dicendam adesset.* Male vulgo *producta*. Libro III. (c. 7.): *in carcerem est coniectus, eique tribunus diem prodixit.* Et: *adeoque constantia sua et tribunos obtupefecit et plebem, ut diem ipsi sua voluntate producerent.* Lege: *prodicerent*. Paulo post: *antequam producta dies veniret, moritur.* Lege: *prodicta*. Sed et apud Gellium corruptum invenies, porro apud Livium et *prodita* die legitur. Lege ita verba Catonis: *Te C. Caecili diem prodidiisse militibus legionis tertiae, cum proditionem non haberes.* *Prodicionem* magistratus dicitur habere, quomodo et vocationem et prehensionem, hoc est prodendi, vocandi, prehendi ius. In

vetustissima lege fracta extant vestigia productae diei his verbis: . . . *Ex hac lege tribuendae causae prodixeris is, ut ei quod recte factum esse volet, facito.* Scal. Prodere porro dare, et non solum decipere, deserere, sed et in lucem edere, posteris tradere. Item *prodere* est proferre, producere. Terent. And. II, 1, (13.):

— — *Ut aliquot saltem nuptiis prodat dies.*

Est *prodita dies* dies producta. Sed falsus est Scaliger, qui tradit *prodita dies* idem esse quod *producta*. Nam *prodita* est prolata, at *producta* est praedicta, praenuntiata. In verbis Catonis optime Scal.: *cum prodictionem non haberes*. Sic spectionem et nuntiationem in auguralibus, ius spiciendi et nuntiandi. Vide *Speotio*. Dac.

Pavimenta Poenica. Quia Numidia generosi marmoris ferax. Dac. Vide supra *Obpuvius* et infra *Puls*. Goth.

Prolatum. Achilles Aristarchi dictus, ad differentiam Achillis Aeschyli. Huius Aristarchi Tragici meminere Athenaeus, Suidas, Stobaeus secundo Physicorum. Achillis Aristarchi tragoediae habes mentionem apud Plautum. Isidorus: *Tragoedias fere omnes ex Graecis transtulit Ennius, plurimas Euripidis, nonnullas Aristarchi*. Scal. *Aere* id est clypeo, quia ex aere fiebant. Virg. I. Aen. (III, 286.):

Aere cavo clypeum magni gestamen Abantis.

Prolato, id est protenso, proiecto. Sic apud Macrob. *proiecta scuta* protensa, prolata, ictibus obiecta. Dac. Glossia: *Prolata*, ἡ ἐξερχομένη. Goth. Post *Prolatum* non dubium est, quin haec, quae subiiciam, hic considerentur. Parret dicendum existimant, quam consuetudinem ostendit formula, quae est *parret*. Ab eo parra avis sinistra. Et eius significatio eadem. De verbo *parret* gemino rr vide supra. Parram ait dictam, quia parreat, hoc est appareat, et sese obiciat obviam praetereuntibus. Inauspicatam autem fuisse et ἐνὸδιον adversum auspiciis facere solitam vel unus Horatius testis erit (Od. III, 27, 1.):

Impios parrae recinentis omen Ducat.

Jos. Scal.

Penitam. (Ad p. 211.) Vide *Penem*. Ant. Aug. Arnobius libro VI.: *nenias offasque penitas*, ubi lego *taenias*. Sicut in eodem: *quid tuceta, quid naeniae, quid offae?* Idem mendum. Legendum enim *taeniae*. Quid essent *taeniae* vel *taeniaceae* vide quae superiori anno in Varronem de re rustica notavimus. Scal. Sed mire fallitur Scaliger. Taeniaceae Varronis non sunt naeniae Arnobii. Audi modo ut naenias suas interpretetur Arnobius: *Quod in secundo situm est*, inquit, respicit enim ad illa, *quid taeniae*. *Intestini est porrectio, per quam proluvis editur succis per exsiccata vitalibus*. *Offa autem penita est, cum particula visceris cauda pecoris amputata*. Neque illud de taeniaceis unquam Arnobius dicere potuisset, quod de naeniis iure dixit, quae etiam intestina iam interpretatus est Festus. De penita offa Plaut. Mil. Glor. III, 1, (164.): *Aufer illam offam penitam*. Penita penultima producta, ut differat a *penita*, id est intima, penultima correpta. Dac. Vide *Offa penita*. Goth.

Privatae. Macrob. lib. I. (c. 16.) Saturn.: *Sunt praeterea feriae propriae familiarum. Sunt singulorum, ut natalium fulgurumque susceptiones, item funerum atque expiationum*. Denecales feriae quae sint, vide in litera D. Ant. Aug. Infra *Operationes Denecales* coniunctim legit Ursinus. Quod mihi non placet. Operari enim et facere pro sacrificandi verbo veteres usurpabant. Virg. (Ge. I, 839.): *Lactis operatus in herbis*. Horat. (Od. III, 14, 6.): *Prodeat iustis operata Divis*. Vide *Sacer mons*. Dac. Vide Macrob. I. Saturn. 16. Adde infra *Sine sacris haereditas* et *Propudianus porcus*. Goth.

Pudicitiae. Monstrum verbi est in hac periodo. Sed puto ita conficiendum: *Pudicitiae signum in foro Boario est, ubi Aemiliana aedis est Hercules*. Deinde: *ad milliarium IIII.*, ex quo factum illi. *Aemiliana aedes* Herculis dictam, ut apud hunc ipsum aedes Iovis Metellina. Vide in *Tarpiae*. Scal. Lego propius ad scripturam: *Pudicitiae signum in foro Boario est, ubi Fulviana est aedes Herculis*. Patriciae pudicitiae sacellum Festus intelligit, quod fuit ad aedem rotundam Herculis. Vide supra *Plebiae pudicitiae*. P. Victor in 8. urbis regione: *Forum Boarium, Sacellum pudicitiae patriciae, Aedes Herculis victoris duae, altera ad portam trigeminam, altera in foro Boario cognomine rotunda et parva*. Lege infra: *Item via Latina ad milliarium 4. fortunae muliebris*. Ut optime viris doctis animadversum, ex Inl factum illi. De fortunae muliebris simulacro et aede via Latina ad quartum milliarium in memoriam liberatae urbis ab obsidione C. Marcii Coriolani, intercessione Veturiae et Volumniae, consecratis vide Dionys. lib. VIII. (c. 55. pag. 525.) Plutarch. in Coriolano (c. 37.). Valer. Max. lib. I. cap. 8. Eius simulacrum a semel nuptis tantum coronari fas erat. Servius ad illud IV. Aen. (19.):

Huic uni forsan potui succumbere culpa.

Bene culpa, inquit, potius, quam amor, et hoc propter antiquum ritum, quo repellebantur a sacerdotio, id est Fortunam Muliebrem non coronabant bis nuptae. Dac.

Patrimi et matrimi. Catull. in Epithal. (LXI, 188.):

*Mitte brachiolum teres,
Praetextate, puellae.*

Idem in Graecia fiebat. Callimach.:

Ἀντίκα τὰν τάλιν παιδί σὺν ἀμφιθαλεῖ.

Nam talis est nova nupta: παῖς ἀμφιθαλὴς puer patrimus, matrimus. Dac. Facem praefert ex spina alba. Male quidam: ex pinu alba. Ex spina alba etiam faces novis nuptis praeferebantur. Varro de vita populi Rom. lib. II.: Cum a nova nupta ignis in face offerretur foco eius sumptus, cum fax ex spina alba esset, ut eam puer ingenuus offerret. Causam affert Plinius, cur spina alba uterentur. Sic enim lib. XVI. cap. 18.: Et spina nuptiarum facibus auspicatissima, quoniam inde fecerunt pastores, qui rapuerunt Sabinas, ut auctor est Masurius. Sed illud verius, adhibitam albam spinam, quia esset auspicatissima et malas noxas averruncare crederetur. Ovid. (Fast. VI, 129. seq.):

*Sic fatus virgam [spinam], qua tristes pellere posset
A foribus noxas, haec erat alba, dedit.*

Quare et ex ea virga lanalis fiebat. Ovid. (Fast. VI, 166.):

Virgaque lanalis de spina sumitur alba.

Fruticem etiam illum, quem vulgo vocamus aubépine felicissimum putant aniculae nostrae rusticae. Sed redeamus ad faces. Praeferebantur quoque ex pinu. Quare Catulli optimi codd.: Pineam quate tædam, ubi alii spineam. Sic pinum pronubam vocat Virgil. in Ciri (439.):

Pronuba nec castos accendet pinus honores.

Neque pinea tantum fuit, sed et Cornea. Dac. Vide supra Matrimus et Patrimus, et Pater patrimus, et infra Rēca. Goth. Qui facem praeferet. Vide supra Facem. Vide infra Rapi solet. Idem.

Pilentis. (Ad p. 211.) Vide Matronis. Ant. Aug. Vide Liv. lib. V. cap. 25. Dac.

Prima aut secunda. Lege ex Epitome: Prima et secunda hora diei dicata sponsalibus. Ideo autem prima et secunda hora sponsalibus dicata, quod illud tempus veteres auspicatissimum putabant. Dac. Ducant. Dicant. Goth.

Pronuba. Tertullianus in libro exhortatorio ad castitatem: Monogamia apud ethnicos in summo honore est, ut et virginibus legitime nubentibus univira pronuba adhibeatur et sic auspicii initium est. Servius in achedis: Varro pronubam dicit, quae ante nupserit, et quae uni tantum nupserit. Catull. (LXI, 186.):

*Vos unis senibus bonae
Cognitae bene feminae
Collocate puellulam.*

Soal. Lege infra, ut viri docti: Matrimonii perpetuitatem auspicantes. Dac. Glossis: Pronuba ἡ παρόνυφος. Goth. Nuptis. Nuptiis. Idem.

Praetextatum. Ita malo, quam praetextum, quod ait depositis praetextis, quas scilicet Fortunae Virginali deponabant, ut supra monuimus. Scal. Priorem Festi sententiam ineptus mutilator amplexus, quia scilicet falsa est. Praetexti sive praetextati sermones, praetextata verba, verba obscoena, qualia erant ea, quae puellis nubentibus depositis praetextis a multitudine puerorum caneantur. Vide Fescennini. Suet. Vespas. 22.: Erat enim dicacitatis plurimas et sic scurrilis ac sordidae, ut ne praetextatis quidem verbis abstineret. Vide Macrob. lib. II. Sat. cap. 1. Eadem verba nupta ab eadem ratione supra vocavit Festus. Et Veneris vocabula Varro in Agath.: Virgo de convivio abducatur, ideo quod maiores nostri virginis acerbae aures Veneris vocabulis imbui noluerunt. De praetextis depositis quas Fortunae Virginali deponabant, iam supra. Dac. Praetextatum alii praetextum. Glossis: Praetextatum ἑρμηνεύω. Ceterum supra in Pictor Zeusis praetextum nomen alicuius dicitur pro advocato laudato ac citato. De praetexta et praetextatus dixi ad §. 1. Inst. de iuriis et l. 8. in fin. ff. de lib. exhib. Goth.

Palatualis. Palatea dea apud Varronem lib. VI. de Ling. Lat. (lib. VII. pag. 832. Sp. ubi nunc legitur: Diva Palatua). Eadem fortasse Palatia Latini uxor, de qua idem lib. IV. (lib. V. pag. 59. Sp. ubi nunc editur a Palantio, uxore Latini). Ant. Aug. Flamen Palatuae Deae Varro lib. VI.: Sunt in quibus Flaminum cognominibus latent origines, ut qui sunt in versibus plerique Volturnalibus, Palatualibus, Furinalibus, Floralibus, Falacer, Pomonalis. Obscura est eorum origo, Volturnus, Palatua, Furina, Flora, Falacer, Pomona pomorum

patrona. Dac. Haec omnia nunc paullo aliter leguntur. Varro de L. L. VII. pag. 331. *Sunt in quibus Flaminum cognominibus latent origines, ut in his qui sunt versibus plerique, Volturales, Palatiales, Furinales, Florales; Qui Falacres et Pomonales, fecit hic idem, quae obscura sunt. Eorum origo Volturnus, Diva Palatia, Furina, Flora, Falacer, Pater pomorum.*

Portenta. Passim apud classicos scriptores *portenta, ostenta, monstra* pro eodem sumuntur, quod portendant, ostendant, moneant. Vide *Monstrum* et *Ostentum*. Supple infra *monstra, quae monstrent et praecipiant. Dac.* Adde Nonium (pag. 375. 480. 435. Merc.) in *Portenta*. Glossis: *Portendis, σημαίνεις διὰ τέρας. Goth. Ostenta v. l. 38. ff. de verb. sign. Idem.*

Postularia. (Ad p. 211.) Eadem et *postulatoria*, votorum aut sacrificiorum spretam religionem designabant, eorum emendationem exigentia. *Dac. Aut. Ut. Goth. Designant. Desiderant. Idem. Pestifera.* Vide supra *Pestifera. Idem. Peremptalia.* Vide supra *Peremptalia. Idem. Aut. Ut. Idem. Peremunt.* Vide supra *Peremere. Idem. Tollunt alii olunt. Idem.*

Pullus. Placidus in Glossis: *Pullum puerum in amoribus, unde Q. Fabius Eburnus, quod natibus fulguratus erat, pullus Iovis dictus est.* Arnob. lib. IV.: *Catamitus rapitur, deliciarum futurus et poculorum custos et ut Iovis dicatur pullus in partibus Fabius aduritur mollihus obsignaturque posticis.* Fabium autem illum intellige, qui cognominatus Ambustus, toti porro familiae illud cognomen dedit. Ambusti enim proprie, quos Iupiter *Fulminis afflavit ventis et contigit igni* (Virg. Aen. II, 649.). A puer puerus puerulus, *Pullus*. Nisi malis *Pullus* esse a πῶλος, quod mihi etiam magis placet. Nam πῶλος Graecis Catamitus et meretrix. Hesych.: *Πῶλος ἑταῖρα, πῶλους γὰρ αὐτὰς ἕλεγον, ὅλον Ἀφροδίτης πῶλους ἢ τοὺς νέους καὶ τὰς νέας καὶ παρθένους.* *Dac.* Vide infra *Puer. Goth. Pullus* a Sanscrito *bālas*, quod parvum, infantem significat.

Peregrinus ager. (Ad p. 211.) Nam agrorum quinque genera: Romanus, Gabinus, Peregrinus, Hosticus et Incertus. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 34. Sp.). *Dac.*

Publica sacra. Vide *Privatae feriae. Dac.* Adde Propudianus porcus. *Goth.*

Prodit. Vide supra in v. *Prodiisse.*

Portenta rerum. Pro solita diversa lectio apparet *solida*. Male. *Cum solita corpora raro se ostendant, hoc est, cum corpora se ostendunt, quae raro se ostendere solita sunt. Dac.*

Peremne. (Ad p. 211.) Vide *Petronia. Ant. Aug.* Peremne auspicium duplex: universum populi, cum Idibus Martiis amnem auspicato transiret et Annae Perannae rem divinam faceret, ut annare perannareque commode liceret: alterum magistratus, cum scilicet magistratus amnem auspicato transirent, quotienscunque quid in campo agere vellent. Cicero libro secundo de Divinat. (II, 36.): *Bellicam rem administrari maiores nostri nisi auspicato noluerunt. Quam multi anni sunt, cum bella a praetoribus et proconsulibus administrantur, qui auspicia non habent? Itaque nec amnes transeunt auspicato, nec tripudio auspicantur. Scilicet.* Ab hoc autem peremni urbano mos invaluit, uti exercituum duces quovis deinde loco amnes auspicato cum exercitu traicerent. *Dac.* Puto legendum *Peremnere*, vel *Peramnare*, nisi rō *peremne* adverbii loco sit positum. *Goth. Peremne* an *Perenne* rectius dicatur, *solemnis* an *solennis*, diu dubitatum est. Ego utrumque recte; posteriorem autem per *nn* rationem propriam fuisse vulgatae consuetudinis persuasum habeo. Nam etiam *amnis* et *annus* ab eadem stirpe, quae est *praep. am*, descendere credo.

Puls potissimum datur. Tullius in Divinat. (II, 34.): *Quia cum pulli pascuntur, necesse est aliquid ex ore cadere et terram pavire, terripavium primo, post terripudium dictum est: hoc quidem iam tripudium dicitur, cum offa cecidit ex ore pulli; tum auspicanti tripudium solistimum nuntiant.* Vide *Solistimum. Dac.* Vide Varronem IV. de L. L. (lib. V. pag. 108. Sp.). Vide supra *Puls Miliaria. Goth. Terripavium. Terripuvium. Idem. Pavire. Puvire.* Vide supra *Obpuviat. Idem.* Vide infra in *Tripudium. Idem.*

Pedestria auspicia. Varia fuere auspiciorum genera: auspicia ex cantu et volatu; ex tripudio, ex extis, ex anguibz et piscibus, ex fulgure, ex fulmine, tonitru, ex acuminibus, ex telorum superis ac inferis cuspidibus, auspicia ex perennibus, ex quadrupedibus, auspicium iuge. Vide *quinque genera signorum. Dac. Nominabantur.* Appellabantur vel arbitrabantur vel nominabantur. *Goth.*

Piacularia. Infra: *Piacularia appellantur veteri loquendi consuetudine, cum hostia fugit, aut in aliam corporis, quam oportuit, partem cecidit.* Manifesto ita scripsit Festus. Pauli tamen Epitome uberius haec tractat, ut integriore codice nunc videatur. *Piaculare* est plane illud Virgilianum (Aen. II, 224.):

— — qualis fugit cum saucius aram
Taurus, et incertam excussis cervice secum.

Scal. Hostia vero, quae effugerat, *effugia* dicta. Servius ad illud II. Aeneid. (140.):

— ad poenas ob nostra repossunt
Effugia.

Verbo sacrorum, inquit, et ad causam apto usus est. Nam hostia, quae ad aras adducta est immolanda, si casu effugeret, effugia vocari veteri more solet. Dac. Decidisset. Cecidisset. Goth.

Pestifera auspicia. Sic passim de tristibus auspiciis exta sine corde et iecur sine capite. *Dac.*

Pullarium. (Ad p. 212.) De Pullario Cicero II. Divinat. (34.): *Attulit in cavea pullos is, qui ex eo nominatur pullarius.* Et ad Plancum (Ep. Fam. X, 12.): *Recitatis literis oblata religio Cornuto est, pullariorum admonitu, non satis diligenter eum auspiciis operam dedisse.* Pullarius in Gloss. exponitur *πωλολόμος*. *Dac.* Hoc verbo utitur Livius lib. X. (c. 40.) Val. Max. I. c. 4. *Goth.*

Praepetes. Praepetes aves dictas quidam putant, quia volantes se offerunt. Nam praepetere est avem auspicanti se offerre. Unde praepetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt. Nam antiqui praepetere dicebant pro anteire. Servius in fragmentis: *Praepetes sunt, quae secundo auspicio ante eum volant, qui auspicatur. Aves autem aut oscines sunt aut praepetes. Oscines, quae ore futura praedicunt; praepetes, quae volatu augurium significant, cum sunt prospera. Sed praepetes aut superiora tenent, et praepetes vocantur, aut inferiora, et dicuntur inferae. Praepetes autem ideo, quia omnes aves priora petunt volantes. Vide etiam Gellium lib. VI. cap. 6. Scal.* Ubi, ut vides, ille praepetes a prae et petere, quod et Festus sensit. Sed en tibi eiusdem Servii locum alternum non minus illustrem ad illud VI. Aen. (15.): *Praepetibus pennis: Praepetes autem, inquit, dictae, vel quod priora petant, vel summi volatus, vel quae praepetis volatum, vel quae secundum auspicium facit. Et quidam praepetes tradunt non tantum aves dici, quae prosperius praevolant, sed etiam locos, quos capiunt, quod idonei felicesque sunt. Unde bene Daedali pennas praepetes, quia de locis, in quibus periculum metuebat, in loca tutiora pervenit. Quem Servii locum illustrat Gellius lib. VI. cap. 6., ubi etiam docet praepetes aves L. Claro dictas videri, quas Homerus τανυπτερυγας appellat Iliad. τ. (XIX, 350.), quod porrectis et patulis alis praetervolarent. Inde Gloss.: *Praepetes τανυπτερυγας.* Ceterum etymon Festi et Servii a prae et peto mihi ceteris praestat. Neque minus sic locis, quam avibus possit accommodari. At Turnebus ait a προπτερος, quod est pronum ad labendum, et praepetere a προπτεροειδης. Quod censet etiam Scal. in Aetnam. *Dac. Sint. Goth. Titia. Idem.* Quam petamus. Quae praepetamus. Al. quae petamus. *Idem.**

Pecunia. Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum frugum fructuumque caussa mola pura offerebatur in sacrificio, quia omnis res familiaris, quam pecuniam dicimus, ex his rebus constaret. Reliqua huc non pertinent, sed de alia re longe diversa intelligenda sunt, nempe scio quae ad depellenda mala fulgurante coelo et bonorum caussa parata. A pecu adiectivum pecunius et pecunius. A quo cum dicimus pecuniam, subintelligendum rem. Pecunia res ergo pro patrisfamilias bonis, quia praecipua in foetu pecoris consistent, accepta fuit. Glossarium: *Pecunia χοήματα, ἀπὸ τῆς κτηνῶν.* *Scal.* Adde supra *Abgregare. Goth.*

Proiecta sacra. (Ad p. 212.) De proiectis sacrificiis, quae fulgurante coelo depellendorum malorum fulminum et procurandorum bonorum caussa fiebant, nihil usquam legi. Suspicio proiecta inde dicta fuisse, quod in scrobe ea sacra fierent, ubi postea fulmen conderetur. *Dac.*

Pu Plane ignoro, quid sit. *Scal.*

Publici augures. (Ad p. 212.) Ita in schedis locum istum se resarcivisse ait Fulvius Ursinus. Quae desunt in fine puto verba esse ex libris augurum. Augures primum a Romulo instituti numero tres, ex singulari tribu singulus. Iique quatuor omnes patricii, his quinque alteri ex plebe additi Q. et Cn. Ogulnii tribuni plebis rogatione: hic numerus mansit usque ad dictaturam Sullae Felicitis, qui sex addidit, et ita quindecim augures facti, neque postea crevit numerus. Eorum autem alii maiores, alii minores, sive alii privati, alii publici. Publici dicebantur augures publici populi Romani Quiritium. In vetusto marmore: *Q. Marcio Memmio, Furio Balbutio, Caeciliano Placido C. V. Pontifici Maiori, Auguri publico P. R. Quiritium.* Et ita distinguebantur a privatis sive Imperatoris. Nam imperatores domesticos habebant augures, qui pro eorum salute excubarent et auspicia captarent. Augures primum a collegio creabantur. Deinde a collegio ad populi partem quandam selectam ius illud translatum lege, quam tulit Cn. Domitius Aenobarbus, cuius meminit Cic. II. Agrar. Vellem vero veterum auctoritate illud Festus confirmasset, quod ait manifestum esse sorte deligi solitos, qui augures publici P. R. Quiritium dicerentur. Nullum enim huius moris vestigium. Imo etiam et observo vel ab Imperatore vel a populo illud honoris gratia concessum, ut augur haberet sacerdotium publicum. Liv. lib. I. sect. 38.: *Inde ab augure, cui deinde honoris ergo publicum id perpetuumque sacerdotium fuit,*

deductus in arcem etc. De templis auguralibus alibi dictum est. In fine *extra urbem* reposuit Falvius Ursinus, sed omnino Festus scripserat *intra urbem*. Vide supra *Prosimurium*. *Dac.* Vide in *Publicus ager*. Vid. in *Quinque genera signorum*. Ciceronem II. de Legibus. *Goth.* *Templo coeli regionibus designato*. Templum dicitur hic locus manu designatus in aere, post quem factum illico captatur augurium, teste Servio I. et VI. *Aeneid. Idem. Lituo*. Vide Serv. *Ecl.* 9. *Idem.*

Picus rex Pico ave. (Ad p. 212.) De Pico ave et rege vide suo loco *Picus*. *Picus* Aboriginum rex Faunum procreavit et Faunam sive Fatuum et Fatuam. Nam et ita dicebantur. Servius VII. *Aen.* (47.): *Quidam Deus est Fatuellus. Huius uxor est Fatua; iidem sunt Faunus et Fauna* etc. Faunus e sorore Fauna Latinum suscepit, cuius postea gener Aeneas. Etsi cum Faunus idem Pan Arcas fuerit, cuius ab Evandro cultus Latium fuit inlatus, cum in Latio regnasse merae nugae ab iis confictae, qui hoc ignorarunt. *Dac.* Vide Lactant. lib. I. (22, 9):

Pollubrum. In Odyseae veteri: *Argenteo polubro et aureo gutto.* (Hom. *Odyss.* I, 136.):

Χένριβα δ' ἀμφίπολος προχόω ἐπέχευε φέρονσα
Καλῇ, χρυσείῃ, ὑπὲρ ἀργυροῖο λίβητος,
Νίψασθαι.

Προχόω χρυσείῃ aureo gutto, ἀργυροῖο λίβητος argenteo pollubro. Aquam vero ipsam *χένριβα* vocabant. *Scal.* Haec sunt e Pauli Epitome. Verba Festi reiecta fuere in fine huius libri post caput *promptum*. Locum adi. Fabius Pictor lib. XVI.: *Aquam manibus pedibusque dato, pollubrum sinistra manu teneto, dextra vasum cum aqua.* *Dac.* Lege: *Eius eadem formula, quae est polubri.* Vide supra *Pollubrum*; a *polluo, pollubrum* vas excipiendae aquae manibus abluendis pollutae. Tenebatur manu sinistra, dextra vero guttus, unde aqua effundebatur. *Idem.* Vide Nonium (pag. 554. Merc.) *Goth.* *Pelluvium.* Vide supra *Pelluviae. Idem.* Cf. *Herm. Elem. Doctr. Metr.* pag. 619.

Patres. Infra: *Patres appellantur, ex quibus Senatus est.* Quos initio Urbis conditae Romulus C. delegit, quorum consilio atque prudentia Resp. administraretur atque tenuioribus agrorum partes attribuerentur perinde ac liberis propriis ac nummi distribuerentur, quia solebant iam inde a Romulo nummis argenti signati ultramarinis uti, quod publicae et privatae rationes docent. Ex his cognoscimus, quare velit Festus patres dictos, quod tanquam filiis plebi et agros attribuerent et nummos largirentur. Nam de ultramarinis nummis argenteis certum est. Plinius lib. XXXIII. cap. 8.: *Qui nunc victoriatu appellatur, lege Clodia percussus est. Antea enim hic nummus ex Illyrico advectus mercis loco habebatur.* *Scal.* Idem Sallust. in *Catil.*: *Hi vel aetate vel curae similitudine patres appellabantur.* *Dac.* Adde infra *Patrocinia. Goth.*

Publica pondera. (Ad p. 213.) Hic locus nunquam antea editus est, cum rerum conscriptarum esset utilis cognitio. Sunt tamen quaedam obscuriora, quaedam etiam mendosa. Ex plebiscito Siliano hic relato constat vini *quadrantal* octoginta pondo statui; *congiu* octavam partem eius esse, ita decem pondo, et *sextarium*, quod sexta congii pars sit, duodequingagesimam partem esse *quadrantal*is. Haec pondera sunt liquidorum. Aridorum vero sexdecim *sextarii* in modio sunt. Sextarius autem hic aequalis est sextario vini, id est eiusdem ponderis. Verba legis ita scripsimus, ut in antiquo libro reperimus cum his coniecturis, quas in margine posuimus: D. M. significat *dolo malo*. *Quadrantal* sive amphoram vini esse octoginta pondo apparet ex Plin. lib. XIV. cap. 4., quo loco interpretes Hermolaus Festi auctoritate utitur, *Sextarium esse congii partem sextam et sextarium vini uncias viginti pendere Fannius scribit.* Idem ait sextarium esse modii partem sextam decimam. Volusianus Maecian. in libro de asse: *Quadrantal, quod nunc plerique amphoram vocant, habet urnas duas, modios tres, semodios sex, congios octo, sextarios 48, heminas 96, quartarios 192, cyathos 576.* Adde Festum verbo *quadrantal* et *hemina*. Illa verba: *uti coaequatur sedulum* nescio an significant: *uti coaequantur sedulo ita ut quadrantal* etc. Illa etiam: *dum minore patrisfamilias taxat, liceto* aut mendosa sunt, aut hoc significant: *minore multa et patrisfamilias tantum licere multari.* *Ant. Aug.* Egregium ac luculentum hoc antiquitatis monumentum ita et emendandum et distinguendum censeo:

EX PONDERIBUS PUBLICEIS, QUIBUS HAC TEMPESTATE POPULUS OTTIER SOLET, UT EI COAEQUETUR SEDULO M. QUADRANTAL VINEI OCTOGINTA PONDO, SIET CONGIUS VINEI DECEM P. SIET, SEX, SEXTARI; CONGIUS SIET VINEI DUODEQUINGAGINTA SEXTARI; QUADRANTAL SIET VINEI SEXTARIUS AEQUUS CUM LIBRARIO SI SEXDECIMQUE LIBRAE IN MODIO SIENT.

SI QUIS MAGISTRATUS ADVERSUS HAEC D. M. PONDERA, MODIOSQUE VASAQUE PUBLICA MODICA MINORA MAIORAVE FAXIT IUSSITVE FIERI DOLUMVE ADDUIT, QUO EA FIANT,

GRAMMAT. LAT. II.

H h h h

EUM QUIS VOLET MAGISTRATUS MULTARET, UT EI DON MINORE PATRISFAMILIAS TAXAT, LICETO, SIVE QUIS IM SACRUM IUDICARE VOLUERIT, LICETO.

In hoc plebiscito *oīter* est uti, ut in veteri lege: *Nec quis facito, quominus ei octantur, fruantur, habeant, possideant*; illud *sexdecimque* sexdecimque. Addit circa *fiam*, eum, quicumque velit magistratus multare, liceto: dum modo maiore patremfamilias multa, minore eum, qui in potestate est, quam patremfamilias coherceat. *Sacrum iudicare*. Filii peculium patremfamilias pecuniam familiamque Careri sacrare. Pro *sedulum* manifeste *se dolo m.* legendum, sine dolo malo. *Scal.* *Oīter* pro *utier*, ut coerator pro curator, *oēsus* pro *usus*. Quidam habent *oēter*. Et utroque modo veteres scripserunt. Sic *Oionem* pro *Oenonem* apud Martianum, *utile* pro *utile* in vetustissima tabella Fulvii Ursini. *Dac.* Illa: quo ea *fiant*, aperte schedae: quod ea *fiant*. Nempe quod pro quo, addito *d.* Ista uti dum minore etc. sic interpretatur Scaliger: eum, quicumque velit magistratus multare, liceto: dum modo maiore patremfamilias multa, minore eum, qui in potestate est, quam patremfamilias coherceat. Verum in schedis erat *patrifamilias*. Unde Fulvius Ursinus emendavit *parte familias* adductus loco simili ex oratione Catonis pro Rhodiensibus, in qua scriptum est apud Gellium lib. VII. cap. 3.: *Si quis illud facere voluerit, dimidium familiae multa esto*. Nam verba mille nummis sunt adiecta. Et infra in *Sacratas leges: sacer alicui deorum sit cum familia*. Error autem, ut patri pro parte scriptum fuerit, inde fluxit, quod antiqui parti dicebant pro parte, unde facta litterarum transpositione, patri scriptum. *Dac.*

Pecuum. Pecuda et pecua veteres dixere. Attius in Diomed.: *Pasim quas praeda, pecus balabant agris*. Idem in Medea: *Vagant pavore pecuda in tumulis, deserunt, quis nos pascat postea?* et Plaut. Mercat. III, 1, (11.):

Nec pecus ruri pascere.

Locus autem Catonis, quem Festus intelligit, ex oratione pro Rhodiensibus extat apud Gellium lib. VII. cap. 3.: *Si quis maiorem pecuum numerum habere voluerit, tantum damnas esto*. Sic enim legitur in vetustissimo libro pro eo, quod est in vulgatis *pecudum* et *damni*. *Fulv. Urs.* Nunc quia dicimus. Lege: Nunc quia dicimus *pecus* ut *pectus* etc. Male sched.: *Non quia* etc. *Dac.*

Praeteriti. (Ad p. 213.) Tribuni militum consulari potestate et Censores eodem anno creati sunt, ut Livius scribit lib. IV. (c. 25.). Ita nunquam lustrum Tribuni fecerunt, neque quemquam senatorem potuerunt praeterire, neque crediderim Festo dicenti Consules in consilio publico habuisse sibi tantum coniunctissimos, ut Reges. Illud credam, cum lustrum facerent, supplere senatum potuisse ex iis, qui ipsis forent coniunctissimi. Item illud, tunc praeteritos nulla adiecta notae causa ignominia caruisse. Censores quoque idem initio fecisse, mihi fit verisimile. At postquam causas enumerare coeperunt, minus honesta causa notam attulit gravem. Vide Ascon. in Divinat. et in Pison. Valer. Max. lib. II. c. 4. Gellius lib. IV. c. 20. et lib. VII. cap. ult. et lib. XVI. c. 13. *Ant. Aug.* Unde unde haec expiscatus sit Verrinus aut Festus, sane omnia contra rationem vetustissimorum Po. Ro. institutorum sunt; eaque plane toti antiquitati Reip. Ro. adversantur. Et miror, unde haec excipserit. *Scal.* Fallitur vir doctissimus (Augustinus), cum putat, praeteritos senatores ante subscriptas causas cur praeterirentur, ignominia caruisse. Nam ex animadversionibus Censorii, quibus causae semper subscriptae, sola senatorum praeteritio excipienda, cui rationem adscribi haud ita veteris instituti fuisse ex Livio notum est et antea ignominia deformatos senatores, qui praeteriti fuerant, in historiis legas. Porro praeteriti senatores dicebantur, quorum nomen Censores initio censurae senatum legentes praeteribant, in recitando non appellabant, subdicebant et eo velut tacito indicio censebantur loco moti, nec nomen eorum ultra in albo senatorum. *Dac.* Vide l. 31. Cod. de fideicommissa. *Goth.*

Procensa classis iuniorum. (Ad p. 213.) Id est in *censu*. Et haec Tullii regis verba intelligenda de distributione centuriarum in qualibet classe. Nam sex populi Romani classes in centum et nonaginta tres centurias divisit Tullius. Vide Dionysium lib. IV. (c. 17. pag. 222.) et Liv. lib. I. (c. 43.). Tullii verborum sensus: *In censu classis iuniorum centuriae sint totidem* etc. *Dac.* Pro tribunali. Sic in l. 2. ff. de re iudicata, cui opponitur *de plano*. l. 1. §. 8. ff. ad Senatusconsult. Turpill. *Goth.*

Procum. (Ad p. 213. sq.) Plautus Pœnulo (III, 1, 7.):

Nequiquam hos procos mihi legi.

Hoc est *proceres* *εργοναῖς*. *Scal.* Lege, ut viri docti: in *descriptione clariorum*, quam fecit Ser. Tullius, significat *procerum*, ut *fabrum* pro *fabrorum*; *procorum* autem pro *procerum*. Hinc intelligendus locus ille Ciceronis de Oratore ad Brutum (Orator. c. 46.): *Jam, ut Censorius tabularum loquuntur, fabrum et procum audeo dicere, non fabrorum et procorum*. Vide *Procari*. *Dac.* In iudic. collocando. Hinc intelligendus S. Grego-

rius: *Possumus rei inexpertae arbitrum collocare. Idem.* Id est in adeundo vel eligendo. *Goth.* Adde supra *Prociati et Procaci. Idem.*

Praerogativae. (Ad p. 214.) Explicat Festus, cur introductae fuerint, non quae fuerint hae centuriae, neque cur ita appellatae. Mendum autem est in illis verbis: *quae rus . . . nos quod rustici scriberemus* et utraque opinio Varronis et Verrii vera est. Fuere autem eae centuriae, quae primae suffragium ferebant centuriatis comitiis. Ab eadem re ita appellatae, quod prius rogarentur ab eo, qui comitia haberet, Velitis iubeatis hoc aut illud. Erat autem maximum praerogativarum beneficium, quod nunquam ab eis dicitur ceteros discrepasse. Ut vero essent praerogativae sortito eveniebat. Ceterae appellabantur *iure vocatae*. Vid. Ascon. lib. II. in Verrem (pag. 54. ed. Lugd.). Cicero pro Muren. et Philipp. II. et lib. I. et II. de Divin. Livius sapient. *Ant. Aug.* De his, item illis, quae iure vocatae dicebantur, Asconius et Livius. Ausonius in Panegyrico ad Gratianum Augustum: *Valete modo classes populi et urbanarum tribuum praerogativae et centuriae iure vocatae.* Livius libro IX. (c. 46.) de Flavio scribit: *sterisque se pro tribu aedilem videret.* Ego interpretor *pro tribu*, praerogativa tribu. Piso de eodem: *Eundem primae tribus Aedilem curulem renuntiaverunt.* Eadem ergo praerogativae tribus et primae tribus. Nam ita in legibus ferendis loquebantur. Sic initio legis cuiusdam in tabula aenea: *Principium fuit pro tribu.* Item apud Frontinum T. Quinctius Crispinus Cos. populum iure rogavit, populusque iure scrivit in foro pro rostris u. d. huius Eidus Iulias. Tribus Sergia. principium fuit pro tribu Sex. L. F. Varro. Qui locus vulgo mendosissimus editus est. *Scal.* Centuriarum ac tribuum comitialium aliae sunt iure vocatae, praerogativae aliae. Praerogativa una erat singulis comitiis sortitione electa, quae iure vocatis, id est ceteris omnibus praerogabatur, princepsque omnium, tametsi loco postrema vel media in suffragium mittebatur. *Iure vocatae* sunt reliquae omnes, quae suo gradu vocantur et suffragium ferunt. Praerogativa tribus seu centuria omen aliquod in se continebat. Tullius I. de Divinat. (II, 46.): *Praerogativam maiores nostri omen iustorum comitiorum esse voluerunt.* Ideoque eius insequentibus suffragiis ratio habebatur, non quod esset prima, ut falso quidam existimant. Tullius II. de Divin. (c. 35, 74.) *Haruspices cum Tib. Gracchus in Senatum introduxisset, propter repentinam mortem eius, qui in praerogativa deferenda subito concidisset, non iustum rogatorem conciliorum fuisse dixerunt.* Quod Festus refert ex Varrone et Verrio, id quidem verum est, sed sic tantum explicat, cur introductae fuerint praerogativae, non vero quae fuerint, neque cur ita appellatae. *Dac.*

Puelli. Puer, puerus, puerulus, puellus, puera, puellula, puella. Versus Ennii:

Poeni sunt soliti suos sacrificare puellulos.

Vide Nonium (p. 158. M.). In fine versus Plauti ex fabula, cui nomen *Lenones gemini*. Pro olim *Priscianus* (lib. VI. c. 8, 42. tom. I. pag. 247. Kr.) habet *solent*. In quibusdam edit. est:

Dolet hic puellus sese venum ducier.

Dac. Glossis: *Puellus nais ἀγαῖος. Goth.*

Praeciamitatores. Macrobi. lib. I. Sat. (c. 16.): *Regem sororum Flaminesque non licebat videre furiis opus fieri, et ideo per praekonem denuntiabant, ne quid tale ageretur, et praeccepti negligens maliabatur.* *Ant. Aug.* Servius in schedis: *Pontifices sacrificaturi praemittere calatores suos solent, ut, si ubi viderint opifices adsidentes, opus suum prohibeant, ne pro negotio suo et ipsorum oculos et caerimonias Deum attamenent.* Legendum autem hic: *antecedentes clamant.* Caeterum suspicor *praeciamitatores*, quod viri docti substituant, veram lectionem non esse. Hoc enim ut facerent, inducti sunt verbo clamandi, quo Festus utitur in ipsa vocis expositione. At nos contra *Praeciamitatores* verae lectionis vestigium, non veram lectionem esse putamus, et legendum: *Praeciae metatores* dicuntur, qui Flaminihus, Diali, Quirinali, Martiali antecedentes clamabant. Metatores sunt *προπαρσχευατορες*, de quibus abunde in Ausonium. Praeterea vox satis nota vel mediocriter docto. At *Praecias* ipsos vocatos esse infra post dicitur, et dubium non est, quin legendum sit ita, uti emendamus. *Praecire* est praecclamare, *cire* clamare, unde id explicans clamandi verbo utitur Festus. *Praeciae, procalatores, qui praemittuntur a Flamini.* Propterea recte metatores exponit Festus, quia et metatores praemittebantur ad locum castris capiendum et ad hospitium militibus peranda. *Scal.* Sed frustra est Scaliger. Quamvis enim verum sit metatores ad locum castris capiendum praemittere solitos fuisse, non inde sequitur, praecias illos, qui flamines praecedebant, ut opifices prohiberent, metatores dici. Nihil enim praecias illis cum metatoribus commune. Quare praeciamitatores idem, qui praeciae. *Dac.* Alii *Praeciamnuntiatores. Goth.* Ut homines. Vide Macrobi. I. Sat. 16. adde quaedam alia, quae scripsi supra in v. *Maximus Pontifex. Idem.*

Pedum. Vide supra. Bis enim apud Paulum haec glossa legitur.

H h h h *

Pone. Pone cum gravi. Virg. II. Aen. (208.):

— — pars cetera pontum

Pone legit.

Pone, inquit Servius, *post, semper in loco, nunquam in tempore.* Idem ad illud eiusdem libri (725.):

Pone subit coniux.

Pone, inquit, *post, sed loco tantum, non et tempori adiungitur, et est adverbium atque adeo ultima syllaba habet accentum.* Quae sequebantur apud Festum divinare non possum. Aiebat forsitan, pone cum vocabulo cuidam postponebatur, fuisse adverbium temporis. *Dac.*

Pura lautum. *Pura lautum antiqui dicebant aqua pura lavatum . . . rite . . . in* Ita schedae et forsitan haec vel his similia Festus addiderat: nam sacerdotes sacra celebraturi rite lavabant vel in mari vel in fluvio. Notum est illud sacerdotis Romani ad Sabinum bovem Dianae immolaturum: *Quisnam tu hospes, paras*, inquit, *Inceste sacrificium Dianae facere? Quin tu ante vivo perfunderis flumine. Infima valle praefluit Tiberis. Religione tactus hospes, qui omnia, ut prodigio responderet eventus, cuperet rite facta, ex templo descendit ad Tiberim. Interea Romanus immolat Dianae bovem.* Vide Liv. lib. I. sect. 45. *Dac.*

Pura vestimenta. Lege: *id est non obstita.* *Obstitum* est fulguritum, ab eo quod obliquum obstitum dicebant. Fulgura autem duplicia, caelestia, terrestria. Caelestium ictus semper obliquus, ut casus semper obliquus. Auctor Plinius lib. II. (c. 52.). Porro de puris vestimentis Servius in fragmentis (pag. 371. fin. ed. Dan.): *Sane*, inquit, *in sacris pura vestis appellatur, quae neque funesta sit, neque maculam habeat ex homine mortuo.* *Scal.* Verum *obstita* in schedis infra, et ita legendum. Nam quod addit *fulgurita*, idem est quod *obstita*. Nisi scripserit Festus: *Non obstita, id est non fulgurita.* *Purae vestis* alibi meminit idem Servius, nempe ad illud XII. Aen.: *Puraque in veste sacerdos* (169.). *Impolluta et pura dicitur vestis*, inquit, *qua festis diebus uti consueverant sacra celebraturi, ut neque funesta sit, neque fulgurita, neque maculam habeat ex homine mortuo. Est autem linea et purpurea. Purpura maris vicem ad piandum praebet, linum vero fluminis; quia cum vere primum in oriente flumen inundasset, sponte sua linum natum esse Plinius secundus dicit.* *Dac.* Quae infra desunt, sic forte supplenda: *Ex hac causa, quod impura ea vocabant, quae iis modis erant vitata, vel quibus sacra erant vitata.* Idem. Vide supra *Obstitum.* *Goth.*

Procalato. Vide *Proclitanti.* *Dac.*

Praefericulum. In sacratio *Opis Consivae*, ut opinor, scripsit Festus. De ea Varro et Macrobius videndi. Vide *Opima.* *Ant. Aug.* *Praefericulum* vas aeneum sine ansa, patens summum, velut pelvis, quo utuntur in sacratio *Opis Consivae.* *Scal.* In sacrificiis tantum *Opis Consivae* eo utebantur, non vero in quibusvis aliis sacrificiis, ut male Paulus. A *praefendendo praefericulum*, quod in eo res sacrae praeferrentur. *Dac.*

Patellae. Velut capidulae, inquit Festus. Vide *Capis.* Cicero Parad. I.: *Quid Numa Pompilius? minime grates diis immortalibus capides ac fictiles urnas fuisse, quam felicitas aliorum pateris arbitramur?* et lib. III. de Nat. Deor. (c. 17.): *Capidunculis his, quas Numa nobis reliquit.* Varro lib. IV. (lib. V. p. 127. Sp.) et VIII. (Varro de vit. P. R. lib. I. apud Non. pag. 547. Merc.) de Ling. Lat. *Ant. Aug.* Diminut. a *patina*, quod a Graeco *πατάριον* a mutato in *i*. Sacrificiis aptas innuit Varro Manio apud Nonium (pag. 543. Merc.): *Quocirca oportet bonum civem legibus parere et Deos colere, in patellam dare μύρον ἑσπίας.* Nam de cibis etiam in patella in focum Laribus deferabant, qui et inde patellarii dicti. In patellis etiam sive pateris Deo vinum libabant. Varro lib. IV. *Patinae* a *patulo* dixerunt, ut pusillus, quod his libarent coenis, patellas. Ita enim distinguendus hic locus. De *capidulis* vide in voce *capis.* *Dac.*

Pantices. Plautus in *Pseudolo* (I, 2, 61.): *Vino modo cupidae estis; eo vos vestros panticesque adeo madescentis, quomodo enim ego hic siccus.* Martial. lib. VI. (ep. 64.):

Quid cum panticebus laxis et compede grandi.

Ant. Aug. Quid sit frus nescio. *Scal.* Quid sit frus ignotum est. Legunt quidam fluxus, quod probari non potest. Melius, qui *viscus ventris.* Quid si *frus* sit pro *frux*, quomodo antiqui dicebant pro fructu, ut fructum ventris Festus vocet *pantices intestina?* *Pantex* vulgo *panxa.* In Phallicis; et aestuantes solvi *pantices Obexam* ad uxorem redi. *Dac.*

Procinctam. Praeter Pauli epitomen Pompeius scripserat, cur *procincta* diceretur, quod *procincti* ad pugnam ire soliti fuerint, unde testamenta in *procinctu* fieri dicta sunt, quae a militibus fierent. Vide Gell. lib. I. cap. 11. et lib. XV. cap. 17. Cic. lib. I. de Or. (58.) Plutarch. in Coriolan. Iustin. lib. II. Inst. tit. de testamentis. Vide proximum superius caput (*Procincta classis.*), *Ant. Aug.* Glossarium: *Procinctum* *orav*

εἰς πόλεμον συγκαλέσονται. Porro ita videtur scripsisse Festus: *Procinctam classem Flamini Diali, hoc est milites ad proelium instructos et paratos videre non licet. Antiqui enim procinctum dixerunt, ut nunc quoque, cum exercitus instructus est. Procincta autem acie ad pugnam ire soliti erant, unde dicuntur testamenta in procinctu fieri, quae instructa acie nuncupabantur, vel, quae ad pugnam ituri nuncupabant.* Scal. Vide *Classis* et *In procinctu*. Dac. Potius *Endo procinctu*.

Prosecurium. Tacit. lib. XII. (23. 24.): *Pomerium urbis auxit Caesar* (de Tib. Claudio intelligitur) more prisco, quo iis, qui protulere imperium, etiam terminos urbis propagare datur. Nec tamen duces Romani, quamquam magnis nationibus subactis usurpaverant, nisi L. Sylla et Divus Augustus. Et postea: *Quod pomoerium Romulus posuerit, noscere haud absurdum reor.* Huius rei extat memoria Romae in marmoreo cippo. *Pomerium* autem in eo scriptum est, non *pomoerium*, neque *pomaerium*. Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. et Gell. lib. XIII. cap. 14. Ex his Festi verba intelligere et sarcire poteris aliqua ex parte. *Ant. Aug.* Infra: *Prosimurium esse ait Antistius in Commentario iuris Pontificis pomoerium, id est post murum, ut ait Cato. Olim quidem omne post murum intimum, nunc etiam intra aedificia pomoerium, quasi promerium solet dici.* Reliqua ne Sibylla quidem divinaverit. Quod ait Paulus de Pontificali pomoerio, id tractabatur in linea, quae est harum reliquiarum decima septima. Scal. *Promoerium, prosmurium, prosimurium*. Ita enim literas *s* et *i* addebant aliquando. Sed omnino pomoerium est a *post* et *moerus*, ut a *post* et *meridie pomeridianus*, et ita Festus in fine. Varro lib. IV. (V. pag. 145. Sp.): *Postea quod fiebat orbis, urbs. Principium, quod erat post murum pomoerium dictum, eiusque ambitu auspicia urbana finiuntur.* (Hodie ita legitur: *Postea qui fiebat orbis, Urbis principium; qui quod erat post murum Postmoerium dictum cet.*). Verum quia inter viros eruditos magna olim quaestio fuit et adhuc quotidie est, intrane vel extra urbem, an etiam ubique pomoerium fuerit, de eo mihi paucis agendum existimavi. Intra urbem pomoerium fuisse hic aperte tradit Festus, idem et Varro loco supra laudato. Pollux etiam lib. IX. ait urbem ingressis omne illud spatium intra muros, intra moenia pomoerium dictum. Idem Plutarchus in Romulo, idem et Gellius lib. XIII. cap. 14., qui ex augurum libris Festi verba fere omnia ad verbum adducit. Sed aperte dissentit Livius lib. I. sect. 44.: *Inde deinceps, inquit, auget Esquilias* (Ser. Tullius): *Ibique ipse, ut loco dignitas fieret, habitat. Aggere et fossis et muro circumdat urbem, ita pomoerium profert. Pomoerium verbi vim solam intuentes postmoerium interpretantur esse. Est autem magis circa murum locus, quem in condendis urbibus quondam Etrusci, qua murum ducturi erant, certis circa terminis, inaugurato consecrabant, ut neque interiore parte aedificia moenibus continuarentur, quae nunc vulgo etiam coniungunt, et extrinsecus puri aliquid ab humano cultu pateret soli. Hoc spatium, quod neque habitari, neque arari fas erat, non magis quod post murum esset, quam quod murum post id, pomoerium Romani appellarunt, et in urbis incremento semper, quantum moenia processura erant, tantum termini hi consecrati proferebantur.* Haec Livius. Quae omnia facile perculsa ruent, si Festi et aliorum eiusdem partium rationes euucleemus et perpendamus. Primum quidem ex Festo, Varrone et augurum libris Pomerium est locus intra agrum effatum, per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus, qui facit finem urbani auspicii. Agrum effatum intra moenia fuisse notum est, at intra eum fuit pomoerium, imo etiam et pomoerium finem urbani auspicii faciebat. Ait Festus ex Catone antiquos extra Aventinum auspicari solitos fuisse, postea intra aedificia. Extra Aventinum auspicabantur ante Romam scilicet conditam et pomoerium consecratum, effatum. Sed postea consecrato pomoerio, intra aedificia, id est intra urbem, pomoerium. Atque ita Catonis locum intelligendum nemo non videt. Addit Festus, antiquum pomoerium Palatini montis radicibus terminatum, cui adsentiens Tacitus ait *certis spatiis a Romulo interiectos fuisse lapides per ima montis Palatini*, scilicet lapidibus istis Romulus vice murorum usus, ut intra eos terminaretur pomoerium, et ita etiam olim fiebat; designato muro statuebantur cippi vel lapides, qui pomoerio et auspiciis facerent finem. Subiicit tandem Festus, iis tantum proferendi pomoerii ius datum, qui populum Romanum agro de hostibus capto ditaverant. Atqui nihil tale unquam de muris cautum fuisse certum est et cuius muros ampliandi fuisse semper potestatem datam. Ampliari igitur poterant muri non ampliato pomoerio. Ita est: audi Flavium Vopiscum de Aureliano (c. 21.): *His actis, inquit, quum videret posse fieri, ut aliquid tale iterum, quale sub Gallieno everserat, proveniret, adhibito consilio Senatus muros urbis Romae dilatavit.* Nec tamen pomoerio addidit eo tempore, sed postea. Pomoerio autem nemini principum licet addere nisi ei, qui agri Barbarici aliqua parte Romanam remp. locupletaverit. Addidit autem Augustus, addidit Troianus, addidit Nero, sub quo Pontus Polemoniacus et Alpes Cottiae Romano nomini tributae. Vides Aureliantum muros ampliavisse, non promotis pomoerii terminis, idque satis evincit, intra moenia, pone muros pomoerium fuisse. Nam alioqui si ante muros pomoerium fuisset, qui potuisset Aurelianus muros dilatando pomoerii terminos suo loco relin-

quere? His addo ex Laelio Felice apud Gell. lib. XV. cap. 27. Centuriata comitia intra pomerium fieri nefas esse, quia exercitum extra urbem imperari oporteat, intra urbem imperare ius non sit: propterea centuriata in campo Martio haberi. Atque haec de Romano pomerio quod viris doctis satis hactenus ignoratum, inter quos fuere, qui audacter affirmarent, antiquum illud pomerium extra urbem fuisse. Qui, si his Augurum, Varronis, Pollucis et Pataarchi verba a me superius allata et explicata minus perspecta sunt, vellem equidem vel solam vim vocis pomerii sedulo perpendissent, atque ita nunc si cum Livio adessent, responderent de exercitu obsidione urbem cingente, numquid ille post murum sedere videretur. Certo suo aliter pronuntiarent ac ab his factum est. Neque enim spacium illud, quod ante muros fuit, magis pomerium dici possit, quam exercitus post muros sedere, qui ante moenia castra metatus est. *Dac.* *Prosemurium* et *Promurium*, ut *persefacul* idem quod *perfacul*. *Goth.* Cf. supra in v. *Persefacul*.

Promptum. (Ad p. 215.) *Promptum* significat paratum. Deinde utitur testimonio veteris scriptoris, qui dixerit: de cuius aere tute *promptum* triticum in commentario tuo retulisti. Quidam prolatum significare aiunt *promptum*. Sed *promptum* ait id, quod in futurum factum sit, cui . . . re, cum praesertim aliud *penus*, aliud *promptuarium panis, olei, vini appelletur*. In hanc sententiam Festum scripsisse putamus. Nam monstrum verbi erat, *pantoleium* pro *panis, olei, vini*. Haec *Scalig.* post v. *Putus*. Revera *promptum* est a *promo*, quod a *pro* et *emo*, sumo, capio. Et *promere* est, quod inclusum erat et reconditum, proferre. Inde *promptuarium*, quod et *promptuaria cella*, ubi res ad victum quotidianum necessariae reconduntur, ut inde mox promantur. Et ita differt a *penu*, ubi res penitus et quasi in penetralibus custoditae servantur. Non satis capio, quid Festus velit, cum ait *promptum id diei proprium*, ita enim legendum, non *proprium*, quod in futurum factum sit. Et non possum quin suspicer aliter Festum scripsisse, nempe: quod in usum tractum sit, ut dicat id proprie *promptum* dictum, quod ita de*promptum* est, ut eo mox utantur. Cui contra opponitur *penus*, quod diutius servetur. Et *penus* etiam, id est *penarium*, *penaria cella* *promptuarium* contrarium est, ut supra demonstratum. In fine *pantoleium*, quod corruptissimum est, *Scaliger* emendavit *panis, olei, vini*. Optime, ut et *Fulvius Ursinus*. *Dac.*

Potitus. (Ad p. 215.) Interpretatio esse videtur herum verborum *potitus servitus*, ut significet servira. Item *potitus hostium* apud Plautum et iurisconsultos captivum significat. Plaut. in *Capt.* et in *Epidico*. Iuriscons. sub titulo de captivis et de testamento militia. *Ant. Aug.* Graecorum imitatione id dictum vult, qui dicunt *παυσις των ουνων*. *Hesiodus Scal.* Plant. *Amph.* (I, 1, 23.):

— — cum uno potitvi pater
Servituti.

Potitus hostium idem *Capt.* (I, 1, 24.):

Nam postquam meus rex est potitus hostium.

Item (35.):

Ergo postquam gnatus tuus potitus est hostium.

Sic *potitus est hostium* idem non semel. Neque id mirum, *potiri* enim media vox est, et tam de malis, quam de bonis usurpatur, ut *operare* etc. *Dac.* Vide l. 15. ff. de captivis. *Goth.* Locus Plauti *Epid.* est IV, 1, 35.

Penus. Festus ait: *Penus* vocatur locus intimus etc. Vestalia sunt V. Id. Iun. ex Festis et Ovidio ac Varrone. *Ant. Aug.* Corruptus locus. Luge: *Penus* vocatur locus intimus in aede Vestae tegitibus septus. *Scal.* Proprie *penus* *penarium* et per similitudinem locus intimus in aede Vestae, quem tegitibus septum fuisse innuit Ovid. lib. IV. (VI. v. 262.) Fast: *Et paries lente vimine textus erat*. *Dac.*

Pomonal. (Ad p. 215.) Inter Ostiam et Romam Solonium praedium collocat Plutarch. in Mario. Livius etiam lib. VIII. (c. 12. init.). *Dac.*

Pubes. Luge: *Pubes* et *Puber*, qui generare potest. Catullus in Galliambo: *Ego puber, ego adolescens, ego ephebus, ego adulescens*. *Scal.* Vide Instit. de Nuptiis. Ulpiani frag. tit. 11. §. 28.

Prandicula. Prandium et prandiculum pro ientaculo, ut et olim apud Graecos *δινειον*. Vide *Coen.* *Dac.* Glossis: *Prandicularius* *η μυσσά ποησικας κηφας*. *Goth.*

Prodiguac. Vide *Prodegeria*. *Dac.*

Petronia amnis. Vide *Cati fons, Manalis fons* et *peremna*. *Dac.* *Profluens*. *Perfluens*. *Goth.*

Penetrare sacrificium. Larium Deorum sacrificium, ut opinor. Nam et ipsi *penetrates* dicti. *Dac.* Adde supra *Herculis Iupiter*. Glossis *Penetrata* *ηδωρα*. *Goth.*

Puri. Manumissio hic dictum est pro liberatione, ut dicitur liberatio nexi. Est autem manumissio seu liberatio sacrorum causa unus ex illis modis, quibus liberabatur heres, qui accepta hereditate tenetur

sacris familiae. Notum enim est veteri iure Pontificio contineri, ut sacra privata conserventur et deinceps familiis prodantur. Ex quo institutum, ut ne morte patrisfamilias sacrorum memoria occideret, sed iis essent adiuncta, ad quos eiusdem morte pecunia venisset. Igitur praestigiis exegitatae, quibus fucus, ut ita dicam, legi fieret. Introducti sunt enim modi, quibus sacra perimerentur. Id autem fiebat aut emancipatione per aes et libram, adhibito libripende, quae hic dicitur manumissio sacrorum causa. Cicero II. Legg. (a. 20. fin.): *Quin etiam cavent, ut cui plus legatum sit, quam sine religione cupere liceat, is per aes et libram heredes testamenti solvat, propterea quod eo loco res est ita soluta hereditate, quasi ea pecunia legata non esset.* Aut fiebat alio genere imaginariae venditionis, quae vocabatur coemptio, adhibitis senibus coemptionalibus, qui aese Caiano, hoc est nummo sestertio dicis causa ter accepto et rursus reddito heredem absolvent. In ea pro Murena (c. 12.): *Sacra illi (veteres) interire noluerunt. Horum ingenio senes ad coemptiones faciendas interimendorum sacrorum causa reperti sunt.* Aut denique detestatione, quae solennibus verbis Calatis comitiis celebrabatur. Gellius lib. XV. (c. 27, 2.): *Iisdem comitiis, quae Calata appellari diximus et sacrorum detestatio et testamenta fieri solebant.* Quare et Servius Iurisconsultus scripsit librum de sacris detestandis, ubi de iure testamentorum disputabat. Gellius lib. VI. c. 12.: *Servius Sulpicius Iurisconsultus, vir aetatis suae doctissimus, in libro de sacris detestandis, qua ratione adductus Testamentum verbum esse duplex scripserit, non reperio.* Corrupte enim in Gellio vulgo editur: *in libro de testamentis secundo.* At ea, quam reposui, est veteram excusorum et calamo exaratorum lectio. Alii erant etiam modi perimendorum sacrorum, ut caput partitionis in deducendis centum nummis. De quo vide secundo de legibus. Tantum ea ego apposui, quae declararent, quid manumissio sacrorum causa hic apud Festum, quid item detestatio sacrorum. Neque est quod quisquam putet, manumissionem sacrorum causa dici, quod Vestalis et Flamen Dialis exhibet patris sui potestate. Nam ii statim sine emancipatione ac capitis diminutione de patris potestate exhibant. Neque libet intelligere de eo, quem pater in alienam familiam daret, ut cum eum ex potestate emisisset, postea sacrorum causa manumissio celebraretur. Qui enim in tertia mancipatione in iure cessi erant a parente, in cuius potestate erant, eodem momento in patris adoptivi sacra transibant, quo e patris naturalis sacris exhibant. Apparet autem, qui sacris exolvebatur auri puri, probi, puti, sui nescio quantum arcae Pontificum inferre solere. *Scal.* Quae, quia praeclaram solutionis sacrorum et detestationis, neque cuivis obviam cognitionem continent, prudens praeterire nolui, etsi ea minus ad hanc manumissionem, qua de Festus loquitur. Nam proprie et vere dictam manumissionem Festus intelligit, cum scilicet sacrorum causa servus manumittebatur a domino. Idque satis superque ostendunt, quae supra idem Festus posuit: *Manumitti dicebatur servus sacrorum causa etc.* Locum adi. Conicio autem sacrorum causa manumissum servum dici, cum a domino manumittebatur, ut in familiae sacra transiret. Neque enim id nobis a veteribus explicatum. Pro eo autem puri probi profani sui auri 20. Dominus solvebat. *Dac.*

Pacionem. Vide supra in *Nuptiae*: quod nova paco fiat: a Graeco πῆγω, Dericum pago, unde antiquum paco: ita enim infra legendum pro paceo: paco, pacio, pactum, pacisci. *Dac.* Vide Nonium (pag. 474.) in *Paciscunt. Goth.* Paceo pacto, paco. Glossis: *Paco εἰσπνεύω. Idem.*

Presan. (Ad p. 216.) Non dubito, quin praecidanea scribendum sit ex iis, quae idem Festus et Paulus de praecidanea scribunt. Vid. Cato de re rust. Gell. lib. IV. cap. 6. *Ans. Aug.* Vide Doctissimi Turnebi Adversaria, qui legit Praesentaneam. *Scal.* Optime supplere viri docti Praesentanea porca dicitur etc. ex Victorini libro de Orthographia (pag. 2470. Putsch.), qui Praesentaneam appellat percam illam, quae praesente mortuo immolabatur. *Dac.*

Pateram perplovare. Diis vinum offerebatur in pateris, unde unitata in sacrificiis formula patera perpluit, id est hac et illac perpluit. *Dac.*

Pastillum. Pastillum et pastillus a pane, paniculus, panicillus, pastillus genus libi rotundi, quare in glossis pastillus τροχιδός, τροχιδός ἄστρος. *Dac.*

Puilia saxa. (Ad p. 216.) Haec mihi ignota sunt. Ficana Latii urbs Ficulnea vetus. Liv. lib. I. *Dac.* Pictor. Lictor. *Goth.*

Paveri. (Ad p. 216.) Pavera. Alibi olim explicavimus. *Scal.* Legit Scal. pavera frumenta, id est paviendo multum trita, ut granum deglubatur. Sed et stare potest altera lectio. *Dac.*

Paludati. Inde paludatum pro quovis milite invenias, ut apud Lucil. Paludatus rotarius Satir. lib. X. Proprie autem paludae et paludamenta Imperatorum erant insignia, quae thoraci superimponerantur. *Dac.*

Purimenstrio. (Ad p. 216.) Malim *menstruo*, etsi i et u facillime commutantur. Vide *cerimonia- rum. Dac.* Vide supra *Denicariae* et *Tricenariae. Goth.* Suidae *μητρωναι. Idem.*

Prox. Proba vox. *P. vox* etc.

Penates. Singulari numero dixit Liv. lib. XXVIII. (c. 18.): *Quoniam fors eos sub eodem tecto esse atque in eodem penate voluisset. Dac.* *Proportio.* Portio. *Goth.*

Proculinat. (Ad p. 216.) MS. *Proculinant.* A proculio. Quod infra in Epitome Pauli. Nisi ex illo hic etiam malis *proculiant.* Suspiciatur Vossius, ut *promittere*, quod est *προβάλλειν*, sumitur pro *polliceri*, quia qui spondet, verbis aliquid in longum movet, ita *proculio* dici, quia quis *procelis* sive *procellis*, hoc est verbis longe dimovet, mutato e in u. Meursius vero legebat *proculinunt promunt*, pro *proculiant*, sicut *obi- nunt, ferinunt, solinunt. Dac.*

Popularia. (Ad p. 216.) Notabis *Lararia* pro Compitalibus dicta. Quod haud temere alibi reperias. *Popularia* opponuntur *privatis*, ut *popularia iudicia privatis iudiciis*. Nam ita hic videntur *Popularia* opposita *privatis*, *familiaritiis* et *gentiliciis sacris*. Alias *popularia* sacra opponuntur *montanilibus* et *paganalibus*. Varro: *Dies Septimontium nominatus ab his septem montibus, in quibus sita urbs est; feriae non populi, sed montanorum modo*, ut *paganalia*, qui sunt alicuius pagi. *Scal.* *Porca praecidanea.* Quid hoc porca praecidanea inter *popularia* sacra? Nugae. Haec non sunt huius loci, quare hinc ableganda. Videntur autem huc adhaesisse e capite *porca praecidanea*, quod male post *praecidaneam porcam* retractum est. *Dac.*

Pollucere. (Ad p. 216.) Utitur hoc verbo Cato in libro de re rustica (c. 132.). Plautus in Stichio (II, 1, 80.) Cassius Hemina apud Plin. lib. XXXII. c. 11. Est autem locus Festi lacer ita sarcindus, ut dica- tur, non *licere* omnia *pollucere* alicui deo, *deave*, sed *Herculi licere* omnia *esculenta* et *poculenta*. Cato Iovi *Dapali dapem polluceri* scribit; Cassius, Numam prohibuisse, ne non *squamosi pisces pollucere*ntur. Nos igitur ita scriberemus: *Pollucere Mercurio, quae liceat, sunt: far etc. Ant. Aug.* Regis Numae lex fuit de polluctu, quae videlicet liceret polluceri, quae non liceret. De piscibus, qui squamosi essent, omnes, praeter scarum, idque propter raritatem. Rarissimus enim in Laurenti litore, atque adeo in ora Tyrrhenica erat piscis ipse. Quique eum capiebant, in mare dimittebant. Non igitur per religionis causam hoc sancitum est, sed ut parsimonia convivia, epulaeque publicae facilius ad pulvinaria compararentur. Cuius rei auctor Cassius Hemina apud Plinium his verbis: *Numa constituit, ut piscis, qui squamosi non essent, ni pollucere, parsimonia com- mentus, uti convivia publica et privata coenaeque ad pulvinaria facilius compararentur: ni qui ad polluctum emerent, precio minus parcerent eaque praemerarentur*. Neque in hoc pisce, sed in multis aliis modus est impositus etiam sacrificiis. Quare Servius ait, in libris veterum legi, a maioribus sacrificando parsimoniam observatam. Puto legem his verbis conceptam fuisse: *Piscis, qui squamosi non sunt ne polluceto squamo- sos omnes praeter scarum polluceto*. Sine dubio autem lacer iste locus ita sarcindus est: *Pollucere* merces diis, quas liceat, sunt, far etc. At docti viri: *Pollucere Mercurio quae liceat, sunt etc.* Quid? an Mercurio tantum pollucebatur? non et Iovi *Dapali* apud Catonem? non alii? Sed *pollucere* merces hoc facessit illis negotium. Frustra. Praeter alios audiant Varronem: *Hinc profanatum, quod in sacrario polluctum. Atque Herculi decuma data ab eo est, quod sacrificio quodam fanatur, id est ut fani lege sit, id dicitur. Pollu- ctum, quod a porriciendo est fictum. Cum enim ex mercibus libamenta porrecta sunt Herculi in ara, tum polluctum est, ut cum profanum dicitur, id est proinde, ut sit fani factum*. Haec Varro. *Pollucere* merces dicebantur mercatores, quando de mercibus *ἀναγὰς* et libamenta diis offerebant. *Scal. Alica.* Vide supra *Alica. Goth. Pisces.* Adde supra *Piscatorii ludi. Idem. Squarum.* Scarum. *Idem.* De pollacendis mercibus vide Varronem lib. V. de L. L. (lib. VI. pag. 230. Sp.). Tertullianum Apolog. c. 39. *Idem.*

Profestum facere. (Ad p. 216.) Deest *facere licet* vel quid simile. Sensus est: *Profestum facere est tanquam profanum facere, id est facere, quod eo die, qui dies feriarum non est, facere licet*. Hic intel- ligere videtur Festus *profestum facere* eos dictos, qui *festos* vitiabant, id est qui diebus festis illud agebant, quod quotidiano opere tantum licebat. *Dac.*

Profanum. Vide supra.

Procubitores. (Ad pag. 216.) Qui procubant custodiae causa. Gloss.: *Procubitor προκούρος. Dac.*

Prop . . . (Ad p. 216.) Amplius schedae. *Prop. . . . sta dolia ait dici Labeo quod . . . r. tur. do.* quos hiatus ne Sibylla quidem expleverit. *Dac.*

Pube praesente. Doctissimus Romanorum Virgilius inter alia reconditae antiquitatis arcana et hoc posuit, cum ait (Aen. I, 898.):

— puppesque tuae pubesque tuorum.

Ex ea enim consuetudine dixit, cum exprimeret Homericum:

Εὖν ᾗτ' τ' ὅτ' καὶ σοὶς ἐπείγοιτο.

Scal. Plaut. Pseud. I, 1, (123. seqq.):

Nunc ne quis dictum sibi neget dico omnibus,

Pube praesenti, in concione, omni populo,

Omnibus amicis notisque edico meis,

In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.

Dac. Galli la ieuuesse. Goth.

Priveras. *Privus priverus*, ut *Iovis Ioveris* etc. Scal. *Apollinis, Apollineris* et alia. Dac. Vide infra *Privos*. Goth. . . . tur de . . . Schedae . . . tur pro . . . videtur. Festus de privigno: forsan *Privignus dicitur pro praegenitus*. Forsan etiam Graecam vocem adduxerat, Latinis literis scriptam: *Privignus dicitur progonos quasi praegenitus*. Gloss.: *Privignus πρύγονος*. Neque tamen placet *privignum* esse a πρύγονος, ut putavit Caninius, sed a *pri* pro *prae* et antiquo *geno*, nisi malit cum Beda esse a *privus* et *geno*, quasi *prive genitus* i. e. seorsum ex alio scilicet, vel alia coniuge genitus, quod seorsum et Graecis dicitur ἀμφοσ ἀπὸς, quod est seorsum. Dac. Vide l. 4. in fine ff. de ritu. l. 4. §. et quidem. 6. ff. de gradibus. Goth.

Pecunia, quae erogatur. (Ad p. 217.) Repetitur hoc fragmentum in fine huiusce libri. Legendum autem: *Pecunia, quae erogatur in ludos et spectacula, appellatur lucar, inde dicta, quod a luce capte-* tur. Compendiose scilicet scriptum fuit *lucar* i. e. pro *lucar inde*. Potest etiam et scriptum fuisse: *appellatur lucaris*. Infra laudabatur Cato, sive alius, qui aliqd etymon τοῦ *lucar* adduxit. Quare fortasse supplendum: *Idem in eodem libro lucar a luce dici existimat, cuius opinionis* etc. Vide *Lucar*. Dac. Huc pertinet fragmentum vetus Senatusconsulti, in quo inter cetera leguntur *V. F. De Lucari ludarum, Secularium*. Goth.

Pipulum. (Ad p. 217.) Vide *Pipatio, Occentassini et Vagulatione*, Dac. P. . . qu. De *Piac* ac *Piaculo* et expiationibus fulgurum egisse Festus puto. Item pecuniam, quae erogaretur *piaculorum* causas, *piaculorum* dictam, edictaque, quae quid in religione ob ignorantiam commissum expiari iaberent, *piacularia* dicta, idque referri a Messala in explanatione sacrorum, vani auguriorum. Sequebatur deinde *Pipulum*, ploratus a pipatu pullorum sumptum. Varro: In *Aulularia* (III, 2, 82): *Pipulo te differam ante aedes*: id est convicio, declinatum a pipatu pullorum. Isidorus in Glossis: *Pipulo, ploratu, convicio*. Reliqua alio pertinebant, de consue- libus eorumque lictoribus. Puto iis tractatum fuisse de legibus Consularibus in civis rogatis, quae sanciebant poenam verberum. Nam in fine manifesto haec scripta solum: *tribus XXXV. aut privilegia irrogare, aut de capite civis statuere, nisi maximo comitatu vetant XII. Tabularum leges, praeterquam in veneficos, quique ma-* lum carmen incantant, quia ipsi indemnati iure occiduntur. Notum est, quod posui, de capite civis et de privilegiis ex Ciceronis non paucis locis, pro Sextio, pro Domo et III. de legibus libro. De veneficiis et incantationibus notissimus est Plinii locus lib. XXVIII. cap. 2. Indemnatus ait occidi. Quia passim unctisque in- terficere licebat, ut apparet. Scal. (De *pipulo* cf. Habholdi dissertationem de *Obvagulatione*. L.) P. . . De fulgurum expiationibus hic agebat Festus. Atque ita forsan scripsérat: *Piacularia quaedam sacra Aruspi-* ces solent suscipere, cum in locum quendam fulgur decidit. In sequentibus lubricum iter. Addebat forsan Fe- stus: *Qui locus postea fulguribus ibi conditus sacer habitus est, ut et omnis ager, quem calcari nefas est, eadem* ratione, ut et cetera loca omnia, quae fulgure sacra facta sunt. Parum, ma, praefiscine dixero, vel a verbis vel a mente Festi discessisse arbitror, sed de eo, ut de aliis omnibus, quae mea sunt, penes virós doctos iudicium esto. Vide *Bidental*. Dac.

Promellere. *Mellere* seu *Malere* antiquum verbum a Graeco μέλλειν, cuius vestigia supersunt in voce *Remelignes*. Scal. Pro *lūum* *provere* lego *litem* *promovere*. *Provere* compendiose pro *promovere*. *Promellere* autem est *procrastinare, producere*; a mello, moron, quod a Graeco μέλλω unde *remellere* sive *ramel-* lere unio l, remorari, a quo et *remelignes* dictae, quae a remorando remorae. Dac.

Purime. Infra. Duo membra sunt in his reliquiis. In primo quid sit ager publicus discerebatur, nempe quo et augures publici fruebantur, qualis erat, qui in agro Veienti erat, nomine Oscus. Videtur autem velle Festus Publicum agrum dictum esse ab auguribus publicis. De quibus Varro (lib. V. pag. 34 Sp.): *Us* nostri augures publici disserunt. Cicero (de Legg. II, 8, 20.): *Publici augures signis et auspiciis postes videntibus*. Scal. Pro *tenco* dicebant *tēno*, unde praeteritam *tetini*. Vide infra: *Tetini tetui*. Dac. *Publicus ager*. Vide *Oscum*. Idem. Postea. Ita paene scripserat: *Prodicere diem est prodere*. Prodictio namque prodictio est, quae in praesens valet. Prodicere diem et prodere diem idem esse supra notavimus. Gellius lib. XII. cap. 13.: *Kalendasque mihi productas, uti intra eum diem pronunciarem*. Male hodie productas. Scal. Sed vel scribendum

GRAMMAT. LAT. II.

liiii

est *prodicere diem est praedicere*, *prodictio namque est praedictio*, vel mirum in modum Festus fallitur et cum eo Scaliger. Neque enim *prodicere diem* idem quod *prodere*. *Prodere est producere*, *prodicere vero est praedicere*, praenuntiare. *Dies prodita* potest esse *prodicta*, et contra *prodicta* potest esse non *prodita*. Vide *prodidisse*. Idem. *Purime*. Alii *Puriter*, ut apud Nonium (pag. 516. Merc.). Goth. *Purime* superlativus esse videtur, ut *maturime* pro *maturissime*. Estque in his suffixum superlativi non *simus* sed *rimus*, quod ad ipsam vocis radicem adiicitur.

Patronus. (Ad p. 217.) Ait a patre patres dici, quia clientium veluti patres sunt. Hinc Varro in ea oratione, quam dixit apud Consules in Lentulum: *Patrem primum: postea patronum primum nomen habere*. Dac.

Pristina. Legendum uti ex Epitome quivis videt, *pristina velus priustina*. Quamvis *pristinus* non a *prius*, ut putat Festus, sed a *pris*, quod a Graeco *πρῆς*. A *Pris pristinus*, ut a *oras crastinus*. *Prius* etiam a *prius*. Dac. Glossis: *Pristina εἰρηναία*. Goth.

Præagitis. Cicero l. de Divin. (81.):

Præagitis animus frustra me ire, cum exirem domo.

Sagire enim sentire acute est: ex quo sagas anus, quia multa scire volunt, et *sagaces dicti oves*. Is igitur, qui ante sagit, quam oblata res est, dicitur *præagire*, id est futura ante sentire. Dac. Adde supra *Præagira*. Goth.

A D L I B R U M X V.

Quirinus. Vide *Caris*. Dac.

Quirinalis porta. Verum est, portam Collinam et Quirinalem esse unam et eandem a colle Quirinali dictam. Eadem et *agonia* sive *agonensis* ab eodem colle. Hodie *salaria dicta*. In schedis ultima linea quæ *dere fertur* nescio an sit huius loci. Dac.

Quirites diot. (Ad p. 217.) Lege infra: quos tamen quidam a curiis. Item in fine in *funeribus indictivis*. Et *ollus Quiris leto* etc. Vide *indictivum*. Quirites autem non a *Curis*, neque a *curis*, sed a *Curibus* dicti *Curites Quirites*, et inde etiam *Dei Curis* sive *Quiris*, et *curis* hasta ut iam supra. Dac. Qui . . . Quirites, ut opinor, scribendum est, a *Quirino*, cui *aqua et vino in curiis sacra fiebant*. Vel: *Quirinus Romulus ab hasta, quod armis erat potens*. *Singulare et usurpatur Quiris. exemplo est præco, qui in funeris indictione dicit: Ollus Quiris leto datus* etc. Haec ad lectoris acumen potius excitandum dicta sunt, quam ut vera esse fateamur. Varro lib. VI. de Lingua Lat. (VII, 328. Sp.): *Olli valet dictum illi, ab olla, et ollus, quod alterum comitibus cum recitatur a præcone dicitur Olla centuria, non illa: alterum apparet in funeribus indictivis, cum dicitur: Ollus leto datus est; et lib. V. (VI, 244. Sp.): Quirites a Curientibus et ab iis qui cum Tatius rege in societatem venerant, donati civitate sunt*. Ovid. lib. II. Fastor. (477. seqq.):

Sive quod hasta viris prisca est dicta Sabinis;

Bellicus a telo venit in astra Deus;

Sive suo regi nomen posuere Quirites;

Sen quis Romanis innoxerat ille Cures.

Idem. Vide supra *Indictivum funus et Simpludiana*. Goth.

Quirinalia. Semicirculis inclusa sunt in veteri libro repetita ex eo capita, cuius initium est *Quirinalis collis*: quae vero de fornacalibus dicuntur, videntur esse mendosa. Ovidius ait, Fornacalia non esse stata sacra, sed tamen eo die curiarum nomina in fere certis locis notavi, in quibus cum saepe stulti quidam nomina sacrum curiarum ignorantes, in alienis curiis sacra facerent, ideo stultorum feriae dictas esse. Varro lib. V. (VI p. 195. Sp.): *Quirinalia a Quirino, quod ei deo feriae, et eorum hominum, qui fornacalibus suis non fuerant feriati*. Adde Plutarch. in problem. Emendandum igitur erit sic: *Quod quidam suorum fornacalium sacrorum ignari eo potissimum die rem divinam faciunt*. Vide *Stultorum*. Ant. Aug. Confusus ac corruptus locus ita suo ordini ac nitori restituitur: *Quirinalia menses Februario die, quo Quirino sunt sacra idem stultorum feriae appellantur, quod quidam qui suorum Fornacalium sacra Romae ignoraverant, eo potissimum rem divinam faciunt*. Addit *Romae*, quia curiarum festa erant et a Curione Maximo indicabantur. Scilicet Quirinalia erant XIII. Calendas Martias; eadem stultorum festa. Ovid. II. Fast. (518.):

Lux quoque cur eadem stultorum festa vocetur

Assipe; parum quidem eximes, sed apta subest.

Deinde causam exponit et in fine:

Stultaque pars populi quae sis sua curia necsit,

Sed facit extrema sacra relata die.

Sed iuvabit locum ipsum adire. Vide et infra *stultorum feriae*. *Dac.* *Idem.* *Eaedem.* *Goth.* *Stultorum feriae*; vide infra *Stultorum feriae*. *Idem.*

Quirinalis collis. Vide *Agonium*. Varro lib. IV. (pag. 57. ed. Sp.): *Collis Quirinalis, ubi Quirini fanum, qui a Curetibus, qui cum T. Tatius Curibus venerunt Romam, quod ibi habuerunt castra. quod vocabulum connotatarum regionum nomina obliuiscuntur.* *Ant. Aug.* Prius dicebatur *Agonus*; vide *Agonium*. Sed post receptos Quirites i. e. Sabinos, *Quirinalis* dictus, aive a templo Quirini quod plebs ei in coelum relato in eo colle dedicavit. Ovid. II. Fast. (511.):

Templa deo faciunt, collis quoque dictus ab illo est.

Dac. *Agonus.* *Agonus.* *Goth.*

Quirina tribus. (Ad p. 218.) Cuius meminit Cicero pro Quinctio. *Dac.*

Quiritium fossae. Ait Festus, Quiritium fossas dictas, quibus eam urbem Ancus Martius circumdedit, quam ad Tiberis ostium posuit, ex quo etiam Ostiam vocavit. Verum auctor de viris illustribus non circa Ostiam sed in ipsa urbe Roma factas esse dicit; et non a Martio, sed a Tarquinio Superbo: *Locos, inquit, in Circo et Cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus usus est, inde illae fossae Quiritium sunt dictae.* Sed a Festo facit Liv. lib. I. sect. 33.: *Quiritium quoque fossa, haud parvum munimentum a planioribus aditu locis, Anci regis opus est.* *Dac.*

Quingentum. (Ad p. 218.) Ut ducenta, trecenta, sexcenta. Sed postea quia post *n* male sonat *o* *ἐνὸν* causa *c* in *g* mutatum et quingentum dici coeptum est. *Dac.*

Qui patres. (Ad p. 218.) Haec sub littera *P.* scribi debuerunt. Vide *Adlecti*, *Ant. Aug.* Vide *Adiecti* et *Adscripti*. *Dac.*

Quispiam. Ait Festus: *Quispiam* significat aliquis, sed inveniri non potest, unde ultima pars eius vocis, i. e. *piam*, facta sit. Nimirum non meminerat Festus, Oscos dixisse *piam* pro *quam*, ut *pirpis* (potius *pispi*) pro *quicquid*. Et inde *quispiam*, quisquam, *nuspiam*, nusquam, *uspiam*, usquam. *Dac.* *Aliqua.* *Goth.* Quae; qui, *Idem.* Sic *pe* Osci pro *que*, *petora* pro *quatuor*, *pis* pro *quis*, *pot* pro *quod*. Cf. Müller die Etrusker. I, 31. et tab. Bant.

Quinquatrus. Pro. qui fere his scribe: quibus feriae, vel qui feriis. Vid. Varro lib. V. (VI. p. 196. Sp.). Ovid. lib. III. (Fast. 809. seqq.). Macrobius lib. I. *Ant. Aug.* Cave sentias cum iis, qui mutandum censent qui fere his in quibus feriae. Nihil enim facilius hac lectione, *Scal.* Unicus tantum dies Minervae sacer, sic dictus quod esset post quintum idus mensis Martii. Ut *triatrus* post tertium, post sextum *sexatrus*. Varro lib. V. (VI. pag. 196.): *Quinquatrus hic dies unus a nominis errore observatur, proinde ut sint quinque, dictus ab Tusculanis. Post diem sextum eidus similiter vocatur sextatrus, et post diem septimum septimatrus. Sed hic quod erat post diem quintum eidus, quinquatrus. Aliter tamen Ovid. III. Fast. (809. seqq.):*

Una dies media est et sunt sacra Minervae

Nominaque a iunctis quinque diebus habet.

Sanguine prima vacat, neo fas concurrere ferro,

Causa quod est illa nata Minerva die.

Altera tresque super strata celebrantur arena,

Ensibus exsertis bellica laeta dea est.

Quare, ut discrimen illud componatur, dicendum puto, primis temporibus unicum tantum diem festum fuisse et dictum *Quinquatrus*: postea vero in plures prolatum atque dictos *quinquatres* et *quinquatria*. Sic *panathenaea* quae sunt Romanorum *quinquatria*, initio uno tantum die celebrata, deinde pluribus. Fuere et aliae *quinquatrus* idibus Iuniis dictae *Minusculae quinquatrus*. Vide *Minusculae*. In verbis Festi, pro qui fere his celebrantur legebat vir doctissimus: quibus feriae celebrantur. Sed nihil mutandum, ut optime monuit Scaliger. Ait Festus, quosdam existimare *Quinquatrus* dictas a numero dierum, qui in his quinquatribus celebrantur, i. e. exigebantur, frequentabantur, cett. *Dac.* Qui fere his; quibus ferit. Alii: qui feriis. Vide Varonem V. (l. c.), Ovid. III. (l. c.) Macrobius I. (non rep. locus). *Goth.* Adde A. Gell. II, 21.

Quinquertium. A quinque artibus, quibus exercebantur. Vide *Pentathlon*. *Dac.* Vide l. 2. ff. de aleatoribus. Glossis *πένταθλος*, *Quinquartius*. *Goth.*

liii *

Quisquiliae. Caecillii versum trochaicum ita lege:

Quisquiliās volāmis venti spoliā mēmorās; ī modo.

Ita solet in comoediis. Cum sermonem alicuius non curat quis, dicit: logos, quisquiliās, floccos loqueris: abi. In Truculento (V, 1, 44.):

Campas dicis: abi, abi; consultavi istuc.

De quo apud Plautum plura (Cf. Palmer. Spicil. pag. 622.). Item versum Naevii:

Abi, abi deturbate saxo, homo non quisquiliae.

Quisquiliae singulariter; *homo non quisquiliae*, ut *homo non nauci* Scal. Isidorus in Gloss.: *Quisquiliae* surculi minuti, *quisquiliae* frumentorum purgamenta, vel *palea eventata*. Festus ait vocem factam a *quidquid*. Iulius Scaliger a *quisque* et proprie sic dici τὸ τυχὸν quidquid obvium. Alii per transpositionem a *κυββαλα*, quod idem notat, unde Glossa. *Quisquiliae*, *κυββαλα*. In versu Naevii nihil mutandum, separandae tantum sunt voces:

Abi deturba te saxo homo non quisquiliae, quid est?

Deturba te saxo idem est quod *abi in malam rem, male pereas*, et similia, quae in comoediis usurpantur. *Dac.* *Quisquiliū* et *cusculiū*, in plurali usitate *quisquiliae*, descendunt a Graeco κόσχυλα, pro quo in usu deminutivum est κοσχυλάτιον. Forma vocabuli est reduplicativa, quales in multis vocabulis Latini sermonis deprehendimus. Veluti *cuculus*, κόκκυξ, *papaver*, *upupa*, ἔκρυψ, *ulula*, *bubo*, *turtur*, *populus*, *cucumis*, *cicur*, *carcer*, *cicer*, *cicindela*, *purpura*, *furfur*, alia multa. Descendit autem *cusculiū* et κόσχυλα, a σκύλλω, σκύλα, quod segmen capilli, corii, cet. proprie significat, nam σκύλλω est *decerpo, vello*. — In versu Naevii legerim: *Abi, deturbatō te saxo, hōmo non, quisquilide; quid est?*

Quintipor. Pro παῖς, puer, Dores dicebant πόρ. Unde *Quinctipor, Marcipor, Caipor, Lucipor*. Hoc est, Quincti, Marci, Caii, Lucii puer i. e. servus. Nam Graeci παῖδας, ut Latini *pueros* servos dicebant, quomodo etiam Galli dicunt *garçon*. *Dac.* *Caipor. Gripor. Calpor. Goth.* De origine vocabuli *puer* disserit *Car. Theod. Johannsen* in libello utilissimo: Die Lehre der Lat. Wortbildung cet. pag. 89. ubi derivat a *pubes, pubeo*. Radicem enim *pub* mutari ait in *puv*, unde *pūū*, ex quo *pū* productum, unde *pūsus, pūsio, puer*, ubi vocalis ante vocalem corripitur. Longe tamen videtur esse probabilius, *por, puer* nihil esse nisi demonstrationes vocalium a Graeco παῖς, quod ipsum cohaeret cum Germanico *bours, filius, born, barn, natus, bāren, gebären, pario*. Et credibile est, apud ipsos veteres Graecos παῖς quoque vel παῖς (cum digamma Aeolico) pronunciatum esse, quapropter etiam apud Homerum παῖς ubique fere legendum videtur. Saltem vix alia medicina afferri potest epigrammati, quod inter Sapphus fragmenta legitur; ubi nunc est:

Παῖδες ἄφρωνος εἰδῶσα τὰδ' ἐννέπω.

Lege: Παῖς ἄφρωνος εἰδῶσα κ. τ. λ. (Cf. *Neue Sapphon. Mytil. fragm.* pag. 102. sq.) Ceterum cf. etiam Creuzer. *Antt. Romm.* §. 37. et qui ibi citati sunt.

Quippe. Tamen in verbis Ennii, quae Festus ad exemplum adducit, *quippe* non *quidni* sed *quoniam* ut saepe. Neque unquam *quippe* pro *quidni* scriptum reperias, sed *quippe* ni. In ultimo versu Ennii pro *moveri* Merula legit *movere*. *Dac.* Lege pro *quidni* vel *quoniam*, vel *quia, nam*. Est autem *quippe* nihil nisi Graecorum αἴτε, hoc est *quia scilicet*. Nam *pe* est *Oscā* forma quae Latino *que*, Graeco τέ, Sanscrito *tschā* respondet, ut igitur *quippe* ad formam quod attinet idem sit, ac *quidque*, notione vero respondeat Graecorum particulae αἴτε, quae eodem modo est composita.

Quianam. In versu Ennii deest monosyllabum verbum, quale est *heu*, vel *o*. Sic Virg. *Aen.* lib. III. (V, 13.):

Heu, quianam tanti cinxerunt aequora nimbi.

Ant. Aug. Lege ita Naevianum Saturnium:

Summe Deum regnator, quianam genuisti?

(Cf. *Herm. Elem. doct. metr.* pag. 636.) Enniano versui deest syllaba *heu*:

Heu, quianam dictis nostris sententia flexa est.

Scal.

Quid nisi. (Ad p. 219.) Pro *quid ni*. *Ni* enim decurtatum ex *nisi*, quod est pro *si non*. *Dac.*

Quietalis. *Quietalus.* A quiete, quod ibi mortui quiescant. MSS. habent *Quietalis*. *Dac.*

Quintia prata. Liv. lib. III. (c. 26.): *Spes unica imperii populi Ro. L. Quintius trans Tiberim contra eum ipsum locum, ubi nunc Navalia sunt, quattuor iugerum colebat agrum, quae Prata Quintia vocantur* cett. Quae de Lupercis Romuli tempore dicuntur, ad Quinctilianos et Fabianos, ut arbitror, pertinent. De

quibus idem Festus verbo *Fabiani*. Et Ovid. lib. II. *Fastor.* (377.), qui eos Fabios et Quinctilios Lupercos appellat:

Risit et indoluit Fabios potuisse Remumque

Vincere; Quinctilios non potuisse suos.

Ant. Aug. Viatorem hic vocat Festus praekonem, legatum. Vide *viatores*. Quae in fine desunt, non est possum conicere. *Dac.* Vide supra *Fabiani* et locos Livii et Ovidii citatos. *Goth.*

Quintiliani Luperci. (Ad p. 219.) Vide *Fabiani*. *Dac.*

Quintana porta. Atqui Quintana porta nulla fuit. Sed pars fori ipsius, quod post Praetorium et Quaestorio fuit adsitum, Quintana dicebatur, sive adeo forum ipsum subaudita voce *via*. Quare legendum cum Lipsio: *Quintana appellabatur pars in castris*; vel simpliciter: *appellabatur in castris*. Potest etiam et: *Quintana via appellabatur in castris* celt. Nam *porta* nomen additum a Paulo. Liv. lib. XLI. (c. 2.): *Praetorio delecto, direptis quae ibi fuerant, ad Quaestorium Quintanamque hostes pervenerunt* etc. Isidorus lib. XV. cap. 2.: *Quintana pars plateae quinta est, qua carpentum progredi potest*. Ad huius similitudinem Quintanam Nero instituisse dicitur. Sueton. c. 26.: *Tabernulas etiam effringere et expilare, Quintana domi constituta, ubi partae et ad licitationem dividendae praedae pretium assumeretur*. Non aliud igitur Quintana quam via latior in usum fori a metatione agrorum invento nomine, ut in porta Decumana etiam factum. *Dac.* *Quintanam classem* esse eam, in qua Serv. Tullius distribuit ultimae classis viros; quinque enim fecit, cum eas ordinavit. Causam, cur capite censi dicantur, esse eam, quod nihil praeter se haberent, suumque caput quo censerentur. Refertur postea Lucillii vel Caecilii carmen nobis ignotum. Haec vel his similia Pompeius. Vide Gell. lib. XVI. cap. 10. praeter Dionys. et Livium. *Ant. Aug.* Quod ait hic Festus, Quintanam classem dictam in qua capite censorum multitudo a Servio rege distributa, id ego alibi me legere non memini; nam proletarii et capite censi in ultimam classem, quae sexta fuit, coniecti. Vide *Proletarii*. Versus Lucillii, quem Festus laudabat, mihi ignotus neque extat hodie. *Dac.* De *quintana* in castris cf. etiam Creuzer. *Antt. Rom.* §. 248.

Quercus. *Querquera* febris, dura ac gravis, quam quidam a quercu dictam putant, quod id genus arboris cum grave sit ac durum, tum in ingentem evadat amplitudinem. Aurelius Opilius frigidam atque tremulentem. Santra eam ex Graeco deducit, quia tremorem eiusmodi *κάρκαρον* vocant, unde dici etiam Carcerem. Plautus in *Frivolaria*:

— *is mihi erat bilis querquera, tussis.*

Lucilius:

— *iactans me, ut febris querquera.*

Et alibi:

Querquera consequitur febris, capitisque dolores.

Haec Festus. Adde ad eius sententiam confirmandam Homericum (*Iliad.* XX, 157.):

— — — *κάρκαρε δὲ γαῖα πόδεςσσι.*

Vide Grammaticos. *Scal.* A *καρχαλός*, ut volunt, exasperatus. Sed mihi non persuadent, qui sciam potius quercus dici a Graeco *κάρκρος*, glans, pilula; nam inter Cachryphora quercus numeratur a Theophrast. lib. III.; *κάρκρος* ergo transpositis literis et mutato *a* in *e*, *κέρκρος*, et *χ* in *κ*, *κέρκρος*, *quercus*. *Dac.* *Querque*... Haec videntur pertinere ad utrumque verbum Quercus et Querqueram. *Idem.* *Querqueram*. Priscian. lib. VI. (16, 87. tom. I. pag. 279.) refert Plautum in *Frivolaria* scripsisse:

Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris querquera.

Ant. Aug. *Querqueram*. Addenda vox *febrem*. L. m. habet *κάρκαρα*. *Urs.* Arnob. lib. I.; *Vitilignes querqueras, atque intercutis morbos*. Minutius Felix habet *quequerum*, ut et Gellius, Apuleius. Videlicet *querquerus* adiective dici certum est. Ergo cum dicitur *querqueram*, subintelligitur *febrem*; et cum *quequerum*, subintelligitur *morbum*. *Querquerus* autem a *quercu*. Vel ut Santra a *κάρκαρος*, horror, tremor. Ad cuius sententiam confirmandam facit illud Homeri *Iliad.* V. (XX, 157.):

— — — *κάρκαρε δὲ γαῖα πόδεςσσι*

Ὀρνυμένων ἄμυδις.

Sed haec omnia merae rugae. Cur et unde febris dicatur *querquera*, nemo adhuc docuit. *Querquerus* est a *καρχαλός*, quod a *κέρχω*. Nam *καρχαλόν* Hesych. exponit *σκληρόν, ξηρόν, διψαλέον*, grave, aridum, siticulosum, quae omnia febris mere congruunt, quae prae siccitate ravim et tussim creat. Id enim vere est *καρχαλόν*. Quare Plaut. tussim iungit cum *querquera* (l. c.). Ergo: *cerchaleos, cerchelos, cercheros, cercherus*,

querquerus. Da c. Etiam carcerem. A Graeco *κάρκαρος* carcerem etiam Santra dici existimavit. An quis horrorem carcer incutit? Sed forsitan erit a *κάρκαρος*, non qua tremorem, sed qua *δεσμούς*, vincula significat. *Κάρκαρος* enim *δεσμός* Hesych. Scaliger deducit a *κάρκαρα*, *μάνδρα*, speluncae. *Da c.* Apud Paulum in loco Plautino scribendum esse *querquera tussis*, pro *querqueratus*, nemo non videt. Apud Priscianum hodie non legitur *querquera*. Locus ille Plautinus sic videtur legendus:

Is mi erat bilis, aqua intercutis, tussis querquera et febris;
si quidem *febris*, quod probabile est, penultimam habet ancipitem, quod fortasse ex loco Plautino alio concili licet, Pseud. II, 2, 48.:

Hoc febrem tibi esse, quia non licet hoc iniicere ungulas.

Clarius apparet ex Catull. VI, 4.: *Verum nescio quid febriculosi*, qui versus est Phalaecias hendecasyllabus. Ceterum originatio difficilis. Illud apparet, formam vocabuli esse reduplicativam, de qua vide quae paulo ante diximus ad v. *Quisquilias*. Si eiusdem est stirpis *querquerus*, atque *carcer*, *querqus*, *κάρκαρος*, communis notio *roboris*, *duritiei*, *siccitatis* subest omnibus; ut *querquera tussis* sit sicca, arida tussis; *querquera febris*, febris prae nimio fervore siccitatem sicutulosam atque aridam faciens; *carcer*, repagulum durum, vincula insuperabilia; *querqus* ipsa propter duritiem robustam *robur* dicitur.

Quadruplicatores. Vid. Ascon. in divin. et lib. IV. Verrin. *Ant. Aug.* Ascon. Pedianus in divin. (pag. 26. ed. Lugd.): *Quadruplicatores delatores erant criminum publicorum, in qua re quartam partem de proscriptorum bonis quos detulerant, assequabantur.* Alii dicunt *quadruplicatores* esse eorum reorum accusatores, qui convicti quadrupli damari soleant: ut *aleae* aut *pecuniae* gravioribus usuris foeneratae quam pro consuetudine aut eiusmodi aliorum criminum. Item Verrina III. (pag. 116. ed. Lugd.): *Quadruplicatores accusatores sive delatores publicorum criminum sub poena quadrupli. Sive quod ipsi ex damnatorum bonis quos accuserant quartam partem consequabantur.* Igitur ab illa quarta quae accusatori pro praemio cedebat dicti *quadruplicatores*. Tacit. lib. IV. Annal. (20.): *contra M. Lepidus quartam accusatoribus secundum necessitudinem legis.* Inde Gloss. *quadruplicatores, συκασταί*, delatores; *quadruplicor, ἐνδοκλυμύ*, defero. *Da c.* *populo.* De quadruplicatoribus hic agebat Festus, sed eius verba non possumus assequi, neque ex iis videtur Paulus suam epitomam confecisse. Ampliorem lacunam repraesentant schadae (quas vide). Et hic certe locus dignus est, in quo se exercent sagaciores. *Idem.*

Quando rex. Bis notatur hic dies in fastis: IX. Kal. Apr. et IX. Kal. Ian., licet Ovidius mense Martio illum ponere fuerit oblitus; de hoc vero lib. V. Fastorum ita scripserit (v. 727.):

Quattuor inde notis locus est, quibus ordine lectis

Vel mos sacrorum vel fuga Regis inest.

Ex quibus verbis ignorasse videtur quid quattuor hae notae Q. R. C. F. significarent. Cum tamen Varro lib. V. de Ling. Lat. (VI. pag. 212. Sp.) haec et alia omnia, quae in fastis erant, fuerit interpretatus. Nos vero quid Festi dimidiati versiculi significant, ignoramus. *Ant. Aug.* Puto totum hoc notis scribi debere, quibus in Fastis: Q. REX. C. F. et quod sequitur: Q. ST. D. F. *Fulu. Urs.* In his deploratis rudibus tantum deprehendere possumus, huius diei, qui in fastis notatur Q. REX. C. FAS, anteriorem partem nefas esse, posteriorem fas. Quod recte Varro dixit: *ad id tempus, nefas*; significans anteriorem, et *ab eo fas*, notans posteriorem. Dies nefastus priore vel anteriore parte notabatur NP. vel NEP. vide supra Nefasti. Notabatur et NE. PR., quod quidam interpretantur *Nefas praetori*; quod ego non sequar. Additur in fine: *Si quis alius pro Rege dicat ad comitia, puta Pontifex, tam is dies . . .* utrum intelligat Fas an Nefas, nescio. Porro in Fastis marmoreis, qui extant Romae, invenio bis notatum hunc diem IX. Kal. April. item IX. Kal. Iunii. Nemo quod sciam explicavit, quis esset mos huius diei, qui ritus, quae antiquitas. Sciendum Regi sacrorum neque magistratum gerere, neque verba ad populum habere fas fuisse; propterea in comitium ire illi non licebat, nisi hoc die, qui notatus est in fastis; ibat enim in comitium sacrificii causa, quo propter patrato protinus fuga se e comitio eripiebat. Plutarchus: *ἔστι γοῦν τις ἐν ἀρχαῖς θυσία πρὸς τῇ λειτουργίᾳ κοινῇ πάσης, ἣν θύσας ὁ βασιλεὺς κατὰ τάχος ἀπείσι πρὺγον ἐξ ἀγορᾶς.* Varro (VI. pag. 212. Sp.): *Dies qui vocatur sic, Quando Rex comitiavit, fas: dictus ab eo, quod eo die Rex sacrificulus dicat ad comitium.* Si a docto viro quaeram, quid sit dicere ad comitium, sane non agnoscat Latinum hoc genus loquendi, et profecto ineptum est. Legendum enim: *stat ad comitium.* Ita loquitur alibi: *milites appellant latrones, quod stat, ut milites, cum ferro.* Quare ob id alii aliter notas, quae legebantur in fastis, interpretabantur: Q. R. C. F. *Quando Rex comitio fugit.* Quod Ovidius manifeste nos docet (l. supra c.) Utrumque enim complexus est. Quando Rex comitiavit; hic enim est mos sacri, quod faciebat in comitio; et Quando Rex comitio fugit.

Tangit enim fugam Regis e comitio. Plutarchus: *ἔκτιστο πρύτανις ἐξ ἀγορᾶς*. Quid certius hoc testimonio? At Paulus: *Quando rex sacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit*. Imo, quando rebus divinis perfectis abit e comitio; quare eius commentitiae causae in rudibus Festi ne vestigium quidem apparet. At quid aiunt docti viri? Ovidium ignorasse, quid sibi vellent illas literas singulares. Quasi fas sit, doctissimum poetam ignorare, quod formularios, leguleios, litigantes ac minimos quosque de faece Numae scire oportuit. Nam de Regifugio ipsum non intellexisse testis erit ipsemet, qui de eo in mense Februario ante tractaverat, *Scal.* In verbis Festi legendum *comitiasit* i. e. comitiaverit. Quod et Fulvio Ursino etiam placet. Item *feriis menstruis*, quia s littera *toū menstruis* perit propter initialem illam s *toū scripserat*. Item *edionantur* pro *dicuntur*, quia e cum praecedente s *toū rege* cohaesit. Et ita semper Varro (VI. pag. 195. Sp.): *Rex cum ferias menstruas nonis Februariis edicit*. Item (VI. pag. 209. Sp.): *Harum rerum vestigia apparent in sacris nonalibus in arce quod tunc ferias primas menstruas, quae futuras sunt eo mense, Rex edicit. Dac.* Quod si quis alius pro rege. Ait Festus: si quis alius, puta pontifex, pro rege in comitio sacrificaverit, tunc totum diem fastum esse. Sed cum illius diei pars anterior nefasta fuerit, qui fieri potest, ut alio, pro rege, in comitio sacrificante, pars illa diei, quae iam nefasta elapsa est, eadem iterum fasta sit? Vel hoc certe necessario evincit rescribendum esse: *Hic dies totus nefastus*. Nihil certius. Diei illius pars posterior fasta erat in gratiam Regis sacrificuli, qui in comitio fecerat. Sed si alius in comitio fecisset, dies solidus nefastus, quia nulli alii praeterquam Regi sacrorum ius illud concessum erat, ut e nefasto fastum facere posset. *Idem.* *Divinis rebus perfectis in comitium venit*. Dicendum potius fuit: *divinis rebus perfectis e comitio fugit*. Nam cum Rex in comitio sacra faceret, sacris perfectis in comitium ire qui potuisset? Festum non intellexit barbarus mutilator. *Idem.* *Quando Rex*. Alii: *Quando herus*; male. Adde infra Regifugium; Varronem V. de lingua (VI. pag. 208. seqq. Sp.), ubi de diebus hominum causa constitutis agitur. *Goth.*

Quando stercus. Infra (in schedis): *Quando stercus delatum, fas: eodem modo in fastis notatur dies: qui talis est ut aedis Vestae purgetur stercusque in clivum Capitolinum deferatur. cum id factum sit, tum est Praetori fas. Scal.* Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 218. Sp.): *Dies qui vocatur Quando stercus delatum fas, ab eo appellatus quod eo die ex aede Vestae stercus everritur et per Capitolinum clivum in locum deferatur certum*. Huius diei meminit Ovidius, qui illum XVII. Kal. Iul. esse dicit lib. VI. Fastor. (711.):

Tertia nqx veniet qua tu Dodoni Thyne

Stabis Agenorci fronte videnda bovis.

Haec est illa dies, qua tu purgamina Vestae,

Tibri, per Etruscas in mare mittis aquas.

Vide infra *stercus*. *Dac.* XVII. Kal. Iul. in Fastis; habes eandem interpretationem apud Varronem et Ovid. Vide *Stercus*. *Ant. Aug.* Recte opinatur Fulv. Ursinus hic desiderari quatuor illas notas Q. S. D. F. et Festum scripsisse: *Q. S. D. F. Id est quando stercus delatum fas*. Vel potius: *Quando stercus delatum fas, Q. S. D. F. eodem modo in fastis etc.* Idem etiam pro *alvum* optime *clivum*; quod probatur ex loco Varronis, quem supra afferimus. *Dac.*

Quaestores. (Ad p. 220.) De Quaestoribus paricis sive parricidii vide *Parici*. Horum mentionem fieri in duodecim tabulis scribit Pomponius sub titulo de origine iuris. *Ant. Aug.* Quaestores creabantur, qui cognoscerent de rebus capitalibus, unde et Quaestores paricidi appellantur. *Scal.* Ulpianus: *et a genere quaerendi quaestores initio dictos, et Iunius et Trebatius et Fenestella scribunt*. Initio autem proprie dicti quaestores qui aerario praesessent, dicti quod inquirendae et conservandae pecuniae causae creati erant, ut ait Pompon. leg. 2. §. 22. de origine iuris. Inde postea quaestores quos vulgo, *des Lieutenants Criminels*. Vide *Parici*. *Dac.* *Parricidii appellantur*. Adde supra *Pari*. l. 2. §. et quia. 23. ff. de origine iuris. *Goth.*

Quando. Verbis Festi pauca desunt; sed omnia exempla videntur ad tempus pertinere. Ideo miror, unde Paulus epitomen confecerit, nisi meliorem librum, quod ex aliis cognosco, habuerit. Plauti versus refertur ex Menaechnis: *Ideo, quia mensam, quando edo, detergeo. Ant. Aug.* Exempla Plauti quae Festus adducit, plane contrarium probant, quare omnino aliter legendum est, nempe: *Quando, cum gravi voce pronunciat, significat quoniam*. Acuta vero est temporis adverbium, ut Plautus in *Menaechnis*, etc. Neque enim in verbis Plauti *to quando* significat *quoniam*, sed *quum* etc. Nihil certius. Quod ait autem ultima acuta vel gravi, vide notata in *lustrum*, ergo, modo. *Dac.* In duodecimo quidem. Quod ait Festus Ennius in XII. Annal. *quando* ultima littera e posuisse pro *quando*, id in incerto est, cum perierit locus ille, unde hoc Festus adduxit. Ubi tantum legitur *quando* *quande* pro *quam* fortasse. Certum tamen est dixisse veteres *quande* pro *quando*, ut *numere* pro *numero*. *Dac.* Plaut. Men. I, 1, 2. Pseud. I, 3, 25. *Quande* et

quando olim promiscue protulisse Romanos, ex hoc Festi testimonio satis liquet. Nec dubium est, quum ex Sanscrito sermone constet, suffixum *dā* procudendis adverbis temporalibus inservire, veluti *sarvadd*, semper, *sadd*, semper, *ekadd*, aliquando, *kadd*, quando? *tadd* tum, *jadd* cum, *ōts*, *ōpōts*. Latinae formae eo tantum differunt ab Indicis, quod apud Latinos syllaba finalis, sive suffixum, cum adverbio coniungitur *quando* i. e. quando; apud Indos vero suffixum stirpi pronominali proxime apponitur. Quomodo igitur in aliis Latinorum adverbis *e* et *o* suffixa variant, ut *manifeste*, *manifesto*, *certe* et *certo*; sic *quando* et *quande* eadem fere notione protulisse Romani inveniuntur. Aliud est *quam* de i. q. *quam*, de cuius adverbii usu vide quae infra notata sunt ad v. *Quamde*.

Quadrata Roma. (Ad p. 220.) Dionys. lib. I. (c. 88. p. 75.) Plutarch. in Romulo (c. 9.) Solin. c. 2. Romam a Romulo quadratam conditam fuisse et inde cognomen ductum fuisse, scribunt; ut Quadrata Roma diceretur, urbs prima in Palatini montis radicibus pomoerio ducto condita. Vide Tacit. lib. XII. (cap. 24.). Ita Ennii carmen intelligerem, si per Pompeium liceret. Quod vero ait ante Apollinis locum quendam ita appellari: id translaticio nomine dictum fuisse crediderim. *Ant. Aug.* Hic omnino intelligendus locus ille quem Romulus sibi munivit in summo palatio antequam urbem conderet. Solinus tamen urbem ipsam Romam quadratam dicit: *Romam*, inquit, *condidit Romulus etc. dictaque est primum Roma quadrata, quod ad aequilibrium foret posita.* Sed illum abunde refellit locus iste Festi, cuius aetate Romam illam quadratam in summo palatio extitisse manifestum est. Illud tamen vulgo creditum ansam dedit errori eorum, qui veteris Romae typum quadrata figura nobis obtrudunt. Sed operae pretium erit hic ponere doctiss. Salmasii commentationem ad verba Solini. Dicit hic Solinus Romam a Romulo conditam quadratamque dictam fuisse, quod ad aequilibrium foret posita: quibus verbis patet eum intelligere totam urbem Romae, qualem Romulus condidit, appellatam esse quadratam, qua in re manifestarie falsus deprehenditur et ex antiquariis nostris plerique qui ita senserunt. Nam locus Romae ita dictus in Palatino colle a Romulo aedificatus in quadratam speciem munitus, unde et *Roma quadrata*, h. e. *τετράγωνος* est appellatus. Longe igitur errant viri docti, qui scribunt Romam a Romulo quadratam conditam fuisse et inde cognomen ductum, ut *quadrata Roma* diceretur urbs prima in Palatini montis radicibus pomoerio ducto condita. Sed Solinum, a quo in errore inducti videntur, corrigere potius et insectari quam sequi debuerunt. Primum locus ille, qui Romae quadratae nomen habuit, non in radicibus Palatini montis, sed in ipso monte constitutus et munitus. Deinde structus fuit a Romulo priusquam urbi condendae duceret sulcum, quum adhuc inter fratres de loco, ubi urbs poneretur, dividia ac certamen esset. Plutarch. in vita Romuli (c. 9.): *Ῥωμῦλος μὲν οὖν τὴν καλουμένην Ῥώμην κουαδράτην, ὅπερ ἐστὶ τετράγωνον, ἔκτισε καὶ ἐκείνῳ ἐβούλετο κτίσειν τὸν τόπον. Ῥώμος δὲ χωρίον τι τοῦ Ἀβεντίνου καρτερόν ὃ δι' ἐκείνῳ μὲν ὀνομάσθη Ῥεμορία, νῦν δὲ Πιγνάριον καλεῖται.* Uterque locus etiam Romae extabat tempore Victoris, qui in decima regione urbis, hoc est in Palatio *Romam quadratam* ponit; in decima tertia in Aventino *Remuriam*. Vide Festum in *Remurinus ager*. Sic et locus in Palatino monte a Romulo in quadratam speciem structus, unde et ipse de condenda urbe auspicatus est, *Roma quadrata* a Romuli nomine et forma structurae. Quare non magis urbs fuit *Roma* illa *quadrata*, quam *Remuria*. Etenim adhuc de urbe condenda et de loco urbis contendebant fratres, quum loca illa alter in Palatino, alter in Aventino monte condiderunt. Post illa cum contentionem suam avium iudicio remisissent, addicentibus et faventibus Romulo avibus coepit ille sulcum ducere urbi constituendae. Plutarch. (c. 10.): *Καὶ τοῦ Ῥωμύλου τάφρον ὀρύττοντος, ἥ τὸ τεῖχος ἔμελλε κυκλοῦσθαι, ὃ Ῥώμος τὰ μὲν ἐγλέναζε τῶν ἔργων.* Scio Livium scribere lib. I. (c. 7.): *Palatinum a Romulo primum, in quo ipse educatus erat, munitum fuisse.* Sed intelligere illum puto de Roma quadrata, quam in illo monte aedificavit, non de urbe nova Roma, quam auspicato postea condidit, et cui pomoerium postea addidit. Roma quadrata locus fuit in Palatino monte munitus, non urbs Roma ea figura primum a Romulo posita. Vehementer etiam erravit doctiss. Onuphrius scribens Romulum urbi novae a se figura quadrata cum tribus portis positae pomoerium more Etrusco addidisse, *ut auctores sunt, inquit, Dionysius, Solinus, Plinius et Plutarchus.* Ut supra vidimus, Plutarchus aperte distinguit Romam quadratam ab urbe, cuius figuram non quadratam fuisse, sed rotundam verba illa satis ostendunt: *qua murum in orbem erat ducturus.* Plinius Romae quadratae non meminit, sed lib. III. cap. 5. scribit urbem Romam a Romulo cum tribus portis aut quatuor relictam. Verum illa Roma longe diversa a Roma quadrata in Palatino monte. Dionysius porro initio lib. XI. ait Romulum Palatium et Capitolium muris et fossa moenisse. Sed urbem illam eandem fuisse cum Roma quadrata, nusquam dicit Dionysius, imo contrarium ex eius scriptis elucescit. Gellius lib. XIII. cap. 14.: *Scribit antiquissimum pomoerium, quod a Romulo institutum est Palatini montis radicibus terminabatur.* Nam ille dicit non aliam constitutam a Romulo Romam praeter eam, quae quadrata dicta est, nec aliud ab eo institu-

tum pomoerium, quae sententia huius Solini est, etc. Deinde: At quod vult Solinus novam urbem a Romulo conditam, quod figura quadrata esset, dictam fuisse quadratam, nec aliam urbem esse constitutam, id contra omnium auctorum consensum scripsisse illum iudico. Quin et Solini temporibus extabat adhuc in monte Palatino locus ille, cui nomen Romae quadratae Romulus imposuerat. Ut ex hoc loco Festi apparet. Etc. *Dac.* *Et quis extiterat.* Varie emendant viri docti; alii:

Et quis nunc curat Romae regnare quadratae.

Scaliger:

Et quibus lex steterat Romae regnare quadratae.

Sed sic etiam non plane mihi satisfactum est. Melius, ut videtur, in edit. Merulae:

Et quis exter erat Romae regnare quadratae.

Ita, ut de Romanis sermo sit, qui rapti Romulo, quum neminem Romae invenirent, quem in Romuli locum sufficerent, despiciunt, eoquis exter esset qui urbi praesesse quadratae posset, etc. Sed omnium optime Salmasius:

Et quis se sperat Romae regnare quadratae;

ex vestigiis veteris scripturae quam sic liber Fulvii repraesentat: *et quis est erat Romae* ctt. Nam in membranis scriptis saepe *t* et *p* confundi satis sciunt, qui eas aliquando tractant. Et de Tatio, inquit, fortasse loquebatur, qui cum Capitolium, quod ab initio ceperat, teneret, et Quirinalem collem, etiam Palatini montis, in quo Roma quadrata et regia Romuli, armis se potiturum sperabat. A parte igitur totum montem intellexit poetarum more. *Idem.* *Extiterat.* Exterat. *Goth.* Legerim apud Ennium: *Et qui certus erat Romae regnare quadratae;* ita ut *qui* sit relativum pronomen.

Quatrurbem. *Quadrurbem.* Quod ex quatuor vicis, quos alii Piraeum, Phalereum, Xypeteum, Thymaetam. Male: *Quadrurbem* enim *τετραπόλις* dixerunt Oenoen, Probelynthum, Tricorytum et Marathonium, quatuor Atticae populos. Vide Meurs. de fortuna Attica. Neque quatuor tantum, sed omnino duodecim urbes in unas Athenas Theseum contraxisse tradit Strabo. Ubi per urbes vicos intelligit. *Dac.* Vide Plutarchum in Theseo (c. 24.). Sic Glossis *Quadriringem τετρακκον.* *Goth.* Scribendum haud dubie *Quadrurbem.*

Quaeso. Versus Ennii de Anco Martio accipiendi sunt, qui Ostiam munivit et portum Tiberis:

Ostia munita est, idem loca navibu' polchreis

Munda facit, nautisque mari quaesentibu' viam.

Versus ex Cresphonte ita legendus:

Ducit me uxorem sibi liberum quaesendum gratia.

Scal. *Quaeso* et *quaero* idem apud veteres. Plaut. (apud Non. pag. 44. Merc.):

Quaese adveniente morbo nuno medicum tibi,

Enim tu certe aut larvatus aut cerritus es.

Edepol hominem te miserum! medicum quaerita.

Ubi *quaese* pro *quaere* (editur nunc quasi). *Quaesere* etiam pro *orare*, *poscere*, dixit idem Plaut. Bacchid. II, 2. (init.):

Mirum est me, ut redeam, te opere tanto quaesere.

Dac. *Ostia munita est.* Vide in voce *Mundus.* *Idem.* *Munda.* *Mundo.* *Goth.* *Liberorum sibi quaesendorum.* Sibi liberorum quaesendorum. Dixi ad l. 220. §. 3. ff. de verb. signif. Vide IV. Gell. 3. *Idem.* Ennii versus ex Cresphonte iambicus esse videtur tetrameter acatalectus, nihil mutandus: *Ducit me uxorem liberorum sibi quaesendum gratia.* Cf. Herm. Elem. doctrin. metr. pag. 158.

Quadrantal. Vide *publica pondera.* *Ant. Aug.* Vas quod capiebat urnas duas, quadraginta et octo sextarios, hoc est congios 8, heminas 116. Vide Maecianum de asse. *Quadrantal* octoginta pondo, nempe octoginta pendebat aquae libras. Congius decem. Vide *publica pondera.* *Quadrantal* amphora etiam dictum, sed amphora Romana intelligenda est, alia enim erat amphora; nempe Attica, quae urnas tres, congios duodecim, sextarios septuaginta duos capiebat. Sextarius autem continet libram cum dimidia, hoc est, uncias octodecim: *Quadrantale* autem vel *quadrantal* a quadrata figura nomen traxit. Sed verba Festi sic legenda ex vet. lib. notavit doctiss. Salmasius: *Quadrantal* vocabant antiqui amphoram. Quod vas pedis quadrati octo et quadraginta capiat sextarios. *Dac.* Quod et *Quadrantale* Glossis. *Goth.* Ex Graeco *ἀμφορεῖα*. Glossis *ἀμφορεῖα, ἡσπασίων*, orcium. *Idem.* *Vas pedis quadrati.* Unde *Quadrantal.* Gell. I. cap. 20. *Idem.* In publicum. In pulli. *Idem.* Locus Plauti est Curcul. I, 2, 16.

GRAMMAT. LAT. II.

K k k k

Quassare. Glossae: *Quassat*, ὅταν γὰρ βιάσται. *Scal.* Contracta pro *caesare*, a *caes* *caes*, *Aristoph.* in *Ran.* Et apud *Heusich.*: *caes*, *Rana*. *Dac.*

Quartarios. Lege ita versum *Lucilianum*:

Porro homines nequam, malus ut quartariu^s, cippos.
Collisere omnes.

Notum est, cippos sepulcrorum olim secundum vias publicas fuisse. Itaque facile collidebantur a mulis sagmariis, cum ea praeterirent. *Scal.* Fortasse Galli inde suos *Chartiers*. *Goth.*

Quatenus. Qua fine, ut hactenus, hac fine. Chilo apud *Gellium* lib. I. cap. 3.: *Hac fine ames* *tanquam forte fortuna osurus, hac itidem tenus oderis, tanquam fortasse post amaturus.* Addit *Festus* veteres *quatenus* inter et *quatinus* illud discrimen posuisse, ut *quatenus* qua fine, *quatinus* vero quoniam significaret. Sed illud observatum non fuisse a veteribus libris colligere est, imo et cum litterarum e et i tritissima fuerit commutatio, antiquos utraque significatione indistincte scripserunt certum est; sic *protenus* et *protinus*. *Dac.* Sed antiqui *quatenos*. Nam o et u veteres confundebant; sic *consol* scribebant pro *consul*; fontes, funtes; frondes, frundes; sic *Hecoba*, *Notrix*, *Culchides*, *Pulyxana*. Vide *Quintilian.* lib. I. cap. 4. *Idem.* *Quatenos*. Et ita quoque alio loco infra legitur. *Goth.*

Quamde. Corruptissima quae hic sunt, ex vestigiis prae scripturae ita emendato: cum multi veteres testimonio sunt, tum *Ennius* in primo: *Iuppiter ut muro fretus magi^s quamde manus vi.* Et secundo: etc. In versu *Ennii* *Iuppiter* est θαυμασιχόν, ut in illo:

Iuppiter, ut tristi lumina saepe manu.

Et:

Doctis, Iuppiter, et laboriosis.

Porro et *quamde* in illis Saturniis versibus legitur:

Namque nihilum peius macerat humanum,
Quamde mare saevum. Vires quoniam sunt magnae,
Topper confringent inportunae undae.

Scal. In schedis: *Quamde* pro *quam* usos esse antiquos, cum multi veteres testimonio sunt, tamen huius in primo etc. quae propius ad veram scripturam accedunt; legendum enim, ut viris doctis iam diu animadvertum: Cum multi veteres testimonio sunt, tum *Ennius* in primo etc. Si qui tamen hic *Livium* pro *Ennio* legi malint, non admodum pugnabo, inquit *Merula*, cum *Livius* etiam gesta populi Rom. libris decem et octo conscripserit, qui *Annales* *Liviani* vocantur. Sed de *Annalibus* *Livianis* abunde infra. Interim hic *Ennium* legi debere certum est. Et in versu:

Iuppiter haud muro fretus magi^s quamde manus vi,

verba *Romuli* forsitan optantis, ut pop. Rom. se non muro magis quam viribus et audacia tueatur. *Dac.* *Clarus ob obscuram.* Lege ut in edit. (*Lucret.* I, 640. seq.):

Clarus ob obscuram linguam magis inter inanes,
Quamde gravis inter Graios qui vera requirunt.

Quamde autem, quia in illis tam, quam, iam et alia addebant a et d postea insertum. *Dac.* *Imp.* . . . secundo. Ut et in secundo. *Goth.* *Gravis tergaio.* *Graius* inter *Graios*. *Idem.* *Pro quam.* Pro quando. *Idem.*

Quatere. Innuit *quatere* de repetito saepius motu potius dici. Ferire de solo ictu. *Dac.* Adde *Nonium* (pag. 272. *Merc.*) in *Quatere*. *Goth.* *Quassare est saepe quatere.* Adde *Nonium* (pag. 254. *Merc.*) in *Quassum*. *Gell.* II, 6. *Idem.*

Querquetulanas. Lege: sed feminas antiqui quas nunc dicimus, viros appellabant. Quae, inquit, nunc feminae a nobis dicuntur, tunc viros dicebantur, neque immerito, cum masculinum sit vir. Ita enim et utrumque formant sexum *Hebraei*: *Is*, vir; *issa*, vira, hoc est femina. *Scal.* A *quereste* *querquetulanae* *nymphae*, quae non aliae sunt, quam quae Graecis *Hamadryades*, quod simul cum *drusi*, (δρυσί) i. e. *queribus*, et vivant et intereant. De iis vide insignem locum *Callimachi* hymn. in *Delum*. Eorum sacellum *Romae* *querquetulanum* dictum. *Varr.* lib. IV. (V. p. 54. Sp.). *Dac.* Sed feminas antiqui. Vide *Scal.* not. Quare in versione Graeca *Geneseos* de *Eva* αἰχθήσεται γυνή etc. melius scriptum fuisset αἰχθήσεται ἀνδράς sive potius ἀνέλqa. Analogiam servavit *Gallicus* interpres: on la nommera hommee. *Idem.* Graecis χλαμίδες καὶ ἀμαδρύαδες dicuntur. *Goth.* *Sciens*. *Sagas*. Vide supra *Prasagire*. *Idem.*

Quæ. (Ad p. 221.) Pluralis pro qui. Ennius:

— Decem coelites quæ montibus summis
Ripcis fodere.

Dæc. Quis. Qui vel quis. Goth.

Qui hoc censetis. (Ad p. 221.) Haec verba dicebantur in Senatu ab eo magistratu, qui retulerat aliqua de re ad Senatum, ut per discessionem Senatusconsultum faceret. Cic. lib. I. ep. 2. *de tribus legatis frequentes ierant in alia omnia*. Vide Gell. lib. XIV. c. 7. *Ant. Aug.* In Senatus consulto per discessionem faciende moris erat, ut consul aut is qui cum insignibus imperii vel lictoribus erat, cum qua de causa Senatum convocaret, retulisset, his verbis sententias rogaret: **QUI HOC CENSETIS, ILLUC TRANSITE: QUI ALIA OMNIA IN HANC PARTEM**. Ominis autem causa ita loquebatur: *qui alia omnia*, ne diceret *qui contrarium*. Vel qui aliter censetis, quod tamen ipsum significat, sed *contrarium* vel *aliter* ut mali ominis verbum fugiebat. Hinc illud Hirtii lib. VIII. de bello Gallico: *Discessionem faciente Marcello, Senatus frequens in alia omnia transiit*. Fusc hunc morem explicat Plin. ep. 14. lib. VIII.: *Quid? lex non aperte docet dirimi debere sententias, quum ita discessionem fieri iubet: QUI HAEC CENSETIS, IN HANC PARTEM: QUI ALIA OMNIA, IN ILLAM PARTEM ITE QUA SENTITIS?* Dæc.

Quot servi. (Ad p. 221.) Quid Festus addiderit sententiae relatae Capitonis nobis non constat; tamen probabilis videtur id esse dictum, ut caveremus a servis, quos certum est hostes nobis fuisse. Hoc proverbium arrogantissimum appellat Macrobius lib. I. Saturn. (c. 11.) et addit: *non habemus illos hostes, sed facinus, cum in illos superbissimi, contumeliosissimi et crudelissimi sumus*. *Ant. Aug.* Hos hiatus nemo opinor expleat nisi qui meliorem codicem nanciscatur. Nihil iuvant Schedae. Proverbium istud agnoscit Macrobius lib. I. Saturn. (c. 11.). Our autem existimaverit Sinius Capito illud praepostere a multis enunciatum fuisse et initio dictum *quot hostes tot servi* satis mirari non possum. Nam *quot servi tot hostes* rectum esse et antiquissimum nullus opinor dubitabit, qui meminerit antiquissimis illud temporibus usurpatum. Audi Prophetam Oz. cap. 7.: *ἔχθροι πάντες ἀνδρῶς, οἱ ἐν αὐτῷ οἶκῳ αὐτοῦ*. Idem usurpavit postea Servator noster Matth. 10. 36.: *Καὶ ἔχθροι ἀνθρώπων οἱ οἰκιστοὶ αὐτοῦ*. Dæc. Idem Seneca VI. Epist. 47. Vide Theophilum, §. sed maior Instat. de his qui sunt sui. Et Arist. I. Polit. Goth.

Querquetularia porta. Eadem querquetulana dicta. Prope viminalem fuisse videtur indicare Plin. lib. XVI. Nunc in vinetis iacet clausa, et ad eam per viginti gradus ascendimus. Dæc. Querquetum. Quercetum. Goth. Viragines. Virago Glossis ἀνδρῆς, γυναικῆς. Idem. Cf. Nardini Rom. Vet. I, 8. Plin. III, 5, 9. Creuzer. Antt. Rom. §. 28.

Quoniam. Ait Festus Latinis quoniam significare *quia* et *postquam*, ut Graecis *ἵνα* et *ἔπειτα* et verum est. Prioris significationis exempla cuilibet obvia, posterioris minus nota. Quare apponam unum et alterum. Plaut. Asin. (III, 3, 121.):

Quid nunc? quoniam ambo, ut est lubitum, nos delusistis, datissime argentum?

Idem in Prolog. Aulul. (9.):

Is quoniam moritur, ita avido ingenio fuit.

Numquam indicare id filio voluit suo.

Quoniam autem a quom et iam. Dæc. Exst. Ott. Goth. Cf. Johanneſſen dis. Lehre von der Lat. Wortbildung pag. 105.

Quod. Bege quid, ut in al. Quid, aliquid, ut quod, aliquod. Attins:

Ita dum interruptum credas nimbum voluisti,

Dum quod sublime ventis expulsum rapi

Sacrum, aut procelles —.

Dum, i. e. interdum. Quod, aliquod. Quis autem et quid a τίς et τί. Mutato τ in γ mors Dorum, qui pro nobis dicunt νότα. Dæc. Th. Ott. Goth.

Quinquennales. Quinquennales censores appellabantur, qui lustrum condebant quinto quoque anno, a quo ita appellari coeptus. Scal. Vide Livium IV, 8. Quinto quoque anno creati quia singulo quinquennio populus censabatur et lustrabatur. Nam propriis condere lustrum dicebantur censores, cum post censionem populum suovetaurilibus lustrabant. Vide Liv. IV, 8. In quinque annos creati, quia singulis lustris populus censabatur. Dæc.

Quinque genera. Observant puto mutandum in observabant. Fulv. Urs. Ex caelo servare dicebantur augures cum aeris statum contemplabantur, an aliquid fasti oberetur. Ex avibus cum earum con-

K k k k *

tum sive volatum observabant. *Ex tripudiis*, cum offa ex ore pullorum sive alicui quid, quod sonitum faceret, cadebat. *Ex quadrupedibus*, cum se quadrupedes ostendebant, quae auspicia dicebantur *pedestria*. *Ex diris*, cum diri aliquid apparebat, veluti strepitus cum fremitu: ut apud Cicer. Orat. de haruspicum responsa.: *Quod in agro Latiniensi auditus est strepitus cum fremitu, exauditus in agro propinquo et suburbano strepitus quidam reconditus et horribilis fremitus armorum, de ea re scriptum est, postulationes esse Iovi, Saturno, Neptuno, Telluri, Diis Coelestibus etc.* Item cum victimas ex aris fugiebant, cum in extis cor aut caput in iecinore non fuisset, quae *pestifera auspicia* dicebantur. Vide *pestifera*. Fuere et alia auspicio- rum genera, veluti auspici- um ex anguibus et piscibus. Auspici- um ex fulgure, fulmine, tonitru. Auspici- um ex acuminibus, id est ex telorum superis ac inferis cuspidibus. Auspici- um ex peremnis, cum Duces sive magistratus annes auspicato transeunt. Auspici- um iuge, quod ex iuncto iumento. De quibus omnibus singulatim alibi. *Dac.*

A D L I B R U M XVI.

Rufuli. Liv. lib. VII. (5.): *Cum eo anno placuisset Tribunus militum ad legiones suffragio fieri; nam et antea sicut nuno, quos Rufulos vocant, Imperatores ipsi faciebant; secundum in sex locis tenuit T. Manlius L. F. Fuit annus CCCXCI. ab V. C. si sequimur fastos Capitolinos, Idem lib. IX. (30.): Duo imperia eo anno dari coepta per populum, utraque pertinentia ad rem militarem; unum ut Tribuni militum seni deni in quattuor legiones a populo crearentur, quae antea perquam paucis suffragio populi relictis locis, Dictatorum et Consulum ferme fuerant beneficia. tulere eam rogationem Trib. pleb. L. Atilius, C. Marcius. Haec illo anno CDXLII. Vid. Polyb. lib. VI. (19.). Ant. Aug. Asconius Pedian. in divin. (Pag. 56. Lugd.): Tribunorum militarium duo sunt genera, primum eorum, qui Rufuli dicuntur: hi in exercitu creati solent; alii sunt comitiati, qui Romae comitiis designantur. *Dac.**

Runa. (Cf. p. 228.) *Runam* interpretatur pilum, et *runatam*, pilatam. Isidorus tamen et Papias *runam* pugnam, et *runatam* proeliatam interpretantur. In MSS. etiam Pauli codd. Voss. scriptum testatur *proeliata* pro *pilata*. *Runa* vel a *ruo* sterno, vel a *ῥῶν*, tueor. Martinius. Quae sequuntur plane deplorata sunt; videtur dixisse Festus, *runam* etiam fuisse genus sagittae sive teli, quod veneno ungebant. *Dac.* (Ad pag. 222.) . . . *nas*. Duo capita hic cohaeserunt. Prius etiam mutilum, lego: *Runa genus teli: Ennius, Runata recedit, id est proeliata.* Quae sequebantur, adhaeserunt post *Rodusculana*. At quae sequuntur eadem videntur esse quae supra (infra) in *rumitant*; in iis enim manifeste apparet locus Naevii: lector tamen monendus est, in editione Romana rudera ista continuo sequi post caput *Rufuli*. *Dac.*

Ructare. Videndum est an Cic. Philipp. II. (c. 25.) *ructaretur* scripserit, quo loco cui *ructare* turpe esset habemus. Posset enim ita legi: *cui si ructaretur turpe esset.* Ant. Aug. Usitatius *ructare* quam *ructari*. Gloss. utrumque ponunt: *Ructat, ῥεύγει. Ructatur, ὀφλινται. Ructo ab ῥεύγω.* Doctiss. Duza filius putabat in hiatus latere Lucilii verbum:

Ructantur iuvenes et sputis omnia foedant.

Nulla tamen eius vestigia. *Dac.* Vide Nonium (pag. 164. Merc.) in *Ructus*. Goth. *Videres alios. Videtis alias. Idem.*

Respersum. L. m. *resparsum. Fulv. Urs.* *Respersum* vinum significat, quia in sacris Novendialibus vino sepulcrum spargebatur. *ScaL.* Mortuorum libationes intelligit, quas Graeci vocant *χοάς*. Et bene *respersum* vinum, quia eo sepulcrum spargebatur. In fine deest tantum *quae sacra fiebant die nono. Dac.*

Romani. (Ad p. 222.) Ad hunc locum pertinere arbitror, quod Dionysius scribit, Romanos cives agriculturam et rem militarem tantum exercuisse: sedentarias vero artes servos et advenas, qui intra urbem permulti erant. Haec lib. II. et IX. Ant. Aug. Non obscurum est, cuius aedificii olim fuerint haec rudera, idque aedificium magis possum describere, quam a fundamentis redivivum instaurare. Haec igitur fuit sententia Festi: *Romani nullum ab initio exercebant artificium, neque prius exercere coeperunt, quam artes didicerunt ab exteris civitatibus. Sero etiam ludi omnes, qui nunc in urbe celebrantur, sunt instituti. Quidam ponunt primos ludos Romanos, alii aiunt Megalenses Matris Magnae ac populares Cereris. Alii in conferendis equis Troiam lusitasse pueros Romanos, alii solitos exerceri eos equitando, iactu, saltu, festis Parilibus. Parilibusque etiam institutum, ut a ludentibus fierent. Populares ludos manifesto dixit pro plebeis: ut saepe populus pro plebe dicitur. ScaL.* Optime ait Festus Romanos cum ludos facere coeperunt, artifices ascivisse ex Etruria. Liv. lib. I. sect. 35.: *Ludicrum fuit equi, pugilesque ex Etruria maxime acciti.* De ludis Romanis loquitur, quos primos facit, et verum est, cum Megalenses et Cereales post multos annos in Rep. instituti

fuerint. Consualia enim et Troia et si qui alii ludi sive certationes ludicrae sine artifice peragebantur. De Troiae ludo vide Virg. lib. V. (545. seqq.). *Dac.* *Megalenses*, id est matris magnae ac populares Cereis. Hinc refelli potest, quod quibusdam visum est, ludos Megalenses non matri magnae, sed magnis diis sacros esse. *Megalesia* vero tantum matri magnae. Infra aliquid deesse videtur. Lego et distinguo: *Id est matris magnae, ac populares. Alii Cereis.* Neque enim Cereales ludi populares dici poterant, sed Megalenses, id est, matris magnae, qui pro populo fiebant, unde sacrificium dictum *damium*, i. *Populare*, et ipsa dea *Damia*, popularis, et eius sacerdos *Damiatrix*. Vide *Damium*. *Idem*.

Rubidus. Plaut. in Casina (II, 5. init.): *Una aedepol opera in furnum calidum condito, Atque ibi torreto me pro pane rubido herd.* *Ant. Aug.* Infra: *Rubidus panis appellatur parum coctus cum rubro colore.* Plautus in Casina (l. c.). Apud eundem scortearum ampullae etc. Intelligit autem locum ex Stichio (I, 3, 77.):

Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam.

Scal. Versus Plauti e Casina act. II. scen. 5. Sed laceri, sunt enim:

*Una Edepol opera in furnum calidum condito
Atque ibi torreto me pro pane rubido hera.*

Eosdem laudat Festus in voce *torrens*. In fine cum ait, *Item scortearum ampullae* etc. eiusdem Plauti versus respicit ex Stichio I, 3, (77.). Porro in verbis Festi Fulv. Ursinus pro *parum coctus* legebat *percoctus*. Sed *parum coctum* Festus dixit panem cito coctum. Panis enim nimium properatus rubet et torretur. *Dac.*

Romana porta. Romanam portam. (Vide p. 225.) Locus ubi fuere statuæ Cinciae, Cincia dicebatur. Vide *Cincia*. Quam vero Romanam portam in infimo clivo victoriae a Romulo positam dicit Festus, eandem esse puto quam Romanulam vocat Varro lib. IV. (V. pag. 164. Sp.): *Praeterea intra muros video portas dici, in palacio Mucionis a mugitu, quod ea pecus in bucitatum antiquum oppidum exigebant, alteram Romanulam, quae est dicta ab Roma, quae habet gradus in navalia ad Volupiae sacellum.* *Dac.* Cinciae, et post familiae. De Cinciorum familia quaedam scripsi ad l. 3. ff. si pars haereditat. *Goth.*

Rotabulum. Verbum utuntur non est in veteri libro. Sed nos ut necessarium recipimus. *Ant. Aug.* Glossae: *Rotabulum, ἐνσκάλης*. *Scal.* Martinus rescribit *ἐνσκαλῆς*. Est enim sarculum, quo ignis *ἐνσκαλίζεται*, foditur, excitatur. Gallice *fourgon*. *Dac.* *Naevius*. In verbis Naevii legendum *nuptum iri*. Nisi legas cum aliis: *Nupturam viro adolescentulo* etc. Puellam describit Naevius, quae seni viro coniuncta taedium suum oblectat, sperans se nuptum iri adolescentulo. *Idem.* *Rutabulum*. Alii *Rotabulum*. *Otiose*. *Otiosus*. *Naevius*. *Navius*; alii *Novius*. *Iri*. Viri; alii viro. *Goth.* In Glossis Labbaei legitur *Rotabulum, ἐνσκάλης*, lege *ἐνσκαλῆς*, quod haud dubie voluit Martinus. Apud Naevium legendum censeo: *nupturam vix viro adolescentulo*.

Ruta caesa. (Ad p. 222.) Nimis concisa sunt verba Festi et mendum esse videtur in verbo *con-*
traxit. Cum vendebatur possessio sive fundus, venditor excipiebat *ruta caesa*, hoc est quidquid caesum erat aut erutum (veluti arenam, lapides, arbores etc. *Dac.*). Cic. lib. II. de Oratore (55.): *Te cum aedes venderes ne in rutis quidem et caesis, solium tibi paternum recepisse.* Et in fine Topic. (26.): *Fecique quod saepe liberales venditores solent, ut cum aedes fundumve vendiderint, rutis caesis receptis, concedant tamen aliquid emptori, quod ornandi causa apte et loco positum esse videatur.* *Ant. Aug.* Ea saepius venditor excipiebat seu recipiebat. Plerumque disiunctim efferebant *ruta* et *caesa*. Vide Ciceronem (l. cit.), Nonium (pag. 164. Merc.) in *Ruta*. Adde l. 5. §. 7. ff. ad exhib. l. 66. in fin. ff. de contract. empt. l. 17. §. 6. l. 38. in fin. ff. de act. empt. l. 241. ff. de verborum significat. l. 2. Cod. de contract. empt. *Goth.*

Rutilium. *Rutilum*. Cato: *Mulieres nostrae cinere capillum ungiabant, ut rutilus esset crinis.* *Scal.* *Rufus* et *Rutilus* idem erat, vel certe parum intererat. Varro lib. VI. de L. L. (VII. p. 361. Sp.): *Aurci enim rutili.* Et inde etiam mulieres valde rufae, *rutilae*. Et Cato (l. c.). Unde Serenus:

*Ad rutilam speciem nigros flavescere crines
Unguento cineris praedixit Tullius auctor.*

Dac. Alii *Rutilius*, alii *Rutilus*. *Goth.* *Rufum* significat. Vide Gell. II, 26. Adde infra *rutilae canes*. *Idem.* *Rutillas*. Alii *Rutillae* vel *Rutillae*. Adde *Rufum* et Varronem VI. de L. *Idem*.

Rutrum. Sic Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 137. Sp.): *Rutrum, ut ruitum a ruendo.* Et male viri docti *rutrum* cum *rastro* confundunt. Illud a *ruendo*, istud a *radendo*. *Dac.* *Rutrum tenentis*. Graeci pueri *ἐρηβουοντες* hoc exercitio utebantur. *Scal.* Theocr. de athleta (IV, 10.): *ῥῆτι' ἔχων σκαπάνην*. Ubi Schol.: *σκαπάναν ἢ γουν διακλάν ἢ λισγάριον ἢ σκαφίον, ὃ οἱ Ἀπτικοὶ ἄμην λήγουσιν*· οἱ γὰρ γυμνασταὶ ταῦτοις ἐχρῶντο ὑπὲρ

γυμνάσιον τῇ ἀντιπύρῳ ἀντίπυρρον καὶ τὰ ἄλλα μὴ ἀναρρήνυτον. *Dac.* Vide Nonium in *Rutrum* (pag. 18. Merc.). *Goth.*

Rotundam aedem Vestae. In veteribus nummis Vestae templum ea forma hodieque videtur. Huius rei aliam causam tradit Plutarch. (c. 11.): *Traditur, inquit, Numam custodiam causam perenni igne Vestae templum circumdedit, quod rotundum ab eo constructum est, non ut terrae, quasi ea Vestae esset, sed ut universi figuram exprimeret, in cuius medio ignem collocatum Pythagorei censent, eumque Vestam et unitatem appellant.* Sed haec merae nugae, nam alia etiam templa saepe ea forma fuisse notum est. *Dac.* *Rotundam.* *Rutundam.* *Goth.* Male vertit Plutarchi locum *Dac.* *perenni igne circumdedit, quod insulsum est.* Scripsit Plutarchus τὸ ἀσπίδων καὶ ὀφθαλμῶν, h. e. ad custodiam aeterni ignis.

Ruscum. (Ad p. 223.) Alibi monemus verba Catonis ita legenda: *Mulieres operas auro purpuraque: arsinea, rete, diadema, coronas aureas, russeas fascias, galbeos, lineas, pelles, redimicula.* De russea fascia et linea veste Apuleius lib. II. *Metamorph.* (pag. 117. Elmenh.): *Ipsa linea tunica mundule amicta et russea fasciola praenitente altiuscule sub ipsas papillas suocinctula.* *Scal.* Gloss.: *Ruscum, χαμαιδάφνη, κυνόςβατον, εἶδος βοτάνης.* Myrtum sylvestrem vocat Dioscorides (4, 146.). Ex eo plerisque Italiae locis et scopae fiunt et vitēs ligantur. *Virgil. Georg. II, (413.):*

— — — Nec non aspera rusci
Vincta per sylvam et ripis fluvialis arundo
Caeduntur.

Dac. *Cato Originum.* Vide notam *Scal.*, qui tamen in *Coniectaneis suis* (pag. 146. St.) de quibus hic loquitur, non *russeas fascias* legit, sed *russeas facie*. Mulieres russeae facie, quae sibi colorem illum conciliabant rusco, ῥάψω, unde taphinae dictae. *Idem.* *Amplius paulo herba et exilius virgultis.* Alii et *extruis*, nullo sensu; ita lego: *herba et exilius virgulto*, vel: *herba exilior virgulto*. Hinc glossis *Ruscum χαμαιδάφνη, κυνόςβατον, εἶδος βοτάνης.* *Goth.* *Fruticibus.* *Fructibus;* male. Sed et a fecibus vini foculam vocant; dixi ad Varronem VI de lingua (pag. 1658. ad col. 56.). *Idem.* *Solitar.* *Solitus.* *Ars etc.* *Auri;* alii ita: *auri, arsinea, rete, diadema, coronas aureas, fascias galbeos.* *Facie galbeas.* *Facie galbeos;* alii fascias galbeas. *Galbeas.* Vide supra *Galbeum.* *Idem.*

Rupitias. Inepte sane. Lege: *Rupsit, damnum dederit.* Nam et in veteri scriptura annotatum est in margine fuisse *dederit*, non *dederis*. Quid sit *rupit*, vide Ulpian. tit. ad l. Aquiliam. *Scal.* Legendum: *Rupit, id in duodecim etc.* Ait *rupit* in leg. XII. tab. significare *damnum dederit*. Vide *italonis*. Sed nihil fortasse mutandum. In lege XII. tab. scriptum: *rupitias . . . sarcito*; forte: *Si rupitias fecerit, Dominus sarcito*. Vide *sarcito.* *Dac.* In XII. Dixi ad leges XII. Tabul. *Goth.* *Dederis.* *Dederit.* *Idem.* Cf. Zell. Legg. XII. Fragm. pag. 42. et qui ibi citati sunt.

Rodus. *Rodus.* Attii verba in Chrysippo mendosa Faerno nostro videntur. *Ant. Aug.* A Graeco ῥάβδος, et proprie virgam impolitam significat, qua olim certabant gladiatores. Sed ab alia raudi vox extensa est. Nam rude saxum et grande rodus vocavit Attius. Sic aes rude et impositum vocare. Unde contractum solennis formula, *rodusculo libram ferito*, hoc est parvo aere. Quam concipiebat qui mancipio dabat. Qui vero accipiebat, dicebat: *Hoc ab aere aeneaque libra.* Puta meum est aut simile ex Varrone. *Dac.* *Hinc manibus.* Lege: *hinc manibus rapere rodus saxum grande et grave;* subaudi *coepit*. De Menalippo ut puto sermo est, qui lapide Tydeo ventrem vulneravit. *Idem.* *Neque quisquam.* Verba Accii mutila sunt. Lego: *Neque quisquam a telis vacuus,* sed uti cuique obvium fuerat, ferrum aliud, aliud saxum rodum. *Idem.* In tegius carmen Lucillii adfert Isidorus (XIX, 4. fin.):

Huc cataproratem puer vedem deferat, uncum
Plumbi pecillum nodi, linique metaxam.

Interpretatur *Cataproratem*, uncum *pecillum plumbi*. Quin etiam eundem Latino verbo Syrus vetustissimus Novi Testamenti Paraphrastes *Uncinum* vocat, in navigatione Pauli. Vide licet quod uncus esset. *Metaxa* est σισία, linea serici tracta. Hodie et nos Aquitani fili tractam vocamus ita. Verba illa: *RODUSCULO LIBRAM FERITO.* concipiebat qui mancipio dabat, qui vero accipiebat, dicebat: *HOC AB AERE AENEAEQUE LIBRA.* puta meum est aut simile ex Varrone. *Scal.* *Ut Lucillus cum ait.* *Cataproratem* dictum intelligi quod de prora κατὰ πρῶρας demitteretur ad tentanda vada. Neque tamen tacendum est in al. codd. legi *cataproratem*, voce Graeca κατὰπρῶρας, pertento. Quod mihi magis placet. Est igitur cataprorates

feniculus cum plumbo deligato qui *καταπνεύτης*, Graece dicitur *βελίς*, a quo et Lucilius fabulam suam unde versus istos attulit Isidorus, *Bolidem* inscripserat. Salmasius tamen legebat:

An catapirateris eodem deferret uncum

Plumbi paucillum raudus linteque metaxam.

Catapirater plumbus, δ *καταπνεύτης μόλιβδος*. *Dac.* Si *aes infectum rudusculum* apud. Haec tantum distinctione iuvanda sunt. Si *aes infectum rudusculum*. Apud aedem etc. Neque te hinc aliter expedias. *Idem* *Rodus*. Alii *Rudus*. Adde infra *Rodusculana* porta. *Constituit*. *Constitit*. *Sensit*. *Sensim*. *Obviam*. *Obvium*. *Saxum rudum*. Saxio rudem. *Paxillum*. *Metaxam*. *Metaxam*. *Goth.* *Rodusculo libram ferito*. Adde Boetium in *Topica* Ciceronis. Dixi ad leges XII. tabularum *Titul.* de contract. empt. ubi de mancipatione. Adde Ciceronem ad *Atticum* IV, 8. et VI. *Epistol.* penult. et *Epistol.* VII, 2. 5. *Valer.* 6. *Idem*. In *Menaippo* lege: *Hinc manibus rapere saxum grande et grave*. In *Chrysippo* legendum:

— *Neque quiesquam a telis vacuus, sed uti quid cuique obvium*

Fúerat, ferrum, saxum rodum.

Ruspári. In ultimis verbis mendum esse notatum est R. littera adiecta in veteri libro. Vid. *Nonius Marcellus* (pag. 166. *Merc.*). *Ant. Aug.* *Glossarium*: *Ruspáras, ruspáris*; pro eodem etiam *Rostrare*. *Idem*: *Rastret, rastretá*. Puto versum ita legendum:

Et ego ibo, ut latebras ruspans rimer maritimas.

In eodem *Glossario*: *Rutílas, ῥυτίλας, ἀρυβάλλει*. Lege ut hic, *Ruspas*. *ScaL.* *Quaerere ostro*. Imo potius diligenter et studiosae quaerere. Et proprie de animalibus, quae vel rostro vel unguibus terram ruunt. Unde et pro eodem *Rostrare* dicitur. Vide *Corrupari* *Dac.* Vide *Nonium* (pag. 166. *Merc.*) in *Ruspári*. *Anapty-maa*. *Maritimas*. *Goth.* Cf. *Voss.* *Etyim.* v. *Ráspári*.

Rusticos Vinalia. Aliquid amplius *Paulus* notat, quam apud *Festum* reperiat. Vid. *Varro* lib. V. de *Ling. Lat.* (VI. p. 201. *Sp.*) et *Festus Roscii*. *Ant. Aug.* *Quia Latini*. Nunc historiam ex *Pisone* sic refert auctor de origine gentis *Romanae*, qui *Victoris* titulo circumfertur. *Igitur*, inquit, summum imperii *Latino-rum adeptus Ascanius*, cum continuus proclius *Mezentium* persequi instituisset, filius eius *Lausus* collem *Laviniae* arcis occupavit, cumque id oppidum circumfusus omnibus copiis regis teneretur, *Latini legatos ad Mezentium miserunt*, sciscitatum, qua conditione in deditionem eos accipere vellet, cumque ille inter alia onerosa illud quoque adiceret, ut omne vinum agri *Latini aliquot annis sibi inferretur*, consilio atque auctoritate *Ascanii* placuit ob libertatem mori potius quam illo modo servitutem subire. Itaque vino cum omni vindemia *Iovi publice* voto consecratoque, *Latini urbe arserunt*, fusoque praesidio interfectoque *Lauso Mezentium fugam facere coegerunt*. Vide *Plutarch.* *Quaest. Rom.* quaest. XLV. *Dac.* *Quia in ipsius Deae*. Haec aliena sunt et male huc irrepererunt a sine capitis quod post *Roscii*. *Idem*. *Rustica vinalia*. (Vid. pag. 287.) *Idem* *Varro* lib. V. (VI. pag. 201. *Sp.*): *Rustica vinalia dicuntur ante diem duodecimum Kalendas Septembris, quod tum Veneri dedicata aedis et horti eius tutelae assignantur, eo tam sunt feriati olitores*. Porro duplicia fuisse vinalia, altera vel XII. vel XIV. Kal. Septemb. altera IX. Kal. *Maia* celebrata. *Veneris* alia, alia *Iovis* sacra. Sed de utriusque ita dissentiunt veteres, ut nihil certi unquam ex iis statuatur, nam vel ipse *Festus*, qui hic vinalia mensis *Augusti Veneri* sacra dicit, idem ea supra *Iovis* sacra facit; tamen multo verisimilius est, vinalia mensis *Aprilis Veneri* dicata fuisse eique hortos dedicatos, nam et ea ἀρροδία vocat *Plutarch.* *Vinalia vero mensis Sextilis ad Iovem pertinent*. Quamvis contrarium plane apud scriptores reperias. Vide *Calper. Dac.* Vide *Roscii. Varr.* V. de *Lingua* (l. c.). In *luco libitinensi*. Antea legebatur, in *luci libiti* a densi. *Goth.* *Ipsius*. Antea pius. *Idem*.

Ruatem. (Vide pag. 223.) *Rustum* cum *rubus*. . . . Quid sit *Rustum*, nescio. Foras a *rubus* est *rubescens*, *robustum*, *rustum*. Ita ut *rustum* dicatur locus *rubis* consitus. A *ruato* etiam dictas *falces rustarias*, quibus resecantur *rusti*. *Dac.*

(Ad p. 223.). . . . ubi incubare posset. Verba *Festi* ad aliud verbum pertinent; et ut arbitror scribenda sunt loca incertorum post R. *Ant. Aug.* Non est conicio quo istaec referenda sint. In *Schedis* post *Rustum* spacium duarum paginarum relictum est et in fine: *Ubi incubare posset auspicii repetendi causa*. *Omina* *Virg.* (*Aen.* II, 178.): *Omina ni repetant Aegis*. Quod si longius ministerium administraretur, ne dux ab exercitu diutius abesset, si *Romanus* ad repetenda auspicia de longinquo revertisset, constitutum, ut unus locus de captivo agro *Romanus* fieret in ea provincia in qua ballabatur, ad quem si renovari opus esset auspicia, dux rediret. Et incubandi verbo *Festus* usus est, quod interdum cupientes auspicia ca-

ptarent, interdum in solida sella sedentes. Vide *silentium*. *Dac.* De auspiciis repetendis cf. Serv. ad Virg. Aen. II, 178., quem exscripsit *Dac.*

R pro S. De huius litterae mutatione in *S* saepe alibi dictum est. *Dac.* *S* pro *R*. *Goth.* *Lasibus*. Vide Varronem IV. de lingua (VII. pag. 312. Sp.). *Idem*.

Rorarios. Glossarium: *Rogarii*, ἀροβολιστάι. Male legit *Rogarii* pro *Rorarii*. *Scal.* *Idem* Varro lib. VI. (VII. pag. 341. Sp.): *Rorarii dicti a rore, qui bellum committebant ante, ideo quod ante rorat quam pluit*. Plant. in *Friularia*:

— — — sequimini hac
Sultis legiones omnes Lavernae. Ubi rorarii
Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce.

Gloss. *rorarii*, ἀροβολιστάι. Ita enim legendum, non *rogarii*, monuerunt Scaliger, Vulcanius etc. *Rorarii* iidem *velites* et *Ferentarii*. *Dac.* Cf. Creuzer. Antt. Rom. pag. 283. et qui ibi sunt excitati.

Robum. Graeci ξανθόν. Vet. inscript.: *Omniis annis vitulo robeo et verre*. Et hunc esse Deorum colorem refert Servius ad illud Virg. Eclog. VI, (22.):

Sanguineis frontem moris et tempora pingit.

Multi, inquit, ob hoc dictum putant, quod rubeus color Deorum sit. Unde et triumphantes facie miniata, et in Capitolio Iupiter in quadriga miniata. Inde quercus robur diota, quia eius venae eum colorem referunt. Robur etiam, hoc est fortitudo, ab eo colore nomen sumpsit, si Festum audimus. Sed potius est ab Aeolio ῥᾶβορ, ῥᾶμορ, ῥᾶμη, fortitudo. *Dac.* *Robus quoque in carcere*. Ex robore olim fiebant arcae, quibus includebantur malefici, unde postea roboris nomen carcer retinuit. *Robustum carcerem* dixit Plaut. (Curc. V, 3, 14.). *Idem*. *Robur*. Hinc Glossis *Robur*, μελάνδρυς. *Goth.* *Robus quoque* etc. Lucret. III, (1029.): *Carcer et horribilis de saxo iactu deorsum, Verbera, carnifices, robur, pix lamina, tetae*, Plant. in *Poenulo* (V, 3, 53.): *Ut ego detrudam ad molas, inde porro ad puteum, atque robustum codicem*. Et in *Captiveis* (V, 2, 9.): *At ego faciam ut pendeas, nam in robur te totum dabo* (sed legitur: *At ego faciam ut pudeat; nam in ruborem te totum dabo*). Valerius VI. cap. 3. *de robore praecipitati sunt*. Tacit. Annalium VI, (29.): *Robur et saxum minitantium*. Quo loco robur et saxum recte coniunguntur propter affinitatem poenae cum praecipitatione e saxo, de qua vide l. 25. in fin. ff. de poenis. Quibusdam *Robur* aut *robis* videtur idem esse ac eculeus aut equuleus. Ac ne quid (quod ad hunc locum pertinet,) omittam, sciendum est duas carceris partes praecipuas, *Robur*, de quo nunc dictum est: et *Tullianum*, de quo vide Sallustium (Cat. c. 55.). *Idem*.

Robigalia. Interpretes Arati Latinus testatur hunc diem a Numa rege anno undecimo regni sui constitutum fuisse. *Ant. Aug.* Varro lib. V. (VI. pag. 199. Sp.): *Robigalia dicta a Robigo*. Secundum segetes huic Deo sacrificatur, ne robigo occupet segetes. Plin. lib. XVIII. cap. 19.: *Robigalia Numa instituit anno regni sui undecimo, quae nunc aguntur ante diem septimum Kalendas Maias, quoniam tunc fere segetes robigo occupat*. Hoc tempus Varro determinat sole Tauri partem decimam obtinente, sicut tunc ferebat ratio. Sed vera causa est, post dies undeviginti ab aequinoctio verno per id quadriduum, varia gentium observatione in quartum Kal. Maias canis occidit, sidus et per se vehemens et cui praecoccidere canicula necesse sit. Hoc sacrum suae et cane peragebatur, quorum exta cum thure et vino Deo offerebantur. Ovid. Fast. IV, (907. seqq.); de robigine autem sic Plin.: *Plerique dixerunt rorem inustum sole acri frugibus rubiginis causam esse*. Quae sententia est Ovidii (Fast. IV, 920.): *Si culmos Tisiam incalfacit udos Tunc locus est irae, Diva timenda tuae*. Nempe Divam Robiginem hic dicit Ovidius, Festus Robigum Deum. *Dac.* De rubigine adde quae scripsi ad l. 15. §. 2. in verbo aut satis fervore non assueto. ff. locati. *Goth.*

Rogatio. Rogationem appellat Sext. Pompeius, quod privilegium Cicero; eam legem, qua de uno pluribusve hominibus, aut de una pluribusve rebus constitutum est. Legis itaque genus esse, id est, speciem quandam, intelligimus; et ut Gallus Aelius dicebat, non omnis lex rogatio est; omnis tamen rogatio iustis comitiis rogata, lex est. Haec est Festi sententia. In verbis autem est nonnihil mendosum. Namque ante illa verba (non potest non esse) deest, ut arbitror, verbum (*Rogatio*). Sed quamquam haec sit Festi opinio, mihi rogationis verbum latius patere videtur; et omnes leges, de quibus ad populum feratur, comprehendere. Leges vero latae sunt, cum eas populus accepit; antea promulgatae dicuntur, cum trinundino die sunt propositae; rogatio vero fit, cum rogantur tribus: *Velitis iubeatis ita fieri*; si uti rogas responderint, tum lex est. Ex verbis tamen Capitonis a Gellio relatis lib. X. cap. 20. et ex Gelliana interpretatione suspicor aliquos fuisse, quibus huiusmodi privilegia leges non viderentur; ideo credendum esse eis nomen generalis illius rogationis

deesse, conservato legis nomine generalibus legibus, quae ad omnes homines omnesque res pertinerent. *Ant. Aug.* Vide Gell. lib. X. cap. 10. Sed quod hic ab Aelio Gallo discrimen inter legem et rogationem ponitur, veteribus non observatum fuisse multis argumentis evinci potest. Omnes enim leges, de quibus apud populum ferebatur, rogationes dicebantur, leges vero cum eas populus acceperat. Antea promulgatae cum trinundino die propositae fuerant. Haec trita sunt. Porro quod scripsere viri docti hic rogationem ex Galli Aelii et Festi sententia idem esse, quod apud Ciceronem privilegium dicitur, id omnino falsum est. Nam rogatio tam in bonam quam in malam partem sumebatur, privilegium non item, quippe quod in caput tantum et perniciem privati hominis semper apud vetustiores Romanos latum est. Ut superius annotatum. *Dac.* Id ius singulare nostris auctoribus l. 8. l. 14. l. 15. l. 16. ff. de legibus. Privilegium Ciceroni (de quo dixi ad leges XII. Tabul.) quod a lege ideo Festus hic ait differre. Ceterum leges promulgatae dicebantur, si erant trinundino propositae; rogatae, cum Tribus rogarentur vellent iuberentque; latae, cum receptae et approbatae. *Goth.* Quod in omnes homines resue populus scivit, lex appellatur. Vide l. 8. ff. de legibus. *Idem.*

Romulum quidam. (Ad p. 224.) *Quem credibile est a virum.* *Ῥώμη* Graece proprie est *Valentia* Latine, nam *ἐρῶσθαι* est *valere*. Gloss. *Ῥώμη*, *valentia*. Ita vocarunt *robur* corporis, quod et ipsum ex eadem origine venit, nam *ῥώμος* et *ῥώμη* ἀπὸ τοῦ ῥώεσθαι, Aeolicum *ῥώμος* et *ῥάβος* ut *βύραξ*, *μύραξ*, inde Latinorum *robur*. Inde etiam dicti *Ῥώμος*, *Ῥώμυλος*. *Ῥώμος* enim est *vir fortis*. Ut *μῶμος* *irrisio* dicitur et *qui irridet*; *μῖμος* *imitatio* et *qui imitatur*: sic *ῥώμος* *fortitudo* et *vir fortis*. Latinis *Remus*, ut *Apello*, *Apollo*. A *ῥώμος* *ῥώμυλος*, ut a *ψεύδος* *ψεύδυλος*, unde *Pseudolus* Plautinus. A *φείδος* *φείδυλος*, ab *ἦδος* *ἦδυλος* et similia, inde Latinis priscis *Romulus*, quare infra Paulus: *Romulus et Remus a virtute*. Nam virtus proprie de viribus corporis, ut apud Phaed. (I, 13, 14.):

Virtuti semper praevallet sapientia.

Salmas. in Solin. Inde intelligenda quae dixit Festus in fine τοῦ *Romam*. *Romulum* urbem nominasse *Romam* potius quam *Romulam*, ut ampliore vocabuli significatione prosperiora patriae suae ominaretur. *Roma* enim et *Remus* multo significantiora sunt, quam *Romula* et *Romulus*, quae sint diminuta ex illis. *Dac.* A *ficu ruminali*. Vide infra *Ruminalis*. *Goth.* *Ruma*. Adde infra *Ruman*, Nonium (pag. 167. Merc.) in *Rumam*. *Idem.* A *virium* magnitudine. Est enim Graecis *ῥώμη* idem ac *robur*. *Idem.*

Romam. (Ad p. 224.) *Caeximparum viri* mendosa verba sunt. Vid. Dionys. lib. I. (I, 71.) qui aliqua ex his refert, et alia aliter. *Ant. Aug.* In exemplo *Cephalonia Gergithii* discedit a sententia ipsius historici. Dionysius (I, 71. pag. 58.): *Κεφάλων ὁ Γεργίθιος, συγγραφεὺς παλαιὸς πάνν, δευτέρῳ γενεῇ μετὰ τὸν Ἰλιακὸν πόλεμον ἐκτίσθαι λέγει τὴν πόλιν ὑπὸ τῶν ἐξ Ἰλίου διασωθέντων σὺν Αἰνείᾳ οἰκιστὴν δ' αὐτῆς ἀποφαίνει τὸν ἡγήσασθαι τῆς ἀποικίας Ῥώμον· τοῦτον δ' εἶναι τοῦ Αἰνείου παῖδων ἓνα· τέτταρας δὲ φησὶν Αἰνείᾳ γενέσθαι παῖδας, Ἀσκάνιον, Εὐρύκλοντα, Ῥώμυλον, Ῥώμον. De Apollodori Euxenide nihil memini me legere. Alcimus scripsit Ἰστορίαν Ἰταλικήν. Eoque nomine citatur ab Athenaeo. Antigoni praeter alios meminit Dionysius. *Caeximparum* et reliqua monstra verborum haec scripturae vestigia praeferunt: *Eosque a multo errore nominatos Aberrigines; quorum subiecti qui fuerint Caexinidarum iuri vicinarumque urbium imperio* etc. Quae vera est lectio, si illud *Caexinidarum* prorsus integrum esset, ut aliqua parte contaminatum est. Erat enim tale quid *Cacoxenidarum*; aut nescio quid simile. Nam ut etiam ex aliis scriptoribus novimus, qui dicti sunt *Aborigines*, eorum alii *Cumas*, alii alias urbes condiderunt in Italia, proinde ut non omnes simul sub uno duce ibant, sed unaquaeque pars suum ducem habuit, cum in multas partes distracti essent. Cuius simile de *Gothis* proditum est. *Agathoclis*, qui τὰ *Κεζικηνά* scripsit, *Athenaeus*, *Stephanus*, alii meminerunt. Legendum postea: *visam esse iustam vocabuli Romani nominis causam eam, quae prior eundem locum dedicavisset Fidei*. Visa, inquit, iusta est causa nominis Romae in oppido novo appellando, utpote cum ea Roma prima locum dedicasset *Fidei*. De flavio Nolo quaerendum censeo. *Calliae* verba, quae huc pertinent, extant apud Dionysium (I, 72. pag. 58.): *Καλλίας δ' ὁ τὰς Ἀγαθοκλέους πράξεις ἀναγράφας, Ῥώμην τινὰ Τρωάδα τῶν ἀφικνουμένων ἅμα τοῖς ἄλλοις Τρωσὶν εἰς Ἰταλίαν, γήμασθαι Λατίνῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Ἀβοριγίνων καὶ γενῆσαι δύο παῖδας Ῥώμον καὶ Ῥωμύλον, οἰκίσαντας δὲ πόλιν, ἀπὸ τῆς μητρὸς αὐτῶν θέσθαι τοῦνομα. Heraclidae Lembus Athenaeus non semel meminit. Non solum autem de eo intelligitur in illis verbis, quae ex Dionysio infra ponam; sed et historiam eandem, quam tangit Festus, ex eodem proponam (l. c.): ὁ δὲ τὰς ἑρσίας τὰς ἐν Ἀργεὶ καὶ τὰ καθ' ἑκάστην προαχθέντα συναγαγὼν, Αἰνείαν φησὶν ἐκ Μολοτιῶν εἰς Ἰταλίαν ἐλθόντα μετ' Ὀδυσσεὺς οἰκιστὴν γενέσθαι τῆς πόλεως, ὀνομάσαι δ' αὐτὴν ἀπὸ μιᾶς τῶν Ἰλιάδων Ῥώμης. αὐτὴν δὲ λέγει ταῖς ἄλλαις Τρωάσι παρακλεισάμενον κοινῇ μετ' αὐτῶν ἐμπερῆσαι τὰ σκάφη βαρυνομένην τῇ πλάνῃ. Lembum Heraclidem, τὰ καθ' ἑκάστην (χώραν) προαχθέντα συναγαγὼν, cognoscet qui propius ea verba, quae ex eo producit**

GRAMMAT. LAT. II.

LIII

Athenaeus, considerarit. Porro cum haec ex auctore Graeco desumeret Festus, in illis verbis reddendis graecissat. Nam *ἡρακλίδαν παρθένον* vertit tempestivam. De Galata scriptore amplius quaeramus. *Scal.* Urbem condidisse. Distingue: urbem condidisse in palatio, Romae eique dedisse nomen. *Dac.* Historiae Cumanae compositor. Huius nomen reperire non potui. *Idem.* Quorum subiecti qui fuerint. Haec Scaliger. Sed nescio unde ille τὸ *Cacoxenidarum*, monstrum enim verbi *Cacoxenidae* omnibusque opinor ignotum, quare aliud quaerendum est. *Idem.* Montem palatium in quo frequentissimi consederint, appellavisse a viribus regentis Valentiam. Hanc historiam tangit Solinus statim initio cap. 1.: Sunt qui videri velint Romae vocabulum ab Evandro primum datum, cum oppidum ibi offendisset, quod exstructum antea Valentiam dixerat iuventus Latina; servataque significatione impositi prius nominis *Πώμην* Graece, Valentiam nominatam; quam *Aroades* quoniam in excelsa parte montis habitassent, derivatum deinceps, ut tutissima urbium arces vocarentur. *Idem.* Agathocles Gyzioenarum rerum conscriptor. Solin. loco supra citato: Agathocles scribit, Romam non captivam fuisse, ut supra dictum est, sed Ascanio natam, Aeneae neptem, appellationis istius causam fuisse. *Idem.* Proximum flumen Nolon. De flumine Nolo nihil usquam me legisse memini. Molon vocat Pomp. Sabinus V. Aeneid.: Aiunt quidam Aeneam sepultum in urbe Berecynthia prope flumen Molon. Sed hoc mihi aequè ignotum est. *Idem.* Callias Agathoclis Siculi qui res gestas conscripsit. Calliae verba, quae huc pertinent, extant apud Dionysium: *Καλλίας δ' ὁ εὐς Ἀγαθονκλήτους πράξεις ἀναγράφας* cett. (Vide supra Scal. notam). Huius Romae mulieris meminit Lycophrone.

Τολούς δ' ἑμὸς τις σύγγονος λείπει διπλοῦς

Ἐνύμνους λέοντας, ἔξοχον Πώμης γένος.

Idem. Lembus qui appellatur Heraclides. *Idem* Solin. cap. 1.: Heraclidi placet Troia capta, quosdam ex Achivis in ea loca ubi nunc Roma est, devenisse per Tiberim; deinde suadente Rome, nobilissima captivarum, quae his comes erat, incensis navibus, posuisse sedes, struxisse moenia et oppidum ab ea Roman vocavisse. Lembum Heraclidem intelligit Servius cum scribit: Heraclides ait Roman nobilem captivam Troianam huc appulisse et tædio maris suasisse sedem, ex cuius nomine urbem vocatam. *Idem.* Galatas scribit. Vett. libb. habent Gallitas. Fortasse rescribendum Clinias. Servius: Clinias refert Telemachi filiam Roman nomine Aeneae nuptam fuisse, ex cuius vocabulo Romam appellatam **** dicit Latinum ex Ulysse et Circe editum de nomine sororis suae mortuae Roman civitatem appellasse. Suppleo: idemque dicit, vel idem enim dicit. Haec enim de eodem scriptore intelligenda sunt. Quare ex hoc loco apertum est, Festi locum hunc male digestum esse atque etiam mutilum, qui alterius ope sic facile sanari potest: Cum post obitum Aeneae impertum Italiam pervenisset ad Latinum Ulyssis Circesque filium, isque ex Rome Telemachi suscepisset filios Romum Romulumque, urbi conditae in palatio causam fuisse appellandae potissimum Romae. Quae plane gemina sunt cum superioribus, nisi quod hic Festus ex Rome sublatis liberos refert, quos eundem locum citans praetermisit Servius. Ait Servius ex Clinia Telemachi filiam Roman Aeneae nuptam fuisse, mortuisque Aenea et Rome Latinum Romae fratrem imperio potitum de nomine sororis suae urbem Romam dixisse. Et idem plane hic Festus ex eodem Clinia, nisi quod addit Aeneam ex Rome liberos suscepisse, nam τὸ isque de Aenea intelligi debere certum est. Iudicent tamen eruditi. Porro hic praetermisit Festus eorum sententiam, qui a Roma Aesculapii filia urbi nomen impositum tradiderunt, ut Marinus sive Marianus Lupercaliorum poeta, cuius versus, qui apud Servium (pag. 4. ed. Dan.) leguntur, sic dirigendos et concipiendos monuit doctiss. Salmasius:

Roma ante Romulum fuit,

Et ab ea nomen Romulus

Adquisivit

Sed Diva flava et candida

Roma Aesculapi filia

Novum nomen Latio fecit.

Hanc conditricis nomine

Ab ipsa omnes Romam vocant.

Optime, sunt enim dimetri iambici. Praetermisit etiam Festus fuisse qui traderent, Romam dictam a fatidica quae praedixisset Evandro his eum locis oportere considerare. Item ei nomen impositum a Romulo Aescapii filio ut refert Eratosthenes apud Servium. *Idem.* (Post vv. appellandae potissimum.) In istis laciniis imo fibrillis tantum odorari potuimus de compressu Iliae, expositos infantes Remum et Romulum; quod a Faustulo sunt educati; quod a ruma sint nominati; quod ex Faustulo cognoverunt, quo patre essent procreati; restituisse regnum avo Numitori; per auguria decrevisse, uter nomen urbi imponeret; extrema verba ex Epitoma

plane sarcire potes. In nona linea Numitoris nomen agnoscimus. Reliqua nisi qui egregie se insanire postulet, alius resarciat nemo, certo scio. *Scal. Romae. Diocles.* Certum est, ista continuari cum superioribus: *appel-landae potissimum Romae. Diocles Peparethius. Dac. Diocles Peparethius.* Sic dictus a Peparetho Insula maris Aegaei. Eius meminit Plutarch. in Romulo, quem vide; nam totam hanc historiam fuisse narrat. *Idem. (Iliam). Italiam.* Italiam nove dicit quam alii Rheam Sylviam. Sed Schedae aperte *Iliam*, vere. *Idem. Et picum Martium nutrisse.* Auctor de origine urbis Romanae: *Addunt quidam, Faustulo inspectante picum quoque adven-lassae et ore pleno cibum pueris ingessisse, inde videlicet lupum picumque Martis tutelae esse. Idem. Omni denique liberali disciplina Gabiis institutos.* Idem auctor de orig. urb. Rom.: *Cum vero pueri liberalis disciplinae copaces facti essent, Gabiis Graecarum Latinarumque litterarum ediscendarum gratia commoratos, Numitore avo clam omnia subministrante. Idem. Romam antea Romulam.* Quod ex Varrone ait Festus Romam antea dictam Romulam, illud apud Varronem hodie frustra quaeras. Quin etiam Varro in libris qui supersunt, non semel ait, a Romulo Romam esse dictam, non Romulam. Praecipue lib. VIII. (VIII. pag. 491. Sp.): *Qui dicunt quod sit a Romulo Roma et non Romula; neque ut ab ove ovilia, sic a bove bovia, esse analogias, errant.* Quod ait Verrius se invenisse causam eius appellationis vetitam publicari, idem de ipso Romae nomine tradit Solinus cap. 1. Traditur etiam proprium Romae nomen, et verum magis, sed vetitum publicari, quando quidem quominus enuntiaretur, ceremoniarum arcana sanxerunt, ut hoc pacto notitiam eius aboleret fides placitae taciturnitatis. Valerium denique Soranum, quod contra interdictum id eloqui ausus foret, ob meritum profanae vocis neci datum. Servius ad illud Aeneid. I, (281.):

— Romanosque suo de nomine dicet.

Perite, inquit, non ait Romam, sed Romanos. Urbis enim illius verum nomen nemo vel in sacris enunciat. Denique tribunus plebis quidam Valerius Soranus, ut ait Varro, et multi alii, quia hoc nomen ausus enunciare, ut quidam dicunt, raptus a Senatu et in crucem levatus est: Ut alii, metu supplicii fugit et in Sicilia comprehensus a Praetore praecepto Senatus occisus est. Hoc autem urbis nomen ne Hyginus quoque, quum de situ urbis loqueretur, expressit. *Dac. Romam.* Vide Dionysium Halicarnasenseum, Livium. *Palatinus.* Vel Palatium. *Romus.* Alii *Rodius.* Primum omnium. Prima, alii primam. *Callias Agathoclis.* Callinus Agathocles. *Quosdam.* Quendam. *Galatas.* Galitas. *Goth.* (Ad Pauli glossam:) *Romam.* Romanos. Non *Romulam.* Vide Varronem lib. VIII. de lingua (IX. pag. 491.). *Goth.*

Romulia. Quid Terentius, quid Verrius scripserint incertum est. Sed Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 62. Sp.): *Quinta*, inquit, *tribus*, quod sub Roma *Romilia.* Haec est fortasse Terentii opinio a Festo relata; illa Verrii, quam Paulus secutus est. *Ant. Aug.* Infra: *Romuliam tribum appellatam Terentius quidam Varro ait a Romulo*, deinde detortam vocalem *u* in *e*, credibile. Ceterum causam se invenisse ait Verrius, cur a Romulo dicta sit: nempe quod ex eo agro censebatur, quem Romulus ceperat ex Veientibus. Iam agnoscis spatium desiderari in extremis reliquiis Festi ad capienda ea, quae de epitoma supplevimus: vides etiam inconstantiam Varronis, qui nunc a Romulo dictam ait, quam in libris de Latino sermone ab eo appellatam vult, quod sub Roma fuerit. *Scal. Romulis tribus dicta.* Haec sunt Pauli. Praetermissum autem Festi exemplar, quod ita in Schedis apparet (vid. pag. 225. *Rom. trib.*): *Romuliam tribum appellatam esse ait Dionysius ab Romulo, quod in agro ab eo capto de Veientibus populis ea tribus censebatur. Terentius Varro dictam ait, quod proxima Romae esset . . . quae . . . cuidam . . . ep.* Ita Schedae. Locus Dionysii, quem Festus intelligit vix inveniri possit, at alter Varronis est e lib. IV. de L. L. (pag. 62. Sp.): *Quinta tribus*, inquit, *quod sub Roma, Romilia.* Nisi Festus locum alium ex libris, quos de Tribubus Varro scripserat, ob oculos habuerit. Nam quae in fine desunt, eiusdem fortean (forsitan) Varronis verba sunt. *Romilia tribus trans Tiberim in agro Veienti quem Romulus primum cepit. Dac.*

Rumex. Versus Lucilii refertur verbo *Spara.* Tum *spara*, tum *rumices* portantur tragula porro, licet illic murices scriptum sit. *Ant. Aug.* Suspiciantur viri docti Festum male legisse apud Lucilium *rumices* pro *murices*. Nam murices proprie sunt conchae, conchylii, quae quia in acutum desinunt, inde quaevis aliae res acutae dictae *rumices*. Ut cacumina saxorum. Virgil. (Aen. V, 205.): *Acute iam murice remi Con-cessi sonuere.* (Legitur: *Obnixi crepuere.*) Ubi Servius muricem exponit *Saxi cacumen eminens per tranquillitatem.* Isidor. lib. XVI. cap. 3.: *Murices petrae in litore similes muricibus vivis, acutissimae et navibus perniciosae.* Sic *triboli* dicti murices, quia multos simul aculeos ostendunt. Vid. Casaub. ap. Athen. lib. VIII. IX. Verum huic coniecturae obstat, quod prima in *murex* producitur, quae corripitur in *rumex*. Sane Gellius lib. X. cap. 25. *Rumigestrum* dicit esse telum; *inter telorum*, inquit, *iaculorum, gladiorum vocabula lancea, spari, rumigestri, falcea.* Unde Scaliger apud Varronem (pag. 58. ed. St.) forsan apud Gellium pro *rumigestri*

LIII *

reponendum *runcastri*, vel *rumicestri*. Rumices Lucilio: *Tum spara tum rumices* etc. Atque ideo videtur Gellius illa duo iunxisse, tanquam apud eundem Lucilium lecta. Antequam hinc ab eo monendus est lector, ante caput *Rumex*, in Schedis (pag. 225.) extare quasdam reliquias, quae in omnibus Festi editt. praetermissae. In iis apparet de *Ruma* id est mamma Festum egisse, item de ficu Ruminali et lupa, quae Remo et Romulo praebuit rumam, sunt enim ad hunc modum: *Ruma id est mamma . . . capitolio . . . nium . . . de . . . quae . . . requisi . . . appellatam . . . est quae Rumex teli genus*, etc. Quibus etsi eas instaurare non possum, diutius carere te nolui, ut quod fieri possit, et quantum in me est, Festi quae supersunt, ea tibi omnia in promptu sint, et habeas etiam quicum vires tuas experiaris. *Dac.* Ex hoc loco Gellius X. c. 25. emendandus, apud quem pro *rumigestri*, *falces* legendum *rumices*, *trifaces*. Glossis alio significatu *Rumex λάπαθον* ac *Lapathium*. *Goth.* Glossis: *Sparus*, εἶδος ἀρνείου. *Idem.*

Rumitanti. A rumo frequentativum *rumito*, ut a *fero*, *ferito*. Versus Naevii, qui Saturnius est (cf. Herm. Elem. doctr. metr. pag. 636.):

Simitu alius aliunde rumitanti inter se.

Vide *adrumavit*. *Dac.* *Rumigerantur*. Inde *rumigerulus*, Glossis θρῦλῆτης. Dicebant autem veteres non tantam *Rumigerare*, ut hic, sed et *Rumiferare*, de quo vide Nonium (pag. 166. Merc.). *Goth.* *Se. Sere. Idem.*

Ruminalis. Infra: *Ficum ruminalem appellatam ait Varro a veteribus, quod sub ea arbore lupa mammam Remo et Romulo dederit. Mamma autem Rumis dicitur. Unde agnos veteres subrumos vocabant, qui sub mammis essent; alii autem sunt, qui putent, quod sub ea pecus ruminari solitum esset. Scal.* *Ruminalem ficum.* Duae Ruminales ficus fuisse certum est, alteram in Germalo, sub qua Remus et Romulus a lupa nutriti, alteram in comitio, quae proprie *Navia* dicebatur. Utramque in octava urbis regione ponit Victor: *Ficus Ruminalis et Lupercal virginis. Columna cum statua M. Ludii.* Haec est vera Ruminalis. Pergit Victor: *Ficus Ruminalis in comitio, ubi et Lupercal Aedes Veiovis inter arcem et Capitolium prope asylum.* Haec est ficus *Navia*. At de *Navia* ficu iam supra egit Festus. Hic igitur de vera ficu Ruminali eius verba intelligenda sunt, quod et olim animadvertit magnus Salmasius in exercitationibus Plinianis, ubi multa docte et accurate de utraque ficu annotavit, sed quae nondum mihi uti contigerat cum horum librorum decimus quartus typis mandabatur. Haec enim fere sine libris scribimus, quos patria longe *dulci distinet in domo*. Quare est certe quod gaudeam, me in *Navia* ficu contra mentem Scaligeri illustranda et putanda, iuxta virum doctissimum fere per omnia sic sensisse. Eius verba in fine addentur, ut ea cum illis quae in *Navia* dicta sunt, lector conferre possit. Redeamus ad Festum. Ait ficum Ruminalem prope curiam fuisse, at curia in comitio. Non potest igitur haec esse vera ficus Ruminalis, quae in Germalo; hoc non potuit scrupulum creare doctissimo Salmasio, qui supplementum Festi numquam vidit, adeoque ex sola tantum epitome iudicavit hic de vera ficu Ruminali a Festo actum fuisse. In epitome vero nihil est quod non utrique ficui aequè conveniat. De *Navia* enim ficu idem dicebant quod de Ruminali. Tacit. Annal. XIII. (c. 58.): *Eodem anno Ruminalem arborem in comitio, quae super octingentos et triginta ante annos, Remi Romulique infantiam texerat* etc. De *Navia* enim loquitur. Sed Festus *Curiam* simpliciter dixit, quam alii *Curiam Hostiliam*, quae diversa est ab altera Curia quam βουλευτήριον Graeci vocant; *Curia Hostiliae sub veteribus*, ita notatur in descriptione urbis, ubi haec et illa. Sic enim in VIII. regione:

Curia,

Curia Hostilia sub veteribus.

Dac. *Ruminalis dicta est ficus.* De qua vide supra in *Romulum*. *Rumis*. *Rumus*. Alii *Ruma* ut apud Nonium (pag. 167. Merc.). *Haedos subrumos.* Vide infra: *Subrumari dicuntur haedi.* *Goth.*

Rumen. Isidor. (lib. XI. cap. 1. s. v.): *Rumen proximum curculioni, quo cibus et potus devoratur.* Et Serv. ad illud (Virg.) Eclog. VI, (54.): *Pallentes ruminat herbas. Ruminatio, inquit, dicta est a ruma emittente gutturi parte, per quam demissus cibus a certis revocatur animalibus.* *Ruma* autem et *rumen* a ῥύμη, tractus, via. *Dac.* Vide Nonium (pag. 18. Merc.) in *Rumen*. *Rumare.* Vide supra *Adrumavit*. Et infra *Subrumari*. Glossis *Rumat ἐμβρωματίζει*. *Ruminare.* Vide Nonium in *Ruminare*, *Ruminat*, *Ruminatur* (p. 471. 480. Merc.). *Goth.*

Rumentum. Eget interprete. *Ant. Aug.* *Rumentum* in Auguralibus significare videri ait *abruptionem*, dum verba Anci exponit: si posterime avis canerit, ut auspicio augurio *rumentum* sit. *Posterime* vel *posterrime* est *postreme*. *Canerit*, cecinerit. Etiam Sallustius (*Occanvere*. Fragm. ex Hist. lib. I. no. 38. ubi cf. Gerlach.) dixit *canuere* pro *cecinerere*. Suspectum est nomen Anci, et potius ita putem legendum: *Rumentum in Auguralibus significare videtur abruptionem: Dum verberat Anciliorum aerimen, avis canerit interea,*

id eo augurio rumentum esto. Et aperte id ex libris auguralibus carmen est. *Aerimen* est aes, ut supra cognovimus ex lib. III. Morem hunc aera in Saliaribus quatiendi tangebatur Nigidius libro XVIII. Itaque ex aera in Saliaribus *Altianus tintinat*. Scal. A rumpo sive rupe, rupi, rupimen, rupimentum, rumentum, ut a moveo, mevi, movimen, movimentum, momentum. Ista: dum verba ancilibus, ex auguralibus libris desumpta. Dum movebantur ancilia, si avis vocem emisit, non minus augurio illi rumentum fiebat, quam auspicio cuiusvis alii, si quod factum esset. Hos hiatus olim suppleverat Scaliger ita, ut suppleta, nisi alia schedae exhiberent, pro veris facile recepta fuissent. *Dac.*

Rhegium. Festi verbis pauca haec aut his similia desiderantur: *Rhegium appellare* (significare ex sched. *Dac.*) oportere etc. *Ant. Aug.* Scribe *ῥαγήναι*. Aeschylus (Prom. sol. 189.):

— — — — —
ἡ γὰρ ἂν οὐ δὴ ῥήγιον κικλήσεται.

Quae verba odorati sumus ex Strabonis libro VI. Scal. Strabo lib. XI. (VI. pag. 258.): *Ὀνομάσθη δὲ Ῥήγιον εἶδ', ὥς φησιν Αἰσχύλος, διὰ τὸ συμβὰν πάθος τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἀπερῥαγήναι γὰρ ἀπὸ τῆς ἡπείρου τὴν Σικελίαν ἀπὸ σεισμῶν ἄλλοι τε ἄνευτος εἰρηκεν ἂν οὐ δὴ Ῥήγιον κικλήσεται*. Qui locus Strabonis pessime ab interpretibus acceptus est. Subiungit idem Strabo forsitan a voce Latina *rege* nomen urbi inditum propter loci splendorem et utramque eius sententiam affert Eustath. in Dionysium pag. 48. Sed et Strabonem et Eustathium movere debebat, quod perpetuo Latini *Rhegium* cum aspiratione scripserunt, quod non fecissent si a rege dictum opinarentur. Iustin. lib. III. (IV, 1, 7.): *Rhegium dicitur ideo quia Graece abrupta hoc nomine pronuntiantur*. Utrumque etiam etymon respexit Verrius cum scripsit *Rhegium* significare oportere id municipium, quod a regione Siciliae, a voce Graeca *ῥαγήναι* eo magis, quia in Gallia Cisalpina forum Lepidi *Regium* vocatur a voce Latina *rege* scilicet. Nam his verbis eos refellit qui *Rhegium* a rege dici rati sunt, et haec fuit sententia Verrii quam parum videntur interpretes animadvertisse. Nunc de Sicilia an continenti abrupta fuerit multa addi possent, sed vide si libet Cluverium et Valgarneram tract. de primis Siciliae incolis. *Dac.* Regione. Regno. *Ῥαταῖαι*. *Ῥήξαι*, alii *ῥαγήναι*. *Goth.*

Rhondesiadionque. (Ad p. 226.) *Rhondes*, *Icadionque*; et nomina piratarum; et quam illi essent saluti navigantium. Scal. *Rhonde*, *Icadionque*. Lege: *Rhondes*, *Icadionque* cum dixit Lucilius, nomina piratarum posuit, tam infestum sibi corpus et validitudinem referens, quam illi essent saluti navigantium. Viderunt Scaliger, Turnebus et alii. Versus Lucilii sunt:

*Querquera consequitur febris, capitisque dolores,
Tamde mihi infesti, quam Rhondes Icadionque.*

Dac. Vide supra *Icadion*. Quam levis sed, Quam illa essent. *Goth.*

Rhinocerotem. (Ad p. 226.) Vid. Plin. lib. VIII. cap. 20. *Ant. Aug.* Non Aegyptium, sed Aethiopicum vocat Pausan. *ῥινόκερας*; a *ῥίς*, *ῥινός* et *κέρας*, quia ex eius nare cornu prominet. *Dac.*

Redemptores. Proprie qui certo pretio opus aliquod faciendum conducunt. Vulgo vocamus *des entrepreneurs*. Optime exponunt Glossae *ἐργολάβοι*. Sed postea redemptores dicti quicumque aliquid utendum locant. *Dac.* Glossis *Redemptor ἐργολάβος*. *Conduxerant*. *Condixerant*. *Goth.*

Redhibetur. *Redhibetur dum id*. Lege: *Redhibitum id proprie dicitur* etc. *Redhibere* rem venditam venditor dicitur, cum reddendo pretium eam recipit, cuius vitia in venditione non prodidit. Plaut. Mercatore (II, 3, 83. seq.):

C. Quid si reddatur illi unde empti est?

D. Minime gentium. C. Dixit se redhibere si non placeat.

Hinc *redhibitoria actio*, quae emptori adversus venditorem datur, ut mancipium redhibeat, i. e. recipiat pretiumque acceptum restituat. *Redhibere* igitur a *re*, id est iterum, et *habere*, quia venditor iterum habeat etc. Inde Gloss. *redibitio*, ἀνταπόδοσις. *Redigit ἀναλαμβάνει*, lege *redhibet*. *Dac.* *Redibitur tum*. *Redhibitum*. *Et*. *Goth.*

Redivia. *Rediviam*. Verba Titinii mendis non carent. *Ant. Aug.* *Laevius*, non *Livius* legendum. Saepe citatur *Livius* et *Naevius*, cum sit *Laevius*, qui scripsit *Erotopaegnia*, item poema *Io*, ex quo est iste Scazon:

Scabra in legendo rediviosave offendens.

Nam ex eodem poemate de *Io* scribit:

*Seseque in alia maria praecipem misit
Inops, et aegra sanitatis Herois.*

De hoc Laevio multa diximus ad Ausonium. *Scal.* Turnebus legebat *reluvia*. Sed meminisset eum oportuit, et mutari in *d*, quare sic optime Redivia vel Reduvia pro *reluvia* a *reluendo*, quia cutis se circa ungues reluit. Gloss. *reduvia παρὸνυγς*. Plin. (XXIX, 2.): *Lana succida redivias sanat*. De pelle etiam dicitur cum se flagris resolvit, ut in illo Titinii veteris Comici: *Lassitudo conservum, reduviae flagri*. Inde *Reduviasas* pro aspero et hiant. Ut in Scazonte isto:

Scabra in legendo redivosave offendens.

Cuius auctor male apud nostrum citatur. Legendum enim ut optime monuit *Scal.* Inde etiam *reduvias escorum* dixit Solinus pro cibi reliquiis sive minutiis escarum. *Dac.* *Luere*. Alii perperam *tuere* vel *duere*. Caeterum luere idem esse quod solvere, constat etiam ex verbo *Reluere*; et in l. 8. in f. ff. de re militari, et Cod. de luitione pignoris. *Goth.* *Redivia*. Glossis *Reduvia παρὸνυγς*; iisdem *παρὸνυγς*, *Redubia*. *Reluvium*. *Redivium*. *Idem*.

Redhostire. Attii versus mendosus est; et a Nonio Marcello (pag. 165. Merc.) corruptissime is quoque refertur. Quid hic *redhostit* viam comitet obiet facilius. *Ant. Aug.* *Naevius in Ludo*:

*Ubi Veiens regem salutat: iubeo Albanum Amulium
Comiter senem sapientem: contra redhostit Menalus.*

Et Attius Amphitruona:

— *Cedo ecquid te redhostit, cum ea seni
Obiectet facilius?*

Ennius in Cresphonte:

Audi atque auditis hostimentum adiungito.

Et in Hectoris Lytris:

Quem mea cominus machaera atque hasta hostivit emanu.

Emanu pro *eminus*. Atque ita haec deplorata in integrum fortassis restituta sunt. In versu Naevii idem est ac in Andria: *Iubeo Chremetem*. *Scal.* *Redhostire*. Par pari referre, nam *hostire* est aequare. Plaut. *Axiu*. Act. II. sc. 2. (109.):

— *Quin promitto inquam hostire contra, ut merneris.*

Inde *hostimentum*, quod vide suo loco. *Dac.* *Cedo ecquid te redhostitum*. Contaminatissima sunt ista. Neque saniora apud Nonium (pag. 165. Merc.), ubi sic leguntur: *Quid hio redhostit viam? comitem obiet facilius*. Vel: *comitet optet facilius*. Propius ad veterem scripturam, quam legebat Scaliger, si legas:

Cedo ecquid hio redhostit viam? Quo me temptet facilius.

Nam plane gemina sunt Plantinis istis in Amphiti (II, 2, 28. seq.):

— — — *Nam quid revertitur*

Qui dudum properare aiebat; an ille me tentat sciens?

Eleganter Accius *redhostire viam* dixit *viam iterare*. Nam *redhostire* nihil aliud est quam iterare quod hostitum fuerat. *Idem*. *Nisi coerceo protervitatem*. Hunc Pacuvii versum laudat etiam Nonius (pag. 121. Merc.) in *hostire*, quod interpretatur comprimere, retundere. Sed apud illum legitur: *Nisi coercuero protervitatem*. Melius ex utrisque:

Nisi coerceo protervitatem atque hostio ferociam.

Idem. Adde Nonium in *Redhostire*. *Naevius in lupo*. *Naevius* vel *Novius* in *Ludo*. *Salutat iube*. *Salutant iubae*. *Milium*. *Mulium*. *Meassem*. *Eassem*. V. *Obiectet*. Cum ea se oblectet. *Hostire*. Vide infra Satus dies. *Et in Hectoris lytris quae*. Et in Nectoris lyrisque. *Hospius*. *Hostiris*. *Goth.* Vide quae supra diximus ad v. *Hostimentum*.

Redantruare. (Ad p. 226.) Pacuvii versus ex Nonio sunt, ex fabula Chryse. *Ant. Aug.* *Leges*: *Redamptruare* dicitur in *Saliorum exultationibus*, cum praesul amptruavit, quod est motus edidit et referuntur invicem iidem motus. *Lucilius*:

Praesul ut amptruat inde et volgu' redamptruat olli.

Pacuvius:

— — *promerendae gratia*

Simul cum vidtam Gratos nihil mediocriter

Redamptruare opibusque summis persequi.

Sequenti sumus veterem scripturam *amptruare* pro *antruare* ut *templare* pro *tentare*, *sumptus* pro *sumtus* et similia. Quaedam de *amburvare* olim diximus; sed quae non sint praefenda huic coniecturae. Nam verum

est a trina dictum *amtruare*, hoc est circumvolvere, ut cum trina, olla, circummovetur. *ScaL.* Pro *ontruare* dicebant *andruare* et *redandruare*. Nonius (pag. 165. Merc.): *redandruare*, redire: Lucil. lib. IX.: ut *vulgu' redandruet inde*. Pacuvius in Chryse: *Græcos nihil mediocriter Redandruare*. Ubi verba Lucilii paulo aliter quam apud nostrum concepta sunt, ita ut P. Merula propius ad veterem scripturam videatur accedere, qui legit:

Praesul ut amptruet hinc, et vulgu' redamptruet inde.

Praesultorem intellige ut apud Nonium (pag. 503. Merc.) in voce *Ludius*: *Quod ludis pueri praesules essent, glabri ac depiles propter aetatem quos antiqui Romani Ludios appellabant. Dac. Redantruare*. Ita Nonius, alii *Redampiruare*; alii *Redamptuare*. Ut *amptuaret*. Ut *amburuet*; sic vulgu' *redandruat* idem; vel ita: ut *Amptuaret*; inde et vulgu' *redamptuaret* oliv. *Goth. Redamplavit*. *Redandravit*. *Pacuvius*. In Chryse. Ita apud Nonium. *Promerenda*. *Proaerenda*; alii *promerendae*. *Redantruare*. *Redamptuare*, alii *Redampiruare*. *Idem*. Vide quae diximus supra ad v. *Antroare*.

Redivivum. (Ad p. 226.) Cicero in Praetura urbana, qui liber est tertius Verrin. sed primus eorum, quos conscripsit, non vero egit. *Ant. Aug.* De iis proprie dicitur quae post interitum redeunt, sed per metaphoram de aedificiis etiam usurpatur. Ut in illo Ciceronis: *Utrum existimatis etc.* Qui locus est ex lib. III. Verrin. (Act. II, 1, 56.). *Dac. Glossis παλινζωον*. *Primo*. Tertio Verrinarum, qui primus est de Praetura urbana. *Goth.*

Redarguisse. (Ad p. 227.) Ipsa verba Festi indicant legendum *Redarguisse* (vel *Rederguisse*. *Dac.*). Lucilii vero Trochaici ita gradiuntur:

Quo facietior videre et scire plus quam caeteri,

Pertisum hominem, non pertesum dicere fortunam, genus.

Quo, inquit, *facietior videre*, P. Scipio, *dicis*, homo *pertisus* est fortunam, *pertisus* est genus, non *pertesus*. *ScaL.* *Pertisum*. Vide supra *Pertisum*. *Ferunt*. *Ferum*. *Goth.*

Redimiculum. *Καθητήρ, ἀναδέσματος*. *Gloss. ScaL.* *Gloss. redimicula, ἀναδέσματα, καθητήρες*. Ovid. (Met. X, 265.):

Aure leves baccae, redimicula pectore pendent.

Dac. Unde *Glossis Redimiculas ἀναλύεις δέσματα* corrupte pro *Redimicula, ἀναδέσματα*, vel ut infra exponit, *ἀναδέσματα*, quemadmodum in l. 26. in f. ff. de auro. *Anademata* dicuntur, quibus vineiuntur mitrae; unde et vittae in l. 25. §. 10. ff. de auro; ac proinde *Catellam* hic vocari a mulieribus refert Festus. Est enim *Catella* deminutivum a catena, teste Nonio (pag. 199. Merc.) in *Catellae*. *Goth.*

Reus. Sed exemplo adiuvat interpretationem Numa in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum: *SEI. QUID. HORUM. FUAT. UNUM. IUDICEL. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIFFUNSUS. ESTO*. Nunc uterque actor reusque in iudicium evocatur: itemque accusator de via citur more vetere, et consuetudine antiqua. *ScaL.* *Reus* nunc dicitur qui causam dicit. *Reus* nunc dicitur is, qui rem promissit ac debet, hoc est, unde quid iudicio petitur, unde reus stipulando et stipulandi dicitur qui stipulatus est. *Reus* promittendo et promittendi, qui promissit. *Reus* debendi, qui debet, etc. *Dac.* *Reus est, qui cum altero l. con.* Hoc est omnis litigator. Cic. 11. de Orat. (c. 79.): *Reos appello non eos modo qui arguuntur, sed omnes quorum de re disceptatur*. Sic enim olim loquebantur. *Idem*. Quippe suo nomine etc. *Legerem*: Quippe suo nomine ab altero quid stipulatus est. *Idem*. Sed exemplo adiuvat. Verba legis si quid horum ad exceptiones, quae reo vel iudici dabantur, pertinent, ut est morbus soticus, funus familiare, etc. Si iudex vel alteruter ex litigatoribus morbo sotico impediatur, lex inhabet diem iudicii esse diffusum; hoc est prolatum et in diem alterum reiectum. *Idem*. *Reus*. Id verbum passim in iure. Et specialiter Titul. de duobus reis; adde Ciceronem lib. de Oratore (l. c.). *Goth.* *Reus stipulando*. Qui et reus stipulandi in l. 1. ff. de duobus reis. *Idem*. *Reus promittendo*. Qui et reus promittendi in l. 1. ff. de duobus reis. *Idem*. Quid horum etc. Quid horum fuit vitium arbitrove reove dies distensus; vel diffusus esto; vel diffusus est. *Vide l. 2. §. 8. ff. si quis cautionibus*. *Idem*. *Actor reusque*. Actorum reique. *Me.* *Reus*. *Idem*.

Rivus. (Ad p. 227.) Correxerit olim doctissimus Turnebus: *specu inciliove*. *ScaL.* Id sequentia probant. *Rivus* autem a *fluo*, fluo. *Dac.* Vide l. 1. §. 2. ff. de rivis. Sive super terram fossa, sive subter specu. *Specus* et fossa hic opponuntur, ut et per specum ducere et per apertum in l. 3. ff. de rivis. *Super*. *Subter*. *Goth.*

Rependa. *Retanda*. Gell. lib. XI. c. 17. refert in edicto veteri cuiusdam Praetoris scriptum fuisse: *Qui flumina retanda publice redempta habent: si quis eorum ad me eductus fuerit, qui dicatur, quod cum ex lege locationis facere oportuerit, non fecisse*. Et apud Caium lib. VII. de origine vocabulorum: *retas* vocant arbores, quae aut ex ripis fluminum emineant, aut in alveis eorum extarent, appellatasque esse *aretibus*; quod

praetereuntes naves impedirent et quasi irretirent. Idcirco sese arbitrari retanda flumina locari solita esse; id est, purganda, ne quid aut morae aut periculi navibus in ea virgulta incidentibus fieret. Ant. Aug. Ita hunc locum et ego olim suppleveram ex Gellio lib. XI. c. 17. Inde Isidorus (in Glossis): Retanda, purganda. Dac. Repanda. Retanda. Hinc flumina Retanda, arbores Retae, Gell. XI, 17. Pompina. Pomptina. Goth.

Ritus. Vide mos. Dac. Ritus est mos. Quae sequuntur plane deplorata sunt, neque ad idem caput pertinere videntur. Idem. In sacrificiis. Facit Nonius (pag. 494. Merc.) in Ritu. Goth.

Retractare. Horat. (Od. II, 1, 37.): Sed ne relictis Musa procaz locis Caeae retractes munera neniae. Dac. . . . re. Forsan: Retractare est rursus tractare, iterum commemorare. Idem.

Rabidus. Catullus in Atti: Abit in quiete molli rabidi furor animi. Credo Festum legisse: rabidus furor animi. Ant. Aug. A rabie. Ut et Rabere apud Nonium (pag. 40. Merc.). Goth.

Ravi. Plautus in Epidico (V, 1, 14.): Sed quis est haec muliercula et ille ravistellus qui venit? Vide Gravastellus, et inconstantiam Festi nota. Ant. Aug. Nota hic homines ravi coloris pessimos omnium esse existimatos. Sic enim et apud nos vulgo audiunt. Dac. Adde Nonium (pag. 164. Merc.) in Ravum, fulvum. Goth. Vide quae diximus supra ad v. Gravastellus. Videtur apud Festum h. l. legendum esse in loco Plautino ravastellus, quare evanescit suspicio inconstantiae.

Rates. Rates vocant tigna colligata, quae per aquam aguntur; quo vocabulo interdum etiam naves significantur. Afranius in Epistula: Vento percussam ratem. Item eo nomine significarunt etiam remos. Attius in Neoptolemo: Atque ego repercutio ratibus mare; et alio loco: Sed iam propellant rates salum. Recte remos rates ait appellatos propter similitudinem. Nam remi super aquam sublatis a remigibus eam speciem referunt. Propterea et ταρσολί a Graecis non solum rates seu σκεδῖαι, sed et remi ipsi dicuntur. Glossae: Ratis, ταρσός. Idem proprie innuere videtur Varro libro sexto (lib. VII. pag. 309. Sp.) ad Ciceronem de Latino sermone; sed cum locus non solum corruptus sed mancus sit, ut olim indicavimus, ita et restituemus et supplebimus ex fragmentis Servianis (pag. 175. Dan.), quae sunt penes Danielelem nostrum. Ratis dicta navis longa propter remos; quod hi supra aquam sublatis dextra et sinistra duas rates efficere videntur. Rates enim ubi plures mali vel trabes sunt iuncti, aqua ducuntur; hinc naviculae cum remis ratianiae dicuntur. Ita Servius, quae lectio prope manu nos ducit ad verba Festi interpretanda. Suspikor in verbis Varronis Ratianias accipiendum esse pro illis, quas Gellius Ratiarias vocat. Sic enim pedarium et pedaneum; extrarium et extraneum: et similia utroque modo dicebant, ut alibi docuimus. Ita ut idem quoque sit Ratianiae et Ratiariae. Scal. Rates proprie quas vulgo dicimus des traineaux, sed recte remos rates ait appellatos propter similitudinem. Idem prope innuere videtur Varro lib. IV. de L. L. (VII. pag. 309. Sp.), prout eius locum sic refert Servius I. Aeneid. (pag. 175. Dan.): Varro ad Ciceronem ratis dicta navis longa propter remos. Cett. Rates autem et naves dictas pueris notum est. Ponam tamen locum Martialis, quia eget emendatione; is est ex Ep. 66. lib. IV.:

Nec mersa est pelago nec fluit ulla ratis.

Lege certissima emendatione:

Nec mersa est pelago nec fluvio ulla ratis.

Dac. Vocant ligna. Fortasse idem quod Ratariae Gellii X. cap. 25. in fin. Goth.

Radere. Cicero lib. II. (25, 59.) de Legibus refert in duodecim tabulis scriptum fuisse: Mulieres genas he radunto, neve lessum funeris ergo habento. Idem lib. II. (28, 56.) Tuscul.: Eiulatus ne mulieri quidem concessus est; et hic nimirum est fletus, quem duodecim tabulae in funeribus adhiberi vetuerunt. Ex his verbis apparet Festum hic interpretari, quid sit radere genas in lege XII. tab. id est, unguibus genas ferire et cruentare. Ant. Aug. Quamvis vetitum esset lege XII. Tab., tamen fiebat etiam temporibus Varronis. Servius in schedis: Varro dicit mulieres in exequiis et luctu ideo solitas ora lacerare, ut sanguine ostenso inferis satisfaciant. Scal. Tibull. Eleg. I, 1, (81.):

Tu manes ne laede meos, sed parce solutis

Crinibus et teneris, Delis, parce genis.

Plin. cap. 37. lib. XI. (§. 57.): Infra oculos malas homini tantum, quas prisci genas vocabant XII. tabularum interdicto radi a foeminis eas vetante. Genas Graeci παρειάς. Quas in luctu lacerabant. Artemidor. cap. 30. lib. I.: Καὶ γὰρ ἐν τοῖς πένθεσι λαβῶνται τὰς παρειάς οἱ ἄνθρωποι. Dac. Dixi ad leges XII. Tab. Goth.

Rabula. Invenio in Glossis Robicula δημαγωγός; nescio an bene. Scal. Vel a radendo quasi radula, vel a rabie. Infra tamen a rava voce, hoc est rauca, Festus deduxit, sed multo melius a rabie. Quod et apud Nonium legas duobus locis (pag. 26. Merc.): Rabulas, litigiosi, a rabie dicti. Item (pag. 60. Merc.):

Rabula a *rabie* dictus est, quem nunc advocatum vel caussarum patronum dicimus. Nisi dicas cum Vossio esse a *ράω*, latro. Ut a *ράω* vel *ράζω* *fabula*, sic a *ράζω* *rabula*. Nam verius rabulam latrare dixeris quam loqui, quare et eorum facundia canina etiam dicta. *Dac.* Vide Nonium in *Rabula* et in *Rabulae* et infra in *Rava*. Sunt qui legant *Rabacula*. *Intus*. *Inventus*. *Goth.*

Rodusculana. Vid. Varro lib. IV. Lat. (V. pag. 163. seq. Sp.) qui *Raudusculam* appellat a *raudo*, id est *aere*. Vide *Rodus*. *Rodusculana* scriptum est in marmore quodam Capitolino. *Ant. Aug.* Varro lib. VI. de L. L. (l. c.): *Sequitur porta Naevia quod in nemoribus Naevii; Naevius enim loca ubi ea sic dicta, coluit. Deinde porta rauduscula, quod aerata fuit, aes raudus dictum. Ex eo in veteribus mancupiis scriptum, raudusculo libram ferito.* Qui Varronis locus satis eos refellit, qui portam raudusculam eandem et Naeviam dictam fuisse scriptum reliquere. Sic aperte distinguit P. Victor in descriptione urbis in II. reg. vicus portae rodusculanae, vicus portae Naeviae. Porro Raudusculanam portam aeratam fuisse testatur Val. Maximus lib. V. cap. 6. *Dac.* Alii *Raudusculana*. Vide Varronem IV. de lingua (l. c.). *Raudo*. Vide supra *Rodus*. *Goth.*

Rasores. Huc referri potest verbum *Rasitavisse*, quod apud Gellium est III. c. 4. et *Rasorius* Glossis *ξυρήρ*; qui et alibi *Ralla*, *Rallum*, *Rallus*. *Goth.*

Ratitum. In Festi verbis multa egent interpretatione. De Tarquinio et Oppio nihil habeo quod scribam. De Antonio possum referre, quod Plinius ait lib. XXXIII. cap. 9.: *Miscuit Antonius Triumvir ferrum argenteo denario, miscuit aeri falsae monetae.* Vid. idem Plin. cap. 3. eiusdem libri. *Ant. Aug.* Infra (pag. 228.): *Ratitum quadrantem signavit Tarquinius Rex. quem et Opilius Aurelius dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit effigies, ut navis in asse, unde Lucilius quadrantem quoque ratitum vocat, cum ait: — quadrantis ratiti. Antonius ratitos dici trientes putat, quod ratis appellatio tertiae partis assis sit, quinae aut alius partis nulla sit, sed secundum numerum, ut Sextans, nec hac re ratem dici nisi de terna, ac legibus Numae unam ratem trientem significat, quod hi penderentur, cum ratio cum his putaretur, quibus solvendi essent.* Plinius ait signatum aes primum a Servio rege, hoc est assem; unde classes ex censu assium ab eodem definitae. Post illum videtur Tarquinius Superbus aeris portiones signavisse, trientes et quadrantes, quantum ex hoc loco coniecere possumus. Nam antea eadem aeris non signati aestimatio, ut post signati idem pondus; unde in legibus Numae ratem id valuisse nondum signato aere idem quod postea signato, hoc est tertiam partem aeris. Locum Lucillii, quem non dubium est hic citari a Festo, supplevimus ex Varrone. Antonius est nobilis Grammaticus praeceptor Ciceronis, cognomine Cniphos, quod Graecum est *κνίφων*, non enim intelligitur de illo Antonio, qui miscuit ferrum argenteo denario, quod video placuisse doctissimis viris; nisi pro Antonio malimus Artorius, quod valde placet. Praeclara est et docta illius viri opinio, apud veteres etiam nondum signato aere ratem significasse tertiam portionem aeris; unde in legibus Numae quod scriptum erat *UNAM PARTEM*, id significabat unum trientem: quod scilicet trientibus ratio putaretur et trientes solverentur, quibus solvenda res erat. Insignis sane hic est locus, quem si, ut alios, non iisdem Festi verbis reddidimus, at id sensisse auctorem nemo est qui, si paullo mentis oculos adiciat, clare ac perspicue id cernere non possit. *Scal.* Optime Scaliger pro *Oppius Aurelius* legebat *Opilius Aurelius*. Sed male idem pro *Tarquinius* Tarquinium regem substituebat; nam hic aperte *Tarquitium grammaticum* nominari fidem faciunt schedae. Quod autem de quadrante ratito ex Tarquitio et Aurelio Festus refert, id omnino firmatur ex Plin. lib. XXXIII. cap. 3.: *Nota aeris, hoc est, assis, fuit ex altera parte Ianus geminus: ex altera rostrum navis, in triente verq et quadrante rates.* Quamquam Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 15. Sp.) quadrantem ratitum dictum tradidit, quod iis solveretur qui ratibus transibant. *Dac.* Dixi ad Varr. IV. de lingua (l. c.). *Goth.*

Ravim. Plant. in Aulul. (II, 5, 10.):

*Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus prius,
Quam quidquam detur.*

Ille etiam versus refertur, de quo verbo *Rava*. Citatur idem in Artemone et Caecilius in Hypobolimaeo. *Ant. Aug.* Glossae: *Ravis*, *ράψα*. Isidorus: *Ravit*, raucе loquitur. Lucillius:

Rausuro Tragicus qui carmine perdit Oreste.

Scal. Lege infra: *Item: expurgabo hercle omnia ad raucam ravim.* Est enim idem locus Plauti, quem in *Ravam* vocem. In versu Caecilii:

Prius ad ravim procaris quam me placentem feceris.

Dac. *Ravim* dicebant. *Ravis*, raucitas, *ravio*, raucе loquor. Plautus (Poen. III, 5, 83.):

Nego et negando, si quid refert, ravio.

Ubi male alii annuo. *Idem. Experiuntur. Expurgavi. Adde Nonium (pag. 164. Merc.) in Ravis. Ravis. Ravius; alii Ravia, Ravea loquitur et Ravurna. Goth.*

Ratus sum. A reor, puto, existimo. Item ratus, certus, unde ratissima, quod vide. Dac. Occiduntur ubi. Legebat Scalig.:

Occiduntur ibei, potitur ratu' Romulus praedam.

Sed melius in fragmentis, quae ab Gul. Fornerio:

Occiduntur ibus potitur ratu' Romulu' praedam.

Sequebatur; *Dispersit Dac. Glossis λογίζεσθαι. Goth.*

R duobus. (Ad p. 228.) R. R. actuum solennis apud veteres nota qua rationes relatas significabant. Infra pro de actis dissertitur etiam vetus cod. de actis disserti cuius etiam. Unde viri docti: de actis dissertitur cuiuspiam. Forta legendum: de actis quiespiam. Dac. Dissertitur etiam. Disserti cuius etiam; alii dissertitur cuiuspiam. Goth.

Ravillae. Ravillae. Turnebus legit: quomodo a colore fusco Sullae. Si nobis liceret, quocumque libet, omnia mutare, delere, pervertere, nemo esset, qui doctus eo nomine dici non posset. Quam enim haec diversa sunt a vulgata scriptura? Et tamen cur offenditur, quae planissima est? Deinde vide quantum periclitaturus erat de estimatione sua, nisi aequiores lectores nactus esset, qui verba Plutarchi omnino contra se adduxit. Plutarchus (vit. Sullae, c. 2.) ait dictum de το ἰσίδημα τῶν καὶ σποράδην ἀναμειγνύον τῇ λευκότητι. At in Festo ipse legit Sullae a fusco colora dictos. Quid? fuscus color idem est cum eo, qui ex rubro et albo, mistus est? Doleat mihi magno viro imprudenti hoc excidiase. Praeterea, non primo Sullae cognomen hoc datum, erat enim eius familiae. At nos vulgatam lectionem, quia nihil mendii in se habet, sartam tectam in suo loco tueamur. Ravillae autem, non Ravillae legendum, quod cognomen fuit L. Cassio Longino, qui cum Cn. Servilio Caepione Censor fuit anno V. C. DXXVII. Scal. Ravallae; alii Ravillae. Goth.

Ratumena. Lege: in conspectum quadrigarum. Festo non convenit cum Plutarcho (c. 13.) in Publicola. Plutarchus postea redditas quadrigas fictiles ait. Festus antequam haec acciderent, bello repetita. Scal. Ratumenna auriga fuit, qui cum in ludis Circensibus excussus fuisset, equi eius cum corona et palma in Capitolium pervenerunt, sedemque ter lustrarunt. Ex quo factum est, ut porta per quam intraverant, Ratumena diceretur. Solin. cap. 45.: Excusso quoque auriga quem Ratumenam nominabant, relicto certamine ad Capitolium quadriga prosiluit nec ante substitit, quamlibet obvis excursionibus impedita, quam Tarpeium locum terna dextratione lustraret. Sed non video cur Solinus praetermiserit, quod in miraculo praecipuum, nempe ludicrum illud certamen Veis actum fuisse, unde excusso auriga, qui postea Romae periit, recta ad Capitolium quadriga pervenit. Sane illud non praetermisit Plinius: Maius augurium apud priscos, inquit, plebis Circensibus excusso auriga in Capitolium cucurrisse equos aedemque ter lustrasse. Deinde addit: Maximum vero eodem pervenisse a Veis cum palma et corona effuso Ratumenna qui ibi vicerat. Ratumena porta eadem aliis nominibus Carmentalis, Tarpeia, Scelerata et Veientana dicta. Dac. Conspectamque fictilium quadrigarum. Lege conspectumque fictilium quadrigarum. Harum quadrigarum fictilium meminit Plin. lib. XXVIII. c. 11. Idem. Quia in fornace adeo creverant. Idem narrat Plin. ibidem. In ostentis autem et somniis omnia maiora et auctiora videre laetum ac prosperum iudicant aruspices et oneirocritae. E contra triste ostentum est, si qua res solito minor et tenuior defectiorque apparet. Sic Perdiccae uni ex Temenidis quum apud regem Macedoniae ovibus pascendis operam suam locasset, panis qui eius nomine coquebatur, in furno duplo maior factus, regnum Macedoniae attulit. E contra, Praenestinae sortes extenuatae apud Liv. pro malo ostento habitae sunt, Liv. lib. XXII, 1. et lib. XXI, 62. Idem de somniis iudicium apud veteres interpretes. Membrum aliquod aut aliud quodcumque per quietem solito maius et auctius visum laeta significat: contractum et emaciatum contraria. Eodem pertinent septem opimae vaccae et septem macie defectae, quas e flumine ascendentem vidit rex Aegyptius. Vide Artemidorum et alios scriptores oneirocriticon. Salmasius in exercitt. Plin. Dac. Etrusci. Claruci. Veis consternatis. Vehis consternatis. Veienti. Vegenti. Goth.

Recipratio. Recipratores, vel ut dixere postea, recuperatores primum dicti sunt, qui inter pop. Romanum et civitates peregrinas de rebus privatis reddendis recipiendisque cognoscebant. Et inde recuperatores dicti sunt iudices qui a Praetore in privatis controversiis, quacumque de re ageretur, dari consueverant. Plaut. Bacchid. Act. II. sc. 3, (96.):

Postquam praeter recuperatores dedit.

Nunc vero ii recuperatores indices delegati dicti sunt, *Dac.* Ea plerumque fiebat post res solemniter repetitas a foetalibus. *Goth.*

Reciprocare. Verba Pacuvii sunt mendosa. *Ant. Aug.* Ex l. m. post verbum *poscere* addendum: *ut sunt antiqui; quia procaré est poscere.* *Urs.* Contaminatissima sunt ista, neque *χρῆς καὶ πρὸς* labes istae huc loco insederunt. Video enim et Paulum illas abbreviatorem in suam epitomen contulisse; monstrum hominis, qui quod non intelligebat, reliquerit: quod facile ac vulgo notum erat, id omne, tanquam inutiles ramos reciderit. Igitur videamus, an ita scripserit Festus: *Pacuvius Teucro: Rapio, reciproco — pedem cito aut ultro cito restem. Reciprocare, sursum deque gremiis subiectare, ac adfligere.* Nam sane in versu Plauti reciprocare nihil aliud quam ausque deque, gremio erecto aut depresso, gestum ita componere, ut tolleno, aut pilum Graecum videatur. Igitur illud Pacuvii *Reciproco* Festus exponit: *ultro citroque restitans pedem cito.* Fortasse continuandus versus Pacuvii: — *Rapio, reciproco, pedem cito, ut ultro cito restem.* Vide Varronem, qui citat versus Accii: *Tendens nervo Tela reciproca condita equino.* Sunt autem ex Philoctete Attii, auctore Servio in fragmentis. *Scal.* *Reprocare* inserta syllaba *ci*, *reciprocare*, ut *incitega* pro *intega*. Varr. lib. VI. de L. L. (VII. p. 358. Sp.): *Reciproca est, cum unde quid profectum, redit eo. Quod ab recipere Reciprocare fictum, aut quod poscere procare dictum.* *Dac.* Pro ultro citroque poscere; et apud Nonium (pag. 165. Merc.) pro Recipere. *Goth.*

Recellere. *Cello*, quod a Graeco *κἄλλω*, *κινῶ*, moveo; unde *recolo*, retro moveo vel moveor. Reclino. Lucret. lib. VI, (572.):

— *Inclinatur enim retroque recellit
Et recipit prolapsa suas se in pondere sedes.*

Apuleius (pag. 249. ed. Elmenh.): *Nates recellere*; eodem usus et Livius. *Excellere* autem in altum extollere. Cato: *Plerisque solet animus in rebus secundis excellere.* Subaudi *se.* A *recellere* deductum nostrum *reculer.* *Dac.*

Recinium. Omne vestimentum quadratum, inquit Festus. Hoc est: vestimentum commune viris feminisque, quod firmatur ex Servio lib. I, (286. pag. 195. ed. Dan.) Aeneid.: *Togas, inquit, etiam feminas habuisse Cycladum et recinii usus ostendit.* At in leg. XII. Tabul. *Recinium* est virilis toga, qua mulieres utebantur, in luctu scilicet, contra quam *Lyoni*, qui in luctu vestem muliebrem induebant. Verba legis XII. Tabul. haec sunt, ubi de sumtibus funerum: *SUMTUM MINUITO. TRIA SI VOLET REICINIA, ET VINCULA PURPURAE ET DECEM TIBICINES ADHIBETO, Hoc PLUS NE FACITO.* Ubi *REICINIA ET VINCULA PURPURAE* nil aliud sunt, quam *reicina praetexta clavis purpureis*, quod recte apud Festum: *Togam virilem praetextam clavo purpureo.* Ideo autem *reicina* virilia in luctu mulieres inducebant, ut ea viris mortuis, ut mos erat, iniicerent. Sic apud Virg. in Misenio (Aen. VI, 221.):

*Purpureasque super vestes, velamina nota
Iniiciunt.*

Sic itaque hic Pompeii locus sanus est. Exlitere tamen, qui eum ita legendo corrumpere: *Recinium* omne vestimentum quadratum ii qui duodecim interpretati sunt, esse dixerunt. *Ver.* (hoc est *Verrius*) *togam, qua mulieres, etc.* Vel sic: — *esse dixerunt vel virilem togam.* A *rica* autem *ricinium*; et *i* in *e*: *recinium*; non vero a *reiciendo*, ut Varro et Servius rati sunt. Vide *Rica.* *Dac.* Alii *Ricinium.* Glossis *Ricinus*, *χρίων*, Nonio (pag. 542. Merc.) *Ricinium* (quod postea Masurtium dictum esse ait) et *Ricinum.* Qui XII. interpretati sunt. Dixi ad leges XII. Tabul. *Virilem togam, qua.* Alii V, *irtogam*; alii *Vertogam* qua, ut *Ver Verrium* significet. *Praetextum.* Praetextum. *Clavo purpureo.* Fiebant etiam clavi ex purpura. L. 19. §. simili modo 5. ff. de auro, argento. *Goth.*

Reconductae. (Ad p. 229.) *Malim reconderit, refeceris.* *Ant. Aug.* Lego: *Reconduit, refecerit*; et certum est, ita esse. *Reconduit*, aut *reconduat*, ut *creduat* et *creduat.* *Scal.*

Ricae. *Ricae* et *Riculae.* Turpissimum apud Nonium (pag. 542. Merc.) in *Ricinium*. Interea adspexit virginem gestantem in capite riculam. *Us. Vel. Goth.*

Rectae. Vide *Regillae.* *Ant. Aug.* Vide *Regillis.* Phinias de Caia Caecilia: *Ea primam tectis rectam tunicam; quales omni toga puro induuntur, novaeque nuptiae.* Recta tunica describitur in Evangelio: *χρίδον ὀψόσπεος ἐν τοῖς ἀνδρῶν ἐσπάρτος δι' ὅλον.* Graeci scriptores *ὀψοσπείδιον χρίδον* vocant. *Scal.* Diminutivum *Regillae*; his indutae virgines, illis viri prius nuptiarum diem cubitum ibant omnis causae. Rectae autem, quod a stantibus et in altitudinem texantur, ut ait Festus. *Isidorus*, quod sursum versus tēkantur. Nam *sursum versus tectis* et *in altitudinem texere*, idem est; Graeci dicunt *ἄνω ὀψόσπεν.* Et haec vetus fuit texturae ratio, qua stantes texebant, et omnibus gentibus usitata praeterquam Aegyptiis qui dorsum versus

M m m m *

texebant. Herodot. lib. II. (c. 35.): ὑφαίνουσιν οἱ μὲν ἄλλοι ἄνω τὴν Κρόκην ὠθέοντες, Αἰγύπτιοι δὲ κάτω. Apud ceteras gentes cum trama vel fila infra essent, in superioribus texebatur vestimentum, et sic trama semper pectine ad superiorem partem ducebatur et trudebatur, atque id sursum versus texere vel in altitudinem vocabant. Contrario modo Aegyptii, ex superioribus, ubi erant fila, vel licia ad inferiora procedebant, ubi vestimentum vel tela, quae texebatur, inerat. Sed de arte textoria vide doctissimi Salmasii librum de re vestiaria, et eius notas ad Vopiscum. Nam ita rem omnem explicuit, ut nihil supra addi possit. *Dac. Vide Regillum. Goth.*

Remancipatum. (Ad p. 229.) Remancipare dicitur is, qui rem sibi mancipatam iterum mancipat, ita, ut prior eam redhibeat. Inde eleganter Gloss.: *Emancipat, ἀντιπαράχωρεῖ, ἀντιπαράγράφει, Remancipo, ἀποκαθιστῶ. Dac.*

Rienes. Vide *Nefrendes. Ant. Aug.* Glossae: *Rienosus, νεφριτικός. Scal.* Inde Renitosus et Rienosus. *Nefrundines.* Vide supra *Nefrundines. Goth.*

Refriva. Locus male mendosus (ut domum datantes tevirtico), cui quid substitutum non habeo. *Ant. Aug.* *Refriva faba* dicitur, ut ait Cincius, quae ad sacrificium referri solet domum ex segete, auspicii causa, quasi revocet fruges domum; data enim est et tritico ad rem divinam faciendam. Non solum, inquit, data est faba refriva suo generi, sed et reliquis frugibus, et tritico. Plinius: *Fabam utique e frugibus referre mos est auspicii causa, quae ideo Refriva appellatur.* Pliniani libri habent *refrinam* male per *n*, non per *u*. *Referivus, referitius; conditivus, conditius,* et similia. Haec autem res divina fiebat Kalendis Iuniis, unde dictae sunt Kalendae fabariae, quia hoc mense adultae fabae divinis rebus adhiberentur. Auctor Macrobius (lib. I, 12.). Eodemque die pulte fabaria, et larido Carneae deae res divina fiebat. Neque aliud intelligitur in fine horum Festi verborum, cum *puls fabata diis datur*, etc. *Scal.* *Refriva fabra. Ut ait. Via. Revocent. Revocant. Refriva. Refrivam. Quae. Quam. Goth.*

Remeare. Afranii Octonarius, ut ait Faernus noster, non patitur verbum *ludum*, ideo scribendum esse *locum*, vel tale aliquod verbum. *Ant. Aug.* Versus Afranii indiget emendatione:

Vetuit me sine mercede prosum Paccius

Remeare in ludum.

Scal. Virg. (Aen.) II, (95.):

Si patrios unquam remeassem victor ad Argos.

Commeare, ire et redire. Unde Commeatus dicitur spatium quod commeandi, id est eundi et redeundi militibus, privati negotii gerendi causa conceditur. *Dac.* Adde Remant. *Commeatus dari dicitur.* Ita commeatus accipitur in l. 2. in f. ff. ad municip. l. 1. et l. 3. §. 7.; l. 14. ff. de re militari; et l. 1. Cod. de commeatu. Possit. Quis possit. *Redireque.* Redire cum. *Goth.*

Remelignes. Versus Plauti, ni fallor, est in Casina mendose editus: *Nam quid illae nunc tam diu intus remoratur quasi ob industriam.* Afranii autem versus mendosus est. *Ant. Aug.* Vel *remelignes* et *remorae* non sunt eiusdem originis, vel legendum: *remoragines*, ut Lambino placuit. Quod si vera lectio sit *remelignes*, verum erit, quod sensit Scal., esse ab antiquo *remello*, quod est *retardo*; nam et *promello*, hoc est *procrastino*, dicebant veteres, ut suo loco dictum est. Remeligo autem et remora dicitur quodcumque remoratur, unde piscis, qui navem retardat, remeligo et remora dictus est, ut Graecis ἔχνηλις, ab ἔχειν, *retinere*, et νηὺς *navis*. Versus Plauti est e Casin. Act. IV. sc. 3, (7.):

— — — *Nam quid illae*

Tam diu intus remorantur remelignes.

Dac. Remelignes. Remeligenes. Patina. Casina. Diu intus. Divinitus. Goth.

Remurinus ager. Remurinum hunc agrum, et Remurium diversum facit a Remuria quae in summo Aventino. Sane Dionys. Halicarn. (l. c. 58. p. 73.) Remoriam quandam ponit vigesimo ab urbe stadio, ad Tiberim. Remuria iuxta Romam Stephano. Sed verisimilius est, Remurinum agrum circa Aventinum fuisse, et Remuriam, locum munitum, in summo monte. Nam cum Remus et Romulus de condenda urbe contenderent, uterque sibi locum munivit, hic in palatio, ille in Aventino. Romulus locum suum *Romam quadratam* dixit, suum Remus *Remuriam* vocavit. Vide *Roma quadrata*. Quod addit in fine Festus Remuriam *Remorum* alias fuisse vocatam, nescio cuius auctoritate ad id probandum utebantur. Addiderat forsitan Festus locum illum post Remi mortem aliquando *Remorum* dictum fuisse, quod ibi auspicia Remum remorata fuerant. *Dac.*

Remores. Ad remores aves respexisse videtur Plautus, cum scripsit: *An auspiciū aliquod remoratum est?* *Dac.* *Remores aves.* Remorae aves. *Goth.*

Rimari. Vide Nonium (p. 382. Merc.). Glossarium: *Dirimat, κατεργεῖν.* *Rimatur, ἐρευνᾷ.* *Scal.* Rima est a ῥήγμα, fissura, inde *rimari*, in rimis quaerere, proprie de suis, qui glandes rimantur de rimis terrarum. Unde et sumitur pro *pasci*. *Rimari, quaerere.* Haec ad desperationem mutila sunt in versu Ennii: — *rimantur utrique.* Et de Hispanis forsā loquebatur Ennius, qui a Catone in fugam versi latebras et specus rimabantur. Nam et continuo sequebatur apud Ennium: *Alte elata specus petrisque ingentibus tecta.* *Dac.*

Remillum. A Remo, *remillum*, repandum instar remi, qui reflexus videtur in aqua. Periere, quae infra Lucilio et Afranio Festus laudabat. Et nil iuvant Schedae. *Dac.*

Remorbescat. Iterum morbescat. Glossar.: *remorbescō, ἀναστέω.* *Dac.*

Refutare. In Festi verbis erat Pacuvii exemplum; et quod *A* in *U* verteretur, ostendebatur, cum a claudio recludere sit compositum. Sed hic *A* tollitur, non mutatur, vel non sola mutatur, sed *AU* in *U* longum vertitur. *Ant. Aug.* Citabat exemplum Pacuvii in Hermiona. Addebat, in Refutare *A* in *U* mutatum, dictum enim esse a fando; proinde ac in *cludo* *A* in *U* mutatum est. Sed ista sunt Grammatica itaque inepta. Primum obliviscitur simplex esse *Futare* supra dictum a Catone. Deinde ignorat esse deductum ab ollis, quae cum ferventes paullo plus exuberant, solent futo vase ad hoc apto inversa aqua compesci, quod dicitur futare et confutare ollam. Titinius Setina:

Coquos ahenum, quando fervit, paulla confutat trua.

De futo vase et supra diximus, et Varro meminit, et nos ad Varronem quaedam olim. *Scal.* Vide supra *Futare.* *Goth.* *Futare* nihil est, nisi frequentativum a *fundere*.

Renanciscitur. Melius *Renancitur*, ut in MSS. Pauli scriptum testatur Voss. *Renancitur* a *renancior* ut in XII. Tab. *nancitor*. Quod vide suo loco. *Dac.* *Reprehendit.* Deprehendit. *Nanciscitur.* Adde supra *Nancitor.* *Goth.*

Reor. *Reor*, inquit Festus, significat existimo, et omnia, quae ab eo declinantur, ut *rebar, ratus sum*, etc. Quorum passiva est auctoritas. Ubi, quam nos *terminationem* dicimus, Festus *auctoritatem* vocat. *Dac.*

Remulco. Non satis exponit, quid sit *remulcus*; neque enim ita dicitur a remis scaphae, sed a ῥῦμα, sive ῥυμός, *remus*, quod est *lorum*, unde et *remus* tubae *lorum* dicitur, ῥυμουλκείν, fune trahere, de scapha, quae grandiore navim fune trahit, quae navis *remulco* trahi dicitur. Isidor. lib. XIX. cap. 4.: *Remulcum, funis, qua deligata navis trahitur vice remi.* Caes. Bell. Civ. III, (40.): *Ad Oricum venit, submersamque navim remulco multisque contendens funibus reduxit.* Ita Livius non semel, et C. Valgius antiquus poeta:

Hic mea me longo succedens prora remulco

Lactantem gratis sistit in hospitibus.

ῥυμουλκείν. Latini dixerunt *remulcare*. *Dac.* *Remulco*; unde *Remulcare* Nonio (pag. 57. Merc.). Adde supra *Promulco.* *Goth.*

Rigidum. Proprie durum, quod curvari non potest, et inde pro frigido, quod quae gelu tentantur rigida sunt. Gloss.: *Rigidum, ἀκαμπές, σκληρόν, λειχρόν, στρυφνόν καὶ ψυχρόν.* Hic forte laudabat Festus aliquem, qui dixerat *rigido ferro*, ut Virgilius dixit *rigido ense*, forte et adduxerat locum Virgilii (Aen. XII, 304.): *Sic rigido latus ense ferit.* Item alterum ubi: *Tum ferri rigor*, pro *rigido ferro*. *Dac.* *Frigidum et post durum.* Idem Nonius (pag. 380. Merc.) in *Rigidum.* *Goth.*

Regifugium. VI. Kal. Mart. Regifugium fuisse ex fastis ex Ovidio lib. II. Fast. (685. seqq.) constat. Macrobius tamen lib. I. Satur. (c. 12.) refert quosdam existimasse, Iunium mensem dici, quod M. Iunius Brutus exactis regibus Carnae deae sacrum in Coelio monte fecisset. Cetera verba Festi non assequimur, praeter ea, quae Paulus notat. In Fastis autem hic dies est totus nefastus. Videntur etiam nonnulla hic ad alia verba pertinere. *Ant. Aug.* Agebatur de Regifugio, quod VI. Kal. Martias in Fastis notatum erat, usque ad illa *truria.* Mox aliud caput: *Regifugium dies Kal. Iuniis in Fastis et notari et legi debet cum NP, quod ille dies sit e nefasto fastus.* Ex quibus apparet, Festo aut Verrio displicuisse vulgatam lectionem Fastorum, quae plane non per NP, sed per N, quasi totus nefastus sit, hunc diem conciperet, et Kalendarium marmoreum ita habet per N, non per NP. *Scal.* Ait Festus, regifugium quod notatur in Fast. VI. Kal. Martias de Tarquinii fuga non esse intelligendum, sed de regis sacrorum fuga e Comitio. Alterum vero regifugium quod Kalendis Iuniis, vel ut in veteri Calendario IX. Kalend. Iun. notatur, de Tarquinii regis fuga.

Quam opinionem sequutus Macrobius, qui Tarquinii fugam ad Kalendas Iunias refert. Contra vero Ovid. lib. II. (l. c.) Fast. Tarquinii regis fugam ad VI. Kalendas Martias:

Nunc dicenda mihi regis fuga; traxit ab illa

Quintus (Sextus) ab extremo nomina mense dies.

At regis sacrorum e comitio fugam ad IX. Kal. Iunias. Vide supra: *Quando Rex comitiavit fas*. Mendose citatur hic *Tullius de Feriis* pro *Iulius de feriis*, qui citatur a Macrobio in Saturnalibus. *Dac.* Glossis *καταφωγή*. VI. Kal. Martii scilicet; id enim ita esse, testatur Ovidius. Sed tamen Macrob. Saturn. I, (12.) VI. Idus Iunii exactos reges fuisse scribit, eoque pertinet, quod paullo post adscribitur de Kal. Iuniis. *Goth.*

Regia. Τὸ βασιλειον. Urbes etiam, ubi aulae regum, dictae *regiae*. Ut Plinius et Mela oppidum Iol Iubae regiam vocant. . . . aliquo *regiae* fe. Odoratus sum, hoc fragmentum divulsum esse ex capite *regiae feriae*, cuius ultima verba male hic haeserunt. *Dac.*

Regia dicta. (Ad p. 230.) Ait Festus *Regiam* dictam, vel quod in eam populus conveniret a Pontifice convocatus, qui Pontifex *regia* erat maiestate; vel dictam *regiam* a Rege sacrificulo, qui ibi sacra faciebat. Quod et sentit Varro lib. V. (IV. p. 194. Sp.): *Dies Agonales*, inquit, *per quos rex in regia arietem immolat*, etc. *Dac.* Post *Regifugium*. *Regia* sacrorum, quod in fanum a Pontifice convocati conveniant; quod in ea sacra a Rege sunt solita usurpari. Regem autem intellige Regem sacrorum. Prima verba interpretanda sunt, ac si Festus dixisset: *Regia* sacrorum est fanum, in quod a Pontifice convocati conveniant. Ita saepe loquitur Varro. Sic supra: *Navia ex uno ligno exsculpto ut navis, quo utuntur alveo in vindemia*. Dicendum enim erat: *Navia, alveus ex uno ligno exsculpto, quo utuntur in vindemia*. Quae sequuntur, videntur dicta de *Regio Lepidi*, quod nundinae, forum, conventus agerentur in ea civitate, videri dictum a maiestate. Quod et confirmat Strabo, qui non de hoc *Regio Galliae Cisalpinae*, sed de *Regio Fretensi* loquens ita scribit (lib. VI. pag. 258.): *Πλὴν εἴτε διὰ ταύτην αἰτίαν (διὰ τὸ θάγγηλαι) τοῦνομα τῇ πόλει γέγονεν, εἴτε διὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς πόλεως, ὥς ἂν βασιλειον τῇ Ἀσίνῃ φωνῇ προσαγορευομένων τῶν Σαννιτῶν* etc. A maiestate ergo Festus *Regium Lepidi*, ut *διὰ τὴν ἐπιφάνειαν* Strabo, *Regium Samnitum*, seu *Brutiorum*. Quae supersunt, ego non intelligo, neque videntur huc pertinuisse. *Scal.*

Regiae feriae. (Ad p. 230.) Lege infra: *Sed non semper ob hanc unam causam tantum, quia homini talis maiestatis cura datur, sed etiam cum etc.* Ait Festus, *Regias ferias* dictas non solum quae fori, conventus et nundinarum, sed etiam quae fulguris vel portenti similis expiandi causa per sacerdotem aliquem, qui esset *regia maiestate*, edicebantur. Postrema verba: *aut in procurando portento simili quo regiae feriae* etc. male adhaeserunt post *regia domus*, ubi eorum vestigia. In fine tantum verbum supplendum: *Quo Regiae feriae solitae sunt fieri*. *Dac.*

Reglescit. Scribe: *Reglescit cum dixit Plautus, significat Crescit, in illo versu: Nihil superest; ve misero mihi ac reglescit dolor. unde etiam Glires, etc. Reglescit ergo pro Reglescit. Scal.* Vide *Gliscit. Inde etiam glires dicti videntur*. Fallitur Festus. *Glis* enim est a Graeco *γλειος*; addito gamma *γέλειος*; unde *gleios, gleis, glis*. Graeci *glirem* *γλειον* πῦν appellarunt quasi arboreum murum; nam in sylvis degit, et inter arbores semper oberrat, et in iisdem sedes et cubilia habet hiemis tempore cum perpetuo dormit. *Ἐλὴ Hesychiῷ οὐνδενδοῖ τόποι*. Varro apud Sosipatrum (pag. 69. Putsch.): *In mea silva glis est nullus*. Apud Martialem lib. III. ep. 58. sic interpungendam:

*Metamque lactis; Sassinat de vylva
Sannicubosus ille porrigit glires.*

Hunc *glirem* etiam *μυοζόν* Graeci vocarunt. Gloss.: *μυοζός, glis*. Hodie *voxum*, vel *ocacram* appetitant voce ex *muoxus* detorta. Salmas. in Solin. *Dac.*

Reapse. Cic. de Divinat. I. (c. 37.): *Formae, quae reapse nullae sunt, speciem autem offerunt*. *Dac.*

Regimen. (Ad p. 231.) Gloss.: *Regimen, εἰαμισπα, ἰθωνήρεον*. Usus est Lucret. Livius etiam, Phil. et alii. Versus Ennii sic legendus, ut in edit:

Primus nec bradus in regimen, bellique peritus.

Deest vox *ingerit* vel quae similia. Et de Cn. Manlio loquebatur Ennius, quia adversus Gallograecos pugnaturus ipse minime tardus bellique peritissimus se in regimen ingerit. *Dac.* *Regimen pro regimento*. Regimenti verbo utitur Aurelius Arcadius in l. unica §. 1. ff. de offic. P. Praetorio. *Goth.*

Relegati. (Ad p. 231.) Exalium tria fuisse genera. Alii interdicti, relegati alii. Alii deportati. Interdicti dicuntur, quibus interdictum est certi loci aditu commercioque. Relegati, vel qui in locum aliquem

amandantur, vel qui certo quodam loco ignominiae causa iubentur excedere, quae sensu relegati dicuntur, qui interdicti proprie sunt. Deportati vero, qui civitate sua multati vineti nervo aut compedibus in novam aliquam imponebantur; servisque publicis, ut eos in insulam transferrent, tradebantur. De hac deportatione Terent. in Phormione (V, 7, 85.):

*Nonne hoc publicitus scelus hinc deportarier
In solas terras?*

Vide Hotoman. de verbis iuris. Dac. Eorum passim in iure mentio. Goth.

Religiosus. (Ad p. 231.) Dies XXXVI. atri sunt terni singulis mensibus; postridie Kal., Nonae, Idus. De quibus alio loco Festus. Mundus vero ter in anno patet, hoc est IX. Kal. Sept. postridie Volcanalia et III. Non. Octobr. et VI. Id. Novembr. Alliensis dies postridie Idus Quinctiles. Vid. Gell. lib. V. cap. 17. Macrobr. Saturn. lib. I. (c. 16.). *Ant. Aug.* Ovid. Fast. I, (57. seqq.) ubi de Kalendis, Nonis et Idibus:

— — — *Omnibus istis
Ne fallere, dies proximus ater erit.
Omen ab euentu est; illis nam Roma diebus
Damna sub adverso tristia Marte tulit.*

Esse, Gallus Aelius. Lege: *Esse, Gallus Aelius, quod homini ibi facere non liceat, aut, si id faciat, contra Deorum, etc.* Sic infra. Vel potius excidit vox *religiosum*, quae sic supplenda: *Religiosum esse, Gallus Aelius, quod homini ita facere non liceat, aut si, etc. Adversus mystica.* Lege: *adversus auspicia*, ut in vet. eod. *Inter sacrum autem et sanc. et Rel.* *Sacrum* est, quod deo et eius cultui publice consecratum, dicatum est, uti aedes, araë, sacella et eiusmodi. Nam loca illa ubi privati sacra sua peragunt, non sunt sacra, quia publicam religionem non spectant. *Sanctum*, quod ne quis violet, capite sancitum est; nullius tamen Deorum proprium, uti sunt muri, portae, aliaque nonnulla, quibus violatis solebant consuli Pontifices. *Religiosum*, ubi quid sit, quod hominibus facere non liceat. Sed vide omnino Ald. Manut. de quæsitis per Epistolam Kb. I. Ep. 10. Nam ita fuse et perspicue hunc locum tractavit, ut nihil supra adici posse censeam. *Sed ita portione quadam.* Hoc est: etsi *sacrum, sanctum* et *Religiosum* inter se differant, ea quoddammodo eadem videri posse Gallus Aelius probat. Ut Delubra, quae sacra sunt, quia Deo consecrata. Cicero sepulcra vocat sancta Philipp. IX, (6, 14.): *Sepulcrorum sanctitas in ipso solo est, quod nulla vi moveri neque deleri potest, atque ut caetera extinguuntur, sic sepulcra fiunt sanctiora vetustate.* Et Catullus (VII, 6.): *Et Batti veteris sacrum sepulchrum.* Vide *sanctum.* Dac. *Religiosus.* Etiam officiosus erga homines. Hinc Gloss.: *Religio, εὐσέβεια, αἰδώς.* *Dies religiosi.* Qui et infames et infausti Nonio (pag. 378. seq. Merc.) in *Religio.* Quibus, nisi quod necesse est, nefas habetur facere. Vide supra *Mundus.* Vide supra Praeliare dies. *Atque ii.* Alii. In aedem bonae Deae. Vide supra *Mundus.* *Mystica.* Alii mystice, alii auspicia. *Sanctum murum.* L. 8. in f. ff. de rerum divis. *Religiosum sepulchrum.* Vide l. 6. §. 4. ff. de rerum divis. *Putant.* Putat ut. *Qui non iam.* Quoniam. *Qua.* Eo. Goth.

Repotia. Pacuvii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Pacuvii versus mendosus est. Ita emenda:

*Ab eo
Depulsum mamma paedagogandum accipit
Repotialis liber.*

Glossarium: *Reoria, ἡ τρίτη τῶν ἀγάμων ποδοστροφία. Reperidia, ἐπιποδα, ἡ μετὰ τὴν ἡμέραν ποδοστροφία. Reproca, ἐπιβδα, ἡ μετὰ τὴν ἐορτήν.* In tribus his exemplis legendum *Repotia*, et pro *ἐπιποδα, ἐπιβδα*, quo utitur Pindarus. Apud Acronem Horatii interpretem perperam excusum est *ποδοστροφία* pro *ποδοστροφία*. *Scal.* Sed in *reperidia* Scaligerum falli puto, neque enim pro eo substituendum *repotia*, sed potius legendum *repedidia*, quasi *repédatio*. Explicat enim *ποδοστροφίαν* Graecorum, qui scilicet a pedibus dixerant, quod Latini a potatione, *reposita*. Sed vide Guicium lib. XVI. observata. cap. 89. *Repotia* alii secundum, alii septimum a nuptiis diem faciunt. Tamen opinatur etiam liberis natis celebrata *repotia*; quae et Acro *παιδοστροφία* dixerit. Sed veretur, ut huc opinioni assensum dederit Ausonii. locus male acceptus et alter Horatii, et item iste Pacuvii. Sane Pacuvii verba iecum non cuius obviu continere videntur; de beato enim viro quodam dicta sunt, cui ipso repotiali die puer iam mamma depulsum et iam paedagogandus traditus sit. Notum est illud:

Τοῖς εὐνυχοῦσι καὶ τριμῆνα παῖδα.

Mérito igitur se faliores deputant, quibus postridie nuptias iam grandes pueri contingunt, quasi de coelestis lapai. Dac. *Appotialis liber.* Repotialis liber. Goth.

Repagula. Ciceronis locus relatus est in Verrina de signis, quas quarta quidem est earum, quas Cicero tantum conscripsit, non egit, sexta vero omnium Verrin. (In Verr. Act. II, IV, 48.). Vide Redivivum. *Ant. Aug.* Glossae: *Repagulum*, κόραξ. *Repagula*, καλυπτήρες. *Scal.* Quae panguntur et repanguntur. Sed quod hic ait Festus, ut ex contrario, quae oppangantur, non satis intelligo, et iuxta me intelligere quemvis alium puto. Nempe Festi verba mutila sunt et corrupta; legendum enim: quae patefaciendi gratia ita figuratur, ut ex contrarioque oppangantur et repangantur. Seras sive vectos illos intelligit, qui ab exteriori parte, inserto brachio per foramen ianuae adducebantur et reducebantur. Ex contrario, id est, deforis. Contra enim nihil aliud est quam ἀντικρύς. Ut de Africa dixit Virgil. *Italiam contra.* Ex contrario optime Graeci dicunt ἐξ ἐναντίας. *Dac.* Glossis καλυπτήρες, κόραξ. Est autem κόραξ σιδηροῦς θύρας, uncinus et repagulum; et alibi: *Repagulum*, κληθρον, μήτρα θύρας, μάνδαλον; iisdem μάνδαλος, *Pessulus.* Ita. Quia ita. *Goth.*

Repudium. Differt a divortio, quod est dissolutio matrimonii. Et repudium non modo nuptiarum diremptionem, sed et sponsaliorum renunciationem significat. *Divortium* inter virum et uxorem tantum fieri dicitur. *Repudium* etiam inter sponsores, ut auctor est Modestinus, Differentiar. 29. Sed et *divortium facere* dicimus *repudium mittere*, *renunciare*, vel *dicere*. Cato de dote: *Vir cum divortium fecit.* Terent. Phorm. (IV, 3, 72.): *Illis repudium renuntiet, hanc ducat.* Paulus ad edictum 81.: *Per calatorem misso repudio.* Tacit. Annal. III, (22.): *Post dictum repudium adhuc infensus.* *Dac.* Vide l. 101. l. 191. ff. de verborum significatione. Glossis ἀποστάσιον, περίλυσιν. *Goth.*

Repedare. Recedere. Adde Nonium (pag. 165. Merc.) in *Repedare.* *Goth.*

Repastinari. Afranii verba mendosa sunt. *Ant. Aug.* Lego: *Cum aut silvester excodicatur, aut lapis mollior frangendo, ut fiat pascuus vel pecoribus herba, vel hominibus satione.* Afranius Emancipato:

— *Repastinasse ratus sentes fugis.*

Vel:

Repastinatas crati sentes fugis.

Scal. Pastinare, a pastino, instrumento, de quo sic Columel. III. cap. 20.: *Pastinum vocant agricolae ferramentum bifurcum quo semina punguntur, unde etiam repastinatae dictae fuere vineae veteres quae refodiebantur. Haec enim propria appellatio restibilis vineti erat. Nunc antiquitatis imprudens consuetudo quidquid emoti soli vineis praeparatur, repastinatum vocat.* Gloss.: *Pastinare*, βωλοστροφῆν. *Pastinatus* βωλοστροφία. Item Gloss. Cyrill.: βωλοστροφίον pastinum, βωλοστροφία pastinatio, repastinatio, βωλοστροφητέα γῆ, *pastilenda*, βωλοστροφῶ, *occo*, *occillo*, *pastinor*, *pastino*. *Pastinum* a Graeco πήσσω, *pango*, vulgo vocamus *houe*. *Ut fiat pascui.* Lege: *ut fiat pascuus, vel pecoribus herba, vel hominibus satione.* Afranius in *repudiato*. Legit Scalig.: *Afranius in emancipato.* Turnebus lib. XIII. cap. 25.:

Repastinare sero tu senex fugis.

Ego propius, ut puto, ad veterem scripturam:

Repastinasse ratus tu senex fugis.

Dac. Adde Columel. III. cap. 18. Isidor. ult. Etymol. 14. Pallad. II. cap. 10. Hinc pastinandus fundus. l. 15. §. 1. ff. quod vi: *Pastina* instituere l. 7. in f. ff. soluto. *Pastinationes* l. 79. ff. de verborum signif. Tertulliano de cultu *repastinare divitiarum usum est repurgare*; et 2. adversus Marcionem *commissio iniuriae repastinatur*, id est *refoditur*; et in exhortatione ad Castitatem scribit, Deum in ultimò compescuisse concubitus non sine ratione *repastinationis*, *propagationis* vero in primordio. *Natura.* *Natum.* *Excodicatur.* *Exquodicatur.* *Ut fiat pascui.* Alii, ut fiant pascua. *Satione.* *Sationes.* *Goth.*

Reluere. Repignerare; hoc est dato pretio pignus recipere. Ut in illo Caecilii:

Ut aurum et vestem, quod matris fuit,

Reluat, quod viva ipsi opposivit pignori.

Legendum enim *opposivit*, non *opposuit*. Hac voce usus Cicero in oratione in Sallustium in vet. cod. (c. 7.): *Unde tu qui modo ne paternam quidem domum reluere potueris, repente tanquam somno beatus hortos pretiosisimos, villam in Tiburti C. Caesaris, reliquas possessiones paraveris?* *Dac.* *Reluere.* *Resolvere.* Adde supra Redivivum. *Ipsi.* *Ipsa.* *Goth.*

Resignare. Antiqui pro *rescribere*. *Rescribere* dicebant antiqui, sibi creditam pecuniam reddere, renumerare. Nam creditores *scribere*, sive *dictare* dicebantur cum credebant. Debitores vero, cum solvebant, *rescribere*. *Resignare* igitur pro *rescribere*, id est *reddere*. Horat. (Epist. I, 7, 84.): *Cuncta resigno.* Gloss.: *Resigno*, παράλω. *Dac.* Cato de spoliis, ne figerentur, nisi quae de hoste capta essent; sed tum, ubi indivisi

sunt, revertantur resignatis vectigalibus. Haec citabat Festus, quae nos reperimus in fragmentis Servii (p. 339. Dan.), qui est penes Danielelem nostrum. Qui etiam aliud profert ex eodem Catone, oratione in Lucium Furium: *De aqua, quod attinet ad salinatores aevarios, cui cura vectigalium, resignat. Scal. Pro subscribere.* Adde infra *Resignatum* et *Signare. Goth.*

Resultare. Saepe resilire. Sed infra in reliquiis Festi apparet, *resultare* interpretationem tantum fuisse *residiare*. Libenter igitur legerem *resillare, saepe resilire*. Ita, ut dictum fuerit *resillo* et *resilio*. Nam inter quartam et primam coniugationem magna fuit olim affinitas. Vel forte legendum *resiliare, resultare, saepe resilire*. Gloss. *Resulto, ἀναθρώσκω. Dac.*

Restibilis. Glossae: *Restibilia, ἀγρός δις τοῦ ἔτους ἡγορωμένους. Scal. Restibilis ager.* Qui quotannis seritur. Varr. lib. IV. de L. L. (V. pag. 39, Sp.): *Ager restibilis, qui restituitur ac reseritur quot-quot annis, contra, qui intermittitur, a novando novalis ager.* Videtur a restituendo eum dictum putare, cum sit a *restando*, quippe qui in alterum annum restat, hoc est resistit. *Restare* enim est durare, perseverare, resistere. Propert. (III, 6, 31.): — *Dum restat Barbarus Hector.* Quod Varro dicit *quotquot annis*, illud Festus continuo biennio, quod de duobus annis continuis intelligendum, neque enim est restibilis ager, nisi quotannis seratur. Quare restibilem agrum exponunt: *ἀγρόν δις τοῦ ἔτους ἡγορωμένον*, agrum bis per annum sementi praeparatum, quia scilicet inter utramque messem annus vertitur, ut in novali biennium integrum intercedit inter utrumque fructum. Farreum spicum vocabant sativorum omnem fructum, qui apicis continetur, ac vallo aristarum munitur, quo in genere non solum far, siligo, triticum, sed etiam hordeum. Haec omnia frumenti nomine comprehendebant. Hordeum apud veteres Romanos inter sementiva, nec satione verna, aut trimestri serebatur, ut apud nos, sed hiberna, eodem prorsus modo, quo triticum. Cavebant igitur praediorum locatores, ne qui ea conducebant, restibilem agrum farreo spico facerent, h. e. ut ne duobus annis continuis fruge aristata agrum obsererent. Ergo restibilis ager dicendus tantum, qui aristato genere duobus continuis annis conseritur. Nam restibilis non est, quum in novalem mittitur faba, quae novalis anno eodem hiberna satione acceptura est frumentum. Theophrastus notat, placere quibusdam fabae semen mandari novalibus. Quod nec ipse improbat, modo id maturius fiat, ut ne aestiva *véasīs* impediatur. Haud video tamen, quomodo biennio continuo frugibus aristatis obseri possit ager, observatis tribus illis, aut etiam pluribus rationibus de quibus supra diximus. In tenera fortasse terra id locum habuerit, cui satis est arari, dum seritur; aut si secundi anni sationem ex trimestri semine facias, ut nos consuevimus in hordeo et avena. Sane et genus frumenti fuit aristatum trimestre veteribus cognitissimum; Graeci *τρίμηνον* appellant. Hordei etiam genus in aristato genere trimestre exstitit, quale hodie omne nostras est. Sic duobus annis continuis farreo spico poterat ager restibilis fieri, quod excipiebant locatores praediorum ne fieret. Et sane id sedulo cavebant veteres agricolae, ne frumentum biennio continuo terra ingererent, sed leguminibus, aut milio et panico, aut etiam rapis restibilem agrum faciebant, si modo restibilis ager dictus est, qui diversi generis fruge seminaretur quotannis. Profecto restibilem Varro eam vocat terram, quae quotannis obsita sit, nec expressit, quo genere frugum. Salmas. in Solin.: Putabam olim verba Festi inversa esse, et eum scripsisse: *Restibilis ager dicitur, qui biennio continuo seritur; quod ne fiat farreo spico, id est aristato, solent qui praedia locant excipere.* Plano et optimo sensu. Neque enim excipiebant locatores, ne praedia quotannis sererentur, sed ne farreo spico. *Dac.* Glossis: *ἀγρός δις τοῦ ἔτους ἡγορωμένους*, cui opponitur Novalis, de quo in l. 30. §. Novalis ff. de verb. signif. Restibilis ager Columellae pinguis, eundem vervacto opponit II. c. 10. IV. c. 13. *Goth.*

Reses. Infra: *Reses, ignavus, qui residet. Attius in residi vos sumno. Afranius in Rosa: praeterea Pacuvius in armorum iudicio: Tuque te desiderare mavis residem; nos hic esse in labore. In Attii verbis deest tale quid, deditos, residi sumno deditos.* Scriptura antiqua *sumno* pro *somno*. *Scal. Gloss. Reses, καθήμενος. Resideo, καθίσταω.* De residuo Placidus in Glossis: *Residuus quasi tardus.* Item Papias: *Residuus, reliquus, fatigatus, ultimus.* Item: *Resides, otiosi, pigri, quieti. Resides proprie sunt, qui militiam detrectant agere.* Virgil. Aeneid. I, (726.):

Iam pridem resides animos, desuetaque corda.

Ubi Servius: *Resides, pigros ad amandum, inertes. Iuraverat enim (Dido) nulli se esse nupturam. Resides sane milites otiosi; ut Aeneid. VI, (813.): — Residesque movebit Tullus in arma viros. Unde contra instantes Aeneas industrios.* *Dac. Reses. Ignavus.* Eadem forma *Deses* dicitur. *Goth.*

Resecrare. Relatum carmen Plauti reperies in Aulularia. *Ant. Aug.* Haec praeclearam cognitionem de obsecrationis religione continent, sed melior pars adhaesit post *respicit ovis*, ut olim et nunc *Scal.* Et in eius locum alia quaedam intrusa, quae mox videbimus. Locus igitur integer sic resarciendus: *Cumque*

comitia essent dimittenda peracto sacrificio quasi finis impetratus esset, et quasi forent comitia perfecta, sumi tum reum iubebant sacerdotes suo more, aliisque peractis iuxta consuetudinem luci, in que sacra faciebant, reo a Calatoribus ingeniculato: atque ita inclinato vinum in caput infundebant solenni cum precatione. Inde Plautus: Resecroque mater, quod dudum obsecraueram. Dicitur etiam resecror. Non dubium, quia ita conceptus locus fuerit. Sciendum est autem, ea superstitione imbutos fuisse veteres, ut si quis obsecro dixerat, eum, quem alloquebatur, obstringere obligareque quodam sacramento et iureiurando videretur, unde liberari non posset, nisi idem qui obsecrauerat, resecraret, id est ea religione solveret. Plaut. Aulular. (IV, 7, 2. seq.):

— — — Nunc te obsecro
 Fac mentionem cum avunculo mater mea,
 Resecroque mater quod dudum obsecraueram.

Nempe obsecrauerat matrem, ut ne cum avunculo mentionem faceret de Euclionis filia. Nunc contra mutata sententia eam obsecrat, ut cum eo de eadem colloquatur. Et quia mater priori obsecratione obstricta et obligata manebat, resecratione opus erat, qua eam religione solverat. Quin etiam, si quis Deos testatus esset se aliquid facturum, is eo obligabatur, neque voto liberari poterat nisi se ipsum resecrasset. Hinc intelligendus locus Marcellini, lib. XXIV. quod vidit etiam doctiss. Petrus Pithoeus: *Exclamavit indignatus acriter Iulianus, Iovemque testatus est, nulla Marti sacra facturum, nec resecravit, celeri morte praeceptus.* Nempe Iuliano morte praevento non licuit se obsecrationis religione absolvere. Sed redeamus ad Festum. Reus in comitio populum orat, ut se periculo liberet. Iudex obsecratione motus iubet eum resecrare, quod obsecrauerat. Nam nisi resecrasset reus, quamvis ex iusta causa a populo damnatus esset, populus ipse religione obstrictus mansisset. Reus contra urget, et quod innocens sit, caussatur, tandemque, cum reus cogi non potest, ut populum resecraret, sacerdotes eum sumi iubent, atque ita per calatores, id est sacerdotum servos, ingeniculato vinum infunditur, nempe, ut optime Scaliger, ut in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligitur ex obsecratione, quapropter non aliter resecrabatur, id est sacro aut religione solvebatur magistratus, quam si piaculum contractae religionis in rei caput verteret. ut Ista quamvis etiam in schedis resecrationis caput medium findant, alio tamen pertinere certum est. Et videntur esse verba Festi de re comperendinata. Nam superiora Pauli esse epitomen quovis pretio contendam. Sed Festi verba dum alienas sedes invadunt capite suo truncata sunt, quod reiectum est post Pauli locum is con Eo igitur huc retracto corpus integrum sic fortasse restaurari possit: *Res comperendinata dicitur, ut Verrius ait, iudicium in diem perendinum iure constitutum, ita ut uno tantum interiecto die res iudicetur. Dac.*

Res comperendinata. Comperendinationem quidam exponunt conductionem, id est ab utrisque litigatoribus mutuam denuntiationem in perendinum diem. Sed potius comperendinatio a iudice fiebat. *Comperendinare* autem est, rei iudicium in secundam actionem perendie habendam diffundere, tametsi prima actione iudicium fieri potuerit, nisi id lex iuberet proferri. Et differt comperendinare ab ampliare, quod iudex iubetur comperendinare, licet ei constet de causa rei, adeo ut possit prima actione iudicare; ampliare vero non cogitur, sed ampliat pro arbitrio. Item comperendinat semel tantum. At quoties lubet, ampliare potest. Item comperendinat uno tantum interiecto die, inter primam et secundam actionem; ampliat vero intermissis quot lubet diebus. Cic. Verr. III, 26. (c. 9.): *Glaucia primum tulit ut comperendinaretur reus, antea vel iudicari primo poterat, vel amplius pronuntiari.* Quare optime comperendinationem tridui dilationem Glossae interpretantur. Comperendinatio *ῥήσιμος ὑπέσθεις*. Dicitur et comperendinatus Verr. III, 26. (c. 9.): *Adimo comperendinatum, quod habet lex molestissimum bis ut causa dicatur. Dac.* Vide Asconium in praetura urbana III. in Verrem; et Ciceronem pro Muraena 10. Gell. XXIV. §. 7. cap. 1. Hinc dies comperendini. Macrob. I. c. 16. Goth.

Rava. Festus hic et verbo *Ravim* duos versus Plauti refert, quos etiam Nonius (pag. 164. Merc.) adfert. Alter est in Aulul. (II, 5, 10.): *Ubi si quid poscamus, ad ravim poscamus prius.* Alter in Cistel-laria (apud Non. pag. 164. Merc.): *Expurgabo hercle omnia ad raucam ravim. Ant. Aug.* Ravus proprie de colore dicitur, quem nos vulgo dicimus *roux ardent*, quasi *rabidus*, *rayistellus* et *ravastellus un rousseau*. Inde ad alia quaevis quae flava essent et matura, traducta est vox *ravus*. Sic *fragmenta rava*, id est *flava*. Inde etiam *ravis* et *rava vox*, vox *rauca*, cum scilicet ob nimiam siccitatem vox *rauescit*. Quas hic laudantur e Lucilio in eius fragmentis hodie frustra quaeras. *Dac. Rava vox. Rabula.* Vide supra Rabula. Goth.

Rosea. Caesar Vopiscus eum causam apud Censores ageret, campos Roseae dixit Italiae sumen esse, in quibus perticas prius die relictas gramen operiret. Sed non nisi ad pabulum probantur. Plin. lib. XVII.

cap. 4. *Ant. Aug.* Varr. lib. I. (c. 7. fin.) de R. R.: *Caesar Vopiscus aedilitius causam cum ageret apud Censores Campos Rosae Italiae dixit esse sumen, in quo relicta pertica postridie non appareret propter herbam.* Virg. Aeneid. VII, (712):

Qui Nomentum urbem, qui Rosae rura Velini.

Ubi Servius: *Velinus locus est circa Reate iuxta agrum qui Rosulanus vocatur. Varro tamen dicit lacum hunc a quodam consule in Naran vel Naren fluvium (nam utrumque dicitur) esse diffusum. Post quod tanta est ea loca secuta fertilitas, ut etiam perticae longitudinem altitudo superaret herbarum; quin etiam, quantum per diem demptum esset, tantum per noctes crescebat. Quod Virgilius ad suam provinciam transtulit, dicens* (Georg. II, 201.):

*Et quantum longis carpent armenta diebus,
Exigua tantum gelidus ros nocte reponet.*

In verbis Festi pro *serunt* legendum *ferunt* et in epitome *feruntur* pro *seruntur*. Neque enim *aerebatur* Rosena ager, in quo nihil fere praeter prata, ut ex eodem Varrone colligi potest, lib. I. cap. 7. Quare et equis abundavit, qui Rosensi dicti sunt. *Dac.*

Rediculi. Secundo bello Punico cum Hannibal noctu ob Romam legiones duceret, tantus terror ex quibusdam terriculamentis eum invasit, ut inde re infecta pedem retulerit, quo facto fanum ibi consecratum et ab eventu *rediculum* appellatum. Deum vero, cui hoc fanum consecratum fuit, *Tutanum* appellarunt. Varr. in Satira, quam inscripserat *Hercules tuam fidem* (apud Non. pag. 47. Merc.):

*Noctu Annibalis cum fugavi exercitum
Tutanus hoc, Tutanu' Romae nuncupor
Hoc propter, omnes qui laborant, invocant.*

Dac. Dixi ad Varronem de L. L. IV. *Goth.*

Reserari. Reserari ait dici ab eo, quod emota sera a cardine patefiant fores. Inde coeptum, ut quae aperta et reclusa sint, reserata dicantur. Seras demique dicuntur fustes, qui opponuntur foribus. Pacuvius in *Pandite valvas, removete seras, Ut complectar.* Scal. Nonius (pag. 41. Merc.): *Reserare, aperire, a sera dictum, qua remota valvae patefiant.* Nam seras sunt fustes, vectes, *μολοι.* Gloss.: *Sera, μολος θύρας.* Item *reserat, ἀνοίγει χυθείας μολοῦ.* Ovid.: *Excute poste seram.* *Dac.* Adde Nonium (l. c.) in *Reserare.* *Goth.*

Remant. Totus hic locus mendosus est. *Ant. Aug.* Non est alius inquinatior locus, neque maculosior. Legendum procul dubio: *Revisant, repetant.* Ennius:

— *Destituant rivos camposque revisant.*

Revisere aliter et melius scribitur *rebitere*. Glossae: *Revisere, παρῑάμψαι.* Scal. Sic Plautus in Capt. (III, 5, 33.): *Si huc reviset.* Fulvii Ursini editio habet *Remanant, reptent*, quod magis placet, ita ut legatur: *Remanant, repetunt.* *Dac.* *Remant, repetant.* Alii *Remanant*, alii *Revant*, alii *Remeant*. Glossis: *Remeat, ἀναστρέφει, ἐπῑτρέφει.* Adde *Remeare.* *Goth.* *Rebitere* cum sit intransitivum ubicunque legitur, credibile non est, Festum voluisse *rebitant, repetunt.* Legendum: *Remetant, repetunt.* Ennius lib. I.: *Destituunt rivos camposque remetant.* Cf. Bentl. ad Horat. Serm. II, 5, 79. qui verbum *Commetare*, frequentativum a *commeari*, vindicavit. Adde Non. pag. 89. Merc. v. *Commetare.* Dicitur autem *campus remetare* cum accusativo, ut *viam commetare* apud Plautum Captiv. I, 2, 76.

Refert. Super hoc verbo magnae semper inter Grammaticos lites fuere. Omnes quidem *refert* impersonale verbum esse dixerunt, sed alii a *re* ablativo nominis *res*, et *fert*; alii, ut Verrinus, a Dativo *rei fert*, alii denique quasi *res fert*. Quo nomine omnes merite deridendi. Primum quidem verba impersonalia in Grammatica monstrum esse, quivis sanus agnoscat, nam illa *accidit* (*accidit*), *contingit*, *liquet*, *evenit*, *licet*, *pluit*, *fulminat*, *luciscit*, *miseret*, *taedet*, *pudet*, *piget*, *poenitet* etc. vel nominativum, vel verbum infinitum, vel totam orationem pro supposito semper habent, ut non ita pridem Franciscus Sanctius, homo Hispanus, in Minerva sua (III, 6.) apertissime demonstravit. Sic verbum *refert*, aut potius *refero* semper activum, et idem est, quod *importo*, *reperio*, id quod exemplis clarius patebit. Plin. lib. VII. cap. 6.: *Incessus in gravida refert.* Idem lib. XI. cap. 51.: *Multum tamen in his refert et locorum natura.* Lucret. lib. IV. (v. 981.): *usque adeo magni refert studium atque voluntas.* Plant. Pers. IV, 4. (8, 50.): *Nunc ad illud venies, quod refert tua.* Idem Trucul. II, 4. (40.): *Quod rei id te assimilare retulit.* Unde apparet, vere activum verbum esse, et errare Grammaticos, cum dicunt: *mea, tua, sua* esse ablativos foemininos, quae vere sunt accusativi. Quod et olim Donato suboluerat, qui etsi non omnino verbi naturam est assecutus, tamen con-

N n n n *

tra Grammaticos *mea, tua, sua*, accusativos esse, non ablativos indicavit ad illud Terent. Phorm. (IV, 5, 11.): *Quid tuo, malum, id refert?* ubi ille: *Et quare quomodo dicatur quid mea, quid tua? an deest ad, ut sit ad mea, ad tua?* *Dac.* Refert utrum ex praepositione compositum an ex substantivo *res*, dubium videri potest. Nam utrumque habet rationem. Quod vero ad formulas *refert mea, tua, sua* cel. attinet, in iis pronomina non esse ablativos, aut ut alii Grammatici volunt, adverbia, satis videtur manifestum. Nam licet credibile, praepositiones istas *inter, propter, post*, ab antiquis etiam ablativis adiungi potuisse, quum etiam dativis antiquis adiungerentur, ut patet ex his: *interibi, postibi, adeo*; tamen quia apud antiquissimos neutralibus formis saepe *d* finale sive paragogicum addi solebat, credibile magis est, longam illorum pronominum syllabam, quae neutra fuerint, inde ortam esse, quod omissum *d* vestigium sui relinqueret in producta syllaba. Similiter *istuc*, quum pro *istud-ce* dicitur, ultimam producit; *illaec, istaeo, haec*, quum neutra sunt pluralia, ex *istadce, illadce, hadce* orta esse videntur, sed aliud productionis signum, diphthongum, assumerunt. Sic igitur in S. C. De Baccan. *qui arvorum ead fecissent* legitur, quo eodem referendū, quod adverbium *facillamed* in eodem S. C. et *privileciad* in legg. XII. tabb. invenitur. Adverbium *facillumed* ostendit, *d* illud nihil interdum fuisse, nisi signum productionis; neutrum *privileciad* satis demonstrat, etiam neutra in *a* desinentia *d* paragogicum si non semper, at nonnunquam traxisse, idemque ipsis accidisse, quod neutris singularibus, *istud, aliud, illud, id*, evenit, quae posteriora etiam in Sanscrito sermone in *t* exeunt, ut *anjat, jat, tat, itat, etat*. Erit igitur etiam in formulis *refert, interest mea* cel. in vocabulis *interea, propterea, postea* ultima producta, propter omissam *d* litteram paragogicam, cuius omissionis signum remansit productio.

Ridiculus. Hinc deridenda loqui. In l. 4. §. 1. ff. de sedilitio. *Goth.*

Rideo. Hoc loco in antiquo libro est Sex. Pomp. Festi lib. XVIII. *Ant. Aug.* Lege: interpretatur in iis. *Scal.* *Rideo, inquit, Galba Canterio.* Legendum: *Rideo, inquit Galba, Canteri, proverbium est, quod Sinius Capito ita interpretatur: in iis qui principio, etc.* Nam proverbium fuisse *rideo Canteri* necesse est. Id sequentia suadent, probant. *Dac.* *Canterio.* Alii Cantherius, unde proverbium in porta Cantherius. *Goth.*

Retricibus. *Retrices*, rivuli extra urbem, unde aqua derivatur irrigandorum hortorum et pratorum gratia. Martinus putavit ita dictas, quod subinde retari et purgari solent. Perottas a *reterendo*. *Sunt etiam qui a tero retrices deduci putent, quo nomine Cato aquam significavit, qua horti irrigantur.* Sed potius a *ρετρίπων*, rivus. Ut idem Martinus. *Dac.*

Receptitium. Haec est Verrii opinio quam reprehendit Gell. lib. XVII. cap. 6. *Ant. Aug. M.* Cato Voconiam legem suadens, verbis hisce usus est: *Principio nobis mulier magnam dotem attulit. Tum magnam recipit, quam in viri potestate non committit. Eam pecuniam viro dat mutuam; postea ubi irata facta est, servum receptiticum sectari atque flagitari virum iubet.* Ubi pessime Verrius receptitium servum nihili, quique ob vitium redhibitum sit, interpretatus est. Receptitius enim servus est servus proprius, quem cum pecunia reliqua mulier receperat, hoc est exceperat, sibi reservaverat. *Recipere* enim excipere est. Plaut. (Trin. I, 2, 157.):

Posticulum hoc recepit quum aedes vendidit.

Plura vide apud Gell. lib. XVII. cap. 6. *Dac.* Vide Nonium (pag. 54. Merc.) in *Receptitium servum*. *Goth.*

Rogat. Rogationum communia verba erant: *velitis, iubeatis Quirites.* Quodsi respondissent; *uti rogas*, lex erat. *Dac.* *Ne lex Baebia.* De qua vide Livium lib. XL. (c. 44.). *Goth.*

Restat. *Restat pro distat* ait (nempe *Verrius. Dac.*) Ennius ponere, cum is dicat:

Impetus ast longe mediis regionibus restat.

Scal. Turnebus: *Impetus haud longe, etc.* Sed hic Verrium falli puto. Restare posuit Ennius pro *retro manere*, residuum esse. De navibus enim loquitur, quarum impetus in medio cursu fractus. *Dac.* *Restat pro distat.* Fortasse legendum *pro distat resistit*, ut apud Nonium (pag. 348. Merc.) in *Restare*. Gell. I, 22. *Ant. Ast. Goth.*

Ruri. Terentius addit *fere: Ruri fere se continebat* etc. *Ant. Aug.* Locus Terent. est e Phorm. II. sc. 3. (16.):

— — — *ruri fere*

Se continebat, ibi agrum de nostro patre

Colendum habebat.

Dac. *Ruri.* Gloss.: *Rure, κατ' ἀγρόν.* *Goth.* Seniores, non intellecta lege latini sermonis de locativo, *rure* pro *ruri* nonnunquam dixisse inveniuntur.

Religioni est quibusdam. (Ad p. 233.) Ovid. Fast. II, (201.):

Carmentis portae dextro est via proxima Iano;

Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet.

Illa fama refert Fabios exisse trecentos

Porta vacat culpa, sed tamen omen habet.

Vide *Scelerata porta*. Et in aede Iani qui est extra eam. Ad dextram fuisse sedem Iani porta Carmentali egredientibus fidem facit insignis locus Livii, lib. II. sect. 49.: *Infelici via, dextro Iano portae Carmentalis profecti* (Fabii) *ad Cremeram amnem perveniunt.* Dac.

Retiario. Retiarii gladiatores erant inermes in sola tunica, rete isculo tantum et fuscina armati, plerumque cum secutoribus, interdum etiam cum Myrmillonibus componebantur. Myrmillones toti erant in armis, Galli dicti, quod Gallica esset eorum armatura. Schol. Iuvenal. Sat. 8.: *Myrmillonicum armaturae genus Gallicum est, ipsique Myrmillones antea appellabantur, in quorum galeis piscis effigies inerat.* Myrmillones quidam dictos volunt a *Myrmidonibus*. Alii a pisce *mormulo*. A Pittaco, uno ex septem sapientibus. Sane ita Pittacum adversus Phrynonem pugnasse docet Strabo, lib. XIII. (p. 600.): *Ἰστέρον δὲ ἐκ μονομαχίας προσκαλεσαμένου τοῦ Φρυγῶνος ἀλιευτικὴν ἀναλαβὼν σκευὴν συνέδραμε, καὶ τῷ μὲν ἀμφιβλήστῳ περιέβαλε, τῇ τριάλῃ δὲ καὶ τῷ ξιφιδίῳ ἐπέτερε καὶ ἀντίλε.* Infra in verbis Festi lego: *Rete occulte allato.* Dac. *Retiario pugnanti*. De *Retiario* adde Sueton. in Claudio c. 34., et in Calig. (30.). Tertull. de spectaculis c. 10. Valerius Maximus I. Titul. de somniis Artemidorum. *Non te peto, piscem peto.* Quinctilianus loquens de mirmillone, vivum capere vult. A Pythaco. Diogenes lib. I. Goth.

Resignatum. Illa verba (*ne stipendium ei detur*), in Pauli libris exstant, non in Festi. *Ant. Aug. Resignatum aes*. Aes, quod in tabulis scriptum fuerat, ut militibus daretur in stipendium, si quando rescriberetur et expungeretur, proprie *resignatum* aes dicebatur, et milites illi, qui illud amiserant, *aere diruti* dicebantur. Vide *Dirutus aere*. Dac. *In tabulas refertur*. Eo fine in exercitu librarii caducorum. in lege ultima, ff. de iure immunit. Goth.

Rituales. Etruscorum libri, quia ab Etruscis illi ritus acciti. *Ritus* autem proprie religionem spectat, et inde dicti *rituales*, quod ibi de rebus ad sacra et religionem pertinentibus ageretur. Hanc vocem retinuit Ecclesia Romana. *Qua sanctitate sunt muri, quo iure portae*. Portae quidem sanctae ut et muri. Sed quia murorum sanctitas maior et antiquior, ideo in ritualibus libris murorum sanctitas, ius vero portarum, etc. Dac.

Rutilae canes. (Ad p. 234.) Hunc morem tangit Ovid. Fast. IV, (939.):

Est canis, Icarium dicunt, quo sidere moto

Tosta sitit tellus, praeripiturque seges.

Pro Cane sidereo canis hic imponitur aris.

Vide *Catularia porta*. Dac. *Rutilae canes non procul a rubro*. Adde *Rutilium*. Goth.

Religionis. (Ad p. 234.) Hic multa fuerunt a Festo scripta, quae divinare non potuimus. Videntur tamen omnia pertinuisse ad censores. In quibus unum est, quod tradit Plin. lib. XVII. cap. 25.: *Romae, inquit, in Capitolio in capite bis Iovis bello Persei enata palma victoriam triumphosque portendit; hac tempestatibus prostrata, eodem loco ficus enata est M. Messalae, C. Cassii Censorum lustrum. A quo tempore pudicitiam subversam Piso gravis auctor prodidit.* (In vulgatis Plin. editt. scriptum: *In Capitolio in capite bis Iovis*. Emendavit Fulv. Ursinus: *in ara Iovis*, ex libro cum vetustissimis exemplaribus collato, ubi: *in ara Iovis*. Quae emendatio hocce Festi loco mirifice comprobatur. Dac.). M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus Censores fuerunt anno post R. C. fere sexcentesimo, lustrumque fecerunt LV., ut ex Capitolinis fastis constat. *Ant. Aug. Religionis praecipuae habetur Censor*. Hic Censores nominantur continuatis quinquenniis ab anno U. C. DLXXIV. ad annum DCXXII. Prima Censura refertur M. Aemilii Lepidi et M. Fulvii Nobilioris, qui lustrum quinquagesimum condiderunt, anno DLXXIV. De his Valer. Max. lib. IV. cap. 2.: *M. Aemilius Lepidus bis Consul diutinas ac vehementes inimicitias cum M. Fulvio Nobiliore gessit, quas, ut simul Censores renunciati sunt in Campo, deposuit, existimans, non oportere eos privato odio dissidere, qui publice summa vincti essent potestate. Id iudicium animi eius et praesens aetas comprobavit, et nobis veteres annalium scriptores laudandum tradiderunt.* — *Aulus Posthumius, Q. Fulvius Censores facti*. Secunda Censura Q. Fulvii Flacci et A. Postumii Albini, qui lustrum condiderunt quinquagesimum primum anno U. C. DLXXIX. de quibus Liv. lib. XLIII. (c. 3. et 28.): *Censor Fulvius ex Iunonis Lacinae templo marmoreas tegulas cum abstulisset, quibus aedem Fortunae equestris, quam Romae fecerat, tegeret, et mente captus est, et amissis duobus*

filii in Illyrico militantibus summo animi moerore consumtus est. (Res apud Liv. paullo aliter aliisque verbis narratur.). — *T. Sempronius cum A. Rutilio.* Tertia censura T. Sempronii Gracchi et C. Claudii Pulchri, qui lustrum condiderunt quinquagesimum secundum a. U. C. DLXXXIV. De his Valer. Max. lib. VI. cap. 5.: *Diem his P. Rutilius Tribunus plebis perduellionis ad populum dixit. Quo in iudicio primae classis permittas centurias aperte Claudium damnabant.* Et Cicero lib. VI. (apud Gell. VI, 16. et ap. Non. pag. 290. Merc.) de Republ.: *Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.* Et revera damnatus fuisset Claudius, nisi Gracchus conceptis verbis iurasset, se exilii comitem collegae futurum. — *L. Aemilii Pauli et Q. Philippi.* Quarta censura L. Aemilii Pauli et Q. M. Philippi, qui lustrum condiderunt quinquagesimum tertium a. U. C. DLXXXIX. Liv. in epitome, et Plutarch. in Paulo; qui tradunt, hos censores in recensendis equitibus Romanis tres e Senatu movisse; Paulumque censura magna ex parte gesta in morbum gravem incidisse. *Religiosa item et P. Cornelii Scipionis Nasicae.* Quinta censura M. Popilii Laenatis et P. Cornelii Scipionis Nasicae, qui condiderunt lustrum quinquagesimum quartum a. U. C. DXCIV. Hic Scipio censor *primus aqua divisit horas aequas noctium ac dierum.* Plin. lib. XXXIV. (VII, 60.). Cum ait infra Festus M. Popilium postea fratrem suum consulem vidisse, miror equidem, si illud de primo consulatu fratris eius locutus est Festus. Caius enim Popilius Laenas iam ante M. Popilii Laenatis censuram consul fuerat. Nempe anno 580. Infra deest tantum numerus summae, pro qua vadatus erat Scipio; litera enim S. satis ostendit, de sestertiis ibi actum HS. *M. Valerius Messala, C. Cassius Longinus.* Hi lustrum fecerunt quinquagesimum quintum a. U. C. DXCIX. (Vid. supra ann. Ant. Aug.). — *L. Cornelii Lentuli, C. Censorini.* Septima haec censura L. Cornelii Lentuli Lupi et C. Martii Censorini, qui condiderunt lustrum quinquagesimum sextum a. U. DCVI. Valer. Max. lib. V. (VI, 9, 10.): *L. Lentulus Consularis lege Caecilia repetundarum crimine oppressus censor cum L. Censorino creatus est. P. Africani, L. Mummi.* P. Cornelius Scipio Africanus et L. Mummius Achaicus lustrum condiderunt quinquagesimum septimum, a. U. DCXI. Meminit Cicer. lib. II. (c. 64.) de Oratore, ubi scribit Claudio Asello equum a P. Scipione fuisse adeptum, eumque in aerarios relatum, sed a Lucio Mummio statim ex aerariis exemptum. Cuius quidem Mummii in agendo segnitiam notat Plutarch. in Apophthegm. *Sed Q. Fulvii Nobilioris et eius collegae T. Annii Lurci.* Hi condiderunt lustrum quinquagesimum octavum a. U. DCXVII. Quamvis Fulvii Nobilioris collegam fuisse T. Annium Lurcum nusquam reperio in veteribus monumentis, sed Q. Fabium Maximum Servilianum. *Q. Pompeii et Q. Caecili Metelli.* Quintus Pompeius Rufus et Q. Caecilius Metellus Macedonicus lustrum condiderunt quinquagesimum nonum, a. U. DCXXII., tunc primum uterque ex plebe facti censores. Q. Metellus censuit, ut omnes cogerentur ducere uxores liberorum creandorum causa. Eius orationem Augustus Caesar, quum de maritandis ordinibus ageret, velut in haec tempora scriptam, in senatu recitavit. Eundem Metellum C. Atinius Labeo, Tribunus plebis, quia in Senatu legendo ab eo praeteritus fuerat, de saxo deiici iussit; quod ne fieret caeteri tribuni plebis auxilio fuerunt. *Dac. Religiosis praecipue.* In Capitolio. *Goth.*

Redinunt. Scripsisse Festum puto: *Redinunt significat redeunt; Ennius in annalibus . . . redinunt in patriam. Idem etiam prodinunt pro prodeunt; ferinunt, feriunt.* Vide supra in *Prodinunt.* *Dac. Redinunt. Redeunt.* Sic supra *Nequinunt* pro *nequeunt*; *solinunt* pro *solent*. *Goth.*

Regium. Existimo quaedam pertinere ad regiam Numae Pompili; quaedam ad alia verba. *Ant. Aug. Regium est, quod aut est, aut fuit regis; ut servus regius, et leges regiae, quales sunt Numae Pompilii, et regium facinus, dignum rege. Scal.*

Regale. . . . gnum rege. Lego: Regale ait Verrius dignum rege. Nihil amplius deest. Dac.

Romanos. (Ad p. 235.) *In lib. XI.* Haec ita paene olim ad verbum Scaliger. Prior versus Ennii paulo aliter in voce *sos.* *Contendunt Graecos, Graios memorare solent sos.* Et *Graios*, non *Graii* sententia ipsa postulante legendum esse, nemo dubitare debet. De Ennio qui Graecus fuit, vide in *solitaurilia.* *Dac. Post Regium. Romanos Graecos appellat Ennius: Contendunt Graecos: Graios memorare solent sos. Quod graeco lingua longos per temporis tractus Hos pavi. — Non Romanos Graece loqui ait, cum Remulus urbis conditor Latine locutus sit; sed quod olim lingua Graeciae gentis eadem fuit cum Latina, parum declinatione mutata.* Puto satis fideliter verba Festi reddidisse, modo secundo versui Ennii verborum constet fides; nam de sententia non ita laborandum, cum ea ex primo versu dependeat, quem primum versum retulimus ex voce *sos*; ubi integer plane ita, uti expressimus, habetur; et ex eius collatione *Graios*, non *Graii*, tum etiam sententia ipsa ita postulante legendum esse, nemo dubitare debet. Quodsi ita est, ut certe videtur esse, manifesto Festus seu Verrius non capit mentem Ennii. Nam Ennius gloriatur se pavisse Romanos Graeca lingua; unde Graecos et Graios omnes iam eos vocabant. Certissimum enim, Ennium cum Livio primum omnium Graecas literas docuisse Romanos. Suetonius (De illustr. Gramm. I.): *Antiquissimi doctores quidem et poetas*

et oratores semigræci erant. *Lidjūm et Baniūm dico, quos utraque lingua domi forisque decessisse adnotum; etsi nihil amplius quam Graece interpretabantur.* Ex his Suetonii verbis potes colligere, quare gloriatur se pavisse eos Graeca lingua; quod quam eleganter dictum sit, nemo ignorat, qui scit a veteribus id genus loquendi solitum usurpari; ut: *εστλασεν ημᾶς λόγους.* Et Cic. (Tuscul. V, 23, 66.): *Literae, qui est suavissimus pastus animorum.* Merito ait Romanos ab omnibus certatim Graecos et Graecos vocari; cum Cato hoc videns in senatu exclamaverit, se non posse pati Graecanicam urbem. Vides igitur ex sole primo Ennii versu imperite interpretatum esse a Verrio Ennii sensum, ut iam diximus; quanquam verum est, quod ait in fine, eandem pene cum veteri Graeca veterem Latinam linguam fuisse. Nam et easdem pene veterum Latinorum cum Ionum literis fuisse, testatur Plinius lib. VII. (c. 37.). Quin et linguam Romanorum Graecam fuisse auctor Varro et Dionysius extremo libro primo; et inscriptio illa Delphica, quam producit Plinius, est fere Latinis characteribus scripta: *ΝΑΥΙΚΡΑΤΕΣ. ΤΙCΑΜΕΝΟΝ. ΑΘΕΝΑΙΟC. ΚΟΡΑΙ. ΚΑΛ ΑΘΕΝΑΙ. ΑΝΕΘΕ-ΚΕΝ.* Et in veteribus tetradrachmis *ΑΘΕΙ* pro *Αθήναι*. *Scal.*

Rigido. (Ad p. 235.) Multa interpretem desiderant. Vide *Surum*. Ennii versus refertur a Macrobio (lib. VI. c. 3.): *Fert sese campi per caerula lactaque prata. Ant. Aug.* Quae hic tractabantur, non pertinebant ad censem literae R. Quasi videntur aliena hoc loco esse. Nam quid *caerula prata*, quid *Parus insula*, quid denique *surus* habent cognatum aut simile inter se? *Scal.* Verum est, quod ait Festus, caerulum esse a maris nomine; veteribus enim seu mare interius sive Oceanus *caerulum* nav' *ἐξοχήν* vocabatur. In hoc versu: *Rigido tum caerula surus* suspicatus fuisse videtur Festus aliquid latere quod suum esse fateatur Priapus. Tertius versus sic legendus:

Inde Parum per caerula navibus ambullabant.

Ultimum sic Festus in voce *surum*:

— — — *Unus*

Surus surum ferre tamen defendere possunt.

Dac. *Rigido locatus.* *Iocatus.* *Caerula prata.* *Campi caerula prata*, ita Macrobius. *Usurum.* *Surum.* *Surus.* Vide infra *Surum*. *Possunt.* *Possent.* *Rustes.* *Fustes.* *Goth.*

Reque capse. Verbum saepe bis est scriptum, mendosum autem esse arbitror *epem.* *Ant. Aug.* Quibus de hominibus cum ego saepe atque in multis locis opera, factis, consiliis, reque capse bene meritis *siem.* *Scal.* Adde *Respsse.* *Saepe deesse debet.* *Spem.* *Siem.* *Goth.*

Respublicas. (Ad p. 236.) Et Cicero de Divinat. II. sect. 2.: *Id enim ipsum a Platone Philosophia-que didiceram, naturales esse quasdam conversiones rerum publicarum, ut ea tum a principibus tenerentur, tum a populis, aliquando a singulis.* Legendum infra: *C. Graecus in ea quam conscripsit de lege Penni de peregrinis.* Is erat M. Iunius Pennus, de quo Cicero in Bruto (c. 28.): *C. Gracchum tuus gentilis, Brute, M. Pennus facile agitavit in tribunatu paulum aetate antecedens.* Pennus a. U. DCXXXVII. Tribunus plebis legem tulit, qua peregrinos urbibus uti prohibuit. Cic. de Offic. lib. III. (cap. 11.): *Male etiam qui peregrinos urbibus uti prohibuit eosque exterminavit, ut Pennus apud patres nostros, Papius nuper.* *Dac.* *Respublicas multarum civitatum pluraliter dixit C. Graecus.* Id est: verbum *Respublicas* usurpavit pro multis civitatibus. *Ennii.* *Penni.* *Goth.*

Recto fronte. (Ad p. 236.) Ennii versus a Nonio (pag. 378. Merc.) referuntur sic lib. I.: *Inde tuetur ibi lupus femina conspicit amnis.* Et lib. V. (pag. 226. Merc.): *Nomine Pyrrhus, uti memorant, a stirpe supremo.* Et incerto libro (pag. 215. Merc.): *Ilia dia nepos, quas acrumnas retulisti.* Item (pag. 214. Merc.): *Ni metus ulla tenet teneri virtute quiescunt.* Et alibi (cf. Festus supra in v. *Metus*): *Vivam, an moriar, nulla in me est metus.* Quintil. lib. I. cap. 10.: *Quanquam Varro in eo libro, quo initia Romanae urbis enarrat, lupum feminam dicit, Ennium, Pictoremque Fabium secutus.* Vide ante *Stirpidium*, et *Specus*, et *Spicum*, et *Metus.* *Ant. Aug.* Genera nominum pleraque erant ambigua et duplicia. Sic veteribus utroque genere enuntiabantur *Deus*, *frons*, *metus*, *agnus*, *lupus*, *porcus*, *amnis*, *alvus*, etc. *A stirpe supremo.* Vide *Stirpe*. *Lupus foeta.* Lege ut alii *lupus femina* (Non. l. c.):

Endotuctur ibi lupus femina.

Nulla metus. Vide in *metus.* *Dac.* *Ilia dia nepos.* Id est in feminino nepos. Vide Nonium (pag. 215. Merc.) in *Nepos*. *Lupus foeta.* Vide supra *Masculino*. Alii legant *lupus femina*. Nam ita Nonius. Adde I. Quintil. (l. c.). *Hic ovis.* Vide supra *Ovis*. *Hic agnus.* Vide supra *Agnus.* *Goth.*

Recipie. L. m. *Recipiam.* *Fulv. Urs.* Lege *Recipiam*, ut supra *Attingam*, ubi idem error erat. *Scal.*

Redemptitavere. A redimo, redempto, unde redemptio. Quo etiam usus est Plaut.: — *Redemptitavere ad unum captos.* *Dac.* *Malefacta.* *Efacta.* *Goth.*

Repulsior. *Nec.* Alii *haec.* Alii *Ec.* *Goth.*

Ratissima. Hoc est certissima, a ratus, certus, firmus, unde ratio, quod certa sit. *Dac.*

Regillis. (Ad p. 236.) Vide *Rectae.* *Ant. Aug.* *Regillis tunicis albis et reticulis luteis utrisque rectis textis susum versum*, etc. Reticula, fasciae capitales. *Susum* pro *Sursum.* *Dac.* Regillam vestem diminutive a regia dictam scribit Nonius (p. 539. Merc.). *Actis.* *Erectis.* *Virginis.* *Virgines.* *Ominis caussa.* Vide supra *Rectae.* *Goth.*

Rapi simulatur. Inde Catull. de Hymenaeo (LXI, 2.):

Qui rapis teneram ad virum virginem.

Item (ibid. 56.):

*Tu vero iuveni in manus
Floridam ipse puellulam
Matris e gremio suae
Dedis.*

Dac. *Trahitur.* *Traditur.* *Goth.*

Rapi solet fax. Aliam causam reddit Servius, qui adhuc latet in Bibliotheca Danielis nostri (pag. 44. ed. Dan.): *FACES.* Servius: *Quae*, inquit, *solent praecire nubentes puellae, corneae sane faces, quae quasi diutissime luceant, quas rapiunt tanquam vitae praesidia.* Namque his qui sunt potiti, diutius feruntur vixisse. *Scal.* Vide *facem.* Quod ait Festus ea face combusta, si vir eam comburendam curaret, uxoris mortem significari, vel viri etiam, si eam uxor sub lecto viri ea nocte poneret, illud utique ab historia Meleagri sumtum videtur, cuius vita e fatali quodam torre pendebat, ita, ut tamdiu viveret ille, quamdiu torris incombustus servaretur. Sed eo in ignem coniecto sic et ipse pariter ureretur et evanesceret. Vide Ovid. *Metamorph.* lib. VIII. fab. 4. in fine (v. 512.). *Dac.* Vide supra *Facem.* *Patrimi.* *Utrisque.* *Utriusque.* *Alterius.* *Alterutrus.* *Goth.*

Ritus. Vide *mos.* Quae sequuntur, plane deplorata sunt, neque ad idem caput pertinere videntur. *Dac.* *In sacrificiis.* Facit Nonius (pag. 494. Merc.) in *Ritu.* *Goth.*

Religiosi. Macrobius lib. III. (c. 3.): *Secundum Pompeium Festum religiosi sunt, qui facienda et vitanda discernunt.* *Scal.* Hic opponuntur superstitiosis, ut et alibi religio et superstitio, l. 2. ff. de iustitia et iure. l. 1. §. 1. ff. de collegiis. l. 30. ff. de poenis. Est exemplum superstitutionis, quae et simplicitas in l. 14. §. 5. ff. de religiosis. Adde Nonium (pag. 378. et 431. Merc.) in *Religio.* *Goth.*

Renovativum. (Ad p. 236.) Vide *Adiestata.* *Scal.* Renovativa fulgura eadem quae *adiestata.* Sed non satis intelligo, quid ista significant: *cum ex aliquo fulgure functio fieri coepit.* An voluit Festus, cum quod prius fulgur amiserat, illud agere inceperant, etc. Quasi vero et non ante inceptam rem renovativa illa secunda fulmina dicerentur. Lego: *Cum ex aliquo fulgure significatio fieri coepit.* Nunc omnia plana. Renovativum fulgur secundum fulgur idem significans quod prius significaverat. Nempe scriptum fuerat per compendium *Snfaio.* Et inde natum *functio.* *Dac.*

Referri. (Ad p. 236.) Livius hoc dicit: *praeferre diem (anticiper le jour.* *Dac.);* oppositum *pro* *Prodicere diem.* *Scal.* Lex 34. de receptis: *Arbiter ita sumtus, ut diem proferre possit, tamen referre non potest.* Infra censores nominantur L. Julius, et P. Licinius, nempe L. Julius Caesar et P. Licinius Crassus, quos censores fuisse a. U. 664. fidem faciunt tabulae Cap. *Dac.*

Regalia exta. Quaecunque enim luculenta et laeta essent, *regalia* dicebant. *Dac.* *Potentibus.* *Potentibus.* *Goth.*

Respicere. (Ad p. 236.) *Spicere* et *respicere* propria Augurum verba sunt. Vide in *spectio.* *Respici* autem avis dicebatur, cum eodem revertebatur, unde eam augur spexerat. *Dac.* *Respicere autem est.* *Avem* est. *Goth.*

Religiosum. (Ad p. 236.) *Non utique sacrum est, ut sepulcra, quod ea non sacra, sed religiosa sunt.* Sic Festi verba sarciri possunt. *Ant. Aug.* *Religiosum ac sacrum est.* Ut templa omnia, quae sacra sunt, quia Deo consecrata. Religiosa vero, quia plena maiestatis, atque quod ibi sit aliquid quod homini facere non liceat. Sic *religiosa delubra* dixit Cicero. Differentias inter sacrum, sanctum et religiosum vide infra. *At quod per se religiosum.* Optime: sepulcra enim non consecratione et verbis solennibus, sed illatione mortuorum religiosa efficiebantur. Unde neque arari ea neque coli ius fuisse, docet Cicero de Legg. lib. II.

(c. 22.): *Priusquam in os iniecta gleba est, locus ille, ubi crematum est corpus, nihil habet religionis, iniecta gleba; tum et ille humatus est et sepulcrum vocatur, ac tunc denique multa religiosa iura complectitur. Dac. Ad. At. Goth.*

Reus. (Ad p. 237.) Sed exemplo adiuvat interpretationem Numa in secunda tabula, secunda lege, in qua scriptum:

SEI. QUID. HORUM. FUAT. UNUM. IUDICEI. ARBITROVE. REOVE. DIES. DIFFUNSUS. ESTO.

Nunc uterque actor reusque in iudicium evocatur, itemque accusator de via citur more vetere, et consuetudine antiqua. *Scal.* *Reus nunc dicitur, qui causam dicit.* Reus nunc dicitur is, qui rem promisit ac debet, hoc est, unde quid iudicio petitur, inde reus stipulando et stipulandi dicitur, qui stipulatus est. Reus promittendo et promittendi, qui promisit. Reus debendi, qui debet, etc. *Reus, qui est cum altero l. con.* Hoc est omnia litigator. *Cic. de Orat. II.: Reos appello, non eos modo, qui arguuntur, sed omnes, quorum de re disceptatur. Sic enim olim loquebantur. Quippe suo nomine, etc. Legerem: Quippe suo, nomine ab altero quod stipulatus est. — Sed exemplo adiuvat. Verba legis: si quid horum ad exceptiones, quae reo vel iudici dabantur, pertinent, ut est morbus santicus, funus familiare, etc. Si iudex, vel alter uter ex litigatoribus morbo santonico impediabatur, lex iubebat, diem iudicii esse diffisum, hoc est prolatum, et in diem alterum reiectum. Dac. Reus cum pro. Reus cum pro utroque litigatore poni, ut in eo, qui in aliquem agit, tum pro eo, qui dicit pro se, auctor . . . reliqua non potui expiscari. Et supra iam dixerat Reum tam pro eo, qui convenit, quam pro eo, qui convenitur, a veteribus usurpatum. Scal. Reus cum pro utroque. Ita Schedae. Sed iis puto quoddam desiderari, neque mihi sensus videtur integer. Scriptum forsitan fuerat: *Reus c. p. u. p. recte ait Sinnius in eo quem de reo inscribit. Et cum dicit pro se, etc. Ista: et cum dicit, etc. verba sunt Sinnii: Nihil aliud video, et hanc meam coniecturam mordicus obtinebo, donec aliquis probabilius quid in medium proferat. Dac. Reus.* Id verbum passim in iure, et specialiter Titul. de duobus reis. *Reus stipulando.* Qui et reus stipulandi in l. 1. ff. de duobus reis. *Quid horum.* Quid horum fuit vitium iudici arbitrove reove dies distensus, vel diffusus esto; vel diffusus est. Vide l. 2. §. 3. ff. si quis cautionibus. *Actor reusque.* Actorum reique. *Me. Reus. Goth.**

Roscii. Referebatur a Festo locus Cicéronis de Orat. lib. I. cap. 28.: *Itaque hoo iamdiu est consecutus, ut in quo quisque artificio excelleret, is in suo genere Roscius diceretur.* Quae sequuntur fragmenta versuum, videntur pertinere ad Rustica vinalia. *Ant. Aug.* Infra: *Roscii appellari solent in arte aliqua perfecti, quod Roscius Comoedus in arte sua perfectus fuerit, adeo, ut nihil ei deesset ad perfectionem; ut lib. I. (27.) de Oratore ait Cicero.* Deinde aliud caput: *Rustica vinalia mense Augusto Veneri dicata sunt, quod eodem illo die aedes ei consecrata sit. Iumenta quoque, olitores, et omnes horti in eius tutela sunt.* De iumentis autem mentionem fecit, quia iumenta coronata eo die ab opere cessabant; quanquam non eo die, sed altero ab illo, hoc est Consualibus cessare solita ait Plutarchus in Quaestionibus. *Scal.* *Roscii vulgo appellari solent.* Hunc locum ita suppleverat olim Scaliger. Locus Cicéronis, quem Festus intelligit (de Orat. I, 28, 130.): *Itaque et ad hanc similitudinem huius histrionis oratoriam laudem dirigamus, videtisne, quam nihil ab eo, nisi perfecte, nihil nisi cum summa venustate fiat? Nihil nisi ita, ut deceat, et uti omnes moveat atque delectet? Dac.*

Rustica vinalia. (Ad p. 237.) Vide supra *Rustica vinalia.*

Raucos. Raucos appellatos esse ait ab ariditate, vel a similitudine spicarum aristae. In spiciis enim frumenta rava appellari docet. Glossarium: *Ravus, ραυρός.* Vult fructum quemvis maturum Ravum vocari; Festus tantum frumenta in spiciis. *Scal.* *Raucus a ravus c addito, ut a parum parvus. Dac.*

Rica. Ex verbis Festi satis apparet, ne inter veteres quidem satis convenisse, quid esset rica. Vel dicendum est vestimentum quadratum, quo Flaminicae pro palliolo mitrave utebantur, quod ego interpretor flameum; et vestitum ex lana alba, quem ego tutulum accipio, togam etiam et cingulum capitis, ricam fuisse vocatam. Sane ricam vestimentum quadratum sive flameum, sive capitis tegumentum fuisse, indicio est; quod eo Flaminicae pro palliolo mitrave utebantur, quae assidue flameo erant amictae, ut supra in flameo. Et illud Turpili in hetaira: *Interea asperxit virginem in capite gestantem riculam indutam ostrinam.* Et illud Germanici Caesaris: — *Et ore Velato-tristique genas abscondita rica.* Item illud Varronis lib. IV. de L. L. (p. 133. Sp.): *Rica a ritu, quod Romani ritu sacrificium foeminae cum faciunt, capita velant.* Praeterea et illud Gellii de Euclide Socratico qui sub noctem, cum advesperasceret, tunica longa muliebri indutus et pallio versicolore amictus et caput rica velatus e domo sua Megaris Athenas ad Socratem commeabat. Unde Nonius (pag. 539.

GRAMMAT. LAT. II.

O o o o

Mero.) *ricam* interpretatur *sudarium*, quod est capitis tegumentum, ut in sacris literis accipiunt interpretes, Gallici etiam, qui *sudarium* exponunt *couvercheff*. Inde etiam tutulus facile vocari potuit *rica*. Erat enim tutulus Flaminiarum et Flaminum capitis ornamentum. Vide *Tutulus*. Togae praeterea genus quoddam *ricam* fuisse in *recinio* supra probavimus. Ricam denique pro cingulo capitis, hoc est fascia capitali usurpatam ostendunt ista Gellii (X, 15, 28.): *Et quod in rica surculum de arbore felici habet*. Ubi etiam, si sedulo locum inspicias, *rica* nihil aliud est, quam *tutulus*, fascia capitalis in altitudinem exstructa in cuius apice erat surculus. Quare tota haec de rica et ricinia disputatio duobus tantum capitibus nixa est. Prius est, ricam togae quadratae genus fuisse; alterum, cingulum sive quodvis aliud capitis tegumentum. Nunc lectoribus haud ingratum fore arbitror si disquiram, et cur rica ita accepta et unde dicta sit. De etymo quidem doctissimo Vossio assentior qui putat, *ricam* esse a *ῥέκος*, *cingulum*. Hesych.: *ῥέκος*, *ζώνη*, *θώρακ*. Idque multo probabilius, quam quod Varro, cui *rica* a *ritu*, vel Servius, cui *rica* quasi *reica* a reiciendo. Primum igitur vincula, lora, fasciae capitales et *κεφαλόδεσμοι* quilibet ricae sunt dictae, et deinde ob similitudinem, pilei, sudaria, diademata, mitrae, et quaevis alia *κηδέμνα* capitis tegumenta. Quae omnia quia *pilea* et *pileola* dicebantur, inde factum est, ut postea toga quadrata etiam *rica* dicta sit, nam pallium tegumentum quadratum capitis et togam quadratam significat; inde et *recinati* mimi qui et *palliatii* dicti sunt, ut supra notatum. Idem *recinium* quod *rica*, nempe toga quadrata, ut supra ostensum est, et capitis operimentum, sive cingulum, quod et aliter dicitur *Mafurtium*. Nonius (pag. 542.): *Ricinium, quod nunc mafurtium dicitur, palliolum femineum breve*. Nam ibi palliolum de operimento capitis intelligendum est, ut in verbis Festi, quo Flaminiarum pro pallioli utebantur. Sic *κηδέμνον*, quod est *rica*, *ricinium*, Eustathius interpretatur *μαφόριον*, et Latini *maforium*. Isidorus appellat *maforte* et *mavortem*; Servius *mavorte*. *Maforium* autem ut et *μαφόριον* de fascia, vitta sive taenia, capitulo et sudario sive capitis tegumento dictum est. *Dac*. Ea postea sudarium dicta; vide Nonium (pag. 539. Merc.) in *Rica*. Quo *Flaminiarum*. Vide Varr. IV. de L. L. (l. c.). *Patrimae et matrimae*. Vide supra *Patrimi* et *Matrimi*. *Goth*.

Respici avis. Hic solus versus pertinet ad epitomam; neque aliud quidquam amplius praeter quam quod in Epitome continetur, a Festo tractatum fuisse puto. Reliqua quae sequuntur tantum abest ut huc referenda sint, ut potius importune a suo loco divulsa fuerint. Coniungenda enim sunt cum iis, quae de verbo *Resecrare* supra posuit, statim post lineam: *cumque comitia*, etc. ita: *Resecrare, resolvere religione utque cum reus populum comitiis oraverat per Deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecrare*. *Rursus idem, uti se liberarent, insistebat; et quod insons innocensque esset causabatur, ne in carcerem esset eundem*. *Iterum, ne in se innocentem animadverti statuerent, deprecabatur; cumque comitia essent dimittenda, peracto sacrificio, quasi finis impetratus esset, post comitia perfecta sumi iuebant eum sacerdotes suo more alisq. . . et secundum consuetudinem luci, in quo sacra facerent, a calatoribus ingenuculato statuebatur et vinum in caput infundebatur eius cum imprecatione*. Omnino vere, ni fallor, arbitramur haec male divulsa fuisse ac distracta, quae sententia ipsa et mos consecrationis reorum hactenus ignoratus tam belle inter se coniungit. Pro illis corruptis *alisq.* non obscurum est legendum a *lictoribus*, quos postea vocat calatores. Ii, ut alibi dicitur, sunt sacerdotum ac sacrorum collegiorum servi. Cum in rei caput vinum infundebatur, apparet, id fieri solitum, ut in eum omnis religio contracta verteret. Religio enim contracta intelligitur ex obsecratione, quapropter non aliter *resecrabatur*, id est sacro aut religione solvebatur magistratus, quam si piaculum contractae religionis in rei caput verteret. *Scal.* Post: *Respici avis tunc dicitur, cum . . spatium aliquod relinquendum fuerat, nempe ad ea quae desunt, capienda: cum eo redit, unde eam augur spexerat*. Reliqua omnia pertinent ad *resecrationis* ritum ut vidimus in *resecrare*. *Dac*. Adde supra *Auspicium*. Hinc *spectio* Varroni de L. L. V. (VI. pag. 258. seq. Sp.); verbum *Augurale*. *Goth*.

Remisso exercitu. Ut confidentis hominis esset praestare omnia, quae desiderantur hic, verba repraesentari posse; sic morosi et anxii omnia tanquam sint in numero, exigere. Hic aequum iudicem postulo, ut in id tantum, quod facere possum, me condemnet, hoc est quantum ex sententia indagari poterit, non quantum verborum ipsorum ratio postulare videtur. Propemodum auguror quid Festus velit, idque non eius integritas, sed partim eius, partim meis verbis, si potero, declarabo ita: *Remisso exercitu simul et Augur, quo Consul usus est in auspiciando, abire iubetur, quod tunc eo abeunte certum est, exercitum esse remissum; ut cum opus sit, tunc si velit, abire possit*. Nam Consules aut Censores non in perpetuum ipsis auguribus utuntur, ut ait . . . sed in auspicio, quos postea dimittunt. A quo ex lege *securae habitae* sunt prius, cum et priore esse ait *Antistius Labeo*. eadem quoque lege significari priorem esse in auspiciando dicitur, ut ait idem in libro de officio auguris. Potest autem aut id in consilio facere, aut si quo alio volet loco pullis pulcem obiciens solistimum facit auspi-

cium; aut etiam, si velit, intra pomerium: sin autem, in templo consistit. Primum quod hic dicitur, augures adesse Consuli exercitum imperanti, et comitia centuriata habenti, plane id confirmatur his Varronis verbis ex quinto de sermone Latino (VI. p. 273. Sp.): *Hoc nuno aliter fit atque olim. Quod Augur consuli adest tum, cum exercitus imperatur ac praet, quod eum oporteat dicere. Consul Auguri imperare solet, ut inlicitum vocet, non accenso aut praeconi. Id inceptum credo, cum abesset accensus, et nihil intererat, cui imperaret. et dicis causa fiebant quaedam neque item facta, neque item dicta semper.* Et in lib. III. (c. 2.) de re rustica: *Ibi Appium Claudium Augurem sedentem invenimus in subsellis, ut Consuli, si quid usus poposcisset, esset praesto.* Porro ita magistratus Auguri denunciabant: *Q. FABI TE VOLO MIHI IN AUSPICIO ESSE.* Augur respondebat: *VOLO.* Consul autem, ut ait, auspicabatur aut intra pomerium, aut in templo consistens; in quibus locis semper ei auspicanti praeibat Augur, ut notum est ex verbis, quae paulo ante ex quinto de sermone Latino retuli. Idem ait, non dubitari priorem esse Consulem, qui prior fasces habeat, hoc est, qui ea lege prior factus sit consul, ut supra locutus est in verbo *parare*; quod reponendum est post Pappi. Eandem autem legem interpretatione ad auspicia quoque trahebant; uti scilicet cuius priores essent fasces, eiusdem prioris essent et auspicia. Ex istis et ex aliis quam plurimis passim possumus advertere, quam aequi boni beneficium Pauli interpretari debeamus, qui maximam a posteritate gratiam se initurum speravit, si de bono autore male promereret, quem meliore sui parte mutilaverit, ita ut cum ex Atlante nanum se facere posse contendit, ex homine integro mancum et mutilum nobis proponat. *Scal.*

Repertum. Lege ut in Epitome: *quasi repartum*; *reperio* enim est a *re*, id est rursum et *pario*. *Dac.*

Rictus. Pessime Festus *rictus*, *rix*, *ricosus*, *ringi* ducit a *rumpendo*, sive potius a *regendo*. *Rictus* enim est a *ringo*; *ringo* autem a Graeco *ῥίγας*, *nares*, quia irascentes solent eas corrugare. Nisi apud Festum pro *regendo* rescribendum sit *rigendo*, ut *ringo* sit a *rigeo* addito *n* et coniugatione mutata. Neque id prorsus ratione caret, cum a nimio fere frigore soleamus *ringere*. Unde et apud Varronem de R. R. lib. I. c. 45., ubi de segetibus: *supra terram, inquit, aere frigidior ringuntur.* Sic enim legendum est, non *tinguntur*, ut quidam libb. editt. vel *restinguuntur*, ut legebat Scaliger. Sic idem Varro a *rigendo* fecit *rixari* pro *ringi*, cap. 47. eiusdem libri: *prius enim aridae faciae rixantur, ac celerius rumpuntur. Rixantur*, id est *deducuntur*, *ringuntur*, neque enim ibi *rixari* est a *rix*, quod huc usque interpretes fefellit. *Rixa* autem et *ricosus* non a *rumpendo* vel *rigendo*, sed a Graeco *ῥίξω*, *ῥίγας*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 455. Merc.) in *Rictum* et *Rictus*. *Rixae.* Vide l. 4. ff. de vi bonorum; l. ult. ff. de sicariis. L. 52. §. 1. ff. ad l. Aquil. Glossa: *Rixa*, *μάχη*. *Rixosae.* *Rixosae.* *Ringitur.* Glossa: *ῥίγας*, *ῥίγας*. Adde Nonium (pag. 165. Merc.) in *Ringitur*. Iisdem *Rictum*, *Mensura oris.* *Goth.*

A D L I B R U M XVII.

Sesopia. (Ad p. 237.) *Sopia* vel *sesopia* pro sedilibus vox, ni fallor inaudita. *Solia* potius scriberem. Plaut. in Trucul. (II, 8, 5.) *esopitius*, nisi mendum sit. *Ant. Aug.* *Esopia* vulgo dici ait sedilia, quae in Seliari et Augurali carmine *sesopia*. Sed utraque vox mihi aequae ignota; eam redonavit Plauto Meursius in Truculento e vett. codd.: *quo pacto excludis, quaeso, esopiis, planius.* *Dac.* Locus Festi haud dubie plane ex vano confictus ab Ursino est. De Plauti loco cf. Goellerus ad l. c., qui legit: *Quo pacto excludis? Quaeso, potine planius?*

Susque deque. Plaut. in Amphit. (III, 2, 5.):

Atque id me susque deque esse habituram putat.

Vide Gell. lib. XVI. cap. 9. Non placet interpretatio, ut sit idem, quod *plus minusve*, neque etiam idem, quod *usque*. Malim pro *nihilo* aliudve simile. *Ant. Aug.* Fallitur Festus; *susque deque* aliquid habere est parvi facere, an sursum vel deorsum feratur. Nam *sus* dicebant pro *sursum* et *de* pro *deorsum*. *Dac.* Nolim vituperare Festum. *Susque deque habere* nihil est aliud nisi hoc: pariter *altum* atque *inum habere*, i. e. pariter magni atque parvi aestimare, id quod Festus haud dubie volebat, quum dixit *plus minusve*. Ceterum *sus* non ortum ex *sub*, sed ex Sanscrita praepositione ut, sursum.

Sonivio. Utitur hoc verbo Cicero in epist. ad Caecinnam lib. VI. epist. (6.). *Ant. Aug.* Cicero Caecinnae: *Neque ex tripudiis solistimis, aut soniviis tibi auguror.* Plinius de nubicibus inglandibus (XV, 22.): *Quae causa eas nuptiis fecit religiosas, tot modis festu munito, quod est verisimilius, quam quia eundem tripudium sonivium faciunt.* Manifesto errore legitur in vulgatis Plinianis *sonivios* faciunt. Servius Danielis (pag. 277. ed. Dan.) in illud: — *tremere omnia visa repente.* (Aen. III, 90.): *Hoc augurium, inquit, iuxta*

O o o o *

auguralem disciplinam dictum est, quod appellatur Tripudium sonivium (legitur sonubium), id est a sono. Ad quod pertinet, si arbor sponte radicibus cadat, si terra tremat, quod hic Aeneae factum ostendit, antequam voce divina responsa perciperet. Haec ille vetustissimus interpres. Scal. Infra: Sonivio significat in Carmine Saliari, item in commentario augurali, sonanti. Aliud caput: Sonivium tripudium dicitur, ut ait Pulcher, quod sonet, ut cum pullo excidit puls quadrupede aliquid ex ore. Vide Solistimum. Idem.

Sine sacris haereditas. Verba Festi desiderant haec, aut his similia: *Sine sacris haereditas in proverbio dici solet, cum aliquid obvenit sine ulla incommoda appendice.* Plautus hoc verbo utitur in Captivis (IV, 1, 8.): *Sine sacris haereditatem sum aptus offertissimam;* et in Trinummio (II, 4, 88.): *Caena hac annona est sine sacris haereditas.* *Ant. Aug.* Veteres Romani habebant sacra privata, quae colebantur maxima religione, esque, ut perpetua manerent, familiis prodebantur, ut ex leg. XII. Tab.: **SACRA PRIVATA PERPETUO MANENTO.** Ita qui haereditatem alicuius adibat, cogeatur etiam sacra eius suscipere. Et hoc erat inter onera haereditatis. Inde sine sacris haereditas de bonis iis dicitur, quae nullam incommodam habeant appendicem. Plaut. Capt. IV, 1, (8.). *Dac.* Cf. Lambinus ad Plaut. Capt. l. c.

Suppum. Graeci *ὑπτιον* dicunt *supinum*. *Silvas* autem veteres scripsisse, non *sylvas*, omnia antiqua monumenta testantur. *Ant. Aug.* Versus Lucilii:

Si vero das, quod rogat, et si suggeri' suppum;
significatum proverbiale habet, hoc est, si illi ex sententia respondes, si quid optat, facias. *Suppus* est parali lusorii, quae Graece *ὑπτιος* dicitur. Cum talus ita caderet, ut supina pars, quae vocabatur, superior esset, erat felix iactus. *Suppi* meminit Isidorus. *Scal.* Lege: *Videlicet pro aspiratione ponentes litteram S.* *Suppus* est a Graeco *ὑπτιος* eiecto τ, *ὑπτιος*, *ὑπτός*, *supus*, *suppus*. *Dac.* Vide Isidor. XVIII, 65. *Goth.* *Ponentes litteram.* *Ponentes S litteram*, ita lego, et a me est, id quod scripsi in *Semis* et *Serpsit* et in verbo *Sulci*. *Idem.*

Sempronia. (Ad p. 238.) Videtur repetendum esse verbum *horrea* post verbum *fuerunt*. Loquitur autem de lege Frumentaria C. Gracchi, de qua Cicero Tuscul. lib. III. (c. 20.) et Flor. Epit. 60. *Ant. Aug.* Adde Beier. ad Cicer. Offic. II, 21, 72. pag. 140.

Statua est Ludii eius. (Ad p. 238.) Hinc intelligendus locus Pub. Victoris, qui in octava urbis regione sic scribit:

*Ficus Ruminalis et Lupercal Virginis.
Columna cum statua M. Ludii.
Graecostasis.*

Haec enim est columna et statua, de qua hic Festus. Quamvis de hoc Ludio nihil alibi me legisse memini. Illud tantum constat, ante Ancum Martium vixisse, qui Ianiculum urbi addidit, ubi primo fuerat hic Ludius sepultus. Nam veteres Romani, nisi ex prodigiis et oraculorum responsis admonerentur, ut hic factum est, intra urbem neminem sepeliebant, praeter duces eos, qui in proelio pro rep. vitam amiserant, ut Nauti et T. Sicinii consulatu Opiter Verginius Tricostus, Valerius Laevinus, Postumus Cominius Auruncus, aliique Tribuni militares proxime circum combusti sunt, ut supra Festus post *Novalem agrum*. *Dac.* Cf. supra ad v. *Nauti consulatu*, pag. 536. seq.

Servilius lacus. Vicus iugarius in octava Urbis regione a Victore memoratur; idem et Thurarius, ubi sunt arae Opis et Cereris cum signo Vertumni. Tuscum, opinor, vocat Varro (lib. V. p. 51. ed. Sp.). Diversus erat a vico unguentario, qui in eadem fuit regione, ex eodem Victore. Illum tamen Anonymus urbis Romae descriptor unum et eundem credidit. *Dac.* *In quo loco fuit.* Apuli et Siculi religionis causa fontibus suis simulacrum Herculis apponebant, quia is extincta hydra aquas purgaverat. Inde et Thermae Himeræ urbis in Sicilia, item Oetae montis et Pylarum in Thessalia in tutela Herculis fuerunt, ut Pindari et Sophoclis interpretes scribunt. Sunt et qui omnes Thermas eidem esse sacratas velint. Herculeae thermae Mediolani nobiles. Hunc morem respexit M. Agrippa, cum hydram ipsam ad lacum Servilium posuit. *Idem.* *Eo.* Ab eo. *Goth.*

Sonticum. Glossarium: *Sonticus morbus, ὄσην νόσος.* Infra: *Sontica caussa dicitur a morbo sontico, qui quid gerendum agere non permittit.* Cato de regis Attali vectigalibus. Reliqua non potui. *Scal.* Qui vere in caussa est, cur quod agendum erat, agere desistimus, quare a Festo optime *sonticus* exponitur certus, cum iusta causa. Inde Horat. *sonticam chiragram* iustam dixit Sat. 7. lib. II, (15.): *Postquam illi iusta chiragra Contudit articulos.* De morbo sontico vide Gellium lib. XVI. cap. 4. et lib. XX. cap. 1. *Dac.* *Qui nocent.* Leg. qui nocet vel qui noceat. *Idem.*

Sacram viam. Sunt quaedam mendosa. Illud praesertim: *nec appellari debere*, videtur desiderare *sacram viam*. Vide *October*, quo loco Sacravienses appellantur, qui in Sacra via habitant et Suburanenses, qui in Subura. Verrii autem opinio mihi supervacanea videtur, si eos tantum reprehendit, qui coniuncte haec enuntiant. Quis enim ita locutus est? Si vero existimat debere dici *sacram* et *novam*, non *sacram viam* et *novam viam*, tunc solus sine rivali se amet per me licet. Vid. Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 53. Sp.) de sacello *Streniae*. *Ant. Aug.* Idulia sacra dicta ab ove Iduli, quae quotidianis Iovi immolabatur. Ovidius (Fast. I, 55.):

Idibus alba Iovi grandior agna cadit.

Vide Coniectanea (pag. 21. ed. St.). *Scal.* Signa foederis initi in ea extabant tempore Servii Honorati, Regibus diverso itinere venientibus; Romulo a Palatio, Tatius a Rostris. Vide Servium ad illud VIII. Aeneid. (641.): *Caesa iungebant foedera porca*. *Dac.* *Idulium sacrorum*. Sacra haec idulia via sacra in arcem ferebantur. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 53. ed. Sp.): *Ceroliensis a carinarum iunctu dictus carinae: postea ceronia, quod hinc oritur caput sacra viae ab Streniae sacello, quae pertinet in arcem. Qua sacra quotquot mensibus feruntur in arcem, et per quam augures ex arce profecti solent inaugurare*. *Dac.* *Ad sacellum Streniae*. *Strenia* Dea dicta, quod *Strenis* Kal. Ian. dandis accipiendisque praesset. Illud sacellum in Reg. IV. Sed perperam apud Onuphrium *sacellum Strenuae*. *Idem.* *Nec appellari debere*. Quaedam hic deesse videntur, et alia etiam transposita. Legendum puto: *Nec sacram viam appellari debere ait Verrius, sed disiuncte, ut caeteras vias, Flaminiam, Appiam, Latinam, ut ne novam viam quidem, sed viam novam*. Non dici debet, inquit Verr., *Sacra via* unica voce, sed disiuncte. Neque solum disiuncte, ut *nova via*, sed *via nova*, *via sacra*, ita ut praeponatur substantivum. Sic optime Horat. (Sat. I, 9.): *Ibam forte via sacra*. Qui tamen in Epod. (IV, 7.): *Sacram metiente te viam*, ubi *Sacram* praemisit. Sed hoc nihil contra mentem Verrii, qui intelligit viam debere praeponi, cum utraque vox simul effertur. *Dac.*

Scita plebei. (Ad p. 238.) Plebeiscita, vel plebiscita ea sunt, quae tributis tantum comitiis plebs scivit, tribuno plebis rogante. Liv. lib. XXVI. (c. 33.): *Id apud maiores nostros in Satricanis factum est, cum defecissent, ut M. Antistius Tribunus plebis prius rogationem ferret, sciretque plebs, uti senatui de Satricanis sententiae dicendae ius esset*. Vide infra et in *Populi commune*. *Dac.* Vide §. 4. Instit. de iure naturali. *Goth.*

Solitautilia. Contra *Acilius verveces maiiales, qui*. Haec mendosa sunt aut delenda, aut emendanda: Contra *Acilius verveces maiiales, quia* etc. vel contra *accidit verveci maiiali, quia*. Sed neutrum placet. Videndum etiam, an mendose scribatur *inviolati sunt tauri*, et in fine videtur posse scribi *mutas semivocales*. *Ant. Aug.* Scribe: *quod omnes eae solidi integrique sunt corporis, contrarii verveces maiialesque, quia* etc. Quod ait tauris, id est virilibus caedi in castratione, intellige de ea castratione, quae fiebat in ipso sacrificio. Verres enim, aries, taurus, cum admovebantur arae mola maotati, priusquam corio exuerentur, castrabantur. Vide Martialis Epigramma lib. III, (24.) cuius initium:

Vite nocens rosa stabat moriturus ad aras

Hircus, grata tuis victima, Bacche, sacris.

Glossarium: *Solitautilia*, *θυσία ἑκτος κριού καὶ ταύρου*. Scribe: *ἐκ οὐός, κριού* etc. *Scal.* Scribe ex iudicio Scaligeri: *Solitautilia* hostiarum trium diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi integrique sunt corporis, contrarii verveces maiialesque, quia solum *Osce* totum etc. Ait *Solitautilia* dici a *solo*, id est toto, et *tauris*, id est virilibus, quod tunc illis hostiis inviolati tauri relinquerentur, contra quod in sacrificiis fieri consuevit. Nam hostise cum admovebantur arae mola maotati priusquam corio exuerentur, castrabantur. Martial. Epigr. 24. lib. III. *Dac.* *Et quae mella partet laxata cavaque sunt*. Ut infra *Solida sella*. *Idem.* *Sunt quidem qui putent*. Ait esse qui putent *solitautilia* esse ex *solido* et *tauro*, id est bove, ita ut ex tribus hostiis tauri praecipue nomen hic assumptum fuerit, quod earum esset maxima. *Idem.* *Quidam dixerunt. Solitautilia quasi suovetautilia*. Sane et apud Liv. lib. I. (c. 44.) integre legitur *suovetautilia*. Verum hoc ille nimis audacter forsitan. Nam etsi ex tribus illis nomen esset compositum, ex eorum particulis potius coiret. Quintil. lib. I. cap. 6.: *Nam, inquit, solitautilia iam persuasum est esse ex sue, ove et tauro. Et sane ita se habet sacrum, quale apud Homerum quoque est. Sed haec non tam ex tribus, quam ex particulis trium coeunt*. *Idem.* *Quod sit a sollo et tauris*. Lege: *Quodsi a sollo et tauris earum hostiarum ductum est nomen, antiqua consuetudine per unum l* etc. De Ennio supra in *Regium*. *Idem.* Vide infra *Solla*. *Goth.*

Secordiam. *Secordia*, pro quo postea *socordia*, ut *sebrus* post *sobrius*. Gloss.: *Socors*, ἀνάγκη, ἀφρον, hoc est *sine corde, stultus*. *Socordiam* a segnitia eo distinguit Donat. (ad Terent. Andr. I, 8, 1.), quod animum *secordia*, segnitia vero corpus spectet. *Segnitia*, inquit, *ad agendum, socordia ad considerandum*. Supplendum in verbis Catonis: *Quod ostenderitis immensam* etc. vel quid simile. *Dac.* Alii *Socordiam*, ut et Glossae. *Goth.* *Ex se, quod est sine*. Vide supra *sed pro sine*, unde quidam hic legunt *sed*. *Idem*.

Semis, semodius. *Semis, semodius, semuncia* a Graeco ἡμις ducuntur et pro aspiratione habent s, qua ratione et multa alia. *Dac.* Vide infra *Serpsit*. *Goth.*

Sublicium. (Ad p. 239.) Livius sub Anco rege Ianiculum adiectum esse scribit et ob commoditatem itineris ponte sublicio tum primum in Tiberi facto coniungi urbi placuisse. Eiusdem pontis defensio ab Horatio Coclite narratur ab eodem Livio lib. II. (c. 10.). *Sine ferro clavo fuisse ita disposita contignatione, ut eximerentur trabes sive sublicae, ac sine fulturis reponerentur*, Plinius auctor est lib. XXXVI. cap. 15. Ab hoc ponte saepius a pontificibus refecto, ut cia et uls Tiberim sacra fierent, pontifices dictos esse Varro existimat lib. IV. de L. L. (V. pag. 87. seq. Sp.). Idem lib. VI. (VII. pag. 329. seq. Sp.) ait ab hoc ponte Argeorum simulacra quotannis a sacerdotibus iaci solere. Pons dictus est a *sublicis sublicius*. *Sublicarum* mentio fit a Caesare lib. IV. de bello Gall. (c. 17.) Livio lib. XXIII. (37.) Vitruvio lib. III. cap. 3. Festus tamen *sublices* appellasse videtur, ut *elices* quoque dicuntur, et aquae *licium* vocatur ab *elicienda aqua*, vel, ut aliis videtur, *a liquenti aqua*. Utitur exemplo Sallustii in historiis, qui *sublicibus cavata* dixit. *Ant. Aug.* Festus dicit *sublices*, non *sublicas*, quod et in Sallustiano exemplo erat. Sic etiam veteres Glossae: *Sublices*, καταπύγες, οἱ ἐν ποταμῷ γέφυραν ὑποβαστάζοντες. Referebat praeterea Festus opinionem eorum, qui vocabulum Volscum esse aiebant, quod non aliter Formiani tigna, quibus eorum pons surrectus erat, appellabant; item eorum, qui dicebant, *Sublices* ab eo dictas, quia sub eis aqua liquens laberetur. Sed nos censemus *sublicam* dictam, ut *obliquam*: et intellige trabem. *Sublicus* ergo et *oblicus*, vel *subliquus* et *obliquus* composita sunt, quorum simplex *liquus* vel *liquis*. Vetus auctor loquens de figuris et lineamentis: *Omniem autem summitatem metiendi observationes sunt duae: enormis et liquis*. *Enormis*, quae in omnem actum rectis angulis continetur. *Liquis*, quae minuendi laboris causa et salva rectorum ratione angulorum secundum ipsam extremitatem subtenditur. *Sca.* Infra in verbis Naevii Saturnium versum agnosco:

Quam liquidum tranat sublicio ponte amnem.

Et alibi:

E tabulis adhuc qui nomen obtinet pons
Sublicius.

Et Sallustius etc. Nihil tamen affirmo. Neque enim mihi et homini et adhuc iuveni tanta fiducia. Ista potius doctioribus relinquo, qui certius de iis pronunciabunt. Ea mihi certe spes est, fore, ut aequi harum rerum aestimatores conatibus nostris faveant, praesertim si subinde sese homines recordentur, humanique nihil a se alienum existiment. Sed redeamus. Verba Sallustii quae Festus laudabat, aliquid comminiscendo velle edere nimis periculosum est. Quare nihil tentabo, hoc unum dicam τὸ (v.) *inrumiendi* corruptum esse, forte pro *inveniendi*. *Dac.* *Sublices* ad *Sublicium* pontem agentes erant et qui manum ad stipem porrigebant. Seneca de vita beata cap. 25. *Goth.* Neuter versus Naevii ita ut a Dacerio est constitutus, Saturnium exhibet metrum. Credibilius est versus ita supplendos esse, quales ab Ursino ex parte iam restituti: *Quam liquidum Sublicio tranat ponte amnem*. Et: *Ab tabulis qui adhuc nomen retinet Sublicius pons*.

Supervacaneum. Lego: *Id tantummodo, quod sufficiat satisque sit familiae* etc. Hic autem *supervacaneum* ponitur pro *supervacuo*. Et inter utrumque id differentiae statuunt Grammatici, ut *supervacaneum* id dicatur, quod non est necessarium. *Supervacuum*, quod abundat et superfluit. Quamvis illud discrimen non observant veteres. *Dac.*

Strufertarios. Cato in libro de re rustica ita scribit (134.): *Prisquam messim facias, porcam praecedaneam hoc modo fieri oportet*. Et postea: *Prisquam porcam feminam immolabis Iano struem commoveto sic: Iane pater te hac strue commovenda bonas preces precor* etc. *Ferctum Iovi moveto et mactato sic: Iuppiter te hoc fercto obmovendo bonas preces precor*, uti sis volens propitius mihi, liberisque meis, domo, familiaeque meae. *Mactus hoc fercto* etc. *Ant. Aug.* *Strufertarios* antiqui soliti sunt appellare homines conductitios, qui ad lucos vel arbores fulguras aut piacularium commissarum causa strue et fercto sacra faciunt his verbis: *Oro te Iuppiter, uti mihi volens propitius sis, quod et nullo etiam adhibito strufertario fiebat*. Haec Festus, ut appareat maiora spatia in editione relicta esse, quam opus sit ad ea, quae desiderantur, capienda. Ex his cognoscimus, quantum odorari potuimus, *strufertarios* fuisse, qui huiusmodi superstitioni obeundae

operas locabant: quos *Fertores* etiam diotos superius ex Isidoro notavimus. Quod enim arbores fulguritae piaculis procurari solitae essent, notum est cum ex aliis veterum monumentis, tum ex tabula, quae Romae ante hos V. annos effossa est; quam mihi eruditissimus ac nunquam satis laudatus Cl. Puteanus communicavit. In ea primum ita legitur: *III. ID. DEC. FRATRES. ARVAL. IN. LUCO. DEAE. DIAB. VIA. CAM-PANA. APUD. LAP. V. COMENER. PER. C. PORC. PRISCUM. MAG. ET IBI. IMMOLAV. QUOD. AB. ICTU. FULMINIS. ARBORES. LUCI. SACRI. D. D. ATTACTAE. ARDUERINT. RARUMQUE. ARBORUM. ADOLEFACTARUM. ET. COINQUENDARUM. ET. IN. EO. LUCO. SACRO. ALIAE. SINT. REPOSITAE.* etc. Deinde infra in eadem tabula struis mentio fit: *IMMOL. IPSO. MAG. PORCAM. ET. AGNAM. STRUIB. EFFERTIS.* etc. quamquam miror *struib. effertis* non *struib. et fertis* in ea tabula sculptum fuisse. Non solum, inquit Festus, ad arbores fulguritas struferia fiebat, sed et piacularium commissarum causa. Sane hoc verum esse vel ex uno Catone patet, qui struem commoveri iubet pro commisso imprudenter piaculo his verbis: *Si quid in hisce suovetaurilibus erit, quod neo recte factum sit* etc., unde ait Festus, etiam sine strufertario hoc fieri, hoc est sine homine conductitio. Recte. Nam paterfamilias ipse hoc pro tota familia non raro faciebat. Cuius exemplum habes apud eundem Catonem. *Scal.* Ista: *Te precor Iupiter uti mihi* etc. solennia precationis verba sunt, ut apud Catonem: *Iupiter te hoc fercto obmovendo bonas preces precor, uti sies volens propitius mihi liberisque meis, domo familiaeque meae* etc. *Fertum* autem sive *fortum* sive *forctum* pro bono dictum putavit Salmas., quem vide ad Solinum. Sed melius Festus in *Ferctum. Dac.* In reliquiis, quae postea extant, nihil omnino pertinet ad superiora de *strufertariis*, sed, ni fallor, ita Festus scripserat: *Suber, arbor, ex qua cortex deripitur.* Deinde utebatur testimonio Lucillii. Neque tantum hoc loco incommodum acceptum est, sed et reliquum membrum, quod huc pertinebat, nescio quomodo distractum est et translatum ad vocem *Stura*, post quam reliquiae huius loci apparent in illis: *ac suberiesque*; de subere enim manifesto sermo fiebat. *Scal.* Sed in schedis etiam sic diversa sunt. *Dac.* Vide infra *Suber* et Isidor. XVII, 17. *Goth.*

Silicernium. Caecilius Obelostate. Vide de hoc verbo Donat. in Adelph. (IV, 2, 48.) Nonium (pag. 48. Merc.) et Planciadem (pag. 560. Merc.). *Ant. Aug.* *Silicernium coena funebris, quam Graeci περίδειπνον* vocant; sed et nonnulli, inter quos *Verrius*, existimant nihil aliud esse, quam id, quod nos *farcimen* dicimus, quo fletum familia (leg. fletus familiae. L.) purgare (purgari. Idem.) solet, quia cuius nomine ea res instituebatur, iam *silicernium* cerneret. *Caecilius Obelostate:* *Credidi silicernium eius me esse esurum.* *Silicernii* supra et alibi τὸ ξυμὸν attigimus. *Cernas* veteres dicebant et *Poesnas* pro eo, quod est *Cenas*, *Poenas*. Ab eo *silicesnium*, postea *silicernium*. *Casmina Carmina*; *Valesius Valerius* et similia. *Tertullianus* (Apolog. c. 13.): *Quo differt ab epulo Iovis silicernium? a simpuvio obba? ab aruspice pollinctor?* *Glossarium:* *Silicernium, περίδειπνον. λύχνους γὰρ ἄπτειν ἐν πένθει οὐ θέμις.* Videtur accepisse quasi *Selucernium*, hoc est ἀλυχύλα. Rationem hanc eruius. Natali die lucernae accendebantur. Mortuali, ut loquuntur Cato et Plautus, id non faciebant optima de causa, ut τὸ ἀντίστροφον τῆς γενέσεως καὶ τῆς τελευτῆς ostenderant. *Persius* (V, 180. seq.):

— — — unctaque fenestra

Dispositae pinguem nebulam vomuere lucernae.

Tertullianus libro de Idololatria: *At nuno lucent tabernae et ianuae nostrae. Plures iam Ethnicorum foras sine lucernis et laureis, quam Christianorum.* At ἐν πένθει quidem, ut puto, non accendebant. Casterum semper in cippis sepulcrorum suspendebant lucernas, cuiusmodi fictiles multas videmus ex veteribus monumentis erutas. *Dio in Domitiano:* καὶ πρῶτον μὲν στήλην ταφροειδῆ ἐκάστω σφῶν παρέστησε τὸ τ' ὄνομα αὐτοῦ ἔχουσαν καὶ λυχνόσχον μικρὸν, ὅλον ἐν τοῖς μνημείοις κρεμάννυται. Inde puto apud Gellium *Leberius* (XVI, 7, 9.) *Cippum* vocat *lucium*, quod ex eo lucerna luceret, ut ille apud Athenaeum, qui columnam vocat μέγανδρον, quod sustineret innitentem virum. Porro quemadmodum *Ergastulus* dictus, qui in ergastulo maneret, ita *silicernius*, qui dignus erat, ut pro eo *silicernium* pararetur. *Circius Alimetus de Gorgia Leontino:* *Qui dum iam silicernius sui finem temporis exspectaret, etsi mortis non potuit, tamen infirmitatibus insultavit.* *Scal.* De hac voce varia admodum veteres prodidere, alii a *silens* et *cerno*, quod umbrarum silentium cerneret, unde et infra pro *silicem* quidam *silentium* habent, ut est in verbis Festi; alii a *silex* et *cerno*, alii a *sile* herba, de qua vide in *silatum*, et *cesna* pro *cena*. Alii aliter. Sed optime omnium *Servius* ad V. Aen. (p. 381. ed. Dan.): *Libavitque dapes; leviter gustavit epulas, quae silicernium vocatur quasi silicenum super silicem positum.* Nam ad *silicem* dabatur illud epulam. *Servio* favet, quod *Cernas* veteres dicebant et *poenas* pro *enas*, *poenas*. Ab eo *silicesnium*, postea *silicernium*, ut *casmina*, *carmina*: *Valesi*, *Valeri*. Vide *Nonium*

(pag. 48. Merc.). Inde etiam silicernium dictum genus farciminiis, quod adhibebant, ut fletu familiae purgarentur. Sane silicernium inter farcimina ponit Arnobius lib. VII.: *Quid, inquam, sibi haec volunt? Apexabo, isicia, Silicernia, longabo, quae sunt nomina et farciminum genera, hirquino alia sanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus.* Item silicernium senex dictus, quod eius caussa brevi Silicernium erat futurum, vel quod dignus esset Silicernio. Silicernium Graece *περίδερνον*, Latinis circumpotatio. In XII. Tab.: *Unctura servilis tollatur, omnisque circumpotatio, ne respersio, ne longae coronae, nec acerrae.* Notabis in verbis Festi *exequium* singulariter dici pro exsequiis et coena funebri. *Dac.* Cicero II. de Divin. *Goth.* *Silentium.* Adde infra *Sinistrum* et *Solida sella.* *Idem.* Cf. Voss. Etym. s. v. *Silicernium.*

Sudum. Verrii sententiam secuti Angelus Decembrius lib. IV. de Politia Literaria cap. 48. et 50. Philargyrius IV. Georg. *sudum* quasi *semiudum*. Sed rectius Festus. Nam *sudum* semper opponitur *udo*. Voss. *sudum* a Graeco ὕδωρ (cf. Hesych. v. Ἰδωρ, ibique interpp.), quod coelum siccum et calidum notat. *Dac.* Vide Nonium (pag. 81. Merc.) in *Sudum.* *Goth.* *Sudus* priscum adiectivum recta descendit ab Sanscrita voce *suddhas*, quae serenatum, purificatum denotat, a radice *sudh*, quae significat purificari, lustrari, serenari. Cf. Bopp. Gloss. pag. 176. et Rosen radd. Sanscr. pag. 215. seq. Ex qua re intelligitur, *sudum* non aestum, rerum purum coelum significare, id quod usus Romanorum satis demonstrat. Cf. Plaut. Mil. I, 1, 2. ubi cf. Lambin.

Sublesta. Festi verbis pauca desunt in hanc sententiam: *Sublestum dicebant infirmum et tenue.* Plaut. etc. Verba Plauti haec sunt: *Nam ad paupertatem si admigrant infamiae, Gravior paupertas fit, fides sublestior.* Idem in Bacchid.: *Lingua factiosi, inertes opera sublesta fide.* *Ant. Aug.* Glossae Isidori: *Sublestis* (utrumque enim dici potest, ut *sublimis* et *sublimus*), *infirmus, tristis.* Item *sublestia, infirmitas, tristitia.* Ubi melius forsitan: *Sublestia, infirmia, tristitia.* *Sublestus* autem, ut optime Scalig., est a Graeco ὑπόλιπος, mutato σ in st, ut fit, quod Aristophanis Scholiastes interpretatur *τετριμμένος attritus.* Ἀσπός enim est ἰσχνός, gracilis. Eustath. Et idem Aristoph. interpr. in Ran. (v. 826. Dind.): *οἱ τὰ ἰσχνὰ λεπτοὶ ἄσποὶ λέγονται.* Versus Plauti Persa Act. V. sc. 1. (III, 1, 20.) sic in editis:

*Nam si ad paupertatem admigrant infamiae
Gravior paupertas fit, fides sublestior.*

Idem in Bacchid. Act. III. sc. 3. (III, 6, 13.):

Lingua factiosi, inertes opere, sublesta fide.

Infra *vinum sublestissimum* potius interpretor *tenue, infirmum.* Sic pictura *sublesta*, quae tantum primis lineamentis deformata est ac nullis coloribus adumbrata, Graecis *μονοχράμμος*. *Dac.* Vide Nonium (p. 177. Merc.) in *Sublestum.* *Goth.* Cf. Doederlin. Etym. et Syn. L. L. tom. II. pag. 101. ubi *Sublestus* derivatur a *sublevare*, ut simplex *lestus* deformatum sit, quemadmodum *faustus* a *favere*.

Satur et vir et caro non habent. (Ad p. 239.) Desunt quaedam in fine, puto *obliqua* [proportione]. Dicendum enim erat *saturis, viris, caronis, non saturi, viri, carnis.* Vide Charis. lib. II. (pag. 200. ed. Fabric.). *Ant. Aug.* Adde *obliqua* ex doctissimorum coniectura. Si haberent *obliqua*, dicendum esset: *Saturis, viris, caronis.* Nam *saturi* est a *saturus*, *vir* a *virus*, *carnis* a recto *carnis*, ut veteres dicebant pro *caro*. *Dac.*

Supellectilis. (Ad p. 239.) Senex senis nullam syllabam accipit: *supellex* *supellectilis* duas recipit. Vide Charis. lib. I. (pag. 84. ed. Fabric.). *Ant. Aug.* Ait Festus *Supellectilis* olim et *senis* pro *supellex* et *senex* iure dictum fuisse, quae duo nunc in genitivo casu a nominativo *supellex* et *senex* finitioni proportionis contraria sunt, quia omnia vocabula per *x* desinentia syllabam unam adsciscunt, at *supellex* duas accipit, nullam vero *senex*. Haec est Festi sententia. Sed fugit illum *senex* unam olim syllabam ascivisse. Nam antiqui dicebant *senex, senicis.* *Dac.*

Scurra. (Ad p. 240.) Non dubium, quin legendum sit *συγκυρσίν*, ut *Scurra* dictus quasi *Secura* aut *Sucura*. Versus Lucillii mendosi sunt. Qui fortasse ita melius legentur:

— — — *Corneliu' Publiu' noster*
Scipiades dicto, penitusque intervenit ipsi
Molli, et deliciis Luci, effigiae atque cinaedo,
Et sectatori assiduo quo rectiu' dicas,
Ibat forte domum, sequimur multi atque frequentes.

Facetus poeta ait Scipionem intervenisse rixae et dictis nescio cuius mollis et cinaedi, sectatoris cuiusdam Lucii atque adeo deliciarum et imaginis ac propemodum effigiae ipsius. Antiqua consuetudine cum scriptum

esset *efficiae* pro *effigiae*, factum *efficiae*. Glossarium *Scurram* interpretatur *δρακιστήν* et *Scurrari* *δρακίζειν*. Invenio et *scurras* *κομπλας* dictos. Dio in *Pertinace*: *κομπλας τινὰς καὶ γελοιοποιούς αἰσχίστα μὲν τὰ εἶδη, αἰσχίῳ δὲ τὰ ὀνόματα καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα ἔχοντας*. Isidori Glossae: *Scurrula*, qui *incopriat*. Suetonius Claudio (c. 8.): *Interdum ferula flagrove velut per ludum excitabatur a copreis*. Haec est veterum tam antiquitus excusorum, quam manuscriptorum lectio. Primus Beroaldus *Tropeis* legit: inepto sensu. Turnebus *Copreis* ex veteri codice animadvertit, ignoravit tamen quid essent *coprei*; et ut sententiam suam adstruat, interpunctiones turbat ac confundit. Atqui *Coprei* nihil aliud, quam *Scurrae*, qui per ludum excitabant eum. Cui enim alii impune licuisset, nisi *scurris*? *Scal.* Verum idem Scaliger, ut in suis ad *Lucilium* notis monuit doctissimus Douza, hanc suam tertii versus emendationem verso stilo confodit, in eiusque locum substituit:

Molli et deliciis et Lucifugae atque cinaedo.

Scriptum enim fuisse autumabat *Lucifugae* pro *Lucifugae* more antiquo. *Dac.* Graecum voc. apud Festum legendum esse *σικιτάζειν*, in notis ad marginem inferiorem positus dixi pag. 240. Locum *Lucilii* sic ego scribendum existimo:

— — — *Cornelius Publius noster,*
Scipiadem dico, tempusque interdruit ipsum
Oti, et delicias, lucifugae atque cinaedo
Et sectatori ipse suo; quo rectius dicas:
Ibat forte domum, sequimur multi atque frequentes.

Hoc dicit poeta. P. Cornelius Scipio bonum otii sui tempus ac delicias interpellat, ut *cinaedo* ac *sectatori* adeo suo tribuat, ut eo meliori iure illud homines iactare possint: *Forte domum ibat, nos sequimur frequentes*. Quod Festus addit, poetam iurgiorum causa secutos dicere voluisse *scurras*, non ob assuetum officium, id quidem ex hoc loco non apparet, nisi verba *quo rectius dicas* tale quid ostendere statuas. Ceterum *interdruit* h. l. ea sententia positum est, uti est apud Lucretium IV, 866.:

Propterea capitur cibus, ut suffulciat artus
Et recreet vires interdatus;

hoc est *interdum datus*. Verba intorquet in ipsum apparet facile oriri potuisse ex *INTERDUIT IPSUM*, quod nemo est quin intelligat. *Adeo*, quod nos omisimus, nihil est nisi interpretamentum voc. *ipse*; *lucifugae* Scaligero debetur, ut ex supp. patet.

Secus. Vide *Sexus*. Charis. lib. I. (pag. 76. ed. Fabric.) ait *secus* pro sexu dici, et adverbium significare *aliter*. Ceterum quod vulgus usurpat: *Secus illum sedi*, hoc est secundum illum, et fatuum et sordidum est. Haec ille. *Ant. Aug.* Non *aliter* tantum significat, sed etiam *iuxta*, *prope*. Unde in Gloss.: *Secus, ἐτέως καὶ πλησίον, secus, aliter et prope*. *Dac.* *Secus Valgius putat*. Cum Valgius *secus* duxit a Graeco *ἐκός*, hoc est longe, eum eo respexisse crediderim, quod, dum quis aliter quidpiam facit, quam debet, is tum ab officio suo videtur recedere. *Idem*. Vide *Sexus*. *Goth.*

Stipem. Varro lib. IV. de L. L. in fine (V. pag. 180. Sp.): *Hoc ipsum stipendium a stipe dictum, quod aes quoque stipem dicebant. Nam quod asses librae pondo erant, qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est componebant, quo minus loci occuparet. A stipando stipem dicere coeperunt. Et mox: et qui pecuniam alligat stipulari et restipulari. Sed de stipulari multi dissentiant, quorum alii a firmitate stipulari dictum volunt, quod veteres firmum dicebant stipulum. Alii rure natum verbum dicunt a stipula scilicet, quia in contractibus agrariis stipulam tenebant, quae totum agrum representaret. Quae mihi potior sententia. Dac. Stipendium militi.* Glossis: *Stipendium ὁπώνιον στρατιωτικόν, μισθὸς στρατιωτικὸς, σιτηρέσιον, μισθοφόροι*. *Goth.* *Stipulari*. Hinc stipulatio Glossis: *ἐπερώρησις, ἐκασθεσία*. *Idem*. Non probanda est sententia Doederlini, qui *stips*, *stipes*, *stirps* omnia haec vocabula unius eiusdemque radices esse existimat. Nobis quidem Indorum sermonem veterem scrutantibus oblatae sunt radices plures, quae causas Latinorum vocabulorum diversorum diversas ostendere videntur. Primum quidem *stip* in censum venit, quod significat *stillare*, unde *stips*, *stips* et Deminutivum *stipula*, proprie *stillam*, deinde minutum quodvis, tum nummum minutissimum; non enim omnino nummum significat *stips*, sed quatenus dis offertur, mendicis datur, ex qua re intelligitur, exiguitatis notionem in hoc vocabulo praevalere, quemadmodum in *πέτρα*, quod a *κρίπειν*. Altera radix est *stabh* et *stubbh*, firmum, stabilem esse, unde Germanorum *stab*, Latinorum *stipes*, Graecorum *στῖπος*, Germanorum adiectiva *steif*, *steev*, Latinorum *stiva*, pars aratri. Tertia radix est *stip* et *stip*, coacervare, exigere, unde descendunt *stipare*, *stipulari*, *stupa* sive *stuppa*, *στύπη*,

GRAMMAT. LAT. II.

P p p p

στρυψίων, Germanorum *stopfen*, σῶψω. Quarta radix est *stambh*, niti, unde *stambha*, columna, *stamm*, stampfe, stampfen; indidem quoque videntur Graecorum θάμβος, θαμβεῖν, ταψών derivanda. Sed has vocabulorum radices cohaerere omnes nemo non videt. Aliter statuo de voce *stirps*, quam longe alius originia esse existimo. Nam quemadmodum vocibus γρίπος, γρίφος Graecorum respondet Latinorum *scirpus*, ita *stirps* nihil est, nisi Graecorum ῥίψ, calamus, virga, ex qua voce factum *strips*, *stirps*, ut ex *lis* factum est *stilis*, ex v. *lembus*, *stlembus*. Erit igitur *stirps* proprie idem quod calamus, *halm*, *stengel*, et quum ῥίψ manifeste cognatum sit cum voce ῥίξα, fieri aliter non potuit, quin etiam radice notionem v. *stirps* indueret, Hinc translatum est ad familiae ac generationis significatus.

Sobrinus. Ait sobrinos dici consobrinorum filios, ut et Donst. in Andr. Act. V. sc. 4. (IV, 5, 6.): *Sobrini*, inquit, *sunt consobrinorum filii*. Per consobrinos autem fratres patruales et amitini intelligendi sunt, quorum liberi proprie sobriini dicuntur. Caius in L. 3. D. de grad. et ad fin.: *Item*, inquit, *patruī magni, amitiae magnae, avunculi magni, materterae magnae nepos, neptis; qui ex fratribus patruelibus, aut consobrinis, aut amitinis, undique propagati, proprie sobriini vocantur*. Infra in verbis Festi legendum, ut in veteri lib.: *Femina iisdem de causis appellat fratrem et fratrem patruelem et consobrinum et propius sobriino et sobrinae*. Vide Propius sobriino. *Dac.*

Sororium tigillum. (Ad p. 143. et 240.) Aurel. Victor. de viris illustribus (c. 4.): *Et cum spoliis onustus rediret (Horatius) sororem obviam habuit, quae viso paludamento sponsi sui, qui unus ex Curiatis erat, flere coepit, frater eam occidit, quare apud Duumviros condemnatus, ad populum provocavit, ubi patriis lacrimis condonatus ab eo expiandi gratia sub tigillum missus, quod nunc quoque viae suppositum sororium appellatur*. Sororium tigillum in regione quarta collocat Victor. *Dac.* Metii Suffetii. Ita saepe scriptum invenitur hoc nomen, sed ubique rescribendum Metii Fufetii. Nam Φουφῆτιον Graeci vocant. *Idem*. Recte Fuffitii, i. e. Fuffetii in schedis.

Sororiare. Sunt qui Plauti versum ita legant: *Tunc papillae primum sororiabant: illud volui dicere fraterculabant*. Alii, ut Faernus, legunt *primulum*, propter versum aenarium, qui in eo verbo desinit. Vide *Fratrare*. *Ant. Aug.* Plautus Fribularia:

— — tunc papillae primitus
Fraterculabant; illud volui dicere
Sororiabant; quid opus est verbis?

Scal.

Surregit. Surregit et sorctus antiqui ponebant pro surgit et eius participio, quasi sit surrectus, ut est in Annalibus L. Livilli, in quibus id frequenter est. Paulus abbreviator pro L. Livillo Livium poetam intelligit, nescio an diversa lectione a nostra usus. *Dac.*

Sors. Vide *Desertiones* et *Ercum*. Sic Graecis κλήρος et pro haereditate et pro deorum responsis sumitur, et pro eo, quod cuique in sortiando contigit. *Dac.* Glossis: *Sortes χρησμοί, κλήροι, αἱ κεφαλαὶ δακτυλισμάτων*. *Goth.*

Soracum. Refertur, ut opinor, a Festo versus Plauti in Persa (III, 1, 64.): *Librorum enim ecce illum plenum soracum habeo*. Sed verbum enim non agnoscit Festus, et pro ecce illum sive eccillum, icillum scripsit librarius, quod in margine notatum esse video. litera R. Varie hoc nomen scriptum reperi. Nam Quintilian. lib. VIII. cap. 3. refert Ciceronem in Pisonem scripsisse: *Cum tibi tota cognatio in serraco (sarraco) advehatur*. Et Vitruv. lib. X. cap. 1.: *Portationes eorum non essent, nisi plaustorum aut sarracorum per terram, navicularum per aquam inventae essent machinationes*. Iuven. Sat. III, (255.): *Longa coruscat Sarraco veniente abies, atque altera pinum Plaustra vehunt*. Et Satyr. V, (23.): *Frigida circumagunt pigri Sarraca Bootae*. Ulpian. sub titulo ad l. Aquil. cap. 29.: *Quia parvi refert navem immittendo, aut serraculum ad navem ducendo, an tua manu damnum dederis*. Quem locum non intelligentes pro serraculo *servaculum* vel *verriculum*, vel *gubernaculum* vel *feraculum* ediderunt. *Ant. Aug.* Alii *Saracum*. Glossarium: *Sarraca, ἄμαξα*. *Scal.* A Graeco σάρακος, de quo sic Pollux: *Σάρακος δὲ παρὰ τοῖς κωμωδοποιοῖς οὕτως ὀνομάσθη τὸ ἄγγειον, ἐν ᾧ τὰ σκεύη τῶν ὑποκριτῶν*. Idem est soracum ac saracum, quod in Gloss. exponitur vehiculum. Quare dicendum est, primo soracum dictum vehiculum, in quo corbis erat, vel aliud vas ad omnes res recipiendas, postea vero quodvis vehiculum, quo onera portantur. Neque audiendus Salmasius, qui diversum facit. Varie autem scriptum invenitur illud nomen, *soracum*, *saracum*, *sarracum* et *serracum*. Sed ubicunque vel sarracum legitur vel serracum, rescribendum puto saracum vel soracum. Nam o saepe mutatur in a. *Dac.*

Sobrium. Sobrium vicum dictum esse testatur Aelius, quod in eo neque tabernae locus, neque cauponae fuerit. Alii quod in eo Mercurio non lacte, sed vino solitum erat supplicari. *Scal.* Lege potius: *lacte non vino solitum* cet.

Sonivium. (Ad p. 241.) Vide supra *Sonivio*.

Sons. Sons, nocens, ut ex contrario insons, innocens. Ausonius in Technopaegnio:

Si bonus est insons, contrarius et malus est sons.

Dac. Gloss.: *Sontes αἵτιοι, ἐπεύθυνοι, βλαβεροί.* *Goth.* De etymo v. *Sons* et de differentia, quae inter *sons*, *nocens* et *reus* intercedat, cf. Doederlin. Syn. et Etym. Latin. tom. II. pag. 155. seq. Descendere videtur a Graeco *σίνωμαι*, unde *σίνης*, quocum comparari potest Germanorum *Sünder*, *sondaar*, cet.

Sodalis. Sodalis quidam dictos esse putant, quod una sederent essentque. Alii, quod ex suo vesci soliti sunt. Alii, quod inter se invicem suaderent, quod utile esset. Idem quod coeant crebro congerae vocantur a Graeco vocabulo, quod est *γέῃδα*. Congerae per unum *R* scribebant, ut supra attigimus. Lucillius:

Tapullam legem rident congerae Opimi.

Congerae pro *Congerrae*. Vide in *Tapulla*. Quod Congerra a Graeco *γέῃδα* dictum sit, monet etiam Varro. Vide libro VI. de Latino sermone (VII, 340. Sp.). *Scal.* Mirum in modum placet sodales dictos, quod de suo ederent; nam et inde eos Graecis *αὐτοδαίτους* et *αὐτοδείπνους* dictos reperio. Hesych.: *αὐτοδείπνος, ὅταν τις κεκλημένος ἑαυτῷ φέροι τὰ ἐπὶ τὸ δεῖπνον*. Inde apud Terent. Andr. (I, 1, 61.): *Symbolam dedit, coenavit*. De Congerris vide in *Coerrae*; iidem et *concoenae* dicti. Gloss.: *Concoenae σύνδειπνοι*. *Dac.* *Dapibus*. *Datis.* *Goth.* De etymo vocis sodalis multi multa, quorum sententias collectas vide apud Doederlin. Synon. et Etym. Lat. IV. pag. 205. seq. Ipse Doederlinus *sodalis* ex v. *socialis* corrupto sono ortum esse statuit, quod nemini, opinor, persuadebit. Longe certior apparet fons in sermone Sanscrito, ubi *suadu*, suavis, a radice *suad*, gustare, tum iucundum esse, deprehenditur. Ut enim ex Sanscrito *suan sonare* Latinum, ex *suanas* sonus, ex *suapnas* somnus; sic haud dubie ex *suadus* Graecum *ἡδύς*, Latinum *sodus*, unde *sodalis*, derivanda. Habetur etiam radix Sanscrita *suād* quae denotat *diligere*, unde *sodalis*, quasi *sodabilis*, descendere potest, quae vox tum significabit hominem iucundum, amabilem. Eaque est vera vocis sodalis significatio. Cf. Doederlin. l. c. *Sodalis* unterscheidet sich von *amicus* wie ein guter Freund, mit dem man in freundschaftlichem, allgemeinem, namentlich heiterem Vernehmen steht, von einem Freunde, gegen den man das heilige Gefühl der Freundschaft hegt. Plin. Epist. II, 13.: *Cum hoc seria, cum hoc iocos miscui; quid enim illo aut amico fidelius, aut sodale iucundius?* Plaut. Cas. III, 3, 18.: *Hic sodalis tuus, amicus optimus*. Haec Doederlinus.

Sodes. Vide *Sultis*. *Ant. Aug.* Cicero in Oratore ad Brutum sect. 45.: *Libenter etiam copulando verba iungebant, ut sodes pro si audes, sis pro si vis. Iam in uno capsis tria verba sunt: ain pro aisne: nequire pro non quire: malle pro magis velle: nolle pro non velle; dein etiam saepe et exin pro deinde et exinde dicimus.* *Dac.* Vide supra *Cumalter*. *Goth.* Locus Terentii est in Andr. I, 1, 68.

Surum. Vide *Rigido* et *Crebrisuro*. Versus Ennii mendosus est. *Ant. Aug.* A *surus* fiet diminutivum *surulus*, sed veteres dicebant *surcus*, unde *surculus*. Versus Plauti non extat; quae sequebantur post *ascia* divinare non possum. Ibi referebat Festus quomodo Circum suris et assulis sepiebant. Versum Ennii idem supra retulit in *Rigido*. *Dac.*

Surremit. Infra. Adhuc quaero. Est enim historia penitus mihi incomperta. *Scal.* In omnibus editionibus male acceptus est hic locus, cum media Festi verba findat haec Pauli Epitome: *Surrempsit, sustuleris*. Quare illam remove sis et reliqua sic continuabis: *Surremit, sumpsit; inque manum surremit hastam. Idem etiam surrempsit usurpavit pro puerum sustuleris.* *Dac.* Vide supra *Abemito*. *Goth.* *Manu.* *Idem.*

Surrempsit. Verba Festi interpretem desiderant et videntur ad alia verba etiam pertinere praeter *surrempsit*. *Ant. Aug.* Vide supra *Abemito*. *Goth.*

Surium. (Ad p. 241.) Forsan per *σούριον* ad proverbium illud antiquissimum allusit, quisquis ita Philosophum vocavit: *Σουρία ἀρχή*, quod *ἐπὶ τῶν ἐντελῶν καὶ μηδὲν λυσιστῆς ἐχόντων* dicebatur. Eustath. pag. 782. Edit. Roman., ita ut ab eo *Scyrii* dicti fuerint homines nullius pretii. *Dac.*

Summussi. Carmen Terentii a Paulo relatum non reperio. Sed videtur esse alterius poetae ex Festi reliquiis. In *Adelphis* tamen ille ait (II, 1, 53.): *Accipiunda et mussitanda iniuria adolescentium est.* *Ant. Aug.* Naevii versus est Trochaicus:

*Odi summissos, proinde dice aperte quid siet,
Quod times.*

P p p p *

Scal. *Summussi* qui submussant. Vide *Mussare*. Versum Ennii e sexto Ann. idem supra retulit in *mussare*. Versus Accii sic forsan legendus:

Dice iam, mater non est, iam mussare sine.

In fine aperte citatur Caecilius in *Anagnorizomene*, quare non video quid agens Paulus Caecilium in Terentium mutavit. *Dac.* Apud Servium in fragmentis *mussare* pro *tacere* et *murmurare* accipitur. *Goth.* Quem Paullus Terentio tribuit locum, ab Ursino Caecilio assignatum videmus, de coniectura, ut videtur. Igitur Scaliger Terentium Libonem intelligi suspicatur; recte, non enim credibile est, notissimum Caecilii nomen, a Paulo toties alibi repetitum, hoc loco in Terentii esse commutatum. Cf. Scaliger ad Varron. de L. L. pag. 83. ed. Steph. Adde Spengel. in *Fragmm.* Caecilii pag. 11. Sed Varro lib. VI. pag. 227. Sp. *Iuventii* citat locum, ubi Scaliger pariter substituebat *Terentium*, quem eundem *Libonem* opinabatur. Quare videndum, ne apud Paulum et Festum potius legendum sit *Iuventius* in *Anagnorizomene*. De Iuventio Spengelius iubet conferre interpp. ad A. Gellium XVIII, 12. ubi locus ex Iuventii comoedia citatur.

Sum. Versus Ennii:

At te, non ut sum, summam servare decet rem.

Item:

Ad se se sum qui dederat in luminis oras.

Supple *advocat* vel aliud simile, et de Horatio sermo est, qui a lictoribus comprehensus patrem ad se vocat. Imo forsan nihil mutandum:

At se se sum qui dederat in luminis oras,

ut sensus sit: at qui Horatium genuerat ait iure sibi caesam filiam videri et sese in eam animadversurum fuisse, ni occupasset Horatius. Sane nimis audacter doctiss. Merula:

Accedit, sum qui dederat in luminis oras.

Dac.

Sollo. At sollus a Graeco ὄλος totus. *Dac.* *Suasa* quoque. Hunc Lucilii versum sic legit Douza:

Suasa quoque omnino redimit non solla dupondi.

Sed *dirimit* retinendum et hunc versum alteri, qui in Sicyonia legitur, sic continuandum censeo:

Et pedibus laeva Sicyonia demit honesta

Suasa quoque omnino dirimit non solla dupondi.

Sequebatur nomen, ad quod adiectivum *suasa* pertinebat. De *suaso* colore vide infra *Suasum*. *Idem.* *Sollicuria*, in omni re curiora. Forsan: *Sollicurio*, in omni re curiosus. Scriptum fuerat *curios.*, unde facile factum *curiosa*, curiora. *Idem.* *Solliferreum*. Livius lib. XXIV. (XXXIV, 14.): *Ut omissis solliferreis phalaricisque gladios strinxerunt, tunc velut redintegrata est pugna.* *Idem.* Vide supra *Solitaurilia*. *Goth.* Quod nos totum. Vide *Solida sella*. *Idem.* *Suasa*. Vasa. *Idem.* *Solla*. *Sollo*. *Idem.* *Solemnia*. Vide *Solemnia*. *Idem.* Livius. Lucillius. *Idem.*

Solla. Lege *solia* etc. ideoque *soliar* sternere dicuntur etc. Item: et *solitaria* vocantur *Babylonica*. Varro *Cosmolorine* περί φθοράς νόμον. *Phrygio* qui polvinar poterat pingere *soliar* levigabat. Glossae: *Soliar*, δίστραξ. *Scal.* *Soliar* autem sternere dicebantur, qui sellisternium habebant, quod alio nomine *lectisternium* dicebatur, quod Diis epulaturis lecti et sellae sternerentur. Valer. Max. lib. II. cap. 1.: *Iovis epulo ipse in lectulum, Iuno et Minerva in sellas ad coenam invitabantur.* Vide *Epolonos*. *Babylonia solitaria* a *Babylone*, quae diversos colores picturae intexere docuit Plinius lib. VIII. cap. 48.: *Babylonica peristromata dixit Plant.* in Stich. (II, 3, 53.). *Dac.* *Alvei* quoque levandi causa. Lege: *Solia* dicuntur. Gloss.: *Solium* ἐμβάτη. Nam ἐμβάτη alveus, in quem descendunt lavaturi. Ἐμβατήν vocat Dioscor. *Idem.*

Sollistimum. Scribendum per unicum l *solistimum*. Nam a solo, id est terra. Cum offa iam ex ore pulli deciderat, tum auspicianti tripudium *solistimum* nuntiabatur. Cic. (de Divin. II, 34.). *Idem* et *Sonivium*, dictum a sono, quem edebat cum caderet, vel offa, vel arbor, vel saxum, vel aliud quid. Servius Danielis in illud: *tremere omnia visa repente* (Aen. III, 90.): *Hoc augurium*, inquit, iuxta *auguralem disciplinam* dictum est, quod appellatur tripudium *sonivium*, ad quod pertinet, si arbor sponte radicibus cadat, si terra tremat, quod hic *Aeneae* factum ostendit, antequam voce divina responsa perciperet. Infra pro: *Quae nec prae vitio humanive caedanturve*, legendum: *quae nec prae vitio humanave vi caedanturve* etc. Nam id est, quod ait Servius supra: *si arbor sponte radicibus cadat.* Vide infra *Sonivio*. *Dac.* *Humani*. *Humanæ* vi vel humi cadant. *Goth.*

Solum. Non terra tantum, sed mare, aer, solum dicitur. Servius ad illud V. Aen. (199.): *Subtrahiturque solum.* *Solum*, inquit, unicuique rei quod subiacet, unde est *solum navis*, mare et aer avium. In priori versu Ennii *Sola regni*, sola non tam terras videtur significare, quam *solia*. *Dac.* *Aliubi.* *Alibi.* *Goth.* *Solum*, terram, a *saliendo* recte derivare videtur Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. pag. 175. seq. Dematatio vocalium est eadem, quae in *salvus*, *servus*, *solvere* obtinet; significationis vero communitatem ostendit Graecorum *χῶρος* et *χορός*.

Solea. A solo, id est planta pedis. Neque audiendus Salmasius, qui a Graeco *ὑλας* *pellis* soleas deducit. Infra pro *materia robusta* legendum, ut in vet. cod. *materia robustea* vel *roborea*. *Dac.* *Paries craticius*. Vide l. cum duobus 52. §. ubi Mela scribitur si duo vicini semipedes inter se contulerunt, ut ibi craticium parietem inter se aedificarentur 13. ff. pro socio, ubi quidam legunt *concraticium*. Dixi ad illam legem. Vide supra *Intergerinus*. *Goth.* *Soleam* a *saliendo* recte deducit Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. p. 177. not.

Solox. Glossarium: *Solox*, *ἐσὸν καὶ παχύ*; lege: *ἐσὸν παχύ*. Tertullianus in scholastica oratione de Pallio (c. 4.): *Endromidis solocem aliqua multitudine synthesisi exstruxit*. *Scal.* Proprie pecus intonsum, quod pascitur et non tectum, a solus, totus, quod sit cum tota lana. Lucil.:

Pascali pecore ac montano, hirtu atque soloco.

Pascale pecus, quod passim pascitur, ut pascales Gallinae. *Montanum*, *hirtum* ac *solox* pro squalido, quale solet esse pecus, quod in montibus pascitur non tectum. Inde factum, ut *solox* lana dicatur crassa, non carminata. Gloss.: *Solox ἐσὸν παχύ*. Inde Symmachus lib. I. Ep. 1.: *Quare elaboratam soloci filo accipe cantilenam*. *Dac.* *Titinius in Barathro*. Titinii Barathrum citat Fl. Sosipater (aliquoties, veluti pag. 181. 183. 185. 212.; scribendum tamen ubique esse *Barbato*, vidit Mercer. ad Non. pag. 3.). Nonius etiam non semel. *Idem.* *Hirco*. Atque hirco vel hircoque. *Goth.* Distinguendum esse: *Solox lana*, crassa cet. viderunt Doederlinus et Bothius. Ceterum cf. Voss. Etym. v. *Solox*. De etymo differunt sententiae virorum docti. Cf. Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. I. pag. 178. Mihi nulla illarum satisfacit. Nam si loca, ubi adiectivum hoc reperitur, componimus, non tam soliditatem et crassitudinem, quam potius vilitatem quandam et rudiorum habitum significare voluisse scriptores intelliguntur. Id quod manifesto docet locus Symmachi supra excitatus: *Quare elaboratam soloci filo accipe cantilenam* i. e. rudiori, vulgariori. Quare rectissime Festus: *Solox pecus, quod passim pascitur, non tectum*. Lana *solox* est rudior, vilior, grobe Wolle; pecus *solox*, gemeine, unveredelte Schafe, oves viles ac vulgares, quae propter lanam viliorem, quam ferunt, non teguntur. Cf. interpp. ad Horat. Od. II, 6, 10. Ibi qui excitatur Varro de R. R. II, 2. sic exhibet: *Similiter faciendum in ovibus pellitis, quae propter lanae bonitatem, ut sunt Tarentinae et Atticae, pellibus integuntur, ne lana inquinetur, quo minus vel infici recte possit, vel lavari ac parari*. Falso ergo legitur apud Paullum *pecus contentum*, falliturque Doederlinus l. c., ubi in nota marginali sic scribit: *Lana contentum* d. h. dicht mit Wolle bedeckt. Im Festus selbst ist die Stelle gewiss corrupt: *Solox, lana crassa et pecus quod passim pascitur non tectum*. Die Worte quod passim pascitur beziehen sich, freilich ungeschickt genug, auf den folgenden Lucilischen Vers: *Pascali pecore*. Minime vero. *Pecus quod passim pascitur* optimam continet pecoris *solocis* interpretationem, quoniam, ut est apud Plinium H. N. VIII, 72. oves illae pellitae non passim et ubique, sed in *liberos maxime campos et omni surculo ruboque vacantes* pastum agebantur, ad lanam efficiendam ac ne lana carperetur et tegumen, quod ipsum pretiosum erat, *laderetur*. Qua de causa in versu illo Lucillii *solox* pecus hirtum quoque dicitur ac *montanum*, quippe quod non in campis ac pratis secundis, sed passim in montanis quoque pascuis inveniretur. Quae omnia si vera sunt, manifestum est, *pecus solox* opponi Graeco pecori, quare nemo erit, qui dubitet, voc. *solox* a verbo *solere* esse derivandum. Ut enim *celox* et *celer* a *cellere*, *velox* et *velis*, item *velatus* (cf. quae notavimus supra ad v. *Adscripticii*) a *velare* i. e. volare, unde etiam *volox*, quae descendunt a Sanscrito *çval*, unde duae radices progerminatae *cel-* et *vel-* i. e. *vol-*, Graecorumque *κῆλιν*, *κῆλῆς*; ita *solox* a *solere* procusum, unde certum est, *solox* significare *solitum*, *vulgare*, *vile*. Contra *solidus* haud dubie a *solo* i. e. humo, fundamento deductum est.

Sos. Dia Diarum, *δία θεάων*. Lege alterum versum ita:

Circum sos quae sunt magnae gentes opulentae.

Et:

Dum censent terrere minis, hortantur ei sos.

Et:

Contendunt Graios: Graecos memorare solent sos.

Scal. Contendunt Graios. Vide post Regium. Dab. Interdum pro suos. Ennius lib. VII.:

Poeni sunt soliti sos sacrificare puellios.

Cornutus in Sat. I. Persii: *Sis pro suis apud antiquos ponebatur et sos pro suos, sas pro suas, detracta u littera. Vide Sas. Idem.* Ex hoc Festi loco vehementer est probabile, ubicunque legitur apud Ennium *sos, sas* pro *suos, suas*, scribendum esse *suos, suas*, sed ut una syllaba pronunciandum. Contra ubi *sos* et *sas* pro eo invenitur, quod est *eos, eas*, sic scribendum esse, uti nunc legitur. Etenim pronomem tertiae personae *gi*, quod alibi vindicavi, quodque postmodo factum reciprocum, ad secundae quoque declinationis normam flexum esse, ostendit genitivus singularis *sui*, pro quo in usu etiam fuisse videtur *sis*, ut pro *mei mis*, pro *tui tis*. Totum igitur declinationis exemplum ad hanc rationem, antiquitus sese habuisse videtur. Nom. *si*; gen. *sui, sis*; dat. *sibi*; acc. *se, sum, sam*; ablat. *sed*. In numero autem plurali nom. *si, ses*; gen. *sium, suum*; dat. *sibi, sis*; acc. *se, sos, sas*; ablat. *sed*. De singulis formis dicam alibi. Ceterum locum ex Ennii libro VII. sic legendum suaserim:

Dum censent terrere minis, hortantur ibi sos;

quod *ivi* scriptum quum esset, errorem progeniuit.

Sultis. Locum Plauti ex Frivolaria cum alio eiusdem Fabulae, qui est apud Varron. L. L. VII. pag. 341. Sp. sic conciliavit Scaliger ad Varr. l. c. pag. 130. ed. St.:

— — — *Sequimini*

Me hac sultis legiones omnes Lavernae ubi rorarii

Estis? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce. — —

Sed nulla iusta causa esse videtur, cur haec cohaesisse statuamus. Locus ex Rudente est III, 5, 40.

Solatum. *Solatos* appellat Plin. lib. XXIX. cap. 6. hoc morbo laborantes. A sole fortasse infesto ductum est nomen. *Ant. Aug.* Morbum puto, quem quis ex nimia apricatione contraxit. Unde, qui hoc morbo laborant, *solati* Plinio dicti sunt lib. XXIX. cap. 6. Quae infra ex Afranio laudabantur non potuimus assequi. Optime ait, arquato morbo, qui et regius vocatur, nomen esse ab aurigine. *Aurigo* enim sive potius *aurago* morbus regius ab auri colore, quem bilis toto corpore diffusa repraesentat, ut *arquatus* a colore arcus coelestis. Inde Isidorus in Gloss.: *Auraginosus, arcuatus*. Vide Nonium in *Arquatus* (p. 35. Merc.). *Dac.*

Solipunga. Plinius lib. XXIX. cap. 4.: *Est et formicarum genus venenatum, non fere in Italia, solipugas Cicero appellat, Salpugas Baetica.* Lucan. lib. IX, (837.): *Quis calcare tuas metuat Solpunga latebras.* Alii *Salpunga*, alii *Solpuga* legunt. *Ant. Aug.* Glossarium: *Solipuga ὀλιπενγίς, μύλας εἶδος.* *Scal.* *Solipunga* sive *solipuga* est ὀλιπενγίς, quod tota pungat et ipsa nihil aliud sit, quam aculeus. Sic *soliferum* est, quod est totum ferreum etc. Male qui *solipugam* dictam putant, quod in sole pungat. Festi tamen interpretationem iuvat Gloss. ubi *solipuga ὀλιπενγίς, μύλας εἶδος*. In leguminibus inveniri ait Plin. et formicarum, non muscarum genus vocat. Solinus araneorum formam habere dicit. Pro *maleficae* al. *veneficae*, et favere videntur Gloss., ubi *sphalangion, musca venenata*. Nam *sphalangium* nil aliud est, quam *solipunga*. Tamen in reliquiis Festi *maleficae*. *Dac.* *Solipuga* al. *salpuga* vel *salpunga, solpuga, solpugna, solipugia, solipugna, solipaga*. Adde Luc. IX. *Goth.*

Sospes. *Sospes saluus omnes fere aufugerunt sospites.* *Afranius in Epistola: Di te sospitem servant tuis.* *Pacuvius in Teucro: Maxime Teucro nunquam.* (Recte Virgilii versum in his quaesivit F. Ursinus.). *Ennius in parentem et patriam Di servate sospitem.* *Attius in si rite ad patriam saluus et sospes pervenisset.* *Ennius. Vid. Scal.* Quae desunt in fine male post Epitomen Pauli de verbo *sospitare* reiecta sunt. Quare certum est ea huc educi debere et sic cum superioribus coniungi. *Ennius videtur servatorem significare, cum dixit, quo sospite liber.* *Ceterum sospitare Verrius ait esse bona spe afficere, aut bonam spem non fallere.* Haec Fest. Supra in verbis Ennii et Attii nihil deesse videtur praeter nomen fabulae. *Sospes* autem pro servatore. Vide *Sispes*. *Dac.* Glossis: *Sospes σωός*, hinc *sospitare* infra. *Goth.* *Parentem et patriae.* Hic titulus tribuitur Caesari in denariis argenteis. *Idem.* *Ad patriam sospes* sumptum ex Homero: *εὐ δ' οὐκ ἀδ' ἰκίσθαι.* *Idem.* Vide notam F. Ursini ad h. l.

Sospitare. *Sospitare* pro bona spe afficere, quod hic dicitur, ego reperi in versiculo Lucilliano ex lib. XXVIII.:

Sospitat, impertit salutem plurimam et plenissimam.

Scal. Haec ante *Spara* proxime collocanda sunt. Fallitur autem Verrius, qui interpretatur, *bona spe afficere*,

vel, etc. quasi esset a σωξ, et spes, quod ridiculum. Sospitare est a sospes et significat servare, salvare. Catull. in carmine seculari (XXXIV, 23. seq.):

*Ancique, ut solita es, bona
Sospites ope gentem.*

Dac. Adde Nonium (pag. 176. Merc.) in Sospitent. Goth. Virgilii locus est Aen. VIII, 470.

Succrotilla. Difficile est reperire, quid Festus voluerit. Agnoscitur tamen versus Plauti:

Cum extortis talis, cum todillis crusculis.

Vide Todi. Ant. Aug. *Succrotilla* vox tenuis dicebatur et alta. Titinnius in . . . :

Feminina fabulare succrotilla vocula.

Afranius in Epistula: . . . *succrotilla* voce serio. Plautus in describendis mulierum vitiiis in Syro:

Cum extortis talis, cum todellis crusculis.

Cetera non potui. Scal. Cur Plauti verum hic adducat Festus, nescio, nisi si scripserit cum *succrotillis crusculis*. Vide quae in *Crocotilum* dicta sunt. Versus Titinnii:

Feminea fabella, succrotilla vocula.

Vel:

Femina fabulare succrotilla vocula.

Et cum hoc Titinii versu componendum alterum puto, qui legitur in *Vibrissare*:

Foemina fabulare succrotilla vocula.

Si erit tibi cantandum facito usque exvibrisses.

Dac. Varro lib. VI de L. L. (cf. Scal. ad Varron. de L. L. Coniect. pag. 134. ed. St.). Goth. Cf. Krehl. ad Priscian. III, 5. pag. 125. tom. I. qui rem conficiisse videtur de loco Plauti, scribendum iubens: cum *todinis crusculis*. Prava lectio inveterata et orta videtur ex non intellecta scriptura vocabuli *todinis*, quod facile corrumpi potuit in *todellis* *crotilis* cet.

Sucula. *Sucula* est machinae genus, teretis materiae et foratae ac crassae, tanquam uber scrofae. Reliqua deplorata sunt, quae de Hyadibus tractat. Glossarium: *Suculae, vādes nāl donlōes*. Scal. Pro ruinae optime Ursinus *quinque*. Loquenti autem antiqua consuetudine ut supra *set* pro *sed* etc. De sucula machina haec Budaens: *Sucula*, inquit, *machina est tractatorii generis, constat autem tereti ligno duobus aut pluribus vectibus traiecto, utrinque aequa extantibus longitudine, haec dum versatur, funis qui ductarius dicitur, circa eam obvolvitur*. Innuit autem Festus suculam ob similitudinem suculae, id est scrofae dictam, quia ut scrofae uber porci circumstant, ita suculam porculi. Nam porculus uncus dicitur in media sucula, qui funem tenet, eoque convolvitur, dum sucula versatur. De hyadibus quod imperite a Latinis suculae dictae sint, quasi essent a suis, Cicero lib. II. de Nat. Deor. (c. 83.): *Tauri caput stellis conspersum est frequentibus. Has Graeci stellas vādas vocitare suerunt a pluendo, v̄siv enim est pluerē; nostri imperite suculas, quasi a suis essent, non ab imbribus nominatae*. Idem Plin. lib. XVIII. cap. 26. et apud Gellium Tullius Tiro lib. XIII. cap. 9. Dac. De Succulis loqui Festum non dubito, quas Graeci hyadas appellant, licet quaedam mendosa sint in his dimidiatis verbis. Cicero libro II. de nat. deor. (c. 83.). Vide Gall. lib. XIII. cap. 9. Ant. Aug. Vide Virgil. I. Georg. (v. 138.). Glossis: *Succulae, vādes*. Goth.

Succingulum. Plaut. in Menaech.: *Ab Hippolyta succingulum haud Hercules aequo magno unquam abstulit periculo*. Ant. Aug. In editis Plauti libris:

— *ab Hippolyta succingulum*

Hercules haud aequo magno unquam abstulit periculo.

Locus est in Menaech. Act. I. sc. 3, (17.). Dac.

Sucerdā. In principio Lucilium videor agnoscere. Suppleo: *Sucerdā est stercus suillum, ut cum dixit Lucilius fimo atque suerdīs*. Vel: *fimoque suerdīs*. Titinnius etc. Integer versus Lucillii est lib. XXX. Sat.:

Hic in stercore humi fabulisque fimo atque suerdīs.

Vide Nominum (pag. 175. Merc.) in *Sucerdā*. Infra fallitur Festus, qui putat *sucerdam* alio nomine dici *opicerdam*. Nam *opicerda* est stercus ovillum ut *sucerdā* suillum. Gloss.: *Sucerdā χοίρεια κόπρος*. Vide *Muscēda*. Quae sequuntur non assequor, neque unde petita sunt. Hunc tantum fuisse sensum puto: *homo opicerda omnium hominum, quos sol in opicerdis aspiciat*, ita ut homo hominum opicerda dicatur eodem modo, quo nos hominem κόπρον τοῦ λαοῦ, stercus humani generis, la balieure du peuple. Dac.

Suburanam tribum. (Ad p. 243.) Sed ego Verrium demiror, qui non attendit, *Suburanam* vel

Succusanam tribum a Subura vel Succusa regione merito nomen habuisse, at regionem a pago. Suburam autem imam appellat, quod sub urbe antiqua. Vide *Suburam*. *Dac.*

Sciscito. Lego: *Sciscito*, *sententiam dicito*, ex ipsomet Festo in *Nequis scivit*. Nam *sciscito*, inquit, *significat sententiam dicito, suffragium fert*. *Dac.*

Succidanea. Vide *Praecidanea* et Gell. lib. IV. cap. 7. *Dac.* Adde Nonium in *Succidia* (p. 170. Merc.). *Goth.* *Succidendo*. *Succedendo*. *Idem*.

Suggillatum. Inepta etymologia, ac propterea falsa. *Cinnus* est cilium aut palpebra, ὑποκοιλίον *Cillus*. Inde *subcillum* et *subcillare*, quod postea *subgillum* et *subgillare* ὑποπιάζειν. C in g: Subcitare, Inicere: Subigitare, Inigere. Praeterea falsum est *Suggillationes* pertinere ad collum, nisi mavis legere *sub oculo*, sed tunc quid Graeci substituam, non video. Si κυλλόν, nihil ago. Si γύalon, nugas egero. Γύαλα quidem Graeci τὰ κοιλάματα. Sed quantum video, Verrius *sugillare* putat dictum a gula, quae dicta sit a Graeco, qui γύalon partem sub collo vocant. Hae sunt nugae Grammaticorum. *Scal.* Certum est legi debere *sub oculo*. Nam κοῖλον sive κύλον palpebra oculi inferior, unde κυλοιδίαν dicuntur, qui oculos habent tumentes. Sane hoc etymon probat Camerarius in appendice problematum, sed melius Scaliger. Proprie autem *sugillare* est ita percutere, ut oculi livescant. Metaphorice vero famam et existimationem laedere, Livio et aliis. *Dac.*

Sycophantas. Plura de hac re nugantur Graeci, quae natio nihil paene aliud egisse videtur, quam ut reperiret, quomodo in otio negotiosa esse posset. Caeterum potes advertere, quam dignum sit Paulo mutilatore illud: *Capite truncaretur*, quod Festus dixerat Capital esset, et in Graeco decreto sine dubio fuerat θάνατος τίμημα ἔστω. *Scal.* Aliter paulo Scholiastae Aristophanis, qui ait *Sycophantas* dictos, quod eos indicarent, qui ficus ex Attica deportarent, a σῦκον ficus et φαίνω indico, accuso. Alia multa super hac re nugantur Graeci, quae non est hic dicendi locus. Vide *Holophanta*. *Dac.* *Lege facia*. *Lege*: *Legem factam*, vel: *lege sanctum*, ut qui id fecisset, capital esset ei. *Idem*. Quosdam. Quondam. *Capite*. Capital. *Goth.*

Sulci appellantur. Sulcus vestigium aratri, Graecis ὀλκός. Apollon. III. Argon. (141.). *Dac.* *Vel urbis condendae*. Nam apud veteres spatium futurae urbis aratro designabatur. Virgil. I. Aen. (425.):

Pars aptare locum tecto et concludere sulco.

Idem. Vel fossura rectis lateribus. Virgil. II. Georg. (24.):

Hic plantas tenero abscondens de corpore matrum

Deposuit sulcis.

Idem. Fulmen quoque. Unde et *trisulcum*, quod per tres tractus sive sulcos manet. Nam id proprie sulcus dicitur. Apollon. III. Argon. (v. 141.):

Ἀστὴρ ὧς, φλεγέθοντα δι' ἥτερος ὀλκὸν ἔησι.

Quare optime Nonius (pag. 448. Merc.): *Sulcus*, inquit, *omne quicquid in longitudine aculeatum est*. *Dac.* Quia illi dicunt ὀλκός. Ita Latini litteram S addunt Graecis nonnullis. Vide infra *Suppum*. *Goth.* *Victum*. Dictum. *Idem*.

Suasum. Versus Plauti est in Truculento (II, 2, 16.), in quo legitur *insuasum*. Vide *Insuasum*. *Ant. Aug.* Quae ἐπιτεταμένως colorata sunt et saturata, Graeci πεπεισμένα dicunt, Latini *suasa* et *insuasa*, quae penitus καὶ εἰς βάθος imbiberunt colorem. Epigramma vetus: — σχοῖνος βάμματι πειδόμενος. Et Strab. πεπεισμένως ἐπιτεταμένως τὴν χρῶαν. Eleganter dicit penitus adustum esse et profunde coloratum sole. Latini *insuasum* dicunt. Colorem infumatum vulgo appellamus, qui luteo similis est, sed obscuro. Est enim μέλινον χρῶμα τὸ βαθυρόμενον μέλανι. Glossae: *Insuasum* εἶδος δοκαρίον κεκαπνισμένον. Graeci χρῶμα κεκαπνισμένον similiter vocant, qualis est color in tignis ac trabibus diutino fumo infectis. Genus erat Iaspidis, qui καπνίας dicebatur a fumido colore. Dioscorides (lib. V, 160.): Ὁ δὲ ἀερίζων, ὁ δὲ καπνίας ὥσπερ κεκαπνισμένος. Caveas autem putes *suasum* et *insuasum* proprie dici τὸν κάπνιον colorem, sed *insuasus* vel *suasus* color ὁ πεπεισμένως κεκαπνισμένος. Quod de omnibus coloribus intensioribus dici queat. Ut optime infra Festus. Quia vero tignum, quod diutino fumo infectum est, vel ea, quae ex stillicidio fumoso infecta sunt, colorem eum penitus imbiberunt, eoque prorsus imbuta ac veluti *insuasae* valide retinent, ideo *insuasum* et *suasum* κατ' ἐξοχὴν de hoc fumido colore usurpatum est, quod de omnibus dici potest, ut Graeci πείθεσθαι et πεπεισμένον. Salmas. in Solin. Infra pro *persuadetur* Schedae *persuadentur* aperte pro *persuadeatur*. *Dac.* *Fumose*. Vide Non. cap. 16. in *Impluviatus color* (pag. 548. Merc.). *Goth.*

Saltum. (Ad p. 244.) *Lege*: Non peremit nomen saltus; ἀρχαϊκῶς. Sunt enim verba Aelii Galli. *Scal.* Quos agros non colebant propter sylvas, aut id genus, ubi pecus possit pasci et possidebant, ab usu

suo saltus nominarunt. Haec etiam Graeci τὰ ἄλσέα καὶ νομάς, nostri nemora. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 38. Sp.). Saltus locus pascuus et sylvōsus καὶ ἀνήροτος. Tamen si qua particula in eo aretur, non ideo saltus, ut nec fundus, qui ager cultus est, fundi nomen amittit, si in quodam sui parte sylvas habeat. *Dac.* Adde l. pen. §. 1. ff. si servit. vind. l. 25. ff. de pignorat. l. 52. ff. de act. empti. l. 8. ff. de instructo. *Inde* saltus pascuus l. 19. §. 1. ff. locati. saltusque pastionesque. l. 8. ff. de instructo. Ex his per greges et pastiones fructus percipiebantur l. 31. ff. de usufr. l. 9. ff. de instructo. Quin ex venatione arg. l. 62. ff. de usufructu. Horum alii aestivi, alii hiberni l. 67. ff. de legat. 3. l. 3. §. 11. l. 44. in f. ff. de adq. poss. l. 1. §. aestiva ff. de aliqua quotid. Horum custodes saltuarii l. 60. in c. ff. de legat. 3. l. 8. in f. l. 12. §. 4. ff. de instructo. His adscripti saltuenses. l. 1. Cod. de fugitivis colonis lib. XI. l. 13. Cod. qui milit. lib. XII. Hinc saltuenses fundi. l. 13. Cod. de fund. patrimon. alib. lib. XI. *Goth.* *Saluti.* Alii salutis. Legendum saltuis vel salti, vel saltui. Vide Nonium (pag. 485. Merc.) in *Salti.* *Idem.* Saltus vocabulum cum Varrone l. c. Doederlinus derivat a saliendo, ut Graecorum ἄλσος ab ἄλλεσθαι descendere vult idem. Vide Doederl. Syn. et Etym. Lat. tom. II. pag. 92. tom. I. pag. 176. Res non est probabilis. Nam utut *nemus* proprie locum pascuum significat, a νέμω, pasco, de quo dubitari licet, saltus non potest locum gregibus pascendis aptum significare, quia, si a saliendo descenderet, non gregibus solum, verum etiam hominibus ac feris ad salendum destinatum locum denotaret. Non est dubium, quin saltus sit nomen primitivum. Graeco ἄλτις, quae nativa est forma, pro qua ἄλσος invaluit, respondet Latinum saltus, Germanica halde, haide, plane ut Graeco ἄλς respondet Latinum sal, Germanicum hall, nomen locorum aliquot in Germania, ubi sunt salinae. Recentior autem consuetudo ex Graeco ἄλς, ex Latino sal fecit salz, plane ut ex Graeco ὕλη, Latino silva, factum est holz, servata tamen Graeca aspiratione.

Superescit. Verba Attii mendosa sunt. *Ant. Aug.* Vide *Escit. Dac.* *Dum quidem.* Hieronymus Columna hunc verum alteri connectit, qui legitur Annal. lib. VI.:

— *Decretum est fossari corpora telis*

Dum quidem unus homo Romae toga superescit.

Hoc est, dum Romanus supererit. Nam togati Romani, ut pueris notum. Male vero Merula:

Dum quidem unus homo Roma tota superescit.

Idem. Quin hinc. Forsan:

Quin huic si superescit Spartum atque Amyclas trado.

Idem. Sed per se. Horat. lib. II. Sat. 8, (23):

Nomentanus erat super ipsum Porcius infra.

Idem. In Phasmate. Quae nunc Latino nomine *Mostellaria* (III, 2, 39. seq.). Iam supra. Supple in verbis Plauti: *Ehem vix tandem* etc. Verba sunt Tranionis servi ad Simonem senem:

— *Quid? Ehem vix tandem*

Percepi super his rebus nostris loqui te.

Dac. Romae. Romanis. *Goth.* *Hinc.* Si. *Idem.* In Ennii versu *Romae toti* legendum alii censuerunt. Ego nihil mutandum puto. *Dum quidem unus homo Romanu' toga superescit.* In *quidem* ultima non eliditur ut saepe apud Ennium. Accii versum sic puto emendandum esse: *Quin hic si superescit, Spartam atque Amyclas tradam ei;* ut ultima in v. *Spartam* non elidatur. Locus Plauti ex Milite legitur IV, 5, 13. Afranii versum sic scripsit Bothius: *Alius de rebus et qua coepisti super;* id quod ego non assequor. Fortasse voluit: *Aliis de rebus, et qua coepisti super,* h. e. *quam super qua coepisti.*

Supercilium. (Ad p. 244.) Vide *Cilium.* *Dac.*

Sub ingum mitti. Vide *Iugum.* Liv. lib. III, sect. 28. De modo mittendi vide eundem lib. IX. sect. 5. Inde factum verbum *subingare* pro debellare, devincere. *Dac.* *Ipsi eam.* Specie iam vel speciem eam. *Goth.*

Subices. Gellius lib. IV. cap. 17. versus Ennii refert. *Ergo deum sublimes subices, humidus. Unde oritur imber sonitu saevo et strepitu.* Nonius vero (pag. 168. Merc.): *Per ego deum sublimas subices humidus. Unde oritur imber.* Faernus noster Nonii scripturam probat et verbum *nubes* Festi esse arbitratur. *Ant. Aug.* Subices Ennius in Achille pro subiectis posuit, cum dixit nubes:

Per ego deum sublimes subices humidus,

Unde oritur imber sonitu saevo et spiritu.

Soal. *Idem* ad Manilium sic dictas ait, quod subeant coelestia, quomodo Graeci vocant μετέωρα, nam *subere* est ascendere. Praeivit forsitan Nonius: *Sibicis,* inquit, *nove positum, non a subiciendo, sed altitudine* etc. Sed

de Nonio alias favente Deo. Interim Festum sequor, *subioco*que interpreter *subiectus*, *nubes Deum subioco*, quippe quae Diis subiiciantur. Nam ut ab obicio *obex*, sic a *subicio* *subex*. *Dac.*

Superstitio. Cicero lib. II. de Nat. Deor. (c. 28.): *Qui totos dies precabantur et immolabant, ut sui liberi sibi superstitio essent, superstitioni sunt appellati.* Haec vulgaris interpretatio. Illa prior reperitur in formulis, quas irridet Cicero in oratione pro L. Murena (c. 12.): *Utrisque superstitibus praesentibus istam viam dico.* Quo loco vereor, ne pro *utrisque*, *virisque* scribendum sit. *Ant. Aug. SEI. QUEI. IN. IURE. MANUM. CONSERUNT. UTREIQUE. SUPERSTITIBUS. PRAESENTIBUS. VINDICIAS. SUMUNTO.* et Praeteris verba: *UTREISQUE. SUPERSTITIBUS. PRAESENTIBUS. HANC. VIAM. DEICO.* In quibus verbis *utreique* et *utreisque* semper intellige utrumque reum. Quare male quidam putant legendum *uireisque superstitibus*. Idem enim ac si diceret: *Utrique reo praesentibus testibus hanc viam dico.* *Scael.* De vindiciis suo loco. *Dac.* *Superstites etiam.* Dæst tantum nomen poetae nescio cuius. Gloss.: *Superstes* ἑπεδρος, περιών. *Superstites* περιληκτιμένοι. *Idem.* Vide Nonium (pag. 431. Merc.) in *Superstitutionis*. *Goth.* *Vindio.* Dixi ad XII. Tab. *Idem.* Vide Servium lib. III. Aen. (pag. 295 b. ed. Dan.). *Idem.*

Supercilia. Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 75. ed. Sp.) eadem scribit, sed Plin. lib. XVI. cap. 44. a *lucio Lucina* dictam esse existimat. Fuisse autem *lucum* eo loci, Varro eodem libro quarto affirmat. *Ant. Aug.* Idem Varro lib. IV. (V. pag. 75. Sp.): *Facia igitur a iuvando et luce Iuno Lucina, a quo parientes eam invocant. Luna enim nascentium dux, quod menses huius ducat. Hoc vidisse antiquos apparet, quod mulieres potissimum supercilia sua attribuerunt ei Deae.* *Dac.* *Fruimur.* *Fruuntur.* *Goth.*

Supernati. Praeter Pauli Epitomen referebat Festus Catulli versum ad Coloniam, ut Politianus olim animadvertit. Sed in duobus verbis, ut arbitror, aliter scripsit Festus atque hodie librarii edere soliti sunt (Cat. XVII, 19.): *In fossa Ligari iacet supernata securi.* Politianus *expennata* maluit, quod Marullus irrisit: alii *separata* scripserunt. Pro *Ligari* autem *Liguri* et *Ligeris* alii immutarunt. Nos quod opinamur Festum scripsisse tradere contenti sumus. Contentiones Grammaticis relinquimus. Est etiam *adamas supernas* scriptum in Augusti ad Maecenatem epistula apud Macrobi. lib. II. (c. 4.) Saturn. *Ant. Aug.* Catullus (l. c.): — *velut alnus In fossa Liguri iacet supernata securi.* Cum id elegantissime ab elegantissimo poeta dictum sit, miror quare superstitiose adeo reiecerunt, ut non ausi sint vulgatam lectionem ineptissimam mutare: — *separata securi.* An, obsecro vos, hoc Latine est loqui? Saltem si de barbarismo non suspicabantur, tanti debebat apud eos esse auctoritas Festi, ut, quod ipse in libros suos retulisset, id melius putarent, quam quod in depravatis codicibus nostris habetur. Versum Ennii: *His pernas succidit iniqua superbia Poeni*, interpretatur Livius de clade Cannensi loquens, cum ait quosdam iacentes vivos succisis feminibus poplitibusque inventos fuisse. *Scael.* *Supernare* est ἐνεργεῖν, Gallice *couper les jarrets*. In versu Ennii is pro *his*, ut supra saepe. De clade Cannensi loquitur, de qua Livius lib. XXII. sect. 51.: *Quosdam et iacentes vivos succisis feminibus poplitibusque invenerunt.* *Dac.* *Et Catullus.* Versus Catulli:

— — et velut alnus

In fossa Liguri iacet supernata securi.

In antiquis Catulli editionibus *separata* scriptum primus Politianus *expennata* conatus est in Miscellaneis cap. 73. *Idem.*

Suppreum. Tria significare hoc nomen Festus exemplis docuerat, quae a Paulo omissa sunt. *Summum*, ut cum Plautus ait: *Me suppreum habuisti semper.* *Extremum*, cum lex duodecim tabularum: *Solis, inquit, occasus suprema tempestas esto.* Vid. Varro lib. V. de Ling. Lat. (VI. pag. 187. ed. Sp.) Gell. lib. XVII. c. 2. et Censorin. de die natali (c. 24.). Item Plin. lib. VII. c. 60. Tertiae significationis exemplum est *suprema multa*, id est maxima, de qua Sex. Pompeius saepius scribit. *Ant. Aug.* *Suppreum* modo significat *summum*, modo *extremum* modo *maximum* *Summum*: ut *Pater suppreme, belli et armorum potens.* *Plautus* *Me suppreum habuisti semper in omnibus rebus tuis.* *Alias* *extremum* significat, ut in legibus XII. *Solis occasus suprema tempestas esto* etc. Deinde citabat exemplum scriptoris cuiusdam, qui dixeret, ab illo *separari* *die suppreme*. Item heroicum verbum: *Et quasi suppremo lugentes tempora vultu.* Item Catonem, qui dixit *suppremam* *advocationem*. In fine: *Alias* pro *maximo*: cum *dans oves* et *triginta boves* *suppremam* *multam* dicerent: *hoc est maximam.* *Scael.* *Suppreum* modo *summum*, ut *supreme* *Iupiter* Terent. (Adelph. II, 1, 42), modo *ultimum*. In XII. Tabulis: *Si ambo praesentes sol occasus suprema tempestas esto* i. e. ὅρα ἰσχυρῶς. Modo *maximum*, ut *suprema multa*. Sed haec significatio nullo modo diversa est a prima illa, qua *suppreum* *summum* notat. *Supra* ab innocento poeta *armorum potens* *Mavens* dicitur, quomodo ab

Horatio *Cypri potens Venus*. Plauti versus videtur esse ex Paedol. Act. I. sc. 1, (14.). Sed qui in libris editis non leviter immutatus. Sic enim legitur:

— Nam tu me antidhaa
Supremum habuisti comitem consilii tui.

Sequebatur pentameter incerti poetae:

— — Supremo crimine nocte tuo.

Item versus heroicus:

Et quasi suppremo lugentes tempora volu.

Dac.

Subsidium. (Ad p. 245.) Verba Festi ad subsidium pertinent, id vero maxime a triariis, qui subidere solebant, dum principes et hastati pugnarent, dictum est. Plautus in . . . *Agite nunc subsidite omnes quasi solent triarii*. Liv. lib. VIII. (c. 8.): *Ad triarios cum ventum erat, qui ceteris essent subsidio; res in extremum periculum perducta esse dicebatur*. Ant. Aug. *Subsidium dicebatur, quando milites subsidebant in extrema acie, labentique aciei succurrebant*. Quod genus militum constabat ex iis, qui emeruerant stipendia, et tamen retinebant locum in exercitu, quae erat tertia acies, quae dicebatur triariorum, ut Plautus in *Frivolaria*:

Agite nunc subsidite omnes, quasi solent triarii.

Reliqua non potui. Versus ille Plauti manifesto coniungendus est cum illis ex eadem *Frivolaria*:

— — sequimini haec
Sultis legiones omnes Lavernae. Ubi rorarii
Estia? En sunt. Ubi sunt accensi? Ecce*
Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent Triarii.

A subsidio *subsidiosum* audacter formavit Seneca Epistola 8.: *Clamo, vitate, quaecumque vulgo placent, quae casus attribuit ad omne fortuitum bonum, subsidiosi, pavidique subsistite*. Ita inveni in libro N. Fabri, quem cum optimis codicibus scriptis contulit. Scal. A subsidendo, ut a praesidendo praesidium. Idem Varro lib. IV. de L. L. (lib. V. pag. 91.): *Hastati dicti, qui primi hastis pugnabant, Pilani, qui pilis, Principes, qui a principio gladiis et post commutata re militari minus illustres sumuntur. Pilani Triarii quoque dicti, quod in acie tertio ordine extremis subsidio deponebantur. Quod hi subsidebant, ab eo subsidium dictum, a quo Plautus: Agite nunc subsidite omnes, quasi solent Triarii. Auxilium appellatur ab auctu, cum accesserant, qui adiumento essent, alienigenae. Praesidium est dictum, quia extra castra praesidebant, in loco aliquo, quo tutior regio esset. Sed fabum est, quod ait Varro hastatos dictos, quod hastis pugnarent, pilanos quod pilis. Nam ex veteribus satis constat hastatos pilis, hastis pilanos decertasse, ita ut utrique ab eo genere telorum appellati fuerint, quibus minime utebantur, quod in eorum gratiam dico, qui historiae Romanae assiduam operam navant. Dac. Vide Praesidium. Goth. De originatione hastatorum et pilanorum cf. Schwarz observ. ad Nieupoort. pag. 341.*

Subsolaneae. (Ad p. 245.) Quid sit, quaeramus. Scal. Lego: *Subsolaneae*, quae sub solo res appellantur. Infra: dicitur inde solidum; inde, id est a solo; a sola enim solidum, ut supra in solida sella. Optime autem solidum inum, solum interpretatur. Dac.

Subsilles. Subsilles, quas alii Ipsulles vocant, lamellae necessariae sacrificiis, quae ad rem divinam dicuntur maxime conferre . . . Vide Ipsulices. Scal.

Substillum. Tertullianus (de pall. c. 2.): *Aut imbres raunt et si quae missilia cum imbribus, dehinc substillum et damno sedum*. Scal. Substillum igitur vocatur ante pluviam tempus, cum guttatim stillae cadunt et post pluviam, dum adhuc videtur est. Inde substillum et substillatio, εσπυροπία, morbus, cum urina stillatim cadit. Cato de R. R. cap. 56.: *Nunc de illis, quibus aegre latium fit, quibusque substillum est*. Glossae Cyrill.: εσπυροπία cultitio, substillatio. Dac.

Subscudae. Vide Serilla. Ant. Aug. Subscudae appellantur cuneatae tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia, quo eas immittuntur, succuditur. Pucuvius in Niptris. Scal. Tabellae lignae ad trabem aliave committenda. Gallice: *Quatre d'ironde*. Infra pro succiditur legendum succuditur, nam ita plana scripserat Festus, ut infra ex Schedis. Et absque iis ita olim Turneb. lib. XIV. cap. 1. Legendum puto, inquit, succuditur. Nam a succudendo mihi nomen videtur potius habere, quam a succidendo. Etenim locus, cui inseruntur, excavatur succiditurque inde aliquid, ut immittantur, cum tamen id fiat ostendendo acalpris malleo percussis, et immittantur ictu mallei, non video cur non debeant potius a succudendo, quam a succidendo.

Q q q *

deduci. Quodsi Festus a *succidendo* scripsit, ut et fortasse fecit, nae ab eo libentissime dissentio. *Dac. Pacuvius in.* Integrum Pacuvii locum sic adduxit Festus in *Serilla*:

*Nec ulla subscus cohibet compagem alvei
Sed suta lino et sparteis serilibus.*

Idem.

Sub corona. Vid. Gell. lib. VII. *Ant. Aug.* Versus Plauti: *Praeco ibi adsit cum corona: quique liceat, veneat.* *Scal.* Exempla passim apud historicos. Quod addit infra id signum fuisse nihil praestari a populo, confirmat Gell. lib. VII. cap. 4., quod alioqui saepissime fiebat, ut venditor servum sanum, non furem, non fugitivum, non erronem, non vespillonem praestaret. *Dac. Praeco ibi adsit.* In Plauti Edit. sic: *Praeco ibi adsit cum corona, quique liceat veneat; quique i. e. quanti.* *Idem.*

Sublimem. Lego *Sublime.* Ultima syllaba repetita vitiosam scripturam innuit. Limen erat superius et inferius. Superius *sublimem* vocarunt, unde sublimis in altitudinem elatus et sublime coelum dictum Ennio:

Aspice hoc sublime candens quem vocant omnes Iovem.

Vel, ut apud Ciceronem lib. II. (c. 25.) et III. (c. 16.) de Nat. Deor.:

Aspice hoc sublime candens quem invocant omnes Iovem.

Dac. Virgilii locus est Georg. II, 242.: *Hic vertex nobis semper sublimis.*

Sublimavit. (Ad p. 246.) Aurelius Victor in Epitome, cap. 2.: *Pallasque praetoria ornamentis sublimatus.* Et in Gloss.: *Sublimo, ὑψώ. Item: Sublimo, as, μετεωρίζω.* *Dac. Dixit Cato. Adde Sublimare. Goth.*

Succenturiare. Inde milites succenturiati, qui explendae centuriae subiiciuntur. Terent. Phorm. (Andr. I, 4, 51.):

*Nunc prior adito tu: ego in insidiis hic ero
Succenturiatus siquid deficiet.*

Ubi Donatus: *Tota metaphora de re militari est. Succenturiati dicuntur, qui explendae centuriae gratia subiiciunt se ad supplementum ordinum.* Versus Plauti: *Succenturia, centum require, qui te delectent domi.* Versum Caecilii quidam: *Nunc meae malitiae astutia opus est succenturiata.* Sed nihil muto: *Nunc meae militiae astutia opus est, succenturia.* *Militiam* dixit propter *to succenturia*, quod militiae proprium. *Dac.* Versum Caecilii recte sic emendasse videtur Spengel.:

Nunc meae malitiae astutia est succenturiata opus.

Cf. Caecilii Fragg. ed. Spengel. pag. 53.

Subrumari. Qui et *subrumi* dicti sunt. Vid. Varro de R. R. c. 1. et c. 9. Lege infra: *Quia ea rumis vocabatur*, ut viri docti. Gloss.: *Rumis, θηλή ἀρχαίως.* Dicebatur et *Ruma* et *Rumen*. Vide *Ruminalis*. *Dac.* Vide supra *Adrumavit* et *Rumen*. *Goth.* *His vocabantur.* *Rumis* vocabatur. *Lac.* Lacte. *Idem.*

Subulo. Varro lib. VI. de L. L. (lib. VII. pag. 322.) versum Ennii ita refert:

Subulo finitimas propter astabat aquas.

Versus corruptus. *Ant. Aug.* Glossarium: *Subulo αὐλητής.* *Scal.* Turnebus non *Hetruscam*, sed *Latinam* esse vocem dicit. Nam *συρβηνεύς αὐλητής.* Hesych. Meursius *subulo* depravatum putat ex *subflo*, flater. Sed radicem eius in *Hetruria* quaerendam cum Festo docet Varro lib. VI. de L. L. (l. c.): *Apud Ennium subulo finitimas propter adstabat aquas; subulo dictus, quod ita dicunt tibicinem Tusci, quocirca radices eius in Etruria, non Latio quaerendum est.* Quare cum Tusci plurima habebant ex orientis linguis, putabat Voss. esse ab Arabico *sunbul*, spica, syrinx, calamus. Versus Ennii apud Festum est Trochaicus septenarius catalecticus. Apud Varronem si *aquas* ponas, in penultimo erit sotadicus. Pro *astabat* placebat Scaligero *assabat*. Nam *assare* tibicines dicuntur cum canunt tibia, nulla aliorum voce admista. *Dac.* Legitur hodie apud Varronem e Cod. Florentino: *Subulo quondam marinas propter astabat aquas.* Vide varr. lectt. apud Spengel. De *subulonibus* Etruscis cf. Müller. die Etrusker tom. II. pag. 201. ubi vide quae in nota margini subiecta de fragmento Ennii leguntur. Vidit Müllerus, verba illa Ennii: *Subulo quondam marinas propter astabat plagas*, fuisse principium fabulae, quae legitur apud Herod. I, 141. Nomen autem *subulonis* haud dubie a *sibilando* descendit sive eiusdem est originis atque *sibilus*, unde intelligitur, *subulonem* esse tibicinem, Pfeiffer. Quod si Etruscum est *subulo*, in multis verbis Latinam linguam cum Etrusca cognatam fuisse, credibile est, quod etiam aliunde apparet.

Suburam. Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 53. ed. Sp.) Quintil. lib. I. (c. 7.). In veterum monumentis extat hic usus C. literae pro B. M. Caecilio Sp. F. Suc. Rufo et T. Aelio. T. F. Suc. Aciliano et

curatores trib. Suc. iunior. Reperitur etiam B. litera C. Attio. T. F. Sub. Vitaliano. *Ant. Aug.* Verrio favet Varro lib. VI. de L. L. (lib. V. pag. 53. Sp.): *Eidem regioni attributa Subura, quod sub muro terreo Carinarum; in ea est Argeorum sacellum sextum. Subura Iunius scribit ab eo, quod fuerit sub antiqua urbe, cui testimonium potest esse, quod subest ei loco, qui terreus murus vocatur. Sed ego a pago potius Succusano dictum puto succusum. Nunc scribitur tertia litera B. non C. Pagus Succusanus, quod succurrit Carinis. Sed etsi Varonis tempore Suburra scriberetur, tamen cum compendiose scribebant, tertiam literam ponebant C. non B. hoc modo: SUC.* Quintil. lib. I. cap. 7.: *Suburra cum tribus literis notatur, C. tertiam ostendit. Suburæ tertium etymon affert comment. Horatii a suburendo, quod in ea regione Romæ aliquando subustionibus paludata siccata sunt. Dac.*

Subverbustam. Hic *b* pro *v.* *Subervustam.* Tertullianus libro scholastico de Pallio (c. 4.): *Libertinos in equestribus, subverbustos in liberalibus, dediticios in ingenuis, rupices in urbanis, scurrus in forensibus, paganos in militaribus.* Subverbustos vocat τὸς στιγματίας, quia notis inurebantur. *Scal.* Pro veribus optime Ursin. verberibus, quomodo Horatius dixit *uri virgis* (Sat. II, 7, 58.). Subverbustus στιγματίας, verbero. Tertullianus in libro de pallio: *Libertinos in equestribus, subverbustos in liberalibus etc.* Ubi Fr. Iunius: *Ut a ius est iustus, ab arbor arbustum, ab onus onustus, sic a verber est verbustus et cum praeverbio subverbustus. Dac.* Dixi ad l. 1. §. 8. ff. de fugitivis et ad Ulpianum Tit. 1. §. 11. *Goth.*

Suboles. Virgil. Eclog. IV, (49.). *Ant. Aug.* Glossarium: *Suboles, ἐπιγονή, γονή, γενεά.* Vide *Adolesco.* *Dac.* Locus Lucretii est lib. IV, 1226.

Subucula. In meis glossis antiquis invenio *Subitillum* aut *Subutulum* dictum cum interpretatione *Subitillum, ἔγγυτον.* *Scal.* Pro vestimento, quod subtilis induitur a subuo pro subduo, ut exuo pro exduo. Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 134. Sp.): *Capitium ab eo, quod capit pectus, id est, ut antiqui dicebant, indutu comprehendit, alterum, quod subtilis, a quo subucula, alterum quod supra, a quo supparus. Sed quare libum ex alica, oleo et melle subucula dicatur, reperire non potui. Notavit Scaliger in antiquis Glossis inveniri subitillus ἔγγυτον. Sed hoc nihil ad rem, neque enim pro subucula subitillus unquam rescribere ausim. Dac.* Adde infra *Supparus.* *Goth.*

Sub vos placo. Vide *Endoitium.* *Ant. Aug.* Pro vos supplico, ut per ego te Deos oro, et quae vocabulorum traiectiones in precibus solennes, ut alibi diximus. *Dac.* Vide supra *Ob vos sacro.* *Goth.* *Supplico.* *Supplicio.* *Idem.*

Suffiscus. Pedian. lib. II. Verrin. (pag. 50. ed. Lugd.): *Sportae, Sportulae et Sportellae nummum sunt receptacula; et sacci, sacculi et saccelli; et crumenae et vellereae et scorteae et manticae et marsupia. Ita fisci, fiscinae, fiscellae sparteae sunt utensilia ad maioris summae pecunias capiendas. Unde quia maior summa est pecuniae publicae, quam privatae, ut pro censu P. R. aerarium dicitur; pro loculis et arca thesauri; pro saccello fiscus, unde fiscus pecunia publica (et confiscare) dici solet. In quibus verbis pro censu populi Romani scribimus, non privato, ut editum est. Illa etiam verba et confiscare delenda esse putamus. Ant. Aug.* Scaliger ait ut α χάσκω est hisco, α δάσκω disco, sic α φάσκος fiscus. Φάσκος autem aluta, unde φάσκωλος aive φάσκωλον pasceolum, saccus ex aluta. Huic etymo favet, quod Augustin. in Psalm. CXLVI. et post eum Isidor. lib. XX. Orig. cap. 9. *Fiscum interpretantur saccum publicum.* Sed mihi probabilius videtur fisci appellationem rure ortam dicere. Rustici enim ex iunco utensilia ad fructus et alia capienda faciebant, quae fiscoe, fiscinae et fiscellae vocabant a fisco id est iunco. A rusticis urbani in eiusmodi fiscoe et fiscellis pecunias suas servare didicerunt. Ascon. in Divinat. (l. c.): *Fisci, fiscinae, fiscellae, sparteae sunt utensilia ad maioris summae pecunias capiendas. Unde quia maior summa est pecuniae publicae, quam privatae, ut pro censu privato loculos et arcam et saccellos dicimus, sic pro publico thesauro aerarii dicitur fiscus.* Atque ita primo Fiscus pro sparteae, postea, vero propter similitudinem pro quolibet alio sacco sumi coeptus est. Ut hic solliculus testium arietinorum, qui marsupii usum praestabat, suffiscus quasi parvus fiscus dictus est. *Dac.*

Subacti. Gloss.: *Subigo, προσβάλλω, subegi, ὑποτάσσω, μαλάσσω.* Lege: *Subigit ὑποτάσσει, μαλάσσει.* *Dac.*

Supplicia. Optime supplicia vocat Festus, quae gerebant caduceatores, id est oratores ad pacem petendam missi. Sallust. in Jug. (c. 46, 2.): *Legatos cum suppliciis mittit.* Similiter Graecis ἐκλήγια dicta. Et ex verbenis fiebant, hoc est ex ramis frondibusque omnium sacrarum arborum, ut lauri, olivae, myrti etc. Quapropter Graecis ἐκλήγιοι κλάδοι, ut Sophocl. Oed. Tyr. (v. 8.); ἐκλήγιας θαλλούς vocavit Herodian. lib. VII. (c. 8. §. 18.). Ea supplicia infulis obvolvebantur. Liv. lib. XXIV. sect. 30.: *Quos ubi ex signis armorumque habitu cognovere Hippocrates atque Epicydes ramos oleae ac velamenta alia supplicum porrigentes, osare,*

ut reciperent sese receptosque tutarentur. Et lib. XXV. sect. 15.: *Legati eo ab Tyoha et Neapoli cum infusis et velamentis venerunt, precantes, ut a caedibus et ab incendiis parceretur.* Quae sequuntur usque ad quo exemplo, verba sunt Siniit Capitonis, referentis supplicium inde dici, quod, cum civis necaretur, rex sacrorum in forum prodibat, ut Semoniae Deae (quae eadem et Naenia) rem sacram faceret, qua cives poena solverentur, et ex nece civis amolirentur piaculum et caput damnati bonaque eius consecrarentur. Inde Isidorus lib. V. c. 27.: *Supplicium propriis dicitur, non quo quis punitur, sed qui ita damnatur, ut bona eius consecrarentur et in publico redigantur.* Nam supplicia dicebantur supplicamenta et supplicium dicitur, de cuius damnatione delibatur aliquid Deo. Et lib. VI. cap. 18. ex Servio in lib. I. Aeneid. (pag. 219. e. ed. Dan.): *Unde supplicia dicuntur supplicationes, quae fiebant de bonis passorum supplicia, sacrae enim res de rebus execrandorum fiebant.* Nunc satis apertum, cur postea supplicium de poena capitali dictum sit. *Dac. Supplicia.* Hic multa Festus, quae interpretem desiderant, vel potius librum emendatorem. *Ant. Aug.* Supplicia sunt accepta, quae caducaiores portant. Sunt autem verbenae feliois arboria. Non enim alia supplicia fas erat, quam ex verbenis sumi. Sunt et supplicia, quae cum civis necaretur, fiebant. Tunc enim Semoniae rex sacrorum verveca bidente facit, ut, civibus poena soluta, caput damnati patrimoniumque, cuius causa id fieret, sacrum Divis manibus esset. Inde solitum, cum prodit sacrificandi causa rex sacrorum, ut id vocetur supplicium, quasi vero semper ea . . . quo exemplo docet supplicia esse sacrificia; at nunc fere supplicia pro poena dicuntur. Haec aut non multum diversa scripsisse Festum putamus. Et cum sacrum fieret pro eo, cuius caput devotum esset, quo supplicare Diis et deprecarentur τὸ νημεσητόν, quia interficerent civem; propterea supplicium dici coeptum pro poena capitali. Sane ariete aut vervece solebant amoliri contractum ex nece alicuius piaculum. Quod supra in lege Numae a nobis expositum est. Semoniae Deae meminit ex Varrone Augustinus. Reprehendit deinde Verrium more suo, qui in hoc verbo explicande hallucinetur. *Dac. Supplicium* a supplicio differt. Id quod consuetudo arguit, quod soleamus dicere haec deorum supplicia; contra dicimus, ut amatur supplicium de aliquo, id est deportetur, aut iubeatur flagris caedi. *Scal. Supplicium.* Haec superioribus praemitti debent et cum iis ita coniungi, ut caput unum efficiant. Ita enim schedae. Ait Festus sive Verrius supplicia dici Deorum supplicationes, supplicium vero, quo homines plectuntur. Sed et supplicia, quae de hominibus sentiantur, dici. *Dac. Supplicium* recte derivare videtur Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. IV. pag. 279. ab obsoleto *pleco*, πληῖλαι, unde *plica*, *plaga*, *profigare*, *flagrum*, *plestera* cet.

Sufes. *Sufes* dictus est Poenorum lingua summus magistratus, ut *Oscorum Medix.* *Calidius in oratione in Caccillum:* Nonne vobis. Porro qui Hebraice sciunt et non ignorant Poenos Tyriorum colonos esse, concedent mihi, *Sufes* idem esse, quod Graecis ἑπορος, ἐπόπτης, ἐπίσκοπος, צופה. Sic Carthaginensium *arx βύρα* dicta per metathesin quasi βύρα. Nam sine dubio צורה hoc est munitus locus, ἀρξ. Quo nomine Idumaeorum metropolis ita dicta, qui eadem lingua cum Carthaginensibus loquebantur. Nugaces Graeci, quidquid ad eorum linguam alludit, statim Graecam esse censent. Nam cum pro βύρα, quod eorum lingua non patiebatur, βύραν dixerunt, dictum factum pro Graeco publicarum atque proscripterunt. Hoc, quod hic notamus, scribimus iis, qui si vel primis Hebraicis literis tincti sunt, me verum dicere non negabunt. In utroque autem tam צופה, quam צורה schurek pro holem effertur, more Syrorum. *Scal. Vide Medix.* *Sufetes* apud Carthaginenses ut apud Athenienses archontes perpetui. Et *sufes* ab Hebraeo *sophetim*, nam Hebraeorum et Tyriorum lingua eadem, nempe Chanaanica. Tyriorum autem colonos Poenos nemo ignorat. *Possius.* Scaligerum vide lib. III. Canonum Isagogicorum Eusebio adiunctorum pag. 321. et 331. et animadversionibus Eusebianis ad annum MCCXLII. pag. 64. *Mediastuticum* autem vocat, quem supra *Medix*, *Oscorum* magistratum. Sed potius legendum *Medixuticus*. Nam ita aperte a *Medix* et ita Livius lib. XXIV. (c. 19.) et XXVI. (7.). *Dac.* Vide supra in *Meritare*. Et Senecam de Tranquill. I, 3., quo loco *Medix* non *Getyx* legendum. *Goth.* Cf. quae supra notavimus ad v. *Medix*. De *Suffetibus* autem cf. Gesenii Lex. Hebr. s. v. צופה iudicare. Non enim a צופה, *inspicere*, ut Scaligero visum, nomen *sufes* potest descendere, quod hodie in vulgus notum est.

Sub vitem. Lucillii versus corrigendus:

Ut veles bonu' sub vitem qui sumicit hastas.

Sumicit pro *subicit*, ut *Comuro* pro *Couro*, *Comitium* pro *Coitium*. *Scal.* Schedae habent *subis*, quod mihi corruptum videtur ex *subicis*, ut antiquitus scribebant pro *subicis*. *Dac.* *Veles*. Adde infra *Velitatio*. *Goth.* *Subis* legitur apud Festum, non *subis*. Cf. Ursini notam ad h. l. *Sumicit*, quod *Scal.* voluit, sine exemplo est et analogia caret. *Submisit* in metrum peccat; *subicit* probabile est ad sententiam, sed non intelligitur,

quomodo inde facere Paullus potuerit *summisit*, nisi forte *hii* litteras male pictas prius *m* et deinde *mm* lectas esse crediderimus.

Sub vitem proeliari. Trochaicus Lucillii ita legendus:

Neque prodire in altum, praeliari sub vitem procul.

Scal.

Sub vineam iacere. Militarem vineam sive vitem sic describit Vegetius (IV, 15.): *E lignis levioribus machina colligatur, alta pedibus VIII. lata VII. longa XVII. Huius tectum duplici munitione tabularum cratibusque contextitur. Latera quoque vimine sepiuntur, ne saxorum pilorumque impetu penetrentur. Extrinsecus autem, ne immisso concrementur incendio, crudis ac recentibus cortis vel centonibus operitur. Cum plures factae fuerint, iunguntur in ordinem, sub quibus subsidentes tuti ad subruenda murorum penetrant fundamenta. Dac. V. l. 13. §. 4. ff. de re militar. Adde infra *Vineae*. De vite adi legem 13. §. 14. ff. de re militari. Goth.*

Supparus. Camisiam dixisse Festum non arbitror, ut nec *minare*, licet utroque verbo Paulus utatur. *Ant. Aug.* Camisium usurpat Paulus verbum suae aetatis ac suorum hominum elegantia dignum. *Camia* est barbarum vocabulum, id significat *lectum*. Hodieque in idiotismo suo retinent Hispani. Camas enim lectos vocant. Ab eo tunicam lineam nocturnam vocarunt *Camisiam*. Auctor Isidorus et ipse homo Hispanus. *Scal.* Utitur hoc verbo Plaut. in Epidico (II, 2, 48.). Goth. *Subucula*. Vide supra. *Idem.* Camisiam esse hodiernorum Gallorum *chemise* nemo est, quin intelligat. Cf. Du Fresnoe latic. med. et inf. Lat. s. v.

Supat. Vide *Inspare* et *Insipere*. *Ant. Aug.* Desunt perpauca, quae forsitan non male sic supplenda: *Et insipat iniicit, insipit etiam dicitur, id est pullis iniicit farinulam.* Vide *insipere*. Neque vero doctissimum Ursinum sequor, qui *farinulam* distinguit *far* in *ollam*, *olam* pro *ollam*. Dac. Vide in *Solitaurilia*. Goth.

Sutelae. (Ad p. 247.) Fulgentius (pag. 562. ed. Merc.) quasi subtiles telas dici existimat refertque Plautum in Casina hoc verbo uti, sed et in Captivis quoque reperies. *Ant. Aug.* Glossae: *Sutela*, *ὑνέδρα*, *ἑκατέρησις*, *δόλος*. Plaut. Casin. I, 1, (7.):

Passisne necne clam me sutelis tuis

Praeripere Casinam uxorem, proinde ut postulas.

Inde autem sutelae dictae, quod proprie consuere dolos dicerent, ut Graeci *συνδράπτειν δόλους*. Quo sensu et nos etiam utimur verbo nostro *coudre*. Dac.

Sutrium. (Ad p. 247.) Su.... Sutrium quasi cant, utique in proverbium abiit hac de causa: Gallico tumultu a Camillo quondam edictum est, legiones Sutrii ut praesto essent cum cibo suo; quod usurpari coeptum est in iis, qui suis rebus opibusque confisi repraesentarent, quibus deberent. Plautus:

Sed facito dum, merula parae versus quos cantat, colas

Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi cant Sutrium.

Quamvis non nego interpretationem proverbii, quam Festus proponit, non esse alienam ab ipso proverbio, tamen longe abest a Plautino sensu, imo ut melius dicam, adversatur. Locum Plauti, qui omnes interpretes cruciat, in ipsis ad Plautum notis, exponemus. *Scal.* Versus Plauti sunt ex Casina Act. III. sc. 1, (9.):

Sed facito dum memineris versus quos cantat colax; cibo

Cum tuo quiqui facito, uti veniant, quasi cant Sutrium.

Hoc est: facito ut memineris versus quos Naevius in *Colacte* suo (*Colacem* enim fabulam scripsit Naevius) cantat: cibo cum tuo etc. In libris veteribus:

Sed facito dum merui aper versus quos cantat colas.

Et:

Sed facito dum Meoni aper versus quos cantat, colas.

Vulgatam lectionem sequor. Tamen Scaliger:

Sed facito dum, Merula parae versus quos cantat, colas

Cum cibo tum quiqui facito veniant, quasi cant Sutrium.

Additque, etsi non neget interpretationem proverbii, quam Festus proponit, non esse alienam ab ipso proverbio, abesse tamen a Plautino sensu, imo et ei etiam adversari. Sed nobis hic locum Plauti exponere debebat Scaliger, neque nos ad suae in Plautum notas remittere, quas tantum cogitavit. Ego vero aliud dicam, quod non vidit Scaliger et quod verum esse omnes dicent, nempe non eam alienam esse a proverbio hanc Festi interpretationem, atque adeo Plautino sensui adversari, sed vel in ipso statuto proverbio aliquid turbatum vel

in ipsis Festi verbis. Si enim Sutrinae legiones cum cibo suo praesto adesse iussae sunt, ut id aliquando factum est, non utique formari inde potuit proverbium *quasi cant Sutrium*, sed *quasi eant Sutrio*, cum a Sutrio venirent legiones rebus necessariis instructae; atqui Gallico tumultu Sutrinis milites imperatos nusquam legas. Quid igitur? Audi modo; distinctione tantum apud Festum peccatum est; distingue sic: Gallico tumultu edictum est, Legiones Sutrii ut praesto essent etc. Hoc est: ut legiones, Romanae scilicet, Sutrii adessent. Nempe ut inde Hetruscos pellerent. Nam Gallico tumultu dum Gallos Camillus persequitur, Hetrusci Sutrium impugnant illudque deditione capiunt. Eodem die Senatus decretum fert, ut Sutrium iret Camillus cum legionibus, hoc est Sutrii praesto esset et Sutrinis auxilium ferret. Vide Liv. lib. VI. sect. 3. Postea factum proverbium *Sutrium quasi eant*, et de iis usurpatum, non, ut vult Festus, *qui rebus suis opibusque officii id praestarent, quibus deberent*, sed qui rebus necessariis sese ad aliquid agendum accingerent. *Dac.* Plaut. in Casina (l. c.): *Sed facito dum memineris versus, quos cantat colax Cum cibo tum quiqui facito, ut veniant, quasi eant Sutrium.* Liv. lib. VI. (c. 3.) scribit, Camillum Sutrium quam citissime recuperasse. Festum igitur opinamur hoc proverbium hoc loco fuisse interpretatum *Sutrium ire*, eiusque originem tradidisse Gallico tumultu, cum edictum est a Camillo, ut legiones cum cibo suo Sutrii praesto essent. *Ant. Aug. Merula per versus. Memineris. Goth. Quod cantat colas. Quos c. colax. Idem. Cum suo cuique. Cum cibo tu quoque eos. Idem. Scribe: Plautus:*

— *Sed facito dūm, memineris vērsum, quos cantat colax
Cūm cibo suo quique, facito, veniant, quasi eant Sūtrium.*

Suopte. Gloss.: *Suo, τῷ ἰδῶ, τῷ αὐτοῦ, suapte τῷ ἰδῶ.* Lege: *Suopte.* *Dac.* Lege etiam τῷ αὐτοῦ pro αὐτοῦ, in Glossario. Ceterum syllaba derivativa *pte*, quae recurrit in *mihipte, nostrapte, meopte, meapte, tuopte, tuapte, meumpte, tuumpte, suumpte*, eadem est atque paragogica syllaba in *cumpse, eampse, reapse; eapse, sepse, ipse, sirempse, siremps.* Orta est ex Sanscrita voce *sua*, quae possessivum pronomen est omnium personarum. Uti enim ex Graeco σφῆ, quod idem proprie denotat, atque Sanscr. *sua*, ortum ψῆ, sic apud Latinos *sua* abiit in *pse* et proinde in *pte*. Praeterea cf. Johannsen die Lehre der Lat. Wortbildung cet. pag. 96.

Suillum. (Ad p. 247.) Lege: *Et surire dicuntur.* Apuleius. Glossarium: *Surit, κάρῳ. Scal.* *Suem* tamen, qui Adonim interfecerat, cum Venere in gratiam rediisse narrat Theocritus in elegantissimo illo poemato, quod in mortuum Adonidem scripsit. Illud sis vide. *Dac.* *Cum subare et subire dicuntur.* Lege: cum subare et surire dicuntur. Monuit Scalig. *Subare* autem et *surire* dicuntur feminae, cum libidine excitantur *militiamque petunt.* *Subare* ab Aeolico σὺβᾶν pro σὺᾶν, vel a *subus* pro *suibus*, ut ab antiquo genitivo *sueris* *surire* quasi *suerire*; sic Graeci de suibus-feminis dicunt *κάρῳ* et *κάρῳ*. *Κάρῳ* enim est *verres*. Arnobius tamen et Apuleius *surire* de maribus usurpant. *Subare* de feminis ceteri auctores. Aristoteles *θὺᾶν* quoque de feminis dicit, cum maris desiderio incitari incipiunt, quia veteribus *θὺς* idem quod *ῥς*. Sed ubi marem admittere occoeperunt ac subinde repetunt, tunc *κάρῳ* et *κάρῳ* dicuntur eidem Philosopho. Vide Salmas. in Solin. *Dac.*

Sus Minervam. (Ad p. 248.) Hoc proverbium sic extulit Theocrit. Idyll. V, (23.):

Τὴ ποτ' Ἀθανάταν ἔριν ἤριον.

Ubi Scholiastes: *παροιμία ἐστὶ τῶν τοῖς κρείττοσιν ἀντιθέστων.* Cicero Epist. lib. IX. Ep. 18.: *Veni igitur, si vir es, et discere iam προλεγόμενας quas quaeris. Etsi sus Minervam.* Et Acad. quaeest. lib. I. (cap. 5.): *Sed quid ego, inquit, aut sumne sanus, qui haec vos docet? nam etsi non sus Minervam, ut aiunt, tamen inepte quisquis Minervam docet.* Allusit lib. II. de Oratore (cap. 57.): *Sic ego nunc Crasso audiente primum loquar de faciliis, et docebo sus, ut aiunt, oratorem cum; quem cum Catulus nuper audisset, fenum alios aiebat esse oportere.* *Dac.* Antiquus auctor Euhemerus, qui fuit ex civitate Messana, res gestas Iovis et ceterorum, qui Dii putantur, collegit, historiasque contexuit ex titulis et inscriptionibus sacris, quae in antiquissimis templis habebantur cet. Lactant. de fals. Rel. lib. I. cap. 11. *Idem.*

Strues. *Strues* omnium rerum extractio dicebatur. Gloss.: *Strues, ξύλων σωρός ἢ καὶ θυμάτων.* *Dac.* Vide supra *Ferotum.*

Struices. Plaut. in Menaechm. (I, 1, 26.): *Tantas struices concinnat patinarias.* *Ant. Aug.* Naevius etiam, teste Servio, qui est in schedis (ad Aen. IV, 267. pag. 341. ed. Dan.), dixit *Struix malorum.* *Scal.* *Struix* et *Strues* idem. Sic Naevius dixit *struix malorum*, teste Servio. Versus Plauti est ex Menaechm. Act. I. sc. 1; (26.). *Dac.* *Livius quo Castalia.* Merula in comment. suis ad Ennium legendum putavit *Livius libro*

quarto vel quinto, nimirum *Erotopaegnon*. Vel *Livius equo*. Nam equum Livii Troianum citant Cicero lib. VII. Epist. (ep. 1.) et Nonius Marcellus in *Opitula*. De Castalia autem Apollinem fugiente et in fontem sui nominis conversa, notum est. *Idem*.

Struere. Glossarium: *Pedem struit φέρυς*. *Scal.* *Struere antiqui dicebant pro adiucere, augere*. Persius (II, 44.):

Rem struere exoptas caeso bove.

Adicere pro *adiucere* antiqua scribendi consuetudine in exemplari exaratum. *Dac.* Unde *industrios*. Vide *Industrium*. *Idem*. Aut in duodecim quod est. Lege at, ut viri docti. Vide *Pedem struit*. *Idem*. Ac vix *pedem* *pedi* praefert. Hic aliquid omissum videtur. Forsan: *Ac vix pedem pedi praeferre, pedem struit, otiose it, remoratur*. Tamen nihil affirmo. *Idem*. In XII. Tab. Vide l. 233. ff. de verbor. sign. Dixi ad leges duodecim Tab. *Goth.*

Stroppus. Lege: *Pro insigni habent in apice*. Apud Vitruvium sunt *Struppi*, quibus religatur remus ad scalmum, ut alibi notavimus. Glossarium: *Strepus τροπῶν*. Lege: *Stropus*. Glossae aliae: *Strupus σκαλμός, ἔνθα ἡ κόπη δεσμεῖται*. *Idem* Isidorus producit locum Livii: *Tuncque remos iussit deligari strupis*. Apud Suetonium alicubi perperam legitur *stupis lecticae* pro *strupis*. *Scal.* Sed haec aliena; *στροφίον*, *strophium*, *stroppus* proprie fascia, taenia et quia ex fasciis fiebant coronae, inde *strophium* et *stroppus* pro corona, et pro eo, quod sacerdotes ferunt. Hesych.: *στροφίον, ὃ οἱ ἱερεῖς φέρουσι*. *Strophium* autem a *στροφή*, quia fasciae illae tortiles. *Strophia* sic describit Plin. (XXI, 2.): *Quaedam coronae per coronas currunt. Tenioribus utebantur antiqui, stroppos appellantes, unde nata strophiola*. Duae aut tres taeniae invicem tortae coronam faciebant, quam vocabant *stroppum*. Antiqui enim Romani coronas e taeniis concinnabant, nondum invento, eas e floribus texere. Vide Salmas. in Solin. *Stropus* de quo hic egit *Scal.*, nempe quo remus ad scalmum religatur, est ab alia origine. Nempe a *τρόπος* lorum, *tropus*, s. addito *stropus*. *Dac.* *Pro insigni habent in capite*. In apice *Scal.*, sed non necesse. *Idem*. *Struppus*. Tertia linea cum sequenti alio pertinet. Quod divinare non potui. *Scal.* Et a *Tusculanis*, quod in pulvinari imponatur Castoris etc. Non solum Castoris, sed et aliorum Deorum. Vide infra *Struppi*. *Dac.* Adde Nonium (pag. 538. ed. Merc.) in *Strophium*. *Goth. Diem. Sidem. Idem*.

Strutheum in mimis. Imo et Latinum *passer* alibi quam in mimis pro obscena illa parte positum est. *Dac.*

Strenam. In loco et *lite* non solum s. littera praepositur, sed s. et t. Dicitur enim a veteribus *stlocus* et *stilis*. Vide *Silata* et *Silembus*. Sic Decemviri *stilitibus* iudicandis dicebantur pro *litibus*, qui Centumvirorum primi fuerunt. Vid. Quintilian. lib. I. cap. 6. Potuisset Festus *stiritavum* pro *tritavo* dictum referre. *Ant. Aug.* Etymologiae Festi convenit, imo adtipulatur versus Pomponii Atellanarii: *Asside si qua venit strena strenae*. *Scal.* Aliter Nonius (pag. 16. Merc.): *Strena*, inquit, dicta est a *strenuitate*. Cui favet Symmachus lib. X. Epist. 28.: *Ab exortu paene Martiae strenarum usus adolevit, auctoritate Tatii regis, qui verbenas felicitis arboris ex luco Streniae anni novi auspices primus accepit. Nomen indicio est viris strenuis haec convenire ob virtutem*. *Dac.* Tertiumque. Initiumque. *Goth.*

Strebula. Locus Plauti fuit in Frivolaria, quae non extat. *Ant. Aug.* Habes apud Varronem (de L. L. VII. pag. 349. Sp.) et Arnobium. *Scal.* Arnob. (VII. pag. 230.): *Nonne placet carnem strebulam nominare, quae taurorum e coxendicibus demitur?* Sed cur Umbrico nomine, cum a Graeco *στροφίλος*, *curvus*? Nempe a curvatura et versura coxendicis, ut optime Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 349. Sp.): *Caro strebula Opilius scribit circum coxendices sunt nobis* (legitur: *Stribula — circum coxendices sunt bovis*). Id Graecum est ab huius loci versura. *Dac.* *Strebula agnina tene*. Puto in lacuna desiderari locum alium eiusdem Plauti, quem laudat Varro ibid.: *In Cestione*, inquit, (optime *Scal.* in *Gastrione*) *cera stribola, ut de lumbo, obcaenabis*. Quem versum sic correxit *Scal.*: *Caro stribola vitellina est; ocaenabis*. Sed quomodo ex ut de lumbo ob fieri possit *vitellina est*, non sat certe possum conciliare. Atqui is locus est, qui nullò fere negotio possit sanari. Lege modo: *Carne strebola, aut de lumbo obcaenabis; cera, inversum care pro carne, aut pro haur, ut saepe. Obcaenabis eodem modo dictum, quo obtinebis et alia. Et interpreto ad saturitatem coenabis*. Nam et nomen fabulae *Gastrion* sive *Gastron*, id est *gulosus*. Verum et notatu dignum est, quod supra dixit Festus strebolam carnem sive *μυζα* in altaria imponi solita. Nam eae praecipue hostiarum partes erant, ideoque in conviviis etiam viris principibus dabantur, ut dorsa. Adi Eustath. in Homer. pag. 1606. edit. Roman. *Dac.* Adde *Scal.* in *Comiectan.* ad Varr. pag. 141. ed. St.

GRAMMAT. LAT. II.

R r r

Silata. Glossarium: *Silata*, *πειρατικὸν σκάφος εἶδος*. Idem: *Silatarius*, *ἰργόκαμος*. Scal. Pro *lata*. Antiqui enim vocibus ab *l* incipientibus *st* praeponerant. *Silata* subintelligitur *navis*. Item: *siliites δίκαια ἀρχαῖως*. *Dac.* *Sed ea*. Scilicet. Vide *Strenam*. *Goth.* *Silitem*. Vide *Strenam* et *Siritavum*. Hinc *Decemviri sili- tibus iudicandis* v. Quinctil. I. cap. 6. *Idem*. Cf. in v. *Silembus*.

Stlembus. A lumbagine *stlembus* pro *lumbus*, quasi *lumbosus*, a lumborum vitio et per metapho- ram pro tardo instar laborantis lumbagine. Haec Voss. Dubito. Putabam olim longe aliud voluisse Lucilium, quam quod habet Festus, eumque dixisse pedibus *stlembum* non tardum et gravem, sed velocem, *ἀπύποδα*, ab illius scilicet navigii velocitate, quod *lembum* dicunt. Nam *lembus* *μικρὸν πλοῖον*. Hesych. Eumque in- ter velocissimas et exploratorias naves fuisse ex veteribus certum est. Sed vereri se ait Scaliger, ne Verrius in vitiosum exemplar Lucilii inciderit et Lucilius scripserit *stlembum* pro *lentum*. In verbis Lucilii τὸ (v.) *Apu- lidæ* corruptissimum est. *Dac.* Vv. *silata*, *stlembus*, *stlis*, *stlocus* litteras *stl* habere originarias, testimonio est v. *stlis*, quod respondet Germanorum vv. *Streit*, *stryd*, *strauss*. Non igitur seriori tempore appositae sunt litterae *st*, sed formae recentiores illae *lis*, *locus*, ortae sunt ex pronunciandi quadam difficultate, quam de- vitantes molliores formas introduxerunt. Quemadmodum vero Latīnorum *strigilis* et Graecorum *στλεγγίς* eius- dem sunt originis, ita haud dubie *silata* non ortum est ex adiectivo *latus*, *a*, *um* [quod potius est Graeco- rum *πλατύς*, Sanscritum *prithu* (*prathas*), Germanorum *breit*]; sed *silata* nihil est nisi *strata*, h. e. ἡ *στρωτή*, ἡ *ἱστρωνένη*, sc. *ναῦς*. *Silata* autem *navis* in latitudinem *strata* ad merces portandas, portatoria. Iam non erit dubium, *stlembus* vocabulum respondere Graecorum voci *στρόμβος*, *στροβελός*, *στρεβλός*, quae a *στρέφω* esse derivanda, nemo non videt; quare intelligitur, adi. *stlembus*, diversum a substantivo *lembus*, navigii ge- nere, *tortum*, *incurvatum* denotasse; substantivum autem *lembus* Graecum est *λέμβος*, quod a *λέπος*, *λέπω* descendit. Tum *stlocus* haud dubie cohaeret cum Germanorum verbo *strecken*, *strekken*, *rekken*, quod Graecis fortasse olim *στέλω* sonabat, unde superest *λέγω* i. q. *sterno*, Latinis *stlego*, *lego*, quod superest in *lectus*, i. e. *λέκτρον*, *λέχος*, unde *longus* i. e. *extensus*, et *locus*, *spacium*, ubi quid extenditur, ipsa extensio. Grae- corum *τόπος*, a Sanscrito *tip* i. e. *proicere*, cohaeret cum vv. *τάπης*, *ταπεινός*, *δάπεδον*, Germanorum *tief*. Ex quibus omnibus abunde patet, vocabula *silata*, *stlis*, *stlocus*, communem fontem habere in Sanscrita radice *stri*, *sterno*, *dissipo*; *stlembum* autem a Graeco *στρέφω* descendere, unde etiam *στράβη*, *στράβος*, *strabus*, *στράπτω*, *στράβαλος*, alia, sunt derivanda. — Restat ut dicamus de loco Lucilii. Quem cum aliis eiusdem poetae reliquiis, aliunde cognitis, ita restitutum velimus:

*Ipse equus, non formosus, gradarius, optimus vector,
Apulides, pedibus stlembus, cum gibbere magno,
Quem metuas saepe, interdum quem utare libenter.*

Apulides pro *Apulo*, ut *Scipiades* pro *Scipione*, *Dardanides* pro *Dardano*, *Apulum* equum (cf. Varro de R. R. II, 7.), quo quis forte utebatur, quem perstringeret Lucilius, *non formosum* dicit et qui gradu tantum ince- deret, non cursu; sed optimum vectorem, quo quis saepe uti metuat, at interdum, ubi pulchrior deficiat, utatur libenter. Eundem *pedibus stlembum* dicit, h. e. pedibus contortis et incurvatis, *genibus introrsum spe- ctantibus*, ut ait Varro de R. R. II, 7., ad significandam deformitatem, quia in laude erant, qui cruribus rectis et aequalibus essent, Varro l. c. Columella VI, 29. *Gibbus* magnum eidem tribuitur equo, ridicula ex- aggeratione, quum spina exstans intelligitur. Cf. Varro l. c. *Spina maxime duplici, sin minus, non exstanti*. De locis Lucilii, a nobis huic, quem Festus adducit, coniunctis, cf. Lucilii reliquias lib. XV, 15. 16. et in- cert. 129.

Stellionem. (Ad p. 248.) Existima Festum referre, placuisse Verrio *Stellionem*, quod *stillet* cibo, dici; et ipsum magis probare ab stellarum similitudine, quod eius cutis varia sit, ease appellatum. Plin. lib. XXX. cap. 10.: *Nullum animal fraudulentius invidere homini tradunt, inde stellionum nomen aiunt in ma- ledictum translatum. Tuniculam exiit eodem modo ut anguis, sed eam ipse devorat*. Ab hoc crimen *stellio- natus* dici certum est. De *stellione* Virg. Georg. lib. IV. (243.). *Ant. Aug.* *Stellionem* genus lacertae Verrius dicit ab eo dictum, quod virus *stillet* cibo, potius, quam quod dicit alibi a stellarum similitudine videri di- ctum, quia eius corium varium est. Tertullianus de cibis Iudaeorum: *Quis stellionem* (comedit)? *sed maculas execratur praedam de aliena marie quaerentes*. Scal. *Stellio* autem dictus, quod variis guttis sit *stellatus*. Ovid. IV. *Metamorph.* (V, 461.):

— — *Aptumque colori
Nomen habet variis stellatus corpora guttis.*

Unde et illum Graeci ἀστέριον et ἀστέριον dixere. *Dac.* Vide Titul. ff. *Stellionatus*. Glossis: *Stellio ἀστέριον*. Goth.

Stipem. (Ad p. 248.) Varr. lib. IV. de L. L. in fine (V. p. 180. Sp.): *Hoc ipsum stipendium a stipe dictum, quod aes quoque stipem dicebant. Nam quod asses librae pondo erant, qui acceperant maiorem numerum, non in arca ponebant, sed in aliqua cella stipabant, id est componebant, quo minus loci occuparet. A stipando stipem dicere coeperunt. Et mox: et qui pecuniam alligat, stipulari et restipulari. Sed de stipulari multi dissentiunt, quorum alii a firmitate stipulari dictum volunt, quod veteres firmum dicebant stipulum; alii rure natum verbum dicunt a stipula scilicet, quia in contractibus agrariis stipulam tenebant, quae totum agrum repraesentaret. Quae mihi potior sententia. *Dac.* Et id quod. De eoque. Goth. *Stipem* Glossae ἐλεμμοσύνην. *Idem.* Vide quae supra dicta sunt ad v. *Stipem* ad pag. 240. *Stipulari* autem non a v. *Stips* descendit, et cum stipula cognatum tantum esse videtur. *Stipari* est pr. *densari*, tum *densa caterva comitari; stipulari* autem est *firmum* alicui rei insistere, immanere, unde postulare, forma verbi frequentissima, qualem ipsum *postulare* exhibet. Subest autem his duobus verbis Graeca radix στέγω, Germanica *steif*, *styf*, Sanscrit *stabh*.*

Stirpem. (Ad p. 248.) Citabatur Ennius, qui stirpem dixit masculino:

Nomine *Pyrrhus*, uti memorant, a stirpe supremo.

Scal. Livius. Livium Andronicum intellige, quem ex hoc loco historiarum sive annalium libros conscripsisse certum est. Adeoque nimis praecipitanter fecit illustrissimus Ger. Jo. Vossius, cum in luculentissimis libris suis de historicis Latinis lib. III. cap. 12. non veritus est affirmare, historicis perperam annumerari Livium Andronicum falsoque apud Diomedem lib. III. (pag. 480. P.) *Livium* legi pro *Ennio*. Diomedis verba sunt: *Epos Latinum primus digne scripsit Livius, qui res Romanorum decem et octo complexus est libris, qui et annales inscribuntur, quod singulorum fere annorum actus contineant.* Hunc Diomedem secutus Caelius Rhodiginus lib. VII. cap. 4.: *Epica*, inquit, *digne omnium primus scripsit Livius, qui decem et octo libris Romanorum res gestas perscripsit.* Secuti et Simlerus in Bibliotheca, Popelinierus lib. V. de historicis, Glandorpius in Onomastico voce *Livius Andronicus*. Quos omnes Diomedis loco deceptos tradit vir doctissimus, ea tantum ratione subnixus, quod de Livio Andronico nihil huiusmodi veteres prodidere, quodque duodeviginti librorum mentio Ennio potius congruit, quem totidem libros scripsisse ex eorum fragmentis passim in Grammaticorum libris satis constat. Sed futile est utrumque illud argumentum, et vel minimo ictu perculsum ruit, ut quivis facile videbit. Diomedem aliosque asserit hic Festi locus, qui virum omni laude maiorem latuit, vel saltem non sat ei perspectus fuit. Historias igitur et prosa et metrica oratione Livius scripserit necesse est, quod prius illis non insolens fuisse omnes norunt. Huc accedat, quod Livii Annalium meminit Festus in voce *Surregit*. Versus etiam ex eiusdem annalium lib. I. et II. legere est in voce *Quamde*. Nam viri docti, qui eos Ennio tribuant, nullo nituntur fundamento. Adi locum. Neque est, quod quis dicat, non hic Livium Andronicum nominari, sed T. Livium Patavinum, non quod T. Livium forsitan legere et exscribere non potuerit Festus, sed quod absurdum sit putare Verrium ex T. Livio scriptore suo συγγραφέας historiae aliquid hausisse, et non potius ex iisdem fontibus, unde hauserat T. Livius, praesertim cum nullam eius alibi mentionem fecerit, quem alioqui saepius laudare necesse habuisset. Sed haec in Livii gratiam dicta sunt, cui dolebam historici laudem a viro doctissimo aliquandiu immerito fuisse negatam. *Dac.* *Tradunt familias*, ut familia Nautiorum. Vide supra in *Nautiorum*. *Idem.* *Ostrymon quandam*. De hoc nihil compertum habeo. *Idem.* *Nomine Pyrrhus*. Male apud Nonium (p. 226. Merc.) *homines* pro nomine in voce *stirps*. Integrum distichon:

Navo' repertus homo Graio patre, Graius homo, Rex,

Nomine *Pyrrhus*, uti memorant, a stirpe supremo.

Scaligero placebat *Aimoniae Pyrrhus*. Merulae: *Chaonicae Pyrrhus*. Vetustiores sequor. *Dac.* *Est revoca fratrem*. Forsan et, *revoca fratrem*, sed hoc forsan indictum oportuit. In iis, quae desunt, periit poetae cuiusdam nomen. *Idem.* De stirpe Festum scripsisse aperte intelligitur, eam masculine quoque dici. Vide *Spicum* et *Specus* et *Recta*. *Ant. Aug.* Livium Andronicum scripsisse Annales et Historias, nemo est, qui nunc credat. Testimonia quibus nititur Dacerius, vana sunt omnia et falsa. Nam nullo istorum locorum, quae citat *Dac.* ubi Livii nomen praemissum est, neque Annalium neque Historiarum fit mentio, et apud Diomedem pag. 480. P. Putschius locum sic exhibuit: *Epos Latinum primus digne scripsit is, qui res Romanorum ceter, cui lectioni consentiunt optimi et antiquissimi codices Monacensis et Parisienses duo, quorum lectiones habeo excerptas. Iam nemo dubitabit, qui sit, qui epico carmine res Romanorum decem et octo complexus est libris, qui et Annales inscribuntur, quum constet, Ennium tot libris Annales suos conscripsisse, et quidem heroico versu. Sed, uti dixi, hodie nemo est, id qui nesciat.*

R r r r *

Stipatores. (Ad pagg. 249. et 268.) Deesse mihi videntur aliquot verba, quibus dicat (vel ab stipo, quod est firmo) unde et stipam etc. Iustinian. lib. III. Institut.: *Stipulum apud veteres firmum appellabatur, forte a stipe descendens. Hinc stipulatio dicta est.* *Ant. Aug.* Stipa, quae hic vocatur, est crux seu patibulum humi, ut trophaeum destitutum, cui argillam imponunt plastae, ut simulacra, quae velint, deformant. Graeci vocant *κρύναβον*. Tertullianus in Apologetico de eo intelligit, cum ait: *Crucibus et stipitibus impositis Christianos, quod simulacrum non prius argilla deformat, cruci et stipiti superstructa?* et infra: *Diximus originem Deorum vestrorum a plastis de cruce induci.* Sed qui sequitur locus, ut obiter dicam, corruptus est apud eundem eruditissimum scriptorem (c. 16.): *Sipara illa vexillorum et candelaborum stolae crucium sunt.* Legendum enim: *Sipara illa vexillorum et candelaborum stolae crucium sunt.* Notum labarum inter signa militaria fuisse; ex illo ut ex antenna pendebat candys, quod est genus paludamenti barbarici. Itaque in veteribus monumentis ita visitur semper Labarum ea forma pictum. Neque multum negotii fuit Constantino Imp. id in speciem crucis concinnare, cum iam transversum antennae specie lignum haberet. *Candes* ergo sunt *κρύναβες* a nominativo *candys*. Non ignoro tamen in veteribus libris Tertulliani *Cantabrorum* legi, ut etiam apud Arnobium. Praeterea Labarum tempore Tertulliani non fuisse. Quare hoc modo labefactabitur coniectura nostra. *Scal.* Frustra est Verrius, qui stipatores a stipe. Nam stipatores et stipes a stipando, stipare autem a *σύνω*, condenso. Inde etiam stipa pro stupa. Quare bene Servius in I. Aen.: *Stipant, densant; translatio a navibus, in quibus stupa interponitur vasis, quam stipam dicunt.* Et sic melius, quam si ad duo etyma recurras, ita ut stipator et stips, numinus, sint a stipare, et istud a *στέλλω*, calco: *stipa* vero et *stipes* fustis terrae destitutus a *σύνω*, condenso. Unde *σύνη* stupa, et *σύνος* truncus, caudex. *Dac.* Stipam. Pro stupa, ut supra. At dormitavit vir summus, cum scripsit hic stipam esse crucem seu patibulum, cui argillam imponunt plastae. Quod Graeci vocant *κρύναβον*. *Idem.* Destituantur. Non video cur viri docti rescripserint *constituantur* vel *destinantur*. Eleganter enim veteres dicebant destitutum, defixum. Sic C. Gracchus in oratione de legibus promulgatis usus est eo verbo in eodem significato, cum inquit: *idcirco palus destitutus est in foro, eoque adductus suae civitatis nobilissimus homo M. Marius: Vestimenta detracta sunt, virgis caesus est.* Et Varro: *Si eorum colla in furcas destitutas incluserit.* *Idem.* Unde et stipam, qua amphorae etc. Vel a stipo, quod est firmo, vel hinc stipulatio dicta. Instit. de verborum ob. Isidorus XVII. cap. 7. stipam notat vocatam, quod eo stipentur tecta, sane haec stipa, qua amphorae cum exstruuntur, firmari solent, Tertulliano *crux* dicitur Apologetici XII. et XVI. Hesychio *κρύναβος*. *Goth.* Qua. Quam. *Idem.* Antiqui latrones vocabant. Vide supra *Latrones*. Hinc Nonio (pag. 134. Merc.) *Latrocinari*, militare mercede. Glossis: *Stipator σωματοφύλαξ*, qui et iisdem *satelles*. *Idem.*

Stipes. Multa omisit Paulus, ut ex Festi reliquiis apparet. *Ant. Aug.* Citabatur Afranius, qui dixerat *stipite ostium impulit*. Item Attius in Menalippo, qui dixerit *revolso stipite* et in Bacchis; et Ennius, qui dixit *stipites abiernos*. *Scal.* In verbis Afranii *hostium* pro *ostium*, ut in *Scrupi*, *hostreis* pro *ostreis*. Infra pro *lactu* legendum *iactu*. Reliqua deplorata sunt. *Dac.*

Stritavum. Vide supra *Silata*. *Goth.*

Strigores. *Strigores in Nelei carmine videtur pro strigosis positum. Alii pro densarum virium hominibus . . . Strigores exerciti.* Memini Adr. Turnebum *Strigones* legere. Sed non advertebat morem veterum, qui ut *architectores* pro *architectones*, ita *Strigores* pro *strigones* dicebant. *Scal.* *Strigores* autem proprii sunt *strigosi*, strigore, id est macie exerecti, et inde factum, ut *strigores* densarum virium homines in Nelei carmine dicerentur. Hac voce usus videtur Plautus Bacchid. Act. II. sc. 3, (46.):

*Dum circumspecto atque eo lembum conspicio,
Longum est rigorem maleficum exornarier.*

Legendum, ut Mureto etiam et Salmasio visum est:

*Dum circumspecto atque ego lembum conspicio
Longum, a strigore malefico exornarier;*

Vel:

Longum, strigorem maleficum exornarier.

Ut lembum strigorem dixerit, quamquam Acidalius aliique dissentiant. *Dao.*

Strigae. Striga proprie in re rustica dicebatur sulcus, qui uno ductu peragebatur in longitudinem et inde quarumcunque rerum ordines strigae dicti sunt, ut Hygino in libello de castrorum metatione ordo et series equorum in castra redeuntium. *Dac.* *Coniunctae.* Continuatae. *Goth.*

Strigas. (Ad p. 249.) *Stri*.... Striges aves nocturnas, ut ait Verrius, Graeci *στρίγγας* appellant, a quo maleficis mulieribus nomen inditum est, quas volaticas etiam vocant. Itaque solent his verbis eas veluti avertere Graeci:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον, νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαοῦ
 * *Ὅρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.*

Plinius hos versus intellexit, cum scribit (XI, 39.): *Strigas in Graecorum diris et imprecationibus haberi.* Qui hic somniant syrnia, nae ipsi multum hallucinantur. Puto secundum versum ita legendum ac supplendum:

Ὅρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνε.

Scal. Harum avium descriptionem pete ex Ovid. lib. VI. Fast. post versum 130. Et recte Verrius *strix* a Graeco *στρίγγε* seu *στρίξε*, quod a *στρίξω* strideo, unde Ovid. (l. c.):

Est illis strigibus nomen, sed nominis huius

Caussa, quod horrenda stridere nocte solent.

Mulieres autem veneficae *striges* dictae, quia in eas aves figurantur. Unde et volaticae dictae sunt. *Isidor.*: *Striges, mulieres volaticae.* Et Gloss.: *Striga λαιστρύγων, καὶ γυνή φαρμακίς.* Itali etiam hodie *strigam* veneficam vocant. *Dac.* Duo versus Graeci sunt in veteri libro, quorum alterum mendosum Aldus et Alciatus in Parergis ita emendarunt:

Σύρνια πομπεύειν νυκτίκομα στρίγγα δ' ὀλοόν.

Alterum versum, qui recte hic scriptus est, male referunt. In priore autem *στρίγγατ' ὀλαόν* scriptum est in veteri libro, sed neutrum esse sine mendo Fulvio Ursino nostro videtur. De strigibus autem Latina quoque Festi verba esse intelligenda nemo ignorare potest. *Ant. Aug.* *Σύρβιντα πομπεύειν.* Haec corruptissima sunt. Varie varii emendant. Turnebus lib. XIV. Advers. cap. 1.:

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτιβόαν, στρίγγ' αὐτίκα λαόν,
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐνθὲνδ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Scaliger in Catalect.:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀγέλααν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐνθὲνδ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Et in notis suis ad Festum:

Στρίγγ' ἀπόπεμπον, νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαοῦ
Ὅρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνε.

Tandem Hadrianus Iunius in nomenclatore suo voce *Lamia*:

Σύρνια πομπεύειν νυκτινόμαν στρίγγα ταλαόν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ἐξελά' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Sed Iunio imposuit corruptus Festi Codex. Neque enim *σύρνια* Graecum est. Ego ad oram codicis ita tentaveram:

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτινόμαν στρίγγα τ' ἀλαόν
Ὅρνιν ἀνώνυμον ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας ἔλαυνειν.

Hoc est: Strigem averte noctu pascentem, foedamque strigem avem feralem veloces in naves fuga. Vel *νυκτιβόαν* pro *νυκτινόμαν*. Nam et *strix νυκτιβόα* dicebatur. Hesychius in *στρίγγλος*. *Dac.* Legenda sic censuit Graeca *Mauritius Haupt*, iuvenis doctissimus, quem consultaveram:

Στρίγγ' ἀποπέμπειν νυκτιβόαν, τὰν στρίγγ' ἀπὸ λαῶν,
Ὅρνιν ἀνώνυμιον, στρίγγ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Ad quae haec adnotavit: *Ἀποπέμπειν* verbi notionem requiri recte vidit Scaliger. Ita usurpatum legitur *ἀπόπιμπε* in Hymn. Orph. XI, 16. LVII, 10. LXXXVI, 10. *ἀποπέμψας* XLVI, 3. Versus etsi non est optimus, at facile tamen tolerari possit, praesertim in hoc carminis genere. *Στρίγγα* ter positum facile potnit semel omitti. Navium commemorationem miror, et tamen commemorari videntur. Omnino autem cavendum puto, ne talibus formulis sensum reddere laboremus planum et simplicem et perspicuum. Habent enim hoc proprium, ut miras et tenebrosas et paene absurdas contineant sententias. Id vel Germanica carmina docent, quibus sanguinem sistunt vel febrim avertunt cet., quaeque collegerunt *Hoffmannus Fallerslebensis* (Fundgruben), *Arnim*, et *Brentanus* (Wunderhorn) et *Horstius* (Zauberbibliothek). Haec ille. Mihi videbatur, correcto primo hexametro, legendum esse:

Στρίγγ' ἀποπομπεύειν, τὰν νυκτιβόαν, ἀπὸ λαοῦ,
Ὅρνιν ἀνώνυμιον, στρίγγ' ὠκυπόρους ἐπὶ νῆας.

Ceterum cf. Interpp. ad Hesych. tom. I. pag. 220. 478.

Statuliber. (Ad p. 249.) Glossarium: *Statu liber*, ἐλευθερος χρόνῳ κατὰ διαθήκην ἀφεθείς. Lego: ὅρῳ pro χρόνῳ. *Scal.* Qui sub conditione testamento liber esse iussus est. *Ulpian. Dac.* Vide titulum ff. de Statu liberis. *Goth.*

Status. Plautus in Boeotii. Cuius verba ad legem XII. Tab. alludunt, ut arbitror. De quibus Cicerone lib. I. Officior. (c. 12.): *Aut status dies cum hoste. Ant. Aug.* Vide *Condictus* et *Hostis*. Aliis *statutus*. Glossis: ἀρισμένη ἡμέρα, προδίσπλα. *Goth.* *Hostire.* Vide supra *Redhostire. Idem.* Locus Plauti est *Curcu. I, 1, 6.*

Stagnum. (Ad p. 249.) Vid. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (lib. V. pag. 43. Sp.) *Ant. Aug.* Quod in eo aqua stet. Servio quoque et Isidoro. Unde in Gloss. exponitur ὑδροστάσιον. Sed melius alii a στεγνόν, pro quo Siculi dixere στεγνόν. Est autem στεγνόν, quod minime rimosum est et fideliter continet, a στεγνός tego. Stagno contrarium futile. Inde Varro lib. IV. de L. L. (l. c.): *Stagnum Graece στεγνόν, quod non habet rimam. Dac.* Alio significato Glossis κασσίντρον. *Stagnea κασσινέρινα. V. l. 9. §. 2. ff. de falsis. Goth.* *Stagnum* scribendum esse in Glossariis, satis manifestum est.

Satura. Glossarium: *Satura νόμος πολλὰ περιτῶν.* De Satura cibi genere habes apud Apicium ex Varrone. In veteri tabula aenea: *EXTRA. QUAM. SBI. QUID. IN. SATURAM. FERETUR. Scal.* Proprie lanx variis frugum generibus referta. *Diomed. (p. 483. ed. Putsch.): Lanx referta variis multisque primitiis sacris Cereris inferebatur et a copia et saturitate rei satura dicebatur.* Ab hac lance farcimen variis rebus refertum satura dictum est. A cibis etiam ad alia translatum: lex enim, in qua coniunctim multis de rebus una rogatione populus consulebatur, satura dicta est. *Dac. Neve per saturam abrogato.* Quia in satura multa esse poterant, quae populum fallerent. At in simplici lege, si de abrogando tantum vel de derogando populus rogaretur, facile qua de re ageretur, intelligere poterat. *Idem. Dein postero die.* Haec C. Laelii verba usurpavit Sallustius de Iugurtha (c. 29.). *Idem.* Dixi ad l. unicam in pr. Cod. de Latina libertate. *Goth.*

Statuae. Pro collustravit puto *Coelius stravit. Scal.* Vestam intelligit, quum prisci illi a sistendo Statam dixerunt, ut eius nomen Graecum effingerent; Graecis enim ἑστία ab ἑσασθαι i. e. ἰδρύσασθαι, quia ubique stata esset et consecrata. *Dac. De sacrificio.* De sacrilegio. *Goth. Cultu stravit.* Id est fecit ac praestitit. *Idem.*

Stalagmium. Inaurium genus oblongum ex bacca pendula, quales hodieque mulieres nostrae gestare solent, ad guttae similitudinem, quae Graecis σταλαγμός dicitur. Meminit Plaut. *Menaech. Act. III. sc. 3, (18.):*

*Amabo, mi Menaechme, inares da mihi
Faciundas pondo duum nummum, stalagmia,
Ut te libenter videam, cum ad nos veneris.*

In versu Caecilii lego:

Iam ex aure eius stalagmium domi habeo.

Et aliter in Pauli Epitoma. *Dac. Cum. Tum. Virg. Aureum. Goth.*

Stolidus. Ennius:

Namque avide pugnare sues stolidi soliti sunt.

Et:

Hominem appellat: Quid lascivis stolide? non intelligit.

Scal. A stolone, hoc est inutili fruticatione, quae circum arbores e radicibus enascitur. *Stolo, stolidus, syncope stoltus, stultus.* *Stolo* etiam pro *stolido*, ut *stipes* pro *stupido* etc. *Anson. Epist. (IV, 92.): — Sed iam non potes, o stolo, doceri.* (Legitur: *Sed iam non potis es, Theon, doceri.*). *Dac. Nam vidi pugnare.* In schedis hic Ennii versus sic legitur:

Nam vi depugnare sues stolidi solidi sunt.

Corrupte manifesto pro *soliti sunt.* Inde Ianus Douza Plautinar. Explicat. lib. II. cap. 25.:

Namque avide pugnare sues stolidi soliti sunt.

Sed Scalig.:

Namque avide pugnare sues stolidi soliti sunt.

Idem. Hominem appellat. Scal. legebat:

Hominem appellat. Quid lascivis? non intelligit.

At ego:

Hominem appellat, quid lascivis stolide? non intelligit.

Et interpretor de Hectore Paridem increpante, quod evitaret Menelaum, et dum ait *quid lascivis*, ei molliem exprobrat et ad Homeri illud alludit: εἶδος ἄριστος γυναικῶν etc. Vide Homer. Iliad. γ'. (v. 39.) in principio. *Idem.* In Hypobolimaeo. Aliter Hypobolimaeo Aeschino. *Idem.* Abi hinc tu stolide. Forsan:

Abi hinc tu stolide illuc, ut tibi sit pater.

Ut, id est ubi. *Stulte abi hinc illuc ubi tibi patrem reperias.* Et ita spurium innuit. Et inde nomen fabulae Hypobolimaes Aeschinus, id est Aeschinus supposititius; ὑποβολιμαῖος enim supposititius. *Idem.* Et in Andronico. Optime viri docti Androgyno. *Idem.*

Stuprum. Sententia Appii: Qui animi volt sese compotem esse, ne quid fraudis stuprique ferocia pariat. Naevii versus Saturnii:

*Seseque ei perire mavolunt ibidem,
Quam cum stupro redire ad suos popularis.*

Item:

*Sin illos deseritis fortissimos virorum,
Magnum inde stuprum poplo fieri pergetis.*

Ut a prohibeo proebum et probrum, sic a stupeo stuprum. *Scal.* Pro qualibet turpitudine. Unde in glossis exponitur μισγός. *Dac.* Qui animi . . . compotem esse. Supplendum videtur vox exoptat ee. *Scaliger:* Qui animi volt sese compotem esse etc. *Idem.* Naevii versus sic distinguebat Scaliger, ut essent Saturnii. Vossius vero:

— — *Se seque ii perire mavolunt
Ibidem, quam redire cum stupro ad suos
Populares.* —

Item:

— *Sin illos deserant fortissimos viros
Magnum stuprum tum populo fieri pergitis.*

Et hosce postremos ita Grotius:

— *Sin illos deseritis fortissimos viros,
Magnumque stuprum populo fieri pergitis.*

Idem. Adde Nonium (pag. 456. Merc.) in *Stuprum.* Goth. *Pergetis.* Pergentis. *Idem.* De Naevii versibus adeas Hermannum in Elem. doctr. metr. pag. 636. seqq.

Stuppam. (Ad p. 250.) A Dorico στύνκα. *Dac.*

Stura. Tertia abhinc linea, ut iam supra notavimus, pertinet ad vocem *Suber.* *Scal.* Sex millibus ab urbe abesse scribit Livius lib. XXVI. *Dac.*

Suber. (Ad p. 250.) Suber hodieque natantibus inservit. Sed nimis nota res est. *Dac.* Vide *Suberico.* Goth.

Sterila. Pro sterilis, ut *sublima* apud Lucret. pro *sublimis.* *Gracila* Lucil. pro *gracilis* etc. *Dac.* *Cipit.* Alii *concepit.* Goth.

Seplasia. (Ad p. 250.) Vide Nonium (p. 226. Merc.) in *Seplasionum.* Goth. *Pompon.* in *Ad.* citatas ab eodem Nonio (p. 96. Merc.) in *Datationem.* Vide (infra) in *Seplasia.* *Idem.* Platea Capuae, in qua unguentarii negotiari solebant, de quibus vide Varronem VI. de L. L. (locum non reperi. Pag. 431. lib. VIII. c. 80. sermo est de taberna unguentaria. L.). Hinc Glossis: *Seplasiarius* et *Seplasiarius* παντοκράτης, παντοκράτειον *seplasionum*; iidem *Seplasiarius* μυροπώλης. *Idem.*

Stultorum. Vide *Quirinalia.* *Ant. Aug.* Lege: *Stultorum* feriae appellabantur *Quirinalia*, qui erat dies *Festus Quirini*, quod eo die Quirino sacrificant ii, qui solenni die aut non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt suorum fornacalium sacrorum diem, commissum piaculum expiabant moras, atque quod suis non fecerant, quibus permittebatur feriis sacrum faciebant. Ita ex Schedis planus est hic locus, qui pessime in aliis editt. acceptus est, ut et in Etymologico Vossii in voce *Quirinalia.* *Dac.*

Sanctum. (Ad p. 250.) Sext. Pompeius docuerat, quid Sanctum esset ex Aelii et aliorum sententia. Plerisque visum esse cum poena multave sit imposita id violanti. Ita muros sanctos dici et Tribunos plebis; hinc sanctiones legum, quod in his poenae contra legum violatores sanciantur, ipsas quoque leges aut rogationes sanctas dici, quod eas impune transgredi non licet. Haec et his similia Festus, ut arbitramur. *Ant. Aug.* Sanctum, inquit, ponitur tantum pro eo, quod sancitum est, unde et legum sanctiones et sanctae rogationes et Tribunos plebis, qui concionem rogavit, sanctus dicitur. Sanctum proprie, quod nec sacrum est

nec religiosum, ut ait Opilius. Aliquando tamen quod sacrum est et religiosum, id optime sanctum dicitur. Vide *Religiosum. Dac. Sanctio.* Vide leg. 9. §. proprie. ff. de rerum divis. *Goth.* Vide Macrobr. in Saturn. (lib. III. c. 3.). *Idem.*

Sanqualis avis. Ex iis, quae Paulus hic et in *Sanquali porta* dicit, crederem Sanqualem avem fuisse in tutela Sangi, seu Sancti, ut picus Martis, aquila Iovis, corvus Apollinis, pavo Iunonis, noctua Minervae. De hac Plinius lib. X. cap. 7.: *Sanqualem avem atque immussulum augures Romani in magna quaestione habent. Immussulum aliqui vulturis pullum arbitrantur esse et sanqualem ossifragae. Massurius sanqualem ossifragam esse dicit, immussulum autem pullum aquilae, priusquam albicet cauda. Quidam post Macium augurem visos non esse Romae confirmavere; ego, quod verisimilius est, in desidia rerum omnium non arbitror agnitos.* Vide *Alites. Ant. Aug.* *Sanqualis avis* a quibusdam *Ossifraga* appellatur. Eadem in commentariis auguralibus *Sanga* dicitur, quia in *Dei Sangi tutela est. Scal.* Videatur *Immuscus (Immusus). Dac.* De *Sanquali ave* adeas etiam K. O. Müller. in libro die Etrusker. tom. II. pag. 120.

Saccor... (Ad p. 251.) *Saccorum* fortasse. quid enim aliud dici possit, mihi in mentem non venit. *Ant. Aug.* *Sycomorus est genus arboris, quam dictam Pomponius ait ex fico et moro: quod ficus ea sit et morus. Unde nomen per y scribitur.* Caetera de Sole aut fortasse de Soracte monte Apollini dicato concipienda sunt. Sed viderint docti. *Scal.* *Ficus Aegyptia*, quam alii *ficum*, alii *morum Aegyptiam* et nomine composito *sycomorum* et *morosycon* appellarunt. *Dac.* *Syccomorus* Isidoro lib. VII. cap. 7. Alii *Saceomorus. Goth.*

Solem. (Ad p. 251.) Cicero II. de Nat. Deor. (c. 27.). Quare et idem Apollo, ut Chrysippus putavit, ab α privat. et πολὺς multus, quod sine multis, id est solus sit. De Sole etiam idem Varro lib. IV. (V. p. 73. Sp.), sed ita, ut aliud etiam proponat. *Sol*, inquit, vel quod ita Sabini, vel quod solum ita lucet, ut ex eo dies sit. Ubi Sol Sabinam esse vocem innuit et eam Sabini forsitan a Graeco σέβας fulgor. Sed cum gentes *Solem* pro Deo coluerint, verisimilius ab Hebraeo *El*, id est fortis, atque etiam *Deus* ἔλ et ωλ. Unde ἥλιος et Lat. *sol*. Idem autem dictus *Apollo* a Graeco ἀπόλλειν, quod is pestilentiae auctor sit. Unde et in Carminibus saecularibus invocabatur. Horat. (v. 33. seq.):

Condito mihi placidusque telo

Supplices audi pueros Apollo.

Vide Servium ad Virg. Eclog. (v. 66.), Macrobr. lib. I. Sat. cap. 17. et Lil. Gyraldum de Diis Gent. *Dac.*

Sacrem. (Ad p. 251.) Plautus in Menaech. (II, 2, 16.): *Adulescens quibus hic pretiis porci veneunt sacres, sinceri? nummum unum en a me accipe; Iube te piari de mea pecunia.* Et in Rudente (IV, 6, 4.): *Sunt domi agni et porci sacres.* Referuntur haec a Festo et alia quaedam. *Ant. Aug.* Varro de R. R. lib. II. cap. 1.: *Fere ad quatuor menses a mamma non disiunguntur agni; hoedi tres, porci duo, e quibus quoniam puri sunt ad sacrificium ut immolentur, olim appellati sacres. Quos appellat Plautus cum ait: Quanti sunt porci sacres? Idem cap. 4.: Cum porci depulsi sunt a mamma, a quibusdam delici appellantur, neque iam lactantes dicuntur, qui a partu decimo die habentur puri; ab eo appellantur ab antiquis sacres, quod tum ad sacrificium idonei dicuntur primum, itaque apud Plautum in Menaechmis, cum insanum quem putat, ut videtur in oppido Epidamno, interrogat, quanti sunt porci hi sacres? Porcos illos sacres Graeci vocant χοιρία μυσσηρικά. Aristoph.* Et inde etiam patet, cur *sacris* de hostia dicatur. *Dac.*

Sacrima. Glossarium: *Sacrima*, ἀπαρχή γλεῦκους et *Praemetium* ἡ πρὸ θεοῦ ἀμύττας θυσιᾶ. *Dac.* Infra: *Sacrificium*, quod pro visis primis fieret, a veteribus *Sacrima* est appellatum, ut *Verrius* et *Cloatius* dicunt. Est autem *Sacrima* mustum in amphoram inditum sacrificii causa pro tinnis et vino, quae quasi sacra dicta, quod sacra *Liberi* fit, ut *praemetium*, quod pro spiciis, quas primum messuissent, sacrificabant *Cereri*. Ultimis capiendis deerat spatium in reliquiis Festi, ut vides, in iis, quae de praemetio addita sunt. In Epitoma perperam *vincis* pro *tinnis* scriptum erat, quod et caeco apparet. Eo enim musto tota vindemia sacra fiebat, ut calpari totum vinum diffusum, de quo vide verba Trebatii Iurisconsulti apud Arnobium. *Scal.* Quod de musto libabant posteaquam polluxerant, eas confectiones quae vocabantur suffimenta ex faba milioque solito, mulso sparso; quae diis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur. Vide in voce *Calpar*. A *sacer sacrimum*, quod mustum illud sacrum esset. *Dac.* Pro *vincis*. Lege cum *Scaligero* pro *tinnis*. Tinae veteribus vasa erant ad vinum reponendum. Varro de vit. P. R. lib. I. (apud Non. p. 544. Merc.): *Antiquissimi in convivii utres vini primo, postea tinas ponebant.* Sed ex schedis legendum *visis*. Vide infra. *Sacrificium* quod. Ait Festus ex Aelio et Cloatio *sacrimam* esse mustum, quod in amphoram inditum

Liberalibus Libero dabatur, quo et uvae vindemia reliquae et vinum reliquum sacra esse desinerent, ut Calpari, totum vinum diffusum. Et praemetio seges reliqua. Vide Calpar. Adi et Arnobium lib. VII, ubi Trebatii Iuriconsulti verba refert. *Idem.*

Sacrificulus. Post Reges exactos, ut Dionys. et Livius scribunt, qui pro rege sacra faceret, Rex sacrificulus factus est Manius Papisius. Vid. Plut. in Problem. (Quaest. Rom. 63.). *Ant. Aug.* Sacrificulus dicitur rex sacrorum, qui ea sacra, quae facere reges sueverant, facit. Primus Rex creatur post reges exactos Papisius Manius. *Scal.* Rex absolute dicebatur. *Dac.* Hic adde *Ordo sacerdotum* supra. *Goth.* *Primus memor.* etc. Livius et Dionysius Manium Papirium primum sacrificulum produnt. Sed alios historicos secutus est Verrius. *Idem.*

Sacella. C. Trebatius lib. II. de religionibus apud Gell. lib. VI. cap. 12.: *Sacellum est locus parvus deo sacratus cum ara.* *Ant. Aug.* Sacella dicuntur concepta loca, quae tantummodo muro clausa sunt. Sine tecto, quia scilicet saepius erant fulgurita. Vide infra in Scribonii *puteal.* *Dac.*

Sacrosanctum. Sacrosanctum quid fiebat tum religione, tum lege. Religione, quia certis ad hoc ceremoniis opus erat, ut iureiurando etc. Lege autem, quia hac sanciebatur, ut sacer esset, qui sacrum violasset, sive nocuisset, cui hac lege non liceret. Liv. lib. III. sect. 55.: *Ipsis quoque tribunis, ut sacrosancti viderentur (cuius rei prope iam memoria aboleverat) relictis quibusdam ex magno intervallo ceremoniis renovarunt; et cum religione inviolatos eos, tum lege etiam fecerunt, sanciendo, ut qui Tribunis plebis, aedilibus, iudicibus, decemviris nocuisset, eius caput Iovis sacrum esset, familia ad aedem Cereris liberi liberaeque venum irat. Hac lege Iuris interpretes negant quemquam sacrosanctum esse, sed caput eius, qui eorum cuiquam nocuerit, sacrum esse, id sanciri.* Porro iuramentum, quod intercedebat, tale fuisse patet ex Dionys. Halic. lib. VI. (c. 89.). Iurabant per sacra omnia se posterosque suos hanc perpetuo legem observaturos, addita execratione, ut qui legi parerent, ita Deos superos atque inferos propitios haberent, qui non parerent, infestos. *Dac.* Gloss.: *Sacrosanctas ἀμειψόμενας, iisdem Sacrosanctum ἄγιον, ἱερὸν, καθωσιωμένον.* *Goth.* *Ut qui viol. Facit lex ult. ff. de rerum divis. Idem.*

Sacratæ leges. Ex veterum lectione satis constat sacratas leges eas esse non solum quibus sanctum erat, ut qui adversus eas fecerit, alicui deorum sacer esset, sed eas etiam, quas plebs iurata in monte sacro sciverit. Quamvis utrum una tantam lex, an plures in eo monte latae fuerint, incertum sit. Lege infra: *alicui deorum sit cum familia.* *Dac.* Adde l. 9. §. proprie. 3. ff. de rerum divis. *Goth.* *Sacer alicui Deor.* Vide Macrobius VII. (lib. III, 3.). Adde Nonium (pag. 397. Merc.) in *Sacrum.* *Idem.* Vide in *Publica pondera.* *Idem.*

Secclusa sacra dicebantur. Quae a profanis clausa sunt et separata. Ceteris autem sacra intelligenda sunt. Vide ad illud Horat. (Odar. III, 2, 26.): *Vetabo, qui Cereris sacra vulgavit.* *Dac.* *Mysteria.* Adde supra *Mundus.* *Goth.*

Soenam. Lege infra: *Qui est II. de verbis priscis* etc. Ex notis II. imperiti librarii fecerant ei: de scena nil alibi me legere memini. *Dac.* Adde *Secespita.* *Goth.*

Sarissa. Σάρισα, δόρυ μακρόν, εἶδος ἀκοντίου Ἑλληνικοῦ, σπάθη βαρβαρική. Μακεδόνες. Hesy. Vocem Macedonicam esse testatur etiam Curtius lib. IX.: *Macedo iusta arma sumpserat, aereum clypeum, hastam, quam sarissam vocant, laeva tenens, dextra lanceam, gladioque cinctus velut cum pluribus dimicaturus.* *Dac.*

Sacer mons. Iovi consecraverunt. Dionysius (lib. VI, 90.): *Ἐπὶ δὲ ταῦτα ἐψηφίσαντο, βωμὸν κατεσκέυσαν ἐπὶ τῆς ἀκροῦρας, ἐν ᾗ κατεστρατοπέδευσαν, ὃν ἐπὶ τοῦ κατασχόντος αὐτοὺς δαίματος τότε ὠνόμασαν, ὡς ἡ πατρις αὐτῶν σηματοῖ γλῶσσα, Διὸς δαιματίου, ᾧ θυσιὰς ἐπιτελέσαντες καὶ τὸν ὑποδεξάμενον αὐτοὺς τόπον ἱερὸν ἀνέντες, κατήσαν εἰς τὴν πόλιν ἅμα τοῖς πρίεσσι.* Legis caput fuit: **QUEI ALITER FAXIT, CUM PEQUINIA FAMILIAQUE SACER ESTO, SEI QUIS EM OCCISIT, PAREICEIDA NEC ESTO.** Dionysius (l. c.): *Ἐὰν δὲ τις τῶν ἀπηγορευόμενων τι ποιήσῃ, ἐξάγιστος ἴστω, καὶ τὰ χρήματα αὐτοῦ ἀμνηστὸς ἴστω καὶ ὁ κτείνας τινὰ τῶν ταῦτα εἰργασμένων, φόνου καθαρὸς ἴστω.* Idem erat et **SE FRAUDE SUA LICETO**, ut: si quis im occidere velit, se fraude sua liceto, et: sine capitali nexa esto, et: iure caesus esto. *Scal.* *In sacrum montem secessisse trans Anienem amnem, tria ab urbe milliaria passuum.* Liv. lib. II. sect. 32. *Dac.* *Quod autem privati.* Sacrae res sunt, quae publice deo consecratae sunt, non privatae. Si quis ergo privatum sibi sacrum constituerit, sacrum non est, sed profanum. L. 6. §. 2. D. de divis. rer. Iustinian. in Instit. lib. II. cap. 1. §. 8.: *Si quis vero auctoritate sua quasi sacrum sibi constituerit, sacrum non est, sed privatum.* *Dac.*

GRAMMAT. LAT. II,

S s s

Sacranī. Abiter paulo Servius ad illud Virg. VII. Aeneid. (796.):

Et Sacranae acies et picti scuta Labici.

Dicunt quendam Corybantem venisse ad Italiam et tenuisse loca, quae nunc urbi vicina sunt, et ex eo populos fluentes originem Sacranos appellatos. Nam sacrañ sunt matri Deum Corybantes. Alii Sacranas acies Ardeorum volunt, qui aliquando, cum pestilentia laborarent, nec sacrum voverunt, unde sacrani dicti. Dac. Vere sacro nati. Vide infra Ver sacrum. Goth. Vere sacro. Mos Italis fuit, ut magno periculo adducti voverent quaecunque proximo vere natū essent apud se animalia immolatueros. Servius dicto loco. Idem.

Sagmina. Mirum alium versum Naevii a Festo, alium a mutilatore citari. Legendum vero: Scopas atque verbenas. Nam scopae in sacris dicuntur apud Plinium et alios verbenas. Glossarium: *Sacmina, θαλλός, σπονδία ἀρχής.* Lege: *Sagmina, θαλλός, σπονδία, Sagminarius σπονδευάρχης.* Sed praestat legere Scapos. Scapi sunt θαλλοί. Apuleius lib. II. (pag. 265, 23. Elmenh.): *Thallos, verbenas, corollas ferentes.* Quin scapum caepae Columella (XI, 8.) thallam vocat. Scal. Liv. XXX. cap. 43.: *Feciales quum in Africam ad foedus ferendum ire iuberentur, ipsis postulantibus senatusconsultum in haec verba factum est, ut prius lapides, silices privaeque verbenas secum ferrent: uti praetor Rom. his imperaret, ut foedus ferirent, illi praetorem sagmina poscerent. Herbae id genus ex arce sumptum dari fecialibus solet. Sagmina a sanciendo, quasi sancimina. Dac. V. l. 8. §. 1. ff. de rerum divis. Goth. Et Macrobius verbenas. Vide Glossas. Idem. Arcebantur. Id est petebantur. Dixi ad Nonium. Id. Ius sacratum. Cicero: O fides alma, apta pinnis et iurandum Iovis. Idem.*

Sagaces et Saga. Nec minus haec animum cognoscere posse sagacem. Sic Lucretius (l. II, 838.), ut opinor, scripsit. Ant. Aug. Cicero lib. I. de Divinat. cap. 31.: *Sagire enim sentire acute est, ex quo sagae canes, quia multa scire volunt et sagaces dicti canes etc.* Vide Praesagire. Versus ille: *Invictus canis sic forte legendus:*

Invictus canis atque sagax et viribus fretus.

Vel:

Invictusque, sagax, validis et viribus fretus.

Necessario enim vel canis abundat, vel τὸ (v.) validis. Prius malo. Infra: *Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum et vir sapiens etc.* inauditum est virum sapientem sagam dici. Quare supplendum: *Et sagus vir sapiens etc.* Dac. Vide supra *Patrix*. Glossis: *Sagax ἐμπειρὸν, ἀγένην, πανούργος, προγνώστικος.* Goth. *Saga.* Vide Nonium (pag. 22. Merc.) in *Sagae.* Goth.

Sanates. (Ad p. 252.) Festus retulerat doctorum virorum opiniones de Sanatibus, quod verbum in XII. tabulis fuisse refert etiam Gell. lib. XVI. cap. 10. Ant. Aug. Quaecunque in Epitoma habentur, ea considerantur in reliquiis Festi. Itaque supplendum ex Epitoma initium illarum reliquiarum. Quae sequuntur, in hanc sententiam concipienda sunt: *Sulpicius autem Sanates et Opillius aiunt dici inferioris loci gentes, ut Tiburtes et alios, qui cum populo Tiburtino habitarent in agro Tiburti, id est omnes peregrinos inferioris loci. Itaque scriptum esse in XII.: Nexo solutoque, fortis sanatique idem ius esto, id est bono Romano, idem et peregrino, qui et inferiore loco est. Sunt qui intelligant colonias, quae sunt deductae in priscos Latinos a Tarquinio Prisco, quas imigerit secundum mare infra Romam in civitates Latinorum: eosque sanatis propterea, quod praeter opinionem eos pacavisset sanavissetque, et cum eis pacisci potuisset, nominavit, et auctores sunt Cincius libro II. de officio Iurisconsulti, M. Valerius Messala in ea in XII. explanatione. Idem tamen in eo libro, quem de dictis involute inscribit, fortis et sanatis ait duas gentis finitimas mari: de quibus legem hanc inscriptam esse videri: uti duae maritimae gentis eodem cum P. R. haberentur iure; neque alios quam fortis et sanatis legem hanc significare existimat hoc intellectu. Multi sunt, quibus id, quod pluribus placuit, displicet, et abiter in XII. sanati sancti interpretentur, hoc est sanati, insani. Propemodum ea videtur Festi sententia esse. Scal. Vide Horcium. Infra post legem XII. Tabularum: *Nexo solutoque forti sanatique idem ius esto, id est honor.* Emenda: *id est, bono.* Quae sunt verba Festi interpretantis verba legis: *Idem ius esto forti, id est, bono. Quod sanati, id est peregrino.* Et iam supra docui fortis bonum significare. De colonis, quas Priscus Tarquinius in Priscos Latinos deduxit, nihil apud alios auctores legi. Prisci Latini dictae coloniae, quae a Latino Silvie deductae. Vide *Priscae.* Dac.*

Sarpta vinea. *Sarpere* est putare, unde *sarpta vinea* et *sarmenta* succuli amputati. Et *sarpiculae* falces, quibus vites putabantur et arbores. *Sarpas* hodie vocamus, cuius diminutivum *sarpiculae*, ut pavicae, lae a paviendo. Postea, ut solenne fuit Latinis a mutare in e et i, *serpiculae* et *sirpiculae* dictae sunt pro

sarpiculis. Non igitur sunt a sirpando. *Dac.* *Sarmenta.* Adde l. 55. §. 4. ff. de legat. 3. Glossae: *ἀλφια βέρτες ἔχον, Palmen.* *Κλήμα ξηρόν, Sarmentum.* Vide in *Sarpuntur.* *Goth.*

Sarte. Charis. lib. II. Porphyrio ex Verrio et Festo. In *auguralibus*, inquit, *libris ita est: sane sarteque.* *Ant. Aug.* *Sarta tecta* Graecis oratoribus et aliis dictum *ἐπισκευαί.* At Glossis *ἐπισκευαί*, quia et *Sarcire* est *ἐπισκευή.* In locatione operum publicorum, quae fiebat lege Censoria, certum est, additum fuisse: *Porticum sartam tectam produit.* *Scal.*

Sarra. Virgil. lib. II. Georg. (506.):

Ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.

Servius Tyriam purpuram interpretatur, quod Tyros Sarra dicta sit a pisce Sar appellato. Sic Sarranae tibiae dictae, vel Tyriae, vel Africanae. Probus Ennium ait dixisse Poenos Sarra oriundos, id est Tyro. *Ant. Aug.* *Sarra prius insula, quae nunc Epiros est.* Ita plane scripsit Festus. Significat prius insula cum esset, postea cum ab Alexandro obsideretur, *ἡνεπεσθη.* Nota ac celebris historia. Nomen hoc incognitum fuit Graecia. Nam, ut Syri ipsi, vocabant Tyron. At Phoenices antiquitus *Sor* dicebant. Eorum coloni Carthaginenses eadem lingua utentes *Sar* vocarunt. Ab illis didicerunt Romani. Unde Ennius Poenos Sarra oriundos dixit, hoc est Tyro. Obsolescente Hebraismo, quod fuerat Idioma Phoenicum, Syri pro *Sor*, *Tur* dixerunt, primum quia Sade et Sin literas mutant in Tan, deinde quia ipsi non utuntur O, sed pro ea U solent usurpare. Qui utrique linguae operam dederunt, sciunt me verum loqui. *Scal.*

Sardare. Sardare pro intelligere et Sardi intelligentes, callidi. A Sardis populia sorte, qui versipelles audiebant. *Dac.* *intelligere* . . . Schedae: *Sardare intelligere significat.* Naevius belli *Punici* libro . . . quod *bruti nec satis sardari queunt.* Deest tantum numerus libri. *Dac.*

Sardi venales. (Ad p. 252.) Vid. Plutarch. in Problem. (c. 53. Rom. Quaest.). Utitur hoc proverbio Cicero in Epist. ad Fabium Gallum (VII, 24.): *Habes Sardos venales, alium alio nequiores.* Quibus verbis interpretatio Capitonis Ciceronis auctoritate, confirmatur. Sed quod dicitur Gracchum Faltonis collegam fuisse, eumque de Sardis triumphasse, falsum est. Hi enim consules fuerunt anno DXV. Is vero, qui triumphavit, collegas habuit in primo consulatu C. Claudium Pulchrum, in secundo M. Iuventium Thalmam annis DLXXVI. et DXC. e fastis Capitolinis. Plinius, sive quis alius, qui scripsit libellum de viris illustribus, Capitonis interpretationem sequi videtur (c. 57, 2.) in proverbio explicando. Licet nescio quos auctores secutus dicat Gracchum Praetorem Galliam obtinuisse, primo consulatu Hispaniam, altero Sardiniam. *Ant. Aug.* *Sardi venales, hoc est alius alio nequior, ex hoc natum proverbium videtur, quod ludis Capitolinis, qui fiunt a vicinis praetextatis, auctio Vicentium fieri solet; in qua novissimus is, qui omnium deterimus, producit a praetore in medium senex cum toga praetexta etc.* Capitolinis ludis supplevimus ex Plutarcho, de quibus praeter alios Livius libro V. (c. 50.). De praetextatis vicinis vide supra in *Praetexta.* Nam et hic ex eo loco cognosces vicinis, non vicinis legendum esse, et ibi ex hoc vicinos esse vici magistratos. Potes etiam legere: *Qui fiunt a vicinis et magistris collegii.* *Scal.* Ita fere ad verbum Plutarchus in Quaestionibus Romanis quaest. 53. *Dac.* *A vicinis praetextatis.* Legi: *a vicinis.* Hoc est vicorum magistris, qui, quamvis magistratus non erant, ludos faciebant praetextati, ut ex Cicer. et Livio notum est. Vide supra in *Praetexta.* *Idem.* Quia *Sardi appellantur.* Legi: *Qui Sardi appellantur.* *Idem.* *Tyrrhenus enim.* Vide *Tyrrhenos.* *Idem.* *At Sinius Capito.* Haec Capitonis interpretatio eius auctoritate, qui libellum de viris illustribus edidit, confirmatur. *Tiberius*, inquit, *Sempronius Gracchus praetor Galliam domuit, consul Hispaniam, altero consulatu Sardiniam.* Tantumque captivorum adduxit, ut longa venditione res in proverbium veniret: *Sardi venales.* Hoc proverbio usus est Cicero Epistol. 24. lib. VII.: *Habes Sardos venales, alium alio nequiores.* Quare minime Meursio assentior, qui legebat *Sardi vernalis* i. e. homines nequissimi, qui vernas et servos vincerent. *Sardi* enim vetustissima lingua Latina versipelles et callidi, a *sardare*, intelligere, callere. Absque dubio vera est Capitonis sententia. *Idem.*

Sarcito. Verba XII: *Si quadrupes pauperiem fecit, dominus sarcito, novaeus dedit.* *Idem.* *rupitias* . . . *sarcito.* Ubi sarcire est detrimentum praestare, compensare, a vestibus ducta metaphora, quae proprie sarciri dicuntur, cum lacerae reficiuntur. Inde *sarte* in auguralibus est pro *integre.* Et *sarta tecta* in locationibus solennia, hoc est *integra*, vide *Sarte.* *Dac.* Dixi ad leges XII. Tab. *Goth.*

Sardanapalus. (Ad p. 258.) Iustin. lib. I. cap. 8.: *Postremus apud eos (Assyrios) regnavit Sardanapalus, vir muliere corruptior.* Ad hunc videndum, quod nemini ante eum permissum fuerat, praefectus ipseus, Medis praepositus, nomine Arbaces, cum admitti magna ambitione aegre obtinisset, ducebat eum inter scorto-

rum greges purpuram colo nentem et muliebri habitu, cum mollitia corporis et oculorum lasciviam omnes feminas anteiret, pensa inter virgines partientem. Proverbio locum dedit. Vide Erasmi Adagia *Sardanapalus*. *Dac.*

Sargus. *Praeclarus helops* in versu Lucilii est splendidus, luculentus, eadem mente apud Cicer. *Praeclara bestia*. Ibid. *Aegypto sargus* idem quod apud Plautum *hospes Zacyntho*. Apud Terent. *anus Corinthus*. Apud alios vinum *Lesbo*, vinum *Chio*, ad imitationem Graecorum, *οἶνος Αἰσώθεν*, *οἶνος Χιόθεν*. *Dac.*

Sateurnus. Haec vox pertinere videtur ad id, quod sequitur in Schedis.

Saturnia. (Ad p. 253.) Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 48. Sp.): *Hunc antea montem* (Capitolinum) *Saturnium appellatum prodiderunt et ab eo late Saturniam terram, ut etiam Ennius appellat. Antiquum oppidum in hoc fuisse Saturniam scribitur. De hoc oppido sic Virgil. VIII. Aeneid. (358.):*

*Hanc Janus pater, hanc Saturnus condidit urbem
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.*

Porro Saturni nomen Tuscum esse mihi concedent, inquit Scaliger apud Varronem, qui sciunt Syriace et pro certo habent, olim Tuscorum linguam Aramaeam fuisse: *Saturnus* enim lingua Syriaca significat *latentem*. Unde in agro Latino quasi interpretantes vocarunt eum *Latium* et eius uxorem *Opem Latiam*, et in Pontificibus indigitamentis dicebatur *Latia Saturni*, Gell. lib. XIII. cap. 12. et ab eo *Latium*, quod Saturnia terra. *Dac. Ubi ara dicata*. Forsan a comitibus Herculis. *Idem*. Quia apud eam supplicant. Vide *Lucem facere*. *Idem*. De Saturno cf. Buttmann. in scriptis Academiae Berol. ai. 1814—1815. pag. 188. qui aeternus et *Saturnus* eandem notionem habere pronunciat.

Saturno dies festus celebratur. (Ad p. 253.) Saturnalia mense Decembri, quod eo mense Tullius Hostilius cum bis de Albanis triumphasset, fanum consecravit. Livius vero Saturnalia post Reges demum exactos constituit lib. II. sect. 21. Huius festi primo dies tantum unicus fuit, sed processu temporum crevit. Nam sub Caesare duo dies additi, postea etiam plures. *Dac. Versus quoque*. Ennius in Naevium poetam, qui secundum bellum Punicum Saturnio carmine scripserat:

— — scripsere alii rem
*Versibus, quos olim Fauni vatesque canebant,
Cum neque Musarum scopulos quisquam superarat
Nec dicti studiosus erat.*

Quia Saturnii versus lex adeo soluta fuit, ut non metrum, sed simplicem cum rythmo cantum fuisse quidam ascribant. Servius in illud Georg. (II, 385.):

*Nec non Ausonii Troia gens missa coloni
Versibus incompitis ludunt, risuque soluto.*

Id est, inquit, carminibus Saturnio metro compositis, quos ad rythmum solum vulgares componere consueverunt. Constat autem Iambico dimetro acatalecto et tribus trochaeis, ut:

Dabunt malum Metelli, Naevio poetae.

Idem. De metro Saturnio adeas Hermannum in Elementis doctr. metr. III, 9. pag. 606. seqq. L. *Qui Deus in Saliaribus Saturnus*. Lege *Satunnus* a satu, ut a portu *Portunnus*. Nam Salii scilicet aliter indigetabant, quam volgus. *Dac.*

Sas. Ennii versus lib. VII. mendosi sunt, quamvis a Paulo non male referantur. *Ant. Aug.* Graece *εἰς*, ut *sos*, *suos* a Dorico *σῶς*, *σούς*. Vide *Sos*. Sic *so* pro *suo*, *sa* pro *sua*, *sis* pro *suis* etc. *Dac.*

Sam. Versus Ennii elegantissimos reiectis illis spuris glossematis, quae in medium illorum temere irreperant, ita legendos curabis:

*Nec quisquam sapiam, sapientia quae perhibetur
In somnis vidit prius, quam sam discere coepit.*

Nam Romani ignotum verbum plebi *sophiam* solebant semper Latine reddere. Afranius in Sella:

*Usus me genuit, mater peperit memoria.
Sophiam me vocant Graeci; vos sapientiam.*

Ennius sine dubio extulit hos versus, cum visus est in somnis sibi adesse Homerus poeta. Neque, inquit, quisquam somniat se videre sapientiam, quin eam prius didicerit. Hoc enim naturaliter fit, ut quae quotidiano usu tractamus, ea saepe in somnis imaginari soleamus. *Scal.* Unde eleganter apud Attium in Bruto:

Rex, quae in vita usurpant homines, cogitant, coirant, vident,

*Quaeque agunt vigilēs agitantque, ea si quēi in somno accidunt
Minus mirum est.*

Dac.

Scaeva. Ait videri dictum a Graecis, qui scaevum sinistrum dicunt; ad quod Hostium in quodam libro belli Histrici testem producebat. Varro: ne quid obait bonae Scaevae causa. Inde Scaevola appellatus; ab scaeva, id est sinistra, quod quae sinistra sunt, bona auspicia existimantur, a quo dicuntur comitia, aliudve, quod fit ave sinistra, Scaeva. Id a Graeco, quod hi sinistram vocant *σκαίαν*. Glossarium: ἀριστερά *χρῆς*. Plautus (Cas. V, 4, 4.): *Caninam scaevam spero meliorem fore.* Scal. Scaeva a scaevus, quod a *σκαίος*, sinister, et inde scaeva vel in bonam, vel in malam partem ducitur, quod Romanis sinistra, Graecis vero et barbaris dextra fausta sint. Tullius I. de Divin. (II, 39.): *Haud ignoro, quae bona sunt, sinistra nos dicere, etiam si dextra sunt, sed nostri sinistrum nominaverunt, externique dextrum, quia plerumque melius id videbatur.* Igitur cum scaeva aut sinistra pro inauspiciis et infaustis apud scriptores Romanos reperias, ut apud Ovid. (Heroid. XIII, 49.):

Di procul a nobis omen removete sinistrum;

id ex imitatione Graecorum factum dicas necesse est. *Dac.* Plaut. in Pseud. (IV, 7, 39.): *Bona Scaeva est mihi.* Adde Varron. I. VI. (lib. VII. pag. 374. Sp.). *Goth.*

Saperda. Hesych.: Σαπέρης ὄνομα ἰχθύος, οἱ δὲ ταρχον εἶδος, ἄλλοι ὑπὸ ποντικῶν τὸν Κορακίον ἰχθύν. Ponticum obsonium et vile vocat Archestratus apud Athenaeum, quem vide. Inde Persius (V, 134.):

— — — *saperdam advehe ponto.*

Alii aquas dicunt salsas. Alii frustum tantum cuiusque piscis salis. *Dac.* Varro. Varronis locus mutilus. Platinorem et leviter immutatum sic Nonius (pag. 176. Merc.): *Saperdae*, inquit, *quasi sapientes et elegantes.* Varro Medio: *Omnes videmur nobis esse belli, festivi, saperdae, cum simus σαπφοί.* Saperda tamen non pro sapiente, ut Festus Noniusque interpretantur, sed pro faceto et salso, ut optime monuit doctiss. Meursius. Itaque sensus verborum eius: Omnes nobis videmur esse belli, festivi, salsi, cum tamen simus saproi (captavit manifesto alliterationem) id est insulsi, nec in toto corpore habeamus vel micam salis. Nam *sapra* sunt, quae salis defectu putruerunt. *Idem.*

Sandaracam. Sandaracam ait esse genus coloris, quod Graeci sandycem appellarunt. Naeivius: *Merula Sandaracino ore.* Scal. Sandaraca sive sandyx de herba et de colore sive figmento dicitur. Hesych.: Σάνδυς δένδρον θαμνώδες, οὗ τὸ ἄνθος χοιρῶν ἔχει κόκκον ἐμπερῆ, ὡς Σωσίβιος, ἢ φάρμακον λατρικόν. Hic enim φάρμακον nihil aliud est, quam pigmentum, χρώμα, color. Unde optime Festus genus coloris. Nam de pigmento tantum loquitur. De sandyce herba vetustissimum glossarium: *Sandyx herba tincturae apta, quam vulgus Varantiam vocat.* Eamque hodie vulgo insectores Garantiam vocant. Eam intelligit Vopiscus in Divo Aureliano (c. 29.): *Dicitur enim sandyx Indica talem purpuram facere, si curetur.* Ubi vide Salmas. et in exercitationibus Plin. *Dac.* Merula Sandaracino ore. Merula rostrum habet luteum, quod poeta sandaracinum dicit, quia sandaraca etsi facie rubra est, colore tamen luteo tingit. *Idem.* Vide Sandaracha. Vitruvio VII. cap. 12. *Goth.*

Sabini quod. (Ad p. 254.) *Sabini quod volunt somniant; vetus id proverbium esse et inde manasse ait Sinnius Capito, quod quotiescunque sacrificium propter viam fieret, hominem Sabinum ad id adhibere solebant. Nam his promittebat, se pro illis somniaturum. Idem igitur postquam e somno evigilasset, ipsis sacra facientibus, narrabat omne, quicquid in quiete vidisset. Unde venit in proverbium, Sabinos quod vellent somnari. Sed quia propter aviditatem bibendi quaedam anus id somnium captabant, vulgatum est illud quoque: Anus quod vult, somniat. Fere enim quod vigilantes animo volvimus, id dormientibus apparere solet. Nemo negaverit opera nostra proverbium, quod hactenus latuerit, e tenebris erutum esse, neque est quod morose quis verba rimetur, cum sententia ipsa nullo negotio ex reliquiis Festi divinari potuerit.* Scal. De sacrificio propter viam vide in Propter viam. *Dac.*

Sambuca. A Syriaco *Sabbeca* organi Musici genus proxime ad ἄρκης similitudinem, unde Sambucinae Plauto (Stich. II, 8, 56.) dicuntur mulieres, quae eo canunt, Sambucistriae Livio (XXXIX, 6.). Ab eius similitudine turris obsidionalis infera regione occultans murem arietem, mediis tabulatis sagittarios ad depellenda muralia praesidia: supero tabulato pontem inferne affixum, superne funibus aut catenis pensilem in murum demittens, quo transierant armati ad occupanda moenia, Sambuca dicta est, quod crebri funes pensilis pontis Sambucae chordas referant. Vide Polybium lib. VIII. (c. 6.). *Dac.* Ita apud Vitruvium VI. cap. 1. Est autem Sambuca hac significatione instrumentum triquetrum imparibus longitudine fidibus et sonis. Adde

Athenaeum XIV. Dipnosophist. Alii tamen legunt *Sambina*, non *sambuca*. Goth. *Machina*. Eo significato sumitur sambuca apud Vitruv. X. cap. 22. *Idem*.

Samnites. Infra: *Populis Samnitibus nomen impositum ait Verrius propter genus hastarum, quae saunia appellant Graeci*. Alii aiunt *Sabini* vero sacro voto hoc genus hominum extra fines electum *Comio Castronio* dace occupasse collem, cui nomen est *Samnio*, a quo colle *Samnites* dictos. Huius rei testis locuples inter alios *Strabo*. *Sisenna* etiam eius historiae meminerat libro quarto historiaram: *Quondam Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos*. Nam de vere sacro saepe *Livius* et alii. *Scal.* *Samnites ab hastis, quas Graeci σαρύτα*. Inde *Samnitae* Graecis dicti sunt *σαρνίται*, Latini v. mutato in *m Samnitas* dixerunt. Alii a colle *Samnio*, quem a *Sabinis* eieci *Comio Castronio* dace occuparunt, dictos fuisse. Hanc historiam narrat *Strabo* lib. V. (pag. 250.). Qui tamen aliquatenus a *Festo* diversus abit. Et a *Sabinis* *Samnites* ortos indicat *Varro* lib. VI. de L. L. (VII. pag. 317. Sp.): *Item ostendit, quod oppidum vocatur Cassinum. Hoc enim a Sabinis orti Samnites tenuerunt et nunc nostri*. *Dac.* *Samnitibus*. Quod ait ab hastis saunias *Samnites* dictos probatur *Plinio* lib. III. cap. 12. *Saunia* autem illa erant proprie *veruta*, quae arma *Samnitium* fuisse *Virgilius* innuit, dum *veru Sabellum* vocat VII. *Aen.* (665.). *Idem*. *Sabinis vere sacro voto*. De vere sacro a *Sabinis* voto *Sisenna* apud *Nonium* (pag. 522. *Merc.*): *Quondam Sabini feruntur vouisse, si res communis melioribus locis constitisset, se ver sacrum facturos*. Et *Strabo* extremo libro V.: *Ceterum, inquit, de Sabinis hoc narratur. Sabini diuturno bello cum Umbris conflictati voverunt, ut Graecorum quidam se eius anni foetus Deo sacraturos. Cum igitur hostes vicissent, ut votum solverent, eius anni proventa partim immolaverunt, partim Deo consecrarunt. At in secuta sterilitate quidam retulit, protem quoque fuisse dicendam. Cui obtemperantes Sabini eodem anno genitos suos Marti consecrarunt etc.* Porro ver sacrum *ἵκος λεγόν* Graecis dicitur, non *λαγ*, quod certe notatum oportuit. *Idem*.

Salaria. Eandem *Collinam* esse appellatam *Festus*, ut opinor, tradidit. *Ant. Aug.* Infra: *Salariam viam incipere ait a porta, quae nunc Collina a colle Quirinali dicitur. Salaria autem propterea appellabatur, quod impetratum fuerit, ut ea liceret in Sabinos salem portari*. *Scal.* Quae a porta *Collina* mittit in *Sabinos*, unde *Salariam Collinae portae* vocat *Tacit.* (*Hist.* III, 82.). Eius meminit *Liv.* lib. VII. cap. 9. *Galli ad tertium lapidem Salaria via trans pontem Anienis castra habuerunt*. De ea sic *Strabo* lib. V. (p. 228.): *Ἐστρωται δὲ δι' αὐτῶν ἡ τε Σαλαρία ὁδὸς πρὸς πολλῇ οὐσᾷ, εἰς ἣν καὶ ἡ Νομειτάνη συνπίπτει πρὸς Ἡερῶν τῆς Ἐβρινῆς πύλην ὑπὲρ τοῦ Τιβέρεως κειμένην, ὑπὲρ τῆς αὐτῆς πύλης ἀρχομένης τῆς Κολλινῆς*. *Dac.*

Salaciam. Suspicer verba circumscripta semicirculis (verba enim unde *Ovidius: Nymphaeque salaces* tunc inclusa erant in prioribus edd.) adiecta esse, neque in veteri libro est illis locus, neque eius poetae libros referre solet *Festus*. *Ant. Aug.* Glossarium: *Salacia, ἀμφοτερεῖ, νηρηῖς*. Ridiculus vero testimonium *Ovidii*, cum *salax* non sit *salacia*. *Salacia* recte exprimit *Homeri ἁλοσύνην*, illa παρὰ τὸ τὴν ἁλὰ σάειν, haec similiter a sale eientia. *Scal.* Locum *Ovidii* reperire non potui. Non videtur ex *Ovidii* carminibus esse depromptus.

Salutaris. Quo primum anno et a quibus ludi scenici primi, *Megalesia* appellati, facti fuerint, incertum est. *Livius* duplicem opinionem tradit. Nam lib. XXXIV. (c. 54.) *P. Scipione Africano II. Ti. Sempronio Longo* Coss. anno urbis DLVIII. *Megalesia* ludos scenicos *C. Atilius Serranus*, *L. Scribonius Libo* Aediles Curules primi fecerunt. Horum Aedilium ludos Romanos primum *Senatus* a populo secretus spectavit. Hoc idem *Val. Max.* scribit lib. II. cap. 1. Locus Senatorum fuit in Orchestra, ut alio loco scripsimus et huius rei vestigium extat hoc loco apud *Festum*, licet in nominibus Aedilium a *Livio* et *Vaterio* dissentiat. Altera opinio fuit *Valerii Antiatilis*, qui triennio post scribit *P. Scipione Nasica*, *Manio Acilio Glabrione* Coss., cum aedes *Matris Magnae Idae* a *M. Bruto* dedicata est, ludos scenicos primos *Megalesia* appellatos, factos fuisse, ut *Livius* lib. XXXVI. (c. 36.) refert. Vid. *Ascon.* (pag. 132. ed. Lugd.) pro *Cornelio*. *Ant. Aug.* *Salutaris porta appellata ab aede Salutis, quod ei proxima sit, aut ob salutationes* vo Quenam sunt eas salutationes? nempe quod ad eam Praetor salutaretur is, qui in provinciam propraetore aut proconsule exiret. Vide supra in Praetor. Quaeramus igitur quomodo illud vo expleri possit. Fortasse: ob salutationes vocantium praetorem. Quae sequuntur, alio pertinent, et linea prior deest. Ita autem succenturianda sunt: *Scenici antiquitus appellabantur, qui Megalenses nunc ludi. Scenicos vero ludos primum fecisse C. Atilium, M. Popillium Aediles memoriae prodiderunt historici. Solebant autem prodire in orchestra, dum intus actus fabulae componerentur cum versibus obscenis. Vide Livium lib. VII. non longe post initium*. *Scal.* Inde et *Salutaris collis*, qui in colle Quirinali. *Varr.* IV. de L. L. (V. pag. 58. Sp.): *Collis salutaris quarticeps aduersum est Apollineris aedem et salutis*. *Dac.* Vocantur *Megalesia*. Lege: Vocantur *Megalesia*, quos ludos sceni-

eos olim etc. Verum est Megalenses ludos scenicos fuisse. Liv. lib. XXXVI. sect. 86.: *Ludique*, inquit, ob dedicationem aius (de aede Idaeae Matris loquitur) facti, quos primos scenicos fuisse Valerius Antias est auctor, *Megalesia* appellatos. Inde Ovid. de iisdem scena sonat, *ludique* vocant, lib. IV. Fast. (187.). Verum etiam multo ante ludos Megalenses Romae fuisse scenicos hic aperte Festus et Liv. lib. VII. sect. 2.: *Ludi quoque scenici*, inquit, nova res bellicosae populo, nam Circi modo spectaculum fuerat, inter alia caelestis irae placamina instituti dicuntur. Locum integrum adi, ut eorum principium videas et incrementum. Ludi scenici Romae primum acti anno ab urbe C. CCCXCII. At ludi scenici Megalenses ann. U. C. DXLIX. Idem. G. . . . ium, M. Popilium M. F. Supple. C. Atilium etc. Aediles Curules curatores erant ludorum solennium, ut ex Cicerone et aliis notum est. Sed mihi Popili, quem hic aedilem nominat Festus, nomen suspectum est, cum nullibi eum cum C. Atilio coniunctum leges. Rescribendum igitur puto C. Atilium, L. Scribonium Libonem. Nam et hos primos Megalesia ludos scenicos fecisse ann. U. C. DLX. tradit Liv. lib. XXXIV. sect. 54.: *Megalesia*, inquit, ludos scenicos C. Atilius Serranus, L. Scribonius Libo Aediles Curules primi fecerunt. Quamquam et ibi etiam sui oblitum fuisse Livium puto: iam enim undecim annis ante aedilitatem Atilii et Scribonii Libonis, Megalesia Romae acta fuerant, cum scilicet Idaea mater in Palatium fuit perlata, Aedilibus Curulibus, ni bene fallor, Cn. et L. Corneliis Lentulis. Vide illum lib. XXIX. sect. 11. 13. et 14. Idem.

Salva res. (Ad p. 254.) *Salva res est*, cum saltat senex scribendum est ex Servio III. (pag. 289. ed. Dan.) et VIII. Aen. (p. 510. ed. Dan.). De initio ludorum Apollinarium App. Claudio Q. Fulvio Flacco III. Coss. Liv. lib. XXVII. (c. 28.) et Macrobi. lib. I. Sat. (c. 17. fere med.) cum Capitone et Verrio consentiunt. Quod vero dicitur factum C. Sulpicio et C. Fulvio Coss., cum hi consules nusquam reperiantur, emendandum est, ut existimo, P. Sulpicio, Cn. Fulvio, qui consules proximi fuerunt post supra scriptos et iisdem Consulibus Calpurnius Piso praetor Urbanus fuit, quem Livius Caium praenomine, Verrius Marcum appellat. *Ans. Aug.* Piaculum enim erat non solum, si incepti ludi alicuius rei interventu interpellarentur: sed etiam si subito ludius constitisset. Arnobius: *Commissum statim omnes in religiones clamatis sacras, si ludius constiterit, si tibicen repente conticuit.* De Parasitis Apollinis diximus in Ausonianis lectionibus. Verum est autem, quod hic dicitur, in mimis fere secundarum partium parasitos esse. Seneca de ira libro III. (cap. 8.): *Caelium oratorem fuisse iracundissimum constat, cum quo, ut aiunt, caenabat in cubiculo lectae patientiae cliens, sed difficile erat illi in crapulam coniecto rixam aius, cum quo edebat, effugere. Optimum iudicavit, quicquid dixisset, sequi, et secundas agere. Non tulit Caelius assentientem, sed exclamavit: Dic aliquid contra, ut duo simus. Hic secundas agere plane est assentari, supparasitari atque, quod ille profitetur, Aiunt? aio. Negant? nego. Neque aliud intellexit Horatius (Ep. I, 18, 10.): — aut mimum partes tractare secundas. Clamosi enim inducuntur parasiti. Glossarium: *Secundarius, Subdiga, ἐπὶ ὀργάνῳ.* Scal. Paulo aliter Servius III. Aen. (pag. 289. ed. Dan.): Cum, inquit, iracundia matris Deam Romani laborarent et eam nec sacrificiis, nec ludis placare possent, quidam senex statutis ludis Circensibus saltavit, quae sola fuit causa placationis. Unde et natum proveniunt, omnia secunda: saltat senex. Quamvis haec alio ex ordine et alia ex causa narratur historia. Unde patet Servium non ignorasse, quod hic narrat Festus. Dec. Ros ludos Apollinis. His Coss. ludi Apollinares primum facti sunt. Liv. lib. XXVII. sect. 23.: *Ludi Apollinares Q. Fulvio, Appia Claudio Coss. a P. Cornelia Sulla praetore ambis primum facti sunt.* De ludis Apollinaribus in Apollinares dictum est. Idem. *Parasiti Apollinis.* Vide Athenaeum lib. VI. Goss.*

Salios. (Ad p. 255.) Glanac: *Salios λεγέτω δὲ πρὸς διονυσίῳ ἄλλα θεογενέσιον, ἐκαστὸς, ἀνέστης.* Salii cognomento etiam erant Collini et Agonenses. Item, quod vulgare non est, Pallorii et Pavorii. Servius in Schedis (pag. 521. ed. Dan.): Duo sunt genera Saliorum, ut in Salianibus carminibus invenitur: Collini et Quirinales a Numa instituti; ab Hostilio vero Pavorii et Pallorii. Haec illa. Quos Quirinales hic vocat, sunt qui aliter Agonenses. Nam et mons Quirinalis dicebatur Agonalis. Scal. Salii sunt ὀρχηστές. A salio Salius, et a condo condus; a mergo mergus. Iude Saliares insulas Plinio ὀρχηστέσις, ὀρχηστέσις. Salmas. Saliorum origo incerta. A Salio Arcade; alii a Numa, institutos ferunt. De Aenea habet Polemon veterum rerum Italicarum scriptor, et ab eo Servius (l. c.): Alii, inquit, dicunt Salium quendam Arcadem fuisse, qui Troianis innotuit hunc ludum in sacris instituisse. De Numa scriptores bene multi. Fuere etiam, qui a Dardano institutos dicebant. Item qui a Moxio quodam Veientanorum rege. Alut sit, institutos suae ad imitationem Curetum, qui primi ἐπὶ ὀρχῶν ὀρχησάμενοι saltarunt in monte Ida. De quo Callimach. hymn. in Iov. (v. 51. seqq.). *Deo. Saonem.* Forte Salonem. Idem. Quibus per omnes dies ubicumque manent. Haec praeclearam continent antiquitatis cognitionem. Quae ut intelligantur, sciendam est, omnia ex instituto Numae ambia singulis annis mense Martio a sacratio Martis moveri solita, perque dies plurimos circumferri. Ideoque per urbem disposita sacra,

quo se Salii de nocte reciperent, donec urbe confecta in sacrarium Martis redirent, ibique ancilia conderent, quae sacraria proprie *mansiones* dicebantur, nempe stationes nocturnae. *Manere* enim, ut optime olim magnus Salmasius apud Iulium Capitolinum, est *pernoctare, cubare*. Ait igitur Festus, Saliis per omnes festos dies ubicumque pernoctarent, amplas fuisse coenas appositas et inde magnificas alias quaslibet coenas Saliarum etiam dictas. Post duos annos, quam haec notaveram, in manus meas primum venerunt libri quatuor observationum Gisberti Cuperi, quos dum ego cum magno fructu, nec minori voluptate perlego, incidi in eundem hunc Festi locum, quem optime habuit, dum inscriptionem istam ex Grutero pag. 183. egregie illustrat:

*MANSIONES. SALIORUM. PALATINORUM. A. VETERIBUS.
OB. ARMORUM. ANNALIUM. CUSTODIAM. CONSTITUTAS.
LONGA. AETATE. NEGLECTAS. PECUNIA. SUA. REPARAVERUNT.
PONTIFICES. VESTAE. V. V. C. C. PRO. MAGISTERIO.
PORTI. ACILLII. LUCULLI. VITRASI. PRAETESTATI. V. V. C. C.*

Ibidemque monet Torrentium et Neapolim Horatii interpretes hunc Festi locum aliter laudasse, nempe: *quibus per omnes sacrorum dies*, sed sine MSS. auctoritate, quare ipse literula addita legebat: *per omnis dies*. Ominosi enim dies, quibus movebantur ancilia, unde in Calendario I. Kal. Mart.: *Anciliorum festum, nec nubere bonum, quousque condantur*. Sane saepius in veteribus libris *to ominis* in *omnis* degeneravit. *Idem*. *Saliarum appellantur*. Horat. Od. 37. lib. I. (v. 2. seqq.):

— — *Nunc Saliaribus
Ornare pulvinar decorum
Tempus erat dapibus sodales.*

Hoc est, delicatis et opiparis, ut erant coenae Saliarum, quarum nidore ictus olim Tib. Claudius, cum in Augusti foro cognosceret, deserto tribunali ascendit ad sacerdotes unaque discubuit. *Idem*. De Saliis virginibus vide supra *Salias*. De Saliarum carminibus v. *Axamenta*, *Matrem Matutam*, *Poenas*, *Pescia*, *Praeoptat*, *Saturnus*. Horum autem alia erant in universos homines, alia in deos singulos, veluti Ianualii, Iunonii, Minervii (v. *Axamenta*), Saturnii (v. *Saturnus*). *Goth. Ex Samothr.* dixi ad Varronem lib. IV. de L. L. *Idem*.

Salmacis. (Ad p. 255.) Gabriele Faerno auctore scribendum est: *Salmaci da spolia sine sudore et sanguine*, ut sit senarius. Mihi *da spolia* non displicet. Vid. Strabo lib. XIV. (pag. 656.). *Ant. Aug.* Videtur Festus vel Verrius in Ennio disiunctim legere: *Salmaci da spolia sine sudore et sanguine*. Atqui potius videbatur coniunctim. Vetust Glossarium: *Salmacidas ἀλμυρός. Salmacidum ἀλμυρόν. Salmacia ἀμφοιότης. Salmacia aqua, ἀλμυρόν ὕδωρ*. Ergo spolia, quae incruenta sunt καὶ ἀναιμῶς καὶ ἀκονεῖς parta, elegantissime *Salmacida*, ut diluta, non cruenta vocat, ut anno superiore notavimus in lectionibus Ausonianis (I, 23.). Et si quis Ciceronis verba in libris de Officiis (I, 18.) consideret, ubi haec Enniana citantur, non aliter legendum esse, quam *Salmacida* animadvertet. *Scal.* Cui non audita est obscenae Salmacis undae (Ovid. Met. XV, 319.)? Vide tamen, si lubet, Ovid. Met. IV. v. 285. Strabonem lib. XIV. (pag. 656.) et Vitruv. lib. II. cap. 8. *Dac.* Sed pace tanti viri dixerim, divisim potius *Salmaci, da spolia* etc. legendum est, quod et doctissimum Vossium video voluisse, imo quod nemo monuit et sic Ciceronem legisse ex loci ipsius lectione certum est. En tibi locum ipsum, nam pretium est morae, ex lib. I. de Offic. (c. 18.): *Intelligendum est autem, cum proposita sint genera quatuor, e quibus honestas officiumque maneret, splendidissimum videri, quod animo magno elatoque humanasque res despiciente factum sit. Itaque in probris maxime in promptu est, si quid tale dici potest:*

*Vos etenim iuvenes animum geritis muliebrem
Illa virago viri.*

Et si quid eiusmodi:

Salmaci da spolia, sine sudore et sanguine.

Ubi si coniunctim *Salmacida* legit Cicero, aliter se res habebit, quam voluit, neque enim in probris videri queant spolia *Salmacida*, hoc est incruenta. At divisum *Salmaci, da spolia sine sudore et sanguine*, illud vero in probris maxime, cum *Salmacidis* nomine homo mollis compelletur, spoliaque sine sudore et sanguine dare iubeatur. Huc accedat, quod Glossarium, cuius auctoritate maxime nititur Scaliger, in hac voce corruptum est. Neque enim *salmacidum* est ἀλμυρόν, sed *salinacidum*, ut optime animadvertit magnus Salmasius. En tibi eius verba (in Solin. f. 81.): nimirum *salinacidae* sunt dicendae, non *salmacidae*, ut perperam hodie passim hoc nomen scribitur. *Salinacidae* non sunt simpliciter ἀλμυρόδες aut ἀλνιδες, ut Graeci vocant fontes salsoe, sed acidae simul et salsae. *Acidae* nimirum salinae et in Glossario corrigendum *Salinacidum*. Neque

tamen est ἀλμυρόν, sed ὀξάλμυρον etc. Deinde et pravo iudicio utuntur viri docti, qui in versu Ennii coniunctim legunt *Salmacida spolia*, cum de viro molli et Salmacide loquatur, qui daret spolia de se hostibus sine sanguine et sudore. *Dac.* De loco Ennii cf. Beier. ad Cic. de Off. I, 18. tom. I. pag. 142. seq. ubi etiam de Festi loco exponitur.

Salias virgines. (Ad p. 255.) Nullae erant Saliae virgines, sed si quando opus esset virgines Saliorum sacris admoveri, tum illae dicebantur Saliae, dum Saliis praesto erant. De apicibus suo loco dictum. *Dac.* Vide in *Regifugium*. *Goth.*

Spondere. A sponte, ut Varro lib. V. (VI. pag. 245. Sp.): *Spondere est dicere spondeo a sponte; nam id valet.* Sed omnino spondeo a Graeco σπένδω, libo, quod in foederibus libarent. Postea factum, ut qui et sine libatione promitteret, *spondere* diceretur, et qui repromitteret, *respondere*. *Dac.* *Compositis rebus divinis.* Adde supra *Conspensor*. *Goth.*

Salicem. (Ad p. 255.) *Idem*, de Verrio, ut iam saepe. Salix autem a saliendo, quod et Servio probatur, Eclog. (I. pag. 6. Ed. Dan.): *Salicti*, inquit, *virgulti genus, dictum eo, quod salit ac surgit cito.* Illud improbat tamen Festus, neque iniuria, quippe qui sentiat salicem a Graeco dici, nempe ab ἐλική, at *helice* ab ἐλίσσασθαι, πλέκασθαι, quod sit flexibile, tortilis. Nihil certius. *Dac.* Propius a v. ἑλιξ, quam ab ἐλική (sive ἐλική) derivatur. Arcades tamen ἐλικήν pro salice dixisse, auctor est Theophrast. de Hist. plant. III, 14. (13. fin.). Cf. Hesych. sub v. ἑλική. Graeci usitate ἑλῆα, cui nostrum *Weide*, *Wiede* convenit.

Salinum. (Ad p. 255.) Quia salinorum impositione sacrae fiebant mensae. Arnob. lib. II.: *Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris Deorum.* Vide in *Mensa*. Et inde est, cur figuli Salinum in mensa ponere veriti sint, ne scilicet iterum, uti semel factum est, cum praetereuntis cuiusdam petulantia salinum e mensa figuli in fornacem coniectum fuit, polluta religione, simili poena incuriam luerent. *Dac.* Nihil aliud salinum, quam patella, in quadiis primitiae cum sale offerebantur, uti refert Acron. ad illa Horatii, cui *paternum Splendet in mensa tenui salinum* (Od. II, 16, 13.). *Goth.* *Cum fornax.* Potest esse exemplo legi 27. §. 9. ff. ad l. Aquil. *Idem.*

Salentinos. Ait Festus, Cretas et Illyrios, quod per mare errarent, Salentinos dictos et postea, societate facta cum Locrensibus, Italiae appulsos, inde regionem aliquam suo nomine dixisse, nempe Salentinos campos cet. Verum est ducem Cretensium Idomeneum per seditionem pulsum ad regem Illyriorum venisse, a quo acceptis copiis cum Locrensibus plerisque profugia coniunctus et amicitia per similem causam sociatus, Locros appulit, ubi Locri illi Italiae a prioribus Locris Ozolis sive Opuntiis Idomeni comitibus dicti. Mar-
cianus Heracleota:

Εἰσὶν δ' ἄποικοι τῶν Ὀπυντίων Λοκρῶν,

Ἐνιοὶ δὲ Λοκρῶν πασι τῶν ἐν Ὀζόλαις.

A Locris in Iapygiam devenit, ubi Salentini, unde Strabo lib. VI. (pag. 281.): *Τοὺς δὲ Σαλεντίνους Κρητῶν ἀποίκους πασί.* Utrumque sic Virgil. lib. III. Aen. (400.):

Hic et Naritii posuerunt moenia Locri

Et Salentinos obsedit milite campos

Lyctius Idomeneus.

Sed de Salentinorum nomine amplius quaerendum. *Dac.* Cf. Varro apud Val. Probum ad Virg. Eclog. VI.

Seculares. Verba Festi ita interpreto, ut prius dicat, quo pacto exactis regibus ager Tarquinii Superbi regis Marti consecratus sit, campusque Martius dictus, quem agrum populo Rom. diripiendum concesserant Consules ex S. C. Post haec dicitur de ara reperta, Diti ac Proserpinae consecrata, in eodem extremo Martio campo, qui locus Terentum appellatur, demissa pedes viginti infra terram. Illic P. R. sacra fecit, auctore P. Valerio Poplicola Consule, ut Valer. Max. lib. II. cap. 1. tradidit. Quod sequitur de Popillio Laenate et anno nonagesimo, pertinet, ni fallor, ad eos ludos seculares, qui primi M. Valerio Maximo, Sp. Verginio Tricosto Coss. facti sunt anno urbis 297., si fastos Capitolinos sequamur; si Varronem, 298. Laenate Duumviro sacrorum faciendorum causa. De his ludis primis ex quindecim virorum sententia Censorinus (De die nat. c. 17.) locuples testis est. Illa vero, quae sequuntur (*stis furulis hostiis furvis*) interpreto. His enim Diti et Proserpinae faciebant tribus noctibus, idque centesimo quoque vel centesimo decimo anno, quae de causa seculares ludi dicebantur, quod saeculum id temporis spatium appellarent. Vid. Censorin. post Valer. Max. et Horat. in Carmine, et Zosimus apud Politian. et quae Onuphrius noster de ludis saecularibus accuratissime scripsit. Vide *Terentum. Ant. Aug. Post centum annos fiebant.* Hic Festum sequitur Paulus, sed a Verrio diversus abit. Verrius enim, ut patet ex veteri Horatii interprete, ludos saeculares post decem et

centum annos fieri fuisse solitos docet. Quod et verum esse probant quindecimvirum commentarii et carmen Sibyllinum, quod apud Zosimum (II, 5.) legitur:

Ἀλλ' ὅποταν μήκιστος ἔκη χρόνος ἀνθρώποισιν
Ζωοῖς, εἰς ἑτέων ἑκατὸν δέκα κύκλον ὀδεύων.

Idem etiam spatium iis assignat Horat. in suo carmine seculari (v. 20. seqq.):

Certus undenos decies per annos
Orbis, ut cantus referat ludosque
Ter die claro totiesque grata

Nocte frequentes.

Dac. *Seculares ludi Tarq.* Quae hic de campo Martio, de loco in eo, qui Terentum appellabatur, de ara, quae a populo Rom. in bello contra Albanos Diti ac Proserpinae dicata sub terram ad altitudinem pedum viginti defossa est, de hostiis furvis, de tribus diebus ac noctibus, fuisse persequitur Zosimus, cuius ope rudum istorum lapides omnes redivivos excitaram. Varro lib. I. de scenicis Orig. (apud Censorin. de die nat. c. XVII.): *Cum multa portenta fierent, et murus ac turris, quae sunt intra portam Collinam et Bequilinam de oelo essent iacta et ideo libros Sibyllinos quindecimviri adiissent, renuntiarent, ut Diti patri ac Proserpinae Ludi Tarentini in Campo Martio fierent et hostiae furvae immolarentur.* Verba illa ludos postea *seculares facere* ibi coepit et nonagesimo, mutila esse docet vel illud *et*, et ipsa historiae fides. Lege: *Coepit ducentesimo et nonagesimo quoque anno.* Etsi scribere debuerat: *ducentesimo et nonagesimo septimo.* Tunc enim Popilius Laenas Duumvir fuit sacrorum faciendorum. In fine cum ait Festus institutum fuisse centum post annos ut fierent, a Verrio etiam recedit, qui, ut supra in epitome docuimus, post decem et centum factos dicit. *Dac.* De ludis Secularibus conferenda sunt quae collegit Mitscherlich. in argumento ad Horatii carmen *seculare* Edit. Hor. tom. II. pag. 641. seqq.; conferendi etiam viri docti, qui ibidem sunt citati pag. 643. seq.

Scutulum. Sensus est: scutulus dicitur homo macer, qui totus pellis est, nam σκῦτος pellis. At in pompa triumphali scilicet Manducus homo scutulus dici videtur quasi scrutulus, qui potest scrutari. Etsi ibi etiam nomen Graecum est σκῦτιλος a σκῦτος, quia homo ille nihil aliud erat, quam pellis. Vide *Manducus*, *Citeria* et *Petria*. *Dac.*

Squalidum. Squalidum incultum et sordidum sic appellatum, quod proxime ad squamas piscium accedit. Itidem Ennius dici pallidum squalidum auctor est in Telepho: Quam vestitus squalida stola. Apud Nonium (pag. 537. Merc.) in *Stola* integrior versus legitur:

Cedo, ac caveo vestitus squalida septus stola.

Scal. Aliter paulo, sed in eandem mentem A. Gellius lib. II. cap. 6.: *Squalere*, inquit, dictum a squamarum crebritate asperitateque, quae in serpentium pisciumque coriis visuntur. Idem Servius (ad Aen. X, 314.) ita ut proprie id squallere dicatur, quod aliqua re incultum et obsitum nova facie visentibus horrorem incuteret, ut apud Virgil. (Aen. X, 314.): *Tunicam squallentem auro;* deinde vero de iis tantum ea vox usurpari coepta sit, quae sordium congerie inculta essent et squamosa. Sed optime Martinius a σκελλός, aridus, squalus, squalidus etc. *Dac.* Adde Nonium in *Squalam* (pag. 172.), *Squalere* (pag. 452.), *squalidum* (pag. 404.), *squalor* (pag. 225.). *Goth.*

Squarrosos. *Squarra*, vel, ut veteres scribebant, *Scara*, purum putum Graecum est ἰσχάρα. Quod frequens in libris Graecorum medicina. *Rupices* sunt *rustici*. Tertullian. (de pall. cap. 4.): *Apud rupi- oem et silvicolam et monstrorum eruditorem scrupae schola eruditus.* Dicuntur et *petrones*. *Varrones* etiam a *varris*, qui sunt stipites non dolati, praeduri, ac enodes, unde Varronum familiae in gente Terentia ac Visellia. Quamquam Varro ipse de suo cognomine loquens aliter scripserit, eum nempe, qui primus Varro sit appel- latus, in Illyrico hostem *Varronem* nomine quod rapuerat et ad suos portaverat, id cognomen ex insigni facto meruisse. Auctor Servius (pag. 682. ed. Dan.) qui est penes Danielelem. *Scal.* Falsum squarrosos ab aqua- mis. A *squarra* enim, velut veteres scribebant, *scara*, quod purum putum Graecum est ἰσχάρα, id est *crusta ulceribus ovis accrescens*. *Rupices* sunt *rustici*. *Varrones* duri et agrestes homines a *varris* sive *varis*, infor- mibus et furcillatis baculis. Tertull. in libro de anima (c. 6.): *Rupicum ac Varronum, quibus alimenta sapientiae desunt.* *Dac.* Vide supra in *Petrones*. *Goth.*

Schoeniculas. Plautus in *Nervolaria* apud Varronem lib. VI. de L. L. (VII. pag. 345. ed. Sp.): *Diobolares, schoeniculae, miraculae.* *Schoeniculas*, inquit, ab schoeno nucario unguento. Ita enim arbitror illic scribendum esse. *Miraculas* autem a niris, id est monstris interpretatur. Credendum est haec Plauti verba Festum etiam retulisse, et postea ex Poenulo eiusdem (I, 2, 55.): *Procedas, pistorum amicos, reliquias*

halicarios, Miseras schoeno delibutas (coeno delib. vulg.), *servilicolas sordidas*. *Ant. Aug.* Ex Clitellaria Plauti duos hos versus citabat Festus:

Diobolares, schoenicolae, miraculae
Cum extritis talis, cum todellis crusculis.

Vide tertium Coniectaneum (pag. 134. ed. Steph.). *Scal.* Ego vero, nisi intercederet Festi et Varronis auctoritas, crederem Plautum meretrices *schoenicolas* vel *schoeniculas* dixisse, quod in segetibus et *σχολοῖς* usque essent, quod *σχολοῖς* perpetuo colerent. Et infra *schoeno delibuta*, quod *σχολοῖς* olerent. Nisi potius schoenica male scriptum sit pro *schoenica* a coeno. Coenum enim Sabinis *scoenum*, ut *scoena* pro coena supra apud Festum. *Dac.* *Diobolares*. A binis obolis. Pacuvius (apud Fulgent. pag. 564. Merc.):

— — — *Non ego ita fui*
Ubi nunc sunt meretrices, diobolares suam
Quae nummi causa parvi pendunt gratiam.

Dac. *Miraculae*. Vide *Miracula*. *Idem.* *Cum extritis talis*. Vide quae in voce *Crocotilum* dicta sunt. Vide et *Succrotilla*. *Idem.* *Alicarias reliquias*. Reliquias alicariorum. Vide *Alicariae*. *Idem.* *Servilicolas*, hoc est quod idem ibidem subiicit:

Servolorum sordidulorum scorta diobolaria.

Idem. Vide supra in *Prosedas*. *Idem.*

Scorta. Vid. Varro lib. VI. de L. L. (VII. p. 362.). *Ant. Aug.* Varro lib. VI. (VII. p. 362. Sp.): *Scortari est saepius meretriculam ducere, quae dicta a pelle. Id enim non solum antiqui dicebant scortum, sed etiam nunc dicimus scortea ea, quae ex corio et pellibus sunt facta. Inde in aliquot sacris ac sacellis scriptum habemus, ne quid scortum adhibeatur, ideo ne morticinum quid adrit. In Atellanis licet animadvertere rusticos dicere se adduxisse pro scorto pelliculam.* *Dac.*

Scandulaca. Quod scandendo fruges necat. Vulgo *orobanche*. Turnebus legit *Soandulata*. *Dac.* Cf. Dioscorid. II, 172.

Scaptensula. Lege: *Scaptēsula*. *Σκαπτησούλη* Stephano et Plutarch., qui in Thracia, non in Macedonia ponunt. Apud Lucret. (VI, 810.) *Scaptēsyla* nomen generale est τῶν μεταλλείων seu fodinarum metallarum, nempe materia fossilis; vocamus terre de mine; *σκαπτειν* fodere et *ὕλη* materia. *Dac.*

Spara. Glossae: *Sparus εἶδος ἀρνείου*. Varro apud Servium (pag. 678. ed. Dan.), qui est in schedis: *Sparum, missile, a piscibus ducta similitudine, qui Spari vocantur.* *Scal.* Apud Lucil. Sed pro *murices* rescribendum *rumices*, nam et supra in *Rumex* hunc Lucilii locum laudat Festus. Inde hic natus error, postrema scilicet ltera vocis tum geminata pro tum *rumices*, effecit tum *murices*. De *sparo* sic Servius P. Danielis (pag. 678. Dan.): *Sparus est rusticum telum in modum pedi recurvum. Sallustius: Sparos aut lanceas, alii praeacutas sudes portare. Varro ait sparum telum missile, a piscibus ducta similitudine, qui spari vocantur. Alii sparum a spargendo dici putant.* Isidor. lib. XII. (c. 6.): *Nam sparum est telum rusticum missile a spargendo dictum.* *Dac.* Adde Nonium (pag. 223. Merc.) in *Spari*, (pag. 554. seq. Merc.) *Spafus*. Tulliam l. 200. Milone (c. 24.): Gell. X, 25. *Goth.*

Scitum populi. (Ad p. 256.) Pro plebiscito vel potius pro lege dictum esse verisimile est. Nam plebis appellatione neque patricii, neque senatores continentur, cum ii in populo sint. Quod igitur patricio interrogante populus suis suffragiis iussit, scitum populi dicetur; quod vero Trib. plebis rogavit plebem, id plebiscitum est. Scitus etiam peritus a poetis dictus est; et bona facie puer et puella scita. Terent. in Andria (III, 2, 6.): *Per ecaster scitus est puer natus Pamphilo.* Idem in Phorm. (I, 2, 16.): *Satis, inquit, scita est.* Et Heautont. (IV, 5, 16.): *At si scias, quam scite in mentem venerit.* Haec vel his similia Festus scribit. *Ant. Aug.* Cum ait Fest., *Scitum populi* esse, quod rogavit magistratus patricius vel Praetorem, vel Consulem, vel Dictatorem, vel Interregem, vel Decemviros, vel Tribunos militum intelligendum est. De scitis populi et plebiscitis vide in *Populi commune*. Et supra in *Scitum pleb*. Verum est, quod addit Fest., quod aliquo interrogante ex patribus et plebe suffragante, scitum esset, id tum legem scriptam dictam fuisse. Lex enim proprie dicebatur, quod Populus Romanus comitiis vel centuriatis vel tributis vel curiatis uno aliquo e magistratibus maioribus interrogante, veluti consule, constituebat. Iustin. §. 4. De iure natu. *Dac.*

Scita facie. (Ad p. 256.) Quae in fine asteriscis notata relicta sunt, in iis nocturnum iter consulis vel alius cuiusdam auctoritate praedito describebat Ennius, cui agaso praelucebat. Luminibus enim et facibus in conficiendis nocturnis itineribus veteres utebantur. *Dac.*

T t t t *

Scenam. (Ad p. 256.) Lege infra: *Qui est II. de verbis priscis.* Ex notis II. imperiti librarii fecerant ei; de scena nil alibi me legere memini. *Dac.* Adde *Secespita.* *Goth.*

Scirpus. (Ad p. 257.) In veteri libro est hoc loco: *Sexti Pompeii Festi de verborum significat. lib. XVIII. Incipit lib. XVIII. scriptum est etc.* Alius *Scirpus.* Plautus (Aulul. IV, 1, 9): *Scirpea inducitur ratis*, vel, ut vult Faernus, *induitur*, propter versum. *Ant. Aug.* *Σχοῖνος* iuncus, et inde natum proverbium in *scirpo nodum quaerere*, quia nihil rectius est et enodius iunco. *Dac.* *Quasi pueri.* Vide in voce *Nare.* *Idem.* *Sume arma.* Optime hunc Novii versum emendavit Voss.: *Sume arma. Quid est? an occidam clava scirpea?* Alii: *Sume arma. Tydean' occidam clava scirpea?* *Idem.* Glossis: *Scirpus*, *φλοῦς πάνυρος.* *Goth.* Multo rectius emendavit Ursinus versum Novii: *Sume arma; iam te occidam clava scirpea.* Bothius mira commentatur; non inspexit Schedas Festi.

Spira. *Spira* a Graeco *σπείρα*, quo nomine dicuntur circuli vel orbes non redeuntes in se, ut funium, serpentum etc. Inde *spira* basis columnae Vitruvio (Plin. XXXVI.) lib. XXXVIII. cap. 23.: *In Ephesiae Dianae aede primum columnis spirae subditae et capitella addita.* Et genus operis pistorii Cato cap. 77.: *Spiram sic facito.* Item hominum multitudo, unde apud Hesych.: *σπείρα, πλήθος, στρατευμα, τάγματα.* *Dac.*

Spectu. Apuleius lib. III. *Metam.*: *Obliquato tamen spectu rem admirationis maximae conspicio.* Locus Pacuvii sic integer:

*Hic cine est, quem gratia formae ante omnes nobilitat viros,
Amplus, rubicundo colore, spectu protervo, ferox,
Caperata fronte.*

Dac. Vide Nonium in *Nobile* pag. 352. et Varron. de L. L. VII. pag. 385. Sp., ex quibus illi versus Pacuvii praeter hunc quem Festus adducit, desumpti sunt.

Spectile. *Sueres* quid sit ignoro. Scribendum fortasse *sumenque Verris.* *Ant. Aug.* Vel, ut nonnullae editiones *Spectile.* Est τὸ ἡτέρον vel τὸ ὑποκείμενον. *Scal.* Pro *spectile*, ut antiqui dicebant. Est enim a *specio*, quippe quod ea pars propter pinguedinem inprimis sit spectabilis. Versus Plauti:

Ego pernam, sumen sueris, spectile, callum, glandia.

Sueris antiquae pro *suis*. Quidam legunt:

Ego pernam, sumen sueris spectile etc.

Ita ut *spectile* sit adiectivum, quod ad *sumen* referatur, sed manifesto contra Festi mentem, ut ex eius interpretamento liquet, cum dicit antiquos eam vocem per se posuisse. *Dac.* *Sueris.* Varro (lib. X. p. 548. Sp.). *Goth.* Cf. Voss. Etym. s. v.

Spicit. Plaut. in Milite: *Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit.* *Ant. Aug.* Ut veteres dicebant pro *specit*. Plauti versus est ex Mil. Glor. Act. III. sc. 1, (100.):

Flagitium est, si nihil mittetur, quo supercilio spicit!

Male qui *specit*. Ennii versum infra legunt quidam:

Quos ubi rex paulo spexit de collibus celsis.

Vel:

Quos ubi rex sedulo spexit de contibus celsis.

Scaliger:

Quos ubi rex pullos spexit de cortibus celsis.

Sane eundem hunc Ennii versum Varro videtur adducere lib. V. de L. L. (VI. p. 285. Sp.): *Spectare dictum ab specio antiquo: quo etiam Ennius usus: Vos Epulo postquam spexit.* Ita ut non male quivis legendum putet:

Quos Epulo postquam spexit de cortibus celsis.

Vel, quod magis placet:

Quos ubi rex epulo spexit de cortibus celsis.

Varro enim, ut omnes norunt, saepissime testimonia veterum ita solet adducere, ut pleraque verbis suis enunciet, illud tantum, quo de agit, verbum posuisse contentus. Inepte Schegkianus:

Quos ubi rex Epulo spexit decotibus celsis.

Et interpretatur de coena, ubi modimperator celsos, id est equites aspicit, non in vesta coenatoria, sed in toga detrita. Nam *decotes* togae detritae. Homo sagax scilicet. *Dac.* *Ulro spexit de montibus celsis.* Pompon. Laet. *Goth.* Vide *Auspicium.* *Idem.*

Spirillum. Forsan quod crines in modum spirae intorti, vel, idque verius, quod spirae inde fie-

rent; funes enim olim ex pilis caprinis. Sed pro spirillum in Catholico legitur *stirillum* his verbis: *Stirillum barbae caprae et dicitur a stria, quod pendet ad modum striae.* De *Striis* Vitruv. (IV, 3. X, 15.). *Dac.*

Spintyrnix. Desideratur nomen poetae, cuius verba referuntur. Plautus autem in *Milite* (IV, 1, 42.) hoc verbo utitur: *Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.* Plin. lib. X. cap. 13.: *Incendiariam avem alii spinturnicem vocant, sed haec ipsa, quae esset inter aves, qui se scire diceret, non inveni.* *Ant. Aug.* Avis incendiaria *σινθαρίς*, a scintilla, quae Graece *σινθήρ*. Spinturnicium diminutive dixit Plaut. *Mil. Glor.* Act. IV. sc. 1, (42.): — *Pithecium haec est prae illa et spinturnicium.* Ubi Salmasius spinturnicem non avem, sed quadrupedem esse dicit, sphingem scilicet, additque quosdam veterum de ave esse interpretatos, quod Graeci alas sphinges ex fabula pingerent, quas Aegyptii sine alis, ut erant revera. Sed Salmasium falli puto. *Spintyrnix et incendiaria avis* dicta, quod de busto sudem tectis inferret atque ita incendium faceret. Ea Aristoteli dicitur *σινθαρίς*, interque ranas et peregrinas aves receusetur. *Dac.* Vide Iulium Obsequentem libro de prodigiis; Lampridium in Commodio. *Goth.*

Spicum. (Ad p. 257.) Legitur *Spicus* et *Spicum*. Servius in I. Georg.: *Dicimus et hic spicus et hoc spicum.* Cicero in *Arato* (Nat. D. II, 42, 110. ibiq. Moser.):

Spicum illustre tenens insigni corpore virgo.

Sed scire debemus in usu esse a masculino utrumque numerum, a neutro vero raro et tantum singularem inveniri, nam plurali nusquam lectum est. Vide Nonium (pag. 225. Merc.). In versu antiquo lege: *Quasi messor per messim.* *Dac.* Hunc stirpem. Vide supra *Masculino.* *Goth.* Hanc amnem. Vide supra *Petronia amnis et Perenne.* *Idem.*

Speres. (Ad p. 257.) Varr. *ὄνος λύρας*:

Quibus suam ipse delectet amasiam

Et aviditatem speribus lactet suis.

Vide Nonium (pag. 171. Merc.). *Dac.* Et semel effugit. Ennii versum sic commodius Merula:

Et semel effugit speres ita funditus nostras.

Idem.

Spectio. (Ad p. 257.) Locus difficilis et fortasse mendosus. Sciendum est augures alios habere *aspectionem* et *nuntiationem*, alios *aspectionem* tantum; Magistratus autem habere *auspicia*, *inspectionem* sive *spectionem* et *obnuntiationem*. Cicero Philipp. II. (cap. 32.): *Quod te sacerdotii iure facere posse dixisti, si augur non esses et consul esses, minus facere potuisses? vide ne etiam facilius; nos enim nuntiationem solum habemus; consules et reliqui magistratus etiam spectionem.* Idem lib. III, (3, 10.) de Legibus: *Omnes magistratus auspicia iudiciaque habent.* M. Messala apud Gell. lib. XIII. cap. 14. et 15.: *Patriciorum auspicia in duas sunt potestates divisa. Maxima sunt consulum, praetorum, censorum. Reliquorum magistratum minora sunt auspicia. Consul ab omnibus magistratibus et comitiatum et concionem avocare potest. Et in edicto Consul, quo edicunt, quis dies comitiis centuriatis futurus est, scribitur ex veteri forma perpetua: ne quis magistratus minor de coelo servasse velit.* Ex his igitur dicendum est hoc loco Festum voluisse, non posse augures impedire nuntiando magistratus, sed habere *spectionem*, hoc est *aspectionem* et *nuntiationem*, hoc est *renuntiationem* eius augurii: tunc pertinet ad magistratum, qui habet *auspicia*, ut videat, an iis *auspiciis* rem gerere velit. Vid. Cicar. lib. I. et II. de Divin. Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 259. Sp.). *Ant. Aug.* Profligatissimus locus ac multis vulneribus confectus. Non solum enim corruptus, sed mancus ac parte sui non parva truncatus. Festi sententia haec videtur fuisse: *Spectio* in Auguralibus ponitur pro *aspectione*. *Spectio* et *nuntiatio* data erat iis magistratibus, qui omne ius auspiciorum habent, auguralibus *spectio* duntaxat, quorum consilio rem gererent magistratus, non ut possent impedire *nunciando*, quaecunque vidissent, at iis *spectio* sine *nuntiatione* data est. Hoc videndum est in his verbis, *nuntiationem* duplicem esse: *nuntiationem* augurii, quam habebat solum, cui *spectio* erat, hoc est augur, et *nuntiationem* avocandae concionis, quam solus habebat, qui omne ius auspiciorum habet, hoc est maior magistratus, quae vocabatur *obnuntiatio*. Cum Philippica II. (I. supra c.) dicitur augures *habere nuntiationem*, est ius tantum nunciandi magistratui de eo, quod viderit. Consules habere *spectionem*, quam et augures habeant, et *obnuntiationem*, quam augures non habebant. Invenies tamen *obnuntiationem* positum pro *nuntiatione*, ut in primo de Divinatione (I, 29.): *Non in eo, inquit, est culpa, qui obnuntiavit, sed in eo, quod non paruit.* Scal. Verum est, quod ait Festus, *spectionem*, hoc est *aspectionem* augurii duntaxat auguribus datam, *nuntiationem* vero cum *spectione* iis magistratibus, qui omne ius haberent auspiciorum, puta Consulibus, Censoribus, per *nuntiationem* autem hic intelligi ius avocandae concionis, quae vocabatur *obnuntiatio*. Alia quippe erat *nuntiatio*, quam habebant augu-

res, et nihil aliud erat, quam ius nunciandi magistratui, de eo, quod viderant. De hac Cicero Philipp. II. sect. 82. Invenies tamen *obnunciationem* positam pro *nunciatione*, ut in I, (29.) de Divin. De spectione Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 258. seq. Sp.): *Spectare dictum ab specio antiquo: quo etiam Ennius usus: vos Epulo postquam spexit. Et quod in auspiciis distributum est, qui habeant spectionem, qui non habent, et quod in auguriis augures dicunt, avem specere.* Vide Manut. de rebus per epistolam quaesitis lib. I. Ep. 9. *Dac.* *Respici* quoque avis auguribus dicebatur. Vide supra *Respice avis.* *Goth.*

Scripturarius ager. (Ad p. 257. seq.) Populi Romani tria fuere vectigalia: decima, portorium et scriptura. *Decima*, quod ex agricultura capiebatur, quia agri ea tantum lege aratoribus dabantur, ut decimas populo Rom. penderent. *Portorium*, quod ex importatione et exportatione mercium. *Scriptura* denique, quod ex pecore. Nam cum silvae essent populi Romani, qui in silvis publicis pecus pascebant, numerum pecoris apud Publicanum, qui silvas illas redemerat, profitebantur et contra publicanus in codices eundem numerum referebat, et in singula capita certam pecuniam pro pastione ab aratore exigebat. Et inde ille ager scripturarius dicebatur. *Dac.* Adde Nonium I, 12, 172. (pag. 37. Merc.). *Goth.*

Scribas proprio nomine. (Ad p. 258.) Scribae dicebantur doctores quilibet et viri docti, ut Graece *γραμματιστής*. Sic in sacris literis scribae doctores legis. Hoc nomen postea datum scribis publicis, quos vulgo dicimus *notaires*. *Dac.* Hinc scriba magistratus in l. ult. §. 17. ff. de muneribus, inde scribitus in l. 1. ff. de muneribus, vel scribatus. Vide titulum Cod. de tabulariis scribis, logographis et censualibus. *Goth.* *Antiqui librarios* etc. Hinc librarii horreorum, caducorum, depositorum, in iure l. ult. ff. de iure immunitatis. Scripturarios vocal Nonius et Tabularios, quorum fit mentio in l. 18. §. 10. ff. de muneribus, qua in lege recensentur Archeotae et logographi. His adde librarios, calculatores et rationarios, de quibus in l. 15. §. 5. ff. de excusationib. tutorum. *Idem.*

Scraptae dicebantur. Apud Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.) legitur *scranciae*, vel, ut in nonnullis *scraciae* et *scractiae*, apud Nonium *scraptae*. *Scraptae* autem vel *scractiae* Scalig. deducit ab antiquo *scracere*, hoc est *excreare*. Plaut. in Nervolaria:

Scraptae, scrupedae, strictivellae, tantulae.

Turnebus vero *scraciae* amplectitur, ut sint quasi *scraeciae*, hoc est, non minus quam screa et sputa, contemnendae. *Dac.* *Rectius mecator*. Sic distinguendum Titinui distichon:

Rectius mecator Piculetiae postumae

Lectum hodie stratum vidi scraptae mulieris.

Idem. Adde Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scraptas* et Varronem (lib. VII. pag. 346. Sp.). *Goth.* *Excreare.* Adde Nonium (pag. 175. Merc.) in *scraere*. *Idem.*

Scrutillus (ita enim Scaliger). Veteres editiones *Scrutillus*, quod verum est. Isidorus: *Scrutillus ventriculus fartus.* *Scal.* Plauti locus desperatus. Lego tamen; *si quid essem* etc. *Scrutillus* a *scrutulus*. *Scrutulus* autem a *scrutus*, sive *scrutum*. *Dac.*

Spinther. Plaut. in Menaech.: *Iubeasque spinther novum reconcinnari.* *Ant. Aug.* Graecia *ἀνθερίον*. Priscian. (V, 3. pag. 177. tom. I. Krehl.). Plauti locus est ex Menaech. Act. III, sc. 3, (4.). *Dac.*

Scrupi. *Scrupus* a Graeco *σκληρός*. *Scrupi* saxa aspera, invia, naufragiis infamia. Versum Ennii affert Nonius (pag. 169. ed. Merc.) in *Scapres*:

Scrupeo investita saxo atque ostris quam exceperant.

Festi scriptura propius a vera recedit. Legendum enim:

Scrupeo investita saxo atque ostris, squala scapre.

Queritur Andromeda se desertis locis ceto expositam, saxis asperis atque ostris undique circumdatam, squala scabreque et inculta vastitudine, ut Pacuvius in Teucro. *Dac.* Inde *scrupedae*. Vide Varron. V. (VII. p. 346. Sp.) Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scraptas*. *Goth.* In *Andromacha*. Ita apud Nonium (pag. 169. Merc.) in *Scapres*. Alii in armorum iudicio legunt. *Idem.*

Scrautum. *Scroteum.* A Graeco *σφύρον* *scrutum*, *scrotum* et *scrautum*. Fest.: *Scrautum pellicum.* Ita legendum olim iudicavi sola coniectura ductus, quam postea mihi stabilivit codex vetus V. Cl. Iosiae Merceri, qui fuit olim Danielis, *scrautum*, inquam, habet, non *scroteum*, ut vulgo legitur, sed verum *scrautum* esse ex Graeco *σφύρον*. At *Scrautum* pro *scrotum*, ut *aurichalcum* pro *orichalcum* etc. Salm. in Solin. Sed *scroteum* plane Schedae. Neque dubito eam esse veram lectionem. *Scroteum* autem ideo pharetra vocabatur, quia omnia, quae ex corio fiebant et pellibus, *scortea* dicta sunt. Verum quidem est *scrautum* dictum fuisse.

Gloss. Philoxeni *scrautum*, *δίχην διαφαρίνην βελών*. Sed *scrautum* pro *scrotum*, quod pro *scortum*, ut supra, contra quod viris doctissimis visum est. *Dac.*

Sceleratus campus. Sunt hic quaedam, quae ad aliud verbum pertinent, quod adhuc quaero. *Ant. Aug.* Liv. lib. VIII. sect. 15.: *Eo anno Minutia Vestalis, suspecta primo propter mundiorum iusto cultum, insimulata deinde apud Pontifices ab indice servo, quum decreto eorum iussa esset sacris abstinere, familiamque in potestate habere, facto iudicio viva sub terram ad portam Collinam dextra via strata defossa scelerato campo. Credo ab incesto id ei loco nomen factum.* Vide Dionys. et Plutarch. *Dac.* *Defossae*. Vide supra *Probrum virginis Vestalis*. *Goth.*

Scribonianum. (Ad p. 258.) *Sacellum*, quod *puteal* appellatur, ante atria fecit Scribonius, cui negotium datum fuerat, ut conquireret sacella, atque illud consecravit, quia in eo loco fulguritum sacellum fuit, quod ignorarent fulgur conditum; quod nefas est integri, semper foramine aperto coelum patet. Vix est, ut non ita scripserit Festus. Nam cur puteal Libonis diceretur, nisi quia conditum a Scribonio Libone, cum ob neglectam bidentalium et locorum fulguritorum religionem iram Deorum vererentur incurrere Romani? Videtur ex relatione Pontificum negotium datum Scribonio Liboni a Senatu, ut diligentissime conquireret sacella. Erant autem sacella non semper alicuius dei, sed saepius fulguris; unde omnia sacella aperto tecto fuisse supra relatum est. Puteal autem impositum fuisse loco sacro conditis ibi fulguribus, ex Plinio supra in *Navia fica* retulimus. Et nunc causa patet, quare puteal Libonis dicatur. At in numismatis Libonis non sacellum, sed ara est, cui rei fidem facit etiam Dionysius (III, 71. fin.), qui ait *βωμόν* superimpositum ei loco fuisse. Sed, ut apparet, non tantum illa ara, sed etiam sacellum puteal dictum est ob id, puto, quia incertum erat, ubi condita erant fulmina. Duo sunt, quae te monitum velim. Unum, puteal non esse tribunal praetoris, ut voluerunt quidam. Nam tribunal gradus habebat, propterea tribunal praesidis *βαθμολ* vocatur a S. Luca in Actis Apostolorum, et *λεθόστωρον* ab eadem mente in Evangelio. Alterum est, non esse eam aram, quae Symmachi et Christianorum Ambrosii, Prudentii aliorumque contentionibus exagitata est. Quod quidam sciolus in libris suis Variorum notavit. Id tamen tam falsum est, quam illud, quod addit, in puteali iurari solitum fuisse. Imponit omnibus Acro male intellectus, qui dixit tribunal praetoris ad puteal fuisse, non autem puteal tribunal fuisse praetoris. *Scal.* De Puteali dictum est in *Navia fica*. Nunc causa patet cur puteal Libonis dicatur Horatio (Ep. I, 19, 8.), nimirum quia illud procuravit Scribonius Libo. Sed perperam Scaliger, qui cum superioris aevi doctis omnibus putat Libonis puteal idem esse cum puteali, quod Cicero (de Divin. I, 17.) in comitio dicit impositum ei loco, sub quo defossa fuit novacula Navii. Utrumque enim plane diversum. Puteal comitii prope curiam fuit, Puteal Libonis prope atrium Minervae. Illud gladiatorio munere Divi Iulii sublatum. Istud usque ad extrema Romani imperii tempora durasse ex Pub. Victore et ex Persii Scholiaste colligere est. Vide Salmas. in Solin. *Dac.* *Ut conquireret sacella*. Fulv. Ursinus legebat: *ut conquiret sacella*, id est purgaret, procuraret. Male. Negotium ab senatu datum fuerat Scribonio, ut conquiret sacella, id est ut loca, quae fulgure tacta fuerant, diligenter perquireret. Is igitur comperit locum, ubi fulgur olim conditum fuerat, quod ignorabatur, adeoque ut religionem loci instauraret, puteal imponendum curavit, quod *puteal Libonis* dictum est. Puteal autem hic nihil aliud est quam lapis pertusus, qui fulguritis locis imponebatur, quia, ubi fulgur conditum, locum integri nefas esset, eumque foramine desuper aperto esse oporteret. *Idem.* *Quod ignoraretur*. Haec pendent a superioribus. Ait Festus negotium a Senatu datum fuisse Scribonio, ut conquireret sacella attacta, vel quia in eo loco, ubi postea puteal fuit, iam scibant sacellum fuisse. Vel; ut alii dicunt, quod ignoraretur, ubi fulgur conditum fuerit. Et ideo fieri posset, ut locus contra religionem tegeretur; nefas enim fulguritum locum integri, quare cum scitur, foramine aperto semper ibi coelum patet. Haec est vera huius loci expositio. *Idem.* *Fulgur conditum*. Fulgur condere dicebantur Augures sive Pontifices, cum reliquias fulguris condebant, defodiebant. Vetus interpret Iuvenal. ad illum versum (VI, 587.):

Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.

Condi fulgura dicuntur, inquit, quotiescumque Pontifex dispersos ignes in anum redigit quadam tacita ignorataque prece, et locum aggestione consecratum it. Citat deinde Lucani versus notissimos (Lucan. I, 584. seq. 606. seq.). Sed illud ridiculum de ignibus fulminis dispersis colligendis. Quod poetice dictum reor a Lucano. Per ignes autem dispersos fulminis intelligo res, quascumque tetigit et ambussit ignis aut acidit, et quocumque alio modo violavit. Sic ex quodam Pausanias loco lib. I. Eliac. colligo, res fulguritas in urna impositas apud Graecos condi solitas fuisse et operculo tegi. At vetus interpret Persii aliter exponit hanc fulguris condendi rationem. In usu, inquit, fuit, ut Augures vel Aruspices adducti de Etruria certis temporibus fulmina transfigurata in lapides infra terram absconderent, cuius in patratione rei oves immolabantur. Lego: cuius

impetratione rei etc. Salmas. in Solin. *Dac. Ante atria. Ante attia.* Nam et ita infra in *Tablinum*. *Goth.* Vide *Conditum, Fulguritum* et *Bidental*. *Goth.*

Sceleratus vicus. Varro lib. IV. (lib. V. pag. 159. Sp.): *Prope hunc* (vicum Cyprium) *vicus sceleratus dictus a Tullia, Tarquinii Superbi uxore, quod ibi cum iaceret pater occisus, supra eum ut mitteret carpentum mulio, iussit.* Vide Liv. lib. I. sect. 48. *Dac.* Vide supra in *Orbius clivus*. *Goth.*

Scelerata porta. Scelerata porta appellatur a quibusdam Carmentalis, qui norunt, quod ei proximum Carmentae sacellum fuit. Scelerata autem, quod per eam sex et trecenti Fabii cum clientium millibus quinque egressi adversus Hetruscos ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti. Qua ex causa per eam portam intrare egredive nefas habetur. Ovidius (Fast. II, 201.):

Ire per hanc noli, quisquis es, omen habet.

Et:

Porta vacat culpa; sed tamen omen habet.

Scal. Vide *Religioni est quibusdam porta Carmentali egredi.* Ceterum scelerata est infelix, infausta. *Scelus* enim est infelicitas. Hoc dico, quia in hac voce exponenda a quibusdam peccatum est. *Dac.* *Scelus* Schuld, Schelde; a Sceltan, sculdan. Cum quibus etiam *culpa* v. cognatum. Cf. Doederlin. Lat. Syn. et Etym. II. p. 151.

Schedia. Subintelligitur *navis*. Schedia navis subito compacta a Graeco *σχεδόν* prope, unde *σχεδίων* vocatur, quicquid subito et tumultuarie factum est. Eustath. pag. 516. Edit. Rom.: *Τὸ σχεδὸν ἀεὶ παρ' Ὀμήρῳ ἀντὶ τοῦ ἐγγὺς λαμβάνεται, ἀφ' οὗ καὶ σχεδία ἢ δι' ὀλίγου συμπαγεῖσα ναῦς καὶ σχεδίων τὸ αὐθωρόν.* *Dac.* Unde Schedia usus. Optime Schedae: Unde Lucilius quoque. Ad illud Lucilii respexisse videtur Petron. (c. 4.): *Sed ne me putes, inquit, improbase schedium Lucilianae improbitatis, quod sentio et ipse carmine effingam.* *Dac.* Glossis: *Schedia καμουλκίς.* *Goth.*

Sexagenarios. (Ad p. 259.) Hoc a multis traditum est, et quae reliqua sunt, satis ostendunt, qua de re agatur. Cicero pro Sexto Roscio (cap. 35.): *Habeo etiam dicere, quem contra morem maiorum minore annis LX. de ponte in Tiberim deiecerit.* Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 329. seq. Sp.). Ovid. lib. V. Fast. (625.). Macrobius lib. I. Saturn. (cap. 5.). Plutarch. in Problem. (Quaest. Rom. cap. 32.) et Non. Marc. (pag. 523. Merc.). Vide *Depontani. Ant. Aug.* Vulgata quidem historia sequi fabula, et a veteribus diversis opinionibus agitata. Tamen non ita puto apertum esse, quid velit Festus, ut non ex eo eruatur quaedam, quae apud nullum alium auctorem legas, ut apparebit ex eius contextu ita: Sexagenarios de ponte mitti olim dicebatur. Cuius causam Manilius hanc affert: quod qui incoluerint primi loca urbis hominem sexaginta annos natum Diti patri quotannis immolare solebant, idque facere eos destitisse adventu Herculis. Sed religione veteris moris scirpeas hominum effigies eos tantummodo mittere de ponte. Alii aiunt, morante in Italia Hercule, quod quidam eius comitum habitaverint secundum ripam Tiberis atque Argeos se vocaverint ab Argis: quorum p. ro. memoriam redintegrari, eo gente Graecia legatum quendam Argaeum cum iis Romae moratum esse; is ut obierit, institutum a sacerdotibus, ut effigies scirpea ex omnibus, cum, quae publica erant, nunciavisset, per flumen ac mare in patriam remitteretur, postquam munus aum, cuius causa publice missus erat, nunciavisset. Hoc enim est: *postquam quae publica erant, nunciavisset.* Ex quibus apparet sine ulla controversia sacerdotes quaedam dicis causa nominis legati fari solitos, cum illam effigiem emitterent, quod apud nullum alium auctorem scriptum reperias. *Scal.* Priorem Manilii sententiam tangit Ovid. V. Fast. Sed Saturno, non Diti ait immolatos fuisse (625. seq.):

Fama vetus, tunc cum Saturnia terra vocata est,

Talia fatidici dicta fuere senis:

Falcifero libata seni duo corpora, gentes,

Mittite, quae Tuscis excipiantur aquis.

Donec in haec venit Tirynthius arva; quotannis

Tristia Leucadio sacra peracta modo.

Illum stramineos in aquam misisse Quirites

Herculis exemplo corpora falsa iaci.

De Argeis comitibus Hercules vide in *Argei* et *Argeos*. *Dac.* Per pontem coeperunt. De pontibus, qui ab septis comitialibus ad Diribitorium et villam publicam suffragantes traducebant, nota res est. *Idem.* Cuius sententiae. Et Ovid. V. Fast. (v. 637. seq.):

Pars putat, ut ferrent iuvenes suffragia soli

Pontibus infirmos praecipuisse senes.

Et Varro de vita pop. Ro. libro II. (apud Non. pag. 523.): *Honestam causam gloriosamque patefecerit, cum in quintum gradum pervenerant atque habebant IX. annos, tum denique erant a publicis negotiis liberi atque otiosi, ideo in proverbium quidam putant venisse, ut diceretur sexagenarios de ponte deiici oportere, id est quod suffragium non ferant, quod per pontem ferebant.* Vide Victorii Varr. lect. lib. XVIII. cap. 7. *Dac.* Vide Nonium in *Sexagenarios* XII. n. 22. (pag. 523. Merc.). *Goth.* Quod ad pontes atinet, pontes mensae erant angustissimae pedibus altioribus, singulae singulis tribubus attributae, in comitio vel foro ad tempus positae, quibus suffragiorum cistae imponebantur. De quibus vide Ciceronem III. de Legg. (c. XVII, 39.). Plutarch. in Mario (pag. 407. Wechel.). *Idem.* Vide Dionys. lib. I. (c. 38. fin. pag. 30). *Idem.* Cf. *I. Fr. Wagneri* dissertatio: Quaesitur quid sit: Sexagenarium de ponte, edita Lunaeburgi 1831.

Sexus. In veteri libro est *secus* initio, tamen in exemplis *sexus*. Charis. lib. I. (pag. 61. ed. P.) scribit: *Secus neutri generis nomen, unde et Sallustius virile secus dixit, hoc est virilis sexus, quod per omnes casus integra forma declinatur. Fit secus et adverbium, quod significat aliter. Ant. Aug.* Corruptissimus locus. Lege: *Sexus, aliter sexu, natura habitusque ex Graeco etc. Afranius in Privigno:*

Sic ait:

Orbus virile sexu adoptavit sibi.

Sallust. Histor. lib. II.: At Metellus in ulteriorem Hispaniam post annum regressus. Magna gloria concurrentium. Undique virile et muliebre sexu per vias et tecta omnium visebatur. Sisenna Hist. lib. IV.: Tum in muro virile ac muliebre sexu, populi multitudine omni collecta. Quae omnia corrupte leguntur apud Nonium (pag. 222. Merc.). In veteri scriptura hic legebatur *Secus*, quod etiam usurparant veteres. Sed non propterea hic ita legendum. Ausonius (Eidyll. 70.):

Iuno, Ceres ac Vesta, secus muliebre sorores.

Item:

Nota Caledoniis naribus muliere secus

Strix.

Sexu ergo neutri, *sexus* masculini. Sic genus et genu, gelus et gelu, cornus et cornu. *Scal.*

Simpludearia. Notae D. T. significant *Duntaxat*. Infra: *Simpludearia funera sunt, quibus adhibentur D. T. ludii, h. e. duntaxat.* *Scal.* De his non nihil attigimus in Ausonianis lectionibus. Dicta quasi *simpliludiaria*, quia simpli ludii adhiberentur, hoc est saltatores vel cernuatores, de quibus supra diximus: quos cernuatores hic Verrius vel Festus vocat Corbitores, more scribendi antiquitus imperitis librariis usitato, qui b cum v et contra commutabant. *Corvitores* enim sine dubio dicendum erat. Qui enim gestus Cernuantium, ut modo sursum, modo deorsum spectent, is et *corvorum* est, et cornicum ac monedularum, quae ubi pedibus aliquem locum insistunt, modo ἀνατέλλουσιν, modo ἐκτείνουσιν. Hinc elegantissime de mulieribus cibo se insurgitantibus ad mensam Plantus Casina dixit (IV, 1, 20.):

*Ego novi illas estrices, corvitant, ubi
Comisse possunt.*

Quamquam scio Turnebum mutasse, sed frustra. Has notas D. T. *duntaxat* significare supra in Senacula admonuimus. Causae igitur non est, cur doctis viris hic de mendo suspectus locus esse debeat. *Simpludearii* ergo simpli Ludii duntaxat adhibebantur, qui et *Corvitores*, seu cernui, ut est apud Servium (pag. 639. B. ed. Dan.), dicuntur. Indictivis et ludii et desultores ac etiam ludorum quaedam genera. Cicero de Legibus lib. II, (24, 61.): *Funus ut indicatur siquid ludorum dominusque funeris utatur accenso atque lictoribus.* *Scal.* Opponuntur indictivis, in quibus et ludii et desultores ac etiam ludorum quaedam genera. At in *simpludiariis* simpli ludii. Unde nomen; dicta enim quasi *simpliludiaria*. Simpli ludii autem, id est saltatores vel cernuatores. Sed mirum est, ni hic fallitur vir doctissimus, ac ni potius *corbitores* a corbitia dicti illi proprie fuerint, qui per corbitarum, hoc est navigiorum malos reprobant ad vela legenda, vel ad aliud quid, ita ut ea vox postea ad funambulos sit translata. De *corbitis* vide suo loco. *Dac. Indictiva.* Vide supra *Indictivum funus.* *Goth.*

Sex suffragia. (Ad p. 259. seq.) Innuit sex centurias adiectas priori centuriarum numero *sex suffragia* dictas, sed nihil tale unquam in antiquitate Romana me legisse arbitror. *Dac.* Cf. Niebuhr. *Histor. Rom.* tom. I. pag. 239. coll. II. pag. 36. not. 38. pag. 170.

Sestertius. Hic semper fuit quarta pars denarii. Sed quo tempore denarius decussi, id est decem assibus aestimabatur, tum sestertius dupondio et semisse permutabatur. At cum sexdecim assibus denarius aestimatus est, sestertius quattuor asses valuit. Videndus Plinius lib. XXXIII. cap. 3. Vitruv. lib. III. cap. 1.

GRAMMAT. LAT. II.

U u u u

Maccian. in libro de asse. *Ant. Aug.* Idque a Servio rege usque ad primum bellum Punicum. At quum denarius sedecim assibus aestinari coeptus est bello Punico primo, tunc sestertius quatuor assibus permutatus. Denarius prior et minor fuit assium decem, hoc est Turonicorum denariorum duorum supra quadraginta, seu solidorum nostrarum trium ac semissis; sestertius minor denariolorum Turonicorum decem et oboli circiter. Denarius vero maior et posterior fuit assium sedecim, hoc est Turonicorum denariolorum sexaginta septem et quintae unius: sestertius maior assium quatuor, Francicorum denariolorum sedecim et quintarum quatuor. *Dac.* Cf. Gronov. de pecunia vetere pag. 4. — Post v. *Sestertius* in Paulli Epitome sequuntur plura vocabula, quae in Fragmentis Festi desiderantur; unde intelligitur, lacunam esse apud Festum fere unius plagulae.

Sex millium. Romulus legionem instituit hominum MMM.; regibus eiectis fuit MMMM., eam postea Marius cum in provinciam Numidiam iret, sex millium et ducentorum hominum conscripsit. In veteribus tamen legas ante Marium auctas saepissime legiones, sed id tum extraordinarie factum fuisse putandum est, et necessitate aliqua suadente. *Dac.* Cf. *Creuzer* *Antt. Rom.* pag. 282. 290. seq. et ibi citatos vv. dd.

Sibus. Vide *Persibus.* *Dac.*

Sic versantu . . . (Pertinent haec ad voc. *Sucula*, ad pp. 243. et 671.) Locus difficilis interpretem desiderat. *Ant. Aug.* Haud dubie est fragmentum de *Sucula*, quod est lignum transversarium teres utrinque capitulis cardiatis in duo arrectaria immissum, paxillisque versatum, circa quod ductarius funis volvitur ad sustollenda aut molienda onera, ut lapides et alia. De *Sucula* etiam alibi loquitur. *Scal.*

Sed. Docti viri emendant *Se*, quia scilicet videbant *se dolo malo* dici. Verum tamen et *sed* pro *sine* veteres dicebant. Cuius rei fidem fecerit vetustissima lex, quae extet in Bibliotheca Regia: *Ei primo quoque die quaestorem solvere iubeto, quaestorque eam pecuniam eis sed fraude sua solvito.* Item in columna Duillia semper legitur *aliud, marid, dictatored.* Vide in *Suad ted.* Quare nihil mutandum. *Dac.*

Sibina. Melius *Sibyna.* Hesych.: Σιβύνη, ὄπλον δόρατι παραπλήσιον. Gloss. Cyrilli Σιβύνη venabulum, et Gloss. Philox. *Venabulum, σιβύνη.* Male edit. *σηβήνη.* *Dac.* *Illyrici.* Lege: *Illyrici restant siciasibynisque fodantes.* Vide *fodare.* *Idem.* Fortasse id teli genus, quod Gell. X. c. 25. *scibones* nuncupat. *Goth.*

Sediculum. A sede ὑποκοριστικῶς *sediculum.* *Dac.*

Sudicium. Forsan diminutivum a *sudes.* Male qui *sedaculum.* *Dac.*

Sectarius vervex. Quasi sectae princeps, quia gregem ducit. *Plaut. Capt.* (IV, 2, 40.):

Qui petroni nomen induunt verveci sectario.

Dac. Sed vide interpp. ad *Plauti* locum c. qui *vervecem* intelligunt, cui exsecti sunt testiculi.

Seoespitam. Vide infra.

Sicilicum. Frustra in peregrino verbo Latinam etymologiam rimatur. Est enim *Syrum.* *Scal.* Quarta pars unciae. *Budaus* in lib. de asse: Post haec sequitur *drachma*, octava pars unciae, quae ipsa geminata *sicilicum* efficit. *Sicilicus* ab Hebraeo *shekel* (שֶׁקֶל) *scelus.* *Dac.*

Secessiones. Secere, dicere: Inseque musa virum versutum. *Livius* *Andronicus* principio *Odysseae.* *Scal.* Vide supra *Inseque.* Glossis *inseque* εἶπε, et *inseco* narro. *Goth.* Numerosa est ac per omnes sermones Indogermanicos propagata verborum prosapia, quae h. l. a *Paullo* tangitur. Subest omnibus reliquis Sanscrita radix *āh* sive *dh.* Ab ea proxime descendit Latinorum *aio*, cum quo arcte cohaeret *Gothorum aita*, dico, cui proximum est Latinorum *seco*, *sequor*, quicum convenit Germanorum *sagen*, *zeggen*; conferenda est etiam Latinorum *Saga*. Maxime remotum est Graecorum *ἔκω*, *ἔκος*; sed quemadmodum constat, Graecorum *ἔκω*, *ἔπομαι* i. e. ἀκολουθῶ, et Latinorum *sequor* esse cognatissima, ita nec dubium esse potest *ἔκω* et *seco* et *sagen* esse verba eiusdem originis. A *seco* est *secessere*, desiderativum, unde *secessio* i. q. narratio. Cf. praeter alios *A. Gellium* N. A. XVIII, 9. ibique interpp.

Sicillites. Scribendum *Siciles* ex *A. Gell.* lib. X. cap. 20. *Fulv. Urs.* Glossarium: *Sicila*, *σῖλλα*, ἀρβήλιον. *Sicillum*, ξυρὸν σκελεῖος. *Sicila* *σῖλλα* *χαρτοστόμος.* Est autem vox magnae Graeciae, eo nomine intelligebant quicquid secandi vim habet, inde *Sicilia* dicta, quia ab Italia absecta. Inde *Sicillire prata*, secara. *Scal.* Puto potius esse diminutivum a *sica*, *sicela*, *sicila*, *sicilis*, *sicillire*, quod est secare apud *Servium*. *Sica* autem brevis gladius et incurvus, quare *sicila* dietus culter aurius, quod in modum *sicae* esset incurvus. Inde *scilless* sibynarum aut lancearum spicula dixit *Ennius*:

Incedit veles vulgo sicilibus latis.

Sic enim potius lego, quam *sicilibus*, ratio est, quod prior syllaba in *sicilibus* brevis est, quae longa esse debet a *sicis.* Vide, quae notavit *Salmas.* *hist. August.* t. II. *Ennii* versum quidam sic legant:

Incidit miles vulgam sicilibus latis.

Sed contra Festi auctoritatem. *Dac.*

Seccio et sectores. Ascon. lib. III. Verrin. (pag. 84. ed. Lugd.) sectorem dicit aestimantem redemptoremque bonorum damnati atque proscripti, qui spem sectans lucri sui bona omnia auctione vendit, et semel infert pecuniam vel aerario vel sociis. Seccio autem est ea redemptio. Cicero Philipp. II. (c. 26.): *Hastis posita pro aede Iovis Statoris, bona Cn. Pompeii Magni voci acerbissimae subiecta praecurrit.* Qui ad illud scelus sectionis auderet accedere, inventus est nemo praeter Antonium. Et postea: *Cum sector sis into loco natus; deinde: cum Cn. Pompeii sector, non te execrandam populo Ro. etc.* Ex his vides Pauli epitomen nimis concisam esse in horum verborum interpretatione. *Ant. Aug. Seccio.* Ipsa actio, cum scilicet alicuius bona publicantur. Cicero Philipp. II. (c. 26.): *Expectantibus omnibus quisnam esset tam impius, tam demens, tam dils hominibusque hostis, qui ad illud scelus sectionis auderet accedere, inventus est nemo praeter Antonium, praeterim cum tot essent circa hastam illam, qui alia omnia auderent.* *Dac.* Vide infra *Sectores.* *Goth.*

Secundae res. Hoc est prosperae. Nam secundus pro prospero dicitur a sequendo. Secundus vero de numero, a secundum, quod a secus. Haec fuit Pauli vel Festi sententia. Quamquam et utraque notione secundus a sequendo recte deducitur. *Dac.*

Sincinium, cantionem solitariam. Lego: *Sicinium cantionem solitariam.* Gloss.: *Sicinium dicitur quasi singularis cantilenae vox, id est cum unus canit, quod Graecis ποσῶδῃ dicitur; quam vero duo, bicinium; quum multi, chorus.* Fuit olim cum legendum putarem: *Sicinnium cantionem saltatoriam, ex Hesych. et Athenaeo, qui Sicinnium interpretantur saltationem Satyricam.* Unde Gell. lib. XX. cap. 8. Quos sicinnistas vulgus dicit, qui rectius locuti sunt Sicinnistas litera a gemina dixerunt. Sicinnium enim genus veteris saltationis fuit. Saltabundi autem canebant, quae nunc stantes canunt. Sed nunc sententiam demuta. Sicinium, ut optime Meurs. in exercit. Crit. Part. II. cap. 8., est cantio sine cantu, cum fides tantum canunt sine voce. *Assae tibiae.* Cai contrariam *Asia* vox. *Dac.*

Sectores. Neque haec satis declarant, quid sit sector, neque auctor Glossarii: *Sector βιάτης. Scal.* *Sectores* a sequendo ii sunt, qui, ut Asconii (pag. 84. ed. Lugd.) verbis utar, qui spem lucri sui secuti, bonis condemnatorum semel auctionabantur, proque his pecunias pensabant singulis, in posterum pro compendio suo singula quaeque pecunia populo vendituri. *Sectores* vero a secando dicuntur, qui aliquid secant. Ad utramque significationem alludit Cicero (pr. Rose. Am. 29.) *Sectores collorum ac bonorum, ubi male quidam codd. habent sectatores.* *Dac.*

Sicyonia. Genus calciamenti malebris. Cicero I. de Orat. (c. 54.): *Ut si mihi culceos Sicyonios attulisses, non uter, quamvis essent habiles et apti ad pedem; sed non viriles.* Hesych. Σικυῶνια, ἐνδοχῆματα ποταμίων. Sicyonia a Sicyone in Peloponneso. In verso Lactii: *Honestas*, id est pulchra. Sic alibi dixit idem plantas convestit honestas. Et Virg. pectus honestum (Aen. XII, 156.). *Dac.*

Simultas. Potius a simul simulas, ut a facul facultas. Simul autem pro simile, ut facul pro facile. Vel *Simultas* pro similitas, quod a similitudine studiorum simulas oriatur. Voss. (in Etym sub v.). *Dac.* Gloss.: ἀντιπαραστήλα ἐξ ὁρᾶς, ἀντιθέσει. *Goth.* Recte Doederlingus Syn. et Etym Lat. III. pag. 71. seqq. si multas et aemulus voces componit et eiusdem esse originis ait, quem cf.

Sementivae. Sementinae feriae. Conceptivae erant, non statas. Varro lib. V. (VI. pag. 207. ed. Sp.): *Sementinae feriae dies is, qui a Pontificibus dictus, appellatur a semente, quod sationis causa susceptae.* Dies XXIV. Ianuarii celebrabantur. Et tunc sacra in aede Telluris Tellari fiebant et Cerei. Vide Ovid. Hb. V. (Fast. I, 659.) et Varro de re rust. lib. I. cap. 2. *Dac.* Macrob. I, 16. *Goth.*

Simpulum. Glossae: *Simpulum, σύμψυλον.* Simpulones hinc, qui sponsum convivio discurrentem comitantur. Succius Piscatoria (apud Fulgentium pag. 566. ed. Merc.):

Summates viri facti sunt simpulones ganci.

Isidorus in Glossis: *Simpulator, convivae: amicus sponni assiduus cum eo in convivio.* *Scal.* Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 129. Sp.) a sumendo, hoc est bibendo, simpulum. Quo vinum dabant, inquit, ut minutatim funderent, a guttis guttum appellarunt. Et quo sumebant minutatim a sumendo simpulum nominaverunt. In huiusmodi locum in convivio e Graecia successit Epichysis et cyathus. In sacrificiis remansit guttus et simpulum. Scaliger a Syriaco sephel, semper simpulum factum dicit. Vel potius a Graeco σῆψος, a quo simpo, unde diminutivum simpulum. Nam utrumque significat vasculum cum tenui fistula vel angusto collo ad pitiasandum vinum, ita tamen, ut Latini quo simpulo ad sacra tantum uterentur, Graeci vero τῷ σῆψος ad gustandum in esopone vinum. Quare et meraria et gustatorium dicebatur. *Dac.* Vide Tertull. cap. 13. Apolog. Alii legunt *sympinium* ex Arnob. III, 6. Alii *Sympurum* ex Iavonae, unde *Simpulones*, alii *simpurium*, de quo vide Nonium (pag. 544. Merc.) in *Simpurium.* *Goth.*

U u u u *

Senaculum. *Senaculum*, vocatum, ubi *Senatus*, aut ubi *Seniores* consisterent, dictum ut *ὑπερβολή* apud Graecos. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 155. ed. Sp.). *Dac.* Unum, ubi nunc est aedis Concordiae. Meminit Varro loco supra citato: *Senaculum supra Graecostasin* (Plin. XXXIII, 2. *Goth.*), ubi aedes Concoordinae et Basilica Opimia. Infra notae D. T. significant *Dumtaxat*: male igitur, qui eorum loco substituunt D. R. hoc est de Rep. vel eas interpretantur dicit *Titinnius*. *Idem.* Alterum ad portam Capenam. Liv. lib. XXIII. (c. 32.): *Consules*, inquit, *edixerunt*, quoties *Senatum* vocassent, uti *Senatores* quibusque in *Senatu* dicere *sententiam* liceret, ad portam Capenam convenirent. *Idem.* Tertium citra aedem Bellonae. Quid? citra aedem Bellonae? Imo intra aedem Bellonae. Liv. lib. XXXVIII. (XXVIII, 88.): *Ipse* (Pub. Scipio), inquit, *decem navibus Romam rediit: et Senatu extra urbem dato in aede Bellonae, quas res in Hispania gessisset, disseruit.* Ex quibus etiam illud animadvertitur, in ea aede non legatis tantum exterarum nationum *Senatum* dari solitum fuisse. Nam et Magistratibus, qui ad urbem dicebantur, datus est. *Idem.* Dixi ad Novell. de ordine sedendi, quae est LXII. Adde Gell. XIV. cap. 7. *Goth.*

Sinistrae aves. (Ad p. 260.) De sinistris, quae Latinis fausta, Graecis infausta et inauspicata, vide quae in Scaeva diximus. *Sinister* autem non quod sinat fieri, ut male Festus, sed a Graeco *ἀσιστερός*, unde sinisterus, sinister. *Dac.* A Deorum sede. Pessime Fulvius Ursinus ab auspiciorum sede. Nihil mutandum. A Deorum sede, id est a Septentrione, ubi Deorum sedem veteres locaverunt, quod egregio Servii loco probatur ad illud Virgil. II. Aen. (IX, 631.): *Intonuit laevum.* *Sinistras* autem, inquit, *partes Septentrionales esse Augurum disciplina consentit.* Et ideo ex ipsa parte significantiora esse fulmina, quoniam altiora et viciniora domicilio Iovis. Sic et in sacris literis Dei Opt. Max. sedes versus Aquilonem. *Idem.* At silentium dubii duntaxat. Lege: *At silentium ubi duntaxat* etc. De silentio in Auspiciis vide supra post *silere*. *Idem.* Ad sinistrum hortari quoque auspicia. Hic aliquid turbatum. Lego: *At sinistrum hortari quoque auspicio ad agendum* etc. Ait sinistrum auspicio suo admittere, et ad agendum hortari, quod animo quis proposuerit. Nihil certius. *Idem.* *Exorientes*, quae nunquam occidunt. *Goth.* Videndus Plutarch. in Problem. (78.). *Idem.* A deorum sede, ab hospitiorum sede. Sic enim apud Varronem V. (pag. 268. Sp) de L. L. *Idem.* (Apud Varronem nunc legitur: *Auspiciorum endo sede* cet.).

Sentinare. Gellius libro XIX. cap. 1.: *Tum postea complorantibus nostris omnibus atque sentinantibus, dies quidem tandem illuxit, sed nihil de periculo atque saevitia remissum.* Ubi manifesto *sentinare* est, quod ait hic Paulus, periculum vitare. At in vulgatis codicibus contaminatissimus est locus ille. Sed proprie *sentinari* est satagere ad sentinam. Unde *Sentinatores*, quibus cura Sentinae delegata in navi. Paulinus ad Macarium de naufragio: *Unum ex omni numero nautarum senem sentinando deputant.* Item: *Quid huic, quaeso, obfuit seni persona sentinatoris et in nautis vilissima?* *Scal.*

Senatores. (Ad p. 260.) *Senatores* a *Senatu*, *Senatus* a *Senibus*. Ovid. V. Fast. (64.):

Nomen et aetatis mite Senatus habet.

Dac. Et nunc cum *Senatores* adesse iubentur, additur: quibusque in *Senatu*. Legerem: nunc cum *Senatores* adesse iubentur, additur: quibusque in *Senatu*, ut apud eos factum est, qui hunc Festi locum laudant. Tamen et eam vocem facile poteris subintelligere. Edicti autem, quo *Senatores* vocabantur in Curiam, solennia verba fuere: *Qui Senatores, quibusque in Senatu sententiam dicere licet.* Quae ut intelligantur, sciendum est, primum eos demum *Senatores* fuisse, qui a Censoribus lecti in *Senatum* essent, ut de summa Reip. sententiam rogati loco et modo dicerent. Deinde fuisse etiam alios, qui, quamvis a Censoribus lecti non fuissent, tamen pro iure magistratus, quem aut tum gerebant, aut ante gesserant, sententiae in *senatu* dicendae ius habebant. Vide plura apud Gell. lib. III. cap. 18. Eadem formula et in aliis edictis utebantur. Liv. XXIII. (locum non reperi): *P. Cornelius Cos.*, inquit, *edixit, qui Senatores essent, quibusque in senatu sententiam dicere liceret, quique minores magistratus essent, nequis eorum ab urbe abiret.* *Dac.* Adde Liv. XXVI. cap. 36. (nec hic locus recte citatus). *Goth.* Et non vocantur *Senatores ante*. Non intellexit Zamoscius de *Senatu Rom.* lib. I. cap. 8. Cfr. de etymologia Plutarch. Lycurg. c. 5. et 26. Cic. de Senect. 6, 20. de Rep. II, 29.

Senatus decretum. (Ad p. 260.) *Senatus consultum.* A *senatus* decreto ita differt, ut species a genere. Nam *senatusconsultum* est, quodcumque *senatus* de singulis pluribusque rebus aut hominibus censuit; decretum autem est, quod de singulis dumtaxat rebus hominibusque *senatus* constituit, ut cum alicui provincia, honos, supplicatio decernitur. Praeterea *senatus decretum* interdum appellabatur, cum auctoritas tantum *senatus* erat perscripta, id est quid *senatus* de re aliqua censuisset, quoniam *senatus* minus frequens fuisset, aut non loco, aut die legitimo habitus, aut intercessum esset, aut quid aliud censuisset, quominus iustum *senatusconsultum* fieret, quod postea si id ipsum *senatus* sine ullo impedimento statuisset, et peracri-

ptum ad aerarium detulisset, *senatusconsultum* dicebatur. Frequenter tamen decretum pro *senatusconsulto* accipitur apud historicos et iureconsultos. *Dac.*

Senis crinibus. (Ad p. 260.) *Seni crines* dicuntur in capite matronae Romanae sex sertae crinium vitta et crinibus ipsis implexae, quas vulgus *treCIA* vocant. Sic apud Martialem (XII, 32.):

Portabat uxor rufa crinibus septem.

Nihil aliud significat, quam capillos in septem sertas distinctos, ut videmus matronas ornatas in veteribus numismatis. Puto autem suppositam comam hic intelligi. *Scal.* Inde Plaut. in *Mostell.* Act. I. sc. 3, (69.):

Soli gerendum censeo morem et capiundos crines.

Pessime vero virum alioqui doctissimum video haec *senis crinibus* accepisse, quasi matronae crinibus hominis senis ornarentur. Pessime etiam *Scalig.*, qui ad hunc morem retulit illud Martialis. (XII. 32.):

Portabat uxor rufula crinibus septem.

Nam Martialis facit uxorem rufulam designat, quippe cuius capiti vix septem crines adhaereant. Gallie diceret: *Avec ses quatre cheveux.* *Dac.* Quorum castitatem. Ex doctorum virorum coniectura: *Quorum castitatem viris suis spondent illibatam fore a ceteris.* *Idem.* Idem (Plautus) in *Milite* (III, 1, 196.): *Adducas matronarum modo, capillo ornato, crines vittasque habeat.* *Goth.* Apud Plautum sic legitur: *Itaque eam huc ornatam adducas in matronarum modum, Capite comto; crines vittasque habeat.*

Sentes. Verbum *turba* mendosum esse ait Faernus. Ratio enim carminis iambum vel pyrrhichium postulat. *Ant. Aug.* Glossarium: *Sentes* ἀνασθα. *Dac.* Quam senticosa. Lege, ut viri doctiss.:

Quam senticosa verba pertorquet lupa.

Versus enim trimeter est, et in fine debet esse iambus. *Lupa* autem est meretrix. Glossarium: *Lupa*, λυπαῖα καὶ λύκαινα. Janus Gulielmus legebat: *pertorquet truo.* *Truones* scomma in enormis nasi homines. *Idem.*

Senium. (Ad p. 260.) Caecilii versus mendo non carent. *Ant. Aug.* Versus Caecilii, quem viri docti corruptum putant, non minus sanus est, quam qui maxime:

Sine suam senectutem ducat, utique ad senium sorbitio.

Ait Comicus poeta: *permitte ut is quiete et tranquilla trahat suam senectutem.* Nam certe cum ad senium pervenerit, *sorbitio* eum tollet. Ubi per sorbitionem ad veterum morem alludit, qui maiorem annis sexaginta de ponte in Tiberim deturbabant, unde natum proverbium *sexagenarios de ponte*, vel, quod varius puto, ad Ceorum legem alludit poeta, qua maiores annis LIX. sorbitione cicutae e vita tollebantur, ut reliquis victus sufficeret. Huius legis meminit Menand.:

Καλὸν τὸ κατὼν νόμιμόν ἐστι, Φαίλα,

Ὅ μὴ δυνάμενος ἤν παλῶς, οὐ ἤ κακῶς.

Vide Strabo lib. X. pag. 486. Edit. Casaub. Vide et Aelian. lib. III. cap. 37. Notabis praeterea in versu Caecilii senectutem esse ante senium constitutam, contra quod quibusdam visum est, qui *Senium* properatam senectutem interpretantur. *Dac.* Adde supra *Anatem* et *Nomina* (pag. 1. Merc.) in *Senium*. *Goth.* Cf. Spengel. in Caecil. Fragm. pag. 24. ubi sic est emendatus locus Caecilii: *Sine suam senectatem ducat; usque ad senium sorbito.*

Senonas. (Ad p. 260.) Quasi ἑνόνες. Alludere videtur Liv. lib. V. sect. 35. Tum Senones recentissimi advenarum ab Usente flumine usque ad Aesim habere. Servius (pag. 547. ed. Dan.) etiam prius ἑνόνες, postea *Senonas*, quasi ἑνόνες dictos innuit. Sed non quia novi venerunt ex Transalpina regione, sed quod Bacchum hospitio receperunt. *Senones*, inquit, qui *Senones* dicti sunt, quod *Liberum* patrem hospitio recepissent. *Dac.*

Septentriones. (Ad p. 260.) De Septentrionibus haec intelligenda sunt, de quibus Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 855. Sp.): *Has septem stellas Graeci, ut Homerus, vocant ἑπτάριον et propinquum eius signum βούρην: nostri eadem septem atellas boves et triones et prope eas laxema. Triones enim et boves appellantur a bubulcis etiamnum, maxime cum arant terram, e quibus et dicti valentes glebarii, qui facile proscindunt glebas, sio omnes, qui terram arant, a terra teriones, unde Triones us dicuntur. E detrito, et postea: Possant triones dici septem, quod ita sitae stellae, ut ternae trigona fabiantur. Haec Varro et Gell. lib. II. cap. 21. Eadem Festus hoc loco scripserat, tantum addit Ennii versum, qui non extant. Pro his substitutam denarii mentionem L. Lucretii Trionis, in quo septem stellae videntur. *Ant. V. Aug.* Infra: Agebatur de Trionibus et Septentrionibus. *Septentriones septem stellas appellantur e duobus indictis, quos triones veteres appellabant, quod iuncti arant terram, quasi teriones: quidam eae stellas planstrum vocant, quod id eorum Graeci ἑπτάριον di-**

cant, quia habet partem quandam temonis specie. Ennius: superat temo stellas. Haec Festus. Intelligit autem locum Ennii ex Iphigenia, quem olim in Coniectaneis (pag. 143. ed. Steph.) illustravimus:

Quid nocti videtur? in altisono

Caeli clapea temo superat

Stellas, cogens sublime etiam

Atque etiam noctis iter.

Addunt viri docti in numismate veteri L. Lucretii Trionis expressam videri stellarum septem formam. Et nos quoque eiusdem L. Lucretii duos argenteos vidimus, quorum copiam nobis fecit humanissimus vir Christophorus Neytterus Augustanus. In altero erat luna corniculata et stellae cum inscriptione: *Trio Lucreti*, in altero Delphinus et inscriptio L. Lucreti Tria. Scal. *Triones* potius dicti a *stria*, quam procedendo sulcos faciant, *striones* et s. litera deperdita, *triones*. Dac.

Scenae. Miror huc translatam, cum certum sit, non scaenas, sed coenas dixisse, unde silicernium, postea silicernium. Scal. Scaliger legendum putat *coenas*, unde silicernium, postea silicernium, ut *Valesii*, *Valerii* etc. Sed si quid temere mutandum sit, malim legere *coenas*. Propius ad veterem scripturam *coenas*, id quod et doctiss. Vossio video placuisse. Dac. Quae autem nunc prandia, pro coenis habebant. Vide quae in voce *Cena* dicta sunt. Inde apud Terent. ad coenam venias (Eun. II, 2, 86), id est prandium. Idem. *Vesperna*. Vide infra *Vespernas*. Goth.

Signa. (Ad p. 261.) Signa ut rerum, ita res ipsae sculptae aut lapides aut ferrum: et si qua sunt aliqua eiusmodi quae sculptantur etiam: sed pocula ita dicta, et simulacra ad effigies hominum conformata. Inversum tamen etiam. Sed pocula pro sed etiam pocula. Scal. Ait Festus, signa dici ut ea quae materiae insculpuntur, ut Virg.: *Pocula aspera signis*; et materiam ipsam sculptam, lapides, marmor, ferrum etc. Virg. Georg. III, (34.):

Stabant et Parii lapides, spirantia signa.

Ovid.: *Factum de marmore signum*. Simulacra hominum, deorum etc. Ut *Veneris signum* Plant., *signum Adonidis* Cicer. Dac.

Sequester. (Ad p. 261.) Sequester id dicitur, qui inter aliquos placuit, ut, quod inter eos convenit, tenent, idque ut ei reddat, cum id sibi debere constituerit. Cato in sep. oratione, quae inscribitur de indigitibus: *Sinunt perire, ut bona rapiant, aut si petantur, ut sequestro dent*. Et Plautus in Mercatore (IV, 3, 86.): *Imo sic aequestro mihi date est*. Haec vel huiusmodi Festus. Vide Gell. lib. XX. cap. ult. Ant. Aug. Gloss.: *Sequester μεσότης, ἐντρίτος, συνθηκοφύλαξ*. Dac. Gloss.: *μεσότης sequestro, μεσότης sequestratio*. Goth.

Sepulchrum. (Ad p. 261.) Sepulchrum est, ut ait Gallus Aelius, ubi mortuus sepultus est, quod antiqui bustum appellabant, iaque cippis, aut aliqua alia re mortui causa designatus est, intra quos sepultura est facta. Haec est Sex. Pompeii sententia. Ant. Aug. Vide *Bustum*. Dac.

Segnitia. Terent. in Andria. Ant. Aug. Omnia constant ex Epitome, distinctione tamen locus ita iuvandus est: *Quod sine nitendo quid utile aut honestum?* cum interrogationis nota. Segnitiae a se hoc est sine, et nitor, ut segnis dicatur, qui non nititur ad id, quod utile est, aut honestum. Locus Terent. est Act. I. sc. 3, (1.). Vide *Secordia*. Eadem mente apud Plautum Asinar. (II, 1, 6):

Quin tu secordiam omnem raibae et segnitiam amove.

Dac.

Signare. Scribere. Vide supra *Resignare* et *Resignatum*. Praeter significationes signandi hic enumeratas a Festo, haec videntur adiciendae: designare, ostendere, imprimere. Vide Nonium (pag. 405. Merc.) in *Signare*. Et *Signata virgo*, integra. Vide Nonium (p. 171. Merc.) in *Signatum*. Quin apud eundem (p. 96. Merc.) *Designare* est cum nota et ignominia aliquid facere. V. l. 89. ff. de v. signif. et saevandus V. Var. X. Goth. *Modo anulo signa imprimere*. V. l. 22. ff. signum. et passim ff. qui testamenta l. 1. §. si pecunia 36. ff. depositi; unde signatiles et signatorius annulus. Idem. *Modo pecora signis notare*. Virgil. l. Georg. (263.):

Aut pecora signum, aut numeros impressit acervis.

Idem. ... ri dicitur, signore dicitur. Idem. *Consignare*. Adde l. penult. ff. de donat. inter virum: l. ult. ff. de date pignus l. 1. acceptam Cod. de usuris. l. 20. Cod. de pignoris. Idem.

Septimontium. Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 206. Sp.): *Dies septimontium nominatus ab iis septem montibus, in quibus sita urbs est*. *Fenias* non populi, sed montanorum modo, ut *Paganalibus*, qui sunt adiciunt pagus. Mirum autem est hoc loco et proximo pro septem montibus octo loca apud enumerari, *Pala-*

tium, Velias, Fagutal, Suburam, Cermalum, Oppium, Coelium, Cispium montes. *Ant. Aug.* Septimontium dies festus appellatur mense Decembri, qui dicitur in Fastis Agonalia, quod in septem montibus fiunt sacra, Palatio, Velia, Fagutali, Subura, Cermelo, Coelio, Oppio, Cispio. Haec Festus. Nam Varro disserens de festis, quae in mensem Decembrem incidebant, ponit et inter ea Septimontium. Agonalia vero eodem mense erant propitiae Idus Decembres, alia ab iis Agonalibus, quae notant Fasti mense Ianuario. Hoc tantum interest, quod Agonalia sint ante Larentinalia, Varro vero Septimontium ponat post Larentinalia. De Septimontio habes et apud Tertullianum libro de Idololatria (cap. 10.): *Etiā strenae ceptandae et Septimontium et brumae et carae agnationis honoraria exigenda omnia.* Ex quibus apparet non solum mense Decembri fuisse, quia is est brumae mensis, sed etiam circa finem eius mensis fuisse, quia proximum sit strenae exigendae, quod fiebat Kalendis Ianuariis. Quod disertius probatur ex Suetonio in Domitiano (cap. 4.): *Congiarum populo numpiorum trescentorum ter dedit, atque inter spectacula muneris largissimum epulum; septimontiali sacrum quidem die Senatui equisque panariis; plebei, sportellis cum obsonio distributis.* Antea plane ignorabatur de hoc septimontiali die. *Scal.* Septimontium autem Romani ob inclusum pombertis septimum collem primum celebrare. *Dac.* Vide Plutarch. in Problem. (Quaest. Rom. 69.). *Goth.* Cermelo. Vide supra Cermalus. *Idem.* Vide supra in Sacran. *Idem.*

Sifus. (Ad p. 261.) Locus difficilis, qui lucem desiderat. *Ant. Aug.* Sifunculi in aqua ducende usurpatum est pro tubis ipsis, id quod Graece est σίφων. In lege rivalitia sic est, quae lata est rogante populum Sulpitio: *Rivales montani pagani sifunculis aquam dividunt; donec inter se dividerint, eius iudicatio esto.* Aperte actio datur in eum, qui hac lege committit. *Scal.* Qui Rivales v. l. 1. §. 26. ff. de aqua quotidiana. *Goth.* Praetoris alij Curatoris, ut in lege Manilia apud scriptores de limitibus agrorum. *Goth.*

Siparium. Siparium genus veli, quo in scaena mimi utuntur, dictum ait. Hactenus possum. Reliqua quo pertineant non video. *Scal.* Aulaeae prius dicebantur, quae postea siparia dicta. Donat. in Prolegom. Terentij; *Aulaea quoque in scaena sternuntur, quod pictus ornatus erat ex Attalica regia Romam usque perlatus: pro quibus Siparia aetas posterior accepit. Est autem mimicum velum, quod populo obsistit, dum fabularum actus commutantur.* Et dictum est siparium a sipare, id est iacere, quod velandi causa spectatoribus obsparetur, obicere, vel potius a σίπαρος velum. Quod et intellexit Verrius, cum scripsit siparium a velamento dictum. *Dac.* Mimicum. Minutum. *Goth.* *Idem* Isidorus XIX. cap. 13. *Idem.*

Supparum. (Ad p. 261.) *Supparum appellant dolonem, hoc est velum minus in navi, ut acation maius.* Supparum autem dictum ait Capito, velut separatum sit a dolone interioris mali. Haec ἀναμειβήτως Festus. Notum est Acatium et dolonem esse genera velorum, ἀκάτιον quidem μέγα ἄκρον, δόλονα vero μικρόν. Notum et illud apud Livium: *dolonibus sublati fugerunt.* De supparo alibi satis diximus. Sequitur aliud caput: *Sepultum morte meroque cum ait in ea in de L. Terentio vici magistro, cum vivum de saxo Tarpeio elatum cum eo venisset commissatum, quod mero esset coactus.* Non dubium est ex quadam oratione Catonis desumpta esse. Qui mos est Festo solennis, ut non nominato Catone verba ex eo in testimonium producat, ut in *Sublimavit.* Eleganter comesasabundum iuvenem mero sepultum et vivum elatum, quod mortuo similis esset, dixit, quodque spiritus ei mero coactus et interclusus esset. Est autem non totus integer locus, si fallor, ante enim desiderantur quaedam; quamquam non solum aperta est, sed etiam elegans huius loci sententia. *Scal.* Pallux tris in navi memorat vela, minimum δόλονα, maius ἀκάτιον, maximum ἐντροπον. Capitoni autem sententiam de sipari etymo confirmat Isidorus lib. XIX. cap. 3.: *Siparium, inquit, genus veli unum pedem habens, quo inniti navigia solent in navigatione, quoties via venti languescit, quod ex separationis acutissimi nominatum.* Sed illud omnino ridiculum; est enim a Graeco σίπαρος, adeoque potius scribitur siparum. *Dac.*

Seplasia. (Ad p. 261.) Platea Capuae ita appellabatur, in qua argentarii negotiari erant soliti. *Pedian.* in Pison. (pag. 161. ed. Lugd.). Verba autem Ciceronis a Festo relata sunt eadem illa, quae Asconius interpretatur (Cic. in Pis. c. 11.): *Seplasia mehercule, ut dici audiebam, te ut primum aspexit, Campanum Consulem repudiavit.* *Ant. Aug.* Inde Seplasia species omnes et seplasiarius παντοπώλης, speciosus, espiciet. Vide post Sterilam. *Dac.*

Saticula. (Ad p. 261.) Sati . . . Saticulam deductam esse coloniam Paterculus scribit libro priore. Livius quoque lib. XXVII. (12.). Saticulanos inter colonos fideles XVIII. coloniarum enumerat. De hac igitur Festi verba intelligere possumus. Saticula oppidum in Samnio captum est, quo postea coloniam deduxerunt etc. L. Papirio Censore, V. C. Iunio Bruto II. Coae, anno post R. G. CXL. ex Festis Capitolinis. *Ant. Aug.* Paterculus lib. I. cap. 14.: *Insequentibus consulibus a Sp. Postumio, Philone Publico Censoribus Acerranis data*

civitas et post triennium Terracinam deducta colonia. Interpositoque quadriennio, Suessa Aurunca et Saticula Interamnaeque (melius Suessam Auruncam et Saticulam, Interamnæque) post biennium. *Dac.*

Segesta. (Ad p. 261.) Vide Beneventum. *Ant. Aug.* Segesta est oppidum per vetus in Sicilia, Iudices, quod ab Aenea fugiente a Troia atque in haec loca veniente conditum esse demonstrant. Cic. IV. in Verr. (c. 33.) Virgil. (Aen. V, 718.) Acestam nominat ab Aceste, quem ibi Aeneas reliquit:

Urbem appellabant permissio nomine Acestam.

Verum Strabo lib. VI. (pag. 272. Cas.) eam conditam docet ab iis, qui cum Philocteta in agrum Crotoniatum venerunt, missis ab eo in Siciliam cum Aegesta Troiano. De Aceste autem sive Aegesta, quem Sylvia Egesta Hippotae Troiani filia, a Crimiso amne in canem mutato compressa, edidisse dicitur, hic piget referre. Vide, si lubet, Serv. ad I. Aen. X, 554. et lib. V, 30. et Salmas. in Solin. pag. 3. Illud constat, Segestam urbem in colle sitam fuisse, ut omnes fere veterum Sicanorum urbes. Fazell. Decad. I. lib. VII. cap. 3. Segesta urbs vetusta, in colle undique praerupto iacens. Unde eam doctissimus Bochartus non ab Aceste sive Aegesta, sed a Punico Sakkesta dictam putat. *Dac.* Ne obsceno nomine app. Propter similitudinem scilicet vocis Egesta. Et Egestas paupertas, obscenum autem dirum, infaustum. Obscaenaeque volucres Virgil. (Aen. III, 362.) *Idem.* Ut factum est in Malevento. Vide Beneventum. *Idem.* Et in Epidamno. Mela de Situ orbis lib. II. cap. 3. Urbium prima est Orivum, secunda Dyrrhachium, Epidamnos ante erat. Romani nomen mutaverunt, quia velut in damnum itaris, omen id visum est. Verum de appellationibus Epidamni et Dyrrhachii vide praeter alios Dionis locum singularem lib. XLI, (49.) *Dac.* Adde, quae scripsi in Omen. *Goth.*

Seliquastra. Pro sediquastra. Idem Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 131. Sp.): Ab sedendo appellantur sedes, sedile, sedum (bene alii solium) sellae, seliquastrum. *Dac.* Ita legitur in editione Haloandri in l. 4. ff. de supellectile, pro sedularia. *Goth.*

Silus. Silus et silo, σῖλος. *Scal.* In libro scripto Coloniensi, ut monuit Gulielmus Verisimil. lib. I. cap. 9. Silus appellatur nasus ausum versus et repandus. Silus pro simus a Graeco σῖλος. *Dac.* Alius est a Silone, de quo vide Nonium (pag. 25. Merc.) in Silones. *Goth.*

Silvii. (Ad p. 262.) Vetus autor originis gentis Romanae (c. 16.): Interim Lavinia ab Aenea gravida relicta, metu, veluti insecuturi se Ascanii, in sylvam profugit, ad magistrum patris pecoris, Tyrrhum, ibique enixa est puerum, qui a loci qualitate Silvius est dictus. Et paullo post (cap. 17, 4.): At Ascanius postquam excessisset e vita, inter Iulum filium eius et Silvium postumum, qui ex Lavinia genitus erat, de obtinendo imperio orta contentio est, cum dubitaretur, an Aeneae filius, an nepos potior esset, permissa disceptatione eius rei ab universis rex Silvius declaratus est. Eiusdem posterum omnes cognomento Silvii usque ad conditam Romanam Albæ regnaverunt. *Dac.*

Sertor. (Ad p. 262.) Vel aprehendendo, vel, quod verisimilius, a serendo, quod in libertatem aerat, hoc est iungat, inquit Verrius, quod totum ab eo non ἀνιδανός, hoc est non probabiliter introductum dicit Festus, sed idem nos alibi docuit, adserere esse admove, quod ea, quae in terram demittuntur, seri dicuntur. Cur igitur is proprie sertor et adsertor dici nequeat, qui manum vel manu adserit, hoc est manum admove, iniicit, manu prehendit, ut vindicet in libertatem. Certe nimis praecipitanter hic Festus eos reprehendit, qui sertorem a serendo, hoc est prehendendo dictum putant. In his Varro lib. V. de L. L. (VI. pag. 241. Sp.): Sic conserrere manum dicimur cum hoste, sic ex iure manu consertum vocare, hinc adserere manu in libertatem, cum prehendimus. *Dac.* Vide supra Adserere. *Goth.*

Seges. (Ad p. 262.) Proprie de frumento, sed per metonymiam de terra ipsa arata et consita. Sic Varro de r. r. (I, 29.) Seges dicitur, quod aratum satum est, arum quod aratum nondum satum. Verum etiam de terra simpliciter, quae neque arata, neque sata sit. Virgil. lib. IV. Georg. (129.):

Nec pecori opportuna seges nec commoda Baccho.

Dac. Vide Nonium (pag. 395. Merc.) in seges.

Serilla. Optime Festus contra Verrium contendit serilla dici funiculos sparto consertos. Verba Pacuvii sic ordinanda:

Nec ulla subsclus cohibet compagem ulvei

Nec sutula lino et sparteis serilibus.

Alvei, id est navigii. De subscluse vide in Subscluse, ubi eadem Pacuvii verba adducta sunt. *Dac.* Paulus in Epitoma id posuit, quod a Festo reprehenditur. *Ant. Aug.*

Servorum. (Ad p. 262.) At Macrobius (Sat. I, 13.) contra: Nonis conventus universae multitudinis vitandus existimabatur, quoniam populus Rom. exactis etiam regibus diem hunc Nonarum maxime celebrabat,

quem natalem Servii Tullii existimabant. Qui quum incertum esset, quo mense natus esset, nonis tamen natum esse constaret, omnes nonas celebri notitia frequentabant. Est etiam dies servorum Sigillaria, quae in continenti post Saturnalia celebrabantur. Lucillius:

— — Servorum festu' dies est,
Quem plane hexametro versu non dicere possis.

Nam hexametri lex non admittit Sigillaria. Ausonius (Idyll. 26.):

Aediles etiam plebi, etiamque curules
Festa Sigillorum nomine dicta colunt.

Scal. Pessime verba Festi interpretatus est Epitomista. Neque enim Festus dicit Idibus natum Tullium, sed Idibus eum aedem Dianae dedicavisse. Quamvis etiam Plutarch. in Quaest. Rom. 100. eo die natum Servium putat. Cur, inquit, Idibus sextilis, qui nunc Augustus dicitur, feriae sunt utriusque sexus servis; mulieres autem tum maxime lavare et purgare capita student; an hoc servis datum quod ea die Servius rex natus et captiva fuit ancilla? Optime igitur Festus servorum diem festum Idibus ponit, quod eo die Ser. Tullius, qui e Serva natus est, aedem Dianae dedicaverit in Aventino. Unde et eodem die eius sacra peragebantur. Martial. Epigr. XII, 68.: *Augustis redit Idibus Diana. Dac.* A quorum celeritate fugitivos vocent servos. Lege vocent cervos ut in vet. cod. Sic Graeci fugitivum ἑλαφον vocant. Et facete Aristophanes (353. seq.) ait nubes cum fugitivum aspiciunt, cervorum speciem assimilare:

Ταῦτ' ἄρα, ταῦτα Κλεώνυμον αὐταὶ τὸν ἐλφασπιν χθὲς ἰδοῦσαι
Ὅτι δειλότατον τοῦτον ἑώρων, ἑλαφοὶ διὰ τοῦτ' ἐγένοντο.

Dac. Vide Crintum XIX. cap. 13. Goth.

Sero sapiunt Phryges. (Ad p. 262.) Cic. Epist. lib. VII, 16.: *In equo Troiano scis esse, sero sapiunt.* De Troianis, qui cum ultimis premerentur, velle coeperant Helenam reddere. Dictys Cretensis lib. IV.: *Ceterum Troiani, ubi hostis muris infestus, magis magisque saevit, neque iam resistendi moenibus spes ulterius est, aut vires valent, cuncti proceres seditionem adversus Priamum extollunt atque eius regulos; denique accito Aenea filiusque Antenor, decernunt inter se, uti Helena cum his, quae ablata erant, ad Menelaum duceretur.* Dac.

Sispitem Iunonem. (Ad p. 262.) Nam sospitem pro servatore dixerunt. Vide Sospes. Inde sispes et sospes Iuno quae Ciceroni, Ovidio, Livio sospita Iuno dicitur. In numismatibus: *Iuno sispita. Sispes* autem pro sospes. Isidor. in Gloss.: *Sispes, sospes, sanus.* Dac. Cf. supra quae notata sunt ad v. *Persicus*.

Sultis. Mendose scripta ita emendavimus, ut, licet Festus id non scripserit, quod eum fecisse aliquibus indicibus existimamus, tamen id ipsum, quod scripsimus, lector non aspernetur. Cicero in Oratore (45.): *Libenter etiam copulando verba iungebant, ut sodes pro si audes; sis pro si vis. Iam in uno capsis tria verba sunt.* Vide Sodes. Ant. Aug. Lege infra, ut viri docti: *Ita ut alia sunt, sodes, si audes; sis, si vis; illicet, ire licet; illico, in loco; scilicet, scias licet.* Vide Sodes. Dac.

Serius. Scribe Secius vel Sequius. Alioqui ineptum est proscribere nobis Serius, tanquam ignotum verbum, quod vulgatissimum est. Adde quod in veteri scriptura variat lectio, cum exaratum sit Setius, non serius. Legendum ergo: *Secius a secus videtur dictum.* Scal. Errat Scal. Nam ex verbis Attii constat legendum serius. Dac.

Sedum.

Specus. (Ad p. 263.) Ennii versus fuit XVI. Annal. ut refert Priscian. lib. VI. (c. 14, 75. tom. I. pag. 269. Kr.): *Tum cava sub monte late specus intus patebat.* Sed melius refertur a Nonio (pag. 222. seq. Merc.): *Concava sub montes late specus intus patebat.* Ant. Aug. Pacuvius Chryse:

Est ibi sub eo saxo penitus strata arena ingens specus,
Solis quae exortu capessit candorem, occasu nigret.
Illud incipio saxum tentans escendere verticem
In summum; deinde in omnis partes prospectum aucupo.

Scal. Hoc nomen trium generum fuit; mascul. ut Ennius in Lytris: *Inferum vastos specus; faeminini: Pacuv. in Niptris: Advenio scrupulosam specum; neutri: Virgil. VI. Aen. (VII, 668.): Hic specus horrendum.* Dac. Specus feminino. Adde l. 1. §. 3. ff. de rivis. Goth.

Spondere. Vide supra pag. 697.

Subditus. Paulus in L. mortuo. D. de iudic.: *Mortuo iudice, quod eum iudicare oportuerat, eum, qui subditus est, sequi oportet.* Dac. V. l. 60. ff. de iudiciis, ubi dixi. Goth.

GRAMMAT. LAT. II.

X x x x

Saturno sacrificium fit. (Ad p. 268.) Festi verba videntur pertinere ad Saturni sacrificia, quae capite aperto fierent, ut verbo *Saturnia* dictum est, et Plutarch. in Probl. (9. et 13. Quaest. Rom.) Macrob. lib. I. (c. 10. fin.) Sat. Servius lib. III. Aen. hoc idem scribunt, idemque Honori fieri, propterea, quod caput aperire honoris causa potentioribus soleat, ut Plin. tradit lib. XXVIII. cap. 6. Addit Festus inter Metellum Pontificem Max. et Claudium contentione fuisse, eumque fortasse mallasse, quod Saturno capite operto fecisset in Sulpicii Ser. F. inauguratione, Claudiumque provocasse, sed non obtinuisse. Haec nondum reperi-mus apud alios scriptores. *Ant. Aug. Saturno sacrificium fit capite aperto.* Reliqua, qui meliore ingenio sunt, divinabunt. Postea: *Saxum Tarpeium appellatur pars montis, qui ob sepultam Tarpeiam, quae cum montem Sabinis prodiderat, nominatus est; vel ab eo, quod, cum L. Tarpeius Romulo quasi ob raptas virgines adversaretur, ad illud saxum est de noxio poena exacta; noluerunt funestum locum cum parte capitolii coniungi.* Videtur iste L. Tarpeius Romulum apud populum accusasse, quod cum sine causa verisimili non posset, hoc nomine infensum populo efficere voluisse, quod Sabinas rapuerit et eam invidiae causam obtin-disse. *Scal. Sacrificium Saturno fit.* Ait Festus: Saturno capite aperto sacrificium fiebat Saturnalibus, itaque cum Ser. Sulpitius Rufus Ser. Filius inauguratus esset et eius inaugurationi Metellus Pontifex Augurem adesse iuberet, excusavit se Claudius, quod sacris familiae suae impeditus esset, quibus sacrificandum foret operto capite, cum Saturno aperte res sacra facienda esset, eaque de causa multatum a Pontifice Claudium provo-casse, deinde reconciliatum esse et peractis familiae suae sacris religione solutum Saturno sacra fecisse de more sacrificandi Saturno aperto capite. Vide *Saturnia* et *Lucem facere*. Servius III. Aen. (pag. 300. ed. Dan.): *Sane sciendum, inquit, sacrificantes diis omnibus caput velare consuetos ob hoc, ne se inter religionem vagis aliquid offerret obtutibus, excepto tantum Saturno, ne numinis imitatio videretur, quia Saturno capite velato ibi cernitur.* Metelli Pontificis Maximi meminit Macrob. lib. III. cap. 13. C. vero Claudii Auguris Livius lib. XLV. (c. 44. init.): *Augur C. Claudius mortuus; creatus T. Quintius.* Quod autem inaugurationi eius, qui augur creatus esset, alius augur adesse solitus sit et Festi verba et verba Metelli huius confirmant, quae sunt in indice 4. apud Macrob., quibus inaugurationem Lentuli Flaminis Martialis ita describit: *A. D. IX. Kal. Sept., quo die Lentulus Flamen Martialis inauguratus est, domus ornata fuit, triclinia lectis eburneis strata fuerunt, duobus tricliniis Pontifices cubuerunt, Q. Catulus, M. Aemilius Lepidus, D. Silanus, C. Caesar rex Sacrorum. P. Scaevola. Ser. Pub. Cornelius. Pub. Volumnus. Pub. Albinovanus et L. Iulius Caesar. augur, qui cum in-
auguravit.* De huiusmodi inauguratione ita Liv. lib. XXVII. (38.): *L. Aquilius Augur creatus inauguratusque.* Et lib. XXX. (26.): *Fabius Maximus Augur annos XLII. etc. In eius locum inauguratus Q. Fabius Filius.* Sueton. in Caio cap. 12.: *Deinde augur in locum fratris sui Drusi destinatus priusquam inauguraretur, ad Pon-tificatum traductus est.* De Claudiae familiae sacris vide supra Propudianus porcus. *Dac.*

Saxum Tarpeium. Priorem Festi sententiam Varro lib. IV. (lib. V. pag. 48. Sp.): *Hic mons, inquit, ante Tarpeius dictus a virgine Vestali Tarpeia: quae ibi ab Sabinis necata armis et sepulta. Eius no-minis monumentum relictum, quod etiam nunc eius rupes Tarpeium appellatur Saxum.* Alii a duce Tarpeio dic-tum putant. Propert. eleg. 4. lib. IV. (v. 93.):

A duce Tarpeio mons est cognomen adeptus.

Dac. Saxum Tarpeium, de quo Dionys. et Livius scripserunt, a Tarpeia L. Tarpeii filia, quam multi ferunt Sabinis Capitolii arcem prodidisse, quod Dionysio non probatur. De saxo autem deiciebantur inigni aliquo crimine damnati, eaque de causa ut locus funestus cum reliqua parte Capitolii non erat coniunctus. Vide *Tarpeias. Ant. Aug. Saturno dies fastus.* Adde ritus Saturnalium ex voce *Cereas. Goth. Falce est ei insi-gne.* Vide supra *Opima* et Fulgentium Mythologica. *Idem. Saxum Tarpeium.* Adde *Tarquitas scalas* et le-gem 25. in fin. ff. de poenis. *Idem.*

Scaptia tribus. Meminit Liv. lib. VIII. 17.: *Eodem anno census actus novique cives censi, tribus propter eos additae Maecia et Scaptia. Censores addiderunt Q. Publilius Philo. Sp. Postumius.* Ob Pedanos civitate receptos tribus addita Scaptia. Scaptiam urbem in Latio numerat Plin. (H. N. III. 5. 9.). *Dac.*

Stellatina. (Ad p. 268.) *Stellatina tribus non a Stellate, campo eo, qui in Campania est, sed eo, qui est . . . miliario a porta Capena; ex quo Tusci eum campum ita appellaverunt.* Haec vel his similia Festus. Liv. lib. VI. (6. fin.): *Tribus quattuor ex novis civibus additae, Stellatina, Trementina, Sabatina, Ar-nensis anno urbis CCCLVI. ex Fastis Capitolinis. Ant. Aug.* Vide Liv. lib. VI. 5. Stellates populos in Tuscia nominat Cato in Originibus. *Dac.* Vide Plin. lib. III. Sunt qui etiam legunt hoc loco *Capena. Goth.*

Sabatina. Sabatina tribus, quae cum Stellatina, Trementina et Arniensi reliquis fuit addita anno CCCLXVI. Liv. lib. VI. (c. 5.) a lacu Sabate dicta, qui fuit in Tuscia. Hunc lacum hodie Anguillarum vocari

docet Onuphrius. *Dac.* Supple: Sabatina tribus a lacu Sabate dicta est. Nihil amplius deest. *Idem.* Vide Florum (Epit. Liv.) lib. VI. *Goth.*

Sabini. Interpretationem desiderat. *Ant. Aug.* Sabini dicti, ut ait Varro Terentius, quod ea gens P. P. colat deos, ἀπὸ τοῦ σάββατος. Illud PP. significat praecipue, quare et glossema appositum erat. Plinius (III, 12): Sabini, ut quidam existimaverunt, a religione et Deorum cultu Sabini appellati. *Scal.* Sabini in longum per CIO stadia perrecti a Tiberi et Nomento, oppido usque ad Vestinos. Antiquissima gens. Ab his Picentini, Samnitae, ab his Lucani, ab his Brutii. *Dac.* In argenteis denariis D. P. P. significant Deos penates. *Goth.*

Silere tangere. (Vid. p. 264.) *Leges:* Silere, tacere significat, ficto vocabulo ab S littera, quae initium est eius vocis. Haec Festus. Hanc differentiam inter silere et tacere statuunt Grammatici, ut proprie silere dicantur, qui iam loqui coeperunt, tacere vero, qui non antea loquebantur. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. et Elym. L. L. tom. I. pag. 84. seqq.

Sanguinalis porta. Potius ab aede Sanci sive Sangi dicta sanguinalis, quomodo ab eiusdem Dei tutela ossifrage avis eodem nomine dicta est. De Sango vide in Propterviam. *Dac.* Adde Varronem IV. de L. L. (V. pag. 72. Sp.).

Sella curulis. (Ad p. 264.) Haec ignoramus. *Ant. Aug.* Puto Sellae curuli locus in circo, item proximo lictori, posterioribusque lictoribus proxime sacellum Murciae fuit, de quo loco despiciebant spectacula magistratus. Neque id abhorret a consuetudine Romana, ut magistratus in sella curuli qui ludos ederet, aut alius quivis, ad primas metas staret. Nam ad eas Deae Murciae sacellum fuisse ait Tertulliana. Non improbo tamen, ad sacellum Mercurii. Nam et ad Circum maximum fuit aedes eius Dei. *Scal.* Mem Livius lib. II, (31.) Valerio, inquit, dictatori super solitos honores locus in Circo ipsi posterisque ad spectaculum datus. Ideo autem proxime sacellum Murtiae, quia illud erat in Circo, ubi Metas, sive oppidum. Varro lib. IV. (pag. 153. Sp.): In Circo primo, unde mittuntur equi, nunc dicuntur Carceres. Naevius oppidum appellat. Carceres dicti, quod coercentur equi, ne inde exeant, antequam magistratus misit: oppidum, quod a mari parte pinnis turribusque carceres olim fuerunt. Scripsit poeta: dictator, ubi currum insidet, pervenit usque ad oppidum. Intimus Circus ad Murtium vocatus, ut Procihius aiebat, ab urceis, quod is locus esset inter figulos. Alii esse dicunt a murteto declinatum, quod ibi fuerit. Cuius vestigium manet, quod ibi Sacellum etiam nunc Murtiae Veneris. Ubi notandum, versum illum, quem Varro adducit ex Poeta, sive ille Naevius, sive Ennius sit, ex hoc Festi loco fortasse lucem capere: per Dictatorem enim Valerium intelligit, per currum sellam Curulem. *Dac.*

Sontica causa. (Ad p. 264.) De re. M. Cato de re florina. Ita citatur ab Agellio X. c. 13. *Goth.* Vide Sonticum.

Stiricidium. Servius in illud III. Georg. (366.):

Stiriisque impetris induruit horrida barbis.

Stiria, inquit, est gutta: inde fit diminutivum, ut dicamus stilla. *Dac.* Glossis ἐδρεοστάσιον. *Goth.* *Stilla.* Glossis σταγών, σταλαγμός. *Idem.*

Servorum dies festus. Vide supra.

Sacramento. Sacramento dicitur, quod sacratur fide interposita, ac tum sacramento dicitur interrogari quidam. Cato in Q. Thermum de X. hominibus: Aderant, ne mala fide viderentur scelera nefaria fieri, qui dicerent sacramento; traderentur lege; aestimarentur. *Scal.* Sic sacramento dicere milites dicebantur, cum ad iusiurandum adigebantur, se Remp. non deserturos. Liv. lib. V. (XXV, 5): Tribunt plebis, si eis videretur, ad populum ferrent, ut qui minores decem et septem annis sacramento dixissent, iis perinde stipendia procederent, ac si viginti annorum, aut maiores milites facti essent. Inde in Glossis: Sacramentum ὁρκος στρατιωτικός. Sacramentum tamen a iureiurando diversum facit Liv. lib. XXII, 88. *Dac.* Vide supra Obstinato. *Goth.*

Siremps. Charis. lib. I. (pag. 116. P.) tradit, Siremps nominativo tantum casu dici et ablativo ab hao Sirempse. Significare autem: Similiter lex esto. Extant aliquot tabulae legum, in quibus ita scriptum est: DE EO AGRO SIREMPS LEX ESTO, et in altera: SIREMPSQUE EIS VIATORIBUS DEQUE EIS VIATORIBUS Q. OMNIUM RERUM IUS LEXQUE ESTO, QUASEI SEI EI VIATORES IN EAM DECURIAM IN TRIBUS VIATORIBUS ANTEA LECTEI SUBLECTEI ESSENT, QUAM IN QUISQUE DECURIAM EORUM EX HAC LEGE VIATOR LECTUS ERIT SIREMPSQUE EIS PRAECONIBUS QUAEATORI OMNIUM VERUM IUS LEXQUE ESTO. In his omnibus similem si-

X x x x *

gnificat adl simile. Tria autem verba copulata sunt, siremps, hoc est similis res ipsa. *Ant. Aug.* Plauti locus in prologo Amphitruonis (73.) iam dudum a nobis ita emendatus fuit: *Siremps legem iussit esse Iupiter.* Memini et locum in senatusconsulto quodam apud Frontinum eodem modo depravatam vulgo legi: *Qui adversus ea quid faceret et adversus ea reperit ex iussu causaque omnium rerum omnibus esto damnas utique atque utique esset esseque oporteret, si is adversum hanc legem rivum specumque rupisset.* Manifesto enim legendum: *Qui adversus ea quid fecerit, sirempse lex, ius causaque omnium rerum omnibus esto utique atque uti esset* etc. Quin apud Probum Siglarum scriptorem eadem non mediocriter contaminata sunt: S. R. L. E. E. C. Q. O. R. E. Si rem lex ex eius causa *Que omnium rerum esto.* Scribe: S. L. I. C. Q. O. R. E. *Sirempse lex, ius causaque omnium rerum esto.* Apud Senecam Ep. 92.: *Ubi vero ad finem mortalium ventum est, discede, inquit, Ambitio, omnium, quae terram premunt, sere miles esto.* Emendat eruditiss. Cuiacius: *siremps lex esto.* Partem verborum Catonis ita reconcinnabimus: *Et praeterea rogas advorsus ea si populus condemnaverit, uti siremps lex siet, quasi advorsus leges fecisset.* *Scal.* *Siremps* compositum ex *similis re ipsa*. Quare optime Festus in verbis Caton. interpretatus est eandem vel proinde quasi. Sic in isto fragmento legis agrariae Thoriae: *Qui ager ex publico in privatum commutatus sit, de eo agro Siremps lex esto, quasi is ager P. Mucio et L. Calpurnio Coss. per totam Italiam.* Id est *Similis re ipsa lex esto.* Vel *Lex esto proinde atque.* *Dac.* Vide Brissonium II. de formulis pag. 117. *Goth.* *Siremps* et *sirempse* pronomina sunt composita, ex *si* pronomine tertiae personae, quod Latino sermone alibi vindicavi, et *res*, et *pse*, quod postreum adhuc super est in *reapse*, *eapse*, *eumpse*. Cf. quae notavi ad Plauti Amphitr. prol. 73. Est igitur *siremps* et *sirempse*, ea res ipsa, factumque est usu, ut voc. abiret in pronomen indeclinabile, significans *is ipse*, *ea ipsa*, vel *idem*, *eadem*.

Spiciunt. (Ad p. 264.) Antiquos dixisse in soluta oratione testis est Cato in ea, quam habuit de septem hominibus. *Scal.* Mendose de septem hominibus legitur pro de decem hominibus. Nam saepe Cato de decem hominibus contra *Thermum* citatur a Festo, nunquam vero de septem. Lego infra: *Nec spiciunt, neque ratos esse volunt.* *Dac.* Adde Gell. XIII. c. 14. *Goth.*

Spatiatorem. Macrobius lib. III. (II, 10.): Sic nimirum M. Cato senatorem non ignobilem *Caecilium spatiatorem* et *Fescenninum* vocat; eumque *staticulos dare* his verbis ait: *Descendit de canterio: inde staticulos dare, ridicularia fundere.* *Scal.* Quidam libri habent *Caecilium*, sed corrupte. Staticuli sunt saltationes statariae quaedam non perinde motoriae: quales erant in eo chori genere, quod *στάσιμον* a Graecis vocatur, vel staticuli a parte saltationis dicuntur, in qua statur, nam etiam a saltationis spatiis, ut quidam censent, spatiatorem vocavit idem Cato Coelium. Sed satius sit eum erratorem intelligere, quem eundem et *Fescenninum* a versibus *Fescenninis* obscoenae lasciviae appellavit Turnebus lib. XVII. cap. 10. (locus falso citatus). *Dac.* Citatur hic locus ab Agellio VII. cap. 12. paulo aliter, sed corrupte. *Goth.*

Stata sacrificia. Opponuntur indictivis et mobilibus. Meminit Cic. I. Tusc. (47, 113.): *Quum enim illam ad solenne et statum sacrificium curru vehi ius esset* etc. et in Milone. Sic pro Domo: *Statas cerimonias dixit.* Lege infra: *De sacrilegio commisso.* Vide in *Prohibere comitia.* *Dac.* De sacrificio commisso. Ita legitur apud Agell. VII, 22. de sacrilegio commisso, ita legitur in *Prohiberi comitia* supra et in *Epitoma Pauli.* *Goth.*

Sollemnia. Vide *Sollo.* *Ant. Aug.* Scribo *Sollennia*. Nam a *sollus* totus, omnis, et annus, ita ut solenne dicatur, qui omni anno, id est quotannis fieri consuevit. Male qui *solemnia* per unicum *l* et *m*. Vide *Vossium.* *Dac.* Vide supra *Solemnia* et *Solitautilia.* *Goth.*

Serra praeliari. Verba Catonis manifesto prae se ferunt aliud ac visum est *Verrio*, cuius in hac re supinitatem et negligentiam animadvertere licet. *Serra* enim et globus et forfex sunt *σχήματα* instruendae aciei. *Scal.* Varias acierum formae Romanis usurpatae. In his *cuneus*, *globus*, *forfex*, *turris*, *serra* hic a Catone memorantur. *Cuneus*, cum angusta in fronte acies paulatim se retrorsum pandit, in modum literae *Δ*, unde et *trigonum* vocant. *Globus*, cum figura globosa et in rotundum instruitur. *Forfex*, quae et *forceps*, contraria cuneo, latioribus primis et apertis ac paulatim in angustum desinentibus in modum literae *V*. *Turris*, cum militum ordines in quadro instruantur. *Serra*, cum manipuli primae aciei modo invadebant, modo resiliabant, et reddebatur dentata quaedam forma in modum serrae. *Dac.*

Stercus. (Ad p. 264.) Ovid. (VI. Fast. 711.) *Tiberi iactum dicit.* Vide supra *Quando stercus delatum fas.* *Dac.*

Summiorem. (Ad p. 264.) Aedem Honoris et Virtutis dedicavit M. Marcellus, cum eam pater eius vovisset bello Gallico. Vide Liv. lib. XXVII, 25. Sed eam a Mario summiorem alijs factam nescio an

alii autores tradant. Porro augures in suis templis designandis, ea, quorum altitudo impediret, quominus liber esset aspectus, demoliri iubebant. *Dac.*

Sex Vestae sacerdotes. (Ad p. 265.) Sed primis temporibus, ut quatuor tantum caperentur, instituit Numa, cepitque Geganiam, Veraniam, Canuleiam et Tarpeiam. Duas postea addidit Priscus Tarquinius, et hic numerus semper mansit. *Dac.* Cf. Nieupoort. Ritt. Rom. IV, II, 17. pag. 351. In primos secundosque. Hic partis unius nomen deesse videri possit, quod non deest tamen. Nam per *Tatienses, Ramnes, Luceres*, quatuor urbis partes intelliguntur, quae a locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina dictae sunt. Varro lib. IV. de L. L. (V, 9. pag. 61. Sp.) *Ager Romanus primum divisus in partes tres, a quo tribus appellatae Tatiensium, Ramnium, Lucerum, nominatae, ut ait Ennius, Tatienses a Tatio, Ramnenses a Romulo, Luceres, ut ait Iunius, a Lucumone. Sed omnia haec vocabula Tusca, ut Volumnius, qui tragoedias Tuscas scripsit, dicebat. Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictae: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina. Dac.*

Salinum. (Ad p. 265.) Quia salinorum impositione sacrae fiebant mensae. Arnob. lib. I.: *Sacras facitis mensas salinorum appositu et simulacris Deorum.* Vide in *Mensa*. Et inde est, cur figuli Salinum in mensa ponere veriti sint, ne scilicet iterum, uti semel factum est, cum praetereuntis cuiusdam petulantia salinum e mensa figuli in fornacem coniectum fuit, polluta religione, simili poena in curiam luerent. *Dac.* De eodem loco vide quae iam supra sunt notata.

Sacramentum. Hic locus nunc primum recte editus est. In aliis vero libris in diversas partes distractus fuit propter ordinem immutatum quarundam paginarum exemplaris. De sacramento Varro lib. V. de L. L. (pag. 179. Sp.) ita scribit: *Ea pecunia, quae in iudicium venit in litibus, sacramentum a sacro. Qui petebat et qui infitiabatur, de aliis rebus uterque quingentos aeris apud Pontificem deponebant, de aliis rebus item certo alio legitimo numero assium. Qui iudicio vicerat, suum sacramentum a sacro auferebat; victi ad aerarium redibat. Ant. Aug.* Certa et legitima pecuniae summa, quae ab actore et reo deponeretur in sacro, ut qui victus et damnatus esset, is pecunia sua multaretur, quae in aerarium cederet, et qui vicisset, suam recuperaret. Hinc Cicero I. de Oratore (c. 10.): *Agerent enim tecum lege primum Pythagorei omnes atque Democritici, ceterique in suo genere Physici, vindicarentque ornati in dicendo et graves, quibuscum tibi iusto sacramento contendere non liceret. Dac.* Plebiscitum Papirianum ita lego: **QUEICUMQ. PRAETOR POSTHAC FACTUS ERIT, QUI INTER CIVEIS IOUS DICET TRES VIROS CAPITALEIS POPULUM ROGATO, IUQUE TRESVIREI CAPITALEIS QUEICUMQUE POSTHAC FACTEI ERUNT, SACRAMENTA EXIGUNTO IUDICANDOQ. EODEMQ. IOURE SUNTO, UTEI EX LEGIB. PLEBEOQ. SCITEIS EXIGERE, IUDICARE ESSEQU. OPORTET.** *Sca.* Sed neque mihi plane ita satis facit. Quippe legendum: *Quicumque praetor posthoc factus est, qui inter civeis ious dicet, tres viros capitales, populum rogato, ique tres viri capitales, queicumque rogati, facti a populo esunt sacramenta exigunto etc.* Videndum tamen, inquit Doctiss. Hotomannus, an pro capitales monetales legendum sit, cum satis constet a Capitalium trevirorum procuracione alienum hoc negotium fuisse. *Dac.* Tres vero capitales. Vide Ravedum II. Varr. 18. et 12. ff. de origine iuris. *Goth.*

Sextantarii. (Ad p. 265.) Plin. lib. XXXIII. cap. 3.: *Populus Ro. ne argento quidem signato ante Pyrrhum regem devictum usus est. Libralis, unde etiam nunc libella dicitur et dipondius appendebatur assis.* Et postea: *Librae autem pondus aeris imminutum bello Punico primo, cum impensis resp. non sufficeret; constitutumque, ut asses sextantario pondere ferirentur etc.* Postea Hannibale urgente Q. Fabio Max. Dictatore asses unciales facti etc. *Mox lege Papiria semunciales asses facti.* Ex his verbis apparet Festum aliud dicere, quam Plinium. Nam sextantarios alter bello Punico primo, alter bello secundo factos scribit. Item hic noster septennio durasse et non amplius processisse in maiorem numerum, ille durasse ad Dictaturam Q. Fabii, quae a fine belli Punici primi fuit XXV. annis posterior, et unciales atque semunciales postea asses factos esse. Mihi quod Plinius scribit, verisimilius videtur et in verbis Festi videntur esse quaedam mendosa. Vide *Grave aes.* *Ant. Aug.* Iam supra in *Grave aes*: *Sed bello Punico populus Romanus pressus aere alieno ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantundem valerent.* Ubi bello Punico tantum. At hic secundo bello Punico sextantarios asses factos scribit. *Dac.* Quod propter bellum Pun.; quod per bellum Pun. ita legit Hermolaus. *Goth.* Errasse docet Festum Harduin. ad Plin. Hist. Nat. 33, 13.

Senacula. (Ad p. 265.) Vide ad *Senaculum*.

Scholae. Ausonius aliter (Idyll. 32. Dac.):

— Graio schola nomine dicta est,
Iusta labori faris tribuantur ut otia Musis.

In fine lego: *Ne tristi aliquo nomine fugiant suo fungi munere. Scal.* Imo ab otio, σχολή enim otium, nimirum quia otio opus iis, qui studiis vacant. Sic ludus non per antiphrasin, ut vult Festus, sed quod studium literarum liberalis ingenii ludus sit. Dac.

Subici. (Ad p. 265.) *Subici aries dicitur, quem quis agit, ut pro se caedatur, ut ait in eodem libro Antistius, quod fit, ut ait Cincius libro de officio Iurisconsulti, exemplo Atheniensium, apud quos expiandi gratia aries inigitur ab eo, qui scelus admisit, poena pendendae loco.* Notum apud Athenienses et alios Graecos, non solum, qui *ἑκούσιον πόνον*, sed et qui *ἐκ προνοίας* fecissent, pecudibus immolandis expiari solitos, ut de Oreste et aliis proditur. Hoc etiam retulerat in leges suas Numa, inter quas haec fuit: **SEI QUIS HOMINEM LIBERUM DOLO SCIENS MORTEI DUIT, PARICEIDA ESTO; SEI IMPRUDENS SE DOLO MALO OCCISIT, PRO CAPITE OCCEISEI ET NATEIS EIUS IN CONCIONE ARIETEM SUBICITO.** Cuius legis ultimum membrum concinnavimus ex schedis Servianis (pag. 23. A. ed. Dan.), in quibus huius legis mentio fit; ut si quis imprudens hominem occidisset, pro capite occisi et natis eius in concione arietem offerret. Quod hic ait Festus poenae pendendae loco pene videtur innuere in lege fuisse expressum verbo *ἀντὶ ποινῆς*. Scal.

Speciem. (Ad p. 265. seq.) Cic. in Oratore ad M. Brutum sect. 3.: *Has rerum formas appellat ideas, ille non intelligendi solum, sed etiam dicendi gravissimus auctor et magister Plato, easque gigni negat et ait semper esse, ac ratione et intelligentia contineri, cetera nasci, occidere, fluere, labi, nec diutius esse uno et eodem statu.* Et lib. I. Acad. quaest. sect. 8.: *Mentem volebant rerum esse iudicem; solam censebant idoneam, cui crederetur, quia sola cerneret id, quod semper esset simplex et uniusmodi et tale, quale esset. Hanc illi ideam appellabant, iam a Platone ista nominatam; nos recte speciem possumus dicere.* De Ideis Plato in Parmenide obscurissimo illo quidem, sed utilissimo Dialog., si quis eius tenebras intelligentia sua quasi sole fugaverit. Dac. Cf. *De Ideis Platonis libellus*, quem scripsit Henricus Richter philosophus Lipsiensis, qui praematura morte litteris ereptus a nobis lugetur, vir nostra laude superior.

Sestertii. (Ad p. 266.) Vide *Sestertius*, et quae illic adscripsimus. Cur vero Sestertius dicatur, quasi semistertius Varro lib. V. de L. L. (pag. 173. Sp.) et Maecian. de Asse scripserunt. Vide *Trientem*. De bigatis et quadrigatis Plin. lib. XXXIII, 3.: *Nota argenti fuere bigae atque quadrigae: et inde bigati quadrigatique dicti.* Quinquessis autem quinarium sive victoriatum dictus est, quod initio quinque assibus aestimaretur, postea octo valuit, eiusque nota erat victoria, ut idem Plinius acribit. *Ant. Aug.* Quae corrupta et male etiam distincta sunt, lego et distinguo: *Et valebant denarius denos asses bigati et quadrigati. Quinquessis quinos. Sed uterque auctus est. Numerum aeris productum esse aiunt lege Flaminia minus solvendi.* Et verum est. Primo denarius valebat denos asses, quinquessis vero quinos, et denarii bigati et quadrigati dicebantur ab impressis bigis et quadrigis. Sed postea uterque et denarius et quinquessis auctus est bello Punico secundo, sive potius primo, et denarius asses sedecim, quinquessis octo aestimari coeptus lege Flaminia, quae minus solvendi lex dicta, quia aeris pretio producto minus aeris ad solvendum impendebatur. Vide supra *Sestertius* et *Sextantarii*. Huius legis Flaminiae nemo, quod sciam, praeter Festum meminit. De sestertio autem quod sit quasi semistertius, id est quod ad tertium assem efficiendum desit semis, vel potius quod tunc tertius semis numeratur. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 173. Sp.): *Sestertius, quod semistertius.* Dupondius enim et semis antiquus sestertius est; et veteris consuetudinis, ut retro aera dicerentur, ita ut semistertius, semisquartus pronuntiarent. Sestertius igitur ab semistertius dictus. Eodem modo autem sestertius, quo Jones et Attici dicebant *ἡμῖν τρίτον*, dimidium tertius, pro *δύο καὶ ἡμῖν*, duo cum dimidio. Sic *trientem* tertium libras duas et trientem etc. Vide *Trientem*. Dac.

Solida sella. (Ad p. 266.) Festus videtur Verrium reprehendere in huius rei interpretatione, et ostendit religioni fuisse aliquibus non solida sella sedere, quod essent aliquae ex parte excavatae. Reprehendit autem, quod solidum dixerit totum. Cetera incerta sunt. Vide ante *Silicernium*. *Ant. Aug.* *Solida sella*, ait, *sedere tum quis iubetur, cum mane surgendi causa evigilavit, quod antiqui expresse ab interiore parte excavatas non faciebant sedes, quas solidas ideo, quod his nihil erat concavum, appellabant, inquit Verrius, quod essent totae. Absurde, ut mihi videtur, illud, quod sit totum, ait dictum solidum.* Nihil omnino praetermissum est de sententia Festi, fortasse ne de verbis quidem. *Evigilare surgendi causa* est data opera post mediam noctem expectatum silentio surgere, auspicandi causa. Ita enim auspicantibus mos erat in so-

lida sella sedere, ut supra in *Silentio* refertur. Recte autem Verrinus *solidas sellas* totas interpretatur. Nam Verrii temporibus vulgo tam notum erat *solidum* a solo dictum, quam *solum* idem valere, quod *totum*. Igitur idem est ac si dixisset, dictae *solidae*, quod *solae*, id est totae. Quare vides hic praecipitem Festi calorem in reprehendendo illo, a quo tanta bona didicerat. Saltem debebat meminisse, quod alibi notat de *soliferro*, *solerte* et *solenne*. Verum profecto ita est; ad reprehendendum, quam ad discendum propensiores sumus. *Dac.* Vide infra *Solla*. *Goth.* Adde Liv. lib. X, (40.). *Idem.*

Silatum. Subintelligitur vox *vinum*; silatum vinum, a sili herba, quam *σσίλις* Graeci vocant. Dioscorid. lib. III. cap. 51.: *Seseli Massiliense folia foeniculi habet crassiora, caulem vegetiorem, umbellam anethi, in qua semen oblongum, angulosum, degustanti statim acre, radix longa est, iucundi odoris etc.* Et paullo post: *Semen cum vino potum concoquit et formina discutit.* Silatum autem, quod postea *lentaculum*, id est *ἀλκμαρον* merum. Gloss.: *lentat, ἀλκμαρίζει. lentaculum ἀλκμαρον.* De mane enim veteres merum bibebant, vel etiam panem vino madefactum comedebant, ut ex Athenaeo refert Eustath. *Dac.*

Suffragatores. (Ad p. 266.) *Suffragat* Quod dicam asserere non possum, sed ut aliquid dicam, ita haec scribi posse putarem: Suffragatores dicuntur natu maiores hi, qui vulgo in usu erant et ut minus apparerent iuncta suffragia, suffragator, quam quisque fieri vellet, notabat, privatim scriptis candidatorum hominum nominibus. *Ant. Aug.* Notum est antiquos suffragia non scripsisse, sed puncto notasse. Incertus poeta in Epigrammate:

*Ciconiarum Rufus iste conditor,
Hic est duobus elegantior Plancis,
Suffragiorum puncta non tulit septem.
Ciconiarum populus est ultus mortem.*

Dac. Adde Porphyrius, in illum Horatii (Art. P. 343.) versum *Omne tulit punctum*. Adde Cicer. pr. Cn. Plancio (22.). *Goth.*

Struppi. Verbenae in fasciculum intortae, quae in pulvinaribus Deorum capita repraesentabant, unde et *Capita Deorum* vocabantur. Vide supra *Capita Deorum*. *Dac.* *Apud Urbem*. Haec diversa sunt a superioribus. Forsan hic de suffete agebat Festus, de quo infra. Sed quid pro voce *calo*, quae certe mendosa est, subiici debeat, assequi non possumus. Videant eruditi, et hic ingenii sui acumen intendant. *Dac.* Vide supra in *Stroppos*. *Goth.*

Secespitam. Priorem notionem iisdem verbis Servius lib. IV. Aen. (pag. 343. A. ed. Dan.): *Seces-pita autem, inquit, est culter oblongus ferreus, manubrio eburneo rotundo, solido, vincto ad capulum argento auroque, fixo clavis aeneis, quo Flaminicae virgines pontificesque ad sacra utuntur, eoque iam sacra est. Appellatur autem secespita a secando.* Sueton. Tiber. 25.: *Nam et inter pontifices sacrificanti simul proscespita plumbeum cultrum subiiciendum curavit.* Altera notio est, cum *secespita* sumitur pro reticulo aeneo sive cancellis, in quo tubae, id est canales sive foramina relictas sunt, ut et hodie in sacris aedibus, in tribunali-bus et alibi fieri videmus. *Dac.* Adde supra *Scena*. Et infra *Secium*. *Goth.* In sacro. Sacram templi locus secretior erat, ut adytus locus, ad quem nulli erat aditus, nisi sacerdoti. In eo res sacras reponebantur, L. 1. ff. de rerum div. *Idem.* In templo Bonae Deae. Non quod ultra Bovillas in via Appia fuit (cuius pro Milone Cicero meminit) sed quod in Aventino, cuius P. Victor facit mentionem. *Idem.*

Secivum. (Vid. p. 266.) *Secius*. Lege, ut in Epitom. *Secium*. *Dac.* Vide supra *Secespita*. *Goth.*

Suffimentum sunt quae. Pro molito infra Paulus molito. Sed molito vera lectio. *Suffimentum* est a *suffio*, quod a *fuo* et *fio*. *Fio* autem ab Aeolico *φύω* pro *θύω* *suffio*; rursus a *θύω θυμός*, Aeolice *φωμός*, unde Latinum *fumus* et *fumigare*, ut a Graeco *θυμίζω*. Unde Hesych. *θυμός, πνοή, ἀήρ*. A *suffio* igitur *suffimentum*, aer, odor. Glossar.: *Suffimentum, θυμύλαμα; suffio ὑποθυμίζω.* *Dac.*

Serpis. Eadem, quae supra in Epitom. Nisi quod quae infra sequuntur cum iatis sic continuanda sunt hoc modo e litera posita, ut *ξξ* sex, *ξξξ* septem. *Serpula* *serpsit* ait Messala, id est *aerpeus* inrepperit. Non dubium, quin ita Festus scripserit. Viris doctis, qui illa disiunxerant, illud imposuit, quod, ubi Pauli, ibidem etiam Festi verba finem facere crediderunt, immemores acilicet barbarum racematorum non tanti facere veterum exempla, ut in iis describendis operam abutatur, qui vel infra in *Serre* praefari nobis verba Catonis inviderat. *Dac.* Vide infra *Serpula*. *Goth.* *Prospirat*. Vide supra in *Semis*. *Idem.*

Suffibulum. In lege, quae scripta erat in sacro Dae Opeconsivae: **HOC PRAETER VIRGINES VESTALIS AC SACERDOTEM PUBLICOM INTROIRE NEFAS ESTO, IS CUM IN-**

TROEAT, SUBFIBULUM HABETO. *Scal.* A *sub* et *fibula*, quod fibula subnecteretur, sed etiam virorum sacerdotum proprium. *Dac.* Vide Varronem (VI. pag. 202. seq. Sp.). *Goth.*

Silentio surgere. (Ad p. 267.) Qui auspicabatur, post mediam noctem surgebat, seque in sella componebat, quam solidam fuisse ait, ut stabilior esset, ne forte quid in sedendo, aut dum sedere vellet, motu sellae deliceret, et strepitu vitium auspicio faceret. Deinde interrogabat eum, qui in auspicium adhibebatur, an silentium esse videretur etc. Audi Ciceron. lib. II. de Divin. 34.: *Hic apud maiores nostros adhibebatur peritus, nunc quilibet; peritum autem esse necesse est eum, qui silentium quid sit, intelligat; id enim silentium dicimus in auspiciis, quod omni vitio caret, hoc intelligere perfecti auguris est. Ille autem, qui in auspicium adhibetur, cum ita imperavit is, qui auspicatur, Dicit si silentium esse videtur, nec suspiciit, nec circumspiciit, statim respondet, silentium esse videri. Tum ille: dicit si pascuntur, pascuntur.* Deinde observabatur tripudium. *Ista ait dici de Ateio Capitone intelligenda sunt, ut apparet infra in Sinistrum.* *Dac.*

Sarpuntur vineae. (Ad p. 267.) Verba legis XII.: *Tignum iunctum aedibus vineaeque concapis ne solvito . . . quandoque sarpta donec dempta erunt.* Malim: *donec dempta escit, vinea scilicet.* Et ita al. *escit, erit.* Alibi. Sensus est: vineae concapes, hoc est tignum, quod caput suum cum capite vineae commissum habet, non solvitur, ubi primum sarpta est vinea, donec dempta erit, ut neque tignum iunctum aedibus, nisi cum dirutum casu aliquo aedificium. *Dac.*

Summanalia. Quae Summano Deo offerebantur. Male Coelius Rhodiginus lib. IX. cap. 16. *Summanalia*, quasi essent a *sumine*. *Dac.*

Scriptum lapidem. (Ad p. 267.) De eo nil alibi me legisse memini. Dictus forsitan scriptus lapis, quod ad eum scribae sacra facerent, ita ut post vocem *ubi* vox *scribae* ponenda sit. De agro Menullino nil alii scriptores. *Dac.* De ludo scriptorum vide Tull. I. de Orat. (c. 50.) et Nonium in *Scriptat* (pag. 170. Merc.). *Goth.*

Sequamque. (Ad p. 267.) Ergo suspicari saltem liceat in *seorsum* vel *seorsus* duas ultimas syllabas nil aliud esse quam vocis productionem. *Dac.*

Sanates. Vide supra *Sanates* pag. 690.

Sublucare. Gloss. *Subluco*, al. *ὑποκαθαίρω*. Sed infra errat Festus, cum ait *conlucare* esse succidere arborem. Nam *succidere* arborem est *ἐκκόπτειν*. At *conlucare* est ramos tantum officientes lumini recidere, coinquere; coercere, ut et ipse supra in *Conlucare*. Similes Festi inconstantias alibi notavimus. *Dac.* Paulus V. sent. 6. §. actor. *Goth.*

Spurcum vinum. De vino, quod diis libare nefastum credebant, Plin. lib. XIV. cap. 19.: *Et quoniam religione vita constat, prolibare diis nefastum habetur vino, praeter imputatae vitis fulmine tactae, quamque iuxta hominis mors laqueo pependerit, aut vulneratis pedibus calcata et quod circumcisis vinaceis profluerit aut superne deciduo immundiore lapsu aliquo polluto, item Graecae, quoniam aquam habet.* Et Isidor. Orig. lib. II. (XX.) c. 3.: *Spurcum (vinum) quod offerri non licet, aut cui aqua admixta est, quasi spurium.* Sed de origine falsus est Isidorus. Nam *spurcum* a *spuo*. *Dac.* Vide Nonium (pag. 398. Merc.) in *Spurcum*. Glossis: *Spurcus ἀκάθαρτος, ἀρχαῖος*. *Goth.*

Septimontio. Mirum pro septem montibus octo hic numerari, Palatium, Velias, Fagatal, Suburam, Cermalum, Oppium, Coelium, Cispium. Nimirum *Cispium* et *Oppium* pro uno sumi debent, nam Esquilinum montem et *Cispium* et *Oppium* veteres nominarunt auctore Verrio Flacco. Vide *Cispium*. *Dac.* *Ab Oppita Oppio.* Viri docti *ab opitre oppio*. Sed Varronis rerum humanarum libros desideramus. *Idem.* In *Carinis*. Regio urbis *Carinae* inter lautissimos iuxta Coelium montem. *Idem.* *Mefitis.* Dei s. de Luco. Vide Varron. IV. de L. L. (pag. 206. Sp.) et Servium VII. (pag. 470. B. Dan.) Aen. *Goth.*

Sistere fana. Cum templi cuiusdam fines definiebant et constituebant augures, tum proprie sistere fana vel templa dicebantur. *Idem effari templa* apud Varron. lib. V. (VI. pag. 229. Sp.). Hinc effata dicuntur, quod augures finem auspiciorum coelestium extra urbem agris sunt effati, hinc effari templa dicuntur ab auguribus, adfatus, qui in his fines sunt. Vide *Minora templa*. *Dac.*

Subigere. (Ad p. 267.) Vide *Subici*.

Sponsis. (Ad p. 267.) Lege: *Bene sponsis, beneque voleris.* *Scal.* *Voleris* pro *volueris*, *sponsis* pro *spoponderis*, *sponsaveris*. *Dac.*

Serpula. Vide *Serpsit*. *Goth.*

Solino. Consulo, Consolino, ut iter, itiner, fruisco, frunisco. *Scal.* *Consulo*, *Consolino*, ut nato, natino; nego, negino; pago, pagino; lurcor, lurchinor etc. *Idem*, id est Verrius, de quo superiori ca-

Fortasse pro in er . . . supplendum in crudo corio. *ScaL.* Servius II. Aen.: Quae sterilis autem est, taurea appellata, unde ludi Tauri dicti, qui ex libris fatalibus a rege Tarquinio Superbo instituti sunt, propterea, quod omnis partus mulierum male cedebat. Alii ludos Taureos a Sabinis propter pestilentiam institutos dicunt, ut lues publica in has hostias verteretur. Quod ludi Taurii in Circo Flamini fierent, qui fuit extra portam Garmentalem testis Varro lib. IV. de L. L. (V. p. 154. Sp.): Item simili de causa circus Flaminius dicitur, qui aedificatus est circa Flaminium campum, et quod ibi quoque ludis Tauricis circum metas currunt. Viri docti aiunt hos ludos Taurios circenses etiam dictos, quod nemo probaverit. *Dac.*

Talassionem. Multa hac de re Dionys. (II, 30.) Liv. et Plutarch., ex quibus facile intelligitur, quod Pompeius scribit, sub Romulo Sabinam raptam fuisse virginem unicae pulchritudinis a Talassione, et quod id coniugium ei fuerit felix, in nuptiis ominis gratia redintegrari, id est identidem dici ac repeti nomen. Sunt qui Talassionem appellent, sunt qui Talassium vel Thalassium. *Ant. Aug.* Talassionem in nuptiis Varro ait esse signum lanificii. *Tάλασσην* enim, id est quasillum solitum appellari Talassionem. Atilius historiarum scriptor Talassium nomine virum rapta virgine unicae pulchritudinis, ominis gratia nunc redintegrari. *ScaL.* Ut Graeci *hymenaeum* in nuptiis accinere solebant, sic Romani *Talassium* vel *Talassionem*, de quo vide Plutarch. in Quaest. Rom. 31. Historiarum scriptoris, quem laudat Festus, sententiam secutus est Liv. lib. I. (c. 9.) ubi de raptu Sabinarum virginum, et Servius lib. I. Aen. (pag. 221. C. ed. Dan.). *Dac. Calathus.* Vide supra *Calathus.* *Goth.*

Tribunicia. (Ad p. 268.) Lex Curiata erat potissimum de imperio militari iis magistratibus mandando, qui superioribus, centuriatis scilicet, comitiis creati fuerant. Neque enim consuli, si curiatam legem non haberet, attingere rem militarem licebat, ut ait Cicer. II. Rull. (cap. 11.) *eam legem ferebant consules.* Cic. ibid.: *Consulibus curiatam legem ferentibus* etc. At bello secundo Punico cum Hannibal portae Capenae appropinquasset, ideoque non liceret magistratibus ex praesidiis discedere, Consules, quia ipsi metu Hannibalis imminenti urbem venire et populum rogare non poterant, id egerunt per Tribunos plebis atque ita Tribunitia rogatione curiata lex lata. Nunc omnia plana. Verum Q. Fabium Maximum Verrucosum Cunctatorem dictum et M. Marcellum consules fuisse invenio ann. U. C. DXXXIX. At Annibal ad urbem accessit ann. DXLI. Coss. Q. Fulvio Flacco, Appio Claudio Pulcro, vel, ut quidam, anno DXLII. Coss. Cn. Fulvio Centumalo, P. Sulpicio Galba. Igitur vel in tempora peccavit Festus, vel alios annales secutus est. *Dac. Aelius in XII significat. verbor.* Ita citatur supra in *Postliminium.* *Goth.*

Trisulcum. (Ad p. 269.) Trisulcum fulmen fuit dictum, quia id aut incendit, aut findit, aut terreat. Haec est Festi, ut arbitror, sententia. Vide *Manubiae.* Servius lib. II. Aen. (pag. 261. D. ed. Dan.) Fulminum tria genera esse dicit, quod afflat, quod incendit, quod findit. *Ant. Aug.* Merae nugae. Vide *Sulcum.* *Dac.*

Togatarum. (Ad p. 269.) Videtur ostendere Festus differentiam inter *praetextatas*, *togatas* et *tabernarias* comoedias, nisi forte velimus dicere, togatas esse dictas, ut differant a palliatis, quae sint ex argumentis urbanis; nam palliatae sunt Graecarum fabularum. Togatarum autem alias esse praetextatas ingenuarum personarum, alias vero tabernarias vilium personarum. Togis enim praetextis utebantur ingenui pueri ac puellae; in tabernis vero versabantur servi plagiarii, ut Festus ait, et alii humilis conditionis viri ac mulieres. Vide *Praetextae.* *Ant. Aug.* Togatarum privatum argumentum est, quia hominum fastigia quaedam sunt. Praetextatarum publicum, quod togis praetextis remp. administrant. Tabernariarum, quia personis excellentibus etiam humiles mistae, caupones, plagiarii, servi denique et lenones in tabernis honeste prodeant, mistum argumentum est. Eleganter haec Festus, et dolendum erat nos eis diutius carere. *ScaL.* Quanti momenti sit hic locus, hinc existimandum est, quod absque eo in magna fabularum ignorantia versaremur. Nam Grammatici ita perplexi, intricate earum genera tradidere, ut eorum ope nemo adhuc ex hoc argumento sese extricare potuerit. Imo etiam et per eos viri doctissimi saepissime in errorem praecipites dati, dum *togatas* a *praetextatis* et *Tabernariis* diversas somniant. *Praetextatae* et *tabernariae* nihil aliud sunt, quam *togatae*, ut nos docet hic Festi locus. Neque praetextatae vere tragoediae sunt, ut volent viri docti. Praetextatae *togatae* dictae, quod magistratus et patricios, qui togis praetextis utebantur, producerent in scenam. *Tabernariae* vero *togatae*, quod cum tabernis scenae disponebantur, ita ut inter viros excellentes patricos interdum et plebeios, quorum erat toga, plagiarii, servi et caupones e tabernis saepissime prodirent. Ab his diversa aliquatenus *Atellana*, quamvis etiam et *togata*. Quae Graecorum satyram imitata, ut et *planipes*, quae Graecorum mimos, sed quia notulas scribimus, de singulis olim pluribus agemus, modo Deum illum Opt. Max. propitium et faventem experiamur. Supra in verbis Festi: *Praetextatarum hominum fastigi:*

Glossae Papiae: *Tullii aquarum proiectus*. *Dac.* Dixi ad legem *Lines* 15. de act. empti. *Goth.* Pro *Sillanos* Glossae *Silvanos* legunt, in quibus *Silvanus* exponitur *κουνός*. In lege Fundi 17. §. item constat. ff. de act. empti. *Silvani dicuntur personae, ex quorum rostris aqua salire solet. Idem.*

Topper. Illa videntur mendosa: *Ennius vero sic*, et in veteri libro habent notam R. literae. In *Attii carmine* mutat *Faernus* noaster: *patris te eiecit foras*. Ex *Odyssia* veteri versus relati senarii sunt magis, quam heroici; ideo suspecti sunt. *Ant. Aug.* Sic in eodem, hoc est in *Nelei carmine*, non apud *Naevium*. Est autem egregia *Gnome*:

*Namque neillum peius macerat humanum,
Quam demare saevum. Vires quoi sunt magnae,
Topper confringent importunae undae.*

Sed vereor, ne sit *Livii Andronici* ex veteri *Odyssaea*, non *Nelei* aut *Naevii*. Ad verbum enim ex *Homero* *Ὀδυσσ. θ'*, (VIII, 138. seq.):

*Οὐ γὰρ ἔγωγέ τί φημι κακώτερον ἄλλο θαλάσσης
Ἄνδρα τε συγγεῦναι, εἰ καὶ μάλα καρτερός εἴη.*

Et non dubium est esse ex *Odyssaea* veteri. Sunt autem versus *Saturnii*. *Neillum* autem pro *nililum*. Verba ejusdem veteris *Odyssaeae*: *Topper facit homines veris sueris*, hoc est verres sues, ex illo:

— — — ἦκεν ἅπαντας
Ἡ σὺς, ἥ δὲ λύκος ποιήσεται.

Ὀδυσσ. κ', (X, 432. seq.): *Verres sues* dictum coniunctim, ut *rete iaculum*, *lapidem silicem* et similia. *Veris* non geminato r, qui erat mos illorum temporum, et *facit* pro *faxit*, ita apud *Plantum* et in XII. et *pacis* in iisdem pro *paxit*. *Topper facit vel faxit: ποιήσειεν ἅν*. Illa vero: *Topper citi ad aedis venimus Circae, simul duonorum portant ad naves milia, alia in iisdem inseriuntur* potius sententiam, quam verba *Homeri* exprimunt (*Odyss. XII*, 16. seq.):

— — — οὐδ' ἄρα Κίρκην
Ἐξ Ἀΐδεω ἐλθόντες ἐλήθμεν. ἀλλὰ μάλ' ὥκα
Ἥλθ' ἐντυναμένη· ἅμα δ' ἀμφίπολοι φέρον αὐτῇ
Σίτον καὶ κρέα πολλὰ, καὶ αἶθροπα οἶνον ἐρυθρόν.

Duonorum milia dixit etiam ex imitatione *Homeri*, sed aliis locis *ὀνελὰ μυρία*. Quare apparet ita, uti posuimus, legenda esse verba *Livii*, quae neque senarii sunt, neque *Livius* aliis versibus *Odyssaeam* vertit, quam *Saturnio*. Tantum abest, ut debeant esse hexametri, quod tamen videntur sentire doctissimi viri. Nam ante *Naevium* nemo adhuc hexametros Latine scripserat, ne ipse *Naevius* quidem. *Scal.* *Iulius Caesar Scaliger* lib. VII. de re poetica cap. 1.: *Semper primam producit natura, fuit enim semiopere, sicut toper, toto opere; nuper, novo opere. Significat enim toper cito et expedite, ita ut opera absoluta sit, itaque semper ei contrarium est, propterea quod si quid dimidio tantum opere fit, id non absolvitur, sed continuatur.* Huius vocis meminit *Quintilian.* lib. I. cap. 6. Quod *Graeci τάχα*, *Latini topper* dicebant. *Τάχα* enim et cito et fortasse significat. Doctissimo *Guyeto* ut a *nuncper nuper*, sic a *tuncper tuper, toper. Dac.* *Temere.* Optime *Fulvius Ursinus* mature ex sequentibus. *Idem.* *Topper fortunae. Fortunae hominibus pro fortunae hominum.* *Homini-* bus in dandi casu. *Idem.* Sic in eodem. In verbis *Livii topper* non significat fortasse, ut notavit *Festus*, sed *tito. Idem.* *Topper, ut fit.* Hunc *Accii* versum ex *Ione* sic emendabat *Fulvius Ursinus*:

Topper, ut fit, patris ten' eiecit ira.

vel:

Topper, ut fit, pater istanc eiecit foras.

Idem. *Duonorum* id est *bonorum. Idem.* *Humanum.* *Homonem.* Ita in *Hemona. Goth.* *Topper* vox antiqua, cuius stirps per omnes sermones *Indogermanos* uberrimas egit radices. Respondent enim huic Latinae voci *Germ. tapfer, dobber*, *Slav. dobry*, *Sabinae* voci *cuprus* sive *ciprus*; de qua postrema adeundus est *Varro* de L. L. V. pag. 158. Sp. ubi haec: *Vicus Ciprius a Cipro, quod ibi Sabini cives additi consederunt, qui a bono nomine id appellarunt. Nam cipurum Sabini bonum.* Unde *Iuno Cupra* i. e. fortis, bellicosa. Cf. *Strabo* V. pag. 241. *Cluveri Ital. ant.* II, 11. pag. 734. adde *Müller die Etrusker* pag. 145. tom. I. Erit igitur *Dea Cupra*, sub quo nomine *Etrusci* *Iunonem* colebant, eadem quae *Iuno Quiris* i. e. hastata, sive quod eodem redit *Iuno*

Tutulum. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 830. Sp.) Ennii versus refert, qui ad Numam referuntur. *Menses constituit, idemque ancilia . . . Libaque fectores, Argios et Tutulatos.* Ant. Aug. Proprie tutulus locus urbis altissimus, unde in muliere notat capillorum in conum congestum, *suggestum comae* vocat Papinius (Silv. I, 2, 113.), *tarritam frontem* Iuvenalia. In flaminibus autem summum fastigium pilei lanati, hoc est flammei. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 830. Sp.) dum exponit illud Ennii e Saturnio carmine: *Libaque fectores Argeos et tutulatos. Tutulati, inquit, dicti, qui in sacris capitibus (leg. apicibus. Scal.) habere solent, ut Metam. Id Tutulus appellatur ab eo, quod matresfamilias crines convolutos ad verticem capitis, quos habent uti velatos, dicunt tutulos, sive ab eo, quod tuendi causa capilli fiebant, sive ab eo, quod altissimum in urbe quod est, ea res tutissima, tutulus vocatur.* Quem locum Varronis, quia turpi mendo deformatus est, tentavit olim Scaliger pro *uti velatos* rescribens *elatos*. Infelicitur sane. Nam certum est scripsisse Varronem: *quos habent rete velatos*. Rete enim inter mundum muliebrem proprie vitta crinium. Idem Varro lib. IV. (V. pag. 133. Sp.): *Et quod capillum contineret, dictum a rete reticulum, restitutionem hanc firmanter verba ipsa Festi cum verbis Varronis collata. Ait Festus tutulum esse crines innexos vitta purpurea et in altitudinem extractos, ubi sane nullum alium, quam Varronem ipsum interpretatur, qui scripserat crines convolutos ad verticem capitis rete velatos tutulos dictos. Rursus quod dixerat Varro habere solent ut metam, dixit Festus forma metali. Sic enim legendum pro forma e tali monuit Fulvius Ursinus. Hoc est, in formam metas. Nam in Schedis erat formam e tali. Inde in veteri inscriptione, quae penes Fulv. Ursin. fuit: APONIAE. A. TUTUL. ORNATRICI. Dac.*

Tuor. Lego in fine transpositione voculae: *Tuor pro video, contueor et pro defendo.* Neque enim ait contueor esse defendo. Quod falsum est, sed tueor esse video, contueor et defendo. *Tuor pro video Tesca tuor supra in Tesca et tubrem dicebant visum. Dac.*

Tuguria. (Ad p. 271.) *Tuguria a tecto appellantur aedificia rusticoorum sordida. Afranius in Virgine: tugurium est turpe. Caecilius in Hypobolimaeo: Habebat in tugurio sine operculo. Quo nomine Valerius in expositione XII. ait etiam . . . ita vocari. Scal. Tugurium a tecto, nisi potius legendum a tego, nam tugurium quasi tegurium. Isidor. lib. XV, 12.: Tugurium casula est, quam faciunt sibi custodes vinearum, ad tegimen sui, quasi tegurium. Verba Afranii: Sordidum tugurium et turpe. Infra defectum sic supplebat Marcellus: Quo nomine Valerius in explanatione XII. ait etiam tectum in lege XII. tabularum significari. Et putabat ibi de tugurio legem egisse, ubi de pariete communi. Dac. Valerius in explanatione duodecim. Ita citatur in verbo Sanates. De loco Caecilii cf. Spengel. Fragmenta. Caecil. pag. 28.*

Tuscul. L. m. habet obsessione pro obsidione, et ita videtur fuisse apud Festum in fragmento. *Fulv. Urs.* Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 51. Sp.) ait Coelium montem a Coele Vibenna Tusco dictum, qui Romulo auxilio fuit contra Sabinum regem. Hi qui cum eo venerunt, post eius obitum, quod nimis munita loca tenere dicerentur, deducti esse dicuntur in planum et ab eis esse dictum vicum Tusculum idem scribit. Livius (II, 14.) et Dionys. (V, 36. pag. 305.) videntur id sequi, quod a Paulo in Epitome scriptum est. Festus autem id ipsum initio dicit, duosque fratres nominat Coelem et Vibennum, postea opinionem Varronis paucis attingit. Ant. Aug. *Tusculum vicum coluerant Tuscii, a quibus cum scriptores dictum aiunt: ab eo, quod hi Porsena discedente ab obsidione remanserint Romae, locoque his dato novis rebus studentes fratres Coeles et Vibenna reducere Tarquinium Romam secum maturaverint. M. Varro, quod ex Coele Tusco orti sint. Habes omnino quod Festus de Tusco vico scripsit. Scal. Vide Livium lib. II, 14. Locus M. Varronis, quam Festus intelligit, est lib. IV. de L. L. (V. pag. 51. Sp.): In Suburanae regionis parte princeps est Coelius mons a Coelio Vibenna Tusco, duce nobili, qui cum sua manu dicitur Romulo venisse auxilio contra Sabinum regem. Hi post Coeli obitum, quod nimis munita loca tenerent (Coelium montem scilicet), neque sine suspicionem essent, deducti dicuntur in planum. Ab eis dictus vicus Tuscul.* Dac.

Toxicum. (Ad p. 271.) Toxicum dicitur cervarum venenum, quod quidam perungere sagittas solent. Hoc exemplis Caecilii et Afranii confirmat Festus. Ant. Aug. Toxicum dicitur cervarium venenum, quod quidam perungere sagittas solent. Caecilius in Gamo: *ut hominem miserum toxico transegerit.* Afranius: *uxori vin' istud toxicum mittere.* Caecilius hellenismo utitur, transigere hominem toxico: τὸν ἀνθρώπον φαρμάκῳ ἐκείνῳ. Fortasse etiam legendum: *Afranius Uxore. Scal.* Quasi toxicum, a taxo arbore dici putavit Plin. lib. XVI. cap. 10. Sed omnino vera Festi etymologia a sagittis, quae Graece τόξα, quia eo sagittae perungerent. De quo more Virgil. IX, (773.):

— — — quo non felicius alter
Ungere tela manus, ferrumque armare veneno.

ut: *tongitione potius dominari. Ennius: Alii rhetoricam tongent et vincere volunt; norunt videtur significare. Scal.* Glossarium Fornerii: *Tongere εἰδέναι. Ennius in XVIII. Lucilius in XXIII.* Illud non legerat Scaliger, qui putavit hoc fragmentum esse ex Sotadico Ennii. *Tongeo* Vossius ait esse a *teneo*, quod *nosco*, *vinco* et *dominor* aliquando significat. *Dac. Tongitionem. Tongionem. Goth.*

Tesca. Varro lib. VI. de L. L. (VII, 293. Sp.): *Loca quaedam agrestia, quod alicuius dei sunt, dicuntur tesca. Nam apud Attium in Philoctete Lemnia: quis tu es mortalis, qui in deserta et tesca te apportes loca? et postea: quare hic qui tesca dixit, non erravit, neque ideo, quod sancta, sed quod ibi mysteria fiunt ac tuentur, tuesca dicta, post tesca, et postea: quare a tuendo et templa et tesca dicta. Ex his magnam partem verborum Festi intelliges. Ant. Aug.* Tesca dicunt loca augurio designata, quo termino finitur terra augurii. Opilius Aurelius loca consecrata deo alicui, non ut templum sit, sed sancta loca, undique septa, ut aiunt Pontificii libri, in quibus scriptum est: **LOCUMQUE SEDEMQUE TESCUMQUE ALIQUOI DEO DEDICAVÉRIT, UTEI DEOS ACCIPIAT VOLENS PROPITIOSQUE.** Hostius belli Istrici lib. . . .

*Per gentis alte aetherias ac tesqua volabis,
Templa antiqua deum.*

Quidam explicavere aspera, difficilia aditu. Attius: *loca aspera, saxa tesca tuor.* Et in Philocteta:

Quis tu es mortalis, qui in Lemni tesca te apportas loca?

Glossarium: *Tesqua* sive *Tesca* κατὰρχημοι καὶ ἄρχεις καὶ ἔρῃμοι τόποι. Verba Tesquorum seu templorum dedicandorum ex veteri formula traduntur a Varrone (VII. pag. 290. seq. Sp.): **TEMPLA TESCAQUE INCITA SUNTO, QUOAD EGO CASTE LINGUA NUNCUPAVERO, OLLA VETER. ARBOR. QUISQUIS EST, QUAM ME SENTIO DIXISSE, TEMPLUM TESCUMQUE ESTO IN SINISTERUM. OLLA VETER ARBOR QUIDQUID EST QUOD ME SENTIO DIXISSE TEMPLUM TESCUMQUE ESTO IN DEXTERUM INTER EA CONCRECIONE CONSPITIONE CORTUMIONE UTEIQUE RECTISSUME SENSI.** *Scal.* Ait ex Verrio et Opilio Aurelio Tesca esse templa, hoc est spatia Augurio designata intra terminos, ubi finis sit auguri. Deinde ex Pontificalibus libris Tesca dici loca sancta, quae undique septa sunt, hoc est templa sive Dei sive Deae. Tandem ex Cicerone et Accio Tesca esse loca aspera et difficilia aditu. De templo auguris Varro lib. VI. de L. L. (p. 290. Sp.): *Templa tescaque incita [me ita] sunt, quoad ego caste lingua nuncupavero* etc. De templo sive Dei sive Deae idem Varro ibidem, sed contra Pontificios libros negat, tesca quod templa sint, ideo esse etiam sancta. Eius verba sunt (p. 293. Sp.): *Quod addit templa, ut sunt dextra, aiunt sancta esse, qui glossas scripserunt, id est falsum. Nam Curia Hostilia templum est, et sanctum non est; sed hoc ut putarent aedem sacram esse templum et sanctum esse, quod in urbe Roma pleraeque aedes sacrae sunt templa, eadem sancta, et quod loca quaedam agrestia, quod alicuius dei sunt, dicuntur tesca. Nam apud Actium in Philocteta, Lemnia [Lemnio]: Quis tu es mortalis, qui in deserta et tesca te apportes loca? loca enim quae sunt designat, cum dicit Praestolare (optime Fulvius Ursinus Ephaestilares) et celsa Cabirum delubra tenes, Mysteriaque pristina castis concepta sacris. Et paulo post: Quare hic, qui tesca dixit, non erravit. Neque ideo, quod sancta, sed quod ibi mysteria fiunt ac tuentur, Tuesca dicta, post tesca. Ubi, ut vides, Accii versum aliter Varro accipit, quam Festus. Ibi enim tesca agrestia quidem et deserta loca interpretatur, sed quae tamen dei alicuius sint, et revera erant tesca illa loca, undique nemorosis collibus cincta, ubi Volcani fiebant mysteria, quae quia praerupta et aditu difficilia, inde quaevis alia loca praecipitia et aspera Tesqua etiam dicta. Utramque significationem amplectitur Glossarium: *Tesqua* sive *Tesca* κατὰρχημοι καὶ ἄρχεις καὶ ἔρῃμοι τόποι. Supra in verbis Pontificalibus emendabis: *Templumque sedemque tescumque, sive Deo sive Deae dedicaveris, ibi eos accipias volentes propitiosque.* Versus Hostii:*

*Pergentes alte aethereas atque avia tesca
Perque volabis templa antiqua Deum.*

At Scaliger:

— — perdiu gentes
*Aliger Aethereas atque idem tesca volabis
Templa antiqua Deum.*

Putabam ego vocem *templa* ad explicationem vocis *tesca* huc irrepsisse, adeoque legendum:

*Pergentes alte Aethereas et celsa volabis
Tesca antiqua Deum.*

cum eius pretium taxasset, ad se referri iussit. In Graeco τάξας δὲ τιμὴν Payant taxé à un certain prix. *Dac.* In litibus quoque. Lege: In litibus quoque arbitrove cum proscribitur, quoad ei iussit statuendi. *Idem.* Arbitrove. Arbitrione. *Goth.*

Taxatio. *Idem* Iustinianus, qui Novell. 63. et 82. taxationem definit ἐξήγησεν ποσότητα ὀρίζομένην παρὰ τοῦ δικάζοντος. Inde Glossarium: *Taxatio*, ποσότης. *Dac.* Qui taxatores dicuntur. Hic etiam frustra est Festus, qui taxatores scenicos dictos putat quasi inter se maledicos. *Taxatores* verbo posterioris seculi ac parum Latino, iidem fuere, qui designatores, a comoedo ac tragoedo destinati et adhibiti adtribuendas personas actorum cuilibet pro magistri arbitrio, et eo quidem delectu, ut interdum nobiliores partes agendas committerent, non eximiis actoribus, quod dignitate aut corporis aut de re quapiam excellerent prae principibus actoribus; quibus lubentissimis haec fierent omnia. Quam enim concorditer agerent inter se, indicat Tullius prima in Verrem (Divin. in Caecil. c. 15.) his verbis: ut in actoribus fieri videmus, saepe illum, qui est secundarum aut tertiatarum partium, cum possit aliquanto clarius dicere, quam ipse primarum, multum se summittere, ut ille princeps quam maxime excellat. Non igitur maledicunt Scenici Scenicis, cum eos taxant, sed eos ad scenae munera dignius obeunda, opportune ac scienter designant et ordinant. Paulus, qui haec non intelligebat, lectionem mutavit. *Dac.*

Tabernacula. (Ad p. 273.) Vide in *Adtubernalis* et *Contubernalis*. *Dac.* Quod ex tabula. Vide l. 182. de verbor. signif. *Goth.*

Tagit. Veteres tago dicebant, quod nos dicimus tango, idque a Graeco θίγω. Notum est. Itaque ab eo, cum te prius monuero, infra verba Festi male cum Pacuvii verbis coaluisse, quas sic separanda et distinguenda sunt: *Tagit Pacuvius in Teucro: ut ego, si quisquam me tagit. Et tagam, idem in Hermiona etc. Et Tagam* verba sunt Festi. Et idem, inquit, Pacuvius. *Tagam* dixit in Hermiona. *Dac.*

Tablinum. Transposita hic sunt quaedam, quae ita suo ordini reddes: *Tablinum proxime atrium locus dicitur publicarum rationum causa factus. Quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant. Alii aliud etymon reddunt, quod tabulae picturarum ibi reponerentur, unde et pinacothecam quoque vocabant. Varro aliter, cuius haec verba sunt libro primo de vita populi Romani: Ad focum hieme ac frigoribus coenabant, aestivo tempore in propatulo; rure in corte; in urbe in tabulino, quod Maenianum possimus intelligere tabulis fabricatum.* Haec ille. *Scal.* Schedae praeferunt tabulas pro tabulis, sed relicta lacuna. Quae desunt male hinc divulsa, cum Pauli Epitome videntur cohaesisse, quare Scaligerum sequor, qui legit: *Tablinum proxime atrium locus publicarum rationum causa factus, quod antiqui magistratus in suo imperio tabulas rationum ibi habebant.* Inde Plin. lib. XXXV. (c. 2.): *Tablina codicibus implebantur et monumentis rerum in magistratu gestarum. Tabulinum* ergo, per syncopen *Tablinum*, locus privatis in aedibus, ubi publicas rationes servabant, et eo differt a *tabulario*, quod tabularium publicus locus sit, ubi instrumenta et acta publica disponerentur et servabantur. Cicer. Virg. Gloss.: *Tabularium*, λογιστήριον. A Festo Varro dissentit quem vide supra a Scaligero excitatum. Alii tablinum a tabulis picturarum, quae ibi reponerentur, unde et pinacothecam quoque vocabant, sed pinacothecas a tablinis diserte distinguit Vitruvius. *Dac.*

Tabes. (Ad p. 273.) Proprie liquefactio, *tabescere* liquefieri. Cicero, Lucret. Horat. Virg. Sed et per metaphoram pro peste et pernicietate veteres usurparunt, sic et Graecis τάω, τήνωμαι et liquefacio et consumo. *Dac.* *Corvinus.* Dubito. Forsan Cornificius, cuius in his libris saepe mentio. *Idem.* Locus Sallust. est Catil. 36.

Tabellis. (Ad p. 273.) Hieronymus lib. I. Epist. 1.: *Ante chartae, inquit, aut membranarum usum, aut in dedolatis e ligno codicillis, aut in corticibus arborum mutuo epistolarum alloquia missitabant, unde et portitores earum tabellarios et scriptores a libris horum librariorum vocaverunt.* *Idem* et Eustath. ad Dionys. Cera autem oblinebantur istae tabulae, unde ceram simpliciter pro tabulis passim invenies. Vide Gell. lib. XVII, 9. *Dac.* Citrove. Citroque. *Goth.*

Tagax furunculus. Lege: *Tagax furunculus a tagendo, id est tangendo.* Est enim a veteri tago, quo pro furari veteres usi sunt. Plaut. Cicer. etc. *Dac.* Et *Mutonius manum.* Hunc Lucilii versum e Satyr. lib. XXX. adducit Nonius (pag. 408. Merc.) in voce tangere, sed ibi pro *Mutonius* scriptum est *Musconius*, mendose, ut putat. Legendum suspicor:

Et mutone manum perscabere posse tagacem.

De Priapo hic sermo est, qui furibus mutone minatur, ut in illo Scazonte poetae Ithyphallici:

Priape, furibus minare mutino.

tantummodo, et eo non utebantur Romani, sed Praenestini, quorum linguam irridebant Romani. Attius hic est M. Attius Plautus: Locus est in Trinummo Act. III. sc. 1, (8.): *Ca. Quamdudum istuc, aut ubi actum est?* St. *Ilico hic ante ostium, tammodo inquit Praenestinus*. Et hanc vitiosam compositionem imitari videmur in voce nostra *Tantost*. Sic in Trucul. Act. III. sc. II, (23.). Praenestinatorum barbariem irridet, qui *rabonem* et *coniam* pro arrabone et ciconia dicebant:

Rabonem habeto, mecum ut hanc noctem sies.

As. Perii! Rabonem? quam esse dicam hano beluam?

Quin tu arrabonem dicis? St. at facio lucri.

Ut Praenestinis conia est ciconia.

Quae h. l. Festi verba referuntur in editionibus: *Tammodo antiqui ponebant pro modo. ut Attius: Tammodo inquit Praenestinus*; quorum partem recepit Paullus, eorum nihil legitur in schedis Festi a Fulvio Ursino editis, licet lecta olim esse, ex Paulli verbis credibile est. Igitur statuendum erit, in Fulvii Ursini editione versiculum excidisse, aut omissum ab eo, qui membranas descripsit, aut neglectum a typothetis. Saltem in antiquissima Antonii Augustini editione inveniuntur, sed ex ordine litterarum posita, ut ibi omnia Festi verba.

Talliam. Scribo: *Tallam*, alii folliculum, vel caepae. Lucillius:

— — *lacrymosaeque ordine tallae.*

Glossarium: *Talla*, κρομμύον λέπυρον. *Scal.* *Talla* autem a θαλλός, ramus virens, ita ut primo et proprie *Talla* fuerit stipes caepae. Sed recte etiam *Talia* dici potest, ut ab ἄλλος, alius, folium a φύλλον etc. *Dac.*

Tarmes. Vitruvius (II, 9.): *Et primum abies aëris habens plurimum et ignis, minimumque humores et terreni, levioribus naturarum potestatibus comparata, non est ponderosa, itaque rigore naturali contenta non cito flectitur ab onere, sed directa permanet in contignatione. Sed ea quod habet in se plus caloris, procreat et alit tarmitem, ab eoque vitiatur.* Plautus *Mostellaria* (III, 2, 143.) de postibus loquitur:

Hercle quin multum improbiores sunt, quam a primo credidi

Quapropter? Quia aedepol ambo ab infimo tarmes secat.

In Vitruvio, ut id admoneam pro natura rerum emendavimus naturarum, ne quis forte studiosus Vitruvii lector id miretur. Sic paulo superius idem error: *easdem habent inter se natura rerum similitates pro naturarum*. Ita etiam emendabis lib. III. in fine prooemii: *de materia, quas habeat in operibus utilitates et quibus virtutibus e natura rerum est comparata, peregi*. Legendum enim: *et quibus virtutibus naturarum est comparata. Naturarum potestates vocat, quas supra naturarum virtutes. Scal.* *Teredo*, Graece θρήψ. *Dac.* Adde Isidorum (XII, 5). *Goth.*

Taenpoton. Varietatem librorum in margine scribi curavimus (*Tanpercon, Taenpocon, Taenpton, Takenpocon, Tempeton, Tempocōn, Taempoton*). Sed cui adhaereamus non habemus. Quod vero Cicero de *Divin.* lib. II. (c. 54.) asserit Sibyllam quaedam verba ita reliquiasse scripta, quae ex primis singulorum versuum literis conficerentur, quae ab eodem ἀποστυλῆς appellantur, habet aliquid cum hoc scribendi genere commune. *Ant. Aug.* Oedipode opus est. *Scal.* Hebraeam vel Syriacam vocem puto, praesertim cum ea Syrorum scribendi modum notet. Syri enim non a dextra ad sinistram, ut Hebraei et Chaldaei, vel a sinistra ad dextram, ut Graeci et Latini, sed deorsum versus, a capite ad pedes versus suos ducunt. Doctissimus Martinus derivat a voce Hebraea, quae significat *invertes* et pro *deorsum* legit *retrosum*, quasi ibi Hebraeorum scriptura notetur. *Dac.* [Legendum *Toiporchon*, hoc est τὸ ἐπ' ὄρχον, ubi literae sunt ἐπ' ὄρχον seu κατὰ στῆθος dispositae, instar arborum, in viridario a summa pagina ad infimam. Palmaria haec emendatio debetur Ioann. Croio, qui eam habet *Observat.* in N. T. Cap. IX., quod dignissimum est lectu. *Ioάnn. Clericus*.] Vel ἀνωθεν κάτω vel κάτω ἄνω. Huius efini scribendi moris meminit Diodor. 2. in fin. ut nunc dextrorsum, id est a sinistra ad dextram. *Goth.*

Tartarino. Ennius, ut arbitror, scripsit: *Corpore tartarino prognata Paluda virago*. Vid. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 323. Sp.) et Probus *Eclog.* 6. *Ant. Aug.* Versum Ennii refert Varro lib. VI. de L. L.: *Corpore tartarino prognata paluda virago. Tartarino a tartaro dictum. Plato in quarto de fluminibus apud inferos quae sint, in his unum tartarum appellat. Quarta Tartari origo Graeca. Paluda a paludamentis. Sunt haec insignia et ornamenta militaria.* Ubi Scaliger (*Coni.* pag. 122. ed. Steph.): *Purus putus, inquit, Hellenismus:*

Ταρτάρου ἐκρυγανία μελάμπελος ἀντιάνειρα.

διαθήματα ἀρχιερατικά, ἢ ζῶναι, ἢ στέφανοι, κόσμοι, ἢ δεσμοὶ ἱεροί. Haec vincula Virgil. vocat *vittas* deum (Aen. II, 156.). Neque tamen istae taeniae vere erant coronae, sed e coronis dependentes. Nam infra coronas et taenias distinguit Ennius: *Volans de coelo cum corona et taeniis*. Nisi coronam et taenias dixerit pro corona ex taeniis facta. Antiqui enim Romani taeniis pro coronis utebantur, nondum invento iis flores intexere. Vide Stroppus. *Dac. Sepulcrum plenum*. Per taenias coronae sepulcrales hic intelliguntur, si Romano more interpreteris. Et ita locum habebit sententia Verrii. Ad sepulcra enim lanae cum frondibus atque floribus afferebantur. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 310. Sp.): *Infulas dictas apparet in hostiis, quod velamenta e lana quae adduntur infulae intra hostiarum cornua velamenta erant. Itaque cum ad sepulcrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas*. Sed cum Caecilius Palliatam comoediam non togatam scripserit, praestat, inquit Scaliger, Graeco potius, quam Romano more interpreteri. Sunt igitur in versu Caecilii taeniae, quibus fasciis involuebantur mortui, quas *κειράς* vocabant, quasi *κεῖρας* a mortuis, vel *κηρείας* a *κήρ*, fatum, mors. Hesych.: *Κηρείαι, ἐπιθανάτια ἐντετυλιγμένα*. Lege: *Κηρείαι, ἃ ἐπὶ θανάτῳ ἐντετυλιγμένα*. i. e. *Κηρείαι, quae post mortem mortuis involvuntur*. Iis Romani non utebantur, quod cadavera comburerent. De illis taeniis intelligit Artemidorus, cum scribit *οἱ ἀποθανόντες ἐσχημένους ἐνυλοῦνται φάκεσιν, ὥς τὰ βέλφη καὶ χαμᾶι τίθενται*. Hinc Divus Ioann. 11. de Lazaro: *ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκώς δεδεσμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειράσις*. Et statim prodiit qui fuerat mortuus ligatus pedes et manus institis. Nam institae sunt fasciae, limbi. *Dac. Dum taeniam*. Hic taeniam simpliciter vittam, fasciolam interpreto. Neque quicquam ad Verrii sententiam facit. *Dac. Decorare est satius*. Suspicio in versu, qui hunc praecedebat de sepulcro locutum Attium. Satius est decorare sepulcrum taeniis, quam urbem. Fruterius legebat *Deos ornare* lib. II. cap. 5. Verisimil. *Idem*. Versus alter Caecili apud Aug. Scal. et *Dac.* sic legitur: *Dum taeniam qui volnus vinciret, peti;* ubi peti quod non comparat apud Fulv. Ursinum, addititium esse videtur. Cf. Caecil. *Fragm.* ed. Spengel. p. 12.

Tatium. (Ad p. 274.) In Schedis: *Lanuvii*. Sed omnino legendum *Lavinii*. Historiam narrat Liv. lib. I, 14.: *Post aliquot annos propinqui regis Tatii legatos Laurentium pulsant. Quumque Laurentes iure gentium agerent, apud Tatium gratia suorum et preces plus poterant. Igitur illorum poenam in se vertit. Nam Lavinii cum ad solenne sacrificium eo venisset, concursu facto interficitur*. Ubi propinquos regis vocat Livius, quos Latrones Festus. *Dac. Sed sepulchrum in Aventino Laureto*. Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 151. Sp.): *Inde lauretum ab eo, quod ibi sepulchrum est T. Tatius rex, qui a Laurentibus interfectus est, ab silva laurea, quod ea ibi excisa et aedificatus vicius, ut inter sacram viam et macellum editum*. *Idem*. *Quam multa alia*. Optime in schedis: *Quam multa alia et praeterita iam et deinceps quae referuntur*. Deinceps id est in volumine verborum priscorum cum exemplis. Vide *Profanum* et *Praefationem*. *Idem*.

Taurorum specie. (Ad p. 274.) Vide Aelianum in varia historia lib. II, 33. Causam varie tradit Strabo lib. X. (pag. 458.): *οἱ δὲ εἰκάζοντες ἐξ αὐτῶν τάλυθες, ταύρω μὲν ἰοικόντα λέγεσθαι τὸν Ἀχιλλῶν φασὶ καθάπερ καὶ τοὺς ἄλλους ποταμούς, ἀπὸ τε τῶν ἤχων καὶ τῶν κατὰ τὰ ῥέεθρα καμπῶν, ἃς καλοῦσι κέρατα*. Probus ad illud IV. Georg. (371.):

Et gemina auratus taurino cornua vultu.

Et ideo, inquit, *taurino vultu*, quod eius sonus, ut tauri mugitus et ripae flexuosae sunt, ut cornu. Vetus Horatii interpres ad Od. 14. lib. IV.: *Omnium famosorum fluminum vultus cum cornibus finguntur propter impetus et mugitus aquarum*. Vide Tzelzem in Hesiod. *Aspid.* et alios passim. Addi potest forsitan, quia poetae vocant *κέρτα* omnia flumina, quod sint veluti Oceani cornua. Apollonius de Istro (IV, 282.):

Ἔστι δὲ τις ποταμὸς ὑπατον κέρας Ὀκεανοῖο.

Dac. Ut Cornibus ita pingitur Liber Bacchus. Vide supra *Cornua* et *Livia*. *Goth.*

Talionis. (Ad p. 274.) Vid. Gell. lib. XX. cap. 1., sed hic melius verba legis XII. tab. referuntur. *Ant. Aug.* Graeci ἀντιμήθειον, ταυτοπάθειον, ἀντιστήκειον. *Scal.* Talio a talis. Ius talionis, quo quis tale quid patitur, quale fecit. Quare optime Festus *parem vindictam* interpretatur. Alii *poenam reciproci, vicem* etc. Fons talionis lex divina Exod. c. 22.: *dens pro dente, oculus pro oculo*. In leg. XII. tab. legendum: *Si membrum rupsit, ni cum eo pacit, talio esto*. Vel potius *si membrum rupit*, ut apud Gell. lib. XX. cap. 1. et apud Catonem lib. IV. Orig. ex Prisciano lib. VI. (VI, 13, 70. pag. 265. tom. I. Kr.): *Si quis membrum rupit aut os fregit, talione proximus agnatus ulciscitur*. Sic *rupit* pro *ruperit* dixit Lucilius lib. Sat. XXVI.:

Si se rupit, sic quoque a me, quod roget, non impetret.

Vide *Rupitias*. *Dac.* Dixi ad leges XII. Tabul. *Goth.*

Tarquitia. (Ad p. 274.) *Tarquinia*. *Dac.* Adde quaedam ex verbo *Saturno*. *Goth.*

Tarpeiae etiam. (Ad p. 274.) De Tarpeia virgine Livius, Florus etc. Vide *Saxum Tarpeium*. Illud etiam a superioribus pendebat. Nam haec in schedis post *Turquitias scalas* posita erant. *Dac.* De qua vide Varronem (V. pag. 48. Sp.). *Goth.*

Tam perit, quam extrema faba. (Ad p. 275.) Extrema faba dicitur, quae post fabarum messem in agris crescit, adeoque negligitur, vel quae messoribus inter metendum excidit, vel potius, ut ipse intelligit Festus, extrema faba est, quae in finibus agrorum posita a praetereuntibus vel proculcatur vel decerpitur et ab aratoribus perstringitur, qui *perfinare* dicuntur. Vide *Perfines*. Et hanc meam interpretationem probat insignis locus Catulli, qui *ultimum florem* dixit, qui hic est *extrema faba*. Sic enim in Od. XI, (23.):

— — — *Veluti prati*
Ultimus flos, praetereunte postquam
Tactus aratro est.

Dac.

Tapullam. Tappula cognomen Villiorum, ex qua familia P. Villius Ti. F. Ti. N. Tappula consul fuit cum L. Cornelio Lentulo anno IDLIV. ex fastis Capitolinis et Livio in extremo lib. XXXI. *Ant. Aug.* Versum Lucillianum supra ita legendum monemus:

Tapullam rident legem congerae Opimi.

Congera pro *congera*. Et *congera* unico *r* pro *congerra*. Veteres, in quibus nunc utimur *g*, ponebant *e*. Tandem Spurius Carvilius vetustissimus grammaticus correxit. Et primus pro *inicare* dixit *inigers*, pro *aceteris* *agitare*. *Scal.* Tapulla sive *tapulia* a *tabula* vel *tapula* sive *tapulum*, hoc est mensa. Et sic dicta, quod esset convivalis. Versum Lucillii sic Scaliger:

Tapullam rident legem congerae opimi.

Sed Franciscus Douza et Vossius: *Concoenae opimi*. A coena est *concoena*, qui una coenat. Gloss.: *Concoenae, σύνδειπνοι*. *Dac.*

Termonem. A Graeco *τέμνω*, *termo*, ut ab obliquo *τέμνωος* *terminus*. *Dac.*

Trientem. (Ad p. 275.) Liv. lib. VI, (c. 29.): *T. Quinctius semel acie victor binis castris hostium novem oppidis vi captis, Praeneste in deditionem accepto, Romam revertit, triumphansque signum Praeneste de- vectum Iovis Imperatoris in Capitolium tulit. Dedicatum est inter caellam Iovis ac Minervae, tabulaque sub eo fixa, monumentum rerum gestarum his ferme incisae literis fuit: Iuppiter atque Divi omnes hoc dederunt, ut T. Quinctius Dictator oppida novem caperet; die XX. quam creatus erat, Dictatura se abdicavit.* Omisit Livius, quae de corona Festus scripsit. Vide *Sestertii*. Postrema verba ita scriberem: *Si tres asses sunt et quadrans, quartus quadrans dicitur.* Vide Maecian. de assae. Aruntium et Didymum apud Priscianum, sive quem alium de ponderibus (Priscian. de Fig. Num. c. 3. pag. 216. seqq. ed. meae.). *Ant. Aug.* Vide Liv. lib. VI, 29. *Dac.* Id significare ait. *Triens tertius*: Id est librae duae cum triente, quod tunc tertius triens numeratur. Vide supra *Sestertius*. Sic lignum *bes alterum* dicitur, quod pedem et bassem latum est, quod tunc secundus bes. In fine supplendum: *Si tres asses sunt et quartus quadrans adiciatur, quartus quadrans tantum numeratur.* H. e. si tres asses cum quadrante valis dicere, quartum quadrantem tantum numeralis. Haec aperta sunt. *Idem.*

Tersum diem. Id est siccum. Tergere enim est siccare, ab Aelico *τέρσας* pro *τελεω*, *ἐξτελεω*, sicco. *Dac.*

Teretinatibus. (Ad p. 275.) Non leviter foedatus hic locus. Lego: *Et pro Tereti Teredi scribi debuisset.* A Terede, inquit, Fluvio *Teredinates*, non *Teretimates* dici debuere. Sed de Terede flavio nihil mihi compertum. *Dac.* Nimirum totus Festi locus apud Ant. Augustinum et qui eum secuti sunt, Scaligerum et Dacerium ita comparatus est: *Teretinatibus, qui a flumine Terede dicti existimantur, et syllaba eius tertia mutata, et pro Terede terram scribi debuisset.* Ex quibus in schedis ab Ursino editis nihil comparet nisi haec: *Teretinatibus a flumine* Pro ceteris lacuna significata. Aut igitur apud Ursinum versiculus excidit, aut quum Ursinus tractabat Codicem, illa non amplius legi poterant.

Tripudium. (Ad p. 275.) Deest apud Scal. et *Dac.* Vide Ursin. edit. nostr. pag. 274. not. 5.

Tentare. (Ad p. 275.) Deest ap. Scal. et *Dac.* Pro *ilintate* legitur *ilintare* ap. Gothofred.

Termentum. A *tere* *terimen*, *termen*, ut a *moveo* *movimen*, *momen* etc. Versus Plauti est (Bacch.) Act. IV. sc. 9, (5.):

Non Pelides termento fuit, praest ego herum expugnabo meum.

Ubi Salmasius: Vereor, inquit, ne male olim lectum sit *termento* pro *tormento*. Per *tormentum* intelligit arietem, quo expugnantur urbes. Pro *tormento* igitur fuit Achilles Pergamo, quo moenia eius quatiebant. *Dac.*

Tempestatem. Vide *Intempesta.* *Dac.*

Tempesta. Nocte *intempesta.* Vide *Intempesta.* *Dac.*

Tinia. Malo *tiniae.* Vide primum Coniectaneum (pag. 54. ed. Steph.). *ScaL.* *Tinas* vocat Varro de vita pop. Rō. lib. I.: *Antiquissimi in conviviis utres vini primo, postea tinas ponebant.* *Dac.*

Thensam. Ascon. ad III. Verr. (pag. 108. ed. Lugd.): *Thensae sacra sunt vehicula pompa ordinum et hostiarum. Thensas alii a divinitate dici putabant, alii quod ante ipsas lora tendantur, quae gaudent manu tenere et tangere, qui eas deducunt.* Sed *tensae* scribendum. Sic dictae autem, quia statuae deorum, quae *tensis* ferebantur, velarentur circumquaque linteis ad cubiculi seu delubri speciem *tensis.* Vide Onuphrium Panvinum lib. II. de ludis Circensibus cap. 2. Bullingerum lib. de Circo cap. 38. *Dac.* Glossis *thensae* ἀγῶνα θεῶν. Adde Varronem. *Goth.* Non legitur apud Varronem de L. L. de *tensa.* Adde Serv. ad Virg. Aen. I, 17. pag. 172. ed. Dan.

Temerare. Violare sacra, sed et ad alia translatum. Nam et foedare, inquinare, corrumpere etc. *Temerare* lectum, virginem, fluvios veneno etc. *Dac.* *Teminare* apud Ursinum in schedis, i. e. *tainare*, unde contaminare, attaminare.

Temetum. *Sequimini prae.* *Mi nate sequere, temeti timor.* Male citatur ab eo, qui duos Dossenos, quae est Atellana Novii ineptissime pro Fabio Dosseno Comico accepit, cuius meminit Horatius. *ScaL.* Ex articulo et nomine τὸ μέθῃ temetum. Locus Plauti est (Aulul.) Act. II. sc. 6, (6.). *Dac.* Atellanam scripsit Nonius, cui nomen duo Dossenii. Sed hi Dossenii diversi sunt a Fabio Dosseno Comico, cuius meminit Horatius Ep. 1. lib. II. (v. 173.):

Quantus sis Dossennus edacibus in parasitis,

Quam non astricto percurrat pulpita socco.

Verba Nonii sic emendat Scaliger:

Sequimini prae, mi nate sequere, temeti timor.

Ego vero:

Sequimini; i prae, mi nate; sequere temeti timor.

Facete parasitum et heluonem temeti timorem vocat. *Dac.* Glossis *temetum*, οἷνός. *Goth.*

Titinnire. Afranii versus refertur a Nonio (pag. 40. Merc.) ex Vopisco. *Titinnire ianitoris impedimenta audio.* *Ant. Aug.* Veteres editiones *Tintinare* et ita Catullus (52, 10.) in manuscripto: *Tintinant aures: gemina teguntur Lumina nocte.* Et Naevii versus, quem citat, non aliter habet:

Tantum ubi molle crepitum facient, tintinabunt compedes.

Dictum apparet ab eo, qui servis interminabatur vincula et compedes, si vel minimum strepitum edidissent. *Molle crepitum* ἀρχαῖως mutatum genus. In Afranii versu ostiarii impedimenta quae sint, aperiet Ovidius (Amor. I, 6, 1.):

Ianitor immitis dura religate catena.

ScaL. Sed mihi commodum aliud in mentem venit, nempe: *Tantum ubi molae crepitum faciebant, tintinabant compedes.* Et sane *molae* in Schedis exaratum. Ait cum tantillum strepitum edebant molae, servorum, qui illas versabant, compedes tintinabant. Et *crepitum* vocat Naevius, quem strepitum Ennius. *Quo nunc me ducis: ubi molarum strepitum audibis maximum.* *Dac.* *Tintinnire* Nonio (pag. 40. Merc.), unde Tintinabulum Glossis καδώνιον et Tintinaculum καδών dicitur, et iidem Tintinabulum. Hinc Tinnitus ἦχος χαλκώματος, βόμβος. *Goth.*

Tributorum. (Ad p. 276.) Laevino II. Marcello IV. Cos. ex Livio et ceteris, anno IOLIII in Capitolinis fastis. *Ant. Aug.* Lege *alia in capita* vel *ex capite.* Duplex fuit Tributum, unum capitis sive personae, alterum rei sive soli lib. III. et ult. D. Censibus. Fuit et alterum fortuitum et temerarium, quod rebus urgentibus conferebatur, quale fuit aurum illud, quod post urbem a Gallis captam conlatum est. Livius lib. V, 48. Item illud, quod anno nono belli Punici secundi M. Claudio Marcello et M. Valerio Laevino Cos. A. U. C. IOLIII. De quo Liv. lib. XXVI, 36. *Dac.* *Quia proximis quindecim census alius non erat.* Hic deesse videtur aliquid. Lego: *Quia proximis quinque census alius non erat factus.* Vel potius, ut Ursinus, *census populus non erat.* Nam quolibet quinquennio census fiebat. *Idem.* V. l. 32. in fin. ff. de usufr. legato l. ult. supra 7. ff. de censib. *Goth.* Niebuhr. Histor. Roman. T. II. pag. 675. not. 1322. legit: *census actus non erat; actus* pro *alius* legens.

Tentipellium. Fallitur Festus, in quo Verrium reprehendit, quod tentipellium in Afranio interpretetur id, quod Graeci τεινάριον dicunt, cum res aliter esse non possit. Et Glossarium: *Tentipellium,*

φάρμακον πρὸς ἑνίδα. *Scal.* A tendenda pelle. Sed pellem bubulam hoc est calceum cum Artorio Festus intelligit, quare Calceamentum Ferratum interpretantur. Sed sine exemplo. Nam apud Afranium *Tentipellium* longe aliud est, ut mox dicetur. Optime igitur Verrius et Titinnius, qui pro medicamento, quo rugae extenduntur, accipiunt. Favent Glossae: *Tentipellium*, φάρμακον πρὸς ἑνίδα. Et locus Titinnii:

— — — *Tentipellium*

Inducis, rugae in ore extenduntur tuas.

Et ita accipi debet supra apud Afranium, qui urbane dicit quosdam pro manibus habere tentipellium, quomodo nos hodieque dicimus mulieres, quae succo splendente ornant genas pro vultu habere tectorium, *que leur visage n'est que fard*. Subit etiam Afranium comice et novo significato tentipellium dixisse pro pelle extensa, ut innueret eos non manus habere, sed ossa tantum pelle amicta. Porro medicamina illa, quibus facies extendebatur, Graeci τετάνωτρα et τετανώματα dixerunt. Inter ea fuit panis caldus et madidus. Iuvenalis (VI, 462.):

*Interea foeda aspectu, ridendaque, multo
Pane tumet facies.*

Ubi vetus interpres: *Medicamen ad tendendam faciem vel cutem magis. Dac.*

Tignum. (Ad p. 276.) Lex XII.: **TIGNOM IUNCTOM AEDIBUS VINEAEQUE CONCAPES NEI SOLVITO.** Primae notae Grammatici multa studiose in huius loci interpretationem contulerunt. Sed omnes, quod libere dicam, peccarunt priscoe Latinitatis non dicam ignorantia, sed oblivione. *Concapes* rectum est, ex antiqua scriptura *concapet*. *Tignum* recte Theophilus πᾶν ξύλον ἰσχυρίσμον. Et tunc iunctum aedibus, aedificiove dicitur; at *concapes* vineae tantum dicitur, quia habeat caput suum cum capite vineae commissum. *Caput vineae* est radix ipsa Virgilio, Columellae. Significat ergo depactum ac defixum terrae ad vineam sustinendam. *Concapes*, ut *Procapes*, de quo supra, a quo capite multi descendunt: *primicapes*, *praecapes*, *deincapes*, *ancapes*. Postea dictum *Primicipes*; *Praecipies* Plauto et aliis; *Deincipes* Apuleio; *Ancipes* Plauto et aliis. Hodie *Princeps*, *praiceps*, *deinceps*, *anceps*. Sic *formacapes* supra *formicipes*, *forcipes*. Quae omnia erant ἰσοσύλλαβα, quia retinebant formam suam: *praecipem*, *ancipem*, *deincipem*. At *περισσοσύλλαβα* cum sunt, tum non formam veterem, sed compositionem sequuntur. Sunt enim a simplici *Caput*: praecipitem, ancipitem. Sic *Terticapes*, *quinticapes* dicebant. In sacrariis Argeorum (Varro de L. L. V. pag. 55.): **CEROLIENSIS, QUARTICAPES, CIRCA MINERVIOREM.** Item: **OPPIUS, MONS PREIMICAPES, LUCOM, ESQUILINOM, LUCOM, FAGUTALEM, SINISTRA SUB MOERUM EST** et cetera. Igitur et hic *concapes* eleganter eadem forma. Non longe ab hoc abludit verbum fictum a Seneca: *grandiscapiae* epist. 88. omnes autem, inquit, *istas arbores, quae, ut ita dicam, grandiscapiae sunt, aut aqua adiuvandas cisternina.* Nam hic *grandiscapiae* arbores sunt, quae grandi capite, hoc est radice, ut iam diximus. Quae lectio in vulgarib. Senecae editionibus non extat, sed in abstrusis et reconditis, quas multas eruit doctiss. Nicolaus Faber ex vetustiss. exemplarib. Quod si quis non capit, quid ei cum XII. Tabulis ac Romana antiquitate? Sane huic generi hominum ego haec non scribo. Ne quis vero miretur in vetere codice scriptum *concapet* pro *concapes*, hoc est *T* pro *S*, sciat saepius ad hunc modum peccatum esse in eo libro, ut in *Topper vires* pro *vires* et in aliis locis. *Scal.* Sed quicquid ille dicat *grandiscapiae* arbores apud Senecam non a grandi capite, sed a *grandi scapo. Dac.* Dixi ad l. 1. ff. de tigno iuncto. *Goth.*

Telâ. (Ad p. 276.) Vide *Arma. Ant. Aug.* Servius ad illud VII. Aen. (VIII, 249.):

Detuper Alcides telis premis.

Omne, inquit, *quod iaci potest, telum vocatur, dictum ἀπὸ τοῦ τηλόθεν.* Alii *telum* ab antiquo verbo *telo*, a quo *protelo* expello, eiicio. De armis et telis vide *Arma. Dac.* *Existimandum est.* Schedae: *Existimandum est quam . . .* forsân: *quam in equis.* Ait eam partem corporis, unde dependent arma, non minus in nobis armum vocari, quam in equis. *Idem.*

Tigillum sororium. Vide *Sororium. Dac.*

Tegillum. Plaut. in Ruden. (II, 7, 18.): *Tegillum ego illud mihi unum arescit, id, si vis, dabo. Eodem amictus, tectus eodem esse soleo, si pluit. Ant. Aug.* Varro apud Nonium (pag. 179. Merc.): *Iugens et volitanis milvus aquam e nubibus tortam indicat fore, ut tegillum pastor sibi sumat. A tectum, tegulum, tegillum.* Genus vestis a tergo pendens, qua caput pluviae ac tempestatis causa tegebatur. Quae et *cucullus*, *cucullio*, *cucullunculus*. Male in MS. *Cuculli vinculum.* Locus Plauti est ex Rudente Act. II. sc. 7, (18.):

Tegillum cocillud mihi unum arescit, id, si vis, dabo.

GRAMMAT. LAT. II.

A a a a

Sed potius *tegitillum* est a *tegetibus*, quod e scirpo, palustri herba fieret, ut *tegetes*. Graeci *πλαθοὶ φλοῖνας*. *Scirpus* est *φλοῦς*. *Dac.*

Tiberis. Vide *Albula*. *Dac.* Idem Livius (I, 3.). *Tibris* a *Tibri*, alii a *Tiberi* rege Aboriginum; alii ab eo rege, quem Glaucus Minois filius iuxta hoc flumen in Italia interemit. Servius VIII. Aen. (p. 525. C. Dan.). *Goth.*

Tibicines. Columellae, quibus tecta falciuntur. Iuvenal. Sat. III, 190.:

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam.

Dac.

Tippula. Glossarium: *Tippula* ἐρυδελς, ἐξώπων ἐπινηχόμενον τῷ νότῳ. Giza perperam ἀσκαρίδας vertit *tippulas*. Siquidem *tippulae* non sunt vermes, sed potius aliud insecti genus, quod semper in rivis et fontibus visitur, summa celeritate superficiem aquae percurrens, quas vulgus Aquitanum et Accolae Garumnae capras vocant. Itaque dicta sunt παρὰ τὰ τίψη; τίψηα enim τὰ ἔλη, paludes, lacus. Itaque Varro:

— — — *levis*

Tippula limphῶν frigidus transit lacus.

Scaliger in Coniectaneis ad Varronem (pag. 139. ed. Steph.). Versus Plauti est e Persa Act. II. sc. 2, (62.):

Neque tippulae levius pondus est, quam fides lenonia.

Sed qui sic emendandus:

Neque tippulae levius pondus est quam fide lenoniae.

Nam *fide* antiqui pro *fidei*. *Dac.* Etiam hic Plauti locus ostendit, scribendum esse *tipulla*, ut voluit Scaliger ad Varr. pag. 139. ed. Steph. cf. Non. pag. 108. Merc.

Testiculari. A *Testiculis*. *Dac.*

Tifata. Tifata sunt iliceta, nemora, Curia Tifata, quae domum Curii ornabant. Vide *Curii fana* et *Mancini fana*. De Tifata monte urbi Capuae imminente Livius lib. VII, 29.: *Tifata imminentes Capuae colles quum praesidio firmo occupassent, descendunt inde quadrato agmine in planitiem, quae Capuam Tifataque interiacet.* *Dac.*

Thiasitas. *Thiasus* Gr. θιασος, proprie Bacchantium turba. Hinc θιασιῶται, χορεύται, qui una exercent choros. Et Thiasitas tripudiantium, Bacchantium, convivarum etc. sodalitas. Sed mihi in mentem venerat, scripsisse Festum *Thiasotas*, *sodales*. Quod postea et Vossio in mentem venisse didici. Etsi *Thiasitas* libri omnes. *Dac.*

Tituli. Quasi *tutuli* a *tutando*. Sed potius, ut Iulius Scalig. lib. I. de re Poet. c. 9. a τίω, vel, ut Voss. a τίτω, quod per reduplicationem a τίω. Hesych. τίττω, τιμῶ. *Dac.*

Titiensis. Quae et *Tatiensis* a Tito Tatio. *Dac.* Cf. Varro de L. L. lib. V. pag. 61. Sp.

Tetini. Ab antiquo *teno* pro *teneo* praeteritum *tetini* pro *tenui*. Supra *purissime tetinero* pro *purissime tenuero*. *Dac.*

Thraeces. Malim *Threces*. Et ab armis dictos Threces gladiatores ait, quia parmae, Thracia arma. Glossarium: *Parma*, θρακικὸν ὄπλον. Sed potius sic dicti, quia primi ex ea gente erant. *Dac.*

Tryga. Τρύγα a recto τρύξ, quod Hesych. exponit ὁ νέος οἶνος. Item γλεύκος ἀδιήθητον, vinum recens et vinum nondum percolatum. Sed et quodlibet aliud vinum Graeci τρύγα dixere, ut est apud Scholiasten Theocriti et Pollucem. *Dac.* Unde *trygetus*. Τρυγητός, quod proprie vindemia, neque unquam vinum τρυγητόν dictum me legisse memini. *Idem.*

Titivillitium. Graeca verba ex Ammonio restituit Fulvius noster. Plautus in Casina (II, 5, 38.). Vide Fulgent. Planciad. (pag. 562. Merc.). *Ant. Aug.* Inter ea censendum, quae Graeci Critici vocant ἐπιφθαρμένα, Latini veteres *effutilia*. *Soal.* At Fulgentius Planciades (pag. 562. Merc.): *Titivillitium*, inquit, dici voluerunt *tila putrida*, quae de talis cadunt. Qua re suspicor scripserat Fulgentium *telivillitium* a *tela* et *villus*. At Turnebus lib. XIV. Advers. cap. 3. *Textivillitium*, ut sit compositum ex *textu* et *villita*. Verum Plauti, quem Festus refert, est e Casin. Act. II. sc. 5, (38.). Sed pro *empaitem* legitur *emissim*. *Dac.* Ut apud Graecos βλήτρος et σκινδαφός. Βλήτρος est χορδῆς μέλημα, adeoque pro nugis et rebus nihili sumitur. Sed τοῦ σκινδαφός non eadem est ratio; est enim vel instrumentum musicum, vel plantae genus similis hederæ apud Nyssam in India, quare inter effutilia reponi non potest. Sed legendum *σκινδαλμός*, id est *assula*, segmentum ex calamo fissum. Schol. Aristophanis: σκινδαλμούς, τὰ τῶν καλαμῶν ἔσκαλα καὶ τὰ λεπτότατα τῶν ἔυλων, et pro nugis apud Aristophanem sumitur in *Ranis* (v. 819.). *Idem.*

Trabs. Duo ligna compacta, nam simplicia propria signa dicantur. *Dac.*

Tragus. A foetore hirci, qui *τράγος* dicitur. Tragi pisciculi meminit Athen. lib. VIII. et Plin. lib. IX. cap. 45. Spongiarum genus *tragoa* vocavit. *Dac.*

Trabica. Apud Pacuvium legerem in *alveo*. *Labitur* proprie de navi, *labitur uncta carina* et *prolabi*. Accius: *ruit prolapsa* etc. *Trabica* autem aliud quam *trabs*, *trabex τράφηξ*, *trabica*, ut *senex senica*, *trix trica*. *Dac.*

Trachali. Purum putum Graecum est. *Τράχηλος* et Dorice *τράχαλος*, collum. Nempe conchae pars anterior *τράχηλος*; media *μήκων* vel *μηκώνιον*. Mediae sunt fauces, in quibus purpurae est flos succi tinctorii. Unde Aristoteles de purpura *τὸ δὲ ἄνθος, ὃ ἔχουσιν ἀνὰ μέσον τοῦ μήκωνος καὶ τοῦ τραχήλου*. Hoc est, ut Plin. ait: *Sed purpurae florem illum tingendis expetitum vestibus in mediis habent faucibus*. Voss. Huo referenda verba Hesychii *τράχηλους, τὰς πορφύρας, ἵνιοι τοὺς σπονδύλους τῶν κογχυλίων*. *Dac.*

Troia. L. m. habet *ludus* pro *lusus*. *Fulu. Urs.* Ludus puerorum. Virgil. lib. V. Aen. (602.):

Troiaque nunc pueri Troianum ducitur agmen.

Ubi Servius: *Ludus ipse, quem vulgo Pyrrhichiam appellant, Troia vocatur*. Hanc omnium optime describit Apuleius Miles. X. (V. pag. 163.). *Dac.*

Trifax. Eodem modo *Bifax*. Glossarium: *Bifax δίχρωμος, διπρόσωπος, διπτός*. Ergo compositum a facie. *Scal.* Trisulcum, trifidum, a trina facie. *Dac.* Gell. X, 25. in fin. *Goth.*

Thocum. *Thronum*. Lege *Thronum*, ut habent quidam codd. *Thronus*, *θρόνος*, sella. Sive potius *Thocum* cum *Meursia*, a Graeco *θώκος*. Suid. *θώκος, θρόνος, καθέδρα*. *Dac.*

Tritogenia. *Tritonia*. Virg. II. Aen. (615.):

Nec dubiis ea signa dedit Tritonia monstis.

Eadem et *Tritogenia* a Tritone amne Libyae, unde et Herodotus Tritonis Accolas ei sacrificare dicit. Sed cur non potius a Tritone fonte, vel fluvio Cretae sive Arcadiae, sive etiam Boeotiae. Sive potius ab Aeolico vel Cretensi vocabulo *τρίτω*, id est caput, quod e Iovis capite nata sit. Id firmat Schol. Aristoph. in *Nebulis* (ad v. 989.): *Τρίτω γὰρ ἡ κεφαλὴ παρ' Αἰολεύσιον*. *Ἐγεννήθη δὲ ἡ Ἀθηνᾶ ἐν τῇς κεφαλῇ τοῦ Διὸς*. Et in *Lysistrat.* (ad v. 347.): *Τριτογένεια δὲ ἡ Ἀθηνᾶ εἴς τε διὰ παρὰ τῷ Τρίτῳ Λιβύης ποταμῷ γεννηθῆναι, ἢ παρὰ τὸ Τρίτω, ὃ παρὰ Κρητὶ τὴν κεφαλὴν σημαίνει*. *Οἱ γὰρ ποιηταὶ τὴν Ἀθηνᾶν ἐν τῇς κεφαλῇ τοῦ Διὸς γεννηθῆναι μυθεύουσιν*. Sed haec sunt veterum somnia. Et vere docuit Urbanissimus Chevreus *Tritoniam* et *Tritogeniam* dictam a Trita. Ita enim dicebatur Gnosus. *Dac.* Adde Tzetzes ad Lycophr. 519.

Truo. De onocrotalo vid. Plin. lib. X, 47. *Ant. Aug.* Compiler Glossarii legit *Truwo*. *Truwo* *Truvero* *ὄνοκρόταλον*. Quamquam in manuscripto et in editione est *Tribuo* *Tinuero*. *Scal.* Hieronymus ad Psalmum 101. Onocrotalum *Pellecanum* vocat. *Truo* fortasse a *τρώω*, *tundo*, *tero*, quod rostro arbores tundat. *Dac.* Alias *Truo* verbum idem quod *moveo*. Vide supra *Antruare*. *Goth.* Cf. Spengel. *Fragm. Caecilii*, qui pag. 57. ex Aldino libro legit: *unde hic prorepsit truwo*.

Trepi. Quod a Graeco *τρέπω*, *verto*. *Dac.* *Trapit* vel *Trepi*. V. *Goth.*

Triumphales. Vocabantur Etruscae. Tertullianus (de coron. milit. c. 13.): *Coronant et publicos ordines laureis publicae causae. Magistratus vero insuper aureis, ut Athenis et Romae. Praeferruntur etiam illis Etruscae. Hoc vocabulum est coronarum, quas gemmis et foliis ex auro quercinis ob Iovem insignes ad deducendas tensas cum palmatis togis sumunt*. Haec ille, quae indicant illum ritum ex antiqua triumphantium consuetudine propagatam. Nam palmata est triumphantium. Sed quia Tertullianus ait, *quercinis foliis fingi*; Festus vero lauream antiquitus fuisse; praestat potius intelligere de ea, quae ab eodem Tertulliano describitur: *Triumphus laurea foliis struitur; haec adumbratis lemniscis, inauratur lemnulis. Unguentis delibuitur* etc. Non est dubium, eam esse, de qua Festus agit. *Scal.* Gellius lib. V, 6.: *Triumphales coronae sunt aureae, quae Imperatoribus ob honorem triumphus mittuntur. Id vulgo dicitur aurum coronarium. Hae antiquitus e lauro erant, post fieri ex auro coepit*. Et non semper ex auro, sed ad imitationem veterum ex foliis, quibus interponebantur aurei lemnisci. Et sic triumphus lauream cinnatam scribit eruditissimus et vetustissimus autor Tertullianus: *Triumphus*, inquit, *laurea foliis struitur, hinc aureis lemniscis inauratur ac mustis unguentis delibuitur, an lacrymis coniugum ac matrum? fortasse quorundam et Christianorum*. Sic hunc locum, qui in editis insigniter depravatus, emendavit Salmasius. Porro non tantum ob triumphum coronae illae offerebantur, sed ob quamvis aliam pompam, ut ex veterum lectione constabit. *Dac.*

Templum. De templo multa Varro lib. VI. de Ling. Lat. (VII, 287. seqq. Sp.). *Ant. Aug.* Vide *Contemplari*. Pro signo uas Vitruvius lib. VII. cap. 7.: *Supraque id fastigium colamen cantherii, templa ista sunt collocanda, ut stillicidium tecti absoluti tertiaro respondeat*. *Dac.* Vide supra *Minotaurus*. *Goth.*

A a a a *

Transtra. Transtra in navibus sunt scamna remigum. Virg. (Aen. V, 136.): *Considerare transtria.* At in aedificiis transversae trabes, quae ex pariete (sic enim legendum, ut in MSS.) in parietem porriguntur. Usus Vitruvius lib. IV. cap. 2. *Transtra* autem quasi *transitra*. *Dac.*

Tromentina. Meminit Liv. lib. VI, 5. *Dac.* *Et locus in agro Laurente.* Sic Antenor locum illum, in quem cum multitudine Venetum primum egressus est, Troiam dixit. Vide Livium lib. I. init. *Dac.* Vide Florum VI. Epit. *Goth.*

Tragula. *Κεφάλις, βολίς*, Graeci. *Scal.* A trahendo, Varro (pag. 120. pag. 141. Sp.), quasi *trahula*. Nam *tragula* sive *trahula*, quod a trahendo, aliud est, nempe instrumentum rusticum. Et male confundunt viri docti. *Dac.*

Themis. Nam Graece *Θέμις* ius et fas. Haec templum habuit ad Cephisum Boeotiae fluvium. *Dac.*

Termes. Ramus direptus, vel, ut in MSS. desectus ex arbore, neque foliis repletus, neque iis destitutus. *Termes* olivae Horat. Epod. XVI, (45.):

Germinat et nunquam fallentis termes olivae.

Ubi vetus interpres: *Termites dicuntur caules, thyrsi seu rami olearum.* Unde Glossarium: *Termes dicitur proprie caulis olearum arborum.* Sed *Termis* de cuiuslibet arboris ramo dictum est. Est autem a Graeco *τέμις*, quod in divisione agrorum, antequam metae ponerentur, ramos arborum figerent. *Dac.*

Tenus. Gloss.: *Tenus, πέρας, μέτρον.* Estque *tenus* a *τέλος* finis. *Dac.* *Tenus* pr. est accusativus antiqui nominis, quod *tenorem* significabat, a Lat. *tendere*, Sanscrito *tan*. Est igitur *tenus* idem quod *usque ad*, adverbialiter positum, ut Graecor. *τέλος*. Tum in praepositionem abiit.

Trossuli. Vide Iunium Gracchanum apud Plin. lib. XXXIII. cap. 2. *Ant. Aug.* Auctor Glossarii: *Trusulus, ὁ ἐν μικρῷ παχύς.* Videtur velle quasi *Torosulos* dictos, quod ego valde amplector. Varro Sesquialysse (apud Nonium pag. 49. Merc.): *Nunc emunt trossuli nardo nitido vulgo Attico talento equum.* Inde *trossula trabea* dicta apud veteres. Tria enim genera trabearum fuerunt: *Regia*, *Quirinalis*, *Trossula*. *Regia* tota de sola purpura, quam Graeci *όλοπόρφυρον* dicunt. Ea uti solis regibus licebat, vel adolescentibus de stirpe regia. *Quirinalis* concinnior, praeliis apta. Hac, cum bellum susciperetur, duces amicti Iani fores aperiebant. *Trossula* cocco purpuraque pertexta erat, quam etiam *Auguralem* vocabant, Graeci *ἐπεστίδα*. Cui iccirco coccum adhibebatur, quod russati antea proeliabantur propter vulnera et aspersiones sanguinis, unde russati vocabantur. Ea non alia est a sago Punico. Inveni etiam in veteribus monumentis, consulem trabeatum Ianum Quirini aperire. *Scal.* Glossae Isidori: *Trosuli equites, Trosulus equester adolescens.* Glossae veteres in Persium: *Trossulum oppidum fuit Heitruviae, non longe a Volscis. Hoc equites Romani sine peditibus expugnauerunt Numio quodam duce.* Unde *equites Trossuli dicti sunt.* Idem Plinius lib. XXXIII, 2., qui etiam illud nomen *Trossulorum* pro equitibus non diu post Gracchum mansisse auctor est. Iam enim multos pudebat eo nomine appellari propter ambiguitatem vocis *Trossulus*, quae tunc delicatum et mollem significabat, a Graeco vocabulo *τρυσός*, delicatus, mollis, ut optime Salmas. Et hanc vocem usurpavit Seneca Epist. 87.: *Idem faciam quod trossuli isti et iuvenes.* Ubi *Trossuli* non equites, sed delicati, luxu diffluentes. Item alibi. Unde Nonius (pag. 49. Merc.) *trossulos* dictos ait quasi *torosulos*, quo respexit Glossographus: *Trusulus, ὁ ἐν μικρῷ παχύς.* *Dac.*

Taciturnus. Qui amat tacere; *tacitus* qui tacet. *Dac.*

Tenitae. *Tenitae* sive *Tenirae* a tenendo dictae sortium Deae. Sed fere ignotae, ita ut perpauci essent apud veteres, si erant aliqui, qui earum aris honorem imponerent. *Dac.*

Termino. *QUEI TERMINOM EXARASSIT IPSUS ET BOVEIS SACREI SUNTO.* *Scal.* Terminorum Deo, qui sub figura termini, hoc est rudis ac in formis lapidis vel stipitis colebatur. Ovid. Fast. lib. II, (641.):

Termine, sive lapis sive es defossus in agro

Stipes, ab antiquis tu quoque mōmen [tu quoque numen] habes.

De modo huic sacrificandi deque eius sacris, quae Terminalia dicta, ibidem Ovid. *Dac.*

Terminus quo loco colebatur. Ovid. II. Fast. (671.):

Nunc quoque, se supra ne quid nisi sidera cernat

Exiguū templi tecta foramen habent.

Servius lib. II. Aen. (IX. pag. 575. D. Dan.): *Unde in Capitolio superna pars tecti patet, quae lapidem ipsum Termini spectat. Nam Termino nonnisi sub divo sacrificabatur.* *Dac.*

A D L I B R U M XIX.

Vicinia. Aliter Cornelius Fronto: *Vicinia vicorum coniunctio. Vicinitas hominum conversatio est.* Et apud Terent. (Andr. I, 1, 43.): *Commigravit huc viciniae.* Vicinia est locus, ubi plures vicini habitant. Et *vicinitas* vicinorum propinquitas. Idem: *Virtus tua me vel vicinitas* (Terent. Heaut. I, 1, 4.) etc. *Dac.*

Vesperna. Vide *Scensas.* *Ant. Aug.* Vide Donatum in Eunuchum. *Scal.* Desideratur Plauti locus, unde hoc Festus. Vide *Coena* et *Scensas.* *Dac.*

Vesticeps puer. *Vestis* dicitur pubes et barba. Pro *pube* usus Lucretius lib. V. (672.):

— — *Et impubem molli pubescere veste.*

Pro *barba* Virgil. VIII (659.):

Aurea caesaries ollis atque aurea vestis.

Inde *vesticeps* puber, *investis* impuber. Nonius (pag. 45. Merc.): *Investes dicuntur impuberes, quibus propter teneram aetatem nulla pars corporis pilat.* Vide *Pubes.* *Dac.* Alio significato *Vestispici* Nonio (pag. 12. Merc.) Vestium custodes. *Goth.*

Veia. Varro lib. IV. de Ling. Lat. (V. pag. 42. Sp.): *Veha brevis vehiculum est* (v. *veha* nunc ibi omittitur); et alio loco (V. pag. 50.): *velabrum dicitur a vehendo; velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt; hinc vecturae.* *Ant. Aug.* Lege: *Vela* apud *Oscos* dicebatur *plaustrum*, unde *velarii stipites in plastro, et vectura velatura.* *Vela* a *veho*, ut *tela* a *tecco*. A *vela velatura.* Apud Varronem *velaturam facere* id est *facere vecturam.* *Dac.* Est a Sanscrita radice *vah*, *vehere*, *trahere*, unde *vahā* (*vahas*) *currus*, quod Latine sonat *veha* et *veia*.

Urbanas. Varro lib. IV. (V. pag. 53. Sp.): *Ab hoc quoque quatuor partes urbis tribus dictae: ab locis Suburana, Esquilina, Collina, Palatina.* *Dac.*

Vestis. Ait vestem dici omne id, quo quis vestitur; vestimentum partem aliquam vestis, ut tunica, pallium etc. Sed discrimen illud non observatur. *Dac.*

Vescus. Gloss.: *Vescus*, ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδείης. Gellius lib. XVI, 5.: *Ve particula, sicut quaedam alia, tum intentionem significat, tum minutionem; et vescum autem, quod ex ve particula et esca copulatum est, utriusque diversae significationis vim capit.* Aliter enim Lucretius (I, 319.) *vescum salem dixit, ex edendi intentione; aliter Lucilius appellat cum edendi fastidio.* Festus et Gellius hunc Lucilii versum respiciunt, quem ex Annal. (Sat.) XXVI. laudat Nonius:

Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio vivere.

Dac. Adde Nonium (pag. 186. seq. Merc.) in *Vescum.* *Goth.* Cf. Doederlin. Syn. et Etym. Lat. tom. IV. pag. 168. qui *vescus* a *vagari* deducit.

Vescor. Adde Nonium (pag. 415. Merc.) in *Vesci.* *Goth.*

Vesperugo. Plaut. in Amph.: *Nec iugula nec vesperugo, neque Vergiliae occidunt.* *Ant. Aug.* Locus Plauti Amphit. Act. I. sc. 1, (118.):

Nec iugula, neque vesperugo, neque Vergiliae occidunt.

Vesperugo aliis *vesper* et *vesperus*, ἑσπερος. *Dac.* Glossis ἑσπερος. Adde Varronem (p. 189. p. 336. Sp.). *Goth.*

Vespae. Suspectus locus, quo refertur Martialis, quem non alio loco nominaverat, et Festo fuit, ut arbitror, posterior. *Ant. Aug.* Finalia illa: *Hi etiam Vespilones* etc. omnia ab inepto mutilatore huc assuta sunt. *Scal.* Glossae Isidori: *Vespillones, fossarii, qui mortuos sepeliunt, baiuli.* *Vespa, vespilio, a vespere.* Mnaseas scripsit in Cecrope libro *Apollinem posteaquam a Iove vinctus atque interfectus est, a Vespillonibus ad sepulturam elatum esse.* *Dac.* *Hi etiam.* Haec finalia unde sunt in fronte promptum gerunt. A barbaro mutilatore scilicet, vel ab alio quovis huc assuta, ut volunt viri docti. Sed frustra. Nam delenda tantum *hi etiam vespilones* vocantur. Nam cetera sunt Festi, qui Martialem laudare potuit, ut et infra *Canium* laudat, qui Martialis contemporaneus fuit. Illa *hi etiam vespilones* vocantur ab studioso aliquo ad vocem *Medicus*, quae inversa Martialis (I, 31.) adscripta fuerant, ut innueret medicos vespilones etiam dictos. Nihil certius. Viris eruditis illud imposuit, quod Festum Martiale antiquiorem putarunt. Quod contra est. Martialis enim Festum multis annis antecessit. *Dac.* Non intellexit Martialis locum Dacerius. Ceterum recte se habet Paulli locus, nec videntur serius esse addita verba *Hi etiam* cet. *Vespulas* dictos esse ait, quod credibile est, forma deminutiva. Martialis autem locus ad superiora tantum spectat.

Vespices. Mihi ignota vox. Coniiciebam: *veprices fruteta densa a similitudine vepri.* Tamen nihil temere mutandum. *Dac.*

Velati. Ergo a *velare velites* dicti, hoc est *velati*, quod vestiti tantum et sine armis exercitum

sequerentur. Supra tamen in *Advelitatio* legitur: *Velites* dicuntur expediti milites, quasi volites, id est volantes. Sed haec nobis suspecta sunt et videntur Paulo potius tribuenda. Locum adi. *Dac.* Ipsi sunt et ferentarii. Et adscriptivi et accensi. Vide *Adscriptivi* et *Ferentarii*. *Idem.* Qui tela ac potiones militibus ministrabant. Ferentarii, ministratores. Nam accensi iidem, qui ferentarii. *Idem.* Vide supra *Adscriptitii*. Adde Nonium (pag. 416. Merc.) in *Velare*. *Goth.* Cf. quae supra notavimus ad v. *Adscripticii*.

Velitatio. Plautus in *Menae*, (V, 2, 28.): *Nescio quid vos velitati estis inter vos duos.* *Dac.* Adde supra *Sub vitem*. Adde Nonium in *Veles* (pag. 552. Merc.) et *Velitatio* (pag. 8. Merc.). *Goth.*

Veternosus. Varro Eumenidibus: Nam ut arquatius et veteriosis, quae lutea non sunt, aeque ut lutea videntur, sic insanis sani et furiosis videntur esse insani. Glossae: *Veternosus* φθισικός, ὑδρωπικός. Pro phthisi Apuleius lib. IX. (pag. 223, 1. ed. Elm.): *Totumque corium veterio atque scabiosa macie exasperati.* At Virgilius pro lethargo. *Scal.* A veterio, id est lethargia, stupore, somno. Virgil. I. Georg. (124.):

Nec tarpere gravi passus sua regna veterio.

Veternus etiam morbus intercus, hydrops. Glossae: *Veternosus*, φθισικός, ὑδρωπικός. *Dac.* Vide Nonium (p. 35.) in *Arquatus*. *Goth.*

Veteratores. Donat.: *Veterator* est vetus in astutia, et qui in omni re callidus est. Proprie de servis dicitur, qui longo usu et longa servitute astuti et valri facti sunt. *Dac.* *Cannius*. Melius *Canias*, qui poeta fuit Gaditanus aetate Domitiani. *Idem.* *Cannius*, Gannius, Sannius, Granus, T. Annus, Canius. *Goth.*

Veterina. Glossae: *Veterina* bestia, ὑποζύγιον. *Scal.* Glossae: *Veterina*, ἀνήρ. Veterinum, iumentum, ἀνήρ. Lucret. lib. V, (863.):

Ne forte ex homine et veterino sanguine equorum.

Veterinum quasi *veheterinum*, sed prius dictum *veturium*, quasi *veheterium*. *Dac.* Vide Nonium (p. 13. Merc.) in *Veterina* *Veterinarius*. Glossis *ἐνταρπος*. *Goth.*

Vitulana. Varro lib. VI. (VII. pag. 385. Sp.): *Vitulantes a vitula*. Similiter Graeci a μόσχος vitulus dixere μόσχων vitulare. Sed si a vitulus secunda syllaba corripitur debet, quae manifesto apud Ennium producit, dicendum igitur a *vite*, quae interdum laetitia et lubentiam signat, esse diminutivum *vitula*. Unde *vitulari* et *vitulare* pro lubentis diffuere. Nonius (pag. 14. Merc.): *Vitulantes veteres gaudentes dixerunt.* *Diotum a bonae vitae commodo, sicuti qui nunc est in summa lactitia vivere cum dicitur.* *Narcissus Lycurgo:*

Ut in venatu vitulantes ex suis

Locis nos mittant poenis decoratos feris.

Inde etiam hilaritatis Dea *vitula* dicta, cuius meminit Macrobius lib. III. Sat. 2. *Dac.* Cf. Doederlin. Syn. et Etym. L. L. tom. III. pag. 246. qui *vitulari* a *vigere* deducit, dictumque existimat contracte pro *vigetulari*, nec cum *vitulo* componi posse ostendit, propter variam syllabae primae quantitatem.

Vidueras. A viduare vidueras, ut ab uberare ubertas. *Dac.*

Vitiligo. In MS. *vituligo*. Ita et Glossae. Quod savor videtur etymo a *vitula*. Sed melius *vitiligo* a *vitio*. De ea sic Celsus extremo lib. V.: *Vitiligo quamvis per se nullum periculum affert, tamen foeda est et malo corporis habitu fit.* Deinde tres eius species esse ducit, *alphas*, *malas* et *leuce*. Sed locum adi. *Dac.* *Vitium* imputabile significat, a Germanica stirpe *wit*, *witz*, quae notat imputare, exprobrare, quae notio adhuc superest in v. *verweiss*, opprobrium. Cfr. Lisch. in censura Doederlin. in Jahn. Ann. XI, t. p. 31. *Vituperare* est vitium (i. e. exprobrationem) alicui parare. Ex quibus intelligitur, *vitiligo* v. neque a *vitulo* neque a *vitio* dici potuisse; sed a Germanico *wit*, *weiss*, fit verbum deminutiva forma *vitulire*, vel *vitilire*, unde *vitiligo*, quemadmodum a *prurire* *prurigo*.

Vel colligatio. Lege: *Vel conligatio quidem est disiunctiva, non scilicet eorum rerum etc.* *Dac.*

Vibices. Excitatum verberibus corpus. Varro lib. VI. de L. L. (VII. pag. 344. Sp.). Inde *praegnant* plagas vocat Plautus (Ain. II, 2, 10.) *Vibices* a Graeco ἰβυξ, id est *εἰσπυλ*. Hesych. *Dac.*

Vibrissae. Glossarium: *Vibrissae* τριχες ὀνόες. *Scal.* A verbo *vibrissare* dictae *vibrissae*, quod spiritu, qui per nares eat, *vibrentur*, id est *crispentur*. *Dac.*

Vibrissere. *Vibrisse*. Lege: *Vibrissare*. *Scal.* In MSS. est *vibrissere*. A *vibro* *vibrissae*, ut a *peto* *petisso*. *Vibro* autem est *concutio*, *proicio*, et quia quae proiciuntur, motu tremulo crispantur, inde *vibro*, id est *crispo*. De Titinii versu vide in *Succratila*, ubi, quae duobus locis distraeta sunt, non male, ut puto, coniunximus, ubi etiam ex *vibrissae* lege uno vocabulo *exvibrissae*, ut hic. *Dac.* Cf. Both. Fragmenta. Scen. tom. V. p. II. pag. 74. seq.

Vici. (Ad p. 276.) Abundat negatio: *Villas non habent*. Deinde legendum infra: *item magistri pagi, qui creati quotannis fuerint*. Scriptum erat primum ἀρχαῖαι πάσι pro *pagi*. Ex quo factum *pamoi*. Postea

lege: *Altero*, cum id genus aedificia, quae continentia sunt, vils oppidi, itineribus etc. *Tertio*. diverse sunt a superioribus. Nam superius aedificia continentia, hic separata intelligit. In fine lege: *sicut hi, qui aut in oppidi vils etc.* *ScaL.* Lego: *Vici appellari incipiunt ex agris, qui ibi villas habent etc.* Nam vici sunt plures villae coniunctae. Tria genera vicorum Festus statuit, *villaticum*, *urbanum* et *domesticum*, atque agrorum vicos alios habere remp. et ius dici, alios non item, et habere tamen nundinas, ibique vici pagique magistros quotannis fieri. Deinde docet vicanos dici, qui in oppidorum et agrorum vicis degunt, non vero eos, qui in domesticis, qui proprie vicini dicantur. Haec est Festi sententia, sed quia eius verba corrupta et mutila sunt, integrum locum ponam, ut eum Schedae repraesentant: *Et tamen ibi nundinae aguntur negotii gerendi causa et magistri vici, item magistri paci quotannis fiunt.* *Altero* cum id genus aedificiorum definitur, quae continentia sunt his oppidis, quae itineribus regionibusque distributa inter se distant nominibusque dissimilibus discriminis causa sunt disparita. *Tertio* cum id genus aedificiorum definitur, quae in oppido privo, id est in suo quisque loco proprie ita aedificat, ut in eo aedificio pervium sit, quo itinere habitatores ad suam quisque habitationem habeat accessum, qui non dicuntur vicani, sicut ii, qui aut in oppidi vicis, aut hi, qui in agris sunt, vicani appellantur. In his paci antiqua scribendi consuetudine pro pagi, ut in columna Nuihii *Macistratos* et *Leciones*. *Dac.* Adde de magistris vici ac paci supra *Magisterare*. *Goth.* *Vicani*. Glossis *καμψυχοί*. *Goth.*

Viget. Gloss.: *Vigeo*, *θάλλω*, *ἀκμάζω*, ut de iis dicatur, qui vi et robore praediti sunt. Quare Festus a vi et ago deducit, quod vi agunt, et quoniam vi agere poterat depravari et in malam partem accipi, adiecit agere seu vi agere non dici de iis, qui per vim omnia perpetrant et hostiliter agunt, sed de iis, qui celerissimo et concitato animo ad egregia feruntur. *Dac.*

Voisgram avem. (Ad p. 276.) *Volgram*. Quae se vellendo malum suspiciunt faciebat. Eas intellexit Statius (Theb. III, 613.):

— — Simul ora recurvo

Ungue secant rabidae plantumque imitantibus alis

Exagitant Zephyros et plumea pectora cadunt.

Dac. *Eandem fecilitram*. Forte *Fulcitram* a *fulio*. *Idem.* *Fecilitram*. *Facillantem*. *Goth.*

Viginti quinque. (Ad p. 276.) *Schedae*: *Viginti quinque poenae in XII. significat viginti quinque asses.* Hanc legem XII. tabularum refert Gellius lib. XX, 1.: *Si iniuriam alteri faxit, viginti quinque aeris poenae sunt.* Ubi delendum v. *aeris* ex auctoritate Festi. Et viginti quinque esse viginti quinque asses idem Gell. ibid.: *Sed enim ipsam vide, quod in iniurias factas quinque et viginti assibus sanxerunt.* *Dac.* *Plin. I. Goth.* Apud Plinium H. N. nihil inveni. Sed cf. *Legg. XII. Tabb. Fragment.* ed. Zell. pag. 42. tab. VIII, 4. ubi vide, qui sunt excitati.

Victimam. (Ad p. 276.) Inde Glossarium *victimarius*, *μσχοθύτης*; *μσχοτόμος*. Sed tertium etymon verum est, *victima*, quae ob hostes victos (sic enim legendum, ut in Schedis) *Ovid.* (Fast. I, 335.):

Victima, quae cecidit dextra victrice vocatur.

Vide *Hostia* et *Maxima hostia*. Pro *vinota* in Schedis est *victa*. Fortasse pro *victa* inquit *Urinas*. Nam boves auratis cornibus, vittis ornati et artis ad aram ducebantur. Praeterea *Serv. II. Aen.* (pag. 287. *E. Dan.*) scribit: *Solutae sunt hostiae, nam pinculum est, in sacrificio aliquid esse religatum.* Nihil tamen mutandum. *Dac.* Glossis: *Victimae*, τὰ μέγала θύματα. *Goth.*

Vectigal *aes* etc. (Ad p. 277.) *Vectigal* proprie, quod pro invectione vel evectione mercium debetur, sed generaliter significat omne, ex quo *Resp.* reditum habet, veluti *vectigal* portus, *decumaram*, *vicissinae*, *scripturae*, *salinarum*, *metallorum* etc. Interdum etiam latius patet ac pro tributo ac stipendiis sumitur, ideoque *vectigal* stipendiarium dicitur et *vectigales* provinciae agrivae pro stipendiariis. *Cicero III. Verr. 6.*: *Inter Siciliam ceterasque provincias, iudices, in agrorum vectigallum ratione hoc interest, quod ceteris aut impositum vectigal est certum, quod stipendiarium dicitur, ut Hispania, plerisque Poenorum, quasi victoriae praemium ac poena belli.* *Dac.*

Viae. (Vide notam *Fulvii Ursini* pag. 277. in ima ora adiectam.) *Suppleo*: *Viae sunt et publicae, per quas ire omnibus licet, et privatae, quibus vetitum est omnibus praeter eorum, quorum sunt privatae . . . vias muniunt, donec lapides essent, quia volent, iumento agere.* *Publicae viae* sunt, quas reges Graeci dicunt, *Romani Praetoriae et Consulares*. *Privatae* sunt *agrariae*, quae dupliciter intelligi possunt. Sunt enim quaedam agrariae, quibus uti omnibus licet, et quaedam, quae ad dominorum utilitatem ducuntur, quibusque aliis interdictum est, nisi id a dominis concedatur. De his loquitur Festus. Verba legis ab illo relatae fortasse ad XII. tabulas pertinent et fortasse ad idem caput, ubi scriptum est: *Amsegetes viam muniunt, si via im-*

munita escit, qua volet iumentum agito. Illa enim donicum lapides esunt, idem significant, quod ista: *si via immunita escit.* *Dac.*

Viatores. Glossae: *Viator ὁδοπόρος, ἀμφοδάρης, ἀρχιπυρότης.* Videtur viatorem pro vici magistro accepisse, cum vocat *ἀμφοδάρην.* Eundem postea *Viaculum* vocat. *Viaculus, ὁδὸν ἐπιμελητής.* *Scal.* Qui e villis in Curiam magistratus arcessebant. Cicero in Catone Maiore (c. 16. ubi vid. Gernh.): *A villa in senatum arcessebantur Curii et ceteri senes, ex quo qui eos arcessebant, viatores nominati sunt.* Columella Praefat. lib. I.: *Illis temporibus proceres civitatis in agris morabantur, et cum consilium publicum desideraretur, a villis arcessebantur in senatum, ex quo qui eos evocabant, viatores nominati sunt.* *Dac.* Vide quae scripsi in verbo *Lictores* supra. *Goth.*

Verticulas. Schedae aliter: *Verticulas* cum ait *Lucilius* ita appellavit *vertebras.* *Lucilii* verum intelligit e IV. Annal. (Sat.) (apud Non. pag. 207. v. *Genu.*):

Haeret verticulis adfixum in posteriore

Parte, atque articulis ut nobis talu' genusque.

Turneb. lib. XXVIII. cap. 9. scribit *Lucilium* *verticulas* vocare spondylos spinae. Etsi et articuli etiam recte *verticulae* dici possint. *Verticulae* a vertendo, quod in iis se vertant membra. *Dac.* Glossis: *Verticulum, σπονδύλιον.* *Goth.*

Vola. Gloss.: *Vola θέλαρα.* *Θέλαρα* autem Hesychio et τὸ κοῖλον τῆς χειρὸς καὶ τοῦ ποδός. *Dac.*

Volones. Macrobi. lib. I. Sat. 2.: *Bello Punico cum deessent qui scriberentur, servi pro dominis pugnatos se polliciti, in civitatem recepti sunt, et volones, quia sponte hoc voluerunt, appellati.* Vide Liv. lib. XXIV, (14.). *Dac.* *Cladem.* *Plagam.* *Goth.*

Versuti. Cicero III. de N. D. (c. 10.): *Versutos eos appello, quorum celeriter mens versatur. Callidos autem quorum tanquam manus opere, sic animus usu concalluit.* *Dac.* Adde Nonium (pag. 454. Merc.) in *Versutos* et *Versutiloquos* (pag. 189. Merc.). *Goth.*

Vernae. Primis temporibus, ut optime notat Festus vernae dicebantur ipsi Romani quasi eodem loco nati. Quare in Sacris Tiburtibus, quorum carmen affert Servius (ad Virg. Aen. I, 21, (17.) e Cod. Fuldensi. Cf. Addenda ad Ed. Dan. pag. 22. et Serv. ed. Lion. tom. I. pag. 10.), Curio Iunonem sic precabatur: *Iuno Curitis tuo curru clypeoque tuere meos curiae vernulas.* Nempe pro Romanis Curialibus suis preces concipiebat. Sed postea de servis domi natis verna dici coeptum est. Quae sequuntur mihi suspecta sunt. Neque enim unquam legas Numam Marti rem sacram instituisse, ut Romani Sabinos vincerent. Hoc sentient, qui historiam Romam norunt. Ultima etiam illa: *Quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis* etc. non esse Festi fortunae meas omnes paratus sum ponere et pacisci. Nera balbuties. Lege modo. *Dac.* Lege: *Quos vincere perniciosum arbitrium Sabinis.*

Vergiliae. Quod extremo vere oriantur. Alii *virgiliae*, quod in modum virgulae porrigantur. Nam et eodem modo a figura βόρρυς a Graecis appellantur, quod racematim positae sint. *Dac.* Glossis: *Virgiliae Πλειάδες.* *Goth.*

Verruncant. Pacuvius in Chryse ex Nonio (pag. 507. Merc.): *Di monerint meliora, atque amentiam averruncassint tuam.* Vide Varronem lib. VI. (VII, 378. Sp.). *Ant. Aug.* Lege *Verruncant*, ut in MSS. *Verrunco* quidam ab ἐρύκω, prohibeo. Varro cum Festo a vertendo. Apud Accium:

Te, sancte, venerans precibus, invicte invoco

Portenta ut populo patriae verruncant bene.

Id est, *vertant bene.* A *verrunco* est *averrunco*, quod et *aurunco*, *averto*: *averruncus*, qui et *auruncus* Deus, ὑποπόπιος, qui mala avertit. *Dac.* *Di monuerint meliora.* Pacuvii versus sic ex Varrone lib. VI. de L. L. (VII, 378. Sp.) et Nonio (pag. 507. Merc.):

Dii monerint meliora atque amentiam averruncassint tuam.

Monerint pro *monuerint.* Nonius etiam priorem partem sic adducit in *moneris*: *Dii monerint meliora*, atque esse ex Chryse Pacuvii. Idem (Non. pag. 74. Merc.) in *averruncare* eundem Lucilio tribuit e libro Annal. (Sat.) XXVI.:

Dii monerint meliora atque amentiam averruncassint tuam.

Quare e Pacuvio sumpserit *Lucilius.* Nam Pacuvio eum adscribit etiam Varro. *Dac.*

Vastum. Pacuvius in Teucro apud Nonium: *Quae desideria alumnum? poenitudo, Quales, Scabresque inculta vastitudine.* *Ant. Aug.* Versus Pacuvii in Teucro ita legi debent:

Quae desiderio alumnum, poenitudine,

Squales, scabresque, inculta vastitudine.

Ait illam desiderio, alumnum poenitudine et vastitudine squalere ac scabrere. *Scal.* Virgil. III. Aen. (13.): *Terra procul vastis colitur Mavortia campis. Vastis, id est magnis.* Et lib. IX, (323.): *Haec ego vasta dabo. Vasta, id est inania, sola.* Et Servius I. Aen. (pag. 176. C. ed. Dan.): *Vasto pro desolato veteres ponebant, et etiam pro magno.* Sic Sallust. Liv. etc. *Dac. Pacuvius.* Apud Nonium (pag. 152. pag. 184. pag. 169. v. *Scapres. Merc.*), qui ter hunc locum adducit, legebatur:

*Quae desiderio alumnum, poenitudine,
Squale, scabreque, inculta vastitudine.*

Quae vera lectio esse potest. Sic squalens et scabres nomina coniunxit Varro Manio (pag. 168. *Merc.*): *Ager derelinqueretur ac periret squalens, scabreque, illuvie et vastitudine.* *Idem.* Vide Nonium (pag. 184. *Merc.*) in *Vastitudine.* *Goth.*

Vae victis. (Ad p. 277.) Utitur hoc proverbio Plaut. in *Pseud.* (V, 2, 19.) et Liv. lib. V, (48.) pro Ap. Claudio P. Sulpicio tunc Tr. Mil., quod verisimilius est, cum Brenno de foedere egisse scribit. *Ant. Aug.* Liv. lib. V, 48.: *Rei foedissimae per se adiecta indignitas est. Pondera ab Gallis allata iniqua et tribuno recusante additis ab insolente Gallo ponderi gladius: auditaque intoleranda Romanis vox, vae victis esse.* *Dac.*

Vegrande. Ex Plauti *Clitellaria*, non *Cistellaria* citari hunc versum in *Coniectaneis* (pag. 161. *Steph.* ubi tamen *Plautus Astraba* legitur.) docuimus. *Scal.* *Male grande, alii parvum.* Ridiculum, quasi *male grande* aliud sit quam *parvum*. In *vegrande* autem particula *ve* nunc minuit, ut in *vecors*, *vesanus*, *vegrandis gradus*, *vegrande frumentum*, *Veiovis.* Ovid. III. Fast. (447.):

*Nunc vooor ad nomen: vegrandia farra coloni
Quae male creverunt, vescaque parva vocant.
Vis ea si verbi est, cur non ego Veiovis aedem
Aedem non magni suspicer esse Iovis.*

Nunc auget, ut *vegrandis stilus*, *vegrandi subere.* Vide in *Vesculi* et *Vescus.* *Dac. Plaut. in Cistell.* Imo in *Clitellaria*. Et: qui nisi sic *biteris*, *nimum is vegrandi gradu; biteris eas.* A *beto* vel *biso*, unde *combito*, *perbito*, *rebuto*, *imbuto*. Ianus Gulielmus legebat: *Quin is, si itura es* etc. *Idem.* Adde Nonium (pag. 183. *Merc.*) in *Vegrande.* *Goth. Cistellaria.* *Aulularia.* *Idem.* Huic *ve* particulae respondet apprimè Sanscritum *vi*, quae est adverbium et praepositio inseparabilis. Ea primum remotionem, separationem ac dissipationem denotat, atque ita Latinorum *dis* particulae inseparabili convenit. Tum saepe incrementum notat, ut *vimahat*, *vegrandis* (*ve*—*magnus*). Dein negationem et privationem significat, ut *viprija(s)*, *ingratus*, *vitimira(s)* *vacuus* a caligine; quae significatio apud Romanos particulae *ve* invenitur in *vecors* aliisque. Cf. Bopp. *Gramm. Sanscr. crit.* §. 111. fasc. I. pag. 71. Cf. A. Gellius V, 12, 9. *Ve* particula, — in aliis atque aliis vocabulis — duplicem significatum eundemque inter se diversum capit. Nam et augendae rei et minuendae valet, sicut aliae particulae plurimae; propter quod accidit, ut quaedam vocabula, quibus particula ista praepositur, ambigua sint, et utroqueversum dicantur; velut: *vescum*, *vehemens* et *vegrande*; — *vesani* autem et *vecordes* ex una tantum parte dicti, quae privativa est, quam Graeci κατά στέγησιν dicunt.

Vecors. (Ad p. 277.) Sine corde. Particula *ve* minuit. Vide *Vegrande*. Sed haec sunt ex Epitome Pauli et Festi verba omissa, quia sic in *Schedia*: *Vecors* est turbati et mali cordis. *Pacuvius* in . . . *Ilione*, qui veloci superstitione cum *vecordi* coniuge. Et *Novius* in . . . coactus tristimoniam ex animo deturbat et *vecordiam.* *Dac.*

Vapula. (Ad p. 277.) Plauti versus hac animadversione opus habent:

*Heus tu: in Barbaria quod dixisse dicitur
Liberta suae patronae, id ego dico tibi
Liberta salve. Vapula Papiria.*

Versus ex *Phormione* (Act. V. sc. 6, 10.) sunt hi:

— — non manes?

Vopula. Id tibi quidem iam fiet, nisi resistis verbero.

Latini hoc verbo utuntur, pro quo Graeci οἰμῶς κλάειν μακρὰν σε κελεύω. *Scal.* Ancilla olim ab hera sua *Papiria* manumissa, continuo eam coepit contemnere, iureque libertatis freta se libertam salutavit, heramque iussit abire *Morboniam*. *Vapula Papiria.* Sic Horat. dixit: *Iubeo plorare. Iubeas miserum esse* (Sat. I, 10, 90.). Et Graeci dicunt οἰμῶς κλάειν μακρὰν σε κελεύω. *Callimach. Epigr. οἰμῶζειν εἰπας πολλά.* *Vapulo* autem est ab ἀπαλῶ, contundo, fragis caedo, potius quam ab ἀπολλύω pereō, ut quibusdam visum est. Etai recte quidem Varro *vapula* interpretatur *peri*. Nam et Plaut. dixit *Curcul. sc. ult.*: *Ego te vehementer perire cupio,*

ne me nebulas. Sed vapula, peri, dolo, plora, miser sis, unum et idem. *Dac.* Plauto in Curcul. Act. IV. sc. (4, 12.):

— — — Reddita an non virginem
Priusquam te huic mae machaerae obicio, mastigia?
Vapulare ego te vehementer iubeo, ne me territes.

Idem.

Vacerra. A distortionem saepe vocantur ligna: *Vacerra, Varus.* Nam utrumque a distortionem crurum hominis. Notum, quid sint *vaciae*, notum item, quid *vari*. Livii verba egent castigatione: *Vecors et malefica vacerra.* Est ex Odyssaea veteri, ex illo Μέντορ, ἀταρτηρέ, φρένας ἤλεε (Odyss. II, 248.). Nam *vecors* φρένας ἤλεε, *malefica ἀταρτηρέ.* *Scal.* *Varus* proprie dicitur baculus distortus et informis, et inde propter distortionem *vacerra*, stipes. Sed per metaphoram *vacerra* homo stupidus et insanus dicitur eadem ratione, qua et idem *stipes* vocatur. Inde Augustus pro *cerito vacerosum* assidue posuit. Sueton. cap. 87. Et in Glossa: *Vacerra παράκληξ.* Nam *παράκληξ* proprie *vecors*, *vesanus*, mente captus, attonitus. *Dac.* Livio. Livio Andronico. Huius verba optime correxit Scaliger. *Idem.* Cf. Hermann. in Elem. doct. metr. pag. 626. qui putat Livii verum expressum esse ex Odyss. XVII, 248.: Ὡ πόποι, ὅλον ἔειπε κῶων, ὀλοφώϊα εἶδως.

Vagorem. Nonius (pag. 184. Merc.): *Vagor dictum pro vagitus.* Lucretius lib. II, (576.):

Et superantur item: miscetur funere vagor.

Locus Ennii lib. XVI. Annal.:

Qui clamor oppugnantis vagore volanti.

Ubi Ligurum vagor describitur, qui Aemilium oppugnantes et ab eo nec opinantes impediti, sublato clamore in castra compulsi sunt. *Dac.*

Valvoli. Lege: *Appellati sunt quasi vallivoli; quia vallo fracti excutiantur.* (Consentit cum hac emendatione Rhodius ad Scribon. Larg. pag. 232.) *Valvoli* leguminum, praecipue fabarum folliculi sic dicti, quod vallo, id est fuste fracti volitent. Margini adscriptum fuit *fastibus* ad interpretationem scilicet vocis *vallo*, quae fustem notat a *varo* detorta. Sed optime Salmas.: *Quia valle facti excutiantur*, id est *evannati vel evallati* etc. *Dac.*

Valgos. Plaut. in Mil. utrumque horum exemplum ponit. Initium secundi est: *Ea mihi* etc. Ideo titulus ille in *Sitelitargo* falsus est. *Ant. Aug.* Μνημονικὸν ἀμάρτημα Festi, qui citat ex Scythe liturgo, quod debebat ex Milite. *Scythe liturgo* legendum esse in Coniectanea olim docuimus. *Scal.* Quae hic de suo loco traiecta, sic ex virorum doctiorum emendatione coniungenda: *Valgos Opilius Aurelius alique complures aiunt dici, qui diversas suras habeant ac talos vitiosos.* Plaut. in Milite glor. etc. *Valgus*, Graece Βλαίσος, cui crura ita extrosum incurvantur, ut Lunae cornua referant, quo fit, ut genua plus iusto coniunctiora habeant, unde et iisdem *compernes* dicuntur. Opponitur *varus*, φαίβος, cui crura introsum flexa. De his Polhux: φαίβος, οἷς καμπύλα εἰς τὸ ἔνδον τὰ στήθη. Βλαίσος, οἷς ἀπὸ τῶν γονάτων εἰς τὸ ἔσω ἀνίστανται. *Dac.* *Maiorem partem.* Hic locus ex Mil. Glor. Act. II. sc. 1, (16.):

*Itaque hic meretrices labiis dum ducant eum
Maiorem partem videas valgis saviis.*

Valgis saviis, id est labris extrosum inflexis, ut fit cum aliquem deridemus. Nam *saviis* pro labris dixit Plautus, quomodo et Virgil. *oscula* (Ge. II, 523.): *dulces circum oscula nati.* *Idem.* In *Sitelitargo*. Legendum in *Scythe Liturgo*. *Scytha Liturgus* Plauti Comoediae nomen est, id est *Scytha stipator*. *Scythae* enim apud Graecos eundem ordinem tenere, quem apud nos Germani in stipandis regum et principum corporibus. Ideoque *Λειτουργοί* dicti. Versus Plauti — *sine ea mihi* etc. mirum non monuisse interpretes eosdem esse, qui leguntur in Mil. Gl. Act. III. sc. 1, (127.):

*Tum ne uxor mihi insignitos pueros pariat pactos,
Aut varum, aut valgum, aut compernem,
Aut pactum aut broncum filium.*

Dac. *Valgum* Nonio (pag. 25. Merc.) intortum. Glossa: *Valgium, στρόβιλον.* Gosh. Prior Plauti locus (II, 1, 16.) vitiose citatur a Festo. Ex Scaligeri quidem lectione, quem secutus est Dacius: *Plautus in Milite glorioso, qui talos diversos habet: Maiorem partem videas valgis talis;* ut Festus apud Plantum legerit: *valgis talis.* Sed Augustinus et F. Ursinus ediderunt: *Plautus in Milite glorioso: Qui talos vitiosos maiorem partem videas valgi talis.* Equidem puto vv. *qui talos vitiosos* interpretamentum libarii esse, quod pertinuerit ad locum Plauti posteriorem, Festumque recte legisse *valgis saviis* idque scribere voluisse. De *valgis saviis* vide quae notavi ad illum Militis locum. Posterior autem Plauti locus ex *Sitelitargo* sive *Scythe liturgo* excutatus,

non legitur in Milite glorioso, h. e. neque in Codd. neque in Edd. vet., neque vero in Codice Ambrosiano fescritto comparet, sed a Festo demum in recentiores Plauti editiones traductus est; a quonam vero editore primum illud factum sit, ignoro, neque constabat Taubmanno, qui ad locum illum simpliciter notavit, duos istos versus non comparere neque in Codd. neque in Edit.

Viere. Amplius in Schedis: *Viere alligare significat, ut hic versus demonstrat. Ibant Malact viere veneriam corollam. Unde vimina et vasa viminea, quod vinciuntur ligata.* Hunc versum affert etiam Varro lib. IV. (V. pag. 68. Sp.): *Viere vincire, a quo est in Asoto (Sotadico, ut Scal.) Ennii: Ibant malaci viere veneriam corollam.* Ubi Scaliger: *ibant malacam viere veneriam corollam*, atque esse ex Sotadico Graeco, qui citatur ab Hephaestione (c. XI. pag. 65. ed. Gaisf.):

Πολὺς τέρεν ἄνθος μαλακὸν ματεύσας.

A viere autem est vimen, quod ante cannabi usum viticibus et virgultis pro fanibus uterentur. Tzetzes: *πρό-τερον ἀπὸ λύγου σχολοῦντος ἐκτοῦν πρὸ εὐρέσεως τῆς παννύβως.* Inde Graecis *λυγίσεν*, quod Latinis *viere*. *Dac.* De Ennii versu Sotadeo cf. Hermannus Elem. doctr. metr. pag. 453.

Vermina. Vermina recte *στέφους* vertit. Nam quae postea tormina, prius vermina vocabant. Inde verminare tormina pati. Pomponius hernia Pappi:

Decumus mensis est, cum factum est. ita fit. ita semper solet.

Decumo mense demum turgens verminatur, parturit.

Sane pulsus, qui medicis *σφυγμός μυρμηκίων* dicitur, nulla controversia pulsus verminans dici potest. *Martialis* (XIV, 23.):

Si tibi morosa prurigne verminat auris.

Scal. Lucret. lib. V, (998.): *Vermina saeva eadem et tormina.* *Vermina* autem et *vermen* a vertendo, ut Graecis *στέφους* a *στέφω* verto. *Dac.* Hinc *verminari* Nonio (pag. 40. Merc.). *Goth.*

Veruta pila. Haec sunt Pauli. Verba Festi sic Schedae: *Veruta pila dicuntur, quod veluti verua habent praefixa.* Ennius lib. X. . . . *curtus quingentos saepe veruti.* *Veru Sabellum* vocat Virgil. VII. Aen. (665.):

Et tenui pugnanti mucrone veruque Sabello.

Dac. Adde Nonium (pag. 554. Merc.) in *Verutum*. *Goth.*

Urvat. *Urvum* vocabatur, quicquid ita flexum erat, ut rediret sursum versus et inde Romani aratri curvaturam *urvum* dixere. Festus curvationem buris et dentis, cui vomer praefixus erat, totum id *urvum* appellatum dicit, et figuram habuisse simillimam uncini. Quo nomine etiam vomerem comprehendit, ideo dixit *sulcum in urbe condenda fieri urvo aratri*. Ab *urvum* est *urvare*, quod est in urbe condenda urvo aratri circumdare. Nam qui urbem erant condituri aratro locum circumscribebant, ut notam est. Deinde *urvare* simpliciter pro *circumdare*. Infra locus Ennii ita in Schedis: *Circum sese urvat, ad pedes a terra quadringentos caput.* Scriptum fuerat a terra *CCCC.* caput. De ceto, cui exposita Andromeda, loquitur Ennius, quod quadringentis pedibus a litore remotum circum sese caput urvat. Doctiss. Salmas. legebat: *circum sese urpat, ad pedes fert occultans caput.* Quod ego ita interpretor: Videt Andromeda cetum circum sese urvare, at ipsa prae timore caput ad pedes demittit, ut occultet. *Dac.* Vide Varronem IV. de L. L. (V. p. 145. Sp.). *Goth.*

Ungulus. Plin. lib. XXXIII. cap. 1.: *Mirror Tarquinii eius statuam sine annulo esse, quamquam et de nomine ipso ambigi video.* Graeci a digitis appellavere, apud nos prisci *ungulum* vocabant, postea et Graeci et nostri *symbolum*. Putat Voss. non Oscam, sed Latinum; ab *uncus unculus*, postea *ungulus*. Sic infra *ungustus* pro *uncustus*, fustis *uncus*. Quae sequuntur usque ad *Pacuvius*, cuius auctoris sint, incertum est. Schedae pro *e frito* habent *ebrio*. Lego: *Si quid monumenti nacta est, qui verum requireret, est ungulus, quem ei detraxit ebrio.* *Dac.* Legendum potius videtur:

Si quid monumenti nacta 'st qui eum requireret,

Est ungulus, quem ei detraxit ebrio.

In quo posteriori versu quem non eliditur, ut saepe.

Vinalia. Mirum quam inter se discrepent scriptores de utrisque Vinalibus, tum his, quae IX. Kal. Maii, tum alteris, quae XIV. Kal. Septembris celebrabantur. Quae non afferam, ne molestus sim. Sed hoc tantum dicam, Vinalia mense Aprili esse Veneris, eique hortos dedicatos, quae Veneralia Plutarchus vocat, Vinalia mense Sextili esse Iovis. Tamen utrumque contra apud scriptores reperies. *Scal.* Vide post *Roscii*, et *Rustica vinalia*. *Dac.*

Venerari. Imo potius a *Venere*, ut proprie *venerari* sit *Veneri* sacrificare, *Venerem* adorare. Et inde ad alios tractum. *Dac.* *Venus* est ipsum τὸ εἶδος, *veneratio*, a radice Sanscrita *vand*, *venerari*. Ut enim a *ganda* venit *gena*, γένος, *Goth.* *kinus*, contra vero a Sanscrito *tan*, tendo, unde *tenus*, quod pr. te-

B b b b *

norem significat; sic a *vandu*, *Venus*, quod formatur, ut *bandu*, affinis a *band* ligare. Cf. Gramm. Linguae Sanscr. crit. ed. Bopp. §. 645. pag. 261. Iam comparanda vox Anglia *queen*, regina, quae eiusdem originis videtur.

Unciaria. (Ad p. 279.) Lex mihi omnino incomperta. *Scal.* Putabam infra: ut *debitores duodecimam partem creditoribus solverent*. Vel quid simile. Sed nihil audeo, cum huius legis nemo praeter Festum meminerit. *Dac.* Vide Bach. hist. iur. Rom. l. II. c. 2. §. 20. pag. 141.

Ventabant. Haec sunt Pauli. Festi verba sic in Schedis: *Ventabant dixisse antiquos verisimile est, cum et praepositione adiecta adventabant*. Deest dicatur vel adhuc dicamus, vel quid simile. *Dac.*

Venditiones. (Ad p. 279.) *Vendete* pro *locare*, sicut *emere* et *redimere* pro *conducere* veteres dicebant. Cicero III. in Verr. (Act. in Verr. II. lib. I. c. 54.). *Ubi illa consuetudo, in bonis (praedibus praediisque) vendundis omnium consulum, censorum, quaestorum, ut optima conditione sit is, cuius res sit, cuius periculum, ubi in bonis vendundis, hoc est in bonis locandis*. *Dac.* Venditio pro locatione. Dixi ad l. *Veteres* 19. ff. de empt. et vend. *Goth.*

Viminalis porta. Aliter paulo Varro lib. IV. de L. L. (V. pag. 57. Sp.): *Collis Viminalis a Iove Vimineo, quod ibi arae sunt eius, aut quod ibi vimineta fuerunt*. Sed a *vimineto* potius. Iuvenal. Sat. III, (71.):

Esquilias dictumque petunt a vimine collem.

Et inde nomen Iovi Vimineo, quod ibi eius arae. *Dac.*

Vindex dictus. (Ad p. 279.) Qui vindicat, asserit, unde et assertor dictus. *Dac.*

Vineae. A *vinum* est *vineus*, unde *vineae*, subauditur *terra*. Nam *vineae* est solum vitibus consitum. De vineis militaribus machinis vide *Sub vitem*. *Dac.* Sic Varro IV. de L. L. (V. pag. 38. Sp.). *Goth.*

Vivatium. Vividum quidem agnoscimus, sed vereor ne Festus pro *Viriatum vivatum* legerit. Lucilius libro XXVI. (apud Non. pag. 186. Merc. et pag. 437.):

Ut populus Romanus victus vi et superatus proeliis

Saepe est multis; bello vero nunquam, in quo sunt omnia:

Contra flagitium, nescire vinci bello, a barbaro

Viriato Annibale.

Idem libr. II.:

In viriatum hunc in fauces invasse: animamque elisisse illi.

At quod Nonius (pag. 187. Merc.) ait *Viratium* significare magnarum virium hominem in verbis Varronis, fallitur. Verba Varronis in Meleagris: *Si non malit viraciam uxorem habere Atalantam*. *Viracia* est ἀνδρεία. Sed et versus Lucillianos coniunximus, et secundum eiusdem poetae testimonium depravatissimum in Nonio legitur: *iniuriatum* pro *In viriatum*. Nolo tamen contra veteres Grammaticos quicquam temere a me pronuntiare. Nam quidni *vivatus* ut et *Sensatus* possit dici? *Scal.* Non dubium quin *vivatus* sit vera lectio. Lucret. lib. III, (410.):

Ut lacerato oculo circum si pupula mansit

Incolumis stat cernendi vivata potestas.

Sed *vivatus* et *vividus* a *vivo*, non a *vi*, ut Festus putat. *Dac.*

Vindiciae. (Ad p. 279.) Lucillii versus inversus:

Nemo hic vindicias, numen, neque sacra veretur.

Auctor Glossarii accedit ad primam Festi interpretationem. *Vindiciae*, τὰ ἐν ἀμφισβήτησει πράγματα. Lege postea: *At Ser. Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam esse ait rem, quae de re controversia est*. Iam docti viri legem XII. emendarunt: *tulit rei sive litis*. *Scal.* Lege ex Turnebo et Fulvio Ursino: *Vindiciae appellantur res eae, de quibus controversia est, aut potius dicuntur vindiciae inter eos, qui contendunt*. Vindicare est manum asserere, iniicere ad aliquid e potestate alterius extrahendum, vel simulata vi adhibita et consertis cum adversario manibus, in iure quidpiam suum esse dicere. Unde *vindiciae* res omnes, quae cui pertineant et vindicentur, in iure agitur. *Vindiciae* etiam dictae res quaelibet, de quibus aliter contendunt inter se. *Vindiciae* etiam dicitur possessio rei controversae usque ad diiudicatam litem, in illo Catonis: *Praetores secundum populum vindicias dicunt, id est populo vindicias dant*. Rei controversae possessionem populo decernunt. *Dac.* *Nemo hinc vindicias*. Turnebus:

Nemo hic vindicias, neque sacra aut numina retur.

Doutza:

Nemo hic nec numen, nec vindicias, neque sacra veretur.

Idem. *Vindiciae olim dicebantur*. Ursin. et Turneb.: *Vindiciae olim dicebantur glebae, quae ex fundo etc.*

Nam olim, qui fundum aliquem suum esse dicebat, ex eo glebas aliquas in ius ferebat, ut de fundo litem moveret et vindicias peteret. *Idem. At Serg. Sulpi . . . iam. Lege: At Servius Sulpitius nomine etiam singulariter formato vindiciam ait esse eam, qua de re etc. Vindicia pro vindiciae in XII.: Si vindiciam falsam tulit, rei sive litis praetor arbitros tres dato, eorum arbitrio fructus duplione damnum decido.* Sic enim legendum. Nam in Schedis erat: *Si vindiciam falsam tulit . . . si velit is . . . tor, arbitros etc.* Vindiciam ferre est decreto rem obtinere, vindiciam dicebat iudex, ferebat is, qui rem obtinebat. Sed si vindiciam ille tulerat, qui non debuerat, praetor tres arbitros dabat, quorum arbitrio duplione damnum luebat. *Dac.*

Umbræ. Non solum in Neptunalibus, sed etiam aliis solemnibus celebritatibus, ut in solemnii Annae Perennae. Ovidius (III, 529.):

*Plebs venit ac virides passim disiecta per herbas
Potat, et accumbit cum pare quisque sua
Sub Iove pars durat; pauci tentoria ponunt.
Sunt quibus e ramis frondea facta casa est.
Pars sibi pro rigidis calamos statuere columnis,
Desuper extentas imposuere togas.*

Quae factae sunt e frondibus, trichilae vocabantur a veteribus, ut alibi notavimus, et amplius ad Caesarem dicemus, apud quem in omnibus manuscriptis, quotquot extant (extant autem infiniti) codicibus, tum etiam in veteribus editionibus Trichilae, non trichlinia legitur (Caes. de Bell. civil. III, 96.). Quam inepta lectio sit vulgata, ostendimus in iis, quae ad ipsum Caesarem, quem diligentissime cum veteri codice contulimus, annotamus, quia video quibusdam doctis viris commentitiam lectionem placuisse. Primus enim Beroaldus censuit *Thericlea* pro *Trichilae* legendum esse. Postea extiterunt ineptiores illo hac quidem in re, qui *Trichlinia* substituerunt. Sed de his suo loco. *Scal.* Tabernacula sive tentoria ad excipiendos peregrinos, qui ad spectandos ludos convenirent. Quae similiter Graecis *συναδες* dictae. Athenaeus lib. IV. *Dac.*

Vallescit. Hinc *evallefacere* est eiicere. Varro Prometheo lib. II. (apud Non. p. 217. Merc.): *Retrimenta cibi, quae exierant per posticum, evallefecerunt.* *Scal.* Optime Doctiss. Salmasius legendum docuit *vallefit*, et errare Festum, qui a vallo castrorum deducit. A *vannus* factum *vallus*, ut a *cinnus* *cillus*; *vinus* *villus*. A *vallus* factum *vallare*, hinc *evallefacere* eiicere, et *evallare*. Titinius in Prilla: *Qua ego hodie extorrem hanc domo faciam pilatricem pallia evallavit, o putere.* Quem locum quia corruptissimus est, sic legere non dubito: *Quando ego hodie extorrem hanc domo faciam, pilatricem pallii evallaro pulcre.* *Dac.* *Evallefacere* Varro apud Nonium (pag. 217. Merc.) in *Posticam*, ubi corrupte *vallem* fecerunt. *Goth.*

Vexillum. Idem Priscianus (III, 6, 36. tom. I. pag. 132. Kr.) et Servius (ad Virg. Aen. VIII, 1. pag. 504. Dan.), sed omnino *velum* est a *vexillum*, ut *ala* ab *axilla*, dempta litera *x*. Cicero in Oratore ad Brutum (c. 45.): *Quin etiam verba saepe contrahuntur, non usus caussa, sed aurium. Quomodo enim vester axilla ala facta est, nisi fuga literae vastioris? quam literam etiam e maxillis et taxillis et vexillis et paxillo consuetudo elegans Latini sermonis evellit.* *Dac.*

Vinulus. Plaut. in Asin. (I, 3, 70.): *Oratione Vinula, venustula.* *Ant. Aug.* Glossarium: *Vinnicus* *νωγελής*. Lege: *Vinulus.* *Scal.* Mollis, a vini diminutione, nam vinum quod generosum non esset, *vinulum* et *villum* appellabant. Apud Plaut. Asinar. Act. I. sc. 3, (70.):

Osculando, oratione vinula, venustula.

Ubi Nonius (pag. 186. Merc.) *vinnulum* exponit *illecebrum*. Verum Ianus Douza vocem *vinnulam* interpretatur flexuosam, instar vinni, hoc est cincinni. Ex Isidoro lib. II. Orig. cap. 19.: *Vinnolata vox est levis et mollis atque flexibilis et vinnolata dicta a vinno, hoc est cincinni molliter flexo.* *Dac.*

Vietus. Teren. in Eun. (IV, 4, 21.): *Hic est vietus, vetus, veterinosus senex.* Plaut. in Merc. (II, 2, 20.); *Acheronticus, senex, vietus, decrepitus.* *Ant. Aug.* Proprie marcidus a *vicio*, ut dicebant pro *vicio*, ita ut de virgultis dicatur, quae marcida fiunt et flaccida, postquam videntur, ut funium usum praestent. Quare optime in Glossis: *Vietum, μαλακασμένον*. Inde homines molles flaccidique *vieti* dicti. Terent. Eunuch. IV. sc. 4, (21.):

Hic est vetus, vietus, veterinosus senex.

Ubi Donatus: *Vietus mollis flaccidusque et flexibilis corpore, unde et vimina et vimenta et vites et vietores dicuntur et viere religare dicitur, quia vietis virgis magis religare possumus quid libet.* Lucretius (III, 386.): *araneae dixit vietam vestem, hoc est putri mollitia praeditam.* Sed in originatione fallitur Donatus. Nam a *vio* est vimen, vimentum, vitis, et a *vicio* vietus, vietores. *Dac.* Adde Gernh. ad Cic. Cat. Mai. II, 6. et Wetzel. in Ind. ad hunc dialogum.

Ungustus. Uncustus, postea *ungustus*. *Dac.* Vide supra ad v. *Ungulus*.

Vadem. Vas sponzor erat sistendi aliquem iudicio sive publico, sive privato. Et proprie erat in re capitali, ut in re nummaria *praes.* Auson. (Technopaeg. XII.):

Quis subit in poenam capitali iudicio? vas.

Quid si lis fuerit nummaria, quis dabitur? praes.

Dac.

Vecticulariam. Vecticularius est convicium Graecorum *τοιχωρύχος*. *Scal.* Vectigularii, qui vecte muros furandi gratia perfodiunt. Perfossores parietum vocat Plautus (*Asin.* III, 2, 17. *Pseud.* IV, 2, 23. ubi cf. interpp.), iidemque *vecticulariam facere* dicuntur, et eorum vita *vecticularia*. *Dac.*

Viritim. Gloss.: *Viritim* πᾶρ' ἄνδρα, παρ' ἑνὶ ἑκάστῳ. *Dac.*

Uxorium. Ἀγαπὸν δίκην Atheniensibus. Alibi etiam, hoc est Lacedaemone ὀψιγαπὸν καὶ κακογαπὸν aes poenae nomine a caelibibus primi exegerunt, ut puto, M. Furius Camillus et M. Postumius Censores anno ab U. CCCL. *Scal.* Ut *viduvium*, aes, quod a viduis pendebatur. Gloss.: *Viduvium* πρόσμιμον χρηστας. Sic apud Athenienses multa indicta in eos, qui uxorem non duxerant, quae ἀγαπὸν δίκην, apud Lacedaemonios in eos, qui vel sero, vel male nupserant, quae ὀψιγαπὸν καὶ κακογαπὸν δίκην dicebatur. Vide Pollucem. *Dac.*

Volturnalia. Videtur scribendum *Volturnalib.* *Volturno* deo suo sacra faciebant. *Fulv. Urs.* VI. Kalendas Septembres. *Dac.* Glossis: *Volturnus* εἴρος. *Goth.*

Uls. Uls ultis Pomponius in origine iuris: *Ultis Tiberim.* Ab *uls* sive *ultis ultra*, ut a *cis* sive *citis citra*. Vide *Cis*. *Dac.* Vide supra *Citium*. *Goth.*

Vesculi. Glossarium: *Vescet, vescus* ὀλιγόσιτος, ὀλιγοδείης. *Scal.* Diminutivum a *vescus*, gracilis, exsuccus, macilentus. Vide in *vegrande* et cf. A. Gell. lib. V. cap. 12. *Dac.*

Vaticanus collis. Vel a Vaticano Deo, qui et *Vatiganus*, quod vagitibus infantium praesideret. *Dac.*

Vivissimus. A *videndo*. *Vivo.* Glossis: *Vividum* ζωτικόν, *vivide* ζώντως. *Goth.*

Ungulatos. Lego cum Vossio: *Ungulatos, qui habent ungues maghos.* *Dac.*

Vopte. Vide *suopte*. *Dac.*

Ver sacrum. Vide supra in *Mamertini* et Nonium (pag. 522. Merc.) in *Ver sacrum*. Et Euseb. lib. III. de praeparat. Evang. *Fulv. Urs.* Ἐρος ἑρὸν Strab. (lib. V. pag. 250.). Sic dicebatur, quicquid intra Calendas Martias et pridie Calendas Maias natum Deo volebatur. Neque vero primi hunc morem Itali tenuere. Nam tale quid in literis sacris a veteribus factitatum fuisse legimus. Vide supra in *Mamertini*. Liv. lib. XXII. (c. 10.) et XXXIV. (c. 43.) et Dionys. lib. I. (c. 15. pag. 13.). *Dac.* Servium VII. Aen. ad illud: *Et sacrae acies* (796. pag. 502. ed. Dan.). De vere sacro Romanorum exstat programma scholasticum Zittaviense, editum ab Adamo Dan. Richter, direttore Gymnasii, in Solennibus Pacis Hubertiburgensis, ao. CIOCCCLXIII. Ceterum cf. Vorst. et Bernegg. ad Istlin. 24, 4. Intt. ad Plin. Hist. nat. III, 13. Pithoeus advers. I, 6.

Versuram facere. Cum quis ut alii solvat ab alio mutuatur. Cicero (Tusc. Disp. I, 42.) etiam dixit *versuram facere* pro aes alienum contrahere. Et Donat. in Phormionem (V, 2, 15.): *Versuram*, inquit, *facere dicitur, qui aes alienum ex aere alieno solvit. Dicitur etiam versuram facere, cum minore foenore accipiam quis pecuniam maiore occupat.* *Dac.* Cf. Gronov. de pec. vet. pag. 535. Adde Vicat. vocabular. iuris utriusque v. *Versura*.

Vinciam. Lege ut in MSS. *viciam* et infra *continentiam* pro *continentem*. Nam *vicia* est continentia. Nisi velit Festus inde *viciam* etiam virginem, vel mulierem continentem dictam. Sed sic etiam non incommode *vinciam* retineas a *vincire* nempe, quae sit vincto pectore, ut fere olim virgines. Nam flocci est, quod ait Turnebus, alicubi *vinciam* dictam continentem, quia quae vinctae sunt, tenuioris et gracilioris sunt abdominis, quam incontinentes, quibus propendet aqualiculus. *Dac.*

Vernisera. Mensalia auguria multi generis habes apud Plinium lib. XXVIII, 2. *Scal.* Male, qui *Messalae auguria*. *Dac.* Mirum autem, quod quae de *vesperi* tempore adduntur in codice Monacensi, eadem reperiuntur in cod. Toletano Isidori ad Origg. libr. V. c. 31. §. 4. apud Areval. T. I. pag. 571. Sunt autem ita: *Vesper dictus, dum sol aut luna ferruginibus quacunque dici aut noctis hora tegitur, et hoc nomen facit vesperis. Vespera vero ab hora nona sole descensum inchoante, sed hoc nomen declinationem non habet. Vesperus est, dum sole occidente dies deficit, et sic declinabitur, vesperus, vesperi, vespero et reliqua. Vespera (in ms. vespere) est, quum lucis oriente aurora nox finitur, et sic declinabitur: vespera, vesperae, vesperae.*

ADDENDA ET CORRIGENDA.

Ad pag. 713. *Sedum*. Ibi adde haec: Stulte quaerit, quare sedum seratur in tegulis, putans scilicet ob religionem potius, quam naturam illius herbae hoc fieri. *Scal.* *Sedum* alio nomine *Iovis caulis*, semper vivum, *Iovis barba* dicitur, Gallice *Ioubarbe*. Et in tegulis nasci amat. — Quamquam alicubi mihi legisse videor veteres eam in tegulis serere solitos fuisse, quippe cui vim aliquam sedandorum fulminum inesse crederent. *Dac.*

- Pag. 4. v. 3. ab imo pro *Gu. 2. leg. Gu. 1.*
- 9. v. 20. post v. *Collina* adde *porta*.
- 45. v. 1. lege *ac si propriis*, quod non clare expressum videtur.
- 101. v. 18. lege coniunctim *vehiculoque*.
- 117. v. 6. pro *scapis* lege *scabis*.
- 166. v. 11. pro *gagina* lege *pagina*.
- 167. v. 3. ab imo pro *Manticulari* — lege *Manticularum*.
- 173. not. 7. pro *Puri* lege *Puri*.
- 175. not. 9. pro *Magor* lege *Maior*.
- 302. v. 10. pro *vadsch* (*vadj*) lege *vatsch* (*vak*).
- 305. v. 3. pro *Arut* lege *Amt*.
- 341. v. 25. pro *ab mutata* lege *ad mutata*.
- 355. v. 9. in fine adde: *unde kundala(m) annulus, condalium*.
- 373. v. 12. ab imo. Adde *kumme*, quod apud inferioris Germaniae populos in usu est.
- 414. v. 5. ab imo pro *buense* lege *buense*.
- 467. v. 12. pro (*Info?*) lege (*Infi?*).
- 573. v. 21. pro *Potiri* lege *Potia*.
- 620. v. 29. pro apud *Homerum* *πῆς* lege apud *Hom.* *πῆς*.
- 664. v. 15. pro *rerum* lege *verum*.
- 665. v. 1. ab imo pro *exigere* lege *erigere*.
- 682. v. 17. pro *ἐστρωμένη* lege *ἐστρωμένη*.
- 706. v. 19. ab imo pro *εἴς* lege *εἰς*.
- 718. v. 14. ab imo. *Sedum*. vide supra.
- 725. v. 1. pro *adiectivum* lege *adverbium*.

I N D E X I.

A.

- Abacti* p. 19.
Abalienatus p. 19.
Abambulantes p. 22.
Abavus p. 12.
Abdiivi p. 19.
Abemito p. 5.
Abercet p. 22.
Abgregare p. 20.
Abietaria negotia p. 23.
Abisse p. 22.
Ablegmina p. 18.
Abnutare p. 23.
Aboloes p. 16.
Aborigines p. 16.
Abortum p. 25.
Abrogare p. 11.
Abi p. 19.
Accensi p. 16.
Aceratum p. 16.
Acerro p. 16.
Acetare p. 20.
Acieris p. 9.
Acies p. 21.
Aclassis p. 17.
Actus p. 15.
Acupedius p. 9.
Acus p. 8.
Ad p. 11.
Adagia p. 11.
Adasia p. 11.
Adaxint p. 23.
Addicere p. 11.
Addubanum p. 11.
Adduis p. 23.
Adeo p. 16.
Ad exitam aetatem p. 23.
Adgreitus p. 6.
Adigas p. 21.
Aditiculum p. 24.
Adlecti p. 6.
Admissivae aves p. 18.
Adnictat p. 24.
Adolescit p. 5.
Adoptaticius p. 24.
Ador p. 3.
Adorare p. 16.
Adoriam laudem p. 3.
Adpromissor p. 13.
Adrumavis p. 19.
Addiscere p. 13.
Adscripti p. 13.
Adscripticii p. 13.
Adsipere p. 18.
Advelutatio p. 24.
Adulari p. 18.
Adulter p. 18.
Adulterina signa p. 23.
Aduncatur p. 10.
Advozem p. 22.
Ae syllaba p. 22.
Aedilis p. 12.
Aedis p. 12.
Aeditumus p. 12.
Aedituus p. 12.
Aegeum mare p. 21.
Aegrum p. 6.
Aegyptinos p. 24.
Aemidum p. 20.
Aemiliam gentem p. 20.
Aenariam p. 17.
Aenatores p. 17.
Aeneolum p. 23.
Aenesi p. 17.
Aenulum p. 23.
Aequidiale p. 20.
Aequilavium p. 21.
Aeramina p. 22.
Aerarii tribuni p. 2.
Aeribus p. 23.
Aerosum p. 17.
Aerumnulas p. 20.
Aeruscare p. 21.
Aestimata p. 21.
Aestimias p. 22.
Affabrum p. 23.
Affatim p. 11.
Affecta femina p. 3.
Affectare p. 2.
Affines p. 10.
Agasones p. 21.
Agea p. 9.
Agedum p. 20.
Agere p. 19.
Agina p. 9.
Agnus p. 6. 13.
Agolum p. 25.
Agonias hostias p. 10.
Agonium p. 9.
Agonum p. 9.
Albesia scuta p. 4.
Albiona ager p. 4.
Albogalerus p. 10.
Albula p. 4.
Album p. 4.
Alcedo p. 7.
Alebria p. 21.
Alconem p. 24.
Aletudo p. 23.
Algeo p. 5.
Aliae rei p. 23.
Alica p. 7.
Alicariae mulieres p. 7.
Alimodi p. 23.
Aliorsum p. 23.
Alites p. 3.
Aliata p. 5.
Allicit p. 23.
Alliensis dies p. 6.
Allivescit p. 24.
Allucinatio p. 21.
Allus p. 7.
Alma p. 7.
Almities p. 7.
Altaria p. 5. 24.
Aliellus p. 7.
Alter p. 6.
Alteras p. 22.
Altercatio p. 7.
Alternatio p. 7.
Alterplicem p. 7.
Altertra p. 7.
Alterum p. 6.
Altus p. 7.
Alveolum p. 7.
Alumelo p. 16.
Alvus p. 7.
Am p. 4.
Amasio p. 23.
Amasso p. 23.
Ambeatus p. 4.
Ambarvales p. 5.
Ambaxi p. 22.
Ambegni p. 5.
Amphest p. 4.
Ambidens p. 5.
Ambiguum p. 15.
Ambitus p. 5. 14.
Ambo p. 4.
Ambrices p. 14.
Ambrones p. 15.
Ambulacra p. 18.
Amburbiales hostiae p. 5.
Ambustus p. 5.
Amenta p. 11.
Ameria p. 18.
Amian p. 18.
Amicinum p. 13.
Amicitiae p. 13.

Amiculum p. 24.
Amita p. 12.
Amites p. 18.
Amneses p. 15.
Amnis p. 15.
Amoena loca p. 3.
Amosio p. 22.
Ampendices p. 18.
Amputata p. 21.
Amsegetes p. 18.
Amtermini p. 15.
Amussim p. 5.
Anatem p. 24.
Ancaesa p. 17.
Anceps p. 17.
Ancillae p. 17.
Anclabris p. 10.
Anclare p. 10.
Anctos p. 24.
Ancunulentae feminae p. 10.
Ancus p. 17.
Andron p. 19.
Andruare p. 9.
Angeronae deae sacra p. 15.
Anginam p. 23.
Angiportus p. 15.
Angor p. 8.
Angulus p. 10.
Animula urbs p. 21.
Annaria lex p. 23.
Annus p. 6.
Anquirere p. 19.
Antarium bellum p. 8.
Antefixa p. 8.
Antehac p. 8.
Antes p. 14.
Anteurbana praedia p. 8.
Antiae p. 15.
Antigerio p. 8.
Antipagmenta p. 8.
Antiquare p. 22.
Antiquum p. 22.
Antras p. 10.
Antroare p. 9.
Anus p. 5.
Anxur p. 19.
Ape p. 19.
Apellinem p. 19.
Aperta Apollo p. 19.
Apex p. 16.
Apica p. 22.
Apiculum p. 19.

GRAMMAT. LAT. II.

Apluda p. 10.
Aplustria p. 9.
Apollinares ludi p. 19.
Apor p. 22.
Appellitavisse p. 22.
Appia via p. 21.
Apricum locum p. 2.
Aptus p. 10.
Apua p. 19.
Apud p. 11. 19.
Aqua p. 3.
Aqua et igni interdicti p. 8.
Aquaelicism p. 3.
Aquagium p. 3.
Aquarioli p. 19.
Aquilus praenom. p. 22.
Aquilo p. 19.
Aquilus color p. 18.
Aquipenser p. 19.
Arabice olet p. 23.
Arbilla p. 18.
Arbiter p. 13.
Arbitrarium p. 13.
Arbitrium p. 13.
Arbosem p. 13.
Arca p. 21.
Arcani p. 14.
Arcere p. 14. (bis.)
Arcubii p. 21.
Arcula p. 14.
Arculata p. 14.
Arculum p. 14.
Arculus p. 14.
Arcuma p. 14.
Area p. 10.
Arferia aqua p. 10.
Argea loca Romae p. 17.
Argeos p. 14.
Argennon p. 13.
Argus p. 23.
Argutum iri p. 22.
Aridum p. 10.
Arilator p. 17.
Ariminum p. 21.
Aristophorum p. 23.
Arma p. 8.
Armentum p. 4.
Armillas p. 21.
Armillum p. 2.
Armilustrium p. 16.
Armata virgo p. 4.
Arnae p. 17.
Arquites p. 18.
Arse verse p. 16.
Arsineum p. 17.
Artifices p. 18.
Artitus p. 17.
Artus p. 18.
Arvocat p. 23.
Arvum p. 22.
Arytenam p. 18.
Asparagus p. 17.
Assa p. 24.
Asserere p. 21.
Asseres p. 14.
Assidelae p. 17.
Assiduus p. 9.
Assiratum p. 14.
Ast p. 5.
Astassint p. 22.
Astu p. 5.
At p. 11.
Atanuvium p. 16.
Atavus p. 12.
Atra bilis p. 24.
Atriplexum p. 24.
Atritas p. 24.
Atrium p. 12.
Atroces p. 16.
Attae p. 11.
Attam p. 11.
Attegrare p. 11.
Attestata fulgura p. 11.
Attibernalis p. 11.
Atticissat p. 24.
Attingem p. 22.
Attritum p. 11.
Auceta p. 22.
Auctarium p. 13.
Auctor p. 24.
Auctum p. 13.
Audacia p. 17.
Audacias p. 22.
Audax p. 23.
Auditavi p. 24.
Augur p. 1.
Auguraculum p. 16.
Augustus locus p. 2.
Aulas p. 20.
Aureas frenos p. 22.
Aureax p. 8.
Aureliam familiam p. 20.
Aurichalcum p. 8.
Auritus p. 8.

Aurum p. 8.
Ausculari p. 23.
Ausis p. 23.
Ausonium p. 15.
Auspicium p. 2.
Autumnum p. 20.
Auxiliares p. 15.
Auxilla p. 21.
Aventinus mons p. 16.
Avere p. 13.
Aves p. 24.
Avidus p. 20.
Avillas p. 13.
Avolant p. 22.
Avunculus p. 12.
Avus p. 12.
Axamenta p. 3.
Axare p. 8.
Axe agglomerati p. 22.
Axis p. 3.
Axitiosi p. 3.

B.

Bacar p. 25.
Bacchanalia p. 25.
Bacronem p. 25.
Baiulos p. 29.
Balaenae nomen p. 25.
Balaenam p. 25.
Balatrones p. 28.
Barathrum p. 25.
Barbari p. 29.
Barbaricum p. 26.
Bardus p. 28. (bis)
Barium p. 27.
Barrire p. 25.
Basilica p. 25.
Basilicum p. 25.
Basiliscus p. 26.
Batus p. 25.
Bellarium p. 29.
Bellicrepan saltationem p. 29.
Bellitudinem p. 29.
Bellona p. 27.
Bellule p. 29.
Bellum p. 27.
Belutus p. 28.
Beneficiarii p. 27.
Beneventum p. 28.
Benignus p. 27.

C e c c c

Benna p. 27.
Bessem p. 27.
Bibliothecae p. 23.
Bidental p. 27.
Bidentes p. 28.
Bigenera animalia p. 28.
Bignae p. 28.
Bilbit p. 28.
Bilingues Brutaces p. 49.
Billis p. 21.
Binominis p. 29.
Biseta p. 28.
Bitenses p. 29.
Blandicella p. 29.
Blaterare p. 28.
Blennos p. 29.
Blitum p. 28.
Boare p. 25.
Boarium p. 25.
Bocas p. 25.
Boiae p. 29.
Boicus ager p. 30.
Bombitatio p. 25.
Bona p. 25.
Botulus p. 29.
Bova p. 25.
Bovem p. 29.
Bovinator p. 25.
Brachium p. 26.
Brassica p. 26.
Breve p. 26.
Bruma p. 26.
Brundisium p. 27.
Brutianae p. 26.
Brutiani p. 26.
Brutum p. 26.
Bubinare p. 25.
Bubleum p. 27.
Bucar p. 29.
Buccina p. 27.
Bucephalus p. 27.
Bucerum pecus p. 26.
Bulga p. 28.
Bulimam p. 27.
Bulla aurea p. 29.
Burratica potio p. 30.
Burranicum p. 29.
Burrum p. 26.
Bustum p. 26.
Buteo p. 27.
Butubatta p. 29.

C.

Cacula p. 35.
Caculatum p. 36.
Cadmea p. 36.
Caduca auspicia p. 49.
Caduceatores p. 36.
Caeculant p. 47.
Caeculare p. 35.
Caeculus p. 34.
Caecum vallum p. 34.
Caedem p. 35.
Caeditiae tabernae p. 35.
Caerimontiarum causa p. 34.
Caesar p. 44.
Caesariati p. 35.
Caesones p. 44.
Caestus p. 35.
Calasia p. 39.
Calathos p. 36.
Calatores p. 31.
Calbeos p. 36.
Calces p. 36.
Calicata aedificia p. 36.
Calicatis p. 45.
Calim p. 36.
Calix p. 36.
Calones p. 47.
Calpar p. 36. 50.
Calpurni p. 36.
Calyptra p. 36.
Camara p. 34.
Camelis p. 48.
Camenae p. 34.
Camensem p. 45.
Camillus p. 34.
Cana p. 35.
Canaliculae p. 35.
Cancro p. 35.
Candelabrum p. 36.
Canentia p. 35.
Canicae p. 35.
Canifera p. 49.
Canitudinem p. 47.
Canta p. 36.
Cantherius p. 36.
Canturnus p. 45.
Caperatum p. 37.
Capidulum p. 37.
Capillatam arborem p. 44.
Capis p. 37.
Capita deorum p. 49.
Capital p. 37. 43.
Capitalis lucus p. 50.
Capitarium p. 50.
Cappas p. 34.
Caprae p. 37.
Capralia p. 49.
Capreoli p. 44.
Capronae p. 37.
Caprunculum p. 37.
Capsae p. 37.
Capsit p. 44.
Captus locus p. 49.
Capuam p. 34.
Capulum p. 47.
Caput p. 37.
Carinantes p. 36.
Carissa p. 34.
Carnificis p. 49.
Casa p. 36.
Casabundus p. 37.
Casaria p. 37.
Cascum p. 36.
Casus p. 36.
Casinam fabulam Plauti p. 46.
Casnar p. 36.
Cassia via p. 37.
Cassiculum p. 36.
Cassilam p. 37.
Casus p. 44.
Casta mola p. 49.
Castrensi corona p. 43.
Catachresin p. 45.
Catamitum p. 34.
Catampo p. 34.
Catax p. 35.
Cati fons p. 35.
Catillatio p. 35.
Catillones p. 34.
Catularia porta p. 35.
Catulinam carnem p. 35.
Catulus p. 35.
Caudecae p. 36.
Caudicariae p. 36.
Caulae p. 36.
Caviarum hostiae p. 44.
Cavillatio p. 35.
Cavillum p. 36.
Cavitionem p. 46.
Cavum p. 36.
Celassis p. 47.
Celeres p. 42.

Cella p. 50.
Celsus p. 42.
Cenina urbs p. 35.
Censere p. 42.
Censio p. 42. 50.
Censionem facere p. 41.
Censores p. 44.
Censui censendo p. 44.
Centaurion p. 42.
Centenariae coenae p. 41.
Centenas p. 45.
Centumvitalia iudicia p. 42. 49.
Centuria p. 41.
Centuriata comitia p. 41.
Centuriatus ager p. 41.
Centurionus p. 38.
Cercolips p. 42.
Cercopa p. 43.
Cereos p. 42.
Cermalus p. 42.
Cernuus p. 42.
Cerritus p. 42.
Cerrones p. 32.
Cervaria ovis p. 43.
Cervus p. 42.
Cespes p. 35.
Cesticillus p. 35.
Chalcidicum p. 40.
Chaos p. 40.
Chilo p. 34.
Choenica p. 40.
Choragum p. 40.
Cibus p. 33.
Cicatricare p. 50.
Cicum p. 33.
Cicindela p. 38.
Ciere p. 50.
Cilium p. 33.
Cillibae p. 34.
Cilo p. 34.
Cimbri p. 33.
Cimmerii p. 33.
Cincia locus p. 43.
Cincta p. 49.
Cingulo p. 48.
Cingulos p. 34.
Cinixiae lunonis nomen p. 48.
Circanea p. 33.
Circites p. 33.
Circumlavium p. 49.

- Cispinus mons* p. 33.
Cisterna p. 34.
Citeria p. 46.
Citimus p. 33.
Citor p. 47.
Citrosa vestis p. 43.
Civicam coronam p. 33.
Clacendix p. 36.
Clam p. 50.
Claritudinem p. 44.
Classes clypeatas p. 43.
Classici testes p. 43.
Classis procincta p. 43.
Clava p. 47.
Clavata p. 43.
Clavim p. 43.
Clavus annalis p. 43.
Claudere p. 43.
Claudiana tonitrua p. 44.
Clausula p. 43.
Clientam p. 47.
Clingere p. 43.
Clitellae p. 45.
Clivia auspicia p. 49.
Cloacae p. 42.
Cloacale flumen p. 45.
Cloacare p. 50.
Cloelia familia p. 42.
Cloeliae fossae p. 43.
Glucidatum p. 42.
Clumae p. 43.
Clunaculum p. 38.
Clunas p. 42.
Clunes p. 47.
Clutum p. 43.
Clypeum p. 43.
Cnasonas p. 40.
Cnephosum p. 39.
Cocetum p. 31.
Coclaeae p. 31.
Coctiones p. 39.
Coctum p. 31.
Cocula p. 31.
Cocum p. 45.
Codeta p. 31. 44.
Coelestia auspicia p. 49.
Coelibari hasta p. 48.
Coelibem p. 34.
Coelius mons p. 34.
Coena p. 41.
Coenacula p. 42.
Coepiam p. 45.
Cogitatum p. 46.
Cogitatio p. 50.
Cognitor p. 44.
Cognitu p. 45.
Cognomines p. 32.
Colum p. 31. (bis)
Collatia p. 30.
Collativum ventrem p. 30. 45.
Collucare p. 30.
Colluviaris porcus p. 44.
Colophon p. 30.
Colossus p. 44.
Columnae p. 42.
Columna p. 30.
Comedo, onis p. 44.
Comedum p. 44.
Comitiales dies p. 31.
Commetacula p. 47.
Commetaculum p. 43.
Commissatio p. 32.
Committere p. 32.
Commugento p. 50.
Comoedias p. 31.
Comoedice p. 47.
Comparsit p. 46.
Compascuus p. 31.
Comperce p. 46.
Compernes p. 32.
Compescere p. 31. 50.
Compilare p. 33.
Compitalia p. 31.
Compluriens p. 46.
Compraedes p. 31.
Comptum p. 32.
Comptus p. 48.
Conauditum p. 50.
Conceptivae feriae p. 48.
Conciliabulum p. 30.
Conciliatrix p. 47.
Concilium p. 30.
Concinnare p. 30.
Concio p. 30. 50.
Concionem p. 45.
Concipilavisti p. 47.
Conclavatae p. 44.
Conclavia p. 31.
Condalium p. 31.
Condere p. 32. 43.
Condicere p. 49.
Condictio p. 50.
Condictum p. 31.
Condulus p. 31.
Confecerunt p. 45.
Confeta sus p. 41.
Confuges p. 32.
Confuodusti p. 32.
Confugelam p. 31.
Congruere p. 32.
Coniector p. 47.
Coninquere p. 49.
Coniptum p. 32.
Conivola p. 46.
Conquirere p. 50.
Conregione p. 50.
Conruspari p. 47.
Conscripti p. 32.
Consentia sacra p. 50.
Considerare p. 33.
Consilium p. 32.
Consilueret p. 44.
Consiptum p. 47. 49.
Consponsor p. 45.
Consposos p. 32.
Consternatio p. 33.
Constitutus hominum p. 33.
Consualia p. 32.
Consuetionem p. 46.
Consulas p. 32.
Contagionem p. 46.
Contemplari p. 31.
Contestari p. 31.
Contestari litem p. 44.
Contignum p. 49.
Contrarium aes p. 49.
Contubernales p. 30.
Contubernium p. 31.
Contuoli oculi p. 33.
Convallis p. 33.
Conventae p. 47.
Conventus p. 33.
Convexum p. 45.
Convicium p. 33.
Convoti p. 32.
Copona p. 32.
Coquiere p. 47.
Corbitae p. 30.
Corculum p. 46.
Corda p. 50.
Corgo p. 30.
Corinthiensis p. 46.
Corius p. 46.
Corniscarum p. 49.
Cornua p. 30.
Corolla p. 48.
Corona p. 30.
Corpulentis p. 47.
Cossi p. 32.
Cothones p. 30.
Cotiliae lacus p. 30.
Coturnium p. 39.
Coturnix p. 30.
Cracentes p. 41.
Craticulum p. 41.
Crebrisuro p. 45.
Creduas p. 46.
Creperum p. 40.
Crepiculum p. 40.
Crepidines p. 42.
Creppos p. 43.
Creterrae p. 41.
Crevi p. 41.
Crines p. 41.
Crocatio p. 41.
Crocotillum p. 41.
Crocotinum p. 41.
Crucium p. 41.
Crusculum p. 41.
Crustariae p. 41.
Crustumina tribus p. 42.
Cubans auspicatur p. 50.
Cudere p. 47.
Culcita p. 38.
Culcitula p. 38.
Culigna p. 39. 49.
Culina p. 50.
Cullioli p. 39.
Cumalter p. 39.
Cumbam p. 49.
Cumeram p. 48.
Cumerum p. 48.
Cum imperio est p. 38.
Cum populo agere p. 39.
Cum potestate est p. 38.
Cuncti p. 89.
Cuniculum p. 38.
Cunire p. 39.
Cuppes p. 37.
Cupressi p. 48.
Cura p. 38.
Curatores p. 37.
Curia p. 37.
Curiales mensae p. 49.
Curiales p. 38.
Curia comitia p. 38.
Curia fana p. 38.
Curionem agnum p. 46.

C c c c *

Curionia sacra p. 47.
Curionium p. 37.
Curis p. 37.
Curitin p. 38.
Curriculo p. 37.
Curriculus p. 37.
Currules p. 38.
Curtilacum p. 37.
Curules equi p. 38.
Cussilire p. 39.
Custodelam p. 39.
Custoditio p. 47.
Cutis p. 39.
Cybebe p. 40.
Cybele p. 40.
Cybium p. 40.
Cyllenius p. 40.
Cymbam p. 39.
Cymbium p. 39.
Cynthius p. 40.
Cyparissae p. 39. 49.
Cypria p. 40.
Cyprio bovi merendam p. 45.
Cythrea p. 40.

D.

Dacrimas p. 52.
Daedalam p. 52.
Dagnades p. 52.
Dalivium p. 51.
Damiam p. 52.
Danaticus p. 52.
Danistae p. 52.
Danunt p. 52.
Daps p. 51.
Dasi p. 52.
Daunia Apulia p. 52.
Deactio p. 56.
Deblaterare p. 55.
Decalicatum p. 57.
Decermina p. 55.
Decima p. 54.
Decimanus p. 54.
Decotes p. 54.
Decrepitus p. 54.
Decullarunt p. 57.
Decumana-ova p. 54.
Decures p. 57.
Decuriones p. 54.
Dedicare p. 53.
Dedita p. 53.
Defomicatum p. 57.

Defrensam p. 56.
Defrui p. 54.
Degere p. 55.
Degunere p. 54.
Deinceps p. 54.
Deincipem p. 56.
Deinde p. 56.
Delaniare p. 56.
Delapidata p. 56.
Delibare p. 55.
Deliberare p. 56.
Delicare p. 55.
Delicata p. 53.
Delicia p. 55.
Delinquere p. 55.
Deliquium p. 55.
Deliquum p. 56.
Delubrum p. 55.
Deluit p. 56.
Demagis p. 54.
Deminutus p. 53.
Δήμοι p. 55.
Demum p. 53.
Denariae p. 54.
Denicales p. 53.
Deorata p. 56.
Depeculatus p. 57.
Deperire p. 53.
Depolitum p. 54.
Depontani p. 57.
Deprensa p. 54.
Depubem p. 54.
Depuvere p. 53.
Derogare p. 53.
Δέρσις p. 53.
Desertiones p. 55.
Desiderare p. 54.
Desivare p. 55.
Despretus p. 55.
Deteriae p. 55.
Detrectare p. 56.
Detudes p. 56.
Deus p. 54.
Deversus p. 54.
Devitare p. 54.
Dextans p. 56.
Dextimum p. 56.
Dextra auspicia p. 56.
Dextrarum tibiaram usus p. 56.
Diabathra p. 56.
Dianius locus p. 56.

Dicaearchia p. 55.
Dicassit p. 57.
Dice p. 55.
Dici p. 51.
Dictynna p. 55.
Directum p. 53.
Dies p. 56.
Diffarreatio p. 56.
Dignorant p. 55.
Dilectus p. 56.
Diobolares p. 56.
Diomedea insula p. 57.
Diomedis campi p. 56.
Diox p. 56.
Dirigere p. 53.
Dirunciunt p. 53.
Dirus p. 53.
Dirutum p. 53.
Disertim p. 55.
Disertus p. 55.
Dispensatores p. 55.
Dispescere p. 55.
Dissulcus p. 55.
Distisum p. 55.
Dium p. 54. 56. 57.
Dividiam p. 54.
Dividicula p. 53.
Doli p. 53.
Doliola p. 53.
Domus p. 51.
Donum p. 52.
Dorsum p. 52.
Dotem p. 52.
Dracones p. 51.
Dubat p. 51.
Dubenus p. 51.
Duco p. 50.
Duellum p. 51.
Duicensus p. 51.
Duidens p. 51.
Duis p. 51.
Dumecta p. 51.
Dumosa p. 51.
Duodeviginti p. 51.
Duonum p. 51.
Duplabis p. 51.
Duplionem p. 50.
Dusmoso in loco p. 51.

E.

Eamus p. 58.
Eapse p. 58.

Eccere p. 58.
Edeatrae p. 62.
Ederam p. 62.
Effasylatum p. 62.
Effari et effata p. 61.
Effata p. 60.
Egens p. 58.
Egeriae nymphae p. 58.
Egretus p. 58.
Eiuratio p. 58.
Elacatena p. 57.
Elaudare p. 57.
Elecebrae p. 57.
Electabo p. 57.
Elices p. 57.
Elinguem p. 57.
Elixa p. 57.
Elucum p. 57.
Elumbum p. 57.
Em p. 57. 58.
Emancipati p. 58.
Emeni p. 57.
Emere p. 57.
Empanda p. 57.
Emptivum militem p. 58.
Emussitata p. 57.
Endoitium p. 57.
Endoplorato p. 58.
Endoprocinctu p. 58.
Ennam p. 57.
Enubro p. 57.
Enunquam p. 57.
Epeus p. 61.
Epicrocum p. 62.
Epilimma p. 62.
Epistylum p. 61.
Epolonos p. 59.
Epulares p. 61.
Epulum p. 62.
Equestre aes p. 61.
Equiria p. 61.
Equirine p. 61.
Equitare p. 61.
Equo vehi p. 61.
Equis Marti immolatur p. 61.
Ercium citumque p. 62.
Erebum p. 62.
Ergo p. 62.
Eritudo p. 62.
Erugere p. 62.
Ervum et ervilia p. 62.

- Escariae mensae* p. 58.
Escendere p. 60.
Escit p. 58.
Euboicum talentum p. 59.
Eudiaeon p. 59.
Eum p. 58.
Europam p. 59.
Evelatum p. 58.
Everriator p. 58.
Exagogen p. 60.
Examen p. 60.
Examusum p. 60.
Exanclare p. 60.
Exbures p. 59.
Excidionem p. 60.
Exciet p. 60.
Excipuum p. 60.
Excudere p. 59.
Exdecimata p. 60.
Exdorsua p. 60.
Exdutae p. 60.
Exemplum p. 61.
Exercirent p. 61.
Exercitionem p. 61.
Exercitus p. 60.
Exesto p. 61.
Exfir p. 60.
Exfuti p. 61.
Exgregiae p. 60.
Exhaustant p. 61.
Exiles p. 61.
Eximium p. 61.
Exin p. 61.
Exinfrulabat p. 61.
Existimare p. 61.
Exitium p. 61.
Exodium p. 60.
Exoletus p. 60.
Exomides p. 60.
Exoriri p. 60.
Expapillato brachio p. 59.
Expatate p. 60.
Expectorat p. 60.
Experitos p. 60.
Experrectus p. 59. 60.
Explenunt p. 60.
Explorare p. 59.
Exporgere p. 60.
Expreta p. 59.
Exrogare p. 61.
Exta p. 59.
Externus p. 59.
- Exterraneus* p. 59. (bis)
Extimum p. 59.
Extrarium p. 59.
Exurgentes p. 60.
Excuviae p. 60.
- F.**
- Fabam* p. 66.
Facem p. 66.
Faces p. 66.
Facessere p. 65.
Factio p. 65.
Facul p. 65.
Fagutal p. 65.
Falae p. 66.
Falarica p. 66.
Falcones p. 66.
Faleri p. 68.
Falsius p. 69.
Fama p. 65.
Famella p. 66.
Famicosum p. 65.
Familia p. 65.
Familiaris Romanus p. 70.
Famino p. 66.
Famuletium p. 65.
Famuli p. 65.
Fana p. 70.
Fanatica p. 70.
Fanum p. 66.
Farfenum p. 66.
Farrago p. 68.
Farreum p. 66.
Partores p. 66.
Fascinum p. 66.
Fastigium p. 66.
Fastis diebus p. 70.
Fastorum libri p. 66.
Fatantur p. 66.
Faustulum p. 70.
Faventia p. 66.
Favi p. 66.
Faviani p. 66.
Favissae p. 66.
Februarius p. 64.
Felicata p. 64.
Felices arbores p. 69.
Felicones p. 65.
Femur p. 68.
Fenero p. 68.
Fenum p. 64.
- Fenus* p. 64. 70.
Feralia p. 64.
Ferentarii p. 64. 70.
Feretrius Iupiter p. 68.
Feria p. 64.
Feriae statae p. 69.
Ferias p. 65.
Ferire p. 65.
Ferocit p. 69.
Ferus p. 65.
Fescennini p. 64.
Fescenoe p. 65.
Festram p. 68.
Fetiales p. 68.
Fiber p. 67.
Ficolea p. 69.
Fides p. 67.
Fidusta p. 67.
Firtum p. 64.
Firmum p. 68.
Fiscellus p. 67.
Fivere p. 69.
Fixulas p. 67.
Flagratores p. 67.
Flamen Dialis p. 66.
Flaminia p. 69.
Flaminia aedes p. 67.
Flaminius circus p. 67.
Flaminius lictor p. 69.
Flaminius camillus p. 69.
Flammearii p. 67.
Flammeo p. 67.
Flammeo vestimento p. 69.
Flator p. 67.
Flemina p. 67.
Florifertum p. 63.
Flumentana porta p. 67.
Fluoniam p. 69.
Flustra p. 67.
Focus p. 63.
Fodare p. 63.
Foedum p. 63.
Foedus p. 63.
Folium p. 64.
Folliculare p. 64.
Fomites p. 63.
Fons p. 63.
Fontinalia p. 64.
Forago p. 68.
Forbeum p. 63.
Forcipes p. 63.
Forctes p. 63.
- Fordicidius* p. 63.
Forma p. 63.
Formiae p. 63.
Formucales p. 68.
Fornacalia p. 63. 70.
Forum p. 63.
Fovii p. 65.
Fracebunt p. 68.
Frater p. 68.
Fratilli p. 68.
Fratia p. 67.
Fratriare p. 68.
Frausus erit p. 63. 74
Fraxare p. 68.
Fregellae p. 68.
Fremium p. 68.
Frendere p. 68.
Frequentarium p. 70.
Frigere p. 68.
Fringilla p. 68.
Frivola p. 68.
Frontem p. 68.
Fructam p. 68.
Frugamenta p. 68.
Fruniscor p. 69.
Frutinal p. 68.
Frux p. 68.
Fucilis p. 69.
Fulgere p. 69.
Fulgurium p. 69.
Fulmen p. 69.
Fundus p. 67.
Funebris tibiae p. 69.
Furcilles p. 67.
Furnalia p. 67.
Furum p. 69.
Furuum p. 63. 70.
Futare p. 67.
Futiles p. 67.
- G.**
- Gaia Caecilia* p. 71.
Galbeum p. 71.
Galearia p. 72.
Gallam bibere p. 71.
Galli p. 71.
Ganeum p. 72.
Gannitio p. 74.
Gaudium p. 73.
Gaulus p. 71.
Gemursa p. 71.

Genas p. 70.
Geniales deos p. 71.
Genialis lectus p. 70.
Genium p. 71.
Gens Aelia p. 70.
Gentilis p. 70.
Genuini p. 70.
Genus p. 74.
Germen p. 71.
Gerrae p. 70.
Gerusia p. 70.
Gestit p. 72.
Gestus p. 70.
Gesum p. 74.
Gingeriator p. 71.
Gingrire p. 71.
Gixeria p. 71.
Gliscere p. 73.
Glittis p. 73.
Glocire et glocidare p. 73.
Glomus p. 73.
Gloria p. 73.
Glos p. 73.
Glucidatum p. 73.
Gluma p. 73.
Gnaeus p. 72.
Gnarigavit p. 71.
Gnarivisse p. 71.
Gnarus p. 71.
Gnephosum p. 71.
Gnitus p. 72.
Gnotus p. 72.
Gracchuris urbs p. 72.
Graculi p. 73.
Gradivus Mars p. 72.
Graeca sacra p. 72.
Grallatores p. 73.
Gramiae p. 72.
Grando p. 74.
Grassari p. 72.
Gravastellus p. 72.
Grave aes p. 73.
Gravida p. 73.
Greges p. 73.
Gricenea p. 74.
Groma p. 72.
Gruere p. 72.
Grumus p. 72.
Gulliocae p. 73.
Gurgustium p. 74.
Gutturnium p. 73.

H.

Habitior p. 76.
Habitudo p. 76.
Halapanta p. 76.
Hallus p. 76.
Hammio p. 76.
Hamotrahones p. 76.
Hanula p. 77.
Harviga p. 75.
Hastae p. 76.
Hebes p. 75.
Hecate p. 74.
Hedera p. 75.
Heliconides Musae p. 75.
Helucus p. 75.
Heluo p. 74.
Helvacea p. 74.
Helvella p. 77.
Hemina p. 75.
Hemona p. 75.
Herbam do p. 74.
Herbilis anser p. 75.
Herceus Iuppiter p. 75.
Hercules p. 75.
Here p. 74.
Heredium p. 74.
Herem Martem p. 74.
Heres p. 74.
Herma p. 74.
Hernici p. 75.
Hetta p. 74.
Heus p. 75.
Hilarodos p. 75.
Hilum p. 75.
Hippacare p. 75.
Hippagines p. 75.
Hippius p. 75.
Hippocoum p. 76.
Hira p. 75.
Hirquitalli p. 75.
Hirrire p. 75.
Hirtipili p. 75.
Histriones p. 75.
Hodidocos p. 76.
Homelium p. 76.
Honorarios ludos p. 76.
Horctum et forctum p. 76.
Horda p. 76.
Hordiarium aes p. 76.
Horreum p. 76.
Hortus p. 76.

Hostia p. 76.
Hosticapax p. 76.
Hostilis laribus p. 76.
Hostimentum p. 76.
Hostis p. 76.
Humanum sacrificium p. 76.
Hyperborei p. 77.
Hyperionem p. 76.

I.

Ibi p. 78.
Icadion p. 78.
Icit p. 78.
Idulis p. 78.
Igitur p. 78.
Ignem p. 78.
Ignia p. 78.
Ignis Vestae p. 78.
Ignitabulum p. 78.
Ilia p. 78.
Illici p. 78.
Illicium p. 81.
Im p. 77.
Imago p. 83.
Imbarbescere p. 81.
Imbelliam p. 85.
Imbrex p. 81.
Imbrica p. 80.
Imbutum p. 81.
Immanis p. 83.
Immolare p. 81.
Immunis p. 81.
Immusulus p. 83. 84.
Impages p. 80.
Imparem numerum p. 81.
Imparentem p. 81.
Impares tibiae p. 81.
Impelimenta p. 80.
Impenetrabile p. 81.
Impensam p. 80.
Impercito p. 80.
Impescere p. 80.
Impetix p. 81.
Impetritum p. 81.
Impetum p. 81.
Impiatus p. 81.
Impite p. 81.
Implexum p. 81.
Implorare p. 81.
Impluvium p. 80.
Impolimenta p. 80.
Impoluitas p. 80.
Imporcitor p. 80.
Importunum p. 80.
Impos p. 81.
Improles p. 80.
Impudicatus p. 81.
Imputatum p. 80.
In p. 80. 81.
Inarculum p. 84.
Incalanto p. 85.
Incalationes p. 80.
Incalative p. 84.
Incauillatio p. 80.
Incensit p. 80.
Inceps p. 79.
Incessere p. 80.
Incestus p. 79.
Inchoare p. 79.
Inciorem p. 80.
Incilia p. 79.
Incita p. 79.
Incitega p. 79.
Inclamare p. 80.
Inclutus p. 79.
Incoctae mulieres p. 80.
Incomitem p. 80.
Incomitari p. 79.
Inconciliasti p. 79.
Inconditum p. 80.
Inconspetus p. 79.
In conventionem p. 84.
Increpitare p. 79. 85.
Increpitato p. 84.
Incuria p. 80.
Indepisci p. 79.
Indeptare p. 79.
Indictivum p. 79.
Indiges p. 79.
Indigetes p. 79.
Indigitamenta p. 84.
Indigitanto p. 84.
Indoles p. 79.
Industrium p. 79.
Inebrae aves p. 81.
In eo p. 81.
Inermat p. 82.
Iners p. 82.
Infectores p. 83.
Inferiae p. 83.
Inferum vinum p. 83.
Infibulati p. 84.
Infindere p. 83.

Infit p. 83.
Infitari p. 83.
Infitiari p. 83.
Infra classem p. 84.
Infrequens p. 83.
Infulae p. 83.
Ingens p. 85.
Ingluvies p. 83.
Inhibere p. 81.
Inigere p. 82.
In insula p. 82.
Init p. 82.
Initium p. 81.
Iniuges p. 84.
Iniurum p. 81.
Inlaqueatum p. 84.
Inlecebrae p. 84.
Inlex p. 84.
Inlicies p. 84.
Inlicitator p. 84.
Inlicium vocare p. 84.
Inliterata pax p. 84.
In mundo p. 81.
Inori p. 85.
In pelle p. 85.
In procinctu factum testamentum p. 81.
Inquilinus p. 79.
Insanum p. 84.
Inscitia p. 83.
Insecta p. 83.
Inseptum p. 83.
Inseque p. 83.
Insessores p. 83.
Insignes p. 84.
Insignis p. 83.
Insimulare p. 82.
Insipare p. 83.
Insipere p. 78.
Insitum p. 83.
Insons p. 83.
Instaurari p. 82.
Instigare p. 82.
Inuasum p. 83.
Insulae p. 82.
Intempestam noctem p. 62.
Intercapedo p. 82.
Inter cutem flagitatos p. 82.
Intercutitus p. 84.
Interduatim p. 82.
Intergerivi p. 82.
Internecio p. 82.

Internecivum testamentum p. 84.
Interregnum p. 82.
Intrahere p. 82.
Ipsippe p. 78.
Ipsullices p. 78.
Involvus p. 83.
Iracundia p. 79.
Iroci p. 84.
Ircens p. 78.
Irnela p. 78.
Irpices p. 78.
Irpini p. 78.
Irquitallus p. 78.
Ita Castor, ita me Hercu-
les p. 79.
Italia p. 79.
Itonida p. 78.

J.

Jambi p. 78.
Janeus p. 77.
Janiculum p. 78.
Janual p. 78.
Jecunatum p. 85.
Jovistae p. 78.
Jubar p. 77.
Jubere p. 77.
Jubilare p. 77.
Jugarius p. 78.
Jugere p. 77.
Juges p. 77.
Juges auspicium p. 77.
Jugula p. 77.
Julium p. 77.
Junium p. 77.
Jurare p. 77.
Jurgatio p. 77.
Jussa p. 77.
Justi dies p. 77.
Justum vadem p. 84.
Juvenalia p. 77.
Juventutis sacra p. 77.

L.

Labes p. 90.
Laerare p. 87.
Lacit p. 86. 87.
Lacobrigae p. 88.
Lactaria columna p. 88.
Lacuna p. 87.

Lacus Lucrinus p. 90.
Laena p. 87.
Laeva p. 87.
Lamberat p. 88.
Lance et licio p. 87.
Lancea p. 88.
Lanceae effigies p. 91.
Lanerum p. 88.
Lanoculus p. 88.
Lapidem silicem tenebant p. 85.
Lapidicinae p. 88.
Lapit p. 88.
Larentalia p. 88.
Larvati p. 88.
Latex p. 88.
Latine loqui p. 88.
Latitaverunt p. 90.
Latrare p. 90.
Latrones p. 88.
Laudare p. 88.
Laureati p. 87.
Lautia p. 87.
Lautitia farina p. 88.
Lautulae p. 88.
Lautumias p. 87.
Laverniones p. 87.
Lectosia insula p. 88.
Lectus p. 85.
Legimus p. 85.
Legio Samnitum p. 85.
Lemnici p. 86.
Lemonia tribus p. 86.
Lenones p. 85.
Lepareses p. 90.
Lepista p. 86.
Leria p. 85.
Lesbium p. 85.
Letum p. 85.
Levir p. 85.
Libella p. 86.
Liber repertor vini p. 86.
Liberales p. 90.
Liberalia p. 86.
Liberata p. 90.
Liberatis templum p. 90.
Librile p. 86.
Librilla p. 86.
Libycus p. 90.
Licitati p. 87.
Lictores p. 86.
Limaces p. 86.

Limitatus ager p. 86.
Limites p. 86.
Limus p. 86.
Lingua p. 90.
Lingula p. 86.
Lingulaca p. 87.
Liquitur p. 87.
Litatum p. 86.
Litis cecidisse p. 86.
Lituus p. 86.
Lixabundus p. 87.
Lixae p. 86.
Locatum p. 88.
Locupletes p. 88.
Loebesum et loebertatem p. 90.
Longitrorsus p. 89.
Lotos p. 88.
Lucani p. 89.
Lucar aes p. 88.
Lucaria festa p. 88.
Lucaris pecunia p. 88.
Lucem facere p. 89.
Lucereses et Luceres p. 89.
Lucetium Iovis p. 85.
Lucius p. 89.
Lucomedi p. 89.
Lucomones p. 89.
Lucretilis mons p. 89.
Luctus et lugere p. 89.
Luculentus p. 89.
Lacuntum p. 89.
Lues p. 89.
Luma p. 90.
Lumbago p. 90.
Lura p. 90.
Luridi p. 90.
Luscitio p. 90.
Lustra p. 89.
Lustrici dies p. 90.
Luxa membra p. 89.
Luxantur p. 90.
Lycii Apollinis oraculum p. 89.
Lycophos p. 90.
Lymphas p. 89.
Lyrnesiades p. 90.

M.

Macellum p. 84.
Macilenti p. 84.

- Mactus* p. 94.
Madula p. 94.
Maecandrum p. 98.
Maecia tribus p. 98.
Maeniana aedificia p. 97. 168.
Magis p. 95.
Magisterare p. 95. 171.
Magisteria p. 103.
Magistrare p. 102.
Magistri p. 171.
Magmentum p. 94.
Magnificior p. 172.
Magnificius p. 103. 171.
Magnificissima p. 102.
Magnum socerum p. 94.
Magnam socrum p. 95.
Magnos ludos p. 91.
Magnum annum p. 101.
Maior amita p. 98.
Maior avunculus p. 98.
Maior socrus p. 98.
Maior patruus p. 98.
Maior socer p. 98.
Maior consul p. 105. 175.
Maior magistratus p. 98.
Maiores flamines p. 102.
Maior Graecia p. 163.
Maiis idibus p. 101.
Maius mensis p. 168.
Maledictores p. 103. 171.
Malevoli Mercurii signum p. 105. 175.
Malleoli p. 97.
Malluvium p. 105. 175.
Malta p. 97.
Mamercus p. 96. 167.
Mamers p. 96.
Mamertini p. 174.
Mamilia turris p. 97.
Mamiliorum familia p. 97. 167.
Mamphula p. 168.
Mamphur p. 97.
Mamurii Veturii p. 96.
Manalem lapidem p. 95.
Manalis fons p. 95. 173.
Manare p. 95.
Manare solem p. 104. 174.
Manceps p. 96. 102.
Mancini tifata p. 96.
Mancipatus p. 171.
Manduci effigies p. 96.
Mane p. 94.
Manes dii p. 104. 173.
Manias p. 95. 100. 167.
Manius p. 102. 169.
Manliae gentis p. 94. 102.
Mansucium p. 98.
Mansues p. 103. 171.
Mansuetum p. 97.
Mantare p. 97. 167.
Manticulari p. 97.
Manticularia p. 97.
Manticularum usus p. 167.
Mantisa p. 97.
Manubiae p. 167.
Manues p. 101. 169.
Manum et mentum p. 169.
Manumitti p. 104. 173.
Mapalia p. 101. 169.
Marcus p. 94.
Marspedis p. 175.
Martialis campus p. 96.
Martias calendas p. 100.
Martius mensis p. 170.
Mas p. 98.
Masculina. et feminina p. 102. 170.
Materfamiliae p. 94.
Mater Matuta p. 105. 175.
Matertera p. 98.
Matralia p. 94.
Matrem Matutam p. 91.
Matrimes ac patrimes p. 94.
Matronae p. 103. 172.
Matronas p. 94.
Matronis aurum redditum p. 102. 171.
Mattici p. 94.
Matula p. 94.
Mavortem p. 100.
Maximae dignationis flamen p. 103. 172.
Maximam hostiam p. 95.
Maximam multam p. 100.
Maximum Praetorem p. 175.
Maximus Pontifex p. 95.
Maximus Curio p. 95.
Me p. 104. 175.
Meatus p. 93.
Mecastor et mehercules p. 93.
Meddix p. 92.
Mediolem p. 93.
Medibile p. 92.
Mediocriculus p. 103. 172.
Medioximum p. 92.
Mediterream p. 92.
Meditrinalia p. 92.
Meditullium p. 92.
Medius fidius p. 101.
Medullitus p. 92.
Megalesia p. 93.
Melancoryphi p. 93.
Melihoecae p. 93.
Melicae p. 93.
Melis p. 93.
Melo p. 93.
Melos insula p. 93.
Membrum p. 101.
Meltom p. 91.
Memorare p. 93.
Memoriosus p. 93.
Mendicum p. 93. 105. 175.
Mensa p. 93.
Mensae p. 104. 173. 174.
Mensarii p. 93.
Mente captus p. 104. 174.
Mentum p. 93.
Merceditium p. 93.
Mercedonius p. 93.
Mercurius p. 93.
Merendam p. 92.
Mergae p. 92.
Meritavere p. 103. 171.
Mertat p. 93.
Merum p. 93.
Mesancilum p. 93.
Messapia p. 94.
Metalli p. 101. 169.
Metaphoram p. 171.
Metaplasticos p. 170.
Metari p. 92.
Metonymia p. 170.
Metus p. 92.
Migrare mensa p. 174.
Mihipte p. 103. 171.
Miliem p. 91.
Milium p. 173.
Mille p. 171.
Mille urbium populus p. 173.
Millus p. 102.
Milvina p. 91.
Minam p. 91.
Minerrimus p. 91.
Minerva p. 91.
Minime gentium p. 91.
Miniscitur p. 91.
Minora templa p. 173.
Minora et maiora auspicia p. 173.
Minorem Delum p. 91.
Minores p. 91.
Minorum pontificum maximus p. 175.
Minotauri effigies p. 102.
Minucia porta p. 100.
Minuebatur populo lactus p. 103. 172.
Minurritiones p. 91.
Minusculae quinquatrus p. 101. 169.
Minutiae p. 91.
Minutum et minuere p. 91.
Minyae p. 91.
Miracidion p. 92.
Miracula p. 92.
Mirior p. 92.
Miscelliones p. 92.
Misenum promontorium p. 92.
Miseratur p. 92.
Miseret me p. 92.
Miseretur p. 92.
Modo p. 98.
Modo quodam p. 106. 175.
Moene p. 169.
Moenia p. 100. 102. 169.
Mola p. 99. 168.
Moles p. 99.
Mollestras p. 97.
Molucrum p. 99. 168.
Momar p. 98.
Momen p. 98.
Monile p. 98. 168.
Moesius p. 97.
Moeson p. 97. 168.
Monimentum p. 98.
Monitores p. 98.
Monodos p. 102.
Monstra p. 104. 173.
Monstrum p. 98. 168.
Moracias p. 98.
Morbosum p. 98.
Mortem obisse p. 101.
Mortis causa stipulatio p. 175.

Mortuae pecudis corio p. 104. 175.
Mortuus p. 98.
Mos p. 104. 172.
Moscillis p. 104. 174.
Mox p. 98.
Mucia prata p. 100.
Muger p. 104. 174.
Muginari p. 100.
Mugionia porta p. 100.
Mulciber p. 99.
Muli Mariani p. 101. 169.
Mulis p. 101.
Mullei p. 99. 169.
Multam p. 99. 169.
Multifacere p. 102. 171.
Multifariam p. 99. 169.
Mulus p. 101. 169.
Mummiana aedificia p. 99.
Mundum p. 103.
Mundus p. 99 (ter). 168. 172.
Munem p. 99.
Munerale lex p. 99.
Municas p. 102. 171.
Municeps p. 96. 168.
Municipalia sacra p. 104. 173.
Municipium p. 105.
Munificior p. 103.
Munitio p. 99.
Munus p. 99. 173.
Murciae p. 101. 170.
Murgisonem p. 100.
Muri p. 174.
Muries p. 104.
Murrata pot. p. 104. 174.
Murricidum p. 94.
Murrina p. 100. 169.
Muscernas p. 101. 169.
Mussare p. 100.
Mustricola p. 100.
Muta exta p. 104. 173.
Mutae p. 99. 169.
Mutas literas p. 173.
Mutini Titini sacellum p. 103. 172.
Mutire p. 100.
Mutum p. 170.
Myoparo p. 100.
Myrmillonica scuta p. 100.
Myrtea corona p. 100.

N.

Naccae p. 107. 179.
Naenia p. 105. 175.
Naeniae deae sacellum p. 106. 176.
Naevia silva p. 108. 180.
Nancitor p. 107. 179.
Nanum p. 109. 179.
Napurae p. 108.
Nare p. 107. 179.
Nares p. 179.
Narica p. 107.
Nassa p. 108. 180.
Nassiterna p. 108. 180.
Natare p. 107.
Natinatio p. 107. 178.
Natio p. 107. 178.
Naucus p. 107. 179.
Nauscit p. 108. 180.
Naustibulum p. 108. 180.
Nautea p. 107. 178.
Nauti consulatu p. 183.
Nautiorum familia p. 107. 178.
Navali corona p. 107. 176.
Navalis porta p. 110. 185.
Navalis scribe p. 179.
Navia p. 108. 180.
Navibus p. 183.
Navitas p. 180.
Navos p. 110.
Navus p. 108. 179.
Nebulo p. 107. 177.
Nec p. 106. 176.
Necem p. 109. 185.
Necerim p. 106. 176.
Necessarii p. 106. 176.
Necessarium p. 106. 176.
Neci datus p. 106. 176.
Neclegens p. 106. 176.
Nec mulieri, nec gremio credi oportere p. 177.
Nectar p. 106. 177.
Nectere p. 106. 177.
Necunquem p. 106. 177.
Nefasti dies p. 107. 178.
Nefrendes p. 106. 176.
Negabundum p. 107. 178.
Negotium p. 109.
Negritu p. 177.
Negumate p. 107. 177.
Neminis p. 106. 176.

Nemo p. 106. 176.
Nemora p. 106. 176.
Nemut p. 106. 176.
Nep. (sic) p. 178.
Nepa p. 107. 178.
Nepos p. 107. 178.
Nepotes p. 107.
Nepus p. 107. 178.
Nequalia p. 106. 177.
Nequam p. 106. 109. 177 (bis).
Nequeunt p. 106.
Nequicquam p. 106. 177.
Nequinates p. 109. 177.
Nequinont p. 106. 177.
Nequitum et *nequitur* p. 106. 177.
Nervum p. 107. 177.
Nesi p. 178.
Neunquem p. 176.
Neutiquam p. 107. 178.
Nexum p. 177 (bis).
Nictare p. 109. 184.
Nictis p. 109. 184.
Niger lapis p. 185.
Nihili p. 109.
Ningulus p. 109. 185.
Niquiscivit p. 185.
Nivem p. 109. 185.
Nixi dii p. 109. 184.
Nobilem p. 109. 184.
Noctilucam p. 109. 183.
Noctua p. 109. 183.
Noegeum p. 109. 184.
Nomen p. 109. 183.
Nonarum p. 110.
Nonarum postridie p. 185.
Nonas p. 182.
Noneolae p. 109. 183.
Non omnibus dormio p. 182.
Non pridem p. 177.
Nonuncium p. 108. 183.
Nota p. 109. 184.
Nothum p. 109. 184.
Novae curiae p. 183.
Novalis ager p. 109. 183.
Novendiales p. 110. 185.
Noverca p. 109. 183.
Noxa p. 109. 183.
Noxia p. 109.
Nuces flagitantur nuptiis p. 108. 183.
Nuces mitti Cerealiis p. 185.

Nuculas p. 108. 182.
Nudius tertius p. 108. 188.
Numae Pompilii sepulcrum p. 108. 183.
Numella p. 108. 182.
Numen p. 108. 182.
Numerius p. 108. 182.
Numeria senatum p. 181.
Numero p. 108. 181.
Numidas p. 108. 185.
Nummus p. 108. 182.
Nuncius p. 108. 182.
Nuncupata pecunia p. 182.
Nundinalem cocum p. 182.
Nundinas p. 108. 182.
Nuper p. 108. 182.
Nupta verba p. 108. 181.
Nuptam p. 108. 181.
Nuptias p. 181.
Nusciciosus p. 108. 182.

O.

Ob p. 110. 185. 195.
Obacerare p. 112.
Obacerbat p. 113.
Obambulare p. 112.
Obdere p. 113.
Obescet p. 113.
Obesus p. 113.
Obherbescere p. 114. 191.
Obiacuisse p. 196.
Obices p. 112.
Obigitat p. 113. 191.
Obinunt p. 113. 191.
Obitu p. 113.
Obiurare p. 113. 191.
Obiurgatio p. 115.
Obliteratum p. 112.
Oblucuiasse p. 113.
Obmanens p. 115.
Obmoveto p. 195.
Obnectere p. 114. 191.
Obnoxius p. 113.
Obnubii p. 112.
Oboedire p. 113.
Oboritur p. 114. 191.
Ob os p. 115. 195.
Obprobare p. 112.
Obpuvat p. 113.
Obrogare p. 112.
Obrutus p. 112.

D d d d d

- Obsalutare* p. 114. 192.
Obscure p. 113. 191.
Obsecrare p. 113.
Obsequela p. 114.
Observasse p. 191.
Obsidionalis corona p. 114. 192.
Obsidionem p. 194.
Obsidium p. 182.
Obsonitavere p. 115. 195.
Obstinat p. 114. 192.
Obstitum p. 114 (bis). 192.
Obstrudant p. 114.
Obtestatio p. 112.
Obtrectat p. 113.
Obtrectator p. 115.
Obturare p. 112.
Obtutu p. 113. 190.
Obvaricator p. 114. 192.
Ob vos sacro p. 113. 191.
Occare et occator p. 111. 187.
Occasio p. 110. 186.
Occasus p. 110.
Occentare p. 111. 187.
Occidamus p. 111. 187.
Occisitantur p. 115. 195.
Occisum p. 110. 186.
Occultum p. 196.
Occupatitius ager p. 111.
Ocimum p. 111. 187.
Ocius et ocissime p. 111. 187.
Ocrem p. 111. 187.
Octaviae porticus p. 186.
October equus p. 111. 186.
Oculatum p. 110.
Oculissimum p. 110. 186.
Oculus p. 110.
Odefacit p. 110. 186.
Oenigenas p. 114.
Oestrum p. 114.
Offectores p. 114.
Offendices p. 115. 195.
Offerumenta p. 113.
Officiosus p. 114.
Offringi p. 115.
Offucare p. 114.
Offudas p. 114.
Ogygia moenia p. 110. 186.
Oleagineis p. 114.
Olentica p. 114.
Oletum p. 115.
Olivetam p. 114. 195.
Ollic p. 115.
Olvatum p. 196.
Omen p. 114.
Ommementans p. 191.
Opaca p. 112. 190.
Opalia p. 112. 190.
Opertat p. 115.
Opicum p. 113.
Opigenam p. 115.
Opillo p. 113.
Opima spolia p. 190.
Opiparum p. 113.
Opis p. 113.
Opiter p. 112.
Opitulator Iupiter p. 112.
Opotune p. 114.
Opperiri p. 113.
Oppido p. 112.
Oppidum p. 112. 115. 195.
Oppotune p. 191.
Ops p. 114. 192.
Optatam hostiam p. 190.
Optima lex p. 194.
Optio p. 112. 194.
Optionatus p. 115. 195.
Opunculo p. 113.
Orae p. 189.
Orare p. 115. 194.
Orata p. 111. 189 (bis).
Oratores p. 111. 188.
Orba p. 111 (bis). 188.
Orbius clivus p. 188.
Orca p. 111. 188.
Orchestra p. 111. 187.
Orchitis p. 111.
Orcus p. 115. 196.
Ordinarius homo p. 111. 189.
Ordiri p. 112. 190.
Ordo p. 189.
Oreae p. 111. 189.
Oreos p. 189.
Orestiadēs p. 189.
Orcus p. 111.
Originum libros p. 194.
Oriri p. 111. 188.
Ornatus p. 112. 189.
Ortygia insula p. 111. 188.
Oscillantes p. 198.
Oscillum p. 193.
Oscines p. 115. 193.
Oscinum augurium p. 115.
Oscinum tripodium p. 193.
Oscos p. 194.
Osculana pugna p. 193.
Osculum p. 194.
Osi sunt p. 115. 195.
Osores p. 115.
Ostende p. 195.
Ostentas p. 115. 193.
Ostentum p. 115. 193. 195.
Ostia urbs p. 115. 193.
Ostinet p. 115.
Oufentina tribus p. 115. 193.
Ovalis corona p. 114.
Ovantes p. 114.
Ovem p. 114.
Ovibus duabus multabantur p. 195.
Oxime p. 114.

P.

Pa et po p. 196.
Pacem p. 204.
Pacionem p. 131. 216.
Pacan p. 121.
Paedidos p. 121.
Pagani p. 120.
Pagi p. 120.
Paginae p. 120.
Palamys p. 216.
Palatium p. 119.
Palatualis Flamen p. 129. 211.
Pales p. 121.
Pallas p. 119.
Palmes p. 119.
Palmulae p. 119.
Palpari p. 119.
Paludati p. 131. 216.
Pancarpiae p. 120.
Pandana porta p. 120.
Pandiculari p. 120.
Pandicularis p. 120.
Pangere p. 117. 199.
Panibus p. 120.
Pantices p. 130. 214.
Panus p. 120.
Papillae p. 119.
Papiria tribus p. 127. 205.
Pappi p. 219.
Parare munus p. 205.
Pararium aes p. 221.
Parasangae p. 121.
Parens p. 120.
Parere p. 120.
Paret p. 120.
Paribus equis p. 120.
Parilia festa p. 212.
Parilibus p. 127. 207.
Parmulis p. 208.
Parret p. 204.
Parrici quaeatores p. 121.
Parsi p. 128. 210.
Partus p. 121.
Parum caviase p. 208.
Parumper p. 121.
Pascales oves p. 128. 210.
Passales p. 122.
Passer marinus p. 121.
Pastillum p. 131. 216.
Pastillus p. 121.
Patagium p. 120.
Patagus p. 120.
Patellae p. 130. 214.
Pater patrimus p. 127. 206.
Pateram perolvere p. 131. 216.
Patres p. 130.
Patricios p. 209.
Patricius vicus p. 120.
Patrimi et matrimi p. 129. 211.
Patrocinia p. 126. 204.
Patronus p. 217.
Patrum commune p. 205.
Patulum bovem p. 120.
Pauciens p. 120.
Pauperies p. 119.
Paveri frumentum p. 216.
Pavimenta Poenica p. 128. 210.
Pax p. 126.
Pectenatum p. 117. 198.
Pectusum p. 198.
Peculatus p. 117. 127. 198. 206.
Peculium p. 130. 214.
Pecunia p. 217.
Pecunia sacrificium fit p. 130. 212.
Pecum p. 130. 218.
Pedam p. 117. 197.
Pedarium p. 198.
Pedem strait p. 117. 198.
Pedes p. 117.
Pedestria auspicia p. 129. 211.

- Pedibus* oblitum p. 198.
Pedula p. 203.
Pedum p. 117. 120. 198. 214.
Pegasides p. 117.
Pegasus p. 200.
Pelligni p. 121.
Pellem habere Hercules fin-
 gitur p. 116.
Pelleas p. 216.
Pellicator p. 116.
Pellioes p. 121.
Pelliculationem p. 128. 210.
Pellire p. 116.
Pelluviae p. 116.
Pelia p. 116.
Penatis p. 131. 216.
Penatores p. 206.
Pendere poenas p. 216.
Penem p. 126. 204.
Penetrare sacrificium p. 131.
 216.
Penetralia p. 116.
Penetrare p. 116.
Peniculi p. 116.
Penitam offam p. 211.
Pennas p. 197.
Pennatas impennatasque
 agnas p. 116.
Penora p. 116.
Pentathlum p. 117.
Penuria p. 121.
Penus p. 130. 215.
Perbitere p. 118.
Percontatio p. 118. 199.
Percunctatum p. 210.
Perditum est p. 118.
Perediam et *bibestam* p. 118.
 199.
Peregrina sacra p. 127. 206.
Peregrinos p. 205.
Peregrinus ager p. 211.
Peremere p. 118. 199.
Perempta et *interempta* p.
 199.
Peremptalia fulgura p. 199.
 211.
Perenne p. 211.
Perfacul et *persefacul* p. 118.
 199.
Perfines p. 196.
Perfuga et *transfuga* p. 118.
 199.
Pergere p. 118.
Pergite p. 118.
Pergracari p. 118.
Periculatus sum p. 128. 210.
Perihodos p. 199.
Perimit p. 130. 214.
Permissus aries p. 118.
Permutatur p. 199.
Perpetem p. 118. 199.
Perpetrat p. 118. 200.
Perpulit p. 118. 200.
Persicum portum p. 118. 199.
Persicum p. 118. 199.
Persillum p. 199.
Personata fabula p. 199.
Pertisum p. 118. 200.
Pertusum dolium p. 128.
Pes p. 210.
Pescia p. 197.
Pesestas p. 117. 193.
Pesnis p. 196.
Pestifera fulgura p. 198. 211.
Pestifera auspicia p. 129. 212.
Petauristas p. 197.
Petitam suram p. 115. 196.
Petimina p. 116. 197.
Petissere p. 117. 196.
Petoritum p. 116. 197.
Petrarum genera p. 196.
Petreia p. 128.
Petrones p. 116. 197.
Petronia amnis p. 130. 215.
Petulantes et *petulci* p. 196.
Phascola p. 122.
Piacularia auspicia p. 129.
 212.
Piacularis porta p. 117. 198.
Piamenta p. 117.
Piari p. 198.
Piatrix p. 117.
Picati p. 196.
Picena regio p. 117.
Picena p. 117.
Picta toga p. 116. 197.
Pictor Zeuxis p. 197.
Picus rex p. 212.
Pierides musae p. 199.
Pietati aedem p. 116. 197.
Pigere p. 117. 198.
Pignosa p. 198.
Pila p. 116.
Pilae p. 128. 207.
Pilani p. 116.
Pilare p. 115. 196.
Pilat p. 116.
Pilates p. 127. 206.
Pilentum p. 116.
Pilentis et *carpentis* p. 211.
Pillea p. 116.
Pilumnoe p. 196.
Pimpleides p. 117.
Pipatio p. 117.
Pipulum p. 217.
Pisatitem p. 117. 198.
Piscatorii ludii p. 117. 198.
 208.
Piscatorium aes p. 197.
Piscinae publicae p. 198.
Pistum p. 198.
Pituit p. 117.
Placenta p. 201.
Plancae p. 126. 203.
Planta oleaginea p. 215.
Plantae p. 126. 203.
Plaustrum perculi p. 203.
Plautio p. 126. 203.
Plebei aediles p. 126. 203.
Plebeiae praedictae sacellum
 p. 127. 207.
Plebeium magistratum p.
 126.
Plena suae p. 208.
Plentur p. 126. 208.
Plera p. 203.
Plexa p. 126. 208.
Plisima p. 115. 196.
Plorare p. 203.
Ploti p. 128. 208.
Ploxinum p. 126. 203.
Plutei p. 126. 203.
Poenas pendere p. 128. 210.
Polimenta p. 127. 206.
Polis p. 196. 210.
Polleo p. 196.
Polli p. 128.
Pollucere p. 216.
Polubram p. 130. 212.
Pomonae p. 215.
Pomptina tribus p. 127. 205.
Pone p. 130.
Popillia tribus p. 127. 205.
Popularia sacra p. 216.
Populi communis p. 205.
Porca p. 201.
Porcae p. 119. 201.
Porcam auream p. 208.
Porcas p. 128. 208.
Porci effigies p. 127. 206.
Porigam p. 201.
Porriciam p. 119. 201.
Portenta rerum p. 129. 211
 (bis).
Porticulus p. 127. 206.
Portorium p. 207.
Portum p. 126. 204.
Portunus p. 128. 210.
Possessio p. 128. 204.
Possessiones p. 209.
Postica linea p. 128. 204.
Posticum p. 119.
Postilimium receptas p.
 119. 201.
Postumus p. 208.
Potestur p. 209.
Potitum et *Pinarium* p. 207.
Potitus servitute p. 215.
Praebia p. 127. 205.
Praeceptat p. 115. 196.
Praeciamitantes p. 190. 214.
Praecidanea aqua p. 119. 122.
Praecidere p. 131.
Praedia p. 208.
Praedonulos p. 128. 210.
Praedotione p. 196.
Praefecturae p. 204.
Praefericulum p. 130. 214.
Praeficae p. 122.
Praecurationes p. 122.
Praedictares dies p. 124.
Praemetium p. 127. 206.
Praemiosa p. 128. 210.
Praeneste p. 123.
Praenominibus p. 123.
Praepetes aves p. 129. 196.
 212.
Praerogativae centuriae p.
 214.
Praes p. 122.
Praesagire p. 122.
Praesagium p. 131. 217.
Praesiderare p. 122.
Praesidium p. 122.
Praestinare p. 122.
Praestitem p. 122.
Praestolari p. 122.
Praetorii sumtores p. 213.

D d d d d *

- Praetexta pulla* p. 127. 207.
Praetextae p. 122.
Praetextatis p. 129. 211.
Praetor p. 208.
Praetoria porta p. 122.
Praetoria cohors p. 122.
Prævaricatores p. 124.
Prandicula p. 130.
Prandium p. 122.
Precem p. 128. 210.
Precia p. 122.
Presan p. 216.
Prima et secunda hora p. 129. 211.
Primanus tribunus p. 127. 206.
Primigenius sulcus p. 127. 207.
Primordia p. 123.
Principalis castrorum porta p. 123.
Priscæ Latinae coloniae p. 208.
Prisci Latini p. 124.
Priscus Tarquinius p. 124.
Pristina p. 131.
Pristinum p. 124.
Privatae p. 129.
Privatae feriae p. 211.
Privato sumptu p. 127. 205.
Priveras p. 131. 216.
Priviclio es p. 196.
Privignus p. 124.
Privilegium p. 209.
Privos privasque p. 124.
Pro p. 125 (bis). 202 (bis).
Proaedificatum p. 128. 210.
Probi p. 125.
Probrum p. 202.
Probrum virginis Vestalis p. 125. 202. 209.
Procalare p. 123.
Procalato p. 130.
Procapis p. 123.
Procare p. 123. 130.
Procat p. 123.
Pro censu classis iuniorum p. 213.
Procedere p. 128. 210.
Procellunt p. 123.
Procera p. 123.
Procestria p. 124.
Procilli p. 210.
Procinota classis p. 123. 130. 215.
Procitant p. 123.
Procitare p. 124.
Procitum testamentum p. 123.
Procubitores p. 216.
Proculato p. 214.
Proculiunt p. 216.
Proculos p. 123.
Proculum p. 123.
Procum p. 213.
Prodegeris p. 202.
Prodicere diem p. 217.
Prodidisse p. 128. 210.
Prodigere p. 125.
Prodigia p. 202.
Prodigiatores p. 125. 202.
Prodiguae hostiae p. 130. 215.
Prodinunt p. 125. 202.
Prodit p. 125. 129. 202.
Produit p. 202.
Profanum p. 125. 202. 216.
Profecturi viam p. 125.
Profesti dies p. 126. 202.
Profestum facere p. 216.
Profundum p. 126. 202.
Profusus p. 126. 203.
Progenerum p. 125. 202.
Prohibere p. 206.
Proiecta sacra p. 212.
Prolato aere p. 128. 211.
Proletarium p. 124.
Prologium p. 124.
Prolugere p. 124.
Promellere p. 131. 207.
Promenervat p. 196.
Prometion p. 196.
Promiscam p. 123.
Promissum capillum p. 123.
Promonstra p. 123.
Promptum p. 215.
Promulco agi p. 123.
Promulgari p. 123.
Pronubae p. 129. 211.
Pronurus p. 123.
Propages p. 125.
Propatulum p. 125. 201.
Properam p. 216.
Properare p. 127. 206.
Properus p. 125. 201.
Propetrare p. 125.
Prophetas p. 125. 202.
Propius sobrino p. 126. 204.
Propriassit p. 201.
Propter viam sacrificium p. 202.
Proptervia auspicia p. 211.
Propudium p. 125.
Propudianus porcus p. 208.
Prorigam p. 201.
Prorsi limites p. 127. 205.
Prorsum p. 121.
Prorsus p. 127. 206.
Prosapia p. 124.
Pro scapulis p. 127. 206.
Prosedas p. 124.
Pro sententia p. 124.
Prosequium p. 124.
Prosicium p. 124.
Prosimurium p. 130. 215.
Prosita p. 124.
Prospera nomina p. 200.
Prospectives p. 196.
Prosumia p. 124.
Protelare p. 127. 205.
Protinam p. 124.
Provinciae p. 124.
Provorsum fulgur p. 201.
Prox p. 131. 216.
Prugnum p. 125.
Pruina p. 125.
Prymnesius palus p. 123.
Pube praesente p. 131. 216.
Pubes p. 119. 130. 200. 215.
Publica sacra p. 129. 211.
Publica pondera p. 213.
Publici augures p. 212.
Publicius clivus p. 208.
Publicus ager p. 217.
Pudicitiae signum p. 129. 217.
Puelli p. 130. 214.
Puer p. 129.
Pueri impuberis aeneum signum p. 208.
Pueri p. 208.
Pugio p. 127. 205.
Pugnus p. 119. 200.
Pulia saxa p. 216.
Pulcher bos p. 208.
Pulchralibus p. 128. 210.
Pullariam p. 128. 210.
Pullarium p. 212.
Pullus Iovis p. 211.
Puls p. 129. 211.
Punctariolas p. 128. 210.
Punicae p. 207.
Punici p. 128. 209.
Punicum p. 125. 202.
Papinia tribus p. 127. 205.
Pura vestimenta p. 130. 214.
Pure p. 130. 214.
Puri, probi, profani, sui auri p. 131. 216.
Purime tetinero p. 131. 217.
Purimenstrius p. 216.
Puteolos p. 119. 200.
Puteum p. 200.
Puticuli p. 118.
Putitium p. 118. 200.
Putum p. 200.
Putus p. 118.

Q.

- Quadrantal* p. 133. 220.
Quadrata Roma p. 220.
Quadruplatores p. 132.
Quadrurbem p. 133. 220.
Quaeso p. 133. 220.
Quaestores p. 220.
Quam mox p. 133. 221.
Quamde p. 133. 221.
Quando p. 133. 220.
Quando rex comitiavit p. 132. 219.
Quando stercus delatum p. 132. 220.
Quartarios p. 133. 220.
Quatenus p. 133. 220.
Quatere p. 133. 221.
Quaxare p. 133. 220.
Quercus p. 132.
Querqueram p. 132. 219.
Querquetulanae p. 133. 221.
Querquetularia porta p. 133.
Ques p. 221.
Qui hoc censetis etc. p. 221.
Quianam p. 132. 219.
Quid p. 221.
Quid nisi p. 219.
Quietalis p. 132. 219.
Quincentum p. 218.
Quinquatrus p. 132. 218.

Quinque genera signorum p. 133. 221.
Quinquennales p. 221.
Quinquentium p. 218.
Quintanam classem p. 219.
Quintana porta p. 132.
Quintia prata p. 132. 219.
Quintiliani luperci p. 219.
Quintipor p. 132. 218.
Quippe p. 132. 218.
Quirina tribus p. 218.
Quirinalia p. 131. 218.
Quirinalis collis p. 131. 218.
Quirinalis porta p. 131. 217.
Quirinus p. 217.
Quiritium fossae p. 131. 218.
Quispiam p. 132. 218.
Quisquiliæ p. 132. 218.
Quod p. 133.
Quoniam p. 133. 221.
Quot servi, tot hostes p. 221.

R.

R p. 134. 228.
Rabidus p. 135. 227.
Rabula p. 136. 227.
Radere genas p. 227.
Rapi p. 139.
Rapi simulatur virgo p. 138. 236.
Rasores p. 136. 228.
Rates p. 136. 227.
Ratissima p. 138. 236.
Ratitum p. 136. 228.
Ratumena porta p. 136. 228.
Ratus sum p. 136. 228.
Raucos p. 237.
Rava vox p. 137. 232.
Ravi coloris p. 135. 227.
Raviliae p. 136. 228.
Ravim p. 136. 228.
Reapse p. 137. 230.
Recellere p. 136. 229.
Receptitium servum p. 138. 233.
Receptus mos p. 139. 236.
Recinium p. 136. 229.
Reciperatio p. 136. 228.
Recipie p. 138. 236.
Reciprocare p. 136. 227.
Reconductae p. 229.
Rectae p. 136. 229.
Recto fronte p. 236.
Redantruare p. 225.
Redarguisse p. 227.
Redemptitavere p. 138. 236.
Redemptores p. 226.
Redhibetur p. 135. 226.
Redhostire p. 135. 226.
Rediculi p. 138. 232.
Redimiculum p. 227.
Redinunt p. 138. 235.
Redivia sive reluvium p. 135. 226.
Redivivum p. 226.
Referri diem predictum p. 236.
Refriva faba p. 136. 229.
Refutare p. 137. 230.
Regale p. 138.
Regalia exta p. 139. 235.
Regia domus p. 137. 230.
Regiae feriae p. 230.
Regifugium p. 137. 230.
Regillis p. 236.
Regimen p. 231.
Regium p. 138. 235.
Reglescit p. 137. 230.
Relegati p. 231.
Religioni est p. 233.
Religionis praecipuae habetur Censoria maiestas p. 234.
Religiosi p. 236.
Religiosum ac sacrum p. 230.
Religiosus p. 231.
Reluo p. 137. 231.
Remancipatum p. 229.
Remant p. 138. 233.
Remearre p. 136. 229.
Remelignes et remorae p. 136. 229.
Remillum p. 137. 230.
Remisso exercitu p. 231.
Remorbecat p. 137. 230.
Remores aves p. 136. 230.
Remulco p. 137. 230.
Remurinus ager p. 136. 229.
Renancitur p. 137. 230.
Renovativum fulgur p. 236.
Reor p. 137. 230.

Repagula p. 137.
Repanda p. 227.
Repastinari p. 137. 231.
Repedare p. 137. 231.
Repertum p. 139. 237.
Repotia p. 137. 231.
Repudium p. 137. 231.
Repulsior p. 138. 236.
Reque capse p. 138. 236.
Res comperendinata p. 137. 232.
Resecrare p. 137. 232.
Reserari p. 138. 233.
Reses p. 137. 232.
Resignare p. 137. 232.
Resignatum aes p. 138. 233.
Respersum vinum p. 134. 222.
Respicere p. 236.
Respici avis dicebatur p. 237.
Res publica p. 236.
Restat p. 138. 233.
Restibilis ager p. 137. 232.
Resultare p. 137. 232.
Retiario pugnanti p. 138. 233.
Retractare p. 135.
Retricibus p. 138. 233.
Reus p. 135 (bis). 227. 237.
Rhegium p. 135. 226.
Rhinocerotem p. 226.
Rhondescadionque p. 226.
Rica p. 139. 237.
Ricae p. 136. 229.
Rictus p. 237.
Rideo canterio p. 233.
Ridiculus p. 138. 233.
Rienes p. 136. 229.
Rigido p. 235.
Rigidum p. 137.
Rimari p. 137. 230.
Rituales libri p. 138. 233.
Ritus p. 135. 227. 236.
Rivus p. 227.
Robigalia p. 134.
Robum p. 134.
Rodus vel raudus p. 223.
Rodusculana porta p. 136. 228.
Rogat p. 138.
Rogatio p. 135. 223.
Romam p. 135. 224.
Romana porta p. 134. 222.
Romani p. 222.
Romanos p. 235.
Romulia tribus p. 135. 225.
Romulus et Remus p. 135. 224.
Rorarium vinum p. 135.
Rorarios milites p. 139.
Roscii p. 139. 237.
Rosea p. 138. 232.
Rotundam faciebant aedem Vestae p. 223.
Rubidus p. 134. 222.
Ructare p. 134. 222.
Rudentes p. 223.
Rudiarri p. 223.
Rudus vel raudus p. 134.
Rufuli p. 133. 221.
Rumen p. 135. 225.
Rumentum p. 135. 225.
Rumex p. 135. 225.
Ruminalis vicus p. 135. 225.
Rumulant p. 135. 225.
Runa p. 133. 228.
Rupitia p. 134. 223.
Ruri esse p. 138. 233.
Ruscum p. 223.
Ruspari p. 134. 223.
Rustica vinalia p. 134. 223. 237.
Rustum p. 223.
Ruta caesa p. 222.
Rutabulum p. 134. 222.
Rutilae canes p. 234.
Rutilium p. 134. 222.
Rutrum p. 134. 222.

S.

Sabatina tribus p. 150.
Sabini p. 150. 263.
Sabini, quod volunt, somniant p. 254.
Saccomorum p. 251.
Sacella p. 145. 251.
Sacena p. 251.
Sacer mons p. 145. 251.
Sacram viam p. 139. 238.
Sacramentum p. 150. 264.
Sacramentum aes p. 151. 265.
Sacrani p. 145. 251.

- Sacrae leges* p. 145. 251.
Sacrem porcum p. 251.
Sacrificium p. 152. 251.
Sacrificulus rex p. 145. 251.
Sacrina p. 145.
Sacroanatum p. 145. 251.
Saeculares ludi p. 255.
Saga p. 146. 252.
Sagaces p. 146. 252.
Sagmina p. 146. 252.
Salaciam p. 147. 254.
Salaria via p. 146. 254.
Salentini p. 147. 255.
Salas virginæ p. 255.
Salicem p. 255.
Salinum p. 255. 265.
Salios p. 255.
Salmacis nomine nymphe p. 255.
Salum p. 244.
Salutaris porta p. 147. 254.
Salva res est p. 254.
Sam p. 146.
Sambuca p. 146. 254.
Samnites p. 146. 254.
Sanates p. 151. 252. 267.
Sanctum p. 250.
Sandaracam p. 146. 254.
Sanqualis avis p. 145. 250.
Sanqualis porta p. 150. 264.
Saperda p. 146. 253.
Sapsa p. 146.
Sarcito p. 141. 253.
Sardanapalus p. 253.
Sardare p. 146. 252.
Sardi venales p. 252.
Sargus p. 146. 253.
Sarissa p. 145. 251.
Sarpere p. 146. 267.
Sarpta vinea p. 146. 252.
Sarra p. 146. 252.
Sartae p. 146. 252.
Sas p. 146.
Sateurnus p. 146.
Satis p. 268.
Satur p. 239.
Satura p. 145. 249.
Saturnia Italia p. 253.
Saturno dies festus p. 253.
Saturno sacrificium fit p. 263.
Saxum Tarpeium p. 263.
Scaeva res p. 146. 253.
Scandulaca p. 147. 256.
Scaptensula locus p. 147.
Scaptia tribus p. 150. 263.
Scelerata porta p. 148. 258.
Sceleratus vicus p. 148. 258.
Sceleratus campus p. 148. 258.
Scena p. 145. 256.
Scensas p. 149. 260.
Schedia p. 248. 259.
Schoeniculae p. 147. 256.
Scholae p. 151. 265.
Sciscito p. 142.
Scita facie p. 256.
Scita plebei p. 238.
Scita populi p. 256.
Scoppus p. 248.
Scorta p. 147.
Scortes p. 147. 256.
Scorteum p. 258.
Scraptae p. 148. 258.
Scrautum p. 148.
Scribas p. 258.
Scribonianum p. 258.
Scriptum lapidem p. 267.
Scriptum p. 257.
Scripturarius ager p. 258.
Scrupi p. 148. 258.
Scrutillus p. 148. 258.
Scurrae vocabulum p. 240.
Scutulum p. 147. 256.
Secespiia p. 149. 251. 266.
Secessiones p. 149.
Secivum libum p. 151.
Seclusa sacra p. 145. 251.
Secius p. 266.
Secordiam p. 139. 238.
Sectarius vervex p. 149.
Sectio p. 149.
Sectores p. 149.
Seculares ludi p. 147.
Secundae res p. 149.
Securus p. 140.
Secus p. 140. 240. 259.
Sed p. 148.
Sediculum p. 148.
Sedum p. 263.
Seges p. 262.
Segesta p. 261.
Segnitia p. 149. 261.
Seliquastra p. 150. 262.
Sellae Curulis locus p. 264.
Sementivae feriae p. 149.
Semis, semodius, semuncia p. 139. 239.
Sempronia horrea p. 238.
Senaculum p. 149. 265.
Senatores p. 260.
Senatus decretum p. 260.
Senis crinibus p. 260.
Senium p. 260.
Senonas p. 260.
Senies p. 149. 260.
Sentinare p. 149. 260.
Seplasia p. 250. 261.
Septentriones p. 260.
Septimontium p. 150. 261. 267.
Sepulcrum p. 261.
Sepultum morte meroque p. 261.
Se quamque p. 267.
Sequester p. 261.
Serilla p. 150. 262.
Serius p. 150. 263.
Sero sapiunt Phryges p. 262.
Serpsit p. 151. 266.
Serpula serpsit p. 152. 267.
Serra proeliari p. 151. 264.
Sertorem p. 262.
Servilius lacus p. 139. 238.
Servorum dies festus p. 150.
Sesopia p. 237.
Sestertii nota p. 266.
Sestertius p. 148. 260.
Sex millium et ducentorum hominum legio p. 148.
Sex suffragia p. 259.
Sex Vestae sacerdotes p. 151. 265.
Sexagenarios p. 259.
Sextantarii asses p. 265.
Sexus p. 148.
Sibus p. 148.
Sicilices p. 149.
Sicilicum p. 149.
Sicyonia p. 149.
Sifus p. 261.
Signa p. 261.
Signare p. 149. 261.
Silatum p. 151. 266.
Silentio surgere p. 267.
Silere p. 150. 264.
Silicernium p. 140. 239.
Silus p. 150. 262.
Silvii p. 262.
Simpludeares funera p. 148. 259.
Simpulum p. 149.
Simulas p. 149.
Sincinium p. 149.
Sine sacris haereditas p. 237.
Sinistae aves p. 260.
Sinistrum p. 268.
Siparium p. 150. 261.
Siremps p. 150. 264.
Sisitem Iunonem p. 262.
Sistere fana p. 152.
Soboles p. 143.
Sobrium vicum p. 140. 240.
Sobrinus p. 140. 240.
Sodalis p. 140. 241.
Sodes p. 140. 241.
Solari p. 242.
Solatum p. 141. 243.
Solcus p. 142. 242.
Solea p. 141. 242.
Solem p. 251.
Solemnia sacra p. 264.
Solicitare p. 152.
Solida cella p. 266.
Solino p. 152. 268.
Solipugna p. 141. 243.
Solitaurilia p. 139. 238.
Solla p. 141. 241.
Sollemnia sacra p. 150.
Sollers p. 241.
Sollicitare p. 268.
Sollicitus p. 241.
Solliferreum p. 241.
Sollistimum p. 242.
Sollo p. 141. 241.
Solox p. 141. 242.
Solum p. 141. 242.
Sonivio p. 139. 237.
Sonivium p. 241.
Sons p. 140. 241.
Sontica causa p. 264.
Sonticum morbum p. 139. 238.
Soracum p. 140. 240.
Sororiare p. 140. 240.
Sororium tigillum p. 143. 240.
Sors p. 140. 240.

- Sos* p. 141 (bis). 242.
Sospes p. 141. 243.
Sospitare p. 141.
Spara p. 147. 256.
Spatiatiorem p. 150. 264.
Speciem p. 266.
Spectio p. 257.
Spectu p. 147. 257.
Specus p. 263.
Speres plur. p. 257.
Spetile p. 147. 257.
Spicit p. 147. 257.
Spiciunt p. 264.
Spicum p. 257.
Spinther p. 149. 258.
Spintirnix p. 148. 257.
Spira p. 147. 257.
Spirillum p. 147. 257.
Spondere p. 147. 150 (bis). 255. 263.
Sponsis bene p. 267.
Spurcum vinum p. 151. 267.
Squalidum p. 147. 255.
Squarrosi p. 147. 256.
Stagnum p. 249.
Stalagmium p. 145. 250.
Stata sacrificia p. 150. 264.
Statue matris simulacrum p. 145. 250.
Statu liber p. 249.
Statua p. 238.
Status dies p. 145. 249.
Stelionem p. 248.
Stellam p. 268.
Stellatina tribus p. 263.
Stercus p. 264.
Sterilam p. 145. 250.
Stipatores p. 144. 152. 249. 268.
Stipem p. 140. 240. 248.
Stipes p. 144. 249.
Stiricidium p. 150. 264.
Stirpem p. 248.
Stilata p. 144. 248.
Stilabus p. 144. 248.
Stolidus p. 145. 250.
Strebula p. 144. 248.
Strenam p. 144. 248.
Strigae p. 145. 249.
Strigas p. 249.
Strigores p. 144. 249.
Stritavum p. 144. 249.
Stroppus p. 144.
Struere p. 144. 248.
Strues p. 144. 248.
Struices p. 144. 248.
Strufertarios p. 140. 239.
Struppi p. 151. 268.
Strutheum p. 144. 248.
Stultorum feriae p. 145. 250.
Stuprum p. 145. 250.
Stura p. 145. 250.
Suad ted p. 268.
Suasum p. 142. 244.
Sub corona venundari p. 143. 245.
Sub iugum mitti p. 142. 244.
Sub vineam iacere p. 144. 247.
Sub vitem hastas iacere p. 143. 247.
Sub vitem proeliari p. 144.
Sub vos placo p. 143. 246.
Subactus p. 143. 246.
Subscudes p. 143. 245.
Subditus iudex p. 150. 263.
Suber p. 250.
Suberies p. 239.
Subices p. 142. 244.
Subici aries p. 265.
Subigere p. 267.
Sublesta p. 140. 239.
Sublicium pontem p. 239.
Sublimavit p. 246.
Sublime p. 143. 246.
Sublucare arbores p. 151.
Suboles p. 246.
Subrumari p. 143. 246.
Subsidium p. 245.
Subsilles p. 142. 245.
Subsolaneas p. 245.
Substillum p. 143. 246.
Subucula p. 143. 246.
Subulo p. 143. 246.
Subura p. 143. 246.
Suburanam tribum p. 243.
Subverbustam p. 143. 246.
Succenturiare p. 143. 246.
Succerda p. 243.
Succidanea hostia p. 142. 243.
Succingulum p. 142. 243.
Succrotila p. 141. 243.
Sucerda p. 142.
Sucula p. 243.
Sudiculum p. 148.
Sudum p. 140. 239.
Sufes p. 143. 247.
Suffibulum p. 151. 266.
Suffimenta p. 151. 266.
Suffiscus p. 143. 246.
Suffragatores p. 266.
Suffuerat p. 267.
Suggillatum p. 142. 243.
Suillum genus p. 247.
Sulci p. 243.
Sultis p. 141. 150. 242. 262.
Sum pro eum p. 141. 241.
Summanalia p. 151. 267.
Summiasorem p. 264.
Summussi p. 141. 241.
Suopte p. 144. 247.
Supa p. 247.
Supat p. 144.
Supellectilis p. 239.
Supercilia p. 142. 245.
Supercilium p. 244.
Superescit p. 142. 244.
Superstites p. 142. 244.
Supervacaneum p. 139. 239.
Supervaganea avis p. 142. 245.
Supparum p. 261.
Supparus p. 144. 247.
Supperati p. 142. 245.
Supplicium p. 143. 246.
Suppreum p. 142. 245.
Suppum p. 139. 237.
Suremit p. 241.
Surium p. 241.
Surregit et sortus p. 140. 240.
Surremit p. 140.
Surrempit p. 140.
Surum p. 241.
Sus p. 253.
Sus Minervam p. 248.
Suspectus p. 144. 247.
Susque deque p. 139. 231.
Sutelae p. 144. 247.
Sutrium quasi sunt p. 247.
Sybinam p. 148.
Sycophantas p. 142. 243.
Tabernacula p. 273.
Tablinum p. 154. 273.
Taciturnus p. 157.
Tacitus p. 157.
Taedulum p. 155. 274.
Taenias p. 274.
Taenpoton p. 154.
Tagax p. 154. 273.
Tages p. 273.
Tagit p. 154. 273.
Talassionem p. 152. 268.
Talutorum non unam genus p. 273.
Talia p. 154.
Talionis mentio p. 274.
Talipedare p. 154. 273.
Talus p. 154. 273.
Tam p. 155. 273.
Tam perit, quam extrema faba p. 275.
Tama p. 155.
Taminia uva p. 154. 273.
Tammodo p. 154.
Tamne p. 154. 273.
Tandem p. 155. 274.
Tappete p. 268.
Tapulla lex p. 155. 275.
Tarmes p. 154.
Tarpeiae effigies p. 274.
Tarquittas scalas p. 274.
Tartarino p. 155.
Tatium p. 274.
Taurus p. 152. 269.
Taurii ludi p. 152. 268.
Tauri verbenaeque p. 274.
Taurorum specie simulacra p. 274.
Taxat p. 272.
Taxat et Taxatio p. 154.
Taxatio p. 272.
Tegillum p. 155.
Temerare p. 155.
Temetum p. 155. 275.
Teminare p. 275.
Tempesta p. 155.
Tempestatem p. 155.
Templum p. 157.
Tenitae p. 157.
Tensa p. 155.
Tentipellium p. 155. 276.
Tenus p. 157.
Terentum p. 152. 268.

T.

Tahellis p. 273.
Tabem p. 273.

Teres p. 155. 275.
Teretinatibus p. 275.
Termentum p. 155.
Termes p. 157.
Terminus p. 157.
Termino sacra faciebant p. 157.
Termonem p. 155. 275.
Tersum diem p. 155. 275.
Tesca loca p. 154. 272.
Testiculari p. 156.
Tetini p. 156.
Thaleae nomen p. 273.
Themis p. 157.
Thiasitas p. 156.
Thocum p. 156.
Thomices p. 154. 271.
Threces p. 156.
Tiberis fluvius p. 155.
Tibicines p. 155. 270.
Tibulustria p. 152.
Tibris p. 155.
Tifata p. 156.
Tigillum sororium p. 276.
Tignum p. 276.
Tinia p. 155.
Tintinnire p. 155. 275.
Tippula p. 156.
Titia p. 156.
Titenses p. 156.
Titivillitium p. 156.
Tituli milites p. 156.
Todi p. 152. 269.
Togatarum duplex genus p. 269.
Tolenno p. 272.
Tolerare p. 272.
Toles p. 154. 272.
Tongere p. 154. 272.
Tonsa p. 154. 272.
Tonsillam p. 154. 272.
Topper p. 153. 269.
Torrens p. 153. 270.
Torreri p. 153. 270.
Torrum p. 153. 270.
Torvitas p. 153. 270.

Toxicum p. 271.
Trabica navis p. 156.
Trabs p. 156.
Trachali p. 156.
Tragula p. 151.
Tragus p. 156.
Transtra p. 157.
Trepit p. 157.
Tribunicia rogatione p. 268.
Tributorum collationem p. 276.
Tributum p. 156.
Trientem p. 275.
Trifax p. 156.
Tripudium p. 275.
Trisulcum fulgur p. 269.
Tritogenia p. 156.
Triumphales coronae p. 157.
Troia p. 156.
Tromentina tribus p. 157.
Trossuli p. 157.
Truo p. 157.
Tryga p. 156.
Tubilustria p. 269.
Tuditantes p. 152. 269.
Tudites p. 153. 269.
Tuguria p. 271.
Tullianum p. 272.
Tullios p. 153. 269.
Tumultuarii milites p. 271.
Tumulum p. 271.
Tuor p. 153. 271.
Turbelas p. 153. 270.
Turma equitum p. 153. 270.
Turanni p. 153. 270.
Tusci p. 153. 271.
Tusculi vicus p. 153. 271.
Tutulium p. 153. 271.
Tymbreus Apollo p. 154. 272.
Tyria maria p. 270.

U.

Uls p. 161.
Umbræ p. 161.
Unciaria lex p. 279.

Ungulatos p. 161.
Ungulum p. 160. 279.
Ungustus p. 161.
Urbanas tribus p. 158.
Urvat p. 160. 278.
Uxorium pendisse p. 161.

V.

Vacerram p. 160. 278.
Vadem p. 161.
Vae victis p. 277.
Vae vobis p. 162.
Vagorem p. 160. 278.
Vagulatio p. 278.
Valgos p. 160. 278.
Vallescit p. 161.
Valvoli p. 160. 278.
Vapula Papiria p. 277.
Vastum p. 160. 277.
Vatioanus collis p. 161.
Vecors p. 277.
Vecticularia vita p. 161.
Vectigal p. 277.
Vegrande p. 160. 277.
Veia p. 158.
Vel p. 159.
Velati p. 158.
Velitatio p. 158.
Venditiones p. 279.
Venerari p. 161.
Ventabant p. 160.
Ver sacrum p. 161.
Verberitare p. 161.
Vergiliae p. 277.
Vermina p. 160. 278.
Vernae p. 160. 277.
Vernisera p. 162.
Verrunceni p. 160.
Versuram facere p. 162.
Versuti p. 160.
Verticulas p. 159. 277.
Veruta p. 160. 278.
Vescor p. 158.
Vesculi p. 161.
Vescus p. 158.

Vespaie et vespillones p. 158.
Vesperna p. 157.
Vesperugo p. 158.
Vespices p. 158.
Vesticeps p. 157.
Vestimentum p. 158.
Vestis p. 158.
Veteratores p. 158.
Veterinam bestiam p. 159.
Veternosus p. 158.
Vexillum p. 161.
Viae p. 277.
Viatores p. 159. 277.
Vibices p. 159.
Vibrissae p. 159.
Vibrissere p. 159.
Vici p. 276.
Vicinia p. 157.
Victimam p. 276.
Viduertas p. 159.
Viere p. 160. 278.
Vietus p. 161.
Viget p. 159. 276.
Viginti quinque poenas p. 276.
Viminalis porta p. 161. 279.
Vinalia p. 160.
Vinciam p. 162.
Vindex p. 279.
Vindiciae p. 279.
Vineae p. 279.
Vinnulus p. 161.
Virgilae p. 160.
Viritanus p. 160.
Viritim p. 161.
Vitiligo p. 159.
Vitulans p. 159.
Vivatus et vividus p. 161. 279.
Vivissimus p. 161.
Voisgram avem p. 276.
Vola p. 160.
Volones p. 160.
Vopte p. 161.
Vulturinalia p. 161.

I N D E X II.

LOCORUM E SCRIPTORIBUS A PAULO, FESTO ET AB INTERPRETIBUS EXCITATORUM.

A.

- Accius* p. 133. 220. v. Quatrurbem. 149. v. Serius. 160. 277. v. Vastum. 168. v. Mundus. 231. v. Repudium. 232. v. Reses. 243. v. Sospes. in *Amphitruone* p. 192. v. Obstinato. 226. v. Redhostire. 263. v. Setius.
- (?) *Andromacha* p. 241. v. Summussi.
- Bacchis* p. 193. v. Ostentum. 249. v. Stipes.
- Chrysippo* p. 223. v. Rodus. 244. v. Superescit.
- Diomede* p. 184. v. Nobilem. 186. v. Ogygium.
- Hellenibus* p. 169. v. Moenia. 202. v. Probrum.
- Io* p. 270. v. Topper.
- Melanippa* p. 183. v. Noxa. 202. v. Pro. 223. v. Rodus. 228. v. Ratus.
- Neoptolemo* p. 227. v. Rates. 272. v. Tolerare.
- Oenomao* p. 181. v. Numero.
- Philocteta* p. 272. v. Tesca.
- Phinidis* p. 154. 272. v. Tonsillam. in *Annalibus* p. 101. 169. v. Metalli.
- Aelius* p. 91. v. Militem. Minam. 51. v. Dalivium. 124. v. Procestria. 181. v. Nuptias. 187. v. Ocius. 229. v. Refriva. 240. v. Sobrium. 271. v. Tumulum. 278. v. Vapula. Vaccerram.
- in *XII. de significatione verborum* p. 269. v. Tribunicia rogatione.
- Aelius explanatione carminum Saliarium* p. 168. v. Molucrum.
- Aelius Gallus l. II. quae ad ius pertinent* p. 270. v. Torrens.
- de significatione verborum* p. 244. v. Saltum. 227. v. Reus. 177. v. Necessarium. 177. v. Naxum. 183. v. Novalem. 188. v. Orba. 196. v. Petrarum. 199. v. Perfuga. 200. v. Puteum. Postliminium. 204. v. Possessio. 223. v. Rogatio. 229. v. Remancipatum. 228. v. Reciperatio. 231. v. Relegati. Religiosus. 240. v. Sobrius. 249. v. Stirpem. 251. v. Sacer mons. 260. v. Senatores. 261. v. Sepulcrum.
- Aelius Stilo* p. 167. v. Manias. 168. v. Monstrum. 169. v. Manuos. 177. v. Nebulo. 179. v. Naucum. 182. v. Nusciosum. 189. v. Ordinarium. 192. v. Obstitum. 197. v. Pescia. Petauristas. 206. v. Portisculus. 238. v. Statua. 246. v. Subucalam. 250. v. Sanctum. 251. v. Sacrificium. 255. v. Salias. 273. v. Tamne. 276. v. Victimam.
- Afranius* p. 16. v. Arseverse. 32. v. Comptum. 99. v. Molucrum. 100. v. Mustricola. 112. v. Obrutuit. 144. v. Supparus. 143. v. Sentes. 223. v. Rutilium. 230. v. Remillum. 243. v. Solatum. 247. v. Supparus. 249. v. Stipatores. 271. v. Toxicum. 273. v. Tamne. 275. v. Tinnare.
- Afranius in Abducta* p. 260. v. Sentes.
- Brundisina* p. 252. v. Sagaces.
- Consobrinis* p. 275. v. Temetum.
- Emancipato* p. 188. v. Oratores. 229. v. Remeare.
- Epistola* p. 219. v. Quid nisi. 227. v. Rates. 243. v. Succrotilla. Sospes. 270. v. Turannos.
- Ida* p. 196. v. Petulantes.
- Materteris* p. 175. v. Naenia.
- Privigno* p. 203. v. Profesti. 259. v. Secus.
- Proditio* p. 229. v. Remeliginea.
- Promo* p. 276. v. Tentipellium.
- Repudiato* p. 232. v. Repastinari. 259. v. Sexagenarios.
- Rosa* p. 232. v. Reses.
- Similante* p. 181. v. Numero.
- Suspecta* p. 181. v. Numero.
- Virgine* p. 168. v. Molucrum. 244. v. Superescit. 271. v. Tugurium.
- Agathocles* Cyzicenarum rerum scriptor p. 244. v. Romam.
- Alcimus* p. 224. v. Romam.
- Alfus l. I. belli Carthaginensis* p. 174. v. Mamertini.
- T. Annius Luscus* in ea, quam dixit adversus Gracchum p. 249. v. Satura.
- Antigonus* Italicae historiae scriptor p. 224. v. Romam.
- Q. Antistius Labeo* p. 196. v. Olivatum. 215. v. Potitus. 216. v. Pro. Pulia. 266. v. Struppi. Secespi.
- E e e e e

tam. Suffuerat. p. 267. v. Septimon-
tio ibid.
in *Commentario iuris pontificalis*
p. 215. v. Prosimurium.
l. X. *commentarii iuris pontificii*
p. 267. v. Spurcum vinum.
l. XI. *commentarii iuris ponti-
ficii* p. 216. v. Prox.
l. XV. p. 267. v. Sistere. Subigere.
de officio auguris p. 237. v. Re-
misso exercitu.
Appius Claudius p. 193. v. Oscines.
Appius Pulcher p. 241. v. Sonivium.
in *Auguralis disciplinae* l. I. p.
242. v. Sollistimum.
Appii Sententiae p. 250. v. Stuprum.
(?) *Apollonius* p. 178. v. Nepos.
Apollodorus in *Euxenide* p. 224. v.
Romam.
Apuleius l. VIII. p. 213, 20. (El-
menh.) emend. v. Thomices p.
727. (S.)
l. XI. p. 265, 30. expl. v. Post-
liminium p. 574. (S.)
(?) *Aristarchus* interpretes *Homeri* p.
178. v. Nepos.
Aristophanes Grammaticus p. 168.
v. Moeson.
Arnobius III. p. 113. (Elmenh.)
emend. p. 439. v. Gnarigavit (S.)
Artorius p. 124. v. Procestria. 269.
v. Topper. 276. v. Tentipellium.
Asconius Pedianus p. 50. ed. Lug-
dun. emend. p. 677. v. Sufficus
(A.)
Ateius Capito p. 176. v. Nefrendes.
208. v. Percam. Propudi. 277.
v. Reus. 234. v. Rutiliae. 263. v.
Stellam. Sinistram.
l. VII. *Pontificali* p. 127. v. Mun-
dus.
Ateius Philologus p. 179. v. Nau-
cum. 182. v. Nusciosum. 187. v.
Orchitin. 248. v. Scoppus. 269.
v. Tudites. 278. v. Vacerram.
in *libro Glossematorum* p. 187.
v. Ocrem.
Atta p. 203. v. Pueri.
Aufustius p. 71. Genium.
Augurales libri p. 252. v. Sartae.
Aurelius Opilius p. 51. v. Dalivium.
64. v. Fomites. 101. v. Manues.

159. v. Veterinam. 160. 278. v.
Valgos. 168. v. Molucrum. 176. v.
Necessarium. 178. v. Nauteam. 182.
v. Nusciosum. (?) 183. v. Nova-
culam. 219. v. Querquera. 228. v.
Ratitum. 250. v. Sanctum. 257. v.
Spirillum. 263. v. Sedum. 272. v.
Thomices. Tesca. 273. v. Tamne.
Ausonius *Epist.* 15, 9. emend. p. 325.
v. Ausonia (S.)
22, 19. emend. p. 439. v. Gnari-
gavit (S.)
de *claris profess.* expl. p. 393. v.
Carnificis (S.)

B.

Biblia: Canticum Canticorum 4, 1.
explic. p. 308. v. Capronae (D.)

C.

Caecilius p. 109. v. Nixi. 145. v. Sta-
lagmium. 157. v. Truo. 203. v.
Profesti. 218. v. Quisquilae.
in *Aethrione* (Aethinne) p. 148.
260. v. Sentinare. 181. v. Nu-
mero. 189. v. Orare.
Anagnorizomene p. 241. v. Sum-
mussi.
Androgyno p. 250. v. Stolidus.
274. v. Taenias.
Carine p. 232. v. Reluere. 250. v.
Stalagmium.
Davo p. 202. v. Probrum.
Epistola p. 167. v. Mantare.
Gamo p. 271. v. Toxicum.
Hymnide p. 184. v. Nictare. 202.
v. Prodegeris. 260. v. Senium.
Hypobolimaeco Chaerestrato p. 183.
v. Noxa. 228. v. Ravim. 250. v.
Stolidus. 271. v. Tugurium.
(?) *Imbros* p. 192. v. Obstitum.
Obolastote p. 140. 239. v. Silicer-
nium.
Pugile p. 184. v. Nictare.
Triumpho p. 143. 246. v. Succen-
turiare.
Caesar *Bell. Civ.* III, 96. emend. p.
749. v. Umbræ (S.)
(?) in *Commentariis* p. 182. v.
Nuntius.

Calidius in *orat.* in Q. *Caecilium*
p. 143. 247. v. Sufes.
Callias *Agathocli Siculi rerum gesta-
rum scriptor* p. 224. v. Roma.
Callimachus *Hymn.* in *Cerer.* 45.
expl. p. 381. v. Claudere (D.)
in *Del. emend.* p. 383. v. *Capil-
latam* (S.)
in *Del.* 302. expl. p. 453. v. *In-
bar.* (D.)
Carmen Saliare p. 91. v. *Matrem.* 237.
v. *Sesopia.* *Sonivium.* 193. v. *Ob-
stinet.*
Cato p. 22. v. *Audacias.* 23. v. *Alior-
sum.* *Aeribus.* 36. *Caducentes.*
39. *Culigna.* 45. *Coepiam.* *Cloa-
cale.* 46. *Compluriens.* 63. *Forma-
67.* *Futare.* 90. *Latitaverunt.* 102.
Multifacera. 103. *Mihipte.* *Meri-
taver.* *Magnificius.* *Munificior.*
Medioericulus. p. 104. *Moscillis.*
106. *Neminis.* 127. *Pilates.* *Pro-
scapulis.* 128. *Pelliculationem.*
Pascals. *Periculatus sum.* *Parsi.*
Praedonulos. 130. *Pecuum.* 138.
Retricibus. *Repulsior.* 139. *So-
cordia.* 141. *Sultia.* 143. *Sub corona.*
149. *Sirempa.* *Spatiatorem.* *Stata.*
158. *Veternosus.* *Veluti.* 159. *Vete-
rinam.* 161. *Vecticulariam.* *Viri-
tim.* *Uls.* *Ungulatus.* *Verberitare.*
Vopte. 171. *Meritavere.* *Magnifi-
cius.* *Magistri* (?). *Maledictores.*
Mihipte. 172. (?) *Magnificior.* 174.
Moscilis. 176. *Neminis.* 178. *Negi-
bundum.* 179. *Natinatio.* 180. *Navi-
tas.* 185. *Numidas.* 195. *Oppido-
rum.* 210. (?) *Praemiosam.* *Prodi-
disse.* *Procilli.* 215. *Prosimurium.*
236. *Recipie.* 245. *Suppreum.* 248.
Struere.
Origin. I. p. 177. v. *Nequitum.*
183. *Oratores.*
II. p. 246. v. *Sublimavit.*
III. p. 189. v. *Oreae.*
IV. p. 169. v. *Mapalia.*
V. p. 206. v. *Pilates.*
VII. p. 169. v. *Mulleos.* 223. *Ruxum.*
238. *Secordiam.*
Orati. *De sacrilegio commisso* p.
206. *Prohibere.*

- Cato orat. adv. M. Acilium quarta.* p. 206. v. Penatores.
de feneratione legis Iuliae p. 206. v. Prorsus.
in M. Caecilium p. 46. v. Citeria.
in Q. Minucium Thermum p. 251. v. Sacres. 236. Ratissimum.
in Q. Minucium Thermum de X. hominibus p. 171. v. Multifacere. 185. v. Nequimates. 192. Obstinate. 264. Sacramento. Spiciunt. *de suis virtutibus contra Thermum* p. 188. v. Oratores. p. 189. Ordinarium. 206. v. Aliud est prop. 231. v. Repastinari.
de potestate tribunitia p. 176. v. Nemut.
de magistratibus 176. v. Nemut.
in suasionem de lege Orchia p. 195. v. Obsonitavere. 210. Percunctata.
in Q. Sulpicium p. 180. v. Nasiterna.
apud equites p. 195. v. Optionatus.
in dissuasionem de rege Attalo p. 206. v. Portisculus.
in orat. contra M. Caecilium p. 206. v. Pro capulis.
in orat. ad notas censorias p. 210. v. Periculatus sum. Parsi.
de fundo oleario p. 210. v. Pulchralibus.
de coniuratione p. 210. v. Praecem.
de re Histriae militari p. 210. v. Punctatoriolas.
in orat. quam habuit in consulatu p. 172. v. Mediocriculo.
in orat. ne quis consul bis fieret p. 210. v. Pavimenta.
in orat. de re militari p. 216. v. Procnitores.
contra Oppium p. 230. v. Quadrantal.
de spoliis, ne figerentur p. 232. v. Resignare.
in orat. cum edisserat Fulvii Nobilioris censuram p. 233. v. Retricibus.
in dissuasionem, ne lex Baebia derogaretur p. 233. v. Rogat.
in suasionem legis Voconiae p. 233. v. Receptitium.
- Cato in dissertatione consulatus* p. 236. v. Recto fronte.
contra Cornelium apud populum p. 236. v. Repulsior.
in orat. de signis et tabulis p. 236. v. Redemptitavere.
pro L. Caesetio p. 242. v. Saltis.
contra Annium p. 244. v. Superescit.
de re militari p. 245. v. Sub corona.
in orat. aediles pleris sanctos esse p. 251. v. Sacrosanctum.
de indigitibus p. 261. v. Sequester.
in dissuadendo legem, quae postea relicta est p. 264. v. Siremps.
in orat. quam scribit L. Furio de aqua p. 279. v. Vindiciae.
de re Floria p. 264. v. Sontica causa.
liber de re militari p. 199. v. Pere-mere. Serra.
de Auguribus p. 209. v. Probrum virg.
Commentarii iuris civilis p. 172. v. Mundus.
in Epistola p. 171. v. Manspes. 210. v. Praedonulos.
Catonis nepos p. 172. v. Magnificus.
Censoria lex p. 202. v. Prodit.
Cephalon Gergithius de adventu Aeneae in Italiam p. 224. v. Romam.
Charisius l. I. p. 102. Froben. emend. p. 354. Calatores (U.)
Cicero p. 134. v. Ructare. 154. 272. v. Tesca.
(?) Philipp. II, 25. p. 222. v. Ructare.
de Orat. I, 28, 130. p. 237. v. Roscii.
in Pis. II. p. 261. v. Seplasia.
in Ferr. I, 56. v. Redivivum p. 226.
IV, 43. p. 231. v. Repagula.
Catil. II. imit. p. 274. v. Tandem.
pr. Muren. 12. emend. p. 674. v. Superstites. (U.)
- Cicero pr. Domo c. 15.* p. 209. v. Privilegium.
c. 17. p. 209. v. Privilegium.
de petit. consul. 11, 45. emend. p. 417. v. Exercitent (D.)
(?) de Universo c. 11. v. Neutiquam.
Cato Ma. 15, 51. p. 187. v. Occare.
Somn. Scip. c. 7. (Rep. VI, 22.) emend. et expl. p. 305. v. Am. (S.)
Nat. Deor. II, 17. emend. p. 330. v. Adspere (U.)
Ep. ad Fam. VII, 24. emend. p. 533. Non omnibus dormio (A. D. G.)
Ep. ad Attic. XV, 26, 29. expl. p. 395. v. Capitarium (D.)
Cincius p. 70. v. Gentilis. 173. v. Nantationem. 179. v. Naucum. 181. v. Nuptias. 183. v. Novalen. 255. v. Salias. 201. v. Prospera. 229. v. Refriva. 260. v. Sinistrae. 269. v. Tuditantes. 279. v. Vindiciae.
in libro de officio iuriconsulti p. 265. v. Subici.
I. II. de officio iuriconsulti p. 182. v. Nuncupati. 262. v. Sannates.
lib. de prius verbis p. 199. v. Peremere. 229. v. Reconducti. 256. v. Scenam.
libro Fastorum p. 230. v. Regifugium.
Mystagogicon lib. II. p. 373. v. Tridentem.
de consulum potestate p. 209. v. Praeter.
de comitiis p. 209. v. Patricios.
Cloatius p. 191. v. Obscum. 192. v. Obstitum. 193. v. Placularis porta. 240. v. Sobrium. 246. v. Subucula. 251. v. Sacrificium.
in libris sacrorum p. 168. v. Moluerum.
Coelius historiarum libro p. 187. v. Octas.
I. VII. p. 270. v. Tepper.
pr. se apud populum p. 189. v. Orcae.
Commentarius sacrorum p. 175. v. E e e e *

- Mallavium. 177. v. Nectere. 274.
v. Tauri.
Cornificius p. 179. v. Nare. 91. v.
Minerva. 181. v. Nuptias. 188. v.
Orba. 193. v. Oscillantes. 200. v.
Putum. 232. v. Rediculi.
(?) pro Liburnia p. 273. v. Tabem.
(?) *Corvinus* pro Liburnia p. 273. v.
Tabem.
Crisolaus p. 255. v. Salios.
Curvatus p. 270. v. Turmam. 181. v.
Nuptias. 179. v. Naccas.
Catullus 17, 18. p. 245. v. Suppermati.
61, 183. emend. p. 606. v. Pa-
trimi (D).
64, 38. p. 227. v. Rabidus.
96, 6. p. 203. v. Ploximum.
98, 3. expl. p. 378. v. Carcolo-
pis (S.).
115, 7. emend. et expl. p. 342.
v. Aleonem (S.).

D.

- Dio* in Tiberio emend. p. 353. v.
Conlacare (S.).
(?) *Diocles Peparethius* p. 225. v.
Romam.
Diomedes I. p. 378. P. emend. p.
440 (L.).
Dionysius p. 225. v. Romulia tribus.

E.

- Ennius* p. 4. v. Armentum. Am-
bactus. 6. Adgrettus. 19. Anxur.
41. Cracentes. 44. Consiluer. 45.
Crebrisuro. Cyprio. 47. Consi-
ptum. Corpulentis. 52. Daedalum.
70. Genas. 83. Inseque. 86. Lituus.
90. Latrare. 92. Metus. Meddix.
100. Mutire. Mussare. 109. Nictit.
110. Ob. 125. Prodinunt. Prodit.
128. Prolato. 130. Puelli. 132. Quia-
mam. 133. Runa. 138. Remant. 140.
Surremit. Surum. 141. Sos. Sum. Sos-
pes. 142. Superescit. Subices. Sup-
permati. 146. Sas. Sam. Sapsa.
147. Spira. 148. Sibunum. Sicilices.
149. Sultia. 153. Tutulum. 156.
Trifax. Vitulans. 159. Vel. 163.
Mundus. 169. Moene. 160. Vago-

- rem. 170. Meta. Metonymia. 179.
Naucum. 191. Oboritur. 194. Ob-
sisionem. Oasco. 209. Panici. 214.
Puelli. 220. Quadrata. 238. Ratus.
230. Remorbescat. 233. Restat. 235.
Redinunt. Rigido. 236. Recto. 241.
Surum. 242. Sos. 243. Sospes. 244.
Superescit. 246. Subulo. 255. Sal-
macia. 249. Stipes. 257. Spira.
Scripto. 260. Septentriones. 262.
Sultia. 263. Specus. 268. Tappeta.
270. Topper. 271. Tutulum. 272.
154. Tongere. 274. Tam. 275 et
155. Termonem. 279. Unciaria.
Citatus a Scaligero p. 355. v. Co-
hum. et p. 367. v. Carinantes.
Emend. p. 422. v. Fodere (D.).

Ennius in *Annalibus* p. 245. v. Sup-
permati. 249. v. Stirpem.

- I. I. *An.* p. 194. v. Obsidionem.
210. v. Pes. 221. v. Quamde.
233. Remant. 241. Sum. 242.
Sos. 250. Stolidus. 253. Sas.

- II. p. 175. v. Me. 185. Ningulus.
186. Occasus. 220. Quaeso.
235. Rigido. 241. Sum. 257.
Speres. 269. Tuditantes. 272.
Tolerare.

- III. p. 202. Prodinunt. 242. So-
lum. Sos.

- IV. p. 253. Sas.

- V. p. 186. Occasus.

- VI. p. 179. v. Navus. 241. Sum-
mussi. 256. Scita. 257. Spicit.

- VII. p. 179. Nare. 219. Quianam.
242. Sos. 272. Tonsam.

- VIII. p. 186. Occasus. 192. Ob-
stitum.

- X. p. 184. v. Nictit. 278. Veruta.

- XI. p. 218. v. Quippe. 196. v.
Petrarum. 230. v. Rimari. 235.
Romanos. 242. Sos.

- XIV. p. 195. Ob. 253. Sus.

- XVI. p. 179. v. Navus. 192. Ob-
stitum. 202. Prodit. 218.
Quippe. 220. Quando. 231.
Regimen. 257. Speres. 278.
Vagorem.

in *Achille* Aristarchi p. 211. v.
Prolato. 244. Subices.

Aiace p. 153. 269. v. Tullios.

Ennius Alexandro p. 200. v. Putum.
274. v. Taenias.

Andromacha p. 258. v. Scrupi.

Andromeda p. 220. Quaesere. 278.
Urvat.

Asota p. 272. v. Tonsam. et p.
154.

Cresphonte p. 220. v. Quaesere.
226. Redhostira.

Brechitheo p. 176. Neminis.

Hectoris lytris p. 226. v. Red-
hostire.

Iphigenia p. 195. v. Ob. 214. v.
Pedom.

Telamone p. 194. v. Obsidionem.

Telepho p. 169. v. Mutire. 255.
Squalidum.

Thyeste p. 246. v. Sublime.

Euhemerus p. 248. v. Sus.

Eustathius in Dionys. emend. p. 303.
v. Albula (D.). expl. p. 303. v.
Album (D.).

F.

Fabius Pictor p. 216. v. Puilia.

Festus v. *Centumvitalia* emend. p.
377. v. Comitia (S.). p. 395. v.

Cloacare (D.). p. 522. v. Solino.
v. Nequinont (G.).

Flaccus p. 134. 222. v. Ructare.

Foedus Latinum p. 179. Nancitor.

Fortunatianus p. 26. 80. P. emend.
p. 470. v. Lepista (U.).

Frontinus emend. p. 716. Siremps
(S.).

Fulgentius emend. p. 305. v. Am-
begni (D.).

G.

Galitas p. 224. v. Romam.

Gannius p. 158. v. Veteratores.

Gellius N. A. III, 4. emend. p. 330.
v. Adsipere (U.).

VII, 3. emend. p. 610. v. Pecum
(U.).

X, 15. em. p. 468. Inarculum (S.).

XII, 13. em. p. 617. v. Purime.

XIII, 21. p. 409. v. Empanda
(L.).

Gracchus p. 102. v. Masculino.

Gracchus in *M. Popillium et Ma-*
thonem p. 170. v. *Malo cruce.*
de legibus a se promulgatis p.
195. v. *Ostentum.*
in *orat. de lege Minucia* p. 195.
v. *Osi sunt.*
pro rostris in M. Popillium p.
195. v. *Occisitantur.*
cum circum conciliabula iret p.
209. v. *Potestur.*
de lege Penni p. 236. v. *Respu-*
blica.

Gracius p. 199. v. *Peremptalia.*
(?) *Granius* p. 199. v. *Peremptalia.*

H.

Herodot. I, 25. expl. p. 459. v. *In-*
citega (D.).

Hesiodus p. 79. v. *Inchoare.*

Hesych. emend. v. *Κέλης* p. 310.
Aureax (D.) v. *Ἀσπάργρον* p. 328.
(D.) *Ἀσπύρη* p. 329. *Arbilla* (S.).
Ἀσθίος p. 447. v. *Harviga* (L.).
Νίβεσσα p. 526. v. *Narica* (S.).

Homerus p. 176. v. *Nemora.* 183. v.
Novalēm.

Odyss. XV, 372. expl. p. 315. *Af-*
fatim (S.).

Horat. Od. I, 4, 16. expl. p. 417.
v. *Exiles* (D. L.).

28, 23. expl. p. 581. v. *Praeci-*
danea (D.).

II, 1, 24. expl. p. 326. v. *Atroces*
(D.).

15, 5. expl. p. 392. v. *Cupressi*
(D.).

III, 4, 37. expl. p. 308. v. *Altus*
(D.).

10, 5. expl. p. 492. v. *Man-*
cini tifata (S.).

21, 18. expl. p. 352. v. *Cor-*
nua (S. D.).

27, 75. expl. p. 412. v. *Euro-*
pam (D.).

IV, 6, 21. expl. p. 513. *Minorum.*
(D.) v. *Maiora.*

Carm. Sec. 13. expl. p. 586. v.
Provoraum (D.).

Art. Poet. 202. expl. p. 310. *Au-*
richalcum (S.).

Horat. Sat. I, 3, 26. expl. p. 397 (D.).
v. *Dracones.*

Epist. II, 1, 79. expl. p. 316. v.
Attæ (D.).

Hostius de bello Istroico p. 253. v.
Scaevum.

lib. I. p. 272. v. *Tesca.*

I.

Isidori Glossæ p. 330. v. *Adsipere*
(S.).

Iulius in *Adrasto* p. 202. v. *Pro-*
phetas.

Iulius de feriis p. 230. v. *Regifu-*
gium.

Iustinian. I. III. expl. p. 362. v. *Ca-*
tampo (S.).

Juvenal. Sat. III, 175. expl. v. *Man-*
duci (D.).

L.

C. Laelius pro se apud populum
p. 192. v. *Obsidium.* 249. *Satura.*

Lævius in *Centaurs* p. 196. v. *Pe-*
trarum.

Libri augurales p. 252. v. *Sartæ.*
pontificii p. 272. v. *Tesca.*

Lex censoria p. 202. v. *Produit.*

Lex dedicationis aræ Dianæ Aven-
tinensis v. *Nesi* p. 178.

C. Licinius Imbrex p. 192. v. *Ob-*
stitutum.

Livius poeta p. 10. v. *Anclare.* 11.
Affatim. 51. *Dusmoso.* 52. *Dacri-*
mas. 53. *Demum.* *Depuvere.* 71.

Gnarigavit. 106. *Nefrendes.* 109.
Noegeum. 123. *Procitum.* 132.

Quinquertium. 140. *Surregit.* 141.
Sollo. 175. *Me.* 181. *Ocrem.* 241.

Sollo. 202. *Profanum.* 226. *Re-*
divium. 248. *Struices.* 218. *Quin-*
quertium. 240. *Surregit.* 278. *Va-*
cerra. 248. *Stirpem.* 249. *Stirpem.*

(?) *Livius* in *Odyssea veteri* p. 176.
v. *Nefrendes.*

in *Odyssea* p. 177. v. *Nequinont.*
184. v. *Noegeum.* 191. *Ommen-*
tans. 270. *Topper.*

in *Virgine* p. 184. *Nobilem.*
Gladiolo p. 198. *Pedibus.*

(?) *Livius* in *Lydio* p. 256. v. *Scenam.*
Lucan. I, 447. p. 28. v. *Bardus.*

II, 369. expl. p. 424. v. *Fescen-*
nini (D.).

Lucilius p. 26. v. *Bubinare.* 34. *Carissa.*
41. *Crucium.* 71. *Gallam.* 91. *Mi-*
norem. *Delum.* 97. *Mantisa.* 98.

Momen. 106. *Nequam aurum.* 109.
Noctiluca. 132. *Remelignes.* 141.

Solox. 143. *Sub vitem.* 144. *Sub*
vitem. *Stlembus.* 147. *Spara.* *Squar-*
rosi. 145. *Sicyonia.* 159. *Vitiligo.*

Verticulas. 168. *Mamphula.* 177.
Nequam aurum. 193. *Oufentina.* 197.

Petauristas. *Petimina.* 198.
Piscinae. *Pedibus.* 219. *Querquera.*

Quintana. 220. *Quaxare.* 223.
Rodus. 225. *Rumex.* 226. *Rhonde-*
sicadion. *Redamtruare.* 227. *Re-*
darguisse. 230. *Remillum.* 232. *Ra-*
vam. 238. *Suppum.* 239. *Suberies.*

240. *Vernus.* 241. *Sollo.* 242. *So-*
lox. 256. *Squarrosos.* 247. *Sub*
vitem. 248. *Stlembus.* 271. *Thomi-*
ces. 273. 154. *Tagax.* 274. 155.

Tama. 275. *Tapullam.* 277. *Verti-*
culas. 279. *Vindicisæ.*

lib. II. p. 183. v. *Noctilucam.*
IX. emend. p. 329. v. *Acera-*
tum. (D.).

explicatur p. 379. v. *Cernuus* (D.).
Satyr. p. 256. v. *Spara.*

Lucretius I, 7. p. 52. v. *Daedalam.*
326. p. 158. v. *Vescus.*

640. p. 221. *Quamde.*
II, 367. p. 561. v. *Petulantæ.*

576. p. 278. *Vagorem.*
838. p. 252. *Sagacea.*

847. p. 177. *Nectar.*
1141. p. 152. 269. *Tuditantes.*

III, 387. p. 119. v. *Pappi.*
IV, 44. p. 199. *Peremptalia.*

519. p. 192. *Obstitutum.*
1226. p. 143. 246. *Soboles.*

VI, 810. p. 147. 256. *Scaptensula.*
835. p. 184. *Nictare.*

M.

Macrobius Saturn. III. em. p. 511. v.
Mos (A.).

III, 12. em. p. 432 (S.).

Martialis p. 259. v. Sexagenarios.
Marcus vates p. 109. v. Ningulus. 177.
 Negumate.
Martialis expl. p. 310. v. Aurichal-
 cum. (S.)
 I, 81. p. 158.
 48. p. 158.
 XII, 32. expl. p. 709. v. Senis (S. D.).
 XIV, 22. em. p. 811. v. Acus. (S.)
 136. expl. p. 458. v. Incitaga.
 (S.)
Massala p. 152. 267. *Serpula*. 267.
 Bene sponsis.
 in XII. *explanatione* p. 252. v.
 Sanates. 217. v. Pecunia.

N.

Naevius p. 10. v. Apluda. 24. Aleo-
 nem. 28. Bilbit. 45. Cocum. 47.
 Concipilavisti. 86. Liberalia. 117.
 Pisatitem. 121. Partus. 122. Prae-
 stinare. 135. Rumitant. 139. Son-
 ticum. 141. Summussi. 146. Sa-
 gmina. Sardare. Sandaraca. 181.
 Numero. 197. Petimina. 198. Pi-
 satitem. 199. Persicus. 211. Peni-
 tam. 222. Rutabulum. Rufuli. 225.
 Rumitant. 238. Sonticum. 241.
 Summussi. 250. Stuprum. 252.
 Sagmina. 254. Sandaracum. 269.
 Topper. 273. Tam. 275. 155. Tim-
 tinnare.
de bello Punico p. 219. Quianam.
 239. Sublicium. 247. Supparus.
 252. Sardare.
 in *Nautis* p. 247. v. Supparus.
 in *Satyr* p. 219. v. Quianam,
Hariolo p. 192. v. Obstinato.
Tarentilla p. 24. Adnictat. 179.
 Naucum.
Tunicularia p. 204. v. Penem.
Neli carmen p. 181. Numero. 249.
 Strigores. 250. Stuprum. 153. 269.
 Topper.
Nonius p. 13. em. p. 131. v. Lucun-
 tem. (S.) 56. em. p. 562. v. Pe-
 tauristae. (S.) p. 71. em. p. 343.
 v. Abortum. (S.) p. 97. em. p.
 408. v. Delicatum. (L.) p. 163. em.
 p. 577. v. Paedidos. (G.) p. 179.
 em. p. 454. v. Ingere. (L.) p. 209.

em. p. 400. (D.) v. Dirigere. 547.
 em. p. 490. v. Manalem lap. (S.)
Novellae XIII, 5. em. p. 339. v.
 Abietaria. (G.)
Novius p. 277. v. Vecora.
 in *duobus Dossen* p. 275. v. Tame-
 tum.
Funere p. 275. v. Temetum.
Lupo p. 226. v. Redhostire.
Maccolupone p. 184. v. Nictare.
Phoenissis p. 257. v. Scripto.
Pico p. 222. Rutabulum.
Surdo p. 275. v. Temetum.
Togularia p. 218. v. Quisquilliae.

O.

Oppius p. 189. v. Ordinarium.
 (?) *Ovidius* p. 147. v. Salaciam.
Fast. II, 23. expl. p. 435. v. Fla-
 minius. (D.)
 27. em. p. 430. v. Flaminia. (S.)
 650. expl. p. 361. v. Camillus.
 (S.)
 IV, 779. expl. p. 352. v. Burra-
 nica. (D.)
 V, 725. em. p. 723. (S.)
Metam. VII, 183. expl. p. 418. v.
 Exerto. (D.)

P.

Pacuvius p. 65. v. Facessere. 70.
 Genas. 80. Incicorem. 97. Manti-
 culari. 99. Mulciber. 126. Profu-
 sus. 143. Subcudes. 147. Spectu.
 Salaciam. 156. Trabica. 160. Ver-
 runcent. 167. Manticularum usus.
 177. Nequitum. 192. Obstinato.
 203. Ploximum. 226. Redantruare.
 231. Repedare. 242. Solari. 254.
 Salacia. 257. Spira. 270. Topper.
 277. Vastum.
 in *Antiopa* p. 270. v. Torrens.
Armorum iudicio p. 230. v. Re-
 apse. 232. Reses. 238. Reserari.
 270. Torvitas.
Atalanta p. 259. v. Secus. 279. Un-
 gulas.
Chryse p. 263. Specus.
Duloreste p. 257. Spectu.

Pacuvius Hermiona p. 230. Refu-
 tare. 273. Tagit.
Iliona p. 199. Parempta. 231. Re-
 potia. 277. Vecora. 279. Ungu-
 lus.
Medo p. 193. Ostentum. 202. Pro-
 fundum. 244. Superescit. 272.
 Tonsillam.
Niptris p. 245. Subcudes. 262.
 Serilla.
Periboea p. 202. Profanum.
Teucro p. 200. Perpetrat. 203. Pro-
 fusus. 226. Redhostire. 229.
 Reciprocare. 273. Tagit. 253.
 Sas.
Pandectae titulo de re militari c. 4.
 em. p. 405. Dilectus (A.)
 l. XVI. ff. §. locati em. v. Ca-
 mara. (G.) p. 362.
Placidus em. p. 366. v. Calbeos. (D.)
Plato p. 266. v. Speciem.
Plautus p. 20. v. Aerumnulas. 37. Cur-
 riculo. 41. Crocotillum. 45. Col-
 lativum. 46. Crumina. Consuetio-
 nem. Conus. 47. Conruspari. Cae-
 cultant. Canitudinem. Clunes. Cli-
 entem. Citior. Coquitare. 53. Eru-
 ratio. 67. Fiber. 74. Herbam. 82.
 Init. 84. Insanum. 99. Muneralis
 lex. 100. Moenia. 108. Nupta. 111.
 Occidamus. 117. Persicum. 118.
 Putitium. Perbitere. 120. Petulum.
 122. Praestinare. 134. Prologium.
 125. Profanum. 138. Pullarium.
 132. Querqueram. 136. Remeligi-
 nes. Riēnes. 137. Reglescit. 140.
 Sublesta. 141. Sultia. 156. Tho-
 cum. 157. Vesperna. 176. Naenia.
 179. Navalis. Narica. 187. Occi-
 damus. 199. Persicus. 200. Puti-
 tium. 202. Profanum. 210. Pulla-
 riam. 244. Suasum. 244. Surum.
 245. Suppreum. 246. Subverbu-
 sti. 248. Strebula. 256. Schoeni-
 culas. 258. Scrutillus.
Amph. prol. 69. expl. p. 330. v.
 Artifices. (D.)
 73. p. 716. v. Siremps. (A.)
 75. expl. p. 323. v. Ambitus. (D.)
 I, 1, 118. p. 158. v. Vesperugo.
 253. p. 199. v. Persicus.
 2, 88. em. p. 388. v. Consuetionem.

- Plautus Asin.* I, 1, 88. p. 194. v. Optio.
 3, 51. expl. p. 378. v. Coctio-
 nes. (A.)
 3, 67. p. 84. Inlex.
 II, 2, 10. expl. p. 742. Vibices. (D.)
 III, 2, 18. em. p. 329. Artitus. (D.G.)
Aulul. II, 1, 42. p. 208. v. Por-
 tunus.
 4, 45. p. 182. Nundinalem.
 5, 10. p. 228. Ravim.
 6, 6. p. 275. Temetum.
 III, 6, 26. p. 46. Curio.
 IV, 1, 9. p. 179. v. Nare. p. 257.
 Scripto.
 7, 4. p. 137. 232. Resecrare.
Bacch. p. 180. Nassiterna.
 II, 3, 46. em. p. 684. v. Strigores.
 III, 3, 42. expl. p. 414. Expreta. (L.)
 59. em. p. 387. v. Com-
 perce. (D.)
 72. p. 46. Creduas.
 6, 13. p. 239. v. Sublesta.
 IV, 8, 48. p. 175. v. Naenia.
 9, 5. p. 155. v. Termentum.
 V, 1, 2. p. 29. v. Blennos.
Casin. p. 46. v. Casina.
 II, 2, 33. p. 56. v. Deliquum.
 5, 1. p. 270. v. Torreri.
 2. p. 222. Rubidus.
 38. Titivillitium. p. 156.
 8, 7. p. 107. Nepa.
 III, 1, 9. p. 247. Sutrium.
 5, 21. p. 181. Numero.
 IV, 4, 15. p. 46. Corculum.
Cistell. p. 277. Vegrande.
Curcul. I, 1, 5. p. 249. Statu.
 2, 5. p. 177. Nautea.
 15. p. 220. Quadrantal.
 16. ibid.
 28. p. 110. 186. Oculissi-
 mum.
 3, 37. expl. p. 572. v. Porri-
 ciam. (D.)
 II, 1, 16. p. 45. v. Collativum.
 21. em. p. 399. v. Diere-
 ctum. (D.)
 III, 30. p. 79. Incomitiare.
 54. p. 53. Dirigere. em. p.
 899. (D. L.)
 70. em. et expl. p. 499. v.
 Munitio. (D.)
- III, 74. p. 118. Perediam.
 IV, 2, 14. p. 198. Pedibus.
 4, 11. p. 278. Vapula.
 V, 3, 42. p. 177. Nervum.
Plautus Epid. III, 1, 12. p. 94. Mur-
 ricidum.
 IV, 1, 35. p. 215. v. Potitus.
 2, 22. p. 203. Plaustrum.
 V, 1, 14. p. 227. Ravi coloris. et
 p. 72. Gravastellus.
Menaechm. prol. 12. p. 24. Atticissat.
 I, 1, 2. p. 220. Quando.
 26. v. Struices. p. 248.
 II, 1, 11. expl. p. 496. v. Maior
 Graecia.
 2, 16. p. 251. Sacrem.
 3, 26. em. p. 408 (S.).
 44. p. 244. Rete.
 54. p. 258. Spinther.
 V, 2, 23. p. 153. v. Velitatio.
Mercat. prol. 105. em. p. 499. v.
 Munem. (D.)
 IV, 3, 36. p. 261. v. Sequester.
Mil. II, 2, 58. p. 47. Comoedice.
 6, 64. em. p. 323. v. Ambri-
 ces. (L.)
 98. p. 103. Nassa.
 1, 16. p. 278.
 III, 1, 37. em. p. 409. (D.)
 98. p. 257. Spicit.
 127. p. 278. Valgos.
 206. p. 339. Ali rei.
 IV, 4, 44. em. p. 420. Effatilatam.
 (L.)
 5, 13. p. 244. Superescit.
Mostell. I, 3, 60. p. 8. Angor.
 69. expl. p. 709. Senis cri-
 nibus. (D.)
 III, 2, 39. p. 244.
 3, 5. em. p. 463. Insanum. (D.)
 V, 1, 1. p. 179. v. Naucum.
Pers. II, 2, 62. p. 156. Tippula.
 III, 1, 20. p. 140. 239. Sublesta.
 64. p. 240. Soracum.
Poenul. I, 2, 55. p. 256. Schoeni-
 culas. 124. Prosedas.
 III, 1, 27. p. 73. v. Grallatores.
Pseudol. p. 220. Quando.
 I, 1, 14. p. 245. v. Suppreum.
 108. p. 271. Turbelas.
 3, 31. p. 200. Porriciam.
 66. p. 110. 186. Oculatum.
- II, 1, 18. p. 184. v. Nobilem.
 3, 3. em. p. 388. v. Cavitio-
 nem. (D.)
 4, 53. em. p. 476. Lamberat.
 (L.)
 III, 1, 22. v. Perbitere.
 IV, 7, 103. v. Putus.
Plautus Rud. I, 2, 62. expl. p. 587. v.
 Propter. (D.)
 II, 4, 3. em. et expl. p. 300. v.
 Affecta. (S. D.)
 4, 8. expl. p. 331. v. Aqu-
 lus. (D.)
 6, 51. p. 96. Manduci.
 7, 18. p. 155. Tegillum.
 III, 5, 40. p. 242. Salties.
 IV, 6, 4. p. 251. Sacrem.
Stich. I, 2, 34. p. 193. v. Osculana.
 II, 2, 27. p. 180. v. Nassiterna.
Trinum. p. 215. v. Prompta.
 princip. p. 81. v. Immunis.
 II, 2, 71. tentat. p. 404. v. Desi-
 vare. (D.)
 III, 1, 8. p. 731. Tammodo. (L.)
 2, 198. p. 35. Cacula.
 IV, 2, 82. em. p. 382. v. Cercopa.
 (L.)
Trucul. I, 2, 30. em. p. 411. v.
 Eapse. (L.)
 II, 1, 3. em. p. 519. v. Naenia. (D.)
 cit. p. 175. ead. voc.
 2, 6. p. 142. v. Suasum.
 14. expl. p. 379. v. Clunas. (D.)
 6, 8. p. 110. 186. Oculatum.
 7, 50. p. 179. v. Naucum.
 8, 5. tent. p. 659. v. Sesopia.
 (A.)
 IV, 4, 29. tent. p. 464. v. Inter-
 duatim. (D. L.)
Artemone p. 178. Nautesam. 228.
 Ravim. 244. Superatites.
Astraba p. 245. v. Reciprocare. p.
 245. Subscudes.
Carbonaria p. 257. v. Spetila.
Clitell. p. 745. v. Vegrande.
Condalio p. 202. Pro.
Dyscolo p. 181. Nupta verba.
Foeneratrice p. 278. Vapula.
Frisolaria p. 219. Querqueram.
 240. Sororiare. 242. Salties. 245.
 Subsidium. 248. Strebula.
Hortule p. 246. v. Sub corona.

Plantus Nervolaria p. 169. v. Moenia.
180. Nassiterna. 187. Ocuis. 194.
Osculum. 202. Prodegeris. 239.
Sublestior.
Parasito pigro p. 179. Naucum.
Patina p. 229. Remeligines.
Phasmate p. 177. Nec. 244. Super-
escit.
Saturione p. 35. Catulinam. 177.
Nequitum. 229. Rienes. 246. Suc-
centuriare.
Siliertio p. 278. Valgos.
Syro p. 243. Succrotilla. 152. 269.
Todi.
Plinius H. N. XV, 18. em. p. 529. v.
Navia (S. D.).
XXII. c. ult. em. p. 375. v. Cy-
bium (D.).
Plutarchus Quaest. 103. em. p. 538.
v. Nothum (D.).
Poetae incerti p. 69. v. Flaminius
Camillus. 145. Stapurum. 223. Ru-
spari. 228. Viere. 279. Ungulus.
Polemon p. 255. Salios.
Pompeius Sextus p. 181. v. Numere.
Pomponius p. 251. Saccomorum.
in *Adelphis* p. 250. Seplasia.
Decima p. 275. Temetum.
Fullonia p. 247. Supparus.
Pontificum libri p. 190. Opima. 272.
Tesca.
Porphyrus ad Horat. Sat. I, 10, 30.
em. p. 350. v. Brutaces (S.).
Propertius IV, 11, 85. expl. p. 571.
v. Pegasus (S.).

S.

Saliare carmen p. 91. v. Matrem.
116. Pennatas. 196. Praeceptat.
Pa. 197. Pascia. 237. Sesopia. So-
nivio.
Salustius Catil. 36. p. 273. Tabem.
Histor. I, 26. (Gerl.) p. 192. Ob-
aidium.
IV. (ap. Gerl. Inc. fr. 1. p. 244.)
p. 239. Sublicium.
IV, 9. (Gerl.) p. 273. Tabem.
Sastra p. 51. Dalivium. 181. Nuptias.
193. Oscillum. 217. Quirinalis porta.
219. Querqueram.
I. II. de verborum antiquitate p.

182. v. Nuncupata. 229. v. Re-
cinium.
Sappho. Fragm. ap. Neue. p. 102.
em. p. 620 (L.).
Saturni versus p. 176. Navali. 69.
Flaminius Camillus.
Soaevola p. 176. Nefrendes. 196. Pe-
tilam.
Soipio Aemilianus ad populum p.
102. v. Millus.
Scipio Africanus de imperio D.
Bruti p. 209. v. Potestur.
in orat. postquam ex Africa re-
diit p. 220. Quatenus.
cum pro aede Castoris dixit p.
236. v. Reque eapse.
ignoto loco p. 227. Redarguisse.
Scriptores Glossematorum p. 179.
Naucum.
Scriptor Historiae Cumanae p. 224.
Romam.
Scriptor incertus p. 191. v. Obori-
tur.
Scholastes Aristophanis in Batrach.
p. 275. em. p. 403. v. Dictynna. (D.)
Seneca Q. N. I. ult. cap. em. p. 324.
v. Amtermini (S.).
Ep. 8. em. p. 392. v. Coninquere (S.).
675. v. Subsidiium (S.).
87. em. p. 565. v. Pistum (S.).
92. em. p. 716. v. Siremps (S.).
Tranq. 3. em. p. 484. v. Meddix (G.).
Servilius p. 169. Municeps.
Servius ad Virg. Aen. VII, 730. em.
p. 496. v. Maesius (D.).
Simonides tent. p. 384. v. Colossus
(D.).
Sinnius Capito p. 6. v. Alterum.
168. Monstrum. 169. Manius. 171.
Matronia. Nequam aurum. 178.
Nationem. 181. Numere. 185.
Nuces. 204. Pacem. 221. Quot
servi. 233. Rideo. 237. Reus. 254.
Salva res est. Sabini. 259. Sexage-
narios. 260. Sinistiae. 261. Sup-
parum. 277. Vapula.
Cornelius Sisenna p. 92. v. Medi-
terreum.
Histor. IV. p. 258. Scrupi.
Statius Thebaid. III, 513. expl. p.
743. v. Voisgram.

Strabo V. p. 239. expl. p. 506. v.
Manius (D.).
IX. p. 410. expl. p. 567. Pim-
pleides (D.).
Serg. Sulpicius p. 188. Orba. 198.
Pedem struit. 204. Posticum. 253.
Sarcito. 279. Vindiciae. 183. Noxa.
pro *Aufidia* p. 171. v. Mancipa-
tus.
Suetonius Ang. 7. em. p. 299. v. Au-
gustus (L.).
Calig. 58. expl. p. 299. v. Au-
gustus (G.).

T.

Tabulae XII. p. 174. Murrata. 176.
Nec. 179. Nancitor. 198. Pedem
struit. 204. Portum. 220. Quamde.
223. Rupitias. 227. Radere. Reus.
238. Sonticum. em. p. 339. v. Ad-
duis (S.). Interpretes earum. p.
229. Recinium.
Tarquitius p. 228. v. Ratitum.
Terentius p. 8. v. Antehac. p. 11.
Affatim. p. 141. Summussi. 183.
Nomen.
And. I, 1, 58. p. 140. 241. v. Sodes.
3, 1. p. 148. Segnitia.
Adelph. I, 2, 54. p. 126. Profusus.
III, 3, 5. p. 72. Ganeum.
Heaut. p. 256. Scita.
I, 1, 91. em. p. 417. v. Exerci-
rent (D.).
Hecyr. prol. alt. 2. p. 188. Orato-
res.
Phorm. p. 385. expl. v. Confec-
runt (D.).
I, 1, 1. expl. p. 370. v. Curiales (S.).
9. p. 46. expl. p. 387 (S. D.).
v. Comparait.
2, 16. p. 256. Scita.
4, 13. p. 124. v. Protinam.
II, 1, 1. p. 155. 274. Tandem.
3, 16. p. 138. v. Ruri.
V, 6, 10. p. 278. Vapula.
Tertullianus Apolog. c. 16. em. p.
684. v. Stipatores (S.).
Spectac. c. 8. em. p. 504. v. Mur-
ciae (S.).

Tibullus I, 4, 67. em. p. 365. v. Cavillum. (S.)

5, 15. expl. p. 418. v. Exerto. (D.)

Titinnius p. 45. Camensem. 92. Mirior. 98. Moracias. 113. Opicum. 118. Pergraecari. 120. Pauciens. 141. Solox. Succrotilla. 142. Sucerda. 192. Obstrudat. 198. Pedibus. 198. Osculana. 237. Rica. 243. Succrotilla. 274. Tam. 276. Tentipellium.

fabula quinta p. 191. v. Obscum. in *Barathro* p. 242. v. Solox.

Setina p. 169. v. Mulleos. 189. Oreae. 226. Redivium.

Titius p. 195. v. Offendices.

Turpilus p. 106. Nec.

in *Demetrio* p. 177. Nec. 268. Tapete.

V.

Valerius Valentinus p. 275. v. Tapulam.

in *explanatione XII.* p. 271. v. Tuguria.

Valgius p. 240. v. Secus.

Varro p. 62. Erebum. 128. Porcae. 190. Opima. 208. Porcae. 225. Rumitanti. Romam. Romuliam. 248. Sus. 253. Saperda. 263. Sabini. 268. 152. Taurii. Talassionem. 278. Vapula. 271. Tuscum vicum.

I. IV. expl. p. 313. v. Agonalia. (D.) p. 100. (ed. Speng.) em. p. 447. v. Harviga. (L.)

V. p. 85. em. p. 353. v. Consul. (S.)

VI. p. 212. em. p. 622. v. Quando rex. (S.)

I. VI. 290. em. p. 723. (D.) v. Tesca.

VII. p. 330. em. p. 726. v. Tutulum. (D.)

libro *Antiquitatum* p. 228. v. Rodusculanam.

I. *Ant.* p. 174. v. Murrata.

lib. I. *Quaest. Epist.* p. 169. Multa. V. p. 260. v. Sinistralae.

VI. *Rerum Humanar.* p. 213. Pro censu. 214. Praerogativae.

VII. p. 266. v. Suffragatores.

Veranius p. 115. Oletum. 174. Muries. 195. Offendices. 215. Prodiguae. 216. Peresam.

auspicia de comitiis p. 236. v. Referri.

in libro *priscarum vocum* p. 173. Mille urbium.

Verrius p. 81. Impetum. 105. Mendicum. Mater Matuta. 168. Mamphula. 170. Metaphora. 171. Munias. 172. Matronae. 173. Munus. 174. Manare solem. 179. Naucum. 180. Naeviam. 181. Occare. 185. Necem. 186. Oculatum. 194. Oscos. 197. Pictor. Picta. 198. Piari. 199. Percontatio. 200. Porriciam. 202. Profanum. 208. Praedia. 214. Praerogativae. Pedum. 217. Prodicere. 219. Quintam. 221. Quatere. 222. Ructare. Ruscum. 225. Romam. 226. Rhegium. 228. Raiores. 230. Renanciscitur. Regifugium. 231. Repudium. Repagula. 232. Ravam vocem. Res comperend. 233. Refert. Reserari. 237. Raucos. Rustica vinalia. 238. Sacram. 239. Sudum. Supervacaneum. Silicernium. 240. Scurrae.

241. Solla. 242. Solea. 243. Sospes. Suburana. 249. Strigas. 251. Sacrem. 253. Sas. 255. Spondere. Squalidum. 260. Senonae. 261. Siparium. 262. Sertorem. Serilla. 268. Terentum. 269. Tauras. 270. Turannos. 271. Tumultuarii. 272. Tesca. Tonsillam. 274. Talionis. Taenias. 276. Tentipellium.

Verrius I. V. litera P. p. 254. v. Salva res.

Virgilius Ecl. IV, 49. p. 246. Soboles. V, 75. expl. p. 324. v. Amtermmini. (S.)

81. p. 214. v. Pedum.

88. p. 117. v. Pedum.

VIII, 63. p. 118. Pergite.

IX, 24. p. 19. Agere.

Georg. I, 180. expl. p. 315. v. Afatim. (L.)

242. p. 246. v. Sublimem.

IV, 10. p. 196. Petulantes.

164. p. 177. Nectar.

Aen. III, 85. p. 272. v. Thymbraeus.

241. p. 194. v. Oscos.

374. expl. p. 513. Maiora.

367. p. 194. v. Oscos.

IV, 69. expl. p. 315. v. Amenta. (D.)

295. p. 65. Facessere.

VI, 404. 671. p. 62. Erebum.

VII, 282. p. 52. Daedalam.

VIII, 470. p. 243. Sospes.

641. p. 63. Foedus.

X, 619. expl. p. 318. Abavus. (D.)

Viruvius I. III. em. p. 309. v. Antefixa. (D.)

I N D E X III.

RERUM ET VERBORUM A PAULLI AC FESTI COMMENTATORIBUS COMMORATORUM.

ADDITAE SUNT SIGLAE, QUAE NOMINA VIRORUM DOCTORUM, QUI COMMENTARIOS CONSCRIPTERUNT, DENOTANT.

A.

A p. 338. v. *Abs*. L.
Ab p. 333. v. *Abs*. L.
Abacti p. 19. 333. D. G.
Abactivi p. 332. v. *Abditivi*. G.
Abalienatus p. 21. 336. D. G.
Abambulantes p. 22. 338. D. G.
Abamita p. 319. v. *Amita*. G.
Abarcet p. 14. v. *Arcere* et p. 337. D.
Abavus p. 12. 818. D.
Abditivi p. 19. 332. S. D. G.
Abemito p. 305. D. G.
Aber German. p. 317. v. *At*. L.
Abercet p. 22. 337. D. G.
Abgregare p. 20. 333. D. G.
Abietaria negotia p. 23. 338. U. S. D. G.
Abigem p. 333. v. *Abacti*. G.
Abisse p. 22. 338. D. L.
Ablectae aedes p. 330. v. *Ablegmina*. S.
Ablegere p. 330. v. *Ablegmina*. S.
Ablegmina p. 18. 330. S. G.
Abnobanus p. 331. v. *Addubanum*. D.
Abnutare p. 23. 339. S. D. G.
Abnutivum p. 339. v. *Abnutare*. S. G.
Abolescis p. 306. v. *Adolescis*. G.
Abolla p. 352. v. *Bulla*. S.
Aboloes p. 16. 327. A. S. G.
Aborigines p. 16. 326. D. G.
Aborsus p. 343. v. *Abortus*. G.
Abortum neutr. gen. p. 25. 343. S. D. G.
Abortus p. 343. v. *Abortum*. G.
Abrogare p. 317. D. G.

Abse p. 19. 333. D. L.
Abusio p. 41. v. *Catachresis*.
Acation p. 261. v. *Supparum*.
Accensi p. 16. 325. D. 13. 320. v.
Adscriptitii. D. G. L.
Accensus p. 194. v. *Optio*. — *velatus* 319. v. *Adscriptitii*. S.
Accius poeta unde *Plotus* appellatus p. 128. v. *Ploti*.
Accommodat p. 105. 175. v. *Modo*.
Aceratum p. 17. 329. D.
Acerosus panis, *frumentum*, *lutum* p. 112. v. *Obacerare*.
Acerra p. 16. 325. S. D. G.
Acervus p. 443. v. *Greges*. L.
Acetare p. 20. 334. S. D. G.
Achilles Aristarchi p. 605. v. *Prolatum*. D.
Achse German. p. 301. v. *Axitiosi*. L.
Aciaio Italic. p. 312. v. *Acieris*. S.
Aciarium p. 312. v. *Acieris*. S.
Acieris p. 9. 312. S. D.
Acies p. 21. 335. D. S. L. 544. v. *Oocare*. L.
Aclassis p. 17. 329. S. D.
Acoris p. 312. v. *Acupediis*. D.
Acrostolia p. 312. v. *Aplustria*. D.
Actio quadrupli p. 132. v. *Quadruplatores*.
Actuosi p. 15. v. *Actus*.
Actus p. 15. 325. D. G.
Acumen p. 335. v. *Acies*. L.
Acupedium p. 312. v. *Acupediis*. D.
Acupediis p. 9. 312. U. S. D.

Acus p. 8. 310. S. D. G. 835. v. *Acies*. L. 544. v. *Occare*. L. *crinalis* 310. v. *Acus*. S. *discriminalis* 329. v. *Arsineum*. D. *ornatricum duplex* 375. v. *Cnasonas*. S.
Ad p. 11. 317. D. L. *ad exitam aetatem* 23. *Ad quo* 327. v. *Adeo*. D.
Adagia p. 11. 816. D.
Adagio p. 316. v. *Adagia*. D.
Adasia ovis p. 11. 816. S. D. L.
Adaxint p. 23. 840. D. G.
Addicere p. 11. 817. D. G.
Addictus p. 317. v. *Addicere*. D. G.
Addubanum p. 18. 331. S. G. L.
Adduis p. 23. 839. S. D. L.
Adeo p. 16. 327. D. G.
Adgregare p. 20. v. *Abgregare*.
Adgretus p. 58. v. *Egretus*. 411. *ibid.* D. G.
Adgrettus p. 6. 807. S. D.
Adhuc p. 327. v. *Adeo*. D.
Adigas p. 21. 835. U. S. G.
Adigitat p. 551. v. *Obigitat*. D.
Adipiscor p. 333. v. *Ape*. L.
Aditiculum p. 342. L.
Adiutoria exia p. 513. v. *Muta*. S.
Adlecti p. 6. 307. A. D. G.
Adlectio p. 308. v. *Adlecti*. G.
Adlegi p. 308. v. *Adlecti*. G.
Admissivae aves p. 18. 331. D.
Admittere p. 331. v. *Admissivae*. D.
Adnictat p. 24. 341. S. D. G. L.
Adnutivum p. 339. v. *Abnutare*. S.
Adolatus p. 331. v. *Adulari*. S.
Adolere p. 306. v. *Adolesciz*. L.

- Adolescens* p. 5. v. *Adolescit*. 143. 246. v. *Soboles*.
Adolescere p. 60. v. *Exoletus* et 5. 306. S. D. G. L.
Adonis Gingris p. 438. v. *Gingrire*. D.
Adoptaticius p. 24. 342. S. D. G.
Adoptatus p. 302. v. *Ador*. S.
Adoptivus p. 171. v. *Mancipatus*.
Ador p. 3. 302. S. D. G. L. ibid. v. *Adoria*.
Adorare p. 16. 327. A. D. G. 522. v. *Nec*. A.
Adoria p. 3. 302. S. D. G. L. v. *Ador*. S.
Adoriosus p. 302. v. *Adoria*. S.
Adparat p. 302. v. *Ador*. S.
Adpromissor p. 13. 321. D. G.
Adriaticum mare p. 318. v. *Atrium*. D.
Adrudus p. 223. v. *Rodus*.
Adrumavit p. 9. 312. S. D. G.
Adsciscere p. 13.
Adscripti p. 13. 319. D. G.
Adscriptitii p. 13. 319. (bis). S. D. G. L.
Adscriptivi p. 320. v. *Adscriptitii*.
Adserere p. 712. v. *Sertor*. D. G. 262. ibid.
Adsipere p. 18. 330. U. S. D.
Adieger p. 316. v. *Attegrare*. S.
Adelatio p. 24. 341. D. G.
Adventabant p. 161. v. *Ventabant*.
Adversus lectus p. 571. v. *Pegasus*. S.
Advocat p. 338. v. *Arvocitat*. G.
Advocatus p. 383. v. *Cognitor*. S.
Advorsis nominativ. p. 337. v. *Adversum*. D.
Advosam p. 22. 337. S. D. G.
Advosus p. 337. v. *Advosam*. D.
Adulari p. 18. 331. S. D. L.
Adultae p. 143. v. *Soboles*. 246. ibid.
Adulter p. 18. 331. D.
Adulterina signa p. 23. 331. v. *Adulter*. D. 340. G.
Adultus p. 5. v. *Adolescit*.
Adunantur p. 10.
Adur p. 302. v. *Ador*. S.
Adus p. 302. v. *Ador*. S.
Ac syllaba p. 21. 336. S. L.
Aedes: in aedibus sacris *menae* p. 104. v. *Menae*. 173. — *ablectas* 330. v. *Ablegmina*. S. — *conclavatas* 384. v. *Conclavatas*. D. — *flaminia* 67. v. *Flaminia*. 430. ibid. S. — *Dianae* 150. 262. v. *Servorum dies festus*. — *Honoris* 264. v. *Summiorem*. — *Iani* 233. v. *Religioni*. — *Mefitis* 267. v. *Septimontio*. — *Minervae* 218. v. *Quinquatrus*. — *Pietatis* 563. v. *Pietatis*. A. D. G. — *Punicae fortunae* 207. 599. D. v. *Punicae*. — *Salutis* 147. v. *Salutaris*. — *Vestae* 223. 630. D. G. L. v. *Rotundum*. — *Virtutis* 264. 716. v. *Summiorem*. D.
Aedis p. 12. 317. S. D. G. L.
Aedificare p. 12. 317. G. v. *Aedis*.
Aedificia Maeniana p. 97. 168. v. *Maeniana*. — *Mummiana* 99. 498. D. v. *Mummiana*.
Aedilatus p. 12. 318. v. *Aedilis*. G.
Aediles plebei p. 126. v. *Plebei*. 590. ibid. A. S. D. G. 202. not. 6. 203. v. *Plebei*.
Aedilis p. 12. 318. U. S. D. G.
Aedilitas p. 318. v. *Aedituus*. G.
Aedituari p. 318. v. *Aedituus*. G.
Aedituentes p. 318. v. *Aedilis*. D.
Aeditumnus p. 12. 318. A. D.
Aedituus p. 12. 318. (bis). A. G.
Aedulitas p. 318. v. *Aedilis*. G.
Aegeum mare p. 21. 324. D.
Aegrum p. 6. 307. S. D. G.
Aegyptini p. 24. 340. S. D.
Aegyptium p. 340. v. *Aegyptini*. S.
Aelia gens p. 70. 437. v. *Gens*. D. G. L.
Aemidus p. 20. 334. S. D. G.
Aemilia gens p. 20. 334. D.
Aemylus Pythagorae filius p. 20. v. *Aemilia*.
Aena p. 339. v. *Aenulum*. D.
Aenaria insula p. 17. 328. D.
Aenatores p. 17. 328. S. D. G.
Aeneas indiges p. 79. v. *Indiges*.
Aenealum p. 23. 339.
Aenesi p. 17. 328. L.
Aenecum signum p. 208. v. *Pueri*.
Aenulum p. 23. 339. D.
Aequidiale p. 20. 334. D. G.
Aequilavium p. 21. 334. S. D.
Aequinoctiale p. 20. v. *Aequidiale*.
Aequinoctium p. 334. v. *Aequidiale*. D.
Aera p. 339. D. G.
Aeramenta p. 337. v. *Aeramina*. S. 339. v. *Aera*.
Aeramina p. 22. 337. S. G. L.
Aerarii tribuni p. 2. 300. S. D.
Aerarium p. 2. 300. v. *Aerarii*. D.
Aerosus p. 17. 328. G. L. *aerosa insula* ibid.
Aerumina p. 337. v. *Aeramina*.
Aerumnula p. 20. 334. S. D. G.
Aeruscare p. 21. 334. S. D.
Aeruscatores p. 334. v. *Aeruscare*. S. D.
Aesculapius laurea coronatur p. 82. v. *In insula*. — *Aesculapio in insula templum erat* 82. 464. D. v. *In insula*. — *baculus unde* 82. v. *In insula*. — *galli immolantur* 82. v. *In insula*. — *dracones tribuntur* 51. v. *Dracones*. 82. v. *In insula*.
Aesculator p. 334. v. *Aeruscare*. S.
Aestimata pecunia p. 21. 334. A. D.
Aestimiae p. 22. 338. D.
Aestimium p. 338. v. *Aestimias*. D.
Aetas: ad exitam aetatem p. 23. v. *Ad exitam aetatem*.
Africa p. 2. v. *Apricum*.
Affabre p. 339. v. *Affabrum*. D.
Affabrum p. 23. 339. D. G.
Affaniae p. 351. v. *Buttubata*. S.
Affatim p. 11. 315. S. D. G. L.
Affecta femina p. 3. 300. S. D.
Affectare p. 2. 300. D. G.
Affines p. 10. 314. S. D. G.
Agasones p. 21. 336. A. S. D. G.
Agea p. 9. 313. S. D.
Agedum p. 20. 334. L.
Ager: agrorum genera p. 607. v. *Peregrinus*. D. — *ex agris arcescebantur magistratus* 159. 277. v. *Viatores*. — *Albiona* 4. 303. v. *Albiona*. D. L. — *Boicus* 30. 352. v. *Boicus*. D. G. — *Centuriatus* 41. 377. v. *Centuriatus*. D. — *codetanus* 31. 384. 355. D. v. *Codeta*. — *compascuus* 31. 356. v. *Compascuus*. D. G. — *censui censendo* 44. v. *Censui censendo*. — *ferus* 65. v. *Ferus*. — *limitatus* Fffff *

86. 472. v. *Limitatus*. D. G. — *novalis* 109. 183. 536. A. S. D. G. v. *Novalis*. 649. v. *Restibilis*. G. — *occupatitius* 111. 187. not. 4. et 545. v. *Occupatitius*. — *peregrinus* 211. 607. v. *Peregrinus*. D. — *publicus* 217. v. *Publicus*. 617. v. *Purime*. S. — *Remurinus* 136. 229. et ibid. not. 10. v. *Remurinus*. 644. ibid. — *repastinatur* 137. 231. v. *Repastinare*. — *restibilis* 137. 232. 649. v. *Restibilis*. D. G. — *roseus* 651. v. *Rosea*. D. — *scripturarius* 257. 702. v. *Scripturarius*. D. G. — *viritanus* 160. v. *Viritanus*.
- Agere* p. 19. 333. D. G. — *cum populo* 39. 372. v. *Cum populo*. D. — *causam* 19. — *furti* 19. v. *Agere*. — *gratias* 19. v. *Agere*.
- Agglomerati axe* p. 22. 337. D. L. v. *Axe*. 301. v. *Axitiosi*. L.
- Agina* p. 9. 312. U. S. D. L.
- Aginat* p. 312. v. *Agina*. S.
- Aginatores* p. 9. 312. v. *Agina*. S.
- Agipes* p. 198. v. *Pedarius*. 312. v. *Acupedius*. S. D.
- Agmen pilatum, quadratum* p. 357. v. *Compilare*. S.
- Agna* p. 563. v. *Pennatae*. D. — *impennata* 116. v. *Pennatas*. — *penata* 116. 563. v. *Pennatae*. S. D. — *praecidaneae* 122. 581. v. *Praecidaneae*. S. D.
- Agnitus* p. 436. v. *Genas*. L.
- Agnus* p. 6. 13. 307. S. D. G. 319. L. gen. fem. 236. 655. v. *Recto*. D. comm. gen. 6. v. *Agnus*. — *curio*, *curiosus*, *incuriosus* 386. D. G. 46. v. *Curio*. — *permissus* 563. v. *Permissus*. A.
- Agolum* p. 25. 343. S. D. G. L.
- Agonales dies* p. 312. v. *Agonia*. 313. v. *Agonium*. D.
- Agonalia* p. 9. v. *Agonium*. *Agoniam*. 313. v. *Agonius*. L. 261. v. *Septimontium*.
- Agonensis* p. 313. v. *Agonias*. L. — *porta* 9. v. *Agonium*.
- Agones* p. 9. v. *Agonium*. 313. v. *Agonias*. L.
- Agonia* p. 9. 313. S. L. et ib. v. *Agonias*.
- Agoniae hostiae* p. 10. 313. S. L.
- Agonium* p. 9. 312. A. S. D.
- Agonius* p. 313. v. *Agonias*. L.
- Agonium* p. 9.
- Agonus mons Quirinalis* p. 9. v. *Agonium*. 619. v. *Quirinalis colis*. D. 218. v. *Quirinalis*.
- Di syllaba genit.* 1. declin. p. 22. 337. v. *Ae*.
- Aika Gothicum* p. 706. v. *Secessiones*. L.
- Aio* p. 706. v. *Secessiones*. L.
- Aimilios* p. 336. v. *Ae*. S.
- Alba* p. 303. v. *Albesia*. D.
- Albani* p. 262. v. *Silvii*.
- Albenses* p. 4. v. *Albesia*.
- Albesia acuta* p. 4. 303. D.
- A. Postumius Albinus* p. 653. v. *Religionis*. D.
- Albion antiquum Britanniae nomen* p. 303. v. *Albiona*. L.
- Albiona ager* p. 4. 303. D. L.
- Albionarum lucus* p. 4. v. *Albiona*.
- Albogalerus* p. 10. 313. S.
- Albula* p. 4. 303. D. G. L.
- Albus* p. 4. 303. D. G. 320. v. *Argennon*. L.
- Alcedo* p. 7. 308.
- Aleator* p. 342. v. *Aleonem*. G.
- Alebria* p. 21. 336.
- Alebrus* p. 336. v. *Alebria*. S.
- Aleo*, *onis* p. 24. 342. S. D. G.
- Alere* p. 306. v. *Adolescit*. L. 321. v. *Amicitiae*. L.
- Ales potior quid* p. 513. v. *Maiora*.
- Aletudo* p. 23. 339. D.
- Algeo* p. 6. 306. D.
- Algiosus* p. 306. v. *Algeo*. D.
- Aliae dativ.* p. 23. 339. A. D.
- Alias* p. 338. v. *Alteras*. L.
- Alica* p. 7. 308. D. G.
- Alicariae* p. 7. 309. D. G.
- Alienatus* p. 21. v. *Abalienatus*.
- Alimodi* p. 23. 339. D. L.
- Aliorsum* p. 23. 338. D.
- Aliquotfariam* p. 500. v. *Multifariam*. L.
- Aliter* p. 6. v. *Alterum*. 306. v. *Aliuta*. D.
- Alites auspicia facientes* p. 3. 301. v. *Axitiosi*. L.
- Alius* p. 307. v. *Alterum*. L. 423. v. *Folium*. D.
- Alinta* p. 5. 306. U. D. L.
- Allex* p. 309. v. *Allus*. L.
- Allicere* p. 3. v. *Amoena*. 87. v. *Lacit*. 339. U. D. G. 23.
- Alliesis dies* p. 6. 307. D.
- Allivescit* p. 24. 340. L.
- Allucinari* p. 335. v. *Allucinatio*. 549. v. *Oblucuiasse*. S.
- Allucinatio* p. 21. 335. D. G.
- Allus* p. 7. 309. A. S.
- Alma* p. 7. 308. S. D. G.
- Almities* p. 7. 309. A. S. D.
- Almitus* p. 309. v. *Almities*. A.
- Alpes* p. 303. v. *Album*. D.
- Alphius pro Alpheus* p. 16. v. *Alumeto*.
- Alpum* p. 4. v. *Album*.
- Altare* p. 5. v. *Adolescit*. 306. D.
- Altaria* p. 24. 342. D. G. 5.
- Altarium* p. 342. v. *Altaria*. G.
- Altellus Romulus* p. 7. 308. S. D. G.
- Alter* p. 6. 307. S. G.
- Alteravis* p. 6. v. *Alterum*.
- Alteras* p. 22. 338. D. L.
- Altercatio* p. 7. 308. D. G.
- Alternare* p. 308. v. *Alternatio*. D.
- Alternatim* p. 308. v. *Alternatio*. D. G.
- Alternatio* p. 7. 308. D. G.
- Alternis* p. 308. v. *Alternatio*. G.
- Alterplicem* p. 7. 308. S. D. G.
- Altertra* p. 7. 308. D.
- Alterum* p. 6. 307. D. L.
- Altus particip. et adiect.* p. 7. 303. D. G.
- Alumeto* p. 16. 325. S. D. G.
- Alumni* p. 308. v. *Altellus*. G.
- Alveolum* p. 7. 309. D.
- Alveus* p. 309. v. *Alveolum*. D.
- Alvus* p. 7. 309. D. G.
- Am praeposit.* p. 4. 305. S. D. G.
- Amasco* p. 339. v. *Amosio*. S. D.
- Amasio* p. 23. 339.
- Amasso* p. 23. 340. D. L.
- Ambacht Belgicum voc.* p. 304. v. *Ambactus*. L.
- Ambactus* p. 4 (bis). 304. A. U. S. D. G. L. 305. v. *Am*.
- Ambagere* p. 304. v. *Ambactus*. D.
- Ambarvale* p. 324. v. *Amtermini*.

- Ambaruales* hostiae p. 5. 305. A. S. D. G.
Ambarualis p. 15. v. *Amtermini*.
Ambaxi p. 22. 337. S. D.
Ambaxia vel *Ambactia* p. 304. v. *Ambactus*.
Ambaxiator vel *Ambasciator* p. 304. v. *Ambactus*.
Ambaxus p. 304. v. *Ambactus*. D.
Ambedit p. 305. v. *Ambest*. G.
Ambegni p. 5. 305. D.
Ambest p. 4. 305. D. G.
Ambidens p. 5. 305. A. D. G.
Ambiguum p. 15. 323. D. G.
Ambitio p. 14. v. *Ambitus*.
Ambitus p. 5. 14. 323. D. G. L.
Ambo p. 4. 304. G. L.
Ambrices p. 14. 323. D. G. L.
Ambrones p. 15. 323. S. D. G. 360. v. *Cimbrj*. G.
Ambulacra p. 18. 330. D. G.
Ambulare p. 338. v. *Abambulantes*. D.
Ambulatio p. 330. v. *Ambulacra*. G.
Amburbiales hostiae p. 5. 306. D.
Amburbium p. 15. v. *Amtermini*. 306. v. *Amburbiales*. G. 324. v. *Amtermini*. S. D.
Ambustanea avis p. 346. v. *Bustum*. S.
Ambustus p. 5. 306. D.
Ameci, ae p. 13. v. *Amicitiae*.
Amens p. 20. v. *Avidus*. 104. v. *Mente captus*.
Amenta p. 11. 315. D. G.
Ameria p. 18. 330. D.
Amian p. 18. 330. D. G.
Amicinum p. 18. 321. S. D. L.
Amicio p. 340. v. *Amiculum*. D.
Amiciri p. 15. v. *Amtermini*.
Amicitia p. 13. 321. S. D. L.
Amicus p. 321. *Amicitiae*. S. D.
Amiculum p. 24. 340. S. D.
Amita p. 12. 319. S. D. G. maior 98. v. *Maiorana*. — magna, maior, maxim 319. G.
Amittus p. 18. 330. S. D.
Amneses p. 15. 324. D. G.
Amnis p. 15. 323. D. G. 607. v. *Perenne*. L. femin. 337. v. *Corina*. D. 701. v. *Spieum*. G.
Amo p. 321. v. *Amicitiae*. L. 362. v. *Camena*. L.
Amoena loca p. 3. 300. A. D. L.
Amosio p. 22. 337. S. D. G. 339. S. D.
Ampedices p. 18. 330. D. G.
Amphora p. 133. v. *Quadrantal*.
Amplexus p. 15. v. *Amtermini*.
Amplustria p. 9. v. *Aplustria*.
Amplustrum p. 312. v. *Aplustria*. D.
Amptruare p. 226. v. *Redantruare*.
Ampullae p. 134. 222. v. *Rubidus*.
Amputata p. 21. 335. D. G.
Amsegetes p. 18. 330. D.
Ami p. 305. v. *Ambactus*. L.
Amtermines p. 324. v. *Amtermini*. S.
Amtermini p. 15. 324. S. D. G.
Amussim p. 6. 306. D. L.
Amussim p. 6. v. *Amussim*. 60. v. *Emussim*. 416. ibid. S. 409. v. *Emussitata*. L.
An praepos. p. 315. v. *Ancunulenta*. L.
Anas morbus p. 24. 342. S. D. G.
Anaxant p. 301. v. *Axamenta*. S. 302. L. 309. v. *Axara*. D.
Ancaesa p. 17. 328. G.
Anceps p. 17. 328. D.
Ancile p. 493. D. v. *Mamurii*. 96. ib.
Ancilla p. 17. 328. S. D. G. L. 314. v. *Anclare*. L.
Anclabria vasa p. 10. 315. L. v. *Anclabris*.
Anclabris p. 10. mensa 58. v. *Escariae*. 315. A. D. L.
Anclare p. 58. v. *Escariae*. 10. 314. S. D. G. L.
Anclator p. 314. v. *Anclare*. L.
Anerae p. 315. v. *Antras*. S.
Anetos p. 24. 342. U. S.
Ancula p. 314. v. *Anclare*. L.
Anulare p. 17. v. *Anclillae*.
Anculus p. 328. v. *Anclillae*. D.
Ancunulenta p. 10. 315. S. D. L.
Ancunulenta p. 373. v. *Cunire*. D. L.
Ancus p. 17. 328. S. D. — *Martius* 328. D.
S. Andreae locus quomodo antiquis dictus p. 347. v. *Barium*. D.
Andron p. 19. 331. D. G.
Andruare p. 9. 311. D. G. 342. v. *Antroare*. L.
Anet p. 337. v. *Amosio*. G. 342. v. *Anatem*. S.
Angere p. 315. v. *Antras*. L.
- Angerona dea* p. 15. 324. S. D. G.
Angeronalia p. 15. v. *Angeronas*.
Angina p. 8. v. *Angor*. — *vinaria* 23. 340. S.
Angiportus p. 15. 324. A. D. G. L.
Angor p. 8. 309. A. S. G.
Angulus p. 10. 328. v. *Ancillae*. D. 314. D.
Angustus p. 315. v. *Antras*. L.
Anienis aquae salientes p. 269. v. *Tullii*.
Animalia bigenera p. 28. v. *Bigenera*.
Animecum p. 321. v. *Amicitiae*. L.
Animula p. 21. 335. L.
Anitas p. 342. v. *Anatem*. S.
Annales maximi p. 490. v. *Maximi*. D.
Annalis clavus p. 43. 381. v. *Clavus*. D. G.
Annaria lex p. 23. 338. D. G.
Anni quomodo priscis temporibus notabantur p. 43. v. *Clavus*.
Annos, otis p. 337. v. *Amosio*. S. 342. v. *Anatem*. S.
Annotinus p. 337. v. *Amosio*. S.
Annua p. 337. v. *Amosio*. S.
Annuere p. 341. v. *Adnotat*. D.
Annus p. 6. 307. D. 607. v. *Perenne*. L. — magna 101.
Anquina p. 395. v. *Conquirere*. S. 502. v. *Magnam*. D.
Anquirere p. 19. 331. D. 395. v. *Conquirere*. S.
Anser herbilis p. 75. v. *Herbilia*. 447. ibid. S. D.
Antae p. 14. v. *Antea*. 342. S. v. *Anatem*.
Antarism bellum p. 8. 309. S. D.
Antaria p. 309. v. *Antarium*. D.
Antefixa p. 8. 309. D.
Antehac p. 8. 309. U. D.
Antecidere p. 131. v. *Praecidere*.
Antennae p. 15. v. *Anneses*.
Antes p. 14. 323. D. G.
Antestatio p. 355. v. *Contestari*. G.
Anteurbana praedia p. 8. 309. S. D.
Antiae p. 15. 324. S. D. G.
Antica linta p. 119. 593. v. *Posticam*. D.
Anticum p. 574. v. *Posticum*. S. D. G.
Antigero p. 8. 309. U. S. D. L.

- Antigerium* p. 309. v. *Antigerio*. S.
Antiosa p. 324. v. *Antias*. S.
Antipagmenta p. 309. D. G.
Antiquare p. 22. 338. D. G.
Antiquum p. 22. 337. A. D. L.
Antiqui diis decima quasque offerebant p. 64. v. *Decima*. — *antiquorum divitiarum* 20. v. *Abgregare*.
Antistes p. 122. v. *Praestitem*.
Antites p. 337. v. *Amosio*. G. 342. v. *Anatem*. S.
Anilare p. 314. v. *Anclare*. D. G.
Antras p. 10. 315. U. S. L.
Antroare p. 9. 311. S. D. A. G. L. et 311. v. *Andruare*. G.
Anus p. 6. 306. D. G. — *anus ad armillum redit* proverb. 300. v. *Armillum*. S. G.
Anxant p. 309. v. *Azare*. D.
Anxur p. 19. 332. D. S.
Ape p. 19. 332. S. D. L.
Apellinem p. 19. 332. D. L.
Apeo p. 332. v. *Ape*. D.
Apere p. 16. v. *Apex*.
Aperta Apollo p. 19. 332. S. D. G. L.
Apex p. 16. 326. D. L. pileus 313. v. *Albogalerus*. S.
Apica p. 22. 336.
Apiculum p. 19. 333. S. D. G. L.
Apinarii p. 351. v. *Buttubata*. S.
Apio p. 332. v. *Aps*. L.
Apisci p. 10. v. *Aptus*. 314. D. ibid. 338. v. *Ape*. L.
Apluda p. 10. 313. D. L.
Aplustra p. 312. v. *Aplustria*. D.
Aplustria p. 9. 312. S. D. G.
Apollinares ludi p. 19. 333. D. 695. v. *Salva*. A. S. D. G.
Apollo p. 251. 638. v. *Solem*. D. *Cynthius* 40. *Apolloni pro Apollini* 170. not. 13. *Apollo Aperta* 19. 332. S. D. G. L. v. *Aperta*. — *Lycius* 89. 478. v. *Lycii*. D. *Paean* 121. v. *Paean*. — *Apollinis paracisi* 254. not. 1. 695. v. *Salva*. S. G. — *Thymbraeus* 154. 272. v. *Thymbraeus*.
Apor p. 22. 337. S. D. G.
Appellitavisse p. 22. 338. L.
Appendices p. 18. 330. v. *Ampondicea*. G.
Appia aqua p. 21. v. *Appia via*.
Appia via p. 21. 335. D.
Appius Claudius p. 335. v. *Appia*. G.
Appingers p. 8. v. *Antipagmenta*.
Applodere p. 10. v. *Apluda*.
Apricus locus p. 2. 300. D. L.
Aprilis p. 300. v. *Apricum*. L.
Aptus adiect. p. 16. 326. v. *Apex*. D. 314. D. G. L. 333. v. *Ape*. L. particip. 10.
Apua p. 19. 333. A. D.
Apud pro ad p. 11. 317. D. L. et penes differ. 19. 332. D. G.
Aqua p. 3. 301. A. G. L. — *Appia* 21. v. *Appia via*. — *arferia* 315. v. *Arferia*. S. D. G. — *aquam accipiunt novae nuptiae* 201. v. *Aqua et igni*. A. U. D. G. — *aqua aspergebatur nova nupta* 66. 426. v. *Facem*. — *aqua et igni interdicere* 3. 301. U. D. G.
Aquaclitium p. 3. 300. S. D. G.
Aquagium p. 3. 300. S. G.
Aquarii p. 332. v. *Aquarioli*. G.
Aquarioli p. 19. 332. D. G.
Aquarium p. 300. v. *Aquagium*. S. G.
Aquiductum p. 300. v. *Aquagium*. G.
Aquila p. 18. v. *Aquilus*. 193. v. *Ocellus*.
Aquillus praenomi. p. 22. 338. A.
Aquillus non Aquilius p. 338. v. *Aquilius*. A.
Aquilix p. 300. v. *Aquaclitium*. S. D. G.
Aquilo p. 19. 331. D. G.
Aquilus p. 18. 331. S. D. G. 22. v. *Aquilus*.
Aquimanale p. 490. v. *Manalem lap.* S.
Aquipenter p. 19. 332. D. G.
Arabice olet p. 23. 340. L. Simillimum exemplum est, quod affert Diomedes p. 378. P. e Plauti Cornicularia: *Facite elant aedes Arabice*.
Arac p. 342. v. *Altaria*. D.
Arbilla p. 18. 329. S.
Arbiter p. 13. 321. D. G. L.
Arbitrari p. 321. v. *Arbiter*. L.
Arbitrarium p. 18. 321. D.
Arbitrium p. 13. 321. D. G.
Arbor capillaris p. 44. v. *Capillatam*. — *capillata* 44. 323. v. *Capillatam*. S. D. — *arbores co-*
quere 395. v. *Conquirere*. S. — *fanatica* 69. v. *Fanatica*. — *felices* 69. 434. v. *Felices*. A. D. — *infelices* ibid. — *fulguritae* 663. v. *Strufertarios*. S.
Arbosem p. 13. 321. U. D. L.
Arca p. 21. 335. G. 14. 322. v. *Arcanus*. D. 321. v. *Arcere*. L.
Arcanus p. 14. 322. D. G.
Arcarii p. 335. v. *Arca*. G.
Arcela p. 322. v. *Arcanus*. D.
Arcella p. 21. v. *Arca*.
Arcere p. 14. 321. D. G. L. 322. G. L.
Arcirma p. 322. v. *Arcuma*. G.
Arcites p. 329. v. *Arquites*. D.
Arcivus p. 322. v. *Arcula*. D.
Arcobriga p. 88. 476. v. *Lacobriga*. D.
Aroubii p. 21. 336. L.
Arcula avis p. 14. 321. v. *Aroere*. L. 322. D. G.
Arculata p. 14. 322. D. G.
Arculum p. 14. 322. A. D. L. 468. v. *Inarculum*. S. 14. v. *Corculus*.
Arcuma p. 14. 322.
Arcus p. 14. v. *Arca*. 321. v. *Arcere*. G. L. 322. v. *Arcanus*. D.
Arca p. 10. 314. D. G.
Arca p. 447. v. *Harviga*. L.
Arferia aqua p. 10. 315. S. D. L.
Argea locus p. 17.
Argei p. 327. v. *Argeo*. S.
Argennon p. 13. 320. S. D. G. L.
Argentum p. 320. v. *Argennon*. D.
Argeo p. 327. S. D.
Argeos p. 14. 322. D.
Argonautas Minyae dicti p. 91. v. *Minyae*.
Argus p. 23. 340. 186. v. *Oculatus*.
Arguta exta p. 513. v. *Muta*. (Cfr. Giese ad Cic. Divin. II, 12. extr.).
Ariciae multi Manii p. 169. v. *Manini*.
Aridum p. 10. 314. D. G. et v. *Arca*. G.
Aries p. 447. v. *Harviga*. L. — *permisus* 118. 653. v. *Permissus*. A. — *subicitur* 265. v. *Subicere*. 267. v. *Subigere*. 718. v. *Subici*. S.
Arlaster p. 17. 329. S. D. G.
Ariminum p. 21. 335. D.
Ariminensis trachali p. 156. v. *Trachali*.

- Aristarchi Achilles* p. 605. v. *Pro-lato*. D.
Aristophorum p. 23. 339. D.
Arms p. 8. 302. D. G. 21. v. *Armillas*. 276. v. *Tela*.
Armella p. 336. v. *Armillas*. G.
Armentas p. 4. 303. v. *Armentum*. G.
Armentum p. 4. 303. D. G.
Armi p. 336. v. *Armillas*. D.
Armillum p. 336. v. *Armillas*. G.
Armilla p. 21. 336. D. G.
Armiliaris p. 336. v. *Armillas*. G.
Armillum p. 2. 300. Proverb.: *an-us ad armillum redit*. ibid.
Armilustrum p. 16. 327. S. D. G.
Armisa virgo p. 4. 303. S. D. G.
Armites p. 339. v. *Arquites*. D.
Armus p. 2. v. *Armillum*. 3. v. *Arma*. 4. v. *Armisa*. 21. v. *Armillas*. 276. v. *Tela*. 303. v. *Armisa*. G.
Arna p. 17. 329. S. D.
Arquatus morbus p. 243. v. *Solatum*.
Arquites p. 18. 329. D. L.
Arse p. 16. v. *Arseverse*.
Arseveres p. 16. 326. D. G. L.
Arseineum p. 17. 329. S. D.
Arena p. 18. 330. v. *Arytena*. D.
Aries p. 18. v. *Artifices*.
Artifices p. 18. 329. D. G. 222. not. 2.
Artius p. 17. 329. D. G.
Artu pro artus p. 329. v. *Artus*. D. L.
Artus p. 18. 329. D. L.
Arvales fratres p. 805. v. *Ambarval-les*. D. 306. v. *Ambarvales*. D. 324. v. *Amstermini*. S.
Arviga p. 447. v. *Harviga*. L.
Arvina p. 329. v. *Arvilla*. S.
Arvipendium p. 336. v. *Arvum*. G.
Arvis p. 447. v. *Harviga*. L.
Arviciat p. 23. 338. G. L.
Arvum p. 22. 336. D. G.
Arytena p. 18. 330. S. D. G.
Arx p. 14. v. *Arcani*. 321. v. *Aroere*. L. pro *auguraculo* 326. D. — *sac-rificium in arce* 14. v. *Arcani*.
As genit. 1. declin. p. 337. v. *Ac*. L. nominativ. 1. declin. vocum Latinarum 319. v. *Avillas*. L. [Cfr. notam 41. p. 129].
As moneta p. 136. v. *Ratium*. 347. v. *Beasem*. S.
Ascanii filii p. 20. v. *Aemilia*.
Ascriptitii p. 13. (Cfr. *Adscriptitii* in hoc indice).
Asculum p. 117. v. *Picena*.
Asparagus p. 17. 328. D.
Aspicio p. 2. v. *Auspicium*.
Assa p. 24. 342. A. D. G. L. — *tibia* 342. v. *Assa*. D. L. — *vox* 302. v. *Acamenta*. L. 342. A. D. G. L.
Assamenta p. 301. v. *Acamenta*. D.
Asserere p. 21. 336. U. A. S. D. G.
Asseres p. 14. 322. S. G. L. 275. v. *Teres*.
Assertio p. 336. v. *Asserere*. G.
Assertor p. 336. v. *Asserere*. G.
Asses sextantarii p. 265. v. *Sextan-tarii*.
Assidela p. 17. 323. D. L.
Assiduus p. 9. 311. D. G.
Assipondium p. 55. v. *Dispensatores*.
Assir p. 14. 322. v. *Assiratum*. S. D.
Assiratum p. 14. 322. S. D. G. L.
Assis p. 41. v. *Centenaria*. 302. v. *Acamenta*. L. — *assis effigies* 223. v. *Ratium*. — *assis pro axis* 301. v. *Acamenta*. D.
Assulae p. 64. v. *Fomites*.
Assus p. 302. v. *Acamenta*. L.
Ast p. 6. 317. v. *At*. L.
Astassint p. 22. 337. S. D.
Astu p. 5. 306. D. G.
At p. 11. 317. L.
Ata p. 335. v. *Acies*. S.
Atanuvium p. 16. 326. S. D. L.
Atavus p. 12. 318. D. G.
Atellani p. 199. v. *Personata*.
Athenae quadrurbs p. 183. 220. 625. v. *Quadrurbem*. D. G. L.
Athenienses gerras poscunt p. 70. v. *Gerras*.
Athletae p. 132. 218. v. *Quinquertiones*.
Atlas p. 443. v. *Hercules*. D.
Atanulus p. 541. v. *Nanum*. G.
Atra bilis p. 24. 342. A. D. L.
A. Sempronius Atratinus p. 183. v. *Nautii*.
Atri dies p. 231. v. *Religiosus*. 185. v. *Nonarum*.
Atria urbs p. 12. 318. v. *Atrium*. D.
Atricapillae p. 93. v. *Melanconyphi*.
Atrium p. 12. 318. D. G. L. in atrio sternerbatur lecti geniales 571. v. *Pegasum*. S.
Atriplex herba p. 24.
Atriplexum herba p. 24. 342. v. *Ad-nictat*. D.
Atritus p. 24. 340. S. D.
Atroces p. 16. 326. U. S. D. G. L.
Atta p. 12. 318. v. *Attavus*. D. 11. 316. S. G.
Atta Quinctius poeta p. 11.
Attanulum p. 326. v. *Atanuvium*. D.
Attegrare p. 11. 316. S. D. — *vinum* ib. S. D.
Attestata fulgura p. 11. 316. S. D.
Attibernalis p. 11. 316. S. D. G.
Atticissat p. 24. 340. A. D. L.
Atticum Talentum p. 273. v. *Talen-tum*. 413. v. *Euboicum*. D.
Attigere p. 316. v. *Attegrare*. S.
Attigit p. 154. v. *Tagit*. 273. ib.
Attingem p. 22. 338. S. D. G.
Attingere p. 316. v. *Attiae*. D.
Attius Navius augur p. 180. v. *Na-via*.
Attritum p. 11. 316. D. G.
Au in compositione pro a, unde sit p. 333. v. *Ads*. L.
Auceta p. 22. 337. D. L.
Auctarium p. 13. 320. D. L.
Auctor p. 24. 341. S. D. L. 418. v. *Existimo*. L.
Auctum p. 13. 320. D. L.
Auctumnitas p. 334. v. *Auctumnus*. D.
Auctumnus p. 20.
Austumo p. 418. v. *Existimo*. L.
Audacia p. 17. 329. D.
Audacitas plural. p. 22. 338. L.
Audaculus p. 23. v. *Audax*.
Audax p. 23.
Auditavi p. 24. 340. S. D.
Auge German. vox p. 299. v. *Augu-stus*. S.
Auger pro Augur p. 299. v. *Augur*. G.
Augere unde p. 325. v. *Auxillares*. D. — *sacrificium* 316. v. *Attegra-re*. S.
Augur p. 2. 299. D. L. v. *Augustus* ibid. L. — *Attius Navius* 180. v. *Navia*. — *augures publici* 212. 608. v. *Publici*. D. G. 212. not. 2. — *a quo instituti et quot* 608. v. *Pub-lici*. D. — *quinque genera signo-rum observant* 133. 221. v. *Quin-que*. — *augurum spectio* 257. v.

Spectio. — in exercitu 237. v. *Remisso*.
Auguraculum p. 16. 326. D.
Augurium p. 2. v. *Augur*. — *auguria coelestia* 49. v. *Coelestia*. — *messalia* 162. v. *Vernisera*. — *augurium optimum* 299. v. *Augustus*. G. — *oscinum* 115. v. *Oscinum*. *salutis* 516. v. *Maximus*. D. — *auguralis precatio* 267. v. *Sponsis*. — *bonum* 129. v. *Puls*.
Augustus locus p. 2. 299. D.
Aula pro olla p. 20. 334. D. G.
Aulicoqua vel aulicocia exta p. 20. 334. v. *Aulas*. D. G.
Aumarium p. 396. v. *Cella*. S.
Aurea bulla p. 27.
Aureae p. 22. 338. A. D. G.
Aureas substantiv. p. 8. v. *Aureax*.
Aureax p. 8. 310. U. S. D.
Aurelia familia p. 20. 334. A. D.
Aurichalcum p. 8. 310. S. D. G.
Auriculae p. 111. v. *Orata*.
Auriginosus p. 328. v. *Aerosam*. G.
Ayris forata p. 523. v. *Nequam*. S.
Auritus p. 8. 310. S. D.
Aurochalca p. 310. v. *Aurichalcum*. S.
Aurosus p. 328. v. *Aerosam*. G.
Aurum p. 8. 310. U. S. G. — *rusticorum dicunt* p. 111. v. *Orata*. — *auro contra* 393. v. *Contrarium*. D. — *auri sui quid*. 131. 216. v. *Puri*. — *nequam* 106. 117. 523. v. *Nequam*. D. G. — *probum* 131. 216. v. *Probi*. — *profanum* *ibid.* *purum* *ibid.*
Aurunca p. 15. 325. v. *Ausonia*. D.
Auruncare p. 310. v. *Aurum*. S.
Aurunci p. 310. v. *Aurum*. 325. v. *Ausonia*. S.
Auruncus p. 310. v. *Aurum*. S.
Autumnus p. 334. S. D. [v. *Ind.* v. *Auctumnus*.]
Ave p. 319. v. *Avere*. L.
Aventinus mons p. 16. 327. D. 214. not. 4. 201. *navibus adibatur* p. 133. not. 6. et in *textu* v. *Navibus*.
Aventinensis dea p. 178. not. 5. 525. v. *Nesi*. D.
Avere p. 13. 319. D. L.
Avia p. 12. v. *Amia*.

Aviditas p. 13. 319. v. *Avere*. D.
Avidus p. 13. 319. v. *Avere*. D. 20. 334. D.
Avillas p. 13. 319. D. G. L.
Aves p. 24. 343. D. *admissivae* 331. v. *Admissivae*. D. — *altera* 6. v. *Alterum*. — *arcula* 14. v. *Arcula*. — *clivia* 393. v. *Clivia*. G. — *circanea* 33. 360. v. *Circanea*. — *galerita* 440. v. *Galaria*. D. — *auspicia facientes* 3. v. *Alites*. — *ambustanea* 346. v. *Bustum*. S. — *incendiariae* 346. v. *Bustum*. S. — *inebrae* 81. 463. v. *Inebrae*. U. S. D. G. — *oscines* 193. v. *Oscines*. — *praepetes* 129. 212. 559. S. D. G. 608. v. *Praepetes*. S. D. 196. v. *Praepetes*. — *remores* 136. 230. v. *Remores*. — *sangualis* 145. 638. v. *Sangualis*. — *supervaganea* 245. v. *Supervaganea*. — *sinistrae* 260. et not. 1. 708. v. *Sinistrae*. D. — *avem respicere* 236. 237. 658. S. D. G. v. *Respici*.
Averruneare p. 310. v. *Aurum*. S.
Avita p. 12. v. *Amia*.
Avolant p. 22. 337. D. L.
Ausculari p. 23. 340. D. G.
Ausellii p. 20. v. *Aurelia*. 198. v. *Pignosa*.
Ausis p. 23.
Auson p. 325. v. *Ausonia*. D.
Ausonia p. 15. 325. S. D.
Ausum p. 8. 334. v. *Aurum*. A.
Avunculus p. 12. 318. *magnus* *ib.* *maior* *ib.* et 98. v. *Maior* *av.* — *maximus* *ib.*
Avus p. 12. 318. S. D. G.
Auspiciari peremne p. 211. v. *Peremne*. *cubando* 50. v. *Cubantes* — *solida sella in auspicando sedere* 266. v. *Solidum*. — *in auspicando silentio surgere* 267. v. *Silentio*. 720. v. *Prosimurium*. — *post auspicium consulis exercitus remittebatur* 658. S. — *in auspicando avem respicere* 236. v. *Respicere*.
Auspicium p. 2. 299. U. D. — *auspicia cuius fuerint* 701. v. *Spectio*. — *genera* 627. v. *Quingus*. D. — *quarum avium* 3. *ubi fiebant priscis temporibus* 25. v. *Prosi-*

murium in auspiciis pullis puls datur 129. 211. v. *Puls*. — *caduca* 49. 393. v. *Caduca*. D. G. — *clivia* 49. 393. v. *Clivia*. U. D. G. — *dextra* 56. 406. v. *Dextra*. D. — *iuges* 77. 453. v. *Iuges*. S. D. — *maiora* 173. v. *Minora*. 513. A. D. G. v. *Maiores*. — *maximum* 513. v. *Maiores*. — *patriciorum* 513. v. *Maiores*. A. — *pedestria* 129. 211. 607. D. v. *Pedestria*. — *peremne* 607. A. S. D. G. L. v. *Peremne*. — *pestifera* 129. 212. 608. v. *Pestifera*. D. — *piacularia* 129. 212. 608. v. *Piacularia*. D. — *propterviam* 211. v. *Propterviam*. — *repetenda* 632. v. *Rustum*. — *sinistrum* 260. *sinistimum* *ib.* v. *Sinistrae*.
Aut p. 159. v. *Vel*.
Autumo p. 341. v. *Auctor*. L. 418. v. *Existimo*. L.
Auxiliares p. 15. 325. S. D.
Auxilla p. 21. 335. v. *Acies*. S.
Axamenta p. 3. 301. S. G. L.
Axare p. 8. 301. v. *Axamenta*. S. G. L. 309. D. L.
Axe agglomerati milites p. 22. 337. D. L. 301. v. *Axitiosi*. L.
Axillites p. 335. v. *Acies*. S.
Axiosi et axitiosi p. 301. L.
Axis p. 3. 302. G. et v. *Axamenta*. L.
Axit p. 3. 301. v. *Axitiosi*. D.
Axites p. 3. 301. v. *Axitiosi*. S. D. L.
Axitiosi p. 3. 301. D.
Axur pro Anxur p. 332. S.

B.

Babylonica solaris p. 141. 241. v. *Solla*.
Babylonicum talentum p. 413. v. *Euboicum*. 731. v. *Talentorum*.
Bacar p. 25. 344. S. G.
Bacario p. 344. v. *Bacar*. S. v. *Bacrio*. G.
Bacarium p. 344. v. *Bacar*. S.
Baccariones p. 332. v. *Aquarioli*. D.
Bacchanalia p. 25. 343. D. L.
Bacrio p. 25. 344. D. G.
Baebia lex p. 652. v. *Rogat*. G.
Baiulari p. 29. v. *Baiulus*. 350. D. *ib.* 582. v. *Promiscam*. L.

Baiulatio p. 350. v. *Baiulos*. G.
Baiulator p. 350. v. *Baiulos*. G.
Baiulus p. 29. 582. v. *Promiscam*. L.
Bal Gallicum p. 349. v. *Balatrone*.
 D.
Balaena p. 25. 343. S. D. G. L. 344.
 L.
Balatrone Italicum p. 349. v. *Balatrone*. L.
Balatrone p. 28. 349. D. G. L.
Balet Gallicum p. 349. v. *Balatrone*.
 D.
Ballare p. 349. v. *Balatrone*. D.
Ballator p. 349. v. *Balatrone*. D.
Band German. p. 748. v. *Venerari*.
 L.
Banne Belgicum p. 347. v. *Benna*.
Bara insula p. 27. v. *Barium*. 347.
 D.
Barathrone p. 349. v. *Balatrone*. L.
Barathrum p. 25. 344. S. D. L.
Barbati p. 29. 351. A. D. G. L. *auri-*
bus perforatis p. 523. v. *Nequam*. S.
Barbaricum p. 26. 345. D. G.
Barbatus p. 540. v. *Nanum*. S.
Barburra p. 349. v. *Bardus stultus*.
 G.
Bard Britannicum p. 349. v. *Bardus*
cantor. D.
Bardus p. 28. 349. D. G. L.
Barguineurs Gallicum p. 329. v. *Ari-*
lato. S.
Barium urbs p. 27.
Baro p. 350. v. *Baiulos*. L. 582. v.
Promiscam. L.
Barrere p. 25. 343. S. G. L.
Barro p. 343. v. *Barrere*. L.
Basilica p. 25. 343. D. G.
Basilicum p. 25.
Basiliscus p. 26. 345. D.
Batis p. 344. v. *Batus*. S. D.
Batum p. 344. v. *Batus*. S.
Batus p. 25. 344. S. D.
Bellarium et bellaria res p. 29. 350.
 S. D. G.
Belle p. 29. v. *Bellule*.
Bellicrepa saltatio p. 29. 350. D.
Bellistres Gallicum p. 349. v. *Balatrone*.
 G.
Belliudo p. 29.
Bellona p. 27. 348. S. D.
Belluata tapetia p. 349. v. *Belutus*. G.

GRAMMAT. LAT. II.

Bellum p. 27. 347. D. G. *quomodo*
indicaverint Romani. 348. v. *Bel-*
lona. L. — *antarium* 8. 309. v.
Antarium. S. D.
Bellule p. 29. 351. D. G. L.
Belutus p. 28. 349. D. G.
Bene sponsis, beneque volueris p.
 267. v. *Sponsis*.
Beneficiarii milites p. 27. 347. D. G.
Beneventum p. 28. 349. A. S. D. G.
 262. v. *Segesta*.
Benignus p. 27. 347. D. G.
Benna p. 27. 347. S. D.
Bennarius p. 347. v. *Benna*. S.
Benuit pro Venerit p. 446. v. *He-*
lus. L.
Beolat p. 350. v. *Baiulus*. G.
Bes p. 27. 347. U. S. G. 275. v. *Tri-*
entem. *Besses usurae* 347. v. *Bes-*
sem. G.
Bestia veterina p. 159. v. *Veterina*.
Betere p. 350. v. *Bitienas*. S. D. G.
Bibere gallam p. 439. v. *Gallam*. A. D.
Bibesia p. 118. 199. v. *Perediam*.
Bibilles p. 348. v. *Biseta*. S.
Bibliothecae p. 28.
Bicerres p. 348. v. *Biseta*. S.
Bidens p. 305. v. *Ambidens*. A. D. G.
bos 29. 350. v. *Bidentem*. D. *ovis*
 5. v. *Ambidens*.
Bidental p. 27. 348. S. D.
Bidentes p. 28. 348. v. *Bidental*. S.
 et v. *Bidentes* *ibid.* G.
Bifax p. 739. v. *Trifax*. S. D. G.
Bigati nummi p. 73. v. *Grave*.
Bigena animalia p. 28. 349. S. G. L.
Bignae p. 28. 348. S. D. G.
Bilbinus p. 349. v. *Bilbit*. G.
Bilbit p. 28. 349. S. D. G.
Bilis atra p. 24. 342. v. *Atra*. A.
 D. L.
Bilingues Brutaces p. 29. 350. S. D.
 G.
Billis p. 28.
Binominis p. 29. 351. S. D.
Binomius p. 351. S. D.
Bipes p. 396. v. *Duidens*. L.
Bis p. 396. v. *Duis*. D.
Bisaenus p. 348. v. *Biseta*. S.
Biseta porca p. 28. 348. S. D. G.
Bitiensis p. 29. 350. S. D. G.
Blandicella verba p. 29.

Blatae p. 28. v. *Balatrone*.
Blatio p. 349. v. *Blaterare*. D.
Blato p. 403. v. *Deblaterare*. G.
Blatrone p. 349. v. *Balatrone*. L.
Blaterare p. 28. 349. S. D. G. L.
Blax p. 349. v. *Blaterare*. S.
Blenni p. 29. 351. A. D. L.
Blitum p. 28. 349. D. G.
Boa p. 344. v. *Bova*. S.
Boare p. 25. 343. D.
Boarium p. 25. 343. L.
Boca p. 25. 343. D.
Boia p. 29. 351. S.
Boicus ager p. 30. 352. D. G.
Boii p. 352. v. *Boicus*. D. G. 351. v.
Boiae. S.
Bombio p. 343. v. *Bombitatio*. G.
Bombitatio p. 25. 343. D. G.
Bombites p. 343. v. *Bombitatio*. G.
Bomuis p. 343. v. *Bombitatio*. G.
Bona p. 25. 343. D. G.
Bos et vervex ambegni p. 5. v. *Amb-*
egni. 305. *ib.* D. — *Cyprius* 385.
 v. *Cyprio*. S. D. — *bidens* 29. 350.
 D. — *furvus* 70. 435. v. *Furvum*.
 D. — *patulus* 120. 576. v. *Patu-*
lum. S. D. G. — *pulcher* 208. v.
Pulcher. — *robus* 134.
Botulus p. 29. 351. S. D.
Bouge Gallic. p. 350. v. *Bulgas*. D.
Bougette p. 350. v. *Bulgas*. D.
Bounique Gallic. p. 345. v. *Burum*. D.
Bova p. 25. 344. S. D. G.
Bovantes p. 343. v. *Boare*. D.
Boves stercore humano in Cypro in-
sula pascentur p. 45. v. *Cyprio*.
 — *iniuges* 84. v. *Iniuges*. — *in-*
signes 84. v. *Insignes*. — *patuli*
 125. v. *Propatuli*.
Bovinator p. 344. v. *Bovinatur*. A. S.
Bovinatur p. 25. 344. A. S. D. G.
Box p. 343. v. *Boca*. D.
Brachionarium p. 336. v. *Armillas*.
 G.
Brachium p. 26. 345. D. G. L.
Brassica p. 26. 345. D. L.
Breed Batavum p. 590. v. *Plutei*. L.
Breit Germanic. p. 590. v. *Plutei*. L.
 682. v. *Silembus*. L.
Brenda p. 27. v. *Brundisium*.
Brendum p. 347. v. *Brundisium*. D.
Breve p. 26. 345. D.

G g g g g

*Briga terminatio oppidorum Hispani-
cor.* p. 476. v. *Lacobra*. G.
Bruma p. 26. 345. D. L.
Brundisium p. 27. 347. S. D.
Brutaces bilingues p. 29. 350. v. *Bilingues*. S. D. G.
Brutates p. 350. v. *Bilingues*. D.
Brutianae parvae p. 26. 345. D.
Brutiani p. 26. 345. A. U. S. D.
Bruttianae p. 600. v. *Parmulis*. A. D.
Bruttiani p. 203. v. *Parmulis*.
Brutum p. 26. 345. S. G. L. 112. v. *Obrutuit*.
Bu syllaba p. 81. v. *Imbutum*.
Bua p. 414. v. *Exbures*. 351. v. *Butubata*. S.
Bubinare p. 26. 345. D. L.
Bubleum p. 27. 346. A. D. G. L.
Bucar p. 29.
Buccina p. 27. 346. S. D.
Buccinator p. 346. v. *Buccina*. D.
Bucephalus p. 27. 346. D.
Bucerum pecus p. 26. 346. S. D. G.
Buceriae p. 346. v. *Bucerum*. G.
Bucerinae p. 346. v. *Bucerum*. G.
Bucota p. 346. v. *Bucerum*. G.
Bulga p. 28. 350. S. D. G.
Bulina p. 27. 346. S. D.
Bulla aurea p. 29. 352. S. D.
Burium locus p. 347. D.
Burracei Hispani. p. 352. v. *Burracica*. G. — *Burracea Hispani*. 352. v. *Burranicum*.
Burraceos Hispani. p. 344. v. *Burrum*.
Burrana potio p. 30. 352. S. D. G.
Burranicum p. 29. 351. D.
Burrica p. 345. v. *Burrum*. D.
Burrocam p. 344. v. *Burrum*. S.
Burrum p. 26. 344. S. D. G. 25. v. *Balaena*.
Burrus p. 30. v. *Burrana*.
Bustum p. 26. 346. S. D. G.
Buteo p. 27. 346. D. G. 193. v. *Oscines*.
Butubata p. 29. 351. S. D.
Buxum p. 25. v. *Balaenae*.
Byrrus p. 345. v. *Burrum*. D.

C.

C pro G apud antiquos ponebatur
p. 334. v. *Aretare*. D.

Caballarius p. 310. v. *Aureax*. S.
Cacula p. 35. 364. A. S. G. L. 123. v. *Procalare*.
Caculatum p. 36. 366. D.
*Cadavera pauperum in puteis sepe-
liebantur* p. 570. v. *Puteum*. D.
Cadmea terra p. 36. 367.
Caduca auspicia p. 49. 393. D. G.
Caduceptor p. 36. 367. D. G.
Caduceum p. 367. v. *Caduceptor*. S.
Caecilia p. 123. v. *Praenominitus*.
Caecilia gens p. 34. 169. 101. v. *Me-
talli*. 363. v. *Caeculus*. D.
Caeculare p. 85. 47. 389. D.
Caeculus conditor Praeneste p. 34. 363. D.
Caecum vallum p. 34.
Caedere p. 364. v. *Caedem*. D. 389. v. *Cudere*. D.
Caedes p. 35. 364. D.
Caeditiae tabernae p. 85. 364. D.
Caeditius campus p. 364. v. *Caeditiae*. D.
Caelare p. 17. v. *Ancaesa*. v.
Caelassis p. 47. 889. D. G. L.
Caelata p. 328. v. *Ancaesi*. G.
Caelatura p. 328. v. *Ancaesi*. G.
Caelestia auguria p. 49. [Cfr. *Coe-
lestia*.]
Caenina urbs p. 35. 364. D.
Caere oppidum p. 363. v. *Caerimo-
nium*. D.
Caerulus p. 235. 655. v. *Rigido*. D.
Caesar p. 44. 383. D. L.
Caesariati p. 35. 364. D. L.
Caesaries p. 364. v. *Caesariati*. L. 383. v. *Caesar*. L.
Caesnae p. 196. v. *Pesnis*. 197. v. *Pennae*.
Caesones p. 44. 383. S. D. G.
Caestus p. 35. 364. D.
Caesullae p. 228. v. *Ravillae*.
Caesus: ruta caesa p. 222. v. *Ruta*.
Cala p. 390. v. *Calones*. D.
Calabra curia p. 37. 369. S. D. G. L. v. *Curia*.
Calare p. 354. v. *Calatores*. D. 355. L.
Calassis p. 39. 374. A. S. D. 329. v. *Aclassis*. D.
Calata comitia p. 370. v. *Curia*. L.
Calathus p. 86. 367. D. G. 152. v. *Talassionem*.
Calatores p. 31. 354. U. S. D. G. L. 123. v. *Procalare*.
Calbae p. 366. v. *Calbeos*. L.
Calbei p. 36. 366. S. D. G.
Calces p. 36. 366. D. 35. v. *Cancri*.
Calchas p. 169. v. *Manum et men-
tum*.
Calculi p. 35. v. *Cancri*.
Calda p. 366. v. *Calix*. G.
Calecata p. 366. v. *Calicata*. S.
Calendae Martiae p. 100. v. *Martias*. *Calendarum dies nuptiarum alie-
ni* p. 110. 185. v. *Nonarum*.
Calicare p. 367. v. *Calicata*. D.
Calicata aedificia p. 36. 366. S. D.
Calidam bibere p. 366. v. *Calix*. G.
Caligo p. 366. v. *Calim*. L.
Calim p. 36. 366. D. G. L.
Calix p. 36. 366. D. G. 367. v. *Ca-
licata*. D.
Calones p. 36. 366. D. 47. 390. S. G. 123. v. *Procalare*. 469. v. *Inca-
lanto*. D.
Calpar p. 36. 50. 394. S. D.
Calpur Numae filius p. 366. v. *Cal-
purni*. D.
Calpurni p. 36. 366. S. D.
Calumnia p. 123. v. *Procalare*.
Calyptra p. 36. 367. D. G.
Camap p. 679. v. *Supparus*. S.
Camara p. 34. 362. A. D. G.
Camelae virgines p. 48. 391. D. G.
Camenae p. 34. 362. D. L.
Camensis p. 45. 385. S. D.
Cameratus p. 362. v. *Camara*. G.
Camilla p. 391. v. *Camelis*. G.
Camillus nom. appellativ. p. 34. 361. S. D. L. 425. v. *Familia*. L. — *flaminii* p. 69. v. *Flaminii*. — *Camillum* p. 48. v. *Camera*.
Camisia p. 144. 679. v. *Supparus*. L.
Camistella p. 35. v. *Cana*.
Campas p. 362. v. *Cappas*. D. G.
Campsarii p. 368. v. *Capsae*. G.
Campi Diomedei p. 56. 407. v. *Diomedis*. — *Libycus* p. 90. v. *Libycus*. — *Martialis* p. 96. — *myrtei* p. 501. v. *Myrtica*. D. — *sceleratus* p. 148. 703. A. D. G. 258. v. *Sceleratus*.
Cana p. 35. 365. D. G.
Canales p. 365. v. *Canaliculae*. D.

- Canalicolas* p. 35. 365. S. D. G.
Cancelli p. 365. v. *Cancr.* D.
Cancer p. 35. 365. S. D. G. 107. v. *Nepa*.
Candelabrum p. 36. 365. D. G.
Candelae p. 42. v. *Cercos*.
Canentias p. 35. 365. D.
Canensis p. 355. v. *Camensem*. D.
Canephora p. 394. v. *Canifera*. D.
Canes Aesculapio tribuuntur p. 82. v. *In insula*. — *plauti* 126. 203. v. *Plauti*. — *rufi* 364. v. *Catularia*. D. — *rutili* 234. 658. v. *Rutilae*. D. G. — *sagaces* p. 146. 252. v. *Sagaces*. 131. 217. v. *Præ-sagitio*.
Canicæ v. 35. 365. S. D. G.
Caniculae sideris placatio p. 364. v. *Catularia*.
Canifera p. 49. 394. D.
Canistra p. 35. 365. v. *Cana*. D.
Canitudo p. 47. 389. D. G.
Canius poeta p. 742. v. *Veteratores*. D.
Cannensis p. 385. v. *Camensem*. D.
Canta p. 36. 365. D.
Cantherius p. 36. 365. D. G. — *cantherio rideo* proverb. 233. 652. A. S. D. G. v. *Rideo*.
Cantilena p. 111. 187. v. *Occentassinæ*.
Cantio retiarii adversus mirmillonem 233. 138. v. *Retiario*.
Canturrit p. 398. v. *Dagnodeæ*. S.
Canturnus p. 45. 386. D.
Canua p. 49. v. *Canifera*.
Capedulum p. 875. D. v. *Crepiculum*.
Capedunculum p. 369. v. *Caprun-culum*. G.
Capena porta fontinalis p. 423. v. *Fontinalia*. D.
Caperatum p. 37. 368. D. G. L.
Capidulum p. 37. 368. D.
Capillaris arbor p. 44.
Capillata arbor p. 44. 383. S. D.
Capilli diis consecrabantur p. 383. v. *Capillatam*. S.
Capio p. 333. v. *Ape*. L.
Capis p. 37. 368. D. G.
Capital p. 43. 382. D. — *facinus* p. 37. 368. D. G.
Capitalis locus vel lucus p. 50. 395. S.
Capitarium aes p. 50. 395. D.
Capitium p. 475. v. *Lacerare*. S. D.
Cappas p. 34. 362. D. G.
Caprae paludes p. 49. v. *Capralia*.
Caprae p. 37. 368. D.
Capralia p. 49. 394. D.
Capreoli p. 44. 383. D. G.
Capronae p. 37. 368. D.
Caprunculum p. 37. 369. D. G. L.
Capsae p. 37. 368. D. G.
Capsit p. 44.
Capsum p. 591. v. *Ploximum*. S.
Captus locus p. 49.
Capua p. 34. 361. D. G.
Capularis p. 47. 389. v. *Capulum*.
Capulum p. 47. 388. D. G.
Capus p. 361. v. *Capua*. S.
Caput p. 37. 368. D. L. i. e. *aes* 395. v. *Capitarium*. D. — *capita deorum* 49. — *capite censi* 585. v. *Proletarium*. D. — *deminutus* 53. 401. D. G. v. *Deminutus*.
Capy p. 361. v. *Capua*. S. D.
Carcer p. 132. 219. v. *Querqueram*. 622. v. *Quercus*. D. L. — *locus robis* 134. v. *Robum*. — *Tullianum* 272. v. *Tullianum*. 729. ib. D.
Cardo p. 402. v. *Decimanus*. D.
Carina p. 36. v. *Carinantes*.
Carinantes p. 36. 367. S. D.
Carissa p. 34. 362. S. D. G.
Carmen p. 362. v. *Camoenæ*. D. L.
Saliare emend. 397. v. *Duorum*. D. 301. v. *Axamentis*. S. D. G. — *ediscabantur a pueris praetextatis* ibid. 696. v. *Salii*. D.
Carmentali porta egredi nefas est p. 233. 653. v. *Religioni*. D.
Carnificis loco quis habitus sit p. 49. 392. S. G.
Caro casus obliquos non habet p. 664. v. *Satur*. A. D. — *catulina* 363. v. *Catulina*. D.
Carpentis et pilentis per urbem vehi licet matronis p. 211. v. *Pilentis*.
Carpere p. 443. v. *Glomus*. L.
Casa p. 36. 367. D. G. L.
Casabundus p. 37. 368. D.
Casaria p. 37. 368. S. G.
Casum p. 36. 367. D. ib. v. *Casnar*.
Casus p. 36. 368. D. G.
Casina fabula Plauti p. 46. 388. D.
Casmenas p. 51. v. *Dusmora*. 196. v. *Pennis*.
Casnar p. 36. 367. D. et v. *Casum* ibid.
Cassia via p. 37. 368. D.
Cassiculum p. 36. 367. S. D. G.
Cassida p. 368. v. *Cassilam*. D.
Cassila p. 37. 368. D. G.
Cassia p. 368. v. *Cassilam*. G.
Cassitare p. 368. v. *Casabundus*. G.
C. Cassius Longinus p. 234. 654. v. *Religionis*.
Casta mola p. 49. 394. G.
Castella p. 401. D. G.
Castori et Polluci pellem dederunt antiqui p. 116. v. *Pillea*. — *ita me Castor* 79. v. *Ita me Castor*. 93. v. *Mecastor*.
Castra metari p. 92. 484. D. S. v. *Metari*. — *castrorum porta principalis* 123. 582. v. *Principalis*. D. G.
Castrens corona p. 43. 382. D. G. L.
Casus p. 44. 384. G.
Catachresis p. 45. 384.
Catamitus p. 7. v. *Alcedo*. 863. D. ibid. 16. v. *Alumeto*. 825. ib. G. 34. 308. v. *Alcedo*. G.
Catampo p. 34. 362. S. D. G.
Catapirates p. 630. v. *Rudus*. D.
Catix p. 35. 363. S. D.
Catella p. 227. v. *Redimiculum*. 364. v. *Catulus*. G.
Catellum p. 364. v. *Catulus*. D.
Catellus p. 364. v. *Catulus*. D.
Cati fons p. 35. 364. D.
Catillare p. 363. v. *Catillatio*. D.
Catillatio p. 35. 363. S. D.
Catillones p. 67. v. *Fiscellus*. 34. 363. D. G.
Catillus p. 363. v. *Catillatio*. D.
Carissa p. 362. v. *Carissa*. S.
Catonis Origines p. 194. v. *Origines*.
Catularia porta p. 35. 364. D.
Catulaster p. 346. v. *Bulimam*. S.
Catulina caro p. 35.
Catullire p. 363. v. *Catillones*. D.
Catulus p. 35. 364. D. G. v. *Catularia* ib. D.
Caudae p. 366. v. *Caudaeas*. S. D. G.
Caudaeas p. 36. 366. S. D. G.
Caudicariae naues p. 36. 365. D.

G g g g *

- Caudicarii* p. 365. v. *Caudicariae*. D.
Caulae p. 36. 366. D.
Cauneas p. 310. v. *Aurum*. S.
Caupo p. 357. v. *Copona*. D.
Causa exilica p. 61. v. *Exilica*. —
sontica p. 264. cum not. 2. v.
Sontica. 660. v. *Sonticum*. S. D.
715. v. *Sontica*. G. L. — *causam*
agere 19. v. *Agere*.
Cavere p. 365. v. *Cavillum*. S. —
parum cavisse p. 208. 600. S. D. G.
v. *Parum cavisse*.
Caviae p. 44. v. *Caviares*.
Caviar p. 384. v. *Caviares*. S.
Caviares hostiae p. 44. 384. S. D.
Cavillatio p. 35. 364. D. G.
Cavillum p. 36. 365. S.
Cavillari p. 364. v. *Cavillatio*. D.
Cavito p. 46. 388. S. D. G.
Cavum p. 36. 366. D.
Cecidisse litis p. 86. 473. D. G. v.
Litis cecidisse.
Celare p. 366. v. *Calim*. L.
Celassis p. 47. (Cfr. *Caelassis*.)
Celeber p. 379. v. *Celeres*. L.
Celer p. 320. v. *Adscriptitii*. L. 379.
v. *Celeres*. D. L.
Celeres p. 42. 379. D. L.
Cella p. 50. 396. S. D. G.
Cellar p. 396. v. *Cella*. S.
Cellariensis p. 396. v. *Cella*. G.
Cellarium p. 396. v. *Cella*. S.
Cellarius p. 396. v. *Cella*. G.
Cello p. 379. v. *Celeres* et *Celsus*. L.
Celox p. 379. v. *Celeres*. L. 320. v.
Adscriptitii. L.
Celsus p. 42. 379. D. L.
Cenina urbs p. 35.
Censere p. 42. 378. D.
Censi capite p. 585. v. *Proletarium*.
D.
Censio p. 50. — *censionem facere*
41. — *hastaria* 42. 377. D. L.
Censor p. 378. v. *Censores*. D.
Censores p. 50. 44. v. *Censio*. 384.
D. G. L. *quinquennales* 221. 627. v.
Quinquennales. S. D. — *censores*
annorum U. C. 534—622. *qui fue-*
runt 653. v. *Religionis*. — *Censor*
praecipuae religionis habetur 653.
v. *Religionis*. D. — *censores im-*
politias faciebant 80. — *censo-*
rum locationes, venditiones. 279. v.
Venditiones.
Censoria maiestas p. 234. c. not. 1.
C. Martius Censorinus p. 654. v. *Re-*
ligionis. D.
Census: in censu qui primi nominati
sint p. 90. v. *Lacus*. — *pro censu*
classis iuniorum 213. v. *Pro censu*.
— *censui censendo* 44. 384. S. D.
Censura p. 384. v. *Censores*.
Centaurion p. 42. 378. D.
Centenariae coenae p. 41. 377. A.
D. L.
Centenas pondo p. 45. 386. D. S.
Centumvralia iudicia p. 42. 378. A.
D. G. 49. 393. L.
Centumviri p. 42. v. *Centumvralia*.
Centuria p. 41. 377. D. L. — *niquis*
scivit 185. *Niquis scivit*. — *iure*
vocatae 611. v. *Praerogativae*. A.
S. D. — *praerogativae* p. 214. 611.
v. *Praerogativae*. A. D.
Centuriata comitia p. 41. 377. A. S.
D. L.
Centuriatus ager p. 41. 377. D.
Centurionus p. 38. 371. D.
Centussis p. 385. v. *Aestimata*. D.
Cercolips p. 42. 378. S. L.
Cercolopis p. 378. v. *Cercolips*. S.
Cercops p. 42. 382. D. L.
Cercurus p. 502. v. *Myoparo*. S.
Cerei p. 42. 379. D. L.
Ceres p. 45. v. *Cocum*. — *Cereri*
castum 510. v. *Minuebatur*. A.
S. G. — *Cereri sacrificabant de*
spicis 145. v. *Sacrima*. — *Cereri*
praemetium fit 251. v. *Sacrificium*.
— *praesentanea porca immolatur*
216. v. *Presam*.
Cerealia p. 441. v. *Graeca*. D. G. —
Cerealibus nuces mittebantur 185.
534. S. D. — *Cereali sacrificio*
porca aurea et argentea adhibeba-
tur 208. v. *Porco*.
Cerimoniae p. 34. 362. S. D. L. —
denariae 54. 402. v. *Denariae*. D.
G. L. — *tricenariae* 54. v. *De-*
nariae.
Cermalus p. 42. 379. A. D.
Cerno p. 41. v. *Crevi*.
Cernere haereditatem p. 376. v. *Crevi*.
S.
Cernualia ludi p. 392. v. *Coninque-*
re. S.
Cernuare p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernui p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernuit p. 392. v. *Coninquare*. S.
Cernulus p. 379. v. *Cernui*. D.
Cernuus p. 42. 379. S. D.
Cerritus p. 42. 379. D. G.
Cerrones p. 32. 356. A. S. D. G.
Certaminum genera p. 564. v. *Penta-*
thlum. D.
Cerus p. 362. v. *Cerimoniarum*. S. D.
Cerus manus p. 91. v. *Maitrem*. 362.
v. *Cerimoniarum*. S. 482. v. *Ma-*
ter. D.
Cervaria ovis p. 43. 382. S.
Cervus p. 42. 379. D. — *Cervi Dia-*
nae sacri 262. v. *Servorum*. —
fugitivi 262. v. *Servorum*.
Cespes p. 35. 363. S. D. L.
Cesticillus p. 35. 363. D. G.
Cetus p. 25. v. *Balaena*.
Chalcidicum genus aedificii p. 40.
374. D. G.
Chaos p. 40. 375. D. G. 79. v. *In-*
choare. 366. v. *Cavum*. D.
Character p. 404. v. *Dignorant*. D.
Chemise p. 679. v. *Supparus*. L.
Chilo p. 34. 361. S. D. G.
Choenix p. 40. 375. D.
Choragum p. 40. 374. D.
Ci praepositio inseparabilis p. 459.
v. *Incitega*. L.
Cibus p. 33. 359. U. D. G.
Cicatricare p. 50. 395. D.
Ciccum p. 33. 359. U. S. D.
Cicindela p. 33. 359. S. D. G.
Cicur p. 23. v. *Bigenera*. 80. v. *In-*
cicorem. 450. ibid. L.
Ciendae p. 419. v. *Ercutum citum-*
que. S.
Ciere p. 50. 147. v. *Salaciam*. 396.
D. 415. v. *Exciat*. D. L.
Cilium p. 244. v. *Supercilium*. 33.
360. S. D. G.
Cillibae p. 34. 360. D. L.
Cillibantum p. 360. v. *Cillibae*. D.
Cillus p. 749. v. *Vallescit*. D.
Cilo p. 34. 361. G.
Cimbri p. 34. 360. S. D. G.
Cimmerii p. 33. 360. D.
Cincia locus Romae p. 43. 382. D. G.

- Cinciae statuæ* p. 222. v. *Romanam*.
 — *status* 382. v. *Cincia*. D. —
familia 629. v. *Romana*. G.
Cincii lex p. 99. v. *Muneralis*. 499.
 ib. A. S. D. L.
Cincta flaminica p. 49. 394. D. G.
Cinctus Gabinus p. 583. v. *Procinota*
classis. D. G.
Cingulus p. 34. 360. D. — *cingulo*
nova nupta praecingebatur 48.
Cinnus p. 353. v. *Concinnare*. D.
Cinxia Iuno p. 48. 391. D. G.
Cio p. 415. v. *Exciet*. L.
Cipius nom. propr. p. 533. v. *Non*
omnibus dormio. A. D. G.
Ciprus vox Sabina p. 724. v. *Top-*
per. L.
Circanea avis p. 33. 360. D.
Circensibus exuviae deorum in cir-
cum ad pulvinar vehebantur p. 155.
 v. *Tensa*.
Circites p. 33. 360. D.
Circumluvium p. 49. 393. D. G.
Circumluvio p. 393. v. *Circumluv-*
vium. D.
Circus Flaminius p. 67. 430. v. *Fla-*
minius.
Cis p. 33. v. *Citimus*.
Cisium p. 591. v. *Ploximum*. A.
Cispus mons p. 33. 359. D. 267. 720.
 v. *Septimontium*.
Cisterna p. 34. 361. D. G. L.
Cistophorus p. 273. 731. v. *Talentum*.
 D. 413. v. *Euboicum*. D.
Citare p. 123. v. *Procitant*.
Citeria p. 46. 386. D. G.
Citimus p. 33. 359. S. D. G.
Citior p. 47. 389. D.
Citra p. 33. v. *Citimus*. 750. v. *Uls*. D.
Citrosa vestis p. 33. 360. S. D.
Citum p. 62. v. *Erctum*. 419. ib. D.
Civica corona p. 33. 360. D. 114. 192.
 v. *Obsidionalis*.
Civitas Romana in sex partes distri-
buta p. 151. 265. v. *Sex Vestas sa-*
cerdotes.
Civium Romanorum poena ob faci-
nus capital p. 596. v. *Portisculus*.
 — *Civis cum necaretur, Lemo-*
niae sacra fiebant p. 247. v. *Sup-*
plicium.
Clacendix p. 36. 366. D.
Clam p. 50. 396. D. 366. v. *Calim*. D.
Claritudo p. 44. 384.
Classarius p. 382. v. *Classici*. G.
Classiciarius p. 382. v. *Classici*. G.
Classici p. 382. v. *Classici testes*. D.
 — *testes* 43. 382. S. G.
Classicum p. 328. v. *Aenatores*. S.
Classis: hominum multitudo p. 123.
 v. *Procincta*. — *infra classem esse*
 84. v. *Infra*. 468. ibid. A. D. — *pr-*
ima 468. ibid. — *clypeata* 43. 380.
 v. *Clypeum*. D. — *procincta* 43.
 382. 583. S. D. G. 180. 612. v. *Pro-*
cincta classis. S. D. — *classis pro*
censu iuniorum 213. 610. D. G. v.
Pro censu. — *classis pro exercitu*
 381. v. *Classes clypeatas*. D. —
pro equitibus 380. ibid. D. — *quin-*
tana 219. 621. v. *Quintana porta*. D.
Claudere p. 43. 381. A. D. G. — *cuius*
munus fuerit 43. v. *Claudere*.
Claudiana tonitrua p. 44. 383. D.
C. Claudius Pulcher p. 654. v. *Reli-*
gionis. D.
Clausula p. 43. 381. D. G.
Clava p. 47. 389. D. G. 344. v. *Bo-*
va. D.
Clavata vestimenta p. 43. 381. D. G.
Clavator p. 47. v. *Calones*.
Clavis p. 43. 381. v. *Claudere*. D. G.
 — *clavim tradere* 43. 381. D. G.
Clavus p. 381. v. *Clavata*. D. — *an-*
nalis 43. 381. D. G.
Claxendix p. 366. v. *Clacendix*. D.
Clienta p. 47. 388. A. D. L.
Clientes p. 388. v. *Clientam*. L.
Clingere p. 43. 382. S. D. G.
Clitellæ p. 45. 386. S. D.
Clivi p. 49. v. *Clivia*.
Clivia avis p. 393. v. *Clivia*. G. —
auspicia 49.
Clivus orbis p. 188. et not. 2. v.
Orbis. 546. ibid. D.
Clivus publicus p. 208. 601. v. *Pu-*
blicius. S. D.
Cloacæ p. 42. 379. D. G. 50. v. *Cloa-*
care.
Cloacale flumen p. 45.
Cloacare p. 50. 395. D. 379. v. *Cloa-*
cæ. D. G.
Cloacare p. 395. v. *Cloacare*. D.
Cloelia familia p. 42. 380. v. *Cluci-*
datum. D. — *Cloeliae fossæ* 43.
 381. D.
Cloppus p. 364. v. *Catax*. S.
Clouque Vasconicum p. 443. v. *Glo-*
cire. D.
Clucidatum p. 42. 380. D. L.
Clucis p. 380. v. *Clucidatum*. L.
Clueca Hispanic. p. 443. v. *Glocire*.
 D. L.
Cluentia familia p. 380. v. *Cloelia*. D.
Clueo p. 443. v. *Gloria*. L. 475. v.
Laudare. L.
Cluilia fossa p. 381. v. *Cloelia*. D.
Clumæ p. 43. 380. S. D.
Cluna p. 42. 379. S. D.
Clunaculum p. 372. S. D. G.
Clunaculum p. 38.
Clunes p. 47. 389. S. L.
Cluo p. 475. v. *Laudare*. L. 460. v.
Inclutus. D.
Clura p. 379. v. *Clunas*. S. D.
Clurinum p. 379. v. *Clunes*. D.
Clutum p. 43. 380. D. G. L.
Clutus p. 475. v. *Laudare*. L.
Clypeatæ classes p. 43. 380. D. v.
Clypeum.
Clypeum p. 43.
Clypeus p. 380. D.
Cnaso p. 336. v. *Agasones*. D.
Cnason p. 310. v. *Acus*. S. 40. 375. S.
Cneius p. 436. v. *Genas*. L.
Cnephosum p. 39. 373. U. D.
Coagulum p. 343. v. *Agolum*. L.
Coangustatum p. 50. v. *Conauditum*.
Cocetum p. 31. 355. S. D.
Cociatrina p. 373. v. *Coctiones*. S.
Cocinatoria p. 355. v. *Cocula*. G.
Cocio p. 17. v. *Arilator*. 373. v. *Co-*
ctiones. S.
Cocionatura p. 373. v. *Coctiones*. S.
Cocitatoria p. 355. v. *Cocula*. G.
Coclacæ p. 31. 355. S. D. G.
Coctiones p. 39. 373. A. S. D.
Coctum p. 31. 355. G.
Cocula p. 31. 355. S. D. G. L.
Cocus p. 45. 385. D. — *nundinalis*
 182. v. *Nundinalem*. — *novendialis*
 ibid.
Codeta p. 44. 384. 31. 355. D.
Codetanus ager p. 355. 384. v. *Co-*
deta. D.
Coelebs p. 34. 363. S. D. G.

- Coelibaris hasta* p. 48. 390. D.
Coelius mons p. 34.
Coelum p. 355. v. *Colum.* D.
Coena p. 41. 377. D. G. 149. v. *Scen-*
as. — *coenae centenarias* 41. 377.
A. D. G. v. *Centenarias.* — *pura*
592. v. *Penem.* S.
Coenacula p. 42. 378. D. G.
Coenaculariam exercere p. 378. v.
Coenacula. G.
Coenacularius p. 378. v. *Coenacula.* G.
Coenum p. 315. v. *Ancusulenta.* D.
Coepere p. 45. v. *Coepiam.*
Coepiam p. 45. 386. S. D. L.
Coercere p. 14. 322. v. *Arcere.* G.
Cogitatum p. 46.
Cogitatio p. 50. 396. D.
Cognitor p. 44. 383. S. D. G.
Cognitu facilia p. 46.
Cognitus p. 436. v. *Genus.* L.
Cognomines p. 32. 856. D.
Cohibuli p. 388. v. *Conivola.* S.
Cohivum p. 388. v. *Conivola.* D.
Cohors praetoria p. 122. 578. v. *Prae-*
toria.
Cohum p. 31. 355. U. S. D. G.
Coinquere p. 395. v. *Conquirere.* S.
Coinquire p. 392. v. *Coninquere.* D.
395. v. *Conquirere.* D.
Coire p. 31. v. *Comitiales.*
Collatia oppidum p. 30. 853. D.
Collatina porta p. 30. v. *Collatia.*
Collatio tributorum p. 276. v. *Tri-*
butorum.
Collativum sacrificium p. 30. 853. D.
Collativus venter p. 45. 385. A. D.
Colliciae p. 84. 468. v. *Illicium.* D.
Colligere p. 85. v. *Legimus.*
Collina porta p. 217. 618. v. *Quiri-*
nalis porta. D. — *Agonensis di-*
cta 9. v. *Agonium.*
Collis Quirinalis p. 131. 619. A. D.
v. *Quirinalis collis.* — *Salutaris*
694. v. *Salutaris.* — *Samnites* 146.
v. *Samnites.* — *Vaticanus* 161. 750.
v. *Vaticanus.* D. — *Viminalis* 161.
748. 279. v. *Viminalis porta.* D.
Collocare iudicium p. 213. not. 14.
Collucare p. 30. 853. S. D.
Colluviaris porcus p. 44.
Colo p. 458. v. *Inquilinus.* L.
Colon p. 381. v. *Clausula.* D.
Coloniae priscae Latinae p. 208. 601.
v. *Priscae.* D. G.
Colophon p. 30. 353. D. 381. v. *Clau-*
sula. D.
Color helvus p. 74. v. *Helvocea.* —
aquilus 22. v. *Aquilus* et 18. v.
Aquilus. — *insuasus* 83. v. *Insua-*
sum. — *colores naturales* 18. v.
Aquilus.
Colossus p. 44. 384. A. S. D.
Columella p. 384. v. *Bellona.* D.
Columen p. 379. v. *Columnae.* D.
Columnae p. 42. 379. D. L. — *colu-*
mnna lactaria 88. 476. v. *Lacta-*
ria. D.
Columna p. 30. 352. D.
Coma p. 391. v. *Comptus.* D.
Combennit p. 347. v. *Benna.* D.
Combennones p. 27. 347. v. *Benna.* D.
Comedo, onis p. 44.
Comedus p. 44.
Comere p. 391. v. *Comptus.* D.
Comest p. 205. v. *Ambest.* G.
Comitium p. 79. v. *Incomitiare* 354.
v. *Comitiales.* D. — *comitia ca-*
lata 370. v. *Curia.* L. — *centu-*
riata 41. 377. v. *Centuriata.* A. S.
D. L. — *curiata* 371. 377. D. v.
Centuriata. — *comitia prohibere*
206. 597. v. *Prohibere.* D. G.
Comitiales dies p. 81. 354. A. S. D. G.
morbis 354. v. *Comitiales.* G. 597.
v. *Prohibere.* G.
Comitiare fas p. 132. 219. cum not. 3.
v. *Quando rex comitiavit.*
Commeare p. 136. v. *Remeare.*
Commeatus p. 644. v. *Remeare.* D. G.
— *commeatum dare* 229. 136. v.
Remeare.
Commetacula p. 49. 394. S. G.
Commetaculum p. 43.
Commentaculum p. 382. D.
Comminisci p. 483. v. *Minerva.* D.
Commissatio p. 32. 357. S. D.
Commistere p. 32. 357. U. S. D.
Commodat p. 105. 175. v. *Modo.*
Commoditas p. 105. 175. v. *Modo.*
Commodus p. 105. 175. v. *Modo.*
Commetacula p. 394. v. *Commetacula.*
Commugento p. 50. 395. D.
Commune populi p. 594. v. *Populi.*
A. D.
Communicarius dies p. 120. v. *Pan-*
dicularis.
Commutare p. 199. v. *Permutatur.*
Comoedia p. 81. 355. D.
Comoedice p. 47. 388. A. L.
Comparatio Graeca et Latina in te-
rus et timus p. 413. v. *Exterus.* L.
Comparsit p. 46. 387. A. S. D.
Compascuus ager p. 31. 356. D. G.
Compendium p. 55. 403. v. *Dispensa-*
tores. D.
Compensata p. 55. 408. v. *Dispensa-*
tores. D.
Comperce p. 46. 386. D. L.
Comperendinare p. 650. v. *Res com-*
perendinata. D.
Comperendinata res p. 137. 232. 650.
D. G. v. *Res comper.*
Comperendinatio p. 650. D. v. *Res*
comperend.
Comperendinatus p. 650. v. *Res com-*
per. D.
Compernes p. 32. 357. S. D. G.
Compescere p. 55. v. *Dispescere* et 31.
356. D. — *lucum* 50. 395. D.
Compilare p. 32. 357. U. S. D. G. 115.
v. *Pilars.*
Compitalia p. 31. 356. S. D. G. —
Compitalibus laneae effigies daban-
tur in compitis 91. 207. v. *Pilae.*
128. v. *Pilae.* 432. v. *Laneae.* D.
Compluriens p. 46. 386. D. G.
Compluvium p. 30. v. *Impluvium.*
Compositae voces cum praepos. in
p. 461. v. *In.* U. D. G. L.
Compraedes p. 31. 356. D.
Comptus p. 48. 391. D. substantiv.
32. 356. D. L.
Conadunare p. 394. v. *Conauditum.* G.
Conauditum p. 50. 394. D. G.
Concalare p. 30. v. *Concilium.*
Concapes p. 737. v. *Tignum.* S.
Conceptivae feriae p. 48. 390. D. 434.
v. *Feriae.* D.
Concerrae p. 356. v. *Cerrones.* S.
Concerrones p. 356. v. *Cerrones.*
Conciliabulum p. 30. 853. D. G.
Conciliare p. 390. v. *Conciliatrix.* D.
Conciliatrix p. 47. 390. S. D.
Concilium p. 30. 353. D. G. et v. *Con-*
ciliabulum. ibid.
Concinere p. 30. 353. D. v. *Concinare.*

- Concinnare* p. 30. 353. S. D. G.
Concinnator p. 353. v. *Concinnare*. G.
Concinnitudo p. 353. v. *Concinnare*. G.
Concio mascul. p. 45. 80. 50. 396. D. 353. D.
Concipilare p. 459. v. *Incitega*. L.
Concipilavisti p. 47. 389. D.
Conclavatae aedes p. 44. 384. S. D.
Conclave p. 384. v. *Conclavatae*. D.
Conclavia p. 31. 354. D. G.
Concratitii p. 464. v. *Intergerivi*. S. G.
Concutere p. 133. 221. v. *Quatere*. 405. v. *Detudes*.
Concutes p. 405. v. *Detudes*. D.
Condalium p. 31. 355. v. *Condulus*. D.
Condere p. 32. 43. 357. D. — *fulgur* 703. v. *Scribonianum*. D. — *condendae urbis ratio* 278. v. *Urnat*.
Condicere p. 49. 393. S. D. G. 855. v. *Condictum*. D.
Condictio p. 50. 395. D. 393. v. *Condicere*. S.
Condictum p. 31. 355. D.
Conditio p. 390. v. *Conventus*. S. D. G.
Conducere ventri rugas p. 71. v. *Gal-lam*.
Condulus p. 31. 355. S. D. L.
Confarreatio p. 428. v. *Farreum*. D.
Confarreatus p. 407. v. *Diffarreatio*. G.
Confecerunt p. 45. 385. D. G.
Confectum sidus p. 579. v. *Praesiderare*.
Confeta sus p. 44.
Conflages p. 32. 356. U. S. D.
Confluges p. 356. v. *Conflages*. U. S. D.
Confoedusti p. 32. 357. S. D.
Confugela p. 31.
Congerrae p. 241. 667. v. *Sedatis*. S. D.
Congius p. 213. 609. v. *Publica pondera*. A.
Congruere p. 72. v. *Gruere*. 82. 855. D. G.
Coniector p. 46. 386. D. G.
Coniecturam facere p. 386. v. *Coniector*. D.
Coninquare p. 49. 392. S. D. G. L.
Coniptum p. 32. 356. D.
Coniuges p. 78. v. *Iuges*. 454. *ibid.* D.
Conivola p. 46. 888. S. D. L.
Conivoli p. 359. v. *Contuoli*. S. 888. v. *Conivola*. S.
Conlocare mortuum p. 353. v. *Con-lucare*. S.
Conlocatio p. 353. v. *Conlucare*. S.
Conlucare p. 151. 267. 720. D. v. *Sub-lucare*.
Conniveo p. 341. v. *Adnictat*. D.
Conquiniscere p. 373. v. *Cunire*. L. 392. v. *Coninquare*. S.
Conregione p. 50. 395. D.
Conruspari p. 47. 389. D. G. L.
Consalutare p. 192. v. *Obsalutare*.
Consanguinitatis ratio p. 126. v. *Pro-pius sobrino*.
Conscripti qui et quo tempore vo-cati sint in curiam p. 218. v. *Qui patres*. 7. v. *Adlecti*. 32. 858. D. G. et v. *Consualia* *ibid.* L.
Consens deus p. 358. v. *Consualia*. L.
Consentes dii p. 394. v. *Consentia*. L.
Consentia sacra p. 50. 394. S. D. L.
Considerare p. 33. 359. D. G. 57. v. *Desiderare*.
Designare p. 261. 710. v. *Signare*. G.
Consilium p. 32. 358. D.
Consiluire p. 44. 384. D.
Consipit p. 330. v. *Adsipere*. S.
Consiptum p. 47. 49. 390. D.
Consiva Ops p. 190. v. *Opima*.
Consobrinorum ratio p. 126. 204. v. *Propius*. 666. v. *Sobrinus*. D.
Consors p. 140. 240. v. *Sors*.
Consponsor p. 45. 385. S. D. G.
Consponsus p. 358. v. *Consponsos*. D.
Consposi p. 32. 358. D.
Consternare p. 359. v. *Consternatio*. D. G.
Consternatio p. 33. 359. D. G.
Constitutus p. 33. 359. S. D.
Consuales ludi multis celebrantur p. 101. 503. v. *Multis*. D. G.
Consualia p. 32. 358. S. D. G. L.
Consuetio p. 46. 388. D.
Consul ubi suspicaretur et quis ei praeiverit p. 658. v. *Remisso*. S.
Consul maior magistratus p. 98. v. *Maior magistratus*. — *consul maior* 105. 175. 517. v. *Maiorem consullem*.
Consulere p. 32. 358. S. D. *ibid.* v. *Consilium*.
Consus p. 358. v. *Consualia*. S.
Contagio p. 45. 386. D. G.
Contagium p. 386. v. *Contagionem*. D. G.
Contaminare p. 275. v. *Taminare*.
Contax p. 362. v. *Catampo*. G.
Contemplari p. 31. 354. D. G.
Contestari p. 31. 355. D. G. — *litum* 44. 355. D.
Contigit p. 154. 273. v. *Tagit*.
Contiguum p. 49.
Conte percontari mare p. 199. v. *Per-contatio*.
Contra aurum p. 393. v. *Contrarium*. D.
Contrarium aes p. 49. 393. D.
Controversum fulgur p. 586. v. *Pro-vorsum*. D.
Contubernarius p. 354. v. *Contubernalis*. G.
Contubernium p. 354. v. *Contuberna-lis*, et voce ipsa *ibid.*
Contubernalis p. 30. 353. S. D. G.
Contueor p. 271. v. *Tuor*.
Contuoli oculi p. 33.
Convallis p. 33. 359. D.
Conventus p. 47. 390. S. D. G.
Conventio p. 358. v. *Conventus*. G. — *in conventionem* 84. 467. U. D.
Conventiones p. 358. v. *Conventus*. D.
Conventus p. 33. 358. D. G.
Convexum p. 45.
Convicium p. 33. 358. D. G. L. 581. v. *Praefica*. L.
Convitia festa p. 424. v. *Fescennia*. D.
Convivalis lea p. 156. 273. v. *Tapul-lam*.
Convolvulus p. 467. v. *Involvus*. D.
Convoti p. 33. 359. D. G.
Copa p. 356. v. *Copona*. D.
Copari p. 357. v. *Copona*. G.
Copona p. 32. 356. S. D. G.
Coponicula p. 357. v. *Copona*. G.
Coquere p. 355. v. *Cocutum*. G.
Coquinare p. 389. v. *Coquitare*. D.
Coquinaria p. 355. v. *Cocula*. G.
Coquitare p. 47. 389. D.
Coquus nudimalis p. 533. v. *Nudimale*. A. S. D.
Cor p. 421. v. *Fordiciditis*. L. 571. v. *Cura*. L.
Corbitas p. 30. 352. D.

- Corbitores* p. 259. v. *Simpludearia*.
Corculum p. 46. 388. S. D.
Corda frumenta p. 50. 394. D.
Cordus p. 394. v. *Corda*. D.
Corgo p. 30. 352. S. D.
Corinthienses p. 46. 388. D.
Corinthii p. 388. v. *Corinthienses*. D.
Corio pecudis mortuae soleas fieri flaminibus non licet p. 104. 175. 516. D. G. v. *Mortuae*.
Corius p. 46. 387. S. D. G.
Cornicines in Iunonis tutela p. 49. 393. S. v. *Corniscarum*, 328. v. *Aenatores*. S.
Corniscarum divarum locus p. 49. 393. S. D.
Cornix p. 193. v. *Oscines*.
Cornua p. 30. 352. S. D.
Corolla p. 48. 391. D.
Corona p. 30. 352. S. D. G. — sub corona venire 143. 245. 676. v. *Sub corona*. — coronarum antiquissimum genus 85. v. *Lemnisci*. — de variis coronis vide 352. v. *Corona*. G. — *castrensis* 43. 382. D. G. L. v. *Castrensis*. — *civica* 33. 360. 192. v. *Obsidionalis*. 114. ibid. — *donaticae* 52. 399. S. D. G. v. *Donaticae*. — *myrtea* 100. v. *Myrtea*. — *navalis* 106. 176. 520. v. *Navali*. A. S. D. G. — *obsidionalis* 114. 192. 553. v. *Obsidionalis*. A. D. G. — *oleaginea* 114. 554. D. G. v. *Oleagineis*. — *ovalis* 114. 555. v. *Ovalis*. A. D. G. — *pancarpiae* 576. v. *Pancarpiae*. D. G. — *provinciales* 399. v. *Donaticae*. S. — *triumphales* 157. 739. v. *Triumphales*. S. D.
Corpulentus p. 47. 390. D.
Corpus facere p. 390. v. *Corpulentus*. D. *amittere* ibid.
Cortina p. 332. v. *Aperta*. D.
Court Gallic p. 332. v. *Aperta*. D.
Corvitores p. 705. v. *Simpludearia*. S. D.
Corvus p. 193. v. *Oscines*.
Cosmittere p. 51. v. *Dusmoso*.
Cosses p. 358. v. *Cossi*. D.
Cossi p. 32. 358. S. D. G.
Cossigerare p. 372. v. *Cussilires*. S.
Cossim p. 372. v. *Cussilires*. S.
Cothones p. 30. 352. S. D. G.
Cotiliae lacus p. 39. 373. D.
Cotis p. 21. v. *Acies*.
Coturnium p. 39. 373. S. D.
Coturnix p. 30. 352. L.
Cotyla p. 375. v. *Choenica*. D.
Coxigat p. 364. v. *Catax*. S.
Coxo Hispan. p. 364. v. *Catax*. S.
Coxquear Hispan. p. 364. v. *Catax*. S.
Goxus p. 363. v. *Catax*. D.
Cracentes p. 41. 376.
Crater p. 41. v. *Creterrae*.
Crates p. 376. D.
Craticulum p. 41. 376. S. D. L.
Crebrisurus p. 45. 385. D.
Creduas p. 46. 387. D.
Crepa p. 37. v. *Caprae*.
Creperum p. 40. 375. S. D.
Crepiculum p. 40. 375. S. D.
Crepidines p. 42. 379. D.
Creppi p. 43. 382. D. G.
Crepusculum p. 54. 402. v. *Decrepitus*. G.
Cresco p. 41. 376. v. *Crevi*. D.
Creterra p. 41. 376. D. G.
Crevi p. 41. 376. S. D. G.
Crinalis acus p. 311. v. *Acus*. S.
Crines p. 41. 376. S. D. — *crinibus senis ornantur nubentes* 260. 709. S. D. G. v. *Senis crinibus*.
Crocatio p. 41. 376. D. G.
Crocota p. 376. v. *Crocotinum*. G.
Crocotarii p. 376. v. *Crocotinum*. G.
Crocotillum p. 41. 375. D. L.
Crocotinum p. 41. 376. D. G.
Crossi p. 431. v. *Fratilli*. D.
Crucium vinum p. 41. 376. S.
Crumina p. 46. 387. S. G.
Crusculum p. 41.
Crustae p. 376. v. *Crustariae*. D.
Crustariae tabernae p. 41. 376. D. G.
Crustata p. 376. v. *Crustariae*. G.
Crustumeria urbs p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumium p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumerus p. 380. v. *Crustumina*. G.
Crustumina tribus p. 42. 380. S. D. G.
Crustumini p. 380. v. *Crustumina*. G.
Cruix in masculin. p. 102. 507. S. D. G. v. *Masculino*. 170. v. *Malo cruce*.
Cubantem auspicari p. 50. 396. S. D.
Cubiculum p. 49.
Cuctio p. 329. v. *Arilator*. S.
Cuctus p. 373. v. *Coctiones*. S.
Cucurbitare p. 315. v. *Affatim*. G.
Cudere p. 389. D.
Culcita p. 38. 372. D. G.
Culcitula p. 38. 372. v. *Culcita*. D. G.
Culigna p. 39. 373. L. 49. 394. S. D.
Culina p. 50. 458. v. *Inquilinus*. L. 394. S. D. G.
Culleus p. 387. v. *Cullus*. S. G.
Culliola p. 39. 372. A. D.
Cullus p. 46. 387. S. G.
Cultellus p. 149. v. *Secespita*.
Cum p. 409. v. *Em*. L. 624. v. *Quando*. L. — *cum imperio est* 38. 371. D. G. — *cum populo agere* 39. 372. D. — *cum potestate esse* 38. 371. D. G.
Cumalter p. 39. 372. S. D. G. L.
Cumba p. 49. 393. D. L.
Cumera p. 38. 372. v. *Cumeram*. D. 48. 391. U. D. G.
Cumerum p. 38. 372. D. 391. v. *Cumeram*. D.
Cumulus p. 13. v. *Auctarium*.
Cunae p. 373. v. *Cunire*. D. L. 315. v. *Ancunulentae*. D.
Cuncti p. 39. 372. D. L.
Cunctio p. 329. v. *Arilator*. S.
Cuneus p. 716. v. *Serra*. D.
Cuniculus p. 38. 371. D. G. L.
Cunire p. 39. 373. D. L. 315. v. *Ancunulentae*. D.
Cupa p. 356. v. *Copona*. D.
Cuparisseae p. 392. v. *Cyparissae*. D.
Cuparissiae p. 392. v. *Cyparissae*. D.
Cuparissus p. 374. v. *Cyparissae*. D. 392. ibid.
Cupedia p. 369. v. *Cuppes*. S.
Cupedinis macellum p. 37. v. *Cuppes*. forum 37. 369. v. *Cuppes*. S. D.
Cupedi p. 369. v. *Cuppes*. S.
Cupedia p. 37. v. *Cuppes*.
Cuppes p. 37. 368. S. D. G.
Cupra dea p. 724. v. *Topper*. L.
Cupressi p. 48. 391. — *in mortuorum domibus ponebantur* ibid. — *in Ditis tutela* ibid.
Cuprus vox Sabina p. 724. v. *Topper*.

Cura p. 38. 371. D. G. L.
Curare p. 460. v. *Inicorem*. D.
Curatores p. 37. 369. D. G.
Cures p. 51. v. *Dici*. 38. v. *Curis*. —
Curium servi 370. v. *Curiales*. S.
Curia p. 37. 369. U. A. S. D. G. L. —
Curiae 37. v. *Curia*. 42. v. *Centumviralia*. — *Curiae dies* 393. v. *Curiales*. D. — *Curiarum nomina* 537. v. *Novae*. A. S. — *Curia et tribus antiquis temporibus idem erant* 378. v. *Centumviralia*. D. — *Curia Calabra* 37. 369. v. *Curia*. — *Curiae novae* 183. c. not. 8. 537. v. *Novae*. A. S. D. — *Sitia* 156. v. *Titia*. — *tifata* 38. 371. v. *Curiali fana*. D.
Curiales p. 38. 370. S. D. G. L. — *flamines* 48. 392. D. — *mensae* 49. 393. D.
Curiali comitia p. 38. 371. D. L. 377. v. *Centuriata*. D. — *lex* 268. et not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D. G.
Curiali fana p. 38. 371. D.
Curia tifata p. 738. v. *Tifata*. D.
Curatiorum et Horatiorum pugna p. 240. v. *Sororium tigillum*.
Curio agnus p. 46. 386. D. G.
Curiones p. 370. 392. v. *Curiales*. S. D.
Curio maximus p. 95. 490. v. *Maximus*. D.
Curionia sacra p. 390. D.
Curionium aes p. 37. 370. D.
Curionus p. 38. v. *Centurionus*.
Curiosus agnus p. 386. v. *Curionem*. D.
Curis dea p. 217. v. *Quirites*.
Curis i. e. hasta p. 48. v. *Coelibari*. 370. D. G. ibid. 37. ib.
Curitis Iuno p. 38. 48. 370. v. *Coelibari*.
Curriculo p. 37. 370. D. G.
Curtilacum p. 37. 370. D.
Curules magistratus p. 38. 371. — *equi* 38. 371. — *sella* 264. c. not. 1. 371. v. *Curulis*. 715. v. *Sella*. A. S. D.
Currum triumphantis sequebantur laureati milites p. 87. v. *Laureati*.
Cusculium p. 620. v. *Quisquilias*. I.
Cussiliris p. 39. 372. S.
Custodela p. 39.
Custoditio p. 47.

GRAMMAT. LAT. II.

Cusus p. 358. v. *Cossi*. S.
Cutis p. 39. 373. D. G. L. — *inter cutem flagitati* 82. 464. v. *Inter cutem*.
Cutitus p. 84. v. *Intercutitus*. 373. v. *Cutis*. D.
Cybebe p. 40. 374. D. G.
Cybele p. 40. 374. v. *Cybebe*. D.
Cybios piscis p. 40.
Cybium p. 40. 375. D.
Cyllenius Mercurius p. 40. 374. D. G.
Cymba p. 39. 373. D. L.
Cymbium p. 39. 374. D. G. L.
Cynthius Apollo p. 40.
Cyparissae p. 49. 392. 39. 374. S. D.
Cyprii boves p. 45. 385. D.
Cypria Venus p. 40. 374. D. G.
Cyprus aërosa p. 17. v. *Aërosa*.
Cythæra Venus p. 40. 374. D.

D.

D paragogicum nude p. 591. v. *Plorare*. L. 652. v. *Refert*. L.
Dacrima p. 52. 398. D. G. L.
Daedala terra p. 52. 398. D.
Dagnades p. 52. 398. S. D. G.
Daliviam p. 51. 397. S. D. G.
Dalivus p. 397. v. *Dalivium*. S. D. G.
Damia dea p. 52. v. *Damium*.
Damiatrix p. 52. v. *Damium*.
Damium p. 52. 398. S. D. G.
Danista p. 52. 398. D.
Danunt p. 52. 398. D. G.
Dapatice p. 52. v. *Daps*.
Dapaticum negotium p. 52. v. *Daps*.
Daps p. 51. 397. S. D. G.
Dardanarius p. 329. v. *Arilator*. G.
Dare unde p. 393. v. *Dasi*. L. — et *dedere differ*. 400. v. *Dedita*. D. — *commeatum* 136. 229. v. *Remeare*. — *foras* p. 63. v. *Forum*.
Dasi p. 52. 398. D. L.
Datus neci p. 176. 106. v. *Neci*.
Daunia p. 52. 399. D. G.
Dautia p. 52. v. *Dacrimas*.
De in compositione p. 406. v. *Deactio*. D. 403. v. *Decultarunt*. G.
Dea Angerona p. 15. 324. v. *Angeronæ*. S. D. G. — *Curis* 217. v. *Quirites*. — *Damia* 52. v. *Damium*. — *Laverna* 87. v. *Laverniones*. — *Meditrina* 92. v. *Meditrinalia*. —
Murtia 101. 170. 504. S. D. G. v. *Murtiae*. — *Naenia* 106. 176. v. *Naeniae*. — *Pales* 121. v. *Pales*. — *Pietas* 116. v. *Pietatem*. — *Themis* 157. v. *Themis*. — *Salacia* 147. v. *Salacia*. — *Cupra* 724. v. *Topper*. L.
Deactio p. 56. 406. D.
Deamare p. 54. v. *Defrui*.
Deblgterare p. 55. 403. D. G.
Decalicare p. 367. v. *Calicata*. D. 408. v. *Decalicutum*. L.
Decalicata p. 55. 408. D. G. L.
December p. 170. v. *Martius*.
Decermina p. 55. 403. D.
Decima p. 702. v. *Scripturarius*. D.
Decimam Herculi offerrebant p. 54. 402. S. D. G.
Decimanus limes p. 54. 402. D. G.
Decimata p. 415. v. *Exdecimata*. S.
Decimatus p. 132. 213. v. *Quinquatus*.
Declinationis 1. genitiv. in as p. 387. v. *Ac*. L. — *nominativ. Latinarum vocum in as* 319. v. *Avillas*. L. [Cfr. *Indic. v. As*.] 2. *genitiv. in i* 559. v. *Pilumnoc*. L.
Decotes p. 54. 403. U. G.
Decrepitus p. 54. 402. S. D. G. L.
Decultarunt p. 57. 408. D. G.
Decumana scuta p. 4. v. *Albesia*. — *Decumani fluctus* 4. v. *Albesia*. 54. v. *Decumana*. — *Decumana ova* 54. 402. D. G. — *Decumanus* 303. v. *Albesia*. D. G.
Decumatum p. 415. v. *Exdecimata*. S.
Decures p. 54. 57.
Decurio p. 155. v. *Turma*. 270. ib. 54. 402. D. G.
Decurionatus p. 402. v. *Decuriones*. D.
Decussis p. 148. v. *Sestertius*. 335. v. *Aestimata*. D.
Dedicare p. 53. 400. G. L. 408. D.
Dedicata p. 53. v. *Delicata*.
Dedita p. 53. 400. D. G.
Defetisco p. 315. v. *Affatim*. L.
Defomicatum p. 57. 407. D.
Defomitatum p. 407. v. *Defomicatum*. D.
Deforma exta p. 63. v. *Forma*. et 421.
Deformus p. 421. v. *Forma*. D.
Defrens p. 407. v. *Defrensa*. S.

H h h h h

- Defrensa* p. 56. 407. S. D.
Defrui p. 54. 401. D.
Degere p. 55. 404. D. L.
Degrumare p. 441. v. *Grumma*. D.
Degulasse p. 402. v. *Degunere*. G.
Degulator p. 402. v. *Degunere*. G.
Degumare p. 402. v. *Degunere*. D.
Degunere p. 54. 402. S. D. G.
Deincape p. 737. v. *Tigna*. S.
Deinceps p. 54. 401. D. L. substantiv. 56. 407. S.
Deinde p. 56. 407. D. .
Delaniare p. 56. 405. D.
Delapidare p. 405. v. *Delapidata*. D.
Delapidata p. 56. 405. D. G.
Delectat p. 37. 473. v. *Lacit*. D.
Delectus p. 405. v. *Dilectus*. D.
Deleo p. 472. v. *Litatum*. L.
Delibare p. 55. 405. D. G. L.
Deliberare p. 56. 406. D. G.
Delibrare p. 405. v. *Delibare*. D.
Delibratus p. 55. v. *Delubrum*.
Delicare p. 55. 405. D. G. L.
Delicata p. 53.
Delicatus p. 53. 400. v. *Delicatus*.
Delicia p. 55. 400. D. G. 419. v. *Epu- lam*. D.
Deliciores tegulae p. 55. v. *Delicia*.
Deliciatum tectum p. 55. v. *Delicia*.
Delicta p. 55. v. *Delinquere*. 195. v. *Ovis*.
Deligere p. 85. v. *Legimus*.
Delinquere p. 55. 405 (bis.). v. *Deliquium*. S. D. G.
Deliquia p. 55. v. *Delinquere*. et 405. S. G.
Deliquium solis p. 55.
Deliquum p. 56. 405. A. S. D.
Delubrum p. 55. 404. A. S. D. G. L.
Deluit p. 56. 405. G.
Delus insula minor p. 91. 483. v. *Minorem*. D. — *Ortygia* 546. v. *Ortygia*. S. D.
Demagis p. 54. 402. S. D. G.
Demens p. 104. v. *Mente captus*.
Demensum p. 375. v. *Choenica*. D.
Deminitus capite p. 53. 401. D. G.
Demoe p. 403. v. *Ἀῖμοι*. D. G.
Ἀῖμοι p. 55.
Demum p. 53. 400. D.
Demus p. 53. v. *Demum*.
Denariae ceremoniae p. 54. 402. D. G. L.
Denarium p. 73. v. *Grave*.
Denarius p. 706. v. *Sestertius*. D. 718. v. *Sestertia*. D.
Deneco p. 401. v. *Denicales*. D.
Denicales feriae p. 53. 401. D. G.
Dentes genuini p. 70. 437. v. *Genuini*. D.
Denticulum aciarium p. 312. v. *Acie- ris*.
Deorata p. 56. 406. D.
Depeculari p. 407. v. *Depeculatus*. D.
Depeculassere p. 408. v. *Depeculatus*. G.
Depeculatio p. 407. v. *Depeculatus*. S.
Depeculatus p. 57. 407. S. D. G.
Deperire p. 53. 400. 54. v. *Defrui*. D.
Depilati p. 116. v. *Pilat*.
Depositiones p. 402. v. *Depositum*. D.
Depositum p. 54. 402. D.
Depontani senes p. 57. 407. D. G.
Deportati p. 646. v. *Relegati*. D.
Deprehendere p. 402. v. *Deprensa*. D.
Deprensa p. 54. 402. D. G.
Depubes porcus p. 54. 403. D.
Depuere p. 53. 400. S. D.
Depuere p. 400. v. *Depuere*. D.
Deris p. 400. v. *Ἀτρός*. S. D. G.
Derogare p. 53. 399. S. D. G.
Ἀτρός p. 53. 400. S. D. G.
Desertiones p. 55. 403. U. S. D.
Desiderare p. 57. 407. D.
Designare p. 710. v. *Signare*. G.
Desinare p. 404. v. *Desivare*. S.
Desinator p. 403. v. *Desivare*. S.
Desipere active p. 390. v. *Adsipere*. S.
Desivare p. 55. 403. S. D. G.
Despretus p. 55. 403. G.
Deteriae porcae p. 55. 405. D. L.
Detestatio p. 112. v. *Obtestatio*.
Detrectare p. 56. 406. D.
Detudes p. 56. 405. S. D.
Deunx p. 56. v. *Dextans*. 347. v. *Bessem*. S.
Deus p. 54. 401. D. L. 302. v. *Ador*. 437. v. *Gens*. L. feminin. 602. v. *Punici*. D. — *Deorum capita* 49. v. *Capita*. — *Dei Anculi et deae Anculae* 17. v. *Ancillae*. — *Arculus*. v. *Arculus*. 14. — *Minutus* 91. v. *Minutia*. — *Penetratis* 75. v. *Hercus*. — *Portunus* 138. 210. v. *Portunus*. — *Robigo* 184. v. *Ro-*
bigalia. — *Sancus* 208. v. *Prac-*
dia.
Deversus p. 54. 401. D.
Devitare p. 54. 401. D.
Dextans p. 56. 405. D. 347. v. *Bes-*
sem. S.
Dextimum p. 56. 406. D. G. L.
Dextra auspicia p. 56. 406. D. — *ti-*
bia 462. v. *Impares*. D. 56. 406.
Dextrorsus p. 89. v. *Longitrorsus*.
Diabathra p. 56. 406. D. G.
Diabathraril p. 406. v. *Diabathra*. D.
Dialis p. 419. v. *Ederam*. G. — *fla-*
men 56. v. *Dium*. 66. 426. v. *Fla-*
men. 189. v. *Ordo*. — *Diali fla-*
mini equo vehi non licet 61. v. *Equo*. — *nodum in se habere non*
licet 62. v. *Edera*. — *praecedebant*
praeciamitatores 130. v. *Praeciami-*
tatores. — *non licebat videre clas-*
sem procinctam 150. 215. v. *Pro-*
cincta. — *non licebat iurare* 77.
v. Iurare. — *funebres tibias audire*
non licet 69. v. *Funebres*. — *anu-*
lum habere non licet 62. v. *Ede-*
ra. — *fabam tangere non licet* 66.
v. Facem. et 62. v. *Edera*. — *ma-*
ximae dignationis erat 103. 172.
v. Maximae dignat.
Diana p. 77. v. *Iuvenalia*. 453. v. *Ia-*
neus. L. — *aedem Tullius dedi-*
cavit 150. 262. v. *Servorum*. — *ovis*
cervaria mactatur 382. S. — *cervi*
sacri 262. v. *Servorum*. — *simu-*
lacro iuvenalia 77. v. *Iuvenalia*. —
Dianae Aventinensis lex 178. not.
5. 525. v. Nesi. D. — *Diana Di-*
ctynna 55. v. *Dictynna*. — *Nemo-*
rensis 505. v. *Manius*. D.
Dianius locus p. 56. 407. D. G.
Dianus p. 453. v. *Ianeus*. L.
Dicaearchia p. 55. 403. D.
Dicassit p. 57. 408. D. G.
Dice p. 55. 408. S. D. G.
Dicem p. 403. v. *Dice*. S. D. G.
Dicere p. 408. v. *Dicassit*. D.
Dictum citumgus p. 62.
Dictitare p. 107. v. *Natare*.
Dictator p. 194. v. *Optima*.
Dictynna p. 55. 403. D.
Directus p. 53. 399. S. D. L.
Dies p. 56. 406. D. G. L. 401. v. *Dium*.

- L. — *Agonales* 312. v. *Agonium*. A. 313. D. — *Alliesis* 6. — *atri* 185. v. *Nonarum*. 231. v. *Religiosus*. — *comitiales* 31. 354. v. *Comitiales*. A. S. D. G. — *communicarius* 120. v. *Pandicularis*. — *curiae* 393. v. *Curiales*. D. — *fasti* 426. v. *Fastorum*. A. S. D. L. — *fastis diebus ius fari licebat* 436. v. *Fastis*. S. D. G. L. — *februatus* 64. v. *Februarius*. — *festus* 427. v. *Fastorum*. L. — *fastis diebus iucunda fari licet* 70. v. *Fastis*. — *dies festus: quando rex comitavit* 623. A. U. S. D. G. — *quando stercus delatum* 623. v. *Quando stercus*. — *dies festus servorum* 90. 262. 150. v. *Servorum*. — *iusti* 77. 453. S. D. G. v. *Iusti*. — *lustricus* 90. 480. v. *Lustricus*. S. D. G. — *nefasti* 107. 178. c. not. 4. 524. A. S. D. G. v. *Nefasti*. — *nonarum, iduum, calendarum nuptiis infesti* 185. v. *Nonarum*. 110. — *oculatus* 542. v. *Oculatum*. D. — *pandicularis* 120. 576. v. *Pandicularis*. — *prodere diem* 604. v. *Prodidiisse*. 618. v. *Purime*. S. — *prodicere* 217. v. *Prodicere*. 617. v. *Purime*. S. — *prodictum referre* 236. v. *Referri*. — *proferre* 656. v. *Referri*. — *profesti* 126. 203. 589. v. *Profesti*. S. D. G. — *proeliaries* 124. 585. v. *Proeliaries*. D. G. — *quirinalis* 131. v. *Quirinalis*. — *referre* 656. v. *Referri*. S. D. — *religiosus* 231. c. not. 4. 647. v. *Religiosus*. A. D. G. 103. 172. v. *Mundus*. 104. — *status* 145. 249. v. *Status*. — *tersus* 155. 735. v. *Tersum*. D.
- Diespiter* p. 406. v. *Dies*. L. 454. v. *Iubar*. L.
- Difariam* p. 500. v. *Multifariam*.
- Diffarreatio* p. 56. 407. A. D. G. L.
- Difficultas* p. 65. v. *Facul*.
- Digitus abscedebatur mortuo* p. 101. v. *Membrum*.
- Dignorare* p. 55. 404. D. G.
- Di superi, terrestres, infernales* p. 24. v. *Altaria*. — *diis decima offerrebant* 54. v. *Decima*. — *concentes* 394. v. *Consentia*. S. L. — *geniales* 71. 438. U. S. — *geruli* 71. v. *Geniales*. — *indigetes* 79. v. *Indigetes*. — *manes* 104. 173. 511. v. *Manes*. A. D. G. 101. 169. v. *Manes*. — *Nixi* 109. 184. 539. S. D. v. *Nixi*. — *superis aras consecrabant* 342. v. *Altaria*. D.
- Diionis* p. 453. v. *Iancus*. L. 454. v. *Iubar*. L.
- Diobolares* p. 56. 406. D. G. L. 698. v. *Schoenicalas*. D.
- Diomedeia insula* p. 57. 407. D.
- Diomedis campi* p. 56. 407. D.
- Diox* p. 56.
- Dirae* p. 399. v. *Dirus*. G.
- Directarii* p. 400. v. *Dirigere*. D.
- Dirigere* p. 53. 400. S. D. L.
- Dirimat* p. 645. v. *Rimari*. S.
- Diruere* p. 400. v. *Dirutum*. D.
- Diruncinare* p. 400. v. *Dirunciant*. D.
- Dirunciant* p. 53. 400. D. G. L.
- Dirus* p. 53. 399. S. D. G.
- Dirutus aere* p. 53. 400. D. G.
- Discerniculum* p. 310. v. *Acus*. S. 375. v. *Cnasonas*. S. 376. v. *Crines*. D.
- Discriminalis acus* p. 329. v. *Arsineum*. D.
- Diserte* p. 404. v. *Disertus*. G.
- Disertim* p. 55. 404. D. G.
- Disertus* p. 414. D. G.
- Dispendium* p. 403. v. *Dispensatores*. D.
- Dispensata* p. 55. v. *Dispensatores*.
- Dispensatores* p. 55. 403. A. D.
- Dispesco* p. 56. 403. D. 356. v. *Compescere*. D.
- Disserere* p. 404. v. *Disertus*. D. G.
- Dissipare* p. 466. v. *Inspirare*. D.
- Dissipat* p. 144. 447. v. *Supat*.
- Disertio* p. 403. v. *Desertiones*. D.
- Dissortes* p. 403. v. *Desertiones*. S. D.
- Dissortium* p. 403. v. *Desertiones*. S.
- Distisum* p. 55. 404. D.
- Disulcus porcus* p. 404. S. D. G.
- Ditis patris ara ubi ait* p. 752. v. *Terentim*.
- Diu: sub diu* p. 54. 401. v. *Dium*. 406. v. *Dies*. L.
- Dium* p. 56. 407. L. — *dium fulgur* 57. 403. D. L. 401. D. G. L.
- Diurna fulgura* p. 201. v. *Provorsum*.
- Dius* p. 56. v. *Dium*. 407. S. D. L. — *diusfidius* 208. v. *Prædia*. 407. v. *Dium*. S. D. L.
- Diutinus* p. 407. v. *Dium*. L.
- Diuturnus* p. 407. v. *Dium*. L.
- Divellio* p. 396. v. *Duellum*. G.
- Dividia* p. 54. 401. S. D. G.
- Dividicula* p. 53. 401. D. G.
- Divitiae antiquorum* p. 20. v. *Abgregare*.
- Divortium* p. 648. v. *Repudium*. D. G.
- Do herbam* p. 74. 444. v. *Herbam*. S. D.
- Dobber* Slavic. p. 724. v. *Topper*. L.
- Dobry* Slavic. p. 724. v. *Topper*. L.
- Dodrans* p. 347. v. *Bessem*. S.
- Dodras* p. 535. v. *Terunciam*. G.
- Doliola* p. 52. 399. D.
- Dolabra aenea* p. 149. v. *Secespita*.
- Dolium pertusum proverbium* p. 128. 210. 603. v. *Pertusum*. D.
- Dolus* p. 53. 399. D. G.
- Domestici* p. 354. v. *Contubernales*. G.
- Domicilium Romanorum antiquissimum* p. 11. v. *Attibernalis*.
- Dominus corruptum in Dubanum* p. 331. v. *Addubanum*. L.
- Domus: a domo Navia* proverb. p. 180. v. *Naevia silva*. — *domus* 51.
- Donaticae coronae* p. 52. 399. S. D. G.
- Donum* p. 52. 399. D. G. L.
- Dormio: non omnibus dormio* proverb. p. 182. 583. v. *Non omnibus* etc. A. D. G.
- Dorsum* p. 52. 399. D. G.
- Dortium pro divortium* p. 810. v. *Aurum*. S.
- Dos* p. 52. 399. D. G. L.
- Draco in Aesculapii tutela* p. 82. v. *In insula*. — *unde nomen* 51. 397. D. G. L.
- Dragees Gallic.* p. 261. v. *Bellarium*. D.
- Drua* p. 9. v. *Andruare*.
- Dubanum corruptum pro dominum* p. 331. v. *Addubanum*. L.
- Dubat* p. 51. 397. D.
- Dubenus* p. 51. 397. D. G. L. 331. G. L.
- Dubienus* p. 397. v. *Dubenus*. S.
- Dubito* p. 397. v. *Dubat*. D.
- Dubius pro dominus* p. 397. v. *Dubenus*. S.

H h h h h *

Ducō p. 50. 396. D.
Duellona p. 896. v. *Duallum*. D.
Duallum p. 51. 396. D. G.
Duere p. 339. v. *Adduis*. D.
Quicensus p. 51. 396. S. D. G. L.
Duidens hostia p. 51. 396. D. G. L.
Duis p. 51. 396. D. G.
Dum particula paragogica p. 334. v. *Agedum*. L.
Dumecta p. 51. 397. D. G.
Dumosus p. 51. 397. D. G. L.
Dumus p. 397.
Duodeviginti p. 51. 397. D. G. 86. v. *Dextans*.
Duonum p. 51. 397. D. G.
Duplavis p. 51. 397. D. G.
Duplex *Ulixes* p. 308. v. *Alterplicem*. G.
Duplio p. 50. 396. D.
Dupondium p. 55. v. *Dispensatores*.
Dureus equus p. 419. v. *Epeus*. L.
Dusmosus p. 51. 397. D. G.
Dyrrhachium p. 262. 712. v. *Segesta*. D. G.

E.

E nominibus deorum in iurando praepositum v. c. *Ecator* p. 487. v. *Mecastor*. L.
Eamus p. 58. 412. D. L.
Eant quasi Sutrium proverb. p. 679. v. *Sutrium*. A. S. D. G.
Eapse p. 58. 411. D. G. — *reque eapse* 138. 236. v. *Reque*.
Ebur curule p. 371. v. *Curules*. D.
Eburnus: *Q. Fabius* p. 211. v. *Pullus*.
Ecator p. 58. v. *Eccere*. 487. v. *Mecastor*. L.
Eccere p. 58. 411. D. G.
Ecere p. 487. v. *Mecastor*. L.
Ed nominibus deorum praepositum quid sit v. c. *Edepol* p. 487. v. *Mecastor*.
Edeatrae p. 62. 419. S. D. G.
Edecumatus p. 415. v. *Exdecimata*. S.
Edepol p. 58. 487. v. *Mecastor*. L.
Edera p. 62. 419. A. D. 447. v. *Hedera*. D.
Effilatum p. 62. 420. S. D. L.
Effari templa p. 720. v. *Sistere*. D. 418. D. G. L.
Effascinari p. 424. v. *Fescenoe*. S.
Effata p. 60. 416. D. L. 61. v. *Effari*. 720. v. *Sistere*. D.
Efferre occultum p. 558. v. *Occultum*. D.
Effigies viriles et muliebres ex lana compitalibus compitis suspendebantur p. 128. 207. v. *Pilae*. 91. 482. D. v. *Lanae*. — *manduci* 96. v. *Manduci*. — *Minotauri* 102. 505. D. G. signum militare. *porci* signum militare. 127. 206. 595. v. *Porci*. — *effigies iuvenis rutrum tenentis* 223. v. *Rutrum*.
Egens p. 58. 411. D.
Egeria p. 58. 410. D. G.
Egesta p. 261. v. *Segesta*.
Egge German. p. 544. v. *Occare*. L.
Egregius p. 20. v. *Abgregare*. 60. v. *Egregiae*.
Egretus p. 58. 411. D. G.
Ei p. 409. v. *Em*. — pro i 480. v. *Loebertatem*.
Eiuno p. 487. v. *Mecastor*. L.
Eiurare p. 411. v. *Eiuratio*. D. G.
Eiuratio p. 58. 411. D. G.
Eius p. 409. v. *Em*. L.
Elacatena p. 57. 410. A. D.
Elaudare p. 57. 408. D.
Elecebrae p. 57. 408. S.
Electabo p. 57. 409. D.
Electat p. 473. v. *Lacit*. D.
Electrum p. 310. v. *Aurichalcum*. S.
Elephas p. 343. v. *Barrire*. L.
Elicatores p. 408. v. *Elices*. S.
Elinguatio p. 410. v. *Elinguis*. G.
Elinguis p. 57. 410. D. G.
Elix p. 57. 408. S. D. G.
Elixa p. 57. 410. D.
Elucus p. 57. 408. S. D. 445. v. *Heluo*. L.
Elumbus p. 57. 409. D.
Emancipare et mancipare confus. p. 410. v. *Emancipati*. D. 644. v. *Remancipare*. D.
Emancipati p. 58. 410. S. D. G.
Emancipatio p. 410. v. *Emancipati*. S.
Em p. 57. 58. 409. L. 410. G. L.
Emem p. 57. 409. D.
Emerere p. 5. 305. v. *Abemito*. D. 57. 408. D. 226. v. *Redemptores*.
Empanda p. 57. 409. D. L.
Emptivus miles p. 58. 410. D.
Emussitata p. 57. 409. D. L.
Enaris p. 328. v. *Aenariam*. D.
Endo pro in p. 409. v. *Endoitium*. A. D. G.
Endoitium p. 57. 409. A. D. G.
Endoplorato p. 58. 410. S. D. G.
Endo procinctu p. 58. 410. S. D. G.
Eniber p. 410. v. *Endo procinctu*. S. v. *Enubro*. S. D.
Eng German. p. 315. v. *Antras*. L.
Eniam p. 408. v. *Ennam*. L.
Enibrum p. 410. v. *Enubro*. S.
Enim p. 57. 521. v. *Necerim*. L.
Ennam p. 57. 408. D. L.
Ennius duplicavit consonantes p. 238. v. *Solitaurlia*.
Ensis terminatio gentilium nominum quomodo differat ab *us* p. 388. v. *Corinthienses*. D.
Enuber p. 410. v. *Enubro*. D.
Enubro p. 57. 410. S. D.
Enunquam p. 57. 409. D.
Eopte: in *copte* p. 81.
Epalimma p. 419. v. *Epilimma*. D.
Epeus p. 61. 419. D. L.
Epicrocus p. 62. 419. S. D.
Epidamnus p. 262. 712. v. *Segesta*.
Epilimma p. 62. 419. D.
Epistylum p. 61. 419. D. L.
Epol p. 487. v. *Mecastor*. L.
Epoloni p. 59. 412. D. L.
Epula, ae p. 62. 419. S. D. G.
Epulares p. 61. 419. D. G. L.
Epulones p. 59. v. *Epolonos*.
Eques p. 301. v. *Axitiosi*. L.
Equestre aes p. 61.
Equestres ludi p. 358. v. *Consualia*. D.
Equilio p. 336. v. *Agasones*. G.
Equiria p. 96. v. *Martialis campus*. 61. 418. D.
Equirine p. 61. 418. D. L. 487. v. *Mecastor*. L.
Equitare p. 61.
Equites trossuli p. 157. v. *Trossuli*.
Equitum turma 270. v. *Turma*.
Equus October p. 111. 186. c. not. 2. 543. v. *October*. S. D. G. 120. v. *Panibus*. 384. v. *Caviare*. S. — *Marti immolatur* 61. 418. S. L. — *Equo vehi flamine Diali non licet* 61. 418. D. — *Equis duobus uteban-*

- tur Romani in proelio* 120. 577.
v. Paribus equis. D. G. — *equi curules* 371. D. G. L. *v. Curules.*
Ercisco p. 62. 419. *v. Erctum.* D.
Erciscundae p. 62. 419. *v. Erctum.* S.
Erctum citumque p. 62. 419. S. D. G. L.
Erctum ciendum p. 419. *v. Erctum.* S.
Erctum non citum p. 419. *v. Erctum.* S.
Erebus p. 62. 420. A. S. D. G. L.
Ergastulus p. 344. *v. Bova.* S.
Ergo p. 62. 419. U. D. G.
Eriphyla p. 168. *v. Monile.*
Eritudo p. 62. 420. S. D. G. L.
Ero futur. a sum. p. 411. *v. Escit.* L.
Eructare p. 62. *v. Erugere.*
Erucina Venus p. 431. *v. Frutinal.* A. S.
Erucinal p. 431. *v. Frutinal.* A.
Erugere p. 62. 420. D. G.
Erus p. 420. *v. Britudo.* S. D.
Ervilia p. 62. 419. *v. Ervum.* U. D.
Ervum p. 62. 419. U. D. L.
Escariae mensae p. 58. 410. U. D. G.
Escendere p. 60. 415. D.
Escit p. 58. 411. U. A. D. G. L.
Esit p. 522. *v. Nec.* A.
Esitare p. 35. *v. Catulinam.*
Esopia p. 237. 659. *v. Sesopia.* D.
Esse cum imperio p. 38. 371. D. G. *v. Cum imperio est. — cum potestate ibid. v. Cum potest.* D.
Etruscorum origo p. 253. *v. Sardi. — libri rituales* 138. 233. 653. *v. Rituales.* D.
Euboicum mare p. 118. 199. *v. Persicum. — talentum* 59. 413. A. D.
Eudiaeon p. 59. 412. S. D.
Eum genitiv. plural. p. 58. 410. D. L.
Europa p. 59. 412. D.
Evallare p. 411. *v. Evelatum.* D. 749. *v. Vallescit.* D.
Evallatum p. 411. *v. Evelatum.* D.
Evallefacere p. 749. *v. Vallescit.* S. D.
Evelatum p. 58. 411. A. D.
Everriator p. 58. 411. D. G.
Exagoge p. 60. 416. D.
Examen p. 60. 416. S. D.
Examussum p. 60. 416. S. D. G. L.
Exanclare p. 60. 416. D. G. L.
Exbae p. 59. 414. *v. Exbures.* S.
Exbures p. 59. 414. S. D. L.
Excellere p. 136. 229. *v. Recellere.*
Excidio p. 60.
Exciet p. 60. 415. D. L.
Excipulum p. 415. *v. Excipuum.* G.
Excipuum p. 60. 415. D. G.
Excudere p. 59. 414. D.
Exdecimata p. 60. 415. S. D.
Exdorsuare p. 60. 414. D. G. L.
Exdutae p. 60. 415. D.
Exemplar p. 61. 418. *v. Exemplum.* D.
Exemplum p. 61. 418.
Exercio, onis p. 418. *v. Exercitio.* D.
Exercirent p. 61. 417. D.
Exercitio p. 61. 417. D. G.
Exercitior p. 61. *v. Exercitio.*
Exercitus remittitur auspicio a consule facto p. 658. *v. Remisso.* S. — *exercitu remisso augur remittebatur* 237. *v. Remisso. — exercitus lustratio armata* 327. *v. Armilustrum.* S. — *in exercitu augur erat* 237. *v. Remisso. — exercitus substant. et adiect.* 60. 417. D. L.
Exerto p. 61. 418. S. D.
Exerugo p. 420. *v. Erugere.* D.
Exfilati p. 62. *v. Effafilatum.*
Exfio p. 415. *v. Exfir.* D.
Exfir p. 60. 415. S. D. G. L.
Exfuti p. 61. 418. D.
Exregiae p. 60. 416. D.
Exhaustant p. 61. 418. D.
Exiles p. 61. 417. U. S. D. G. L.
Exilica causa p. 60. 417. D. G.
Eximium p. 61. 418. D. L.
Exin p. 61. 418. D.
Exinde p. 56. *v. Deinde.*
Exinfibulabat p. 61. 418. D. L.
Existimare p. 61. 418. D. L.
Exitium p. 61. 417. D. L.
Exitus: ad exitam aetatem p. 23. 339. *v. Ad exitam.* L.
Exlitius iudex p. 415. L.
Exodium p. 60. 416. S. D.
Exoleo p. 416. *v. Exoletus.* G.
Exoletus p. 60. 416. S. D. G. L. 5. *v. Adolescit.*
Exoletus p. 416. *v. Exoletus.* G.
Exomides p. 60. 417. D.
Exorditae togae p. 190. *v. Ordiri.*
Exoriri p. 60.
Exossare p. 415. *v. Exdorsuare.* L.
Exotica Graecia p. 496. *v. Major Graecia.* S.
Expapillato brachio p. 59. 414. D. G.
Expatare p. 60. 415. D. G.
Expatriare p. 415. *v. Expatare.* D.
Expectorat p. 60. 416. D. G.
Expensa p. 55. 403. *v. Dispensatores.* D.
Expergefactus p. 60. 416. *v. Experrectus.* D. G.
Expergitus p. 60. 416. *v. Experrectus.* D.
Experitus p. 60. 415. D.
Experrectus p. 59. 60. 416. D. G.
Expers p. 415. *v. Experitus.* D.
Expiare p. 566. *v. Piatrix.* G.
Expiatrix p. 198. *v. Piatrix.*
Explenunt p. 60. 415. D.
Explorare p. 59. 414. D. L.
Explorator et speculator differ. p. 59. 414. *v. Explorare.*
Exporgere p. 60. 416. D.
Exporrigere p. 413. *v. Experrectus.* D.
Expositi infantes p. 476. *v. Larentalia.*
Expreta p. 59. 413. D. G. L.
Exrogare p. 61. 418. D.
Exta p. 59. 413. D. G. L. — *adiutoria* 513. *v. Muta.* S. — *arguta* 513. *v. Muta.* S. [Cfr. Giese ad Cic. de Divin. II, 12. extr.] — *aulicocia* 20. *v. Aula.* — *deforma* 63. *v. Forma.* — *muta* 104. 173. 513. A. S. D. G. *v. Muta.* — *regalia* 139. 236. 656. *v. Regalia.* D.
Extar p. 334. *v. Aulas.* G. 413. *v. Extia.* D.
Externus p. 59. 413. D. G. L.
Exterraneus p. 59. 413 (bis). D.
Exterrincineus p. 413. *v. Exterraneus quoque.* D.
Exterus p. 413. *v. Extia.* L.
Extimus p. 59. 413. *v. ipsa et v. Extia.*
Extraneus et extrarius diff. p. 59. 413. *v. Extrarium.* D.
Extrarius p. 59. 413. D. G.
Exurgentes p. 416. *v. Exurgentes.* D. G.

Exurgere p. 416. v. *Exurgentes*. D. G.
Exules p. 268. v. *Solicitare*. — *exulum genera* 646. v. *Solicitare*. D. G.
Exurgentes p. 60. 416. D. G. L.
Exurgere p. 416. v. *Exurgentes*. L.
Exuviae p. 60. 416. D. G.
Exverras p. 58. 411. v. *Everriator*. D.

F.

Fabae usus apud veteres p. 66. v.
Fabam. — *fas* 66. v. *Fabam*. —
fabam tangere flamine Diali non licet 66. v. *Fabam*. — *fabam iaciebant Lemuralibus* 426. D. G. —
fabula extrema in proverb. tam perit, quam extrema faba 275. 735. v. *Tam*. D. — *fresa* 433. v. *Frendere*. D. G. — *refriva* 229. 644. v. *Refriva*. A. S.
Fabata pulis p. 229. v. *Refriva*.
Fabiani p. 426. D.
Fabii p. 65. v. *Fovii*.
Fabius: Q. *Fabius Eburnus* p. 129. 211. v. *Pullus Iovis*. — *Fabius Cilo* 361. v. *Chilo*. G.
Fabulae palliatae p. 579. v. *Prætextae*. A. D. — *personatae* 199. 569. v. *Personata*. A. S. D. — *prætextae* 269. 579. v. *Prætextae*. A. D. — *tabernariae* 269. v. *Togatarum*. — *togatae* 269. 579. v. *Prætextae*. D. — *Atellanae* 722. v. *Togatarum*. D.
Facere p. 66. v. *Faventia*. — *censionem* 41. v. *Censionem*. — *non hettae* 74. v. *Hetta*. — *impolitias* 80. v. *Impolitias*. — *lucem dictum de iis, qui Saturno sacrificant* 89. v. *Lucem*. — *profestum* 216. v. *Profestum*. — *versuram* 162. v. *Versuram*.
Faces num. singul. p. 66. 426. D.
Facessere p. 65. 425. A. D. L.
Facie scita p. 256. v. *Scita*.
Facilitas p. 65. 425. v. *Facul*. D.
Facinus p. 79. v. *Incestus*. — *capital* 37. 368. v. *Capital*. D. G.
Facionarius p. 425. v. *Factio*. G.
Factio p. 65. 425. D. G.

Factiosus p. 65. 425. v. *Factio*. D. G.
Facitare p. 107. v. *Natare*.
Facul p. 65. 425. D. G.
Facultas p. 65. v. *Facul*. 118. 199. v. *Perfacul*.
Faculter p. 65. v. *Facul*.
Facundus p. 581. v. *Praefica*. L.
Facurent pro fecerint p. 446. v. *Helus*. L.
Facust pro fecerit p. 446. v. *Helus*. L.
Fagus p. 65. v. *Fagutal*.
Fagutal p. 65. 425. D.
Falae p. 66. 428. D. G. L. 66. v. *Falarica*.
Falandum p. 66. v. *Falae*.
Falantum p. 428. v. *Falae*. L.
Falarica p. 66. 428. D. G.
Falso p. 34. 361. v. *Capua*. S. G. 66. 428. D. G.
Falerae p. 428. v. *Falae*. D.
Faleri p. 68. 432. U. D. L.
Falsior p. 69. v. *Falsius*.
Falsus p. 69. 434. S.
Fama p. 65. 425. D.
Famel p. 65. v. *Famulus*.
Famelice p. 425. v. *Famicosam*. D.
Famelicus p. 425. v. *Famicosam*. D.
Famella p. 66.
Famiciosa terra p. 65. 425. D.
Familia p. 65. 425. D. G. L. 65. v. *Famulus*. 361. v. *Camillus*. L.
Familiae herciscundae p. 419. v. *Ercium*. L. — *purgandae causa praesentanea porca immolatur* 216. v. *Presam*. — *Aurelia* 20. v. *Aurelia*. — *Caecilia* 101. 169. v. *Metalli*. — *Cincia* 629. v. *Romana*. G. — *Cloelia* 42. 380. v. *Clucidatum*. D. — *Cluentia* 380. v. *Cloelia*. D. — *Mamiliorum* 167. 97. v. *Mamiliorum*. — *Nautiorum* 107. 178. v. *Nautiorum*.
Familiaris Romanus p. 70. 436. D. 65. v. *Familia*.
Famino p. 66. 426. D. L.
Famuletium p. 65. 425. D.
Famulus p. 65. 425. D. L. et v. *Familia* p. 65. 425. L. 361. v. *Camillus*. L.
Fanatica arbor p. 69. 435. D. G. L.
Fanatici p. 435. v. *Fanatica*. D. G. L.

Fanum p. 427. D. G. L. *rediculi* 138. 232. v. *Rediculi*. — *fana* 70. 436. — *Curatia* 38. v. *Curati fana*. — *fana sistere* p. 152. 267. 720. v. *Sistere*. D.
Farfenum p. 66. 428. S. D.
Fari p. 137. v. *Refutare*. 425. v. *Fama*. D.
Farrago p. 68. 433. D.
Farreatio p. 407. v. *Diffarreatio*. G.
Farreum p. 66. 428. D. G. — *farreum spicuum* 137. v. *Restibilis*.
Fartores p. 66. 429. D. G.
Fas p. 66. 428. v. *Fascinum*. D. L. *comitiavit rex* 132. 219. v. *Quando rex*. 230. v. *Regifugium*. — *fastercus delatum* 132. 219. v. *Quando stercus*.
Fascinare p. 424. v. *Fescenoe*. L.
Fascinum p. 66. 428. D. L. 424. v. *Fescenoe*. L.
Fasti dies p. 70. 426. A. S. D. L. 436. S. D. G. L. *Fastorum libri* 66.
Fastigatio p. 427. v. *Fastigium*. G.
Fastigium p. 66. 427.
Fastus 4. declin. p. 426. v. *Fastorum*. S.
Fatantur p. 66. 428. D. G.
Fatigo p. 315. v. *Affatim*. L.
Fatim p. 315. v. *Affatim*. D.
Fatis p. 315. v. *Affatim*. L.
Fatisco p. 315. v. *Affatim*. L.
Faunus p. 427. v. *Fanum*. L. 609. v. *Picus*. D.
Faust German. p. 454. v. *Hostia*. L.
Faustitas dea p. 309. v. *Almitias*. D. 436. v. *Faustulum*. D.
Faustulus porcellus p. 70. 436. D. G.
Faux p. 444. v. *Gaudium*. L.
Faventia p. 66. 428. D. G.
Favere in sacris p. 428. v. *Faventia*. D.
Faviani p. 66.
Favissae p. 65. 427. A. S. D.
Favitores p. 334. v. *Aulas*. D.
Favonii p. 538. v. *Nothum*. S.
Fax praeferebatur novis nuptis p. 66. 426. *Facem*. D. 606. v. *Patrimi*. D. — *face praeferente nova nupta deducitur* 189. v. *Rapi*. — *fax rapi solet* 236. 656. v. *Rapi*. S. D. G.

- Febris querquera* p. 132, 219, 621. v. *Quercus et Querquera*. U. A. D. S. L.
- Februa* p. 64. v. *Februarius*.
- Februalis Iuno* p. 64. v. *Februarius*.
- Februari* p. 64. v. *Februarius*.
- Februarius mensis* p. 64, 423. D. G.
- Februata Iuno* p. 64. v. *Februarius*.
- Februatum* p. 64. v. *Februarius*.
- Februatus dies* p. 64. v. *Februarius*.
- Februlus Iuno* p. 64. v. *Februarius*.
- Fecilitra avis* p. 276.
- Felicata patera* p. 64, 424. D.
- Felices arbores* p. 69, 434. A. D.
- Felicones* p. 65, 424. D.
- Femen* p. 433. v. *Femur*. D.
- Femina; additum animalibus* p. 307. v. *Agnus*. D. — *feminarum prae-nomina* 123, 582. v. *Praenomina*. U. D. — *affecta* 300. v. *Affecta*. S. D.
- Feminina* p. 170. v. *Masculina*.
- Femur* p. 68, 433. D. 424. v. *Fenus*. D.
- Fenebris lex* p. 64. v. *Fenus*.
- Feneratores* p. 64, 424. v. *Fenus*. D.
- Fenero* p. 68. — *feneror* 69. v. *Fen-nero*.
- Fenum* p. 64, 424. v. *Fenus*. D.
- Fenus* p. 64, 424. D. 70, 436. L.
- Feralia* p. 64, 423. D.
- Ferctores* p. 423. v. *Firctum*. D.
- Ferentarii milites* p. 13. v. *Accensi*. 158. v. *Velati*. 64, 70, 423. D. 320. v. *Adscriptitii*. D. G. L. 436. D. G. L.
- Feretrius Iupiter* p. 68, 483. D.
- Feria* p. 64. — *feriae* p. 65, 424. D. — *feriarum genera* p. 434. D. — *conceptivae* 48, 390. v. *Conceptivae*. 434. — *denicales* 53, 401. v. *Denicales*. D. G. — *imperativae* 434. D. — *novendiales* 110, 185. v. *Novendiales*. — *nundinae* 434. D. — *privatae* 211, 605. v. *Privatae*. A. D. G. 129. *ibid.* — *regiae* 230, 646. v. *Regiae*. D. — *samar-tivae* 149, 707. v. *Sementivae*. D. G. — *statae* 69, 434. D. G. — *stultorum* 145, 250, 687. v. *Stultorum*. A. D. 131, 218, 618. v. *Quirinalia*. D.
- Ferire* p. 65, 424. D.
- Fero* p. 350. v. *Baiulos*. L. 452. v. *Horda*. L.
- Ferocit* p. 69, 434. D.
- Feronia dea* p. 556. v. *Oscines*. S. D.
- Feronius* p. 198. v. *Oscines*. 556. v. *Oscines*. S. D.
- Ferre* p. 343. v. *Barrire*. L.
- Fertor* p. 423. v. *Firctum*. D.
- Ferus ager* p. 65, 424. D.
- Fescenoe* p. 65, 424. U. S. D. L.
- Fescennini versus* p. 64, 423. D.
- Fesii* p. 134.
- Festae* p. 424. v. *Feriae*. D.
- Festinare* p. 127, 206, 596. v. *Pro-perare*. D. L.
- Festa* p. 68, 432. S. D.
- Festuca* p. 64, 424. v. *Fenus*. D.
- Festum* p. 140. v. *Strufertarios*. 423. v. *Firctum*. D. *festa Vinalia* 50, 394. v. *Calpar*. S. D.
- Festus dies* p. 427. v. *Fastorum*. L. — *quando stercus delatum* 623. v. *Quando stercus*. — *quando rex comitiavi* 623. v. *quando rex com.* A. U. S. D. G. — *festus dies servorum* 262. c. not. 1. 712, 715. v. *Servorum*. S. D. G.
- Fetiales* p. 68, 433. D. G. L. 581. v. *Praefica*. L.
- Fetus* p. 424. v. *Fenus*. D.
- Fiber* p. 67, 430. D.
- Fibere* p. 434. v. *Fivere*. D. G.
- Fibra* p. 67. v. *Fiber*.
- Fibula* p. 430. v. *Ficulas*. D. 434. v. *Fivere*. D.
- Fica* p. 196. v. *Picati*.
- Ficoles* p. 69.
- Fictiliae quadrigae* p. 228. v. *Batur-mena*.
- Fictrix* p. 566. v. *Piatrix*. D.
- Ficus Navia* p. 529. v. *Navia*. S. D.
- Ruminalis* 136, 225. c. not. 6, 636. v. *Ruminalis*. D. G. 529. v. *Navia*. S. D.
- Fides* p. 67, 430. D. *fidem implorare* p. 407. v. *Dis*. L.
- Fidicines* p. 223.
- Fidicula* p. 67, 430. D. v. *Fides*.
- Fidius* p. 101. v. *Medius fidius*.
- Fidusta* p. 67, 430. D. L.
- Fidvor*. Gothic. p. 562. v. *Petorium*. L.
- Figuli salinum non ponebant in mensa*. p. 265, 717. v. *Salinum*.
- Filius consobrini* p. 126, 214. v. *Pro-pius*.
- Fimbria* p. 67. v. *Fiber*.
- Fio* p. 415. v. *Rafir*. D.
- Firctum* p. 64, 423. A. D. G.
- Fircus* p. 447. v. *Harviga*. L.
- Firmum* p. 68, 432. D.
- Fiscella* p. 430. v. *Fiscellus*. D.
- Fiscellus* p. 67, 430. D. L.
- Fiscus* p. 677. v. *Suffiscus*. D.
- Fistula* p. 375. v. *Cnasonas*. S.
- Fit* p. 33.
- Fivere* p. 69, 434. D. G.
- Fixula* p. 67, 430. D.
- Flagitati inter cutem* p. 82, 464. v. *Inter cutem*.
- Flagratores* p. 67, 430. D.
- Flamen* p. 66, 426. v. *Flamen Dia-lis*. D. G. L. 333. v. *Apiculum*. S. — *Flamini nefas est videre opus facientem* p. 122. v. *Precia*. 214. v. *Praeciamitatores*. — *antecedebant praeciamitatores* 130, 214. v. *Praeciamitatores*. — *non licet apicem dimittere* 333. v. *Apiculum*. S. — *equo vehi non licet* 61, 418. D. v. *Equo*. — *non licet nudo capite in publicum prodire* 333. v. *Apiculum* S. — *non licet funebres tibias audire* 69. v. *Funebres*. — *ederam tangere et nominare nefas est* 62. v. *Ederam*. — *fabam tangere non licet* 66. — *iurare nefas est* 77. v. *Iurare*. — *anulum habere non licet* 62. v. *Ederam*. — *mortuae pecudis corio calceas aut soleas fieri nefas est* 104, 175. v. *Mortuae pec.* — *prociectam classem videre non licet* 130, 215, 382. v. *Classis*. S. — *nodum in se habere non licet* 62. v. *Edera*. — *saccespita utebatur* 151, 266. v. *Saccespita*. — *infibulati sacrificabant* 84. v. *Infibulati*. — *Flamines Curiales* 48, 392. v. *Curiales*. D. — *Dialis* 66, 56. v. *Dium*. 189. v. *Ordo*. — *Dialis maximae dignationis* 113, 172, 510. v. *Maximae dign.* A. D. — *quid fuerit fas, quid nefas* 419. v. *Ederam*. D. — *Maio-*

- res* 102. 505. D. v. *Maiores Flamines*. — *Minores* 102. 505. v. *Maiores*. D. — *Palatualis* 129. 211. 606. v. *Palatualis*. A.D.L. — *Pomonalis* 103. 172. v. *Maximae dign.* — *Quirinalis* 199. v. *Per-sillum*.
Flaminia flammeo veste utebatur 69. 435. S.G. v. *Flammeo*. — *aedes* 67. 430. S. e domo *Flaminia ignem efferri non licet nisi divinae rei gratia* 78. v. *Ignem*. — via 67. 430. v. *Flaminius*. D.
Flaminica 67. 69. v. *Flammeo*. — *cincta* 394. v. *Cincta*. D.G. — *rica* utebatur p. 139. 237. v. *Rica*. — *plus tribus gradibus scalam ascendere non licet* 468. v. *Inarculum*. S. *Flaminicarum capitibus ornamenta* 271. v. *Tutulum*.
Flaminius camillus p. 69. 435. D. — *circus* 67. 430. D. — *licitor* 69. 435. D.
Flammearii p. 67. 430. D.
Flammeo amicitur nubens p. 67. 430. D.G.
Flammeo vestimento *Flaminica* utebatur p. 69.
Flator p. 67. 430. S.
Flavus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Flemina p. 67. 430. U.D.
Floriferum p. 68. 433. D.
Fluctus decumani p. 64. v. *Decumana*.
Fluidus p. 314. v. *Apluda*. L.
Flumen p. 270. v. *Torrentis*. 314. v. *Apluda*. L. — *cloacale* 45. v. *Cloacale*. — *flumina retanda* 639. v. *Repanda*. A.D.G. — *fluminum simulacra* 274. 734. v. *Taurorum*. D.G.
Flumentana porta 67. 430. D.
Fluo p. 314. v. *Apluda*. L.
Fluonia Iuno p. 69. 435. D.
Flustra p. 67. 430. D.
Fluvius p. 314. v. *Apluda*. L.
Focarius p. 368. v. *Casaria*. G.
Focillationes p. 64. v. *Focus*.
Foculi p. 64. v. *Focus*.
Focus p. 64. 423. D.G.
Fodare p. 63. 422. D.
Foedus p. 63. 421. A.U.D.G. — pro
hoedus 63. 421. v. *Foedum*. D.G.
— *foedus firmabatur porca caesa* 127. 595. v. *Porci*. D. — *foedera sanguine firmabantur* 322. v. *Assiratum*. D.G.
Foetae in stratis vel lectis iaciebant in atrio p. 571. v. *Pegasus*. S.
Folia p. 351. v. *Buttubata*. S.
Folium p. 64. 423. D.
Folliculare p. 64. 423. S.D.G.
Follicularis vita p. 64. 423. S.D.G.
Folliculum p. 423. v. *Folliculare*. S.D.
Folus p. 63. v. *Foedus*.
Fomenta p. 64. v. *Focus*.
Fomentario p. 423. v. *Focus*. G.
Fomes p. 407. v. *Defomicatum*. D.
Fomites p. 63. 422. D.G. 57. v. *Defomicata*.
Fons p. 63. 422. D.G.L. — *Cati* 364. v. *Cati*. D. — *manalis* 95. 173. 490. v. *Manalis*. S.D. — *Salma-cidis* 255. v. *Salmacis*.
Fontinalia p. 64. 423. D.
Fontinalis porta p. 64. 423. v. *Fontinalia*. D.
Forago p. 63. 431. D.L.
Forare p. 63. v. *Forum*.
Foras p. 63. v. *Forum*. — *foras dare* ibid.
Forata auris p. 523. v. *Nequam*. S.
Forbea p. 63. 421. v. *Forcipes*. S. D.G.
Forcipes p. 63. 421. U.D.G. 737. v. *Tignum*. S.
Forctes p. 63. 422. S.D.G.L. 267. v. *Sanates*.
Forctum p. 76. v. *Horctum*.
Forda p. 451. v. *Horda*. D. 421. v. *Fordicidiis*. S.D.G.L.
Fordicidia p. 63. 421. S.D.G.L. 451. v. *Horda*. D.
Fordus p. 63. v. *Fordicidiis*. 452. v. *Horda*. L.
Foreculae p. 63. v. *Forum*.
Fores p. 63. v. *Forum*.
Forex p. 483. v. *Militem*. D.
Forfex p. 716. v. *Serra*. D.
Forma p. 63. 421. S.D.G.L.
Formaster p. 553. v. *Obstrudant*. S.
Formiae p. 63. 420. D.
Formicipes p. 737. v. *Tignum*. S.
Formucales p. 68. 433. S.G.L.
Formucapes p. 433. v. *Formucales*. S.G.L.
Formus p. 63. v. *Forcipes*. 421. v. *Forma*. D.
Fornacalia p. 70. 420. D.G. — *fornacalia sacra* p. 63.
Fors p. 592. v. *Penis*. L. 452. v. *Horda*. L.
Fortis p. 422. v. *Forctes*. L.
Fortunae muliebris simulacrum p. 605. v. *Pudicitiae*. — *Punicae aedes* p. 207. 599. v. *Punicae*. D.
Foruli p. 63. v. *Forum*.
Forum p. 63. 422. U.S.D.G. — *agere* 63. — *Cupedinis* 37. 369. S.D.
Fori p. 422. v. *Forum*.
Forus p. 422. v. *Forum*.
Fossa p. 353. v. *Cothones*. D. — *fossae Cloeliae* 43. 381. v. *Cloeliae*. D. — *Cluilia* ibid. 381. D. — *Quiritium* p. 131. 218. 619. v. *Quiritium*. D.
Postia p. 63. v. *Foedus*.
Postis p. 63. v. *Foedus*.
Fovere p. 64. v. *Focus*.
Fovii p. 65. 426. D.
Fracebunt p. 68. 431. D.
Fracescere p. 431. v. *Fracebunt*. D.
Fragen German. p. 433. v. *Fraxare*. L.
Frango p. 432. v. *Frigere*. L. 433. v. *Fraxare*. L. 434. v. *Frux*. L.
Frater p. 68. 431. D.L. 437. v. *Germanen*. D. — *fratres Arvales* 305. v. *Ambarvales*. D. 324. v. *Am-termini*. S.
Fratculare p. 240. v. *Sororiare*.
Fratilli p. 68. 431. D.
Fratia p. 67. 431. D.
Fratrari p. 68. 432. D.
Fraus erit p. 68. 432. S.D.
Fraxare p. 68. 432. D.L.
Fregellae p. 68. 432. D.
Fremitus p. 68. 431. D.
Fremo p. 431. v. *Fremitus*. D.
Frendere p. 68. 433. D.G.L.
Frequens p. 467. v. *Infrequens*. L. 433. v. *Fraxare*. L.
Frequentarius p. 70. 435. L.
Frictum p. 68. v. *Frigere*.
Frigere p. 68. 432. D.L.

- Frigutire* p. 68. v. *Fringilla*.
Fringilla p. 68. 432. S.D.
Fringutire p. 432. v. *Fringilla*. D.
Fritilis olla p. 515. v. *Muries*. S.
Fritinnus p. 432. v. *Fringilla*. D.
Frivola p. 68. 431. D.G.L.
Frons mascul. p. 68. 46. 387. D.G.
v. *Corius*. 102. 507. v. *Masculino*.
D. 170. v. *Malo cruce*. 236. 655.
v. *Recto*. A.G.D.
Fructa p. 69.
Fructus p. 69. v. *Fructam*. — *fructus et fructam* 434. v. *Fruux*. D.
Frugamenta p. 68. 433. D.
Fruges p. 433. v. *Frugamenta*. D. —
frugibus mensaque iurare 93. 486.
v. *Mensa*. D.
Fruimino p. 456. v. *Famino*. L.
Fruitum p. 434. v. *Fruniscor*. S.D.L.
Fruementa p. 433. v. *Frugamenta*. D.
— *rava* 237. v. *Raucos*. — *paveri* 216. v. *Paveri*. — *acerosum*
112. v. *Obacerare*.
Fruementaria lex Gracchi p. 660. v.
Sempronia. A.L.
Fruniscor p. 69. 434. S.D.L.
Fruitum p. 69. v. *Fruniscor*.
Fruor p. 432. v. *Frigere*. L.
Frutilla p. 431. v. *Frutinal*. S.
Frutinal p. 68. 431. A.S.D.L.
Fruux p. 68. 434. S.D.L.
Fucilis p. 69. 434. S.
Fucillans avis p. 276.
Fuero p. 411. v. *Escit*. L.
Fugitivi cervi p. 262. v. *Servorum*.
Fulgere p. 69. 435. D.G.
Fulgur p. 435. v. *Fulgere*. D. —
condere 703. v. *Scribonianum*. D.
— *fulgurum genera* 435. v. *Fulgere*. G. 612. v. *Pura*. S. — *fulgura attestata* 11. 316. v. *Attestata*. D. — *controversum* 586. v. *Provorsum*. D. — *dium* 57. 403. v. *Dium*. D.L. — *diurna* 408. v. *Dium*. 207. v. *Provorsum*. — *nocturna* 57. 201. v. *Provorsum*. — *peremptalia* 199. 211. 568. A.D. v. *Peremptalia*. 316. v. *Attestata*. D. — *pestifera* 197. 211. v. *Pestifera*. — *postularia* 211. 607. v. *Postularia*. D. — *provorsum* 201. 586. v. *Provorsum*. D.G. — *renovativa* 236. 656. v. *Renovativum*. S.D. — *trisulcum* 269. v. *Trisulcum*.
Fulguritus locus p. 69. 435. D.G. — *fulguritae arbores* 663. v. *Strufertarios*. S.
Fulgus p. 69. v. *Fulgere et Furvus*.
Fuligo p. 63. 421. v. *Furvum*. D.
Fulmen p. 69. 435. D.G. — *trisulcum* 722. v. *Trisulcum*. A.D. — *Iovis manubiae* 491. v. *Manubiae*. D.G. — *fulmine icti ibi sepe liuntur*, ubi icti sunt 543. v. *Ocicum*. S.
Fulvus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Fumus p. 63. 421. v. *Furvum*. D.
Fundere p. 422. v. *Fons*. L.
Fundus p. 67. 429. A.D.L.
Funebres leges p. 70. v. *Fenus*. — *tibiae* 69. 453. D.
Funesta lex p. 182. v. *Nuptias*.
Funus p. 63. 421. v. *Furvum*. D. — *verba praeconis in funere* 217. v. *Quirites*. — *funus prosectorum purgatio* 3. v. *Aqua et igni*. — *indictivum* 79. v. *Funus*. 218. not. 7. 458. v. *Indictivum*. D.G. 259. v. *Simpludearia*. 143. v. *Funera*.
Furcilla p. 67. v. *Furcilles*. 346. v. *Bulima*. S.
Furcilles p. 67. 429. S.D.G.
Furia p. 63. 421. D. v. *Furvus*.
Furinalia p. 429. v. *Furnalia*. D.
Furnalia p. 67. 429. A.D.
Furnus p. 63. v. *Furvus*.
Furtum quaerentes in aliena domu lance et licio vestiti p. 87. 473. v. *Lance et licio*. D.G. — *furti agere* 19. v. *Agere*.
Furum genitiv. a fur p. 69.
Furvus p. 63. 421. D.G. — *bos* 70. 435. D. 445. v. *Helvacea*. L.
Fustis p. 451. v. *Hostia*. L.
Futare p. 67. 429. S.D.G. 645. v. *Refutare*. L.
Futilis p. 67. 429. S.D. — *futilia vasa* p. 67. v. *Futiles*.
Futum p. 429. v. *Futare*. D.

G.

Gabinus cinctus p. 583. v. *Procincta*. D.G.
Gaia p. 123. 439. v. *Praenominius*. A.D.L. — *Caecilia*. 71.
Gaipor p. 218. v. *Quintipor*.
Gal German. p. 355. v. *Calatores*. L.
Galba, *canterio rideo*, *inquit* p. 233. v. *Rideo*.
Galbeum p. 71. 440. D.G. 445. v. *Helvaceus*. L. — *Galbei* 366. v. *Calbeos*. S.D.G.
Galbus p. 445. v. *Helvacea*. L.
Galearia p. 72. 440. D.
Galerita avis p. 440. v. *Galearia*. D.
Galerus p. 313. v. *Albogalerum*. S.
Gallam bibere p. 71. 439. A.D.
Gallen German. p. 379. v. *Celeres*. L.
Galli Senones p. 260. v. *Senones*. — *Lambrices* 323. v. *Ambrices*. D. — *Romam capiunt* 277. v. *Vae victis*. — *Galli appellativ.* 71. 438. D.G. 138. v. *Retiario*.
Gallina Aesculapio immolatur p. 82. v. *In insula*. — *gallinae melicae* 435. v. *Melicae*. D.
Ganeum p. 72. 440. D.
Ganymedes vocatur etiam Catamitus. p. 7. v. *Alcedo*.
Gannitio p. 74. 444. D. 109. v. *Nictit*.
Garder Gallic. p. 451. v. *Hortus*. L.
Garrire p. 449. v. *Hirrire*. L.
Gast German. p. 451. v. *Hostis*. L.
Gasts Gothic. p. 451. v. *Hostia*. L.
Gaudeo p. 829. v. *Gaudium*. D.
Gaudium p. 73. 441. D.L.
Gaulle Gallic. p. 343. v. *Agolum*. D.
Gaulus p. 71. 439. D.
Gelb German. p. 445. v. *Helvacea*. L.
Gellen p. 379. v. *Celeres*. L.
Gemursa p. 71. 437. D.
Gena. p. 70. 436. S.D.L. 747. v. *Venerari*. L. 640. v. *Radere*. D. — *genas radere* 227. c. not. 7. 640. v. *Radere*. A.S.D.G.
Genau German. p. 437. v. *Genas*. L.
Gener p. 436. v. *Genas*. L.
Genialis lectus p. 70. 437. S.D.G. — *geniales dii* 71. 438. U.S.D.
Genitiv. 1. decl. in *as* p. 387. v. *Ac*. L. — 2. in *i*. 559. v. *Plumnoe*. L. — *genit. plur. in um pro orum* 410. v. *Eum*. L.
Genitrix Venus p. 207. v. *Punicas*.
Genius p. 71. 437. S.D.

- Geno* p. 436. v. *Genas*. L.
Gens p. 436. v. *Genas*, L. 487. D.
 G. L. 444. v. *Genus*, L. — *Aelia*
 70. 487. D. G. L. — *Aemilia* 20.
 334. v. *Aemilia*. D. — *Aurelia*
 20. 334. v. *Aurelia*. D. — *Caeci-*
 lia plebeia 363. v. *Caecilias*.
Gentiles mundam ter in anno pa-
 tere putabant p. 103. 168. v.
 Mundum.
Gentilis p. 70. 437. D. G.
Genus p. 437. v. *Genas*. L.
Genuini dentes p. 70. 437. D.
Genus p. 74. 444. D. L. 436. v. *Ge-*
 nas. L.
Germani p. 71. 437. v. *German*. D.
German p. 71. 437. D. L.
Gerones p. 345. v. *Brutiani*. S. D.
Gerrae p. 70. 436. D. G. L.
Gerrones p. 366. v. *Cerrones*. D.
Geruli dii p. 71. v. *Geniales*.
Gerulus p. 439. v. *Geniales*. S. D.
Gerusia p. 70. 437. D.
Gesier Gallic. p. 438. v. *Gizeria*. D.
Gestis p. 72. 440. D.
Gestus subst. et particip. p. 70. 437. D.
Genum p. 74. 444. S. D. G. L.
Gigno p. 436. v. *Genas*. L. 444. v.
 Genus. L.
Gilvus p. 446. v. *Helvaeca*. L.
Gingeriater p. 71. 438. S. D.
Gingrinas p. 71. 438. v. *Gingrire*. U.
Gingrire p. 71. 438. U. D. G.
Gingris Adonis p. 438. v. *Gingrire*. D.
Gingrum p. 438. v. *Gingrire*. D.
Giotto Italiae. p. 368. v. *Cuppes*. D.
Gizeria p. 71. 438. D. G. L.
Glaber p. 471. v. *Liber*. L.
Glad Angl. p. 444. v. *Gaudium*. L.
Glamus p. 72. v. *Gramias*.
Glebam oblicere mortuo p. 122. v.
 Praecid.
Glis p. 443. v. *Glittia*. S. 646. v.
 Reglescit. D.
Gliocerae mensas p. 73. 443. v. *Gli-*
 scere. D.
Gliocere p. 73. 443. D. G.
Glittis p. 73. 443. S. D. L.
Globus p. 443. v. *Glomus*. D. —
 militaris 716. v. *Serra*. D.
Glocidare p. 73. 443. v. *Glocire*.
 D. L.
Glocire p. 73. 443. D. L.
Glomus p. 582. v. *Promulgeri*. L.
 73. 443. D. G. L.
Gloria p. 73. 443. D. L.
Gloriosus p. 3. v. *Adoriam*.
Glos p. 73. 443. S. D. G.
Gloneir Vassonic. p. 443. v. *Glo-*
 cire. D.
Glubare p. 471. v. *Liber*. L.
Glubere p. 471. v. *Liber*. L.
Glubere p. 73. 441. v. *Liber*. L.
 443. v. *Gluma*. D.
Glucidatum p. 73. 443. S. D. L. 880.
 v. *Clucidatum*. D.
Glucke German. p. 443. v. *Glo-*
 cire. L.
Glucis p. 380. v. *Clucidatum*. L.
Gluma p. 73. 443. D. G.
Glus p. 443. v. *Glittis*. L.
Gluta p. 83. v. *Ingluvies*.
Gluten p. 443. v. *Glittis*. D. L.
Glutire p. 443. v. *Glittis*. L.
Gluto p. 83. v. *Ingluvies*.
Gluttus p. 466. v. *Ingluvies*. S.
Glutus p. 443. v. *Glittis*. D. G.
Gnaeus p. 72. 440. A. S. D. L.
Gnaevus p. 440. v. *Gnaeus*. D.
Gnaivos p. 436. v. *Genas*. L.
Gnarigavit p. 71. 439. S. D. G. L.
Gnaritas p. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Gnaritur p. 439. v. *Gnarigavit*. D.
 539. v. *Nobilem*. G.
Gnarivissus p. 71. 439. D. L.
Gnarurat p. 539. v. *Nobilem*. G.
 439. v. *Gnarigavit*. D.
Gnaruris p. 439. v. *Gnarigavit*. S.
 539. v. *Nobilem*. G.
Gnarus p. 71. 438. D. L. 436. v. *Ge-*
 nas. L. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Gnascor p. 444. v. *Genus*. L.
Gnatus p. 437. v. *Genas*. L. 444. v.
 Genus. L.
Gnavus p. 436. v. *Genas*. L.
Gnephosum p. 71. 438. A. S.
Gnitor p. 440. v. *Gnitus*. L.
Gnitus p. 72. 440. S. D. L.
Gnixus p. 72. v. *Gnitus*.
Gnosco p. 436. v. *Genas*. L. 440. v.
 Gnotu. D.
Gnot pro gnovit p. 539. v. *Nobi-*
 lem. G.
Gnotup. 72. 440. D. L. 539. v. *Nobilem*.

- Gnotum* p. 440. v. *Gnotu*. L. 436.
 v. *Genas*. L. 539. v. *Nobilem*. G.
Gobius p. 334. v. *Acetare*. G.
Gorgo p. 352. v. *Corgo*. S.
Gracchi lex frumentaria p. 660. v.
 Sempronia.
Gracchuris p. 72. 441. D.
Graculi p. 73. 442. D.
Gradi p. 72. v. *Grassari*.
Gradius Mars p. 72. 442. S. D. G.
Graeca sacra p. 72. 441. D. G.
Graeci i. e. *Romani* p. 235. v. *Ro-*
 manos.
Graecia exotica p. 496. v. *Maior*
 Graecia. S. — *maior* 168. 496. v.
 Maior Gr. S. D. G.
Grallae p. 442. v. *Grallatores*. D.
Grallatores p. 73. 442. A. S. D. G.
Gramiae p. 72. 441. S. D.
Grandis p. 444. v. *Grando*. D.
Grandisopiae p. 737. v. *Tignum*. D.
Grando p. 74. 444. D.
Grassa substant. p. 442. v. *Gras-*
 sari. S.
Grassari p. 72. 442. S. D. G.
Grassator p. 442. v. *Grassari*. S.
Gratia verbum medium p. 399. v.
 Doli voc. D. — *gratias agere* 19.
 v. *Agere*.
Gras German. p. 441. v. *Gravastel-*
 lus. L.
Gravastellus p. 72. 441. A. D. L.
Grave aes p. 73. 443. U. D. G. 116.
 v. *Pendere*.
Gravida p. 73. 442. U. D. G. L.
Greges p. 73. 443. D. L.
Greifen German. p. 443. v. *Glo-*
 mus. L.
Greipen Gothic. p. 443. v. *Glomus*. L.
Gremium in proverbio: *Nec mulieri*
 nec gremio credi oportet p. 177.
 522. S. D. v. *Nec mulieri*.
Gricenea p. 74. 444. D.
Grola Italic. p. 442. v. *Graculi*. D.
Grole Gallicum p. 442. v. *Graculi*. D.
Groma p. 72. 441. S. D. L.
Gromaticus p. 441. v. *Gruma*. D.
Gromaticus p. 441. v. *Gruma*. D.
Gruere p. 72. 442. S. D. 356. v.
 Congruere. D.
Gruma p. 441. v. *Groma*. S.
Gramare p. 441. v. *Gramen*. D.

Grumari p. 441. v. *Gruma*. S.
Grumeau Gallic. p. 441. v. *Grumus*. D.
Grumulus p. 441. v. *Grumus*. D.
Grumus p. 72. 441. S.D.
Grunnire p. 72. v. *Gruers*.
Gruum mos in volando p. 32. v. *Congruere*.
Guardare Italic. p. 451. v. *Hortus*. L.
Gubernator p. 334. v. *Acetare*. G.
Gullicocae p. 73. 444. U.A.S.D.L.
Gullicolae p. 372. v. *Cullicola*. D.
Gulo p. 83. v. *Ingluvies*.
Gumia p. 83. 466. *ibid.* D.
Gurgulio p. 83. v. *Ingluvies*.
Gurgustium p. 74. 444. S.D.
Gusanos Hispan. p. 358. v. *Cossi*. S.
Guttur p. 83. v. *Ingluvies*.
Gutturnium p. 73. 444. S.D. 873. v. *Coturnium*.
Gutturosus p. 83. v. *Ingluvies*.
Gynaeceum p. 19. 331. v. *Androm.* G.

H

Habitior p. 76. 450. D.
Habitudo p. 76. 449. D.
Hactenus p. 157. v. *Tenus*. 133. v. *Quatenus*.
Haereditas sine sacris p. 237. 660. v. *Sine sacris haer.* — *haereditatem cernere* 376. v. *Crevi*. S.
Haeredium p. 74. 446. A.D.G.L.
Haeres p. 74. 446. D.L. — *haeres suus* 501. v. *Myrtea*. S. 508. v. *Manipatus*. D.
Haide Germ. p. 673. v. *Saltus*. L.
Halapanta p. 76. 449. U.S.D.
Halare p. 76. v. *Halapanta*.
Halde German. p. 673. v. *Saltus*. L.
Hall in compositione German. p. 673. v. *Saltus*. L. 365. v. *Calatores*. L.
Hallen German. p. 379. v. *Celestes*. L.
Hallucinari p. 335. v. *Allucinatio*. D. 445. v. *Heluo*. L.
Hallus p. 76. 450. A.S. 309. v. *Al-lus*. A.S.
Halo p. 57. v. *Elucum*. 445. v. *Heluo*. L.

Hammo p. 76. 450. D.
Hamotrahones p. 76. 451. D.
Hannibal ad urbem Romam accedens territus est ad portam Capenam visis quibusdam p. 138. v. *Rediculi*.
Hanula p. 77. 452. D.L.
Harviga p. 75. 447. D.G.L.
Hasta p. 76. 449. U.D.G. — quomodo Sabine 48. v. *Coelibari*. — *hastae subiicere* 76. — *sub vitam iacere hastas* 143. 247. v. *Sub vitam*. — *coelibaris* 48. v. *Coelibari*.
Hastaria censio p. 42. 878. v. *Censio*. L. 877. D.L.
Hastati p. 675. v. *Subsidium*. L.
Haus German. p. 867. v. *Casa*. L.
Haut German. p. 873. v. *Cutis*. L. 380. v. *Clutum*. L.
Have p. 319. v. *Avere*. L.
Hebes p. 75. 447. D.G.
Hecate p. 74. 446. D.
Hecta p. 446. v. *Hetta*. D.
Hedera p. 75. 447. D.
Hehlen Germ. p. 866. v. *Callm*. L.
Helesa p. 446. v. *Helus*. D.
Heliconides Musae p. 75.
Heluari p. 445. v. *Heluo*. D.
Helucus p. 75. 447. D.L. 445. v. *Heluo*. L.
Heluo p. 74. 445. D.L.
Helus p. 74. 446. S.D.L.
Helusa p. 74. 446. v. *Helus*. D.
Helvacea p. 74. 445. D.L.
Helvella p. 77. 452. S.D.G.
Helvinus p. 445. v. *Helvacea*. D.
Helvolus p. 445. v. *Helvacea*. D.
Helvus p. 74. 445. v. *Helvacea*. D.L.
Hemina p. 75. 447. D.G.
Hemo p. 75. v. *Hemona*. 447. D.L.
Hemona p. 75.
Herba p. 437. v. *Germen*. L. — *herbam dare* 74. 444. S.D.
Herbilis caner p. 75. 447. D.
Herceus Iupiter p. 75. 448. D.G.
Heracleunda familia p. 419. v. *Erectum*. L.
Herculeanus nodus p. 48. 391. v. *Cingulo*. D.
Hercules p. 75. 447. D. — *pellem habere cur fingatur* 116. 560. v.

Pellem. D. — *Herculi sacrificabant profecturi viam* 125. v. *Profecturi*. 586. v. *Propter viam*. S. D.G. — *decima offerebant* 402. v. *Decimam*. S.D.G. — *ita me Hercules* 79. v. *Ita me castor*. 93. *Mecastor*. *Heracles Saneus dictus* 202. v. *Propter*.
Here p. 74. 446. D.L.
Herma p. 74. 445. D.
Hermes p. 74. v. *Herma*.
Herna p. 75. v. *Hernici*.
Hernici p. 75. 448. D.L.
Herus p. 446. v. *Heres*. L.
Hesiodus omnium rerum initium chaos dixit p. 79. v. *Inchoare*.
Hesternus p. 446. v. *Heri*. L.
Hetta p. 74. 446. S.D.L. non *het-tae facio* *ibid.*
Heus p. 75. 447. A.D.L.
Hiare p. 375. v. *Chaos*. D.
Hiari p. 446. v. *Heri*. L.
Hibris p. 349. v. *Bigemera*. L.
Hictare p. 446. v. *Hetta*. D.
Hiems p. 432. v. *Imbrica*. L.
Hieri Italic. p. 446. v. *Heri*. L.
Hierophylax p. 318. v. *Aedituus*. G.
Hilarodos p. 75. 449. D.
Hilum p. 75. 443. S.D.G.
Hilla p. 75. 448. v. *Hira*. D.L.
Hillum p. 448. v. *Hira*. D. v. *Hilum*. S.D.G.
Hippacare p. 75. 443. S.D.
Hippagines p. 75. 448. D.
Hippagoga p. 448. v. *Hippagines*. D.
Hippias Neptunus p. 75. 449. D.
Hippo p. 76.
Hippocum vinum p. 76.
Hippocrates et Hypeiorates conf. p. 310. v. *Aurum*. U.S.
Hira p. 75. 448. D.L.
Hircipili p. 448. v. *Hirtipili*. D.
Hircocus p. 448. v. *Hirquitalli*. G.
Hircus p. 447. v. *Harviga*. L.
Hirquitalli p. 75. 448. U.S.G.
Hirrire p. 75. 449. D.G.L.
Hirtipili p. 75. 448. D.
Hispanenses p. 46. v. *Corinthenses*.
Histriones p. 75. 448. D.G.L. — *Histrionum pecunia* 477. v. *Lucar*.
Hitta p. 446. v. *Hetta*. S.
Hittus p. 446. v. *Hetta*. S.

I i i i i *

- Hodidocos* p. 76. 452. D.
Hoedi subrumi p. 135. 225. v. *Ruminalis*.
Holz German. p. 673. v. *Saltus*. L.
Homelium p. 76. 452. D.
Homo p. 421. v. *Fordicidiis*. L. — *ordinarius* 111. 189. 547. v. *Ordinarius*. D. — *sacer* 251. v. *Sacer*.
Honestus i. e. *pulcher* p. 707. v. *Sicyonia*. D.
Honorarii ludi p. 76. 452. D.
Honoris aedes summissior facta p. 264. 716. v. *Summissiorem*. D.
Hora sponsis opportuna p. 129. 211. 606. v. *Prima*. D.
Horatiorum et Curiatorum historia p. 240. v. *Sororium*.
Horctum p. 76. 451. S. D. L.
Horda p. 76. 451. A. D. L.
Hordiarium aes p. 76. 451. S. D.
Hordicalia p. 451. v. *Horda*. D.
Hordicidia p. 76.
Hordus p. 452. v. *Horda*. L.
Hormiae p. 63. v. *Formiae*.
Horrea Sempronia p. 238. 660. A. L.
Horreum p. 76. 450. D. G. L.
Hortus p. 76. 451. A. D. G. L. — *Horti in Veneris tutela* 385. v. *Cocum*. D. — *in Libitinensis deae tutela* 223. v. *Rustica*.
Hoste Gallic. p. 450. v. *Hostis*. D.
Hostia p. 76. 451. A. D. G. L. — *quomodo ab antiquis dicta* 9. v. *Agonium*. — *quarum bestiarum* 489. v. *Maximam*. S. — *sae aspergitur* 99. 168. v. *Mola*. — *Hostiae agoniae* 10. v. *Agoniae*. — *ambaruales* 5. v. *Ambaruales*. — *amburbiales* ibid. 306. ib. D. — *identes* 305. v. *Amburbiales* et *Ambidens*. — *caviares* 44. 384. v. *Caviares*. S. D. — *duidens* 51. — *maxima* 95. 489. v. *Maximam*. — *medialis* 93. v. *Medialem*. — *opima* 190. v. *Opima*. 113. v. *Opis*. — *optata* 190. v. *Optatam*. — *optima* 190. v. *Optatam*. — *praecidaneae* 581. v. *Praecidaneae*. S. D. — *prodigua* 130. 215. v. *Prodiguae*. — *suc-*
cidanea 142. 243. α. not. 8. 672. v. *Succidaneae*. D. G.
Hosticapax p. 76. 451. D.
Hostiliis laribus immolatur p. 76. 450. D.
Hostimentum p. 76. 451. D. G. L. 638. v. *Redhostire*. D.
Hostire p. 76. 451. v. *Hostia*. L. 226. 135. 638. v. *Redhostire*. D. 249. v. *Status*.
Hostis p. 76. 450. S. D. G. L.
Hosz Slavic. p. 451. v. *Hostis*. L.
Hüllen German. p. 366. v. *Calim*. L. 444. v. *Gullicae*. L.
Hütte German. p. 367. v. *Casa*. L.
Humanus p. 421. v. *Fordicidiis*. L. 447. v. *Hemona*. L. 582. v. *Promulgari*. L.
Humus p. 421. v. *Fordicidiis*. L. 447. v. *Hemona*. L.
Hyades p. 243. v. *Sucula*.
Hydrus p. 350. v. *Beneventum*. A. D.
Hyperborei p. 77. 452. D.
Hyperion p. 76. 452. D.
Hysicrates corruptum in Hippocrates p. 310. v. *Aurum*. U. S.

I.

Ibi p. 78. 456. D.
Ibidem p. 78.
Icadion p. 78. 457. D. 637. v. *Rhondesicadionque*. S. D.
Icit p. 78. 456. D. G. L.
Idea Platonica p. 266. 718. v. *Species*. D. L.
Idulia sacra p. 661. v. *Sacra*. S.
Idulis ovis p. 78. 455. S. G.
Idus nuptiis infestae p. 110. 185. 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D.
Idus Maias p. 503. D. G. v. *Maias Idus*.
Ignaruris p. 439. v. *Gnarigavit*. G.
Igitur p. 78. 455. D. G. L.
Ignia p. 78. 455. D.
Igni et aqua interdicere p. 8. v. *Aqua et igni*. — *ignem ex domo Flaminia ferri non licet, nisi rei divinae gratia* 78. 457. D. — *ignis Vestae non interstingui debet* 78. 456. S. D. G. L.
Ignitabulum p. 78. 455. S. D.
Ignominia p. 535. v. *Nomen*. L.
Ilia p. 78. 454. D. G. 61. 417. v. *Exiles*. D.
Illicet p. 78. 454. D. G.
Illectat p. 87. 473. v. *Lacit*. D.
Illicere p. 23. 339. v. *Allicit*. D.
Illicium p. 84.
Illico p. 140. v. *Sodes*.
Illosum p. 23. 338. v. *Aliorsum*. D.
Ilum p. 448. v. *Hilum*. S.
Ilurcis p. 72. v. *Gracchuris*.
Im p. 77. 452. D. G. L. 36. 366. v. *Calim*. D.
Imago p. 83. 466. D. G.
Imbarbescere p. 81.
Imbellia p. 85. 469. D.
Imber p. 462. v. *Imbrica*. L.
Imbrex p. 81. 462. D. G.
Imbrica p. 80. 462. S. D. G. L.
Imbricitur p. 462. v. *Imbrica*. S.
Imbulbitare p. 345. D. 26. v. *Bubinare*.
Imbutum p. 81. 462. S. D. L.
Immanis p. 83. 466. D. 101. v. *Manues*.
Immisculus p. 466. v. *Immusulus*. D.
Immissulus p. 466. v. *Immusulus*. D. 193. v. *Oscines*.
Immo p. 562. v. *Pennas*. L.
Immolare p. 81. 464. D.
Immunis p. 81. 463. A. D. G. L. 99. v. *Munerā*. 197. v. *Impetum*.
Immusculus p. 466. v. *Immusulus*. A. D.
Immuetus p. 466. v. *Immusulus*. A. D.
Immusulus p. 83. 84. 466. A. S. D. 468. L.
Impages p. 80. 461. D.
Impar numerus p. 81. 463. D. — *impares tibiae* 81. 462. D. 406. v. *Dextrarum*. D.
Imparens p. 81.
Impelimenta p. 80. 461. D. L.
Impenetrabile p. 81. 462. D.
Impennatae agnae p. 116. v. *Pennatas*.
Impensa p. 80. 461. D.
Imperativae feriae p. 435. v. *Feriae*. D.
Imperativus modus in imino p. 426. v. *Famino*. D. L.

- Impercito* p. 80. 461. D.
Imperium in formula: *cum imperio esse* p. 38. 871. v. *Cum imperio est.* D. G.
Impescere p. 80. 462. D. 356. v. *Com-pescere.* D.
Impete p. 463. v. *Impite.* S. L.
Impetius p. 463. v. *Impite.* S.
Impetix p. 81. 463. D.
Impetritum p. 80. 461. S. D.
Impetus adiectiv. p. 81. 197. 463. D. G. L.
Impiatus p. 81. 463. D.
Impite p. 81. 463. S. D. L.
Implexum p. 81. 462. D. L.
Implorare p. 81. 462. D. G. 58. 410. v. *Endoplorato.* D. 203. v. *Plorare.* 414. v. *Explorare.* L.
Impluvium p. 80. 461. D. G. L.
Impoliitae p. 80. 460. S. D.
Impomenta p. 80. 462. D. L.
Imporcitor p. 80. 461. D.
Importunus p. 80. 462. D.
Impos p. 81. 462. S.
Improlis p. 80. 461. v. *Improlus.* U. S.
Improlus p. 80. 461. A. U. S. D.
Impuberis pueri aeneum signum p. 308. 599. v. *Pueri.* S. D.
Impudicatus p. 81. 462. D.
Impune p. 197. v. *Impetum.*
Imputatum p. 80. 462. D.
In p. 80. 461. U. D. G. L. 81. 463. L. 43. v. *Clutum.* — *in copte* 81. — *in mundo esse* 81. 462. D. — *in pelle lanata* 469. S. D. — *in procinctu factum testamentum* 81. 462. 410. v. *Endoprocinctu.* D. — *in conventionem* 467. D.
Ina p. 78. v. *Ilia.* 61. 417. v. *Exiles.* S. D. G.
Inarculum p. 84. 468. U. S. D.
Inarime insula p. 328. v. *Aenariam.* D.
Inauguratis locis stella affigitur p. 268. v. *Stellam.*
Inboio p. 351. v. *Boiae.* S.
Incalanto p. 85. 469. D.
Incalationes p. 80. 460. L. 469. v. *Incalanto.* D.
Incalative p. 84. 468. L.
Incauillatio p. 80. 460. D. G. 364. v. *Cauillatio.* D.
Incendiariae aves p. 346. v. *Bustum.* S.
Incendium deprecabatur carminibus p. 326. v. *Arseverae.* S.
Incensit p. 80. 460. D. L.
Incensus p. 396. v. *Duicensus.* G.
Inceps p. 79.
Incepsit p. 80. v. *Incoensit.*
Incertus p. 79. 460. D. G.
Incessere p. 80. 460. S. D. G. L.
Inchoare p. 79. 459. U. D. G. L.
Incicor p. 80. 460. D. L.
Incians p. 73. v. *Gravida.*
Incilare p. 458. v. *Incilia.* G. L.
Incilia p. 79. 458. D. G. L.
Incita p. 79. 459. D. G.
Incitega p. 79. 458. S. D. L.
Inclamare p. 80. 460. D.
Inclitus p. 43. 380. v. *Clutum.* D.
Inclutus p. 79. 460. D. G. L. 461. v. *In.* L.
Incoctae mulieres p. 79. 460. D.
Incolumis p. 461. v. *In.* L.
Incomes p. 80.
Incomitiare p. 89. 459. A. D.
Inconciliasti p. 79. 459. D. L.
Inconditum p. 80.
Inconspretum p. 79. 460. D.
Increpare p. 469. v. *Increpito.* D.
Increpitare p. 85. 459. D. G. 40. 375. v. *Creperum.* D. 79. 469. D.
Increpito p. 84. 469. D. G.
Increta p. 82. 464. D.
Incubare de auspicantibus p. 396. v. *Cubans.* D.
Incunabula p. 373. v. *Cunire.* L.
Incuria p. 80.
Incuriosus agnus p. 386. v. *Curionem.* D.
Incus p. 59. 414. v. *Excudere.* D.
Inde p. 407. v. *Deinde.* D.
Indepisoi p. 79. 458. D. G. L.
Indeptare p. 79. 458. D. G. L.
Indictivum funus p. 79. 458. D. G. 218. not. 7. 259. v. *Simpludearia.*
Indiges p. 79. 458. — *Aeneas* 79. — *indigetes dii* 79. 457. D.
Indigitamenta p. 84. 458. U. S. D. *ibid.* v. *Indigetes.* D.
Indigitanto p. 84. 468. D. G. L.
Indigitare p. 458. v. *Indigetes.* D.
Indoles p. 79. 457. S. G. D. L. 143. 246. v. *Suboles.*
Indostruus p. 79. v. *Industrius.*
Indulgens p. 197. v. *Impetum.*
Industrius p. 79. 458. D. 245. v. *Strus-re.* 197. v. *Impetum.*
Ineber p. 410. v. *Enubro.* D.
Inebra p. 81. v. *Inebrae.* 410. v. *Enubro.* D. — *Inebrae aves* 81. 463. U. S. D. G.
Inermat p. 82. 464. D. G.
Iners p. 82. 464. S. D.
Inertitudo p. 464. v. *Iners.* S.
Infabre p. 339. v. *Affabrum.* D.
Infantium potum postulantium vox p. 81. v. *Imbutum.* — *infantes in-venti et expositi* 476. v. *Larentalia.* S. D.
Infecti p. 465. v. *Infector.* S.
Infector p. 83. 466. S. D. G.
Infelices arbores p. 69. 434. v. *Felices.* A. D.
Inferiae p. 83. 466. S. D.
Inferilia p. 466. v. *Inferiae.* S.
Inferis hostia furva faciebant p. 435. v. *Furuum.* D. — *inferis diis scrobes pro altariibus faciebant* 342. v. *Altaria.* D.
Inferium vinum p. 83. 467. D. G.
Infernalium decorum sacra p. 24. v. *Altaria.*
Inferno bos furvus immolatur p. 70. v. *Furuum.*
Infibulati p. 84. 468. D.
Infindere p. 83. 466.
Infit p. 83. 467. S. D. L.
Infiteri p. 83.
Infitiari p. 83. 467. D. G.
Infitiatio p. 467. v. *Infitiari.* G.
Infitiatores p. 467. v. *Infitiari.* G.
Infra classem esse p. 84. 468. A. D.
Infrequens miles p. 83. 467. D. L.
Infrunitum p. 69. 434. v. *Fruniscor.* S. D. (*Scalig.* in *Addendis* ad notas suas in *Festum* haec posuit p. 216., quae ipsi adscribere in commentariis p. 434. oblitus sumus: *unum adulterum.* *Infrunitus* ergo plane est, quod Graecis ἀντιστο-καλος. Ad quem sensum videtur accepisse interpres vetus Latinus Bibliorum sacrorum. Nam in lib. Sapientiae Iesu filii Sirach ita legitur: *Animo inreverenti et in-*

- frunito ne tradas me Domine. Est autem locus cap. XXIII. Ex quibus verbis apparet mutilam esse codicem Graecum, in quo tantum legitur: κοίλλας ὄρεξις καὶ συνουσιασμός μὴ καταλαβέτωσάν με· καὶ φωνὴ ἀναίδει μὴ παραδῶς με.)
- Infulae* p. 83. 467. D. L. 61. v. *Ex-infibulabat*.
- Ingens* p. 85. 469. D. G. L. 461. v. *In*. L.
- Ingenui* p. 809. 601. v. *Patricii*. A. S. G.
- Ingluvies* p. 83. 466. S. D. G.
- Ingluviosus* p. 83. v. *Ingluvies*.
- Inhibere* p. 81. 463. A. S. D.
- Inigere* p. 82. 464. D. 336. v. *Agasones*. A.
- Iniquum* p. 18. v. *Adspere*.
- Inire* p. 82. 464. D. L.
- Initium* p. 81. 464. D. — *initium rerum chaos* p. 79. v. *Inchoare*.
- Iniuges boves* p. 84. 463. A. D. G. 454. v. *Iuges*.
- Inivrus* p. 81. 463. A. D. G.
- Inlaqueatum* p. 84. 467. D.
- Inlecebrae* p. 84. 467. L.
- Inlex, egis, icis* p. 84. 467. D. G.
- Inliotes* p. 84.
- Inlicitator* p. 84. 463. D. G.
- Inliotium* p. 84. 463. D. G. L.
- Inlitterata pax* p. 84.
- Inolevit* p. 5. v. *Adolescit*.
- Inops* p. 114. 192. v. *Ops*.
- Inori* p. 85. 469. S. D. G.
- Inorus* p. 469. v. *Inori*. D.
- Inquere* p. 392. v. *Coninquere*. L.
- Inquilinus* p. 79. 458. D. G. L.
- Inquinamentum* p. 10. 315. v. *Ancunulentae*. D. 873. v. *Cunire*. D.
- Inquinare* p. 39. 373. D. L. v. *Cunire*. 815. v. *Ancunulentae*. D.
- Inquirere* p. 18. v. *Adspere*.
- Inscarnis* p. 84. 463. D. G.
- Insciti, Inscientia et inscitia* p. 466. v. *Inscitia*. L.
- Inscitia* p. 83. 466. D. L.
- Insectum* p. 83. 466. D.
- Inscriptum* p. 83. 465. D.
- Inseque* p. 83. 465. U. S. D. L. 706. v. *Secessiones*. G.
- Insecessores* p. 83. 466. D.
- Insidere* p. 463. v. *Insecessores*. D.
- Insidiae* p. 466. v. *Insecessores*. D.
- Insiatori* p. 466. v. *Insecessores*. D.
- Insignes boves* p. 84. 469. L. 83. 465. D. G.
- Insignitus* p. 465. v. *Insignis*. D.
- Insexit* p. 83. v. *Inseque*.
- Insimulare* p. 83.
- Insipare* p. 83. 466. D. G.
- Inspat* p. 144. 247. v. *Supat*.
- Inspere* p. 78. 456. A. D. 466. v. *Insipare*. D.
- Institutum* p. 83. 465. D.
- Insons* p. 83. 466. D. 140. 241. v. *Sons*.
- Inspectio in auguriis* p. 701. v. *Spotio*. A. S. D.
- Instaurare* p. 82. 465. D.
- Instigat* p. 82. 465. D. L.
- Insumum* p. 83. 465. A. S. D. G. L. 672. v. *Sumum*. A. D. G.
- Insula* p. 82. 465. D. G. L. — *in insula Aesculapii aedes* 82. 464. D. v. *In insula*. — *Aenaria* 328. D. v. *Aenaria*. — *Diomedea* 57. 407. v. *Diomedea*. D. — *Inarime* 323. v. *Aenariam*. D. — *Lectosia* 86. 471. v. *Lectosia*. U. D. G. — *Lecocia* 471. v. *Lectosia*. D. — *Lipara* 480. v. *Liparenses*. D. — *Meligunis* 481. v. *Leparenses*. D. — *Melos* 93. 485. v. *Melos*. D. G. — *Ortygia* 111. 188. v. *Ortygia*. — *Pithecura* 323. v. *Aenariam*. D.
- Intarta* p. 309. v. *Antarium*. D.
- Integer* p. 316. v. *Attegrare*. S.
- Integrare* p. 11. v. *Attegrare*.
- Intempesta nox* p. 82. 464. D.
- Interamnase* p. 15. 324. v. *Amnesa*. D. G.
- Iteratum* p. 82. 464. v. *Interduatum*. D. L.
- Intercapedo* p. 82. 465. D. G.
- Intercutem flagitati* p. 82. 464. D.
- Intercutitus* p. 84. 463. L.
- Interdicere aqua et igni* p. 301. v. *Aqua et igni*. D. G.
- Interdicti* p. 646. v. *Relegati*. D.
- Interdictum Praetoris de possessione* p. 304. v. *Possessio*.
- Interdiu* p. 54. v. *Diurn*. 406. v. *Dia*. L. 324. v. *Amnesa*. G.
- Interduatum* p. 82. 464. D. L.
- Interempta* p. 199. v. *Perempta*.
- Intergeries paries* p. 82. 464. v. *Intergeriis*. S.
- Intergeriis* p. 464. S. D. G.
- Interlucare* p. 353. v. *Conlucare*. D.
- Internecio* p. 82. 464. U. D. G.
- Internecivum testamentum* p. 84. 469. U. D.
- Interpres* p. 414. v. *Expreta*. L. 551. v. *Preter*. L.
- Interpretari* p. 414. v. *Expreta*. L.
- Interregnum* p. 82.
- Interspatio* p. 330. v. *Ambulacra*. G.
- Intrahere* p. 82. 464. D.
- Introrsum* p. 338. v. *Aliorsum*. D.
- Inventi infantes* p. 476. v. *Larentalia*. S. D.
- Inventis puer* p. 157. v. *Vesticape*.
- Involvulus* p. 467. v. *Involvus*. D.
- Involvus* p. 82. 467. D.
- Ipsiplices* p. 456. v. *Ipsullicea*. S.
- Ipsippe* p. 78. 455. U. S. D. L.
- Ipsipus* p. 455. v. *Ipsippe*. L.
- Ipsipte* p. 455. v. *Ipsippe*. U.
- Ipsullices* p. 78. 456. S. D. L. e con-
iect. 246. v. *Subsilles*.
- Iracundia* p. 79. 457. D.
- Irci* p. 84. 463. S. D. G.
- Ircens* p. 78. 455. D.
- Ircus* p. 447. v. *Harviga*. L.
- Irnella* p. 78. 456. D. G.
- Irpices* p. 78. 456. A. S. D.
- Irpini* p. 78. 456. U. D. L.
- Irpis* p. 78. 456. v. *Irpini*. D.
- Irquis* p. 448. v. *Hirquitalli*. S.
- Irquitallus* p. 78. 455. D. 448. v. *Hirquitalli*. S.
- Irrepsit* p. 460. v. *Inconsit*. L.
- Isauri* p. 360. v. *Cimbri*. D.
- Ita Castor* p. 79. 459. D. — *ita me-
castor* 93. v. *Mecastor*. — *ita me-
hercules* 93. v. *Mecastor*. 79. v. *Is-
castor*.

J.

- Jacere sub vineam* p. 144. 247. 679. D. G. v. *Sub vineam*. — *sub vi-
tem hastas iacere* 143. 247. 678. v. *Sub vitem*. D. G.
- Jambi* p. 78.
- Jana* p. 453. v. *Janeus*. L.
- Janeus* p. 77. 453. D. L.

Janicoulam p. 78. 455. D.
Jantaculum p. 266. not. 3.
Janual p. 78. 455. D.
Janus p. 40. 375. v. *Chaos*. D. G. 453.
 v. *Janus*. L. — *Jani aedes* 233.
 v. *Religioni*. — *Janus Cerusma-*
nus 362. v. *Cerimoniarum*. G. L. —
Janus Pater 375. v. *Chaos*. L.
Jecunorum p. 85. 469. D. L.
Jecunorium p. 469. v. *Jecunorum*. L.
Jeiunum p. 75. v. *Hira*.
Jovistas p. 78. 455. A. S. D. G.
Jubar p. 77. 453. D. L.
Jubere p. 77. 453. D. G.
Jubilare p. 77. 454. S. D.
Judex differt ab *arbitro* p. 321. v.
Arbiter. D. — *exlitius* 415. v. *Ex-*
litius. L. — *subditus* 150. 263. v.
Subditus.
Juga Juno p. 78. v. *Jugarius*.
Jugarius vicus p. 78. 454. D.
Jugere p. 77. 454. D. G. L.
Juges p. 78. 454. D. G. — *Jugites* 453.
 v. *Juge*. D. — *iuge auspiciam* 77.
 453. S. D.
Juglanda p. 179. v. *Naucum*.
Jugula p. 77. 454. S. D.
Jugum p. 77. 454. D. G. — *sub iu-*
gum mittere 142. 244. 673. v. *Sub*
iugum. D.
Julius C. p. 555. v. *Prophetas*. S. —
mensis 77. 453. D.
Jumentum p. 472. v. *Limites*. L.
Junius p. 77. 453. A. D. G. L. 163. 497.
 v. *Maivs*. L.
Junonis in tutela supercilia p. 142.
 245. 674. v. *Supercilia*. A. D. —
Juno Sabina 370. v. *Curis*. D. —
Februatis 64. v. *Februarius*. — *Fe-*
bruata 64. v. *Februarius*. — *Fluo-*
nia 69. 453. v. *Flaonia*. — *Juga*
 78. v. *Jugarius*. — *Cinxia* 48. 391.
 v. *Cinxiae*. D. G. — *Cupra* 724. v.
Topper. L. — *Curitis* 48. v. *Coe-*
libari. — *Lucina* 100. v. *Martias*.
 142. v. *Supercilia*. — *Opigena* 113.
 558. v. *Opigena*. D. G. — *Sispe-*
s 262. c. not. 2. 713. v. *Sispitem*. D. L.
Junonalis p. 77.
Junonius p. 77.
Jupiter p. 406. v. *Dies*. L. 321. v.
Amicitiae. L. — *Jovi fagus co-*

cra 65. v. *Fagatal*. — *Jovis ma-*
nubiae 491. v. *Manubiae*. D. G. —
Pullus 129. 211. v. *Pullus*. — *Jovi*
diurna fulgura tribuebant 408. v.
Diu. D. — *Feretrius* 68. 433. D.
 v. *Feretrius*. — *Herceus* 75. 448.
 v. *Herceus*. D. G. — *Lucetius* 85.
 469. S. D. v. *Lucetius*. — *Opitu-*
lus 112. v. *Opitulus*.
Jurare *Flamini Diali non licet* p. 77.
 454. S. G. — *mensa frugibusque* 93.
 486. v. *Mensa*. — *Juraturi per Jo-*
vem lapidem silicem tenebant 85.
 470. v. *Lapidem*. D.
Jurgatio p. 77. 453. D. G.
Jurgium p. 453. v. *Jurgatio*. D. G.
Jus fari quando licebat, vel non
 p. 70. 436. v. *Fastis diebus*. S. D. G. L.
Jusa p. 453. v. *Jussa*. D.
Jussa p. 77. 453. D.
Justus dies p. 77. 453. S. D. G. — *va-*
des 84. 467. D. — *iusta facere mor-*
tuo 122. v. *Pracoidanea*.
Juvenalia p. 77. 454. D. G.
Juvenis rutrum tenentis effigies p.
 222. v. *Rutrum*.
Juventus corruptum in Terentius p.
 668. v. *Summussi*. L.
Juventus dea p. 77. 454. S. G.

K.

Kalendas p. 123. 583. v. *Procalare*.
 G. — *Martiae* 502. v. *Martiae*.
 D. G. — *Kalendas nuptiis infe-*
stas 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D.
Kind German. p. 444. v. *Genus*. L.
Kinn German. p. 437. v. *Genas*. L.
Kinnus Gothic. p. 747. v. *Venerari*. L.
Klaiben German. p. 443. v. *Glistis*. L.
Kleben German. p. 443. v. *Glistis*. L.
Knis German. p. 437. v. *Genas*. L.
Know Anglorum p. 437. v. *Genas*. L.
Kufe German. p. 373. v. *Cymba*. L.
Kunni Gothici. p. 444. v. *Genus*. L.
Kupe German. p. 373. v. *Cymba*. L.

L.

Labrum p. 634. v. *Stipatores*. S.
Laberna p. 475. v. *Laverniones*. S. D.
 G. L.

Labes p. 90. 481. D. G.
Lacebra p. 473. v. *Lacis*. D.
Lacedaemones equos immolabant p.
 187. v. *October*.
Lacer p. 87. 475. v. *Lacerare*. D. L.
Lacerare p. 87. 475. S. D. G. L.
Lacerna p. 87. v. *Lacerare*.
Lacerum p. 87. v. *Lacerare*.
Lacinia p. 56. v. *Delaniare*. 87. 475.
 v. *Lacerare*. D.
Lacit p. 87. 473. D. G. 86. 474. L. 23.
 839. v. *Allieit*. D.
Lacobriga p. 88. 476. U. D. G.
Lacones pileati pugnant p. 116. v.
Pilleam.
Lacrima p. 321. v. *Amicitiae*. L.
Lactare p. 67. 473. v. *Lacit*. D.
Lactaria columna p. 83. 476. D.
Lacuna p. 87. 474. A. S. D. G. et ibid.
 v. *Lacit*. L.
Lacus Lucrinus p. 90. 481. D. G. —
Servilius 139. 238. 660. v. *Servi-*
lius. D.
Laena p. 87. 474. U. D. G.
Lactaster p. 553. v. *Obstrudant*. S.
Laeva p. 87. 474. D.
Laevigo p. 439. v. *Gnarigavit*. L.
Laevorsum p. 87. v. *Laeva*.
Laezum p. 87. v. *Laeva*.
Lama p. 87. 474. v. *Lacuna*. S.
Lamberat p. 83. 476. D.
Lambrices p. 323. v. *Galli Ambri-*
ces. D.
Lamina p. 334. v. *Aerumnula*. S.
Lamna p. 334. v. *Aerumnula*. S.
Lanata pelle p. 469. v. *In pelle*. S. D.
Lancos et licio cincti erant, qui in
aliena domo furtum quaererent p.
 87. 473. S. D. G.
Lancea p. 88. 476. S. D.
Lanceae effigies p. 91. 482. D. — *eo-*
ronae 85. v. *Lemniaci*.
Lancrum p. 83. 476. D.
Langue Gallic. p. 473. v. *Lingula*. L.
Laniare p. 472. v. *Limites*. L.
Lanista p. 405. v. *Delaniare*. D.
Lanius p. 87. v. *Lacerare*. 472. v. *Li-*
mites. L.
Lanoculus p. 83. 476. D.
Lapidicinas p. 83. 476. D. G. L. et
 ibid. v. *Lapis*. L.
Lapis: lapidem silicem tenebant per

- Jovem iuraturi* p. 85. 470. D. — *manalis* 95. 490. v. *Manalem lap.* S.D.G. (bis). 300. v. *Aquaclitium*. D.G. — *niger* 185. 540. v. *Niger*. S.D. — *pilates* 127. 597. v. *Pilates*. D. — *scriptus* 267. 720. v. *Scriptum*. D.G.
Lapit p. 88. 476. S.D.L.
Lara p. 477. v. *Larvati*. L.
Larentalia p. 88. 476. S.D.G.
Lares p. 128. 207. v. *Pilae* — *lares coronis ornabant* 399. *Donaticeae*. D. — *lares hostili* 76. 450. D. — *praestites* 580. v. *Praestitem*. S. — *viales* 356. v. *Compitalia*. D.
Laritia p. 477. v. *Larvati*. L.
Larva p. 477. v. *Larvati*. L.
Larvati p. 88. 477. D.L.
Lasibus p. 134. v. R.
Lassus p. 473. v. *Licitati*.
Latex p. 88. 476. D.
Latia Saturni p. 692. v. *Saturnia*. D.
Latinae priscae coloniae p. 208. 601. v. *Priscae*. D.G.
Latine loqui p. 88. 476. U.S.
Latini prisci p. 124. 586. v. *Prisci*. D.
Latitaverunt p. 90. 481. D.L.
Latium p. 692. v. *Saturnia*. D.
Latius i. e. Saturnus p. 692. v. *Saturnia*. D.
Latomiae p. 87. 474. v. *Lautumiae*. D.
Latomii p. 474. v. *Lautumiae*. G.
Latrare p. 90. 481. D.
Latrones p. 88. 476. U.D.G. 144. v. *Stipatores*.
Latus adiectiv. p. 443. v. *Glomus*. L. 590. v. *Plutei*. L. 682. v. *Silembus*. L.
Laudare p. 88. 475. D.G.L.
Laureati milites p. 87. 475. D.G.
Laurentum leges p. 4. 303. v. *Armata*. D.G.
Laurus in suffitionibus adhibebatur p. 87. v. *Laureati*.
Laut German. p. 380. v. *Clutum*. L. 475. v. *Laudare*. L.
Lauta loca p. 474. v. *Lautia*. S.
Lautia p. 87. 474. S.D.G. 52. v. *Dacrimas*.
Lautitia farina p. 88. 475. S.D. 474. v. *Lautia*. S.D.G.
Lautomia p. 474. v. *Lautumiae*. G.
Lautulae locus p. 88. 476. D.
Lautum pure p. 130. v. *Pure*.
Lautumiae p. 87. 474. U.D.G.
Lautumnum p. 474. v. *Lautumiae*. G.
Laverna p. 87. 475. v. *Laverniones*. D.S.G.
Lavernalis porta p. 87. v. *Laverniones*.
Laverniones p. 87. 475. S.D.G.L.
Lax p. 86. v. *Lacit*.
Lectica quomodo Sabina lingua dicta p. 49. v. *Cumba*. — *militaris* 393. v. *Cumba*. D.
Lectosia insula p. 86. 471. U.D.G.
Lectus p. 85. 470. D.L. 329. v. *Artus*. D. 682. v. *Silembus*. L. — *lecti foetarum ubi collocati sint* 571. v. *Pegasus*. S. — *lectus genialis* 70. 437. v. *Genialis*. S.D.G. — *adversus* 571. v. *Pegasus*. L.
Leem Batavum p. 472. v. *Limites*. L.
Legati oratores prius dicti p. 111. v. *Oratores*. 115. 194. v. *Orare*.
Legere p. 85. 471. G.
Legio Samnitium p. 85. 470. U.D. — *Marii quot hominum* 148. 706. v. *Sex millium*. D.L.
Lehm German. p. 472. v. *Limites*. L.
Leim Germ. p. 472. v. *Limites*. L.
Leimen Germ. p. 443. v. *Glittis*. L.
Lembus p. 682. v. *Silembus*. L.
Lemniscata p. 470. v. *Lemnisci*. G.
Lemnisci p. 85. 470. S.D.G.
Lemonius pagus p. 85. v. *Lemonia*. — *Lemonia tribus* 85. 470. D.
Lemuralibus fabam iaciebant p. 426. v. *Fabam*. D.G.
Lengua Hispan. p. 473. v. *Lingula*. L.
Lenones p. 85. 470. D.G.
L. Cornelius Lentulus p. 234. 654. v. *Religionis*. D.
Leo verbum antiquum unde p. 471. v. *Liber*. L.
Leopardalis p. 28. v. *Bigenera*.
Lepareses p. 90. 480. D.
M. Aemilius Lepidus p. 653. v. *Religionis*. D.
Lepista p. 85. 470. U.S.D.G.L.
Leria p. 85. 471. S.D.L.
Lesbium genus vasorum p. 85. 471. D.
Letum p. 85. 470. D.L.
Leucosia insula p. 471. v. *Lectosia*. D.
Levidenses p. 405. v. *Detudes*. D.
Levir p. 85. 470. D.G.L.
Levo p. 471. v. *Liber*. L.
Lex p. 135. 224. v. *Rogatio*. — *legum sanctio* 249. v. *Satura*. 250. v. *Sanctum*. — *annaria* 23. 338. v. *Annaria*. D.G. — *Baebia* 652. v. *Rogat*. G. — *convivalis* 165. 275. v. *Tapullam*. — *curiata* 268. c. not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D.G. — *fenebris* 64. 70. v. *Fenus*. — *Dianae Aventinensis* 178. not. 5. 525. v. *Nesi*. D. — *funesta* 182. v. *Nuptias*. — *frumentaria Gracchi* 660. v. *Sempronia*. A.L. — *leges Laurentum* 4. 303. v. *Armata*. D.G. — *Licina de coenis* 41. 377. v. *Centenariae*. D. — *municipalis* 99. 499. v. *Municipalis*. A.S.D.L. — *optima* 194. c. not. 2. 549. A.S.D.G. v. *Optima*. — *Lex Numae Pompilii* 5. v. *Aliuta*. 186. v. *Occisus* 121. v. *Pellices*. — *Numae de termino exarando* 157. v. *Termino*. — *lex Numae* 121. v. *Parrici*. — *leges obscae* 113. v. *Obscum*. — *Ovinia tribunicia* 213. v. *Practeriti*. — *lex L. Papirii trib. pl. de poena in iudicio* 265. v. *Sacramentum*. — *lex de ponderibus* 213. v. *Publicum*. — *lex promulgata* 633. v. *Rogatio*. D. 123. v. *Promulgare*. — *lex rivalicia* 261. v. *Sifus*. — *leges Romuli et Tatii* 203. v. *Florare*. — *leges sacratae*. 145. 251. 639. v. *Sacratae*. D.G. — *lex Tapulla* 155. 274. c. not. 2. 775. 735. v. *Tapulla*. D. — *Tarpeia* 207. v. *Peculatus*. — *tribunicia* 268. not. 7. 722. v. *Tribunicia*. D.G. — *lex de viis privatis et publicis* 277. v. *Viae*. — *unciaria* 279. 748. v. *Unciaria*. S.D.L.
Libare murrata potione p. 104. v. *Murrata*.
Libella p. 86. 473. G.
Liber deus p. 86. 471. D.L. — *Liberio hedera sacra* 75. v. *Hedera*. — *Liberio sacrificabant musto* 145. v. *Sacrima*. — *liber adiect.* 471. D.L. 90. v. *Loebesum*.
Liberales p. 90. 481. G.

Liberalia festa p. 86. 472. D. 452.
v. *Honorarios*. D.
Liberata p. 90. 481. S.D.G.
Liberi, orum p. 471. v. *Liber*. L.
Libertas dea p. 90. 480. D. appella-
tiv. 90. v. *Loebesum*.
Libet p. 471. v. *Liber*. L.
Libido p. 471. v. *Liber*. L.
Libitina p. 471. v. *Liber*. L.
Libitinensis dea p. 223. v. *Rustica*
Vin.
Libonis puteal p. 703. v. *Scribonia-*
num. S.D.G.
Libra p. 471. v. *Liber*. L. — *libram*
ferito rodusculo 630. v. *Rudus*. S.
D.G.
Librarius p. 702. v. *Scriba*. G.
Libri Fastorum p. 66. v. *Fastorum*.
— *rituales Etruscorum* 138. 233.
653. v. *Rituales*. D.
Librile p. 86. 472. v. *Librilla*. S.
Librilla p. 86. 472. S.D.G.
Libum seivum p. 151. 719. v. *Sei-*
vum. D.G.
Libycus campus p. 90. 480. D.
Liceri p. 473. v. *Licitati*. L.
Licet p. 473. v. *Licitati*. L.
Licinius Imbrex p. 462. v. *Imbrex*.
D.G. — *Licina lex de coenis* 41.
377. v. *Centenariae*. D.
Licio et lance vid. *Lance*.
Licitari p. 473. v. *Licitati*. D.G.
Licitati p. 87. 473. D.G.L.
Licitatio p. 473. v. *Licitati*. G.
Licitum est p. 473. v. *Licitati*. L.
Licitus p. 473. v. *Licitati*. G.
Lictores p. 86. 471. U.D.G. — *li-*
ctorum verba in quibusdam sacri-
ficiis 61. v. *Exesto*. — *licitor fla-*
minius 69. 435. v. *Flaminius*. D.
Ligula p. 472. v. *Lingula*. D.L.
Lima p. 472. v. *Limites*. L.
Limare p. 472. v. *Limites*. L.
Limax p. 86. 472. D.G.L. et v. *Li-*
mites. ibid. L.
Lime Anglic. p. 472. v. *Limites*. L.
Limen p. 472. v. *Limites*. 119. v. *Li-*
mis. — *limina* 86. v. *Limis*.
Limi p. 119. 201. v. *Porcae*.
Limis p. 86. 471. D.G.L. v. *Limus*.
Limes decimanus p. 54. 402. v. *De-*
cimanus. D.G. — *limites* 86. 472.
GRAMMAT. LAT. II.

D.G.L. — *limites prorsi* 127. 205.
594. v. *Prorsi*. D.G.
Limitatus ager p. 86. 472. D.G.
Limus p. 86. v. *Limis*. 471. D.G.L.
472. v. *Limites*. L.
Linea p. 472. v. *Limites*. L. — *po-*
stica 126. 204. 593. v. *Postica*. —
antica ibid.
Linere p. 473. v. *Lingula*. L.
Lingua p. 90. 480. G.L. — *linguam*
parcito 121. 578. v. *Pascito*. D.G.
— *pascito* ibid.
Lingula p. 86. 472. A.S.D.L.
Lingulaca p. 87. 473. D.G.
Linire in opere tectorio p. 367. v.
Calicata. D.
Linteata legio Samnitium p. 85. 470.
U.D. v. *Legio*.
Linteum capital p. 382. v. *Capital*. D.
Lipara insula p. 480. v. *Lepareses*. D.
Liquitur p. 87. 473. D.
Litare p. 472. v. *Litatum*. D.L.
Litatum p. 86. 472. D.L.
Litera p. 472. v. *Limites*. L. — *mu-*
tae 99. 173. 169. v. *Mutae*. — *li-*
tera N. quid in compendio signi-
ficet 107. 178. v. *Nefasti*.
Lis p. 453. v. *Iurgatio*. D. — *litis*
cecidisse 86. 473. D.G. — *litis con-*
testatio 355. v. *Contestari*. D. —
litem contestari 44. 383. L. v. *Con-*
testari.
Liticen p. 86. 473. v. *Lituus*. G.
Litus p. 112. v. *Obliteratum*. 472. v.
Limites. L.
Lituus p. 86. 473. D.G.
Livere p. 24. v. *Allivescit*.
Locationes censorum p. 279. v. *Ven-*
ditiones.
Locatores praediorum quid excepe-
runt p. 137. v. *Restibilia*.
Locatum p. 88. 477. D.
Locellaris servus p. 305. v. *Am*. D.
Lock Germ. p. 474. v. *Lacit*. L.
Locker Germ. p. 474. v. *Lacit*. L.
Locupletes p. 88. 477. D.L.
Locus p. 682. v. *Silembus*. L. —
amoena loca 300. v. *Amoena*. A.
D.L. — *augustus* 2. 299. v. *Augu-*
stus. D. — *capitalis* 395. v. *Ca-*
pitalis. S. — *captus* 49. — *Dia-*
nus 56. v. *Dianius*. — *fulguritus*

69. v. *Fulguritus*. — *locis inau-*
guratis stella affigitur 268. v. *Stel-*
la. — *loca tesoa* 154. 272. 728. v.
Tesca. L.
Loebertas p. 90. 480. v. *Loebesum*. A.
S.L.
Loebesum p. 90. 480. A.S.L.
Longitrorrus p. 89. 479. D.
Longue Gallie. p. 473. v. *Lingula*. L.
Longus p. 682. v. *Silembus*. L.
Loquelaris praepositio p. 305. v. *Am*.
S.
Loqui Latine p. 88. 476. U.S.
Lotophagi p. 88. v. *Lotos*.
Lotos arbor p. 88. 477. D.G.L.
Lucani p. 89. 477. S.D.G.
Lucar p. 88. 477. U.S.D.G.L. 217.
617. v. *Pecunia*. D.G.
Lucaria p. 88. 477. D.
Lucaris pecunia p. 88. 217. not 5.
477. D.
Lucellaris servus p. 305. v. *Am*. D.
Lucellum p. 17. v. *Arilator*.
Luceres p. 89. 477. v. *Lucereses*. L.
Lucerenses p. 89. v. *Lucomedi*. 477.
v. *Lucereses*. D.
Lucereses p. 89. 477. A.D.L.
Lucerius p. 477. v. *Lucereses*. L.
Lucetius Iupiter p. 85. 469. S.D. 477.
v. *Lucereses*. L.
Lucia p. 123. v. *Praenominitibus*.
Lucina p. 142. v. *Supercilia*. 110. v.
Martias.
Lucini p. 549. v. *Oblucuviasse*. S.D.
Lucinosus p. 479. v. *Luscitio*. G.
Lucius p. 89. 478. D.G. 102. v. *Ma-*
nus.
Lucomedi p. 89. 478. S.D.
Lucomones p. 89. 478. D.L.
Lucretilis mons p. 89. 478. D.
Lucrinus lacus p. 90. 481. v. *Lacus*.
D.G.
Lucrio p. 43. v. *Cercopa*.
Luctus p. 89. 479. D. — *luctus po-*
pulo quando minuebatur 103. 172.
c. not. 1. 510. A.S.D.G. v. *Minue-*
batur. 442. v. *Graeca*. D.
Luculentus p. 89. 479. D.
Lucumones p. 477. v. *Lucereses*. L.
478. v. *Lucomones* et *Lucomedi*. D.
Lucunculus p. 478. v. *Lucuntem*. S.
Lucuns p. 89. 478. S.D.G.

K k k k k

Lucunter p. 478. v. *Lucuntem*. S. D. G.
Lucus p. 474. v. *Lacit*. L. — *Albionarum* 4. v. *Albionarum*. — *capitalis* 50. v. *Capitalis*. — *compescere lucum* 50. 895. v. *Compescere*. D.
Ludere in re Veneria p. 315. v. *Affatim*. D. G.
Ludus p. 91. v. *Militem*. 265. v. *Scholae*. gen. fem. 46. v. *Corius*. — *ludi magistri* 183. v. *Nonuncia*. — *Apollinares* 19. 333. v. *Apollinares*. D. 695. v. *Salva*. A. S. D. G. — *Cernualia* 392. v. *Coniaquere*. S. — *Circenses* 155. v. *Tensa*. — *Consualia* 32. 358. D. v. *Consualia*. — *equestres* 358. v. *Consualia*. D. — *equivia* 61. v. *Equivia*. — *honorarii* 76. 452. v. *Honorarios*. D. — *magni* 91. 482. v. *Magni*. D. — *Megalesia* 93. 486. v. *Megalesia*. D. 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. 629. v. *Romani*. D. — *Megaleses* 629. v. *Romani*. D. — *piscatorii* 117. 198. 208. 565. 601. v. *Piscatorii*. A. D. G. — *Romanorum* 628. v. *Romani*. A. S. D. — *scenici* 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. — *seculares* 147. 254. c. not. 5. 697. v. *Seculares*. A. D. L. — *Taurii* 268. c. not. 6. 721. v. *Taurii*. A. S. D. — *scribarum* 720. v. *Scriptus*. G. — *ludus Troia* 156. v. *Troia*.
Ludius quidam statuam habebat p. 238. 660. v. *Statua*. D. L.
Luere i. e. *solvere* 637. v. *Redivium*. G. 226. *ibid.* 471. v. *Liber*. L.
Lues p. 479. D. G.
Lugen German. p. 477. v. *Luceres*. L.
Lugere p. 89. 479. v. *Luctus*. D.
Luma p. 90. 479. S. D. G.
Lumba p. 479. v. *Lumbago*. G.
Lumbago p. 90. 479. D. G.
Lumen p. 498. v. *Momen*. D.
Luna p. 101. v. *Mulus*.
Lupa p. 709. v. *Sentes*. D.
Lupercalia p. 64. v. *Februarius*. 382. v. *Creppos*. D.
Luperci Quinctiliani p. 219. 621. v. *Quinctiliani*. D. 66. v. *Faviani*.
Lupus p. 6. 397. v. *Agnus*. S. 236. 655. v. *Recto*. D. 507. v. *Mascul*.

G. 170. v. *Malo cruce*. 456. v. *Irpinii*. L. 209. v. *Punici*.
Lura p. 90. 479. S. D. G.
Luridi p. 90. 480. S. G.
Luscitio p. 90. 479. D. G. L.
Luscitiosus p. 479. v. *Luscitio*. G.
Lustra p. 87. 479. v. *Lacuna*. G.
Lustrale p. 479. v. *Lustra*. G.
Lustratio p. 89. v. *Lues*. — *exercitus armati* 327. v. *Armilustrum*. S.
Lustrici dies p. 90. 480. S. D. G.
Lutare p. 472. v. *Litatum*. D. L.
Lutum p. 89. — *lutum acerqum* 112. v. *Obacerare*.
Lux: lucem facere p. 89. 478. v. *Saturno sacrificabant*. D.
Luxa membra p. 89. 478. S. D. G. L.
Luxantur p. 90. 479. S. D. L.
Luxuriosus p. 478. v. *Luxa*. S. G.
Lycii Apollinis oraculum p. 89. 478. D.
Lycophos p. 90. 480. S. D.
Lym Batav. p. 472. v. *Limites*. L.
Lymphae p. 89. 479. D.
Lymphaticus p. 89. v. *Lymphae*.
Lyrnesiades p. 90. 480. D.
Lyrnesum p. 90. v. *Lyrnesiades*.

M.

Macellarius p. 487. v. *Macellum*. G.
Macellum p. 94. 487. D. G. — *Cupedinis* 37. v. *Cuppes*.
Macellus p. 7. v. *Aliellus*.
Machina p. 427. v. *Favissae*. S.
Macilentus p. 94. 487. D.
Mactare p. 487. v. *Mactus*. D. 488. v. *Magmentum*. L.
Mactus p. 94. 487. D. G. 488. v. *Magmentum*. L.
Maecandrum p. 98. 497. S. D. G.
Madeo p. 489. v. *Madulsa*. D.
Madidus p. 489. v. *Madulsa*. D.
Madulsa p. 94. 489. S. D.
Maecia tribus p. 98. 497. D.
Maeniana aedificia p. 97. 168. 495. A. S. D. G.
Maenius primus ultra columnas extendit tigna p. 97. v. *Maeniana*. 168. *ibid.*
Mafortium p. 658. v. *Rica*. D.

Magalia p. 503. v. *Mapalia*. D.
Magis p. 95. 489. D. L. et *ib.* v. *Magisterare*. L. 488. v. *Magmentum*. L.
Magister p. 171. c. not. 21. 95. v. *Magisterare*. 489. *ibid.* — *pagorum, societatum, collegiorum, equitum* *ibid.* D. G. — *ludi* 183. v. *Nonuncia*. — *populi* 194. v. *Optima*. — *vici* 276. v. *Vici*. — *pagi* *ibid.*
Magisterare p. 95. 171. 489. D.
Magisterium p. 103. 508. A. S. D. 489. v. *Magisterare*. D.
Magistrare p. 102.
Magistraciones p. 489. v. *Magisterare*. D.
Magistratus p. 95. v. *Magisterare*. — *quando parum oavisse dixerit* 208. v. *Parum cavisse*. — *ex agris arcessebantur* 159. 277. v. *Viatores*. — *curules* 38. 371. v. *Curules*. D. — *maior* 98. 497. v. *Maior magistr.* 513. v. *Maiora*. — *plebeius* 126. 203. 590. v. *Plebeium*. D.
Magmentum p. 94. 488. D. G. L.
Magnificens p. 102. v. *Magnificissima*.
Magnificentissima p. 102. v. *Magnificissima*.
Magnificior p. 172. 506. v. *Magnificissima*. D.
Magnificissima p. 102. 506. D.
Magnificius p. 113. 171. 509. A. D.
Magnus annus p. 101. 502. D. — *avunculus* 318. G. — *socer* 95. 490. D. G. — *magna amita* 319. v. *Amita*. — *socrus* 490. D. G. — *magni ludi* 91. 482. D.
Maia p. 168. v. *Mainus*.
Maiae idus p. 101. 503. D. G.
Maestas p. 97. 497. D. — *ensoria* 234. v. *Religionis*.
Maior p. 488. v. *Magmentum*. L. 489. v. *Magis*. L. — *amita* 98. 319. v. *Amita*. G. — *avunculus* 98. 318. v. *Avunculus*. G. — *consul* 105. 175. 517. D. G. — *maiores famines* 102. 505. D. — *maior Graecia* 168. 496. S. D. G. — *maior magistratus* 98. 497. D. 513. D. v. *Maiora*. — *praetor* 175. 517. v. *Maiorem consulem*. D. — *patrus* 98. 497. D. G. — *socer* 98. 490. v. *Ma-*

- iorem socrum.* 497. — *maiora auspicia* 173. 513. A.D.G.
Maiores p. 91. 482. v. *Minores*. S.D.
Maioresibus p. 134. v. *R*.
Maius mensis p. 168. 496. S.D.G.L. 453. v. *Iunius*. L.
Maledici p. 103. 171. v. *Maledictores*.
Maledictores p. 103. 171. 508. A.D.
Maleventum p. 262. v. *Segesta*.
Malevoli Mercurii signum p. 105. 175. 616. S.D.
Malignus p. 348. v. *Benignus*. D.
Malleoli p. 97. 495. S.D.G.
Mallius Tolerinus p. 183. v. *Nautil*.
Malluvias p. 116. 516. v. *Malluvium*. S.D.
Malluvium p. 105. 175. 516. S.D.G.
Maloetion p. 349. v. *Beneventum*. S.D.
Malia p. 97. 495. S.D.G.
Maltana p. 495. v. *Malia*. S.G.
Malva p. 345. v. *Breve*. D.
Mamercus p. 96. 167. 492. D. — *filii Pythagorae* 20. v. *Aemilia*.
Mamers p. 96. 493. D.G. 167. v. *Mamercus*. 174. v. *Mamertini*.
Mamertini p. 96. v. *Mamers*. 174. c. not. 3. 515. A.S.D.G. 493. v. *Mamers*. G.
Mamilia turris p. 97. 167. — *Mamiliorum familia* 97. 167. 493.
Mamilla p. 21. v. *Arca*.
Mamma rumis p. 135. 225. v. *Ruminalis*. 143. v. *Subrumari*.
Mammula p. 21. v. *Arca*.
Mamphula p. 168. 492. S.D.G.
Mamphur p. 97. 493. S.D.
Mamurius Veturius p. 96. 493. D.
Mana p. 94. v. *Mane*.
Manal p. 490. v. *Manalem lap.* S.D.
Manale p. 490. v. *Manalem lap.* S.D.
Manalis fons p. 95. 173. 490. S.D. — *lapis* 95 (bis). 490. S.D.G. 300. v. *Aquaclitum*. D.G.
Manare p. 95. 490. A.D.G. — *solem quid sit* p. 104. 174. 514. D.
Manceps p. 96. 102. 491. S.D.
Mancini tifata p. 96. 492. S.D. 738. v. *Tifata*. D.
Mancipare et emancipare p. 410. v. *Emancipati*. D.
Mancipatus p. 171. c. not. 20. 508. D.
Mancipium p. 630. v. *Rudus*. S.D.G.
Manduci effigies p. 96. 491. U.D.
Mane p. 94. 487. D.G. 91. 105. 175. v. *Mater*. 104. v. *Manare*.
Manes p. 91. 105. 175. v. *Mater*. — *manes dii* 104. 173. 511. A.D.G. 169. v. *Manuos*.
Mania p. 96. v. *Manias*. 167. ib.
Manias p. 95. 100. 109. 491. S.D. 169. v. *Manius Eger*.
Manii p. 169. v. *Manius Egerius*. — *Manii multi Ariciae* proverb. p. 169. ibid.
Maniola p. 95. v. *Manias*.
Manipularis p. 189. v. *Ordinarium*.
Manius p. 102. 505. U.S.D.G. — *Manius Egerius* 169.
Manlia gens p. 94. 102. 487. D. 505. D.
Mansucium p. 98. 497. D.
Mansues p. 103. 171. 509. D.G.
Mansuetus p. 97. 493. D.G.
Mantare p. 97. 167. 493. S.D.G.
Mantela p. 167. not. 3. 97. v. *Manticularia*.
Manticulae p. 167. 494. v. *Manticulari*. D.
Manticulari p. 97. 494. S.D.G. 167. v. *Manticularum*.
Manticularia p. 97. 494. D.
Manticularius p. 494. v. *Manticulari*. D.
Manticulatio p. 494. v. *Manticulari*. D.
Mantisa p. 97. 495. S.G.
Manua p. 494. v. *Manticulari*. D.
Manubias p. 167. c. not. 2. 491. D.G. 199. v. *Peremptalia*.
Manues p. 101. 502. D.
Manui p. 169. 502. v. *Manues*. D.
Manum i e. bonum p. 174. v. *Manare*.
Manum et mentum in proverb. p. 169. 503. A.D.
Manumissio sacrorum causa p. 614. S.D. — *manumissionis verba* 131. 216. v. *Puri*.
Manumittere p. 104. 173. c. not. 7. 514. A.S.D.G.
Mapalia p. 101. 169. 503. S.D.G.
Marcipor p. 132. v. *Quintipor*.
Marculus p. 94.
Marcus e Manlia gente nemo vocatur p. 102. v. *Manliae gentis*.
Mare: maris altitudo conto tentatur p. 199. v. *Percontatio*. — *Mare Adriaticum* 318. v. *Atria*. D. — *Aegeum* 21. 334. v. *Aegeum*. D. — *Euboicum* 118. 199. v. *Persicum*. — *Maria Tyria* proverb. 270. 725. v. *Tyria*. D.
Margo p. 485. v. *Mercurius*. L.
Mariani muli p. 20. v. *Aerumnula*. 101. 169. 504. v. *Muli*. D.
Maritimus p. 15. v. *Amneses*.
Marius legionem sex milium instituit p. 148. 706. v. *Sex milium*. — *aedem Virtutis et Honoris summisiorem fecit* 264. v. *Summissio-rem*. — *sustulit parmulas* 208. v. *Parmulis*.
Marka German. p. 485. v. *Mercurius*. L.
Mars Gradius p. 72. 442. v. *Gradius*. S.D.G. — *Silvanus* 517. v. *Marspedis*. S. — *Marti October equus immolatur* 61. 418. v. *Equus*. S.L. 111. 186. v. *October*. — *Mars in Solitaurilibus* 517. v. *Marspedis*. S. — *Marti Numa vers rem divinam instituit* 277. v. *Vernas*.
Marspedis p. 175. 517. A.S.D.G.
Martea haeres p. 74. v. *Heres*.
Martiae Calendae p. 100. 502. D.G.
Martialis sacerdos p. 189. v. *Ordo* — *campus* 96.
Martius mensis p. 170. 504. D.G.
Mas p. 98.
Masculina p. 170. — *feminine posita* 341. v. *Auctor*. 8.
Masculus p. 93. v. *Mas*.
Matellio p. 94. 488. G.
Mater p. 341. v. *Auctor*. L. 431. v. *Frater*. L. 105. 175. v. *Mater Matuta*. — *matris meae consobrinus quid sit* 204. v. *Propius*. — *Mater matuta* 91. 105. 175. 482. D. 518. A.D.G. 94. v. *Mane et Matralia*. 174. v. *Manare*. — *Mater Stata* 145. 250. v. *Statae*.
Materfamilias p. 94. 175. 488. D.G. 105. v. *Mater*.
Materia p. 339. v. *Abietaria*. G. — *materiae* 105. 175.

K k k k k *

- Materiarius* p. 338. v. *Abietaria*. D.
Matertera p. 98. 175. 497. D.G. 105.
 v. *Mater*.
Matralia p. 94. 488. D.
Matricarii p. 339. v. *Abietaria*. G.
Matrices p. 105. 175. v. *Mater*.
Matrimes p. 94. 488. D. 69. 435. v.
Flaminia. S.G.
Matrimi et patrimi pueri p. 129. 211.
 606. v. *Patrimi*. D.
Matrimonium quomodo solvebatur p.
 407. v. *Diffarreatio*. A.
Matronae a magistratibus non sum-
movebantur p. 103. 172. 509. A.S.
 D. — *aurum contulerunt ad libe-*
randum Capitolium 102. 507. v.
Matronis. — *idem aurum reddi-*
tum matronis 102. 171. 507. A.S.
 D. — *matronis stolam habere li-*
cet 94. 488. D.G. — *carpentis et*
pilentis per urbem vehi licet 211.
 560. v. *Pilentis*. D. — *matronae*
cum viris sedentes non descendere
cogebantur 103. 172. v. *Matronae*.
Mattici p. 94. 488. D.
Matula p. 94. 488. G.
Matulata p. 330. v. *Arytenam*. S.
Maturus p. 91. v. *Matrem*. 94. v. *Ma-*
ne.
Matuta mater p. 91. 482. D. 105. 175.
 518. v. *Mater matuta*. A.D.G. 94.
 487. v. *Mane*. 94. v. *Matralia*. 174.
 v. *Manare*.
Mavors p. 100. 502. D.
Maximus p. 406. v. *Dextimum*. L.
 488. v. *Magmentum*. L. — *Maxi-*
ma amita 319. v. *Amita*. G. —
Maximi annales 490. D. — *ma-*
ximum auspiciu 513. v. *Maiores*.
 — *maximus avunculus* 318. v.
Avunculus. G. — *Maximus Cu-*
rio 95. 490. G.L. — *Maximae di-*
gnationis flamen 510. A.D. — *ma-*
xima hostia 95. 489. S.G. — *mul-*
ta 100. — *maximus pontifex* 94.
 489. A.S.D. — *praetor* 175. c. not.
 9. 516. A.D. — *Maxima virgo*
Vestalis 303. v. *Armia*. S.
Me pro mihi p. 104. 175. 516. D.
Meatus p. 93.
Mecastor p. 93. 486. D.L.
Meddix p. 92. 484. U.D.G.L.
Meddix tuticus p. 678. v. *Sufes*. D.
Medialis hostia p. 93. 485. D.G.
Mediasuticus p. 246. 678. v. *Sufes*. D.
Medibile p. 92. 484. D.
Mediocriculus p. 103. 172. 509. A.S.D.
Medioximum p. 92. 484. S.D.G.
Meditari p. 484. v. *Meddix*. L.
Mediterraneus p. 484. v. *Mediterram*.
 G.
Mediterea p. 92. 484. D.G.
Meditrina dea p. 92. v. *Meditrinalia*.
Meditrinalia p. 92. 484. S.G.
Meditullium p. 92. 484. D.
Mediusfidius p. 101. 502. U.S.D.G.
Medullitus p. 92. 484. D.G.
Mefitis aedes p. 267. v. *Septimontio*.
Megalenses ludi p. 486. v. *Megale-*
sia. D. 629. v. *Romani*. D.
Megalesia ludi p. 93. 486. D. 254.
 694. v. *Salutaris*. A.S.D.
Mehercules p. 93. 487. v. *Mecastor*. L.
Melancoryphi p. 93. 486. D.
Melandrea p. 57. 410. v. *Elacatena*.
 A.D.
Meliboea purpura p. 93.
Melicae gallinae p. 93. 485. D.
Meligunis p. 481. v. *Lepareheses*. D.
Meliosibus p. 134. v. R.
Melis p. 93. 486. S.G.
Melium p. 506. v. *Millus*. D.
Melo pro Nilo p. 93. 486. D.G. 7.
 308. v. *Alcedo*. G. 16. 325. v. *Alu-*
meto. G.
Melos insula p. 93. 485. D.G.
Meliom p. 91. 482. S.D.L. 582. v.
Promulgari. L.
Membrum abscidere mortuo p. 101.
 504. U.S.D.G.
Memorare p. 93.
Memoriosus p. 93. 486. D.
Menda p. 486. v. *Mend*... L.
Mendicum p. 93. 517. D. 486. v.
Mend... D.
Mendicus p. 105. 175. 486. A.D.L.
 517. A.D.
Mendum p. 486. v. *Mend*... L.
Menare Ital. p. 336. v. *Agasones*. A.
Menere p. 483. v. *Minerva*. D.
Menervare p. 483. v. *Minerva*. D.
Meniscor p. 483. v. *Minerva*. D.
Meni zana p. 543. v. *October*. S.
Mens p. 437. v. *Gens*. L. 486. v. *Men-*
tum. L. — *mente captus* 104. 174.
 514. D.G. v. *Mente captus*.
Mensae p. 172. not. 3. — *in aedibus*
sacris 104. 173. 513. A.S. — *men-*
sa frugibusque iurare 93. 486. D.
mensa migrare 174. 514. v. *Migra-*
re. S.D. — *in re nummaria* 486.
 v. *Mensarii*. G. — *in trivis po-*
sitae 174. — *anolabris* 58. v. *Esca-*
riae. 315. v. *Anclabris*. L. — *cu-*
riales 49. 393. v. *Curiales*. D. —
escariae 58. 410. v. *Escariae*. U.
 D.G.
Mensarii p. 93. 486. D.G.L.
Mensis Februarius p. 64. v. *Februa-*
rius. — *Iulius* 77. v. *Iulius*. —
Iunius 77. v. *Iunius*. 168. v. *Ma-*
ius. — *Maius* 168. v. *Maius*. —
Martius 170. 504. v. *Martius*. D.G.
Mensularii p. 486. v. *Mensarii*. G.
Mentula p. 592. v. *Penis*. L.
Mentum p. 93. 486. D.L. — *mentum*
et manum proverb. 169. 503. v.
Manum. D.
Meopte p. 148. 247. v. *Suopte*.
Mercari p. 435. v. *Mercurius*. L.
Mercatorum dies festus p. 101. v.
Maius idibus.
Merceditus p. 93. 485. D.G.
Mercedonius p. 93. 485. S.
Mercenarius p. 485. v. *Merceditus*. G.
Mercenarii muliones p. 133. 220. v.
Quartarios.
Merces polluere p. 216. c. not. 4.
Mercurius p. 93. 485. D.L. — *in vico*
sobrio vino supplicabant 140. v.
Sobrium. 240. v. *Mercurio*. — *Mer-*
curii aedis Maius Idibus dedicata
 101. v. *Maius*. — *Mercurio boca*
dicatus 343. v. *Bocas*. D. — *Cyl-*
lenius 40. v. *Cyllenius*. — *Hermes*
 74. v. *Herma*. — *Mercurii Male-*
voli signum 105. 175. 516. S.D. v.
Malevoli.
Merenda p. 92. 485. D.G.
Merere p. 559. v. *Promerion*. L.
Meretrices diobolares p. 56. v. *Dio-*
bolares.
Mergae p. 92. 485. D.G.L.
Mergus p. 92. v. *Mergae*.
Meridies p. 334. v. *Aequidiale*. D.
Meritavere p. 103. 171. 509. A.S.D.

- Merkan* German. p. 485. v. *Mercurius*. L.
Mero sepultus p. 261. v. *Sepultus*.
Mertat p. 93. 485. D. G. 61. v. *Ex-futi*.
Merula p. 93. 485. v. *Merum*. D.
Merus p. 98. 485. D. G.
Mesancilum p. 93. 486. S. L.
M. Valerius Messala p. 234. 653. 654. v. *Religionis*. D.
Messapia p. 94. 487. D.
Messalia auguria p. 163. v. *Vernisera*.
Messen German. p. 409. v. *Emussitata*. L.
Messis p. 195. v. *Olivitam*. 409. v. *Emussitata*. L.
Meta p. 170.
Metalli p. 101. 169. 503. S. D. G.
Metaphora p. 170. 506. A. D.
Metaplasticos p. 170. 506. A. S. D.
Metari oastra p. 92. 484. D. S.
Metelli p. 503. v. *Metalli*. S. D. G.
Meto p. 409. v. *Emussitata*. L.
Metonymia p. 170. 506. S. D.
Mettius p. 484. v. *Meddix*. D.
Mettus p. 484. v. *Meddix*. L.
Metus femin. p. 92. 484. D. G. 236. 655. v. *Recto*. A. 46. 387. v. *Corius*. S. D. 170. v. *Malo cruce*.
Migrare mensa p. 174. c. not. 2. 514. S. D.
Mihipte p. 103. 171. 508. A. D.
Miles p. 91. 483. D. G. 301. v. *Axiotiosi*. L. — *aere dirutus* 53. 400. v. *Dirutum*. — *militēs Romani quamdiu se sustinuerint privato sumptu* 127. 206. 595. v. *Privato*. A. S. D. — *quod praemium antiquissimum* 302. v. *Adoriam*. S. D. — *parmulis pugnabant* 208. v. *Parmulis*. — *axe agglomerati* 301. v. *Axiotiosi*. L. — *ascriptivi* 320. v. *Adscriptivi*. D. — *miles emptivus* 58. 410. v. *Emptivum*. D. — *ferentarii* 158. v. *Velati*. — *infrequens* 83. v. *Infrequens*. — *laureati* 87. 475. v. *Laureati*. D. G. — *praesidiarii* 245. v. *Subsidium*. — *rorarii* 134. 632. v. *Rorarii*. S. D. G. — *rufuli* 628. v. *Rufuli*. A. D. — *subaidiarii* 245. v. *Subaidium*. — *succenturiati* 676. v. *Succenturiare*. D. — *tituli vel tutuli* 271. c. not. 5. 738. v. *Tituli*. D. — *tumultuarii* 271. c. not. 8. — *velati* 158. v. *Velati*. — *volones* 160. v. *Volones*.
Militare vallum p. 161. v. *Vallescit*.
Militare signum porci effigies p. 127. 206. 595. v. *Porci*. G. — *Minotaurus* 102. 505. v. *Minotaurus*.
Militaria ornamenta p. 131. 216. v. *Paludati*.
Militaris lectica p. 393. v. *Cumba*. D.
Milium p. 173. 511. D. G.
Millare p. 99. v. *Mullei*.
Mille p. 170. c. not. 13. 171. 512. v. *M.* . . . S. D. — *populus mille urbium* 173.
Millus p. 102. 506. U. D. G.
Milvina p. 91. 483. S. D. G.
Mimi recinati p. 136. 229. v. *Recinium*.
Mina p. 91. 507. A. S. D. G. L. 413. v. *Euboicum*. A. — *mamma* 482. D. L.
Minare p. 82. v. *Inigere*. 18. 333. v. *Agere*. G. 336. v. *Agasones*. A. G.
Minari p. 342. v. *Alconem*. S.
Minerrimus p. 91. 483. D.
Minerva p. 91. 483. D. L. 114. v. *Oleagineis*. — *Minervae dies festus* 169. v. *Minusculae*. — *aedes dedicata* 218. v. *Quinquatrus*. — *Minervam sus* proverb. 248. 680. v. *Sus*. D. — *γλαυκῶπις* 535. v. *Noctua*. D. — *Itonida* 78. v. *Itonida*. — *Pallas* 119. v. *Pallas*. — *Tritogenia* 156. v. *Tritogenia*.
Minime gentium p. 91.
Miniscitur p. 91. 483. D. L.
Minor Delus p. 91. 483. D. et v. *Dicaearchia* ibid. D.
Minores p. 91. 482. S. D. — *flamines* 102. v. *Maiores flam.* — *magistratus* 513. v. *Maiora*. — *minorum pontificum minimus* 175. v. *Minorum*. — *maximus* ibid. — *minora auspicia* 173. — *minora delicta quomodo punirentur* 195. v. *Ovibus*. — *minora templa* 173. 511. A. S. D.
Minotaurus p. 102. v. *Minotauri*. — *Minotauri effigies signum militare* 102. 505. D. G.
Minuere p. 91. 482. v. *Minutum*. D. — *luctum* 103. 172. c. not. 1. 510. A. S. D. G. 442. v. *Graeca*. D.
Minuris p. 482. v. *Minurritiones*. S. L.
Minurritiones p. 91. 482. S. D.
Minus, a, um p. 482. v. *Minam*. L.
Minusculae quinquatrus p. 101. 169. 504. D. L.
Minutia porta p. 91. 100. 502. D. 483. D.
Minutius deus p. 91. v. *Minutia*.
Minutum p. 91. 482. S. D.
Minyae p. 91. 483. D.
Miracidion p. 92. 484. D.
Miracula p. 92. 483. D. G. — *miraculae* 698. v. *Schoeniculas*. D.
Mirior p. 92. 483. D. G.
Mirmillones p. 138. 233. v. *Retiario*.
Mirmillonum p. 138. v. *Retiario*.
Miscelliones p. 92.
Miscere p. 582. v. *Promiscam*. L.
Misenum promontorium p. 92. 483. D.
Miserari p. 92. 483. D. G.
Misereri p. 92. 483. v. *Miseratur*. D. G.
Miseret me p. 92.
Missilia p. 303. v. *Arma*. D.
Mittere sub iugum p. 142. 244. 673. v. *Sub iugum*. D.
Mixtus p. 582. v. *Promiscam*. L.
Moderatio p. 105. 175. v. *Modo*.
Modestia p. 105. 175. v. *Modo*.
Modice p. 105. 175. v. *Modo*.
Modificatio p. 105. 175. v. *Modo*.
Modo p. 98. 105. 175. 498. D. 519. A. D.
Moene p. 169. 501. D.
Moenia p. 100. 102. 169. 501. D. G. L. — *Ogygia* 543. v. *Ogygia*. D.
Moesius p. 97. 496. D.
Moeson p. 97. 168. 495. S. D.
Mola p. 99. 168. 498. D. G. — *casta* 49. 394. v. *Casta*. G. — *salsa* 3. v. *Ador*.
Moles p. 99. 498. D.
Moliri p. 99. 498. v. *Moles*. D.
Molitiones p. 99. 498. v. *Moles*. D.
Mollestrae p. 97. 495. D.
Molucrum p. 99. 168. 498. A. S. D.
Momar p. 98. 498. S. D. L.

- Momen* p. 98. 498. D.
Monator p. 310. v. *Aureax*. D.
Moneta p. 393. v. *Corniscaram*. S.
Monile p. 98. 168. 498. D.
Monimentum p. 98. 497. D. G.
Monitio p. 115. v. *Obiurgatio*.
Monitores p. 98. 497. S. D. G. 498. v. *Monstrum*. D.
Monodi p. 102. 504. A. D.
Mons Agonius p. 9. v. *Agonium*.
 — *Aventinus* 16. 327. v. *Aventinus*. D. — *navibus adibatur* 101. 183. v. *Navibus*. — *Cermalus* 379. v. *Cermalus*. A. D. — *Cispinus* 33. 359. v. *Cispinus*. D. 267. v. *Septimontio*. — *Coelius* 34. v. *Coelius*. *Lucretilis* 89. 478. v. *Lucretilis*. D. — *Oppius* 267. v. *Septimontio*. — *Quirinalis* 9. v. *Agonium*. — *Sacer* 145. 251. 689. v. *Sacer mons*. — *Thymbreus* 154. v. *Thymbreus*.
Monstrum p. 98. 168. 498. A. D. G. 104. 173.
Monumentum p. 346. v. *Bustum*. D.
Moraciae p. 98. 497. D.
Moracillum p. 98. v. *Moracias*.
Morbosus p. 98.
Morbus arguatus p. 243. v. *Solutum*. — *comitalis* 354. v. *Comitiales*. G. 597. v. *Prohibere*. G. — *solutus* 670. v. *Solutum*. A. D. — *soniticus* 238. 660. v. *Sonticam*. S. D. 83. 466. v. *Insons*. D.
Mors voluntaria carnificii loco est p. 392. S. G. v. *Carnificis loco*. — *mors novae nuptae unde capietur* 189. v. *Rapi*. — *mortem obisse* 101. 502. D. — *morte sepultus* 261. v. *Sepultus*. — *mortis causa stipulatio* 175.
Mortificatio p. 499. v. *Munifo*. D.
Mortuus p. 98. 497. D. — *mortui in iahua ponebantur pedibus in publicum conversis* 353. v. *Conluere*. S. — *mortuum collocare* quid 353. v. *Conluere*. S. — *mortuo membrum (digitus) absceidabatur* 101. 504. v. *Membrum*. U. S. D. G. — *mortuo gleba in os iniiciebatur* 122. 581. v. *Pracidanee*. D. — *mortuo iusta facere* 122. v. *Pracidanee*. — *mortuorum in domibus cupressi ponebantur* 48. v. *Cupressi*. — *Mortuae pecudis corio calceos fieri flaminibus non licet* 104. 175. 516. D. G.
Mos p. 104. 172. 511. A. D. G. — *receptus* 139. 236. v. *Receptus*.
Mosculus vel *Moscillus* p. 104. 174. 514. D. 511. v. *Mos*.
Mox p. 98. 183. 221. v. *Quam mox*.
Mucius p. 100. v. *Mucia*. — *Scaevola* 183. v. *Nautii*. — *Mucia praetor* 100. 501. D.
Mucosus p. 174. v. *Muger*.
Muger p. 104. 174. 515. D.
Muginari p. 100. 501. S. D.
Mugionia porta p. 100. 501. U. D.
Mugius p. 100. v. *Mugionia*.
Mulcere p. 99. v. *Mulciber*.
Mulciber p. 99. 500. S. D.
Muliebres et viriles effigies Comitibus in compitis suspendebantur p. 123. 207. v. *Pilae*.
Muliebrum p. 331. v. *Andron*. G.
Mulier in proverb.: *neo mulieri neo gremio oredi oportere* p. 171. 522. v. *Nec mulieri*. S. D. — *mulier genas ne radito* 227. not. 7. — *mulieres incoctae* 80. 460. v. *Incoctae*. D. — *priverae* 216. v. *Priverae*. — *sterilis* 250. v. *Sterilis*.
Muliones mercenarii p. 133. v. *Quartarios*.
Mullare p. 169. v. *Mulleos*.
Mullei p. 99. 169.
Multa, ac p. 99. 169. 499. S. D. G. — *pecudum* 198. 566. v. *Peculatus*. A. D. G. L. — *ovium* 555. v. *Ovibus*. A. S. G. — *maxima* 100. v. *Maximam multa*. — *suprema* 198. v. *Peculatus*. 245. v. *Supremum*. 195. v. *Ovibus*.
Multifacere p. 102. 171. 508. A. D.
Multifariam p. 99. 169. 500. S. G. L. 508. v. *Multifacere*. D.
Multi Manii Aricinae proverb. p. 169. v. *Manius Eger*.
Multus p. 501. 582. v. *Promulgari*. L.
Mulus p. 101. 169. 28. v. *Bigenera*. — *mulis celebrantur ludi Consualia* 101. 503. D. G. — *Muli Mariani* 101. 169. 504. D. G. 20. v. *Aerumnulas*.
Mummiana aedificia p. 99. 498. D.
L. Mummus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Mundus p. 99. 172. c. not. 2. 510. A. S. D. G. — *in mundo esse* 81. 462. v. *In mundo*. D. — *i. e. ornatus* 168. 498. D. G. — *ter in anno patet* 103. 168. 172.
Muneralis lex p. 99. 499. A. S. D. L.
Munia p. 102. v. *Moenia*.
Municare p. 171. c. not. 18. 508. D.
Municas p. 102. 171.
Municeps p. 96. 168. 492. S. D. G. L.
Municipes p. 371. v. *Curiales*. D.
Municipalia sacra p. 104. 173. 511. A. D.
Municipium p. 105. 518. D. L. 492. v. *Municeps*. D.
Munificens p. 103. v. *Munificior*.
Munificentior p. 103. v. *Munificior*.
Munifices p. 347. v. *Beneficarii*. G.
Munificior p. 103. 500. 506. v. *Magnificissima*.
Munis p. 99. 499. D. G.
Munitio p. 99. 499. S. D. G.
Munus p. 99. 173. 512. v. *M...* S. 498. D. G. — *parare* 204. c. not. 4. 205. v. *Parare*. 594. ib. D. G. L.
Marcia dea p. 101. 170. 504. S. D. G. 487. v. *Murricidum*. D.
Murcidus p. 487. v. *Murricidum*. D.
Murcus p. 101.
Murex p. 635. v. *Rumex*. D.
Murgio p. 100. 501. D.
Murice p. 104. 174. c. not. 6. 515. S. D. G.
Murratum vinum p. 100. v. *Murrina*. — *murrata potio* 104. 174. 515. D. G.
Murricidum p. 94. 487. D. G.
Murrina uva p. 100. v. *Murrina*. — *murrina potio* 100. 169. 501. D. G.
Murriola p. 100. v. *Murrina*.
Murti Venus p. 432. v. *Frutinal*. L.
Musae Heliconides p. 75. — *Pegasides* 117. 567. v. *Pegasides*. A. D. — *Pierides* 118. 199. 568. v. *Pierides*. D. — *Pimpleides* 117. 567. v. *Pimpleides*. D.
Muscerda p. 101. 169. 503. D.
Muscare p. 100. 501. D. G. 141. v. *Summussi*.

Mussitare p. 501. v. *Mussare*. G.
Musticola p. 100. 502. S.D.G.
Mustum quando gustarent Latini quid dixerint p. 92. v. *Meditrinalia*.
Mutini Titini sacellum p. 103. 172. 509. A.S.D.G.
Mutire p. 101. 169. 500. S.D.G. 6. v. *Amussim*.
Mutum p. 170. — *muta* 171. — *muta exa* 104. 178. 513. A.S.D.G. — *mutae literae* 99. 169. 173.
Myoparo p. 100. 502. S.G. 121. v. *Parones*.
Myrmillones p. 653. v. *Retiario*. D.
Myrmillonica scuta p. 100. 501. D.
Myrtea corona p. 100. — *campi myrtei* 501. v. *Myrtea*.
Mysteria p. 251. v. *Seclusa sacra*.

N.

N litera nefasti dies notabantur p. 107. 178. v. *Nefasti*.
Naccae p. 107. 179. 526. D.G.
Nactus p. 137. 230. v. *Renancitur*.
Naenia p. 105. 175. c. not. 11. 519. S.D.A.G. — *dea* 106. 176. not. 1. 520. D.
Naevia nemora p. 180. v. *Naeuiam*. — *silva* 180. 108. 581. A.S.D.
Naeuus p. 440. v. *Gnaeus*. D.
Nam p. 521. v. *Necerim*. L.
Nanciscitur p. 137. 230. v. *Renancitur*.
Nanctior p. 107. 179. 527. S.G.
Nani p. 109. v. *Nam*.
Nanum p. 109. 185. 540. S.D.G.
Napura p. 108. 180. 528. A.D.
Nare p. 107. 179. 527. D.G.
Nares p. 179. 527. D.
Narica p. 107. 179. 526. S.D.G.
Narnienses p. 109. 185. 541. v. *Nequimates*. S.D.
Narrare p. 439. v. *Gnarigavit*. L.
Nasiterna p. 108. 180. 528. A.S.D.G.
Nassa p. 108. 180. 528. D.G.
Natare p. 107.
Natinare p. 526. v. *Natinatio*. S.
Natinatio p. 107. 178. 526. A.S.D.
Natinatores p. 107. 178. v. *Natinatio*.
Natio p. 107. 525. A.S.D.G.
Naucum p. 107. 179. 526. A.D.L. — *nauci non esse* 107. 179. v. *Naccae*.
Nauscit p. 108. 180. 530. D.G.
Naustibulum p. 108. 180. 528. D. S.
Nautea p. 107. 178. 525. A.D.G.
Nautius consul p. 183. 536. D.L. — *Nautiorum familia* 107. 178. 525. A.S.D.
Nauw Batav. p. 437. v. *Genas*. L.
Navalis corona p. 106. 176. c. not. 2. 520. S.D.G. — *porta* 110. 185. 541. S.D. — *regio* 185. v. *Navalis*. — *scriba* 178. 528. v. *Scriba*. S.G.
Navia p. 108. 180. 528. A.S.D.
Navis promulco agitur p. 123. 582. v. *Promulco* S.D.G. — *navium nomina* 412. v. *Europam*. D. — *caudicariae* 365. v. *Caudicariae*. D. — *navem aedificare* 517. v. *Aedis*. G. — *navibus Aventinus mons adibatur* 183. c. not. 6. 536. D.
Navita p. 180. 531. A.S.D.G.
Navius augur p. 180. v. *Navia*.
Navus p. 108. 110. 179. 527. D.G.L.
Neapolitanum talentum p. 273. v. *Talentum*.
Nebrundines p. 106. v. *Nefrendes*.
Nebulo p. 107. 177. 524. S.D.G.
Neo p. 106. 176. 177. 522. A.S.D.G. — *neo mulieri neo gremio credi oportet* proverb. 177. 522. S.D.
Necatus p. 110. 186. v. *Occisum*.
Necerim p. 106. 176. 521. S.D.G.L.
Necessarii p. 106. 176.
Necessarium p. 106. 176. 522. D.G.
Necessitudo p. 522. v. *Necessarium*. D.
Necida p. 185. v. *Necem*.
Nectar p. 106. 177. 528. A.D.G.
Nectere p. 106. 177. 523. D.G.
Nectito napuras p. 180.
Neconquam p. 106. 176. c. not. 3. 177. 522. D.L.
Nefasti dies p. 107. 178. c. not. 4. 524. A.S.D.G. 70. 436. v. *Fastis*. S.D. G.L.
Nefrendes p. 106. 176. 521. A.S.D.G.L.
Nefrenes p. 106. v. *Nefrendes*.
Nefrundines p. 136. v. *Rienes*.
Negabundus p. 107. 524. S.G. ib. v. *Negumate*.
Negationes duae negant p. 523. v. *Neminis*. G.
Neglegens p. 106. 176. 522. D.G.
Negotium p. 109. — *negotia abietaria* 338. v. *Abietaria*. U.S.D.G.
Negritu p. 177. 524. D.
Negumate p. 107. 177. 523. A.S.D.L.
Nemo, genit. *neminis* p. 106. 176. 521. S.D.G.
Nemorensis Diana p. 505. v. *Manius*. D.
Nemus p. 673. v. *Saltus*. L. — *nemora* 106. 176. 521. A.S.D.G. — *Naevia* 180. v. *Naeuiam*.
Nemus p. 106. 176. 521. D.
Nep. nota quid p. 178.
Nepa p. 107. 178. 525. A.D.G.
Nepos p. 107. 178. c. not. 2. 524. S.D.L. *femin.* 655. v. *Recto*. D.
Nepotatus p. 524. v. *Nepotes*. D.
Nepotes p. 107. 524. A.D.G.
Neptunalia p. 161. v. *Umbræ*.
Neptunus Hippius p. 75. 449. v. *Hippius*. D. — *Neptunus pisces significat* 45. v. *Cocum*.
Nepus p. 107. 178. 525. S.D.
Nequalia p. 106. 177. 522. D.
Nequam p. 109. 177. 540. D. — *aurum* 106. 177. 523. D.G.
Nequeunt p. 106. 521. S.L.
Nequicquam p. 106. 177.
Nequimates p. 109. 185. 541. S.D.
Nequinont p. 106. 177. 522. A.D.G.L.
Nequitum p. 106. 177. 523. S.D.G.
Nequitur p. 106. 177. v. *Nequitum*.
Nervus p. 107. 177. 523. S.D.
Nesi p. 178. 525. S.D.
Neunquam p. 176.
Neutiquam p. 107. 178. 521. D.
Nex p. 109. 185. 541. D. — *neoi datus* 106. 176. 522. D.
Nexum aes p. 177. 523. D.G. — *nexum dare et nexu tradere* ibid.
Nictare p. 184. 589. S.D. 841. v. *Adnictat*. D.
Nictatio p. 184. v. *Nictare*. 109. v. *Nixi*.
Nictis p. 109. 184. 540. A.D.G.
Nictus p. 184. v. *Nictare*. 109. v. *Nixi*.
Niger lapis p. 185. 540. S.D.
Nihil p. 75. 448. v. *Hilum*. D.
Nikili p. 109.
Nihilum p. 75. 448. v. *Hilum*. D.

- Nilus* vocatur etiam *Melo* 7. v. *Alcedo*.
Ningulus p. 109. 185. 540. A. S. D. L.
Niquis sciuit p. 185. 540. D.
Nis p. 36. 366. v. *Calim*.
Niti p. 437. v. *Genas*. L. 440. v. *Gnitus*. L.
Nivere p. 437. v. *Genas*. L.
Nix p. 109. 185. 541. D.
Nixae p. 539. v. *Nixi*. S.
Nixi dii p. 109. 184. 539. S. D.
M. Fulvius Nobilior p. 234. 653. v. *Religionis*. D.
Nobilis p. 109. 184. 538. S. D. G.
Noctiluca p. 109. 183. 535. D. G.
Noctiluga ibid.
Noctipuga p. 535. v. *Noctilugam*. D.
Noctisurgium p. 58. v. *Egretus*.
Noctu p. 54. v. *Diam*.
Noctua p. 109. 183. 535. D. 198. v. *Oscines*.
Nocturnum fulgur p. 57. v. *Dium*. 108. 201. v. *Provorsum*.
Nodus Herculeus p. 48. 391. v. *Cingulo*. D.
Noegeom p. 109. 184. 539. S. D. L.
Nomadae p. 108. v. *Numidas*.
Nomen p. 109. 183. 535. S. D. L. — *nomen patrisfamiliae percunctari* 210. v. *Percunctatum*. — *nomina ex ominibus data* 350. v. *Beneventum*. — *malg nomina in bona mutata* 481. v. *Lacus*. — *prospera* 200. 571. v. *Prospera*. A. S. D. — *nomina quando pueris dabantur* 480. v. *Lustricus*. — *nomina in ilis a verbo ducta cuius quantitas* 300. v. *Apricum*. L.
Nomenclatores p. 66. v. *Fastores*.
Nominalia p. 480. v. *Lustricus*. S.
Nomisma p. 108. v. *Nummus*.
Non omnibus dormio proverb. p. 182. 533. A. D. G.
Non pridem p. 177.
Nonae p. 182. 185. not. 8. 541. A. U. S. D.
Noneolae p. 109. 183. 535. D. G.
Nonuncium p. 108. 183. 535. D. G.
Nota p. 109. 184.
Nothus p. 109. 184. 538. A. S. D. G.
Novae curiae p. 183. c. not. 8. 537. A. S. D. — *tabernae* 203. v. *Platani*.
baei. — *nova nupta* 181. v. *Numptiam*.
Novalis ager p. 109. 183. 536. A. S. D. G.
Novendialis cocus p. 182. v. *Novendialem*.
Novendiales feriae p. 110. 185. 541. A. S. D. G.
Noverca p. 109. 183. 535. D. S. G.
Nox intempesta p. 82. 464. v. *Intempesta*. D.
Noxa p. 109. 183. 537. S. 344. v. *Bova*. L. — *noxae dare* 537. v. *Noxa*. S.
Noxatio p. 537. v. *Noxa*. S.
Noxia p. 109. 537. S. D. G.
Noxii pecore multabantur p. 198. v. *Peculatus*.
Nubens flammeo amicitur p. 67. 430. v. *Flammeo*. D. G. — *nubentes senis orinibus ornantur* 260. 709. v. *Senis crin*. S. D. G.
Nuces flagitantur nuptis p. 108. 183. 534. A. S. D. — *mittebantur Cereali* 184. c. not. 6. 185. 534. v. *Numidas*. S.
Nuculae Praenestini vocantur p. 108. 182. 533. A. S. D.
Nudiustertius p. 108. 180. 531. A. D. G.
Nuere p. 339. v. *Abnutare*. D. 341. v. *Adnictat*. D.
Nullus p. 522. v. *Nemo*. D.
Nam p. 521. v. *Necerim*. L.
Numa Marti vere rem divinam instituit 277. v. *Vernae*. — *in Ianiculo habitavit* 183. — *Sepulcrum eius ubi* 108. 535. S. D. — *Numas filius Calpur* 366. v. *Calpurni*. — *Numae lex* 121. v. *Parrici*. 186. v. *Occisum*. 5. v. *Aluata*. — *lex de pellicibus* 121. v. *Pellices*. — *de termini exaratione* 157. v. *Termino*.
Numella p. 108. 182. c. not. 8. 534. D.
Numen p. 108. 182. 534. D. G.
Numera senatum p. 181. 532. D. G.
Numerius p. 108. 182. 533. A. D. G.
Numero vel numere p. 108. 181. c. not. 4. 531. A. S. D. G. L.
Numerus impar p. 463. v. *Imparem*. D.
Numidae p. 108. 182. 185. 534. S. D.
Numus p. 108. 182. c. not. 8. 534. D. L. — *numorum ratio* 347. v. *Bessem*. S. — *bigati* 73. v. *Grave*. — *quadrigati* ibid.
Nunciatio in auguriis p. 257. 701. v. *Spectio*. A. S. D.
Nuncius p. 108. 534. D.
Nuncupata pecunia p. 182. 533. D. G. — *vota* 182.
Nundinae p. 108. 182. c. not. 2. 533. D. 65. 435. v. *Feriae*. D. 406. v. *Dies*. L.
Nundinalis coquus p. 182. 533. A. S. D.
Nuper p. 108. 182. 534. D. G.
Nupta p. 108. 531. S. D. — *nupta nova* 181. v. *Nuptias*. — *nuptae novae amici alterutrius mors quo significetur* 139. v. *Rapi*. — *novae nuptae aqua asperguntur* 66. 426. v. *Facem*. 801. v. *Aqua et igni*. A. U. D. G. — *nova nupta cingulo praecingebatur* 48. v. *Cingulo*. — *corollam ferebat* 48. v. *Corolla*.
Nuptis nuces flagitantur p. 108. 183. 534. v. *Nuces*. A. S. D. — *nupta in pelle lanata considerare solet* 85. 469. v. *In pelle*. D.
Nuptiae p. 181. 532. S. D. G. 112. v. *Obnubis*. — *nuptiis alieni dies* 110. 185. 541. v. *Nonarum*. A. U. S. D. — *in nuptiis fax praeferebatur* 66. 426. v. *Facem*. D. — *in nuptiis fax rapi solet* 656. v. *Rapi*. S. D. G. — *in nuptiis rapi simulatur virgo* 656. v. *Rapi*. D. — *nuptiis adhibebantur patrimi et matrimi pueri tres* 129. 211. v. *Patrimi*. — *nuptiis pronubae adhibentur* 129. 211. v. *Pronubae*.
Nupta verba p. 108. 181. 532. D.
Nupturas supplicabant virginibus camelis p. 48. v. *Camelia*.
Nuscitiosus p. 108. 182. 533. D.
Nutare p. 341. v. *Adnictat*. D.
Nyctegresia p. 58. v. *Egretus*.
Nymphas Egeriae quis sacrificaverit p. 58. v. *Elacatena*. — *Oreades* 189. v. *Oreos*. — *Orestidae* 189. v. *Orestes*. — *Querquetulanae* 133. 221. 626. v. *Querquetulanae*. S. D. G.

O.

- Ob* p. 110. 185. 542. D. G. L. — pro ad 101. v. *Mortem obisse*. 195. 191. v. *Oboritur*. — pro pro 112. v. *Opiter*.
- Ob os* p. 115. 195. 557. D.
- Ob vos sacro* p. 113. 191. 552. D. G.
- Obacerare* p. 112. 549. A. D. G.
- Obacerbare* p. 113.
- Obacurare* p. 549. v. *Obacerare*. D.
- Obambulare* p. 112-113. 191. v. *Obigiui*.
- Obcensus* p. 195. v. *Ob*.
- Obcurrit* p. 195. v. *Ob*.
- Obdere* p. 113. 552. D. G.
- Obedire* p. 113. 549. D.
- Obesare* p. 552. v. *Obesus*. D.
- Obescet* p. 113. 551. S. D.
- Obesus* p. 113. 552. D. G.
- Obferre* p. 195. v. *Ob*. 557. v. *Omnes occisi*. D.
- Obherbescere* p. 114. 552. S. D.
- Obices* p. 112. 549. S. D.
- Obigitat* p. 113. 191. 551. D. G.
- Obinunt* p. 113. 191. 551. D. G.
- Obisse mortem* p. 101. 502. v. *Mortem obisse*. D. — *vadimonium* 101. v. *Mortem obisse*.
- Obitu* p. 113. 551. D. G.
- Obiacere* p. 195. v. *Ob*. — *obiacuiss* 196. 558. D. G.
- Obiectus* p. 495. v. *Ob*.
- Obiurare* p. 113. 191. 551. D. G.
- Obblatus* p. 195. v. *Ob*.
- Oblectare* p. 87. 473. v. *Lacit*. D. 23. v. *Allicit*.
- Obliteratum* p. 112. 549. D. G.
- Oblucuisse* p. 113. 549. S. D. G. L.
- Obmanens* p. 115. 557. D.
- Obmoveto* p. 195.
- Obnectere* p. 114. 191. 552. S. D.
- Obnoxius* p. 113. 552. D.
- Obnubit* p. 112. 548. D.
- Obnunciatio in auguriis* p. 701. v. *Spectio*. A. S. D.
- Oboritur* p. 114. 191. 552. D. G.
- Obprobrare* p. 112.
- Obpuviat* p. 113. 552. D. G.
- Obrogare* p. 112. 549. D.
- Obrutuit* p. 112. 549. U. D. G.
- Obsolutare* p. 114. 192. 554. D.
- Obscenus* p. 194. v. *Oscos*. — *obscena verba* 113. v. *Opicum* 191. 551. v. *Obscum*. D.
- Obscitae leges* p. 113. v. *Obscum*.
- Obscum* p. 113. 191. 551. S. D. L.
- Obsecrare* p. 113. 552. D. L. 650. v. *Resecrare*. D.
- Obsequela* p. 114.
- Obsequium* p. 124. v. *Prosequium*.
- Observasse* p. 191. 552. D. G.
- Obsidere* p. 110. 185. v. *Ob*.
- Obsides ibid.* et 542. v. *Ob*. D. G.
- Obsidio* p. 194. 549. D. G.
- Obsidium* p. 192. 549. S. G.
- Obsidionalis corona* p. 114. 192. 553. A. D. G.
- Obsignare* p. 110. 185. v. *Ob*.
- Obsipare* p. 78. 466. v. *Insipare*. 144. 247. v. *Supat*.
- Obsitus pedibus* p. 564. A. S. D. G. L.
- Obsonitavere* p. 115. 195. 557. A. S. D.
- Obstinat* p. 114. 192. 553. S. D. G. L.
- Obstinet* p. 193.
- Obstipui* p. 549. v. *Obrutuit*. D.
- Obstipum* p. 553. v. *Obstitum*. D.
- Obstitum* p. 114. (bis) 192. (bis) 553. D. G.
- Obstrudant* p. 114. 192. 553. S. D. L.
- Obstrudulentum* p. 192. v. *Obstrudant*.
- Obtestatio* p. 112.
- Obtrectat* p. 113. 549. D.
- Obtrectator* p. 115.
- Obtulit* p. 195. v. *Ob*.
- Obturare* p. 112. 548. D.
- Obtutu* p. 113. 190.
- Obvallari* p. 110. 185. v. *Ob*.
- Obvaricator* p. 114. 192. 555. D.
- Obviam* p. 101. v. *Mortem obisse*.
- Occare* p. 111. 187. 544. S. D. G. L.
- Occasio* p. 110. 186.
- Occasus* p. 110. 186. 543. S. D.
- Ogcator* p. 111. 187. v. *Ocoare*.
- Occentare* 111. 187. 543. U. A. S.
- Occidamus* p. 111. 187. 543. D. L.
- Occisitantur* p. 115. 195. 557. D.
- Occisus* p. 110. 186. 543. U. S. G.
- Occultum offerre* p. 196. 558. D.
- Occupatitius ager* p. 111. 187. c. not. 4. 545. A. D. G.
- Occupativa* p. 545. v. *Occupatitius*. G.
- Ocimum* p. 111. 187. 545. D. L.
- Ocissime* p. 111. 187. v. *Ocius*.
- Ocius* p. 111. 187. 544. S. D. L.
- Ocreae* p. 111. 187. v. *Ocrem*.
- Oeris* p. 111. 187. 544. S. D. L.
- Octaviae porticus* p. 186. 542. D.
- October equus* p. 111. 186. c. not. 2. 543. S. D. G. 120. v. *Panibus*. 384. v. *Caviare*. S.
- Oculatus dies* p. 110. 542. D. — *Argus* p. 186. v. *Oculatum*.
- Oculissimus* p. 110. 186. 542. A. D. L.
- Oculitus* p. 110. 186. 542. D. G.
- Oculus* p. 299. v. *Augustus*. L.
- Odefacit* p. 110. 186. 542. D. L.
- Oder German*. p. 317. v. *At*. L.
- Odor* p. 302. v. *Ador*. L.
- Oe pro i* p. 480. v. *Locbesum*. — *oe et u confusa apud veteres* p. 213. not. 5.
- Oenigera* p. 114. 554. D. L.
- Oestrum* p. 114. 554. D.
- Offa penia* p. 211. 605. v. *Penitam*. A. S. D. G. 204. 126. v. *Penem*.
- Offectores* p. 114. 83. v. *Infectores*.
- Offendices* p. 115. 195. 558. S. D.
- Offerre occultum* p. 196. 558. v. *Occultum*. D. 557. v. *Omnes Occisi*. D.
- Offerumenta* p. 113. 552. D.
- Officiosus* p. 114. 554. D. L.
- Offringere terram* p. 115. 557. D.
- Offucare* p. 114. 554. D. G.
- Offucia* p. 554. v. *Offudas*. D. G.
- Offudas* p. 114. 554. D. G.
- Ogygia moenia* p. 110. 186. 543. D.
- Oleaginea corona* p. 114. 554. D. G. — *planta* 215. v. *Planta*.
- Olentica* p. 114. 554. D.
- Olere* p. 471. v. *Levir*. L. 457. v. *Indoles*. L. — *Olet Arabice* 23. 340. v. *Arabice*. L.
- Olescere* p. 143. 246. v. *Soboles*. 321. v. *Amicitiae*. L. 457. v. *Indoles*. L. 416. v. *Exoletus*. L.
- Oletum* p. 115. 558. D.
- Olivita* p. 114. 195. 554. A. D. G.
- Olivitas* p. 554. v. *Oliveta*. D. G.
- Olla* p. 335. v. *Acies*. — *olla frutibus* 515. v. *Muries*. L.
- Ollic* p. 115.
- Ola* p. 247. not. 6.

L1111

GRAMMAT. LAT. II.

- Oloe* p. 827. v. *Aboloes*. A. S. G.
Oloes p. 827. v. *Aboloes*. A. S. G.
Olvatium p. 196. 558. S. D.
Omarium p. 396. v. *Cella*. S.
Omen p. 114. 554. D. G.
Onocrotalus p. 176. 739. v. *Truo*. A. D.
Onustus p. 299. v. *Augustus*. L.
Opaca p. 112. 190. 547. D. L.
Opalia p. 112. 190. 548. A. D. G.
Operiat p. 113.
Opes p. 333. v. *Abgregare*. D.
Opici p. 360. v. *Cimbri*. G. 191. not. 3.
Opicum p. 113. 191. v. *Obscum*.
Opicus p. 551. v. *Obscum*. S. [Scalig. in Addend. ad Commentar. Festi. 216. emendat. Martial. l. III. *Caepisti puras opibus corrumpere buccas*. Legendum *opicus*, non *opibus*.]
Opigena Iuno p. 115. 558. D. G.
Opillo p. 113.
Opima spolia p. 190. c. not. 2. 549. A. S. 113. v. *Opis*. — *opimas hostiae* 190. v. *Opima*. 113. v. *Opis*.
Opiparum p. 113.
Opis cenix Saturni p. 113.
Opiter p. 112. 548. U. — *Opiter Virginius Tricostus* 183. v. *Nautiorum*.
Opitulator v. 112. v. *Opitulus*.
Opitulus p. 112.
Opperiri p. 113.
Oppido p. 112. 548. D. L. v. *Oppidum* ibid. L.
Oppidum p. 115. 548. D. G. L. — *oppidorum origo* 195. 548. A. D.
Oppius mons p. 120. 267. v. *Septimontio*.
Opportune p. 114. 191.
Ops p. 114. 192. 549. D. 553. S. D. G.
Optata hostia p. 190.
Optima lex p. 194. c. not. 2. 549. A. D. — *hostia* 190. v. *Optatam*. — *Optimum augurium* 299. v. *Augustus*. G.
Optio p. 112. 194. 548. D. G. L.
Optionatus p. 115. 195.
Opulenti p. 113. v. *Opis*. 190. v. *Opima*. 333. v. *Abgregare*. D.
Opunculo p. 113. 552. D. G.
Oraculum Lycii Apollinis p. 89. 478. v. *Lycii*. D.
Orae p. 189. 546. D. G.
Orare p. 115. 194. 557. A. D. G.
Orata p. 111. 189. 546. A. S. D. — nom. propr. ibid.
Oratores p. 111. 188. 546. A. S. D. 115. 194. 557. v. *Orare*. G. 16. v. *Adorare*.
Orba p. 111. (bis.) 188. 545. D.
Orbi p. 545. v. *Orba*. D.
Orbins clivus p. 185. 188. c. not. 2. 546. D.
Orca p. 111. 188. 545. S. D. G.
Orcae p. 111. 188. v. *Orca*.
Orchestra p. 111. 187. 545. A. S. D. G.
Orchitis p. 111. 187. 545. A. D. L.
Orcus p. 115. 195. 558. D. G. — *quietalis* 132. 219. v. *Quietalis*.
Ordinarius homo p. 111. 189. 547. D.
Ordiri p. 112. 190. 547. D.
Ordo sacerdotum p. 189. 547. D.
Orea p. 338. v. *Aureas*. D.
Oreades p. 111. 189. 547. v. *Oreus*. D.
Oreae p. 111. 189.
Oreos p. 189.
Orestides nymphae p. 189. 547. v. *Oreus*. L.
Oreus p. 111. 547. D.
Orias p. 8. v. *Aureas*.
Orichalcum p. 8. 310. v. *Aurichalcum*. D. G. 36. *Cadmea*.
Oriculae p. 111. 546. v. *Orata*.
Origines liber Catonis p. 194.
Oriri p. 111. 183.
Ornamenta militaria p. 131. 216. v. *Paludati*.
Ornatix p. 311. v. *Acus*. S.
Ornatus p. 112. 189. 547. G. subst. et adi.
Ortygia insula p. 111. 188. 546. S. D.
Orum p. 111. v. *Orata*.
Orus Milesius manuscriptus ab Ursino citatur p. 359. v. *Cibus*.
Os: in formula *ob os* p. 557. v. *Ob os*. D.
Osci p. 194. 97. v. *Maesius*. 191. c. not. 3. 360. v. *Cimbri*. G. 551. v. *Obscum*. S. D. L. — *Oscorum magistratus summus* 92. v. *Meddix*.
Oscillantes p. 193. 5/.
Oscillum p. 193. 585. A. S. D.
Oscines p. 115. 193. 556. S. D. G. — *oscinum augurium* 115. — *tripudium* 193.
Osculana pugna p. 193. 556. S. D. G.
Osculari p. 23. v. *Ausculari*.
Osculum p. 194. v. *Osculana*.
Osi sunt p. 116. 195. 557. D.
Osor p. 115. 557. D.
Ossifraga avis p. 83. v. *Immusculus*. 145. 250. v. *Sanqualis*.
Ostende pro ostendam p. 196.
Ostentus particip. p. 115. 195. 558. D.
Ostentum p. 115. 195. 555. A. S. D. 98. 168. 512. v. *Monstrum*. G. — *Ostenta* 211. 607. v. *Portenta*. G.
Ostia urbs p. 115. 193. 556. U. D. 218. v. *Quiritium*.
Ostinet p. 115. 556. S. D. G. L.
Ostium posticum p. 119. v. *Posticum*.
Oufens fluvius p. 193. v. *Oufentina*.
Oufentina tribus p. 115. 192. 555. S. D.
Ovalis corona p. 114. 555. A. D. G.
Ovantes p. 114. 555. D. L.
Ovinia lex tribunicia p. 213. v. *Praetorii*.
Ovis p. 319. v. *Avillas*. L. — mascul. 114. 554. A. D. G. 236. v. *Recto*. — *oves ubi claudabantur priscis temporibus* 36. v. *Caulae*. — *ovium multa cui iniuncta* 195. 555. A. S. G. — *ambegnae* 305. v. *Ambegni*. D. — *bidens* 5. v. *Ambidens*. — *cervaria* 43. 382. v. *Cervaria*. S. — *idulis* 78. v. *Idulis*. — *pascales* 128. 210. c. not. 2. 604. v. *Pascales*. A. S. D. G.
Ova decumana p. 54. 402. v. *Decumana*. D. G.
Oxime p. 114.

P.

- Pa pro parte* p. 196. 558. D.
Paceo p. 131. 216. v. *Pacionem*.
Pacinales p. 121. v. *Peligni*.
Pacio p. 131. 216. 615. D. G.
Pacisci p. 131. 216. v. *Pacionem*.
Paco p. 615. v. *Pacionem*. G.
Paean Apollo p. 121. 578. A. D.
Paedidi p. 121. 577. D. G. L.
Pagani p. 120.
Pagina p. 120. 577. D.
Pagus Lemonix p. 85. v. *Lemonia*. — *Succusanus* 143. v. *Sabura*. —

- pagi* 120. 576. D. 55. v. *Ἀγοῖ*.
 — *pagi magistri* 276. v. *Vici*.
Palasemon p. 210. 128. v. *Portunus*.
Palanto nom. pr. p. 119. v. *Pallatium*.
Palare p. 119. v. *Pallatium*.
Palatii pectusculum p. 198. v. *Pectusculum*.
Palatium p. 119. 575. A. S. D. G. L. 129. v. *Palatualis*. 428. v. *Falae*. L.
Palatualis flamen p. 129. 211. 606. A. D. L.
Palatuar p. 151. 267. v. *Sacrificium*.
Pales dea p. 121. 578. D. G.
Palilia p. 578. v. *Pales*. D.
Pallas p. 119. 575. D.
Palliatæ fabulæ p. 579. v. *Prætextæ*. A. D.
Palliola p. 136. v. *Ricas*.
Pallorii p. 695. v. *Salii*. S.
Palmata tunica p. 197. 563. v. *Picta*. D.
Palmites p. 119. 575. D.
Palmulæ p. 119.
Palpari p. 119. 575. D.
Paludamenta p. 131. 216. v. *Paludati*.
Paludati p. 131. 216. 615. D.
Palus p. 428. v. *Falae*. L. — *prymnesius* 123. 532. v. *Prymnesius*. U. D. G.
Pancarpia coronæ p. 120. 576. D. G.
Pancarpum p. 576. v. *Pancarpia*. D. G.
Panda p. 409. v. *Empanda*. D.
Pandana porta p. 120. 576. D.
Pandiculari p. 120.
Pandicularis dies p. 120. 576. D.
Pandus p. 120. v. *Pandiculari*.
Pangere p. 117. 199. 567. D. 80. v. *Impages*. 120. v. *Paginae* et *Pandiculari*.
Panicula p. 575. v. *Panus*. S.
Panicum p. 173. v. *Milium*.
Panis acerosus p. 112. v. *Obacera*. re. — *rubidus* 222. c. not. 4. 134. 629. v. *Rubidus*. A. S. D. — *panibus redimebatur caput Octobris equi* 120. 576. v. *Panibus*. D.
Parnacellium p. 576. v. *Panus*. S.
Pantices p. 130. 214. 612. A. S. D.
Panucula p. 120. v. *Panus*.
Panus p. 120. 575. A. S. D. G.
Papare p. 351. v. *Buttubata*. S.
Papillæ p. 119. 575.
Papiria tribus p. 127. 204. not. 3. 205. 593. A. D. L. — *Papiria vapula* proverb. 277. v. *Vapula*. Pap.
Papirius Sardos vicit p. 100. v. *Myrtea*.
Papisii p. 20. v. *Aurelia*. 198. v. *Pignosa*.
Pappi p. 119. 575. D. L.
Par pro parte p. 558. v. *Pa*. D.
Parare inter se munus p. 204. not. 4. 205. 594. D. G. L.
Pararium aes p. 121. 577. D. G.
Parasangæ p. 121. 577. D.
Parasemon p. 412. v. *Europa*. D.
Parasiti Apollinis p. 254. c. not. 1. 695. v. *Salva res*. S. G.
Parca p. 582. v. *Promulgari*. L.
Parcito linguam p. 121.
Parco pro pascō p. 337. v. *Comperce*. D.
Parens p. 120. 577. D. mascul. et fem. 102. v. *Masculino*.
Parere p. 120.
Parēs equi p. 120. 577. D. G. — *tibias* 462. v. *Impares*. D.
Parēt v. 120. 204. v. *Parret*.
Parici quaestores p. 121. 577. S. 623. v. *Quaestores*. A. S. D. G.
Paries craticius p. 669. v. *Solea*. G. — *parietes intergerivi* 82. 464. v. *Intergerivi*.
Parilia p. 121. 578. v. *Pales*. D. 212. 598. A. D. G. L. 222. not. 2. 571. v. *Pegasus*. S. — *Parilibus Roma condita* 127. 207.
Parma p. 660. v. *Parmulis*. A. D. 738. v. *Thraeces*. D. — *Bruttiana* 26. 845. v. *Bruttianæ*. D.
Parmulæ p. 208. 600. A. D.
Parones p. 121. 578. D.
Parra p. 193. v. *Oscines*. 605. v. *Prolatum*. S.
Parret p. 204. 577. S. D. L. 593. L. 605. v. *Prolatum*. S.
Parricida p. 121. v. *Parrici*.
Pars p. 532. v. *Promulgari*. L. 592. v. *Penem*. L.
Parsi p. 128. 210. 604. D.
Partus p. 121. 578. D. G.
Parum cavisse quando diceret magistratus p. 208. 600. S. D. G.
Parumper p. 121. 577. D. G.
Pascales oves p. 128. 210. c. not. 2. 604. A. S. D. G.
Pascito linguam p. 578. D. G.
Pasco p. 337. v. *Comperce*. L.
Pasiphae p. 102. v. *Minotauri*.
Passales 122. 578. D.
Passer marinus p. 121. 578. S. D.
Pastillum p. 131. 216. 578. D. 615. — *pastillus* 121.
Pastinare p. 648. v. *Repastinari*. D.
Patagiata tunica p. 120. 576. v. *Patagium*. D.
Patagiatae vestes p. 576. v. *Patagium*. D.
Patagium p. 120. 576. S. D. G.
Patagus p. 120. 576. v. *Patagium*. D.
Patalis bos p. 576. S. D. G.
Patellæ p. 130. 214. 612. A. D.
Pater p. 841. v. *Auctor*. L. 431. v. *Frater*. L. — *patres* 212. 609. S. D. G. 7. v. *Adlecti*. — *qui patres vocati sunt in curiam* 212. v. *Qui patres*. — *patres senatores* 130. 260. v. *Senatores*. — *pater patrimus* 127. 206. 595. D. G. — *patrum suffragium commune cum populo* 205. v. *Populi commune*. — *patrie mai consobrinus* 126. 204.
Patera felicata p. 424. v. *Felicata*. D. — *pateram perplovere* 131. 216. 615. D.
Patris familiae nomen percunctatum p. 210. v. *Percunctatum*.
Patrare p. 569. v. *Perpetrat*. S. D.
Patricius vicus p. 120. 576. D. — *patricii* 209. 601. A. S. G.
Patrimēs p. 94. 488. v. *Matrimēs*. D. 69. 435. v. *Flaminia*. S. G.
Patrimus pater p. 127. 206. 595. v. *Pater patrimus*. D. G. — *patrimi et matrimi pueri tres in nuptiis adhibebantur* 129. 211. 606. D.
Patrocinia p. 126. 204. 593. A. D.
Patronus p. 217. 618. D. 383. v. *Cognitor*. S.
Patrus maior p. 98. 497. v. *Maior patr*. D. G.
 L1111*

- Patuli boves* p. 120. 125. v. *Propat.*
Pauciens p. 120. 575. A.
L. Aemilius Paulus p. 234. 654. v. *Religionis*. D.
Pauperies p. 119. 575. D.
Paveri frumenta p. 216. 615. S.D.
Pavidenses p. 405. v. *Detudes*. D.
Pavimenta p. 113. 552. v. *Obpuiat*. G. 275. v. *Tripudium*. —
Poenica 128. 210. 605. D.G.
Pavire p. 275. v. *Tripudium*. 400. v. *Depuvere*. D.
Pavorii p. 695. v. *Salii*. S.
Pax p. 126. 204. — *inlitterata* 84. v. *Inlitterata*. — *porca caesa firmabatur* v. 127. v. *Porci*.
Pays Gallic. p. 576. v. *Pagi*. D.
Pe *Osca syllaba* in pronomibus, ut *quippe*. p. 626. v. *Quippe*. L.
Pectenatum p. 117. 198. 565. D.
Pectuscum Palatii p. 198. 566. D.
Peculari p. 407. v. *Depeculatus*. D.
Peculatus p. 117. 206. 566. A.D.G.L. 127. 198. 597. 57. v. *Depeculatus*.
Peculium p. 130. 214. 20. 233. v. *Abgregare*. D.
Pecunia p. 20. 330. v. *Abgregare*. D. 117. 198. v. *Peculatus*. 130. 214. v. *Peculium*. — *pecunia apud veteres pendebatur* 403. v. *Dispensatores*. — *pecunia ludorum et spectaculorum* 217. 617. D.G. — *pecunia sacrificium fit* quid sit 130. 212. 608. S.G. — *aestimata* 21. v. *Aestimata*. — *lucaris* 88. 217. not. 5. 477. v. *Lucaris*. D. — *nuncupata* 182. 533. v. *Nuncupata*. D.G. — *piacularia* 617. v. *Pipulum*. S.
Pecoribus signum imprimitur p. 55. v. *Dignorat*.
Pecus p. 387. v. *Comperce*. L. 564. v. *Pescia*. L. — *pecus glubi dicitur* 73. v. *Gluma*. — *pecudis mortuae corio soleas fieri flamine non licet* 175. 516. v. *Mortuas*. D.G.
Pecuum genit. plur. a pecu. p. 130. 213. c. not. 12. 610. U.D.
Peda p. 117. 197.
Pedalia p. 591. v. *Pedulla*. S.
Pedarius p. 198. 565. A.S.D.G.
Pedes plural. p. 117. 198. 564. A. S. D.G.L.
Pedestria auspicia p. 129. 211. 607. D.
Pedicosi p. 117. 198. 564. v. *Pedibus*. S.D.L.
Pediculi p. 117. v. *Pedes*.
Pedulla p. 203. 591. A.S.D.
Pedum p. 117. 214. 611. 130. 198. 564. S.D.
Pedvar Gallic. p. 562. v. *Petorium*. L.
Pedvodar Gallic. p. 562. v. *Petorium*. L.
Peena p. 197. v. *Pennas*.
Pegasides musae p. 117. 567. A.D.
Pegasius p. 200. not. 5.
Pegasus p. 200. 571. D.S.
Peior p. 564. v. *Pesestas*. L.
Pelamys p. 116.
Pelligni p. 121. 578. A.D.
Pellexit p. 116. 560. D.
Pellicator p. 116.
Pellicere p. 339. v. *Allicit*. D.
Pellices p. 121. 577. D.G.
Pelliculatio p. 128. 210. 603. L.
Pelliones p. 354. v. *Contubernales*. G.
Pelliris p. 116.
Pellis: Nupta nova in pelle lanata considerare solet p. 85. v. *In pelle*. 469. ib. S.D. — *pellem habere Hercules fingitur* 116. 560. D. — *sub pellibus degere* 354. v. *Contubernales*. G.
Pellicum p. 560. D.L.
Pellitum p. 560. D.L.
Pelluviae p. 116. 560. D.G. 105. 516. v. *Malluvium*. S.D.
Pelluvium p. 560. v. *Pelluviae*. G.
Pelta p. 116. 561. D.
Pelvis p. 130. v. *Polubrum et Praefericulum*.
Penarins p. 116. v. *Penora*.
Penas, atis p. 131. 216. v. *Penatis*.
Penates p. 131. 216. 616. S.D.
Penatis, is p. 131. 216. v. *Penates*.
Penatores p. 206. c. not. 7. 597. A.D.
Pendere poenas p. 116. 206. 563. D. G.L. 128. 210. 603. v. *Poenas*. D. 403. v. *Dispensatores*. D. — *uxorium* 161. 750. v. *Uxorium*. S.D.
Penes p. 216. v. *Penetrals*. — et *apud* differ. 19. 332. v. *Apud*. D.G.
Penetrals sacrificium p. 131. 216. 614. D.G. 563. D.G.
Penetrals deus p. 75. v. *Herceus*.
Penetrals p. 116. 131. 216. 563. v. *Penetrals*. G.
Penetrare p. 116. 563. G.
Peniculi p. 116. 563. D.G.L. 126. 204. v. *Penem*.
Peniculum p. 563. v. *Peniculi*. D.
Penis p. 126. 204. c. not. 1. 592. S.D. — *bubulus ibid.* — *penis* p. 116. v. *Peniculi*.
Penita offa p. 204. 211. 605. A. S. D.G.
Pennae p. 197. 562. D.L.
Pennatae impennataeque agnae p. 116. 563. S.D.
Penora p. 116. 563. S.D. G.
Pensiones p. 116. v. *Pendere*.
Pentathlum p. 117. 564. D.
Penum p. 563. v. *Penora*. G.
Penuria p. 121. 577. D.
Penus p. 130. 215. 592. A.S.D.G.L. 614. A.S.D.
Per p. 564. v. *Pesestas*. L.
Perbitere p. 118. 567. A.D.
Percontatio p. 118. 199. 568. v. *Percontatio*. G.
Percontatum p. 568. v. *Percunctatio*. G.
Perculi plaustrum proverb. p. 203. 590. v. *Plaustrum*. S.
Percunctatio p. 199. 568. v. *Percontatio*. D.G.L.
Percunctatum patris familiae nomen p. 210.
Percutere p. 405. v. *Detudes*. D.
Percutes p. 405. v. *Detudes*. D.
Perditum p. 118. 567. G.
Perduellio p. 51. 396. v. *Duellum*. G. 76. v. *Hostis*.
Perduellis p. 396. v. *Duellum*. D.
Peredia p. 118. 199. 568. A.D.
Peregere p. 567. S.D.L.
Peregrinus ager p. 211. 607. D. — *praetor* 205. c. not. 5. 594. v. *Peregrinos*. D.G. — *peregrina sacra* 127. 226. 597. D.G.
Peremere p. 118. 199. 568. D.L.
Perempta p. 130. 199. 568. v. *Perimit*. D.

- Peremptalia fulgura* p. 199. 211. 568.
 A. D. ibid. v. *Peremere*. 316. v. *Attestata*. D. 309. v. *Alter*.
Perenne auspiciu p. 211. 607. A. S. D. G. L.
Perfacul p. 118. 199. 568. D. G. L.
Perfines p. 196. 558. D.
Perfuga p. 118. 199. 568. D. G.
Peregere p. 118. 413. v. *Experrectus*.
 D. — activ. 567. v. *Peregere*. L.
Pergite p. 118. 567. A.
Pergracari p. 118. 567. D.
Periculatus sum p. 128. 210.
Periculum p. 596. v. *Portisculus*.
Perimit p. 130. 214.
Perinde p. 56. v. *Deinde*.
Periodos p. 199. 568. D. — *periodon vincere* 599. v. *Periodos*.
Perit in proverbio: *Tam perit, quam extrema faba* p. 275. v. *Tam perit*.
Peritus p. 415. v. *Experitus*. D.
Permissus aries p. 118. 568. A. D.
Permutare p. 199.
Perna p. 122. v. *Phascola*.
Perpetem p. 118. 199.
Perpetrat p. 118. 200. 569. A. S. D. G.
Perpetratio p. 569. v. *Perpetrat*. G.
Perplexa p. 126. 203. v. *Flexa*. 462. v. *Implexa*. D.
Perplovere pateram p. 131. 216. 615. v. *Pateram*. D.
Perpulit p. 118. 200.
Persalutare p. 192. v. *Obsalutare*.
Perse p. 568. v. *Persefacul*. L.
Persefacul p. 118. 199. 568. D. L.
Persibus p. 198. not. 5. 569. v. *Persicus*. S. D. G. L.
Persicus p. 118. 199. 569. — *portus* 118. 569. A.
Persillum p. 118. 199. 568. A. S.
Personata fabula p. 199. 569. A. S. D.
Personati Atellani p. 199. v. *Personata*.
Persuasit p. 200.
Pertium p. 118. 200. 569. A. D. 55. 404. v. *Distium*. D. 227. v. *Redarguisse*.
Pertusum dolium p. 128. 210. 603. S. D.
Pes p. 210. — *de fluvio* 603. S. D. — *pedem struere* 117. 198. 565. D. 248. 681. v. *Struere*. S. D. G.
Pescia p. 197. 564. D. L.
Pesestas p. 117. 198. 564. S. D. G. L.
Pesnae p. 197. v. *Pennas*.
Pennis p. 196.
Pessimus p. 564. v. *Pesestas*. L.
Pestifera auspicia p. 129. 212. 608. D. — *fulgura* 197. 211.
Pestilentia p. 564. v. *Pesestas*. L.
Pestis p. 564. v. *Pesestas*. D.
Petauristae p. 197. 562. S. D. G. L.
Petessant p. 196. v. *Petissere*.
Petissere p. 196. 567. 117. 561. D. G.
Petila sura p. 115. 196. 559. D. G.
Petimina p. 116. 197. 562. S. D. G.
Petora p. 197. 562. v. *Petoritum*. D. 301. v. *Aqua*. L.
Petoritum p. 116. 197. 562. S. D. L.
Petra p. 196. v. *Petrarum genera*. 561. ib. S. 197. v. *Petrones*.
Petrat p. 200. v. *Perpetrat*.
Petrea p. 128. 210. 604. D.
Petrones p. 116. 197. 561. D. G.
Petronia amnis p. 130. 215. 614. D.
Petora p. 116. v. *Petoritum*.
Petulantes p. 196. 561. A. S. D. G. L.
Petulci p. 196. 561. v. *Petulantes*.
Phascola p. 122. 578. D. G.
Philologus p. 209. v. *Punici*.
Q. Philippus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Phryges sero sapiunt proverb. p. 262. 713. v. *Sero*. D.
Phryno p. 138. 233. v. *Retiario*.
Phylargyri p. 209. v. *Punici*.
Piacula p. 566. v. *Piari*. G.
Piacularis porta p. 117. 198. 566. D. — *piacularia auspicia* 129. 212. 607. S. D. — *piacularia pecunia* 617. v. *Pipulum*. S.
Piamenta p. 117. 198. v. *Piatrix*.
Piare p. 198. 565. D. G.
Piatrix p. 117. 198. 566. D. G.
Pica pro phica p. 561. v. *Picati*. A. D.
Picati p. 196. c. not. 5. 561. A. D. L.
Picena regio p. 117. 567. D.
Picta toga p. 116. 197. 563. S. D. G.
Picturae genus Maeandrum p. 98. v. *Maeandrum*.
Picus rex p. 212. c. not. 3. 609. D. — *avis* 197. — *Picus Feronius* 193. 556. v. *Oscines*. S. D.
Pierides Musae p. 118. 199. 568. D.
Pietas dea p. 116. 197. 563. A. D. G.
Pigere p. 117. 198. 567. G.
Pignosa p. 198. 566. D.
Pila, ae p. 116. 207. 599. A. S. D. G. — *in Compitalibus suspendebantur in comitis* 128.
Pila p. 560.
Pilani p. 116. 560. D. 675. v. *Subsidium*. L.
Pilare p. 115. 116. 196. 560. S. D. G. L. 357. v. *Compilare*. S. G.
Pilates p. 127. 206. 597. D. 599.
Pilatum agmen p. 357. v. *Compilare*. S.
Pilea p. 116. 561. D. G.
Pilentis et carpentis per urbem vehi matronis licet p. 116. 211. 606. D.
Pileus p. 560. v. *Pila*. L. — *pileorum genera apud sacerdotes* 313. v. *Albogalerus*. S.
Pilum p. 560. v. *Pila*. L.
Pilumnoe poploe p. 196. 559. S. D. L.
Pilus p. 560. v. *Pila*. L.
Pimpleides Musae p. 117. 567. D.
Pinarii p. 597. v. *Potitium*. D. G.
Pinarius p. 207. v. *Potitius*. — *Pinaria tribus* 205. v. *Popillia*.
Pinasii p. 198. v. *Pignosa*.
Pinciaria p. 353. v. *Collatia*. D.
Pipatio p. 117. 567. D. G.
Pipiare p. 567. v. *Pipatio*. G.
Pipulum p. 217. 617. D. S. L.
Pis, *pit* p. 567. v. *Pipit*. L.
Pisaculum p. 565. v. *Pistum*. G.
Pisare p. 565. v. *Pistum*. S.
Pisatilis p. 117. 198. 564. S. D. L.
Piscatores Tiberini p. 208. v. *Piscatori*.
Piscatori ludii p. 117. 198. 601. 208. — *piscatorium aes* 197.
Piscinae publicae p. 198. 565. D.
Pistaculum p. 565. v. *Pistum*.
Pistor et cocus p. 45. 385. v. *Cocus*. D.
Pistrix p. 25. v. *Balaena*.
Pistum p. 198. 565. A. S. G.
Pithecura insula p. 328. v. *Aenariam*.
Pitpit p. 117. 567. D. L.
Pittacus p. 138. v. *Retiario*.
Placenta p. 201. c. not. 7. 572. D.
Placere p. 414. v. *Expretia*. L.
Plaga rete p. 523. v. *Nequitum*. S.
Plancae p. 126. 203. 589. D. 590. v. *Plutei*. L.

- Planci* p. 126. v. *Plancae*.
Planipedes p. 545. v. *Orohestra*. S.
Planta p. 590. v. *Plutei*. L. — *plan-*
tae 126. 203. 215. 589. D. G.
Plastrum pertuli proverb. p. 203.
 590. S.
Plautus p. 128. 208. v. *Ploti*. 590. v.
Plutet. L. — *Plauti canes* 126. 203.
 589. D. G. — *Plauti poetae fab.*
Casina 388. v. *Casinam*. D.
Plebei aediles p. 126. 203. 590. A. S.
 D. G. — *plebeium magistratum ple-*
beio tantum capere licet 126. 203.
 590. S. — *Plebeiae Pudicitiae sa-*
cellum p. 127. 207. 598. A. D. G.
Plebes p. 256. v. *Scitum*. — *plebis*
et populi commune suffragium 203.
 v. *Populi*.
Plebiscita p. 185. v. *Ni quis scivit*. 238.
 661. v. *Scita plebei*. D. G. 256. 699.
 v. *Scitum*. A. S.
Plecto p. 591. v. *Plectis*. D.
Plentur p. 126. 203. 591. D. G.
Plena sue Telluri sacrificabant p. 203.
 600. A. S. D. G.
Plera p. 203. 591. A. D.
Plere p. 414. v. *Expreta*. L. 415. v.
Explenunt. D.
Plexa p. 126. 203. 591. D.
Plisima p. 115. 196. 203.
Plorare p. 410. v. *Endoplorato*. D.
 414. v. *Explorare*. L.
Ploti p. 128. 208. 600. S. D. G. L.
Ploxinum p. 126. 203. 591. A. S. D.
 G. L.
Pluit p. 314. v. *Apluda*. L.
Pluma p. 314. v. *Apluda*. L.
Plurimus p. 406. v. *Dextimum*. L.
Plusima p. 559. D. G.
Plutei p. 203. 590. S. D. G. L.
Pluvia p. 314. v. *Apluda*. L.
Po p. 196. v. *Pa*.
Pocula sigillata p. 261. v. *Signa*.
Poenae ante aes aut argentum signa-
tum p. 206. — *poenas pendere* 128.
 210. 603. D. G. 116. 563. v. *Pende-*
re. D. G. L. 463. v. *Dispensatores*.
 D.
Poenae viginti quinque quid sit p.
 276. 749. v. *Vigintiquinque*. D. G. L.
Poeni p. 128. 209. v. *Punici*. — *per-*
foratis auribus 523. v. *Nequam*. S.
Poenica pavimenta p. 123. 210. 605.
 v. *Pavimenta*. D. G.
Polae p. 595. v. *Polimenta*. D.
Polet p. 196. 210. 559. D.
Polimenta p. 127. 206. c. not. 1. 695.
 A. S. D. G.
Polire p. 595. v. *Polimenta*. G.
Politiones p. 54. v. *Depositum*.
Polliceri p. 473. v. *Licitati*. L.
Pollis p. 128. 603.
Pollubrum p. 130. 212. c. not. 4. 609.
 D. G.
Pollucere p. 473. v. *Licitati*. L. 572.
 v. *Porriciam*. D. — *merces* 216.
 c. not. 4. 616. A. S. D. G.
Polluci et Castori pileum dederunt
antiqui p. 116. v. *Pillea*.
Poltio p. 196. 559. D.
Pomoerium p. 130. 216. 613. v. *Pro-*
semurium.
Pomona p. 103. v. *Maximae digna-*
tionis.
Pomonal p. 215. 614. D.
Pomonalis flamen p. 103. 172. v. *Ma-*
ximae dignationis.
Pompus: in pompa antiquorum man-
duci effigies circumferabatur p. 98.
 v. *Manduci*.
Q. Pompeius p. 654. v. *Religionis*. D.
Pomptina flumina retanda locantur
 p. 227. v. *Repanda*. — *tribus* 127.
 205. 593. S. D.
Pondera publica p. 213. 609. v. *Pu-*
blica. A. S. D.
Pondo centenas p. 45. v. *Centenas*.
Pone adverb. p. 180. 214. 612. D.
Pono p. 462. v. *Impomenta*. D.
Pons publicus p. 239. 663. v. *Subli-*
cus. A. S. D. G. — *pontis i. e. men-*
sas 705. v. *Sextagenarios*. D.
Pontifex maximus p. 95. 489. v. *Ma-*
ximum. 189. v. *Ordo*. — *pontifi-*
cum minorum maximus 175. v.
Minorum. — *auspicabatur in pro-*
semurio 130. v. *Prosemurium*.
Pontificatus p. 195. v. *Optionatus*.
M. Popilius Laenas p. 235. 654. v.
Religionis. D.
Popillia tribus p. 127. v. *Tribus*. 205.
 693. A. S. D. G. L. 594. v. *Pugio*. D.
Poploe pilumnee p. 196.
Popularia sacra p. 216. 616. S. D.
Populi scitum p. 256. 699. v. *Scitum*.
 A. D.
Populus in formula: cum populo agere
 p. 39. 312. v. *Cum pop.* D. — *po-*
puli commune cum plebe et patri-
bis suffragium 205. 594. A. D. v.
Patrum. — *populo quando luctus*
minuebatur 103. 172. c. not. 1. 510.
 v. *Minuebatur*. A. S. D. G. — *po-*
pulam qui fraudat, qua poena te-
neatur 57. v. *Depeculatus*. — *Po-*
pulo Rom. Quiritibusque dici mos
erat in sacrificiis 51. v. *Dici*.
Por syllaba in nominibus ut Quiri-
tipor p. 620. ead. voc. D. L.
Porca p. 80. v. *Imporcitor*. — *porca*
ovens foedas firmabatur 127. 695.
 v. *Porci*. D. — *aurea et argentea*
sacrificium fit 208. 600. D. — *ba-*
seta 28. v. *Biseta*. — *deteriae* 55.
 v. *Deteriae*. — *praecidaneae* 119.
 122. 200. not. 5. 204. 572. S. D. G.
 581. v. *Praecidanea*. S. D. — *pras-*
entanea 216. v. *Presam*. — *proet*
 615. v. *Presam*. A. S. D.
Porcas in agris p. 119. 128. 201. 208.
 c. not. 1. 600. A. S. D. G. 573. D. G.
Porcellus faustulus p. 70. v. *Faustu-*
lus. 21. v. *Arca*.
Porculus p. 21. v. *Arca*.
Porcus femin. p. 236. v. *Recto*. —
colluviaris 44. v. *Colluviario*. —
depubes 54. 403. v. *Depubem*. D.
 — *dissolutus* 404. v. *Dissolutus*. D.
 — *propudians* 208. 600. v. *Pro-*
puadianus. D. — *porco sacris* 250.
 not. 9. 251. 688. v. *Sacris*. A. D.
 — *porci effigies signum militare*
 127. 206. 595. G.
Porcere p. 119. 201. v. *Porca*.
Porcet p. 14. v. *Arere*.
Porigam pro porigam p. 201. v. *Por-*
gam.
Porigam p. 201. 573. S. D. G.
Porricere p. 572. v. *Porriciam*. D.
Porriciam p. 119. 201. 572. D. L.
Porrigere p. 573. v. *Porigam*. D.
Porta Agonensis p. 9. v. *Argentum*.
 — *Carmentalis* 233. 653. D. — *Ca-*
talaria 35. v. *Catularia*. — *Col-*
latina 30. v. *Collatina*. — *Collina*
 217. 618. v. *Quirintia porta*. D. —

- Collina Agonensis* dicta 9. v. *Agonium*. — *Flumentana* 430. v. *Flumentum*. D. — *Fontinalis* 64. 423. v. *Fontinalis*. D. — *Capena Fontinalis* dicta 423. v. *Fontinalis*. D. — *Lavernalis* 87. v. *Laverniones*. — *Minutia* 91. 100. 483. 502. v. *Minutia*. D. — *Mugionia* 100. 601. v. *Mugionia*. U. D. — *Navalis* 110. 185. 541. v. *Navalis*. S. D. — *Pandana* 120. 576. v. *Pandana*. D. — *Piacularis* 117. 198. 566. v. *Piacularis*. D. — *Prætoria* 122. 579. v. *Prætoria*. L. — *castrorum principalis* 123. 582. v. *Principalis*. D. G. — *Querquetularia* 133. 221. 627. v. *Querquetularia*. D. L. — *Quintana* 132. 621. v. *Quintana*. A. D. L. — *Quirinalis* 131. 217. 618. v. *Quirinalis*. D. — *Ratumena* 136. 228. c. not. 1. 642. v. *Ratumena*. S. D. — *Rodusculana* 136. 228. 641. v. *Rodusculana*. A. D. G. — *Romana* 134. 224. not. 4. 225. not. 5. 629. v. *Romana*. D. G. — *Salaria* 694. v. *Salaria*. A. D. — *Salutaris* 147. 254. 694. v. *Salutaris*. A. S. D. — *Sangualis* 150. 254. 715. D. L. — *Scelerata* 148. 258. 704. v. *Scelerata*. S. D. L. — *Viminalis* 161. 279. 748. v. *Viminalis*. D. *Portentum* p. 98. 168. v. *Monstrum*. 607. v. *Portenta rerum*. D. G. — *portenta rerum* 129. 211. 607. D. *Porticus Octaviae* p. 186. 542. v. *Octaviae*. D. *Porticulus* p. 127. *Portisculus* p. 206. 595. A. S. D. G. L. *Porto* p. 452. v. *Horda*. L. *Portorium* p. 702. v. *Scripturarius*. D. *Portumnus* p. 128. 208. 210. 608. D. G. L. 43. 881. v. *Claudere*. A. D. *Portus* p. 126. 204. 593. D. — *pro domo* 324. v. *Angiportus*. A. G. — *Persicus* 118. 199. v. *Persicum*. *Possessio* p. 126. 204. c. not. 4. 209. 592. A. S. G. *Possidere* p. 592. v. *Possessio*. G. *Postica linea* p. 126. 119. v. *Posticum*. 204. 593. D. — *posticum ostium* 119. 574. U. S. D. G. *Postlimen* p. 574. v. *Postliminium*. G. *Postliminium receptus* p. 119. 201. 574. S. D. G. *Postularia fulgura* p. 211. 607. D. *Postulis* p. 548. v. *Optio*. D. *A. Postumius* p. 234. v. *Religionis*. — *Postumius Cominius Auruncus* 183. v. *Nautiorum*. *Postumus* p. 208. 600. D. G. L. *Poteratur* p. 209. 602. v. *Potestur*. D. G. *Potestas in formula: cum potestate esse* p. 38. 371. v. *Cum potestate esse et cum imperio esse*. D. *Potio murrata* p. 515. v. *Murrata*. D. G. *Potior ales* p. 513. v. *Maiores*. *Potitius* p. 207. c. not. 9. 200. v. *Putitium*. 597. A. D. G. *Potitus servitute* p. 215. 614. S. D. G. *Praebia* p. 127. 205. 594. D. G. L. 208. v. *Praedia*. *Praecapes* p. 737. v. *Tigna*. S. *Praeceptat* p. 115. 196. 558. G. *Praeciae* p. 122. 581. D. *Praeciamitatores* p. 130. 214. 611. A. S. D. G. *Praecidanea agna* p. 122. 581. S. D. — *hostia* ibid. — *porca* 119. 200. c. not. 6. 572. S. D. G. 122. v. *Praecid. agna*. 201. v. *Porca*. *Praecidere* p. 131. *Praecilli* p. 210. v. *Procilli*. *Praecipuum* p. 60. v. *Exoipuum*. *Praeconis vox in funeribus* p. 217. v. *Quirites*. — *in sacrificiis* 66. v. *Faventia*. *Praedia* p. 208. 601. S. D. — *anteurbana* 8. 309. v. *Anteurbana*. — *suburbana* 309. v. *Anteurbana*. — *praedia censui censendo* 324. v. *Censui*. S. — *praediorum locatores quid in locando excipiant* 137. v. *Restibilis*. *Praedonuli* p. 123. 210. 604. S. D. *Praedotioni* p. 196. 558. D. *Praefecturae* p. 204. 592. A. S. D. G. L. *Praeferiolum* p. 130. 214. 612. A. S. D. *Praefica* p. 122. 580. A. S. D. L. *Praefiscini* p. 424. v. *Fescenae*. L. 571. v. *Prospera*. S. *Praemessum* p. 395. v. *Calpar*. D. *Praemetium* p. 127. 205. 594. A. S. D. G. 395. v. *Calpar*. D. 145. 688. v. *Sacrima*. D. 251. v. *Sacrificium*. *Praemetivum* p. 688. v. *Sacrima*. D. *Praemioſus* p. 128. 210. 603. D. *Praeneste* p. 123. 581. D. 363. v. *Caeculus*. D. *Praenestini nuculae* p. 108. 182. 633. v. *Nuculas*. A. S. D. *Praenomina feminarum* p. 123. 582. U. D. *Praeoptinunt* p. 558. v. *Praedotioni*. D. *Praepetes aves* p. 129. 196. 212. 559. S. D. G. 608. S. D. *Praepositio inseparabilis ei* p. 459. v. *Incitega*. L. — *loquularis quid sit* 305. v. *Am*. S. *Praerogativae centuriae* p. 214. c. not. 1. 611. A. S. D. *Praes* p. 122. 579. S. D. G. 356. v. *Compraedes*. D. 102. v. *Manceps*. *Praesaga* p. 581. v. *Praesagire*. G. *Praesagire* p. 122. 581. G. 217. v. *Praesagitio*. *Praesagitio* p. 131. 217. 618. D. G. *Praesente pube* p. 616. v. *Pube praes*. S. D. G. *Praesentanea porca* p. 216. 615. D. v. *Presan*. *Praesiderare* p. 122. 579. S. D. L. *Praesidiarii* p. 245. v. *Subscudes*. *Praesidium* p. 122. 580. D. G. *Praesipere* p. 18. v. *Adsipere*. *Praestes* p. 122. 580. S. D. — *praestites lares* ibid. S. *Praestinare* p. 122. 580. A. D. *Praestolari* p. 122. 580. S. D. G. *Praeterbitere* p. 567. v. *Perbitere*. D. *Praeteriti senatores* p. 213. 610. A. S. D. G. *Praetexta* p. 207. not. 10. — *cui uti licebat* 598. S. D. G. — *praetexta pulla* 127. 207. — *praetextae fabulae* 122. 579. A. D. 269. v. *Togatarum*. *Praetextatus sermo* p. 129. 211. 606. v. *Praetextatis*. *Praetextatae fabulae* p. 722. v. *Togatarum*. D. — *Praetextatis nefas erat obsceno verbo uti* 129. *Praetor ad portam salutatur* p. 208. 601. A. D. — *praetoris interdictum*

- de possessione* 204. v. *Possessio*. — *maior* 175. 517. v. *Maiorem consulem*. D. — *maximus* 175. c. not. 9. 516. v. *Maximus*. A. D. — *peregrinus* 205. cum not. 5. 594. v. *Peregrinos*. D. G. — *urbanus* 105. 175. v. *Maiorem cons.*
Praetoria cohors p. 122. 578. D. G. — *porta* 122. 579. L.
Praetorium p. 578. v. *Praetoria*. D. G.
Praevaticat p. 585. v. *Praevaticator*. G.
Praevaticatores p. 124. 584. D.
Prandia p. 149. v. *Scensas*.
Prandicula p. 130. 215. 614. D. G.
Prandicularius p. 614. v. *Prandicularia*. D. G.
Prandium p. 122. 578. S. D. 877. v. *Coena*. D. G.
Pratum p. 345. v. *Brassica*. L. — *prata Mucia* 100. 501. v. *Mucia*. — *Quintia* 132. 219. 620. v. *Quintia*. A. D. G.
Precari p. 582. v. *Procari*. D.
Precatio auguralis p. 267. v. *Sponsis*.
Preem p. 128. 210. 604. D.
Presa porca p. 216. 615. A. S. D.
Pretet p. 196. 559. L.
Pri p. 124.
Pridem in formula: non pridem p. 177. v. *Non pridem*.
Pridie p. 343. v. *Bignae*. S.
Prima hora aut secunda sponsalibus bona. p. 211. 606. v. *Prima*.
Primanus tribunus p. 127. 206. 596. A. D.
Primicapex p. 737. v. *Tigna*. S.
Primigenius sulcus p. 127. 598. D. G.
Primordia p. 123. 582. G.
Princeps p. 54. 401. v. *Deinceps*. D.
Principalis porta castrorum p. 123. 582. D. G.
Prior p. 124. v. *Pristinum*.
Priscus Tarquinius p. 124. 585. D.
Prisci Latini p. 124. 585. D.
Priscae Latinae coloniae p. 208. 601. D. G.
Pristina p. 181. 217. 618. D. G.
Pristinum p. 124. 585. G.
Pristis p. 343. v. *Balaenam*. S. G.
Privatae feriae p. 129. 211. 605. A. D. G.
Privata sacra p. 129. 211. 124. v. *Privus*.
Privatus p. 124. v. *Privos*.
Privatis quomodo luctus minuebatur p. 103. 172. v. *Minuitur*.
Privato sumptu quamdiu se Romani milites sustentarint p. 127. 205. 595. A. S. D.
Priverae mulieres p. 131. 216. 617. S. D. G.
Priviclio es p. 196. 559. S. D. L.
Privignus p. 124. 584. G. 617. v. *Priveras*. 348. v. *Bignae*. S.
Privilegium p. 124. 209. 584. v. *Privos*. S.
Privus p. 124. 584. A. S. D. G. 584. v. *Privos*. S. — *privae* 124. v. *Privos*.
Pro p. 125. 202. — *pro pecunia, pro aede, pro Iuppiter ib.* — *pro aede, pro rostris, pro tribunali* 125. 202. 589. v. *Profanum*. D. G. — *pro censu classis iuniorum* 213. 610. D. G. — *pro scapulis* 127. 206. 596. S. D. G. — *pro sententia* 124. 584. G. — *pro aede Castoris, pro tribunali, testimonio* 213. v. *Pro censu*.
Proaedificatum p. 128. 210. 604. D.
Probrum p. 125. 202. 588. S. D. G. — *virginis Vestalis* 209. 602. A. G.
Probum genus libi p. 125. v. *Punicum*.
Probum aurum p. 131. 216. 588. D. 202. v. *Probrum*. — *homo probi auri ibid.*
Procalare p. 123. 583. D. G.
Procalato p. 130. 612. D.
Procapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Procapis p. 123. 583. S.
Procare p. 123. 130. 582. D. G. 136. 229. v. *Reciprocare*. 214. v. *Procum*.
Procax p. 582. v. *Procari*. D. — *procaces meretrices* 130. 214. v. *Procare*.
Procedere p. 128. 210. 603. D.
Procellunt p. 123. 583. D. G. L.
Procera p. 123. 583. D. G. L.
Procestria p. 124. 583. S. D. G.
Procet p. 123. v. *Prociunt*.
Proci p. 130. v. *Procare*.
Prociat p. 123. v. *Prociunt*.
Procilli p. 210.
Procincta classis p. 130. 583. D. G. 215. 612. A. S. D. 43. 382. v. *Classis*. — *procinctam classem Flaminii videre non licet* 43. 382. v. *Classis*. S.
Procinctus: in procinctu facta testamenta p. 215. 612. A. 81. v. *In procinctu*. — *in procinctu* 81. 462. v. *In procinctu*. S. D. G. 410. v. *Endo procinctu*. D. — *endo procinctu* 58. 410. D. — *procinctum* 382. v. *Classis*. G.
Prociunt p. 123. 583. S. D.
Prociunt p. 124.
Prociunt p. 123. 583. — *testamentum ibid.*
Prociunt p. 216. 616. D.
Prociunt p. 59. v. *Excudere*.
Procul p. 596. v. *Porticulus*. L.
Proculato p. 214.
Proculinat p. 616. D.
Proculiunt p. 216.
Proculus p. 123 (bis). 583. S. D. 583. D.
Procum p. 610. S. D. G.
Procurator p. 44. 383. v. *Cognitor*. S.
Procus p. 213. 583. v. *Procari*. D.
Prodegeris p. 202.
Prodegere p. 583. S. D. G. L.
Prodere diem p. 618. v. *Parime*. S.
Prodere diem p. 217. 617. v. *Parime*. S.
Prodictum diem referre religiosum est p. 236. v. *Referri*.
Prodidiisse p. 210. 604. S. D.
Prodigere p. 125.
Prodigi p. 130. v. *Prodiguas*. 588. v. *Prodegeris*. G.
Prodigatores p. 125. 202. 588. G.
Prodigium p. 202. 587. A. D. G. 98. 168. 512. v. *Monstrum*. D. G.
Prodiguas hostiae p. 130. 215. 614. D.
Prodigus p. 125. 588. v. *Prodegeris*. G.
Prodiunt p. 125. 202. 588. D. G.
Prodit p. 125. 202. 607. 129.
Proditionem habere p. 604. v. *Prodidiisse*. S.
Prodit p. 202. 587. S. D.
Proeber p. 410. v. *Enubro*. D.
Proelium: in proeliis Romani ute-

- bantur paribus equis* p. 120. v. *Paribus*.
- Proeliare dies* p. 124. 585. D. G.
- Proeliari serra* p. 151. 264. 716. v. *Serra*. S. D. — *sub vitem* 144. 247. 679. v. *Sub vitem*. S. D. G. L.
- Profanata* p. 201. not. 8.
- Profanum* p. 125. 202. 216. 583. A. S. D. G. — *homo profani auri* 131. 216. 616. 572. v. *Porriciam*. D.
- Profecturi viam Herculi sacrificabant* p. 125. 587. v. *Propter*. D.
- Proferre diem* p. 656. v. *Referri*. D.
- Profesti dies* p. 126. 203. 589. S. D. G.
- Profestum facere* p. 216. 616. D.
- Profugi* p. 589. v. *Profanum*. G.
- Profunditas maris conto tentatur* p. 199. v. *Percontatio*.
- Profundum* p. 126. 202. 589. D. G.
- Profusus* p. 126. 203. 589. A. D.
- Progener* p. 125. 202. 583. G.
- Prognare* p. 71. v. *Gnarus*. — *prognatus* 437. v. *Genas*. L.
- Prohibere comitia* p. 206. 597. D. G.
- Proiecta sacra* p. 212. 608. D.
- Proinde* p. 56. v. *Deinde*.
- Prolato aere* p. 128. 211. 605. S. D. G. L.
- Proletanei* p. 124. v. *Proletarius*.
- Proletarius* p. 124. 585. A. D. G.
- Prolicere* p. 585. v. *Procitare*. D.
- Prologium* p. 124. 585. D.
- Prologus* p. 585. v. *Prologium*. D.
- Prolugere* p. 124. 585. D.
- Promellere* p. 131. 217. 617. S. D.
- Promenervat* p. 196. 568. D. 483. v. *Minerva*. D.
- Promerion* p. 559. S. D. G. L.
- Promeritom* p. 559. v. *Promerion*. L.
- Prometion* p. 196.
- Prominare* p. 336. v. *Agasones*. G.
- Promiscam* p. 123. 582. D. L.
- Promissum capillum et barba* p. 123. 582. 126. v. *Pro*. 202. ib.
- Promittendo reus* p. 135. 227. 639. v. *Reus*. S. D. G.
- Promenatra* p. 123. 582. D.
- Promontorium Misenum* p. 92. 483. v. *Misenum*. D.
- Promptum* p. 215. 614. S. D.
- Promulco agitur navis* p. 123. 582. S. D. G.
- Promulgare legem* p. 123. 582. A. D. G. L.
- Pronominis reflexivi sui antiqua declinatio* p. 670. v. *Soa*. L.
- Pronubae* p. 129. 211. c. not. 3. 606. S. D.
- Pronurus* p. 123. 581. D.
- Propagare* p. 125. v. *Propages*.
- Propages* p. 125. 585. D. G.
- Propatulum* p. 125. 201. 585. D. G. 586. G.
- Properam* p. 216.
- Properare* p. 127. 206. 596. A. D. L.
- Properus* p. 125. 201. 586. D. G.
- Propetrare* p. 125.
- Prophetæ* p. 125. 202. 586. S. D. G.
- Propius sobrino quis sit* p. 126. 204. 592. A. D. G.
- Propriassit* p. 201.
- Propter viam sacra* p. 202. 586. S. D. G. — *auspiciu* 211.
- Propudians porcus* p. 208. 600. D.
- Propudium* p. 125. 585. S. D. G.
- Prorsi limites* p. 127. 205. 594. D. G.
- Prorsum* p. 122. 578. D.
- Prorsus* p. 127. 206. 597. D. G.
- Prosapia* p. 124. 583. D. G. L.
- Prose* p. 568. v. *Persefacul*. L.
- Prosedae* p. 124. 584. D. G.
- Prosecurium* p. 130. 214. not. 4. 215. 613. A. S. D. G.
- Prosequium* p. 124.
- Prosciae* p. 330. v. *Ablegmina*.
- Proscium* p. 124. 583. U. S. D.
- Prosita* p. 124. 584. D. L.
- Prosocer* p. 490. v. *Magnum socerum et Magnam socrum*. G.
- Prosocrus* p. 490. v. *Magnam socrum*. G.
- Prospera nomina* p. 200. 571. A. S. D.
- Prospices* p. 196. 558. D.
- Prostibula* p. 124. v. *Prosedae*. 7. 309. v. *Alicariae*. G.
- Prosumia* p. 124. 584. S. D. G.
- Protelare* p. 205. 595. D. G.
- Protinam* p. 124. 585. A. D. G.
- Proverbia*:
- a. domo Naevia* p. 180. v. *Naevia*.
- Anus ad armillum redit* p. 300. v. *Armillum*. S. G.
- Colophonem imponere* p. 353. v. *Colophon*. D.
- Cyprius bos* p. 385. v. *Cyprio*. D.
- Manum et mentum* p. 169. 503. v. *Manum*. A. D.
- Multi Manii Ariciae* p. 169. v. *Manius Egerius*.
- Nec mulieri nec gremio credi oportet* p. 177. 522. v. *Nec*. S. D.
- Non omnibus dormio* p. 182. 583. A. D. G.
- Osculana pugna* p. 193.
- Pertusum dolium* p. 128. 210. 603. S. D.
- Plaustrum perculi* p. 203. 590. v. *Plaustrum*. S.
- Quasi cant Sutrium* p. 247. 676. A. S. D. G.
- Quot servi, tot hostes* p. 221. c. not. 3. 627. A. D. G.
- Rideo, inquit Galba, te cantheri* p. 233. 652. v. *Rideo*. A. S. D. G.
- Sabini quod volunt, somniant* p. 254. 693. v. *Sabini*. S. D.
- Salva res est, dum saltat senex* p. 254. 695. A. S. D. G.
- Sardi venales* p. 252. 691. A. S. D.
- Sero sapiunt Phryges* p. 262. 713. D.
- Sine sacris haereditas* p. 237. 660. A. D. L.
- Sus Minervam* p. 248. 680. D.
- Tam perit, quam extrema faba* p. 275. 735. D.
- Tyria maria* p. 270. 725. D.
- Vae victis* p. 277. 745. v. *Vae victis*. A. D.
- Vapula Papiria* p. 277. 745. S. D.
- Πολλὰ μεταξὺ πλείη κύλικος καὶ χελ-
λεος ἄκρου* p. 169. v. *Manum et
mentum*.
- Provincere* p. 124. v. *Provinciae*.
- Provinciae* p. 124. 585. G.
- Provinciales coronae* p. 399. v. *Donaticae*. S.
- Provorsum fulgur* p. 201. 586. D. G.
- Prox* p. 131. 216. 616. D.
- Prugnus* p. 125. 585. D. G.
- Pruna* p. 125. 585. D.
- Prusiae filius* p. 102. v. *Monodos*.
- Prymnesius patius* p. 128. 582. U. D. G.
- Pte syllaba in pronom. meopte etc.* p. 680. v. *Suopte*. L.
- Pubes* p. 119. 200. 570. A. G. L. 215.

M m m m m

GRAMMAT. LAT. II.

614. S.G. — *pube praesente* 131.
 216. 616. S.D.G.
Publicius clivus p. 208. 601. S.D.
Publicus ager p. 217. 617. v. *Purime*.
 S. — *publici augures* 212. c. not.
 2. 608. D.G. — *publicae piscinae*
 198. 565. v. *Piscinae*. D. — *pu-*
blica pondera 213. 609. A.S.D. —
sacra 129. 211. 607. D.G.
Pudicitiae deae signum Romae p. 129.
 211. 605. S.D. — *Pudicitiae ple-*
beiae sacellum 127. 207. 598. v.
Plebeiae. A.D.G.
Pudicus p. 21. v. *Amputata*.
Pudor p. 21. 335. v. *Amputata*. D.
Puelli p. 130. 214. 611. D.G.
Puer p. 113. v. *Obpuviat*. 620. v.
Quintipor. D.L. — *pueri impubes*
 208. 599. S.D. — *pueri impuberis*
aeneum signum 208. — *puer, qui*
obsoeone amabatur, pullus dictus
 129. 211. 607. D.G.L. — *investis*
 157. v. *Vesticeps*. — *vesticeps* 157.
 741. v. *Vesticeps*. D.G.
Puerperae Parilia festa observant p.
 212. — *pueri patrimēs et matri-*
mes tres adhibentur in nuptiis 129.
 211. 606. v. *Patrimi*. D. — *pueris*
nuces coquuntur 108. v. *Nuces*.
Pugio p. 127. 205. 594. D.G.
Pugna Osculana p. 193. v. *Osculana*.
Pugnus p. 119. 200. 571. D.
Pullia sacra p. 216. 615. D.
Pulcher bos p. 208.
Pulchralia p. 128. 210. 604. D.
Pulla praetexta p. 127.
Pullaria p. 128. 210. 603. D.
Pullarius p. 212. c. not. 1. 608. D.G.
Pullus p. 129. 211. 607. D.G.L. —
Iovis 129. 211. v. *Puer*. — *pullis*
puls datur in auspiciis 129. 211.
 c. not. 5. 607. v. *Puls*. D.
Puls datur pullis in auspicio p.
 129. 211. 607. D.G.
Pumilio p. 425. v. *Familia*. L. 540.
 v. *Nanum*. S.
Punctatoriolae p. 128. 210. 604. D.
Punctio p. 119. v. *Pugnus*.
Punici p. 128. 209. 602. D. — *Pu-*
nicae fortunae aedes 207. 599. D.
Punicum, genus libi p. 125. 202. c.
 not. 3. 588. D.
Pupinia tribus p. 127. 205. 593. D.L.
Pura vestimenta p. 130. 214. 612. S.
 D.G.
Pure lautum p. 130. 612. D.
Purgamenta p. 198. v. *Piatrix*.
Purgatio funus prosecutorum p. 3.
 v. *Aqua et igni*. — *purgandae fa-*
miliae causa porca praesentanea
immolatur 226. v. *Presam*.
Purime tetinero p. 131. 217. 618. L.
Purimenstruo esse p. 216. c. not. 3.
 616. D.G.
Purissimus p. 406. v. *Dextimum*. L.
Purpura Meliboea p. 93. 486. v. *Me-*
liboea. D. — *purpurae usus sacer*
 599. v. *Praetexta*. S.D.
Purpurea toga p. 116. v. *Picta*.
Purum aurum p. 131. 216. v. *Puri*.
Putare p. 335. v. *Amputata*. D. — *vi-*
tes 80. v. *Imputata*. 118. v. *Putus*.
Puteal p. 258. 703. v. *Scribonianum*.
 S.D.G.
Putei sepulturae loco p. 118. v. *Pu-*
ticuli.
Puteolanum p. 91. v. *Minorem*.
Puteoli p. 119. 200. 571. D.G. 55. v.
Dicaearchia. 91. v. *Minorem*.
Puteus p. 200. c. not. 2. 570. S.D.G.L.
Puticuli p. 118. 200. 570. v. *Puteum*. D.
Putitius p. 118. 200. 570. D.G.
Putum p. 118. 200. 570. S.G.L. 21.
 v. *Amputata*. 80. v. *Imputata*.
Puvere p. 113. v. *Obpuviate*.
Puvere p. 129. v. *Pales*.
Pyra p. 346. v. *Bustum*. D.
Pyrrhus p. 102. v. *Monodos*. 345. v.
Burum. D.
Pythagorae filio quod nomen fuerit
 p. 20. v. *Aemilia gens*.
- Q.
- Quadrans ratitus* p. 136. 228. 641. v.
Ratitum. A.S.D.G.
Quadrantal p. 133. 200. 625. D.G.
 609. v. *Publica*. A.
Quadrantale p. 625. v. *Quadrantal*. G.
Quadrata Roma p. 220. 624. A.D.
Quadratum agmen p. 857. v. *Compi-*
lare. S.
Quadrifariam p. 500. v. *Multifariam*.
 G.
Quadrigae fictiliae p. 228. v. *Ratu-*
mena.
Quadruplatores p. 132. 622. A.D.
Quadrigati numi p. 73. v. *Grave*.
Quadrupli actio p. 132. v. *Quadru-*
platores.
Quadrurbs Athenae p. 133. 220. 625.
 D.G.L.
Quaesere p. 133. 220.
Quaeso p. 625. S.D.G.
Quaestores parici p. 121. 623. 577. S.
 v. *Farrici*. A.S.D.G.
Qualus p. 49. v. *Canifera*.
Quam p. 733. v. *Tam*. D.
Quam mox p. 133. 221.
Quamde p. 133. 221. 626. S.D.G. 623.
 v. *Quando*. D.L.
Quando p. 133. 220. 623. A.D.L. —
quando rex comitiavit fas 219. c.
 not. 3. 622. A.U.S.D.G. 230. v.
Regifugium. — *quando stercus de-*
latum 220. c. not. 1. 623. A.S.D.
Quartarii p. 133. 220. 626. S.G.
Quarticapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Quasi eant Sutrium proverb. p. 247.
 679. A.S.D.G.
Quasillus p. 36. v. *Calathos*. 152. v.
Talassionem.
Quatenus vel quatinus p. 133. 220. 626.
 D.G.
Quatere p. 133. 221. 626. D.G.
Quatuor p. 562. v. *Petoritum*. L.
Quaxare p. 133. 220. 626. S.D.G.
Que p. 620. v. *Quippe*. L.
Quercus p. 132. 219. 621. S.D.
Querquera febris p. 132. 219. 621. v.
Quercus. U.A.S.D.L.
Querquetulanae p. 133. 221. 626. S.
 D.G.
Querquetularia porta p. 133. 221. 627.
 D.L.
Ques p. 221. 627. D.G.
Qui hoc censetis, illud transis, qui
alia omnia, in hanc partem p. 221.
 627. A.D.
Qui patres, qui conscripti vocati sunt
in curiam p. 218. 619. A.D.
Qui populum fraudat, peculatus poe-
na tenetur p. 57. v. *Depeculatus*.
Quianam p. 132. 219. 620. A.S.
Quid p. 231. 627. v. *Quod*. D.G.
Quidnisi p. 219. 620. D.

Quietalis i. e. *orcus* p. 132. 219. 620. D.
Quincentum p. 218. 619. D.
Quinctius Iovi donum dedit coronam trientem p. 275. v. *Triens*. — poeta unde *Atta* dictus 11. v. *Atta*.
Quincunx p. 347. v. *Bessem*. S.
Quinquatres p. 619. v. *Quinquatrus*. D.
Quinquatria p. 619. v. *Quinquatrus*. D.
Quinquatrus p. 132. 218. 619. A. S. D. G. L. — *minuscule* 101. 169. 504. v. *Minusculae*. D. L.
Quinquennales censores p. 221. 627. S. D.
Quinquerctiones p. 132. v. *Quinquerctium*.
Quinquerctium p. 132. 218. 619. D. G. 117. v. *Pentathlum*.
Quinquerctius p. 619. v. *Quinquerctium*. G.
Quinquessis p. 718. v. *Sestertii*. D.
Quintiana classis p. 219. 621. v. *Quintiana porta*. — *porta* 132. 621. A. D. L.
Quintia prata p. 132. 219. 620. A. D. G.
Quinticapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Quintilianus Luperi p. 219. 621. D. 66. v. *Faviani*.
Quintipor p. 132. 218. 219. not. 2. 620. D. G. L.
Quippe p. 132. 218. 620. D. L.
Quirina tribus p. 218. 619. D.
Quirinal p. 212. v. *Publici*.
Quirinalia p. 218. 618. A. S. D. 145. 250. v. *Stultorum*.
Quirinalis flamen p. 189. v. *Ordo*. 199. v. *Persillum*. — *mons* 9. v. *Agonium*. — *collis* 218. 619. A. D. — *dies* 131. — *porta* 131. 217. 618. D.
Quirinus p. 217. 618. D. 37. v. *Curis*. — *Quirini sacellum* 131. v. *Quirinalis porta*.
Quiris i. e. *Iuno* p. 370. v. *Curis*. D.
Quirites p. 217. 618. D. G. 370. v. *Curis*. — *Quiritium fossae* 131. 218. 619. D.
Quis, quid p. 567. v. *Pippii*. L.
Quispiam p. 132. 218. 619. D. L.
Quod p. 183. 627. D. G.
Quoniam p. 183. 221. 627. D. G. L.

Quot servi, tot hostes proverb. p. 221. c. not. 3. 627. A. D. G.
Quum p. 409. v. *Em*. L.

R.

R pro s p. 134. 632. D. G. — *r duo* quid significant p. 228. 642. D. G.
Rabidus p. 135. 227. 640. A. G.
Rabula p. 137. 232. v. *Ravam*. 227. 640. S. D. G.
Radere genas p. 227. c. not. 7. 640. A. S. D. G.
Ranae quaxant p. 133. 220. v. *Quaxare*.
Rapi solet fax in nuptiis p. 139. 236. 656. S. D. G. — *rapi simulatur virgo in nuptiis* 138. 236. 656. D.
Rasores p. 136. 228. 641. G.
Rastrat p. 631. v. *Ruspari*. S.
Rates p. 136. 640. S. D. G.
Rationes relatae scribebantur per compendium rr. p. 138. 236. v. *Ratissima*. 642. v. *R duobus*. D. G.
Ratissima p. 138. 236. 656. D.
Ratitus quadrans p. 136. 228. 641. A. S. D. G.
Ratumena porta p. 136. 228. c. not. 1. 642. S. D.
Ratus p. 136. 228. v. *Ratus sum*. — *ratus suri* 136. 228. 642. D. G. — *ratum facere* 299. v. *Augustus*. G.
Raucus p. 237. 657. S. D.
Raudus p. 134. 223. v. *Rodus et Rudus*. 136. v. *Rodusculana*.
Raudusculana porta p. 641. v. *Roduso*. A. D. G.
Raviliae vel ravillae p. 136. 228. 642. S. G.
Ravio, as p. 136. v. *Ravin*.
Ravis p. 136. 228. 641. A. S. D.
Ravisteli p. 135. 227. v. *Ravi*.
Ravus p. 640. A. D. G. L. 650. A. D. G. 657. v. *Raucus*. S. — *ravis vox* 137. 232. — *ravi coloris* 135. 227. — *rava frumenta* 237. v. *Ravens*.
Reapse p. 137. 230. 646. D.
Recellere p. 136. 229. 643. D.
Receptitus servus p. 138. 233. 652. A. D. G.
Receptus mos p. 139. 236. — *receptus*

postliminium 119. 201. 574. S. D. G. v. *Postliminium*.
Recinati milites p. 136. 229. v. *Recinnum*.
Recinium p. 136. 229. 643. D. G.
Reciperatio p. 136. 228. 642. D. G.
Recipiem p. 138. 236. 655. S.
Reciprocare p. 136. 229. 643. A. U. S. D. G.
Recludere p. 230. v. *Refutare*.
Recondere p. 229. v. *Reconductae*.
Reconductae p. 643. A. S.
Recondit p. 643. A. S.
Rectae p. 136. — *recta tunica* 643. v. *Rectae*. A. S. D. G.
Recler Gallie p. 643. v. *Recllere*. D.
Recuperatores p. 642. v. *Reciperatores*. D. G.
Redantrare p. 226. 638. A. S. D. G. L. 311. v. *Andruare*. G. 312. v. *Antrocare*. D. L.
Redarguisse p. 227. 639. S. D.
Redemptitavere p. 138. 236. 656. D.
Redemptores p. 226. 637. D. G.
Redhibetur p. 135. 226. 637. D.
Redhostire p. 135. 226. 638. A. S. D. G. L.
Rediculus fanum p. 138. 232. 651. D. G.
Redimiculat p. 639. v. *Redimiculum*. G.
Redimiculum p. 227. 639. S. D. G.
Redinum p. 138. 235. 654. D. G.
Redivia p. 135. 226. 637. A. S. D. G.
Redivium p. 226. 639. A. D. G.
Reduvia p. 638. v. *Redivium*. S.
Referre diem prodictum p. 236. 656. v. *Religiosum est*. S. D.
Refert p. 233. 651. D. L.
Refrixa faba p. 138. 229. 644. A. S.
Refutare p. 137. 230. 645. A. S. G. L.
Regale p. 138. 654. D.
Regalia exta p. 139. v. *Receptus*. 236. 656.
Regia p. 137. 230. 646. D. S.
Regiae feriae p. 230. 646. D.
Regifugium p. 137. 230. c. not. 1. 646. A. S. D. G.
Regilla p. 236. 656. A. D. G.
Regimen p. 231. 646. D. G.
Regio navalis p. 185. v. *Navalia*.
Regium p. 236. 654. S.
Reglescis p. 137. 230. 646. S. D.

M m m m m *

- Regulus* p. 83. v. *Immissulus*.
Relegati p. 231. 646. D. G.
Religio p. 548. v. *Optio*. L. — *Religionis praecipuae* quid haberetur p. 234. c. not. 1. — *religioni est quibusdam Carmentali porta egredi* 233.
Religiosum est diem productum referre p. 236. v. *Referri*.
Religiosum p. 236. 656. A. D. 231. v. *Religiosus*.
Religiosus dies p. 231. c. not. 4. 647. A. D. G. 103. 172. v. *Mundus*.
Reluere p. 137. 232. 648. D. G.
Reluere p. 135. v. *Rediviam*.
Reluvium p. 135. 226. v. *Rediviam*.
Remancipare p. 229. 644. D.
Remant p. 138. 651. A. S. D. G. L.
Remeare p. 136. 229. 644. A. S. D. G. 651. v. *Remant*. G.
Remelignes p. 136. 229. 644. A. D. G. 617. v. *Promellere*. D.
Remetant p. 651. v. *Remant*. L.
Remillum p. 137. 230. 645. D.
Reminisci p. 483. v. *Minerva*. D.
Remisso exercitu augur remittebatur p. 237.
Remona p. 136. v. *Remurinus*.
Remorbescere p. 137. 230. 645. D.
Remorae p. 136. 229. v. *Remelignes*.
Remores aves p. 136. 230. 645. D. G.
Remoria p. 136. v. *Remurinus*.
Remulcare p. 645. v. *Remulco*. D. G.
Remulco trahitur navis p. 137. 230. 645. D. G.
Remuria p. 229. v. *Remurinus*.
Remurinus ager p. 136. 229. c. not. 10. 644. D.
Remus p. 135. 224. 633. v. *Romulus*. D. G.
Renanciscitur p. 230. 645. D. G.
Renancitur p. 137. 645. v. *Renanciscitur*. D.
Renovativa fulgura p. 236. 656. S. D. 316. v. *Attestata*. D.
Reor p. 137. 230. 645. D.
Repages p. 137. 231. v. *Repagula*.
Repagula p. 137. 231. 648. A. S. D. G.
Repanda p. 227. 639. A. D. G.
Repandum p. 137. v. *Remillum*.
Repastinare p. 137. 231. 648. A. S. D. G.
Repedare p. 137. 231. 648. G.
Repedidia p. 647. v. *Repotia*. D.
Repertum p. 139. 237. 659. D.
Repotia p. 137. 231. 647. A. S. D.
Repudium p. 137. 231. 648. D. G.
Repulsor p. 138. 236.
Res: rerum initium chaos p. 79. v. *Inchoare*. — *res comperendinata* 137. 232. 650. D. G. — *serupulosa* 258. v. *Scrupi*. — *secundae* 149. 707. v. *Secundae*. — *requie capse* 138. 236. 655. A. S.
Rescribere p. 648. v. *Resignare*. D.
Resecrare p. 137. 232. 649. A. D. 658. v. *Respici*. S. D.
Reserare p. 138. 233. 651. S. D. G.
Reses p. 137. 232. c. not. 1. 649. S. D. G.
Residuus p. 232. 649. v. *Reses*. D.
Resignare p. 137. 232. 648. D. G. — 233. v. *Resignatum*. — *resignatum aes* 138. 233. 658. A. D. G. 400. v. *Dirutum*. D.
Resipere p. 330. v. *Adsipere*. U. D.
Resolutoria sacrificia p. 418. v. *Exesto*. D.
Respersum vinum p. 134. 222. 628. U. S. D.
Respiciere avem in auspicando p. 236. 237. 656. D. G. 658. S. D. G.
Respondere p. 157. 263. v. *Spondere*.
Responsa cubantes accipiebant p. 396. v. *Cubans*. S. D.
Respublicae p. 236. 655. D. G.
Restat p. 138. 233. 652. S. D. G.
Restibilis ager p. 137. 232. 649. S. D. G.
Resultare p. 137. 232. 649. D.
Retae p. 227. v. *Rependa*.
Retanda flumina locantur p. 639. v. *Rependa*. A. D. G.
Retiarii p. 138. 653. D. G.
Retractare p. 135. 227. 640. D. G.
Retrices p. 138. 233. 652. D.
Reus p. 135. 237. 657. S. D. G. — *stipulando, promittendo* 135. 227. 639. S. D. G.
Revitere p. 651. v. *Remant*. S.
Rex p. 302. v. *Avamenta*. L. — *quando comitiavit fas* 132. 219. c. not. 3. 622. v. *Quando rex*. A. U. S. D. G. 230. v. *Regifugium*. — *sacrificulus* 622. v. *Quando rex*. S.
145. 251. c. not. 10. 689. v. *Sacrificulus*. A. S. G. — *Reges Albani Silvii dicti* 262. v. *Silvii*.
Rhegium p. 135. 226. 637. A. S. D. G.
Rhinoceros p. 220. 637. A. D.
Rhodium talentum p. 273. 731. v. *Talentorum*. D.
Rhondes p. 637. v. *Rhondesicadionque*. S. D.
Rhondesicadionque i. e. *Rhondes Ica-dionque* p. 226. 637. S. D. G.
Rica p. 189. 237. 657. D. G. — *ricae* 136. 229. 643. G.
Rictus p. 237. 659. D. G.
Ricula p. 136. 229. 643. v. *Ricae*. G.
Rideo te, inquit Galba, cantheri proverb. p. 233. 652. A. S. D. G.
Ridiculus p. 138. 233. 652. G.
Rienes p. 136. 229. 644. A. S. G.
Rienosus p. 644. v. *Rienes*. S.
Rigidum p. 137. 220. 645. D. G.
Rimae p. 137. v. *Rimari*.
Rimari p. 230. 645. S. D.
Ringere p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Rit terminatio p. 460. v. *Incensit*. L.
Rite p. 135. 227.
Rituales libri Etruscorum p. 138. 233. 653. D.
Ritus p. 135. 227. 640. D. G. 236. 511. D. 656. D. G.
Rivalicia lex p. 261. v. *Sifus*.
Rivalis p. 711. v. *Sifus*.
Rivus p. 227. 639. S. D. G.
Rixa p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Rixari p. 659. v. *Rictus*. D.
Rixosus p. 237. 659. v. *Rictus*. D.
Robigalia p. 134. 632. A. D. G.
Robigo p. 134. 632. v. *Robigalia*. G.
Robosem p. 13. v. *Arbosem*.
Robur p. 622. v. *Quercus*. L. 632. v. *Robum*. D. G.
Robus locus in carcere p. 134. 632. D. G. — *robos bos* ibid.
Robustus p. 299. v. *Augustus*. L.
Rodus p. 223. 630. v. *Rudus*. A. S. D. G. L.
Rodusculana porta p. 136. 228. 641. A. D. G.
Rodusculo libram ferito p. 630. v. *Rudus*. S. D. G.
Rogat p. 138. 233. 652. D. G.
Rogatio p. 135. 632. A. D. G. — *ro-*

- gationis verba 652. v. *Rogat.* D.
 — *rogatio sancta* 250. v. *Sanctum.*
Rogus p. 346. v. *Bustum.* D.
Roma p. 135. 221. not. 1. 224. 633.
 A. S. D. G. — *Parilibus condita*
 127. 207. v. *Parilibus.* — *capta a*
Gallis 277. v. *Vae victis.* — *qua-*
drata 220. 624. v. *Quadrata.* A. D.
Romana civitas in sex partes distri-
buta p. 151. 205. v. *Sex Vestae.*
Romani ab Ennio Graeci dicti p. 235.
 c. not. 2. 654. D. S. — *intra urbem*
quos sepeliverint 660. v. *Statua.* D.
 — *in proeliis equis paribus ute-*
bantur 120. v. *Paribus.* — *initio*
nullo artifice usi sunt 222. — *Ro-*
mani milites initio privato sumptu
se alebant 127. 205. v. *Privato.* —
Romanus familiaris quis sit 70. v.
Familiaris. — *Romanorum ludi*
unde 628. A. S. D.
Romana porta p. 134. 222. c. not. 5.
 224. not. 4. 225. 629. D. G.
Romanenses p. 46. v. *Corinthienses.*
Romulia tribus p. 135. 225. 635. A.
 S. D.
Romulus p. 135. 224. 633. D. G. —
Parilibus Romam condidit 127. 207.
 v. *Parilibus.* — *Altiellus dictus* 7.
 v. *Altiellus.* — *Quirinus* 217. v.
Quirinus. — *Romuli leges.* vid.
Leges.
Rorarii milites p. 134. 632. S. D. L.
 13. v. *Accensi.* 320. v. *Adscripti-*
tii. D. G. L.
Roscus comoedus p. 139. 237. v.
Roscii. — *Roscii* 139. 237. 657.
 A. S. D.
Rosea locus pro rorea. p. 232. 650.
 A. D.
Rostrare p. 631. v. *Ruspari.* S.
Ruber p. 471. v. *Liber.* L.
Rubidus panis p. 134. 222. c. not. 4.
 629. A. S. D. — *rubidae scorteas*
ampullae 134. 222. v. *Rubidus.*
Ructare p. 134. 222. 628. A. D. G.
Ructari p. 134. v. *Ructare.*
Rudentes p. 134. 223.
Rudiarii p. 223.
Rudiculum p. 568. v. *Persillum.* A. S.
Rudis p. 134. 223. v. *Rudus et Ru-*
diarii.
Rudus p. 134. 630. A. S. D. G. L.
Rudusculum p. 569. v. *Persillum.* S.
Rufuli p. 133. 221. c. not. 1. 628. A. D.
Rufus p. 629. v. *Rutilius.* S. D. G.
Rufis canibus Caniculae sidus pla-
cabatur p. 364. v. *Catularia.* D.
Rugosae scorteas ampullae p. 134.
 v. *Rubidus.*
Rugas conducere ventri p. 71. v.
Gallam bibere.
Ruma p. 636. v. *Rumex.* D. Ru-
 men. D.
Rumare p. 135. 225. 636. v. *Rumen.*
 312. v. *Adrumavit.* S.
Rumen p. 135. 225. 636. D. G. 9.
 312. v. *Adrumavit.* G.
Rumentum p. 135. 225. 636. v. Ru-
 men. A. S. D.
Rumex p. 135. 225. 635. A. D. G.
Rumigero p. 636. v. *Rumitanti.* D.
Rumigerulus p. 636. v. *Rumitanti.* D.
Ruminalis ficus p. 135. 225. c. not.
 6. 636. S. D. 529. v. *Navim.*
Ruminare p. 135. 225. 636. v. Ru-
 men. D.
Ruminatio p. 636. v. *Rumen.* D.
Rumis p. 135. 225. v. *Ruminalis.*
 143. 246. 676. v. *Subrumari.* D.
Rumitanti p. 135. 225. 636. D. G. 312.
 v. *Adrumavit.* S.
Runa p. 133. 228. 628. D.
Runcare p. 400. v. *Dirunciunt.*
Rupices p. 197. 562. v. *Petrones.*
 D. G. 698. v. *Squarrosus.* S. D.
Rupit p. 630. v. *Rupitias.* D. S.
Rupitiae p. 134. 223. 630. S. D. G. L.
Rure esse p. 138. 233. v. *Ruri.*
Ruri esse p. 233. 652. D. G. L.
Ruscum p. 223. 630. S. D. G.
Ruspari p. 134. 228. 631. A. S. D. G. L.
 389. v. *Conruspari.* D.
Ruspino p. 631. v. *Ruspari.* S. 389.
 v. *Conruspari.* G.
Rustica vinalia p. 134. 223. 631. A.
 D. G. 236. not. 3. 237. 657. A. S. D.
Rustici vittem vetulam supprimunt,
ut ex ea plures faciant p. 125. v.
Propages.
Rustum p. 223. 631. D.
Ruta caesa p. 222. 629. A. D. G.
Rutabulum p. 134. 222. 629. A. S.
 D. G. L.
Rutilae canes p. 234. 653. D. G.
Rutiliae p. 134. 222. v. *Rutilius.*
Rutilius p. 134. 222. 629. S. D. G.
Rutrum p. 134. 222. 629. S. D. G. —
 — *rutrum tenentis iuvenis effigies*
 p. 222. v. *Rutrum.*
Rutuli p. 133. v. *Rufuli.*

S.

- S p. 150. v. *Silere.*
Sa i. e. hac ratione p. 721. v. *Suad-*
ted. S.
Sabatina tribus p. 150. 263. 714. D. G.
Sabini p. 150. 715. S. D. G. — *Sa-*
bini quod volunt, somniant pro-
verb. p. 254. 698. S. D.
Saburra p. 445. v. *Herma.* D.
Saccomorum p. 251.
Sacella p. 145. 251. 689. A. D.
Sacellum Marciae p. 504. v. *Mar-*
ciae. S. D. G. — *Mutini Titini* 172.
 509. v. *Mutini.* A. S. D. G. —
Naeniae deae 106. 176. v. *Nae-*
niae. — *Plebeiae Pudicitiae* 127.
 207. — *Quirini* 131. v. *Quirina-*
lis porta.
Sacena p. 145. 251. v. *Scena.*
Sacoma p. 416. v. *Examen.* L.
Sacris porcus p. 250. not. 9. 251.
 688. A. D.
Sacerdotum ordo p. 189. 547. D. —
 — *sacerdos Martialis* p. 189. v.
Ordo. — *Quirinalis ibid.* — *sac-*
erdotes sex Vestae 265. 717. v.
Sex. D. — *sacerdotes tribus pi-*
leorum generibus utebantur 313. v.
Albogalerus. S. — *in sacrifican-*
do pura vestimenta habebant 130.
 214. v. *Pura.*
Sacra p. 251. v. *Sacer mons.* —
Sacra quomodo perimantur 615. v.
Puri. S. — *in sacris quomodo li-*
ctor clamaverit 61. v. *Exeste.* —
sine sacris haereditas 237. 660. v.
Sine sacris. A. D. L. — *sacra*
Angeronae deae 15. v. *Ang.* —
sacra deorum superiorum, terre-
strium, infernalium 24. v. *Al-*
taria. — *Consentia* 50. 394. v.
Consentia. S. D. L. — *Curionia*
 390. v. *Curionia.* D. — *Fornaca-*

- lia* 63. v. *Fornacalia*. — *Graeca* 72. 441. v. *Graeca*. D. G. — *Idulia* 661. v. *Sacra via*. S. — *Iuventus* 77. v. *Iuventus*. — *Municipalia* 104. 173. 511. v. *Municipalia*. A. D. — *Peregrina* 127. 206. 597. v. *Peregrina*. A. D. G. — *Popularia* 216. 616. v. *Popularia*. S. D. — *Privata* 129. 211. v. *Publica*. — *Proiecta* 212. 608. v. *Proiecta*. D. — *Publica* 129. 211. 607. v. *Publica*. D. G. — *Seculsa* 145. 251. 689. v. *Seculsa*. D. G. — *Solemnia* 150. 264. v. *Solemnia*. — *Termini* 740. v. *Termino*. D.
- Sacrum* p. 231. 236. 647. v. *Religiosus*. D. — *Sacer mons* 145. 251. 689. D. — *sacra via* 139. 238. 661. A. S. D. — *sacra mensa* 513. v. *Mensae*. A. S. D. — *sacrae res* 689. v. *Socer*. D. — *sacrae silvae* 353. v. *Conlucere*. S. D. — *sacrum aes* 80. v. *Impensa*. — *sacrum regifugium* 137. — *sacrum ver* 161. 750. v. *Ver sacrum*. U. D. L. 690. v. *Sacrani*. G. 174. v. *Mamertini*. — *sacer homo* 251. v. *Sacer mons*.
- Sacramentum* p. 150. 264. 715. S. D. G. — *aes* 151. 265. c. not. 8. 717. A. S. D. G.
- Sacrani* p. 145. 251. 690. D. G.
- Sacrarium* p. 266. c. not. 6. 719. v. *Secespita*. G.
- Sacrae leges* p. 145. 251. 689. D. G.
- Sacrificantes Saturno lucem facere dicuntur* p. 89. v. *Lucem*.
- Sacrificia*: in sacrificiis praeco favete dixit p. 66. v. *Faustia*. — in sacrificiis dici mos erat populo Ro. *Quiritibusque* 51. v. *Dici*. — in sacrificium optimum pecus e grege eximebatur 61. v. *Exgregiae*. — in sacrificiis puls datur pullis 229. v. *Refrixa*. — in sacrificio pura vestimenta habebant sacerdotes 180. 214. v. *Pura*. — in arce 14. v. *Arcani*. — pro avis 251. in monte Palatino 152. — *Agonium* 9. v. *Agonia*. — *Cereale* 208. 600. D. — *Collativum* 30. 853. v. *Collativum*. D. — *Humanum* 76. — *Sacrificium pecunia facere* 130. 212. 608. v. *Pecunia*. S. G. — *Penetrals* 131. 216. 563. v. *Penetrals*. D. G. 614. D. G. — *propter viam* 203. 586. v. *Propter viam*. S. D. G. — *Resolutoria* 418. v. *Exesto*. S. D. — *Saturni* 263. 714. v. *Saturno*. A. S. D. et *Saxum Tarpetum*. G. — *Septimontii* 150. 260. c. not. 4. 261. 267. 720. v. *Septimontio*. — *sacrificia stata* 150. 264. c. not. 7. 716. v. *Stata*. D. G.
- Sacrificulus rex* p. 145. 251. c. not. 10. 689. A. S. G. 189. v. *Ordo*.
- Sacrima* p. 145. 251. 688. S. D. 894. v. *Calpar*. D.
- Sacrosanctum* p. 145. 251. 689. A. D.
- Saspire* p. 465. v. *Inseptum*. D.
- Saeus* p. 466. v. *Inanis*. D.
- Sago* p. 146. 252. 690. v. *Sagaces*. A. D. G. 117. 198. v. *Piatrix*. 131. v. *Praesagitio*. 706. v. *Secessiones*. L.
- Sagaces canes* p. 146. 252. 690. A. D. G. 131. 217. v. *Praesagitio*. 122. v. *Praesagire*.
- Sagen German*. p. 392. v. *Coninquare*. L. 706. v. *Secessiones*. L.
- Sagittarii* quomodo olim dicti sint p. 18. v. *Arquites*.
- Sagmina* p. 146. 252. 690. D. G.
- Salacia* p. 147. 254. 694. A. S.
- Salaria via* p. 146. 254. 694. A. D.
- Sale aspergebatur hostia* p. 168. v. *Mola*.
- Salentini* p. 147. 255. 697. D. L. 187. v. *October*.
- Saliae virgines* p. 254. not. 2. 255. 697. D. G.
- Saliaria carmina* p. 3. 301. v. *Acamenta*. S. D. G. 696. v. *Salii*. D. — *emendantur* 397. v. *Duonum*. B.
- Salii* p. 255. 695. S. D. G. 301. v. *Acamenta*. S.
- Salinacidae* p. 696. v. *Salmaci*. D.
- Salinacidum* p. 696. v. *Salmaci*. S. D. G.
- Salinum in mensa ponere religio fuit figulis* p. 255. 265. 697. D. G. 717. D.
- Salix* p. 255. 697. D. G.
- Salmacius* p. 255. 696. S. D. L.
- Salsa mola* p. 3. v. *Ador*.
- Salutatio bellicrepa* p. 29. 350. v. *Bellicrepa*. D.
- Saluarii* p. 673. v. *Salus*. G.
- Saluenses* p. 673. v. *Salus*. G.
- Salus* p. 244. 672. D. G. L.
- Salutis augurium* p. 516. v. *Maximus*. D. — *aedes* 147. v. *Salutaria*.
- Salutaris collis* p. 694. v. *Salutaris*. D. — *porta* 147. 254. 694. A. S. D.
- Salutatio praetoris ad portam* p. 208. 601. A. D. v. *Praetor*.
- Salva res est, dum saliat senex* proverb. p. 254. 695. A. S. D. G.
- Salvius primus in censu nominatur* p. 90. v. *Lacus*.
- Sala German*. p. 673. v. *Salus*. L.
- Sancus* p. 203. 587. v. *Propter*. D. 208. v. *Praedia*. — *Sanco profecturi viam sacrificabant* 125. v. *Profecturi*.
- Sandaraca* p. 146. 254. 698. S. D. G.
- Sandyx* p. 698. v. *Sandaracae*. D.
- Sanguis quomodo ab antiquis Romanis dictus sit* p. 14. v. *Assratum*. — *sanguine foedere firmabantur* 322. v. *Assratum*. D. G.
- Sanguis avis* p. 145. 250. 688. A. D. L. 198. v. *Oscines*. 301. v. *Alites*. A. D. — *porta* 150. 263. 715. D. L.
- Sam* p. 146. 253. 692. S. D. 36. 366. v. *Calim*. D.
- Sambuca* p. 146. 254. 693. D. G.
- Sambucistriae* p. 254. v. *Sambuca*.
- Samnites* p. 146. 254. 694. S. D. — *Samnitium legio linteata* 85. 470. v. *Legio*. U. D.
- Samnius collis* p. 146. v. *Samnites*.
- Sanates* p. 252. c. not. 2. 267. 720. 690. A. S. D.
- Sancire* p. 146. v. *Sagmina*.
- Sancto negatio* p. 250. v. *Sanctum*.
- Sanctio* p. 687. v. *Sanctum*. G. — *Sanctionis legum verba* 249. v. *Satura*. 250. v. *Sanctum*.
- Sanctum* p. 250. c. not. 7. 687. A. D. G. 231. 647. v. *Religiosus*. D.
- Saperda* p. 146. 253. c. not. 5. 693. D.
- Sapsa* p. 146. 253. v. *Sas*.
- Saroire* p. 146. 252. v. *Sarta*.

- Sarcito* p. 146. 253. 691. D. G.
Sardanapalus v. 253. 691. D.
Sardare p. 146. 252. 691. D.
Sardi venales p. 252. 691. A. S. D.
Sargus p. 146. 253. 692. D.
Sarissa p. 145. 251. 689. D.
Sarmenta p. 146. 252. v. *Sarpta*.
Sarpa p. 690. v. *Sarpta*. D.
Sarpere p. 146. 252. 690. v. *Sarpta*.
D. — vineas 267. 720. D.
Sarpiculæ p. 690. v. *Sarpta*. D.
Sarpta vinea p. 146. 252. 253. not. 3.
690. D. G.
Sarra insula p. 146. 252. 691. A. S.
Sarraca p. 666. v. *Soracum*. S.
Sarta tecta p. 146. 252. 691. v. *Sar-*
ta. A. S.
Sarte p. 146. 252. 691. A. S.
Sas p. 146. 253. 692. A. D.
Saturnus p. 146. 692. D.
Saticula urbs p. 261. 711. A. D.
Satis p. 268. 721. A. D.
Saturnus p. 692. v. *Saturno*. D.
Satur p. 239. 664. A. D.
Satura p. 146. 249. c. not. 8. 686.
D. G.
Saturnalia p. 692. v. *Saturno dies*.
D. 65. v. *Feriae*. 42. v. *Cereas*.
Saturnia Italia p. 253. 692. D. L.
Saturnii versus p. 253. v. *Saturnia*.
et *Saturno*. 692. v. *Saturno*. D.
Saturnus p. 253. v. *Saturno*. 692. v.
Saturnia. D. L. — *falsc tribuitur*
253. v. *Saturno*. — *Saturno sa-*
crificantes lucem facere dicuntur
89. 478. v. *Lucem*. 262. 263. c.
not. 3. 714. A. S. D. — *Saturni*
dies festus 253. 692. D.
Satum Tarpeium p. 263. 714. A. D.
G. — *Saxa Puliæ* 216. 615. v.
Puliæ. D. G.
Scabram p. 268.
Scæva res p. 146. 253. c. not. 4. 693.
S. D. G.
Scævola p. 87. v. *Laeva*.
Scalæ Tarquitiæ p. 274. 734. v.
Tarquitiæ. D. G.
Scalk p. 420. v. *Eritudo*. L.
Scamma p. 416. v. *Rexamen*. S.
Scandulæ p. 147. 256. 699. D. L.
Scaptensula insula p. 147. 256. 257.
not. 3. 699. D.
Scaptia tribus p. 150. 263. c. not. 5.
714. D.
Scapi p. 690. v. *Sagmina*. D. G.
Scapula, æ p. 127. v. *Pro scapulis*.
Scapulum in formula pro scapulis
p. 206. 596. v. *Pro scab*. S. D. G.
Sceleratus campus p. 148. 258. 703.
A. D. G. — *vicus* 148. 258. 704.
D. G. — *acelerata porta* 148. 258.
704. S. D. L.
Scelus p. 704. v. *Scelerata porta*. D. L.
— *Scelus qui admisit imprudens*,
ariem subicit 718. v. *Subici*. S.
Scena p. 145. 251. 689. D. G. 256.
700. D. G.
Scenici ludi p. 254. 694. v. *Saluta-*
ris. A. S. D.
Scensa p. 149. 260. 710. S. D. G.
Schedia p. 148. 255. 259. not. 8. 704.
D. G.
Schoeniculæ p. 147. 256. c. not. 1.
698. A. S. D.
Schoenum p. 147. v. *Schoeniculæ*.
Scholæ p. 151. 265. 718. S. D.
Scilicet p. 39. v. *Cumalter*.
P. Scipio Africanus p. 654. v. *Re-*
ligionis. D. 383. v. *Caesones*. S.
122. v. *Praetoria cohors*. — *Ae-*
milianus 334. v. *Aemiliam*. D.
P. Cornelius Scipio Nasica p. 234.
654. v. *Religionis*. D.
Scirpus p. 257. v. *Scriptum*. 700. A.
D. G. L. 738. v. *Tegillum*. D.
Sciscito p. 142. 672. D. 186. v. *Ni*
quis scivit.
Scitum populi p. 256. 699. A. D. —
scita plebis 238. 661. D. G. 186. v.
Ni quis scivit.
Scitus p. 256. 699. D. — *scita fa-*
cie ibid.
Sclav German. p. 420. v. *Eritudo*. L.
Scoppus p. 248.
Scorpius p. 107. v. *Nepa*.
Scorta p. 147. 256. 699. A. D.
Scortea p. 147. v. *Scorta*.
Scortes p. 147. 256.
Scortæ ampullæ rugosæ p. 134.
222. v. *Rubidus*.
Scortium p. 147. 258. 702. v. *Scortu-*
tum. D.
Scortum p. 258. v. *Scortium*. 148.
v. *Scrautum*.
Scraptae p. 148. 258. c. not. 1. 702.
D. G.
Scrautum p. 148. 702. D.
Scorea p. 258. v. *Scraptae*.
Scriba p. 258. 702. D. G. — *navalis*
179. 528. v. *Navalis*. S. D. — *scri-*
barum ludi 720. v. *Scriptus*. G.
Scribatus p. 702. v. *Scriba*. G.
Scribonianum p. 258. c. not. 5. 703.
S. D. G.
Scriptura in vectigalibus p. 702. v.
Scripturarius.
Scripturarius subst. p. 702. v. *Sori-*
ba. G. — *ager* 257. 702. D. G.
Scriptus lapis p. 267. 720. D. G.
Scrupedæ p. 702. v. *Scrupi*. G.
Scrupi p. 148. 258. 702. D. G.
Scrupulosa res p. 148. 258. v. *Scrupi*.
Scrutillus p. 148. 258. c. not. 3. 702.
S. D.
Scrutulus p. 702. v. *Scrutillus*. D.
Scurra p. 240. 664. S. D. L.
Scutum p. 148. v. *Scrautum*. 258. v.
Scorteum. — *Scuta Albesia* 4.
303. D. v. *Albesia*. — *Decumana*
4. v. *Albesia*. — *Myrmillonica*. D.
100. 501. v. *Myrmillonica*. D.
Scutica p. 373. v. *Cutis*. D. — *Scu-*
ticae 148. v. *Scrautum*.
Scutulum p. 147. 255. c. not. 6. 698. D.
Scyrii p. 240. not. 4. 667. v. *Surium*. D.
Scythicae p. 258. v. *Scorteum*.
Se i. e. sine p. 238. v. *Socordia*.
Seospita p. 149. 151. 266. 706. 719.
D. G.
Secessiones p. 149. 706. S. G. L.
Secius p. 266. 713. v. *Serius*. S. D.
Secivum libum p. 151. 719. D. G.
Seculsa sacra p. 145. 251. 689. D. G.
Seco p. 465. v. *Inaequa*. D. 706. v.
Secessiones. D.
Secordia p. 662. D. G. Cfr. *Socordia*.
Sextarius vervec p. 149. 706. D. L.
Seotio p. 149. 707. A. D. G. 465. v.
Inaequa. D.
Sectores p. 149. 707. S. D. 707. v.
Seotio. A. D. G.
Seculares ludi p. 254. not. 5. 697.
A. D. L.
Seculum p. 147. v. *Seculares*.
Secunda et prima hora sponsalibus
bona p. 129. 211. 606. v. *Prima*. D.

- Secundae res* p. 149. 707. D.
Securis p. 149. v. *Secespitam*.
Securus p. 140.
Secus p. 140. 240. 259. 665. A. D. G.
Sed pro *sine* p. 148. 706. D.
Sedeo p. 318. v. *Aedis*. L. — *sedere solida sella* 266. not. 2. 718. v. *Solida*. A. D. G.
Sedes p. 266. v. *Solida*.
Sediculum p. 148. 706. D.
Sedum p. 263. *Addenda* ad 713.
Seges p. 262. 712. D. G.
Segesta p. 261. c. not. 10. 712. A. D. G.
Segestre p. 400. v. *Ἀγέστis*. S. D.
Segestrum p. 400. v. *Ἀγέστis*. G.
Segnitia p. 149. 261. 710. A. D.
Segregare p. 20. 333. v. *Abgregare*. D.
Seiuges p. 77. 454. v. *Iuges*. D.
Seliquastra p. 150. 262. 712. D. G.
Sella p. 262. v. *Seliquastra*. — *curulis* 264. c. not. 1. 715. A. S. D. 371. v. *Curules*. D. G. — *solida sedere* 266. c. not. 2. 718. v. *Solida*. A. D. G.
Sellisternium p. 141. v. *Sella*.
Sementivas ferias p. 149. 707. D. G.
Semiploia p. 128. v. *Ploti*.
Semis p. 139. 239. 662. D. G. — *semissuncia* 347. v. *Bessem*. S.
Semita p. 472. v. *Limites*. L.
Semodius p. 139. 239. 662. v. *Semis*. D. G.
Sempronia horrea p. 235. 660. A. L.
Semuncia p. 139. v. *Semis*.
Semuncius p. 239. v. *Semis*.
Senaculum p. 149. 265. 708. D. G. 717.
Senatores p. 260. c. not. 2. 708. D. G. L. — *patres* 130. 212. v. *Patres*. — *senatorum si quis impedire vellet, ne S. C. fieret, postulare poterat, ut singuli consularentur* 532. v. *Senatum numera*. D. G. — *praeteriti* 213. 610. v. *Praeteriti*. A. S. D. G.
Senatum numera quid sit p. 181. 532. v. *Numera*. D. G.
Senatusconsultum p. 260. 708. v. *Senatusdecretum*. D. — *senatusconsulti verba per discessionem faciendi* 627. v. *Qui hoc*. A. D.
Senatusdecretum p. 260. 708. D.
Senex in proverbio: *Salva res est, dum saltat senex* p. 254. 695. A. S. D. G. — *Senes depontani* 57. v. *Depontani*. — *senes sexagenarii de ponte deiiciebantur* 57. v. *Depontani*.
Senis pro *senex* p. 239. 664. v. *Suppellectilis*. A. D.
Senis orinibus ornantur nubentes p. 260. 709. S. D. G.
Senium p. 260. 709. D. G. L. 24. v. *Anatem*.
Senones p. 260. 709. D.
Sententia in formula pro *sententia* p. 124. 584. v. *Pro sententia*. — *sententiae dicendae verba* 221. v. *Qui hoc*.
Sentis v. 149. 260. 709. A. D.
Sentina p. 149. 260. v. *Sentinare*.
Sentinare p. 149. 260. 708. S.
Seplasia p. 261. c. not. 8. 711. A. D. 687. G.
Seplasiarius p. 687. v. *Seplasia*. G.
Septentriones p. 260. 709. A. D.
Septem p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Suppum*.
Septifariam p. 500. v. *Multifariam*.
Septimatus p. 132. 218. v. *Quinquatus*.
Septimontium p. 150. 260. not. 4. 261. 267. 710. A. S. D. G.
Septiones p. 465. v. *Inseptum* 83.
Septunx p. 347. v. *Bessem*. S.
Sepulchrum p. 261. 710. A. D. — *sepulchra vino aspergebantur* 134. v. *Respersum*. — *sepulchra puticuli erant* 200. v. *Puteum*.
Sepultura erat putei p. 118. v. *Puticuli*.
Sepultus morte meroque p. 261.
Sequamque p. 267. 720. D.
Sequester p. 261. 710. A. D. G.
Sequor p. 706. v. *Secessiones*. L.
Sera p. 233. 651. v. *Reserari*.
Serere p. 21. v. *Asserere*.
Sergius Orata p. 189. v. *Orata*.
Seria p. 515. v. *Muries*. G.
Serilla p. 150. 262. 712. D. A.
Serius p. 150. 263. 713. S. D.
Sermo praetextatus p. 129. 211. 606. v. *Praetextatum*. S. D.
Sero sapiunt Phryges proverb. p. 262. Cfr. v. *Phryges*.
Serpentes p. 151. 266. v. *Serpis*.
Serpserit serpula p. 152. 267. 719. v. *Serpula*. D. G.
Serpis p. 151. 266. 719. D. G.
Serpula serpsit p. 151. 152. 266. v. *Serpis*. 207. 720. 719. v. *Serpis*. D. G.
Serrae p. 22. v. *Adserere*. — *serra proeliari* 151. 264. 716. S. D.
Sertor p. 262. 712. D. G.
Servilius lacus p. 139. 238. 660. D.
Servii Tullii ortus p. 184. v. *Nothum*.
Servus p. 420. v. *Eritudo*. D. L. — *Servorum dies festus* 150. 262. c. not. 1. 712. S. D. G. — *Servus ambactus* 4. v. *Am*. — *locellaris sive lucellaris* 305. v. *Am*. D. — *receptitius* 138. 233. 652. v. *Receptitius*. A. D. G. — *Proverb.*: *Quot servi, tot hostes* 221. 627. v. *Quot*. A. D. G. — *Servi Curiarum* 370. v. *Curiales*. S. — *Servus manumittitur quid sit* 104. 173. v. *Manumittere*. Cfr. *Manumittere*.
Servitute potitus p. 215. v. *Potitus*.
Sesili p. 719. v. *Silatum*. D.
Sesopia p. 237. 659. A. D. L.
Sestertius p. 143. 260. 705. A. D. L. 266. v. *Sestertii*. 275. v. *Trientem*. — *Sestertii nota* 266. c. not. 1. 718. A. D.
Sesudum p. 140. v. *Sudum*.
Sex p. 238. v. *Suppum*. — *Sex milium legio* 148. 706. D. L. — *Sex suffragia* 259. 705. D. L. — *Sex Vestae sacerdotes* 265. 717. D.
Sexagenarii de ponte deiiciebantur p. 258. 259. not. 9. 704. A. S. D. L. 57. v. *Depontani*.
Sexatrus p. 132. 218. v. *Quinquatrus*.
Sextantarii asses p. 265. 717. A. D. G. L.
Sextarius p. 213. 609. v. *Publica*. A.
Sexu p. 705. v. *Sexus*. S.
Sexus p. 148. 705. A. S.
Si — si pro sive — sive p. 192. not. 2.
Si masculinum pronominis reflexivi p. 721. v. *Suad ted*. L.
Sibus p. 148. 706. D. 569. v. *Persicus*. S. D. G. L.

- Sibyna* p. 148. 706. D. G.
Sica p. 706. v. *Sicilices*. D.
Sicani p. 457. v. *Italia*. L.
Siciles p. 706. v. *Sicilices*. U. S. D.
Sicilices p. 705. U. S. D.
Sicilicus p. 149. 706. S. D.
Sicilienses p. 46. v. *Corinthienses*.
Sicilire p. 706. v. *Sicilices*. S.
Sicinista p. 707. v. *Sinciniam*. D.
Sicinium p. 707. v. *Sinciniam*. D.
T. Sicinius Sabinus p. 183. v. *Nautii*. 536. ib. D. L.
Siculi cum *Athenienses* *Syracusas* obsiderent, *gerras* crebro poscebant p. 70. v. *Gerrae*.
Sicyonia p. 149. 707. D.
Siderosus p. 580. v. *Præsiderare*. D.
Sidus confectum p. 579. 580. v. *Præsiderare*. D. L.
Siedeln German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Sifunculi p. 711. v. *Sifus*. S.
Sifus p. 260. not. 5. 261. 711. A. S. G.
Sigillaria dies festus p. 713. v. *Servorum*. S.
Sigillata pocula p. 261. v. *Signa*.
Signa p. 261. 710. S. D. — *pecoribus* inurunt p. 55. v. *Dignorat*. — *signa adulterina* 23. v. *Adulterina*. — *signum militare porci effigies* 127. 206. 595. v. *Porci*. G. — *Minotaurus* 102. 505. v. *Minotauri*. D. G. — *Mercurii Malevoli* 105. 516. v. *Malevoli*. S. D. — *Pudicitiae deae* 129. 211. 605. S. D. v. *Pudicitiae*. — *aeneum pueri impuberis* 208. v. *Pueri*.
Signare p. 149. 261. 710. G. 138. v. *Resignatum*.
Signatores p. 710. v. *Signare*. G.
Silae p. 150. 262. v. *Silus*.
Silatum p. 151. 266. 719. D.
Silentio surgere in auspicando, quid sit p. 267. 720. D. 268. v. *Sinistrum*.
Silentium p. 267. v. *Silentio*.
Silere et tacere differ. p. 150. 715. D. L.
Silicem lapidem iuraturi per Iovem tenebant p. 85. 470. v. *Lapidem*. D.
Silicernium p. 140. 239. c. not. 4. 663. A. S. D. G. L.
Silus p. 262. 712. S. D. G.
Silva p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Sup-*
pum. — *silvae sacrae non caedebantur* 353. v. *Conluere*. D. S. — *Naevia* 108. 180. 531. v. *Naevia*. A. S. D.
Silvanus Mars p. 517. v. *Marspedis*. S. 269. — *Silvani* 724. v. *Tullios*. G.
Silvii p. 262. 712. D.
Simius p. 32. v. *Aenariam*. D.
Simpludearia funera p. 148. 259. c. not. 10. 705. S. D. G.
Simplus p. 310. v. *Aureax*.
Simpulator p. 707. v. *Simpulum*. D.
Simpultrices p. 149. v. *Simpulum*.
Simpulones p. 707. v. *Simpulum*. S. D. G.
Simpulum p. 149. 707. S. D. G.
Simulacrum Statae Matris p. 145. 250. v. *Statae*. — *Fortunae Muliebris* 605. v. *Pudicitiae*. S. — *Simulacra Dianae* 77. v. *Iuventutis*.
Simulatrix p. 198. v. *Piatrix*.
Simultas p. 149. 707. D. G. L.
Sincinia p. 149. 707. D.
Sine p. 721. v. *Suadet*.
Sine sacris haereditas p. 237. 660. A. D. L.
Singulator p. 310. v. *Aureax*. S.
Singulus p. 540. v. *Ningulus*. L.
Sinistimum p. 56. v. *Dextimum*.
Sinistrorsus p. 89. v. *Longitrorsus*.
Sinistrum p. 721. — *Sinistrum in auspiciis* 267. not. 1. 268. — *auspicium* 260. v. *Sinistrae*. — *sinistrae aves* 260. c. not. 1. 708. D. — *sinistra tibia* 406. v. *Dextrarum*. D. 462. v. *Impares*. D.
Siparium p. 150. 261. c. not. 6. 711. v. *Supparum*. S. D. G.
Siremps p. 150. 264. 715. A. S. D. G. L.
Sis pro si vis p. 140. v. *Sodes*. 39. v. *Cumalter*. pro suis 141. 242. v. *Sos*.
Sispe Iuno p. 262. c. not. 2. 713. D. L.
Sistere fana p. 152. 267. 720. D.
Sithonius de re vestiaria p. 560. v. *Pellicum*. L.
Sitten German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Situlus barbatus p. 109. v. *Nanum*.
Situs p. 584. v. *Prosita*. L.
Sitzen German. p. 318. v. *Aedis*. L.
Soboles p. 143. Cfr. *Suboles*.
Sobrino quis sit propior p. 140. 240. 666. D. 126. 204. 592. v. *Propius*. A. D. G.
Sobrius vicus p. 140. 240. 667. S.
Socer magnus p. 95. 490. v. *Magnum*. D. — *maior* 98. 497. v. *Maiozem*. D.
Socordia p. 139. 238. 662. v. *Secordia*. D. G.
Socrus p. 490. v. *Magnum socrum*. D. — *magna* 95. 490. v. *Magnum*. D. G. — *maior* 98. v. *Maioz socrus*.
Sodalis p. 140. 241. 667. S. D. L.
Sodes p. 140. 241. 667. A. D. G. 39. v. *Cumalter*.
Sol p. 251. 638. D. 334. v. *Aureliam*. D.
Sol manat quid sit p. 104. 174. 514. v. *Manare*. S. D. — *Solis deliquium* 55. v. *Deliquium*.
Solari p. 242.
Solaria Babylonica p. 141. 241. v. *Solla*.
Solatum p. 141. 243. 670. A. D.
Solea p. 141. 242. 669. D. G. L.
Solcus p. 142. 242. Vide *Sulcus*.
Soliar sternere p. 141. 241. 668. v. *Solla*. S. D. G.
Sollicitare p. 152. 268. 721. D. G.
Solidus p. 669. v. *Solox*. L. — *solidum* 245. v. *Subsolaneae*. 266. v. *Solida sella*. — *solida* 139. 238. v. *Solitaria*. — *solida sella sedere* quid 266. c. not. 2. 718. A. D. G.
Solino p. 152. 268. 720. D. G.
Solitaris p. 310. v. *Aureax*. S.
Solitaria p. 139. 238. 661. A. S. D. G. — *in Solitaurilibus* quid sit *Mars* 517. v. *Marspedis*. S.
Solipunga vel solipugna p. 141. 241. 670. A. S. D. G.
Solium p. 262. v. *Seliquastra*. 663. v. *Solla*. D.
Solla p. 141. 241. 668. S. D. G.
Sollemne p. 141. 150. 264. 716. A. D. G. — *sollemnia sacra* ibid.
Sollers p. 139. 238. 665. v. *Solitaria*. D. 141. 241. v. *Solla*.
Sollicuria p. 241. v. *Sollo*.
Solliferreum p. 141. 658. v. *Sollo*. D. — *solliferrea tela* 139. 238. v. *Solitaria*.
N n n n n

- Sollisternium* p. 241. v. *Solla*.
Sollistimum p. 242. 668. D.
Sollo p. 141. 241.
Solum p. 238. v. *Solitaurlia*. 268.
v. *Sollicitare*.
Solox p. 141. 242. 669. S. D. G. L.
Solum i. e. *terra* p. 141. 242. 669. D.
G. L. 152. v. *Sollicitare*. — *solus*
150. 139. v. *Solitaurlia*.
Solvo p. 472. v. *Litatum*. L.
Somnus p. 582. v. *Promulgari*. L. 592.
v. *Penem*. L. 667. v. *Sodalis*. L.
Sonare p. 667. v. *Sodalis*. L.
Sonivium p. 139. 237. 241. 667. 668.
v. *Sollistimum*. D. 659. A. S.
Sons p. 140. 241. 667. D. G. L. 235.
v. *Santicum*. 466. v. *Insons*. D.
Sonticus morbus p. 139. 238. 660. S.
D. — *sontica causa* 264. c. not.
2. 715. G. L. 660. v. *Sonticus mor-*
bus.
Sonus p. 667. v. *Sodalis*. L.
Soracum p. 140. 240. 666. A. S. D.
Soror p. 341. v. *Auctor*. L.
Sororiare p. 140. 240. 666. A. S.
Sororium tigillum p. 143. 240. 666.
D. G. L. 276. 737. v. *Tigillum*. D.
Sors p. 140. 240. 666. D. G.
Sortus p. 140. 240. v. *Surregit*.
Sos pro suos p. 141. 242. 669. S. D. L.
Sospes Iuno p. 141. 243. 670. S. D. G.
Sospitare p. 141. 243. 670. v. *Sospes*.
S. D. G.
Spara p. 147. 265. 699. S. D. G.
Sparus p. 636. v. *Rumex*. G. 699. v.
Spara. S. D. G.
Spatiator p. 150. 264. c. not. 5. 716.
S. D. G.
Species p. 265. 718. D. L.
Spectaculorum pecunia p. 477. v. *Lu-*
car.
Spectio p. 257. 701. A. S. D. G.
Spectu p. 147. 257. 700. D. L.
Speculator p. 59. 414. v. *Explorare*.
D.
Specus p. 263. 713. A. S. D. G.
Speres plur. a *opes* p. 257. 701. D.
Spetile p. 147. 257. c. not. 4. 700. A.
D. G. L.
Spexit p. 257. v. *Spiciit*.
Spiciit p. 147. 257. 700. A. D. G.
Spiciunt p. 264. 716. S. D. G.
Spicio p. 2. v. *Auspicium*.
Spicum farreum p. 137. v. *Restibilis*.
Spicus, spica, spicum substant. p.
257. 701. D. G.
Spinther p. 148. 258. 702. A. D.
Spintyrnix p. 148. 257. 701. A. D. G.
346. v. *Bustum*. S.
Spira p. 147. 257. 700. D.
Spirillum p. 147. 257. 700. D.
Spolia opima p. 190. c. not. 2. 549.
v. *Opima*. A. S. 113. v. *Opis*.
Spondere p. 147. 255. 697. D. G. 150.
263. 713.
Sponsalibus prima et secunda hora
felix p. 129. 211. 606. v. *Prima*. D.
Sponsis bene, beneque volueris p. 147.
267. 720. S. D.
Sponte sua p. 147. v. *Spondere*.
Spurcum vinum p. 151. 267. 720. D. G.
Spurius p. 109. 184. 538. v. *Nothum*.
S. D. G.
Squalidus p. 147. 255. c. not. 7. 698
(bis). v. *Squarrosus*. S. et suo no-
mine. S. D. G.
Squarra p. 698. v. *Squarrosus*. S.
Squarrosus p. 147. 256. 698. S. D. G.
Stab German. p. 665. v. *Stipem*. L.
Stagnea p. 686. v. *Stagnum*. L.
Stagnum p. 249. 686. A. D. G. L.
Stalagmium p. 145. 250. 686. D.
Stamm German. p. 666. v. *Stipem*. L.
Stampfe Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Stampfen Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Status Ludii cuiusdam p. 238. 660.
D. L. — *statuae Cinciae* 222. v.
Romanam.
Staticuli p. 716. v. *Spatiatorem*. D.
Statorius primus in censu nomina-
tur p. 90. v. *Lacus*.
Status dies p. 145. 249. 686. — *sta-*
tae feriae 69. 434. v. *Feriae*. D. G.
— *Statae matris simulacrum* 145.
250. 686. D. G. — *stata* 686. D. G.
— *stata sacrificia* 150. 264. 716.
D. G.
Status conductus p. 249. A. L. 686.
A. G. — *statu liber* 249. 686. S.
D. G. — *Cinciae* 382. v. *Cincia*. D.
Steev p. 665. v. *Stipem*. L.
Steif p. 665. v. *Stipem*. L. 683. v.
Stipem. L.
Stella p. 268. 721. D.
Stellatina tribus p. 263. c. not. 6. 714.
A. D. G.
Stellio p. 248. 682. A. S. D. G.
Stercus ex aede Vestae egestum p. 264.
— *stercus delatum dies festus* p.
132. 219. 220. not. 1. 716. D.
Sterila p. 145. 250. 687. D.
Sternere soliar p. 150. 241. v. *Solla*.
Stilla p. 150. 715. v. *Stiricidium*.
Stimulus p. 465. v. *Instigat*. L.
Stipa p. 268. 684. v. *Stipatores*. S.
Stipare p. 665. v. *Stipem*. L. 683. v.
Stipem. L. 684. v. *Stipatores*. D.
Stipatores p. 144. 249. 684. A. S. D. G.
L. 152. 267. not. 3. 268. 721.
Stipes p. 144. 249. 684. A. S. D. —
stipes impensa 80. v. *Impensa*. —
stipites 268. v. *Stipatores*.
Stips p. 140. 240. 665. D. L. 248. c.
not. 3. D. G. L. 665. v. *Stipem*. L.
Stipula p. 665. v. *Stipem*. L.
Stipulare p. 665. v. *Stipem*. L.
Stipulari p. 140. 240. 683. v. *Stipem*.
D. L. — *Stipulando reus* 135. 227.
639. v. *Reus stipulando*. S. D. G.
Stipulatio mortis causa p. 175. 516.
v. *Mortis causa*. S. D. G.
Stipulator p. 227. v. *Reus stipulando*.
Stipulum p. 684. v. *Stipatores*. A. D.
Stiria p. 150. 715. v. *Stiricidium*. D. G.
Stiricidium p. 150. 264. 715. D. G.
Stirillum p. 701. v. *Spirillum*. D.
Stirps p. 248. c. not. 4. 683. A. S. D.
L. 248. 507. v. *Masculino*. G. 236.
v. *Recto*. 666. v. *Stipem*. L.
Stiva p. 665. v. *Stipem*. L.
Silata p. 144. 248. 682. D. S. G. L.
Silatarius p. 682. v. *Silata*. S.
Silembus p. 248. 682. D. L.
Silis p. 144. 248. 682. v. *Silata*. D.
et 682. v. *Silembus*. L.
Silocus p. 144. 248. v. *Silata*. 682. v.
Silembus. L.
Stolidus p. 145. 250. 686. S. D.
Stolo p. 636. v. *Stolidus*. S.
Stopfen Germ. p. 666. v. *Stipem*. L.
Strauss Germ. p. 682. v. *Silembus*. L.
Strebula p. 144. 248. 681. A. S. D. L.
Streit Germ. p. 682. v. *Silembus*. L.
Strena p. 144. 248. 681. A. S. D. G.
Strenia dea p. 661. v. *Sacra via*. D.
Striae p. 701. v. *Spirillum*. D.

- Strigae* p. 145. 249. 684. D. 685. v. *Strigas*.
Striges p. 685. A.S.D.L.
Strigor p. 148. 249. 684. S.D.
Strigosi p. 249. v. *Strigorem*.
Stritavus p. 144. 249. 684. S.D.
Stroppus p. 144. 681. S.D.G.
Struere pedem p. 117. 198. 566. 681. v. *Pedem*. S.D. 248.
Strues p. 144. 248. 680. D.L. 64. v. *Firctum*.
Strufertarii p. 140. 239. 662. A.S.D. G. 64. v. *Firctum*.
Struices p. 144. 248. 680. A.S.D.
Struppi p. 151. 266. c. not. 5. 719. Cfr. *Stroppus*.
Struppearia festum p. 248. v. *Scoppus*.
Struppus p. 248. v. *Scoppus*.
Strutheum p. 144. 248. 681. D.
Struthiocamelus p. 121. v. *Parones*. 578. v. *Passer*. D.
Stryd p. 682. v. *Stlembus*. L.
Stultorum feriae p. 145. 250. 687. A.D. 131. v. *Quirinalis collis*. 218. 618. v. *Quirinalia*. D.
Stuppa p. 250. 687. D. 665. v. *Stipem*. L.
Stuprum p. 145. 250. 687. S.D. G.
Stura flumen p. 145. 250. 687. D.
Sturio p. 332. v. *Aquipenser*. D.
Styf p. 683. v. *Stipem*. L.
Sua i e. hac ratione p. 721. v. *Suad ted*. L.
Suad ted p. 268. 721. S.D.L.
Suasum p. 142. 244. 672. A.D. G.
Sub corona venundari p. 143. 245. 676. A.S.D.
Sub dio p. 401. v. *Dium*. D.G. 406. v. *Dies*. L. — *sub divo* 407. v. *Dium*. L. — *sub diu* 54. v. *Dium*.
Sub Iove p. 406. v. *Dies*. L.
Sub iugum mittere p. 142. 244. 673. D.
Sub vineam iacere p. 144. 247. 679. D.G.
Sub vitem hastas iacere p. 143. 247. 678. S.D.G.L. — *sub vitem proeliari* 144. 247. 678. S.
Subacti p. 143. 246. 677. D.
Subare p. 248. 680. v. *Suillum*. D.
Subditiva p. 332. v. *Additivi*. G.
Subditivus p. 332. v. *Additivi*. G.
Subditus iudex p. 150. 263. 713. D.G.
Suber p. 250. 687. G. 663. v. *Strufertarios*. S.
Suberies p. 238. not. 3. 239.
Subices p. 142. 244. 673. A.S.D.
Subigere arietem p. 265. 267. 718. 720. S. 677. D.
Subinde p. 56. v. *Deinde*.
Subire p. 248. v. *Suillum*.
Subitillus p. 677. v. *Subucula*. S.D.
Sublestus p. 140. 239. 664. A.D.G.L. — *sublestissimum vinum* 140. v. *Sublesta*.
Sublices p. 238. not. 2. 239. 662. v. *Sublicius*. S.
Sublicius pons p. 239. 662. A.S.D.G.
Sublimavit p. 246. 676. D.G.
Sublime p. 143. 246. 676. D.
Sublucare arbores p. 151. 267. 720. D.G.
Suboles p. 246. 677. A.D. Cfr. *Soboles*.
Subrumari p. 143. 246. 676. D.G.
Subrumi hoedi p. 135. v. *Ruminalis*. 312. v. *Adrumavit*. 676. v. *Subrumari*. D.G.
Subrumius p. 225. v. *Ruminalis*.
Subscudes p. 143. 245. 675. A.S.D.
Subsellium p. 262. v. *Seliquastra*.
Subsidiarii milites p. 245. v. *Subsidium*.
Subsidiosus p. 675. v. *Subsidium*. S.
Subsidium p. 245. 675. A.S.D.G.L. 122. v. *Praesidium*.
Subsignare p. 137. 232. v. *Resignare*. 261. v. *Signare*.
Subriles p. 142. 245. c. not. 6. 675. S.
Subsolaneae p. 245. 675. S.D.
Subsolanei p. 245. v. *Subsolaneae*.
Substillatio p. 675. v. *Substillum*. D.
Substillum p. 143. 245. 675. S.D.
Subuoula p. 143. 677. S.D.G. 144. v. *Supparus*.
Sububeres p. 414. v. *Exbures*.
Subulo p. 143. 246. 676. A.S.D.L.
Subura p. 143. 246. 676. A.D.
Suburana tribus p. 243. c. not. 7. 671. D.
Subverbusta p. 143. 246. 677. S.D.G.
Sub vos placo p. 143. 246. 677. A. D.G. 143. 191. v. *Ob vos sacro*.
Succenturiare p. 143. 246. 676. D.L.
Succenturiati milites p. 676. v. *Succenturiare*. D.
Succerda p. 142. 243. 671. D.
Succidanea hostia p. 142. 243. c. not. 8. 672. D.G.
Succingulum p. 142. 243. 671. A.D.
Succrotila vox p. 141. 243. 242. c. not. 5. 671. A.S.D.G.L. 375. v. *Crocotillum*. D.
Succusanus pagus p. 143. v. *Subura*.
Sucula p. 243. c. not. 6. 706. A.S. 671. A.S.D.G.
Sudarium p. 658. v. *Rica*. D.
Sudiculum p. 148. 706. D.
Sudum p. 140. 239. 664. D.G.L. 263. v. *Sedum*.
Suender German. p. 667. v. *Sons*. L.
Sueris p. 257. c. not. 4. 700. v. *Spetile*. D.G.
Suessa Auruncorum p. 325. v. *Ausonia*. S.
Suessae Camenae Lucilii p. 325. v. *Ausonia*. S.
Suctonio abiudicatur liber de re vetatiana p. 560. v. *Pellicem*. L.
Sufes p. 143. 246. 247. not. 4. 678. S.D.G.L. 171. v. *Mansues*.
Suffibulum p. 151. 266. 719. S.G.
Suffimenta p. 151. 266. 719. D. 415. v. *Exfir*. D.
Suffio p. 415. v. *Exfir*. D. 719. v. *Suffimenta*. D.
Suffiscus p. 143. 246. 677. A.D.
Suffitio p. 3. 301. v. *Aqua et igni*. G. 60. v. *Exfir*. — *suffitionibus laurus adhibebatur* 87. v. *Laureati*.
Suffragatores p. 266. c. not. 4. 719. A.D.G.
Suffragia sex p. 259. 705. v. *Sex suffr*. D.L. — *Suffragium patrum populo commune* 205. v. *Patrum et Populi*.
Suffuerat p. 267.
Sugillatum p. 142. 243. 672. S.D.
Sui quomodo prisci Latini declinauerint p. 670. v. *Sos*. L.
Suillum genus invisum Veneri p. 247. 680. S.D.
Sulcus p. 243. 672. D.G. — *primigenius* 127. 204. 598. v. *Primigenius*. D.G.

N n n n n *

Sultis p. 141. 242. 670. L. 150. 262. 713. A. D.
Sum pro eum p. 141. 241. 668. D.
Summanalia p. 151. 267. 720. D.
Summani sunt nocturna fulgura p. 408. v. *Dium*. D.
Summussi p. 141. 241. c. not. 5. 667. A. S. D. G. L.
Sumptu privato quamdiu se Romani milites sustinuerint 127. 205. 595. v. *Privato*. A. S. D.
Suopte p. 144. 247. 680. D. L. 144. v. *Suopte*.
Supat p. 144. 247. 679. A. D. G. 124. v. *Prosapia*.
Supellectilis nominativ. p. 239. 664. A. D.
Super p. 244. v. *Superescit*.
Supercilium p. 244. 673. D. 33. 360. v. *Cilium*. D. — *supercilia in lunonis tutela* 142. 245. 674. A. D.
Superescit p. 142. 244. 673. A. D. G. L.
Superis diis aras consecrabant p. 24. 342. v. *Altaria*. D.
Supersolanei p. 245. v. *Subsolaneae*.
Superstites p. 142. 244. c. not. 2. 674. A. S. D. G.
Supervacaneum p. 139. 239. 662. D.
Supervacuus p. 662. v. *Supervacaneum*. D.
Supervaganea avis p. 142. 245.
Supinus p. 139. 237. v. *Suppum*.
Supparum p. 261. 711. S. D. 247. v. *Supparum*.
Supparus p. 144. 679. A. S. G.
Supernati p. 142. 245. 674. A. S. D.
Supplicium p. 143. 246. c. not. 3. 677. A. D. S. L.
Suppum p. 139. 237. c. not. 4. 660. A. S. D. G.
Supremum p. 142. 245. 674. A. S. D. — *suprema multa* 195. v. *Ovidus*. 198. v. *Peculatus*. 245. v. *Supremum*.
Sura petila p. 115. 559. v. *Petilam*. D. G.
Surculus p. 140. 241. v. *Surus*.
Surgere silentio in auspiciis p. 267. 720. v. *Silentio*. 268. v. *Sinistrum*.
Surit p. 680. v. *Suillum*. S.
Surium p. 241. 667. D.
Surregit p. 140. 240. 666. D.

Surremit p. 140. 241. 667. S. D. G. 305. v. *Abemio*. S. D.
Surrempsit p. 140. 667. A. G.
Surus p. 140. 667. A. D. 235. v. *Rigido*. 45. 385. v. *Crebrisuro*. D.
Sus Minervam proverb. p. 248. 680. D. — *sue plena Telluri sacrificabant* 208. 600. v. *Plena*. A. S. D. G. — *sus confeta* 44. 384. v. *Confeta*. S. D.
Suspectus p. 144. 247.
Susque deque p. 139. 237. 659. A. D. L.
Sutelae p. 148. 247. 679. A. D.
Sutrium in proverb. *Quasi eant Sutrium* p. 247. 679. A. S. D. G.
Suus haeres p. 501. v. *Myrtea*. S. 508. v. *Mancipatus*. D. — *sui auri homo* 131. 216. v. *Furi*.
Sycomorus p. 250. not. 8. 638. S. D. G.
Sycophantae p. 142. 243. 672. S. D.
Syllaba pte et ope et psi unde p. 680. v. *Suopte*. L.
Syracusae cum Athenienses obsiderent Siculi gerras poscebant p. 70. v. *Gerrae*.
Syracusanum talentum p. 273. v. *Talentum*.
Syrium talentum p. 731. v. *Talentorum*. A.

T.

Tabellae p. 273. 730. D.
Tabellarii p. 273. v. *Tabellae*.
Tabernacula p. 273. 730. D. G. 11. v. *Attibernalis*. 30. 354. v. *Contubernalis*. 326. v. *Attibernalis*.
Tabernae p. 11. v. *Attibernalis*. 273. v. *Tabernacula*. — *caeditiae* 35. 364. v. *Caeditiae*. D. — *crustariae* 41. 376. v. *Crustariae*. D. G. — *novae* 203. v. *Plebei*.
Tabernariae fabulae p. 269. 722. v. *Togatarum*.
Tabes p. 273. 730. D.
Tablinum p. 154. 273. 730. S. D.
Tabularium p. 730. v. *Tablinum*. D.
Tabulae XII. p. 274. v. *Talionis*. 276. v. *Tignum*. 276. v. *Viginti quinque*. 278. v. *Vagulatio*. 279. v. *Vindiciae*.

Tacere et silere differ. p. 715. v. *Silere*. D. L.
Taciturnus p. 157. 740. D.
Tacitus p. 157.
Taedulum p. 155. 274.
Taeniae p. 274. 732. S. D. L.
Taenpoton p. 154. 732. A. S. D. G.
Tagax p. 154. 273. 730. D. G.
Tages nom. propr. p. 273. 731. A. D.
Tagit p. 154. 273. 730. D.
Talassio p. 152. 268. 722. A. S. D. G.
Talassius p. 263. v. *Talassionem*.
Talentum p. 413. v. *Euboicum*. A. — *Talentorum genera* 273. 731. — *Atticum*, *Aegineum*, *Babylonicum*, *Syrium*, *Rhodium*, *Cistophorum* 273. — *Euboicum*, *Babylonicum*, *Atticum* 59. 413. v. *Euboicum*. A. D. — *Syracusanum* 273. v. *Talentorum*.
Talia p. 154. 732. S. D.
Talio p. 274. 734. A. S. D. G.
Talipedare p. 154. 273. 731. D.
Talla p. 732. v. *Talia*. S. D.
Talus p. 154. 273. 731. D.
Tam p. 155. 273. 733. D. L. — *Tam perit, quam extrema faba* proverb. 275. 735. D.
Tama p. 155. 274. 733. D. G.
Tamde p. 733. v. *Tame*. S.
Tame p. 733. L.
Tamen p. 733. v. *Tam*. D.
Taminare p. 275. 731. v. *Taminia*. D.
Taminia uva p. 154. 273. 731. A. S. D.
Taminum p. 731. v. *Taminia*. D.
Tammodo p. 154. 731. A. S. L.
Tamne p. 154. 273. 731. D.
Tanaquil p. 71. v. *Gaia Caecilia*.
Tandem p. 155. 274. 733. D.
Tapfer p. 724. v. *Topper*. L.
Tappete p. 268. c. not. 5. 721. A. S. D. G.
Tappetus p. 721. v. *Tappete*. S.
Tapulla lex p. 155. 275. c. not. 2. 735. S. D.
Tarentini simplicia verba per paragonem producant p. 336. v. *Agasones*. D. 375. v. *Cnasonas*. S.
Tarmes p. 154. 732. S. D. G.
Tarpeiae effigies p. 274. 735. D. G. — *Tarpeia* 274. — *Tarpeia lex* 207. v. *Peculatus*. — *Tarpeium saxum* 263. 714. v. *Saxum*. A. D. G.

- Tarpinius* p. 301. v. *Aqua*.
Tarquinius Priscus p. 124. v. *Priscus*. 585. v. *Primus*.
Tarquitiae scalae p. 274. 734. D. G.
Tarracia p. 123. v. *Praenominitus*.
Tartarinus p. 155. 732. A. D.
Tatienses p. 738. v. *Titenses*. D. L.
Tatii mors p. 274. 734. D. — *leges* 203. v. *Plorare*.
Taura p. 152. 269. c. not. 8. 723. A. D.
Taurea p. 351. v. *Boiae*. S.
Tauri verbenasque p. 274. 733. D.
Taurii ludi p. 152. 268. c. not. 6. 721. A. S. D.
Taurorum specie sunt simulacra fluminum p. 274. 734. D. G.
Taxat p. 154. 272. 729. S. D. G.
Taxatio p. 154. v. *Taxat*. 272. 730. D.
Taxatores p. 154. 730. v. *Taxatio*. D.
Tectum delictatum p. 55. v. *Delicia*.
Tegillum p. 155. 737. A. D.
Tego p. 373. v. *Cutis*. D.
Tegulae deliciares p. 55. v. *Delicia*.
Telluri plena sue sacrificabant p. 208. 600. v. *Plena*. A. S. D. G.
Telum p. 276. 737. A. D. 389. v. *Clava*. D. 303. v. *Arma*. D. — *tela colliferrea* 139. 238. v. *Solitaurilia*.
Temerare p. 155. 736. D. L.
Temetum p. 155. 275. 736. S. D. G.
Teminare p. 735. L.
Temo p. 260. v. *Septentriones*.
Tempesta p. 155. 736. D.
Tempesta p. 155. 736. D. 82. v. *Intempesta*.
Templum p. 157. 609. G. 739. A. D. G. 31. 354. v. *Contemplari*. 173. v. *Minora*. — *Templa minora* 173. 511. v. *Minora*. A. S. D. — *templum Libertatis* 480. v. *Libertatis*. — *Templa effari* 720. v. *Sistere*. D.
Temulentia p. 155. v. *Temetum*.
Temulentus p. 155. v. *Temetum*.
Tendere p. 746. v. *Tenus*. L. 747. v. *Venerari*. L.
Tenitas p. 157. 740. D.
Tentipellium p. 276. 737. S. D.
Tenus p. 157. 740. D. L. 747. v. *Venerari*. L.
Teredinates p. 275. 735. D. L.
Teredones p. 358. v. *Cossi*. G. 732. v. *Tarmes*. D.
Terentius et Iuventus confusa p. 668. v. *Summussi*.
Terentum p. 152. 268. 721. S. D.
Teres p. 155. 275.
Termentum p. 155. 735. D.
Termes p. 157. 740. D.
Terminatio rit p. 460. v. *Incensit*. L. — *ternus et turnus* 407. v. *Dium*. L.
Termini sacellum p. 157. 740. D.
Termo p. 155. 275. 735. D.
Ternus terminatio p. 407. v. *Dium*. L.
Tero p. 316. v. *Attritum*. D.
Terra Cadmea p. 36. 367. v. *Cadmea*. D. G.
Terrestrialium deorum sacra p. 24. v. *Altaria*.
Tersus dies p. 155. 275. 735. D.
Terticapēs p. 737. v. *Tignum*. S.
Teruncium p. 108. 535. v. *Nonuncium*. D. G.
Tesca loca p. 154. 272. 728. S. D. L.
Testamentum p. 318. v. *Auditum*. A. — *internecivum* 84. 469. v. *Internecivum*. U. D. — *in procinctu factum* 81. v. *In procinctu*. 215. 612. v. *Procinctu*. A. — *procitum* 123.
Testiculari p. 156. 738. D.
Testiculi p. 106. v. *Nefrendes*.
Testis alternatio p. 308. v. *Alternatio*. G. — *testes classici* 43. 382. v. *Classici*. S. G.
Testu p. 213. v. *Pecuum*.
Testudinatum p. 117. 198. v. *Pectenatum*.
Tetnero purime p. 131. 217. 617. v. *Purime*. S. D.
Tetini p. 156. 738. D.
Texturae ratio antiqua p. 643. v. *Reatae*. D.
Thalea p. 273. 731. D.
Themis p. 157. 740. D.
Thensa p. 155. 736. D. G. L.
Thesaurus p. 8. 310. v. *Aurum*. G. 427. v. *Favissae*. S.
Thiasitas p. 156. 738. D.
Thiasus p. 738. v. *Thiasitae*. D.
Thocus p. 156. 739. D.
Thomices p. 154. 271. 727. S. D.
Threces p. 156. 738. D.
Thronus p. 739. v. *Thocum*. D.
Thymbraeus Apollo p. 154. 272. 729. D. — *mons* 154.
Tiberinus p. 304. v. *Albula*. D. — *Tiberini piscatores* 208. v. *Piscatorium*.
Tiberis Albula dicta p. 4. 303. v. *Albula*. D. 155. 738. D. G.
Tiberius rex p. 304. v. *Albula*. D.
Tibia assa p. 342. v. *Assa*. D. L. — *tibiae dextrae* 56. 406. v. *Dextrarum*. D. 462. v. *Impares*. D. — *funebres* 69. 485. v. *Funebres*. D. — *gingrinae* 71. v. *Gingrinae*. — *impares* 406. v. *Dextrarum*. 81. 462. v. *Impares*. D. — *milvina* 91. v. *Milvina*. — *pares* 462. v. *Impares*. D. — *sinistrae* 462. v. *Impares*. 406. v. *Dextrarum*. D.
Tibicines p. 155. 725. D. G. 738. D. — *tibicinum dies festus* 101. 169. v. *Minusculae*.
Tibilustria p. 152. Cfr. *Tubilustria*.
Tibris p. 155. Cfr. *Tiberis*.
Tiburi in Aniene sunt tullii p. 269. v. *Tullii*.
Tief German. p. 682. v. *Silembus*. L.
Tifata p. 156. 738. D. — *Mancini* 96. v. *Mancini*. — *Curii vide* v. *Curii*.
Tigillum sororium p. 143. 240. 666. v. *Sororium*. 276. 787. D.
Tignum p. 276. 737. S. D. G.
Tinae p. 736. v. *Tinia*. S. D.
Tinia p. 155. 736. S. D.
Tinnitus p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnabant p. 155. v. *Titinnire*.
Tintinnabulum p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnaculum p. 736. v. *Titinnire*. G.
Tintinnare p. 275. 736. v. *Titinnire*. D. G.
Tintinnire p. 155. 736. v. *Titinnire*. D. G.
Tippula p. 156. 738. D. L.
Titia p. 123. v. *Praenominitus*. 351. v. *Buttubata*. S.
Titia curia p. 156.
Titenses p. 156. 738. D. L.
Titinnire p. 736. A. S. D. G.
Titinus Mutinus p. 509. v. *Mutini*. D.
Titivillitum p. 156. 738. A. S. D.
Tituli milites p. 156. 738. D.
Titus praenom. p. 156. v. *Tituli*.

- Todella* p. 376. v. *Crocotillum*. D.
Todi p. 152. 269. 723. S. D. L. 376.
v. *Crocotillum*. D.
Todilli p. 269. v. *Todit*.
Toga picta p. 116. 197. 563. v. *Picta*.
S. D. G. — *purpurea* 116. v. *Picta*.
— *togae exorditae* 190. v. *Orditi*.
Togatae fabulae p. 269. 722. A. S. D.
L. 579. v. *Practextae*. D.
Tolae p. 729. v. *Toles*. S.
Tolarius p. 729. v. *Toles*. S.
Tolerare p. 272.
Toles p. 154. 272. 729. S. D.
Tolia p. 729. v. *Toles*. S.
Tolleno p. 272. 729. S. D.
Tollo p. 422. v. *Fons*. L.
Tomentum p. 372. v. *Calcita*. D.
Tonge Batav. p. 473. v. *Lingulam*. L.
Tongere p. 154. 272. 727. A. D. G.
Tangitio p. 154. v. *Tongere*.
Tonitrua Claudiana p. 44. 383. v.
Claudiana. D.
Tonsa p. 154. 272. 729. D.
Tonsilla p. 154. 272. 729. S. D. G. 123.
v. *Prymnesius*. 154. 729. v. *Toles*. S.
Topper p. 153. 269. 724. A. S. D. L.
Torrens p. 153. 270. c. not. 3. 725.
D. G.
Torrere p. 153. 270. 725. A. D.
Torrum p. 153. 270. v. *Torum*.
Torum p. 270. 725. D.
Torve p. 725. v. *Torvitas*. D.
Torvitas p. 153. 270. 725. D.
Toxicum p. 271. 726. A. S. D. L.
Trabearum genera p. 740. v. *Trossuli*. S.
Trabica navis p. 156. 739. D.
Trabs p. 156. 738. D.
Trachali p. 156. 739. D.
Tragula p. 157. 740. S. D.
Tragus p. 156. 739. D.
Tralatio p. 170. v. *Metaphoram*.
Trans p. 407. v. *Dium*. L.
Transfuga p. 118. 199. 568. v. *Perfuga*. D. G.
Transtra p. 157. 740. D.
Trapezita p. 398. v. *Danistae*. D.
Trepidatio p. 157. v. *Trepit*.
Trepido p. 157. v. *Trepit*.
Trepidus p. 532. v. *Promulgari*. L.
Trepit p. 157. 739. D. G.
Triambi p. 78. v. *Iambi*.
Triatrus p. 132. 218. v. *Quinquatrus*.
Tribules p. 371. v. *Curiales*. D.
Tribunicia lex Ovinia p. 213. v. *Practiteriti*. 268. c. not. 7. 722. D. G.
Tribuni aerarii p. 2. 300. v. *Aerarii*.
S. D. — *militum rufuli* 133. 222.
v. *Rufuli*. — *tribuni plebis sacrosancti sunt* 251. v. *Sacrosanctum*.
— *tribunus primanus* 127. 206. v.
Primanus.
Tribus p. 369. v. *Curia*. U. D. 378.
v. *Centumviralia*. D. — *quot ibid*.
G. — *Crustumina* 42. 380. v. *Crustumina*. S. D. G. — *Lemonia* 85.
470. v. *Lemonia*. D. — *Maecia* 98.
497. v. *Maecia*. D. — *Papiria* 127.
204. not. 3. 205. 593. v. *Papiria*.
A. D. L. — *Oufentina* 115. 192. 555.
v. *Oufentina*. S. D. — *Pinaria* 205.
v. *Popillia*. — *Pomptina* 127. 205.
593. v. *Pontina*. S. D. — *Popillia*
127. 205. 593. v. *Popillia*. A. S. D.
G. L. — *Pupinia* 127. 205. 593. v.
Pupinia. D. L. — *Quirina* 218. 619.
v. *Quirina*. D. — *Romulia* 135.
225. 635. v. *Romulia*. A. S. D. —
Sabatina 150. 263. 714. v. *Sabatina*.
D. G. — *Scaptia* 150. 263. c.
not. 5. 714. v. *Scaptia*. D. — *Stellatina*
263. c. not. 6. 714. v. *Stellatina*.
A. D. G. — *Suburana* 243.
c. not. 7. 671. v. *Tribus*. — *Titiensis*
156. v. *Titienses*. — *Tromentina*
157. 740. v. *Tromentina*.
D. G. — *Urbanæ* 158. 741. v. *Urbanas*. D.
Tributum p. 156. 276. 736. A. D. G. L.
Tricenariae cerimoniae p. 54. v. *De-nariae*.
Triens p. 275. 735. A. D. 27. v. *Bes*.
— *trientis effigies* 136. 228. v. *Ratitum*.
— *triens uncia* 347. v. *Bessem*. S.
Trifariam p. 500. v. *Multifariam*. G.
Trifax p. 156. 739. S. D. G.
Trimum p. 6. v. *Annus*.
Triones p. 260. 710. v. *Septentriones*.
D.
Tripudium p. 274. not. 5. 275. 735.
L. 129. v. *Puls*. — *tripudium oscinum*
193. v. *Oscinum*.
Trisulcum fulmen p. 269. 722. A. D.
Tritogenia p. 156. 739. D. L.
Tritum p. 11. v. *Attritum*.
Triumphantis currum sequebantur laureati milites 87. 476. v. *Laureati*. D. G.
Triumphales coronae p. 157. 739. S. D.
Trivium: in triviis mensae positae
p. 174. v. *Mensae*.
Troia ludus p. 156. 739. D.
Trossuli equites p. 157. 740. A. S. D.
Trossulum p. 157. v. *Trossuli*.
Trua p. 9. v. *Antroare*. L.
Truare p. 9. 312. v. *Antroare*. L.
Truo p. 157. 739. A. S. D. G. L.
Tryga p. 156. 738. D.
Trygetus p. 156. 738. v. *Tryga*. D.
Tryllae p. 528. v. *Nasiterna*. G.
Tubi p. 269. v. *Tubilustria*.
Tubicines p. 328. v. *Aenatores*. S.
Tubilustria p. 269. 723. A. S.
Tubuccinari p. 351. v. *Buttubata*. S.
Tudicula p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tuditantes p. 152. 269. 723. S. D. G.
Tuditare p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tuditianus p. 153. 269. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tuditatores p. 723. v. *Tuditantes*. S.
Tudites p. 153. 269. 723. A. S. D.
Tueor p. 153. 271. v. *Tuor*.
Tuguria p. 271. 726. S. D. L.
Tutor p. 12. v. *Aedituus*.
Tullianum carcer p. 272. 729. D.
Tullii p. 153. 269. c. not. 10. 723. D.
Tullius rex p. 150. v. *Servorum*. 184.
538. v. *Nothum*. — *Tullii leges* 203.
v. *Florare*. Cfr. *Leges Tullii*.
Tulo p. 422. v. *Fons*. L.
Tum p. 409. v. *Em*. L. 624. v. *Quando*. L.
Tumultuarii milites p. 271. c. not. 8.
727. v. *Tumultus*. A. S. D. G.
Tumultus p. 727. A. S. D. G.
Tumulus p. 271. 727. S. D.
Tundere p. 152. v. *Tuditantes*.
Tunica palmata p. 197. 563. v. *Picta*.
D. — *patagiata* 120. v. *Patagium*.
— *rectae* 136. 229. 643. v. *Rectae*.
A. S. D. G.
Tuopte p. 247. v. *Suopte*.
Tuor p. 153. 271. 726. D. 113. 190.
v. *Obtutus*.
Turanni p. 153. 270. 725. D.

Turbela p. 153. 271. 725. A.D.
Turibulum p. 325. v. *Acerra*. G.
Turma p. 153. 270. 725. D.
Turnus terminatio p. 407. v. *Dium*. L.
Turrhenus p. 270. v. *Turanni*.
Turris Mamilia p. 97. v. *Mamilia*.
 — *militaris* 716. v. *Serra*. D.
Tusci p. 153. 271. 727. D.
Tusculum p. 153. 727. v. *Tusci*. D.
Tusculus aquilex p. 300. v. *Aquaeli-*
cium. D. — *vicus* 153. 271. 726.
 A.S.D.
Tutus in navi quid p. 412. v. *Euro-*
pam. S.D.
Tuticus p. 484. v. *Meddix*. L.
Tutores p. 369. v. *Curatores*. D.
Tutuli milites p. 153. 271. c. not. 5.
 726. A.S.D.
Tutulum p. 153. 271. c. not. 5. 726.
 A.S.D.
Tutulus p. 313. v. *Albogalerus*. S.
Tyrannus p. 153. v. *Turanni*. 725. v.
Turrheni. D.
Tyria p. 691. v. *Sarra*. S. — *maria*
 proverb. 270. 725. D.

U.

U et oe apud veteres confundeban-
 tur p. 213. not. 5.
Udus p. 422. v. *Fons*. L.
Ulixes duplex p. 308. v. *Alterpli-*
cem. G.
Uls p. 161. 750. D. G. 33. 359. v. *Ci-*
timus. S.
Ultimus p. 33. 359. v. *Citimus*. D.
Ultra p. 33. 359. v. *Citimus*. D. 750. D.
Um terminatio pro *orum* p. 410. v.
Bm. L.
Umbræ p. 161. 749. S.D. — *Umbra*
 462. v. *Imbrica*. L.
Umbri Ploti p. 238. v. *Ploti*.
Uncia p. 540. v. *Ningulas*. L. — *un-*
cia triens 347. v. *Besseem*. S.
Unciarla lex p. 279. 743. S.D.L.
Unda p. 422. v. *Fons*. L.
Ungulati vel Ungulatri p. 161. 750. D.
Ungulus p. 160. 279. 747. D.L.
Ungustus p. 161. 750. D.L.
Urbanæ tribus p. 158. 741. D.
Urbanus praetor p. 105. 175. v. *Ma-*
iozem consulem.

Urbe condenda sulcus ducitur p. 278.
 v. *Urvat*. — *mille urbium popu-*
lus 173. v. *Mille urbium*.
Urvat p. 160. 278. c. not. 5. 747. D.G.
Urvum p. 747. v. *Urvat*. D.
Us terminatio gentilium quomodo ab
 — *ensis* differat p. 388. v. *Corin-*
thienses. D.
Ustrinae p. 26. 346. v. *Bustum*.
Usurae p. 347. v. *Besseem*. G.
Uter p. 317. v. *At*. L.
Uva Murrhina p. 100. v. *Murrhina*.
 — *Taminia* 154. 273. 731. v. *Ta-*
minia. A.S.D.
Uvidus p. 422. v. *Fons*. L.
Uxor p. 341. v. *Auctor*. S. — *uxo-*
rem qui non habet, pendit uxo-
rium 161. v. *Uxorium*.
Uxorium pendere p. 161. 750. S.D.

V.

Vacerra p. 160. 278. 746. S.D.L.
Vades iustus p. 84. 467. v. *Iustum*. D.
Vadimonium obisse p. 101. v. *Mor-*
tem obisse.
Vae nobis p. 162. v. *Vae vobis*.
Vae vobis p. 162.
Vae victis p. 277. 745. A.D.
Vafellus p. 7. v. *Aliellus*.
Vagor p. 160. 278. 746. D.
Vagulatio p. 278.
Valerii nomen in censu primum no-
 minatur p. 90. v. *Lacus*.
Valerius Laevinus p. 183. v. *Nautii*.
Valesii p. 20. v. *Aurelia*. 198. v. *Pi-*
gnosa.
Valgi p. 278. 746. A.S.D.G.L.
Vallare p. 749. v. *Vallescit*. D.
Vallescit p. 161. 749. S.D.G.
Vallicula p. 38. v. *Convallis*.
Vallum p. 428. v. *Falae*. L. — *mi-*
litare 161. v. *Vallescit*.
Vallus p. 411. v. *Evelatum*. D. 749.
 v. *Vallescit*. D.
Valvae p. 445. v. *Heluo*. L.
Valvoli p. 160. 278. 746. D.
Vapula Papiria proverb. p. 277. 746.
 S.D.
Vapulo p. 745. v. *Vapula*. D.
Vari p. 160. v. *Valgos*.
Variana uva p. 731. v. *Taminia*. D.

Varicare p. 584. v. *Praevaricatores*.
 D.
Varrones p. 698. v. *Squarrosus*. S.
Varus p. 746. v. *Vacerra*. D.
Vas p. 161. 750. D.
Vasa futilia p. 67. v. *Futiles*. —
Lesbia 85. v. *Lesbia*. — *viminea* 160.
 278. v. *Viere*. — *anclabria* 10. 315.
 v. *Anclabris*. L.
Vastus p. 160. 277. 744. A.S.D.G.
Vates p. 359. v. *Conviciium*. L. 438.
 v. *Fetiales*. L. v. *Præfica* 581. L.
Vaticanus collis p. 161. 750. D.
Ve p. 158. v. *Vescus*. 161. v. *Vescu-*
li. — in compositione 745. v. *Ve-*
grande. L.
Vecors p. 160. 277. 745. v. *Vegrande*.
 D.L.
Vecticularia vita p. 161. 750. S.D.
Vecticularius p. 750. v. *Vecticula-*
riam. S.D.
Vectigal p. 277. 743. D. — *vectiga-*
lium genera 702. v. *Scripturarius*
ager. D. — in *vectigalibus publi-*
cis primum lacus Lucrinus loca-
tur emendus 90. v. *Lacus*.
Vegrandis p. 160. 277. 745. S.D.G.L.
 161. v. *Vesculi*.
Veha p. 741. v. *Veia*. L.
Vehere p. 741. v. *Veia*. L. — *Vehi*
equo Flamini Diali non licet 61.
 v. *Equo*.
Veia p. 158. 741. A.D.L.
Veiarri p. 158. v. *Veia*.
Veiatura p. 158. v. *Veia*.
Veiovis p. 161. v. *Vesculi*.
Vel p. 159. 742. D.
Vela p. 741. v. *Veia*. D.
Velabra p. 58. v. *Evelatum*.
Velare p. 444. v. *Gulliocae*. L. —
 pro *volare* 320. v. *Adscriptitii*. L.
Velati p. 158. 741. D. G. L. 12. v.
Accensi.
Velatura p. 741. v. *Veia*. D.
Velatus p. 320. v. *Adscriptitii*. L.
Velites p. 143. v. *Sub vitem*. 24. v.
Advelitatio. 320. v. *Adscriptitii*. L.
Velitatio p. 158. 742. G.
Velo p. 445. v. *Heluo*. L.
Ve-magnus p. 746. v. *Vegrande*. L.
Venales Sardi proverb. p. 252. 691.
 v. *Sardi*. A.S.D.

- Vendere* p. 748. v. *Venditiones*. D.
Venditiones p. 279. 748. D. G.
Venerari p. 161. 747. D. L.
Venire sub corona p. 143. 245. 676.
v. *Sub corona*. A. S. D.
Ventabant p. 161. 279. 748. D.
V. ntupum (sic.) p. 279.
Venter collativus p. 45. 385. v. *Con-*
lativum. A. D. — *ventri rugas con-*
ducere 71. v. *Gallam*.
Venus p. 332. v. *Aperta*. S. 747. v.
Venerari. L. — significat *olera*.
45. 385. v. *Cocum*. D. — *Veneris*
in tutela horti 385. v. *Cocum*. D.
— *Veneri suillum genus invisum*
247. — *Cypria* 40. — *Cytherea* 40.
— *Erucina* 431. v. *Frutinal*. A. S.
— *Fruti* 431. v. *Frutinal*. S. —
Genitrix 217. v. *Punicae*. — *Murti*
432. v. *Frutinal*. L.
Venustus p. 299. v. *Augustus*. L.
Ver sacrum p. 161. 750. U. D. L. 174.
v. *Mamertini*. 690. v. *Sacran*. G.
— *vere Marti rem divinam Numa*
instituit 277. v. *Vernae*.
Verba nupta p. 108. 181. 532. v. *Nu-*
pta. D. — *obscena* 113. 191. v. *Opi-*
cum vel Obscum. — *verba omi-*
nosa in sententia dicenda 221. v.
Qui hoc. — *verba senatusconsulti*
per discessionem faciendi ibid. et
627. A. D.
Verbenae taurique p. 274. 733. v.
Tauri. D.
Verber p. 344. v. *Bova*. D.
Verberitare p. 161.
Verbero p. 424. v. *Ferire*. D.
Vergiliae p. 160. 744. D. G.
Verginius Tricostus p. 183. v. *Nautii*.
Vermina p. 160. 278. 747. S. D. G.
Verminari p. 747. v. *Vermina*. G.
Vernae p. 160. 277. 744. D.
Vernisera p. 162. 750. S. D.
Verruncet p. 160. 744. A. D.
Verse p. 16. v. *Arseverae*.
Versuram facere p. 162. 750. D. L.
Versus Fescennini p. 64. v. *Fescinn-*
ius. — *Saturnii* 253. 692. v. *Sa-*
turno. D.
Versuti p. 160. 744. D. G.
Verticulae p. 159. 744. D. G.
Verticulum p. 744. v. *Verticulus*. G.
Verto p. 421. v. *Fordicidius*. L.
Veruta p. 160. 747. D.
Vervex p. 447. v. *Harviga*. L. — *se-*
ctarius 149. 706. v. *Sectarius*. D. L.
— *vervex et bos ambegni* 5. v.
Ambegni.
Vesanus p. 160. 277. v. *Vegrande*.
Vescor p. 158. 741. G.
Vesculi p. 161. 750. S. D.
Vescus p. 158. 741. D. G. L. 750. v.
Vesculi. S. D.
Vespa p. 158. 741. A. S. D. L.
Vesper p. 750. v. *Vernisera*.
Vespera p. 750. v. *Vernisera*.
Vespere p. 750. v. *Vernisera*.
Vesperis p. 750. v. *Vernisera*. L.
Vesperna p. 157. 741. A. S. D. 41. 377.
v. *Coena*. D. 149. v. *Scensas*.
Vesperugo p. 158. 741. D. G.
Vesperus p. 750. v. *Vernisera*.
Vespices p. 158. 741. D.
Vespillones p. 158. 741. v. *Vespa*. S.
Vespulae p. 158. 741. v. *Vespa*. L.
Vesta i. e. terra p. 134. 223. v. *Ro-*
tundam. — *Vestae aedes erat ro-*
tunda. 134. 223. 630. v. *Rotunda*.
D. G. L. — *ex aede Vestae ster-*
cus quando deferebatur, festus dies
erat 264. v. *Stercus*. — *Vestae sa-*
cerdotes sex 157. 265. 717. v. *Sex*.
D. — *Vestae ignis non interire*
debebat 78. 456. v. *Ignis*. S. D. G. L.
Vestalem virginum officium in feren-
do igne p. 78. v. *Ignis*. — *Vesta-*
les virgines suffibulum habebant
151. 267. v. *Suffibulum*. — *Vesta-*
lis virginis probum 209. v. *Pro-*
brum. — *Vestalis virgo maxima*
303. v. *Armata*. S.
Vesticeps puer p. 157. 741. D. G.
Vestigium p. 427. v. *Fastigium*. L.
Vestimentum p. 158. 741. v. *Vestis*.
D. — *vestimenta clavata* 43. 381.
v. *Clavata*. — *pura* 130. 214. 612.
v. *Pura*. S. D. G. — *virilia sunt*
rectae 136. v. *Rectae*.
Vestis p. 158. 741. v. *Vesticeps*. D. —
citrosa 43. 360. v. *Citrosa*. — *pa-*
tagiata 576. v. *Patagium*. D. —
regilla 236. 656. v. *Regillis*. A. D.
G. — *Veste flammeo Flaminio*
utebatur 69. v. *Flammeo*.
Veteratores p. 158. 742. D. G.
Veteres libabant murrata potione p.
104. v. *Murrata*.
Veterina bestia p. 159. 742. D. G.
Veterinarius p. 742. v. *Veterina*. G.
Veterinum p. 742. v. *Veterina*. D. G.
Veternosus p. 158. 742. S. D. G.
Veternus p. 742. v. *Veternosus*. D.
Vetustus p. 299. v. *Augustus*. L.
P. Veturius Geminus p. 183. v. *Nau-*
tii.
Vexillum p. 161. 749. D.
Via: propter viam sacrificium p. 202.
586. v. *Propter*. S. D. — *auspicia*
propter viam 211. v. *Propter*. —
Via Appia 21. 335. v. *Appia*. D. G.
— *Cassia* 37. 368. v. *Cassia*. D. —
Flaminia 67. 430. v. *Flaminio*. D.
— *Sacra* 139. 238. 661. v. *Sacra*.
A. S. D. — *Salaria* 146. 254. v. *Sal-*
aria. — *viae publicae et privatae*
277. 743. D.
Viales Lares p. 356. v. *Compitalia*.
D.
Viatores p. 159. 277. 744. S. D. G.
Vibices p. 159. 742. D.
Vibrissae p. 159. 742. S. D.
Vibrissere p. 159. 742. S. D. L.
Vicani p. 276. 742. v. *Vici*. G.
Vicia p. 750. v. *Vinciam*. D.
Vicinia p. 157. 741. D.
Vicinitas p. 741. v. *Vicinia*. D.
Victi in prato, herbam dabant p. 74.
444. v. *Herbam*. S. D. — *vae victis*
277. 745. A. D.
Victima p. 276. c. not. 8. 743. D.
Victimarius p. 743. v. *Victima*. D.
Vicus p. 276. 742. S. D. G. — *vici*
magistri 276. v. *Vici*. — *vicus in-*
garius 78. 454. v. *Iugarius*. D. —
Patricius 120. 576. v. *Patricius*. D.
— *Sceleratus* 148. 258. 704. v. *Sce-*
leratus. D. G. — *sobrius* 140. 240.
667. v. *Sobrius*. S. — *Tuscus* 153.
271. 726. v. *Tuscus*. A. S. D.
Viduertas p. 159. 742. D.
Viere p. 160. 278. 747. D.
Vietus p. 161. 749. D. L.
Viget p. 159. 276. 743. D.
Viginti quinque poenae quid sit p.
276. 743. D. G. L.
Villia lex p. 338. v. *Annaria*. D.

Villus p. 749. v. *Vallescit*. D.
Vimen p. 747. v. *Viere*. D. — *vimina* 160. 278. v. *Viere*.
Viminalis collis p. 161. 279. 748. v. *Viminalis porta*. D. — *porta* 161. 279. 748. D.
Vinacea vasa p. 160. 278. v. *Viere*.
Vinalia p. 160. 747. D. 50. 394. v. *Calpar*. S. D. — *rustica* 134. 223. 236. not. 3. 237. 657. v. *Rustica*. A. S. D.
Vinaria angina p. 23. 340. v. *Angina*. S. D. G. L.
Vincere periodon p. 199. v. *Periodos*.
Vincia p. 162. 750. D.
Vindemia p. 114. 195. v. *Olivetam*. 467. v. *Inferium*. D.
Vindex p. 279. 748. D.
Vindiciae p. 279. 748. S. D.
Vineae p. 279. 748. D. G. — *sarpuntur* 267. 720. v. *Sarpuntur*. D. — *sub vineam iacere* 144. 247. 679. v. *Sub vineam*. D. G. — *vineae sarpta* 146. 252. 690. v. *Sarpta*. D. G.
Vinibuae p. 351. v. *Buttubata*. S. 414. v. *Exbures*. S. D.
Vinnula vox p. 161. 749. A. S. D.
Vinum attegrare p. 316. v. *Attegrare*. S. D. — *libabatur Iovi in vindemiis* 467. v. *Inferium*. — *crucium* 41. 376. v. *Crucium*. S. — *Hippocoum* 76. v. *Hippocoum*. — *inferium* 83. 467. v. *Inferium*. D. G. — *Lesbium* 85. 471. v. *Lesbium*. D. — *murratum* 100. v. *Murrina*. — *respersum* 134. 222. 628. v. *Respersum*. U. S. D. — *rorarium* 135. v. *Rorarium*. — *spurcum* 151. 267. 720. v. *Spurcum*. D. G. — *sublestissimum* 140. v. *Sublesta*.
Violarii p. 67. v. *Flammearii*.
Vira p. 221. v. *Querquetulanae*.
Viracia p. 748. v. *Vivatum*. S.
Viragines p. 221. v. *Querquetulanae*.
Vir obliquos casus non habet p. 664. v. *Satur*. A. D.

Virginalis dea p. 391. v. *Cinxiae*. D.
Virgo in nuptiis rapi simulatur p. 138. 236. 656. v. *Rapi*. D. — *virgines* 221. v. *Querquetulanae*. — *Camelae* 48. 391. v. *Camelae*. D. G. — *Saliae* 254. not. 2. 255. 697. v. *Saliae*. D. G. — *Virginum Vestalium officium in igne ferendo* 78. v. *Ignis*. — *suffibulum habent* 151. 267. — *Virginis Vestalis probum* 209. v. *Probrum*. — *Virgo Vestalis maxima* 303. v. *Armita*. S.
Viriles et muliebres effigies Compitalibus in compitis suspendebantur p. 128. 207. v. *Pilae*.
Virilia vestimenta p. 136. v. *Rectae*.
Viriolae p. 336. v. *Armillas*. G.
Viridianus ager p. 160.
Viritim p. 161. 750. D.
Virtutis aedes summissior facta p. 264. 716. D. v. *Summissiorem*.
Vita follicularis p. 64. 413. v. *Folliculare*. S. D. G. — *vecticularia* 161. 750. v. *Vecticularia*. S. D.
Vitiligo p. 159. 742. D. L.
Vitis vetula cur supprimatur p. 125. v. *Propages*. — *vitem putare* 80. v. *Imputatum*. — *sub vitem hastas iacere* 143. 247. 678. v. *Sub vitem hastas iacere*. S. D. G. L. — *sub vitem proeliari* 144. 247. 678. v. *Sub vitem proel*. S.
Vitium p. 742. v. *Vitiligo*. L.
Vitula dea p. 742. v. *Vitulans*. D.
Vitulans p. 159. 742. D. L.
Vitulus p. 79. v. *Italia*.
Vituperare p. 742. v. *Vitiligo*. L.
Vivatus p. 161. 279. 748. S. D.
Vivide p. 750. v. *Vivissimus*. G.
Vividus p. 161. 279. v. *Vivatus*. 750. v. *Vivissimus*. G.
Vivissimus p. 161. 750. G.
Vocare inlicium p. 84. v. *Inlicium*.
Voisgra avis p. 276. 743. D. G.
Vola p. 160. 744. D.
Volaticae p. 249. v. *Strigas*.

Volones milites p. 160. 744. D. G.
Volturnus rex p. 121. v. *Peligni*.
Volpis p. 456. v. *Irpini*. L.
Volturnalia p. 161. 750. U. D. G.
Vopie p. 161. 750. D.
Volvo p. 445. v. *Heluo*. L.
Vota nuncupata p. 182. v. *Nuncupata*.
Vox p. 359. v. *Convicium*. L. 302. v. *Aramenta*. L. 581. v. *Praefica*. — *assa* 342. v. *Assa*. A. D. G. L. — *rava* 137. 232. v. *Ravam*. — *succrotilla* 141. 242. c. not. 5. 243. 671. A. S. D. G. L. v. *Succrotilla*. — *voces cum praepos. in compositae* 461. v. *In*. U. D. G. L.
Vulcanus Mulciber p. 99. v. *Mulciber*. — *Fulcani arae dantur pisciculi* 208. v. *Piscatorii*.
Vulturius p. 193. v. *Oscines*.
Vulturnalia vide Volt.
Vulturnalis sacerdos p. 161. v. *Vulturnalia*.
Vulva p. 445. v. *Heluo*. L. 344. v. *Bova*. D.

W.

Warm Germ. p. 421. v. *Forma*. L.
Weder Germ. p. 317. v. *At*. L.
Weide Germ. p. 697. v. *Salicem*. L.
Welk Slav. p. 456. v. *Irpini*. L.
Wiede Germ. p. 697. v. *Salicem*. L.
Wlk Slav. p. 456. v. *Irpini*. L.
Wolf Germ. p. 456. v. *Irpini*. L.

Z.

Zana quid p. 543. v. *October*. S.
Zeggen p. 706. v. *Secessiones*. L.
Zeuxis pictoris mors p. 197. 562. v. *Pictoris*. A. S. D.
Zona p. 390. v. *Cingulo*. D. — *zonam solvere idem ibid*.
Zunge Germ. p. 473. v. *Lingula*. L.

INDEX IV.

VOCUM GRAECARUM, QUAE A FESTO ET PAULO COMMEMORANTUR ET IN COMMENTARIIS ILLUSTRANTUR.

A.

Ἀγείρω p. 443. v. *Greges*. L.
 Ἀγέλη p. 443. v. *Greges*. L.
 Ἀγνός p. 13. v. *Agnus*.
 Ἀγκύλον p. 10. v. *Angulus*.
 Ἀγχόνη p. 8. v. *Angor*.
 Ἀγών p. 313. v. *Agonias*. L.
 Ἀέτωμα p. 427. v. *Fastigium*. S. D.
 Ἀΐ p. 75. v. *Heus*. 6. v. *Aegrum*.
 Αἰπύς p. 12. v. *Avus*.
 Αἶρε p. 17. v. *Arilator*.
 Αἶρειν p. 20. v. *Aerumnula*.
 Αἰών p. 12. v. *Aedis*.
 Αἰέσασθαι p. 9. v. *Acus*.
 Ἀκρός p. 335. v. *Acies*. L. 544. v. *Ocrem*. L.
 Ἀλγῶ p. 6. v. *Algeo*.
 Ἀλάσμαι p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλην p. 76. v. *Halapanta*.
 Ἀλίξω p. 5. v. *Adolescit*.
 Ἀλκή p. 321. v. *Arcere*. L.
 Ἀλλοίως p. 5. c. not. 52. v. *Aliuta*.
 Ἀλλομαι p. 7. v. *Allus*. 76. v. *Hal-lus*.
 Ἄλλος p. 6. v. *Alterum*.
 Ἀλύκη p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυκτάζω p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυκταίνω p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυκτέω p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυκτῆμαί p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυκτος p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλυσίς p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλύσσω p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλύω p. 445. v. *Heluo*. L.
 Ἀλφόν p. 159. v. *Vitiligo*. 4. v. *Al-bum*.
 Ἀμματα p. 11. v. *Amenta*.

Ἀμνάμων p. 319. v. *Agnus*. L.
 Ἀμνός p. 319. v. *Agnus*. L.
 Ἀμνίς p. 319. v. *Agnus*. L.
 Ἀμνός p. 6. 319. v. *Agnus*. L.
 Ἀμφί p. 15. v. *Amnis*.
 Ἀμφο p. 4. v. *Ambo*.
 Ἀναδραμεῖν p. 9. v. *Andruare*.
 Ἀνήκεστον p. 79. v. *Incestus*.
 Ἀνιγρός p. 6. c. not. 24. v. *Aegrum*.
 Ἄνους p. 6. v. *Anus*.
 Ἀντιον p. 15. v. *Antiae*.
 Ἀντῶ p. 10. v. *Anclare*.
 Ἀπό p. 333. v. *Abs*. L.
 Ἀποπέμπειν p. 685. v. *Strigas*. L.
 Ἀπῶ p. 333. v. *Ape*. L.
 Ἀρᾶσθαι p. 111. v. *Oratores*.
 Ἀργός p. 320. v. *Argennon*. L.
 Ἀργυρος p. 320. v. *Argennon*. L.
 Ἀρδένειν p. 10. v. *Aridum*.
 Ἀρητήρες p. 111. v. *Oratores*.
 Ἀρθρα p. 18. v. *Artus*.
 Ἀρσενικά p. 170. v. *Masculina*.
 Ἀρχή p. 14. v. *Arcere*.
 Ἀσπίς p. 380. v. *Clypeum*.
 Ἀστυ p. 5. v. *Astu*.
 Ἀτάρ p. 317. v. *At*. L.
 Ἀτε p. 620. v. *Quippe*. L.
 Ἀτομοί p. 71. v. *Geniales*.
 Ἀτρώγια p. 16. c. not. 13. v. *Atroces*.
 Ἀΰθησις p. 15. v. *Auxiliares*.
 Ἀχυρα p. 112. v. *Obacerare*.
 Ἀψ p. 19. v. *Abs*.

B.

Βάθρον p. 344. v. *Barathrum*. L.
 Βάζω p. 424. v. *Fescenoe*. L.
 Βάλτιρι p. 156. v. *Titivillitium*.
 Βάριστος p. 406. v. *Dextimum*. L.

Βάρος p. 452. v. *Horda*. L.
 Βασιλεὺς p. 25. v. *Basilica*.
 Βασκαίνειν p. 424. v. *Fescenoe*. L.
 Βάσκανον p. 424. v. *Fescenoe*. L.
 Βάσκω p. 424. v. *Fescenoe*. L.
 Βέθρον p. 344. v. *Barathrum*. L.
 Βέλτερος p. 582. v. *Promulgari*. L.
 Βέλτιον p. 482. v. *Melior*. L. 582. v. *Promulgari*. L.
 Βέλτιστος p. 482. v. *Melior*. L.
 Βλάξ p. 28. v. *Blitum et Blaterare*. 55. 493. v. *Deblaterare*. D.
 Βλίτυρι vid. not. ad p. 156. v. *Titivillitium*.
 Βόθρος p. 344. v. *Barathrum*. L.
 Βόλβιτον p. 26. v. *Bubinare*.
 Βού p. 27. v. *Bulima*.
 Βουκιανός p. 27. c. not. 45. v. *Buc-cina*.
 Βουλή p. 29. v. *Bulla*.
 Βούπαις p. 27. v. *Bulima*.
 Βούσυκον p. 27. v. *Bulima*.
 Βοῶ p. 25. v. *Boare*.
 Βραχίων p. 26. 345. v. *Brachium*. D. L.
 Βύρσα arx Carthaginiensium p. 678. v. *Sufes*. S.

Γ.

Γαλόως p. 73. v. *Glos*.
 Γάμος p. 181. v. *Nuptias*.
 Γάργαρον p. 443. v. *Greges*. L.
 Γαυριάν p. 73. v. *Gaudia*.
 Γενεῖον p. 437. v. *Genas*. L.
 Γένος p. 444. v. *Genus*. L.
 Γένυς p. 437. v. *Genas*. L. 747. v. *Venerari*. L.
 Γέργερα p. 73. c. not. 72. v. *Greges*. 443. *ibid*. L.

Γέφυρα p. 32. v. *Cerrones*.
Γῆ p. 74. v. *Genus*.
Γίγνεσθαι p. 72. 444. v. *Genus*. L.
Γλυκὺς p. 73. v. *Glucidatum*.
Γλωσσα p. 473. v. *Lingula*. L.
Γνάθος p. 437. v. *Genas*. L.
Γνήσιος p. 444. v. *Genus*. L.
Γνώμων p. 72. v. *Groma*.
Γόνυ p. 437. v. *Genas*. L.
Γραῦς p. 197. v. *Pictor*.

A.

Δαιδάλλειν p. 52. v. *Daedalam*.
Δαίς p. 52. v. *Daps*.
Δάκρυ p. 52. 398. v. *Dacrimas*. L. 321.
v. *Amicitiae*. L.
Δάπεδον p. 682. v. *Stilembus*. L.
Δελταίων p. 51. v. *Dalivium*.
Δεός p. 54. v. *Deus*.
Δερέεσθαι p. 51. v. *Dorcadetes*.
Δῆμοι p. 403. v. *Demoe*. D.
Δημόσιον p. 52. v. *Damium*.
Δία p. 58. v. *Dies*. 101. v. *Medius*
fidius.
Διαλύειν p. 56. v. *Deluit*.
Διδόναι p. 52. v. *Dos*.
Διογενής p. 406. v. *Dies*. L.
Διονύσια p. 86. v. *Liberalia*.
Διός p. 406. v. *Dies*. L. 54. v. *Dium*.
Διοτρεφής p. 406. v. *Dies*. L.
Διπλοῦν p. 50. v. *Duplio*.
Δοκῶ p. 56. v. *Duco*.
Δορυάλωτος p. 48. v. *Coelibari*.
Δορύκτητος p. 48. v. *Coelibari*.
Δράμα p. 325. v. *Actus*. D.
Δραμεῖν p. 312. v. *Antroare*. L.
Δράναι p. 312. v. *Antroare*. L.
Δυοῖν δέοντοιν εἰκοσιν p. 51. v. *Duo*-
deviginti.
Δύσκολον p. 153. 271. v. *Tusci*.
Δῶρον p. 52. v. *Donum*.

E.

Ἐγγυδήκη p. 450. v. *Incitega*. S.
Ἐγγύς p. 10. v. *Angulus*.
Ἐγείρω p. 6. v. *Adgrattus*.
Ἐδέσματα p. 62. v. *Edeatrae*.
Ἐδος p. 318. v. *Aedia*. L.
Ἐξω p. 818. v. *Aedis*. L.
Ἐκός p. 240. v. *Secus*.
Ἐκείστος p. 307. v. *Alierum*. L.
Ἐμπλεγμένον p. 81. v. *Implexum*.

Ἐνός δέοντος εἰκοσιν p. 51. v. *Duo*-
deviginti.
Ἔννος p. 6. v. *Annus*.
Ἐξ p. 151. v. *Serpsit*. 238. v. *Suppum*.
Ἐξίς p. 148. v. *Sexus*.
Ἐπί p. 133. v. *Quoniam*.
Ἐπὶ p. 542. v. *Ob*. L.
Ἐπτά p. 139. v. *Semis*. 238. v. *Sup*-
putum.
Ἐπω p. 706. v. *Secessiones*. L.
Ἐπω p. 706. v. *Secessiones*. L.
Ἐρέβινθος p. 62. v. *Eruum*.
Ἐρμα p. 60. v. *Firmum*.
Ἐρμῆς p. 445. v. *Herma*. D.
Ἐρπετά p. 151. v. *Serpsit*.
Ἐτερος p. 307. v. *Alierum*. L. 6. ibid.
Ἐχθρὸς p. 74. v. *Here*.
Ἐωλος p. 57. v. *Elucum*.

Z.

Ζεύς p. 406. v. *Dies*. L.

H.

Ἡδὺς p. 667. v. *Sodalis*. L.
Ἡθος p. 318. v. *Aedis*. L.
Ἡλιος p. 688. v. *Solem*. D.
Ἡμισὺ p. 75. v. *Hemina*. 139. 239. v.
Semis.
Ἡρα p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡρακλῆς p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡρως p. 446. v. *Heres*. L.
Ἡστιαί p. 318. v. *Aedis*. L.

Θ.

Θαμβεῖν p. 666. v. *Stipem*. L.
Θάμβος p. 666. v. *Stipem*. L.
Θεός femin. p. 602. v. *Punica*. D.
Θήλεια additur animalibus p. 807. v.
Agnus. D.
Θηλυκά p. 170. v. *Masculina*.
Θυδὴν p. 680. v. *Suillum*. D.
Θυσοκδοί p. 153. 271. v. *Tusci*.
Θύρα p. 112. v. *Obturare*.

I.

Ἰππαγωγός p. 75. v. *Hippagines*.
Ἰπποκρήναι p. 117. v. *Pegasides*.
Ἰππος ἱαμίν p. 307. v. *Agnus*. D.
Ἰσημερία p. 20. v. *Aequidiale*.

K.

Καίνειν p. 35. v. *Caedes*.
Κάλα p. 47. v. *Calones*.

Καλον p. 35. v. *Cacula*.
Καλάσιον p. 39. c. not. 68. v. *Ca*-
lasis.
Καλεῖν p. 31. 335. v. *Calateres*. 123.
v. *Procalare*.
Καλυπτῆρια p. 367. v. *Calyptra*. G.
Κάμπη p. 34. v. *Camara*.
Κάρα p. 37. v. *Caput*.
Καρκαρά p. 132. v. *Querqueram*.
Κάσμιλος p. 48. v. *Cumera*.
Κέγχρον p. 173. v. *Milium*.
Κέλης p. 320. v. *Adscriptitii*. L.
Κέλλειν p. 42. v. *Celsus*.
Κέρατα p. 42. v. *Cervus*.
Κέρδων p. 43. v. *Cercops*.
Κῆρ p. 371. v. *Cura*. L.
Κίβισις p. 33. v. *Cybitum*.
Κλέος p. 73. v. *Gloria*.
Κλόνης p. 389. v. *Clunes*. L.
Κλυσμός p. 59. v. *Eudiaeon*.
Κλυτός p. 41. v. *Clutum*.
Κλύω p. 475. v. *Laudare*. L.
Κνάω p. 437. v. *Genas*. L.
Κνέφας p. 39. v. *Cnephosum*. 71. v.
Gnephosum.
Κοῖλον p. 142. v. *Suggillatum*.
Κόσκηλμα p. 620. v. *Quisquilias*. L.
Κοσμεῖν p. 48. v. *Comptus*.
Κόσμιος p. 48. v. *Comptus*.
Κότερος p. 317. v. *At*. L.
Κοτύλη p. 89. v. *Cotiliae*.
Κραδαῖνα p. 72. v. *Gradiuus*.
Κραίνειν p. 41. v. *Cervi*.
Κρατεύτης p. 41. v. *Creterrae*.
Κρινίς p. 41. v. *Crines*.
Κρίσις p. 41. v. *Crines*.
Κυβηβον p. 40. v. *Cybebe*.
Κύβος p. 40. v. *Cybitum*.
Κύειν p. 40. v. *Cypria*.
Κυκλοῦν p. 43. v. *Clingere*.
Κυλίξ p. 49. v. *Culigna*.
Κυλλοί p. 40. v. *Cyllenius*.
Κύμβη p. 39. v. *Cymba*.
Κύμβος p. 39. v. *Cymbium*.
Κύτις p. 39. c. not. 57. v. *Cutia*.
Κῶμαι p. 32. v. *Commissatio*.

A.

Λαβεῖν p. 475. v. *Laverniones*. L.
Λατρεία p. 88. v. *Latrones*.
Λέγω p. 470. v. *Lectus*. L. 682. v.
Stilembus. L.

O o o o o *

Λείβειν p. 90. v. *Loebesum*.
 Λέκτρον p. 85. v. *Lectus*.
 Λέμβος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Λευκόν φῶς p. 90. v. *Lycophos*.
 Λήθη p. 85. v. *Letum*.
 Λίπα p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπάζω p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπαίνω p. 472. v. *Limites*. L.
 Λιπαρός p. 472. v. *Limites*. L.
 Λίται p. 86. v. *Litatum*.
 Λίτρα p. 89. v. *Lues*. 471. v. *Liber*. L.
 Λόγχη p. 88. v. *Lancea*.
 Λοιβή p. 90. v. *Loebesum*.
 Λύειν p. 89. v. *Lues*.
 Λυκάονες p. 478. v. *Lucomones*. D.
 Λυκος p. 456. v. *Irpini*. L.
 Λυκόφως p. 480. v. *Lycophos*. D.
 Λυπεῖν p. 89. v. *Luctus*.
 Λύσις βίου p. 89. v. *Luctus*.
 Λύτρα p. 89. v. *Lues*.
 Λύω p. 471. v. *Liber*. L.

M.

Μαδῶν p. 94. v. *Madulsa*.
 Μαλακία p. 67. v. *Flustra*.
 Μάλλον p. 95. v. *Magis*.
 Μαλόεντον p. 28. v. *Beneventum*.
 Μᾶν p. 362. v. *Camenae*. L.
 Μανός p. 95. v. *Manare*.
 Μάντις p. 299. v. *Augustus*. L.
 Μέγας p. 497. v. *Minus*. L.
 Μειοῦν p. 91. v. *Minutum*.
 Μελίγη p. 173. v. *Milium*.
 Μένος p. 486. v. *Mentum*.
 Μήτις p. 484. v. *Meddix*. L.
 Μυλήκορον p. 99. 168. v. *Molucrum*.
 Μυστήρια p. 145. v. *Seclusa*.

N.

Ναί καὶ οὐχί p. 107. 179. v. *Naucum*.
 Νέα νύμφα p. 108. 181. v. *Nuptam*.
 Νεάτη p. 106. v. *Naenia*.
 Νεάτον p. 106. 176. v. *Naenia*.
 Νέκταρ p. 100. v. *Murrina*.
 Νέκος p. 53. v. *Denicales*. 109. v. *Necem*.
 Νέμος p. 176. v. *Nemora*.
 Νέον p. 109. v. *Nivem*.
 Νεφροί p. 106. 176. v. *Nefrendes*. 136. v. *Rienes*.
 Νήστις p. 75. v. *Hira*.
 Νήτη p. 176. v. *Naenia*.

Νύμφα νέα p. 108. v. *Nuptam*.
 Νυμφόληπτος p. 89. v. *Lymphae*.

O.

Οίονοσκόπος p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όκρις p. 544. v. *Ocrem*. L.
 Όλκος p. 142. v. *Solcus*.
 Όλλύω p. 472. v. *Litatum*. L.
 Όμμα p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όππα p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όροβος p. 62. v. *Ervum*.
 Όρος p. 77. v. *Hyperborci*. 8. v. *Aurichalcum*.
 Όρχεις p. 187. v. *Orchitin*.
 Όσμή p. 110. 186. v. *Odefacit*.
 Όφθαλμός p. 299. v. *Augustus*. L.
 Όψομαι p. 299. v. *Augustus*. L.

Π.

Παγὰι p. 120. v. *Pagi*.
 Παίειν p. 53. v. *Depuvere*. 121. v. *Paeon*.
 Παίζειν ludere, in re Venerea p. 815. v. *Affatim*. D.
 Παῖς p. 121. v. *Paedidos*. 620. v. *Quintipor*. L.
 Πένταθλον p. 132. 218. v. *Quinquertium*.
 Πέκος p. 564. v. *Pescia*. L.
 Πέσκη p. 197. v. *Pesciam*.
 Πέσκος p. 564. v. *Pescia*. L.
 Πετηνά p. 197. v. *Pennas*.
 Πέτορα p. 562. v. *Petoriturum*. L.
 Πηλός p. 116. v. *Pelamys*.
 Πήχης p. 345. v. *Brachium*. L.
 Πήχυς p. 422. v. *Fons*. L.
 Πιλητής p. 115. v. *Pilare*.
 Πλάνη p. 76. v. *Halapanta*.
 Πλατύς p. 443. v. *Glomus*. L. 590. v. *Plutei*. L. 682. v. *Silembus*. L.
 Πλείστος p. 406. v. *Dextimum*. L.
 Πολλά μεταξύ πέλει κύλικος καὶ χέλυσος ἄκρον p. 169. v. *Manum*. Est proverbium.
 Πολύς p. 582. v. *Promulgari*. L.
 Πότερος p. 317. v. *At*. L.
 Πραξιδική p. 475. v. *Laverniones*. S.
 Προένδιον p. 122. v. *Prandium*.
 Προτίθεσθαι νεκρόν p. 353. v. *Conlucare*. S.
 Πύξον p. 25. v. *Balaena*.
 Πυρόν p. 25. v. *Balaena*.

Σ.

Σαύνια p. 146. v. *Samnites*.
 Σαφής p. 569. v. *Persicus*. L.
 Σέβεσθαι p. 150. v. *Sabini*.
 Σεμνός p. 582. v. *Promulgari*. L.
 Σκαιά p. 87. v. *Laeua*.
 Σκαιόν p. 146. v. *Scaeva*.
 Σκάπτειν p. 147. v. *Scaptensula*.
 Σκινδαλμός p. 738. v. *Titiwillitium*. D.
 Σκινδαφός p. 156. 738. v. *Titiwillitium*. D.
 Σκιρτάειν p. 240. v. *Scurra*.
 Σκύριον καὶ οὐκέτι Σύριον proverb. p. 241. v. *Surium*.
 Σκύτος p. 148. v. *Scrautum*.
 Σοφός p. 569. v. *Persicus*. L.
 Σπινθαρίς p. 148. 257. v. *Spinthirnix*.
 Σπονδαί p. 255. v. *Spondere*.
 Στεγνός p. 249. v. *Stagnum*.
 Στέφω p. 683. v. *Stipem*. L.
 Στίφος p. 665. v. *Stipem*. L.
 Στοιχεία p. 71. v. *Geniales*.
 Στομῆς p. 338. v. *Aureas*.
 Στράβαλος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στράβος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στραπτω p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στρεβλός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στροβελός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στρομβός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Στρόφιον p. 144. 248. 681. S. v. *Stropus*.
 Στρουθός p. 144. v. *Strutheum*.
 Στρόφος p. 160. 278. v. *Vermina*.
 Στυπείον p. 666. v. *Stipem*. L.
 Στύπη p. 665. v. *Stipem*. L.
 Στύφω p. 666. v. *Stipem*. L.
 Σύρνια p. 249. v. *Strigas*.
 Σφί p. 680. v. *Suopte*. L.
 Σχολή p. 151. v. *Scholae*.
 Σώζειν p. 262. v. *Sisipes*.

Τ.

Ταπεινός p. 682. v. *Silembus*. L.
 Τάπης p. 682. v. *Silembus*. L.
 Ταφών p. 666. v. *Stipem*. L.
 Τέ p. 620. v. *Quippe*. L.
 Τήλε p. 127. 205. v. *Protelare*.
 Τόκος p. 64. v. *Fenus*.
 Τόπος p. 682. v. *Silembus*. L.
 Τρέσαι p. 16. v. *Atroces*.
 Τρίβων p. 11. 316. v. *Attritum*. D.
 Τριβώνιον p. 316. v. *Attritum*. G.

Τρέπνον p. 6. v. *Annus*.

Υ.

Υειν p. 279. v. *V. ntupum* (sic).
Υλα p. 238. v. *Suppum*. 139. v. *Semis*.
Υπερβαίνω p. 77. v. *Hyperborei*.

Φ.

Φάλαινα p. 25. v. *Balaena*.
Φάλαντον p. 428. v. *Falae*. D.
Φάμα p. 425. v. *Fama*. D.
Φάος p. 427. v. *Fastorum*. L.
Φάσις p. 65. v. *Fama*.
Φάσκω p. 424. v. *Fescenoe*. L.

Φάτο p. 61. v. *Effari*.
Φήμη p. 65. 425. v. *Fama*. D.
Φορβή p. 63. v. *Forbeam*.
Φόρτος p. 452. v. *Horda*. L.
Φράζω p. 559. v. *Pretet*. L.
Φρήτη p. 62. v. *Frater*.
Φριγείν p. 68. v. *Frigere*.
Φρίκη p. 2. v. *Apricus*.
Φύλλον p. 64. v. *Folium*.
Φώσφορος p. 77. v. *Iubar*.

Χ.

Χαίνειν p. 375. v. *Chaos*. D.
Χάριν p. 62. v. *Ergo*.

Χάσκειν p. 40. v. *Chaos*.
Χιλιάδες p. 173. v. *Mille*.
Χειμών p. 462. v. *Imbrica*. L.
Χιλιός p. 173. v. *Mille*.
Χλαμύς p. 87. v. *Laena*.

Ψ.

Ψέ p. 680. v. *Suopte*. L.

Ω.

Ωκέως p. 111. 187. v. *Ocius*.
Ωρα p. 371. v. *Cura*. L.
Ωρείν p. 8. v. *Aurum*.
Ως φάτο p. 61. v. *Effari*.

I N D E X V.
N O T A R U M C R I T I C A R U M.

A.

Ablativus loci pro Accusativo p. 21.
not. 57.
Acsi pro si p. 130. not. 5.
Acus p. 9. not. 40.
Adorea et adoria p. 3. not. 47.
Alienus c. genitiv. p. 59. not. 71.
Altensis p. 7. not. 53.
Altertra p. 7. not. 57.
Ambarvalis hostia p. 4. not. 31.
Amoebeum carmen p. 14. not. 35.
Anacreon et antehac conf. p. 8. not. 10.
Antehac et Anacreon conf. p. 8. not. 10.
Animi et cum conf. p. 24. not. 2.
Aquaclidium p. 2. not. 21.
Armita virgo p. 4. not. 1.
As terminatio Latina nominativi 1.
declin. p. 120. not. 41.
Attractio quaedam p. 67. not. 61.

B.

Binomius et binominis p. 29. not. 62.
Boves fordicales p. 63. not. 39.

C.

Cadere litis p. 88. not. 45.
Camera p. 34. not. 18.
Caratenphi corrupte pro *κάρα* vel
κεφαλή p. 37. not. 35.
Carmen amoebeum p. 14. not. 35.
Cerites tabulae p. 93. not. 65.
Chilo p. 34. not. 6.
Coloniārum conditio p. 93. not. 65.
v. *Municipes*.

Compitalia p. 90. not. 27.
Contuoli oculi p. 33. not. 47.

D.

Danubium et Dubium conf. p. 18.
not. 29.
Declin. 1. *nominat. in as* vocum La-
tinar. p. 120. not. 41.
Delata p. 53. not. 61.
Deorsum p. 53. not. 61.
Dubium et Danubium conf. p. 18.
not. 29.

E.

Ebenum p. 61. not. 49.
Egregius p. 60. not. 21.
Electrum p. 61. not. 49.
Empsim p. 156. not. 17.
Enim et etenim conf. p. 8. not. 35.
Etenim et enim conf. p. 8. not. 35.
Etiā et p. 2. not. 17.
Exdorsuare p. 60. not. 2.
Exlitius iudex p. 60. not. 5.

F.

Fordicales boves p. 63. not. 39.
Franguello p. 68. not. 9.
Fugit vinum p. 66. not. 35.

G.

Genitiv. in formula Litis cadere p. 88.
not. 45.

H.

Hostia ambarvalis p. 4. not. 31.

I.

Indemortua p. 77. not. 54.
Indignus i. e. ingens p. 77. not. 54.
Inferum mare p. 80. not. 25.

J.

Judex exlitius p. 60. not. 5.

K.

Κάρα vel κεφαλή corruptum in *kara-*
tenphi p. 37. not. 35.

L.

Litis cecidisse p. 88. not. 45.

M.

Maniae p. 91. not. 36.
Mare inferum p. 80. not. 25. *superum*
152. not. 9.
Minor c. genitiv. p. 84. not. 22.
Municipes p. 93. not. 65.

N.

Ne pro ne — quidem p. 53. not. 34.
Nominativ. 1. decl. vocum Latinarum
in *as* p. 120. not. 41.

O.

Oculi contuoli p. 33. not. 47.
Olescere p. 5. not. 43.

P.

Papyrus p. 126. not. 34.
Purvissimus p. 147. not. 42.

Pelles tentoriae p. 31. not. 29.
Plautus (Amph. II, 2, 143.) citatur e
 cod. Lipsiensī p. 42. not. 12.
Porcae p. 119. not. 40.
Pugnitare p. 58. not. 5.

S.

S p. 152. not. 9.

Sabei p. 152. not. 9.
Sacer c. genitiv. p. 5. not. 57. 65.
 not. 72.
Sanctum et sancitum p. 4. not. 8.
Simus p. 152. not. 9.
Sinus p. 152. not. 9.
Superum mare p. 152. not. 9.

T.

Tabulae cerites p. 93. not. 65.
Tentoriae pelles p. 31. not. 29.
Thus p. 157. not. 41.

V.

Vespa p. 158. not. 11.
Virgo armata p. 4. not. 1.

APPENDIX RERUM ET VERBORUM III. INDICE OMISSORUM.

A.

Abalienatus p. 336. D. G.
Adiutoria exta p. 513. v. *Muta*.
Aedis Vestae rotunda p. 134. v. *Rotunda*.
Aegineum talentum p. 731. v. *Talentorum*. A.
Aes Curionium p. 37.
Aesculapii in templo canes p. 82. v. *Insula*.
Agere forum p. 63. v. *Forum*.
Amicinium p. 13.
Amnis femin. p. 46. v. *Corius*.
Ancapes p. 737. v. *Tignum*. S.
Anceps p. 737. v. *Tignum*. S.
T. Annius Luscus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Apollo Thymbreus p. 729. v. *Thymbr. D.*
Aspectio in auspiciis p. 701. v. *Specio*. A.
Atellanae fabulae p. 722. v. *Togatarum*. D.
Attaminare p. 731. v. *Taminia*. D.
Atticum talentum p. 731. v. *Talentorum*. A.
Aulea p. 711. v. *Siparium*. D.

Avis supervaganea p. 142. v. *Supervaganea*.

B.

Bulla praetexta p. 207. v. *Praetexta*.

C.

Cadmea terra p. 367. D. G.
Confutare p. 67.

D.

Decurionatus p. 195. v. *Optionatus*.
Dies festus servorum p. 262. not. 1.
tersus p. 275. v. *Tersus*.
Dissipare p. 83. v. *Insipare*.

E.

Exesto p. 61.

F.

Faxare p. 433. v. *Fraxare*. L.
Q. Fabius Eburnus p. 129. v. *Puer*.
Q. Fulvius Nobilior p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Q. Fulvius Flaccus p. 234. 653. v. *Religionis*. D.
S. Fusius Medullinus p. 183. v. *Nautii*.

G.

T. Sempronius Gracchus p. 234. 654.
 v. *Religionis*. D.
Gricenea p. 74.

L.

Insimulare p. 465. D.

K.

Klos German. p. 443. v. *Glistis*. L.

M.

Marcipor p. 218. v. *Quintipor*.
Q. Caecilius Metellus p. 235. 654. v. *Religionis*. D.
Milites tituli p. 156. v. *Tituli*.
Miracidion p. 92.

N.

Nefrundines p. 229. v. *Rienes*.

P.

Prociecta classis p. 123.
Prociutare p. 585. D.
Proletarii p. 585. A. D. G.

S.

P. Scipio Africanus p. 235. v. *Religionis*.

APPENDIX SCRIPTORUM II. INDICE OMISSORUM.

C.

Catullus 17, 19. emend. p. 674. v. *Supernati*. A. D.
Censorinus 17. emend. p. 698. v. *Seculares*. D.

E.

Ennius emend. p. 303. v. *Armentum*. D.

F.

Fronto in different. emend. p. 404. v. *Delubrum*. L.

H.

Homer. Od. XI, 14. expl. p. 360. v. *Cimmerii*. D.

M.

Martial. III. em. Vid. Indic. III. v. Opicus.

O.

Ovidius Fastor. III, 782. expl. p. 452. v. *Honorarios*. D.
 IV, 754. expl. p. 353. v. *Collucare*. S.

P.

Persius III, 104. expl. p. 363. v. *Collucare*. S.
Plinius Hist. Nat. XIII, 12. emend. p. 417. v. *Exiles*. S.

S.

Sithonius de re vestiaria p. 560. v. *Pellicum*. L.
Suetonio abiudicatur liber de re vestiaria p. 560. v. *Pellicum*. L.

